IOAN. BERTACHINI FIRMANI
I. V. D. præstantiss.

REPERTORIVM,

OLIM QVIDEM
IO. THIERRY LINGONENSIS
IVRIVM INTERPRETIS CLArissimi opera locupletatum:

NVPER ETIAM
AEMILII MARIAE MANOLESSI I. V. D. excellentiss. studio magna parte auctum:

NVNC VERO
ab innumeris erroribus atque mendis doctiss. uirorum industria & labore ita repurgatum, ut iam nihil ferè in eo magnoperè Studiosi desiderare possint.

QVINTA PARS.

BASILEAE
APVD AMBROSIVM ET AVRELIVM
FROBENIOS FRATRES.
M DLXXIII.

TABVLA VOCABVLORVM, QVAE IN HAC QVINTA PARTE REPERTORII DO. IOANNIS BERTACHINI continentur.

Tabula uocabulorum V. Partis.

Finis Tabulæ quintæ Partis.

REPER.

REPERTORIVM DO. IOAN. BERTACHINI FIRMANI,

Iuris utriusq; Doctoris præstantisſimi, olim auctum opera D. Ioan. Thierry Lingonenſis, Iurium interpretis celeberrimi:

Nunc verò induſtria diligentiaq; excellentiſs. I. V. C. Aemilij Mariæ Manoleſſi adeò cumulatum, ut planè ſtudioſus nil amplius deſiderare queat.

Quinta pars.

De litera S.

SAbbatum, ſeptimus dies in omne æuum ieiunio ſacratus à Moyſe in monte Sinay, ſecundum Iuſtinum lib. xxxvj. uer. itaq; Moyſes.

* Sabbato ob ſepulturæ Dominicæ reuerentiam ieiunare debemus. c. ſabbato uerò. de conſecrat. diſt. iij. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sabbato operari licet. c. peruenit. de cõſecrat. diſt. iij. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sabbatum Hebraicè, Latinè dies quietis. Æmilius Maria Manoleſſus.

† Sabbatum dies ſeptimus Hebræorum ſacratus erat, in quo nec ad ueſcendum licebat operari: ut in hiſtoria Scholaſtica, Exodi c. iterum dixit Dominus. in fi. & in text. Bibliorũ Exodi xvj. c. archi. de conſe. diſt. iij. ieiunia. in fin. ubi ſecus dicit de die Dominica, licet ea ſit loco ſabbati de conſuetudine, non de præcepto.]

Sabbato poſſum comedere carnes. cap. de eſu. de conſue. diſt. iiij. per gloſſ.

Sabbato non eſt ieiunandum de præcepto, ſed de conſilio. de conſe. diſt. iij. ſabbato. xij. diſt. illa. & ibi per gloſſ. uide de conſe. diſt. iij. ieiunia. cum glo.

Sabbatum nõ eſt feriandum, nec obſeruandum, ſed in eo põteſt operari quilibet. de conſe. diſt. iij. peruenit. cum glo.

Sabbati loco eſt dies Dominica de conſuetudine Chriſtianorum, non de præcepto. Arch. de conſe. diſt. iij. ieiunia. in fi.

† Et per Fel. in c. olim. de excep. in iij. col. quòd Dominica eſt ſubrogata ſabbato. & dicit extra glo. in c. licet. de fer.]

† Sabbato ſurrogata eſt Dominica: & rationẽ iſtius ſurrogationis ponũt Theologi relati per fratrem Robertũ in Quadrageſimali ſermone xlvj. incipit, Erat proximum Paſcha.]

Sabbati ſancti miſſa. uide ſ. Miſſa. uer. xiiij.

† Adde, quòd die ſabbati non eſt prohibitus de iure eſus carnium, imò ſine peccato illo die comedi poſſunt: de honeſtate tamen & conſilio abſtinendum eſt. De quo uide tex. cum gl. in c. de eſu carnium. & in c. ſabbato. de conſe. diſt. iij. Abb. in c. ij. de obſer. ieiu. Adde tex. iuncta glo. xij. diſt. illa. & peccant Cathalani, qui comedunt in partibus Italiæ carnes in die ſabbati, licet in eorum partib. utantur, ſecundum Abb. d. c. ij. in fin. Sed audiui dici à pluribus nobilib. Cathalanis, quòd ipſi comedunt hepar die ſabbati. Ego dicerem in hoc attendendam eſſe loci conſuetudinem, per d. c. illa.

Saccus non uenit in confiſcatione farinæ. Bald. in l. iij. in ij. col. uer. ſed pone, quòd per ſtatutum. C. de nau. fœno. Argumentum contrà in l. qui ſaccum. de furtis.

* Saccum qui reſignauit, in quo erat pecunia, pecuniam ipſam ſubtraxiſſe præſumitur. Inn. S. P. in c. ſuper eo. de eo qui mitti. in poſſeſs. rei ſeruan. cauſ. Guid. Pap. in tract. de Præſumptio. num. 109. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Saccum, in quo eſt triticum, non amittit exportans triticum contra ſtatutum, etiamſi amittit triticum. Bald. in l. iij. C. de nau. fœn. Bertachi. in tract. de Gabel. ix. part. num. 16. Æmilius Maria Manoleſſus.

† Saccus quis ſit, & quot modis ſumatur, uide Bald. in conſi. cclvj. in iij. parte.]

Saccum cum farina furans, tenetur actione furti pro ſacco, ſicut pro farina. l. qui ſaccum. ff. de furtis.

Saccum paratum habere non tenetur quis, cùm uenit. in Spec. de contu. §. iiij. uer. ſed quid

Sacco pro ueſte in pœnitentiam uſus fuit prior Achab, cui Deus pepercit. de pœn. diſt. iij. §. ecce. & cap. ſeq. & uide 50. diſt. in capite.

Saccumanni ſi furantur boues, tenent actione furti, & crimine abigeatus, etiam ſi alius furetur eis eoſdem boues. Bald. in l. fin. in fin. C. de condi. ob tur. cauſam.

Saccumanatio dicitur caſus fortuitus. Bald. in l. in his. in fine principij. ff. ſol. ma.

Saccumanni rapientes pueros pro regatijs, non tenentur ad pœnam, imò poſſunt eos retinere inuitis parentibus de cõſuetudine rei militaris, quæ ſeruanda eſt. j. diſt. ius militare. ſecundum Barth. Cæp. in l. Marcellus. iij. col. ff. de uerb. ſig. ubi dicit ſic uidiſſe iudicari in ciuitate Bononiæ, per Nicolaum Picininum, tunc capitaneum illuſtrem.

Saccumanni recipientes ſtipendium pro tempore belli, debent illud habere etiam pro tempore treugæ: ut plenè per Ioan. Andr. ſingulariter in rubr. in Specul. de treuga & pace.

Succumannorum materiam ſupple ſ. Miles. & j. uerb. Stipendiarius. per diſcurſum.

Sacerdos dicitur etiam diaconus, & ſubdiaconus dicitur. c. ij. de cohabita. cle. & mul. c. ſanè. de cle. coniu. & Spec. de inſtr. edi. §. nunc aliqua. in xv. char. uerſi. quid de præpoſitis.

* Sacerdos dicitur, quaſi ſacrum dans. cap. cleros. diſt. xxj. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sacerdos uerè non eſt omnis, qui appellatur ſacerdos. c. multi. diſt. xl. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sacerdos uerus non ſacramento tantùm, ſed & iuſtitia eſt ſacerdos. c. Dominus declarauit. j. q. j. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sacerdotibus reges ſubiecti ſunt. c. ſuſcipit. diſt. x. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sacerdotes ante iudicem laicum accuſandi non ſunt. c. relatum. xj. q. j. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sacerdotes caſtitatem ſeruare debent. c. ante. c. ſacerdotibus. c. epiſcopos. c. tenere. c. nam ſicut. c. eos. c. ſi laicus. diſt. xxxj. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Sacerdos nemo est faciendus, nisi continentiã profiteatur. diaconus. dist. xxvij. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdotes diuinis literis operam dare debet. c. j. & per tot. dist. xxxviij. Æmilius Maria Manolessus.
Sacerdotib. canones inorare non licet. c. nulli. dist. xxxviij. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdotibus aliquid aduersus canones agere non licet. c. nulli. dist. xxxviij. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdotem proprijs studere diuitijs, turpissimum est. c. gloria. xij. q. ij. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdos non obtinuit delinquendi facultatem, sed bene recteq; uiuendi sibi legem imposuit. c. j. c. ij. dist. xl. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdos qui cõfitentes peccata sua audit, ab omni peccato immunis esse debet. c. j. de pœn. dist. vj. Æmil. Maria Manolessus.
Sacerdos curatus potest excommunicare de consuetudine, aliàs non. Abb. Sicu. in c. si sacerdos. de off. ord. ubi dicit uerum nec in genere, nec in specie.
† Adde, quòd sacerdos est is, qui Deo dicatus est ad sacrificia facienda: & habet nomen compositum, quasi sacrum dans. c. cleros xxj. dist. & dicitur Græcè ἱερεύς.]
† Sacerdotis proprius curatus est officialis uniuersalis ecclesiæ, in concernentib. animã, & spectantibus ad officium suũ: per Innoc. & Abb. in c. dudum. de conuer. coniu. Et cura est uigil, onerosa ac solicita custodia animarũ, ut sacerdos curet, ne peccent, sed saluent: quod cõpetit ex lege & constitutione, canonica cõsuetudine, seu præscriptione per sedem Apostolicã non improbata: cuius diffinitionis uerba ponit Host. in Summa, de pœ. & remis. & Io. An. in c. omnis. eo. ti.]
† Sacerdos quantumcunq; sit malus, ex potestate officij prophetare potest, prout prophetauit Caiphas. nam dicitur in Euangelio: Prophetauit dicẽs, &c. Idem sentit Saul. Dauid persequens. j. q. j. dictũ. & c. prophetauit. no. Abb. in rub. de uita & hone. cle. in ij. col.]
† Sacerdotes possunt dici largè omnino, qui sunt Deo sacrati. xxxij. dist. in summa. Ideo diaconus uocatur sacerdos: ut in c. xv. q. v. Vnde in materia fauorabili appellatione sacerdotis cõprehenduntur omnes existentes in sacris ordinibus: sed in materia odiosa, nisi aliud exprimatur appellatione sacerdotis uenit tantùm presbyter. De etymologia sacerdotis, & presbyteri uide xxj. dist. cleros. & xciiij. dist. c. porrò. & Abbas in c. j. de coha. cle. & mu. & in c. ij. de pecu. clerico. ubi de uerb. Presbyter. & in c. j. de pigno. ubi dixit, q̃ appellatione presbyteri ueniunt quandocunq; clerici inferioris ordinis. & allegat d. c. ij. Quod dicit esse uerum, quando prohibitio non solũ concernit sacerdotes, sed omnes clericos habentes administrationẽ ecclesiæ, & uide Abb. in c. nõ pôt. de re iudi. an appellatione sacerdotũ ueniãt episcopi.]
† Sacerdos potest celebrare licitè coram excommunicando, & ei corpus ministrare, quando scit eum excommunicatũ esse tanquam homo, uel tanquam Deus, exemplo Christi, qui sacramentum non denegauit Iudæ, sed ei ut alijs contulit. j. q. ij. cap. Christus. no. in c. sacerdotes. & ibi no. Abb. de offic. ordi.]
* Sacerdos de altari uiuere, nõ luxuriari debet. c. j. dist. xliiij. Bart. Soci. consi. xxxij. num. 3. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdos non debet prodere peccata cõfitentis, aliàs deponitur. c. sacerdos. de pœniten. dist. vj. & non probat. c. si sacerdos. ubi doct. de offi. ord. Iason consi. cxxxj. uol. j. Maria. Soci. Nep. cõsi. clxxxiij. nu. 21. uol. ij. Æmilius Maria Manol.
* Sacerdos potest in genere reuelare dicta sibi in cõfessione, cùm de crimine committendo agitur. Inno. S. P. & alij, in c. omnis utriusque sexus. de pœnit. & remis. Hip. Mar. consi. cxxvj. nu. 14. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdotem ne sum. quidem Ponti. cogere potest, ut prodat ea, quæ delinques sibi in confessione cõfessus est. Abb. in c. dilectus. de excessi. prælat. Ang. Aret. in addi. ad Ang. in tract. Malef. in uerbo, & hai tradito. nu. 18. Æmilius Maria Manolessus.
* Sacerdos si ei aliquis in confessione dixerit se insidias aduersus principem parare, & ipse non admonuerit principẽ, nõ propterea ulla est pœna mulctandus. c. omnis. ubi doct. de pœnit. & remissio. Hipp. Marg. in l. utrum. num. 5. ff. ad l. Pompe. de parrici. Æmilius Maria Manolessus.
† Sacerdos si producatur in testem de his, quæ scit ut Deus, an debeat securè respondere, se nihil scire: & quid si aliquis dicat sibi aliquid, & utatur istis uerbis, Dico tibi in pœnitẽtia: an possit reuelare. Abb. in c. si sacerdos. de of. or. & in c. qualiter & quando. j. de accu. & in c. omnis utriusq; sexus. in fi. de pœni. & remis. & in c. dilectus. de exces. prælat.]
† Si confessus dicat sacerdotem reuelasse suam confessionẽ, sacerdos uerò confitetur se dixisse delictum illius, sed negat se habuisse illud in cõfessione, quid iuris. Abb. in d. c. omnis utriusq;. in fi. de pœni. & remis.]
† Quidam fuit confessus sacerdoti, quòd intendebat interficere Sempronium, uel aliud maleficium committere, & nõ poterat abstinere, an peccet sacerdos reuelando. Abb. ibi.]
† Sacerdos, etiam curatus, nec in genere, nec in specie potest excommunicare, cùm hoc pertineat iurisdictioni contentiosæ, quam sacerdos non habet. Abb. contra Anto. in c. sacerdos. de offi. ord.]
Sacerdotes etiam mali, sunt uenerandi. cxiij. dist. Dominus noster.
Sacerdos dicitur scire ut Deus id, quod peccator sibi reuelat in confessione, quærens salutem animæ, non si aliter secretò. Abb. in c. si sacerdos. de of. ord.
† Sacerdos si fecit uotum de nunquam iurando, & postea cõpellitur se purgare, uel super cõtractu ueritatem dicere, debet iurare: quia superioris authoritas est excepta, secundũ Barth. Brix. q. xxix. & sequitur Domi. de sancto Gemi. post Io. And. in c. quia pleriq;. ad fi. de off. ord. in vj. & similiter sequitur Fel. in c. constitutus. in vj. col. uersi. per istã ampliationem. de rescrip.]
Sacerdos non debet celebrare missam in præsentia excommunicati publicè, sed debet cessare. c. episcoporum. de priui. in vj. & in c. is, qui. de sent. excom. in vj. gloss. xj. q. iij. si certa apostoli. Quod uerum est, si nondum incipit communionẽ, uel communicare, quia eam debet perficere. Inn. in c. iiij. de sen. excom. & Geminia. in d. c. episcoporum. etiam dicit uerum in publicè excommunicato, secundum tex. ibi. non in occultè excommunicato: quia eo præsente debet sciens tacitè recedere. Item uerum, etiamsi excõmunicatus non intret in ecclesiam, sed extrà manens audiat missam. Inno. ubi s̃. item uerum, ut alij astantes recedant à missa, quando sacerdos incipit communionem, quo tempore solus scholaris adiuuans in missa remanere potest cum sacerdote, secundum Innoc. ubi s̃. sing. ubi etiam secus dicit, in uesperis cœptis, quia superueniente excommunicato cessandum est, ut alibi finiat. Quod nota: & intellige excommunicatum publicè, id est, in iudicio condemnatum. glo. in cle. j. de sepul. secundum Gemi. ubi s̃. non tamen sacerdos est irregularis, si celebrat præsente excommunicato. d. c. is, qui. & in d. c. episcoporum. in glo. & doct. & j.
† Sacerdos excõmunicatus non tenetur ad censum, uel collectas. do. Barth. Soc. in consi. ccxvij. inci. Circa hanc q. uer. xj. confirmatur. in ij. parte.]
† Sacerdos factus ab episcopo, & ab eo successiuè promotus ad duo curata, an repelli possit à tertio curato ex insufficiẽtia detecta: uide Fel. in c. cùm uenerabilis. ult. col. circa medium, in uer. amplius dixit. de excep.]
Sacerdos habet iurisdictionem fori pœnitentialis tantùm, nõ fori iudicarij. Abb. in c. si sacerdos. de of. ordi. ubi dicit uerũ, si sit curatus. & no. xj. q. j. de persona.
Sacerdos de parochia eligi debet, si reperiatur. lxx. dist. homo tantum. glo. xvij. q. iiij. si quis suadente.
Sacerdotes, & monachi non debent apparere delicati. Car. in cle. ij. §. dignitatem. iiij. q. de ui. & ho. cleric.
Sacerdos primus fuit Melchisedech. s̃. uerbo, Melchisedech. uersi. unico.
10 Sacerdos cum soluta coiens tenetur pro simplici fornicatione. s̃. uer. Clericus delinquit. uer. xxxvj.
Sacerdos confitentem peccata absoluens tenetur, si procurat sibi aliquid in testamento relinqui ab eo, quem in confessione audiuit. Inn. in c. requisisti. in fi. de testa.
Sacerdos potest breuiare tempus pœnitentiæ. s̃. Pœnitentia. el j. uer. viij. & per Abb. in c. sicut. de testi.

Sacer-

Sacerdotes sunt de uniuersitate. Old.consi.xxxij.inci. Quæstio est,utrum sacerdos.

Sacerdos nullo tempore præscribit sacerdotium. Bald. in l.j. iiij.q.C.de emanci.lib.

† Sacerdos spoliatus corpore mortuo iá sepulto, ante omnia non est restituendus, ut euitetur uexatio corporis humani. aliàs secus.Fel.in c.sicut Iudæi.in j.col.uer.item no.ibi:corpora. de Iudæis.]

Sacerdos an possit esse arbiter.s̃.uer. Arbiter. uer.clv.& uerb. Compromissum in quos.uer.xj. in Spec.de arbi.§.sequitur. in xiiij.col.uer.sed quæro,quòd sic.

Sacerdos non præsumitur pati metum.s̃. uer. Metus.uer.j.

Sacerdos an possit esse notarius.s̃.uer. Notarius quis.uer.cxl. & Alex.post Bart.& Bal.in l.j.§.huius.de iusti.& iu. ubi etiá dicit,quòd potest facere testamentum.

Sacerdotibus an debeantur primitiæ à rusticis,& an ante tempus.gloss. & doct.in l.stipulatio ista.§.inter cætera.de uerb. oblig.quòd sic.

Sacerdotium an liberat à patria potestate.s̃.uerb. Patria potestas.uer.xij. Addo Bal.in l. apud hostes.in ult.col.uer.extrà quæro.C.de suis & legi.quòd sic.

* Sacerdus si in confessione audierit aliquid aduersus principem parari, potest ipsum certiorem facere,& monere,ut ab insidijs caueat: sed non debet personas, quæ ei insidias parant,exprimere:sec.com.opi. Archi.in c.sacerdos.de pœnit.dist.vj. Io. And.in c.omnes. de pœnit.& remiss.Angel.in tract. Malefi. in uerb. & hai tradito.nu.18. ubi dissentit.August.in addi.Æmilius Maria Manolessus.

20 Sacerdos degradatus an conficiat uerum corpus Christi. glo.& Ioan. And.in ij.c.de pœnis.in vj.in glo.ult.in fi.quòd sic. Dixi in tract. de Episcopo, ult.parte. Addo Panor. in c. iij.in ij.no.de re iudi.

Sacerdos degradatus mortuus, si miraculosè resuscitatur, ut Lazarus,non esset iterum ordinandus. Abb.Sicu.in c.iij.in ij.no.de re iud. per glo.xxxiij.q.vij.c.ij.

Sacerdotis filius an dicatur, qui natus est ante sacerdotium.s̃. uer.Filius clerici.uer.ij.

Sacerdotis filius per quẽ potest legitimari. Pau.de Cast.consi. ccxxvij.quod incipit,Videndum est.quòd primò per papá, uel per habentem authoritatem ab eo.s̃. uer. Legitimatio à quibus.uersi.xx.

Sacerdotium probatur etiam per testes singulares, ut ꝙ unus dicit de missa celebrata una die, & alter de altera. Ang.in l. ij.ff.quemad.test.ape.in §. diem.ij.col.

† Sacerdos an quis præsumatur ex eo, quòd uocatur dominus. Ioan. Soci.iij.uol.]

Sacerdos celebrans pręsente excommunicato, an debeat eam dimittere.s̃.uer.Missa.uer.antep.Dixi in tract.de Episcopo.

Sacerdos simplex potest in articulo mortis absoluere excommunicatum. Inn.in c.decæterò.in glo. in uer.diœcesano.in fin.de sen.excom. Abb.antiqu.in c.fi.de sepul.Bal.in Marg. uer.Sacerdos.uer.ij.Addo Spe.in tit.de prola.sen.§.ut autẽ. in xix.col.in uer.illud quoq; notandum.

Sacerdos pauper non potest locare operas spirituales in precium denariorum,sed pro eleemosynis sic. Innoc.in c.quoniam. in gl.in uer.regimen.ne præla.ui.su.Bal.ut s̃.uer.iij.

* Sacerdos nõ est publica persona.Fortuni.Gar.in l.j.§.huius studij.nu.18.ff.de iusti.& iur. Æmilius Maria Manolessus.

† Sacerdos nõ potest esse tabellio.c.sicut. ne cleri.uel mona. Spec.in tit.de fide instr.§.restat.uer.quid si tabellio. Bart.& alij,in l.seruus.ff. de testa. Quòd limita nouẽ modis,ut pulchrè per do.Ias.in l.j.§. huius studij.ff.de iusti.& iu.]

* Sacerdos non potest esse tabellio, sed si confecerit instrumenta,uires obtinebunt.c.sicut. an cler.uel monach. Bart. in l.uniuersos. C. de decurio.lib.x. Ludo.Roma.sing.ccclj. Æmilius Maria Manolessus.

Sacerdos non debet reuelare confessionem sacramentalem. s̃.uer. Confessio sacramentalis.uer.xlij. Bald. in Marg.uer. testis.ix.col.& uerbo, Sacerdos.uer.ij.etiam papa cogente:

† quia non potest papa.s̃.uer. Papa. uer.ccxx. † Et per Felin. aliquid in c.de excep.]

Sacerdotes electi à capitulo, an dicantur habere curam animarum.Inno.in c.cùm non ignores.in glo.sua,in uerbo,unius. de præben.quòd sic.

30 Sacerdos dicitur scire ut Deus, id quod sibi dictũ est in confessione,non id,quod dictũ est ei in pœnitentia,etiam cum iuramento de non reuelando:quo casu potest ut testis reuelare impunè. Inn.in c.qualiter & quando.de accusa. Abb.in c.si sacerdos.de of.ord.& in c.dilectus.de exces.prælat.

† Sacerdos receptus in testẽ,si reuelauerit peccatũ sibi ab altero in pœnitentia confessum, eius testimonium non facit fidẽ:quia alter non fuit illi confessus ut homini,sed ut Deo, secundum Bal. & Pau.de Cast.in l.archigerontes.C.de epi.audien.sequitur Fel.in c.j.in j.col.de excep.]

Sacerdos non debet solus missam celebrare,sed coadiutorem habeat, qui expleat sacra, si sibi casus contingat.vij. q.j.illud.& c.seq.

Sacerdote præsente non præsumitur falsum cõmitti. Bal. in l. fi.j.col.in fi.uer.no.pro statuto Venetorum.C.de fideicom.

Sacerdotium non tollit suitatem, nec impedit transmissionẽ hæreditatis nõ aditæ. Bal.in l.apud hostes.in ult.col.in uer. ex̃.quæro.dicit Host.C.de suis,& legi.

Sacerdos põt alteri stipulari, sicut notarius, maximè in foro pœnitentiæ,id est,in confessione sacramentali, qua quis cõfitetur se debitorẽ alterius: quia non uelit eum absoluere: nisi ꝓmittat sibi soluere creditori suo: quo casu actio datur creditori ex promissione facta sacerdoti. Ber. & Alex.in l.j. §.huius.ad fi.de iusti.& iur.& tenet Spe.de instr.edi.§.nunc uerò aliqua.in iiij. char. uer. item pone,cũ quidam.ubi plenè.& c.quanquam.de usur.in vj. Innoc. in c. parochiano.in glo.sua,in uer.hæredes.de sepul. Bal.in Mar. Sacerdos.uer. fi.contra Abb.in c.pastoralis.§.præterea. de of.ord. dicit sacerdotem non posse alteri stipulari, nisi in concernentibus officium suum. Item nisi prælatus habens iurisdictionem: quia dicit publica persona, & potest alteri stipulari, & per But.in prin.Decreta.& Alex.in l.non solùm.§.j. de iniur.

* Sacerdos põt stipulari pro fœneratore,restituturum usuras omnib. à quibus. accepit,& sec.com.op. ualebit stipulatio. c.quanquam.de usur.in vj.c. dudum.ubi Innoc. S.P. Illust. Card.Host.& Abb.de conuers.coniug.Io.And.in c.sicut.ne cleri.uel monach.Ant.Butr.in proœ.Decret.col.pen.Abb. in cap.fin.de sepultur. Bart.in l.j.§.huius studij.ff.de iust.& iur.Tho.Gram. consi.xxix. num.8. Æmilius Maria Manolessus.

Sacerdotium non facit præsumi alios ordines præcessisse. s̃. uer. Ordinare.uer.xlij.& seq.

Sacerdos legatarius quomodo consequitur legatum.s̃. Legatum ecclesiæ.uer.xxij.

Sacerdos carnaliter cognoscens filiam spiritualem à se baptizatam, uel chrismatam, uel habitam in confessione sacramẽtali,priuandus est officio,& beneficio, & in monasteriũ retrudi debet pro duodecim annis ad pœnitentiá.xxx.q.j.si quis sacerdos. Si uerò est episcopus quindecim annis,debet agere pœnitentiam.ea. causa & quæst.c. non debet.& s̃. Episcopus deponitur.uer.vij.paulo post medium.

Sacerdos, si dum celebrat, recordatur de peccato mortali. s̃. uer.Missa.uer.vij.cum uer.prece. Et infirmus non celebret. s̃.uer.Infirmatus.uer.xij.

Sacerdos debet scire canones pœnitentiales, & alia, sine quibus expediri non potest officium sacerdotale. xxxviij. dist. nullus.& c.omnes.xx.dist.si decreta.cle.j.§.j.& ibi Card.de celeb. mis.

40 Sacerdos non celebrans missam,non conficit corpus Christi, etiam per uerba consecrationis. Card.in cle.j.§.hoc est. iiij.q.de reli.& uen.sanc.

Sacerdos etiam non ieiunus conficit corpus Christi. de cele. mis.ex parte.& glo.de consec.dist.ij.liquidò.

Sacerdos sciens ut homo,uel ut Deus, id est,ut cõfessor, quòd Titius est excõmunicatus, potest sine peccato ministrare, etiá eo præsente,ex quo probare non potest. Abb. Sic.in c.si sacerdos.de offi.ord.ubi dicit uerũ in celebratione necessa-

† ria:ut ibi. non in uoluntaria.arg.xxiiij.q.j.c.fi.† Et Fel.in c. ij.de excep.qui remittit se ad Abb.in d.c.si sacerdos.]

Sacerdos excommunicatus minori excommunicatione celebrans, non fit irregularis.c. si celebrat. & ibi Abb. de cle. excom.minist.

Sacerdos in infirmitate sumens eucharistiam, debet tenere stolam in utroq; humero.xxiij.dist.ecclesia.cum glo.Sed an ea utatur,

ea utatur, quando legit Euangelium, sicut diaconus. glo. in d. c. ecclesia, quòd consuetudo inspicitur.

† Sacerdos simplex præfert militi seculi, & sacerdotes dicuntur patres regum, & principum. Fel. in rub. de maio. & obe. in ij. col. uer. simplex sacerdos.]

Sacerdos potest in genere, non in specie, palàm redarguere peccatorem sibi confessum peccata sua in confessione pœnitentiali. no. in c. si sacerdos. & ibi Abb. de of. ord. ubi ponit exemplũ de Christo, qui Iudam reprehendit in genere, dum dixit, Melius erat, si natus non fuisset homo ille.

Sacerdotes sunt legati Christi Dei nostri. Vnde

Sacerdotum iniuria ad Christum pertinet. in Spec. de legato. §. j. in uer. sed & nuncij.

Sacerdotes summi dicuntur episcopi. in Spec. de iurisdi. om. iud. in iij. col. uer. secundum canones.

Sacerdotes dicuntur aduocati. Item,

50 Sacerdotes debent habere uestes suo officio congruentes, quas sine causa non deferant. in Spec. de aduo. §. ij. uer. præterea.

† Sacerdos, cui non dantur decimæ, an licitè possit sacramenta denegare, uide Fel. in c. cùm inter. de excep. in pe. col. uer. in quantum. post prin. ibi: & dum dicit.]

Sacerdotij ordo est Romæ quędam dignitas secularis. in Spe. de renun. & conclu. in v. col. uer. cui autem.

Sacerdotium à Iudæis translatũ est, & qualiter. in Spe. de æta. & qual. uer. quæro, utrũ Iudæus. Dixi in tract. de Episcopo.

* Sacerdotis filium legitimare secularis princeps potest, sec. com. opi. Bal. in l. & si contra. circa fi. C. de nupti. Sign. cõsi. cxxvij. Calde. consi. iij. qui filij sint legiti. Dec. consi. cl. cõsi. cclviij. An d. Alci. cõsi. ccxiij. nu. 2. Æmilius Maria Manol.

Sacerdotis materiam supple s. uer. Clericus, per totum.

* Sacerdotia ad hæredes non transmittuntur, iccirco in legitimam nõ imputantur, sec. com. opi. Bar. in l. j. §. nec castrense. ff. de collat. bono. Bald. in l. omnimodo. §. imputari. ubi Paul. de Castr. C. de inof. testa. Ripa. in l. in quartam. nu. 166. ff. ad leg. Fal. & I. C. ætatis nostrę illu. Ay. Cra. consi. cxxxvj. nu. 3. uol. j. Io. Ceph. cõsi. xlij. nu. 12. uol. j. Æmil. Mar. Manol.

Sacra res non fit sola destinatione, sed solùm per pontifices. Bal. contra gl. in l. nondum. C. de furt. per l. in tantum. §. facta. ff. de rerum diui.

Sacra uendicari possunt adiecta causa. Bart. in l. j. §. per hanc. el j. ff. de rei uen. & in l. in rem. §. loca sacra. eo. tit. ubi Barto. dicit de iure canonico secus esse. Vide Bar. in l. sancimus. in j. opp. & in uer. uenio ad quæstionem. C. de sac. san. eccle. Et est uerũ, etiamsi res sacra facta sit de argento, uel auro meo, cùm æstimatio debeatur. xv. q. vj. apud antiquos. in fi. secundum Lud. Pon. in fin. uer. sacra. uer. si de argento.

Sacra pręscribi non possunt. Insti. de usuc. §. sed aliquando. nisi fiant profana. glo. ibi in uerbo, sacram.

Sacra in stipulationem deduci non possunt. l. multum. de uer. obl. & ibi doct. & l. liber homo. & l. inter stipulantem. §. sacram. de uer. obl.

Sacra non sunt cõmodanda ad ornatum nuptiarum de conse. dist. j. ad nuptiarum. Car. in cle. j. de cele. miss.

† Sacramẽta largo modo possunt appellari omnia spiritualia. Ita probat textus, & ibi Panor. in ultimo notab. in c. cùm in ecclesiæ. de simona.]

Sacramentum dicitur, quasi sacræ rei signum. Card. in cle. j. §. nos. de iureiu. & in cle. j. ix. q. de priui.

Sacrum, & religiosum, differunt. s. Locus. §. j. uersi. xiij.

Sacra necessaria sunt, baptismus, pœnitentia, & extrema unctio, secundum Car. in cle. dudum. §. uerum. de sepul.

Sacramenta quare sint instituta. Car. in cle. j. in fi. principij, de reli. & uen. sanct.

Sacramentorum quod sit maius, no. Car. in cle. j. §. ij. j. opp. de reli. & uen. san. ponit uersus, uidelicet:

Maior in effectu baptismus, corpus in esse,
Coniugium signo maiori chrisma ministro.

Sacramentum eucharistiæ quare Christus dedit, & instituit post cœnam. Card. in d. §. ij. j. q.

Sacramẽta per religiosos ministrari non possunt. clem. j. de priui. ne fiat præiudicium curato. ut ibi,

Sacramentum corporis Christi non conficitur pane frumentitio, sed azymo, de quo micæ cadunt difficilius, nec cum aqua rosacea, nec de farina mista: ut plenè Card. in d. §. ij. ubi etiam dicit panem, uinum, & aquam, esse eius substantialia. Vide plenè ibi. nec cõsumitur. d. cle. j. §. ò singularis. & ibi Card.

Sacra tangi nõ possunt, nisi à personis sacratis. de cõsec. dist. j. in sancta.

Sacer non desinit esse locus occupatus ab hostib. Card. in cle. † in plerisq;. ij. q. de elect. † Et Dy. in reg. semel Deo.]

Sacra legari non possunt. not. in l. j. C. de cadu. tol. & no. in d. l. multum. & in d. §. sacram.

Sacra non sunt in dominio alicuius. Instit. de rerum diui. §. sacra. & §. nullius.

Sacro uase destructo, nihil sacri remanet, & uendi & æstimari potest tanquam profanum. Bart. post glo. in auth. præterea. C. de sac. san. eccle. uide no. per doct. in l. inter stipulantem. §. sacram. de uerb. oblig.

* Sacra uasa redimendorum captiuorum uel pauperum alendorum causa alienare licet. c. aurum. xij. q. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Sacramenta ecclesiæ sunt septem: quinq; necessaria, & duo uoluntaria. no. gl. in c. ueniens. de transact. & j. q. j. §. notandum. & laicus in necessitate nõ potest conferre, nisi duo sacramenta, scilicet baptisma, & pœnitentiam. alia autem non potest laicus etiam necessitatis tempore ministrare: ut no. Abb. in d. c. quanto. & in d. c. ueniens. & in c. pastoralis. §. præterea. de offi. deleg.

* Sacramentum est inuisibilis gratiæ uisibilis forma. c. sacrificium. de consecra. dist. ij. Æmilius Maria Manolessus.

† Sacramentum ordinis dicitur sacramentũ dignitatis: nam promotus ad ordinem consequitur dignitatem. iiij. dist. c. deniq;. in prin. & nulla dignitas secularis similis est sacerdotio. xcvj. dist. c. duo sunt. Abb. in c. ueniens. de transact.]

† Sacramenta si ignoranter ab hæretico, fuerunt recepta, nõ solùm confertur essentia sacramenti, sed etiam gratia: nam & Iudas fuit hæreticus: j. q. j. eos tamen baptizauit, & tenuit eius baptisma: j. q. j. sed si scienter, tunc non confertur gratia: ut j. q. j. etiam Inno. in c. j. de chrisma. & idem Inno. in c. fraternitatis. & ibi Abb. de hæreticis.]

† Sacramenta non sunt deneganda quantumcunq; facinoroso in uita, in morte contrito, & an istis, qui propter facinora sua suspenduntur in patibulo, uel aliter morte uiolenta afficiuntur, sacramenta ecclesiastica sint concedenda. Abb. in c. ij. de furtis.]

* Sacramentum baptismatis collatum in forma ecclesię, prodest tam paruulis, quàm adultis, & propter necessitatẽ potest à quocunq; recipi, & per sacramentum corporis Christianis remittuntur peccata uenialia tantùm: ut no. j. q. j. interrogo. sed per baptismum remittuntur & pœna peccati. Abb. in c. j. in §. una uerò. de sum. Tri. & fid. cath.]

* Sacramenta omnia indignè tractantibus obsunt. c. omnia sacramenta. j. q. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Sacramenta quanquam obsunt indignè tractantib. dignè tamen sumentib. prosunt. c. quod quidã. c. per Esaiam. j. q. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Sacramenta Dei opt. max. Virtus sancta reddit, non sacerdotum merita. c. multi. j. q. j. D. Laur. Iustinia. in sermo. de euchari. Æmilius Maria Manolessus.

Sacrarium appellatur illa pars, quæ est prope altare, in qua sunt clerici ad celebrandum, propter sacramenta, quę ibi conficiuntur, & quia in altari maiori, cùm soleat esse sacratum, includuntur reliquiæ: de conse. eccle. uel alta. per totum. Abb. in c. j. in glo. fi. de ui. & ho. cleri.

* Sacrarium ingredi, & sacra uasa attingere subdiaconis non licet. c. non oportet subdiaconos. dist. xxiij. Æmilius Maria Manolessus.

Sacrificia ritu paganorum sunt prohibita sub pœna capitali, de iure Ciuili. l. j. & per totum tit. C. de paga. sacrif. & maximè diuinationes per inspectionem extorum animalium. l. ij. eod. tit.

† Adde, quòd sacrificium propriè est aliquid factum in honorem debitum soli Deo ad eum placandum, secundum beatum Tho. ij. ij. q. lxxxj. arti. iiij. & dicitur Græcè. θυσία.]

* Sacrificium appellatur quasi sacrum factum. c. multi. j. q. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Sacri-

* Sacrificium Deo opt. max. non offerat qui uitijs est maculatus. §. hinc etenim. dist. xlix. Æmilius Maria Manolessus.

Sacrilegium dicitur quasi sacrilædium, id est, sacræ rei uiolatio, uel usurpatio. Bal. in l. si nondum. C. de furt. in uersi. quæro, quot requirantur.

† Sacrilegium quid est. gloss. xvij. q. iiij. sacrilegium. † Vide Fel. in c. cùm sit. in ij. col. uersi. de multiplici. de foro compe. ubi quid sit, & an, & quando, & à quo pro eo excommunicatio imponatur.]

† Sacrilegium dicitur crimen mistum. Dec. in c. at si clerici. col. lx. in prin. ex. de adulter.]

Sacrilegiorum genera multa sunt. no. in cle. j. secundum Car. ibi in prin. de pœnis. & ibi ponit omnia in j. q.

* Sacrilegium est, ecclesię iura usurpare. c. conquestus. de fo. comp. c. eccl. S. Mariæ. de constitutio. Carol. Rui. consi. iiij. num. 5. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Sacrilegium est, de S. P. potestate disputare. l. ij. C. de crimi. sacrileg. §. nemini. xvij. q. iiij. Illust. Card. Pari. consi. lxviij. num. 165. uol. iiij. Æmilius Maria Manolessus.

* Sacrilegium est, de Imperatoris, & summi Principis potestate disputare. l. ij. C. de crim. sacrileg. Dec. consi. dlxxxviij. num. 2. Æmilius Maria Manolessus.

* Sacrilegium committit, qui dubitat, an ille, quem princeps ad honoris aliquem gradum euexit, eo dignus sit. l. iiij. C. de crimi. sacril. Bonifa. Vital. in tract. Cri. in rub. de pœna commit. sacrileg. nu. 1. Æmilius Maria Manolessus.

* Sacrilegij crimē admittit, qui authoritati, uoluntati, & dispositioni Imperatoris resistit. l. ij. C. de crimi. sacril. l. sacrilegij. C. de diuer. rescrip. l. j. C. ut dignitat. ordo serue. lib. xij. c. si quis. §. pen. & fin. xvij. q. iij. Dec. consi. dlxxxviij. in prin. Maria. Soci. Nep. consi. lxviij. num. 15. consi. cxxxiiij. nu. 21. uol. iij. Æmilius Maria Manolessus.

Sacrilegium est, alienare res ecclesiæ, uel eas recipere, & consentire. xvij. q. iiij. omnes ecclesiæ. & c. qui rapit. Item deuastare ecclesias. ea. q. sicut qui. Itē insequi sacerdotes, & prædia ecclesiæ inuadere: ut c. conquestus. de foro competen. uel spoliare: ut ibi. Item dare officia publica Iudæo. ea. q. c. nemini. & seq.

Sacrilegium propriè dicitur furtū rei sacræ de loco sacro publicè consecrato, ut ecclesia. Sed quasi sacrilegium dicitur furtum de loco consecrato priuatim, ut capella in domo ciuis, uel fraternitatis. Bart. in l. sacrilegi. la ij. ff. ad legem Iul. pecul. Addo eundem Bart. in l. diuus. eo. tit.

Sacrilegium dicitur, siue auferatur sacrum de sacro, siue sacrū de non sacro, siue non sacrum de sacro. xvij. q. iiij. quisquis. & c. si quis contumax, secundū canonistas: licet secundum Legistas dicatur, cùm aufertur sacrum de sacro, secundum Bart. in l. diuus. ff. ad legem Iul. pecul. & in l. si nondum. & ibi Bal. in uer. quæro, quot requirantur ad hoc, ut sit sacrilegiū. C. de fur. & ibi Sali. in rub. C. de cri. sacrileg. post Old. in l. capitalium. §. famosos. de pœnis. qui dicit sacrilegium esse furtum rei sacræ. & Inst. de pub. iud. §. lex Iulia peculatus. & l. sacrilegi. ff. ad leg. Iul. pecu. & est tex. de iure canonico, xviij. q. iiij. quisquis. De hoc, an sacrilegium sit furtum, † addo Bal. in d. l. si nondū. in uer. sed nunquid. † Et per Fran. Are. in d. l. ij. C. de iudi.]

Sacrilegium dicitur, maculare imaginem Christi per l. j. C. ne lice. sig. Salua. no. & per l. sacrilegij. uersi. cæterùm. & l. sacrilegi. ff. ad leg. Iul. pec. & Alex. l. apud Labeonem. §. ait prætor. de iniur. no. in c. cùm canonici. §. fin. & ibi doct. de offi. ordin. Item uerberare clericum. xvij. q. iiij. si quis suadente. Bald. in d. l. si nondum. uer. committitur autem. xvij. q. iiij. si quis contumax. Cuius pœnam uide xvij. q. iiij. si quis deinceps. † Et per Felin. in c. parochianos. in fi. de sen. excom.] Item coire cum moniali sacrata. Bald. ibidem in uer. item si quis coeat. p c. impudicas. xvij. q. j. Itē uiolare cœmiteria, priuilegia, & immunitates ecclesiæ. cap. frater. xvij. q. iiij. & Bald. in d. l. si nondum. circa medium. uer. quandoq; ratione loci. l. placet. & ibi Bald. in ij. col. in uer. ultimò not. C. de sacrosanct. eccle. Item dicere non esse idoneum, quem princeps elegit. l. disputari. C. ad leg. Iul. pecu. & de sacrileg. Itē retinere relicta ecclesiæ facta: xvij. q. iiij. sacrilegium. Item reuocare, quod ecclesiæ dedit quis etiam tumultuario impulsu mentis. xvij. q. iiij. sunt qui opes.

Sacrilegium est grauius, quàm fornicatio. xvij. q. iiij. sicut qui. sed non homicidio. glo. ibi,

* Sacrilegij crimē admittit qui ecclesijs & sacris locis relicta soluere detrectat. c. sacrilegium. xvij. q. iiij. Alb. in l. habebat. nu. 3. C. de sacros. eccle. Æmilius Maria Manolessus.

Sacrilegium committitur ex coitu cū moniali, qui dicitur incestus, & adulterium. vij. q. j. uirginibus. cum glo.

10 Sacrilegium non est, uiolare ecclesiam non consecratam. arg. xvij. q. iiij. si quis. el iiij.

Sacrilegium committere dicitur etiam, qui retinet res ecclesiæ, nisi restituat. xij. q. ij. quisquis. xvj. q. j. in canonibus. glo. xj. q. j. si tributum.

Sacrilegium licet sit grauius furto, tamen debet puniri pœna statuti loquentis de furto. glo. Bald. in l. si nondum. uer. sed nunquid sacrilegium. C. de fur. Sed uide Alexan. de Imo. in addi. ad Bart. in l. de his. C. eod. tit.

Sacrilegiū in statuto ciuitatis intelligitur secundū ius ciuile, sed in constitutione episcopali intelligitur secundū ius canonū. Bal. in d. l. si nondum. uer. sed dubitatur. C. de furtis.

Sacrilegium augetur ex persona eius, in quem committitur. Bald. in d. l. si nondum. circa medium. uer. si quis coeat. & de pœ. dist. j. serpens. l. si quis in hoc genus. de epi. & cle.

Sacrilegi familia prohibetᵣ à legitimis actib. Bal. in d. l. si nondum. paulo ante uer. sed dubitatur. Inno. in c. uenerabilem. de elect. & Alex. in l. diuus. & in l. penul. ad leg. Iul. pecu.

Sacrilegi familia repellitur ab ablationibus, non à sacramentis, nisi & ipsa sit sacrilega. Abbas post glo. in d. c. uenerabilem. de elect.

Sacrilegus punitur pœna extraordinaria. l. sacrilegij. in princ. & l. sacrilegi. in prin. ff. ad leg. Iul. pecu. Et quòd dicitur eum capite puniri, in d. l. sacrilegi. in prin. intelligitur, id est, capitali, quæ multiplex est: & non mortis, sed ex arbitrio, pro qualitate personę, & rei, iuxta d. l. sacrilegij. Et hæc est communis opinio, secundum doct. & Sali. in rub. C. de cri. sac. & facit glo. no. in uer. ultrix. in d. c. si canonici. §. fi. de offi. ord. in vj. quod punitur ex arbitrio citra mortem. & facit l. j. C. ne. lice. sign. Sal. no. & in l. quoniá nōnullis. de Iudæis. Et ita hoc anno iudicaui in Capitolio urbis contra minorem, quē ratione ætatis puniuimus in membri mutilatione: aliū uerò ratione duplicati sacrilegij, quem ætas non excusabat, imò etiam furtum aliud commiserat, fecimus furca suspendi. Bal. autē in l. placet. in ij. col. in uer. ultimò no. C. de sacr. san. eccle. dicit sacrilegum esse excōmunicandum, & in exilium mittendum, scilicet quando uiolauit ecclesiam, & priuilegia eius. & ĩ. uer. xxiiij. † Vide Chassa. in commen. consuetu. Burg. in tit. des iustices. §. v. fol. 34. col. iij.]

Sacrilegus confugiens ad ecclesiam, quá læsit, non est tutus in ea. xvij. q. iiij. ad episcopos. & glo. in c. frater. ea. quæstione. quæ tamen hoc non firmat. per c. inter alia. de immu. eccle.

Sacrilegus uiolator ecclesiæ extrahens confugientem ex ea, punitur pœna extraordinaria, & ultra in noningentis solidis, episcopo applicandis. xvij. q. iiij. si quis contumax. cum glo. & c. quisquis inuentus. in fi. cum glo.

Sacrilegus uiolator ecclesiæ, uel furans in ea, uel frangēs ostia eius, quomodo puniatur. d. c. quisquis inuentus. in fi.

20 Sacrilegium est crimen mistum, non merè ecclesiasticum, cûm etiam puniatur à laico. Abb. in c. cùm sit generale. de fo. compe.

Sacrilegus an sit excommunicatus. Abb. in c. conquestus. de fo. compe. Et an ipso iure, uel per sententiam. Card. in cle. j. ij. q. de pœ. & ĩ. proximo uer.

Sacrilegus est ipso iure excōmunicatus, quando deliquit in personam ecclesiasticam, uel ipsam ecclesiam frangendo, non aliter: non si in bona, uel animalia, scilicet auferendo: ut tenet Card. in cle. j. ij. q. de pœ.

Sacrilegium est, si prælatus de bonis ecclesiæ impinguet consanguineos. Abb. in c. inquirendum. de pecu. cle.

Sacrilegij iudex esse potest tam ecclesiasticus, quàm secularis. c. cùm sit generale. de foro compe. l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. & est locus præuentioni. c. proposuisti. de foro compe. Sed Bal. in auth. clericus. in ij. col. C. de episc. & cleri. dicit, ꝙ principaliter pertinet ad iudicium ecclesię. Io. And. in addi. Spec. in rubr. de maio. & obe. quòd ecclesiasticus iudex laicum puerū de tali crimine non punit: ideo debet capi

bet capi per iudicem secularem ad instantiam episcopi, qui de causa cognoscet, & ultricem sententiam proferet, imponendo arbitrariam pœnam citra mortem, secundum glo. in c.si canonici.in §.fi. in uerb.ultrix. de offic.ord.in vj.ubi loquitur de eo, qui crucem proijcit in terram, & uituperat.ita dicit ad literam domi.Angel.de Cast.filius do.Pau.in consi. In Christi nomine, amē: uenerabiles imagines Christi,&c. & Ant.Rosel.in consi. Iudæus ad fidem conuersus,&c.uide xij.q.ij.nulli.& c.qui abstulerit.xvj.q.in canonibus.

* Sacrilegi pœna mulctantur arbitrio iudicis: interdū enim laqueo suspenduntur, interdum igni comburuntur, bestijs nonnunquam etiam obijciuntur: sed & cum ijs mitius aliquoties agendum est. l. sacrilegij pœna. ff. ad l. Iuli. pecul. Boni.Vital.in tract.Cri.in rub.de pœna.cōmit.sacrile.nu.2. Æmilius Maria Manolessus.

† Sacrilegi, & derobatores rerum ecclesiasticarū, an possint ubique capi, & an debeant remitti ad iudicem delicti: uide Bal.in consi.ccccclix.in iiij.parte.]

Sacrilegus repellit ab accusando.in Spe.de accusatore.xvij.q. col.v.uer.item quod est homicida.

Sacrilegij materiam supple,xxvj.q.iij.igitur.& c.non oportet. xxviij.q.v.xxvj.q.ij.illud.

* Sacrilegus est, qui Iudæis publica committit officia,& ut sacrilegus excōmunicandus. c. constituit.xvij.q.iiij. Æmilius Maria Manolessus.

Sacrista contrahens pro ecclesia, non obligatur. Bald.in rubr. C.de instito.v. col.in uer.ex hoc apparet.

* Sacristæ si pro labore suo, & ut habeat unde se alat, dimidia prębenda assignata sit, in impetratione beneficij eius mentionem facere non tenetur. Calde.consilio xxx.de præben. Æmilius Maria Manolessus.

Sagittans de uno territorio existentem in alio territorio, potest puniri per iudicem loci, in quo stabat sagittans. Flor.in l. ait lex.in prin.ff.ad legem Aquil.qui allegat Pet.Anch.& limitat uerum, quando statutum punit sagittantem, non quando punit percutientem: quia tunc locus, in quo stabat percussus, inspicitur:ut no. Bart.in l.libellorum.ij.col.in uer. ulterius quæro.ff.de accusa.& l.j.C. ubi de pos.agi oportet.

Sagittamentorū appellatione ueniunt etiam balistæ.Bart.in l. qui penum.ff. de penu.lega.

Sal fisci uel communitatis, quilibet emere tenetur, etiam non indigens.Bart.in l.j.C.ut ne lice.in emp.specierum.lib.x. Quod facit contra regnicolas. Caue tamen, quia non loquitur in sale, sed in frumento.

† Adde, quòd sal terræ dicuntur prælati & sacerdotes. c. sacerdotes. xciij.dist. unde sal infatuatū dicitur de malis prę-latis, sicuti hodiernis temporib. sunt tenentes focarias meretrices. c.sacerdos.iij.q. viij. Et istud sal infatuatū à porcis conculcatur.c.secuti.§. quia.ij.q.vij.& dicitur Græcè ἅλς.]

Sal uendi potest à quolibet priuato de iure communi. no. in l. magis puto. in prin.ff. de rebus eorū.& in l.si quis.de uecti. & comis.nisi consuetudo sit in contrarium, secundum And. de Iser. & Ia.Alua. & in c.j.quæ sint rega. & no.in cap.super quibusdam.§.præterea.de uerb.sig.& Barth. Cæp.in l.inter publica.§.j.de uer.sig.& ibi seruatur.

Salinaria dicuntur, quando datur aliquid principi, ut permittat emi, & uendi sal, secundum Inno.in c.super quibusdam. de uer.sig.Sed Host.ibi dicit ea dici domum, in quibus princeps facit poni sal,& uendi à præpositis in officio, non alijs, secundum Abb.Sicul.ibi.

Salinarij debent interesse mensurationibus, & uenditionibus salis, aliàs non tenet uenditio, uel mensuratio.l. si quis. & ibi Bald. C.de uecti. & commis.

Salina reperta in fundo priuati, est domini fundi. l. forma. §. salinæ.&ibi Albe.de Rosa. de censi.& Barth.Cæp.in l.inter publica.de uerb.sig.

† Salinaria sunt domus, in quibus domini terrarū faciunt poni sal,& uendi, & emi à præpositis illius officij, ita quod alij non liceat. Abb.in c.super quibusdam. de uerb.sign.]

* Salinarum redditus inter regalia & principi reseruata censentur.§.j. quæ sint regalia. l. si quis. C. de uectigal. c. super quibus. d.§. præterea. de uerb.sign. Dec.consi.ccxcij.nu.1. Æmilius Maria Manolessus.

* Salinæ à principe locari, & simpliciter concedi possunt.l. sed & hi. qui uel salinas. ff. de publica.l.si quis. C.de uectig. c.super quibusdam.§.pręterea.de uer.sig.Dec.consi.ccxcij. num.1.Æmilius Maria Manolessus.

* Salinæ etiam ueniunt sub generali concessione prouentuum & redituū generalibus uerbis facta. Paul.Cast.consi. lxiij.uol.j.Maria Soci.Nep.consi.lxxx.nume.40.uolum.iij. Æmilius Maria Manolessus.

Salarium famulo, uel officiali recedenti ante tempus, non debetur pro rata temporis, quo seruiuit. Bal.in l.ij.j.col.uer.sed si quis promittit. & in l.ædem.C.loca.in uer.quęro, nunquid colonus.& per Alex.in l.si uno.§. item cùm quidam.ff.locati.

Salarium nuncio debetur, facta ambasiata.Item & procuratori.Bald.post Cyn.in l.j. C. mandati.in ij.col.in prin.uer.sed quæro quid in nuncio. & ibidem ponit quid in aduocato, & quid in assessore.

Salarium procuratoris non potest excedere centum aureos. glo.& Bald.in d.l.j.in ult.q.C.mandati.& Spe.in tit.de salari.§.ij.uersi.sed nunquid.

Salarium procuratoris dicitur aduenticium, in quo patri debetur ususfructus. Bal.in l.cùm oportet. pe.col.uer.de tertio genere peculij.C.de bo.quæ lib.

Salarium magnum debetur pro causa status. uel dignitatis. Bald.in l.j.in fi.C.mandati.

Salarium tutori constitui debet per iudicem. l. à tutoribus.§. principalibus.ff.de admi.tut. Bald.in l.sumptus. C.mandati. Puto quòd uoluerit allegare ff. de pact.sed mihi dicit de hoc: ideo aduertatur. Vel fortè uoluit allegare. C.de admi. tut.ubi etiam nihil de hoc. Glo.in uer.gratuitum.& Barto. in l.j.§.fi.ff.eod.tit. Bart.in d.l.à tutoribus.§. principalibus. in j.opp.& in l.in eos.ad fi.ff.de tutel. ubi dicit uerum per d. l.à tutoribus.§.fi.de admi.tu.

Salarium curatori constitui potest per iudicem ex causa. l. j. §. si pupillus. de tu.& ra. dist.

Salarium aduocato pauperum non debetur. Bal.in l.si furiosi. uer.no.quòd aduocati. C. de nup.nisi ex publico.Bal.in l.j. ij.col.uer.tu tene glo. C.de suffra.ubi idem dicit in aduocato fisci, per l.petitionem.C.de aduo.diuer.iudi.

† Salarium ratione incertitudinis si non est efficaciter promissum, regulariter non debetur: & fortius, quando nullo modo est promissum.d. Bar. Soci.in consi.cxcvj.inci.Circa prin.ibi: tamen à communitate.in ij.parte.]

10 Salarium quando nullum certum promissum est, debetur secundum cōsuetudinē seruientis. Bart.in l.j.§.illud quoq;. ad fi.ff.de uar.& extraor. cogni.

Salariati sunt ciues loci, in quo salarium habent, & seruiunt. Bar.in l.filij.§.miles.ff.ad municip.

Salarium totum debetur doctori legenti, etiamsi ante tempus moriatur:non autem artifici artis mechanicæ:quia ei debetur pro rata laboris.Bald.in l.j.ij.col.in fin.in uersic.sed ego dico, quòd in salario. C.de suffra. Vide glo.magnam in uer. personis. & Bart.in l.si uno.§.item quidam.in iij.col. in uer. ut tamen appareant.ff.locati. & plenius per Bart. in l.j.§.diuus.el ij.in antepe.col.in fi.uersic.quæro, aliquis est conductus ad legendum.in vj.col.uersi.quæro, quid si stat per electum.ff.de uar.& extraordi.cog. ubi idem dicit in Potestate mortuo in officio suscepto, uel non, dummodo ingressus sit in prouinciam, uel non ingresso, si alium loco sui miserit ad officium. Bart.in l.diem.ff. de asses.in iij.col.uer.sed quæro de Potestate.& ĩ.eod.uer.xxxiiij.

Salarium non potest sequestrari.ĩ. Sequestratio.uer.xxxix.

Salarium pro passagio debet prius præstari, quàm passagium. Bal.& Flo.in l.uenditor.§.si constat.ff.communia prædio.

Salarium manigolto constitui potest. s. uerbo, Manigoltus. uersic.iij.

Salarium illicitum non potest peti. l. si contra. & ibi Bald. C. mandati.

Salarium aduocato debetur etiam pacto nudo, licet stipulatio non accedat, nec etiam scriptura in rebus mobilibus, in stabilibus scriptura requiritur in promissione. l. j. & ibi doct. & Bal.in ij.col.in uer.secundò quæro.C.de suffra.

Salarium

Salarium aduocatis debetur triplici iure, scilicet ex ꝓuisione hominis, si prouidit sibi per stipulationem. Secundò, ex mista ratione hominis, & legis, si ꝓuidet, scilicet ex pacto nudo. Tertiò, ex mera prouisione legis, scilicet quando nihil † promissum est. Bal. post gl. no. in l. j. ij. col. C. de suffra. † Vide do. Bar. Soc. in s. allegato consi. cxcvj. in uer. secundo principaliter. ea parte ij. quòd salariũ aduocatis & notarijs debetur, etiamsi nihil conuentum est, & promissum.]

Salariũ aduocatis, nutricibus, obstetricibus, medicis & similibus personis debetur officio iudicis. in Spe. de offi. om. iud. §. j. in iij. col. uer. item cùm aduocatus.

20 Salaria militibus olim dabantur de cõmuni. in Spe. de procur. §. j. in xv. col. uer. item quod est miles.

Salaria iudicis ordinarij, uel delegati, ponuntur in Spe. de salarijs. §. j. in prin.

Salaria procuratorum, negociorum gestorum, & notariorum, ponuntur in Spe. eo. ti. §. ij. per totum.

Salaria aduocatorum ponuntur eo. tit. §. sequitur uidere. per totum. ubi etiam, an aduocato pro causa appellationis debeatur nouum salarium. De quo per gl. ultimam, uer. itẽ potest quæri. & doc. maximè Bal. in ult. col. uer. ulterius quæritur. in l. j. C. de suffra. & s. uer. Aduocatus. uer. vij.

Salaria medicorum, & mercenariorum ponuntur in Spec. eo. tit. §. iiij. & ti. de magistris. Addo aliquid per Bal. in l. j. in antepe. q. C. mandati. & in l. liberti. in iiij. colum. magna. C. de oper. libert.

Salarij positiones qualiter formentur. in Spec. de posi. §. vij. in ix. col. uer. sed pone.

Salarium debetur secundum seruitium, & laborem. eo. uer.

Salaria magistrorum, doctorum, geometrorum, medicorum, rectorum, aduocatorum, obstetricum, ponuntur in Spe. de magistris. in j. col.

Salarij promissio facta in instrumento confecto eadem die cũ alio instrumẽto, præsumitur anterior. Bal. in l. j. in fi. sol. ma. sicut in instrumento dotis: ut ibi dicitur.

Salarij præstatio non potest per tertium prohiberi. auth. sed iam cautum. & ibi Bal. C. deposi.

30 Salarium prędonibus non debetur, etiamsi promissum fuit. l. si fideiussor. per Bal. C. mandati.

Salarium decem librarum taxatum iudici ab utraque parte per statutum, debetur pro dimidia ab utraque parte. Ray. de For. per glo. in l. si duas. §. maiores. sed ibi Bar. in §. grammatici. in lect. Nico. de Neap. in ij. col. in prin. in uer. notetis dictum ex ista gloss. de excusa. tuto. Bald. in l. j. §. sin autem disiunctim. quem legit cum §. ut autem. in ij. col. in uersic. not. in §. sin autem. in princip. C. de cadu. tollen. tenet contrarium.

Salarium nuncio eunti per iter non rectum quomodo debeatur. s. in uerbo, Nuncius. uer. lxxxvij.

Salarium debetur Potestati pro doctore, quem ex dispensatione non tenetur retinere. Ange. & Bald. in l. administrantes. in prin. ff. de excus. tut. sed Phanenses hoc mihi nõ seruauerunt.

Salarium capitaneo belli, uel cõductori, uel connestabulo totum pro toto tempore debetur, quia propter prudentiã debetur. Bart. in l. j. §. diuus. el ij. in v. col. in uer. iij. casu dic sic. ff. de uar. & extraor. cognit.

Salarium debetur electo ad officiũ, etiam mortuo ante susceptum officium, uel electum non ingresso officium propter mutationem status, uel electo impedito finire officiũ propter partialitates ciuiũ. Bar. in l. j. §. diuus. el ij. in v. vj. & vij. col. uer. ex prædictis apparet. ff. de uari. cog. & Bal. in l. j. ult. col. C. de suffra. Sed Bart. in primo casu in l. diem functo. in pe. col. uersi. sed quæro de potestate. ff. de off. asses. dicit nõ deberi non ingresso, nisi alium miserit loco sui ad officium gerendum. uide ibi, & per Bal. in c. j. in §. soldata. uer. quid si decessit in itinere. quis di. dux. mar. uel co. quòd non debetur mortuo in itinere. Vide omnino per Alex. in d. l. diẽ functo. ubi uide etiam quid de aduocato.

Salarium in dubio debetur consuetum. s. uer. Officialis salarium. uer. iiij. & uide s. eo. uer. ix.

Salarium notario debetur ꝓ scriptura priuilegij, uel rescripti papalis. s. uer. Notarius mercedem. uer. ij.

Salarium debetur subrogato, quod deberetur ei, pro quo subrogatur. Ang. in authen. ut cle. qui rece. uer. no. hic tex. ad q. col. v. & quod per Bar. in l. Titio. ad muni.

Salarium depositum super inepto libello, non prodest, nisi aliud deponatur pro sentẽtia ferenda super apto libello. Bal. in l. edita. xij. col. C. de eden.

40 Salarium iudici debetur, quando agitur officio iudicis ad quantitatem, uel speciem: nõ autem cùm petitur restitutio in integrum, uel quando agitur ad factũ officio iudicis. Bal. in l. fi. in ult. col. in prin. uer. nunc quęro, utrum sportulæ. C. de fruc. & lit. expen.

Salarium defuncti officialis debetur successori pro toto tempore. Barto. in l. si quis. C. de proxi. sacr. scri. & in l. iiij. C. de prin. agen. in reb. li. xij. & uide s. eo. uer. lxxviij.

Salarium constitutum doctoribus legentibus non potest mutari ab uniuersitate scholarium. Bart. in l. j. circa mediũ. uer. & sic not. C. de anno. ciuil. li. xj.

Salarium debetur absenti cum licentia pro tempore absentiæ. l. penul. & ibi gl. & Bart. C. de proxi. sacr. scri. lib. xij. & est gl. in l. si desertorem. §. si ad diem. in uerbo, commeatus. ff. de re mili. Bald. in l. si ea. C. de condi. inser. ubi dicit gl. in d. §. si ad diem. esse singulariter notandam. Vide Bart. per l. hanc. aliàs incipit, Iubemus. C. de ero. mili. an. lib. xij. Ioan. de Pra. in l. si quis ita. §. qui duobus. de condi. & demonstra. & tenet Bald. in auth. habita. v. col. in uer. sed quid de doctore. C. ne filius pro patre. ubi loquitur de doctore legente. Quod uerum, etiã pro diebus itinerationis eundi, & redeundi. Bald. tenet in d. l. si ea. per glo. in d. §. si ad diem. & Alex. in l. diem functo. ult. col. de asses. & in l. j. §. diuus. ff. de uari. cog. Addo idem esse in medico, cui debetur salarium pro diebus itinerationis. Bal. in l. liber. & in iiij. col. magna. in uer. dubitatur etiam. C. de operis libertorum.

Salarium datum procuratori impedit actionem mandati inter procuratorem & dominum, quia mãdatum dicitur gratuitum: sed facit dari actionem locati, uel præscriptis uerbis: non autem facit quin propterea dicatur procurator, uel quin possit agere pro domino ut procurator. Et prædicta uera, quando in constitutione procuratoris constituitur salarium: sed si postea constituitur salarium, non impeditur actio mandati: quia potius dicitur remuneratio, quàm salariũ. Bar. in l. j. in fi. prin. & in l. licet. §. ea obligatio. in fi. ff. de procura. & in l. litem. C. eod. ti. uer. quęro, pone quòd in instru. & Bal. in l. j. C. mandati. in pe. q.

Salarium non præstitum præsidi, non debetur eius assessori. no. gl. & Alex. in l. diem functo. de assessor.

Salarium debetur, etiam pro officio falso. Ange. singulariter in l. Titio. ad munici. secundum Alexand. ibi. & Bald. in l. non dubium. xij. col. C. de legibus. & ibi etiam per Bar. uer. opp. de l. Titio.

Salarium pro doctoratu debetur, etiamsi examinatus reprobetur. s. Doctor. uer. xix.

Salarium debetur procuratori reuocato sine culpa sua. Bar. in l. post litem. in uersi. aduerte adhuc. ff. de procu. per l. j. §. diuus. de uar. & extraordi. cogni.

Salarium nõ debetur, nisi post administrationem, uel operam præstitam. Bald. in l. liberti. v. col. in uer. dubitatur etiam. C. de oper. liber.

50 Salarium non debetur non laboranti. Bald. in d. l. liberti. in vj. colum.

Salariati à Republica non debent militare contra eam: sed pro ea. l. milites. & ibi Bald. C. locati. & s. Aduocatus. uersiculo xxxiiij.

Salarium debetur conducto per annum, etiam priuato ante annum sine iusta causa. Bald. in l. penul. C. de condi. ob causam. & per Alex. in l. j. §. diuus. de extraor. cog. Addo quòd si esset priuatus ex culpa sua, nõ debet habere salarium. Bar. in l. diem functo. in pen. col. in uer. item pone, quòd remotus. ff. de off. asses. & Bal. in l. j. §. diuus. el ij. in ult. q. ff. de uar. & extraor. cogn.

Salarium debetur misso ad sedandum scandalum. Bar. in auth. de mand. prin. §. illud.

Salarium iudici negligenti non debetur pro tempore negligentiæ. l. iudices. & ibi Bar. C. de ann. & tri. li. x.

Salarium aduocato quando debeatur. s. Aduocatus. uer. xiiij. & xv. & uer. lxvj.

Salarium medico quando debeatur. suprà, Medicus. uersiculo xxvj.

Salarium debetur etiam falso nuncio, qui impetrauit rescriptum pro alio. Bald. in l.j. circa medium. C. de precib. Imperat. offeren.

Salarium debetur doctori legenti pro rata temporis quo legit tantùm. Bal. in l.j. in j. col. in ij. opp. C. de lega. Vide omnino s. uer. Doct. uersic. xl. Addo per do. Alex. in l. diem functo. in ult. col. in prin. in uer. ad istam q. ff. de of. assessor.

Salarium debetur pro die itineris, etiamsi recedat hora tarda, & de sero. s. uer. Medicus. uer. iiij.

60 Salarij perceptio non cōfert officium, uel dignitatem. Bar. in l. Barbarius. iij. col. in repetitione ff. de of. præto.

Salarium Potestatis, uel doctoris, non debet defalcari uigore statuti disponentis, soluenda esse capita solidorum, de quibuscunque pecunijs soluendis per commune. Pau. de Cast. in consi. cccxix. incip. Visis, & consideratis omnibus.

Salarium an debeatur officiali remoto culpa sua. s. uerbo, Officialis salarium. uer. x. quòd non. & Alex. in l. diem functo. ult. col. de of. assess. in l. j. §. diuus. de extraord. cogni.

Salarium totum non debetur assessori. si Potestas est remotus ab officio cum tota familia: secus, si solus, nisi culpa assessoris sit remotus: quòd in dubio præsumitur. Bar. in l. diē functo. in pe. col. in uer. item pone, quòd remotus. ff. de asses. & ibi Alex. & s. in uer. Assessor. uer. j.

Salarium totum debetur officialibus, Potestate mortuo, uel eius hæredi, nisi ad aliud officium se obligauerint ante primum officium finitum. Barto. in d. l. diem functo. in ult. col. in uer. no. ex hac lege. & ibi Alexan. Contrarium tamen tenet ibi Bald. & Pau. de Cast. Secus uerò, si potestas sit remotus ab officio sua culpa: quia tenetur ad totum salarium officialibus, etiam qui aliud officium acceptauerint. Pau. ibidem. & omnino ibi per dominum Alexand. Imo. in iiij. col. in ulti. not.

Salarium non debetur officialibus per potestatem remotum, cuius loco alius est subrogatus: quia præsumitur ex eorum culpa. Bar. & glo. in d. l. diem. in fi. & ibi Alex. nisi sint protestati contra Potestatem, ut ibi.

† Salarium arbitro debetur. s. Arbiter. uersi. xv. † Et quantum esse debeat, & per quos solui debeat, uide Bald. in consil. xxxviij. in v. parte.]

Salariū pro labore in spiritualibus non debetur ex pacto præcedenti. c. j. de simonia. j. q. ij. placuit. doct. & Car. in cle. statutum. ij. oppo. de elec. Vnde

Salarium pro sigillo non debetur, uigore pacti præcedentis collationem: secus, pro sigillo post collationem. Cardi. per glo. ubi s.

Salarium totum debet solui rectoribus terrarum in principio officij. Bald. Pau. & Alexand. l. diem functo. de off. assess. & j.

70 Salarium ambasiatoribus debet solui, antequam recedant de loco, & sic ab initio, quia datur pro sumptibus. Alex. in d. l. diem functo.

Salarium debitum à statuto ex cōuentione debet præstari ab initio. Alex. in l. diē functo. per l. j. §. diuus. & ibi Bar. de uar. & extraor. cog. gl. in l. j. C. de suffrag.

Salarium cōstituitur officio iudicis notario, nuncio, assessori, medico. Bar. & Alex. in l. j. §. ludi. ff. de uar. & extraordi. cog. per Bar. in l. j. C. mandati.

Salarium promissum procuratori, uel aduocato, pro uictoria plurium causarum, debetur pro rata, si in una uicit, & altera succubuit. Bald. in l. j. iiij. q. C. de suffra.

Salarium procuratori debetur honestum, non pro quota litis. Bar. in l. litem. paulo post principium. C. de proc. l. sumptus. ff. de pact.

Salarium non debetur in causis extraordinarijs. Barto. in l. sacris. ante uersiculum, item no. ex gloss. C. de proxi. sacr. scri. libro xij.

Salarium constitutum negociorum gestori à domino, si negocium geratur per aliū, debetur illi, qui gessit: sed ab ipso repeti potest per eum, cui fuit ꝓmissum, & compromissum negocium, licet nō gesserit, propter dolum eius, qui gessit. Casus no. gloss. & Bar. in l. Titio. in prin. ff. ad muni. Addo s. Negociorum gestor. uer. vj.

Salarium non debetur stipēdiarijs captis ab hostibus. in Spec. de loca. in §. postquam. in viij. col. uer. quid si faber. Bald. in l. fin. ad fin. C. de condi. inser. & j. uerbo, Stipendiarij. in uersicu. viij. Item nec eis infirmis, nisi sanati seruiant. Bald. ibidem. & Spec. ubi s. Et adde omnino s. uerbo, Famulus. uersicu. iij. & j. eod. uer. proxi. Et de isto ultimo, an debeatur infirmis, addo etiam Bart. in l. ope. ff. de usufruc. lega. & Bald. in l. liberti. in v. col. in uersi. de berroarijs, siue famulis. C. de ope. liber.

Salarium debetur ambasiatori, etiam pro tempore infirmitatis, & donec reuertatur. l. si cui. §. fi. & ibi Bar. quam legit cū † l. incipiente, hi, qui. ff. ex qui. cau. maio. † Et per Feli. in c. quā sit. in medio. j. col. de Iudæis.]

Salarium pro toto tempore debetur hæredi Potestatis defuncti ante finem officij. l. diem functo. & ibi gloss. Alex. doct. & Barto. in ij. col. in prin. uersi. ego reuoco in dubiū. in ult. col. in uer. allegatur hæc lex in arg. de asses. Sed uide Bar. in l. j. §. diuus. el ij. in iij. col. in uer. tertio, quādo ex dispositione. ff. de uar. cog. ubi dicit uerum, etiamsi non stetit in officio per mensem. De quo uide Bart. in l. si quis. de prox. sacr. scri. lib. xij. & in l. iij. de princip. agentium in re. eod. lib. & s. eo. uer. xlj. & in l. fi. C. de domesti. lib. xij. Bald. in c. j. §. soldata. quis dica. dux, mar. & in l. liberti. v. col. de oper. liber. & ꝑ Bart. & Bald. in l. post duos. & in l. petitionem. C. de aduoca. di. iudiciorum. & in quodam consilio, Senior Gilius Masij. & latè per domi. Alexand. in d. l. diem. in vij. colum. cum quatuor sequentibus. Secus est in assessore defuncto, secundum Paulum de Cast. in d. l. diem, uel remoto sua culpa. Panor. ibidem, s. uer. Assessor. uer. j. & iiij. sed de assessore Bart. in d. §. diuus. in iij. col. uer. tertio, quādo ex dispositione. aliter loquitur. De quo uide latè do. Alex. in d. l. diem. in xij. col. uer. iuxta prædicta.

80 Salarium debet solui Potestati in principio officij de iure cōmuni: quia id sibi debetur pro oneribus, & expensis, non solùm ꝓ labore, & honore. Bal. in d. l. diem. & ibi Alex. Addo Barto. in d. §. diuus. in uersi. ulterius quæro, quo tempore. Sed

Salarium assessori debet solui in fine officij. argu. l. si à colono. de fideicom. & in l. si seruus Mæuij. §. fi. de stipu. seruo. secūdum Bald. in d. l. diem. & ibi Alex. Vide Pau. de Castr. & do. Alex. ibidem, in ulti. col. Sed Bal. ipse in l. per hanc. C. de aduoc. di. iud. & expressius Bar. dicit, quòd

Salarium cōstitutum alicui ob dignitatem in dubio debet solui in medio officij: quod dicit uerum in aduocatis, sed in alijs personis, uide in l. j. §. diuus. in viij. col. in uersi. ulterius quæro, quo tempore. ff. de uar. cog.

Salarium debetur assessori delegati de bursa partiū, uel ab ipso delegato. Pau. de Cast. in l. fi. ff. de asses. per c. statutū. §. assessorem. de rescrj. in vj. & in auth. ut defun. seu fune. §. fi.

Salarium debetur syndico ecclesiæ, etiam pro tempore, quo ecclesia non litigat. Cardin. in clem. statutum. vj. q. de elect. Item,

Salarium debetur aduocato, & procuratori ecclesię cathedralis, etiam sede uacante. Car. ibidem.

Salarium debetur officiali constituto per capitulum, sede uacante. Card. ubi s. vij. q.

Salarium totum non debetur Potestati recedenti per mensem ante finitum officium. Bald. in l. etiamsi partis. de leg. j. Sed uide omnino per Alex. in l. diem functo. ult. col. de off. asses. & per Bal. in l. ij. C. locati.

Salarium consultori debet præstari ab utraque parte. Bald. in l. ij. in j. colum. in fi. uersi. sed nunquid iudex. C. de senten. ex peri. reci. nisi altera pars petat consilium. Bar. in l. si postulauerit. circa fi. principij. ff. de adul. Lanfr. in c. quoniam contra. uersic. sententia. de proba. ix. col. & s. uer. Consilium sapientis. §. xxxvij. & per Cardi. in clemen. j. de ætate & quali. Et si pręstatur ab una parte tantùm, casu quo iudex suo motu uel ad instantiam utriusque partis consilium habuerit, datur regressus contra alteram pro parte. Flor. singulariter in l. sed & loci. §. j. ff. fini. regun. Vide in Spec. de asses. §. salarium. uer. pe. & quod per Bar. post gl. in l. in sacris. de proxi. sacr. scrini. lib. xij.

Salarium famulo duorum est augendum, si tertius dominus superueniat. s. uer. Famulus. uer. vj.

90 Salarium delegato debetur ab utraque parte. Iac. de Are. & Bar. in l. si postulauerit. circa finem principij. ff. de adul. doc. in c. calumniam. de pœnis. Flo. in l. sed & loci. §. j. ff. fini. reg. in Spe. de sala. §. j. in j. col. uer. sed nunquid. gl. in c. statutum. §. insuper. de rescri. in vj. nō ordinario. xxiij. q. j. militare. xj. q. iij. non licet. in glo.

Salarium tutori debetur. gl. in l. j. ff. mandati. in uer. gratuitum. & ibi Bar. ad fi. Bald. in l. cùm oportet. pen. col. in uer. de tertio genere. C. de bonis, quæ lib. l. à tutoribus. §. officiū. & ibi Bar. in §. principalibus. j. opp. de admi. tu. Bald. in l. sumptibus. C. eod. tit. Caue: quia ibi hoc non dicit. Quod uerum, si est inops, uel si proficiscitur. Pau. de Castr. consi. cxlij. quod incipit, Ad bene. in ultimo dubio. Item debet constitui à iudice. Bart. in d. l. à tutoribus. §. principalibus. de admi. tut. & in l. in eos. ad fi. ff. de tute. uide s. eo. uer. vj.

Salarium tutoris dicitur aduēticium, in quo patri ususfructus debetur. Bart. in d. l. cùm oportet. pen. col. in uer. tertio genere peculij.

† Salarium an patruus tutor petere possit pro obsequijs prę stitis pupillis. uide Bal. in consi. cclvj. in iij. parte.]

Salarium an debeatur negociorum gestori. s. Negociorum gestor. uer. vj. & s. eo. uer. lxxv.

Salarium debetur officio iudicis, secundum consuetudinem loci. Bald. in l. j. in v. opp. C. mandati. Item debetur secundū consuetudinem seruitutis. s. eo. uer. ix.

Salarium constitutum duobus in eodem officio deputatis, in quo unus præesse cōsueuit, debetur, id est pro rata, non geminatum, id est, in integrum cuilibet. Bar. & Bal. in l. binos. in j. q. C. de aduo. di. iud. & s. Officiales plures. uer. vij.

Salarium duplicatū an debeatur uni posito in duplici officio. s. uer. Officialis unus ad plura. uer. j. quòd sic.

Salarium procuratoris, & aduocati, quomodo debeatur. in l. salarium. ff. mandati. gl. & Bal. in l. j. C. eo. ti. in v. opp.

Salarij procuratoris materiam supple s. uer. Procurator reuocatus. uer. ix.

Salarij aduocati materiam supple uer. Aduocatus. uer. iij. viij. ix. xv. xxxiiij. & seq. lxvj. lxxvj. lxxx. & lxxxviij.

Salarij materiam supple j. uerbo, Sportulæ. & s. Merces. per totum.

Saltem est disiunctiua. l. si sterilis. §. cùm per uenditionem. de act. emp. c. si diligēti. de fo. compe. Archi. in c. statutum. in x. col. magna, de rescrip. in vj. & in consil.

† Quidam condidit testamentum. † Et do. Pet. Philip. Cor. in consi. cxc. incip. Ad euidentiam. in prin. in litera A. in j. parte. & in cōs. lxv. incip. Quoniam. in litera E. in iiij par. & do. Mar. Soci. in consi. xxxviij. incip. Pro decisione. uer. nec est uerum. circa prin. in j. parte.]

Saltem, id est, si aliter, uel salutem, secundum Aul. Gel. lib. xj. c. penulti.

Saltem respicit tempus futurum, quando ponitur in clausula codicillari. Bartol. in l. si ita. in ulti. colum. in prin. uer. sed quid si dixit. ff. de auro & argento legato. & in l. j. ij. q. in uer. quid si dixit. ff. de iure codicil. ubi plenius. Item est aduersatiua significans diminutionem. Cardi. in clem. causam. in prin. de elect.

Salma non præsumitur esse mulionis eam portantis. Bal. in l. iij. C. de nau. fœno. in ult. col. in prin. in uersic. sed pone.

Salma an ueniat in confiscatione animalis eam ferentis. s. uer. Gabellarum fraudes. uer. xvj. cum seq. & xviij.

Salomon rex filius Dauid, anno quarto regni cœpit templum construere, uidelicet ab Adam annis tribus millibus centum duobus. A' diluuio uerò anno millesimo quadringentesimo, secundum Iosephum: qui etiam refert illud templum fuisse mira arte politis lapidibus constructum, ut artis fabrilis iudicium non appareret.

† Adde, quòd Solomon melius, quàm Salomon, ad expellēdum dæmones de corporibus quosdam exorcismos inuenit. §. j. xxj. dist.

Salomon habuit octingentas uxores, & trecētas concubinas, secundum Iosephum.

Salomon habuit filium undecimo anno ætatis, secundū Host. in Summa, de pœn. §. cui. uer. cui pueri.

Salomon trahitur in exemplum repilogationis propositorū, & allegatorum. Spec. de renun. uersi. auditis. quia Salomon laturus sententiam inter mulieres de puero litigantes, repilogauit dicta utriusque partis, ut ibi. & in c. afferte. de præsum. Regum, lib. iij. c. iij.

Salomon an sit saluatus, uel damnatus, uide per Hosti. in cap. ne innitaris. extrà, de consti. & ibi per Inn. qui ponit unum uerbum. Et quòd fuerit saluatus, tenuit Dantes, qui eum posuit in paradiso in comœdia sua Paradisi. cxiiij. quæst. iij. incipit, De centro. & pro hoc xxxij. quæst. iij. Solomon. & ibi in gl. & per Arch.

Salomon egit pœnitentiam, & fuit saluus, ut dicit glo. in c. Salomon. xxij. q. iiij. & beatus Hieronymus in sua Apologia appellat eum sanctum, ita dicens: Quibusdam à Domino reuelatum. Feli. in c. ne innitaris. in ij. col. in uer. fallit secūdò. de constitu.

Saluianum interdictum directum datur pro rebus inuectis in prędium rusticum, sed utile datur pro inuectis urbanum. Cyn. in l. certi. ij. q. C. loca. Bart. in l. solutum. §. solutam. in ij. col. ff. de pign. act. no. in l. j. ff. & C. de Saluia. interdicto. Item datur utile contra emptorem dictarū rerum. Bal. in l. j. in prin. j. q. eo. ti. Item datur cuilibet creditori. Bart. in d. l. j. j. q. ff. eo. ti. per l. j. C. eo. tit.

Saluiano interdicto agens debet narrare rem fuisse in bonis tempore hypothecæ: sed sufficit, quòd probet de possessione sola debitoris. Pau. de Castr. consi. vj. in iij. col. & Cyn. & Sali. & doct. in l. cùm res. C. de proba. & Alex. post Bart. in l. rem alienam. de pig. act.

Saluianum, & hypotheca, quomodo differant. s. uerbo, Hypotheca.

Salus propria debet esse curæ, & eius non præsumitur quis immemor. in Specul. de excep. & repli. §. ij. uersic. quid si probetur. sed memor. in Spe. de testamen. §. j. uer. item oppo.

† Adde tex. in c. sancimus. j. q. vij. & dicitur Græcè σωτηρία.]

Salutatio iudici faciēda est reuerenter. in Spe. de aduo. §. hîc dicendum. in prin.

Salutare neminem per uiam ꝓhibuit Dominus noster Christus. Quod quomodo intelligatur, uide in Spec. de aduo. §. consequenter. uer. ad eius.

Salutationis papalis in literis ad quemcunque, formam uide in Spe. de rescri. præsenta. uer. iiij. circa princ.

Salutari quis prior debeat in literis. in Spe. de cita. §. iam de citatione. uer. porrò.

Saluusconductus homicidis à solo principe fieri potest. Bal. in ti. de pace Cōstan. §. imperialis. in j. col. in fi. uer. dispensationem.

Saluusconductus Titio & socio concessus, prodest etiam Iudæo socio. Angel. in consi. Datus est saluusconductus. aliàs incipit, In Dei nomine, amen. ad Pe. & dato, &c. Item qui socij gaudeant eo. Bald. in l. spadonem. §. cùm autem. de excus. tut. & Ang. in l. utimur. de sepul. uio. Addo, quòd quando est concessus saluusconductus Titio, & socijs suis, qui socij comprehendantur, uide Bald. in l. spadonem. §. iam autem. ff. de excusa. tuto. & uide pulchrè per Angelum in l. utimur. ff. de sepul. uiola. & in l. j. ff. ad leg. Iul. maie. ubi uoluit, quòd licet saluusconductus concessus alicui, & socijs suis extendatur ad Iudæos, non tamen extenderetur ad Saracenos. Addo etiam unum in hac materia, quòd saluusconductus extenditur ad præterita delicta, non autem ad futura. gl. in c. noli æstimari. xxiij. quæst. j. de qua quæstione abundè uide per Roma. in l. iij. §. si quis seruum. ff. de acqui. poss. Et uide Ang. de Aret. in maleficijs. in uer. Fama publica. uersic. quintò quæritur, &c. ubi ponit an & quando habens saluumconductum capi possit. † Et per Felin. in c. ego N. de iureiur.]

Saluusconductus pro debito, intelligitur etiam pro criminali. Bar. in cons. clxix. incipiente, Statuto ciuitatis Tuderti, &c. nō pro alijs debitis publicis, ibi per §. publicorum. in auth. de mand. princ.

Singula. Saluusconductus concessus alicui, quòd non possit molestari, nec in rebus, nec in persona, non extenditur ad debitum iuratum. Ita no. Alex. in consil. xxxviij. incip. Visa

petitione. in ij. col. uersic. circa secundam dubitationem. in tertio uol. Et subdit ibi rationem. nam non solùm princeps secularis, uerùm etiam summus pontifex nunquam intelligitur per aliquem suum actum uelle derogare actui iurato, ut est casus in c. constitu. & ibi gl. & doc. de rescr.

Saluusconductus non sufficit, ubi est iustus timor personæ. c. accedens. el ij. ut lite non contesta. Ange. in repertorio. uer. timor. & tenet Phi. in c. ex parte. de app. & Abb. in d. c. accedens. & j. eo. uer. xiij.

Saluuscōductus Titio pro rebus suis non extéditur ad res collegarum, uel amicorum eius. Flo. in l. loci. si seruit. uendic.

Saluusconductus bannito, uel alteri hosti fieri potest per capitaneum belli. Bar. in l. conuentionum. in ij. oppo. ff. de pact. & ibidem Bal. & do. Alex. Imo. in j. col. uer. ex quo infertur. cum alijs concord. ibi per eum allegatis.

Saluusconductus de eundo liberè, & securè, intelligitur etiam de mittendo nuncium suum. Bal. in auth. habita. ij. no. C. ne fil. pro patre. & ibidem uide Bar. in fi.

Saluuscōductus pro reo ne cōueniatur, operatur contra eum, ne agat. Bar. in l. die sabbati. C. de Iudæis. Caue, quia de saluoconducto nihil dicit.

Saluusconductus expirat morte concedentis. Bald. in l. j. C. de postul. arg. contrà, quia moriendo quis dicitur uelle, & perseuerare in uoluntate, nisi reuocet expressè. Barto. in l. more. in iij. colum. in princ. ff. de iurisdi. om. iudi. in l. pen. in ij. col. in fi. ff. si cert. peta. facit l. sufficiat. de condi. indebi. Vide Bar. in l. uxorem. §. Scæuola. de leg. iij. & l. post dotem. in ij. col. ad fi. in uer. quinto modo legitur. ff. sol. ma. Cy. in l. fi. C. de contrah. empt.

10 Saluusconductus ad beneplacitum, intelligitur perpetuus. Bar. & doct. in l. cétesimis. §. si ita stipulatus fuero. in iij. col. uersi. ultimò formo hîc unam q. ff. de uerbor. obliga. de quo ibidem per do. Alex. in penult. col. uer. extra glo. quærit hîc Bart. cum concord. ibi per eum datis. facit l. iurisperitos. de excusa. tuto.

† Saluusconductus debet latè interpretari. Dec. consi. lj.]

Saluuscōductus an arctet citatum ad locum non tutum comparere. s. uer. Citatus. uer. ultimo.

Saluusconductus testibus fieri debet. j. Testium coactio. uersicu. xiij. & in Specul. de teste. §. qualiter. uersic. debet quoque ipsis.

Saluoconducto hostis non tenetur quis credere. c. ex trāsmissa. de resti. spo. & no. in c. accedens. ut lite non contest. & Alex. in l. is, qui reus. de pub. iud. & s. eod. uer. iiij.

Saluusconductus bannito, ut ueniat ad agendum, concedi nō debet. Alex. in l. is, qui reus. de pub. iudic.

Saluusconductus pro triennio expirans intra tempus, censetur renouatus. Ioan. de Por. in l. eum, qui. §. qui ita. de uerbor. obliga. arg. in l. sicut in annos. ff. qui. mo. usufru. amit. & Bart. in l. si mihi & Titio. in ij. col. in uer. quæro, quid si emphyteusis. ff. de uerb. obli. Caue, quia de saluoconducto nihil dicit, sed de emphyteusi concessa.

Saluusconductus pro ueniendo intelligitur etiam pro redeūdo. Bart. & doct. in auth. habita. in j. col. in uer. quæro, istud priuilegium. C. ne filius pro patre. & in l. utimur. ff. de sepul. uiola. & per Bartol. in l. j. in iij. q. ff. ad leg. Iul. maie. & in l. j. & ibi Bart. & Ange. C. de nauicula. lib. xj. & Alex. consi. xlvj. ij. parte. & Abb. in c. quia diuersitatem. de concef. præbend. In contrarium est gloss. in authen. de manda. princip. §. neque autem. in gloss. in uerbo, cogentur. facit c. inter alia. de immuni. eccle. & Bartol. in l. j. §. non fuit. de dolo. Pe. contrà, ut ibi. Item protestando. j. eod. uersicu. xxiij. sed corrupta est allegatio, quia imò loquitur in terminis huius uer.

† per Felin. in cap. fin. de treu. & pa. & in capi. ego N. de iureiurando.]

Saluusconductus non debet seruari delinquentibus. gloss. in auth. de manda. princip. §. neque. in j. gloss. per Barto. in l. illicitas. §. ne potentiores. in fin. ff. de offi. præsid. Vnde dicit Bald. in §. item sacraméta. ult. col. in uer. quæro, utrum si iudex. de pace iur. fir. per d. §. sed neq;. quòd iudex etiá iurans securitatem bannito, nō tenetur eam seruare, nisi faciat iu-

† re permittente. † Vide Pari. de Pu. in tract. Syndi. in uer. Saluusconductus.]

Saluusconductus per iudicem bannito fieri non potest. gloss. doct. & Alex. post Bartol. in l. is, qui reus. in ix. col. uer. ulterius quidam determinat. ff. de pub. iud. Bald. in l. j. §. non autem. & ibi per Alex. paulo post principium. uersi. sed quid si iudex. ff. de dolo. Ibbus in l. sed si hac. §. liberos. de in ius uocan. in vj. colum. nisi ex causa. Bartol. in d. l. §. ne potentiores. ad fin. uersicu. est etiam quædam. Item nisi quando potest mittere procuratorem. Bartol. in l. Papinianus exuli. in princip. in iij not. ff. de mino. Bald. in l. j. in penult. colum. in uersic. si autem est tale crimen. C. de hære. insti. Item nisi accusatus sit de crimine capitali, in quo nō admittitur procurator. Bald. ibidem. Sed citatio fieri potest per iudicem habentem iurisdictionem ratione proprietatis, ut sunt domini temporales. Ang. in disputa. Bononien. ciuitatis suæ, &c. Secus est in officialibus terrarum, ut non possint, nisi ad inuestigationem criminis. Ang. ibidem. & Philip. in c. ex parte. ulti. col. de appel. & omnino per Alexand. in l. conuentionum. ff. de pact. post Bart. in d. l. is, qui. ulti. col. quod potest fieri, ut iudex uideat reum quo uultu, & quo pallore respondeat.

Saluusconductus per iudicem debitoribus ad certum tempus, fieri non potest. Paul. de Castro, in l. j. ff. quod quisque iuris.

20 Saluusconductus an & quando sit seruandus. Ibbus in d. §. liberos. vj. col.

Saluusconductus principali concessus, etiam fideiussoribus prodest. s. Moratoria. uer. vij.

Saluusconductus bannito concessus ad certum tempus suspendit bannum, non tollit. Bald. in Marga. uer. Suspensus. Simile habes per not. in l. is, qui reus. de pub. iud. & ibi Alex. & Bald. in l. pe. C. de cura. furio.

Saluusconductus pro ueniendo, intelligitur etiam pro redeundo. Barto. in l. fin. C. de dig. lib. xij. & in l. j. in uersi. nota hîc arg. C. de naui. lib. xj. & Abb. in c. quia diuersitatem. de concef. præben.

Saluusconductus de eundo, & redeundo, intelligitur scilicet pro prima uice tantùm. Bart. in l. dotis. ff. de iure do. & in l. j. in iiij. q. ff. ad leg. Iul. maie. Addo Geminia. in c. j. §. ille uerò. in ij. no. de fil. presby. facit l. boue. §. hoc sermone. de uerbo. signifi. Alexand. consi. xv. iiij. parte. & Abb. Sicul. in c. fi. de treu. & pa. dicit uerum, nisi sit ad certum tempus. Alexand. in d. l. j. Addo hoc uerum, quando saluusconductus fuit simpliciter concessus: sed si fuisset datus usque ad certum tempus, tunc non haberet locum præcedens decisio. Et ita uenit limitanda per l. cùm in annos. ff. quib. mod. usufruct. amit. Ita Cuma. in l. si mihi & Titio. ff. de uerb. oblig. per ibi not. per Bart. & per Ang. in l. utimur. ff. de sepul. uio. & uide Ioan. Cald. in disputatione sua incip. Ex octo studentibus.

† Et ad prædicta uide Felin. in d. c. fi. de treu. & pa. & in c. ego N. de iureiur.]

Saluiconductus materiam supple s. uer. Moratoria. & j. uer. Securitas. per totum.

† Saluo. Ista dictio est modificatiua, & reseruatiua præcedentium. gl. est singularis in l. ité Labeo. ff. famil. ercisc. uoluit Ange. consi. xxvj. & do. Card. in c. exposita. de arb. & in c. qualiter. j. de accu. Bal. in auth. interdicimus. C. de episcop. & cleri. & in l. asse toto ff. de hære. insti. & in l. peremptorias. C. sen. rescin. non posse. & l. si certarum. ff. de testam. mili. & in l. penult. C. de instit. & substit. sub condi. fac. & in l. non dubium. C. de legi. & in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. & in l. cùm iudex. C. de sen. & interlo. om. iudi. & in l. eum, qui. § iudicare. ff. de iurisdi. om. iudi. & in d. l. item Labeo. Ange. & alij, in l. iudex postquam. ff. de re iudi. & in d. l. si tuarum. §. fi. Sali. in tit. de pace Constan. §. amplius. uersi. saluo. & uide bonum tex. in l. si debitor. in §. si in uenditione. ff. quib. mo. pig. uel hypothe. solu. quem tex. refert Ro. ad hoc singu. consi. clxxxviij. incip. Circumscripta pactorum serie. in iij. col. ubi dicit, quòd illa dictio, Saluo & reseruato, dicitur esse præcedentium modificatiua. Allegat gl. d. l. item Labeo. circa fi. prin. in glo. quæ incipit, purè. & Ioan. de Imo. in d. l. iudex postquam. & do. Barba. in rep. c. Raynal. in xx. & xxj. charta, & in xxx. charta, & xliij. charta, de testa. Et adduco Paul. de Cast. in consi. clx. incipiente, Circa illud quod primò quæritur. in primo quæsito, & in ult. col. ubi concludit, quòd per istam dictionem declaratur

ratur animus protestantis, uel ipsius reseruantis, quòd uoluerit modificare, & limitare dispositionem præcedentem. Allegat no. in l. iij. §. penulti. ff. de libe. agnos. & in l. penul. ff. de aqua quotidia. & æstiua. & uide glo. pen. & doct. in c. potuit. de loc. & in l. fin. C. de iure emphy. & Abb. in c. eam te. de iureiuran. ubi de his uerbis, Saluo iure suo. & uide eundem Abb. in c. ij. de feudis, circa fin. ubi ponit quæstionem de uasallo alienante feudum, irrequisito domino, & apponente clausulam, Saluo iure domini. & uide Alexand. de Imol. consi. xcij. Viso themate, & instrumentis, de quibus, meo iudicio, uideretur prima consideratione dicendum, dictam dominam Nannam, &c. in iij. colum. in iij. uolum. consilio.

Sanctio propriè dicitur lex pœnalis. iij. dist. in summa. & Card. in proœ. Cle. §. quoniam. & in cle. fi. §. fi. in prin. de ui. & hone. cleri. & differt à constitutione cle. sæpe. ubi gl. & Car. in prin. de uer. signi.

Sanctus si discordet in opinione ab alio sancto, non est hæreticus. s. Hæreticus. uer. j. Inno. in c. ne innitaris. de consti.

† Sanctorum reliquiæ non solùm non debent uenales exponi: quia nulla res sacra recipit æstimationem. ut Instit. de rerum diui. §. sacra. & in §. nullus. sed nec etiam debent populo ostendi causa quæstus, ut habeantur largiores oblationes: esset enim quædam larga uenditio, ut in c. ij. de reli. & uenera. san. Item non debent ostendi ossa sanctorum, ne indeuotio multorum sequatur. Abb. in d. c. ij. Item nota cótra clericos quæstuarios, qui decipiunt populum fingendo reliquias, ubi nó sunt: & maximè in hoc errát quæstuarij sancti Antonij. no. Abb. in c. j. in fi.]

† Sancta sanctorum quid dicatur. Abb. in c. j. in glo. fi. de uita & honest. cleri.]

Sanctum qui non dicit eum, qui est, uel dicens esse qui nó est, abominabilis est Deo, & Christum uiolat. Specu. de fer. §. j. uer. solennes.

Sanctum nó debemus dare canibus, sicut nec margaritas porcis. in Spe. de sum. tri. paulo post principium.

* Sancti authoritas munita authoritate ueteris aut noui Testamenti, S. Pet. Imper. constitutioni præferenda est. c. hæc authoritas. ubi glo. xxxvj. q. ij. glo. in c. de libellis. xx. distin. Abb. in c. tua. il j. no. iij. de decimis. & in c. qualiter & quando. il ij. ubi Ioan. And. & Are. de accusatio. Andr. Barba. in c. j. de offi. deleg. Feli. & Deci. in c. ne innitaris. de constitutio. Illust. Card. Alex. in c. noli. il j. dist. ix. Alex. in l. j. col. viij. ubi & Barth. Soci. col. v. ff. si cerum pet. Lud. Roman. singul. dccxxxj. And. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. lx. Æmilius Maria Manolessus.

Sandalia sunt calceamenta episcoporum deaurata, quibus utuntur, quádo celebrant. xciij. dist. §. cópagis. in c. fi. de usu pal. gl. in cle. attédentes. in §. uisitatores. in uer. sandalitijs. in prin. de sta. mo.

Sandalijs non utuntur diaconi. xciij. distinc. §. compagis. & c. peruenit.

Sanguis effusus, an dicatur ex paucis guttis sanguinis. glo. in cap. cùm illorum. in uerbo, Effusione. de sen. excom. quòd non: quia effusio sanguinis intelligitur de multa, non de modica: ut ibi per tex. xvj. q. j. reuertimini. xlij. dist. sæpe. adde s. uer. Gracciatura. uer. unico. Et nota pro statuto loquente de effusione sanguinis. Adde etiam no. per do. Lau. de Fano. in l. in quorú. ff. de pig. & s. Effusio. uer. unico.

Sanguiné elicit, qui multú emungit. iiij. dist. deniq;. §. ut enim. unde offendit qui multum corrigit. gl. ibi xlv. dist. cum beatus. facit de pœni. dist. j. serpens. ij. q. vij. de his.

* Sanguinem suum unicuique redimere quomodocunque licet. l. j. ff. de bonis eor. qui ante sent. Bart. & doc. in l. j. ff. de bon. dam. in l. transigere. C. de transac. Bald. in l. generaliter. C. de episc. & cleri. Ioan. Anto. Rub. Alex. consi. xv. nu. 2. Ias. in d. l. trásigere. nu. 3. Oldr. con. liij. col. fi. Hip. Marsi. in pract. §. diligenter. nu. 57. Æmilius Maria Manolessus.

Sanguinem proprium redimere licet. in Spec. de cri. in mod. excep. propo. uer. sed quæritur.

* Sanguinis coniunctio efficit, ut à iuris regulis recedamus. Bar. & alij, in l. si cognatis. col. ij. ff. de reb. dub. Alex. in l. qui filiabus. col. j. ff. de leg. j. Ioan. Ceph. cons. cxcij. nu. 15. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Sanitas mentis præsumitur. in cap. cùm dilectus. de success. ab intesta. no. in l. nec codicillos. C. de codicil. Bald. in l. sanum. C. de transact. † Et per Fran. Aret. in l. filium emancipatum. de acq. hære. in prin. & Bal. in l. quidam. de condi. insti.]

† Adde, quòd sanitatem corporis efficit moderata refectio. c. nihil. de consecra. dist. v. & dicitur Græcè ὑγίεια, ας.]

Sanitas probatur per uisum, & aspectum corporis. Bart. in l. j. circa medium. uer. nota etiam hoc. C. de mendi. uali. lib. xj. Ang. in auth. de quæsti. in fin. Sed caue, quia loquitur in alia materia, uidelicet, quòd ad probandum senectutem, uel canum, sufficit probare canitiem.

Sanitas non dicitur, quádo timetur reuersio morbi. Bal. in l. j. C. de ædil. actio. per l. qui tertia. ff. eo. tit. uide glo. in l. maritus. ff. locati. s. uer. Medicus. uer. xxvj.

Sanitatis materiam supple s. uer. Medicus. & uer. Infirmitas. per totum.

Sapientia est augenda ex ingenio sapientis. in Spec. de aduo. §. hic dicendum est, uer. cùm autem.

† Adde, quòd sapientia est multarum & mirabilium rerum scientia, secundum Aristot. lib. j. Rhetor. & dicitur Græcè σοφία, ας.]

Sapiens nunquam est inanis, sed semper habet in se amictum prudentiæ. eo. §. uer. commendet.

Sapienti si dederis occasionem, sapiétior erit. in Spe. de aduo. §. vij. uer. item habeat.

Sapiens non petit illicita. l. non idcirco. C. de rescin. uen.

Sapientis est, mutare propositum. c. cùm cessante. de appel.

† Et per Feli. in c. ij. de offi. & po. iu. deleg. in fi.]

Sapientes quia Roboam audire noluit, fuit regno priuatus. s. uer. Roboam. uer. unico.

Sapientia consistit in latitudine, non in longitudine. Vnde Sapientia in homine longo raró reperitur, præterquam in domino Cyno, qui fuit nimis longus, & sapiens. Bart. in l. j. ij. col. in uer. quæro extra gl. ff. de iurisdi. om. iudi.

Saracenus cogitur soluere decimas. Oldrad. consi. xcj. incipiéte, Venit in dubium, an Saraceni. Et quare non utantur campanis, gl. in cle. j. de Iudæis.

Saracenus an iuret per Machometum. gl. in l. non erit. in prin. in uer. superstitione. ff. de iureiur. & Bar. in l. ait prætor. §. iurari. eo. ti. s. Iuramentum qualiter. uer. liij. quòd non.

Saraceni à Samaria dicuntur. Item,

Saraceni non subsunt ecclesiæ. Car. in cle. j. de Iudæis.

Saracenus iniuriatus quomodo formet libellum cótra Christianum iniuriantem. Item,

Saracenis deferens arma, & res prohibitas, quomodo puniatur: in Spec. de Iudæis, & Sara. Car. post glo. in clem. j. de Iudæis. dicit, quòd dicuntur à Sara uxore Abraæ, de qua libera asserunt se exiuisse, & nos de ancilla Agar. cuius contrarium est uerius. eo. ti. §. Iudæos. in fi. Nec recipiút Testamétum nouum, nec uetus à Iudæo. sunt uocandi Agareni, ex quo descenderunt ab Agar: ut s. secundum Card. & non intrant mesquitas cum masculis eorum fœminæ, quę non nisi lotis pedibus intrant, & nudis: ut ibi per gl. & Card.

Saraceni habent sacerdotes. Card. ubi s. & uocantur ad ecclesias per præconem ex alto loco, ut ibidem.

Saracenorum ieiunium quale sit. Car. in cle. j. de Iudæis.

Sardinia est subiecta ecclesiæ Romanæ. c. si diligenti. & ibi doct. de præscrip. ubi Abb. Sicu. lxiij. distin. cap. tibi domino. & cap. ego Ludouicus. xcvj. distinct. Constantinus. Idem de Sicilia. c. mádata. de præsum. & Clemen. pastoralis. de re iud. c. ad Apostolicæ. eo. tit. in vj.

Satisdatio dicitur etiam pignorum pręstatio. l. promissor Stichi. in fi. de constitu. pec. & ibi Barto. & s. uer. Obligatus. uers. cxvij. cum uer. seq. & l. prætoriæ. la iij. per Bar. de præto. stip. & in l. j. qui satisd. cog. & ibi Alex. in l. more. de ferijs.

Satisdare obligatus ad quid teneatur. supra, Obligatus. uersicu. xlij. Et an liberetur constituendo hypothecam in bonis, ibidem.

Satisdatio per statutum præstanda quomodo intelligatur, an cum fideiussore. Bald. in addi. Spec. de accu. uer. sed an exigatur

gatur fideiussor. & in l. sancimus. in uer. sed quid si uerbum, cautio. C. de uerbo. signific. distinguit. & omnino per Alex. consi. xxxvij. ij. parte: & in l. stipulationum. in fi. princip. de uerbo. obligatio. ubi Bartol. dicit eam intelligi sine fideiussore. Quod Alexand. dicit uerum, nisi sit talis, quæ sit ad instar prætoriæ cautionis, quia intelligitur cum fideiussore, sicut prætoria. Bald. tenet in auth. generaliter. j. col. de episco. & cle. & j. Statutum interpretatur. uer. cxxviij. & cxxx. & uer. clxix. & Bald. & Alex. in d. l. j. Bart. in l. quicunque. C. de fund. pat. lib. xj. dicit, quòd tale statutum intelligitur: ut si est diues, sufficiat quòd obligat omnia bona. & Alex. in d. l. prætoriæ.

Satisdatio intelligitur secundum statutum, uel cõsuetudinem loci. no. in l. nummis. de lega. iij. & in l. semper in stipulationibus. de reg. iur.

Satisdatio iudicatum solui præstatur etiam ab eo, qui suo nomine conuenitur. Bald. in l. diffamari. prope fin. in uersi. sed pone, quòd creditor. C. de inge. manu. sed non cogitur. j. eo. uersic. xvj.

Satisdatio an legitimet procuratorem. Bald. in addi. Specu. de procu. uer. satisdatio. quòd sic.

Satisdatio non est de substãtia tutelæ, & ideo alia die, & in alio instrumento potest præstari. Bal. in addi. Spec. de tutel. uer. satisdatio non est. & ibi Spe. §. v. uer. fiat autem.

Satisdatio non est de substantia ususfructus. Bald. in auth. cui relictum. iij. col. in uer. & ex hoc infertur. C. de indic. uidui. tol. & in l. j. in ult. col. in uer. sed nũquid ista satisdatio. & ibi per Bar. C. de usufru. in ij. col. uer. item quæro.

Satisdare debet, qui est notoriè locuples. d. auth. cui relictum. Bald. in pen. col. in uer. nota, quòd debet esse. Vide omnino Alex. in l. j. qui satisda. cogan.

10 Satisdare non ualens sibi imputet. Bald. in l. ij. C. de usur. & fru. lega.

Satisdatio an habeat locum in cõtractibus bonæ fidei, uel stricti iuris. gl. & Bart. in l. solutio. uer. nec cogitur. in j. col. ad fi. uer. tertiò nota ex ista gl. ff. sol. mat. distinguit.

Satisdatio de iudicio sisti, uel iudicatum soluendo, uel ratihabitionis, debet præstari ante litem contestatã. Pau. de Cast. in l. Iulianus. in prin. ff. qui satisd. cog. glo. & doct. in rubri. ff. iud. sol. l. Pomponius. §. rati. de procura. l. de die. §. qui seruus. qui satisd. cogan.

Satisdatio in causa appellationis noua peti & præstari debet, quia non sufficit præstita in prima causa simpliciter. l. cùm apud. & ibi Bar. & doc. & Alex. ff. iud. sol. & per Bal. in l. eos. §. fi. C. de appel. & Salic. in l. ij. C. de procu. ubi dicũt uerum, † nisi in satisdatione de appellatione prosequenda. † Et per Fran. Are. in d. l. ij.]

Satisdans de iudicio sisti non uidetur in iudicem consentire. authen. offeratur. C. de lit. contest. & in practi. Papi. uer. nec fuisse iudicem competẽtem. Adde Bar. in l. si conuenerit. ff. de iurisdi. om. iudic.

Satisdare obligatus non tenetur, si iurat non posse, quia talis obligatio intelligitur, si possit. Flo. in l. si cuius rei. ff. de usufruc. gl. Bal. Pau. de Cast. & Alex. in l. j. ff. qui satisd. cog. creditur eius iuramento, nisi præsumptio sit contra ipsum.

Satisdare non cogitur, qui proprio nomine conuenitur. Instit. de satisda. §. si uerò. Bar. in l. fi. v. col. uer. extra hanc lec. opp. ff. de eo, quod cer. loco. nisi quãdo non possidet, licet dicat se possidere, quia debet satisdare. l. si plurium. §. qui alienũ. & ibi Bar. de noxalib.

Satisdatio non facit rem non esse integram, quoad reuocationem. Bal. in l. si defunctus. ff. de procu. in prin.

Satisdatio cum fideiussore an etiam habeat bona hypotheca-ta. Bar. in l. prætoriæ. de præto. stipu. lã ultima. & Ang. in l. j. ff. qui satisd. cog.

Satisdationis onere remisso non censetur remissum onus hypothecæ in bonis constituendæ. Alexand. post Barto. in l. j. qui satisda. cog. & per Bald. in l. omnes. C. de episcop. & cle. Bart. in d. l. prætorio. & l. militis. C. de principib. agen. in rebus. lib. xij.

20 Satisdatio in iudicio nullo non ualet, ergo nec præstita coram incompetẽti iudice, nec excommunicato, uel bannito prohibitis. Ang. Bal. & Alex. in l. ij. §. si quis. qui satisd. cog.

Satisdatio ad impediendum sequestrum, uel ad reuocandum, sub qua forma præstetur. Bar. in l. litibus. C. de agri. & censi. li. xj. & j. Sequestrum. uer. xlix.

Satisdare obligatus liberatur præstando pignora tantùm, & non fideiussorem, nisi sit obligatus satisdare cum fideiussore. doc. & Alex. post Bar. gl. in l. prætoriæ. iij. de præto. stipu. & in l. j. qui satisd. cog.

Satisdatio prætoria dicitur, quæ ab initio præstatur, non quæ sponte. glo. in l. j. ff. de præto. stipu. Alex. in §. Cato. ix. col. de uerbo. oblig. coram arbitro de necessitate præstatur. Alex. ibi per tex. no. in auth. generaliter. & ibi Cy. & Bald. C. de episcop. & cle. contra gl. ibi.

Satisdatio secundum formam statuti præstanda pro qualitate personarum intelligitur, quòd præstetur per solam cautionem ab eo, qui sit uitæ honestæ, & probatę fidei. Bal. sing. in l. abstinendum. C. quorum appell. non reci. & Alex. in l. prętoriæ. iij. de præto. stipul.

Satisdatio domini pro procuratore quid operetur. s. Procurator cauet. uer. lxiiij.

Satisdare sponte, est debitum agnoscere: secus, si non sponte. l. j. & ibi Bal. C. ut in pos. leg. uer. modò restat.

Satisdatio debet præstari alibi, in loco tamen idoneo, si nõ potest præstari in loco ubi litigatur, de quo stetur iuramento asserentis se non inuenire satisdationem. ibi l. de die. §. iubetur. & ibi Bar. qui satisd. cog.

Satisdatio debet remitti pauperi satisdare ualenti. l. cùm non facile. ff. si cui plusquam per legem Falc.

Satisdatio præstanda ante actũ, non sufficit præstari post actũ. Bar. in l. si ita. §. ea lege. de uerbo. oblig. Ioan. de Pra. in l. qui proprio. de procu.

30 Satisdatio non potest remitti, nisi dicatur, Non obstante tali lege. gl. & Bald. in l. uniuersa. C. de precib. Imper. offeren. circa fin.

Satisdationis remissio prodest, nisi mutatis moribus. gloss. ij. Bal. in l. pe. C. ut in pos. lega.

Satisdari iterum facit iudex ex officio, si fideiussor ad inopiam uersus est. in Specul. de offi. om. iud. §. vj. uersic. ante litem.]

Satisdare debet actor, aliàs repellitur ab agendo. in Spe. de act. uer. item quòd non dedit.

Satisdare non tenetur tutor diues. in Spec. de tuto. §. si autem tutor. uer. horum autem. & j. uer. Tutor cauet. uersi. j. contra not. per gl. in l. mulier. C. de iure dot. sed ibi de facto curator locuples satisdet.

Satisdatio prætoria de consensu partium potest præstari cum pignore loco fideiussoris, non autem parte inuita. Alexand. in d. l. prætoriæ. iij. de præto. stipul. post glo. & Bald. in l. j. C. de fideicom. Iac. But. in l. j. C. de procur. & in l. j. ff. qui satisd. cog.

Satisdare tutor, uel curator qualiter cõpellatur. in Spec. de teste. §. de testium compulsio. uer. sed qualiter.

Satisdare debet contumax comparens intra annum ad recuperandum tenutam. in Spe. de primo & secundo decre. §. sequitur uidere. uer. porrò.

Satisdare debet hæres legatarij de legatis soluendis: sed intra quod tempus, eo. ti. §. iam de effectu. uer. competit.

Satisdatio propter cõtumaciam quæ præstetur. in d. ti. §. iuxta propositionis. uer. quid si reus.

40 Satisdare non tenetur pubes. eodem titu. & §. uersi. quid si quis.

Satisdationis loco habetur fides electa à testatore de executoribus. in Spec. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. quid si hæres. Item,

Satisdare an debeant executores testamenti. eod. uer. & s. uer. Executor testamenti quando & qualiter. uer. xix.

Satisdationis materiã supple s. uer. Cautio. & uer. Fideiussor. per totum.

Satisdatio & cautio differunt. gl. & doc. in rub. ff. qui satis. cog. & in l. sancimus. C. de uerb. signi. Bar. in rub. ff. in ius uoc. ut eant. Addo s. in uer. Cautio. el j. uer. xxxj.

Satisfacere est [illegible] ut uoluerit creditor. in Sp. de obli. & sol. §. ij. uer. quid si lata. B[illegible]d. in l. per diuersas. C. mandati. xiij. q.

† Adde, quòd satisfactio est secundũ Theologos, & cõmunes iniuriæ illatæ recompẽsatio, & dicitur Græcè πληροφορία.]

Satisfa-

Satisfacere non dicitur, qui dat fideiuſſores. Barto. in l. j. paulo poſt principium. ff. qui ſatiſd. cog. per auth. ſi quando. C. de conſt. pecu. & l. ſi promiſſor Stichi. §. conſtituto. ff. eo. ti. Sed uide omnino Bal. & Alex. in d. l. j. ubi aliter loquitur. Et inferunt ad ſtatutum loquẽs de uer. ſatiſdare, quòd intelligatur etiam de præſtatione fideiuſſoris, uel pignorum, ut ibi Lud. † Pon. † Et per Fel. in c. ad hæc. de ſen. excom.]

Satisfacere prolatum à lege, intelligitur, ſ. cum fideiuſſore, uel pignore, ſed prolatum ab homine, nõ niſi uerè ſatisfiat. Bal. in l. j. qui ſatiſ. cog. & ibi omnino per Alexand. ſed aliter dicit in l. per diuerſas. xiij. q. C. manda. & in Marg. uer. Pars. in fine. quod quomodocunque uoluerit creditor. & ſ. in prin. & ſ. Obligatus. uer. cxx. cum ſeq.

Satisfactio nõ tollit interdictum. ſ. uer. Interdictum Eccleſiaſticum. uer. xvij.

Satisfactio iniuriæ intelligitur, ſ. per refectionem pecuniæ facta taxatione per iudicem de damnis, & expenſis. Cardi. in clement. j. §. ciuitas. iiij. q. de pœ. de foro comp. conqueſtus. & c. olim.

Satisfacere promittens ad quid teneatur. doc. Bald. & Alex. in l. j. ff. qui ſatiſ. cog.

Satisfacere, uel ſoluere promittens, nõ liberatur præſtando fideiuſſores, uel pignora. ſ. Promittens. uer. lxxxiiij.

Satisfacere non dicitur, qui cedit actiones creditori. gl. in l. legaui. in fi. de lib. leg. & Alex. in l. in cauſæ. de proc. ubi etiam dicit, quòd nec dicitur ſoluere. & ſ. uer. Cedens. uer. xv.

Scala non uenit appellatione domus, ſi eſt extra domum, alias ſic. ſ. Domus. uer. iij.

Scala fieri poteſt per eũ, cui eſt ſeruitus eundi conſtituta, quando ſine ſcala non poteſt ire. Flor. in l. ſeruitutem. §. ſi domo. de ſerui. urb. prędio. & Bar. Cæpol. de ſer. urb. c. xxiij.

Scalam ponens in domo alterius quomodo puniatur. Bal. in l. fi. uer. ſed hîc quæritur. ff. de re. di. quòd ſi cauſa uiolandæ caſtitatis, pœna mortis: ſecus, ſi eſſet meretrix, quia punit̃ tantùm pœna extraordinaria glo. xxxiij. q. iij. ca. illud. & Inſtit. de obli. ex delic. §. ope.

Scandalum facit fieri, quod aliàs non fieret. in Spe. de inqui. §. quando autem. uer. utrum auté.

† Adde quòd euitanda ſunt ſcandala, plura p Neuiza. in quodam ſuo conſilio inſerto inter cõſilia Alberti Bruni, in conſil. xij. col. pen.]

* Scandalum, ut noſtri appellant, eſt ſummopere uitandum. c. xviij. Mat. c. cùm ex iniuncto. de oper. noui nuncia. Æmilius Maria Manoleſſus.

Scandali uitandi cauſa nomina teſtium ſunt reticenda, non propalanda. text. ſing. in c. fi. de hære. vj. & Abb. in c. cùm I. & A. de re iudi.

Scandalis eſt obuiandum. clem. j. de off. ordi. & ibi Cardi. vij. no. & clemen. j. de immu. eccle. ubi plenè per Cardinal. j. q. & in clem. j. in prin. & ibi Card. de ſen. excommu. & cle. pen. in prin. eo. tit.

Scandalum dicitur à ſcandalon Græcè, id eſt, offenſio, ruina, uel paſsio pedis: ideò dicitur factum non rectè, uel dictum non rectè, præbens occaſionem ruinę. Card. ubi ſ. † Et per Feli. in c. nihil. de præſcr. circa fi. iij. col.]

Scandali uitandi cauſa malum eſt tolerandum: ut uſura. Arch. xxxj. q. j. hac ratione. per Alexand. conſi. j. ij. parte. Item à iure receditur. xxiij. q. iiij. non poteſt. Cardi. in clem. j. in prin. de pœnis.

Scapha uenit in confiſcatione nauis. Bal. in l. iij. in ij. col. in uer. ſed pone quod per ſtatutum. C. de nau. fœno. & dixi in trac. Gabella. in ult. parte.

Scapulare monachorum eſt, quod ſcapulas tegit, & differt à cuculla. in clement. j. & ibi Cardin. de ſtatu mona.

Scena eſt locus umbratus, cortinis, uel aſſeribus coopertus, unde prodibant laruæ ad ſpectacula. Arch. xxxiij. diſt. maritum.

Scientia quælibet uult totũ hominem. Bald. in l. fi. §. j. C. communia de leg. & eſt habitus demonſtratiuus, ſecundũ Ariſt. vj. Ethi. † & dicitur Græcè ἐπιστήμη.]

Scientia ſuperueniens non tollit præſcriptionem dominij. ſ. uer. Præſcriptio interrumpitur. uer. j. in j. col. circa prin. ibi: item per malam fidem ſuperuenientem, &c.

† Adde, quòd ex ſola ſcientia quis tenetur, quando non reuelauit delictum cõmittendum aduerſus eum, cui iſte ſciens erat ſubiectus: ut in l. ij. & quod not. ibi gl. ff. ad legem Pompe. de parrici. ut filius ſciret delictum eſſe cõmittendum aduerſus patrem, & non reuelauit, teneretur ex ſola ſcientia, licet aliter non ſit particeps in delicto, ut in d. l. ij. & in l. utrũ. ff. ad leg. Pomp. de parri. Idem in ſubdito non reuelante coniurationem, ſeu delictum committendum contra principẽ, ſeu ciuitatem propriã: ut in l. quiſquis. C. ad legem Iul. maieſta. Et idem in clerico nõ reuelante delictum committendũ cõtra epiſcopum, uel ſacerdotem parochialem, cùm ſint parentes ſpirituales. Secus, ſi non ſit ſubditus, quia tunc non tenetur ex ſola ſcientia, niſi ſit particeps delicti. no. gloſ. in l. culpa caret. ff. de re. iur. Quid auté ſit de iure, uel in foro pœnitentiali. Abb. in c. j. de reſt. ſpo.

† Scientia delatæ hæreditatis præſumitur in conſanguineo. Bar. in l. in bonorum. uer. ult. hæc lex facit. ff. de bo. poſ.]

Scientia adminiſtratorum ciuitatis quando quis acquirit ciuitati. Bar. Cæpol. de ſen. paſ. vj. q.

† Scientia dicitur res ſanctiſsima, quæ nullo precio nummario uendi poteſt. ut in l. j. §. eſt quidem. ff. de uar. & extraord. cogni. gl. in c. de multa. de præb.]

† Scientia inflat, id eſt, ſuperbire facit. tex. eſt in c. niſi cùm pridem. §. pro defectu. de renun. & beatus Bernar. inquit, Sicut cibus indigeſtus ſtomachum corrumpit, ſic ſcientia animæ adiecta, niſi ſit feruore charitatis decocta, malos mores generat. & Cicero lib. j. Officiorum.]

Scientia propriarum facultatum præſumitur, quando in loco ſit cataſtum, in quo deſcribuntur bona ſingulorum. Bar. ſingulariter in auth. ſed cùm teſtator. in ij. col. in uer. quæro, dicitur hic. C. ad legem Fal. & in l. quiſquis. C. ſi ſer. uend.

† Sciẽtia capitur aliquando ſtrictiſsimè, & aliquando largius, ut per Fran. Are. in l. qui Romę. §. duo fratres. circa medium. ij. col. de uer. obli.]

Scientia requiritur, ut committatur ſtipulatio de euictione. l. at qui natura. §. cùm me abſente. & ibi Bart. paulo poſt prin. ff. de neg. geſt.

Scientia primi hæredis mortui intra annum poſt delatam ſibi hæreditatem, ſufficit ad tranſmiſsionem iuris deliberandi, etiam ad hæredem hæredis, licet ignorantem, ut adire poſſit. Bart. in l. quod diximus. §. in hæredem, quod metus cauſa, & in l. qui duos iij. col. in uer. tamen pro declaratione huius materię. ff. de reb. dub. Vide Bal. in l. cum antiquioribus. in ij. col. C. de iure deli.

Scientia tutoris facit tranſmitti ius deliberandi ad hæredẽ pupilli. Barto. in conſi. Peruſinus quidam. & plenius in d. l. qui duos. in iij. col. in uer. his præmiſsis quæro. & in l. j. in prin. in ij. col. in uerſic. & pro hoc concludo. ff. de tute. & in l. ſi infanti. in fi. col. C. de iure delib. ubi etiã plenè per Bald. in pe. col. v. q. & vij. q. qui etiam dicit ſecus eſſe in ſcientia matris, uel auiæ, quando eis eſt delata tutela: ſed non infixa, ut earũ ſcientia non ſufficiat. Item quando deceſsit tutor ſciens, & poſtea pupillus, talis ſcientia non facit tranſmitti. Bar. in l. in delictis. §. ſi extraneus. de noxa. ſed aliter dicit in d. l. q duos. in ij. col. in fi. in uer. quæro, quid ſi tutor ſciuit. & Bald. tenet contrarium in d. l. ſi infanti. viij. q. ult. col.

Scientia tutoris qui non fecit ea, quæ requiruntur ad adminiſtrationem tutelæ ineundam, ſufficit ad tranſmiſsionem iuris deliberandi. Bartol. in l. tutor, qui repertorium. §. nihil. quem legit pro uerſi. in ultimis uerbis. ff. de admi. tuto. & in d. l. qui duos. in iiij. colum. in uer. ſed quid de tutore. & in l. fi. C. de tu. qui ſat. non dede. & in d. l. cum antiquioribus. in fin. ubi dicit fuiſſe primum motiuum ſuum, & ſe conſuluiſſe: ſed ibi non utitur illis uerbis: bene utitur in d. l. fi. in fi. per Bartol. omnino in d. l. ſi infanti. in fi. colu. & ibi per Bald. iij. q. in vj. col.

10 Scientia procuratoris recipientis inſtrumentum mandati, probatur eo, quòd ſciuit contenta in eo. Card. in clem. j. xvj. q. de procu.

Scientia uacationis beneficij an prẹſumat in habente ius conferendi illud, omnino per Rotam in deci. cclv. & per Abb. in c. quia diuerſitatem. de conceſ. præbend. quòd ſic. ſi uacauit de iure, & de facto: ut quia nemo erat in poſſeſsione eius, falté coloratè, ſed probatur eius iuramento ignorantia probabilis

babilis allegata, & quod præsumitur potius scientia uacationis in beneficio magno, quàm in paruo, & in curato, quàm nõ curato, & in propinquo, quàm in remoto. Item ex modo uacationis.

Scientia quotuplex sit. uide Barto. in l. admonendi. in v. col. in prin. uer. hoc præmisso uidendum est. ff. de iureiur.

Scientia est uerorum, uel animi applicatio ad uerum. Bald. in l. cùm quidam. in fi. C. de iure delib. glo. in l. si paterfa. de hære. instituen.

Scientia probatur per iuramentum, sicut & ignorantia. Barto. post glo. in l. at qui natura. §. cùm me absente. in j. col. in uer. utrum autem sciat. ff. de neg. gest. Sed uide doct. & Bar. in l. is potest. in vj. col. uer. nunc uideamus. ff. de acqui. hære. & Bar. in l. si cui. §. ijsdẽ criminib. ff. de accus. Addo s. in uerb. Ignorantia an excuset. uer. iiij. Et per do. Ias. May. Instit. de act. §. sed istæ. nu. 89.

Scientia præsumitur ex fama publica. s. uer. Ignorantia an excuset. uer. xxxj. & uer. Fama. uer. vj.

Scientia principis nihil operatur, nisi de ea fiat mentio in literis, uel priuilegio. glo. fin. in cle. ij. de rescr. Bal. in prælu. feu. xv. col. in prima diuisione. in fi. & in add. Spe. de dispen. uer. sed nunquid superior.

Scientia præsumitur post duos menses à die publicationis, uel ad arbitrium iudicis. Inn. in c. ij. de constitu. Bald. in Marg. uer. scientia. uer. ij.

Scientiam probare debet allegans eam Bal. ubi s. uersi. iij. Inn. in c. constitutus. de fil. presby. uer. fuerunt tamen aliqui. ubi tamen claré non loquuntur.

Scientia sine contradictione habetur pro consensu. l. j. & ibi Bal. in l. ij. & iiij. C. de remis. pig. Quod uerum fauore liberta tis. d. l. j. Item fauore ecclesiæ. Bal. ibidem. Item fauore pauperum. Bal. ibid. Item,

10 Scientia etiam cum taciturnitate habetur pro consensu. l. sponsalibus. & ibi Bartol. ff. de spon. l. seruus communis. & ibi gloss. ordi. in uerbo, sciuisset. ff. de dona. inter uirum & uxorem. Item,

Scientia cum taciturnitate habetur pro mandato. Bar. in l. j. ff. de neg. gest. & j. uerb. Taciturnitas. uer. xlviij. & lviij.

Scientia & patientia patris arguit ratihabitionem. Bald. in l. j. vij. q. C. qui admitti.

Scietia tutoris prodest pupillo in bonorũ possesionibus. Bal. in l. si infanti. iij. q. de iur. delib. in vj. col. in uer. & si dicatur.

Scientia patris non sufficit ad transmisionem iuris deliberan di in filium. Bal. in d. l. si infanti. ij. q. in pen. col.

Scientia solius pupilli sufficit patri ad ius deliberandi, secundum Bal. in d. l. si infanti. iiij. q. pen. col.

Scientia prodigi sufficit patri ad ius deliberandi. Bal. in l. si infanti. in iiij. q.

Scientia curatoris impuberis. Item,

Scientia tutoris habentis excusationem,

Scientia tutoris testamentarij non solennis. Item,

30 Scientia tutoris unius non in solidum dati, non sufficit ad transmisionem iuris deliberandi. Bal. in d. l. si infanti. v. q.

Scientia obligat, quæ requiritur circa mandatum, & circa rem mandatam. Bal. in l. seruus tuus. in fi. C. de institoria.

Scietia requiritur in adeunte. s. uer. Aditio. uer. xciiij. Bal. in l. j. §. in nouissimo. in j. oppo. C. de cadu. tol.

Scientia facit hominem superbum. Bal. in tracta. Schisma. ulti. col. Addo Barto. in l. ut responsum. de transact. Et alibi dixit Bald. quòd per scientiam mundus illuminatur, ubi appellauit ignorantiam tenebras. Hoc dixit Bal. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. in iij. col. Vide etiam Bald. in procem. Digestorum, in iiij. colu. ubi dixit, quòd scientia est sicut thesaurus, † qui non inuenitur, nisi per perscrutantes eũ. † Et per Fran. Are. in l. prouidendum. C. de postulan.]

Scientia facit hominem esse priuilegiatum in patria, & extra. l. sed reprobari. §. j. & ibi Bartol. in prin. in le. Nico. de Neapo. ff. de excu. tuto.

Scientia debet articulari, & probari cõtra eum, de quo priuan do agitur. Bal. in l. quandiu. in fi. C. qui admit.

Scientia quælibet habet diuersa genera loquendi, in tantum, quòd proprius modus loquendi in una sciẽtia, est absurdus in alia. Spe. de aduo. §. nunc de exordijs. uer. quòd si alter.

Scientia probatur per præsentiam in loco, ubi fuit facta publicatio. s. Notificatio. uer. xxij.

Scientia præsumitur de eo, quòd publicè fit: sed potest cõtrarium probari. Card. no. in cle. j. xiiij. q. de foro compe.

Scientia tenoris testamenti præsumitur in eo, qui illud uidit. Bal. in l. non est ferendus. ff. de transac. sicut qui habuit acta penes se. c. constitutus. de testi. & Alex. consi. xij. j. parte, & j. Testes post publi. attestationum.

Scientia & negligentia filij nocet patri. l. j. & ibi doct. & Alex. C. qui admitti. & l. fi. ff. quis ordo in bo. pos. ser.

Scientia patris non nocet filio. no. per Alex. in rub. per l. iij. ff. quis ordo in bo. pos. ser. Item nocet sibi. Alex. ibidem.

Scientia rei alienæ etiam sine mala fide impedit præscriptionem. l. res creditoris. & ibi Bald. in l. ij. C. de pig. act. Vnde creditor sciens pignus esse debitoris, licet illud bona fide possideat, non præscribit: ut ibi & Angel. in l. qui scit. ff. de usur. in fi.

Scientia requiritur, ubi certa forma seruãda est. l. ij. de cõdit. & demon. Bald. in l. falsus. in vj. col. magna. in uer. sed pone, quod circa medium uer. C. de fur.

Scientia an præsumatur in eo, qui contestatus est litem coram iudice non suo. in Spe. de cõpe. iudi. ad. §. j. uer. sed nunquid præsumatur scire.

Scientia eius, cõtra quẽ præscribitur, nõ requirit. l. fi. & ibi Bar. C. de lon. temp. præscr. nisi in casu auth. malæ fidei. eo. tit.

Scientia non curatur, quando res afficitur. Bald. in l. fina. paulo post principium, in uerbo, scientiæ. C. de litigios.

Scientia non sufficit, quando monitio est de substantia. Bal. in c. ad hæc. vij. col. de pace iur. fir.

Scientia superioris non requiritur in præscriptione iuris exigendi pedagij, quæ inducitur per tantum tempus, quòd nõ sit memoria in contrarium. Bald. in c. j. ij. colu. quæ sint reg. contra Barto. in l. si publicanus. §. in omnibus uectigalibus. ff. de publi. Vide plenius per Salic. in l. uectigalia. C. no. uec. & dixi in tracta. de Gabel. prima parte, x. q. uer. sed dubitari potest, &c. ubi conclusi, secundum Salic. & do. Signorolum de Mediolano, requiri scientiam Imperatoris, quæ non requiritur, nisi probetur.

Scientia sine denunciatione, quibus casibus noceat, uel sufficiat, no. in l. j. & ij. C. si unus ex plu. app. Bar. in l. quidam decedens. §. fi. de admini. tuto.

50 Scientia non requiritur in iure accrescendi in indiuiduis. Bal. in l. falsus. in vj. col. uer. circa secundum. C. de furtis.

Sciẽtia legislatoris habetur pro uerbis in l. expressis. Bal. in l. quę fortuitis, viij. col. ante uer. sed dubitatur de tutore. C. de pig. act. per tex. sing. in l. j. §. j. ff. si men. fal. mo. dixerit.

Scientia quælibet est à Deo, imò Christus ipse est sciẽtia. Spe. in proœ. uer. cæterùm.

Scientia iuris non subiacet regulis Prisciani, uel grammaticæ. in Spe. de aduo. §. nũc de exordijs. uersi. quòd si alter. & uer. quòd si dixit. & uer. uel sic.

Scientia poetarum & philosophorũ an sit licita clericis. s. uer. Episcopus quis. uersicu. vj. & uersi. xiiij. Dixi in tractatu de Episcopo, secundo libro. in Spec. de aduo. §. nunc de exordijs. uer. postmodum.

Scientiæ qualitas quomodo probetur. in Specul. de proba. §. primo, uer. restat.

Scientia alicuius non est per aliquem confitenda scientiato. in Spe. de libel. concep. §. xvj. uer. item in fi.

Scientia cancellarij habetur pro scientia principis. Innoc. in c. cùm dilecta. de rescrip. Bal. in Marg. uer. Scientia. uer. ij.

Scientia quælibet est permissa, & licita, nisi magica, uel malefica. cle. ij. & ibi Cardi. de magi. l. iij. C. de malefi. & mathe. l. culpa. xxvj. q. j. c. j. & q. ij. per totum.

Scientia legalis dicitur magistralis. l. medicos. C. de profes. & medi. lib. x. & Alex. l. ij. ad leg. Iul. repetun.

Scire, & scire debere, sunt paria. Bal. in l. quicũque. j. co. & in j. no. C. de ser. fug. quia imputatur. † no. Car. in cle. j. §. fi. de conces. præben. & ibi gl. † Et per Paridem de Put. in tract. Syndi. in uer. familiaris. & per Franc. Aret. in l. filium emancipatum. de acqui. hære. ad fi.]

Scire nemo tenetur, sed credere, & opinari. Bald. in Marg. uer. Scientia. uer. fi. Allegat. Inno. in c. constitutus. de renun. ubi nihil dicit.

Scire est certitudinariè ex eo quod quis uidit, & suo sensu percepit: sed credere, est firmiter inhęrere alicui rei, non ex eo quod

quod quis uidit, sed ex alijs relationibus. Bart. in l. j. ij. col. in prin. uer. ad huius intelligentiam. ff. de interro. act. Bald. in l. cum antiquioribus. iij. quęst. de iure delib. quem etiam uide in l. ij. §. quod obseruari. C. de iura. cal. Idem etiam tenet Bal. in c. uasallus. el j. in prin. in tit. si de feu. fue. contro.

Scire non dicitur qui opinatur. gloss. in l. ij. §. pen. de aqua plu. arcen. & gl. in l. si duo. §. pe. uti. pos. & l. libera. de pecu. & in l. si pater. de hære. instit.

Scire, & credere, differunt. Bar. in l. admonendi. de iureiu. & in l. toties. per Alexand. post Bartol. de interro. act. & s̃. Credo.

† Et per Fel. in c. inquisitio. de sen. excom. in prin.]

Scire, est uehemẽter opinari. l. j. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. Bart. in d. §. quod obseruari. in j. col. in uer. no. hic. in uer. quod conuenit.

Scire dicitur quis qđ uidit: & quòd quis scit, testatur. in Spec. de teste. §. j. uersi. item quod non perhibet.

Scire dicimur qđ ab alio audiuimus. in Spec. de cita. §. iiij. uer. per uiuam. qui est in primo.

Sciens non potest iudicare, nisi sciat ut iudex. in Specul. de inquisi. §. iij. uer. hac ergo. aliàs, igitur.

10 Scio hoc esse notorium, ergo scio, non sequitur. in Spec. de noto. cri. §. fi. uer. & nota.

Scio, prolatum à teste, intelligitur scilicet per ueritatem, non per uehementem opinionem. Bar. in l. qui bona. §. qui alieno. ulti. col. de dam. infec. & Alex. in l. j. x. col. si cer. peta.

Sciens malum fieri, si non probet, an sibi præiudicet. in Spe. de aboli. §. ij. uer. j.

Scire an quis præsumatur ualorem rei suæ. in Specul. de emp. & uen. §. nunc dicendum. uer. quid si aliquis scienter emit. quòd sic.

Sciens crimen læsæ maiestatis debet reuelare, aliàs tenetur l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. & ibi docto. Quod est uerum, si potest probare scientiam, & id, quod scit, aliàs non tenetur reuelare, secundũ Bal. in consi. Quanquã allegata sunt multa, &c. Angel. Aret. in trac. Malefi. uer. traditio. ij. col. Et sic limitat dictum. Bart. in l. utrum. de parrici. qui dicit scientem tale crimen puniri. Quem etiam sequitur Salic. in d. l. quisquis. Quorum opi. simpliciter seruatur in practica, secundum do. Ang. ibi. Idem tenet Bartol. in l. j. §. occisorum. ad fi. ff. ad Syll. & ibi Ang. & tenet Abb. in c. j. in ij. col. in fi. de offi. deleg. & in ca. j. in iij. col. in prin. in uer. ad tertium nunquid. de resti. spo. & Ludo. in d. §. occisorum. in fi. qui dicit Bald. sic consuluisse contra Bart. in ciuitate Florentiæ. Sed Angel. in l. frater. ff. de parrici. dicit uidisse decapitari plures ciues, qui nõ reuelauerũt tractatũ ciuitatis suæ, & nõ fuerũt participes eius. & malè, quia debuerũt relegari, sicut filius sciẽs, & non reuelans mortem patris. Item dicit ibi Angel. forensem scientem tractatum in ciuitate fieri, non teneri reuelare, nec puniendum esse, si non reuelet. per gl. in d. l. utrum. in uer. conscios. dum subaudit participes. Ego cùm essem prætor Phani, feci decapitari unum de Modulpho ex sola scientia tractatus non reuelati contra papam initi per quosdam, quos simul feci decapitari ad tres unico ictu gladij. Et per Feli. in c. decætero. de re iudi. in fi. ulti. col. & in ca. quanta. de sen. excom. in fi. j. col.

Sciens, & non reuelans delictum, an & quando teneatur. per Abb. in c. j. de resti. spo. & ꝑ Alex. in d. l. v. charta. & Io. Andr. in c. Petrus. de homicid. pater tamen nõ tenetur reuelare filium. s̃. Reuelare. uer. penul.

Sciens non decipitur. l. de tutela. & ibi Bartol. in princip. C. de in integ. resti.

Scire quis præsumitur, ubi agitur de commodato. no. Card. in cle. j. §. fi. de conces. præben. & s̃. Ignorantia an excuset. uer. xxij. & melius in uerbo, Ignorantia facti. uer. j. iij. & vj.

Scire quis dicitur quod potuit per alium inuestigare. no. Car. in cle. j. §. fi. de conces. præben.

Scire quem, potest papa interpretari. d. §. fi. & ibi Card. nec admittitur probatio contraria. Card. ibi.

20 Scire non dicitur nisi iudicialiter. l. nomen. C. quæ res pig. Alex. in l. fi. in prin. ff. si cert. pet. Item,

Scire quis potest, ut homo, ut Deus, & ut iudex: ut homo, quia uidet: ut Deus, quia sibi quis in confessione reuelauit: ut iudex, quia sibi in iudicio probatum est. Abb. Sicu. in c. si sacerdos. de offi. ordi.

Scire à principio, uel ex pòst facto, an sint paria. Bald. in l. cum ancillis. in fi. C. de incest. nuptijs.

Scire ꝑ certo nõ dicitur confessor, cui quis reuelauit in cõfessione pœnitentiali, quia confitens potuit non uerum dicere: & ideo testis cõfessor dicens, Certè scio, quia in cõfessione mihi reuelauit, nõ probat. not. in c. si sacerdos. & ibi Abb. in prin. & in gl. j. de offi. ordi.

Sciens æquiparatur renuncianti. Bald. in l. ij. iiij. q. C. de rescin. uen. per l. quæritur. §. si uenditio. de ædil. edic.

Sciens non debet citari. s̃. Citatio de quib. uersi. xxvj. cum concor. ibi signatis post authorem.

Sciens non debet certiorari. s̃. uer. Certus. uer. primo.

* Schedula manu testatoris confecta, nullis existentibus testibus, & in scrinio inuenta, cùm liberi, aut pius locus institutus est, ualet. in termi. Iason consi. cxj. uol. j. consi. xcv. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Schisma interrumpit præscriptionem. s̃. uerbo, Præscriptio interrumpitur. uersic. j. in j. colum. in fi. ibi, item pro schisma.

† Adde, quòd schisma est dictio Greca, & est idem quod scissura, & uenit à σχίζω, quod est scindo: & est separatio propria sponte, & intentione ab unitate ecclesię, renuens subesse papæ, & communicare membris ecclesiæ, secundũ bea. Tho. ij. ij. q. xxxix. art. j.]

Schisma est triplex, secundum Inn. in ca. j. de schisma. in prin.

Schismaticus non potest eligi episcopus, nisi desierit: quo casu debet confirmari cum dispensatione, non aliter. c. quia diligentia. & ibi gl. in uer. suscepit. & do. de electio. dixi in tract. de Episcopo, secundo lib.

Schismatici tunicam Domini incõsutilem scindere nituntur. Vt in extrauagan. Ioan. XXII. discipulorum Christi, sub titu. de celeb. missa.

Schismaticus an possit testari. Bar. in l. fi. C. si à non compe. iu. in ij. col. in prin. in uer. secunda conclusio est. & j. uer. Testamentum à quibus. uersi. lj. quòd non.

Schismatici capti in bello debent furca suspendi. Bal. in c. initi ria. iij. col. in uer. & per hoc apparet. de pace iur. fir.

Schismatici materiam uide in tract. Schisma. per Bal. quem ponit in rub. C. si quis ali. te. prohi. & in Spe. de schisma.

Schismaticus si conferat ordines sacros, quomodo formetur libellus contra recipientem. in Spe. de schisma.

Scholæ, in quibus doctores legunt, non possunt esse uicinæ tantum, quòd legentium uoces se inuicem impediant: & ideo primus cõductor potest expellere secundum conductorem uicinarum scholarum. Spe. tit. de fer. §. ij. uer. potest autem. ubi etiam dicit, quòd hæc causa die feriato tractabitur: & est Græcum uocabulum.

Scholaris conuentus coram potestate, nõ potest reconuenire actorem corã rectore studij. s̃. uer. Reconuentio. uer. xxviij.

† Scholaris non potest promoueri ad ordines in loco studij sine licentia sui episcopi: nam licet in loco studij habeat habitationem, non tamen domicilium. l. ij. C. de incolis. lib. x. Vnde episcopus studij non potest commutare uotum scholaris extranei. Abb. in c. nullus. de paroch.]

† Scholares Iuristæ, & Artistæ si conueniunt simul ad aliquod expediendum, sufficit iudicium maioris partis omnium, nõ autem requiritur maior pars Artistarum, & maior pars Iuristarum. Abb. in ca. j. in fi. de paroch.]

† Iura loquentia de socijs possunt adaptari ad scholares, & alios in eodem cœnaculo habitantes. Abb. in d. c. inter dilectos. in fi. ubi allegat Azonem. in l. præscriptione. ff. de his, qui deiece. uel effu. & Specul. in tit. de iudi. in §. ij. in uer. circa hoc quæritur.]

† Scholaris si non uersatur in domo, ut deberet, potest contra eum agi actione pro socio: agitur tamen utili actione pro socio. Abb. in d. ca. inter dilectos. in fin.]

† Scholaris, qui debet intrare examen, si habet aliquẽ doctorem suspectum ex legitima causa, potest illum recusare, quia saltem doctores sunt ibi ut testes. ut no. Bar. in proœ. Digesti ueteris, & Abb. in c. proposuisti. de proba. Testes autem debẽt esse sine omni suspicione: ut no. in c. in literis. de test. Abb. in cap. causam, quæ. de offi. deleg.]

† Scholares stantes in eadem domo, possunt dici socij, nec unus

unus potest esse iudex in causa alterius: & doctor, seu magister an possit esse iudex in causa sui scholaris. Ab. in ca. cùm R. canonicus. de offic. deleg.]

† Scholastica noticia multum prodest. glo. in uer. in scholis. & ibi docto. in c. innotuit. in ix. col. pe. Abb. de elect. facit gl. in cle. unica, in uerbo, notitiam. de iureiuran.]

Scholaris ante receptum birretum non potest exercere actus magistrales. Bal. in l. fin. C. de quadrien. præscrip. in ij. col. in uersic. & per hunc text. dixit Iaco. Bu.

Scholaris recedens de studio debet satisdare creditoribus saltem per cautionem iuratoriam. Bald. in l. diffamari. ij. col. ad fi. in uer. sed pone, quòd creditor. C. de inge. ma. ad fin. & potest cogere creditores ad agendum contra ipsum. gl. in uer. scientiam. in fi. & doc. ibi.

Scholaris nolens iurare rectori studij, non habetur pro scholari. Bal. in c. j. in j. col. in uer. nota optimum argu. de contro. feu. ap. pa. ter.

Scholares ueniunt appellatione artificum. s. Artifex. uersi. j.

Scholaris conuentus an satisdet iudicatum solui. in Spe. de satisda. §. dicto de actoris, uer. quid si scholaris. Addo Bal. in d. l. diffamari. in ij. col. uer. sed pone. quòd sic.

Scholaris habet priuilegia notata in auth. habita. C. ne fi. pro pa. nisi in criminalibus. glo. j. in auth. de mand. princi. §. non permittas. el j. docto. in d. auth. habita. ubi Bald. in vij. col. in uer. modò quæro, utrum illud sit uerum. concordat opi. ut uerum sit, quod in criminalibus non habeat, cùm agitur criminaliter: secus, si ciuiliter.

Scholaris in criminalibus non habet priuilegium fori: sed potest conueniri in loco studij, ubi deliquit. Ang. in l. si uacantia. uer. ex his apparet. in ix. charta, de bo. uac. lib. x.

Scholaris deponens falsum coram iudice ciuitatis, an puniatur ab eo, non obstante priuilegio auth. habita. Ang. in d. ix. char. in d. l. si uacantia.

10 Scholaris doctorandus debet præsentari à suo doctore. Bar. post gl. in l. j. C. de offi. mag. off.

Scholaris in loco studij conueniri non potest pro contractibus alibi celebratis, nisi in loco studij steterit per decem annos: quo casu sortitur ibi domicilium: cuius gratia posset ibi conueniri. per glos. in l. lex Cornelia. §. si tamen fundum. ff. de iniur. nota. in l. ij. C. de inco. libr. x. & in l. ij. §. sed utrũ. ff. de iud. Adde Bart. in tractatu Repressal. v. q. principali. & tenet Alexand. in l. cùm filius. si cer. peta. Bald. in d. auth. habita. v. col. in uer. sed quæro. de scholari qui alibi contraxit, dicit simpliciter contrarium, scilicet quòd nõ sit priuilegiatus pro debitis alibi contractis. Sed Barto. in l. quæsitum. in prin. de leg. iij. dicit eum non fieri incolam loci, etiamsi per centum annos steterit, ex quo habuit animum reuertendi. contra gloss. in uerbo, constituerunt. in l. ij. C. de incolis. quæ uult, quòd stando per decem annos in studio efficitur incola illius ciuitatis. Vide Bartol. in d. §. si tamen in fundum. in j. col. Sed Ange. in l. hæres. §. j. iij. col. de iudi. & ibi per Alex. dicit, quòd si stat in studio causa studendi, etiam per mille annos, non sortitur forum. Et ibi Bartol. post glo. in d. l. hæres. §. proinde. in fi. dicit eum non sortiri forum in loco studij pro debitis contractis alibi. Vide Bartol. in l. sciens. ubi de cri. agi. opor. doc. in c. fin. de foro cõpe. Addo quod Spec. in titul. de compe. iudi. adi. §. j. uer. xlv. tenet, quòd ratione cursus decennij, quo quis moratus est in studio, quis sortitur forum. pro quo facit quod uoluit Ang. in consi. incipiente, Quidam Victor de Castro. quod est in xvj. charta, ubi dicit, quòd quis per conuersationem nonsortitur forum, nisi appareat ex uero animo, uel præsumpto, uelle eum ibi habitare. De hoc pũcto uide abundè Canonistas, & maximè dominum Abb. in cap. fi. de paroch. Anto. de But. in c. quod clericis. de foro compe. uide etiam Cyn. in l. ij. C. ubi sena. uel clari. & de hoc aliquid per Io. An. in prin. Decre. & latius habetur in c. si quis contra. de foro compe. & in proposito uide glo. in l. hæres absens. ff. de iudi. & gl. in l. est uerum. C. de incol. lib. x. uide etiam Innoc. in ca. ex parte. de fo. compe.

† paulo post principiũ. ubi pulchrè loquitur. † Et per Franciscum Are. in l. quoties. C. ubi senatores.]

* Scholaris, ut nostri appellant, cum in ciuitate, ad quam tanquam ad mercatum bonarum artium est profectus, domicilium fixit, eamq; sedem omnium fortunarum suarum esse uoluit, ibi conueniri potest. l. domicilium. ff. ad municipal. Io. Cephal. consi. ccxlvj. num. 26. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Scholaris cùm doctoratur, debet petere insignia à promotoribus suis, non autem potest sua authoritate accipere. Bart. in l. j. C. ut nemi. lice. si iu. autho.

Scholaris indignus petendo insignia doctoralia, peccat mortaliter. gloss. est in cle. ij. in uerbo, honorem. de magist. Panor. in c. cùm in cunctis. in ij. col. uersi. idem dic de promouendis. de elect.

Scholaris facit quandoque patri suo fallaciam, dicendo quòd multas literas didicit in studio: ad quod probandũ persuasit, quòd tria oua erant quinq;: arguendo quod in tribus inerant duo, & duo & tria sunt quinque: ergo tria sunt quinq;. per Bald. in l. in exercendis. in j. col. C. de fide instrumen. & not. in l. quoties. ff. de uerb. oblig.

Scholaris loquens cùm puella non præsumitur dicere, Pater noster. Bal. in l. neq; natales. in j. col. C. de proba.

Scholari legatum debetur, dum est in studio. s. uer. Legatum ubi & quando. uersic. xl. & uer. Relictum. uer. iij.

Scholaris ciuis studens in propria ciuitate non gaudet priuilegijs auth. habita. ne fil. pro pa. Bal. ibi in ij. not.

Scholares faciunt collegium, sicut doctores. Bal. in d. auth. habita. in ij. col. j. q. per cap. quia in causis. de procura.

Scholares illegitimè nati subditi papæ, possunt per principem legitimari. Bar. in d. auth. habita. iij. col. & iij. notab.

Scholaris præsumitur fecisse magnos sumptus in studio, si diu stetit. not. in d. auth. habita. & ibi Bal. iiij. col. in uer. sequitur in litera de diuitibus.

† Scholaris notoriè doctus sine examine doctorari potest. Felin. in c. clerici. circa fi. ij. col. de iudi.]

20 Scholaris conuentus coram altero de tribus iudicibus, si excipit eligens alterũ, & iudex pronunciauit se competentem, non obstante electione alterius, potest appellare ab interlocutoria. Sed cautela est, quòd protestetur se inuitum trahi ad litem contestandam, quia lite contestata potest priuare actorem iure suo, & nisi priuetur, tunc appellet. Bald. in d. authen. habita. x. col. in uer. sextò quæritur. de appellatione. & ibi etiam uide ad quem appelletur. in uer. sed dubitatur, quis est iudex.

Scholaris delinquens si fiat clericus, non euitat forũ iudicis laici. Bal. in l. cùm quidam. ad fi. principij. ff. de iur. om. iud.

Scholarium uniuersitas quãdo sit licita. Bal. in d. auth. habita. xij. col. in uer. tertiò quæritur. C. ne fi. pro patre.

Scholaris notus pro docto est facilius examinandus. gl. & docto. & Car. in cle. j. §. ij. de iureiur.

Scholaris dum est in studio, dicitur esse in uia. no. in l. cùm filius. & ibi Alex. si cer. peta.

Scholaris clericus studens in studio approbato, si assequitur ecclesiam parochialem, non tenetur promoueri ad ordines sacerdotis sacros intra septennium: sed debet intra annum promoueri ad subdiaconatum, aliàs priuari debet: & durante septennio debet retinere uicarium in ecclesia, & post septenniũ debet intra annum in presbyterum ordinari. c. cùm ex eo. & ibi gl. & doct. de elec. in vj. Quod intellige cum dispensatione episcopi: ut ibi in tex. & gl.

Scholaris Theologiæ debet habere tempus quinquẽnij ad studium perficiendum. cap. j. de magist. Idem in scholari iuris ciuilis, in procœmio Digestorum. Sed

Scholaris iuris canonici debet habere septenniũ. c. cùm ex eo. de elect. in vj. ubi gl. ord. de prædictis.

Scholaris doctus debet præferri doctori indocto. glos. not. in l. j. C. de anno. ciui. lib. x. & Abb. in c. clerici. de iudi. ubi dicit uerum, nisi in casibus, in quibus non requiritur titulus doctoratus. Item quoad legendum, quia scholaris non admittitur ad legendum, sed doctoratus sic, per l. magistros. C. de profes. & med. lib. xj. & Barto. in l. j. C. de athletis. eo. lib. Adde per Archid. xxxvij. distinct. de quibusdã. † Et per Feli. in rub. de magi. in fi. j. col.]

Scholaris habens speciale priuilegium ultra ciues de iure communi, per auth. habita. licet ex forma statuti sint tractandi, ut ciues, non perdit illud priuilegium quod habet ultra ciues. Bartol. in l. iij. §. si emancipatus. in fin. de bo. pos. contra tab. Bald. in l. nulla. de legib. & in l. ea lege. in iiij. col. in uer. ego

ego addo aliam rationem. C. de condi. ob causam. & in l. si Rufinus. & ibidem uide Fulgo. & do. Iaso. de May. C. de test. mili. ubi Bald. dicit, quòd illud statutum intelligitur, quoad fauores, non aliter, ne priuilegium interpretetur contra priuilegiatum, & tenet Bal. in auth. habita. iij. no. in j. co. in uer. sed pone, statuto. Addo Bal. uolentem cõtrarium in l. quod fauore. in iiij. col. in uer. concessum est priuilegiũ. C. de legi.

30 Scholaris non dicitur habere peculiũ quasi castrense. Bart. in l. legatis. §. ornatricibus. de leg. iij. & in l. j. §. nec castrense. in ij. col. ff. de collat. bonorum.

Scholaris iurans obedire rectori nõ est infamis, si non obedit, nisi per sententiã condẽnetur. Bal. in l. si quis maior. ult. col. in uer. præterea. licet quis. de transact.

Scholaris quinquennij potest esse aduocatus. l. nemini. C. de aduo. di. iudic.

Scholaris potest studere diebus festiuis sine peccato. gl. & Angel. & Rapha. in l. omnes iudices. C. de ferijs. & ibi doc. & Ang. & Alex. in l. pe. ff. eo. tit. Sed Io. And. & But. in c. j. eo. tit. dicũt aliter. Archi. de cõsecr. dist. iij. ieiunia. Azo in Summa, eo. tit. Ray. in proœ. Digestorum.

Scholaris donec est in studio, præsumitur præsens in propria patria, & ideo gaudet eius beneficijs. Dy. & Ray. de For. in l. quæsitum. de leg. iij. Vnde

Scholaris non tenetur ad onera, nec ad guardias, uel alia munera personalia in propria patria. Bartol. in l. j. qui profess. uel ætate se excu. sed ad collectas & onera realia sic. Bartol. in l. cùm filios. eo. titu. Vide Bartol. in l. j. C. de auro corona. lib. x. Quod est uerum, si est minor uigintiquinque annis. d. l. j. C. qui profess. & ibi Barto. Nico. de Neap. in l. sed & reprobari. §. fi. in lect. Bartol. in j. col. uer. quid de scholaribus. ff. de excu. tut.

Scholaris condemnatus, & priuatus suis priuilegijs, si restituatur, non gaudet suis priuilegijs, nisi iterũ matriculetur. Bar. in l. j. C. de his, qui in exi. da. sunt. lib. x. Caue, quia non dicit hoc, sed solùm dicit, quòd doctores confinati, qui erant matriculati in collegio doctorum, nõ possunt esse de collegio, & perdunt priuilegium collegij. Sed

Scholaris cassus de matricula non potest iterum matriculari: sed de gratia sic: secus, in suspenso. Bal. in l. acceptam. xix. q. C. de usuris. ubi dicit idem in excõmunicato absoluto, quòd recipiatur ad priuilegium, per c. ex literis. de consti.

Scholaris non tenetur soluere gabellam de libris. l. fi. §. diuus. per Bartol. in uer. iste §. facit. ff. de publica. Addo Bald. in d. auth. habita. in iiij. notab.

Scholaris excusans alium à gabella nomine suo tenetur. Bart. in l. fi. in uer. secundo nota. arg. C. de anno. & tribu. lib. x.

40 Scholaris uagabundus gaudet priuilegijs, sed non potest doctorari. Bar. in l. nullus. C. de tyronibus. lib. xij. Addo glo. in proœmio sexti, quòd scholaris parum studens, tamẽ gaudet priuilegijs scholarium. Bal. in d. auth. habita. in vj. col. in uer. sequitur in tex. scholaribus. Vide Pau. de Cast. in l. scriniarios. de testa. mili. Addo tamen do. Alex. de Imo. in addi. Bart. in d. l. j. C. de tyro. qui tenet, quòd imò uagus scholaris non gaudet priuilegijs scholarium.

Scholaris, etiam matriculatus, non intrans ad lectiones, non gaudet priuilegijs matriculæ. Baldus in l. j. C. de collegijs. lib. xj. & in l. qui sub prætextu. de sacrosanctis ecclesijs. Bart. in l. semper. in §. fi. in ij. not. ff. de iure immu. Bald. in d. auth. habita. in vj. colu. in uer. sequitur in tex. scholaribus. Idem si desinat à scholis, uel si intret, & non audiat attẽtè, sed faciat castra in mari, uel si uiuat inhonestè. Card. in proœm. Cle. in princi. Addo Bal. in proœmio Digestorum, in j. col. in fin. in uersic. & prædicta sunt in argumentum. † Et per Felin. in rub. de magi. circa fi. j. col. & in c. clerici. in prin. j. col. uer. ult. pro nunc. de iudi.]

Scholaris accedens ad studium, tenetur dimittere procuratorem in patria sua. Item,

Scholaris, nisi uacet studio, non habetur pro studente, & priuilegijs non gaudet. Spe. de resti. in integrum. §. j. uer. si uerò actor sit absens.

Scholariũ confessores qui sint. Card. in cle. dudum. §. & si idẽ. iij. q. de sepul. & gl. & Card. in cle. j. in prin. xvj. quę. de priui. quòd possunt confiteri religioso de licentia parochialis, in cuius parochia habitant. Vnde

Scholaris dicitur esse parochianus illius ecclesiæ, in cuius parochia habitat: ut ibidem.

Scholaris debet stare ad totam lectionẽ, nec ante debet recedere de scholis. Zenze. & Car. in cle. j. de cele. mis.

Scholaris ex causa iusta potest petere se cancellari de matricula, aliàs non, argumento eius quod uoluit Bart. in l. cùm decurionatus. C. de decu. lib. x.

Scholaris potest appellare ad Imperatorẽ, omisso medio. Bal. in d. auth. habita. iiij. col. in uersic. item possunt appellare, quòd est in eo speciale. ut ibi.

Scholaris absens à studio per quinque annos, perdit matriculam. l. ij. C. de primicer. lib. xij. & l. iij. C. de domesti. eod. titu. sed pro noua matriculatione, non debet iterum soluere. C. de consue. l. pe. eo. lib. & tenet Bart. in consilio. Quidã scholaris, &c. quem etiam uide in l. aut facta. & ibi Alex. in §. tempus paulo post principium, in uer. circa primũ. ff. de pœnis. & Flo. in l. j. §. habitare. de his, qui deie. uel effu. & in §. apũ. de acqui. re. do. Dy. Instit. de rerum diui. §. pauonum. Adde consilium Vinc. Pallio. quod est ante consilium xlvij. Alex. in iiij. parte, & in dictis iuribus uide, an reuertentes recuperent priuilegia. De quo uide per Lud. Pon. consi. cccliiij. & in l. si uerò. §. de uiro. xxxiij. fallentia. sol. ma. & per Bald. in l. filio. de libe. & posthu. & ibi Pau. de Cast.

50 Scholaris emens frumentum pro suo uictu, & illud reuendens, quia uelit recedere, non incidit in pœnam statuti, quo disponitur, quòd nullus emat frumentum in foro, nisi pro uictu, quia inspicitur primum propositum quod præsumitur fuisse bonum, scilicet pro uictu. doc. & Bar. in l. cætera. §. fi. in fi. j. col. uer. per hoc determinat q. ff. de leg. j.

Scholaris recedens de domo conducta ante tempus, propter pestem non tenetur ad pensionem. s. uerbo, Inquilinus. uer. xx. addo s. in uerb. Pensio. uersi. xxxvij.

Scholari debet res furtiua restitui sine precio à fœneratore habente priuilegium in contrarium. s. uerb. Priuilegij extensio. uer. xl.

Scholaris turbans sociũ, ne studeat, cõuictus nõ appellat. Bal. in l. j. in iij. col. uer. quid si unus. C. si de mo. pos. fue. appel.

Scholaris sine uenia potest uerbaliter, non autem realiter uocare in ius magistrum, aliàs punitur arbitrio iudicis. glo. & Bart. in l. si libertus. ff. de in ius uoc. in Spe. de actore. uer. sed nunquid edictum.

Scholares habitantes in una domo, faciunt collegiũ. gl. & Bar. in l. j. in prin. in gl. in uer. aliorũ. ff. quod cuiusq; uniuer. nomi. ubi etiam dicit gl. quòd possunt creare syndicum.

Scholaris contumax in electione potest priuari uoce per rectorem. Bald. in l. j. ulti. col. uer. duodecimo & ulti. C. quando non pe. partes.

Scholaris stans in studio, an gaudeat fructibus beneficiorum suorum, si non studeat, nõ debet eos habere. Bart. in l. si quis Titio. ff. ex quib. cau. maio. Addo Ang. in addi. Barto. in l. fin. C. de anno. & tribu. lib. x.

Scholaris si pignorat pro amico suo rem suam, agit cõtra eum ut reluat, actione mandati, si pignorauit eo præsente: sed actione negotiorum gestorum, si eo absente. Bal. in l. penul. uer. sed pone. in fine. C. commodati.

Scholaris captus in itinere ꝓ repressalijs pręsumitur ex coniecturis esse scholaris, & quòd uadat causa studij, ut si portat libros, uel aliàs sit solitus stare in studio. Bar. in d. auth. habita. in j. col. in uer. tertiò quæro.

60 Scholaris mutuum recipiens præsumitur illud conuertisse in causas necessarias ad studium. Bartol. in l. fi. §. fi. C. ad Macedon.

Scholaris approbans pro idoneo fideiussorem alicuius, nõ tenetur de dolo, nisi pars pecuniæ ad eum peruenit. Gul. de Cu. in l. eleganter. §. fi. ff. de dolo.

Scholaris, cui conceditur stare in studio, debet habere omnia, sine quibus stare non potest in studio. in Spec. de acto. uer. item excipitur.

Scholaris habet quatuor iudices, episcopum, potestatem, rectorem, & doctorem. d. auth. habita. & ibi Bald. in vij. col. in uer. modò sequitur uersiculus, uerum. & in q. principali. in uer. sed dubitatur, utrũ. & doc. in Spe. de lega. §. superest uidere. uer. quid de magistro. Quod uerum in loco studij: ut j. eo. uer. lxxiiij.

† Scholaris unus in electione rectoris nõ potest dare uocẽ sibi commissam uni, & alteram si suam alij. Ita not. dicit Ludo. Rom. in sing. lxxvj. incip. Scholaris cui est commissa. Quod dictum sequitur pro not. Feli. c. quamuis. uer. secundo. Abb. de offic. deleg.]

Scholaris conuentus corã altero de iudicibus suis, potest excipere contra eum usq; ad litis contestationem. gloss. sing. in uersi. consensus. secundum Ang. & doct. in l. ij. §. conuenire. ff. de iudi. uide in Spe. de reo.

Scholaris electionẽ iudicis à se factam non potest uariare post litis contestationem. Bal. in d. auth. habita. ix. col. in uer. tertio dubitatur contra gl. ibi. ubi etiam docto. & Petr. de Sun. nec ante, si consensit in unum. Bal. ibi. & j. eo. uer. lxxxix.

Scholaris recedens de domo conducta potest alium loco sui in domo, uel camera ponere. in Spec. de iudi. §. ij. sed potest recedere propter pestem, & non tenetur ad pensionem. s. Inquilinus. uer. xx.

Scholaris si quid facit in domo sua, per quod socius studere impediatur. eo. §. ij. uersic. circa hoc quæritur.

Scholaris priuilegia sunt multa, de quibus in Spe. tit. de reo. & s. eod. per totum. & j. dicetur de reliquis.

Scholari non debet inferri iniuria realis, uel uerbalis, imò potest & debet defendi brachio seculari, nisi sibi culpa imputet. d. auth. habit. & ibi Bal. in iiij. no. & ꝓ iniuria potest Potestas loci inquirere ex officio, licet alias pro iniuria nõ nisi per accusationem fiat punitio. Bald. ibi. in iiij. col. in uer. deinde sequitur in litera. & in vj. col. ubi melius. in uersicul. & quæro, nunquid de iniuria. ubi etiam dicit, quòd de ea non potest inquirere episcopus, uel rector studij.

Scholaris non potest capi pro repressalijs. s. uerb. Repressaliæ contra quos. uer. xl.

† Scholaris an testis esse possit, ꝓ scholari simul habitanti. uide Felin. in cap. cùm R. canonicus. de offic. deleg.]

Scholaris conuentus habet electionem coram quo iudice uelit conueniri. Bal. in d. auth. cũ clericis. C. de epis. & cleri. & in d. auth. habita. nisi sit quęstio cum pupillo, uel uidua. Bal. ibi viij. col. in uersi. modò istam materiam.

Scholaris clericus non potest conueniri coram iudice, uel rectore laico, sed sub clerico sic. Item studens in propria diœcesi non conuenitur nisi coram diœcesano: secus, si alibi. Bald. in addi. Spe. de reo. uer. scholaris. & ibi Specul. uer. sed quid si scholaris.

Scholaris clericus an habeat priuilegia. auth. habita. C. ne fi. pro pa. Bal. in xiij. col.

Scholaris extra locum studij potest conueniri coram iudice loci, in quo est: nec ibi habet plures iudices, quos habet in loco studij tantùm. per d. auth. habita. secundum Bart. in l. fin. in fi. C. de agen. in reb. lib. xij.

Scholaris agens sequitur forum rei, non suum. Bald. in d. auth. habita. vj. col. in uersic. sed dubitantur, utrum.

Scholaris studens in studijs approbatis ex priuilegio, uel consuetudine, ut Bononiense, Perusinum, Paduanum, Romanum, Papien. gaudet priuilegijs, aliàs secus. & glo. in c. cùm ex eo. de elec. in vj. per ca. tuę. de cle. non resi. secundũ doct. & Bal. in d. auth. habita. in ij. col. in uer. sed hîc quęritur. iuncto uer. proxi. præcedenti. & Bal. in addit. Spe. titu. de mag. Quod uerum, nisi ciuitas studij sit interdicta: quia habetur pro mortua. Innoc. in c. grauamen. in gl. sua, in uer. consiliarios. de sen. excõ. nec tunc est capax priuilegiorũ. Io. And. in c. nõ potest. & c. priuilegium. de reg. iur. in vj. Bal. in d. auth. habita. vj. no. debet habere fructus beneficij. s. Fructus beneficij. uersic. xx.

Scholaris non matriculatus non gaudet priuilegijs. Bald. in d. auth. in x. col.

Scholaris suspensus à matricula, non gaudet priuilegijs. Bald. in d. auth. x. col. in uer. quæro, nunquid beneficium.

Scholaris habens diuersos doctores, magistros, debet eligere principaliorem, coram quo conueniatur, aliàs est locus gratificationi: & si post litis contestationem priuatus est matricula, non redit ad ius cõmune: & conuentus coram doctore, non potest eligere rectorem. Bald. in d. x. col. uersic. quęro, quid de scholari.

80 Scholares an ligentur statutis populi in causis suis. Host. in ca. Romana. de sen. excom. in vj. Albe. de Rosa. in oper. Statu. j. parte, xv. q. ad fi. in uer. sed an in causis. † Vide Fel. in c. quod clericis. de fo. compe. in prin.]

Scholaris debet confiteri sacerdori, in cuius parochia cõmoratur. Innoc. in c. omnis. de pœ. & remis. Car. in cle. dudũ. §. uerum. q. xx. de sepul. & ibi debet sepeliri: ut ibi.

Scholarium scriptores nõ gaudent priuilegijs scholariũ. Car. in cle. j. in prin. de reli. & ue. sanct.

Scholares debent abstinere à Venere. Cardin. in clemen. j. j. q. de magi.

Scholares non tenentur ad salaria doctorum. Clem. j. §. j. & ibi. Card. de magi.

Scholaris licentiatus ad doctoratum gaudet priuilegijs scholarium. Bal. in auth. habita. in v. col. ad fin. in uersi. quęro igitur, quid de scholari licentiato.

Scholaris unius artis, licet doctor in alia arte, gaudet priuilegijs artis, in qua studet. per l. Titiæ textores. de leg. j. Bal. in auth. habita. ij. col. in prin. uersi. iij. no. & ibi doc.

Scholares necromantiæ, & artis illicitæ, non gaudent priuilegijs. Bal. in d. auth. habita. vj. col. uer. subsequẽter quæritur. per gl. in proœ. Digestorum.

Scholaris gaudet priuilegijs, etiamsi sit absens à studio: dum tamen non per quinquennium. Bald. in d. auth. v. col. in uer. sed quid de scholari.

† Scholaris, etiam doctor legens forensis, gaudet priuilegijs doctoris. in d. auth. habita. & ibi Bal. in iij. no.]

† Scholaris forensis an per episcopũ terrę studij ordinari possit, & quando. uide Felin. in c. significauerunt. circa prin. de foro compe.]

Scholarium ualistæ, & equus gaudent priuilegijs. Bartol. in d. auth. in fi.

Scholaris famulus est priuilegiatus. Bald. in d. auth. iiij. col. in uer. sequitur. uer. nec ab alterius. & in ij. col. in v. not.

Scholarium notarius non gaudet priuilegijs eorum. Bal. in d. l. scriniarios. C. de test. mil.

Scholarium fideiussor non est priuilegiatus, sicut principalis. Bald. in d. authen. habita. vj. col. in uer. quæro quid de fideiussore.

* Scholari si sit legatum relictum annuum pro studio, decennium erit assignandum, intra quod legatum erit præstandum. Cùm non minori temporis spacio adolescens studijs operam dans, in uirum perfectum possit euadere. glo. & Salic. in l. ij. C. ubi de crimin. agi oportet. Io. Ceph. con. c xxxij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Scorta, de ea loquit Flo. in l. lege. §. quoties. ff. ad le. Aquil. no. in l. j. §. in summa. ff. de his. qui deiece. uel effu.

Scortum dicitur meretrix. de quo s. uer. Meretrix. uersicul. iij. † & dicitur Græcè πόρνη.]

Scriptor non potest scribere per substitutum. Bart. in l. j. C. de manci. & colo. li. xj. uide glo. & Angel. in l. stipulationes cõmodissimæ. in uerbo, specialiter. ff. de uerb. ob. & ibidem uide do. Alex. j. cons. cum concor. ibi per eum signatis. & not. in l. inter artifices. de sol.

Scriptor scribens cum atramento albo tenetur ad interesse. Bartol. in l. j. ad fi. uer. item facit contra scriptores. C. de murileg. lib. xj.

Scriptor præcisè cogi potest ad scribendum, etiam in compedibus detineri. glo. & Bar. in l. stipulatio. §. siue autem. ff. de ope. no. nunc. & in Spec. de renun. uer. item est beneficium, quod dicit, nisi ad scribendũ fabulas Boccatij. Bald. in l. nec patronus. in iiij. oppo. C. de oper. liber. Itẽ nisi fiat rector studij. Bald. ibidem. Addo Bal. in l. unica. in pe. col. uersi. tertio, propter publicam utilitatem. C. de sen. quę pro eo, quod inter. pro. Vide domi. Alex. in l. stipulationes non diuiduntur. in antepe. col. ff. de uerbo. oblig. & omnino do. Hieron. in d. §. siue autem. qui tenet contra illam glo.

Scriptor potest retinere librum pro mercede. gloss. & Bart. in l. si non sortem. §. si centũ. de condic. indeb. Bal. in l. fi. C. commo. non autem librum exempli, secundum Bar. & doc. in d. §. idem in sutore, & mulione. Bald. in d. l. fi. & Bar. in l. si non inducta. in fin. C. qui. cau. pi. ta. contra. Idem in manaschalco. Bald. ubi s.

Scriptor præsumitur uoluisse, prout scripsit. l. sciendum. cum gl. de uerb. obli. Spe. de instr. edi. §. ix. uer. sed no. quòd uidetur confiteri. & j. eo. uer. ix.

Scribens

Scribens literas ad aliquem, quòd debet illi decē, uidetur promittere decē. Bart. in l. ex sententia. in fine. ff. de testa. tu. Bal. in l. cõtractus. C. de fide instru. iiij. col. uer. quęro circa istam secundam perfectionem. & s̄. Promitto. uer. ij. ad fi.

Scribens se tutorem, uel executorem in testamento, non potest se excusare. l. non putauit. §. si quis sua. de bo. pos. contra tab. & Bartol. in d. l. ex sententia. & non erit tutor, nisi testator subscripserit testamento. sed bene potest dari à iudice, si est idoneus. Barto. in l. uxori. §. j. ff. de falsis. & in l. qui uxori. §. j. eod. titul.

Scribere prohibitus pro se, potest scribere cõtra se. d. §. si quis sua. & ibi Bartol.

Scribens contractum alienationis rei suæ, uidetur consentire alienationi. l. fideiussor. la ij. §. pater. & ibi Bartol. ff. de pig. & j̄. Taciturnitas. uer. xlviij.

Scribens nomen suum in literis alteri destinatis, quomodo puniatur. in l. Titio. in prin. & ibi gl. & Bart. in iij. col. in uer. uenio ad tertiam q. ff. ad muni. quòd pœna falsi. Flor. in l. lege. §. sed & si quis. ad legem Aquil. quod de falso. Addo etiam Bal. in rubr. C. de fide instr. in ix. col.

Scribendi ad papam forma ponitur. in Spe. de rescrip. præsen. §. ratione formæ. in uer. & not. & de appel. §. iij. uer. alij sunt. & de elec. §. j. uer. celebrata.

Scribendi ad archiepiscopū forma ponitur in d. uer. celebrata.

Scriba scholarium non gaudet priuilegijs scholarium. s̄. uer. proximo, uer. pen.

Scriptor nō potest cogi ad scribendum alteri librum. Ioan. de Imo. post Bar. in l. ij. in princip. sol. matr. Alex. in l. si non sortem. §. libertus. in addi. de condi. indeb.

Scriptor non debet scribere cum titulis, & abbreuiaturis, nisi aliud habeat consuetudo. Angel. & Alex. in l. stipulationes commodissimæ. de uerb. oblig.

Scriptor non potest scribere de nocte, quia opera diurna est melior. s̄. uer. Operarius. uer. xxiiij. & melius uerbo, Opera. uer. j. & ij.

Scriptor promittens scribere librum, tenetur etiā scribere rubricas libri, quæ sunt de textu. Bald. in l. fi. ff. de hære. insti. & Angel. in l. stipulationes commodissimæ. de uerb. obliga. & in l. non idcirco. de iudi. & in authen. de incest. nup. in princip. & Alexand. in rubr. ff. si cer. peta. & in d. l. stipulationes. ubi etiam de uerbo. oblig.

Scriptor tenetur scribere cum atramento, & calamis suis. Ang. & Alex. in l. stipulationes commodissimæ. de uerbo. oblig.

† Et per Feli. in cap. j. de lib. obla.]

Scribens in uulgari si nesciat aliter scribere, pręsumitur imperitus literarum. Bar. in auth. si nouo. C. si cer. peta.

20 Scriptor tenetur, si scribat incorruptè. not. in proœ. Digestorum, tenet Bald. in l. fi. in j. col. in fin. uer. sed pone. aliquis uendidit. C. de ædi. actio.

Scribens per signa, punitur: secus, per abbreuiaturas. Bar. post gl. in j. consti. Digest. §. istud. uer. itē aduerte. s̄. Cifra. uer. j.

Scribens si decipiatur in subscribendo. j̄. uer. Subscriptio. uers. ix. ubi etiam supple materiam scribentis.

Scriptorum salaria ponit. Spe. in ti. de sala. §. j. uersic. si uerò.

Scriptor an possit se obligare ad standum in aliquo certo loco ad scribendum. in Spec. de renun. & conclu. uer. item est beneficium, quod dicit. & s̄. uersic. Obligatio. uersic. ix. & ultimo, quòd non. in perpetuum.

Scriptor si locauit operas ad scribendum, qualiter conueniatur. in Spe. de loca. & conduc. §. restat. ij. in prin.

Scriptori debetur merces pro tempore quo non scripsit, si locauit operas ad certum tempus, si per eum non stat, quo minus scribat. eodem titul. §. v. uersic. & scias.

Scriptura dicitur dicere. Bald. in tractatu Schismatis, xvj. colum.

† Adde, quòd scriptura sacra est nouum & uetus Testamentum. c. qui nesciat. ix. distinct. Et dicitur tripliciter sancta, scilicet à Spiritusancto, à materia & effectu, secundum beat. Tho. super episto. ad Roma. sect. ij.]

Scriptura semper loquitur. l. Arriani. C. de hęret. Quod uerum si pars instat, & altera pars est præsens, uel citata. Bald. in l. si quando. in fin. col. xiiij. q. C. de testi.

† Scripturæ iudicis an credatur tā in actib. iudicialibus, quàm extraiudicialibus, quando est sigillata sigillo authentico, etiam sine testibus. Dic quòd sic. no. doc. post Host. in c. cùm à nobis. de testi. Si uerò sigillum authenticū, nulla fides adhibetur tali scripturæ, nisi consuetudo haberet: ut in c. cùm dilectus. de fide instr. Host. & doc. in d. c. cùm à nobis. Inno. & Host. in c. j. de fide instru. ubi uide plenè per eos, & Abb. quæ scriptura dicatur publica, & quę priuata, & quę authentica, & qualis dicatur, & de materia scripturæ priuatæ, & an credatur exemplatæ scripturæ, ab eodem tabellione secundum primam confectæ. Abb. ibi. & in c. ij. eo. tit.]

† Scriptura an requiratur ad probandum clericatū. Abb. in c. quoniam cõtra. in xvi. de proba. & uide gl. ij. q. v. in summa. & ij. q. j. legum. Innoc. in c. super his. de accu. & uide do. de Rota in decisionibus suis, ubi dicunt, quòd sufficit probare per testes, aliquē fuisse in possessione clericatus. facit quod no. in ca. iudex laicus. de senten. excom. lib. vj.]

Scriptum dicitur, quod legi potest oculis corporeis, non quod resultat ex mēte scripturæ. l. j. in prin. & ibi Bar. in j. no. ff. de his, quæ in test. delen. & Bar. in l. qui liberis. §. hæc uerba. in ulti. col. uer. quæro, quid si testator. ff. de uulg. & pupill. & in l. j. in prin. si tab. test. exta. & s̄. uer. Instrumentū. el j. uer. viij. cum sequenti.

Scriptura dubia declaratur ex præcedentibus, & sequentibus. l. qui filiabus. in prin. & in l. si seruus plurium. §. fi. de le. j. & Bar. in l. fi. in fi. ff. ad Treb.

* Scriptura ab alia suppletur, & declaratur. l. si quis ex argentarijs. §. si initium tabularum. ubi Bal. ff. de edend. Aret. in l. triticum. ff. de uerbo. obliga. Ioan. Andr. in addi. ad Spe. titu. de posit. in rub. Iason cons. cxxxvij. col. vij. uol. iiij. Æmilius Maria Manolessus.

Scriptura sumit robur ex consuetudine. Bal. in l. fi. iij. col. uer. quæro, pone. C. de fideicommis.

Scriptura abbreuiata, quæ legi potest, nō uitiat testamentum. Bal. in auth. quod sine. in fi. C. de testa.

Scriptura non solennis, uel solennis, sed uituperata an coadiuuetur uiua uoce testium, & probet. Bal. in l. fi. iij. col. in uersi. sed quid si scriptura. quòd sic. C. de fideicom. & s̄. uer. Instrumentum cancellatum. uer. xviij.

Scriptura rasa, cassa, uel maculata, etiam testibus coadiuuata, non ualet. Bald. in l. j. in j. col. in uersi. & nota, quòd summaria cognitio. C. ut in pos. le. Bartol. in l. fi. in ij. col. uer. contra hoc oppo. C. de edi. di. Adri. toll.

Scriptura præsumitur esse apud eum, qui eam primò habuit, nisi probetur amissa. Pau. de Cast. consi. cxlij. quod incipit, Ad bene examinandum. in tertio dubio, per no. per Barto. in l. si quis ex argentarijs. §. fin. de eden. C. ad exhiben. l. non ignorabit.

Scriptura non solennis præsumitur falsa. Bal. in l. fi. v. oppo. C. de edi. di. Adri. tol. per l. iubemus. in fin. C. de test.

* Scriptura posterior est in legatis spectanda. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ubi Doct. ff. de leg. j. l. nihil prohibet. l. legatum sub conditione. l. si tibi. ff. de adim. legat. Ioan. Cephal. consilio ccxliij. numer. 18. uolumine ij. Æmilius Maria Manolessus.

Scriptura in charta rasa ualet. s̄. uer. Radens. uer. x. Spe. contrà, de instru. edi. §. restat uidere. uer. porrò. & s̄. Instrumentum qualiter. uer. ix.

Scriptura numularij an sit publica, uel priuata. in Spec. de instrum. edi. §. nunc dicendum. uersic. priuatum.

Scriptura continens cōfessionē debitoris ex alia causa, quàm mutui, nocet confitenti, non obstante exceptione, non numeratæ pecuniæ. Alex. consi. cxc. ij. parte.

Scriptura apud me reperta, quicquid in se habet, præsumitur esse factum uoluntate mea. Alex. in l. ij. ff. de pac. & ibi Paul. de Cast. post Bal. in l. si unus. C. de test.

Scriptura imperfecta non est præiudicialis, & non obligat. ut plenè per Pau. de Cas. con. cccxv. ubi uide omnino, quando est cum intermissione spacij in aliqua parte substantiali.

Scriptura in charta papyri probat, sicut in charta membrana. l. quoniam indignum. & ibi Bald. C. de test. Specul. aliter loquitur de instru. edi. §. restat uidere. uer. porrò. & s̄. Instrumentum qualiter. uer. xxij.

Scriptura non publica registrata apud acta, probat, etiamsi originale sit perditum, nisi præsumatur falsum, uel nisi de falso arguatur. s̄. uer. Copia. uer. iij.

Scriptura si fiat una die, & alia die sigillatur, uel subscribitur, dicitur facta illa ulti. die, qua fuit ultimus actus. l. si testamentum. & ibi Bar. in fi. ff. de test.

Scriptura facta manu im̄ ꝓpria req̄rit subscriptionē eiusdē. ī. uer. Subscriptio. uer. xxxj. & ī. eo. uer. cxxxvj. & seq. & 139.

Scriptura notarij dicitur imperfecta, si non habet subscriptionem notarij, & signum. Bald. in l. contractus. ij. col. in iij. no. de fide instru. Alex. consi. clij. ij. parte.

Scriptura solutionis probat debitum præcessisse, quæ debet reddi à notario etiam creditori, cùm ad ipsum etiam pertineat. Bal. in l. plures. C. de fide instru. in ij. not.

Scriptura præsumitur potius defectiua, quàm superflua. Bald. in l. fi. §. licentia. C. de iure delib.

Scriptura testamenti pręsumitur uera, & solennis: nisi contrarium probetur. l. si post diem non. & ibi Bal. C. de iur. & fac. igno. & ī. Testamentum. el j. uer. xxxviij.

Scriptura confessata habetur pro publica. Bal. in l. alia. in ij. col. uersi. sed pone, quòd quis confitetur. C. de his, quibus ut indig. per auth. ad hoc. C. de fide instr.

Scripturam esse notarij, si negetur, cui incūbat probatio. Inno. in c. ueniens. de uerb. sig.

Scriptura facta manu publica non uitiata, probat etiam mortuis testibus. Innoc. in c. ij. in j. col. in glo. sua, in uer. publica. de fide instru. Bald. in Margar. uer. Scriptura. uer. iij. secùs in priuata. infrà eo. uer. lxxxiiij. nisi in causa possessorij. infrà, eo. uer. lx.

Scripturæ solius notarij creditur contra dicta testium, secundum Innoc. in c. cùm dilectus. de elect. in ij. col. Item sine testibus. s̄. uer. Notarij fides. uer. lxx.

† Scriptura notarij ad hoc, ut faciat fidē, quę requirantur. uide per Decium consi. xcvij. in ij. dubio.]

Scriptura iudicis, etiam cum tribus testibus, non probat, nisi ipse iudex & notarius eam scribat, ut notarius. Innoc. in c. cùm à nobis. de testi. & Bald. in Marga. ubi suprà. uer. antepe. & s̄. uer. Iudici creditur. uersi. j. ij. & iiij. Item probat subscripta à testibus. c. ij. de fide instru. uel nō subscripta in multis casibus. Abb. in d. cùm à nobis. & in c. post cessionem. de proba.

Scribi non debet in aliquo instrumento, quòd sit contra bonos mores, uel contra ius. Bald. ubi s̄. uer. pe. no. in l. si quis sub conditione. de condi. insti.

30 Scripturam priuatam falsam faciens, uel producēs tenetur de falso. s̄. uerbo, Falsitas. uer. lxvij. cum sequenti.

Scripturam propriam falsificans non tenetur pœna falsi. s̄. Falsitas uer. cxviij.

Scriptura uera uel falsa in una parte, pręsumitur in alia. Pau. de Cast. con. cxlij. quod incipit, Ad bene examinandum. in tertio dubio.

Scriptura indubitata dicitur, quæ sigilli robore confirmatur, & probat contra scribentem. Bal. in l. in bonæ fidei. iij. colu. uer. sequitur uidere de uoce. C. de reb. cred.

Scriptura obscura, & non intelligibilis, uel generalis, non ualet. Bal. in l. uoluntatis. in j. col. uer. & adde, quòd si uerba. C. de fideicom. per l. quod tutelæ. §. pen. de re. iur. & Bart. Ang. & Alex. in l. quicquid adstringendæ. de uerb. obli. & Car. in cle. ij. v. no. ut lite pen. de libel. ob. c. j. & ij. de dolo. c. ex literis. Idem in sigillo, in quo literę non apparent. per c. inter. de fide instru. Card. ubi s.

Scriptura, quæ non potest scindi, debet aut in totum acceptari, aut in totum repudiari. do. Pet. Phil. Cor. in cons. cxlv. incip. Prima. in litera C. in iij. parte.

Scripturarum uicinitas, uel contiguitas facit præsumi id quod non apparet. Bal. in l. si ueritas. in j. col. uer. not. in uer. defuerit. C. de fideicom.

Scriptura manu testatoris confessi se esse usurarium, non propalata in uita, nō probat. Bal. sing. in l. j. iij. col. in uersi. quidam confessus fuit. C. de fal. cau. adie. leg.

Scriptura referens se ad aliam, non probat, nisi & alia producatur. Alex. consi. iij. ij. parte.

Scriptura calculi an sit edenda. Alex. in d. consi.

Scriptura notarij coram arbitris requirit testes. Alexan. consi. xviij. iiij. parte.

40 Scriptura de diuersis literis est de falso suspecta. no. in c. cùm olim propter. de priui. Bal. in l. contractus. v. colum. in uer. deinde quæro. C. de fide instru. & s̄. uer. Instrumentum falsum. uer. xxj.

Scriptura publica uel priuata cum cōparatione literarū, an ꝓbet, & quomodo. s̄. Comparatio. uer. xiij. cum sequentibus.

Scriptura dicitur forma. Bald. in l. fi. in j. col. magna. in fin. uer. ex hoc elicitur talis conclusio. C. de suis & legiti.

Scriptura priuata, & subscripta per utramq; partē, requirit depositionem, & comparationem literarum. Bar. in l. nudis. in ij. col. ff. de dona. Bal. in auth. sed nouo. ij. col. in prin. uer. ad de hîc, quod dicit. Bar. C. si cer. peta.

† Scriptura priuata an probet, & qualiter. Hippolyt. in rub. de probat. col. lv.]

Scriptura publica si negetur, uel tabellionem esse qui scripsit, si est ignota persona, & scriptura est in loco iudicij, probat, quando agitur de modico præiudicio: sed si de magno, debet probare officium, id est, esse notarium, & quòd scripta est manu eius ex comparatione literarum. Inno. in c. j. de clericis peregri. Bald. in d. auth. sed nouo. ij. col. in uer. deinde quæro. Si uerò negatur esse eius manu scripta, sufficit sola comparatio. Bal. ibidem.

Scriptura interpretatur secundū uoluntatem scribentis. Paul. de Cast. con. lxxxiij. incipiente, In causa Syluestri.

Scripturæ contrarię concordantur per distinctionem temporum. l. apud antiquos. & ibi Bal. in j. col. uer. item nota illam uulgatam. C. de fur. & Bald. in l. in exercendis. in iij. col. uer. ex prędictis habes. C. de fide instru. ubi dicit uerum, nisi per confessionem partis constet de unitate actus.

Scripturæ uariæ de eodem, si non constet quæ sit originalis, neutra ualet. s̄. uer. Abbreuiatura.

Scriptura notarij præsumitur uera, & solēnis, nisi reprobetur. Bal. in l. j. ix. q. C. de testa.

Scriptura non lecta, & non publicata, non ualet. Bal. in l. ex ea. ff. de testa. not. in l. fideicommissa. §. j. de leg. iij.

Scripturę quondam mercatoris, & sic olim exercentis mercantiam, creditur sicut scripturæ mercatoris, ex forma statuti. s̄. uerbo, Mercator. uer. lv.

Scripturæ contrariæ non probant. l. scripturæ. & ibi Bal. C. de fide instru. Quod uerum, si producuntur ab eod. ut ibi. uel à diuersis. Bart. & Salic. ibi. & Alex. in l. inter stipulantem. §. j. de uerb. obli. & in consi. xix. ij. parte, ubi dicit, quòd tūc reus debet absolui: & omnino uide in Spe. de instr. ed. §. viij. uer. sed pone, produco. Et per Feli. in c. imputari. de fi. instr.

Scripturæ contrariæ, uel contradictorię, quæ dicunt. Bal. in d. l. scripturæ. j. col. in uer. quæro de intellectu istius legis.

Scripturæ contrariæ si producātur à rustico, uel muliere. Bal. in d. l. scripturæ. in ult. col. in uersic. quærunt doc.

Scriptura robur sumit ex consuetudine scribendi aliter, quàm sit ueritas: ut si notarius cameræ consueuit scribere, quòd talis recepit centum, si non fit numeratio, sed datur bursa. Bald. in rubric. C. de fide instru. v. colum. in uer. quęro ergo, quid de eo.

Scripturæ diuersæ æquæ principales cōtinētes diuersas quantitates, si producantur à diuersis personis, prętualet illa, quæ continet minorem quantitatem. l. Sempronius Proculo. & ibi Bar. de leg. iij.

Scriptura in lapidibus, uel muris, de uoluntate partium facta, ualet, & probat. Bartol. in l. j. in fi. principij. ff. de bon. pos. secundum tab. Adde Bal. in l. j. ff. de alb. scri. aliàs non. etiamsi sit antiqua, ut in sepulchris, quia non facit ius. Bald. in l. uel quod. ff. de reli. Sed Bartol. in l. j. C. de reli. & sum. fu. dicit contrarium in antiqua. & s̄. uer. Litera. uer. liij. & Specul. de prob. uidendum. uer. ix. per libros antiquos. glos. Bartol. & doct. in l. monumentorum. C. de reli. & in c. cùm causam. de proba. & gl. xxiiij. q. ij. sanè. Innoc. in rubr. de consec. eccles. uel alta. † Et uide Fel. in c. ex parte. de rescr. in uer. de diuersorum. & plenè in c. cùm causam. de proba. † De chronicis uide gl. in c. inter dilectos. de fide instru. & Alex. post cæteros, in l. j. ff. si certum pet.

Scriptura produci potest in iudicio, etiam die feriata. in Spec. de dila. §. j. uer. sed pone. doc. & Pe. de Sun. in l. præcipimus. ij. col. C. de appel.

Scriptura thesaurarij non obligat in futurum. Cy. in consilio, Rector ducatus, &c.

Scripturam si testis unicus dicat uidisse scribi, probat semiplenè. Salic.

ne. Salic. in l. comparationes. de fide instru. Alex. in l. admonendi. xv. col. de iureiuran.

60 Scriptura priuata super causa possessorij sufficit, etiam mortuis testibus, si coadiuuetur sigillorum & literarum comparatione. Bal. fin. in l. fi. vj. co. in v. opp. C. de edi. di. Adr. tol. & s̄. in uer. Comparatio. uer. xiij.

Scriptura priuata quæ dicatur, declarat Car. Zabarella in c. ij. in ij. col. uer. quæro, quæ dicatur. de fide instr.

Scriptura priuata præualet publico instrumento posteriori. Angel. tex. & Bal. fin in l. scripturas. in ij. col. super gl. in uerbo, robur. C. qui po. in pigno. ha. Lanfr. in c. quoniam cōtra. uer. instrumenta. de proba. ult. col. ubi dicunt uerum, si est à testibus subscripta, non aliter. Sed uide Bal. in auth. si quis. † C. qui po. in pig. ha. † Vide do. Bar. Soc. in con. cclxxiiij. incip. In causa. uer. circa tertium posito. circa mediū. cum uers. seq. in ij. parte.] Item,

Scriptura priuata præcedēs instrumentū ex interuallo postea celebratū inter partes, per quod præsumitur recessum à priuata, p no. in l. cùm in plures. §. locator horrei. ff. locati. semper declarat contractum istum postea celebratum, imò standum est scripturæ obligatoriæ potius, quàm contractui, secundum Ioan. de Imol. sing. in l. quoties. §. j. ff. de hære. insti. Sed Cyn. & Bald. in l. scripturæ. in ultim. colum. in uer. alij tenent, secundum gloss. C. de fide instrumen. dicit standum publicæ, non priuatæ.

Scriptura de morte equi cum iuramento probat. suprà, Mors. uer. lxxix.

Scripturæ diuersæ, uel contrariæ de eadem hæreditate factæ per diuersos, scilicet per hæredem, & fideicommissarium, tanquam contrariæ sibi inuicem non derogant: secus, si fiant ab eadem persona, secundum Bal. in auth. sed cùm testator. in pen. col. uer. quæro, quid si hæres. C. ad legem Falcid.

Scriptura priuata potest confici etiam à notario, scilicet quando non adhibetur solennitas instrumenti publici. Bald. in l. scripturas. in j. col. super uers. notarij. C. qui po. in pig. ha. uel quando notarius non rogatur in forma tabellionis. Bal. in l. fi. in uer. secundò opponitur. C. si cer. pe. in rubr. C. de fide instr. iij. col. in uer. sed dubitatur, nunquid notarius.

Scriptura priuata debet continere diem, consulem, & locum. Bal. in d. l. scripturas. in ij. col. in uersi. an ista scriptura: & Alexand. in l. prætor. in princip. ff. de eden. in prima consti. Digestorum, post Bart. Quod dixi de die, uerum est, quoad effectum probandi prioritatem temporis: non aliàs, secundum Bar. in l. cùm tabernam. §. idem quæsijt. ubi do. Alex. in apostillis, cum concor. de pigno. & ibi Bal. Vide Bar. in prima const. Digest. in ij. col. uer. sed tamen aduerte. & in l. j. §. huius studij. in ij. col. uer. unde quæro, nunquid sacerdos. ff. de iusti. & iur. & in l. iuris gentium. §. quod ferè. ff. de pac. & Bal. in rub. C. de fide instru. ultima charta. uer. iterum dubitat. & s̄. uer. Dies. uer. xxix. & seq. Quod dixi de loco, adde suprà, uer. Locus instrumēti. uer. j. & vj. Addo, quòd, an scriptura priuata debeat habere diem, & consulem, uide Iac. Butri. in §. quibus. in lectu. in j. consti. Cod. & Bald. ibi posuit Gulielmum de Cu. in l. prima. ff. de iusti. & iur. Addo etiam do. Matthę. in notab. in v. char. in no. incipiente, Nota, quòd, tempus & locus, &c. ubi dixit in scriptura priuata nō requiri de substantia diem & locū. per d. l. cùm tabernam. §. idem quæsijt. Secus est in publica scriptura. per l. optimam. C. de contrahen. & committen. stipu. sed illud, quòd nō requiratur dies, & locus, in scriptura priuata limitauit, per no. per Innocen. & do. Anto. de But. in ca. inter dilectos. de fide in- † strumentorū, quos omnino uideas. † Et uide domi. Petr. Phil. Corn. in consi. cccvij. incipien. Videtur. in litera A. in iij. parte. & do. Alexand. de Imo. in con. lxx. in v. col. in j. parte. & in consi. cv. in iij. col. in iij. parte. & in consi. lxxvj. in iiij. col. ead. parte, & in consi. clxxix. in ij. parte, & in consi. xxxij. in ij. col. in iiij. parte. & Frā. Are. in auth. hoc fine. C. de testa.

Scriptura faciens mentionem de presentia contrahentiū, probat, & facit præsumi omnia solennia. no. in l. j. & ibi Bal. paulo post principium. C. de contrahen. & commit. stipu.

Scriptura priuata dicitur semiplena probatio. Ang. in auth. de instrumen. cau. & fide. §. si quis igitur. in fi. Quod est uerum, si nō scripta sit à testibus, uel à parte confessata. Bar. in l. scripturas. in fi. C. qui po. in pig. ha. & j̄. eo. uer. cxxxvj.

Scriptura probatur per testes de uisu deponentes. l. j. de his, quæ in testa. delen. Bald. in l. fi. pen. col. uer. quæro, nunquid. C. de re iudi. uide omnino Alexand. consi. clxxx. ij. parte, & in consi. lxj. iiij. parte.

Scriptura non excusat occisorem banniti. Archi. in c. olim. de iniur. & dam. dato.

Scripturæ notarij actuarij non dicuntur acta, nisi fiant de commissione iudicis, de qua constet. Bald. in auth. quæ supplicatio. C. de preci. Impera. offer. j. no. Sed contrariū dicit l. præcipimus. C. de appel. circa medium.

Scriptura excusat deceptum ex ea. l. de ætate. §. ex causa. & ibi Bar. ff. de mino. Caue, quia corrupta est allegatio.

Scriptura apud mercatorē reperta præsumitur facta eius consensu, & probat contra eum. s̄. uerbo, Liber mercatorū. uer. xvij. nisi probet ipse cōtrarium. Alex. in l. nuda. de donatio. & Bald. in rubr. C. de fide instrum. & Io. And. in Spe. de instru. edi. §. restat. uer. sed quid.

Scriptura priuata non requirit diem, locum, consulem, & alia requisita in instrumēto publico, nisi quando facta est ad probationē matrimonij. per tex. in §. quantū. in auth. quib. mo. na. effi. leg. secundum Alex. in l. de pupillo. §. qui nunciat. de ope. no. nun. & s̄. uer. Locus instrumenti. uer. vj.

Scriptura priuata negata probat, si habet sigillum negantis. l. ij. C. de re. ali. non ali. à contrario sensu. & ibi gl. & Alex. post Pau. de Cast. in l. admonendi. xiiij. col. de iureiur.

Scriptura facta manu alterius de mandato alterius, dicitur esse mandantis, & non scribentis. not. in l. diuus. §. item senatus. ff. de fal. Ioan. de Pra. in l. si procuratorem. j. colum. ff. de procura.

Scriptura plus attenditur interdum, quàm quod actum est. l. si alij. in fi. de usufru. leg. Quod uerum, quando de mente dubitatur: tunc enim statur menti. l. non aliter. de le. iij. & in titul. plus ualere quod agi.

Scriptura testatoris nocet sibi. glo. fin. secundum Flo. in l. in lege. §. si quis testamentum. aliàs est l. si quis testamentum. in gl. in uer. chirographa. ff. ad legem Aquil.

Scriptura eius non probat, cuius uiui testimonium non admittitur, ut in proxeneta. Bald. Franc. de Capitib. listæ in l. j. C. de eden. Caue tamen, quia Bal. in ultim. colum. non præcisè loquitur in proxeneta. l. deferre. §. idem decreuerūt. de iure fisci.

Scriptura non publicata probat, quando continet attestationes productas ante litis cōtestationē, ad perpetuam rei memoriam. Bar. in auth. si quis in aliquo. in fi. C. de edendo.

Scriptura manu sacerdotis de matrimonio, & dote confessata, habetur pro publica, si sit subscripta tribus testibus. Casus sing. in auth. quibus modis natu. effi. leg. §. quantum. secundum Bal. in j. const. Cod. §. quibus. in ij. col. ad fi. Pro quo uide Alex. in l. de pupillo. §. qui nunciat. de ope. no. nun.

Scriptura priuata uenit appellatione instrumentorū, nisi probetur communis usus loquendi in contrarium. s̄. uerbo, Instrumentum. el j. uer. vj.

Scriptura, cuius author ignoratur, si continet magnum præiudicium, non probat: aliàs sic. Iac. de Bel. in consi. Quæritur, si producitur scriptura, &c. uide in auth. sed nouo. ij. col. per Bal. C. si cert. peta.

Scriptura priuata manu testatoris facta, & à testibus subscripta, non probat mortuo etiam uno ex testibus subscriptis. no. in c. ij. & ibi gloss. in uerbo, authenticæ. & do. de fide instru. in c. inter dilectos. eod. tit. Barthol. Cæpol. in caute. clxxiij. & j̄. uerbo, Subscriptio. uer. iij. Secus in publica. s̄. eo. uer. xxvj.

Scriptura quando est de substantia, & nō reperitur, debet probari esse confecta, & amissa. Bar. in l. testium. in uer. ult. tenementi. C. de testi. & j̄. Scriptura, de substantia. uer. ij.

Scripturæ appellatione an ueniant testes. s̄. Probatio. el j. uer. xix. & j̄. uer. Statutum. de iudicijs. uer. xiij.

Scriptura mutari, & uariari solet ex cursu longissimi temporis: quia alia esse solet facta in iuuēta, alia in senecta. Ange. in auth. de trien. & semis. §. sin autem. quem etiā uide in auth. de instr. cau. & fide. colla. vj. in §. j. in ij. col. & in Spe. de proba. §. uidendum restat. uer. instrumentorum.

Scriptura est suspecta, quando scribens est persona uilis, & deplorata: quæ tamen potest iuuari uiua depositione testium, nisi

nisi persona scribentis sit damnata, & officio priuata. Innoc. in c. nihil. in prima col. ad fi. de elect. Bald. & gloss. in uer. suspectas. in l. iubemus. in fi. in uersi. reuertor ad legem. C. de probatio. quem uide in l. fi. in iij. colum. in uersi. sed quid si scriptura. C. de fideicom. Item ex rasura in loco suspecto. Bal. in d. l. iubemus. in fi. & Innoc. in c. ex literis. in gl. in uerbo, Priuilegium. de fide instru.

† Scriptura priuata, cuius manus ignoratur, nihil probat. do. Petr. Philipp. Corn. in consi. xix. incip. Videtur. in litera L. in ij. parte.]

Scripturæ antiquæ an probent. Ioan. And. in Speculat. de instru. edi. §. nunc dicendum. in add. uer. fin. per Bal. in l. exemplo. de proba. & in rub. de fide instru. pen. col. Ant. de But. in c. ij. eo. titul.

90 Scriptura priuata an requirat sigillũ, uel subscriptionẽ. Innoc. in c. fi. de fide instru. Ant. de But. eo. tit. Bald. & Pau. de Cast. in l. cùm antiquitas. C. de test. & Bal. in prin. Digestorum, x. q. & j. Sigillum. uersic. ix.

Scripturæ propriæ appellatione uenit etiam subscriptio propria, licet in aliena scriptura etiam ad effectum statuti, quòd scriptura priuata habeat executionẽ paratam. Ang. & Alex. in l. si ita. §. Chrysogonus. de uerb. obli. Item uenit etiam scriptura manu alterius facta, de mandato debitoris. Alex. in l. diuus. §. item senatus. ff. ad Syllania. post Gem. in c. si pro te. de rescrip. in vj.

Scriptura quando potest suppleri. Bald. in l. contractus. ij. col. uer. sed quęro. C. de fide instr. & in l. fi. in iij. col. uer. sed quęro, pone, quòd scriptura. C. de fideicommis.

Scriptura priuata si negetur, uide s. uerbo, Negans. uer. xvj.

Scriptura in iudicio facta an requirat testes. Bald. in rub. C. de fide instru. ij. col. uer. sed dubitatur. ubi distinguit. & s. uer. Acta. uer. xxv.

Scriptura extraiudicialis non præiudicat tertio, sed inter eos tantùm, inter quos acta est, operatur. Bald. in d. rubr. iij. col. uer. sequitur uidere. ubi etiam dicit, quòd probat titulũ contra tertium agentem Publiciana: unde instrumentum uenditionis Seij probat titulum contra Caium.

Scriptura an debeat procedere, uel sequi cõsensum. s. uer. Consensus. el j. uer. lxviij. quòd debet præcedere consensus.

Scriptura priuata non requirit signum, sicut publica. Bart. in j. consti. Digestorũ, in prin. in ij. col. in uer. secundò aduerte.

Scriptura testis nõ probat missa ad iudicẽ, etiamsi testis prius iurauit in iudicio. Bal. in l. in bonæ fidei. iij. col. in uer. sequitur uidere de uoce mortua. C. de re. cre. per l. iij. §. idẽ diuus. de test. & l. à diuo Pio. cum ibi no. de re iud.

Scriptura tutoris nocet sibi, non pupillo. Item,

100 Scriptura curatoris nocet sibi non minori. Bal. in authen. contra qui propriam. in j. col. in uer. ultimò no. C. de nõ nu. pe. & ibi tex. uide Bar. in l. Lucius. la ij. §. tutelæ. ff. de admini. tuto. Pau. de Cast. consi. j. in iij. col.

Scriptura declarata parit actionem, non autem scriptura declarans. l. asse toto. & ibi Bar. de hære. insti.

Scripturæ authorum an & quando probent. Bar. in l. legata. in prin. ff. de supel. leg.

Scripturæ statur in omnibus contra scribentem. l. sciendum. cum gl. de uerb. oblig. nisi contrarium constet, scilicet aliud actum esse. l. si alij. & ibi Bar. de usufr. leg.

Scriptura requisita nõ præsumitur, nisi probetur. Bal. in Marg. uer. Probatio.

Scriptura in actibus iudicij potest remitti consensu partium, quando agitur de modico præiudicio. in Specu. de lib. concept. §. ix. uers. sed quid si de magno præiudicio. eo. §. uer. ix. Addo plenè no. s. in uerb. Consensus partium. uer. j. & iij. ubi plenè.

Scripturæ antiquæ, etiam sine comparatione literarum, creditur. s. uer. Comparatio. uer. xvij.

Scriptura priuata sufficit, siue contineat numerationem, siue confessionem. Bartol. in l. si non singuli. C. si certũ pet. Pau. de Cast. consi. j.

Scriptura in iudicio fieri potest de mandato iudicis per uiros discretos, etiam non notarios. Bald. in l. comparationes. iij. col. uer. quærit etiam de forensi. C. de fide instru. per c. quoniam contra. de probat.

Scriptura facta secundum priuilegium loci, probat ubique locorum Bald. in l. si non speciali. ij. col. uersicul. item nota in hac lege. C. de testa.

110 Scriptura publica regulariter habet uim duorũ, uel trium testium. Bald. in l. omnium. in j. col. ad fi. in uer. sed nunquid. C. de testa. & j. eo. uer. pe.

Scripturæ statur in tantum, quòd sufficit sic esse scriptum. in Spe. de recusa. §. sed nunquid una. & de app. §. viij.

Scriptura an probet de eo, de quo principaliter non est facta. in Spe. de procu. §. ratione quoq;. uer. illud quoq;.

Scriptura debet intelligi secundum proprietatem scientiæ, super qua facta est. Speculat. de aduo. §. nunc de exordijs. uer. quòd si aliter.

Scriptura producta, uel præsentata, contra quam nihil opponatur, non uidetur approbari. Bald. in l. fin. C. si cer. pet. contra Iaco. de Are. ibi & per Bald. in l. si ex cautione. iiij. q. C. de non nu. pe. & Alex. in l. quo enim. rem ra. ha. Adde l. si filius. ff. ad Macedo. & suprà uerbo, Literæ. uersicul. xxx. & infrà, Taciturnitas.

Scriptura priuata rationum si continet intermedias aliquas fatuitates, an probet. Alex. consi. clxxxj. ij. parte.

Scriptura Hebræi an possit per alium Hebræum legi, & interpretari contra Christianum, per Alex. con. clxxviij. ij. parte, quòd non. & Alex. in l. j. §. fi. de uerb. oblig. & per Ang. in authen. ut præpo. no. Impera.

Scriptura faciens mentionem de mutuo, an probet numerationem. per Alex. conf. clxxviij. ij. parte, præallegato.

Scriptura publica, uel priuata, quot testes requirat. in Spec. de teste. §. restat de numero. uer. item in purgatione. & j. eod. uer. cxxxvj. & uer. testis quot. uer. xlij.

Scripturæ ordo seruandus est. s. uer. Ordo scripturæ. uer. j.

120 Scripturæ traditio facta iudici non est actus iudicialis. in Spe. de dila. §. j. uer. sed pone.

Scripta difficilius, quàm nõ scripta, reuocãtur. in Spe. de posi. §. x. uer. item si ponens.

Scripturę uariatio in eadem persona quibus modis contingat. in Spe. de proba. §. uidendũ restat. uer. instrumẽtorũ. & seq.

Scriptura melius probat, quàm testes in uiginti & octo casibus positis. in Specul. de instru. edi. §. restat uidere. uer. sed si alij testes.

Scripturæ iudicis, uel notarij an credatur sine testium, subscriptione. eo. §. uer. sed cum literis. quòd non scripturę iudicis, sed notarij sic in actis iudicialibus: secus in contractibus.

Scriptura publica nõ debet fieri in charta abrasa, nec in papyro, sed in membranis. eo. §. uer. porrò. & s. eo. uer. xj. & uer. xvj. & uerbo, Radens. uer. x. & s. uer. Instrumentum qualiter. uer. ix. & xxj. Sed liber mercatoris in papyro ualet. j. Liber mercatorum. uersic. vij.

Scriptura publica quomodo impugnetur ratione notarij, loci, temporis, & similium. in Spe. de instru. edi. §. instrumentum. per totũ. & s. uer. Instrumentum reprobatur. uer. xxx.

Scriptura priuata quomodo impugnetur. Item,

Scriptura forensis quæ dicatur. Item,

Scripturæ iudiciali sine testium subscriptione an credatur. eo. tit. §. satis utiliter. per totum.

130 Scriptum minus, quàm dictum, interdũ reperitur. in Spe. de loca. §. iij. ante uer. si autem.

Scriptura in casibus, in quib. requiritur, debet subscribi à partibus. eo. tit. §. vj. uer. iiij.

Scripturæ fiunt, quia hominum memoria labilis est. in Spe. de dona. uer. item pone.

Scriptura priuata facit adminiculum pro scribente, nisi contrarium probetur. Bald. in rubr. C. de fide instrum. ult. charta, uersi. sed quæritur.

Scriptura priuata non probat de consensu partium. Inno. sing. in cap. cùm P. tabellio. de fide instrum. Alex. in l. j. §. fin. de uerb. oblig. & in l. nuda. de dona.

Scriptura propria manu debitoris facta, & confessata, probat, etiam non subscripta contra debitorem, non cõtra tertium, nisi sit subscripta testibus. Bar. in l. scripturas. in j. col. uer. secundò no. C. qui po. in pig. hab.

Scriptura apocha non probat etiam semiplenè. d. l. scripturas. & l. comparationes. C. de fide instrum. nisi sit confessata per debitorem. l. Publia. in fin. ff. depo si. & docto. & in l. admonendi. de iureiuran. in l. in bonæ fidei. C. eod. titul. & Bart. in d. l. scri-

d.l.scripturas.in ij.col.uersicu.unde cùm quæritur.Item nisi sit subscripta ab utraq; parte,& testibus.d.l.scripturas.cum auth.si quis.& ibi Barto.ad fin. Item etiam non subscripta à partibus,sed à testibus tribus,& accedat comparatio literarum.authen.& si contractus.C.de fide instrum. & per Bald. in authen.sed nouo.in ij.col. C.si certum pet.Si tamen comparatio contradicit testibus, iudex potest credere cui magis uult.Bartol.in d.l.admonendi.vj.colum.in uersicu.circa primam. Item etiam non subscripta à tribus testibus, dum tamen probetur,testes tres affuisse in ea,qui sint bonæ conditionis & famæ.in authen.de instru.cau.& fi.§.si uerò.quibus omnibus casibus probat plenè,ut s̄.sed semiplenè probat. Primò,quando est subscripta tribus testibus, non tamē coadiuuatur comparatione literarum.Item secundò, quando est subscripta manu tertij de partiū consensu. gloss. sing. in auth.de instru.cau.& fide.§.si tamen quisquam.in uer.interuenit.& sic intelligitur glo.in d.l.in bonæ fidei. in uerbo, oportet. dicens simpliciter scripturam semiplenè probare: contra contumacem tamen probat plenè. Bal.in addi. Spe. de contuma.uer.an priuata scriptura.Alex.cons.xxv. ad fin. ij.parte,de fide scripturæ priuatæ.

Scriptura priuata in iudicio producta, contra quam nihil opponitur,& probat plenè, quia habetur ꝓ publica. But.post Host.in c.quoniam contra.de proba.

Scriptura manu debitoris,etiam ab eo non subscripta,probat: licet secus sit, in instrumento publico, & consilio non subscriptis.Pau. de Cast. in l.cùm antiquitas.C. de test. & s̄.eo. uer.cxxxvj.Alex.in l.admonendi.de iureiur.

Scriptura mercatoris continens causam probat plenè contra ipsum, aliàs nō:sed sufficit probare causam coniecturalem, ubi aliàs uera causa requireret,si scripta nō esset.Bal. in rub. C.de fid.instru. pen. char.uer.sed quæro,si in libro,&c. Sed de hoc s̄.uer. Liber mercatoris.uer.viij.& uer.xvij.

140 Scriptura non probat pro hærede scribentis,etiamsi sit fiscus.l.fi.& ibi Bartol.C.de conue.fi.deb.lib.x.l.exemplo.C. de proba.Sed cōtra probat gl.& Bar.ibi in d.l.fi.in fi.& Bal. in l.j.iij. colum. in uer. secundò opponitur. C. de confes.& per Bald. in d.l. in bonæ fidei.in iij.col.in uer. dubitatur de scriptura.

Scriptura priuata requirit causam,aliter non probat.Old.Dy. & Bartol.in l.nuda.in j.col.ad fi.ff.de dona.l. generaliter. de non nu.pecu.& s̄. eo. uer. cxxxix. & uer. Liber mercatoris. uer.viij.c.si cautio.de fid.instru.& per Alexan.conf. clxxxij. ij.parte.& an dicit ibidem.& in l.j.ff.de doli excep.ubi dicit, † quòd non inducit donationē scriptura sine causa. † Et per Feli.in c.ij.de fide instru.in v.col.]

Scriptura manu propria habet uim confessionis factæ,præsente parte.Bart.in d.l.nuda.in ij. col. Secus, si fiat de mandato suo,uel consensu per alterum.Bart.ibi in ij.col.& Io. de Pra. in l.si procuratorem absentem.j.col.de procu.

Scriptura probat semiplenè pro tertio, de quo fit in ea mentio incidenter: ut si scribo, quòd debeo tibi librum, quem habui à Titio.Bar.in d.l.admonēdi.in viij.col.uer.circa secundum.But.in c.fi.eo.tit.de iureiur.Bald. in l. ij. in iiij.col.uer. aduertatis.dominus Cyn. C. de eden. & probatur in l.desiderium.C.depositi.

Scriptura sumpta de archiuo publico probat, tanquam publica. auth. ad hoc.in fi. & ibi Barto.& doc. C. de fide instrum. Bald.in rubrica,eod.titu. in fin. col. in uersicul. & restat dubium. & in l. si unus. circa medium. C. de testa.& per Alex. cons.cxxxviij.j.parte.Pau.de Cast.in auth. si quis in aliquo. de eden.Bar.in auth.& si contractus.in ij.lectu.in j.col.uers. ex hoc sequitur aliud. C. de fide instru. ubi dicit uerum, etiamsi in ea desint anni Domini, indictio, & alia solennia. Innoc.in c.j.in j.oppo.de procur.per tex.in ca.ad audientiā. de rescrip.Item uerum,etiam in alio loco confœderato.Bal. in d.rubr. in fin. col. in uer. præallegato.non ergo extra territorium.& ibi Bal.in l.nec extra.C.de proba.uel nisi contra subditum,etiam extra territorium. Bald. ibi. & Alex. consi. † cxxxviij.prima parte. † Et per Feli. in c. ad audientiam. de præscrip. in iiij. col. & uide dominum Pet. Philip. Corn. in consi.cxlij.incip.Videtur.in litera F.in iij.parte.]

Scriptura quælibet in archiuo publico per officialem publicum seruata,ut libri censuales,æstimorum, statuta, & similia,habentur pro publicis. Bal.in rubr. de fide instrum. pen. col.in prin.in uer.quintum supplementum.

Scripturis non publicis capituli uel collegij, in quibus continentur facta canonicorum, uel locationes,& simil. an probetur.s̄.uer. Liber censualis.uer.j.quòd sic.

Scriptura sigillata sigillo cōmunis ad hoc deputato, ꝓbat. Bal. in d.rubrica,ultima charta,uer.secundum supplementum.

Scriptura longissimo tempore habita,& reputata pro authentica,& publica,ut Testamenti noui, Epistolæ Pauli, & Testamenti ueteris,libri Aristotelis,& similes,probat Bal.in d. rubr.pe.col.in uer.sextum supplementum.

Scriptura in margine contractus facta eiusdem notarij manu, non præsumitur falso facta. Pau. de Cast. consi.xl. quod incipit,Dubiū. ubi dicit uerum,ut s̄. declarauit ibi : diem qua fecerit, secundum Alex. in l. si quis. §. si initium. de eden. aliàs enim dies instrumēti censetur repetitus in scriptura in margine. ut ibi.facit quia nisi cancellatio.ut ibi. & s̄. Clausula,Cassum.in clausulis iudiciorum. & uer. Cancellatio. uer. iiij.Addo Pau.de Cast.in l.si unus.& ibi per do.Alex.in pen. col.ad fi.C.de testa.

150 Scriptura manu notarij mortui carens eius subscriptione etiam reperta in filza scripturarum eius publicarū,non probat,& publicari non potest.Alex.consi.cxlij.ij.parte,& Bar. in l.si quis.§.si initium.ff.de eden.

Scriptura authentica quæ dicatur.Inno.in c.j.in prin.de fi. instru.& ibi gl.& doct.Item,

† Scriptura publica quę dicatur.Inn.in d.l.& in ca.j.& ij. † Vide Feli.in c.j.in j.col.in uer.in gl.j.in fi.]

Scriptura priuata quæ dicatur.Innoc.in dicto c.j.

Scriptura publica fit etiam ex consuetudine.Innoc.in d.c.j.

Scriptura unius sociorum an probet. Alexand. consil. clxxxv. secunda parte.

Scriptura publica etiam in absentia partis facta, nocet confesso.Alex.consi.lxxij.iiij.parte.

Scripturæ priuatæ conficiendæ an quis stare possit obligari. s̄.uer. Promissio. uer. lxj.

Scriptura per consuetudinem approbata, ut testamentum manu sacerdotis factum, uel scriptura sigillo episcopi munita, probat.Bal.in l.comparationes.de fide instru.& in rubr. eo. tit. pe. col. ubi etiam dicit uerum extra territorium. & ubique.uer.septimum supplementum.

Scriptura priuata potest ualere ut publica. de consue.c.cùm dilectus.de fide instru. Alex. in l. de pupillo.§.qui nunciat. de oper.no.nun.

160 Scriptura mercatoris, cui ex statuto collegij mercatorum datur fides, probat.Bal.in d.l.comparationes. in iij.colu.in † uersi.ego addo septimam scripturam. † Vide Feli.in c.scripta.in ij.col.de fide instru.in uersi.quartò limita.]

Scriptura calculi facti missa ad creditorem à debitore, qui scripsit,probat plenè.l.emptor.§.Lucius.ff.de pac.Ioan.de Pra. in d.l.si procuratorem.

Scriptura priuata nō subscripta testibus, non coadiuuata comparatione literarum,facit aliquale iudicium.Bart.in d.l.nuda.iij.col.in prin. ff. de dona.& in d.l. admonendi. in vj.col. in uer.circa primam.& s̄.eo.uer.cxxxvj.

Scriptura priuata an & quando probet, uide etiā per Bar. plenè in d.l.scripturas. per totam. præsertim in uer. unde conqueritur.qui po.in pi.ha.& in d.l.admonendi.in vj. col. uer. circa primam.scilicet circa apocham.& ibi Alexand.& in d. authen. & si contractus. in ij.lect.in ij.col. in fi.uer.ut igitur liqueat ista materia. C.de fide instru.& Bald.in d.rubrica.C. de fide instru. in ulti. charta,in uer.uiso de scripturis confectis.& in rubrica de controuer.inue.in ij.col.ad fi.in uer.sed quid si sunt duæ.in l.rationes. per totam. & in l. instrumenta. in j. colu.uer.reuoco ad dubium.C.de proba.& in l.inter chartulas.C.de conue. fis. debi.lib.x. & ibi Bald. & in l.cùm tabernam. §. idem quæsijt. de pig. & in l. Publia.ff. de po.& in Spe.de instr.edi.§. nūc dicendum restat. uer. priuatorum † autem.& uer.restat tractare de scriptura. † Et per Fel.in c.ij. de fide instrumen.]

* Scriptura priuata, cùm alia ad eam adminicula accedūt, plenè probat.l.instrumēta.l.rationes.C.de probat. Guid. Pap. decisi.ccccxlj.Ioan.Cephal.consi.clij.num.37.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Scriptura priuata probat contra scribentē, non pro eo, nisi sit approbata per partem, ideo cautela est, quādo producitur, quòd producatur in quantum faciat pro eo, & non aliter. Bartol. not. in d. l. Publia. §. fi. in iij. not. & s̄. uer. Instrumentum producitur. uersi. xxvij.

Scriptura an probet, supple s̄. uer. Apodissa. uer. Epistola. & uer. Instrumentum. & uer. Liber. per totum. & quid si est cifra. s̄. uer. Cifra.

Scripturæ breuitas non uitiat. l. j. ff. de test. Bald. in l. si ueritas. in j. no. C. de fideicom.

Scriptura habet uim duorum testium, nisi unus ex testibus numerarijs contradicat: quia redditur suspecta, & habet uim unius testis. Bald. in l. fi. in pen. col. uer. circa quod dic. C. de fideicom. per Bal. in l. omnium. de testa. j. col. ad fi.

Scriptura ad aliam relata dicitur continere id, quod in illa altera continetur, ad quam refertur. l. institutio talis. & ibi Bart. in princip. ff. de condi. insti. l. asse toto. de hære. insti. & non probat, nisi utraque producta: ut plenè per Alexand. consi. iij. ij. parte.

Scriptura de substātia quibus casibus sit, uide j̄. eodem. per totum.

Scriptura est de substantia subhastationis. l. j. & ibi Bart. paulo post princip. C. de fid. instrum. & iure ha. fis. lib. x. Item de substantia statuti. Bald. in l. digna. & in l. humanum. ultima col. in uersicul. tertio, quæro. C. de leg & constitutionibus. suprà, Constitutio. uersicu. lxxvj. & per Card. in procе. cle. §. nec sanè. & per Bald. in l. j. C. de manda. princip. & in l. si qua per calumniam. de episcopis & cleri. & in l. fin. j. col. C. sent. rescin. non pos. & suprà, Gratia. uer. vij. Addo, & intelligo hoc, quòd in statuto requiratur scriptura, quòd sit uerum pro eius obseruantia, ut melius memoria possit retineri, potest redigi in scriptis: tamē pro statuto introducendo, quando est citatus consensus populi, non requiritur scriptura, cùm tale statutum non differat à consuetudine. Ita Bartol. † in l. de quibus. in iij. col. ff. de legibus. quod no. † Vide Felin. in rub. de constitu. in ij. col. ibi: & ideo tangunt. Item de substantia gratiæ papalis. Bald. in cap. j. ij. col. in uersic. pro secunda opinione, per quos fi. inue. licet contrarium dicat † in d. l. humanum. in fine. † Vide Felin. in rubr. de constitu. in princip. iij. col.] Item de substantia contractus emphyteutici. l. j. & ibi Bald. in iij. oppo. & ibi gloss. in uersicu. scriptura. C. de iure emphy. & Bald. in rubr. C. de condic. ex lega. in ultima col. uersicu. quæro, quid in contractu. & s̄. uersicu. Emphyteusis. el j. uersicul. xj. Item de substantia renouationis emphyteusis. Bald. in l. j. pen. col. in uersicu. sed nunquid emphyteusis. C. quando non pet. par. Item quando agitur inter partes, quod contractus in scriptis fiat. l. cōtractus. C. de fid. instrum. aliàs in dubio non præsumitur contractus in scriptis. Bald. in l. cùm res. j. col. in j. oppo. C. de proba. & s̄. uerbo, Contractus. el j. uersicu. xlij. Item in mandatis principis. l. j. C. de man. princip. & infrà. Itē in productione libelli. authen. offeratur. C. de lit. cōtest. Item in exceptione non numeratæ pecuniæ. l. generaliter. & in l. in contractibus. §. final. & ibi Bald. & in authen. hanc querelam. C. de non nume. pecu. & Barto. in l. scire. §. oportet. in lect. Nico. de Neapo. in j. col. in fi. etiam in lectu. propria. ff. de excu. tuto. Item in exceptione compensationis. Bart. in d. §. oportet. in lect. Nico. de Neapo. non aliæ exceptiones. infrà, Exceptio qualiter. Caue tamen, quia in specie non dicit de compensatione. Item in casu l. si alterius. C. si mi. se ma. di. Item in donatione supra trecentos solidos. l. sancimus. C. de do. Item in insinuatione donationis, l. si quis agrum. §. ij. de dona. glo. in cap. j. de censi. in vj. in uerbo, in scriptis. Sed caue, quia non loquitur de insinuatione, sed de donatione excedente legitimum modum: ideo potius tendit ad casum suprà proxi. Sed de insinuatione addo Bald. in l. sancimus. C. de diuer. rescript. Bartol. in l. Modestinus. in iij. quæstione. ff. de dona. Bald. in l. is, apud quem. C. de edendo. in iij. colum. uersicul. deinde not. Sed caue, quia nihil dicit de libello, appellatione interposita in scriptis, & de testibus. Sed addo etiam eundem Bald. in l. illud. ij. colum. uersicul. illud est not. C. de sacrosanctis ecclesijs. & ideo donatio, uel titulus probatur per instrumentum, sed traditio per testes, nisi fiat in ipsa re. Bald. in l. non idcirco. C. de fide instrum. Item in tutela suscipienda à matre, uel auia. in authentic. ut lice. ma. & aui. §. j. Item in curia: ut ibi, & Bald. in l. fi. iij. colum. in uersicul. quæro, nunquid acta. C. de re iudica. Item in rescripto principis, in priuilegio, in inuentario. Bald. in d. l. fin. in d. iij. colum. uersicul. quæro, nunquid acta. & in l. testium. v. nota. C. de testi. de quo per Cardinal. in clemen. in procem. §. nec sanè. & in cap. cùm olim. de priuil. & in c. j. de censi. in vj. cum gloss. ubi loquitur de inuentario. quod etiam probatur in l. finali. C. arbitr. tute. Item in constitutione orphanotrophi. Item in appellatione, nisi in causis breuibus. l. & in maioribus. per Bald. C. de appel. & Bald. in d. l. fi. in iij. col. & suprà uerbo, Appellatio qualiter. uersicul. vij. cum sequenti. & uersicul. xxvij. & xxix. & xxxv. Item in delegatione facta à principe, scilicet legato. xcvij. dist. nobilissimus. glossa xxv. q. ij. institutionis. l. j. de man. prin. & extra clemen. literis de probati. Pet. de Peru. in c. sicut. de re iudi. ubi dicitur secus esse in delegatione facta ab inferiore à principe. Item in mandato de solutione recipienda à debitore. Bald. in l. falsus. antepe. col. uer. scias tamen. C. de fur. Item ad probandū solutionem census. l. census. de probatio. Item ad probandum solutionem canonis publici. l. j. C. de apo. pub. lib. x. Alexand. in d. l. contrahitur. Item in testamentis. l. hac consultissima. C. de testa. Item in codicillis. d. l. Item in testamēto cęci. l. hac consultissima. C. qui testa. fa. pos. Item in emancipatione. l. j. & in l. non nudis. C. de eman. lib. Adde Baldum in l. actus. C. de fer. & in l. post mortem. de adop. Sed contrarium probatur in l. emancipatione. C. de fide instrumen. Item in adoptione. l. fin. C. de adop. Item in sententia. l. ij. in fin. C. de sent. ex peri. reci. Sed potest probari per testes. c. sicut. de re iud. & infrà uerbo, Sententia qualiter. uersicul. iij. xxvj. & xxviij. Item in omni actu iudiciario: c. quoniam contra. de proba. Bald. in l. fin. iij. colum. C. de re iudi. & suprà, uerb. Acta. uer. xxvj. & sequen. Addo Bald. in l. j. ij. in iij. colum. in uer. deinde nota. C. de eden. Item cùm res immobilis datur, uel promittitur aduocato pro patrocinio. l. j. C. de suffra. adde Spec. in titu. de salarijs. §. iij. uersicul. illud etiam notandum, ubi uoluit, quòd in casu isto scriptura sit de substantia ad translationem dominij. Item in quietatione de contractu in scriptis celebrato. l. testium. C. de testibus. Item in casu l. generaliter. C. de non numera. pecu. Item in matrimonio contracto pro legitimatione bastardi. l. nuper. C. de natura. libe. Contrà Insti. de nup. §. fin. & ibi gl. not. in uerbo, instrumentis. Addo aliam gl. in §. j. Insti. de hære. quæ ab inte. defe. in uersic. instrumēta. Item in fideiussionem mulieris. l. si mulier. C. ad Velleia. Item in obligatione literarū. Insti. de obli. lite. Item in exceptione non numeratæ dotis. auth. hanc querelam. & ibi Bald, qui dicit secus, in alijs exceptionibus. C. de non nume. pecu. & s̄. exceptio qualiter. uersi. ij. Item in accusationibus. l. libellorum. de accu. in apostillis. l. j. de libel. dimis. Itē in recusatione iudicis. d. c. quoniam cōtra. & s̄. Recusatio. uers. xxiij. Item in decreto iudicis. l. lex, quæ tutores. C. de admini st. tuto. & s̄. uersi. Decretum. uersic. 50. Item in ordinatione clerici. s̄. uer. Ordinare. uersic. xxiij. & xxxj. Item in procuratorio: ut plenè per Spe. & Ioan. And. in tit. de procu. §. iij. uer. porrò. ubi uide omnino. Item in contractu alienationis rei ecclesiasticæ. l. iubemus. §. sanè. de sacrosan. eccle. & ibi Bal. in fi. Contrarium tenet Bal. in auth. hoc ius porrectum eo. tit. ubi id dicit de iure canonico uerum esse. & Alexand. in l. contrahitur. ff. de pig. Item in professione: xx. q. j. uidua. xxvij. q. j. omnes fœminę. secundū Spe. in tit. de reg. Sed gl. in d. c. uidua. dicit non esse de substantia. Quod etiē tenet Abb. in c. nuper nobis. & ibi tex. de testibus. Itē in manumissione. C. de his, qui in testa. manu. l. j. & Alex. in l. contrahitur. de pig. Item quando est causa uilis. Itē quando agitur inter clericos coram episcopo. Item quando partes consentiunt. Azo in Summa de eden. §. editio autem. Item in actis arbitrorum. Bal. in l. ne in arbitris. ij. col. in uers. decimò nota. C. de arbi. Itē ad probandum missionem in possessionē ex l. fin. de edi. di. Adri. Bart. in d. l. fin. in fi. & Bald. ibi. xv. oppo. uersic. potest autem probari. & Bartol. in l. curent. ff. de testi. Adde Bartol. in l. j. uer. sufficit. de bo. pos. secundum tab. & Alex. in l. cōtrahitur. de pig. Adde Bald. in l. gesta. de re iud. Sed Alex. in d. l. fi. xviij. col. dicit secundum Salic. & Pau. de Cast. & Angel. sufficere

relationem

relationem nuncij apud acta.alios casus uide per gl.ordi.in c.j.de censi.in vj.gl.in uer.in scriptis.quę gl.ponit etiam aliquos de supradictis. & in l.pactum.quod bona.in uer.secũdum ius.& ibidem per Bal. C.de pac.in Spec.de instr.edi.§. restat.uersi.sed si alij testes. ubi enumerat uigintinouem casus.& in l.contrahitur. ff.de pig.& ibi Alex.& ĩ.eo.per totũ. Item ad probandum licentiam. s̃.Licentiam.uer.lix. & seq.

† Ad supradicta uide duo uerba per Franc.Arc.in d.l.pactum, quod.Et an sit de substãtia cõtractus, uide do. Alex.de Imo. in consi.xcij.in ult.col.in iiij.parte.]

Scriptura quãdo requiratur in translatione dominij cum traditione.in Spe.de salar.§.iij.uer.illud.& seq.

Scriptura non requiritur in contractu feudali, cum testes sufficiant.Bald.in rubr.C.de condi.ex lege.ult.col.uer.quæro, quid in contractu.Alex.in d.l.contrahitur.

Scriptura non est de substantia consuetudinis inducendæ, licet inducta possit redigi in scriptis ratione memoriæ conseruandæ.Bart.in l.de quibus.iij.q.in lectura.ff.de legi.& etiam in repe.in iiij.principali quæst.

Scriptura non semper est necessaria ad probandũ ea, quæ fieri debent in scriptis. Compost.in c.j.de elec.in vj. Rota in decis.ccccxij.fuit dubitatum.in nouis.

† Scriptura si in actu fiendo non requiritur, & fiat, an possit probari, uide do. Alex.de Imo.in cõsi.cxxiij.iiij.col.in j.par. ubi ponit de actu requirente scripturam.]

Scriptura non est de substantia doctoratus, qui probari potest per tres, qui interfuerunt saltem publico conuentui. Bal.in l.si solennibus.C.de fide instr.

Scriptura non est de substantia emptionis, & uenditionis, nisi agatur inter partes.l.cum instrumẽtis.& ibi doct. C. de fide instr.& l.cùm res.per Bal.in j.col.C.de proba.

Scriptura non est de substantia diuisionis. l.instrumẽtis. & ibi Bald.C.de fide instr.nec de substantia contractus pignoris, uel hypothecæ.l.contrahitur.& ibi Bar.in iij.no.ff.de pig.

10 Scriptura non requiritur ad substantiam contractus, uel distractus.Bal.in l.fi.in j.opp.C.si cer.pet.& per Bald.in l.cùm res.in j.col.in j.opp.de proba.

Scriptura in actibus iudicij requisita potest omitti consensu partium.s̃.uer.Scriptura.el j.uer.cv.

Scriptura requiritur in summaria cognitione, quæ fit per inspectionem oculorũ. Bal.in l.j. in j.col. in uer.& nota, quòd summa.C.ut in pos.leg.

Scriptura amissa, fit probatio etiam per testes, ꝓbata amissione.s̃.Instrumentum perditum.uer.ij.

* Scriptura cùm est necessaria, probandum est testibus eam esse confectam, & quid in ea continebatur, eamque casu amissam.Bart.in l.fi.C.de eden. Cy. & Bald.in l.testium.not. vij.C.de testibus.Salice.in l.emancipatione.nu.7.C.de fide instru. Felin.in c.sicut. num.9.10. de re iudi.Illustriss.Card. Zab.consi.xxv.Ias.cõsi.xlij.col.ij.uol.j.Afflict.deci.xiij. Ay. Cra.con.cxij.nu.12.uol.j.Ioan.Ceph.consi.clxx.nu.2.consi. clxxj.nu.7.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

Scrupulus est genus ponderis.de quo per glo.in uer.octonos.& Bart.in l.j. C.de metallar.lib.xj.& Bar.Cæp.in l.in itinere.in fi.prin.de uer.sig.ubi loquitur de singulis generibus ponderum & mensurarum.

Scrutinium in electione episcoporum requiritur, & qualiter fieri debeat, uide Spec.de elec. & s̃. uerbo, Electio ad officium. uer.v. & in uer.Electio qualiter.uer.xvj.xvij.xix.& xxvij.& uer.Episcopus à quibus.per totum.& in uer.Episcopus qualiter.uer.ij.& quasi per totũ. Dixi plenè in tract.de Episcopo.j.& iij.lib.

† Adde, quòd scrutiniũ tribus modis dicitur, scilicet catechismi in baptizãdis. Item illorũ, qui ad ordines, uel dignitates promouentur examinatio.Item dicitur inquisitio uoluntatũ, quæ fit secretò in electione.gl.in c.electionibus.de elect. in vj.in uer.scrutinijs. † & dicitur Græcè ἐξέτασις.]

Secretum dicitur, quod sciunt quinq; homines. s̃. uer. Occultum.in uersic.vij.Car.in cle.j.§.porrò. de hære.Item quod probari non potest. Car.no.sing. in cle. ij.§.notarij.de hære. Item quod dominus nõ uult sciri à seruo.l.ei9,qui.in fi.si cer.pet.Bal.in c.j.qui.mo.feu.amit.Alex. in l.Lucius.ff.de fideicom. † Et per Feli.in c.j.de fide instru. in viij.col.uer.quando autem dicatur.]

Secretarius reuelans quomodo puniatur. in l.in lege. §. sed & si quis. & ibi per Flor.ad legem Aquil.& s̃.uerbo, Reuelans. uersi.ij.& vj.

Secretorum iudicium Deo relinquendum est. xxxij.dist. erubescant.† Adde Io.And.in c.in lectionibus.in fi.j.col.de ele. in vj.in Nouella.]

† Secta accipitur in malum.cle.si.in prin. cum glo.de hæret.quandoq; in bonum.ibi per glo.Car.† & dicitur Græcè αἵρεσις.]

Secundum ponitur assertiuè, & demonstratiuè. Bald. in l.edita. ulti.char. C. de eden.& in l.si testamentũ.in ij.not.& ibi Bar.C.de insti.& substi.† Vide Frã. Areti.in l.pactum, quod.C.de pact.quòd est dictio limitatiua, & declaratiua eius, quod simpliciter profertur, & in l.j. C.de bon.pos.contra tab.& in l.si testamentum. C. de insti. & substi.

Secundum, id est, iuxta.s̃.uer.Iuxta.uer.unico.

Secundum quod, non importat conditionem, nec facit sententiam conditionalem: ut cùm quis condemnatur ad præstandum capones, secundum quod antecessores sui præstauerint.Bar.in l.eum, qui.§.Iulianus.ff.de consti.pecu.Secus in rescripto.gl.in c.j.de fide instr.

Secundus dicitur primus, respectu tertij.Item,

Secundogenitus dicitur primogenitus, respectu tertiogeniti, & excludit tertiogenitum à regno, ad quod ex forma cõstitutionis succedit primogenitus.doct.in rub.ff.si cer.pet.Facit dictum Bar.in l.si quis.§.si initium.ff.de edendo.

Secundus dicitur primi respectu: quia sublato primo, non est dare secundum. Azo, & Bal.in rub.C.de secun.nup.

Secundæ nuptiæ dicuntur etiam tertiæ, & ulteriores. Azo in tit. C.de secun.nup.& ibid.Bart.in rubrica.

Secundogenitus an excludat filium primogeniti à regno. s̃. uer.Filius regis.uersi.viij.quòd non. Addo s̃.in uer.Nepos. uersic.50. & in uer.Patruus.uer.xiij.cum his, quæ ibi addidi post authorem.

* Secundogenitus legitimus, & naturalis in iure primogenituræ præfertur primogenito naturali, post natiuitatẽ suam legitimato, secun.commu.opin. Tancred.q.ix. Barth.Brix. q.lv. Richar. Malum.in sua disputatio. incip. In quibusdam prouincijs. Goffr. in sum. tit. de filijs presbyt. ubi Illustriss. Cardi.Hosti.§.quòd si quis natus.Ioan. Andr.in c.tanta.qui filij sint legit.ubi illustr.Card.Zaba.Alexandri. & Abb.not. iij.Pet.Anchar.col.iij.Ant.Butri.col.iij.Henri.Ioan.And.in c.fine culpa.j.q.ij.q.princ. ubi Phil.Fran.col.ij.de reg.iur.in vj.Ioan.And.Pet.Anch.Dominic.à S. Geminia.in c.pro te. de rescri.in vj.Illust.Car.Alex.in c.per uenerabilem.§.quod autem.nu.32.qui filij sint legitimi.Fel.in c.si.col.xij. de constitu.in c.cùm olim.col.xj.de re iudic. † Anchar. in c.quamuis. de rescrip. in vj. Andr.Iser. Iacob.Aluar. Illustriss.Card. Alex.in §.naturales.si de feud.fuer.controuersia int.domin. & agnat.in usib.feud.Iacob.Beluis.in §.tribus.in auth.quib. mod.natural.effician.sui. Angel. in §. si quis igitur. in auth. quib.mod.natural.effician. legiti. in §. si uerò solummodo. in auth.quib.mod.natural.effician.sui.Iaco.Are.Bar.& Angel.in l.cùm decem. §.fin.ff.de solutio.Bart.Bald.& Imol.in l.pen.§.uxor.ff.solu.matrimo. Iaco.Are.Iaco.Butrig. Rayn. Alber.Bald.Ange.Paul.Castren.& Ias.in l.quoties.C.de rei uendic.Alb.in proœm. ff. §. discipuli.in l.si pater. ff.de adoption.in l.filio. ff. de libe.& posthu.in l.fin.C.ad S.C.Macedonia.in l.cùm quis.ubi Ioan.Fabr. & Bald.C.de natural.liber. Bald. in l.potior est. §.si paratus.ff.qui potior.in pigno. hab.in l.eam quam.col.antepen.C.de fideicom. Ange.Alexand.Franc.Aret.Bart.Soci.Fortun. Garz.Ioan.Crot.& Ias. in l.Gallus.§.& quid si tantùm. ff.de liber.& posthum.Paul. Cast.Fran.Aret.& Ias.in l.Pomponius.§.quæsitum.ff.de acquir.posses.Paul.Castr.in l.naturaliter.in prin. ff.eo.Imol.& Aret. in l. ex facto. ff. de uulg. Imol. in l. si alienum. §.in extraneis.ff.de acquir.hære. Andr.Barba.in l.cùm acutissimi. C.de fideicom.Ang.Aret.in §.fin.Insti. de nupt. Ias.in l.fi is, qui pro emptore.ff.de usucap.Floria.à S.Petr.in disput.sua, Baro.q.j.Ang.in dispu.sua, Nobilis quidam. Abb.in disput. sua, Augerio.Alex.in dispu.sua.Sigismundus rex Romanorum. Marti.Laudens.in tract.primogenitur.col.viij.Nicola.

Perusi.in tract.de succesio.ab intestat. j.par. vj.specie filiorum. Cirier.in tracta.primogenitur.lib.j.q.xiv. Anto.Rosel. in tracta.Legitimati.lib.j.in causa fin. siue effectiu. Cos. in procem.pragmat.sanct. in uerbo, Primogenito. Catel.Cot. in memorab.primogenitus. And. Tiraq.in tract.de iure primogenior. xxxiv.q. Caro. Molin. ob hæresis infamiam indignus, qui inter tot mundi sidera collocetur, Consuet.Paris.ti.j.§.viij.glo.j.vij.q. Petr.Anchar.consi.cccxxxix. consi. ccccxxvij.Alex.con.xxv.con.lxvij.con.xciiij.uol.j.consi.v. uol.vij.Ias.cons.cxcij.uolum.ij.Fran.Curti.mai.consi.xviij. Corn. consi.xxv.uolum.iij. Bartho.Soci.consi.ccxxv. con. ccxlvj.con.cclj.uolum.ij. Carol.Rui.con.xix.uolum.j.consil.cvj. nume.6.uol.iij. Deci.consi.lxxxv. Franc.Curti.min. consil.clvij.nume.5. uol.ij.Maria.Soci.Nep.consil.lij. uol.j. contraria tamen in opinione fuerunt Gul.Aemes. in sua disput. Cùm rex Anglicus. Collecta.in c.tanta.qui filij sint legiti. Bartol. in §. tribus. in authen. quibus mod. natur. effician.sui.Paul.Castr.in d.l.Gallus.d.§.Et quid si tantùm. Salic.in l.quoties.C.de rei uendicatio. Felin.in c.prudentiam. col.iij.de offi.delega. Boer.deci.clix.Lud.Sard.in tract.Legitimatio.uer.secundò quæritur, habui concubinam.Æmilius Maria Manolessus.

Secũdogenito etiam clerico præfertur primogenitus, stante consuetudine, uel statuto, ut primogeniti alijs fratribus præferantur, cùm ipsi primogenito, antequam secundogenitus fieret clericus, sit ius quæsitum, sec.commu.opi. Petr. Bellapert.in §.plebiscitum.Insti.de iure natur.gent.& ciuil. Io.Imol.in l.stipulatio hoc modo cõcepta. col.iij. & ibi. Ludo.Roman.colum.vj.ff.de uerb.oblig.Fran.Areti.& Io.Baptist.à S.Seuerino,in l.j. C.de sum.tri.& fide cathol. Ias.in l. fin.col.fi.C.de pact.Alber.in l.cùm quis.C.de natural.liber. Io.And.in c.sine culpa.q.fin. ubi Philip. Franc. de regul.iur. in vj.Ant.Butr.Io.Imol.Abb.& Felin.in c.ecclesia S.Mariæ. de constitutio.Ant.Butr.Ioan.Imol.Abb.& And.Barb.in c. quod clericis.de fo.compe. Pet.Anchar.in c.postulasti. q.v. de fo.compet. Illustr.Cardi.Zab.in c.perpendimus.q.ix.de sent. excommu. Illustriss. Cardin.Alexand. in c.per uenerabilem. §. quod autem. qui filij sint legiti. Henri. Bo. in c. tanta.col.ij.qui filij sint legit. Roch.Cur.in rep.c.fin.xj.q.limitat.vj.de testam.Guliel.Benedict.in rep.c.Raynutius. in uersi. in eodem testamentò relinquens. l.j.nume.143.de testam.Io.Calder.in sua disput.Statuto ciuitatis cauetur. col. fin.Angel. Clau.in sum. in uer.Lex.uersic.v.Marti.Laud.in tract.primogenituræ, col.vij. Alb.Brun. in tracta.Statutor. ad fœmi.pertinenti.artic.vj.q.ij. Andr.Tiraquel.in tract. de iure primogenior.q.xliij.Petr.Anch.consi.ccccxxxiij.Paul. Castr.consi.ccccxxiij.colum.iij.uolum.ij. Ioan.Imol.consi. xxxv.Abb. consil.iij.q.ij.uolum.ij. Andr. Barba. consil.iiij. col.antepenult.uol.j.Alexand.consil.ccxvij.uol.ij.consi.ix. colum.ij.uolum.v. Corn.consi.xciv. colum.ij. uol.ij. consi. ccv.col.fin.uol.iij.Soci.consil.xxxvj.colum.iv. consi.lxxxj. col.penult.uol.j. consi.clxxxiij.consi.ccxlj.col.ij.& vj.consi. cclij.col.x.uolum.ij.consi.xlv.uol.iij.Io.Franc.Rip.lib.j. responsi.c.vj.col.penult. A' communi tamen opi.sententiaq; dissentiunt, illust.Card. Host.in Sum. tit.de consuetudin.§. fi.Dec.in c.ecclesia S.Mariæ.col.xxij.de constitutio. Æmilius Maria Manolessus.

Securitas quid sit,& quot modis præstetur, & an cum fideiussore.Bart.in l.illicitas. §.ne potentiores. per totum.ff.de offic.præsi.s.uer.Cautio de non offerendo. per totum. & Bald. in auth.agricultores. C. quæ res pigno. obliga.poss.

† Adde,quòd securus tunc dicitur quis in aliquo facto,quando non continet aliquam iuris exceptionem:& ideo si quis promisit aliquem facere securum, ita debet se habere,quòd nihil demùm possit sibi objici,ut sentiat læsionem. Ita concludit Anto. de Butr. quem sequitur ibi Abb. in c. quoties. de pact. Ioan.de Imol. ibi allegat glo. in l. si mandato Titij. §.fin.ff.manda. & pro illa glo.uide Barto. & per doct.in l.illa institutio. ff. de hæred.institu. ubi plura per eum, & uide Ange.& ibi text.in l.j. ff.qui satisda.cog.de illo,qui promisit facere securum.& uide Bald.in l.sancimus.C.de uerb.signi. & uide glo.sing.in l.j. C. si aduer.solu.quòd debet facere securum, item quòd restitutio non possit peti, nec possit fieri aliqua exceptio, quam glo.dicit Bald. ibi esse not. pro eo, qui promisit facere securum. Facit tex. in l. Papinianus. §. mortis causa.in uerbo, securè. ff.de inoffici.testa. & ibi Angel. allegat casum in l.j.ff.de prætor.stipul. & ibi dicit,quòd si dantur data bannitis, ut ueniant ad ciuitatem,debet seruari. & uide ibi Bartol. Et nota hic, quòd securitatem debet quis promittere pro se & familiaribus suis, & complicibus suis, cùm quis timet offendi. & sic intelligitur l. tertia. ff. locati. & l.qui insulam. in fin.eodem titu. not.Bartol. in l.illicitas. §.ne potentiores. ff. de offic.præsid. Non ergo tenetur quis securitatem præstare pro amicis, uel alijs propinquis, qui familiares, & complices non sunt, ut ibi no. Barto.Et est securitas perfecta quies animi à timore,secundum beat. Thom. ij. ij.q. cxxix. actio. vij. & dicitur Græcè ἀσφάλεια.]

Securitas bannito an sit seruanda, & an ei concedi possit, & quanto tempore duret.Barto.ubi s.ad fin.s.uer.Saluusconductus.uersic.xviij.& omnino per Alex.in l.j. §.non autem. de dolo.

Securus est,qui nihil timet.l.j.in fi.ff.de act.emp. & ibi gl. Item qui nullo modo potest impugnari.Bal.in l.j.in fi.C.si aduer. sol.& in Spe.de emp.& uen.§.j.uer.sed quid si.

Securitas si rumpatur,quæ sit pœna.s.uer.Ruptor.uer.ij.

Securitas accusatori danda est. in Spec.de accus.uersic.quid si nullus.

Securum facere promittens, ad quid teneatur. s. uer.Promittens.uersi.xliij.

Securitatis materiam supple s. uerbo, Saluusconductus. & uerbo, Cautio de non offendendo. per totum. & uerbo,Fideiussio.per totum. & plenius per Gul. de Cu. in §. sed neque.in auth.de mand.prin.ubi fecit tractatum de ea,quę incipit, quia isto §.uidetur. Item addo, quòd securitas plena, s.per instrumentum publicum debet fieri illi, qui soluit per plures apochas. C.de fide instru.secundum Bald.in l.falsus. in antepe.col.C.de fur.

Sed, est aduersatiua,& coniunctionem inducit.Bar.in l.Lucius.uer.quæ habebat.in fi.ff.ad Trebel.

Sed &, denotat diuersitatem in facto, & identitatem in iure. Item,

Sed si,denotat diuersitatem in facto,& in iure.

Sed & si,denotat diuersitatem in facto,& in iure. Bald.in l.patris & filij. in j.col.uer.quæro circa hanc legem. & ibi Io. de Imo.& doct.ff.de uul.& pupil.gl.& Bart.in l.ij.in prin. in gl. in uer.fortius.ff.ne quis eum,qui in ius uoc.est.Vide Bar.in l.qui quartam.in prin.& in l.planè.§.si coniunctim. in j.col. uersic.quæro,utrum.ff.de leg.j.l.sed & si quis.in prin.si quis cau.in l.sed & si hac.in prin.de in ius uoc.l.sed & hæ.in prin. de proc. & omnino per Bart.in l.si pupilli. §. sed si nominis. ff.de nego.gest.& in l.sed si lege.in prin.de pet.hære.ubi dicit,quòd dictio,sed &,aduersatur ad factum,& ius. Vide Io. de Por.in l.ita stipulatus. ante fi.& in l.qui usumfructum.de uerbor.obliga. in casu tamen legis, seruitutes. in fin.dictio, Sed si,dicit diuersitatem facti,& identitatem iuris, quod est mirabile: uel textus est corruptus, ut uelit esse in textu,sed & si.† Et per Fran.Are.in l.hæres.in j.no.de acqui.hæred.& in l.siue apud acta.C.de transac.ubi de dictione sed,sine copula.& per Andr.Barba.in consi.lxxv.in iiij.parte consi.do. Alex.de Imo.& Franc.Aret.in l.lecta. si cer.peta.& in l.j. §.si pecunia.ff.de posi.]

Sedere iudex debet,cùm sententiam profert. j. uer. Sententia qualiter.uer.xvj. De quo an ualeat quod fit à iudice non sedente, uide in Spe.de dila.§.ult. uer.sed cùm à procedente.& in l.à procedente.C.de dilatio.

Sedere etiam dicitur equitans. in Spe.de sententia.§.iuxta propositionis.uersi.& sunt hæc in arg.& j.uer.Sententia qualiter.uersic.ix.

Sedes Apostolica, & papa differunt. s.Papa.uersi.cclxviij. † & dicitur Græcè θρόνος,ου.]

Sella & frænum, uenit in uenditione equi. l. ædiles aiunt. in prin.de ædi. edic. Bart. in l.eum,qui. §.non solùm. ff.de fur. Addo pro hoc bene facere,quod no.Bar.in l.de quibus.circa fi.ff.de legi.& quod not.Bald. in l.ij. in j.col. C.de ędi.act.† Adde do.Ias.May.Instit.de act.§.actionum.nu.84. & nu.58.& nu.59.]

Sedendi ordo declaratur consuetudine ex Menochio. cons.126. n.° 8. lib.2. et alia de ordine sedendi tradunt [illegible] ad Rub. [illegible] de sepulturis. [illegible] cons. 257. n.° 36. et 39. [illegible]

Semel

Semel quandoque ponitur pro simul.l.si libellus.§.is,qui. de iure patr.
Semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali.l.Cassius.ff.de sena. & ibi Bart.cum Spec.de teste.§.j.uer. item quod olim fuit criminosus. l. quisquis. ad legē Iul. ma. & de pig.c.iij. in fi. & per Bar.in l.si prius.ix.opp.de ope.no. nun.Bald.in l.fi.ff.de hære.inst.& per doct.in c.insinuatum. de simonia. Et limita ut per Bald. in l. non ignorabat. C.ad exhiben.& per Bar.in l.ij.de bo.pos.fur.infan.dela. & Salic. in l. si minorem. C. de in integr. restitu. nisi steterit bonus per triennium. in auth. de monach. §.ij. Item uerum in eadem re,uel simili, non in dissimili.Bartol.in dicta l.Cassius. in fine.
Semel adultera præsumitur de facili adultera. Ang.in auth.de resti.& ea,quæ pa.§.fi.circa medium,col.iiij.
Semel periurus non admittitur ad cautionem iuratoriam. s. Cautio iuratoria.uer.v.
Semel hæres directò,nunquam desinit esse hæres.Bart.in l.ait prætor.§.sed quod Papinianus.in iiij.no.ff.de mino.l.ei qui soluendo. & ibi Bar.de hære.inst. Bal.in auth.hoc amplius. in j.opp.C.de fideicom.
Semel licentiatus, uidetur in perpetuum licentiatus. Bal. in l. si quando.C.de testib.
Semel cæcus,mutus,uel furiosus,non præsumitur in posterū. Bar.in l.fi.paulo post medium. ff. de bo.pos.infan.furi.dela. no.in l.quidam.de cond.insti. Bal.in l.furiosum.uer.secūdo casu.C.qui testa.face.pos.
Semel uerum præsumitur semper uerum.gl. & Bal.in c.ij.uer. & not.gl.de pace iur.fir.
Semel approbatum non potest reprobari.gl.& Bart.in l.Pomponius.vij.col.in uer.ex hoc uer.habes.ff.de neg.gest. Bart. in l.in commodato.§.sicut.ff.commo. uide Dy.in reg.quod semel.in vj.Cy.in l.sicut.C.de act.& obli. Oldra.consi.xviij. quod incipit, Circa primum arg. & j.eo. uer.ult.& per Bartol.in l. dispensatorem. de solu. & ibi Alexand. & s. uerbo,Approbatus.uersi.xv.Sed econtrà per Bartol.ubi s.& in Spec.de defen. §.j. uersic.sed pone.el j.& suprà,Reprobare. uersic.j.
Semel repudiatum non potest amplius reintegrari. Bal.in l.fi. C.de condi.inser.in iiij.nota.
Semel furiosus,an de præsenti præsumatur furiosus.
Semel infamis,semper præsumitur infamis, nisi constet restitutus.c.ex diligenti.de simo.
Semel excommunicatus,præsumitur semper esse,nisi constet absolutus.c.sicut.de sen.excom.gl.in c.proposuit.uer.absolutione.de cle.excom.mini.& j.Excommunicatus absoluitur. uer.xxv. & gl. & Abb.in c.cùm in iure,in fi.de offi.dele. & Car.in cle.j.in fi.prin.de priuil.
Semel negligens,semper præsumitur negligēs.Bar.in l.ab hostibus. uer.sed quod simpliciter.in iij.col.uer.sexto,ille non debet restitui.ff.ex qui.cau.maior.
Semel seruus,an præsumatur seruus. Bart.ibidem,in d.uer.vj. ille,quòd non.
Semel fugitiuus, an præsumatur. idem Bartol. ibidem, quod non.
Semel uiuus,non præsumitur nunc uiuus.j.Vita.uer.ij.
Semel non publicum,præsumitur non publicum,nisi contrarium probetur.s.uerbo,Publicum.uer.vj.
Semel possessor an prȩsumatur semper possessor.s.uer.Possessio continuatur.uer.iiij.
Semel approbatus ad beneficium ecclesiasticū pōtest ad aliud præsentatus reprobari ratione imperitiæ.Oldr.consi.xviij. incip.Circa primum arg.
Semen lini an ueniat appellatione bladi. s. uer. Linum. uersic.ij.
Seminans agrum suū de blado meo,quomodo coueniatur. in Spe.de cau.pos.& proprieta.§.sequitur uidere.in fi.
Semper significat continuitatem temporis.l.j.& ibi Bartol.in v.col.in fin.uer.item in quæstione. Ang.& doct.ff.sol.ma.Ang.in auth.de hære.& Fal.in prin.in iij.col. in uer. super tex. ibi: semper. & j.uerbo,Testes deponunt. uersic.lxix.
Semper,in statuto quomodo intelligatur. Bar. & Io.de Pra.in l.si quis ita.de cond.& demon.
Semper,uerificatur in his, quæ habēt in se temporis interuallum.Bar.in l.aduersus.in uer.ultimò no.C.de usur.Item uerificatur in triennio,uel saltem in decennio. Bal.ibidē,in fi. Et uide de hoc uerbo in Spec.de rest.in integ.§.intra quod. uer.sed contra præmissas.
Semper,id est,horis competentibus:ut si dicit testis, quòd ecclesia semper percepit decimas,in Spec.de teste. §.postquā. uer.quid si plures.
* Semper dictio omne tempus omnesq; casus complectitur. gl.& doct.in l.j.ff.sol.ma.Ias.cōs.cxv.col.vij.uer.tertiò adest dictio.uol.iij.Æmilius Maria Manolessus.
Senator urbis hodie habet potestatem, quam habebant olim centū senatores.Pet.& Cy.in l.fi.C.de pet.hære.Io.And.in addi.Spec.de appel.§.iij.per l.sicut.& l.planè.quod cuiusq; uni.no. Et ideo pridie consultus respondi præsenti senatori domino Matthȩ. Tuscano Mediolanensi, equiti insigni, quòd poterat statuere præmium offendenti rebellem,quod nō posset facere Potestas ciuitatis. & s.uer. Potestatis authoritas.uers.xxiij.Deci.in c.meminimus.col. ij.de appel.
Senatoris sententia de iure communi non patitur appellationem,s.uer.Appellatio à papa.uer.j.
Senatum habet ecclesia Romana,scilicet cardinales, qui loco senatorum successerunt.in Spe.de legato.§.iij.post prin.
Senator est illustris,& est de magnis iudicibus.in Spe.de iurisdi.om.iudic.uer.magni. Et hoc titulo hodie utitur populus Romanus,qui semper senatorem appellat illustrem. Quod nota,ut scias reddere rationem styli Capitolij.
Senatoris cubicula rimari possunt pro seruo fugitiuo. j. Seruus.uersi.xlvj.
Senatusconsultum Macedonianum, & eius materiā,uide s. uer. Macedonianum.per totū.& s.uer.Filius obligatus.uer.iij.& per discursum.& in Spe.de excep.§.dicto.uer.hoc tamen fallit.
Senatusconsulti Turpiliani materiam uide in tit. ad Turpilia. & Spec.de oblig.§.j.
Senatuscōsulti Trebelleiani materiam uide in tit.ad Trebel.& in Spe.de iudi.§.j.uer.etiam.
Senatusconsulti Liboniani materiam, per quod punitur quasi falsum, & sibi ascribens in testamento, uide in Specul.de instrum.edi.uer.ad hoc.& de calum. uersi.uerum. & in l.diuus.de fal.& Bart. in l.ex sententia. paulo post principium. ff.de testa.tute. Adde Spe.in ti.de aduo.§.utriusque.uer.sed nunquid.
Senatusconsulti Velleiani materiam uide in titu.ad Velleia.& s.uer.Mulier contrahens.uer.iij. & in Spe.de obli.& sol.§.j. uer.sed quæritur.
Senatuscōsulti Tertulliani, & Orficiani materiam uide in tit. ad Tertul.& Orfi.& in Spe.de teste.§.fi.per totum.& s.uer. Mater succedit.per totum.
Seneca fuit uir eruditissimus,& consul. in Spec.de aduo. §.vj.uer.postmodum.
† Adde,quòd senex in scriptura sacra dicitur sapiēs. c.porrò. lxxxiij.dist.& dicitur Græcè γέρων.]
Senectus probatur per aspectū corporis.Bar.in l.j.uersi. nota etiam,quòd sicut minor. C. de mendicā. uali.lib.xj.Ange.in auth.de quæstio.circa fi.col.vj.ubi dicit probari ex eo, quòd sit canus capillis,& barba.& j.eod.uer. sicu.iij.
Senectus est quidam defectus, habens in se magnos labores: nam senectus est morbus: ut in c. magnæ.de uoto.& ideo statutum disponens in casu infirmitatis, habet locum in casu senectutis. no. Abb.in c.magnæ.in ij.colum.
† Senectus licet incipiat à quinquagesimo anno,ut no.glo.in procæ.vj.tamen quoad casum c. fin.ut lite non contesta. §.j. cùm timetur de morte testium, relinquitur arbitrio iudicis, quis dicatur senex, cùm alius homo, & melius complexionatus,quàm alius. Et sic intelligitur opi. Inn.& Io.And.ibi. Sed si senex attingit septuagesimū annum, qui est aliarum ætatum terminus, quātumcunq; sit bene complexionatus, timetur abinde de eius morte, & nō relinquitur iudicis arbitrio. Ita concludit Abb.in d.c.fi.§.j.unde Terentius: Ipsa senectus morbus est.]

† Senes

Ant. Besaur impressatio ad Decisio. Pedemon. n.° 25.

† Senes dicti sunt, quia se nesciunt: delirant enim per nimiam ætatem. Itē dicitur senex à sensus diminutione. Physici dicunt puerorum & senum ætates cōuenire. in istis enim sanguis nondum calidus, in illis iam frigidus. Senectus tamen multa bona secum affert, quia ab impudentissimis diuersis liberat uoluptatibus, post modum rebus libidinis frangit impetus, sapientiam auget, dematurat consilia. not. Arch. in c. tanta. lxxxvj. dist. & uide Hiero. in epistola ad Nepotianū, ubi inquit: Omnes penè uirtutes corporis in senibus mutantur: & crescente sola sapientia, decrescunt cætera: & ne sermonem longius traham, cuncta quæ corpus exercent. Et fracto corpore minora fiāt, necesse est. Adolescētia enim nulla corporis sustinet bella. Senectus tamen ætate fit doctior, processu temporis sapientiam, & ueterum studiorum dulcissimos fructus metit: ex quo ostenditur abundantissimum, & ultra humanam uocem in senibus diuini sermonis tonitruum commorari.]

† Senectus semper est ueneranda. l. semper. ff. de iure immu. & dixit glo. in l. cùm quid. in uer. nouum. ff. si certum peta. quòd eligantur in dignitatibus seniores, & quòd testes seniores præferuntur testibus iunioribus: & sic præsumuntur meliores senes.]

* Seniores in honoribus, officijs, & dignitatibus adolescentioribus sunt anteferendi. l. & qui originem. §. pręses. ibi, secundum ætates, & dignitates. ff. de muner. & hono. l. ij. ibi, quæ longis prolixisque stipendijs, defessa iam sibi pollicetur senectus. C. de primi. lib. xij. l. sancimus. C. de consuli. lib. xij. glo. & doct. in c. cùm quid. ff. si cer. peta. in l. ut gradatim. ff. de muner. & honor. in c. fin. dist. lxxv. Andr. Tiraq. in tract. de iur. primogenior. in præfatio. nu. 165. Aemilius Maria Manolessus.

* Seniores in beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis iunioribus præferendi sunt: c. cùm in cunctis. uer. ætatis maturitas. c. ecclesia uestra. il ij. ibi, ætatis pari defectum, & ibi ætatis maturæ, de electio. tot. tit. de ætate & qualit. c. episcopi. ubi glo. c. quando. dist. xxiiij. c. innouamus. dist. lx. c. miramur. ibi, ante maturitatem ætatis. dist. lxj. c. fi. uer. maturiores ætate. dist. lxxiiij. c. iuuenculas. xx. q. j. gl. in c. statuimus. dist. lxj. in c. obeuntibus. dist. lxiij. ubi cōcludit, duobus pari suffragiorum numero in episcopum electis, si cætera paria sint, seniorem præferendum. gl. in c. in uerbo. dist. lxxxv. Inno. S. P. & alij, in c. j. de maiorit. & obedien. Arch. in c. domina. dist. 50. in c. tanta. dist. lxxxvj. in c. diffinimus. xviij. q. ij. Cyn. in l. cùm quid. in prin. ff. si cer. peta. Franc. Purpur. in l. procurator. col. ij. C. de edend. Illust. Card. Alexan. in c. de quibus. xxj. dist. Illust. Card. Iacobatius in tractat. de concili. lib. j. Roch. Curt. in tract. de iure patro. in uerbo, Honorificum. q. xv. & in uerbo, Ecclesia. q. iv. Cæsar. Lamberti. in xiij. artic. v. q. princ. iij. par. ij. lib. Andr. Tiraq. in præfat. tractat. de iure primogenior. nume. 182. Bald. consi. clxvij. uol. iiij. Andr. Barb. consi. xxiij. col. fi. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

† Senes octogenarij, ualetudinarij, & adeò debiles, quæ æquitare non ualent, à personali comparitione excusantur, ad quam tenentur senes robusti, & ualentes laborare. arg. nota. in c. querelam. de procur. & c. quoniam frequenter. ut lite non contesta.]

Senex sine uenia non potest in ius uocari à iuuene. in Spec. de actore. uer. sed nunquid edictum.* l. generaliter. ubi gl. ff. de in ius uoc. Ferd. Loaz. in rub. ff. de iusti. & iure. nu. 83. Andr. Tiraq. in præfat. tract. de iure primogenior. num. 108. Æmilius Maria Manolessus.

Senes qui dicantur. in Spec. de teste. §. ij. uer. sed quos. & §. de testium compulsione. in prin. quòd hi, qui sunt annorū septuaginta, qui excusantur à tutela. l. ij. ff. de excu. tu. C. qui æta. lib. x. l. j. & C. eo. ti. & lib. x. l. fi. & l. inuiti. ff. de testi. Item qui sunt centum annorum. Spec. ibidem. Addo glo. in l. ij. † uersi. senium. C. de his, qui non imple. stipen. lib. x. † Et per Felin. in c. quoniam frequenter. ut lite non contest. & in c. si qui testium. de testi.]

* Senes ob idem crimen & delictum minori pœna sunt mulctandi, quàm iuuenes. l. ij. ff. de term. mo. l. si quis in graue. §. ignoscitur. ff. ad S. C. Syllania. l. ferè in omnibus. ff. de reg. iur. ubi glo. c. tanta. ubi Archid. dist. lxxxvj. c. tanta. j. q. vij. c. tempora. xxvj. q. vij. gl. in c. pœnitentes. dist. l. Bald. in c. j. de maiorit. & obedien. glo. in cap. j. in uerbo, Necessitate. ubi Abb. de priuileg. in clem. glo. & doct. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notan. infam. in l. & si seuerior. C. eo. Lud. Roma. in l. si uero. §. de uiro. liij. fallen. ff. solu. matri. Io. Plat. in l. fi. C. qui æta. se excusa. lib. x. Gandi. in tract. Malefi. tit. de pœni. col. xv. And. Tiraq. in præfatio. tract. de iure primoge. nu. 160. Æmilius Maria Manolessus.

Senex septuaginta annorum non cogitur ad testimonium. d. l. inuiti. & ibi glo. in uer. senex. & docto. & Spec. in tract. de testib. in prin. & Bartol. in l. ij. in prin. in j. colum. in lect. Nico. de Neap. in uer. sed quæro. ff. de excu. tuto. Quod est uerum de iure ciuili: sed de iure canonico secus est. xj. q. iij. quisquis. & cap. j. de crim. fals. & doct. in c. si qui testium. de testi. Sed si propter senectam uenire nō potest ad iudicem, debet ad eum mitti tabellio. d. c. & ibi glo. & doct. uide in c. * nouit. de iudic.* Imol. & Feli. in d. c. si qui testium. Andr. Tiraq. in præfat. tract. de iure primogenior. num. 212. Æmilius Maria Manolessus.

† Senes octoginta annorū non tenentur personaliter comparere, nisi sint robusti. Rota in deci. ccxxvj. senex. in nouis.]

† Senex sexaginta annorum nō tenetur ire ad bellū. l. fi. & ibi Bar. C. qui profes. uel æta. lib. x. Flor. in d. l. multi. la j. de testi. per glo. cum ob prouectæ. in uer. senium. C. de his, qui non imple. lib. x.] Item,

Senex excusatur à collecta imposita per capita promittendo in exercitum, sicut infirmus, & fœmina. s. uer. Collecta qualiter. uersi. xxv.

Senex quis dicatur, ut ad perpetuam rei memoriam in testem examinetur, est in arbitrio iudicis. Innocen. in j. col. & Ioan. Andr. in Nouel. in c. quoniam frequenter. ut lite non contest. Bald. in Marg. uer. Senex. Flor. in l. lege Aquilia, si deletum. ad legem Aquil. ubi etiam dicit id esse summatim cognoscendum.

Senex omnino impotens ad coitum, non potest contrahere matrimonium. s. uerbo, Matrimonium per quas personas. uersic. v.

10 Senior debet prior loqui, quàm alij iuniores. Casus sing. in c. j. de controuer. feu. inter pa. secundum Ludo. Pon. in sing. uerbo, Senex. uer. ubi est, &c. nisi iunior sit dignior, uel doctior, ut plenè per Alex. in l. certum. si cer. peta.

Senectus ueneranda est. l. semper. in prin. ff. de iure immuni. & Aul. Gellius lib. ij. c. ix.

Senex præsumitur habere mentem sanam, & perseuerantem in sanitate. l. senium. & ibi Bald. circa principium. C. qui testa. fac. poss.

Senis uerba plus ualent quàm ensis iuuenis. c. j. de renun. Bal. in d. l. senium. paulo post principium.

Senior in regno est commodior populis. Bald. in l. cum antiquioribus. penulti. col. uersi. decimò hoc probatur. C. de iure deliberan.

† Senenses à cōmuniter accidentibus sunt usurarij, ut dicebat Cy. referēdo Bal. in l. cùm oportet. in prin. ij. col. C. de bon. quæ lib.]

Sensus pluribus intentus, est minor ad singula. in Spe. de aduo. §. ix. uer. item fit.

† Et est sensus potentia passiua, secundum bea. Tho. j. parte, q. lxxix. artic. iij. & dicitur Græcè αἴσθησις.]

Sensus corporis humani sunt quinque, de quibus in Spec. de teste. §. nunc tractandum. uer. officium. & seq. glo. in l. quod meo. §. si uenditore. de acquir. pos.

Sensus uisus potest per testem applicari in ratione dicti super quocunque actu, cùm sit sensus uniuersalior. Cy. Bartol. & doct. in l. testium. in ij. no. C. de testi. Barto. in l. j. in prin. in ij. col. ff. de uerb. oblig. in l. j. in v. col. in uer. item opponitur ratio testis. ff. si cert. peta. doct. in c. causam. de testi. Ang. in auth. de hæred. & Fal. §. hinc nobis. ij. col. in uer. no. glo. ibi Ant. Rose. in arbo. consang. j. col. & j. Testis qualiter. uersic. xl.

Sensus quot modis capiatur. Bald. in l. etiam. C. de iure dot. paulo post principium.

Sensus accipitur pro expositione magis ad intellectum, quàm ad corticem uerborum. Bal. in l. si quis. in uer. scias ergo. C. de lib. præteri.

Sensus

Sensus proprius quis dicatur. Bald. in l. maximum uitium. C. de lib. præte. in iij. col. in uer. in contrarium, quòd appellatione filij.
Sensus supplet defectum orationis imperfectæ. l. uerbum, uolo. & ibi Bal. in prin. C. de fideicom.

Sententia uenit appellatione processus. not. in c. cùm I. & A. de re iudi. Item appellatione iudicij: s. uerbo, Iudicium. uer. lvj.

† Adde, quòd sententiæ appellatione intelligimus de diffinitiua, nisi sequatur absurditas. no. in c. cautam matrimonij. de offic. delega. & no. glo. in l. j. §. biduum. ff. quando appel. sit. & gl. in cle. j. de re iud. & in c. cùm olim. de testibus. per do. Card. in c. cùm olim. de causa possess. & proprieta. & in c. uenientes. de iureiur. Abb. in c. fi. de seq. poss. & fruc. & in c. causam matrimonij. Bal. in addi. Spe. in ti. de sent. Dominicus in c. cum appellationibus friuolis. §. si uerò. de appel. lib. vj. & in c. adeò. in secundo respon. in fin. eo. tit. & Barba. in c. cùm dilectus. in xviij. col. de ordi. cogn. & dicitur Græcè ἀπόφασις.]

Sententia, & ultima uoluntas, æquiparantur, sicut & legis dispositio. Io. de Pra. in l. centesimis. de uerb. oblig. c. cùm super. & ibi doct. de re iud. & per Alex. in l. non est. de pig. acti. & in l. impossibilis. de uer. obli.

Sententia est stricti iuris. l. fi. C. si plu. una sen. & glo. in l. Iulia. uerum. de cond. indeb.

Sententiæ appellatione uenit ualida, non autem inualida, l. ij. ff. de pœnis. Bald. in l. j. v. col. C. ne ex deli. defun. & s. Statuta de iudicijs. Facit quod uult Bartol. in l. fin. C. de senten. l. iiij. §. condemnatum. de re iud. nisi impropriè. c. j. & ibi docto. de re iudic. & per Barto. in l. non putauit. §. non quæuis. de bon. pos. contra tab. & in l. j. §. & parui. quod ui, aut clam. & ibi Ang. & Bald. in l. non ita pudor. C. de adulte. & docto. in c. item cùm quis. de restitu. spol. & in clem. pasto. de re iudic. & ibi Card. in §. denique. quod intelligitur de ritè lata, non aliter. & Alexan. consi. lj. iiij. parte. & And. Barba. cons. quod est post consi. ciij. Alex. ea. parte. Ioan. And. in Spe. de excom. senten. §. postremò. & s. Addo Bart. in l. iij. C. de sen. ex peri. reci.

Sententia, & præscriptio, non sunt contraria, & simul allegari possunt. Item,

Sententia potest esse causa præscriptionis. Bald. in l. j. pen. col. uer. item quæritur. C. de furtis.

Sententia uenit appellatione actorum. s. uerbo, Acta. uer. xcj.

Sententiæ appellatione non uenit excommunicatio, suspensio, interdictum, quia puniunt, & diffiniunt. Io. And. & Archid. in c. j. quod metus causa. in vj. in Nouella. Bal. in addi. Spec. de sententia. uer. excommunicatio. & ibi Spec. in §. j. uer. excommunicatio.

Sententia nulla contra leges lata, uel ex defectu solennitatis omissę, non conualidatur per actum appellationis, quia defectus sententiæ non dependet ex consensu partium, licet ui pacti possint partes approbare sententiam. no. Cy. in l. ij. C. communia utriusque iud. & si notoriè constat de errore facti & euidentia, uel aliàs, tunc licet in sententia non sit error expressus, nec per relationem ad acta, tamen notorietas erroris æquipollet expressioni, & reddit sentẽtiam nullam. ar. clem. pastoralis. §. Pisana. & ibi gl. de re iud. no. Inno. in c. fraternitatis. de frig. & malefi. & in c. ad probandum. de re iud. Abb. in d. c. inter cætera.

Sententia lata prætextu falsæ probationis, est nulla, quo ad ueritatem: est tamen aliqua, quoad opinionem. glo. & ibi Abb. in c. uenerabilis. de excep. Vnde quamdiu non detegitur falsitas, debet obseruari. & post tempus uiginti annorum præcluditur uia dicendi de nullitate, & talis sententia tenet mero iure, si est lata contra præsentem: ut in l. Titius. ff. de re iudica. C. si ex fals. instrumentis. per totum. maximè in l. iij. & Barto. in l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudicijs. Si autem sententia ex falsis instrumentis, seu allegationibus est lata contra absentem dolo præsentis, tunc sententia est nulla. gl. & Bar. in d. §. Marcellus. & Inn. in c. cùm Bertoldus. de re iud. & in c. cùm dilecta. de rescrip. Abb. in c. cùm uenerabilis. de exce. in ix. col.

† Sententia lata contra ius habito respectu ad merita causæ duntaxat, si error non est in sententia expressus, ualet sententia, ut in c. cùm inter. de re iud. & in l. cum prolatis. & in l. præses. ff. de re iud. & sic talis sententia facit ius inter partes, licet sit iniusta, ut in d. c. cùm inter. & ibi Abb. & ff. de re iud. l. res iudicata. & in l. ingenuum. ff. de sta. ho.]

† Sententia lata à iudice contra contumacem, non uisis actis partis, ex defectu ipsius acta non producentis, an ualeat, si prætendat se fore instructum sufficienter ex allegationibus, & actis partis. Vide tex. in c. cùm Bertoldus. de re iudi. Abb. in d. c. dudum. j. de elec. in iij. col. & in c. cùm uenissent. de eo, qui mit. in pos. in ij. col. Et quid si iudex proferat sententiam contra contumacem, & non est certus, an sit contumax, uel an sit lis contestata. Dic, quòd non ualet sententia. Bar. In l. multum. ff. de cond. & demon. & in l. fi. iuncto §. Iulianus. ff. de dam. infec. Abb. in c. cùm ex officij. de præscr. in vj. col.]

† Sententia est nulla propter notoriam iniusticiam. no. Inno. in c. cum fraternitatibus. de frig. & malefi. & in c. cùm Bertoldus. de re iud. & in c. inter cæteras. eo. ti. & ibi Abb.]

† Sententia lata contra cedentem, uel alienantem rem in alium, debet mandari executione etiam contra tertium possidentem, ex hoc, quando res non poterat alienari, obstante litigio. Et sic intelligitur opinio Petri. & refert Barto. in l. j. C. de litigio. & in l. creditores. C. de pigno. Sed si poterat fieri alienatio, ut quia fuit facta in casibus præmissis à iure: & tunc oportet, quòd instituatur nouum iudicium contra tertium possidentem: ut no. in d. l. j. Et sic intelligitur opinio Innocen. ut ibi no. Abb. in c. ex parte. de alie. mu. iudi. cau. fa.]

† Sententia per quam quis fuit punitus pœna statuti, quia cognouit solutam, quæ communi opinione habebatur pro maritata, quam & ipse credebat coniugatam, etiamsi postmodum constet eam esse solutam, non debet retractari: quia culpa fuit in re ipsa, & dolus in operatione, & communis opinio in qualitate. no. Ioan. And. in regula, cùm quis. in Mercu. de regu. iur. lib. vj. Abb. in cap. suborta. de re iudica. in fi.]

† Sententia incerta lata in iudicijs uniuersalibus, seu generalibus, certificari ex alia sententia, seu instrumento, etiã non producto apud acta, ad quæ iudex in sententia se retulit in genere, uel in specie, an possit. no. Inno. in c. ij. de libel. obla. & ibi Abb. in c. cùm uenerabilis. de relig. do. Si autem sententia non possit per acta certificari, non ualet: ideo nõ ualet sententia, Pronuncio ut talis iudex in tali causa pronunciauit. no. Abb. in d. c. cùm uenerabilis. in x. col.]

† Sententia, quam iudex profert, uidelicet Pronuncio per omnia, ut in consilio talis sapientis continetur de re dubia. per cap. abbate. de uerbo. signifi. & per l. quoties. ff. de uerb. oblig. & est tex. in c. in his. de uerb. signi. iuncta l. ait prætor. ff. de re iud. plenè per Abb. in d. c. cùm uenerabilis. de exce. in ult. col. Idem si refertur condemnatio ad petita in libello, ubi per eum.]

† Sententia ualet, quam iudex profert fundando se super aliqua lege, quæ non facit ad causam, ex quo aliter non expressit errorem contra ius: nec etiam est irritanda, si potest alia lege sustineri. Abb. post Inn. in c. cùm ex officij. de præscrip. in vj. col.]

† Sentẽtia lata post terminum præfixum instantiæ, an ualeat. Abb. in c. uenerabilis. de iudi. iij. col. & ibi per eum, siue statuatur à iure, siue à statuto.]

† Sententia incerta generalis ualet super accessorijs ad causam, si sunt accessoria iuris ad factum principale, quæ non expedit declarare, ut in c. conquerente. de off. ord. eo quia ius semper est certum, ut in l. j. ff. de iuris & fac. igno. Si tamen sunt accessoria rei, sicut pertinentiæ, quæ pertinent ad castrum, uel hospitale, ut in c. cùm ad sedem. de rest. spol. an debeant declarari ante sententiam, uide no. in c. certificari. de sepul. per Inno. Si uerò sunt accessoria actionis, quæ ueniunt iudicis officio, uide in c. grauis. de rest. spol. Est tamẽ notandum, quòd in his casibus, & similibus licet toleretur sententia incerta, iudex tamen, quantum plus poterit, dabit operam, ut omnia exprimantur, & sententiam ferat certam. Insti. de act. in §. curare. doc. in c. fi. de exces. præla. & in c. ij. de libel. obla. Abb. utrobique. & in c. nostra. in v. col. de sepul. & in d. c. cùm ad sedem.]

Sententia non dicitur omnis uox iudicis. l. ex stipulatione.& ibi Bar.in j.no.C.de sen.

10 Sententia an sit diuidua uel indiuidua. Bart.in l.j. circa medium.C.si in communi ea.cau.in integr.resti.quod est indiuidua,licet ex post facto possit esse diuidua. & in l.j. si unus ex plu.& in l.j.in j.col.C.si aduer.rem iud.

Sententia,& iuramentum,paribus passibus ambulant.in Spe. de resti.in integ.§.ij.uer.sed nunquid habet. Addo gl.in l.ij. in uerbo,Continet.ff.de iureiur.

Sentētiam ferri quomodo petit aduocatus actoris.in Spec.de dispu.& alle.§.iij.uer.pe.

Sententiæ mere diffinitiuæ appellatione in statuto an ueniat sentētia interlocutoria,habens uim diffinitiuæ. s̄.in uerbo, Interlocutoria.el j.uersi.xxxiiij.

Sententia,per quam absoluitur reus,quia actor non probauit, an sit interlocutoria,an diffinitiua, uide Pau.in l.sub prætextu.la j.in prin. C.de transac.quod est diffinitiua.

Sententiæ uerba referuntur ad libellum. Bar.in l.hæc enim.§. si prætor.ff.de suspec.tuto.

Sententiæ in possessorio, & in petitorio æquiparantur. s̄. Petitor.

Sententia contra fiscum in dubio debet ferri. Alexan.in l.non puto.de capti.

Sentētia ferri debet in dubio pro matrimonino, pro testamēto,pro dote, & pro libertate.cap.fi.de re iud. & gl.iiij.q.iij.si testes.in prin.

Sententia, & probationes procedunt à pari. s̄. Probatio. el j. uersic.x.

† Sententia ut subsistat de substantia,non requiritur probatio. Iason in l. ait prætor. §. si iudex.colum.iij. in glo.j.ff.de re iudica.]

Sententia æquiparatur contractui.Bar.& Bald.in l.j.C.de sen. Bald.in l.præses.eo.ti. Bald.& Ang.in l.j.in fi.de hære.insti. & in l.suus quoque. §. sed & filio. eo.tit.& Ioan.de Imo.in l. centesimis.de uerbo.oblig. & Alexand. in l.impossibilis.de uerbo.oblig.

20 Sententia, & grauamen differunt: quia sententia potest nō grauare, ut si est lata de iure, quo casu etiam potest appellari.Bal.in c.j.§.iudices.de pa.iur.fir.& per l.ait prætor.§.permittitur.de minorib.& Alex.in l.ij.ff.de app.recip.

Sententię appellatione uenit diffinitiua in statuto.l.quod iussit.de re iud.glo.in l.j.§.quod in sententijs.ff.quando appel. sit.l.j.C.de sen. Vide omnino gl.& Alex.in l.j.in prin.quod quisque iur. & melius per Alex. in consi.50. ij.parte. ubi loquitur sin.tex. cum gl.in c.cùm olim.in uer.sentētiam recepturæ.de testi.no. in c.super eo.& ibi Phil.de appel.facit c.si quem.de sen. & Flo.in l.proinde. §.notandum.ad legem Aquil.Bald.in addi.Spec.de sen.in ij.col.uer.nomine sententiæ. Idem in lege, nisi lex,uel statutum prius simpliciter loquatur de sentētia, deinde loquatur de utraque, quia principaliter intelligitur de utraque: aliàs in dubio intelligitur de diffinitiua. Card.in cle.j.v.q.de re iudica.iij.oppo. Adde, quod sententia in dubio præsumitur diffinitiua.not.in l.pe. C.quorum appel.non reci. Bal.in l.j.ff.de offi.præfe.præto. gl.in l.j.§.biduum.ff.quando app.sit. & in l.j. ff. quod quisq; iur.& in cle.j.de re iudi.

Sententiæ appellatione uenit interlocutoria imponens perpetuum silentium, cùm habeat effectum diffinitiuæ. Ange. in reper.uer.arbiter si ex forma.Item quælibet interlocutoria habens uim diffinitiuę,quia eodem modo appellatur ab utraque. Ioan.And. post Abb.in c.peruenit.de appel.& Angel.ubi s̄.

Sententiæ appellatione non uenit præceptum de soluendo, notatur per Bart.in l.ij. ff.de app.reci. no.in c.ut debitus.de appel.Addo s̄.in uer. Præceptum.in uer.xxxviij.

Sententiæ appellatione non uenit laudum.Pau.de Cast.cons. lxxv.incip.Visis compromisso. Nec sententia arbitri.Bald. in l.ij.C.ne li.tertiò prouo.Alex.in l.j.ff.de arbi.

Sententiæ appellatione non uenit sententia in causa summaria.Ang.& Pau.de Cast.in l.iij. in prin.ff.de iurisdi.om.iudi. Nec sententia arbitri propriè. in uerbo, Sententia arbitri. uersicu.xvij.

Sententia legum & canonum æquiparatur.Bal.in tract.Schisma.j.col.uer.& quia uoluntati.

Sententia generalis quæ dicatur, & quæ generalissima. Inno. in c.tanta.in j.col.in uer.nota generalem sententiam.de excess.præla.

Sententia debet referri ad acta. gl. in l.si quis ad exhiben. ff.de excep.rei iudi.

30 Sententiæ tot sunt,quot capita.j.uer.Sententię plures.uer. iij.de consecr.dist.iij.sicut.cum gl.

Sententia non debet dici ea, contra quam est data restitutio. in Spe.de resti.in integ.§.ij.uer.hoc etiam.

Sententiæ tempus est spectandum. in Spe. de his,quæ fiunt à præla.sine consen.capi.circa finem primæ col.

Sententiæ acquiescere dicitur,qui patitur labi tempus appellationis.Bal.in auth.item si.C.de temp.appell. Adde Bar.in l.j.C.de relatio.

Sententia ubi sit proferenda, uide infrà eodem. per totum.

Sententia per iudicem ordinarium debet proferri in loco solito.gl.in l.pe.& ibi Bar.in ij.col.in uer.quærit hîc Gul.ff.de iusti.& iure.Bart.in l.j. C.de sen.ex peri.reci.& in l.cùm sententiam.in j.no.C.de sen.& interlo.om.iud. & Bart.in l.j.in j.col.in uer.iuxta hoc est uidendum. C.de confes. nisi sit iudex non habens certum tribunal. Bald.in d.l.pe.in ij.col.& in l.testamenta.in j.col. in fi.C.de testa. & in c.fi.pe.col.uer. quæro, in quo loco.de prohi.feu.alie.per Feder.& Ange.Areti.in tract.Malefi. uer.ad banchum iuris.Item nisi de consensu partium alibi etiam extra territorium.Bar.in d.l.pen. ij.col. uer.sed quid si concordent. & ibi per Alex. ubi etiam Bald.in ij.col. ubi dicit uerum, nisi iudex alterius loci prohibeat.& tenet Bald.in d.c.fi.in pe.col.uer.sed de iudicibus secularibus. & in d.l.j. in j.col. in uer.quæro ergo,an iudex. & ibi Ang.& doct. de sen.ex peri.reci. & Petr.de Sun.in d.l. cùm sententiam. Lanfran.in c.quoniam contra.uer.sententia.uersi.præterea est de solennitate. de proba.& s̄.uer.Prorogatio.uersic.xxxiiij. Item nisi ex causa necessaria:ut quia locus solitus minetur ruinam. c. statuimus. de off. or. in vj. Item nisi in causa procedatur de plano. Barto.in l.nec quicquam.§.de plano.ff.de offic.procon.& lega. & in d.l.j.j.col. uer.iuxta hoc uidendum.C.de confes.Adde Bald.in l.testamenta.in j.col.in fi. C.de testa.Item nisi in episcopo,qui eligit sibi tribunal ubique in diœcesi. Bald. in l. testamenta. in ij.col.in uer. Canonistæ tamen dicunt.C.de testa.per c.cùm episcopus. de offi.or. in vj. Item uerum etiam in executione sententiæ corporalis,ut alibi, quàm in loco consueto nō fiat,etiam in loco confœderato.Bal.in rub.C.de fide instru. in fin.& in l.executorem.xiij.col.C.de excep.rei iudi.nisi in causa.Bald.in d.rub.in fi.

Sententia per delegatum fieri debet in loco partibus non incongruo ad ipsius electionem,scilicet in loco delegantis,ad quem partes possint cum honestate accedere. l. si locus. & ibi doct.ff.de iud. Sed contra uagabundum, ubi sit ferenda sententia per delegatum. in Spe.de rescri.pręsent.§.ratione autem causæ.uer.quid si uagatur.

Sententia arbitri debet ferri in loco expresso in compromisso.l.si cùm dies. §. si arbiter. & ibi doc. ff. de arbi. aliàs in loco facti compromissi,ut ibi.& in Specul.eod.titu.§.fin.uer. de loco.& Alexand.in d.§.post Bart. Et intellige de loco in genere , ut de ciuitate , non de loco in specie , ut de domo. doc.ubi s̄.& Lud.in singul. uer.Sententia arbi.Item in continentibus ædificijs.d.§.si arbiter.& ibi Barto.& doct. Item uerum, si partes habeant in loco compromissi domicilium, aliàs in loco domicilij partium ferri debere, tacitè actum uidetur.docto. Gul.de Cu.& Petr.de Sun.in d.§. Et adde, quòd locus potest quandocunque arbitro à partibus assignari.docto.ubi suprà.& Spec.d.uer.de loco.ad fin. Item per arbitros electos loco ordinarij suspecti recusati, potest ubique ferri sententia, nec tenentur sequi tribunal recusati, dum tamen eligent locum idoneum. Bald. singulariter in d.c.fin.penulti.col.in uersic.quæro in quo loco. in tit.de prohi.feu.alie.per Feder. Et loci ad sententiam deputatio dicitur interlocutoria, quæ potest mutari, si partibus innotescat.Bald.in d.c.fi.pe.col.uersi.quæro,in quo loco.

Sententia excommunicationis extra diœcesim lata, non ualet.c.ut animarum.de sen.excommu.Bald.in l.cunctos.xix. col.uersi.alij dicunt,quòd speciale est. C. de sacrosan.eccle.

& s̄.uer.

& s. uer. Episcopus in spiritualibus. uersi.lxj.ubi dicit contrarium.

Sententia in ecclesia ferri non potest, nisi à iudice ecclesiastico. Bald.in l.ij. C.de sacrosan.eccle.ad fi.in uer.quid de arbitramento. Item nisi ab arbitratore,non ab arbitro. Bald. ibi,& Lanfran.in tract. de Arbi.v.parte,x.q. Ioan.And. in c. decet. de immu.ecclesia.in vj.

Sententia lata in loco non tuto, ad quem citatus non comparuit in termino,propter uim sibi illatam,ut quia pars sibi fecit claudi ostium palatij,ualet,nisi appelletur. Bald.fin.in c. constitutus.el iij. de testi.ubi dicit esse casum singularem,secundum Phi.in c.ex parte.j.q.de appel.

Sententia in equo,uel in turri lata,ualet, quando iudex timet. gloss.in uerbo,recitauit.in uer.sed quid si in turri.& doct.in l.j.C.de sen.ex peri.reci. Quod uerum,secundum Ang.ibi, in delegato, & episcopo, non ordinario laico.licet ibi Bald. in j.col. ad fi. uersic.quæro ergo, an iudex.aliter distinguat, secundum Lanfr.in d.c.quoniam contra.uer.sententia.uer. iuxta hoc dubitatur. Quod uerum,nisi iudex habeat per se uel maiores tribunal ordinarium ab initio causæ. Bar.in l.j. C.de sen.ex peri. reci.in uer. quæro, quid si iudex.

Sententia quando proferri possit, uel non, uide j. eod. per totum.

Sententia per delegatum proferri potest, etiam post mortem delegantis.glo.in l.eius. in uerbo,ignorassent.ff.si cer.peta. & ibi Bart.in ij.col. in fin. uer. & prædicta glo. inducit ad q. utrum sententia lata. & in l.& quis. in ult.col.in princ.uersi. quæro, morte mandantis.ff.de iurisd.om.iud.

Sententia lata post terminum instantiæ non prorogatæ tacitè,scilicet non opponendo, uel expressè,est ipso iure nulla, sed lata post terminum tacitè prorogatum ualet,licet iudex puniatur: quia non puniretur,si esset prorogata expressè.in cle.j.de rest. in inte.per glo. in uerbo,finiri. & Pet.de Anch. & doct.& Bar.in l.properandum. in prin.in ij.col.uer.quæro, quid si sententia, & ibidem uide do.Alex.in pen.col.cũ concor. ibi per eum signatis. C.de iud.& in l.scire.§. consequens.de excu.tu. quòd non tenet lata post terminum, nisi contra contumacem. Bart.in consi.À domino Cyn.de Bononia.Item nisi in absolutoria ab obseruatione iudicij.l.fin. C. ut intra cer. tem. lis ter. Adde ad prædicta consi. Pau. de Cast.consi.cccxxviij.incip. Videtur dicendum,quòd dicta declaratio.

Sententia an ferri possit ante finem triennij, uel instantiæ taxatæ per legem,uel statutũ. Bal.in l.properandum.in prin. in iij.col.uer.modò quæro. C.de iud.quod sic.

Sententia diffinitiua de nocte ferri non potest. not.in auth.de iud.§.sedebunt.& s.uerb.Nox.uer.xj.nisi in casibus,in quibus potest ferri à iudice præcedente, ut ibi. † Et uide per Fel.in c.consuluit.de offi.deleg.in vj.col.] Item nisi sit consuetudo,ut in curia Romana.Pau.de Cast.in l.more Romano.ff.de fer. Item nisi de cõsensu partium etiam tacito,quia non contradicat Pau.ibidem. & Bartol.ibi in ij.oppo. Item nisi interlocutoria non habens uim diffinitiuæ. Item à delegato, ut ibidem. & no. in c.consueuit.& ibi Inn.in ult.col. in glo.in uerbo, gratiam. de off.deleg.& Bald. in Marg.uer. Testis. viij. col. Item nisi ab arbitro habente potestatem de iure & de facto procedendi.Pau.de Cast.ubi s. De quo adde Bald.in l.eos.§.fin autem.in fin. C.de appel.qui facit differentiam inter sententiam arbitri, & arbitratoris,ut primo casu ualeat, secundo non. & per Bald.in l.non minorem.C. de transact. ubi tenet, quòd interlocutoria potest ferri de nocte, & etiam diffinitiua in causa necessitatis. & s. uerb. Nox.uersi.xj. Et requiritur solennitas,sine qua lata non tenet,etiam ex necessitate.Bal.in l.casus.C.de testa. Item nisi instantia sit exitura illa die. Bald. in prima consti. Digestorum,§.itaque. in ult. col.in uersi. deinde uide ibi. Idem dicit, si iudex est impeditus multitudine causarum. & Ludo. Pon.in l.si uerò.xv.fallentia.sol.mat. & Barb. in rub.de fide instr.xxij.chart. † Vide do.Pet.Phil. Cor.in consi.liiij. inci. Videtur.in litera C.& R.in ij.par.]

† Sententia lata de nocte est nulla.gloss.in l.more.ff.de ferijs. Idem tenet glo. in §.omnis.glo.mag. Insti.de uer.obli.& ibi Angel.Are. Panor. & Mod.in c.consuluit.de off.deleg.& d. Ias. qui dicit hanc esse communem opi. & eam limitat pluribus modis,in l.non minorem.in j.col.C.de transact. & plenius in d.l.more.in ult.col.]

† Sententia lata contra absentem ex probabili & rationabili causa impeditum, non tenet, nisi iudex fuit certificatus de impedimento,ut est tex.in l.quæsitum.de re iud.& ibi Bart. idem si iudex est certificatus de legitima excusatione absentis: ut in c.si duobus.de appe. & in l.non uidetur latitare.ff. de iud.Abb.in c.querelam.de proc.in j.col. & in c.cùm Bertoldus.de re iud.in iij.col.]

† Sententia,quam iudex tulit prorsus ignarus de meritis causæ,ut quia de sero recepit multa acta, & intricata, & de mane tulit sententiam, an possit dici nulla. Abb.in c.tum ex literis.de in int.rest.]

† Adde, quòd sententia lata etiam per doctorem assumptum in iudicem in tam breui tempore, quòd non est uerosimile, quòd acta processus uiderit, & ponderauerit, est ipso iure nulla, secundum Bart.in l.prolatam. C.de sen.& interlocu. om.iu.Ang.Peru.& Iason in l.iudices. C. de iud. Pet.Anch. consi.lxxj. incipiente, Visis. Rapha. Cuma. consi.clxx. Et Raph. Ful.consi.xj.incipiente, Quidam Petrus. Et dicebat præceptor meus Ias. in d.l.iudices. quòd istud facit contra rusticos,qui illa met die, qua factum est cõpromissum, proferunt laudum,quòd nil ualet. Et no.]

† Sententia lata contra tutorem, quia non cauit pro tutelari officio,est nulla,cùm nullam habeat administrationem:sed si fuisset lata in fauorem pupilli,ualeret, ut in l.si tutor. C.in qui.cau.resti.in inte. non est neces. no.Abb.in cap. causam, quæ.de iud.]

† Sententia nulla lata à non iudice, nõ potest haberi rata per proprium iudicem.de quo glo.ix.q.ij.in summa. Inno. in c. prudentiam.de offic.deleg.Io.And.in regula,ratum.de reg. iur.lib.vj.in Mercu. Bar.in l.licet.ff.de iud. Abb.in c.significasti.in x.col.de foro compe.]

† Sententia à iudice incompetenti lata, cuius iurisdictio non poterat prorogari, ualet, non ut sententia, sed ut tacitũ pactum: uidentur enim partes tacitè pacisci de stando dicto illius iudicis.no.gloss.in c.significasti.de foro comp. Quod limita secundum Abb.ibi, quando post probationẽ sententiæ partes ipsam sententiam approbauerunt: ut est tex.in l. ij.C.communia utriusq.iud. Bar.in l.unica. C.qui pro sua iurisd. Secus,si ex post facto eam non approbauerunt,ut not. Ant.& Abb.in d.c.significasti.in x.col.& ad hoc ut talis sententia ui pacti obseruetur,requirũtur duo, quod scilicet partes sciant eum incompetentem, & quod erat talis iurisdictio, quæ nõ poterat prorogari,ut in l.j. C.de iurisd.om.iud.& in l. unica.C.qui pro sua iurisd.Abb.in d.c.significasti.in x.col.]

† Si pars, pro qua lata fuit sententia, non excipit de transitu in rem iudicatam, sed assumpsit disputationem de iniustitia sententiæ, & ex productione actorum potest sufficienter colligi iniustitia, debet iudex retractare sententiam sine ulteriori cognitione: quia de qua re cognouit, de ea pronunciare debet, ut in l.de qua re. ff. de re iu. & in c. cùm super.de causa poss.& propri. Et hoc uoluit Inn.in c.cùm dilecta.de rescrip.& no.in c. cùm Bertol.de re iud.debet tamen per acta constare,ut in c.causam,quæ.eod.tit. Abb.d.c.inter cæteras.de re iud.]

† Sententia cõtra ius litigatoris lata licet transeat in rem iudicatam,ut in c.cùm inter. de re iud. tamen si is,pro quo est lata, sciat eam iniquam, non potest cum bona conscientia illa uti: quinimò si confiteretur iniquam, retractaretur, ut singulariter no. Innõ.in c. quia pleriq;.de immu.eccl.& no. in c.ij.de pur.uulg.& in cap. fraternitatis. de frig. & malefi. Abb.in c.cùm inter.& in d.c.quia pleriq;. & in c.is,qui fidẽ. de sponsa. & in c.j. de conces. præb. & in c. cùm contingat. in xix.col. de iureiur.]

† Sententia transit in rem iudicatam ex interpretatione præsumpta,acquiescente parte: nam pars non appellando uidetur acquieuisse sententiæ, ut in c.quod in consultationem. de re iud. non appellans confirmat sententiam, ut l.fi.C.de sent.quæ sine cer.quant. & non appellans præstat assensum sententiæ,ut in l.ab eo. C. quomodo & quando iud.Abb.in c.quod ad consultationem. in ij.col.de re iud.]

Sententia, non uisis actis lata, etiam iusta, est nulla, secundum doct.& Bar.in uer.item facit.pone. & Ioan.de Pra.in l.multum

tum.de condi.& demon.Vide omnino Bart.in l.ij.in princ. de iud.& in l.j.C.de eden.in j.col.& per Bart.in l.properandum.§.& si quidem.in j.col.uer.nota aliud.C.de iud. Sed Bald.in l.prolatam.in j.col.C.de sen.& in c.j.§.item si uasallus.in j.col.in fi.uersi.sed nunquid tenet sententia.iuncto uer.quid si iudex.de contro.inue.dicit ualere, sed appellari posse.Lanfr.in d.c.quoniam contra.uer.sententia.de prob. Debet ergo ferri post acta uisa à iudice, secundum Bal.in d.c.j.in §.item si uasallus.in uer.de quibus s̄.

Sententia præcipitanter non debet ferri, præsertim in criminalibus.cle.ij.§.deniq; & ibi Card.de re iud.

Sententia lata,non auditis iuribus partium,est nulla.c.ex literis.de rest.spo.& Pau.de Cast.cõsi.lij.incipit,In causa,quæ.

Sententia lata non cognita causa, est nulla, quod præsumitur ex breuiate temporis, quo non potuit haberi causæ cognitio.Bart.sing.in l.prolatam,ad fin.uer.prædicta uera.& in l.ex stipulatione.in fi.C.de sen.& consuluit Abb.Sicu.secundum And.Barb.in consi.Scripsit Ecclesiasticus.xiiij.col. quod est post consi.ciij.Alex.iiij.parte,sed si tempus nõ fuit breue,præsumitur iudex acta & iura uidisse.Bal.in l.fi.C.de edi.diui Adr.Item,

10 Sententia lata præsumitur causa cognita, si non in continenti post litem contestatam lata est. Bald.in d.l.prolatam. in ij.col.in uersi.quæro iuxta prædicta.ibi per Bart.in j.col. Item si partibus præsentibus, uel citatis, lata est. Bal.ibi.& in l.ex stipulatione.& in l.cùm iudex.eod.tit.& in l.de ætate,ij.q.in iij.col.& in l.causæ.la j.§.causa.de mino.

† Sententia debet ferri cum causæ cognitione. Vide Ias.in l.ait prætor.§.si iudex.ff.de re iud. Et ibi declarat,quòd dicitur lata cum causæ cognitione,quando est lata partibus pręsentibus.uide ibi.col.iij.post medium.]

† Sententiæ latæ causa non cognita non est parendum.Inn. in c.ad aures.in gloss.in uer.tutius.de tem.ord.& Bald.in Marg.uer.Sententia.]

Sententia super competentia debet ferri causa cognita, aliàs est nulla.Inno.in c.præterea.in j.col.in glo.in uer.ulterius. de dila.doct.Moder.in l.ij.§.omnes.de iud.

Sententia ferri non debet, quando dubitatur de facto. Alb.de Rosa.in l.quandiu.C.qui admit.

Sententia quando desideret causæ cognitionem. Bald.in addi.Spec.de sententia.uersic.sententia aliquando. Sed quot requirantur in cognitione causæ. Spec.de offic.iudi.§.postremo.uersic.secundò uidendum.& suprà,uerb.Cognitio. uersi.xxxv.& seq.

Sententiam an iudex ferat, antequam aperiat uotum suum in causa.Aul.Gel.lib.xiij.c.ij.

Sententia lata intra terminum statuti,absentibus partibus,est nulla,& exequi non debet. Raph.Ful.& Pet.de Sun.in rub. C.quomodo & quando iud.per gloss.in l.properandum.§. sin autem alterutra.C.de iud.

Sententia ferri nõ debet, nisi processu publicato,aliàs est nulla.Bart.in extraua.ad reprimendum. Sed doct.in c.fraternitatis.de testi.& Bart.in j.col.ad fin. Bald.in ult.col.in uersi. item ista glo.Ang.& doct.in l.prolatam.C.de sen.tenet contrarium.quod ualet, nisi contestes non fuerint recepti per iudicem,sed per alium de sui cõmisione,quia tunc est nulla,non uisis attestationib.lata. Lanf.d.c.quoniã contra.uer. Sententia.uer.quæro ulterius, nunquid sententia.quę etiã uide in cle.sæpe.uer.defensiones.de uerb.sig.& s̄.uer.Publicatio processus.el j.uer.ij. Addo Bal.in c.j.in iij.col.in uer.

† ex.quæro.si de feu.inter do.& uasall.lis oria.† Et per Fel. in c.cùm I.& A.de re iud.]

Sententia lata post terminum citationis ualet. Bald.& doct. in l.cùm non eo die.in j.quæst. C.quando prouo.non est necess.& ibi dom.Ioan.Pet.de Peru. qui refert de hoc uidisse consilium Bald.contra Barto.in l.si uitem.§.fin.quod ui,aut clàm.Adde no.in c.consuluit.de offic.deleg.& suprà, uerb.Citatio sine die.uersi.v. Vide omnino Card.in clem. sæpe.§.& quia.xvj.q.de uerb.signi.uersi.iiij.etiamsi procurator constitutus ad audiendum sententiam ea die,qua fuit facta citatio,fuerit citatus.Ioan.And.sing.in addi.Spec.de procura.§.ratione autem formę.uer.quid si est constitutus. in addi.quæ incipit,ibi post eum.Pau.de Cast.in l.si procurator.C.de proc.

Sententia ferri non debet die feriata in honorem Dei: aliàs est nulla.l.si ut proponis.la j.& ibi docto. C.quomodo & quando iudex.c.fin.de fer.uel interlocutoria.suprà,uerb. Interlocutoria quando.uersi.xxij.& l.si feriatis.ff.de ferijs. & ibi per Alexan. Item nisi instantia sit exitura, quia ultima die feriata ferri potest.gloss.fin.in uer.propter uindemias. in fin.in cap.fin.de iud. Vide in Spec.de fer.§.penul.uersic. quid si causa. Vide in l.j.de fer.& ibi doct.& Alexan. Item nisi pro causa pia, & miserabili persona.in Spec.eodem tit. dicto §.pen.in princip.l.j.§.fi.ff.eod.tit. Item nisi per statutum caueatur, quòd iudex non teneatur seruare iuris solennitatem. Bartol.in l.j.ff.de testam.milit.& in l.filius.in j. col.in uersi.quæro, quid si est dictum.ff.de dona. Bald.in l. milites.in ij.colum.in uersi.secundò ponamus. C.de testa. mili. Quod uerum,tam à iudice, quàm ab arbitro: secus in arbitratore.l.fin.& ibi Bald.in v.not.C.de fer.& in l.fin.iij. quæst.in uersi.& hoc apparet, quia laudum. C.de contrahen.emptio.& in cap.fin.de fer.per Bald.qui tenet idem in l.j.in princ.in ij.colum.ff.de fer. Barto.in l.si feriatis.uersic. item no.ff.de arbi.& ibi Alexan.& docto.gloss.in l.sed & si compromissum.in uersi.dicere.eod.tit.& per Spec.eodem tit.§.fin.uersic.sed nunquid amicabilis.& uersic.sed secundum præmissa iura.& uersi.quid si arbiter.Hostien.in Summa,eod.tit.§.in quibus.uersi.item dies feriata.& uersi.item obstat.Lanfran.eod.tit.v.parte,x.quæst.& per Bart.in dicta l.si ut proponis.in j.colum.in uersic.sed nunquid arbitrator.& in Marg.uer.sententia.iiij.colum.& per Pet.de Sun. in dicta l.si feriatis.& in l.si de meis.§.ex compromisso.eod. tit.& suprà,uerbo, Arbiter.uersic.cxcix.& uerbo,Arbitrator.uersic.xvj.& in clausulis Compromissorum.uersic.diebus feriatis.

20 Sententia lata die feriata, etiam in utilitatem hominum, adeò est nulla, ut partium consensu ualidari non possit.Cy. & Bald.in l.pen.C.de arbi.in pen.col.uersic.ulterius sciendum est. Lanfran.de arbi.vij.parte,xxxj.quæst.ubi etiam dicit eam non conualescere per desertionem appellationis interpositæ ab ea,& tenet Alex.in l.mutari.ff.de procur.Secus,si consensus præcedat,secundum Alex.post gloss.in l.j. ff.de fer.& ĩ.Sententia nulla.uer.xxij.

Sententia lata pendente dilatione,nulla est,& confirmari non potest consensu partium. Cyn.& Bald.in d.l.pe.in pe.col. uer.ulterius sciendum est. C.de arb.

Sententia ferri non debet pendente causa,ad cõsilium sapientis.s̄.uer.Consilium sapientis.uer.iiij.

Sententia, etiam non dato termino ad allegandum, ferri potest.Bar.in auth.iubemus. C.de iud.maximè in summarijs. Bart.in extrauag.ad reprimendum.uer.figura.pe.col.

Sententia super testamento,etiam nõ uiso,ualet.Pau.de Cast. in l.de his.ff.de transact.

Sententia lata ante relationem nuncij, qui citauit ad eam, an ualeat.s̄.uer.Nuncius.uer.lxxxviij.quòd non.

Sententia contra possessorem ferri non potest, nisi prius discussis iuribus utriusq;. Inno.in c.ueniens.de testi.Bald.in l. si duo.de pace tenen.in prin.

Sententia contra possessorem conuentum rei uendicatione directa,ferri potest ex eadem instantia contra eum, qui desijt possidere post litem contestatam. Bartol.in rubrica, ff. de rei uen.in uersi.& istud est utile.& in l.si post.in princip. in prima oppo.eodem tit.& in l.quanquam.in §.Iulianus. in j.colum.in uersic.quæro, ago contra possessorem.ff.de aqua plu.arcen.

Sententia post instantiam ferri potest per iudicem liberũ arbitrium habentem.per not.per Bart.in l.si in lege.in princ. ff.loca.& Alexan.ibi & in consi.50.ult.col.ij.parte. Vide in consi.lj.iiij.parte,ubi plenè. Bald.contrà in l.j.ff.de iure delib.& Pet.de Anch.in c.canonũ.uer.ad prædicta facit quæstio.de cõsti.in vj. Ang.in l.milites.de test.milit. Fulg.in l.fi. eod.tit.Pau.de Cast.in l.filius.ff.de dona.secundum Alex. in d.l.si in lege.

Sententiæ tres latæ super attentatis, sunt ante omnia executioni mandandæ, antequam ueniatur ad negotium principale.domini de Rota deci.cxiij.in nouis.

Sententia pro spoliato lata super possessorio, antequam procedatur in petitorio, est plenè executioni mandanda: secus,si

eus, si sit lata pro spoliante. dom. de Rota decisi. cccxix. in nouis.

Sententia lata à iudice suspecto potest retractari, si post probationem ipsius detegatur suspicio, quod obtinet etiam in delegato, cùm princeps non intendit sibi eam committere, not. in c. cùm inter. de excep. & idem glo. in c. quia suspecti. iij. q. v. Abb. in cap. si quis contra clericum. de foro com. in viij. colum.

† Sententia corporis afflictiua non potest iure communi retractari post lapsum decem dierum, licet nunc appareant probationes innocentiæ: sed ex gratia speciali fit restitutio à principe, ut est text. sing. in l. diui. ff. de pœ. Nam quando condemnatus nõ appellauit, uidetur tacitè consentire. arg. in l. furti. ff. de his, qui no. infa. Abb. in c. de his. de accus.]

† Sententia si sit lata in dubio iuris ad consilium peritorum, & postquam transiuit in rem iudicatam, apparet per peritiores doctores contrarium, nunquid debeat sententia retractari. Vide quod no. in c. proposuisti. de probatio. Bar. in proœ. Digestorum, & in l. traditio. C. de pig. & per Abb. in c. significasti. de homi.]

† Sententia tunc dicitur res iudicata, quando ab ea appellari non potest: & sic habet effectum perfectum, & irreuocabilem, & non retractatiuum, adeò quòd super illa non potest transigi post decennium, & tunc assumit authoritatem rei iudicatæ, & competit ex ea exceptio rei iudicatæ, quæ fuit inducta ad iuris rigorem seruandum, ut esset finis litium. no. in c. pastoralis. §. quia uerò. de offic. deleg. & in l. quæ exceptionem. ff. de condi. indeb. ante lapsum autem decennij non dicitur res iudicata, quia nõn habet authoritatem rei iudicatæ irreuocabiliter: ut in c. quod ad consulationem. de re iu. Abb. in rub. de sen. & re iu.]

Sententia lata contra ius, de qua potest probabiliter dubitari, aut ratione consuetudinis, aut alia ratione, ualet. no. Anto. & Abb. in c. cùm causam. circa princip. de elect. facit quod no. Innoc. in c. cùm speciali. de appel. & in c. cùm P. & G. de offic. deleg.

† Sententia requiritur, ubi canon loquitur per uerba futuri temporis, quia tunc non est canon latæ sententiæ. not. glo. in c. quisquis. de elect. & melius in c. in pœnis. de reg. iur. lib. vj. Abb. in d. cap. quisquis. in ij. col. & in c. si diligenti. de foro comp.]

† Sententia non potest ferri sub conditione resolutiua. not. Bartol. in l. iudex. ff. de re iud. Abb. in cap. in literis. de offic. deleg.]

Sententia sine conclusione in causa ualet in causis summarijs, licet possit iudex inuitis etiam partibus concludere in causa. Card. in cle. sæpe. §. & quia. xix. q. de uerb. sign.

30 Sententia ferri potest, etiam non auditis aduocatis causæ, & allegationibus, uel etiam absente aduocato. l. uelamento. & ibi Bar. & Bald. C. de postu. Inno. in c. pastoralis. in ult. col. super gl. sua, in uer. agi. de causa pos. & ꝓprietat. Quod est uerum contra priuatum, non contra fiscum. glo. j. & Bar. in l. j. in j. col. in uer. pro huius declaratione. C. de sen. aduer. fis. la. lib. x. l. iij. §. diuus. de iure fis. maximè quãdo de plano proceditur. Lanfr. in cle. sæpe. de uer. sig. Addo Bald. in l. uelamento. s. allegata.

† Sententia si quis sit citatus, quòd compareat quolibet die & hora ad eam audiendam, an ualeat, si lata sit post dictam citationem post longum tempus. uide Baldum in consilio cclxviij. in j. parte.]

Sententia lata post terminum iudici præfixum ad causas finiendas, non ualet. Bald. post Ray. & ibi per Bart. plenè in l. scire. §. consequens. in lect. Nico. de Neapo. in j. col. ad fin. uer. item præstat. arg. ff. de excu. tuto. Bald. in l. properandum. in fi. prin. C. de iud. & in tit. de pace Constan. §. in causis. in ij. col. ubi etiam dicit repeti posse solutum ex ea. no. in l. j. in fi. & ibi Bart. in iij. no. C. ut omnes tam ciui. quàm cri. & est text. Barto. & Nico. de Neap. in l. si cùm ipse. de excu. tuto. ubi Nico. in uer. ista lex allegatur. sing. limitat uerum, nisi pars petierit dilationem ultra terminum instantię, quia tunc ualet, ut si causa sit magna, & testes sint absentes, pro quibus examinandis petitur dilatio, & ultra instantiã: quia ualet sententia post instantiam. Quod etiam tenet Sicu. in c. pen. in vij. col. de iudi. ubi dicit idem, si sit disputata quæstio incidens spiritualis coram laico, & remissa ad ecclesiasticum, qui inhibuit, & interim instantia expirauit: quia etiam finita instantia potest causa terminari. Item non ualet post terminum statuti, licet intra terminum iuris communis: quia instantia statuti non suppletur à iure communi. Sicu. ibi. & Bald. in d. l. properandum. in princ. in iij. col. uersi. quid ergo, si statutum. De quo tamen uide s. uerb. Instantia. el j. uersi. xiij. & adde Alexan. consi. cxxxvj. ij. parte. Item ualet pronuncia super peremptione instantiæ, uel desertione appellationis: quia durante instantia ferri non potest, secundum Alex. consi. ix. ij. parte. Et de materia per Alex. in consi. lj. iiij. par. Vide per Bart. plenè in d. l. properandum. in fi. in princ. in uer. pro huius declaratione. & ibidem uide do. Alex. in pen. col. cum concor. ibi per eum signatis. & Bart. in suo consi. Quia lege cauetur, quòd iudex, &c. & Bald. in consi. Baldeze, & Pazzinus. & Ang. in consi. In Dei nomine, amen, prima reformatio, &c. qui omnes dicunt non ualere. Et dic uerum, nisi iudici sit posita pœna à statuto, quia tunc pœna cõmittitur, sed sententia ualet, secundum Paul. de Castr. in consi. cccxxviij. quod incipit. In Christi nomine, &c. uidetur dicendum. & Ioan. And. in addi. Spec. de deleg. §. restat. uer. quid si in statuto. in addi. magna, quæ incipit, Old. disputauit. & Sicu. ubi s. in vij. col. Itẽ uerum, si pars opponat cõtra sententiam de nullitate, secundum But. in c. in causis. ad fi. de offic. deleg. Tanc. in Sum. x. rubr. q. xix. Old. consi. cclxxiij. Abb. Sicu. consi. cxj. & in c. uenerabilis. in viij. col. in uer. & no. unum pulchrum casum, de iud. Item uerum, nisi contra confessum. Abb. antiq. in c. Pisanis. de rest. spoliat. Ioan. And. post Inno. in c. qualiter. el ij. de accu. Bal. in d. l. properandum. in fin. prin. & in l. edita. C. de eden. & Sicu. ubi s. in viij. col. in uer. hoc limito, nisi. & Alex. in l. si confessus. de custo. reo. Item lata extra terminũ peremptorium, est ipso iure nulla. l. cùm non ex eo. & ibi Barto. C. quando prouo. non est neces. Vide etiam Pau. de Cast. consi. xv. incipiente, Pro clariori examinatione. Lud. Pon. in sing. uerb. Sententia. uer. post finitam, &c. & s. uerb. Absolutio. uer. cx. & uer. Instantia. el j. uer. xiij. Item per Bal. in c. j. in v. col. in uer. quæro, utrũ in deferendo. in tit. si inter do. & uasal. lis oria. Item ualet post terminũ, si iudex fuit impeditus ex multitudine causarum, quia tunc non currit præscriptio. Ang. post gl. sing. & Alex. in l. senatus. de offi. præsi. Item ualet contra fictè confessum. Alex. in l. absentem. ff. de pœnis. & Pet. de Anch. in c. ij. de confes. & Ioan. And. in cap. fin. eod. tit. in Nouella. † Vide Bald. in consi. ccxcviij. in iij. parte.]

Sententia lata per arbitrum post terminum compromissi non ualet. Bald. in c. Quintauallis. de iureiur. Quod uerum, si in compromisso sit positum certum tempus, aliàs secus, secundum doct. & Lanfran. in tract. de arbi. v. parte, xix. q. & talis sententia nõ facit committi pœnam compromissi. l. j. & ibi Bart. in prin. C. de arbi. adde s. uer. Arbiter. uer. v.

Sententia ultima die instante, uel cõpromissi ferri potest, etiã partibus absentibus. Bald. in authen. ei, qui. in j. col. in uersi. quæro, nunquid absens. C. de tempo. appel. Et ita consuluit in ciuitate Papiæ. Contrarium tamen fuit iudicatum, propter quod indignatus fecit publicam disputationẽ de quolibet, secundum Paul. de Castr. in l. admonendi. de iureiur. Sed Barth. Cæp. in l. fi. eod. tit. dicit uerum, si lis fuit contestata, aliàs non. Addo, quòd ipsemet Bald. in d. auth. ei, qui. facit mentionem de suo consi. ubi etiam dicit, quòd contra eum consuluit quædam bestia humana, & licet ipse non declaret quæ fuerit illa bestia. dic fuisse do. Ant. de But. & refert insignis doctor Barbatia in c. uno delegatorum. de off. del. quem omnino uide.

Sententia lata de mense Augusti, quo fiunt messes tantum dilatæ propter pluuias, cùm debuerint fieri de mense Iulij, ualet, nec dicitur lata tempore feriato. Bal. in addi. Spe. de sententia. uer. non ualet sententia.

Sententia lata tempore feriato propter messes inductas à lege, statuto, uel consuetudine, uel per iudicem, non ualet. Baldus in addi. Specul. de senten. in ix. colum. uersic. non ualet.

Sententia licet noctu ferri non possit, ab ea tamen bene poterit noctu appellari, secundum Baldum in authent. hodie, col. fin.

col. fin. C. de appel. sicut etiam die feriata potest appellatio interponi. l. j. & ibi Bartol. C. de ferijs. & in l. diuus. circa fin. ff. eod.

Sententia ferri non debet, nisi præmissa probatione de eadem causa, & re, non de alia impertinenti. Bald. in addi. Spec. de sententia. uer. sententia debet. & in Spec. uersi. in summa. & seq.

Sententia lata ultima die officij non ualet. l. pridie. & ibi doct. ff. de fer.

Sententia super dependentibus ex testamento etiam non uiso, ualet. gl. in l. iiij. §. cùm transit. Bal. in l. de his. de transact. Alex. in l. duo fratres. xij. char. de uerb. oblig.

Sententia arbitri ferri non potest incontinenti facto compromisso, etiamsi fuerit data plena potestas, nisi de cõsensu partium, uel nisi emologetur à partibus. Bald. in l. prolatam. C. de sen. in ult. col. uer. quærit hîc But. in l. captatorias. in lect. anti. C. de testa. mili. But. & Innoc. in c. quoniam contra. de proba. Lanfr. in tract. de Arbi. v. par. in fi. Pet. de Sun. in l. Pedius. §. in seruum. de arb. & in l. fi. C. de sen. ex pe. reci. Idem in sententia iudicis. Bald. in ult. col. & Ang. in d. l. prolatam. Eadem tamen die diuersis horis ferri potest super diuersis, de quibus factum sit compromissum cum clausula, quòd simul iudicet de omnibus. in Spe. de arbi. §. viij. uer. quid ergo, si de quibusdam. in iij. chart.

40 Sententia an ferri possit contra possessorem pignorum, antequam fiat discussio principalis. suprà, uerb. Discussio. uersi. xij. in xxj. fallen. & Ang. in auth. de fideiuss. §. sed neq;. in princip.

Sententia non facto processu ualet contra confessum. s̄. uerb. Confessus. uer. xiij.

Sententia ferri non potest antè, quàm petatur ferri, nisi iudex uideat perire instantiam, quia ex officio potest. Bartol. in l. Seius & Augerius. in uersic. tamen unum uolo, quòd scias. ff. ad legem Fal. l. arbiter ita. ff. de arbi. Vide omnino Bald. in addi. Spec. de execu. sentent. uersic. quatuor sunt. & ibi Spec.

Sententia lata post diem citationis, & sequentem, ualet etiam sine noua citatione. Bald. in l. cùm non ex eo die. C. quando prouo. non est necess. ubi etiam Salic. Sed communis opin. est contra, secundum Alexan. in l. si finita. §. Iulian. vj. chart. de dam. infect. doct. & Butr. in c. cùm dilecti. de dolo & contu.

Sententia lata parte absente citata, quę comparuit antè, quàm iudex à bancho recesserit, est nulla. Nico. de Pra. in consi. Punctus quæstionis talis est, iudex fecit citari Martinum. per l. cessante. & l. ea quæ. C. quomodo & quando iud. Inno. in c. cõsuluit. in ult. col. in duobus locis. ff. de offi. deleg. Sed caue, quia Inno. nihil de hoc: sed solùm dicit, quòd iudex potest expectare ad alium diem, nisi assignasset certum terminum: quia tunc potest ad omnia procedere, & sic ad sententiam.

Sententia ferri potest, & debet illo die, pro quo fuit facta citatio ad sententiã, scilicet ultima hora diei, ut plenè per Alex. in l. qui hoc anno. de uerb. oblig.

Sententia lata non ualet, quando utraque pars recedit à iudicio, postquam incepta est legi per iudicem. Bald. in l. j. vj. colum. in uersic. & prædicta faciunt ad q. C. de his, quæ pœnæ nomi.

Sententia lata hora nona tali die, prout statutus fuit terminus ad sententiam, ualet, licet terminus fuerit statutus ad sententiam tali die ante nonam. Barto. in consi. Pluries contingit, &c. aliàs incipit, Iudex statuit. Addo Alex. in l. qui ante Calendas. in fi. ff. de uerb. oblig.

Sententia excommunicationis, etiam iudicialis, tempore feriato ualet. Fede. de Senis in consi. xj. incipiente, Quæritur, an excommunicatio. & Philip. in c. qua fronte. ult. colum. de appel.

Sententia quando sit ferenda, & quid si committitur causa intra certum terminum finienda. in Spec. de sententia. §. nunc uidendum restat. per totum.

Sententia qualiter proferatur, uide ĩ. eod. per totum. & in Spec. de sen. §. qualiter autem. per totum.

Sententia ferri debet causa cognita, suprà proximo uerbo, uersic. ix.

Sententia debet continere uerbum, Condemno, uel Absoluo in scriptis, aliàs est nulla, etiamsi dicta uerba probentur per testes. Bald. in l. errore. ad fi. in uer. sed quid erit. C. de testa. l. præses. & ibi Bartol. & doct. & in l. cùm iudex. C. de sent. Lud. Pon. in l. j. de re iu. Idem si sit uerbum æquipollens condemnationi, uel absolutioni, quia ualet. l. ait prætor. §. j. & in l. in summa. de re iu. Bald. in l. j. in fin. C. de sen. ex peri. reci. Bart. in l. ab emptione. ult. col. uer. quæro, quid si uendidi. ff. de pact. & in l. eos. in j. col. C. de appel, ubi dicit uerum, etiã in sententia appellationis, nec subauditur uerbũ, Condemno, nisi colligi possit mens ex uerbis: ut cùm dicitur, Condemno T. & uictum uictori in expensis. Bart. in d. l. præses. in ij. opp. & in l. j. §. fi. ff. de hęre. insti. Secus, si dicit, Absoluo & uictum uictori: quia tunc non subauditur uerbum, Con-

† demno. Bart. ibidem. & per Ludo. in l. j. ff. de re iud. † Adde Fran. Aret. in l. hac consultissima. C. qui test. fa. pos.] Item,

Sententia per uerba, Ordino, Statuo, Declaro, ualet. Bald. in dicta l. præses. in uersi. pone, iudex dicit. & Ludo. in l. j. ff. de re iu. Item per uerbum Affirmo, uel Infirmo in causa appellationis. gloss. in uer. absolutionem. & Bart. in d. l. præses. in uersi. sed pone.

Sententia declaratoria facta sine uerbo, Condemno uel Absoluo, tenet etiam in ciuilibus. Alex. in l. uiro. so. matrimo.

Sententia ualet per uerba, Non uideo cur Titius non sit absoluendus, uel condemnandus. Bart. & Alex. in l. j. §. si quis ita. de uerb. oblig.

Sententia, Pronuncio T. condemnandum in decem, non dicitur cõdemnatoria. Bar. in l. j. C. si aduer. lib. Bal. Imo. Lud. & Alex. in l. j. §. si quis ita. de uer. ob. Ioan. And. in addi. Spe. de exce. §. uiso. uer. porrò. & But. in c. cùm uenerabilis. de excep. contra glo. sing. in l. diem. §. si plures. de arbi. Ang. Imo. & Lud. in l. j. ff. de re iu. & Ang. & Pau. de Cast. in d. uer. si qs ita. & Ang. in l. præses. de sentent. & in l. qui se. de iudic. Ad-

† de omnino s̄. uerb. Pronuncia. † Et per Fel. in d. c. cùm uenerabilis. in xix. col. ij. in cap. non potest in causa. circa medium.]

* Sententia petitioni conueniens esse debet. l. ut fundus. ff. commu. diuid. c. licet Heli. de simo. c. qualiter & quando. il ij. de accu. c. sæpe. de uerb. signifi. in cle. Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. col. fi. ff. de uerb. oblig. Dec. consi. xxij. num. 2. Ioan. Cephal. consi. clxviij. nu. 49. uol. ij. Dec. consi. lxxxiv. col. fi. Æmilius Maria Manolessus.

* Sententia ferri nullo modo potest, de ijs, quæ in petitione non continentur. Bal. in l. post sententiam. uer. uenio ad secundum. C. de sent. Dec. consi. lxxxiv. col. fi. Illust. Card. Paris. consi. xlv. nu. 99. uol. j. Ioan. Cephal. consi. clxviij. nu. 50. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Sententia super maiori summa an ualeat, saltem in minori petita. glo. & Bart. in l. ij. C. de re iudi.

Sententia super non petitis indicta iudicat fatuitatem. l. fin. de fideicom. lib. Abbas in cap. cùm Ioannes. de fide instrum.

* Affic. deci. secunda, Ioan. Cephal. consi. clxviij. nume. 50. uolum. ij. Dec. consi. lxxxiv. col. fin. Æmilius Maria Manolessus.

10 Sententia per assessorem debet proferri tamen in persona Potestatis de consilio assessoris, nisi assessor habeat iurisdictionem à statuto. Bald. in l. metum. §. sed quod prætor. ff. quod metus cau.

Sententia super interesse ferri potest per iudicem ex officio, licet sit petita res ex ui litis contestationis, quæ constituit in mora. gloss. in l. j. in princ. in gloss. uersic. non tradatur. & ibi Barto. in iiij. colum. in uersic. sed tunc quæro, qualiter formabitur sententia. ff. de act. emp. & Barto. in l. ex empto. §. exceptio. in iij. no. eod. tit. uel si est pactum factum, uel interesse, & probatum sit factum, & non interesse, sed interesse petitur.

Sententia debet ferri conformis libello. l. ut fundus. communi diui. l. fin. de fideicom. liber. c. licet Heli. de simo. in Spec. de offic. om. iudi. §. deseruit. uersic. in sententiæ. clem. sæpe. de uerb. significa. quod uerum, quo ad rem, quo ad causam, & quo ad actionem: ut per Lanfrancum Brix. in c. quoniam contra. uer. sententia. eod. uer. ulterius est sci. de proba. & in cle. sæpe. uerbo, iuxta petitionis. de uerb. sign. per Lanfr. Bar. in extrauaganti, ad reprimendũ. uer. sine figura iudicij.

Et per

† Et per Felin.d.c.licet Heli.in v.col.in medio.& Franc.Aret. in l.uinum. si cer.pet. & do. Iason May.Instit.de act.§.curare.num.28.] Item uerum, nisi in qualitate sit difformis, quia ualet. Bart. Bald. in ij.col.in uer.ex oppo. sententia debet. Ang.& Pet.de Sun.in l.j.C.si plu.una sen. Item nisi per principem.l. Æmilius. & ibi Bart.& Alex.de Imo.& But.in c.licet. de simo. Archi.in c.ij.de resti.spo.in vj. Item nisi petitio sit super interesse iuris publici, uel de re concernente periculum animæ, quia sententia ferri potest ex ueritate, non seruata forma petitionis. Card.in cle.sæpe.§.j. de uerb.sign. ij.oppo. Sed an in fructibus non petitis, s̄.uerb. Fructus petuntur.uersic.xvij. Item nisi sit interlocutoria.Bald.in l.fin. in princ.in ij.oppo. C. de fideicom.libert. Item nisi in iudicio diuisorio, quia licet petatur diuisio bonorum, potest iudex uni rem, alteri usumfructum adiudicare. Flor. in l.v.de usufruct.Item alteri æstimationem, alteri rem: ut suprà, uer. Diuisio.uersi.xxxiiij.& xcj. quo casu ualet libellus, Peto diuidi, licet res sit indiuisibilis: ut s̄.Libellus.in prin.Item nisi in casu l.cùm eorum. C. de sent.ubi iudex pronunciat danda pignora fideiussoribus, licet non sit petitum. Alios casus uide per Alexan.in l.uinū.in fi.si cer.pet. Item nisi cū agitur quanto minoris: quia ualet sententia in redhibitoria.l.bonæ.§.aliquando.de ædil.edi. & Barth.Cæpo.in sing. uersic. xcvj. Præsumitur autem conformis libello intantum, quòd ex ea probatur tenor libelli aliter non apparentis. glo. sing. in uer.prohibemus. & ibi Abb. in cap.dudum.in ult.col. de deci. & si petatur restitutio possessionis, ualet sententia de restituenda re. Bald.in addi. Spe. de restitu.spol.uer.si peto.

† Et per Fran. Aret. in d.l.uinum.]

Sententia an ferri possit absente parte, uel contra absentem.s̄. uer. Sententia absente parte.per totum.

Sententia ferri potest contra cōsensum partium. l. nam & postea.§.si damnetur.ff.de iniur.

Sententia debet ferri iudice sedente. l. à procedente. & ibi Bar.in j.not.C.de dila.& Bar.in l.j.ij.opp.C.de sent.ex peri. reci.ubi etiam dicit, quòd in actis debet scribi.in authen. de iudi.§.sedebunt etiam in equo.in Spe.de sententia.§.iuxta. uersi.& sunt.& glo.in d.l.j.in uerbo, recitauit. Vide in Spe. de dila.§.iiij. Vel in lecto, si est infirmus iudex.Bar. ibi in fi. & Ioan.Andr.in c.fin.de re iud.in vj. Et idem si in curru, uel turri, cùm timet iudex. d. gloss. & limita.s̄.uerb. Sententia ubi.in uer.ultimo.& j̄.eod. uersi.xx. Sed in causa summaria potest ferri, etiam iudice stante, non sedente.in cle.sæpe.§. & quia.& ibi Car. xviij.no.de uer.sig.& ibi in viij. opp. post gloss.& j̄.

Sententia in hypothecaria formatur sic: Condemno possessorem ad restituendum in causam pignoris, donec fuerit sibi satisfactum.Bar.in l.si fundus.§.in uenditione.in iij.no. ff.de pigno.

Sententia referens se ad acta, ualet, licet in actis constet contrarium: ut, Condemno T. quia probatū per A.& B.si tamē per A.& B.probatum est contrarium, ualet, & transit in rem iudicatam, nisi appelletur.j̄.uer. Sententia cum causa.uersi. xiij.ubi plenè.

Sententia ualet hoc modo, scilicet quòd ius amissum lite pendente cōstituatur de nouo, uidelicet tam in realibus, quàm in personalibus. Bart.in l.sicut.§.sed si quæratur.in j. col.in uer.tertio sing.no.ff.si serui.uen.

20 Sententia debet ferri etiam certa.j̄.uerb.Sententia incerta. uersi.j. Sententia non præsumitur lata à iudice pro tribunali sedente, nisi notarius id attestetur in ea.Bart.in ij.opp. in fi.inquantum dicit, quòd iudex faciat scribi. & Bald. in l.j.in j.col.in uersic. sed an istæ solennitates. C.de senten.ex peri. reci.

Sententia per comminationem an feratur. s̄. Comminatio. uersic. iij.

Sententia condemnatoria ferri potest cum comminatione, quòd nisi soluat, incidat in pœnam quanti pluris. gloss.singula. & Bart.in l.j. C.de usufr.fis.lib.x. Bald.Ang. & Imo.in l.ij.ff.de pub.iud.& Alexan.in l.j.in princ.si quis ius di. non obtemp.

Sententia debet ferri secundum allegata, & probata. s̄. uerb. Iudex iudicat.uersi.ix.

Sententia lata secundum opinionem doctorum reprobatam, ualet. gloss.in l. non possunt.ff.de legi.& in j. const. C.uersi. cœptus. Bart.in l.cum prolatis.de re iudi.& in l.qui Romæ. §.duo fratres.vj. opp.de uerb.obli. & Bart.in dicta j. consti. C.§.hoc quoq;. uer. quib. in uer. oppo. hîc dicitur. Bal.in l. obseruare.§.proficisci.xxx.q. de offi.procon. & leg. doct.& Sicu.in c.sicut.in v.col.de re iudi.

Sententia debet scribi, & scripta legi, aliàs non ualet. arg.l.fideicommissa. §. quoties. secundum Bald. ibi, de leg. iij. & doct.in l.j.& ij.C.de sen.ex peri.re.& ibi Bart.in j.no. & Bal. in j.col. & l.iij.eod.tit. & Bald. in l.prolatam.in ij.col. C. de senten.& inter.om.iu. quod prius debet scribi, deinde legi. & j̄.eod. uersi.xxvij. Quod uerum, scilicet per ipsum iudicem. Bart.in d.l.prima, in summario. & Card.in cle. sæpe.§. & quia.viij.oppo.& ibi glo.de uerb.sign.Alexan.in l.uideamus.§.j.de in lit. iuran. nisi sit de maioribus iudicibus ciuitatis: quia potest facere eam legi notarium actorum ipso præsente, & mandante, & proferente, in fine. Et ita nos pronunciamus, ut seruat usus, secundum doct. Bart.in iij.no.& Bald.in dicta l.iij.& in l.iubemus.in ij.col. C.de testa. & no. in c.fin.de re iu.in vj. Bald. in l. hac consultissima.§. at cum Cumana.in uer.item est arg.& ibi Pau.de Cast. C.qui testamenta facere pos.ubi dicit Bald. quòd assessores debent legere per se, saltem in uerbo, Condemno, uel Absoluo. & Bald.in d.§.quoties. paulo post principium. in l. fideicommissa, ubi dicit non ualere, nisi sit clausula, Lata, lecta, & data, &c.& per Lanfran.in d.c.quoniam contra.uer.sententia. v.col.de prob.

Sententiam per assessorem ferre Potestas non potest. Ioan. And.in c.ab uno.de offi.deleg. per §.illud autem.in auth.ut defunc. seu fun.coll.v. Alex.in rub.ff.de offic.eius. ad fin.& l.ij.C.de offi.asses.& s̄. Assessor.uersi.v. Iudices tamen illustres, item papa legunt sententiam per alios, scilicet per auditorem, uel alium. Card.in cle.auditor.xvj.q.de rescrip. Si tamen iudex dicit notario, Scribe, uel Lege sententiam, ualet. Bald.in d.l.ij. Alexan.in rub.ff.de off.eius, ubi omnino. Itē nisi in interlocutoria.gl. in uer.proferant.in prin.& Bar. in d.l.iij.C.de sent.ex peri.reci.Lanf.ubi suprà, & s̄.uer. Interlocutoria quando. uersi. xxxiiij.Item nisi statuto caueatur, quòd ualeat sententia, omni iuris solennitate omissa, quia etiam non scripta, & non lecta ualet. Bald.in d.l.prolatam.in ij.col.in uersi.quid si statutum. Et non dicitur lecta, nisi legens scripturam oculis prospiciat, non si recitet menti. Barto.in l.j.in §. & ideo.ff.de his, quæ in test.delen.& ibi Rapha. & Imo. Et potest ferri sententia in uoce, & sine scriptura. Bald.in dicta l.hac consultissima.penul.colum.uersi. item est argu. Item interlocutoria potest prius legi, quàm scribi. Bald.in d. l. prolatam.in ij. colum. in uersic. tertium exemplum.

Sententia diffinitiua debet ferri in scriptis. d. l. ij. & iij. C. de sen.ex peri.reci. & debet scribi per notarium actorum causæ. Butr. fin.in l.cùm sententiā. C.de sen.& in l.j.C.de spor. per d.l.j.& l.præcipimus. C.de appel.Bart.& Bald.in l.cùm sententiā.in uersi.quæro, nunquid iudex. C.de sen.& inter. om.iud.Nec ualet, nisi in ea dicatur, Et his scriptis pronunciamus.Ang.in l.fin.de sententijs ex peri.reci.& in l.errore. de test.Item uerum, etiam in sententia arbitri.Bart.in l.cùm anteà.in fi. C. de arbi.& s̄.uer. Arbiter.uer.cxxix.in clausulis Sententiarum. in uer. in his scriptis.el j.Item nisi in interlocutoria.s̄.uer. Interlocutoria quando.uer.xxiiij. Nec potest per testes probari sententia, nisi scriptura prius facta de ea sit perdita. Bald. in l. emancipatione. paulo post principium. C. de fide instru.c.sicut.& ibi doct. Pano.in iij.no.de re iu.Rota in deci.cccxiij.aliàs, ccccxxxvj. item fuit dubitatum, &c.uide in Spe.de excep.§.iij.quòd de excep.facit l. testium.& quod ibi uoluit Bart.in uer.ult. tene menti.C.de testi.& quod no.in c.cū olim.el ij.de priu.& c.Albericus.de testi.doct.& Sicu.in d.c.sicut.in j.col.ad fin.in uer. & ex his uerbis dicunt præsumi pro sententia, de qua constet per testes, ut onus probandi cōtrarium incumbat alleganti. quod no.Item uerum etiam in causis summarijs.gloss. & Card.in cle.sæpe.§.& quia.iij.oppo. de uerb.sig. uide auth.nisi breuiores. C. de sen. Addo idem esse in sententia arbitratoris, quæ debet ferri in scriptis. s̄.Arbitrator. uer.xxv.

† Sententia lata sine scriptis an ualeat, stante statuto, quòd in

causis minorum, & consanguineorum procedatur summariè, de plano, ordine, solennitate, substantialitate iudicij omissis. uide do. Pet. Philip. Corn. in consi. ccxliij. incip. In hac. per totum. in iiij. parte.]

† Sententia quando procedit manu regia, an in scriptis ferri debeat, uide do. Pet. Phi. Corn. in s. allegato consi. ccxliij. in litera. D. & E. iiij. parte.]

Sententia in propria persona lata non præsumitur lata in scriptis: secus, si in tertia persona: ut, Iudex condemnauit, &c. Lapus in c. fi. de app. in vj. Item,

Sententia in notorijs, etiam sine scriptis ferri potest. Bald. in auth. presbyteri. ij. col. uersi. secundò quæro. C. de episc. & cler. Item,

30 Sententia super incidenti, uel emergenti quæstione, nudo uerbo ferri potest. Bald. in d. l. ij. in fin. C. de sen. ex peri. reci. per l. defendente. de author. tut. & ibi uide Bar. & Ludo. in rub. de re iudi. x. col. Item,

Sententia expensarum sine scriptis ferri potest. Bald. in l. patris & filij. in fi. ff. de uul. & pup. Lud. ubi s.

Sententia in causis breuibus sine scriptis ferri potest. authen. nisi breuiores. de sent. ex peri. reci. & ibi doct. in summarijs cōtrà. s. eo. uer. xxvij. Addo glo. magistram in c. fi. in uer. illustrium. de re iud. in vj. & ibidem dicit, quando causa dicatur breuis.

Sententia in causa matrimoniali sine scriptis ferri potest. Inn. in c. Albericus. in prin. de testi. Bal. in Marg. uer. Sententia. iiij. col. & gloss. in c. fi. de re iud. in vj. in uerbo, illustrium. in uer. item secundum quosdam.

Sententia contra præsidem finito officio. Item,

Sententia per episcopum cōtra clericum in causa ciuili. Item,

Sententia per papam sine scriptis ferri potest. glo. ordi. in c. fi. in uer. illustrium. de re iud. in vj. Item,

Sententia secundum consilium sapientis ferri potest sine scriptis. Bald. in l. si qua per calumniam. ad fin. C. de epis. & cle. Caue, quia Bald. non dicit hoc.

Sententia per principem debet ferri in scriptis. Angel. in authent. in medio lit. in princ. col. viij. Item facit l. j. de manda. princip.

Sententia diffinitiua debet ferri partibus præsentibus, & in scriptis, quæ scriptura legatur, non autem transmittatur partibus. l. nec quicquam. §. ubi decretum. & ibi Bart. in princ. de offic. procon. & leg. sed quando dicatur in scriptis. j. eod. uersi. xciij.

40 Sententia debet ferri præsentibus officialibus, qui scribant acta & sententiam. dicta l. cùm sententiam. & ibi Bart. de sentent.

Sententia sine tenore libelli ualet, etiamsi consuetudo sit, quòd libellus inseratur. Bartol. in l. ij. C. de sentent. & inter. om. iud.

Sententia solenniter lata, licet iniusta, ualet. l. argentarius. §. cùm autem. de eden. l. cùm putarem. fam. ercis.

Sententia contra obligatum ad duo alternatiuè, debet concipi sic, uidelicet, ut prius interrogetur actor per iudicē, quid uelit de duobus, & in eo quod respondet, debet formari sententia. glo. & Bart. in l. si quando. §. hæres. circa medium. in uer. quæro practicam. ff. de leg. j.

Sententia in causa seruitutis ualet, hoc modo, Pronuncio prędium seruire, uel prædio deberi seruitutem, uel Titio competere ius ducendi aquam, si sic libellus concludit. Bart. in l. qui aliena. §. uno. de nego. gest.

Sententia super rei uendicatione debet continere, rem pertinere ad actorem de præsenti, & esse in eius dominio. doct. Mod. in l. si rem. de rei uen. Item sufficit condemnare ad restituendum. Barto. in l. ex diuerso. §. ubi autem. eod. tit. & j. eod. uersi. cxxj.

Sententia debet continere clausulam, Visa litis contestatione. s. in clausulis Sententiarum. uersi. uiso libello.

Sententia, qua declaratur aliquid deberi, ualet, licet iudex expressè non condemnetur. Bald. in l. actori. uersic. quid si est sententia. C. de reb. cred. per l. quid tamen. §. j. de arb. facit l. sed & si possessori. §. j. de iureiur. & quod no. fin. in clem. auditori. in prin. de rescrip. & Bar. in l. si prętor. de iud. in prin. Item in criminali, scilicet quòd quis sit culpabilis, licet nō sit cōdemnatoria. Bal. in l. si quis non dicam rapere. iiij. col. de episc. & cle. & Alexan. in l. j. §. accusationes. ad Turpil.

Sententia in causa summaria ferri potest à iudice procedente. glo. in l. uoluit. §. j. in uerbo, itinere. ff. de interroga. actio. gl. ord. & Card. in cle. sæpe. §. & quia. viij. oppo. de uerb. sign. & Alex. in l. iij. ff. de iurisd. om. iud. Item quando de plano procedītur. l. ij. §. dies. quis or. in bo. pos. ser.

Sententia reseruato iure iterum agendi, ferri potest, quando iudex uidet actum esse actione inepta, uel non propria, cùm possit agi alia. l. Beblius. in fi. de pac. do. Bald. in authen. sed & si quis. penul. col. C. de secun. nup. Alex. in l. si mater. §. actiones. de except. rei iudi.

Sententia, Pronuncio sicut alius iudex pronunciauit, an ualeat. Alex. in l. si librarius. de reg. iur. post Anto. de But. in c. nihil. de uerb. signifi.

Sententia sine testibus ualet de iure. c. sicut nobis. de re iudic. maximè absolutoria. Bald. in c. j. iiij. col. in uer. ex. quæro. si inter do. & uasal. lis ori. secus de cōsuetudine. Ioan. de Imo. & Lanf. in c. quoniam contra. de proba. & s. uer. Acta. uersi. xxv. Sed potest probari per testes. s. eod. uer. xxvij. Item per confessionem partis. c. fi. de proba.

Sententia per delegatum debet ferri iuxta formam rescripti, aliàs non ualet. Inno. in c. cùm dilecta. ad fi. in gloss. in uersi. inter ordinem. de rescript. & Ang. in l. prolatam. & ibi Bal. in ij. col. uer. & nota. C. de sen. Lanfr. in c. quoniam contra. uer. sententia. xiij. col. de proba. Addo, & limito secundum Inno. in c. prudentia. in iiij. col. magna. de offi. delega. uidelicet nisi partes huic formæ renunciassent: quia ex quo ista forma in fauorē eorū est introducta, meritò illi potuerunt renunciare. Quam limitationē sequitur Ang. in d. l. prolatā. Adde etiam Imo. in l. iudex. ff. de re. iudi. & in c. in literis. de offi. deleg. & Pet. de Anch. in cle. j. de re iud. & j. Sententia delegati. uersi. xj.

Sententia super executione, quæ dicitur interlocutoria, formatur sic: Declaro iudicatum esse, & illud exequendum, & solui præcipio. Bald. in l. actori. in uersic. sed quomodo formatur. C. de reb. cred.

Sententia ualet, etiamsi alius, quàm nominati in libello, sit absolutus cum nominatis. Sal. & Fran. de Are. in consi. An sententia sit nulla ex eo.

Sententia in uulgari sermone lata inter idiotas, ualet, nisi consuetudo sit in contrarium. l. iudices. per doct. & Bart. C. de sen. Item in lingua Græca & Latina. ibidem adde.

Sententia per unum iudicem lata in plurali numero, ualet: ut Nos Ioannes condemnamus. Inno. in c. ad Apostolicæ. in j. col. in glo. in uerbo. sempiternā. de re iud. in vj. Bal. in Mar. uer. Sententia. ij. col. & Bal. in l. iij. in uer. deinde. super uer. ipse. C. de sen. ex peri. reci. per gloss. in c. cùm ab uno. ad fi. in uersi. singularis. de re iud.

Sententia contra monasterium concipi debet non contra syndicum. Bar. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de uerb. obli.

Sententia sine iuramento calumnię ualet, etiamsi illud est pręstitum ante litis contestationem. Bar. in l. prolatam. in j. col. uer. quæro pro huius declaratione. ad fi. C. de sen.

Sententia lata peruerso ordine iudicij, ualet. l. j. C. de app. Sed contrarium tenet Spe. de iura. calum. §. j. uer. sed quid. el ij. nisi opponatur exceptio præposterationis. Bald. in l. j. in ij. col. uer. & est alius ordo, per l. mancipium. §. j. de euict. Item nisi sit peruersus ordo statutus ab homine, puta à delegante: quia ipso iure non ualet. c. Pisanis. de resti. spo. c. cùm dilecta. de rescrip. per Inn. ad fi. gl. in uerbo, ordinem. & Abb. in iiij. col. super glo. in uer. iuris ordinem. quæ dicit sententiam ualere super proprietate, licet de spoliatione prius ferri debuerit, tamen fit oppositum, per d. l. j. Bald. in d. l. j. iiij. col. in uer. modò quæro. & ibi uide Pet. de Sun. & Bald. in l. prolatam. in ij. col. uersi. sed oppo. & uidetur. C. de senten. nisi de consensu partium. Inno. in c. prudentiam. in iiij. col. magna. in glo. super uer. excommunicationis. el ij. de offic. deleg. Ang. in d. l. prolatam. Sed Bald. contrà in tit. de pace Constan. §. sententiæ quoq;. paulo post medium. Item nisi ordo sit peruersus de una, & eadem causa. d. l. prolatam. & ibi doct. & Bart. in j. col. & Lanfran. in d. c. quoniam contra. uersi. sententia. uersi. circa ordinem. Interlocutoria autem uitiatur. glo. in l. præsenti. §. cùm autem. in uer. usq; ad modum, quæ uenit multum à remotis. C. de his, qui ad ecclesiam

ſiam confu. quæ etiam prius ferri, quàm ſcribi poteſt: non autem diffinitiua. Bald. poſt glo. in d. l. prolatam. in ij. col. in uer. quartū exemplum eſt. & Lanfra. ubi ſ. Sed & ſententia excōmunicationis, interdicti, & ſuſpenſionis debet prius ſcribi, quàm legi, aliàs non ualet. Bald. in d. l. prolatam. in d. ij. col. in uerſic. quartum exemplum eſt. Lanfran. ubi ſuprà. Item niſi ſententia principis. infrà uerbo, Sententia principis. uerſic. j.

60 Sententia ex inordinato proceſſu ferri poteſt. ſuprà, Condemnatio.

Sententia lata ordine iuris non ſeruato, non conualeſcit prætextu teſtium, & nouarum probationum. Pau. de Caſt. cōſi. cccxviij. Adde ſ. uerb. Ordo peruerſus. uer. j. & ij. & in uerb. Ordo iudicij. uerſi. iij.

Sententia ex actis per iudicē in ſcriptis, ualet. Bar. in l. antepe. ad fi. in uer. & ſic facit C. de proxi. ſa. ſcri. lib. xij.

Sententię uerba in contumacem diriguntur. j. uerb. Sententia abſentibus. uer. xlvj.

Sententia priuationis non requirit expreſsionem beneficiorum, quibus quis priuetur. not. Card. in clem. ij. xxj. no. de re iud.

Sententia pro rege lata poteſt probari per ſcripturam, etiam ſigillo regis munitam. Bald. in l. nec exemplo. C. de proba. ante finem.

Sententia in interdicto, Vti poſsidetis, fertur per uerba præſentis temporis, Vti poſsideris, ita poſsideatis. Quod uerum, ſi eſt probata poſſeſsio de præſenti. Bald. in l. penul. in ij. col. uerſi. ſed nunquid ualeat ſententia. C. de ſen. quæ ſine cer. quant. profer. Item ſecus per perba præteriti temporis. Bald. ibidem. & per Bald. in l. cùm iudex. in uer. & adde quod in perplexis. C. de ſen. Vide Bartol. in l. j. in penul. col. C. uti poſ.

Sententia in interdicto, unde ui, debet concludere ad reſtitutionem poſſeſsionis. in Spec. de reſt. ſpolia. §. ſpoliatus. uer. & no. quòd quidam. Bald. in l. pen. in ij. col. uerſi. ſed quid ſi iudex. C. de ſen. quæ ſine cert. quant. profer.

Sententia banni non ualet, niſi in ſententia contumacia exprimatur. Bald. in l. ſi quis in ſuo. C. de fideicom. liber.

Sententia in cauſa euictionis debet ferri ad inſtantiam rei, id eſt, emptoris. glo. & Bart. in l. utiq;. ff. de rei uend.

70 Sententia contra diffamantem quomodo feratur. Bald. in l. diffamari. in ij. col. uerſic. modo quæro. C. de inge. manu. Inno. in c. cauſam, quæ inter. in ij. col. qui fil. ſint legi. Bal. in Marg. uer. Sententia

Sententia poteſt ferri conuentione partium. l. ſi conuenerit. de re iudica. Bart. in l. j. in ij. col. in prin. uerſi. præterea. ff. de actio. empti.

Sententia eſt nulla, quando atteſtatio teſtis non fuit, ſcripta. Bald. in l. prolatam. in ult. col. ſuper glo. in uerſi. conſcribantur. C. de ſenten.

Sententia etiam ſcripta, mente recitata nō ualet, cùm legi debeat. Bartol. Raph. & Imol. in l. j. in princ. ff. de his, quæ in teſt. delen.

Sententia contra exigentes indebitè pedagium, negatiuè cōcipitur. Bal. in c. j. ult. col. in uerſi. & nota, quòd actiones de mil. uaſal. qui contu. eſt, ubi dicit formam eſſe, Pronuncio non habere ius colligendi pedagium, & impono ei perpetuum ſilentium. Dixi in tracta. de Gabel. iiij. parte, iiij. quæſtione. Item,

Sententia uerbis negatiuis concipi poteſt, etiam ſuper tali iudicio. Baldus in l. j. C. de his, qui pri. credi. lo. ſuc. Item ſuper ſtatu: ut, Pronuncio te non eſſe liberum. l. empti. & ibi Bald. C. de euic. Item in perſonalibus: ut Pronuncio te non eſſe debitorem. l. Iulianus. & ibi Barto. iij. colum. de condi. indeb.

Sententia contra defenſorem quomodo formetur. Bart. in l. ſolutionem. in fin. col. in uerſic. quæro qualiter. ff. de ſol. & in l. j. in ult. colum. uerſi. quæro quid in defenſore. C. de ſentent. & Innoc. in cap. cùm ſuper. in iij. col. de re iudi. quòd forma eſt, Condemno talem defenſorem talis defenſorio nomine. & eodem modo debet libellus concipi, ſecundum Bart. ibi & plenius ſ. uerb. Defenſor. uerſi. lxv. adde j. eod. uerſic. lxxxv.

Sententia re perempta ferri poteſt ſuper re, & æſtimatione rei. Bart. in l. ſi ſeruum. §. fi. uer. quæro qualiter formetur ſententia. ff. de uerb. obl. & ibi etiam ponit formam libelli. in uerſi. quæro, qualiter formabitur libellus.

Sententia quomodo formetur in cauſa appellationis. j. uerb. Sententia in cauſa appellationis. uer. xxx.

Sententia diffinitiua contra procuratorem non probat eū eſſe procuratorem. j. uer. Sententiæ effectus. uer. clxvj.

80 Sententia in perſonam aduocati non poteſt concipi. Bald. in addi. Spe. de procu. uerſi. procurator debet eſſe.

Sententia alternatiua poteſt ferri, & ualet in c. cùm inter. & ibi doct. de re iudicata.

Sententia, Condemno te, ſaluis exceptionibus tuis, an ualeat. per Bald. in l. peremptorias. iiij. col. in uer. quæro iudex. C. ſent. reſcin. non poſ. quòd ſic, ſi faciat ex cauſa.

Sententia contra confeſſum ferri poteſt, etiam ſine ordinato proceſſu. Inno. in c. qualiter & quando. el grande. in penul. col. de accu. Bald. in Marga. uerb. Sententia. uer. xvij. Bald. in l. confeſſus. de cuſto. reo.

Sententia præſumitur ſcripta, ſicut legitur. Bald. in l. fi. in iij. col. uerſi. quæro qualiter. C. de re iudi. & j. Sententia præſumitur. uerſi. x.

Sententia ſuper querela formatur ſic, Pronuncio teſtamentū inofficioſum: uel ſic, Reſcindo, uel infirmo teſtamentum tanquam inofficioſum. Bart. in l. qui repudiantis. §. qui contra teſtamentum. in prin. ff. de inoffi. teſta.

Sententia ferenda ex iudicio peritorū artis ſuper uulnere ex forma ſtatuti ualet, lata ſine iudicio peritorum, qui haberi non potuerunt: ſi tamen ex euidentia facti conſtet de cicatrice. Bald. nota. in l. j. C. ut quæ deſunt aduoca. partium. Alexan. in l. j. ff. de libe. & poſthu. Ang. in l. iiij. §. tot. de damno infecto.

Sententia uerbis negatiuis concipi poteſt. l. filio. §. Seia. de adi. lega. l. ſi pater. & ibi Baldus in tertio not. C. de actio. emp. l. quid tamen. §. ſi arbiter. ff. de arbi. & ſuprà eodem, uerſic. lxxv.

Sententia per uerbum, Videtur, ferri poteſt. d. l. quid tamen. §. ſi arbiter. & ibi doct. de arbi.

Sententia ſuper intereſſe quomodò formetur. Cyn. in l. j. C. de ſentent. quæ pro eo, quod intereſt, profe. & ibi doct. & in Spec. de fruct. & intereſſe. §. uiſo. uerſi. ſed qualiter formabitur.

90 Sententia in perſonam prælati agentis pro iniuria uel damno eccleſiæ, poteſt, & debet concipi in perſonam eccleſiæ. Archid. in c. olim. de iniur. & dam. dato.

Sententia diffinitiua quæ, & quot debeat continere. in Spec. de ſenten. §. fi. & j. per diſcurſum.

Sententia in ſcriptis nō dicitur, quando iudex profert uerbo, & deinde dicit notario, quòd ſic ſcribat. Bald. in addi. Spec. de app. in ſecundis additionibus. uer. dubium fuit. & in tit. de ſen. uer. ſententia non dicitur. ubi dicit uerum in diffinitiua tantùm. & no. in l. ij. & Bal. in l. fi. in uer. quæro, pone. C. de ſent. ex peri. reci. & Lanfran. in d. c. quoniam contra. uer. ſententia. v. col. de proba. Bald. in d. l. prolatam. in ij. col. uer. quartum exemplum. C. de ſent. quòd per Bart. in l. contractus. in ij. not. & ibi Bald. iij. col. de fide inſtru.

† Sententia, ꝙ feratur in ſcriptis, quo iure inductū ſit, uide do. Pet. Phi. Cor. in conſi. ccxliij. in litera A. in iiij. parte.]

Sententia conditionalis an ualeat. j. uerbo, Sententia conditionalis. per totum.

Sententia per iudicem cæcum quomodo feratur. in Spec. de ſent. §. ſequitur. uer. j. & no. in l. hac conſultiſsima. §. at cùm. C. qui teſta. fa. poſ. & in l. fi. C. de ſen. ex peri. reci.

Sententia quomodo concipiatur, quando reus cadit à poſſeſſione, ſiue in reali, ſiue in perſonali iudicio. Inno. in c. abbate ſanè. in glo. uer. donationis. de re iud. in vj.

Sententia quibus uerbis debeat formari. Inno. in c. Apoſtolicæ. glo. in uer. ſempiternam. de re iud. in vj.

Sententia ſuper reſtitutione in integrum aduerſus contractum, quomodo formetur. Abb. in c. ad noſtrā. ad fi. de reb. eccle. non alie.

Sententia quando agit maritus, quomodo formetur. Inn. in c. dilecto. de præb. Caue, quia licet ibi ad finem aliquid dicat de ſententia, non tamen ponit in ſpecie de iſto caſu.

Sententia debet concipi in perſonā procuratoris, qui cauſam agitauit.

agitauit.not.in l.j.& ibi Bart.in iij. col.in princ.uersi.quæro quid sit. C.de sen. Bart.& Bald.in l.si quis cùm.in prin.ff.de procura.per Spe.in tit.de sen.§.qualiter.uersi.porrò.& §.vj. uersic.si autem agatur.& seq.& per Feder. de Sen. qui aliter loquitur in consi. ciiij. nisi sit causa, in qua procedatur simpliciter,& de plano. Bar.in extrauag. ad reprimendam.uer. sine figura. Sed de iure canonico potest indistinctè concipi indifferenter in personam domini, & procuratoris, nisi in causa matrimoniali electionis, uel alia spirituali, & in causa criminali, & in causa, in qua à principio dominus comparuit: quia in his,in personam domini concipi debet. gloss.in c.querelam.in uersi. œconomi. de elect.ubi plenè per Abb. & Ludo.Pon.sequitur in sing.uer.sententia.uerbo,sententiæ. Bart. uerò in l.licet.§.si plures.in iij.nota. ff. de procur. dicit simpliciter concipi in personam procuratoris actoris, & rei. Et de causa criminali & matrimoniali quod dictum est,dicit gloss.in uer.interesse. & Bartol.in l. nihil.in j.col.in uersi.quid enim. C. de procu. & Alexan.in l.penul. de pub. iud.& not.in l.ij. C.de accusa.Et dicit uerum,etiam in absolutoria.gloss.no.in l.si uerò non remunerandi.§. Marcellus. in uer.pactus.ff. man. secundum Bal. in l.j.in ij.col.in fin.in uer. quæro,lex nostra. C.de sen.& no.in c. inter dilectos.de fide instru.Lud.Pon.in sing.uer.sententia.uersi.dicit tex.in l.j.&c. Item uerum,etiam in procuratore constituto post litem contestatam,ut ipse debeat condemnari.Bart.post glo. in l.qui proprio.in prin.de procurat.& in l. si quis cum procuratorio.in princ.& ibi Bart.eod.tit.ubi Bart. dat formam sententiæ,uidelicet,Condemno talem procuratorio nomine Titij. & in d.§.si plures. ubi idem dicit in procuratore actoris,& rei. & j.eod. uersic. cij.& seq.Item uerum etiam in defensore comparente post litem contestatam. Innoc. in c. cùm super.in iij.col. de re iud. Barto.in l.liberto.§.litem.de neg.gest.quem etiam uide in l.j. in ult. col. uersi.quid in defensore.C.de sent.& in l.cùm apud.in penul.col.uersi.quæro, utrum defensor. ff. iud. solui. qui tamen loquitur in alia materia. Secus,si allegat causas absentiæ: quia ipse principalis,non defensor, debet condemnari,licet sententia contra absentem lata sit nulla, si causa absentiæ probetur uera. d.§. litem. & ibi Bart. Item si principalis est mortuus,debet sententia concipi contra procuratorem quondam talis defuncti,secundum Raph. Fulg. post Barto.in l.nulla.in ult.q. Sed ibi Bald.etiam in ult.q.tenet contra.C.de procu.q imò concipiatur contra procuratorem tanquã hæredis, uel hæreditatis.De quo uide ibidem do. Alex.in uersi.ultimò quærit Bart. cum concor.ibi per eũ adductis. Itẽ uide Alex. in l. † eius,qui.si cert.pet. † Vide do.Pet. Phi.Cor.in cõsi.lxxxix. incip.In hac.in litera N.in ij.parte.]

100 Sententia an concipiatur in personam domini præsentis tempore sententiæ,si procurator agitauit iudicium.Bart.in d.l.j.in ij.col.in uersi.modò procedo.C.de sen.& in l.si procuratori. de uer. obl. & ibi Alex. quòd sic.ubi limitat,ut per glo.in c.penul.de procu.in vj. & secundum Ang. in l.si procurator. quòd sic,declarando tamen, ut ibi per eum.& in l. si procuratori. in uersi. quid si tempore sententiæ.ff.de uer. oblig. Item non ualet contra dominum citatum, & contumacem,si iudicium est agitatum per procuratorem. Bar.in l.j.in iij. col. uer. item quæro.& in l.si furioso.in j.col. uersi. quæro extra gloss.ff. de re iud. & Abb.in d.c. querelam.uer. ex his infertur.Addo Bar.in l.mutari.in fi.ff.de procu.& per do. Alex.in d.l.furioso.in iij.col.cum seq.in uersi. extra glo. cum concor. ibidem per eum signatis.

Sententia in personam cuius concipiatur, si dominus tempore sententię mittit nouum procuratorem ad iudicium. Bar. in d.l.j.in iij.col.in prin.in uer.iuxta prędicta quæro.

Sententia an ualeat concepta in personam procuratoris, qui non fuit contestatus litem.glo. in c.querelã. in uerbo,œconomi.de elect.tenet quòd non.& Pau.de Cast.consi.cccxx. incipit,Circa primum.in iij.dubio.Item,

Sententia concipi potest in personã domini, & procuratoris simul,scilicet condemnatoria contra reũ:ut, Condemno T. & B.eius procuratorẽ. Bart.post glo.in d.l.j.in penul.col.in uer.uenio ad illud. C. de sent. Sed quid si procurator est uiuus,& principalis mortuus,& credebatur uiuere.uide Pau. & Alex.in l.eius qui.si cer.peta.quòd sententia est nulla.

Sententia pro actore cõcipitur sic, Condemno reum tali procuratori ad soluendum domino eius. Barto. in d.l.j. in pen. col.uersic. quæro, quid si econtrà. ubi etiam ponit formam libelli.Item,

Sententia in personam coniunctam concipitur,ut condemnatio sonet in personam coniuncti, sed exceptio in personam principalis.Bar.in d.l.j.in penul.col.& in d.uer.quęro,quid si econtrà. Item,

Sententia in personam ecclesiæ debet concipi, & potest, licet syndicus iudicium agitauerit. Bart.in d.l.j. in fin. & Bald.in Marg. uer. Sententia.in princ.

Sententia debet concipi contra pupillum,& eius personam,si ipse agitauit iudicium, uel in personam tutoris, etiamsi libellus concernat personam pupilli. Bart.in l.j. §. sufficit. in pe.q.ff.de admi.tuto. Sed Bar.in l.licet.§.plures.uersi.quærit gl.ff.de procur. dicit, quòd in tutorem de necessitate nõ profertur sententia,licet possit. Sed Bart.in d.l.j.in ult.col. uer.quæro quid in tutore.C.de sen.dicit,quòd in personam pupilli,licet iudicium sit agitatũ per tutorem.& tenet Bart. & Alex.post glo. quæ loquitur in stipulatione.in l. stipu.§.si stipuler.de uerb.oblig.& ibi Imo. & But. in c. querelam. de elect. Pau. de Cast.in l.ex contractu.de re iud. Bart. Ang.& Bald.in d.l.j.per l.sed ideo.in princ.de euict.& uide Bald.in l.si quando.ix.q.C.de testi.

Sententia non debet dari per iudicem partibus leganda.Bald. post glo.in d.l.j.in iij.col.uer.deinde super uerbo, ipse quęro. C. de sent.ex peri.reci. & Lanfr.in d.c. quoniam contra. uer.sententia. de proba.

Sententia ualet cum clausula, Lata per talem iudicem, & lecta per me notarium.Bart.in l.fin.in ult.quæst.C.de senten. ex peri.reci.

110 Sententia contra sententiam latam contra matrimonium concipitur sic: Præcipimus coniugibus simul manere in matrimonio.c.consanguinei.& ibi doct.de re iudi.

Sententia contra nuncium concipi non potest. Bald. in d.l.j. C.de sen.in iij.col.

Sententia contra tutorem, uel curatorem concipi potest,licet minor in iudicio interuenerit in principio litis tantũ. Bald. in l.cùm & minorem.in fi.C.si aduer.rem iud.

Sententia debet concipi cõtra minorem defensorem alterius. Bart.in l.exigendi.in ij.col.C.de procur.

Sententia inter uulgares debet pronunciari uerbis uulgaribus.Alex.in l.j.§.fi.de uerb.oblig.post Bald. in l.decreta.ibi allegat.in gloss.

Sententia super exceptione contingente negotium principale,ferri potest.no.per Bar.in l.ij.§.si publica.de adul. & Ale. in l.j.§.si in operis.de ope.no.nunc.

Sententia non præsumitur lata secundum consilium sapientis à statuto requisitum.s. Consilium sapientis.uer.vj.

Sententia ferenda secundum consilium sapientis, debet ferri eo aperto,alias est nulla. Bald.in l.j.in j.col.super gloss.ij.C. de senten.ex peri.reci. Quod uerum,si feratur à iudice,non si ab arbitratore. Bald.in d.l.j.in ult.col.uer. porrò puto. & ibi Ang.Lanfran.in c.quoniam contra.uer.sententia. Inno. in c. Quintauallis. in ij.col. de iureiur. Vide Pau. de Cast.& Petrũ de Sun.in l.si præses. C. de sent. & Pet.de Sun. in l.j. C.de relat. & per Bald. in l.j.in uersi. item est argumentum. C.si aduer.liber.& ibi Bart.in uersi.facit ad q.dicit,quòd nõ est condemnatoria sententia, quæ fertur secundum consilium,in quo concluditur esse condemnandum.secus,si consultor utitur uerbo, Cõdemnamus:uel secus,si dicit iudex, Condemnamus secundum consilium. & plenius per Alex. post Bald.& Ang.in l.j.§.si quis ita.de uerbo.oblig.quòd cõmunis opi. est, quòd dicta sententia ualeat, & intelligatur condemnatoria. Item uide Ludo.in l.j.de iud.& in rubr.de arbi.& Bart.in l.fundus.uersi.ultimo.& ibi Bar.ff.de rescin. uen.qui dicit ualere.Idem tenet Bald.in l.cùm iudex in uer. no. quòd hic But. C. de sent. Vide etiam Lanfr.in tracta.de arbi. vij. parte, xl.q. & Barth. Cæp.in c.j.vij. col. de cogni. feu. Et an dicatur conditionalis, Pau.de Cast. consi.xv.in- † cip.Pro clariori. † Et per Fel. uide ad materiã in c. cùm uenerabilis.de excep.xviij.col.]

Sententia secundum consilium habendum à consultore eligendo,an ualeat. Alex.in consi.clxxxiiij.ij.parte,ad fi.

Sententia

Sententia ferenda de consilio sapientis, si feratur sine eo, non ualet. Bart. in l.j.§.plures.vij.colum.in uersic.quartò quæro. ff. de exerci. plenius per Alexand. consi.lj. iiij. parte, & in l.j. de liberis & posthumis. But. & Imo. in cap.cùm olim.de arbi. Bald. in rubr. C. de exercito.& s̄. Consilium sapientis. uersic. iiij.

120 Sententia debet cōformari cum uerbis statuti, in quo fundatur, aliàs est nulla. Bal.sing.in l.qui se dicit.ff.de iudi.

Sententia super rei uendicatione pro actore, qui probauit ius suum, id est, dominium: non tamen probauit possessionem conuenti, formatur sic: Declaramus T. dominum talis rei, & reum absoluimus. Alex. post Bart. & post glo. in l.si à te. §.j.ff.de exce.rei iudi. Sed certè non dicit hoc, si bene inspiciatur. Bald.in consi. An non probata possessione.& Bar.in l.is. qui se.de rei uen. Bald.in rubr.ff.eod.tit. in ij.col.uersi. quæro hîc. & in l.j.in j.col.in uer. conclusio prima est. C.de aliena. iud.mu.causa fac. ubi allegat gloss. in d.l.si à te.§.j. & Bald.in l.cogi. C.de peti.hæred.in ult.col. ubi etiam allegat gloss.in d.§.j.doct.in c. Raynaldus.de testa. Angel. in l. non alias.de iudi. Pet.de Sun.in l.officium.de rei uendi.& s̄.Litigans.uersi.viij.Idem in petitione hæreditatis, in qua actor probat se hæredem, sed non probat reum possidere.d.l.si à te. in gloss. & tenet Bald.in l. licet.ff. de peti. hæreditatis. & Alex.in l.j. ff. de eden.adde j̄.eod. uer.ultimo. Si uerò actor non probat dominium, sed reus sic, forma est, quòd absoluatur reus, & declaretur dominus, & res ei adiudicetur. Abb. Sic. in c. cùm causa.in ij.col.de re iudi.no. in c.ex conquestione.de resti.spo. & in l.circa.de proba. Bald. & Alex.in l. sed & si possessori.in princip.de iureiur.Ioan.de Pra.in l.Papinianus.§.sed his.de procur. Adde no.in Spec.de interro. quæ fi.in iudi.ante lit. contesta.§.ij. uersic. sed qualiter. ubi ponit multas formas sententiarū in rei uendicatione.& per Alex.in l.j.§.in operis.de ope.nun. & per Bald. & Alex.in l. fi.de fideicom.lib. & in l.cùm Papinianus. C.de sen.& in l.j. per glo.Bart.& Bal. C. uti pos. Et adde, quòd talis sententia pro actore habet executionem contra reum absolutum, qui pòst incipiat possidere.d.l.si à te.§.j. quæ est sing.secundum Bart.ibi & Alex.in l.si constante.§. fi.sol.matri. & in l.naturaliter.§.nihil.commune.de acq.posses.& j̄. Sententiæ effectus.uersi.clxvj.

Sententia debet potius ferri secundum æquitatem, quàm secundum rigorem. in Spec. de offi.omnium iudi.§. deseruit. uer.in sententia quoq;.

Sententia non est præcipitanda.eod.tit.§. postremo. uersi.secundò uidendum. & j̄.eo.uer. post duos seq.& cle.iiij.§.deniq;.& ibi Card.de re iud.

Sententia antequam proferatur, nō debet per iudicem pandi. in Spe.de excep.§.iiij.uer.quid si reus.

Sententia de quibus debeat facere mentionē.in Spec.de instr. edi.§.fi.& de sen.§.v.per totum.

Sententia cū deliberatione ferri debet.in Spe. de requi.consi. uersi.quid si est.

Sententiæ interlocutoriæ uarias formas ponit Spec. de sen. §. ut autem. per totum.

Sententia qualiter feratur, quando diuersæ sequi possunt sententiæ ex facto resultante ex libello. in Spe. de libel.conceptio.§.nunc.uer.sed cùm.

Sententia quoq; non requirit expressionem in libello necessariam.eod.tit.§.iuxta.uer.item debet.

Sententia in iuramento in litem qualiter proferatur. in Spec. de iureiuran.uersi.ut autem.in iij.parte.

Sententia cùm petitum est unum excommunicari, qualiter feratur. in Spec. de obl. & sol. §. sequitur uidere. uersic. sed quo iure.

Sententia, Condemno te ad uiginti, nisi probaueris intra mēsem soluisse, ualet. Bald.in Spe.de sen.iij.col.Alex.in l.si arbiter.ff.de arbi.

Sententia pro actore possidente nō debet ferri in iudicio reali, quando reus non est conuictus, & actor probat de dominio, & possessione sua. Casus sing.secundum doct.in c.examinata. de iud. Lud.in l.naturaliter.§.nihil commune.pen. char.de acquir.poss.& Alex.in l.si à te.§.j.de excep.rei iud.

Sententia necessaria quando sit, uel non, uide j̄. eod. per totum.

Sententia non est necessaria in priuatione, quæ fit ipso iure, uel penitùs, uel omnino: ut plenè per Alex.in l.Imperator. ff.de iure fis.

Sententia rescissiua testamenti an requiratur.j̄.Testamentum nullum.uer.xxvj.quòd sic.

Sententia in notorijs requiritur. Bart.in l.emptorem.in prin. ff. de act. emp. per c. cùm sit Romana.§.j. de appel. Baldus in l.cùm fratrem. C. de his, qui.ut indig.in iij.col.uersic.sed dubitari consueuit, nisi delictum sit graue. cap. proposuit. & ibi Philip. Franch. de appel.uide s̄.uerb. Notarij processus.uer.pen.

Sententia requiritur, quando partes litigant in contradictorio iudicio: sed quando altera pars confitetur, requiritur præceptum, & non sententia. Bal.in authen.hoc amplius.j. col.in ij.oppo.C.de fideicom.

Sententiæ duæ requiruntur in actione de dolo, una condemnatoria ad restituendum, altera ad interesse, si non restituatur. Bar.in l.arbitro.in prin.ff.de dolo. Item in actione, quòd metus causa, ad pœnam. Bar.contra glo. & ibi Alex.in l.metum.§.licet.quod metus causa. Vide Bald.in l.Imperator.& ibi Alex.de iure fisci.

Sententia non requiritur in publicatione instrumenti, uel testium examinatorum, ad perpetuam rei memoriam. Bal. in l.publicati.j.col. in fi. C. de testa.ubi dicit sufficere interlocutoriam, quòd redigantur in publicam formam.

Sententia nō requiritur in causis, in quibus de plano proceditur, ut contra repertos de nocte, uel cum armis. Bart.in l.leuia.in ij.col.in uersi. quæro, quomodo debet intelligi.ff.de accu. Lanfr.in cle.sæpe.uer.de plano.de uerb.signifi.

Sententia in bonorum possessione non requiritur, quando cōtradictor non apparet, aliàs sic. Bald.in l.j.j.col. C. de bono. posses.secundum tabu.

Sententia super desertione appellationis an requiratur. s̄.uer. Desertio.uer.xij.& xiiij.

Sententia contra confessum an requiratur. Bald. in l.j. & in l. centum.§.fi. de confes.quòd sic declarando, ut ibi per eum. & s̄.Confessus.uer.xij. quòd sic in criminalibus.in Spec.de confessionibus.§.j.uer.pen.

Sententia ad interesse contra uenditorem non cauentē de euictione, ferri debet: sed an statim mereatur executionem. gl. & Bar.in l.ex empto.§. ex empto.distinguit, de act.emp.

Sententia super incidenti ferri debet, quando exceptio incidens opponitur ad processum: secus, si opponatur ad merita causæ, nisi iudex uelit, quia tunc potest. Bar.in l.j.ij.col.in uer. quæro tertio. C.de ordi.iudi.in l.à procedente.in secunda oppo.C.de dilatio.

Sententia priuationis an requiratur, quando quis renunciauit beneficio: secus, si ex delicto uel contumacia quis priuari debeat. Inn.in c.accepta.in uer.imò plus est.de resti. spol. Bal.in Marg. uer. sententia.v. col.uide Bald.in c.j. pen.col. uer.quæro, cùm ciuiliter.quib.mo.feu.amit.

Sententia interlocutoria quibus casibus requiratur. s̄.uer. Interlocutoria.per discursum.

Sententia diffinitiua dicitur ea, per quam partes à lite recedunt, & nō quando absoluitur pars ab instantia iudicij.l.dicere.& ibi Bar. in primo no.ff.de arbi.s̄.uer. Absolutio.uer.cxix. & per Card. in clem.sæpe.§.& quia.xv.no.de uerb.signi.& per Alex.in l. iij.de iurisd.om.iudi.& consi.50.ij.parte, j.colum. Item quæ diffinit principale negotium.gloss.in cle.j. de seque.poss.l.j. ff.de re iudi.

Sententia diffinitiua dicitur duobus modis. Bartol.in l.si cum exceptione. §. hoc autem.in j.colum. in fin. in uersic. item quæro. ff. quod metus causa. & ibi Alexand. uidelicet uno modo, quòd diffiniat controuersiam: secundo, in quantum requirat libellum, litis contestationem, & similia. & Butr.in rubr.de re iudi.

Sententiæ diffinitiuæ duæ in eadem causa an ferantur.j̄.uerb. Sententiæ plures.uer.xj.

Sententia diffinitiua dicitur declaratio dominij. Bald.in addi. Spe.de sen.uersi.sententia declaratoria.el ij.

Sententia diffinitiua dicitur, quæ lata est super reductione ad arbitrium boni uiri contra laudum. Bald. in l. fin. §. sed & si quis.j.col. uersi. secundò fuit quæsitum, C. communia de leg.

de leg. Item lata super possessorio. gloss. j. Bart. & Bald. in l. post sententiam. in ij. col. uer. quæro, an sententia. C. de sen. l. j. in uer. quæro, utrum sententia. C. si de mo. pos. & Bald. in l. j. in ij. col. in prin. ff. de iur. om. iud. Quod est uerum, quando principaliter agitur de possessorio: ut in casu l. si quis in tantam. C. unde ui. probatur in c. j. de re iudi. Sic debet intelligi d. glo. & dictum Bart. in d. l. j. & in l. post. & in c. accedens. ut lite non contest. Secus, si accessoriè ad petitorium: quia dicitur interlocutoria. gloss. in cle. j. Puto quòd uoluerit allegare in uer. diffinitiua, quæ non dicit hoc. de sequest. pos. & fru. & sic debet intelligi c. consultationibus. & c. cùm dilectus. de ord. cog. Vide in c. cùm uenissent. de Insti. Inno. in j. col. & But. in d. c. fi. & Bart. in l. ij. in ij. col. in uer. quæro. quæ est ratio. ff. de app. reci. & per Pau. de Cast. consi. ij. incip. Causa, quæ uertit. & per Car. in cle. j. ij. opp. de sequest. pos. & per Alex. in d. l. ij. & Moderni in rub. de re iud. Addo de hoc, quòd sententia super possessorio lata sit diffinitiua. not. per Modern. in rub. ff. de re iudi.

† Setẽtia diffinitiua probari potest per testes. Ita do. de Rota, deci. ccccix. in nouis.]

Sententia diffinitiua dicitur etiam pronuncia de mittendo in possessionem. gloss. & doct. in l. j. ff. de iurisdict. om. iud. Quod uerum, si ex secundo decreto, aliàs contrà. per gloss. in l. præsenti. de his, qui ad eccle. confu. Vide omnino Alex. in d. l. j.

Sententia diffinitiua esse potest, etiam super possessorio. not. Card. in cle. j. de seq. pos.

Sententia absolutoria, quia actor non probauit, dicitur diffinitiua. s. uerb. Absolutio.

Sententia de exequendo an dicatur diffinitiua. Ang. in l. quinta. de uerb. oblig.

10 Sententia diffinitiua, succedens loco banni, non transit ad hæredem, & est ad instar interlocutoriæ, nisi sit facta executio. Bal. in l. pen. x. col. in uer. quæro, dictum est superius. C. de condi. inser.

Sententia diffinitiua uenit appellatione sententiæ. s. uer. Sententia. el j. uer. xxj. Neq; fertur in processu summario. Ang. in l. iij. de iurisd. om. iud. & ibi Pau. de Castr. & ibi Alex. ubi infert ad statutum de diffinitiua, ut non habeat locum in illa. Et ꝙ iudex non teneatur sedere in sententia super causa summaria, uide omnino per Alex. consi. l. ij. parte, in j. col. & in pe. col. ubi dicit, quòd statutum de sententia habet locũ in interlocutoria, quando subest eadem, uel maior ratio, uel † in materia indifferenti. † Et per Fel. in rub. ex. de senten. & re iud.]

Sententia diffinitiua dicitur de cõseruando indemnem, & ualet etiam incerta. Bald. in addi. Spe. de sen. uer. sententia conseruationis.

Sententia declaratoria alterius non liquidè uidetur diffinitiua, si petita sit executio per libellum, non si de plano per iudicis officium. Bald. in addi. Spec. de sententia. uer. sententia declaratoria. el j.

Sententia imponens silentium dicitur diffinitiua. Bald. in addi. Spec. de senten. uer. impositio. Et per Fel. in rub. ex. de re iud. in pen. col.

Sententiæ diffinitiuæ materiam supple s. in uer. præcedenti. & j. per totum.

Sententia interlocutoria. De ea uide plenè s. uer. Interlocutoria. per totum. & j. per discursum.

Sententia præsumitur iusta, nisi cõtrarium probetur. l. Herennius. §. Caia. de euictio. l. Beblius. de pac. dota. l. ab ea. de proba. But. in c. sicut. pen. charta, de elect. c. bonæ. el j. & ibi Innoc. in pe. col. in gloss. in uersi. præsumitur. & doct. eod. tit. c. cùm inter. & c. consanguinei. & c. sicut. de re iud. Ioan. And. & doct. in c. in præsentia. de renuncia. Innoc. in c. quoniam contra, in ult. colu. in gloss. in uer. processu. & ibi per Anto. de But. & Lanfran. de proba. & Innoc. in c. quia plerique. in j. col. de immu. eccle. Ioan. de Imo. in l. ex hac. de dona. & in l. iiij. §. condemnatum. de re iud. Bartol. in l. acta. & Angel. in l. de unoquoque. ubi Ioan. de Imo. & l. si cùm nulla. per Ioan. de Imo. de re iud. & s. uerb. Præsumitur. uer. iiij. Fran. de Capi. list. in authen. si quis. de eden. Quod uerum, nisi sit appellatum. Compost. in d. c. in præsentia. Ioan. And. in d. c. in præsentia. Addo Inn. in d. c. bonę. in d. gl. in uerbo, præsumit. dũ dicit præsumi pro sententia, quæ transiuit in rem iudicatã. & Sicu. in c. causam, quæ. de re iudica. in ij. col. ad fi. Sed in c. causam, quæ. in d. ij. col. ad fi. & ibi doct. & do. Balio. de Perusi. dicit, quòd imò pro ea præsumitur, nisi iustificetur in causa appellationis. & j. eod. uer. ibi: item nisi appellatione, &c. Adde Panor. in c. cùm inter. in iij. col. uer. no. ultimò. de re iudi. ubi inquit, quòd sententia postquã transiuit in rem iudicatã, præsumitur quòd fuerit ritè & rectè lata. Item uerum, nisi in sententia excommunicationis, pro qua non prę sumitur. Inno. & Abb. in c. quoniam contra. in ult. col. in gl. in uer. processu. de proba. & Bald. in Marg. uer. Sententia v. col. Quod uerum, si ab ea est appellatum. glo. in d. c. dilectis. in uerbo, suspendendum. de appel. & secundum Innoc. in c. bonæ. el j. in pen. col. in uerbo, præsumitur. de elect. Sed do. Phi. no. text. & glo. in d. c. dilectis. in uerbo, suspendendum. ꝙ prę sumatur pro ea. & glo. in c. ad reprimendam. in uerbo, suspendatur. de offic. ordi. & Alex. contrà in §. duo fratres. xj. col. de uerb. oblig. sed nec pro processu excõmunicationis præsumitur, nisi quatenus constet. s. uerb. Præsumitur. uersi. xxxiiij. Item uerum, nisi in sententia, quæ non transiuit in rem iudicatam. glo. in d. c. quoniam contra. in uer. prę sumitur. & in d. c. in præsentia. per Ioan. And. & Inno. in d. c. bonæ. el j. in penul. col. in glo. in uerbo, præsumitur. Spec. de prola. sen. §. ut autem. uersi. & nota secundum quosdam. & §. fi. uersi. in summa. de instru. edit. §. restat. uer. in summa. ubi uide. & per Pau. de Cast. consi. iij. ubi plenius. Pro sententia uerò, quę transiuit in rem iudicatam, prę sumitur certitudo & rectitudo, ut sententia sufficiat, etiãsi acta nõ producantur. not. in c. cùm inter. & ibi doct. & Panor. in iij. col. uersi. nota ultimò. de re iudi. Abb. Sicu. in c. sicut. in ij. col. in uersi. ex his uerbis. eod. tit. ubi dicit pro ea præsumi, etiam quo ad iurisdictionẽ iudicis, si lata est parte præsente, & nõ reclamante. Inno. in d. c. bonæ. el j. in d. glo. in uer. præsumitur. Bened. Capra, in d. c. cùm inter. Quod uerũ, etiamsi sententia probeĩ per testes, nisi cõtra probetur, secundũ Sicu. in d. c. sicut. in j. col. in uersic. ex his uerbis. & omnino uide Rot. in decisi. ccciiij. si petatur. in nouis. & melius per Alex. consi. xxij. ij. parte. Item uerum, quòd pro ea præsumitur, quæ transiuit in rem iudicatam, etiamsi pendeat appellatio ab executione. Bald. in l. j. ij. col. in uersi. interdum pendente iudicio. C. de prohi. seque. pecu. Item uerũ, si pars sciuit, & de nullitate non dixit. Sicu. in d. c. quoniam contra. in xj. col. super gloss. ultima. per d. c. cùm inter. & Lud. Pon. in l. sciendum. de uerb. oblig. Item nisi appellatione pendente, quia pro sententia non præsumitur, nisi iustificetur. glo. in uersi. locupletem. & Bal. in l. j. in j. col. in uer. quarti dicunt. C. si aduer. credi. Bald. in l. si præses. in j. q. C. quomodo & quando iud. ubi loquitur in decreto. Contrariũ no. in c. causam, quæ. de re iud. & Alex. plenè, in l. sciendũ. de uer. oblig. & s. eo. circa prin. & contrarium no. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appel. & ibi doct. & Bart. quòd appellans succumbit, nisi probet appellationem iustam, quasi pro sententia prę sumatur. & s. uer. Appellãs. uer. vj. & xij. & uer. lxxxvij. & lxxxix. & tenet Spe. de expen. §. nunc uidendum. uersi. quid de appellato. quod etiamsi est appellatum, pro sententia præsumitur. Alex. contrà in d. §. Caia. & j. uerb. Appellationis effectus. per Alex. in l. sciendum. de uer. oblig. & in l. qui Romę. §. duo fratres. xj. col. eod. tit. quòd appellanti non incumbit onus ꝓbandi de iniquitate sentẽtię. † Et adde Fel. in c. quoniam contra. de proba. in col. xj.] Item præsumitur pro sententia in causa matrimoniali, licet in rẽ iudicatam non transeat, nisi probetur cõtrarium. c. consanguinei. & ibi doct. & Host. de re iudi. Vnde secundum Io. And. ibi, probare debet iniustam eam is, qui allegat. Item nisi pro sententia delegati, pro qua non præsumitur, nisi cõstet de eius iurisdictione, nisi lata sit partibus præsentibus, & non reclamantibus. Inn. in c. cùm in iure. in gl. in uerbo, de mandato. & ibi But. de offi. deleg. Inno. in c. innotuit. de eo, qui furt. ord. susce. & tenet Abb. in d. c. sicut. Item nisi quo ad acta, licet quo ad æquitatẽ præsumatur. Inn. in d. c. cùm in iure. in gl. in uersi. de mandato. & in d. c. quoniã contra. in ult. col. in gl. in uerbo, processu. sed etiam quo ad acta prę sumitur pro ea lata, parte præsente,

præſente, & non contradicente, licet de actis non conſtet, ſecundum Innoc. in dicto c. quoniam contra. in d. gloſſ. in uerſi. proceſſu. & Bald. in Marga. uerb. Sententia. v. colum. Item pro ſententia antiqua præſumitur, etiam quo ad acta, licet non conſtet de eis. Innoc. in c. cùm in iure. in gloſſ. in uerbo, de mandato. Bart. in l. admonendi. xij. col. in uerſic. quæro quid ſi reperiuntur. de iureiuran. Bald. in l. emancipatione. in uerſi. ulterius quæro. C. de fide inſtru. Pau. conſi. iij. & Inſti. de fideiuſ. §. fi. & Sicu. in c. cùm inter. in iij. col. in uerſi. nota ultimò. de re iudi. & Inno. in c. bonę. de elect. & ſ. Dicitur autem ſententia antiqua poſt biennium. Hoſt. in d. c. cùm inter. & Bald. in c. j. iiij. col. in uerſi. quæro, ſi apparet. de mil. uaſal. qui contu. eſt. ubi allegat Ioan. Andr. in cap. in præſentia. de renun. in Nouella. & Abb. in c. quoniam contra. xiij. de proba. & Bald. in l. j. quando prouo. non eſt neceſ. & Alexan. in l. illud. quando appel. ſit. ubi dicit tunc poſſe peti executionem ſententiæ, etiam non productis actis. Addo do. Iaſon. May. in ſua aurea repetitio. l. admonendi. in clxxiij. col. ff. de iureiur. Idem ſi eſt confirmata ſententia per papam: quia pro ea, pręſumitur, etiam quo ad acta. Ioan. de Imo. in c. ea, quæ. de re iudi. Item præſumitur pro interlocutoria, & pro arbitrio iudicantis. Bald. in authen. ſi quis. C. de teſtibus. credo quòd fortè uoluit allegare. in ij. col. ſed nihil facit ad propoſitum. Item pro laudo. ſ. uerb. Laudum. uerſi. xiiij. Item pro ſententia iudicis dati de conſenſu partium, præſumitur efficacius. Sicu. in d. c. cauſam, quæ. in ult. no. de re iudi. Item ſi tranſiuit in rem iudicatam, facit ius inter partes, quod non eſt intra tempora appellandi. d. c. cùm inter. & ibi doct. & eſt præciſè executioni mandata. ĩ. uerb. Sententiæ executio. uer. xij. & in uerſi. xiij. Item non præſumitur pro ſententia iudicis incompetentis. Bal. & Alex. in l. cùm ſeruus. de condi. ob cauſam. in fi. Item præſumitur pro ea. etiamſi cõtra eam ſit petita reſtitutio, uel nullitas. ſ. Appellationis effectus. uerſi. xxxiiij.

* Sententiam iuſtam & rectam præſumi, tradit etiam Ioan. Cephal. conſi. cclxiiij. nume. 17. uol. ij. adducit. tex. in l. iij. ff. de minori. in l. quoties. ff. de reb. dubi. Æmilius Maria Manoleſſus.

Sententia an præſumatur ſolenniter lata doct. & Ioan. de Por. in l. ſciendum. de uerb. oblig. Bart. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. in j. col. ff. de offi. procon. & lega. Cy. in l. emancipatione. C. de fide inſtr. Bal. in Marg. uer. Sententia. iiij. col. & ĩ. eod. uer. vj. & ſ. eod. uer. j.

Sententia præſumitur lata ex cauſa leuiori, non infamatoria, quando ex pluribus cauſis ferri potuit. gloſſ. ſing. in l. hæc enim. de ſuſpec. tuto.

Sententia præſumitur lata cauſa cognita, ſi lata eſt poſt litem conteſtatam. Bart. in l. prolatam. iij. col. uerſi. quæro, iuxta prædicta. C. de ſenten. ubi uide.

Sententia præſumitur lata contra abſentem ex contumacia. ĩ. uerb. Sententia contra abſentem. uerſi. xix.

Sententia præſentibus partibus, & non contradicentibus lata, præſumitur ſolennis, prout in ea dicitur, lite conteſtata, examinatis teſtibus, &c. doct. & Bart. in l. j. uer. ulterius not. & ibidem per Pet. de Sun. C. de rela. Ang. in authen. ut ſpon. larg. §. & hoc inſuper. Bald. in Marg. uerſi. Sententia. v. col. & in addi. Spec. de appel. uer. & quando. & ſ. eod. uer. ij. & ſ. uer. Clauſula ſententiarũ. uer. uiſo libello. Inno. in c. quoniam contra. in ult. col. in glo. in uerbo, proceſſu. de proba. Bart. in l. fi. ff. quando app. ſit. & in l. cùm oſtendimus. §. fin. de fideiuſ. tuto. ſed nihil ad propoſitum: ſolùm dicit, quòd ſi quis fuit accuſatus, & unus eſt præſens, & ſcribit pro fideiuſſore, nec contradicit, quod obligatur.

Sententia in cauſa reductionis præſumitur lata, probando ex eo quòd petens reductionem nõ probauerit. Raph. & Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de uerb. oblig.

Sententia pręſumitur lata abſolutoria, quia non ſit probatum. Bart. in l. duobus. §. à fideiuſſore. de iureiuran. Addo Bart. in l. ſi quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iudi. & in l. Iulianus uerum debitorem. ff. de condi. indeb. & in l. j. §. hoc relatiuum. ff. ui bo. raptorum.

Sententia præſumitur habere executionem paratam. Bald. in l. j. j. q. C. de execu. rei iudi.

10 Sententia præſumitur ſcripta talis, qualis eſt lecta. Bal. in l. fi. C. de re iudi. in iij. col. uer. quæro, qualiter. & ſuprà in uer. Sententia qualiter. uerſic. xciiij. Et Bal. in c. quæcunque. de Publiciana.

Sententiæ præſumptio quantum operetur. Bald. in l. conſtitutiones. C. de appellationibus.

Sententia an præſumatur lata præſentibus partib. Bal. in addi. Spe. de ſen. uerſi. ubi apparet, quòd ſic. Item,

Sententia præſumitur lata contra præſentem, uel legitimè citatum, ſi non eſt appellatum. in Spec. de prola. ſenten. §. ut autem. uer. & no. & ibi Ioan. And. in addi. & Sic. in c. tenor. in iij. col. in fi. uer. extra glo. quæritur. de re iudi.

Sententia confirmata præſumitur iuſta & ſolennis. infrà uerbo, Sententia confirmatur. uerſi. pen. Idem in confirmante. ibidem.

Sententia quomodo probetur per teſtes. ĩ. Teſtes deponunt. uerſic. xxxj.

Sententia præſumitur lata ex cauſa, de qua patet in actis. glo. fi. in c. ſi confirmationem. de elect. in vj. Alex. in l. ij. in princ. qđ quiſq; iur. per l. hoc enim. in prin. de ſuſpec. tut. & Alex. in l. creditore. in prin. de in litem iuran. no. in l. ſi quis ad exhibendum. de excep. rei iudi. & ibi Alex. Adde Bal. in l. ij. de manu. uind. ſed abſolutoria, ex qua cauſa lata præſumitur. ſ. uerb. Abſolutoria.

Sententia licet habeat per ſe præſumptionem, tamen poteſt dominus probare dolum, uel culpã procuratoris, pro quo lata eſt. Bal. in l. inuitus. C. de procu. & Alex. in l. Herennius. §. Caia. de euictio.

Sententia ſine libello uel eius tenore, ualet, etiamſi de uſu debeat inſeri. ſ. uerb. Sententia qualiter. uerſi. xlj.

Sententia ualet, etiam quo ad unum non nominatum in libello abſolutum. Sal. & Frane. de Are. in conſi. An ſententia ſit nulla, &c.

Sententia principis ſine libello ualet. Ioan. de Imo. in c. cùm ueniſſent. de inſti. & in Spec. de lit. conteſt. §. j. uer. pen. ubi dicit, quòd

Sententia ſine libello, etiam de conſenſu partium ferri non poteſt. Hoſtien. & Ioan. And. in c. j. de lib. obla. per glo. in c. fi. de re iudi. Alex. in l. ius publicum. de pact.

Sententia ſine libello ferri non poteſt, niſi à papa. per Spec. de lib. concep. §. nunc uidendum. uerſi. xxij.

Sententia diffinitiua in cauſa ferri poteſt, licet libellus non offeratur. glo. in l. ſi quis. in uerbo, finiatur. C. finium regund.

Sententia ſuper libello iepto, uel calumnioſo, non emendato, eſt nulla ipſo iure. Bart. & Bald. in l. edita. xij. col. C. de eden. c. cùm dilecti. de emp. & uend. & ibi Abb. & probatur in l. fin. uerſi. nihil agit. de liberis & poſthu. & in l. niſi. uer. nihil conſumitur. de tu. & ratio. di. & ibi Bal. not. in l. licet. de procur. & in l. fideiuſſor. uerſi. fruſtrà. de nego. geſt. Bald. in l. actori. ad fi. uer. quæro, nunquid. C. de iureiur. ubi etiã dicit, quòd non parit actionem in factum. & ſ. uer. Proceſſus. uer. xxij. & in l. ex hoc iure. de iuſt. & iur. & Ant. de But. in c. examinata. de iud. & gloſſ. no. Inſt. de obli. in prin. Cy. in l. j. C. ut quæ deſunt aduo. & Bald. in l. ex hoc iure. de iuſti. & iure. & in l. fi. eod. tit. quod fallit, quando in cauſa non requirebatur libellus, & tamen fuit productus ineptus, quia talis non uitiat, ſecundum Alex. in l. uinũ. ad fi. ff. ſi cer. pet. poſt glo. ibi.

† Vide Fel. in c. cùm ordinem. de reſcrip.]

Sentẽtia lata ſuper inepto libello pro actore debet caſſari per iudicem appellationis. Bald. in l. ij. x. col. in xiiij. q. C. de reſcin. uen. per c. cùm dilecti. de emptio. & uen.

Sententia ſuper libello nullo quandoq; ualet. Bal. in l. fin. in j. col. in uer. item quæro. C. de fideicom. liber.

Sententia ſuper libello tacitè inepto, ualet. Bald. in l. certa. C. quando prouo. non eſt neceſ. per l. poſthumus. in princ. ſecundum Alex. ibi poſt Bar. ff. de inoff. teſt.

Sententia ſuper inepto libello ferri non poteſt, etiamſi apta probatio ſuffragetur. in Spec. de of. iud. §. deſeruit. uer. quid ſi libellus. & Bald. in l. ij. x. colu. in xiiij. q. C. de reſcin. uen. Quod uerum, etiamſi pars non opponat ineptitudinem. Bal. in l. edita. xij. col. de eden.

Sententia ſuper libello inepto reſpuendo eſt interlocutoria. ſ. uerb. Interlocutoria. el j. uer. xv.

Sententia contra contumacem super inepto libello non ualet. Bald. in addi. Spe. uer. de consue. in tit. de accusatore. & in l. certi condictio. si cer. pet. & Alex. in l. absentem. de pœnis. Sed Alex. in l. senatus. de iure fisci. dicit ualere sententiam super libello inepto: quia in criminalibus non requiritur libellus, uel conclusio eius.

Sententia super libello continente expressum iuris errorem, an ualeat. Bald. in l. ij. in prin. C. de re iud. quòd non

Sententia super libello inepto, & iuri contrario, est nulla, sicut si libellus est præter legem, non si contra legem. Bald. in addi. Spe. de sen. uer. quòd si libellus.

Sententiæ super inepto libello latæ materiam supple s̄. uerb. Libellus ineptus. per totum.

Sententia super inepto libello debet continere causam ineptitudinis. j̄. uer. Sententia cū causa. uer. vij. post medium. ibi, item nisi sententia feratur super libello inepto. Dic quòd in casibus, in quibus non potest fieri missio ex primo decreto: ut si peto me liberari ab obligatione, uel in causa liberali, uel status, potest perueniri ad sententiam lite nō contestata cōtra contumacem. Bal. in l. j. in fi. C. de testa. & ibi Salic. & omnino Alexan. in l. si finita. §. Iulianus. uersi. causa. de dam. infecto.

Sententia sine litis contestatione quibus casibus ualeat. uide s̄. uerb. Litis contestatio in quibus causis. uersic. iij. iiij. vj. cum vij. seq. xv. & seq. & per discursum.

Sententia sine citatione partis, cuius interest, ferri non debet, aliàs est nulla. l. de unoquoq;. de re iud. l. nam ita diuus. de adop. Innoc. in c. dudum. el ij. in ij. col. in gloss. in uer. partibus. de elect. & plenius in clem. ij. §. deniq;. per Card. in j. opp. de re iud. ubi ponit, an sit nulla, uel rescindenda per appellationem, nisi præcesserit monitio iudicis. suprà, uerb. Monitio. uersi. x. Item nisi per papam contrà tenentem terras ecclesiæ, secundum Bald. in prælud. feu. xij. colum. in j. diuisione feudorum, in uer. potest etiam papa. Reliquos casus supple suprà uerb. Citatio requiritur. & uerb. Citatio ad sententiam. per totum. & s̄. uerbo, Interlocutoria quando ualeat. per discursum.

Sententia contra non legitimè citatum est nulla. Rota in deci. cccccxxix. sed pone. in nouis. etiam in causa matrimoniali. Host. Ioan. And. in c. tenor. de re iudi. Quod uerū, nisi pars citata nulliter sit præsens, & comparuit. glo. & Alex. in l. j. ff. de fer. & in consi. cxxiij. ij. parte, quia citatio non ualidatur per comparitionem.

Sententia sine citatione ualet contra appellantem ante diffinitiuam post litem contestatam, scilicet ab interlocutoria. not. in clem. j. & ibi Card. in iiij. not. & in ij. oppo. de dolo & contu. in c. eum qui. eod. titu. in vj. & plenius in d. clem. iiij. oppo. & s̄. Appellatio ab interlocutoria. & uerb. Appellans.

Sententia ualet in captum extra territoriū. Bal. in l. pe. xv. col. C. de excep. rei iud. & Alex. in l. si. ff. de iur. om. iudi.

Sententia contra actorem est nulla, si citatio rei fuit nulla. Bal. in l. properandum. §. & si quidem. C. de iud. & Alex. in l. accusaturus. de adulterijs.

Sententia sine citatione speciali an & quando ualeat, præcedente citatione generali ad causam. s̄. Citatio generalis. uersi. iij. ubi plenè. & omnino per Alex. in l. statuliberos. §. Stichus. de statuliber.

Sententia per principem ferri debet parte citata. arg. l. fin. secundum Rapha. post Bald. C. de legi. & And. Barba. consi. Scripsit, & c. xiiij. col. post consi. Alexan. ciij. iiij. parte, & j̄. Sententia principis.

Sententia contra tutorem dilapidatorem bonorum pupilli, etiam non citatum, ferri potest, sicut etiam contra prælatū dilapidantem bona ecclesiæ. c. ueritatis. de dolo & contu. l. ij. C. ubi de cri. agi opor. Inn. in c. cùm ex officij. de præscri. Caue, quia licet ibi ad finem aliquid dicat de sententia, tamen nihil facit ad propositum istud. Ludo. in sing. uer. sententia diffinitiua. & l. non solùm. §. fin. & ibi Bartol. ff. de procur.

Sententia contra absentem non citatum ferri non potest. l. furioso. & l. quæsitum. de re iud. per Bart. in l. ij. C. quomodo & quando iudex. ubi etiam Bald. nisi in casu l. quamuis. C. de adulte. & j̄. Itē nisi in causa suspecti tutoris ciuiliter mota, scilicet ad remotionem. s̄. prox. uer. & no. in auth. si omnes. si ut se ab hęre. absti. Addo de hoc, an & qñ sentētia possit ferri absente parte, no. in l. & post. in gl. ij. iij. & iiij. & in l. si prętor. in glo. j. ff. de iud. & no. in l. properandū. in §. si quidem. & in §. fin autem reus. glo. in uerbo, contradictionem. C. de iu. & ibi Cy. in iij. q. glo. in uerbo, quod locum. C. quomodo & quando iudex. cum simili. Addo etiam unum, q.

10 Sententia non requirit citationem, quando statutus esset terminus, in quo deberet ferri. Ita Bald. in c. j. §. sancimus. quo temp. miles. & in auth. ei, qui. C. de temp. app. & Pau. de Cast. in l. admonendi. ff. de iureiur.

Sententia contra pupillum dominum instantiæ non citatum an ualeat citato tutore. s̄. uer. Citatio minoris. uer. pen.

Sententia absolutoria ab excommunicatione ualet, etiam sine citatione. s̄. uer. Citatio requiritur. uer. cxxj. Addo s̄. in uer. Absolutio. uer. xxxj. & uer. lxxxiij.

Sententia contra accusatorem absolutoria accusati, non citato procuratore fisci, an ualeat. suprà, uerb. Accusatus. uersi. viij. & s̄. Procurator fisci. uersi. iij. Item ualet, non citato etiā in sententia in causa appellationis. Bart. & Alex. in l. j. §. fin. ad Turpi.

Sententia lata alia die, quàm pro qua fuit acta citatio, non ualet. s̄. uerb. Sententia quando. uer. xviij.

Sententia an noceat tertio non citato, j̄. uerb. Sententiæ effectus. uersi. xvij.

Sententia lata contra absentem citatum super iudicio agitato cum procuratore, non ualet. Bart. in l. furioso, in j. col. uersi. quæro extrà gloss. de re iudi. & in l. mutari. ad fin. ff. de procura. & in l. j. in ij. col. in uer. modò procedo. C. de sen. Bald. in l. procuratoribus. uersic. sed hìc quæritur. C. de procu. & in l. si quando. in pen. col. in uersi. septimò quæro. C. de test. Addo etiam, quòd dixit eleganter Bald. in l. nihil. C. de procur. ex quo habebis limitationem ad l. j. C. de sent. uide glo. & Bart. in d. l. nihil.

Sententia contra regem non ualet, nisi citato eius filio pro interesse suo, qui habet ius in regno. Old. consi. xciiij. quod incipit, Magister ordinis.

Sententia contra dominum, & procuratorem absentes citatos, ualet. Bald. in d. l. procuratoribus. C. de procur.

Sententia contra citatum per edicta non ualet, s̄. Citatio per edictum. uersi. vj.

20 Sententia in notorijs ferri potest sine citatione partis, secundum Inn. in c. quanto. de transla. præla. & Bal. in Marg. uerb. Monitio. uersi. iij. & uerb. Sententia. vj. col. & in addi. Spec. de noto. cri. uer. in notorijs. & s̄. uerb. Notorij processus. uer. v. & uerb. Citatio requiritur. uer. lix. & per Inno. in c. tua. in j. col. super gloss. in uerb. Notorium. de cohabi. cleri. & mulie. Ioan. And. in c. ad nostram. el ij. de iureiur. & in c. cùm sit Romana. de appel. & Pet. de Sun. in l. ciues. de appel. Sed Bald. contrà in l. cùm fratrem. in fi. col. in princ. uer. dubitari consueuit. C. de his, qui. ut indig. & j̄. eodem uersi. xxij. & xxix.

Sententia contra accusatum præsentem, accusatore non citato, ualet. l. quamuis. la j. C. de adul. Bald. in l. ea, quæ. in ij. col. in fin. in uersi. quæro, nunquid in causa. C. quomodo & quando iu. & Bald. in addi. Spe. de accu. uer. etiam absente. Sed Bart. contra in l. properandum. §. fin autem reus. & ibi Bald. C. de iudi. quod non ualet pro absente non contumace: imò non ualet etiam pro absente non citato legitimè: in glo. in d. l. ea, quæ. in uerbo, per contumaciam. & ibi doct. & Barto. in l. furioso. & in l. quæsitum. de re iud. sed pro absente citato solenniter sic. d. l. properandum. §. j. & l. & post edictum. de iud. Per principem uerò ferri potest pro absente, non citato. Bald. in l. ne causas. in uersi. fuit antiquitùs q. C. de appel. Quod uerum, si est lata contra subditum, aliàs non. cle. pastoralis. de re iud. Sed Bald. contrà in l. j. in j. col. in fi. in uer. sed hìc quæritur, quomodo & quando iudex. & in l. si imperialis. paulo post prin. in uer. est & aliud speciale. C. de legi. Vide Ang. in l. omnium. C. de testi. & Lud. in l. j. ff. de arbit. facit gloss. in l. is, qui Reipubli. in uersi. passurus. ff. ex quibus cau. maior. Quid autem in sententia arbitri. infrà uerbo, Sententia arbitri. Caue, quia ibi nihil de hoc:

Ideo

Ideo addo s̄.in uer. Arbiter. uersi. xxxix. quòd sic, nisi in casu uer. ibidem. lxxv. & lxxxij. Addo etiam, quòd in sententia arbitratoris non requiritur citatio. s̄. Arbitrator. uers. iiij. Vide j̄. Sententia absentibus. uer. xliij. ubi sententia arbitratoris non potest ferri absentibus partibus.

Sententia contra absentem non legitimè citatum ferri non potest, sicut nec contra non citatum. Bal. in d. l. cùm fratrem. in ult. col. in prin. in uer. dubitari consueuit. C. de his, qui. ut indi. ubi dicit uerum, etiam super notorio. & s̄. eod. uersi. xx. Innoc. in cap. præsenti. in gl. in uer. impunè. de rescript. in c. querelam. circa fi. de proc. Bal. in Marg. Citatio. uersi. j.

Sententia arbitri sine citatione an ualeat. j̄. Sententia arbitri.

Sententia post diem citationis, & sequentem, ferri non potest contra contumacem, sine noua citatione. Anton. de Butr. & doct. in c. cùm dilecti. de dolo & contuma. & Bart. in l. fi. §. fi. quod ui, aut clàm. & in l. aut qui aliter. §. j. eo. tit. Bal. in l. j. iij. col. C. quando prouoc. & Alexand. in l. si finita. §. Iulianus. v. char. in fi. de dam. infect. contra Bald. in l. cùm non ex eo die. & ibi per Salic. C. quando prouoca. ubi Bald. dicit sic consuluisse.

Sententia contra dominum citatum ualet, si procurator citandus non fuit repertus. Bal. in l. j. in j. col. magna, in fin. in uer. sed pone. C. de sent. Bal. in l. liberto. §. fi. de neg. gest.

Sententia super appellatione admittenda, uel reijcienda, an ualeat, parte non citata. Bal. in Mar. uer. Cognitio. uer. antepe.

Sententia contra præsentem non citatum, uel non monitum, ualet. Sicul. in c. tenor. in ult. col. uer. an autem in sententia. de re iud. Io. And. in addi. Specul. de prola. sent. §. ut autem. uersi. & no. in c. fi. de elect. in vj. Bart. in l. j. ff. de in ius uocan. Bal. in auth. si omnes. in ij. quæst. ibidem Bart. in j. oppo. C. si ut se ab hære. absti. Bald. in l. ij. in uer. quarto, quòd hîc iudex. C. quomodo & quando iudex. & s̄. Citatio de quibus. uersic. xxvj. cum ibi additis post authorē. Addo Bart. in rub. C. de in ius uoc. & ibidem do. Alex. Imol. in ij. col. uer. quæritur hîc Bart. cum multis concord. ibi per eum signatis. Addo etiam Angel. Imol. & dom. Alexan. in l. de unoquoq;. ff. de re iud.

Sententia in notorijs sine citatione est nulla. Innoc. in d. c. tua. in j. col. in glo. in uer. notorium. de coha. cle. & s̄. eo. uer. xx. nisi liquidum esset, reum nō habere defensionem, quia tunc ualet etiam contra non citatum. gl. sing. in uerbo, licet absenti. & Sicul. in c. cùm olim. in viij. col. in prin. uer. nota singulariter hîc. de re iud. Secundò, nisi notoriè iniustè quis teneat occupata bona ecclesię Romanę. Sicu. post Host. ibidem. in d. viij. col. & Bald. in prælud. feu. xij. col. uer. etiam papa. Tertiò, nisi feratur per papā super notorijs. But. in d. c. olim. sed Imol. & Sicul. ibi in d. viij. col. contra. Quartò, quando retractaretur sententia lata super notorijs, parte non citata. But. ibidem. Item nisi sententia feratur cōtra deprehensum in notorio crimine, quia citatio non requiritur. aliàs secus. s̄. uer. Notorij processus. uer. v.

Sententia utraq; parte præsente, & non præcedente citatione, ualet. Bal. in Marg. Citatio. uer. ix. gl. & doct. & Raph. in l. properandum. §. sin autem alterutra. in gl. j. C. de iud.

50 Sententia expensarum sine citatione quando ferri possit. s̄. uer. Expensarum condemnatio. uer. vij.

Sententia excommunicationis sine citatione an ualeat. j̄. Sententia absolutoria pro excommunicato. uer. j.

Sententia sine citatione ex pacto remissa an ualeat. in Spec. de citatio. §. iij. uer. sed pone.

Sententia cōtra non citatum peremptoriè, an ualeat in d. §. iij. uer. quid si lata. & s̄. uerb. Citatio peremptoria. uer. ij. & xij. † uer. xxviij. quòd non. † Et uide do. Alex. Imol. in consil. cxx. in ij. col. in ij. parte.]

Sententia sine citatione quando ferri possit, uel non, supple j̄. proximè. per discursum.

Sententia absentibus partibus an & quando ualeat, uel non, uide j̄. eod. & supple s̄. proximo uer. quod de interlocutoria. s̄. uer. Interlocutoria quando. per discursum.

Sententia contra absentem in criminalibus, lite non contestata, an ualeat: s̄. uer. Litis contestatio in quibus. uer. xxxj.

Sententia utraq; parte absente lata, est nulla. gl. in l. properandum. §. sin autē alterutra. in gl. j. C. de iudi. Raph. Ful. in rub. C. quomodo & quando iud. nisi cùm ex officio iudicis proceditur. j̄. eo. uer. xxxvj.

Sententia contra procuratorem absentem creatum, nondum præsentato sibi mandato, licet aliter fuerit certioratus, non nocet domino. j̄. uer. Sententiæ effectus. uer. lij.

Sententia contra absentem ferri potest, si pars præsens petat, aliter non. Bald. in d. l. properandū. §. & si quidem. in ij. col. tertia oppo.

Sententia cōtra absentem non facit ius, quo ad tertium: j̄. Sententiæ effectus. uer. xiiij. cxxiiij.

Sentētia pro infirmo absente lata an ualeat. Bar. in l. ij. §. si quis in iudicio. uersic. quid si infirmatur. ff. si quis cau. post. Cy. in l. j. C. de rest. mil. Adde Bart. in l. quæsitum. ff. de re iud. quod non.

Sententia contra infirmum absentem, uel aliter impeditum, lata, est nulla, si iudex sciuit impedimentum. aliàs ualet, sed datur restitutio. c. tenor. & ibi doct. de re iud. not. in l. si prætor. §. Marcellus. de iudic. & ibi Bart. & doct. in l. quæsitum. de re iud. ubi per Bar. qui tenet idē in l. ea, quæ. in ult. quæst. C. quomodo & quando iud. & in l. cùm non. eo. tit. & in l. liberto. §. fi. in ij. no. ff. de neg. gest. ubi dicit uerum, si causa impedimenti est probata: aliàs non. Quod etiam tenetur in d. l. quæsitum. per l. ij. §. si quis. & ibi Bar. ad fi. & Paul. de Cast. ff. si quis cau. Nec sufficit sola allegatio. ut sententia impediatur. Bart. in d. l. liberto. in §. fi. in secundo not. Quod uerum, etiamsi appellatum à non admissis probationibus de absentia, si de notorio probetur coram iudice appellationis: in Spec. de noto. cri. in prin. uer. quid si auditis, & habui de facto apud Cesenam. Adde s̄. Carceratus. uer. lxviij. & seq. & uer. lxxj.

Sententia ex officio iudicis ferri potest accusatore absente, si se absentauit post conclusum in causa, & reus sit conuictus probationibus: sed si antè, & tunc ex eadem potest inquisitio de nouo formari, & reus condemnari. Ant. de Butr. in ca. bonæ. de rest. spo. & Alex. post Bart. in l. iiij. §. hoc autem. de dam. infect.

10 Sententia pro absente non citato ualet in causa, in qua proceditur sine figura iudicij. Bar. in extraua. ad reprimendum. uer. sine figura. in fi. Sed contrariū tenet in l. ea, quæ. in prin. C. quomodo & quando iudex.

Sententia lata absentibus partibus intra terminum statuti, est nulla. Rapha. in rub. C. quomodo & quando iudex. per gl. in l. properandum. §. sin autem alterutra. de iud.

Sententia pro accusatore absente contra accusatum præsentē, ualet. s̄. Sententia sine citatione. uersic. xxj.

Sententia contra absentem inscium, & indefensum ualet, si saltem fuit citatus domi. l. ab eo. & ibi Paul. de Castr. & Pet. de Su. quomodo & quando iudex.

Sententia principis pro absente ferri potest. s̄. Sententia sine citatione. uer. xxj.

Sententia interlocutoria contra absentem, etiam nō citatum, ferri potest: sed rescinditur per restitutionem in integrum. Innoc. in c. auditis. in gl. in uer. conclusum. de procu. Ang. & Pet. de Su. contra Bar. in l. ea, quæ. quomodo & quando iudex. & s̄. uer. Interlocutoria quādo. uer. ij. & vj. ubi omnino.

Sententia contra absentem ferri potest, uisis libris rationum, in quibus apparet debitor. l. ij. §. quòd de frumentaria, cum gl. de admi. rer. ad ciuit. perti.

Sententia contra exiticios etiam citatos non ualet, quia non tenetur comparere ad locum non tutum. Bar. in l. fin. iij. col. uer. sed iuxta hoc quæro. ff. de resti. in integ.

Sententia contra absentem regulariter non ualet, lite non contest. l. qui absentem. de procur. l. properandum. §. sin autem. C. de iud. nisi quando non posset esse aduersario consultum aliter per primum & secundum decretum. doct. & Bar. in ij. no. & Bal. in auth. si omnes. in ij. col. uer. quærit hîc la. C. si ut se ab hære. abst. & in authen. qui semel. in iiij. col. uer. quæro qualiter, actore absente. C. quomodo & quādo iudex. & in c. j. ut li. non contest. per Bart. in l. cōsentaneum. ij. oppo. quomodo & quando iudex.

* Sententia aduersus contumacē lata, non censetur lata, quia malam causam habet: sed quia quæ pro ea faciunt, in mediū non fuerunt adducta. in l. præses. C. de pig. no. in l. qui repudiantis. §. fi. ff. de inoff. test. in l. si ideo. ff. de euictio. Bart. in l. filiusfa.

filiusfamiliâs.in extre.ubi Paul. de Castr. col.j. ff. de uerbo. oblig.Imol.in l.si seruus plurium.§.j.ff.de leg.j. And. Alciat. in tract.de Præsumptio.lib.iij.præsump.xxij. Alex.con.xxj. uol.j.Soci.consil.xviij.nu.24.uol.j.Io. Ceph.consi.ccxlj.nu. 82.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Sententia lata aduersus contumacem alijs non præiudicat. Io.Ceph.con.ccxlj.nu.81.uol.ij.con.ccliv. nu.45. eo.uol.l.si præses.C.de pignor.Æmilius Maria Manolessus.

Sententia contra absentem præsumitur lata ex contumacia.l. j.& ibi Bal.in iij.no.C.de pericu.& commo. rei uen.& Bart. in l.Papinianus.§.meminisse.in iij.not.ff. de inoffic. testam. Quod uerum,nisi constet de probationibus,quia præsumitur lata ex mala causa succumbentis. Alex.ibi gl.& Bal. in l. ij.C.de contrario iud.tu.Sed Ant.de Butr. & Io.de Lig.in c. ex literis.de consti.dicũt præsumi latam ob crimen.& Alex. in l.si quis.§.si quis.de adulte.

Sententia lata contra absentẽ an præsumatur lata propter contumaciam,an uerò propter malam causam.uide latè & pulchrè Fel.in c.cùm Bertoldus.in viij.col.uer.datur etiam doctrina.de re iud.

20 Sententia contra hæredem contumacem in causa querelæ, non nocet legatarijs:sed certa acta facta contra comparentem,sic gl.in uerbo,petuntur.& Bar.sing.in l.qui repudiantis.§.cùm contra.in uersi.quæro,quid si cum hære.ff. de inoff.testa.

Sententia contra eum,qui in iudicio non fuit præsens, ferri potest,si fuit citatus,aliàs non.Bar.post gl.in uer.omnium.in l. in hoc iudicio.ff.fam.ercisc.

Sententia banni contra absentem non ualet, nisi exprimatur cõtumacia.Bal.in l.si quis.in ultimis uerbis.C. de fideicom. libert.

Sententia pro bannito lata est nulla.Bald.in l.j. in ult. col. uer. quintò quæritur.C.de hære.instituen.& in tit. de pace Constan.§.si quis,ubi dicit idem, stante statuto, quòd bannitus non audiatur,& j.Sententia nulla.uer.lxxiiij.

Sententia præsumitur lata præsentibus partibus. Bal. in addi. Spec.de senten.uer.ubi apparet.& ibi Spec.§.ut autem.uer. & no.secundũ quosdá,quòd sic.& s.uer.Præsentia.uer.xiij.

Sententia pro actore absente citato etiam lite non contestata, instante reo,an ualeat.Bal.in addi.Spec. de senten.peti.uer. sed quid dices,quòd sic.

Sententia contra absentem non citatum est nulla,etiam in causa matrimoniali.Host.Io.And.& doct.in c.tenor.de re iud.

Sententia contra absentem an constituat in mala fide sine intimatione.Paul.de Castr. consil. lij. quod incip. In causa quæ uertitur.quòd non.

Sententia in criminalibus contra absentem ualet. in cle.ij. de re iud.in xvj.& in xx.notab.quòd

Sententia mortis in absentem ferri potest,ut ibi no.

30 Sententia trahens secum executionem in personam,nõ potest proferri in absentem subditum, existentem extra territorium.Car.in cle.ij.§.deniq;.ij.q.de re iud.& s.Excommunicatio.uersic.lxx. Item,

Sententia contra existentem extra territorium an & quando ualeat.Card.ubi s.

Sententia contra præsentem nõ retardatur propter absentem, & econtrà,quando plures simul sunt conuenti.l. non idcirco,& ibi Bart.in prin.ff.de iud.Vide Ang.Aret.in tract.Malefi.uer.condemnatus.

Sententia ferri potest contra absentem ex peremptoria, uel quasi,& ex cõtumacia expressa,& ex monitione,& ex recessu sine licentia iudicis.Bal.in addi.Spec.de sentẽtiæ prolat.

Sententia contra contumacem ad torturam ferri non potest. Bal.in addi.Spec.de senten. uer. sententia condemnatoria. sed contrarium seruatur in usu propter statuta.

Sententia principis contra absentem quid ualeat. j. Sententia principis.uer.fi.

Sententia ferri potest,utraq; parte absente in casibus, in quib. proceditur ex officio iudicis.gl.in c.cupiẽtes. §. quòd si per triginta.de ele.in vj.& Angel.in l.si quis libertatem. de peti. hære.ubi etiam ponit alium casum similem.

Sententia lata non ualet, si pars utraq; recessit à iudicio, post etiam legi cœptam.Bal.in l.j.vj.col.in uersic. & prædicta faciunt.C.de his,quæ pœ.nomi.

Sententia pro actore absente ferri non potest, si non sit contumax.Bar.in l.properandum.§.sin autem reus.in fi.C.de iud.

Sententia pro absente non citato est nulla : sed pro absente citato ualet.Bar.in l.ea,quæ.in j.opp. C.quomodo & quando iud.no.in c.dudum.ij.cum gl.de elect.& in c.quoniam.ut lite non contest.† Vide do.Alex.de Imol.in consil.clxxxiij.in ult.col.in ij.parte.]

40 Sententia cõtra citatum ad domum,ualet.s.uer. Citatio ad domum.per totum.

Sententia contra absentem ante litis contestationem non ualet:secus,si se absentauit post litẽ contest.Bar. in l.ab eo.in j. col.in ij.opp.C.quomodo & quádo iudex.Vide Ant.de Bu. in c.tuæ fraternitatis.ut lite non conte. ubi plenè ponit, an absens condemnetur ante litis contestationem,uel post.

Sententia depositionis an procedit contra absentẽ,& an extra territorium,& sine consensu capituli. Oldr. consil. ccl. incipit,Nos Reginus.quòd non.

Sententia arbitratoris absentibus partibus ferri non potest. Pet.& Cy.in l.fi.& ibi Bal.in iij.q.C.de contra.emptio. Bar. in l.si quis arbitratu.in iij.col. uersi. quæro quando arbitrator.ff.de uerb.obli.& in l.diem.§.si quis litigatorum. in fi.ff. de arbitr.Quod uerum, si partes nunquam fuerunt auditæ, aliàs ualet,secundum Bal. in d.l.fi.in iij.q. Facit dictum Inn. in c.Raynald⁹.in gl.sua,quę incipit,quæ erat.de testa. Lanf. in tract.de arbit.v.parte,x.q.Pet.de Su.in d.§.si quis.& in d. l.j.eo.tit.Secus in sententia arbitri, quæ non ualet inditinctè,absentibus partibus,etiam per cõtumaciam. d. §.si quis. licet pœna peti possit per præsentem.Bar.ibi.Lanfr.ubi s.& Innoc.in c.ex parte.paulo post principium.in gl.in uer.prospexisti.eo.tit.nisi in cõpromisso dictum sit,quòd possit etiã absentib⁹ partibus laudare : sed & tunc debet citare partes. in Spec.de arbitr.§.excipitur.ad fi. uer. sed pone quod sit actum.Adde Bal.in addi.eo.ti.uersi.an ualeat laudum.& uer. an ualeat sententia arbitratorum. Lanfr. ubi s.vij. par.xliiij. q.& in xxxv.q.adde de isto articulo do.Alex.in d.l.si quis arbitratu.in vij.col.uer.quæsiuit hîc Bar.cum infinitis cõcor. ibi per eum signatis.

Sententia diffinitiua,uel interlocutoria,an & quádo ferri possit absente parte.in Spe.de dila.§.ij.uer. sed pone, ecce.& s. & tit.de sent.§.ix.de rest.in integ.§.ij.uer.uerum.& uer.seq.

Sententia ex contumacia lata,dicitur lata ex ficto,non ex uero maleficio.Bald.in l.si filio data.ad fin.in uersic.sed nunquid. sol.matr.

Sententia contra contumacem, licet nunquam fuerit in iudicio,concipi debet.Bald.in Marg.uerb. Verba. uer. pen.post Abb.antiq.in c.licet causam,de prob.

Sententia contra quem proferatur,quando cõtumax est principalis,& is qui liti se obtulit.Angel.in auth.ut om. obed.iu. pro.in iij.col.

Sententia cõtra absentẽ ualet in casu l.iij.& ibi Bar.ff.de sicar. & Bal.in l.absentem.C.de pœnis.& per Alex.in l.absentem. eo.tit.Item in casu l.non utiq;. §. quid de frumentaria.& ibi Alex.ff.de admi.rerum ad ciuita.pertin.

Sententia contra contumacem debet facere mentionem contumaciæ.Bal.in l.pe.C.de cõst.pec.& Alex.in l.ij.§. senatus. de iure fis.& l.si finita.§.Iulianus.de dam.infect.

Sententia nulla dicitur multis ex causis, de quibus s.Exceptio nullitatis. per totum. & j.eo.& colligitur s.uer.præceden.& j uer. seq. & per Bart.in l.fi.per totam legem.ff.de iusti.& iur.& in Spec.de senten.§. iuxta.& ibi Ioan.Andr.uer.ratione litigantium.& in Specu. de appella.§.in quibus,uersic.xviij. & Card. in cle.j.ix.q.de re iudic.

* Sententia contra legem lata nulla est,l.j.§. item cum contra. ff.quę.sent.sine appellatio.rescind. An.Tiraq.in tract.de iur. primogenior.q.xciiij.nu.1.Æmilius Maria Manolessus.

Sententia non ualet,si fundata est super una ex duabus causis propositis,quarum altera est falsa.Nicol.de Neapol.in l.qui testamento.§.j.in prin.in lectu.Bart.ff.de excu.tut. Contrarium no.j.uer.Sententia cum causa.uer.ix.

Sententia non potest pro parte ualere,& pro parte non.j.Sententia super parte.uer.iiij.

Sententia lata sine instantia,est nulla.l.j.C.quando prouo.non est necesse.

Senten-

Sententia per plures iudices lata, quorum unus est inhabilis, est nulla.c.ad probandum.& ibi doct.de re iud. no.in c.cùm super.de off.dele.& in c.illa.de ele. Adde Bal. in simili in l.si consul.de adop.dum loquitur de notorijs. & Bartol.in l.j.in prin.quod fal.tut.auth.dum loquitur in tutoribus.

Sententia lata prætextu confessionis,etiam iniquæ, ualet.l.ij. & ibi Bal.in fi.C.quorum appel.non reci.Lanfr.in c.quoniá contra.de prob.uer.confessio.iiij. col. facit l. argentarius.§. cùm autem.de eden.l.cum putarem.fami.ercis.

Sententia lata per iudicem dubitantem de statu suo, nō ualet. arg.l.j.in prin.& ibi Bartol.de legat.iij. & in l.sed si de sua.in prin.uer.facit hęc lex.ff.de acquir. hære.& in l.quęro.in lec. Nicol.de Neapol.ff.de eo,qui pro tu.Pet.de Su. in l.ij.§.con uenire.ff.de iu.

Sententia contra tutorem inhabilem est ipso iure nulla. l.si tu. tor.& ibi doct.C.in qui.cau.in integ.resti. non est ne. nisi ad commodum minoris. l. non ideo minus. & ibi Bald. C. de procur.& Bart.in d.l.si tutor.in ij.oppo. ubi dicit ualere latā pro falso tutore,si ratificetur à pupillo,quod potest ad sui cō modum. Secus in maiore, qui non ratificat latam pro falso procuratore.

Sententia cum falso procuratore potest post executionem de-clarari nulla,& executio retractabitur:ut j̄.Sententia retra-ctatur.uer.ix.

10 Sententia contra falsum procuratorē,ualet.glo.in l.licet.C. de procuratorib.& in l.si expressim.de appel.& in l. Plautius. de procur.& Alex.in l.j.de fer.

Sententia lata à iudice excōmunicato, est nulla.Bald.in l.j.iiij. col.uer.unum omisi.C.de iur.& fac.igno.& gl.xxxv.q.ix.in summa.Quod est uerum,si est publicè excōmunicatus,non si occultè.Bar.in l.ij.uer.iuxta hanc legem quæro. C.de sen. c.pia.de excep.in Nouel.& Bal.in d.l.j.in prælleg. uer. unū omisi.& in Mar.uer.Sententia.iiij.col.Inno. in c. ad proban dum.de re iud. Adde Innoc. in c.exceptionem. in gl.in uer. prohibetur.

Sententia per iudicem excommunicatum lata etiam toleratū, est nulla.gl.xxiij.q.j.in summa.& in c.ij.de ord.ab episcopo. secundum Card.& Imol.in c.ad probandum. de re iudic.Io. And.in c.pia.de excep.in vj.& ibi uide Inno.in gl.in uer.du raturis.Quod uerum est etiam in absolutoria ab excommu-nicatione.Gal.Car.in d.c.ad probandū.Sed ibi Sicul.in iiij. col.uer.uenio ad secundum membrum. cōtrarium tenet in utroq;.& Innoc.in c.j.ij.col.de schisma.& in c. si uerò. in gl. in uer.circa temporalia.de sent.excommu. Item est nulla,si est lata pro sciente iudicem esse excommunicatum. Butr.& Sicu.in d.c.ad probandum.& s̄. eo. proxi. uer.uide gl.no.in c.sciscitatus.in uerbo,infamem.de rescr. & in c.exceptionē. in uerbo,infamem.de exce.in c.fi.de cle.excom.mi.& s̄.Ex-communicatus iudex.uer.ij.& pen.

Sentētia lata à iudice infami publicè est nulla,aliàs ualet. Bar. in d.l.ij.in uer.& idem possumus quærere. C.de sent.& om-nino per Lud.Pon.in sing.uer.sentētia lata ab infami. Addo Bar.in l.quidam consulebat.in j.col.in fi.de re iud.

Sentētia lata ex probationibus à iure reprobatis,est nulla.Bal. &Pet.de Sun.in l.libertorum.C.de testi.Io.And.in c.quoni-àm cōtra.de prob.in Nouel.ut, Condemno, quia probatum est per seruos,uel per duellum,secundum Bal.ubi s̄.

Sententia nulla non uenit appellatione sententiæ.s̄.uer. Sen-tentia.el j.uer.iiij.

Sententia ualet etiam sine condemnatione expensarum. Bal. in l.j.in j.col.in fi.C.si aduer.rem iud.

Sententia,pro cuius dimidia non est soluta gabella, an ualeat, stante statuto,quòd non ualeat,nisi soluta gabella. Bal. in d. l.j.in ij.col.in uer.hîc quæro.C.si aduer.rem iudi.quòd non. & dixi in tractatu de gabel. in tit. de gabel. contractuum. q. xxxvj.& s̄.uer.Gabella contractus.uer.xxxvj.

Sententia quoties potest dici nulla. s̄. Appellans. uer.lxxxiiij. & uer.clxxxiij.& uer. Nullitas.per totum.& j̄. Sententia cō. firmatur.uer.ix.

20 Sententia lata ab excommunicato,non potest ratificari.Io. And.in c.aduersus.de immuni.eccles.Alex.in l.j.de off.pro-con.& lega.& j̄.

Sententia pro bannito non audiendo ex forma statuti,est nul-la.j̄.Sententia.& j̄.Ius.

Sententia supra iurisdictionē iudicis lata,an ualeat.s̄.uer.Præ ceptum.uer.lxv.quod sic in uniuersalibus,& quando prima facie uidetur infra iurisdictionem.l.fi.& ibi Bar.C.de appel. Flor.in l.in lege.§. si quis. ad legem Aquil. Item ualet, si non opponitur.Innoc.in c.cùm super.in ij.col. de off.deleg. Bal. in Marg.Iudex.uersic.xxxiij.& omnino per Bal. in additio. Spec.de sent.uer.sententia lata extra metam. Addo Bal.in l. j.uer.item pone aliud exemplum.C.si aduer.rem iud.

Sententia nulla lata tempore feriato in utilitatem hominum, non ualet.sed nec potest consensu partium subsequente ua-lidari.Cyn.& Bal.in l.cùm antea.C.de arbitris. Bal.in l.si fe-riatis.de ferijs.Alex.in l.j.ff.eo.tit.ubi dicit secus,si confessio pręcedat sententiam,ut sentit ibi gl.& s̄. Sententia quando. uer.xx.

Sententia nulla ex defectu iurisdictionis de consensu partium approbata,ualet in uim pacti.Bar.& Bal.in l.j.in uersic. quę-ro,nunquid sententia.C.qui pro sua iurisd.Bar.in l.si expres sim.in ij.col.in uersi.sed hęc opinio non est uera.ff. de appel. & in l.j.in iiij.col.in uer.circa tertium. C. quādo prouo.non est necesse.no.in l.ij.& ibi Bar.& Bald. C.communia utriusq. iud.& s̄.Consensus partium. uersi.iiij.Addo Bar. in l.j.§.j.ff. de ferijs.& idem per do. Alex.in ult.col.in prin.cum concor dan.ibidem datis.& in d.l.si expressim. † Et per Fel.in c.si-gnificasti.de fo.com.]

Sententia ab incompetenti iudice lata potest dici nulla,& in-iusta. Paul. de Castr.in d.l.cùm seruus. ff. de condi. ob cau. Barth.Cæpol.in rub.de testa.xxj.col. & Alexand.in d.l.post Paul.de Castr. Item,

Sententia nulla in quacunq; causa potest dici iniusta. Paul. de Castr.in d.l.cùm seruus.ult.col.Barth.Cæpol.ubi s̄.

Sententia,nō uisis actis lata,est nulla.s̄.uer.Sententia quando. uersic.vj.

Sententia contra hæredem an ualeat,cùm nō sit hæres,sed bo-norum possessor.doct.& Lud.in l.j.§. bonorum. ad Trebel. & s̄.Hæres.el j. uer. vij. ubi appellatione hæredis uenit bo-norum possessor. Addo gl.in l.& puto.ff.famil.ercisc. & in c. abbate sanè.de re iud.in vj.

Sententia contra defensorem defuncti est nulla. l. de qua re.§. fi.ff.de iud.sed contra procuratorem sic.l.nulla.C.de procu.

Sententia super una de actionibus cumulatis ualet, licet super altera nihil fuerit dictum.Bart.in l.edita.in xj.col.uer.quæ-ro,quid si est lata sententia.C.de edendo.

30 Sententia lata à uicario episcopi intrusi, an ualeat. Paul. de Castr.consil.cccxx.incipiente,Circa primum quæsitum. in j.dubio.quòd non.

Sentētia lata cum eo,qui dicit se syndicum, uel procuratorem, nec produxit mandatū,parte opponente,sed fuit legitima-tus,an ualeat.Paul.de Castr.consi.cccxx.incip.Circa primū quæsitum.in ij.dubio.quòd non.& s̄.Legitimatio mandati. uersic.j.

Sententia ualet,si contra instrumentum productum nō oppo-nitur de defectu capituli.s̄.uer. Consensus partium.uer.iiij.

Sententia an ualeat,si non fuit iuratum de calumnia.& Bart.q. sic,in l.prolatā.in ij.col.in prin.uer.& idem dico in iuramen to calumniæ.C.de sent.uide gl.& doct. in c.j. de iura. cal.in vj.s̄.uer.Iuramentum calumniæ.uer.xxvij.

Sententia ualet,etiamsi testes non interrogati reddiderūt cau sam suorum dictorum in casibus,in quibus non interrogati de causa non tenentur respondere de causa.Item & quando sunt infames,si non opponatur. Bald.in l.hæc sententia.la j. in vj.col.uer.sed quid si est probatum. & ibi Pet. de Sun. C. de sent.quæ sine cer.quan.profer.

Sententia nulla ex defectu iurisdictionis an reconualescat ea superueniente.Bald.& doct.in l.j.in iij.q. C.qui pro sua iur. quòd non.Ang.in l.cùm quidam.§. quod dicitur. de acquir. hæred.

Sententia facta in discussione non ualet, si apponatur. Ang. & Pet.de Sun.in l.prolatam. C. de sent.& s̄. Discussio. uersi.vj. & Ang.in auth.de fideius.§.sed neq;.

Sententia nulla non prodest ad acquisitionem fructuum lata pro possessore.Bal.in l.ij.xvij.col.super uersi. nunc de septi-mo puncto.C.de serui.& aqua.

Sentētia lata per iudicem à quo, qui detulit appellationi, quia nulla.gl.& Card.in cle.j.j.q.de dolo & contu.

Sentẽtia lata per iudicem furiosum est nulla.l.cùm furiosus.de iud.ubi Alex.dicit uerum,nisi sit iniusta, aliàs ualet. & doct. in c.ij.de consue.

40 Sententia continens in se repugnantiam, est ipso iure nulla.gl.xj.q.iij.cùm ergo.Io.An.in Mer.in reg.nullus. Bar.in l. duo.la j.de re iud.Bal.in l.j.ix.col.C.de furtis.

Sententiæ nullitas deducta ex una causa, potest etiam deduci ex altera.c.ad probandum.&ibi doct.de re iud.

Sententia ex defectu iurisdictionis est nulla, etiamsi non sit in ea expressus error.nec conualescit,licet ab ea non sit appellatum.c.j.cum gl.in uerbo,canones. & ibi doct. de re iud.& ſ.eo.uer.lij.

Sententia est nulla,qua declaratur,ualere donationem factam inter cõiuges sine iusta causa.gl.no.in l.si sponsus.§.si uxor. de dona.inter uirum & uxo.

Sententia quòd iuretur, non ualet, nisi incontinenti iuretur. Bar.in l.cum iudex.in j.opp.& ibi Pet.de Su.C.de sent.Facit dictum Bart.in l.non erit.§.j. ff. de iureiur. quòd quis debet incontinenti iurare.uide Bal.in l.si quis ius.&in l.generaliter.in prin.C.de reb.cre.

Sententia super exceptione præposterationis an & quando ualeat.Bal.& Pet.de Sun.in l.j.in fi.de adopt.

Sententia contra citatum extra territorium non ualet. cle. pastoralis.de re iudi. Bald.in l.omnes.in §. fin uerò.in ij.col.in uer.ex quibus apparet.C.de episc.& cle.

Sententia contra exemplum lata per ordinarium est nulla. in Spec.de sententia.§.iuxta propositionis. uer. item est nulla ratione litigatorum.& per Io.An.in regula, scienti. in Mercurialibus.in vj.

Sententia contra priuilegiatum an & quando ualeat.Bald.in l. hi,qui ad ciuilia.in j.col.C.de appel. & in c. cùm uenisset.de re iudic.

Sententia per uicarium episcopi lata potest dici nulla corã episcopo,licet sit idem tribunal,& appellari non possit.per c.ij. de consu. lib.vj.no. in c.dilecti. de appel. secundum doct. & Pet.de Su.in l.à proconsulibus.C.de appel.

50 Sententia contra procuratorem reuocatum, non facta sibi notificatione reuocationis,non ualet.gl.in c.ij. in uerbo, reuocari.de procur.in vj.Io.de Pra.in l. si procuratorem absentem.ult.col.ff.de procur.

Sententia post iuramentũ,etiam contraria iuramento, ualet.l. nam & postea.§.si damnetur.ff.de iureiur.

Sententia qualiter sit nulla ratione iurisdictionis. in Specu.de sent.§.iuxta propositionis.uer.item est nulla,ratione iurisdictionis.& ſ.eo.uer.xlij.

Sententia de soluendo legatum lata contra hæredẽ,ualet. Bal. in l.pen.ij.col.in uer,modò unà cum illa glo.C.de sent.quæ si cert.quan.profer.

Sententia super eo,quod est iudicatum,non ualet, licet ualeat super eo,quod est transactum.Bar.in l.si diuersa. uer. quærit gl.C.de transact.

Sententia quòd compromissum sit nullũ,ualet,licet fuerit petita reductio laudi,si probatum est arbitrũ fuisse excommunicatum.Bal.in l.fi.in j.col.ad fi.uer.item nota,quòd si peto. C.de fideicom.libe.Arch.ij.q.vj.à iudicibus.

Sententia super fructibus non petitis est nulla, nisi in iudicijs uniuersalibus.Bal.in l.cùm propriam.in uer.sed pone,quòd fructus.C.si quis alteri,uel sibi.

Sententia contra notorium ualet.Bal.in l.j.in pen.col. uer. sed quid si iste filius.C.ne fil.pro patre.per l.palàm.§. fin.de ritu nup.Addo illud,quod uoluit dominus Abb. in c. inter monasterium.de re iud.ubi uoluit sententiam latam contra priuilegia producta coram iudice,& contra iuramentum ualere:& tamen ista inducunt notorium,per no.in c.ex insinuatione.per Innoc.de appel.& uide de hoc Innoc. in d.c.inter monasterium.de re iud.

Sententia ex falso testamẽto lata est nulla ipso iure, per c. cùm olim papa.de priuile.& Bald.in l.si ueritas.in j.q.C.de fideicom.ubi etiam dicit,quòd si ab ea non sit appellatum, ualet ueritatis factum.

Sententia non continens condemnationem fructuum, ualet, ut iterum non possint peti.Bald.in d.l.cùm propria.uer.sed pone,ꝙ iudex.C.si quis alteri,uel sibi.Inn.in c.grauis. in gl.i. uerbo,dãna.de restit.spol.Bal.in Marg.uer.Iudex.uer.lxvij.

60 Sententia contra furiosum non ualet, sicut nec contra minorem.Bal.in l.orationis.in fi.C.de cura.furio.

Sententia de consilio peritorum corruptorũ precio an ualeat. in Spec.de requi.consi.uer.quid ergo.dicit quòd non est ferenda,ne corrumpens iudicem consequatur emolumentũ.

Sententiæ nullitas notoria non tollitur per statutum tollens nullitatem.ſ.uer.Notorij effectus.uer.vij.

Sententia nulla declarata,an tollantur prima acta Car. in cle. j.xv.q.de re iud.& ſ.Acta.

† Sententia contra notorium non ualet ipso iure.† Et per Fel. in c.quoniam contra.de proba. in col.xij. Item,

Sententia pro mortuo est nulla.Bart.in l.in summa.§.fin.& ibi doct.de re iud.contra gl.in l.Neratius.de reg. iur. & Alex.in l.si decesserit.qui satisd.cog.& in l.eum,qui.ff. quæ sent.sine appel.rescin.Adde Bald.in l.j.in prin.C.de cad.tol. & uide j. q.ult.c.fi.

Sententia nulla ex defectu ipsius,non respectu substantialium processus,potest reformari per iudicem nullitatis. Item,

Sentẽtia nulla ratione inepti libelli nõ potest reformari. Alex. in consil.lxxvj.ij.parte, & Abb.in c.cùm Ioannes.de fide instrum.& in c.cùm dilecti.de empti.&uendi.& ſ.uerb.Iudex † appellationis.uer.xiij.† Et per do. Barth. Soci.in rub.solut. matr.circa fi.v.col.]

Sententia nulla an possit confirmari.j.Sententia confirmatur. per discursum.

Sententia non ualet,si attestationes non scribantur. Bald.in l. prolatam.in j.col.C.de sent.

70 Sententia nulla nõ debet de necessitate declarari nulla per iudicem.Bar.in l.ij.iij.no.C.de thesau.lib.x.sed potest,si uelit iudex.Bart.in l.qui sub conditione.§.fi.in fin.ff.de condi. institu.

Sententia,quæ petitur declarari nulla,an sit producẽda. in practica Papi.tit.de fal.uer.quam sententiam exhibet.

Sententia absolutoria simpliciter lata,nõ apposita causa, an ualeat.Bar.in l.si quis ad exhibenda.de excep.rei iud.quòd sic, quia refert se ad acta.

Sententia criminalis sine præsentia Priorum requisita à statuto,an ualeat.Bald.in l.cùm sententiam.in fi. C.de sent.quòd non.& ſ.uer.Forma.uer.xxxij.& xlvj.& adde j.eo.uer.89.

Sententia pro bannito lata est nulla ipso iure.Bal.in l.j.ult.col. uer.quintò quæritur.C.de hære.inst. Idem stante statuto,ꝙ non audiatur.Bal.de pace Constan.§.si quis. & ſ. Sententia absentibus partibus.uer.xxxiij.

Sententia per iudicem coactum sic iudicare est nulla : secus, si sit coactus iudicare,non tamen sic.Bald.in l.fi.§.necessitate. ij.col.uer.sed pone, quòd iudex. C.de bo.quæ lib.

Sententia super causa suspicionis lata,quòd nõ sit iusta, est nulla,si causa est certa,& in iure determinata.ij.q.vj.diffinitiua. l.si expressim.de appel.Innoc.in c.cum speciali.in gl.in uer. recusationis de appel.Phil.in c.postremo.pen.col.eo.tit.

Sententia nulla nõ parit exceptionem rei iudicatæ, quia si denuo agitur,& excipitur de sententia,replicabit de nullitate. Dy.sing.in l.consil.§.cùm demens.uer.auth.si is.de cur.fu.

Sententia pro actore habente pro se iuris præsumptionem ualet.Paul.de Castr.consil.xcvij.incipiente,Visis allegationibus.in j.col.

Sententia contra sententiam lata in causa appellationis post desertionem appellationis est nulla, nisi iudex pronunciauerit prius se esse competentem.Alex.in consil.xxxiij.j.par. & adde j.Sententiæ plures.uer.xxxij.& xxxvij.

80 Sententia per metum lata an ualeat.Bal.in l.fi.in ij. col.uer. quæro iudex per metum. C.de pœ.iu.qui ma.iudi. quòd nõ. & ſ.uer.Metus.uer.lxxx.& seq.

Sententia iudicis si est nulla,non potest iudex iterum sententiare,sed arbitrator sic.Bald. in l.fi.iiij.q. C.de contrah.emp. & j.Sententiæ plures.uersic.xxxvij.& uersic.præcedenti.& uersic.xxj.

Sententia non potest dici nulla pro parte. Bal.in l.ij.in j.col.C. de re iud.ubi ponit longã distinctionem:& potest pro parte annullari,pro parte confirmari.l.quidam.& ibi Bar. fam.ercisc.& ſ.Nullitas.uer.xiiij.& uer.v. Adde Bald.in l.j. in uer. quæro nunquid sententia.C.de erro.calculi.

Sententia super attestationibus nullis an sit nulla, & econtrà, in consi.An si sententia sit nulla.& quod sic.& ſ. in simi.lib.

Senten-

Sententia super rescripto falso, uel mandato falso confirmatiua rescripti, uel mandati, est nulla. Bal. in addi. Spec. de rescr. præsen. uer. si rescriptum, uel procuratorium est falsum.
Sententia contra confessum in tortura est ualida, si non appelletur. Bal. in addi. Spec. de appel. uer. confessus in tortura.
Sententia condemnatoria in syndicatu ualet, etiá super inquisitione generali, sicut absolutoria. Bald. in addi. Spec. de inquisi. uer. ex probationibus.
Sententia contra confessum ualet sine processu preambulo. s̄. Confessus. uer. xiij.
Sententia in persona falsi procuratoris lata, est nulla. in Spec. de sent. §. iuxta. uer. item est nulla: sed potest haberi rata. eo. tit. §. quoniam. uersic. item retractatur.
Sententia nulla, quia lata forma statuti non seruata, non habet executionem uigore statuti uolentis sententiam exequi, nõ obstante aliquo statuto. Ioan. An. sing. in addi. Spec. de exe. sent. §. postremo. in uer. xvj. ubicunque. in addi. incipiente, Contrarium uide. & Bal. in c. j. ex̄. de re iudi. ubi dicit, quòd † sententia nulla est, quæ lata est contra formá statuti. † Et per Fel. plenè in c. pastoralis. de fide instrumentor.]
90 Sententia nulla, non probata nullitate, potest cõfirmari. j̄. uer. Sententia confirmatur. uer. j.
Sententiæ nullitas intra quantum tempus proponatur. s̄. Nullitas. uer. xiij. & uer. liiij.
Sententia nulla non conualescit per desertioné appellationis, sed omnino remanet nulla. Card. in c. si appellationem. iij. opp. de appel. & uide Bal. in l. cùm antea. in fi. prin. C. de arb.
Sententia collectoris super rebus sacris, & ornamentis diuini usus, est nulla. Card. in cle. ij. de decimis. in q. xv.
Sententia ex duabus causis, quarum altera tantùm sit falsa, ualet ex altera uera. Innoc. singu. in c. in præsentia, de renun. & Alex. in l. imposibilis, de uer. obli.
Sententia nulla est lata contra confesionem, contra quam nihil potest opponi. Anto. de But. in c. ab excommunicato. iij. char. & Alex. in l. nam & postea. §. si damnetur. de iureiu. Itē,
Sententia contra iuramentum, de quo iudici constarer, est nulla, quando in dubium non reuocaretur de uiribus iuramenti, cùm sit lata contra notorium. Alex. ubi s̄. per Abb. in c. inter monasterium. de re iu.
Sententiæ nullitas an posit proponi per eum, pro quo lata est. Alex. consil. cxxiij. j. parte.
Sententia ipso iure nulla, non meretur executionem legis, nec iudicis, nec trahit secum executionem: aliàs secus. Bald. in addi. Spec. de sent. uer. sententia quæ, sed sentétia annullanda sic. Bal. in addi. Spec. de execu. sent. uer. sententia.
Sententia nulla ex defectu iurisdictionis reconualescit, si per superiorem pronuncietur aliqua. Innoc. in c. super literis. in iij. col. super gl. in uerbo, forsan. de rescrip. & Bald. in Marg. uer. Sententia. uer. iij.
100 Sententia dicitur nulla ipso iure, si tria concurrunt, scilicet dolus aduersarij corrumpentis, quòd aduocatùs corruptus fecerit allegationes falsas, & quòd sententia fuerit lata contra absentem. Bar. in l. j. in ij. opp. C. de aduo. di. iudicum.
Sententia super dote ualet lata per iudicem laicum. Innoc. in c. de prudentia. de dona. inter uir. & uxo. Bal. in Marg. uerb. Sententia. uer. xviij.
Sententia dolo partis præsentis, & falsum exprimentis lata, nõ ualet. l. si prætor. §. Marcellus. de iudic. non si præsens tacuit exceptionem reo competentem. Bar. in l. j. in ij. col. C. de satisd. Innoc. in c. præterea. in fi. de dila. Io. An. in c. si duobus. de appel. & Math. in no. uer. xix. & Alex. sing. in d. l. si prætor.
Sententia iudicis ignorantis se esse iudicem, nõ ualet. Bar. plenè in l. ij. in prin. uer. opp. contra hoc. ff. de iud. in l. quæro. & ibi Nicol. de Neap. in lectu. Bar. ff. de eo, qui pro tuto. & Bar. in l. multum. in j. col. in uer. & hæc sunt utilia. ff. de cond. & demon. Idem si ignorat litem contestatam, & alia acta. Bart. in d. l. ij. in prin. uer. eodem modo. ubi omnino adde prædicta procedere in inferiore à principe, non autem habent locũ in principe, ut tenuit Io. de Imol. c. ex tenore. de for. cõp.
Sententia iudicis, qui bona fide est in quasi possesione iurisdictionis, ualet. Inno. in c. ex literis. in j. col. in fi. in uersi. & hoc ipsum est dicendum. de resti. spo. Bal. in Marg. uer. Sententia. v. col.
Sententia nõ ualet, quam legitima causa nõ præcedat. Inno. in c. querela. de procur. Caue, quia hoc non dicit, sed solùm dicit, quòd sententia lata, non præcedente citatione nulla, nõ ualet. Et puto, quòd hoc dictum sit falsum, cùm regulariter iudex in sententia non debeat causam apponere. l. qui testamento. in prin. ff. de excu. tu. ubi doct. præsertim Bal. iij. col. in uer. ultimò nota, qui dicit iudicem fatuum, qui apponit causam in sententia. Et est tex. & ibi gl. & Panor. in c. sicut. in ult. not. de re iud. & uide j̄. Sententia cum causa. uer. vij. Bal. ubi. s̄. vij. col.
Sententia cùm petitur annullari, imploratur officium iudicis. Innoc. in c. ex insinuatione. in gl. in uer. Sententia. de procu. & Bal. ubi s̄.
Sententia lata per iudicem ordinarium in causa sibi commissa, an ualeat. s̄. uer. Iudex ordinarius. uer. xiij. quòd est nulla, secundum Fede. de Sen. consil. ccv. Sed contrarium probatur in c. nisi. de præben. secundum Lud. in sing. uer. si committitur. & s̄. Delegatio. uer. xvij.
Sententia quando est nulla, debet iterũ cognosci. l. j. & ibi Bar. in j. no. C. de sent.
Sententia iudicis incompetētis lata scientibus partibus de incompetentia, ualet: sed partibus inscijs, uel dubijs, est nulla, nisi sit pronunciatum super cõpetentia. Bart. in l. ij. in ij. col. ff. si quis in ius uoc. non ierit.
110 Sententia declaratur nulla ad instantiam eorum, quorum interest. Casus sing. & Innoc. in c. in nostra. in iij. col. in gl. in uerb. plenam. de procuratoribus.
Sententia nulla debet declarari nulla, detecta nullitate ex antiquo processu. c. cùm Bertoldus. & ibi doct. de re iud.
Sententia an debeat declarari nulla, prius quàm alia feratur. Bar. in l. cùm quærebatur. de re iud. & in l. si ut ꝓponis. quomodo & quando iudex.
Sententia contra notorium lata, non ualet. c. inter cæteras. c. cùm Bertoldus. de re iud. c. cùm sit Romana. de appel. Inno. in c. inter monasterium. de re iud. & ibi Ant. de But. & Alex. in l. nam & postea. §. ij. de iureiur. per Innoc. in c. fraternitatis. de frig. & mal. cõtra Bal. in l. j. C. ne fil. pro patre. per l. palàm. §. fi. de ritu nup. Addo Innoc. in c. fraternitatis. in ij. col. † de frig. & mal. & in c. cùm dilecta. de rescript. † Et per Fel. in c. quoniam contra. de proba. in xij. col. & in c. inter cæteras. ubi plenè.]
Sententia contra probationes in iudicio factas, nõ ualet. c. causam. de re iudic.
Sententia nulla impedit repetitionem soluti. l. de qua re. §. fi. & ibi gl. in uerb. repetere. & ibi Bar. de iud.
Sententia si est nulla, quomodo pronunciet iudex appellationis. j̄. uer. Sententia in causa appellationis. uer. ult.
Sententia nulla an reformeť ex nouis actis. Bart. in l. cùm quærebatur. in princ. distinguit. ff. de re iud. Lanfr. in c. quoniam contra. uer. sententia. uersic. sed iuxta præmissa. de proba. & Pet. de Sun. in l. si ut proponis, quomodo, & quando iudex.
Sententia ex preuaricatione aduocati est nulla ipso iure. l. j. C. de aduo. di. iud. Quod uerum, si fuit corruptus pecunia: sed si precibus, ualet, sed rescinditur per restitutionem in integrum. l. minor. §. sed & pro xenio. de mino.
Sententia per excommunicatum non potest ratificari. Bald. in c. j. j. col. in uer. nota, quòd sententia. in ti. hic fi. lex Conradi.
120 Sententia iudicis qui fuit aduocatus in causa, est nulla. Sp. tit. de assess. §. fi. in fine. Alex. in l. prætor. de iurisdi. om. iud. ubi dicit uerum, si fuit recusatus: aliàs secus.
Sententia pro muliere, quæ fuit in iudicio sine consensu propinquorum contra formam statuti, an ualeat Paul. de Cast. con. cccxxiij. qđ incipit, Videtur dicendũ. in ij. dubio. ꝗ sic.
Sententia non seruata forma statuti ad corticem, est nulla. Bal. sing. in l. qui se dicit. ff. de iud.
Sentétia lata secundum opinionem doctorum dubiam, postea declaratam falsam à principe, est ualida. Io. And. in c. fi. de cõstitu. in Nouel. uide no. in c. perpetuò. de postu. præla. lib. vj. cle. ne Romani. de electio.
Sententia uiolantis interdictum, est ipso iure nulla. c. tanta. de excesibus prælatorum.
Sententia nulla nõ patiť appellationē. in Spec. de app. §. ij. uer. xviij. & §. j. uer. q̄d si unus. & §. iiij. uer. si uerò à sentētia. Et si appelleť ab ea, nõ uidetur cõfirmata. Car. in cle. j. xiij. q. de re iud. & s̄. Nullitas. uer. pe. & gl. & Alex. in l. j. ff. de ferijs.

Sententiæ nullitatis materiam supple s̄. uer. Nullitas. per totũ.

Sententia iniqua numeratur inter casus fortuitos. Bal. in l. falsus. pen. col. uer. caue tibi, quia ubi. C. de fur. Cyn. in l. ij. quod met. cau. c. at si clerici. in fi. de iud.

Sententia iniqua super libello habente clausulam, Ius & iustitiam ministrari: ualet. s̄. in clausulis Libellorum. uer. petens ius & iustitiam.

Sententia iniqua facit ius circa pœnam. l. qui Romæ. §. duo fratres. secundum unam lect. & ibi Bar. in j. col. in fi. & ibi doct. de uerb. obli. Item circa fructus. l. ex diuerso. §. ubi autem. & ibi Ang. & doct. de rei uen. & ibi Pet. de Sun.

Sententia iniqua transfert usucapiendi conditionem, non dominium. s̄. Dominium transfertur. uer. xxj.

Sententia iniqua lata contra hæredem in petitione hæreditatis, facit eum teneri ad legata, & onera. Casus sing. secundũ Dy. & Ang. in l. si seruus plurium. §. j. de lega. j.

Sententia etiam iniqua, contra uenditorem lata, nocet emptori. l. uẽditor. §. solet. & ibi Bal. ff. de hære. uel act. uendi. Adde no. per Alex. post Bar. in l. exceptione. de fideiuss.

Sententia cõtra emptorem lata an noceat uenditori. j̄. uer. Sententiæ effectus. uer. cx.

Sententia iniqua non facit ius in foro conscientiæ, & sic non meretur executionem, sed potest retractari. Innoc. in c. quia plerique. in j. col. in uersic. idem etiam in eo. de immu. eccles. Io. Andr. in c. quod sicut. de elect. Flor. in l. cùm putarem. in prin. fam. ercisc. Bal. in auth. ad hæc. penul. col. in uersic. Item dubitatur. C. de usur. Lanfr. in c. quoniam contra. xiij. col. de proba. Barth. Cæpol. xxij. caut. glo. in c. inter monasterium. Credo quòd sit gl. ult. de re iud. & Bal. in Marg. uerb. Victor. Bar. in extrauag. ad reprimendum. uer. denunciationem. gl. in auth. ut sponsa. larg. §. aliud. & ibi uide Ang. Barth. Cæp. in tractatu de contracti. simu. j. præsumpt. Lud. in sing. uerb. Sententia. uerb. Reuocatur. & s̄. uerb. Executio. el j. uersic. clxxxvj. cx. & uer. ccv.

Sententia iniqua facit etiam ius de iure canonico, cap. cùm inter. de re iudicata. nec absolutoria liberat. Bald. in d. auth. ad hæc. vij. col. uersic. item dubitatur. & in l. cùm quis. xj. col. in uersic. iuxta hoc quæro. C. de iuris & facti igno. no. in c. cùm æterni. de re iud. in vj.

10 Sententia notoriè iniqua ualet. Bal. in l. j. pen. col. in uersic. sed q̄d si iste filius. C. ne fil. propa. per l. palàm. §. quæ in adulterio. de ritu nup. Sed caue, quia non dicit hoc, quia simpliciter dicit, quòd sententia ualet contra notorium. not. in c. quoniam contra. de proba. & non potest reuocari. Bal. in l. j. ad fi. & ibi Pet. de Sun. C. sent. rescin. nõ pos. sed imò est nulla. text. de iure melior in c. inter cæteras. de re iud. Imò nunquam transit in rem iudicatam. & ibi Abb. & in c. suborta. de re iud. Butri. in c. suam. de pœnis. & Card. in cle. j. §. pen. ij. q. de foro cõpeten. & in cle. ij. §. rursus. de re iud. quòd est nulla, si ex ea constet iniquitas. & ibi etiam in ij. q. & Abb. ubi s̄. Sed si transiuit, potest uictor denunciari in foro canonico, & retractari sententia. Sicul. in c. nouit. in viij. col. in uer. secundò nota. de iud.

Sententię iniquæ, etiam fauore pię causæ, uel libertatis standũ non est. tex. sing. secundum Ang. in l. uer. nisi à parte iniqua. de inoff. testa. aliàs non. c. fi. de re iud.

Sententiæ notoriæ iniquitates non tolluntur per clausulam, Appellatione remota. gl. in c. ex cõquestione. in uerbo, post appellationem. de resti. spo. c. inter cæteras. de re iud. & ubique Sicu. & s̄. uer. Notorium. uer. xvij.

Sententiam iniquam dicere non potest uictor, pro quo sit lata. l. si seruus plurium. §. j. de leg. j. Alex. in l. stipulatio ista. §. si quis forte. in fi. de uerb. obli.

Sententia sine probationibus nõ petita ualet: quia dicitur lata contra ius litigatoris. Card. in cle. ij. q. j. de iud.

Sententia arbitri euidenter iniqua, est nulla. Bal. in l. fi. §. sed & si quis. in uersic. nota, quòd ut tollatur. C. communia. de leg. Lanfr. de arbi. v. parte, xvij. q. Vel si est electus, ut de iure tantùm pronunciet. s̄. Sententia arbitri. uer. xxix.

Sententia etiam euidenter iniqua sine appellatione, nõ reprobatur. Bal. in l. j. C. sent. rescin. non po. in fi.

Sententia etiã iusta, per odium lata, facit iudicẽ teneri in foro cõscientiæ. xj. q. iij. si igitur. Lud. in sin. uer. quæro, utrũ ille.

Sententiam iniquam nõ debet iudex exequi. s̄. uer. Iudex exequitur. uer. ix.

Sententia incerta non ualet. Instit. de act. §. curare. l. j. ij. & iij. C. de sent. quæ si. cert. quan. profer. Bal. in l. j. ij. col. in uersi. & nota, quòd idem. C. de fur. Bar. in l. ait prætor. §. si iudex. in j. oppo. & in ult. q. ff. de re iud. Spec. de off. om. iud. §. deseruit. uersi. in sententiæ. Quod uerum etiam in interlocutoria. l. quid tamen. §. Pomponius. & ibi Bar. ff. de arbit. qui tamen simpliciter loquitur in sententia arbitri. Fallit primò, quando admittitur libellus incertus: ut in uniuersalibus, & cùm petitur merum factum, uel interesse, uel indemnitas. Bart. & Bal. sing. in l. quanquã. in j. col. in ij. oppo. C. de sent. quæ si. cer. quan. profer. Addo Bart. in d. §. si iudex. in j. oppo. & in ult. q. ibidem per domi. Alex. Imol. in ult. col. cum cõcor. ibi per eum signatis. & Bal. in addi. Spec. de sent. uer. sententia cõseruationis. Item cùm libellus nõ certificatur in processu iudicij, qui potest, certificari in executione sententiæ, ut interesse. Bald. in d. l. ij. in j. col. ij. oppo. Item super petitione alternatiua. l. pluribus. §. & si placeat. de uerbo. obli. Item quo ad damna, & interesse. Salic. & doct. in l. cùm propria. C. si quis alteri, uel sibi, & ibi no. Addo Bar. in l. ij. C. de sent. quę sine cer. quan. profer. Item super fructus, Cy. & Bal. in d. l. cùm ꝓpria. in uer. sed nunquid tenet. Ang. in l. iij. de sent. quæ si. cer. quan. profer. Quod uerum, quando accessoriè petuntur, nõ quando principaliter. Bar. in d. l. cùm ꝓpria. in d. uersic. sed nunquid tenet. & Inn. in c. inter dilectos. in ij. col. in gl. in uersi. pertinentijs. de dona. & per Bal. in l. iij. C. de fruc. & lit. expen. & j̄. Sed an super futuris. Ang. & Alex. in l. ubi autem. §. qui sortem. de uerbo. oblig. & Ang. & Alex. in l. si marito. §. si fundũ. sol. matr. Item uerum in percipiendis, non in perceptis Bal. in l. j. in ij. col. in uer. an autẽ de futuris. C. si secun. nup. mul. Vide per doc. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. & in l. ex diuerso. §. j. de rei uendi. Sed iudex condemnans ad fructus, debet eos taxare. d. l. cum propria. & ibi Bal. in uer. item nota, ꝙ quando iudex. Adde, quòd iudex non potest condemnare ad fructus percipiendos. s̄. Fructus percipiendi. uer. iiij. Item in petitione hæreditatis. gl. in l. non possumus. in uerb. pro indiuiso. ff. si pars hære. peta. Bart. in l. fi. de sentent. quæ sine cer. quan. pro. Item super expensis. doct. & Bart. in d. l. terminato. in j. col. & in j. quæ. Bal. in l. fi. in j. col. in uersic. nota, quòd libellus. & ibi Angel. C. de sent. quæ sine cer. quan. profe. qui loquitur in dote. Innoc. in c. fi. in gl. in uersi. ad soluendas. de dolo & contu. & in c. inter dilectos. in d. ij. col. in gl. in uersi. pertinentijs. de dona. Bald. in addi. Spec. de sententia. uersi. sententia super expensis. & in Marga. uerb. Sententia. v. col. Item super dote, dummodò declaretur esse datã. Bar. in rub. solu. matr. in ult. col. uersic. & prædicta sunt multum utilia. Item super dote semper. l. fi. & ibi doct. & Bart. C. de senten. quæ sine cert. quan. pro. non tamen meretur executionem. Bald. in addi. Spec. de sent. uer. sententia incerta. Item super iure episcopali. c. cùm olim. de præscript. Itèm quando de incertitudine libelli non opponitur, secundum Ang. in l. iij. C. de sent. quæ si cer. quan. pro Lanfr. in c. quoniam contra. uersic. sententia. uer. solet uulgo. de proba. Item cùm refertur ad acta, in quibus certa quãtitas cõtineatur. Bar. & Ang. ubi s̄. & Lanfr. ibidem. & Bar. in d. §. si iudex. in j. col. in uersi. quæro, iudex. & in l. si in rem. per Bar. de rei uen. Cy. Ang. & doct. in l. fi. C. de anna. excep. Innoc. in c. cùm dilectus. in iij. col. in gl. in uerb. non cogerentur. de ordi. cog. & in Spec. de act. & peti. §. sequitur. uer. quid si libellus. Addo, & intellige istam ultimam limitationem, quòd quando sententia, quæ refertur ad acta, ualet, istud intellige, quando sententia refertur ad acta probatoria, non autem assertoria. Ita Bar. in l. hæc sententia. C. de sent. quæ sine. cer. quan. profer.

Sententia, Excommunico illum, qui fecit talem actum, ualet, quo ad forum pœnitentiæ, licet non nominatim sit excommunicatus: sed in foro iudiciali non, quia non est uitandus. gl. in c. si sacerdos. de off. ordi. Secus, si dicit, Excommunico illum de duobus, qui fecerũt talem actum. gl. in d. c. quæ dicit contra neutrum ualere.

Sententia super fructibus non petitis, an ualeat. Bal. in l. j. C. de fruct. & lit. expen. & in l. properãdum. §. sin autem alterutra. C. de iud. & s̄. uer. Fructuum petitio. uer. ix. & xvij.

Sententia condemnatoria ad fundum de fructibus, tanquam incerta super fructibus, non ualet. Ang. in l. in summa. §. qui sortis. de re iudi. ubi dicit sic fuisse iudicatum Florentiæ: & sequitur Alex. in l. ex diuerso. §. ubi. de rei uendi. Et limitat, nisi in iudicio uniuersali, per not. per Bart. in rub. sol. matri. Item nisi iudex referat se ad petitionem certam. d. §. qui sortis. Itẽ nisi condemnaret ad fructus debitos, & in actis constet de certis fructibus probatis. l. ait prætor. §. j. de re iudic. Item uerum in fructibus præteritis, non in futuris. Bal. in l. j. C. si secun. nup. mul. & uide Ang. in d. §. ubi.

Sententia super usuris, & accessorijs, debet esse certa. l. ait prętor. §. j. de re iudi. Alex. in l. ex diuerso. §. ubi. de rei uen.

Sententia in rei uendicatione & Publiciana simul motis, debet ferri super altera tantùm. s̄. Libellus in reali. uer. xj. ualet tamen super utraque. Alex. consi. lxxvij. iiij. parte.

Sententia incerta potest ratificari ex actis eiusdem instantiæ, ut in dictis iuribus. & Io. And. in addi. Spec. de sen. §. qualiter. uer. quid si iudex dixerit. & ibi Ang. in l. si conuenerit. de re iudi. Bal. & Imo. in c. cùm uenerabilis. de relig. do. qui allegat Ioan. And. in addi. facit l. asse toto. de hære. institu. in l. si ita scripsero. de condi. & demon. j̄. uer. antepen. & uer. xiiij. & xxiiij.

Sententia ratione incertitudinis uitiatur. Decius con. viij. col. iiij. in prin. Hippoly. in rub. C. de proba. fo. 76.

Sententia ualet secundum tale instrumentum. Bald. in l. j. in ult. col. C. de sen. ex peri. reci. Quod uerum, si illud continet aliquid certum, & fuit productum in iudicio. docto. ubi s̄. & Lanfran. in d. c. quoniam contra. uersi. sententia. & est casus secundum doc. in c. cùm olim. de præscript. in cap. ueniens. eod. tit. & c. cùm uenerabilis. de excep. Bar. in l. iij. C. de sen. quę sine cer. quan. pro. ubi etiam per Bal. in ij. col. in uer. sed quid si iudex. ubi etiam dicit de sententia referente se ad testes & acta non producta, an ualeat. & concludit, quòd sic.

Sententia arbitri incerta nõ ualet. in Spec. de loca. §. vj. uer. lix.

10 Sententia incerta ad hæreditatem potest liquidari in executione. Bar. in l. ij. C. de sen. quæ si. cer. quan. pro. Vnde

Sententia incerta debet liquidari in executione. glo. unica, & Bart. in d. l. ij. & gl. in l. j. in prin. in uerb. proinde. ff. de eden. & ibi per Alex. qui loquitur de sententia per actionẽ tutelę.

Sententia qua pronunciatur rem esse meam, ualet: & non dicitur incerta, licet possit esse mea pro parte tantùm: quia in dubio intelligitur mea in totum. Bart. in l. legatis uxori. de legat. ij. & ibi Dyn. contra gloss. in l. Pomponius. §. sed is. in uerb. meam. ff. de procur. & suprà, uer. Meum. uersic. vij. & ibi plenè.

Sententia contra Titium Seij de aliquo delicto, tanquam incerta, non ualet, si duo sunt Titij Seij, & non constet de quo sensit iudex, nisi alter sit doli capax, qui potuit uerisimiliter delinquere, de eo intelligitur, non de pupillo. Bald. in l. hac consultissima. in ij. col. in uer. & ex hoc fuit determinata semel. C. qui testa. face. pos. Adde Bart. in l. demonstratio falsa. in vij. col. in uer. septimò quæro. ff. de condi. & demonst. & Ioan. de Imo. in l. ij. in fi. de lib. & posthu. & l. Pomponius. §. fin. de rei uendi. & l. duo. de test. tute. de quo uide do. Alex. in l. hac consultissima. in j. col. ad fin. cum sequ. concor. ibidem per eum signatis.

Sententia, Condemno, prout constat ex actis: an ualeat. Paul. de Cast. cons. cccxxj. incip. Visis, & ponderatis omnibus. l. iij. & ibi Bar. de sen. quæ sine cer. quan. pro. quòd sic. Et per do. Bart. Soci. in rub. sol. mat. in v. col.

Sententia referens se ad acta, ualet, licet in actis constet contrarium. infrà uer. Sententia cum causa. uer. xiij.

Sententia generalis super libello generali, debet in executione declarari. l. j. §. per hanc. el ij. & ibi doct. & Bar. de rei uen. & in l. facultas. uer. uenio ad quartam partem. C. de iure fisc. lib. x. gl. in l. j. in prin. in uerb. proinde. ff. de eden. l. pluribus. & §. si placeat. de uerb. oblig. Lanfr. ubi s̄. uer. Sententia. xv. col. & doc. & Alex. in l. j. ff. de edendo.

Sententia dubia potest declarari per iudicem. suprà, uer. Iudex reuocat. uer. xj. & pe. Bart. in l. hæredes. §. si quid post. in ij. col. uer. quæro, an possit. ff. de testa. & in l. ab executore. in prin. in ij. col. in uer. ueniamus ad secundã partẽ. ff. de appel.

Sententia secundum consilium ferendum, ualet. Bal. in l. cùm iudex. C. de sen. Et p do. Ias. May. Inst. de act. §. curare. nu. 42.

Sententia alternatiua ualet. c. cùm inter. & ibi doct. de re iudi. in Spec. de offic. om. iud. §. de seruit. uer. in sententiæ quoq; prolatione. & per Alex. in consi. lxxvij. iiij. parte, quòd cum disiunctiua est nulla, nisi super rei uendicatione, & Publiciana, quia ualet ut quod res sit Titij iure dominij, uel quasi, & per Alexan. in d. l. ubi autem. de uerbo. obliga. in §. qui illud. quòd non ualet. per gl. in l. si pupillorum. §. si prætor. de re. eo. per l. fi. C. de sen. quæ si. cert. quan. pro. & per gl. in c. latores. de clerico excom. min. Adde Bartol. in l. j. C. de furtis. Et per Feli. in c. ij. de appel. in fi.

20 Sententia, Condemno condemnandum, & absoluo absoluendum, prout declarabo: ualet. Bald. in l. terminato. ij. col. in uer. potest etiam defendi glo. C. de fruc. & li. expen.

Sententia, Condemno prout in libro continetur, ualet: licet in libro nihil contineatur. Bal. in l. data. C. qui accu. nõ pos. Caue, quia licet aliquid dicat de sententia in ultima charta, tamen non dicit hoc. Facit l. j. de erro. calc. Et de simili materia uide j̄. Sententia cum causa. uer. xiij.

Sententia dicitur certa, licet referat se ad instrumenta nõ producta. Innoc. in c. cùm uenerabilis. ulti. col. in glo. in uersic. auth. de excep. Bal. in Marg. uer. Sententia. iiij. col. Vide Bal. in l. pen. in ij. col. uersi. sed quid si iudex. C. de sen. quæ si. cer. quan. profer. Vide omnino Decium in c. cùm uenerabilis. col. antepe. uer. extra gl. ubi tenent, quòd talis sententia relata ad instrumenta non producta in actis, nõ ualet. Vide Ias. in l. ait prætor. §. si iudex. col. tertia. in fine. ff. de re iudicata.

Sententia si sit incerta, quid iuris, stante statuto, quòd de ea soluatur decimum intra decem dies. Bal. in addi. Specu. de appel. in xix. col. uer. dicit statutum, quòd reportans.

Sententia, Absoluo absoluendum, & condemno condemnandum, licet incerta, ualet, & certificatur ex actis: & fieri potest à iudice, quando non est certus de iuribus causæ, si perit instantia. Butrig. & Sicul. in c. pe. pe. col. uer. item nota & aliud singulare. de iud. post Iaco. But. in l. iudices. C. de sent. Adde s̄. uer. Iudex punitur. uer. ij.

Sententia refertur ad acta, ut ex eis certa iudicetur. Car. in cle. ij. §. rursus. de re iudicata.

Sententia condemnatoria ad soluendum in termino declarando per arbitrum, ualet, etiam eo non declarante. j̄. Sententia arbitri. uer. xxj.

Sententia incerta an possit declarari per successorem. s̄. Ius declarandi. uer. penul.

Sententia condemnatoria ad id quod constitisset debere actori, intelligitur scilicet ex actis iam factis, si ex eis constet, aliàs intelligitur, Constitisset, pro Constiterit ex futuris probationibus. Ang. & Alex. in l. qui Romæ. §. Augerius. de uerbo. obligationibus.

Sententia, Pronuncio sicut talis aliàs pronunciauit: an ualeat. Bal. in l. nemo. in fi. C. de sen. qui se remittit ad Spec. de sen. §. qualiter. uer. quid si iudex.

30 Sententia generalis cuius sit effectus in non prosecutis. infrà, Sententiæ effectus. uer. cx.

Sententia, Condemno, saluis exceptionibus, an ualeat. Barto. in l. peremptorias. v. col. uersic. quæro, iudex. C. sen. rescin. non pos. quòd sic: dummodo fiat cum causa.

Sententia quæ dicatur generalis, & quæ generalissima. Innoc. in c. tanta. de exces. præla. in j. col.

Sententia per uerba, Condemno, imò absoluo, non ualet. suprà uer. Imò. uer. unico.

Sententia dubia, & incerta, potest interpretari per iudicem. j̄. uer. Sententia impetratur. uer. viij.

Sententia in dubio debet referri ad acta. glo. in l. si quis ad exhibendum. & ibi uide Bart. ff. de excep. rei iudi.

Sententia referens se ad acta, etiam quæ possint infringi, ut quia testes sunt infames, ualet. Bald. sing. in l. hæc sententia. la j. in j. col. in uersic. quid si probatum est. C. de sent. quæ sine cer. quan. pro. † Adde quod habetur per Felin. in c. illa. de accusa. circa finem.]

Sententia incerta ualet, si certificari potest per relationem ad acta: ut, Condemno te ad id, quod debes. l. iij. & ibi Bart. de sen. quæ si. cer. quan. pro. & s̄. eo. uer. vij. & xxiiij.

Sententia incerta præsumitur lata ex causa in actis, deducta gl. in l. hæc enim. in uersi. & est uerũ. ff. de suspec. tut. in prin. glo. & Bartol. in l. si quis, de exce. rei iudi. & in l. Iulianus.

in iiij. colum. in uer. prædicta uera, nisi. ff. de condi. inde. & j. Sententia cum causa. uer. ultimo.

Sententia incerta quibus casibus ualeat. in Specu. de expen. §. postremo. uer. item scias. & seq. & uer. fin. & s̄. eo. uer. j.

Sententia erronea ualet. l. ex diuerso. §. fi. sol. matr. etiam opposita exceptione impediente processum, nisi error sit expressus in ea. gl. in uerb. in solidum. & doc. ibi. & l. ij. C. quando prouo. non est necess. Paul. de Cast. consil. xvij. incipien. In causa, quæ uertitur. in v. colum. per l. præses. de re iudica. & omnino per Alexand. in d. §. fin. Si tamen iudex refert se ad dicta testium, ualet, licet testes dicant se nihil scire: nisi opponatur de eius errore. Innoc. in ca. quoniam contra. in ulti. col. in glo. in uerbo, processu. de proba. contra quem tenet Inno. in d. §. fi. & in d. c. quoniam contra. & ibi But. & ipsemet Innoc. in cap. cùm Bertoldus. de re iudi. quos etiam refert dominus Alexand. in d. §. fi. in antepen. col. ubi omnino uide cum multis concor. ibi per eum signatis. Lanfran. in dicto c. quoniam contra. xiiij. col. & Angel. in l. si is, qui. de acquir. hæredi. Sed si continet errorem expressum, est nulla fauore minoris ætatis. text. sing. secundum. Nico. de Neapo. in l. scire. §. consequens. in prin. in lect. Bar. de excu. tut. aliàs ualet, si intra decem dies non appellatur. c. cùm inter. & ibi doc. de re iudic. Idem si est erronea in causa appellationis. Bar. in l. j. in prin. ff. quæ sen. si. app. re. & in causa criminali ualet. l. relegatorū. §. ad tempus. & ibi Alex. de interdi. Adde, quòd ubi inuenitur scriptum, quòd sententia lata expresso errore iuris non ualet. l. ij. C. quando prouo. non est ne. est uerum, si sit error, q possit oculis legi. secus, si ex mente appareret error expressus. Ita pulchrè Innocent. in c. j. de offic. deleg. Et per Feli. in † cap. j. de re iudicata. in iiij. col. † Vide de materia latè Alex. in d. l. ex diuerso. §. fi. quem legit cum l. rei iudicatæ. & Aret. in l. si is, ad quem. ff. de acquirenda hæreditate. & Ias. in l. si præses. ff. de re iudicata. ubi dicit unum, quòd licet iudex in præfatione dicat, uisis actis, &c. non in sententia, per hoc dicitur se referre ad acta.]

Sententia erronea retractatur per appellationem, & per exceptionem. Bal. in d. l. ex diuerso. §. fin. in j. col. ff. sol. matr. & in l. ij. C. de erro. aduo.

Sententia continens expressum errorem statuti, est nulla, sententia lata pro bannito, uel eius uxore ex forma statuti non audiēdis. Ale. cō. lxxxj. ij. parte. † Et per Fel. in d. c. j. in j. col.]

Sententia scripta si probetur erronea per testes, ualet secundum, quòd probatur, non secundum quod scripta est. Ang. in l. quoties. §. j. de hære. instit. & Alex. con. ccxiiij. ij. parte.

Sententia errorem iuris expressum continens, est nulla, quando error potest inspici oculo corporali, non si mentali. Inn. & Host. sing. in c. P. & G. de offic. dele. Ant. de But. in c. ij. de testib. cog. & in c. ab excōmunicato. de rescriptis. Alex. in l. duo. §. fratres. ix. char. de uerb. obliga. & xj. char. & in consil. lxxix. ij. parte. Item quādo est contra casum legis specificū. Alex. ibidem post Inn. fin. in c. cum speciali. j. de app. Butrig. & Abb. in c. j. de re iudi. Bal. in l. ij. C. quando prouoc. nō est necess. & Cy. ibi & in l. j. C. de erro. cal. non si est contra commune, uel contra id, quod est dubium de iure communi. j. uerb. Sententia contra ius. uer. iij.

Sententia erronea si confirmetur per secundam, non ualet confirmatio. Alex. in d. consi. lxxix. sed possunt reformari in melius, ut ibidem. & j. Sententia confirmatur. uer. iij.

Sententia contra priuilegium lata etiam expresso errore, ualet. c. suborta. de re iudi. docto. & Sic. in ca. j. in vj. col. in uer. quæro, quid si sententia. eo. tit.

Sententia erronea in principali, facit ius in accessorijs, ut in fructibus, licet noua instantia petatur. Casus not. secundum Bar. in l. ex diuerso. §. ubi autem. de rei uen. in j. col. in uer. ex quo nota.

Sententia erronea ualet, sed competit restitutio in integrum. Bal. in addi. Spec. de sen. uer. sententia lata per errorem.

Sententiæ erroneæ materiam supple s̄. Error iudicis. per totū.

Sententia uenalis lata per iudicem precibus corruptum, ualet. l. seruo. §. cùm prętor. ad Treb. gl. in l. si per imprudentiam. in prin. in gl. in uer. authorem. ff. de euic. l. uenales. & ibi Bar. C. quando prouo. non est necess.

Sententia per gratiam lata cum falsa causa expressa, licet non probata per appellationem, suspenditur. Bart. in l. qui testamento. §. item quæro. ff. de excu. tuto.

Sententia per plures iudices lata, quorum unus fuit corruptus pecunia, bene ualet. Io. And. in addi. Spec. de sen. §. iuxta. in uer. ratione iudicis. in additione incipiente, Quid si ex duo. & Ang. in l. fin. C. de pœn. iudi. qui malè iud. & in d. l. uena- † les. & ibi per doct. † Et Paris de Puteo in tracta. Syndica. in uer. an si.]

Sententia lata ex pręuaricatione aduocati corrupti, an ualeat. s̄. uer. Sententia nulla. uer. cxviij. quòd non.

Sententia per gratiam, ambitionem, & præuaricationem, potest intra quadriennium retractari. gl. & Bart. in l. j. in ij. col. in prin. uer. quæro, si præuaricatio. C. de sen. aduer. fisc. la. li. x. Addo aliquid per Bal. in l. j. C. de pœ. iu. qui ma. iudic.

Sententia non ualet, si testes fuerunt corrupti precio, licet iudex non sit secutus dicta eorum. Ang. & doct. in l. falsam. C. si ex fals. instrumen.

Sententia iudicis uenalis nulla est. l. uenales. quando prouoc. non est ne. Bar. in l. j. uer. quęro, quid si sententia. C. de sent. aduer. fisc. la. li. x. Quod uerum, si magnum precium recipit iudex. gl. in c. statutum. c. insuper. de rescrip. in vj. in Specul. de arbi. §. iij. in prin. Sed solùm dicit Spec. quòd sentētia uenalis non ualet, nec distinguit an precium fuerit magnū, uel † paruum. † Et per Felin. in c. sua nos. de simo. circa fi.]

Sententia dicitur uenalis, siue pecunia, siue aliud detur iudici. Bal. in l. j. C. de pœ. iud. qui malè iudi. in uer. secundò quęro.

Sententia arbitri uenalis an ualeat. j. uerb. Sententia arbitri. uer. xxxv. quòd sic.

20 Sententia etiam iusta, non debet esse uenalis. xj. quæst. iij. non licet.

Sententia prętextu inimicitię capitalis lata rescinditur per restitutionem in integrum. s̄. uer. Restitutio contra sententiam. uer. pe.

Sententia lata dolo iudicis non corrupti ualet, licet iudex puniatur. Bal. in l. fin. in ij. col. uer. quæro quid si non interuenerit. C. de pœn. iudic. qui malè iudi. & gl. in l. j. §. calumnia. ad Turpil.

Sententia per obreptionem quando ualeat. Bal. in addi. Spec. de sen. vij. col. uer. sententia lata per obreptionem. & quando debeat retractari. Inno. in c. cùm dilecta. de rescriptis. in glo. sua, in uerb. conscientiam.

Sententia gratiosa, uel euidenter temeraria, rescinditur per restitutionem in integrum, nisi sit lata per dolum, uel latā culpam. Bald. in l. j. iij. col. uer. sextò quæritur. C. de condi. inde per gl. in l. seruo. §. cum prætor. in uer. ambitiosę. ff. ad Treb. Dy. in l. si is, ad quem. de acqu. hær. Quod uerum est per restitutionē ex clausula generali, quando uictus fuit insciens, uel ignorans, quia non uidit acta: uel si uidit, non appellauit. contra Bar. in d. §. cùm prętor. ult. opp. qui dicit non dari restitutionem, secundum Bal. Addo Bal. in l. j. in j. col. uer. quæro quid si est lata. C. de pœ. iudi. qui. ma. iudic.

Sententiam ferri precio, uel gratia, refert quo ad pœnam. in Spec. de execu. uer. sed quæritur.

Sententiam uenalem ferens iudex qualiter conueniatur, & ad quid in Specul. de app. §. j. uer. quid si unus. & s̄. iudex punitur. uer. xxxix. & in Spec. de simo. & tit. de sententia.

† Sententia lata per pecuniā, est ipso iure nulla. l. uenales. C. quando prouo. nō est necess. Et adde, quòd dans pecuniam non causa corrumpendi, sed causa iuris sui conseruandi, potest ipsam repetere à iudice. Glo. est in c. non sanè. xiiij. q. ij. & uoluit Archidia. in c. qui rectè. xj. q. iij. Et alibi dicit Bald. in cons. mihi ccclij. incipien. Proponitur, quòd dictus Prosellus retulit domino, &c. in v. uol. quòd si pars nihil dedit iudici ante sententiam, sed ei promisit post sententiam dare pecunias, quòd sententia lata in fauorem illius promittentis est nulla, tanquam uenalis. Vide Hippoly. de Marsi. referentem prædicta, singul. cxc. incip. Iudices.]

Sententię uenalis materiam uide in l. uenales. C. quando prouo. non est necess. & s̄. uerbo, Iudex punitur. uer. xxxix. & in Spec. de senten.

Sententia ex falsis probationibus, uel instrumentis lata rescinditur officio iudicis, ut restitutio detur contra eā. Bar. in l. nā & postea. §. si minor. in ij. col. uer. cōtra hoc oppo.

hoc oppo.ff.de iureiur.& gl.& doct.in l.ij.& fi.C.si ex fal.instru.per l.diuus.de re iudi.& j.

Sententia ex falsis allegationibus lata rescinditur per restitutionem in integrum:sed ualet ipso iure. Nic. de Neapo. in l. qui testamento.§.item quæro.in j.col.in lect.Bart. ff. de excu.tu.l.j.& ibi Bar.C.si ex fal.alle.tu.da. nisi contra morem: quia est nulla:ut in d.l.j.Item si contra absentem.l. cùm pretor. §. Marcellus. de iudi. non si contra præsentem, ut ibi à contrario sensu,secundum Bar. gl. & docto.ibi. & Angel.& Alex.in §.duo fratres.ix.char.de uerb.obli.ubi dicit uerum, nisi in sententia excommunicationis:ut j.eo.uer. v.in fi.

Sententia ex falsis probationibus lata potest retractari, sed nõ potest iustificari ex ueris probationibus per uictorem,contra quem petitur restitutio in integrum, propter falsos testes.Bal.in l.j.v.oppo,C.de condi.inde.contra Bar.in l. si is, apud quem. de acquir. hæredi. qui dicit posse iustificari ex probationibus ueris,per l.Titianus.ff.quod cum eo.ubi dixit Bart. sententiam posse iustificari ex noua causa. Sed uide Bart.in l.diuus.in fi.ff.de re iudica.ubi dicit, quòd petita restitutione in integrum aduersus sententiam, non potest uictor eam iustificare ex probationibus ueris, sed ea nõ petita non potest.& s̄.uer.Falsa causa.uer.v.

Sententia ex falsa causa uidetur lata,etiamsi nõ interuenit dolus actoris.Cyn.in l.j.C.de condi.indeb.Ioan. And.in addi. Spe. de exec.sen.§.fi.uer.illud autẽ.in addi.hanc quęstionẽ.

Sententia ex falsa causa lata est nulla. l. qui testamento. & ibi Bart.Bald.Angel.& etiam Nico.de Neapo.in §.item quęro. in j.col.in lect.Bar.ff.de excu.tut.not.in c.sicut. & in c.inter cætera.& ibi doct.& in c.per Abb.in iij.col. de re iudic. Sed Bartol.contrà in l.iustè possidet.de acquiren. posses. & in l. si is. in j.col.in uersic.ultimò.gl.induxit.ff.de acquiren. hære. nisi causa sit notoriè falsa etiam super sententia excommunicationis:quia tunc est nulla,secundum But.in d.c. inter cæteras. Vide Bald.in auth.non licet.paulo post principium.de libe.præte.& infrà,Sententia cum causa.uer.septimò.circa medium:ibi item nisi in sententia excommunicationis.& omnino per Alex.in §.duo fratres.ix.char.& sequ. de uer.obli. Et per Fel.in d.c.inter cæteras.& per Fran.Arc. in l.iustè.de acquir.poss.in j.col.& in l.j.de errore calculi.

Sententia ex falso iudicio medicorum lata retractatur. Angel. sing.in l.Marcellus.§.si mancipium.in fin.de ædil. edic.& j. Sententia in rem iudicatam.uer.iij.

Sententia probata falsitate rescinditur per restitutionẽ in integrum,si est lata contra pręsentem:sed si contra absentem, est nulla.Bartol.in l.ij.C.si ex fal.instrum.& in l.diuus.in secunda oppo.ff.de re iudic.

Sententia ex falso testamento lata est ipso iure nulla.Bald.in l. si ueritas.in prin.uer.quęro,an sententia.C.de fideicom.sed uelat ueritatis defectum,si ab ea non sit appellatum.Bal.ibi in j.col.in uer.aliquando tamen.

Sententia ex falsis testibus lata retractatur.Inn.in c.j.de re iudi.Caue,quia loquitur in sententia erronea.Bald.in Marga. uer.Sententia.iij.col.& c.sicut.ubi Abb.de testi. Addo tex. in l.diuus.& ibi Bartol.ff. de re iudi.& ibidem omnino uide do.Alex.in j.col.ubi ponit quatuor limitationes, in quibus sententia ipso iure est nulla. Item. uide ibidem per eum in uer. successiuè. inquantum ibi ponit tres limitationes, in quibus sententia lata prætextu falsorum testium non retractatur.

Sententia uel bannum, uel guarentigia ex falsis allegationibus latæ contra absentem, non merentur executionem, si tempore executionis id doceatur.Ang.& Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres.x.charta.de uerb.oblig.

Sententia excommunicationis ex falsis allegationibus, uel causis,ualet.j Sententia censuræ.uersi.penul.

Sententia ex falsis allegationibus iuris ualet, non ex falsis allegationibus facti,quia nulla.Ang.& Alex.in §.duo fratres.x. char.de uer.oblig.ubi dicunt uerum, nisi in beneficialibus. post Inn.in c.cùm Bertoldus.de re iud. quem uide etiam in c.quoniam contrà.de probationibus.

Sententia ex falsis allegationibus lata contra præsentem licet ualeat,tamẽ si petitur executio, obstat exceptio doli, s̄. Exceptio doli.uer. xxvj. Et quid si soluatur eius uigore,suprà, Conditio sine causa.uer.iij.

Sententia ex falsis instrumentis lata retractatur,etiam si instrumentum falsum sit productum,sine dolo partis.glo. in uerbo,Præcipimus.Bart.& Bald.in l. si ex falsis. C. de transact. Sed aduerte,quia non loquuntur in sententia. Est bene uerum,quòd Cy.& Pet.ibi in iiij.q.quos refert do.Alex.in d.l. diuus.in iij.col.in fin. tenent contrarium,& sic limitant.d.l. diuus.postea do.Alex.allegat Bar.& Bal.tenere, quòd imò retractetur:ut ibi per eum.

Sententia ex falsis probationibus lata quomodo rescindatur. Bald.in addi.Spec.de exec.sen.uer.sententia lata per falsos. & s̄.eo.uer.vij.

Sententia lata ex falsis probationibus in causa capitali, an sit nulla,uel rescindatur per restitutionem in integrum.Bal. in addi.Spec.de exec.sen.uer.in capitali.quòd est nulla.Addo do.Alex.Imo.in d.l.diuus.in j.col.in uer.item fallit.

Sententia lata partim ex ueris, partim ex falsis probationibus an rescindatur.Bal.ubi s̄.uersi.sed pone,Titius.quòd non.

Sententia rescinditur probata falsitate probationum.in Spec. de proba.§.uidendum restat.uer.instrumentorum & de senten.§.ix.& suprà eodem,uersi.vij.

Sententia conditionalis,

Condemno te,si probatum est, intelligitur,scilicet plenè,non si semiplenè.s̄.in clausulis Sententiarum.uer.condemno,si de iure.& Bal.in l.pe.in ij.col.in uer. quæro de qua probatione.& ibi Sali.C. de senten. quæ sine cer.quan.Et addo Bar.in l.ait pretor.§.iudex.in ult.col.uer. sed quid.ff.de re iudi. & Bal. in c. quod ad consultationem. in ij.& iij.col.de re iudi.& omnino per do. Alex. in d.§.cùm iudex. in ulti. colum. cum multis concor. ibidem per eum signatis.

Sententia sub conditione impossibili non ualet.Alex.in l. impossibilis.de uerb.oblig. Quid de sententia, Absoluo,si iuraueris:uel,Condemno,si probaueris: an ualeat. in l.qui Romæ.§.Augerius. de uer.obli.post Ang.in l.non quemadmodum.de iudi.& in l.ij. §.ibidem. C. quando appel.sit. Et per Feli.in cap. quod ad consultationem. de re iudic.in medio. j.columna.

Sententia conditionalis ex falsa causa non ualet. Innoc.sing. in cap.in præsentia.de renun.& Ange.& Alex.in §. duo fratres.ix.char.de uerb. oblig.& in d.§.ibidem.† Et per Felin. in cap.quod ad consultationem.de re iudi.in medio j.colu. uersic.sunt tamen.]

Sententia conditionalis in centum,si non solueret, scilicet intra terminum, quomodo intelligatur. s̄. Bannitus offenditur.uer.vj.

Sententia interlocutoria sub conditione ualet.Alex.in d.§.biduum.& s̄.Decretum iudicis,uersi.cxlvij.

Sententia conditionalis an ualeat,uide do.Pet.Phili.Corn. in consi.lxx.incip.Repetitio.in litera C.in iij.parte.

Sententia sub conditione de præterito,ualet.gl.Bar.& doc.in l.à diuo.§.in uenditione.de re iudi.& Alex.in d.§.biduum.

Sententia sub modo an ualeat.in l.cùm eorum & ibi doc.C.de sen.& per Bal.in addi.Spec.de sententia.uer.sententia quandoque.quòd sic.

Sententia condemnatoria ad præstandum secundum quod antecessores præstabant,non dicitur conditionalis. Bart.in l.eum qui.§.Iulianus.de consti.pecu.& ibi Alex.

Sententia,Condemno T.si actor probauerit, non ualet. Bald. in addi. Spec. de sententia. uer.an ualeat sententia, Condemno T.per l.prolatam.C.eod.tit.& c.ecclesia sanctæ Marię. de consti.& Bart.in d.l.cùm iudex.& ibi doct.in uer.secundò quæro.C.de sen. & interlo. om. iud. no. in l.qui Romæ. per Alex.§.Augerius.de uerb.oblig.& in l.ij.§.biduũ.quando app.sit.Addo Bart.in l.ait prætor.§.si iudex.in v.col.uer. per hanc etiam legem.ff.de re iud.& ibi per do.Alexan.in v. col.in fi.cùm multis concor.ibidẽ ad hoc per eum signatis.

10 Sententia corporalis sub conditione ferri potest contra absentem,secundum Car.in cle.ij.j.opp.de re iudic.

Sententia,Condemno reum,si actor probauit: aliàs absoluo, ualet Bar.in d.l.cùm iudex.in uer.iudico arg.ad quæstionẽ.

Sententia,Condemno te,si actor probabit,ualet:& dicitur interlocutoria.Bart.in d.l.cùm iudex.ad finem.

Sententia, Excommunico talem, si non soluerit Titio decem intra mensem:an dicatur conditionalis.Bald.in Marg. uer. Sententia.

Sententia ij. col. uer. sed dubitatur. ubi etiam dicit de sententia, Excommunico te, si eligas. Addo Panor. in c. praeterea. in j. col. in uer. & cadit hic una not. q. de app. ij. q. vj. biduum. Card. in cle. ij. j. opp. de re iudica. quòd ualet excommunicatio conditionalis.

Sententia sub conditione intrinseca, ualet, non sub extrinseca. d. l. cùm iudex. & ibi doc. de sen. nisi conditio intrinseca sit de futuro: quae tamen incontinenti non impleatur. gl. in uerb. palàm. ad fi. & doc. ibi. & Paul. de Cast. consi. xv. incip. Pro clariori examinatione. Addo Innoc. in c. G. perpetuus. de fid. instru. ubi ponit exemplum de hoc, quod refert Bald. † in l. ij. C. ut lit. pen. † Per Feli. in c. quod ad consultationem. de re iudi. in iij. col.]

Sententia sub conditione secundum consilium sapientis non ualet, stante statuto, quòd sententia sub conditione non ualet. Pau. de Cast. con. xx. incip. Pro clariore examinatione.

Sententia, Si non compareas intra decem dies, condemno: an ualeat. Bal. in auth. iubemus. in fi. C. de iudic. ubi se remittit ad no. per Inno. in c. cùm in tua. de clan. despon. ubi certè licet aliquid dicat de sententia, tamen non dicit hoc.

Sententia arbitri, Condemno T. si iurat actor: non ualet. Bald. in c. Quintauallis. de iureiur. Lanfr. in tract. de arbi. vij. part. q. xviij. Sed si iudex sic pronunciat, quando debet actor iurare. Alexan. consil. cxxviij. ij. par. Et si sic fertur, intelligitur quòd possit retractari propter instrumenta nouiter reperta. Bal. Ful. & Alex. in l. admonendi. jx. col. de iureiur. Dic de hoc, ut per Decium consi. xxxix. col. fi.

Sententia cum causa an ferri debeat, uide infrà eod. per discursum. & maximè in uer. vij. & supple s. uer. Causa in sententia. uer. j. & ultimo.

Sententia cum causa falsa an ualeat. s. uer. Sententia ex falsis. † uers. v. † Et per Feli. in c. qualiter & quando. de accu. in medio. j. col.]

* Sententia ex falsa causa lata non ualet. l. qui testamento. ff. de excusat. tutor. l. j. §. contra. C. quae senten. sine appel. rescindan. l. ij. C. quando prouoc. non est neces. Bart. in l. cum prolatis. ff. de re iudicat. Bal. in l. j. opp. v. C. de condi. indeb. Io. Cephal. consi. ccxlj. num. 49. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Sententia ex falsa causa, quae sit contra ius scriptum, est nulla. Ang. Alex. in l. qui Romae. §. duo fratres. ix. char. de uer. obli. per l. ij. C. quando prouo. non est neces. Item in causis beneficialibus, si falsitas causae sit notoria ex actis. Angel. & Alex. ubi s. post Inno. in c. cùm Bertoldus. de re iudi.

Sententia ex falsa causa concernente ordinem iudicij, est nulla: ut quia dicat litem esse contestatam, cùm non sit. Bart. in l. si is, apud quem. ff. de acqui. hęred. Alex. in d. §. duo fratres. xj. charta.

Sententia contra praesentem ex falsa causa lata consistente in facto, est nulla, si causa sit notoria. Ant. de But. fin. in c. in pręsentia. de renun. per c. inter caeteras. de re iudica. Alexand. ubi suprà.

Sententia cum causa ualet, etiam super libello sine causa. Ang. in l. ij. §. circa. de doli excep. & Inno. in c. cùm Vintoniensis. in pe. col. in gl. sua. in uer. primam electionem. de electio.

Sententia lata expressa duplici causa, si una sit uera, altera falsa, ualet sententia ex causa uera: ut not. Innoc. in c. in praesentia. de renun. sequitur domi. Ias. in auth. non licet. in ult. col. uersi. adde etiam, quòd si pater. C. de libe. praete.

Sententia regulariter causam non requirit. not. in l. in summa. ff. de re iu. & ibi doct. & in c. sicut. eo. tit. ubi glo. in uerb. non exprimantur. & Panor. in princ. & plenius in ulti. not. uide Card. in cle. saepe. §. quia. xvij. q. de uerbo. signi. Ang. & Imo. & Alexan. in l. qui Romae. §. duo fratres. de uerbo. obliga. & Alexan. post Bartol. in l. si is, apud quem. de acqui. haered. & Alex. in l. quid ergo. in §. poena grauior. de infamibus. & suprà, in uerb. Causa in sententia. uer. j. Imò fatuus est iudex, qui causam ins[illegible]t sententiae. Bald. & doc. in l. qui testamento. in princi. ij. col. in ultimo no. & ibi Ang. & Nico. de Neapo. in §. item quaero, in lect. Bart. in j. col. in fin. uer. item ex † isto text. ff. de excu. tut. & doct. in d. c. sicut. † Et ibi uide Felin. in colu. viij. post medium.] Quod dicunt uerum, quando à iure praecipitur inseri causam: sicut econtrà, fatuus est, si non inserit, cùm debet: ut ibi per docto. in l. hae enim. in princip. ff. de suspec. tu. ubi omnino per Bart. & tenet Bald. in auth. non licet. in uer. praeterea maius. C. de libe. praeteri. Item uerum in sententia diffinitiua, non in interlocutoria. s. uer. Causa in sententia. uersi. j. & ij. in uer. Causa in appellatione. uer. j. Item nisi in causa appellationis. gl. in uer. non exprimantur. & doct. in d. c. sicut. & ibidem Panor. in ij. col. in uers. dicit tamen. & c. cùm Bertoldus. eod. tit. scilicet cùm prima reuocatur. & c. Raynutius. & c. Raynaldus. de testa. & s. plenius uer. Causa in appellatione. per discursum. Bald. in l. generaliter. §. sed iuramento. in j. col. in fin. uersi. item not. in uerb. non audeat. C. de reb. cred. non tamen in sententia super reductione. suprà, Causa in appellatione. uersicu. xij. Item nisi in sententia, quòd donatio inter coniug[illegible] non ualeat. quia sine causa non tenet. suprà, uer. Donatio inter coniuges. & suprà, uer. Sententia nulla. uer. xliij. Item nisi in sententia excommunicationis. cap. j. de senten. excommu. in vj. Cardin. ubi suprà. & Alexand. in d. §. poena. Addo Panor. in dicto cap. sicut. in iij. colum. in uersic. vj. Item nisi in absolutione ab expensis. in auth. post iusiurandum. & ibi Bal. in iij. not. quam legit in auth. incip. Nouo iure. C. de iudic. in §. oportet. in auth. eo. tit. Panor. in d. cap. sicut. in ij. col. uer. iiij. ubi. & in iij. col. uersic. quoad secundum. & Bal. in auth. generaliter. v. col. de epis. & cler. & in l. properandum. §. illo de iudi. & in auth. nouo iure. eod. titu. Alexand. in l. quid ergo. §. poena grauior. de infamibus. Item nisi quando conuentus rei uendicatione absoluitur, quia non possidet. cap. pe. de excep. But. in c. examinata. de iudi. Hostien. & doct. in d. c. sicut. Item nisi in absolutoria ab obseruatione iudicij. But. & Hostien. & doc. ubi suprà. Adde Panor. in d. c. sicut. in iij. col. uersi. quoad secundum. Item nisi in sententia criminali. l. j. §. j. ad Turpil. Lanfr. in c. quoniam contra. uerb. sententia. uersic. satis est uisum. de prob. & Alex. in d. §. poena. Item nisi feratur sententia contra eum, qui habet intentionem suam fundatam. gl. j. no. & Ang. in l. utique. de rei. uen. Lanfr. ubi suprà, qui etiam tenet secundum Bald. in d. l. utique. in uersi. tertiò qualiter formabitur. causam requiri in sententia absolutoria lata pro debitore soluente, pendente lite. Item nisi sententia feratur super libello inepto. Bar. in l. aduersus. §. ideo. si men. fal. mo. di. not. in d. cap. examinata. de iudi. Cardin. in q. vij. Item nisi in reuocatione sententiae latae contra exemptum. ij. q. vj. argu. capit. cum prima. de priuil. Petr. de Peru. in d. cap. sicut. Item nisi in reuocatione suspecti tutoris. d. l. hae enim causae. de suspe. tut. Sed ualet sine causa. Bart. in l. ij. §. ignominiae. in uersi. pro cuius declaratione. ff. de infa. Addo Panor. in d. c. sicut. in ij. colum. in fin. in uersi. sed tu aduerte. Item nisi quo ad grauandum, uel releuandum à grauamine. Secus, quo ad ualiditatem sententiae: ut tunc nō requiratur causa. suprà uer. Causa in sententia. uersi. j. Item in sententia banni contra contumacem. suprà, uersi. Bannum. uer. liiij. & uer. Causa in sententia. uersi. ij. Addo Bartol. in d. l. ij. §. ignominiae. uer. pro cuius declaratione. & Panor. in d. cap. sicut. in ij. col. in fi. uer. sed tu aduerte. Item casus multos, in quibus in sententia requiritur causa, uide in Spec. de senten. §. qualiter. uer. uerum. & Bald. in Marga. uer. Sententia. iij. col. Item nisi quis à lite recedat, & condemnetur in expensis. c. calumniam. de poenis. & Cardin. ubi suprà.

Sententia ualet sine causa, etiā in casibus, in quibus causa debet inseri. Imo. & Sic. in ij. col. in fi. do. Balio. de Peru. in d. c. sicut. & Bartol. in l. ij. §. ignominiae. in uer. pro declaratione. ff. de infami. quod ideo est, quia praesumitur ex causa leuiori.

Sententia cum causa falsa non ualet. suprà, uerb. Sententia ex falsis. uer. v. Quod uerum, si causa est contra ius commune, non si contra ius litigatoris, nisi esset notoriè falsa per relationem ad acta. Sicu. in d. c. sicut. in iij. col. in fi. uer. item attende in eo. Item uerum, si simpliciter est inserta causa falsa: secus, si per dictionem implicatiuam, Maximè, uel Praesertim: quia cùm & alia causa praesupponatur, ualet sententia, secundū Sicu. ibi in iiij. col. in prin. uer. secundò debet limitari. & Bar. in l. quod ait. §. ignominię. de infa. & plenius per Alex. in §. duo fratres. in xj. char. de uer. oblig. Sed contrariū sentit Nico. de Neapo. in l. qui testamento. §. item quaero. in j. colum. in lect. Bar. ff. de excu. tu. cùm dicit non ualere sententiam

tentiam fundatam in duabus causis, quarum una est falsa. Inn.tamen in c.in præsentia.in glo.in uer.præter ista.de renun.dicit eam sustentari per causam ueram. per c. per tuas. qui fil.sint legiti.& Alex.ubi s. & in l. si plagij.eo.tit.post Io. de Imo.ibi & in l.quod dicitur.v.col.eo.ti.& in l. si donatione.per Alex.C.de colla. Sed Bal.in addi. Spec.de sententia. qui dicit non iustificari eam in causa rationabili, nisi sit appellatũ.Io.And.in c.cùm inter.de re iu.& Sicu.& doc.in c.j. in iij.col.uer.nunc autẽ quęro.eo.ti.quòd ualet sententia ex causa, quę non est cõtra ius, licet altera sit contra ius.Et dic, ꝙ si est lata ex falsa causa consistente in iure, super quo nõ essent opiniones, est nulla: sed si super articulo iuris erant opiniones, sententia tenet, sed est iniqua.Ita Alex.post Bar.in l. qui Romæ.§.duo fratres.j. col.de uerb. oblig. Item non ualet ex falsa causa, si sententia sit conditionalis.s.uer. sententia conditionalis.Item nec quando est lata contra minorem in causa excusationis, à tutela, uel cura. l. ij. C.si ex fal.alle. Ang.Imo.& Alex.in d.§. duo fratres.ix.char.& Sali.in d.l.ij. & l.qui testamento.de excu.tut.Item nec contra ecclesiam. Alex.ibi & Imo.in c.j.de deposi.& Lud.in l.si is, apud quem. ff.de acquir.hære.

10 Sententia ex duabus causis lata, quarum altera non facit ad causam, ualet, & sustinetur ex causa faciente ad causam. Innoc.in c.in præsentia.de renun.& Anto. de But.c. per tuas. qui filij sint legi.per tex.ibi sing.& in c.ab excommunicato. de rescrip.& facit gl.& Io. And.in c.ex parte.de conces. præben.& Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres.xj. char. de uerb. oblig.in l.iustè possidet.de acqui.pos.Io. de Imo. in l.si plagij.de uerb.oblig.

Sententia in causa appellationis pro parte confirmatoria debet continere causam.j.uer.Sententia confirmatur.uer.xvj.

Sententia ex causa non legitima expressa nõ ualet, & reformari non potest per iudicem appellationis.But.in c. cùm dilecti.de emp.& uend.per notata in c.ex parte.& c.cùm super. & in c.dilectus.de conces.præb.

Sententia habens causam ex actis, ad quæ se refert, est nulla, si in actis constet contrarium: ut Condemno T.quia probatũ est per A.& B.& tamen per A.& B. contrarium est probatũ. Io.Ant.& But.Imo.& doc.omnes contra Inn.in c.quoniam contra.de proba. & Imo. in l. seruo.§. cùm prætor.ad Treb. & in l.qui Romæ.§.duo fratres. de uerbo.oblig. Ange.in l.si is. de acqui. hære. & in auth.ut spon.lar.§.& hoc insuper.in iij.col.in uer.ubi dicit Inn.& per Bal.in l.j.C.de manu.uind. & in l.ij.in j.col.in uersi. quæro, quid si error.C.de re iudica. & in l.j.& ibi per Bar. de erro.calc.& per Lanfran.in c. quoniam contra.xiiij.col.ff.de proba. & per Bal.in simili.in l.data.C.qui accu.non pos.Iac.de Aret.in d.l.j.de erro.cal. dicit esse nullam.& Paul.in clem. pastoralis. de re iud. & Rota in decisi.cccxl.item fuit.Adde suprà, uer.Falsa causa.uer. v. & omnino per Alex.consi.cxxiij.j.parte, & in l.ex diuerso.§.fr. sol.mat.† Et per Fel. in c.inter cæteras.de re iudi.in ij.col.& per Francisc.Aret.in d.l.si is.in vj.col.de acquir.hære. & in l. j.C.de errore calculi.]

Sententia ex falsa causa uitiatur, non ex incongrua.gl. in d.l. si is.in uerbo, acquirit.in fi.ff.de acq.hære. & Bald. in l.j. C.de condi.inde.in ulti.opp.

Sententia ex falsa causa non potest iustificari ex causa uera. Bal.in d.l.j.in ult.opp.C.de condi.inde.Adde s.uerbo, Sententia ex falsis.uer.iij.

Sententia ex causa leuiori non infamatoria lata præsumitur, quando ex pluribus causis ferri potest. glo. in l. hæc enim.in prin.in uer.& est uerum. & ibi uide Bart. ff. de suspec. tuto. & Bar.in l.ij.§.ignominiæ.de infa.

Sententia cum mala ratione an ualeat.Bald.in l.j.in ult. oppo. de condi.indebi.Paul.de Cast. in l. fin. ff. quod cum eo.& s. eo.Caue tamen, quia Bald.loquitur in falsa causa.

Sententia est nulla, si legitima causa non præcedat.Innoc.in c. querelam.de procur.Bald.in Marg.uer.sententia.vj.col.sed uide suprà in uer.Sententia nulla.uersi.xciiij.

Sententia præsumitur lata ex causa in actis deducta.gl.in l.hæc enim.in prin.in uer.& est uerũ.ff.de suspec.tut.Glo.& Bart. in l. si quis ad exhibendum. de excep. rei iudi. & in l. Iulianus.de condi.inde.in iiij.col.in princ. uer.prædicta uera.& suprà, Sententia incerta.uer.penul.

Sententia contra ius commune, uel contra constitutionem, uel contra statutum, est ipso iure nulla: non autem contra ius litigatoris. l.ij.& ibi Bart.C.quando prouo.non est neces.& ibidem uide omnino do.Alex.in apostillis, qui ponit quatuor limitationes, in quibus etiam sententia contra ius litigatoris est ipso iure nulla.c.j. & ibi doct. præsertim Panor.in ij.colum. cum quatuor sequentibus. de re iudic. cap. cùm inter. eodem titu: & infrà. Quod uerum, etiam in sententia arbitri. eodem uersieu. ultimo, infrà, Sententia arbitri. uersic. xxij.

Sententia contra consuetudinem ualet, si ab ea non appellatur.per Bald.in tit.de pace Constan.§. nos Romanorum.in pen.col.uer.sed nunquid ualet, ne.Cy. & Pet.de Sun.in d.l. ij.quando prouo.non est necess.c.j.de consti.in vj. in c.cùm dilectus.de consue.in l. de quibus. & ibi docto. de legi. ubi Bal.post Bar.dicit uerum, nisi consuetudo sit notoria, & tenet Sicu.in c.j.de re iudi.in vj.col.uer. quæro, quid si sententia.Addo do.Alex.in l.cum prolatis.in ulti. col. uersic. quid autem.ff.de re iudi.cum concor.ibidem signatis.

Sententia contra legem, de cuius intellectu dubitatur, ualet. Bart.in l.cum prolatis.& ibi uide omnino do.Alex. in j. col. cum concor.ibidem per eum signatis.& Panormitanum in d.c.j.in iiij.col. de re iudi. quem etiam uide in l. qui Romæ. §.duo fratres.de uerb.oblig.Bald.in l.ij.quando prouo.non est ne.in ij.col.uer.ultimò not.ubi Pet.de Sun.

Sententia fundata super lege, quæ non facit ad propositum, ualet, si per aliam legem potest sustentari.doct. & Sicu. in c. cùm ex officij.x.col.in uer.ex quo infero.de præscrip. & ibi Inn.circa fi.in gl.in uer.allegatur.& Io. And. contra Host.in c.ex parte.de conces.præben.

Sententia contra reformationẽ non insertã in uolumine statutorum notorum, ualet.Bart.& Ang. in l. cum prolatis. de re iud.& ibidẽ uide omnino do. Alex. in iij. col. in fi.uer. item no. cum multis concor. quas ibi allegat, & ibidem etiam limitat Bald.in l.ij.in j.col.in uersic.ex qua diligenter no. C. quando prouo.non est ne.Addo Panor. in c. j. in vj.colum. in uer.sed quæro.de re iud.

Sententia contra probationes luce meridiana clariores ualet, sed opus est appellare.Bal.in l.fin.in ij.col.uer.item quærit. C.de probationibus.

Sententia contra statutum est nulla, ut lata pro bannito non audiendo ex forma statuti.Alex.consi.lxxxj.ij.parte.

Sententia contra transactionem, uel contra iuramentum, ualet.j.§.ij.uer.xij.

Sententia contra notorium iuris & facti, ualet. s. uer. Notorij effectus.uer.viij.& xxij.

Sententia contra id, quod est de iure communi dubium, non potest dici nulla, tanquam contineat expressum iuris errorem.Bar.in l.iiij.§.hoc autem.de dam.infec.ubi Angel.dicit uerum, nisi sit lata contra communem opi.doctorũ. Quod etiam tenet Ang.in l.qui Romæ.§.duo fratres.de uerb.obli. Sed Imo.& Pau.de Cast.ibi contra.& Alex.in d.§.hoc autẽ. in fi.ergo utroque casu tenet.

Sententia contra priuilegium, & in iudicio productum lata, etiam expresso iuris errore, ualet. c. suborta.de re iud. doc. & Sicu.in c.j.in vj.col.in uer.quęro, quid si sententia.eo.tit.

Sententia lata contra casum similem legi expressæ, ualet. Bal. in l.ij.in ij.col.uer.adde quod licet. C. quando prouoc. non est ne. Cy.in l.j.C.de leg.doc.in d.c.j.de re iudi. & ibi omnino per Panor.in v.col.uer.quid autem, si est lata.

Sententia contra rationem legis, est nulla. But.& Sic.in d.c.j.

Sententia contra ius in uno capitulo tantùm, est nulla in eo tantùm. Sicu. & docto.in d.c.j.in iiij.col.uer.exemplum secundi.per gl.sing. in d.l.ij.de re iud.nisi capitula sint connexa.& doc.ubi suprà.Addo Innoc.in c.in præsentia.in glo.in uer.præter.de renun.

Sententia uel actus, quomodo cognoscatur, quòd unum, uel plura capitula connexa, uel separata cõtineat, declarat Bart. in l.Aurelius.§.idem quæsijt.ff.de lib.leg.& Bal.in l.amplio rem.in prin.uer.quæro quæ dicantur.C.de app.& in l.ij. in j.col.uer.sed hîc dubitatur.C.de re iudi.

Sententia contre ius commune, ut quod testamentum filijsfami.ualeat, & simil.est ipso iure nulla.Mathesi.uersic.xv. Addo Panor.

do Panor. in d. cap. j. in iiij. colum. uer. exemplum secundi.

Sententia ex probationibus à iure reprobatis, est nulla. s. Sententia nulla. uer. xiij.

Sententia contra ius litigatoris ualet. in Spec. de act. seu peti. §. ij. uer. sed quando. & s. eo. uer. j. Non contra ius constitutionis, quia est nulla: ut ibi. & no. in l. j. §. j. quæ sen. sine appel. rescin.

Sententia de parte fundi petiti condemnatoria ualet, quando probatum est reum partem tantùm possidere, licet totus fundus fuerit petitus. Bart. in l. j. in j. col. in fi. in uer. & per hoc dixi. C. si aduer. rem iudi. & in l. si constante. §. fi. uersi. per hoc dicebam in q. & ibi uide domi. Alex. in iiij. col. uer. item no. cum concor. ibi per eum signatis. ff. sol. mat. & But. in c. cùm inter. de re iudi. ubi dicunt uerum, etiamsi de altera parte nihil pronuncietur. Sed Io. de Imo. tenet contrà, scilicet quòd debeat absolui reus pro altera parte fundi. Quod etiam sequitur ibi do. Balio. & Io. de Imo. & Lud. in d. §. fin. ubi etiam Raph.

Sententia debet ferri pro parte condemnatoria, & pro parte absolutoria, quando pro parte probatur petitio. doc. & Bal. in l. j. in uer. debet ergo hæc lex intelligi. C. si aduer. rem iudi. & Bal. in l. ij. in j. col. uersi. extrà oppo. C. de re iudi. Iaco. de Are. in con. Quidam petijt, &c. Bar. in l. qui uas. in prin. ff. de fur. & in l. si conuenerit. de re iudi. Lanfr. in c. quoniã contra. de proba. uer. sententia. uer. iuxta præmissa, &c. Bart. in l. j. C. si plu. una sen. & in l. terminato. in j. col. ad fi. C. de fru. & lit. expen. & in Spec. de solu. §. iiij. uer. ad huius. & sequ. & omnino per Pau. de Cast. con. cxvj. incipit, Circa primum. & Bal. in l. j. C. de lit. contest. in l. j. C. de plus peti. contra gl. ibi, nisi sint diuersæ summæ petitæ ex diuersis causis, secundum Pet. de Sun. in l. in bonæfidei. C. de usur. Item nisi sit dictio taxatiua tantùm. Bal. in d. l. j. in j. col. uer. secundò, quia non sequitur. C. si aduer. rem iudi. Item nisi de consensu partiũ. Bartol. in l. si conuenerit. in uer. ex quo no. facit c. si inter. de elec. Et est uerum, etiam in sententia arbitri. Bal. in d. l. j. circa medium. uer. sed de sententia arbitri. & Bal. in l. ij. j. col. in uer. extrà opp. C. de re iud. nisi sit clausula in compromisso, quòd possit pronunciare semel, & pluries. Bald. in d. l. in d. uer. sed de sententia arbitri. uide Pet. de Sun. in l. diem. §. si plures. de arbi.

Sententia super parte tantùm, in qua ualet iudiciũ, ualet, quando super alia parte esset instantia perempta, ita quòd sequeretur absolutio ab obseruatione iudicij. Bart. no. in l. j. in j. col. uer. quid dicemus. C. si aduer. rem iud. per l. si constante. §. fi. sol. mat.

Sententia non potest pro parte ualere, & pro parte non. l. in hoc iudicio. & ibi Bart. ff. fami. ercis. & plenius per Bart. in l. ij. C. de re iud. & Benedict. Capra in c. cùm inter. de re iudic. & per Bart. in l. ait prætor. §. j. de re iudi. per l. apud Celsum. in prin. & ibi Alex. de doli excep. & in l. si constante. §. fi. sol. matri. Quod uerum, nisi in ea deducatur indiuiduum. per Io. de Por. in l. stipulationum. la j. §. j. de uerb. oblig. Vide Bald. in l. j. uer. quæro, nunquid sententia. C. de erro. calc. Item uerum, nisi habeat capitula separata, nõ si connexa: quia tunc dicuntur tot sententiæ, quot sunt capitula separata, & potest ualere in uno, non in alio. Bartol. in l. etiam. §. ex causa. ff. de minori. & in d. l. j. in j. col. uersic. quid dicemus. C. si aduer. rem iudi. Addo de hoc arti. nunquid sententia possit ualere pro parte, & pro parte non, latè per do. Panor. in d. ca. cùm interim. vj. col. in uersi. extra gl. quæro. cum multis concor. ibidem ad hoc per eum signatis.† Et per Feli. in d. cap. cùm inter. iij. col.]

Sententia super probatis tantùm, an ualeat, alijs nõ probatis. gl. ordinaria, & doc. in c. ij. de rescript. Cyn. & Bald. in l. cùm te. C. de prob. Bar. & doc. in l. diuus. de re iudi. gl. & Bal. in l. fi. C. si ex fal. instr. & omnino per Alex. in l. Titia. sol. mat.

Sententia in causa appellationis non potest pro parte confirmari, & pro parte nulla declarari. in l. quædam. & ibi Bar. ff. famil. ercis. Item,

Sententia in causa appellationis pro parte ualet, cùm remaneat firma sententia in alia parte. Io. de Im. in c. cùm inter. de re iudi. per c. Raynutius. & c. Raynaldus. de testa.

Sententia contra unum de pluribus, ualet. Sicu. in d. c. cùm inter. in penul. colu. uersi. secundus casus est. & l. j. C. si plures. una sen. & Baldus in l. edita. ultima colum. de eden.

Sententia pro parte tantùm ualet, quando super alia est apposita exceptio peremptoria. l. si plures. & ibi Bart. in fin. principij. ff. de fideiussoribus.

Sententia, pro cuius dimidia est soluta gabella, an ualeat. Bal. in l. j. in ij. col. uer. quæro de tali quæstione. C. si aduer. rem iudi. quòd non.

Sententia super toto, quod petitum est, ualet, etiamsi qualitas sit omissa: ut quia non est dictum, an in solidum, uel pro parte. Bart. in l. j. si plu. una sen.

Sententia super una de pluribus actionibus cumulatis, ualet, etiamsi de alia nihil sit pronunciatũ. Bar. in l. edita. in xj. col. in uer. quæro, quid si est lata. C. de ede. & in l. scire. & ibi Bal. de uerb. oblig. & Alex. in l. non est nouum. de actio. emp.

Sententia super deductis in libello qualiter feratur, si qualitas non probetur. s. uer. Qualitas. uer. vij.

Sententia potest pro parte acceptari, & pro parte infringi per appellationem. l. etiam. §. j. de mino. Ang. in auth. de iureiur. à morie. præsti. ij. col. in prin. col. v. Inn. in c. dilecto. in gl. in uerbo, propter exceptionem. de appel. Sed si est lata in totum pro una parte, non potest impugnari. j. Sententia retractatur. uer. xlij.

Sententia super parte lata non præiudicat super alia, de qua non fuit litigatum. Bal. in c. j. in ij. col. uersi. item sume. argu. de contro. inter me. & do. de por. feu. fratris.

Sententia super principali an præiudicet in incidentibus. per Bar. in l. quod in diem. §. si rationem. de compen. & in l. si iudex. de his, qui sunt sui uel alie. iuris quòd sic, si de his est plenè cognitum.

Sententia condemnatoria pro parte ferri potest, licet actio sit in solidum proposita. Glo. in uerbo, restituetur. & Bar. in l. si duo. depositi.

Sententia super uno articulo tantùm, dicitur interlocutoria. s. Interlocutio dicitur. uer. xvj.

Sententia condemnatoria in certis capitulis libelli an uideatur absolutoria in alijs. Inn. in c. cùm inter. in gl. in uer. fidelitatem. la ij. de re iud. Bal. in Marg. uer. sententia. iij. col. q. sic.

Sententia de re restituenda, intelligitur de tota. suprà uerbo, Res. uer. x.

Sententiæ plures unius, uel plurium iudicum si ferantur, uide infrà per totum.

Sententiæ condemnatoriæ plures dicuntur, quando quis pro uno delicto condemnatur in decẽ, pro alio in decẽ, etiamsi simul de omnibus condemnetur. Bar. in l. Lucius. §. quæ habebat. ad Treb. & per Ang. & Alex. in l. scire. de uerb. obliga.

Sententiæ tot dicuntur, quot sunt in ea capitula separata. Bar. in l. etiam. §. ex causa. de minor. non si connexa. Vnde restitutio contra unum non rescindit aliud. ut ibi. & Pau. de Cas. in l. fideicom. §. si legatum. ad Treb. Alex. ubi suprà, & glo. in c. ij. de ordi. cog.† Et per Feli. in cap. cùm inter. de re iudic. in iiij. colum.]

Sententia secunda in arbitrarijs est potius suppletio, & executio primæ, quàm sententia. Bal. in addi. Spec. de iureiur. uer. in actionibus.

Sententiæ duæ si sint latæ contra Titium, & Titius in appellatione dicat esse latam contra se sententiam iniquam, uidetur ab una appellatum. Ioan. And. in reg. pluralis locutio. in vj. Alex. consi. ij. iiij. parte.

Sententiæ plures dicuntur, si continent plures res, ad quas singulas competebant diuersæ actiones, sicut sunt, & dici debent tunc plures libelli, licet in uno plures res continebantur. Alex. in l. scire. de uerbo. obli. & in l. fideiussor. ff. de so. & Bal. in l. edita. C. de eden. xxix. col. ubi loquitur de libello.

Sententiæ plures si latæ sint, & ab una tantùm sit appellatum, an in alia supersedeatur. Bald. in l. ab executore. C. quorum appel. non reci.

Sententiæ duorum delegatorum ex diuersis rescriptis datorum contrariæ præualet illa, quæ fundata est in ualidiori rescripto, secundũ Abb. sing. in c. pastoralis. de rescr. in v. casu.

Sententiæ diuersæ delegatorum sunt in pendenti, donec altera per delegantem confirmetur. l. duo iudices. & ibi Ang. de re iud. & Io. And. in addi. Specul. de sen. §. j. uer. quid autem. Ang. post Bar. in l. inter pares. in prin. in j. opp. ff. de re iud. c. fi. & ibi doc. & gl. in uer. ex delegata. eo. tit.

10 Sententia plurium iudicum, quorum unus est inhabilis, est nulla. s. uer. Sententia nulla. uer. v. etiamsi sint dati cum clausula, quòd unus possit sine altero, si alter est seruus, uel excommunicatus. Bart. in l. j. in prin. quod fal. tut. auth. qui nihil loquitur de isto casu: sed puto, quòd uoluerit adducere in simili, dum loquitur in tutoribus.

Sententia secunda contraria primæ lata per eundem iudicem, adeò est nulla, quòd non potest partium consensu ualidari. glo. in l. si diuersa. in uerbo, agi. C. de transactio. ualet tamen in uim pacti. l. ij. C. communia utriusque iud. Lud. in rub. de arb. xxj. con. & uide Bald. in d. l. ij. etiam. in l. si diuersa. j. col. in uersi. sed contra hoc opp. & per gl. in c. fi. de re iudi. in vj. & s. uer. Consensus partium. uer. iiij. & Alex. in l. admonendi. vj. col. de iureiur. Ioan. de Imo. in l. quod iussit. in fi. de re iud. & in l. acta. de re iud. & in d. l. si diuersa.

Sententia contra sententiam, licet non ualeat, tamē ualet contra transactionem, uel iuramentū. l. eleganter. §. si quis post. & ibi Alexan. de condi. indebiti. ubi dicit uerum, secundum Fulgo. etiamsi de transactione sit oppositum.

Sententiæ contrariæ super eadem re ferri non possunt. gl. Bar. & Alex. in l. duobus. de excep. rei iud. per doc. in l. j. ubi s. C. quando prouo. non est ne. nisi in diuersa instantia. Bart. ubi s. Sed Imo. contrà, in c. pastoralis. in princ. de rescriptis. ubi per Ant. de But. & Alex. ubi s. concordat.

Sententiæ duæ in actione de dolo requiruntur. s. uer. Sententia necessaria. uer. vj.

Sententiæ duæ in actione metus ferri possunt, si duobus libellis actum sit: una, Condemno te ad restituendum rem. Altera, Quia non restituisti rem, condemno te in quadruplum. Aliàs etiam unica sufficit, Condemno te ad restituendum rem, & nisi restituas, condemno ad quadruplum ex nunc. Et hoc si unicus libellus sic concludat. Barto. in l. si cum excep. §. hęc autem actio. in j. col. in uersi. opponitur, quòd iste text. in fi. opp. quod me. causa. ubi etiam dicit Bart. in fi. pe. col. uer. item quæro, quòd ambæ sunt diffinitiuæ: & ab utraque potest appellari. Vide etiam Bart. in §. quatenus. ea. l.

Sententiæ tres latæ super attentatis sunt prius exequendæ, quàm ueniatur ad negocium principale. Rota in decisione cxvj. tres sententiæ. in nouis.

Sententiæ non ualent, in quarum una Titius condemnatur in decem ad annum, & in alia in quinque ad mensem. Bal. in l. j. C. de sen. quæ si. cer. quan. pro. in princ. & Petr. de Sun. in l. diem. §. si plures. de arbi. sed ualet sententia condemnans ad minus tempus, licet in alia cōdemnetur quis ad longius tempus. in Spec. de arbi. §. sequitur. doc. & Pet. de Su. in d. §. si plures. glo. in c. j. in uer. duorum. de arbi. in vj. & Bald. in addi. Spec. de arbi. uersi. quindecim petam. Sed uide Lanfr. in tract. de arbi. v. parte, xij. q. in fi. Item ualet sententia condemnans in minori summa, quando alia apparet condemnans in maiori. d. §. si plures. & ibi doct. nisi condemnatoria in plus contineat protestationem, quòd iudex nolit stare sententiæ condemnantis in minus. in Spec. de arbi. §. sequitur. & ibi Bal. in addi. uer. si quindecim. Sed Io. And. in c. j. eo. tit. in vj. in Nouel. & ibi glo. in uersi. minor. tenet contrà, quòd protestatio nihil operetur. Pet. de Su. in d. §. si plures. Vide Ang. in auth. ut iuss. non expec. sacr. iu. uer. sed tūc quero. col. ix. Ang. in con. Punctus talis est, arbitri electi. dicit non ualere sententias diuersas trium arbitrorum.

Sententiæ ualent æquipollentes, ut quia unus condemnat in decē florenis, alter in quadraginta libris dena. quæ tantundē sunt. Bal. in addi. Spec. de arbi. uer. si quindecim petā. in fi.

Sententia plurium pręualet sententię minoris partis iudicum Io. And. in d. c. j. de arb. in vj. in Nouel. si unus condemnatur in decem, alij duo in quindecim, secundum Old. & Bar. contra glo. in §. si plures. in uersi. quærit gl. † & per Feli. in c. cùm inter. de re iudi. in viij. col. circa medium.]

20 Sententia quæ ualeat, si unus condēnat in quinq;, alter absoluit. Paul. de Cast. consil. xxiiij. incipiente, Videndum est primò, cuius istorum trium.

Sententia arbitri contra sententiam iudicis non ualet. j. uerb. Sententia arbitri. uer. xviij.

Sententia contra sententiam si feratur in causa appellationis post biennium, facit primam esse exequendam. j. Sententię executio. uer. viij.

Sententiæ contrarię latę super diuersis libellis, ualent: ut quia uno libello petitur electionem confirmari, & altero petitur electionem infirmari. Ant. de But. in c. cùm contingat. de offic. deleg. Pau. de Cast. & Alex. in l. nam & postea. §. si damnetur. de iureiuran.

Sententia quorum ualeat, quando ex undecim iudicibus causæ quinq; pro uno, quatuor pro alio, duo pro alio iudicant. in Spec. de sen. §. viij. uersi. quid si inter tres de una re.

Sententia, quæ est pro testamento, præualet alteri contrariæ. l. si pars. in prin. & ibi Bart. ff. de inoffi. testa. Item pro matrimonio. Item pro dote. Item pro causa spirituali. cap. fi. de re iudi. l. inter pares. eo. tit.

Sententiæ diffinitiuæ in eadem causa latę ualent, non in eadem instantia, sed diuersis. Bar. in l. cùm procurator. in fi. de oper. no. nun. & c. inter monasterium. & ibi doc. de re iudi.

Sententia præualet transactioni non seruatæ. glo. in uer. sequitur. Bar. in l. tale. §. qui prouocauit. de pactis.

Sententia contra mandantem & mandatarium simul ferri potest. s. Mandans. uer. lxxv.

Sententia duorum arbitrorum tertio absente, an ualeat. j. uer. Sententia arbitri. uer. xxv. & s. uer. Arbitri. uer. clxj. q. non.

Sententia plurium delegatorum in diuersis causis contra eundem, non ualent. j. uer. Sententia delegati. uer. pen.

Sententia secunda etiam conformis primæ non ualet. l. j. per gl. in uerbo, lata. in princ. & Bar. in j. col. C. quando prouoc. non est neces.

* Sententia lata aduersus sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, nullius est momenti. l. j. C. quando prouo. non est neces. gl. in c. si appellationem. uer. appellatus. de appellati. in cle. Io. Ceph. cō. 289. nu. 19. uol. ij. Aemilius Maria Mano.

Sententia contra sententiam non ualet. d. l. j. & ibi doc. quando prouo. non est neces. Quod est uerum, etiamsi secunda lata est ad instantiam eius, pro quo prima lata est. Bart. ibi. in ij. col. Item uerum, etiamsi falsa sit lata pro procuratore, & prima contra dominum ex eadem instantia, non si ex diuersa. Bart. ibi. in ij. col. uer. quæro, ecce ego. De quo articulo alios casus uide per doct. & Pet. de Sun. in d. l. j. Addo Bar. in l. nam & postea. §. si damnetur. ubi etiam latè per dom. Alex. in j. col. ad fi. cum duabus sequentibus. & etiam per do. Ias. May. cum concor. ibidē per eos signatis. Addo etiam Ange. Aret. ponentem longam distinctionē. §. posterior. Insti. quibus mo. testa. infir. & uide doct. in l. si diuersa. C. de transact. ubi dom. Io. Puteus ponit sex limitationes, in quibus sententia contra sententiam ualet. de quibus etiam uide per Panor. in c. inter monasterium. in vij. col. uer. & sic habes, de re iudicata. † Et ibi p Fel. in vj. col. ubi plenè remissiuè. in c. qualiter & quando. de accu. in xx. col. & Dyn. in consil. ij. & Fran. Aret. in l. ait prætor. si damnetur. de iureiur.]

Sententia contra sententiam ualet in causis, in quibus proceditur, iuris ordine non seruato. Ange. & Pet. de Sun. in d. l. j. quando prouo. non est neces.

Sententiæ plurium iudicum ordinariorum, si diuersæ sunt, ualet ea, quæ est pro actore in causa fauorabili, matrimoniali, uel ultimis uoluntatibus, quæ est pro reo, c. fi. de re iudi.

Sententiæ latæ an possit addi etiam pro utraque parte. Alex. consi. xc. j. parte.

Sententiæ arbitratorum contrariæ non ualent. c. fi. de re iudi. Bar. in l. j. §. si plures. de exercito. Credo, quòd uoluerit allegare. in vj. q. Sed certè loquitur in alijs terminis. & Bal. in c. j. de inuesti. in mar. fac. in iiij. col. in uer. sed hîc ab extrà dubitatur. Item nec sententia arbitrorum. c. fi. & ibi doct. de re iudica. † Et ibi uide Feli.]

Sententia contra sententiam nullam ferri potest per ordinarium. l. fi. C. de sen. quæ si. cer. quan. prof. & in l. j. C. de sen. & in l. iiij. C. de accu. & in l. si præses. C. quomodo & quando iudex. & quod no. in l. j. quando prouo. non est nec. no. in c. inter monasteriū. de re iudi. & ibi plenè per Bened. & Alex. consi. xc. j. parte. Quod uerum, etiam contraria. Text. sing. secundum Bal. in d. l. fi. in j. col. uer. nota quòd iudex. & ibi Angel. Item uerum, etiamsi prima fuit absolutoria, & nulla: quia potest secunda ferri condemnatoria. Tex. & Bald. ibidem. Non à delegato. l. iudex postquā. de re iudi. l. si ut proponis. quomodo & quando iudex. quia nulla ipsarum ualet: ut ibi. Sed si delegans unam approbet, illa ualet. Sic. in c.

f fi. in

ff. in iiij. col. in uer. secundò dubitatur. de re iud. per cap. per hoc. de hæreti. in vj. & s. nisi sit delegatus ad uniuersitatem causarum: quia æquiparatur ordinario. Angel. in d. l. iudex. Bald. in d. l. si ut proponis. in ij. col. in uer. quæro, quid si est delegatus. Item nisi sit delegatus principis. Angel. in d. l. iudex. & in d. l. si ut proponis. contra Bal. ibi in iij. col. Itē nisi sententia prima delegati sit nulla, ratione formæ rescripti non seruatæ. Ang. in d. l. iudex. Item nisi sit pronunciatum pro parte tantùm, & pro parte non. Ang. in d. l. si præses. no. in l. dicere. ff. de arbi. & Lanfr. in c. quoniam contra. uer. sententia. uer. quod suprà dictum est. de proba. Vide Bal. in addi. Spec. de sen. §. delegatus. uer. xxxix. Vide gl. in l. scio. §. j. de appel. & Inno. in c. suborta. in glo. in uer. decernimus. de re iudicata.

Sententia secunda contra primā ex nouo processu ualet. Bart. in l. nam & postea. §. sed si damnetur. de iureiur. & ibidē uide do. Alex. cum multis concor. ibi signatis per eum.

Sententia duorum iudicum altero absente, non ualet. no. in l. duo ex tribus. & in l. Pomponius. aliàs l. si uni. & ibi doc. de re iudi. & in l. duo si in tres. de arbi. in c. cùm ab uno. de re iudi. Lanfran. in tract. de Arbi. v. parte, viij. q. & infrà, Sententia arbitri. uersic. xxv.

40 Sententiæ etiam tres conformes non nocent tertio. Ioan. And. & doct. in c. super. de re iudi. cle. j. eod. tit.

Sententia duorum nō potest ratificari per tertium absentem. s. Ratificatio. uer. cviij.

Sententia episcoporum contra episcopum non ualet, nisi omnes sint in cōcordia: licet secus in alijs iudicibus. vj. q. iiij. c. j. ij. iij. & iiij. in Spe. de accusatione. §. iiij. uer. sed nunquid.

Sententia arbitri contra aliam sententiam de consensu partiū, an ualeat. j. Sententia arbitri. uersi. xxiij.

Sententia contra sententiam latam contra matrimonium formatur sic: Mandamus coniuges simul stare in matrimonio. s. Sententia qualiter. uer. cx.

Sententia unius ex pluribus iudicibus uel arbitris ignorantis uoluntatem, uel impedimentū sociorum, non ualet, etiamsi sit clausula in commissione, Si non omnes uoluerint interesse, alter possit expedire. glo. in uer. quinto. & doct. in cap. prudentiam. de offic. deleg. & in cap. cùm plures. in uersic. quo potest. eod. tit. in vj. Ioan. And. in c. eum, qui. de reg. iur. in vj. per Bartol. in l. multum. ad fi. ff. de condi. & demon. in l. falsus. in vj. colum. in uersi. circa secundum suppono. C. de fur. nisi in causis beneficialibus, in quibus ualet sententia, & processus unius tantùm. Domini de Rota in decisi. clix. in anti. pen. col. ix. dist. ueritatis. Inno. in c. dilecto. in gl. in uer. exceptionem. de appel. Lud. Pont. in sing. uersi. si causa committatur tribus. Addo etiam per Barto. in l. uni ex pluribus. ff. de re iudic. & per Bart. in l. hæredes mei. §. fin. ff. ad Treb. Vide etiam Bald. in cap. cùm plures. in vj. notabi. de offi. deleg. & pro confirmatione istius limitationis, quæ s. posita est. Sed quòd istud non procedat in beneficialibus, uide pulchram quæstionem, quam posuit dom. Alexan. post Bart. in l. de die. §. si fideiussor. ff. qui satisda. cog. & similem quæstionem uide per Bald. in l. post sententiam. in fin. C. de sententijs. Et prædictam limitationem sequitur Roma. in singulari. xiij. ubi facit mentionem de illa decisione dominorum de Rota. Sed dicit esse cccclix. per tex. in viij. distin. cap. ueritate. & per notata per Inno. in c. dilecto. ad fi. de appel.

Sententia ualet, quæ iudici placet, quando duæ latæ sunt à iudice, si non habente iurisdictionem supra decem, ambæ in decem ex diuersis causis latæ sunt. l. si duas. in prin. de excu. tut. Ludo. in sing. uer. si unus iudex.

Sententia plurium, uel maioris partis, quibus casibus non ualeat, uide in Spec. de accusatione. §. iiij. uersi. sed nunquid.

Sententiæ duæ si latæ sint pro uno confirmatoriæ, & duæ pro altero, potior est is, pro quo prima sententia lata est. in Spe. de app. §. v.

* Sententiæ duæ si eodem die latæ sint, nec utra prius sit lata appareat, neutra uires obtinet. Bal. in l. j. col. ij. C. quan. prouoc. non est neces. Cirier. in tract. primogenitur. lib. j. q. viij. Andr. Tiraq. in tracta. de iur. primogenior. xvij. q. opin. vj. nume. 8.

Sententia principis, etiam sine solennitate: ualet. no. in c. in causis. de re iudi. Paul. de Cast. in l. si quis Imperatorem. C. qui test. face. pos. Item sine ordine iuris. Bald. in cap. j. in iij. col. ad fin. super uerbo, obseruetur. si inter do. & uasal. lis ori. Innoc. & Ioan. And. in cap. in causis. de re iudicata.

* Sententia Pontificis Max. & Principis ius facit, uimque legis obtinet. §. sed & quod Principi. Instit. de iur. natur. genti. & ciuil. l. j. ff. de constitu. Prin. l. fi. ubi Doct. C. de legibus. ca. in causis. ubi om. Doc. ff. de re iudica. Ang. in l. j. col. ij. & ibi Alex. col. pe. ff. de ferijs. Andr. Isern. in §. præterea de capi. Corrad. in usib. Feud. And. Tiraq. in tract. de iur. primogeni. q. xl. nu. 162. Aemilius Maria Manolessus.

Sententia lata à papa metu tyranni, est ipso iure nulla: sed lata per alium iudicem intuitu tyranni ualet, sed ei obstat exceptio metus. Bald. in auth. decernimus. in ij. col. in uer. sed pone, si tyrannus. C. de sacrosan. eccle.

Sententia principis an feratur secundum suam conscientiam. s. Iudex iudicat. uer. ix. quòd sic.

Sententia principis debet ferri in scriptis. s. Sententia qualiter. uer. xxxviij.

Sententia principis parte non citata, non ualet. Bal. in l. fin. C. de legi. & in l. j. in j. col. in uer. sed hîc quæritur. C. quomodo & quando iudex. Contrarium tenet ipse in l. ne causas. in uer. fuit antiquitùs quæstio. & ibi Petr. de Sun. C. de appel. Ang. in l. omnium. C. de testa. facit glo. in l. si idcirco. in glo. j. C. ex quibus causis ma. & j. Item non conformis libello. s. Sententia qualiter. uer. xiij. Addo Bal. in præludijs feudorū. in xij. colu. in j. diuisione. & s. uer. Sententia sine citatione. † uer. j. & Io. And. in c. cū olim. de re iu. in Nouel. † Adde Bal. etiam in consi. lviij. in iij. parte.]

Sententia episcopi per quem mandetur executioni. Bald. in l. episcopale. C. de epis. audi. Angel. in auth. de san. §. si quis. col. vj. & in auth. apud quos opor. mona. colla. vj. quod per laicum iudicem.

Sententia papæ uel principis, sine libello ualet. Ioan. de Imo. in c. cùm uenissent. de insti.

Sententia papæ contra tenentes terras ecclesiæ Romanæ etiā non citatos, ualet. s. Sententia sine citatione. uer. j.

Sententia principis diffinitiua habet uim legis. l. fi. & ibi Bart. C. de legi. l. j. ff. de consti. princ. Item interlocutoria redacta in corpore iuris. suprà, uer. Imperator. uer. xxxviij. Secus tamen in sententia inferioris. gl. Ang. & Alex. in l. j. ff. de fer. licet Ang. contra. l. item ueniunt. §. cæterùm. de fer. & Alex. in l. ciuitas. si cer. pet. qui idem dicit. Et subdit idem in ciuitate † non recognoscente superiorem. † Et per Fel. in c. j. §. in causis. de re iudic.]

Sententia principis contra absentē lata non facit ius commune, & tertio non nocet: sed contra præsentem sic. d. l. fi. cum gl. in uer. quo minus. C. de legi. doc. in c. in causis. de re iudi. Mathesi. in no. uersi. xxvij.

Sententia delegati lata mortuo delegante, ualet. glo. in l. eius. & ibi Bart. in ij. col. in fin. uer. & prædicta. ff. si cer. pet. & l. & quia. & ibi Bart. in iij. col. in princ. uer. quæro primò. ff. de iur. om. iud. Addo dom. Alex. Imo. in d. l. eius. in vj. col. in fin. cum multis concor. ibidem ad hoc per eum signatis.

Sententia delegati extinguit eius iurisdictionem. l. si ut proponis. la j. & ibi Bal. in ij. no. C. quomodo & quando iud.

Sententia delegati non dicitur sententia delegantis. l. eos. in princip. C. de appel. Alex. in l. solet. de iurisd. om. iudi. & patet quòd ab ea appellatur ad delegantem. l. j. in princi. quis, & à quo app.

Sententia delegati, cui superuenit iurisdictio post delegationem, an ualeat. Bart. in l. j. in princi. ij. col. C. ubi de crimine agi opor. & in l. j. in pe. q. C. qui pro sua iurisd. ubi distinguit. Ang. in l. cùm quidam. §. quod dicitur. de acquir. hære.

Sententia delegati mandatur executioni per delegantem. suprà, uerb. Delegans. uer. v.

Sententiæ plurium delegatorum. suprà, uer. Sententię plures. uer. iij. & seq.

Sententia falsi delegati non ratificatur per assertum delegantem. suprà, uer. Ratificatio. uersi. xviij. & in Spec. de cita. §. v.

Sententia falsi delegati non ualidatur consensu partiū. nisi ut ualeat in uim pacti. gl. in l. j. C. de peda. iud. Pet. de Sun. in l. licet. ff. de iudi. & suprà, uer. Sententia nulla. uer. xxiij.

Sententia

Sententia delegati ab ordinario incompetenti non ualet.l.j.& ibi Bart.& Bald.C.de peda.iu.uide Bald.in l.j.in uer.tertiò quæritur.C.qui pro sua iuris.in Spec.de appel. §. nunc tractemus.uersic.sed quid de facto.

10 Sententia delegati non potest ratificari per delegantem.suprà,Delegans.uer.iij.

Sententia delegati non seruata forma rescripti,non ualet. Inn. in c.cùm dilecta.ad fin. in glo. in uerbo,ordinem.de rescrip. Bal.in l.prolatam.in ij.col.in uersi.& nota.& ibi Ange.C.de sententijs.Lanfran.in c.quoniam contra.uer.sententia.xiij. col.de probationibus. *c. nouit. de his quæ fiunt à prælat. Feli.in c.ex parte. de constitutio.Dec.in c.causam matrimonij.nume.9. de offic.deleg.Ias. in l.non dubium.C.de legib. Spec.in tit. de iudic.delegat.§.sequitur.Ioan.Cephal.consi. ccxxxvj.nu.6.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Sententia delegati non potest iterum committi eidem à delegante.gl.not.in l.j.in uerbo,rectore.C.de sen.ex peri. reci.

Sententia delegati lata etiam post transactionem partium,ualet.Bal.in addi.Spec. de deleg.uersi.finitur officium.

Sententia delegati lata, consilio non habito iuxta formam rescripti,est nulla.suprà,uer.Consilium sapientis.uer.antepe.

Sententiam delegati non tenetur seruare nesciens eum delegatum.Innoc.in c.illud.de cle.excom.mini.in uer.ordinarius. Bald.in Marga.uer.Sententia.uersic.xvj.

Sententia delegati credentis se delegatum ab alio, quàm sit, est nulla.in Spec.de sen.§.quoniam.uersic.quid si dixit.

Sententia delegati ignorantis se delegatum,non ualet.Gul.de Cu.in l.obseruare.in fin.ff. de offi.præsi.Nic.de Neapo.in l. quæro.in lect.Bart.ff.de eo,qui pro tuto. Et quid si credidit se delegatum,cùm esset ordinarius.s.uer.Processus.uer.xlj.

Sententia delegatorum lata contra unū in diuersis causis,non ualet, etiamsi nō fuit opposita exceptio nullitatis contra impetrationes,cùm nō possunt plures delegati impetrari contra eundem in diuersis causis.c.quia nonnulli.de rescrip.gl. est in c.dispendia.in uerbo,processus.eo.ti.in vj.Lud.in fin. uer.dicit papa.in c.nonnulli,&c.

Sententiæ delegati materiam uide suprà, uerb. Delegatus. & uer.Iudex delegatus.per totum.

Sententia arbitri, qui ante compromissum in se factum dixit se sic laudaturum partibus,non patitur reductionem ad arbitrium boni uiri.Bal. in l.si uenditor.C.de rescin.uen. Caue,quia nihil dicit.

Sententia arbitri præsumitur iusta, nisi petens reductionem probet contrarium.Bal.in addi.Specul.de app.uer.quando formatur.& Paul.de Cast.consi.lxxj.incipiente, Visis compromisso.Dy.in consi.xiij.quod incipit, Ptolemæus, &c. s. uer.Laudum.uer. xvij. Addo Bal.in l.si de meis.§.recepisse. ff.de arbi.

Sententia contra ius lata per arbitrum electum cum clausula, quod procedat secundū ius,nō ualet:suprà, Arbitri.uer.xc.

Sententia arbitri non dicitur propriè sententia.Bald.in l.j. C. ne liceat tertiò prouoca.& Alex.in l.j.ff.de arbi.

Sententia arbitri coacti acceptare cōpromissum,est nulla ipso iure.Bal.in l.si qui ex consensu. C.de episc.audi.& Alex.in l. Labeo.§.tametsi.de arb.

Sententia arbitri super succesione alicuius facienda inter cōpromittentes,non ualet.suprà,uerb.Laudum.uersi.x.

Sententia arbitri an retractetur propter instrumenta de nouo reperta.j.Sententia retractatur.uer.xj.

Sententia arbitri mandatur executioni per ordinarium. Bald. in l.cùm specialis.vj.no.C.de iud.

Sententia arbitri,in quo loco sit ferenda.suprà, Sententia ubi. uersic.iiij.

10 Sententiæ arbitri effectus ad hæredes porrigitur. l. quamuis.& l.diem.§.j.& ubique.Bar.de arbi.& Bal.in addi.Spec. de arbi.uer.compromissa personalia.

Sententia arbitri,qui de iure non potuit esse arbiter,non meretur executionem:stante statuto, quòd sententia arbitri habeat executionem paratam.Barto.in l.ij.§.prætor.ff.qui satisda. cog.

Sententia arbitri,quòd compromissum fiat in alium , non ualet.Ang.in l.Seius.ad legem Falcid.& in l.si quis sub conditione.de condi.insti.

Sententia arbitri non meretur executionem, nisi producatur compromissum.suprà uer.Compromissum.el j.uer.j.& uer. Laudum.uer.xiij.

Sententia arbitratoris nō potest ratificari antè, quàm feratur. Bal.in l.fin.xij.q. C. de contrah.emp.quod non declarando tamen,ut ibi per eum.& s. Procurator præiudicat.uer.xlix.

Sententia arbitrorum inter substitutum & pupillum , de nihil petendo inuicē, non comprehendit fideicommissum.Paul. de Cast.consi.vij.Bart.in l.qui Romæ.§.duo.vij.q.princi.de uerbo. oblig.

Sententia arbitri lata statim facto compromisso,an ualeat. suprà,uer. Sententia quando. uer. xxxij.sed an eadem die diuersa horà.ibidem.

Sententia arbitri non infamat. l. quod ergo.§. ex compromisso.ff.de infa.nisi ex forma statuti habeat executionem paratam,sicut sententia iudicis.Bar.ibi.

Sententia arbitri, uel arbitratoris contra sententiam iudicis non ualet, quæ transiuit in rem iudicatam. in Spec. de arbi. §.j.uer.arbitrator.& ibi Bal.in addi.uer. non ualet sententia arbitri uel arbitratoris.

Sententia arbitri faciens mentionem de precio rei compromissæ,an ualeat.Bal.in addi.Spec.de arbi.uer.arbitrator an.

20 Sententia arbitri non potest reuocari , etiamsi in compromisso sit clausula,quòd possit semel,& pluries iudicare.Bal. in addi.Spec.de arbi.uer.si est actum.Bart.in l.quid tamen. in prin.ff.de arbi.ubi Pet.de Sun.Quod uerum est in diffinitiua,secundum doct.in dicta l.qualem.Secus in interlocutoria:ut ibi per doct.& in l. significantibus.de offic. delega. & Bald.in addi. Specul. de sententia.uer. interlocutoriæ tres. Quod est uerum, dummodo per interlocutoriam non finiatur eius officium : ut cùm mouentur partes pro certa die ad sententiam audiendam.Nam talis interlocutoria potest mutari.doc.& Pet.de Sun.in d.l.qualem.& l.dicere.ubi Bart.in iij.no.quę tamen interlocutoria semel declarata in casu prędicto non potest mutari per arbitrum : ut cùm monitio sit facta pro die Paschæ,& postea declarata pro Pascha Pentecostes , non potest talis interlocutoria declaratiua mutari, Ange. in l.quod iussit.& ibi uide Bart.in j.col.in uer.quæro secundò.de re iud.Pet.de Sun.ubi s.Barth. Cæpo.in rub.de uerb.sig.vj.q.ult.q.prin.Lanfr.in c.quoniam contra.uer.sententia.x.col.de proba.Item nec interlocutoria,per quam finiretur eius officium, ut lata super exceptionem rei iudicatæ.Bar.in l.quod iussit.in ult.col.in prin.in uer.quero,quid si in sentētia interlocutoria.ff. de re iud.Pe.de Su.ubi s. Ad de s.uerbo,Interlocutoria reuocatur.uer. iiij.

† Sententia arbitri si fuerit dictū in compromisso,quòd possit cognoscere de iure , & de facto , sententiare autem de iure, an ualeat,si lata fuerit contra ius litigatoris. uide Felin. in c. causam,quę.ante mediū.iiij.co.ibi:obstat fortiter.de re iu.]

Sententia arbitri ad soluendū in termino per ipsum arbitrum declarando,ualet etiam mortuo non declarante.l. pe. & ibi Cyn.& Bal.C.de insti.& substi.& Bald.in l.ij. de hære. insti. Ang.Imo.in l.ita stipulatus.in prin.de uerb.obliga.& Alex. in l.triticum.de uerb.oblig.Adde suprà,Adiudicatio.

Sententia arbitri contra ius constitutionis est ipso iure nulla. l.apud Celsum.§.item quæritur.de doli except. Io. de Imol. in l.filius.de dona.glo.& Alex.in l.diem.§.stari.de arbi.facit l.ij.C.quando prouo.non est neces.& suprà,uerb.Sententia contra ius.uer.j.& Alex.in d.l.apud.

Sententia arbitri contraria primæ an ualeat de consensu partium.Bald. in l.si diuersa.j. col. uer. iuxta hoc quæro. C. de transact.distinguit,in ult.col.Addo Imo.& do. Alexan. in l. quod iussit.in prin.in uer.ex quo infert.ff.de re iudi.

Sententia arbitri clàm lata,an ualeat.Bal. in addi. Spec. de arbi.uersic.an præsumatur contra laudum.quòd non.

Sententia duorum arbitrorum , tertio absente requisito, non ualet de iure ciuili.l.item si unus.§.item si plures.de arbi. & ibi Bart.Secus,de iure canonico.c.fi.eod.tit.in vj. Quod uerum in arbitris assumptis necessitate statuti , quo casu duo possunt laudare,tertio absente requisito.Bart.ibi singu.Sed si tertius est præsens,& tacet, ualet sententia duorum: d.l.j. §. Celsus.& ibi Bart.& Bald.in d.§.si plures.& suprà uerbo, Arbiter.uersic.clxj.Addo Imo.& dom.Alex.in l.si uni.in iij. col.in fin.ff.de re iud. Secus in pluribus delegatis,quia non sufficit unum tacere. Barto.in d.§.item si plures.in fin.Item ualet

ualet sententia duorũ, tertio absente, qui tamen fuerit prius cum eis in colloquio, & eos trahere non potuit in suam sententiam. Inno. in cap. Raynaldus. in j. col. in glo. in uersic. ex forma. de testa. & in Specul. de arbi. §. fi. uer. quid ergo, si se fraude absentat. Sed Bartol. contra in d. §. Celsus. & in l. duo ex tribus. in uersic. sed quæro, quid si. ubi etiam Imo. & do. Alex. in uer. quærit hîc Bartol. cum concor. ibidem per eum signatis. ff. de re iudi.

Sententia duorum arbitrorum ualet sine tertio arbitro electo, quia à principio duo erant discordes: ut suprà, uerb. Arbiter. uer. cxlix.

Sententia arbitrorum etiam mala seruanda est. l. diem. §. stari. ff. de arbi. Bal. in Marg. uersic. Sententia. uer. xij.

Sententia arbitri electi cum clausula, Rato manente pacto, meretur executionem, & parit actionem. gl. in l. ij. in uer. exceptionem. ff. de arbi. Item cùm est emologata expressè, uel tacitè. l. cùm antea. in prin. de arbi. Bar. in l. ait prætor. in prin. circa fi. & ibi uide latè per do. Alex. cum concor. multis ibidem per eum signatis. & Bart. in l. à diuo. in prin. in ulti. col. uer. quæro extra gl. ff. de re iud. Lanfr. in tract. de arbi. j. parte, iij. colum.

Sententia arbitratoris lata super una lite tantùm facto compromisso de pluribus cum clausula, quòd simul de omnibus debeat pronunciare, non ualet: aliàs sic: l. quid tamen. in prin. & ibi doc. ff. de arbi. & ibi Bar. post glo. Sed quid in dubio. Host. in Summa. de arbi. §. qualiter. uer. item diffinitiua. gl. Bar. & doc. in d. l. quid tamen. in prin. in uer. quærit gl. quid in dubio. in Spec. eo. tit. §. fi. uer. sed pone, actum est. Lanfr. de arbi. v. parte.

Sententia arbitri euidenter iniqua, est nulla. Bal. in l. fi. §. sed & si quis. in iij. col. in uer. nota quòd ut tollatur. C. communia de leg. Lanfr. in tractatu de Arbi. v. par. xvij. q. & suprà, Sententia iniqua. uer. cv.

Sententia arbitri dicitur euidenter iniqua, quando lædit in mediocritate, & debet in totum rescindi. Bal. in l. fi. §. sed & si quis. iij. col. in uersic. nota, quòd ut tollatur. C. communia de leg. & plenius per Alex. in l. si quis arbitratu. ulti. col. de uerb. oblig.

Sententia lata tanquam per arbitrum, & arbitratorem, ualet tanquam lata ab arbitratore. Bal. in l. non codicillum. in ij. col. in prin. uer. & sic est arg. C. de testa. Lanfr. ubi suprà, vij. parte, v. q. Sed lata simpliciter non expresso, an ut arbiter, uel arbitrator, est nulla: secus si habens plures facultates exprimit omnes. Fede. de Senis cõ. cxxx. Factum tale est: quędam domus, &c. ad fi.

Sententia arbitri si confirmetur, an pœna committatur. s̃. uer. Pœna compromissi. uer. v.

Sententia arbitri lite non contestata, non ualet. suprà, uerb. Litis contestatio in quibus causis. uer. xxxvij. & Bal. in l. j. in fi. C. de arbi. Pet. de Sun. l. j. eo. tit.

Sententia arbitri uenalis ualet ipso iure, sed potest infringi per exceptionem doli, si sit arbiter compromissarius, id est, arbitrator: secus, si est arbiter iuris. glo. in uerbo, infirmans. Bal. in l. uenales. in uersic. quæro quid in sententia arbitri. & ibi Pet. de Sun. C. quando prouo. non est neces. Lanfr. in tract. de arbi. v. parte, xiiij. q. Petr. de Sun. in l. j. & in l. Pedius. §. Iulian. de arbi. in Spec. de arb. in §. differt autem. & doct. in l. Labeo. in prin. ff. de arb.

Sententia arbitri pro minore indefenso ualet. glo. in uer. commissæ. & doct. in l. Labeo. in prin. ff. de arbi.

Sententia arbitri iniqua est nulla, si est in compromisso clausula, De iure tantùm pronunciet. s̃. in clausulis Compromissorum. uer. clausula, De iure tantùm.

Sententia arbitri absente parte, etiam citata, non ualet, nisi sit dictum in compromisso. Alex. in l. diem. §. si quis litigatorum. ff. de arbi. & Bal. in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. ubi omnino uide, & plenius per Alexan. in l. si quis arbitratu. de uerb. oblig. & ibi ponit, an sufficiat citatio sine præsentia, & quid in arbitratore. uide ibi plenè.

Sententia arbitri potest officio iudicis retractari. l. arbitro. secundum lect. Ang. qui satisd. cogan. ut ibi per Alex. sed reprobatur communiter, ut ibi per eum.

40 Sententia arbitri an patiatur restitutionem. in Spe, de resti. in integ. §. j. uer. hoc etiã. Hoc uerũ, secundũ Alex. in d. l. arbitro. & Bal. in Spe. de arb. uer. quid si statutum diceret, quòd contra sententiam arbitri nihil possit excipi. & Bald. in l. licet causæ. de mino. & s̃. Restitutio quibus. uers. xx. & lxxxv. & Alex. in l. j. §. & parui. quod ui aut clàm. Inno. in c. pen. eo. tit. Alex. in [l.] arbi. qui satisd. cog. Bal. in l. j. si de mo. pos.

Sententia in summarijs ferri potest etiam à iudice procedente. glo. in l. uoluit. §. j. in uer. itinere. ff. de interro. act. Et an requirat litis contestationem. s̃. uer. litis contestatio in quibus causis. uersi. lj. & non dicitur diffinitiua. s̃. Sententia diffinitiua. uer. xj.

Sententia in causa summaria non facit ius in ordinaria. ĩ. Sententiæ effectus. uersi. cxxxviij.

Sententia in possessorijs potest dici nulla, licet appellari non possit. Bald. in l. j. in iij. col. uer. quæro, nunquid sententia lata. C. si de mo. pos. fu. app. per cle. j. de re iud. & s̃. Appellatio à sententia possessorij. uer. j.

Sententia in possessorijs an dicatur diffinitiua. s̃. Sententia diffinitiua. uer. v. & uer. vij.

Sententia in interdicto, uti possidetis, & unde ui, quomodo feratur. s̃. uer. Sententia qualiter. uer. lxvj. & lxvij.

Sententia absolutoria in petitorio an pariat exceptionem rei iudicatæ in possessorio. Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. iij. col. in uer. ut igitur liqueat. ff. de acqui. pos. & ibi per Alex. plenius. Sed Bart. ponit distinctionem trimembrem. gl. in l. incerti. C. de interdict.

Sentẽtia super possessorio fieri potest, & exequi, si de eo prius constet, licet simul aliàs sit intentatum petitorium, & possessorium. c. suborta. & ibi doc. de re iud.

Sententia super possessorio lata pro spoliato antè, quàm procedatur in petitorio, debet executioni mandari: secus, si est lata pro spoliante. Rota in deci. cccxxiij. licet. in nouis.

Sententię in uti possidetis, contra defunctũ, nõ mandatur executioni contra hæredem ex facto hæredis. Inno. in c. abbate. in ij. col. in uer. opp. nónne actor. de uer. sig. & Bal. in Marga. uer. Sententia. uersi. xj.

Sententia super naturali possessione an noceat possidenti ciuiliter. Innoc. in c. quamuis. in ij. col. super glo. in uer. actio. de re iud. quòd sic.

Sententia in incidentibus quæstionibus an requiratur. suprà, uer. Sententia necessaria. uer. xiiij.

Sententia in causa principali, an præiudicet in incidenti. in Specul. de off. om. iud. §. postremò. uer. tertiò dicendum est. Item Bar. in l. quod in diem. §. si rationem. de compen. in j. opp. quòd sic, declarando ut ibi per eum. gl. ult. & Bar. in l. j. in ij. col. in uer. quęro, utrum sententia. C. de ord. iudic. & in l. si iudex. in j. op. ff. de his qui sunt sui, uel ali. iur. quòd sic, si est cognitũ plenè, non si summatim de incidenti. Adde Bar. in l. à diuo. §. si super. de re iud. & in l. si iudex. & ibi Alex. de

† his, qui sunt sui. † Et per do. Ias. May. Inst. de act. §. præiudiciales. nu. 206.]

Sententia super principali negocio nocet, & prodest in accessorijs, & innouatis, non econtrà. Inn. Imo. & Pau. de Cast. in c. dilecti. iij. q. iiij. co. de appell. & ĩ. Sentẽtię effectus. uer. 80.

Sententia super dominio incidenti non præiudicat domino principali. Bal. in l. edita. xxxj. col. C. de eden.

Sententia super incidenti an noceat, si refricetur in altero iudicio per modum actionis. Bar. in l. j. in ij. col. in fi. uer. opp. quòd sententia. C. de ordi. iudi. quòd non.

Sententia super uno articulo dicitur interlocutoria. suprà, uer. Interlocutoria. el j. uer. xvj.

Sententia super incidentibus sine scriptis ferri potest. suprà, uer. Sententia qualiter. uer. xxx.

Sententia in criminalibus absolutoria an prę iudicet in ciuili. suprà, Absolutio. uer. cxx.

† Sententia corporis afflictiua facit fidẽ in alio iudicio, & inter alias personas: istæ enim sententiæ, quæ afficiunt & notant hominem, sequuntur eum, sicut lepra leprosum. arg. in c. citò turpem. j. q. j. Abb. in c. testimonium. de testi. & in c. j. de exce.]

† Sententia corporalis non debet ante decẽ dies executioni mandari: ut in l. j. ff. nil noua. app. penden. licet. Bart. in l. qui ultimo.

ultimo.ff.de pœ.dicat,quòd de consuetudine seruatur contrarium,spectantur hi dies, nisi condemnatus appellet, uel alius pro eo.l.nō tantùm.ff.de app. Veritas tamen est,quòd in notorijs,uel quando reus fuit confessus,uel testibus, seu argumentis superatus, ut uix ipse negare audeat, statim fit executio lata sententia,nec admittitur appellatio, ut in d.l. qui ultimo. & in l. qui sententia. C.de pœn. & in l.furti.ff.de his,qui not.infa.& bonus textus,iij.q.vij.§.porrò.no. in ca. cùm sit Romana.de app. Aliàs autem,sicut in ciuilibus, datur decennium:fortius in criminalibus, ubi agitur de maiori præiudicio. Vide bonam glo.in c.sæpe.de appell.& quod no.in l.ij.C.quorum app.non recip.Abb.in c.ij.de re iud. & melius in c.cum speciali.de appell.]

† Sententia corporis afflictiua an transeat in rem iudicatā.Et dic quòd sic:tamen si apparent nouiter probationes repertæ,sunt à iudice recipiendæ:est gratia specialis,& per principem duntaxat.no.tex.est in l.diui fratres.ff. de pœn. & ibi Bart.Et pari ratione idem potest dici in pœna honoris priuatiua, uel alia lata super crimine. & uide text. in sententia continente pœnam pecuniariam in l.iij.C. de re iudi. sed in ciuili non retractatur sententia prætextu instrumentorum nouiter repertorum:ut in c.suborta.de re iud.& in l.Imperatores.ff.eo.tit.& in l.sub prætextu. C. de transact. Abb.in c. consanguinei.in fi.de re iud.]

Sententia pro non contumace lata,ex quo non fuit seruata debita citationis solennitas, nōn ualet.no. glo.in l.ea,quæ.C. quomodo & quando iudex. nec etiam ualet pro furioso lata.no.in l.furioso.ff.de re iudi.

Sentētia criminalis cancellata an probet.s̄. Cācellatio.uer.xl.

Sententia de morte an feratur contra accusatum de uulnere,si mors superuenerit post accusationem.Bart.in l.damni.§.Sabini.in iij.col.in uer.ulterius.doct. ff.de dam.infec. quòd sic de iure communi,sed secundum statuta non.& Flor.in l. ait lex.in prin.ad legem Aqui.& s̄.Accusatus.uer.xxx.

Sententia debet ferri ad instantiam hæredis, quando accusatus,uel inquisitus obijt ante sententiam, & hoc pro exoneranda infamia defuncti.s̄.Hæres delinquentis.uer.xviij.

Sententia criminalis lata contra absentem ualet.in clem.ij. de re iud.Car.ibi.xvj.not.etiam corporalis. Item relegationis, uel exilij:ut ibi in j.oppo.Item,

* Sententia in criminalibus,ut nostri dicunt,aduersus absentem ob solam contumaciam ferenda nō est:sed necesse est, probatum sit ita, ut iudici constet eum crimen admisisse. l. absentem.ff.de pœn.Ioan.Cephal.consi.ccxlj.nu. 63. uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Sententia priuationis beneficiorum ferri potest contra absentem.c.ueritatis.de dolo & contu.Car.ubi suprà.

Sententia corporalis,uel afficiens corpus, & ut de infamia uel periurio lata in una causa,probat in alijs, etiam inter diuersas personas.Ab.in c.j.de excep.& in c.ex parte Adę.de test.

Sententia,qua declaratur,delictum esse commissum,sufficit,licet non condemnetur ad pœnam.Bar.in l.si te. C. de infam.

Sententia inspici debet, non bannum, si discordant in pœnis. Bal.in l.j.vj. col.uer.his autem uisis.C.de hære.insti.

10 Sententia qualis feratur super crimine aliter intentato,quā probato.s̄.Qualitas.uer.vij.

Sententia contra confessum, uel conuictum de crimine innocentem,non prodest nocenti,id est, ei qui uerè deliquit, etiam si contra confessum fuerit corporaliter executa. Bart. in l. ij. ad fin. uer. quæro,fuit.C.quibus res iudi.non nocet. Addo text.singu.in l.qui seruum.in prin.ff.de interro.actio. Bal.in c.ij.§.iniuria.in ult.col.de pa.iu.fir.

Sententia absolutoria in actione furti non nocet in condictione furtiua.l.si pro fure.in prin.& ibi Bar.de condi.fur.

Sententia in causa falsi non nocet absenti. Bal.in l.falsus.antepe.col.uer.uenio modò ad quartam.C.de fur.per l. Lucius. ff.de infa.& Inn.in c.causam,quæ.in ij. col. in uersi. sed quæ res.extrà, qui filij sint legi. quia talis sententia non habetur pro iure.

Sententia lata de falso contra unum, non nocet alteri socio utenti eadem falsitate,nisi de nouo accusetur.l. ij. & ibi Bart. C.de fide inst.& ibidem uide do. Alex.in apostillis,cum concor.& Alex.in l.ex duobus.de duob.reis,

Sententia falsi contra testem,uel notarium,non nocet producenti,etiam præsenti.Bal.in l. fin.in ulti.col. in uersi. quæro hîc,si tabellio. C.de fide instru.Bar.in l.ij. C.eod.titu. & in l. Lucius.in j.opp.uer.nota ergo.ff.de infa.Cy.in l.j.C.qui accu.non pos.Bartol.in l.denunciasse.uer.fin.quem legit cum l.qui uxori.& est in uer.ultimò tene menti.de adul.Bald. in d.l.Lucius.in quinto no.& ibi Ange.glo. in uerbo,neque enim.& Sali.in l.j.C.de falsis.& s̄.Falsitas.uer.xxvij.& j. eo. uer.xxvij.Bart.in l.ij.C.de præuaric.& ibi Alex.

Sententia contra producentem falsos testes non nocet testibus.Bart.in d.l.Lucius.

Sententia contra producentem falsum instrumentum,non nocet alteri utenti eodem instrumento. Bart. in d.l.Lucius.in j.opp.uersi.& idem.

Sententia in criminalibus pecuniaria,& in defectum personalis,ualet.Bal.in l.cùm iudex.in fi.C.de senten.

Sententia criminalis lata sine præsentia priorum contra formam statuti,an ualeat.per Bal. in l. cùm sententiam.in fi.C. de sen.quòd non.

20 Sententia absolutoria de crimine lata pro uno,non prodest socio criminis.Bar.in l.denunciasse. §. fi. de adult.in uer.ultimò habes. quem §.legit.in l.qui uxori.eo.tit. † Et per Feli. in c.quamuis.de re iud.in v.col.]

Sententia absolutoria mandatarij an prosit mandanti. s̄. uer. Mandans.uer.lxxxiij.

Sententia super inquisitione parit exceptionem rei iudicatæ. suprà, uer.Exceptio rei iudicatæ.uersi.xxxiij.

Sententia contra furem pro commodatario,an prosit commodanti.s̄.uer.Commodans.uer.x.

Sententia contra confessum in tortura ualet, nisi appelletur. Bald.in addi.Spec.de appel.uer.confessus.

Sententia contra clericum furem in actione furti an sufficiat ad ipsum deponendum ab ordinibus: & an ad suspensionē. docto.post glo.in uer.tenet.in c.at si clerici.de iudi.ubi Panor.in xj.col.quòd sic.

Sententia corporalis trahit secum executionem.l.si quis filio. §.irritum.& ibi Bart. de iniusto testa. & Bald. in addi.Spec. de execu.sententiæ,uel sententia lata in capitalibus.

Sententia de falso contra notarium non nocet parti non citatæ.Bar.in l.ij.in prin.j.q.ff.de præuarica. Bal. & doct. in l.ij. C. de fide instr.

Sententia præsertim in criminalibus, non debet præcipitari. Car.no.in cle.ij.§.deniq;.de re iud.

Sententia trahens secum executionem in personam, non potest proferri contra subditum existentē extra territorium. Card.in cle.ij.§.denique.ij.q.de re iudi.

30 Sententia contra mandatariū an probet contra mandantē. Bal.in l.j.in fi.C.quibus res iudi.non nocet.

Sententia contra accusatum ferri potest ex officio iudicis, accusatore absente.per Alex.in l. iiij.§. contra autem.de dam. infec.Ant.de But.in c.bonæ.de postul.præla.

Sententia contra plures in causa criminali,uidetur lata pro uirili.Bal.in addi.Spec.§.sententia.uersi.si plures.& ibi Spec. uer.illud autem.& no.in l.j. C.si plu.una sen.

Sententia super inquisitione an ualeat, quando accusatio superuenit.Bal.in addi.Spec.de sen.uer.iudex formauit. & s̄. uerb.Inquisitio.uer.xcij.

Sententia super accusatione sine loco,& tempore,ualet.suprà, uerb.Locus delicti.uersi.xj.& Bal.in addi. Spec. de senten. uer.sententia lata super accusatione.

Sententia lata ex inquisitione formata per Potestatem Perusinum, de delicto subditi commisso extra territorium Perusij,an ualeat.Bald.in addi.Spec.de sen. uer. sententia lata ex inquisitione.

Sententia contra contumacem ad torturam ferri non potest. Bal.in addi.Spec.de sen.uer.sententia condemnatoria. ubi dicit seruari contrarium ex forma statutorum.

Sententia lata super crimine,est perpetua,non si super contumacia.Inno.in c.ex literis.in gl.in uer.perpetuum.& ibidē. Host.de const.Bal.in Marg.uer.Sententia.uer.ij.

Sententia in criminali retractatur prætextu instrumenti nouiter reperti. l. diui fratres. ff. de pœnis. Ludo. in singu.uer. Sententia. uer.utrum sententia.

Sententia ualet contra unum accusatum,uel inquisitum simul de pluribus delictis, licet non specificentur in ea summæ

pœnarum pro singulis criminibus,l.j.§.j.ff. quæ sen. si app. rescin. Bart. in l. prætor. §. simili. ff. de iniur. Dyn. in l. si non conuicij.C.eod.tit.

40 Sententia absolutoria in criminali ualet, etiam non citato procuratore fisci.s. uer. Accusatus.uer.viij. & j. Procurator fisci.uer.iij.

Sententia contra carceratum lata, si postea constet iudici de innocentia,nō potest reus absolui, sed princeps est adeundus.Abb.in c.suborta.de re iud.

Sententia in causa minoris lata contra ipsum, an retractetur propter instrumenta de nouo reperta: infrà, Sententia retractatur.uer.x.quòd sic.

Sententia contra minorem indefensum,etiam habentem curatores, est nulla.l. cùm & minores. C.si aduer. rem iudi.l. præses.& ibi doct.quomodo & quando iudex.Bart.in l.j.C. de confes.uer.& est hic unus.ubi dicit secus in confessione. l.contra pupillum.& l.acta.§.fin.ff.de re iud.& j.eod.uer.vj. Secus in sententia contra ecclesiam habentem prælatum.j. Sententia in causa ecclesiæ.uer.ij.

Sententia pro procuratore minoris illegitimo ualet,& ratificari potest per minorem: sed lata contra eum non ualet.l. non eo minus.& ibi doct.C.de procura.& j.eo.uer.v.

Sententia lata pro pupillo non habente tutorem,ualet.gl.Bar. Bal.& doct.in d.l.non eo.& in l.si tutor. & ibi gl. in uer.non potuit.& Bal.C.in quib. cau.in integ.resti.non est ne. Idem pro falso tutore, ut ibi.& Bald.in l.licet.in ult.col.in uer.ulterius quæro,quid si.C.de procura.Idem in maiore.s.Ratificatio.uer.lxxvj.

Sententia contra tutorem inhabilem non ualet ipso iure.d.l.si tutor.& ibi doct.nisi ad commodum minoris.d.l.non eo. & ibi doc.suprà eo.uersi.iij.

Sententia pro minore indefenso,ualet.Bald.in d.l. cùm & minores. v. q. C.si aduer.rem iudic.etiam sine authoritate tutoris: sed contra eum non ualet.in Spec.de arbi.§.fi.uer.pe.

Sententia contra minorem defensum usque ad conclusionem in causa ualet.l. quamuis indubitati. C. de adul. glo. in uer. nullum.Bart.in j.col.uer.quærit gl. & Bal. in d.l. cùm & minores. in ult. col.uer.sed quid si minor.

Sententia contra furiosum non ualet, sicut nec contra minorem indefensum.Bart.in l.orationis.in fi.C.de cura.furioso.

Sententia contra furiosum non ualet, sicut nec contra minorem indefensum.Bal.in l.excusationis.de excu.tuto.

10 Sententia contra minorem carentem curatore,est nulla.l.j. & ibi Bar.C.qui legi.perso.ubi Bar.dicit uerum in diffinitiua tantùm,non interlocutoria.s. uer. Interlocutoria quando ualeat.uer.xj.cum multis seq.ubi plenè, nisi in momentanea possessione.l.momentaneę.C.qui legi.perso.l.j.si per uim, uel alio modo. Item nisi in primo & secundo decreto. l.prima. & ibi Bart. qui leg.perso.Bald.in d.l.cùm & minores. in ij.oppo.

Sententia contra tutorem,uel curatoré,ualet,licet minor non interuenerit,nisi in principio litis.l.si ideo.ij.respō. de euic. Bald.in d.l.cùm & minores.in fi.

Sententia contra tutorem lata est exequenda contra pupillū. Bald.in l.fi.C.si aduer.rem iudi. Caue, quia nihil dicit: uoluit fortè allegare in l.penul. ubi multa de hac materia: tamen non ponitur hic casus in specie.& l.iiij.§.j. de re iudi.l. Plautius.de procu.& j.eo.uer.xviij.

Sententia contra minorem legitimè defensum ualet, sed restitutio in integrum datur ei. l. fin. & ibi Bart. in princip.ff. de rest.in integ.

Sententia contra minorem defensum in fine litis,& nō ab initio,est nulla.Bart.in l.cùm & minores.in uer. quæro,quid si minor. C. si aduer.rem iudi.& ibidem.Bal.in ij.col. magna, in fi.uer.sed hîc quæro.Idem si nunquam est defensus,ut ibidem per Bar.in d.uer.quæro,quid si.

Sententia contra pupillum citatum in causa cœpta per tutoré, est nulla,si pupillus fuit contumax,quia nō tenebatur comparere inuitus,licet uolens potuisset: sed si ipse cum tutore incipit causam, potuisset citari solus, & processus ualeret contra eum contumacem. Bart. in d.l. cùm & minores. uer. iuxta prædicta glo.quærit.uide gl.in l.si minor, de bo. auth. iudi.pos.

Sententia contra minorem contumacem in spiritualibus ualet.Bal.in c.j.pen.col.in uer.sed contra adultum.de mil.uas. qui contu. est. & in Spec. de confessionibus.§.sequitur. in principio.

Sententia pro falso procuratore minoris lata,ualet,si minor ratificet,aliàs non.Bartol. in l.si tutor.in ij.oppo.C.in quibus causis in integ.rest.non est nec.

Sententia contra minorem quomodo mandetur executioni. Bal.in addi. Specul.de execu.senten.uer.quando executio. quòd primò capiantur mobilia, deinde immobilia. & l.iiij. §.j.de re iud.l.Plautius.de procu.& s.eo.uer.xij.

Sententia contra tutorem, uel curatorem minoris, non exequitur contra eum finita tutela,& cura, sed contra pupillū. l.j.& ibi Bar.C.quando ex facto tuto.

20 Sententia contra minorem ex causa falsa,uel obreptitia,est ipso iure nulla. l.j.C.de sen.aduer.fis.la.lib. x. præsertim inter tutorem,uel curatorem,& pupillum.Bal. in Marg. Sententia.vj.col.Inn.in c.in præsentia.glo.in uerbo,præter ista. de renuncia.

Sententia ex falsis allegationibus contra minoré lata, est nulla: sed contra maiorem tenet, rescinditur tamen per restitutionem in integrum. l. j. & ibi Bartolus. C. si ex fal.alleg.tu. da. sit.

Sententia an concipiatur in personam pupilli. s. uerbo, Sententia qualiter.uer.cviij.

Sententia contra minorem quando ualeat. in Specul. de contu.§.fi.uer.pen. & suprà eod.uersic.vij.x.& uer.xij.& xiij.& uer.xv.& non nocet ei, si tutor nō cauit rem pupilli saluam fore.in Spec.de sen.§.iuxta propositionis.uer. item est nulla ratione litigatorum.

Sententia in causa ecclesiæ lata an retractetur propter instrumenta de nouo reperta. j. uer. Sententia retractatur.uersic.x.quòd sic.& j.eo.uer.xj.

Sententia contra ecclesiam indefensam habentem prælatum, ualet.c.fi.de dolo & contu.c.tum ex literis.de resti.in integ. Secus,si caret rectore,quia nulla est.c.fin. ne sede uac. & tenet Mathesil.in no.uersic.xlv.& Bald.in l.si præses. circa finem.uersic.nota,quòd minor.C.quomodo & quando iud. ubi dicit,quòd

† Sententia quæ ex eisdem actis reuocatur, non excusat condemnationem expensarum: secus, si ex nouis. Ita in Rota decis.cclj.in nouis.per Bart.in l.fi.ff.de re iud.& Inn. & Hostien.in c.fi.de dolo & contu.]

Sententia contra ecclesiam uiduatam pastore, est nulla.Item,

Sententia in causa beneficiali lata transit in rem iudicatam. j. Sententia in rem iudicatam.uer.xxxvj.

Sententia contra gubernatorem pij loci potest exequi etiam appellatione pendente.Ang.in §. œconomos.in authen. de sanctis.episc.in fi.

Sententia in causa damni illati ecclesiæ,uel iniuriæ ecclesię illatæ,debet concipi in personam ecclesiæ. s. Sententia qualiter.uer.cvij.

Sententia contra ecclesiam prætextu iniquæ consuetudinis ualet,sed retractatur.c.cùm causæ.& ibi doct.de re iudi. Secus, si prætextu consuetudinis laudabilis & bonæ, secundum doct.ibi.

Sententia pro ecclesia litigante sine prelato,ualet,sicut pro minore.c.causæ.el j.de iudi.& ibi per doc.

Sententia super beneficio ecclesiastico ualet, Adiudicamus talem ecclesiam pacificè possidendam.Sic.in c. cùm dilectus. in uer.ultimò nota practicam.de iure patro.

10 Sententia in causa dubia ferri debet pro ecclesia in dubio. no. in c. in p̄sentia. de prob. & not. in c.fi. de re iudi.& quia substitutio dubia debet interpretari fauore piæ causæ.Ang. in l.precibus.ij.col.C.de impub.& alijs substitu. sed glo. reprobatur per Abb.ibi & doct.

Sententia contra ecclesiam rescinditur beneficio restitutionis in integrum propter instrumenta nouiter reperta.j. Sententia retractatur.uer.x.

Sententia in spiritualibus contra contumacé etiam minorem ualet: suprà, uer.Sententia in causa minoris.uer.xvj.

Sententia contra tenentem terras ecclesiæ Romanæ occupatas, etiam non citatum, ferri potest. Baldus in prælud. feudo. xij.colum. in prima diuisione feudorum.uer.potest etiam papa.

Sententia

Sententia contra ecclesiam lata ex falsis ꝓbationibus, uel non discusso de iuribus ecclesiæ, dum tamen sine dolo prælati, nocet ecclesiæ, secundum Mari. Soci. de Senis in cons. Spectabilis miles, &c. cui se subscripserũt domi. Benedic de Barzis, & do. Ant. de Prato ueteri, qui dicunt esse singulare.

Sententia imponens silentium, præiudicat etiam ecclesiæ, uel eius prælato, & eius successoribus, secundũ doct. in d. consi. per c. accepimus. de fide instr. post Host. & Gof. ibi.

Sententia contra ecclesiam concipi debet non contra eius defensorem. s. uer. Sententia qualiter. uersiç. cvij. & Bart. in l. j. in fi. C. de sent. & ibidem uide d. Alex. in apostillis, cum concor. ibi per eum signatis.

Sententia cõtra ecclesiam lata ex causa falsa, uel obrepticia, est ipso iure nulla. l. j. C. de sent. aduer. fis. latis. lib. x. Innoc. in c. in præsentia. in gl. in uer. præter ista. de renun. Bal. in Marga. uerb. Sententia. vj. col. & uide s. Sententia in causa minoris. uer. xx.

Sententia in causa fisci cõtra fiscum lata retractatur ꝓpter instrumenta de nouo reperta. j. uer. Sententia retractatur. in uersic. x. & contra quem exequitur. s. Executio.

Sententia contra fiscum debet ferri in casu dubio. Alex. no. in l. non puto. de iure fisci.

Sententia cõtra falsum procuratorem lata, ualet in eius præiudicium. l. Plautius. ff. de proc.

Sententia lata contra falsum procuratorem non potest impugnari ex persona domini per ipsum procuratorem heredem domini, nec dici nulla. s. uer. Procurator falsus. uer. vj.

Sententia cõtra falsum procuratorem potest ratificari per principalem. s. uer. Ratificatio. uer. lxxvj.

Sententia cõtra falsum procuratorem uidetur ratificari per appellationẽ domini. gl. in uer. contra leges. ad fi. doct. & Sicu. in c. j. in viij. co. in uer. redeo nunc ad secundam particulam. de re iud.

Sententia contra procuratorem absentem certificatũ de mandato reuocato aliter, quàm per literas domini, nõ nocet domino. Paul. de Castr. in l. j. ij. col. ff. de procur. in Spec. eo. tit. §. j. uer. sed quid si procuratorium. & seq. Archi. in c. ij. eo. tit. in vj. in clem. j. eo. tit.

Sententia cum falso procuratore lata, etiã post executionẽ factam, potest declarari nulla. s. Sententia nulla. uer. ix. ubi nihil allegatur. Sed melius j. Sententia retractatur. uer. xix.

Sententia contra falsum procuratorem lata, domino sciente, exequi debet contra ipsum, uel cõtra dominum in subsidiũ. not. in auth. qua in prouincia. C. ubi de cri. agi opor. not. in auth. ut omnes obe. iudi. §. si uerò. & ibi Ang. & Io. de Pra. in l. quæ omnia. §. si aduersarius. de procur.

Sententia contra falsum procuratorem legitimatum à iudice non nocet domino. Paul. de Castr. consil. cccxx. incipiente, Circa primum quæsitum. Dy. & Bart. in l. j. §. idem Pomponius. ff. quod fal. tut. auth. & Bal. in l. licet. in ult. col. in uer. ulterius quæro, quid si iudex. C. de procur. & s. uer. Legitimatio mandati. uersi. ult.

Sententia contra tutorem falsum nõ nocet tertio possessori bonorum eius. Bar. in d. §. idem Pomponius.

Sententia contra procuratorem reuocatum non notificata sibi reuocatione sui, non ualet. gl. in c. ij. in uerbo, reuocari. de procur. in vj. Ioan. de Pra. in d. l. si procuratorem. ult. col. Sed Bal. in l. j. v. q. de satisd. tenet, quòd imò ualet contra, quæ ꝓ eo esset nulla.

Sententia contra syndicum lata non nocet uniuersitati. j. uer. Sententiæ effectus. uer. lxxiiij.

Sententia absolutoria pro excommunicato reo ferri potest, non adiudicatoria, qui tamen sit absens, & se per procuratoré defendat. Rota in decis. cxcvij. pro reo. in nouis.

† Sententia prima absolutoria an non solùm possit pro excõmunicato cassari, sed etiam condemnatoria ferri: uide Fel. in cap. significauerunt. colum. vij. in prin. in uer. dum Abb. de except.]

Sententia absolutoria principalis an prosit fideiussori. s. uer. Fideiussor liberatur. uersic. iij. & seq. quòd sic. quid econtra, s. uer. Absolutio. uersic. 100. quòd sic. & uer. Fideiussor liberatur. uer. ix.

Sentẽtia absolutoria criminis lata pro uno, nõ prodest socio criminis. s. Sententia in criminalibus. uer. xx.

Sentẽtia absolutoria lata simpliciter, an ualeat. Bart. in l. si quis ad exhibendum de exce. rei iud. quòd sic. Et qua causa præsumatur lata. s. Absolutoria.

Sententia absolutoria pro uno correorum an prosit alteri condemnato. Paul. de Castr. cons. cccxxix. incipiente, Ad primũ respondetur. in iiij. col. & in quarto dubio, quòd non.

Sententia absolutoria in actione ad exhibendum, non præiudicat in rei uendicatione. l. neq;. C. ad exhib.

Sententia absolutoria à petitione, & ab instantia iudicij, ferri potest, quando libellus est ineptus. in Spec. de off. om. iudi. §. deseruit. uer. in sententiæ. De absolutoria ab excommunicatione. s. Absolutio. uer. cix.

Sententiæ absolutoriæ materiam supple s. uer. Absolutio. per totum.

Sententia censuræ ecclesiasticæ lata post appellationem legitimã, etiam extraiudicialem, est nulla: c. dilecti filij. & ibi Phil. de Fran. de appel. & suprà, Excommunicatio. uersicu. vj. ubi supple, quæ hîc omissa sunt: & s. uer. Interdictum ecclesiasticum. uersic. xx. & xxj.

Sententia excommunicationis lata à iudice excommunicato, etiam tolerato, non ualet. gloss. xxxiij. q. j. in summa. Cald. & Imol. in c. ad probandum. de re iud. & ibidem uide Innoc. in gl. in uer. infirmãdam. Io. And. in c. pia. de excep. in vj. Addo Bal. in l. j. in ij. col. uer. unum omisi. C. de iur. & fac. igno. Bar. in l. ij. C. de sent. & inter. om. iud. & per Panor. in d. c. ad probandum. in ij. col. uer. uenio nunc ad gl. cum concor. ibidem per eum signatis.

Sententia excommunicationis lata per iudicem excommunicatum toleratum, sciente eo, pro quo lata est, non ualet. But. & Imol. in d. c. ad probandum.

† Et ibi uide etiam Felinum.]

Sententia absolutoria ab excommunicatione ualet, etiam lata per iudicem excõmunicatum tolleratum. Abb. contra Cal. in d. c. ad probandum. in iiij. col. in uer. uenio ad secundum membrum principale. ubi refert Innoc. in c. j. de schisma. & in c. si uerò. de sent. excom.

† Et per Fel. in d. c. ad probandum.]

Sententia excommunicationis, suspensionis, & missionis ex primo decreto, potest reuocari sine ordine iudicij, contrario imperio iudicis, Innoc. in c. ad audientiam. el ij. in glo. in uer. reuocando. de rescript. Bal. in Marg. uer. Sententia. uer. v. Facit l. minor. de euict. cum gl.

Sentẽtia interdicti ecclesiastici ferri potest pro alieno delicto, & ideo in uniuersitatem ferri potest. Host. in c. bonæ. de electio. & Bal. ubi s. uersic. vij.

Sententia, Excommunico T. si non soluat intra mensem, an dicatur conditionalis. Bal. ubi s. ij. col. uer. sed dubitatur.

Sententia excommunicationis non potest suspendi, licet inchoata possit prorogari. Bal. ubi s. allegat Innoc. in c. inquisitioni. de appel. ubi nihil dicit.

Sententia excommunicationis non transit in rem iudicatam. j. Sententia in rem iudicatam. uersic. xxiij.

Sententia excommunicationis, & interdicti, debet publicari. xj. q. iij. curiæ. cle. fin. & ibi Card. de censi. nisi sit lata à iure. ibidem, ubi dicit uerum, nisi constiterit, quòd eam incurrerit.

Sententia excommunicationis incerta quando ualeat. s. Sententia incerta. uer. ij.

Sententia excommunicationis lata per falsitatem causæ, uel allegationum, tenet, ne rumpatur neruus ecclesiasticæ disciplinæ, quod etiam procedit in absolutione ab ea. gl. Io. And. & doct. in c. ex parte. de off. ord. Ang. & Alexan. in §. duo fratres. x. charta. de uerb. oblig.

Sententia excommunicationis contra contumacem ferri potest sine noua citatione. c. j. & ibi Ioan. de Imol. de do. & contu. in vj. Alex. in l. si finita. §. Iulianus. v. charta, de dam. infecto.

Sententia in causa appellationis lata non uisis actis, etiam iusta, nõ ualet. Bal. in l. ij. in ij. col. in uer. & ex hac lect. & Bart. C. de edendo. & ibi Bar. in j. col. uer. nota ex hac.

Sententia in causa appellationis ab interlocutoria debet ferri in scriptis. Bar. in l. eius. in vj. col. in uers. quæro quantò. ff. de appel. reci. & s. uer. Sententia qualiter. uer. xxvij. & seq.

† Sentētiæ appellationis in materia singulari nō uenit sententia arbitrorum: unde si statuto caueretur, quòd de qualibet sententia debeat solui certum quid, non habebit locū in sententia arbitrorum. not. Bar. in l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de his, qui no. infa. no. Abb. in c. j. de arbitr.]

Sentētia super appellatione ab interlocutoria, an dicatur diffinitiua. Bal. in auth. hoc sacramentum. aliàs incipit, hodie. in uer. ista opinio præsupponit. C. de iur. cal. & in l. fi. §. sed & si quis. in j. col. in uersic. ij. fuit quæsitum. communia de leg. Paul. de Castr. consil. xxvj. Bar. consil. Appellatum est à sententia, &c. dicit esse interlocutoriam. Quod intellige, habito respectu ad partes: sed habito respectu ad personam iudicis, dicitur diffinitiua, secundum Bal. in d. uer. ista opinio.

Sententia appellationis confirmatoria primę sententiæ trahit effectum retrò. Angel. in l. in ratione. §. Imperator. ad legem Falc. no. in l. furti. de infa.

Sententia in causa appellationis interpositæ post decem dies non ualet, licet partes cōsenserint ad ulteriora procedi. cle. si appellationem. de appellati. Bal. in auth. hodie. in ij. col. in uer. quæro, quid si est appellatum. C. de appe. Dyn. in l. scire. §. consequens. de excu. tu.

Sententia super appellatione deserta dicitur confirmatoria primæ. Bal. in l. si pręses. in uersi. not. singulare uerbum. C. quomodo & quādo iudex. Item dicitur interlocutoria: ut s. uerbo, Interlocutoria. uer. xxvj. Et quomodo formetur. Bald. in addi. Spec. de appel. uer. si iudex.

Sententia in causa appellationis confirmatoria primæ, si sit erronea, est nulla. s. uer. Sententia erronea. uer. j. in fi.

Sententia in causa appellationis nulla contra primam non impedit executionem primæ. Alex. consil. v. iiij. parte.

Sententia iudicis appellationis confirmatoria primæ, quæ est nulla, facit primam non posse dici nullam. per Bar. in l. si expressim. in j. col. ff. de appel.

10 Sententia in causa appellationis per uerbum, Affirmo, uel Infirmo, ualet. gl. in uer. absolutionē. & Bal. in l. præses. uer. modò quæritur. C. de sent.

Sententia in causa reductionis dicitur diffinitiua. s. Sententia diffinitiua. uer. v. Et præiudicat in pœna compromissi, si sit cōfirmatiua laudi. Alexan. post Raph. in l. qui Romæ. §. duo fratres. iiij. col. de uerb. oblig. ubi etiam dicit eam præsumi latam ob non probatum.

Sententia contra appellantem super uno attentatorum petito, reuocari, non nocet in alijs attentatis. Innoc. in gl. in uerbo, Sententias. Inno. & Phil. in c. dilecti. iij. q. de appell.

Sententia super appellatione interposita à sententia lata alia die, quàm in appellatione deductum sit, an ualeat. Bal. in l. ij. in fi. C. de fal. causa adiect. leg. quòd non.

Sententia appellationis non debet formari, nisi inter appellantem, & appellatū, licet ex ea alteri præiudicetur. Bal. in addi. Spec. de appel. uer. nota, quòd sententia.

Sententia, quòd appellatio reijciatur, uel quòd admittatur, an ualeat parte non citata. Bald. in Margar. uerb. cognitio. uer. antepen.

Sententia super appellatione ab exceptione opposita per debitorem debitoris, dicitur diffinitiua. in l. ij. in ij. col. C. quando fis. uel priua. no. in auth. ut nul. iud. §. super hoc.

Sententia appellationis an cōfirmet sententiam nullam. j. Sententia confirmatur. uersic. iij. & iiij. quòd sic.

Sententia, Bene appellatum, & malè iudicatum, dicitur diffinitiua, quo ad iudicem: sed interlocutoria, quo ad partes. Bal. in l. cùm & minorem. in secunda oppo. in fin. C. si aduer. rem iud. quem uide in auth. hodie. in uer. ista opinio præsupponit. C. de iura. calum.

Sententia super nullitate banni, à quo fuit appellatum, ualet, cùm in ea fit mentio nullitatis, & non appellationis. Bald. in addi. Spec. de appel. uer. Titius.

20 Sententia in causa appellationis formatur sic, Pronuncio bene, uel malè iudicatū. Bart. in l. Offidius. in fi. de leg. iij. & in l. cùm apud. iud. sol. & in l. eos. ij. col. in prin. uer. quæro, & intro glo. C. de appel. & in l. j. §. libelli. in ult. col. super uerb. tertiò est uidendum. ff. eo. tit. ubi dicit, quòd si reus fuit iniustè absolutus, & actor appellauit, debet pronunciari malè iudicatum, & bene appellatum, & reformari sententia, uidelicet condemnari reus. Pro quo est gl. in l. præses. in uersi. absolutionem. C. de sent. quam tenet Ioan. Cal. in c. significauerunt. de excep. & in c. Raynaldus. de testa. & Balio. de Peru. & in c. cùm causa. de re iudic. & plenius Alex. in l. cùm apud. iud. sol. ubi post Bar. dicit posse sententiam reformari per iudicem appellationis. Quod dicit uerum, etiam ad petitionē appellantis, secundum Abb. Sicul. in c. cùm Ioannes. de fide instrum. & suprà, Iudex appellationis. uersi. x. Adde Bart. & Alexan. in l. quòd si fortè. de sol. quòd ualet, etiamsi non dicitur bene, uel malè appellatum. Sed Bart. in l. eos. in princ. uer. quæro, & intro gloss. dicit communem opin. esse, quòd sufficiat dicere, malè iudicatum, & bene appellatum, quia intelligitur condemnatoria. Et ibi etiam tenet Bal. in ij. col. quòd talis sententia est exequibilis: sed cautius est secundū Bartol. ibi, quòd iudex addat uerbum, Condemno, uel Absoluo. Adde suprà, Iudex appellat. d. uersic. x. Addo do. Alexan. in d. l. eos. in addi. Bartol. cum concor. ibi per eum signatis.

Sententia lata cōtra sententiam post desertam appellationem per iudicē appellationis, an ualeat. Alex. consil. xxxiij. j. parte, quòd non: nisi sit pronunciatum super competentia.

Sententia in causa appellationis potest reformare primam sententiam, in qua sit condemnatus emptor ad rem restituendam simpliciter, licet in libello sit petitum rem restitui, uel precium iustum suppleri. Abb. in c. cùm dilecti. de empt. & uend.

Sententia in causa appellationis ex nouis actis potest sic concipi: Pronuncio malè iudicatum, & bene appellatum. Bart. in d. l. eos. in prin. in ij. col.

Sententia in causa restitutionis in integrum quomodo formetur. s. uer. Iudex appellationis. uer. xxviij. & uerb. Restitutio qualiter. uer. xxx. & xxxiij.

Sententia iudicis appellationis an ualeat, appellatione deserta. Innoc. in c. ex ratione. in j. col. de appel. & Bald. in Marga. Sententia, quòd non.

Sententia in causa appellationis, qua dicitur malè appellatum, est nulla: ut non comprehendat reliqua, id est, bene iudicatum. gl. sing. in l. j. uer. non obtinebit. C. quando prouoc. nō est neces. Item si dicitur malè, uel iniustè appellatum simpliciter, uidetur prima sententia confirmari: licet hæc secunda sit nulla: d. gl. Sed Bal. in l. eos. in ij. col. in prin. uer. modò uenio ad gl. C. de appel. dicit, quòd sufficit dicere, bene uel malè appellatum: uel bene, uel malè iudicatum: & s. eo. uer. xx. & per Bar. & Alex. in l. si expressim. de appel.

Sententia quando est nulla, debet iudex appellationis pronunciare, appellationem esse frustratoriam. Ang. & Per. de Sun. in d. l. eos. Io. de Imol. in l. cùm quærebatur. de re iud. & Pau. de Castr. consil. xv. incipiente, Pro clariori examinatione. & per doct. in c. j. de re iud. & in l. si expressim. ff. de appel. & s. Appellatio qualiter. uer. ult. gl. & Bal. in l. j. C. quādo prouo. non est neces. & Alex. in d. l. si expressim.

Sententia in rem iudicatam

transiuisse dicitur, quando nō est appellatum intra tempus, & tunc habet effectum sententiæ, & non antè. c. quod ad consultationem. & ibi doct. de re iud. Alex. consil. cxxxvj. ij. parte.

* Sententia lata partibus præsentibus, si intra x. dies ab ea nō fuerit appellatum, in rem iudicatam transisse existimatur: auth. hodie. ubi Cyn. & alij. C. de appel. c. concertationi. de appel. in vj. Guid. Papien. in tract. de appel. nu. 69. Bar. uerò caut. lix. Soci. in tract. Fallenti. regul. ccccxc. Angel. consil. cccij. nu. 4. Io. Ceph. consil. clxxxv. nu. 33. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Sententia postquam transiuit in rem iudicatam, omnia in ea acta solenniter præsumuntur. Innoc. S. P. in c. cùm in iure. de off. deleg. in c. quoniam contra. de probatio. Pau. de Cast. consil. ccij. col. pen. uol. ij. Ioan. Cephal. consil. cclxiv. nu. 19. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Sententia contra matrimonium nunquam transit in rem iudicatam. glo. no. in l. iij. §. pen. in uer. agatur. ff. de iureiur. doct. in l. admonendi. eod. tit. no. in c. tenor. & c. lator. ubi Panor. de re iud. & c. consanguinei. eo. tit. Addo gloss. in c. ex literis. in uer.

in uer. restituimus. de in integr. resti. Paul. de Castr. consilio cclxviij. quod incipit, Videtur dicendum non ualere. in quo consilio ponit etiam, an talis sententia faciat filios nascituros non censeri legitimos, & an dos repeti possit. Et pro dicta sententia præsumitur, donec error, uel iniquitas probetur. Hosti. Io. And. & doct. in d. c. consanguinei. Item nõ semper quis auditur cõtra dictam sententiam: sed tunc, cùm iusta causa mouet iudicem: quod facere potest etiam parte nõ citata, & summatim. Innoc. & doct. in d. c. tenor. in gl. in uerbo, muliere. ubi Panor. in ij. col. uersic. dicit tamen notanter Innoc. ubi etiam dicit quemlibet de populo, maximè cõsanguineum, audiri contra dictam sententiam: & quòd iudex non debet esse facilis in admittendo: sed demùm habita bona informatione de iusta causa querelæ: sed in dubio debet admittere. Innoc. Host. & Io. And. & Sicul. ibi. Item quilibet auditur post sententiam ipsam, quandocunq; alleget errorem. Hostien. Ioan. Andr. Sicul. in d. c. cõsanguinei. in ij. col. in uer. quæro, si ista mulier. Item uerum, quo ad partem, quia etiam interlocutoria transit in rem iudicatam, quo ad partem, respectu probationis factę in causa. c. cùm dilecti. secundum Butrig. de elect. Quod uerum, nisi emanassent tres sententiæ conformes. gl. no. secundum Abb. in c. fraternitatis. de frig. & malefi. quam tamen ibi reprobat Butr. Sed intellige gl. ibi, quòd licet post tres sententias in causa matrimonij non possit appellari, posset tamen querelari, si sit notorium de iniustitia, secundum Alex. in l. uir bonus. ff. iud. sol.

† Et per Fel. in d. c. lator. de re iud. in j. col. & in rubr. in iij. col. in fi. de sponsa.]

Sententia ex dispositionibus factis per uerbum, Credo, nunquam transit in rem iudicatam, sed quandocunq; potest retractari. Item,

Sententia ex relatione medicorum, uel obstetricum, uel peritorum in arte sua, nunquam transit in rem iudicatam: no. in d. l. iij. §. pe. de iureiur. & in c. fi. de frig. & malefi. & in c. proposuisti. de proba. & per But. & Imol. & Io. And. in Nouella, Ioan. Andr. in addi. Spec. de homi. §. j. uer. pone, adulterauit. Phil. in c. cessante. de app. & in c. intimasti. eo. tit. quòd quandocunq; potest retractari. De quo adde do. Ias. May. in aurea repetiti. l. admonẽdi. xxvj. col. ff. de iureiur. cum concor.

† ibidem per eum signatis. † Et quando est lata de consilio sapientis. Dec. consil. cclxxviij. in fi.]

† Impetrans rescriptum contra sententiã, quæ transiuit in rem iudicatam, efficitur infamis, & caret impetratis. Quod intellige, quando talis sententia fuisset lata ex ueris, & proprijs probationibus: secus ex priuilegiatis, quia tunc non transit in rem iudicatam, quin semper, & quandocunq; talis sententia superuenientibus ueris probationibus contrarijs retractari possit: quod est ualde not. secundum Pet. Gerar. singu. xx. incip. Sicut non ualet.]

Sententia pro instrumento, contra quod ex forma statuti non potest opponi exceptio, non transit in rem iudicatam: quia potest opponi aliqua exceptio, non obstante sententia. Bar. in l. j. §. & parui. quod ui, aut clàm.

Sententia super ætate per aspectũ corporis, non transit in rem iudicatam. Bal. in l. si minorem. uer. quæro ulterius. C. de in integ. restit. Secus, si ex ueris probationibus. c. cùm dilectus. ex. eo. tit. Bal. in addi. Spec. de rest. in integ. uer. fi. per Bal. in l. ij. in iij. col. in uer. sed hîc dubitatur. C. quando fisc. uel priua. Bar. in l. minor xxv. annis, adito præside. & in l. de ætate. in ix. col. uer. tertiò est uidendum. ff. de mino. & Bal. in addi. Spec. de acto. in prin.

Sententia secundum consiliũ sapientis lata non transit in rem iud. ij. q. vj. biduum. uersic. rursus. Butri. & Imol. post Io. An. in d. c. proposuisti. de proba. & Phil. in c. intimasti. de app. & Io. And. in addi. Sp. in rub. de homi. Addo, ꝙ istam decisionẽ tenuit etiam Roma. consulendo in consil. ccxxviij. incipiente, Pro plena discussione. & in l. cùm quidam. §. quòd dicitur. ff. de acquir. hære. quem simpliciter sequitur referẽs do. Alex. Imol. in l. si ab hostibus. in xiiij. col. ff. sol. mat. & do. Ias. in d. l. admonendi. in xxvij. col.

Singu. Sententia lata secundum consilium sapientis ex forma statuti, uel de uoluntate partiũ, quandocunq; poterit retractari, si superuenerit doctor magis peritus, qui contrarium consulat, cùm talis sententia nunquam transierit in rem iudicatam. quod teneas perpetuò cordi, quia est dictum singularissimum, secundum Alex. in l. si ab hostibus. in iij. col. uer. & pro hoc singularissimè. ff. sol. matr. Quod dictum refert & sequitur pro ualde no. Pet. Gerar. sing. xx. incip. sicut non ualet, &c. subdens, quòd in tali casu supplicans principi, ut retractetur sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, non careret impetratis, nec incurreret infamiam. Adde Phil. Dec. in consil. cclxxviij. incip. Non leuis. in fin. in ij. uol. ubi quòd communis opinio est, quòd sententia lata ad consilium sapientis nunquam transit in rem iudicatam.

Sententia, quam uictor confitetur iniquam, non transit in rem iudicatam. Innoc. in c. quia pleriq;. in j. col. uer. idem est. de immu. eccle. Addo Panor. in c. is qui fidẽ. & ibidem do. Ant. in iij. col. de sponsa. & per do. Ias. May. in sua aurea repetitione l. admonendi. xxxij. col. uer. ego inter alios. ff. de iureiur. cum alijs concor. ibidem per eum signatis.

Sententia ex probationib. à iure reprobatis non transit in rem iudicatam. Bal. in l. libertorum. C. de testib.

10 Sententia confiscationis bonorum, à qua filius non appellat, non transit in rem iudicatam. Bald. in c. j. v. col. in uer. sed pone, iudex. de pa. tenen.

Sententia super matrimonio spirituali non transit in rem iudicatam, sicut nec super carnali. Abb. in c. cùm Bertold9. de re iudica.

Sententia corporalis an transeat in rem iudicatã. doct. & Abb. Sicul. in c. de his. de accus.

Sententia, contra quam uictor patitur opponi, non transit in rem iudicatã. Inn. in c. fraternitatis. in ij. co. in gl. in uerbo, dicimus. de frig. & male. & in c. dilectus filius abbas. de rescr.

Sententia, ex cuius tenore deprehenditur iniquitas, non transit in rem iudicatam. Innoc. in c. cùm Bertoldus. in ij. col. in gl. in uer. dicimus. de re iud. c. inter cæteras. eo. tit.

Sententia non transit in rem iudicatam, quando causa redit ad non causam. l. si fullo. ff. de cond. sine cau.

Sententia uenalis nunquam transit in rem iudicatam. l. uenales. C. quando prouo. non est neces.

* Sententia nulla nunquam transit in rem iudicatam. l. si expressim. per gl. & doct. ff. de appel. Illustr. Card. Parisi. consi. lj. nu. 49. uol. iiij. Io. Ceph. consil. cclxiiij. nu. 3. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Sententia nutriens peccatum mortale, non transit in rem iudicatam. Host. & doct. in d. c. cõsanguinei. & j. gl. in c. inter monasterium. in uerbo, confirmantes. eo. tit.

Sententia contra minorem ex falsis allegationibus, non transit in rem iudicatam. l. j. & ij. C. si ex fal. alleg. Item si contra maiorem absentem ex causa iusta. l. si prætor. §. j. secundum unam lect. ff. de iudic. Adde s. eodem. Sententia ex falsis. per totum.

20 Sententia ex probationibus priuilegiatis, uel ex præsumptionibus, uel quando concernitur periculum animæ, non transit in rem iudicatam. Inno. in c. tua nos. in ij. col. de cohabi. cle. & muli. Ange. in l. j. C. sen. rescin. non pos. Ludo. & Lanfr. & Alex. in l. admonendi, & ibi uide per do. Alex. Imo. in x. col. cum alijs concor. ibi per eum signatis. & ibidem etiam uide do. Ias. May. in repeti. in xxv. col. cum alijs cõcor. ibi per eum datis. & in xxxiiij. col. in uer. quartam principalem rationem. de iureiur. ubi etiam dicunt dici probationẽ priuilegiatam, quæ non legitima de iure communi approbatur, tanquam legitima per statutũ, ut quòd unicus testis cum fama probet, & talis sententia per aliam quandocunq; retractatur. glo. in uer. confirmantes. & doct. in c. inter monasterium. de re iud. gl. xxxv. q. ix. in summa. & §. quia ergo. & no. in d. c. consanguinei. & in c. ex parte. de rest. spo. l. qui adulterij. & ibi Angel. C. de adul. Phil. in c. cùm cessante. vj. col. de app. & infrà, Sententia retractatur. uer. lvij. & melius in uer. xliiij. & seq. & Alex. in l. si in rixa. in fi. de sica.

Sententia lata prætextu iuramenti necessarij nõ transit in rem iudicatam. d. l. admonendi.

Sententia, cuius executio non est petita per triginta annos, transit in rem iudicatam, ut postea non mereatur executionem. Lanfr. in d. l. admonendi.

Sententia excommunicationis non transit in rem iudicatam. c. ad reprimendam. de off. ord. & ibi glo. in uerbo, suspendatur. Phil. in c. qua fronte. de appel. nisi ad præsumptionem iustitiæ,

iustitiæ, cùm post decem dies præsumatur pro ea, ut sic excommunicato incumbat onus probandi de iniustitia. d.c. ad reprimendam. & c. sacro. de sent. excom. doct. in d.c. consanguinei. ubi per Sicu. in pen. col. uer. uide tu ad materiam, ubi etiam dicunt, quòd contra sententiam, quòd quis non sit excommunicatus, qui semper auditur probaturus contrarium, ne contra cõscientam habeat communicare. Ioan. An. post Host. ubi s.

Sententia censuræ, id est, excommunicatio, interdicti, uel suspensionis puræ, nõ transeunt in rem iudicatam per lapsum decem dierum, quo ad priuatam utilitatem, si sunt latæ causa cognita: secus, si sub conditione, etiam sine causæ cognitione, quia non transeunt in rem iudicatam, etiam quo ad factum priuati. gl. sing. in c. ex parte. el j. in uerb. pro contumacia. de sent. excom. Addo Panor. in c. consanguinei. in iij. co. in uer. quæro, quid de sententijs. iuncto prin. ult. col. ibi, & hoc est. de re iud. ubi ponit exemplum. & per Fel. ibi.

Sententiæ, quæ non transit in rem iudicatam, standum est, donec contrarium probetur: Sicul. in c. tenor. in ij. col. in fin. in uer. ex hoc potes unum colligere. de re iud.

Sententia per sortes lata adeò transit in rem iudicatam, quòd appellari non potest, nisi sit enormis læsio. s. uer. Appellatio à sententia per sortes lata. uer. unico.

Sententia contra ius litigatoris lata quare transeat in rem iudicatam. Card. in cle. si appellationem. de appel. j. q.

Sententiá transiuisse in rem iudicatam non probatur per assertionem notarij. Alex. consil. xlj. iiij. parte.

Sententia in rem iudicatam nunquam transit, quãndo est iniqua euidenter ex inspectione facti euidentis. Bald. in l. j. C. sent. rescin. non pos. Innoc. & doct. in c. fraternitatis. de frig. & male. Alex. consil. lij. iiij. parte, & in l. admonendi. vij. col. de iureiur. & j. Sententia retractatur. uer. xviij.

30 Sententia de consilio sapientis lata nunquam transit in rem iudicatam, sed alio melius consulente, retractabitur. Alex. in l. si in rixa. ad fin. ff. de sic. arg. eius quod dicitur de sententia periti in arte. & s. eo. uer. vij. Vide Bal. & Alex. in l. si ab hostibus. sol. matr. & Ant. de But. de off. deleg. in c. j. & per Alex. in l. si cùm dotem. §. si maritus. sol. matr.

Sententia in casibus, in quibus non transit in rem iudicatam, potest dici nulla ratione ordinis iudiciarij, & iniusta ꝓpter merita causæ. Host. Io. And. & doct. in d. c. consanguinei. ubi dicunt uerum, etiam post decennium, sed non per appellationem post decem dies, sed per uiam querelæ quandocunque, ut ibidem per gloss. in uer. probaretur. & Panor. in pen. col. in uer. uide tu. ubi limitat. & doct. & gl. in c. ad reprimendam. uerbo, suspendat. in fi. de off. ord. in c. ex literis. in uerbo, supplicauit. de rest. in integ. in quantum permittit supplicationem.

Sententia, quæ non transit in rem iudicatam, non patitur tertiam appellationem, sed secundam tantùm, sicut alia. gl. fin. in c. fraternitatis. de frig. & malefi. Butr. & Imol. in d. c. consanguinei.

Sentẽtia, quæ transiuit in rem iudicatam, potest reuocari propter nullitatem. l. si cùm nulla. & ibi Bar. de re iud.

Sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, renunciari non potest à partib. Bal. & gl. in uer. agi. in l. si diuersa. in j. oppo. C. de transact. Lanfr. in c. quoniam contra. xvj. col. de proba.

Sentẽtia, quæ transiuit in rem iudicatam, idem operatur, quod statutum. gl. in l. j. in gl. j. ad fi. C. quando prouoc. nõ est nece. quæ tamen non præcisè loquitur in statuto.

Sentẽtia in causis beneficialibus transit in rem iudicatam, quo ad præiudicium partium: de elect. c. cùm dilecti. gl. ord. in c. j. de concess. præb. in uer. compellendi. in fi. Non autem quo ad præiudicium superioris. c. cùm Bertoldus. & ibi doct. de re iud. unde deserta appellatione iudex appellationis potest inquirere de meritis causæ appellationis. no. in c. constitutus. & ibi doct. & Phil. in ij. not. de appel. Vide in c. cùm dilecti. de dolo & cõtu. & in c. cùm sit. in fi. prin. de appel. ubi per lapsum termini hominis non deseritur appellatio, nisi sit assignatus de uoluntate partium. Vide doct. in cle. j. de appel. & in c. quamuis. de ele. in vj. per dominos de Rota, in decisi. cccxx. item si appelletur.

Sententia, à qua est appellatum, transit in rem iudicatam, si appellatio deseratur: cle. si appellationem. de appel. Nec potest infirmari per contrariam sententiam iudicis ad quem. gl. ibi no. in uerbo, appellatus. Ideo prima est exequenda, non obstante exceptione rei iudicatæ ex secunda: ut ibidem.

Sententiarum aliqua nunquam transit in rem iudicatam: ut, Quod Deus coniungit, homo non separet. Aliqua statim transit, ut sententia censuræ. Aliqua post decem dies præfixos ad appellandum. Host. in c. cùm dilecti. de ele. & Bal. in Marg. uer. Sententia. uer. ix.

Sententia interpretatur secundum mentem iudicis ꝓferentis eam. Innoc. in c. petitio. de procura. Bald. in l. j. C. de neg. gest. Caue, quia de sententia nihil dicunt: sed puto, quòd alleget ad hoc, inquantum dicũt, quòd uerba debent impropriari.

Sententia quòd aliquid debeatur, interpretatur condemnatoria. s. uer. Sententia qualiter. uer. xlviij.

Sententia potest declarari per iudicem. Bart. in l. hæredes. §. j. in fi. ff. de test. & in l. ab executore. ff. de appel. in uer. ueniamus. Adde do. Alex. in l. actorum. ff. de re iud. cum concor. ibidem per eum signatis. Et quid in sententia arbitri, uide l. dicere. cum l. seq. & ibi Bar. ff. de arbitr. & Spec. & Io. And. in addi. in tit. de arbitr. §. fi. in uer. sed nunquid uerbum obscurum. & s. Declaratio. uer. xvj. & xxxij. & in uer. Iudicis potestas. uer. cxxxviij.

Sententia est interpretanda per iudicem, causa cognita, partibus citatis, & iudice sedente pro tribunali. Bar. in l. ab executore. in ij. col. ff. de appel. Bal. & Pet. de Sun. in l. ea. C. commi. uel epi.

Sententia condemnatoria de tribus in decem an intelligatur, quòd quilibet insolidum soluat decem. in Spec. de sent. §. ij. uide in l. j. C. si plu. una sent.

Sententia debet interpretari, ut aliquid operetur. gl. in l. & puto. §. j. in uerbo, communicari. ff. famil. ercisc. Bald. in addi. Spec. de sententia. uer. ij. Quod intellige, scilicet, in meliorẽ partem. l. si præses. ff. de pœnis. Bal. in Marg. uerb. Sententia debet.

Sententiæ declaratio, uel interpretatio an possit per iudicem reseruari. Paul. de Castr. consil. cccxxj. incipit, Visis. quòd non.

Sententia dubia interpretatur per ipsum iudicem habentem merum & mistum imperium, non per delegatum arbitrum, uel arbitratorem. Bald. in j. col. in fi. Bart. & Ang. in l. ij. C. de senten. ex peri. reci. Lanfr. in c. quoniam contra. uer. Sententia. uer. ulterius dubitatur. de proba. & per Bal. in l. ne in arbitris. C. de arbitr. in Spec. eo. tit. §. fin. uer. sed nunquid uerbum obscurum. & per gl. Bar. & Bald. in l. ab executione. C. quo. appel. nõ reci. Aduerte, quia solùm ibi dicitur, quòd potest appellari à sententia iudicis, qui malè interpretatur. Barth. Cæpol. in rub. ff. de uerb. signifi. vj. q. ult. prin. Ioan. de Por. & Ang. in l. inter stipulantem. §. j. de uerb. oblig. & gloss. & doct. in l. Pomponius scribit, si frumentum. de rei uend. Ang. in d. l. ij. qui dicunt idem in successore, ut non possit. & in practi. Papien. uer. per publicum nuncium. ubi tenet contrarium. & doct. in c. nouit. de iud. glo. in l. iij. C. commi. uel epi. & per Bal. in l. hæredes palàm. §. si quis. de testa. Non tamen sentẽtia, qua declaratum est, rem pertinere ad Titium, potest declarari, scilicet an iure possessionis. Bald. in d. l. ea, quæ. uer. quærit gl. † Et per Fel. latè in c. qualiter & quando. de accus.]

Sententiæ interpretatio fieri non potest, nisi semel tantùm. gl. in l. quicquid astringendæ. de uerb. oblig. Bald. in d. l. ij. in ij. col. uer. sed nunquid, si semel. Barth. Cępol. in d. rub. de uer. sig. vj. q. prin. Pet. de Sun. in l. dicere. ff. de arbitr. & in pract. Papiẽ. de execu. sent. uer. per publicum nuncium. Quod uerum in diffinitiua, sed in interlocutoria potest pluries. doct. ubi s. secundum Alex. post Ang. & Imol. in d. l. quicquid. & s. Interlocutoria. Addo de isto passu, an pluries, an uerò semel possit iudex suam sententiam interpretari, & an istud procedat in sententia diffinitiua, an uerò in interlocutoria, uide per Innoc. in l. quod iussit. ff. de re iud. & in l. ab executore. ff. de appel. Et ꝙ iudex possit declarare semel tantùm sententiam suã, uide Ang. & Raph. Cu. in d. l. quod iussit. & fuit de mente Bar. in l. inter stipulantẽ. §. j. ff. de uer. obl. in fi.

* Sententia strictè interpretanda est. l. j. C. si plur. una senten. Dec. in l. in eo quod plus. nu. 1. ff. de reg. iur. Bar. in l. Iulian⁹. col. iij.

col.iij.ff.de condi.indebiti.in l.cùm de in rem uerso. col.fin. ff.de usuris. Abb. in c.cùm dilectus.not.ij. de offi.deleg.dec. consil.ccccxlv.nu.38.Io.Cephal.consil.clxviij. nu.51. consil. ccxlix.nu.20.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Sententia interpretanda est aduersus eum, qui eam pro suo fundamento adducit:ar.l.ueteribus.ff.de pact.l.cùm quæritur.ff.de reb.dub.l.quicquid astringendæ.ubi Bar. ff.de uerbo.oblig.c.contra eum.de regul.iur.in vj.Hierony.Cag.in l. in ambiguis.nu.3.in l.semper in obscuris.nu.17.ff. de reg.iu. Io.Ceph.con.ccxlix.nu.18.uol.ij. Æmilius Maria Manolesss.

* Sententia ita interpretanda est, ut quàm minimum obsit ei aduersus quem lata est.c.ex literis. de probatio. Io. Cephal. con.ccxlix.nu.19.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Sententia confirmatur per iudicem appellationis, non probata nullitate.Bar.in l.j.C.quãdo prouo. non est neces.in iiij.col.uersic.quid si dicatur libellus super nullitate.

Sententia nulla non potest roborari.c.auditis. de ele. & in reg. non firmatur.de reg.iu.in vj.& Card.in cle.j.§.uerum.in fi. de hæreticis.

Sententia nulla potest per iudicem appellationis confirmari, nisi in ea sit expressus error iuris.d.l.j.ad fi. C.quãdo prouo. non est neces.uide Bal.in addi.Spec.de sententia,uer.an sententia nulla.& ibi Spec.uer.sed quid si sententia.

Sententia nulla uidetur confirmari, quando iudex appellationis pronunciat bene iudicatum,& malè appellatum. Bar.in d.l.j.in iij.col.ubi etiam dicit, quid si simpliciter pronunciat malè appellatum.

Sententiæ cõfirmatio,etiam à qua est appellatum, potest peti. in c.j.& ij.de confir.uti.uel inuti.& ibi per Inno.in gl.in uer. de quæstione.uer.quæritur,an. Quod est uerum intra tempora appellandi:ut ibi,& in pract. Papien. in tit. de appel. à diffi.uer.coram uobis.Idem si ab ea nõ est appellatum; quia potest peti confirmari coram principe, non coram inferiore.Abb.post Innoc.in dict.c.j.Item uerum, nisi sit appellatũ ad inferiorem,quia appellatione coram eo pendente, nõ potest peti confirmatio à papa.Innoc.& Abb.in d.c.ea, quæ.de re iudica.

Sententia confirmatoria primæ erronea,est nulla, sicut prima. Bar.in l.j.in fi.principij.ff.quæ sent.si appel.rescind.& Alex. consil.lxxix.iiij.parte.

Sententia nulla confirmata per iudicem appellationis, an iterum possit dici nulla. Bart. in l.si expressim. de appel.ij.col. uer.secundò quæro.ubi distinguit.& per Bal.in l.j.C. de sen. ex pe.reci.

Sententia, à qua plures appellant, potest confirmari, quo ad unum,& infirmari,quo ad alium.doct.in c.cùm super. de re iud.Bar.in l.à sententia.in prin.in j.col.ff.de appel.

Sententia bis confirmata non potest dici nulla,etiamsi est iniqua,sed agendum est contra iudicem ad interesse.Bald.in c. j.in §.iudices.in ult.col.de pa.iur.fir.& in l.obseruare.§.proficisci.in pen.col.de off.procon.& leg.& in l. fin.C.de pœna iud.qui ma.iud.Puto,quòd uoluerit allegare in uer.quæro, si fuerũt.Vide in cle.j.de re iud.Innoc.in c.pastoralis.de off. deleg.& omnino in Spec.de excep.§.iiij.uersi.item nota,secundum Vber.& s̄.Appellans.uer.clxxxiij.& per Innoc.super gl.in uer.muliere.& Bal.in c.tenor.de re iud.

10 Sententia nulla propter uerba inepta potest confirmari:per Bar.& Bald.in l.legata inutiliter.de lega.j.& Alex.in l.j.quæ sent.sine appel.rescin.

Sententia nulla,quia super inepto libello lata,non potest reformari per iudicem nullitatis. Abb. in c. cùm dilecti. de empt. & uen.& in c.cùm Ioannes.de fide instr.& Alexan.in consil. lxxix.iiij.parte.

Sententiæ confirmatio potest peti per uictorem. Bart. in l.j.in fi.col.uer.quæro,utrum.C.quando prouoc.nõ est ne. Quod uerum,etiamsi fuit opposita exceptio nullitatis, & probata. Bar.ibi.pen.col.uer. & eodẽ modo.Item uerũ intra tempora appellandi.s̄.uer.Confirmatio.uer.lxij.

† Et per Fel.in c. ea quæ.de re iud.& uide Ang.in l.sed & si possessori.de iureiur.in medio j.colum.sequens Innoc.quòd si petitur sententiam confirmari,uirtute eiusdem libelli,poterit infirmari,& reus absolui. & adde text. in cap. j. de dolo & contu. libro vj.]

Sententiæ confirmationem petens debet probare latam esse ritè & rectè,non si petitur eius executio. Card.in cle. fin.de appel.& in c.ea, quæ.& ibi Abb.de re iud.

Sententia nulla,quibus casibus uideatur confirmata per iudicem appellationis.Alexan.in l.j. C. quando prouoc. non est necesse.

Sententia confirmari petita potest pronunciari nulla. Bart. & Alex.in l.si expressim.in fi.de appel.& Alex.in l.j. C.quando prouo.non est ne.& in l.cùm apud.iud.sol.& Bal. in l.nulli. in addi.C.de iud.

Sententia potest pro parte confirmari, & pro parte infirmari. c.cùm Ioannes.& ibi doct.& Abb. de fide instr. quo casu potest exprimi causa confirmandi,uel infirmandi.Abb.ibi.

Sententia confirmans aliam,præsumitur iusta.Bald. in auth.si quis.in fi.C.de episc.aud.Alex.in l.Herennius. §. Caia.ff.de euictio.

Sententia lata pro appellante ab ea per errorem iuris,potest cõfirmari per iudicem appellationis. Bal.in l.præses.C.de sen. paulo ante fin.per l.Titiæ amitæ. ff. de auro & arg.leg.& per appellationem non uidetur renunciari,ut ibidem.

Sententiæ confirmatio à papa potest peti.c.ea quæ. de re iudi. Quod uerum,si nõ est appellatum ab ea ad inferiorem, aliàs debet expectari euentus appellationis, secundum Abb. ibi in ij.col.in uer. dic tu melius.ubi etiam per doct. & per Inn. in c.j.de confir.uti.uel inuti.in uer.quæritur,an possit.

20 Sententia confirmata per papam,quos effectus habeat.Inn. in d.c.j.super gl.in uerbo,de quæstione.& gl.in c.quia diuersitatem.de concess.præb.in uerbo,communi.

Sententia confirmata per inferiorem à papa quos effectus habeat.Innoc.in d.c.j.in d.gl. sicut. in d.c.ea, quæ. in xij.col.in uersi.ij.quæro.ubi ponit tres effectus.Bar.in l.si expressim. in iiij.col.ff.de appel.

Sententiæ confirmatio,cùm petitur à papa,non requiritur ordo iudicij:sed cùm petitur ab inferiore papę,sic.Sicu.in d.c. ea,quæ.in ij.col.Innoc.in d.c.j.in gl.in uerbo,de quæstione.

Sententia,etiam iniusta,potest confirmari per papam sine ordine iudicij.gl.est ix.q.ij.nullus. Quod uerum cùm clausula,Ex certa scientia.gl.in c.statutum.de rescrip.in vj.& Sicu. in d.c.ea,quæ.ad fi.in uersi.ex quibus omnibus infero.& ibi per Balio. ubi dicunt uerum super dependentibus à libera potestate papæ,ut in beneficialibus,& in his, in quibus deficit ius positum,nõ quando deficit iustitia naturalis, per cle. pastoralis.de re iud.& in c.j.de transact.

Sententia potest confirmari ex noua causa per iudicem appellationis.l.fi.& ibi Bar.in fi.ff.quod cum eo.Item per papam: in d.c.ea,quæ.Item uerum, etiamsi fuit lata ex causa incongrua,nõ si ex falsa.Alex.post.Bart.in d.l.fi.& in l.si is,ad quẽ. C.de eden.

† Et per Fran.Aret.in l.si is,ad quem.de acquir. hær.in ij.col.]

Sententia confirmata pręsumitur iusta, & solennis. Io.de Imo. & doct.in c.ea quæ.

Sententia nulla ex defectu consensus confirmatur per appellationem,non si sit nulla alia ratione. Bart. in l.j. in iij.col.in uer.circa primã partem.C.quando prouo.non est ne. Card. in clem.j.xiij.q.de re iud.dicit sententiam nullam non confirmari,si appelletur ab ea.& s̄.Nullitas.uer.pe.

Sententia corrigitur quo ad Latinitatem tantùm, non quo ad substantiam.Bar.in l.ij.in j.col. in fin. C.de sen.ex peri.reci.l.actor.ff.de re iud.nisi per principem. Bart.ibi.

Sententię an possit addi,uel detrahi,uel emẽdari. Bar.& doct. in l.ij.in ij.col.in prin.in uer.& ideo ꝑ declaratis. C. de sent. ex peri.reci.distinguit.

Sententia emendata non parit dispendium. Bald. in l.generaliter.§.sed iuramentum.in ij.colum.in uersic. deinde no.C. de reb.cre.

Sententia interlocutoria an possit reuocari.s̄.uerb.Interlocutoria reuocatur.per totum.

Sententia an possit mutari,uel corrigi.in Spec.de sentẽtia.§.v.

Sententia an possit suppleri à iudice.in Spec.de offic. om. iud. §.vj.

Sententia retractatur,& retractari petitur diuersis modis. in Sp. de appel. §.v.& de execu.sent.§.vj.& tit.de sen.§.vij.& j̄.eo.per discursum.gl.

sum.gl.ord.xxxv.q.ix.in summa.& per But.in c.ex parte.de resti.spo.Abb.in c.suborta.de re iud.Card.in cle.fi.eo.tit.

Sententia non retractatur propter instrumenta de nouo reperta.l.sub specie.& ibi doct.C.de re iud.per Paul.de Cast.con. cccxxv.quod incipit,In causa,quæ uertitur. Quod uerum. nisi reo non possit negligentia imputari. Cyn. in l.j.C. de condi.inde.But.in c.cùm Bertoldus. de re iudi. De quo per Spec.ubi s.& j.eod.uer.xxvij. & xxxj. ubi aliter.& s.Instrumentum producitur,uer.j.circa medium,ubi allegaui Alex.

† in l.admonendi.ix.col.de iureiur. † Et per Fel.in c.suborta.

* de re iud.in viij.col.circa medium.] * l.cùm de hoc. in extr. ff.de excep.re iudicat.l.Imperatores.ff.de re iudi. c. suborta. de re iud.Io.Cephal.consil.clxxx.nu.5.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Sententia ob instrumenta post eam latam reperta,& inuenta,infirmari,ac retractari potest,cùm sentétiæ reuisio,ut nostri appellant,est commissa. Io. Cephal. consil. clxxx. nu.21. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Sententia lata pro iurante secundum iuramétum necessarium sibi delatum,retractatur propter instrumenta nouiter reperta,non si iuramentum sit iudiciale,uel uoluntarium. d.l.admonendi.& ibi Bar.in j.col.& doc.de iureiur. ubi Ang.dicit uerum,si ab ea non potest appellari.

Sententia contra ambasiatorem retractatur beneficio restitutionis in integrum.l.j.& ibi Bald.in j.no. C.ex quib.cau.maiores.

Sententia diuortij non reuocatur per solam cófessionem coniugis,asserentis contrarium:cap.consanguinei. & ibi doct. de re iud.

Sententia sub códitione,si iurabit,potest retractari per instrumenta de nouo reperta.s. Sententia conditionalis.uer.ult.

Sententia lata contra Titium, tanquam contra adulterum, nó potest retractari sub prætextu,quòd illa,cú qua dicitur adulterium commisisse,sit reperta soluta, & non cóiugata. Abb. in c.suborta.in fi.de re iud.

Sententia peritorum artis potest retractari propter iudicium aliorum peritorum.s.Sententia in rem iudicatam.uer.iiij.

Sententia lata pro iuramento in supplementum probationis retractatur propter instrumenta de nouo reperta,nisi fuerit iuratum cótra dolosum,uel cótumacé.Bart.in d.l.admonendi.iij.col.in uer.secundo oppo.C.unde ui.& l. si quando.C. unde ui.& l.properandú. C.de iudi. quod me.cau.c.fi.& per Alex.in d.l.admonédi.ubi in prin.ponit practicam, ut actor iterum agat,& si excipiatur de sentétia, & replicet de instrumentis nouiter repertis,ex quibus petat eam retractari per uiam replicationis, nec est necessaria restitutio in integrú, secundum Gul.de Cu.& Paul.de Castr. & Alex.contra Cy. & Ang.contra quem etiá tenet Lud.Pon.& j.eod.uer.xxvij. & xxxiij.Item nisi pars consenserit iuramento. Angel.in d.l. admonendi.in fi.Sed in contrarium tenet Paul.de Castr.secundum do.Alex.in xij.col.

Sententia contra fiscum, ecclesiam, uel minorem, retractatur propter instrumenta de nouo reperta quandocunque.l.j.C. de sent.aduer.fis.la.lib.x.gl.& doct.in d. l. admonendi. præallega.& in l.Imperatores.C.de re iudic.uidelicet intra quadriennium.d.l.j.cùm gl.in uer.causas.& Bart.sing.s.uer.Ecclesia.Vide in l.iij.§.diuus.ff. de iure fisci. Addo etiam Bald. in l.sub prætextu.C.de re iud.in ij.oppo. uer. modò quæro. in j.oppo.

Sententia arbitri necessarij retractatur propter instruméta nouiter reperta,doct.in d.l.admonendi. Secus uerò in sententia arbitratoris.Bal.in l.sub prætextu.la j.in primo no. C.de transact. Sed Fede.de Senis tenet contrarium,in consil.237. Pet.de Sun.in l.sub specie.C.de re iud.

Sententia in causa matrimonij, uel diuortij, retractat ex probationibus superuenientibus,etiam re non integra,quia có iuges transierint ad alia uota.c.consanguinei, & ibi doct.de re iud.s.uer.sententia in rem iudicatam.uer.ij.

Sententia retractatur propter instrumenta nouiter reperta,licet statuto caueatur, q à sententia non appelletur, lata prætextu iuramenti,absoluo si iurabis. Bart.in d.l. admonendi. Caue tamen,quia propriè non ponit istum casum.

Sententia per sortes lata nó retractatur.Bal.in l.ij.§. si duobus. paulo post principiú,aliàs est l.fi.in prin.C.cómunia de leg.

Sententia ex falsis probationibus, an & quando retractetur.s. uer.Sententia ex falsis.per totum.

Sententiá ferri petens latam contra ipsum,potest petere retractari in causa appellationis,& ab ea appellare, sed nó potest opponere de uitio processus.s.uer.Appellans.uer.liij.

Sententia per dolum partis lata, uel per subreptionem iudici factam, potest ab eodem iudice retractari, si est ordinarius. Innoc.in c.cùm Bertoldus.in ij.col.in gl.in uerbo,concessimus.de re iud.arg.l.cùm à te.de dolo.xxxv.q.ij.ueniam.

Sententia regulariter non retractatur sine beneficio appellationis.c.cùm inter.de re iud.nisi in causa beneficiali. Innoc. in c.cùm Bertoldus.in j.lect.eo.tit.Facit c.cùm olim.de cau. pos.& proprie.Item nisi in causa matrimoniali.c.tenor.c.lator.& c.consanguinei.eo.tit.c.ex parte.de restit. spo. But.& Imo.in d.c.cùm Bertoldus.gl.xxxv.q.ix.in summa.Item nisi sententia sit euidenter iniqua.Innoc.in d.c. cùm Bertoldus. ij.lect.in gl.in uer.concessimus.no.in c.j. & in c.inter cæteras.eo.tit.Sed gl.contra in l.fi.de in litem iur. secundú Bald. in l.j.in fi.C.sent.resc.non pos.Item,nisi in sententia lata cótra minoré ex falsis allegationib.l.j.& ij.C.si ex fal. alle. Sed uide plenius per Benedic. Capram in d.c.cùm Bertoldus.

Sententia cum falso procuratore lata etiam facta executione, potest declarari nulla, & retractari executio. Innoc. in c. ex insinuatione.in gl.in uerbo,sententia.de procur. Quod uerum in procuratore actoris,non rei.Ang. in l.si tutor.in qui. cau.in integ.restit.

20 Sententia super ætate potest reuocari. Bal. in l.fi.in iij.opp. C.si mi.ma.se dixe.

Sententia erronea potest retractari. s. uer. Sententia erronea. uer.ij.

Sentétia rescindit beneficio restitutionis in integrú ppter instrumentú quietationis de nouo repertú. Bal.in l.j.in iij.co. in uer.iij.quærit.C.de cond.inde.doct. in l. Imperatores, de re iudica.Adde s.Restitutio in integrú, ex clausula generali. uersi.xij.Adde per Abb.in c.suborta.de re iud.

Sententia non retractatur, si pòst detegatur iudicis suspicio. Abb.in c.cùm inter.in ix.col.ex.de exce.uer.quæro, dicitur hic,quòd suspectis.

Sententia in criminali lata condemnatoria potest reuocari in causa appellationis,etiam nó citato procuratore fisci.s. uer. Accusatus.

Sententia iniusta nó potest retractari per iudicem,qui eam tulit contra carceratum : sed debet recurri ad principem, qui absoluat.Abb.in c.suborta.de re iud.

Sententia cótra seruum retractatur per implorationem tristis auxilij.gl.xxxv.q.ix.in sum.

Sententia potest retractari propter nouas probationes superuenientes. Quod uerum,si aliter non est succursum ei,qui succubuit per sententiam , scilicet contra alium : quia tunc retractatur per restitutionem in integrum ex clausula generali,si qua mihi iusta causa,&c.aliàs secus: ut tenet Alex.in l. argentarius.§.fi.ff.de eden.post Bar.ibi. & Ang.& Imol.in l. Imperatores.de re iud.uide Cy.in l.j.C.de códi. indeb. Imò sine beneficio restitutionis in integrum,sed solùm per uiam replicationis:ut s.eo.uer.ix.

Sententia contra impeditum producere testes,uel instrumenta intra terminum,qui sit iudici protestatus de impedimento,retractatur beneficio restitutionis in integrum.s.Restitutio ex clausula generali.uer.viij.

Sententia etiam consensu partium reuocari non potest.Bar.in l.j.ad fi.& ibi Pet.de Sun.C.sent.rescin.non pos.

30 Sententia retractatur propter testamentum nouiter repertum.gl.in l.si mater.de excep.rei iud. Sed contrarium tenet gl.in l.iij.§.item si ipse.in uerbo, euicerit. quá ibi ad hoc no. Angel.ff.si cui plus,quàm per legem Falc.Addo do. Alex.de Imol.in l.Imperatores.paulo post principium.ff.de re iudic. Pet.de Sun.in l.si sub specie. C.de re iud.sed Lud.Pon.in fin. uer.Sententia.uer.nunquid tenet primam.

Sententia retractatur propter instrumenta nouiter reperta. d. l.admonendi.& ibi Bar.in j.col.& j.oppo. & doct. Sed contrarium no.in c.inter monasterium. de re iud. in c.suborta. eo.tit.& s.eo.uer.ij.

Sententia non retractatur propter instrumenta de nouo facta per partes.Bar.in d.j.col.in j.oppo.

Sententia non retractatur propter instrumenta de nouo reperta in casu l.si quando. C.unde ui.quando quis iurauit res derobatas esse tanti ualoris. Item nec quãdo ob dolum aduersarij iuratum est in litem, & pro iuramento lata est setẽtia. B r.in d.l.admonendi.iij.col.in uer.secundo oppo. C.unde ui.& ibi per Alex.Item nec lata contra cõtumacem. Bar. ibi. in v.opp.& C.de iud.l.properandum.

Sententia retractatur propter testes nouiter repertos, fauore pupilli.gl.Bar.& doc.in l.Imperatores.de re iu. & in l.admonendi.in fi.& in l.j.in fin.de con.indeb. Caue, quia istæ tres notæ Bar.corrupte hic allegãtur,primo in d.l.Imperatores. nihil dicit de testibus.in l.admonẽdi in fi. bene format quæstionem,an sententia retractetur propter testes de nouo repertos,& distinguit:sed de pupillo uerbum nullum.Item in d.l.j.in fin.uerbũ nullum de ista materia. But.in c.fi.de iureiur.qui tenet simpliciter,ꝙ sic: sed ibi Abb. tenet opi.Bar.in d.l.admonendi.Bal.in l.si sub specie.C.de re iud.in ij.oppo. Gemi.in c.ij. de temp.ord.Bal.contra in l.j.C.de sen.aduer. fis.la.lib.x. De quo articulo, nunquid sententia retractetur propter testes nouiter repertos, adde latissime per do. Ias. May.in sua aurea repet.d.l.admonendi.in pe.charta.in uers. ulti. cum multis alijs concord. ibi per eum signatis, ubi sequendo domi.Anto.in cap.fin.in ulti. col.in vj. quæst.tenet † contra Bartol.ut ibi per eum. † Et per Felin.in cap.suborta. de re iud.circa fi.]

Sententia lata, etiam utraq; parte uolente,retractatur propter testamẽtum nouiter repertum, quando uictor fuit in dolo, etiam executio retractatur. Innoc. in cap. grauis.de deposi. uoluit allegare in glos.in uer.pacisci:sed de testamento uerbum nullum. & quod nota. in l. si legatarius. & l. cũm à te. ff. de dolo.

Sentẽtia interlocutoria indistincte retractatur propter instrumenta de nouo reperta.Raph.Cu.& Alex.de Imo.in l.Imperatores.de re iud.Caue tamen,quia do.Alex.nõ loquitur de † interlocutoria. † Et per Franc.Aret.in l.si is,ad quem.in iiij. col.de acq.hære.in uer.quarto adde.]

Sententia contra ecclesiam lata retractatur beneficio restitutionis integrum propter instrumenta de nouo reperta.Ioã. de Imo.& Sic.in c.inter monasterium.in vij.col. in fi.uer.ad unum tamen ex illis aduerte.de re iudi.& Sicu.in c.suborta. in j.col.in fi.in uersic.ulti.not.eod.titu. non aliter:ut ibi per Ioan.And.& Gof.& no.in ca.suscitata.de resti.in integ. Addo Bal.in l.j.in prima oppo.C. de cond.inde. aliter loquentem.& do. Alex.in d.l.Imperatores.iij. col. cum alijs cõcor. ibi per eum datis.

Sentẽtia cum de facto reuocatur, an requiratur partis citatio. Pet.de Sun.in d.l.ea, quæ.C.quomodo & quando iudex.& sup.uerb. Citatio requiritur.uersi.xij.quod nõ.Et an citatio iudicis,qui eam protulit. Innoc. quod sic in ca.in nostra. de proc.& Alex.in l.ij.§.si publico,de adul.nisi iudex inquisiuerit.s̃.Iudex malefi.uersi.cxvj.

Sententia, quæ transiuit in rem iudicatam,non potest retractari per appellationem,nec per supplicationẽ.gl. in uerbo, iudicatũ.& doc.in c.cũ inter.de re iudi.in ca.ex literis.de rest. in integ.& in auth.quæ supplicatio.C.de preci.Imper.offer.

40 Sententia per gratiam, ambitionem,& præuaricationẽ,potest intra quadriennium retractari.l.j.& ibi.gl. Bar.in ij. col. in prin.in uer.quęro,si pręuaricatio.C.de sen.aduer.fis.la.& s̃.Sententia uenalis. uers.v.Addo melius s̃.in uerb.Restitutio contra sententiam.uersi.xxiiij.

Sententiã impugnare nõ potest is, pro quo lata est, si executio facta est.Bal.in l.quod si nolit.§.in factum.ff.de ædil.edic.

Sententia tota lata pro uno, non potest impugnari ab eo.Bar. & doc.in l.si seruus.§.si hæreditatis.ad fi.in uersic.ult.no.de leg.j.Vide in l.stipulatio ista,habere licere.de uerbor.oblig. quia limitatur per Raph. nisi uelit impugnare ad commodũ aduersarij:quod potest.De quo omnino uide do.Alex.in d. l.hæreditatis.in fi.primæ col.in uer.item nota cum concor. ibidem per eum signatis.

Sententia potest retractari, si quis de facto admittitur contra eam.Abb.in c.cũm Bertoldus.in vj.lect. de re iud.& Pau.de Cast.in l.admonendi.de iureiur. Item quando in causa producuntur libelli contrarij, scilicet pro parte actoris, quod reus condemnetur, & pro parte rei, ꝙ absoluatur, secundũ Pau.de Cast.sing.in l.nam & postea.§.si damnetur.de iureiur.ubi allegat Ant.But.

Sententia ex probationibus uicinorum tanquam lata ex præsumptionibus retractatur prætextu contrariæ probationis ueræ, uel ex melioribus præsumptionibus. text. sing. in l.si qui adulterij.secundum Bar.& Ang.C.de adult.& Alex.in l. j.xij. col.si cer. pet.& s̃. Sententia in rẽ iudicatam.uer.xx.& Alex.in l.admonendi.vij.col.de iureiur. qui dicit uerũ,quãdo superuenit præsumptio iuris, & de iure.per gl. & Bar.in d.l.si qui adulterij,uel confessio.Bal. ibi.

Sententia ex probationibus priuilegiatis semper potest retractari ex nouis probationibus contrarijs. Inno.in c. tua nos. de coha.cle.& mul.Ang.in l.j.C.sent. rescin.non pos. & in l. diuus Traianus. de test.mil.& in l.sub specie. C. de re iud.& Ant.de But.in c.fraternitatis.de frig.& malefi.& Abb.in ca. proposuisti. de proba.Vnde

Sententia ex aspectu semper potest retractari. Ant. de Butr.in d.c.fraternitatis.& Alex.in l.admonendi.vij.col. de iureiur. & sup.Sententia in rem iudicatam.uersi.vj.& Bald. in Spec. de actore.uersi.j.

Sententia condemnatoria potest retractari, si post iudici constet de innocentia.l.diui fratres. & ibi Bart. ff.de pœn.uel si post reperiatur instrumẽtum quietationis. Bal.in l.j.iij. col. in uer.tertio quæritur.C.de cond.indeb.

Sententia non retractatur,si transactio postea facta non seruetur.Bart.post glos.in l.tale. §. qui prouocauit.in j.col.in uer. secundum istam gl.ff.de pactis.

Sententia contra rebelles rescinditur facta pace, nisi sit lata cõtra eos occasione contractus. Bald.in §. sententiæ quoq;.in princ.tit.de pace Const.

50 Sententia, quæ transiuit in contractum, licet iudex careat iurisdictione.l.ij.C.communia utri iudi.

Sententia lata pro instrumẽto nõ potest reprobari per testes. Bal.in addi.Spe.de instru.edi.uer.si sententia.

Sententiæ pro me latæ non uideor renunciare,si ei nõ acquiesco,sed aliquid innouo,si iusta est:aliàs secus.l. Seiæ amicæ. aliàs incipit,Titiæ.ff.de aur.& arg.lega.Bal.in c.ex parte.iij. col.de appel.Phil.in ca.an sit.ij.col.eod. tit.

Sententia per rescriptũ an possit retractari.Bald.in l.j.in j.col. in uer.ex quo no.quod sic.C.sen.res. non pos. & s̃. uerb.Rescriptum impugnatur.uer.xliiij. & seq.

Sententia ex aspectu lata retractatur per probationes contrarias.Bal.in addi.Spec.de acto.uer.j.& s̃.Sententia in rem iudicatam.uersi.vj.

Sententia ex falsis testibus,uel instrumentis lata,quomodo rescindatur.Bal. in addi.Spec. de execu.sen.uer.sententia lata per fal.Bal.in Marg.Sententia.iij.col.

Sententia ex falso iuramẽto lata potest retractari ex nouis probationibus. Item ex non nouis per restitutionem in integ.l. ij.C.si ex fal.instru.& l.diuus.de re iud.Alexan.post Paul.de Cast.in l.admonendi.xj.col.de iureiu.

Sententia diffinitiua reuocari non potest per ipsum iudicem. l.post sententiam.& ibi Bartol.C.de senten.etiam intra decem dies,etiam de consensu partium. glos.sing.in l.si diuersa.in uerbo,agi.C.de transact.Bald.in l.j.in pe.q.sen. rescin. non pos.no.in l.iudex postquã.de re iudi. c.in literis.de off. dele.nisi notorie esset iniqua, id est, per confessionem partis.Innoc.sing.in c.quia pleriq;. in j. col. uer. idem est etiam in eo.de immu. eccles. & Abb.Sicu.in ca.suborta.de re iudi. uel per probationes factas parte nõ opponẽte.Inno.& doc. in c.cũm Bertoldus. in ij.col.in glos.in uer. concessimus.de re iud. Item nisi esset talis sententia,quæ non transiret in rẽ iudicatam.cap.lator.& c. consanguinei. de re iudi. Item nisi sententia esset super his,quæ officio iudicis nobili explicantur:quia illud durat etiam post sententiam, per Barto.in l.j. §.fi.in fi.ff.de præto.stip.& in d.l.iudex, paulo post princ.Itẽ nisi mediante restitutione in integrum.l.diuus.ff.de resti.in integ.& s̃.Restitutio cõtra sententiam, per totum. Item nisi sit lata prætextu probationis priuilegiatæ. Sentit Innoc. in cap.tua nos.in ij.col.de cohabi.cleric. & mulie . de quo per Bald.in d.l.j.Puto, quod uoluerit allegare in iiij. colum. in uersic.quæro, nunquid sententia. Sed certe loquitur in diuersis terminis. C. si à non compet.Item nulla est, quæ fertur contra primã post desertam appellationem.s̃.Sententia

nulla.uersic.lxxix. E addo s̃.in uerbo, Sententia in rem iudicatam.uersic.xx.

Sententia retractari potest cõtrarijs probationibus, quandocunq; non transit in rem iudicatam.sup.Sententia in rem iudicatam.uersi.xx.

Sententia etiamsi transiuit in rem iudicatam, potest retractari ex probationibus nouis, si pars non opponit, quòd sentẽtia trãsiuit in rem iudicatam.Inno.in c.cùm dilecta. de rescrip. & in c.fraternitatis.de frigi.& male.& Bald.in l.falsum.C. si ex fal.instru.& Alex.consi.iij.iiij.parte.

60 Sententia banni potest reuocari. s̃.uerb. Bannũ.uersi.xvij.

Sententia super legitimatione personarũ potest reuocari. Innoc.in c.nouit.in gl. in uerb.excederent.de appel. qui tamẽ non loquitur clarè.Bal.in Marg.ubi s̃.uersi.xxj.contrà probatur in l.sed & si susceperit.ff.de iudi.

Sentẽtia retractari potest per æquitatem casus superueniẽtis, Bal.in Marg.ubi s̃.uer.xiiij. Azo in Summa, de re iud.

Sentẽtia de alendo filium, non patitur appellationem, nisi negetur filiatio.Bald.in l.nemo.in j.col.in ij. oppo. C. de sum. tri.& fide cath.

Sententia papæ potest per ipsum, uel eius successorem retractari, non per alium.xxxv.q.ix sententiam.xvij.q.iiij.nemini.cum gl. Vide Bal.in l.ij.C.de sen.ex peri.recit.ubi Bal.dicit idem principe, per l.j.in fi.ff.de quęsti.& per l.j.§.de qua. de postulan.

Sententia inferiorũ potest per papam retractari. xxxv.quæst. ix.graue.

Sententia contra contumacem lata per iudicem competentẽ, potest reuocari, cõtumace comparente, & docente de incõpetentia.Alex.in l.ij.si quis in ius uo.non ierit.

Sententia rescinditur, si exceptio usurarum sit omissa. s̃. uerb. Exceptio usurarum.uersi.iij.

Sententia nõ retractatur prætextu exceptionis nouiter repertæ.Inno.in c.dilectus filius abbas.in gl.in uerbo, iuribus carere.& de rescrip.& Bal.in Marg.uerb. Sententia.pen.col.

Sententia potest retractari contrario iudicio, si ex eius tenore constet iniquitas, uel si sit ordo omissus.Inno.in c.cùm Bertoldus.de re iud.in ij.col.in gl.in uer. concessionis. & Bald. ubi suprà.

70 Sententia cõtra absentem lata retractatur, probata eius absentia.Abb.anti.in d.c.cùm Bertoldus.& Bal.ubi s̃.

Sententiæ effectus multiplex est:ut ĩ.eod. & in Spe. de sent.§.vij.& maximè executio.c.suscitata. & ibi Sic.j.col.in ult.no.de rest.in integ.† Adde, quòd per sententiam transfertur dominium. Alex. ponit limitationes.in l.Pomponius.§.si iussu.col.v.de acq.pos. & an sententia habeat pingue uitium malæ fidei, uide ibi per Alex.]

* Sententia efficit, ut quod iudicatum est, pro ueritate habeatur.l.j.ff.de re iud.l.res iudicata.ff.de regu.iur.Io.Ceph.cõs. clxxx.nu.3.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sentẽtia indebitum debitum efficit.l.j.ubi doct.C. de cond. inde.Ioan.Ceph.consi.clxxx.nu.4.uolu.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia, ut nostri dicũt, nigrum efficit album. l.ingenuũ. ff.de statu ho. l.res iudicata. ff.de reg.iur.Io.Ceph.cõs.clxij. nu.4.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia rem notoriam & manifestam efficit. l. emptorem. ff.de actio. empti.l.si uerò. §. qui pro rei qualitate. ubi Ias.j. not.ff.qui satisd.cog.Bar.in l.j.in prin. in j.& viij q.ubi Imo. num.8.Rui.& alij, ff.de ope.noui nunci.Ias.in l.cunctos populos.col.fi.C.de sum.trin. Aret. in §. item si quis in fraudẽ. colum.v.Inst.de act.c.uestra.c.fi.de cohabit.cleri. & mulier. Lanfranc.in ca.quoniam contra.j.par.nu.34.de prob.Illust. Card.Paris.consi.xxiij.nu.218.uol.ij. Io. Ceph. con.ccxxvij. num.16.uol.ij. & eo.uol.consi.cclxv. num.5. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia, à qua est appellatum, rem notoriam non efficit.l. j.in extre.C.ad S.C.Turpil. Alex.in l.j.in princ. in l. de uno quoq;.nu.5.de re iud.in l.si causa cognita.nu.2. C. de trãsac. Afflict.deci.clxxxviij.nu.5.Io.Ceph.cõ.clxxx.nu. 18. uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

† Sententiæ censuræ, ut excommunicationis, suspẽsionis, uel interdicti, licet transeant in rem iudicatam, quia secum trahunt executionem, nec suspenduntur per appellationem: ut in c.pastoralis.de offic.deleg.& in c.is, cui.de sen. excom lib.vj.tamen nõ obstante lapsu decẽ dierum, potest peti absolutio, uel de iniustitia allegari:ut in ca.cùm contingat. de offic.deleg.& in ca.fin.de pœnis.& in c.sacro. de senten.excom.& not.in ca.ad reprimendam.de offic.ordi. Et licet istę sententiæ, quo ad priuatam utilitatem, transeant in rem iudicatam, non tamen quo ad publicam utilitatem concernẽtem animarum periculum.Abb.in c.cõsanguinei. de re iud, circa finem. ubi tractat cui incumbit probatio, an sit iusta, uel iniusta.]

† Licet contra sententiã, quæ in rem iudicatam transiuit, nulla exceptio habeat locum de iure, ut not.in c.j.de re iud.fallit tamen, quando exceptio superuenit post sententiam, ut in l.si fullo.de cond.si.cau.Ratio, quia talis exceptio in ueteri iudicio non potuit excludi, nec includi. de transac.l. post rem.Itẽ fallit, quando exceptio est reseruata à iure post sententiam in casibus in iure expressis, in quibus concurrit ratio fauoris, uel odij, ut not.in l.tametsi.ff.ad Maced. Item fallit in casibus, in quibus conceditur restitutio iudicis ministerio, ut quando est obiectũ, in probatione, ut in l.seruo inuito.§.cùm prætor. ff. ad Trebel. Item fallit, quando exceptio non opponitur sententiæ, sed actioni primæ denuò intentatæ, ut not.in l.duobus.ff.de excep.rei iud.no.Bal.in l.j. C.de iur.& fact.igno.& Pet.in c.ij.de purga.uulg. in fi.]

Sententia saluatur, sicut libellus, alternatiuè, uidelicet, Condemno te, ut satisfacias de dote, dimittendo bona, uel soluẽdo debita, ut legitur & no.in c.cõstitutus.de relig.domi.no. Abb.in c.ex literis.de pig.in ij.col.

† Per Sententiam declaratoriã non aufertur dominium directum, nec alteri accedit ius. Abb. in cap. j. de concess. præben.in fin.]

† Sententia si est iuris priuatiua, uel merè declaratoria, an per eam requiratur dominium illi, pro quo lata est, uide glo. Institu.de offic.iud.in fin.& per Cy. in l.j. C. com.utri.iudi. & Bar.in l.Pomponius.ff.de acquir. pos. aliquid per Innoc.in cap.cum nostris.de conces.præbẽ.Abb.in c.proposuit.in fi. de conces.præb.& in c.cum aliquibus.in fi.de re iud. & not. in l.Iulianus.ff.de cond.indeb.

Sententia diffinitiua super certo petito non potest seruari declaranda in aliquo probando, uel declarãdo, post sententiã, nisi incõtinenti:ut in l.generaliter.§.j.C.de iniur.facit l.Paulus.ff.de re iud.glo.& Bar.in l.cùm iudex.C.de sen.Nec obstat. quod not.in l.iudex.ff.de re iudi. quia ibi incertũ reseruatum declaratur à iure, & ius declarat in sententia : ut in l. j.in fin.ad Turpil.Anto. de Butr. consi. incip.Puto iudicem aditum.

Sententia generalis excommunicationis non ligat, nisi subditos proferẽtis, si super culpis futuris proferatur: ut in c.à nobis. de sen.excom. Quod intellige, quando per uiam statuti profertur:ut in ca.Romana.§.caueant.de sen.excom. lib.vj. quis autem dicatur subditus, uide gl.no.in cle.j.de foro cõpet.& Abb.in c.iij.de appell.& in c.nuper. de sen.excom.in c.pe.de fo.compe.in princ.& in c.j.eod.tit. & in c.dilecti.de arbi.& Domi.in ca.Romana.§.j.de sen.excom.lib.vj.& Bar. in l.cunctos populos.C.de sum.tri.

Sententia priuilegium, uel instrumentum ostensum coram iudice lata, seu contra exceptionem peremptoriam, si transit in rem iudicatam, ualet, uidetur per eam reprobatum instrumentum, seu priuilegium, uel exceptio: c.suborta.& ibi plenè per Abb.de re iud.

Sententia probat tenorem libelli amissi, de quo non constet, quia talis præsumitur fuisse, qualis ex sententia colligi potest:glo.sing.in c.dudũ.in uerbo, prohibemus.& ibi Panor. in ult.col.de deci.

* Sententia præbet iustum titulum.l.iij.in extre.ff.de publici. l.Pomponius.§.si iussu.ff.de acq.pos.l.iij.§. illud queri. ff.de rebus eorum.Bart.in l.ex hoc iure. ff.de iusti.& iur.Bal.in l. desiderium.C.depositi.Alex.con.xxiiij.col.pen. con.xlviij. num.10.uol.v.Ay.Crau. consi.ccxlviij.num.5. uolum.ij. Io. Cepha.consil.clxviij.nume.46. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia non præbet titulum, nisi post traditionem, & executionem.Feli.in cap.cùm uenerabilis.colum.xj.de except. Alexan.consil.xc.col.iiij.uolu.ij.Ioan.Cepha.consil.clxviij. num.

num.48.uolu.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia sola sine traditione non transfert omne ius. Alex. consi.j.col.ij.uol.v. Io.Ceph. consi.clxviij.num.47. uolu.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Sententia an & quando facit ius. in l. Iulianus uerum. & ibi Barto.in x.colum.in uer. pro declaratione præmissorum. ff. de condi.inde. l.fi. de iusti.& iure.in l.j.§. hoc interdicto. de lib.exhib.

Sententia intra tempora appellandi habet effectum, quando trahit secum executionem ipso iure, nō quando requiritur factum hominis. Bar.in l.litigatoribus.C.de appel.

Sententia super ætate facit ius, quo ad omnes. Bal.in l. fi. in fi. C.de suis,& legi.Nicol.de Neap. in l.spadonem.§.qui absolutus.in lect.Bart.ff.de excu.tu.Bar.in l.de ætate.ult.quæst. in uer.est etiam speciale. ff. de min. & s. Res inter alios.uer. unico.& j.eod.uersic.lxviij.

Sententia super sexu non facit ius, quo ad omnes. Bal.in d.l.fi. in fi.de suis,& legit.

Sententia super legitimitate facit ius, quo ad omnes. Cy. in l. ij.C.quibus res iudic.non noc. Quod uerum, si agitur de interesse publico, non si de priuato. Anto.de But. post Innoc. in cap.causam.in j.col.in glo. in uer.iudicare.qui fil.sint leg. Sicu.in cap. quamuis. in viij.col. in princ. in uer. & per hoc infertur ad decisionem. & ibidem Imol. de re iudic. & per

† Bald. in Mar. uerb.Sententia.uersi.xix. † Et per Fel.in d.c. quamuis.]

Sententia super querela inofficiosi testamenti nocet etiam legatarijs.s.uerb.Res inter alios acta.uersi.j.

Sententia super testamento an faciat ius, quo ad omnes. Alex. consi.cxxvj.ij.par.& j.

10 Sententia contra hæredem an noceat legatario,in d. uerbo, Res inter alios.uers.j.& per Bar.& docto.in l.si seruus.§.j.& ibidem uide do. Alex.quòd non,& ponentem unam limitationem cum concordantibus etiam per eum allegatis. ff.de leg.j.Bar.in l.si superatus.de pign. & in l.j. de excep.rei iud. & in l.Papinianus.§.meminisse. de inoff. test.& ibi omnino per Alex.in consi.clv.ij.parte.

Sententia contra filium an noceat patri obligato pro filio ex forma statuti.s.uer. Pater pro filio.uersi.xxxix. quòd sic:sed debet citari.

Sententia contra defunctum contumacem, nō nocet hæredibus.s.uerb.hæres delinquentis.uersi.xij.& xxvj.

Sententia condemnatoria debet nocere condemnato.l. euidē ter.ff.de excep.rei iud.

Sententia super filiatione facit ius. l.j.§. fi.de lib. agno. l. ingenui.de sta.ho.Bald.in l.j.in fi. C. quo.bo. Addo Panor.in ca. quamuis. qui clarius loquitur in vij.col. in uer. quintus casus.de re iud.

Sententia contra authorem non nocet singulari successori. docto.& Pet.de Su.in l.tam ex contractibus.ff. de iud.per l. is, qui se obtulit. de rei uen.nisi esset successor ex necessitate: ut quia res cōmunis duob.fuerit uni per arbitros adiudicata in totū.Ia.de Are.& Bar.in l.in hoc iudicium.C.cōmuni diuidi.ubi dicit Bar. quòd instantia iudicij transit in singularem successorem ex necessitate. & Pet.de Sun.ubi sup. Item nisi sit successor particularis per fraudem. Cy. in l.j.de ali.iu.mu. causa fac. Sed Bart.& alij contrà.& Pet.de Su.ubi sup.Adde sup.uer.Instantia.el j.uer.xlvj.

Sententia lata inter duo castella de aquæductu, non nocet ei, cui postea conceditur alterū ex illis per Imperatorem. Bal. de pace Constan. §. Opizoni.& Alexan.in l. si tertius.§.j.de aqua plu.arcen.

Sententia facit aliquale præiudicium tertio nō citato.l. si duo. in principio.cū gl. in uer.authoritatis.ff.de iureiur. & ibidē uide do.Alex.in iiij.col.

Sententia, quòd Titius est meus debitor,& bona sua sunt mihi obligata,præiudicat tertio citato.Paul. de Castr.in l.cùm filius.§.j.de uerb.oblig.ubi dicit habuisse de facto, & cū difficultate obtinuisse: & dicit ibi contra Ang. qui tenet idem etiam tertio non citato, qui potest dicere uerum in casibus positis in l.fi.ff.de re iud. Si tamē fuit sciens, licet sit citatus, non in alijs casibus, citato autem nocet,etiamsi eum tangit accessoriè:secus,si æquè principaliter. Vnde

Sententia contra adulterum non nocet adulteræ.sup. Adulterium.uersi.xxviij. etiam citatæ,contra quam nouus processus requiritur.Item,

Sententia contra delinquentem non nocet auxiliatori, uel receptatori,etiam citato,quia non tenetur comparere.Item,

Sententia contra principalem non nocet fideiussori,etiam citato.Ita dicit Pau.de Cast.not.in d.l.cùm filius.§.j.& ibi Alexan.& in l.decem.de uerb.oblig.Vide Bald.in l.j.ult.col.ne fil.pro pa.Adde s.uerb.Auxiliator.uer.xxxiiij.cum duobus seq.& sup.uerb. Fideiussor liberatur.uersi.xiij.nisi sit fideiussor iudicatū solui.per Bar.in l.j.in col.in uer. quæro,utrū sententia lata.ff.iudi.sol.Cy.in l.fi.de usu.rei iud.gl.in c.j. in uerbo,prægrauatur.de iniu.& dam.da.in vj.Bal.in l. duobus.§. si quis iurauit.de iureiur.Ang.in l. si perlusorio. de appel. & in l.in cognitione.ad Syl.& j.eod.uersi.xlvj.& seq.Quod est uerum etiam lata contra contumacem.l. cùm quærebatur. iu.solui.& per Fel.in c. quamuis. de re iud.in viij. col. & per Franc.Are.in l.ex duobus.in vij.col.de duo. re. & uide j. eo. uersic. clvj.

Sententia absolutoria cui prosit.sup.uer. Sententia absolutoria.uersi.ij.iij. & v.

Sententia de falso testamento contra hæredem an noceat legatarijs,& econtrà.doc.& Pet.de Su.in l.ij.C.de fide instru. & in l.j.ff.de excep.rei iudi.& sup.Falsitas.uersi.cxliiij.& adde sup.eod.uersi.ix.& x.

Sententia an probet ea, quæ continet incidenter. in Spec. de prob.§.iij.& s.uer.clausula, Viso compromisso.cum tribus sequentibus:in clausulis Sententiarum.

Sententia de falsitate cui noceat.sup.uerb.Sententia in criminalibus.uersi.xiij.cum quatuor uersiculis seq.& sup.uerbo, Falsitas.uersi.cxiij.

Sententia contra aliquem lata non nocet in eadem causa sibi cum altero.d.l.ij.& ibi Bal.in iij.no.& doc.C. de fide instru.

Sententia contra unum lata,an & quando noceat alteri.Bal.in d.l.ij.in iij.no.& in uersi.sed extrà quæro.& in l. j. & ibi Bar. C.quibus res iudi.non noc.in l.cùm filius.de uerb.oblig. & ibi Alex.in c.quamuis.& ibi doc.de re iud.& sup. uerb. Res inter alios.uer.j. Alex.in l. Lucius.de infamibus. & in l.Papinianus.§.meminisse.de inoffic.test.& consil. clv. ij. parte. Addo Bart.in l.sæpe.in prin. & ibidem latissimè uide per d.

† Alex.in repe.ff.de re iud. † Et per Fel.in d.c.quāuis.& Fran. Aret.in l.eum qui.§.in popularibus.de iureiur.]

Sententia contra coniunctum non ratificantem iudicium cōiuncti, non nocet ei, pro quo actum est,nec ipsi agenti,si nō promisit de rato. Bart.in d.l.j.quib. res iudi.non no.& doc. in cap.quamuis.& ibi.Panor.in j.colum.in fin.uersi.v.quæro.de re iud.

Sententia facit debitum.l.nepoti.ff.de fun.instru.l.j.& ibi Bal. in ij.no.C.de cōdi.inde. Quod uerum,si transiuit in rem iudicatam.c.cùm inter.& ibi doc.de re iud. Car.in cle.j.§.pen. ij.q.de foro compet.

Sententia pro uno sociorum,an prosit alteri.Item,

Sententia contra unum sociorum,an noceat alteri.doct.& Pe. de Sun.in l.si duo.de arbi.Bart.in l.si unus.in prin.ff.de pac. & in l.Iulianus.iij.col.in fi.in uersi.ista opinio non tangitur. ff.de condi.indeb.& in l.ex duobus.in v.col.in uer.iiij.quæro.ff.de duobus reis. ubi facit tria membra principalia. & in l.j.si plu.una sent.fue.condem.& Alex.in l. denunciasse.§.fi. de adul.post.Bar.quòd condemnato uno ex socijs etiam de maleficijs connexis, non sequitur condemnatio alterius.& per Bal. & Cy.in l.j.C.qui accu.non pos.

Sententia non transmittit ius ad hæredem. l. ij.§. si uoluntate. per doc.ff.sol.mat.

Sententia contra contumacem non facit ius, quo ad tertium, & quo ad alios,quibus noceret,si esset lata contra præsentē. Pau.de Cast.consi.lxiij.incip. Ad primum uidetur.per l.qui repudiantis.§.fi.de inoffi.testa.& l.sed ideo.de euictio. Bar. in l.sæpe.in prin.in j.col.in ult.opp.ff.de re iud.& j.eo.uersi. cviij.& uersi.cxxv.

Sententia potest ualidare testamentum nullum, uel falsum.j. Testamentum nullum.uersi.cxv.

Sententia etiam iniusta,præcedens,facit sufficere præscriptionem triginta annorum contra ecclesiā.tex.sing.xvj.q.iij.inter cætera.§.item si de rebus.

Sententia contra captum in alieno territorio, ualet,si non appellatur.

pellatur. Bald. in l. ij. C. de ser. fugit. & Alexan. in l. si cui. §. fi. de accusa.

Sententia nulla non parit Publicianam, scilicet quádo iudex pronunciat rem pertinere ad Titiũ iure quasi dominij. Bal. in c. cùm causam. de proba. Alex. consi. lxvij. iiij. parte.

Sententia, quòd non teneatur domus alta ultra quadraginta pedes secundum formam statu i, sufficit, ut non sit opus noua sentẽtia, nec noua actione. Bal. & Alex. in l. eum, qui. §. in popularibus. de iureiur.

Sententia contra tutorẽ, qui non cauit, non nocet pupillo ipso iure. l. si tutor. & ibi Bar. in princ. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces.

40 Sentẽtia an transferat dominium. s̃. uer. Dominium transfertur. uersi. xxj. quòd sic.

Sententia an transferat possessionem. s̃. uerbo, Possessio transfertur. uersi. v. quòd non.

Sententia quando trahat secum executionem. j̃. uerbo, Sentẽtiæ executio. per totum.

Sententia contra unum filium heredem pro quanta parte noceat sibi, si mater pariat abortiuum. glos. in uerbo, egisse. & Bar. in l. si pater. de solu. Pet. de Su. in l. sed & si restituatur. §. si pater. ff. de iudi. quòd in totum, si certum est neminem nasci: aliàs pro parte.

Sententia contra prelatum intrusum non nocet ecclesiæ. Bar. ad fi. & Bal. in l. si tutor. in ij. col. in uer. quero, erat prælatus. C. in qui. cau. in integ. resti. non est nec. gl. in c. nihil. in fi. ff. de elec. in uersi. administrent.

Sententia iniqua an faciat ius circa pœnam. s̃. Sentẽtia iniqua. uersi. iij. quòd sic.

Sententia contra fideiussorem non nocet principali. l. & post rem. §. fi. & ibi Pau. de Castr. ff. de transact. & Alex. in l. exceptione. de fideius. & doc. in c. fi. de empt. & uen. Quid autem econtrà, uide latè Bar. in l. j. in j. col. uer. quæro, utrum sentẽtia. ff. iudi. sol. & s̃. eo. uer. xxj.

Sententia pro reo an prosit fideiussori. & omnino s̃. uerbo, Fideiussor liberatur. uersi. ultimo.

Sententia super pœna contra hæreditatem iacentẽ, an preiudicet possessori bonorum, quo ad hoc, ut probetur debitũ pœnæ principalis. Pau. de Castr. consi. ccclxxx. incip. Effectus primi dubij. in j. dubio. quòd non.

Sententia contra homicidam habet effectum cõfiscandorum bonorum, etiã contra hæredes negligentes uindicare mortem defuncti. Bar. in l. j. in ij. col. in uer. sed quæro. C. de his, qui. ut indig. l. in cognitione. & ibi Bart. in ulti. col. uer. ultimò uides hîc. ff. ad Sylla. † Et per Fel. in c. quamuis. de re iud. in v. col.]

50 Sententia contra maritum lata in causa super feudo dotali, nocet uxori scienti iudicium agi, non autem ignoranti. Bar. in l. de die. §. quidam. paulo post principium. ff. qui satisda. cog. Addo Cy. & Bal. in l. doce. in uer. quæro iuxta hanc legem. C. de rei uend. cum alijs concor. signatis per do. Alex. in l. de die. §. qui mulierem. in j. col. in fi. uer. & ex hoc uidetur. & per eundem domi. Alex. latissimè in l. sæpe. in glos. in uersi. de proprietate. ff. de re iud. ubi dicit uerum, etiam soluto matrimonio. & per Barto. in l. sæpe. de re iud. & Alex. in l. quicunq; de bo. dam. ubi dicitur secus, si super re dotali. Itẽ ponit ibi aliam limitationẽ. † Et per Fel. in c. quamuis. de re iud. in iij. col.]

Sententia inter alios acta an noceat tertio. sup. Res iudicata. uersic. pen. & Res inter alios acta. uersi. j.

Sententia cum procuratore falso legitimato, an ualeat in præiudicium principalis. Pau. de Cast. consi. cccxx. incip. Circa primum quæsitum. Adde sup. Sententia contra falsum. uer. viij. quòd non.

Sententia inter alios non nocet reo in alio iudicio, qui in iudicio sententiæ non fuit citatus, si non habet causam ab illis. Pau. de Cast. con. iij. & probatur in l. sæpe. uer. aut possessor. & in §. fi. à contrario sensu. ff. de re iud.

Sententia nocet tertio, qui sciuit, & non defendit, si defendere de iure potuit. Inno. in c. auditis. in j. col. de præscrip. doc. in c. cùm super. de re iud. per c. pe. eo. ti. & l. sæpe. §. pe. ff. eo. tit.

Sententia cõtra confessum crimen non prodest alteri, qui deliquit. Bal. in l. ij. C. qui. res iud. nõ no. in ult. col. in uer. quæro, fuit de homicidio. Addo textũ in l. qui seruũ. ff. de interro. actio. Pulchrè Panor. in c. quamuis. in ij. col. in uersic. vij. quæro. de re iud. & do. Alex. in l. sæpe. in xvij. col. in uer. si autem quæratur. ff. eodem titu. cum alijs concord. ibidem per eum signatis.

Sententia contra electum non nocet electoribus. Inno. in cap. querelam. de elect. Puto, quòd uoluit allegare in j. col. in gl. in uer. pleno iure. sed non loquitur clarè. solùm dicit, quòd res inter alios acta alijs non præiudicat. Ideo addo eundem Inno. clarius loquentem in c. quamuis. ij. col. magna. ad fi. in glo. in uer. à quo causam. de re iud. & Pet. de Su. in l. j. qui. res iud. nõ noc. Quod uerum, si non est disputatum de iure eorum, uel de incapacitate electi. Bald. in l. si fine. ulti. col. uer. nunquid sentẽtia. C. ad Velleia. † & per Fel. in d. c. quamuis. in vj. colum.]

Sententia contra heredem nocet substituto, etiam non citato. Bar. in l. filiusfa. §. diui. in iiij. col. in fi. & ibi Ang. ff. de lega. j. Bart. in l. in diem. in uersi. quæro, ago contra quendam. ff. de aqua plu. arcen.

* Sententia aduersus aliquem lata nocet & ei, qui in uniuersum eius ius succedit. §. j. in authẽ. de iureiur. à morien. præ. And. Tiraq. in tract. de iur. primogenior. quæst. xxxv. nu. 17. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia aduersus patrem lata nocet filio, etiam exheredato. l. si filius. ff. quod cum eo. And. Tiraq. in tracta. de iur. primogenio. q. xxxv. nu. 18. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia aduersus aliquem lata nocet ei, cui ex defuncti uoluntate uniuersa est hæreditas restituenda. l. j. in princ. ff. ad Treb. And. Tiraq. in tracta. de iur. primogenio. q. xxxv. nu. 18. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia contra aliquem lata nocet & fisco, qui in uniuersum eius ius succedit, ad quémue omnia, quæ illius fuerãt, spectãt. l. si marito. ff. sol. mat. l. ij. C. de ui public. l. cum fisco. ff. ad S. C. Syllania. l. quædã testamento. §. j. ff. de leg. j. l. Marcellus. §. fi. ff. ad S. C. Treb. And. Tiraq. in trac. de iur. primogenior. q. xxxv. nu. 18. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia lata, ut nostri dicunt, contra prælatum, successori nocet. c. cùm inter. de senten. & re iudi. ca. cùm olim. de prescriptio. And. Tiraq. in trac. de iur. primogenio. q. xxxv. nu. 18. Aemilius Maria Manolessus.

Sententia pro uno ex dominis quib. debetur seruitus, prodest etiam alijs. l. loci. §. si fundus. & ibi Bart. in ij. no. & Flo. si seruen. Vide etiam Flo. in l. uiæ itineris. ff. de serui. Item,

Sententia super indiuiduis lata cõtra unum, nocet socio. d. §. si fundus. & ibi Bar. in j. not.

60 Sentẽtia cõtra unũ an nocere possit alteri ex dispositione statuti. Alex. in l. sæpe. de re iud.

Sententia contra tertiũ prodest omnibus, sicut acta super nullitate processus, uel instrumenti, probant, quo ad omnes. s̃. uerb. Attestationes. uersi. xviij.

Sententia contra concessorẽ non nocet mandatori. Bal. in l. iuris. ad fi. C. quib. res iud. nõ nocet. Alex. in l. nihil. ff. de adul.

Sententia, quòd non sim infamis, an præiudicet in alijs causis. Bal. in l. ingenuum. in prin. de statu homi.

Sententia absolutoria pro adultero prodest adulteræ, sed condemnatoria non nocet. s̃. Adulter. uersi. xxviij.

Sententia contra unum fratrem nõ nocet alteri. l. ij. & ibi Bal. C. de except. sed lata pro uno, quòd sit ciuis, prodest alteri. Ang. in auth. ut li. ma. §. ad hæc. in fi. uide in Spe. de sentẽtia. §. ut autem. uersi. sed pone.

Sententia contra tutorem, non probato, quòd sit tutor, nõ nocet tertio possessori bonorum eius. Bar. in l. ij. §. idem Pomponius. in fi. ff. quod fal. tu. authore.

Sententia super ætate alicuius lata in una causa, semper in alijs causis probat illam ætatem ei fuisse tunc, non pòst. Bar. in l. de ætate. ult. q. ff. de mino. Vide Nico. de Neap. in l. spadonẽ. §. absolutus. in lec. Bar. ff. de excu. tu. Vnde

Sentẽtia super ætate an facit ius inter alias personas, & in alijs causis. Bar. in d. l. de ætate. pe. col. in uer. tertiò est uidẽdum. ff. de minor. & in d. §. absolutus. in lec. Nico. de Neap. quòd sic. sicut super filiatione, & ingenuitate. & tenet Innoc. in c. cùm dilectus. in ult. col. in uerbo, iudicata. de elect. s̃. eo. uer. v. Quod uerũ, nisi uertatur periculum animæ. Bal. in Marg. uer. Sententia. uer. x. Inno. ubi suprà.

Sententia in casibus, in quibus facit ius quo ad omnes, intelligitur

gitur scilicet, si lata est contra præsentem, non si contra absenté.l.qui repudiantis.§.cùm contra.& ibi Bar. ff. de inoffi. test. uel si est lata contra absentem citatum. Pau. de Cast.in l.cùm filius.§.j.de uerbo. oblig.& j. eod.uersic.cxxv.& sup. eod.uersi.xxxiij.

70 Sententia, quòd quis non sit infamis, uel excõmunicatus, probat semper & in omni causa,& contra quélibet, si interuenit cõtradictor: aliàs non.Bar.in l.de ætate.in ultima col. in uersi.ult.quæro.ff.de minoribus.

Sententia super actione redhibitoria contra actorem non nocet ei post quatuor menses agenti actione, quanto minoris. Bald.in l.si precium.in iij.colum. uersic. sed pone, egi. C.de ædi. act.

Sententia in actione furti non præiudicat in cond. furtiua.l.si pro fure. in princ. & ibi Bar.s.de cond.fur.

Sententia contra syndicum lata nocet communitati: sicut

Sententia contra cõmunitatem lata, quæ noluit creare syndicum ad litem, nocet sibi. Bar.in l.j.in addi. Ang. quæ incipit, sed quid. C. de iure Reipub. lib.xj. Dy.in l.ij. §. nisi fortè. ff. quod fal. tu. author. ubi dicit uerum, nisi syndicus nõ fuerit ritè cõstitutus, licet legitimatus à iudice: quia sententia cõtra ipsum lata non nocet uniuersitati, uel ecclesiæ.

Sententia potest esse causa præscriptionis, ideo non sunt contraria,& possunt simul allegari. Bald.in l.j.pe.col.in uersi.itẽ quæritur, nunquid præscriptio.C.de furtis.

Sententia probat non minus, quàm testes & instrumẽta.Bal. in l.j.pen.col.in uersi. quæro, testator dixit. C.de fal.cau.adiec.leg.per l.res iudicata.ff.de reg.iur.

Sententia in causa euictionis contra emptorem nõ habet effectum, nisi feratur ad instãtiam rei, id est, emptoris, cuius interest propter stipulationem de euictione, quæ non cõmittitur, nisi ipso condemnato.glo.j.& Barto.in l.utique. de rei uend.& s.Emptor agit.uersi.xxxij.

Sententia lata pro tertio appellante, an prosit uicto in prima causa.Bar.in l.à sententia.in j.col.uer. quæro, utrum sententia.ff.de appell.quòd non, si uictus non appellauit, uel si uictus appellauit, & non est prosecutus.& uide in ca. cùm super.& ibi doc. & maximè Panor. in iij. col. in prin.in uer.an autem sententia lata. de re iudicata.

Sententia super felonia patris uasalli, an noceat filijs. Bal. in l. fi.paulo post principiũ.uer.& est ar.C. de libe. causa. & sup. uerb.Felonia.uersi.v.quòd non, si feudum sit antiquum: secus, si habet originem in personam patris.

80 Sententia super matrimonio rescindendo, an afficiat partum, uel uentrem.Bal.in d.l.fi.quòd sic.

Sententia in causa principali an præiudicet in quæstione incidenti.in Spe.de offic.omnium iu.§.postremo.uer.tertiò dicendum est. Bar. in l.quod in diem.§.si rationem.in j.oppo. ff.de compensa.& in l.j.in ij.col.uersi.quæro, utrum sententia.C.de ord.iudi.& in l.si iudex.in j.oppo.ff.de his, qui sunt sui, uel alie.iu.quòd sic, si est plenè cognitum super incidenti.& per Bart. & Alex. post Io.de Imo.in l.qui Romæ.§. duo fratres.iij.col.de uerb.oblig.per Bal.in d.l.j. quem etiam uide in l.ij.eo.tit.& Abb.in c.j.de ordi.cog.

Sententia super falsitate instrumenti producti, & confecti per ipsummet notarium, qui sententiam scribit rogatus, notario non præiudicat.in Spec.de instru. edi.§.ix.uersi. sed pone, tabellio.

Sentẽtia absolutoria operatur idem quod condemnatoria cũ solutione.l.si quis.§.si ancillam.secundũ doctores,& Alexã. ibi.de exceptio.rei iud.

Sententia habet uim contractus.l.iij.§.idẽ scribit.ff.de pecul.

Sententia notificata uicto constituit eum in mala fide. Pau. de Cast.consi.lij.incip. In causa, quæ uertitur.& s.uerbo, Mala fides.uer.xij.

Sẽtentia absolutoria an tollat obligationẽ naturalem. s. Obligatio naturalis.uer.vij.& uerbo Absolutio.uersi.cviij.Bar. quòd nõ, in l.duobus.§.fideiussore. de iureiu. Sed an ciuilẽ. ubi s.in uerbo, Obligatio naturalis.uer.ix.quòd non.

Sententia contra testamentum nocet omnibus.l.Papinianus. §.si ex causa.& ibi Bar.in ij.no.ff.de inoffic. testa.& omnino per Alex.cõs.cxxvj.ij.parte.& in l.à sentẽtia.§.j.de appel.

Sententia quãdo pariat exceptionem rei iudicatæ, uel non.s. Exceptio rei iudicatæ.per totum.

Sententia pro uno ex duobus reis debendi, an prosit alteri, distinguit Bar.in l.ex duobus.iiij.quęstio.de duo.reis. & Pau. de Cast.in consi.cccxxix.incip.Ad primum respondetur. in iiij.col.& in iiij.dubio.& sup.eod.uer.xxxj. Adde do.Barth. Soci.in consi.cclxxxiij.incip. In præsenti.uer.ij. quod licet. ibi, nam licet.in ij.parte.

Sentẽtia pro uno ex duobus reis credẽdi, an prosit alteri. Bar. in d.l.ex duob. iiij. q. quod nocet indistinctè lata pro uno, uel contra alterum.& sup.eo.uersi. xxxj.

Sententia nouat primam actionẽ, & interrumpit cursum usurarum.l.fi.& ibi Bart.in ij.parte principali, in uer.ij.no.C.de usur.rei iud.uide in Spec.de arbi.§.sequitur.uer. item quæro.Sed contrà, sup. Nouatio.uersi.xxx.

Sententia super parte non nocet in alia, de qua non est litigatum.Bal.in c.j.in ij.col.in uer. item sume arg. de conten. inter me,& do.de por.feu.frà.

Sententia pro hærede putatiuo prodest uero hẹredi.l. si hẹres. & ibi Bar.ff.fami.ercis.

Sententiæ ius cedi potest.Bal.in l.ex legato. C.de leg.ulti.col. in fine.

Sentẽtia cõtra colonũ an noceat domino.Bart.in l.peregrè.§. quibus.in ultima q.ff.de acquir. pos.in l. Pomponius.§.si is, qui precario.in fi.eod.tit. ibi se remittit ad dicenda per eum in d.§.quibus.& ibi non se firmat. Ideo uide do. Anto. & Io. And.& Host. in d. c. quoniam.quòd non, cum alijs concor. allegatis per do. Alex. in d.§.quibus.in pe.col.uer.est & ultimus. Innoc.in d.c. quoniam.ut lite pen. in iiij.col.in glos.in uersi.nominare.

Sententia contra possidentem ciuiliter, an noceat possidenti naturaliter. Bar.in d.l. Pomponius.§.si is, qui precario.in fi. quòd non: sequendo glos.ibi, an ecõtrà.Inno.in c.quamuis. de re iud.& per Alex.ubi sup. Addo Barto.in l.sæpe.in iiij.q. tenentem contrarium: & ibidem latè uide do.Alex.ff. de re iud.& per eundem do.Alex.in d.§.si is, qui precario.in pen. col.ad fi.in uer.in quantum tamen.glo.cum alijs cõcor. ibidem per eum signatis. An econtrà, Inno.in c.quamuis. in ij. col.super gl.in uer.actio.de re iud.

Sententia in rei uendicatione lata an præiudicet actori uolenti agere iterum.in Spe.de interro.quæ fi.in iud.§.ij.uersi. itẽ no.& in ti.de libel.concep.§.iuxta.uer.quid si in ali.& seq.

Sententia contra unum nõ nocet alijs, si eius culpa acciderit: secus, si dolo.l.si de communi. & ibi Barto. in princ.ff.si ser. uendica.

Sententia contra uirum in dote, an noceat uxori agenti ad dotem, soluto matrimonio, contra possessorem.Bal.in l. doce. in uer.quæro iuxta hanc legem. C.de rei uen.& Bart.in l.de die.§.quidã.qui satisd.cog. quòd non nocet uxori ignoranti uirum litigasse, sed scienti sic. Addo.do. Alex.in l.de die.§. qui mulierem.in j.col. in fi. cum concor.ibidem per eum signatis, sup.eod.uersi.50.

100 Sententia contra appellantem super uno attentatorum petito reuocari, non nocet ei in alijs attentatis.suprà, Sententia in causa appellationis.uersi.xij.

Sententia prodest condemnato soluenti, sicut absolutio.Bart. in l.consilio.§.j.ff.de cu.furi.

Sententia non nocet domino, si procurator ad unũ articulum tantùm constitutus est prosecutus totam causam.l. si procurator.& ibi Bar. C. de procur.

Sentẽtia super syndicatu illegitimo, quòd sit legitimus, an nõceat,& an sit interlocutoria,& an infringatur per appellationem.Bal.in addi.Spec.de synd.uer.sententia lata.quòd non nocet.& quòd est interlocutoria,& à qua potest appellari.

Sententia contra prælatum an præiudicet ecclesiæ.s. Sententia in causa ecclesiæ.uersi.ij.& v.

Sententia super reuocatione mandati non nocet in causa principali.Pau.de Cast.consi.cxciiij.

Sentẽtia super dominio incidẽti nõ præiudicat domino principali.Bal.in l.edita.xxxj.col. C.de eden.

Sentẽtia super querela extinguit iura instituti, & ea transfert in exhæredatum cum suis oneribus. Bald.in auth. ex causa. xv.col.C.de libe.præte.

Sententia contra socium contumacem non nocet alteri socio. Flo. in l.si de communi. si ser. uend.l.si uteris.& ibi Bald. C. de fide instru.

Sententia lata contra authorem ante alienationem nocet habenti causam ab eo.do.Barth. Soci.in consi.cclxvj. incip.In causa.uer.præterea.circa medium.uer.seq.in ij.parte.

Sententia contra uenditorem iniuriosè lata nocet emptori. l. uenditor.§.solet.& ibi Bal.C.de hære.uel act.uen.

110 Sententia contra emptorem an noceat uenditori.docto.& Bar.in l.si seruus.§.j.ff.de leg.j.& in l. exceptionem. de fideius.ubi Alex.& j. Venditor. Et ibi uide,quid si fuit præsens. & per Alexá.in l.Pomponius.§.preterea. de acquir.pos.Sed caue,quia non ponunt istum casum,sed solùm quæritur,an sententia lata contra hæredem scriptum noceat legatarijs.

Sententia contra emptorem nocet uenditori obligato defendere de iure,& de facto.Bald.fin.in l.fi.C.de act.emp.& omnino per Alexá.in l. Pomponius.§. præterea.de acquir.pos. ibi,quid contra.

Sententia, etiam iniusta, facit pœnam committi.l.qui Romæ. §.duo fratres.de uerb. oblig.& ibi Bar.doct.& Alex.nisi lata sit contra contumacem.Bal.Raph.& Alex.ibi.v.col.

Sententia in quibus causis faciat leue præiudiciũ,& in eis sufficiat probatio semiplena.no.in l.iij.§.sciendum. ad exhiben. per Bar.in l.j.§.fi.de preto.stip.in l.iiij.§.hoc autem.de dam. infect.& in l.ij.C.quorum bonorum.in extrauaganti, ad reprimendum.uersic.summariæ.l.ij.C.de edic. di. Adri.tol.in l.à diuo.§.si super.de re iudi.& in l.si quis.§.solet.de lib.agn. Bald.in l.iudices.C.de app.& in l.ne quicquam.§. de plano. de offi.procõ.& leg.& in Spe.de offi.iud.§.postremo. uer.v. & sequen.

Sententia in rei uendicatione lata pro actore non domino rei, tribuit ei usucapiẽdi conditionem.l. Pomponius. §.si iussu. & ibi Alex.& doct.post Bar.de acquir.pos.

Sententia non tribuit titulum præscribendi malę fidei possessori.Bal.in addi.Spe. de primo.& sec.decre.uer. quod lex generaliter.Bar.in l.electio.aliàs l.generaliter.de noxa.gl. in c. pastoralis.in uer.annalem.de offi.ord.

Sententia super principali an noceat super accessorijs.s̃. Exceptio rei iudicatæ.uersi.xij.& uersi.xlv.quòd sic.

Sententia contra priuilegium, etiam de quo non fuit disputatum, inducit tacitam eius reprobationem.c. suborta. & ibi doct.de re iud.

Sententia contra subiectum nocet uero domino, etiamsi ab ipso lata super subiectione.c.suborta. de re iud. Quod uerũ, secundum Innoc. ibi in glo.in uerbo,præiudicium.quando uerus dominus ignorasset ius suum,licet sciat litem motam inter alios.De quo uide latius ibi per Panor. in iij.colum.in uer.extra glo.

Sententia nocet scienti litem motam, & ius sibi competere in illa re.Inno.ibi.sed Host.ibi contrà,dicens,quòd

120 Sententia contra subiectũ non nocet superiori etiam sciẽti ius sibi competere, etiamsi ipse iudicauit ex necessitate publici officij,non si priuati:sed tutius est, secũdũ Hosti. Ioan. And.& docto.ibi,si ius suum reseruet. Sed uide omnino Inno.in c.quamuis.eo.ti.& Rota in dec.ccccxlij.& ccccxlviij. item præsupposito,&c. & xlvj.item si in causa. Adde j. eod. uersic.cxlix.

Sententia contra usufructuarium non nocet domino ignoranti litigium.Bartol.in l.de die.§.quidam.uer. simile dicimus. ff.qui satisda.cogan. Vide glos.in uersi.alios. & doct. in cap. quàuis.de re iud.& in l.si pariter.de lib. causa.& in l.hoc amplius.de dam.infec.& per Bart.in l.sæpe.iiij.q.ff.de re iudic. & ibi Alex.

Sententia mutato statu uel regimine, perdit uires & effectum. Bal.fin.in l.cùm ex oratione.ff.de excu.tu.

Sententia super iurisdictione lata inter partes respectu territorij,non nocet domino territorij.Inno.in c.super literis.in iij.col.in gl.in uer.forsan.de rescrip.& Bal.ubi s̃.uersi. iiij.in Mar.uerb.Sententia.

Sententia contra præsentem lata nocet tertio, sed lata contra absentem etiam contumacem,non nocet tertio, quia fingitur iniusta,quo ad tertium: l.qui repudiantis.in fi.ff.de inofic.testa.l.præses.C.de pig.Bar.in l.sæpe. in princ.in j.col.in ult.opp.ff.de re iud.& s̃.eod.uersi.xxxiij.& lxix.

Sententia principis contra absentem an faciat ius.sup.Sententia principis.uersi.ultimo.

Sententia contra clientulum in rei uendicatione non facit ius cõtra aduocatum, ad quem res peruenit.l. inter officium.& ibi Bart.ff.de rei uen.ubi dicit uerũ.gl.in uerbo, aduocationis.& Bar.siue erat aduocatus actoris, siue rei: nec talis sententia mutat dominiũ.gl.ibi.in uerbo,Dominium. sed Bar. contrà,in ulti.q.per l.Iulianus.de condi.indeb.

Sententia præiudicat in omnibus, quæ sunt consequentia primi iudicij,non his,quæ requirunt nouum iudicium.Innoc. in c.cùm super.in ulti.col.de re iud.Bal.in Mar. uer. sententia.ij.colum.

Sententia nocet scienti causam agi,& non appellanti. Inno. in c.quamuis.in glos.in uerbo, actio.de re iud.not.in l.sæpe. ff. eod.tit.Item,

Sententia contra unum lata non nocet tertio scienti,& habenti causam ab alio, & propterea nõ ualenti contradicere litiganti. l.sępe.de re iud.c.quàuis.eo.ti.& ibi Bald.aliàs secus: ut ibi. † Vide Fel.in c.inter dilectos.viij.col.in uers.in glo.s̃. uerbo,Inter alios.de fide instru.]

130 Sententia an porrigat effectum extra territorium. Bar.in l. cũctos.x.q. qui ponit longã distinctionem.C. de sum.tri. & ibi Bal.in ult.q.

Sententia cõtra tutorem non afficit eum finita tutela.l.j.& ibi Bar.C.quando ex fac.tu.

Sententia de aquæductu lata inter duo castella afficit donatarium castelli,cõtra quod lata est sententia.Bar. Cæp.in trac. de serui.rusti.c.de aquæductu.uersi.ij.

Sententia iniusta cõtra hęredem facit eum teneri ad legata.s̃. uerb.Sententia iniqua.uerb.v.

Sententia contra defensorem uoluntarium, uel necessarium, nocet defensori. l.qui absentem.& ibi Io. de Prat.de procur. & s̃.Executio.uer.lxxiij.

Sententia quando nocet tertio, nunquam nocet tertio absenti,licet sit lis contestata.no.in l.qui repudiantis.de inoffi.testa.& per Bar.in l.filius.de uerbo.oblig. Alex.in l.licet.§.idẽ scribit.ff.de peculio.& in d.l.cùm filius. in fi. prin.& in l.sæpe.iij.col.de re iud,Item,

Sententia quando non nocet tertio, nocet tertio citato ad eã. Bar.& Alexã.in d.l.cùm filius.per no.per Cy. in l.j.ulti.q.C. de aduo.di.iudi.& gl.in l.cùm miles.§.j.ex qui.cau.ma. Bal. in l.ij.vj.col.C.de eden.Bar.in l.præuaricationis. de preuarica.& plenius per Alex.in d.l.sæpe.in notab.

Sententia super exceptione contra excipientem, si processus fuit summarius, non tollit ordinariã iurisdictionem.Innoc. in c.ij.in iij.col.in gl. in uerbo,nec cogerẽtur. & in gl.in uer. reconueniat.ibidem Host.de ordi.cogni.& Bald. in Marga. uer.Sententia.vj.col.Vnde

Sententia in causa summaria lata non facit præiudicium in ordinaria.Bar.in l.sed si filius.aliàs est l.si quis à liberis.§.solet. in j.no.ff.de lib.agnosc.

Sententia pro defuncto lata à iudice ignorãte mortẽ, prodest subrogato in locum mortui.Bal.in l.j.§.j.in fi.C. decad.tol.

140 Sentẽtia aufert uicto animũ possidendi,& illum tribuit uictori.Inno.in c.cùm uenissent.in j.col.in gl.in uer.sed tamẽ. de resti.in integ.& Bal.in Marg.in uer.Sententia.

Sententia præiudicat habenti ius opponendi,& tacenti, cùm de iure suo disputaretur.Inno.in c. quamuis.in glos. in uer. actio.de re iud.& Bal.ubi s̃.ult.col.

Sentẽtia super competentia sui nõ nocet uero iudici. Bar. in l. præscriptione.in ult.col.in uer.an autem ista pronunciatio. C.si contra ius,uel uti.pub.

Sententia super hypothecaria contra debitorem, nocet creditori scienti,nisi debitor colluserit in fraudem creditoris,uel nisi sit ex causa,quæ creditori non possit nocere.l.præses.& ibi Bal.post gl.in uerbo,præscriptione.C.de pig. Quid in pignore.j̃.eo.uersi.xliiij.

Sententia super actione personali pro creditore nõ satisfacto, non nocet hypothecariæ, quis contra possessorem intentari possit per ipsum creditorem.l.quamuis.& ibi Bal.C.de pignoribus.

Sententia nulla,cuius effectus sit.sup. uerbo, Sententia nulla. per discursum.

Sentẽtia cancellata an probet. Bart.in l.acta.in pe.q.ff.de re iudic.Adde Bal.in l.emancipatione.in ulti.q. C.de fide instru. cum concor.signatis per do. Alex.in d.l.acta.ad fi. quòd sic.

Sententiæ tres conformes non nocent tertio.Io. And.& doct. in

in cap. cùm super. de re iudic. in clemen.j.eod.titu.

Sententia contra subditos de subiectione non nocet domino, qui nõ litigauit.c.cùm super.& ibi doct.de re iud. Quod uerum, etiamsi dominus sciuit,& tacuit, secundum docto.ibi. Item uerum, quo ad proprietatem, secundum Innoc.in iiij. col. magna. & doct.ibi. Sed quo ad possessionẽ nocet, quia sit executio contra subditos. Quod uerum, secundũ Zabar. ibi. si superior non possidet: aliàs secus. Sed Sicu. ibi in vj. col.uer.pro cuius intellectu ego præmitto. tenet cõtra Car. † Zabar. † Vide Feli.in c.auditis.in xiij.col. in uer.in quantũ. latè ponit Abb.de rescrip.& in d.c.cùm super.in iij.col.uers. sententia contra subiectum.]

Sententia cõtra subditum exemptum pro ordinario, nocet superiori eximenti scienti,& non contradicenti. Butr.& Sicu. in d.cap.cùm super.in viij.col. in uersic. ex hoc infertur singulariter.

Sententia contra unum non nocet alteri, ad quem principaliter causa pertinet, ad quam nõ interuenit. l. sæpe.de re iudi. c.pe.eo.ti.ubi dicũt doc.uerũ, etiamsi alter sciuit,& tacuit.

150 Sentẽtia contra colonũ nõ nocet domino in proprietate. l.ij.C.ubi in rẽ actio.sed nec in possessione.Innoc.in c. quoniam.in iiij.col.in glos.in uerbo, nominare. ut lite nõ cõtest. contrà facit l.Celsus.§.Iulianus.ad exhiben.Bar.in l.officiũ. in fi.de rei uend.& in d.l.ij.in ulti.col.in uersi.quæro, utrum isto casu.ubi etiam dicit, quòd si facta est executio cõtra colonum, non nocet domino absenti. Addo do.Alex.de Imol. post Bar.in l.peregrè.§.quibus.in pe. col.uer.est ultimus ca sus. ff. de acq. pos. cum alijs concor. ibidẽ per eum signatis. & uide suprà eod. uersi.xcv.

Sententia iudicis super crimine famoso infamat, nõ autem sententia arbitri.l.quid ergo.§.compromisso.& ibi doc.ff. de infa.& in Spe.de sen.§.ij.& sup.Infamia.uersi.xxx.

Sententia cõtra debitorem in pignore non nocet creditori. l. si superatus.& ibi glos.& Bar.in prin.ff.de pig. & l.præses.& ibi Bart.in j.no.& doc.C.de pig.Bart.in l.sæpe.in princ, in j. col.uer.opp.C.de pig.ff.de re iudi.gl.unica,& doc.in c.quãuis.& præsertim Panor.in iiij.col.uer.sed antequam descendam.ubi latè loquitur.extrà, eod. tit. arg.contrà in l.lex uectigali.de pig.& in l.si rem.qui.mo.pig.uel hypo.sol.

Sententia adiudicationis nocet alijs creditoribus, etiam non citatis.Alex.consi.clv.ij.parte.

Sententia contra debitorem lata ad instantiam unius creditoris, nocet alijs creditoribus, etiam non citatis:quia principaliter nõ fuit iudicium in pręiudicium illorum.Sed lata cõtra debitorem ad finẽ agendi contra possessorem hypothecaria nõ ualet, nisi citatis possessoribus. Ang.& Imo.post gl. sing.in l.de unoquoq;.de re iud.& Alex.consi.clv.ij.parte.

Sententia lata contra debitorem principalem an & quãdo noceat fideiussori iudicatũ solui, etiam nõ citato.uide do.Bar. Soci.in cõsi.cclxxxiij.incip. In pręsenti.uer.secundũ quod. ibi: non ex quo.in ij.parte.& uide sup.eo.uer.xxj.

Sententia pro authore prodest successori particulari, & cõtra actorem nocet successori prædicti, non econtrà:quia

Sententia pro successore particulari nõ afficit authorem.Alex. in l.Pomponius.§.præterea.de acquir.pos.

Sententia cõtra creditorẽ in pignore nocet debitori.in l. sępe. de re iud. Adde Panor.in d.uer. sed antequam descendam.

Sententia absolutoria in rei uẽdicatione nõ tribuit dominiũ reo absoluto.l.si superatus.per Bar.ad fi.in uer.ulti.no .ff.de pig. sed aliter loquitur in l. exceptio.in fi.ff. de excep.rei iu. & in l.Pomponius.§.si iussu.in ult.col.ff.de acquir. pos. Ad-de suprà, uerb.Dominium transfertur.uersi.xxj.

160 Sententia in rei uẽdicatione declaratoria dominij actoris ferri debet nõ probata possessione rei pro dominio actoris, & lata habet effectũ cõtra reum, si ad eum postea perueniat possessio.tex.sing. secundũ Bar. in l.si à te.de excep.rei iud. §.j.& Alex.in l.naturaliter.§. nihil commune.vj.char. de acquir.pos.Adde sup.uer. Sentẽtia qualiter.uer.cxxij.& Alex. in l.si constante.§.fi.sol.ma.

Sententia parit actionem in factum.in Spe.de arbi.§.sequitur. uer.item quæro.& seq.& s.uerb. Actio in factum. uer. xxix.

Sententia non acquirit ius nouum, sed antiquum declarat:sed quandoq; ius nouum acquirit.in Spe. de actio.seu peti.§.super petitionibus.uersi.cæterùm.

Sententia contrà unum ex duobus correis debendi nõ nocet alteri. Bar.in l.ex duobus.iiij.q. uer. secundò est uidendum de duo.re.& uide sup.eo.uer.xxxj.& uer.lxxxix.& seq.

Sententia facit ius inter partes. in Spec.de excep.& repli.§.ij. uer.in summa nota.

Sententia in rei uendicatione quando præiudicet actori, ne ulterius agat.in Spec.de inter.quæ fi.in iu.§.ij.in uer.item no. & sup.eo.uersi.xcvij.

Sententia, in qua dicitur, aliquem esse tutorẽ, uel simil.an probet sic esse.in Spec.de proba.§.uidendum.uersi.sed pone.& de instru.edi.§.nunc dicendum.uer.in summa. & sup. clausula, Viso mandato procuratorio nomine. in clausulis Sententiarum,& uer.Mandati editio.uer.xiiij.

Sententia an & quando præiudicet alijs, quàm litigatoribus: per Spe.de instru. edi.§.instrumentum. uersi.sed pone. & s. eo.per discursum.& uer.res inter alios. uersi.j.& in Spec.de sen.§. vij. & Alex.in l.Lucius.de infamibus. & in consil.clv. secunda parte.

Sententiæ standum est, donec eius iniquitas detegatur. in Sp. de noto.cri.§.iam de notorio.uersi.notorium.& de diuor.§. formatis.uersi.quid si mulier.

Sententia habet effectum intra tempora appellandi, si trahit secum executionem.j.§.proxi.uersic.secundo.

Sententiæ executio cùm petitur, in qua fit mẽtio de actis,& trãsiuit in rem iudicatam, si opponitur de nullitate, debet probari per ponentem, nisi ex ea resultet pręsumpta contumacia.Rota in deci. ccciiij.si petatur.

Sententia intra tempora appellandi habet effectum, quando trahit secum executionem ipso iure, nõ quando requirit factum hominis.Bar.in l.litigatoribus.C.de appel.

Sententiæ executio latę per arbitrum, fit per ordinarium.sup. Sententia arbitri.uer.viij.

Sententiæ delegati executio fit per delegantem.suprà uerbo, Delegans.uersi.v.

Sententia habet executionem paratam.l.minor.la pe.ff. de minori.& ibi Bart.in princ. qui dicit uerum, nisi sit nouata per stipulationem. & l.ij.& ibi Bartol. C. de exec.rei iud.Quod est uerum, etiam in sententia tacita. Bald. in Marg. uer.reos.j.colum.

Sententia declaratoria trahit secum executionẽ. Ioan.de Pra. in l.non solùm.§.si status.de procur.Bald.in l.actor.in uersi. quid si est sententia. C.de rebus credi.

Sententiæ latæ executio fit contra hæredem, etiam intra tempora inuentarij.Pau.de Cast.& doc.in l.fi.§.donec.C. de iure delibe.

Sententia prima debet exequi, si secunda cõtraria feratur post biennium à die appellationis.Bald.in cap.j.§.fin.in fin. quo tempo.mil.

Sententia nõ liquida non meretur executionem.l.hęc autem. §.j.ff.ex qui.cau.in pos.ea . Bal.in addi.Sp.de excep.uersi.fi. & de sententia.uersi.quid si petitur. & uer. sententia non liquida.& l.fi.C.de compen.

10 Sententia de exequendo sententiã etiam nullam, de cuius nullitate fit cognitum, ualet.l.j.§.quę sen.si.app.rescin.

Sententia contra tutorem lata non potest exequi contra fideiussorem eius.Bal.in l.ij.C.de fideius.tutorum.

Sententiæ executio cùm petitur, si de nullitate non opponatur, potest iudex supplere ex officio,& reijcere actorẽ. Car. sing.in cle.prima, xix.quæst.de re iud.

Sententiæ executio nõ impeditur per sententiam nullam infirmantem latam causa appellationis. Alex.cõ.lij.iiij.parte.

Sententia inquisitionis contra hæreticum potest exequi sine nouo processu.suprà, uer.Inquisitor.uersi.vj.& uerb.Hæreticus.uersic.vij.

Sententia ad interesse contra uenditorẽ non cauentem de euictione debet ferri : sed an statim mereatur executionem.gl. & Bar.in l.ex empto.§.ex empto.uer.itẽ quæro. ff.de actio. emp.quòd sic, si dolo cesset: aliàs non.

Sententia super querela non habet executionem paratam in petitione hæreditatis : sed nouo iudicio opus est.Bart. post gl.in l.qui de inofficioso.uersi.quæro, utrum lata sententia. ff.de inoffi.testa.

Sententia semper pręsumitur habere executionem paratã.Innoc.

noc. in ca.j. uersi. quæritur, an posit de confir. uti. uel inuti. Bal. in l.j. in fi. de execu. rei iud.

Sententia nulla propter formam statuti non seruatam non habet executionem uigore alterius statuti. s. uerbo, Sententia nulla. uersic. lxxxix.

Sententia in possessorijs an habeat executionem antè, quàm procedatur in petitorio: sup. uer. Sententia in possessorijs. uersi. vj. quòd sic.

Sententia corporalis trahit secum executionem. l. si quis filio. §. irritum. & ibi Bar. ff. de iniusto testam.

Sentētia ipso iure inualida, non meretur executionem, nec eā secum trahit. Bal. in addi. Spe. de sen. uersi. sententia quæ.

Sentētia lata à iudice incontinenti non meretur executionē. Bal. ubi sup. Sententia lata à iudice.

Sententia incerta an mereatur executionem. s. Sentētia incerta. uersi. j. ad fi. quòd non.

Sententia reductionis ad arbitrium boni uiri, meretur executionē ex officio iudicis. Inno. in ca. Quintauallis. paulo post prin. in gl. uerb. Iuramentum. de iureiur.

Sententia non meretur executionem, nisi constet de præsentia partis, uel de citatione tempore sentētiæ. Inno. in c. cùm in iure. in glos. sua, in uersi. de mandato. de offic. deleg. Bald. in Marga. uerb. Sententia. v. col. Guliel. de Cun. in l. j. ff. de in ius uocando.

Sententia arbitri an habeat executionem. sup. uerbo, Sententia arbitri. uersi. xj.

Sententiæ executionis materiam supple s. uerb. Executio. per totum. ubi plenè. & in Spe. eodem tit.

Sententiā ferri non sufficit, nisi fiat executio. in Spe. de execu. sen. in princ. §. j.

* Sententia nisi fuerit executioni mādata, frustrà lata erit. gl. in rub. C. de execu. rei iudicat. Io. Ceph. con. ccxlj. nu. 1. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia lata contra patrem aduersus filios exequi non potest. C. ne filius pro patr. per totum. Io. Ceph. consi. ccxlj. nu. 78. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia, quæ aduersus defunctum exequi non potuit, nec aduersus eius hæredes exequi poterit. l. hæredē. ff. de re iur. Ioan. Cepha. consil. ccxlj. num. ciiij. uolu. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia aduersus tertium possessorem exequi non potest: l. fi. C. si per uim, uel alio mod. gl. Bar. & alij, in l. à diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iud. Bal. in l. ob maritorum. in prin. C. ne uxor pro mari. Feli. in c. ueniens. num. 2. & 11. de testibus. Pap. in prac. in for. execu. sen. diff nu. 16. 17. Alex. cō. lxxxiiij. nu. iiij. uol. iij. Soc. con. cvj. circa fi. uol. iiij. Deci. cōs. cxcviij. nu. 5. Io. Ceph. consi. ccxlj. num. 106. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia nulla exequenda nō est. l. non putauit. §. non quęuis. ff. de bo. pos. cont. tab. l. iiij. §. cōdemnatum. ff. de re iudi. l. ij. ff. de pœn. c. non præstat. de reg. iur. in vj. Deci. conf. viij. num. 9. Io. Ceph. consi. ccxlj. num. 92. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententiæ iniustè lata est nulla, minimeq; exequenda: l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. c. pastoralis. de re iudi. in cle. Ioan. Cepha. consil. cclxiiij. num. 1. uolu. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia executioni mandanda est, nisi manifestam apertamq; iniquitatem contineat. Lanfran. in c. quoniam cōtra. nu. 23. parte j. de proba. Io. Ceph. consi. cclxiiij. num. 8. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententia executioni mādari non potest, donec restitutionis postulatio pēdet. l. j. ubi doct. C. de in integ. restit. postul. Bartol. & docto. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. Afflic. Decis. ccclvj. Illustrissimus Card. Paris. consi. cx. uolu. j. Ioan. Cephal. consil. cclxiij. num. 15. uolu. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Sententię executio etiā aduersus cōdemnati hęredes potest cōmitti. Bar. & Alex. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iud. Bal. in l. per diuersas. q. x. C. mandati. in l. fi. §. & si præfatā. C. de iure deliberā. Bal. & Imol. in l. si binæ. ff. de iniust. irrit. rup. fact. testa. Ang. & Alex. in l. oratione. ff. de feri. Innoc. S. P. in c. quia. de iudici. Fel. in c. licet. de accusatio. Io. Ceph. con. ccxlj. nu. 6. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Sentire si se dicat actor de uno, & reus de alio, cui stetur, in Spe. de posi. §. x. uer. sed pone, quòd reo. & sup. Reus. uersi. 50. quod actor nō sentit, non uidetur in iudiciū deducere, nec reus fateri, quod non sentit. Spec. ibidem.

Separatio bonorū cùm petitur, & quando petitur, quomodo formetur libellus. in Spec. de pri. & secundo decret. §. secundo. in uersi. item qualiter formabitur petitio. † & dicitur Græcè ἀφορισμός.]

Separationis materiam uide in tit. ff. de separa. bon. & in Spe. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. uersi. porrò.

Separatorum debet esse separata ratio: l. fi. & ibi Bart. ff. de calum. Et per do. Ias. May. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. de acqui. pos. & Bal. in l. cùm actum. de neg. gest.

Separatorum non est bonum argumentum: l. fi. ff. de calum. l. Papinianus exuli. in prin. & ibi Bar. in ij. no. ff. de mino. & s. uerb. Argumentum. uersi. vij.

Sæpe, id est, aliquando: regulariter tamen contrarium significat, secundum Alber. de Rosa. in l. iij. de leg. j. & uerificatur in duabus, uel tribus uicibus. glo. in authē. de testi. §. quia uerò sæpe. Item, facit contrarios casus speciales: l. quod in diem. §. seruo. de condi. & demonst. secundum Dynum. & tenet Nico. de Neap. in l. j. in j. col. in uersic. & nota hunc textum in lectura Bar. ff. de tute. & ratio. & distra. Sed uide in Sp. de inquisit. §. j. uersi. sed qualiter. ubi ponit quomodo intelligitur hæc dictio.

Sæpius, id est, quater, uel pluries. glo. in l. cùm quæstio. in fi. in uerbo, sæpius. C. de leg. & in l. seruos. ad legē Iul. de ui pub. & in l. ueluti. §. hæc uox. & ibi Bald. in ij. no. ff. de eden. & ibi Alex. & per Bar. in l. eum, qui certarum. §. fi. de uerbo. oblig. & Alex. in l. sæpe. de re iudi. Itē, bis importat. l. fi. C. si sæpius in integ. restit. postu. l. mariti. §. qui quæstū. ff. de adul. Alex. l. ubi. de solu. gl. in l. fi. de abigæis. & Alex. in l. si idem. de iur. om. iud. & in l. scire. de uerb. oblig.

Septa, à sepio, is, dicitur clausura monasterij. cle. j. §. præfatæ. per Car. de statu monach.

Sepes ueniunt in uenditione fundi, tanquam pars, & termini fundi. Bal. in l. à caligato. uer. exemplum de primo. C. de nuptijs.

Sæpes fundi propria authoritate rūpi non possunt per habentem ius seruitutis uię in certo fundo. Inno. in c. j. uer. itē credimus, quòd si aliquis. de immu. ecclesi. Flor. in l. j. §. j. ff. de seru. rust. præd. & s. uer. Habens. uersi. xx.

Sepultura potest eligi ubiq;. xiij. q. ij. soror. & sequenti c. uos. & c. Ebron. etiā in ecclesia fratrum religiosorum. cle. fi. §. huiusmodi. de sepul.

† Sepultura an posit à patre eligi filio impuberi, sicut potest pro eo testari. Dic q̀ non: nisi sit consuetudo. c. licet. §. j.]

Sepultura potest eligi in qualibet ecclesia, salua quarta parochiali ecclesiæ debita. ca. de his. & c. super eo. de sepul. ca. fi. eodem titu. lib. vj. cle. dudum. §. uerum. eod. tit. & ibi Card. huiusmodi.

Sepultura potest esse ubiq;, quia domini est terra, & plenitudo eius. xiij. q v. ubicunq;. no. in c. sacrum. de sepul. Flo. in rubr. ff. de reli. & Barth. Cæp. in c. fi. in fi. de ser. urb.

† Adde, quòd sepultura fuit inuenta, ne horror & fœtor sit uiuis, & ad fidem resurrectionis futuræ, secundum b. Tho. in iiij. sen. dist. xv. arti. iij. & dicitur Græcè τάφος.]

Sepultura est locus concauus, ubi catholici corpus sepelitur: uel est officium diuinum, quod mortuo impenditur, dum sepelitur. Car. in d. cle. fi. §. huiusmodi.

Sepultura debet esse in dubio, in loco, in quo quis audit diuina, & recipit ecclesię sacramenta: c. j. & c. in nostra. de sepul. & ca. is, qui. eod. titu. in vj. glos. xiij. quæst. ij. nunc autem. & cap. ubicunq;.

Sepultura quem priuari, est magna pœna. Bal. in cō. cccccxxvj. in j. parte.

Sepultura una debet esse uiri & uxoris. c. de uxore. de sepul. d. c. Ebron. & c. si quis. eo. tit. in vj. Et intellige de ultimo uiro: ut j. Vxor. Potest tamen uxor eligere alibi. Abb. in d. ca. ad Apostolicæ. de donatio.

Sepultura una debet esse patris, & filij. d. c. Ebron. Old. consil. xxv. & consi. cclvij. ubi dicit quid si alibi pater, & alibi auus, sunt sepulti. Et est uerum, etiamsi non sunt hæredes. l. uel quod. & ibi Bar. ff. de relig.

Sepulchri ius non uenit in fideicōmiſſo. Bald. in l. cùm uirum. ult. col. uer. item eſt arg. C. de fideicom.

Sepulchri dominium nō probatur ex literis in eo ſculptis. no. in l. monumentorū. C. de reli. & Bart. in l. uel quod. ff. eo. tit.

Sepelire defunctum, non arguit aditionem hæreditatis. ſ. uerbo, Aditio. uerſi. lxxxvj.

Sepelire defunctū cogi poſſunt ſucceſſores officio iudicis ante aditam hæreditatem. l. qui erat. & ibi Bar. fa. ercis.

Sepulchrum eſt in commercio, & poteſt obligari, niſi ſit factū religioſum per immiſsionem cadaueris. l. ſi monumentis. & ibi Bal. C. quæ res pig. oblig. poſ.

Sepulturam eligit ſibi filiusfa. ſ. uerb. Filius teſtatur. uerſi. ix.

Sepulchrum cedit fundo uendito, niſi ſit exceptum, uel niſi habeat aditum ex publico. l. mercedem. §. ſi eum. & ibi Bar. ff. de actio. empt. Bal. in l. fi. in pe. col. uerſic. ix. quæritur. C. de edi. di. Adri. tol.

Sepulchrum an eligat ſibi monachus extra monaſterium. Innoc. in c. nimis. el j. gl. in uerbo, eligat. de exceſ. prela. & ſ. uerbo, Monachus teſtatur. uer. vj. quòd non.

Sepultura aliena ſi cadauer immiſſum eſt, exhumari nō debet ſine licentia epiſcopi. Bal. in l. oſſa. ff. de reli. Caue, quia Bal. non legit illum titulum.

Sepeliens excommunicatum publicè, uel interdictum nominatim, uel tempore interdicti, incidit in excommunicationē. per gl. in c. ad hoc. de priuil. & in d. cle. j. à qua poteſt abſolui per ordinarium. Car. in q. xxvij. Quod uerum, ſi ſatisfaciat eis, qui ſententiam protulerunt interdicti, uel excōmunicationis, ut ibi. q. xxix. ſed ualet abſolutio ſine ſatisfactione, punitur tamen abſoluens: ut ibi. q. xxviij.

Sepulturæ excommunicati præſentiam exhibens eſt excōmunicatus, ſicut ſepeliens, ſi cooperatur, uel mandat, nō ſi ſimpliciter pręſens eſt ad uidēdum. Car. in cle. j. de bapti. j. opp.

Sepultura electa apud fratres, an ipſi inuito parochiano ingrediantur parochiam cum cruce. ſ. Fratres religioſi. uer. xix.

Sepulturam eligens in loco religioſorum ad ſuggeſtionem illorum, non incidit in excommunicationem, ſicut illi. Card. in cle. fi. §. fi. de pœnis.

Sepultus canonicus regularis, uel monachus nō niſi reſignans proprium, etiam non monitus, debet carere eccleſiaſtica ſepultura, & humatus debet exhumari, niſi ſcandalum curetur. c. nuper. & ibi Abb. de ſtatu mo. ubi idem dicit in uſurario ſepulto.

Sepultura eccleſiaſtica eſt prohibita tempore interdicti. cle. j. & ibi gl. & Car. de ſepul. niſi in caſibus, ut ibi per gl.

Sepultura interdicitur interdicto nominatim, aliàs non. Car. no. in d. cle. j.

Sepultura eccleſiaſtica prohibita eſt infidelibus. de conſec. diſt. j. eccleſiā. Item manifeſtis iniquis: de ſtatu mo. cùm ad monaſterium. xxiij. q. v. placuit. Item inſtituētibus ſacerdotem tutorem. xxviij. diſt. c. fi. Item publicè excōmunicatis: d. cle. j. & ibi Card. de ſepul. Itē interdictis nominatim. Item uſurarijs manifeſtis: d. cle. j. & c. quanquam. de uſuris. in vj. Item in caſu: c. j. de tornea.

Sepultura poteſt eſſe tā in cœmiterio, quàm in eccleſia. Arch. de hære. c. ij. iij. & vj. etiamſi cœmiterium non ſit coniunctū eccleſiæ. c. j. in princ. de conſe. eccleſ. uel altar. in vj. Card. in cle. j. vij. q. de ſepul.

Sepultura eſt prohibita interdictis, etiam in quatuor temporibus feſtiuis, quibus celebrari poteſt tēpore interdicti. Car. in cle. j. ix. q. de ſepul.

Sepeliri poteſt ſublato interdicto præmoriens non ſepultus tempore interdicti. gl. in d. cle. j.

Sepeliri an poſsit alibi, qui eſt de loco interdicto. Card. ubi ſuprà, quæſt. xj.

† Sepulchrū ſola authoritas epiſcopi facit religioſum, non ex eo, quòd ibi aliquis homo ſepultus ſit, licet aliud ſit, ſecundum leges. Feli. in ca. quāto. in fi. ij. col. uer. circa gl. de iud.]

Sepultura eſt prohibita etiam excommunicato minori excōmunicatione. Inno. in c. ſacris. de ſepul. Car. in cle. j. xij. q. eo. tit. non tamen ſepeliens punitur: ut ibi. nec eccleſia indiget reconciliatione, ut ibid.

30 Sepeliens non publicè excōmunicatum, non incidit in pœnas. cle. j. de ſepul. Car. ibi. q. xiiij.

Sepeliens excommunicatum maiorem, nō incidit in excommunicationem minorem. Car. in d. cle. q. xv. contra gl. in c. ad hoc. de priuileg.

Sepeliens fautorem notorium non nominatū in ſententia interdicti, non punitur pœna. cle. j. de ſepul. Card. ibi. q. xvij. nec ſepeliens interdictum non nominatim. gloſ. ibi. & Car. quæſt. xviij.

Sepultus in eccleſia primus fuit Baſilius rex Græcorū, à quo eccleſia ideo dicta eſt baſilica. Archi. xlij. diſt. non oportet. & Alex. in l. j. §. fi. de acqui. poſ.

Sepeliens uſurarium, excommunicatur. cle. j. & ibi Card. poſt gl. de ſepul. in ij. no. de uſuris. c. quia in omnib. Etiamſi mandato prælati. idem. q. iij. De hoc j. Vſurarius. uer. xl.

Sepeliri non debet mulier prægnans in cœmiterio cum fœtu. Pet. de Anch. in c. ex parte parentum. in fi. de ſepul.

Sepultura eccleſiaſtica fit cum pſalmis & orationibus. xxiij. q. v. placuit. xiij. q. ij. queſta. & §. item quare. & c. abolendæ. de ſepul. Car. in cle. j. xxv. q. eo. titu.

Sepelientes de facto, etiam ſine clericis excommunicatū, uſurarium uel interdictum, nominatim puniuntur. Card. in d. cle. j. xxv. q Idem dicit in portantibus cadauer ad ſepulturā: & idem in portantibus ei officium. Idem in prælato patiente ſcienter. ut ibid.

Sepeliens uſurarium manifeſtum excommunicatum, & nominatim interdictum tempore interdicti, incurrit quatuor excōmunicationes, propter quatuor qualitates, quæ ſingulæ habēt pœnā excōmunicatiōis. Car. in cle. j. xxvj. q. de ſepul.

Sepulti ſunt exhumandi tribus caſibus, ſcilicet ſi ſit uſurarius manifeſtus, uel excōmunicatus publicè, uel interdictus nominatim, nō ſi ſit ſepultus tempore interdicti. gl. Car. in cle. j. xx. q. de ſepul.

Sepultura tempore interdicti facit mortuaria illicitè recipi. gl. & Car. in d. cle. j. q. xxxj. nec de eis debetur quarta parochialis. ut ibidem. q. fi. per Car.

Sepultura non poteſt interdici, niſi in caſibus à iure expreſ iſ, de quibus per Archi. ij. q. vj. ſi quis auſus. & Bald. in l. ſi qui ſepulchrum. §. hoc edictum. ff. de reli. & gl. ord. in c. ex parte. el ij. in uerbo, communicabatur. de ſepul. quæ loquitur tantùm de occidente ſeipſum. de quo xxiij. q. v. placuit. & ſup. uerb. Occidens ſeipſum. uer. pe. Vnde

Sepultura debet carere occidens ſeipſum: ut ibi & Alex. in l. j. de his, qui mor. ſibi conſciue. Item, qui occiditur deprehenſus in crimine. xiij. quæſt. ult. fures.

Sepultura non debet denegari reis criminis mortuis, lite pendente. l. j. §. quoties. & ibi Io. de Imo. ff. de iniur. & Ang. Are. in tracta. Maleſi. uerſi. qui iudex uidens, quòd inquiſiti. viij. col. in fi. Sed Bal. in l. j. j. col. in fi. in uer. prima igitur pars. C. ne ex delic. defun. dicit eos nō poſſe ſepeliri ſine licentia iudicis condemnantis.

Sepultura nō debet denegari debitorib. ad inſtātiā creditorū. in auth. ut cùm de appel. cog. §. meminimus: niſi ſtante ſtatuto, quòd inſtrumenta habeant executionem paratam ad uoluntatem creditorum. Ang. in auth. ut defun. ſeu. fu. eo. à credi. non iniu. uer. item per hanc legem.

Sepultura nō denegatur ſuſpenſis in furcis, uel aliter mortuis iudicis ſententia confeſsis, & contritis. xiij. q. ult. quæſitum. Quod uerū, ſi fuerint in eis ſigna pœnitentiæ, aliàs ſecus. in Spe. de diſpen. §. nunc de epiſcoporum. uerſi. lxxviij. per c. quicunq;. xiij. q. ij. & c. placuit. xxiij. q. v. & gl. in cle. j. in uerbo, pœnitentiæ. de pœni. & remiſ. per c. fi. de ſepul. Adde l. j. ij. & iij. de cada. puni. & Card. in d. cle. j. ult. q. Vide Paridem de Puteo in tractatu Syndi. in uerſi. mortuus.

Sepultura unius poteſt alteri dari per rectorem eccleſiæ. Bart. in l. j. §. j. de ope. pub. niſi ex cauſa iuſta, ut quia nō poteſt cōmodè alibi ſepeliri. Archi. ij. q. j. præcipimus. ſecundū Lud. in ſing. uerb. Sepulchrū. uer. quęro, nunquid pręlatus. † Vide Io. Ana. conſil. lxxxvj. cum conſi. Bolog. ibidem ſeq. Pet. de Ancha. conſi. cxiij.]

Sepultura poteſt legari in teſtamento. Bart. in l. iij. §. ſi quis. ff. de ſepul. uio. Sed caue, quia dicit contrarium.

Sepultura an poſsit eligi in eccleſijs interdictis. Innoc. in c. ut priuilegia. circa medium. in gl. in uerbo, regularium. de priuil. diſtinguit.

Sepultura an poſsit denegari excommunicato. ſ. Excommunicatus mortuus. uer. ij.

Sepulturam

Sepulturam concedens ſcienter excommunicato, nõ eſt irregularis, nec peccat. in Spe. de diſpen. §. iuxta. uerſic. quid de illo. & dixi in tracta. de Epiſco. iiij. lib.

Sepultura electa non poteſt uariari, & alibi eligi, ſi eligens iurauit non contrauenire. in Spe. de inſtru. edi. §. compendioſe. uer. quid ſi quis iurauit. & tit. de ſepul. uer. & nota, quòd ſi aliquis.

† Adde quòd tale pactum electionis ſepulturæ etiamſi fiat in loco, in quo aliàs erat ipſe ſepeliendus, cenſetur ſimoniacũ. Feli. in cap. ad audientiam. la ij. col. viij. uerſic. fallit primò. de reſcript.]

Sepultura non impeditur per appellationem. in Spe. de ſepul. uerſi. ſed oppo. nam hoc. Caue tamen, quia de appellatione uerbum nullum. ſed dicit, quòd illis interdictum cum celeritatem deſideret, finietur eo die, uel incõtinenti, quo quæritintentatum.

Sepulturam ſibi epiſcopus, & clericus eligere poteſt, etiam extra propriam eccleſiam. Abb. in c. ad Apoſtolicæ. de dona.

Sepulturæ materiã ſupple in Spe. de ſepul. & ſup. uerb. Quarta parochialis. per diſcurſum.

Sequaces qui dicantur. Angel. ponit in auth. de hære. & Falci. in prin. in ij. col. uerſi. quid autẽ importetur. & in c. conqueſti. de ſen. excom. Ibidem uide Feli.

* Sequentia ex præcedentibus, declarantur: l. ſi ſeruus pluriũ. l. qui filiabus. ff. de leg. j. Io. Ceph. con. clxxxiij. nu. 68. uol. ij. Aemilius Maria Manoleſſus.

Sequeſtratio quid ſit, & quare dicatur, & quotuplex ſit. gl. in uerbo, ſequeſtrationis: & Bald. in l. j. in j. & ij. q. & uer. tu autem iſtam materiã. C. de prohib. ſeque. pecu. & Car. in cle. j. eo. tit. xv. q. & ſeq. quod eſt depoſitio rei, de qua eſt quęſtio. & eſt duplex, ſcilicet facta à iudice, & facta conuentione partium. Et dicitur, quia uterque litigans eius fidem ſequitur.

Sequeſtratio dicitur interlocutoria. Bal. in addi. Spe. de ſeque. poſ. uer. fi. Vnde

Sequeſtratio reuocatur per contrariam cauſam, per quã facta eſt. ibidem.

Sequeſtratio regulariter prohibita eſt. l. j. C. de prohib. ſeque. pec. in cle. j. eo. tit. Fallit in multis caſibus, de quibus in Spe. eo. tit. per totum. de exec. ſen. §. nunc dicendum. uerſi. quid ſi ab executore. de app. §. ix. de denun. §. ij. uer. quid ſi homines. & j̃. eo. per totum. per glo. in c. ij. de ſeq. poſ. & fruc. & in cle. j. eo. tit. ſecundum Car. ibi iiij. oppo.

Sequeſtratio fieri poteſt contra ſuſpectum de fuga. l. ſi fideiuſſor. §. fi. & ibi Bal. ff. qui ſatiſd. cog. Bar. in l. ſi finita. §. ſi quis. de dam. infec. Quod uerum, etiam die feriata in honorem Dei. d. l. fi. C. de fer. Item uerum etiam de perſona. Bal. in d. l. fi. & in addi. Spec. de ſeq. poſ. uer. j. & s̃. uerb. Debitor ſuſpectus. uerſi. vj. Item uerum cauſa cognita, non tamen parte citata, quæ inſtrueretur, quo ad fugam. Bald. & Alex. in d. §. fi. Quod uerum, ſi periculum immineret ex mora, ut ibi: aliàs non, ſecundũ Car. in cle. j. xxij. & xxv. q. de prohib. ſeq. poſ. & fruct. & j̃. eo. uer. lx. & Alex. conſi. vj. iiij. parte.

Sequeſtratio permiſſa eſt, quando timor eſt, ne fructus depopulentur. l. ſi cùm dotem. §. ſin autem. cũ gl. in uerbo, ſequeſtrari. ff. ſol. mat. l. Imperatore. ff. de app. uel ne conuertantur in uſum uitæ. Ang. in l. diuus, in fi. princ. ff. de peti. hęre. & in l. ſi ſeruum. §. ait prætor, de acqui. hære. & Bal. in c. j. §. fi. quo temp. mil. & in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſd. cog. niſi ſit pauper: quia ne fame moriatur, non poteſt ei fieri fructuum ſequeſtratio: imò ad reſtitutionem non tenetur. Angel. in d. §. fi. Itẽ fieri poteſt de fructibus, cùm quæſtio eſt de poſſeſſione uacante, & iudici uideatur, & metus ſit rixæ inter partes. Bal. in l. fi. iij. col. in prin. uer. Item cùm contenditur de poſſeſſione. C. de edi. diui Adri. tol. Item fieri poteſt etiã in cauſa appellationis, ſi ſit timor dilapidationis eorum. Bart. in d. l. Imperatores. §. idem. de appella. Bal. in d. l. j. ij. col. in princ. uer. eſt & quartus caſus. Inno. in c. j. in glo. ſua, in uer. reuocato. de ſeque. poſ. & fruc. & Lanfranc. in cap. quoniam contra. uer. appellatio. uer. adde unum. de proba. & Bal. in addi. Spec. de appell. in xj. col. uer. pendente appellatione. Quod uerum, etiam per iudicem appellationis. doct. ubi s̃. & Anto. de But. in cap. fi. de ſeque. poſ. & fruc. & Alex. in d. l. Imperatores. qui dicunt uerum, quando poſt appellationem cõtingit fieri: ſed ſi ante, poteſt fieri per iudicem à quo: & ſi fructus ſint tempore perituri, uendi debent, & precium ſtare debet in ſequeſtrum. Bartol. in l. ſi magiſtratus. de priuileg. credi. In practi. Papien. in libel. ſequeſt. per glo. in uerbo, ſequeſtrationis. & doc. in l. j. C. de prohib. ſequeſt. pec. & fruc. & per Barto. in l. intereſſe. in iij. q. ff. de acquir. poſ. & probatur in l. Ariſto. §. fi. de iure delibe. & Alex. in l. fi. ff. de requirre. Adde text. in l. pro hærede. §. ſi quid. de acqui. hære. quòd ſequeſtrum rei perituræ tempore non impedit eam alienari. Addo Bar. in l. litibus. in iij. col. in uerſic. nota, quòd quando res. C. de agric. & cenſi. lib. xj. & Bartol. in l. ſi oleum. in prin. in ij. not. ff. de dolo. Item fructus beneficij: ut infrà eodem, uerſic. xv.

Sequeſtratio ceſſat, ubi datur fideiuſſor idoneus. Bald. in l. ſi quando. C. de ord. iudic.

Sequeſtratio fieri poteſt propter contumaciam hæredis non cauentis legatario conditione pendente. l. j. §. ſi frater. ff. de collat.

Sequeſtratio de conſenſu partium ſemper fieri poteſt. Bartol. in l. intereſſe. ij. quæſt. ff. de acquir. poſ. Cardin. in clemen. j. xvij. quæſt.

Sequeſtratio fit per inęqualitatem perſonarum: ut cùm ſeruus prætendit ſe dominum. l. fi. cum glo. qui. ad liber. procla. nõ li. l. j. §. ſuper. de aſſer. tol. arg. l. Imperator. ad Trebel. Bald. in l. j. in ij. colum. in princip. uerſic. quandoque fit propter, de prohib. ſequeſt. pecu. Addo Inno. in ca. fin. ad fin. de ſequeſt. poſ. & fruct.

16 Sequeſtratio fructuum fit cum cautione de illis reſtituẽdis, & interim non minuendis, uel baratandis. Bald. & Imo. in l. diuortio. §. interdicto. ſol. mat.

Sequeſtratio fructuum fieri poteſt, etiamſi ſequeſtratio rei ſit prohibita. Alexan. & Moder. poſt Bartol. in l. Imperatores. ff. de appella.

Sequeſtratio fieri nõ poteſt contra debitorẽ ſuſpectum, cuius perſonam creditor approbauit. Alex. poſt Bar. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. qui ſatiſd. cog.

Sequeſtrum an fiat contra poſsidentẽ immobilia. Bal. & Alex. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſd. cog. quòd ſic, quando eſſet ſuſpicio, ne dolo deſineret poſsidere, quod ex qualitate perſonæ deprehenditur.

Sequeſtrari poteſt dos cũ fructibus per uxorem, cuius uir eſt furioſus. l. ſi cùm dotem. §. ſin autem in ſæuiſsimo. ſolu. mat.

† Sequeſtrũ an & quando in beneficialibus fiat. uide Feli. in c. olim. circa princ. de reſcript.]

Sequeſtrari poſſunt fructus beneficij, de quo lis pendet: ut ſeruiant ad neceſsitatem eccleſiæ. Bal. in d. l. j. j. col. uer. quædã uerò eſt ſequeſtratio. & doct. in d. §. ſin autem in ſæuiſsimo, ſed non reo contumaci. doc. & Ioan. And. in cap. j. de eo, qui mit. in poſ. lib. vj. in Nouella. & ſup. uerb. Fructus beneficij. uerſic. viij.

‡ Vide de hoc, quando in beneficialibus poſsit fieri ſequeſtrũ. Feli. poſt Abb. in c. olim. col. j & ij de reſcript.]

Sequeſtratio fieri poteſt, cùm conſtat euidenter de iure actoris, qui per ſententiam uicit, cuius executio ſi petatur, & opponatur, fiet ſequeſtratio. l. ab executione. & ibi doc. C. quo. appel. non reci. Bald. in d. l. j. ij. col. in prin. uer. & eodem modo ſi pendet. ubi dicit tunc prę́ſumi cõtra reum, ex quo pendet appellatio ab executione, quia prima ſententia tranſiuit in rem iudicatam, & probatur in cle. j. de ſequeſt. poſ.

Sequeſtratio poſſeſsionis fieri debet, & poteſt, quando timor eſt, ne partes ueniant ad arma. l. æquiſsimum. & ibi Alexan. de uſufruc. l. fi. de offi. procur. Cęſaris. Quod intellige, quando neuter poſsidet, ut ibi. & Bar. in d. l. æquiſsimum. §. ſed ſi inter. & ibi Flo. Bald. in l. j. in ij. not. C. de ſum. trin. & fi. ca. & in l. fi. iiij. col. in uer. item cùm contenditur de poſſeſsione. C. de edi. di. Adri. tol. Bar. in l. quod iuſsit. poſt glo. in uerbo, uetuit. ff. de re iudi. Bal. in addi. Spec. de lib. concep. iiij. col. uer. quando partes. & s̃. Iudex ex officio. uerſic. xj. & uerbo, Poſſeſsio pditur. uer. xxij. & Bar. & Alex. in l. ſi duo. uti poſſi. Si autem unus poſsidet, debet non poſsidenti poſſeſsio inhiberi. Bald. ibi. & in d. l. j. j. col. uer. quædã eſt ſequeſtratio. C. de prohib. ſequeſt. pecu. & in l. penul. & ibi Bartol. & Ang. ff. ubi pup. edu. deb. & tenet Bal. in addi. Spec. de ſeque. poſ. uerſ. j. & j̃. Et ſi pars prohibita accedit ad poſſeſsionem,

potest iudex statim reuocare eam à possessione. Bald. in d. l. fi. ij. col. in prin. uer. est & quartus casus. C. de edi. diui Adri. tol. ubi uide. Item,

Sequester ad exhibendum potest conueniri. Bar. & Alex. in l. j. §. si tabulæ. ff. de tabu. exhib. & quod no. in l. si oleum. de dolo. Bal. in l. fi. ult. col. C. de eden.

Sequestrari potest possessio cum fructibus, quando non potest iudici summatim constare quis possideat. Bal. in l. ordinarij. v. col. uer. sed hîc quæro, duo asserunt. C. de rei uendi. Inno. in cap. in præsentia. j. colum. de proba. & j. eod. uersic. xxj. & xxxiij.

20 Sequestrari possessio non potest, lite pendente, siue certa, siue dubia sit. c. significante. & ibi Bal. & Phil. de appel.

Sequestratio fieri potest, cùm iura partium sunt obscura iudici. Bal. in d. l. fi. iiij. col. uer. item cùm contenditur de possessione. C. de edi. diui Adri. tol.

Sequestratio fieri potest, cùm constat de debito per instrumentum publicum. Bart. sing. in l. litibus. in ulti. col. in uer. item not. C. de agri. & censi. lib. xj. De quo omnino per Alex. in l. si fideiussor. §. fi. qui satisd. cog. Addo Bar. in l. per hanc. aliàs incipit, iubemus. in fine primæ col. C. de erogatio. mili. anno. lib. xij. & Panor. in c. ij. in ult. col. de seque. pos. & fruc. tenentem contrarium.

Sequestrari potest res mobilis, etiam apud iudicem in competentem. nota. in l. fi. cum gl. & ibi Bal. in uersi. res. C. ubi in rē actio. & Pet. de Su. in l. hęres absens. §. fi. in fi. ff. de iud. & ibi Alex. qui dicit uerum contra eum, qui non potest conueniri in loco.

Sequestratio de consensu partium semper fieri potest. Bart. in l. interesse. in ij. q. ff. de acqui. pos. Car. in cle. j. xvij. q. de seq. pos. Addo Bal. in l. j. in j. col. uer. tu autem istam materiā. C. de prohib. seq. pecu. Inno. in c. j. in gl. sua, in uer. reuocato. de seq. pos. & fruct.

Sequestrari uxor aliquando potest. Bald. in addi. Spec. de seq. pos. uersic. j.

Sequestratio rerū mobilium, ad quas tenetur forensis, fieri potest, licet is ad quantitatem, uel genus obligatus non teneatur satisdare. in Spe. de satisd. d. §. uer. sed pone, Titius.

Sequestratio instrumentorum communium permissa est. l. fi. ff. de fide instr. Bal. in l. j. j. col. uer. quædam est sequestratio. C. de prohib. seq. pecu.

Sequestratio iniusta potest impediri, ne fiat, aliàs impediens iustā, punitur. cle. j. §. j. & ibi Car. de seq. pos.

Sequestrum impediens cadit à iure suo, per solam iudicis ordinarij declarationem, licet per sententiam non priuet. glo. & Car. ubi s. viij. q.

Sequestrarius non habens domum tutam ad retinendum res sequestratas, potest aliam conducere sumptibus rerum. Sal. sing. in l. j. C. de probib. seq. pec. l. is, qui. §. qui seruandorum. ff. ut in pos. leg.

Sequestrarius potest agere de damno illato in re sequestrata. Sal. in d. l. j. per d. §. qui seruandorum.

Sequestrum fieri potest, & deponi etiam apud ipsum iudicē. Alex. in d. l. si fideiussor. §. fi. ff. qui satisd. cog.

Sequestrum potest fieri in possessorio retinendæ, id est, uti possidetis, uidelicet de possessione, & de fructibus: Bal. in l. fi. in j. col. in uer. itē no. C. de ord. cog. l. si disceptetur. ubi pup. edu. deb. uidelicet si uterq; incūbit possessioni, & est timor armorum, qui non cadit in qualibet partium: sed est in arbitrio iudicis ex qualitate personæ, quia sunt pares in potentia: secus, si altera sit potentior. l. denūciamus. C. de his, qui ad ecclef. confu.

Sequestrum fieri potest dissipatori, etiamsi ei sit remissa cautio à testatore. Bal. in l. iubemus. in prin. in j. col. in fi. in uer. extra quæro. C. ad Treb.

Sequestratio rei immobilis ne alienetur, fieri potest. l. de pollicitationibus. & ibi Bartol. de pollicita. & Bald. in l. per diuersas. viij. quæst. C. mandati. & Alexā. in l. si fideiussor. §. fi. qui satisda. cog.

Sequestratio fieri potest dissipatori, & ei potest alienatio prohiberi. Bal. in l. ij. ad fi. in uer. quod autem dixi. C. de hæreditate, uel actione uendi.

Sequestratio rei immobilis debet fieri apud alium: sed immobilis debet fieri possessori, prohibendo ei alienationē. Bart. in l. de pollicitationibus. in fi. ff. de pollicita. Pet. de Su. in d. l. j. de prohib. seq. pecu.

Sequestratio depositi fieri non potest. authen. sed iam cautū. C. depo.

Sequestratio salarij ex publico debiti fieri nō potest, secūdū Alb. de Ros. in d. auth. sed iam cautum.

40 Sequestratio pensionis fieri non potest. Alb. in d. auth.

Sequestrum factum per ordinarium an possit tolli propria authoritate eiusdem. Old. consi. clxvj. incipiente, Thema ordinarius quòd sic.

Sequestrum de spiritualibus, & de temporalibus fieri potest. Old. in d. consilio.

Sequestratio facta in prima causa, durat etiam in causa appellationis. Bal. in addi. Spe. de seq. pos. & fruct. uersi. j.

Sequestrum debet restitui sine libello ad iudicis mandatum. Bal. ubi s. uersi. j. in fi.

Sequestrū debet restitui, cui iudex mandat. l. si oleum. in prin. & ibi Bar. ff. de dolo. & Bar. in l. si quis reum. in j. q. in fi. ff. de custo. reo. & in l. si fideiussor. §. fi. ad finem. ff. qui satisd. cog.

Sequestrum reddi non debet, nisi lite finita, & debet restitui uictori, uel ei, per quem nō stat, quo minus iudiciū agitetur. d. l. si oleum. in princ. & ibi Bar. in iiij. not. & in d. l. si fideiussor. §. fi. ad fi. ff. qui satisdare cogan. & in practi. Papi. in titu. de sequestr.

Sequestrum per delegatum an fieri possit ante litis contestationem. d. uer. Delegatus. el j. uer. xxiiij. quòd non.

Sequester absuturus potest restituere sequestrum. Item, & ex alia iusta causa, & iudice interueniente, non aliàs. Bart. in l. ei apud quem. §. si uelit. & ibi not. ff. deposi. & Bald. in rubr. C. eod. tit. in fi.

Sequestrū cessat, & tollitur præstito fideiussore. l. fi. & ibi Bal. in ij. no. C. de ord. cog. d. l. si fideiussor. §. fi. qui satisd. cog. uidelicet de iudicio sisti, & de re non alienanda: ut per Bar. in d. l. fi. & ibi omnino per do. Alex. de Imo. in j. col. in fi. in uer. itē no. ubi inter cætera ponit quatuor limitationes ad hoc, inter quas cadit prima, de qua hîc. Addo Panor. in c. ij. in vj. col. in uersi. sed nunc cauēdo, de sequest. pos. & fruct. & Cy. in l. j. C. de prohib. seque. pec. per l. senatus, de officio præsi. Quod uerum, quando cadit fideiussio inter partes, aliàs secus, per l. Imperator. ad Treb. secundū Bal. in d. l. j. ad fi. uers. ult. no. Item uerum, scilicet ante latam sentētiam: non post, uel pēdēte appellatione. in practica Papi. ti. de sequest. uer. sapiens. Quod uerum ipso iure. & j. eod. uersi. lxj.

Sequestrum an & quando satisdatione euitetur, & quando nō, uide Feli. in cap. examinata. de re iudi. circa fi. penult. col. in uer. dicunt hîc.

Sequester qua actione teneatur. no. in l. j. C. de bo. author. iud. pos. & Car. in cle. j. de sequest. pos. & fru. in xx. q. & gl. in l. licet. ff. depositi. & gl. in l. si oleum. de dolo. Ang. in l. interesse. de acqui. pos.

Sequestrum fructuum beneficij fieri debet lata sententia pro petitore contra possessorem, etiamsi est appellatum. cle. j. & ibi Car. de seque. pos. & Sali. in l. j. C. eod. tit. non autē, si una sit lata pro petitore, & altera pro possessore. Cardi. ibi. iiij. q. Io. And. in addi. Spe. eod. tit. Item nec pro subrogato in locū petitoris, qui obtinuit, quia potest opponi contra subrogationem. Car. in d. iiij. q.

Sequester non potest conuertere fructus beneficij testātes in utilitatem beneficij. Car. ubi s. xxviij. q.

Sequestrum factum post latam sententiam pro petitore, nō reuocatur, si secunda sententia feratur contra ipsum in causa appellationis, sed expectatur finalis causæ uictoria. Cardi. ubi s. in ult. q.

Sequestratio fieri potest indistinctè, quādo appellatur ab executione instrumenti guarentigiati. Bal. in l. ab executione. ulti. colum. C. quorum appella. non recip. & Alexā. in l. Imperatores. ff. de appella. Item fit pendente causa nullitatis. ibidem per eos.

Sequestrum non deponitur apud inuitum. Angel. & Alex. in l. si fideiussor. §. fi. qui satisd. cog. & Bar. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj.

Sequestrum cessat finita lite principali per interlocutoriā iudicis, non ipso iure, scilicet, quòd restituatur uictori. Bal. in l. fi. ad fi. in uer. item no. C. de ord. cog.

Sequestri exceptio non impedit agi super actione, & lite principali. Bal. in l. qui legati. C. ut in pos. leg.

Sequestratio tollit possessionem, si fiat de uoluntate, utriusq; partis: secus, si iussu iudicis tantùm. Barto. in l. licet. ff. depo. De hoc per Car. in cle. j. q. xxvj. de seque. pos. Vide in c. significante. de appel. Sed Bar. in l. si oleum. in principio, in ij. no. ff. de dolo. tenet, quòd possessio perditur per eam: sed non perditur commodum possessionis, quo ad onus probandi. Ille enim debet assumere partes actoris & rei, qui primo tenebatur ante factum sequestrum. Bar. ubi sup. & in l. j. in fin. & ibi per gl. in uerbo, sequestrationis. & doct. de prohib. seque. pecu. tenet quòd perditur. & Bar. & ibi Alex. in l. interesse. in uer. item quæro. ff. de acquir. pos. & ibi uide do. Alex. in uersic. nota, quòd per sequestrũ. cum concor. ibidem per eum signatis. ubi tenet, quòd in dubio non perditur possessio, nisi quando fit de necessitate, puta de mandato iudicis: ut ibi per eum. & omnino per Io. And. in regula, locupletari. lib. vj. Bal. uerò in d. l. j. in prin. in uersi. iij. quæro. dicit, quòd neutra pars possidet, sed sequester sic: sed quando fit partiũ consensu, quia fieri dicitur potius gratia actoris, quàm rei, perditur possessio, & interrumpitur usucapio. d. l. interesse. Et subdit Bal. quòd reo remanet reliquiæ prioris possessionis, nec fit actor de reo. per l. si oleum. ff. de dolo. Sed an sequester possideat, Car. in cle. j. q. xviij. de seq. pos.

Sequestratio potest reuocari etiam die feriata, si sit periculum in mora. Bald. in l. dies festos. in j. no. C. de fer. & in d. l. j. ulti. col. uer. sed nunquid potest reuocari. & Bar. in l. j. §. nunciatio. uoluit allegare in uersi. quæro, an illę. ff. de oper. no. nũc. sed de sequestratione uerbum nullum dicit. & in l. Imperatores. §. item rescripserunt. de appel. ubi etiam non dicit de tempore feriato. & Sali. in l. j. C. de prohi. se. pecu. Quod uerũ, nisi sit facta die iuridica. Bart. in l. minor. in prin. de euic. ubi dicit, quòd aduocati cauti faciunt fieri sequestrum ultima die iuridica, ut die feriata non reuocetur. & tenet Bald. in d. l. dies. sed in d. l. j. ult. colum. dicit, quòd quando fit die feriata, requiritur causæ cognitio, saltem qualis requiritur in primo decreto, cui assimilatur sequestrum. Vnde

60 Sequestratio fieri potest etiã die feriata: ut ibi per doc. præsertim Bald. in d. l. dies. in j. no. & in d. l. j. in ij. col. in uer. sed nunquid sequestratio. & Alex. in d. l. minor. & Bald. in l. j. C. de prohi. sequestra. pecu.

Sequestrum cessat ipso iure, superueniente securitate. Raph. Cu. & Io. de Por. in l. si constante. in prin. ff. so. mat. per l. si fideiussor. §. fi. qui satis. cog. & ibi Alex. & Bart. Vide Sali. in d. l. j. C. de prohib. seque. nisi in casu cle. j. de prohib. seque. pos. & fructuum. & ibi Card. in q. xxiij. quod ibi fit etiam oblata satisdatiõe. & tenet Alex. in d. §. fi. Io. And. in rub. de sequest. pos. & fruc. in Spe. Item nisi factum sit ex præcepto superioris. Io. An. in addi. Spec. de sequestra. pos. in rubri. in uer. & not. cum sequenti. Item nisi factũ sit, ut soluat debitor: quia non tollitur per satisdationem, sed per solutionem. Paul. de Cast. & Alex. in d. §. fi. & Bar. in l. consentaneum. ultima col. quomodo & quãdo iudex. Et si datur satisdatio, uel tollitur sequestratio, sit cautus, ut offerat se uelle satisdare, quod restituet rem actori sine procrastinatione in casu uictorię: nec sufficit sola satisdatio. Bar. in l. litibus. C. de agric. & cẽsi. lib. xj. & Ang. & Io. de Platea, & tenet Abb. in cap. ij. de sequest. pos. & fru. & Alex. in d. §. fin. Item nisi factum sit metu dilapidationis. l. Imperatores. ff. ad Treb. Bal. in d. l. j. de prohi. seque. pecu. Item nisi fiat metu scandali futuri, ne partes ad arma prosiliãt: quia his casibus nõ tollitur per satisdationem, secũdum doc. ubi sup. nõ tamen per iuratoriam cautionem de stando iuri, & iudicatum solui. Sali. in d. l. j. C. de prohib. seque. pecu. contra gl. in l. j. C. de asser. tol. Addo de hoc ultimo Panor. in c. ij. in pen. col. in uer. ex hoc dicto. de sequest. pos. & fru. & do. Alex. in d. l. si fideiussor. §. fi. in ij. col. in uer. est & alius casus.

Sequestrum an obtineri possit, nisi fiat fides per publicum instrumẽtum, prout uoluit Bar. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. in fi. Et an tale dictum extendatur ad capturam debitoris suspecti, & fugitiui, uide Felin. in cap. examinata. in j. col. in uer. in gl. ij. de iudi.

Sequestrum fieri non impeditur per cautionem iuratoriam. s. uerb. Cautio iuratoria. uer. antepe.

Sequester instrumentorum tenetur ea reddere in casu reddendi. l. is. penes. C. depos. Vnde secundum Bal. ibi, non tenetur reddere instrumentum ei, qui fecit uindictam ex conuẽtione, ut exigat depositum ab offenso, & soluat pœnam, nisi statuto permittatur uindicta.

Sequester instrumentorum notarij, cuius bona sunt confiscata, debet edere partibus. Bartol. in l. j. §. si tabulæ. paulo post principiũ. ff. de tab. exhib. & Frãc. de Padua, in l. fi. C. de edẽ. Quod uerum, secundum Pau. & Alex. in l. quædam. §. nihil. de eden. si notarius, uel hæres desinit.

Sequestrari potest etiam titulus beneficij, & ius quod petitur. notat Car. in cle. j. de seq. pos. Quod uerum est, etiam per iudicem, à quo est appellatum, licet appellatio pendeat in curia: ut ibi in tex. secundum Card. in ix. no. post glo.

Sequester beneficij habet administratione eius, & potest præsentare, uel eligere, si hoc pertinet ad beneficium. no. Card. in cle. j. x. no. de seq. pos. & fruc. & ibi. q. xxvij.

Sequestratio authoritate iudicis, quando locum habeat. Car. in cle. j. xxxj. q. de seq. pos.

70 Sequestratio necessaria quot modis fiat. Car. ubi s. q. xxij.

Sequestratio apud unum fieri debet, non apud plures. Cardi. ubi s. q. xxiiij.

Sequestrum contra debitorem potest impetrari etiam à procuratore, licet ei non solui possit. Iac. de Aret. in l. fin autem. in princ. ff. de neg. ge. & Alex. in l. uerè. ff. de sol. Sed Bal. contrà in l. si reus. de procur. nisi debitor esset suspectus, secundum Alex. ubi s. ubi idem dicit in affine.

Sequester qua actione agat contra possessorem rei, quam perdidit: uel si in re detur damnum. Bart. in l. interesse. in ulti. q. ff. de acqui. pos. Adde Bald. in l. si oleum. in prin. in uer. extrà oppo. ff. de dolo. cum concor. allegatis per dom. Alex. in d. l. interesse. ad fi.

Sequestratio quando est prohibita fieri, debet descriptio bonorum fieri, si timor sit, ne dissipentur, uel subtrahantur. s. uerb. Annotatio. uersi. ij.

Sequestratio cum permittitur, fieri debet, parte citata. doc. in l. si fideiussor. §. fi. qui satis. cog. & Pet. de Sun. in d. l. j. de prohibita seque. & Car. in cle. j. xxv. q. eod. tit. Sed Alex. contrà in d. §. fi. post Bal. & suprà.

Sequestrum an sit actori assignandum, reo fugiente iudicium. Ang. & Imo. in l. interesse. ff. de acquir. pos. & Bal. in l. si oleũ. in principio. de dolo.

Sequestratio potest peti fieri per quemlibet de populo. Bar. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nun. Caue, quia de sequestratione uerbum nullum, sed tantùm loquitur de nunciatione noui operis. & Pet. de Su. ubi suprà.

Sequestrans indebitè, punitur ad interesse. Bal. in consi. Quidam mercator. Ludo. Pont. in sing. uer. sequestrum. uer. qua pœna. Item tenetur actione de dolo, si res pereat indebitè sequestrata: uel si aliter recuperari non potest. l. si oleum. in principio. & ibi Bal. in pen. not. ff. de dolo.

Sequester debet ponere operas, non pecunias, pro conseruatione rei sequestratæ, & pro expensis. Bald. in addi. Spec. de seque. pos. uer. j. & Bal. in l. j. ad fi. uer. & est argumentum. ff. ubi pupil. edu. debe. & ibi Ang. in §. quamuis.

80 Sequestratio fit per contumaciã. Inno. in c. ex literis. in glo. in uer. sequestrari. de dolo. Bal. in Mar. uer. Sequestratio. uersic. j. in Spe. de dolo & cõtu. §. iij. uer. cæterùm. el ij. Vide latè Panor. in d. c. ex literis. in v. col. in uer. opp. uidetur enim.

Sequester cogitur iudicis officio ex causa recipere sequestrũ apud se, ita tamen, ut ponat operam, non pecuniam. in d. l. j. ad fi. uer. & est arg. ubi Ang. in d. §. quamuis. Item sequestratio à principio uoluntaria, post factum est necessaria. Card. in cle. j. de seq. pos. xix. q. Addo Barto. in l. litibus. in ulti. col. uer. nota, quòd quando. C. de agri. & censi. lib. xj. qui uult contrarium, dum dicit, quòd officium sequestri est uoluntarium. Idem tenet Ang. in l. si fideiussor. §. fi. & ibidẽ do. Alex. in iij. col. uer. ponit etiam Bar. ff. qui satis. cog.

Sequester potest petere uendi sequestrum tempore, quo melius potest uendi: ut quòd equus uendatur tempore caualcatæ, & frumentum tempore caristiæ. Ang. in d. §. quamuis.

Sequestrationis forma quo ad iudicem quæ sit. in Spe. de sen. §. ut autem. uer. hoc autem.

Sequestrum post annũ an acquirat possessionem ei, ad cuius instantiam

instantiam fuit factum. Inn. in c. ex literis. de dolo & contu. Ang. in l. si quis emptionis. §. & si quis. de præsc. trig. an. Ale. in l. interesse. de acq. pos. & Bald. in d. §. sed & si quis. & sup. Possessio acquiritur. uer. xxxiiij.

Sequestrationis materiam supple per Io. And. in reg. locupletari. in vj. & Pau. de Cast. in d. l. si fideiussor. §. fi. & d. Ibb. in l. quoties. eo. tit. & Panor. in c. ij. in j. col. cum sequentibus. de seq. pos. & fru. ubi ponit sexdecim casus, in quibus licita est sequestratio. & per Alex. Imo. in d. §. fi. in ulti. col. in prin. ubi allegat infinitas concordantias.

Sera, & clauis, dicuntur pars domus. l. quæsitum. in prin. & ibi Bar. in fine. ff. de fun. instr. & in l. fundi. in prin. ubi tex. in uersi. seras. ff. de act. empti.

Sericũ uenit appellatione lanæ. sup. uerbo, Lana. uer. iiij. Addo etiam, quòd appellatione feudati. gl. in cle. j. de statu monach. in uerbo, Feudatum. & ibi etiam do. Abbas.

Sermo generalis an cõprehendat personã loquentis. sup. uer. Generalis. uer. xxxiij. † & uer. Persona. uer. j. † Vide Bal. in consi. ccclxv. in secunda parte. & dicitur Græcè λόγος.]

Sermone non est quis capiendus. in Sp. de posi. §. vij. uer. xvij.

Sermo simplex debet intelligi de prima uice. l. & licet. & ibi Bart. ff. de iure dot. l. dotis. & l. si sponsalibus. eo. ti. l. bonæ. §. † hoc sermone. de uerb. signi. † Vide Feli. in c. ij. de treu. & pa. in j. col. ibi, tenet etiam.]

Sermo debet intelligi secundum conditionẽ personę, ad quam dirigitur. l. ex militari. in prin. & ibi Bart. de testa. mil. l. plenum. §. equitij. ff. de usu. & hab. Dyn. in regu. ea quæ. de regu. iuris. in vj.

Sermo improprius quando permittatur. Bald. in l. fi. xiij. q. C. de hære. insti.

† Sermo simplex an uerificetur in prima uice, uide latè & pulchrè Feli. in c. fi. in ij. co. uer. tene etiã mẽti. de treu. & pace.]

Sermo per simoniam non est prohibitus. in cle. j. §. nos. secundum Car. ibi. xxv. no. de iureiur.

Sermo uulgaris attenditur. cle. j. §. fanè. & ibi gloss. & Cardin. de hæreti.

Sermo manifestat animi qualitatem. l. is qui. §. diuus. ff. de tut. & cu. da. ab his.

Sermo debet in effectu significare quod sonat in uerbis. in authen. sed hodie. & ibi Bal. C. de iure aur. annu.

Sermo præsens, uel præteritus, non uertitur in futurum. l. ex his. & ibi Bal. in prin. C. de testa. mil.

Sermo qui non potest sanè intelligi, non ualet. Bal. in l. fi. ij. co. in prin. in uer. nota sermonem. C. de hær. insti. & ibi plenius. in xix. oppo. ubi dicit, quòd tunc debet impropriari.

* Sermo uniuersalis, ut nostri dicunt, & generalis ab homine prolatus, nullam restrictionem admittit. Iason in prælud. Feud. colum. xvij. Io. Ceph. consi. cxcix. nu. xxiiij. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Serò an dicatur nox. per Bart. in l. Titius. §. Lucius. de libe. & posthu. & ibi Alex. de Imo. in pen. col. cum concor. ibidẽ per eum signatis. & s. uer. Nox. uer. vij. & x. quòd non.

Serpens astutus est, & eius astutia est habenda, sicut & columbæ simplicitas. in Spec. de aduo. §. vij. uer. item habeat.

Seruabilia non dicuntur, quæ per triennium consumuntur sui natura: id est quæ finiuntur ante triennium. gl. no. in l. j. C. si aduer. usuca. & in l. pe. C. in quibus causis in integ. resti. non est neces. & Alex. in l. interdictum. in princ. in addi. de condi. inde. Item pecunia. sup. uer. Pecunia. uersi. j.

Seruitus est ius quoddam prædio inhærens, ipsius utilitatem respiciens, & alterius libertatem, seu ius diminuens. Bar. in l. j. in j. col. in uer. quæro ergo, quid est seruitus. ff. de serui. & dicitur prædio deberi. Alex. post Bart. in l. j. si ser. uen. Sed an seruitus possideatur per prædium. Bal. in l. ij. iiij. col. C. de ser.

† Adde, quòd seruitus est duplex, scilicet spiritualis, & corporalis. in cap. cùm redemptor. xij. quæst. ij. & dicitur Græcè δουλεία.]

Seruitutis species est, esse sub iurisdictione alterius. Bald. in l. cùm seruum. in fin. C. de ser. fugit. per l. si cuius. §. si autem. ff. de usufru. leg.

Seruitutis appellatione in contractu uenit actiua, non passiua. l. si arborem. §. hæc lex. & ibi Flo. de seruit. urb. præd.

Seruitus est incorporalis, & dicitur quædam qualitas corpori accedens. Bar. in l. seruitutes. la grande. ff. de serui.

Seruitutes sunt de iure ciuili. Bar. in l. ex hoc iure. in fi. ff. de iusti. & iur. Sed Bal. in auth. nisi tricennale. in uer. item seruitutes. C. de bo. mater. dicit esse de iure gentium.

Seruitus non computatur in bonis. glo. in uer. ex bonis. & do. in l. j. ff. de usufru. leg. Bar. in l. pe. C. si res alie. pig. da. sit. sed imò computatur inter immobilia. Bald. in l. ij. ij. col. in uer. sextò oppo. C. de serui.

Seruitutes sunt indiuiduæ, & transeũt in hæredes in solidum actiuè, & passiuè. l. uiæ. & ibi Bart. ff. de seruit. Vide Bar. in l. ij. §. ex his. in iij. col. in fin. in uer. uenio ad uer. & ideo. ff. de uer. oblig. & in l. stipulationes non diuiduntur. eod. tit. l. pro parte. per Bart. de serui. & in l. cùm filius. in prin.

Seruitus habitationis est indiuidua. s. Habitatio. uer. xxxiij.

Seruitus durat tota pro parte, ut ibi: & l. si eo. §. j. si serui. uendi. quòd

Seruitus tota retinetur per usum partis: ut ibi. & l. j. in prin. & ibi Bar. ff. quemad. serui. amit. Item,

Seruitus est tota in toto, & tota in qualibet parte totius: quia totam rem afficit, sicut anima se habet in corpore. l. si cui. & ibi Bar. ff. de serui. l. certo. §. totus. ff. de serui. rusti. præd. & l. uia. §. fi. eo. tit. & in Spe. de feud. §. quoniam. uersi. xxxiiij. & Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. de uer. obli.

Seruitutes tot dicuntur, quot sunt prædia dominantia. Bar. in l. ædes. in prin. ff. de serui. urba. prædi. nõ quot sunt seruientia. l. una. & per Bart. de serui. rust. prædi.

Seruitus aquæductus an sit diuisibilis. infrà, Seruitus aquæ. uersi. ij.

Seruitus precario nomine concessa, cuius sit naturæ. Barto. in l. quod meo. in iij. colum. in uer. sed quid si concedo. ff. de acquiren. posses. iste uer. ponitur infrà uerbo, Seruitus constituitur. uer. l viij.

Seruitus est personalis, ut possit quis fructus decerpere ex tali arbore. Bar. in l. ut pomum. in fi. prin. ff. de ser. Et sic potest agi contra quemlibet possessorem: secus, si esset obligatio personalis: ut ibi, qui tenet, quòd sit obligatio. in l. iij. iiij. q. uer. item dubitatur. C. de pig. Vnde

Seruitus est aliud, quàm personalis obligatio, ut suprà in Spe. de emptio. & uend. §. j. uer. sed pone.

Seruitus dicitur obligatio ad aliquid annuum in signum subiectionis, uel fidelitatis. sup. uer. Quasi.

Seruitutis ius dicitur extra rẽ. l. Mæuius. §. fundo. per gl. & ibi Bart. de leg. ij. & Alexand. in l. stipulatio ista. §. si quis fortè. de uerb. oblig.

Seruitus in fundo dominante est ius, non in seruiente. Bart. in l. Mæuius. §. fundo. in fi. de leg. ij.

Seruitus non potest deberi, nisi à prædio. l. j. & ibi Bart. ff. communia prædiorum.

Seruitus non potest imponi futuro ædificio: sed bene obligatur promittens ad illam constituendam, quando erit perfectum. Ita uoluit gl. in l. si seruitus. §. futuro. ff. de seruitu. urb. prædio. & in c. ad dissoluendum. de despons. impub. ubi glo. notabilis.

Seruitus non accedit iuri utendi, uel iuri usufructus. l. j. de usufru. leg. Bar. in l. ei, qui. in fi. ff. de serui.

Seruitutem debens cogitur pati, & nõ potest agere. l. quoties. la j. §. seruitutem. & ibi Bart. ff. de serui.

Seruitus communis constitui potest, quæ sit utilis prædio dominanti. glo. & Bart. in l. in tradendis. in princip. ff. communia prædi.

Seruitutis quasi possessio facit præsumi dominium in re. Bal. in l. cùm res. in fi. C. de proba.

Seruitus seruitutis est impossibilis, & non inuenitur de iure. Bal. in l. si uxorem in fin. C. de condi. inser.

Seruitus innominata est, quando ex fundo tuo debetur mihi certum quid annuum. Bal. in d. l. pe. C. de cõdi. inser. iij. col. magna. in fin. uersi. item si debeas. Adde gl. in l. j. de ser. rusti. prædi. & Bald. in rubr. C. de usufru.

Seruitus dicitur ius coquendi panem in furno alieno. Bald. in d. l. pe. iij. col. in fin. in d. uersi. item si debeas. Item,

† Seruitus calcis coquendæ, & arenæ fodiendæ: uide de his

Cæp.in tract.ferui.rusti.c.incip.Istæ duę.& aliquid in tract. urba.c.incip.Secunda diuisio.

Seruitus dicitur ius transeundi per certam locum sine solutione gabellæ,uel pedagij.Bald.ibidem, in iiij. col. in uer. item seruitus est.

Seruitus morti æquiparatur de iure ciuili. l. quod attinet. & l. seruitutem.de reg.iuris.Barto.in l.si ex causa.§.Papinianus. de mino.& in Spec.de iur.om.iu.uersi.sed quid de causa.

Seruitutis species est interdictio.in Spec.de causa pos. & proprie.§.j.in domini col.

Seruitutes non possidentur,sed quasi possidentur.in Spec. de emp.& uen.§.j.uer.primo autem.Addo Bar. in l.seruitutes. la grande.in j.oppo.ff.de seruitu.

Seruitus non uerè dicitur in emphyteuta,uel usufructuario.in Spe.de loca.§.vj.uer.cxxx.

Seruitus est religio.in Spe.de feu.§.quæro.uer.j.

Seruitus constituitur, uel quæritur multis modis:ut j̄. e. per totum.& in Spec.de resti.spo.§.nunc dicamus.per discursum totius §.

Seruitus prædialis potest cōstitui eisdem modis, quibus personis.l.uia inter.& ibi Bart.ff.de serui.

Seruitutis uiæ constitutio.uide j̄.Seruitus uiæ.uersicu. viij. & ix.xxj.& xxiiij.

Seruitus an constituatur ex tempore,& ad tempus. in l. iiij. in prin.ff.de serui.ubi per Bart. in prin. distinguentem. & in l. sed si inter.in princ.ff.de serui.urb.prædi.

Seruitus an habeat ius accrescendi.s̄.uer.Ius accrescendi.uer. cxij.quòd non.

† Seruitus quāto tēpore præscribatur,uide do.Pet.Phil.Cor. in con.cxxxvj.incip.Licet.per totum.in secunda parte.]

Seruitus habens causam continuam præscribitur spacio decē annorum, & sine titulo inter præsentes, & uiginti inter absentes.l.j.& ij.& ibi.Bar.in j.col.& doc.C.de serui.gl. in l.cū de in rem uerso.& ibi Alex.uersi. longo tempore.ad fi. ff. de usur.& in l.si quis diuturno.in uerbo,tot.ff.si ser.uendi. Sed contra ecclesiā quæritur spacio quadraginta annorū. Paul. de Cast.in l.seruitutes.de serui.Inn.in c.si diligenti.in j. col. in gl.in uer.titulus. de præscrip.doc.in c.peruenit. de censi. Bar.Cæpo.de serui.urbanis.c.xx.

Seruitus habens causam discontinuā,ut uię, præscribitur tanto tempore,q̄ non sit memoria in contrarium.l.foramen.& ibi doc.& Bart.ff.de serui.urb.prædi.Bal.in l.sicut.ij.col.super gl.iiij.C.de præscr.trig.ann.& in l.j.in fi.principij.C. de anna.excep.& in l.cum longi.in ij.co.super tex.ibi:ueluti ususfructus.C.de long.temp.præscri.Pau.de Cast.consi. v.& l.j.ff.de aqua quotidi.& æsti.in l.si quis diuturno.si serui.uēdi.in l.seruitutes.la grande.in prin.ff.de serui.in l.ij.C. e.tit. in l.si certis annis.C.de pac.Quod uerū est sine titulo : cum titulo uerò eo,q̄ allegatur titulus,licet non probetur,præsumitur ex quasi possessione decem annorū inter præsentes, & uiginti inter absentes,ut sic seruitus sit probata.gl. est no. & ibi Ale.in uerbo,certā.& Bart.in d.l.seruitutes. magna.in uer.ul.gl.hîc,in fi.& in d.l.cùm de in rem.in uerbo, longo tēpore.& ibi Ale.in d.l.j.§.fi.& ibi Bar.& in l.qui aliena.§.j.qui incipit,sed & si uidetur.ubi gl.quæ incipit, seruitutis. & ibi Bar.& in l.qui in aliena.§.j.in uerbo,diu. ff. de acquir. hære. & ibi Io.de Imo.qui idem tenet.in d.l.j.§.fi.&gl.in d.l.si quis diuturno.in uerbo,tot.& in ca.dudum.in uer. probaret. de decimis.& in c. si diligenti. in uerbo , iustus titulus.de præscrip.Cy.in l.si quis.C.de præscrip.trig.ann.& glo. xvj.q.iij. dilecto.quod opponenti præscriptionem sufficit allegare titulum,licet non probet.j̄.uer. Titulus. uersic.vj.& xv. Lud. Pon.in d.l.qui in aliena.§.j.& in Spe.de proba.§.j.uer.breuiter autem.no.Ang.Are.Insti.de actio.§.ęquè.Bart.Cæpo.in caut.cxcv.& in suo tracta.de serui.urb.ca.xix. ubi plenius licet Bal.contra in d.l.si certis.in pe.col.& ibidē Alex.Ang.in d.l.seruitutes.& in d.l.qui in aliena.§.j.Bal.in l.si filius.C.de peti.hære.& alij,secundum Ale.in d.l. cùm de in rem uerso. Sed prima opinio uera est, si allegatur titulus habitus à domino,non si à tertio.secundum Pau.de Cast.in d.l.seruitus. quod no.& tenet plenius Ale.consi.lviij.iiij.parte, ubi limitat uerum,si probatur, quòd possedit uigore illius tituli allegati,nō aliàs.& in j.parte con.ulti.secundū Sali. in l.si certis annis.C.de pactis. & in l.cùm de in rem uerso. j. & iiij. q. de usuris.& Ant.de But.in c.peruenit.viij.charta, de cēsi.& sentit Bar.in d.l.cùm de in rem uerso.in ult.col.ubi nūc ad propositū.Et hac cautela sæpius usus sum in practica,& semper obtinui.Cui adde omnino Archi.in simili.xviij.q.ij.c.fi.& s̄. uer.Præstatio.uer.j.xxj.xxxiiij.& uer.pe.uer. Libellus in iuribus.uer.ix.& uerb.Libellorū formæ.uer.cvij.& uer.Cōstitutum.uer.ij.Addo Bart.in l.j.§. deniq;. in ij.col.ff.de aqua. plu.arcen.Et per Feli.in c.de quarta.de rescr.in pe.col.

Seruitutes quæ dicantur habere causam continuā,& quæ discontinuā,uide per Bar.in d.l.foramen.de serui.urb.præd.q̄ quę non requirit factum hominis,dicitur habere continuā: sed discontinuam, quæ requirit illud. Barto. in l.ij.in j. column.uer.qualiter autem cognosces.C.de serui.& in l.j.§.de-† nique.in j.col.in uer.dices tu.ff.de aqua plu.arcen. † Et per Fel.in c.j.de præsc.in fi.xiiij.col.& do.Ias. May.Instit.de act. §.æquè.in xx.col.]

Seruitus empta fundo emphyteutico,uel feudali per emphyteutam,uel feudatarium,cedit fundo.Bal.in c. j. §. econtrà. de inuestitu.de re ali.fa.& gl. in uerbo, solo. & Flo. in l.iij.ff. de seru.sed finitur cum emphyteusi.Flo.in l.is,cui. §. hæres. ff.quemadmo.ser.amit.

10 Seruitus constitui non potest in fundo per emphyteutam, uel feudatarium,in prę iudicium domini:c.j.§.quid ergo.de inuest.de re alie.fa.per Bald.in l.& in prouincia. in uer. iuxta hoc quæro. C.de ser.per gl.& Flo.in d.l. iij. in uerbo, solo. Sed contrariū sentit in d.§.hæres.uide l.fi.C.de re. alie.non ali. Nec per usufructuarium. j̄. uer. Vsufructuarius alienat. uer.ix.& j̄.Seruitus perditur.uer.vj.

Seruitus negatiua constituitur per prohibitionem etiam unicam,& usum longi temporis contra prohibitionem.gl. in l. j.in gl.magna,in uerbo,quas.& Bar.in j.col.in uer.cōtra hoc oppo.C.de seruitu.& in l.qui luminibus.de serui. urb. prædio.& ibi Flo.& Bart.& Flo.in l.seruitutes.xiij.col.C.de serui.Dy.& Bar.in l.si prius.in ij.parte principali.ff.de ope.no. nun.Bar.in l.& si fortè.§.sciendum.si serui.uen. in Spec. de causa pos.& proprie.§.in confessoria.uer.fi.sed pone, habuisti.& sup.uer.Molendinum.uersi.xlvij.Exēplum est,si prohibeo,ne facias fenestram in tuo pariete,deinde per decem annos non facis:dicitur seruitus non faciendi fenestram mihi quæsita.De hoc nunquid ius negatiuū possit quæri præscriptione,& Alex.plenius in consi.clxxiij.ij.par.Addo Bal. in c.significante.& ibidem do.Phil.Per.in j.col.de app.

Seruitus non præscribitur sine animo præscribendi declarato, scilicet quòd utatur iure seruitutis, quæ protestatio fiat palàm coram eo,contra quem utitur,& non clàm:quia tunc præsumitur in mala fide, & non procedit præscriptio. Flo. in d. l. seruitutes.xv. col. uer.adde ad gloss. Item nisi articuletur, & probetur scientia eius, contra quem præscribitur. Bart.in d.l.seruitutes.circa fi. principij. & in l. quoties. la ij. eod.ti.Adde Bar.& Alex.in l.j.§.hoc interdictum.in pen.co. uer.ulterius quæro.& in uer.seq.ff.de iti. actuque pri. l. j. & ij.per Bart.in ij.col.in prin.C.de ser.quòd per usum cum patientia aduersarij quęritur,non tamen ui,clàm,uel precario possidendo.d.l.j.cum gl.magna, in uer. quas.& Bart. Item,

Seruitus acquiritur ex scientia patientis uti, & scientis uti iure seruitutis,ut intendat utendo acquirere seruitutem, nō per simplicem usum,utputa iure amicitiæ,& simili.Inn.in c. bonæ.el ij.in gl.magna.de postu.pręla.& ibi doc.& Inn.in c. cùm dilectus.in j. col. in gloss.sua,in uerb. possessorium. de capel.mo. & in cap. in literis. in iij.col. in uer. possessio autem iurium incorporalium.de rest.spol. & Archid. in c. non est.de consuet. in vj. & Bartho. Cæpo.de seru. urb. c. xx. & xvij.in fi.l.fi.& ibi Paul.ff. quemad.ser.amit.Barto.in l.j.uer. hoc interdictum.in j. col. in ij.oppo.& ibi Alex. Flor. in d. l. seruitutes.de ser. doc. in cap. cùm ecclesia. de causa poss. & propriet.Addo Bar.ponentem unum uerbum in l.j.in prin. xj.colum. in uer. qualiter acquiritur. ff.de acquir. pos.& ibi per domi. Alex.in xxxvj. col. in uer. sed qualiter. cum alijs concor.ibidem per eum signatis.& omnino per Alex.consi. ult.j.parte.Et est practica, quòd testes dicant se uidisse constitui seruitutem à tali , qui putabatur dominus illius prædij,& post illum usum fuisse,secundum Bart. & Alex. in d.l. † §.hoc interdictum. † Et per Fran.Aret.in l. qui in aliena. §. ij.in ult.col.de acq.poss.]

Seruitus

Seruitus una poteſt alteri deſeruire, ut ſeruitus uiæ ſeruituti aquæ.l.qui duo.& ibi Flo.de ſer.ruſt.præd.

Seruitus poteſt conſtitui cum pacto, ne perdatur curſu temporis.Abb.Sicu.in rubr.de reſcrip.

Seruitus fundo emphyteutico an poſsit conſtitui per emphyteutam.Bal.in l.iij.C.de ſerui. quòd ſic pro tempore ſuo tantùm.& per gl.& Flo.in l.iij.ff.eod.tit.& per Bal.in c.j. de inueſt.de re ali.fa.in §.quid ergo.& j̄.uer. Seruitus finitur.uer. vj.& facit.l.j.§.fi.& ibi Alex.de ſuperfi.

Seruitus fundo dotali poteſt imponi. ſuprà, Fundus dotalis. uerſic.xxxij.

Seruitus conſtituta clerico,uidetur ipſi conſtituta. infrà, Seruitus uiæ.uer.viij.

Seruitus conſtitui non poteſt in re religioſa.l.ſeruitutes.§.fin. & ibi Flor.ff.de ſer.nec in re propria.in Specu.de loca. §. vj. uerſic.xlv.

20 Seruitus ruſtica poteſt etiam negatiuè conſtitui. Flo. in l.j. in fi.ff.de ſer.ur.præd.ſicut & urbana:ut ibidem.

Seruitus tam ruſtica,quàm urbana,poteſt in teſtamento conſtitui.l.poteſt.ff.communia præd.

Seruitus realis non poteſt conſtitui, niſi quatenus expediat prædio dominanti.l.ergo.§.Neratius.& ibi Bar.ff.de ſer.ru. præ.& l.quoties.in prin.de ſeruit.

Seruitus in diuiſione fundorum poteſt conſtitui, & reſeruari. l.cùm eſſent.& ibi doc.in prin.de ſer.ruſt.prædi.

Seruitus acquiritur fundo domini, uel patris ex ſtipulatu filij, uel ſerui,ſed per eos ex legato quæri non poteſt.Item,

Seruitus nulli quæritur ad fundum alienum.Item,

Seruitus alteri per alterum non quęritur ad fundum alienum. Raph.Cu.& Io.de Por.in l.quæcunque.in fi.de uer.obli.

Seruitus retinetur per quemcunque utentem, & per aquam naturaliter currentem. l.qui fundum. quib. mo. ſer. amit. l. pe.eo.tit.& s̄.uer.Præſcriptio quomodo.uerſic.lij. Item per ſocium.l.ſi communem.eo.tit.

Seruitus fundi prælegati uni hæredum non uenit in fideicommiſſo uniuerſali.Bald.in l.cùm uirum.v. q. in lectu antiqua. C.de fideicom.

Seruitute conſtituta uni non poteſt altera alteri conſtitui,per quam prima impediatur.l.per quem.ff.de ſer.ruſti.præd.

Seruitus nauigandi in lacu perpetuo conſtitui poteſt.l.uia.§.ſi lacus.& ibi Bar.ff.de ſer.ru.præd.

Seruitus pro parte non poteſt acquiri. l.pro parte. & ibi Bald. de ſeru.

Seruitus fundo ciuitatis acquiri poteſt.l.non dubito.ff.de ſerui. Item,

Seruitus à fundo uniuerſitatis fundis ſingulorum poteſt deberi,& conſtitui.l.teſtatrix.§.j.& ibi Flo.ff.ſi ſer.uen.

Seruitus legata cedit ab hæreditate adita.Flo.in l. ſi partem. §. j.quemadmodum ſerui.amit.Vide Bart.in l.ſi fundum.in ij. & iij.oppo.ff.de ſer.leg.& Bal.in l.j.v.col. in uer.circa articulum harum actionum.C.communia de lega.

Seruitus aquæductus præſcribitur tanto tempore, quòd non ſit memoria in contrarium.l.uſum aquæ.& ibi Bar. C. de aquæduc.lib.xj.&omnino per gl.in uer.tot.& doc.in l.ſi quis diuturno.in prin.ff.ſi ſer.uen.Sed imò per longum tempus. l. j. & ij.cum gl.in uerbo, tempore. C. de ſeruitu. & ſic conſuetudine quæritur.l.prima.§.denique.el ij. & ibi gl. in uerbo,uetuſtatem.& docto.de aqua plu.ar.l.in ſumma.eod.tit. de conſuetu. & l. fin. C. quæ ſit longa conſuet. Addo ſuprà, Præſcriptio quomodo.uer.xvij.

Seruitus contra plures quomodo præſcribatur.s̄.uerbo, Præſcriptio quomodo.uer.xxx.

Seruitus conſtituta ſimpliciter, uidetur conſtituta eo modo, quo commodius haberi poſsit.l.Quintus.& ibi Flo.ff.de ſerui.ruſti.prædi.

Seruitus ſimpliciter conſtituta reſpectu prædij dominantis in dubio cenſetur perſonalis.l.Lucius.aliàs l.quæritur. & ibi Flo.ff.de ſerui.ruſt.prædi.

Seruitus aquæ hauriendæ in dubio eſt perſonalis, & non tranſit ad hæredem, niſi conſtituatur gratia fundi.Bal. & Flo. in d. l. Lucius,aliàs l.quæritur. quia tunc eſt prædialis, ut ibi per Bart.in l.cum fundo.eo.tit.Item uide l.ſi mihi.§.fi. eo.ti. quòd eſt prædij,non perſonæ.

40 Seruitus realis dicitur, quæ conceſſa eſt rei certæ per loci expreſsionem, & tranſit ad hæredem, & ſucceſſorem, aliàs dicitur perſonalis,& rem non ſequitur.d.l.Lucius.& ibi per Bar.Bal.& doct.& Ludo.in ſing.uer.Seruitus.uer.quædam fuit,&c.Sed Flo.ibi dicit eſſe perſonalem,quando conſtituitur Titio ad domum,uel ad alium locum,quem uelit. Idem dicit Bal.ibi,quòd dicitur realis, quando conſtituitur ſeruitus aquæductus ad talem fundum: ſed ſi additur, uel alibi, quocunque uis, dicitur perſonalis, & cum perſona finitur. Bart.& Flo.in l.cum fundo.de ſerui ruſt.prędi.dicunt,quòd præſumitur realis: ideo Flo. ibi dicit eam tranſire ad ſingularem ſucceſſorem.Quod tamen non eſt in pœna, ut ibi per Bal.Tu uide omnino Bar.Cæp. in tit.de ſerui.reali.Item,

Seruitus aquæ conceſſa fundo dicitur realis, & tranſit ad ſucceſſorem.Flo.in l.ſi mihi.eodem.ff.eod.tit.

Seruitus non tranſiens ad hæredem,an ſit realis, uel perſonalis.Bart.in l.pecoris.de ſer.ruſti.prædi.quòd eſt realis, ſi ille, cui promiſit, habeat ibi prædium dominans: aliàs eſt perſonalis.

Seruitus perſonalis non præſumitur ex ſtipulatione pœnali ad perſonam relata.l.cum fundo.eod.tit.

Seruitus excerpendi fructus ex certa arbore, eſt perſonalis. j̄. uer. Seruitus.el j.uer.xv.

Seruitus conſtituta pluribus,debet diuidi arbitrio iudicis.l.ſi quis.C.de aquædu.lib.xj.

Seruitus ſtipulari poteſt per procuratorem hominis.l.iij.§.ſed cùm fructuarius. de itine. actuque priua. non per procuratorem legis,ut uſufructuarium,ut ibidē. & Lud.in ſing.uer. Seruitus.uer.Procurator poteſt domino.

Seruitus altius non tollendi ſtipulata cum pœna afficit ſucceſſorem ſingularem, ſed non pœna.l.cum fundo.& ibi Bal.de ſerui.ruſti.prædi.

Seruitus etiam futuris ædificijs conſtitui poteſt. l. qui ædificium.& ibi Flor.de ſerui.urb.præd.l.ſeruitus.§.futuro.eod. titu.Sed

Seruitus ne luminibus officiatur,conſtituta ſimpliciter,intelligitur de luminibus præſentibus,nō de futuris,niſi dictum ſit.d.l.qui ædificium.& ibi Bart.ff.de ſerui.urba.prædio.

50 Seruitus conſtitui poteſt etiam de eo, quod non intereſt tunc,ſed intereſſe ſperatur.l.ſi fundo.& ibi Bartol. ff.de ſeruitutibus.

Seruitus in re communi per unum ſocium conſtitui non poteſt,ſocio inuito.l.in re communi.& ibi Flo.de ſerui.ur.prędio.l.ij.cum gl.in uer.non poteſt.ff.de ſer. quem uide etiam in l.per fundum.eod.tit.Contrarium no. in l. unus. in princip.& ibi Bart.eod.tit.& in l.loci.§.ſi fundus. ff. ſi ſer. uend. l.fin.communia prędi.per Bart.Cępo.de ſeruit.c.xiiij.& xv. & tenet Alexan.poſt Io.de Imo.& Lud.contra Ang.& Paul. de Caſt.in l.ij.§.ex his. de uer.obli. ubi loquitur de uno cohæredum,& dicit ſe conſtituere,ſi reliqui cohæredes eſſent in mora,per l.fideicommiſſa.§.pe.uer.ſeruitutem.de leg. iij. qui text.eſt ſin.ſecundum Ludo.in §.Cato.xj.colum.de uerborum oblig.& per Alexan.in l.ſtipulationes non diuiduntur.x.col.eod.tit.

Seruitus non poteſt conſtitui inter res,quæ ſe inuicem uidere non poſſunt: l.ſi ædes meæ. la ij. & ibi Barto. & Flo. de ſer. urb.prædi.niſi aqua ducatur per circuitum.Bart.ibi.& j̄.eo. uerſic.lxviij.

Seruitus non poteſt conſtitui de eo, quod non reſpicit commoditatem fundi. l. quoties. in princip. ff. de ſerui.& ſuprà eod.uer.xxij

Seruitutis præſcriptio requirit bonam fidem. Bart. in l. ſeruitutes.la grande.in prin.in ij.col.in uer.quæro,quot ſunt neceſſaria.ff.de ſerui.& s̄.Præſcriptio quomodo.uer.xciij.

Seruitus poteſt conſtitui in tradendo,ut unus fundus qui traditur,ſeruiat alteri,qui retinetur:& contrà l. ſi quis duas. in prin.ff.communia prædi.ſed non,quando diuerſę res diuerſis traduntur ſimul, quia non poteſt tradens facere eas ſeruas inuicem.d.l.ſi quis duas.& in l.ſi cùm duas.eod.ti.Item,

Seruitus conſtitui poteſt tradendo partem pro diuiſo, ut una pars alteri ſeruiat.d.l.§.ſi quis partem.

Seruitus omnis conſtitui poteſt, quæ ſit utilis prædio dominanti.gloſſ.& Bartol.in l.in tradendis.in princi. ff.communia prædi.

Seruitus conceſſa precario nomine,cuius naturæ ſit. Barto.in l.quod

l. quod meo. in ult. col. uer. sed quid si cócedo. ff. de acq. pos. & s. Seruitus. el j. uer. xiiij.

Seruitutis quasi possessio quomodo acquiratur. in Specul. de causa posses. & propriet. §. iiij. uersi. est & aliud.

60 Seruitus ex solo pacto non constituitur, sed ex præscriptione. in Spec. de feu. §. quoniam. & infrà eo. uersi. lxv.

Seruitus legata quæritur à morte testatoris, legatario etiá insció. Bald. in l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tol. & Bartho. Cępo. de ser. urb. cap. xxj. facit l. j. de ser. leg.

Seruitus potest constitui etiam à non habente fundum. l. hæredes. §. sed an ea. uer. contra. fa. er. Alex. in l. stipulationes non diuiduntur. ij. col. de uerbo. obli. post Bart. in l. si sub una. §. j. eo. tit. & in l. existimo. per Alex. eo. tit.

Seruitutem uiæ promittens dicitur factum promittere. gloss. Bart. & Alex. in l. ij. §. j. de uer. obli. & ibi Io. de Imo. & Pet. de Anch. & no. in l. iij. §. dare. ff. de usuf. Et ad quid teneatur. sup. uerbo, Promittens. uersic. lxxviij.

Seruitute promissa, qualiter formetur libellus. s. Libellus in iuribus. uer. xvj.

Seruitus cóstituitur præscriptione, etiamsi sit factum pactum in contrarium. Bar. contra Dy. in l. nemo potest. de legat. j.

Seruitus per eundem locum potest constitui pluribus. l. qui per certum. ff. communia præd.

Seruitutis quasi possessio facit præsumi dominium in re. Bal. in l. cùm res. in fi. C. de proba. & glo. in l. sicut. §. sed si quæratur. ff. si serui. uen. in glo. in uerbo, possessoris.

Seruitus non potest constitui, uel deberi ab una domo alteri, si alia domus sit intermedia. l. loci corpus. §. si cui. & ibi Bar. ff. si serui. uen. uidelicet libera. Bald. in l. quoties. in j. colum. in uer. sicut igitur. C. de suis & legi. Vide l. qui sella. §. in rusticis. & ibi gloss. unica, in uer. item quid si. & Flo. ff. de seru. rusti. præd. in l. seruitutes. la grande. §. fin. de ser. & ibi Barto. supra eod. uer. lij. & adde l. in tradendis. §. interpositas. communia præd. & in Spec. de causa poss. & proprie. in princip. uer. est & aliud.

† Seruitus, quòd possit constitui de non immittendo tignũ, an dicatur propriè seruitus, uel quædam commoditas. Et idem quid si concedam tibi iter in fundum, uel emphyteusim, uide do. Barth. Soci. in consi. cxxviij. incip. Substantialiter. uer. præterea si ex pacto. ibi, uel tertiò dicamus. in prima parte.]

Seruitus non uidetur constitui per promissionem patientiæ. Bald. in §. si quis de manso. in vij. col. de controuer. inuest.

Seruitus non præsumitur, nisi constituta probetur, uel aliter quæsita. l. altius. & l. si in ædibus. & ibi Bartol. C. de seruitu. & infrà, Seruitus probatur. uersi. vij.

70 Seruitutis quasi possessio an quæratur ex simplici concessione. not. in l. si precario. ff. communia pręd. & ibi Bar. Cæpo. de ser. urb. cap. lxxix. l. si partem. & ibi Bart. quemad. ser. amit. quòd non, cùm traditio requiratur inter uiuos. Item s. Præscriptio quomodo. uer. lxxij. & lxxxviij.

Seruitutes directæ quæruntur per præscriptionem. l. si quis diuturno. si serui. uen. Bald. in auth. nisi tricennale. in uer. item seruitutes. C. de bo. mater. ubi postea tenet cũ Barto. ꝙ quæruntur utiles. per l. j. de aqua plu. arcen.

Seruitutis constitutio uidetur facta cum omnibus, sine quibus uti quis seruitute non posset. l. refectionis. & ibi Bart. ff. communia præd.

Seruitus petitur multis modis, ut plenè dixi suprà uerbo, Libellus in iuribus. uersicu. vij. cum duobus sequen. & uersi. xv. & xvij. & uerbo, Actio confessoria. uersi. iij. & seq. uidelicet in uerbo, Actio negatoria. per totum.

Seruitus cum fundo peti non uidetur, quando agitur ad fundum actione reali: secus, si in actione personali. gl. & Bar. in l. rei appellatione. in uer. pone, quòd peto. ff. de uerb. obli.

Seruitutem petens debet probare eam deberi. Barto. in l. si in ædibus. C. de serui.

Seruitus non potest peti contra usufructuarium, sed contra proprietarium. l. fi. §. fi. ff. de serui. l. & si fortè. §. hæc actio. si serui. uendi. & s. Vsufructuarius agit. uer. xviij.

Seruitus probatur multis modis, & maximè constitutione cũ traditione. Item præscriptione. Item testamento: ut suprà, uer. Seruitus constituitur. uersic. vj. vij. lij. & lviij. cum seq. & uersi. lxv. & uer. Præscriptio quomodo. uer. xvij. xxxv. lxv. lxx. & lxxxij. & s. eod. uer. Seruitus uiæ. & alijs uer. & uer. Seruitus retinetur. per totum.

Seruitutem sibi constitutam quomodo quis probet. in Spe. de prob. §. j. uer. breuiter. sed tempore quomodo probetur. in tit. de resti. spo. §. ij. uer. sed quomodo.

Seruitus præsumitur ex longissimis seruitijs. gloss. in uerbo, ancillam. & Bal. in l. ij. C. de inge. manu.

Seruitutis quasi possessio probatur per immissionem tigni. l. sicut. §. sed si quæritur. & ibi Bart. in j. oppo. in fi. ff. si ser. uen.

Seruitus non præsumitur, etiásí uicinus sit in quasi possessione seruitutis, quia probari debet. gloss. in uerbo, possessionis: in d. §. sed si quæratur. Paul. de Castr. in rubrica ff. de serui. Barto. in l. si in ædibus. C. eod. tit. & per Bal. in l. principaliter. in fin. C. de libe. cau. secundum Azo. C. de usufruct. vij. col. & Alex. con. cxxxiij. j. part. ij. char. ubi uide. Sed dicta gl. solùm dicit, quòd allegans seruitutẽ fundo suo deberi, non tenetur probare de dominio fundi, si est in quasi possessione seruitutis. Bal. in l. cùm res. in fi. C. de proba.

Seruitutis quasi possessio dicitur esse apud illum, qui habet domum altam contra habentem domum depressam, si præcesserit prohibitio altius non tollendi. l. & si fortè. §. sciendum. & ibi Bar. in ij. no. ff. si ser. uen. l. j. C. de seruit. & s. Seruitus constituitur. uer. xlvij.

Seruitus non præsumitur, nisi probetur. l. altius. & l. si in ædibus. & ibi Bart. C. de seruit.

Seruitus quomodo probetur. Barto. in l. j. §. hoc interdicto. in penult. col. ff. de itine. actuq; priua. Item per foramen. & infrà, Seruitus retinetur. uer. iij.

Seruitus resultat ex feudo. s. Feudum.

Seruitus retinetur per quemcunque utentem, & per aquam naturaliter currentem. l. qui fundum. quemadmo. seruit. amit. l. pe. eo. tit.

Seruitus retinetur per socium. l. si communem. in principio. quibus mo. ser. amit.

Seruitus tigni iniuncti retinetur per foramen patulum, non clausum longo tempore, sciente, & patiente eo, cui seruitus debeatur. Paul. de Cast. no. in l. hoc autem. in fi. ff. de ser. urb. præd. & l. foramen. eod. tit. Sed quid si aliqua foramina sint aperta, aliqua non. glo. est in d. l. hoc autem. in gloss. ultima, quæ incipit: sed quid, quæ uult seruitutem amitti. quam sequitur ibi Barto. in fin. & ad primam facit text. cum glo. no. in l. si stillicidij. in princip. quemadmo. ser. amit. ubi dicunt Bald. & Flo. quòd patiens fieri obstaculum iuri suo, uidetur renunciare iuri prohibendi, quod habet. Adde fin. quòd si signa, uel foramina non apparent, statur iudicio architectorum in probatione seruitutis, secundum Ang. in l. qui luminibus. ff. de ser. ur. præd.

Seruitus retinetur etiam per malæ fidei possessorem. l. qui fundum. quemadmo. seruit. amit.

Seruitus impeditur multis modis: ut infrà eodẽ. per totum.

Seruitus impeditur alluuione, qua cessante, restituitur. l. si locus. ff. quemadmo. ser. amit.

Seruitus aquæducendæ impeditur siccitate fontis, quę tamen conualescit aqua supercrescente. gl. & Bart. in l. foramen. circa medium. in uer. ex quo sequitur sequens illatio: ff. de ser. ur. præ. l. unus. §. fi. de ser. rust. præ. & s. uer. Fons. uer. iij.

Seruitus an & quando impediatur per locum medium liberũ. suprà, Seruitus constituitur. uer. lxviij.

Seruitus non potest impediri per eum, qui eam debet. l. seruitutes. §. si seruitus. & §. fi. & ibi Barto. de ser. urb. præd. ubi etiam per Flo. Sed

Seruitus potest impediri per tertium uicinum. l. hoc quod dictum. §. si ex tribus. & ibi Barto. & Flo. eodem tit.

Seruitus si impediatur, an possit tolli propria authoritate dominantis. Bartho. Cæpol. de seruit. urb. cap. xxx.

Seruitus altius non tollendi non impeditur per plantationem arboris, sed seruitus, ne luminibus officiatur. sic l ędificia. & ibi Bart. ff. de ser. urb. præd. & in l. si arborem. in princ. eo. tit.

Seruitus an impediatur per flumen publicum. in l. fi. in principio. & ibi Barto. & Bald. ff. de seruitu. rusti. præd. quòd sic, nisi pontem habeat, uel nisi sit uadosum.

Seruitus

Seruitus impediri non potest etiam tacitè. l. refectionis. & ibi Bart.ff.communia præd.

Seruitus impeditur per locum religiosum inter mediũ. infrà, Seruitus uiæ.uer.xxj.

Seruitus ne impediatur, competit noui operis nunciatio. suprà, Nunciatio.uer.xiij.

Seruitus perditur, uel non: ut infrà eod. per totum. & ff.quemadmo.ser.amit.per totum.& in Spec.de resti.spo.§.ij.

Seruitus nõ extinguitur per alienationem fundi: ut infrà, Seruitus uiæ. uer.xxiij. Imò uenit in uenditione fundi ad emptorem, cùm sequatur fundum, nisi reseruetur. l. si quis ædes.& ibi docto.de ser.urba.præd.& Bartho. Cæpol.in cau. clxxv. Item sequitur etiam partem fundi dominantis alienatum. l.si partem.de ser. rusti.præ. & Paul.de Castr.consi. cxxxvj.incip.Notandum est, quòd ista imperialis. v. col. & j.eod.uersi.vij.

Seruitus realis debita fundo dotali, nõ perditur per negligentiam mariti, sed personalis sic.l.cùm in fundo.§.quòd si mulier.uer.quod si aliena.de iure do.Alex.in l.si filiofa. in prin. sol.mat.ubi dicit de materia in §.j.per glo.Dy.Bart.Ioan. de Imo.& Pau.de Cast.& ibi Alex.quòd seruitus prædio dotali debita, non renunciatur pacto uiri.

Seruitus personalis extinguitur cum persona, non realis, quæ rem sequitur.s.Seruitus constituitur.uersi.lx.

Seruitus rustica perditur per non usum, etiamsi negligentia imputari nequeat habenti, sed datur pro ea restitutio in integrum.gl.in l.si sic.in uer.seruitus est:ff.quib.mo. ser.amit. sed in urbana requiritur prohibitio: ut ibi per gloss. & in l. si unus.§. si fons.de ser.rust.præd.& uide in l.si tibi. & ibi Bal. C.de seruit.

Seruitus finitur cum emphyteusi: licet glo.in uer. solo.& Flor. in l.iij.ff.de serui.sentiant cõtrarium: ut tenet Flo.in l.is, cui. §.hæres.quemadmo.ser. ami. contra Flo. etiam tenet Bald. in c.j.§.ex contrario.de inuest.de re.ali.fa.Bartho.Cæpo.de seru.urb.ca.xxiiij. dicit finiri, & uide s. Seruitus constituitur.uer.x.& xvj.

Seruitus transit cum prædio dominante, quocunq; titulo concedatur.l.testatrix.§.j.& ibi Barto.ff.si ser.uen.

Seruitus extinguitur per aditionem hæreditatis.l.Papinianus. de seruit.sed si postea uendatur hæreditas, seruitus restituitur.l.si ei, cuius.& ibi Flo.com.prædi.

Seruitus an extinguatur per aditionem, cùm quis in parte succedit.gl.in uer.competenti.uer.sed quid si mater.& Bald.in l.j.C.de hæred.actio.in uer.modò glo.quòd sic.

10 Seruitus reseruata per uenditorem fundi pro tempore, quo ipse declarabit, si non declaret tempus morte præuentus, tamen ualet, nec extincta est.l.quicquid. ff. com. prædiorum.

Seruitus tigni non perditur per amotionem tigni, remanentibus signis.s.uer.Seruitus retinetur.uer.iij.

Seruitus perditur, si dominãs patiatur ædificari in loco seruiête.l.si stillicidij.in prin.& ibi Bart.qui.mo.ser.amit.

Seruitus uiæ stipulata ad fundum sub conditione, suum non extinguitur, si fundus pendente conditione alienetur. not. Alex.in l.existimo.de uerb.obli.

Seruitutis promissio non extinguitur per alienationem partis fundi à promissore.Bart. & Alex. in l.si sub una. de uerb. oblig.& Alex.in l.stipulationes non diuiduntur. iij. col. eo. ti.contra Ang.in l.non solùm.§.morte.de ope.no.nunc.

Seruitus non extinguitur per confiscationem fundi dominantis, uel seruientis.l.uia.§.si fundus.& ibi Flo.de ser.ur.præd. & ibi Bart.Et ideo addo, quòd per illum tex.dicit Bald. in l. & si in prouincia.C.de ser.& aqua.quòd post impositam seruitutem res ad quemcunque successorem transeat, transit cum onere seruitutis.quod no.

Seruitus non extinguitur per unionem prædiorum. l. fundus.& ibi Flor.de ser.rust. præd. sed uide infrà eod. uersicu. xxix.& xxxiiij.

Seruitus extinguitur, quando uni fratri in diuisione cõtingat unus fundus, & alteri alter, licet inuicem postea communicent ambos.Flo.in d.l.fundus. qui tamen textus uidetur facere in contrarium.

Seruitus pecoris pascendi, &

Seruitus aquæducendæ, est prædialis, sed potest finiri cum persona, si actum est.l.pecoris.& ibi Bart.de ser.rust.præd.

20 Seruitus, quia indiuidua est, durat tota ratione partis.l.pro parte.per Bart.de ser.l. si eo. §.j.ff.si ser.uendicetur.quòd tota retinetur per usum partis.& l.j.in princip. ff.quemadmo. ser.amit.& suprà, Seruitus.la j.uer.x.

Seruitus habens causam continuam, perditur per non usum temporis duplicati, ad quod acquirendum ea requiritur.l.si sic.ff.quemad.ser.amit.l.cùm talis.C.de ser.sed

Seruitus realis perditur per non usum longi temporis. l.sicut. & ibi Bart.C.de ser.Item,

Seruitus habens causam discõtinuam perditur per non usum longi temporis.per Bart.Cæpo.de ser.ur.c.xxiiij.

Seruitus uineæ imposita non finitur, sed durat in solo, sublatis uitibus.l.certo generi.in prin.de serui.rusti.præd.

Seruitus mutari non potest, nisi fiat sine incommodo eius, cui debetur.Alex.in l.si cui.de ser.ubi plenè.

Seruitus non præscribitur tempore, si in constitutione eius fuit factum pactum, quòd tempore nõ perderetur. Io, And. in rub.de præscr.in addi.post Rofre.secundũ Abb.Sicu.ibi.

Seruitutis stipulatio an extinguatur, si stipulator totum fundum alienauit.Bart.& Ang.in l.si sub una.§.j.de uer.obli. & Ang.in l.stipulationes non diuiduntur.in prin.eo.tit.

Seruitus perditur, si quis ea utatur de nocte, non de die. j. Seruitus uiæ.uer.xviij.

Seruitus extinguitur, si fundus seruiens emitur ab uno ex dominis prædij dominantis.l.si communi.& ibi Bart.ff.de ser. rusti.prædi.

30 Seruitus uię perditur, si quis per decem annos usus est alia uia.j.Seruitus uiæ.in uer.xvij. & gl. in uer.ad hauriendum. in l.inde Neratius.§.qui habet.de ser.rusti.præd.distinguit.

Seruitus perditur, resoluto iure concedentis.l.is, cui. §.hæres. quemad.ser.amit.

Seruitus non perditur, si quis ea utatur ultra debitum.l.is, cui. ff.qui.mo.ser.amit.

Seruitus aquæ an perdatur per renunciationem.j. Seruitus aquæ.uer.ix.

Seruitus extinguitur, si utrunque prædium, scilicet dominãs, & seruiens fiat eiusdem totaliter, non si pro parte. l. si quis ædes.& ibi Bar.& Flo.ff.de ser.ur.præd.Adde s.eo. uer.xvj. ubi contrà.

Seruitus debetur, etiam ab ædificio destructo, & reædificato. l.si testamento.& ibi Flo.de ser.ur.prædi.& in l.seruitutes.§. si sublatum.eo.tit.ubi Bart. dicit uerum in realibus, non in personalibus.Addo omnino Bart.& docto.in l. inter stipulantê.§.sacram.in ul.co.in prin.uer.uenio ad uer.& nauis.ff. de uer.ob.

† [Vide do.Pet.Phi.Cor.in con.lxxiiij.inci.Circa. per totũ, in iij.par.& in cõ.cxcj.inci.Satis.in litera B.ea.par.]

Seruitus debetur etiam à legatario hæredi in re, sicut prius. l. binas quis.& ibi Flo.de ser.ur.præd.

Seruitus confusa aditione debet per legatarium restaurari.l. Papinianus.& ibi Bart.de seruitut.

Seruitus altius non tollendi non rumpitur per plantationem arboris: secus uerò, si in seruitute, ne luminibus officiatur.l. ædificia.& ibi Barto.de seru.urb.prædi.& in l.si arborem.in princip.eod.tit.

Seruitus imposita propter causam finitur cum causa.Bart.Cæpol.de ser.ur.c.xxx.

40 Seruitutes per aditionem hæreditatis confusæ debent restitui.l.si ei cuius.ff.communia præd.

Seruitus rei emptæ, si finiatur, prodest emptori, etiãsi precium non suppleat, cùm ratione seruitutis pro minori precio emerit.Bal.in rub.C.de peri.& commo.rei.uen.in fi.

Seruitus rustica perditur per non usum. Sed

Seruitus urbana perditur per non usum, & impedimentum. Inn.in gl.in uer. quadragenaria.& But. in cap.de quarta.de præscrip.gl.in l.si sic.in uer.seruitus est.ff.quemadmo.ser.amit.Bart.Cæp.de ser.ur.c.xxiiij.

Seruitus uidetur remissa, ex concessione facta seruiendi per eum, cui debetur.gl.in uer.precario.& Ang. in l.si precario. communia præd.Bart.Cæp.de ser.ur.c.lxxix.

Seruitute spoliatus quomodo agat, & quomodo sententia feratur pro eo.in Spe.de rest.spo.§.ij.

Seruitus uiæ, uel itineris.

Seruitus uiæ, & similes, quæ sunt parui præiudicij,

dicij, sine titu. præscribitur, & ex sola patientia aduersarij. s. Præscriptio quomodo. uer. lxxxij. & xciij.

Seruitus uiæ, quia habet causam discontinuam, præscribitur tanto tempore, quòd non sit memoria in contrarium, cùm requirat factum hominis, ut s. Seruitus cõstituitur. uer. vij. sed & longum tempus sufficit, si allegetur titulus à domino habitus, licet non probetur, ut ibi dixi. Adde suprà, Præscriptio quomodo. uer. xvij.

Seruitus uiæ impedit plantari syluas in loco, in quo debetur. l. si quando. §. ff. si serui. uend.

Seruitute uiæ uti impeditus qualiter agat, & qualiter contra negantem illam. in Spec. de cau. proprie. §. tertiò. uer. porrò. & sequen. & de loca. §. vj. uer. ciij.

Seruitutem uiæ promittens, ad quid teneatur. s. uerb. Promittens. uersi. lix. & lxxviij.

Seruitus uiæ potest stipulari ad fundum non meum, tempore stipulationis. l. existimo. & ibi doc. & Ale. de uerb. obl. Item,

Seruitus uiæ potest promitti per non habentem fundum. Ale. ibi per l. hæredes. §. an ea. de consti. pec. & s. Seruitus constituitur. uer. lxij.

Seruitus uiæ constituta clerico per certum fundum, uidetur ipsi clerico constituta. Barto. in l. ij. de re. dub.

10 Seruitus uiæ constituta operatur, ut is, cui debetur, possit impunè arbores incidere, & fossata replere, & applanare, ut uia sibi sit patula, & expedita. l. refectionis. & ibi Barto. ff. com. prædi. l. si iter. per Flo. de serui. l. seruitutes. §. si domo. & ibi Bart. de seruit. urb. prædi. ubi dicitur licere ei facere id, sine quo seruitute uti non posset. & Bartho. Cæpol. de seru. urb. præd. capit. xxxiij. & capit. xxx. & infrà eodem, uersic. xiiij.

† Seruitutem si quis habet per portam, uel per claustrum, aut aditum, perpetuò liberè ire, transire, redire, cum personis, & equis, & alijs, quibuscunque rebus, cuiuscunque conditionis, an poterit ibi morari per notabile spacium, & an etiam ibi poterit salmas alicuius generis in terram proijcere, & scaricare, & ibi retinere per aliquod notabile spacium, & an poterit ibi uinum uendere, & similia. uide do. Barth. Socin. in consil. xlj. incipi. Considerata. uer. circa tertium. cum seq. in j. parte.]

Seruitus uiæ legata facit, ut legatarius impunè possit ire per uiam, etiam sine licentia hæredis. Flo. in l. si iter. ff. de serui. Item debetur ad electionem hæredis sine captione legatarij. l. si uia. & ibi Bart. de serui. rust. præd.

Seruitus uiæ per fundum debetur per locum minus damnosum. l. si mihi concesseris. & ibi Barto. & Flo. de ser. rust. prædi. l. si cui. de ser. ubi dicitur, locum uariari non posse. & ibi tenet Bart. in ulti. not. l. si quis sepulchrum. in prin. de relig. & talis loci deputatio sit per iudicem, & totum fundum respicit, nisi aliud actũ sit. l. certo generi. §. si totus. & ibi doc. de ser. rust. præd. Vide omnino Barth. Cæpo. de ser. urb. ca. xxiij. Et adde, quòd seruitus personalis uariari potest. l. usus. §. licet. de usu. & habi. secundum Lud. Pon. uer. Seruitus. uer. Legatus est.

Seruitus uiæ quandoque deseruit seruituti aquæ. l. qui duo. & ibi Flo. ff. de ser. ru. prædior.

Seruitus uiæ ad domum uidetur legata cum fundo prope domum. l. testatrix. in princ. & ibi Flo. si ser. uendi.

Seruitus eundi comprehendit etiam ius faciendi scalas suis sumptibus, & alia, sine quibus commoditas percipi non posset, tam per se, quàm per fabros. l. seruitutes. §. si domo. & ibi Flo. de ser. ur. præd. l. si iter. de ser. & s. eo. uer. ix.

† Seruitutem si quis habet eundi per aliquem locum, potestatem tantùm habet eundi planè, & solus, non autẽ potest ire currendo. do. Barth. Soc. in con. cxlj. incip. Considerata. uer. circa quintam quæstionem. circa fi. in j. parte.]

Seruitus itineris, uel uiæ, concessa alicui, licet non permittat ire cum animalibus, permittit tamen ire equester. l. qui sella. & ibi gl. in uerbo, iter. & Flo. ff. de ser. rust. præd.

Seruitus uiæ per plures fundos dicitur una, & non perditur, si quis non ierit per unum fundum, & per alium sic. l. una est uia. & ibi Bart. & Flo. de ser. rusti. prædi.

Seruitus uiæ an perdatur per non usum decem annorum. glo. & in l. inde Neratius. §. qui habet. in uerbo, ad hauriendum. ff. de ser. rusti. prædiorum. distinguit.

20 Seruitute uiæ quis non potest uti de nocte, sed de die tantùm. l. iter. & ibi Bar. ff. communia præd. & Bar. Cæp. de ser. ur. c. xxxviij. & si quis ea utatur de nocte, & non de die, perditur. l. si communem. §. si is, qui. ff. qui. mo. ser. amit.

Seruitus uiæ potest incipere in flumine publico, si uadosum sit, uel pontem habeat. Bart. & Flor. in l. fin. in princip. ff. de ser. rust. prædio. & ibi uide an impediatur per flumen publicum, quod sic, nisi dictis casibus.

Seruitus uiæ non uenit in legato proprietatis domi. j. uerbo, Via. uer. vj.

Seruitus uiæ non potest constitui per locum religiosum, & impeditur per eum etiam iter medium. l. seruitutes. §. fin. & ibi Flo. de serui. & in l. qui sella. §. in rusticis. de ser. rusti. præd.

Seruitus uię si debeatur, unica est uia, sed diuiso fundo seruiẽte, plures sunt uię. in Spe. de feu. §. quoniã. uer. nonò quærit.

Seruitus uię, uel alia, habens causam discontinuam, non uenit in uenditione fundi, sed habens causam continuam sic: ut j. uer. Via. uer. xxxj. & xlij. & uide ibidem in uer. vj. Sed nec in legato, ibidem. Bal. in l. j. C. si rec. prouin.

Seruitus uiæ ipso iure constituitur in ultimis uoluntatibus. l. j. ff. de ser. leg. l. si partem. ff. quemad. ser. amit. Bart. in l. seruũ filij. §. fi. de leg. j. Ergo quæritur morte. s. Seruitus constituitur. uer. lxj.

Seruitus uiæ per eundem locum constitui potest pluribus. l. qui per certum. ff. communia prædi.

Seruitus uiæ intelligitur constituta per loca solita, & minus damnosa. Ang. in l. certo. §. si locus. de seru. rusti. præd.

Seruitus uię quomodo pręscribatur. uide s. Seruitus cõstituitur. uer. vj. cũ seq. & adde s. Præscriptio quomodo. uer. lxx.

Seruitutis uiæ materiam supple infr. uerb. Via. per discursum.

Seruitus aquæ immittendæ intelligitur de ea, quæ est in fundo. l. is, qui duo. & ibi Barto. de ser. rust. præd.

Seruitus aquæductus est indiuisibilis: sed usus aquę est diuisibilis, & debet diuidi secundum quãtitatem agri. l. si parem, & ibi docto. & Barto. in fi. ff. de seru. rust. prædio. no. in l. pro parte. de ser. & omnino per Bald. in l. pen. C. de condi. inser. in j. col. in uer. item nota, quòd quoties. & s. uer. Seruitus. la j. uers. xiij. & per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. in prin. de uerb. ob. & ibi Alex.

Seruitus aquæ ducendæ perit siccitate fontis: suprà, Seruitus impeditur. uer. iij. & uer. Fons. uer. iij.

Seruitus aquæductus ex riuo, facit ut in riuo quis facere possit quicquid uult, sine domini pręiudicio. l. Quintus. ibi Bar. ff. de serui. rust. prædi. & s. Seruitus uiæ. uer. viij.

Seruitus aquæductus quanto tempore præscribatur. suprà, uer. Seruitus cõstituitur. uer. xxxv. & sup. Præscriptio quomodo. uer. xvij. & cum titu. j. Titulus. uer. vj.

Seruitus aquæductus nõ potest alteri pdesse, quàm ei, cui debet: unde ex aquæductu ueniẽte de tuo fundo non possum aquam alteri concedere. l. ex meo. & ibi Bar. de ser. rust. pręd. l. cùm essent. §. j. eod. titu. nisi postquam ingressa est in fundum meum. Bart. ibidem. & in l. per fundum. §. qui plurimũ. eodem titu.

Seruitus aquæ hauriendæ an sit realis, uel personalis. s. uer. Seruitus constituitur. uersi. xxxix. quòd est personalis.

Seruitute aquæ hauriendæ de puteo uicini debet quis uti de die, non de nocte. l. inter. & ibi Bar. com. prædi. Lud. in suis singularibus, qui dicit illum text. esse ad hoc singularem, si non utatur de die, perdit eam, licet utatur nocte tantùm. l. si communẽ. §. si is qui. quib. mo. ser. amit. & per Bar. Cępo. de serui. ur. c. xxxviij.

Seruituti putei reficiendi per uicinam renunciari potest per unum ex uicinis, habentem puteum in domo sua: sed secus est in non habente puteum suum. Lud. in sing. Seruitus. uersic. quæstio talis est, quædam uicinitas, &c. & uer. est in una uicinia, &c. Sed Bald. in l. cùm fructuarius. ff. de usufruct. tenet indistinctè teneri eum ad refectionem, licet renunciet. sed ibi textus probat contrarium. Sed caue, quia Bald. ibi non dicit de refectione putei, nisi quòd simpliciter allegat ad aliud propositum. Spec. in tit. de censi. in §. j. uer. item pone quædam. Spe. in terminis format quæstionem. uide j. uer. Vicinus. uer. antepe.

10 Seruitus aquæductus incipit demùm facto riuo, & sic principio

principio ad utendum.l.si partem,in princ.quemadmo.ser. amitt.& Barto.Cępol.de ser.urb.cap.xxj.

Seruitus aquęductus potest pluribus constitui,per diuersas tamen horas utenda.in Spe.de feu.§.quoniam.uer.xj.

Seruitus aquæductus si debeatur,potest is,cui debetur,facere canalia sumptibus suis.l. inter. & ibi doc. de seru. l. seruitutes. §. si domo.de seru.urb.prædi.Bartol.Cæp. de seru. urb. c.xxiij.

Seruitus aquæductus naturalis dicitur, quando aqua per se fluit in fundum inferiorem.Bart.in l.j. §. denique. el. ij. in j. col.in uersic. item no. ff. de aqua plu.ar. Quod intellige, ut seruitus debeatur ab inferiori fundo superiori:ut ibi.& Barto.in l.quo minus.ij.quæstio.prin.de fluminibus.Bart. Cæpo.de seru.urba.c.xxij & tit.de aquæductu.iiij.q.princ. ibi. Item natura.

Seruitutis aquæ materiam supple s̄.uerbo, Aqua per totum.& per Alex.consi.cviij.ij.par.]

Seruitus stillicidij, & seruitus altius non tollendi, si constitutæ sint uni, & remittatur seruitus altius non tollendi, intelligitur quòd possit altius tolli,usquequò non fiat præiudiciū stillicidio.l.domus. de ser.urb. prædi. Secus uerò, si remittatur seruitus stillicidij,quia altera remissa uidetur, ut possit altius tolli, secundum gl.ibi.

Seruitutis stillicidij materiam uide per Bart.Cæp.de ser.urba. cap.xviij.xx,x.adde j̄.uer.Stillicidij.

Seruitus altius non tollendi si remittatur,non uidetur remissa seruitus stillicidij:secus econtrà,ut s̄.proximo uer.

Seruitus altius non tollendi non præscribitur,eo quòd diu domus mea steterit depressior tua,nisi probetur,quòd me uolentem ædificare prohibueris, & postea cucurrit longum tempus.glo.& Bar.in l.qui luminibus.ff.de seruitu. rustico. præd.& suprà,Seruitus probatur.uersic.vj.Alexand.consilio clxxij.ij.parte.

Seruitus altius nō tollendi non perditur per obturationē fenestrarum factam ab eo,cui seruitus debetur.Pau.de Cast. fin. in l.hoc autem.de seru.urba.prædi.

Seruitus altius non tollendi pœnalis, afficit singularem successorem:sed non pœna.l. cum fundo. & ibi Bar. ff. de seru. rust.præd.

Seruitus altius non tollendi non rumpitur per plantationem arborum,sed seruitus, ne luminib.officiatur sic. s̄. Seruitus perditur.uer.xxxviij.

† Seruitutem si domus aliqua debet domui tuæ altius non tollendi,non est sibi prohibitum ponere, & habere uiridaria, etiamsi propria obscurentur lumina domus tuæ, cum plantatio arborum, & uiridarij non est contra debitam seruitutem altius non tollendi.dom.Barth.Soci. in consi. cxlj. incip. Considerata. uersi. his tamen non obstantibus. circa medium.in prima parte.]

Seruitutis quasi possessio altius non tollēdi dicitur apud eum esse,qui habet domum altiorē.s̄. Seruitus probatur. uer. vj.

Seruitus altius non tollendi an pignoretur. j̄. Seruitus alien. uer.iij.

Seruitus, ne luminibus officiatur, porrigitur ad lumina præsentia,non ad futura,nisi actum sit.l.qui ædificium.& ibi Bart.ff.de ser.urb.præd.

Seruitus,ne luminibus officiatur.Item,

Seruitus,ne prospectui officiatur,differunt.l. inter seruitutes. in prin.& ibi Bar. & in l.lumen.per Bar.de ser.ur.præd.

Seruitus ne luminibus officiatur, non obstat quin domus destructa,quæ debet seruitutem,refici possit usque ad pristinā altitudinem.l.si testamento.& ibi Bar.de ser.urb. præd.

† Seruitutes itineris, & ne luminibus officiatur, sunt distinctæ,& separatæ:& una concessa, non uidetur concessa & alia.do.Bart.Soc.in consi.cxlj incip.Considerata.uer.his tamen non obstantibus.circa mediū,in prima parte. & in consi.clxx.incip. Prosequendo.uer.circa tertiam quæstionem. cum seq.ea.j.parte.]

Seruitutis,ne luminibus officiatur, materiam uide per Barth. Cæpollam in tracta.de seruitu.urba.c.de serui.lumi.

Seruitus tigni iniuncti, uel imūgendi, potest deberi, etiam non habenti ædificium.l. hoc, quod dictum.in prin.& ibi Bar.ff.de ser.ur.prædi.

Seruitus tigni iniuncti non perditur per amotionem tigni, si foramina non obturentur.suprà, Seruitus retinetur. uer.iij.

Seruitus tigni iniuncti,&

Seruitus oneris ferendi,differunt.l. sicut. §. j. & ibi Barto. ff. si ser.uendi.

Seruitus tigni non incipit,nisi facto foramine, & sic principio ad utendum.l.si partem.in princ.quemad. ser. amit. & Bart. Cæp.caut.xxj.

Seruitutis tigni materiā supple suprà, uer.Tignum.per totū.

Seruitus pascendi pecoris,& ad aquam ducendi, est prædialis,& potest finiri cum persona, si actum est. l.pecoris.& ibi Barto.ff.de seruit.urb.prædio. *Ius pascendi acquiritur spacio xl.an.cùm seruitus non prædijs,sed personis acquiritur, firmaque est consuetudo, per quam mihi meos greges alieno in fundo pascere licet. Anchar. consi. cclv,nume.iij.Pau.Cast.cōsi.ccccxliv.colum.iij. in ext. uol. j.co.iij.col.fin.consi.cxij.col.ij.consi.cxiij.colum.ij.uolum. ij.Aret.consi.cliij.colum.fi.uer.ij.premittendum.Corn.con si.cclxviij.colum.x.uer.nec ob.ij.ratio.uolum.ix.Aym.Cra. con.iiij.nu.iiij.v.uolum.j.& est com.quanquam Alex. consil.cviij.ccl.ij.circa med.uolum.ij.& Dec.consi.cccclxxxiij. col.fi.id tempus, cuius contrarij memoria non extet, exigi existiment. Æmilius Maria Manolessus.

Seruitus alienatur cum fundo,ut fundum etiam pro parte alienatum sequatur. l. si partem. de ser. rust. præd.Pau.de Cast.consi.cccxxxvj. incip. Notandum est. in v.colum.nisi nominatim excipiatur.l.quicquid. & ibi Bart. communia prædia.

Seruitus in uēditione,uel legato fundi, an ueniat. j̄. uerb. Via. uer.vj.xxxj.& xliiij.

Seruitutes urbanæ non possunt pignorari, sed rusticæ sic. l. si is, qui. §. iura. & ibi gloss.in uer possunt.& Bar.qui assignat rationem.ff.de pig.Quod uerum,nisi in seruitute urbana de altius non tollendo,quæ potest pignorari,uel alia quæcunque,ex qua cessante,aspectus urbis non deformaretur. Bar. ibi & Bartho. Cæp. de ser.ur.c.xij. & in Spe. de pig. §. j. ue. sed nunquid usufructus.

Seruitus realis locari non potest,sed personalis. sic l.locare. & ibi Bart.ff.loca.& suprà, Locatio.uersic.xlviij.

Seruitus potest legari.suprà,uer. Seruitus constituitur. uersic. xxxiiij.& lxj.

Seruitus an diuidatur.s̄.uer. Seruitus.la j.uersic.vij.

Seruitus uni concessa non potest alteri per eū cedi.s̄.uer. Seruitus aquæ.uer.vj.

Seruitus uiæ ad casas uicinas per fundum legatum debita, an ueniat in legato fundi.s̄.Legatum de quibus. uer. ij. & uide in uer.xxv.

Seruitutes cùm uenduntur, qualiter fiat traditio.Spe.de emp. & uen.§.j.uer.primo autem.

Seruitus prædialis sequitur prędium.eo.§.uer.ad euidentiam. uer.item nota.

Seruitium si præstetur mihi per triginta annos, an seruus efficiatur homo meus. in Spe. de feu. §. quoniam.uer.iij.

Seruitia an transeant ad hæredes in solidum,uel pro uirilibus. eod.§.uer.ix.

Seruire nemo cogitur duobus dominis.eod.§.uer.xij.

Seruiens per uim quomodo agat,ut repetat.in Spec. de na. ex li.uentre.

Seruitiorum debitorum quasi possessionem impediens, quomodo conueniatur.in Spec.de causa pos.& proprie.uer.cæterum.& de rest.spo.§.ij.

Seruitium compensatur cum quantitate.Bal.in l.fin.de cap.su per uerb.negari.

Seruitutes dicuntur precia uel grates, & differunt à uasallis & domesticis.clem j.& ibi Card.in princip.xj. no. de exces. prælat.

Seruientes gaudent priuilegijs domini. Card. ubi suprà, xij, notab.

Seruiens per substitutum non gaudet immunitatibus.l.fin. ff. de excu.tuto. Sed Alex.contrà in l.diem functo.de offic. assess.& And.de Barulo,& Io.de Pla. in l.ij. C. de comitib. rei mil.lib.xij.per l.in filijs.& l.neminem.C. de decur.lib.x.

Seruire alteri si quis promittat, quomodo concipiatur instrumentum. in Spe. de loca. uer. restat. & uersi. si uerò.

Seruiens si damnum det, & dominus soluat pro eo, quomodo recuperet. in Spe. de loca. §. v. uer. per hanc. & de iniur. & dam. da. §. ij. uer. in summa.

Seruire quis an possit per substitutum. per Barto. in l. nemo est, qui nesciat. ff. de duo. reis. & in l. inter artifices. ff. de solu. & in l. continuus. §. ab eo. ff. de uer. ob. Io. And. in regula, qui facit. in Mercur.

Seruire res sua nemini potest. l. in re communi. ff. de ser. ur. pręd.

Seruus uenit appellatione rerum. l. omnia: §. cùm ita. & ibi Bal. de leg. ij.

Seruus an ueniat appellatione bonorum. s. uer. Bonorum appellatione. uer. j.

Seruus dicitur de familia domini. s. uer. Familia. uersic. ij.

Seruo non datur tutor. Insti. de tute. §. est autem. nisi sit hæres, & liber factus. glo. ibi in uerbo, libero: uel dummodo non prohibeatur esse liber. Item seruus non datur tutor. Inst. qui da. tu. pos. §. seruus. Item etiam alienus sub coditione, si fiat liber: ut ibi. uer. proprius. Vide Bart. in l. si hæreditas. §. fin. de testa. tu.

Seruorum appellatione etiam mulio continetur. l. cùm queritur. §. j. & ibi Bar. de leg. iij.

Seruus pœnæ fieri dicitur per sententiam, etiam antè, quàm moriatur. Bar. in l. si quis filio. §. irritum. de iniusto testam.

Seruus pœnæ non potest testari. j. uerbo, Testamentum à quibus. uer. xxxix.

Serui confessio in tortura probat contra dominum. Bar. in l. ij. §. j. si ex nox. causa aga. in uer. & no. ex ista glo.

Seruus traditus ad torturam, si reperitur reus criminis, non debet domino restitui. l. si dominus. & ibi Bar. ff. de præscrip. uerb.

† Serui confessioni an & quando stetur, uide Bal. in consi. ccclxxix. in prima par.]

10 Seruus obuians seruo, an consequatur libertatem uterque, si obuianti libero sit relicta libertas. no. in l. Arethusa. de sta. ho. Bar. in l. si post mortem. in prin. ff. de legat. j. distinguit.

Seruus an constituat procuratorem ad petendum legatum an nõ. Bar. in l. seruos. de ali. leg. Sed caue, quia nihil dicit de seruo, sed loquitur de religioso: & tenet, quòd sic. & in l. seruus. in fi. ff. de annu. leg. l. seruum quoque. in prin. de proc. & in Spe. eo. tit. §. ratione quoque. post prin.

Seruus non potest compromittere in arbitrum, sed in arbitratorem sic. l. licet. §. si seruus. & ibi Bar. ff. de peculio.

Seruus factus liber nõ tenetur de prius gestis, nisi locupletior factus sit. Bar. in l. Pomponius. la ij. in j. col. & l. eum actum & ibi Bar. in j. no. ff. de nego. gest. & l. quæ utiliter. §. qui purè. & ibi Bar. eo. tit. l. Aurelius. §. Sticho. de lib. leg.

Seruus esse probatur, qui iure seruitutis facit opera seruilia. Bal. in l. ad probationem seruitutis. C. de prob.

Seruus, ergo malus.

Seruus, ergo fur. Bal. in l. pe. in fi. C. de liber. & eo. li.

Seruus delinquẽs sciente domino, an excusetur. Bar. in l. si seruus. §. is qui de noxa. distinguit, faciendo quatuor membra.

Seruus recedit à domino propter nimiam seueritatem. l. Mæuia. in fin. de annu. lega. Bal. in l. uis eius. uer. deinde uos uidetis. C. de prob.

20 Seruus non potest torqueri per dominum. l. si ea. & ibi Bal. C. de his quibus, ut indig.

Seruus non potest occidi per dominum, nisi repertus in crimine fragranti. Bal. in d. l. si ea.

Seruus non potest stare in iudicio, nisi in casibus notatis per glo. in l. seruus. in uer. iudicio. & ibi casus. C. de iu. & in Spe. de actore. uer. item quòd est seruus. & uer. item secundum. & j. eo. uer. xxviij. & in ti. de statu regu. uer. xxxij.

Serui salarium non præstitum præsidi non debetur eius assessori. glo. & Alex. in l. diem functo. de offic. assess.

Seruus habetur pro mortuo. in Spe. de iurisdictio. omni. iudi. uer. sed nunquid.

Seruus qualiter agat, cùm conqueritur de nimia sæuitia domini, uel cùm dominus imponit ei necessitatem peccandi. in Spe. de offic. omni. iud. §. j. uer. Item cùm seruus. & in uer. itẽ cùm dominus. & j. eod. uer. lxxiij.

Seruilis causæ quis sit iudex. eod. ti. de iurisdict. omni. iudi. uersic. Mistum.

Seruus nimis grauatus potest conqueri. Item,

Seruus an petat restitutionem in integrum.

Seruus an possideat aliquid, cùm à domino possideatur. in Spe. de acto. uer. item excipitur contra actorem, & seque. & uer. monachus. quòd non.

30 Seruus an possit conueniri, & accusari. Item,

Seruum habere negans, uel in potestate sua esse, non conuenitur rei uendicatione, uel noxiali actione, in tit. de reo. uer. item seruus. & uer. item is.

Seruus an possit agere. Item,

Seruus an possit dominum suum, uel alium accusare. in Spec. de accusatore. uersic. item quod est libertus. & suprà eodem uer. xxj.

Seruus an possit accusari. Item,

Seruus nihil habet. Item,

Seruus non est ciuis. Item,

Seruus censetur spurius. in Spe. de accu. circa prin.

Seruus potest esse procurator. Spe. de proc. §. j. uersi. itẽ quòd est seruus. & s. uer. Procurator quis. uersi. xv.

Seruus testis an esse possit. in Spe. de teste. §. j. uer. item quòd est seruus. & seq. quòd non. & j. uer. Testis quis. uer. cxvj. & ti. de exce. §. potest.

40 Seruus non potest esse executor testamenti. s. Executor quis. uer. xiij.

Seruus an dicatur habere domicilium. in Spe. de compe. iud. adi. §. j. uer. sed pone.

Seruus an possit pro se, uel pro altero impetrare. in Spe. de rescrip. præsenta. §. ratione autem impetrantis. uer. item quòd est seruus. quòd non.

Seruus contumax si in seruitutem repetitur, quomodo contra eũ procedatur. in Sp. de pri. & sec. decre. §. iij. uer. si uerò.

Seruus & fœmina sunt similes, quo ad quædam. in Spe. de excep. & repli. §. nunc uidendum. uer. sed quæro.

Seruus factus liber, si reincidat in seruitutem, non reincidit in priorem obligationẽ. in Spe. de proba. §. j. uer. circa nouale.

Seruo an credatur de facto suo. in Spe. de proba. §. uidendum. uer. item naturali. quòd sic.

Serui fugitiui causa rimari possũt etiam cubicula senatoris. in Spe. de instr. edi. §. uidendum restat. uer. pone instrumenta.

Seruus non potest esse tabellio. s. uer. Notarius quis. uer. ij.

Seruus acquirit domino. eo. ti. §. nunc autem. uer. item opponere. & Inst. per quas perso. no. acquiri. in prin.

50 Seruo intranti religionem quis succedat. in Spe. eod. tit. §. xvij. iuxta prin.

Seruus non cogitur mutare patronum, ut s. alij manumittendus tradatur, quàm ab eo, qui rogatus est. tex. in l. inuitus. & in l. generaliter. §. fi. ff. de fideic. liber. & in l. Titius. ff. de act. empt.

Seruus non possidet neque ciuiliter, neque naturaliter, sed detinet tantum, ut asinus sellam. Tex. iuncta glo. in l. quod seruus. ff. de acq. pos. & ibi doc. & in l. stipulatio ista. §. hoc quoque. ff. de uerb. ob. cum simil.

Seruus an simplici fuga priuet dominũ possessione. uide tex. & doc. in l. j. §. per seruũ, qui in fuga. ff. de acq. pos.

Seruus an possit damnari pœna pecuniaria. uide tex. in l. hos accusare. §. fi. ff. de accu. & ibi latè per Bar. in ij. col. uer. quæro, utrum pœna distinguentem, an pœna pecuniaria cadat in seruũ. & per Bar. in l. j. in prin. ff. si fami. fur. fecisse dicatur. per Sal. in l. ij. C. de accus. latè per Inn. in l. serui. ff. de appell.

Seruus dicitur infamis, id est, sine fama. Bar. in l. serbos. ff. de accus.

Seruus licet sit infamis, potest obijcere alteri, Nõ potes me accusare, quia es infamis. Bar. in d. l. seruos.

Seruum non potest accusare, qui non potest accusare liberum. tex. & ibi Bar. in d. l. seruos. ff. de accus.

Seruus an puniri possit pœna deportationis, uel damnationis in metallum, uel relegationis, latè per Bar. in l. hos accusare. §. fi. ff. de accu. in j. colum. ubi distinguit.

Seruus an Iudæus, uel Turcus, uel paganus, qui primitùs erat seruus, si baptizatur, efficiatur liber, uel remaneat seruus. Goffredus in Summa, in titul. de Iudæis. §. sed quid. uer. sed nũquid Iudęus, uel paganus. tenet, quòd remanet seruus: dicons,

cens, quòd seruitus est de iure diuino: ut ibi per eum.
60 Seruus, etiam inuito domino, potest baptizari, secundum Goffr. in Summa. in tit. de Iudæis. alleg. xix. q. ij. c. duæ sunt.
Seruus nō potest testari. j. uer. Testamentum à quibus, uer. lx.
Seruus condemnatus an possit appellare. in Spec. de appel. §. j. uer. item seruus.
Seruus adscripticius, & censitus, sequuntur conditionem matris. in Spe. de feu. §. quoniam. uersi. v.
Seruus æquiparatur monacho, ut iura de vno loquentia habeant locum in altero. l. cui fundus. §. seruū. & ibi Alex. post Bar. ff. si cer. pe. glo. in l. cùm hæredes. §. fi. de acqui. poss. Inn. in c. cùm olim. ij. col. de priuil. Bar. in l. j. in prin. & §. pe. de stip. ser. & Ale. in l. j. §. item acquirimus. de acqui. pos. & in l. stipulatio. §. hi, qui. de uerb. obli.
Seruus pecuniariè non punitur, quia nihil habeat. Alex. post Bar. in l. j. ff. si fami. fur. fe. di. & s. uer. Pœna criminalis. uer. j.
Seruus contra sententiam de seruitute latam, habet remedium tristis auxilij. gl. xxxij. q. ix. in summa.
Seruus pro noxa petitus à plurib. ei datur, qui prius obtinuit per sententiam. in Spe. de app. §. v. uersic. sed seruus.
Seruus cùm cōuenitur, quæ sit forma libelli. s. Libellorum forma. uer. xxxvij. An requiratur libellus pro seruo fugitiuo. s. uerb. Libellus quando. ubi uerbum nullum.
Seruo non multùm dissimilis est, qui nō potest liberè ire quò uelit. in Spe. de loca. §. postquam. uer. quid si.
70 Seruum an quis possit se facere per pactum. Item,
Seruus quasi dicitur, qui de loco recedere non potest. in Spe. de feu. §. quoniam. uer. si igitur.
Seruo similis est homo meus, & colonus meus.
Seruus potest contrahere in peculio suo. Item,
Seruus potest dominum suum uocare in ius, si ab eo uexatur ultra debitum. in Spe. eo. tit. & eod. §. uersic. xviij. & seq. & s. eo. uer. xxiiij.
Seruus si contraxit, qualiter agi debeat cōtra dominum. Item,
Serui usus fructus haberi potest. in Spe. de solu. §. iij. uer porrò.
Seruus est in potestate domini, nisi probetur manumissus. eo. uer. quid si.
Seruorum coniugia uide in Spe. de coniug. ser.
Seruus meus est, qui natus est de ancilla mea. Item,
80 Seruus esse pro parte quis potest, & pro parte liber.
Seruus est, qui patitur se uendi ad precium participandum. Item,
Seruus si gerat se pro libero, & obedire nolit domino. Item,
Seruum alicuius quæ faciant. Item,
Seruus si proclamat in libertatem.
Seruum corrumpēs quomodo teneatur domino, uide in Spe. de na. ex lib. uentre.
Seruum alienum uendens tenetur lege Iulia, de plag. in Spec. de accusa. §. ij. in prin.
Seruus est capientis, qui portat merces ad Saracenos, & manumitti non potest ab eo. Item
Seruus constitutus per principem, qui eum latronem dedit in seruum, manumitti non potest. in Spe. de Iudæis.
Seruum alienum subtrahens quomodo conueniatur. in Spec. de fur. uer. alij sic.
90 Seruus quomodo conueniatur, si spe libertatis subtraxit de bonis ante aditam hæreditatem, uel rem sibi obligatam. eod. tit. uer. porrò ultimò, uidelicet actione utili in factum ad duplum.
Seruum alienum in compedibus positum soluens ex misericordia, quomodo conueniatur, si seruus fugiat. in Sp. de iniur. & dam. da. §. ij. uer. quandoque. el. iij. debet conueniri actione in factum subsidiaria. & ibidem uide formam libelli.
Serui materiam supple sup. uer. Famulus. per totum.

Seta est pilus durus, quo trahi potest filū. de pœn. di. ij. sicut seta. Card. in cle. fi. de hæret.

Seu auget no. in l. si quis ita legauerit. ff. de auro & ar. legato. Barto. & Bald. in l. cùm quidam. & ibi Cyn. in j. col. in fi. ix. oppo. C. de uerbo. signi. Vide etiam Barto. latè in l. si is, qui ducenta. §. utrum. in iij. colum. de rebus dubijs. & in d. l. si quis. & in l. generali. C. de sacrosan. eccle. & Archi. lxiiij. di. ego. & adde infrà, uer. Siue. uer. j. & Archi. in c. statutum. §. cùm uerò. de rescriptis. in vj. & Card. in dispu. Conradus, &c. & in cle. j. §. porrò. de sum. trin. & fi. cath. Addo Abb. Sicu. in c. inter cæteras. de rescrip. & omnino per Ang. Are. in † rubrica Instit. de excep. in j. col. † Et uide Soci. consi. lxiij. incip. In causa uertenti. uersi. capiendo etiam secundam. ibi, nam dictio. & ibi, idcirco. in prima parte, char. cxj. & consi. clxxx. incip. Considerata contingentia facti. uer. circa prima. in fi. in ij. par. char. cxcix. & per Fel. in c. inter cæteras. de rescrip.]

Seueritas commendatur, nisi nimia. cle. j. §. quia not. de statu mon.
† Vide Pari. de Pu. in tract. de Synd. in uer. crudelitas.]
† Adde, quòd appellatione seueritatis ecclesiæ, uenit pœna extrinseca, secundum delicti qualitatem: sed appellatione censuræ ecclesiæ, non uenit alia pœna, nisi excommunicatio, suspensio, & interdictum: ut in c. quæreti. de uer. sig. Ab. in c. cùm clerici. de pact. in fi. & in c. præterea. de offi. dele. & ibi etiā de uerbo, Animaduersio, & sicut dominus propter nimiam seueritatem priuatur dominio serui, ut in l. qui seruum. ff. de uer. ob. ita iudex per nimiam seueritatem repellitur ab officio. idē de domino, si seueriter se habeat erga subditos suos, quòd debet priuari eorum iurisdictione, & dominio: ut in l. j. & ibi Bar. ff. de his, qui sunt sui, uel ali. iur. Item iudex potest præcipere marito sub certa pœna & iuramento, ne decætero sæuitiam suam in uxorem ostēdat. C. de his, qui ad eccle. confug. l. præsenti. §. j. & c. j. ut lite non contest. Et si non desistat ex hoc præcepto, potest iudex eum priuare usu uxoris, quòd simul non habeant stare. arg. l. j. ff. de his qui sunt sui, uel ali. iur. & ibi Bar. in fin. & uide c. ex transmissa. & c. literas. in fin. de rest. spo. & c. de beneficio. xxxij. q. j. c. accedens. ij. ut lite contes. Optimè facit bonus tex. in l. unica. §. sed scimus. C. de Lat. liber. tol. & quod uoluit ibi Bald. & quod uoluit idem Bal. in l. ab hostibus. §. si uir. ff. so. ma. & sæuitia episcopi punitur: text. & ibi Abb. in cap. ij. de cleric. percusso. dicitur Græcè ἀποτομία, ἀνενδοτεία.]

Sexus non attenditur in his, quæ pertinent ad rigorem & formam iudiciorū. Bald. in l. iuris. in fi. C. qui admit.

Si, facit conditionem. Bar. in l. j. in ij. col. in uer. primò ergo quæro. ff. de cond. & demon. & ibi gl. in uerbo, conditio. in l. iij. in prin. per Bar. in j. opp. ff. de leg. j. per l. si Titio. & ibi Bar. ff. quando di. le. ce. Item facit motum. l. muto. §. j. & ibi Bar. in ult. oppo. ff. de tute. Item ponitur pro quia. Item pro quamuis. Bar. in d. l. j. ij. col. in fi. uer. item instabit. & uersic. Item instatur. ff. de condi. & demon. Item ponitur pro quia, in sententia principis lata, cum clausula, Si preces ueritate nitantur. Bal. in l. fi. C. de diuer. rescrip.

Sicilia de iure pertinet ad ecclesiam Romanam. c. mandata. de presum. cle. pastoralis. de re iud. c. ad Apostolice. eo. tit. lib. vj. & adde s. uer. Regnum. uer. xxiij. cle. j. §. j. cum gl. & ibi Car. de iureiur. & Abb. in cap. si diligenti. de præscr. p. in prin.

Sicut, + quomodo ponatur. Bald. & docto. in l. edita. C. de eden. Barto. in consi. Testator legauit, &c. Adde omnino infrà, uer. Verba contrahentium. uersi. xlij. † Et per domi. Soci. consilio cclij. incip. Quoniam in præsenti consultatione. uer. secundò, quia dicit. cum uer. seq. in ij. par. charta cxvij. & per Ludo. consi. cccxxviij. præsens cōsultatio. iiij. col. & uide Sicul. in c. nouit. de iudi. in pen. colum. circa fin. & per Fran. Aret. in l. centurio. de uulg. & pupil. & ibi do. Ias. May. & Fran. Aret. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de uerb. obli. in ulti. colu. & Bal. in l. si filium. de lib. & posthu. in repe.]

Sigillatim quomodo exponatur. Angel. in l. si quando. la. ij. C. de bo. uacan. lib. x. quòd non sufficit testes referre se ad inquisitionem, si statutum dicit, quòd sigillatim examinentur, sed expressè debent deponere de loco & tempore. Addo, quòd sigillatim, id est, propriè, & explicitè. Ita exponit no. Bal. in l. neque leges. ff. de legib.

Sigillatio facta tanquam à principali nocet sibi, non si tanquam à teste. l. Caius. ff. de pig. act. l. fideiussor. §. pater. ff. de pigno. Pau. de Cast. in l. emptor. §. Lucius. de pac. & in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de uerborum oblig. per Bart. in l. sicut. §. non uidetur. paulo post principium. ff. quib. mo. pig. sol. & in l. quæ dotis. in fin. so. matr. ubi dicit, quòd habetur pro subscriptione. & j. Subscriptio. uer. iiij.

Sigillatio

Sigillatio in charta non scripta, nõ est sine suspicione falsitatis. Abb. in c. ij. de solu. & per Inn. in c. ij. de fide instr.

Sigillatio obligat sigillantem, qui prius legerit scripturam, quàm sigillat: aliàs non. l. ij. & ibi Bal. post glo. in uer. cõquisita. C. de re. alie. non alie. Adde ad hoc Ang. & Imo. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de uer. oblig. & ibi Alex. cùm concordantijs ibi allegatis per eum, in princ. Io. de Pra. in l. qui procuratorem. in fin. ff. de procur. Innoc. in cap. ij. in j. colum. in gloss. in uerbo, Sigillũ. de fide instru. Bald. in Marga. uerbo, Sigillum. uersic. v. ubi etiam Bald. dicit posse sigillari etiam schedulam non lectam. ut ibi tenet in uer. pen. secundum Innocentium. in cap. quanto. in gloss. in uerbo, monimenta. de his, quæ fiunt à pręla. Vide Pau. de Cast. consi. ccclij. incipiente, De casu præsenti. & infrà uer. Subscriptio. uer. viij. Bar. in l. quæ dotis. in fin. ff. so. mat. in l. in fraudem. §. sicut. de testa. mil. in l. sicut. §. non uidetur. quib. mo. pig. uel hypo. solu. uide omnino per Alex. in l. ita stipulatus. §. Chrysogonus. de uerbo. obl. iij. col. & in d. l. quę dotis. † ad fin. † Et per Fran. Are. in d. §. Chrysogonus. in ij. col.]

Sigillatio importat dominij translationem. s̄. Dominium trãsfertur. uer. lx.

Sigillatio acquirit possessionem. l. quod si neque. de pericu. & commo. rei uen. Bar. in l. quæ dotis. in fi. sol. mat. & ibi do. Alex. in fi. cum concor. ibi signatis.

Sigillatio noua non requirit nouam subscriptionem. l. si testamentum. & ibi Bar. ff. de testa.

Sigillatio fieri potest etiam cum alieno sigillo. l. ad testium. §. ij. & ibi Gul. & Bart. de testa. Addo tex. in §. possunt. Insti. de testa. Bar. in l. si procuratorem. circa medium. uer. secundò potest approbari. & ibi per Io. de Pra. ff. de procura. Pet. de Peru. in tracta. Socie. xj. parte, xxviij. col. Bald. in l. fi. in fi. C. de iure deli. Innoc. in c. significauit. in gloss. j. in uerbo, Sigillum. de appel. Quod uerum, si committatur, aliàs non. Bal. in l. j. in j. col. ad fi. uer. item quęro. C. pro socio. Item uerum, etiam in rebus ecclesiasticis. arg. c. cùm inter. de re iud. Goffred. & doc. in d. c. significauit. Item uerum, si proprium non habeat: aliàs secus. in Spe. de instru. edi. §. restat uidere. uer. item, quòd sigillum. & §. xiij. uer. illud. & §. ut autem. uer. illud. de prob. §. uidendum. uer. & nota. & Inn. in c. ij. eod. tit. Item uerum, si fiat expressa mentio, quòd sit alienum. Bar. in d. l. ad testium. & in Spe. ubi s̄. d. uer. & nota. & Phi. in d. c. significauit. de appel. Dixi in tract. de Episcopo. & Ioan. And. sing. c. ij. de fide instr.

† Sigillatio non sufficit, nisi sigillans dicat se sigillũ apposuisse. Ita dicit Inno. in c. ij. de fide instr. quod dictum sequitur pro ualde not. Bertach. in suo tracta. de Episcopo, prima par. primi libri, in vj. colum. uer. ulterius nota perpetuò.]

Sigillatio reiterata an importet confirmationem, uel non. Bar. in l. in fraudem. §. sicut. in ij. q. ff. de testa. mili. distinguit in l. tribunus. §. fi. & ibi. Bal. eod. tit. & in l. quæ dotis. ad fin. per Bar. sol. mat. quòd sic.

Sigillari non debet de necessitate priuata scriptura, nec literæ missiuæ. Bar. in l. cùm tabernam. §. idem quæsijt. in ij. no. ff. de pign. Quod est uerum, quando scripta est propria manu: ut ibi. uide Bart. & Bal. in j. consti. Digestorum. ij. col. in uer. item est & alia differentia. & in l. ad testium. §. si quis. ff. de test. Addo Alex. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in iiij. col. in fi. ff. de uerb. obl. cũ multis cõcor. ibid. per eũ signatis.

Sigillatio facit dici scripturam indubitantem. Bald. in l. in bonæ fidei. iij. col. uer. sequitur uidere de uoce. C. de re. cre. & publicam, secundum Inn. in c. ij. de fi. inst.

† Sigilli effectum & probationem uide per Hippoly. in rub. C. de prob. col. lxj.]

Sigillum unius notarij authenticat plura instrumenta præcedentia. l. eo quòd. & ibi doct. & Pet. de Su. C. si certum pe. & j̄. uer. Signum. uer. xv. Item sequentia. Bal. in d. l. eo quod. in prin. no. Bar. & doc. in d. l. si ita. §. Chrysogonus. in pe. col. ad fi. uer. ult. hic §. facit ad multa. ff. de uer. obl. l. si quis. §. si initium. de eden.

Sigillum capituli quantum operetur. no. in c. post cessionem. & ibi doc. de proba. glo. in c. ij. uer. ulterius. de offic. ord. in vj. in Spec. de instr. edit. §. uidendũ. uer. decimò, per literas.

Sigillum præsumitur esse eius, qui dubitat, an sit suum. gloss. in l. j. in fin. in uerbo, neget. ff. quemad. testa. aper.

Sigillatio cum qua cera fieri debeat. Bart. in tract. de insignijs & armis.

Sigilli impressionem uide in l. j. & ibi Bal. circa medium. super uer. sigillo impresso. C. de communi ser. manumisso.

Sigillum etiam sine subscriptione præiudicat. Item.

Sigillum potest alteri committi. Bal. in d. l. distrahente. C. de rebus alie. non alie. Adde secundum Bar. in l. ad testium. §. si quis ex. ff. de test. quod sine subscriptione non ualet, nec è contrà. & dicit uerum etiam in mercatoribus. & tenet Bar. in j. const. Digestorum, ij. col.

Sigilla testium in testamento ualidant, non probant testamentum. Bal. in addi. Spe. de instr. edi. uer. subscriptiones.

Sigillum papæ, & Imperatoris, cuius formæ esse debeat. in Spe. de rescrip. præsenta. §. igitur. uer. fiat autem collatio.

Sigillũ iudicis debet poni in citatorijs scriptis, non manu publica. Bal. in addi. Spe. de cita. uer. literæ.

Sigilli negatio an faciat testamentum suspectum. gl. in uerbo, neg. & Bar. in l. j. §. si q̄s neget. in j. col. uer. reuoco in dubiũ. ff. quemad. test. ape. distinguunt faciendo tres casus.

Sigillo regis potest authenticari sẽtẽtia pro eo lata. Bald. in l. exemplo. C. de prob. circa fi.

Sigillans cum sigillo superioris absentis, uel ignorantis, non dicitur falsarius, nec in dolo, si consueuit sigillari in persona domini, quia consuetudo eum excusat. Bal. in rub. C. de fide instru. v. col. uer. quæro ergo, quid de eo. & no. in c. ij. per Io. And. eod. tit. in Nouel.

Sigillum communis nõ authenticat scripturas priuatas, aliàs inualidas, nisi sit ex publico ad id deputatum in manib. certi officialis. Bal. in rub. C. de fide inst. ultima char. uersic. secundum supplementum, &c.

† Sigilla & signa si negentur, & probari non possint in curia, datur remissio ad partes, quamuis non super instrumentis producẽdis. Ita decisum fuit in Rota, deci. ccxviij. in nouis, per no. in c. statuimus. de elec. in vj.]

† Sigillum suum potest episcopus committere fideli personæ, & secundum potestatem sibi datam poterit sigillare scripturas de his, quæ pertinent ad episcopum: ut sunt commissiones causarum, citationes, confirmationes, & generaliter omnia alia, quæ commissa sunt ei, etiamsi prælatus scripturas non uiderit, sicut papa, & princeps, & alij pręlati suis cãcellarijs committere uidentur. de cri. fal. c. dura. sed in contractibus aliorum non poterit cancellarius nomine episcopi sigillum testimoniale apponere, nisi prælatus uiderit. iij. q. ix. testes. si tamen de consuetudine apparet, potest etiam testimoniale sigillum apponere. no. Inno. Host. & alij doct. in c. ij. de fid. instr.]

† Si quis restituit rem alterius alicui deferenti signum illius, cuius erat, est liberat9. Bar. in l. si q̄s uxori. §. apud Labeonẽ. ff. de fur. Abb. Io. de Ana. in c. fi. de fur. facit bonus tex. in c. significauit. de appel. cum ibi not. Quod intellige uerum, nisi esset res ualde preciosa, quia tunc non est credendum de facili simplici signo. ar. optimum ex not. in c. post cessionẽ. de proba. & c. j. de fide instr.]

Si ego uendo uinum alicui, & ille imprimit suum sigillum in uegete, & sit acetum, cedit periculo imprimentis sigillum, quia per impressionem sigilli transfertur possessio. Ita pulchrè dixit Bal. in rubric. C. de pericu. & commo. rei uen. ubi dicit esse casum singularem in l. quod si neque. ff. eod. ti. ubi trabes uidentur traditæ, quas emptor signauit. Facit quod uoluit Bal. in auth. dos data. C. de dona. ante nup. ubi dicit, quòd ex signis, & sigillis mercatorum impressis fardellis, & mercantijs suis, probatur quòd sint illorum mercatorum. quod tempera, nisi probetur contrarium. & ad hoc adduco Dy. & Guido. de Suza. quos refert Tancr.

Sigillum publicum communis non potest negari. Bald. ubi s̄. pe. col. uer. tertium supplementum. in fi.

Sigillum episcopi authenticat scripturas pertinentes ad eius officium, & iurisdictionem, non autẽ testamenta, nisi sit consuetudo. Bal. in l. fi. pe. col. in fi. uer. quæro, quid si scriptura. C. de fideicom. Et dicitur proprium episcopi, etiamsi sit ecclesiæ suæ. Inno. in c. ij. de fide instr.

Sigillo episcopi an credatur. Old. cõsi. clxxxiij. incipiẽte, Factũ tale est: uacãte ecclesia. ubi plenè. & dixi in tra. de Episcopo. in Spe. de prob. §. ij. uer. x. per literas. l. si qua per calumniã. & ibi

† & ibi Bart. de epi. & cleri. quòd sic. † Vide Feli. in c. post cessionem. in ij. col. uer. prima conclusio. de prob. ubi etiam de de requisitis, ut sigillum probet. ibi in princ. v. col. uer. fallit xij. ibi, sed est aduertendum. & uide Bald. in consi. cccxix. in tertia parte.]

Sigillum priuatum nullam fidem facit. no. in cap. post cessionem. de prob.

30 Sigillo generali non tenetur credere custos rochæ. s̄. uerbo, Castellanus. uer. j.

Sigillum creditoris præsentatum debitori in fidem mandati, an liberet restituentem. s̄. uer. Nuncius. uer. xj.

Sigillum iudicis facit præsumi cōmissionem citationis, quando citatio fit per nuncium cum literis sigillatis. Io. And. in c. quoniam contra. de prob.

Sigillans uidetur approbare, & consentire. l. tribunus. §. j. de testamento mil. Bar. in l. in fraudē. §. sicuti. uer. item quæro. eo. tit. Bal. in c. j. de pace Const. Bar. in d. l. in fraudem. §. sicut. & in l. quæ dotis. ad fi. ubi etiam per Alex. so. mat.

Sigilli fractio, uel deuastatio, quid operetur. tex. & Bart. in l. ad testium. §. si signa. de testa. in l. in fraudē. §. sicuti. de test. mil. † quòd non dicitur signatum. † An ex hoc fides instrumenti diminuatur. Deci. consil. cxlvj. col. vj. in fi.]

Sigillatum dicitur etiam id, quod inuolutum est in charta, uel alia re sigillata. d. l. ad testium. §. fin. & ibi Bart.

Sigillatis literis alicuius domini, uel populi creditur, si sigillum sit notum: non autem literis priuati, nisi probentur. gl. in uer. intelligendus. Bar. in l. si procuratorem absentem. in j. col. uer. ad secundam opp. & ibi per Io. de Pra. ff. de procu. Et subdit ibi Bar. probari per notarium, qui dicat sigillū positum ad roboris firmitatem, uel per testes, qui dicunt eum uidisse sigillare. & Phi. in c. significauit. de appel.

Sigillum productum à persona domestica probat mandatum. s̄. uer. Mandatum qualiter. uer. xxvj.

Sigilla publica dicuntur uniuersitatis, & episcoporum. Bald. in l. si qua per calumniam. de epi. & cle. in ulti. col. in uer. ult. quæro.

Sigillum probat contractum, ubi deficit notarius. Io. And. in l. ij. de fo. comp. in Nouella, in vj. & Bal. in l. hac consultissima. in fi. C. qui testamen. face. pos. Bal. in c. j. ij. col. de pace Constan. Ioan. de Prat. in d. l. si procuratorem absentem.

40 Sigillum superioris non est necessarium in approbatione legis. Bal. in d. c. ij. col. & Io. de Pra. in d. l. si procuratorem.

Sigillum uerum in scriptura falsa. Item,

Sigillum falsum in scriptura uera facit procuratorem dici falsarium. Bal. in l. falsus. in fi. uer. dubitari potest. C. de furtis.

Sigillum solū sine scriptura dicitur solus, & mutus testis. Bald. in d. l. falsus. in fin. Ioan. de Prat. ubi s̄. ubi etiam dicit, quòd non probat mandatum. per Ioan. And. in cap. quamuis. de proc. in vj. in nouel. per not. in cap. quanto. de his, quæ fi. à præla. & s̄. Mandatum qualiter. uer. xxvj. & j̄. eod. uer. lx. lxj. & tenet Abb. in c. ij. de solut. ubi dicit uerum, nisi sigillum sit deputatum ad illud.

Sigilla monetarum, seu stampæ ad cudendum monetam, si adulterentur, uide Bart. in l. lex Cornelia. ff. de fal. quòd tenetur de falso.

Sigillum remouens de literis alterius, tenetur de falso. Barto. in l. Paulus. & in l. qui testamētum. ff. de fal. ubi dicit uerum, si literas ostendat in præiudicium scribentis, aliàs tenetur extraordinariè. & Barto. in l. Titio. in princip. in ij. col. uer. uenio ad secundam quæstionem. ff. ad muni. & s̄. uer. Falsitas. uer. xlij. & xlvj.

Sigillo ualidari potest scriptura super contractu de consuetudine, ut si est confecta per non tabellionem. Car. in cle. statutum. de rescrip. ij. oppo.

Sigilli emolumentum an sit licitum. Card. in clem. statutum. ij. oppo. de electio.

Sigillum capituli, etiam sine scriptura publica, probat alienationem rei ecclesiæ, si tamen accidat scriptura priuata. not. in c. tertio loco. & ibi Abb. in prin. de proba.

Caute. quòd inferatur sigillum uniuersitatis instrumento, & quando, uide cautelam, quam posui j̄. in uer. Vniuersitatis.

Sigillum adulterinum dicitur, quod est simile uero. Sed

50 Sigillum furtiuum dicitur, quando uerum est furtiuè appositum. Abb. post Io. And. in c. tertio loco. de proba.

Sigillum, uel signum mercatorum sociorum non remanet etiam apud maiorem partem sociorum, dissoluta societatē. Bal. in l. j. C. pro socio. in j. col. in fi. in uer. item quæro.

Sigilla plura possunt haberi per capitulum, uel populum, ad diuersos tamen effectus deputata, ita tamen, quòd unum pro alio non potest apponi. d. c. significauit. & c. ad nostrā. & c. suggestum. de app. Et hoc seruāt Firmani, quorum sigillum est triplex, & uarium: unum, scilicet pro electionibus: aliud pro prioribus: aliud pro regulatoribus.

Sigillum fit per solum annulum habentem characteres. l. ad testium. §. signum. de testa. Vide Bar. in l. Lucius. de fideiuss. Io. An. in c. j. de fi. instr. in Nouella.

Sigillum appellat ius canonicum, sed ius ciuile appellat annulum. Inn. in c. ij. in ij. col. super gl. in uer. Sigillum. in uer. itē nota, quòd ius ciuile. de fide instr. Bar. in Marg. uer. Sigillū. uersi. iij. & in Spe. de proba. §. iij. uer. decimò, per literas.

Sigillum in schedula uacua quid importet. Inn. in d. c. ij. de fi. de instr. in gl. in uerb. Sigillum.

Sigillū Titij impressum, si non constet à Titio impressum, non seruit. l. ad Titium. §. si quis. de testa. Et sic debet intelligi Bart. in prin. Digestorum. & tenet Alex. in l. quæ dotis. ulti. col. so. matrim.

Sigillum apponere nihil importat, nisi sigillans dicat se illud apposuisse. Inno. in d. c. ij. in glo. in uerbo, sigillum. & Bal. ubi suprà, uer. vj. l. ad testium. §. si quis. & ibi Bart. Et hîc sumpta est clausula quotidiana, Nostri sigilli fecimus impressione muniri. & pro uerbo, Fecimus facit, quia

Sigillum potest alteri committi. l. ij. & ibi Bal. C. de reb. ali. nō ali. etiamsi est sigillum episcopi, dum tamen committatur fideli personæ. Inno. in d. c. ij. in glo. in uerb. sigillum. & Bal. ubi suprà, uer. pen.

Sigillum quotuplex sit. Bal. ubi suprà.

60 Sigillum solum sine subscriptione quando obligat. d. l. ij. C. de re. al. non al. & ibi Bal. & Bart. in l. quæ dotis. ad fi. so. ma. & doc. in c. ij. de fide instr. ubi But. & Alex. in l. si ita. §. Chrysogonus. de uer. ob. & in d. l. quæ dotis.

Sigillo an & quando credatur. Inno. in c. j. in fi. de fide instr. & & Bar. in l. Lucius. de fideiuss. Caue tamen, quia Bar. non dicit expressè de sigillo, sed simpliciter loquitur de literis. suprà eo. per discursum. Dixi plenè in tract. de Episcopo. & in Spec. de procu. §. iij. uer. item quòd non sunt sigillo. & §. iiij. uer. item no. & uer. sin autem. & seq. & de cita. §. iam de citatione. uer. literis. de remis. §. utile. uer. sed nunquid. & j̄. per totum. & in Spe. de prob. §. iij. uer. decimò, per literas.

Sigilli ratione qualiter litera impugnetur. in Spec. de rescript. præsenta. §. j.

Sigilli forma qualiter sit inserenda in actis, uel instrumento per notarium inserentem aliquam literam sigillatam. in Sp. de cita. §. iam de citatione. uer. literis. & de remis. §. utile. uer. sed nunquid.

Sigillum quo modo apponatur literis, uel instrumentis. eod. §. & uer.

Sigillo uno, uel pluribus, qualis probatio fiat. in Spec. de proba. §. iij. uer. decimò, per literas.

Sigillo si opponatur, cui incumbat probatio. d. §. iij. uer. fi.

Sigillo ignoto an credatur, in Spe. de instr. edi. §. restat uidere. uer. alia de sigillo. & uer. sed quid si producetur. de remis. §. utile. uer. quid si sunt. quòd sic, si sint duo, uel plura.

Sigillo papæ, uel Imperatoris sine scriptura an credatur. eo. §. uer. quid si habet sigillum.

Sigillum potest reprobari. c. post cessionem. de proba. Abb. in c. cùm Ioannes. de fi. instr.

70 Sigillum impugnatur multis modis. in Spe. eo. tit. §. ut autem. uer. item quòd non est. & seq.

† Sigilli comparatio an fiat, uide Felin. in cap. ij. in fin. de fide instru.]

Sigillum incertum, in quo literæ, non apparent, non probat. c. inter. de fide instru. Card. in cle. ij. v. not. ut lite pen.

Sigillorum characteres debent describi, quando fit remissio instrumenti sigillati. in Spe. de remis. §. utile. in prin.

Sigillatis literis creditur contra sigillantem. in Spe. de solu. §. prænotandum. uer. pone, mercator.

Sigilli materiam supple j̄. uer. Signum. per totum. & Bal. de pace Constan. §. j.

Signi-

Significatio propria ab impropria quomodo cognoscatur. Bart. in l. omnes populi. iij. q. vj. in prin. xxiij. col. uer. iuxta præmissa quæro. ff. de iusti. & iure. & in l. liberorum. & ibi Bal. de uerb. signi. & in l. fin. in xiiij. q. de hæred. iusti. & in l. non fine. de bo. quæ liber.

Significatio uerborum est inspicienda. cle. sæpe. in pri. & ibi Car. de uer. sig. c. intelligentia. & c. præterea. eod. tit.

Significatio uocabuli, de ea. s̄. uer. Vocabulum. uer. j.

Significat, id est, sonat. Bald. in l. fi. in uer. item no. C. de fal. cau. adie. leg.

Significare, & consignificare, quid dicitur. Bald. in l. liberti. ij. col. in uer. & hoc præmisso, pone distin. C. de ope. libe. & in l. non fine. in ij. col. uer. sed pone, duo sunt. C. de bo. quæ lib. & in rub. de uerb. signi.

† Signum crucis in inuentario requiritur. s̄. uer. Inuentarium hæredis. uersi. ij. viij. & seq. † Et an de eius substantia, uide Bar. in consi. ccclxxxiij. & in j. par.]

† Adde, quòd signum quantum est in se, importat aliquid manifestum: quo ad nos, quo manu ducimur in cognitionem alicuius occulti, secũdum bea. Tho. in iiij. sent. dist. j. q. j. art. j. & dicitur Græcè σημεῖον.]

Signa mutorum possunt interpretari per consanguineos, & uicinos. Bart. in l. mutum. in prin. uer. quæro, aditione facta. ff. de acquir. hære.

Signum in rebus proprijs imponi non potest, etiam ab ecclesijs faciẽtibus signum, uel literã aliquam in rebus proprijs: sicut facit hospitale Senarum, cuius signum est scala: & hospitale Charitatis Firmi, cuius signum est litera F. secũdum Barto. in l. j. §. eligitur. in fin. ff. de uen. in pos. mit. sed de facto non seruatur.

Signum, uel arma domus, remanẽnt penes nobiliorem de domo. Bal. in l. j. in ij. col. in uer. item quæro. C. pro socio.

Signum unius potest alter sibi accipere, & eo uti, si non utatur in fraudem. Bal. in l. j. C. quæ res uendi non pos. ubi dicit uerum, etiamsi sit præscriptum à prohibẽte. quod no. & Alex. in l. eos. de fal.

Signatio arborum, uel animaliũ habetur pro traditione. Bald. in rub. C. de peri. & commo. rei uen. in j. q.

Signa rei, uel animalis, quod petitur, debent probari. Io. And. & doct. in c. auditis. de præscript. ut quia erat equus albus, uel stellatus in fronte, & simil. & in Spec. de posi. §. v. uersic. in tertio. hoc uerum etiam in actione ad exhibendum. l. iij. in prin. ff. ad exhib. ubi dicitur uerum, nisi actor ignoret ea ex causa, per d. l. iij. §. si noxali.

Signum in animali facit præsumi animal esse eius, cuius est signum. Tanc. in Summa, in rub. xj. q. ult. & in l. stigmata. per Bar. C. de Fabri. lib. xj. Idem in uellis mercatorum. Bal. in authen. dos data. in j. col. per illum tex. in uer. signaculo. C. de do. ante nup. Pet. de Peru. in tracta. Societa. xj. parte. Sed limita. s̄. uer. Repressaliæ contra quos. uer. xxj.

Signum rebus alienis imprimere prohibitum est sine authoritate iudicis. l. j. & ij. C. ut ne. li.

10 Signum alienum cùm imponitur, debet fieri expressa mentio. s̄. uer. Sigillum. uersi. vj.

Signum communis portari debet per nuncios publicos: aliàs eis potest impunè resisti. s̄. Nuncius. uer. lj.

Signum crucis in terra fieri non debet. s̄. uer. Crux. uer. vj.

Signum sociorum mercatorum, apud quem remaneat, societate finita. Bal. in l. j. in ij. col. in uer. item quęrit. C. pro socio. Bart. in tract. de sig. & armis.

Signum imperialis nominis, quod olim imprimebatur custodibus aquæductus, ponit Spec. de procu. §. j. uer. item quòd est miles.

* Signum notarij si instrumento appositum non est, nõ ualet instrumentum. Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de eden. Fel. in c. cùm P. tabellio. nu. vj. de fid. instru. Alex. consi. cliij. col. pen. uol. ij. Io. Cephal. con. ccxxxviij. nu. xiij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Signum notari an debeat apponi in protocollo. Card. Zab. in c. cùm P. in fi. de fide instr.

Signum notari positum in principio, uel in fine libri protocollorum, trahitur ad omnes contractus ibi scriptos, præcedentes, uel sequentes: secus uerò in pluribus scriptis infilzatis. Bart. & docto. & Alex. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. in repeti. in xxij. colum. in uer. restat. de nono, & ultimo. ff. de eden. Bald. & Salic. in l. eo quod. in j. no. C. si cert. pet. & Alex. plenius consi. clij. ij. parte. Idem in die, & consule. Bar. ubi suprà, in iij. colum. uer. uenio ad dicta doct. ubi idem dicit de loco, testibus, uidelicet. xv. col. uer. quęro, an locus positus. & in xv. colum. in fi. in uersi. septimò dixi. & suprà, uer.

† Dies. uer. lxxvij. † Et per Felin. in c. j. de fide instr. & in cap. cùm P. de fide instr.]

Signum notarij requiritur in instrumentis publicis, sed non in priuata scriptura. Barto. in proœ. Digestorum, in ij. col. in uer. secundò aduerte. Angel. in authen. de tabel. in ij. col. in uer. item an instrumentum. Spe. de instr. edi. §. j. uer. in fi. autem. & ibi omnino per Ioan. And. in c. ad audientiam. de præscrip. & facit glo. Insti. de pub. iud. §. item lex. aliàs non ualet instrumentum, si sit consuetudo apponi: secus, de iure, quia non est de substantia. Barto. ubi suprà, quem etiam uide in l. ad testium. §. si quis. de testa. & suprà, Instrumentum qualiter. uersi. iij. & uer. Notarij officium. uer. xc. & per Alex. post Barto. in rub. ff. j. col. & in l. si ita. §. Chrysogonus.

† iiij. col. de uer. oblig. † per Felin. in c. j. de fide instru. & in c. cùm P. de fide instrumento.]

Signum notarij an possit mutari. infrà, uer. Notarij officium. uer. xvij.

Signi quæstione uertente inter mercatores, non potest agens uti signo, lite pendente. Bald. in l. j. C. ut ne. lic. imp. sig. Alex. in l. eos. de fal. Addo Imo. & Lud. in rubr. ff. de ope. no. nun. & ibidem per do. Alexand. in viij. col. in princip. uer. Rot. & Io. de Imo. cum alijs concor. ibi per eum signatis.

Signi notarij materiam supple suprà, Notarij officium. uersic. xxvij. xxxiij. xc. & xcviij.

Silentium annuum habet uim refutationis. in ca. j. §. porrò. qualiter olim feud. po. alienari.

Silentium imponi potest, etiam lite non contest. Bald. in tit. de pace Constan. §. si quis autem.

Silentium imponi potest peti. suprà, Libellorum formæ. uersicu. lxxxj.

Silentium actori potest imponi per iudicem. Bald. in l. peremptorias. pe. col. in prin. uer. quæro, utrum eius. C. sen. rescin. non pos. scilicet quando absoluit reum, & si non expressè, tamen tacitè uidetur impositum. Bald. in l. quid tamen. §. si arbiter. in iij. no. ff. de arbi.

† Silẽtium imponi an possit per officium iudicis ad tempus, uel in perpetuum, ex aliqua causa iusta, uide Ias. in l. si prius. col. iij. in ij. not. de ope. noui nuncia. & Barto. in l. si contendat. ubi gloss. ff. de fideiuss.]

Silentium filij ob reuerentiam patris habetur pro traditione. Bal. in l. j. C. de bo. mater. per gl. in l. j. §. j. & ibi tenet Alex. ff. quarum rerum actio non datur.

Silentium imponi non potest, nisi præcedat duplex monitio. in auth. de hære. & Fal. §. si quis autem. cum gloss. in uer. admonitus. & ibi uide Ang. in j. col. & de eccle. ti. §. si quis aũt.

† Silentium imponi an timens molestiam sibi inferri, petere possit. uide Feli. in c. præsentia. circa medium. ij. col. uer. in text. ibi, à sua molestatione. ibi: & ex isto tex. de prob.]

Silentium perpetuum non potest imponi creditori diffamanti debitorem, nisi bis moneatur ad petendum debitum. glo. in d. §. si quis autem. in uer. admonitus. Ang. Are. Inst. de excep. §. j. Barth. Cæpo. in cau. cxcvj. quod not. ad l. diffamari. C. de inge. manu.

Silentium imponitur uexanti, non autem silenti. Bal. in Marga. uer. Silentium. in prin. allegat. Inn. in d. c. significauit. de testi. ubi de hoc nihil dicit.

Silentium habetur pro consensu in temporali concessione, quam facit prælatus. Abb. anti. in ca. continebatur. de his, quæ fi. à præla. Bal. ubi s̄. uer. ij.

Silentium hæredi potest imponi, ne petat interim à debitore, cui est ad tempus legata liberatio. l. Aurelius. §. centum. & ibi Bart. de libe. leg.

Silentium est cultus iustitiæ. v. q. iiij. in loco iij. q. j. si quis. Car. in clem. sæpe. in fin. prin. de uerb. sign. in Spec. de aduo. §. j. uer. deinde.

Silentium approbatur. in proœ. Cle. §. nec sanè. & ibi gl. & Car. quandoque est mortale. xliij. dist. sit rector.

* Silo.

Silere propriè dicitur, qui loqui potest, & tacet: & econtrà propriè non dicitur silere, qui loqui nō potest. Illustr. Cardi. Abb. consi. xxij. col. ij. uol. ij. Ioan. Ceph. con. cclxx. nu. 26. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Simile dicitur, quod concordat in multis, licet in uno discrepet. Bald. in l. curatoris. in ij. colum. uersi. tertia conclusio est. C. de nego. gest. & Alexand. in l. quod Nerua. ff. de posi.

Similia sunt, quæ sunt idem in qualitate. Bart. in addi. Spec. de disput. & alle. §. similia. & in l. j. in j. col. in fin. C. quæ sit long. consue. ubi etiam dicit, quod eadem sunt ea, quorum substantia est una.

Similitudo dicitur eadem; uel similis qualitas in diuersis rebus. Bald. in d. l. j. antepe. col. in uersi. sed iuxta prædicta. C. de furtis.

† Simile quid dicatur, & quòd triplex est imago, seu similitudo. prima, identitatis: secunda, imitationis: tertia, similitudinis. Et una causa potest dici alteri similis quatuor modis. Et quando licitum sit arguere de similibus ad similia. Et de nouem similitudinibus animæ ad Deum, uide de his omnibus. Felin. in c. capitulum. col. ij. uersic. & nullum. extrà, de rescrip.]

Simile est ad arbitrium iudicis, stante statuto, quòd procedatur de similibus ad similia. Bal. in addi. Spe. de dispu. & allega. uer. si statutum dicat.

Similia non dicuntur, quæ in pluribus discordant. Bal. in l. j. in ij. notá. C. de iure emphy. & in l. humanitatis. j. col. uer. tertio modo similitudinariè. C. de impu. & alijs substi. Nec ea, inter quæ est aliqua dissimilitudo. xxviij. q. j. sit enim. glo. in c. non potest. in uerbo, Ecclesiæ. de præb. in vj.

Simile quod sit, uide in l. qui liberis. in prin. & ibi Bald. & Ang. de uulg. & pup. & in l. Gallus. §. & quid si tantùm. de libe. & posthum. glo. in c. capitulum. de rescrip. & Bald. in l. neque. ff. de leg.

Similitudo debet habere paritatem rationis. de const. translato. Car. in cle. iij. vij. opp. de proc.

Similitudo præsumitur à paritate, uel à maioritate rationis, non à minoritate. Bald. in addi. Spec. de alleg. & dispu. uer. similia.

Similitudo expressa à lege dicitur, quando lex determinat quod sit simile. Bal. in l. humanitatis. xvij. col. C. de impub. & alijs substi.

Similium est eadem natura. l. fi. ff. mandati. Bal. in d. l. humanitatis. iij. col. in uer. quartò oppo.

Simile quando deficit, est recurrendum ad principem, qui decidat. Bar. in l. cùm de nouo. C. de legi.

Simile in statuto habetur pro expresso, quando fit ex officio. Bal. in l. cùm speciali. de app.

Simile uerbum est, quod in indulgentia positum largè accipitur, de uerb. signi. olim. glo. in c. non potest. in uer. ecclesiæ. de præben. in vj.

Simile non est idem, secundū physicum, & philosophum. l. nō possunt. C. de legi. l. ad similitudinem. de epis. & cle. Bar. in l. quod Nerua. j. col. in fi. uer. opp. nullū simile. ff. de posi. Bal. in l. meminimus. in uer. no. in §. cùm igitur. C. de legi. hære.

† Et per Fran. Are. in l. à liberis. de uulg. & pup. in l. non conuenit. C. de inoffi. dona.]

Similitudo uultuum non arguit filiationem. s. uerbo, Filiatio. uersic. xiij. Et de duobus fratribus similibus fratrem habentibus etiam patres similes, uide Dyn. in l. iij. §. si duobus. de adi. lega.

Similium debet esse idem iudicium. in Spec. de teste. §. j. uersi. quid ergo.

Similium ad similia processus ualet. in Spe. de pri. & secun. decre. §. uidendum. uer. quidam autem. Alex. in l. iura. de legi. & §. Iudex etiam in criminalibus. Bald. post gl. in l. si quis id quod. de iurisd. om. iud.

Simonia est crimen publicum, & æquiparatur crimini læsæ maiestatis. Bald. in l. si quenquam. in j. no. C. de epis. & cle. facit gl. in §. per contrarium. Inst. de hæred. quæ ab inte. defe. in uer. post mortem. & Alex. in l. j. de pub. iud. & est maius omnibus alijs. j. q. ult. patet. gl. vj. q. j. in summa. † Et per Feli. in l. sicut. de simo. in fi.]

† Adde, quòd simonia est emendi, uel uendendi aliquid spirituale, uel annexum spirituali, studiosa uolūtas, opere subsecuto, secundum Panor. in c. nemo. de don. & bea. Thō. ij. ij. q. art. j. dicitur Græcè ἱεροπωλεία.]

Simonia dicitur à Simone mago, qui uoluit emere gratiā Spiritus sancti. j. q. j. in summa. Abb. in c. & si Christus. de iureiur. xxij. q. iij. quidam.

† Clerici extranei non debent conuenire, ut pro officio diuino detur eis precium, sed poterunt conuenire, ut aliquid habeant pro labore, & in recompensatione diuinorum, quę sustineant, trahendo ibi moram. Pro hoc quod no. Inn. in c. pe. ne præla. uic. su. & gl. in c. suam. de simo. gl. Abb. in c. abolendæ. de sepul. Item debent prius officia impendi, & postmodum debet fieri compulsio ad obseruandam consuetudinem, ut aliquid detur pro mortuarijs: ut in c. ad Apostolicam. de simo. concordat l. priuilegia. C. de sacros. eccl. & ibi Bar. quòd si ciuitas solita est dare certum quid ecclesię, non poterit per statutum illud tolli. no. Abb. in d. c. abolendæ. in fi. de sepul. Adde Dom. de sanct. Gemi. in c. j. in viij. col. uer. ulterius apponitur. de consti. lib. vj. Lud. Ro. in auth. similiter. C. ad legem Falcid. in ij. charta, in uer. Nouitius. & in singulari suo cccclxij. incip. Pone, populus. Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de instrum. edi. §. nunc uerò aliqua. Et quamuis contra Bart. teneat Cyn. & Innoc. in l. non amplius. in prin. ff. de lega. j. Rapha. & Paul. de Cast. in d. l. priuilegia. & Salic. in auth. cassa. in v. col. de sac. san. eccle. quia conditor statuti potest illud reuocare: ut in §. ex his. tamen puto Bar. melius locutum: quia talis lex, uel statutum fauens non subdito, uidetur transire in priuilegium, uel contractum: ut singulariter uoluit Inno. in c. nouit. de iudi. quem sequitur Bald. in l. qui se patris. x. col. C. unde liberi. & in l. si cùm mihi. ff. de dolo. Card. in repe. c. perpendimus. in prin. de sen. excommu. Archidi. in c. quicunque. xj. q. ij. Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. cum simi. Sicut ergo cōtractus non reuocantur etiam gesti per principem. c. cùm materia. de proba. ita nec statutum habens uim cōtractus, ita sustineas dictum Bar. esse uerum, quòd uno casu posset procedere opinio cōtraria, s. propter ingratitudinem ecclesiæ, propter singulare dictum Ioan. de Imo. in c. cùm M. de cōsti. ubi hoc expressè uoluit, ita limitando Inno. in d. c. nouit. Pro hoc facit, quia Ioan. And. & Inno. in d. c. nouit. arguunt à simili in donatione, quæ reuocari potest propter ingratitudinem. c. fi. de dona. Sed tamen hoc non affirmo, propter notabile dictum Spe. in tit. de don. §. j. uersi. quid si aliquis baro. cùm quo cōcordat Car. in cle. j. in pe. charta, de iureiuran. & Abb. in d. c. fi. in fin. uolentes, quòd ecclesia non possit puniri propter ingratitudinem prælati: quia ipsa peccare non potest. c. arrepra. & in c. hæc est fides. xxiiij. q. j. unde delictum prælati in quæsitis non nocet ecclesiæ. regula, delictum. de reg. iur. lib. vj. Pro hoc est bonus tex. in c. ad Apostolicam. de simo. & uide Pet. de Anch. consil. xlvij. incip. Quia talia asserunt. ubi per tex. d. c. ad Apostolicam. consuluit non posse reprehendi parochianos presbyteros recipientes oblationes pro certis sacramentis, etiamsi eorum ecclesiæ sint plenè dotatæ. Et aduerte, quòd illud, quod probatur in d. c. ad Apostolicam. quòd ubi exactio non est licita, ualet consuetudo, ut recipiatur sponte datum, procedit solum in pia causa, secūdum Abb. in c. cùm ab omni. iiij. col. de ui. & ho. cle. qui per hoc infert non ualere consuetudinem, quia ordinarius aliquid capiat à sponte dantibus propter sententias ultra salarium. Adde etiam Archi. in c. si quis. xlj. dist. ubi per tex. in d. c. ad Apostolicam. excusat consuetudines disciplinarum aliquid dantium in receptione sua. de quo in c. Iacobus. de simo. & uide Fede de Senis consi. clj. incip. Reueren. pater. ubi in proposito cōsuluit, quòd etiam ipsi clerici tenerentur ad obseruandas consuetudines præscriptas, puta ad dandum singulis annis candelas de cera alba: ut ibi per eum. Et ad introducendum istam consuetudinem sufficiunt decem anni, quia est præter ius, non contra: & ideo succedit gl. iij. in c. fi. de consue. lib. vj. quam no. Abb. in c. suam. de simo. & adduco Pau. de Lia. in c. in literis. in x. col. uer. modò quæritur. de restitu. spol. ubi per text. d. c. ad Apostolicam. dicit singulariter limitari. no. in c. peruenit. de censi. & l. si certis annis. per Ange. C. de pact. & in l. cùm de in rem uerso. ff. de usur. quia illa non procedūt in præstatione, quæ fit in piam causam.

causam. Et ad hoc ponderat d. c. ad Apostolicam. & uide Abb. in d. c. suam. Adde Pet. de Anch. consi. cxcij. incip. Magnifice domine. in primo dubio. & Ioan. de Imol. in c. statuimus. de transac. & uide Ant. de But. consi. lxxxiij. incip. Viso puncto. & consi. in ordine pe. ubi dicit, quòd sacerdos parochianus potest aliquid moderatum recipere, cum corpus adducitur ad monasterium propter sociandũ ipsum ad sepulchrũ, maximè si ex consuetudine licitum est pro labore. argu. d. c. ad Apostolicam. & allegat Federi. consi. iij.]

Presbyter, qui tenetur gratis spiritualia impendere, si aliquid recipit ex pacto, tenetur illud restituere. Quod intellige in simonia conuentionali: secus in mentali, ubi non processit pactum, sed intentio deprauata, tunc enim per solam pœnitentiam aboletur peccatum, ut in c. pe. de simo. ubi de hoc. & gl. in c. unico. de clericis non resid. lib. vj. quæ ponit quæstionem in canonico, qui uadit ad diuina sola intentione ut percipiat solutiones quotidianas: est enim illa simonia mẽtalis, non cõuentionalis: unde per solam pœnitẽtiam absq; restitutione aboletur peccatum. Abb. in d. c. suam nobis.

Pro chrismate ab ecclesijs pecunia exigi non debet, etiamsi hoc habet consuetudo. Abb. in c. ea, quæ. de simo. & uariatio seu mutatio nominis, non excusat id, quod de sui natura malum est. Vnde pro spiritualibus nihil spiritualitatis exigi debet quodcunque nomen tali præstationi imponatur. Abbas ibi.

Simoniacum est, facere homagium pro habendis spiritualibus. text. & ibi Abb. in c. dilecti. de simo.

Sine aliquo uitio simoniæ potest dari pecunia prælato ab eo, qui iniustè uexatur de iure suo, ut sic redimat uexationem facti. Ex quo infertur, quòd datio pecuniæ pro iure quæsito conseruando contra molestationem indebitam, non inducit simoniam nec turpitudinem: aliàs non potuisset repetere: quia quando turpido uersatur ex utraq; parte, non est locus repetitioni, ut in l. iij. ff. de condi. ob turp. causam. & in regula, in pari delicto. de regu. iur. lib. vj. Abb. in c. dilectus filius. de simo.

† Sine crimine simoniæ an possit aliquid exigi, pro benedictionibus nubentium, & pro alijs sacramentis: & nunquid licitè possit dari pecunia sacerdoti, qui non uult aliter baptizare, an potius sit sacramentum baptismatis relinquendum. Abbas in cap. cùm in ecclesia. de simo. Et nunquid licitè detur pecunia pagano, ut se baptizet: & quid si pecunia datur episcopo, ut simoniacè non conferat spiritualia. Abbas ibi.]

† Simonia non committitur, si daretur pecunia contradicentibus de facto: quia uidetur electus potius redimere uexationem suam, quàm emere aliquid spirituale, secundum gl. in c. Matthæus. de simo. Innoc. tenet ibi contrarium, dicens quòd ante confirmationem non debet dari pecunia, siue cõtradicatur de iure, siue de facto. argu. c. significasti. de ele. quod dictum placet Abba. quia pro iure quærendo non est licitum dare pecuniam, etiam ad redimẽdam uexationem: secus pro iure quæsito. Ad hoc quod no. c. dilectus. de simo. nam uidetur pecuniam dare, ut liberius possit cõsequi istud ius spirituale. Sed quando est iam ius consecutum, & uexatur in eo, tunc pecunia propriè datur pro uexatione. Abb. in c. Matthæus. post Inno.]

Simoniacus ex sola affectione non tenetur restituere quicquid inde consecutus est, sed satis est agere pœnitentiam de mẽte deprauata: secus in usurario, quia tenetur restituere quicquid ex mutuo consecutus est, licet nullum pactum expressè præcesserit, sed duntaxat sola affectio mutua: ut quia non erat aliàs mutuaturus, nisi habuisset illam spem consequendi aliquam utilitatem. Et diuersitatis ratio est, quia usura est prohibita utroque Testamento, nec papa in ea dispensare potest: sed simonia in beneficio est prohibita ex sola constitutione ecclesiæ, & in ea papa dispensat, secundum Hosti. Alij aliter dicunt, quos uide per Abb. in c. fin. de simo. ubi aliæ rationes assignantur, quas uide per eum ibi.

Simoniam committit clericus, dicens missam propter principalem intentionem lucri. Et idem de canonicis propter distributiones quotidianas. Abb. in c. consuluisti. de cele. miss. & in c. significatum. de præben.

* Simonia inducitur solis precibus, cùm quis rogat amicum, uel propinquum, ut beneficium alicui cõcedat minus idoneo, & ille aliàs non concessurus concedit. gl. in c. tuam. ubi Abb. de æta. & qualit. Deci. in c. cùm M. not. iij. ubi Rip. not. xxiij. de constitutio. Ay. Crau. consi. cxxij. nu. 9. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Simoniæ uitiũ cùm est de iure positiuo, purgari potest S. P. authoritate & dispensatione. Dec. consi. cxlj. Ay. Cra. consi. cxxij. nu. 12. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Simoniæ uitium cùm est de iure positiuo, legati à latere dispensatione & authoritate purgari non potest. Ay. Crau. cõs. cxxij. nu. 12. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Simonię uitium cùm est de iure diuino, ne S. quidem P. authoritate & dispensatione purgari potest. Abb. in c. significasti. ubi Deci. col. v. de elect. Ay. Cra. con. cxxij. nu. 12. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

† Simoniam committit papa in his, quæ prohibita sunt, quia simoniaca. Abb. in repe. §. qui uerò. c. extirpandæ. in ultima conclusione, de præben. & in c. j. de simo. & per Barba. in c. cùm pridem. de pac. facit quod legitur & no. in c. ex parte. de offi. deleg.]

Simonię suspicio ut uitetur, sacramenta sunt liberè conferenda, cogit tamen ordinarius laicos obseruare laudabiles cõsuetudines. text. & ibi Abb. in c. ad Apostolicam. de simo. Et an ualeat consuetudo, ut tempore sacramenti aliquid conferatur ab inuito. Et dic, quòd sic: nec potest sine consuetudine introduci, ut aliquid detur pro sacramentis, ubi præcessit exactio, quia initium fuit simoniacum, & uitiosum: & ualet consuetudo, ut aliquid detur tempore collationis, seu ex pòst facto, ubi ex mera liberalitate populi fuit introducta, ita tamen, ut sacramenta prius liberaliter conferantur. Aut ergo uoluit liberè dare tempore sacramenti, & potest recipi. Aut noluit: & tunc ne uideantur sacramenta uendi, debent liberè conferri, sed postea fiet compulsio ad obseruandam consuetudinem. Quomodo autem potest induci consuetudo ex libera donatione, & ex his, quæ sunt meræ facultatis. not. per Bar. in l. cùm de in rem uerso. ff. de usuris. & per Cyn. in l. j. C. de serui. & aqua. & in l. ij. C. quæ sit long. consue. Abb. in d. c. ad Apostolicam. de simo. & in c. suam. eo. tit. & in c. Ioannes. de cleri. coniuga. & in c. quoniam, ut ait scriptura. in fi. de ui. & hone. cle. & in c. ex parte Astensis. de conces. præben. cum similibus.

Simonia mentalis non obligat ad restitutionem. per Cardi. in cle. j. q. xxv. de usur.

Simoniæ crimen cõtra papam accusari non potest. lxxix. dist. si quis pecunia. in gl. sed ipse non minus peccat, quàm alij, secundum Cardin. in cle. j. de sum. trini. Addo, quòd simonia in curia Romana cessat. Barto. in l. j. in princ. ff. ad legem Iul. de ambi.

Simonia apud Canonistas idem est, quod ambitus apud Legistas. Bar. in d. l. j. ff. ad legem Iul. de ambi.

Simonia committitur non solùm recipiendo, uel dando pecuniam, sed omnia alia. j. q. iij. totum. Idem obsequio. j. q. j. sunt nõnulli. viij. q. j. Moyses. & gl. in auth. quomodo oportet episcopos. §. j. in uersic. sancimus. quòd lingua, manu, & obsequio. & in Spe. de simo.

Simoniacus celebrando an incurrat irregularitatẽ. Deci. consil. cxlj. in fine.

Simonia non est, soluere notario pro scriptura. Inno. in c. j. de simo. Bal. in Marg. uer. soluere. in fi.

Simonia non cadit in papa recipiente, secus in dante ei. Bar. in l. Barbatius. ij. col. in fi. ff. de offi. præto. Quid autem in papa cõferente episcopatum per pecuniam, an committat simoniam, uide Bal. ibidẽ in ij. ij. col. uer. quid autẽ. ubi se remittit ad no. in c. si quis pecuniæ. lxxix. dist.

Simoniam nõ inducit, exprimere in spiritualibus id, quod est de natura actus. Quod limita, nisi exprimatur aliter, quàm inesset. Duo exempla de sepultura & obligatione ad antidora ponit Felin. in c. ad audientiam. la ij. col. viij. de rescrip. De hoc Decius consi. cxviij. per totum.

Simonia uitiat promotionem episcopi ad episcopatum, & obligat etiam consentientes. l. si quenquam. & ibi Bal. de episc. & cleri. & in authen. quomodo oportet episcopos. §. j. Dixi plenè in tracta. de Episcopo. ij. lib.

Simonia-

Simoniacus electus potest confirmari. Bart.id d.l. Barbarius. v.col.in fi.in asserta repetitione.uer.& confirmo glo.

Simonia dicitur, etiásí prælatus donat aliquid promotori suo post promotionem. Bald.in l.ab Anastasio. in ij. col. in uer. deinde inducas.C.mandati.

Simoniæ pœna afficit tam dantem, quàm recipienté. in auth. quomodo opor.epis.§.sancimus.& ibi Ang.in fi.

Simonia impedit contractum ipso iure. not. Abb. in c. de iure.in j.no.de iure patr. nec debet interuenire in concessione iuris patronatus.cap.ex insinuatione. & ibi Abb. in ulti. no.eod.tit.

Simonia est hæresis.j.q.j.eos.& glo.lxxix.dist.si quis pecunia. †Et per Feli.in c.j.de simo.circa fi.]

Simonia est accedere, ad officium diuinum pro pecunia potius, quàm pro Deo.per no.per Hosti.de uerbo.signifi.olim. & Archi.lxxxj.dist.presbyter.lxj.dist.quid proderit.de præben.c.significatum.& ibi Card.quæ simonia est mentalis,& sola pœnitentia purgatur.de simonia. c.fi. & Car.in cle.j.vj. † no.de celeb.mis.† Et per Felin.in c.sanè.de off.deleg.& in c. suam.de simo.]

Simonia potest accusari etiam à meretrice.gl.vj.q.j.in prin.

Simonia non est, si detur licentia studendi clericis precio, sed turpe lucrum. Car.in cle.j.§.qui autem.de statu mo.

Simonia nō præsumitur cōmitti in modico ratione personæ. c.& si quæstiones.de simo.& gl.in c.plerique.xiiij.q.iij.

† Simonia quando committatur, & qualiter, & quando promittitur post adeptum beneficium, & quando promittitur id quod inest tacitè. De his & pluribus alijs, Decius consil. cxviij.per totum.]

† Simoniacus non dicitur habere titulū.Bar.in repeti.c.Raynutius.fol.18.col.iij. Et an renuncianti beneficio possit cōstitui pensio sine labe simoniæ, Decius consi.cxlj.]

Simoniæ crimen potest probari etiam per proxenetam simoniæ, ut habetur in c.j. de testi.in vj.& Alexand.consil.xviij. iij.parte.

Simonia in matrimonijs interuentu pecuniæ non committitur.Bal.in rub.C.de sponsa.no.in l.Titia.§.j.de condi.& demonst.Bar.in l.ille autem.in ulti.opp.ff.de hęre.insti.Secus autem in institutione hæredis, ut ibidem.

Simonia est, uendere altare.j.q.iij.altare. sed de consuetudine non seruatur.x.q.ij.sanctorum.per Archid.secundum Lud. Pon.in fin.uerbo, obligatio.uer.Fructus.

† Simonia est, uēdere officia.Bened.in repe.c.Raynutius.fol. 18.col.ij.de testa.]

Simoniaci mortui memoria potest damnari. s̄. uerbo, Memoria.uer.primo.

Simoniacus, per quem dispensetur ad ordines, ad religionem, & beneficia. in Spec. de lega. §. nunc ostendendum. uersic. xxiij.& seq.

Simoniæ pœna quæ sit, & libellus in ea, quomodo concipiatur.in Spe.de simo.

* Simoniæ crimen cùm clàm committatur, leuiores ad id pbandū probationes sufficiūt. c.per tuas.de simo.c.j.de testi. in vj.Corn.con.ccxl.col.pe.uol.j.Ay.Crau.conf.cxxij.nu.8. uol.j.Aemilius Maria Manolessus.

† Simoniæ cōsensus ne præstetur, reges, principes, & alij laici recipientes pecuniam, ut consentiant electioni, seu promotioni ad aliquam prælaturam, tenentur illam pecuniam restituere ecclesiæ, de cuius prælatura agebatur, licet non prouenerit ex bonis ecclesiæ.Et hoc ideo, quia fuit in ignominiam illius ecclesiæ data pecunia, ideo in recompensationem iniuriæ est illi ecclesiæ restituenda.quod no.in practica. Nam confessores principum uel ignorantia ducti, uel ut applaudant principibus, negligunt eos ad pœnitentiam inducere: multi tales sunt hodie in orbe, de quorum salute diffidendum est, cùm decedant in tali peccato. Nam peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.c.cùm tu.de usur.& in regula, peccatū.de regu.iur.lib.vj.Abb.in c.de hoc. in j.col.de simo.]

† Simonia maximè uitāda: idcirco quādo aliqua puella recipitur in monialem, non potest dari aliquid ex pacto, sed purè pro deuotione sua ipsa puella, uel eius pater offerat aliquid monasterio, & si hoc cōtingit ex defectu redituū monasterij, quod per uiam eiusdē protestationis, siue intimationis dici debet uolenti intrare, ut secum aliquid apportet. unde possit uiuere, non autem debet deduci in pactum. Et ita intellige Inn.in c.tua.de simo. ubi uidetur sentire contra gl.d.c.non satis. de quo etiam per Ioan.And. in c.quoniam. de simo.Abb.in d.c.non satis.]

Simonia nunquid committatur, si aliquis corruperit iudicem, uel testem, in causa spirituali. Hosti. concludit quòd sic, propter quandam connexitatem, quam habet cum rebus spiritualibus: uel erit quasi simonia.ar.c.nemo.de simo. Secus, si datur pecunia in causa merè spirituali. Abb. in c. tua.not.in fi. de simo.]

† Simonia mentalis ubi committitur, non tenetur quis renunciare habita, nec adepta beneficia, sed tenetur satisfacere Deo per pœnitentiam, ut in c.fi.de simo. Vide gl.in c.nisi cùm pridem. de renunc. & j.q.iij.saluator.Abb.in c.ex parte.j.de offi.delega.]

† Simoniam an committat episcopus, si propter cōsanguinitatem concedat alicui beneficium, aliàs non concessurus, uel sordidis precibus. Dic quòd sic: ut no.gl.in c.ut nostrū. ut eccle.benefi.& gl.in c.tuā. de æta. & quali.imò prælatus, qui bona seu fructus beneficiorum dat cōsanguineis, tenetur ad restitutionem, quia contrectat rem alienam inuito domino: quia quicquid habēt clerici, pauperum est.xvj.q.j. c.ulti.xij.q.ij.& si illi. & qui recipiunt, tenētur ad restitutionem. ij.q.iij.peruenit. xiiij.q.vj. si res. Quod procedit, quo ad forum conscientiæ, & eo casu quo superfluè datur, sed in foro contentioso non tenetur.no.in c.fi.de pecu.cleri.

† Simoniam non cōmittit, qui est certus habere ius in beneficio, si dat pecuniam ei, qui mouet sibi litem, & desistat ab illa uexatione: secus, si non est certus, uel dubitatur. no.gl. & doc.in c.cùm pridem.de pactis.]

† Simonia non committitur, si alter litigantium super beneficio cedat liti, & alter det sibi expēsas, uel certum quid annuatim de mandato iudicis. Abb.in d.§.cùm pridem.de pactis.& in c.nisi.de præben.]

† Simonia committitur non solùm in merè spiritualibus, sed etiam in connexis ipsis spiritualibus, ut in iure præsentandi: ut est text. in c.præterea.j.de transactio. Superioris tamen authoritas purgat hoc uitium, ut in c.nisi. de præben. & ibi Abb.]

† Simonia non est dare spirituale pro spirituali, quia in his fit ad inuicem permutatio: ut in c.ad quæstiones. de rer. permuta. Sed si litigatur super beneficio respectu tituli, non potest interuenire transactio, ut detur temporale pro recessu à lite, ut in c.super eo. de transact. Sed si petitur beneficium iure proprietatis, tunc poterit interuenire trāsactio, quia tunc non potest dici quæstio super spirituali. Abb. in c.statuimus.de transact.]

Simpliciter, id est, sine malitia. l.j. in prin. per Bald.in ij.no.C.de ædi.act. Vel ponitur pro purè, uel simpliciter, id est, sine distinctione. Bar.in l.manifestissimi.§.j.in ij.notabili.C.de fur. Addo, quòd Simpliciter, exponitur, i. nullo addito, uel sine aliqua adiectione. Vel simpliciter, id est, credibiliter, & uerè.Bal.in d.l.j.C.de ædi.act. Et quot modis accipiatur ista dictio simpliciter, ultra hīc notata, uide omnino Io.de Imo.in l.j.§.si quis simpliciter.ff. de uer.obli. ubi ponit plures expositiones, & inter alias dicitur, quòd interdum exponitur, id est, sine rigorosa subtilitate, ut in c.dilecti. extrà, de iudi.& dicit facere ad quæstionem, quando causa committitur alicui, ut procedatur simpliciter, quid importetur: nam uidetur, quòd importat, ac si diceretur, Procedas sine rigorosa subtilitate, reiectis difficultatibus, ac duplicitatibus, ambiguitatibus, obscuritatibus, & dolosis machinationibus. De quo per Bartol. in extrauagan. ad reprimendam. in uers. summariè.in fi. Et idem sequitur Ang.Are.in d.§.si quis simpliciter.dicens, quòd intelligitur reiecta scrupulositas, & rigor ordinarij iudicij, sed de ęquitate procedi debet.Allegat do.Anto.in d.c.dilectus. & Bar.in d.uer.summariè.

Simpliciter, id est, nō extra propositum.l.fi. C. de dot.promis. Itē nec extra positiones. Bald.ibi.in j.col.in uer.simpliciter. & doct.in l.si cui.§.j.de leg.j.

Simpliciter, id est, ad literam. Bald.in l.intestato.C.de suis & legi.Item,

Simpliciter, id est, sine destinatione. Bartol. in l. coiri. ff. pro socio.

Simpliciter, quomodo intelligatur, uide doc. & Bart. & Alex. in l. j. §. si quis simpliciter. ad fi. ff. de uerb. oblig. Bar. l. j. j. col. uer. expeditus de contrarijs. ff. de uulg. & pupil. & ibi Alex. & Bal. in d. l. manifestissimi. in prin. in ultimis uerbis. & in l. † ea, quæ. xj. q. C. de condict. indeb. † & per Feli. in c. de causis. §. præterea. de offi. & potest. iu. deleg. & Franc. Aret. in d. §. si quis simpliciter. & uide eum in l. eum, qui. in §. j. ante medium. j. col. uer. in gl. eo. lib. ubi dicit, quòd si statutum dicit, quòd aliquis purè debeat respondere positionibus uel capitulis, idem est ac si diceret, quòd deberet respondere simpliciter. & in l. manifestissimi. C. de fur. ubi ponit de statuto disponente, quòd respondens accusationi debeat simpliciter respondere: quid si respondeatur, quòd interfecit ad sui defensionem. & Bal. in l. coiri. ff. pro socio.]

Simpliciter an dicatur respondere, qui cõfitetur factum, & negat qualitatem. Bal. in l. contra negantem. in ij. col. uer. quęro, nunquid. ad legem Aquil. distinguit.

Simpliciter non respõdet, qui dicit habuisse rem, sed restituisse. Bar. in l. j. §. si quis simpliciter. ad fi. ff. de uer. obli. & ibi omnino per do. Alex. in j. col. cum concor. & per Bart. in l. de ætate. §. nihil. de interrog. act. nihil tamen dicit de isto uer.

Simpliciter respõdere nõ dicitur, qui dicit se fecisse ad sui defensionem. Bal. & Pet. de Sun. in l. iubemus. C. de appel. Sed cõtrarium tenet Bal. in l. j. in j. col. in ij. no. C. de ædi. act. ubi etiam dicit, quòd iudex potest cogere, ut specificet modum defensionis. & tenet Bal. in l. ea, quę. xj. q. C. de cõdic. indeb. & per doc. in d. l. j. §. si quis simpliciter. & ibi Barto. ad fin. de uerbo. oblig. & ibidem per do. Alex. in ij. col. in uer. ex prædictis. cum concord. ibi per eum signatis. & s̄. uerbo, Confessio. el ij. uer. lxxix. cũ multis concor. quas ibi addidi post authorem. & in uerbo, Confessio in criminalibus. uer. xlvij. Item nec qui negat, & si cõstet, dicat fecisse ad sui defensionem. Bar. in l. j. j. col. in uer. expeditus de cõtrarijs. ff. de uulga. & pupil. Item potest responsio modificari ex causa. Bal. & Alex. in l. iusiurandum. §. ait prætor. de iureiur. & Bald. in l. j. C. de ædil. act. ubi etiam dicit posse iudicem permittere, quòd quis respondeat cum modificatione, quando uidet calumniam ponentis, uel interrogantis.

Simpliciter refertur ad unam uicem tantùm. in Spe. de arbi. §. excipitur. uer. sed quid si fuerit.

Simplum est in duplo, etiam in materia statutorum, nisi duplum sit mera & principalis pœna. Bartol. & Bald. in l. mulier. in j. col. C. de sponsalibus. per l. hoc edicto. de pub. & l. si pro fure. ff. de cõdi. furt. Bal. in l. hac actione. in §. hæc actio. & ibi no. de tute. & ratio. di. facit c. fin. de sponsa. & Bald. in auth. contra qui. in j. not. uer. quæro, nunquid. C. de non nu. pecu. uide l. qui cum hac. §. sed & si quis. quod met. caus. & s̄. uer. Promissio. uersic. iiij. & plenius per Alex. in l. sanctio. de pœnis.

Simplum est in quadruplo. ī. Statutum de maleficijs. uer. lxxj. & per Alexand. in l. hæc actio. de calumnia. & in l. sanctio. de pœnis.

Simplum si est incertum, est etiam incertum quod duplãdum est. Bald. in l. arbitrio. ff. qui satisda. cog. & Alex. in d. l. sanctio. in fi.

Simplicitas pręsumitur in rustico, & in muliere, & minore. Bald. in rub. C. de rer. permu. in uer. † item quæritur donatio. † & dicitur Græcè ἀπλότης.]

† Adde, quòd simplicitas, quæ est cõtraria discretioni, reprobatur: simplicitas uerò, quæ contraria est dolositati, approbatur. Vide gl. in c. si cupis. xvj. q. j. & in c. Petr⁹. xxxix. dist. Abb. in c. dilecti. de Iudę. & uide quod legitur, & no. in c. ueritatis amica simplicitas. de iureiu. ubi simplicitas est amica ueritati, & est amica legibus. Insti. de leg. agna. succes. §. sed simplicitatem. Fides enim ueritatis uerborum adminicula non requirit. C. si ut se ab hæred. absti. l. j. Sic ergo commendatur simplicitas: ut c. j. de sum. trini. in prin. iij. q. ix. c. pura. Quod intellige de simplicitate columbina mista cum prudentia serpentina. xvj. q. j. si cupis. non de omnino simplicitate fatua, & indiscreta. xxij. q. iiij. innocens. Nam fatuitas, & nimia simplicitas reprobatur. c. pastoralis. de iudi. & in d. c. Petrus. & in c. de Petro. xlviij. dist. & no. Host. & ibi Abb. in d. c. ueritatis. Et licet rusticitati seu simplicitati parcatur, ut notat gl. in c. super literis. de rescript.]

Simplicitas notarij an excuset. s̄. uerbo, Notarius errans. uersicu. ij.

Simplex homo soluens tanquam per errorem, repetit. Bald. in l. j. in prin. C. ne filius pro patre.

Simplices dicũtur, qui de facili credunt. xxij. q. iiij. innocens. Car. in cle. ij. in prin. & in j. opp. de pœ. & remis.

Simplices non sunt decipiendi. clem. ij. in princip. & ibi Card. præalleg.

Simplicitas contraria discretioni reprobatur. xvj. q. j. si cupis. xxxix. dist. Petr⁹. Sed cõtraria dolo bona est. ij. q. vij. sancta. Item mala est, quæ uenit ex ignorantia. d. c. Petrus. ut per Car. in d. cle. ij. j. oppo.

Simplicitas columbæ haberi debet. s̄. uerbo, Serpens. uersic. unico.

Simplicitati subuenitur. Item,

Simplicitas est amica legum, & ueritatis. in Spe. de positi. §. vij. uersic. xvij.

† Simplicitas quãdo admittatur, & reprobetur, uide Zabarel. in cle. abusionibus. col. ij. uer. oppono in eo. de pœnitentia & remissione.]

Simplicitas non excusat in his, quæ sunt iuris naturalis. eo. tit. §. xj. uer. sed nunquid Berengarius: aliàs sic. cle. ij. in prin. & ibi Cardin. de pœ. & remis. ubi etiam in j. oppo. quando excusatur, uel non.

Simul fieri, dicitur etiam quod fit successiuè ab uno post alium, secundum Barto. in l. si plures. ff. de iniur. Item,

Simul factum præsumitur, quando non constat de interuallo temporis, maximè de eodem loco, & ijsdem testibus. Bal. in l. petens. antepe. col. uer. nunc uenio ad ultimam glo. C. de pactis.

Simul fieri dicuntur ea, quæ simul eadem die facta sunt, licet unum prius, aliud pòst. l. in operis. & ibi Bar. in j. oppo. ff. lo† cati. l. si fundus. §. si duo. & ibi Bart. in ij. no. ff. de pig. † Et per Felin. in c. pastoralis. de rescript. in uer. ad indemnitatem. & Franc. Are. in l. an duobus. de duob. re. & uide quæ dixi in consi. meo consi. j. & Fran. Are. in l. illud dubitari. de acquir. hære. & in l. hac consultissima. C. de testa. ad fi.]

Simul fieri dicuntur, quæ fiunt eodem momento, id est, una conceptione uerborum. d. §. si duo. & ibi Bar. in j. q. Item,

Simul de omnibus iudicatum ab arbitro dicitur, quando iudicauit eadem die, licet diuersis uicibus, & horis, ut uideatur seruata forma compromissi, quòd simul de omnibus iudicet. in Spe. de arbitr. §. sequitur. uersi. quid ergo, si de quibusdam.

Simul, est dictio copulatiua. Bald. in l. j. §. his itaque. in j. col. in uer. & putant quidam. C. de cadu. tol.

Simulatio quandoque toleratur. in Spe. de aduo. §. cõsequenter. uer. item cautus. el j.

† Adde, quòd prętextu consuetudinis non debet exigi prandium à canonico de nouo recepto. Abb. in c. Iacobus. de simo. & ibidem an quis possit institui canonicus in pluribus ecclesijs: & quòd nec recipiendus, nec receptus in canonicum tenetur aliquid temporale etiam prætextu consuetudinis dare alijs canonicis, an sit uerum indistinctè, ut non ualeat illa consuetudo, ut detur aliquid canonicis, quod tendat ad repletionem uentris, uel bursæ eorum. Et dic, quòd non: sed si petatur aliquod paramentum, uel aliquid aliud tendens ad cultum diuinum, sicut fit in ecclesia Lingonẽsi de cappis, tunc illud licitè exigitur, & potest à princ. etiam cautio recipi: c. significasti. de elect. sed quòd detur aliquid ad utilitatem canonicorum, non ualet consuetudo. A' laicis tamen prætextu consuetudinis possunt clerici aliquid exigere: iuxta c. ad Apostolicam. de simo.]

Simulatione factum pro infecto debet haberi. in Spe. de confessionibus. §. nunc uidendum. in fin. & de dona. uersi. item pone.

† Simulata pręsumitur cessio actionis, quando pro parte fuit uendita, & pro parte donata: ut in l. pe. ff. de alie. mu. iud. & ideo admittitur cessionatus usque ad quantitatẽ, quam exbursauit, & in reliqua parte perditur actio: ut in l. pe. C. mãdati. & Abb. in d. c. ex parte. de alie. mu. iud. cau. fac.]

† Simulatio præsumitur, si actio fuit purè uédita, & de numeratione non constat. no. glo. in l. pen. ff. de alie. mu. iu. & in l. penult. C. mandati. Bal. tamen contrà in l. ij. C. ne liceat poten. ubi dicit, quòd illud intelligitur, quando actio pro parte fuit uendita, & pro parte donata: sed si purè fuit uendita, cócessio repetitionis precij nó probat simulationem. Idem tenet Abb. in d. c. ex parte.]

† Simulatio non præsumitur, quádo inter cohæredes fuit facta cessio, uel quando est facta creditori in solutum, uel inter socios, uel ubi est præsumptio redemptionis litium, & in alijs casibus, qui not. in d. l. pen. & per doc. maximè per Abb. in d. c. ex parte.]

Simulatio dicitur falsitas largo modo. Bald. in l. si non rerum. C. de dona. inter uir. & uxo. Addo tex. in l. & qui. & ibi Bald. C. de distra. pig. & Bald. in l. sub specie. in fin. C. de postula.

† & dicitur Græcè ὑπόκρισις.]

Simulatio uitiat sententiam, iuramentum, & transactionem, ac laudum. Bald. in l. j. iij. opposi. C. plus ualere quod agitur.

Simulatio facta ad iustam defensionem alterius, non dicitur dolus. Bar. in l. j. §. dolum. in fi. ff. de dolo.

Simulatio furoris potest ꝓbari. l. obseruare. de cura furi. l. diuus. de offic. præsi. Bald. in l. furiosum. in ulti. q. C. qui testa. facere possunt.

Simulatio in persona, & ueritas in actu est, quando unus pro altero recipit instrumentum, & ex eo acquiritur ius ueræ personæ, & non fictæ, & ualet actus. Bal. in l. cum precibus. in fi. C. de probationibus.

Simulatio non præsumitur, si constat de ueritate actuum. Bal. in l. ei, qui. ad fin. C. de distra. pig. nec in dubio. l. quamuis ei. & ibi Bal. C. si quis alteri, uel sibi.

Simulatio dicitur collusio. Bal. in d. l. ei, qui.

Simulans non audire uerba aduersarij, non potest se fundare in illis. ſ. uer. Verba.

Simulatio etiam de persona ad personam fieri potest. l. iiij. & ibi Bal. C. plus uale. quod agitur.

10 Simulatus actus non firmatur iuramé̄to. s̄. uer. Contractus simulatus. uer. ix. cum his, quæ ibi scripsi post authorem. & s̄. Iuramenti effectus. uer. lxxix.

Simulatio qualiter probetur. Bald. in l. iij. uersic. quæro qualiter. C. plus ualere quod agitur. quod per coniecturas, si allegetur per tertium. Bartol. in l. pacta. C. de pact. & s̄. uerbo, Contractus simulatus. uersi. xj. uersi. lix. quod per testes, & per coniecturas. & ſ. eo. uer. xv. cum multis sequétibus, per

† discursum. † Et per Francis. Are. in l. is, qui. de acquiren. hæred. in prin.]

Simulatio quotuplex est. Bald. in l. cum precibus. C. de probat. Bartol. in consi. Petrus Nicolæ. & debet specificè exprimi, & probari. s̄. uerbo, Exceptio simulationis. uer. xvj. Addo pulchrè per do. Barth. Veronen. in suo tracta. de simulato contractu.

† Simulatio probatur cóiecturis. Soc. j. uol. consi. xviij. col. ix. Deci. consi. cxxiij. Calcan. consi. xxvj. col. vj. cum sequen. & consi. sequent.]

Simulatio probatur per testes dicentes fuisse actum inter partes, quòd esset pignus, licet postea celebraretur uenditio. Bal. in l. pacta nouissima. ij. col. in uer. & ex hoc aduerte. C. de pact. Vel si dicunt, quòd uendere quis non intelligebat, & id expressit, licet in futurum uenderet, sed intendebat esse pignus: non si dicunt, quòd protestatus fuit nolle uendere, sed pignorare. Bart. ibidem circa medium. uer. & per hoc dicebat. Et debent reddere causam simulationis. Paul. de Cast. in l. iuris gentium. §. dolo. ff. de pac. per Barth. Cæpo. in tract. de simul. contrac. cxxvj. præsum. Bart. in d. consi. & in l. post contractum. in præsum. de dona. Bald. in l. illud. vij. q. de sacrosan. eccle.

Simulatio uenditionis an probetur ex tractatu de pignore. ſ. Venditio simulata. uer. viij.

Simulatio quomodo probetur ex tractatu præcedenti. s̄. Cótractus simulatus. uer. xix. & xx. cum uer. seq.

Simulatio impedit precij petitionem. s̄. uerbo, Precium. uersiculo lj.

Simulatio præsumitur ex confessione de recepto, si uera numeratio nó sequatur. gl. uer. ex his. & doc. in l. per diuersas. & in l. ab Anastasio. C. mandati. & plenè per Bald. in l. ij. pe. col. in uer. adde quod iiij. C. ne lic. po. s̄. uer. Cófessio de recepto. uer. xv. xxxij. cum seq.

Simulatio in cessione an præsumatur. s̄. uerbo, Cessio. uersicu. xxx.

20 Simulatio contractus an possit allegari per contrahentem. s̄. Contractus simulatus. uer. ij. cum his, quæ ibi addidi post authorem. quòd sic, etiamsi iuramentum interuenisset, ut posui, & limitaui.

Simulatio contractus in scriptis celebrati non potest probari per testes, sed celebrati sine scriptis sic. Bart. post Cyn. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. facit glo. in uersicu. in scriptis. & docto. in l. contractus. de fide instru. Bald. in l. multum. in j. col. in uersic. sed quomodo probetur. C. si quis alteri, uel sibi. doct. Moder. & Petr. de Sun. in l. in exercendis. C. de fide instru. in l. cum precibus. de proba. Bald. plenè in l. j. in ij. col. in uersi. denuò quæro. C. plus ualere quod agitur. Barthol. Cæpol. in cau. xxxvj. & in tract. de contrac. simu. iij. casu. ij. col. & per Bal. in l. testium. v. not. C. de testi. quòd contra sententiam, uel iuramétum fit probatio, etiam per testes, & similiter solutio canonis: licet de emphyteusi, sententia, & inuentario sit facta scriptura. Barto. in l. cùm de indebito. §. j. ff. de proba. dicit probationem contra scripturam fieri debere per scripturam. Idem Barto. post gloss. in l. iuris gentium. §. quod ferè. ad fi. uer. quærit gl. ff. de pac. dicit, quòd quando quis uult probare contra tenorem instrumenti, quod confitetur confectum sua uoluntate, debet probare per aliud instrumentum. Secus, si contra solennitatem instrumenti: quo casu per testes admittitur probatio. Bal. uerò in auth. sed nouo iure. pe. col. C. si cer. pet. dicit nó sufficere probationem per testes de depositione, quando contractus fuit in scriptis.

Simulatio probatur, si nomen eius, ad quem non spectat negocium, positum est in instrumento. l. si cùm pater. & ibi Bald. C. ad Velleian. & plenè per Bald. in l. multum. in j. col. in uer. sed quomodo probatur ista simulatio. C. si quis alteri. Item probando per testes aliter fuisse post actú, uel quòd fundus haberetur loco pignoris. per Alexand. in consi. lxix. iiij. parte.

Simulatum instrumentum, uel falsum, quando dicatur. s̄. uer. Instrumentum falsum. & in uer. Instrumentum simulatum. per totum.

* Simulata arguitur uenditio, si rerum uenditarum possessio etiam titulo locationis apud uenditorem manserit. l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus mod. pign. uel hypothe. soluitur. Bar. consi. lxv. Io. Anan. consi. lviij. Ay. Crau. con. clvj. nu. 16. uol. j. Ioan. Ceph. consil. cxcviij. nu. 23. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Simulatio præsumptionibus & coniecturis probari potest. Bart. & alij, in l. post contractum. ff. de donatio. Corne. consil. iiij. num. 2. consi. cxxxv. num. 34. uol. j. consi. cclxxxxiij. nu. 2. uol. iij. Soci. con. xviij. num. 24. uol. j. cons. cxxvij. nu. 7. uol. iij. Dec. consi. dcxliiij. nu. 4. Ay. Crau. consi. lxxiij. nu. 7. consil. clvj. nu. 7. Ioan. Ceph. cósi. cxcviij. nu. 16. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Simulationem quænam indicia coniecturæ, & præsumptiones probent, iudicis arbitrio dijudicandum relinquitur. Bald. cósi. cccxj. uol. v. Corn. cons. cccxlvj. uol. j. Ay. Cra. con. clvj. nu. 14. uol. j. Ioan. Cephal. con. cxcviij. nu. 17. uol. ij. Afflic. deci. xl. nu. 19. Æmilius Maria Manolessus.

Simulatio præsumitur in tribus casibus. de quibus in l. ab Anastasio. secundum Bal. ibi. in j. nota. C. mandati.

Simulata donatio dicitur figurata, & depicta. d. l. ab Anastasio. & ibi Bal. in iiij. nota.

Simulatum præsumitur id, quod expressim factum reperitur, contra id, quod factum est occultè. d. l. ab Anastasio. & ibi Bar. in v. notab.

Simulata dicitur uenditio, si ab initio fuit actum, quòd esset simulata. Bald. in l. j. x. q. C. mandati. & in l. j. x. q. C. si seruus extero. & Alexand. in l. Lucius. ff. deposi. quòd simulatum dicitur, si à principio fuit actum quòd esset simulatum, non si ex interuallo. Addo Bartol. in suo consi. incipien. Petrus Nicolæ.

Simulatio non probatur ex solutione collectarum, uel à liberatione

ratione rei emptæ per aliũ nomine alterius. Bal.in d.l.multum.in ij.col.uer.sed nunquid ex sola solutione.

30 Simulatio contractus probatur per indicia, & per coniecturas. Paul.de Castr.consi.lxxxiiij.incip. Visis his,quæ superius. & consil.cccxxx. incip.In causa mota per dominam Dorotheam.

Simulationis exceptio.uide s.uer.Exceptio simulationis. per totum.

Simulatio reprobatur.no.Car.in clem.j.§.j.de iureiur.cle.j.de relig.domi.c.j.quod metus causa. Quandoque tamen est licitum dissimulare.xxij.q.ij.utilem. de noua.l.dolo.si modò dolus & mendacium absit.xxij.q.ij.ne quis.

Simulatio Bononiensibus est naturalis,& in usu. gl.in l.obseruandum.de offi.præsidis.

Simulatio an ueniat appellatione falsitatis propriè in statuto. Bar.& Alex.in l.quid si falsum.de fal.Bal.in l.non uerum.C. de dona.inter uir.& uxo.

Simulationis materiam supple s.uerbo, Cõtractus simulatus. per totum.

Sin autem, Si uerò, Sed si, significant diuersitatẽ iuris, & facti. Bart. in l.si ita scriptum. in prin.in uer.ultimò nota.ff.de libe.& posthu.& in l.in repetendis.de leg.iij.

Sinere quid importet,notatur in l.in lege.ff.locati.

Singula si non prosunt, nec unita iuuãt. l. spadonem.§. qui iura. & ibi Nico.de Neapo.in lect. Barrol. de excu.tut. Cõtrarium tenet Spe.de instru.edi.§.vij.† Et Bal. in l. si quis. §. cogentur. de eden. & in l. si plures cumulum. de pactis.]

Singulus, la, lum, est nomen distributiuum habens, uim specialis dinumerationis,impropriè tamen.Bald.& Io.de Por. in l.qui Stichum.§.stipulatio.de uerb.oblig. Et Fran.Are.in l.si ex toto.§.si in legatum.de leg.j.in j.not.

Si quando, quomodo ponatur. Innoc. in c.dudum. de priuile. Caue,quia nihil dicit.

Si quis, quomodo ponatur.Bar.in l.j.viij.col. in uersi.sed contra prædicta.ff.de condition.& demonstra.& & in l.si necessarias. §. si annua. in j.oppo.ff.de pigno.actio. Addo Bar.in l.qui filiabus.§.j.& ibi Raph.de leg.j.Bal.in l.si quis.de iurisdi.om.iudi.

Siue non restringit.Bartol.in l.cùm quis decedens.§.fin.de lega.iij.& in l.j.vj.col.uer.sextò quæro. ff. de condi.& demonstra.Item alternat.Bart in l.generali.C.de sacrosanc. eccle.Sed caue,quia loquitur de dictione,Seu. Item copulat.Barto.in d.§.fin.ubi solum dicit, quod non restringit. & Bartho.Cæpol.in sing.uersi.iiij.Item corrigit cap.j.de statu regu. in vj. Item exponit c.Romana.de appel.in vj.& c.j.de excep. in vj. & per do. Abb. in c.inter cæteras. de rescrip. &

† uide s. in uer.seu. † Et uide Francis.Areti.in l. qui liberis.de uulg.& pupil.]

Soboles, id est,liberi.Bal.in l.fi.C.de bonis prosc̃ri.Et sic comprehẽdit descendentes, etiam per lineam fœmininam. Item & legitimatos per oblationem curiæ: & fortius per ingressum monasterij. l.j.& iij. & ibi Bald. C. de natu.lib.& Lau.de Fano,in §.cęterùm,lix.col.Inst.de leg.ag. suc.Item & fœminas: ut s.& Alex.in l.j. ff. de iure immu. Itẽ liberi,nepotes,& descendentes in infinitũ.in auth.qui.mo. na.effi.sui.§.si quis autem defunctus.& probatur in l.j.C.de

* infan.expo.Alex.in l.etiam. solu.ma. * & sequitur Ioan.Cepha.con.ccxxiiij.nu.108.uol.ij. Æmili9 Maria Manolessus.

Soccida animalium finitur morte eorum. gloss. in l.si id, quod.in prin.in gl.in uerbo,Societatem. ff. pro socio.Pe.de Peru.in trac.Socie.xij.parte.xx.q.

Soccidæ periculum ad quem pertineat.Bald.& doct. Pe.Phil. Cor.in l.si pascẽda.C.de pac.& in l.cum duobus. §. damna. pro soc.Bal.in l.j.in ij.q.C.pro socio.

Soccidæ materiam supple infrà uerbo, Societas. per discursum.

Socer potest donare nurui.l.iij.§.socrum.de donatio.inter uir.& uxo.Pau.de Cast.con.lxvij. quod incipit,Super isto puncto.

Socer recipiẽs dotem nurus pro filia tenetur insolidum ad restitutionem de peculio.l.pe.& ibi Bar.ff.sol.matr.

Socer uergens ad inopiam tenetur ad restitutionem dotis nurui.Bal.in l.si constante.in vj.col.in vij.q.sol.ma.

Socer an & quando agat actione furti cõtra nurum. in l. nihil. §.j.& ibi Bar.ff.rerum amot.

Socer cogitur obligare pro dote nurus. ar. l.si quis inter.& ibi Dy.de excus.tuto.

Socer an sit idoneus testis pro genero, & econtrà. glo. in l.testis idoneus.in uer.pater.ff.de testi.quòd non. Bart.in l. qui testamento.§.quæcunque.in ulti.col.in prin.uer.quæro,an socer. ff.de testa.& per Spec.de testi. §.j. uer.nunquid ergo.

† Alex.in consi.lvj.ij.parte,quòd sic,cum alijs.† Et per Feli.in c.litera.de test.in fi.]

Socer succedit nurui morienti uiduæ, per Vnde uir, & uxor. Bal.in l.j.in uer.item quęro.C.unde uir & uxor.Sed Pau.de Cast. ibi tenet contrariũ: quia tunc erat soluta affinitas. Contrarium etiam tenet Lud.Fulg. & Alex.ibi in iiij.col. & uidetur tenuisse ipsemet Bald.in l.fin. v.col. C. unde leg. & Anto.Rosel.in tracta.de succes.ab intesta.lxxxviij.col.item econtrà nurus succedit socero. Sed Bal.non decidit in l.affinitatis.in uer.extrà quæro.C.communia de succes.

Soceri,&

Socrus appellatione an ueniant gener & nurus: no. in l.cui.§. affinitates.ff.de postu.quòd sic.

Socer potest dari curator nurui. Bal.in l.cùm ꝓponas.in uers. nota,quòd socer.C.de ma.inter tu.& pupil.

Socer non potest uocari in ius, sine uenia. glo. & in l. generaliter.de in ius uoc. & ibi Alexand.dicit uerum, etiam soluta affinitate.

Socer an excludat hæredes generi à dote filiæ suæ, quæ prior decessit,secundo filij,tertio maritus incontinenti.Bart.in l. si cùm dotem.in prin.in ult.col. uer.opp.extra gl. & ibi Bal. ff.sol.ma.Bald.in l.si dotem.uer.sed quid dicemus.C.de tal. causa adiect.leg.ubi Bar.concludit, quòd sic.

Societas dicitur, quando lucra & damna communicantur.Bar.in l.unus.in prin.ff.pro socio.

Societas est plurium corporum inter se distantium uno nomine ei deputato collegio.per Archidiac.in c.dilecta.de exces.præla.

Societas dicitur cum colono partiario: sed locatio cum colono,qui nummis colit. l. si merces. §.uis maior.& ibi Bart.in iij.not.ff. locatio.Item locatio dicitur,licet impropriè, cum quotimario, id est, cum colono, qui quotam, id est,certam partem fructuum, puta decem corbes grani, uel uini, promisit domino.Barto.ibi.ult.col.uer.ult.nota. Adde Alex.in l.si pascenda. C.de pac.post doct.cum concord. ibi per eum signatis.

Societas omnium bonorum non comprehendit futura, nisi actum sit. l.ij. cum gloss.& l.si quis societatem. pro soc. & in consi. Circa ea, quæ, &c. quod est ante consilium lix.Alex. iiij.parte. Addo do.Alexan.in l.iij.§.incertam.in iij.col.uer. extra gl.ff.de acqui.pos.

Societas dicitur contractus nominatus.Bald.in rub.C.de rer. permu.uer.sed quæritur.

Societatis instrumentum quomodo celebretur. in Spe. de soci.§.generalia.

Societatis perseueratio per filios socij mortui an arguat aditionem:in l.Iulianus.§.fine societate.de acq.hęr.& in l.duo. fratres.& ibi Bar.eod.titu.& plenius in l.gerit.ix.col.uer.ad quartum ualet.ff.de acq.hær.distinguit.

Societas continens læsionem unius partis tantùm, quando ualeat. in l. si non fuerint. pro soc. ut quòd totum damnum sit unius.

† Societas nõ ualet, in qua quis partem lucri uult percipere, capitali suo saluo. Deci.consi.cxvj.]

* Societas non ualet, cùm unus ex socijs lucrum cõsequi potest,nullum autem damnum pati. glo.in c.plerique.xiiij.q.iij. Bal.& alij,in l.j. C.pro socio. Io.Ceph.consi.ccxlviij.nu.34. uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

Societas habet ius fraternitatis.l.uerum.in prin. & ibi Bart.in j.not.ff.pro soc.in Spe.de iudi.§.specialia uerò. ad fi.& gl.in l.fi.C.depositi.

Societas durat,quandiu uolunt socij. j. Societas finitur. uersicu.xiij.

Societatis actio intẽtari an possit,durante societate. gl.& Bal. in l.

in l.tandiu.C.pro socio.distinguit inter societatem necessitatis,& liberam:primo casu sic,secundo subdistinguit.

Societas est permissa cum pacto,quòd unus ponat pecuniam, & alter operas, & lucrum, & damnum sit commune:l.v. ff. * pro socio.Card.in cle.j.§.fi.ix.q.de usuris.* §.Insti.de societat.l.j.ubi gl.Bald.& Salic.C. pro socio.Ioan. Cephal.consi. ccxlviij.nu.12.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Societas tacita non comprehendit nisi ea, quæ ueniunt ex actibus socialib.Alex.con.xxxvj.iiij.parte, p.l.coiri.& l. duo sunt.pro socio.in §.fi.nisi aliud dictum sit.l.iij. §. cùm in speciali. eo.titul.

† Societas contrahitur tacitè,& re ipsa.Io.Lup. in repet.rubr. de dona.inter uir.& uxo.col.cxxj.post medium.]

Societas quando sapiat usurariam prauitatem. Paul. de Castr. consi.cccxxxiiij. incipiente, Viso instrumento prædicto. & consi. cccxxxv. quod incipit, Visis & ponderatis omnibus. Et an, si unus sociorum uult esse tutus de sorte, & lucro. in consi.cccxxxiiij.præallegato,quòd sic.& Bald.in l.j.ix.q. C. pro socio.

Societas an dicatur, cùm res alicui datur ad meliorandum, ut meliorata diuidatur.in l.si tibi areæ.& ibi Bar. de præscript. uersic.& sic.dummodo dominium mihi totum non transferatur,sed in parte.

Societas collegiata dicitur plurium corporum inter se distantium congregatio,& consistit saltem in trib.personis ad minus: & potest esse sine rectore,uel præposito: quo uacante, non dicitur uacare societas: sed loco præpositi habetur, qui est dignior,& potest agere,& conueniri sub nomine societatis talis societas.Bal.in rub.C.pro socio. in prin. ubi etiá dicit non posse contrahi, nec agi nomine singulorum, & dictus præpositus potest agere & conueniri pro ea.Bal. ibi. & s̃.uer. Collegium.uer.j.& Innoc.in c.dilecta. in j. col. in gl.j. in uerbo,unum corpus.de exces.præla.

Societatis libellus quomodo formetur.suprà,Libellorum formæ.uer.vj.

Societas facit dominiũ statim transire. suprà, Dominium transit.uer.xlj.

Societas una est uiri & uxoris.in Speculat.de feu.§. quoniam. uer.xx.

Societatis,& quasi societatis contractiuæ, & incidentis materiam uide in Spe.de iud.§.ij.

Societas contrahitur cum colono partiario. s̃.§. proxi.uer.ij.

† Adde,quòd societas est adunatio hominum ad aliquid perficiendum,secundum bea.Tho. in opusculo cõtra Religionis impugnatores,ca.v.& dicitur Græcè ἑταιρία.]

† Societas inter maritũ,& uxorẽ cõtrahit.uide Io. Lup. in repet.rub.de dona.inter uir.& uxo.col.cxxj.& seq.ubi latè. & Benedic.in repet.c.Raynutius.fo.132.col.iij.de testa.]

Societas in dubio censetur contracta secundum consuetudinem loci.Bal.in l.j.ij.q.C.pro socio.

Societas cum posthumo contracta non censetur. Lud.Ponta. in consi.Omnipotentis Dei postulato suffragio,quo ad primum,&c.in v.q.uersic.quo ad quintum.

Societas contrahitur eo, quòd contractus communi nomine celebratur.Bar.in l.Titium.§.altero.in iiij.col.uersi. quæro, an societas.ff.de admini.tut.s̃.uerbo,Fratres socij.uersi.j. & vij.Et fructus communicantur.uersic.iij.& uer. Res empta. uersic.xx.Sed Bal.in cap.j.j.col.in uer.& nota diligenter.de beneficio fratris dicit non probari societatem ex eo, quòd per instrumentũ constet rem emptam de pecunia communi: secus,si res communiter ematur.l.nihil.& ibi. Bar. communi diui.l.ij.& ibi Bar.& Bal.C.pro socio.

Societas præsumitur contracta in plures simul negotiantes, etiam separatim habitantes. Petr. de Peru. in trac. Socie.ij. parte,per totum.& Fran.Por.de duo.fratri.ij. parte,lvij.q.

* Societas nõ inducitur ex sola cohabitatione. Ioan. Cephal. consil. ccxlvij.numer. 43. uolum.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Societas præsumitur contracta inter fratres habitantes & ponentes lucrum in communi.s̃.Fratres socij.uersicul.j. Idem si consueuerint fratres lucra communicare, & ambo negotiant,secundũ Bar.in l.cum duobus.& ibi.Alex.ubi plenius. §.idem Papinianus.circa mediũ.ff.pro soc.& in l. si patruus. in iij.col.in uersicul.sed quæro, hîc dicitur.C. communia utriusque iudi.per Bartol.qui uerum dicit intelligi contractũ de illa negotiatione tantùm,non de omnibus bonis.Prædicta uera,nisi unus sit pupillus,alter non: quia non præsumit societas inter eos, etiam simul stantes. Idem si uterque est maior, sed solùm hæreditatem patris habent communem. Quod dixi de pupillo,idem tenet Bald. in l. cùm oportet.in prin.in ij.col.ad fi.in uer.quæro,quare fratres.C.de bo. quæ libe.ubi dicit uerum, nisi testator mandauerit. & Alex. plenius in consi.xxxv.iiij.parte. ubi etiam dicit, quòd societas cum pupillo non contrahitur. per l. ut conductæ. ff. pro socio.etiam tacita.Bar.in l.Titium.§.altero. de adm.tu.& in d. l.si patruus.& ibi Bal.& Ang.cons.iiij.de pluribus fratribus, † &c.& per Alex.con.xlix.j.parte.† Vide latè do. Barth. Soc. in consi.cxcij.incipien. Capio. uer.circa secundam.cum sequen.usq; ad uer.circa quartam.& in consi.clxij.incip.Considerata.uer.postremo.eadem condu.cum uer.seq.in ij.parte.& dom.Pet.Phil.Corn.in consi.cclxx. incip. In hac litera L.ij.parte.]

* Societas cõtracta intelligitur,inter fratres, uel inter patruũ, & nepotes simul habitantes nulla reddita unquá, neq; subducta ratione.l.Proculus.ff.de probatio.Old.& Bar. in l. Titium.§.altero.ff.de admin.tu.in l.cũ duob. §. si fratres.ff.pro soci.Anch.con.xxxij.con.cxlviij.con.ccccij. Alex. con. xlix. uol.j.cons.xxxvij.uol.iiij.Ias.cons.ij.col.iij.uol.iij.Cor.con. clxxj.uol.j.Dec.con.lxvj.con.lxviij.con.ccciiij. Io. An.Rube.Alex.con.lxxxvij.con.xcv.Ay.Cra.con.cxxxj.nu.12. cõ. clix.nu.1.uol.j.quod ita intelligendum est,cùm non tantùm simul habitant,sed etiá omnia bona, & ab ipsis quæsita communia retinent,communes impensas faciunt,& ad cõmunẽ utilitatem negotia promiscuè gerunt,unus soluens res,alienum ab altero contractum,& econtrà.Io.Ceph.con.ccxlvij. nu.1.& 34.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Societas non intelligitur contracta inter fratres,uel patruũ, & simul habitantes,& patrimonium indiuisum retinentes, cùm alter negotiatus est,alter non, alterq; se non implicuit in alterius negotijs.l.ex parte.§.filius.ff.fam.erciscun.l.cum duob.§.si fratres.ff.pro socio.l.licet. C. de decurio.li.x.l. fin. ubi gl.C.de muner.& hono.no.cõtinua. li. x.l.j. ubi Iason & Dec.C.qui.testa.fac.pos.Ias.in l.si emancipati.con.iiij.C.de colla.Ioan.Ceph.consi.ccxlvij.num.14. 35. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Societas ad cohabitationem,& communicationem uictus nõ intelligitur contracta de omnibus bonis. Alex. consil.xxvj. iiij.parte,& in consi.xxiiij.j.parte, & consi. xlix. in ea parte, & cons.xxxvj.iiij.parte,& consi.post consi.Alex.lviij.ea.parte,& per Alex.in d. §.idem Papinianus. in l. cum duobus. ff. pro socio.

Societas licet per pupillum etiam tacitè contrahi non possit, potest tamen ratificari per eum fratrem maiorem, quod gestum est communi nomine per fratrem maiorem, uel patruum.Alex.in d.consi.xxxv.& Bal.in trac.de duo. fratri. in addi ad Bartol.

Societas tacita intelligitur etiam contracta cum pupillis,& minoribus, & cum eorum tutoribus, necnon etiam cum ipsis renouari.do.Bar. Soc.in consi.clx.incip.In præsenti. uersic. sed contra præmissa.cum uer.se.in ij.parte.

Societas omnium bonorum non nisi expressè contrahitur. l. iij.§.cùm specialiter.ff.pro soc.& glo.in l.cum duobus.§.idẽ Papinianus. eod. tit. Sed si fiat simpliciter, non censetur uniuersalis.l.coiri.l.quæstus.& l.nec adiecit.ff.eod.titul. & in consilio,quod est ante consilium lix. Alexand. iiij. parte.

* Bartol.in l.ij.ff.com.diuidũ.Bal. in l.j. q. xj. C. pro socio.Rimin.in l.j.num.1.2.C.qui testa.face.poss.Iason in l. si unus.in prin.ff.de pact.Io.Ceph.cons.ccxlvij.num.16.uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Societas præsumitur contracta ex qualitate personarum,& rerum.no.per Bart.in l.Titium.§.altero. ff. de admi. tu. & in l. cum duobus. §. idem Papinianus. ff. pro soc. & in l. j. C. qui test.fac.pos.& Alex. consi. xxxvj.iiij. parte, ut si unus fratrũ negotiatur,alter non,& omnia conferat. Alexan. ibidem. & Pet.de Ancha.in consi.Materiam de qua quæritur, &c. Bal. in addi.ad tract.Bar.de duo fratri.in §.idẽ Papinianus. dicit, ꝙ si neuter negotiatur:uel alter tantùm,nõ inducitur tacita

societas: sed si omnes, & tūc inducitur, quatenus ultra illam societatem communicauerint.

Societas quæstuaria etiam cùm fœminis contrahi potest. no. in l. rei iudicatæ. cum l. seq. & ibi Bald. & Alex. sol. matr. ubi ideo dicunt fœminas admitti ad lucrum laboritij, si posuerunt operas, sicut masculi.

† Singu. Societas siue omniū bonorum, siue lucri, & quæstus, potest contrahi inter uirum & uxorem: & hoc quotidie contingere potest, quādo maritus facit hospitium uel tabernā, in quo exercitio uidemus, quòd uxores plus operantur, & se exercent, quàm ipsi mariti, ut sic lucrum sit commune mariti & uxoris: ut no. Pet. Gerard. singu. xcix. incip. Inter uirum & uxorem. Et quomodo procedat illud uulgare, quòd quicquid quærit mulier, quærat uiro, uide ibi per eum.]

Societas præsumitur contracta inter fratres, qui diu communiter possederunt hæreditatem paternam, nō si minori tempore, nisi & bona communiter habuerint, & simul communiter expensas fecerint. Bald. in l. j. j. col. in uer. extra quærit hic Old. C. qui testa. facere possunt.

Societas solo cōsensu, nō sola re, contrahitur. Bar. in d. l. Titiū. §. altero. in iij. col. uer. quæro, an societas. ff. de admi. tu.

Societas in una negotiatione nō arguit societatem in alia non communi. l. cum duobus. §. cùm duo. ff. pro soc.

Societas non dicitur uel præsumitur contracta inter fratres in uita patris. Bald. in l. cùm oportet. in prin. in ij. col. ad fi. uer. quæro, quare fratres. C. de bon. quæ lib. & in l. si fratres. ff. pro soc. ubi ideo dicit, quòd quilibet sibi acquirit, & alteri conferre nō tenetur. C. de colla. l. fi. & l. si fratres. §. idem Papinianus. uer. quamuis. ff. pro soc. l. frater à fratre. ff. de condictione indebiti.

† Societas tacita contracta inter res, altero tantùm negotiante, præsumitur. do. Bart. Soc. in consi. clx. incip. In præsenti. uersi. unde censendum est. cum uer. seq. in ij. parte.]

Societas fit in fructibus uaccarū datarum ad pascendum, & gubernandū, sed uaccæ remanent præcipuæ domino, sicut

Societas committitur in fructibus fundi cum colono, & ager remanet domino. Bal. in l. cum duobus. §. si in coeunda. pro soc. & in l. j. ij. q. C. eod. titul. ubi dicit fieri in fœtu animalis dati in soccidam eo remanente saluo ipso domino. & ī. uer. Societas diuiditur. uersicul. penul. & s̄. Fructus animalium. uersic. j.

Societas de bonis aduenticijs contrahi nō potest per filiumfa. sine cōsensu patris, cui debetur ususfructus. Bal. in d. l. cùm oportet. in ij. col. in fi. uers. quęro, quare fratres. C. de bonis, quæ libe. per l. fi. §. filijs. eo. tit.

Societas non potest contrahi cum pacto, quòd capitale sit saluum. s̄. uer. Societas. el j. uer. xiiij.

Societas sub qualibet conditione potest contrahi. l. penul. & ibi Bald. C. pro socio.

Societas si per negotiationē inter aliquos contrahatur. in Spe. de fideius. in prin. uersic. quid autem.

Societas omnium bonorū non prǽsumitur contracta per communicationē fructuū. l. si sic. & l. plane. ꝓ soc. & in cō. qd' est post consi. lviij. Alex. iiij. parte. & Bald. in l. fin. C. de col. per c. si duo fratres. de fra. de no. bene inuest. l. cū duobus. §. fratres. pro socio. & per do. Alex. consi. xxiiij. j. parte.

Societas omnium bonorum quomodo tacitè cōtrahatur. per Pet. de Peru. in tracta. Socie. iij. parte, xiiij. col. & in ij. parte. & Franc. Por. de duo. fra. ij. parte, lvj. q. Bart. in d. §. altero. in ulti. col. in uersic. sed de uno restat dubium. & in l. j. §. si quis hoc interdictum. de itine. actuq; priua. Bal. in l. si patruus. v. col. communia utri. iudi. Lud. in consi. Cùm isti fratres, &c. Pet. de Perus. in consi. Ex prædicto themate eliciuntur, &c. & per Alex. consi. xxxvj. iiij. parte, & s̄. uer. Fratres socij. uer. j. & vij. & Alex. consi. xxiiij. j. parte.

Societas diuiditur ante tempus ex causa sine metu pœnę. l. idemq;. §. si igitur. & l. si conuenerit. ff. pro socio. Facit dictum Bald. in l. iubemus. la ij. ij. col. C. de sacrosan. eccle. Bal. in l. j. in ij. col. uer. ultimò quæro. C. qui testa. fa. pos. & in cons. Factum, quod continetur: ut si socius sit rixosus: ut d. l. si conuenerit. Quod est uerum, secundum Alex. & Imol. But. in l. plenum. §. equitij. de usu. & hab. nisi sciuisset illum esse rixosum tempore contractæ societatis. Et facit in simili quod dicitur de debitore suspecto. s̄. Debitor suspectus. uer. iiij. in fi. circa medium. ibi: item si doceatur de nouo ortum, &c.

Societas cùm diuiditur, an trāseat dominium sine traditione. s̄. uerbo, Dominium transfertur. uersic. lvj. quòd sic.

Societas, in qua unus posuit operam, alter pecuniam, si diuidatur, & reperitur solum capitale saluum, nō debet diuidi, sed sit præcipuum domini. Bal. in l. j. in ij. q. C. pro socio.

Societas animalium si diuidatur, capitale præcipuum est domini, & fœtus debet communiter diuidi: si uerò est deterioratum, deterioratio tantùm est communis: ut si equa æstimata pro decē est deteriorata, quia ualet sex, dominus qui eam posuit, habebit sex: deterioramentum quod erit quatuor, erit commune. Ita Bal. in d. l. j. ij. q. C. pro socio. & in l. j. in pen. col. uersic. circa secundum. C. commodati.

† Societatis diuisio conuertit feuda. uide do. Petr. Phil. Cor. in consi. clvij. incip. In hac. per totum. in ij. parte.]

† Societatis lucrū quomodo diuidetur, quia maior est pecunia unius, quàm industria alterius, & econuerso. uide do. Petr. Philip. Corn. in consi. ccxiij. in subscriptione, in litera B. in iij. parte.]

Societatis diuisionem uide in Spec. de iud. §. sequitur uidere. uer. porrò. & s̄. uer. Diuisio. uer. xliiij. xcvij. cij. cum seq. cvj. cix. & cxxiiij. & per discursum. & uersic. Lucrum sociorum. per totum. ī. Socius. uersic. lxv. & lxvij. & per Alex. in consi. xlvij. j. parte.

Societas finitur per alienationem. l. si id, quod. §. si seruus. & ibi Bart. ff. pro socio.

Societas durat in fœtu, licet animal, id est, capitale moriatur. gl. in d. l. si id, quod. in prin. in gl. in uer. societatem. Bal. in l. j. in ij. q. C. pro socio. & s̄. Soccida. uer. j. Non tamen ipsum animal datum in soccidam est commune, sed damnum uel lucrum eius sic. Bal. in d. l. j. ij. q. & s̄.

* Societas morte extinguitur. l. actione. §. morte. ff. pro socio. §. soluitur. Inst. eo. Dec. in l. j. nu. 4. C. qui test. fac. pos. Dec. con. ccxiij. num. 2. 3. Car. Rui. con. xcj. nu. 8. uol. j. Io. Cephal. con. ccxlviij. nu. 18. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

† Societas finitur morte, sed nō actio ꝓ socio. l. actione. §. morte. & ibi Bartol. pro soc. Limita non procedere, quando nulla sequitur diuisio, sed remanent hæredes sociorum, uel alterius in communi, quia tunc durat. Ioan. Lup. in repet. rubr. de dona. inter uirum & uxorem. colum. cxxx. Deci. consil. cciij. quando finiatur morte, & quando censeatur renouata. in ij. dubio.]

Societas non transit ad hæredes, ut ibi. & gl. in l. adeò. in uerb. asscriptum sit. & ibi doc. & Bartol. eod. tit. & Bald. in rub. C. eod. tit. in ij. col. uer. in hac enim societate. & in Spec. de arbit. §. differt. uer. quid si fit. Quod uerum, nisi uirtutę iuramenti. Ioan. Fab. sin. in §. solum. Instit. pro soc. Alexan. in d. l. adeò. Quod uerum, etiamsi pactum sit factū, quod transeat. d. l. adeò. & ibi Bartol. Quod uerum, etiam in societate contracta per colonū partiariū. Bart. in l. si merces. §. uis maior. in ult. col. in uer. ultimò nota. ff. loca. Et quòd non transeat ad hæredem, tenet Bartol. post glo. in l. furti. §. illud. ff. de infam. & Bald. in l. j. ulti. col. in uer. societate autē potest magis dubitari. C. qui testa. fac. pos. Si tamen filius est pupillus, & patiente tutore perseuerat in socialibus actibus mortuo patre, dicitur renouata societas tacitè. Bald. in l. mandatum. ij. colum. in iij. oppo. C. man. sed actio pro socio datur hæredi, & contra hæredem. Specul. ubi s̄. & Barto. in d. §. illud. in fi. addo Pau. de Cast. in consi. ccxxxv. quod incipit, Visis, & ponderatis.

Societatis commoda transeunt ad hæredem, licet non societas. l. cùm in societatis. & ibi Bal. C. pro socio.

† Singul. Societas fundi cōmunis operatur, ꝙ inhabilis gaudet beneficio habiliū: ut est tex. in l. si cōmunem. ff. quemad. ser. amit. quod nota, & singulariter amplia, ut per Hippo. de Marsi. sin. clxxx. incip. Plura, & plura iam dedi, &c.]

Societas gabellarum nō transit ad hæredes non aptos. d. l. adeò. & ibi Bar. in fi. ff. pro soc. & Bal. in rubr. eo. tit. in ij. col. in uer. in hac enim societate: sed ad hæredem primum aptum sic. Alex. in d. l. adeò. per gl. sing. in l. nullam. eo. tit.

Societas durat in lucro, sicut in capitali, ut illud non possit diuidi, donec durat societas in capitali. Barto. in l. si. uersi. ultimò no. C. de frumen. urb. Constan. lib. xj.

Societas tacitè dissoluitur, sicut tacitè contrahitur. l. uerum. §. fin. & ibi Barto. & Alex. pro soc. ut si socius separatim negotietur. l. itaq; eo. tit.
Societas quomodo dissoluatur actione proposita. in l. actione. in prin. Bar. ff. pro socio.
10 Societas potest renunciari per procuratorem, etiam generalem, ex causa iusta, non aliàs. l. actione. §. renunciare. & ibi Bartol. pro socio.
Societas potest renũciari ꝓcuratori, si socius ratã habet renunciationem factam suo procuratori. d. §. uer. item scriptum.
Societas renunciari potest per curatorẽ furiosi. l. fi. & ibi Bald. C. pro socio.
Societas durat ad beneplacitũ. l. tandiu. & ibi Bal. C. pro socio.
Societas finitur amisso capitali. Bald. in l. j. vj. q. C. pro socio, in v. col. & j. Socius. uer. j.
Societatis finitæ tempus an debeat notificari hęredibus socij. Pau. de Cast. consi. cxxxv. incipiente, Visis, & ponderatis omnibus. quòd non.
Societas an & quando censeatur reuocata. Pau. de Cast. consi. cxxxvj. incip. In causa, quę uertitur. quòd ex aliquibus actibus exterioribus. ut ibi per eum, in ij. dubio.
Societas mercatorum salis unita cum negotiatione frumenti non dissoluitur, licet maior pars sociorum salis recedat à societate. Bal. in l. j. in j. q. C. pro socio.
Societate dissoluta an remaneat signum penes maiorem partem. s. uer. Signum. uer. xiij. & Bal. in l. j. in j. q.
* Societas sola patientia renouatur. Soci. consi. lxxxvij. nu. 12. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.
* Societas renouata non præsumitur, nisi probetur. Ioan. Cephal. consi. ccxlviij. num. 23. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.
* Societas quæ fuit cum patre pupilli, potest cum pupillo tutoris accedẽte auctoritate, renouari. Bal. in l. si patruus. col. fi. C. com. utriusq; iudicij. consi. clx. uol. ij. Ang. consi. lx. Dec. consi. ccxiij. nu. 12. Ioan. Ceph. consi. ccxlviij. num. 19. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Socius non potest esse iudex in causa rei communis, etiam uertente inter duos alios socios. Bart. in l. Iulianus. ff. de iudi. Vide in Spe. de deleg. §. superest. uer. item si est concanonicus. & seq.
Socius in fundo indiuiso contra quem agere debeat ad partem suam, si alter dominus socius cum altero non domino possidet: & quid si agit pro indiuiso, & probet de diuiso. s. Agens. uer. xliiij.
† Adde, quòd propter bonum sociũ obseruatur malus. Idem in teste in notario, & in minore. Vide Mod. in repe. ca. quàuis. de pact. lib. vj. facit quod uoluit Bal. in l. Imperator. ff. de sta. ho. & in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. per illum tex. & quod uoluit Ang. in cons. j. & quod not. in c. super specula. de priuileg. ubi domus cõmunis propter delictum socij, an debeat tota confiscari. Vide quod uoluit Bal. in l. si seuerior. C. de infami. & in l. iij. C. in qui. cau. serui. liber. præmi. acci. Io. And. in rubr. de iniur. in addi. & in d. c. super specula. Bart. in l. cùm alicui. ff. de nego. gest. & in l. stipulatio. §. j. ff. de no. ope. nun. & in l. non amplius. §. fin. in fin. ff. de legat. primo. & in l. Atheius. §. fin. ff. de aqua plu. arcen. Cyn. in l. filium quem habentem. C. famil. ercis cundæ. Abb. in cap. sacris. de sepultu. & dicitur Græcè ἑταῖρος.]
Socius criminis potest offendi ad defensam, sicut criminosus. s. uer. Defensio. uer. xxiij.
† Socij dicuntur canonici inter se: & hac de causa unus nõ potest esse iudex in causa alterius sine recusatione. nã societas habet quoddam ius fraternitatis: ut in l. uerum. ff. pro so. Et largo modo dicuntur socij illi, qui habent materiã sæpe conueniendi in unum: & scholares stantes in eadem domo, possunt dici socij, nec unus posset esse iudex in causa alterius. Abb. in c. cùm R. canonicus. de offi. deleg. & in c. cùm inter dilectos. in fi. de fide instru. & dic ut s. in uerbo, Scholaris.]
† Socij priuilegiati gaudent eodẽ priuilegio quo priuilegiatus. Quod intellige, quando priuilegium esset inutile priuilegiato, nisi socij hoc eodem priuilegio gauderent. De quo plenè not. in cap. licet de priuil. lib. vj. Abb. in cap. quàm sit. de iudi. Tu uide glo. in l. fin. C. de mune. & hono. non continu. lib. x.]

+Socij potest conuenire et conueniri in solidũ Boerio cons. 45. n.° 1.

Sociorum quilibet de per se potest agere de damno dato in re communi. l. si in re communi. & ibi Bar. ff. de noxalibus.
Socij diuidunt fructus ab uno perceptos, uel locatos colono nomine communi, uel proprio. l. si quis. §. siue. & ibi Bartol. communi diui.
Socij ad quinquennium si posuerunt pecuniam, quæ perdita est, non tenentur iterum ponere, nec societatem renouare ad aliud quinquennium. Bal. in l. j. vj. q. C. pro soc. per l. si socius. pro filia. uersi. nec possessor. eodem tit. & s. Societas finitur. uersi. xiij.
Socij quomodo diuidant. dicto uersicu. Diuisio. uersic. lxxiiij. xciij. cviij. & seq. & uersic. cxij. & ibi per discursum.
Socius operas promissas in societate debet præstare sumptibus cõmunibus, non suis. Bal. post. Cyn. in l. j. vij. q. in v. col. C. pro soci. uidelicet deductis sumptibus, quos fecit dom.
† Socius quando & quomodo dicatur obligare societatẽ. Deci. consi. xcviij.]
Socius operas ponere non tenetur, si de pecunia posita per alium socium restat minima pars, & reliqua sit consumpta. Bal. in d. l. j. duodecima. q. in ultim. colum.
Socij pro inæqualibus partibus conducentes apothecam, respectu locatoris habet partes ęquales, sed respectu ipsorum debent sortiri accessorium, sicut principale. Bald. in d. l. prima, xiij. quæst. in ulti. colum.
Socius lucratus partem usurarum, cogitur per episcopum ad † restituendũ. Bal. in l. j. xv. q. C. pro soc. in ult. col. † Vide amplè Hippolyt. in l. j. §. diuus Antoninus. ff. de quæsti. col. ij.]
Socius soluens collectas pro re communi repetit partem à socio. Bal. in l. ij. pro socio.
Socius iurans suum non esse quod commune sibi est, dicitur periurus. s. uer. Meum. uer. vij.
Socius an succedat socio. Bartol. in l. quo tutela. de regu. iuris. quòd sic.
Socius potest de facto diuidere rem cõmunem, quando socius est negligens in colendo, sed nõ quo ad proprietatem. gl. in uer. diuidere. in l. iubemus nulli. in prin. C. de sac. san. eccle.
† Socius qualiter sit appellandus per iudicem ad diuisionẽ rei cõmunis, uide do. Barth. Soc. in consi. cxcv. incip. Circa primum. uer. postremò fortius dico. in ij. parte.]
Socius portans rem communem contra deuetum perdit partem suam tantùm. Bart. & doc. in l. fraudati. in secũdo not. ff. de publica. dixi in trac. de gabel. ix. parte.
Sociorum appellatione in saluo conductu alicui ex socijs concesso, qui ueniant. Ang. singu. in l. utimur. de sepul. uiol. & Bal. in l. spadonem. §. iam autẽ. de excusa. tut. & s. uer. Saluus conductus. uersi. ij.
Socius criminis auditur ꝓ socio in causa criminali. gl. no. ij. q. iiij. statuit. iij. q. vj. hic quippe. de dolo & cõtum. cùm dilecti.
Socius an possit liberare debitorem societatis. Angel. in l. si unus. ff. de pactis.
Socius criminis an possit esse testis contra socium. j. uerbo, † Testis quis. uer. xxxix. quòd non. † Vide Baldum in consi. ccclxxxiij. in iiij. parte.]
Socius habet beneficium ne teneatur socio, nisi quatenus facere potest, ergo non potest carcerari. l. uerum. in prin. & ibi Bar. in primo no. ff. pro socio. & Bal. in rub. C. eo. tit. in fi.
Socius contradicens socio, ne uadat ad certum lucrũ, non debet habere partem lucri facti per socium prohibitũ, qui accessit ad locum, & lucratus est. Bar. in l. quia poterat. in fi. ff. ad Treb. ubi dicit uerum, si socius accedens suscepit in se periculum. Alex. in l. in his. §. mancipia. per illum tex. ff. solut. matri. Addo Ang. & Imo. in l. postulante. §. sed si huiusmodi. eo. tit. cum concor. allegatis per do. Alex. in d. l. quia poterat. in j. col. in fi. uer. item nota.
Socius, qui posuit gregem in communione ęstimatum, si grex casu moriatur, uel incursu latronũ perijt, repetit dimidiam æstimationis tantùm, quia damnum commune est. Bal. in l. j. C. commo. penul. col. uersic. circa secundum punctum. & in l. j. pro socio. in viij. q.
Socius potest supra murum cõmunem ædificare, si uelit, cùm nouiter ædificandum esset commune socio, aliter non. Bar. in l. quidã Iberus. in secũdo not. ff. de serui. urb. prædio. & in l. quod dictũ. §. si ex tribus. l. in re cõmuni. in fi. de serui. urb. prædio. Pet. de Peru. in tract. Socie. vj. parte, iij. col.

Socius

Socius potest uti re communi, etiam inuito socio, in eo usu, in quo est, ut sylua, scindendo ligna in ea. glos. in l. arboribus. §. * nauis. in uerbo, nauigetur. ff. de usufru. * §. religiosum. Insti. de rerum diuisi. Æmilius Maria Manolessus.

Socius inuito socio non potest ędificare in re communi, etiam permittente eo, qui seruitutē debet. l. sed si inter. §. fi. de serui. urb. prædi. & Bar. Cæp. de serui. urb. c. xxxix.

Socius non potest immittere trabem in muro communi, quæ transcendat in partē socij. l. sed si inter me. & ibi Flo. de serui. urba. prædio. & Bar. Cæp. de ser. urb. c. xxx.

Socius fontem facere nō potest ad parietem communem, uel etiam proprium, in præiudicium socij, uel uicini. Flo. in l. fistulas. ff. si ser. uendic.

Socius non potest aliquid apponere muro communi, per quod impediatur eius refectio, nec id, quod subsistere non potest sine muro. l. fistulam. & ibi Flo. & Bar. in fi. ff. de serui. urba. præd. Nec potest aliquid facere, p quod paries corrumpatur: ut ibidem. Nec facere aquarolum. s̄. uer. Aquarolum. uersic. ij. Nec caminum. s̄. uer. Caminus. uer. j.

Socius in muro communi an possit immittere nouas trabes. Bar. Cæp. de serui. urba. c. xxx.

30 Socius non potest facere proferlum, seu menianum super area communi. Bar. in l. si duo. §. Labeo. uti pos. & ibi Alex. & Pet. de Peru. vj. parte, iiij. col. & Bar. in l. ij. §. tractatū. ff. ne quid in loco publico. Bald. in l. item lapilli. de rerum diui. & in l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pac. & in Spec. de caus. pos. uersic. item Labeo.

Socius in re communi non potest ædificare ad præiudicium socij illatum in re socij. Alberi. de Rosa. in l. altius. de seruitu. & Barth. Cæpol. de serui. urba. cap. xxxix.

Socius potest incrustare, & pingere murum cōmunem, uidelicet à parte sua uersus domum suam. l. quidam. §. parietem. & ibi Bartol. & Flo. ff. de ser. urb. prædio. non tamen propter hoc plus æstimabitur tempore demolitionis. Bart. ibidem. & ibi textus.

Socius non potest imponere seruitutem rei communi. s̄. Seruitus constituitur. uer. lj.

Socius non tenetur communicare socio parua lucra. Bart. in l. Titium. §. altero. de admi. tut. in fine.

† Socius qualia lucra teneatur communicare socio: & quid in societate uniuersorum bonorum expressa, uel tacita, uide infinita per Ioan. Lup. in repe. rubr. de do nat. inter uir. & uxor. col. cxxiiij. usq; ad col. clxviij.]

Socius non tenetur commmunicare socio hęreditatem uel legatum ipsi relictum. l. ea uerò. §. j. coniuncta l. nec adiecit. ff. pro socio. & Alex. in consi. Viso. themate, &c. quod est post consi. lviij. iiij. parte.

Socius debet omni anno reddere rationē. s̄. uerbo, Ratio redditur. uer. xvij. † Vide do. Bar. Soc. in con. ccxij. inci. In pręsenti. uer. prima conclusio. circa fi. in ij. parte.]

† Socius frater an teneatur reddere rationē suæ uillicationis de pecunijs exactis, & peruentis ad eius manus, & de quibus pecunijs ratio administrationis exigatur, uide do. Barthol. Soci. in consi. cxcij. incip. Capio difficultatem. uer. circa quintam. cum uer. circa sextam. in ij. parte.]

Socius, qui uenam reperit in fundo cōmuni, & diu possedit fodiendo, habet eam sibi præcipuā, nō obstante diuisione fundi. Pa. de Ca. con. xcvij. incip. Visis allegationibus s̄. dictis.

Socius emens fundū nomine proprio, an teneatur eum communicare. s̄. uer. Frater acquirit. uer. xv. quòd sic.

Socij in exercitio nauis, uel alia negotiatione, nō obligant̄ insolidum, sed pro rata, nisi ex consuetudine, uel nisi sint socij: nec habet locum inter eos tunc beneficium diuisionis. Bal. in rubr. C. de instito. ult. col. in uer. secundò quęro. & omnino j̄. eod. uersic. cvij. & cxx.

Socius tenetur de leui culpa. l. socius socio. ff. pro socio. Bal. in rub. C. eod. tit. in fi. & j̄. eo. uersicu. lxviij. & l. pignus. xiiij. q. C. de pig. act. in l. idemq;. in prin. ff. pro socio.

Socius potest sociū ædificantē impedire. l. an unus. in prin. & ibi Bar. ff. si ser. uend.

Socius potest cogi per fiscum ad solutionem collectarum pro fundo communi. Bal. in l. j. C. de hęre. uen. in pe. col. in prin. in uer. item si sunt duo consortes.

Socius facit reuocari tenutam, uel missionē in possessionē rei communis factā pro debito socij. & assumere totius rei administrationem, si satisdet creditori pro socij debito. l. si is, cui. §. si ex duobus. in prin. & ibi Bar. ff. ut in pos. leg.

Socius in feudo non cogitur diuidere, nec partis æstimationem soluere superiori pro pœna socij, qui delinquit contra superiorem. Bal. in c. j. §. præterea ducatus. iij. col. de prohi. feu. aliena. per Fede.

Socius ponens operas, non tenetur ad aliquid socio ponenti pecuniam. Bal. in l. j. iij. q. C. pro socio.

Socius potest partem rei communis uenditæ per socium uendicare. & in subsidium re præscripta per emptorem, debet agere contra emptorem ad partem precij. l. j. & ibi Bal. C. de commu. re. alie. nisi fiscus socius uendiderit: quia socius fisci non uendicat. l. ij. & ibi Bal. C. eo. tit. Et dic uerum, si socius uendidit proprio nomine rem communem: aliter refricare potest, & petere preciū. Pau. de Cast. in l. ab uno. C. de neg. gest. Alex. in l. si eum. si cer. peta.

Socius fisci in bonis confiscatis uendendis debet requiri ad emendum, quia præfertur omnibus alijs. Bald. in l. multum. circa medium. C. de communi. re. ali. & j̄. uer. Venditio de quibus. uer. xxiiij.

Socius tenetur uendere partem hæredi socij, qui mandauit fieri ecclesiam, uel hospitale in domo communi. Bal. in l. j. in fi. C. de cōmuni. ser. manu. Item socio uolenti emere, licet non cogatur emere. l. j. de priui. credi. Vnde

Socius potest rem communem relinquere ad pium usum. & ibi per Bal. & not. in l. locum. de usufru. & in l. si quis sepulcrum. de relig. & adde j̄. Venditio de quibus. uer. xiij.

Socius criminis reuelans socium an euitet pœnam, & an consequatur pręmium. s̄. uer. Reuelare. uer. viij. cum seq.

Socius dicitur furtū facere, si utatur re cōmuni ad alium usum, quàm destinatum, & socio aufert cōmoditatem utendi parte sua, aliàs non: si tamen dolo facit. Bart. in l. si socius. ff. de fur. no. in l. merito. & l. Sabinus. ff. communi diuidun. & in l. rei communis. pro soc. non tamen præsumitur animo furandi, & dolo facere. gl. & Bar. in l. merito.

Socius an possit totam rem communem conducere. Bartol. in l. si aliquam. in fi. de acquir. poss. Sed ibi simpliciter se remittit ad tex. in l. quod si uno. in fin. ff. de in diem addi. qui text. uidetur uelle, quòd sic. Et uide do. Alex. in d. l. si alienam. in pen. col. in uer. quærit Bartol. tenentem contrarium, & respondet ad d. l. quod si uno. Adde l. & hæc distinctio. §. cùm fundum. locati.

Socius tenetur socio, si res cōmunis sibi seruiens est deteriorata. l. communis seruus. ff. communi diuid.

Socius potest uti fructibus rei communis impunè. l. Sabinus. communi diuidundo.

Socius utitur priuilegio socij in multis casibus uel exemplis, quia laicus respectu clerici socij in causa conuenitur coram episcopo. Bar. in l. præcipimus. §. e. C. de appel. l. j. C. si in una eademq; causa. & Bartol. in l. solent. in fi. ff. de ali. le. Item præscriptio centum annorum requiritur contra laicum socium ecclesiæ Romanæ. s̄. Præscriptio quomodo. uer. iij. Itē uacante sede, omnino currit præscriptio in bonis communibus prælato, & ecclesiæ dato quòd in solis bonis alterius currat præscriptio, secundum Abb. in c. j. de præscrip. Quid in tutela finita in persona unius pupillorū, altero remanente pupillo. j̄. uer. Tutela finitur. uer. xiij. Item si laicus & clericus sunt patroni, non potest legatus de latere conferre beneficium dato: quod posset, si solus clericus esset patronus. Abb. in c. fi. de iure patro. & Feder. de Sen. cō. lxiij. Item socius omnium bonorū habet excusationem à muneribus ex persona socij priuilegiati. gloss. sing. in l. fi. ff. de mu. & ho. Item si unus nepos est in potestate, alter emancipatus, patruus tenetur conferre utriq;. Barto. in l. si emancipati. C. de colla. Item parcitur utriq; fratri, licet alter tantùm committat feloniam. Bal. in c. j. qui. mo. feu. amit. Item licet ab arbitro iuris appelletur. Bald. in l. cùm speciali. C. de iudi. in j. consti. Cod. & nō. in l. si quis maior. de transact. tamen si habet collegā, qui non sit arbiter iuris, non appellabitur. Lud. Pon. in l. arbitro. qui satisd. cog. Item testis domesticus, uel alter non idoneus, admittitur, si habet contestem idoneum. Angel. consil. j. & j̄. uerbo, Testes qui esse possunt. uer. v. & in uerb. Testium impugnatio. uers. lxxij. Item uniuersitas restituitur

tuitur propter pupillos, & minores qui sunt in ea.j̄.Vniuersitas.uersic.xxv. Adde alium casum in c. cùm super abbatia. de offic.deleg.& alium per Ioan.And.in titu.de requi. consi. in rub.& Pet. de Anch. latius in c. canonum statuta.xij.q.ij. col. & in xiij.q.in vj. col. & Alex.consi.ciij. in iiij.parte, & j̄. eo.el j.uer.xlvj.& xcj.& s̄.Patronus.uer.lxj.& lxiij.& c. quã sit.& ibi Abb.de Iudæis.

Socij qualiter diuidant fructus bonorum communium.s̄.Fructus communicantur.per totum.

Socius non tenetur ad damnum societatis commissum culpa socij. Bald. in consil. In Christi nomine,amen. proponitur, quosdam.& Alex.consi.xcix.ij.parte,in fi.

Socius socij priuilegio gaudet. l. administratus. §. eorũ de excusa.tuto.unde

Socius ambasiatoris non potest capi pro repressalijs, sicut nec solus ambasiator.Bald.ibi.qui dicit uerum,nisi sit socius supernumerarius. & s̄. uerb. Priuilegij extensio. uer.liiij. & s̄. Patronus.el j.uersicu.xlvj.& xcj.& j̄.eo.uer.lxiiij.

Socius utens rebus communibus,uidetur adire hæreditatem socij, si utatur plus parte sua, & habeat animum adeundi,alias nõ.l.duo.& ibi Bar.de acquir.hæred.& in l.gerit.ix.col. uer.ad quartum uidelicet.ff.eo.ti.distinguit. uide s̄.in uerb. Societas.el j.in uer.vij.

Socius in repressalijs non potest facere saluum conductum, quin alius possit uti repressalijs.Bal.sing.& Flo. in l.si ædes. in prin.ff.de serui.urb.præd.

Socius utitur iurisdictione castri per socium ea utentẽ: ut tenet Flo.in l.seruitus.in fin.prin.quemad.ser.amit.

Socius gaudet priuilegio socij in indiuiduis. l. si communem. & ibi Flo. quemad. ser. amit. Bartol. in l. j. C.si in communi eademq; causa in integ.resti.poss.& suprà,uer. Priuilegium extenditur.uer.liiij.& uerb.Patronus.el j.uer.lxvj.& suprà, eo.uer.lxj.

Socius non cogitur stare in communione.l.si non sortem. §. si centum.& ibi Bar.in prin.de condi.inde. & Spe.de lib.concept.§.ad huius.uer.sed pone.

Socius post longũ tempus, quo stetit pro diuiso, an petat sibi reddi rationem administrationis.per Pau.de Cast. in consi. xcv.incip.Non sequendo ordinem.quòd non.

Socij,inter quos est cõtracta societas simpliciter, diuidunt inter se lucra personalia.l.coiri.& ibi Bart.ff.pro socio.

Socius tenetur de dolo.& culpa.l.cum duobus. §. uenit. & ibi Bar.ff.pro soc.sed non de casu fortuito,nisi præcedat culpa. d.l.§.damna.& ibi Bart.& s̄.eo.uer.xlj.

Socius criminis an possit accusare.gl.& Bar.in l. qui accusare. ff.de accu.in uer.quæro,utrum sint alij.q; non. Et si præsentat socium,non liberatur.Bal.in l.sicuti.C.de quæstio.

† Socius criminis nõ admittitur tanquã accusator, nec ut denunciator,neque ut testis.do.Phil.Deci. post alios per eum relatos ibi consilio ccxxxiiij.incipien.In effectu. in princip. in ij.uol.Vide tamen eundem Decium in consi.clxxxix. incip. Lætatus sum plurimum.in iiij.col.uer. secundò principaliter.in j.uol.ubi latius, an & quando socius criminis admittatur in testem.]

Socius bonorum potest esse tutor pupilli, si est socius in modicis,& societas non negetur: secus si in re magna,uel hæreditate.gl.j.Bart.& doc.in auth.minoris.in ij.col. in uer.quærit glo. quid si habet.C.qui.da.tut.pos.& j̄.Tutor quis. uer. xxxiij.Et tunc emens de pecunia communi acquirit etiam socio pupillo.& Alex.consi.xxxvj.iiij.parte.

Socij pactum liberatorium an & quando noceat socio,& liberet debitorem.gl.in l.si unus.in prin.& ibi Bart.ff.de pact.& ibi Ang.& doc.in l.cùm te.C.si cer.pe.

Socij uenditores an & quando cõueniantur redhibitoria, uel quanto minoris.Bal.in l.fi.v.col.uersi: sed pone. C. de ædil. act.& s̄.in uer.Emptor agit.uersic.xcviij.

Socius à socio nõ repetit lucrũ usurariũ, quia obstat exceptio doli.Pau.de Cast.consi.ccclxxxiij.incip.In causa arbitrali.

Socius conuentus an debeat habere terminum ad denunciandum.do.Bal.in auth.qua in prouincia.pen.col.in uer. & idẽ in plurib.C.ubi de cri.agi.quòd non.

Socius an repetat quod inuitus soluit pro alijs socijs. Pau. de Cast.in consi. In Christi nomine, amen. uisis omnibus scripturis,dico.

Socius ante tempus distrahens societatẽ,an possit petere partem suam.in Spe.de socie.uersi.sed nunquid socius.

Socius an donet rem communem, altero socio consentiente. per Bal.in Marg.uer.Concedens.uer.si.

Socius debet defendere socium,si potest. s̄. uer.Defensio. uer. xliiij.circa medium.ibi:item uerum,si uis inferatur socio.

Socius inuadens rem communem an incidat in l. si quis in tantam.C.unde ui.glo.mag.super uer.super ultimo quæro.ibi: tertiò,quid si rem communem.& doc.ibi & Bart.ad fi.quòd sic,habito respectu ad partem socij.

Socius non uidetur habere tacitum mandatum à socio etiam de faciendo utilia societati.Lud.& Alexand. post gloss.contrariam in l.de pupillo.§.si plurium.de ope.no.nun. ubi uide omnino.

Socius an possit puniri de receptione codicis communis ipsius & alterius,quod aufugit:uide Bald.in cons.ccclxxxij. in iiij.parte.

Socius præpositus mercantijs unius loci, debet seruari indemnis à socio negociante in alio loco.Bal.in l.certũ.pen.col. in uer.ulterius quæro.C. famil. erciscun. distinguit. & j̄.eo. uersi.cvij. Et quando diuidunt, & uni contingunt mercantiæ unius loci, & alteri alteræ, sufficit cautio indemnitatis inter eos.s̄.Cautio indemnitatis.uer.ij.

* Socius non est cogendus, ut partis suæ æstimationem accipiat,nisi cùm res commodè diuidi nõ potest.l.j.ubi gl.Bart. Bald. C.com.diuidun.And.Tiraq.in tracta. de iure primog. q.lx.nu.16.Æmilius Maria Manolessus.

Socius potest totam rem cõmunem alienare.l.nemo.in princ. per gl.in uer.alienari.& Bar.ff.ꝓ soc.in l.de pupillo.§.si plurium.de oper.noui nun. De quo in Spe. de præscri. in j. col. uer. quid si is. Quod uerum in rebus uenalibus, ut merces, in quibus unus uidetur ab altero præpositus ad uendendũ: in alijs uerò secus.Bart.ibi.& Bald.in rub.C.pro soci. in fin. Item uerum in alijs rebus, socio nõ contradicente: quod in dubio non præsumitur.Bald.in l.in familiæ.in ij. col.in uer. quæro,quid in dubio.C.fami.ercisc.Bar.in l.pe.C.si cer.pet. & per doct.in l.j.C.qui testa. fac.pos. ubi per Bal. in j. col.in uersi.quæro,nunquid.& gl.in l. nemo. pro socio. & Alexan. in d.§.si plurium.Item si socius sciat,& taceat,quia sibi præiudicat.glo.in l.cùm proponas.prima.in glo.j.C.de pact. Et fallit in fisco, qui potest inuito socio rem communem alienare.l.ij.& ibi Bar.& Bal.C.de communi.re.alie.Bald. in l.j. C.si communis res pi.da.fit.Sed an partem suam.j̄.eod. uer. j.post sequentem.Quid de socio castrorum.s̄.Castrum. uer. xxv.quòd non,cum his,quæ ibi addidi post authorem. Sed quis probet esse tanti uenditam.Bal.in l.in familiæ. & Bart. in l.si mater.§.cohærede.fami.ercisc.

Socius potest pignorare rem communem, & sic pignus potest in ea constituere.Bartol.& Flo.in l.unus.ff. de serui. & in l.j. C.si res communis pi. da. quòd partem suam tantùm. & ibi per Bal.& l.ij.C.commu.diui.& s̄.Pignus de quibus.uersic. ix.& probatur sing. in l. iij. §. fin. ff.qui po.in pig.hab. quod not.quia est mirabilis.

Socius uendens,in dubio uidetur uendere partẽ suam rei communis,si emptor sciebat:sed si ignorabat, non debet decipi: unde debetur ei euictio ꝓ parte.l.prima.ff.de euicti.& j̄. eodem.uersicu.xcij. Præsumitur autem scientia, uel ignorantia ex quantitate precij.Bald.in l.j.ij.col. in princip. uersicu: in dubio autem.C.qui testa.face.pos.

Socius debet admittere procuratorem socij in societate.Bald. in l.exigendi. iij. col. uer. præterea dico,quòd in contractibus.C.de procu.argu.l.idemq;.pro socio.

Socius potest ducere in domum cõmunem amicum suum, socio inuito.Bar.Ang.& Alex.& Ioan.de Por.in l. si stipulatus fuero per te non fieri.de uerb.obli.& ibi Angel. & Alex. qui limitat uerum,nisi socius uellet ducere inimicũ socio: quia tunc non posset.Vide etiam Bald.in l.j.in ij.col.C. qui testa. fa.poss. gloss. in l.non aliter.in uerbo,honestè.& Bartol.in l. cęterùm.ff.de usu.& hab.quòd potest inducere hostes. Bar. Cæp.in tract.de ser.urb.titul.de usu.dicit uerum, nisi inductus sit inimicus socij, uel domini locatoris. Itẽ dicit ibidẽ, quòd non potest retinere concubinam in domo communi. quod etiã tenet Bal.in l.si conuenerit. ff.pro socio. Item nec potest in ea inducere ganeas,uel meretrices,socio inuito.gl. in d.l.

in d.l.non aliter.in uerbo, honestè. non tamen potest recedens ponere aliũ loco sui in parte sua. Abb.in cap.inter dilectos.ad fin.de fide instru.

Socius potest locare domum communem, uel fundum inuito socio, si utiliter facit, & domus sit pro indiuisa.l.& hęc distinctio.§.fi.& ibi Bart.ff.loca.quem etiam uide in l. si cõmunes ædes.de neg.gest.& in d.l.de pupillo.§.si pluriũ. de ope.no. nun.& no.in l.hæredes.§.si unus.fami.erciscun. Vide Bal.& doct.in l.j.in ij.col.in uer.ultimò quæro. & ibi Pau. de Cast. C.qui testa.face.pos. Quod uerũ, nisi socius cum causa contradicat: ut quia habet uxorem, uel filias pulchras, & suspectas de corruptione pudicitiæ & conductor sit persona suspecta.per Bal.in uer.ultimò quęro.& no.in l.Sabinus.com muni diui.Item potest locare etiã meretrici ad prostibulandum, etiã socio inuito, uolente alteri locare pro minori precio. Flo.in dicta l.Sabinus.per l.ancillarũ.de peti. hære. Vide Bal.in d.l.j.& ſ.eodem.uersic.cxxvij.Item,

Socius si uelit locare hospitiũ socio inuito, iudex arbitrari debet, quod est consuetum.Bal.in d.l.j.in fin.uersi.itẽ si duo.

Socius socio stipulari non potest.Bald.in l.si absentis.C.si cer. pe.per Innoc.in c. dilecta.de exces.præla.qui dicit, quòd socius potest agere ex facto socij ratificato per ipsum.Et quòd socius præsumitur contrahere nomine communi, uide Bal. in l.cùm te.C.si cert.pet. ubi dicit, quòd quicquid unus facit, uidetur alter facere.& Lud.in l.de pupillo. §.si plurium. de ope.no.nun.& ibi Alex.si stipuletur sibi, & socio, non ualet stipulatio, etiam in persona sua. Tex.sing. in l. proprium. ff.communia prædi.& Alex.in l.ij.§.ex his.pen.col. de uerb. oblig.Sed Bal.in d.l.si absentis. dicit acquiri sibi totum. per l.fundus ille.de contrahen.emp.sed gl. ibi tenet cõtra, dum dicit secus in stipulatione.

Socius præsumitur contrahere communi nomine, secundum Innoc.in c.dilecta.de exces.præla.

Socius partem rei communis suam uendere potest, etiam inuito socio, nisi duobus casibus. Bal. in l. j.C.communi diuid.l. falso.& ibi Bal.C.de communi re.ali.

Socij omnium bonorum an teneantur redimere unum ex eis captum ab hostibus de bonis communibus: & quid si sit captus unus captiuus per unum familiarem dictorũ fratrum appræsentatus uni, an censeatur communis alijs fratribus. uide Bal.in consi.xlj.in j.parte.

Socius legans, uel uendens rem communem, uidetur legare, uel uendere partẽ suam. Bal.in l.j.in j.col.in fi. in uersi. quæro, nunquid ille. C.qui testa. facere pos.& in l. cùm alienam. in iij.col.in uer.dubitatur etiam.& ibi Bart.in secunda opp. C.de leg.ubi Bart. dicit uerum, nisi totam se legare dicat. & ſ.eo.uersi.lxxxij.& lxxxiiij.

Socius an possit legare rem communem.no.in l.serui electione.§.fi.de leg.j.ubi Bar.in uer.item quæro, quòd sic. & debetur tota, si erat dimidia hæredis, nisi aliud appareat ex eius uerbis Pau.de Cast.& doct.in d.l.j.& gloss. & doc. in dicta l. cùm alienam.quòd sic: ut ſ.uer.proxi.& ſ.uer. Legatum per quos.uer.xiiij.

Socius non potest uendere etiam partem suam, lite contestata cum socio.l.j.C.cõmu.diui.& gl.in l. nemo ex socijs. in uerbo, alienare.ff.pro socio.

Sociorum est periculũ, quãdo res in societatem deducta perit post contractam societatem: aliàs est domini. l. si id, quod. in prin.& §.j.& ij.& ibi Bar.ff.pro socio.

Socius post moram uerã uel fictã, tenetur ad usuras: sed hæres socij non tenetur.l.socium.in prin.& ibi Bar.ff.pro socio.

Socius substituens onera matrimonij ante partem, detrahit sibi dotem, quando uult diuidere societatem.l.actione.§.fi.& ibi Bart.pro socio.

Socius litis an & quando constituat procuratorem. ſ. Procurator à quibus.uer.v.

Socius litis post litis contestationem potest agere procuratorio nomine socij, & litẽ prosequi. si de rato caueat. l.ij. & ibi gl.in uer.cauere.Bal.& doc.C.de consor.eius. litis.

Socij criminis non dicuntur, qui à principio non fuerunt eo animo, ut crimen committeretur, & non tenentur propter assistentiam. Paul. de Castr.not. consi. cxciiij. quòd in causa incarceratorum.& ſ.uerbo, Auxilium.uer.xvij.

Socius pro socio conueniri potest. l. iustissimè.§. proponitur. & ibi Bal.ff.de ædil. edic.& ſ.eo.uersi. cxx. & in Spec.de iudic.§.sequitur uidere.uer.quid si duo.& uer.quid si alter.

Socij in contractu, uidentur socij etiam in distractu.d.§.proponitur.& ibi Bald.

Socius expendens in causa seruitutis prædij communis, repetit partem à socio actione negociorum gestorum.l. qui aliena.§.uno defendente.& ibi Bart.de neg.gest. Vide gl.in uer. amplius.& Bartol.in l.ex parte, in princi. fami. ercis. Idem si expendat in recuperando castrum commune.ſ.uer. Expensæ in rem.uer.xcvij.

Socij culpa, uel dolus, an noceat socio.ſ.uerb.Culpa in societate.uer.secundò distinguit.

Socius unus si emat in credentiam potest etiam alter conueniri, qui non excusatur: dicens, quod ipse nihil recepit. Bal. in l.cùm te.in j.col.uer.extra opp.C.si cer.pe.

Socius unus si faciat unam negotiationem, & alter alterã, tenetur insolidum: uel si ambo unam in diuersis locis. Bal. in d.l. cùm te.in ij.col.in uer.si autem contrahunt per se ipsos.

Socij exercentes mercantiam per tertiam personam, omnes tenentur in solidũ. Idem si unus pro omnibus exercet. Sed si quilibet exercet, & omnes simul gerunt, quilibet tenetur pro parte. Si separatim in diuersis locis, & diuersas mercantias, omnes uidentur inuicem prępositi, & magistri. Bal. in l.j.§.si plures.ff.de exercito.& suprà eo.uer.xl.& infrà eo. uersicul.cxx.

† Socius exercens artem mercantiæ, in qua erat cõmune capitale cum fratre, an possit petere pro suo labore salarium à fratre cõnsocio, & an ipse sortem exercens accipiens pecuniam mutuò, debeat lucrum dictarum pecuniarum mutuò acceptarũ cõmunicare fratri cõsocio.uide do.Pe.Phil.Cor. in con.cccxj.incip.Ad euidentiam.per totum.in iij.parte.]

Socius hæreditatis possessæ communiter non tenetur pro debitis alterius socij.l.ex parte.§.filius.fami.ercis.

Socius criminis quis dicatur, & quomodo puniatur, & quid in socio excommunicati.per gloss. & Cardinal. in clement. j.xj.q.de pœnis.

Sociorum liber an probet.uide ſ.uer. Liber mercatorum.uers. ix.quòd sic, inter eos.

110 Socius domorum cauens uicino de damno infecto pro se, & socio, agit contra socium actione negociorũ gest.l.si communes.ff.de neg.gest.

Socius in iurisdictione nõ potest punire sociũ impedientem. Bar.in l.j.§.j.ad fi.uer.sed quæro.ff.quis ius di.non obtem.

Socius debet iurare quãto precio uendiderit rem cõmunem. Bal.in l.in familiæ.in ij.col.uer. quid si iste.C.fa.ercis.

Socius in molendino non tenetur ad expensas factas per socium in mobilibus non necessarijs, licet per eas molendinũ sit effectum utilius. Pau.de Cast.in l.quod autem. cum l.seq. de ser.ur.prædio. Pe. de Peru.in tract. Socie. vj.par.iiij.q.& Flo.in l.parietem. de seruur.præd. quòd

Socius non tenetur contribuere in refectionem parietis communis non necessariã, quam socius uolens altius tollere facit ad fortificationem, secundum Flo.ibi. Vnde

Socius non potest totum parietem destruere causa reficiendi illum fortiorem.d.l.parietem.& ibi Bar.& Flo.Sed

Socius an possit repetere sumptus factos in refectione rei cõmunis à socio: uide l.cum duobus. alias l. si fratres.§. idem respondit.ff.pro socio. & in l. in parietis. & ibi Bartol.in fin. cum l.seq. §. fin. ubi uidetur casus. ff. de dam.infect.Pau.de Cast.in l.quod autem.de ser.urb.prædi.Pet de Peru.in d.vj. parte, ij.colum. Barthol. Cæpol. in cau.clxvj. Franc. Por.in tract. de duo. fratri. ij. parte, lx.q. & suprà eod. uersicul.ciij. quòd sic.

Socius in repetendo sumptus præfertur alijs creditoribus. l. interdum.qui po.in pig.hab.

† Socius exercens si mutuauit pecuniam potentiori, quæ nõ potest exigi, & in partita dicitur, demùm per cui, & de, an in diuisione dicta partita possit poni ad computum dicti mutuantis, eo inuito.uide do.Pet.Phil.Cor.in cons.cxlv.incip. Primo.in litera D.& seq.in iij.parte.]

Socius mercantiæ præpositus ab alijs non potest reuocari. argu.l.si cùm fundum.de pac.Io.de Pra.in l. si defunctus. in fi. de procur.Et ita consuluit Paduæ tempore meo.

Socij mercantiæ an agant in solidum, & an conueniantur in solidum.

solidum.Bar.in l.eandem.in v.col.in uersic.septimò quæro. ff.de duob.re.distinguit.& in l.habebat.§.fin. de instito. Pa. de Cast.post Angel.& ibi Alexand.in l.si unus. in prin. ff. de pact.Cyn.& Bald. in l.si cùm te.in j.col.in uer. extrà opp. & ibidem Bart.C.si cer.pet.quòd non,nisi cum mandato speciali.& plenè per Bart.in l.si tamen.in prin.ff.de exercito. & in l.diui.ff.de admi.tut.& s̄.eo.uersic.cvij.& in l.j.ix.q.C. de duo.re.Et an unus teneatur ex contractu alterius in solidū. per Alex.in cons.cxlvij.& in l.eius,qui.ff. si cer. pet. in pen. char.ubi plenè.Item,

Socius habitans totam domum communem, non tenetur ad pensionem pro parte socij.Angel.post Richar.Mal.in l. duo fratres.de acqui.hæred.Bart.in l.Titium.§.altero. in aliquibus lect.de admi. tu. facit l. arboribus. §. nauis. de usufruct. Franc.Por.in tract.de duob.fratri.ij.par.lxv. q. & Bald. in c. præterea ducatus.iij.col.de prohi.feu.ali.per Federi.ubi dicit idem in domo feudali habitata per unum socium, altero absente.Item,

Socius habitans domum feudalem cōmunem, tenetur domino ad totum onus,utputa ad tenendum centū equos. Bald. in d.c.præterea.iij.col.uer.pone,comes decessit.Item,

Socius percipiens fructus ex fundo cōmuni, uel pensionem, tenetur socio pro rata.l.si quis putans.§.siue autem.communi diuidun.& Pet.de Per.ubi s̄.v.parte.

Sociorum mercatorum unus potest facere compromissum in præiudicium alterius, si debitum non erat liquidum : aliàs secus.Angel.& Alexand.in l.si unus.in prin.ff. de pact. post Bald.ibi.

Socius si emat, & postea incontinenti diuisionem faciat, non uidetur emisse animo societatis contrahendæ.Alex.in l.j.ff. communi diuidundo.

Socius molendini nō tenetur stare precio locationis factæ per alios socios:sed potest ipse non locare partem suam, si locatio sociorum non impediatur.Bal.in c.j.§. si quis de manso. in fi.col.in uer.extrà quæro.de controuer.inue. Vnde

Socius non potest locare rem cōmunem. & s̄.eo. uer. lxxxvij. per Bar.Cæpo.in l.inter publica.de uer.sig.in pen.col.

Socij prohibētis melior est conditio in re,uel iure communi.l. Sabinus.ff.communi diuid..Bald.in l.ij.in ij.col.C. de lib. & † eo.lib. † Et Dyn.in reg.in re communi.de re.iur.lib.vj.]

Socius potest alium æquè idoneum loco sui substituere in societate,inuitis socijs: ut si plures emerunt gabellas, uel reditum lacus.Bal.in l.j.ult.col.in uer. in societate autem potest magis dubitari.C.qui testa.fa.pos.ubi etiam dicit, quòd ille non erit socius, nec unquam potest aliquid petere à socijs, qui ipsum admittere noluerunt.

Socius in feudo potest concedere inuestiturā de re etiam communi cum alio.c.item sciendum.& ibi Bal.de no.feu.Quod intellige,scilicet de parte sua tantùm:ut ibidem.

130 Socius non tenetur communicare donata sibi à principe. Bar.in l.socium.§.socius.ad fin.ff. pro socio. Et idem si ab alio sit facta donatio.Bal.in l.cùm oportet.in prin.j.col.C.de bo.quæ lib.& Alex.cons.xxxvj.iiij.parte.

Socius absens ex causa communis negotiationis, si nō sit hæres institutus à coniuncto interim defuncto,non recuperat à socio.Bart.notabiliter in d.§.socius.

Socius nolens contribuere ad sumptus pro refectione domus communis, post quatuor menses priuatur dominio partis suæ.l.iiij.C.de ædifi.priua.& in l.cùm duobus.aliàs l. si fratres.§.idem respondit,socium.ff.pro soc.Barth.Cæp.in cau. clxvj.de ser.ur.c.lix.& in sing.suis,uer.xc.Ang. Are. Institu. de act.§.sequens.

Socius non excusatur ab oneribus publicis,eo quòd socius ea subeat.gl.& Bart.in l.interualla.C. de munerib. & honorib. non conti.inter pa.& fil.lib.x.

Socius potest esse testis post diuisionem rei communis euictæ alteri per tertium, aliàs non.no. in l. j. C. communia utriusq. iud.Vide Bald.in l.omnibus.in fin.& l.quoniam.C.de testi. & Pet.de Peru.in tracta.Socie.xj.parte,xiiij. quæst. & infrà, Testis qui esse.uersi. xlj. Itē potest esse testis pro socio in alia causa non communi.Ang.& Alex.in l.j.si duo.si quis cau.

Socius debet participare de damno, & labore casus aduersi euentus alteri socio.Innoc.in ca.sicut.el ij.in uersic. in societate tamen secus est.de iureiur.& Bald.in Mar.Socius. uers.

ij.l.cum duobus.§.quidam sagariam.& ibi Barto. pro socio. l.socium.§.socius.& ibi Bartol.eodem titulo.Bald.in l.si patruus.in iiij.colum.uer.& prædicta sunt uera.C. communia utri.iudi.

† Socius an, si sit spoliatus pecunia, uel mercibus ratione potentialitatis,damnum sit spoliati proprium, an cōmune sociorū : & an dicatur per casum fortuitum amisisse, uide Bal. in cons.ccccxciiij.in iiij.parte.]

Socius potest esse procurator socij criminis.Innoc. in ca.licet. in gl.in uerb.uel alijs.de accu.Bal.ubi s̄.uer.fin.

Socius assignans in diuisione nomina debitorum socio, non priuat se actione, quæ ab ossibus suis non separatur, unde sibi soluens liberatur.gl.no.in l.ea quę.in uerbo,diuisa sunt. C.fami.erci.

Socius potest impedire fiendum in re communi, uel etiam factum ipso absente,aliàs non.gloss.no. & Flo. in l. in re communi. de ser. urb. præd. ergo sibi imputet, si quid fieri passus est.

† Cautè.Socius in molendino, si non uult contribuere ad refectionē,perdit partem suam:ut no.Fran.Cremo.no.xcviij. incip.Decidi pulchram causam.Et ideo datur cautela multum singularis,qualiter socius teneatur socio reficienti rem communem.per Cæpol.cau.lxxxv.incip.sæpe contingit.]

Socius non citatus non afficitur statuto ex citatione alterius socij.Bal.in l.fi.C.de duo.reis.

140 Socij inter se dicuntur habere tacitum mandatum ad ea. quæ sunt utilia societati.gloss.not.& Alexand.in l. nemo. ff. pro socio.

Socio criminis sententia contra socium lata etiam de connexis non nocet.s̄.uer. Sententiæ effectus.uer.xxxj.

Socius criminis esse uidetur,qui delinquenti,cùm potest, non resistit.c.sicut dignum.de homi.& c.quantę.de sent.excom. xxiiij.q.iij.non inferenda.& c.qui potest.Vnde

Socius clerici non defendens eum à percussore, est excōmunicatus,si dolosè non defendit:secus, si per ignauiam. dicto cap.quantæ.cum gl.& ibi Abb.& docto.

Sociorum appellatione ueniunt socij uniuersalium negotiorum,non particularium,uel unius rei.Alexand.consil. xl. ij. parte.Item,

Socij,& consortes differunt: quia socij sunt uniuersorum,consortes sunt unius rei tantùm. Alexand. in d. consi. per gloss. iij. in §. item si inter aliquos. Instit. de oblig. quæ ex quasi contractu.

Socius iurisdictionis delinquens in territorio communi non potest puniri à socio.s̄.uer.Iurisdictio.uers.xxviij.& uerbo, Frater delinquens.uersic.j.

Socius potest testari de re communi pro parte sua tantùm. l. j. C.qui testa.fa.poss.

Socius tenetur lege Aquilia, & tenetur de damno dato in re communi.l.si ex causa.§.fi.& l.sed & si communem.& l.fi.ff. pro socio.

Socius litigans de causa communi,repetit sumptus pro rata.s̄. uer.Expensæ in rem.uer.v.& uer.xcvij.

150 Socius domus communis an possit facere fumum in parte inferiori ad præiudicium socij habitantis in parte superiori.in l.sicut. §. Aristo. & ibi Bar.ff.si ser.uend. ꝙ sic, dummodo non faciat ultra solitum regimen familiæ, uel non faciat animo iniuriandi.& s̄.Habitans.uer.xij.

Socij mercatores,quorū unus in uno loco, alter in altero exercet, uidentur inuicem præpositi unus ab altero.l. eius, qui, & Bartol.in vij.col. in uer.ulti.nota.ff.si cer.pet.& suprà,eo. uer.cxvij.

Socius itineris inueniens aliquid, debet socio communicare: argu.l.iij.& ibi Cyn. C. pro socio.& per Pet. de Peru.in tractatu Societa.v.parte,vij.q.v.col.

Socius non incidit in pœnam cōtractus celebrati per socium. Bald. in l. si patruus. in iiij. colum. in uer. sed pone,duo fratres.C.communia utri.iudi.Pet.de Peru.ubi s̄. viij. parte,ij. q.Franc.Por.de duo.fra.ij.parte,lv.q.& Alex. in l.cum duobus.§.idem Papinianus.pro soc.& s̄. uer. Pœna conuentionalis. uer.xxxj.

Socius pro debitis socij uersis tenetur.s̄.uer. Debitum.uer.ix.

Socijs an sit commune lucrum ex re communi. Spec.de iud.§. sequitur uidere.uer.quid si duo fratres.quòd sic.

Socius criminis repellitur ab accusando. in Spec. de accusato re. uer. item repellitur.

Sociorum materiam supple s. uer. Fratres socij. per totum. & in uer. Fratres diuidentes. per totum. & in uer. Frater acquirit. per totum.

Socrates diues fuit, sed iturus Athenas ad philosophandum, magnum auri pondus abiecit, existimans se simul uirtutes & diuitias possidere nō posse. xij. quæst. ij. Socrates.

Sodomita est etiam, qui propria manu peccat carnaliter. j. uer. Stuprum. uers. viij.

Sodomia non est iusta causa repudij. Innoc. in cap. j. de adulte. Bald. in Marg. Vxor. uer. fi.

† Sodomita an possit condere testamentum. Hanc quæstionem nō uidi tactā per Canonistas, sed reperi Iaco. de Belui. in authen. ut non luxurientur contra naturam. ad fin. dicere, quòd nō: sicut nec damnatus ob crimen famosum: argu. ff. de test. l. is, cui. §. j. quia insurgūt leges, armantur iura contra eos, & infames efficiuntur ipso iure: ut C. ad legē Iuliam. de adulte. l. cùm uir. & ideo leges ei non patrocinātur: ut ff. de mino. l. auxilium. §. fi. Et dicit, quòd de hoc not. in l. hæreditas. C. de his, qui. ut indig. Hanc opinio. Iac. de Belui. refert, & sequitur ibi Ang. de Peru. Et licet horum doc. magna sit authoritas, tamen auderem dicere, quòd eorum opinio non est uera: quia edictū de testamentis est prohibitorium: omnes enim possunt testari, qui non sunt specificè prohibiti: ut no. glo. & Bar. in l. si quæramus. ff. de testam. & Spec. in titu. de instru. edi. in §. compendiose. & doc. in rub. de testa. Nec obstat d. l. cùm uir. quia illa pœna non debet extendi ad alium casum. Nam ex identitate rationis pœna non debet extendi: ut uoluit Ioan. Andr. in c. dispendia. de rescrip. lib. vj. refert & sequitur Abb. in cap. j. de loca. & sic non habet obstare. l. is, cui. §. j. quia ille text. loquitur de damnato ob crimen famosum, de quo fuit damnatus: sed in casu nostro, licet ipso iure efficiatur infamis, tamen nō debet priuari auxilio legum aliarum, nisi declaretur sodomita: arg. eorum, quæ not. in l. eius, qui delatorem. ff. de iure fisci. & in ca. cùm secundum leges. de hæret. lib. vj. Præterea communis est omnium sententia, quòd infamis ex alia causa, quàm ob famosum crimen, potest condere testamētum. Ita tenet Abb. in d. rubric. de testament. & no. in l. j. C. de nuptijs. Durum tamen esset in practica tenere contra Iacob. & Angel. Tu cogita.]

† Abuti fœminis & masculis iudicantur à pari. & uide gloss. quæ hoc sensit in c. omnes causationes. xxxij. q. vij. & facit quod habetur in authent. ut non luxurientur contra naturam. & uide bonum text. & ibi Abb. in c. in archiepiscopatu. de rapto. & flagitia quæ cōtra naturam probantur, sunt grauiora qualibet incesta macula. ca. flagitia. xxxij. q. vij. Et dicit Imperator, quòd tale crimen pestilentias & tempestates inducit: ut in authent. ut non luxurientur contra naturam. Et qui puerum corrūpit, morte punitur: de pœni. dist. j. qui puero. secundum gl. in d. c. flagitia. Et an propter uitium sodomiticum possit separari matrimonium, quo ad thorum. Abb. in c. quæsiuit. de diuor.]

Sodomia est prohibita lege diuina: Leuitici c. xix.

Sodomita condemnatus testari non potest. in Spec. de instru. edi. §. compendiosè. uer. xiij.

† Adde, quòd sodomita dicitur filius diffidentiæ, id est, de cuius salute est diffidendum. text. est in cap. ut clericorum. de uita & ho. cler. Et clericus sodomita patitur pœnam perpetuæ detrusionis in monasterium, & depositionis, & laicus excommunicatur. ut in c. clerici. de exces. præla. Secundum leges laicus ultimo supplicio punitur: ut in auth. ut non luxurientur contra naturam. & glo. in d. c. clerici. pro quo peccato quinq; ciuitates fuerunt igne consumptę. Genesis xix. Pet. de Ancha. & domi. Abb. in d. c. clerici. & duæ ciuitates propter uicinitatem. Et ideo habetur illud uulgare, Qui habet malum uicinum, habet malum matutinum: secundum Petr. ibi. contra infideles delinquentes contra legem naturę papa potest indicere bellum, & eos priuare bonis suis. Et de peccato contra naturam uterque iudex, ecclesiasticus scilicet, & secularis potest esse: quia hoc peccatum principaliter concernit Dei reuerentiam, qui est uniuersalis creaturę. Abb. in ca. quod super his. de uoto, & uoti redem. post Inno. & in c. clerici. de exces. præla.]

Sodomita potest puniri, etiam à iudice ecclesiastico. Abb. tenet contra But. in capi. clerici. de excess. præla.

Sodomita de iure ciuili debet decapitari: in authen. ut non luxuri. contra naturā. de pœni. dist. prima, solicitatores. §. qui pueros. sed de iure canonico, si est clericus, debet à clero remoueri, ac in arctis monasterijs recludi ad pœnitentiā peragendam, sed laicus debet excommunicari, & à cœtu fidelium repelli: d. cap. clerici. & ibi glos. in uerbo, subdantur. & docto. & gl. in cap. flagitia. xxxij. q. vij. in uerbo, peruersitate. de eo uide xxxv. q. iij. extraordinaria.

Sodomia non impedit matrimonium. s. uer. Matrimoniū impeditur. uer. v. quia per eam non contrahitur affinitas. doct. & Io. And. & Alex. in arb. in c. fi. de consang. & affi. in §. ad arborem. el ij. in ij. col. & in v. col. ubi dicit uerum post Archi. xxxv. q. iij. extraordinaria. in glo. etiamsi uir cum fœmina sodomiam committat & tenet Cardi. in ca. j. de spon. vj. Adde s. Affinitas. uer. xij. & Card. plenius in clem. j. xiij. q. de consang. & affi: Vnde Sodomia etiam cum fœmina committitur. xxxij. q. vij. usus. & c. adulterij. Car. ubi s. Et ita consului apud Asculum, ubi etiam dixi agentem cōtra naturam cum fœmina dormiente sibi affine post factum acclamante, teneri de raptu pœna capitis.

† Sodomię crimen quomodo ꝓbetur, uide Laur. Chalcan. suo consi. cix. per totum. Et de peccato Sodomitico uide consi. Anchar. cclxviij. incip. Iure diuino.]

Sol nō debet facibus adiuuari: aliàs labor est superuacuus. in Spe. de aduo. §. sexto. uersic. uel tali.

Solidi, uel aurei, quomodo intelligantur. per glo. & Alex. in l. fi. ff. de in ius uocan. & in l. cùm de indebito. §. fin. de proba. & s. Libra. uersic. j. & in l. quoties. C. de susce. & arca. lib. xj.

Solennitas probatoria est inducta ꝓpter publicā utilitatem, cui renunciari non potest. Bald. in l. fin. in primo. not. C. si cer. pe. † Et dicitur Græcè ἑορτή.]

Solēnitates iuris inter mercatores seruandę nō sunt, sed ęquitas. Bart. in l. si fideiussor. §. quidam. & in l. Quintus. ff. man. Addo Bal. in l. si pro ea. ult. col. uer. unde facit. C. eo.

Solēnitas instrumēti potest per testes reprobari, sed tenor nō, nisi per scripturam. Bart. post glo. in l. iuris. §. quod ferè. uer. quærit gl. ff. de pac. & s. Simulatio. uer. xx.

Solennitas iuris potest à partibus relaxari. Bar. post gl. in l. j. §. j. in uersi. quærit gl. cum seq. ff. de feri. Sed

Solennitas iudiciorum non potest à partibus renunciari. Bart. in l. quoties. uer. ultimò not. C. de priuil. scholarum. lib. xij. c. de causis. de off. deleg. Io. de Por. in l. sciendū. in fi. de uerb. oblig. Bartol. in l. j. §. j. uer. quid de alijs solennitatibus. ff. de feri. Bart. in l. si societatem. §. arbitrorum. iij. col. in fi. uer. dices tu, istud uidetur falsum. ff. pro soc. dicit uerum, quando litigant coram iudice: secus, si coram arbitro. & Bar. in auth. offeratur. in fi. C. de lit. conte. Adde no. in l. ij. C. com. utri. iud. ubi dicitur renunciare per indirectam. Adde s. uer. Consensus partium. uer. j. & per Spe. de instr. edi. §. compendiose. uer. item per ius canonicum. & seq.

Solennitas testamenti pacto tolli, uel minui non potest. Barto. in l. iij. in j. colum. uersi. circa secundum. ff. de test. l. nemo potest. & ibi Bartol. de legat. j. Sed si per statutum. Bartol. ibi in uer. quæro, an per statutum. & j. Statutum de ultimis uoluntatibus. uer. xcix. & uer. seq. & uer. Testamentū qualiter. uer. vij. Rapha. contrà in l. fi. C. de test. quòd nec statuto, nec consuetudine. & j. eo. uer. lxvij.

Solennitate remissa per statutum, uel per rescriptum quid fieri possit. s. uer. in clausulis Rescriptorum, uer. clausula, Si solennitate.

Solennitas requisita in actu conficiendo, requiritur etiam in eo mutando, uel adiuuando, non in declarando. l. hæredes palàm. §. j. & ibi Bar. in prin. ff. de test. Sed

Solennitas inuentarij non requiritur in eius aditione. Bald. in l. fi. §. cùm igitur. vj. col. uer. itē pone. C. de iure deli. & j. eod. uer. xlij. Item in reficiendo. j. eo. uer. xlix.

10 Solennitas testium dicitur aduenticia. l. fin. & ibi Bald. in j. col. super uerbo, aduenticijs. C. de fideicom.

Solēnitas testamenti nō requiritur in relictis pijs, c. cùm esses. & c.

Solemnitas nō necessaria si in aliquo actu interueniat minus legitime nō preiudicat tx. in l. [illegible] in fine principij. C. de rei uxor. actio.

& c.seq.de testa.Pau.de Cast.consi.clxxxj.incipiente, causa, quæ uertitur Pergami. Nec solennitas statuti. Bald. in l. generali.de sacrosan.eccle.Pau.consi.xxxiij.quod incipit, Omisso ordine.

Solennitas leuis dicitur,quæ nullum, uel paruum præiudiciū affert. * Bart.& Ang.in l. fin. §. si uerò postquam.C. de iur. delib.quæ ue non ob aliquam urgentem rationem, uel utilitatem est inducta.Bald.in l.hac consultissima.col.iij.C. de testam.cuiusq; omissione facti substantia mutari nō potest. Bar.in rep.l.j.§.plures.q.iv.ff.de exercit.Ias.consi. xxvj. uol. j.Æmilius Maria Manolessus.

Solennitas grauis,& magna dicitur,quæ multū obstat,si omittatur.Bar.in l.fi.§. si uerò postquam.in fi.C. de iure delib. & in l.j.§.quod autē.de uent.inspi.& in l.j.§.si plures.vij.col.in uer.quartò quæro. ff.de exerci.& in l. cū hi. §. si prætor.in ij. opp.ff.de transa.quòd leuis dicitur,quæ non habet immutare:sed substantialis grauis dicitur,qua omissa,potest contingere mutatio circa substantiam eius, de quo agitur. Bald. in rubr. C. de suc.edi. in ij.col.uer. & si quid in prædictis.dicit quòd leuis dicitur cautela superabundans, & non necessaria, ut citatio amicorum, uel coniunctorum, & non facit actum retractari,si omittatur. Vide Alex.in col.lxxix.iiij.parte.& in l.j.in fi.de libe.& posthu.Item leue dicitur,quicquid non est ratione munitum.Bal.in l.hac consultissima. iij. col. uer.est autē leue. C.qui test. fa.pos.& Alex. in d.consi. lxxix. ubi dicit, quòd subscriptio notarij non dicitur leuis solennitas,& ideo non potest omitti.

Solennitas leuis non dicitur conditio à lege apposita Bald. & Alex.in l.j.in fi.de lib.& posth.& Bal.in auth.matri.C. quando mulier tut. offi.

Solennitas leuis omissa nō uitiat,sed substantialis sic.s. Omissio. uersi.vij.& uersic.ij.cum duobus seq.

* Solennitas non requiritur in testamento militis.l. si à fratre. & l.milites.& ibi Bal.plenè in j.col.in uer. circa primum. C. de test.mili.§.j.& per tot.Inst. de milit. testa. Æmilius Maria Manolessus.

Solennitas maior requiritur, quando contrahitur in scriptis cum imperitis literarum.authen. sed nouo. & ibi Bald. in j. no.C.si cer.pe.

Solennitas statuti nō potest omitti in contractu mulieris, qui celebretur sine præiudicio conditionis eius. Bartol. in l. cùm hi.§.eam.in ij.no.contra gloss.ibi.ff.de transact.& d.l.§. si prætor.

* Solennitas si fuerit omissa in instrumento, quod executioni mandari incœpit,non nocet.l.j.l.si ueritas.C.de fideicom.l. scripturas.ubi not.C.qui potior.in pignor. Felin. in c. sicut. nu.42.de senten.& re iudicat.Cy.inter consi.Bal.cons.cccc. uol.iv.Bal.consi.ccccij.uol.v.Lud.Roma.consi. ccxxij. Ay. Crau.in tract.de antiquit.tempor.par.j.nu. 199. conf. clviij. nu.j.uol.j.consi.cclxxviij.num.7.uol.ij.Ioan.Cephal.consi. clij.nu.35.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Solēnitas loci,in quo actus geritur,debet inspici. Io.de Ligna. in tract.de sent.excom.x.char. * Corn.consi.clxxxv.num. 16.uol.ij.Io.Ceph. consi.clxxx.nu.28.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Solennitas loci,in quo contractus celebratur,quanquam est seruanda, si tamen partes aliò ad contrahendum accedant, non alia de causa,nisi ut fraudem faciant solennitatibus municipij,aut ciuitatis suæ,contractus non ualet. Caccialup.in l.j.colu.lj.C.de sum.trin.Aret.in consi.liv.col.iij. Caro. Rui. consi.clx.num.4.uolum.iv.Ioan.Ceph.consi.clxx.num. 29. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

20 Solennitas requiritur etiam in testamento religiosi. no.in l.generali.& ibi Bal.in ij.no.C.de sacrosan.eccle.

Solennitas quæ requiratur in alienatione rei ecclesiasticæ. s. Alienatio.uersi.xxviij.cum tribus seq.& uer.xliiij.

Solennitas requisita in alienatione rei ecclesiasticæ,requiritur etiam in diuisione rerum ecclesiæ extraiudiciali.Bal.in l.iubemus nulli. in prin.de sacrosan.ecclesijs.ij.col.in uer. tu ex omnibus istis solutionibus.

* Solennitas intrinseca præsumitur.l.sciendum.ubi doct.ff.de uerb.oblig.Ioan.Ceph.con.cclvj.num.63.uolu.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Solennitas intrinseca præsumitur,sed

Solennitas extrinseca non præsumitur.no.in l.sciendum.& ibi doct.& Bar.in ij.opp.ff.de uerb.oblig.l. quæcunq;. §. interdum.& ibi Bart.ff.de publi.& in l.j.C.de contrahen. & committ.stipula.in l.iuris gentium. §. quod ferè. ff. de pact. Vide in Spe.de proba.§.j.uer. sequitur. & §.iij. uer. tertiò per instrumenta. † Et per do.Fran.Are.in d.l.sciendum.in ix.col. in uer.ultimò adde.]

Solennitas extrinseca non præsumitur ex cursu temporis, in casu,quo cadit possessio,uel quasi: alias sic.in c.ea noscitur. de his,quę fi.à præla.Ioan.And.in c.Albericus.de test. Et sic debet intelligi dictum Bar.& Ange.in l. qui in aliena.§. j. de acq.hære.& in l.si filius. C. de peti.hære. & in l.gerit.in fi.de acquir.hære.& Bald.in l.j.in iiij.col.in uer.not.dicit gloss.C. de fideicom.dicentium,quod † Vide per Feli. in c. j.ut lite nō contesta.& in cap.illud.de præsump. & in c. sicut. in xiij. colum.& per Felin.in d.ca.in ij. fallen. Adde Fran.Aret. in d. l.qui in aliena.in §.sed si.in j.col.& Bald. in l. quæcunque.§. j.de pub.]

Solennitas extrinseca præsumitur ex diuturnitate temporis. † & infrà,uer.xxix. & suprà, Diuturnitas.uersic. iij. † Adde, quòd ex diuturnitate temporis præsumitur. Deci. consilio ccxxij.col.iiij.]

Solennitas extrinseca negata per partē non præsumitur. Com post.Bar.& Imo.in cap.cùm dilectus.de consuetu. & Ludo. in l.si quis mihi bona.§.iussum.in fi.de acq.hære. & per Spe. d.§.iij.uer.tertiò per instrumenta.

Solennitas extrinseca præsumitur,si defectus eius non allegetur.Compost.& Ioan.And.in cap.cùm dilectus.de cōsuetu. Alex.de Imo.in l.sciendum.de uerborum ob.v.colum.Item in iudice faciente actum etiam uoluntariæ iurisdictionis. Text.sing.in l.ab ea parte.ff.de proba. secundū Ant. de But. in ca.ꝗ sicut.pe. char. de elect. & Alex. in d. l. sciendum. vj. col. Sed quid in actu contentiosæ iurisdictionis, ut sententia.uide ibi.& s.Sententia præsumitur.uer. j. & ij. † Et per Feli.in c.sicut.de re iudi.in ij.fallen.]

Solennitas extrinseca non præsumitur ex cursu longi temporis,quando principaliter agitur de damno alterius. c. peruenit.cum gl.in uerbo,fatigari.de emp.& uen. secundum doc. moder.in d.l.sciendum.Adde j. eo. & ibi Alex.& s. Diuturnitas.uer.ix.

* Solennitas etiam extrinseca præsumitur ob partis mendacium.Ias.in l.sciendum.col.viij.ubi Ioan.Crot.num.8. ff. de uerb.ob.Ioan.Cephal.consi.clxxj.num.57.uolu.ij.Æmilius Maria Manolessus.

30 Solennitas cùm præsumitur, præsumptio iuris est, contra quam probatio contraria admittitur. Bart.in d.l. sciendum. in iij.col.in fi.uer. quæro,hîc dicitur.

Solennitas non præsumitur,quando ius dicit formam probari.c.sacro.de sen.excom.c.sicut. de re iud. & per Ioan. And. & tenet Innocen.in c.innotuit.in uer. de solennitatibus autem.de eo,qui fur.or.suscep.& Alex.in d.l.sciendum.iij.col. de uer.ob.

Solennitas extrinseca potest probari per duos testes. Bal. in l. ij.de bonorum poss. secundum tabulas. in ij. col. uer. pone, in instrumento. Vnde

Solennitas testamenti potest probari per duos testes, licet ueritas eius per septem sit probanda.glos.in uerbo, doceri potest.Bal.& doct.in d.l.ij.in j.col.magna,in fi.in uer. ex his apparet.ut quando legitimus dicit,& fatetur testamentū sic factum,ut dicit hæres,sed non solenniter. Salic.in l. comparationes.j.col. C.de fide instr.& Bal.& doc.in l.ij. C.de bo.pos. secundum tab.& Alex. in consi. xlvij.ij. parte. & Io.de Imo. in c. cùm esses. de testa.

Solennitas intrinseca dicitur ea,quam natura uerborum prolatorum comprehendit, quando est apta comprehendere, ut dicit Dyn.in d.l.sciendum.secundum Bart.in consi. Plu- ries contingit,&c.

Solennitatis omissio facit præsumi malam fidem. s. uer. Mala fides.uersi.j.

Solennitas uerborum non curatur circa formā, sed circa substantiam.l.in testamentis.& ibi Bal. C.de test.

Solenniter,id est,seruatis seruandis.Bal.in ca.primo, pen. col. in fin.uer.nota actum solenniter,quid sit inuesti.

Solennitas requisita in alienatione rei ecclesiasticæ,requiritur

 in datione

in datione in emphyteusim. suprà, uer. Emphyteusis ecclesiæ. uer. xix.

Solennitate iuris remissa per statutũ, uidetur remissa solennitas iuris positiui, non iuris gentium, uel naturalis. unde

40 Solennitas citationis non uidetur remissa, sed potest semper dici de nullitate sentẽtiæ ratione citationis omissæ. Bar. Rapha. Fulg. in l. milites. C. de testa. mili. Nec solẽnitas probandi per duos testes, secundũ Bar. & Bal. ibi in add. Spe. de † lit. con. in iij. col. in fin. uersicul. licet per statutum. † Et per Pari. de Pu. in tract. Syndi. in uer. utrum iudex.]

Solẽnitatis adhibitæ cassatio, uel remotio, inducit mutationẽ uoluntatis. l. nostram. & ibi Bal. circa prin. C. de testa.

Solennitas iudiciorum non requiritur in delictis notorijs puniendis. Bald. in l. cùm fratrem. in j. colum. magn. in fi. C. de his, qui. ut indig.

Solennitas inuentarij an possit tolli per statutum, uel consuetudinem. Ang. in l. j. §. hæc stipulatio. xv. colum. ff. si cui plus, quàm per legem Falcid.

Solennitas requisita in alienatione rerum ecclesiæ, non requiritur in rebus hospitalis, uel frataliæ. Bal. in authen. hoc ius porrectum. ij. q. de sacrosan. eccle.

Solennitas requisita tn alienatione rerum immobilium ecclesiæ, uel pupilli, requiritur etiã in rebus mobilibus, quæ seruando seruari possunt, & in redditu annuo. Bartol. in l. iij. in prin. C. de uenden. re. ciui. lib. xj. Item in alienatione uniuersitatis, quæ æquiparatur alienationi immobilium. Bald. in l. bonorum. la ij. iij. q. C. qui admit.

Solennitas requisita in alienatione rerum minoris, non requiritur, cùm res minoris alienatur à creditoribus eius. Bart. in l. Papinianus. §. sed nec impuberis. in ij. col. in prin. uer. oppo. qui facit aliquid. ff. de inoff. test.

Solennitas omissa in testamento uitiat. l. si unus. & ibi Bald. in prin. C. de testam. & facit notarium teneri de falso, quod nõ est in alijs actibus, & instrumentis. Bal. in l. si ueritas. in uer. nota, quòd omnis solennitas. C. de fideicommis. & s̃. Notarius. de falso. uer. xliij. & xlvj.

Solennitas omissa in testamento uitiat contractum. s̃. Contractus minoris. uer. viij. & per discursum. & uer. Forma. uer. xxv. & xxxij. & xlvj. & uerbo, Omissio. uer. ij. cum duobus sequenti. & uersi. vij. cum seq.

Solennitas requisita in actu conficiendo, requiritur etiam in actu reficiendo. l. si ut proponis. la ij. & ibi Bal. C. de nupt. & Bart. in l. chirographis. in prin. in ij. not. ff. de admi. tut. & l. † nuptiæ. & ibi Alex. de ritu nupt. no. † Et per Franc. Aret. in ij. parte, sui tractus feu. in j. q.]

50 Solennitas requisita in alienatione, requiritur etiam in ratificatione alienationis. Innoc. in c. cùm dilecti. in glo. sua, in uerbo, contrariam. de emp. & uend. & Bal. in Marg. uer. Res. & uer. Ratificatio. uer. ij. & in l. cùm mancipia. de re. alie. non alie.

Solennitas requisita in forma certi actus, non potest ratificari, si in actu non interuenit. l. si minor. de ser. expor. Secus, si nõ est de forma. l. uniuersitas. de prec. Imper. off. Item secus, si est simplex consensus. Innocen. in c. prudentiam. de off. delega. in ij. colum. magna ad fi. in gloss. in uerbo, nihil. Bald. in Marg. uer. Solẽnitas. uer. primo, & s̃. uer. Consensus per statutum. uersi. pe. Addo do. Alexand. Imol. in l. si quis mihi bona. §. iussum. in v. col. uer. secundò dic illud esse uerum. ff. de acquir. hære. Vide Bald. in l. j. in ij. colum. in iij. oppo. C. si seruus extero.

Solennitas requisita in alienatione rei ecclesiasticæ an præsumatur post longum tempus. Alex. consi. lxxix. j. parte.

Solennitas requisita in actu conficiendo, requiritur etiam in eo reuocando. s̃. uer. Reuocatio. uersic. xxxviij.

Solennitas est indiuisibilis. Bald. in l. si ueritas. C. de fideicom. uer. nota, quòd omnis solennitas.

Solennitas instrumentorum potest aboleri per consuetudinem. Innocent. in c. j. in j. col. de fi. instr. Bald. ubi s̃. uer. fi. in uer. Solennitas.

Solenniter fieri debet, quod fiendum est. Bald. in l. si qua. C. ad Tertul. circa medium.

Solennitatis omissæ exceptio non datur ei, qui primò negauit indistinctè, & mendax est. l. v. & ibi Bald. in j. col. uer. & no. C. de fideicommis.

Solennitatis defectus non suppletur per legem, sed defectus orationis sic. Bald. in l. uerbum, uolo. in j. no. C. de fideicom. sed per principem sic. s̃. Imperator. uer. xxj.

Solennis uoluntas quæ dicatur. j̃. uer. Voluntas. uer. xix.

60 Solennitas dicitur, quicquid præcipuum requiritur ultra consensum, & quicquid adijcitur formæ iuris gentium. Bal. in l. ut in epistola. ad fi. uer. ult. quæro. C. de fideicom.

Solennitas probari non debet, quando cessat eius ratio. Bald. in l. fin. in secunda col. in prin. C. de fideicom.

Solennitas omissa per errorem notarij, uel per imperitiam, uitiat actum. gl. in l. ambiguitatem. C. de testa. in uersi. non ex mente. & Pau. de Cast. consilio ij. incip. Pro euidentia eius. & s̃. Notarius errans. uersi. iiij. & adde in uerbo, Notarius de falso. uersi. xxv.

Solennitates iuris an possint tolli per legatũ, uel aliũ iudicem. Spe. de lega. §. iiij. in ij. col. uer. sed nunquid legatus. el j. & j̃.

Solennitatis sublatio an præsumatur. in Spe. de offi. omn. iud. §. fin. in viij. col. uer. hoc quoq;. quòd non.

Solennitas debet probari per allegantem. in Spec. de teste. §. j. in ult. char. uer. quid ergo. l. ultimo.

Solennitati legali non detrahitur, nisi quantum uidetur in iure expressum. Item,

Solennitates iuris an possint remitti consuetudine, uel partiũ consensu, uel per inferiorem à principe. in Spe. de instr. edi. §. compendiosæ. in viij. col. in prin. uer. item per ius canonicum. & seq. & s̃. eo. uer. vj. & præcedenti.

Solennitas substantialis quæ sit, & quæ accidentalis, & quæ potest remitti, & quæ non. in Speculat. de sen. §. iuxta. in vij. colum. uer. & sunt hæc in arg. & de app. §. de officio quoq;. uersi. pe.

Solennitas debita quando censeatur adhibita in alienatione rerum minorum. in Spe. de emptione & uenditione. §. nũc dicendum. in ij. col. uer. & breuiter.

70 Solẽnitatem minorem seruare, utilius est, quia facilius potest actus expediri. in Speculat. de loca. §. vj. uersicul. sextò quæritur.

Solennitas præsumitur ex longa præstatione. eod. §. uer. cxlij. & s̃. eo. uer. xxv.

Solet, inducit necessitatem. l. j. & ibi doct. & Bar. in ultima quæstio. C. quomodo & quando iudex. & in l. admonendi. in iij. col. in uersi. uenio ad uer. solent. de iureiur.

Solet, etiam per unum actum inducitur. l. Mela. §. j. & ibi Bart. de ali. & ciba. lega. Bartol. & Angel. in l. j. penul. q. quomodo & quando iudex. Pau. de Cast. consi. cxxxv. & s̃. Consuetudo inducitur. uersicu. xxvj. xxxij. xxxiiij. & xxxix. & ibi per discursum.

Solet, denotat perpetuitatem. l. qui saltum. & ibi Bartol. de legatis. iij.

Solidum, id est, sine detractione. Bald. in l. si qua mulier. uer. ibi, nec retento. C. ad Tertul.

Solicitator causæ an possit esse testis. j̃. uerbo, Testis quis. uersic. xcj. quòd non.

* Solicitator non potest esse testis pro eo, cuius negotiorum curam gerit. Felin. in c. cùm à nobis. prope fin. de testi. Ioan. Ceph. consi. clxx. nu. 5. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Solicitator, cui nulla merces, nullum'ue, ut dicitur, est salarium constitutum, testis esse potest. Felin. in c. cùm à nobis. nu. 19. de test. Alex. con. lxxviij. uol. j. Ioan. Ceph. consi. clxx. nu. 37. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Solicitatio facit negotium dici ipsius solicitatoris. in Specu. de iud. §. ij. in iiij. col. uer. cura uerò & solicitudine. Æmilius Maria Manolessus.

* Solicitator, ut uulgo dici solet, non potest uenire contra ea, quę decernenda curauit: hinc qui ut furioso, uel prodigo curator daretur, impetrauit, si ab eo institutus in testamento hæres contendat, non fuisse furiosum, uel prodigum, repellitur. Rot. ti. de testa. dec. iv. in antiq. Nicol. Boer. dec. xxxiij. num. 82. Hipp. Marſ. in l. j. §. cùm quis latrones. num. 7. in extr. ff. de quæst. Franc. Cre. sing. xcvij. Æmilius Maria Manolessus.

Solum trahit ad se sata, & ædificata, ut emptori cedant cũ solo empto. in Spec. de emp. & uen. §. j. in x. col. in uer. ad euidentiam. & de loca. §. vj. in vij. char. uer. xlix. quæritur. & s̃. Ædificium. uer. viij.

Solum publicum cedit ædificio. l. j. §. si quis. & tenet ibi Alex. post Bar. ff. ne quid in loco publico. Sed potest imponi pensio pro eo. d. l. j. §. si quis in nomine. nisi ædificatum esset in mari, uel litore. Alex. ubi s.

Solum cedit ædificio pio, id est, ecclesiæ in eo constructæ. glo. xij. q. ij. Apostolicos. Alexand. in l. j. §. nunciatio. de oper. no.

† nuncia. † Et ibidem per do. Ias. May. num. 7.]

Solū sub stillicidio cuius sit. Bal. & Flo. in l. fin. §. fi. ff. de ser. ur. præd. Barth. Cæp. C. de ser. ur. c. xxviij. de stillici. q. ix.

Solum est liberum usq; ad cœlum, unde porticus fieri non debet supra solū publicū. in Spe. de iniur. & dam. dat. in princ. in v. col. uer. pone in statuto, nisi de cōsuetudine. s. uer. Porticus. uersic. ultimo.

Soli materiam supple s. uer. Area. per totum. & uer. Aedificiū. uer. viij. xxiiij. xxviij. xxxvj. xxxviij. xlj. & seq. & uersi. xliiij. cum duobus seq. & uer. l. & lv.

Solus, la, lum, est exclusiuum non expressorum. l. his solis. de reuo. dona. Bal. in l. j. in j. oppo. C. de bo. pos. contra tab. nisi resultet absurditas. Bal. in l. cùm notissimi. ij. col. ibi in glo. hoc nomen. C. de præscrip. trig. an. Item significat unitatem, & singularitatem tantùm, non pluralitatem: ut in pract. Pap. uer. summariè. in fin. Item est dictio taxatiua. Bal. in l. j. in prima opp. C. de bon. posses. contra tab. & s. Dictio.

† uersi. iij. † Et ibi uide Fran. Aret. & Salic.]

Solus episcopus, id est, episcopus cū capitulo. cap. ij. & ibi doc. & Archi. de accu. lib. vj. & Bal. in l. j. in prima oppo. C. de bo. pos. contra tab. sicut canonici, id est, capitulum. gl. in c. ij. in prin. in uerbo, canonici. de off. ord. in vj.

Soli ue. in Spe. de aduo. §. tertio. in ij. col. uersi. habito.

Solus plus facit, & melius, quàm cū socio non idoneo. in Spe. de tuto. §. generaliter. in iij. col. uer. quid si pupillus.

† Solutio est facti, nō iuris. l. cōsilio. §. fi. de curat. fur. sed ibi Nic. de Nea. cōtra. † Et dicit Græcè λύσις.]

Soluere non dicitur, qui deponit. Bar. in l. item. §. qui paratus. uer. & eadem ratione. ff. quib. mo. pig. solu.

Soluere non dicitur, qui fideiubet. Barto. in d. §. qui paratus. in ulti. oppo. l. rescripto. §. j. de mune. & hono. per Bal. in l. fi. in ulti. q. C. ad legem Falci. & s. Fideiussio. uer. xxviij. l. promissor. §. constituto. & ibi Bar. ff. de constit. pecu. ubi idem dicitur in eo, qui dat pignora. & Bartol. in l. prætoriæ. la iij. de prẹto. stipu. & in l. j. paulo post principium. ff. qui satisd. cog. per Alex. in l. solutionis. de sol.

Soluere an dicitur is, cui fit acceptilatio. in l. solutionis. & ibi Bar. ff. de solu. & j. eod. uer. xxxix. quòd non.

Soluere, est dare: l. consilio. §. quæsitum. & ibi Nico. de Neapo. de cura. furio.

Soluere non dicitur, qui soluit mihi quod meum est. l. j. & ibi Bald. in j. col. C. si seruus extero.

† Solutionis appellatione omnis liberatio cōtinetur. do. Pet. Phi. Cor. in con. cxj. inci. Videtur. in litera L. in iiij. part.]

Solutio habet uim litis contestationis. Bart. in l. si is. in fi. ff. ex quib. cau. ma. per no. in l. amplius. in fin. rem ra. habe.

Soluere dicitur, siue quis det pecuniam, siue compenset, siue alio modo satisfaciat. l. iiij. & ibi Bartol. qui po. in pig. hab. Contrarium no. in l. item. §. qui paratus. quib. mo. pig. sol. & s. Cōpensatio. uer. iij. in Spe. de usur. in ulti. col. in prin. uer. sed pone, quòd sic. & in Spe. de sol. §. ij. in prin. & s. uer. Satisfacere. uer. ult.

† Soluisse in dubio quis semper uidetur de proprijs pecunijs: ut concludit Bartol. in l. si patruus. in j. uer. & ideo pro declaratione C. communia utriusque iudi. allegat l. si defunctus. C. arbi. tu. Et idem no. Bar. in l. ij. quę incipit, cùm proponas. C. pro socio. ubi Bald. idem dicit, & sequitur do. Dec. consi. xcix. in j. col. uersi. præterea. in j. uol.]

Soluere nolle dicitur, qui non parat se ad soluendum. Bal. in l. fi. C. de ædi. actio. in iij. col. in uer. sed pone, quòd uenditor.

Soluere paratus non dicitur, nisi quis habeat pecuniam in manibus. d. §. qui paratus. & s. uer. Paratus. uer. ulti.

Soluere, & promittere, paria sunt. l. fi. & ibi Bald. in prin. C. de

† fal. † Et do. Petr. Phil. Corn. in consi. ccxxv. incip. Possunt. in litera E. in iiij. parte.]

* Soluere in posterū tenetur, qui prius ut emphyteuta soluit. Bartol. in l. litibus. C. de agricol. & censi. lib. x. Ang. & Imol. in l. qui in aliena. in princ. ff. de acq. hære. Ias. in l. ij. q. xiij. C. de iur. emphyt. Afflic. in tit. de cont. inuesti. num. 89. Ludo. Rom. consi. cxxvij. Abb. cons. lxxv. Alciat. de præsumpt. lib. ij. præsum. iij. nu. 4. Ioan. Cephal. cons. ccxcv. nu. 1. Æmilius Maria Manolessus.

* Soluit qui aliquid ui, metu, & necessitate coactus, ad soluendum amplius non potest eo nomine cōpelli, quia prius soluit. Carol. Rui. consi. cxcvj. uol. j. Ioan. Cephal. cons. cliiij. num. 19. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Solutio per quem probetur. in l. cùm de indebito. de probatio. gl. & Bal. in l. ij. C. de donatio. ante nuptias.

* Soluisse debitor ex tēporis diuturnitate præsumitur. Corn. cons. cclxxvij. col. ij. uol. iv. Ioan. Ceph. cons. ccxl. nu. 9. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Solutio debiti in scriptis de necessitate contracti debet probari uel per scripturam, uel per quinq; testes rogatos. per tex. sing. in l. testium. & ibi Salic. C. de testi. ubi loquitur de solutione contentorum in inuentario tutoris, & debito ex contractu emphyteutico, & debito ex sententia. Idem dicit Salic. in l. ij. viij. q. in fi. C. de iure emphyteu. uide Spe. de prob. §. iij. uer. sed quot.

† Probatio solutionis tributorum, & consequenter canonis publici, non potest fieri per testes, sed necessariò requiritur scriptura. Tex. est, & ibi gl. in l. j. C. de apo. publi. lib. x. quem tex. dicit esse not. dom. Iason in l. ij. in lvj. col. uer. ultimò pro complemento. C. de iure emphyteu. Et ibi subditur, quòd qui non est descriptus in libro soluentium tributa publica, pręsumitur non soluisse. per tex. not. in l. j. C. de exacto. trib. lib. x.]

Solutio particularis est damnosa creditori, & fieri non debet. l. planè. ff. fami. ercis. & l. tutor. l. Lucius. ff. de usur. & in Spe. de arbi. §. sequitur. in xx. colum. in princip. uer. sed nunquid obligatio. & infrà, Solutio qualiter. uersi. iiij. & in Specu. de instru. edi. §. dicto de impugnatione. in ij. col. uer. sed si omnia. Quod uerum, quando debitū est liquidum, aliàs sic. l. quidam. si cer. pe. ubi per Bartol. & doct. ubi etiam dicit fieri inuito creditori solutionē de toto debito. uide s. uer. Debitor soluens. uer. lvij.

Solutio partis gratuita non grauat in solutione alterius partis. l. iiij. & ibi Bal. C. ne uxor pro mari. Vide in l. Lucius. §. testator. de leg. ij. & j. in uer. Solutio qualiter. uer. v.

Soluere pro carcerato, non est donare. j. uerbo, Soluens. uersiculo tertio.

Solutio spontanea post promissionem meticulosam, uel turpem, ualet, & purgat turpitudinem, uel metum præcedentem. l. ij. & ibi doct. & Bart. in prin. C. quod me. cau. & ibi omnino per Alex. in l. si ob turpem. de condi. ob tur. cau. nisi subsit alia causa, quàm approbatio propriæ primæ promissionis, ut quia subest metus periurij, cùm in promissione facta per metum iurauit: quia soluens postea sponte uidetur soluere, ne sit periurus, ideo repetit Barto. in secunda col. in. uersic. quærit gloss. quid si iuraui. & Bal. in ulti. col. in uersic. ulterius quæro. & doct.

Solutio unius de pluribus soluendis interrumpit præscriptionem contra aliud non solutum. Flo. in l. una est. de serui. rust. præd. sed contra suprà, uer. Præscriptio interrumpitur. uer. xxj.

Solutum tyranno per metum potest repeti. j. uer. Solutio quibus. uers. xxij. & in uers. solutum. uers. ij.

20 Solutio in dubio præsumitur licita, & debitè facta. l. indebitum. & ibi Bar. C. de condi. inde.

Solutio non perfectè facta habetur pro non facta. l. Mæuius. §. in fundo. & ibi Bart. de lega. ij.

Solutio, in quā causam uideatur facta. suprà, uer. Debitor soluens. uer. lvj.

* Solutio ex instrumento præcedenti facta præsumitur, cùm nulla alia solutionis causa patet. Paul. de Castr. con. cxxviij. consil. ccclx. colum. ij. uolum. ij. Bald. consi. clxviij. uolu. iiij. Areti. consil. xxxv. col. iij. Corn. consi. xxij. col. pen. uolu. j. Rui. consi. lxj. num. 9. uol. j. Aym. Crau. consi. clviij. num. 13. uol. j. Ioan. Cephal. consi. cxcviij. num. 12. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Solutio facta præsumitur ob præcedentem obligationem, etiamsi summæ, ut nostri dicunt, non essent eædem. Bald. in tract. de præscrip. p. j. p. iij. princip. q. x. num. 35. Pau. de Cast. consi.

conf.ccccv.uol.j.Carol.Rui.con.lxj.nu.9.uol.j.Aym.Crau. conf.clviij.nu.13.uol.j.Ioan.Ceph.conf.clvj.nu.15.16.uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Solutio facta præsumitur ob præcedentem obligationem, etiamsi obligatio fuisset inutilis. Fran. Curt. mi. conf. clxviij. nu.33.uol.ij.Ioan.Cephal.conf.clvj.num.17.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Soluere non posse dicitur, qui statim facta discussione à uicinis reperitur non esse soluendo. Bald. in l. quicunq;. pe. col. uer. sed quid si est soluendo. C. de ser. fug. & in l. suus. §. fi. & ibi Bar. in ij. col. in uer. iuxta prædicta. & Inno. de hęre. insti. Angel. in l. j. de iniusto testa. Angel. Aret. in tract. Malefi. uer. cum quarto pluri. & j̄. uer. Statutum de maleficijs. uers. lj. & uide etiam in uer. cx. Item qui non reperit fideiussores idoneos, aliàs dicitur soluere posse. l. nemo dubitat. de reg. iur. & Bal. in l. item. §. qui paratus. uer. & ista faciunt ad q. ff. qui. mo. pig. sol. & s̄. Debitor soluens. uer. lxix.

Solutio indebiti quando est donatio. Bart. in l. j. C. ad legē Fal. & s̄. uer. Donatio præsumitur. uer. ij. & vj. & Barto. in l. j. in j. col. in fi. & in ij. col. in uer. quæro, quid si soluo. ff. de dona. & in l. j. per discursum totius legis. ff. de condic. inde. quòd sic: & debet insinuari. Bar. in d. l. j. in fi. j. col. ff. de dona.

Soluere uolens ad euitationem pœnæ, si non reperitur is, cui solui debet, fiat protestatio, & oblatio cū deposito: sed si is, cui debet solui, est forensis, fiat præconium de eo. Bar. in l. si reus. in fin. ff. de procur.

Soluere pœnam, non est confiteri delictum, nisi expressè confiteatur. Bald. in l. ea, quæ. ultim. colum. uer. sed quid si non uult negare. C. de condi. inde. Pau. consi. ccxx. quod incipit, Notandum, quòd. in fin.

Soluenti cauendum est in scriptis. l. plures. C. de fi. instru. & j̄. in uer. Soluens. uer. xvj.

Solutio plus debito facta per hæredem, non cedit ad incommodum legatariorum. l. Lucius. la ij. §. testator. & ibi Bartol. de leg. ij.

Solutio facta abbati & capitulo simul, pręsumitur uersa in utilitatem ecclesiæ. Paul. de Castro consilio j. quod incipit, Ego Paulus.

30 Solutio facta abbati an probetur per confessionē abbatis. Pau. in d. consi. j. & s̄. Confessio prælati. uer. ij. quòd sic.

Solutio facta fisco per debitorem ex contractu, potest probari etiam per testes, aliàs non nisi per scripturam. Bart. in l. iij. in iij. no. C. de fide instru. & iur. hastæ fisc. lib. x. Item per libros censuales: l. iiij. eo. tit. lib. iiij.

Solutio simpliciter facta, intelligitur pro usuris. l. si usuras. & ibi Bal. C. de usur. l. j. C. de solu. Pau. de Cast. consi. cliij. & j̄. Solutum. uer. xviij.

Solutio pœnę an liberet à sorte. gl. & doct. in l. v. §. fi. ff. de uerb. oblig. & in l. apud. §. Labeo. de doli excep. & in l. fi. de eo, qđ cer. loco. & s̄. Pœna conuentionalis. uer. xx. & in uer. Pœnæ remissio. uer. xvij.

Solutio parit liberationem, & obligationem diuersis respectibus. l. si tibi. si cer. pet. & Alexand. in l. in numerationibus. de sol.

Solutio ficta non parit effectū suum, nisi quo ad illum, qui succedit, non quo ad alium. Bald. & Alex. post gl. in l. si socer. in prin. sol. matr.

Solutio eadem non parit liberationem, & repetitionem. l. si fideiussor. & ibi Bar. in prin. ff. de cond. indebiti.

Solutio, quæ parit liberationē, non tollit obligationem ciuilē, nec naturalē. Bar. in l. fideiussor. in ij. not. ff. de cond. indebi.

Solutionis scriptura pertinet etiā ad creditorem, cùm probet debitum pręcessisse, unde debet reddi ei per notarium. Bal. in l. plures. in ij. no. C. de fi. inst.

Solutio debiti præsumitur ex cancellatione instrumenti. Bar. in l. fullo. §. qui tabulas. circa prin. ff. de fur.

40 Soluere non dicitur, qui liberat. l. Iulianus. & ibi Bal. ff. de condi. & demon. contra no. in l. si fundum. §. j. ff. de lega. j. & s̄. Liberatio. el j. uer. xlix. cum sequē. & per discursum. & per Bart. in l. solutionis. de solu.

Soluere an dicatur, qui cedit iura. s̄. Cessio. el j. uer. xlvij. quòd sic. Addo s̄. in uer. Liberatio. el j. uer. liiij.

Solutio possessoris liberat dolosum, non econtrà. l. apud Marcellum. §. fi. & ibi Bar. in j. not. de petitio. hæredi.

Solutio census probat locū esse de territorio. s̄. Census. uer. ij.

Solutio collectarum, uel similium, probatur per inspectionem libri ab eo, qui habet libros in cura. Bald. in l. ij. in pen. col. in fi. in uer. sed qualiter probatur solutio. C. de iure emphyte. Bar. & doc. in l. decē. in iij. col. in prin. ff. de uerb. ob. & s̄. uer. Collecta. el j. uer. xij.

Solutio allegata post sententiam an probetur per testes. Bal. in addi. Spe. de sen. in xiij. col. uer. an condemnatus. quòd non in debito conuentionali: secus in iudiciali.

Solutio principalis liberat fideiussorē. s̄. Fideiussor liberatur. uer. xxj.

Solutio æstimationis litis transfert dominium. s̄. Dominium transfertur. uer. xxxiij.

Solutio uera requirit, ut detur repetitio, nec ficta sufficit. Bart. in l. duobus. §. à fideiussore. in j. q. ff. de iureiur.

Solutio facta animo euitandi inquisitionem criminis, non inducit confessionem. Pau. consi. cxx. incipiente, Notandum, quòd adulterium. in fi.

50 Solutio facta animo euitandi sententiam, impedit sententiam ferri. l. cùm res. & ibi Bart. ff. de iureiur. & ibi Alex. post Bartol. qui dicit tunc euitari infamiam. & s̄. Infamia. Caue, quia corruptè allegat. Vide s̄. in uerbo, Debitor soluens. uer. xxxix.

Solutio census, uel canonis, facta per colonum, uel emphyteutam, qui de facto uendiderūt alij, an conseruet domino possessionē rei. in Spe. de præscrip. in ij. col. uer. pone, colonus. & in l. Pomponius. qui. mod usuf. amit. ubi concludit, quòd non, sed de æquitate dominus restituitur.

Soluere mercedem notario, non est simonia. s̄. uerbo, Soluere.

Solutio si probari non possit, uide suprà uerbo, Debitor soluens. uersi. xxix.

Solutione debiti tollitur obligatio. suprà, uer. Obligatio tollitur. uersi. vj.

Solutionis exceptio. s̄. Exceptio solutionis. per totum.

Soluere non dicitur, qui non integrè soluit. j̄. Solutio qualiter. uersi. iiij.

Soluere supra terram ligatum dedit Deus Apostolis, quomodo intelligatur. in Spe. de pœn. & remis. in ult. col. uers. quid si eadē persona. Dixi in tract. de Episcopo, in prin. in proœ. & in iiij. libro. j. q.

† Solutio in dubio pro sua, non pro aliena obligatione præsumitur facta. do. Pet. Phil. Corn. in consi. xxxiij. incip. Visa. in litera C. ij. parte.]

Solutionis materiam supple s̄. eo. & s̄. uer. Debitor soluens. & ibi per totum.

Solutio pensionis, uel canonis per decem annos, an probet eū esse colonum, uel emphyteutā. Bart. l. litibus. in j. col. uer. ex hac litera probatur. C. de agri. & censi. lib. xj. quòd sic.

† Singu. Soluisse præsumitur pro toto tempore præterito illud totum, quod soluere debebat ille, qui soluit pensionem tribus annis proximè præteritis, nisi contrarium probetur. Et hoc non solùm habet locum in emphyteuta, sed etiam in simplici colono, uel conductore. Ita Angel. in §. scire autem. ad fi. in authen. de non alie. & Bald. post Ioan. And. in c. literæ. ad fi. & ibi Pet. de Anchara. in fin. de dila. Quod dictum sequitur pro ualde not. domi. Ias. in l. ij. in lvj. col. uer. in ea. gl. ibi, ut j̄. de apo. pu. C. de iure emphyte. Et hoc intellige, ut ibi per eum.]

60 Solutum pro indulgentijs habendis non potest repeti, si eas non habeat soluens. s̄. Datum.

Solutum pro causa pia non potest repeti, etiamsi sit indebitè solutum. l. cùm is. §. si mulier. de condict. indebi. Car. in cle. ij. §. primo. vj. q. de pœni. & remis.

Solutio ubi fieri possit, uel debeat, uide j̄. eo. & s̄. uer. Debitor soluens. uer. cxxvij. cum duobus sequenti. & uer. cxxxvj. cū seq. & in Spe. de fru. & inter. §. vj. & de sol. §. fi. & in uer. Debitor in loco. per totum.

Solutio in dubio fieri debet in loco promissionis factæ. Bart. in l. quod si Ephesi. in fi. principij. ff. de eo, quod cer. loco. licet glo. in l. pen. eo. tit. dicat fieri debere ubi petitur. & s̄. uer. Debitor soluens. uersi. cix. & uers. cxxviij. & uer. cxxxvj. & per Bart. in l. item illa. de const. pecu.

Solutio alibi, quàm in loco destinato, fieri nō potest creditori inuito. l. is, qui certo loco. & ibi Barto. de eo quod cer. lo. nisi in pro-

† in proprio domicilio.s̄.Creditor inuitus.uersi.xvij.† Et per Feli.in c.j.de spon.in pe.col.in medio.]

† Solutionis faciendæ causa an possit quis conueniri, ubi se soluturum promisit.in Spe.de comp.iu.adi.in prin.uer.melius. & s̄.Debitor in loco.per discursum. & melius s̄.Creditor unius.uersi.xvij.]

† Solutio promissa in loco cõtractus,& in loco domicilij, debet attribui loco,in quo concurrit ratio potẽtior.do.Barth. Soci.in consi.clxxv.incip.Viso.uer.solùm uidetur. cũ uersi. seq.in ij.parte.]

† Solutio quando fieri debet, an locus originis sit attendendus.uide do. Barth.Soci.in consi.ccxlvij. incip. Circa.uersi. tertiò eadem conclu.in ij.parte.]

Solutio quando fieri debeat.uide j̄.eo. s̄.uerbo,Debitor soluens. & uerbo, Creditor inuitus. per discursum.in Spe.de fruct.& inter.§.sexto.

Solutio debet fieri in fine ultimi termini præfixi, quando terminus est plurium annorum. Item quando solutio est fienda in pluribus terminis, debet fieri in fine cuiuslibet termini.l.si cui legetur.in prin. & ibi Bart.in ij.col.in prin. in uer. declarato hoc ab initio.& docto.de leg.j. in iiij.no. ff.de annu.leg.& no.in l.lecta.secundum Alex.ibi.si cer.pe.

Solutio fieri potest etiam ante sententiam.s̄.uerbo,Solutio.el j.uer.xlix.& uer.Debitor soluens.uer.xxxviij.

Soluenti decem ante statutum conditum,non debet bannum cassari,stante statuto, quòd soluenti decẽ cassetur bannum. Bar.in l.ij.in fi.de cond.& demon.& j̄.Soluens.uer.xxviij.

Solutio ante diem fieri nõ potest creditori inuito. s̄. Creditor conditionalis.uer.vij.

Solutio de nocte fieri non potest inuito. s̄. Creditor inuitus. uersic.xviij.

Solutio facta ante tempus creditori, cui non posset donari, ualet.l.si uir. §.si uir uxori. de dona.inter uir.& ux. Lud.in fin. uer.quæro,utrum solutio.

Solutio debet fieri post terminum debitori præfixum.Bald.in Marg.uer.Solutio.uer.j. Inn.in c.dilecti.in gl. sua,in uer.responsalem.de dolo & contumacia.

Solutio fieri potest quãdocunque, licet promiserit soluere ad beneplacitum.s̄.Debitor soluens.uer.lxiiij.

Solutionis tempus datum condemnato quantum sit.in Spec. de secũdo decre.§.iuxta. in j.col. in uer.sequitur. & plenius s̄.Debitor soluens.uer.lxxij.

Solutio qualiter fiat,uide j̄.eod. & s̄.uerbo,Debitor soluens.per discursum.

Soluere dicitur, etiam qui est in carcere ad beneficium statuti. Bar.in l.Domitianus.in fi.ff.ad Turpil.

Solutio de qua moneta fiat.in Spe.de obliga.& solu.§.ij. in pe. col.in uer.pone,in statuto.& uerbo,Moneta.uer.xix.& seq. uerbo,Debitor soluens.uer.cxviij.

Solutio debiti an fieri possit per partẽ inuito creditori. s̄. uer. Solutio.el j.uersi.xiij. & uer. Creditor inuitus. uer.vj. & xij. quòd non.& uer.Debitor soluens.uer.lvij.

Solutio partis gratuita nõ grauatur solutione alterius partis. l.iiij.& ibi Bal.C.ne uxor pro ma. Adde l.Lucius.§.testamẽto.de leg.ij.& s̄.eo.uer.Solutio est facti.uer.xv.

Solutio actualis fieri debet officiali publico, nec confessio de recepto nocet fisco, nisi confessus sit soluendo. Bald. in l.in contractibus.§.sed quoniam.uersic.quæro,an confessio.C. de non num.pec.

Solutio pupillo fieri debet cum tutoris authoritate, & iudicis decreto,aliàs nõ prodest.s̄.Debitor pupilli.uer.ij.iiij.& vij.

Solutio facta pupillo sine authoritate tutoris, non liberat soluentẽ,nisi ꝓbet uersum in utilitatẽ pupilli.Casus sing.secũdum Ang.in l.Stichũ.§.usumfructũ.de solu. Vide l.si seruus decem.eod.ti.Insti.de auth.tut.§.j. Vide etiam Ioan.de Pra. in l.in conditionibus.de condi.& demonst.Addo text.sing. in l.j. §.at ex cõtrario.& ibi gl.magistra.in uer.soluerit.Insti. qui alie.licet,uel non.ubi etiam per Ang.de Aretio.

Solutio sub conditione,si condemnabitur, fieri potest. Bar.in l.item.§.qui paratus.quib.mod.pig.solu.

Solutio unica an sufficiat in annua præstatione.glo.& doct.in l.cùm notissimi.§.pe.de præscrip.trig.annor.& gl.in l.iiij.& ibi Bar.in iij.not.ff.de annu.lega.glo.Dyn.& Bar.in l.de pupillo.§.si pluribus.in j.col.ff.de oper.no.nunc. & s̄.Debitor soluens. uer.xc. Sed non operatur tantum unica,quantum singulæ.Bal.in l.ij.paulo post prin.C.de dot.promis.

Solutio in pecunia reprobata fieri potest. j̄. uerbo, Soluens, uersic.xx.

Solutio quibus personis fieri possit,uel nõ.j̄.eo.& s̄.Debitor soluens.per discursum.

Solutio patri fieri nõ potest.l.ij.ut leg.no.caueatur. & s̄.Coniuncta.uersic.xlj.

Solutio matri fieri non potest à debitore filij. Bald. in l. cùm maritum. C. de solutionib. & l.qui aliena. §. quanquam. de negoc.gest.

Solutio facta à sciente procuratori falso scienti, est donatio. Alexand.in l.si ego.si cert.pet. & in l.si procuratori. de condi.ob caus.

Solutio fieri potest filio,ex cõtractu etiam gesto ad utilitatem patris.l.quod seruus.depo. Alex.in l.eum,qui. §. qui sibi.de uerb.obl.secundum Bar. ibi,qui idem dicit in procuratore, per l.quod seruus.de sol. Si tamen procurator ex contractu suo petat sibi solui, debet cauere de rato. Alex. ibi per tex. no.in l.non solùm.§.sed interdum.de procur.

Solutio facta alteri de mandato creditoris,liberat. s̄. Debitor soluens.uersi.xv.

Solutio an fieri possit procuratori post mortem creditoris. in d.uer.Debitor soluens.uer.lxxxv.

Solutio pupillo,quomodo fiat.s̄.uer.Solutio qualiter.uer.vij.

Solutio tutori fieri potest.l.Lucius.la ij.§.fi.& ibi Barto.de administ.tut.Sed an tutori habenti substitutum.Item an curatori pupilli. Bart.in l.quod si fortè.§.quid ergo. in fin. quòd sic.ff.de sol.

Solutio facta marito non liberat debitorem uxoris.l.cùm maritum.& ibi Bal.C.de sol.

Solutio an fieri possit negociorum gestori. s̄. uer. Negociorũ gestor.uer.v. Adde do.Alex.Imo.in l.filius.C.de pactis.

Solutio facta cedenti,an noceat cessionario.s̄.Cedens.uer.ix. quòd non.

Solutio curatori fieri potest.l.j.& ibi Bar.C.si aduer.solu.

Solutio facta possessori hęreditatis liberat debitorem hæreditatis soluentem, sed solutum debet restitui uero hæredi. l.si quid possessor.§.quod autem.ff.de peti.hæred.

Solutio facta filiosa.à debitore, cui mutuauit, liberat soluentem.Bart.in l.si unus.in prin.ad fi.ff.de pact.quem etiam uide in l. eum, qui ita. §.qui sibi aut filio. in ultima oppo.ff.de uerb.oblig.& in l.non solùm.sol.mat. in iij.col.in uer.itẽ inducitur ad aliam q. & in l.filius. C. de pact. & ibi do.Alex.l. quod seruus.ff.depositi.

Solutio si non potest fieri officiali fisci absenti, cui fiat. s̄. uer. Solutio.el j.uer.xxv.

Solutio falso procuratori facta de præcepto iudicis non liberat, si ille nunquam habuit mãdatum à domino:secus,si habuit dubium,quod postea fuit declaratum per iudicem,nisi sentẽtia sit nulla euidenter. Sed si habuit mandatum,quod fuit reuocatum,& notificatum,si soluitur ex præcepto,non resultat liberatio, nisi culpa posset imputari domino recipienti. Bald.in l.falsus.pen.col.in uer.ulterius quæro. C.de fur. Vide Bar.quòd potest repeti solutum falso procuratori iussu iudicis.in l.licet.in fin. C.de procu.s̄.uer.Debitor soluens.uer.cxij.& seq.& uer.xliiij.cum seq.

† Solutio uni sociorũ an fiat.s̄.Socius.uersi.cxx. Et per Fran. Areti.in l.si procuratori.de condi.ob causam.]

Solutio sponte facta falso procuratori,non liberat, nisi ciuitas uel fiscus habeat nomẽ obligatum. Bal. in d.l.falsus. pe.col. in uer.& nota similem quæstionem.

20 Solutio facta abbati liberat.Pau.de Cast.consi.j. incip.Ego Paulus. & s̄.Debitor ecclesiæ.uer.v. Quod uerum,si sit uerus abbas,non si intrusus:ut per Alex.in l.si urbana.de condi.indeb.Adde l.j.§.si rem. ff.depositi. & quod per Innoc.in c.sicut. de iureiur.& quod no.in c.dudum.ij.de elec. & in c. de multa.de præben.

Solutio an fieri possit monacho. suprà, Monacho solui. per totum.

Solutio facta tyranno an prosit soluenti. Bart.in tracta.de Tyran.vij.q.prin. & in l.pe. ff.de condi. ob turp. causam. quod † potest repeti. & j̄.Solutum.uer.ij.† Et per Franc.Aret.in l.si bonis.C.de iure delib.]

Solutio facta alteri de consensu creditoris liberat, sicut facta creditori. l. si cùm dotẽ. §. transgrediamur. & ibi doc. & Alex. sol. ma. ubi etiam gl. ordi.

Solutio facta procuratori, de cuius mandato dubitetur, si de rato caueat, an liberet. in l. alias. & ibi glo. magna. & docto. de iureiuran. in l. si procuratori. cum gloss. de condi. ob causam. per Bartol. in l. filiæ. de solu. in l. si fine. §. cùm autem. in j. col. ff. rem ra. habe. Ioan. de Por. in l. non solùm. solu. matrimo. gl. in l. falsus. in uer. conuenitur. C. de fur. & s̃. eo. uer. xvij. quòd sic.

Solutio facta procuratori ad exigendum an liberet. Bartol. & Alexand. in l. hoc iure. de solu. & Alex. in l. iij. solu. matrimo. Sed an procuratori ad litem. s̃. Procurator cum libera. uersicu. iiij.

Soluens procuratori reuocato, liberatur, si ignorabit reuocationem. no. in l. eius, qui. & ibi Alex. ff. si cer. peta. & Alex. in l. si procuratori. de condi. ob causam. & s̃. uer. Debitor soluens. uer. lxxxv. cum sequen.

Soluens ei, quem iusta causa credidit esse procuratorem, an liberetur. in l. qui hominem. §. si nullo. de solu. per glo. sing. & Bart. in l. si quis uxori. §. apud Labeonẽ. de fur. Bart. & Alex. in l. cui fundus. §. seruum. si cert. pet. & plenius in l. si procuratori. de condi. ob causam.

Soluens creditori creditoris sui, an liberetur ipso iure. Bart. in l. nõ solùm. in fi. solu. mat. quòd sic, dummodò pecunia perueniat ad creditorem. & in l. solutum. §. solutam. de pig. act. in j. col. in uersic. uenio ad secundam partem. & omnino per Alex. in l. solutum. de solu.

Solutio facta minori, quem iudex aspectu pronũciauit maiorem. s̃. Debitor soluens. uer. xxiij.

† Adde, an indebitè solutũ debeat repeti. gl. & doc. & ibi Abb. in c. fin. de sol. ubi concludit, quòd indebitè solutum potest repeti in causa, quãdo debitum est naturale tantùm, sed ciuiliter indebitum, si errore facti fuit facta solutio, ut in casu l. cùm quis. C. de iuris & fac. igno. & in l. error. C. ad leg. Falc. nam error facti probabilis excusat, ubi præcessit debitum naturale tantùm. Item ubi debitum est naturale tantùm, & ciuiliter indebitum, si in solutione interuenit error iuris, nõ competit repetitio: quia error iuris neminem excusat, per iura uulgaria: quod procedit in personis non priuilegiatis: nam minor, mulier, miles, & similes personæ, quæ excusantur ab ignorantia iuris, per errorem solutum possunt repetere: ut in l. cùm de indebito. ff. de proba. Item ubi obligatio naturalis est redacta ad necessitatem præstationis per ius ciuile, non competit repetitio, ut in casu l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. inde. plenè per Bar. in l. testamẽto. ff. de fideiuss. & uide gl. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. Item indebitum solutum utroque iure tam naturali, quàm ciuili, quacunque ignorantia soluat, siue facti, siue iuris: potest indistinctè repeti: ut nõ. per glo. in d. c. fi. quæ distinguit inter exceptionem personalem, seu perpetuam. Secus, si scienter quis soluisset indebitum: quia tũc uidetur donasse, licet hoc fallat in solutione usurarũ: per c. debitores. de iureiur. quod sequitur do. Abb. post Io. And. in d. c. fi.]

Solutio à quibus personis fieri possit, uel non, uide j̃. eo. & s̃. uer. Debitor soluens. & infrà, Soluens. per discursum.

Solutio pœnæ per unum ex duobus syndicis non denunciantibus delictum, prodest alteri. s̃. Syndicus denunciat. uersi. xix. Item quãdo unus ex pluribus obligatis ad capiendum malefactorem. Bald. in l. j. C. de condi. fur. & Floria. in l. item Mela. §. si plures. ad legem Aquil. Bart. in l. ex maleficijs. §. is quoque. ff. de actio. & obl. & ibi omnino per Alex. De quo, an & quando solutio unius prosit alijs socijs, uide gl. in uer. pœna. Flor. & doc. in d. §. si plures. & in l. si quis id, quod. de iur. om. iud. & Bald. in l. j. C. de condi. fur. & j̃. eo. uer. viij. & Alex. in l. semper. §. j. quod ui, aut clàm.

Solutio si facta sit simpliciter, & dubitetur an nomine ꝓprio, uel appellatiuo, quid iuris. glo. in l. si quid possessor. in prin. in uer. ex sua persona. ff. de peti. hære.

Solutio fieri potest per alium, etiam pro debitore inscio, & inuito. l. soluere. & ibi glo. in uer. constitutum. & docto. de solutio.

Solutio pœnæ pecuniariæ potest fieri, etiam pro inuito condemnato corporaliter, nisi soluat pœnam pecuniariam. Io. Andr. sing. in c. cùm C. laicus. de foro compe. & Alex. in l. nõ tantùm. ff. de appel. Item potest idem facere iudex. s̃. Condemnatus. uer. xxviij.

Solutio collectæ pro absente fieri potest à cõiunctis. s̃. uerbo, Collecta quibus. uer. 50.

Solutio pro carcerato non est donatio. j̃. uerbo, Soluens. uersicu. iij.

Solutio pro debitore facta ab alio liberat. l. nulla. C. de solu.

Solutio facta ab uno ex pluribus obligatis ex quasi delicto, liberat alios. Bart. in l. tres. in ij. colum. in prin. uer. not. quòd quando plures. ff. de admini. tuto. quem uide in l. j. §. si plures. de eo, per quem fac. erit. & tenet Flor. in d. §. si plures. l. si multi. de publica. & s̃. eo. uersi. ij. Vide in Spec. de actore. in † viij. col. uer. item conuentus. † Vide do. Pe. Phi. Cor. in cõsi. xxxiiij. in litera D. in ij. parte.]

10 Solutio per alium facta pro tali debito, intelligitur facta nomine debitoris, & pro eo. Bar. in l. si pupilli. §. item quęritur. in ulti. col. ff. de neg. gest.

Solutio facta à non possessore, non liberat possessorem. l. si is, qui se. & ibi Bartol. de rei uend. ubi dicitur uerum in specie, non in quantitate, quę soluta à quolibet liberat debitorem. Barto. ibi.

Solutio præsumitur fieri nomine proprio. l. & magis. ff. de solut. & Alex. in l. j. in fi. & seq. C. de iure delib.

† Caute. Soluẽs precium pro re communiter empta, an præsumatur soluisse de propria pecunia. Vide Bart. Bal. & doct. & ibi nota cautelam in l. ij. C. pro socio. & Lud. Rom. in cõsil. iij. incip. Viso themate. uer. item hoc dicendum. & Cępo. in cau. cxxviij. incip. Si unus ex fratribus.]

Solutio per unum de familia, non liberat alios, quando ex forma statuti illi de familia tenentur pro delicto unius ex ea ad certam pœnam. Bal. in l. j. ult. col. ne fil. pro patre. & Alex. in l. ex maleficijs. §. j. de actio. & obli.

Solutio pro fideiussore prodest. j̃. uer. Soluens. uer. xiiij.

Solutio interesse facta per unum, liberat alios. l. j. §. si plures. & ibi Bar. ff. de eo, per quem fac. erit.

Solutio facienda ex forma statuti pro ciuilitate quærenda, facta per alium, an prosit absenti. Bal. in l. pe. iiij. col. in lect. antiq. de conditio. inser.

Solutio facta per fideiussorem, etiam qui se principaliter obligauit, an liberet principalem ipso iure. Pau. de Castr. consil. xlix. incip. Viso puncto in causa. quòd non. & sequenti, incip. In causa, quæ uertitur Lucæ.

Solutio facta per unum non liberat alterum ex dispari causa obligatum. Pau. de Cast. in d. consi. xlix.

Solutio possessoris liberat dolosum, nõ econtrà. s̃. uer. Possessor conuenitur. uer. ix.

20 Solutio legatorum facta per hæredem sine executoribus testamenti, an liberet eum. in Spe. de instr. edi. §. nunc uerò aliqua. in ix. col. uer. sed quid si dixit.

Solutio facta per unum de duobus condemnatis ad decem, liberat alium. in Spe. de sententia. §. vj. uer. quòd si operas.

Soluens uigore guarentigiæ coram testibus, repetit per condictionem indebiti, si pòst iterum cogitur soluere uigore statuti, quo cauetur, quòd exceptio solutionis probetur per instrumentum. Bart. in l. j. §. & parui. ad fi. quod ui, aut clàm. & Bart. in l. Iulianus. de condic. indeb. & s̃. Condictio sine causa. uer. ij. Addo Barto. in l. Iulianus uerum. in vij. colum. uer. & per hoc dico, cum quo omnes alij tenent. ff. de condi. indebi. & uide in uer. Solutum. uersi. xx. & in uer. Statuta de contractibus. uersi. cxv. Sed Bald. contra in l. j. v. q. C. de condi. indebi. Idem si soluit primo, & postea iterum soluit uigore sententiæ: quia repetit primo solutum per condictionem sine causa, si superueniunt sibi testes probantes primam solutionem. Io. de Imo. & Alex. in l. Imperatores. de re iud. & Alex. in l. eleganter. §. si quis post. in fi. de condictio. indeb.

Soluens creditori pro debitore repellit debitorem agentẽ ad pignus, nisi debitor reficiat solutum. l. si creditor. in prin. & ibi Bar. ff. de pigno. actio.

Soluens sponte ꝓ carcerato, nõ uidetur donare, unde repetit. Bald. in l. quamuis. & l. seq. ff. solu. matr. & Ang. Are. in tract. Malefici. uer. carcerari iussit. Addo bene facere illud, quod

uoluit Bar. in l. Stichus. in j. col. uer. per hanc legem dico. ff. de pecu. leg. & s̄. eo. uer. xxj. & xxvij.

Soluens indebitum dolo, uel persuasione aduersarij recipientis, repetit. gl. & Bal. in l. j. C. ne fil. pro pa. & Alex. in l. j. in fi. ff. de condictione indebiti.

Solués potest repetere, licet statutū tollat exceptioné habentem naturalem æquitatem. Et hoc ideo, quia est tutus naturali æquitate, non quia sit tutus exceptione. Bal. in l. ij. ad fi. C. quod met. cau. Alex. in l. j. §. & parui. quod ui, aut clàm.

Soluens lite pendente, non debet condemnari, sed ab obseruatione iudicij absolui. Instit. de perpe. & tempora. actio. §. fin. glo. & Alexand. in l. si constante. §. quoties. solu. matrim. Idem in eo, qui satisdat soluere, adueniente tempore. Alex. ibi per Barto. in l. exceptionem. C. de probatio. & in l. eum, qui. §. qui ita. de uer. obl. & in l. lecta. si cert. pet. per Innoc. in c. j. de plus peti.

Soluens pro alio, non repetit, nisi cessa sibi actione. l. nulla. & ibi Bald. C. de solutionib. l. si in rem. & ibi Bart. C. si certum petatur.

Soluens pro alio, non acquirit sibi pignus. l. res. C. de pignori.

† Soluens scienter indebitum, uidetur donare. l. j. & ibi Bald. in j. not. & doct. C. de condi. indeb. unde non repetit l. eum, qui. §. j. & ibi Bart. ff. de inoffi. test. De quo articulo uide in Spec. de appel. §. restat. in iij. col. uer. & nota. & de fideius. in prin. uer. quid si fideiussor. & de oblig. & solu. §. cæterùm. in iiij. colum. uersic. sed & indebitum. glo. in uer. pro cauto. & doct. ubi Bart. in pen. col. in l. cùm quid. si cert. pet. l. dispensatorem. & ibi Dyn. & docto. de sol. Bart. & doct. in l. si procuratori. in v. col. in uersi. primò ergo quæro. ff. de condi. ob causam. Cyn. & doct. in l. falsus. C. de furtis. & ibi Bart. in ulti. col. in uersi. tertiò quæritur. & in l. quod quis. ff. de condi. indebi. l. indebitum. & ibi Bart. C. eo. tit. nisi soluat alio nomine. s̄. eod. uersicu. xv. Adde de hoc articulo latissimè per omnes in l. j. ff. de condi. indebi. & aliquid per Bart. in l. cùm pater. §. Mæuio. in ij. colum. in fin. uer. secundo notab. ff. de leg. ij. & per Alexand. in l. j. ff. de condictio. indebi. Secus est in promittente debitum scienter. s̄. Indebitum. uersicu. ix.

† Et per Feli. in c. suborta. de re iud. in penult. col. & per Fran. Areti. in d. l. falsus. & do. Ias. May. Instit. de actio. §. in personam. nu. 37.]

† Soluens scienter falso procuratori indebitum, non repetit. Ias. limitat quatuor modis in l. si procuratore falso. col. iij. ff. de condict. ob cau.]

10 Soluens indebitum, ut repetat, debet duo probare, scilicet solutionem, & ignorantiam. l. cùm de indebito. in fi. principij. de proba. Sed ibi glo. & Bar. dicunt ignorantiam præsumi, quia agitur de damno uitando. Vide Bar. in l. nō fatetur. in iiij. col. in uer. uerbi gratia, soluo aliquid. ff. de confes. & s̄. uer. Ignorantia facti. uer. iij.

Soluens totum, an repetat partem à correo. s̄. uer. Rei plures. uer. x. quòd sic.

Soluens æstimationem an quærat dominium rei sine cessione. Dyn. in regu. pro possessore. iiij. & vj. q. in vj. Bar. in l. depositi. ad fi. ff. de re iudi. ubi uidetur tenere quòd sic, nec requiratur cessio.

Soluens debitum alicui tanquam procuratori, cùm non sit, credens eum ex iusta causa esse procuratorem, liberatur. s̄. Debitor soluens. uer. xlviij.

Soluens pro fideiussore, repetit ab eo, non à principali, à quo fideiussor repetit. l. si is, qui. in prin. ff. mandati. & ibi Bar.

Soluens indebitum, etiam scienter nomine alieno, repetit. l. j. §. hæc uerba. ff. ne uis fi. ei. Bald. post Bartol. in l. si per ignorantiam. C. de condictio. indeb. quem Bald. uide in l. falsus. in viij. col. uersi. tertiò quæritur, nunquid. C. de fur. Bar. in l. cùm pater. §. Mæuio. in ij. col. in fin. in uer. secundò no. ff. de leg. ij. quem etiam uide in l. licet. in fin. C. de procur. & Alex. in l. j. ff. de condi. indebi.

Soluenti cauendum est in scriptis. l. plures. de fide instru. Bal. in d. l. falsus. antepen. col. in uer. scias tamen. & s̄. Solutio est facti. uer. xxvij.

Soluens pro alio sponte, repetit per uiam ordinariam, id est, actione mandati, uel negociorum gestorum: sed solués coactus, ut fideiussor, repetit per uiam executiuam, scilicet officio iudicis, qua coactus fuit soluere. Pau. de Castr. & Io. de Pra. in l. si quis cum procuratorio. de procu. doc. Ang. & Pe. de Sun. in l. si cum. C. de priui. fisc. uide gl. & Bar. in l. si creditor. in princ. ff. de pig. & Bald. in l. j. in j. q. C. ad Treb. & s̄. eo. uer. xxj. † Vide do. Pet. Phil. Cor. consi. lxxvj. incip. Licet. in litera L. in iiij. parte.]

Soluens indebitum potest repetere ab eo, cui solutio profuit, si recipiens est inops. glo. in uerbo, Proficiat. & Bart. in l. his solis. ff. de condi. indebi.

Soluens pro alio, non repetit, quando solutio facta non liberat debitorem. l. Iulianus. §. si is. & ibi Bartolus, ff. mandati.

20 Soluens pecuniam reprobam, nō liberatur, sed potest eam repetere. l. eleganter. §. qui reprobos. & ibi Bar. ff. de pig. act. Quod est uerum, etiamsi talis pecunia reproba approbetur per campsorem, & creditor ignoranter receperit: secus, si sciēter. Bar. ibi in j. q. Item uerum, etiamsi is, qui recepit, expendit pro bona. Bar. ibidem, in ij. q.

Soluens animo euitandi condemnationem, non dicitur condemnatus in materia statutorum. Ioan. de Pra. in l. si reus paratus. de procu.

Soluens pro filiofa. studente, repetit à patre, etiam inuito. glo. in l. sed Iulianus. §. fi. ff. ad Maced. Alex. in l. quamuis. sol. ma. † Et per Feli. in c. j. de magi. in prin.]

Soluens conditione pendente scienter, & simpliciter, non repetit: secus, si ob causam de futuro, quæ nō impleatur. Paul. de Cast. & Alex. in l. si conditione. ff. de condi. indebi.

Soluens in casu, quo unius solutio liberat alium, an repetat ab eo, qui liberatus est. gl. quòd non, in l. ex maleficijs. §. pe. de actio. & obli. si est uerè maleficium. & per Bar. in l. j. §. si plures. de eo, per quem fac. erit. & ibi Lud. & omnino Alex. in l. semper. §. j. quod ui, aut clàm.

Soluens pro inuito, & prohibente, repetit. l. soluēdo. & ibi per Bart. in uersi. quæro, utrum. ff. de nego. gest. l. soluere. & l. si Stichum. §. fi. de solu. gl. in l. fi. in uer. gestæ sint. C. de nego. gest. & in l. si quis. §. fi. de instito. & doct. & Alex. in l. quamuis. solu. ma.

Solués pro ignorāte, potest repetere. Bar. in d. l. soluēdo. in fi.

Soluens procuratori, quem ignorat reuocatum, an liberetur. Ias. quòd sic, in l. si procuratori falso. col. iij. in fin. cum seq. ff. de condi. ob cau.

Soluens pro condemnato in pecunia, & in subsidium corporaliter repetit, etiamsi condemnatus dicat non esse utiliter solutum pro eo, quia expedire magis sibi asserat amputatio membri, uel exilium, quàm soluisse pecuniam. Bart. in l. Stichus. in j. col. in uersic. per hanc legem dico. ff. de pec. leg. & s̄. eod. uersi. iij. Adde Ang. in auth. ut nul. iud. §. fi. & Alex. in l. j. ff. de requi. re. & Alex. plenè in l. quamuis. post Bald. ff. solu. matri. & dicit iudicem posse auferre de bonis sic condemnatis.

Soluenti decem ante statutum non debet cassari bannū, uigore statuti, quòd soluenti decem cassetur bannum. Bar. in l. ij. in fi. ff. de condi. & demon. & s̄. Solutio quando. uer. iiij.

Soluens scienter indebitum, ne incidat in aliud debitum putatiuum, non repetit. l. si non sortē. §. si quis quasi. & ibi Bar. de cond. indebi. aliàs sic. l. quod quis. eo. tit.

30 Soluens æstimationem litis, debet dicere causam, si causam habet ab authore. l. si donatæ. in prin. & ibi Bar. de dona. inter uir. & uxo.

Soluens pro alio uidetur gerere eius negocium, ideo repetit actione negociorū gesto. Bald. in l. j. in iij. oppo. C. ad Treb. & s̄. eo. uer. xv. & xvij.

Soluens si sit tutus exceptione perpetua, an repetat. in Spec. de excep. & repl. §. iij. in vj. col. uer. quid si quis. quòd non. Addo glo. magnam unicam in secundo membro, & ibi doc. omnes, præsertim do. Ias. in pen. col. in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno.

Soluens indebitum animo repetendi, non repetit. in Spec. de libel. concep. §. ij. uer. patet. Caue, quia iste uer. ibi non habetur.

Soluens causa amicitiæ quęrendæ, non repetit, si recipiēs noluit esse amicus. in d. uer. patet.

Soluens partem, & non totum, nihil soluisse dicitur. in Spec. de instru. edi. §. dicto de impugnatione. ij. col. uer. sed si omnia. & s̄. uer. Solutio. el j. uer. xxj.

Soluens

Soluens scienter indebitum, non cogitur iterum soluere, nisi se obligauerit. in Spec. de appel. §. restat. in penult. col. uer. & nota.

Soluentis materiam supple s. uerbo, Debitor soluens. per discursum.

† Soluendi impotentia an reddat effectum obligationis inanem. Abb. in c. Odoardus. de sol. & ibidem an data impotentia soluendi debeat fieri commutatio in pœnam corporalem. & uide glo. in c. non satis. lxxxvj. dist. & Bald. in l. fin. ff. de in ius uoc. dicentem, quòd illud, quod dicitur, quòd luit in corpus, qui nō soluit in ære: procedit, ubi illud, quod erat soluendum, ueniebat ex pœna delicti: secus, si ex contractu. Et allegat tex. in l. nemo carcerem. C. de exac. trib. lib. x. & uide Iac. But. idem tenentem in l. si quis id, quod. ff. de iur. om. iu. per l. j. & totum ti. C. qui bo. ced. pos. & Innoc. in d. c. Odoardus.

Solutum ab hærede putatiuo creditoribus hæreditarijs, uel legatarijs, repetitur ab hærede uero, non ab his qui receperunt. §. hæreditate. ff. de petitio. hæredita. l. si à patre. & ibi Petr. de Sun. qui tenet idem in l. ea, quæ. C. de condictio. indebi. & Cyn. in d. l. si à patre. & Bartol. contra gloss. in l. si quid. §. quod autem. de petitio. hæredita.

* Solutum semel amplius soluendum non est. l. bona fides. ff. de regu. iur. c. bona fides. de reg. iur. in vj. Afflict. deci. cl. nu. 19. Ioan. Cepha. consi. clxxxix. nu. 24. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Solutum tyranno propter metum, potest repeti. Barto. in l. pe. in ij. colum. uersic. idem dico. ff. de condi. ob turp. caus. uide Bartol. in tract. de tyran. vij. q. prin. Adde s. Solutio quibus. uersic. xxij.

Solutum ex falsa causa potest retineri pro uera, si bona fides interuenerit, aliàs non. l. eleganter. uer. retineri. & ibi Io. de Pra. de condi. indebi.

Solutum ex causa pietatis, non repetitur. s. uer. Indebitum. uersic. vij.

Solutum indebitè, quot & quibus causis non possit repeti. gl. ordi. in l. eleganter. in fi. in uer. quadrupli. ubi ponuntur decem casus. ff. de cōdi. indebi. & in l. j. in uer. iudicat. quæ ponit sex casus. C. eo. tit. & s. uer. Indebitum. per totum. & hoc supple s. uer. Soluens. uer. ix. xv. & xxix.

Solutum possessori hæreditatis à debitoribus hæreditatis, debet restitui uero hæredi. l. si quid. §. quod autem. & ibi Bart. ff. de peti. hære.

Solutum ex chirographo ante biennium, an possit repeti. Bald. in l. cùm quis. in penul. col. in uer. iuxta prędicta quæro. C. de iur. & fac. ignoran. quòd sic, non autem post biennium. & ibi uide etiam Bar. in x. colum. in uer. quęro, utrum indebitum.

Solutum an repetatur, si poterat compensari. in l. qui inuicem. & ibi per Bar. de compensa.

Solutum non opposita exceptione discussionis, non potest repeti. Barto. & Alex. in l. j. in fin. ff. de condi. indebi. per l. si testamento. §. fin. ff. de fideiuss. contra gloss. Barto. Salice. & Paul. de Cast. in l. si reus. ff. de condi. indebi. quam ibi Bald. Fulg. & Ang. reprobant. & Bar. in l. qui exceptionem. eo. tit. & ibi Alex. & in l. si pœnæ. §. fi. eo. ti.

10 Solutum uigore sententiæ latæ contra præsentem ex falsis allegationibus, potest repeti per condictionem sine causa. gl. in l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. mand. & Alex. post Ang. in l. qui Romæ. §. duo fratres. x. char. de uer. obli.

Solutum ad persuasionem, uel ex dolo, potest repeti per cōdictionem indebiti, tanquam ignoranter solutum. Bald. in l. j. C. ne fil. pro patre. Alex. in l. non fatetur. de confes.

Solutum ultra Falcidiam an repetatur. Bald. in d. l. cùm quis. vij. col. uer. uisis exemplis. & s. uer. Falcidia. el j. uer. ij. quòd non, nisi fuerit per errorem soluta.

Solutum ex testamento non solenni an possit repeti. Bal. ubi s. uer. secundò quæritur. ubi distinguit.

Solutum post præscriptionem an repetatur. Bald. ibidem. uer. tertiò quæritur. quòd sic. s. Præscriptio contra quos. uersic. xxxv. Bar. ibi, quòd sic. per l. si postquā. de fideius. Sed Bald. distinguit inter errorem iuris, uel facti.

Solutum à muliere tuta Velleiano, an repetatur. Bal. ibi in pe. col. in uersic. restat examinare. & s. Mulier contrahens. uersicu. xliij.

Solutum à filiofa. tuto. per Macedonianum an repetatur. Bal. ibidem in ulti. col. uer. modò uenio ad illud. quòd sic. & plenius ibidem in pe. col. uer. restat examinare.

Solutum uigore sententiæ iniustæ non repetitur per condictionem indebiti, sed per condictionem sine causa. s. uerbo, † Indebitum. uersic. x. † Et per Felin. in c. suborta. de re iudic. in vij. col.]

Solutum simpliciter, intelligitur, s. pro usuris. l. si usuras. & ibi Bald. C. de usur. l. j. C. de sol. Paul. de Castr. consil. cl. & clvj. incip. Visis & ponderatis. & s. in uerbo, Solutio est facti. uersic. xxxj.

Solutum post sententiam absolutoriam an repetatur. glo. & Bartol. in l. Iulianus. in viij. colum. in uer. & ideo uideamus, utrum solutum. de cōdictione indebiti. & gl. in l. cùm quis. de iur. & fac. ignoran. & ibi Sali. Bald. in vij. col. magna. in fi. uersic. quintò hic quæritur. qui tenet, quòd non. licet Bart. aliter dicat. Adde Panor. in c. suborta. in pen. col. de appel. & in l. j. ubi etiam Angel. & Alex. de condi. indebi. quòd sic, si sit solutum errore facti, non iuris. & tenet But. & Imol. in c. fi. de solu.

20 Solutū indebitè, quia ex forma statuti nihil poterat opponi, potest repeti. Barto. in l. j. §. & parui. quod ui aut clàm. & Bal. in l. j. in v. q. C. de condi. indebi. ubi tenet cōtra Bar. Addo, quòd idem quod Bar. tenet idem Bar. in l. Iulianus uerū. in vij. col. in uersi. & per hoc dico. cum quo alij tenent. ff. de cond. inde. & s. in uerbo, Soluens. in j. uer.

Solutum ex sententia lata post terminum, potest repeti. Bal. in tit. de pa. Constan. §. in causis. in ij. col. in fin. in uer. quid ergo, si non iudicet.

Solutum compensando nō condicitur. l. j. §. ex causa. aliàs est l. ij. C. de compen.

Solutum an repetatur, quādo hincinde debetur quantitas. in l. qui inuicem. & ibi Bar. uer. sed tunc quæro. ff. de cōdictio. indebiti. distinguit, sequendo ibi glo.

Solutum ex causa iudicati non condicitur. d. §. ex causa. & ibi Bald. in prin.

Solutum ex causa sententiæ latæ, quæ nulla est, potest repeti. Bar. in l. de qua re. §. fi. ff. de iudi.

Solutum uigore sententiæ latæ pro mortuo, qui credebatur uiuere, potest repeti ab hærede, cui proficit. d. l. de qua re. §. fin. & ibi Bar.

Solutum scienter ex falso testamento non potest repeti. Bald. in l. si ueritas. uersic. quæro, nunquid ex falso testamento. C. de fideicom.

† Sordes facit magis sordescere. in Spec. de accusatione. §. fi. uer. quid si. † Et dicitur Græcè ῥύπος.]

Sordes an uitiet sentētiam. s. uerbo, Sententia uenalis. Caue, quia ibi nullum uerbum apparet de hoc. & dicuntur esse in angulis. gl. in cle. ij. de uita & hone. cleri.

Soror uenit appellatione fratrum. s. uerbo, Frater. el j. uersicu. viij.

† Adde, quòd soror hoc nomen sortita est, quasi seorsum nascatur, quia separatur ab ea domo, in qua nata est, & in aliam familiam trāsgreditur, secundū Aulum Gel. li. xij. Noctium Atti. c. x. & dicitur Græcè ἀδελφή. Et nota, quòd duæ sorores scienter admittētes eundem hominem ad coitum, nunquam nubere possunt. c. si quis cum duabus. xxxiiij. q. j. Et idem est in matre & filia sciēter. c. si quis cum matre. ea. cau. & q. & idem in patre & filio accedētibus ad eandem fœminam: unde si tales contrahunt matrimonium, peccāt mortaliter. c. ij. cum gl. de maio. & obedien.]

Soror dicitur, quia seorsum oritur, separaturque à domo, in qua nascitur, transgrediens in aliam familiam. Aul. Gel. lib. xij. cap. x.

Soror dicitur de familia, non extra, ideo in eam potest alienari per fratrem prohibitum alienare extra familiam. l. uolūtas. & ibi Bal. circa princ. C. de fideicom.

Soror dicitur etiam filia fratris, quæ propriè dicitur neptis. c. Adam. de interdic. Bar. in l. Lucius. §. quæsitum. de leg. iij.

Soror non fit per epistolam, in qua appelletur soror illa, quæ non sit, sed bene pręsumitur, nisi contrarium probetur. l. nō epistolis. & ibi Bal. in j. not. C. de proba.

Soror potest præteriri à fratre, etiamsi frater spurius instituatur. s. uer. Institutio. uer. 100.

* Sororibus nulla debetur legitima. Deci. consil. dclxxxviij. Ioan. Ceph. cōsi. cclxxviij. nu. 73. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Soror à fratre præterita in testamento continente institutionem turpis personæ, cum clausula codicillari, non uidetur per fideicommissum grauata de restituendo hæredi scripto, quæ sit turpis persona. Pau. de Cast. consi. lxij. incip. Ad primum uidetur, dictas sorores. & Barth. Cæpo. in sing. uer. lxxxiij. Ang. in authen. ex causa. de libe. præte. & est dictum nouum & singulare.

Soror uterina, si non potest dotari de bonis patris sui, potest dotari à tutore fratris, etiam de bonis pupilli. Bart. in l. cùm plures. §. fi. de admi. tuto.

Soror an habeat querelam inofficiosi testamenti contra testamentum sororis, in quo sit institutus uir de publico crimine condemnatus. Pau. de Cast. consi. lxij. incip. Ad primum uidetur, dictas sorores.

Soror dotanda à fratre ex forma statuti, si succedat fratri, an perdat ius dotationis per confusionem. Pau. de Cast. consi. cxv. incip. Vltra ea, quæ tanguntur. quòd non, nisi pro rata, etiamsi non fecit inuentarium.

Soror potest partem suam indiuisam cum fratre dare uiro suo in dotem, etiam pendente lite super ea. gl. unica. & Bal. in l. ante diuisionem. C. de iure dotium.

Soror dotata per fratrem de bonis patris succedit fratri, non obstante statuto, quòd soror à fratre dotata nō succedat fratri. Bal. in l. neque mater. in fi. C. de iure dotium. Adde Bald. in auth. res, quæ. in lect. anti. communia de legatis.

Soror relicta domina, & usufructuaria, quid habeat. Bal. in authen. hoc locū. in ij. col. in uer. aduerte, ista ratio. C. si secun. nup. mu. & l. fin. in iij. col. C. de indic. uidui. toll. quòd debet honorificè tractari in domo, & moderatè alimentari, secundum facultatem patrimonij.

Soror reginæ succedit in regno, & feudo, licet regina fuerit hæretica, & deliquerit erga ecclesiam: secus, si deliquerit contra ecclesiam aliter, puta insurgendo contra eam. Bald. in c. j. §. aut si libellario. iij. col. uersicu. ex hoc apparet. quib. mod. feu. amit.

Soror uidua non confert dotem cum sorore nupta. Bal. in l. fi. ij. col. C. communia utri. iudi.

Soror, quæ renūciauit successioni fratri suo, si dotē dederit, an mortuo fratre teneatur stare contenta dote data ab hærede fratris. Bald. in l. pe. in ix. col. magna, uer. item facit ad aliā q. distinguit. C. de cond. inser. & adde s̄. Filia exclusa. uer. xxv.

Sororis filius non dicitur agnatus. l. meminimus. & ibi Bal. C. de leg. hære. l. lege. in fi. eo. tit. Sed Bar. ibi tenet cōtrariū: sed dicitur habere iura agnationis fictè, unde non comprehenditur à statuto de agnatis. Bald. ibi. & in auth. cessante. in ij. col. uersi. unde facit ad quæstionem. eod. tit. & in l. qui se patris. pe. col. uer. item dubitatur. C. unde libe. & Pau. de Cast. in l. fi. §. si uerò & ipse. C. de iure delibe. & Bald. in c. j. pe. col. an agna. uel fil. & s̄. Agnatus. uer. xiiij. & Bald. in l. si auiæ. C. de suc. edict.

Soror succedit simul cum fratre emancipato. l. fi. & ibi Bal. C. de legi. hære.

* Soror utrinque coniuncta, unà cum matre fratri succedit. auth. defuncto. C. ad Tertul. §. sed cùm antea. Inst. eo. Guid. Pap. consi. xcvj. nume. 5. consil. cxx. num. 3. Capr. consil. xiv. consi. cxix. nu. 1. Soci. consi. lxxxj. in prin. uol. iij. Dec. consi. lxxj. nu. 2. Ioan. Cepha. consil. ccxciv. nu. 14. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Soror quæ turpem & inhonestam uitam elegit, ad fratris defuncti bona & hæreditatem admittenda non est. §. ingratitudinem. ubi Bald. & Ang. in auth. de nupt. Alexand. in l. j. nu. 33. ff. solu. matrimo. Guliel. Benedi. in c. Raynutius. uer. & uxorem nomine Adelasiam. nu. 84. uer. quam ei dederat. nu. 37. de test. Ioan. Ceph. con. ccxciv. nu. 60. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Soror utrinq; cōiuncta an excludat auum. in auth. defuncto. & ibi Bal. in iij. col. in uer. subsequenter quęritur. C. ad Tertul. & s̄. Auus. uer. xxviij. quòd non.

Soror consentiens patri dotanti sororem de omnibus bonis maternis, an possit, mortuo patre, uendicare partem suamà sorore. Bal. in l. j. de bo. ma. in lec. antiqua.

Soror cōsentiens fratri suo alienare bona communia, an possit precium petere. Bal. in l. mater. vj. col. uer. iuxta prædicta quæro. C. de rei uend. facit plures casus.

Soror dotanda à fratre, si acceptat legatum à fratre sibi factum pro omni eo, quod potest petere, potest petere dotem. Pau. de Cast. consi. cxxxij. incip. Licet ista domina Lisa.

Soror exclusa per statutum propter fratrem, potest cogere fratrem dilapidatorem, ad sibi cauendum de dote. Bald. in l. si quis filium. in v. col. uer. iij. quæritur. C. de inof. testa.

Soror potest renunciare successioni paternæ, etiam in manibus fratris, maximè cum iuramento. Fred. de Senis in consil. cxciij. aliàs ccviij. aliàs xxxvj. quod incipit, Quæritur an. do. Mar. Ludo. Pon. in l. pactum. C. de colla. & in consi. cxcj. & s̄. Renunciatio successionis. uer. j. & s̄. in uer. Filia dotata. uersic. xxvi.

† Soror, quæ fecit fratri pactū de non succedendo patri, & iurauit, si postea instituatur à patre, dicta filia potest succedere: nec obstat dictum pactum, etiam iuramento ualidatum, ne patri auferatur libera testandi facultas. Ita cōcludit Bart. in l. stipulatio hoc modo. col. j. uer. facio aliam quæstionem. ff. de uer. obli. quem sequitur Pau. de Cast. in cons. cccxl. secundum ordinem meum, incip. Non est dubium, quod iuramentum. circa finem. in j. uol.]

Soror dotata à fratre in minus medietate, non petit supplementum in hæreditate paterna. Bart. in consil. Quidam decessit intestatus, &c. Quid de dotata à patre. s̄. Filia dotata. uersic. antep.

Sorores tertij ordinis sancti Francisci non dicuntur personæ ecclesiasticæ. cle. j. de reli. do. cle. cùm ex eo. de sen. excom. Barto. in l. semper. §. quibusdam. de iure immu. & in l. j. ff. de pœnis. Bald. in l. placet. de sacrosan. eccle. & in authen. nisi rogati ad Trebel. Ang. in consi. xcvij. ubi plenè de his. Ant. de But. in c. ij. de foro compe. & Pe. de Anchar. in d. cle. cùm ex eo. & s̄. uerbo, Moniales. uersi. xxx. & Alex. in l. commodissimè. de libe. & posthu.

Sorores nō ueniunt appellatione fratrum minorum, uel prædicatorum, in priuilegijs. s̄. uerbo, Priuilegium extenditur. uersic. xij.

Sorores si contrahant matrimonium, puniuntur sicut moniales. Car. in cle. j. xvj. q. de consan. & affini.

Sorores tertij ordinis sancti Francisci non possunt interesse diuinis tempore interdicti. clem. pe. & ibi doc. Card. de sen. excomm. & ibi glo. ponit de modo uiuendi earum, & quòd sunt approbatæ.

Sorores mendicantium ueniūt appellatione mendicantium, ut transeuntes sine licentia ad alium ordinē puniantur pœnis. cle. j. de regu. gl. ibi & Car. q. vij.

Sorores mendicantium non dicuntur mendicantes, ut ibidē. De his s̄. uer. Moniales. uer. viij.

Soror si renunciauit successioni, cui accrescat. s̄. uer. Renunciatio successionis. uer. iiij.

Soror, quæ potest succedere cum fratribus, maritata à fratribus repudians hæreditatem patris, fratribus potest tamen succedere: secus, si renunciaret successioni, quod potest: quia ex quo semel adiuit, nō potest repudiare. Pau. de Cast. in l. sicut. C. de repu. hære. Quod no. ut scias uti cautela. Addo eundem Paul. in l. si actionum. C. de pact. & in l. pactum. C. de colla. & do. Alex. omnino in d. l. sicut. in j. notab.

Soror tenetur alere fratrem inopem. Io. de Imol. in l. quamuis. sol. ma. Item frater tenetur alere fratrem inopem. uide gl. in l. qui filium. ff. ubi pup. edu. debe.

Soror succedit simul cum fratre. l. j. C. de legi. hęre. l. lege. & ibi Bar. ff. eo. ti. in auth. defuncto. C. ad Tert.

Soror non succedit in partem repudiatam per fratrem, stante altero fratre. s̄. uer. Filia exclusa. uer. xv.

Soror hæres ex re certa quando fratres sunt hæredes uniuersales patris, licet sint omnes inuicem substituti, tantùm uni mortuo non succedit ex ui substitutionis, cùm frater cohæres uniuersalis excludit eam, quæ ultimo loco tantùm succedit. Bald. sing. in l. in testamento. vj. q. de testa. mili. Addo Bar. in l. Lucius. in vij. col. in fin. uer. sed quæro circa hoc. ff. de uulg. & pupil.

Sorores ex re certa institutæ, quando masculi sunt instituti hæredes uniuersales, & est facta substitutio reciproca omnibus hæredibus, uidentur etiam substitutæ fratribus, licet non paribus partibus sint hęredes. Bald. contra Bar. in d.l. in testamento. vij. q. Vide Barto. in l. fin. in uer. iuxta hoc quæro. ff. ad Trebel. & Pau. de Cast. consi. lxxx. incip. Casus iste frequenter contingit.

Soror hodie succedit cum auo materno, & cum auia materna. gl. & Bal. in l. in successione. C. de legi. hære.

40 Soror etiam dotata, succedit sicut fratres. l. j. & ibi Bald. C. de legi. hæredi.

Soror dotata à fratre non confert dotem fratri. Bal. in l. j. in j. q. C. de legi. hære.

Soror licet prohibita succedere patri, stante fratre, potest succedere mortuo, post aditam hæreditatem patris in bonis quondam patris, quæ tunc dicuntur fratris. doc. in l. j. §. ueteres. de acquir. pos. ubi Lud. Roma. & pulchrè etiã per do. Alex. de Imol. in ix. col. in uer. inducuntur. per Roma. ubi ꝑ hoc adducit multa bona similia. De quo etiam per do. Ias. May. in l. uenia. in vj. col. C. de eden. Quibus addo Bart. in l. fi. in ij. col. uer. sed si præsupponeremus. ff. ad Tert.

Soror dotata confert dotem sorori non dotatæ solummodo, nisi & patruus, cum quo ipsę ambæ neptes succedunt, conferat eis aliquid aliud, quia etiam sibi dos confertur. Bal. in l. illam. in fi. C. de colla.

Soror hæres fratris grauata fideicommisso, an dotet se de bonis fideicommisso subiectis. Bal. in auth. res, quæ. iiij. col. in lec. antiq. C. communia de leg.

Soror potest dotari à fratre, etiam de bonis fideicommissi fratri iniuncti. Bal. in d. auth. iij. col. in lect. noua, & communi. in uersi. secundò quæro, an frater.

Soror an conferat donata à sponso fratribus suis. Fran. Por. in trac. de duo. fra. j. parte, vj. q. & Bald. in auth. ex testamento. C. de colla. in vij. col. uer. duodecimum capitulum. ubi distinguunt. & s̄. uer. Iocalia. uer. ij.

Soror uolens succedere patri, debet conferre fratribus bona à se quæsita. Fran. Por. ubi s̄. iiij. parte. xv. q.

Soror iussa stare contenta dote per statutum, si nolit nubere, an habeat aliquid de bonis patris. s̄. uerbo, Filia dotata. uer. xxxiij. quòd sic.

Sororis exclusæ per statutum propter fratres materiam supple s̄. uer. Filia renuncians. in multis uer. & uer. Quietatio. & uer. Renunciatio successionis. per totum. & j̄. uer. Statutum de ultimis uoluntatibus. in uer. x. & seq. & latius in uer. xiiij. cum xvij. uer. seq. per discursum.

Sororis naturalis tantùm filius excluditur per filium materteræ. Ioan. And. in addi. Spe. in rub. de succes. ab intest. in fi. quia non dicitur ille proximus, quando statutum præfert proximiores.

Sors quot, & quibus modis capiatur. Io. And. in proœ. Cle. uersi. sortis. gl. xvij. q. ij. in summa.

Sors dicitur iudicatio diuinæ uoluntatis in ambiguitate humana. xxvj. q. ij. sors non est.

† Adde, quòd sors propriè dicitur, cùm aliquid fit, ut eius euentu considerato aliquid occultum innotescat, secundum bea. Thom. ij. ij. quæst. xcv. artic. vilj. & dicitur Græcè κλῆρος.]

Sortes licitæ & illicitæ quando sint. gloss. xxvj. quæst. ij. in summa.

Sors est prohibita, ne propter assiduitatem trahatur in idololatriam, non autem mala est. gl. in c. sors. xxvj. q. ij.

Sortis iudicio locus est, quando unus duorum nunciantium uelit interesse: & alter operis demolitione. s̄. Nunciatio. uersicu. xxv.

Sortilegi pœna quæ sit. gl. ibidem, de sortileg. c. ij. de malefi. & mathe. l. nullus.

Sortis iudicium dicitur fortunę. l. si duobus. in prin. & ibi Bal. in j. no. C. cõmunia de leg. & ibi per Alex. & Bart. in l. si duo. uti possidetis.

Sorte fieri potest diuisio. s̄. uerbo, Diuisio. uer. lxxij.

Sortium iudicium per taxillos est permissum. d. l. si duo. C. cõmunia de leg. & fieri potest sine peccato. Bald. ibi in j. col. in uer. nota tamen.

Sortium iudicium per incantationes, uel diuinationes est ꝓhibitum. de sortileg. c. fin. Floria. plenè in l. itinere. ff. de ser. rust. prædior.

Sortium iudicium non patitur appellationẽ. Bal. in d. l. si duobus. in j. col. uer. sed nunquid. & s̄. Appellatio à sentẽtia per sortes. uer. j. & uer. Diuisio. uer. lxxv.

Sortilegium quid sit, & quibus modis committatur, & qualiter puniatur, in Spec. de sortileg. per totũ. † Dic quòd sortilegium est per sortes diuinatio, secundum Isido. lib. viij. Etymol.]

† Sortilegium qualiter puniatur, & quòd est crimen dignum degradatione: uide Deci. in c. at si clerici. col. xxiiij. in fi. cũ seq. de iud. Rom. singu. dclv. uide textum in c. contra idolorum. xxvj. q. v.]

Sortilegus repellitur ab accusando. in Spec. de accusatore. in xvij. uersi. item quòd est homicida.

Spado & castratus, differunt. suprà uerbo, Castratus. uersicu. j.

Spado non excusatur à tutela. l. j. C. de excu. tu. uide de eo in l. sed & est quæsitum. §. spadonem. de lib. & posthu.

Spado potest contrahere matrimonium. s̄. uer. Matrimonium per quos. uer. xxxvij.

Spacium quomodo sit mensurandum. s̄. uerbo, Dicta. uersic. ij. & uer. Distantia. uersi. j. & uer. Intra. uersic. iiij.

Spacia quanta sint dimittenda per ædificantes iuxta res uicini. in l. fi. ff. fi. regun.

Species an deroget generi. s̄. uerbo, Genus. uers. xj. quòd sic. & j̄. eo. uer. ix.

† Adde, quòd species est, quod prædicatur de pluribus differentibus numero, in eo quod quid, secundum Aristot. lib. Prædicamen. & dicitur Græcè εἶδος.]

* Specialis hominis uoluntas generali derogat. l. quoties. C. fami. ercìscun. l. si quis prioris. §. certum. iuncta auth. seq. & quæ ibi tradit. Bal. C. de secun. nupt. Ias. consi. clxxiij. col. iij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Specialis hominis prouisio nullus speciali, ut ita dicam, derogat. Bald. in l. hac consultissima. in prin. col. j. C. qui testamenta facere possunt. Ias. con. clxxiij. col. iij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Species specialior derogat speciei. Bal. in l. hac consultissima. in j. col. C. qui testa. fa. pos. Dy. in reg. generi. lib. vj.

Species pro specie creditori inuito solui non potest. s̄. Creditor inuitus. uer. j. & ij.

Species legata si non reperitur, non debetur, nisi dolo hæredis esse desierit. l. si cùm ita. §. species. & ibi Bar. de leg. ij.

Species subrogata loco alterius speciei per impositionem alterius nominis, uidetur esse eadem species. l. filia. §. Titia. & ibi Bar. in prin. ff. de condi. & demon.

Species non mutatur. l. ij. in princ. & ibi Barto. in j. colum. ff. si certum petatur.

Species pro quantitate non redditur, nec econtrà. Bart. in l. ij. in princ. si cer. peta. in ij. col. in uersi. quomodo autem transferatur.

Species remouetur ab eo, à quo genus. Dy. Bart. in l. j. §. fi. ff. de suis & legi.

Species derogat generi ex tacita uolũtate contrahentiũ. Bart. in l. sed si. ff. pro socio.

Species non dicitur, nisi perfecta sit ex partibus suis. Bald. in l. penult. in iij. col. in fi. uer. exemplum de secundo. C. de conditionib. inser.

Species solui debet, ubi est: sed quantitas solui debet, ubi petitur. l. quod legatur. & ibi Bar. ff. de iudi.

Species pro specie retineri non potest. l. fin. & ibi Bald. C. commodati.

Specialiter, id est, expressè. l. negocium. C. de nego. gest. Alex. post Cy. in l. j. ff. si quis in ius uoc. non ie. gl. & Alex. in l. j. vj. col. ff. de off. eius. & j̄. eo. Et quandoque est ad differentiam uerbi Generaliter, ut ibi.

Species plus afficit, quàm genus. Bald. in l. j. in iiij. opp. C. de nec. ser. hære. insti.

Speciei interitu non tollitur conditio, nec liberatur quis ab onere conditionis implendæ. l. fin. & ibi Bald. in j. no. C. de condi. inser.

Species æstimata recipit usuras. l. pro auro. & ibi Bald. C. de usur.

usur. Secus in non æstimata. Bald. ibi per l. in fideicommissi. §. fin. ff. eod. tit.

Specialia duo non concurrunt in eodem subiecto. Old. consi. lxxxix. incip. quod duo specialia. Secus quãdo oriuntur ex diuersis fontibus. Barto. in l. si is, qui pro emptore. ult. q. de usucap. per l. singularia. si cer. pe. Et per Fel. in c. at si clerici. in §. de adulterijs. de iudi. in viij. col. & per d. Franc. Are. in l. si reus. de acqui. pos. in vj. col. & per do. Iason. May. Instit. de * act. §. fuerat. num. 52. * §. sed & si ab hostibus. Inst. quibus mod. iu. patri. potestat. soluit. Ioan. Cephal. consi. ccxlv. nu. 41. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Species in singulis tantum ualet, quantum genus in omnibus. in Spe. de procu. §. ut autem. in vj. col. uer. sed opponitur. & de instru. edi. §. nunc autem. in ij. col. uersi. & scias. de loca. §. iam dicendum. uer. tu dic.

Specialiter iniunctum plus timere solet. in Spec. de teste. §. qualiter. in iiij. col. uer. sed quæritur.

Species cùm petitur, quid sit exprimendum in libello. in Spe. de lib. concep. uersi. iuxta. in v. colum. uersi. item non ualet, si aurum.

* Specialia, ut nostri dicunt, facilius tolluntur. Imo. & Areti. in l. fin. §. si pupillus. ff. de uerb. oblig. Ioan. Cephal. consilio ccxv. num. 40. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Specificatio quandoq; trahit ad se genus, uel clausulam generalem. in Specul. eod. tit. eo. §. eodem uersi.

Specificatio quæ fit facienda in libello, uel sententia. in Spec. de act. seu peti. §. ij. & s. uersi. libellus impugnatur. uersic. lx. & seq. & uerbo, Sententia. & uerbo, Demonstratio. uer. xij. & seq. & uerbo, Confines. uer. x.

Specificatio quæ sit facienda, cùm agitur de iurib. episcopalibus, & similibus. in Spec. de offic. ord. & de maio. & obe. in iiij. parte. per totum.

Specialis mentio, id est, expressa. gloss. & Card. in cle. ij. xiiij. q. de offic. or. Alexan. in l. j. de officio eius. † post gloss. † & dicitur Græcè εἰδικός.]

Sphæra, id est, rotunditas. glo. in cle. ij. de uita & honest. cleri.

Spectacula exercere, & respicere, peccatum est: uel certare cum bestijs dentatis. gl. est. lxxxvj. † dist. qui uenatoribus. † & dicitur Græcè spectaculum θεά.]

Spectabiles iudices qui dicantur de iure ciuili, & de iure canonico. in Spec. de iurisd. om. iu. ij. col. uersi. medij. & uersi. secundum canones.

Speculum quare dicatur liber domini Guli. Durandi, uide in Spec. in proœ. uer. igitur, quia quòd in eo iudices, & aduocati, & procuratores speculentur ordinem iudicij, & officia eorum.

Specus quæ dicatur. in Spec. de cau. pos. & propri. §. iiij. uersi. sed & si.

Spelunca dicitur locus, in quo mali homines congregantur. in auth. de eccle. tit. §. iubemus. & ibi Ang. ij. no. col. ix.

Spes habetur pro ueritate, nisi in materia statutorum. Bart. in l. Gallus. §. uidendum. in ult. oppo. & uersi. ista induco in arg. de libe. & posthu.

† Adde, quòd spes est certa expectatio futuræ beatitudinis: quia de futura beatitudine non potest esse certitudo scientiæ, sed credulitas tantùm, secundum Augustinum, ut refert Inno. in cap. ex literis. de iureiur. & de spe uide Abbat. in cap. consuluit. de usur. & in cap. fin. de immu. ecclesi. & Theo. in iij. senten. dist. xxvj. & beat. Tho. ibidem. & dicitur Græcè ἐλπίς.]

Spes impunitatis debet auferri. no. Car. in cle. j. de offi. ord.

Spes uenit in legato iurium. infrà uerbo, Legatum generale. uersi. lxvij.

Spes legati post mortem transmittitur. Bald. in l. ij. uer. potest quartò dici. C. ut actio. ab hære. & contra hære.

Spes fideicõmissi non transmittitur. l. Lucius. §. Paulus. & ibi Bar. de uul. & pupil. Addo, quòd spes institutionis nõ transmittitur, sicut nec spes substitutionis. Pau. de Cast. in consi. cxxxviij. quod incipit, Viso puncto s. scripto.

Spes in contractibus transmittitur ad hæredes, non in ultimis uoluntatibus. Car. in cle. fi. xvj. q. de electio. Instit. de oblig.

§. ex conditionali. & l. si cum hæres. ff. quando di. leg. ced. l. si usus fructus. in fin. de conditio. inser. Pro ratione differentiæ uide Cardin. ubi suprà, xvj. quæst. Bartol. in l. si filius. de uerbor. oblig.

Spes non dicitur, nisi sit fundata de præsenti. Vnde

Spes succedendi patri non est in consideratione. Bar. in l. post emancipationem. §. j. de lib. le. & in l. fi. C. de pactis.

Spes quomodo intelligatur. Bar. in l. si uxor. §. j. de adul.

Spes est indebitum in obligationibus conditionalibus, uel in diem. in Spec. de pri. & sec. decre. §. uidendum restat. uersic. quod autem dixi.

Spei potest renunciari. Item,

Spes potest alteri cedi. in Spec. de renun. & conclu. in v. col. in fi. uer. quid si quis.

Spes de futuro facit ualere quod non ualet. s. uerb. Ratificatio. uersi. iij.

Spingens an dicatur percutere. s. uerb. Percutere. uer. vj. quòd non. & per Bald. in l. pe. C. ad legem Aquil.

Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio, licet lex dicat à Patre procedere. Spe. in tit. de contu. §. iiij. uersic. sed pone. in tit. de sum. Tri. & fide catho. uersic. & no. & est æqualis patri, & filio. c. de spiritu. de consecra. distin. v.

† Adde, quòd spiritus dicitur sextupliciter, scilicet aer, uel uentus, corpora beatorum, animæ beatorum, uirtus imaginatiua, mens, & Deus secundum beatum Thom. j. parte, q. xlj. articu. iij. & in j. Sentent. distinct. x. quæst. iij. & dicitur Græcè πνεῦμα.]

Spiritus sanctus non est in actu matrimoniali, id est, in coitu coniugali. xxxij. q. ij. quicquid. & ibi gl. & Archi. dicit, quòd Spiritus sanctus datur duobus modis, scilicet ad bene uiuendum, & ad uirtutes faciendas.

Spiritus sancti gratia est inuocanda in electionibus prælatorum. in Spec. de elect. §. j. in vij. col. uersic. his igitur. dixi in tracta. de Episcopo. iij. lib.

Spiritu Dei qui aguntur, non sunt sub lege. Spe. eod. tit. §. iij. in principio.

Spiritualia non intelliguntur concessa cùm temporalibus specificè concessis. in Spec. de pri. & secun. decreto. §. restat. in j. col. uersic. quid ergo si reus agit. Adde s. Ius patronatus. uer. xix. & seq.

Spiritualia quando possunt exerceri extra territoriũ. per Car. in cle. dudum. §. extrà. de sepul.

Spiritualia realiter in ecclesia sunt exercenda. xxiij. dist. in nomine. de elect. cùm terra. de immu. eccle. c. j. & c. cùm ecclesia. xxiij. q. viij. Conuenior. Card. in cle. j. de baptis.

Spiritualia non recipiunt æstimationem. eod. §. in ult. col. uer. in summa. & s. uer. Sacra. uer. iiij.

Spiritualis causa potest agi per minorẽ, qui reputatur maior. in Spe. de resti. in integ. §. qualiter. in j. col. uersi. quid si minor. & de statu mona. in ix. col. uer. xxxj.

Spiritualis causa an requirat libellum. in Spe. de libel. concep. §. nunc uidendum. in vj. col. in fi. uersi. xxiij. quando missus. quòd non. & s. Libellus in spirituali. per totum.

Spiritualia an deduci possint in pactis, & transactionibus. in Spec. de pactis. §. j.

Spiritualium causa indignũ est, quòd quis homagium faciat. in Spec. de feu. §. quoniam. in princip.

Spiritualia, & omnia incorporalia, quæruntur sine possessione statim ex solo titulo. Inno. in c. bonæ. el ij. in ij. colum. de postul. præla. Bald. in Marg. uerb. Spiritualia. & in l. ij. C. C. de serui. in xij. col.

Spiritualia possunt deponi. Inno. in c. examinata. in glo. sua, in uerbo, sequestratam. de iudi. & Bald. ubi s.

Spiritualia quomodo permutentur. Inno. in c. inter cætera. in glo. j. in uersi. item potest dici de præben.

Spiritualium materiam supple s. uer. Causa spiritualis. & uer. Ius patronatus. & in uerbo, Ius præsentandi. per totum.

Spoliatus debet restitui ante omnia. l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Iul. de ui. Old. consi. ccxxiij. incipiente, Istæ sunt allegationes. & omnino per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acquirenda possessione. ubi ponit regulã, & multas fallentias. Quod est uerum, etiã si per

Spolium episcoporum. v[ide] dicto Pau. de castro cons. 106. incip. circa ea col. pen. in fine vol. 1. et cons. 285. ad primum vol. 2.

si per contumaciam sit spoliatus per iudicem: quia uolens purgare contumaciam, audiri debet, etiamsi missus in possessionem rei uelit statim probare de dominio suo. Bald. in l. penul. §. penul. C. de præscrip. tri. ann. & per Old. consilio ccxxvj. incipiente, De toto. uide in Spec. de prim. & secun. decre. §. iam de effectu. uer. quid si missus. Aliàs autem spoliatus non debet restitui, quando constat de dominio spoliantis. c. cùm ecclesia. de causa pos. & propri. c. cùm super. eod. tit. c. decimas. de resti. spo. in vj. Pau. de Cast. consi. xj. quod incipit, In causa capturæ, &c. in fin. & Bald. in l. penul. in ult. col. uer. ultimò no. C. si à non compe. iu. Quod est uerum, etiamsi spoliatus probet de possessione, & spoliatione. glo. in d. c. ij. in fine. de resti. spolia. in vj. glo. in uerb. præsumitur. Item uerum, nisi spoliatus non patiatur aduersarium probare de dominio. Innoc. in c. cùm Bertoldus. de re iudi. not. in c. j. de restit. spolia. & Barth. Cæp. in cau. cliij. In causa uerò spolij de beneficio debet titulus probari. glo. in c. literis. de restit. spolia. Card. in cle. ij. x. q. de iud. & per Alex. in §. nihil commune. iiij. charta, de acquir. posses. Item dicta regula procedit in reo, non in actore, secundum do. episcopum Cameriê. in sua q. Mascaron. ubi ad hoc multa allegat. Item uerum, nisi præsumptio de dominio sit contra spoliatum, nisi probet, quòd iusto titulo possedit. d. c. ij. in fine. de restitu. spolia. in vj. Item uerũ, si spoliatus probet possessionem, & spolium. c. cùm olim. de resti. spo. glo. & doct. in c. fi. eod. tit. in vj. nisi possessio sit alteri quæsita non iustè: quo casu si bona fide quęsita est, primus bonæ fidei possessor debet restitui, etiamsi de spoliatione non doceat. Imo. in c. sæpe. in gloss. sua, in uer. restitutionis. de restitu. spo. Item nisi spoliatus ad ulteriora procedat, quia sibi imputet. Bal. in l. j. in penul. col. uersic. uel pone aliud exemplum. & ibi Pet. de Sun. C. de app. per l. chirographis. §. j. de admi. tu. Item nisi intruso. xxiij. distin. in nomine Domini. etiamsi sit papa intrusus, qui spoliatus non debet ànte omnia restitui: ut ibidem. Item nisi in dilapidatore. j. q. ij. quia eadem. Itẽ nisi in enormib. ij. q. vj. super causa. Item nisi in infamia, & criminis euidentia. ij. q. v. præsbyter. ij. q. ij. scelus. ij. q. j. manifesta. Item nisi in crimine simoniæ. c. accusatus. & c. tanta. de simo. Item nisi in contumacia. iij. q. ix. decernimus. Item nisi ex causa scandali. ij. q. j. in primis. iij. q. ix. hæc quippe. Item nisi fornicator. c. significasti. de diuor. Item nisi reus sit absens: de offic. deleg. consultationib. Item nisi cùm quis non possidet. c. olim. j. de restitutio. spo. Itẽ nisi spoliatio sit probata per modum exceptionis. c. cùm dilectus. de ordine cogni. Item nisi in casu c. literas. & c. ex transmissa. de restitu. spolia. Item nisi quis possideat sub conditione: c. cùm ad. de restitutio. spoliatorũ. Item nisi sit colonus. l. cùm fundum. de ui, & ui arma. Item nisi sit excommunicatus: de officio ordina. c. quęsitum. xj. q. iij. cùm excommunicatio. Item nisi in casibus: ij. quæst. ij. diffinitur. c. audita. & c. accepta. de restitu. spolia. Item nisi spoliatus petat se restitui contra ius, quia exceptione repellitur, secundum Bald. in tit. de pace Constan. §. omnes. in principio. in uer. restituatur hoc. Item uerum, etiamsi ignoretur spolians. Bal. in c. j. ij. col. in addi. in uersi. spoliatus tamen. qui. mod. feud. àmit. per legem fin. cum glo. quod met. causa. & per alia ibi per eum allegata. Itẽ uerum, etiamsi ad pupillum peruenit authoritate iudicis ex facto tutoris, quia debet pupillus restituere. Barto. in quæstio. Lapus, &c. per l. neq; interdicto. de regulis iuris. Item uerum, nisi spoliatus beneficio, qui prius iurauerit non petere restitutionem. Rota in decisi. cccc v. si agenti. in nouis. Item nisi exceptio opposita contra eum non requirat probationem, quia tunc non debet restitui. Bald. in l. penul. in ult. col. uersi. ultimò no. C. si à non compe. iudi. qui allegat Oldra. consi. ccxxiiij. incipiente, Grauamina, quæ fratrib. Item uerum, si agat interdicto recuperandę possessionis: secus, si actione quod metus causa, uel condictione ob turpẽ causam: in qua nõ sit spoliatio per uim ablatiuá, uel expulsiuá, sed cõpulsiuá. Bar. in l. si ob turpẽ. in j. opp. ff. de condi. ob tur. causam. quia tunc obstat exceptio, ꝙ talis metus est purgatus per aliquẽ actum postea subsecutũ, uel per cõsensum expressum. Bart. in l. ij. in fi. C. quod metus causa. Item uerum, etiam in spoliato ui, uel furto, seu clàm. & Bald. in l. inciuilem. in uersi. conclusiuè ergo tene. glo. C. de fer. Item uerum, etiamsi spoliatus possidebat ex causa damnabili. Bald. in l. manifestissimi. j. col. uer. sed contra hanc sol. C. de fur. per l. j. §. quib. ui. de ui, & ui arma. Item uerum, etiam ad fructus perceptos post spoliationem. c. grauis. de restitut. spoli. Item nisi beneficium, quo quis est spoliatus, si reseruatum papæ. Rota in deci. xvj. si contra. in nouis. Item uerum, etiamsi opponatur sibi exceptio compensationis. l. fi. & ibi Bald. in iiij. not. & in v. oppo. C. de compensa. & Spec. in tit. de restit. spolia. in princip. in uersi. hoc etiam no. Item uerum, etiamsi spoliatus careat titulo, si possessio peruenit ad alium cum uitio. Innoc. in cap. sæpe. in glossa sua, in uersi. restitutioni. de restitu. spol. per l. si coloni. & ibi Bart. in uersi. ultimò pater. C. de agri. & censi. lib. xj. & in tract. de man. princ. §. si uerò. iij. quæst. j. reintegranda. De cuius remedio uide per Alexan. consi. cxvij. ij. parte, ubi uide omnino. & in consi. sequent. ubi ponit cui detur, & in quem. & consi. cxcix. ubi plenè. & de remedio d. l. coloni. & an remedium dicti cap. reintegranda. habeat locum pro reb. profanis. Alexan. quòd sic, in l. rem. quæ nobis. ff. de acquirenda pos. & suprà, uerb. Possessio recuperatur. uersic. vj. Sed si sine uitio, secus est. suprà, uerb. Possessor sine titulo. uersi. j. & tenet Ludo. Pon. in fin. uersic. spoliatus. uersic. ille à quo, &c. Item uerum, nisi constet de non iure spoliati, ita quod non possit sine legum iniuria restitui sibi possessio. Bald. in l. pen. in ult. colum. uersi. ultimò no. C. si à non compe. iud. facit quod suprà dictum est. Item uerum, etiamsi possessio sit confirmata spolianti à superiore. Bartol. Bald. Angel. & & doct. in l. authoritate. C. unde ui. Bald. in authen. decernimus. in j. col. in fi. uersi. item nota, quòd inuadentibus. C. de sacrosan. eccle. Item uerum etiam in spoliato de beneficio quod possedit is, sciente & patiente suo superiore. Flo. in l. ij. penul. col. ff. de usufruct. per no. ibi. & Innoc. in gloss. sua, in uersi. more. uersi. item à simili. & Ioan. Andr. in cap. illud. de præsum. & docto. Moder. in l. siue possidetis. C. de proba. Item uerum, etiam in spoliato iure eligendi, quia non sit uocatus ad electionem: nam admissus in alia electione, potest petere per officium iudicis primam cassari. Innoc. in c. querelam. in j. col. in gloss. sua, in uer. de nouo. de elect. Flo. in l. seruitute. quemadm. ser. ami. Item uerum, ut conueniri non possit spoliatus, nisi prius restituatur. c. frequens. de re. spo. in vj. & Bart. in q. Lapus. & in l. si te bonis. C. de iure deli. & in Spec. de cita. §. j. in vj. col. uersi. item quòd est spoliatus. Item uerum etiam sine libello, qui non requiritur ad petendum se restitui. Bald. in addi. Spec. de libel. concep. in j. col. uer. an per simplicem. & quòd per Bar. in d. q. Lapus. sed in l. naturaliter. §. nihil. commune. in ult. char. in uersi. tertiò quæro. & ibi uide do. Alexan. in pe. col. in uersi. tertia q. per Barto. cum alijs ibi per eum adductis. ff. de acqui. pos. quòd imò requiritur libellus, litis contestatio, & ordo iudicij in possessorio recuperandæ, etiam contra contumacem. c. ij. ut lite non contest. doct. in c. bonæ. de appel. Ioan. de Imo. in c. dilecti. de ma. & obe. quòd libellus requiratur. Addo Bartol. expressè in l. si coloni. in fin. C. de agri. & censi. lib. xj. & tenet Archidiac. in d. c. reintegranda. Sali. in l. fi. C. si per uim, uel alio modo. ubi Bal. Item uerum, etiam quolibet agente, sine mandato pro spoliato. l. j. C. si per uim uel alio modo. & Bald. in addi. Spec. de resti. spo. in j. col. in fi. uer. nota, quòd nomine.

* Spoliatus ante omnia est restituendus, usq; ad minimum quadrantem cùm possessionis, tum fructuum. Iason consilio clxxij. colum. secunda, uolum. iiij. Ioan. Cephal. consi. ccxxxvj. num. 12. uolum. secundo. Æmilius Maria Manolessus.

Spoliatus ante omnia restituendus potest renunciare priuilegio restitutionis fiendæ ante omnia. Abbas in cap. j. de restitu. spol.

† Spoliatus obtinens in possessorio, recuperatis fructibus & expensis, & succumbens in petitorio, condemnatur in fructibus & expensis, tẽpore petitorij primò inchoati. Ita do. de Rota, decisi. cccc v. in nouis.]

† Spoliatus in causa beneficiali potest plurib. uicibus in eodem iudicio petitorium suspendere. Ita dom. de Rotà deci. ccclxxxij. in nouis.]

† Spoliatus si probauerit uiolentiam, tunc stabitur eius sacramento

cramento de rebus ablatis, & ualore earum, & ideo non expedit, quòd ablata sibi statim in libello specificet. do. de Rota deci. clvij. in nouis.]

† Spoliatus antequam de nullitate sententiæ cognoscatur, est restituendus. Ita in Rota decisi. xlvj. in antiq.]

† Spoliatus habens primam sententiam, potest in secunda instantia reddere ad petitorium, etiam parte contradicente. Ita in Rota, decisi. ccccxvij. in nouis.]

† Spoliatus post sententiam in petitorio latam, licet nõ possit agere interdicto, unde ui, seu possessorio, obstante defectu notorietatis proprietatis per sententiam contra eum latam, potest tamen agere per titulum, ut lite pendente, per uiam attentati. Abb. in d. c. cùm dilectus. de cau. pos. & propriet. circa fi. & ibi, an spoliatus possit agere condictione l. si quis in tantam. C. unde ui. & c. eum, qui. §. insuper. de preben. lib. vj.]

† Spoliatus licet possit renunciare priuilegio suo, ut ante omnia restituatur: de quo in c. fi. de ord. cogni. tamen iudex potest ex officio restituere spoliatum, etiam eo non petente, ubi imminet periculum animarum: ut in c. j. de restitu. spo. ubi no. Abb. in princ. & uide gloss. iij. quæstio. iiij. quia præsulatus.]

† Spoliatus potest inquietare spoliantẽ suum quandocunq;, nec tenetur interdicto uti possidetis, sed repellere nõ licet, nisi incontinenti: ut in l. iij. §. cùm igitur. ff. de ui, & ui arma. & in c. cùm olim. de rest. spol. Ita tenet gloss. in l. unica. C. uti pos. Abb. in c. ueniens. de præscrip. in vj. col.]

† Spoliatus non solùm debet prius restitui, antequã mittatur, sed debet stare tanto tempore in pacifica possessione, quanto tempore stetit spoliatus, quod uidetur probari iiij. quæstio. ij. in c. j. & in c. tandiu. quod fortè nõ procedit, ubi agitur de dilapidatione propter periculum imminens medio tempore. arg. optimũ in c. uenerabili. de offi. deleg. Et idem ubi esset aliud delictum, quod sine scandalo & periculo tolerari non posset, ut crimen hæresis. Abb. in d. c. uenerabili. in gloss. in uerbo, plenariè.]

† Spoliatus prætextu sentẽtiæ nullæ potest petere restitutionem, & eo ipso, quòd coniunx sine legitima causa nolit redire ad suum coniugem, uidetur etiam spoliare, unde potest agere possessorio. Ad hoc uide bonam gloss. in cap. literas. de rest. spo. & in cap. significasti. de diuor. & in cap. intelleximus. de adul. quas tres gloss. bene notat idem Innoc. in c. ueniens. de reg. Abb. in c. causam matrimonij. in fin. de resti. spol.]

† Spoliatus uigore sententiæ nullæ, potest intentare possessionem petendo restitutionem. not. in c. examinatione. de procur. quod credit ibi uerum Abb. cùm iudex sciebat sententiam nullam, uel cùm errauit in iure: quia tunc authoritas iudicis non excusat, cùm contra eum possit restitutio peti: ut no. in c. conquerente. de resti. spo. & in c. causam. de offi. deleg. Sed si iudex putabat sententiam aliquam, ut quia ignorabat procuratorem reuocatum, & tunc non potest agi interdicto unde ui. quia tunc iudex non uidetur inferre uim: ut est tex. iuncta glo. fi. in c. principium. vj. q. j. sed tunc potest agi per uiam nullitatis, & peti restitutio officio iudicis: ut no. Inno. in d. c. ex insinuatione. & ibi Abbas.]

Spoliatus an & quando sit restituendus, uel non, ultra dictos casus, uide etiam Ioan. And. in c. ex transmissa. de resti. spo. in Nouel. in Spe. de peti. & pos. §. fi. per totum. Item,

† Spoliatus ante omnia nõ est restituendus, quando apparet, spoliatum nullum ius habere: & hoc in spiritualibus tantùm, ne detur materia peccandi. Secus in profanis. Ita no. dicit Old. in consi. suo primo, incip. In causa. in ij. col. uer. nec priuilegium restitutorij. Allegat ad hoc c. significasti. de diuor. & no. per Inno. in c. constitutus. de fil. presby. & cap. literas. de resti. spo. quod dictum facit sing. Hippo. de Marsi. sin. xj.]

† Spoliatus per sententiã, uel decretum principis, aut alterius non recognoscentis superiorem, an possit petere se restitui. Deci. quòd non. consi. cxxv. per totum.]

Spoliatus in octo & uiginti casibus non debet restitui. dicto §. fin. Item,

Spoliato marito non debet uxor restitui in octo casibus. Spec. in d. §. fin. in ij. col. in uersi. sed in causis.

Spoliatus excõmunicatus an restituatur. eod. tit. §. fin. in j. col. in fi. uersi. ubi autem quis est iniustè.

Spoliatus habet octo remedia à iure. in Spec. de restit. spo. in prin. per totum.

Spoliatus in possessione lite pendente, quid probet. s̃. uer. Attentatio. in uersi. viij.

Spoliatus petens se restitui, debet probare spolium, & possessionem tempore spolij. c. cùm ad sedem. de resti. spo. l. ij. §. hoc interdictum: de ui, & ui arma. Item possessionem spoliantis de præsenti. c. consultationibus. de offic. deleg. Pau. de Cast. in consi. lij. incipiente, In causa, quæ uertitur. & s̃. eod. in uersi. j. circa princ. & ĩ. eod. uersi. xviij. xxj. & uer. seq. Et quid si non potest probare de possessione sua tempore spolij. Vide s̃. uer. expellẽs. uer. ultimo. Et an probet de dominio, & quomodo. ibidem.

10 Spoliatus potest quandocũq;, etiã post decennium propria authoritate recuperare rem à uiolento. Bal. sing. in l. fin. C. de his, qui à non do. sunt manu.

Spoliatus debet restitui ante omnia, nisi spolians uelit incontinenti probare de iure suo. l. is, à quo. ut in poss. legat. & in l. iij. §. ibidem. ad exhibendũ. & gl. in c. literas. ut spoliatus uxore non restituitur, si opponatur exceptio consanguinitatis, & probatio offeratur in promptu. Item,

Spoliatus non restituitur, si in restitutione insit peccatum, & probatio sit in promptu. Abb. sing. in d. c. literas. ubi probatur. Item,

Spoliatus debet restitui, etiamsi opponatur ei exceptio deficientis dominij, si probatio sit in promptu. dicto c. literas. & ibi Abb.

Spoliare dicitur etiam possidens alieno nomine, si negaret. Bald. in l. non ab re. C. unde ui. Alexan. in l. si prius. ij. charta. ff. de ope. no. nun. Item conductor denegans rem restituere. ĩ. eod. uersi. xxxv.

Spoliato petente se restitui ad possessionem decimarum, uel rei iam decem annis ablatarum, potest aduersarius probare, quòd à triginta annis, citra continuè possedit: & sic excluditur possessio, & spoliatio prætensa. Abb. fin. in cij. de rest. spo. ult. col. & Rota in deci. clxij.

† Spoliatus debet probare possessionẽ tempore spolij, & ꝙ fuit spoliatus, & quòd dolo spoliantis. Deci. consilio cxxv. j. & ij. colum.]

Spoliato petenti se restitui ad beneficiũ, sufficit confessio spoliantis ad titulum colorandũ. Rota in deci. ccccij. Fuit dubitatum. & in decis. ccccxxv. Fuit dubitatum. in nouis.

Spoliatus prebenda cùm petit se restitui, quid probet. per Rotam in deci. cclxxix. petenti. in nouis.

Spoliatus iure, uel quasi possessione superioritatis, agens interdicto recuperandæ, obtinet: si probet, quòd in præteritum fuit in quasi possessione, licet non probet de præsenti, sed de præsenti debet probare, quòd subditi nolunt obedire, & sic probatur spoliatio hoc casu. Inno. in glo. sua, uersic. decernimus. & Host. & Sic. in ij. no. Ægidius post Io. And. & Moder. in c. suborta. de re iudica. Et ibi etiam dicit Sicul. quòd hoc casu sufficit probare possessionem indeterminatè. & c. olim inter. & ibi Sicu. de restitu. spolia. Item mittitur in possessionem, si fiat præceptum, quòd ei pareatur à subditis: ut ibi per Siculum.

Spoliatus nõ dicitur, qui sponte renunciauit: & ideo non obtinet restitutionem. c. ij. de resti. spo.

Spoliatus agens si reconueniatur potest excipere, quòd ante omnia restituatur. Bar. in auth. & consequenter. in v. col. in uersi. quæro, utrum liceat. C. de senten. Addo Spe. in tit. de peti. & pos. in prin. in vij. col. in uersi. sed pone.

Spoliatus agens interdicto unde ui, in beneficialibus, debet iustificare possessionem suam ex titulo. glo. in cle. j. in gloss. ult. in uersi. solo. de cau. pos. & propriet. doct. in c. in literis. de resti. spo. ubi Panor. latè in iiij. col. cum seq. ubi tenet cõtrarium. Secus est autem in reuocante innouata, appellatione pendente, quia non debet colorare possessionem ex titulo. Butri. Imo. & Abb. in pen. col. in uersic. v. differentia est. & Philip. in c. bonæ memoriæ. de appel. Rota in decisi. xiiij. item fuit dubitatum, utrum petenti: aliàs est decis. xviij. secundum Abb. in d. c. in literis. antepe. col. quòd possessio est coloranda, quando ageretur interdicto unde ui,

uia ordinaria, & iuris ordine seruato: non si per uiam attentati petatur restitutio: quia tunc sufficit probare possessionem tempore litis.

Spoliari timens sit cautus, ut appellet extraiudicialiter à futuro grauamine: quo casu si spolietur post appellationem, petet reuocari attentata, appellatione pendente, & sufficit sibi probare possessionem, & spolium, licet non probet titulum, quando de titulo, & de dominio est opposita sibi exceptio, quia ea non obstat, secundum Abb. in pe. col. in uer. sed colligendo. & Phi. in d. c. bonæ. & s̄. uerbo, Exceptio dominij. uersi. x.

Spoliato agenti interdicto unde ui, obstat exceptio alterius spolij. c. ij. & fi. de ord. cog. Abb. in dicto c. bonæ. de appel. in pen. col. in uersi. quarta differentia est. & ibidem do. Phil. de Perusio.

Spoliatus non dicitur, qui authoritate prætoris spoliatur. l. fi. à contrario sensu. & ibi Bald. in j. no. C. unde ui.

Spoliatio facta alieno nomine, & ratificata, obligat ratificantem. Pau. de Cast. cōsi. cclxiij. incipiente, Videtur, quòd per prædicta. in j. col.

Spoliatus obtinens in causa possessorij, recuperatis fructibus, & expensis, & succumbens in petitorio, condemnatur in fructibus, & expensis à tempore petitorij primo inchoati. Rota in decisio. ccccix. si quis. in nouis.

Spolians, pendente iudicio retinendæ an possit conueniri iudicio recuperandę coram delegato in causa retinendæ. Bal. in l. pen. in ult. col. uer. quæro, delegatus. C. si à non compe. iud. Archidia. ij. q. j. in primis. quòd non.

Spoliatus non potest agere contra singularem successorem in re affecta uitio uiolentiæ. l. cùm à te. de ui, & ui arm. De hoc addo glo. in c. cùm ad sedem. in uer. locum. de resti. spo.

Spoliatus an possit agere contra tertium, scilicet spoliatorem spoliatoris sui. Innoc. in cap. quia. Gul. in gloss. in uersi. terminetur. de iud. Barto. in dicta l. cùm à te. & in l. fin. post glo. C. unde ui. in ult. col. in prin. in uersi. quærit glo. quid si. ubi dicit, quòd debet possessio restitui secundo, non primo, nisi primus & secundus simul agant, quia tunc præfertur, qui probat de dominio.

30 Spoliatus dicit episcopus possessione episcopatus per expulsionem uicarij, factam absente & inscio episcopo. Alex. post Ioan. de Imo. in l. peregrè. §. quibus. de acqui. pos.

Spoliatio non fit per non solutionem annui reditus, nisi cesset debitor eo animo, ut in futurum non soluat. Inno. in c. querelam. de elect. & Bald. in c. j. de contro. inter uas. & episcopum. & Alex. in l. fin. ff. quorum bonorum.

Spolians contra spoliatum habet officium iudicis, ut de facto non turbetur: sed non habet interdictum uti possidetis, nec actionem iniuriarum. Bal. in addi. Spe. de peti. & pos. & uer. Spolianti. & s̄. Officium iudicis. uer. cxiij.

Spoliatus beneficio an petens se restitui debeat probare de institutione canonica. Paulus de Castr. consilio cccxiij. incipiente, Ad confirmationem eorum. in tertio dubio. quòd sic. & Rota in deci. cclxj. si quis dicat. in nouis. quòd sic. & in deci. ccxxxix. petenti. in nouis. quòd debet probare se canonicè institutum possedisse, & spoliatum esse. Sed Card. in clem. prima. x. not. de causa pos. & propriet. dicit ibi notari, quòd

Spoliatus beneficio petens se restitui, non cogitur ostendere titulum: quia potest prosequi possessorium solum: ut ibi. Sed plenè loquitur Card. ibi in op. ix. ubi uide omnino. & ibi, quòd sic. & in Spec. de teste. §. nunc dicendum. uersi. sed pone.

Spoliari dicitur locator possessione rei locatæ à conductore denegante soluere pensionem. Cyn. in l. competit. C. de præscrip. triginta annor. in iij. quæstio. Angel. in l. malè agitur. eodem tit. Bald. in l. si quis conductionis. C. locati. Bar. in l. fin. ff. de precario. Alex. in l. iij. §. si rem. de acquiren. pos. Item si denegatur rei restitutio: ut ibi. & Alexan. in l. si quis rem. eod. tit.

Spolij consultor non tenetur interdicto unde ui, in consilio spoliandi. s̄. Interdictum unde ui. uersi. xij.

Spoliatus beneficio ecclesiastico si constituat procuratorem ad renunciandum illud, præsumitur metu facere, aliàs sponte. Card. in clem. prima. ix. not. de renun.

Spolians ecclesiam laicus excommunicatur: sed si concurrat fractio eius ecclesiæ, quia est excommunicatus ipso iure. c. relatū. per Abb. in pen. not. de iur. pat. c. cōquestus. de senten. excommu. c. conquestus. de fo. compe. & tanquam sacrilegus subijcitur foro ecclesiastico. Abb. in dicto c. relatum. in iij. not.

Spoliatus obtinens in possessorio, potest in causa appellationis redire ad petitoriū, parte inuita. Rota in deci. ccccxxj. si pro spoliato. in nouis.

40 Spolians tenetur ad fructus beneficij, si uim intulit, non si rei, ut quia ostiū fregit. Rot. in dec. clix. nō sufficit. in nouis.

Spoliatus petens se restitui ad beneficium, obtinet, si probet institutionem, licet non probet præsentationem. Rota in decis. cxcij. sufficit. in nouis.

Spoliato quasi possessione iuris eligendi, uel alio, quo modo succurratur. Inno. in c. in literis. in prin. & ibi Ioan. And. de resti. spo. in Nouel. & in c. olim. el ij. eod. tit.

Spoliatio probatur eo, quòd spoliatus probat de antiquiori possessione. Bald. in l. penul. ult. col. C. si à non compe. iud. Alex. in leg. si duo. uti possidetis.

Spoliatio probat possessionem spoliati de præterito. glo. Bar. in c. cùm ad sedem. in uer. diutius possedit. de resti. spo.

Spoliato agenti possessorio, an obstet exceptio dominij. s̄. uer. Exceptio dominij. per discursum. & omnino per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acqui. pos. Item nec agenti rei uendicatione contra spoliantem. l. si quis emptionis. §. super illis. de præscrip. trig. anno. Item nec hęredi eius. Alex. in l. v. §. Cato. iiij. col. de uerb. oblig. post Bart. quòd dicit esse singulare.

Spoliato agenti non obstat exceptio, quòd non habet ius in re. Bald. in l. inciuilem. C. de fur. in uersic. sed dubitat ipse, nunquid.

Spolians seruum alienum, qui ideo frigore moriatur, tenetur actione furti pro spolio, & actione in factū pro seruo. l. qui seruandarum. §. j. ff. de præscrip. uerbis.

Spoliatus per se, uel per alium, quomodo agat. in Spec. de restitutione spoliato.

Spoliatus per uim, pendente iudicio possessorio, licet nō possit accusari per spoliatum, per tit. quando ciui. ac. præiu. cri. potest tamen inquiri contra eum ex officio iudicis. Bald. in l. j. C. de appel. in penul. col. in uersi. pone aliud exemplum. ubi Pet. de Sen.

50 Spolians cadauer, id est, corpus hominis à se occisi, non tenetur de robaria, si spoliauit incontinenti. Pau. de Cast. cōsi. xxxv. incip. Super primo quæsito. in ult. col. per Bald. in l. sororem. C. de his, qui. ut indig. & s̄. uer. Bannitus offendi non potest. uersi. xvij.

† Sacerdos spoliatus corpore mortuo iá sepulto, ante omnia non est restituendus. Fel. in c. sicut Iudæi. in j. col. uersi. item no. ibi: corpora humana, de Iudæis.]

Spoliatus restituitur etiá ad ius incorporale. Flor. in l. seruitute. ff. quemadmo. ser. amit. Ioannes Andreas in Nouel. in cap. querela. de elect. ubi dicit ei dari interdictum unde ui. per tex. ibi.

Spoliatus potest incontinenti eijcere spoliantem bello continuato. s̄. uer. Expellens. uersi. xiij. & uersi. xxxij.

Spoliatus an possit pro parte intentare interdictum unde ui, & pro parte triticariam contra spoliantem. in Spe. de acto. in ix. charta. uer. quid ergo. uidetur distinguere.

Spoliatus citatus ante restitutionem non cogitur respondere. s̄. eod. uersi. j.

Spolians si non potest coerceri, & excōmunicationem paruifaciat, quod sit remedium. in Spe. de pri. & sec. decre. §. iij. in xiiij. col. uersi. sed pone, ago contra te.

Spoliationis causa quomodo tractetur, quomodocunq; agatur. Item,

Spoliationis effectus in modum actionis quis sit, & quis in modum exceptionis. Item,

Spoliationis causa à quo, & contra quem agi possit. in Spe. de peti. & pos. §. j. per totum.

Spoliatio rerum corporalium possessione quomodo intelligatur. de restit. spol. §. j. Et quomodò in iuribus incorporalibus. eodem tit. §. ij. Et quid si simul utraque. eod. tit. §. iij. per totum.

60 Spoliator

60 Spoliator si rem alteri dedit, quomodo cōtra recipientem agetur. eo. §. iij. ubi plenè.

Spoliationis materiam supple per Bart. in l. si coloni. de agr. & censi. lib. xj. & Bal. in l. cùm seruum. C. de ser. fug. & s̃. uerbo, Interdictum unde ui. & in uer. interdictum recuperādę. per totum. & uerb. Expellens. per totum. iij. q. j. reintegranda. per Alex. consi. lj. j. parte. & plenius per eundem in l. naturaliter. §. nihil commune. de acqui. pos.

Sponsa & sponsus, debent à parentibus, & à paranymphis, id est, ancillis duci coram sacerdote, ut benedicantur ante copulam. s̃. uer. Paranymphę. uer. ij. † & dicitur Græcè νυμφή.]

† Sponsas pro filijs pater potest quærere, & sufficit, postea approbatio filiorum tacitè, uel expresse: ca. j. §. fin. de despon. impub. lib. vj. Deci. consil. xxv. colum. j. uersic. secundò ius quæsitum.]

Spōsa etiam corrupta, debet benedici. Hosti. in Summa, de secun. nupt. §. an licitum. uer. sed quid si duo. Io. And. Card. & Alex. de Neuo in c. uir. de secund. nup. Item debet benedici, & quando uirgo nubit ei, qui habuit aliam uxorem, & simul cum ea fuit benedictus: si sit consuetum, aliàs non. Abb. in d. c. uir. in fine.

† Sponsæ appellatione solùm continetur sponsa de futuro, à spondeo, spōdes: & ideo sponsa dicitur quasi promissa. Sed matrimonio contracto per consensum, adimpleta est conditio, & dicitur uxor: xxvij. q. ij. sufficiat. Et nota, quòd quādo agitur de odio, appellatione maritatæ non uenit sponsa: secus, si ageretur de fauore: ut in l. non sine. C. de bon. quæ liber. & glo. Insti. de nup. §. sed si uxor. & Abb. in rub. de spon. Et si statuto caueatur, quòd uxore præcedente uir lucretur dotem, contractum est matrimonium per uerba de præsenti, & pręmoritur uxor, quę nondum erat traducta ad domū, utrum habeat locum dictum statutum. Abb. post alios in d. rub. & in c. tertio loco. de præsum. & in c. ex publico. de conuer. coniuga. & in consi. primo. & in consi. clxxv. & in cap. si inter uirum. de spon. Car. in c. ex tenore. de testi. & in c. cùm dilectus. de consue. Bar. in l. cui fuerint. ff. de cond. & demō. & in l. nihil. ff. rerum amot. & in l. Deo nobis. C. de episc. & cleri. & in d. l. non sine. Matthæ. de Mathesi. in cap. si uerò. j. de sen. excom. Sali. in l. senatoris filia. ff. de ritu nup. & in l. Iulianus ait. ff. manda. & in l. cùm in te. aliàs in l. si cùm ante. C. de dona. ante nup. & ibi Bal. Pet. de Anch. in c. quemadmodum. de iureiur. & in c. canonum statuta. de consti. Bal. in d. l. non sine. & in d. l. nihil. & in l. si pater. ff. ad legem Pompe. de parricid. Ro. in l. j. C. unde uir & uxor. & in d. l. non sine. do. Signoro. de Homodeis de Mediolano in cōsi. suo cxlvj. incip. In quæstione uertēte inter do. Vianinum Guaschum. & uide gl. in l. iij. in prin. ff. de dona. inter ui. & uxo. & Barb. in d. dub.]

† Sponsalibus contractis per fratrem, soror non obligatur ex sola præsentia, sed oportet quòd consentiat, saltē tacitè per aliqua signa: secus in sponsalibus contractis per parentes: quia tunc solùm præsentia habetur pro consensu. ut in ca. unico. de despons. impub. lib. vj. & ibi Io. And. idem Abb. in c. j. de ma. contracto contra interdic. ecclesiæ.]

† Sponsalia non transeunt in matrimonium per receptionem munerum, nec per oscula, & amplexus: ut in ca. adolescens: & in c. is, qui. de spon. imò his non obstantibus, tenet matrimonium cum alia contractum: ut in c. j. de matri. contrac. cōtra interdic. eccles. & ibi Abb.]

Sponsa sola sine uiro benedici debet: si sic se habet cōsuetudo. Car. & Alex. in d. c. uir.

Sponsa per uerba de futuro non tenetur lugere sponsum defunctum, sed per uerba de præsenti sic. gl. & Bar. in l. uxores. ff. de infa.

Sponsa ideo non statim transducitur ad domum uiri, ut magis crescat amor coniugalis: quia gratior est fructus, quem producit longa spes. xxvij. q. ij. institutum. secūdum Lud. Pon. in sing. uer. uxor. uersi. ratio quare.

Sponsus non succedit sponsæ per uerba, de futuro non transductę ad domum uiri, per unde uir & uxor: nec econtrà. sed sponsæ per uerba de præsenti sic. Bald. in ij. quæst. & Paul. de Castr. in l. j. & ibi Alexand. in penult. colum. in uer. extra glo. referens omnes modernos ita tenere, unde uir & uxor. per l. an in patrē. quod fal. tu. autho. & l. Deo nobis. de episc. & cleri. ubi Bald. in iij. col. in uer. modò iuxta. & l. nihil. rerū amo. & doct. in l. si uerò ante. sol. mat. Bald. in l. certum. ulti. col. in uer. sextæ quæstioni. & in iiij. col. in fin. uersic. sequitur uidere. C. unde cog. Anto. Ros. in tractat. suc. ab intest. lxxxviij. col. & seq.

Sponsa propriè dicitur per uerba de futuro. not. in cap. tertio loco. de præsumpt. & ibi Sicul. in ult. col. in uer. his præmissis, dico. & Ioan. And. in summa iiij. lib. Barthol. Cæp. in l. Marcellus. de uerb. signifi. Sed quandoque etiam per uerba de pręsenti, ante tamen copulam carnalem consummatam: ut ibi per Sicu.

Sponsa uenit appellatione uxoris in crimine parricidij. Bar. in l. cùm pater. ff. de parricid. Item in materia successionis: l. nō sine. de bon. quæ lib. & ibi Bal. uer. modò quæritur de utili. quæst. Bartol. qui dicit uerum ex interpretatione extensiua, aliàs non. Bald. in l. Deo. de episc. & cle. in iij. colum. uer. modò iuxta. in d. l. non sine. Salic. in l. cùm te. C. de do. ante nup. per Bart. in l. nihil. in princ. ff. rerum amo. & suprà eod. uersic. vj.

† Sponsa de futuro non uenit appellatione uxoris, ubi tractatur de odio: secus, ubi tractatur de fauore, secūdum Panor. in rub. de sponsa. in fi. & in cap. tertio loco. in ult. colum. de præsump. & in c. ex publico. de conuer. coniugato. per text. in l. non sine. C. de bonis, quæ lib. quem dicit semper esse notandum.]

Sponsa habet priuilegia uxoris. l. si sponsa. de iure do. l. iiij. de fun. do. Car. in cle. fi. de cele. mis.

10 Sponsus an gaudeat priuilegijs mariti. not. in l. iiij. ff. de fun. do. glos. ulti. & Bart. in l. quod Seruius. de condi. ob causam. Bald. in l. j. sol. mat. glo. in l. eos. qui po. in pig. ha. in uer. competunt. l. ij. de priuileg. cred. l. si sponsus. de iure do. l. cùm nō solùm. de bon. quæ lib. Lud. de Interanen. in consi. Consultationis huius, &c.

Sponsa etiā per uerba de futuro non potest esse testis pro sponso. doc. & Pet. de Su. in l. etiam. C. de testi. quia

Sponsa dicitur domestica, sicut uxor. ut ibi per Bald. ad fi. uer. & adde glos.

Sponsa non potest carnaliter cognosci ab altero, de duobus litigantibus de ea, lite pendente. Innoc. & do. in c. cùm inhibitio. in ij. col. in glo. in uer. si ambo. de clandest. despon. & per Bald. in l. Deo nobis. ij. col. in uer. pone ergo, quidā puer. C. de episc. & cle. & Pet. de Su. in l. is, à quo. de rei uen.

Sponsa repetitur officio iudicis. Bal. in d. l. Deo nobis. ij. col. in uersi. super hoc dicit Innoc. Quod uerum, si detineatur inuita. & tenet Inno. in c. ex parte. in j. col. magna. in fi. in glos. in uer. utpote nullo. de resti. spo. Secus, si stet uolens. secundū Bal. in Marg. uer. Detinens. uersi. j.

Sponsus si subit onera matrimonij, lucratur fructus dotis. gl. in l. ij. in uer. præcipiet. C. de do. promis. quam ibi reprobat Raph. Fulg. & Io. de Por. in l. si uerò ante. ubi Bar. ff. sol. mat. Vide Bald. & doc. in d. l. ij. in uer. quærit hic glos. & Barto. in l. j. in uersic. quæro, utrum sponsus. C. pro do. secundū Bal. in l. pen. §. fi. quod fal. tu. auth. dicit uerū, si sponsa sit minor duodecim an.

Sponsa non perdit domicilium originis. j. §. j. uersi. xiiij.

Sponsa minor duodecim annis si rapiatur, competit interdictum de lib. exhi. per Alex. in l. fi. §. fi. ff. de lib. ho. exhi. & per Bal. in l. non epistolis. de proba.

Sponsus an lucretur dotem uigore statuti de marito loquentis. j. uer. Statutum de ultimis uoluntatibus. uoluit allegare in uersi. lxxij. Sed caue, quia non ponitur hic casus. Ideo addo Bal. in terminis. in l. pe. §. fi. ff. quod fal. tu. auth. quòd nō, si decesserit ante annos nubilis ætatis. & Bald. in l. Deo nobis. in iij. col. uer. modò iuxta hoc. C. de episc. & cle. & uide s̃. in uerbo, Maritus lucratur. uer. j. & xiij.

Spōsus cognoscens carnaliter spōsam ante duodecim annos, committit stuprum, nisi malitia suppleat ætatem. gl. in uersi. uiripotentis. Insti. de nup. in princ.

20 Sponsus debet prius interrogari, quàm sponsa, an uelit esse uir talis mulieris. glos. in uer. rogatur. in l. ij. ff. de adop. ubi Bar. dicit, quòd actus non uitiatur, si aliter fiat: sed in patria mea usus contrarium seruat.

Sponsa de futuro unius potest cum altero contrahere per uer-

ba de præsenti.l.j.C.de spon. sed tunc incidit in periurium. Bal.ibi.in iij.opp.& in c.j.eod.tit.in vj.

Sponsus an repetat dona facta parentibus sponsę, si quocunq; modo matrimonium non subsequatur.in l. si præsidi. & ibi gl.j.& Bald.in princ.C.de dona.ante nup.quòd sic:& si probet se dedisse,ut illam duceret in uxorem.

Sponsus,id est,gener.xxvij q.ij.egressus.

Sponsa an fiat de foro sponsi. in l.ea,quæ.& Bar.in l.fi.§.itē rescripserunt.el ij.in ij.quæst.ff.ad muni.& inf. Vxor. el j.uer. xlj. quòd nō. secus in uxore, quæ fit per uerba de præsenti.

Sponsa per uerba de futuro, non tenetur expectare sponsum absentem uagabundum ultra duos annos. l.si is, qui. & ibi Bal.C.de sponsalibus.

Spōsus an lucretur arrhas,mortua spōsa: in l. arrhis. & ibi Bal. distinguit.C.de sponsal.

Sponsi, qui propter malias factas non potest coire cum sponsa,quod sit remedium. suprà uerbo, Matrimonium impeditur.uersic.xxj.

Sponsa an agat ad interesse contra sponsum,qui eā nolit suscipere. glos.in uer.stipulari.& Bart.in l.ij.ff.de spon.Cy. in l.j. C.eo.tit.Bart.in l.Titia.de uerb.oblig.in j.col.in iij. q. quòd non,nisi appareat de dolo.

Sponsa potest relinquere spōsum, ut ingrediatur monasteriū. l.Deo nobis.in princ.& ibi Bal. in ij.col.uer. deinde uidetis hîc.C.de epi.& cle.aliàs cogitur cohabitare.Bald.ibi.Adde §.uerb.Matrimonium soluitur.uersi.v.

30 Sponsa ingressa monasterium debet habere legatum dotis, etiam factū sponso suo genero legantis,& illud acquirit monasterio:& si est adulta,dicitur professionem facere permanendo.Bal.in auth.nisi rogati.penult.col. uersi.quæro,si testator.C.ad Trebel.

Sponsus non uenit appellatione affinis, & ideo eligi nō potest in Potestatem, stante statuto,quòd affinis alicuius ciuis eligi non possit.Bar.in l.quòd Seruius.in j.col. in uer.ulterius oppo.ubi etiam Angel.& domi.Iaf.May.in ij.not.ff.de condi.ob causam.

Sponsus potest ingredi religionem, inuita sponsa, & econtrà, si matrimonium non sit consummatū: aliàs secus.c.ij.de cō uer.coniug.Adde §.eo.uersi.xxix.

Sponsi dicuntur etiam coniuges. xxv.q.ij. coniuges.& c.coniunx. sed propriè dicuntur, quos sponsio obligat ad futurū matrimonium.Aul.Gel.lib.iiij.c.iiij.

Sponsa habet priuilegium hypothecæ in bonis sponsi, sicut uxor.Angel.in authen. de æqua.do.§. is consequenter. in fin. colla.vij.

Sponsam de futuro nō tenetur quis ducere,superueniente fornicatione:secus in uxore.Innoc.in cap. quemadmodum.in glos. sua.in uerb.ducturum. de iureiur. & Bald. in Mar.uer. Sponsalia. uersi.ij.

Sponsus an possit donare sponsæ,& econtrà. in Spe. de dona. inter uir. & uxo. in uer.Sponsalitia. & in uer. & scias.ubi tenet,quòd sic.& tenet etiam,quòd potest repeti, si postea matrimonium non sequeretur.

Sponsa si contrahat cum adultero sponsalia, uel matrimoniū, quomodo concipiatur libellus,& articuli. in Spec. de spon. duorum.per totum.

Sponsorum benedictio non potest fieri per religiosos. Car. in cle.j.xiij.q.& ibi no.de priuil.

Sponsi benedicti debent abstinere à copula propter reuerentiam benedictionis per noctem de consilio, non de præcepto: xxiij.dist.c.sponsus.cum gl.

Sponsalia per uerba, Promitto, quòd te accipiam in uxorem: dicuntur de futuro. Innoc.in cap.ex parte.in glos. sua, in uer.habituram. de spons. Archi. xxvij.dist.cap.fin.Ludo.in singul.uersic. quæro, utrum per ista. Item per uerba, Promittis me accipere in uxorem, uel uirum.Bald.in l.j.in pri.col.uerb. Sponsalia de futuro.C.de sponsa. Item iuris interpretatione fiunt, cùm per uerba de pręsenti pupillus accipit aliquam uxorem,uel econtrà. Bal. ibi ad fi. in uer.modò quæro.ubi etiam ponit, an,& quando fiant per uerba de præsenti.& in Spec.de sponsa.in princ.& ibi Bal.in princ.& in uersi.j.

Sponsalia per uerba de præterito fieri non possunt, & facta nō ualent.Bal.in d.l.j.in fi.

Sponsalia multis modis contrahuntur,quos ponit Innoc.in c. ex parte.in gl.in uersi.habituram.de spon.

Sponsalia de futuro contracta per patrem, præualent illis,quę postea contrahuntur per tutorem. l. si pater. & ibi Bald. & Bartol.C.de spons.Item possunt per pupillam dissolui, cùm facta est maior. Bald.ibidem,uer.sed pone. Nec ualent, nisi constet de consensu puellæ, per quēcunq; cōtracta sint.Innoc.in cap. ex parte. in glos.sua,in uerb. utpote nullo. de restitutio.spolia.

Sponsalia per filiam contracta possunt dissolui per patrem. §. uerbo,Pater agit.uersic.xj. sed non matrimonium,de iure ciuili.l.adoptiuū.§.j.ff.de iure do. l. in spōsalibus. de ritu nup. l.dissentiētibus.C.de repu.Nō tamen de iure canonico possunt dissolui sponsalia per patrem,secundum Ioan. de Imol. in l.quoties. sol.mat.& ibi Bartol.in uersi. quęro,quæ est ratio.& ibidem do.Alexan.ad fin.sequitur Imo. & no.in l.j.C. si rec. pro.& per Alex.in d.l.adoptiuum.& Bal.in l. cùm à socero.C.de iure dotium.

† Sing.Filius præsens,& tacens,obligatur ex matrimonio cōtracto per parentes suos: c.unico.de despon.impu.li.vj. Secus in alijs consanguineis illius filij, uel filiæ. Sed hoc dictū limita,nisi causa cognita constaret filium uel filiam ob reuerentiam parentum, uel alterius ipsorum, tacuisse: ut no.dixit Panor.in c.nonne.in ij.col.uer.item fallit.in ca. unico.& in pen.col.uer.non obstat tex. de præsum. Quod dictum refert,& sequitur Feli.ibi in iij.col.uersi.fallit secundò in casu. & dicit perpetuò menti tenendum, quia istud dictum est aptum infringere mille spolia.]

† Sponsalia de futuro transeunt in sponsalia de præsenti,per transductionem ad domum sponsi.l.cùm in te. & ibi Bal. in l.j.no.C.de don.ante nup.]

Sponsalia an præsumantur de præsenti,uel de futuro.Tex.fin. & Bal.in d.l. cùm in te. quòd facta palàm præsumuntur per uerba de præsenti,aliàs de futuro.gl.in c. illud.in uersic.annulos. de præsum. & in ca. tenor.de re iudicat.in ca.tuæ. de spon.xxx.q.v.fœminæ.

Sponsalia an nudo consensu contrahantur.in l.ij.ff.de spon. in c.tuæ.extrà, eo.ti.ubi Panor.& Host.quòd non.& §. Matrimonium qua forma.uersi.ij.

Sponsalia an rumpantur per pœnitentiam. gloss. in l. sufficit. in uer. posses.quòd sic. ff. de sponsa. & in cap. fin. in uer. reuocatus.de procur. in vj. & suprà, Matrimonium soluitur. uersic. v.

10 Sponsalia non contrahuntur per solam transductionem ad domum.l.quæsitum.& ibi Bar.ff.de spon.

Sponsalia per uerba de præsenti soluuntur per ingressum religionis ante copulam carnis.c.uerum.& c. ex publico.de cō uer.coniug.l.Deo nobis.& ibi Barto.& Bald.in iij.no.C. de epi.& cle.

Spōsalia de futuro soluuntur per ingressum religionis.d.c.uerum.& ca.ex publico.& ibi doc.Item si sponsus non reperiatur, quia iuerit in regionem longinquam.c. de illis.de spon. Item propter lepram superuenientem, uel propter paralysim.c.literas.de coniug.lepro.Item propter affinitatē.xxvij. q.ij.si quis sponsam.Item si mutuò se absoluunt.c.præterea. de spon.Item propter fornicationē alterius.§. uerb.Sponsa. uersi.xxxv. Item per sponsalia de præsenti cum altera,& copula carnis accedente: ca.inter uirum.de spon.ca.j.de spon. duo.Item per contrarium consensum post pupillarem ætatem.c.impubes. de spon. Prædicta uera cum iudicio ecclesiæ,nisi in casu ingressus,& in casu secutæ copulæ cum altera.in Spe.de coniug.lepro.in fi.

Sponsalia ueniunt appellatione nuptiarum in statuto.§. Statutorum extensio.uer.xxij. Item appellatione matrimonij. gl. & Car.in cle.ij.xxvj.q.de iud. dum dicunt causam spōsaliorum summariam,sicut matrimonij.

Sponsalia non mutant domicilium.l.ea, quæ.ij.cum glos.ff. ad municipalem.& Alex.in l.pen.de iur.om.iud.

Sponsalia cum sponsis consanguineorum fuerunt in causa maximę pestis in Marchia: Taruisia,tempore.Io.And.secundū Gemi.post Io.And.in c.j.de spons.in vj.

Sponsalia an contrahantur per solam taciturnitatem sponsorum.§.uerb. Taciturnitas.uersi.lxvj.& §. uerb.Matrimoniū qualiter.uersi.ij.

Spõſalia duo cõtrahens, eſt infamis.l.j.in.fi.& ibi Alex. de infamibus.& per Bal.in l.j.C.de ſpon.

Sponſalia per furorem ſuperuenientem an ſoluantur. in l. furor.ff.de ſpon.& ſ.Furor.uer xv. Addo clarius in uer. Matrimonij impedimenta.uerſ.xiij.& in uerbo, Matrimonium ſoluitur.uer.x.quòd non. loquitur tamen in matrimonio.

Sponſalia poſſunt diſſolui per Papam, ut matrimonium cum altero contrahatur. Bald.in l.Deo nobis.iij.col.uer.ulterius no.C.de epiſc.& cle.

20 Sponſalia fieri poſſunt etiam cum annulo alieno. l. ſi donationes.§.ſponſus.de dona.inter uir.& uxo.

Sponſalia cenſentur prohibita, prohibito matrimonio: & ecõtrà.l.oratio.ff.de ſponſa.ſed non committitur pœna illis, ſicut pro matrimonio. Car.in cle.j.q.xix.poſt gl.ff.de conſanguin.& affini.

Sponſalia contrahi poſſunt per epiſtolam, per nuncium, & per procuratorem.l.fi.ff.de ſpon.ca.fin.de procur.in vj.

Sponſalia cum pupilla impediunt ea mortua, contrahi matrimonium cum ſorore carnali ipſius. ca.j. de deſpon.impu.in vj.c.literas.& c. acceſsit.eo.tit. in antiquis.de ſpon.c.ſponſam.Innoc.in cap.j.de deſpon.impu.Archi.in d.cap.j.lib.vj. & ibi doct.

Sponſalia cum pœna & iuramento, an ualeant. Bald. in l.mulier.C.de ſpon. quòd non inter ipſos ſponſos. & in Spec.de ſpon.§.j.Et an cum arrhis. ibidem, in uer. ſed quæ eſt ratio. quòd ſic.

Sponſalia affinitatẽ non inducunt.l.quod Seruius.& ibi Bart. de condictio.ob cauſam.Bal.contrà in l.affinitatis.in j.opp. C.communia de ſucceſ.

Sponſalia per minorem ſeptem annis nulliter contrahuntur. Ang.in l.j.ff.ubi pub.edu.deb.De quo in c.j.de deſponſ.impu.& in l.quæſitum.ff.de ſpon.in d.l.quod Seruius.& ſ. Matrimonium per quas.uerſi.lxxvj.& ſeq.

Sponſalia de preſenti per impuberes ualent in uim. ſponſaliorum de futuro. in cap.j.& ibi doct. de deſponſ. impub.in vj. Bald.in l.j.C. de ſpon.in uer.modò quæro. Card. in cle. j. q. xviij.de conſang.& affini.

Sponſaliorum cauſa quomodo feratur ſententia. in Spec. de ſen.§.ut autem.in viij.col.uer.in matrimonio.

Sponſalia quid ſint, & quid differant à matrimonio. in Spec. de ſpon.in princ.

30 Sponſaliorum inſtrumenta quomodo conficiantur. eod.ti. §.j.per totum.

Sponſaliorum libellus, & articuli quomodo formentur. §. ij. per totum.

Sponſalia impuberũ an & quando ualeant. in Spe. de deſpon. impu.& ſ.eo.per totum.

Sponſalitiæ largitatis materiam uide in Spe. de dona.inter ui. & uxo.§.j.& in auth.ut ſpon.lar.& ſuprà, Donatio inter coniuges.uerſic.xxviij.cum tribus ſequentibus.& uerſic.xxxij. cum ſequen.

Sponſaliorum materiam ſupple ſuprà uerbo, Matrimonium. per totum.

Sponſor & fideiuſſor, & mandator, & expromiſſor, differunt.per gl.in auth.de fideiu.in princ.

Sponte dicitur ſine tortura: ſed uoluntariè etiam cũ tortura dicitur. Bal.in c.j.de iniuria.de pace iura.fir. viij.col. uerſi. quæro, utrum falſum. Bartho. Cep.in l.ſponſio.iiij.queſt.ff.de uer.ſig.& ſuprà, uerb. Confeſsio in tortura. uerſic.xj. & in uerbo, Confeſsio ſpontanea.uerſic.j. cum duobus ſequentibus. Addo Bartol.in l.j.§.fin.ult.not.ff. de quæſt.Ang.& omnino d.Alexan.in l.ſi is, qui.§. Celſus.ff.de acqui.hære.

Spontanea renunciatio beneficij eccleſiaſtici nõ præſumitur, niſi probetur.xvij.q.ij.Conſaldus.cum gloſ.

Sponte conſtitutus procurator ad renũciandum beneficium preſumitur, niſi conſtituens fuerit ſpoliatus beneficio.Car. in cle.j.ix.no.de renun.

Sponte, & liberè, idem ſunt in effectu, etiamſi unum inferat alterũ, licet ponantur ut diuerſa.cle.j.& ibi Car.de renun.

Sponte factum intelligitur, quod pòſt ex interuallo fit, non in ipſo actu.Bal.in l.ij.in j.opp.C.de ope.lib.

Spopondit, an intelligitur cum ſtipulatione.no. in l.j. C.de ſuffrag.

Sportulæ de iure canonico ſunt prohibitæ. cap. cùm ab omni. de ui. & ho. cle.ſed conſuetudo contraria ualet. in Spe.de ſalar.§.j.uerſi. ſi uerò ordinarijs. & Lud. in fin.uer. Sportulæ de iure canonico. Quod uerum, niſi cõſuetudo ſit immoderata. Car.in cle.ſtatutum.j.opp. de elec. ubi plenè. Vide Geminia.in c. ſtatutũ. de reſcrip.lib.vj.& in c.cùm æterni.de re iudi.eo.lib.& in c. cùm ab omni.de uita & honeſt.cle.& ibi, quando iudex recipit pòſt ſententiã pecuniam.

Sportulæ delegato debẽtur.gl.in uer.præbitis.& Bar. in auth. offeratur. C.de lit.conteſt.in ij.col.uer. ulterius quæro. per auth.de iud.§.neque autem. Sed in ordinario non reperitur expreſſum, nec in clericis.l.clericis.& l.omnes. de epiſco. & cle.ſecundum Bar.ubi ſ. Sed uide omnino per Car.ubi ſup. & in ca.ſtatutum.§.inſuper.de reſcript.in vj.ubi loquitur de delegato papæ, cui non debetur. Idem in ordinario. per ca.j. ne præla.ui. ſu. Sed conſuetudo non immoderata ſeruanda eſt, ſecundum Car. ubi ſ. Vide Car.in cle.ſtatutum.vij.q.de elec. quòd ordinario debeantur ſportulæ, non aliud: uide Alex.in l.ij.ff.ſi quis in ius uo.non ierit.

† Adde, quòd habebunt duos aureos in principio, & duos in fine: & hoc ſi cauſa ſit major centũ aureorum, alioquin etiã delegatus à principe nihil habebit. in auth. de iudi.§.ne autem.col.vj.Et ſecundum canones nil uidetur dandum delegato nomine ſportularum.gl.in c.ſtatutum.de reſcrip.in vj. in uer.qualitercunq;. & uenit ſportula à ſporta, quæ dicitur Græcè σπυρίδιον.]

Sportulæ ſuper inepto libello depoſitæ non proſunt, niſi iterum aliæ deponantur in inſtantia noua. Bald. in l.edita.xij. col.uer.ſed dubitatur hîc in Paduana.C.de edendo.

Sportulæ de iure ciuili non poſſunt excedere ſummam duorũ aureorum, pro qualibet parte.in authẽ.de iu.§.ne autem.& Alex.in l.ij.ſi quis in ius uo.non ierit.

Sportulæ datæ iudici à uictore debent à uicto reſtitui, etiã habente iuſtam cauſam litigandi, ſecundum conſuetudinem curiæ, licèt de iure ſecus ſit.gl ſin. in uer.libello. Inſt. de act. §.tripli.ſecundum Bal.in l.fi. C.de fru.& li.expen.ult. col.in uer.& no.unum.Allegat gl.in d.§.tripli.pro ſingulari.

Sportulæ debentur iudici, quando agitur ad quantitatem uel ſpeciem, non ſi ad reſtitutionem in integrum, uel ad factum officio iudicis. Bald. in d.l.fi. in ult.col.in princ.& uer.nunc quæro, utrum ſportulæ.

Sportulæ non debẽtur iudici in cauſis ſummarijs, nec in cauſis miſerabilium perſonarum.Bald.in auth. generaliter.in j. col.uer.adde, quòd in ſummarijs.C.de epi.& cler.de quo in l.in ſacris. C.de proxi.fac.ſcrin. li.xij.nec in cauſis extraord. d.l.in ſacris.& ibi Bal.

Sportulas ſi iudex remittit uni parti, non cogitur remittere alteri.Bal.in l.fi.C.de fru.& li.expen.in ult.col.in prin.uer.ſed quid ſi ille.

Sportulæ ſi iudici debeantur, non poteſt ipſe pronunciare ſuper competentia ſui.gl.in l.de iure.in principio.in uer.prouinciæ.ff.ad muni.Bar.in l. ſi quis ex aliena. de iud. Alex.tenet contrà, in l.ij.ſi quis in ius uo.non ierit.

10 Sportulæ dicuntur, que dantur iudicibus: item, que dantur executoribus. Car.in cle.ſtatutum.j.oppo.de elect.

Sportularum materiam ſupple ſ.uerb. Salarium.per totum.& in Spec.de compenſa.§.poſtremo.in viij.col.uer.item no.& de ſala.§.j.uer.ſi uerò.

Spurius uenit appellatione filiorum in prohibitione nuptiarum.Bal.in l.cùm acutiſsimi.in ij.col.uer. in quibuſdam tamen. C.de fideicom.

Spurius poteſt patrem impunè defendere. Bal.in l.cùm acutiſſimi.in ij.col.uerſic.item ſi pater. C.de fideicom. & econtrà. Bal.in l.j.in repeti.in viij.col.in uerſi. ij.eſt an filius. C.unde ui. † Faciunt notata per Fel.in c. nonnulli.§.ſunt & alij. col. xix.in fine, cum ſeq.de reſcrip.]

Spurius non poteſt pro coniuncta perſona cõparere ſine mandato.Bald.in d.l.cùm acutiſsimi.in d.uerſi. item ſi pater. Innoc.in c.nonnulli.uerſus fi.in gl. ſua, in uer. perſonis.de reſcrip.& Ant. Roſel.in tract.ſucceſ.ab inteſt.xiij.col.& Alex. in l.ij.ff.de accuſa.Ang.in l.j.& ij. de lib. cau. † De hoc uide Felin. in cap. nonnulli.§.ſunt & alij.colum.xix. in fine. cum ſe.de reſcrip. Dic quòd nõ uenit appellatione cõiunctorũ,

Benedic.in repet.cap.Raynutius.fol.122.col.prima,de testa. Adde,quòd spurij etiam per statutum non possunt fieri successibiles.Benedi.in repet.cap.Raynutius.fol.7.colum.iiij. de testa.

Spurius non participat honores patris. Item,

Spurius non dicitur de familia, uel domo magnatum.s. uerb. Bastardus.uersic.vj.

Spurietas quomodo probetur, si mater est in matrimonio.per Pau.de Castr.consil.clxxvj.incip. Super primo dubio uidetur dicendum.& suprà,Filiatio.uersi.xj.quòd per causas extrinsecas, non per intrinsecas. Bal.in l. humanitatis. xj.col. uersic. ex hoc sequitur, quòd etiam spurio. C. de impub. & ali.substi.

* Spurius de iure ciuili alendus à patre non est.authen.ex cõplexu. C. de incest. nupt. secus iure Pontificio : c. cùm haberet.de eo. qui dux. in uxor.quam pol. per adulter.Io.Cepha.consi.ccxxvj.num. 29.uolum.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Spurio qui succedant.in l.spurius.ff.unde cognati.

* Spurius per subsequens matrimoniũ non legitimatur.Francis.Rip.in l.ex facto.§.si quis rogatus. num.47.ff.ad Trebel. Franc.Curti.mi.consil.xxvij. nume.5. uolum.j.Ioan.Ceph. consil. cclxxvj. nume. 21. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Spurius omnium bonorum modo à patre non proueniant, est capax.glos.mag.in auth.qui.mod.natur.efficiã.sui.Imol. & Pau.Cast.in l. quod cõditionis.nu.2.ff.de dona.cau.mor. Ioan.Ceph.consi.cclxxvij.nu.6.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Spurius extraneo succedere potest. Bar. in l.nõ intelligitur. §.quando auté.ff.de iur.fisci. Pau.Cast.& Imo. in l. quod cõditionis.ff.de dona.cau.mort.Io.Ceph.consi.cclxxvij.nu.7. uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

* Spurius fratri utrinq; coniuncto non succedit. Alex.consil. clxxiij.uol.v.Io.Ceph.con.cclxxvij.nu.8.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Spurius an legitimetur per ingressum religionis. s. Legitimatio à quibus.uersi.iij.& uer. Bastardus.uersi.xl.

† Singul Spurius legitimatur per ingressum monasterij, sicut per oblationem curiæ.Ita dicit Gui.de Cu.quem refert Bal. dicens esse no.in l.j.in lec.ordinaria,in iij.col. uer.iuxta hoc quęro,an non capaci.C.de sac.sanc.eccles.quod dictum exclamat Iacobi.de sanc.Geor. dicens esse singulare,& menti tenendum. in auth.non licet. in pen.col.uer.addo hîc.C.de lib.præte.]

Spurius non præscribit bona patris, etiam sibi data tanquam pauperi,per executores testaméti paterni, nisi spacio triginta anno.Bald.in l.id,quod pauperibus.pen.col.uer.& adde, quòd iste spurius. C.de epi.& cle.& no.in l. pro legato.ff.de usu.pro leg.& uide j.eo.uersi.lij.

* Spurius spacio xxx. an.hæreditatem paternam præscribit, etiamsi iuris errore se patris legitimum hæredem esse existimet.Bal.in l.nullo.C.de rei uend.Franc.Ripa in l.j.nu.9. C. quor.bonorum. Alex.consi. xxiij.uol.iij. Ay. Crau.in tract. de Antiqui.tempo.par.iiij.nu.62.consi.clxvj.nu.13.uol.1. Io. Ceph.consi.clij.nume.49.uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

10 Spurius an dicatur natus apud hostes,uel habeat ius postliminij.glos.in l.ab hostibus.§.non autem minus.in gl.j. & ibi Bar.ff.ex qui.cau.ma.quòd sic.

Spurio relinqui potest sub conditione,si legitimatur.s.uerbo, Bastardus.uersi xxxj.

Spurius,cui testator donauit, & grauauit de restituendo, tenetur restituere tanquam executor. Bald. in l. ab eo. in ij. col. uersi.quæro,testator donauit. C.de fideicom.

Spurij non possunt fieri successibiles per nouam legem Imperatoris generalem. Bal.in l.eam, quam.in ix.col.in uersic.in tertio uerò genere. C.de fideicom.

Spurius an dicatur filius. Alex.in l.ij.de his, qui sunt sui,& sup. Filiorum appellatione.uersi.xij.& seq.

† Spurius dicitur etiam,qui non est natus ex damnato coitu. Alexan. v.uol.consi.clxxiiij. Adde quòd spurius & si de iure non possit doctorari,quia doctoratio est dignitas,ad quã tales sunt incapaces,ut nota.in c.cùm in cunctis.& ibi Paul. extrà,de elect.& per Ias.in l. Barbarius Philippus. ff.de offi. prætor. tamen illud intelligi debet, nisi in defectum : quia tũc admittuntur spurij. De quo per Bar. in c.quanto.extrà, de magist.hodie tamen indistinctè admittuntur,secundum Zabar.in cle.ij.de magistr.& dicitur Græcè νόθος.]

Spurius an possit institui ab hærede patris. Alexan. consil. lj. secunda parte.

Spurio non debetur legitima. Alex.con.lxxiiij.ij.parte.

Spurio legatum remanet hæredi.s.uer.Hæreditas delata.uersi. xxviij.& xxxvij.cum sequentibus. & Bar.in con. Apud quẽ remaneat,&c.

† Caute.Spurio potest pater relinquere alimenta,uel feudum ad alimenta, quousque uiuat,ut concludit Paul.de Castr.in cõsi.v.incip. Quicquid dicatur.in ij.col.uer. super hoc aliàs. in ij.uol.dicens hanc esse cautelam, quam dat Bart.in l.fi.ff. de his,quibus ut indig.Et illam cautelam dicit esse secutum Iacob.de san.Geor.in l.ij.uersic.addo uobis cautelam.C.de hære.instit.

Spurius legitimari non potest, stante legitimo.s.uerb.Bastardus.uersi.pen.

Spurius potest esse ad regimen ciuitatis. l. generaliter. §. spurios.ff.de decu.Bar. in l.j.sol.mat.in viij.col.in princ.uer.ité ciuitates.

20 Spurius est incapax inter uiuos, id est,donationis,& in testamento.auth.ex complexu.& ibi doct.& Bartol.C.de incest.nupt.

Spurio instituto potest substitui in parte,quam capere non poterit. Bartol.in l.ij.C.de hære.instit. Item potest fieri substitutio uulgaris, & compendiosa, non pupillaris, nec exemplaria,secundum Bald.ibi. & in l. humanitatis.in xj. colum. magna. in uersic. aduerte, cùm spurius. C. de impub. & ali. substitut.

Spurius succedit in emphyteusim ex pacto patris. s. Emphyteusis stipulata.uersi.ix.& uer. Pactum domini.uer.x.& Bal. in l.ij.in j.col.in fi.uer.an ualeat pactum.C.de iu. emphy.

Spurio nocet dignitas matris. l. si qua illustris. & ibi Bald. in princ. C.ad Orfi.

Spurius nõ potest hæres institui à matre.l.si qua illustris.præalleg.& Inst.eo.ti.§.nouissimè.nisi sit natus de tyranno, uel rege uxorato,& ex aliqua pulchra domina,quia potest institui ab ea,& ab intestato succedere. Bald.fin.in l.eam,quam. in vij.col.in uer.& scias,quòd in istis. C.de fideicom.Ité nisi sit natus ex matre per uim cognita.Bal.in d.l.si qua illustris. in j.col.in uer.qd ergo si mater ergo mulier inuita cõcipit.

Spurius non potest capere causa conditionis implendæ. Bal. in d.l.eam,quam.ult.col.uer.sed iuxta prædicta. per gl.fi.in l.quod conditionis.de dona.causa mor. & ibi doct.& Alex. & per Bal.in l.j.xvij.col.de sac.san.eccle.in repeti.

Spurius potest succedere patri, qui non est soluendo. Bald.in d.l.eam,quam. in fin.colum.uersic. superest aliud dubium. per l. si quis solidum. de hære.instit. & infrà, post uersic. sequentem.

Spurius non succedit, etiamsi statutum sit in contrarium,quia non ualet solùm in concepto ex damnato coitu. Bald. in l.j. in j.col.in uer.sed dubitatur.C.de iure au. annu. & in l. j. xj. col.uer.secundò quæro. C.de sum.tri.& fi.cathol.& in c.decedenti.pe.col.uer. utrum autem possit disponere. qui feuda.pos.Sed contrariũ tenet in l.& si contra.in fin. C.de nup. & per Cardi.in clemen.ij.ij. quæst. de ele. & Fed. de Sen. in consil. cclxviij. & per Bart. in l.j.in iij.colum. uersic. quæro, an per statutum.ff.de testa. & in l. Seius.circa prin.ff. ad leg. Falci.Bald.in l.j.iiij.oppo.de his, quæ pœn.no.Contrarium sentit Bartol.& Bald. in l.coniun. de natu.libe.& suprà, Legitimatio à quibus. uersic.xj. Alexan.consil.lxxiiij.ij. parte. Addo Ang.de Aret.qui tenet, quòd non ualet.in §. senatus. Insti. de iure natu.gen.& Bal.in d.l.eam quam.in viij.col.in uersi.tertio uerò genere.

† Spurius quibus succedat,uide Feli.remissiuè in ca.nonnulli.§.sunt & alij.col.ix.in fin.cum seq.uer. excipiuntur.de rescrip. De materia uide latè Benedi.in repe.c.Raynutius.fol. 121.de testa.& Alex.uol.v.consi.clxxiiij.]

Spurio deferri potest hæreditas pauperi,sicut alimenta. Bald. in d.l.j.C.de iure aure. annu.in j.col. in uersic. præterea ius canonicatus.

Spurius

Spurius potest constitui executor testamenti. s. Executor quis.uersi.xvj.

30 Spurius an & quando posśit institui. Ant.Rose.in arbo.con † sang.viij.col.& uer. Bastardus.uersi.xxxj. † Quòd non potest institui, uide Bal.in l.de testa.& per Fran.Arc.in l.si seruus.de acqui.hær.post princ.j.uersi.j.quòd]

Spurius reputatus legitimus institutus hæres, non usu capit titulo pro legato: unde potest habere hæreditaté.no. sing. in l.nemo.ff.pro leg. & per Bald.in l.eam.ix.col. uoluit allegare in uer.in tertio genere.C.de fideicom.sed nihil in proposito.ideo adde s̄.eod.uer.ix.

Spurius potest uendicare iniuriam socij sui. Bart.in l.cùm scimus. C.de agri. & censi.lib.xj.in ij.col.in princ. uersi.nota, quòd corpus.

Spurius non succedit matri illustri,existentibus legitimis: secus in nato ex concubina illustri. d. l. si qua illustris. & uide in hac parte, & in l.spurius.unde cogna. & per Bart. in l.fin. in j.col.in fin.uer.quæro,an succedat.ff.de his,qui. ut indig. & s̄.eod.uersi.xxiiij.

Spuria potest dotari, sicut alimenta ei relinqui possunt. Bart. in l.fin. in ij. colum. in uersic. idem dico in dote. ff. de his, quibus ut indi.& in authen.ex complexu. C.de incest.nup. & Baldus in l.j.in xiij. colum. in fin. in uersic. super vj.q. C. de sacrosan.eccle.

Spurietatis exceptio potest opponi, etiam si statutum puniat opponentem. Bart.in l.Seius.in j.colum. uersic. modò si statutum.ff.ad legem Fal.Bald.in l.j.iiij.opp.C.de his,quę pœ.nomi.

† Spurius institutus sub conditione, cùm capere poterit, uel cùm legitimabitur, an interim posśit administrare bona, uel decerni curator bonis,donec legitimabitur. Vide Ioan. Ludo.in repe.rubr.de dona.inter uirum & uxor.col.lj.in fi. quòd sic.]

Spurius hæres scriptus si legitimetur post petitam bonorum possesśionem, secundum tabulas, licet pater post legitimationem testamentum non approbet: secus est in extraneo, in quo requiritur nouum iudicium testatoris.Bald.in l.certum.pen.col.uer.item dubitatur de eo.C. unde cogna.† Et in l.si quis statuatur.in prin.de hæ.insti.]

Spurius dicitur natus ex una de pluribus concubinis, sed ex unica dicitur naturalis tantùm.no.in auth.licet.uer.sola.C. de naturali.lib.& per Bar.in l.fi.ff.de his,qui.ut indig. Alex. in l.ij.ad fi.ff.de in ius.uo.ubi uide omnino.

Spurius occidens patrē tenetur de parricidio. Bald.in c.nonnulli.de rescriptis. & in c.per tuas. de proba. & omnino per Alex.in l.ij.de in ius uoc.

Spurius potest uocare patrē in ius sine uenia: sed uulgo quæsitus,non uocat matrem sine uenia.Alex.in d.l.ij.ad fi.

40 Spurius non dicitur coniuncta persona. s̄. Coniuncta persona.uer.xiij.

Spurius est capax ab alio quàm à patre. Barto.& Alex.in l.j.ff. de iure fis.& per Bart.in l.quod cōditionis.de dona.& doct. in l.si is,qui.de uulg.& pup.

Spurius non potest esse notarius ad tribunal iudicis.& quid si gerat se pro notario.Item,

Spurius an sit infamis. Alex.consi.lxxx.ij.parte.quòd sic. & s̄. Notarius quis.uer.xxx.& s̄. Notarius infamis. uer.j.& uer. † Infamis.uersi.lxxiiij. † Et per Fel.in c.sunt & alij.de rescrip. in uer.prædictis obstant.]

Spurium nasci,est defectus,non culpa nascentis,sed generantis.glo.in c.ij.de fil.presby.lvj.di.nasci.

Spurius non sequitur conditionē patris.glo.in cle.j.de baptis. Alex.in l.pronunciatio.§.familiæ.de uerb.signifi.

Spurius ab intestato non succedit patri, sed excluditur per fiscum,si legitimi,uel agnati intra duos menses non agant,cōtra spurium ad bona, cùm pòst succedat fiscus. Bal.in l.certum.vj.col.uer. sed pone,bastardus. C.unde cogn.no.in l.j. C.de secun.nup.Adde s̄.eod.uersi.xvij.& xxxj.& melius in uer.Hæreditas delata.uer.xxviij.& xxxvij.cum seq.

Spurius an emat bona patris.j̄.uer. Venditio à quib.uersi.iiij. quòd, non nisi declarando.ut ibi.

Spurio pupillo an succedat tutor, excluso fisco.j̄.Tutor succedit.uersi.j.

Spurius non potest dari tutor in testamento patris fratribus legitimis. l. testamento tutores: aliàs est l. si quidem. de test. tut.

Spurius per solū papam dispensatur ad ordines sacros, & curam animarum.s̄. Dispensatio papæ.uersi.v.

50 Spurij,etiam legitimati non succedunt inter se. gloss.no.in uer. nascuntur. secundum Bald.in l.ij.C.unde cognati.

Spurius posśidens rem patris an præscribat contra patrem. Bal.in l.nullo titulo.in j.col.in uer.ij.quęro.C.de rei uendi. quòd non, nisi fuerit præscriptio triginta annorum. & s̄. Præscriptio de quibus. uer.xlix.uide s̄.eod.uer.ix.

Spurius de feudo patris inuestitus ignoranter, non debet habere feudum, si dominus credidit ipsum esse legitimum. Bal. in cap.j.j. colum. qui feu.da.pos. Caue, quia corruptè allegat.

Spurius restitutus natalibus habetur pro legitimo à conceptione. Bald.in l.imperialis.in princ. in j.col.uer. & ex hoc quod dicitur.C.de nuptijs.

Spurius non potest institui hæres à patre contemplatione tertij capacis,puta regis Franciæ. Bal.in l.hac edictali.v. col.in uer.& no.quòd per istum text.C.de secun.nup.

Spurius nepos non uenit appellatione nepotum.s̄. uerb. Nepos.el'j.uer.xciiij.

Spurij non sunt nominandi.auth.ex cōplexu. C.de incest.nu. & Bar.in l.generaliter.§.cùm autem.in fi.C.de inst.& sub.

Spurijs succedunt parentes eo modo, quo spurij parentibus. Azo in Summa,C.de leg.hære.ad fin.& Bart.in l.fi.in ij.col. in princ.uer.quæro, quid econtrà.ff. de his,qui.ut indig. & An.Ros.de suc.ab intesta.ij.charta.

Spurius si tenet bona patris,præsumitur fraus. Barto.in l.quī testamentum.in ij.no.ff.de proba.

60 Spurius an posśit creari episcopus.s̄. Episcopus quis.uer. v.& xiij.quòd non.& si creatur,uidetur dispensatum cū eo. ut ibi. & Bald. in l.imperialis.§.j. C.de nup.Et quod per Io. And.in c.j.de filijs presby.in glo.antepe.

Spurij qui dicantur, & qui bastardi, seu naturales.no.in l.j.C. de natu.libe.& ibi doct.

Spurius non accusat de iniuria illata patri.ut plenè per Bar.& Alex.in l.ij.ff.de accusa.Nec facit pacem. s̄.uerb.Pax à quibus. uer. antepe.

Spuriorum materiam supple s̄. uer. Bastardus.& uerb.Filius bastardus.& uer.Pater naturalis.per totum.

Stabilia bona quæ dicantur.in auth.de non alie.§.ut autem. & ibi Ang. & s̄. uer. Bona immobilia.uer.ult.quòd ea,quæ moueri non possunt.

Stabulum iunctum cum domo, est de domo,non, si est separatū.sed in nihilo differt à domo, id est, à prædio urbano. l. eo iure.§.j.ff. qui. mo. pig. ta. contra. & Bart.Cæpo.de ser.ur.c.xj.

Stabulariorum materiam, & de edicto nau.cau.sta.uide.ff.eo. tit.& ff.fur.aduer.nau. & in Spec.de fur. in iiij.col. in princ. uer.alia quoq;.& seq.

Stadium dicitur spacium centum uigintiquinque passuū, quod est ducenti uigintiquinq; pedes,id est, octaua pars milliaris, quantū uno flatu Hercules currebat,& stabat, ut aspiraret stando, secundum dictū Isi.& Pli. de Natu.histo. lib.j. ubi etiam dicit Lunam distare à terra stadijs centum uigintiquinq;, secundum Pythagoram, & † Caium Sulpitium.† & dicitur Græcè στάδιον.]

Stagnum publicum an posśit piscari impunè.in Spe.de cau.pos.& propriet. in prin.in viij.col. in uer. † octauum est,ut liceat. † & dicitur Græcè λίμνη.]

Standardum non debet dari Potestati, etiamsi est factum pactum, quòd habeat. glo. in uerbo,Plebiscita. & Pau. de Castr.in l.iuris gentium.§.prætor. & ibidem Ang.& do.Alex. de Imo.in ult.col.ff.de pac.

Standardum solet dari rectoribus, propter uirtutes, & iustitiam ministratam. Bal.in auth.habita.in iij.col.uersi.secundò nota,quòd laudandi sunt.C.ne filius pro pa.

Stare simul iussi,debent stare ad unum panem & uinum. Barto.in l.si quis ita. in ult.not.ff. de condi. & demon.

Stare, uel stetisse in domo dicitur, qui in ea comedit, & bibit, & stetit,non si alibi alebatur. Bald.in l.j. in ij. col. in uer. secundò dubitatur.C.de lega.

Stare si non uideatur per me, non est mihi imputandũ. in Spe. de salar. §. sequitur. in ij. col. uersi. sed pone.

Statera facit mendaces filios hominum. in Specul. de aduo. §. nunc de exordijs. in vj. col. uersic. post hoc. in fi.

Stater dicit pondus argenti, uidelicet quarta pars sicli. Arch. xxiij. q. ult. tributum. & ualet duo didrachmata, quæ ualent duos nummos usuales. Archi. xj. q. j. magnum.

Stateras dolosas habentes ex uoluntate, non ex ratione ducuntur. eod. §. in viij. col. uersi. uel ita sunt nonnulli.

Statim, id est, summariè. l. momentaneę. C. unde ui. Bart. in l. res, quæ. §. res autem. de iure fisci. & in l. j. in ij. col. uer. quid dicemus, puto. ff. iudi. sol.

Statim, in statuto quomodo intelligatur. ĩ. Statuta de iudicijs. uersic. cxj.

Statim, id est, executio parata sit. Bart. in d. l. j. in d. uersi. quid dicemus.

Statim intelligitur arbitrio boni uiri. l. si ita quis. §. si iactum. de uerb. oblig. Abb. in c. potuit. de locato.

Statim, quandoq; ponitur pro triduo. gloss. in uer. triduo. in l. iij. C. de errore aduo. Sed uide in auth. de exhib. & his qui conue. & reconue. §. j. in gl. no. hæc tria. & in l. petens. C. de pact. in glo. in uer. statim. in l. lecta. si cer. pet. & in l. quod dictum. de so. Ioan de Port. in l. fructus. sol. mat. & in Spec. de alleg. & disp. §. post hoc. uer. & no. & Bar. ubi s̃. Adde s̃. uer. Incontinenti. uersi. j. & per Alex. post Bart. in l. j. §. cui præsens. de uerb. oblig.

Statua alicuius si rumpatur, datur actio iniuriarum. l. si statua. & ibi doct. ff. de iniurijs.

Statuæ materiam supple s̃. Imago. per totum.

† Statua & imago differunt. not. in rub. de sta. & ima. † Et per Io. And. in no. in c. si canonicis. de offi. ord. in j. col. in vj.]

Statuæ non transeunt cum uniuersitate bonorum. Bart. in l. Aufidius. ius nouum. ff. de priuileg. cre.

Statutum inducit ius nouum. Cardin. in clem. fin. de rescript.

Statuliber fugiens facit furtum sui. Bald. in l. j. ult. col. uer. quæro, an statulib. C. de ser. fugit.

Status sui incertus non potest testari. in Spec. de instrum. edit. §. compendiose. in ij. col. uer. incertus. Addo tex. in l. quod statu. ff. de testam. gl. no. in §. fi. in glo. ult. Insti. qui. non est permis. face. test. Addo tamen, quòd posset testari ad pias causas. Pan. in rub. extrà, de testam. & Barto. in l. j. in vij. col. in uersi. quintò quæro. C. de sacrosanct. eccle. si sit

† in articulo mortis: licet Bald. ibi teneat contrarium. † & dicitur Græcè φάσις.]

Status causa non admittit procuratorem. in Spec. de procur. §. j. in xv. col. uer. item excipitur contra procuratorem.

Status causa si moueatur impuberi, differtur iudicium. in Spe. de actore. in xxxj. col. uer. item differtur.

Statutum est ius municipale, habens uim legis, & pro lege habetur. l. omnes populi. de iusti. & iur. l. cunctos populos. de sum. trin. in l. constitutionibus. ff. ad

† munici. c. j. de const. lib. vj. † & dicitur Græcè τακτόμ.]

Statutorũ impugnatio qualiter fiat. in Spec. de dolo, & contu. §. restat. in ij. col. & ĩ. in multis uer. per totum.

Statutum debet seruari ad corticem, iuxta tenorem eius. Bar. in l. j. paulo post princ. C. unde uir & uxor. per l. quidam cũ filium. de uerb. oblig.

Statutũ seruari non debet, quando publicè interest, non seruari. Barto. in l. cùm nauiculariorum. C. de nau. lib. xj. Pau. de Cast. consi. xxiij. incipiente, Viso puncto, & etiam allegationibus. in ij. col.

Statutum nouum distinguitur per antiquum. per Barto. in extrauagant. ad reprimendum. uer. nõ obstantibus. doct. post glo. in l. sciendum. qui satis. cog.

Statutũ dolo uel odio factum, non ualet. c. cùm omnes. de consti. l. j. in fi. de doli excep. Pau. de Cast. in l. j. ff. de legi. Alex. contra in l. omnes populi. ix. col. de iust. & iur. quod obstat de doli exceptione, uel appellatione. & in l. fi. eod. tit.

Statutũ conforme iuri communi, dicitur ius commune. Bart. in l. j. ff. ad legem Fal. uersi. quærò, si statutum. & ibi latissimè per do. Alex. in v. col. uersi. extra gloss. quærit Bart. cum concor. Ioan. And. in c. j. de const. lib. vj. in Nouel. Bald. in rub. in usi. feud. Sed Bal. in l. recepticia: in ij. col. uer. sed dubitatur, nunquid. C. de consti. pec. dicit esse periurum eum, qui iurat seruare statuta, si non seruat illud, quod est iuri communi conforme. Bar. in l. j. in iij. not. C. de thesau. lib. x. dicit illud non ualere. Et quid si corrigat, uide ĩ. Statutorũ correctio. uersi. xxix. & in uerb. Statutorum effectus. uersic. cviij. Ang. & Alexan. in l. si ita stipulatus. de uer. ob. dicunt, quod est statutum, ex quo oritur noua actio, & non alterat ius commune. Bald. in l. fi. C. arbi. tut. Alex. in l. ij. de usu-

† cap. † Et per Fel. in c. pastoralis. de fide instrum.]

† Statuta facientia mentionẽ de paucis, uel de multis in genere, ut dicuntur pauci, uel multi, attendi debet materia subiecta: nam respectu amplissimæ prouinciæ uigintiduo millia hominum dicerentur pauci: sed respectu ciuitatis, seu castri, uel collegij, secus esset, unde iudex habeţ considerare. Vide gloss. & quod ibi not. in l. sed & si susceperit. ff. de iud. Abb. in c. latores. de cleri. excom. mini.]

† Episcopus potest per statutum suum pœnam opponere, si canon aliquid prohibet, pœnam nõ apponendo: quia tunc non derogat, sed adiuuat dispositionem canonis. Pro hoc cap. ut animarum. de constit. lib. vj. & no. Ioan. Andr. in cap. fin. de offic. archipresby. uide glo. in cle. ne Romani. in uerbo, tolli. de elect. Bonus text. & ibi Abbas in c. innotuit. de eo, qui fur. or. susce. contra uerò ius canonicũ aliquid disponere non potest. cap. quod super his. de ma. & obed. nisi ex causa. arg. l. si hominem. ff. man. uoluit. Bald. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. quem refert Abb. in c. fi. de consue. & in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. facit quod uoluit Abb. in c. cùm accessissent. de const. ubi allegat Rotam. & uide Fed. consi. xcvij. Barb. in c. j. de const. in xlvij. col. & in c. fin. de ordi. cog. & in d. §. de adulterijs. & uide Abb. in c. quoniã frequenter. §. porrò. in ix. col. ut lit. non contest.]

† Statutũ debet ita interpretari, ut aliquid de nouo conferat: ut not. Bart. in l. iiij. §. prætor ait. ff. de dam. infe. & Innoc. & Abb. in c. causam. de rescrip. & Abb. in c. cùm dilectus. de cõ sue. & in c. his. de priuile. ubi idem dicit de indulgentia, & priuilegio principis. & in c. dilecto. de uer. sig.]

† Statuto cauetur, ꝙ conuictus de tali crimine puniatur tali pœna, an deficiens in purgatione debeat puniri illa pœna statutaria: dic quòd non: quia illa nõ est uera conuictio, sed præsumptiua, & interpretatiua, & statuta habent locũ duntaxat in casu uero. ff. de neg. gest. l. iij. & c. nostra. de iureiur. facit quod not. Bar. in l. j. ff. sic. quòd cùm statuta hodie puniant communiter maleficia, nõ incidit quis in pœnam statutariam, nisi perfecerit delictum, & ideo non sufficit attentasse, seu fecisse actum propinquum, sicut de iure uidebatur sufficere. l. is, qui cum telo. C. de sica. canonizata. de pœni. dist. j. Abb. in c. inter solicitudines. de pur. cano. in fin. uide Salic. in d. l. is, qui cum telo.]

† Statutum est, quòd ad confectionem inuentarij requiruntur testes cum certis qualitatibus: opponitur postmodum, quòd testes, qui interuenerunt in confectione inuentarij, non habebant qualitates requisitas: replicabitur, quòd in loco non reperiebantur testes cum illis qualitatibus. Certè debet actus tolerari, quia ubi testes de iure necessarij non reperiuntur in loco, tunc quales reperiuntur, idonei iudicantur. gl. est sing. & ibi Abb. in c. cùm in iuuentute. de pur. can. ad idem tex. cum glo. in c. cũ dilecti. de elect. facit quod legitur & no. in c. fin. de testi. cogen. & quod uoluit Sali. in l. ea quidem. in lxx. col. C. de accus.]

† Statutum episcopi, uel archiepiscopi non ualet, ut causa tractetur citra benignitatem, & æquitatem canonicam, nec ualet statutum, ut ex pacto nudo non possit agi. de quo per Ioan. And. in c. fi. de offi. archipresbyteri. & in c. fi. de appel. lib. vj. Abb. in c. dilecti. j. de iudi. in ij. col.]

† Statuere non potest inferior contra ius superioris, ut in cap. quod super his. de maio. & obed. xxvij. quæst. ij. capit. institutionis. not. gloss. in cle. ne Romani. de elect. & plenè Ioannes Andreas in c. fin. de appel. lib. vj. & per Fed. Rom. consi. xvij. gloss. in c. fina. de hære. lib. vj. & in clem. sæpe. de uerb. signi. in glo. in uer. mandamus. ubi concluditur, quòd nullus citra papam potest tollere solennitatem iuris, committendo causam simpliciter, & de plano. Abb. in c. pen. de iud. in vij. col.]

† Statutum

† Statutum si remouet exceptionem contra instrumentum publicum, admittitur nihilominus exceptio, quòd illud instrumentum non sit publicum. Ita dicit Barto. in l. j. ff. quod quod ui, aut clàm. Abb. in c. licet de uitanda. in viij. col. de elect. & in c. item cùm quis. in iij. col. de resti. spo. & Abbas in clem. j. de re iudica. in apostillis dixit, quòd ubicunque statutum fundat se super aliqua qualitate, potest semper opponi exceptio, per quam remouetur illa qualitas. Vide Archi. & do. in cap. filijs. de hære. lib. vj. & uide etiam Bart. in dicta l. j. quòd si statutum dicat, quòd contra instrumentum confessionatum non admittatur exceptio, potest opponi, quòd non sit confessionatum. facit l. non ignorat. C. qui accus. non pos.]

† Statutum dubium recipit interpretationem à iure communi. Abb. in c. ex literis. de consti. in ij. col. & in c. causam, quę. in iij. col. de rescrip. ubi plenius de hoc, an & quando intelligatur secundum ius commune, & quando non, & legitur & not. in c. cùm dilectus. de consue. & in l. si serui nostri. C. de noxa. & in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. & in c. constitutus. per Abb. de in integ. resti.]

† Statutum capituli nutritiuum priuatæ utilitatis an ualeat contra antiquam cõsuetudinem, fouentem utilitatem publicam, & spiritualem. Abb. in c. cùm M. Ferrariensis. de constit. & ibi uide, an contra antiquam consuetudinem ecclesiæ posit ex causa rationabili fieri nouum statutum: & an committatur simonia, si statutum disponeret, ut aliquid detur, uel promittatur, & recipientibus promitteret obseruare: & an receptus sponte posit aliquid dare canonicis: & an aliquid temporale posit exigi à nouiter recipiendo, seu recepto, diuidendum inter eos, si illud uenit applicandum alicui operi, puta pro bono fabricę, uel alterius utilitatis ecclesiæ: & quid si hoc debeatur ratione statuti, uel ratione cõsuetudinis, & an poterit induci laudabilis consuetudo ex obligationibus uoluntarijs. Abb. in d. c. cùm M. in ix. col.

† Statutum si est confirmatum per papam cum clausula decreti decernentis irritum, &c. non potest tolli per capitulũ, seu collegium, quod illud statuit: quia per appositionem illius clausulæ uidetur papa animaduertisse ad fauorem ecclesiæ, ex quo ligauit statuentium fauorẽ. Item ex quo princeps decernit irritum, non est fas inferiorem contrauenire, habuit enim fortè confirmans respectum, quòd per illicitas preces, uel minus alicuius fieret contra statutum. arg. eorũ, quæ no. in c. cùm contingat. de iureiur. Abb. in c. dilectus. de præben. in iij. col.]

† Statutum iuratum per singulares de collegio. qui iurant seruare statuta singulariter, ita quòd habito respectu ad formã & substantiam iuramenti potius ligat eos singulariter: ut si statutũ est, ut nullus det uocẽ in capitulo, nisi matriculatus, & iurauerunt omnes seruare statutũ, an posit tolli per statuentes. Abb. in c. dilectus. de præbẽ. in pen. & ult. col. & in c. j. de his, quæ fi. à ma. par. cap.]

† In omnibus casibus multũ arduis in condendo statuto debent absentes uocari: & idem quando statutum concernit præiudicium absentiũ, ut no gloss. in qua ponuntur tres casus speciales. in c. ij. de test. lib. vj. & quia illi tres casus sunt fauorabiles, debent extendi per identitatẽ rationis: de confir. uti uel inuti. c. cũm dilecta. ubi casus exceptus à regula, extenditur ad alium casum per identitatem rationis. Idem glo. in l. j. C. de condi. inde. & in l. his solis. C. de reuo. dona. & sic intelligitur glo. c. j. de his, quæ fi. à maio. par. cap. & ibi Abb. in iiij. colum.]

† Statutum an sit odiosum, uel fauorabile, quomodo cognoscatur. Benedic. in repe. c. Raynutius. fol. 63. col. j. de testa.]

Statuta ciuitatis sunt seruanda, etiam in castris & uillis subditis. gloss. ult. & ibi Bart. in l. ex ea. ff. de postu. Quod uerum est in defectum, scilicet quando in castris, & uillis non sunt propria statuta, secundum Pau. de Cast. in d. l. omnes populi. facit l. de quibus. ff. de legi. & Barth. Cæp. in l. eum, qui uectigal. de uer. sign.

Statuto negatiuo renunciari non potest. ῑ. uerb. Renunciatio iurium. uersi. xviij.

10 Statutum censetur perpetuum, & non annale. Dyn. in l. tutores non ab hærede. de te. tu. & in l. prætor. §. hoc interdictum. de oper. no. nun. Bart. in l. omnes populi. iiij. q. v. prin. uer. quartò iuxta prædicta quæro. de iust. & iur. Addo Bar. in l. fi. in uer. ista lex inducitur. ff. de pœnis.

Statutum faciens mentionem de alio, quod non apparet, disponit. ῑ. Statutorum effectus. uersi. lxxx.

Statutum nouum debet inseri in uolumine statutorum, ut habeat effectum. Bar. in l. ij. ad fin. C. de peti. bono. subla. lib. x. & in l. omnes populi. ult. col. uersi. secundo casu autem sunt. ff. de iusti. & iure.

† Statutorum uolumine perdito potest eorũ tenor probari per testes; quæ probatio est quoddam notorium, secundum Bald. in l. unica. §. fin. C. de cadu. tol. Fel. in rub. de consti. in iij. col. uer. & ideo dicunt.]

Statutorum beneficio non gaudet, qui formam eorum non seruat, etiam clericus. Baldus in l. fin. §. si uerò. C. de iure. deliber.

Statutum quandoq; habet inculcationem uerborũ: ut sæpius idem repetatur per uerba diuersa, sicut in lege contingit. glo. in l. iij. & in l. certi. in prin. in glo. ij. magna. in princip. & in l. lecta. in princ. in glo. quæ incipit, inculcatio uerborum. ff. si cer. pet. & Pau. de Cast. consi. cij. incipiente, Notandum est, quòd præfatum. in ij. col.

Statutum, & rescriptum æquiparantur. c. quæ in ecclesiarum. & ibi Inno. de consti. Bal. in l. j. in ij. no. C. de legi.

Statuta omnia subiacent legibus communibus. Bald. in auth. omnes. C. communia de succes. in j. colum. in uer. item not. quòd omnia.

Statuta magis accedunt ultimæ uoluntati, quàm contractui. Bald. in tit. de pace Constan. §. nos Romanorum. in vij. col. in uer. deinde quæro. & Alexan. in l. omnes populi. v. col. de iust. & iur.

Statuta de subhastationibus sunt seruanda ad unguem. Bald. in l. ordo. in ij. col. in uersi. not. tamen, quòd si statuta. C. de execu. rei iu.

Statuto uidetur renunciare, qui exceptionem ex eo non opponit. Bal. in l. certi. §. si numos. si certum peta.

Statuimus, inducit ius nouum. Card. in cle. fi. de rescrip.

Statutum quod in omni anno debeatur certa pecunia fratribus Prædicatoribus, potest reuocari. Ioan. de Imo. post Cy. in l. non amplius. §. j. de lega. j.

Statutum & consuetudo, æquiparantur. s̄. uerb. Consuetudo. uersi. v. & vj.

Statuens, etiam non utens statuto suo iniquo, patitur retorquutionem illius contra se. Ioan. de Imo. contra Innoc. in c. cùm omnes. de consti. & Alexand. in l. iij. in princ. ff. quod quisq; iuris.

Statuta qualiter in iudicio deducantur. per gloss. in l. j. C. quæ sit long. consue. per Bar. ibi penul. col. de condi. ex lege. & ῑ. Statutorum effectus. uersi. xxxix.

Statutum, & uoluntas testatoris procedunt à pari. per Bald. & Sali. in l. maximum uitium. C. de libe. præter.

Statuta præsumit scire incola loci. c. j. de postula. præla. l. fi. de decre. ab ordi. fa. Bart. in l. quod Nerua. viij. col. ff. de posi. & in l. omnes populi. ad fin. de iust. & iu. & in l. j. v. col. de sum. tri. & fi. cath. Bal. in l. ante. C. de legi. & in l. data opa. xj. col. C. qui accus. non pos. Non forensis: ut ibid. Bal. in l. ciuile. in fi. ff. de iusti. & iur. & in l. j. ff. de legib. & Alex. consi. lxvij. iiij. parte, & ῑ. Forensis ligatur. uersi. vj. ubi dicitur uerum, nisi diu sit conuersatus in loco statuti.

Statutum unum quomodo intelligatur secundum aliud. uide omnino per And. Barba. consi. Scripsit Ecclesiasticus. quod est post consi. ciij. Alex. iiij. parte, & And. Barb. in alio consi. clementissimi Dei. quod est ultimum, in d. iiij. parte consi. Alex. de Imo. & Ioan. And. in Spec. de senten. excom. §. postremo. uer. xvj. & de sententia. §. ut autem. & Barto. in l. j. §. & parui. quod ui, aut clàm. & in extrauag. ad reprimendum. uersi. non obstante. & Bald. in l. j. C. ne lic. in una eademque causa. & per Bartolum omnino in l. prætor. §. erit. ui bo. rap. Vnde

Statutum antiquum, si non sit correctum per noua statuta, debet seruari, ut casus decisus per statuta antiqua remaneat incorrectus, ex quo statuta non prouident de nouo facta. Paulus de Cast. post Bald. in j. consti. C. & Alexand. in l. fin. ff. de falsis.

Statuta magistratuum dicuntur ius prætorium, sicut & constitutio

stitutio episcopi: & si sunt pœnalia, non habent effectum post annum, & sic finito officio. Alex. post Barto. in l. ff. ff. de pœnis. & Bald. in l. ij. §. nouissimè. in aliquibus lecturis. ff. de orig. iur. qui dicit se audiuisse à Bartolo uiua uoce.

30 Statutum magistratus etiam temporalis durat perpetuò. Cyn. in l. j. iiij. q. ff. quod quisq; iuris. & Alexan. in l. fin. ff. de pœnis. ubi idem dicit in statuto capituli condito, sede uacante, secundum Fed. de Sen. alibi. & Pet. de Anch. in c. j. ne sede uac. in vj.

Statutum totum debet produci iudici, non particula tantùm, nec uolumen totum: ut s. uerb. Productio.

† Statutum denegans audientiam, ualet: sed denegans iustitiam, non ualet. Corset. sing. cxcj.

Statuta à quibus condantur. uide infrà eodem, per totum.

* Statuta ij tantùm, qui iurisdictionem habent, condere possunt. glo. in l. j. ff. de iurisdictio. om. iudic. in §. iusiurandum. in uerbo, Iurisdictio. in authen. de defensor. ciuit. Barto. in l. omnes populi. q. j. ff. de iusti. & iur. Bald. in l. si quis iniquũ. §. j. ff. quod quis iur. in l. fi. ubi & Salic. C. de iuris. om. iudic. Bald. in l. decernimus. col. ij. C. de sacrosanct. eccle. in l. nulli. C. de senten. in l. ij. oppo. j. C. quæ sit lon. consuetu. in tit. de pace Constantiæ. uer. secundum mores. Ang. in l. imperiũ. col. ij. ff. de iurisdictio. om. iudi. in l. is cuius. ff. de aqua pluuia arcenda. Franc. Aret. in l. testamenti factio. col. ij. ff. de testam. Soci. in d. l. j. col. ij. ff. de iurisd. om. iudic. Ludo. Roma. in rep. rub. ff. de arbitr. col. xviij. Bald. in c. cùm omnes. col. penul. ubi. Anto. But. & Imol. de constitutio. in cap. cùm causa. de senten. & re iudicat. Pet. de Anch. in repe. c. j. viij. quæstio. princ. de constitut. Imol. in c. cùm accessissent, ubi And. Barb. col. xxxvij. eod. tit. Abb. in c. quæ in ecclesiarum. eod. tit. And. Barba. in repe. rub. de rebus ecclesia. non alienan. ij. quæst. princi. Matthę. Afflict. in prælu. consti. Siciliæ. quæst. iij. And. Tiraq. in tracta. de iur. primogenio. q. xvj. num. 2. Bald. consi. xxxj. consi. cxliij. consi. cclxvij. consilio cclxxij. uol. j. consi. cccxcvj. consi. ccccvij. uol. iv. consi. lxxxiv. consi. ccclxxij. consi. ccccx. uol. v. Ludo. Roma. consilio ccxviij. Alex. consi. cxj. uol. j. And. Barb. consi. j. col. xix. consi. xiv. col. iij. uol. j. consi. xiij. col. vj. uolum. ij. consi. xv. col. iij. consi. xxix. col. iij. uol. iij. Fran. Cur. Mai. consi. lxxiij. colum. pen. Barth. Soc. consi. lv. Viso decreto. consi. cclxxij. col. ij. uol. ij. Steph. Bertran. consi. xlviij. nume. 2. uolum. j. Franc. Rip. lib. j. Responsor. c. ij. num. 14. Æmilius Maria Manolessus.*

Statuta conduntur à superiore, uel à populo. l. omnes populi. & ibi Barto. in ij. col. in uer. primò ergo quæro. & Bald. in j. col. & doct. de iusti. & iur. & in lege non habet locum in terris ecclesiæ, secundum Ant. & Abb. in c. quod clericus. ult. chart. de for. comp.

Statuentes præsumuntur sapientes, à quibus condenda sunt statuta. gloss. j. doct. in l. inter omnes. qui satis. cog. Bald. in c. j. de succes. feu. in iiij. colum. uersi. quandoque uerba proferuntur.

Statuentes debent eligi peritiores in loco. Pau. de Cast. consi. xlj. quod incipit, In causa capturæ. in iij. col.

Statuendi potestas non potest committi certis personis à superiore, sed à populo sic. Bar. in d. l. omnes populi. ij. q. prin. in fin. vj. col.

Statuta an & quando condi posint per uniuersitatem, & per quam. j. uer. Vniuersitas. uersi. xlvij.

Statuta per exiticios loci condi possunt. s. Exiticij. uer. ij.

Statuta an fiant per præsentes, quando altera pars populi est absens, & in exilio. Bart. in d. l. omnes populi. ij. q. ij. prin. in vj. col. ubi distinguit.

Statuta à mercatoribus fieri possunt. s. uer. Mercator, uer. liij. & confirmata à statuto populi non dicuntur statuta populi. Bald. in l. ex placito. in iij. col. uer. & si per statutum populi. & j. Statuta qualiter. uersi. vj. C. de rerum perm. Et de his omnino per Bald. in l. recepticia. C. de constitu. pec. iij. col. in prin. in iij. nota.

10 Statuentes an posint addere, uel detrahere statutis. Bald. in §. quibus. in j. consti. C. in j. col. in fi. in v. notab. quòd possunt addere ex generali cõmisione: detrahere uerò, & corrigere non possunt, nisi ex commisione speciali.

Statuta cõfirmata per papam an dicantur papalia. j. Statutum qualiter. uer. vij. quòd non.

Statuta ab excommunicatis condi non possunt, & condita nõ ualent: nec cõualescunt, excommunicatione cessante. Bart. in l. omnes populi. vij. q. j. pri. vj. col. de iusti. & iure. per cap. aduersus. §. quia uerò. & c. j. de immu. eccle.

Statuta si condantur à non habentibus iurisdictionem, crimẽ læsæ maiestatis committitur, si dolo malo fiant: quia turbatur iurisdictio superioris. Bart. in d. l. omnes. viij. q. j. prin. in vj. col. & ibi Alexan. ij. col. Quod nota contra comitatiuos Firmanos, qui non possunt condere reformationes sine cõfirmatione communis Firmi.

Statutum de compromisso fiendo inter coniunctos fieri potest à prioribus habentibus arbitrium super bono statu. j. Statuta de iudicijs. uersi. xxix. in ij. col. circa mediũ, ibi item tale statutum fieri potest etiam per priores.

Statuta ab inferioribus fieri non possunt ad limitationem, & præiudicium iurisdictionis superiorum. Bald. in auth. sed nouo. ij. col. uer. statuta tamẽ inferiorum. C. de serui. fugiti. & j. eod. uersi. xxix.

Statutum, quòd potestas non procedat contra officiales monstræ, fieri potest à prioribus habentibus potestatem, & arbitrium super bono statu populi. Bart. in l. quicunque. C. de decur. lib. x.

Statuta an fieri posint à rectore studij circa doctoratum. s. uerb. Rector. uer. xvij.

Statuta à Gebellinis cõtra Guelfos, & econtrà, an fiant. s. uer. Gebellini. uer. viij.

Statuentes si sint effecti periuri, & infames, priuantur statim potestate statuendi, ut postea non posint condere statuta, nisi ex iusta causa fuerint periuri. Baldus in l. clari. C. de fideicom.

20 Statuta à populo edita confirmata per rectorem prouinciæ, dicuntur ius ciuile. Bald. in l. certum. in iiij. col. uersi. sed nõnne per statutum. unde cogna. & in l. ex placito. de re. perm. in iij. col. in uersi. & hæc faciunt ad q. & j. Statuta qualiter. uersi. ix. cum seq.

Statuta à rege condi possunt, & dicuntur ius ciuile: quia rex assimilatur principi in regno suo. Old. consi. ccl. & s. Rex. uer. xlij. & lij.

Statuta condi possunt à comite, episcopo, & marchione: & dicuntur ius prætorium. Bald. in l. stipulationum aliæ. in princ. in ultima col. ubi alij omnes. & do. Alexan. in ultima colum. uersi. ex glo. ff. de uerbo. obli. & Bald. & Ludo. Pon. in l. j. in ult. char. C. qui admit. Alex. in l. more. v. colum. de iurisd. om. iudi. & in d. l. stipulationum. Sed Bald. in d. l. recepticia. in iij. not. C. de const. pecu. dicit esse ius ciuile. Vide Bald. in d. l. certum. in iiij. col. uersi. sed nõnne per statutum. & in Marg. Episcopus. uer. xx. per Bart. in l. fi. ff. de pœnis. & in l. ij. §. si rem alienam. ff. pro emptore. in l. hostes. de captiuis. Addo Bartol. in l. iij. in princip. ff. de mino. & per

† Alexan. in d. l. fi. † Et per Bald. in l. omnes populi. in fin. iij. col. de iureiur.]

Statuta populi possunt fieri sine authoritate Potestatis electi à populo, non si à superiore populi. Bald. & Pau. de Cast. in d. l. omnes populi. in j. char. & ibi Alexan. & no. in l. j. quod quisq; iur. & s. Authoritas. uersi. xxvij. & per Alexan. in d. l. omnes. ij. col.

Statutum concedens administrationem bonorum ciuitatis, fieri debet à populo non recognoscente superiorem, aliàs non ualet. Bart. in l. iij. in princip. de mino.

Statutum contingens affines uel colonos clerici, dicitur contra libertatem ecclesiæ: ut latè per Iason. ubi exempla. in l. j. col. ij. C. de indic. uidui. tol.

Statuta etiam à Iudæis inter ipsos condi possunt circa eorum successionem, ut quòd uir succedat uxori, exclusis filiabus. Rosel. in arbo. consan. antepenul. col.

Statuta per tyrannos an fiant. Bald. in authen. decernimus. in ij. col. uersi. redeo ad primum. C. de sacrosanct. eccle. ubi dinstinguit.

Statuta condere, pertinet ad merum imperium. Bald. in l. nulli. in iij. quæst. C. de sent. & interlocut. om. iudic. maximè pœnalia. j. eod. in uer. antepen. & j. eod. uersic. xxxij.

Statuta à prioribus populi an & quando fieri posint. Bar. in l. ambitiosa

ambitiosa.per discursum totius legis.ff.de decre.ab ord.fac. & s̄.Priores populi.uer.ix.xxv.& xlix.

Statuta subditorum non ualent in præiudicium superiorum. Bal.in l.debitorum.& ibi per do.Alex.de Imol.in j.no.C.de pact.& in Mar.uer.Statutum.in fi.& Innoc. in c.uenientes. in gloss.sua,in uerbo, exceptionem. de iureiur.& s̄.Ciuitas. uersic.xlvj.ubi plenè.& Alexan.in l.omnes populi.v.col.de iust.& iure.

30 Statuta collegij ualent inter illos de collegio,licet aliter nõ sint approbata per superiorem, qui eis non ligatur. Bald.in Mar.uer.Statutum.uer.ij.Adde ĩ.Statutorũ effect⁹.uer.lxv.

Statuta à laicis super ecclesijs fieri possunt,si confirmentur per papam,aliàs nõ.Innoc.in c.j.in gl. sua, in uer.cui transactioni.de transact.& Bal.in Marg.d.uer.Statutum.uers.v.

Statuta pœnalia condi non possunt à non habentibus merum imperium.Innoc.in c.cùm accessissent.in gl.sua,in uer.tanto.uer.sed argu.contrà,de constitu.Bal.in Mar.Vniuersitas. uersi.iij.ubi etiã dicit,quòd episcopus potest, ut ibi.& s̄.uer. Episcopus in spiritualibus.uer.xlviij. Item à nõ habentibus iurisdictionem:ut sunt castra,& uillæ ciuitatis.Ang.&Alex. in l.j.si quis ius di.non obtemp.

Statuta hodie à populo Romano condi non possunt,quia non habent uerum senatum.Abb.in c.cùm te.in vj.col. in uer.ad sextum.de senatu.de re iud.Bar.in l.fin.uersic. sed an hodie. C.de legibus.s̄.Populus.uer.ix.

Statuta an condi possint à Potestatibus terrarum.s̄.Potestatis authoritas.uer.xvj.& seq.quòd sic,cum consil.populi.

Statutum etiam contra ius canonicum potest fieri à populo subdito ecclesiæ Romanæ,& quo ad temporalẽ iurisdictionem,secundum Abb.Sicul.in c.quod clericis.ult.char.de foro compe.per c.ueniẽs.de iureiur.Vnde ualet statutum Firmanum,quòd ius ciuile prẹferatur iuri canonico in decisionibus causarum,ut firmat in terminis.Alex.in consi.clxxvj. Redẽptoris nomine inuocato suffragio: uiso themate, &c. & seruandum est,quo ad laicos.ut ibidem.

Statuta fieri non possunt à prẹlatis ecclesiarum collegiatarum cum capitulo.per Innoc. in c. cùm accessissent. de const. & gl.in c.cõstitutionẽ.de uer.signifi.in vj.Card.in clem.j.xxxj. q.de priuilegijs.

Statuta,etiam pœnalia,fieri possunt à prẹlatis inferioribus episcopo.cle.fi.§.quòd si.& ibi Card. de pœnis. ubi etiam dicit, quòd possunt illi iurare ius commune cum adiectione pœnarum.

† Statutorum etiam pœnalium fit lata interpretatio,quando in eis uersatur utilitas publica.Dec.consil.lxv.col.ij.uer. solum superest.]

Statutum ab uniuersitate fieri potest, etiam absentibus nõ requisitis,nisi in præiudicium eorum, qui tunc sunt uocandi, nec sufficit interesse duas partes.Item nec negotium,si sit arduum,secundum Abb.post gloss.in c.j.de his quæ fi.à maio. parte cap.

Statuta an fieri possint per dominum contra subditos, qui domino certa seruitia præstiterunt per certa tempora.Alexan. consil.ciiij.iiij.parte.

40 Statuta an condi possint per magistratum, per Alex. in l.j. in prin.post Bar.ff.quod quisq; iur.Bar.in l.nulli. C.de sent. & in l.programma.C.commi.uel epi.& in tit. de pace Constan.uers.secundum mores & leges.Ang.in l.apertissimi.C. de iud.& in l.j.ff.de leg.& doct.in c.ut animarum. de consti. & s̄.Potestatis authoritas.uer.xvj.cum duob. seq.& per discursum. & Alex. in l.v.in prin.de uerbo. oblig. & in l.fi.ff.de pœnis.quòd sic.& durat perpetuò.

Statuta per delegatum an condi possint. Archi. & doct.in d.c. ut animarum.& Pet.de Anch.in c.canonum statuta.de consti.in vj.char. Item,

Statutum episcopi,quòd mulieres non possint portare uestes sericeas,an ualeat.Io.And.in regula,ea quæ.in Mercur.

Statuta contra legem condi non possunt ab inferiore à principe.doct.in c.cùm omnes.de consti.& in c.ij.de loca.Io.And. in c.fi.de officio archi.& omnino per Alex.in l.j.in prin. qđ quisq; iur.

Statuta per decuriones an condi possint. Io. de Imol.in l.municipibus.de condi.& demon.& doct.& Alexan. in l.j.quod quisq; iur.& in l.v.in prin.de uerb.oblig.

Statuta pœnalia condi non possunt ab his,quibus non est concessa potestas opponendi pœnas in statutis.Bald.& Alex.in l.j.in prin.ff.si quis ius di.non obtemp.

Statutum potest à ciuitate fieri,quod in causis summariè procedatur, appellatione remota. s̄.uer.Ciuitas.uer.ciij.

Statutum fieri an possit per feudatarium castri cum iurisdictione sibi infeudati.Ang.in l.imperium.ff.de iurisdict.omnium iudicum.

Statutum præsidis fieri potest,quòd nullum castrum eligat sibi Potestatem.Bar.in cons.Capitaneus patrimonij,&c.Pet. de Ancha.in c.canonum statuta.xv.charta,de constit. Alex. in l.omnes populi.j.col.de iust.& iur.

Statutum ab episcopis contra ornatus mulierum an ualeat.Io. And.in regulà,ea quæ fiunt.in Mercuriali.& s̄.

Statuta per canonicos in ecclesia fieri possunt, nisi illicita.in c. cùm omnes.de consti.per gl.in c.ij.de uerb.signifi.in vj.

Statutum per abbatem,quòd dentur decem annua monachis pro uestibus,an ualeat.Io. Andr.in regula,non est obligatorium.in vj.in Mercurialibus.

Statuta à legatis an cõdi possint. s̄.uer. Legatus.el j. uer.v.cum duobus sequen.

Statutum à capitulo solo sine prælato fieri potest in cõcernentibus facta capituli tantùm, non in concernentibus statum ecclesiæ. Abb.post gl.in c.j.de his,quæ fi. à ma.parte capituli.& per Innoc.in c.cùm consuetudinis.de consuetudine.

Statutum fieri non potest per collegium clericorum inferiorũ in capitulo, qui sint clerici inferioris ecclesiæ à cathedrali, sine authoritate episcopi. Abb. Sicul.in d.c.j.de his,quæ fi.à ma.parte capituli.post Inn.in c.requisisti. in fi.de testa. & in c.cùm accessissent. de consti.

† Statutum, seu consuetudo, si concernit solennitatem actus adhibendam tempore contractus, tunc siue sit statutum laici,siue clerici,non ualebit contractus, nisi illa solennitas fuerit obseruata,& nulla fuerit contracta obligatio,cùm lex sibi resistat,& inhabilitet consensum suũ:l.cùm lex.ff.de fideius. & quod not.in c.si diligenti. de foro competen. & in ca.cùm contingat.de iureiur.Ideoq; si in donatione requiritur insinuatio,si excedit certam quantitatem à lege præfixam,licet fiat donatio clerico,uel non subdito,si non est facta insinuatio,nõ ualet:ut in l.sancimus.C.de dona. Abb.in c. quod clericis.de fo.comp.in vij.col.]

† Si statuto cauetur, nobilem non posse recipere cessionem actionum contra popularem,non ualebit cessio facta nobili,etiam per ecclesiam,& hoc, quia statutum disponit in casu licito,& inter subditos,& non in fraudem, nec animo restringendi libertatem ecclesiasticam: ut concludit Fede.de Senis consil.lxxvij.per quod infertur, quòd laicus testando debet adhibere omnes solennitates legis suę,aliàs testamentum non ualet,quantumcunq; instituerit clericum, nisi hoc fecerit pro anima sua:nam in dispositionibus ad pias causas sufficit seruare solennitatem iuris gentium : ut in c.relatum. el j. de testam.& not.in l.j.C.de sacrosan. eccles. Abb. in d.c. quod clericis.]

† Statutum,quando concernit rem, ut si res dotalis non possit alienari,& tunc,etiamsi clericus emit, nõ ualet alienatio: quia multi inhabilitantur ad alienandum, unde etiam naturalis obligatio non oritur:ut in l.cùm lex.ff.de fideius.& in l. non dubium.C.de legi.Abb.in d.c.quod clericis.]

† Statutum si concernat personam, ut aliquid debeat facere post contractum perfectum,ut apprehendere possessionem rei emptæ intra certum tempus, uel probare per tot testes, & non ligabitur clericus tunc,etiam in foro seculari . Idem in laico respectu statuti episcopalis. Non enim potest statutum extraneum arctare ad aliquid explicandum extra iudicium.Abb.in d.c.quod clericis.]

† Statutum si arctat partem ad aliquid explicandum in iudicio,non arctatur tunc iudex ecclesiasticus iudicare secundũ illam legem, quam non potuit statutum dare per modum probandi,& procedendi in iudicio ecclesiastico: ideo si statuto cauetur laicorum,quòd probatio mutui non possit fieri per testes,si laicus litigat contra clericum in foro ecclesiastico,non adstringitur laicus illo statuto. Ad hoc quod legitur & no.in c.ij.de arb.lib.vj.per regulam,possessor.de regu. iur.lib.vj.Abb.in d.c.quòd clericus.

† Statuto si cauetur, quòd mulier nō possit cōtrahere sine cōsensu duorum propinquorū, uidetur satisfieri statuto, si uni illorum propinquorū rem uendidit, cum consensu alterius: quia emendo uidetur ipse consentire. Facit optimè l. plurib. ff. de adm. tut. Nec obstat cle. si una. de reb. eccles. non alien. quia in casu suprà posito consensus propinquorū nō exigitur, ut authoritas, sed ut quædam solennitas. Idem si statutū dicit, quòd filius non possit litigare sine cōsensu patris, quia litigando in simul, uidetur pater dare cōsensum. Idem si statuto cauetur, quòd nulla locatio fiat sine consensu episcopi, quia si locatio fit episcopo, uidetur ei consentire. Abbas in c. cùm in ueteri. de elect.]

† Statutum ubi remouet exceptionē in aliquo casu, debet intelligi, nisi pars uelit incontinenti probare. Abb. in c. super eo. in fi. de off. dele. facit quod no. Bal. in l. data opera. C. qui accus. non pos. & Oldr. consil. xlv. & Innoc. in c. interposita. de appellationibus.]

† Statutū loquēs de materia iuris, recipit omnes limitationes, & interpretationes iuris. not. in c. cùm dilectus. de cle. non resid. quia statutum debet intelligi, secundū ius commune. no. Innoc. in c. causam quæ. de rescript. nō tamen statutum, seu eius uerba debent interpretari, ut trahantur ad dispositionem iuris cōmunis. no. Bart. in l. stipulatio ista. §. hi quoque. ff. de uer. oblig. no. Abb. in c. causam. de do. & contu.]

† Statuto episcopi super facto à iure damnato edito, licet non ligentur subditi extra territoriū delinquentes: ut in c. ut animatum. §. statuto. de consti. lib. vj. si tamen statutum expressè disponat contra subditum alibi delinquentem ligatur: ut in l. fi. de decre. ab ordi. fa. Item etiam ligatur subditus statuto simpliciter edito secundum formam d. §. statuto. si subditus delinquens est in loco exempto intra territorium statuentis: nam licet loca exempta non sint de iurisdictione, sunt tamen intra territorium: ut c. cùm episcopus. de off. ord. lib. vj. no. Ioan. And. in c. si propter. de rescript. lib. vj. hoc tenet Feder. de Senis consil. ij. ut refert Pet. de Anch. in c. à nobis. j. de sent. excom.]

† Statutum laicorum, per quod ex certis coniecturis contractus probatur usurarius, ualet, nisi lex, uel statutum principaliter præsumeret circa actum spiritualem: & nō ualet statutum laicorum, si certo casu præsumit actum simulatum, licet iuramentum sit appositum in contractu. Quod intellige, quando ex rationabili causa prȩsumit, aliàs posset in fraudem iuramenti lex præsumere simulationem. Ant. in c. cùm contingat. de iureiur. & Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. in ij. col.]

† Statutū licet non possint facere laici super mortuarijs, quia illa sunt annexa iuri spirituali: nam de annexis idem est iudicium: c. quanto. de iud. nec circa contingentia cultum diuinum, uel refrigerium animæ defunctorum laicorum statutum non ualet: ut in c. fi. & ibi Abb. de reb. eccles. non alie. facit c. quàm prȩposterum. xiij. q. ij. circa concernentia tamen pompas mundanas, ualet statutum laicorum, etiam specificè factum, ut de pannis nigris mortuarijs non utendis, & de similibus: quia de mortuis non est multum dolendū secundum fidem, propter spem futuræ uitæ: ut in d. c. quàm præposterum. Abb. in d. c. fi.]

† Statuta uel consuetudines patriæ, uel locorum, non ligant clericos in eorum præiudicium, etiamsi exerceant negotiationes: ut colligitur ex c. fi. de ui. & ho. cle. ut concludit Ant. contra opin. Bar. ibi in l. cunctos populos. C. de sum. tri. De hoc per Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. & aliquid per eum in d. c. fi. in j. col.]

† Statutum, seu consuetudo, si sint fauorabilia ecclesijs, non tolluntur per unicam conuentionem, imò unus solus potest resistere omnibus, & facere actum retractari: ut no. Inn. in c. accedētibus. de priuileg. Abb. in c. pro illorum. de præben. in ij. col.]

† Statutum ubicunq; transit in contractum, est irreuocabile. iuxta no. in c. nouit. de iud. & per Bar. in l. omnes populi. de iusti. & iur. & in l. pen. ff. de dec. ab ordin. fa. & not. in ca. j. de prob. Quod limita, nisi ex causa. per text. singu. in l. Titius. ff. de obsequijs prȩst. Abb. in c. nostra. de iniu. & plenè per Barba. in d. c. nouit.]

† Statutū si dicat, Quicunq; dederit alapam, puniatur in centum: quidam in eodem impetu dedit tres alapas, nunquid puniatur pro pluribus alapis, & sic in alijs terminis similib. Abb. in c. j. de pœ. ubi concludit, quòd unica pœna punitur. Secus, si ex interuallo: ut ibi per eum. Ego adduco tex. & ibi Bar. in l. illud. §. si idem. ff. ad legē Aquil. & Bald. in l. quoties. §. si quis postea. ff. de hæred. instit. Allegat gl. in l. qui de crimine. C. de accus. in uer. plurima. Hoc uoluit do. Barba. in c. j. in uerb. postmodum. quod metus causa. & in c. in præsentia. de proba. & in c. fi. de rapto.]

Statuta qualiter condantur, & confirmentur. ĵ. eo. per totum.

Statuta fiunt à populo, conuocato concilio ad sonum campanæ, & facta propositione, & obtenta per duas partes, uel saltem per maiorem partem certo casu. Bart. plenè in l. omnes populi. ij. q. prin. in prin. in vj. col. ff. de iusti. & iure. & ĵ. eod. uer. antepen.

Statuta quando fiunt à populo, uerba non requiruntnr, sed cōsensus per signa ad fabas, seu lupinos, more Senensium. Bar. in d. ij. q. prin. q. iiij. in viij. col.

Statuta ubi debeant scribi. in Sp. de dolo & contu. §. j. in j. col. uer. ante omnia.

Statutum non scriptum an ualeat. Bal. in l. humanū. in ult. col. uer. tertiò quæro. C. de leg. refert opi. & nihil firmat.

Statuta mercatorum an requirant confirmationem à iure municipali. s̄. Mercator. uer. liij. quòd non: & cōfirmata non dicuntur statuta populi. Bal. in l. ex placito. C. de re. permu. in iij. col. in uer. & si p statutū populi. & s̄. Statuta à quib. uer. ix.

Statuta confirmata à papa, nō dicuntur papalia, nisi unum statutum tantùm confirmetur specificè. Bald. in d. l. ex placito. iij. col. uer. & hæc faciunt ad quæstionem, papa C. Et quid si confirmentur à populo, an dicantur populi. Bal. ibidem.

† Sing. Statuta papæ, & concilij, dicuntur statuta hominum, & non diuina, licet soleat dici, quòd descendunt à iure diuino. Panor. in c. licet ex quadam. in viij. no. de testi. ubi ex hoc infert ad id, quod no. Arch. in c. utinam. lxxvj. dist. ubi dicit, quòd licet ueniens contra ius diuinum semper peccet mortaliter, non tamen sic ligatur ueniens contra ius humanum, nam potest euitare mortale, si habet aliquam causam rationabilem: ut ibi per eum. Et remittit se ad notata in c. nam cōcupiscentiam. de constitu.

Statuta condita debent publicari, aliàs non ligant etiam scientes. l. j. §. fi. & ibi Bal. C. de cadu. tollen. Bal. in auth. omnes peregrini. j. col. uer. secundò uidetur dicendum. C. communia de suc. & no. in auth. ut factæ no. consti. & in c. j. & ibi glos. in uersi. cùm sint. de consti. in vj. & docto. in data vj. libri. & per Barto. in d. l. omnes populi. v. q. prin. in xj. col. uer. circa primum. & ibi Alex. xviij. col. & in l. pen. C. de decu. lib. x. & in extrauagan. ad reprimendum. uer. ex nunc. doct. in data vj. libri, & ĵ. eodem uersi. antepen. & Card. in procе. Clem. §. fi. glo. fi. in c. j. de hære. Card. in cle. ij. in prin. de hære. & in cle. dudum. §. nos. de sepul.

Statuta populi sunt cōfirmanda, & examinanda per rectorem prouinciæ. Bald. in l. certū. iiij. col. in uer. sed nonne per statutum. unde cognati. l. j. §. solet. quando appel. sit. ubi etiam dicit, quòd

10 Statutum confirmatum dicitur ius ciuile. s̄. Statuta à quib. uersi. xx. quæ lecta censentur examinata: ut ĵ. eod.

Statutorum publicatio est quoddam notorium, qua probata, probatur statutum. Bal. in l. j. §. fi. C. de cadu. tollen.

Statuta facta à populo, præsente superiore, non ualent, nisi cōfirmentur. Bal. in l. humanum. j. col. C. de legi. in uer. nota etiam. & Alex. in l. oēs populi. in j. col. de iust. & iur. ubi plenè.

Statutū cum clausula, Non obstante, an ualeat. Bal. in l. humanum. in ij. q. C. de legi. distinguit. & s̄. in clausulis Rescriptorum. in uer. clausula, Non obstante. uer. xxij. & uer. xxxij.

Statutum inualidum, super quo fundatum est iudicium, si confirmetur lite pendente, an faciat ualere iudicium. s̄. Confirmatio. uer. xlij. & liij. & Bald. in l. ex placito. iiij. col. C. de re. permu. in uer. sed pone, actum est. distinguit.

Statutorum confirmatio non extenditur ad iniqua. s̄. Confirmatio. uer. xx.

Statuta quæ sunt contra ecclesiasticam libertatem, censentur non confirmata per generalem confirmationem, etiamsi illa non sint exceptuata. s̄. Confirmatio. uer. xxv. & seq.

Statutum capituli non dicitur cõfirmari per episcopum notificantem illud. s̄. Confirmatio. uersic. lxxviij.

Statuta an requirant confirmationem superioris. per Alex. plenè in l. omnes populi. in prin. de iust. & iure.

† Statuta dicũtur esse cõfirmata à superiore, si ipse superior iurat illa statuta seruare. Ita no. dicit Bal. in consil. mihi lxxxvj. incip. Per statutum ciuitatis non potest, &c. in iij. uol.]

Statutum si confirmetur lite pendente, an trahatur ad illã Bar. in l. ex pacto. iij. col. C. de re. permu. & Alex. in l. omnes populi. vij. col. de iusti. & iure. & Pet. de Anch. in ca. canonum statuta. circa medium. de consti. & Bal. in l. cùm secundo. de iniusto test. & s̄. uer. Cõfirmatio. uer. liij. & lxiij. & uer. Processus. uer. x.

Statutorum confirmatio generalis debet fieri cum clausula, Ex certa scientia: & tunc comprehendit etiam statutum inualidum, quòd contractus minorũ sine consensu propinquorum non ualeat, etiam cum iuramento, aliàs non. Alex. in consil. xxxviij. iiij. parte.

Statutorum reprobatio, quæ sunt contra ecclesiasticam libertatem, non arguit confirmationem statutorum inualidorũ. Bart. Bald. & Ioan. de Imol. in l. legata inutiliter. de leg. j. & Alex. consil. xxxviij. iiij. parte, ubi etiam dicit, quòd si sunt lecta, censentur discussa per confirmationem, secundũ Bal. ubi s̄.

Statutorum aliquorum confirmatio arguit aliorum inualidorum reprobationem, de quibus sit habita mentio, aliàs non. Paul. de Castr. in d. l. legata inutiliter. & Alex. in d. consil.

Statuta facta sunt publicãda ad sonum tubæ per ciuitatem, nisi sint condita per concilium populi, & scripta: quia nõ publicantur aliter, nisi consuetudo sit in cõtrarium. Ang. in auth. de non eli. secundo nuben. §. fin. ad fin. uer. & aduerte. col. ij. Adde s̄. eo. uer. ij.

Statuti perditi tenor qualiter probetur. j̄. uerbo, Tenor. uersi. pen. Item,

Statutum probatur per aperturam uoluminis, statutorum. Bald. in l. j. ult. col. in uer. secundò opponit gl. C. quæ sit lon. consue.

Statutorum correctio, & contrarietas. j̄. eod. per totum.

Statuta contraria circa idem si reperiantur, præualet illud, in quo est maior ratio publicæ utilitatis. Bar. in extrauagan. ad reprimendum. uer. non obstantibus. iij. col. Bart. in ij. col. in fi. Bald. Imol. & doct. post Cy. in l. Gallus. §. ille casus. ff. de li. & post Bart. in l. ij. §. diuus. in j. col. ff. de sepulcr. uiola. Bal. in j. consti. Codi. in §. quibus. j. col. Io. And. & Pet. de Ancha. & Imol. in c. statutum. §. cùm uerò. de rescript. in vj. & j̄. eo. uer. xxix. Item quod est æquius & iustius. Bal. in c. cùm olim. de consue. & Alexand. consil. 50. in iiij. parte, ubi plenè & singulariter.

Statutum secundũ non ualet contra primum, nisi expressè reuocet primum. Bar. in l. omnes populi. iiij. q. iij. prin. in xij. col. uer. circa secundum. de iusti. & iur. ubi de materia. & j̄. eo. uer. xxxiiij. & seq. ibi Alex. vj. col. d. l. omnes populi. Vide de statutis contrarijs, Alex. consil. ciij. & consi. sequenti. ubi plenius. & consil. 50. iiij. parte, & consil. lxxix. iiij. parte.

Statutum nouum, quòd banniti eximantur de banno solutis sexaginta, an deroget statuto generali antiquo de soluendis octoginta. Bald. in l. leges. la j. in fi. C. de legi. Ang. in auth. ut cùm de appel. cog. in prin. in uer. & prædicta faciunt ad quęstio. col. viij.

Statutum generale an deroget speciali, uel econtrà. j̄. Statutorum effectus. uersi. xiij. & xiiij.

Statutum etiam confirmatum à papa potest tolli per collegiatos. Et dicitur tolli eo ipso, q fit collegialiter contra ipsum. s̄. uer. Collegium cardinalium. uer. ij. & per Alex. in l. omnes populi. vij. col. de iusti. & iur. Abb. in c. dilecta. de præb. & in c. cùm Mar. de constitu.

Statutum nouum distinguitur per antiquum. s̄. uer. Statutum est ius. uer. v.

Statuta cassa à principe non ualent, nec excusant transgressores à pœna. auth. nauigia. & ibi Bal. C. de fur.

Statutum, quòd nihil fieri possit in fauorem rebellium potest suspendi per communitatem. Bal. in l. ij. C. si ser. expor. ueni. & s̄. Reformatio. uersic. pen.

Statutum, quòd contra statutum tale non possit dispensari sine certa solennitate, non ualet, & tenet dispensatio. s̄. Reformatio. uer. xxij.

Statutum correctum potest allegari ad decisionem causæ, quę agitur de facto præterito. Bar. in l. leges. la j. C. de legib. aliàs non. Bar. in l. fi. ff. de falsis.

Statuta facta per populum de concessione principis, possunt reuocari. Bal. in tit. de pace Constan. §. nos Romanorum. in vij. col. uer. deinde quęro. Alex. in d. l. omnes populi. vij. col.

Statutum præualet reformationi factæ in cõtrarium, si fuit seruatum antè, & pòst: s̄. Reformatio. uer. xxiij.

Statutum secundum contrarium primo non ualet, si statuentes iurauerunt nõ mutare statuta. s̄. uer. Iuramenti effectus. uer. lviij.

Statutum tollitur per actum contrarium, si sit cõditum ab eo, qui posset tollere statutum: aliàs non. Innoc. in c. accedentibus. de priuile. Bal. in Mar. Statutum. uer. vj.

† Statutum limitatiuè loquens interpretatur, & ampliatur ex rubrica generali: & stante statuto, habẽte rubricam generalem, quòd filia dotata non succedat, dato quòd in nigro statuti simpliciter dicatur, quòd filia dotata non succedat matri, uel fratri, propter rubricam generalem, excluditur etiam ab hæreditate patris. Et consuluit Paul. consil. cccxxxiiij. Alex. ij. uol. consil. cxc. col. j. ad finem. & iij. uol. consil. xiij. & consil. pen. col. viij. & iiij. uol. col. j. per Alex. in l. j. col. ij. circa finem. ff. si certum petat.]

Statuto uno rupto, nõ rumpitur aliud diuersum, nisi in utroq; sit eadem ratio. Bal. in d. uerb. Statutum. uer. pen. in fi. per l. fi. C. de indi. uidui. tollen. Adde Flo. in l. si domus. de ser. urb. prædio. & s̄. Reformatio. uersi. xiiij.

Statutum non præsumitur incontinenti se corrigere. Bal. in l. pen. in fi. C. per quas personas no. acquir.

Statutum nouum derogat antiquo. Dyn. & Cyn. in l. ij. in fi. C. de testa. tute. & per Flor. in l. j. ad legem Aquil.

Statuta plura si sunt circa idem, debet seruari quod plenius est. Bal. in l. si ita scriptum. de hæredib. instit.

Statuta possunt reformari per habentes potestatem statuendi, uel condendi statuta. Alex. in d. §. adeò. Item tolli. Alex. in l. omnes populi. v. col. de iusti. & iure.

Statutum antiquum emendatum, an dicatur nouum, uel antiquum statutum. Alberi. de Rosa. j. parte Statutorum, q. xxij. sed nunquid electi. & per Alex. in d. §. adeò.

Statuta facta tempore guerrę, possunt tolli tempore pacis. Bal. in l. j. in prin. in ij. no. C. de cadu. tollen.

Statuta possunt mutari ex diuersitate temporum. &

Statuta contraria fieri possunt, hodie unũ, cras alterum, secundum quod tempora suadent. Bal. in dicta l. fina. in prin. in ij. col. uersic. quærit sæpe papa.

Statuta non sunt mutanda per mutationem regiminis, uel status. Bal. in d. l. j. in prin. in j. col. in uer. nota, quòd contraria.

Statuta per Gebellinos facta, non possunt mutari per Guelfos, expulsis Gebellinis. Bal. in d. l. j. in prin. in uer. pone, Guelfi. & in l. j. ff. quod quisq; iur. Caue, quia ibi de hoc nihil dicit. Puto, quòd fortè uoluerit allegare in l. j. in fi. principij. ff. qd cuiusq; uniuer. ubi loquitur de Guelfis & Gebellinis, tamen non dicit hoc.

Statuta contraria debent concordari, nec dicitur unum corrigere alterum, licet unum sit posterius ad alterum, quia omnia simul sunt cõfirmata. Iacob. But. & Io. de Pra. in l. si quis. §. unius. ff. de procur. Sed contrarium uerius est, quia posterius præualet. Dy. in l. tutores non ab hære. de testa. tu. ubi Ang. idem tenet: licet confirmatio fingat eodem tempore facta esse omnia. & ibi Cy. Bar. & Bal. quòd tempus compositionis, non confirmationis inspicitur. & Bar. in l. Gallus. §. quidam. in fi. de lib. & posth. & ibi Alex. in vij. col. & in cons. lxxix. iiij. parte, & in l. omnes populi. iiij. q. ij. prin. in xij. col. & in l. ij. §. diuus. j. col. ff. sepulc. uiolat. & Bal. prima consti. Codi. in §. quib. in j. col. & tenet Bald. in l. clari. C. de fideicõ. nisi statuentes iurauerint non mutare statutum. Adde etiam de hoc s̄. eo. uer. ij. & Alex. in d. l. omnes populi. vij. col.

Statutum per Priores factũ, an reuocetur per successores eorũ. Bar. in l. ij. in §. fi. in ult. col. in uer. prædicta sunt multùm notabilia. ff. de opti. leg. ubi distinguit. Aut fecerũt ex authoritate eis concessa: & successores possunt reuocare. Aut fece

runt ex authoritate adunantiæ populi: & tunc secus. Et ad hoc adde no. per Bar. in l. si hominem. ff. mandati.

Statutum cōforme iuri communi nisi corrigatur expressè per nouū statutū, remanet firmū, cum nouū statutū intelligatur corrigere solū ius cōmune. Io. de Lig. in c. j. de rescrip. Flo. in l. si domus. de ser. ur. præd. cōtra gl. in c. j. in uer. cùm sint. de consti. in vj. Sed Bal. in l. fi. C. quæ sit lon. consue. dicit illud tolli simul cum iure communi. & s̄. Reformatio. uer. vij.

30 Statutum uidetur dispensatum, quando cōtra ipsum fit reformatio. s̄. uer. Reformatio. uer. v.

Statuta possunt corrigi ab interpretatoribus eorū. Alb. de Rosate in l. j. ff. ad Tertul. Barth. Cæpol. in rub. de uerbo. signifi. ult. parte prin. uersi. ex quo sequitur. nisi sint confirmata per papam. j̄. §. ij. uer. lxxvj.

Statutum, quòd uenientes ad habitandum sint immunes, non potest mutari per aliud nouum statutum in præiudiciū eorum, qui uenerunt ad habitandum, sed aliàs sic. Bar. in l. omnes populi. iiij. q. ij. prin. in xij. col. uersi. & circa prædicta. ff. de iust. & iure. Item idem Bal. in l. cùm mihi, de don. & s̄. Immunitas. uer. xj. & Alex. consil. cj.

Statutum primum iuramento firmatum an tollatur per secundum statutum. Bar. in d. iiij. q. ij. prin. x. col. uer. circa tertiū. ubi distinguit. Item,

Statutum primum quando tollatur per secundum derogatorium. Bar. ibidem. & Alex. & in l. sciendū. qui satisd. cog. in j. oppo. & s̄. in clausulis Rescriptorū, in uerbo, Non obstantibus. uer. xxij. & xxxij. & uer. Reformatio. uer. xij. & omnino per Alex. consil. ciij. & seq. iiij. par. & uer. Priuilegiū finitur.

Statutū si fiat ad reuocationem alterius statuti, non requirit authoritatē superioris. Bar. in l. omniū. in iiij. no. & ibidē Bald. prope fi. in uer. item no. C. de testa. & in l. ambitiosa. pen. col. uer. quæro, an decretū. ff. de decre. ab or. fac. & in l. ij. §. data. in ult. col. in prin. in uer. item debetis. ff. de opti. le. & in l. omnes populi. iiij. q. ij. prin. in x. col. uer. iuxta prædicta quæro. de iusti. & iur. & ibi Ale. in vij. col. Abb. in c. dilecto. de præb.

Statutum, quòd furtum emendetur per omnes de uilla, si est nouum, præualet antiquo, quòd furtum emendetur per custodes. Bar. in l. sed & posteriores. ff. de legi. Vnde

Statutum ultimum præualet: ut ibi. & Ang. in l. inciuile. de legibus. & Alex. consil. 50. iiij. parte. & melius consil. ciij. sed in consil. seq. iiij. col. aliter dicitur per Barbatiam.

Statutum iuratū ualet, donec tollatur, & iurans statutum non est periurus, sicut iurans contenta in statuto, si contrauenit. Card. in cle. j. iij. q. in opp. secunda. de reg. ubi uide omnino. & Alex. in l. omnes populi. vij. col. & s̄.

Statutum, quòd omni anno debeatur certa quantitas fratrib9 Prædicatoribus, potest reuocari. Io. de Imol. post Cy. in l. nō amplius. §. j. de leg. j.

40 Statuto reuocato, censentur etiā reuocatæ reformationes factæ circa illud statutū. Bal. in l. j. in prin. C. de Lati. lib. tol. & Alex. in l. omnes populi. vj. col. de iusti. & iure.

Statutum, quòd in fauorem bannitorum nihil possit statui, nō obstat, quin fiat statutum, quòd capiens bannitum lucretur decem, ut habeat locū etiam in bannito capiente alium bannitum: quia inspicitur causa principalis, scilicet fauor publicæ utilitatis. j̄. Bannitus liberatur. uer. vj.

† Statutum, seu consuetudo, ut ultra pœnam iuris imponatur pœna pecuniaria, ualet, dummodo non procedat ex radice cupiditatis: potest enim episcopus adiuuando canonem imponere nouam pœnā, ut in cle. ne Romani. iuncta gl. in uer. tolli. de elect. & Io. And. in c. fi. de off. archipresby. Abb. in c. licet. in ij. col. de pœnis.]

Statutum puniens generaliter committentes certum delictū, nō habet in totum locum in minoribus, uel in eo, qui ex aliqua causa excusat à totali delicto. Abb. in c. j. de sent. excom. & uide Bald. in l. si seuerior. C. ex quib. cau. infam. irroga. & no. per doct. in c. ij. de delict. pue.

Statutum punit proponentem exceptionē contra instrumentum guarētigiatum, Mandaui procuratori ut exceptionem proponeret, nunquid ego mandans includar sub statuto. Abb. in c. mulieres. in iiij. col. de sent. excommu. & ibidem quando statutum punit cōmittentem delictū, an habeat locum in mandante: & an statutum uendicet sibi locū in casu ficto, & debeat interpretari secundum ius commune.

† Statutum si disponit, quòd domini possessionum possint quid certum facere, debet intelligi non solùm de domino possidente, sed de domino rei, quia ipse est dominus possessionis: & etiamsi nō sit dominus in possessione, debet de eo intelligi in potiori significato. no. Bar. in l. j. ff. si ager ue. facit l. cùm satis. C. de agri. & censi. lib. xj. Abb. in c. fi. §. j. in fi. ut lite non contest.]

† Statutū, seu consuetudo in totum absorbens, seu tollens legitimam iure naturæ filijs debitam, si filij aliàs non habent unde uiuant, non ualet: nam cùm talis consuetudo, seu statutum sit ius ciuile, illum rigorem tollit æquitas iuris canonici, cui est standum: ut in c. cùm haberet. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adul. Si aūt filij habent unde aliàs uiuant, ualet consuetudo, seu statutum in totum absorbens legitimam: quia cessat æquitas naturalis alimentorum. Abb. in c. Raynutius. de test. in v. col. dixi s̄. in uer. Legitima.]

† Statutum odiosum disponens de probatione, non includit confessionem. Abb. in rub. de proba. in fi. Vide do. Ant. in c. si sacerdos. de off. ord. & in c. licet causam. de prob. Bald. & Sal. in rub. C. eo. do. in c. presentium. §. testes. de testi. lib. vj.]

† Statutum ubi loquitur in materia iuris cōmunis, uerba non debent ampliari, ut statutum aliquid operetur: sed satis est, quòd inducat aliud remedium præter ius commune: ut uoluit Bar. in l. j. ff. ad legem Falci. Facit quod uoluit Bart. in l. j. C. de thesau. lib. x. & in l. iij. §. si rem. ff. de leg. iij. & in l. iiij. §. prætor ait. ff. de dam. infec. & in l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iud. & qd' no. gl. in c. j. de consti. lib. vj. & Bal. in l. iij. in fi. ff. de leg. j. per An. & Innoc. in l. stipulatio. in uer. nisi. ff. de uerbo. ob. per Bald. in l. j. de ser. manu. Abb. in rubr. de reg. & plenè per Modernos in l. properandum. §. sin autē. & ibi per Alex. de Imol.]

† Statutum, siue constitutio, licet dirigat uerba prohibitoria in personam, tamen si concernit principaliter fauorem prohibiti, an teneat actus gestus in cōtrarium, saltem quatenus obligatio quæritur. De hoc Abb. in ca. ad Apostolicam. de regul. contra Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss.]

† Statutum laicorum impediens quodammodo liberam facultatem donandi pro anima, non ualet: ut no. in l. j. C. de sa. san. eccles. & statuto non obstante, quo cauetur ut bona immobilia non possint alienari in forenses, uel non subiectos iurisdictioni statuentium, poterit quis donare talia bona ecclesiæ, quia statutum inferiorum non potest tollere priuilegium indultum ecclesijs per principem. Ita uoluit Io. Andr. in c. fi. de immu. eccles. lib. vj. refert Abb. in d. c. relatum.]

† Statuto cauetur, quòd nisi testamētum insinuetur intra sex menses, sit ipso iure nullum: clericus fuit institutus hæres, & non fecit insinuari testamentum: quæritur nunquid testamentum sit nullum. Bald. in l. generali. C. de sacrosan. eccles. & in auth. cassa. eo. tit. concludit, quòd non: quia statutum non adstringit clericum. Refert Abb. in d. c. relatum. ubi dicit fortius hoc dicendum, quando ecclesia esset instituta.]

† Statuto cauetur, quòd mulier non possit contrahere, nisi cū consensu duorum consanguineorum ex parte patris, & si tales non supersunt, capiantur ex parte matris: cōtingit quòd mulier non habet, nisi unum ex parte patris, nunquid capiet duos ex parte matris: an illum unicum paternum cum uno materno. & communiter concludunt Legistæ, quòd debet capere paternos, quaten9 habere potest, & in defectū decurrere ad maternos. Ita no. Bartol. in l. Stichum, qui meus erit. per illum tex. ff. de leg. j. & Bal. in l. in copulandis. C. de nup. Ego dico, quòd debet capi ille unicus paternus cū alio materno. Et ad hoc adduco Abb. per illum text. in c. quoties. de test. ubi in defectum consanguineorum requiruntur seniores. Quid autem si non supersit, nisi unus consanguineus: dicit quòd ille producetur cum alio seniori, per tex. in d. l. Stichum, qui meus erit. & uide Bal. in l. in coniunctione. C. de nup. ubi tangit hoc, & refert Bar. in d. l. Stichū. Item subdit, statuto cauetur, quòd in contractu minoris debeat interuenire consensus matris, & propinquorum: non habet matrē. dicit quòd ubicunq; lex dat formam, iudex supplet propter matrem: aliàs secus. Item dicit ibi, pone quòd iste minor habet propinquos minores, sed discretos: dicit quòd ualebit eorum consensus. Item Pet. de Anch. in repe. c. canonum. de consti. refert uidisse in facto, Statuto cauetur, quòd in contractu

tractu minoris debeat interuenire consensus duorum propinquorum, minor contraxit, & interuenit consensus quatuor propinquorum: fuit oppositum, quòd contractus non tenebat, quia statutum non uult nisi duos: refert fuisse consultum contrarium, quia maior numerus non uitiat. l. non sunt liberi. ff. de sta. hom. l. hæredes palàm. ff. de test. l. j. §. stipulatio. ff. de uer. obl.]

† Statutum loquẽs in plurali, resoluitur in singulare, quando ex pluralitate sequitur absonus intellectus, uel iuri contrarius. Abb. per gl. ibi in c. accepta. de appel. Facit gl. in c. secundò requiris. eo. tit. & uoluit Bar. in l. ait prætor. §. fin. ff. ui bo. rap. Iac. But. & oẽs in l. iij. §. in negotijs. ff. de neg. gest. Anto. Io. de Imol. & do. Barb. in cle. & si principalis. de rescrip. Pet. de Anch. in c. j. de li. contest. & in c. relatum. de test. Archi. in c. accepimus. de æta. & quali. in suis reportatio. quem refert Domi. post Pet. de Anch. in c. quamuis. de præb. lib. vj. Bal. in c. mandatum. de rescrip. & in l. quicunq;. C. de ser. fugi. gl. in c. si compromissarius. de elect. lib. vj. gl. in c. pe. de rescrip. eo. lib. & ibi per Do. glo. in c. j. de tempo. ord. eo. li. Bald. in c. quęstioni. de appel. & in l. j. C. de condi. inser. & in l. iubem⁹. §. pe. C. ad Trebel. gl. & ibi Bal. in l. diuus. §. diuus. in uerbo, quorum iudiciorũ. ff. de peti. hære. gl. in c. pe. de arbit. lib. vj. tex. in l. pater Seuerinam. §. j. ff. de condi. & demon. gl. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. Barb. in rubr. de plus pet. gl. in clem. j. de renuncia. Bar. in l. j. ff. de procur. Io. de Imol. post Pet. de Anch. in c. relatum. ij. de test.]

† Statutum, uel consuetudo, quòd quis censeatur nobilis ex progenie materna, nõ ualet. Benedict. in repe. c. Raynutius. fol. 6. col. j. de test.]

Statuta super quibus fiant, uel non. uide j. eo. per totum. & per Bal. in l. cunctos. ix. col. & seq. de sum. tri. & fide cath.

Statutum contra consuetudinem ecclesiæ ualet ex causa. Abb. in c. cùm M. de consti. & s. uer. Consuetudo tollitur. uer. j.

Statutum super dispositis à iure naturali ualet, uel à iure gentium, si tamen addat, uel detrahat, non si penitùs tollat. Bar. in l. omnes populi. in iij. q. prin. in prin. in viij. col. in uer. fin. Addo Innoc. in c. quæ in ecclesiarum. de constitu.

Statutum super dispositis à iure diuino, an fieri possit. Bart. in d. l. omnes. in ij. q. iij. q. prin. in ix. col. ubi distinguit. Ang. in dispu. duo Gallici, & c. ult. char. & potest distinguere ius diuinum. Bal. in l. fi. si contra ius uel uti. publ. in j. q. quòd sic.

Statutum, quòd alicui iustitia denegetur, non ualet. Ang. in l. si non speciali. C. de testa. Sed

Statutum, quòd aliquis non audiatur, ualet, quasi uox eius efficiatur funesta. Ang. in l. fi. C. de malefi. & math. Innoc. in c. quæ in ecclesiarum. de const. Bal. in l. j. C. si à nõ compe. iud. Alex. in l. cùm mulier. solu. matr.

Statutum super dispositis de iure cõmuni, quando ualeat. Bar. in d. l. omnes populi. iij. q. iij. prin. in ix. col.

† Statutũ, quòd credatur libris mercatorum, intelligitur & interpretatur, quo ad ea, quę concernunt artem mercantiæ, & non quo ad alia. Vide Decium consil. xl. col. pen. uersic. & in simili. Adde, quòd statutũ potius declarationem recipit ab alio statuto, quàm à iure communi. Deci. consil. lxv. col. ij. circa finem.]

Statuta habentia aliquod motiuum rationabile, ualent, licet careant æquitate. Bal. in l. j. §. initium. in ij. no. ff. de post. & in l. lege. in j. col. magna. in fi. C. de legi. hære. Item ualet sine ratione, dummodo non contineat præiudicium alicuius. Bal. in d. l. lege. in j. col. in fi.

Statutum super successionibus ualet. j. Statuta de ultimis uoluntatibus. per discursum.

10 Statutum non potest disponere, ne quis se defendat. s. Defensio. uer. xxxvij.

* Statuta laicorum nec in clericis, nec in eorum rebus locum habent. c. quæ in ecclesiarum. c. Ecclesia S. Mariæ. de constitutio. c. fi. de reb. eccles. non alienand. ubi doc. illustrissimus Card. Host. & Io. And. in c. postulasti. col. fi. de foro compe. Cy. in l. ij. colum. fi. C. quæ sit long. consuetu. Andr. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. xliij. nu. 3. Æmilius Maria Manolessus.

* Statuta odiosa, id est, quæ onus ullum uel clericis, uel eorũ rebus imponunt, nullas uires obtinent: auth. cassa. C. de sacrosan. c. ecclesia S. Mariæ. de constitutio. c. j. de consuetu. c. clerici. de iud. c. cùm causa. de re iudic. And. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. xliij. nu. 3. Æmilius Maria Manolessus.

Statutum contra ecclesias, uel ecclesiasticam libertatem non ualet: auth. cassa. & ibi doct. de sacrosanct. eccles. & ibi Bal. in prin. & Bal. in Mar. Ecclesia. uer. j. Bar. in l. fin. in l. ij. col. in prin. in uer. idem possumus dicere. C. de pact. & j. uersi. xxij. xxxiiij. & xxxvj.

† Statutum prohibens contractũ, an liget ecclesiam, quando talis prohibitio multùm sibi præiudicaret: puta si prohibet uendi non sustinentibus onera. Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. in lx. col. uer. tertium notabile est, quòd statutum. Et ibi latè subdit, an statutum prohibens alienationem fieri in non subditum, includat clericum.]

Statutum, quòd hospitale annuatim uendat, nõ ualet. j. Statutum de contractibus. uer. vij.

Statutum super usuris an fieri possit. j. Vsuræ. uersi. xlj.

Statutum, quòd libri Hebræorum plenè probent, ualet, uel cõsuetudo, uel priuilegium. Alex. consil. liij. j. par.

Statutum non potest permittere usuras, etiã minimas. j. Vsura. in uer. xlj.

Statutum non potest permittere occisionem debitoris non soluentis creditori. Bal. in l. j. x. col. uer. ex his apparet. C. de sum. tri. & fi. cathol.

Statutum an possit tollere exceptionem non numeratæ pecuniæ. s. Exceptio non numeratæ pecuniæ. uer. xx.

Statutum, quòd uxori debeantur usuræ pro dote non restituta, uidelicet annuatim certum quid, an ualeat. Ange. in l. Titia. solu. matrimonio. Paul. de Castr. in d. l. j. de sum. tri. Fran. Por. de duobus fra. xxiij. q. quòd sic.

Statutum, quòd non possit opponi cõtra statuta exceptio nullitatis, non ualet. Bal. in l. j. ij. col. magna. in fi. in uer. & prædicta faciunt ad statutũ. C. de his quæ pœn. no. Barth. Cæpol. in rub. de uerb. sig. ult. parte prin. uer. sed quæro circa præmissa. & omnino per Alexan. in l. j. §. & parui. ff. quod ui, aut clàm. & s. Nullitas. uer. xij.

20 Statutum, quòd mutuans communi non teneatur ad collectas, non ualet. s. Collecta quibus. uer. xxxiij.

* Statuta non habent locum in non subditis. l. j. ubi doct. C. de sum. trinit. c. à nobis. el j. de sent. excommunicatio. c. quod autem. de pœniten. & remissio. cap. ij. de constitutio. in vj. Andr. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. xliij. nu. 3. Æmilius Maria Manolessus.

* Statuta à laicis Principibus, Imperatore excepto, condita, etiamsi generalia sint, ac fauorabilia, nisi tamen S. P. sint authoritate approbata, ecclesijs, & ecclesiasticis personis non prosunt. cap. Bene quidem. dist. xcvj. cap. ecclesia sanctę Mariæ. de constitutio. Illustrissimus Card. Host. in cap. fina. ubi Io. And. col. pen. & Abb. col. fina. de solutio. Pet. Anch. in repeti. c. j. xij. q. prin. de constitu. Ioan. And. in c. j. de oper. nou. nunci. And. Barb. in c. dilecti. colum. iiij. de foro com. Matth. Mathes. sing. cxj. Bald. consil. cxxxv. col. fi. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Stante statuto, ut filia masculis existentibus non succedat, clericus filius filiam non excludit, Matth. Mathes. sing. cxj. Anchar. in repeti. c. j. xij. q. prin. de constitu. Ioan. Imol. in c. ecclesia S. Mariæ. in c. dilecti. de cõsti. And. Barb. in c. quod clericis. col. xxvij. de foro com. Ludo. Roma. sing. cccc xliij. Alexan. consil. xlj. uol. vij. Andr. Barb. consil. liij. col. fi. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statuta à laicis principibus condita generalia, & fauorabilia, secundum com. op. & ecclesijs, & ecclesiasticis personis prosunt. c. constitutus. de in integr. rest. c. dilectum. ibi Ioan. And. in uerbo, Angelicis. Illustr. Card. Zab. Anto. Butr. Pet. Anch. Abb. & alij de foro compe. c. ij. de consuetud. cap. si in adiutorium. dist. x. c. fina. ubi Abb. not. j. de uit. & honest. clerico. Illustr. Car. Zab. in c. perpendimus. ij. q. de sent. excommu. Domi. in cap. fi. de off. delegat. in vj. Rochus Curti. in ca. fi. xj. q. de consuetu. Andr. Tiraq. in tracta. de iure primogenior. q. xliv. & in tracta. Retractatuum. tit. j. §. j. gl. viij. in uerbo, le parent. nume. 41. Alexand. consil. cxj. colum. penul. uolum. ij. Ioan. Anto. Rub. Alexand. in consil. clix. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum, ut masculis extantibus fœminæ non succedant, filiā filio clerico existente, sec. com. op. excludit. Bal. in rep. l.j. col. vij. C. de sum. tri. Pau. de Cast. in l. omnes populi. post medi. ff. de iusti. & iur. Alex. in addi. ad Bar. in l.j. §. qui habebat. ff. de bon. pos. contra tabu. And. Barb. in rep. rub. C. qui admit. col. v. Ant. Butr. in c. quæ in ecclesiarum. col. j. de consti. in c. quod clericis. ubi illustr. Card. Zab. & Abb. de foro comp. Illustr. Card. Zab. in c. perpendimus. col. xij. de sent. excom. Abb. in c. ecclesia S. Mariæ. ubi Fel. q. vij. de constituti. Abb. in c. constitutus. not. v. de in integr. restitutio. in ca. j. col. iij. de oper. noui nuncia. Guiliel. Bene. in rep. ca. Raynutius. in uerbo, duas habens filias. nu. 142. de testam. Gregor. Nat. in rep. cap. quamuis. xvj. quæstio. de pact. in vj. Matth. Afflict. in constitut. Siciliæ, in aliquibus. xv. quæstio. Angel. Claua. in uerbo, lex. uersic. v. Laur. Pallaci. in tracta. Statut. fœminas repellentium. colum. xvj. Andr. Tiraq. in tracta. de iure primogenior. quæstio. xliiij. nu. 7. Bald. consi. xxx. uol. j. Angel. consil. lxviij. consil. cclxxxj. Lap. Abb. alleg. cix. Ioan. Ligna. Alb. Lap. Castellio. alleg. seq. Alexan. consi. cxj. col. ij. uol. vij. And. Barb. consi. 50. quæst. j. uol. iij. consil. lxxiij. col. iij. uol. iiij. Soci. consil. cclj. col. j. uol. ij. consil. cxxviij. col. ij. uol. iiij. Deci. con. cclxxxij. col. iij. Æmilius Maria Manoless.

Statuta laicorum in fauorem ecclesiarum ualēt. c. cùm nobis. & ibi doct. de præscrip. & in c. nouit. de iud. & ibi doct. Item fauore clericorum. Bal. in d. l. j. in ix. col. in uer. & per hoc etiam dico. C. de sum. tri. Paul. de Castr. con. ccxcix. incipiente, Ad primum quæsitum.

† Statutum laicorū prohibens capi possessionem beneficijs sine licentia dominorū populi, non ualet, & statuentes sunt ipso iure excommunicati. Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. col. xliiij. in xj. q. Idem in prouisione principis, ne eo irrequisito aliquis beneficium impetret, nisi hoc faciat cum licen ia papæ: nam uideretur incurrere excommunicationē ipso facto: ut ibi per eum.]

Statutum, quòd non reddatur ius clerico declinanti forum seculare, dicitur contra libertatem ecclesiasticam. Bal. in auth. cassa. de sac. san. eccl. j. col. & j. quæst. quem etiam uide in authen. statuimus. in ij. col. C. de epi. & cle. & in Marga. uerbo, Ecclesia. uersic. j. & infra, uerb. Statuta de iudicijs. uer. xxx. & xxxij.

Statutum, quòd consanguineus clerici declinantis forum puniatur, non ualet, cùm sit contra libertatem ecclesiasticam. Bal. in l. j. ad fi. C. de indi. uidu. tollen. & Bar. in l. j. uer. ult. no. ff. de his, quę pœ. nom. Alex. in l. j. ff. in ius uo. ut eant. & j̄. eo. uer. xxxv. & xxxvij.

Statutum, quòd consanguinei clericorum teneantur pro clericis, non ualet. Ang. in auth. de non alie. §. quia uerò. el ij.

Statutum, quòd declinans forum laici possit impunè offendi, non comprehendit clericos. Bal. in l. si quis sub conditione. in fi. ff. de condi. instit. sed ualet etiam, quo ad clericos. Bald. in d. auth. cassa. iij. q. & Bar. in l. j. §. quæ onerandæ. uersic. iuxta hoc quæro. ff. quarum re. actio non da. Secus, si expressè dicat de clerico. Bal. in Mar. uer. Ecclesia. uer. j. Vide Bart. in d. auth. cassa. & Bald. in l. j. C. de indicta uiduit. tol. ad fin. per Alex. plenius in l. ab administratione. C. de legib.

Statutum cōtra priuilegia solius ecclesiæ Romanæ, an ualeat. Bal. in d. Marg. uer. Ecclesia. uer. j.

Statuta laicorum super ecclesijs ualent cum confirmatione papæ, aliàs non. Bal. in Marg. uer. Statutum. uersic. v.

Statutū, quòd clerici residentes in ecclesia per duas horas tempore diuinorum officiorum, habeantur pro residentibus ad totum officium, non ualet. Car. in cle. j. de celebr. mis.

Statutum permittens offensionem, ualet. Io. And. in addi. Spe. de consti. in addi. in ij. q. & s̄. uer. Bannitus offendi. uer. ij. & per discursum. & intelligitur etiam permittere occisionem. dixi in d. uer. & s̄. uer. Offendere. uer. xv.

30 Statutum potest tollere exceptionem inductam à statuto. Alex. in l. cum muliere. sol. matr.

Statutum, quòd sententia contra unum noceat, an ualeat. Ale. in l. sæpe. de re iud.

Statutum, quòd quis non possit allegare ignorantiam, ualet. Bal. in l. j. ff. de legi. & Alex. in l. diuꝰ. post Bart. ff. de flu. Lud. in l. de pupillo. §. nunciatio. de oper. no. nun.

Statutum, quòd contractus, etiam iuratus, non ualet, nō dicit contra libertatem ecclesiasticam: & ideo remanet confirmatus per confirmationem generalem, etiam factam cum clausula, nisi quę sint contra libertatem ecclesiasticam. Alex. consil. xxxviij. iiij. parte.

Statutum, quòd nullus uadat ad molendinum, uel ad furnum ecclesiæ, uel monachorum, non ualet, quia etiam indirectè non sunt grauandi religiosi. Cardin. in cle. j. in prin. x. not. de exces. pręla. & omnino per Alex. in consil. ccxj. ad fi. ij. parte. Pet. de Anch. consil. In Christi nomine, amen: pro communitate, &c.

Statutum ultimum cassans statuta facta contra ecclesiasticam libertatē, non liberat statuentes à pœna. Bal. in d. auth. cassa. vj. q. post Bar. ibi in uersi. quæro, in uolumine Statutorum.

Statutum contra ecclesiasticam libertatem intelligitur, per qđ clerici redduntur timidiores. Bar. in l. j. §. quæ onerādæ. uer. iuxta hoc quæro. in fi. ff. qua. re. actio non da. in d. auth. cassa. circa medium. & Bal. in l. fi. xj. col. C. de edi. di. Adri. tol. Item quod est contra priuilegia ecclesiarum uel clericorū, concessa à lege, uel papa. Alexand. consil. ccx. & sequen. ij. parte, & in consil. xvj. iiij. parte. Bartol. in l. cunctos populos. v. q. de sum. tri. & fide catho. & in auth. cassa. in j. q. C. de sacrosanct. eccles.

Statutum, quòd bannitus impunè offendatur, comprehendit etiam clericum. j̄. Statutorum extensio. uer. v.

Statutum reprobans iuramentum certis casibus, ualet. Bal. in l. non dubium. ij. col. uer. item not. C. de legi. Paul. de Castr. consi. cxlij. incipiente, Visis & consideratis omnibus. in ult. col. & omnino Alex. in l. fi. qui satisda. cogan. & j̄. Statuta de contractibus. uer. xix. cum multis seq.

Statutum, quòd uolens intrare collegium scopatorum soluat decem, an ualeat. Arch. xlij. di. si quis despiciat. Lud. Pon. in sing. uersi. habeo nunc pulchrum casum ad consulendum.

40 Statutum, quòd pro mortuarijs non possit expendi supra decē, non ualet, quasi attingat connexa spiritualibus. c. cùm laicus. de re. eccles. non alie. Ludo. in sing. uersic. reuerendi. car. sancti Marcelli.

Statutum, quòd forensis non acquirat, an ualeat. s̄. Forensis ꝓhibitus. uer. vij. quòd sic.

Statutum non potest claudere os, ut quis non loquatur. Bal. in l. j. iiij. oppo. de his, quæ pœ. nomi.

Statutum potest fieri super omni eo, quod potest in pactū deduci. gl. in c. ij. de consti. in vj. & in rub. C. de decre. decu. lib. x. Bald. in l. j. in j. col. in fi. in uer. secundò reuoco in dubium. C. ne fil. pro pa. quod potest fieri per pactum iuramento uallatum, potest & per statutum. Bal. in l. j. xv. col. de sum. tri. & fide catho. Io. de Imol. in l. alia. §. eleganter. solut. matr. ubi dicit dictam gl. sing. affirmatiuè non intelligendam. Vnde

Statutum nō potest fieri de his, quæ per pactū fieri nō possunt. Ioan. de Imol. ubi s̄. & uide Bart. in l. omnes populi. iij. q. ij. prin. in xj. col. ff. de iust. & iur. & ibi omnino per Alex. iiij. co. & in consil. lj. iiij. parte. Item contrà, quia pacto non derogatur iuri publico. cap. si diligenti. de foro compet. sed statuto sic, nisi sit de reseruatis principi, uel contra bonos mores, secundū Abb. ibi. j. col. in iij. no. Item contrà, j̄. Venditio quando. v. uer. Item contrà, quia statutum facit arbitrum iudicare secundum consilium sapientis, non pactum. Bal. in l. qualem. in fi. ff. de arbitr.

Statutum, quòd ecclesia non possit acquirere, non ualet. Bald. in l. fin. in ult. col. in prin. uer. ex hoc concludo. C. de sac. san. eccles. & s̄. uer. Prohibitio alienandi. uersi. xv. Secus, si de forensi. ibidem. Addo j̄. Statutum de contractibus. uer. liiij. & in uerbo, Statutorum effectus. uersi. lxxj.

† Statutū, quòd res dotalis non ualeat alienari, extenditur ad alienationem factam in clericum, quia cōcernit rem. Ita tenet Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in xxxviij. col. uer. v. & ultimus casus. de constitu.]

Statutum, quòd iuramentū nō cōfirmet cōtractū, an ualeat. j̄. Statutum de contractibus. uersic. xviij. & uer. lxij. quòd nō.

Statutum à collegio doctorum nō potest fieri de nouo, per qđ doctorandi magis grauentur. Bald. in auth. habita. iiij. quæstione, ne fil. pro patre.

Statutū de frumento nō uendendo, nisi certo precio, nō tenet. Bald. in l. j. C. de monopol. & j̄. Statuta de contractibus. uer. lxxxix.

Statutum non debet aperire uiam periurijs. Bald. in l. ij. in ij. notab. C. de indi. uidui. tol.

50 Statuta iniqua fieri non possunt per habentes arbitrium statuendi generale. Bal. in l. j. in prin. C. de monopol.

Statuta iniqua condere, peccatum est, & uæ conditoribus. cle. j. & ibi Cardi. de usur. Esaiæ x. Væ uobis, qui conditis leges* iniquas.

Statutum tollens defensiones, non ualet. ar. l. ut uim. de iusti. & iure. & s. uer. Defensio. uersi. xxxvij. Quod uerum, nisi ex causa iusta, ut propter demerita, uel contumaciam. l. sed & si per prætorem. §. si cum decreto. ff. ex quib. cau. ma. & Paul. de Cast. in l. ut uim. de iusti. & iure. quem etiam uide in l. omnes. de episc. & cleric. & Bart. in l. cùm mulier. sol. matri. in ij. col. in uer. quæro de una quæstione. & ibi Paul. idem tenet. Sed Bal. ibi. & Raph. Cuma. & latè dom. Alex. Imo. in v. col. cum seq. in uer. secundò quærit. Bart. tenet contrarium. & Bal. in quæstione sua, quæ incipit, Statuto cauetur, quòd fœnerator. in viij. & xiij. col.

Statutum an tollat appellationem. suprà, Appellatio tollitur. uersic. vj.

Statutum potest tollere citationem. s. uer. Citatio requiritur. uer. lxxxix. & Bald. in auth. si quis in aliquo. pen. col. in uer. secundò requiritur partis citatio. C. de edend. & Io. de Imo. in l. si sic. §. j. de leg. j. Vide Bald. in l. si quis curialis. in pe. col. C. de epi. & cler. Sed Bald. & Pet. de Su. in l. j. in j. col. in fi. in uer. sed hîc quæritur. C. quomodo & quando iud. quòd non ualet statutum, quòd sententia feratur contra absentem, etiam non citatum: secus, si de absente simpliciter.

Statutum uerò, quòd bannito non sit permissa defensio, an ualeat. s. uer. Defensio. uer. xxxvij.

Statutum super dotibus ualet. docto. in c. Raynutius. de testa. Lau. in l. in quorum. xij. col. de pig.

Statutum, quòd sententia super usuris ualeat, an sit ualidum. Bald. in c. j. §. simpliciter. in j. col. in fi. in uer. sed nunquid populus. de contro. inue. quòd sic.

Statutum super iure certæ personæ an fiat. suprà, Ciuitas. uersic. xlv.

Statutum de non appellando, an ualeat. suprà, uer. Appellatio tollitur. uersi. vj. quòd non.

60 Statuta laicorum super spiritualibus fieri non possunt, nec seruanda sunt, etiam in foro ecclesiastico. Fede. de Sen. con. xxj. & Pau. de Cast. consi. lxxiij. incipiente, Visis, & ponderatis omnibus.

Statutum, quòd pro dote non restituta debeantur mulieri decem pro centenario singulis annis, ualet, & non dicitur usurarium. Car. in cle. j. vj. q. de usuris. & j. uer. Vidua. uersi. xxij. & Alexan. in consi. lij. iiij. parte. Callimachus, &c. & j. Vsuræ. uer. ccluij. & Bal. in l. fin. C. de iure dot. Alex. in l. si quis sit. §. apud. de ædil. edic.

Statutum potest permittere uindictam. j. Vindicta. uersic. j.

Statutum super reseruatis principi fieri non potest. plenè per Alex. in l. omnes populi. iiij. col. de iusti. & iure.

Statutum potest tollere bannitis defensionem inductam à statuto. Bald. in q. statuto cauetur, quòd fœnerator. viij. & xiij. col. Alex. in l. cùm mulier. sol. mat. ubi etiam dicit, quòd statutum potest tollere defensionem impugnatiuam.

Statutum potest conferre administrationem bonorum pupillo. s. uer. Pupillus.

Statutum, quòd non posit allegari ignorantia statuti pœnalis, non ualet. Bal. in l. j. de legi. per Alexan. in l. de pupillo. §. nunciationem. de oper. no. nunciat.

Statutum, quòd fur bulletur in facie, non ualet. Angel. in l. si quis. C. de pœnis. Alex. in l. cū diuersis. de relig. & sump. fu.

Statutum, quòd bona ingresi monasterium spectent ad eius proximiores, an ualeat. Alex. con. cxxxix. ij. parte.

Statutum de carcerando ualet. Bart. in l. Titio. §. ij. de cond. & demon. paulo post principium. Adde Bal. Imo. & do. Alex. Imo. in l. nemo potest. in ij. col. ff. de leg. j.

70 Statuta super matrimonio, non ualent ad impediendum. c. j. & c. gemma. de spon. c. j. & c. super eo. de cogna. spir. c. statutum. de hære. in vj. & c. tuam. de ordi. cogi. cle. dispendiosam. de iudi. c. fi. de sec. nup. Cy. in l. fin. C. de interdi. ma. inter. tut. & pu. & Alex. consi. xxxviij. iiij. parte. † Adde Feli. in c. j. de sponsa. in vj. col. in prin.]

Statutum, quòd mulier sine consensu patris non possit contrahere matrimonium, non ualet. Ias. in l. j. §. huius studij. in pe. col. uer. & an ualeat. ff. de iusti. & iure.

Statutum, quòd nullus contrahat matrimonium cum Guelfis, & Gebellinis, non ualet. no. in d. c. j. de sponsa. & Pau. de Cast. in l. j. §. ius naturale. de iusti. & iure. Bal. in l. nemini. in j. q. C. de nup. & Bar. in l. edicimus. C. de murileg. lib. xj. Addo Bald. in d. l. j. §. ius naturale. in ij. col. uer. sed hîc quæritur. & in l. ij. §. docere. in fi. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. est, ui exi. Sed contrà, quia imò papa potest disponere prohibendo matrimonium contrahi cunctis personis, non in genere. s. uerb. Matrimonium impeditur. uer. ix. & uer. Papa. † uer. xxiij. † Et per Felin. in d. c. j. xj. col.]

Statutum arctans ad nubendū, non ualet. no. in d. c. statutum. de hære. lib. vj. in Nouel. per Io. And. & Bal. in l. pactum. xx. q. de col. Fran. Por. de duo. fratri. iiij. par. xxiiij. q.

Statutum potest deputare executores testamentorum. suprà, Executor testamenti à quo. uer. x.

Statutum, quòd filia non posit nubere sine consensu patris, ualet. Bal. in l. omnem. in fi. col. in uer. & adde. C. ad Tertul. & ibi omnino per Alex. qui tenet contrà, secundū communem opi. & idem tenet Io. And. in c. j. de spon. in vj. quòd nō ualeat. & Alex. consi. xxxviij. iiij. par. & in consi. xcv. v. j. parte. Sed Pet. contrà in cons. In Dei nomine, amen. Titius desponsauit, &c. Io. And. in c. statutum. de hære. in vj. & Bal. in l. ij. §. ius naturale. in ij. col. uersic. sed hîc quæritur. ff. de iust. & iur. Caue tamen, quia Bal. ibi loquitur in alio casu: ut dixi. & suprà eo. uer. lxxvij. Secus in fratre. Lau. in l. in quorum. xij. colum. de pig. Vide Abb. in c. cùm contingat. xiij. colu. de iureiuran.

Statutum permittens uenire contra iuramentum sine causa, est irrationabile. j. Statuta de quibus. uersi. xviij.

Statutum, quòd platea communis uendatur, an habeat locū. Bart. in l. continuus. §. cùm quis. circa fi. ff. de uer. obli. quòd sic. Barth. Cæpo. in l. inter publica. de uer. sig.

Statutum fieri potest, quòd actus non ualeat, nisi omnes consentiant. Abb. in c. constitutus. de app. in ij. col. uer. ex quo notabis bene. & ibidem Phil. ubi idem dicunt, uel nisi à pluribus fiat.

Statutum, quòd uolens cedere bonis, ducatur cum tubis per ciuitatem, uel faciat actum uituperosum, ut dare terga coni, prout moris est in Capitolio urbis, non ualet: not. in l. fi. & ibi doct. & Baldus in l. ij. no. C. qui bo. ce. pos.

Statutum super modo probandi contractum usurarium, non ualet conditum à secularibus. Feder. de Senis consil. xvj. & Alex. consi. xxxviij. iiij. parte.

80 Statutum potest dare formam citationibus. suprà, Citatio. §. j. uer. xij.

Statutum de uenditione an habeat locum in donatione. infrà, Venditio el j. uer. iiij. quòd sic. & an in permutatione, ibidē.

Statutum generale super precio rerum, id est, quòd uendā ur certo precio, ualet: non autem speciale contra unū tantūm, uel contra duos. Barto. in l. nemo. C. de Iudæis.

Statutum, quòd etiam inculpabiles capiantur pro repressalijs, non ualet. Bald. in auth. & omnino. ij. col. uer. modò dubitatur. C. ne uxor pro marito.

Statutum, quòd usurarius teneatur etiam sine cautione, non ualet. Bal. in l. consulta. C. de test. in j. q.

Statutum potest dispensare, quòd aliquæ res uendantur, sicut potest prohibere. Alex. post Bartol. in l. si in emptione. §. omnium. ff. de contrahen. emp. & in l. ij. §. j. de actio. empt. & s. uer. Alienatio. uer. clv. & uerbo, Forensis prohibitus. uersic. vj. & infrà, uerbo, Statutum de contractibus. uersic. 100. Vnde

Statutum potest prohibere translationem dominij: ut ibidem.

Statutum concedens licentiam deprædandi, ualet. suprà, uer. Præda. uer. iiij.

Statutum non potest tollere exceptionem excommunicationis. infrà, Statuta iudiciorum. uer. lxiiij.

Statutum an posit prohibere contractum emptionis & uendi. j. Statuta de contractibus. uer. lxxij.

90 Statutum, quòd nullus uadat, uel habitet extra districtum sub pœna, ualet. Bart. in l. fi. de decre. ab ordi. fa. & in l. mer-

catores.C.de commer.& merca.& quod per Bartol. in l.relegatorum. §. interdicimus. in j. not. ff. de interdictis & relegatis.

Statutum potest ex causa auferre alicui dominium rei. s. Dominium perditur.uers.viij.

Statutum, quòd detur uenia ætatis, non ualet.j. uerbo, Venia. uersic.iij.

Statutum super ornatu mulierum per episcopos an fieri possit.s. Statuta à quibus.uersic.xlij.

Statutum ualet laicorum, quòd nullus inuestiatur de re, possessore non citato, & intelligitur etiam de rebus ecclesiasticis.Alex.in consil.xciij.ij.parte.

† Statutum prohibens alienationẽ in non subditum sine licentia principis, non ualet, quo ad ecclesiam.Felin.in c.ecclesia sanctæ Mariæ. in xxxix. col. uersic. secundum notabile est, quòd ecclesia.de constitu.]

Statutum potest constituere præmium occisoribus bannitorum.s.uer.Occidens bannitum.uer.pen.

Statutum an possit tollere nullitatem.s.Nullitas.uer.xij.Et an appellationem.s.uer.Appellatio tollitur.uersic.vj. Et an exceptiones omnes.s.uerbo, Exceptio nullitatis. & per doct. Bart.& Alex.in l.j.§.& parui.quod ui, aut clàm. Bald. quòd sic, in l.edita.pen.col.de eden.

Statutum collegij ecclesiastici nõ ualet, quòd in actibus ipsius omnibus requiratur concordia duarum partium: quia potest quandoque esse damnosum ecclesiæ, non fieri per maiorem partem.Abb.in c.j.de his, quæ fiunt à ma.parte ca. & Alex.in l.j.ff.de decre.ab ordi.fac.

Statutum contra ius publicum fieri non potest à mercatorib. Bart.in l.receptitia.in ulti. col. uersi. item non possunt.el ij. C.de const.pecu.Item nec de eo, quod sit euidenter iniustũ. Bal.ibidem, in uer.item non possunt.el j.

Statutum, quòd potestas habeat quartam partẽ de omnibus, quæ fecerit uenire in fiscum, ualet. Bart.in l.j.de frumento. Alex.lib.xj.

100 Statutum, quòd nobilis non possit esse aduocatus, ualet. Bar.in d.l.j.C. de frum. Alex.lib.xj.

Statutum permittens prædam, si intra tempus non euacuetur domus, intelligitur, quòd salua conscientia retineatur.Bal. in l.j.§.quod autẽ.de aleato. Caue, quia Bal. non legit illum titulum.est uerum, quòd Bar. ibi dicit unum dictum de statuto, sed non dicit hoc.

Statutum illicitum semel reprobatum, non potest iterum fieri.Bal.in l.fi.C.de pac.pig.

Statuta contra decimas, & primitias, sunt contra legem Dei, & non ualent.Bald.in l.fi.in ij.col.uer.quomodo ualet statutum.C.sine cen.uel reliq.

Statutum inferens metum in electionibus, non ualet.Bal.in l. omnem.in fi.C.ad Tert.

Statutum potest disponere circa solennitatem testamentorũ. infrà, Statutum de ultimis uoluntatibus. uersicu. xcviij. & sequent.

Statutum prohibitiuum potest prius suspendi, quàm proponatur factum prohibitum.suprà, uerb.Reformatio. uers.pe.

Statutum debet intelligi super casu possibili secundum naturam.l.filio, quem pater.de li.& posth.l. si pater. §. in arrogationibus.ad fin.ff.de adop.l.ij.ad fi.de usu.ea.rer.

Statutorum uerba generalia non referuntur ad impossibilia statuentibus: puta ad ea, quæ non sunt suæ iurisdictionis. Bal.in l.fi.§.in computatione.in fi.C.de iure delib.

Statutum, quòd seruari non potest sine peccato, etiam ueniali, debet cassari.c.fin. & ibi Sicu.in j.col.uersic.nota abolendam.& doc.de præscri.

110 Statutum, quòd licita propter illicita confiscentur, ualet. Bald.in l.iij.in iiij.no.C.de nau.fœno.

Statutum, quòd bannitus fiat seruus capientis, an ualeat. Bal. in l.ij.C.quibus ad liber.procla.non licet.quòd sic. Alex. in j.constitu.Digest.§.omnes.

Statuta, quòd tutela duret usque ad decem uel quatuordecim annos, ualet.Bal.in l.iiij.ad fi.C.ad Tertul.

Statutum, quòd quilibet intrans per portam ciuitatis, soluat duos denarios, ualet.Item,

Statutum, quòd quilibet colens, uel coli faciens agros, soluat decem de iure communi, ualet.Bald.in l.j.vj.col.in fin.circa naturam infinitatis euitandæ.C. de sen. quæ pro eo, quod inter.profer.

Statutum, quòd capiens bannitum lucretur, ualet. Bartol.in l. j.ff.de plagia.uel si dicit, quòd si capiens bannitum fiat ciuis. Alex.& Bald.in l.j.quibus ad li.procla.non licet.

Statutum, quòd consortes possint intra annũ retractare uenditionem, ualet, secundum Salic.in l.dudum.C.de contrah. emp.ubi dicit etiam, quòd

Statutum de non alienando extra consortes, non ualet, ut ibi. Sed imò ualet, secundum Bal.ibi, in fi.& Bartol.in l.ij.in fin. primæ col.uer.item no.C.de debito.ciui.li.xj. ubi ualet statutum cogens quem ad uendendũ rem sibi confirmanti. & Inn.in c.constitutus.de resti.in integ.per Alexan.plenius in consilio lij.j.parte.

Statutum super nauigatione an ualeat.Bartol.in l.j.ff.ut in flu. pu.quòd non.

Statutum contra ius priuati, an fieri possit.per Bart.in l.Antiochensium.ff.de priui.cre.quòd sic, faciendo statutum generale, non autem speciale contra unum. Addo Bartol.in l.omnem.in iij.col.uer.item quæro, in j. const. Digestorum.& s.Ciuitas.uer.xlv.

120 Statutum, quòd ignorantia statutorum allegari non possit, ualet.Bart.in l.diuus.la j.in fi.principij.ff.de falsis.

Statutum non ualet de eo, quod disponebatur per consuetudinem reprobatam.Bal.in l.dudum. C.de contrahen.empt. uer.alij dicunt.

Statutum ualet, quòd forensis cogatur uendere, uel destruere, uel altiare domum.Bart.in l.j.iiij.q.j.princi.in vij.col.C. de sum.tri.& fide catho.

Statutum ualet, quòd debitor non soluens intra certum tempus detur creditoribus dilacerandus.suprà, uer. Debitor suspectus.uersi.xj.non tamen in specie ponit hunc casum.

Statutum, quòd possessio ex solo titulo transferatur, ualet.suprà, uer.Possessio ciuilissima.uer.j.

Statutum super lite pendente non ualet. Ang. in auth. de non eli.secundò nuben.§.fi.paulo post principium.

Statutum ualet, quòd excommunicatus non possit absolui, nisi quolibet mense, quo stetit in excommunicatione, soluat decẽ solidos.Host.& Io.And.in c.ad aures.de simonia.

Statutum, quòd uxores rebellium censeantur bannitę, sicut & mariti, an ualeat. Bald. in addi. Spec.de app.in secundis addi.in vij.col.uer.inferiori tempore rebellium.quòd sic, si publicè expediat.

Statuta contra consuetudinem, quòd relicta pauperibus dentur alteri ecclesiæ, quàm ei, cui consueuit dari per tantum tempus, quòd non sit memoria in contrarium, non ualet. c. ad Apostolicam.de simo.Io.And.in addi.Spec. de instr. edi. §.nunc uerò aliqua.Bartol.in l.priuilegia.in fin.de sacrosan. ecclesijs.

Statutum nutritiuum peccati non ualet, nec seruatur etiam in foro seculari, ut quòd malæ fidei debitor præscribat certo tempore: ut plenè per Alex.consi.clxxxv.ij.parte, Viso titulo quæstionis, &c.in pen.char.& Pau.de Cast.con. cclxxxv. & Ioan.And.in c.fin.de exce.in vj. in Nouella. Item non ualet, etiamsi indirectè statutum idem induceret, scilicet quòd præscriptio cum mala fide procederet, & quia disponeret præsumi simulatum post certum tempus sine iusta causa, secundum Abb. fin. in c.quod clericis.pe.col.de fo.comp.

130 Statuta non recipiunt interpretationem extensiuam actiuè, sed passiuè sic: id est, non extenduntur ad leges, sed leges ad statuta.Bart.in l.j.circa medium.uer.ex quo no. ff.de mune.& hono.

Statutum, quòd filiusfam.testetur, intelligitur scilicet secundum ius commune.Bartol.in l.j.uer.idem dico.ff.de mune. & hono.

Statutum de castro non ædificando, intelligitur etiam de non reficiendo.s.uer.Refectio.uer.ultimo.& in uer.iij.

Statutum de precio præsupponit contractũ uenditionis tantùm.Bald.in l. cùm dotem. in uer. & ideo si statutum. C. de iure do.& Bald.in l.ex conuentione. C. de pac. Caue, quia de statuto nihil dicit: solum dicit, quòd ubi fit mentio precij, præsumitur emp.

Statutum de guasto faciendo, quomodo intelligatur, s.uerbo, Guastum.uer.unico.

Statutum

Statutum potest extendere, & restringere ius commune. Bal. in l.iij.in fi.C.ad Tertul.

Statutum, quod uilla teneatur ad decem libras pro pœna, si non ceperit malefactorem, quomodo intelligatur, si non ceperit plures, qui unum maleficium commiserunt. Barto. in l. si in rixa. in ij. col. in prin. in uer. & per hoc possumus determinare. ff. de sica.

† Statutum laicorum, quod de quolibet relicto ad pias causas soluantur duo solidi fabricæ ecclesiæ, non operatur contra ecclesiam legatariam, secundum Ant. in consi. xlv. incipien. Statuto ciuitatis Parmen. quem refert & sequitur Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. in xliij. colum. uersic. decimò quæro, utrum statutum.]

Statutum de non retinendo nisi decem famulos, quomodo puniat habentem uiginti. Bart. in l. inficiando. §. infans. in ulti. col. in uer. eadem ratione dico. ff. de furtis.

Statutum de non habendo ultra decem personas in nuptijs sub pœna, an habeat locum, si pater & filius simul faciunt nuptias cum uiginti personis. Bart. in d. §. infans. in ulti. col. uer. iuxta hoc quæro. quod sic.

Statutum, quod uicini nō capientes malefactorem teneantur ad pœnam certam, intelligitur, quod uno soluente, alij liberentur. Bart. in l. ex maleficijs. §. is quoque. de actio. & obli. & §. Solutio à quibus. uersi. ij.

140 Statutum, quod non artifex non possit esse de prioribus, an habeat locum, si tempore electionis nō erat artifex, tempore uerò administrationis sic. Bart. in l. usufructus. in fin. de stipu. ser. quod debet inspici tempus electionis.

Statutum antiquum est interpretandum secundum legem antiquam, non secundum nouam, nisi uenirent ad interpretationem casus dubij ueteris legis. Bald. in l. j. §. locum. de cadu. tol. per gl. in auth. de fil. ante dota. instrumen. natis. in fi.

Statuta interpretātur propriè & strictè. l. quicquid astringendæ. & ibi doct. de uerb. oblig. l. ij. §. is, qui nauem. de exer. l. iij. §. hęc uerba. de neg. gest. Quod uerum, nisi largè interpretentur à lege. no. in cap. cùm dilectus. de consuet. in l. ij. C. de noxa. in l. Cęsar. ff. de pub. Ibbus in l. quamuis. de in ius uoc. Item nisi superfluitas uerborum resultet. ar. l. iij. §. j. ff. de iureiur. Item nisi discordent à iure communi: quia pro concordia sunt extendenda, & largè interpretanda. c. ad audientiam. de cle. non resi. & ibi But. in c. fin. de consuet. in vj. Itē nisi tractetur de fauore publico. l. hoc modo. de condi. & demonst. no. in l. certa. §. pen. de leg. j. & ibi Ioan. de Por. & quod per Bartol. in l. quemadmodum. in ij. col. uer. ex hoc patet. C. de agri. & cen. lib. xj. & Paul. de Cas. consil. xxiij. incipiente, Viso puncto. in iij. col. per l. ut gradatim. §. sed si lege. de mu. & hono. Item nisi sint secundum, uel præter ius commune, d. c. ad audientiam. Butr. & Imol. ibi. & in d. cap. fin. de consu. Item nisi per aliud statutum disponatur procedi de similibus ad similia. ĩ. Statutorum extensio. uer. vij. & lxxv. Item nisi sit conforme iuri communi. Pau. de Cast. in l. ius ciuile. de iust. & iure. & in ij. const. Cod. & Bald. in compendiosa. xij. parte, iiij. rubrica.

* Statutum quod corrigit ius commune, sanè quàm strictè interpretandum est. l. quod uerò. l. quod contra. ff. de legibus. c. quæ à iure. de reg. iur. in vj. doc. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. An. Tira. in trac. de re tract. in præfat. nume. 62. Io. Cepha. con. clxxviij. nu. 9. con. ccxlvij. nu. 37. uol. ij. Bartol. in l. quicquid astringendæ. ff. de uerbo. obliga. Dec. con. xxxvij. Ioan. Cephal. con. ccxlvj. num. 12. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutum, quod iuri communi est contrarium, ita est interpretandum, ut quàm fieri possit minimè ius commune corrigat. Ioan. Ceph. cōs. ccxlv. nu. 63. con. ccxlvij. nu. 43. uol. ij. Car. Rui. con. cccviij. nu. 6. uol. iij. Ludo. Roma. con. ccxcix. nu. 4. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutorum, præsertim cùm corrigunt ius commune, uerba propriè interpretanda sunt. l. iij. §. hæc uerba. ubi doct. ff. de neg. gest. Ioan. Cephal. cons. cclxxiiij. nu. 15. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statuta interpretanda sunt secun. ius commune. l. ij. ubi docto. C. de noxali. doct. in l. fin. §. in computatione. C. de iur. delib. c. cùm dilectus. de fi. instr. Ioan. Ceph. consi. ccxxxvij. nu. 24. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Statuta interpretanda sunt secun. ius cōmune, etiamsi à uerborum esset proprietate discedendum. Corn. cons. xiij. nu. 2. uol. iiij. Ioan. Cephal. consil. ccxxxvij. nu. 24. uol. ij. consil. ccx. nu. 18. eo. uol. Carol. Rui. consi. cxxix. nu. 2. uol. ij. Ludo. Gozad. consi. xxxv. nu. 13. Aemilius Maria Manolessus.

* Statuta modò aliquid uel minimum efficiant, sunt secundum ius comm. interpretanda. l. ij. ubi glo. & Salic. C. de noxali. Doct. in l. fi. §. in computatione. C. de iur. deliber. Cor. con. xxxv. uol. j. Ioan. Ceph. consi. ccxlix. num. 39. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Statuta interpretanda sunt secundum ius cōm. modò ex hac interpretatione non reddantur superuacanea & inutilia. Alex. in l. iij. §. prætor. col. iiij. ff. de dam. infec. Ludo. Roma. consi. cxcix. nu. 6. Franc. Curti. min. consi. cv. col. j. Illustrissimus Card. Par. consi. xlvj. nu. 75. consi. xlix. nu. 54. uol. j. consilio cvij. num. 58. uol. iij. Ioan. Ceph. consil. cxcix. nume. 19. consi. cclvij. nu. 38. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statuta sunt benignè interpretanda, cùm absq; alicuius detrimento id facere possumus. Ias. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de leg. j. & consi. lxxvij. col. ij. uol. iij. Ioan. Cephal. consilio ccxxxvij. nume. 26. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Statutum si dicat, Si quis occiderit, occidatur: non debet hanc pœnam pati ille, qui habuit uoluntatem occidendi, & peruenit ad actum propinquum: quia uerba statuti exigunt actum perfectum. Ita no. dixit Bart. in l. j. §. diuus. ff. de sica. & in l. is, qui cum telo. C. eo. nam statuta debent intelligi in casu uero & proprio, non autem ficto: ut in l. iij. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. & in c. in nostra. de iureiur. Vnde statutum imponit pœnam pro delicto perfecto, ergo non potest intelligi in eo, qui non perfecit, licet uoluntatem habuit perficiendi. Abb. in capit. primo, in vj. colum. de eo, qui mit. in poss.

† Statutum, quo cauetur, quod uicini sub certa pœna teneantur capere malefactorem pro maleficio commisso in uicinia, contingit quod uicini occurrerunt, & fecerunt quantum potuerunt: sed propter potentiam, aut uiolentiam, seu uelocitatem malefactoris, non ualuerunt illum capere, nunquid teneantur pœna uicini in statuto contenta. Abb. in c. cùm sicut. de eo, qui mitti. in pos. & Bart. in l. j. §. occisorum. ff. ad Syllan.]

† Statutum dicit, quod si quis impetrauit inhibitionem iudici fieri per ecclesiasticum, teneatur causam expediri facere intra triginta dies in foro ecclesiastico, sub certa pœna: is autem, qui impetrauit, fecit quicquid in eo fuit, producendo iura sua intra tale tempus, adeo quod ecclesiasticus poterat causam expedire intra tempus statutum: sed aduersarius, eo resistente, protestante quod per se nō stabat, impetrauit dilationes longiores, quarū occasione causa non fuit expedita intra terminum, nunquid sit locus pœnę, quo ad ipsum impetrantem. Abb. d. c. cùm sicut. in fi.]

† Statuto scholarium cauetur, quod rector in examine non teneatur aliquid soluere collegio, nisi prout processerit de sua propria uoluntate: talia uerba denotant propriam uoluntatem absolutam, & liberam, nō regulatam ratione. Fal. text. in l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de legat. iij. & quod not. Bart. in extrauagan. ad reprimendum. Abb. in cap. j. de his, quæ fiunt à maio. parte ca. & in cap. dilectus. de sequest. pos. & fruc. & in c. ex parte. de consu.]

† In statutis dictio uniuersalis resolui potest in particularem, ut euitetur absurditas. Abb. post glo. primam in cap. nemo. de simo. Vide glo. & ibi doc. in c. j. de consti. & in c. si quis omnem. j. q. vij. & in c. si quis uoluntate. 50. dist. & in c. nunquam. de conse. dist. v. glo. in c. inter omnes. & ibi doc. ff. qui satisda. cog. Bart. in l. j. §. nunciatio. ff. de oper. no. nunc. Ab. & doc. in procemio Grego. cum similibus.]

Statutum de reis intelligitur de reis ex contractibus, nō ex delictis, in quibus propriè non dicuntur duo rei, not. in l. item Mela. §. si plures. & ibi Flo. ij. col. ad legem Aquiliam.

Statutum per uerba singularis numeri, ut quod non capiens malefactorem puniatur in decem libris, an habeat locum contra plures non capientes. Florian. in dicto §. si plures. in fi. & Bar. in l. si cùm exhibuissent. §. si plures. ff. de publica. & §. uerb. Numerus. uersi. secundo, quod non.

Statutum de pecunia quomodo intelligatur. suprà uerbo, Pecunia. uer. xlix.

Statutum de feris an habeat locum in canibus. s. Feræ ferarum. uer. j. quòd non.

Statutum de pecudibus, quomodo intelligatur. s. uerbo, Pecus. uer. ij. & v.

Statutum de ciuibus non comprehendit uxorem, quia impropriè est ciuis. infrà, Vxor. el primo, uer. quadragesimo-primo.

Statutum, quòd facta per maiores de consilio habeant effectũ, intelligitur, id est, per maiorem partem. s. uerb. Maior pars. uer. xv. nihil tamen dicit de statuto.

Statutum de dominis possessionũ intelligitur de dominis rerum, licet non possideant. s. Dominus. uersic. cxlvj.

Statutum permittens uindictam uel occasionem adulterij, intelligitur per se, & conuocatis amicis. j. uer. Vindicta. uer. j.

10 Statutum contra ultimas uoluntates debet strictè intelligi. Paul. de Cast. in l. fin. de edi. diui Adri. tol.

Statutum recipit interpretationem de habilitate, ut quòd omnes trahens ad rumorem, non comprehendit senes, infirmos, & infantes. Angel. in l. si quis in graui. §. ignoscitur. ad Syllania.

Statutum, quòd officialis habens unum officium, non accepter aliud, quomodo intelligatur. Bart. in l. fi. C. de cohor. & princip. lib. xij.

Statutum, quòd syndicus, & uilla, teneantur ad pœnam, intelligitur scilicet syndicus pro dimidia, & uilla pro alia. Bald. in auth. causa, quæ cum monacho. in ij. col. uersicu. ulterius. C. de episc. & cler.

Statutum de beneficio quomodo intelligatur. Bart. & Ang. in l. beneficio. ff. ad legem Falc. & ibidem omnino per do. Alex.

Statutum nunquam interpretatur contra Rempublicam in eo, quod potest tangere alios. Bald. in l. ij. C. an seruus, ex fac. suo.

Staturum, quòd quis ponatur in banno, intelligitur de pecuniario. suprà, uer. Bannum. uer. xx.

Statutum de fama, quomodo intelligatur. Bar. in l. de minore. §. tormenta. de quæst. s. uer. Fama. uer. xiij. & xvij.

Statutum de uidua, habet locum in uxore banniti. j. Vxor banniti. uer. pen.

20 Statutũ conforme iuri communi an intelligatur secundum ius commune, si nihil operatur omnino. docto. & Alex. in l. iiij. §. prætor. de dam. infec.

Statutum de corrumpente, habet locum in effundente. Flor. in §. inquit. ff. ad legem Aquil.

Statutum de iudicio cœpto, quomodo intelligatur. suprà, Iudicium. uer. xxix.

Statutum de nepotibus, quomodo intelligatur. suprà, uer. Nepos ex filio. uer. xciiij. & antepen.

Statutum de filijs an habeat locum in nepotibus, & in quibus. s. Filiorum appellatione. uersi. xx. cum duobus seq.

Statutum, quòd agnati præferantur in successione, intelligitur etiam in tutela. j. uerb. Statutum de ultimis uoluntatibus. uer. iij. & xxvij.

Statuto dandus est intellectus, quem darent statuentes, si uiuerent. gl. & doct. in l. tale. §. fi. in uersic. per exceptionem. ff. de pactis.

Statutum, quòd præscriptio longi temporis habeatur pro præscriptione longissimi tẽporis, intelligitur scilicet cum qualitatibus suis, scilicet præscriptione longissimi temporis. Bald. & Pet. de Sun. in l. in contractibus. ij. no. C. de non nu. pecu. Bar. in l. ij. §. fin. uer. quid dices. ff. pro emptore.

Statutum debet interpretari per conditores. Bartol. & Bal. in l. omni. de sacrosan. eccle. & in l. ex facto. in prin. & ibi Ang. & Imo. & Bart. in l. omnes populi. in iij. q. vj. prin. & xxiiij. colum. ff. de & iusti. & iu. & per Bartho. Cæpo. in rub. de uer. sig. ulti. parte, uersic. quæro quartò princip. & in l. iij. xj. col. eod. titu. & suprà, uerb. Interpretatio. uersic. xxxv. cap. ordinarij. §. si uerò. de offic. ordi. in vj. Quod uerum, statim quòd opponit de obscuritate. Bal. in l. postquam. ij. col. uersic. septima exceptio. C. de pact. Item uerum, nisi sit confirmatum per papam, secundum Bald. in l. ex facto. de uulg. & pup. & in l. rescripta. C. de preci. Impe. offe. & Andr. Barba. con. Scripsit Ecclesiasticus. ix. & x. col. quod est post consil. † Alex. ciij. in iiij. parte. † Et per Fran. Aret. in d. l. omni. & latè in d. l. ex facto. de uulga. & pup. in j. col. uer. nota quartò.]

Statuta non possunt interpretari corã principe, uel papa. Bal. in l. cùm de nouo. C. de legi. & Barth. Cæpo. in rub. de uerb. sign. ult. parte, uersic. quæro tertiò, quando.

Statutum de cautione quomodo intelligatur. suprà, uer. Cautio. el j. uer. xxxj.

Statutum debet interpretari, ne resultet absonus intellectus, & ne reddatur irrationabile. iiij. dist. erit autem. Pau. de Cas. consil. xlj. incipiente, In causa capturæ.

† Statutum, quòd mercator usurarius non habeatur pro mercatore, non intelligitur, quo ad onera, quæ subire debent mercatores. Ias. in rub. ff. de iusti. & iu. in ult. col. in uer. ultimo facit.]

Statutum, quòd Potestas habeat arbitrium in casibus nouis, intelligitur insolitis. Baldus in l. fundum. §. frumenta. de contrahen. emptio.

Statutum, quòd Potestas teneatur pro familia, quomodo intelligatur. Flor. in §. si fornicarius. ad legem Aquiliam.

Statutum, quòd uictualia portentur per uias rectas, intelligitur, si sunt tutæ. Alber. de Ros. in ope. Statuto. ij. parte, vij. q. Barth. Cæpo. in l. iij. ff. de uerb. sig. vij. col.

Statutum, quòd credatur syndico, intelligitur, nisi contrarium probetur. s. Denunciator. uer. xxvj.

Statuta an interpretentur contra clericos. suprà, Statutum super quibus. uer. xj. & xxv.

Statuta declarantur, non extenduntur, nisi per statutum permittatur procedi de similibus ad similia. j. uerbo, Statutorum extensio. uer. vij.

Statutum, quòd cogatur arbiter, intelligitur, nisi habeat iustã causam. Bal. in l. si pater. ad fin. C. si pen. app. mors inter.

Statutum debet interpretari secundum æquitatem, non autem trahi debet ad absurditatem. Bal. in l. ex facto. in princi. de uul. & pu.

40 Statutum, quòd bannitus, & condemnatus offendi possit, nõ habet locũ in bannito non condemnato. Bal. in l. j. in ius uo. ut eant. Caue, quia ibi per uerbum nullum, uoluit fortè allegare. in l. j. in prin. in iij. col. ff. ne quis eum, qui in ius uo. est ui exi. ubi aliqua ponit de statuto loquente de bannitis: tamen non ponit casum istum.

Statutum, quòd alloquens bannitum puniatur, habet locum etiam in eo, qui mittit nuncium bannito, & cum eo loquitur per nuncium. Lud. & Alex. in l. j. in prin. ff. de uerb. obli. † per gl. in c. constitutionem. de sen. excom. in vj. † Et per Feli. in c. ego N. de iureiur.] Item,

Statutum de loquente, intelligitur scilicet cum intelligente. Alex. ibi. v. col.

Statutum de fratre, an intelligatur de uterino. Ang. consi. cxvj. & Pau. de Cast. consi. cccxlvj. quòd non.

Statutum, quòd debitor capiatur, intelligitur secundum ius commune, scilicet nisi cedat bonis. Bal. in l. j. C. qui bon. ce. pos. Alex. consil. lxij. j. parte.

Statutum debet restringi ad ius commune, quando tractatur de damno uitando. Bald. sing. in l. cùm à matre. ad fin. C. de rei uend. Item,

Statutum, quòd debitor post decem annos non molestetur, sed actio tollatur, debet intelligi secundum ius commune, scilicet dum tamen debitor malæ fidei præscribat. Alex. fin. in consi. clxxxiiij. iij. parte, penul. charta. incipit, Viso titulo quæstionis. Et ibi etiam dicit illud non seruari, etiam in foro ciuili, ratione peccati. Et idem Paul. de Cast. consilio cclxxxv. & Ioan. Andr. de exceptio. in vj. in Nouella, in capit. final.

Statutum de casu fortuito, intelligitur scilicet de eo, cui resisti non potest hominum prouidentia, non de furtis & incendijs, quæ sine culpa non accidunt. docto. & Pet. de Sun. in l. quæ fortuitis. C. de pig. actio.

Statutum de possessione, quòd faciat præsumi dominium, intelligitur, scilicet de præsenti. Bal. in l. j. C. de ser. fug. ult. col. nihil tamen dicit de statuto. Lanfran. in c. quoniam contra. uer. testes. xxj. char. de proba. Item de possessione rerũ corporalium, quia propriè dicitur possessio, non de incorporali. Anto. de But. in c. fin. ij. col. de causa pos. Alexan. in l. iij. in prin. de acqui. pos.

50 Statutum nouum distinguitur per antiquum. s. Statutum. el j. uer. v.

Statutum, quòd non extantibus filijs masculis, fœmina succedat, an interpretetur à contrario sensu. s. uerb. Argumentũ. uer. xviij. & uerb. Filia exclusa. uersic. xx.

Statutum de bestijs quomodo intelligatur. suprà uerbo, Bestia. uer. ij.

Statutum de gradibus, quomodo intelligatur. suprà, uer. Gradus. uer. ultimo.

Statutum de affinibus, quomodo intelligatur. suprà, uerb. Affinis. uer. xxij. & seq.

Statutum de uia, non habet locum in strata. infrà uerbo, Via. uersic. j.

Statutum cum clausula, Quod sit præcisum, & præcisè seruetur, quomodo intelligatur: suprà, in clausulis Statutorum. uersi. hoc statutum sit præcisum, cum multis additionibus, quas ibi posui post authorem.

Statutum de scholaribus, quomodo intelligatur. infrà uer. Statutorum extensio. uer. lj. & lix.

Statutum, quòd Firmani habeantur pro ciuibus Anconæ, intelligitur de habitantibus Anconæ. Paul. de Cast. in l. nulla. ff. de legi. Facit quod dicit Bartol. in l. iij. si emancipatus. de bo. pos. contra tabu.

Statuta non sunt Iudaicè intelligenda, id est, ad corticem, prout Iudæi intelligunt sacras literas. Bald. in l. quicunq;. v. col. in uersic. quinto casu. C. de seru. fug. Adde infrà, uerb. Verba statutorum. uer. viij. & Alex. in l. omnes populi. in xj. col. de iusti. & iure.

† Statuta potius debent intelligi, ut sint superflua, & nihil operentur potius, quàm quis indebitè damnum patiatur. gl. est in l. fi. §. in computatione. & ibi domi. Ias. in ult. col. C. de iure delib. & Ias. in l. non dubium. ix. col. C. de legi.]

Statutum priuans ipso iure, intelligitur priuare dominio, non possessione. suprà, Possessio perditur. uersic. ij.

60 Statutum de agente quomodo intelligatur. s. uerb. Gens. uersic. iiij.

Statutum, quòd filia sit contenta pro sua Falcidia, intelligitur, id est, pro legitima. Bar. in l. j in prin. circa medium. ff. ad legem Falcidiam.

Statutum debet intelligi, secundũ ius commune. l. ij. C. de noxa. l. fin. §. in computatione. per gl. magnam, in uer. confundantur. in uersic. sed quid si per statutum. & doc. Bart. in ulti. col. in uer. uenio ad ultimam quæstionem. & ibi Bald. in pen. col. in uersic. ulterius quærit gl. & ibidem omnino per domi. Alex. in vj. colum. cum multis ibi per eum adductis. C. de iure delibe. Paul. consil. ciiij. quod incipit, Non est dubium. † Et per Felin. in consi. liiij. & per domi. Petr. Philip. Corn. in consi. xj. incip. Stantibus in litera D. in prima parte. & in consil. 50. incip. Circa. in litera G. in iiij. parte. & in consi. j. incip. Pro decisione. in litera L. in ij. parte. & in consilio xxxvj. incip. Si rectè. in princip. & in consi. xxxvij. incip. Circa. in litera V. in iiij. parte. & domi. Ias. May. Insti. de actio. §. in personam. nu. 30.] Adde Bald. in rubri. C. qui accu. non pos. in pen. col. uersic. quæro, si statutum. Sed an secundum ius ciuile, uel canonicum. Bal. in l. si nondum. uer. sed dubitatur. C. de fur. Bartho. Cæpo. in l. nominis. §. uerbum. de uerb. sig. in ulti. col. Sed non secundum ius Longobardum. Bal. in c. decedenti. in viij. col. in fi. uer. quæro, quid de iure Longobardo. in tit. qui feu. da. pos. Item uerũ, dummodo propriè interpretentur, licet ius commune quandoque impropriè interpretetur. Pau. de Cast. in l. ambigua. ff. de legi. item nisi statutum sit contra ius commune. Bal. sing. in l. maximum. v. colum. in uer. ulterius quæritur. C. de libe. præte. Item uerum, secundum ius commune regulare, non secundum extraordinarium & fictum. Bald. in l. meminimus. & in l. lege. C. de leg. hæred. secundum Paul. de Cast. in d. §. in computatione. Item uerum, nisi in statuto, quòd agnati excludunt cognatos. Pau. de Cast. in d. l. fin. §. si uerò contra. Bald. in l. qui se patris. penul. colum. in uersi. prima quęstio est. ibi: & ideo in feudo. C. unde libe. Item uerum, etiamsi est pœnale. Pau. de Cast. consi. cxciiij. quod incipit, In causa incarceratorum. & Bald. in l. data. in xvij. colum. magna, in uersic. sed quęritur. C. qui accu. non pos. Item uerum etiam in statuto de debitore suspecto. Paul. de Cast. consil. xlj. incipien. In causa capturæ. Item in statuto de hærede, ne ueniat contra factum defuncti, intelligitur scilicet, si non fecit inuentarium. Paul. de Cast. post glo. in uersi. confundantur. in dicto §. in computatione. & ibi Bartol. in ulti. col. in uersi. uenio ad ultimam. Item in statuto de spurijs non promouendis. Baldus in cap. primo. §. naturales. si de feud. fue. controuer. in fin. ubi dicit uerum, etiamsi sit confirmatum. Item,

Statutum inducens ferias, intelligitur secundum ius commune, ut casus excepti à iure communi intelligantur excepti etiam à statuto, nisi statutũ ultra procedat faciendo aliquas exceptiones. Bald. in l. prima. §. excipiuntur. de fer. Alexan. consi. cvij. iiij. parte.

Statutum de hærede, intelligitur scilicet, de eo qui non fecit inuentarium. Bartol. post glo. in dicto §. in computatione. in ult. colum. uersic. uenio ad ulti. & ibi Bal. in pe. col. in uer. ulterius quærit gl. & docto.

Statutum, quòd occidens hominem decapitetur, quomodo intelligatur. infrà, Statuta de maleficijs. uersic. lij.

Statutum interpretatur à iure ciuili. Bal. in l. fi. in ij. col. in uer. sed hîc quæro. C. de succes. edicto.

Statutum de sententia, intelligitur de diffinitiua. & s. Sententia. el j. uer. xxj. & omnino per Alex. in l. j. in princ. ff. quod quisque iur. post Bal. in l. j. de officio præfe. præto.

Statutum de capiente bannitum, habet locum in retinēte captum, non in relaxante. j. Verba statuti. uer. antepe.

Statutum de maleficio personali, quomodo intelligatur. Bart. in consilio vij. Statuto castri plebis, &c.

70 Statutum de aureis, uel solidis quomodo intelligatur. glo. & docto. & Alex. in l. fin. ff. de in ius uoc.

Statutum imponens necessitatem aliquid faciendi, intelligitur, nisi iusta causa sit non faciendi. Bar. in l. apud Iulianum. in prin. ff. ad Treb. & in l. filius. §. procuratorem. uersic. nota ex isto §. & ibi Paul. de Cast. de procu. Quod nota pro statuto, quòd arbiter cogatur.

Statutum de domo, quomodo intelligatur. s. §. Domus. uer. ij. cum multis uer. seq.

Statutum de fideiussore nõ habet locum in fideiussore in rem propriam. s. uer. Fideiussor quis. uer. xj. sicut nec de procuratore. s. uerb. Procurator in rem suam. uer. xiij.

Statutum tollens præscriptionem, intelligitur de pręscrip. triginta annorum, non de præscriptione centum annorum. s. Præscriptio tollitur. uer. vj.

Statutum, quòd currens equum per paleam puniatur, intelligitur, si uoluntariè currat, non si uiolenter. Bartol. in l. fi. §. si propter. ff. de publicanis.

Statutorum interpretes possunt ea corrigere. s. Statutorum correctio. uer. xxxj.

Statutum de officio, quomodo intelligatur, ut quòd de lucro officij soluatur gabella, uel quòd Guelfi non possunt habere officium, & simil. s. uerb. Officium. el j. uersi. 50. & dixi in tract. de Gabella, viij. quæst. prin. ij. parte, in fi.

Statutum, quòd minor habeatur pro maiore, quomodo intelligatur. Pau. de Cast. consi. cclxxiiij. incipiente, Incipiendo à secundo.

Statutum incertum si potest intelligi multipliciter, an ualeat. Paul. de Cast. consi. cccviij. incipiente, Visis & consideratis. quòd sic.

80 Statutum de membro, quomodo intelligatur. s. uer. Membrum. uer. ij. & xiiij.

Statutum de pascha quomodo intelligatur. Bal. in l. omnes. C. de fer. & ibi text. scilicet, quòd intelligatur de quindecim diebus Paschalibus.

Statutum, quòd bladum non extrahatur de loco, intelligitur de blado in loco recollecto, non de blado in locum adiecto per transitum. Ang. & doct. post Bart. in l. cætera. §. si quis ad opus. & ibidem domi. Alexand. qui idem tenet in secunda columna, in uersicu. postremò inducitur. ff. de leg. primo. glossa in l. si quis post hanc. C. de ædi. priua. & suprà, Gabella quoties. uersicu. ulti. & Alexand. consilio lxvij. quarta parte.

Statutum interpretatur à iure communi, etiam stante alio statuto, quòd statuta non interpretentur: quia intelligitur de friuola interpretatione, non de legali. Bartol. in d. l. omnes populi,

populi.in vj.quæstio.princi.Rof. in arbo. consan.col.lxxxvj. Vide Bald.in l.maximum uitium.in iij.col.C.de libe.præte. & in l.milites.in secunda col. in uersi. & ex prædictis potest argui. C. de test.mili. Item intelligitur de extensiua, non de restrictiua. Bald. in l.non dubium.ij.col.uersic.aduerte, iste dicit, quòd interpretatio.C.de legi. Adde j̄.uersic. Statutorum extensio.uer. vij.

Statutum de terra, uel patria, quomodo intelligatur. Bald.in l. si non speciali.C.de testa.in ulti.col.in princ.

Statutum de ueritate, non habet locum in ueritate per fictionem inducta.Bar.in l.iij.§.hæc uerba.in fi.ff. de neg.gest.

Statutum, quòd Potestas non possit refirmari, qualiter intelligatur.Bald.in l.non dubium.v.col.in princ.in uer.& ex hoc infertur.C.de legi.

Statutum, quòd capiens bannitum habeat decem, quomodò intelligatur.Bald.in l.j.ad fin.C.de preci.Impe.offe.& Alex. in l.j.§.ij.de oper.no.nunc.

Statutum intelligitur cum clausula, Ipso iure.Pau.de Cast.cōs. cccxxxvj.Sed Bald.in l.j.in fi.C.de legi.dicit, quòd intelligitur, scilicet per sententiam.

Statutum cum uerbis, Omnino, & Omnibus modis, intelligitur ipso iure.s̄.uer.Omnino.uersi.v.

90 Statutum excludens ab officijs, intelligitur scilicet fauorabilibus, non odiosis.Bal.in l.si quis solidum.de hære. insti.

Statutum, quòd statuta propriè interpretentur, intelligitur scilicet etiam per subauditos intellectus.Bal. in c.j.uer.marchio.in iij.col.in fin.uer. propriè facit ad statuta.qui feu.da. pos. Sed glo.sing. tenet contrà in c.cupientes.§.quòd si per uiginti.de elec.in vj.Non tamen secundum communem usum loquendi.Bartol.in l.cùm de lanionis.§.asinam.de fun. instru.

Statutum non intelligitur alicui tollere ius suum, nisi expressè tollat.Bal.in c.j.uer.adde, quòd statutum.de natu. feud. per glo.magnam.in uer.confundantur.in l.fi. §.in computatione.de iure delib.

Statutum ponens regulam censetur repetitum in omnibus alijs statutis: ut si dicit, quòd consilium sapientis habeatur in omnibus causis, intelligitur etiam repetitum in causis summarijs.Bar.in l.prętor.§.erit.in ij.col.in uer.& per hoc Old. disputauit.ff.ui bo.rapt. Addo Bart.in l.quemadmodum. §. hæc uerba.ff.ad legem Aquiliam.

Statutum, quòd nullus nobilis possit esse decurio, est contra ius commune. Ang. in authen. de defen.ciui.in prin.in uer. item not.tex.col.iij.

Statutum restringitur ex uerbis præfationis, & narrationis.s̄. Præfationes.uer.viij.

Statutum, quòd clericus habens præbendam, debeat tenere capellanum, intelligitur quòd si habet duas præbendas, uel plures, debeat tenere duos capellanos, uel plures. Angel. in auth.ut deter.sit nu.cle.in fi.col.in uer.item ad quæstionem facit.col.j.

Statutum de notario intelligitur de matriculato. suprà, Notarius quis.uer.iij.& vj.

Statutum de possessione, intelligitur scilicet de præsenti. Bal. in l.j.in ult.col.C.de ser.fugi.& s̄.eod.uer.xlviij.

Statutum debet interpretari, ne quis indebitè damnificetur. Bal.in consi.Ludouicus Philipputij, &c. & in c.j. in uer.adde, quòd statutum.de natu.feud.per glo.in uer.confundantur.in fi.in l.fi.§.in computatione.de iure delib.

100 Statutum debet interpretari, ut non corrigat ius commune.gl.in l.damni.la j.§.si is, qui. de dam. infec. Item ut lædat ius cōmune minus, quàm possit.c.cùm dilectus.de consue.

Statuta recipiunt interpretationem secundum ius naturale, siue diuinum.Bald.in rubr.in ulti.colum.in princip. C. qui accu.non poss.

Statuta interpretantur secundum præsumptam mentem statuentium.Bal.in l.nulli.in fi.C.de sen.

Statutum, quòd ad quemcunq; bona cōdemnati perueniant, teneatur, intelligitur scilicet uniuersaliter, non particulariter.s̄.Rebellis.uer.pe.

Statutum, quòd uerba testamentorum intelligantur propriè, & non interpretentur, intelligitur quòd intelligantur secundum sensum datum à iure.Bald.in l.fi.xj.q.C. de hære.insti. & j̄.Statuta de ultimis uoluntatibus.uer.xcviij.

Statutum uel statuta, intelligiuntur secundum communem usum loquendi.l.cùm de lanionis.§.asinam.de fun.instr.Bar. in l. Labeo. in ij. col.in uer.& hoc est utile ad statuta. ff. de sup.leg.& in l.j.in prin.circa medium. C. ad legem Falc.per Pau.de Cast.cons.xlj.incipiente, Viso puncto suprascripto. Quod est uerum, etiamsi sit pœnale.Ioan.Andr. in c. fundamenta.de elect.in vj.in Nouella.glo.in c.cupientes.§.j.& in c.statutum.de rescrip.in vj.& Alexan.plenè in rub.de oper. no. nunc. ij. char. Item est uerum, nisi in alio statuto caueatur, quòd uerba statutorum intelligantur nullo addito, uel adiuncto extrinsecus: quia tunc recipiunt interpretationē à iure communi, non ab usu loquendi, qui uenit extrinsecus, & quem statutum expressè prohibet.Iaco.But. fin. in l. j.ff.de fide instru.& Butr.refert & sequitur in proœ. Decret. in iij.char.Alex.in d.rub.iij.charta. Item uerum, nisi statuto alio caueatur, quòd statuta propriè interpretentur. Bart. in d.§.asinam.& in d.l.Labeo.& ibi Alex.Item uerum, quando uerba statuti possunt se habere ad ius commune, & ad usum loquendi.Bart. post gl. in l.stipulatio.§.hoc quoque.in fi.ff. de uerb.obliga.& Ang. in repertorio, uer.uerbum positum. Sed Bart.aliter loquitur.in l.si quis filiabus.de testa.tu. Caue, quia de statuto nihil dicit.& in l.librorum.§.quod tamē. de leg.iij.Item statuti exorbitantis, & correctorij uerba sunt intelligenda secundum communem usum loquendi: infrà, Verba statutorum.uer.pe.& j̄.proxi.Item uerum, si communis usus uigebat tempore cōditi statuti: ut infrà, Vsus. Item quando non sunt scripta uerba statuti in uulgari, quia indistinctè debet intelligi secundum communem usum loquendi. Bald. sing. in l. lege.C.de legi.hæredi. Pro quo est glo.in authen.de nō elig.secun.nu.§.cùm igitur.& Alex.in d.§.hoc quoq;. ubi uide omnino de materia post Bart. Item uerum, etiamsi sit conditum à peritis iuris.Bald.in l.quod si nepos. de testa.tu.& Alex.in d.rubr.de oper.no.nunc.iij.char.

Statutum de delictis, intelligitur de punibilibus, non aliter. Bald.& Alex.in l.iij.in princ. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. Vide omnino no.per Bal.in l.decurionis.C. de infamibus.

Statutum, quòd stetur relationi alicuius, intelligitur, nisi sit ratio non credendi illi. Ang.in l.diuus.de testa.mil.Alex. con. xv.iiij.parte.j.col.& Ang.in auth.de exhiben.re. in princ. & in l.qui restituere.de rei uen.& in l.qui uas.in prin.ff.de fur. & quod per Bal.in l.j. C.si aduersus li. & in l. contra negantem. ad legem Aquil. & in c.j. si de inuesti. inter do. & uasallis oria.& Iac.de Bu.in l.j.C.de re iudic. Quod uerum est, etiamsi statutum dicat, quòd habeatur pro plena probatione: ut j̄.uer.Statuta de iudicijs.uer.cclv.

Statutorum uerba non debent intelligi grosso modo, sed modo quo periti intelligunt.Bal.in c.j.iiij.col.in uer.hoc est utile scire, dicit statutum.de succes.feu.& gl.in l.inter omnes. in prin.in uerbo, omnes.qui satisd.cog.& Alex. consil. lxvj. iiij.parte: & per Imo.in cap.cùm tibi.in fin.de testa.Item secundum mentem statuentium. Baldus in l. nulli. in fi.C.de sen. Vnde

Statuti mentem seruare sufficit, licet uerba nō seruentur.Bar. in l.contra.in uer.sed quid in statuto.ff.de legi.aliàs à uerbis non est recedendum.Bart.in l.quod constitutum.in fi. ff. de testa.mili.& s̄.uerbo, Mens.uer.xj.& xxxij.

110 Statuti uerba præcedentia declarant sequentia.l. utrum. uer.& puto.de peti.hære.Paul.de Cast.consil.cxij.incipien. Super primo dubio.

Statutorum uerba sunt attendenda, etiamsi esset ratio. Pau.de Cast.conf.cxxiiij.incip. Super primo quæsito.

Statuti uerba sunt interpretanda secundum subiectam materiam.Bart.in l.omnes populi.iij.q.vj.prin.in xv. col.in uers. iuxta præmissa quæro.ff.de iusti.& iure.

Statuti uerba sunt interpretanda secundum sermonem literalem, etiamsi statutum prohibeat extensionem. Bal. & Ioan. Pet.in l.iubemus.§.fin.ff.ad Trebel.

Statutum de habente interesse, puta de offenso, intelligitur scilicet principaliter, nō secundariò. suprà, uer.Pax à quib.uer. xiij. Sicut statutum de uicinis intelligitur de proximioribus: infrà eodem.uersic.clij.Item,

Statutum de propinquis, intelligitur scilicet proximioribus. j̄.Statuta de contractibus. uer. lvij.in iij.col. circa medium. ibi.item intelligitur de proximioribus.

Statutum

Statutum debet stricte interpretari, quando iuri gentium refragatur, & non tendit ad executionẽ consensus: sed in contrarium, ut quòd de contractibus soluatur gabella: sed si statutum uenit ad coadiuuandum ius gentium, puta ad executionem consensus, debet latè interpretari, propter fundamentum bonæ fidei, quod est latè censendum in eo, quod est bonum & æquum. Bald. in sing. in l. contractus. secunda col. in prin. uersi. item scriptura est. C. de fide instru.

Statuta recipiunt interpretationem passiuam à iure communi, licet generaliter & simpliciter loquantur. not. in cap. statutum. & c. constitutio. de elect. in vj. cap. cùm dilectus. de consue. Innoc. in c. causam, quæ inter. in gl. j. de rescrip. Bar. in l. omnes populi. in iij. quæstio. vj. princip. in xxvj. colum. ff. de iusti. & iure. & ibi Alexand. in charta penult. Bald. in l. eam quam. vij. colum. uersic. item fuit quæsitum à me. C. de fideicom. & in l. maximum. iiij. col. uersic. ex prædictis ergo apparet. C. de liber. præte. ubi dicit uerum, nisi prohibeatur. Et si est conditũ ab uniuersitate ecclesiastica, uel in terris ecclesiæ, recipit interpretationem passiuam à iure canonico. Bald. in l. j. in ij. colum. uersic. quæro, si statutum. C. qui bo. ce. pos. Petr. de Ancha. in cap. j. de constit. in vj. in Nouel. xiiij. quæst. uer. pone exemplum. Si uerò est seculare, recipit eam à iure ciuili, & consuetudine secularium, si ius ciuile illam subiectam materiam interpretetur: aliàs à iure canonico, & econtrà, iuxta no. per Bart. in extrauag. ad reprimendum. uer. per edictum. secundum do. Maria. Soci. de Senis, in c. ij. uer. item nota, ꝙ statutũ, &c. Ex quo infertur, quòd

Statutum episcopi prohibens clericis uenationes, intelligitur de ea, quæ de iure canonico tantùm est prohibita, non de permissa. do. Gemi. in c. j. de iur. calum. in vj. Item quòd

† Statutum prohibens alienationẽ bonorum ecclesiæ, non habet locum, quando alienatio tenderet ad commoditatem ecclesiæ. Deci. consi. cxxiiij. col. ij. in fin. cum sequen. ubi dicit, quòd utilitas ecclesiæ patet, quando interuenit authoritas papæ.]

Statutum, quòd occidens occidatur, intelligitur, nisi ad sui defensionem occiderit, uel si dolo, non aliter. suprà, Occidens punitur. uer. xvj. & seq. & ĩ. Statutum de maleficijs. uers. liij. Flóren. in l. iij. ad legem Aquil. Item,

120 Statutum permittens occidi, intelligitur scilicet in casibus, quibus de iure communi licitum est. Gemi. in d. cap. j. de iura. calum. Item intelligitur permittere uerberari. suprà, uer. Occidere. uer. ij.

Statutum dans nouam formam testandi, intelligitur scilicet, quòd illud testamentum patiatur Falcidiam, & Trebellianicam, secundum ius commune. Bart. in l. si quis seruo. in fin. C. de furt. Item, quòd

Statutum prohibens aduocatos infames aduocare, intelligitur scilicet, nisi pro his, quæ sunt excepta à iure communi. Bald. in l. j. §. ut initio. ff. de postu. Caue, quia ibi nihil dicit: uoluit fortè allegare. in §. se. ubi loquitur de statuto loquente de infamia: tamen non ponit in specie istum casum.

Statutum de officio, habet locum etiam in castellano, licet careat iurisdictione. s. uerb. Officium. el j. uer. xj.

Statutum obligans potestatem cum familia sua, intelligitur scilicet de pertinentibus ad officium, si ciuiliter agatur, non pro homicidio, uel simul, secundum Pet. de Ancha. in c. generalis. de elec. in vj. Flo. in l. si seruus. §. fornicarius. ad legẽ Aquil. per nota. per glo. in c. cùm ad sedem. de restitut. spo. Item, quòd

Statutum excludens magnates ab ingressu palatij, non habet locum in medico magnate ingresso causa medendi. Bald. in authen. ingressi. j. oppo. C. de sacrosan. eccl. & suprà, Barbitonsor. uersic. ultimo. Item in alio artifice, qui sit de magnatibus. Bar. ubi suprà, facit gl. in l. in rem. §. tignum. in uer. descendit. ff. de rei uendi. Item nec quando Potestas ignorauit intrantem esse de magnatibus. Facit quod uoluit Bald. in l. quicunque. in pen. col. in fi. C. de ser. fugi. Item,

Statutum puniens intrantem possessionem alicuius, intelligitur de intrante per dolum: unde non comprehendit operarium, uel consultorem: ut consuluit Bal. quem sequitur Pet. de Ancha. in c. j. de consti. xiiij. q. princip. uer. quæro de quæstione. facit quod not. per Bald. in l. j. de reg. iur. & suprà, Intrare. uersi. pen. Item, quòd

Statutum de condemnatis de falso, intelligitur scilicet ex capitibus legis Corneliæ, de falsis. s. Falsitas. uer. xxxv.

Statutum de satisdando secundum qualitatem personarum, intelligitur, quòd si sit bonæ famæ, sufficiat sola cautio. suprà, Satisdatio. uer. iij.

Statutum de stando simplici dicto, intelligitur, scilicet cum iuramento. suprà, in clausulis Compromissorum. in uerb. Dicto eius. uer. j. Item, quòd

Statutum de satisdando intelligitur, nisi possideat immobilia. per l. sciendũ. qui satisda. cog. iuncta l. nam & posteriores. ff. de legi. Item, quòd

130 Statutum de præscriptione, intelligitur scilicet cum bona fide, & contra minores. suprà uerbo, Præscriptio. uersicu. xlviij. & 50.

Statutum de præscriptione decem annorum, intelligitur scilicet inter præsentes tantùm, non inter absentes, ne sit correctorium iuris communis, sed conformetur cum eo, ut sic præscribenti incumbat onus probandi præsentiam aduersarij, iuxta notat. per Bald. & Ang. in l. præscriptionem. C. quib. long. temp. præscrip. non ob. & quod not. per doc. in l. in contractibus. C. de non nu. pec. & suprà, uerb. Præsentia. uersi. xx. Et ita aliàs iudicaui in ciuitate Senarum.

Statutum permittens capturã debitoris suspecti, intelligitur scilicet si suspicio emersit post contractum. suprà, Debitor suspectus. uersi. iiij. Pau. consi. xlj. incipiente, In causa capturæ. & domi. Maria. Socin. in rub. de dila. xxiiij. quæst. v. limitat uerum, quando conditio debitoris tempore contractus erat nota creditori: secus, si non fuisset nota. Ita Angel. in l. si creditores. in ij. col. ff. de priui. credi. Item intelligitur, nisi debitor cesserit bonis. d. uerb. Debitor suspectus. uersic. xij. Item, quòd

Statutum retardans exceptionem propter exceptionem nullitatis, intelligitur de ea, quæ requirit altiorem indaginem, aliàs non. Old. consi. cvj. Item intelligitur de nullitate latente, non patente. l. j. §. unde autem. cum glo. & ibi docto. ff. de tabu. exhi. Item, quòd

† Statutum annullans instrumentum, non tamen censetur annullare actum, de quo conficitur instrumentum, & poterit aliàs actus probari per testes. Decius consi. clxix. col. j. in fine. cum seq.]

Statutum permittens omnes exceptiones, intelligitur scilicet, nisi replicationibus elidantur. gl. & Io. And. in c. j. de lit. contest. in vj. & ibi Gemi. facit c. exhibita. de iudi. Item, quòd

Statutum, quòd hæres teneatur in solidum, intelligitur scilicet, nisi fecerit inuentarium. doct. post gl. in l. fi. §. in computatione. in uersic. confundantur. C. de iure delib. Bald. in l. ab executore. in ij. col. magna. in fi. uer. item apparet ex prędictis. C. quorum app. non reci. Pet. de Ancha. in d. c. j. xiiij. q. uersic. occurrunt. Adde Bald. in l. cùm à matre. in fin. C. de rei uend.

Statutum uocans ad successionem agnatos, intelligitur scilicet secundum gradus prærogatiuam. Bald. in l. fi. C. de uer. sig. & Petr. de Ancha. ubi suprà, uer. per prędicta non puto. Item,

Statuta recipiunt à iure communi passiuam interpretationẽ, etiamsi statutum aliud prohibeat statuta interpretari, uel glossari. Bartol. in d. l. omnes populi. in iiij. q. vj. princ. & ibi Bal. & Ros. in arbo. consang. col. 122. quia intelligitur de interpretatione friuola. Item de extrinseca, quæ potest circunscribi, non de intrinseca. Bal. in l. iij. in uer. scias tamen. C. de libe. præte.

Statutum non recipit interpretationẽ à iure communi, quando per aliud statutum prohibetur, aliàs sic. Bald. in l. maximum. iiij. col. uer. quare dico, quòd aut statutum. C. de libe. præte. Vel quando prohibetur per legem. Bal. in l. iubemus. §. fin. in j. not. C. ad Trebel.

140 Statutum, quòd statuta non interpretentur, operatur non posse argui ex mente interpretata. Bart. in l. Labeo. in ij. colum. ff. de sup. leg. Baldus in l. non dubium. C. de legi. in ij. colum. in uersic. aduerte, iste dicit. & Alexan. post Bartol. in l. omnes populi. ulti. colum. ff. de iusti. & iur. & per Alexan. consil. lxxx. j. parte. Item non extendi ex identitate rationis. Bal. in l. ij. in ij. col. C. de pa. qui fil. di. Alex. in l. omnes populi. in ulti. colum. de iusti. & iure.

Statuta debent sic intelligi, ne sonent in absurdum. ar. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excu. tuto.
Statutum, quòd statuta non interpretentur, operatur, quòd expressa uulgaris non contineat tacitam pupillarem. Bald. in l. precibus. iiij. col. in uersic. & nota, quòd in quibusdam locis. C. de impub. & ali. sub. & Pet. de Ancha. in c. j. in ulti. col. de consti. in vj. uidelicet quando in statuto dicitur, quòd uerba intelligantur ad literam. Baldus in d. l. non dubium. Item excludit argumentum à contrario sensu in alijs statutis. Bald. in l. cùm patrem. in princip. C. de condit. inser. ubi dicit uerum, quando statutum prohibet subauditum, uel extraneum intellectum.
Statuta recipiunt interpretationem extensiuam, & restrictiuam, etiam ab alio statuto, ut contrarietas euitetur. Bart. in d. l. omnes populi. in iiij. quæst. vj. quæst. principalis. & ibi Alexan. ulti. char. & in extrauagan. ad reprimendum. uersic. non obstan. & in l. sanctio. in ij. colum. ff. de pœnis. Baldus in l. executorem. in vj. columna, in uersic. or redeo ad propriam naturam legis. C. de execu. rei iudi. no. in c. cùm expediat. de ele. in vj. & Bald. in l. pe. in fin. C. per quas personas nobis acqui.
Statutum non recipit interpretationem extensiuam, quando est contra ius commune. Bal. in l. si uerò. §. de uiro. sol. matr. per l. de quibus. ff. de legibus. Vide Bart. in l. omnes populi. vj. q. princ. ff. de iusti. & iure. & ibi Alex. ult. charta.
Statutum ampliatiuum iuris communis debet intelligi uniuersaliter, & generaliter, ut quòd qualibet admittatur ad accusandum de homicidio, intelligitur etiam de inhabili. Bal. in l. ita nobis pudor. in fi. C. de adu. & Petr. de Ancha. in c. j. xiiij. q. uer. ut tamen legi. de consti. in vj.
Statutum unum intelligitur secundum aliud, ut quòd procedatur summariè, & quòd procedatur parte citata. Bart. in l. prætor. §. erit. in ij. col. in uer. & per hoc Old. disputauit. ff. ui bo. rap. & per Flor. in l. quemadmodum. §. hæc uerba. ad legem Aquil. ubi uide multa similia. & s. uer. j.
Statutum, quòd habeantur pro ciuibus, intelligitur scilicet in pœnalibus, & in fauorabilibus. s. Contrarium. uer. v.
Statutum de dominio, non habet locum in eo, quod habet hæres hæreditate iacente, quia dicitur fictum. Bart. in l. hæres. l. ult. in j. q. ff. de acqui. hære. & s. Hæreditas iacens. uer. xiiij.
Statutum per uerba præsentis temporis requirit actũ consummatum, ut si quis extraxerit, &c. Flo. in l. arboribus. §. idem tractat. de usufru. & suprà, Gabellarum fraudes. uer. xx. & Bald. ibi. & in l. si quis non dicam. iij. col. de epis. & cleric. & Alexan. post Bal. in l. qui Romæ. §. Callimachus. de uerborum obligat.
150 Statutum de retinente merces in platea, habet locum, etiamsi quis retinet in manibus, uel in bancho, uel in terra, uel si eas secum portet ꝑ plateam. Flo. post Bart. in l. qui sellam. de seru. rust. præd. & s. Gabella per quos. uer. xlv. Dixi in tract. de gab. vij. parte, xxiij. q.
Statutum de uia publica quomodo interpretetur. infrà, uerb. Via. uer. j.
Statutum de uicinis intelligitur de proximioribus: ut j. Vicinus. uer. ij.
Statutum, quòd in uenditione uicinus uel coniunctus præferatur, uide Decium consi. lxxxviij.
Statutum de æquiparatione & exæquatione, quomodo intelligatur. suprà, uer. Aequiparare. uer. j.
Statutum de exercente artem, quomodo intelligatur. sup. uer. Exercere. uer. ij. & iij.
Statutum de lignis, uel lignamine, non habet locum in his, quæ habent nomen speciale, ut est lignum, in opere positũ, uel ædificium ex lignamine, secundum text. & Ray. de For. in l. ligni. uer. Offilius.
Statutum contra Rempublicam, non interpretatur in eo qui alios tangit. Bal. in l. ij. C. an seruus ex suo facto. Alex. in l. omnes populi. x. col. de iusti. & iu. & in l. fi. de consti. prin.
Statutum de probatione, intelligitur de legitima. suprà, uerb. Probatio. el j. uer. xix.
Statutorum interpretatio desiderat æquitatem. Bald. in l. cùm allegas. ad fin. & in auth. ad hoc. ij. col. C. de usur. & Alexan. in d. l. omnes populi. x. col. per l. in his. de cond. & demonst. Quod uerum etiam in extensiua. Alexand. ibi. xj. colum. & sine iniquitate fieri debet. l. ij. C. de noxa. c. cùm dilectus. de consue. & Alexan. in l. planè. de peti. hære. etiamsi recedatur à proprio significatu. Bartolus in dicta l. omnes populi. vj. quæst. princ. & Alex. consi. lxvj. iiij. parte.
Statutum de casu uero, an interpretetur in casu ficto. uide j. §. proxi. & econtrà ibi. & per Alexand. in l. ij. §. hæc uerba. de neg. gest.
Statutum de contumace, intelligitur de uero, non ficto. item de expresso, non de tacito. suprà, uer. Consensus per statutum. uer. xiij.
Statutum de possessore an habeat locum etiam in eo, qui dolo desijt possidere. Io. And. in regula, pro possessore. in Mercur.
Statutum de moneta currenti, & de Bononenis, qualiter intelligatur. Alex. con. xxij. ij. parte, & s. uerb. Moneta. uers. xxix.
Statutum, quòd repertus in domo aliena de nocte possit impunè offendi, habet locum in offendente illum incontinenti extra domum, repertum tamen in domo. per Alex. consi. xxiiij. ij. parte. & s. Incontinenti. uer. antepe.
Statutum, quòd socius teneatur ratificare mercatũ socij, quomodo intelligatur. Alex. consi. xxxvj. ij. parte.
Statutum de socijs, intelligitur de socijs uniuersorum negociorum communium, non de socijs unius negocij, uel rei, uel duorum, secundum Alex. consi. xl. ij. parte.
Statutum de fratre quomodo intelligatur. suprà, uerb. Frater. uersi. vij. & Alex. consi. xcvij. ij. parte.
Statutum de reconducente, intelligitur de prima. Alex. consi. xvj. iiij. parte.
Statutum de uicinis, quòd intelligantur distantes per unum milliare, quomodo intelligatur. Alex. consi. xxj. iiij. parte.
Statutum requirens satisdationem, intelligitur scilicet si illa petatur. l. peto. §. fi. & ibi Pau. de Cast. de leg. ij. & Alex. cons. lxxvij. iiij. parte. & suprà, Cautio. el j. uer. iiij.
Statutum, quòd habitans per decem annos intelligatur ciuis, intelligitur si habitat continuè, non si interpolatim, uidelicet per quinque annos una uice, & per quinque alia uice, ut plenè per And. Barb. in cons. Clementissimi Dei. quod est ultimum, in iiij. parte consi. Alex.
Statutum, quòd potestas non teneatur stare ad syndicatum, intelligitur nisi de reliquis, quæ retineat apud se, pertinentibus ad fiscum. Bar. in l. dominus. §. seruus. de pec. leg.
Statutum de persona non habet locum in capitulo. Bu. in cap. grauamen. de præben. Alex. in l. mortuo. de fideius. & suprà, uer. Persona. uer. iiij.
Statutum de compra, intelligitur secundum intellectum iuris & peritorum, non secundum communem usum loquendi. Alex. consi. lvj. iiij. parte. & suprà, uer. Compra. & uerb. Emptio. uer. xij.
Statutum, quòd si quis decesserit ab intestato, intelligitur de masculo, & non de fœmina. Sali. in l. ij. antepe. col. C. de noxa. & Alex. consi. lxvj. iiij. parte.
Statutum debet interpretari, ne sit contrarium iuri communi, etiamsi à proprio significatu recedatur. Anton. de But. in c. cùm dilectus. de consue. & Alex. de Ino. con. lxvj. iiij. parte.
Statutum, quòd statuta intelligantur ut iacent, non tollit literalem expositionem. Alex. in l. j. ff. si cert. peta. post Paul. de Cast. ibi, ubi plenè. in v. col. Et ibi uide, quid si statutum dicit, quòd uerba statutorũ intelligantur præcisè. & per Bart. in l. ij. de excep. rei iudi. & in l. clari. de fideicom. & in d. l. omnes populi. xiiij. col. & in l. filiusfa. §. fi. de proc. & in c. ij. & ibi Ab. de rescr. Pet. de Anch. in c. j. uer. fi. de consti. li. vj. & s. Clausula statutorũ. in clausula, Hoc statutũ sit præcisum, &c.
Statutum de habitantibus non habet locum in scholaribus, uel alijs habitantibus animo recedendi. suprà, Habitare. uersic. xxxij.
Statutum, quòd non possit quis extrahere granum, intelligitur, nisi ex causa necessitatis, & causa sui principalis. ff. si cer. pet. ꝑ Guil. de Cug. Ang. & Alexan. l. diuus. in prin. & ibi per Ang. de peti. hære. facit l. alienationes. fami. ercis.
Statutum, quòd non liceat habere domum altam ultra quadraginta pedes, intelligitur, quòd si semel est actum, & lata sit sententia, non sit opus iterum agere, uel noua sententia. Bal. & Alex. in l. eum, qui. §. in popularibus. ff. de iureiur.
Statutum de lucro, non habet locum in lucro dotis, sed in eo, quod ꝓcedit ex titulo lucratiuo. s. uer. Lucrũ. el j. uer. xvij.

Statutum de moneta, intelligitur de currenti, & usuali. in Spe. de sol. §. nunc aliquis. uersic. pone. & Alex. in l. eleganter. §. qui reprobos. de pig. act. facit c. ij. de decimis. & ĵ. Statuta de maleficijs. uersic. clxxvj. Item,

Statutum de denario, uel moneta, non intelligitur de falsa. per gloss. no. in l. ij. C. de hære. & Alexand. in d. §. qui reprobos. Item,

Statutum de moneta, mutatur cum ea, & trahitur ad monetã nouam. Alex. in d. §. qui reprobos. & Ant. de But. in c. quanto. de iureiur. & Spec. de solu. §. nunc aliqua. ad finem.

Statutum de habente, & possidente, quomodo intelligatur. s. uer. Habere. uer. iiij.

Statutum loquens per uerbum Optimum, quomodo intelligatur: ut quòd causæ grauiores committantur consil. optimorum doctorum. Angel. & Alex. in l. stipulationes. de uerborum obligatio. quod intelligitur de optimis, ex communi reputatione.

Statutum generale nõ recipit restrictionem. l. si mihi & Titio. §. fi. de uerb. obliga. l. in fraudẽ. de testa. mil. in l. j. §. generaliter. de lega. præstan. nisi per aliam dispositionem. l. ita pudor. & ibi glo. & Cyn. C. de adul. & Alex. in d. §. fi. post Bart. in l. omnes populi. de iusti. & iure.

Statutum de ciuibus, intelligitur de his, qui onera subeunt. Bald. in auth. & omnino. C. ne uxor pro marito. Alexand. in l. j. ff. ad municip.

Statutum de Antianis, an habeat locum in his, qui nuper finierunt officium antianatus. Ludo. dubitat in l. si quis in graui. §. de his. ad Syllania.

Statutum requirens subscriptionem trium uirorum testium, non habet locum in subscriptione fœminarum. Bal. in l. scripturas. in fin. C. qui po. in pign. ha. Sed Alexand. contrà in l. j. ff. de uerb. sig.

190 Statutum de molendino, intelligitur scilicet de eo, quod habet molas: quia aliter non dicitur molendinum. Bal. in c. j. §. si quis de manso. de contro. inuesti. Alexand. in l. j. ff. de acqui. pos. & suprà, uer. Molendinum. uer. viij.

Statutum, quòd bona describantur in æstimo communis, intelligitur quòd etiam pignus describatur per debitorẽ, non per creditorem. Ang. in l. cùm notissimi. in princ. C. de præscript. trig. annorum. Alexan. in l. j. §. per seruum corporaliter. de acqui. pos.

Statutum de tenentibus, uel detinentibus res, intelligitur etiã de eo, qui ciuiliter possidet. Glo. Imo. & Alex. contra Ludo. Pon. in l. iij. §. ex contrario. pen. charta. de acqui. pos. & Glo. in c. causam. de præscrip.

Statutum de ædificante opus, intelligitur de opere habente instar operis. Ang. Imo. & Alex. in addi. ad Bart. in l. stipulatio. §. opus. de ope. no. nunc.

Statutum de pupillo, quomodo intelligatur. Glo. & Bald. in l. iij. C. de nauicul. li. xj. Bart. & Bal. in l. iij. C. de sponsa. Glo. in l. j. de seruo cor. Bart. in l. sanctio. de pœnis. & in l. hęc editio. §. quærentibus. de publica.

Statutum, quòd bannitus non possit esse de prioribus, intelligitur, si quis dicat se non ritè bannitũ, & alter dicat eum esse ritè bannitum, nõ possit administrare officium, nisi prius declaretur, an sit ritè bannitus. Alex. in l. j. ff. de glan. leg. & Guido de Suza. in quæstione, Statutum est, quòd bannitus, &c.

Statutorum extensio.

uide ĵ. eo. per totum.

Statuta an cõprehendant minores. suprà, uer. Compromissum per quos. uer. iiij. & xj. & uer. Præscriptio contra quos. uer. v. & lv. & duob. sequen. & uer. Minor. el j. uer. xj.

Statutum exorbitans non trahitur ad casus pupillorum. Bald. in l. j. in j. opp. C. quando Impera. inter pu. & uid. per c. significantibus. de officio deleg. sicut dicitur in rescripto.

Statuta an extendantur ad clericos, uel ecclesias. suprà, Statutum super quibus. uer. xj. & uer. xxv. & xxxvj. quòd non. & Bart. in l. cunctos populos. v. q. in viij. col. C. de sum. & tri. & Pau. de Cast. consi. ccxc. incipiente, Ad primum quæsitum dicendum est. & ĵ. uer. Statutum de iudicijs. uer. xxx. & seq. & uer. Statutum de ultimis uoluntatibus. uer. x. cum seq. & omnino per Alex. consi. ccx. & seq. ij. parte.

Statutum, quòd bannitus possit impunè offendi, comprehendit etiam clericum bannitum. Bal. in l. j. ij. col. uer. & per prædicta determinatur quæstio, si statutũ. C. si à non cõpe. iud.

Statutum de contractibus, non extenditur ad testamenta, nec econtrà. glo. & Bald. in l. testamentum. C. de testa.

Statuta non recipiunt interpretationem extensiuam, sed declaratiuam. l. quicquid adstringendæ. de uer. oblig. nisi alio statuto caueatur, quòd procedatur de similibus ad similia. Bal. in l. iij. C. de legi. facit l. de quibus. ff. eodem tit.

Statutum cessat, ubi uerba eius cessant. Vnde

Statutum non trahitur ad casus non expressos, nec ad personas similes expressis. Bal. in l. illam. C. de collat. in j. col. & in l. si defunctus. in j. col. in uersic. & induco sic. & in l. fin. circa principium. C. de suis & legi. sed Bart. in l. omnes populi. vj. quæst. prin. uersi. item quæro. de iusti. & iu. dicit uerum, nisi subsit eadem ratio in utraque persona. & adde ĵ. Statutum de ultimis uoluntatibus. uersic. xiiij. in j. col. circa medium. ibi: item tale statutũ nõ comprehendit. & in uers. xxiij. j. col. circa fi. ibi: item non comprehendit. & omnino per Alexan. in consi. xcvij. ij. parte.

† Statutum, quòd mulier decedens sine liberis teneatur relinquere certam partem dotis fratribus suis: si nõ habet fratres, tenetur uigore dicti statuti relinquere illam partem sororibus: & si non reliquerit, poterunt ipsæ sorores petere dictam partem. Quod est perpetuò menti tenendum: ut per Hippo. de Marsil. sing. xxxix. incip. Capias unum de pane lucrando.]

* Statutum præferens in patris hæreditate primogenitum alijs fratribus, in materna hæreditate nullum sibi locum uendicat. Bal. in l. diuturna. in j. lectur. ff. de legibus. Contrariũ tamen tradidit ipse Bald. in §. j. de succes. feud. in usibus feu. ubi Matthæ. Afflict. colum. j. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutum excludens filias à patris hæreditate, stantibus masculis in hæreditate materna, nullum sibi locum uendicat. Corne. consi. 150. col. j. uol. ij. And. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. ix. nu. i. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutum excludens sorores à fratrum hæreditate, stantibus masculis, non habet locum in hæreditate sororum. Bened. Capr. consil. lxij. And. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. ix. nu. i. Æmilius Maria Manolessus.

10 Statutum de Potestate, habet locum etiam in eius iudice, & officialibus. Glo. Inst. de satis. tut. §. sed & si testamento. uersic. partes. Bald. contrà in l. j. in ij. col. in prin. uer. nota quod sequitur. C. si rec. prouin. quòd offendens Potestatem, non habet locum in offendente officiales eius. Et idem dicit in statuto de re firma.

Statutum de Potestate, habet locum etiam in capitaneo, & econtrà, si habent æqualem iurisdictionem, aliàs non. Bar. in l. siue ingenua. ff. ad Tertul. Caue, quia licet Bart. ponat aliqua pulchra de statutis per discursum totius legis, tamen istum casum non ponit.

Statutum de marito, habet locum in uxore, & econtrà Raph. Cu. in l. non tantùm. ff. de re iudic. Lau. in l. in quorum. xiij. col. de pig.

Statutum fauorabile, etiamsi esset correctorium, loquens in uiro ratione correlationis intelligitur loqui etiam in uxore, ut no. do. Ias. dicens se ita consuluisse. in l. fi. in ij. col. uer. decimò facit. quod no. Panor. C. de indi. uidu. tollen. Addo pulchrum consilium do. Franc. Curtij in cons. xj. incip. Statuto Parmensi.

Statutum pœnale contra usurarium, trahitur etiam ad contractus iam celebratos ante conditum statutum, quando pœna imponitur ei exigenti, nõ si imponitur contrahenti. Bal. in rub. C. de usur. j. col. uersi. queritur hîc episcopus. sed non ad soluentem usuras. c. super. de usuris. Alexand. in l. si ego. de acceptil.

Statutum de pace, habet locum etiam in remissione iniuriæ. Paul. de Castr. in l. prima. ff. de pac. ubi Bald. in ij. col. non tamen ita clarè. & ibi Alex. de Imola.

Statutum extenditur ad casus futuros, non ad præteritos. l. fi. in fin. C. si cer. pet. & in tracta. de instru. cau. & fide. §. fin. per Bart. in l. omnes populi. v. q. prin. in xvij. col. uersic. circa tertium. & ibi per Alexand. viij. colum. ubi plenè. ff. de iusti. & iure. & in l. illicitas. in princip. de offic. præsi. & in l. meminimus. & ibi Baldus circa medium. C. de legi. hęre. & Bald. in l. j.

in l.j.§.locum.de cadu.tol.& uide ĩ.Statutum de ultimis uoluntatibus.uer.lxxxij. & per Alexand.in l.cùm lex.de legi. & in consi.lxxix.iiij.parte, ubi dicit non trahi ad præterita, etiamsi antè sit ius acquisitum. Quod uerum, etiamsi ratio statuti posśit trahi ad præteritum. Bald.in l.testium.vj.not. C.de testi.Item Bald.in l. comparationes. C. de fide instru. in ulti. no. quòd probandi forma trahitur ad futura,non ad præterita perfecta. Item non trahitur ad causas præsentes: ut ĩ.uerbo,Statuta de iudicijs.uer.ccxxxiiij.

*Statuta non extenduntur ad casus præteritos, ne respectu quidem effectuum, qui post statutum conditum ex casibus præteritis procedunt & emanant.l.iubemus.ubi Pau. Cast. Ias.& Cor.C.de testa.§.j.ubi Ang.in auth.ut cùm de appellatio.cognos.Abb.in c.fi.col.pen.ubi Felin.col.ij.de constitutio.Bald.in l.siquis hæredem.C.de institutio.& substit. Ias. in l.fi. colum.j.C.de testamen.And.Tiraq. in tracta. de iure primogenior.q.xliij.nu.17.Pau.Cast.consil.clxxxiiij.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Statuta populi an seruentur in causis scholarium.suprà, Scholaris.uer.lxxx.

Statutum de blado extenditur ad farinam.suprà, Farina. uersicu. ij.

Statutum, quòd bannitus,& condemnatus posśit offendi,nō habet locum in bannito nō condemnato, quia qualitas deficit.Bald.in l.j.ff.in ius uoc.ut eant. Quod nota pro statuto Firmano de reddendis carceratis in festo sanctæ Mariç.Caue,quia Bal.ubi suprà,nihil dicit,prout etiam dixi s̃. in uerbo,Statuta interpretantur.uer.xl.

Statutum de homicidio,an extendatur ad parricidium.suprà, Parricidium.uersi.j.& ĩ.eodem.uersi.xxviij.

20 Statutum de aduocato non habet locum in procuratore, propter usum communem loquendi contrarium. Lanfr. in c.quoniam contra.uersic.testes.xx.charta,de probatio.

Statutum non extenditur ex identitate rationis. Bal.in l.j.uer. ulti.quæro. in lectu. anti. C. de cad. tol. Sed uide plenius s̃. uer.Extensio.uer.vj.& ĩ.uersi.lx.nisi esset talis,de quo si statuentes fuissent interrogati,idem statuissent.gl. sing.& Bal. in l.tale.§.fi. ff. de pactis.

Statutum de nuptijs,extenditur etiam ad sponsalia.l.oratio.ff. de sponsa. Lud. Pont.aliàs est Ibbus.in l.j.§.in eum.iiij.col. ff.ne quis eum,qui in ius uoc.ui eximat.

Statutum fauorabile extenditur ad similia ob publicam utilitatem.Paul.de Cast. consil. xxiij.incipiente,Viso puncto,& etiam oppo.s̃.Statuta interpretantur.uer.j.

* Statutum matrem à filij hæreditate excludens, à filię hæreditate non excludit.Alberic.in l.j.nu.4.ff.de uerbo.signific. Ioan.Imol.in l.si ita sit scriptum.ff.de leg.ij.Archidia.in cap. si quis suadente.col.iij.xvij. q. iiij. Gregor. Nat.in tracta. de statut.excludē.fœmin.à succesśio.ix.q.iij.quæstio.princip. And.Tiraq.in tracta.de iure primogenior.q. ix. nu. 2. Alex. consi.ccxxxiiij.col.j.uol.vj.con.xlv.col.ij.uol.vij.Aemilius Maria Manolessus.

Statutum de uxore,extenditur ad concubinam,quo ad honorem.l.item legati.§.patrui.de leg.iij.docto. in l.parentes.C. de testi.Lanfran.in c.quoniam contra.uersi.testis.uersi.circa prędicta adde. de proba.Sed melius suprà,uer.Concubina.uer.ij.& iij.

Statutum,quòd instrumentum dotis exequatur,est strictè intelligendum,quia contra ius commune.Ange.& Imo.in l. si cùm dotem.§. eo autem. & ibidem omnino per do. Alex.in iij.col.in uersic. & ex hoc dicit Angel. cum alijs per eum ibi adductis.ff.solut.matri.

Statutum de furto,habet locum etiam in robaria.Item,

Statutum de adulterio habet locum etiam in raptu.Vnde

Statutum de uno delicto,extenditur ad aliud maius.Bal.contra Bartol.in l.transigere.in iij.colum.in fin.in viij.oppo. C. de transactio.& Rapha.Fulg.in l.eum,qui.in §. in popularibus.ff.de iureiur.

† Statutum loquens de homicidio,non habet locum in homicidio qualificato:ut not. Andr.Barb. in consil. xxxviij.in v. colum. uersic. faciat quod pulchrè. in secundo uol. & posui suprà,in uerb. Homicidium.]

Statutum de procuratore, non intelligitur de procuratore in rem suam.Bal.in l.j.v.quæstio.& ibi Pet.de Sun.C.de actio. & obliga.in l. qui stipendia. C. de procu.Ioan.de Prat.in l.j. ff.eod. tit.

30 Statutum de committente aliquod delictum, an comprehendat mandantem,uel fieri facientem. s̃. uerbo,Statutum de maleficijs.uer.xxiiij.& uer.Mandans.uersic.xxvij.& uer. Faciens.uer.ix.& seq.

Statutum de patruo, non intelligitur de patruo magno. s̃. Patruus.uer.vj.

Statutum de nouerca, non intelligitur de nouerca magna. s̃. Nouerca.uer.ultimo.

Statutum de fratre,quomodo intelligatur.suprà,uer.Frater.el j.uer.vij.& sequenti.

Statutum requirens scripturam in certis casibus,tanquam exorbitans non extenditur.Bald.in l.siue apud.in j.col.in uer. ulterius nota.C.de transac.

Statutum de habente,intelligitur de eo, qui habere potuit, & nō habuit, nec habet.suprà,uer.Habere.uer.xiiij.

Statutum de pace, non habet locum in treuga. suprà, Pax. el primo.uer.vij.

Statutum,quòd non subiens onera non gaudeat priuilegijs ciuium, non comprehendit absentem, pro quo coniunctus præsens subeat.Bar.in l.cùm scimus. circa medium.uer.no. arg.quòd si statutum.C.de agri.& censi.lib.xj.Item,

Statutum, quòd non allibrati non gaudeant priuilegijs, non habet locum in habente coniunctum allibratum.Bart.in d. l.cùm scimus.circa medium.uer.& ideo si statutum dicit. & Ibbus.in l.j.ff.in ius uoc.ut eant.

Statutum de liberis quos comprehendat.suprà, uerb. Liberi. uersic.j.

40 Statutum de filijs,quomodo intelligatur. suprà, Filiorum appellatione.per totum.maximè in uersic.xij.

Statutum de posthumis,quomodo intelligatur.suprà,Posthumus.uers.j.

Statutum de mercatoribus,quos comprehendat.suprà, uerb. Mercator.uersi.v.& lv.Et an seruetur in omni foro. ibidem.

Statutum, quòd bannitus non audiatur, est pœnale, ideo restringendum.arg.l.mutus.§.pœnæ.& ibi Io.de Pra.de proc.

Statutum pœnale dicitur odiosum, & non potest extendi, etiamsi fauorem contineat.Bal.in l.illud.in ij.col.in uer.illud est no.C.de sacrosan.eccle.nisi contineat fauorē publicum. suprà,Extensio.uer.vj.

Statutum, quòd mulieres non portent uestes sericas,intelligitur etiam de uestibus factis ante conditum statutum.Card. in cle.ij.iiij.q.de ui.& ho.cle.Et an fieri posśit per episcopū. Io.And.in Mercu.in regula,ea,quæ fiunt.in vj.

Statutum quòd filia dotata non succedat,intelligitur etiam de dotata ante conditum statutum.Bart. in consil. Statuto Assisij cauetur,quòd si qua mulier.& Alex.in l. omnes populi. ix.col.de iust.& iur.& ĩ. Statutum de ultimis uoluntatibus. † & s̃.Filia dotata.uer.liij.† De huiusmodi statuto, & eius ratione,& quòd sit fauorabile, & extendatur ad Iudæos habitantes in loco statuti,uide Bened.in repe.c. Raynutius. fol. 20.& seq.de testa.Adde in terminis huius statuti, an frater liberetur adoptando sororē,si uellet ipsam admittere ad succesśionem cum eodem. Dic quòd non,secundum Alber. in statutis. q. cij. quem refert Paul. Picus in l. Titia. col.xxiiij. uer.confirmo.ff.de leg.ij.]

Statutum de bannito offendendo, an extendatur ad occisionem.suprà,Bannitus offendi.uer.xvj.quòd non.

Statutum, quòd banniti ex homicidio, rebanniantur habita pace,intelligitur de bannito ante statutum conditum, non de banniendis,quia daretur causa delinquendi.Pau.de Cas. in l.cùm lex.in prin.ff.de legi. dicit uerum, etiamsi tantum delinqueret ante statutum conditum,& post fuit positus in banno. Bal. ibidem.adde ĩ.eod.uer. xciij. & uer.cxxxvij.& sequenti.

Statutum, quòd instrumenta publica habeant executionem paratam contra obligatos in eis.Item,

50 Statutum,quòd contractus facti sine certa solennitate non ualeant,intelligitur de instrumentis,& contractibus, etiam futuris.Pau.de Cast.in d.l. cùm lex.& Bartol.in l.illicitas. in prin.de offi.præsi.

Statutum,quòd scholares habeantur pro ciuibus, extenditur tantùm ad commorantes in studio, & non tollit eis priuilegia

legia competentia ultra ciues. Bar. in l. iij. §. si emancipatus. circa fi. ff. de bon. posses. contra tabu. Bald. & Petr. de Sun. in authen. habita. in j. col. in fin. uer. sed pone, statuto. C. ne fil. pro pat. Item intelligitur de his, quæ sunt ad fauorem, non ad damnum. Bald. in l. si Ruffinus. C. de test. mili. & ibi per Fulg. & do. Ias. May. Addo Bald. in l. ea lege. in iiij. colum. in uers. ex hoc similiter apparet. C. de condi. ob cau. licet idem Bald. contrà in l. quod fauore. in iiij. col. uersic. concessum est alicui. C. de legi. & Ibbus in l. prætor. §. patronum. de in ius uoc.

Statutum, quòd habeantur pro ciuibus, intelligitur de habitantibus. Paul. de Cast. in l. nulla. ff. de legib.

Statutum an trahatur ad causas pendentes. j. Statutum de iudicijs. uer. ccxxxiiij.

Statutum de infirmis, de quibus intelligatur. s. Infirmitas. uer. ultimo.

Statutum dans arbitrium procedendi, non extenditur ad sententiandū in causa. Ia. But. & Ioan. de Pra. in l. qui procuratorem. de procur. Bart. in l. si lege. in princ. ff. locati.

Statutum per uerbum masculinum, an comprehendat fœminam. j. Statutum de maleficijs. uer. xxij. cum seq. & uersic. Masculinum. uersic. xij. & ibi per discursum.

Statutum de debitore capiendo, quomodo intelligatur. suprà, uerb. Debitor suspectus. uer. xlij. & 50. & lv.

Statuta declaratiua iuris præteriti trahuntur etiā ad lites præsentes. Bald. in l. iubemus. in iij. nota. C. ad Velleia. Io. Andr. in cap. fin. de constitu. in Nouella.

Statutum de scholaribus, extenditur etiam ad magistros. Flo. in l. si seruo. §. si horrearius. ff. de his, qui deie. uel effu. Addo Bald. in auth. habita. in iij. no. C. ne filius pro patre.

60 Statutum pœnale an extendatur ad casus similes ex identitate rationis. Item,

Statutum pro, uel contrà ius commune, an indistinctè extendatur. per Flo. l. hæc actio. si quadru. pau. fe. di. & suprà, Extensio. uersic. ij. iij. vij. & xiij.

Statutum an extendatur ex maioritate rationis. doct. & Bald. in l. j. in j. col. uer. dicamus ita statutum. C. de interdic. quòd nō, si est pœnale: ut quòd percutiens in platea puniatur pœna manus, non habet locū in percutiente in palatio: ut ibid.

Statutum, quòd statuta non extendantur, non tollit interpretationem literalem ex uirtute sermonis fiendam. Bal. & Io. Pet. in l. iubemus. in fin. in j. nota. C. ad Trebel.

Statutum, quòd bannitus soluens ducenta eximatur, de banno, non habet locum in eo, qui soluit ante conditum statutum. Bart. in l. ij. in fin. de condi. & demon.

Statutum de patre, quòd teneatur assignare legitimam filio in uita, non extenditur ad matrem. argu. l. de quibus. à contrario sensu. ff. de legi. Bald. in l. quicunque. v. col. uersic. item statuto cauetur. C. de ser. fugi.

Statutum de fratribus Minoribus, non extenditur ad moniales sanctę Claræ. suprà, uerbo, Monialis. uersic. xxxvj. Bald. in l. quicunque. in v. colum. uersi. quid si fit mentio.

Statutum, quòd petens debitum solutum puniatur, comprehendit etiam opponentem exceptionem compensationis. suprà, Exceptio compensat. uersic. xv.

Statutum de forensi, quomodo intelligatur. s. uerb. Forensis. el j. uer. j. & ij.

Statutum de uenditore, habet locum in emptore, & econtrà. Lau. de Fano. in l. in quorum. xij. colum. de pigno. docto. in l. si conuenerit. ff. de pac. Bald. in l. j. C. de cupressis. lib. xj. & in l. fin. ff. de accepti. Bal. in l. j. paulo post principium. C. de communi ser. manu. Addo Bartol. in l. fin. C. de indic. uidui. tol. Quod est uerum, traditione secutā, non aliàs. Bald. in l. j. ff. sol. matr. Sed statutum cogens ad emendum, non intelligitur cogere ad uendendum. Bald. in d. l. j. C. de communi ser. manu.

Statutum de locatore, habet locum in conductore, & econtrà. no. in l. si conuenerit. ff. de pact. per docto. & in l. si quis seruo. C. de fur. propter correlationem. & s. Correlatiua. uersi. iij. j. eod. uer. cj. & in c. j. & ibi Abb. de loca. & Alex. in l. fi. ff. ff. de acceptil.

Statutum trahitur ad casum similē, de quo fuerit uerisimiliter cogitatū. gl. in uer. exceptionē. Bal. in iij. not. Paul. & doc. in l. tale. §. fi. ff. de pac. facit l. si extraneus. de condi. ob causam.

Statutum de antianis habet locum etiam in electis, & designatis. Bar. in l. j. in prin. in j. oppo. ff. de pœnis. facit l. fi. si ex noxa causa aga. & ibi dicit Bald. & Paul. de Cast. quòd ea, quæ sunt in habitu, & nō in actu, si postea perueniunt ad actum, non dicuntur mutari in alium statum. facit lex penulti. de testa. mil.

Statutum de minoribus, habet locum etiam in furioso. Bar. in l. orationis. C. de cur. furi. ubi glo. Addo Bald. in l. si curatorem habens. C. de in integ. restitu. min.

Statutum non debet extendi contra ius commune. Bald. in l. illam. j. col. uer. præterea statutum. C. de coll. & suprà, Extensio. uer. vij.

Statutum, quòd statuta intelligantur ut iacent ad literam, & non possunt interpretari, operatur non fiat extensio statutorum ad similes casus. Bald. in l. ij. in prin. uer. extra inducitur. glo. in C. de pa. qui fil. di. Addo Bald. in l. illud. in ij. col. in uer. item not. ex glo. C. de sacrosan. eccle. Item quid aliàs operetur, uide Bal. in l. si quis filiū. de libe. præte. & in auth. si qua mulier. in ult. col. uersic. ultimò no. de sacrosan. eccle. & in l. maximum. in iij. col. uer. quia dico, quòd aut statutū. C. de libe. præte. & in l. iubemus. in fi. ad Treb. & in l. ij. in j. col. magna. in fin. C. de execu. rei iudi. & in l. precibus. iiij. col. uersic. & nota, quòd in quibusdam. C. de impub. & ali. substi. & in l. non dubium. iij. col. de legi. in uersic. & primò quærit, an statuta. & Institu. de iure natu. §. ius autem. & ibi Ange. Aret. Bart. in l. omnes populi. ulti. q. vj. prin. & ibi per Alex. ulti. char. Pau. de Cast. in l. pe. si cer. pet. Sali. in l. quamuis. j. col. C. de adul. Pet. de Anch. in c. canonū statuta. cciiij. col. de consti. in vj. Ros. in arbo. consang. lxxvj. col. Barthol. Cæp. in rub. ff. de uerb. sig. ulti. parte prin. uer. sed quæro circa prædicta. & s. uer. Statutorum interpretatio. uer. j.

Statutum de cadauere, non habet locum in ossibus mortui. s. Cadauer. uer. x. & s. Ossa. uer. j.

Statutum de creditore, quomodo intelligatur. s. Creditor. el j. uer. j. cum octo seq.

Statutum de debitore, quomodo intelligatur. suprà, Debitor. el j. uer. j. cum quinque seq.

Statutum de soluente bannum admittendo ad officia publica, intelligitur etiam de ignoranter soluente. Bal. in l. si quis. in fi. C. de institu. & substitu.

80 Statutum de testamento taliter condendo, intelligitur de futuris. j. uer. Statuta de ultimis uoluntatibus. uer lxxxij.

Statutum de patruo non extenditur ad amitam, nec ad fratrē. doct. & Paul. de Cast. in l. illam. & ibi per do. Alex. in vj. col. C. de coll. Ros. in arbo consang. lxxij. col.

Statutum quando extendatur ad præterita. Pau. de Cast. con. cclxxxix. incipiente, Ad primum quæsitum.

Statutum de uno correlatiuorum, etiam contra ius commune, habet locum in altero. l. fi. C. de indi. uidu. tol. Bart. in l. fi. de accepti. Rosel. in arbo. consan. colu. lxxviij. l. si quis seruo. C. de fur. & Abb. Sicul. in c. quia super. glo. ult. de iure patro. & suprà, Dispositio. uer. viij. & Ab. in c. j. de loca. & Alex. in d. l. fi. ubi dicunt uerum, si sit par ratio in utroque, non aliàs. Propter quod ego aliàs prætor Cassiæ puniui adulteram pœna statuti de adultero. Facit glo. in authen. sed hodie. C. de adul. quam sequuntur doc. & Sali. ibi. quòd uir accusans uxorem de adulterio per calumniā, punitur eadem pœna, qua teneretur uxor conuicta. licet d. auth. inducens pœnam contra adulteram, non loquatur de adultera, & hoc propter correlationem: ut dicit ibi Sali. quando est eadem ratio. & tenet Sali. in authen. sed nouo. eod. titu. ar. contrà in d. authen. sed hodie. & ibi doct. Salic. post glo. quæ loquitur de adultera, & tamen non extenditur ad adulterum, qui remanet sub pœna iuris communis, licet sint correlatiua. Dic secundum Salic. quòd ideo est, quic ratio est diuersa, id est, quod uxor reconciliari potest, non adulter. Et pro prima opin. moueor, quòd statutum puniens adulterum in pecunia, à fortiori habeat locum in adultera, quę est de iure Authen. sed hodie mitius punitur, quàm adulter, cùm possit reconciliari uiro, ut ibi. ergo non remaneat extra statutum adulteri. & in iure d. auth. cùm sit acrius, quàm adulter puniretur. quælibet enim pœna corporalis maior est qualibet pecuniaria. l. in seruorum. de pœnis: sed per auth. sed hodie. imponitur uerberatio, & reclusio in monasterium, quę sapit

seruitutem: ut suprà, uer. Obligatio personalis. uer. ix. & ult. & uer. Monachus. el j. uer. xxxv.

Statutum, quòd non licet mulieribus portare perlas, & uestes sericas, non extenditur. suprà, Statuta de maleficijs. uer. liij.

Statutum an & quando extendatur ad ignorantes. infrà, uerb. Statutorum effectus. uer. lxxiiij. cum duobus seq.

Statutum de amouente de pecunia communis, habet locum etiam in amouente unum denarium. Ang. in l. si quis dederit. §. prætor. in fin. de acquir. hæred.

Statutum de debitore non conueniendo intra annum, an prosit fideiussori. Bal. in l. quoties. in ij. col. uersi. secundo modo quęritur. & ibidem per Fulgo. & Sali. distinguit. C. de preci. Impera. offe. Addo Bar. & alios in l. cùm filius. §. in hac. ff. de uerb. oblig. Bald. in l. tam mandatori. C. de non num. pecu. in ij. colum.

Statutum ligat etiã mulieres, nisi expressè sint exemptę. Bald. in l. ne passim. C. de iur. & fac. igno.

Statutum de bannitis, an comprehendat bannitos ante statutum, uel post. Bal. in l. leges. la ij. in ulti. col. uer. ex quibus, & alijs prædictis. C. de legi. & ibi Salic. qui etiam ponit in l. ij. C. de gene. aboli. Bart. in l. omnes populi. iiij. q. vj. q. prin. ff. de iusti. & iure, distinguit. & in l. cùm lex. de legi. & suprà.

90 Statutum continens ius singulare, non extenditur de similibus, ad similia, sed continens ius generale sic. Bal. in l. non dubium. iiij. col. C. de legi. ubi etiam uide, an

Statuta restringantur, uel extendantur, & quando. Baldus ibidem.

Statutum de offendente in platea, uel domo, habet locum in offendente in platea, & extra, incontinenti, post rixam cœptam in domo, uel platea. Bartol. in l. quod ait. §. j. ff. de adul. Bald. in l. quicunque. j. col. in fin. uer. sed hîc quæri potest. C. de ser. fugi. Angel. Areti. in tracta. Malefi. uer. in platea. argu. contrà, s̄. uer. Fugiens. uer. xvij. cum seq.

† Statutum puniens offendentem aliquem in uia publica, uel strata, non habet locum in offendente aliquem in flumine publico. Ita no. dicit Bal. per illũ tex. in l. fi. in fi. ff. de ser. rust. præd. Secus autem dicit esse in ponte fluminis: quia offendens aliquem in ponte fluminis, dicitur eum offendisse in uia publica, seu in strata publica.]

Statutum non tollit exceptionem ortam ante conditum statu tum. Paul. de Cast. consil. cclxxxix. incipiente, Ad primum quæsitum.

Statutum nouum imponens pœnam delicto, an comprehendat delictum antè commissum. Bart. in l. omnes populi. ij. q. v. princ. de iusti. & iure. ubi facit tria principalia membra, & s̄. eo. uer. xlviij.

Statutum de ecclesia habet locum in quolibet loco pio, & in monasterio. no. in c. ij. & ibi Ioan. And. in Nouel. de restit. in integ. in vj.

Statutũ cum clausula, quòd extendatur etiam ad causas prçteritas, intelligitur, nisi sint decisæ per sententiam, iuramentum, uel transactionem. Bart. & Pet. de Sun. & in l. fi. C. sen. rescin. non pos. Bart. in l. causas. in prin. C. de transac. & in l. omnes populi. ij. q. v. princip. in xvij. col. uer. iuxta prædicta quęro. ff. de iusti. & iure. & in l. Lucius. §. quæ marito. de leg. ij. & in l. j. §. fin. ad Tertul. & in l. cùm lex. de legi. & Ioan. de Ligna. in c. cùm dilectus. de consue.

Statutum generale comprehendit pia loca. l. sancimus. la ij. & ibi Bal. de sacrosan. eccle. & plenius infrà, uerb. Statutorum effectus. uersic. xlvj. cum sequentib.

Statutum, quòd statuta de coniunctis trahantur ad extraneos, non intelligitur de statuto compromiss. fiendi. Bart. in l. j. §. lex Falcidia. in j. oppo. ubi Ang. ff. ad leg. Fal. & ibidem uide omnino per do. Alex. in j. col.

Statutum de usufructuario, locum habet etiam in emphyteuta, & feudatario, & alijs habentibus iura utilia, si materia patiatur. Pau. de Cast. in l. j. in princ. ff. ad Trebel. Barthol. Cæpol. de ser. tit. de usufr.

100 Statutum contra nobiles habet locum etiam contra nobilem condemnatum, & infamem. Bart. in l. j. C. de infa. li. x. & quod no. in l. j. C. de his, qui non imple. stip. eo. lib.

Statutum de bannitis locum non habet in carceratis. s̄. Bannitus. el j. uer. xlj.

Statutum habens rubricam, de mercatore, & rusticis, extenditur etiam ad rusticos. de quibus in nigro non fit mentio. Salic. & do. meus Fran. de Capi. list. in rubr. ff. si cert. pet. doc. in l. j. C. de diuer. rescrip.

Statutum nouum ueniens ad declarationem antiquorum an trahatur ad præterita. Alex. consi. vij. ij. parte.

Statuta an trahantur ad exemptos. s̄. Exempti. uersic. ij.

Statutum de præscriptione non extenditur ad similia, sed habet locum in casu suo. Bald. in l. quod est constitutum. ne de sta. defun.

Statutum de marito bannito, non habet locum in uxore banniti. Baldus in l. quicunque. v. col. uer. sed pone, statuto. C. de ser. fugi.

Statutum de inquilino, nõ extenditur ad colonum. suprà, Inquilinus. uer. xxiij.

Statutum puniens abusionẽ, uel etiam uerum delictum, semper comprehendit fœminas, non præsumptiuum. Bald. in l. quicunque. v. colum. in uer. & in summa, si statutum. C. de ser. fugi.

Statutum, quòd filius habitans seorsum à patre habeatur pro patrefa. an habeat locum, quando pater iuit ad habitandum cum filio. Paul. de Cast. consi. clxxv. incip. Ad primum quęsitum clara responsio. quòd sic.

110 Statutum extenditur ad æquipollens expressi, in eo, ut ꝙ non possit esse assessor, intelligitur nec consiliarius. Bar. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi.

Statutum secundum non porrigitur ad eum, qui habet executionem paratam instrumenti, uel testamenti. Bartol. in prima constitu. Cod. §. hæc quæ necessariò. in iiij. colu. in uers. & per hoc dico, quòd secundum statutum.

Statutum non extenditur de similibus ad similia, quando non subest ratio. Bal. in l. iij. in ij. col. in uer. ex quo no. C. de iure dotium.

Statuta ciuitatis habent locum etiam in castellis de nouo quęsitis. Bal. in l. etiam. in ij. col. in uer. & ista lex inducitur in ar. C. de iure dot. quòd banniti non stent in castellis. & suprà, Castrum. uer. xl.

Statutũ, quòd filius teneatur ad debita patris, mortuo patre, non extenditur ad filium exhæredatum. Bal. in l. dotis tuæ. C. de iure dotium.

Statutum an extendatur ad casum, qui est idem iuris fictione. Bart. in l. omnes populi. in iiij. q. vj. princip. xxvij. colum. ff. de iusti. & iure. uersi. ulterius quæro, quòd non. & per Alex. in l. iij. §. hoc uerbo. de nego. gest.

† Statutum annullans actum propter solennitatem, non seruatam, non extenditur ad iuratum. d. Mar. Ant. Baue. in suo tractatu, de uirtute iuramenti, in xxiij. casu.]

Statutum extendit, & restringit ius commune. Bal. in l. iij. in fi. C. ad Tertul.

Statutum pœnale an extendatur ad similia. suprà, Extensio. uersic. ij.

Statutum generale nõ comprehendit personas priuilegiatas. Bal. in consi. Super hoc puncto duo sunt uidenda. & suprà, Monialis. uer. xxx.

Statutum extenditur etiam ad causas, appellatione pendente super eis, etiamsi dictum est in eo, quòd non extendatur ad causas pendentes. Vide in Specu. de app. §. de officio. in iiij. col. uer. quid si. Ang. in auth. in medio litis non fi. in §. fi. uer. & nota. col. viij. & in auth. ut cùm de app. cog. in prin. paulo post principium. col. viij. sed non potest fieri super lite pendente. suprà, Statuta super quibus. in uersi. cxxv. & omnino per Alex. in l. si quis in iudicio. in prin. ff. si quis caut.

120 Statutum de carceratis pro persona, non habet locum in carceratis pro debito. Ang. in auth. ut cum de app. cog. §. si quemlibet.

Statutum contra ius commune ratione speciali trahitur ad casum similem. Item,

Statutum licet sit stricti iuris, trahi potest ad consequentiam, dum tamen casus, ad quem trahitur, non sit inclusus in iure communi. Baldus in l. si quis seruo. in ij. col. uer. ex hoc no. C. de furtis.

Statutum non debet trahi ad præiudicium tertij, etiamsi aliter nihil operetur ultra ius commune. Bald. in l. cùm à matre. in fin. col. uersic. ulti. quæritur. C. de rei uen. & in l. j. in ult. col. C. qui accu. non pos. & s̄. Statutorum interpretatio. uer. 99.

Statutum

Statutum tollens actionem, non tollit exceptionem. Bald. in l. peremptorias. iiij. col. uer. quæro, si statutum. C. sent. rescin. non pos.

Statutum nouum non extenditur ad causam appellationis, & sic ad rem iudicatam. Bald. in addi. Spec. de appel. uer. noua constitutio.

Statutum de procuratore, habet locum etiam in tutore, & curatore. Bal. in l. quod si nolit. §. quod in procuratore. de ædi. edict. argu. contrà in l. mandato. per gl. ff. de procur. & s. Statuta de iudicijs. uer. cxxj.

Statutum pœnale contra ius commune, uel præter, uel secundum ius commune, an habeat locum in casu ficto. j. uer. Statutum de maleficijs. uer. 50.

Statutum priuans aliquem beneficio obtinendo, non habet locum in beneficio iam obtento. Bar. in l. si seruum. §. fi. ad fi. ff. de acquir. hære. arg. cõtrà, in l. Publiciana. ff. de iure codicil.

Statutum de obligatione non extenditur ad actum diuersum. Io. de Imol. & Alex. in l. is, cui. de uerbo. oblig.

130 Statutum prohibẽs aliquam artem exerceri in ciuitate, extenditur etiam ad suburbia. Abb. Sicu. in c. fi. de præb. Alex. in l. ij. de uer. sig. Adde s. uer. Ciuitas. uer. xviij. & uer. cij.

Statuta, quòd instrumenta habeant executionem paratam, an extendantur. j. uer. Statuta de contractib. uersic. cxxxiij. & j. Statuta de iudicijs. uersic. xxxj.

Statutum de faciente, habet locum in faciente per se, non in faciente per alium. s. uer. Facere. uer. ix. & x.

Statutum legitimans ad aliquem actum, intelligitur de subditis, non de forensibus: secus, si statutum disponat circa solennitatem aliquam. Bar. in l. j. circa fi. uersi. nota ex hac lege. ff. de tut. & cur. da. ab his. & j. Statutorũ effectus. uersi. xxxiiij. & xxxvj.

Statutum, quòd instrumenta usurarij præsumantur fictitia, habet locum etiam in instrumentis quondam usurarij, qui desierit fœnerari, celebratis antequam desineret. Bart. in l. palàm. §. non solùm. de ritu nup. & no. in l. prætor. §. sed si dominus. de eden. & quod per Bartol. in l. quis sit fugitiuus. in prin. de ædi. edicto.

Statutum refertur ad casus in eo complexos. Bal. in l. cùm quidam. uer. nota quòd lex, uel statutum. C. de duo. reis.

Statutum non obstat socio non citato, licet alter socius sit citatus. Bal. in l. fi. C. de duo. reis.

Statutum per uerbum præsentis uel præteriti temporis, ut qui est, uel fuit debitor, & publico instrumento capiatur, intelligitur etiam de debitore obligato post conditum statutum. Bar. in l. cùm lex. ff. de legi. Item,

Statutum, quòd debitor capiatur, & contra instrumentum opponatur, exceptio habet locum, quo ad debitorem capiendum, sed non quo ad exceptionem ortam post conditũ statutum. per Bart. in d. l. omnes populi. ij. q. v. in prin. in xviij. col. uer. ex his possunt solui, &c. Item,

Statutum, quòd possidens quinq; annis præscribat, intelligit de possessione incœpta post cõditum statutum, non de anteriori. Bar. in d. l. ij. q. v. in prin. in xix. col. uer. ecce aliam, dicit statutum.

140 Statutum generale non extenditur ad casus, in quibus est specialiter prouisum. Bart. in consil. A` domino Cyno de Bononia. & in l. prætor. §. erit. in ult. col. ff. ui bon. rapt. & Bal. in l. quemadmodum. §. hæc uerba. in j. col. ff. ad l. Aquil. Vnde

Statutum, quòd bannum cassetur bannitis soluta pœna, nõ habet locum de robatoribus stratarũ, quibus ex forma statuti non debet cassari bannum, etiam pœnam soluentibus. Dyn. in l. talis scriptura. in fi. de leg. j. & j. Statutorũ effectus. uersi. xvj. ubi plenius.

Statutum de officiali, habet locum etiã in eius substituto. Bar. in l. j. §. hi, quibus. ff. de leg. iij.

Statutum de offensione banniti extenditur ad priuatos carceres. De eo Bal. & Salic. in l. j. uer. quærit hîc Iac. But.

Statutum non extenditur, ubi iurisdictio non extenditur. Bal. in l. necessarium. in prin. ff. de ori. iur.

Statutum cõprehendit fœminas. Bald. in l. ne passim. C. de iur. & facti igno. & s. Masculus. uer. xv. & ibi per discursum.

Statutum non extenditur cõtra rempublicam, si potest in alijs operari. Bald. in l. creditoribus circa medium. C. an ser. ex fac. suo.

Statutum non extenditur in pœnalibus, & odiosis. Bald. in l. si quis in colluctatione. §. Celsus. ad legem Aquil. in uer. quæro, hîc dicit statutum. nisi fauore publicæ utilitatis. s. Extensio. uer. ij. & vij. & per discursum.

Statutum præter ius commune extenditur ad casum, non expressum ex eadem ratione. per gl. in c. constitutioné. de sent. excom. in vj. Alex. in l. j. in prin. de uerb. obli.

Statutum, quòd extenditur de persona ad personam, proportionari potest ad utramq;. Geminia. in c. indemnitatib9. §. s. dicta. de elect. in vj. aliàs non. Bald. in l. illam. C. de collat. & Bar. in l. omnes populi. vj. q. de iusti. & iure. Alex. post Bar. in l. iura. ff. de legi.

150 Statutum de conducente, uel extrahente sal, uel bladum, non habet locum in eo, qui sal, uel bladum emptũ alibi portat per territorium statuti transiturus ad alium locum. Alex. consil. lxvij. iiij. parte.

Statutum, quòd capiens talem malefactorem, habeat tale castrum in feudum, extenditur etiam ad mancum uel incapacem feudi. Gul. Bal. & Salic. & Alex. in l. si filius. ff. si cert. pe. & Alex. in l. filio. de libe. & posthu.

Statutum ratione publicæ utilitatis non recipit restrictionem de habilitate. l. iij. §. utrum. uersi. ei, qui. ad Syllan. Alex. in d. l. si filius.

Statutum de pignore extenditur ad hypothecam. s. Pignus. el j. uer. xxxiiij.

Statutum pœnale de uestibus non comprehendit caligas, quę ex communi usu loquendi nõ ueniunt nomine uestis, licet de iure in legatis ueniant. j. Vestis. uersi. xxv. Ita Card. in cle. ij. q. v. de ui. & ho. cle. Vnde

Statutum prohibens portari uestes diuisatas, non extenditur ad caligas diuisatas, nisi expresim etiam de caligis loquatur. Card. ibidem, & textus.

Statutum de arbitrio habet locum etiã in arbitratore, quando est par ratio. Abb. Sic. in c. uno delegatorũ. de off. deleg. Itẽ,

Statutum, quòd delinquens in officio puniatur, habet locum etiam in arbitro, uel arbitratore delinquente in arbitrando, secundum Abb. sing. in d. c. uno.

Statutum ad præcedentia quando extendatur. Bal. in l. si quis quandam. ff. si quis caut.

Statutum per uerba præsentis, uel præteriti temporis, an trahatur ad futurum. Alex. post Bart. in l. omnes populi. pen. col. de iusti. & iure. Bald. & Imol. in l. cùm tale. §. pen. de condi. & demon. & Bal. in l. leges. ij. C. de legi. & Bal. & Imol. in l. cùm secundum. de iniusto testa. Alex. post Bar. in l. cùm lex. de legi. & in l. illicitas. in prin. per Bar. de off. præsi. & Gemi. post gl. in c. fi. de consti. lib. vj.

160 Statutũ loquens de casu ficto, an extendatur ad casum uerum. Bal. in l. si quis seruo. C. de fur. & ibi Bar. & Alex. in l. iij. §. hæc uerba. de neg. gestis.

Statutum, quòd de uino soluatur gabella, non habet locum in oleo. Bal. in l. j. C. quę sit longa consue. & Alex. in l. iura. ff. de legi. & j. uerb. Vinum. uersi. j.

Statutum an & quando extendatur ad casum fictum, per Alex. plenè in l. iij. §. hæc uerba. de neg. gest. post Bar. ibi, quòd nõ, nisi esset conforme iuri communi. & Abb. in c. ad audientiã. de cler. non resi. Item nisi esset præter ius, ut ibi plenè. Vide Bal. in l. meminimus. C. de legi. hære. Item,

Statutum de consensu, non intelligitur de ficto, scilicet per cõtumaciam. Bal. in l. ij. §. uoluntate. sol. matr. Alex. in d. §. hæc uerba. & per Alex. in l. apud Iulianum. §. fi. ex quibus cau. in poss. eatur. Item,

Statutum de contumace, intelligitur de uero, non ficto. Ange. in consil. cxcv. Adde Bal. in l. recepticia. ad fi. C. de constitu. pec. & Alex. in d. §. hæc uerba.

Statutum nõ comprehendit bannitos. Bal. plenè in l. cùm mulier. vij. col. & seq. ff. sol. matr. & j. Bannitus. el j. uer. xxiij.

Statutum, quòd possessio transeat in hæredem, an transeat in fideicommissarium. Alex. consil. lxxxij. ij. parte.

Statutum prohibens alienationem, intelligitur etiam prohibere præscriptionem. Alex. consil. j. iiij. parte. & s. Prohibitus alienare. uer. iij.

Statutum contra ius commune de simplici non extenditur ad casum mistum. per Alex. consil. xxvij. iiij. parte, ubi plenè. Item s. Mistum. uersi. iiij.

Statutum de locatione, intelligitur de simplici, & non extendi tur ad mistam, quæ transeat in alium contractum. Alex. in d. consil. xxvij.

107 Statutum de Iudæis an extendatur ad paganos. Abb. in c. cùm sit. de Iudæis.

Statutum, quòd pœna non exigatur, habet locũ etiam in usura. Ang. & Alex. in l. lecta. si cer. pet.

Statutum de moneta extenditur ad monetam nouam. s. Statutorum interpretatio. uer. clxxxj.

Statuta fauorabilia nuptiarum sunt extendenda. l. hoc modo. ff. de condi. & demon.

Statutorum effectus uide j. eo. per totum.

Statutum municipale tollit legem. no. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. sicut dicimus in consuetudine, quæ tollit legem. l. de quibus. cum ibi not. ff. de legibus.

Statutum debet aliquid operari. l. si quando. de lega. j. & ultra ius commune. j. eo. uersic. xj. Addo Paul. de Castr. in consil. xliiij. incipiente, Viso puncto.

Statutorum effectus quis sit, & quas personas liget.

Statutum papæ ligat omnes. in Spec. de const.

Statutum nõ potest restituere ad famam. Bal. in l. cùm mulier. xx. col. sol. mat. Bar. in l. j. in §. pe. de postulan. Contrariũ no. s. Infamia. uer. xiiij. & xvj. Addo Bar. ĩ l. fi. ad fi. C. de sen. pas.

Statuta laicorum an seruentur in curia ecclesiastica j. Statuta de iudicijs. uer. lxxxij. & s. Statutum super quib. uer. xxj. & seq.

Statuta an ligent superuenientes. Bal. quòd sic. in l. j. ij. col. uer. sed iuxta hoc. C. de sum. trinita. Dyn. in l. uxori. §. uxori. de legatis. iij.

Statutum, quòd filia non succedat propter masculos, nõ habet locum, quo ad bona alibi sita. s. Statuta de ultimis uoluntatibus. uer. xxxvj.

10 Statutũ non potest claudere os, ut quis non loquatur. Bald. in l. j. iiij. oppo. uer. item statutum. C. de his, quæ pœ. no. c. si papa. de priuil. in vj. & per Alexan. consil. xxxvj. iiij. parte, & consil. lxxv.

Statutum conforme iuri communi an intelligatur, secundum ius commune, quamuis nihil operetur, ultra illud. omnino per Alex. in l. iiij. §. prætor. de dam. infecto.

Statutum debet operari ultra ius cõmune. Bar. in l. ij. uer. quid si in statuto. ff. de usuc. & in l. iiij. §. prætor. in iij. col. uer. quæro, quid si statutum. ff. de dam. infect. Bal. in l. pen. C. de præscript. longi tempo. quæ pro lib. no. in l. si quando. de legat. j. in §. quibus. in prima consti. Cod. in l. fi. C. de edi. diui Adr. * & in c. transmissa. de elect. in vj. * Io. Ceph. con. clxxj. nu. 4. consil. ccxj. nu. 3. uol. ij. consil. clj. nu. 17. eo. uol. Doct. in c. pastoralis. in prin. de appel. Æmilius Maria Manolessus.

Statutum secundum generale an tollat primum speciale. Bar. in l. de quibus. de legi. & in l. quæsitum. §. si quis fundum. de fundo instru. & per Alex. in l. j. §. j. de ope. no. nun.

Statutum speciale derogat generali in casu suo. Bal. & Imol. in l. cohæredi. §. qui patrem. & ibi do. Alex. in j. col. uer. j. inducitur hic tex. ff. de uul. & pup. doct. in l. doli clausula. ff. de uer bo. oblig. & omnino per Bar. in l. fi. de prox. sac. scrin. lib. xij. Bald. in l. executorem. in vj. col. uer. or redeo ad naturã propriam legis. C. de execu. rei iud. & in l. Titię textores. de leg. j. Flor. in §. inquit. & in §. hæc uerba. ad leg. Aquil. & reg. generi per speciem. & gl. in l. cùm pater. §. felicissimo. de leg. ij. per Bart. in l. prætor. §. erit. in fi. ff. ui bon. rap. Bart. in consil. A domino Cyno de Bononia. & s. uer. Genus. uer. xj. Addo Bal. Ang. & Imol. & ibidem per do. Alex. in l. talis scriptura. in ult. col. uer. ex. gl. ff. de leg. j. cũ alijs ibi per eum adductis, & omnino per Alex. consil. ciij. & seq. quod est Andr. Barba. iiij. parte, ubi ponit multa exempla, quòd secundum

Statutum intelligatur secundum primum, & omnino per Ale. in l. j. §. j. de ope. no. nun. Vnde

Statutum, ꝙ pax non prosit derobatoribus, habet locũ, nõ obstante statuto, ꝙ in omnib. criminib. prosit beneficiũ pacis. Dy. & Ang. in l. talis scriptura. in fi. de leg. j. & ibidẽ per Bal. Imo. & latè ꝑ do. Hier. Tor. in xxj. col. hæc ita declarata. Itẽ,

Statutum, quòd de causis realibus cognoscat Potestas, sed de personalibus capitaneus, quomodo intelligatur. s. Statuta de iudicijs. uersi. xxxix. & uer. ccxl.

Statutum, quòd iudex portæ Eburneæ cognoscat à decem libris infrà, si alio statuto caueatur, quòd iudex portæ sancti Petri cognoscat de causis hospitalium, si incidat quæstio de causa hospitalis infra decem libras, cognoscet iudex portæ Eburneæ. Bart. sing. in d. l. in sacris. la ij. circa medium. C. de prox. sac. scr. lib. xij. Sed Bal. post Cy. in l. Gallus. §. fi. de lib. & posthu. dicit esse locũ præuentioni: & si ambo pariter cognoscant, se inuicem coadiuuant. Sed ibi Bald. dicit attendi statutum fauorabilius. Quod ibi Io. de Imol. sequitur. & ibidem etiam uide per do. Alex. in vj. col. in uer. item no. & Bar. in extrauag. ad reprimendum, uer. nõ obstantibus. & Io. An. doct. & Imol. & Pet. de Anch. in c. statutum. §. quod uerum. de rescri. in vj. & uide s. Statuta de iudicijs. uer. xxxix. Addo Bald. in l. executorem. in vij. col. C. de execu. rei iud. per do. Alex. in l. j. §. j. ff. de ope. no. nun. in ult. col. uer. & hoc facit ad † quæst. & in l. Titiæ textores. ff. de leg. j. † Vide Decium con. ccxxij. col. ij. & iij. quando unum statutum dicatur speciali us altero, & deroget speciale generali, ibi declarat.

Statutum, quòd omnes comitatiui de qualibet porta portent granum ad ciuitatem, & ciues de illa porta teneantur adiuuare ad portandum, si sit aliud statutum, quod comitatiui de certo castro teneantur portare granum suum, ciues de porta illius castri non tenentur adiuuare illos. Bar. no. in l. quæsitum. §. fi. ff. de fun. instru. in iiij. col. uer. hoc induco ad quęstio. de facto. & And. Barb. in consil. Scripsit Ecclesiasticus. quod est post consilium cxiij. Alex. iiij. parte. & per Alex. in d. l. j. §. j. de ope. no. nun.

20 Statutum, quòd Potestas habeat arbitrium liberum contra incendiarios non habet locum in incendio commisso ante officium suum, nisi expressè dicatur, stante statuto, quòd Potestas non cognoscat, nisi de delictis commissis suo tempore. Bal. in l. si in lege. ff. locati.

Statutum generale limitatur per speciale. Abb. in d. consi. ciiij. Statuto edito, &c. And. Barb. d. consil. vij. col.

Statutum imponens pœnam, si fiat talis actus, an uideatur annullare actum illum. Bar. doct. & Alex. in l. fi. in prin. de ope. no. nun.

Statutum fauorabile, ut quòd filius denominetur à nobilitate matris, non tollit denominationem etiã à patre, si sit ad eius commodum. Bar. in l. exemplo C. de decu. lib. x.

Statutum ualidans actum inualidum, an tollat restitutionem in integrũ. Paul. de Castr. consil. ciij. incipiente, Non est dubium, quòd non.

Statutum quando dicatur dare formam actui, uel non. s. uerb. Actus. uer. xxvij. & uer. Forma. uersi. xxv. & xxx.

Statutum quando sit seruandum, uel non. s. uer. Statutum. el j. uer. iiij.

Statutum, quòd ciues agentes extra districtum puniantur, habet locum etiam extra territorium, ex quo punit agentes extra territorium. Bal. in l. actor. C. de proba. in ult. col. uer. sed quæro de tali quæstione. non tamen loquitur propriè in his terminis. & Ang. in l. hæres. §. j. ult. col. de iud.

Statutum de offendente ciuem etiam extra districtum, non ualet, nisi quo ad bona sita in districtu. Ang. in d. §. j. & per Bar. in l. ne quid. ad fi. ff. de incen. rui. nau.

Statutum, quòd offendens subditum puniatur, etiamsi extra territorium offendat, nõ ualet, si in loco delicti reperitur iustitia. Bar. in l. nullus. in fi. C. de Iudæis. & j. Statuta de maleficijs. uer. xxix.

30 Statutum loci, in quo res est, inspicitur. Bar. in l. cunctos. vj. q. in ix. col. C. de sum. tri. & fide catho.

Statutum pœnale afficit etiam forensem delinquentem in castris, uel in exercitu, licet extra territorium. Bart. in d. l. cunctos. viij. q. in xiij. col. Adde j. eo. uer. xxxvij. Item,

Statutum non afficit ignorantes, etiamsi statutum dicat, quòd ignorantia non possit probari per iuramentum. Bal. in l. j. in fi. ff. de legi. Alex. in l. de pupillo. §. nunciationem. de operis † noui nunciati. † Adde Fel. in c. per tuas. in prin. j. colum. de simo.]

Statutum generale in omnibus locis ligat etiam forenses. Pau. de Cast. in consil. cxlviij. incipit, Super primo quæsito. in ij. col. Ray. Bart. in d. l. cunctos. in vj. q. & ibi Bald. in x. col. in uer. circa quæ quæro. ubi uide per Ray. in consi. Secundum consuetudinem ciuitatis Venetiarum. & in consil. Quidã de

Gualdo,

Gualdo,&c.& glo.in l.j.in uer.diuer. iuris. C. de eman.libe. Bald.in l.j.in fi.C.de contrahen. emptio. & in addi.Spec.de constit.uersi.ij.& iij.& in l.leges.la ij.uer. ex hoc apparet.C. de legi.& in l.communium.de natu. lib.Bart.ibi Caue, quia ibi loquuntur in alio casu, uidelicet in statuto legitimante, ut non trahatur ad alios, qui sunt extra illam ciuitatem. & Bar.in l.fi.§.licet quis.in fi.ff.de publica. & in l.omnes popu li.in iij.q.prin.& ibi Paul.de Castr. & Bald.in l.j.in iij.no.C. ubi sena.uel cla.Io.And.in c.Romana.j.col.de foro compe. lib.vj.in Nouel.Flor.in l.item Mela.ad legē Aquil. & in Spe. de constit.uer.antepen.& Bart.in tracta Repressa.v.q.j.arg. Pet.de Anch.in c.canonum statuta.de consti.in repet. Ang. Aret.in Malefic.uer.Armatus.& s̄.uer. Forensis ligatur.uer. vij.Item non prodest forensi.s̄.Forensis ligatur.uer.iiij.

† Item uide do.Ias.May.in l.j.in iij.col.C.de summa tri. & fide cath.ubi plenè,an statuta ligent forenses: & quid in contra-ctibus, & quid in delictis,& etiam quid in ultimis uolunta-tibus.adde aliquid per Feli.in c.j.de re iudi.in ij.col.& in c.j. de spon.antepen.col.& per do.Soci.in consil. cclxxx.incip. Circa primam quæstionem.circa mediū.pen.col.in ij.parte, char.ccvj.& per Fran.Aret.in d.l.j. & per do. Pet. Phil. Cor. in consil.cxcix.incip.Circa.per totum.in j.parte,& in consi. lxiiii.incip.consuluit.in litera A.in iij.parte. & in con.xciiij. incip.Circa.in litera F.in ij.parte.]

Statutum, quòd credatur iuramento iniuriati,non ligat foren. sem accusatum,& declinantem forum. Io. Andr.in d.c.Romana. Item,

Statutum legitimans non habet effectū,quo ad bona sita extra territorium.Bar.& Bald.in l.communium.& in dicta l.cunctos.vij.q.& s̄.Legitimatus.uer.xxxv.

Statutum habilitans non comprehendit forensem : secus, si disponit circa solennitatē.Bar.in l.j.uer.nota ex hac lege.ff. de tu.& cur.da.nec inhabilitans.Bal.in d.l.cunctos.in x.col. in uersic.circa quæ quæro.& s̄.Statutorum extensio. uersic. cxxxiij.

Statutum pœnale non ligat delinquentes extra territorium, nisi certis casibus,uidelicet raptorem ex naufragio . Item in loco confœderato.Item quando iudex loci non puniret delinquentem.Bar.in l.cunctos.viij.q.in xiiij.col.

Statutum pœnale ligat subditos,etiam extra territorium delin quentis.Bar.in d.l.cunctos.viij.q.& seq.& in l.j.C.de eunuchis.Contrariū notatur in c.ij.de consti. in vj. & in c.ut animarum.& plenius per Io.de Lig.in tract.de sent.excommu. uer.consequenter quæritur,quid.& in viij.charta,uer.exami nando an statuta.& Pau.de Castr.in l.fi.ff.de iurisd.om.iud. & Frede.de Senis consil.ij.ubi tenet ligare. Adde s̄. Statuta de ultimis uoluntatibus.uer.cxlix.& omnino per Alex.in l. fi.præallegata,& in consil.iij.j.parte,ubi tenet, quòd statutū imponens pœnam mortis pro alieno delicto, non habere lo cum cōtra delinquentem subditū extra territorium,etiamsi expressè dicat statutum,pœnam illam habere locum etiam contra subditos extra territorium delinquentes : sed dicit tunc esse locum pœnæ extraordinariæ.& j̄.Statuta de maleficijs.uer.xxx.& uer.cxcj.

Statutum debet in iudicio allegari, & produci totum, non in particula tantùm,ut effectum habeat. Bar. in d.l.omnes populi.vij.q.prin.ult.col. uer. quæro quid si in aliqua ciuitate. & in l.inciuile.ff.de legi.& in l.præscriptione. in ult.col.uer. item dico,quòd statuta.C.si contra ius uel uti. pu. ubi dicit, quòd debet allegari,& produci sicut instrumentum, quādo statutum est alibi. Vnde

Statuti particula non facit fidem.Bar.ubi s̄.& in l.j.§. fin.de eden.& s̄.uer.Statutum.in uer.ult.& Alex.post Bar.in l.inciuile.s̄.allegata.

Statutū de testamentis insinuandis an liget clericos.j̄.Statutū de ultimis uoluntatibus.uersi.xix.& seq.

Statuta laicorum exclusiua,& odiosa,non ligant clericos, nec eos excludunt.Bald.in l.cunctos populos.x.col.de sum. tri. & Alex.consil.ccx.

Statutum,quòd socius posit prouocare socium ad diuisionē, comprehendit etiam clericum ad eius commodum. c.constitutus. de in integr. restit. facit c. cùm uenissent. de eo,qui mit.in pos.causa rei seruandæ.

Statutum,quòd bannitus offendatur, an habeat locum in clerico bannito.Bal.in l.j.in iij.col.uer.& per prædicta determi natur.C.si à non compe.iud.& per Bal.in addi.Spec.de cita. uer.non ualet citatio, nec processus: ubi dicit, quòd sic, etiamsi sit bannitus à iudice laico.

Statutum de præscriptione an habeat locum in ecclesia,& minore.Bal.in l.si mater.C.ne de sta.defunct.distinguit.

† Statutum de compromittendo inter affines an habeat locū inter sponsum & sponsam.Vide Ias.in l.quod Seruius. ff. de condi.ob cau. compromissum autem uirtute statuti fieri po test à curatore hæreditatis. Deci. consi. xxij. col.pen. Adde Deci.suo consil.xxij.col.j.ubi dicit, quòd licet fuerit factum compromissum uirtute statuti,si tamen non sequitur laudū, debet iterum compromitti.]

Statutum dans formam contractui,non habet locū in contra-ctu, qui cum ecclesia celebratur.Bald.in l.generali.C.de sac. san.ecclef.l.sancimus.la ij.& ibi Bald.C.eo.tit.ubi contra.& omnino per Alex.consil. ccix. & seq. in ij.uol.& j̄.Statutum de contractibus.uer.lvij.in iij.col.circa medium,ibi:item di ctum statutum non habet locum in cōtractu celebrato cum ecclesia,&c.& Alexan.consil.xciij.ij.parte. & consil.lxxxvj. iiij.parte.

Statuta laicorum an ligent clericos & ecclesias, docto. Bart.& Paul.de Castr.in d.l.omnes populi.xv.col.in iiij.q.prin.ff.de iusti.& iur.& Bal.in l.iiij.C.ad leg.Fal.quòd sic,quando clericus,uel ecclesia utitur beneficio alterius statuti laicorum. & Bal.in l.omni.in uer.deinde iste tex.est in argum.C.de sacrosan.ecclef.& in l.j.in fi.C.de contrahen.emptio. & in d.l. cunctos populos.in vij.col.in fi.uersic.sed ulterius hîc quæritur.& in c.j.§.si quis per triginta. uer. porrò, si statutum. si de feud.fue.contro.v.col.& per Bar.in d.l.cunctos populos. quæst.v.& in l.j.§.quæ onerandæ.uersi. iuxta hoc quæro. ff. quarum re.ac.nō det.Flor.in l.uenditor.§. si cōstat.C.cōmunia prædi.quòd sic in procedendo, non in decidendo,secun dum Io.Cal.in quęstione,Statuto ciuitatis cauetur. & s̄.Clericus agit.uersi.xj.& in uer.Ecclesia.uersic.cccvij.& uer.Ecclesiastica.uersi.j.Ita per Paul.de Castr. consil. ccxcix. quod incipit,Ad primum quæsitum.& j̄.Statuta de iudicijs.uersi. lxxv. Vide omnino sing. per Alex. in ij. parte. consil.ccix.& sequen.& consil.xciij.& consil.lxxxvj.iiij. parte, ubi omnino uide Abb.in c.quod clericis.in fi.de foro competen. dicit,quòd causa clerici agitata in foro seculari, debet decidi secundum ius canonicum,sed debet tractari secundum statuta laicorum, ut ibi plenius, sed in patrimonialibus. Abb. post.But.in c.constitutus.de rest.in integ.

Statuta laicorum in dubio nō comprehendunt clericos. Alex. consil.ccx.

Statuta laicorum præceptiua,uel arctatiua, nō ligant clericos, etiamsi concernant fauorem eorum. Lapus in allega. 100.& Gem.in c.fin.in prin.de off. deleg. in vj.& Alex.in consil.cc. pen.col.ij.parte,& in consil.seq.j.col.

Statutum loquens in personam,non cōprehendit clericos. Ioan.de Imol.in c.quod clericis. de foro compe. Alex. in d. consil. Item,

Statutum ante clericatum ligat clericum.Io.An.in regula,sine culpa.in vj.& Alex.in d.consil.& seq.ubi reprobat. Item,

Statutū,quòd solutio debiti non possit probari per testes,non ligat clericos.Pet.de Anch.in c.ea,quæ in fi.de reg.iur.in vj. & Alex.in d.consil.& seq.in consil.lxxxvj.iiij.parte.

Statutum,quòd extante masculo,filia nō succedat, intelligitur etiam de filio clerico,non tamen de filia moniali. Alex. in d. consil.ccxj.in j.col.& in antepen.col.& j̄. Statutum de ultimis uoluntatibus.uer.xxix.ubi plenius.

Statutum, quòd contractus præsumatur simulatus ex possessione non tradita, non afficit contractus clericorum. Abb. Sicu.in d.c.quod clericis.de fo.compe.& in repetitione c.ec clesia sanctæ Mariæ.de constit.circa ultimam char. & Alex. consil.ccx.iij.col.ij.parte. Item,

† Statutum loquens de contractu, an procedat in quasi contractu:uide Io.Lup.in repe.rubr.de donatio. inter uirum & uxo.col.clxj.uersi.operatur autem.& col.seq.in prin.

Statuta laicorum non afficiunt clericos,etiam immiscentes se negotijs secularibus, non tamen ter monitos. Ant.de Butr. in c.fi.de ui.& ho.cle.& Bald. in c. cùm uenissent. de eo,qui mitti.in pos.& Alex.consi.præallegato.Item,

Statutum,

Statutum, quòd in contractibus requirantur quatuor testes, non comprehendit contractus clericorum. Alexan. consil. ccx.pen.col.ij.parte.

Statutũ, quòd minor nõ cõtrahat sine consensu propinquorũ, intelligitur, etiamsi contrahat cum clerico. Bald.in repe.magna.l.j.de sum.trin.xx.col.uersi.sed hîc quæro, an arctet clericum.& uer.sequitur.& Alex.consil.xciij.ij.par.& omnino per Abb.in c.relatum.j.de testa.

Statutum laicorũ, quòd nullus recipiat inuestituram alicuius rei, possessore non citato, ualet, si comprehendat etiam uolentes inuestiri à prælatis ecclesiarũ de rebus ecclesiasticis. Alex.dicto consil.xciij.ij.parte.

Statuta laicorum quomodo & quando comprehendant hospitale.per Alex.consil.ccviij.ij.parte.

60 Statutum, quòd uilla teneatur sub pœna capere malefactorem, non intelligitur de clerico malefactore. Bald. in c.cùm nõ ab homine.de iud.And. Barb.consil. Scripsit.iij.col.post consil.ciij.Alex.iiij.parte.

Statuta laicorum prosunt etiã clericis.Bal.in l.cunctos. x. col. de sum.tri.& tenet Alex.consil.ccxj.col.j.ij.parte.

Statutum de gabella soluenda ligat etiam clericos.Bald.in d.l. fi.de contrahen.emptio.& in d.c.j.§.si quis per quinque col. uer.porrò si statutum. Quod est uerum, si clericus uelit uti beneficio statutorum laicorum.Bal.in d.l.j.dixi in tract.Gabel.vij.parte vj.q.Adde s̄.in uerb.Ecclesia.uer.ccxcix.Alex. in dicto consil.

Statutum requirens maiorem numerũ, quàm de iure communi requiratur, nõ afficit clericos.Paul.de Castr.in d.l.omnes populi.& Io.Cal.disputauit Bononiæ.

Statutum ligat etiam principem utentem beneficijs statutorũ. Bal.in l.iiij.C.ad legem Falcidiam.

Statuta inferiorũ non ligant superiores.Bal.in auth.sed nouo. ij.col.uer.statuta tamen.C.de ser.fugi.

Statutum de præscriptione habet locum in clerico agente coram laico cõtra laicum, ex beneficio alterius statuti laicorũ. Bal.in l.omni.uer.deinde iste tex.est in ar.C.de sac.san.eccl.

Statuta non publicata nõ habent effectum.s̄. Statuta qualiter. uer.viij.

Statuta ciuitatis an seruentur in castris & uillis.s̄. Statutum.el j.uer.vij.quòd sic.

Statutum loci, ubi agitur, debet seruari etiam inter forenses.s̄. Statuta de iudicijs.uer.ciij.

70 Statutum, quòd ex possessione præsumatur dominiũ, non prodest possessori contra uerum dominum. in pract. Papi. in libel.c.uer.pro sua, & tanquam suam.

Statutum de non alienando in forensem, non habet effectum contra ecclesias, uel clericos.Paul.de Castr.consil. cxcvj.incipiente, Posset quis dicere.& uide j̄. Statuta de contractib. in uer.lv.& s̄.Statuta super quibus.uer.xxxvj.& Alex.consil. ccxj.ij.col.ij.par.Io.An.in c.fi.de immu.eccles.lib.vj. in Nouella.& Abb.in c.relatum.j.de test.

Statutum contra furem ligat subditum furantem extra territorium. Paul.de Castr.in l.fi.ff.de iurisdi.omnium iudi. & Bal. in l.j.ult.charta.de sum.trini.

Statutum inualidum non excusat à pœna.Bal.in auth. omnes. in ij.col.in uer.ulterius no.C.communia de succes.

Statutum, quòd omnia instrumẽta insinuentur intra mensem, non ligat ignorantes.Bal.& Fran.de Capi.list. in l.quandiu. C.qui admit.& ibidem per do.Alex.in ult.col. & Bald.in l.si tutor.circa medium.C.de pericu.tut. & Bal.in l.item ueniunt.§.cùm ante.ff. de peti. hære. Item ualet statutum, quòd non allegetur ignorantia statutorum. Bart.in l.diuus.de fal. laj.in fi.principij.

Statutum, quòd quilibet possessor immobilium bonorum describat bona intra mẽsem in catastro, uel libro cõmunis sub amissione bonorum, non ligat ignorantes.Bald.& do.meus Fran.de Capi.listæ in d.l.quamdiu.in prin.facit qd' not.Bal. in l.fi.C.de dolo.cum si. Item,

Statutum, quòd proximior possit rehabere rem uenditam intra annum, & diem, an remotior possit petere, quòd præfigatur terminus, intra quem declaret, an uelit habere. Benedic. in repet.c.Raynutius.fol.66.col.ij.in fine.de testam. De isto statuto præferendi agnatum, uel conferendi potestatem recuperandi bona, uide Decium consil.ccxxij.in prin.

Statutum, quòd non faciens aliquid intra mensem, priuetur iure suo, nõ ligat ignorantes.Bal.in d.l. quandiu. Adde Bal. in l.quicunq;.pen. col.uer. item facit ad statutum. C. de ser. fugi.& in l.si tutor.circa mediũ.C.de pericu.tu. & in l.quinquaginta. de excu. tuto. & dom. Alexand. in d.§. quandiu. ad fin.

Statutum de ciuibus, non habet locum in bannitis.Bal.in l.uoluntatis.iiij.col.de fideicom.in lect.antiqua.

Statutum, quòd uir non instituat uxorem, non ligat forensem. s̄.Statuta de ultimis uoluntatibus.uersic.xcv.

Statutorum effectus an suspendatur per appellationem à statuto condito interpositam. Bar. in l.omnes populi.v.quæst. prin.in xxij.col.uer. ultimò quæro. ff. de iusti.& iur.ubi distinguit.s̄.Appellatio à statuto.uer.ij.

80 Statutum faciens mentionem de alio, quòd non apparet, disponit.Bar.post gl.in uer.constitutionibus.in l.admonendi. in iij.col.in uersi.& hoc facit ad q.ff.de iureiur.& ibi Alex.& gl.in l.filius.in fi.in uer.edicti.ff.qui satisd. cog. Flor. in l.j.ff. ad leg.Aquil.& do.meus Franc.de Capi. list. in l.edita.pen. char.de eden.per Bald.in l.j.in fi.C.de epi.& cle.& in l.j.§.in omnibus.de cad.tol.

Statutum nouum debet inseri in uolumine statutorum, ut habeat effectum.s̄.Statutum.el j.uersi.xij.

Statutum quando pariat officium iudicis, & quando actionẽ. Bart.in l.pe.in ult.col. uer.nota bene pro statutis.C.de agri. & censi.lib.xj.& j̄.Statuta de damnis.uer.xvj.

Statuti beneficio non gaudet, qui formam nõ seruat etiam clericus.Bal.in l.fi.§.si uerò.de iure delib.& in l.omni. de sacro san.eccles.

Statutum prodest etiam absenti.Io.An.in data vj.lib. & in c.ij. de consti.no.in c.statutum.de præb.in vj.

Statutum tollit consuetudinem.Bar.in l.uiros.C.de diuer.off. lib.xij.

Statutum nouum non tollit pacta priuatorum prius facta. s̄. uer.Pactum.el j.uer.xxiiij.

Statutum, quòd capiẽs possessionem cum collecta hominum puniatur, habet locum, etiam quando quis in territorio facit collectã, & cum ea extra territorium occupat possessionem.Bal.in l.j.circa medium.uer.& prædicta uera.C.de eunuch.& j̄.Statutum de maleficijs.uer.100.

Statutum correctum an habeat effectum.s̄.Statutorum correctio.uersic.xj.

Statuta nõ ligant eum, qui propria ciuitate relicta alibi diu habitauit.Bald.in rubri.C.si à non compe.iudice.& s̄.uer.Repressaliæ contra quos.uersic.xiij.

90 Statutum de declinante forum laici, nõ comprehendit episcopum declinantem pro clero.Bar.in l.pen.§.ad crimen. in v.col.in fi.uer.item oppo.de l.Lucius.ff.de pub.iud. & j̄.Statuta de iudicijs.uersic.clxxxiij.

Statutum, quòd forensis offendens ciuem etiam extra territorium, puniatur in uiginti, non ualet: secus si cõfiscantur eius bona sita in territorio.Ang.in l.hęres absens.§.j. ult.col.uer. ult.circa istud argum.ff.de iud.

Statutum iniquum ualet, & seruandum est, quousque reuocetur: secus uerò, si est impossibile.Bal.in tit.de pace Constan. §.nos Romanorum.vij.col.uer.quæro, utrum statutum iniquum.Item si iniquum, & dolosum.per Alexand.in l.j.quod quisq; iur.

Statutũ cessat, cessante causa finali, non impulsiua. Bal.in addi. Spec.de alleg.& dispu.uer.cessante.& ibi Spe.in §.post hoc. v.col.uer.uel illud.

Statuta laicorum an seruentur in curia episcopi. j̄. Statuta de iudicijs.uer.lxxxij.quòd sic.

Statuta de subhastationibus sunt seruanda ad unguem.Bal.in l.ordo.in ij.col.uer.nota tamen, quòd si statuta.C.de execu. rei iudi.

Statutum de præscriptione decem annorum in loco destinatę solutionis uigens inspicitur, licet forenses alibi contraxerunt.Bart.in l.j.ij.charta.uer.ecce alia, est hîc statutum.C.de sum.tri.

Statutum contrarium iuri communi derogat iuri communi. Bal.in addi.Spec.de pœ.teme.liti.uersi.fi.

Statutum populi liberi potest cum infamia dispensare etiam irrogata ex dispositione iuris cõmunis: sed factum à populo subiecto

subiecto potest dispensare cum irrogata per aliud statutum. Bar. in l. j. §. de qua re. ff. de postu. Addo Bar. in l. fi. in ult. col. uer. utrum per statuta. C. de sen. pas.

Statutum potest irrogare infamiam: ut ibi per Bart. & per Bal. in addi. Spec. de sen. uer. an condemnati. uide no. in l. cessat. de act. & obli. & s. Condemnatus. uer. xcj. Sed an restituere. s. Infamia. uersic. xiiij. & xvj. & s. eo. uer. vj.

100 Statutum pœnale an liget absentes. Alex. post Bartol. in l. municipij. de decre. ab ordi. fa. & Inn. in c. humilis. de maio. & obed.

Statutum dirigens uerba ad non subditos, non ualet: secus, si ad uniuersos. Bald. in Marga. uer. Statutum. uersic. j. Innoc. in c. à nobis. in glo. j. de sen. excom.

Statutum non potest tollere alicui ius quęsitum. l. fi. & ibi Bar. ff. de pact. Addo Bartol. in l. Antiochensium. ff. de priuil. credi. & Bald. in Marga. Statutum. uersic. iiij. post Innoc. in cap. quæ in ecclesiarum. in glo. sua, in uerbo, constituerunt. de constitu. ubi dicit uerum, nisi ex causa iusta. & suprà, Ciuitas. in uersic. xxxvj. & xciiij. Potest tamen tollere suum, uel iuris ciuilis auxilium, ut actionem, sed non potest funditùs tollere, nec officium iudicis implorari, quod est de iure naturali, quod etiam princeps non posset: ut ibi. De quo uide Bart. in l. fin. C. si contra ius, uel uti. pu. Sed contrà, s. Exceptio contra instrumentum. uersi. xlvij. Item Car. in cle. j. j. q. de usuris. tenet quòd statutum non potest tollere actionẽ in totum, sed potest differre. per l. quoties. C. de preci. Impe. offe. & plenius per Car. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. ubi etiam cõcluditur, quòd ex causa potest tollere dominium, non sine causa. & s. uer. Dominium perditur. uer. viij.

Statutum in pręiudicium tertij non ualet, maximè superioris. Bal. ubi s. uer. ij. & uer. fi. & Inn. in c. uenientes. in gl. in uerbo, exceptionem. de iureiur.

Statutum potest facere de ciue forensem propter delictũ. Bal. in l. iij. in fi. C. de lib. præte.

Statutum, quòd homicida per inquisitionem puniatur in pœna pecuniaria, habet locum in subdito occidente extra territorium, scilicet quo ad processum, non quo ad pœnã. Bar. in l. j. ix. quæst. in xvij. col. uer. mihi autẽ uidetur. C. de sum. trin. & fide catho.

Statutum de extrahente granum, ligat etiam forensem habentem fundum in territorio. s. uerb. Forensis ligatur. uer. pen. quid de statuto de extrahente oculum. s. Oculus. uer. ij.

Statutum prohibens aduocare, non ligat extra territorium, etiam subditos. l. ex eo. ff. de postu. c. si sententia. de sen. excõ. in vj. Io. de Lig. in tract. de sen. excom. viij. char.

Statutum disponens idem, quod ius cõmune, dicitur ius commune: secus, si quis addat, uel detrahat. glo. in cap. j. uer. cùm sint. de constitu. in vj. Bald. in l. j. §. hæc uerba. de lega. j. Bart. contrà, in l. j. in prin. uer. quæro, si statutum. & ibi latissimè per do. Alex. in v. col. uer. extra glo. quærit. Bart. ff. ad legem Falc. suprà, Statutum non est ius. uer. vij.

Statutum non seruatum diu sciente superiore conductore, nõ ligat: secus, si simpliciter non sit in usu, uel non receptum. Car. in proœ. Cle. §. fi.

110 Statutum, quòd nulla mulier possit portare perlas, si non sit seruatum, an liget. Car. ubi suprà.

† Statutum, quòd filia non possit contrahere matrimonium sine consensu patris, non ualet. Alex. j. uol. consi. xcvij. & iij. uol. consi. j. Ias. in l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iure. Adde, quòd huiusmodi statutum non habet locum, quando cõtraheret cum patre. Vide Decium consi. xxvj. col. j.]

Statutum debet seruari per statuentes, etiamsi sit iniquum, ut quia imponat gabellas non licitas, uel similia, quia potuerũt in sui præiudicium statuere, secundum Abb. sing. in c. innouamus. de censi. l. j. in prin. ff. de magi. conue. Alex. post Bar. in l. j. in prin. ff. quod quisq; iur. Item ualet inter statuentes, licet non sit per superiorem confirmatum. Bald. in Mar. uer. Statutum. uer. j.

Statutum de episcopo, habet etiam locum in delegato episcopi. Bal. & Pau. de Castr. contra Sali. in l. fi. C. ubi, & apud quẽ in integ. rest. & per Alex. in l. solet. ff. de iurisd. om. iu. qui tenet cum Sali.

Statutum ligat etiã statuentes: ut plenè per Alex. in l. j. in prin. ff. quod quisq; iur. Item l. sed si hac. §. prostituta. de in ius uo.

Statuta episcopi an ligent alios episcopos, uel archiepiscopũ. Io. And. in c. de illis. vj. q. de raptorib.

Statutum an liget minores. s. uer. Minor. in uer. xj. & xvj.

Statutũ non punit ignorantes. Bal. in l. quicunq;. C. de ser. fugi. Alex. in l. omnes populi. x. col. de iusti. & iure. & sup.

Statutum contra certam personam an ualeat. Bar. in l. fi. ij. col. ff. de appel. reci.

Statutum contra unum quarterium ciuitatis, an ualeat. Ang. in l. j. de leg.

Statutum etiam conforme iuri communi parit condictionem ex ipso statuto: ut s. Condictio ex lege. uer. vij.

120 Statutũ plus operatur, quàm cõsuetudo: non in c. ex parte. & ibi Abb. de concess. præb. & Alex. in l. de quibus. de legi.

Statutum ligat etiam Rempublicam. Bal. in l. si mater. C. ne de statu defun. Alex. in l. fi. ff. de constitu. principum.

Statutum non habet effectum extra territorium. l. extra territorium. ff. de iurisd. om. iud. l. j. C. quæ sit lon. consue. l. j. de sum. tri. & ibi doct. c. à nobis. j. de sent. excom. c. ut animarũ. de consti. in vj. & Host. in Summa, de consue.

Statutum an seruetur per locum exemptum. Alex. consil. clj. ij. parte, quòd sic.

Statuta quæ seruentur in causa uertente coram duobus iudicibus, quorum alter sit laicus, alter ecclesiasticus. Alex. con. clxxxij. ij. parte.

Statutum dicitur continere etiam casum omissum, de quo statuentes idem statuissent, si de eo fuissent interrogati. gl. sing. secundum doct. & Bal. qui idem dicit in pacto, & in statuto, in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. & s. Casus. uer. xvj.

Statutum inducens ferias messium, & uindemiarum, an tollat alias ferias de iure communi inductas. j. Statuta de iudicijs.

† Statutum, quòd aliquid non possit probari, nisi per scripturam, ualet, & etiam consuetudo potest inducere modum & formam probationis. Decius consil. xciiij. col. ij. in fi.]

Statutum præcipiens fauore alicuius, non obligat ad peccatũ, si non seruetur. Anto. de But. in c. nam concupiscentiam. de consti. & Alex. consil. lxxxiij. iiij. parte.

Statuta ligant castra etiam postea quæsita. s. Castrum. uersi. xl.

Statuta ligant etiam castra, & uillas subditas. s. Castrum. uersi. xxxviij.

130 Statutum potest facere de non delicto delictum. l. fin. ff. de decr. ab or. fa. & Ale. in l. elegãter. §. qui reprobos. de pig. act.

Statutũ pœnale non cõprehendit uilia, uel minima. l. senatus. §. Marcellus. per doct. de leg. j. & Alex. in d. §. qui reprobos.

Statutum, quòd locatores non uendant irrequisito conductore, intelligitur quòd dominium non transeat, si contrà fiat. s. Dominium transfertur. uer. clv.

Statutum ponens diuersam pœnam à pœna iuris communis, quomodo intelligatur. j. Statuta de maleficijs. uer. cviij.

† Statutum, in quo appellatio à diffinitiua prohibetur, non habet locum in interlocutoria. Dec. consil. xcvij. col. j.]

Statutum an tribuat iurisdictionem ordinariam, uel delegatã. Bar. & Alex. in l. ambitiosa. ult. col. de decre. ab ord. fa. & per Bar. in l. fi. ad fi. C. ubi, & apud quem. & in l. j. in fi. ff. quando appel. sit. & in l. & quia. de iurisd. om. iud. Ang. & Imol. in l. j. §. si quis simpliciter. de uerb. oblig.

Statutum non habet locum, ubi eius uerba non conueniunt. l. iiij. §. prætor. & ibi doct. de dam. infect. & ideo gabella de re omnino inæstimabili solui non debet, stante statuto, quòd soluatur gabella secundum æstima. ut ibi per doct. & s. uer. Gabella pro rebus inanimatis. uer. iiij. ubi plenè. Sed statutum habet locum, etiamsi uerba non cõueniunt, quando resultaret absurdum, si nõ haberet locum, secundum Alex. ibi post Io. Cal. in q. statuto uniuersitatis, &c. Vnde

Statutum, quòd doctor habens pecunias in bancho, & disputaturus debeat intra mensem dare in scriptis disputationem suam bidello sub pœna decem ducatorum, habet locum etiã in doctore disputante, licet nõ habeat pecuniam in bancho, & si uerba statuti non conueniant: ut per Io. Cal. in d. q. & Alex. ubi s. Item,

Statutum, quòd carcerati per quinquennium relaxentur in festo Paschæ, habet locum etiam in carceratis, qui non steterunt in carcere per quinquennium: sed in eis, qui steterunt per tempus proximius quinquennio, deficientibus carceratis, qui steterint p quinquenniũ. Alex. sing. in l. iiij. §. prætor. de dam.

de dam.infect.post Bar.in l.si debitor.l.j.in aliquibus lec.de contrahen.empt. Quod nota pro statuto Firmano disponente carceratos condemnatos per mensem ante relaxandos esse in festo Assumptionis, ut habeat locum etiam in carcerato, qui nondum fuerit condemnatus, uel non steterit per mensem in carcere, ut sit relaxandus, quando in carcere non sunt alij, in quibus uerificentur singula uerba statuti. Et ita pluries consultus respondi contra quosdam ex doctoribus nostris impiè intelligentibus statutum illud habere locum demum, si cõcurrant omnes qualitates in statuto requisitæ. Et adde etiam no.per doct.contra Bald. in l.mancipia.C.de ser.fugiti.in statuto de turbante aliquem in possessione. de quo ĩ.uer. Statuta maleficiorum.uer.lxiij. Item,

Statutum, quòd filia dotata non succedat in hæreditate patris, non habet locum mortuo patre, & fratre qui adiuit, quia nõ dicitur hæreditas patris, sed fratris.doct.Lud.& Alex.plenè in l.j.§.ueteres.de acquir. poss. ubi Alex.ponit multa exempla. Item,

Statutum de hæreditate, intelligitur scilicet de acquirenda, nõ de acquisita: ut ibi per Alex.de Imol.

Statutum, quòd banniti sint extra protectionem communis, operatur quòd banno patris intelligatur soluta patria potestas.Bal.in l.iij.iij.col.C.si pen.appel.mors interue. & Alex. in l.si cùm dotem.§.si patri.sol.matr. Item,

Statutum, quòd filius banniti succedat patri in partem bonorum, operatur, quòd banno sit factus liber à patria potestate.Bal.in auth.incestas.C.de inces.nup.& Alex.ubi s.

Statutum annullans contractum propter gabellam non solutam, non facit retransferri dominium in uenditorem. Bart. in l.si quis ita.§.ea lege.de uerborum oblig. & ibi doct.Moder.& Bal.post gl.in l.j.ad fi.C.de inoff.dona. & in l.ij.communia de lega.& in l.traditionib.de pact.& in l.j.& ibi Alex. solu.matr.& Alex.in l.cùm mulier.ult.charta, eodem tit.

Statuta de contractibus, uide ĩ.eo.per totum.

Statutum de compra habet locum in emptore. s. uer. Compra.uersic.j.& s.Statutorum extensio.uer.lxix.

Statutum de transactione non habet locum in laudo. Bar.in l. furti.de infami.§.qui iussu.& in l.quod si Ephesi. ad fin.ff.de eo, quod certo loco. Adde not.in auth. si uerò contigerit. de iud.& in corpo.ut differ.iu.§.si uerò contigerit. & s.Laudũ. uersic.xxij.& uerb. Contractus.el j.uer.ix. & ĩ. & uerb. eod. uer.xxxij.

Statutum de uenditione non habet locum in permutatione, nec in datione in solutũ, nec in donatione. Spec. & Io.And. in Spec.de emptio.& uendi.§.nunc dicendum restat.el ij.in viij.col.uersic.sed pone, statutum.& Alex.de Imol.in ca.potuit.de locato.x.char.uersi. nunquid autem prohibitus. Alberi.in l.j.de fun.do.& in l.peto.§.prædium.de leg.ij. & Bal. in c.j.in fi.de contro.inter do.& emp. Addo Bald. in c.j.ad fi. de alie.feu.do. Ant.in c.constitutus. de in integ.restit.& Panor.in c.nulli.de rebus eccles.non alie.& per do.Ias. May.in l.j.in iiij.col.ff.de rerum permu.in uer.nunquid autem.cum legibus alijs ibidem per eum adductis.& s.Prohibitus alienare.uersic.xxxj.& ĩ. Venditio. el j.uer.iiij. & xxiij. & s.uer. Datio.uer.x. Alex.in l.litis æstimatio.pro emptore.

Statutum de alienatione quomodo intelligatur. s. Alienatio. uers.lv.& uer.Prohibitus alienare, per discursum. Adde Bal. in c.j.§.aut si libellarie.in ultima col. uer.& idem dico. quib. mod.feu.amit.

* Statuta prohibentia alienationem in hospitem alienigenã, uel non subditum, non habent locum, nisi in subditis: qui enim non sunt sub imperio, & iurisdictione statuentium, possunt in quoscunq; uoluerint, alienare.l.j.in ex.ff. de tutor.& curat.dat.ab his l.etiam.ff.de tutel.l.neq;.C.qui dar.tut.pos. l.fi.ubi Hip.Marsil.nu.91.ff.de iurisd.omn.iud.c.ut animarũ. in extre.de constit.in vj.Bar.in l.j.q.iij.& vij.C.de sum.trin. & fid.catho. Ioan. Cephal. consil.clxj.nu.10.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si prohibeat alienationem bonorum in forensem, non subditus potest etiam bona existentia in agro, uel ut nunc dicitur, territorio, statuentium in forensem alienare. Imol.in c.quod clericis.de foro compet.Cald.consil.xvij.de consti.Signor.consil.clxvj.col.iij. Alexan.consil.xliv.uol.v. Rui.consil.xlviij.nu.3.4.consil.xlix.col.ij. consil.cxcv.col. ij.& fin.uol.ij.Ioan.Ceph.consil. clxj. nu.11.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si prohibeat bonorum alienationem in forensem, dotis tamen causa bona alienari poterunt. Fran. Rip. in l.filiusfamiliàs.§.diui.nu.71.ff.de leg.j.Fran. Curt. Mai. consil. xxvij.q.ij.Ioan.Cephal.consi.clxj.nu.15.uol.ij.Andr.Tiraq. in tracta.de retract.lignag.§.j.gl.xiiij.nu.92.Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si prohibeat bonorum alienationem in forensem, non impedit, quo minus filia patri succedat. Io.Ceph.consi. clxj.nu.10.cum seq.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Statuta prohibentia alienationem in forenses, principaliter sunt odiosa. Fran.Rip.in l.filiusfamiliàs.§.diui. nu.79.ff.de leg.j.And.Barb.consil.xliij.col.ix.& seq.uol.j. Illustr. Card. Paris.consil.lvj.nu.6.uol.ij.Io.Ceph.consil.clxj.nu.7.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statuta prohibentia alienationem in forenses, cùm iuri cõmuni contraria sint, sunt strictissimè interpretanda.Bald.in l.si duobus.§.fi.C.com.de legat.Ang.consil.vij. Raph. Fulg. consil.ccxv.And.Barbat. consil.xliij. col.ix. Ias. consil. cxx. col.pen.uol.j.Fran.Cur.Mai.consil.xxvij.nu.8.Soci.consil. ccxxvij.nu.8.uol.ij.Deci.consil.ccccxlij. nu.10. Ioan.Ceph. consil.clxj.nu.6.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Statutum de non alienando in forensem, an comprehendat ecclesias, & clericos. uide s. Prohibitio alienandi. uersic. xv. Bal.in l.fi. C. de exact.trib.lib.x.

Statutum, quòd hospitale annuatim uendat unam possessionem, non ualet. Bald. in authen. hoc ius porrectum. iij.col. uersi.tertiò dicebam, quòd erat quædam forma. C.de sacro san.eccles.

Statutũ, quòd pœna contractus adiecta dationi quantitatis nõ possit exigi, habet locum etiam in cõtractu alibi celebrato, cuius solutio est destinata in loco statuti. Bart.in l.j.in prin. ff.de usur.

Statutum de pignore, non habet locum in hypotheca.Bar.in l. si rem alienam.§.propriè.in fi.ff.de pig.actione.

10 Statutum de contractibus non habet locum in compromissis.Io.de Imol.in c.si quando, de off.deleg.& s.uer. Contractus.el j.uer.ix.& s.uer.Pœna compromissi.uer.pe.

Statutum, quòd de contractu soluatur gabella, nõ intelligitur de contractu super re inæstimabili.Bar.in l.iiij.§.toties.in fi. quem legit cum §.prætor ait.ff.de dam.infect.Addo Bart.in l.ita tamẽ.in prin.ff.de admi.tut.& s.uer. Gabella pro rebus inanimatis.uersic.iiij.& Barth.Cepol.in rubr.ff.de uerborũ † signifi.xiiij.col.† An tale statutũ intelligatur de donatione. Io.Lup.in repetitio.rub.de donatio. inter uirum & uxo.col. clxij.post medium.]

Statutum, quòd de alienatione soluatur gabella, an habeat locum in re habita pro derelicta. s.uerb.Aliena.uer.lxiij. circa medium.ibi, item habere rem pro derelicta, quòd sic. Addo Bart.in l.quod seruus.ad fi.ff.de stip.seruo.& s.Prohibitus alienare.uer.xj.

Statutum de compromisso an & quando habeat locum. ĩ. uer. Statuta de iudicijs.uer.xxix.

Statutum de contractibus non extenditur ad testamenta, nec econtrà.Bald.post gl.in l.testamentum.C.de testa.uer.extrà quæritur.

Statutum, quòd forensis non possit acquirere immobilia, ualet.Bal.in l.cùm seruos.§.fi.de leg.j.s.uer.Forensis prohibitus.uer.vij.

Statutum prohibens alienationem, intelligitur etiam paruo tempore duraturam.Bal.in auth.res, quæ. C. communia de leg.in lect.antiq.

Statutum prohibens appellationem à diffinitiua, non habet locum in forensi.Deci.consi.xcvij. Plura de hoc statuto posuit Parpal.in l.si quis maior.col.iiij.cum seq. C. de transact. An ualeat, & quando habeat locum.uide ibi.

Statutum, quòd non ualeat promissio minoris, non habet locum, quando minor promittit de bonis patris cõsentientis. Bal.in l.fi.in fine.C.de pactis.

Statutum, quòd contractus minoris non ualeat sine consensu propinquorũ, habet locũ, etiamsi minor iurat non contrauenire.Bar.in auth.sacramenta.ij.col.uer. & ideo pono de facto, & ibidem per dom.Bald.in ij. colum.in uer. sed quæro, nunquid

nunquid iuri canonico. C. si aduer uen. & ibi Sali. Communis opi. est in contrarium. doct. in c. cùm contingat. de iureiur. & s. Minor iurat. uersi. xiij. ubi plenius. & uerb. Iuramenti effectus. uersi. lxxxix. cum multis similibus.

† Statutũ, quòd contractus mulierum non ualeant sine præsentia propinquorum, intelligitur de contractibus damnosis, non autem de utilibus: ut no. Bal. per illum tex. quem ad hoc dicit esse menti tenendum. in l. neq;. C. de contrahen. & commit. stip. sequitur do. Ias. in l. contra iuris. in prin. uer. facit quod no. ff. de pact.

Statutum, quòd iuramentum non ualidet contractum minoris carentem consensu propinquorum, non ualet. Bart. in l. omnes populi. ij. q. iij. princ. ubi secus dicit de statuto, quòd contractus talis præsumatur simulatus. quod etiam tenet Bald. in authē. sacramenta. in ij. col. uer. sed quæro, nunquid iuri canonico. C. si aduer. uen. quem etiam uide in l. non dubium. in ultima oppo. in pen. col. C. de legi. & in l. ij. in ix. q. C. de rescin. uend. in l. j. si aduer. dona. & per Sali. in d. auth. sacramenta. Item Bal. in l. pactum. v. q. C. de col. tenet statutum facere posse, quòd iuramentum non ualeat. & omnino per Alex. in l. fi. qui satisd. cog. & in consi. xxxviij. iiij. parte, ubi plenius. & concludit cum Canonistis, non ualere statutum, etiamsi statuta sint per papam confirmata cum clausula, ubi statuta sunt contra ecclesiasticam libertatem, & quòd omnino requiritur absolutio à iuramento, & docet practicam, ut petatur cogi ad obseruantiam iuramenti, nõ autem fundet se simpliciter ex contractu iurato, secundum Ioã. de Imo. in d. c. cùm contingat. iij. membro. Communis opi. Canonistarum est, quòd nullo modo ualet statutum, ne uis iuramenti impediatur directè, uel indirectè: in c. cùm contingat. de iureiu. Pet. de Ancha. in c. ij. de pac. in vj. Io. de Imo. in d. c. cùm cõtingat. & in l. Seius. ad leg. Falc. & Pe. de Perus. in c. j. de iureiu. & Fre. de Sen. in cõs. cxij. & Pau. de Cast. in cõ. lxix. incipiente, Visis, & consideratis omnibus. & in consi. xcix. inci. Notandũ est primò. in ij. col. & in cõ. 100. incipiẽte, In ista donatione. & in ij. col. & in cõs. cxlij. quod incipit, Visis, & consideratis omnibus. in ult. col. & in consi. ccxvij. quod incipit, Circa primum quæsitum, in iij. dubio. & suprà uerbo, Iuramenti effectus. uersic. lxxxix. & Ludo. in consil. xij. unde

20 Statutum, quòd filiusfa. etiam cum iuramento non obligetur sine consensu patris, intelligitur quòd obligatio ualeat: sed quia contrahens cũ eo facit cõtra prohibitionẽ statuti, debet puniri, & nõ debet cõmodũ reportare, ideo potest cogi ad relaxationẽ iuramenti. Fred. de Sen. con. cclxij. Factũ tale est, statutũ ciuitatis Perusij, &c. Alex. consi. xxxviij. iiij. parte. & tale iuramentũ afficit etiam hæredem: ut ibidem.

Statutum non potest derogare iuri canonico, quo ad hoc: ut ibi per doctores.

Statutum, quòd minor contrahens etiam cum iuramento, nõ obligetur, intelligitur etiam de renunciatione. Bal. in l. j. in fi. C. si aduer. dona. quem etiam uide in l. pactum. pen. quæstio. C. de col. & sup. Contractus, el j. uersi. ix. & uide j. eod. uersic. xxv.

Statutũ, quòd minor sit mercator, & possit contrahere, & obligari, an faciat ualere donationem rerum immobilium non insinuatam. Pau. de Cast. consil. ciij. incipiente, Non est dubium, quòd non.

Statutum prohibens alienationem, uidetur etiam prohibere consensum in alienatione prestari. sup. uer. Prohibitus alienare. uersi. ij. Addo Bal. in l. ij. C. si aduer. dona.

Statutum, quòd minor non contrahat sine curatore, habet locum in fœmina renunciante succesioni patris, etiam cum iuramento, fratribus eius, licet iuret se maiorem, cùm non sit. Bal. in l. de tutela. in ij. no. C. de in integ. rest. Adde suprà eodem, uersic. xxij. Adde Bald. in l. siue apud acta. in prima colum. in uer. ulterius nota. C. de transact. & in l. penult. C. de dolo.

† Statuto tali stante, quòd minor, uel mulier contrahat sine cõsensu propinquorum contractus, uide Io. Lup. in repe. rubri. de dona. inter uirum & uxo. col. clxij. post medium.

Statutum, quòd filiusfami. non cõtrahat sine consensu patris, non obstat, cùm filius & pater simul contrahunt cum alio: quia tunc pater dicitur consentire. Bal. in l. fi. in ij. col. uersi. quæro, dicit statutũ. C. ad Mace. Bar. in l. cùm pater. §. libertis. de leg. ij. & Alex. in l. si cõstante. §. si uxor. solu. matrimo. nec quando pater fideiubet pro filio in contractu. Bald. in l. exceptione. ad fi. C. de euic. † Et per Franc. Arc. in l. ij. qui. §. neq; filius. de acq. hære.]

Statutum, quòd contractus usurariorum intelligantur esse de duplo, non intelligitur in quodam usurario, qui usuras restituit. Bald. in rub. in j. colum. in fi. in uersi. secundò quæro. C. de usuris.

Statutum, quòd non ualeat contractus super bonis bannitorum, intelligitur etiam de contractu conditionali, cuius cõditio existat etiam tempore banni finiti. Bal. in l. j. in fi. C. de nundinis. & j. eod. uersi. lxxxix.

Statutum requirens scripturam in certis contractibus tanquã exorbitans, non extenditur. Bal. in l. siue apud. in prima col. uersi. ulterius no. C. de transact.

30 Statutum, quòd contractus sine certa solennitate, etiam cũ iuramento, non ualet, quomodo intelligatur. Bald. in consi. In Dei nomine, amen: ille dicitur non habere curatorẽ, &c.

Statutum habilitans minorem ad contrahendum sine decreto, an excludat restitutionem in integrum. Bar. in l. cùm hi. §. sed cùm lis. Caue, quia loquitur in alia materia. Bal. in authen. si captiui. pen. col. uersi. super hoc dic tria. C. de epis. & cleri. quòd non. s. uerb. Restitutio quibus. uer. xlvij.

Statutum de transactione non habet locum in arbitramento. Bar. in l. furti. §. pro iussu. ff. de infa. in l. quòd si Ephesi. ad fi. ff. de eo quod cer. loco. & per eundẽ in l. post rem. ff. de trãsact. Bal. in rubr. in fi. C. de re. permu. Io. de Imo. in c. si quando. de offi. deleg. & sup. eo. uer. iiij. & Alex. in §. arbitrorum. in princ. ff. pro soc. & Fulg. in l. si diuersa. C. de transact. & s. Laudum. uer. xiiij. & xxij.

Statutum de ueditionibus non comprehendit factas cũ traditione. Bal. in l. fi. ff. sol. ma.

Statutum de donatione non intelligitur de pia. suprà uerbo, Donatio pia. uer. x.

Statutum, quòd alteri per alterum quæratur actio sine cessione, quomodo intelligatur. Bar. & doct. in l. j. §. j. uersi. item facit statutum, & ibidem omnino per do. Alex. ult. col. in prin. in uersi. ij. no. ff. ad Treb.

† Statutum, quòd clerico declinante forum laici, consanguinei teneantur ad certam pœnam, non ualet. Ias. in l. j. col. ij. C. de indicta uid. tol.]

Statutum, quòd ignobilis non possit cedere nobili, habet locum, etiamsi fiat pactũ, quòd nihil peti possit à nobili. Pau. de Cast. in l. iuris. §. prætor ait. ff. de pact. non quando nobili succedit: j. eod. uersi. lxix.

Statutum prohibens filiumfa. contrahere matrimonium sine consensu patris, ualet, licet sit matrimonij impeditiuũ. sup. uerb. Matrimonium per quas personas. uersic. vj. & sup. uer. Statuta super quibus. uer. lxx. & lxxiij.

Statutũ de contractibus an intelligatur de futuris, uel præteritis. s. Statutorum extensio. uer. xlix. & uersi. seq. & uide etiã ibi. uersic. xv.

Statuta de contractibus in materia gabellarum quomodo intelligantur. suprà in uerbo, Gabella contractuum, per totũ. & dixi plenè in tracta. Gabel. iij. par. viij. princ. per totum.

40 Statutum, quòd filiusfa. non contrahat, nisi sit artifex, intelligitur, quòd tunc ualeat obligatio, quando contrahat occasione artis tantùm. Bald. in l. iij. §. eodem. in fi. uer. item facit ad q. ff. nau. cau. sta. not. in l. fi. §. fi. C. ad Mace. & ibi Bal. in ij. col. uer. quero hîc statutum, qui subdit in dubio presumi cõtraxisse in causa artis.

Statutum de obligato ex contractu non habet locum in obligato ex delicto. not. in l. omnem. cum glos. in uer. obligationem. & ibi doct. & Pet. de Sun. ff. de iud.

Statutum, quòd filiusfa. non possit se obligare principaliter, intelligitur quòd possit fideiubere, nisi fideiubeat in fraudẽ principalis obligationis. Bal. in l. fi. in ij. col. uersi. quero, statutum dicit. C. ad Maced.

Statutum de uenditore habet locum in emptore, & econtrà. s. uerb. Statutorum extensio. uer. lxix.

Statutum, quòd soror non contrahat matrimonium sine consensu fratris, non ualet. Lau. de Fano. in l. in quorũ. xij. col. de pig. Addo sup. Statutum super quibus. uersi. lxxiiij.

Statutum, quòd Iudæi non possint acquirere immobilia, quomodo intelligatur. doc. in c. j. de sta. reg. in sexto.

Statutum de instrumento publico non habet locum, nisi constet esse publicum. Bart. in l. j. §. & parui. in j. colum. ff. quod ui, aut clàm. Paulus de Castr. consil. lxx. incipiente, Super eo uerò.

Statutum, quòd instrumenta supra decem libras insinuentur, habet locũ etiam in insttumento de uiginti libris, licet non sit exigibile supra decem in effectu. Barto. in l. in offerendis. C. de appellat. nec in testibus locum habet. Paul. de Castr. consil. cij. incip. Notandum. & suprà, Insinuatio de quibus. uersic. iij.

Statutum permittens uenire contra iuramentum, est irrationabile, nisi cum causa factum sit. Bald. in l. ij. in fin. C. de indi. uid. tol.

Statutũ, quòd minor uiginti annis non possit contrahere sine consensu propinquorum, non facit eum haberi pro maiore uigintiquinq; annis, post tempus uiginti annorum. Bald. in l. j. C. de inuti. stipu. Laur. de Fano in l. in quorum. xx. col. ff. de pigno.

Statutum, quòd minor uiginti annis habeatur pro maiore, an intelligatur etiam, quo ad alienationes bonorũ immobiliũ. Pau. de Cast. consi. cclxxiiij. incipiente, Incipiendo à secundo, dico quòd non.

Statutum, quòd uicinus præferatur cuilibet emptori, quomodo intelligatur. infrà, Vicinus. uersi. ij. An intelligatur, quòd soluat precium iustum, quod extraneus offert ibi. & Ioan. Andr. in Spec. de emptio. & uend. §. pen. uersic. sed pone. & doct. & Alexan. post Barto. in l. qui Romæ. §. cohæredes. de uerbor. oblig.

Statutum de alienatione, intelligitur de ea, per quam dominiũ transferatur. Pau. de Cast. in l. in ambigua. de legib. & suprà, Alienatio. uersic. lxiij.

Statutum, quòd contractus præsumatur simulatus, si uenditor in possessione remansit, intelligitur, scilicet, si eo animo facta est, ut statim ualeat, non si in diem, uel sub conditione. Pau. de Cast. consi. xcj. incipiente, Ad primum quæsitum. & j. eod. uersi. lxxv.

Statutum de non alienando in forensem, non ualet, quo ad clericos, & ecclesias. Paul. de Castr. consil. cxcvj. incipit. Posset quis dicere. Addo not. per Bar. in l. j. v. q. C. de summa tri. & fide catho. & Bart. in l. fi. in ultima col. in princ. uersi. ex hoc concludo. C. de sacrosan. eccles. & suprà, Statuta super quibus. uersic. lxxj.

Statutũ de nõ alienando in forensem, non cõprehẽdit dationẽ in solutum. suprà, uer. Datio. uer. x. & Alex. consi. lij. j. parte.

Statutum, quòd contractus cum clerico ualeat, & habeat executionem coram iudice laico, non ualet. gl. in uerb. compellunt. in c. seculares. in fi. de foro compe. in vj.

† Statutum, quòd uxor nõ possit facere testamentum sine authoritate uiri, non ualet. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter uirum & uxo. col. cxcvij.]

Statutum, quòd mulier, uel minor, non possit contrahere sine consensu propinquorum, intelligitur scilicet præsentium, uel etiam absentium, si tamẽ authoritas iudicis accedat pro absentibus, uel iudex subroget alios loco absentium, uel inhabilium ad consentiendũ, quia sint minores, uel fatui. Bal. in l. transactionem. uer. item nota per hãc legem. & ibidem per do. Alex. cum alijs ibi per eum adductis. C. de transact. & in l. cùm sententiã. in fi. C. de sent. & in l. j. circa principiũ, & ibi Pau. de Cast. C. unde uir & uxor. Vide Bald. & Angel. in l. cùm hæres. de acq. hære. & in l. si furiosi. in j. col. in uersi. & facit ista lex ad statutum. C. de nup. Addo Bald. & Angel. Raph. do. Alex. in l. turpia. §. si Titiæ. ff. de leg. j. in princ. ultimæ col. & Angel. Are. in §. consequens. Instit. de suspe. tuto. ubi sentit idem quod Pau. in d. l. cùm antiquitas. Item quod dixi de absentibus, intellige si non sunt breui redituri: aliàs non potest etiam cum authoritate iudicis. Pau. de Cast. in l. cùm antiquitas. per illum tex. C. de testa. & Bal. in l. quoties. x. q. in lect. antiq. C. de fideicom. Sed Bald. in cap. j. in ulti. col. in uers. tũc est argumentũ ad quæstionẽ. de consu. rece. feud. dicit esse expectandos absentes. & tenet in l. j. ulti. col. uer. sed quid si statutum. C. qui admit. quod dixi de inhabilibus, uerum est, quia statutum intelligitur de habilibus ad consentiendum. Barto. & Alexan. in l. tertius. ad fi. principij. ff. de aqua plu. arcen. & infrà. non autem de usurarijs, & infamibus. suprà uerbo, Consensus per statutum. uersic. vj. cũ his, quæ addidi post authorem. & infrà eod. Item intellige, quòd propinquis non repertis iudex suppleat: aliàs non. Bald. in consil. In Dei nomine, amen: ille dicitur non habere, &c. nec potest huic statuto renũciari, etiam cum iuramẽto. Bal. in l. secunda, ix. q. C. de rescinden. uendi. & Bartol. in l. ij. in fi. C. ne fideius. do. den. quod an sit uerum, uide suprà uersic. xviij. Item intelligitur, si propinqui uelint consentire. nam eis sine iusta causa recusantib. ualet contractus: arg. l. si legatario. in fi. de fideicom. li. secundum Pau. de Castr. in l. j. unde uir & uxor. Franc. de Cap. list. in l. j. in fin. princ. qui admit. Vide Bal. in d. l. quoties. ij. & iij. q. in lect. antiqua. C. de fideicom. & ibidem in v. q. Bar. uerò in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. in uer. & per hoc dicebã. & ibi Bal. Ang. & per do. Alexã. in pen. col. in uer. ex quo notabiliter infert Bar. ff. sol. matri. dicit, quòd iudex permittat cõtrahi propinquis sine causa iusta nolentibus consentire, cum causa uerò possunt recusare, secũdum Bar. & Imo. ibi. Et per Bal. in d. v. q. & in l. fi. §. necessitate. in j. col. uer. secũdò quæro. C. de bo. quæ lib. Addo Ang. Aret. in §. consequens. in fin. Insti. de suspect. tu. & Bal. in l. j. per illum tex. C. de nup. & glos. ult. in l. ij. de suspect. tut. & Abb. in ca. quod Dei. in fi. de statu mona. & in ca. nullus. de iure pat. Debet autem iudex authorizare pro eis iniustè recusantibus consentire, dummodo statutũ copulatiuè nõ requirat utrunq;. Bald. in rubr. de contrahẽ. emp. xxiiij. q. refert & sequitur do. Alex. Imo. in d. §. eo autẽ tempore. in pen. col. uer. Bald. etiam in rub. & Bald. in d. l. si furiosi. & Alexan. in d. §. eo autem. & Abb. in cap. nullus. in j. no. de iure patron. ubi dicit esse adeundum superiorem, qui cogat ad consentiendum, uel ipse pro eis consentiat. Et loquitur in statuto de contrahendo matrimonio cum consensu agnatorum, & idem tenet in c. quod Dei. in fi. de sta. monac. Salic. in l. dudum. de contrahen. empt. ubi tunc dicit requiri decretum duorum iudicum, quorum alter authoretur loco propinquorũ, alter uerò ex necessitate statuti. Quod not. in practica ad statutũ Firmanũ, quod etiam tenet Alex. ubi suprà. Item requiritur propinquorum citatio, quando statutum exigit iudicis decretum. Bald. in l. j. ult. col. uersic. sed quid si statutum. C. qui admit. Item tale statutum nõ intelligitur de propinquo ex bannito, secundum Bal. in cons. In Dei nomine, amẽ: quia uerba statuti, &c. Item tale statutum parit exceptionem fauorabilem. Bartol. in l. qui exceptionem. in prin. in iij. no. in fi. ff. de condi. inde. & j. eo. uersi. cxiij. Item intelligitur, ut requiratur consensus, etiam in liberatione debitorũ, & in pacto liberatorio. Bar. in l. si unus. §. pactus ne peteret. in vj. col. in uer. quod facit pro statuto. ff. de pact. & ibi Bald. in ix. col. uers. sed quid si statutũ. Idem & in pacto de non petendo. Alexan. ibi & Bal. ibi. & in viij. col. in uersic. ex prædictis resultat arg. & Bald. in rubr. C. de pac. Addo, quòd idem Bal. in l. siue apud acta. in j. col. uersic. ulterius not. C. de transact. tenet contrarium: ideo uide distinctionem Bald. & Angel. in d. §. pactus ne peteret. Et addo etiam Bald. in consilio, quod incipit, In Christi nomine: quidam habuit uxorem. Item non obstat oblationi sui & bonorum sanctæ ecclesiæ. Bal. in l. generali. C. de sacrosanc. eccles. quia pia causa statuto non subest. Alexan. in l. j. de sum. trinitate. Item tale statutum nõn impedit obligari fideiussorem minoris, uel mulieris, quos statutum prohibet obligari: suprà uerbo, Fideiussor quibus causis. uersic. viij. & uers. xj. Sed an compromissum: suprà, Compromissum per quos. uersi. antepen. Si quis tamen uelit improbare contractũ minoris initum sine solennitate, debet probare minorem habuisse propinquos habiles, & præsentes. Alexan. post Paul. de Castro, in l. si tertius. de aqua plu. arcen. Item intelligitur, quod etiam non obligetur ad id, ad quod prius erat obligatus efficaciter. Paul. de Castr. & Alexan. in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si certum petatur. Item intelligitur, quando cõtrahit nomine proprio, non si nomine alieno, ut tutorio nomine. de quo plenè per Ludouicum, & Alexan. in l. quæsitũ. ff. de in ius uocan. & Pau. de Castr. in l. cuicunq;. §. si ab alio. de instito. & Rapha. in l. apud Iulianum. §. fi. ex quibus caus. in posses. ea. & ibi Bartol. & Alexan. Item intelligitur, quòd

propinqui recusantes possint appellare à decreto iudicis interposito loco ipsorũ in contractu. Bald. in d.l.j.ult. col.qui admitti. Item intelligitur, q contractus non ualeat, etiamsi sit utilis.Bar.in l.cùm hi.§.eam.in secũdo notab. ff.de transactio.contra glos.ibi. quem etiam uide in §. si prætor. Adde Pau.de Cast.consi.ccclxxxiiij.incipiente, Ad primũ respõdetur. Sed Bald.aliter dicit in l. neq;.de contrahen. & commit.stipu'. quòd tale statutũ intelligitur de contractibus inutilibus, & damnosis, non de lucratiuis: ut tenet Alexan.in l.cùm lex.de fideiuss.& in l.apud Iulianum. §. fin.ex qui.cau. in pos. Item intelligitur de consensu expresso, nõ de tacito: ut sic non sufficiat eos consentire fideiubendo in cõtractu. Bal.in l.exceptionẽ.in fin.C.de euict.& suprà eod.uers.xxj. Et quia quando consensus requiritur, nõ sufficit tacitus.gl. Card.in cle. sæpe.§.si tamen.de uerb.signifi. & j. Taciturnitas.uer.xlj.Item nec sufficit consensus fictus,scilicet per cõtumaciam. Bal.in l.ij.§.uoluntate.sol. mat.& Alex. in l.iij.§. hæc uerba.de neg.gest. Adde Alex.in l. apud Iulianum. §.fi. ex quib.cau.in pos. ea.arg.contra quod dicitur de consensu patris.suprà,uerb.Consensus patris.uer.xl.& seq.Item intelligitur, ut consensus etiam in dissoluendo requiratur eorũ, quorum in contrahendo requiritur.l. contra. & ibi Bart. C. de repu.& Bar.in l.quod iussit.uer.quæro,an partibus.de re iud.& Alex.in l.centesimis.§.fin.in fin.de uerb.oblig.& Bal. in l.pactum.xxj.q.C.de colla.Item intelligitur, etiamsi contractus sit iuratus,quia potest uenire contrà, si est sine consensu.sup.uerb.Iuramenti effectus. uersi.lxxxix. & plenè suprà eo.uersi.xviij.cum sequentibus. Item intelligitur, quòd tempore contractus consentiant.sup.uerbo, Consensus per statutum.uer.pen.Item intelligitur,quòd propinqui citentur ad consentiendum.Bal.in l.j.in ult.col.uer.Item dubitatur.& ibi Franc.de Cap.listæ, qui admit. Item si aliqui consentiant,& aliqui non,iudex arbitratur. Bald.ibi,in ulti.col. in uer.sed quid,si statutũ.el ij.& Pau. de Castr.in l.j.C.unde uir & uxor.& Bald.in l.j.C.de nup.Itẽ non possunt cõsentire per procuratorem.Bald.in d.l.j.in fin.qui admit.& in d.l. quoties.ij.q.in lectu.antiq. Angel.in l.Titius.qui.mo.pign. uel hypo. sol.But.& Imo. in c.cùm cõsuetudinis.de consue. Sic.in c.cùm parati.de appel. sed Pau. de Cast.contra in l.fi. §.necessitate. C.de bo.quæ lib. sed possunt præstare consensum per nunciũ,uel epistolam.Bar.in l.filius. in fi.de donat. Archi.contrà,xij.q.ij.sine meliori. Quid autem, si alienetur emphyteusis.Bald.in l.secunda. in j.col.uer. ex prædictis uidetur,quòd sic.C.de epis.audien. Item quid si propinqui taceant præsentes.j.uerb. Taciturnitas. uersi.xlj.Item de matrimonio non intelligitur,quia contrahere possunt sine consensu eorũ.Bal.in l.in copulandis.C.de nup. nisi statutũ expressè dicat de matrimonio non contrahendo sine consensu propinquorũ:ut suprà, Statuta super quibus. uer.lxxiiij. Sed uide melius per Alexan.consi.xcvij.prima parte, in additio.ad Bald.in l.omnem.C.ad Tertul. & suprà, Matrimonium per quas personas.uers.vj.& per Alex.in l.apud Iulianũ.§.fi.ex quib.cau.in pos.ea.Itẽ intelligitur, quòd nec aditio ualeat sine consensu.Bart.in l.more. & ibidem do. Alex. in ij.no.& in l.mutuũ.§.j.& ibi etiam per do.Alex.in iij. col. in fi.in uer.item inquantum Bart.ubi dicit,quòd omnes tenent cum Bart.ff.de acquir.hæred.& Alex.consil.cxxij.prima parte,sed ibi Angel. & Bald.contrà, quia adeundo quasi contrahitur. unde impropriè dicitur contractus. & Bart. & Alexan.in l.apud Iulianũ.§.fin.ad fin.ff. ex quib.cau. in pos. eat.ergo statutũ de cõtractibus, habet locum etiam in quasi contractu,ut ibi.& infrà isto.eo.uersi. in prin.sequentis col. ibi,item an habeat locum,quando minor.& per Alexan.ubi suprà.Posset tamen uxor facere maritum procuratorem ad adeundum sine consensu propinquorum. Paul. de Castr. in l.filiofa.de iure delibe. contra quod credo multum facere l. Paulus.de acquir.hære.Item,si statutum requirit cõsensum duorum agnatorum, & his deficientibus, duorum cognatorum,sufficit consensus unius agnati, & unius cognati, si plures non sint. Bartol.in l. Stichum, qui meus erit.in secunda col.uersic.secundò facit ad statutum.ubi Bald.Angel.& do. Alex.in secunda col.in fin.uersi.item facit ad aliam quæstionem.ff.de leg.j. Bald.in l.coniunctione. C.de nup.in uer.itẽ facit ad aliam quæstionem.ubi idem dicit,si marer desit,cuius consensus à statuto requiratur.Item sufficit unus,si plures non habeat contrahens,licet statutum pluraliter loquatur. Bartol.in d.§. Stichum. Bald.& Paul.in l.j. circa principium.C.unde uir.Addo Paul.de Castr.in l.si cùm dotem.in §.si patri.ff.sol. matri.quem refert & sequitur do. Alexan. in d.l.j.in iij.col.in uersi.subdit etiam Bal. C. unde uir & uxor. & in l.j.per Bald. de condi.inser.l.iij.§.j.cũ glos.de neg.gest. & in authen. de non alie.§.quod autem. Item an habeat locum, quando minor contrahit per tutorem, uel per procuratorem,& non per se. Bar.in l.apud Iulianum.§.fin.ad fi.ff. ex quib.cau.in pos.eatur. ubi relinquit cogitandum. & sup. eod.uer.circa fi.præcedentis col.ibi: intelligitur,quòd nec aditio,&c.quòd non.De quo uide do.Alex.in l.iij.§. si procurator.in tertia col.in uer.& hæc faciũt.ff. quod quisq; iur. Item intelligitur,nisi ex contractu fiat locupletior.l. sed mihi uidetur.ff.commo.l.si pupilli.de nego.gest.l.fi.C.de usucap.pro emp.l.pupillus.§.tutor.ff.de autho.tuto.Barto.in l. j.in j.col.in fi.uersic.& aduerte.ff.de autho.tut.Addo Ludo. Roma.in l.si quis mihi.§.si coram.ff.de acquir. hære.sed tũc sufficit decretum iudicis. Bal. in l.si furiosi.in fi. C.de nupt. Sed an habeat locum,si quis contrahat extra territoriũ: suprà,Consensus per statutũ.uersic.x. Item intelligitur, quòd ualeat confessio mulieris in contractu sine forma statuti celebrato,& sic inualido.Angel.in l.j. C.de præscrip. triginta annorum. Sed contrarium tenet plenè Alexan. in l.si ita. §.Chrysogonus.iij.charta,de uerb.oblig. Item an talis consensus possit præstari in ultima uoluntate. Bal.in l. si pater. in fi.C.de sponsa.Item intelligitur etiam in donatione causa mortis. Pet.de Anch.consi.ccclxvj.In Christi nomine,dubiũ in hac quæstione facit mistura donationis,&c.& Alexã. contra Ludo. Pon.in l.ij.in princ.ff.sol.matri.& in l.si ita.de libe. & posthu. Item non habet locum in contractu hermaphroditæ.Bal.in l.omnes populi.xij.col.de iustit. & iure.& Alexan.in d.l.ij.contra Bald.Instit.de act.§.j.& Alexan. in.l. si ita.de lib.& post.item intelligitur de proximioribus ordine successiuo.Bald.in l.fin.in uer.& est arg.ad statutũ. C. de uerbor.signifi.Addo domi.Alexand.in l.si cùm dotem.§. eo autem tempore.in ulti.col.uersic.dicit Bald. & Alexan. in l. si cùm tertius.de aqua plu.arcen.Item intelligitur de proximioribus, ad quos successio spectat. ibidem.& Salic.in l.fi. & ibi Alex. C.de testa. mili.& Salic. in l. j. unde uir & uxor. & in l.si uiduæ.de nup. Item dictum statutũ porrigit effectũ suum ubiq;.Barto. in l.si duo.in fin.de admini.tuto.& in l.j. in x.col.in uersic. sextò uidendum est. C. de sum.trini.Item si statutum requirat præsentiam propinquorum, & non interueniat, actus est nullus, licet statutum ultrà non procedat.Flor. in l.j.iij.col.ff.si mens. fal. mo. dixe.Bald. in l.j.antepen.col.uersic.extrà quæritur, statuto. C.qui admit.Item dictum statutũ non habet locum in contractu celebrato cũ ecclesia.Bald.in l.generali.de sacrosanc.eccle. Addo Panor. idem tenentem in cap.relatum.de testamen.& Alex.consil. lxxxvj.iiij.parte.suprà, Statutorum effectus.uersi.xlvj.Nec cum clerico, qui non adstringitur ad formam statuti laicorũ in contrahendo, si uelit clericus uti contractu coram iudice ecclesiastico.Bald.in l.cunctos. xx. col. & in repeti. de sum.trini.& Alexan.consi.ccx.iij.col.ij.par.& suprà, Statutorũ effectus. d. uersic. xlvj. & sequen. & per Alexan. in d.l. apud Iulianũ.§.fin. Item intelligitur, si coniunctos habeat, aliàs contractus ualet.suprà, Mulier contrahit.uersi. xxxvj. Item dictum statutũ habet in se rationem,scilicet ne cõtrahens decipiatur. Bald.in l.ij.uersic. nota hanc rationem. C. de adopti. Sed si in statuto additur uerbũ proximiorum, est alia ratio,scilicet,quia ad eos spectat spes successionis,ideo diligentius aduertent. Bartol.in l.transactione. C. de transact. ubi dicit esse rationem dicti statuti, scilicet quòd dolus & metus absit. Item intelligitur, quòd propinqui intelligãt quid uerè agitur, aliàs non dicuntur consentire,si decipiuntur in contractu simulato.Bald.in rubric.C.qui admit. in ij. col. uersic. & ideo de facto dicebam. Item si pupillus uelit contrahere cum tutore suo, uel si uxor uelit testari, & uirũ instituere,uel propinquos, debent se absentare,& iudex authorari pro eis.Bald.paulo post principium.Angel.& Ludo. in l.j.C.unde uir & uxor. & ibi per domi. Alexand.in tertia col.in uersi.circa prædicta. Sed uide Angel.in authẽ.de ali. & emp.

& empt.§.œconomos. & Angel. in l.j.§.in filij. aliàs est in §. quæsitum.& ibi uide dom.Alexan.in vj.col.in princ.uersic. ad prædicta etiam uide ff. ad Treb.Paul.de Castr.in l.seniũ. C.qui testa.face.pos.Angel.consil.ccxxvij.& Bald. in l. j. de impo.lucra.de.lib.x.Addo Bald.in l.si quando.§.illud.j.q.C. de inoffic.testa.& Panor.in cap. cùm in ueteri. de elect.Bal. in l.j.dicit,quòd tunc uir renunciet iuri consensus,& nihilo minus cõsentiat,ut de facto satisfaciat statuto.Itẽ si dicit de consensu propinquorum, non intelligitur de marito. Bald. Bartol.Paul.& docto.in l.prima,ubi omnino per do. Alexã. in ij.col.uersi. quid si statutum loqueretur. C. unde uir & uxor. Item nec de consanguineis mariti: quia dicuntur affines,non propinqui.Bart.in l.fin.ij.col. uersic. item facit ista lex.C.de uerbo.signifi. Secus, si de affinibus loquatur:quia etiam de marito intelligitur.Bald.& Paul.in d.l.prima. & suprà,Affinis.uersic.xxij.Item intelligitur de propinquis,etiã minoribus, & discretis, non de pupillis, qui carent consensu,etiam cũ authoritate tutoris. Bal.in d.l.in coniunctione. in fi. Et quòd intelligatur de habilibus ad consentiendum, tenet Bal.in l.j.qui admitti.& tenet Ang.in l.fin. C.de uerb. signifi.& Alexan.consi.lxij.secunda parte.& in l.si tertius.de aqua plu.arcen. & sup. eod. circa princ. Item intelligitur de masculis,non de fœminis. Bald.l.j. ulti.col.uersi.utrum autem si statutũ.C.qui admit.& in l.j.C.de leg. tuto. Addo do. Alexan.in l.ij.§.uoluntate. tertia col. in uersi. pro hoc etiam adduco.ff. soluto matrimo. Item dictum statutum impedit obligationem naturalem nasci ex ipso contractu sine cõsensu celebrato.Barto.in l.cùm lex.in tertia col.in uersi.sed iuxta prædicta.ff.de fideiuſ. & in l.j.in pe. col.in fi.uer.& ideo dico,si ex forma.ff.de nouatio. Imò nulla obligatio tunc oritur.ut ibi.& tenet Bart.in l. si non sortem.in princ.in uersic. unde dicebam.ubi omnino per Alexan.ff.de condi. indebi. Sed si consensus adhibitus est,oritur ex contractu, propter dictum statutum,actio.Bart.in l. si duo patroni.§. si quis iurauerit.circa medium.ff.de iureiuran.Sed an habeat locum in reuocatione.sup.Contractus.el j.uersi.ix.& uersi. Minor contrahit.per discursum.& Bal.in l.pactum.xxj.q.de coll.& per Alex.in d.l.apud Iulianum.§.fin. Adde ad hoc statutum quæ dixi s. uerb.Minor contrahit.uersic.xv.& seq. xix. xxj. xxiij.xxix. cum quatuor sequentibus. & uerbo, Consensus per statutum. per totum.& uerb.Mulier contrahit.uersi.iij. & xxx.& xxxiiij.& uersi.xxxvj.& uerb.Iudicis potestas.uersic.cix.& clxxiij.& uersi.cccxv.& j.per discursum.

* Statutum, ut minoris contractus sine consensu propinquorum nõ ualeat,intelligitur, si propinqui extant: nullis enim propinquis extantib. contrahere proculdubiò poterit. Bal. in l.conuentione.C.de nupt.in l.j.C.unde uir & uxor.in l.j. C.de lega.Corne.consil.ccxlij.nu.ij.uol.iiij.Io.Ceph. consi. cclxx.nu.vij.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutũ,quod prohibet, ne mulier sine consensu proximiorum donet, nõ habet locum, cùm mater filijs donat:nam & si sine propinquorum cõsensu donat, illa rata ac firma erit. Bal.in l.ea lege.col.viij.C.de condi.ob causam.con.ccccvij. uol.ij.Feli.in c.afferte.num.iiij.de præsumpt.Ay.Cra.consi. xxxix.nu.xiiij.uol.j.Io. de Ceph.consi.clxj.num.xxv.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Statutum, quòd contractus filijfamil.sine consensu patris nõ ualeat, habet locum, etiamsi filiusfami.contrahat,& asserat se patremfa.sup.Contractus filij.uersi.ult.

Statutum requirens præsentiam propinquorũ, quomodo intelligatur. suprà,Præsentia .uersic.xxxix.& ibidem per discursum.

60 Statutum, quòd minor sine certa solennitate non contrahat,an habeat locum, si minor uendit ad tempus pro cariori precio. Pau.de Castr.consi.ccclxxxiiij. incipit,Ad primũ quæsitum respondetur.quòd sic

Statutum, quòd minor mercator possit contrahere sicut maior, intelligitur quòd possit pacisci de nõ petendo.Bal.in l. si unus.§.pactus.vij.col.uer. sed quid econtrà.ff. de pactis.

Statutum, quòd minor, uel mulier, non ligentur iuramentis, non ualet.Bal.in l.ij.C.de indic. uidu.tol.in lect.antiq.addo suprà uersic. xix.

Statutum, quòd minor contrahere non possit, ne decipiatur, intelligitur etiam cum iuramento. Bald. in l. non dubium. in ulti. oppo.in penulti. colum. C. de legi.

Statutum, quòd nullus contrahat quin soluat gabellam,aliàs incurrat pœnam,quomodo intelligatur. Bal.in d.l. non dubium.pen.col.uersi.tu dic,quòd quandoq; nullitas.

Statutũ,quòd contractus non ualeat, nisi soluta gabella, quomodo intelligatur.Bal.in l.uniuersa.in j.col.uersi.& hoc infert ad q.C.de preci.Impera.offe.

Statutum,quòd filiusfam.non obligetur sine consensu patris, non obstat,quin compromittat sine consensu patris. suprà, Consensus patris.uersic.xiij.& j. Statuta de iudicijs.in uers. xxix.ad fin. ibi, item intelligitur,quòd filiusfamiliâs possit compromittere,&c.

† Statutũ excludens filiam à successione,tollitur suitas.Deci. in l.qui se patris.col.ij.C.unde liberi.]

Statutum requirens decretum iudicis, intelligitur, scilicet cũ causæ cognitione. Bartolus in l. sed si hac. §. prætor. de in ius uoc.

Statutum, quòd pupillus possit se obligare sine tutore, ualet. Ang.in l.more.ff.de acq.hæred.

Statutum prohibens alienari in forensem, an prohibeat etiam successionem.suprà, Alienatio.uersic.lxiij.& Bartol.in l.j.§. sed si iure.ff.de fal.Abb. Sicu.in ca.j. in ij.col.ne cle.uel.mo. quòd non. Addo Barto. distinguentem in l.naturaliter.in v. col.in uersic. & per hoc possumus. ff. de usucap. & infrà eodem,uersic.cxvij. Addo suprà,Forensis prohibitus.uersi.xj. & seq. Vide Barto.in l.ij.de fal.Abb.Sicu.in cap.j. ne cle.uel mo.quòd non.

70 Statutum, quòd minor non alienet sine certa solennitate, non habet locum in donatione ei nondum quæsita,quæ repudiari potest,etiam sine solennitate statuti. Paul.de Castr. consi.xj.incip. In casu præsenti.Bal.in l.pupillorũ.in princ. C.de repudiã.hære.

Statutũ de insinuatione intra mensem facienda, de quolibet instrumento intelligitur,nisi iudex fuerit absens.Bar.in authen.ei,qui.in j.col.in fi.C.de tempo.appel.

Statutum an possit prohibere contractum emptionis & uenditionis.Bar.in l.ij.uer.ex prin.legis nota argu.C.de prædi. & omni.re.naui.lib.xj.quòd non.

Statutum an cogat ad uendendum, uide j. uer. Venditio quãdo.uer.v.& seq.& Alex.in l.si in emptione.§.j.ff. de contrahen.empt.

Statutum de contractu non habet locũ in contractu à iure reprobato.Bal.in l.non dubium.ij.col.uer.item nota de sacramento.C.de legib.

Statutũ,quòd omnia bona obligari non possint,an habeat locum,si iuramentũ interueniat.Paul.de Cast.consil.cccxcvj. incipiente, Notandum primò,quòd non.

Statutũ,quòd nõ contractus præsumatur simulatus, eo quòd uẽditor in possessione remansit,intelligitur scilicet,si à principio ea intentio fuit partiũ,quòd statim possessio traderetur,non si fuit apposita dies,uel conditio.Pau.de Cast.cons. xcj.incipiente,Ad primum quæsitum.& sup.eod.uer.liij.

Statutũ, quòd pensio intra mensem soluatur, intelligitur, nisi maior terminus datus sit à locatore.Pau.in d.consi.& Bald. in l.j.ad fi.ff.de reg.Cato.

Statutum,quòd contractus non ualeat, si non sit soluta gabella,intelligitur,scilicet ope exceptionis,non ipso iure.suprà, Gabella contractuum.uersi.xx.

Statutum,quòd insinuetur donatio supra centum libras,intelligitur quòd infra centum libras,licet nõ insinuetur,ualeat. Bal.in l.sancimus.in princ.in j.col.in uersi.& ex hoc tex.no. C.de dona.

80 Statutũ, quòd coniunctus, uel uicinus possint auocare rẽ ab emptore, an habeat locum, si usufructuarius emit à proprietario, ut teneatur reddere rẽ coniuncto, uel uicino pro eodem precio, quo emit proprietatem tãtùm.Pau.de Castr. consil.ccclxxxix.incipiente, Videtur dicendum,dictam differentiam.quòd non.

Statutũ de alienatione,habet locum etiam in alienatione rerũ subiacentium fideicommisso in euentum conditionis: quo casu ualet alienatio.Bart. & Ang. in l.Marcellus.§.res,quæ. in j.q.ff.ad Trebel.

Statutũ de consortibus quomodo intelligatur in alienatione. Bald.in l.j.paulo post principiũ.C. de communi ser. manu. & sup.

& sup.uerb. Consors.uer.j.& antepen. Item,

Statutũ de non alienando extra consortes, non ualet. Salic.in l.dudum.ubi Bal.contrà.C.de contrahen.emp. ubi dicit secus in statuto de rescindendo intra annum alienationẽ per consortem. Adde suprà, Statuta super quibus.uer.cxvj. Addo Bart.in l.j.in ix.col.uer.circa primum.C.de sum.tri.& fide cathol.& per Alex.consi.lij.prima parte.quòd ualet.

Statutum, quòd alteri per alterum quæratur actio, an intelligatur quòd etiam quæratur obligatio naturalis & ciuilis. Bal. in l.si genero, in ulti. col. uersic. extrà quæro. C.de iure do. quòd non.

Statutum de contractibus, intelligitur, scilicet de ultro citroq; obligatorijs. Bartol.in l.Labeo.§.contractum. de uerb.obli.

Statutum, quòd filiusfa. nõ contrahat sine consensu patris, intelligitur etiam de ultima uoluntate. Bal.in l. si pater. in fin. C.de spon.argu.cõtra per no. per Bal.in l. testamentum.C. de test.& s̃. Statutorum extensio.uersi.vj.

Statutũ, quòd teneatur filius pro patre, etiam non hæres, quomodo intelligatur. s̃.uer. Statuta de iudicijs.uer.clxxvij.

Statutum, quòd de contractibus soluatur gabella, quomodo intelligatur. s̃.uer. Gabella contractuum.per discursum.ubi plenè.& in uer. Gabella pro rebus inanimatis.uersi.iiij.

Statutum, quòd frumentum certo precio uendatur, & nõ aliter, non ualet. Bald.in l.j. C. de monopo. & s̃. Statuta super quibus.uersic.xlix.

90 Statutum prohibens cõtractum de bonis bannitorum, intelligitur etiam de contractu conditionali. Bal.in l.j.in fi. C. de nundi.& s̃. Contractus conditionalis.uersi.vj.& sup. eo. uersic.xxviij.

Statutum prohibens contrahere aliquem, intelligitur etiam cum iuramento. Bart.in l.is, cui bonis.in fi.de uerb.oblig.& in l.si quis pro eo.circa medium. de fideiuss. in iij.col.in uer. aduerte tamen.

Statutum, quòd instrumentum non registratum præsumatur falsum, intelligitur scilicet in utroq; foro, scilicet ecclesiastico, & seculari. Bal.in c.j.§.si quis.per quinq; col.in uer.idem dico, si statutum.si de feu. fue. contro. ideo nõ habet locum denunciatio Euangelica tunc. Bar.in extrauag. ad reprimẽdũ.uer.denunciationem. ubi idẽ dicit in exceptione Macedoniani, & Velleiani. & suprà, Denunciatio. uersic. lxviij. & sequ.

Statutũ, quòd debitor antequam soluat, non possit contrahere, quid operetur. Bart.in l.cùm uir.in iiij.col.uer. sed pone, statutum.ff.de usuca.

Statutũ, quòd feudum possit alienari, intelligitur quòd agnati possint illud redimere. Bal.in c.j.§.porrò.ij.col.uer.quæro, quid si per formam statuti, qualiter olim feu.po.ali.

Statutum de non alienando in nobilem, impedit alienari in forensem, qui postea alienet in nobilem. Bart.in l.si quis. C. de hæreti.

Statutum, quòd donatio non insinuata nõ ualeat, intelligitur scilicet ope exceptionis. Bar.in l.cùm lex.ff.de fideiuss.in ulti.colum.in princ.uer.& ideo statutum huius ciuitatis. Item non intelligitur de donatione pia. Abb.in cap.relatum.j. de testament.

Statutum, quòd cum certis personis non contrahatur, quam obligationem impediat. Bart.in d.l.cũ lex.in iij.col. uer.iuxta prædicta.iuncto uer.præcedenti.

Statutum, quòd nobilis non possit cedere contra pupillarem actionem suam, non habet locum, quando nobilis succedit, ut hęres in pupillari actione. Bar.in l.j.§.sed si iure.ff. de fal. Addo, quòd isto casu non ualebit cessio facta nobili per ecclesiam contra pupillarem, secũdum Panor.in c.quod clericis.in viij.col.extrà, de fo.comp.

Statutum, quòd contractus mulierum nõ ualeat sine duobus notarijs, non habet locum tempore pestis, quo non possunt haberi plures notarij. Ang. in authen.de nõ alie.uersi. quod autem.circa medium.

100 Statutum, quòd forensis cogatur uendere, ualet. Bartol. in l.j.in iij.quæst.princ. C.de sum.trini. & fide cathol. Caue, quia licet loquatur de statuto erga forenses, tamen non ponit hunc casum. uoluit fortè allegare in xiij.colum. ubi uult contrarium.

Statutũ, quòd uxor non possit obligari pro uiro, intelligitur, quòd nec possit renunciare hypothecæ pro eo. sup. Renunciatio iurium.uer.lij.

† Statutũ, quòd uxor non possit instituere, uel legare marito, & econtrà, ualet. Io.Lup.in repet.rubr.de dona. inter uir. & uxo.col.cxcvij.]

Statutum, quòd filius non contrahat sine licentia patris, quomodo intelligatur. sup.uerb. Licentia.uersic.cxiij.& cxx.& intelligitur, quòd sufficiat ea, etiamsi filius patri renunciet. Bal.in l.scimus.in princ.C.de inoffi.test.

Statutum, quòd pœna in contractibus non apponatur, nõ habet locum in compromissis, in quibus pœna de consuetudine apponatur. Flo.in l.si quis donaturus.ff.de usufruct.

Statutum, quòd non ualeat instrumentum sine certa solennitate, non habet locum extra territorium. Bar.in l.j.vj.q. primæ princ.in ix.col.uer.circa primum. C. de sum.tri.secundum Alex.post Bar.in l. ex castrensi peculio.Item,

Statutum prohibens rem alienari extra consortes, habet locũ etiam extra territorium. Bar.in d.vj.q.j.princ.Item,

Statutum prohibens alienari in forensem, ligat etiam subditũ existẽtem extra territoriũ. l.j.ff.de fund.dota. Instit.qui.alie. non li.§.j.no.C.de condi.ob causam.in l.cum lege.

Statutum de cõtractibus minorum, intelligitur de celebratis post conditum statutum. s̃. Statutorum extensio.uer.50.

Statutum de instrumentis, intelligitur, scilicet celebratis ante statutum certo casu. d.uerbo, Statutorum extensio.uersic. cxxxiiij.

Statutum, quòd actio quæratur per alium, intelligitur scilicet de utili, nõ de directa. Bar.in l.j.§.sublata. uer.item facit statutum.ff.ad Treb.& ibi uide omnino per do.Alex.in pe.col. in fin.in uers.secundò nota.

110 Statutum, quòd cedens nobili puniatur, non habet locum, quando cessio est nulla. s̃.uerb. Pœna inualida.uer.xiij. Nec quãdo nobilis succedit alteri. Sicul. in c. ne cleri. uel mo.in ij.col.& s̃.eo.uer.lxix.

Statutum, quòd contrahens cum bannito puniatur, nõ habet locum in contrahente cum filio banniti, uel cũ seruo. Bart. in l.ij.§.j.de lega.præstan.

Statutum prohibens donationem, intelligitur etiam de donatione causa mortis. s̃. Donatio causa mor.uer.vj.

Statutũ, quòd minor nõ contrahat sine consensu propinquorum, parit exceptionem fauorabilem. Bartol.in l. qui exceptionem, in princ.in ij.not.in fi.ff. de condi. inde. ubi dicit etiam, quòd

Statutum, quòd non assignans debitum in communi, cadat à iure suo, parit exceptionem odiosam.

Statuto stante, quòd contra instrumentum nõ possit opponi, nisi exceptio solutionis, quæ probetur per aliud instrumentum, potest debitor non habens instrumentum de solutione solutum repetere per condictionem sine causa. Bart.in l. Iulianus uerum.vij.col.in uer.& per hoc dico.ff. de condic. indebi.per Bal.in l.j.in v.q.C.eod.tit. Addo s̃.in uerbo, Soluens.uersi.j.& in uerb.Solutum.uers.xx.

Statutum non potest inhabilitare non subditum, ideo non cõprehendit forensem minorem cõtrahentem sine forma statuti. Bald.in l.j.in x.colum.in uersic.circa quæ quæro. C.de sum.trini.

Statutũ de contractibus non habet locum in quasi contractu, ut in aditione, secundum Bar.in l.apud Iulianum.§.fin.ff.ex quib.cau.in poss.ea.& Bal.& Ang.in l.more.contra Bar. ibi. & in l.mutum.§.j.de acq.hære. Vide Ludo.Pon.consi.xij.& Alex.consi.viij.iij.par.ad fin.qui tenet idem. & Bal. in l.j. in prin.ff.de contra.iud.tutelæ.& in l.fi.C.si tutor, uel curator. & in l.j.C.quãdo lic.ab emp.dis.& in l.siue apud. C. de trans act.& Abb.in cap.qua fronte.de appel.Ludo.Pon.contrà in

† consi.xij.& per Alex.con.cxxij.j.parte. † Franc.Areti.l.mutum.in pen.col.de acq.poss.]

Statutum, quòd uenditio præsumatur simulata ex non traditione, nõ habet locum in uenditione clerici. infrà, Statutorum effectus.

Statutum dans formam contractibus, non habet locũ in contractibus clericorum. Alexan. in consil.cxj.pen. col. secunda parte.

120 Statutum de donatione, non habet locum in donatione remuneratoria, seu propter merita. l.j.& ibi Bar.in l.filiusfam.

de dona.& Alex.con.xliiij.iiij.parte.& suprà, Donatio propter merita.uersi.iij.Nec in donatione impropria, id est, habente pactum,uel modū:ut suprà,uerb.Donatio.j.uersi.xij.

Statutum,quòd uenditio non possit probari per testes, intelligitur,nisi cū testibus accedant instrumenta,uel alia scriptura adminiculatiua.Bal.fin. in l. certi cōdictio.§. quoniam.ff. si cer.peta.& ibi Pau.de Cast.& Rapha.& not.in c.series. de testib.Pet.de Anch.consi.ccxlij. & Alex.consi.50.iiij.parte. & Ang.consi.clxxxvij.

Statutū,quòd filiusfa.nō possit obligari,nisi sit publicus mercator,non prodest filiofa. obliganti se,& asserēti dolo in instrumento se esse publicum mercatorem,quando contrahit cum ignorante.Dy.in consi.Iure municipali cauetur.secundum Alex.consi.xc.iiij.parte.

Statutum, quòd uicinus habens fundum non tributarium unius stadij,teneatur uendere uicino, non habet locū,si ipse emat alium coniunctum cū eo, qui sit tributarius.infrà, Vicinus.uersic.xl.

Statutū de alienatione,intelligitur de ea,quæ propriè est alienatio,non impropriè, ut est illa,de qua in l.in quorum.ff.de pig.secundum Alex.ibi.& Ang.in l.benignius.ff.de legi.

Statutum de contractibus,non habet locū in stipulatione,quę impropriè dicitur contractus. Imo.Lud.& Alexan.in l.v. in princ.de uerb. oblig. Nec in pacto, quod est contractus largo modo.ut ibi per Alex.iij.col.

Statutum,quòd minor,uel alius non possit contrahere, intelligitur,quòd nec possit possessionem in alium transferre cōtrahendo.Ang.& Alex.in l.is cui bonis.de uerb.oblig.

Statutum de obligatione minoris nō debet extendi ad alium actum diuersum.Alex.post Io.de Imo.in l.is,cui.

Statutum prohibens alienari, non impedit translationem possessionis,quæ est facti. Bal.in l.ij.ff.de iurisd.om.iudi.& Alexan.in l.is,cui bonis.de uerb.oblig.

† Statuto stante,quòd moriente uxore in matrimonio, maritus lucretur dotem,uel augmentum dotis : pone quòd mortua uxore postea moriatur maritus, qui in uita aliter nō acceptauit lucrum,an tale lucrum transmittet ad hæredem.uide Ias.in l.si arrogator.col.vij.uersi.ex hac.ff.de ado.]

Statutum,quòd forensis nō acquirat,intelligitur etiam sub cōditione, si fiat ciuis. suprà,uer. Forensis prohibitus acquirere.uersic.vj.

130 Statutum,quòd res subhastentur,& dentur plus offerenti, non tollit beneficium l.ij. C.de rescin. uendi. ut j. Venditio rescinditur. uersi.xxv.in j.col.ibi: item nisi facta sit cum publica subhastatione,&c.

Statutū, quòd consors teneatur uendere consorti, intellgitur, scilicet pro precio iusto,etiamsi alius offerat plus. Sed

Statutum,q; consors,uel uicinus præferatur omnib.alijs emere uolentibus, intelligitur, scilicet pro pari precio,quod ab alijs offertur. Rapha. & Alexā.in l.qui Romæ.§.cohæredes. ubi per omnes Moder.ff.de uerb.obli. Vide Io.And.in Spe. de empt.& uen.§.nunc dicēdum.uer.sed pone,statutum.ad fi.& adde j.uerb. Vicinus.& sup.uerb,Consors. uer.antepe. & uer.Precium.uer.xliij.

Statutum, quòd scriptura priuata habeat executionem paratam, habet locum etiam in scriptura manu tertij subscripta à debitore.Ang.& Alexā.in l.si ita.§.Chrysogonus.de uerb. oblig. Item de ea quæ de mandato debitoris sit scripta per alium.Gem.in cap.si propter.de rescrip.in vj.& Alex.in l.diuus.§.item senatus.ff.ad Syllan.

Statutum,quòd filiusfam. non obligetur sine consensu patris, intelligitur, etiamsi contrahat de re patris. Ang. in l.j.§.fuit quæsitum. ad Treb.Alex.consi.cvj.prima parte.& s.uerbo, Authoritas.uersic.lxix.per Bald.in l.si quando.§.illud.C. de inoffic.test.& ibi Pau.de Cast.in §.fuit quæsitum.& in l.qui in potestate.in fi.ff.de testa.

Statutum,quòd filiusfam.non obligetur sine consensu propinquorum,non habet locum,quando cōtrahit cum patre Bal. in l. pactum. xxj.quæst. C. de collat. Alexand. consil. cviij. j. parte.

Statutum, quòd non liceat uendere forensi, operatur,quòd si uenditio ei fiat, sit inutilis : sed ex ea quæritur possessio naturalis,& ciuilis:ut s.Forensis prohibitus.uersi.iij.

Statutum, quòd quis non possit obligari sine certa solennitate, intelligitur, quòd nec possit transferre possessionem in aliū.Ang.& Alex.in l.j.§.si uiæ. ff. de acquir.pos.ad fi. ubi dicunt secus,si statutum dicit rem non posse alienari.quia potest transferre possessionem.quod nota.

Statutum, quòd proximior agnatus præferatur in emendo, & possit reuocare alienationes factas,ipso non requisito,intelligitur, scilicet intra annum à die scientiæ,aliàs ius reuocandi expirat.s.uerb.Reuocatio.uersi.xvij.

Statutum,quòd instrumēta dotalia habeant executionem paratā, dicitur contra ius cōmune, & ergo nō extenditur.Sed

140 Statutum, quòd instrumenta guarentigiata habeant executionem paratam, non dicitur contra ius commune, ergo extendi potest.Ang.& Alexā. in l. si cùm dotem.§.eo autem tempore.ff.sol.mat.& Ang. Imo.& Alexā.in l.ait prætor.§.si iudex.de re iudic.ubi omnino.

Statuta de iudicijs uide infrà eodem.per totum.

Statuto disponēte circa solennitatē probatoriā, non potest renunciari.Bal.in l. fi. in primo not.C. si cer.pet.

Statutum, quòd non admittatur probatio,nisi per scripturam à centum libris supra, quomodo intelligatur. & infrà eod. uersic.xiij.

Statutum, quòd bannitus nō audiatur, an habeat locum, cùm agitur contra alium bannitum.Bal.in l.cùm mulier.sol.mat. ubi etiā Bart.in j.col.uer.& prædicta inducūtur ad q. & ibidē latissimè per do. Alex.in iij.col.in fin in uersi. iuxta prædicta, quòd nō. Item non impedit agere post rebannitionē. Bal.in l.si qua.§.quod eo tempore.in fi.ex quib.cau.mat.

Statutum, quòd ius non reddatur non soluenti collectam,uel gabellam, an excludat etiam inquisitionem de crimine. in eum commisso.s.uerb.Gabellarū fraudes.uersi.xxv.& uerbo,Inquisitio.uersi.xlv.

Statutum, quòd instantia duret per duos mēses, habet locum in instantia executionis,& restitutionis petendæ.Bal.in l.j. in j.col.C.de iur.cal.in uer.& hoc facit ad statutum.

Statutum de non appellando à diffinitiua,respicit decisoria.

Statutum uerò de non appellando ab interlocutoria, respicit ordinaria. Ant.de But.in ca.quod clericis.xij.col.& Abb.in iiij.col.de foro comp.& in c.ecclesia.de consti.xij.col.

Statutum laicorum limitans instantiam, ligat clericum, etiam in foro seculari.But.ubi suprà, viij.colum. & Imol.in j.colu. in d.cap.

110 Statutum, quòd dies rogationum sint feriati, intelligitur scilicet mane, donec fiunt litaniæ. suprà uerbo, Feriæ Dei. uersic.penult.

Statutum,quòd sententia habeat executionem paratam,intelligitur de ualida,non de nulla.doct.& Paul.de Cast. in l.inter omnes.qui satisd.cogan. Vide Bart. in l.j.§.ij.de ope.no. nuncia.Ioan.And.in addi.Spec.de execu.sent.§. postremo, in iij.col.in addi.contrariū. Adde Bar.in l.iiij.§.condemnatum.in fin..de re iudi. & in l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bon.poss. contra ta. dixi in tracta. Gabella.viij.q.iij. parte.& per Pau.de Castr.con.lxxxiiij.incipiēte, Ad id,de quo quæritur.in fi.ubi loquitur de confessione.& infrà.Idem in testamento.infrà, Statuta de ultimis uoluntatibus.uersi.cij. Idem de præcepto.j.eod.uersi.cxl.

Statutum,quòd quis non possit agere,uel excipere,non tollit officium iudicis. suprà uerbo, Officium iudicis. uersic. 50. & lviij. Secus, si statutum tolleret omnem defensionem: ut ibi.uersic.xxxiij.

Statutum,quòd probatio non possit fieri,nisi per instrumentum,an ualeat.Bald.in l.Iulianus.vj.col.uer. & per hoc dico statutū.ff.de condi.inde.quòd sic.& sup.uerb. Probatio per testes.uersic.xvj.

Statutum de nullitate,non extenditur ad eam, quæ est ex defectu iurisdictionis.sup.uerb.Nullitas.uersi.xlix.& lv.& uersi. Exceptio nullitatis.uersic.iiij.

* Statutum si concedat, ut de nullitate, ut nostri dicunt,possit opponi, non nisi semel opponi potest.Paul.Castr.consil. cclxxxviij.uol.j.Io.Ceph.consi.ccij.nu.15.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Statutum, quòd pœna contractus non possit peti, nisi probetur interesse, habet locum, etiamsi in instrumento promittitur nomine interesse, & non nomine pœnæ, nisi probetur interesse.Bal.in l.cū allegas.iiij.oppo.uer. sed pone, statuto cauetur.

cauetur. C.de usuris.Item habet locũ etiam in contractu alibi celebrato,cuius solutio est destinata in loco statuti.Bart. in l.j.in fi.prin.ff.de usuris.

Statutum, quòd in causa appellationis non recipiantur nouæ probationes,sicut est hîc Romæ ex statuto urbis in Capitolio,intelligitur, nisi probationes de nouo emergant. Bar.in l.inuitus.iij.col.uersic. consuluit tamen dominus Dy. C.de procur.quod bene notent procuratores Romani.

Statutum, quòd Potestas possit cognoscere usq; ad summam cẽtum ducatorum, non impedit cognitionem infra centũ. not.in l.ij.in princ.de uulg.& pupil.

Statutũ de præcepto iudicis exequẽdo,intelligitur de ualido, non de nullo.Ioan.And.in Spec.de sententia.§.ut autem.& And.Barb.con.Scripsit Ecclesiasticus. vj.col. quod est post consilium ciij.Alex.iiij.parte.

Statutum, quòd citatus uictori cõdemnetur in expensis,quid operetur.sup.uerb.Expensarum condemnatio.uersi.xix.

Statutum, quòd ciuitas debeat comparere per se,uel per procuratorem, nõ arctat ad comparendum per se tantùm. Bal. in l.fin.j.col.uersic. & per hoc istud principium facit. Codi. de procur.

20 Statutum, quòd appelletur intra quinq; dies,ualet,sicut est Firmi. gl. in l. præscriptione in uersi.iuris.C.si cõtra ius. Angel. in l. per interualla. de iudic. & in d.l. præscriptione. vij. col.uer.uenio ad exempla.& Lanfranc.in c.quoniam cõtra. uer.Appellatio.de proba.& per Bal.de pa.Constan.§.in causis.& Alex.in l.omnes populi.v.col.de iusti.& iure.

Statutum,quòd non appelletur,non ualet sup. Appellatio tollitur.uersic.vj.

Statutũ tollens appellationem, nõ tollit nullitatem.sup. Nullitas.uersic.xxxix.

Statutũ tollens appellationem, an tollat supplicationem. sup. uer.Supplicatio.uer.vj.& seq.Etsi dictum statutũ fiat à prioribus populi, an ualeat. Bart.in l.ambitiosa.x.col.uer.circa. aliâs.no.ff.de decre.ab ordi.facien.

* Statutum prohibens appellationem, non intelligitur prohibere supplicationẽ uel querelam. authen. quæ supplicatio. C.de preci. Imp.offer.Carol.Rui.consi.clvij.num.15.uol.v. Dec.in l.fi.nu.51.C.de edi.diui Adri.tol.Io.Ceph.cõs.clxiij. nu.6.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

* Statutum prohibens appellationem,non habet locũ in sententia,quę ex sapientis consilio lata est. Io.Ceph.con.clxiij. nu.7.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

† Statutum tollens beneficiũ abstinendi, & obligans filios ad hæreditatem patris,dicitur odiosum.Dec.in l.qui se patris. col.ij.circa fi.C.unde liberi.]

Statutum de non appellando ad superiorem,nõ ualet: quia est contra iurisdictionem superioris.suprà,Statutum à quibus. uersi.xv.& xxix.

Statutum, quòd non liceat coram alieno iudice litigare,ualet. Angel.& Pet.de Sun.in l.ij.§.si iudex.ff.de iud.

Statutum, quòd Potestas teneatur pro familia, quomodo intelligatur.Flo.in l.si fornicarius.ff.ad legẽ Aquil.Adde Bart. in l.j.§.familiæ.& in l.sequ.ff.de publica.

Statutum de sententia diffinitiua habet locum etiam in interlocutoria habente uim diffinitiuæ.Ludo.Pon.in rubri.ff.de re iudi.& sup.uerbo, Sententia.el j.uer.xiij.& uide etiam in uersi.xxj.cum seq.& in uer.interlocutoria.el j.uer.xxxiiij.

Statutum, quòd fiat compromissum inter coniunctos, ualet. per Bald.in j.constit.C.§.quibus.in ulti.col.in princ.uersic. quero,hîc uidemus. Et quomodo intelligatur, per Alexan. consi.clxv.ij.parte.& in l. ambitiosa.de decre. ab ordi.faciẽ. sed non habet locum inter uir.& uxo.arg.l.cùm alienam. C. de lega. Secus, si statutum loqueretur de affinibus.sup.uer. Compromissum per statutum. uer.iiij. Item comprehendit minores:ut d. uersic. Compromissum per statutum. uersi.j. Item intelligitur de quæstionibus facti,uel mistis,non iuris tantùm.per no.in l.cùm proponas.C.de rẽ. cred. secundum Bal.in l.ancillæ.in iij.no. C.de fur. Franc. de Capi. listæ in j. constit.C.non de quo est casus legis.Alexã.in l.post rem.de transact. Et an si articulus iuris est clarus. Alex.consi.lxij.ij. parte,quòd nõ.Quod intellige,nisi esset articulus ualde dubius,secundum Bar.in d.l. cùm proponas. Item intelligitur de incertis & dubijs,nõ de certis.Bar.in l.eleganter.in prin. in iij.q.ff.de condi.inde.l.post rem.per doct.& Pau.de Cast. de transac.Quod uerum est in arbitratorem,non in arbitrũ, uel iudicem,in quos etiam de liquidis fieri potest.Ang.in d. l.eleganter.& sup.uer. Compromissum de quibus.uersi.iiij. & uerb. Consilium sapientis.uers.xxxix.Et operatur,quòd duo possint laudare,tertio absente requisito.& sup.Arbiter. uer.xxij.& uide in uer.cxxxvij.& uer.clxj.Itẽ non habet locum cum filio legitimo ex fratre bastardo.Pau. de Cast.cõs. clxxxiiij.incipit, In causa, quæ uertitur.Item nec cum legitimis.Pau.de Cast.cons.lxx.incipiẽte, Super eo uerò. Alex. consi.lx.ij.parte.ubi etiam dicit,an cum spurijs, uel naturalibus. Item ultra casus positos in statuto. Paul. in d. consil. clxxxiiij.Item nec habet locum in causa appellationis.Pau. in con.lxxvj. incipiente, Quòd in causa appellationis.Item habet locum etiam post sententiã intra tempora appellandi.Bal.in Marga.uer.Compromissum. uersi.ij. Innoc.in ca. exposita.in glo.in uerb.Arbitrium.de arb.& Bar.in d.l.post rem.uer.per istam legẽ.ubi idem dicit, si est appellatũ. Sed Pau.contrà in d. consi.lxxvj. Non tamen de decisis per sententiam,nisi cum clausula,Nõ obstante sententia.§.in clausulis Rescriptorum.in uer.Non obstan.uer.ix.& uer.Compromissum de quibus. uersic.ix.& xvj.Sed potest fieri super re tradita uigore sententiæ condemnatoriæ post ipsam sententiam.§.Compromissum de quibus.uer.xvij.Item intelligitur de causis cõpromissibilibus, non de alijs, ut causa status, spiritualis: & similes.Bar.in l.prætor.uersi.sed quid dicemus.ff.de tuto. & curato. da.ab his. Lanfranc.in tracta.de Arbi.vij.parte.xlviij.quęst.& §. Compromissum de quibus. uersi.xlvj. Item nec de causis misti imperij.Bart.in l.non distinguemus.§.de liberali. de arbi. nisi uerba statuti sint larga,ut etiam eas comprehendat:ut si petatur declarari à iudice,apud quẽ sit alendus pupillus, fiet compromissum, & arbiter iudicet, cui iudex debet decernere, & non arbiter decernet alimenta.Bar.in l.non distinguemus.§.quæsitum.de arbi. Sed in quoto gradu intelligitur statutũ dubium. doct. & Io.And.in cap. postremo. de appell. & Rosel.in tracta. de succes.ab inte. 50. col. Item nõ habet locum inter priuignũ, & nouercam, etiamsi statutum loquatur de affinibus. Bald. in l.affinitatis.uersic.item nota, quòd aduocati.C.communia de succes.Item nec comprehendit clericos. doct. in ca. j.de ope.no.nun.& l.prima.de sum.tri.& Innoc.in suo.cons. Punctus,super quo,&c. & in minoribus constitutos:secundum Bal.in ca. cùm uenissent.de eo, qui mit.in pos.& Alex. in consil.ccx.& seq.in ij.parte.& Bald. in consi.100. Venantius,&c.quod refert.do.Alex.con.xciij.ij.parte, quod comprehendit cõtrahentem cum clerico. Et tale statutum facit appellari posse à sententia arbitri. Bart.in l.fin.in ij.no.C.de iudi. Item si statutum loquatur de patre, & filio, non habet locum in adoptiuo, dissoluta adoptione.Bar.in d.l.affinitatis.ad fin.uer.item si statutum. Item intelligitur, quòd compromissum fiat super lite,non super cõtractu.Itẽ ꝙ fiat in arbitrũ,nõ in arbitratorẽ. Itẽ si dicat, ꝙ non ualeat cõpromissum, nisi in præsentem, & acceptantem, non habet locum, quãdo tertius eligitur per duos,quia etiam absens eligi potest:nec dicitur compromissum in tertiũ. Bald.in addi. Spe. de arbi.uer.an compromissum finiatur morte.& in Spe. eo. tit.§.sequitur.uer.sed nũquid iste tertius. Item intelligitur, quòd fieri debeat etiam per tutorem.doct.& Paul.de Castr. in l.sed si plures.de pac.& ibi Alex.post Bal.& Ang.ibi. & in l.Imperatores.eo.tit. quod potest tutor compromittere necessitate statuti,non uoluntariè,de iure, & de facto, sed pupillus sic authoritate tutoris. Bal.in consi.Statutũ de cõpromissis,&c.quod comprehendit etiã pupillum. & adde Bar. in l. si minor.§.minores. de mino. Item fieri debet etiam de executione laudi, stante statuto, quòd fiat de instrumentis omnibus, nisi sint confessionata.Bar.in l.ij. circa principiũ. ff.de arbi.ubi etiam dicit non fieri de executione pœnæ cõpromissi, quia est confessionatum. Item non habet locũ inter extraneos, stante statuto alio, quòd statuta de cõiunctis habeãt locũ in omnibus,& per omnia inter extraneos:quia debet intelligi scilicet in casibus,in quib.potest. Bar.in l.j.§. lex Falcidia.in j.opp.& ibidẽ uide Ang.Imo. & latissimè do. Alex.Imo.in j.col.ff.ad legẽ Falc.Item non habet locũ,quando opponitur exceptio,titulo possideo:secundũ do.Io.Pet.

de Perus. in l.fi. de edi. di. Adri. tol. Item dicitur exorbitans à iure communi. Paul. de Cast. in consil. lxix. incip. Super primo dubio. Item intelligitur partibus uolentibus, & petentibus, uel altera tantùm: aliàs non. arg. l. iiij. §. hoc autem. de dam. infec. & Lanfranc. de arbi. vij. parte. q. xlv. & Alex. con. lxxxij. j. parte. Bald. in l. j. ff. de transactioni. Item non habet locum in quæst. tutelæ. Barto. in l. prætor. de tuto. & curato. da. ab his. Item si dicit statutum, fieri compromissum toties quoties opus sit, intelligitur bis tantùm. Bal. in l. fideicōmissa. §. si quis decem. de legat. iij. & uide do. Alexá. in apostillis Bar. Sed Bal. in l. ueluti. §. hæc uox. de eden. & ibi Alexan. & etiā Bal. in l. qui per salutē. de iureiur. Addo Bal. in l. qui per salutem. ff. de iureiur. & in l. ueluti. §. hæc uox. in uers. ex hac solutione. arg. ff. de eden. & ibidem domi. Alex. in ult. col. in uersic. & inducit etiam Bal. & Bal. ibi tenet, quòd non obstātibus illis uerbis, fiet etiā cōpromissum, dicūt quòd statutū, si fiat cōpromissum de quæstionib. uertentibus, intelligitur scilicet toties quoties, & sic pluries. nec sufficit fieri semel, sine effectu. Vide Raph. Cu. in l. si cùm dotem. §. j. sol. matri. ubi plenè loquitur. & Alexā. plenius consil. lxx. ij. parte. ubi tenet idem. & in d. l. qui per salutem. & in l. boue. §. hoc sermone. de uerb. signi. & per Bal. in l. ea. uer. nota circa hoc. de condictio. ob causam. & in l. si ut proponis. ad fin. C. quomodo & quando iudex. Item non habet locum, quando lis fingitur. Pau. de Cast. in consi. lxviij. quod incipit, Visis, & consideratis. & Bart. in l. cùm hi. §. sed cùm lis. de transact. & ibi nota per Ang. Item tale statutum fieri potest etiam per Priores habentes liberum arbitrium super statu ciuitatis. Barto. in prima consti. Codi. §. hæc quæ. in j. col. uersic. super hoc quæro. Item habet locum etiam in procuratore coniuncti. Ang. & Io. de Pra. in l. non solùm. §. interdum. de procur. Itē non habet locum in cessionario affinis, uel cōiuncti. ut per Bar. in quæst. statuto ciuitatis Pisanæ, &c. Bald. & Imo. in l. si post diuortium. & ibidem per domi. Alex. in fi. ff. sol. matr. & per not. per Bar. in l. doli. ff. de noua. Io. de Pra. in l. seruum quoq;. §. fin. cum l. seq. de procur. Addo Bar. in l. procurator ad exhibendum. in prin. in j. col. in fin. uersi. per hoc ego determinaui. ff. eod. rem rat. habe. Bar. & Ang. in l. uenditor. in princ. ff. de iudi. Bar. in l. j. C. ubi in rem actio uersi. ult. hîc uidetur. & s̄. uerb. Compromissum per statutum. uersic. vj. Itē an inter emancipatos. docto. in l. tutelas. de cap. dimi. & in l. qui se patris. unde libe. ubi Bald. in pen. col. in fin. uersic. prima quæstio est. in fine. ubi loquitur de nepote ex filio emancipato concepto post emancipationem. Item intelligitur, quòd eo petito, iudex ultra nòn procedat. suprà, Compromissum. el j. uersic. cx. cum sequ. Item statutum de compromissis inter coniunctos non habet locum, quando fit compromissum inter extraneos. Alex. cons. xviij. iiij. parte. Item an habeat locum, si coniunctus uendat rem alteri extraneo. Bartol. in l. j. C. ubi in rem actio. & in consil. Pisanæ ciuitatis statuto, &c. & docto. in l. uenditor. de iudi. & s̄. Compromissum per quos. uersic. viij. Item si dicit, quòd de litibus supra decem libras fiat cōpromissum, qualiter intelligatur. Ange. in authen. de defen. ciuita. §. decreto. circa medium. col. iij. Itē si loquatur de affinibus, intelligitur de affinibus per nuptias, & matrimonium legitimum, non per fornicationem, licet per eam contrahatur affinitas, excepta sodomia. s̄. uerbo, Sodomia. uersic. ult. & uerbo, Affinitas. uersi. xij. Et hoc tenet Ioan. And. in uerbo, consangui. in cap. fin. de consangui. & affinita. in §. ad arborem. iij. col. & s̄. Fornicatio. uersi. xv. Item statutum de compromisso in causa à centum libris infra faciendo, non habet locum, quando creditor in centū petit centum xx. & sic ultra centum ad finem uitandi compromissi: secundum Alex. in l. pen. §. quoties. de iurisdi. om. iud. & Ang. in l. ampliorem in princ. C. de appel. & Bal. in dicto §. quoties. in lectura antiqua. Item non habet locū, quando opponitur exceptio impediens litis ingressum, quia impedit compromissum. Bald. in l. fratres. C. de transact. & in l. si iudex. ff. de his, qui sunt sui, uel ali. iur. & Alex. in l. non distinguemus. §. de liberali. ff. de arbit. & s̄. Exceptio litis finitæ. uersic. ulti. Item fieri debet post litis contestationē, stante dicto statuto, quòd de litibus fiat compromissum. Itē debet fieri ante publicationem processus. non pòst. Alex. cons. lxij. in fi. ij. parte. & cons. lxxxij. j. parte. Lanfranc. ubi s̄. in fi. & Bal. in l. j. uersi. item est arg. ff. de transact. Pau. de Castr. & Pet. de Su. in l. fi. C. de compen. & Iacob. Zocch. de Padua, in consi. Dicendum uidetur. & per Pau. de Cast. consi. lxviij. incipiente, Visis, & consideratis. Item nec post conclusum in causa. Bald. in l. j. ff. de transact. Alex. in l. post rem. eod. tit. & c. significauerūt. de testi. Lud. in l. prætor. de ope. no. nun. Sed contrà tenet Alex. in l. j. ij. col. de ope. no. nun. in addit. ad Bart. Item nec habet locum, quando apparet instrumentum habens executionem paratam ex forma statuti. Bar. & Angel. in d. l. post rem. uer. per istam legem. de transactio. & Bart. in l. ambitiosa. iij. reg. in x. col. in uersic. circa hoc dico. ff. de decre. ab ord. fa. & in d. l. eleganter. in princ. & ibi Bald. & in prima constit. Cod. §. hoc ideoq;. in prima col. uersi. super hoc quæro. & Pau. in dicto con. lxviij. Lanfran. ubi sup. q. 50. & s̄. uerb. Consilium sapientis. uersi. xxxix. Addo Bart. in l. si causa. in j. not. C. de transactioni. Item non habet locū super eo, quod uertitur corā iudice, nisi ius expressè dicat. Archi. iij. q. quia suspectus. secundū Lud. Pon. in sing. uerb. Iudex. & ibi, quando allegatur causa suspicionis. Item intelligitur, quòd filiusfam. possit compromittere, sine consensu patris, etiamsi alio statuto caueatur, quòd filius non possit se obligare sine consensu patris. Bald. in l. fin. §. necessitate. in 106. col. in uer. sed pone, duo sunt statuta. C. de bo. quę lib. Addo do. Alex. in addi. ad Bar. in l. quæsitū. §. si quis fundum. ff. de fund. instru. Item non habet locum in causa finita per transactionem. Barto. in l. fratris. in fi. & ibi per do. Alex. in fi. cum alijs allegatis per eum. C. de transact. Pau. de Cast. consi. lxix. Item si obstat exceptio litis finitæ, quæ impedit compromissum. Bal. in d. l. fratris. & ibi per do. Alex. in fi. & plenius per Lud. Pon. in sing. uer. nota unum pulchrum passum. Item non haber locum in causa decisa mutua conuētione partium. Flor. in l. certo generi. §. si totus. in fi. de serui. rusti. prædi. Item intelligitur de lite, in qua ad eos spectet cōmodum, uel incōmodum: aliàs non. Flor. in l. sed & loci. §. si cōmunem. el ij. finium reg. Item intelligitur, nisi alteri parti sit damnosum. Pau. de Cast. con. lxxvj. incipien. Visis, & pōderatis. Item si partes non concordent de arbitro, eligit iudex. Pau. de Cast. consi. cccxxxix. quod incipit, Ad primum respōdetur. & s̄. uerb. Consultor. uer. vij. Reliqua de hoc statuto supple s̄. uerb. Compromissum per statutum. per totū. & uersi. seq. & uer. Arbiter. per discursum.

† Statutum, quòd inter coniunctos ad instantiam rei conuenti fiat compromissum, non habet locū, quando actor agens fundaret intentionem suam in instrumento promissionis iuratæ per reum conuentū. do. Mar. Ant. Baue. in suo tract. de uirtute iuramenti. xxiiij. casu.]

Statutum de declinante forū laici, an comprehendat clericos. sup. uerb. Statuta super quibus. uersi. xxv. quòd non.

Statutum, quòd instrumenta habeant executionem paratam, comprehendit etiam clericos. Bart. in l. cunctos populos. v. q. in ix. col. in uer. subijcio exemplum. C. de sum. trin. Sed ibi Bal. in ix. col. in uer. sed hîc dubitatur. tenet cōtrarium: quē etiam uide in auth. cassa. iiij. q. de sacrosanc. eccles. Vide Bal. in Marg. uerbo, Ecclesia. ij. col. Addo Panor. tenentem cum Bal. in c. quod clericis. in v. col. de foro compe.

Statutum, quòd non reddatur ius clerico declinanti, forū laici, an ualeat. sup. uerb. Statuta super quibus. uer. xxij.

Statutum, quòd periurus perdat litem, quomodo intelligatur. Bal. in addi. Spe. de sen. peti. uersi. sed quid in pœnis.

Statutum de mandato, uel de procuratore, intelligitur de legitimo. Bal. in l. fi. in fi. in pe. col. in fi. C. de ędi. actio.

Statutum excludens exceptiones à laudo, non tollit exceptionem enormis læsionis. Pau. de Castr. consi. lxxiij. incip. Primo, & ante omnia.

Statutum, quòd non fiat compromissum de instrumentis, intelligitur etiam de qualibet resumente originem ab instrumentis. Bal. in l. j. vij. opp. in lect. antiq. C. comu. de lega.

Statutū: quòd citentur præsentes, & qui sunt in ciuitate, quomodo intelligatur. Io. de Pra. in l. j. v. col. ff. de procur.

Statuta populi an seruentur in causis scholarium. sup. Scholaris. uersi. lxxx.

Statutum speciale, quòd causæ infra decem libras uertantur coram uno iudice, & causæ hospitalis coram alio, si una causa hospitalis sit, debet uerti coram iudice speciali de decem libris

libris.j.Statutorũ effectus.uer. xviij. & sequenti.Addo Dy. in l.talis.in fi.de lega.j.

Statutum concedens arbitriũ in procedendo, intelligitur concedere etiam in prorogando instantiam, nõ si concedit arbitrium in condemnando.sup.uerb. Arbitrium.uersic.xxxvij.

Statutũ excludens filiam dotatã ab hæreditate fratris uel matris,an extendatur propter rubricã generalem etiam ad hæreditatem patris.uide Alex.iij.uol.con.xiij.per totum. & in l.j.col.ij.ff.si cert.pet. Et an tale statutum habeat locum,stantibus filijs adoptiuis,uide Ioan.de Ana.con.xxvij. incipien. Viso casu mihi proposito. quòd non.refert Pet.in §.Titia.l. Titia.consil.xliiij.uer.secundo,& fortius.ff. de legat. ij. Decius consi.lij.

40 Statutum de compromisso inter affines non habet locum, soluta affinitate. sup. Compromissum per statutũ.uersi.v.& Alex.in l.rei iudicatæ.in fi.princ.sol.matri.

Statutum, quòd affines ligantes compellantur ad compromissum,non habet locum in his,de quibus est sententia lata,uel instrumentum,habens uim sententiæ, puta quia est instrumentum guarentigiatum,ut dicitur.Bar.& Bal. in prima cõstitutione Cod. Item tale statutum debet intelligi, quando est quæstio facti; secus,si esset quæstio iuris.Ita dicit Bar.in l.ancillæ. in tertio notabili. C.de furtis. Item tale statutũ nõ comprehendit causas misti imperij.Ita dicit Bar.in l.non distinguemus.§.de liberali.ff.de arbi.& ponit Iacobi. de sanc. Geor.in d.l.ancillę.uer.notetis.& in prima lectura,in l.j.uersic.per præmissa.ff.de transact.

Statutum de probatione,intelligitur scilicet idonea.sup.uerb. Probatio. el j.uersi.xix.

Statutum de bannito non audiendo, non comprehendit cessionarium banniti ex causa onerosa.sup.Cessionarius. uers xviij.cum his,quæ ibi addidi post authorem.& in uersi. Cessio.el j.uersi.xij.

Statutum,quòd instrumẽtum dotis exequatur, est contra ius commune,& strictè intelligendũ. Angel.& Imol.in l.si cùm dotem.§.eo autem tempore.& ibi per do. Alex. in iij. col.in uer.& ex hoc dicit Ang. ff.sol.mat.& Imo. in l. si marito.§.si uoluntate.& in l.j.eo.ti.Addo Imo.in l.ait prętor.§.j.ff.de re iud.& ibi Ang.& Alex. in uer.& per hoc infert Ang. & tamẽ habet locum, etiam in dote putatiua, cùm sit fauorabile, secundũ Bal.& Sali.in l.j.in fi.C.de condi.ob causam.& Alex. in l.si cùm dotem.§.fi.sol.mat.

Statutum, quòd agens extra territorium puniatur,quomodo intelligatur.sup.uerb.Statutorum effectus.uersic.xxvij.

Statutũ, quòd missus in possessionem lucretur fructus, ualet, Bal.in l.acceptam.xviij.q.C.de usur. sicut pactum & cõsuetudo:ut ibi.uide sup.uerb.Missus.uersi.vlj.

Statutum,quòd in tales non possit compromitti, intelligitur, quòd nec possit committi declaratio precij. Paul. de Castr. consi.lxxvij.incipiente,In facto illorum.

Statutum, quòd bannitus habeatur pro confesso, intelligitur scilicet per sententiam, non ipso iure.sup.uerb. Contumax pro confesso.uersi.xxv.

Statutũ de procuratore, de quo intelligatur. sup. Procurator in rẽ.uer.xiij.& adde in uerbo,Procurator.el j.uersi.xxxiiij. & j.Statutorum extensio.uersi.xxix.

Statutum, quòd debitor carceretur, etiam non liquidato debito,ualet.Bar.in l.Titio.§.ij.paulo post principium.ff.de conditio.& demũ.Io.de Por.in l.alia.§.eleganter.sol.mat.

50 Statutum, quòd appelletur ad parem, uel ad minorem iudicem,non ualet:sicut nec consuetudo.sup.uerb.Consuetudo ualet.uersi.xiij.

Statutum,quòd bannitus non audiatur, intelligitur tam de iure,quàm de facto.doct.& Bar.Cæpol.in c.iij.de excep.

Statutum requirens consilium, non intelligitur quòd minori detur curator ad consulendum.Bal.in l.fi.§.si autem.ad finẽ uer.nunquid minori.C.de bon.quæ lib.

Statutum,quòd causæ committantur consilio sapientis,ualet. Bar.in l.j.§.quæsitum in fi.ff.de appel.& Paul.de Cast.consi. lxxxviij.incipiente,Pro declaratione.ubi etiam ponit de effectu dicti statuti.De quo etiam dixi sup.uerbo, Consilium sapientis.uersic.xliiij.Et an patiatur appellationem,s.uerb. Appellatio à consilio. uer.ij.& Bar.in d.§. quæsitum.in fi. ꝙ sic.Item intelligitur,quòd in scriptis feratur sententia.Bald. in l.si qua per calumniam. in fi.C.de epi.& cleri.Item,

Statutum,quòd causa committatur cõsilio collateralis, an habeat locum, si tempore cõmissionis erat collateralis, tẽpore uerò redditi consilij non erat:& an tunc sententia ualeat. Pau.de Cast.consi.cccxxviij.incip. Ad primum.quòd sic.

Statutum ualet, quòd iudex teneatur sequi consiliũ sapientis. Alex.in l.consi.lj.iiij.parte.

Statutũ, quòd debitum usurarium probetur per unum testẽ, non ualet.Fede.de Senis con.xvij.incipiente, quæstio talis est,nũquid cõstitutio.& seq.Vide Bal.in l. si nõ speciali.ult. col.in uer.& per hoc dico.C.de testa.Ang.Areti. in tractatu Malefic.uersi.quod fama.vij.col.Item nec ualet statutum,ꝙ illud probetur per famam.s.uerb. Fama.uersi.xxxj.

Statutũ, quòd cõtra bannitum probatio sufficiat etiam per unum testem,non ualet.Bal.in d.l.si non speciali.in lectu. antiq.not.& Ang.Aret.ubi suprà.

Statutum, quòd causa spiritualis incidens coram laico cognoscatur corã eo,an ualeat.Bald.in l.quoties.ult.col.in uer.iij. quæro.C.de iud.ubi relicta distinctione, Bar.tenet ꝙ sic.

Statutũ, quòd stetur attestationibus extraiudicialibus, an ualeat.Bal.in l.quoties.in fi.col.uer.& si tu dicis.quòd sic.

50 Statutum,quòd credatur libris mercatoris,intelligitur etiã de eo,qui desijt esse mercator.s.Mercator.uersi.lv.

Statutum circa præscriptiones posui s. uerb. Præscriptio. per totum,præsertim in uer. Præscriptio tollitur.uersi.vj.

Statutum, quòd reductio non petatur à laudo,an ualeat.s.Reductio.in uersi.xxxiiij.& seq.

Statutum, quòd exceptio excommunicationis non opponatur,non ualet,quia contra ecclesiasticam libertatem.Bal. in conclu.tit.de statu.contra eccles.lib.

Statutum,quòd contra laudum nihil possit objci, tollit restitutionem in integrum aduersus illud. §. sententia arbitri.in fin.Sed an reductionem ad arbitrium boni uiri.s.Reductio. uersic. xxxiij. & seq.

Statutum,quòd executio fiat contra hæredem,intelligitur,scilicet,nisi fecerit inuentarium.suprà uerbo, Inuentarij effectus.uersic.xj.

Statutum de contumace non comprehendit minorem, mulierem,& rusticum, nisi sint in uero dolo. Ang.& Pau. de Cast. in l.ubi.& ibi per do.Alex.in ij.col.in uer.& prædicta faciũt. ff.de eden.cum alijs ibidem per eum allegatis.

Statutũ de producẽte falsos testes,habet locum etiam in producente unum.sup.uerb. Falsitas.uersi.cij.

Statutum de homicida,uel occidente,non comprehendit dantem causam morti.Flo.in l.si quis fumo.ad legem Aquil.Cõtrarium probatur in l.nihil.ff.de sicarijs.

Statutum,quòd non petatur pœna adiecta quantitati,non habet locũ in pœna compromissi.Bal.in l.j.iiij.q.uer. sed quid dices.C.de his,quæ pœ.nomi.

70 Statutum de confessione, intelligitur de ualida & nociua. Pau.de Cast.consi.lxxxiiij.incip.Ad id,de quo.in fi.

Statutum, quòd sententia arbitri habeat executionem paratã, intelligitur de eo,qui potuit esse arbiter.Bar.in l.ij.§.prętor. qui satisda.cogant.

Statutũ de instrumẽto guarẽtigiæ exequẽdo, etiã debitore nõ citato,prout est in ciuitate Firmi,intelligitur etiã de celebrato extra territoriũ.Bal.in l.j.in iiij.q.C.ne filius pro patre.

Statutum,quòd contra instrumentum nulla opponatur exceptio,non intelligitur de celebrato extra territorium.Bal. in d.l.j.v.q.C.ne fil.pro patre.

Statutum,quòd contumax habeatur pro confesso,intelligitur de contumace,qui non habeat iustam causam,& impedimẽtum non probet.sup.Contumax pro confesso.uersi.xxj.

Statutum de contractibus & instrumentis, intelligitur etiam de futuris.sup.Statutorum extensio.uersi.50.

Statutum de bannitis, quando intelligatur de præteritis.uide sup.Statutorum extensio.uer.lxxxviij.

Statutũ ad causas pendentes nõ trahitur, quo ad decisionem: sed quo ad ordinem iudicij,sic.Bal.in l.sancimus.la j.in ulti. not.C.de sacrosan.eccles.per text.in authen.in medio li.nõ si.sa.constit.Vide Bal.in l.iij.in iij.col.uer. sed pone, actũ est ex statuto.C.de rer.permu. Quod est uerum, si expressè dicatur.Bart.in d.l.sancimus.in fi.& in l.omnes populi.ij.q.v. prin.de iusti.& iure.

Statutum,

Statutum, quòd potestas procedat, non intelligitur, quòd sententiam ferat. s. Statutorum extensio. uer. lv.

Statutum comprehendit causas futuras, quo ad formã probatoriam, non præteritas. Bal. in l. comparationes. j. col. in fin. in ult. no. C. de fide instru. & s. eo. uer. lxxvij.

80 Statutum, quòd causæ bannitorum non audiantur, an habeat locum in causis incertis ante bannum. s. Bannitus auditur. uer. xx. quòd non.

Statuta laicorum sunt seruanda, etiam in curia episcopi. glo. in l. ex ea. ff. de postu. Sed doct. contrà: & Pau. de Cast. in l. omnes populi. & per Bar. in l. cunctos. in v. q. C. de sum. trini. & Bal. in l. omne. uer. deinde iste textus est in argumentum. C. de sacrosan. eccles. & j. Statutorum effectus. uersic. xxxviij. per Io. And. in c. j. de ope. noui nun. in Nouel. & in Spec. de alleg. & dispu. §. porrò. uer. sed nunquid in causa.

Statutum, quòd producens falsum instrumentum perdat causam, habet locũ, contra actorem, non contra reum, si uterq; in causa produxit falsa instrumenta: quia in pari turpitudine melior est conditio possidentis. Bal. in rub. C. de fide instru. in viij. col. in uer. incidenter etiam quæro.

Statutũ, quòd instrumẽta exequantur, intelligitur scilicet officio iudicis, sed non ante diem. Bal. in l. exceptionem. iij. col. in fi. uer. sequitur quando. C. de probatio.

Statutum, quòd de instrumentis soluatur gabella, non intelligitur de instrumẽto legitimationis. Pau. de Cast. in l. his. de leg. Addo s. in uerbo, Gabellæ contractuum. uer. xx.

Statutum, quòd contra contumacem lis habeatur pro ptercõtestata, interrumpit præscriptionem. Io. de Pra. singulariter in l. mutus. §. qui non cogitur. de procur.

Statutum, quòd procurator producat mandatũ in scriptis operatur, quòd non audiatur procurator cum cautione rati. Io. de Pra. in l. non solùm. §. qui alieno. ff. de procur. nec coniuncta persona. s. Coniuncta persona.

Statutũ, quòd procedatur saluis exceptionibus, non impedit opponi exceptionem incompetentiæ ad impediẽdum litis contestationem. Bal. in l. exceptionem. ult. col. uersi. sed pone, statutum. C. de probatio.

Statutũ, quòd in causis rigor iuris seruetur, impedit morę purgationem. s. Mora. uer. xxxiiij.

Statutum de trahente aliquem ad iudicium, quomodo intelligatur. Barto. in l. j. uer. nota ad statutum. C. de agri. & censi. lib. xj. quod in inuitum.

90 Statutũ, quòd opponens exceptionem, & nõ probans, incidat in pœnam, uel declinans iurisdictionem, intelligitur siue per se, siue per procuratorẽ specialem opponat, uel declinet. Bart. in l. iij. §. si procurator. in j. col. in uer. & per hoc dico. ff. quod quisq; iur. & ibi Lud. Pon. & do. Alex. in ij. col. allegantẽ multas cõcordantes. & Bart. & moder. in l. si procurator. in ij. col. in princ. in uer. idem dico, si procurator. ff. de condi. inde. Item intelligitur, nisi opponatur ineptè. Bal. & Alex. in l. j. §. j. quod quisq; iuris.

Statutum, quòd ab interlocutorijs non appelletur, non intelligitur de interlocutoria de exequẽdo. s. uerb. Appellatio ab interlocutoria. uersi. ix.

Statutum, quòd petens debitum solutum puniatur, comprehendit etiam opponentem exceptionem de debito soluto. sup. Exceptio compensationis. uer. xv.

Statutum, quòd creditor nõ petens intra annum, cadat à iure suo, tollit obligationem ciuilem, & effectum naturalis. sed

Statutum, quòd creditor post annum nõ audiatur, nullam tollit obligationem. Bar. in l. sequitur. §. si uia. in j. col. in uers. & idem puto. ff. de usuca. Sed in l. omnes populi. de iusti. & iure. ij. q. iij. princ. in x. col. in uer. ecce alia, dicit dictum statutũ non ualere. Addo Bar. in l. nemo potest. in pe. col. in uers. quæro, statutum est. ff. de leg. j. & Panor. in rub. de præscrip. in ult. col. in princ. uer. ulti. quæro. & per eundem, in c. quod clericis. in iij. col. uer. ideo dicit Io. And. de foro compe. ubi concordat opin. & uide j. eo. uersi. cxlviij.

Statutũ, quòd nõ potens satisdare, admittatur ad iuratoriã cautionẽ, intelligitur, nisi aliàs sit piurus. s. Cautio iuratoria. uer. v.

Statutũ, quòd de nullitate sententiæ dicatur intra decem dies, an intelligatur quòd possit dici & post. Pau. de Cast. consil. cccxxviij. incipiente, Ad primũ respondetur, quòd non. & s. uerb. Permittere. uer. antepe.

Statutũ de litibus, non comprehendit lites ad pias causas. Bal. in l. nulli. de epi. & cleri. & suprà uerbo, Gabella de iudicijs. uersic. v.

Statutũ an possit tollere defensiones, & citationem. s. Statutũ super quibus. uersic. lij.

Statutum denegans actionem bannito, non uidetur denegare exceptionem: & si denegat etiam exceptionem, non excludit eũ à negatione. Bal. in l. peremptorias. antepe. col. uersi. quæro, si statutũ. C. sen. rescin. nõ pos. & Alex. in l. planè. de petitio. hære. & Bar. Cæp. in l. uerbũ. §. actionis. de uerb. sig.

100 Statutũ de instrumento dotis, habet locum, in instrumẽto quietationis dotis. doc. & Pet. de Sun. in l. exigere. de iudic.

Statutũ de instrumento publico exequendo, non habet locũ, nisi constet esse publicum. Bartol. in l. j. §. & parui. in j. col. in uer. ego in ista materia. quod ui, aut clàm. Pau. de Cast. consi. lxx. incipiente, Super eo uerò. in j. col. Alexan. consi. clxv. ij. parte. & consi. lxxxij. iiij. parte.

Statuta loci, ubi lis agitur, sunt seruanda etiam inter forenses. Pau. de Cast. consi. lxix. incipiente, Super primo dubio. in ij. col. Cy. in l. cum clericis. de epis. & cle. Inno. in c. j. in gl. sua, in uer. libellum. de lib. ob. l. iij. in fi. ff. de test. l. fi. C. de priuileg. scho. lib. xij. & s. Consuetudo ligat. uersi. xix. & xxij. etiã à delegato. s. Delegatus. uersi. lxxxvj.

Statutum, quòd contra instrumentum admittantur certę exceptiones, intelligitur quòd contra confessionem non admittatur probatio. Bal. in l. antiquę. in iij. q. C. ad Velleianũ.

Statutum de instrumentis exequẽdis, habet locũ etiam quando tenor probatur per testes. Paul. de Castr. in l. nostram. C. de testa. contra Bartol. in l. j. in fin. princ. ff. de his, quæ in te. delen. & in l. j. in vj. col. si cer. pe. & sup. Instrumentum. el j. uersic. ix. Quod uerum est in petitorio, non in possessorio. Bar. sing. in l. fi. in v. col. in fi. uer. ad unum aduerte. C. de edi. diui. Adri. Item,

Statutum, quòd instrumentum non insinuatũ, non ualeat, nõ habet locum in cõtractu probato per testes: quia ualet, licet instrumentum non ualeat. Pau. de Cast. consi. cij. incipiente, Notandum est, quòd præfatum. Vnde

Statutum annullans instrumentum scilicet scriptura notarij, non afficit tenorem eius per testes probatum, id est, contractum, secundum Pau. ibi. & s. uerb. Instrumentum. el j. uersi. ij. & ix. ubi plenius.

Statutũ de exequendis instrumentis, intelligitur de liquidis. s. uerb. Guarentigiæ executio. uersi. xxviij.

Statutũ de instrumentis, habet locum etiam in priuata scriptura. s. Instrumentum. el j. uersi. vj.

Statutum de scriptura, habet locum etiam in subscriptione. j. Subscribens. uersi. xij.

110 Statutum, quòd notarius falsarius statim abradatur de matricula, intelligitur, id est, citatione prius facta, & dato ei termino ad se defendendum. ar. l. iij. §. si ad diem. de re mil. not. in l. iij. C. de compensa. Io. de Pra. in l. ad rem. de procur.

Statutum de satisdatione præstanda intelligitur: scilicet si petatur. Ioan. de Pra. in l. qui proprio. ff. de procur.

Statutum tollens querelam, uidetur tollere appellationem, & restitutionem in integrum. doct. & Pet. de Sun. in l. iij. quomodo & quando. iu. non autem econtrà. s. Querela. uers. iij. sed non beneficiũ causa pietatis indultum, secundũ Raph. Ful. & Pet. de Sun. ibidem.

Statutũ de creditore, ut agat intra quinq; annos, non habet locum in eo, qui intra illud tempus agere non potuit. Bald. in auth. nisi triennale. circa principium. uers. sed quid dices. C. de bo. matern. Bar. Cæpo. in l. creditores. iij. q. de uerb. signi. Item habet locum in eo qui est creditor ex actione personali, non reali. s. Creditor. el j. uersi. xj.

Statutum, quòd probatio per solam famam sufficiat, intelligitur quòd possit contrarium probari, & sententia retractari. Inno. in c. tua. de coha. cle. & mulie. Ang. & Petr. de Su. in l. j. C. sen. rescin. non pos. Bal. in l. diuus. ff. de testa. militis. Alex. in l. qui bona. §. qui damni. de dam. infect.

Statutum, quòd lis nõ contestetur in executione legatorum, operatur testes recipi posse àd perpetuã rei memoriam, ad instantiam legatarij acturi, non possidenti. Bal. in authen. si quis. in ult. col. in uer. ulterius quæro. in fi. C. de testi.

Statutũ, quòd bannitus non audiatur, an intelligatur, quando bannitus

bannitus offenditur à bânito. doct. & Ray. in l. uiro. & in l. cùm mulier. ubi uide Bar. in j. col. in uer. prædicta inducuntur ad q. & ibidem latissimè per do. Alexã. Imo. in iij. col. in uer. iuxta prædicta. ff. sol. mat. quòd non.

Statutũ potest dare nouam formam citationibus. Bal. & Petr. de Sun. in l. j. C. quomodo & quando iud.

Statutum, quòd debitum ex instrumento non posslt infringi per testes, intelligitur, etiamsi instrumentũ non sufficit per se solum. Bal. in l. ij. C. de fideicom. in lect. antiq.

Statutũ ne appelletur ab executione instrumenti, non obstat appellationi à pronuncia de exequendo. sup. Appellatio ab executione. uersic. j.

120 Statutum tollens appellationem, non tollit supplicationẽ. j. Supplicatio. uersi. vij. & præcedenti.

Statutum, quòd pœnæ non possunt peti, non habet locum in pœnis conditionalibus. Bald. in l. j. xvij. q. in lectu. antiq. de his, quæ pœ. nomi.

Statutum, quòd debitor non teneatur soluere, nisi creditor ei restituat instrumentum debiti, quomodo intelligatur, si debitor illud non habet. s. Creditor. el j. uer. ult.

Statutũ, quòd bannitus nõ audiatur, facit processum nõ ualere. Bal. in l. nõ dubiũ. in ul. col. in uer. tertiò quæro. C. de leg. Quod est uerũ in criminalibus, non in ciuilibus, nisi opponatur exceptio. Bart. in uer. & prædicta sunt utilia. Angel. & Imo. in l. j. §. sublata. & ibi per do. Alex. in j. col. ff. ad Treb. & Bar. in l. nam & postea. in princ. in j. oppos. ff. de iureiur. & s. Processus. uersic. lxxiiij. Bal. in l. edita. pen. col. de eden. & in l. postquam. iij. col. in uersi. noua exceptio. C. de pact. & in l. non dubium. C. de leg. & in l. cùm mulier. sol. mat. Bartol. in l. j. in princ. ij. nota. ff. ad Maced. in l. ij. in princ. ff. ad Velleia. in l. cùm lex. in iiij. col. in uer. tertiò dixi, quòd lex. ff. de fideius. & in l. j. in pen. col. uer. prędicta uera. ff. de condi. ex lege. But. in c. super literis. de rescript. nisi statutum dicat ipso iure. do. Moder. in d. §. sublata. & ibi omnino per do. Alex. in ij. col. in uer. item circa secũdum. Sic ergo statutum denegans audientiam, intelligitur opė exceptionis: ut ibi. & Ang. in l. uenditori. C. pro emptore. & per glos. sing. in c. statutum. in uer. committantur. iuncto tex. in c. audient. de rescrip. in vj. & Alex. in l. j. §. in operis. de oper. no. nunciat.

Statutum concedens moratoriam debitorib. an prosit fideiussoribus. Bal. in l. quoties. in ult. col. in princ. in uers. ij. modò quæritur. & ibi uide Fulg. & Sal. distinguit. C. de prec. Imp. offe. Adde Barto. & alios, in l. cùm filius. §. in hac. ff. de uerb. oblig. cum suis concor.

Statutum, quòd processus non ualeat, nisi soluta gabella, quomodo intelligatur. Bald. in l. uniuersa. in j. col. in uer. ego ultra procedo. C. de preci. Imp. offe. ibi distinguit.

Statutum de exequendis instrumentis, intelligitur, scilicet ad instantiam stipulatoris, non tertij, etiam cuius intersit. Bal. in l. si. pro te. C. de dot. promis.

Statutum, quòd accusans, & non probans, puniatur, intelligitur de accusatore uoluntario, non necessario, id est, syndico deputato ad accusandum, & denunciandum maleficia. not. in l. iij. §. utrum. & ibi Ray. ad Syllan.

Statutũ, quòd producens falsos testes perdat causam, non afficit pupillum, cuius tutor produxit. j. Statutũ de maleficijs. uersic. lviij.

Statutum, quòd procedatur per simplicem querelam, intelligitur, id est, sine libello. s. Libellus necessarius. uersi. xxv.

130 Statutũ, quòd iuramentum non recipiatur, operatur quòd ex ipso iuramento non possit excipi contra iurantem. nota. in l. ij. C. ne fideius. do. den. de reg. iur. l. inuitus. §. fi. Bal. in l. pactum. in v. q. C. de colla.

Statutũ potest inducere ferias in compromissis, & laudis. Bal. in l. cretionũ. in fi. C. de iure delib. & ibi per do. Alex. in uer. ult. dicit Bald.

Statutum, quòd contumax intra certum terminum audiatur, operatur quòd comparens intra terminũ possit appellare. sup. Contumax appellat. uersi. xvj.

Statutum de interlocutoria habet locũ in sententia super executione. Pet. de Su. & Bal. in l. ab executione. in pen. col. C. quo. app. non recip.

Statutum, quòd causæ à uiginti libris infrà sint summariæ, an intelligatur etiã de emphyteuticis, quæ sunt perpetuę. Pau. de Cast. consi. ccccxxj. incip. Super primo uidetur quòd nõ.

Statutum, quòd iudex causam terminet intra mensem sub pœna, intelligitur scilicet, si pars utraq;, uel una tantùm sit præsens: aliàs non. Raph. Ful. & Petr. de Sun. in rubr. C. quomodo & quando iud. Item intelligitur per diffinitiuam, nõ per absolutionem ab instantia. Bar. in l. generali. uer. ult. not. C. de decu. lib. x.

Statutũ, quòd citatio fiat, intelligitur quòd citatio fiat in præiudicium. Angel. post glos. in l. hæres. §. si Marcellus. ad legem Falci.

Statutũ, quòd iudex appellationis intra mensem pronunciet, an intelligatur super meritis causæ, uel quomodo. Paul. de Cast. consi. xxvij.

Statutum de instrumentis exequendis, intelligitur de ueris, non de simulatis, & falsis. Bal. in l. fi. §. in computatione. ult. col. C. de iure delib. & in auth. ex causa. in ult. col. in uer. extrà quærunt quidam. C. de libe. præte. & Bar. in l. j. §. & parui. in j. col. in fi. uer. sed quid si. ff. quod ui aut clàm. & Ang. in l. ij. §. testamentum. quemad. test. ape. & Alexã. consi. lxxxij. iiij. parte. Addo. sup. Instrumentum. el j. uersi. xxxiiij.

Statutum de laudo exequendo intelligitur, si compromissum ualuit. Bar. in l. ij. §. ait prætor. qui satisda. cog.

140 Statutum de litigatoribus, an habeat locum, in una partiũ tantùm. in Spec. de requi. consi. uersic. quid si est per.

Statutum de sententia, quomodo intelligatur. s. Sententia. el j. uer. xiij. & uer. xxj. & seq.

Statutũ de appellationibus committendis, intelligitur etiam ab interlocutoria. Pau. de Cast. consi. xxiij. incip. Circa primum quæsitum.

Statutũ de absentia aduocati, intelligitur si post litem cõtestatam sit absens, non si ante. Bal. in l. causas. C. de transact.

Statutum de condemnato, non habet locum in absoluto, quia soluit ante sententiam. s. uerb. Soluens. uersi. xxj.

Statutum, quòd instrumentis exequendis credatur, intelligitur, nisi sint rasa, uel cassa. s. uerbo, Instrumentum cancellatum. uersic. xx.

Statutum contra appellantem non cõprehẽdit agentem de nullitate, nec appellantem à sententia arbitri. Bald. in l. eos. §. ne temerè. in j. col. in uersi. quæro nunquid. & in uer. modò quæro, quid de appellatione. & ibi Pet. de Su. C. de app. sed comprehẽdit prosequentẽ appellationem, qui sit certificatus de iniustitia. Bal. ibidẽ. Adde s. uer. Desertio. uer. ij.

Statutum, quòd in criminalibus procedatur etiam tempore in honorem Dei feriato, ualet. Bartol. in l. prouinciarum. C. de ferijs.

Statutum prohibens reprobationem testium, prohibet etiam inquisitionem de falso contra eos. Bart. in consi. A domino Cyno de Bononia, &c.

Statutum, quòd à sententia merè diffinitiua non appelletur, an habeat locum etiam in interlocutoria habente uim diffinitiuæ. s. Interlocutoria. el j. uersic. xxxiiij. & s. in uerb. Sententia. el j. uersi. xiij.

150 Statutum, quòd à sententia super instrumento lata, nõ appelletur, non habet locum, quando instrumentum est nullum. Io. And. fin. in addi. Spe. de sententia. §. ut autẽ. in prin. in addi. quæ incipit, ad hæc. & Lud. in consi. Omnipotentis Dei, &c. & in fin. suis. uersi. cxxxiij.

Statutum, quòd non obstet præscriptio contra scripturas mercatorum, ualet: sed

Statutum, quòd pater teneatur pro filio, non ualet, nisi filius mercator acquirat patri. Bal. in l. recepticia. in secunda col. in uersi. quæro, nunquid. iuncto uersi. seq.

Statutũ mercatorum, quòd in depositis eorum non opponatur exceptio banni, non ualet. Bal. in l. recepticia. de consti. pecu. in ult. col. in uer. item non possunt statuere.

Statutum, quòd talis exceptio non opponatur, excusat emptorem, & fideiussorem non opponentẽ eam in causa euictionis. Bar. in l. at qui. §. cũ me. prope finem. ff. de neg. gestis.

Statutũ, quòd ciues Firmani non trahantur, nisi ad curiam Firmi, an impediat laicos de Firmo trahi ad curiam episcopi Firmani pro causis spiritualibus. Bal. in auth. qua in prouincia. in ij. col. ad fi. uer. item est. nota ad aliud. C. ubi de crimi. agi oport. quòd non.

Statutum, quòd creditor post decem annos non audiatur, nõ ualet.

ualet.Bar.in l.omnes populi.ij.q.iij.princ.in x.col.in uersic. ecce alia dicit statutum.ff.de iust.& iur. Angel.contrà in l.j. C.de iudi.& Bal.in c.j.§.porrò.in ult.col.in uersi.extrà quęrit glos. qua. olim feu. po. ali. De quo Bartol. in l.nemo potest.in pen.col.in uersic.quæro, statutum est. ubi Angel.ff. de leg.j.& in l.sequitur.§.si uiam.in j.col. in uersi.& idem puto.ff.de usucap.& in l.si is, cui.§.Flauius.in fi.ff.de solu.& in l.legaui.in uersic.ult.not.ff.de lib. leg.& in l. cùm notissimi. in prin.uer.& sic facit ad quęsti. C.de præscript.triginta annorum.& Bald.in d.l.omnes populi.& in authen.ad hęc. C. de usuris.uersic.item dubitatur de debito.& in §.si quis per triginta.in iiij.col.uersi.sed quæro,nunquid, si de feud.fue. contro.inter do.& agnat.& in Marga. uerbo, Ecclesia.in ij. col. ubi præsupponit ualere. Angel.in l.ij.de usufruct. ea re. Ioan.And.in cap.fi.de except.in vj.in Nouel. tamen non ualeret,& maximè si fiant à Prioribus ciuitatis. per Barto.in l. ambitiosa.in iiij.col.de decret. ab ordi. fac. & uide omnino Alexan.in l.si pœnæ.in principio.de condi. indeb. quia statutum potest impedire naturalem obligationem, nisi in debitore sciente,secundum Ioan.de Imo.in ca.fi.de præscript. qui dicit,quòd debitor in foro conscientię nō potest se tueri præscriptione dicti statuti. Sed si statutum dicit,quòd instrumentum post decem annos præsumatur simulatum, ualet, secundum Bartol.ubi sup. Quod uerū est,secundū Ray. ibi, quando de simulatione doceretur uerè: aliàs præsumitur in fraudem : & non ualet: ut ibi,in repeti.Et refert Ioan. de Imol.in d.cap.fin.ubi omnes doct.Canoni. reprobant dictum Bartol. quia esset uia indirecta ad peccatum, & ad inducendum præscriptionem in malæ fidei possessoribus : ut ibi But. Imo. Zaba. Sicu. in iij.col. ad fin.cum seq. in uersic. & per hoc dixit,qui plenius loquitur. & Pe. de Ancha.in c.j. de constit.in vj.& Io.de Imo.in l.sequitur.§.si uiam. de usucapi. Imò tale statutum non ualet in utroq; foro, canonico, & ciuili.Ioan. And.in ca.ij.de excep.in vj. & in c.per tuas.de dona.Pet.de Ancha.in regula,possessor.& in c.si propter.de rescri.in vj.& Zabar.in c.uigilanti.de pręscrip.& doc.in d.c. fi.nisi quādo actio est pœnalis: quia pœna de iure canonico nō potest peti. Ideo præscribitur,secundū But.Imol.& Sic. in d.cap. Item nisi actio sit à principio limitata tempore, ut redhibitoria. Sic.ibi.& Bal.in dicta authen.ad hæc.in v.col. in uersic.denuò quæritur.Item nisi quando præscribens nō est in culpa,uel peccato,ut in præscriptione contra seruitutem. Butr.& Imol. Sicul.ibi. Item nec contra usurarios.ibidem.Vnde

Statutum,quòd usurarius post decem annos non audiatur,ualet,secundum docto.in d.c.fi.& Pet.de Ancha.in regul. possessor.in repeti.in fin.& Bal.in sua quęstio.Statuto cauetur, quòd fœnerator.in xij.& xiij.col. Addo domi.Alexand.in l. cùm mulier.in vj.col.in fi.in uersi.adde quòd etiam.Bald.ff. solu.matri.

Statutum, quòd debitum intra decem annos nō petitum pręsumatur solutum,tollit omnem effectum obligationis. Bal. in d.§.si quis per triginta.iiij.col.uer.sed quęro,nunquid statutum.& in c.quæ in ecclesiarum.v.col.uer. oppo.quòd per statutum.de constit.& Alex.in l.si pœnæ. de condi.inde.per But.& Imo.in c. ad aures.de præscrip. & quod per Bart.in l. fi.§.procur.ff.rem ra.hab. & Bart. in d.§.si uiam.in uer.idem puto. dicit uerum in statuto, quòd non petens intra decem annos,cadat à iure suo: secus,si dicit,quòd nō audiatur,quia tollit uiam agendi, non actionem. & per Abb.in cap. fin.de præscript.

Statutū potest ipso iure tollere actionem. Bal.in d.c.quæ in ecclesiarum.v.col.de consti.uer. opp.quòd per statutum.

160 Statutum,quòd debitum post decem annos non possit peti,intelligitur,quòd citatio interim facta interrumpat præscriptionē, ut sic iterum decem anni incipiant currere post citationem:non autem intelligitur perpetuare actionē.Bar. in l.cùm notissimi.in prin.in uer. & sic facit ad quęstionem. C.de præscript.trigin.annorum.& Barto.in l.ij.§.fin.in uer. quid dices. ff. pro empto. Item an habeat locum, si interim creditor sit missus in possessionem ex primo decreto. Bald. in l.consentaneum. in fine,quomodo & quando iudex. ubi sequendo Bar. distinguit. † Et per do.Ias.May.Instit.de act. §.pœnales.num.113.]

Statuto,quòd creditor post decem annos non audiatur,nō potest renunciari.Barto.in l.nemo potest.in pen.col.in uersic. quæro statutum.ff.de leg.j.Bald.in usi.feu.in §.præterea.de capi. Conra. Io. de Imo. & Abb.in ca.cùm nō liceat.de pręscrip. Sic.in rub.eod.tit.in ult.col.in princ.uersi. ult. quæro. Io.And.in rub.de præscrip. & in addi.Spe.in j.col. in fi.& §. uerb.Renunciatio exceptionis.uer.v.& uerbo,Præscriptio contra quos.uersi.xl.

Statutum,quòd non soluenti collectas ius non reddatur, intelligitur, etiamsi patrimoniū sit collapsum casu fortuito. Bal in l.acceptam. in fi.C.de usur. & suprà, Collectæ priuilegia. uersic.iiij.

Statutum,quòd forensis caueat,aliàs non audiatur,quomodo intelligatur.sup.uerb.Forensis agit.uersi.ij.

Statutum, quòd debitores post quinquennium conueniri nō possint,non prodest debitori effecto clerico.Io.And.in c.fi. de except.lib.vj.in Nouel.& Alex.in l.j. ff.de pœnis.quòd si fiat clericus post præscriptionem statutariam,an sit tutus in foro ecclesiastico.

Statutum, quòd procedatur de similibus ad similia, intelligitur etiam parte non petente.Bal.in l.j.in ult.col.uer.ult.nota duo uerba.C.ut quæ desunt aduo.par.

Statutum,quòd omnis actio tollatur spacio decem annorum, intelligitur, nisi talis præscriptio fuerit interrupta. Bald. & Ang. in l.sicut.in j.col.uers.& per hoc est utile ad statuta. C. de præscriptio.trigin.annorum.

Statutum permittens recursum, regulatur secundum appellationem,quo ad tempus instantiæ.Ang.in l.j.de senten.pręfec. præto.

Statutum,quòd possessor conueniri non possit intra decē annos, intelligitur de bonæ fidei possessore etiam sine titulo. Bal.in l. ij.C.de longi temp.præscrip.quæ pro liber.

Statutum, quòd quis perpetuò sit tutus, quomodo intelligatur.sup.uerb.Perpetuum.uersi.iij.& iiij.

170 Statutum, quòd nō soluens ad terminum, soluat duplum, quomodo intelligatur. Bal. in l.ij.iij.col.in fi.uer. & per hoc soluitur,quod statuto. C.de iure.emphyt.

Satutū, quòd testes infames admittantur super adulterio, intelligitur scilicet super coitu,non super matrimonio de necessitate probando.sup.uerb.Infamis uersi. xliiij.

Statutum,quòd credatur famæ publicæ,intelligitur,nisi contrarium probetur.Bal.in l.si tutor.in fi.C.de peric.tuto.

Statutum super executione instrumētorum,in qua causa fundatur.Paul.de Castr.consil.ccc.incip. Quod dictum præceceptum ueniet.

Statutum,quòd opponens exceptionem, & non probans,puniatur,an fieri possit de Prioribus populi.Bar.in l.ambitiosa.in xj.col.in uer.quinta regula.ff.de decr.ab ordi.fa. q nō.

Statutū de instrumentis exequendis arbitrio boni uiri, quomodo intelligatur.Bal.in l.j.in fi.C.de dotis promis.

Statutum,quòd filius etiam non hęres,teneatur pro parte,intelligitur, nisi sit exhæredatus: Bal.in l.dotis tuæ.in fi. C.de iure do. sed non habet effectum contra filium alibi existentem.Io.de Lig.in tract.Repressa.ult.parte,v.q.

† Statutū, quòd filij excludant fœminas, an habeat locum in filijs legitimatis: uide Pau. Picum referentem plura cōsilia, q sic, in repeti.§. Titia.l.Titia.col.xlvj.ff.de legatis.ij. Deci. consi.lij.qui tenet contrarium. De quo latè per Ias. in l.cùm acutissimi.C.de fideicom.]

Statutum, quòd debitores intra annum non possint conueniri,non intelligitur interpellare eos post annum.Bald.in l.fi. §.fi.iij.col.uer.pone,dicit statutum.C.de iure dotium.

Statutum, quòd actor probet intra decem dies, intelligitur q possit probare etiam pòst,si fuit impeditus propter dilationes datas reo.Bar.in l.si cum ipse.in lec.Nico.de Neap.circa medium.in uersic.ista lex allegatur per Dynum. ff. de execut.& sup.Instantia.uersi.xv.

Statutum,quòd non soluens gabellam,nō audiatur,an habeat locum, quando neuter soluit. suprà,uerb.Gabella contractuum.uersi.xij.

180 Statutum, quòd Priores intersint sententijs criminalibus, quomodo intelligatur. Bald.in l.cùm sententiam. in fin. C. de sent.& interlo.om.iud.

Statutū,q bannito non fiat iustitia,ualet: sed an impediat inquiri

quiri de iniuria ei illata. Bal. in l.j. C. si à non compe. iudic. in iij. col. in uer. hîc quæro. & uer. solet tamen dubitari. & s. Bānitus audiatur. uers. xxv. & uer. ult. quòd sic.

Statutum contra declinantem forum laici, non comprehendit episcopum declinantem pro clerico. Bal. in l. pe. §. ad crimē. in v. col. in fi. uer. item opp. de l. Lucius. ff. de publi. iudic. & s. Statutorum effectus. uer. xc. & in l. ij. C. de accus. ubi dicit idem in patre declinante pro filio pro interesse suo.

Statutum, quòd reus conueniatur in foro actoris, ualet inter suos, non inter forenses. Bart. in l. iuris ordinem. C. de iud. om. iudicum.

Statutum, quòd malpago non reddatur ius, ualet. Bald. in l. j. §. pro secundo. in fi. C. de cad. tol.

Statutum, quòd non soluens collectas, uel gabellas, non audiatur, intelligitur scilicet tam in foro ecclesiaco, quàm seculari. Bal. in c. j. §. si quis per. v. col. in uer. porrò si statutum. si de feu. fue. contro. & doc. moder. & do. Balio. in c. fi. de rescrip. & Bal. in authent. qua in prouincia. iij. colum. ubi de cri. agi oport.

Statutum, quòd contumax ponatur in banno, nō intelligitur, quòd bona confiscentur. Bal. in c. j. in iij. col. in fi. uer. aduerte, si aliquis. de pace tenen.

Statutum, quòd banniti posint diffinitiuè cōdemnari, ualet. sup. Bannitus. el. j. uer. xxviij.

Statutum, quòd arbitri ferant sentētiam taliter, quòd amplius non sit quæstio, quomodo intelligatur. Ang. in auth. ut iudi. non expec. sacr. ius. in prin.

Statutum, quòd pauperes agāt coram tali iudice, intelligitur, quòd reconueniantur coram eodem. Bald. in c. j. in ij. col. in uersi. secundò quæro. de contro. feu. apud pares ter.

90 Statutum, quòd diuisio peti posit quandocunque, non obstante cursu temporis quomodocunque, intelligitur scilicet, dummodò semper durauerit communio. Bart. in l. fi. in fi. ff. pro dote.

Statutum, quòd causa agatur sine scriptis, quid operetur. sup. in clausulis Rescriptorū. in uerbo, Clausula sine rescriptis.

Statutum, quòd semel tantùm appelletur à sententia, non obstat, quin appelletur à singulis capitulis sententiæ. Pau. de Cast. in l. in fideicommissa. §. si legatum. ad Trebel.

Statutum, quòd fœnerator post decem annos non audiatur super sorte, intelligitur, ꝙ nec posit opponere exceptionem compensationis. sup. Compensatio. uer. xciiij.

Statutum, quòd bannitus non audiatur, impedit sententiā ferri pro eo. Addo Bal. in l. j. in ult. col. uer. quintò quæritur. C. de hære. instituen.

Statutum de testibus examinādis sigillatim, intelligitur, id est, extensè. Ang. in l. si quando. la ij. C. de bo. uac. lib. x.

Statutum super lite pendente fieri non potest. sup. Statuta super quibus. uer. cxxv.

Statutum, quòd appellās prosequatur, intelligitur scilicet parte citata. Ang. in authen. de litig. §. omnem. ij. col. uer. & hoc nota pro q. statuti. col. viij.

Statutum, quòd credatur iuramēto, intelligitur, nisi falsum sit, sup. Iuramenti effectus. uer. xlv.

Statutum, quòd debitor principalis restituere compellatur fideiussori etiam usuras, si fideiussor recepit pecunias sub usuris, intelligitur scilicet iustas, & moderatas. Ang. in auth. de iudi. §. oportet. in ij. col. in uer. quod singulariter no. ad q. col. vj.

200 Statutum, quòd quis non teneatur proponere, actionem, quomodo intelligatur. Spec. de act. seu. pe. §. j. ad fi. uer. quid si sit.

Statutum potest tollere exceptiones. Bald. in l. edita. antepen. col. C. de edendo.

Statutum, quòd instrumenta notarij matriculati habeant executionem paratam, an habeat locum, quando notarius erat matriculatus tempore confecti instrumenti: sed cassus de matricula tempore productionis in iudicio. Bal. in l. ij. C. de exec. rei iud. in iij. col. uer. pone, dicit statutum, quòd sufficit, quòd tempore rogitus fuerit in matricula. Adde in simili sup. uer. Notarius de falso. uer. vj.

Statutum, quòd minor non posit promittere, intelligitur scilicet sine consensu eius, de cuius bonis promittit. Bald. in l. fi. C. de pactis.

Statutum, quòd non soluens collectam non audiatur, intelligitur scilicet agendo, & defendendo. Bald. in l. ubi pactum. in ult. col. in uer. ista lex inducitur ad duas q. C. de transacti. & j. Item intelligitur, quòd quamprimùm soluat, audiatur. Bald. in l. puto. §. j. ad fi. ff. de postu.

Statutum, quòd bannitus ex contumacia non audiatur, ualet. Bal. in addi. Spe. de contuma. uer. & ualet statutum.

Statutum de exceptionibus non habet locum in exceptione solutionis, acceptilationis, & renunciationis Bal. in addi. Spe. de excep. in prin.

Statutum, quòd appellatio debeat prosequi intra mensem, an habeat locum, si sola citatio facta sit. Bal. in addi. Spe. de appel. in iiij. col. in uer. sed pone, dicit statutum. ubi uidetur tenere, quòd sic.

Statutum nouum nōn extenditur ad causam appellationis. s. uerbo, Statutorum extensio. uersic. cxxv.

Statutum, quòd soluatur decima pro sentētia intra decē dies, quomodo intelligatur, si sententia est incerta. Bald. in addi. Spe. de app. uer. dicit statutum, quòd reportans.

210 Statutum, quod à laudo mercatoris non petatur reductio, an habeat locum in laudo eius, qui tempore compromissi nō erat mercator, sed tempore laudi lati sic. Bal. in addi. Spe. de app. uer. dicit statutum, quòd à laudo.

Statutum, quòd ecclesiæ non audiantur super decimis, nō ualet, quia contra libertatem ecclesiasticam. Bal. in Marg. uerbo, Ecclesia. uer. j. Item,

Statutum, quòd ecclesia post decem annos non audiatur, non ualet. ibidem.

Statutum, quòd clerici non possunt declinare forum laici, nō ualet. Bal. ibidem. & in l. j. circa medium. C. de ind. uidu. tol. Adde sup. uer. Statuta super quib. §. xxij. & xxv.

Statutum, quòd quis agat intra mensem, intelligitur quòd processus post mensem non ualeat, si opponatur. Bal. in l. fi. xiij. opp. uer. & not. C. de edic. diui Adri. tollen.

Statutum, quòd instrumenta exequantur de facto, qualiter intelligatur. Bal. in Marga. uersic. Ecclesia. secunda col.

Statutum, quòd quis non audiatur, intelligitur scilicet, agens, cùm excipere conuentus non prohibeatur. s. uer. Bannitus audiatur. uer. xxx.

Statuta mercatorum an seruentur in curia Potestatis. s. Mercator. uer. xxvij. & Bal. in l. receptitia. in col. secunda. in princi. uersic. dubitatur. C. de constit. pecu. quòd sic.

Statutum, quòd procedatur per simplicem querelam, quomodo intelligatur. s. in clausulis Cōpromissorum, in uerb. per simplicem.

Statutum, quòd credatur nuncio referenti, intelligitur scilicet de actis suis, non aliter. Pau. de Castr. consi. liij. incip. Super primo, quòd dicta citatio. in ij. col.

220 Statutum, quòd nisi procurator producat mandatum, processus sit nullus, habet locum etiā in tutore & curatore. Bal. in l. quod si nolit. §. quod in procuratore. ff. de ædi. edic. & s. in uer. Statutorum extensio. uer. cxxvj.

Statutum, quòd testes interrogentur de causa scientiæ, intelligitur, quòd etiamsi non interrogentur, sufficiat, si de causa scientiæ ex se deponant: ut si dicit, Vidi Titium percutere: quia sufficit. Bal. in Marg. Testis. xviij. col. uer. sed quæro ab extra. Item,

Statutum quòd testis probet, etiam si causam scientię non reddat, intelligitur, nisi malam causam reddat: quia nullam causam debet reddere, uel reddat bonam. Bald. ubi suprà, uersi. quid econtrà. xix. colum. Item,

Statutum, quòd testis probet, etiamsi causam scientiæ non reddat, non ualet. uide Bald. in l. si non speciali. ult. colum. uersi. & per hoc dico. C. de testā. Ange. Are. in Malefic. uersicul. quod fama. vj. col. & suprà eo. uer. lij.

Statutum, quòd non liceat appellare, tollere intelligitur appellationem friuolam, non iustam. doc. in c. ut debitus. de appell. Bal. in l. fi. in ij. col. sed nunquid. per statutum. C. de sen. Lud. in Ru. de arb. uersi. item fortè dici potest. Item,

Statutum prohibens appellationem, uidetur prohibere inhæsionem appellationi. Rota in decisi. ccxij. & docto. & Pet. de Sun. in l. ampliorem. in princip. C. de appell.

Statutum non ualet, quòd consanguineus appellantis puniatur certa pœna. Bar. in l. hæres. la ij. §. quod in fraudē. de cōdi. &

di.& demũ. Bal. in l.j.ff.in ius uo.ut eant.& in l.prima.C.de cad.tol.in lect.antiq.Ludo.in rub.de arbit.uer.an ualeat statutum.Item,

Statutum tollens appellationem in causa criminali,non ualet. Ang. Areti.in Malefic.uersi.appellante.vij.colum.

Statutum prohibens appellationem non prohibet recursum, uel querelam.Lud.ubi sup.uersi.sciendum tamen, quòd licet. Sed

Statutum prohibens appellationem,prohibet supplicationẽ. Bar.in j.no. in l.j. ne lice.ter.prouo. & j.Supplicatio.uersic. vj.Addo Cy.in l.fi.C.ut lite pen. ubi bona gl.Inn.do Ant. & alij.communiter in cap.ex literis.post gl.in uersic.supplicauit.de in integ.resti.

230 Statutum de instrumentis exequendis,intelligitur de his, quæ legi possunt.sup.uer.Instrumentum.el j.uer.viij.

Statutum circa litis decisoria non porrigitur ad ea, quæ fiunt extra territorium:secus,si respicit litis ordinationem. Bart. in l.cunctos.ix.quæst.in xv.col.in uersi. item quæro, quid si in statuto. C. de sum.tri.& fi.cathol.Vnde dicit,ꝗ subditus committens homicidium extra territoriũ,non punitur pœna pecuniaria, sicut dicit statutum: sed proceditur contra eum per inquisitionem,sicut dicit statutum: ut ibid.

Statutum,quòd iudex maleficiorum non cognoscat, de causis ciuilibus,non habet locum,quãdo ciuiliter, & criminaliter simul agitur coram eod. supra,uer. Iudex maleficiorum. in uer.pen.

Statutum nunquam trahitur ad causas pendentes,etiam si dicatur extendi ad causas præsentes.Barto.in d.l.omnes populi.ij.q.v.prin.in xvij.col.uer.circa mediũ. & sup.uer. Statutorum extensio.uersic.xv.ubi melius.

Statutum de sententia diffinitiua non habet locum in sententia lata in causa summaria.Ange.in l.iij.de iurisd. om. iudic. sed ibi Pau. de Cast. secundum Alexan.de Imo. contrà, ubi uide omnino.& Ang.consi.cxj. Quidam petijt, &c. in l. qui restituere.de rei uen.

Statutum puniens opponentem exceptionem,non cõprehendit illũ,qui opponit ineptè.sup.Exceptio qualiter.uer.xvij.

Statutum,quòd iudex decidat causas intra quadraginta dies, intelligitur etiã de causis summarijs, licet in eis non contestetur lis, quia etiam in his habet locum peremptio instantiæ,ut citius expediantur, secundum Abb.Sicu.in c.pen.ad fi.uer.an autem in causis summarijs.de iudi. Quod bene notent causidici Romani,qui contrarium seruãt in Capitolio: & inter eos uidi quandoque dubitari.Ego tamen sub authoritate domini Abb.iudicaui de facto,ut sup.

Statutum,quòd arbiter iudicet consilio sapientis,ualet, nõ pactum.Bald.in l.qualem.§.imò.in fin.ff.de arbi.

Statutum,quòd malpago non reddatur ius,obstat procuratori malpagi accusati, ut non possit excipere in causa criminali.Sali.post Bal.in l.reos.vj.q.de accusa.& adde sup.Procurator in criminalibus.uer. vj. & seq.

Statutum si sit, quòd capitaneus cognoscat à decem libris,& infra,& Potestas à decem libris supra, & petatur hæreditas, uel res cuius æstimatio sit incerta,in dubio cognoscit Potestas.Bald.in l.ampliorem.§. cùm scimus. paulo post principium.C.de appell.

240 Statutum,quòd Guelfi non audiantur in iudicio,uel contrahens cum Guelfo,non obstat,quin audiatur per procuratorem.Bal.in l.seruum.§.publicè. in pe.col. in uer. tenendo istam partem. Guil.ff.de procu.

Statuta fori ecclesiastici seruantur in causa laici litigantis in foro ecclesiastico.sup.uer.Laicus.uersi.xxxviij.

Statutum, quòd fiat probatio non nisi per instrumenta, ualet ex causa: sed intelligitur quòd si non sit instrumentum, possit fieri probatio per quinque testes loco instrumenti. per l. testium. C.de testi.secundum Abb.fin.in c.sicut.in fi. de proba. Vnde

Statutum ualet,quòd probatio fiat per certam speciẽ ꝓbationis:secundum Abb.ibi:uide in Spec.de proba. §. fi. uer. sed pone.

Statutum excludens exceptiones, intelligitur de iniustis & irrationabilibus tantũ,non de iustis.gl.fin.& Abb.in c. ex parte.ij.de offic. deleg.ubi plenè.& Bar.in l.j.§.fi.ff.à quibus appell.non licet.

Statutum ponens pœnam persistenti in litem usque ad litis contestationem, habet locum in persistente usque ad iuramentum calumniæ in casibus,in quibus lis non cõtestetur. Card.sing.in clemen.sæpe.§.j.vij.q.de uerb.sig.ubi etiam dicit,quòd per illud præcluditur uia opponendi dilatorias,sicut per litis contestationem.

Statutum,quòd Potestas ultimo mense regiminis non possit exequi,non obstat,quin possit pronunciare exequendum. sup.uer. Potestas cognoscit.uer.antepenultimo.

Statutum de actione etiam exorbitans,habet locum in officio iudicis,& Ale.in l.j.antepe.col.ff.de iur.om.iudic.

Statutum,quòd non appelletur à sententia Potestatis, intelligitur scilicet diffinitiua, & ideo non excludit appellationẽ ab interlocutoria.Bal.in l.j.in prin.ff.de off.præfec.preto.& Alex.plenius in l.j.in prin.pe.co.ff.quod quisq; iuris.& sup. Appellatio ab interlocutoria.uer.xlij.

Statutum,quòd petens,uel excipiens, incidat in pœnam, habet locum,etiamsi post productã petitionem uel exceptionẽ pœniteat. Ang. Pau.Ful. & Ale. in l. quãuis. de in ius uo. & sup.uer.Pœnitẽtia in iudicijs. uer.vj.& sup.Renunciatio litis.uersi.xxxvj.

250 Statutum,quòd stetur dicto alicuius, intelligitur scilicet, nisi contrarium probetur, nisi statutum prohibeat contrarium probari. Sed

Statutum, quòd stetur iuramento alicuius, intelligitur quòd iudex ex officio non possit inquirere de periurio,sed ad instantiam partis potest contrarium probari per instrumenta nouiter reperta.Pau.de Cast.& Io.de Imol.in l. qui bona. §. qui damni.de dam.infe.& ibi.Alex. dicit posse ꝓbari cõtrarium quomodocunque,etiamsi præcedit dolus, uel contumacia eius,contra quem iuratur.

Statutum,quòd credatur de suspicione fugæ iuramento creditoris,intelligitur,nisi iudex per uerisimilia contrarium inuestiget. Ang.Imo.& Alex.in d.l.qui bona. §. qui damni. de damno infecto.

Statutum,quòd credatur officiali de inuentionibus,intelligitur scilicet, nisi contrarium probetur.Iac.But.in l.j. C. de re iud.Ale.in l.qui bona.§.qui damni.de dam.infec.

Statutum,quòd credatur dicto,uel iuramento alicuius, intelligitur scilicet,nisi contrarium probetur.Pau. de Castr. Alex. in l.j.§.si absens.si ex nox.cau. aga. de quo per Bald. & Ale. in l.j. C. de re iudi. & in c. j. si de inuesti. inter dominum & uasallis ori.in l.j.C.si aduer.liber.in l. pen. de pericul. tu. in l. contra negantem.in fi.C.ad legem Aquil. & in l. j. & ibi Salic.C.de re cred.Angel.in l.diuus.de test.mil.& in l. qui uas. in princip.de fur.in l. qui restituere. de rei uend. & in l. qui bona.§. qui damni. & ibi Ioan. de Imol. de dam. infec. Pau. de Castr.in l. fi. de præto.stip. & Alex. in d. §. qui damni. & Abb.in c.proposuisti.in princip.de proba.& Angel.in auth. de iudic. & ut nulla. §. oportet. & Pe. de Ancha. in c. canonum statuta.de consti.& Ale.in l.uideamus.§.fi.de in lit.iur. Quod uerum, nisi statutum diceret ulterius, scilicet quòd stetur eius dicto,uel iuramento, tãquam plenæ probationi, quia non posset probari contrarium,cùm haberet uim præsumptionis iuris,& de iure.gl.fin.in cle.j.de proba. sed uide j.eo.Item, nisi statutum diceret ei dari fidem omnimodam. Ludo.Pon.in l.si duo.de acquiren.hære.secundum Alex. in † d.§.qui damni.ubi plenius uide. † Et Fran.Are.in l.ait prætor.§.iurati.de iureiuran.]

Statutum,quod libris mercatorum uel Hebræorũ, detur omnimoda fides,operatur,ut non possit probari cõtrarium,secundum Lud.in d.l.si duo.de acqui.hær.& Ale.in d. §. si absens. & sup.uer.Iuramenti effectus.uer.lvij.

Statutum, quòd mercatorum consules habeant iurisdictionẽ in causis mercatorum,intelligitur etiam in dependentibus, & connexis. Alex. post Baldum in l.si quis ex argentarijs. §. rationem.ff.de edendo.

Statutum,ꝗ officialis ult.mense non possit executiones facere,nõ obstat,quin iudex,uel officialis possit ꝓnunciare executionẽ faciẽdã, qa potest.sup.Officialis exequitur. uer. ix.

Statutum,quòd de facto procedatur,intelligitur,id est, sine ꝓcessu solenni:ut plenè per Ang.in l.j.ff.de infami.& sup.uer. de facto.uer.unico.

Statutum excludens defensionem, non tollit officium iudicis super

super facto notorio. sup. uer. Officium iudicis. uer. xxxvj. Item,

Statutum, quòd non reddatur ius alicui, non tollit defensionem. Bal. in l. quoniam. C. de adul. Alex. in l. planè. de pet. hęre. Item,

Statutum, quòd quis non possit agere, uel excipere, non tollit officium iudicis. Alex. in d. l. planè. & sup. Officium iudicis. uer. lviij.

Statutum, quòd sententijs ferendis adhibeatur consilium sapientis, habet locum etiam in causis summarijs. per Barto. in l. iiij. §. erit. ff. ui bo. rap. & Alex. in consi. 50. ad fi. ij. parte. s̃. uer. Consilium sapientis. uer. viij.

Statutũ, quòd solutio debiti non possit probari per testes, nõ afficit clericos. s̃. uer. Statutorum effectus. uer. lij.

Statutum, quòd pœna non possit peti, nisi cõstet de interesse, operatur quòd si promittatur interesse certum, si res nõ tradatur, non debetur illud, si non probetur interesse. s̃. uerbo, Promissio. uer. xcv.

Statutum inducens ferias messium, & uindemiarum, non tollit alias ferias iuris communis, nisi taxatiuè eas tantùm inducat: quia uidetur alias ferias tollere. Bal. sing. in l. j. §. excipiunt. in fi. ff. de fer. & Lud. Bologni. consi. quod est ante consi. xlvij. Alexan. Imo. iiij. parte.

Statutum, quòd petens debitum solutum, uel aliud simile, puniatur, non habet locum, nisi petitio sit ad effectum producta. ut s̃. uer. Petere. uer. vj.

Statutum, quòd instrumentum, de quo non sit soluta gabella, non mereatur executionem, sed processus sit nullus, operatur quòd exceptio gabellę non solutę opposita non tollatur per processum ad ulteriora. uide s̃. Gabella iudiciorum. uersic. vj. & uer. Exceptio. el j. uer. cxxj.

Statutum, quòd appellans caueat de reficiendis expensis, intelligitur scilicet, si cautio petatur. Pau. de Cast. in l. peto. §. fi. de leg. ij. Alexan. consi. lxxvij. iiij. parte. s̃. uer. Cautio. el j. uer. iiij.

Statutum annullans processum, intelligitur, quòd processus nõ ualeat, etiamsi opponatur. Gemin. in c. statutum. in prin. de rescriptis. in vj. & Alex. in d. consi. lxxvij.

270 Statutum, quòd credatur relationi alicuius, & habeatur pro plena probatione, intelligitur, nisi probetur contrariũ. Bal. in l. j. C. de reb. credi. Ange. & Imol. in l. qui bona. §. qui damni. de dam. infec. & ibi omnino per do. Alexan. & suprà eod. uersic. ccl. & ccliiij Bal. in l. contra negantem. in fi. C. ad leg. Aqu. & in c. j. §. de inuesti. inter do. & uas. & in l. qui restituere. de rei uendi. & Paul. de Cast. in l. ij. in fin. ff. si ex noxa. causa aga. & Alex. consil. xcv. iiij. parte, in causa & lite, &c. nisi in paruis. Bald. in l. j. C. de re iud. & sup. Statutorum interpretatio. uer. xvij.

Statutum, quòd fama sit sufficiens probatio, intelligitur, nisi contraria fama probetur. sup. uer. Statuta de iudicijs. uersic. clxxij.

Statutum de executione instrumenti habet locum etiam pro interesse. suprà, Interesse petitur. uersicul. x. & uer. Guarentigiæ executio. uersi. xxxiij.

Statutum, quòd debitum supra decem ducatos nõ possit probari per testes, non obstat, quin probetur promissio emendationis damni & interesse per instrumẽtum, & damni, seu interesse per testes. Bart. & doct. & Alex. in l. certi. §. quoniã. si cert. pet. Item nec obstat, quin possit creditor cogere debitorem ad faciendum sibi instrumentum debiti, & debitum probare per testes. Alex. ibi post Sali. in l. si quis argentum. §. fina. ff. de dona. ualet tamen probatio per testes, si non opponatur. Bal. & Alexa. in d. §. quoniam. Item ualet, si cum testibus accedat scriptura priuata. Bal. & Alex. ibi. Item ualet per testes facta probatio, si non opponatur. Bal. & Alex. ibi. Item ualet, si loco probationis per scripturã fiendæ fiat probatio per quinque testes, secundum Abb. in c. sicut. ad fi. de proba. & sup. eo.

Statutum, quòd debitor capiatur ad instantiam creditoris, intelligitur secundũ ius cõmune, scilicet nisi cedat bonis. Bal. in l. j. C. qui bo. ced. pos. & Alex. consi. lxij. ij. parte.

Statutũ de cautione pręstanda, intelligitur, scilicet sine fideiussore. sup. uer. Satisdatio. uersi. iij. & uer. Cautio. el j. uer. xxxj.

Statutũ de interlocutoria mera, non habet locũ in interlocutoria, habente uim diffinitiuæ, quia non est mera, propter effectũ executionis, & diffinitionis, circa negociũ principale. Ang. in l. v. in princ. de uerb. obl. Nec est mera diffinitiua, qa non pręcessit ordo iudiciarius: ut ibi per Ale. plenè. & sequitur Raph. & Paul. de Ca. & Ang. in l. imperium. de iurisdict. om. iudic. & in consi. cxij. quæritur, utrum sentẽtia. & Ludo. in l. j. in fin. de re iudic. & Imol. in d. l. v. ubi dicit uerũ, etiamsi statutum non dicit de mera, sed simpliciter de interlocutoria. Io. And. in c. peruenit. ij. de appell. quem sequitur Alexã. ubi s̃. per gl. fin. in c. fi. de elect. in vj. & Rota in decisi. lxxij. si à sententia super attentatis. & Feder. de Sen. in consil. xcix. Casus talis est, lata sententia, &c. & in Spe. de appellatio. §. in quib. uer. sed nunquid. Bart. in l. minorib. C. de his, qui. ut indi. An. de But. in c. tua nobis. de ap. uide per Alex. ubi s̃.

Statutum, quòd nullus possit agere per procuratorem, nisi habeat priuilegium, intelligitur, quòd sufficiat habere priuilegium, uel impetrare etiam post constitutum procuratorem, quia inspicitur tempus agendi. Per Cy. Raph. & Alex. post Bar. in l. si rem meam. in fi. de uerb. oblig.

Statutum, quòd scriptura priuata habeat executionem paratam, habet locum etiam in subscriptione. suprà, uer. proximo, uer. cxxxiij.

Statutum, quòd sententia exequatur certo modo, intelligitur de sententia lata secundum formam alterius statuti. Io. An. in addi. Spe. de exec. sen. §. postremo. uersi. xvj. quia unũ intelligitur secundum aliud: ut sup. §. j.

280 Statutũ, quòd contumax habeatur pro confesso, intelligitur, scilicet de citato trina citatione. Bald. in l. pen. ad fi. C. de consti. pec. & Alex. in l. absentem. ff. de pœnis.

Statututum, quòd quis citetur bis cum comminatione ad respondendũ positionibus, intelligitur quòd eo non comparente, non sit iterũ citandus ad pronũciã, quod habeatur ꝓ confesso. Io. de Imol. in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infect. & Alex. in l. desertorem. §. si ad diem. de re mili.

Statutum de effectu probationum, etiam circa decisoria, non ligat, nisi subditos. Io. Cal. in q. Bononiensi statuto, &c. Cy. in l. j. C. quę sit longa consue. & in l. cunctos. de sum. tri. doc. in c. quod clericis. de foro compe. & in Spec. de fer. §. j. uer. sed pone. & de consti. §. j. uer. sed pone. Alex. in consi. cxxxviij. j. parte, ij. charta.

Statutum, quòd appellans secundò, & succumbens soluat gabellam duorum denariorum pro libra, habet locum etiam in eo, qui appellauit secundò, si appellatio deserta fiat. Salic. & Ale. in l. Polla. C. de his, qui. ut indig. sed an in renunciante liti. Alex. in l. alia. eo. tit.

Statutum de agente, intelligitur de agente, & probante. glo. & Alex. in l. si prius. de oper. noui nun.

Statutum requirens trinam citationem, non intelligitur secũdum ius commune, scilicet quòd unica peremptoria sufficiat. Bal. in l. j. C. quomodo & quãdo iudex. & in c. j. de mil. uas. qui contu. est. & in l. non sunt liberi. de statu ho. & Alex. in l. iiij. §. prætor. de dam. infecto.

Statutum, quòd qui fuit de prioribus, non possit carcerari, sed satisdet, nõ habet locum in eo, qui fuit de prioribus, & quia nõ satisdedit fuit carceratus, quia uolẽs postea satisdare, nõ debet extrahi de carcere: secus, si non satisdedit, quia nõ potuit: nam postea satisdãs debet relaxari. Ang. Imo. & Ludo. in l. iij. §. item uideamus. secundum Alex. in l. si finita. §. Iulianus. viij. char. de dam. infecto.

Statutum, quòd instrumenta habeant executionem paratam, operatur, quòd debitor ex interuallo pòst non cogatur facere instrumentum de debito iam contracto, licet creditor id petat. Ang. singu. in l. omnibus. ff. de iud. & Ale. in l. si finita. §. eleganter. de damno infecto.

Statutũ, ꝙ bannito non reddatur ius, an tollat ei defensionẽ. Bal. in l. quoniam. C. de adu. & s̃. Bãnitus audiatur. uer. xxx.

Statutum potest tollere omnem exceptionem. s̃. Statuta super quib. uer. xvij. xix. & uer. xxx. & per discursum.

290 Statutum tollens omnem exceptionem, non intelligitur tollere exceptionem innocentiæ, quæ est de iure naturali. Io. de Anania in consil. & Alex. in l. j. §. & parui. quod ui aut clàm. & adde s̃. uer. Exceptio. el j. uer. cxxxvij.

Statutum non potest tollere exceptionem excommunicationis. Bal. in conclu. tit. de statu. cõtra libertatem ecclesiasticã

Alex.in l.j.§.j.ff. quarum rerum actio. & s̄. Exceptio excommunicationis.uer.j.

Statutum, ꝙ instrumenta habeant executionem paratam, an sit contra ius commune.s̄.in §.proxi.uer.ult.

Statutum de debitoribus nouis, habet locum etiam in debitoribus delegatis, quia noui, quo ad creditorem, cui delegantur. Alber. de Rosate in tract. Statu.ij.parte,xv.q. & Alex. in rub.de oper.no.nun.in fi.& adde s̄.uer.Nouis.uer.ult.

Statutum, quòd causa spiritualis incidens coram laico, possit & debeat cognosci coram eo, ualet, & seruari debet. Bald.in l.non ignorat.ulti.colum.C.qui accu.non pos.in l.quoties. C.de iudi.Raph.in l.Titia.solu.matri.ubi Alex. contrà. & s̄. Iudex laicus.uer.vj.

Statutum requirens citationes, non admittit unam peremptoriam.sup.Peremptorium.uer.iiij.& s̄. Citatio peremptoria. uer. ult. quia statutum non uerificatur per æquipollens. s̄. uer.Forma. secundum Bart. in l.nemini.C.de aduoc.diuer. iud.& s̄.Equipollens.uer.antep.

Statutum, quòd probatio per testes requiratur, an admittat probationem per testes, & p instrumēta simul.Bart. & doct.in l. certi.§.quoniam.si cer.pe.sup.uer.Mistum.uer.iiij.

Statuta de ultimis uoluntatibus, uide infrà eodem. per discursum.

Statutum super successionibus ualet.Bald.in l.lege.C.de legi. hære.in vj.notab.Addo Angel.de Are.in §.sed hæc quidem. Insti.de exhære.lib.quod est ordinatum pro familia conseruanda, & quòd mulieres non debent admirari propter talia statuta.

Statutum super successionibus dicitur ius ciuile, si fiat à populo, licet per superiorem confirmetur. Sed si fiat à duce, uel marchione, dicitur ius prætorium. Bal. in l.certum. iiij. col. uer.sed nonne statutum.C.unde cognati.

Statutū, ꝙ agnati præferantur cognatis in successionibus, intelligitur & in tutelis.Bar.in l.j.in prin.ff.de legi.tut.

Statutum, quòd legata debeantur, etiam hæreditate non adita, operatur quòd legatarius habeat hypothecam pro legato.sup.Legatarius.uer.ij.

Statutum, ꝙ frater succedat, de quo intelligatur.suprà uer.Frater succedit.uer.xj.& lij.

Statutum, ꝙ curator dari possit in testamento, ualet, sicut consuetudo.Bal.& Io.de Imo.in l.ij.ff.de uulg. & pupil.

Statutum de adeunda hæreditate intra terminum, cōprehendit etiā pupillū.Pau.de Cast.in l.pupillorū.C. de repu. hær. & plenius s̄.Præscriptio contra quos.uer.xlix.& seq.

Statutum, ꝙ ingrediens monasterium non succedat: uel

10 Statutum, quòd filia ingrediens monasterium nō succedat, stante masculo filio, ualet: secus, si statutum dicit, quòd ingressus non succedat.doc.Bar.Alex.& Io.de Por.in l.stipulatio hoc modo.de uerb.oblig. & per Barto. in l.fi.in iij.col.in prin.in uersi.Idem possumus dicere.C.de pac.Bal. in l. Deo nobis.in vj.col.in prin.in uer.sed hîc quæro.C.de epi.& cle. Sed Pau. de Castr. tenet contrarium in primo dicto, in l. si quis id, quod.de iur.om.iud.per auth. cassa. de sacrosa. eccl. Addo Pau. in c. ecclesia san. Mariæ.in ulti. col. de const. & eundem in c.quòd clericis.in xj.col.in uer.& faciunt hęc ad q.de fo.compe.

† Statutum, quòd filia dotata non succedat, nō excludit, quo minus petere possit congruam dotem suppleri usque ad legitimam: ut dicit Salic.in l.sancimus. circa fi. C. de nup. sequitur Fran. Cur.in consi.xxvij.in pen.col.]

Statutum, quòd testamenta non insinuata intra mensem non ualeant, comprehendit etiam testamenta clericorum. Bart. in l.cūctos populos.v.q.in ix.col.in uer.duo etiam alia exēpla. C.de sum.tri.Quod uerum, si hæres clerici est laicus, nō si clericus.Bal.in auth.cassa.v.q.C.de sacrosan.eccl.& per Alex.consi.ccxvj.& sequē.ij. parte, & per Ant.de Bu.& Io.de Imo.in c.ecclesia san.Marię.de consti. & j̄.eo.uer.xx.& xxj.

Statutum, quòd pater non possit relinquere filiæ ingressæ monasterium, nisi decem, non impedit supra decem relinqui. Bal.in l.ij.in j.col.in uersic.quæro, quid si statutum.C.ut in pos.leg.imò non ualet.

Statutum de lucro dotis uxore præmortua, quomodo intelligatur.uide s̄.uersi.Maritus lucratur.per totum.& uerbo, Lucrum dotis.per totum.

* Statutum, ut uir uxore præmortua, lucretur dotem, uel partem, odiosum, ut nostri dicunt, & restringendum est. Felin. in rub.de sponsali.col.iij.Dec.in ca.ex patre. il ij. nume. xv. de offic.deleg.Io. Cephal.consi.ccxcix.nu.xiiij.Rolā.à Val, in trac.De lucro doti.q.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum, ut uir uxore præmortua dotem, uel eius partem lucretur, cùm ius comune corrigat.l.ij.ff.solur.matri.strictè est interpretandum.l. cùm quidam. ff. de liber. & posthum. auth.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.c.odia.de regu.iur. in vj.Fel.in ru.de sponsa.col.iij.Io. Ceph. con. ccc. num. iij. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum, ut uir uxore præmortua dotem, uel eius partem lucretur, sec.ius commune intelligendum est.cap.cùm dilectus.de cōsuetu.l.ij.C. de noxali. Iason & Dec.in auth.pręterea. C.unde uir & uxor.Ioan. Cephal. con. ccxcix.num.2. uolu.secundo.Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum de lucro dotis, est intelligendum secundum ius commune, cùm eius uerba etiam impropriè sumpta ita intelligi possunt.l.ij. C. de noxali.aliud autem est, cùm uerba ita clara, manifesta apertaq; sunt, ut secundum ius commune interpretari nullo pacto possint. l.præcipimus. in extre. C.de appellatio.gl.in cap.cupientes.§.si per uiginti.de elec. in vj.Iason.& Dec.in authen.præterea.C. unde uir & uxor. Dec.con.xix.num.ij.Io.Ceph. con.ccc.num.iiij.uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum, ut uxore præmortua uir lucretur dotem, Vel partem, non habet locum, cùm uxor ex primo uiro liberis susceptis superstitibus decessit, sec.com.opi.Ias.&Deci.in auth. præterea.C.unde uir & uxor. Alciat.in tract. de Præsumpt. lib ij.præsump.xxviij.nu.iij.Alex.cō.cxxij.cō. iij. cō. cxliij. uol.vij.Dec.cō.xix.Io. Ceph.cō.ccxcix.cō.ccc.uol.ij.Aliud tamen sentit Rolā.à Val.in tract.de lucr.doti. q. xxx. Æmilius Maria Manolessus.

Statutum de testamentis non extenditur ad contractus. inf. Statutorum extensio.uer.vj.

Statutum, quòd filia dotata non succedat, extante fratre, habet locum etiam in pupilla sponsa, cui dos est legata, uel promissa, nisi statutum dicat de maritata, uel nupta. Bald. in l. non sine.in prima colum.in uersi.modò hîc quæritur de utili quæst.C.de bon.quæ lib.& in l.mulier.in fi. col. in princi. uersi.sed quæro.C.de spon.& j̄.eo.Sed an in ea, quæ est dotata ab alio quam à testatore, uel requiratur augere dotem ab eo, de cuius hæreditate agitur Paul.de Castr.consil.cxij. inci.Super primo dubio.quòd sic. Item an in sponsa. Bal.in l.Deo nobis.iij.col.uers.sed iuxta hoc.C.de epi.& cle. quòd sic.& in d.l.non sine.in dicto uersi.modò hîc quæritur de utili q.Barto.in l.qui pupillam.in princip.ff.de adul.Ioan. de Por.in l.si uerò ante.ff.solu.ma.& sup. eodem uersi.in princip. Item intelligitur tam de filio legitimo, quàm de legitimato.Bald.in l.eam, quam.vij.col.uersi.item fuit quęsitum. C. de fideicom.Item an excludat nepotem ex filia, stante nepote ex filio masculo, si per statutum aliud prohibetur statutorum interpretatio. Bald. in l. maximum. secunda colum. uersic.item facit ad aliam.iuncto uersi.secundum punctum est.C.de libe.præte.ubi post multa distinguit.& in l.si uerò. §.de uiro.so.mat.Cy.in l.j.C.quæ sit long.consue.Barto.in l.hæredes.§.cùm ita. secunda colum. in uersi. & per hoc dico. ff. ad Trebell. Anton. Rosel. de succes. ab intesta. lxxvj. col.& suprà, Nepos ex filia. uersic. ix. Item quomodo intelligatur, si dixit, quòd filia dotetur per Alexand.consi.vij.secunda parte. ubi uide latissimè. Item dictum statutum est conforme legi Mosaicæ: ut habetur Numeri ca. xxvij. Ang. in quæst. nobilis quidam genere, &c. And. Barb. in consil. Spectabilis. ij.colum.post consi.xlvj.Alexan.de Imo.in iiij. parte. Item tale statutum non impedit pactum filiæ de succedendo patri initum, cum patre, si consentiant filij masculi.Bald.in l.fi.& ibi Sali.C.de pact.& Alexand.post Ludo.& Imo.in l.stipulatio hoc modo.xij.colum. de uerbo.oblig. Item intelligitur de filia, cui pater promisit centum pro dote, & renunciauit cū iuramento successioni habita dote: q̄a si frater mortuo patre uelit eam soluere, excluditur filia, & habetur pro dotata.Bald.in l.si plures.penult.col. uer. item facit ad aliam q. C.de condi.inser.suprà, Filia dotata. uersic. xiiij.Item tale statutū non cōprehendit, nisi casus expressos in eo.

in eod. Bald. in l. fi. in prin. & in l. si defunctus. in prima colum. in uersicu. & induco sic. C. de suis & leg. & in l. illam. in prima col. de colla. Barto. in l. omnes populi. vj. q. princip. ff. de iust. & iure. & j. eod. uersicu. xx. ibi: item comprehendit, &c. Item habet locum, si sit dotata, & masculus extet. Pau. de Cast. consil. cxij. incip. Super primo dubio. Item intelligitur, quòd non succedat etiam in legitima, quia intelligitur ab intestato exclusa. sup. Filia succedit. uer. secundo. & Alexand. consil. liiij. iiij. parte. Item nec tale statutum ualet. Old. consil. cxxxv. incip. Factum est tale, quidá nomine G. & Angel. in authen. de hęre. & Fal. in princ. in ulti. col. in uer. & ideo. ubi dicit uerum, etiásí in eo dicitur, quòd obseruet inuiolabiliter patris uoluntatem. & j. eod. uer. xx. Vide omnino Alexand. consil. clj. secunda parte. Item dicitur rigorosum, sed non contra bonos mores, & seruandum est. Bald. in authen. res, quæ. in penul. col. in uersic. quæro, statuto cauetur. C. communia de leg. Sed an sit equum, Bald. in l. si defunctus. in ij. col. in uersic. quæro ergo. C. de suis, & le. quòd sic. & j. eod. in d. uer. xx. in prin. Item si dicit statutum, quòd sit contenta relicta dote, an intelligatur etiam cum grauamine. Bald. in l. quoniam. in ij. col. in uer. secundò quero, dictat statutum. C. de inoffic. test. quòd non. Item an intelligatur, quòd filia præterita mortuo masculo rumpat testamentum. s. Filia præterita. uer. j. Item non intelligitur econtrà, scilicet, quòd frater non succedat sorori. Bal. in l. lege. ad fin. uer. dictat statutum. C. de leg. hære. Item intelligitur, quòd residuum bonorum supra dotem usque ad legitimam accrescat masculis, propter quos est exclusa. Bald. in l. si defunctus. paulo post principium. C. de suis, & leg. & Barto. in l. ij. §. fin. ff. de colla. bon. Sed Bald. contrà in l. j. §. in primo. de caduc. tol. in iij. colum. Item intelligitur, quòd si pater dotás filiam sit stipulatus sibi, & hæredibus suis dotem restitui, cogatur hæres remittere hanc stipulationem. Bald. in l. fi. in ij. colum. in uersicul. sed pone, quòd statutum. C. de do. promiss. Ia. de Are. in l. si uxorem. §. pater naturalis. de leg. iij. Item operatur, quòd dos dari possit minor, quàm sit legitima, dummodo competens. Paulus de Cast. consi. cxj. incip. Super primo quæsito. Sed an operetur filiam posse grauari in legato dotis, quatenus est supra legitimam. Paul. in consil. cxiiij. incip. Substitutio prędicta. in ultim. col. quòd sic. Item an habeat locum, si soror succedat fratri. Paul. in consi. cxv. incip. Vltra ea, quæ tanguntur. quòd sic. Reliqua de hoc statuto supple sup. uer. Filia exclusa. per totum. & in uerbo, Filia dotata. uersi. xj. cum quinque uersic. sequ. & uer. xxvj. xxxj. & xxxiiij. cum sequentibus. ubi etiam dixi, quòd dictū statutum intelligitur, quòd non succedat scilicet dotanti. Item an comprehendat dotatam, ante conditum statutum. sup. uer. Filia dotata. Item pro dicto statuto uide omnino Alex. de Imo. consi. iiij. ij. parte. & consil. clj. Item si rubrica statuti sit, quòd filia dotata non succedat, & nigrum loquatur de filia dotata à matre, uel auia. uide su. uer. Rubri. uer. ij. & per Alex. consi. j. iiij. parte. & in l. j. si cer. pe. quòd intelligitur etiam de dotata à patre. & Pau. de Cast. consi. cccxxxiiij.

Statutum, quòd filia nupta extra territorium non succedat, intelligitur scilicet ab intestato, non ex testaméto, sicut pactū. Bald. in l. fi. in. iij. colum. uersic. ex hoc articulo. C. de pa. & ibi Bart. in ij. colum. in uer. pro hoc induco ad q. & doct. & Lau. de Fano, in §. cæterùm. Insti. de leg. ag. suc. & Alex. in l. stipulatio hoc modo. de uerb. oblig. Sed an ualeat. Bald. ubi sup. uersi. sed pone, in quibusdam. ubi uidetur inclinare, quòd non, si dicat quòd non succedat patri etiam ex testamento: & uide omnino suprà, uerb. Filia nupta. uersic. xxij. & j. eod. uersic. xcj. & Alexan. in consil. clj. secunda parte. & Bald. in l. ipsis. ut in pos. lega. quòd sic.

Statutum, quòd extante masculo filio, uel nepote, non succedat filia dotata, quomodo intelligat, si extat filius masculus, & nepos ex altero filio mortuo. Bald. in l. j. in iij. co. in uer. & not. istum tex. pone. & in l. in quibus. C. de secund. nup. in j. col. in fi. uer. & prędicta faciunt ad q. quòd uterque, & filius, & nepotes concurrunt.

Statutum, quòd frater teneatur dotare sororem, quid operetur, si frater legat ei pro omni eo, quod potest petere, & ipsa acceptat legatū. Pau. de Cast. consi. cxxxij. incip. Ista domina Lisa. ubi uidetur tenere, quòd sit contenta legato acceptato.

Statutum, quòd filia dotata non possit rumpere testamétum, comprehendit etiam nepotem ex ea. Bald. in l. libellorum. pen. col. de uerb. signi.

Statutum de forma testandi, non habet locum in testamentis clericorum. Sali. in authen. cassa. C. de sacrosan. eccle. & Alexá. consil. ccx. iij. col. ij. parte. & plenius in consil. lxxxvj. iiij. parte. Item,

Statutum, quòd testamenta insinuentur, uel in archiuo publico reponantur, non habet locum in testamentis ad pias causas. Alex. in d. consi. lxxxvj. Ab. post Butr. in cap. relatum. de testa. Sali. in d. auth. cassa. C. de sacrosan. eccle. in ix. q. intantum quòd ualent legata etiam profana in eo relicta, secundum Salice. & ibi Alex. ubi sup. & Ant. de But. in c. quod clericis. de foro compe.

Statutum, quòd filij & nepotes excludant fœminam, intelligitur de nepotibus ex fratre. Pe. de Ancha. in c. canonum statuta. de constitu. in vj. & Ale. consi. xxxvj. iiij. parte. & suprà, Nepos ex filio. uer. xciiij.

Statutum, quòd extantibus agnatis fœminæ non succedant, operatur quòd institutio filiorum non comprehendat fœminam filiam, nisi sit facta ab extraneo. Et idem in substitutione. Ale. fin. in consil. xiiij. iiij. parte, post Pet. de Anch. in l. tres fratres. ff. de pactis. quia uerba testatoris intelliguntur secundum mentem statuti: ut ibi. & idem consilium est in j. parte Consil. cxxvij.

† Statuto cauetur, quòd si pater moriatur ab intestato, filij masculi succedant, & excludant fœminas, quòd debent congruenter dotari arbitrio propinquorum. Pone modò, quòd moriatur pater, relicto filio masculo, & fœmina, qui masculus stetit cum sorore, & nō aliter adiuit hæreditatem patris: postea moritur masculus, relicta una filia, quæ ei succedit, nunquid ad talem paruam suam filiam transmittit totam hęreditatem sui patris, quæ sibi uirtute statuti competit: an uerò amita succedat cum ipsa nepte. Quæstio est ardua. Vide Alex. j. uol. consil. xx. Ias. qui non decidit in l. si arrogator. colum. vij. cum sequen. ff. de adop.

Statutum, quòd extantibus filijs masculis filia non succedat, ualet secundum Bal. in l. lege. C. de leg. hære. in quinto not. sed est iniuriosum, d. l. lege. & ibi Bal. Sed an sit æquum. Bal. in l. si defunctus. in ij. colum. in uer. quæro ergo, quòd si. C. de suis, & le. & sup. eod. uer. xv. circa medium. & ibi: item dicitur rigorosum, &c. circa medium. Et quomodo intelligatur, uide omnino per Alex. consi. vij. ij. parte. Vide, an tunc dos potest ei constitui ultra legitimam, an excludat nepotē ex filia, uel neptem ex filio. s. Nepos ex filia. uer. ix. uer. Neptis. uer. vj. & Bal. & doc. in l. fi. C. de eden. Et an faciat illam partem transmitti per filium iure suitatis ad quoscunque. sup. Hæreditas transmittitur. uer. pen. & locum non habet, extante filio bannito, qui ex forma statuti sit incapax. doct. & Paul. de Castr. in l. j. C. de hæred. inst. & quod per Bar. in l. certa. j. col. uer. quid ergo. C. de iur. fis. lib. x. Addo Angel. in l. Papinianus. §. unde si parens. in ij. col. in prin. uer. ultimò circa istum articulum. ff. de inoffic. test. Vide Bald. in l. Gallus. §. & quid si tantum. vj. col. uersic. item cauetur statuto. ff. de lib. & posthu. Quod uerum, quando banniti bona non confiscantur: aliàs secus fauore fisci, quia bannitus excludit sororem, & bona ei auferuntur à fisco, tanquam ab indigno. Bart. in l. iij. §. uerum. ad Syllan. Caue, quia licet aliqua pulchra dicat de statuto & bannito, tamen non ponit hūc casum. Lau. de Fano in l. in quorum. vj. col. de pig. Et scias, quòd Sali. in l. quisquis. §. filij. C. ad legem Iul. maiest. dicit per tex. ibi, quòd filij tanquam indigni non succedunt, nec fiscus tunc aufert tanquam ab indignis. Item cùm sit contra ius commune, nō intelligitur secundum ius cōmune, ut sic addat, quòd sit contenta relicto patris, & pater nihil relinquat, non potest dici præterita: & sic nō potest annullare testamētum, quod posset de iure communi. Pau. de Castr. in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. & plenius sup. Filia præterita. in prin. Item tale statutū utile masculis parit actionem eis, licet uerba sint ad fœminam directa. Bar. in l. seruo legato. §. si testator. de leg. j. & in l. ij. in fi. ff. ad Ter. & in l. j. §. filium. de bon. poss. contra tab. Ros. in arbo. lxv. col. Et sic intelligitur, quòd agnati, uel masculi succedant, quorum respectu fœmina excluditur. Bar. in l. ij. §. fina. ff. de colla. bo. &

quod per Bart. in l. liberorum. in ult. char. ff. de uerb. signifi. & Bald. in l. si defunctus. in j. col. C. de suis, & legi. Item intelligitur excludere eam, etiam à parte fratris mortui, superstite altero fratre. Barto. in l. re coniuncti. xvj. col. in uer. & per hoc determinatur quæstio. ff. de leg. iij. Itē habet locū, etiāsi unus tantùm masculus sit, licet statutum loquatur per uerba pluralis numeri. Bald. in l. prima, in prima col. in uer. & facit ad quęst. statutum dictat. C. de cond. inser. Sed an si extet legitimatus. suprà, Legitimatus. uer. xxix. Item ratio dicti statuti est, quia per masculos familiæ conseruantur, non per fœminas: & ideo masculis sunt maiores diuitię necessariæ, quàm fœminis. l. Titia. & l. testator. §. Lucius. & ibi. Bal. hoc tenet de leg. ij. Alexan. consil. lxvj. iiij. parte. Item non habet locum, si filius repudiat. Bald. in l. maximum uitium. vj. colum. in uersic. item quæro, nunquid statutū. C. de lib. præt. & in l. j. in ult. col. in penult. q. C. de secun. nup. Addo Bald. in l. in substitutione. ff. de uulg. & pup. Et potest etiā minor repudiare, ut nec restituatur, & sorori ius quæritur. Bald. in l. non pro numero. in j. col. in fin. C. ad Orfi. & in l. j. vj. q. C. quādo non pe. par. Bar. in l. mulieri & Titio. in ij. col. in uer. & per hanc legem. ff. de conditio. & demonstratio. Item tale statutum facit, quòd filia ex primo matrimonio non rumpat testamentum patris, in quo filius secundi matrimonij sit hæres in totum, & filius primi sit hæres in decem. Bald. in d. l. maximum. in penult. col. in uersicul. extra quęritur de tali quęstione. Item si dictum statutum ultra procedit, quod habeat locum in præteritis & futuris, habet locum, quando fœmina stetit cum fratribus, & partem suam non petijt: non quando diuisit cum fratribus, & partem suam habuit ante conditum statutum. Barto. sing. in l. omnes populi. ij. quæst. v. princip. in xvij. colum. uer. & per hoc dicebam. ff. de iust. & iure. Vide ibi omnino Alexand. in viij. col. Addo Bart. in l. j. §. fin. ff. ad Tertul. Vide Ang. in auth. de his, qui ingre. mona. in prin. Item nō comprehendit, nisi casum expressum in eo. Bald. in l. si defunctus. in prima colu. in uersicul. & induco sic. & in l. fi. in prin. C. de suis, & legiti. in l. illam. in prima colum. C. de colla. Barto. in l. omnes populi. vj. q. & sup. eo. uersi. xv. Item non comprehendit nepotem ad exclusionem amitæ. Bald. in l. si uerò. §. de uiro. solu. matr. Vide gloss. in uersicu. liberis. ad fi. & doct. in l. uenia. ubi omnino per do. Alex. C. de in ius uoc. Sed Pa. de Cast. tenet contrarium in consil. xcviij. incipiente, Proponitur in Castro. & Barto. in l. liberorum. in ix. colum. uersic. quęro, pone retento. ff. de uerb. signi. sed comprehendit nepotem ex filio. sup. uerb. Neptis. uer. vj. Addo Bal. in l. sed & milites. ff. de excu. tu. Sed an excludatur monasterium filiæ. Paul. de Castr. consilio cccxxxviij. incip. Primum dubium. ubi distinguit. Item si dicat statutum, quòd extante masculo, fœmina æqualiter non succedat, intelligitur, id est, nullo modo. Paul. de Castr. consil. cx. incip. Respondendo breuiter. Item non habet locum, quo ad bona sita extra territorium. Bart. in l. cunctos. vj. q. in ix. colum. uersic. & ego dico. C. de sum. tri. & ſ. eod. uer. xxxvij. & plenius per Alexan. consi. cxxviij.

† j. parte. † Et per Feli. in c. postulasti. de for. compe. iij. col.] Item tale statutum, quòd filia non succedat, sed dotetur, an intelligatur, quòd dos succedat loco legitimæ, & quòd possit ei substitui in dotem, Pa. de Cast. cons. cix. inci. Super eo, de quo quæritur, quòd non, & consi. cx. incipiē. Respondendo breuiter. & consi. cxiiij. incipiente, Substitutio prædicta. Addo do. Alexan. in consi. cxxxj. incipiēte, Transmissum est ad me nuper consilium. Item operatur exclusionem filiæ, quam facit censeri extraneam, non suam. Barto. in l. j. §. sciendum. in fin. ff. de suis, & legiti. Ang. in authen. de nup. §. optimum. circa medium. Item intelligitur, quòd possit succedere fratri mortuo, quia post aditam hæreditatem patris dicūtur bona fratris, non patris. docto. post glo. in l. j. §. ueteres. ubi Lud. & Alex. in ix. colum. in uer. inducuntur per Roma. ff. de acqui. pos. & ibi Lud. & Alex. & Ang. consi. cxxij. In nomine Domini, testamenti factio. Pe. de Anch. cō. cclxxxviij. Bald. in l. j. C. de legi. hęre. & ſ. Filia dotata. uer. penul. Addo do. Ia. May. in l. uenia. vj. col. ubi pulchrè loquit. C. de in ius uoc. Item habet locum, quando pater instituit filios in partibus, quæ sibi de iure tangunt, quoniam etiam filia uidetur instituta in uirili. Bald. in l. quicunque, v. colum. uersic. sed pone, statuto. C. de ser. fug. Item huic statuto potest frater renunciare, & admittere sororem ad successionem. Bald. in d. l. maximum. v. col. uer. sed pone, quòd frater, etiam in præiudicium creditorum fratris renunciantis: ut tenet Alex. in l. patrem. de his, quæ in frau. credit. Item dictum statutum est odiosum, s. quo ad filiam exclusam. Bald. in l. certum. in j. no. C. unde cog. sed quo ad masculos, est fauorabile. Pau. de Cast. consi. ccxxiij. incipit, Pro pleniori. & per gl. in uer. liberis. Bal. & doc. in l. uenia. ad fin. & ibidem omnino per do. Ia. May. in ij. col. in uer. ex ista doctrina. C. de in ius uoc. & in d. l. maximum. per Bald. in l. fi. C. qui ad lib. perue. non pos. per Alex. consi. lxvj. iiij. par. & Lau. de Fano in d. §. cæterùm. ubi plenè de hoc statuto. Reliqua de hoc statuto supple sup. uer. Filia exclusa. & in uerbo, Filia dotata. & in uerb. Filia pręterita. in multis uer. & uerb. Pater dotat. & uer. Soror. per discursum. & an habeat locum, quo ad bona alibi sita. ſ. eod. uer. xxxvij. & sup. eo. uer. quòd non.

Statutum, quòd extantibus agnatis nōn succedūt cognati, habet locum, etiamsi extent agnati, quorum unus sit utrinque coniunctus, & alter ex uno tantùm, quia ambo succedunt: per l. j. C. de legi. hær. Nec obstat auth. cessante. eo. titu. quia debet attendi ius commune, cui statutum est conforme, secundum docto. Moder. Io. de Pra. qui sic consuluit Paduæ.

Statutum de agnatis, non intelligitur de filio sororis, nec de concepto post mortem aui, licet sint tanquam cōsanguinei. l. meminimus. & ibi Bald. circa medium, in uer. & ideo si statutum. C. de hæred. Vide Bald. in l. qui se patris. in fine col. in uer. restat ultimò quærere. C. unde liberi. & in ca. j. an agna. uel filius. in pen. col. in uersi. extrà quæro. & sup. uerbo, Agnatus. uersi. xiiij.

Statutum, quòd agnatis stantibus, non succedant cognati, non intelligitur secundum ius commune. Pau. de Cast. in l. fi. §. si uerò. C. de iure delibe. Sed Bald. contrà in d. l. qui se patris. pen. col. uer. item dubitatur, si statuto.

Statutum, quòd extantibus agnatis, non succedant cognati, intelligitur etiam in tutela. Bar. in l. j. in prin. ff. de legi. tuto. & sup. eo. uer. iiij.

Statutum, quòd frater excludat sororem à successione fratris, an intelligatur etiam à successione sororis mortuæ. Paul. de Cast. consil. cccxl. incip. Hęreditas prędicta. quòd sic. & sup.

† uer. Frater. el j. uers. viij. † Vide Ias. in rub. ff. de acqu. pos. col. fi. ubi sequitur consi. Pauli, licet de Curte contrarium consuluerit suo consi. vj.]

† Statutum disponēs, quòd soror nō succedat fratri, non uidetur econtrà disponere, quòd frater non succedat sorori. Ita determinat Bald. per illum text. in l. lege duodecim Tabularum. circa fi. C. de legi. hæredi. Et hanc decisionem Bald. latè tenet do. Ias. dicens esse communem in rubric. ff. de acq. pos. ult. col. uer. nunc reducendo.]

* Statutum si filiam à patris hæreditate excludat, matrem nō excludit ab hæreditate filij. Cor. consi. xc. uolum. iiij. Io. Cephal. con. cclxxviij. num. lxx. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutū si excludit filias à patris hæreditate, nō excludit sorores ab hæreditate fratris. Deci. consi. dclxxxviij. Io. Ceph. consi. cclxxviij. nu. 72. uol. ij. Æmilius Maria Manoless.

* Statutū excludens auum, non excludit auiam. Bal. in l. quicunque. col. iij. C. de ser. fugitiu. Alex. consi. xlv. colu. ij. uol. vij. Capr. consi. cxxxvij. Corn. consi. lxxxij. col. ij. uol. iiij. Io. Ceph. consi. ccx. nu. 50. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutū excludens matrem, existente patruo, non excludit eam, si patruus magnus extet. Deci. cōsi. dliij. cōsi. dlxix. consi. dlxxxix. nu. 6. consi. dclxxix. nu. 3. Io. Ceph. consi. ccx. nu. 51. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

30 Statutum, quòd extantibus masculis filia non succedat, intelligitur etiam de masculo clerico. Alex. plenè consi. ccxj. prima col. ij. parte. post Anto. de But. in cap. quæ in ecclesiarum. de constitutionibus. & in c. quod clericis. de foro compe ten. & ibi etiam Abb. & Lapus in allegatione centesima, & seq. & cvj. Item non habet locum, quando extat fœmina monialis. Alex. d. consi. ccxj. antepe. colum. post Salic. auth. cassa. & pen. col. de sacrosa. eccle. & Pet. de Anch. in consi. In Christi nomine, amen; in paucis uerbis tactum est, &c. & Bald. in magna repetitione l. cunctos populos. xxiiij. colu. uersi.

uersi. nec uidemus, quando statutum uetat de summa trin. Abb. post Anton. de Butri. in d. c. quòd clericus. & Paul. de Castr. consi. cccxxxv. & s. Filia succedit. uer. xxxiij.

† Statuta excludētia fœminas propter masculos, fundātur in ratione conseruandæ agnationis. Soci. in consi. lxxxiiij. in j. colum. uer. primò moueor. in j. uol.]

* Statutum excludens fœminas, masculorum gratia & fauore principaliter constitutum uidetur. Bar. & alij, in l. qui exceptionem. ff. de condi. indeb. doc. in l. uenia. C. de in ius uocand. And. Alciat. con. cccclxxix. nu. 11. Io. Ceph. con. ccxlv. nu. 25. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statuti fœminas excludentis non unica tātùm est ratio: scilicet fauor agnationis, sec. com. op. nec ab ea argumentū sumere licet. Bar. in l. liberorum. col. vj. ff. de uerb. sig. Ias. in l. ij. §. prætor. col. ij. ff. de in ius uoc. in l. j. col. iij. & ibi Dec. col. fi. C. de succe. edict. Alex. con. lxxx. colum. iiij. uolum. j. consi. xcvij. colum. fin. uol. ij. con. lxxxiv. col. fin. uol. iv. Aret. con. xxxvij. col. fin. Ias. con. cxxvj. uol. j. Corn. consi. lxxxij. con. cclxxj. consi. ccv. uolum. iv. Soc. con. j. nu. xv. uol. j. consi. ix. uol. iij. con. xxviij. uol. iv. Dec. consi. cccxv. con. ccclj. consi. dxj. num. vj. con. dliiij. num. vj. consi. dlxix. consi. dclxxxix. nu. vj. Gozad. con. xxxv. col. fi. Rube. con. cxviij. Ceph. con. ccx. nu. lx. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Statutum, quòd filia non succedat, non liberat hæredē patris, ab onere dotandi, quia dotari debet ab eo. Bald. in l. fi. C. de dot. promis. Alex. in l. post dotem. v. char. sol. mat.

* Statutum excludens filiam dotatam ab hæreditate patris eam à legitima non excludit. Corn. consi. cxcvij. col. iij. uol. j. Dec. con. xxvj. con. cvj. nu. iij. con. clxxx. nu. ij. cō. cclxxvj. con. cccxcij. nu. ij. Franc. Curti. min. con. x. Illust. Car. Paris. con. xxvj. nu. 88. uol. iij. Ioan. Ceph. con. ccxlv. nu. xxvj. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutum legitimā tollere potest. Fran. Rip. Respon. lib. j. c. vij. Ioan. Cepha. consi. ccxcj. num. ij. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Statutum faciens masculum hæredem in uita, & sororem post mortem fratris, operatur, quòd interim omnia administrabit masculus bona fide, & maximè in iudicio, & non satisdabit. Bald. plenè in l. extraneum. in fin. col. in uersic. ex hoc patet, quòd statutum. C. de hære. insti.

Statutum, quòd extantibus agnatis masculis, mater & auia non succedant, an excludantur propter amitam. Bal. in l. si defunctus, paulo post principium. uer. item quæritur, statuto cauetur. C. de su. & legi. suprà, uer. Amita. uersicu. j. quòd non, imò ea per illos excluditur.

Statutum, quòd mater non succedat, nec soror, extantibus agnatis, an ualeat. Paul. de Cast. consi. cclxxxviij. incip. Hæreditas dictæ puellæ, quòd sic.

† Statutū excludens matrem à successione filij, non intelligitur excludere à successione filiæ. Ita dicit Archid. in c. si quis suadente. in pen. col. uer. & per hoc potest decidi xvij. q. iiij. Sequitur dom. Ias. in rub. ff. de acq. poss. circa fi.]

Statutum, quòd extantibus agnatis, mater non succedat, nec etiam soror, an habeat locum, si extat mater & soror simul. Anto. Rose. in arbo. consangui. col. cij. Item per Bal. in l. j. in fin. de cond. inser. in lec. anti. & j. eo. uer. lxxix. Et adde, quia statutum contra ius commune de simplici nō habet locum in casu misto. Alex. consi. xxvij. iiij. par. & in l. illam. in fin. de col. & Alex. consi. lxxx. j. par.

Statutum, quòd extantibus fratribus patruelibus, mater non succedat, habet locum etiam, quando extat cum eis mater, & amita, quia patrueles succedunt. Bald. in l. fi. uer. & facit ad quæstionem. C. ad Tertu.

Statutum, quòd extantibus masculis fœmina non succedat, non habet locum, quo ad bona alibi sita. Bart. in l. j. x. col. in uer. & ego dico. & ibidem Bal. in l. j. xv. col. uer. sed hìc quæro de effectu. C. de sum. trin. sed Anto. Rosel. contra in arbo. consan. seu de suc. ab intest. ult. q. uer. ult. restat uidere, &c. in 150. col. & Pau. de Cast. con. ccxxv. incipiente, Circa primum quæsitū. * & est com. sent. nō habere locum statutum in bonis existentibus extra statuentium agrum. Dec. in l. fi. nu. iij. ff. de iu. om. iud. Fel. in c. postu. col. ij. de fo. cōp. Alex. con. xvj. con. cxxviij. uol. j. And. Barb. con. xxxviij. col. x. cō. lxxv. uol. iij. Bēn. Capr. cō. xlij. col. ij. Ias. con. clxiij. uol. ij. cō. lxxx. num. 2. uol. iij. Cor. con. ccij. uol. ij. con. lxxxv. uol. iiij. Lud. Goza. con. xlix. nu. 18. Io. Ant. Rub. Alex. con. lxxj. nu. x. Maria. con. xxxvj. nu. j. uol. j. Ioan. Ceph. cō. cclxxviij. nu. 104. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutum, si masculis extantibus, fœminas excludit, fœminam non subiectam iurisdictioni statuētium excludere nullo modo potest. Imo. in c. quod clericis. de fo. comp. Alex. con. xliiij. col. iiij. uol. v. Io. Ceph. con. clxj. nu. xiij. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Statutum, quòd extante patruo mater nō succedat, an habeat locum, si etiā extat frater defuncti. Bal. in l. fi. circa medium. C. ad Tertu. quòd sic. Caue tamen, quia non propriè loquitur in hoc casu. & Rot. in arbo. consang. lxxiij. col. & per Alex. in d. l. illam. C. de colla. per Alex. consi. xc. j. par.

Statutum, quòd frater excludat sororem, non habet locum, si extat etiam mater, quæ excludit fratrem. Bar. in l. j. §. filium. in j. col. in fi. uer. secundò quæro pone. ff. de bon. possess. contra tab. & Ant. Rose. ubi s. lxxj. col. & j. & quod per Bald. in l. si quis filium. C. de inoff. testa.

40 Statutum, quòd patruus excludat matrem, nō intelligitur etiam de sorore. Bald. & Alex. in l. illam. j. col. uer. item licet excludere. C. de coll. & sup. Statutorū extensio. uer. ix. & uide in uer. lxxxj. & per Alex. cō. xcvij. ij. par. & cō. lxxx. j. par.

Statutum de implēda uoluntate testatoris, an operetur monitionem iudicis. Bal. in repe. auth. hoc amplius. xij. q. C. de fideicom. in lect. antiq.

† Singu. Statutū prohibēs, ne maritus possit relinquere uxori ultra certam quantitatem, uel ut non possit sibi relinquere, quo ad proprietatem, sed solùm quo ad usumfructum, non potest per maritum dari facultas soli uxori distribuendi pecuniam pro anima testatoris, ne fiat fraus statuto. Ita expressè determinat Io. And. in addi. Spe. in fi. de instr. edi. §. nunc uerò aliqua, post medium. Refert, & sequitur do. Ias. dicens istam decisionem esse perpetuò notandā, quia quotidiana est. in l. non dubium. in xj. col. uer. ultra doct. nota perpetuò. C. de legi.]

Statutum, quòd hęres non implens uoluntatem defuncti, priuetur hæreditate, ualet. Bart. in d. auth. xiiij. q. in repe.

Statutum, ꝙ testamentum non insinuatum nō ualeat, non impedit adire hæreditatem ex eo. Bald. in d. auth. lx. q.

Statutum, quòd legata insinuentur intra mensem, aliàs nō ualeant, intelligitur, scilicet ope exceptionis, & per sentētiam, non ipso iure. Barto. in l. ij. C. de cano. fru. urb. Ro. lib. x. Sed caue, quia non loquitur de statuto hoc. & in l. cùm lex. in iij. colum. uer. & ideo statutum huius ciuitatis. ff. de fideius. & in l. si ita quis. §. ea lege. in j. colum. in fin. in uer. quæro, utrum prohibitio. ff. de uerbor. oblig. & Bald. in l. j. §. fin autem. el ij. in ult. colum. in uer. prædicta faciunt ad quæst. C. de cadu. tol. & in l. uniuersa. in j. col. in uer. itē facit ad aliud. C. de precib. Imperato. offer. ubi dicit uerum, nisi statutum ultra ꝓcedat annullādo ipso iure. Sed quid si alter insinuet, alter non: Bald. in d. §. fin autem. el ij. in d. uer. & prædicta faciunt ad quæstionem.

Statutum, quòd legatum possit insinuari, nisi sit petitum cassari, intelligitur quòd etiamsi iudex pronunciasset nullum, si non est petita cassatio, potest insinuari: secus, si est lis contestata super nullitate. Bald. in l. j. §. fin autem. C. de cad. tol. in ult. col. uer. pone alio.

Statutum, quòd soror non succedat fratri, non intelligitur ecōtra, scilicet quòd frater non succedat sorori. Bal. in l. lege. ad fi. uer. quęro, dictat statutum. C. de legiti. hęre. & ibi Pau. de Castr. qui dicit secus in statuto affirmatiuo: ut si dicit; quòd uitricus succedat priuigno. quia intelligitur & econtrà. Pet. de Anch. in ca. canonum statuta. uer. ulterius pone; statuto cauetur, quòd soror. & per Alexand. in l. inter stipulantem. §. sacram. de uerb. ob. & s. eo. uer. xvj. post medium.

† ibi, item non intelligitur econtrà, &c. † An frater poterit succedere sorori, uide Iaso. post Soci. in rub. ff. de acq. poss. col. fin. uer. nunc reducendo.]

Statutum, quòd quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, ualet. Cy. in l. j. C. de sum. trin. & fide cat. in q. quæ statuta attendantur. & Bald. in l. fin. ff. ad Tertul. Caue, quia Bal. ibi non legit.

Statutum, ꝙ non extātibus masculis filia succedat, intelligitur

à contrario sensu,quòd eis extantibus non succedat. s.uer. Argumentum.uer.xix.& uerb.Filia succedit.uer.pen.

Statutum nõ potest alterare relicta ad unum usum in alterum. Bal.in l.si testamentum.uers.per statutum autem.C.de test.

50 Statutum, quòd filij non possunt repudiare hæreditatẽ paternam,operatur,quòd nepos ex filio non possit repudiare eam de iure ciuili, si uelit agnoscere de iure prætorio. Bald. in l.qui se patris.in penult.col.C. unde lib.uersic.dubitatur de tali casu.

Statutum, quòd filius possit repudiare hæreditatem patris, intelligitur quòd moriens antequam repudiat, transmittat non agnitam: sed si repudiat, succedit nepos ex eo de iure ciuili. Bald.in d.l.qui se patris.in penult.colum.in uer.item dubitatur, si statuto. Paul. de Castr. in l. si fratris. C. de iure delib.

Statutum de substitutione, non intelligitur de fideicommissaria,quæ impropriè dicitur substitutio,ut dixit in uoce do. Ang.& Pau.de Cast.in l.j.C.de impu.& ali. substi. quam legit pro do.Fran.de Capi.listæ,me audiente.& Paul.de Cast. & Alex.in rubri.eo.titu.

Statutum,quòd minor uiginti annorum non possit testari,nõ uidetur prohibere codicillari.Bal.contra Barto.in l.fin.uer. quid si statutum dicit.C.de testa.& s.Codicillus.uer.x.

Statutum, quòd testamenta intelligantur prout iacent, & in eis nihil subaudiatur, operatur quòd substitutio pupillaris tacita non contineatur in uulgari expressa. Bald. in l. precibus.iiij.col.uer.& nota,quòd in quibusdam.C.de impub.& alijs substitutionibus.

Statutum,quòd mortuo patre filius recidat in potestatem alterius,operatur idem, scilicet quòd tacita pupillaris non contineatur in uulgari expressa. Bald.ubi sup.in uer.item scias, quòd in quibusdam terris, non tamen quòd fiat à matre. Bald.ibi.

Statutum de successione ex testamento, uel ab intestato, non habet locum de successione ex codicillis. infrà,uer. Successio.uersic.v.

Statutum,ꝙ de qualibet hæreditate soluatur gabella, non habet locum in hæreditate, quam filio pater reliquit. Rapha. & Ang.& Fran.Porcel.in l.in suis.de libe.& posthu. & s. Gabella de ultimis uoluntatibus.uer.ulti.

Statutum de posthumo, intelligitur de nato post mortem patris,qui ꝓpriè dicitur posthumus.Bar.in l.Gallus.in princ. in ij.col.in fi.uer.no.in fi.ex hac glo.ff.de libe.& posthu.

Statutum de hẹrede cogendo,intelligitur nisi fecerit inuentarium.gl.in uer.confundantur.& Bart.in l.fi. §. in computatione.in ulti.col.C.de iure deli. & in quo hærede habeat locum.sup.uer.Hæres inuentarium.uer.x.

60 Statutum, ꝙ extantibus agnatis mater non possit institui hæres ultra dimidiam,an habeat locum, quãdo extantibus agnatis mater est instituta in solidum, & grauata restituere uni,qui non obstante statuto potuit directo institui. Bal. in l.eam,quam.in fi.C.de fideicom.in lect.antiq.

Statutum, quòd maritus nõ possit legare uxori ultra centum, non obstat,si legat centum uxori, & grauat hẹredem ad soluendum gabellam pro legato.Bald.in l.ij. §.secundo, in fin. in lect. antiq. C. communia de leg. Facit dictum Barto. in l. sed si hoc. §. cuidam. in uer. facit ad q. dicit statutum. ff. de condict. & demon. † De ualiditate & effectu huius statuti uide Benedic. in repe. cap. Raynutius.fo. 31. colum. prima, de testa. Adde, quòd per tale statutum potest tolli in totum legitima parentibus debita, Benedic.ubi suprà, fo. 15. col.j. in fin.cum seq.Ias.in l.si quando.§. & generaliter. in fine. C. de inoff.testa.]

Statutum, quòd pater teneatur relinquere filio quintam partem bonorum,intelligitur disponere,quòd illa pars sit legitima, & ꝙ potest relinqui quoquo relicto titulo. Bald. in l. maximum.vij.colum.C.de lib.præt. in uer. ulterius quæritur.de tali quæstione.

Statutum excludens matrem à successione filij,an excludat etiam à successione filię.Barth.Cæp.in l.j.de uer.sig.in x.col.

Statutum, quòd extantibus agnatis non succedant cognati, excludit matrem, & descendentes ab eius linea. Bart. in l.j. C. de legiti. hæredi. per l. in successione. de su. & le. Caue, quia non dicit Ros.de suc.ab intest.col.xliiij.lxiiij.& lxxj.

Statutum,quòd filia sit contenta pro Falcidia, intelligitur pro legitima.s.Falcidia.el j.uer.xj.

Statutum circa formam testamentorum habet locum, quo ad bona sita in loco statuti, non quo ad alibi sita, quia ea spectãt ad uenientes ab intestato,non ad hæredem scriptum in testamento facto in loco statuti.Bar.in l.si arrogator. pe.col. uer.& ualet ad q.ff.de adoptionibus. & ibidem Bald. in xij. col.magna.& s.eod.uer.cl.

Statutum,quòd mater non succedat propter agnatos,excludere intelligitur etiam cognatos, qui aliàs succederent. Bald. in l.illam.j.col.uer.sed pone,quòd statutum. C.de collat. Vide Bar.in l.iij.§.uidendum.j. col.in uer. quæro, cauetur statuto.ff.ad Tertul.

Statutum, ꝙ mater & auia non succedant propter masculos, excludit etiam amitã.Bal.in l.si defunctus,paulo post principium.uer.item quæritur, statuto cauetur. C. de suis & legit.quem etiam uide in l.fi.eo.tit.in prin.s.eo.uer.xxxiiij.

† Statutum, ꝙ nulla mulier ab intestato succedere possit patri, matri, &c. existente aliquo filio masculo nato ex defuncta persona, de cuius hæreditate agitur,an ualeat,& quomodo intelligatur. Deci.consi.lxxxvij.col.j.& ij.]

Statutum excludens amitam,non excludit materteram.Bald. in l.quod uerò. ff.de legibus. in ij. colum.in uer. item pone, quòd statutum.

70 Statutum, ꝙ uir lucretur dotem uxoris præmortuæ, s. pro dimidia,& reliqua agnati, intelligitur priuare uxorem testamenti factione,ut alteri non possit relinquere. Sali.in l.cùm te. C. de dona.ante nup. Facit l.fi. §.filius autem.de bo. quæ lib.Bal.in l.j.C.de suis,& legiti.in lect.antiq.dicit,quòd tale statutum intelligitur ab intestato,non ex testamento,ne priuet eam testamenti factione.Sed uide Bald.in l.pro hẹreditarijs.in iij.col.in uer.est ad euidentiam sciendum.C.de hẹred.act.& facit l.irritum. & l. quanquam. C. ad legem Falci. ubi grauatus fideicommisso potest testari.

Statutum,quòd uir lucretur dotem uxore præmortua,intelligitur etiam de dote promissa.sup.uer.Maritus lucratur.uer. xl.ubi plenè de hoc statuto.Et quæ ibi desunt,hîc supple.& s.Lucrum dotis. per discursum. ibi tamen non ponitur hic casus. Item intelligitur, etiamsi matrimonium momento durauit.Bald.in l. non tantùm. C. de leg. Addo bene facere illud,quod uoluit.Bald.in cap.j.§.fin.in titu.quis di.dux.comes.uer. ideo si ciuitate Perusij. Item habet locum, etiamsi uxor à principe habet priuilegium liberè testandi. Bal. in l. si quando.in prin.in uersi.sed hîc quæro. C. de inoff. test. & Barth.Cæp.sing.uer.cxxxiiij.Item habet locum, etiamsi cũ uxore non habitauit.Bar. in l.nihil. ff.de re. amo.& Paul.de Castr.consi.cxxiiij.in cip.Super primo quæsito licet. Addo istud procedere etiã in uxore desponsata per uerba de præsenti,licet nondum traducta ad domum mariti.Ita latissimè concludit Ang.Are.in §.fuerat. in xxiiij.col. & seq. Instit.de acti. † Et per Felin.in rubr.de spon.in ij.col.] Item non habet locum in tutore, qui duxit pupillam in uxorem contra iuris decreta.arg.l.fin.de leg.j. Item nec in matrimonio putatiuo.Bald.& doct.in l.j.iiij.oppo.C.de condi. ob causam. Ange.in auth.de nup.§.adscriptitio.uersi.ultimò not.Addo Paul.de Castro in l.si cùm dotem.§.si mulier.ff.solut. matr. & ibi Lud. limitantem uide in l. qua in prouincia. de ritu nup.in l.fin.cum gloss. de cond. sine causa. & in l.fi. de leg.j. Addo gl.in l.an in patrẽ.aliàs,Iulianus.quod falso tu. autho. & ibi Bald.hoc etiam uide per Alexand.in l.si cùm dotem.§. fin.sol.mat.ubi omnino uide.Item intelligitur de morte naturali,non ciuili, id est, in ingressu monasterij. Ioan.And.episcopus Alexand.in cap.j.in princip.ult.col.de donatio.inter uirum & uxo.Item non habet locum,si uir uxori infirmę medicum non adhibuit, uel si imperitum adhibuit, uel aliter eam dereliquerit.arg.in l.Marcellus.§. si mancipium. de ædil.edic. Addo gloss.& ibi Bart.in uer. quærit gloss.ubi omnes,præsertim do Alexan.in iiij. col. in uer. subiungit hîc glo.nostra.in l.si ab hostibus.§.si uir. ff.sol.mat. & Angel.Are.in §.fuerat.in viij.col.uer.quæro,quid si in casibus.Instit. de actio. Sed habet locum etiam in dote data ante conditum statutum.Barto.in l.omnes populi.ij.q.v. princ. in xix. colum.uer.ecce, alia dicit statutũ.de iust.& iure.Item habet locum,etiãsi filij superstites mortui sint. Bal. in l.si quis hæredem.

redem.in uersi.item facit ad q. C.de insti. & substi. sub condi.fact. Item habet locum, etiamsi maritus promisit dotem restituere. suprà, uer. Maritus lucratur. uersicu. xxx. & sup. uer. Promissio.uersi.xviij. Item dictum statutum operatur, dotem posse peti, etiam soluto matrimonio à uiro, qui eam lucratur.Bart.in l.ex diuerso.in prin.sol.ma.quo casu pecunia pro dote soluta dicitur dos.Barto. in l.si marito. §. si pater.in fi.so.mat. Item habet locum etiam in transducta, matrimonio non consummato:uel si stetit per eam,ne consummaretur.Paul.de Castr.consi.cxxiiij.incipiente, Super primo quæsito licet. & plenius per Abb. in cap. tertio loco. de præsump.& Alexand.in l.si donaturus.§.j.de condi.ob causam. Item habet locum etiã in donatione propter nuptias. gloss. Instit.de dona. §. est & aliud. in uer.exequentur. Sed non habet locum, quando dos fuit promissa uiro ad arbitrium eius, & nunquam fuerit arbitratus quia mortuus sit antè, quàm uxor,nisi hæredes probent,quòd iustè impeditus non fuerit arbitratus.Bald.in l.iij.uer.pone, quòd uir.C. de do.promiss.Item non habet locum, si utrique simul mortui sunt ex ruina domus.Signorol.in consi. In nomine Domini.quod præsupponitur in hac forma.& Io. Andr.in cap. † si.in fi.in prin.de dona.inter ui. & uxo. † Vide Franc. Aret. in d.l.si donaturus.§.j. cum quampluribus remissionibus ibidem traditis,& accumulatis per do. Benedictum Vadum Forosempronienſem in suis apostil.]

Statutum,quòd uxore præmortua sine filijs dos diuidatur inter uirum & proximorem mulieris, intelligitur etiam de patre naturali tantùm dotante filiam naturalem, exclusa matre. Alexand.con.cl.ij.parte.

Statutum,quòd uir lucretur dotem totam,an corrigat l.hac edictali. C. de secun.nup.per Bald. in c.j. in ij. colum.in uer. quæro,dicit statutum,an mari.succ.uxo.in bon.ubi uidetur tenere,quòd non.

† Statutũ uxoris attenditur, non mariti, ad lucrãdam dotem, si maritus ducitur ad domum uxoris.Ita no.dicit Bald.in fi. in j.col.C.si à non competen.iu.]

Statutum,ꝙ uxor lucretur uiro mortuo,intelligitur,nisi secundo nubat.Bald.in authen.ex testamento.ult. col.in princip. uer.sed statim iuxta prædicta.C.de secun.nup.

Statutum, quòd frater teneatur relinquere sorori dimidiam, si moriatur sine liberis, fratre, uel filio fratris agnato sexus masculini,non habet locum,si decedat cum filia fœmina, & sic illa non debet habere dimidiam : quia uerbum Masculini sexus,positum in fine,refertur ad omnia præcedentia, & sic ad liberos.Bald.in l.j.in j.col.uer.modò accedit quæstio. C.de legi.hæred.

Statutum de testamentis habet locum in quacunque ultima uoluntate.Bald.in l. ij. in fi.uer. ex hoc nota. C. communia de lega.& Bart.in l.ij.de leg.j.& inf.eo.uer.lxxx.Item,

Statutum potest deputare executores testamentorum.s.Executor testamenti à quo.uer x.Item,

Statutum,ꝙ patruus excludat matrem, & quomodo intelligatur,si extat etiam soror.Bald.in l.quoties.C.ad Tertul. Credo,quòd uoluerit allegare de suis,& legiti.sed ibidem etiam nihil de hoc dicit, nisi alleget in lect. anti.in l. quicunq;. iiij. col.in lect.antiq.C.de ser. fugi. & in l.illam.j. col. in uer. sed pone,quòd statutum.& ibi per Alexand. C.de colla.& Lauren. de Fano in l.in quorum.xxij.col.ff.de pig. Adde s. eod. uer. xxxvj. & xxxix.& Bald.in l.j.in fin.C.de condi.inser.in lec.anti.& inf.eod.uer.lxxxvj.& clxiij.

80 Statutum de ultima uoluntate intelligitur etiam de codicillis.Paul.de Castr.in l.hac consultissima. C.qui testa. face. pos.& §.eod.uer.lxvij.Item,

Statutum, quòd ultima uoluntas ualeat coram duobus testibus,habet locum etiam in ea,quæ non est propriè testamentum,sed habet uim testamenti, quia non curamus de nomine,dummodo habeamus effectum.Bald.in l.licet. in fin. C. de pactis.

Statutum de testamẽtis, quòd fiant cum certa solennitate, intelligitur de futuris,non de factis, licet mutari possunt à testatore uiuo, & fieri de nouo cum solennitate statuti. Paul. de Ca[illegible].in l.iubemus.C.de test.Sed Ang.contrà in auth.ut no.consti.& in auth.ut cùm de app.cogno. in princ.uer. aduerte pro declaratione.uide Bart.in l.omnes populi. ij. q.v. in prin.in xvij.col.in uer.circa tertium. ff. de iusti. & iu. in l. sancimus.ad fi.de sacrosan.eccle.& l.illicitas.in prin. de off. præsi.& l.cùm lex.uer.sed nunquid.ff.de legi.Bal. in l. comparationes.j.col.in ultimo no.C.de fide instru.Pau.de Cas. in consi.xc.incipiente,In causa Sfortij.Adde sup.uer.Statutorum extensio.uersic.xv.& lxxxij.Secus in licentia testandi.sup.Licentia.uer.lxx.

Statutum,non habet locum in impeditis tempore conditi statuti.Pau.de Cast.consi.xc.incipiente.In causa Sfortij.

Statutum,ꝙ soror non succedat cum fratribus, non habet locum in sorore utrinque coniuncta, & fratre consanguineo tantùm.Rose.in arbo.consan.lxxj.consi.

† Statutũ,ꝙ filia dotata non habeat regressum ad bona paterna,debet intelligi,si sit dotata de bonis paternis,ut determinat Bald.in l.mater.ad fi.C.de iure do.uide in l.j. C. de legi. hæred.& ibi Bald.& Modern.]

Statutum,quòd mater non succedat,excludit etiam auum maternum, & omnes ascendentes à linea matris. Bar.in l. liberorum.de uer.sig.ad fi.& in l.ij. §.fin.in j. col. in uer. quæro, statuto cauetur.ff.ad Tertul.Bart.in l.maximum uitium. in j.col.ad fi.de lib.præte.quem uide in l.j.de suc. edi.& in l. illam.in j.col.uer.sed pone,ꝙ statutum. C.de colla.ubi etiam dicit excludi auiam; & cognatos omnes, sed non sororem, exclusa matre. Vide Rosel.ubi s.lxiiij.col.& per do. Alexan. consi.xcvij.ij.par.& in l.illam.C.ad Tert.

Statutum de patruo non habet locum in amita, nec in fratre, secundum doc.& Pau.de Cast.in l.illam. C.de colla. & Rosel.in arb.consang.lxxij.col.& Alex.in d.consi.xcvij.

Statutum, quòd minor non possit testari sine consensu propinquorum,uel præsentia,facit aliàs testamentum esse nullum.Bald.in l.fin.ult.col. uer. extrà quæro. C. de fideicom. & sentit Bart.in l.non idcirco.C.de codi. non tamen in maiore,quia potest testari,sine cõsensu requisito per statutum, quod non ualet.infrà eo.uer.clxxv.

Statutum,quòd uterinus frater excludatur à fratre consanguineo tantùm, intelligitur s.à bonis paternis aliunde quæsitis, non à maternis, quia in eis præfertur uterinus consanguineo. Paul. de Castr. in authen. itaque. C. communia de succes.& ita aliàs consuluit. sed Anton. Ros. contrà in arbo. suc.lxxxiiij.col.

Statutum de intestatis an comprehendat pupillum.suprà, Intestatus.uer.j.& v.

90 Statutum, quòd mulier de dote non testetur, stantibus filijs, nisi de quarta parte, habet locum etiam in uidua, quæ de quondam dote non potest testari,nisi de quarta. Bal. in l. j.in ult.q.& ibi Paul.de Castr.C.unde uir.& Paul. in rubr.ff. so.ma.& sup.Dos so.ma.uer.ij.& Alex.consi.lv.j.par.

Statutum,ꝙ filię nuptę extra territorium nihil possit rel[illegible]qui, reddit eam incapacem,& ualet.Bal.in l.ij. in j. col. ad fi.uer. sed quid si statutum. C.ut in pos. leg. sed non intelligitur de bonis sitis extra territorium.per Bald.in d.l. ij.in d. uer. sed quid si statutum. C. ut in pos. leg. & ualet dictum statutum disponens de sitis in territorio.Bald.in l.fi.iiij.col. C.de pac. & Alex.in l.stipulatio hoc modo.de uerb.oblig.Ad primum addo sup.e.uer.xvij. ad secundum addo sup.e. uer. xxxviij. & addo etiam sup.Forensis prohibitus.uer.vij.

Statutum, ꝙ filiafa. non testetur, extantibus masculis, an habeat locum à contrario sensu, quòd testetur non extantibus masculis.sup.uerbo, Argumentum.uersicu.xix.ꝙ sic.

Statutum ualet, quòd aditio hæreditatis non fiat certis diebus.Bald.in l.cretionum.C.de iure deliberan.

Statutum,quòd usurarius etiam sine cautione testetur factum à laicis,non ualet, & non impedit episcopum ingerere executioni testamenti usurarij. Bald.in l.consultat. j. quæst.C. de testam.

Statutum,quòd uir non possit instituere uxorem,non ligat forensem.Bart.in l.j.iij.q.in fi.in viij.col.uersi. & ideo dicit statutũ. & ibi Bal.in xliij.col.in uer. uiso de essentia.C.de sum. tri.& fide cath.in Spe.de sen.in j.col.§.qualiter.uer.item pone,quidam.& per do.Ias.May.in d.l.j. in xlvij. col. cum alijs † adductis ibi per eum. † Vide Benedic.in c. Raynutius. fol. 181.col.j.& ij.de test.]

Statutum Iudæorum ualet, quòd uir succedat uxori, exclusa filia.Rosel.in arb.consan.ulti.char.

Statutum,

Statutum, quòd pupillus posſit adire hæreditatem, & ſe obligare ſine tutore, ualet. Ang. in l. more. ff. de acq. hæred.

* Statutum, ut filiusfamiliâs teſtamentum abſq; conſenſu patris condere poſsit, ualet. Io. Ceph. con. cclvj. nu. xxxvj. uol. ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Statutum, quod filijsfamiliâs teſtamentorum conficiẽdorum facultatem concedit, intelligendum eſt ſecundum terminos iuris communis. Bald. con. cij. uol. j. Io. Ceph. conſi. cclvj. nu. xxiij. uol. ij. Aemilius Maria Manoleſſus.

* Statuto ſtante, ut filijfamiliâs teſtamẽtum cõficere poſsint, non ualet teſtamentum filię de dote profecticia conditum. Io. Ceph. cõ. in termi. cclvj. uo. ij. Aemilius Maria Manoleſ.

* Statuto ſtante, ut teſtamentũ conficere filijsfamiliâs liceat, non licebit filijs in teſtamento decernere de uſufructu, quẽ in eorum bonis ad parentes ſpectare legumlatores decreuerunt. Bald. in l. ſi quæramus. ff. de teſtamen. Io. Ceph. conſil. cclvj. nu. xxxvij. uol. ij. Aemilius Maria Manoleſſus.

Statutum, ꝙ teſtamenta exequantur prout iacent, an recipiat interpretationem à iure communi. Bal. in l. milites. in ij. col. uer. ex prædictis poteſt argui. C. de teſta. mi. & s. Statutorũ interpretatio. uer. ciiij. quòd ſic.

Statutum, quòd in teſtamento ſufficiant duo teſtes, ualet. Bal. Alexan. & doc. in l. ſi non ſpeciali. in ij. col. in uer. item dixit Old. C. de teſt. Paul. de Caſt. in l. fin. eod. tit. Ray. in con. Secundum conſuetudinem ciuitatis Venetiarum, &c. & per Abb. in c. ſicut. de proba. & ſup. uer. Conſuetudo quando habeat. uerſicu. xlvij. & Bart. in l. j. ij. q. de ſum. trin. & in l. ſi arrogator. in fi. de adop. & Alexan. in co. xlj. j. par. Addo Bal. in l. j. in xj. colum. & ibi latiſsimè per do. Iaſo. May. in xxxvij. col. cum ſex ſequentibus, in uer. circa primum. C. de ſum. trin. & fide cath.

100 Statutum, quòd teſtamentum coram quinque teſtibus ualeat, prout eſt Firmi, & ſic diſponens contra regulas iuris communis, non tollit legem ſpecialem, puta l. hac conſultiſſima. C. qui teſta. face. poſſ. quæ ſpecialis eſt in teſtamento cæci, ut requirat ſeptem teſtes, ſecundum Cyn. ibi. & tenet Bald. in l. ſi quæramus. ff. de teſt. propter, quod ſæpius conſului ad ſtatutum Firmanum, ut per illud non cogatur pater inter liberos teſtari coram quatuor, uel quinque teſtibus, ne ſtatutum ipſum, quod eſt contra legis diſpoſitionem, cũ ſeptem teſtes in teſtamentis regulariter requirantur, per l. hac conſultiſsima. C. de teſta. deroget ſpeciali legi inductæ in fauorem filiorum, per auth. hoc inter liberos. & §. ex imperfecto. C. eod. tit. Et pro hac opi. facit dictum Bald. in d. l. hac cõſultiſsima. qui teſt. fac. poſ. in j. col. & ibidem per do. Alex. in pe. col. in uer. extra gl. ꝙ teſtamentum cæci inter liberos ualeat coram duobus teſtibus. & uide infrà, Teſtamẽtum qualiter. uer. vij. & ibi Io. Pe. de Peruſio tenet in terminis, quòd ſtatutum ipſum non intelligitur de teſtamento inter liberos. Item facit, quia ſtatutum diſtinguitur ſecundum ius commune: l. ſi ſerui. de noxa. l. fin. §. in computatione. de iure deli. per glo. in uer. nunc iure cõmuni. & doc. in c. cùm dilectus. de cõſue. Item facit, quia beneficium cauſa fauoris inductum non debet diminuere fauorem iuris cõmunis, ſecundum Pet. Cy. & Bald. in l. ea lege. v. col. uer. modò iuxta hoc. C. de cond. ob cauſam. & quod per Bald. in l. ſi Rufinus. ubi Fulg. & latius do. Iaſ. May. C. de teſta. mil. Pro quo eſt, quia ſcholaris habetur pro ciue, & tamen non perdit priuilegia, quæ habet ut forenſis: per auth. habita. ne fil. pro patre, ſecundum Bart. in l. iij. §. ſi emancipatus. ad fin. ff. de bo. poſ. contra tab. & Bal. in d. auth. habita. iij. no. Itẽ quia generalis prouidentia hominis non derogat ſpeciali prouiſioni legis: nam ſpecialia generalibus derogant, etiamſi unum ſit legale, alterum uerò ſit ab homine, ſecundum Bald. in l. ſi quis. §. certum. ad fin. C. de ſecun. nup. & in d. authen. habita. iij. no. Item & quia lex generalis non habet locum in caſu ſpeciali. authen. hoc inter liberos. ſecundum Bald. in l. fi. uer. deinde quæro. C. de teſta. Item, & quia forenſis factus ciuis ex priuilegio non perdit priuilegia forenſium: l. falſa. §. j. per do. & Io. de Prat. de condi. & demon. & s. dictum eſt de ſcholari. Hæc omnia bene nota pro dicto ſtatutorum, & ſunt quotidiana.

† Statuto indici an poſsit quòd ualeat diſpoſitio captatoria. Vide Alex. & Iaſ. qui ſunt cõtrarij. in l. ij. ff. de uulg. & pupil. Quid ſi adhibeatur maior ſolennitas. uide Iaſ. in l. ex facto. vij. notab. ff. eo.

Statutum, quòd in hæredem continuetur poſſeſsio, ualet. ſup. uerbo, Poſſeſsio trãsfertur. uer. xxvij. Sed uide latius in uerbo, Poſſeſsio ciuiliſsima. uer. j. & non tollit beneficiũ. l. fi. C. de edi. di. Adri. & interdictum quorum bon. doct. ibi. Paul. de Caſtr. & Alexand. in l. ſi ſorori. C. de iu. deli. & ſuprà, Hæres in poſſeſſ.

Statutum, ꝙ teſtamenta mandentur executioni, ſicut ſententia, qualiter intelligatur. Paul. de Caſtr. & doct. in authen. ex cauſa. de lib. præte. & ibi Bald. in fin. col. uer. extrà quærunt quidam, quòd de ualidis. & Bald. in l. fi. §. incomputatione. in fi. C. de iure delib. Bal. in l. j. §. & parui. in j. col. uer. iſta glo. eſt in arg. quod ui, aut clàm. & in l. iiij. §. condemnatum. ad fi. ff. de re iu. & in l. non putauit. §. nõ quęuis. ff. de bo. poſ. cõtra tab. & in l. fideiuſſor. §. prætor. qui ſatiſ. cog. Ang. in l. ij. §. j. qui ſatiſ. cog. & s. Statuta de iudicijs. uerſi. cxxxviij. Adde Car. in cle. j. in uer. ſi. de ſeq. poſ. & fru.

Statutum an tollat ſolennitatem inuentarij. ſup. Inuentarium à quibus. uerſi. xxix.

Statutum, quòd ſpurius ſuccedat, non ualet. ſup. uerbo, Spurius. uerſi. xxvij. Item,

Statutum, ꝙ opponens contra ſpurium ne ſuccedat, puniatur, non ualet. Bart. in l. Seius & Augerius. in j. col. uer. modò ſi ſtatutum faceret. C. ad legem Falcid.

Statutum de parentibus, intelligitur de agnatis. ſuprà, uerb. Agnatus. uer. v.

Statutum, ꝙ mater filijs non ſuccedat, ſtante patruo, an excludat eam etiã à ſucceſsione filiæ. Dy. & doct. in l. qui duos. de leg. iij. Barth. Cæpo. in l. j. x. q. de uerb. ſig. quòd ſic.

* Stante ſtatuto, ut filijs ſtantibus, filiæ non ſuccedant, nepotib. ex filio præmortuo exiſtentib. filiæ ſuccedent. Bal. in l. ſi uerò. §. de uiro. in extre. ubi Ioan. Imol. in rep. col. fin. ff. ſolu. matri. idem Bal. in l. ſed & milites. in princ. ff. de excuſa. tut. in l. Gallus. §. inſtituens. col. fin. ff. de lib. & poſth. Alber. in l. ex plurib. ff. de admin. tuto. Bald. conſil. xxx. col. j. uolum. j. Andr. Barb. conſi. xxxix. col. ij. uol. ij. Deci. conſi. cccxv. col. iij. Aemilius Maria Manoleſſus.

* Stante ſtatuto, ut filijs maſculis exiſtentibus, filiæ fœminæ non ſuccedant, nepotib. ex filio præmortuo exiſtentib. filię fœminæ non ſuccedent, ſecundum com. op. Iacob. Aren. in diſput. ſua, Statutum eſt. Iacob. But. in diſpu. Statuto, uel cõſuetudine. Bar. in l. liberorum. col. v. ff. de uerb. ſign. Alb. in l. ſic euenit. col. j. ff. ad l. Iuli. de adult. Bal. in l. maximũ uitium. col. ij. ubi Sali. Pau. Caſt. & Alex. C. de lib. præter. Bal. in l. uenia. in extr. ubi Sal. Pau. Caſt. Alex. Fran. Areti. Iaſ. Deci. & Franc. Purpur. C. de in ius uocan. Bald. in l. ſcimus: in princ. vij. q. C. de inoff. teſta. in l. j. col. iij. in l. in quibus. col. j. C. de ſecun. nup. Raph. Fulg. in l. de quibus. col. iij. ubi Iaſ. col. iiij. ff. de legib. Pau. de Caſt. in l. ſi uerò. §. de uiro. ff. ſol. matri. Ange. Aret. in §. ius autem ciuile. col. fi. Inſti. de iure natu. genti. & ciuili. Frã. Are. in l. ſi quis poſthumus. §. j. col. v. ff. de lib. & poſth. Iaſ. in l. qui ſe patris. nu. 57. C. unde liberi. in l. j. §. hoc autem. colum. ij. ff. ad Trebell. Laur. Fauent. in repet. §. cęterùm. col. iv. Inſti. de legiti. agnat. ſucceſ. Carol. Rui. in l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. ubi & Fortuni. Garzi. ff. de lib. & poſth. Anch. in rep. c. j. xiv. q. prin. de cõſt. in c. j. col. pe. de baptiſm. in cle. Illuſt. Car. Alex. in §. j. col. xij. in uſib. feud. tit. de feud. marchi. Georg. Nat. in rep. c. quãuis. xj. & xij. q. iv. q. prin. de pac. in vj. Guliel. Benedic. in rep. c. Raynutius. uerſ. duas habẽs filias. nu. 150. de teſtam. Lau. à Pallat. trac. ſtatu. fœminas repellentiũ. col. iij. Ioã. Cãpeg. in eo. trac. q. xlj. Rot. in deciſ. Bellamer. dec. dccxxiv. Raph. Fulg. con. lxxviij. Ludo Rom. con. cxxix. Abb. con. lxxv. uol. j. Paul. Caſt. conſi. xlvij. uol. j. con. xl. con. lxxxiij. uol. ij. Alex. con. xxxvj. uol. vj. Fran. Cur. Mai. con. lxxx. q. j. Deci. con. ccclxxij. col. peu. con. cccxcvij. col. fi. Aemilius Maria Manoleſſus.

Statutum, ꝙ forenſis non ſuccedat, non intelligitur de filio. ſup. uer. Forenſis prohibitus. uer. viij.

Statutum, quòd forenſis non ſuccedat, non habet locum in fœmina nupta extra locum originis, quia non dicitur forenſis, ex quo retinet primum domicilium. Barto. in l. fi. §. penul. in j. col. in uer. & hoc inducebam alio anno. ff. ad municipalem. Sed

110 Statutum de non alienando non subiectum iurisdictioni, & non subeuntem onera, quia tunc uerè dicitur non subiecta foro originis, nec onera subijt realia, & personalia, uel mista, licet realia tantùm in rebus, quas possidet, habet locũ in ea. Pau. de Cast. con. cxcvj. incip. In Christi nomine, amẽ: posset quis dicere. & sup. uerb. Filia nupta. uer. xviij.

Statutum de decedentibus sine filijs in potestate non comprehendit decedentem cum filio clerico. suprà, uer. Patria potestas. uer. xij.

Statutum, quòd agnati excludant cognatos, non intelligitur secundum ius commune. sup. uer. Statutorum interpretatio. uer. lxij.

Statutum, quòd hæres non repudians intra mensem, habeatur pro adeunte, habet locum etiam in pupillo non habente tutorem, nisi repudiet cum iudicis authoritate. Paul. de Cast. in l. pupillorum. C. de repu. hæred.

Statutum, quòd testamenta nisi insinuata non possint reprobari, nõ tollit ius dicendi nullum, nec petitionem legitimæ. Bal. in l. cùm lege. in ij. no. C. de epis. & cle. Item,

Statutum tollens legitimam, non uidetur tollere alimẽta. Bal. ibidem. uer. extrà quæro.

Statutum, q̃ primogenitus succedat, intelligitur quòd secundogenito sit salua legitima. Bald. in d. l. cùm lege. ad fin.

Statutum, quòd testamenta insinuata habeant executionem paratam, intelligitur etiam de testamẽto extra territorium confecto, sed insinuata in foro statuti. Bal. in l. ij. uer. ult. not. C. quemad. testa. aper.

Statutum, quòd de ultimis uoluntatibus soluatur gabella, debet strictè intelligi. Pau. de Cast. post doc. in l. fi. C. de edi. diui Adr. tollen.

Statutum, q̃ testamentum non registratum non ualeat, preiudicat hæredi non registranti, non autem fideicommissario. Ang. in l. facta. §. si quis bonorum. ad Treb.

120 Statutum, quòd fraternitas non possit hæres institui, an ualeat. Pau. de Cast. consi. clxxxij. incipiente, Dicẽdum est, quòd dicta fraternitas. quòd non.

Statutum, quòd testamentum non insinuatum cassetur, habet locum in hærede sciente: aliàs non. Bal. in l. si tutor. uer. sexto fallit. C. de peri. tuto. & in l. quinquaginta. de excu. tut.

Statutum potest disponere circa solennitatem testamentorum. Sed

Statutum non potest facere de intestabili testabilem, ut seruũ pœnæ. Bald. in authen. defuncto. ad fin. C. ad Tertul. Addo Barto. in l. si quæramus. ff. de test. in ij. col. uer. quæro circa istam regulam.

Statutum de testamento, comprehendit mortis causa capionem, non autem de legato, uel donatione causa mortis. Bal. in l. ij. in ij. col. magna. in fi. in uer. occurrit quædam imaginatio. C. de iure dot. & suprà, Capio. uer. ulti.

Statutum de ultima uoluntate non habet locum in donatione causa mortis. Bald. in l. hac consultissima. iij. colum. C. qui test. fa. poss. uide Bald. in l. fin. C. de testa. & Alexand. in l. ij. in princip. ad fin. de uerbor. oblig: & sup. Donatio causa mortis. uer. ij. & xj.

Statutum, quòd contra testamenta nihil opponatur, uel nulla exceptio, an tollat exceptionem. d. l. hac edictali. C. de secũ. nup. Bald. ibi in iij. col. distinguit.

Statutum, quòd filiusfamil. possit testari, intelligitur secũdum leges communes. Barto. in l. j. ad fin. ff. de mu. & ho. & ualet. Barto. in l. si quæramus. de test. in ij. col. uer. quæro circa istam regulam.

Statutum excludens matrem propter agnatos, non habet locum, si agnati non extant, uel si repudiant. Bald. in l. j. in fin. col. in uer. iuxta prædicta. C. de se. nup. & sup. eod. uer. xxv. in j. col. circa medium. ibi: item non habet locum si filius repudiat, &c.

Statutum de testamentorum ordinatione, & executione intelligitur de testamentis fiendis, non de iam factis. Bald. in l. j. §. locum. de cad. toll.

130 Statutum, quòd liceat testari de feudo, ualet. Bald. in c. j. in fi. col. uer. quæro, utrum per statutum. de suc. feu.

Statutum, quòd frater succedat fratri carenti filio, & filia, non habeat locum, si careat altero tantùm. Bal. in c. j. in ij. col. in uer. pone statutum. de duo. fra. à capita inuestitis.

Statutum, quòd testamenta insinuentur coram uno iudice, habet locum, eo impedito, in alio iudice. suprà, uer. Insinuatio ubi. uer. ult.

Statutum, quòd legata non insinuata non ualeant, an habeat locum, si unus legatarius insinuauit, alter non. s. uer. Legatum perit. uer. lxv.

Statutum, uel consuetudo contra solennitatem testandi de iure communi inductam, non ualet. Rapha. Fulg. in l. fin. C. de testib. Et secundum hoc non ualet statutum Firmanum de ultimis uoluntatibus. Sed Bald. contrà in authen. defuncto. in fin. C. ad Tertul. & suprà eodem. uer. cc. Addo Bartol. tenentem, quòd non ualeat, in l. testamenti. post Iaco. de Aren. in j. colum. ad fin. in uersicu. quæro, an per statutum. ff. de test. & in l. j. in xj. colum. & ibi latè per do. Iason. C. de sum. trin. & fid. cathol. in xxxviij. colum. in uer. circa primum, quòd imò ualet. Addo gloss. in §. fina. & ibi † Angel. Aret. Instit. de testa. & suprà eod. uersi. 100. † Et per Fran. Are. in d. l. j.]

Statutum, quòd in testamentis interueniant duo notarij, aliàs non ualeat, non intelligitur de bonis sitis extra territorium. Bald. in authen. defuncto. ad fi. uer. extrà quæro. C. ad Tert. Adde Bal. in fin. in l. ij. in j. col. in fin. uersi. quæro, quid si statutum. C. ut in pos. leg.

Statutum si disponat circa solennitatem testamenti, & aliquis testetur secundum ius commune, non habet tale testamentum executionem paratam uigore alterius statuti, quia sibi imputet testator non usus beneficio statuti, sed potius iure communi. Bald. singu. in l. milites. j. q. in ij. colum. in princi. per. & ex prædictis potest argui. C. de test. mil. Quod nota ad statutum Firmanorum.

Statutum, quòd testamenta ualeant coram duobus testibus, qualiter intelligatur. Bald. in l. licet. in fi. C. de pac. quod erit ultima uoluntas innominata habens uim testamenti, etiam quo ad institutionem hæredis.

Statutum, quòd patruus præferatur matri in successione pupilli, intelligitur si petierit. Fran. Albergo. in consil. Decessit pater, &c.

Statutum permittens testari filiumfam. permittit etiam codicillari. Barto. in l. in tantum. in fi. principij. ff. de ser. cor. Vide Bald. in l. fi. uer. quid si statutum. C. de test. & prohibens testari, prohibere intelligitur etiã codicillari. Bart. in l. sciendum. in uer. quæro, statutum prohibet. ff. de leg. j. & s. Codicilli. uer. x. & sup. eo. uer. liiij.

140 Statutum dans nouam formam testandi, intelligitur, q̃ in tali testamento habeat locum materia de acquir. hæred. & Falcidia, & Trebellianica, prout de iure communi. Bald. in l. si quis seruo. ad finem. uer. ex hoc dico. C. de furtis.

Statutum, quòd agnati, uel consanguinei succedant, intelligitur, scilicet ordine successiuo. sup. uer. Statutorum interpretatio. uersi. lxij.

Statutum, quòd clericus non succedat in feudum, ualet. Paul. de Cast. consi. clxij. incipiente, In præsenti causa, quæ uocatur maior Hispalensis.

Statutum, quòd incapax successionis de iure communi sit capax, non ualet: secus de incapace per aliud statutum. Barto. in l. iij. de test. in ij. col. in uer. quæro, an per statutum. el ij. & sup. Spurius. uer. xxvij.

Statutum non potest facere testabiles seruos hostium, uel obsides, uel furiosos, licet cæcos, mutos, surdos, & pupillos proximos pubertati, & prodigos. Bart. in l. si quæramus. in ij. col. in uer. quæro circa istam regulam. ff. de test. usque ad fi. l. Addo Angel. de Are. in §. senatus. Instit. de iure naturali, gen. & ciuili.

Statutum, quòd possessio transferatur in hæredem, quomodo intelligatur. Alex. con. lxxxiiij. ij. parte, ubi etiam ponit, an excuset hæredem unum propria authoritate occupantem, quando alij possident, & non citantur: & an intelligatur in fideicommissario. in consi. præcedenti. lxxxij. Item dictum intelligitur, nisi statim post mortẽ defuncti per alium occupetur. Raph. in l. Pompo. §. quæsitum. de acq. pos. & Alex. in l. cùm hæredes. eo. tit. Item,

Statutum, quòd dominium continuetur in filium hæredem, tollit ei interdictum recuperandæ, non adipiscendæ. in l. j. per Alex. in l. in suis. de lib. & post. ergo non impedit filium inten-

intentare remedium.l.fi.C.de edic. diui Adr.uel interdictũ, quorum bonorum: ut ibi per Bald. in rubr. de causa pos. & propr.& in ca.item cùm quis.de rest.spo.& in l.ea lege.C.de condi.ob causam.& in l.ij.C.de appe.& in rubri. de consue. & in c.j.de contro.inuesti.

Statutum de testamentis insinuandis, intelligitur de ualidis. Bald.in auth.ex causa.in fi.col. uer. extrà quærunt quidam. C.de lib.præteri.& addo s.eo.uer.cij.

Statutum, quòd minor uiginti annis non possit testari, uel contrahere, habet locum etiam extra territorium. Bart.in l.j. vj. q.j.prin.in x.col.in prin.uer.circa primum. C.de sum. Tri.& fi.cathol.Addo Bart.in l. si duo.in fi. ff.de admi.tut.& j. eod. uer.clxxv.uer.cliiij.

Statutum circa solénitatem testatorum ligat subditum, etiam extra territorium testantem. Io. de Lig. in suo tract.de sent. excom.viij.char.uer.examinanda,an statuta,&c. per l.iij.in fin.ff.de testa.& l.j.C.de eman.lib. Vide Pet.de Ancha.in ca. canonum statuta.de consti. in repetitione. & do. Angel. Iacobinus Romanus aduocatus consistorialis in cons. Statuto. Veturclaui,&c. licet non alleget Ioan. de Lig. Sed Bart. in l.j.de sum.Tri.Adde infr.Statutorum effectus.uer. cxxij. † Et per Felin. in cap. à nobis.de senten. excom. in uer. circa tertium.]

150 Statutum, quòd testamentum coram duobus testibus ualeat, prout est Firmi, habet locum etiam quo ad bona alibi sita, id est, extra territorium. Bart. plenè in l.j.vij.q.j.prin. in xj.col.& ibidẽ Bal.in ij.col.mag.C.de sum. Tri. & fide cath. Sed Bar.aliter loquitur in l.si arrogator. in pe. col. in uer. & ualet ad q.in ciuitate.ff.de adop.& s.eo.uer.lxvij.

Statutum, quòd primogenitus succedat, an habeat locum in bonis alibi sitis.Bar.in d.l.j.vij.q.j.in prin.in viij. col.in uer. sed posset dubitari.quòd non.Item,

Statutum, quòd spurius possit institui, an intelligatur etiam in bonis alibi sitis.Bar.in d.vij.q.in xij.col.quòd non.Item,

Statutum, quòd filiusfa. possit testari, non intelligitur de bonis alibi sitis.Io.de Lig.in d.tract.de sen.exc.uerbo, aliquando statuta permittunt.& Bart.in d.vij.q.Item,

Statutum prohibens maritum legare uxori, uel minorem testari, ligat subditum extra territorium.Ioan.de Lig. ubi s.& Bar.in d.l.j.vij.q.in x. col.in prin.in uer.circa primum. & s. eod.uersi.xcv.& uersi.clxviij.& seq.

Statutum permittens testari coram quinque testibus, non uidetur permittere codicillari coram tribus testibus.Vnde

Statutum diminuens solennitatem iuris communis in testamento, non uidetur pro rata diminuere in codicillis.Bar.in l.ij.in fin.uer.sed quid si statutum.ff.de leg.j. adde sup. Codicilli.uer.viij.

Statutum, quòd proximiores consanguinei ex latere patris succedant, intelligitur, quòd frater utrinq; coniunctus preferatur consanguineo tantùm, secundum Pet. de Ancha. in c.canonum statuta.uer.occurrunt aliæ quęstiones. & Alex. in addi.ad Bald.in auth.post fratres.C.de legi.hæredi.

Statutum, quòd filia non succedat, nisi in uncia, intelligitur limitare portionem filij legitimati, ut non possit succedere, nisi in uncia.Bal.in c.per tuas.de ma.& obe.& Alex. in l. sed si hac.§.patronum.de in ius uocan.

Statutum de fratre an intelligatur de uterino. Ang.in cõ.cxvj. & Pau.de Cast.in consi.cccxlvj.quòd non.

160 Statutum, quòd filia sit contenta relicto sibi facto à patre, quid operetur, si filia decedat antequam nubat, & pater reliquerit, cum nupserit.Alex.con.lv.ij.par.

Statutum, quòd non liceat uxori relinqui ultra centum in testamento mariti, non obstat, quando testator prohibeat hæredes alienare sine licentia uxoris sub pœna priuationis hæreditatis applicandæ uxori, & hæredes conueniunt. Alex. fin.consi.lvij.ij.parte.

Statutum, quòd frater excludat sororem, habet locum etiam in successione fratris patruelis, ut frater patruelis excludat sororem patruelem.Angel.consil. cccxliiij. In Dei nomine, amen: totum dictum statutum,&c. Alex.in l.illam. viij. col. C.de colla.

Statutum, quòd patruus excludat matrem, non habet locum in fratre consanguineo tantùm, licet si proximior patruo. Pau.de Cast.in l.illam.C.de colla.& ibi per Alexan.& Alex. in consi.xcvij.ij.parte,& sup.eo.uer.xxxix.& lxxix. & d.l.illam. dicit Alexand. quòd si talis frater concurrat cum matre,& patruo, casus est omissus,& mater præfertur. Idem dicit contra Paul.de Cast. si extat frater utrinque coniunctus, quia ipse & mater succedit, excluso patruo. Quod etiam tenet Pet.de Anchar.in cap.canonum statuta. ad fi. uer. inter consilia. de consti.ubi hoc tenet, quando extat soror utrinque coniuncta.& sup.eod.uer. clvij.& Ludo.in con. In casu præmisso discutiendum est,&c.& Alexand.con. lxxx.j.parte.ubi plenè.

Statutum, si quis decesserit ab intestato, superstite agnato, nõ succedunt fœminæ, non habet locum in muliere decedente, superstite fratre & filia ipsius mulieris decedentis. Salic. fin.in l.ij.antepenult.colum.C.de noxa.Alexand. con. lxvj. ult.col.iiij.par.

Statutum, quòd agnati succedant in bonis immobilibus, sed cognati in bonis immobilibus, intelligitur, quòd pro rata, qua possident, creditoribus teneantur. Gul.de Cu.in l.hinc quæritur.§.potest.de pecul.Alex.consi.xcij.iiij.parte.

Statutum, quòd in legatis sufficiant quatuor testes, habet locum etiam in legatorum reuocatione.Bal.in l.fi. C.de fideicom.Alex.in l.inter stipulantem.§.sacram.de uerb.oblig.

Statutum, quòd proximiores in gradu succedant, non cõprehendit filium sororis naturalis tantùm paternæ, sed filium materteræ, sicut ad illius exclusionem.Io.And.sing.in addi. Spec.in rub.de suc.ab intestato.in fi.

Statutum potest diminuere Trebellianicam, sicut legitimam. Io.And.in d.rub.antep.col.

Statutum de legitima an habeat locum in Trebellianica.Ioan. And.ibidem quòd non.

170 Statutum, quòd fœminæ non succedant cum fratribus, facit filiam masculi fratris mortui post mortem aui sui excludere amitam iam prius exclusam per fratrem postea defunctum, nõ si pater suus decessit uiuo auo, patre scilicet patris sui.Io.An.in d.rub.antepe.col.& sup.Filia exclusa. uer xviij.

Statutum excludens matrem propter collaterales cuiuscunque sexus, facit amitam præferri matri, & fratri uterino. Io. And.fin.ubi sup.ij.col.

Statutum, quòd pupillus possit dare, quid operetur. sup. uerbo, Pupillus.

Statutum, quòd patruus excludat auum paternum, non habet locum, extante etiam auia materna cum eis, quo casu succedunt auus,& auia.Bal.in l.quicunque.iiij.colu. C.de ser.fugi.& Alex.in l.illam.vij.col.C.de colla.Item,

Statutum, quòd agnati excludant matrem, habet locum, etiamsi cum agnato & matre extat soror consanguinea tantùm.Ang.consi.ccxcj.statuto Bononiensi cauetur, quòd ad successionem,&c. Sed Alexan.plenè consi.lxxx. prima par. & in l. illam.viij. colum. in fin. C. de collat. & sup. qui tenet contra.

Statutum, quòd uxor non possit testari sine cõsensu uiri, non ualet. Pau.de Cast.in l.ex facto.in prin.de uul. & pup. Alex. in consi.lv.j.parte.quod secus est in minore, secundum Bal. in l.fi.C.de fideicom.& s.eo.uer.lxxxvij.

Statutum, quòd mulier teneatur relinquere fratri suo tertiam partem dotis, impedit alienationem prò illa tertia parte, etiam factam à uidua, etiam propter merita confessata. Alex. consi.lv.j.par.

Statutum, quòd in testamento sufficiant quatuor testes, uel duo, operatur, quòd totidem requirãtur in eius reuocatione.Bald.in l.j. C. de fideiussor. Alex. in rub. ff.de acq.pos.& infrà, Testamentum reuocatur.

Statutum de legato, & donatione causa mortis, an habeat locum in mortis causa capione.Bal. in l.si stipulatus. C. de iure dotium.

Statutum, quòd soror dotata à fratre non succedat, intelligitur de semel dotata, ut sic frater non teneatur eam iterum dotare, si dos primo data sit consumpta.Bal.in l.fi.C. de do. promi.& Alexan.in l.si cùm dotem.§.j.ff.so.ma.

† Statutũ excludens sororem ab hæreditate fratris, non intelligitur eam excludere ab hęreditate sororis secundum Pau. de Cast.in consi.mihi cxix.incip.Hæreditas prædicta uidetur pertinere.in j.uol.sequitur do. Ias.in rub. ff. de acq. poss. circa fin.]

180 Sta-

180 Statutum de successore habet locū etiam in legatario: quia per legatū fit successio, sicut per hæreditatem. j. uerbo, Successor uniuersalis. aliàs, Successor in dubio. uer. j. iij. & iiij.

Statutum, quòd frater excludat sororem, intelligitur de fratre in primo gradu, non de patruele, qui est in secundo. Bald. in l. iubemus. §. fi. C. ad Trebel. & plenius s. uer. Frater. el j. uersic. vij. Sed habet locum in patruele contra sororem etiam patruelem, ut quia decedat auus superstite filio filij mortui, & filia alterius filij mortui. ut sing. tenet Ioan. And. in additio. Spec. in rubr. de succes. ab intesta. & Alexand. in l. si dotali. solu. matrimo. ubi etiam dicit in fine, quòd frater patruelis non excludit sororem carnalem defuncti, ut quia decesserit frater meus patruelis, habēs sororem germanam. quod nota.

Statuta de maleficijs, uide j. eo. per totum.

Statutum imponens pœnam pecuniariam pro delicto, pro quo pœna est corporalis de iure communi, habet locum etiam in bannito committente delictum illud, licet bannitus non gaudeat beneficijs statutorum. per Bald. omnino in l. cùm mulier. viij. col. uer. iuxta prædicta quæro. ff. sol. ma. & s. Bānitus. el j. uer. xxiiij. an ualeat. j. eo.

* Statutum si pœnam imposuerit iniuriam personæ inferenti, comprehendit etiam eum, qui uestes disciderit: Innoc. S. P. in c. nuper. de senten. excom. Bart. in l. licitatio. §. quod licitè. ff. de public. Bald. in l. Gallus. §. ille casus. ff. de libe. & posth. in l. si qua per calumniā. C. de epis. & cler. Pet. Rauen. sin. dcxlij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si pœnam capitis imponat custodibus carceris, captiuis fugientibus, si duo sint custodes, & alter cum captiuis auffugerit, alter in nullam pœnam incurrit. l. fin. ff. de custod. reor. Hip. Mar. in rubric. ff. de fideiussor. q. xvij. & in pract. §. attingam. num. 72. 73. Ange. Areti. in tract. Malefi. in uerbo, Fama publica. nu. 91. Paris. Puteu. in tract. de Syndica. in uerbo, Licet dicatur, quòd carceratus. nu. 3. Lud. Roma. sing. xxx. & cōsi. cccxcv. Fran. Crem. sin. c. Nicola. Boer. dec. ccxvij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si uelit, eum qui duos homines interfecerit, pœna mortis mulctari: aliud uerò statutum iubeat, ut qui aliquem interfecerit, damnetur in centum, si quis aliquem occiderit, & in centum fuerit damnatus, postea uerò alium interfecerit, pœna mortis plectendus erit. Bal. in auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex. Anton. Corset. sin. xxiij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si mille pœnam imponat offendenti alium in uia publica, & alter alterum in ponte offenderit, incidit in pœnam: secus autem, si in flumine offendisset. l. fi. in fi. ubi Bal. ff. de seruitu. rustico. prædio. Hip. Mars. sing. lxviij. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si uelit tertiam partem bonorum homicidæ ad hæredes interfecti peruenire, & monachus fuerit occisus, tertia pars bonorum, secundum com. opin. peruenit ad filios monachi legitimos, ante monasterij ingressum susceptos, non ad monasterium. Anto. But. Are. Andr. Barb. Feli. & Illust. Card. Paris. in c. in presentia. de proba. Io. de Paglar. consi. clxxiiij. inter consil. Fed. Sene. Nico. Boer. decisi. cxxj. Dissentiunt Fed. Sen. cōs. xxxiv. Lud. Ro. sing. cccclvj. And. Alcia. in l. iiij. §. Cato. col. fi. ff. de uerb. obl. Aug. Bero. in d. c. in præsentia. nu. 473. Æmilius Maria Manolessus.

* Statutum si permittat impunè bannitum (ut nostri dicunt) offendi, eius etiam res auferri, secundum commu. opi. poterunt. l. j. §. quod prætor. ff. de aleator. Bart. in l. nec in ea. ff. ad legem Iul. de adult. Bald. in l. iij. in extr. C. si penden. appel. mors inter. in l. fi. C. si contra ius uel utili. publi. in c. in literis. col. j. de restit. spol. Ange. Pau. Cast. & Alex. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. Ias. & Deci. in l. ut uim. ff. de iusti. & iure. Ant. Trigo. sing. xlij. Aemilius Maria Manolessus.

* Statutum si impunè exulem offendi permittat, eum interficiens statim, & continuò spoliare poterit. Felin. in c. quæ in ecclesiarum. col. iij. de consti. Deci. in l. ut uim. ff. de iusti. & iure. Hierony. Butig. in l. lecta. ff. si cert. peta. & in l. iiij. §. Cato. ff. de uerbor. obligationib. Albert. Brun. in Reperto. suo, uer. stante statuto, quòd bannitus possit impunè offendi. Augu. Arimi. in addi. ad Ang. in tracta. Malefici. in uerbo, & uestem cœlestem. addi. j. Anto. Trigo. sing. xlij. Hip. Mars. con. xc. Æmilius Maria Manolessus.

Statutum de quasi delicto habet locum in domino obligato pro delicto famuli. Flor. in l. j. §. quod cum. ff. de his, qui deiec. uel effu.

Statutum de iniuria personali, non habet locū in iniuria reali. Flo. l. j. §. hoc autem. de his, qui deie. uel effu.

Statutum, quòd credatur denunciationi syndici, intelligitur nisi contrarium probetur. s. uerbo, Syndicus denunciat. uersic. ix.

Statutum de furto an habeat locum in robaria, & in crimine expilatæ hęreditatis, & in sacrilegio. s. uer. Furtum. uer. viij. & uer. Expilatio. uer. j. & uer. Sacrilegiū. uer. v. & xij. & uer. Robaria. uer. iij. quòd sic.

Statutum, quòd pater teneatur soluere pœnam pro delicto filij, ualet. doc. maximè Imo. & Moder. in l. cùm filius. de uerbor. oblig. Addo glo. in rub. C. de decr. decu. lib. x. Bald. in l. lex Cornelia. in prin. ff. de uul. & pupil. ubi Ang. Imo. & do. Alexan. in ij. col. in uer. & hæc faciunt. secundum Bald. ff. de uulg. & pupil. Bal. in l. seruum quoque. in §. publicè. in j. col. in fi. uer. ex hac solutione infero. ff. de procu. & do. Ias. May. in auth. nouissima. in iij. col. in uer. unde infertur. C. de inof. † testa. cū alijs ibi per eum adductis. & j. uer. proxi. † Vide ad materiam Feli. in c. uergentis. de hæret. ad fi. & do. Ias. May. Inst. de act. §. actio. nu. 67.]

Statutum, quòd pater teneatur ad pœnam pro filio, non intelligitur de Trebellianica. Bald. in l. quanquam. C. ad legem Falci. in lect. antiq.

Statutum, quòd pater teneatur pro delicto filij, quomodo intelligatur, uide Bald. in additio. Specul. de senten. in xv. col. uersic. si uerò pater teneatur soluere. Addo Spec. in titu. de exe. sen. §. sequitur. in v. colum. in uer. quid si filius. & gl. in rub. C. de decu. lib. x. Ioan. de Imo. in l. aliam. §. eleganter. solu. matrimo. Bald. in l. j. in j. colum. in uer. secundò reuoco in dubium, nunquid ualeat statutū. ubi Pe. de Sun. C. ne fil. pro pa. Et pro eo uide omnino s. uer. Pater pro filio. uer. j. & ij. & xlij. cum duobus præcedētibus. & uer. lxxix. cum sequentibus. per discursum. & s. uer. proximo. & per Alex. in l. cùm filius. in prin. de uerb. obl.

10 Statutum, quòd unus de familia teneatur pro delicto omnium de familia, an ualeat. Barto. in l. iure. de fabri. lib. xj. quòd sic. Et quid econtrà, uide j. eod. in uersic. lxxxix. quòd † sic. † Vide Deci. consil. lxiiij. col. ij. uer. quantum uerò, quòd ualet statutum, quòd pro delicto unius cæteri de familia, uel agnati teneantur.

Statutum de criminoso, habet locum etiam in ludente. Barto. in j. consti. Digestorum, §. illud. el ij. & suprà, Ludus. uersic. xj. cum seq.

Statutum, quòd pœnæ non exigantur, operatur quòd non ualeat pactum in fraudem pœnæ, puta quòd nisi intra mensem soluas decem, tenearis ad uiginti post mensem: quia etiam liberatur soluens decem post mensem. Bald. in l. j. iiij. oppo. uer. & facit ad quæstionem statuti. C. de his, quæ pœnæ no. Item,

Statutum, quòd habenti pacem remittatur quarta pars pœnę, habet locum etiam in habēte pactum remissiuum iniuriæ. Pau. de Cast. post Bald. in l. j. ff. de pactis.

Statutum de duplicādis pœnis, quomodo intelligatur. s. Duplicatio. uersi. j. v. & viij.

Statutum, quòd quis grauiter, uel grauissimè puniatur, qualiter intelligatur. s. uer. Pœna. el j. uer. v. & xxiiij. & uer. Grauius. uersi. j.

Statutum de homicida, an habeat locum in parricida. s. Parricidium. uersi. j. quòd non. Et an in occisore banniti. s. uer. Occidens bannitum. per discursum, præsertim in uer. xxj. & sequen.

Statutum, quòd de delictis non possit cognosci post annum, intelligitur siue delicti noticia sit habita, siue non. Bald. in l. fin. C. de dona. & Ang. in l. genero. in ij. colum. ubi etiam per Bart. in ij. colum. in prin. uer. ulterius ista lex facit. ff. de infa. contra Barto. in l. fin. in uer. quæro, dicit statutum. ff. si quis testa. li. esse ius. fu. Cum opi. Bart. tenet Pau. de Cast. in consil. ccxxix. incip. Videtur, quòd ista accusatio. Sed doc. Perusini multi consuluerunt contra Bart. & est communis

opi.& j. Terminus currit.uersic.xx. secundum Alexan.post Bart.in l.eum,qui.§.in popularibus. de iureiur.& per Alex. in l.annus.ff.de calum.& in l.pe.si quis test.lib.Iudex tamen ignorans excusatur à pœna statuti punientis negligentiam iudicis. Alex. in d.§.in popularibus. Et quid, quando delictum habet causam permanentem. Bald. Bart.& Alex.in d. §.in popularibus.quòd potest procedi. Item si quis post tẽpus sit confessus delictum, non potest inquisitio post tempus institui. Alex.in l.Labeo.si quis testa.lib.& in l.absente. ff.de pœnis.& in l.sed si unius. §. sed si ante.de iniur.& talis exceptio præscriptionis debet opponi.s̄.Exceptio præscri-
† ptionis.uer.xiij. † Et Paris de Pu.in trac.Syndica.in uer.pone.& per Fran.Aret.in d.§.in popularibus.]

† Statutum concedens præmium interficienti bannitum cõcernit publicam utilitatem. Decius consil.lxv.col.ij.& uer. solum.]

Statutum de effodiẽte oculum, quomodo intelligatur. suprà, Oculus.uer.ij.Item,

Statutum de membro quomodo intelligatur. s̄.uer.Membrũ. uer.xiiij.& uide etiam in uer.ij.

20 Statutum prohibens fieri pacem, intelligitur scilicet ante sententiam,non post. Bald. in l.transigere. C.de transact.& ibi Fran.de Capi.listæ.

Statutum de furto,adulterio,homicidio, an extẽdatur ad grauiora. s̄.Statutorum extensio. uer.xxxviij. iunctis uer.præcedentibus.

Statutum, quòd condemnato ex homicidio non fiat pax, intelligitur de condemnato non per contumaciam. Bart.in l. transigere.in iiij.col.in uer.& facit ad quæstionẽ, dictat sta-
† tutum.C.de transac.†Et per Fran.Are.in l.transigere.]Sed

Statutum de condemnatis, an habeat locum in condemnatis ex contumacia. Vide etiam Pau.de Cast.in consil.cxcix.incipiente, Super hoc puncto. quòd non, nisi seruata forma ibi à statuto requisita. & per Alexan. in l.iij. §.hæc uerba.de negoc.gest.

Statutum de delinquente,ut de percutiente, uel furante, & simili,habet locum etiam in mãdante,& sic fieri faciente.Bar. in l. transigere. in fin. C. de transac. & ibi Bart.in fin. col.in uer.ultimò dicitur hîc.& in c. iniuria.in ult.col. uer.quæro, statuto cauetur. de pace iura.fir. & in l.Gallus.§.quid si is.in ij.colum.& ibi Ioan. de Imo.in §.& quid si tantum.& ibi do. Alexand. in iij.col. in uer. & inducit. Bald. hoc cum multis concor. ibi per eum assignatis. & Ioan.de Imo. in §.& quid si tantum.de libe.& posthu. & Alex.etiam in l. si quis quod. de iurisdi.om.iudi. & per Vincen.Palio. in consil.Visa quadam constitutione. quod est post consi.lij.Alexand.de Imo. in iiij.parte.ubi omnino uide Salice.in l.non dubium. C.de legi.quem uide omnino in l.non ideo. uersicu.quæro sextò ad declarationem,&c. C.de accu. & Flo.in l.ita uulneratus. ulti.colum.ad legem Aquil. & in l. item si obstetrix.eod.tit. doct.& Abb.in c.mulieres. in ij.col. in uersi.extra glo.quæro.de senten.excommu. & per Bart. & Alex.in l.aut qui aliter.§.fin.ad fi.ff.quod ui,aut clàm.& in l.hæc uerba.de adul. & Barto.in l.fin.ff.de man.uin.& in l.iij.§.si procurator.in j. col.in uer. & per hoc dico. & ibi do.Alexand.in ij.not.& ibi Ang.quod quisq; iur.& idem Bart.in l.non solùm. §.si mandato.in ij.col.in prin.in uersic.sed quæro. & in l.sed si unus. §.si seruus.in ij.colum.in uer.per hoc dicebam in q.ff.de iniur.per Bald.in addi.Specul.de accusatore.uersic.j.& in l.ij. col.v.magna. in uersic. sextò quæritur. C. de serui.& aqua. & in l.Labeo.de iurisdi.om.iudic. & tit.de pace Constan.§. Opizoni. circa principium. ubi tenet idẽ. & in c.si quis decesserit. si de feu.fue.contr. & in l.j. in ij.col. in uer. in mandante etiam non uidetur. C.de ser.fugi.& in l.omnes populi.xiij.col.in uer.sed quæ est interpretatio.ff.de iusti.& iure. & in l.j. §. ne autem. in ij.colum. in uer.ex isto §. collige. C. de caduc.tollen. & in l. ex hoc iure. in vij. colum. in uer. & facit ad statutum. de iusti.& iure.& in l.athletas. §. Pomponius.de infam.& in c.j.ad fi.uer.extrà quæro.quib.mod.feu. amit.& Pet.de Ancha.in c.j.de constitu. in vj.in materia interpretationis extensiuæ. uer. hîc subiungitur quæstio. Alber.de Rosa.in iij.par.Statutorum.q.lv. dicit fuisse conclusum Bononiæ, quòd non comprehendit mandantem. Addo etiam Bart.in l.si in rixa.in ij.col.in fin.ff.de sica. Sed Iac. de Aret.& Ober.de Bobio contrà. Vide etiam Ang.de Are. in Male.uer.mandatorem.xiij.quæst.& uide quæ dixi s̄.uer. Mandans.uersic.xxvij. & uer.Faciens. uersic.ix. & seq. Vide etiam Bald. in d.l.non dubium. ij.col. in prin.in v.notabili.& in l.si seruum.§.prætor.de acquir.hære.& ibi Bart. & Ioan. de Imol. dicunt, quòd si statutum loquitur in personam, puta si quis percutiat uel occidit, non habet locum in fieri faciente:secus, si in rem,ut pro homicidio,uel pro percussione quis puniatur,uel si fiat percussio, & similia : quia tunc etiam ex propria significatione comprehendit fieri facientem. Quod etiam tenet Bar.in d.l.si is, qui ꝓ emptore.
† in xxxv.colum. in uersicu. & ista sunt no.de usucap. † Vide Bald.in consil.ccxliiij. in v.parte. & Felin.in c. mulieres. de senten.excommu. post princip.uersicu. ultimò nota.]Item Bartol.in l. quemadmodum. circa medium. C.de agricol.& censi.lib.xj.dicit,quòd fauore Reipublicæ,ne delicta remaneant impunita,comprehenditur mandans. & plenius per do. Vincen. Palio . in consil. In nomine, &c. Visa quadam constitutione. quod est ante consi.liij. Alexand. iiij. parte. ubi etiam dicit dictum Bartol.in d.l.quemadmodum.intelligi, nisi statutum loquatur in personam : & infrà proximè. Pro quo facit, quòd qui dolo facit, ut alius delinquat, tenetur de eodem delicto.l.sed si diuortij. & ibi Barto.ff.rerum amot. Item facit, quod pariter tenetur faciens, & fieri faciens, si non prohibet, cùm potest. secundum Bart.in l.& hęc distinctio.§.nam si uendideris.ff.locati. Item facit quod declinans forum, uel opponens per procuratorem, incidit in pœnam statuti de declinante, uel opponente, secundum Barto. in l.iij. §. si procurator. in j.colum. in uer. & per hoc dico.ff.quod quisque iur. Addo Bartol.in d.l.sed si unius.§. si seruus.in ij.colum.in uer.per hoc dicebam.in q.ff.de iniurijs.& Panormita. in c.mulieres. in iij.colum. in uer.& facit hoc ad quæstionem.de senten.excommu. Item nota, quòd statutum de homicida non habet locum in mandante. Secus in statuto de homicidio, secundum Barto.in d.l.aut qui aliter.§.fin.ad fin. Sed statutum,quòd bannitus ex homicidio non audiatur, non habet locum in bannito propter homicidium mandatum.Bald.in l.peremptorias.v.col.in uer. quæro, quid si statutum dicit.el iij. C. de senten.rescin.non pos.& in d.c.iniuria.ad fi. de pace iur.fir. uer. quæro,statuto cauetur.Item,

Statutum, quòd delinquens proprijs manibus puniatur in decem, non comprehendit mandantem. Bald.in §. iniuria. in ulti.col. in uer. quæro, statuto cauetur. de pace iur.fir. & Cano. contra Abb. in c.sicut dignum. in iij.col.in princi.de homici. & Gemi.in c. si quis uiduam. 50.dist. Facit dictum Barto.in l.per hunc : aliàs incipit, Iubemus. circa medium. in j.no. C.de erog.mil.ann.lib.xij. & in l.probationes. & ibi Barto. de diuer.offic. lib.xij. Pro abbate est text. in l.j. ff.de eo,per quem fac.est.de pœ.dist.j.periculosæ.Pro alia opin. est tex.in c.quicunque. de hære. in vj. & in cle.j. de iureiur. & ibi Car.xxj. no.per gl.in cle.j. de ui.& hon. cle.in uer.nominatim.& omnino per Bal.in l.adeò.de iur.om.iud. & per Alex.in l.sed si unius.in prin.de iniur.

Statutum, quòd fuga faciat plenam probationem de crimine contra fugientem, nõ ualet.Lud.in l.lege. ff.ad Syllan.Ang. Aret.in tracta.Malefi. uer.quòd fama.vj.col. Sed contrà facit c.cùm dilectus.de fide instr.Item,

Statutum, quòd fugiens stante fama de crimine puniatur capitaliter,an ualeat.Lud.in d.l.lege.& Ang.Are.ubi s̄.

Statutum prohibens accusationem, an prohibeat inquisitionem. suprà,Inquisitio.uersic.lij. & sequen. quòd sic.& j.eo. uersic.cxxx.

Statutum, quòd percutiens subditum,etiam extra territoriũ, teneatur ad pœnam,non ualet,quando in loco delicti reperitur iusticia.Bar.in l.nullus.in fi.C.de Iudæis.& s̄.Statutorum effectus.uer.xix.

30 Statutum pœnale an habeat locum contra forensem, & an contra subditum delinquentem extra territorium.s̄.uerbo, Statutorũ effectus.uer.xxxviij.cum uer.præce.& per Alex.
† consi.cxj.j.parte.†Et per Feli.in c.à nobis.de sen.excom.]

Statutum de fraudãte pecunias communis, etiam in redactis ex gabellis,quomodo intelligatur.s̄.uer.Fraus.uer.xxx.Dixi in tracta.de Gabel.ulti.par.

Statutum, quòd nullus uadat de nocte, comprehendit etiam fœminas. Bald. in l. quicunque. in iiij. colum. in uer. sed pone, statuto. C. de ser. fugi. Barto. in l. j. de peculio. circa finem principij. uer. exemplum, statuto cauetur. & in l. iura. in ij. q. ff. de legi. Bartho. Cæp. in l. j. xij. col. ff. de uerb. signi. & Alex. in l. si constante. §. fi. sol. mat. Cy. in l. j. C. quæ sit lon. consue. antepe. q. Item,

Statutum, quòd fur famosus suspendatur furcis, non comprehendit fœminam furem. Alex. consi. cxxxv. j. parte.

Statutum puniens uiolentiam, comprehēdit etiam fœminas. Bald. Io. de Imo. Pau. de Cast. Lud. & Alex. in l. si constante. post gl. in §. fi. sol. ma.

Statutum si quis rapuerit uirginem, &c. non comprehēdit fœminam. Bar. in l. j. in fi. principij. ff. de peculio.

Statutum, quòd dominus teneatur pro delictis familiæ, ualet. Bar. in l. j. §. familiæ. ff. de publi. Bald. in §. proficisci. j. col. in j. q. ff. de offic. procon. & leg. Flor. in §. si fornicarius. in l. si seruus. ad legem Aquil. Addo Bar. in l. debet. in prin. ff. nau. cau. sta. & Bal. in rub. C. de pœ. iudi. qui malè iud. in pe. q. & Bar. limitantem in l. si post. C. de asses.

Statutum de insultu quomodo intelligatur. s. uerbo, Insultus. uersi. iiij.

Statutum de cicatrice, intelligitur de deformante. s. in uerbo, Cicatrix. uer. vij.

Statutum pœnale an extendatur. j. Statutorum extensio. per discursum.

40 Statutum permittēs uindictam, intelligitur etiam si offendens sit restitutus ad gratiam. Io. de Pra. in l. sed si hac. §. patronum. de in ius uoc. & ibi dicit, sic fuisse obtentum Florētiæ. Item intelligitur, quòd permissa sit offensio tam per se, quàm per alium facienda. Bal. in l. accusationis. circa finem. C. quod met. causa. & ibi do. Alex. circa finem. cum alijs ibidem per eū assignatis. & Bald. in c. j. §. j. de pa. iur. fir. in j. col. ad finē. uer. & facit hoc ad quæst. Addo Bald. in l. Gracchus. in uersi. nota istum tex. C. de adul.

† Statutum permittens occidere bannitum, ualet. Et plura de huiusmodi statuto uide per Hippoly. in l. j. colum. viij. de sicar.]

Statutū, quòd bannitus offendatur impunè, non prodest adultero. s. uer. Pax rumpitur. uer. vij.

Statutum, quòd non possit fieri concordia super accusatione furti, intelligitur quo ad criminalem pœnam, non quo ad furtiuæ rei restitutionem. Bald. in l. iuris gentium. §. si paciscar. ad fi. ff. de pactis. Item,

Statutum de eripiente, uel rapiente de manibus, uel eximēte, uel derobante, quomodo intelligatur. doct. & Bar. in l. Marcellus. de uerb. signif.

Statutum de rixa, intelligitur de reali, non de uerbali. no. in l. si ex plagis. §. j. & ibi doct. ad legem Aquil.

Statutum puniens delictum, intelligitur de delicto scienter commisso, non ignoranter. Bal. in l. quicunque. C. de ser. fugiti. Alex. in l. pe. ff. si quis test. lib. esse ius. fuer.

Statutum de rapiente aliquid, habet locum etiam, quando quis rapit à non domino. Bar. in l. ij. §. in hac actione. la ij. ff. ui bo. rap. Caue tamen, quia non loquitur propriè in statuto. & Bartho. Cæpo. in l. Marcellus. v. col. de uerb. sign. Item in scindente, uel frangente ostium. Dy. Alberi. & Barth. Cępol. in l. Marcellus. præallegata, non in abducente regatios. Barth. Cæp. ibi. Adde s. uer. Raptor. uer. vij. ubi etiā alia uide circa dictum statutum.

Statutum de negante delictum, habet locum etiam in respondente se fecisse ad sui defensionem. Floria. in l. si ex plagis. §. tabernarius. ad legem Aquil. & s. Inquisitus. uersic. x. ubi plenè.

Statutum de delictis in uia publica, habet locū etiam in commissis in logia publica. Flo. in l. j. de his, qui deie. uel effu.

Statutum cōtra intrantem possessionem alicuius, cōprehendit intrantem cum decreto iudicis inualido. Bart. in l. iustè possidet. de acq. poss. ad fi. in uer. quæro, fiunt tota die statuta. & ibidem per do. Alex. in xiiij. col. in fi. uer. aliam utilem, & quotidianam. cum alijs ibidem per eum signatis.

50 Statutum contra occupantes hæreditatem, intelligitur scilicet propria authoritate, nō authoritate iudicis. Pau. Cast. in d. l. iustè possidet.

Statutum de percussione sanguinolenta, non habet locum in leui. s. uerbo, Graccicatura. uersic. j. & uerbo, Percussio. uersic. iij.

Statutum, quòd occidens hominem decapitetur, intelligitur secundum ius commune, scilicet si dolo occidit. Item dicit, quòd occidens puniatur in pecunia, & si intra mensem non soluat, decapitetur. Bald. in l. data. in iiij. colum. in uer. & ex hoc infero ad talem quæstionem. C. qui accus. non possunt. & in l. ij. C. de nox. & in l. quicunque. vj. colum. uer. item pro hoc. C. de ser. fugiti. Alexand. post Bartol. in l. j. §. j. in j. colum. in fi. uersic. iuxta hoc. ff. si quis testa. lib. Paul. de Cast. in l. j. in fin. ff. de legi. & in consil. xciij. incipiente, In causa incarceratorum. & cxcv. incipit, Viso suprà scripto puncto. in fin. nec lata culpa sufficit, nisi in casu, quem ponit Bart. in l. iustè. in fi. de acquir. pos. & Bald. in d. l. ij. Sed Bald. in l. quæ fortuitis. in ulti. col. in uer. sequitur uidere de delictis. C. de pigno. actio. dicit, quòd statutum simpliciter loquens sine dolo, non debet glossari ut intelligatur cum dolo, licet pœna sit atrox: sed sufficit lata culpa. Addo Bald. in l. j. in ij. col. in fin. uer. sed dubitatur, utrum. & ibi Ang. in ij. col. uer. item quæritur. ff. de legi. Sed uide omnino Ange. in l. plagij. C. de plagia. & s. Culpa lata. & uer. Dolus. ubi melius. & omnino per Alex. in l. j. ff. si quis test. lib. & in l. iij. §. quod prætor. ff. ne quis eum. & omnino per Vincen. Palio. consil. In hoc. † quod est post cōs. cv. Alex. iiij. parte. † Adde Ias. in l. j. §. quod prętor. col. j. & ij. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. ui exi. ubi limitat uno modo, nisi statutū utatur uerbis, Quouis modo, uel Qualitercunque: ut ibi per ipsum.]

Statutum, quòd mulieres non possint portare gemmas, & uestes sericas, tanquam irrationabile non debet extendi. Bal. in l. quod non ratione. in fin. ff. de legi. & Bartho. Cæpo. de ser. aquæ haustus. ubi etiam dicit, quòd portare gemmas prohibitas non est delictum, nec quis in corpus potest puniri. Item nec comprehendit minores quatuordecim annis. Bald. in l. si ex causa. §. si in commissum. ff. de mino. Barthol. Cæpo. in l. mulieres. de uerbo. signifi. Item intelligitur de naturalibus, & ueris, non de simulatis, & contrafactis. & Bart. in l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte. Bartho. Cæpo. ubi suprà, & in capite xlvij. & in d. l. mulieres. & Alex. in l. iij. §. hæc uerba. de negoc. gest. Item intelligitur etiam de uestibus sericis ueteribus, & refectis. Bald. singu. in l. omnes populi. in xj. colum. uer. sed an trahatur. de iusti. & iure. Barth. Cæp. in d. l. mulieres. in fi. Sed quid si dictum statutum non seruetur, uide Card. in proœ. Cle. uer. uniuersitatis ij. q. Bal. in auth. omnes. C. communia de suc. in ij. col. uer. pone casum, fuit facta. & s. Mulier punitur. uer. v. Bartho. Cæpo. in d. l. mulieres. in prin. & xij. q. de uerbo. signifi. & And. Barb. consi. Scripsit. vij. col. quod est post consi. ciij. Alex. iiij. parte. Addo, quòd si mulier pluries in die portaret tales prohibitas, semel tantùm punitur. Ita Bald. in l. quicunque. in ij. col. in uersi. item ad quæstionem de muliere. C. de ser. fug. & s. Mulier punitur. uer. x.

Statutum, quòd condemnato non soluenti condemnationem intra mensem amputetur manus, habet locum, etiamsi condemnatus frustratoriè appellat, quia mensis currit à die sententiæ. Bald. in l. ij. in uersi. quæro, quid si appellatio. & ibi Petr. de Sun. C. de usur. rei iudi. Sed uide omnino Bald. in additio. Spec. de senten. in xvj. colum. in fi. uer. dicit statutum, quòd sic, &c. non tamen habet locum, si intra mensem non soluit quartam plus. Bald. in l. fin. in princip. in j. colum. in uer. & sunt argu. ad quæst. eod. tit. & Alexand. post Bartol. in l. j. ff. de in lit. iuran. Item nec si Bancherius communis fecit sibi credentiam, id est, habuit fidem de pœna. Dyn. in l. fin. §. si quis professus. ff. de publica. sed admittitur purgatio moræ, ut solui possit incontinenti post terminum. s. uer. Mora purgatur. uersic. liiij. Item an habeat locum in condemnato, qui fuit impeditus soluere intra terminum. Bart. in l. fi. ulti. col. uer. quid in amputatione uitæ. C. de condi. inser. in lec. antiq.

† Statutum, quòd contumax habeatur pro confesso, est contra ius commune, & an possit probari cōtrarium. Are. consi. cxlvij. col. j. ij. & iij.]

Statutum, quòd bannitus in ære & persona rebanniatur, soluendo ducenta, an habeat locum in eo, cui debet manus

amputari, quia intra terminum non soluerit pœnam pecuniariam. Bar. in l. si is, qui pro emptore. in xxx. col. in fine. in uer. & ex his cum asciderem in ciuitate. ff. de usucap. quòd non. Addo Bart. contrarium decidentem in l. Domitianus. ff. ad Turpil.

† Statutum, quòd bannitus possit occidi, quomodo procedat, & plures casus, in quibus occidens bannitum tenetur pœna homicidij, non obstante statuto, uide per Hippol. in l. j. col. j. & ij. ff. ad legem Cornel. de sicar.]

Statutum de surripiente pecuniam communis habet locum etiam in uno denario. Ange. in l. si quis dederit. §. prætor. de acquiren. possess.

Statutum, quòd accusans, & non probans, condemnetur, intelligitur de uoluntario, non de necessario. Ray. in l. iij. §. utrum. ad Syllania. Item,

Statutum, quòd producens falsos testes cadat à causa, non comprehendit pupillum, cuius tutor produxerit: secus, si statutum imponit pœnam pecuniariam. Pau. de Castr. in l. Polla. C. de his, qui. ut indig.

Statutum, quòd percutiens in platea, puniatur pœna dupli, habet locum in percutiente in platea, & extra plateam incontinenti post rixam in platea cœptam. Item,

60 Statutum, quòd aggressor ad domum, uel ad fundum, possit impunè offendi, habet locum etiam in aggressore extra incontinenti. s. Statutorum extensio. uer. xcij.

Statutum, si quis fecerit tale quid, & tale quid de nocte, puniatur, &c. intelligitur quòd uerbum De nocte, referatur ad utrumque. s. Clausula. el j. in uerbo, In prin. uer. ult. Adde s. uer. Adiectiuum. uer. j.

Statutum, quòd retinens alienam uxorem puniatur, intelligitur de retinente scienter, & de nolente scire, uel dissimulante scire, non de inscio. Bald. in l. quicunque. penult. col. in uersi. item facit ad statutum. C. de ser. fugiti. & j. eod. uersicu. lxxij.

Statutum, quòd turbans aliquem in possessione, soluat centum, & restituat possessionem, habet locum etiam in turbante, non expellente de possessione, ut teneatur ad sola centum. Bal. in l. mancipia. ad finem. uer. extrà nota ad quæstionem. C. de ser. fug. Pro quo facit, quia ad pœnam pluribus factis positam non requiritur concursus omnium factorum. Bar. in l. iij. §. si alius. ad Syllan. Sed Salic. Raph. Ful. & Cato Papien. in d. l. mancipia. tenet contra Bald. Ludo. Pon. in sing. uer. Delictum. uer. Statutū, &c. pro quibus est tex. cum gloss. in clem. in plerisque. in glo. in uer. & populo. de electio. Pau. de Cast. consil. cxciij. incipiente, In causa incarceratorum. & in d. l. mancipia. Et hanc partem secutus fui consulendo de facto in causa ardua falsitatis pro Constantino, & Ioan. Malacarne de Firmo, quos liberaui à pœna mitræ, tempore do. Petri de Cesis, tunc prætoris Firmani: & multi doc. se subscripserunt consilio meo. Pro hac doctrina Card. in clem. j. ij. q. de bap. quòd pœna non habet locum, quando deficit alterum de requisitis ad eius commissionem. & no. ex dictis Card. in clem. ij. in prin. v. & xj. q. de pœnis. & per Alexan. in consil. xxxiij. ij. parte. & Bald. in c. j. qualiter dominus propri. priue. & omnino per Alexan. post Bar. in l. iiij. §. prætor. de dam. infect. quia uerba statuti non conueniunt: ergo cessat dispositio statuti: ut ibi. Et ideo infert, quòd statutum de gabella soluenda secundum æstimationem rei, non habet locum pro re inæstimabili, de quo etiam s. Gabella de rebus inanimatis. uer. iiij. ubi plenè. Arg. tamen contrà per gl. & Card. in clem. ij. §. j. xiiij. q. de æta. & qualita. quia si duplex pœna imponitur per statutum, licet delinquens non sit capax alterius, alteram non euadit, ut ibi. & tunc coniuncta resoluitur in disiunctam. Et pro hac

† parte adde j. uer. Verba statutorum. † Adde de hoc Felin. in cap. nonnulli. colum. xxxvij. uersic. amplia ista. extrà, de, rescript.]

Statutum de insultu cum armis, quomodo intelligatur. s. Insultus. uersi. xvij.

Statutum dans formam procedendi in maleficijs, intelligitur de grauibus, non de leuibus, ut portatio armorum. Bar. in l. leuia. in fi. ff. de accus.

Statutum de offendente scholarem matriculatum, habet locū etiam in offendente scholarem de proximo matriculādum, quia tamen nō fuit matriculatus negligentia alterius. Ang. in l. ex eo tēpore. ff. de testa. mil. & Alex. in l. si quis id, quod. de iurisdi. om. iudi.

Statutum de turbata possessione requirit dolum, quando loquitur in personam: ut si quis turbauit alium, &c. non si in rem. Barto. doct. & Alexand. in l. j. in prin. ff. si quis testa. lib. & infrà, Turbatio. uersic. v. ubi plenius. & in dicto statuto iuris ignorantia excusat à dolo præsumpto. Alexand. ubi s. & s. uerbo, Ignorantia iuris. uersic. vj. & etiam per Alex. in l. iustè. de acquir. poss.

Statutum, quòd homicida committens duo homicidia, decapitetur, habet locum, etiamsi pro primo homicidio soluerit pœnam. s. uer. Homicidium. uer. xiiij.

Statutum de occidente, comprehendit etiam uulnerantem mortaliter, licet mors ex interuallo sequatur. Bal. in l. j. in fi. C. de nundi. Addo latè Bar. in tracta. suo Percussionum, qui incipit, Super hoc frequenter. & in l. si in rixa. in ulti. col. in uer. possemus quærere. ff. de sica.

70 Statutum, quòd inferens uim, puniatur certa pœna, an habeat locum, si aliud delictū admisceatur, & quomodo pœna tunc aggrauetur. Pau. de Cast. consil. xxvj. Caue, quia hoc consilium corruptè allegatur. & per Bald. quòd sic. in l. quicunque. ij. col. C. de ser. fug.

Statutum contra uxores asportantes bona de domo uiri mortui, non habet locum in uxore portante uestem in dorso, & annulos in digito. Ange. in l. si quis dederit. §. prætor. in fi. ff. de acquir. hære.

Statutum, quòd detinens uxorem alienam, puniatur, intelligitur, si scienter detineat: non si ignoranter. Barto. in l. quicunque. de ser. fug. in pen. col. in uer. item facit ad statutum. & s. eo. uersi. lx.

Statutum pœnale non afficit personas, quibus pœna statuti non potest imponi. gloss. in c. fin. uer. ecclesiasticæ. de offic. ordi. in vj.

Statutum, quòd uicini teneantur emēdare damnum, quomodo intelligatur. j. uerbo, Statutum de damno dato. uersicu. xij. Item,

Statutum, quòd uilla teneatur, si non ceperit malefactorem, an comprehendat utramque uillam, quando quis in una fuit captus, & in altera derobatus ab eisdem. Bal. in l. si quis non dicam. iiij. colum. uersic. & ideo iuxta prædicta. C. de epis. & cler. quòd sic. & non habet locum, si quis deliquit in cōfinibus, & euasit in alienum territorium. Ang. in l. j. §. occisori. ff. ad Syllan.

Statutum imponens pœnam dupli contra nobilem, si pœna erat duplicanda propter qualitatem noctis, an intelligatur quòd sic duplicata sit simplum. Bart. in l. j. §. in plures. ad fin. ff. si famil. fur. fecis. dica. Addo latius Bart. in l. sanctio legum. in v. col. uersic. quæro ergo, pone, dicit statutum. ff. de pœnis. quòd sic.

Statutum de falsitate, intelligitur de falsitate propria, scilicet secūdum legem Corneliam, de fal. Bar. in l. is, qui. §. utrum. in ij. col. in fi. in v. opp. ff. de re. dub.

Statutum puniens tractatum, non requirit consummationem delicti tractati. j. Tracta.

Statutū de delictis puniendis, intelligitur scilicet de perfectis & consummatis, non de attentatis. glo. & Gemi. in c. auaritiæ. de elec. in vj. Bald. in l. si quis non dicam. iij. col. in uer. iuxta hoc incidenter. & ibidem etiam uide in vj. oppo. C. de epis. & cle. & in l. si quis seruo. in ult. col. uer. quæro, nunquid ius cōmune. C. de fur. & in suo consi. Fran. seu Stephanus confecit uenenum, &c. & in l. j. iij. col. C. de ser. fug. & in l. si fugitiui. in j. colum. uersic. iuxta ergo. eod. tit. & in l. iij. in j. colum. in uersic. quidam dicunt. C. de nau. fœno. ubi dicit uerum, etiamsi pœnam imponat ipso facto: quia delictum cœptum non habetur pro consummato. quod etiam tenet Alex. in l. si quis id, quod. de iurisdi. om. iudi. per l. qui autem operas. & ibi Bald. ff. de infa. & Alex. in l. j. §. fi. quod quisque iur. & in l. qui ea mente. de furtis. Bald. in l. si in rixa. in ulti. col. uersic. pone ergo. & in l. j. §. diuus. ff. de sica. & in l. si quis id, quod. §. fin. in ult. col. ff. de iurisdi. om. iud. Cyn. in l. is, qui cum telo. C. de sica. Ang. in l. & si certus. ad Syllan. in §. si unus. Flo. in l. lege. ff. ad legem Aquil. In attentatis uerò habet locum media pœna. Bald. no. in d. l. iij. in d. uer. quidam dicunt.

cunt.in fi.C.de nau.fœno.& in d.l.si fugitiui. in ij.colum. in uer.adde tamen.C.de ser.fugi.Item maximè per uerba preteriti temporis,ut si quis extra perit.Flo.in l.arboribus.uer. idē tractat.de usufr. †Adde Frā.Are.in l.clām.§.qui ad nundinas.de acquir.pos.& Pari.de Pu.in tracta.Syndi.in uer.tu qui uadis. & Franc.Are.in l.qui Romæ.§.insulam.de uerbo. obli.circa fi.& in l.iij.C.de ser.fugi.

80 Statutum, si quis uoluerit uiolare uirginem, decapitetur: intelligitur, id est, si uiolauerit uoluntariè, ut actus perfectus requiratur. Barto.no.in l.fin. in j.oppo.ff.de re.di. Alexand.in d.l.ea,quę. Item statutum de accedente ad domum alicuius armata manu, non habet locum, si sit in itinere, sed non accedat totaliter. Alex.in l. qui ea. de fur. & Bald. in l. cùm ante.in fin. C. de dona. ante nup. ubi idem dicit de reperto in uia cum re prohibita. Et hîc adde omnino j.uer. Verbum.el j.uer.50. & in uer.Verba statutorum.uersi.iij.& s.uer.Moneta.uer.iij. & omnino per Alex.in l.qui Romæ.§. Callimachus. de uerbo.oblig. per Alex.in uer.Gabellarum fraudes.uer.xx.

Statutum, quòd uendens uas uini ultra solidos puniatur, comprehendit uendentem uas uini, & unam castaneam simul pro decem, quia facit in fraudem statuti. Bartol. in l.ab Anastasio. C.mandati.quam legit cùm l.per diuersas.in fin. eod.tit.Addo Bald.in l.non dubium.in vj.col.in uer.ex hoc infertur.C.de legib.

Statutum de eunte ad occupandum ecclesiam, non comprehendit eum, qui uadit prope, & metu aduersariorum recedit.Bald.in q.accusatus de ui turbatiua.in fi.& Alex.in l.qui ea mente.de furtis.

Statutum, quòd Potestas proponens in consilio causam bannitorum, puniatur,habet locum, si super proposta facta fiat reformatio, quia aliter proposta facta, non dicitur consummata,& perfecta:& sic non esset locus pœnæ statuti.doct. & Alex.post Bart.in l. si quis id,quod. de iurisdi.om.iudi. & s. Proponens.

Statutum imponens pœnam corporalem, requirit actum cōsummatum, non inchoatum, qui sufficit,quando pœna minor imponitur.Bal.in d.l.data.xxiij.col.C.qui accu.nō pos. & Alex.in l.qui ea mente. de fur. Idem dicit, quando pœna ipso iure imponitur.

Statutum, quòd Potestas non procedat de delictis commissis inter coniunctos, intelligitur de delictis, in personam, non in rem,ut quia unus alteri furetur.Bal.in l.si quis in tantam. in ij.col. magna,in fin.uer.nota ad statuta. C. unde ui.quod nota pro statuto Firmano.

Statutum,quòd iudex non inquirat de delicto, nisi prius citet offensum, an uelit accusare, operatur quòd alias processus sit nullus. Io.de Pra.in l.Paulus. de procur. Iac.Bu.in l.fi.de postu.Adde s.uer.Forma.uer.xxx.& xlvj.

Statutum per uerbum,puniatur, intelligitur scilicet per sententiam iudicialem.Bal.in l.j.in fi.C.de leg.

Statutum imponens pœnam manus simpliciter, non adiecto de dextra, uel sinistra, intelligitur de utraq; manu. s.uerbo, Manus.uer.vij.Item,

Statutum, quòd omnes agnati teneantur pro delicto unius, ualet.Bald.in l.iure prouisum.C.de fabri.lib.xj.Et intelligitur, si alij apposuerint manū, etiam ad auriculā.j.uer.xcvij. Quid econtrà,uide s.eo.uer.x.

90 Statutum de pœna quadrupli,intelligitur scilicet,computato de simplo. Bart.in l.j. in prin. C.de pœnis fis.cre.præfe. li.x. in l.ab his. C.de nauicu.li.xj. Adde s.uer.Simplū.uer.j. & ij.& Bar.in l.hoc edicto.ubi tex. ff.de pub.& omnino per do.Alex.in l.hæc actio de calumnia.

Statutum, quòd carcerati relaxentur in festo Paschæ, non habet locum in eo,qui fuerit iterum relaxatus. Bart.in l.iij. C. de epi.audien.nec in carcerato pro crimine falsi.s.Carceratus.uer.j.& xxx.& j.

Statutum contra certam personam fieri potest, propter atrox & insigne crimē, ut puniatur acrius, licet regulariter secus. Bald.in authen.habita.C.ne fil.pro pa.ij no. Vide Bart.in l. Antiochensium.ff.de his,quæ in frau.cre.

Statutum puniens uerum delictum, comprehendit etiam fœminas,nō si abusiuum.Bal.in l.quicunq;. de ser.fug.iiij.col. in uer.in summa,si statutum.

Statutum, quòd percutiēs aliquem teneatur ad collectas, ualet.Bar.in l.nec ex prætorio.ff.de reg.iur.

Statutum de delictis in ecclesia,nō habet locum,in sacrilegio, quod non nisi in ecclesia committi potest.Item,

Statutum in falsitate, non habet locum, quod loquitur de delictis in palatio: quia falsitas non nisi in palatio cōmitti potest.Bar.in l.aut facta.§.locus.ad fi.ff.de pœnis.

Statutum, quòd nobilis offendens popularem, ipse, & alij de familia teneantur, intelligitur, si alij de familia posuerunt manum etiam in auriculam contra offensum. Ang.de Perig. in l.licitatio. §.quod illicitè. de publi. Et sic potest limitari. Bart.in l.iure. de fabri.lib.xj. De quo dicto Bart.s.eod.uersicu.lxxxix.

Statutum, quòd intrans possessionem alterius puniatur, quomodo intelligatur.s.Intrare.uer.iiij.

Statutum, quòd Potestas intra tres menses cognoscat de delictis, an habeat locum, si filius loco patris Potestatis surrogatur,ut tempus patris continuetur. Bar.in l.j.§.hi.quib.ad fi.ff.de leg.iij.quòd sic. Dicit tamē inspicienda uerba statuti.& in simili.in l.iiij.in prin.in ult.q.ff.de dam.infec.

100 Statutum de occupante possessionem cum armata hominum, habet locum etiam contra facientem armatam in territorio, & occupantem possessionem extra territorium. Bald. in l.ij. in uersic.& prædicta uera. C. de eunuch. Adde omnino s.Incontinenti. uer.pen. & s.Statutorum effectus. uersi.lxxxvij.

Statutum,quòd sentētijs criminalibus intersint priores, quomodo intelligatur. Bald.in l. cùm sentētiam.in fi.uer.pone, dicit statutum.C.de senten.

Statutum, quòd uolens abolere accusationem, soluat decem solidos: quid si uno libello continentur plures accusationes,id est,de pluribus delictis.Barto.in l.j.iij.col.ad Turpil. Caue, quia fortè uoluit allegare in fi. col. sed etiam ibi nihil de statuto dicit, sed tantùm dicitur de abolitione. Ang.Are. in Malefi.uer.ad querelam.xxij.col.

Statutum, quòd soluenti intra decem dies remittatur quarta pars pœnæ, habet locū etiā in carcerato.Bart.in l.Domitianus. ad fi.ff.ad Turpil.& ibi uide pulchrè p do.Alex.in apostillis.Non tamē habet locum in eo, qui soluit minus, etiam unum nummum omittens soluere. Angel.in l.si seruus. §.si plurium.& ibi Alex.ff.si quis cau.& per Bald.in l.cùm sit.de sepul. uio. & in l.quamuis. de condi.& demon. & per Bald. in l.pro hæreditarijs.iij.col.de hær.act.& in l.ædem.C.locati.& in rubri.C.de contrahen.emp.& in l.ut res.eo.ti.& in l. res.ff.eo.ti.& Ang.& Imo.in l.executione.§.cùm ita. de uer. obl.s.Gabella contractus.uer.xxxvj.

Statutum de carceratis,uel cōdemnatis pro crimine relaxandis,non intelligitur de crimine falsi.Bart.in l.pe.ad fin.ff.ad Turpil.& ibi Alex.

Statutum, quòd percutiens sine sanguine puniatur pœna centum librarum, sed cum sanguine maiori pœna, cum cicatrice uerò puniatur maxima pœna: intelligitur semper pecuniaria,ne comparatiuus & superlatiuus excludāt qualitatem positiui. Et intelligitur maxima pœna publicatio bonorum.Bal.in l.ij.in j.col.in uer.super hac lege extra materiam.C.de probationib.

Statutum,quòd improperans mortem patris occisi alicui puniatur, non habet locum in improperante mortem patris occisi in bello. Rayn.de For. consil. Continetur statuto Bononiensi,&c.

Statutum, quòd fur contumax ponatur in banno furcarum, ualet. Bald. in auth. sed nouo iure. iij.col. uer.dubitatur de statutis.C.de ser.fugi.

Statutum,quòd portans arma, uel uadens de nocte,puniatur, intelligitur scilicet si inueniatur per officialem, aliàs non. Angel. in §. reuerendissimus. in auth.de sanct.episc. Adde Bar.in l.si Barsatoram.C.de fideius.& in l.j.in prin.ix.col.in fi.& ibi per do.Alex.in xxxv.col.uer.infert Bar.hîc.ff.de acquir.pos.& Bald.in §.item lapilli.in fi.Insti.de rerum diui.& latè per do.Alexan.in l.iij. §.Neratius. in ij.col.in uer.inducuntur.per Ang.hîc.ff.de acqui.pos.cum concor. & s.Inuenire.uer.j.& ij.

Statutum prohibens pœnam minui, uidetur etiam prohibere augeri.Ang.post Bar.in l.fi.ad fi.C.de proxi.sac.scri.lib.xij.

110 Statutum, quòd recipiens pecuniam pro remittendo exitio in ciuitate, habet locum tantummodo in officiali, non in priuato, cui licet recipere. Bar. in l. metū. §. sed licet. quod metus causa.

Statutum de incidente membrum, non habet locum in dissoluente. s̄. uer. Incidens. uer. iiij.

Statutum, quòd bona homicidæ applicentur pro parte fisco, & pro parte filijs homicidæ reseruentur, intelligitur quòd pater de illa dimidia reseruata filijs non alatur. s̄. Filius alit. uersic. j.

Statutū, quòd bona homicidæ pro parte applicentur filijs occisi, intelligitur etiam de hærede filiorum, sed de patre. Bal. in auth. imò. uer. quæro, dicitur hîc. C. de actio. & obli.

Statutum, quòd committens duo homicidia decapitetur, intelligitur, quòd etiam pro primo homicidio decapitetur. Bal. in l. j. C. de ædi. actio. in ij. col. magna, ad fi. in uer. & facit ad quæstionem dictat statutum.

Statutum, quòd negans delictum condemnetur in quarto pluri, habet locum etiam in domino ratificante negociationem procuratoris. Ange. in auth. de tri. & semis. §. sin autem. in fi. col. iij.

Statutum de indicijs, intelligitur scilicet, si indicium probetur per duos testes. Ang. in auth. de testa. imperfec. in prin. in ij. col. in uer. nota diligenter.

Statutum, quòd bannitus citò decapitetur, intelligitur scilicet intra triginta dies. s̄. uer. Citò. uer. j. Addo bene facere tex. in l. si uendicari. C. de pœnis.

Statutū, quòd adulterans mulierem inuitam, capite puniatur, quomodo intelligatur. Ang. in auth. de lenoci. §. sancimus. in uer. no. hic arg. quòd etiā decipiendo cum auri datione.

Statutum, quòd forensis offendens ciuem extra territorium, puniatur, non ualet. s̄. uer. Statutorum effectus. uer. xcj.

120 Statutum, quòd non soluens pœnam decapitetur, intelligitur scilicet, si non soluat ante sententiam. Bart. in l. j. §. fi. in fi. ff. de pe. leg. & in l. suus. §. fi. in ij. col. in uer. iuxta prædicta. & ibi Ang. de hære. insti. & Ang. in l. j. de iniusto test. & Bal. in d. l. suus. ubi aliter loquitur. & ibi Imo. & Bald. plenè in l. quicunque. pen. col. in uer. sed pone, statutum dictat. de ser. fugi. & in addi. Spe. de sen. prola. in xvj. col in fi. in uer. dicit statutum, quòd sic. doc. in l. ij. C. de usur. rei iudi. per Ang. Are. in Malefi. uer. cum quarto pluri.

Statutum, quòd fama faciat indicium ad torturam, intelligitur scilicet, nisi contraria fama probetur. Bald. in l. qui accusare. in uer. ulti. no. C. de eden. Item,

Statutum pœnale dicitur odiosum. Bald. in l. qui in potestate. C. de in ius uoc. ubi nihil dicit. Caue, quia puto, quòd uoluerit allegare in l. uenia. eod. tit. sed loquitur in materia diuersa.

Statutum permittens inquisitionem intra annum, uidetur prohibere post annum. Bartol. in consi. A' domino Cyn. de Bononia.

Statutum, quòd contumax ponatur in banno, quid operetur. s̄. Contumax pro confesso. uer. xxj. cum seq.

Statutum de cicatrice deformante non habet locum, nisi qualitas deformationis intentetur in processu. Flo. in l. itē Mela. §. si plures. ad legem Aquil. & s̄. Qualitas. uer. vj. & seq.

Statutū de medico adhibēdo in cicatrice, habet locum etiam in medico Iudæo. s̄. uer. Iudæus. uer. xxvj.

Statutum, quòd pars pœnarum, uel cōdemnationum spectet ad iudicem, an intelligatur de iudice à quo, uel de iudice ad quem. Bal. in l. fi. in ij. col. uer. modò quæro. C. de fruc. & lit. expen. quòd de iudice à quo.

Statutum permittens concordiam in criminalibus, quid operetur. Bal. in l. transigere. iij. col. in uer. incidenter hîc quæro. C. de transact. ponit distinctionem.

Statutum de uiolentia quomodo intelligatur, & an habeat locum, cùm quis clàm ingreditur, & dominus timet repelli. Bald. in addi. Spec. de resti. spo. in prin. ij. col. uer. an ille, qui clàm arguit. quòd non, deinde se remittit.

130 Statutum prohibens accusationem post annum, an uideatur prohibere etiam inquisitionē. s̄. Inquisitio. uer. lij. & seq. Adde j. Terminus ad accusandum. uer. iij.

Statutum de percutiente cum ferro non habet locum in hasta ferrata. s̄. Ferrum. uer. j.

Statutum pœnale intelligitur de pecunia currenti tempore solutionis. Bald. in addi. Spec. de obl. & sol. uer. Obligatio legalis. & in Spec. §. nunc aliqua. uer. fin. Bald. in l. illud. in fi. col. in uer. ultimò quæro. de sacr. san. eccle. & in l. quicunq;. in ulti. col. in uer. deinde conuerte te. C. de ser. fug. & s̄. uer. Moneta. uer. xxiiij.

Statutum, quòd nobilis puniatur in duplum, & popularis in simplum, habet locum etiam quando uterque simul delinquit, ut quilibet puniatur pœna sua. Bald. in addi. Spec. de accu. uer. licet plures.

Statutum de homicida condemnato expellendo, an habeat locum in condemnato appellante, & fideiubente. s̄. Fideiussor in criminali. uer. xj. Item,

Statutum, quòd delinquens in ecclesia, intelligitur etiam de delinquente iuxta ecclesiam. Ioan. And. in addi. Spe. in rub. de immu. eccle. ad fin. Guido de Suza. in l. præsenti. de his, qui ad eccle. confu.

Statutum de faciente sanguinem, non habet locum in phlebotomante. s̄. uer. Barba. uer. iij.

Statutum, quòd quilibet admittatur ad accusandum, intelligitur etiam de inhabilibus de iure communi. s̄. Statutorum interpretatio. uer. j.

Statutū de blasphemia quomodo intelligatur. s̄. Blasphemia. uer. pe. & ult. & uer. vij. ubi plenè.

Statutum, quòd credatur officiali de maleficio, intelligitur, nisi contrariū probetur. Sali. in l. ea. x. q. de accus. & s̄. Nuncius. uer. cxiiij.

140 Statutum, quòd iniuria meretrici illata sit impunibilis, non habet locum in meretrice coniugata. Ioan. Andr. in addi. Spec. in rub. de iniur. & dam. da. in j. colum. in uer. interdum statuta.

Statutum pœnale contra ius commune, non habet locum in casu ficto: secus, si est præter, uel secundum ius commune. Io. de Imo. & doc. in l. Gallus. §. & quid si tantum. & ibi do. Alex. in iiij. col. cum seq. ff. de lib. & posthu.

Statutum, quòd percutienti in platea amputetur manus, non habet locum in percutiente in palatio. Bald. in l. j. in j. col. in uer. dicamus, ita statutum dicit. C. de interdi.

Statutum, quòd mitius puniatur miles, quàm domicellus Potestatis, intelligitur de eo, qui est miles tempore delicti, non in eo, qui tempore delicti erat domicellus, & postea factus est miles. Bal. in l. si Titius. ff. de testa. mili. in fine.

Statutum de homicida torquendo intelligitur scilicet, si prius constet homicidium esse commissum. Bald. in l. si quando. circa medium. in uer. nota, quòd quando lex. C. unde ui. & s̄. uer. Damnum. uer. xxxvij.

Statutum de homicidio puniendo per inquisitionem pœna pecuniaria, non habet locum in subdito committente homicidium extra territoria, quo ad pœnam: sed quo ad inquirendū sic. Bar. in l. j. ix. q. in xv. col. uer. item quæro, quid si in statuto. C. de sum. tri. & fide catho.

Statutum de procedendo de delictis intra annum commissis, intelligitur prohibere, ne procedatur de cōmissis ante annum. Flo. in l. iiij. ff. de serui.

Statutum de extrahente oculum, habet locum etiam in quolibet obcæcante. s̄. uer. Debilitatio. uer. ult.

Statutum, quòd quis puniatur in centum, uel amputetur sibi manus, intelligitur non alternatiuè, sed conditionaliter, uidelicet, si non soluerit, amputetur manus. Flor. in l. si uia. de serui. rust. præd.

Statutum, quòd delicta domestica non puniantur, fundantur in l. congruentis. C. de pa. po. secundum Bal. ibi.

150 Statutū, quòd contumax possit condemnari ad pœnam, intelligitur etiam ad rei restitutionem. do. Torel. in consi. Potestas Pisarum, &c. & do. Nellus in consi. Circa quæsitū prædictum, &c.

Statutum de non procedendo de delictis ante annum cōmissis, an habeat locum in delictis habentibus causam permanentem. Bar. in l. eum, qui. §. in popularibus. in ij. col. in uer. & prædicta quæ dicuntur in gl. ff. de iureiur. ubi distinguit.

Statutum, quòd pœna pro furto imponatur secūdum rei æstimationem, prout est hîc in Capitolio, intelligitur scilicet, quòd rei æstimatio non probetur per iuramentum, sed aliter legitimè. Bar. in l. fi. uer. ult. quæro. ff. de in lit. iuran.

Statu-

Statutum de adminante habet locū, licet de percutiente non loquatur: quia utili actione tenetur adminans, non directa, qua percutiens. per l. item apud Labeonem. §. si quis pulsatus. de iniur. ubi Ang. hoc tenet. Sed dicit adminantem non teneri eadem pœna, sed mitiori, propter percussionem non consummatam.

Statutum permittens offensionem banniti, permittit etiã priuatos carceres. de eo Bal. & Salic. in l. j. C. de priua. carce. in uer. quærit hic Iaco.

Statutum, quòd quilibet admittatur ad accusandum, habilitat eos, quib. obstat ius ciuile, ut fœmina, minor, inimicus, bannitus pro debito ciuili, non eos quibus obstat ius naturale, uel gentium: ut bannitus pro delicto, excommunicatus, infans, furiosus, forensis. Bal. in rub. C. qui accu. nō poss. Quod dixi de fœmina, uerum est, nisi in statuto de damno dato, secundum Bal. ibidem.

Statutū de percutiēte, intelligit scilicet pro qualibet uice, ut pcutiēs pluries teneat ad plures pœnas. s. Percutere. uer. lxj.

Statutum, quòd iudex puniatur in ducentis pro quolibet delicto nō punito, intelligitur habere locum, etiamsi punit tres homicidas, uno omisso. s. uer. Pœnæ diuersæ. uer. x.

Statutum, quòd uilla non denuncians delictum, puniatur, habet locum, etiamsi plures occiderunt unum. Bald. in l. si familia. de iurisdi. om. iu.

Statutum de portantibus arma, ut puniant, non comprehendit uiatores uenietes ad forum. Car. in cle. j. uer. præfatæ. vj. q. post gl. de statu monach.

160 Statutum, quòd Potestas non possit cognoscere de delictis cōmissis ante quinquennium, habet locū in contrahente matrimonium illicitum ante quinquennium, licet in eo perseuerauerit post, & quotidie: quia attenditur principiū, id est actus contracti matrimonij illiciti. Card. fin. in clem. j. x. q. de consang. & affi. Adde omnino no. per Bal. & Alex. in l. eum, qui. §. in popularibus. ad fi. de iureiur. & per Alex. in fi. in l. inficiando. §. infans. de furtis.

Statutum prohibens absolui ultimo mense officij Potestatis, non impedit pronunciari absoluendum. s. Potestas cognoscit. uer. penul. Item,

Statutum prohibens exequi, non prohibet exequendum pronunciam: ut ibidem.

Statutum pro homicidio imponens pœnam pecuniariam, nō ualet. Host. Io. And. & But. in c. fi. de consue. Archid. xxiij. q. iiij. duo. Sed contrarium sentit Bar. in l. j. v. col. de publi. iudic. & in l. pe. §. ad crimen. uer. quæro extra glo. eo. tit. Vide Host. in Summa, de consuetu. §. qualiter. in fi. & Arch. in ca. fi. ne cleri. uel mona. in vj. parte. Alberic. de Rosa. in ij. parte Statutorum, q. cxxiiij. Item quæro, an ualeat statutum. Bal. in l. j. xvij. colu. de sum. Trini. & in c. j. §. iniuria. in fi. de pace tenen. Ioan. de Imo. in l. j. in fi. de pub. iudi. & ibi per Alex. & Tancr. in Summa, qui tenet, quòd non. Sed Alex. de Imo. in l. j. quod quisq; iur. in prin. tenet, quòd nō ualet, quando pœna est contemptibilis, ut unius denarij, uel similia. aliàs sic se consuluisse refert. & Bal. in d. c. iniuria. tenet idem.

Statutum de maleficijs personalibus quomodo intelligatur. Bar. consi. xlvij. Statuto castri plebis. ij. q.

Statutum de quanto pluri soluendo sub conditione, si pœna intra terminū non soluatur, quomodo intelligatur. per Bal. & Alex. in l. iij. in fi. ff. qui satisda. cog.

Statutum de pace habenda non habet locum, si habetur concordia. Alex. de Imo. post Ang. in l. j. ff. de pac. Secus, si fiat pactum de iniuria, secundum Bal. & Ang. & Alex. ibi.

Statutum permittens inquisitionem, non intelligitur permittere condemnationem: sed tunc habet locum pœna ordinaria. Alex. in l. qui procuratorem. ff. de procur. Vide per Imo. in c. exhibita. de iudi.

Statutum de turbatione possessionis, de qua possessione intelligatur. Alex. consi. lxxx. ij. parte.

Statutum de homicida, non habet locum in dante causam homicidio, nec in auxiliatore. s. uerbo, Homicida. uersicul. xij. & uerbo, Auxiliator. uersic. ix. Vnde

170 Statutum de pœna homicidij, non habet locum in ponente offendiculum ad fenestram domus suæ pro capiendo fure nocturno, propter quod fur cecidit à fenestra, & occisus est. Alex. fin. in consi. cxl. ij. parte.

Statutum, quòd condemnato non soluenti intra decem dies amputetur manus, intelligitur quòd terminus decem dierū currat post sententiam confirmatoriam primæ latam in causa appellationis, nisi dolo uel lata culpa esset appellatum. Bal. Sal. & doc. in l. secunda. C. de execu. rei iud. Vnde si prima sentētia lata est confirmata per desertionem appellationis, uel sit pronunciatum frustratoriè appellatum, currit terminus à die primæ sententiæ: ut ibi. & Alex. consi. xxxv. iiij. parte. & j. uer. Terminus ad soluendum. uer. ulti. ubi plenè.

Statutum, quòd puniatur extrahens sal de ciuitate, uel conducens sal ad ciuitatē, non habet locum in portante, & transeūnte per ciuitatem cum sale. Alexand. consi. lxvij. iiij. parte, post Ioan. de Imo. & Pet. de Ancha. in c. j. de cleri. non resi. & in l. quis post hac. per gloss. & Cy. C. de ædi. priua. & Ang. & Imo. post Bart. in l. cætera. §. sed & si quis. de leg. j. ubi etiam dicunt doc. quòd

Statutum, quòd puniatur portans bladum per districtum, nō comprehendit portantem bladum forense de alio loco portatum, secundum Io. de Imo. ibi. Item,

Statutum, quòd panni forenses non intromittantur in ciuitatem, non intelligitur de pannis intromissis non remansuris, sed de intromissis remansuris. Paul. de Castr. in d. §. sed & si quis. & Alex. in consi. lxvij.

Statutū, ꝙ de maleficijs post annū non cognoscatur, intelligit etiā de condictione furtiua. s. uer. Condictio furtiua. uer. v.

Statutum de fabricante, uel falsificante falsam monetam, intelligitur de moneta currenti in loco statuti, non de alia, licet alibi currente. Alex. plenè in fin. l. elegāter. §. qui reprobos. de pig. act. & per Alex. consi. ciiij.

Statutum, quòd Potestas habeat arbitriū cognoscendi de delictis commissis tempore sui officij tantùm, non facit quòd potestas possit cognoscere de incendio uigore arbitrij sibi concessi per aliud statutum contra incendiarios. s. uerb. Arbitrium. uersic. xlvij.

Statutum de fure non habet locū in furante rem sibi debitam, nec in occupante beneficij possessionem, propria authoritate. s. uerb. Fur. uer. xxj.

Statutum de retinente uxorem alterius puniendo in centum libris denariorum, intelligitur quòd unica pœna puniatur, qui retinuit uxorem alicuius per plures menses continuatos. Bal. in l. si duo. §. j. ad fi. ff. de arb. & Alex. in l. inficiādo. §. infans. ff. de furtis. Adde in fi. Car. in cle. j. x. q. de consangui. & affini. Bal. & Alex. in l. eum qui. §. in popularibus. de iureiur. & s. eo. uer. lxxij. & lxij.

180 Statutum ponens diuersam pœnam à pœna iuris communis, intelligitur tollere pœnam iuris cōmunis. Bart. & Alex. plenius in l. qui rem. ff. ui bon. rapt. & per Bal. in l. prima, xj. oppo. C. de sum. Trin. & in l. placet. de sacrosan. eccle. & in l. data opera. C. qui accus. non pos. & in l. & si seuerior. C. de infami. & Sali. in l. qui de crimine. C. qui accus. non possunt. per Bar. in l. senatus. ff. de accu. & in l. sanctio. de pœnis. & s. uer. Pœnæ diuersæ. uersic. xlv.

Statutum, quòd homicida possit impunè occidi ubiq; locorū, an ualeat. Bar. & Alex. in l. ne quid. de incen. ru. nau. Bald. in in l. fi. de iuris. om. iu. per gl. in c. j. de priuilegijs. in vj. & Bal. in l. fi. C. de Iudæ. & in l. cū quis. §. pe. de bo. autho. iudi. post Bar. in c. postulasti. de foro cōpe. per Bal. in l. j. de sum. Trin. & fide catho.

Statutum, quòd de maleficijs inter coniunctos commissis non cognoscatur, intelligitur de maleficijs circa personas, non circa res, ut furtum, & uis turbatiua. Bald. in l. si quis in tantam. C. unde ui. & Alex. in l. iniuriarum. §. si quis. ff. de iniurijs. ar. cōtrà per Bar. in l. licitatio. §. qđ illicitè. de publica.

Statutum, quòd maledicens Deum puniatur, intelligitur etiā de eo, qui maledicit etiam ex cōmuni usu loquendi, ut tenet Io. de Imo. in l. his uerbis. §. illa. de hęr. insti. & Alex. in l. item apud. in prin. ff. de iniur. & s. uer. Blasphemia.

Statutum de ui cum armis, uel sine, cōprehendit etiam fœminam. Bal. in l. si cùm dotem. §. fin. solut. matri. per gl. ibi. & Alexand. in l. j. ff. ad legem Iul. de ui publica.

Statutum, quòd contumax condemnetur ad pœnam mortis, licet rigorosum, ualet. s. Contumax punitur. uer. lxxxv.

Statutum, quòd contumax habeatur pro confesso in criminalibus, intelligitur scilicet quo ad delictū, nō quo ad qualitates de.

tes delicti aggrauantes ex persona, uel alia ratione. Pet. de Ancha. in consi. cccxcij. In Christi nomine, amen: certi iuris scientia, &c. & Alex. in l. absentem. ff. de pœnis. Sed Bal. contrà sentit. in l. ij. §. quod si actor. ad fi. C. de iur. cal. cùm dicit contumacem in uno capitulo haberi pro confesso, etiã quo ad qualitatem illius capituli. Vide Bal. in l. generaliter. §. sed iuramento. C. de re. credi.

Statutum, quòd testis de falso conuictus non arguatur de falso, ualet. Bartol. in consil. A' domino Cyno, &c. & Alex. in l. absentem. ff. de pœnis.

Statutum de delinquente puniendo non comprehendit consentientem delicto, qui fictè dicitur delinquere, secundum Abb. in c. quantæ. de sen. excommu. Sed

Statutum puniens delinquentem, & consentientem, habet locum in consentiente per modum consensus authorizabilis, ut quia habeat iurisdictionem, non in simplici præsentia, secundum Abb. fin. in d. c. quantæ. ubi dicit tunc non puniri eum, qui præsens potuit obuiare, & non obuiauit. quòd nota.

190 Statutum contra turbantem statum, inducens pœnã mortis, intelligitur de eo, qui principaliter turbat, non de eo, qui in consequentiam per aliud delictum. Bal. in l. j. ff. de iusti. & iure. & Alex. in l. quis. ff. de capt.

Statutum puniens delicta, non habet locũ in delictis per subditos commissis extra territorium. suprà, Statutorũ effectus. uer. xxxvij. & seq. & plenè per Alex. conf. cxj. j. parte ubi dicit uerum, etiamsi statutum dicat expressè, quod dicta pœna habeat locum etiam contra subditos extra territorium delinquentes. Ioan. And. & Io. de Lig. & Dominicus de sancto Gemi. in c. ut animarum. de consti. in vj. & Ant. de Bu. in c. à nobis. j. de sen. excom. & ibi Abb. in c. fi. pe. char. de foro compe. Et per Felin. in c. à nobis. de sen. excom. Item,

Statutũ, quòd de omnibus delictis possit procedi per inquisitionem, intelligitur de commissis in territorio, non de commissis extra illud, etiam per subditos. Bal. fin. in repetitione magna l. cunctos populos. xxxj. col. uer. viij. ij. membro. de sum. Trini. & Alex. in consi. cxj. j. parte, ubi dicit multos tenuisse contrarium, & idem tenet Bal. in add. Spe. de sententia. xxiij. col. uer. sententia lata ex inquisitione. & Ioan. And. in addi. Spec. de compe. iudi. adi. §. j. in addi. antequam, &c. uer. longè plus, &c.

Statutum, quòd inuẽtus cum armis puniatur in decem libris, intelligitur, si sit inuẽtus, & apprehensus. ar. l. iij. §. Neratius. & ibi Bar. Ang. & Alex. ff. de acqu. pos. facit l. nunquã. §. thesaurus. de acqui. re. do. & in l. si Barsatoram. & ibi Bald. Ang. & doc. C. de fideiuss. & Bartol. in l. j. in prin. & ibi Alex. de acqui. possess. & ibi Pau. de Cast. Bart. & Bald. in l. item lapilli. de re. di. & in l. qui seruum. & ibi Ang. & Alex. de uerb. obli. Angel. uerò in d. §. Neratius. aliter dicit, ut ibi per Alex. scilicet quòd sufficit, inuentum conuinci de probationibus. Ioan. de Imo. ibi dicit seruari opi. Bart. in practica, & Ludo. Pon. in d. §. Neratius. tenet opi. Ang. qui etiam aliter loquitur in l. nec in ea. §. ius occidendi. de adulte. Sed si statutum dicit, quòd deprehensus cũ armis puniatur, intelligitur de actualiter deprehenso, non de inuento etiam conuicto probationibus, nisi uerba statuti referantur ad iudicem: ut quia dicit, quòd iudex deprehendens aliquem, &c. intelligitur etiam de conuicto probationibus licet non actualiter capto. per l. ij. cũ gl. C. de custo. reo. l. j. & ibi Bar. C. de pe. bo. subla. li. x. Ita Alex. in d. §. Neratius. Vide pro materia quæ habentur per Bal. in l. & seruorum. de statu ho.

Statutum, quòd ingrediens possessionem hæreditatis iacentis, nisi sit hæres, puniatur, intelligitur scilicet nisi ingrediatur authoritate iudicis, ut creditor. Pau. de Cast. fin. & Alex. in l. iustè possidet. de acquirenda pos. Item,

Statutum, quòd intrans in possessionem alterius, puniatur certa pœna, non comprehendit intrantem authoritate iudicis inualida Bar. & Alex. in d. l. iustè possidet. Item,

Statutũ puniens facientem uim misso in possessionẽ, an comprehendat facientem uim misso ex decreto inualido. Bal. in q. accusatus de ui turbatiua. & Alex. in d. l. iustè. Item,

Statutum de turbante in possessione, an cõprehendat turbantem eum, qui fuit missus in possessionem ex decreto inualido. Ludo. & Alex. in d. l. iustè. in fine.

Statutum, quòd condemnati absoluantur, si capiant bann itũ, non intelligitur de condemnatis ex causa falsitatis, nisi expressè de eis dicatur in eo. text. sing. secundum Bar. & doc. in l. tutius. ad Turp. Ale. in l. de pupillo. §. si pluribus. in utraque lectura. de ope. no. nun. Item nec de condemnatis ob crimen læsæ maiestatis, ut ibi per Alex. in addi. ad Bartol. secundum Angel. in q. renouata guerra, &c. Sed an de condemnatis carceratis. Bar. in l. Domitianus. ad Tertul. & s̃. Falsitas. uer. xxxiiij. & uer. Bannitus offendi. uer. ij.

Statutum, quòd capiens bannitum absoluatur à banno, habet locum, etiamsi sit pluries bannitus ex eadem causa, nõ si ex diuersis, quia absolui debet ab uno tantùm, quod uoluerit fiscus. Bal. in l. fi. de nup. sed in l. j. ff. de consti. prin. dicit esse in electione banniti. Et hoc tenet Alex. in l. de pupillo. §. sed si pluribus. in addi. de ope. no. nun.

200 Statutum, quòd condemnato non soluenti pœnam intra decem dies, amputetur manus, non habet locum, si bancherius, uel thesaurarius, cui debet solui, non reperiatur in ultima hora termini. Bald. sing. in l. data. opera. xxv. col. C. qui accu. non pos. & Alex. in l. fi. §. fi. ff. de publica. Vide melius Fran. Are. in l. quicunq;. C. de ser. fug. quòd nõ obstante contumacia sua, si potest solui, non amputetur ex uolũtate sua, quia nemo est dominus membrorum suorum.

Statutum de expulso quomodo intelligatur. Bal. in l. si quis in tantam. iiij. col. C. unde ui.

Statutum, quòd illi de familia teneantur pro delicto unius, intelligitur, quòd solutio unius non liberet alios. s̃. Solutio à quibus. uer. xiij.

Statutum, quòd percutiẽs in platea puniatur in uiginti, habet locum, etiamsi alio statuto taxatiuè sit puniendus in decem tantùm, ut s̃. uer. Pœnæ diuersæ. uer. xiiij. & seq.

Statutum, quòd domus banniti diruatur, habet locum in domo etiam locata ante bannitum, nisi essent etiam alia bona confiscata. Alex. in l. filio. §. fi. sol. mat. & per Io. And. in Spe. de loca. §. j. uer. sed pone.

Statutum, quòd sententia ferri non possit super cicatrice, nisi ex iudicio medicorum, intelligitur, nisi cicatrix sit euidens & notoria, & medicorum copia desit. s̃. uer. Notorium probatur. uer. xj.

Statutum de iniuriante, uel diffamante, an habeat locũ in iniuriante, uel diffamante generaliter. s̃. Iniuria. uer. xxxj.

Statutum de publicanda pœna pro delicto commisso post sonum campanæ, non habet locum in delicto commisso in loco, in quo campana nõ potest exaudiri, si delictum est commissum in nocte ficta à statuto inducente eam per sonũ campanæ de sero, & de mane, & campana pulset de sero ante solis occasum, & eo tempore committatur delictum: secus, si committatur in nocte naturali, quæ est post Solis occasum, & ante Solis ortum. Bartol. & doc. in l. j. §. hoc autem senatus. ff. ad Sylla. Bald. & Salic. in l. fi. C. eod. tit. & Bald. in l. liberorum. in prin. ff. de infamibus Salic. in l. non minorem. C. de transact. & Alexand. in l. filio quem. de liber. & posth. ubi etiam dicit, an habeat locum in delicto commisso in nocte Veneris sanctæ, qua non pulsatur campana. de qua per Bald. in d. l. libellorum.

Statutum disponens, quòd quicunq; offenderit Potestatem, capite puniatur, intelligitur de eo qui est in officio, non cuius officium est finitum, licet nondum, recesserit de ciuitate. Bal. in l. tribunus. de testa. mili.]

Statuta de damnis datis, uide infrà, per totum.

Statutum de damno dato in certis fructibus extenditur ad similes fructus. Flo. in §. si oliuam. ff. ad legẽ Aquil. & ibi etiã uide quomodo intelligatur statutum de damno dato.

Statutũ de bestijs quomodo intelligat. s̃. uerbo. Bestia. uer. ij.

Statutum, quòd stetur iuramento damnum passi, non obstat, quin & iudex possit ire ad uidendũ damnũ, parte petente, quæ dicat se nullum damnũ dedisse. Bal. in l. contra negantem. ad fi. C. ad legẽ Aquil. Addo Bal. in l. j. in uer. quærit hîc Ia. C. si aduer. li. & ibidem Bal. in l. ait prætor. in prin. ff. de iureiur. qui tenet, contrarium. De quo uide pulchrè, latè per do. Alex. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infe. cum infinitis cõcor. ibidem per eum signatis. uide plenius per Ang. Imo. & Alex. in l. bona. §. qui damni. de dam. infec.

Statutum,

Statutum, quòd commune teneatur ad emendandum damnũ passo, si ignoretur damni illator, non habet locum in forensi damnum passo non subeũti onera. Pau. de Cast. in l. omnes † [populi. in fin. ff. de iusti. & iure. † Adde, quòd in tali emẽdatione non tenentur contribuere absentes tempore damni illius. Decius consilio lxiiij. colum. iij. post medium, usque ad finem.]

Statutum populi dicitur ius ciuile. Bald. in l. certum. colum. iiij. uersicu. sequitur uidere de bonorum possessione. C. unde cognati.

Statutum de dante damnum in rebus alterius, quomodo intelligatur. Bart. & Pau. de Cast. & doct. in rubr. de ope. no. nun. in ij. colum. in uer. sed circa unum. & ibi do. Alexan. Imo. in viij. colum. in uer. dicit utile esse ad quæst. quod uerificatur in eo, cuius est res, ratione possessionis. & per Spec. de proba. §. nunc uidendum. uer. sed pone. Sed Alex. ubi s. firmat contrà, scilicet quòd intelligatur ratione damni, nisi cõmunis usus loquendi sit in contrarium.

Statutum de dante damnum in re aliena, non habet locum in comedente uuas alienas. Flo. in l. qui occidit. §. si quis. ad legem Aquil.

Statutum de animalibus damnum dantibus, quomodo intelligatur. s. uer. Animal. uer. xvij.

Statutum de dante damnũ in re aliena, non habet locũ in dante damnũm in hæreditate iacente. Bart. in l. si ex re. §. fi. ff. de stipul. ser. & in l. hæres. l ult. in j. q. ff. de acquir. hæred.

10 Statutum de incidente ligna, nõ habet locum in asportante iam incisa: cùm incidere sit damnum datum, sed asportare incisa, sit furtum: ut est text. & Flor. & doc. in §. si oliuam. ad legem Aquil. Sed arg. contrà ex not. per Bart. in l. j. C. de cupres. lib. xj. uide Bald. in l. j. C. ad legem Aquil.

Statutum de damno dato emendando per uillam, aut per hæredes damnum dantis, quomodo intelligatùr. Bal. in l. cùm quidam. in ij. col. in uersic. quæro, quid in uerbis legis. C. de uer. signifi. quòd per proximiores. Et an intelligatur de damno dato in hospitio, p Pau. de Cast. consi. cccxlvj. incipiente, Statutum s. relatum. quòd sic.

Statutum, quòd uicini nõ capientes damnũ dantem teneatur ad emendam damni, intelligitur de personis uillæ aptis ad eos capiendos. Bar. in l. si tertius. in fi. ff. de aqua plu. arcen.

Statutum de incidente ligna in syluis, non habet locum in incidente palos. s. uer. Lignum. uer. iij.

Statutum de damno emendando per uillam, nõ habet locum, si est illatum de nocte, uel ab hostibus. suprà, Damnum. uer. lxvij. Addo s. in uerbo, Syndicus denunciat. uer. xxix. & etiam uide in uer. iij.

Statutum, quòd iudex prouideat, ne damnum detur alicui, parit officium iudicis damnum passo, non actionẽ, quæ tamen oritur, quando statutũ dicit, quòd iudex teneatur tueri damnum uel iniuriam passos. Bart. in l. pe. in ij. col. in uer. nota bene pro statutis. C. de agri. & censi. lib. xj.

Statutũ de ramis, habet locum etiã in radicibus. l. j. & ibi Bart. C. de interdic.

Statutũ, quòd syndicus & uilla, teneantur emendare damnũ, uel ad pœnam, intelligitur scilicet syndicus pro dimidia, & uilla pro alia. Bal. in auth. causa quæ. in ij. col. in uer. ulterius no. C. de epi. & cle.

Statutum, quòd intrans possessionem alterius, puniatur, uel possit offendi impunè, intelligitur, etiãsi incontinenti exiuit. Bar. in l. quod ait lex. §. ait. in fi. ff. de adulter.

Statutum de dante damnum in re aliena, intelligitur scilicet, quæ est in dominio alicuius: nec sufficit, quòd sit bonę fidei possessor, secundũ Bar. in l. j. in prin. ff. de ser. corrup. & Bar. in l. si furtis. in uer. item no. ff. de usufr. quòd possessor non habet ius accusandi. tunc uide omnino Alex. in rub. de ope. no. nun. & s. eo. uer. vj. & uide s. uer. Dominus. uer. cxlvij. & Alex. consi. cxxix. ij. parte.

20 Statutum Firmanum, quòd animal grossum repertum dare damnum in uinea, uel grano, possit impunè occidi, intelligitur tam in fundo, quàm extra fundum incõtinenti, quia fortè fugiens exierit de fundo. Salic. fin. in l. Gracchus. C. de adul. Facit dictum Bartol. in l. quod ait. §. ait. in fi. ff. de adul. & suprà uerbo, Incontinenti. uer. vj. Vide omnino Alexan. consi. xxv ij. parte.

Statutum de incidente arbores, quomodo intelligatur. s. Incidens. uer. ij. cum duobus. seq.

Statutum, quòd transiens per granum alienum puniatur, non habet locum, si uia publica sit deguastata. suprà, uer. Transiens. uer. vj.

Statutum de damno dato non habet locum, quando quis tanquam possessor percipit fructus. Bald. in tit. de pa. Constan. §. possessiones. in j. col. in uer. nota, quòd fructus & damna. & s. Damnum. uer. xiiij.

Statutum, quòd dę damnis datis credatur iuramento domini possessionis, intelligitur etiam de possessore iusto, ut usufructuario. Bald. in addi. Spec. de proba. uer. si per statutum. & do. in c. quoniam. §. quod si super. ut lite non contest. Item etiam dè domino proprietatis, licet nõ possideat. Bar. in l. locorum. in fi. de om. agro deser. Item de possessore non domino, ut per Alex. in rubr. ff. de ope. no. nun. iij. char. post Bart. ibi, ubi plenè. & s. uer. Genitrix.

Statutum, quòd stetur iuramento damnum passi, intelligitur etiam de quæstione incidenti quomodocunque: secus, si dicit, quòd damnum iuramento probetur, quia tunc quæstio incidens est probanda legitimè, & plenè. Bart. in l. solent. in ulti. col. in prin. uersi. ex hoc aduerte. ff. de ali. & ciba. leg. & Bal. in l. j. j. col. uer. sed pone, statutũ. C. de re. cre. Item intelligitur, quòd nihilominus iurans de periurio cõueniri possit ad interesse per condemnatum uigore iuramenti. Bal. in addi. Spe. de iura. cal. uer. si per statutũ. Item ad pœnam stellionatus. l. fi. de cri. stellio. Alex. in l. qui bona. §. damni. de dam. infec. Item intelligitur, quòd accusator probet iurisdictionem, uel dominium suum aliter, quàm per iuramentũ, si accusatus negat. Io. And. in c. j. de foro compe. li. vj. in Nouella. & Bal. in addi. Spe. de iura. cal. uersi. pone, quòd ex forma statuti. & Alex. in l. fi. de in li. iur. Reliqua adde s. uer. Damna. uer. xl. cum seq. xliij. ubi etiam de prędictis. Item intelligitur, quòd non stetur iuramento hæredis. Bal. in l. ait prętor. de iureiur. Alex. in l. fi. §. fi. ne quis eum. & in l. qui bona. §. qui damni. de dam. infec.

Statutum, quòd stetur iuramento damnum passi, intelligitur, quòd iuret in termino probatorio, non in principio iudicij. s. uerb. Iuramentum quando. uer. x.

Statutum, quòd in damnis datis sufficiat qualiscũq; probatio, quomodo intelligatur. s. Probatio. el j. uer. xix. quòd de legitima & idonea probatione.

Statutum, ꝙ homo, uel animal dare damnum repertus, soluat pœnam, habet locum, etiamsi pluries reperiatur eodem loco & tempore continuato. ar. no. per Ang. in l. inficiatus. §. infans. de fur. ubi loquit de reperto ludere pluries. & s. Ludus. uer. x. & s. uer. Mulier punitur. uersic. x. & tenet Alex. in d. §. infans. in fi. Et ibi dicit idem de reperto cum armis pluries, quando statutum punit repertum cum armis, non si punit portantem arma, uel damnum dantem.

Statutum, quod de damno dato quilibet possit accusare, non intelligitur de fœminis. Bal. in rub. C. qui accu. non pos.

30 Statutum de inuento dare damnum, habet locum in apprehendente. s. uer. Inuenire. uer. j. & ij.

Statutum, quòd intrans uineam alicuius, soluat domino castri decem pro pœna, non habet locum in eo, qui intrauit de licentia domini castri, ut pœna sibi applicetur: sed tunc pœna debet applicari domino uineæ. Bald. Ang. & Alex. in l. sed si. hac. §. prostitutà. ff. de in ius uoc.

Statutum de damno emendando quando ignoratur damni illatio, intelligitur, quando ignoratur penitùs, non quando scitur genus hominũ, sed nescitur, quis ex eo genere: ut sin. per Alex. consi. xcv. iiij. parte, in causa & lite.

Statutum de damno dato si intentetur, non habet locum duplicatio pœnæ de iure communi cõtra negantem. Bal. fin. post gl. & ibi Alex. in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. peta.

Statutum, quòd credatur iuramento damnum passi, intelligitur quòd damnum passus iuret, etiamsi ei iuramẽtum non deferatur à parte, uel à iudice. Bal. in l. admonendi. de iureiur. & Alex. in l. ait prætor. in prin. de iureiur.

Statutum, quòd credatur iuramento damnum passi, intelligitur, ꝙ iudex taxet quod iuratũ est. Alex. post Ang. sing. in l. uideamus. §. j. ff. de in lit. iurando. & probatur in l. si quãdo. C. unde ui. & melius per Angel. in l. qui bona. §. qui damni. de dam.

de dam.infec.& Angel.in authen.de exhiben.reis.§.j.& in l. qui restituere.de rei uendi.

Statutum, quòd credatur iuramento damnum passi, nõ habet locum in furto, quod diuersum est à damno dato. Alex.sing. in l.damnum.ff.de damno infec.post Bal.in l.nauta.§. quæcunq;.ff.nau.cau.sta.per tex. ibi. † Et per Franc. Aret.in l. ait prætor.§.iurari.de iureiur.]

Statutum, quòd stetur iuramento saltuarij, etiamsi contrarium probetur, scilicet quòd teneat saltuarius ad interesse, si contrarium probetur. Alex.post Ang.in l. qui bona. §. qui dãni. de dam.infec.in princip.ubi dicit Ang. tenere cõtrà in l. qui uas.in princip.de fur.

Statutum, quòd stetur dicto officialis, dicentis se inuenisse ludentes, uel damnum dantes, intelligitur scilicet, nisi probetur contrarium. Ioan. But.in l.j.C.de re iudi. & omnino per Alex.in d.§.qui damni.

Statutum, quòd in paruis damnis datis stetur iuramento accusatoris, intelligitur scilicet, quòd reprobatio uel retractatio iuramenti fieri non possit. Bal.in l j.C. de iudi. & omnino per Alex.in d.§.qui damni.de damno infecto.

40 Statutum, quòd stetur conscientiæ alicuius, intelligitur quòd si nimis grauet, potest probari contrarium, non si parum. Lu.& Alex.in l.qui bona.§.qui dãni.de dam. infec. & suprà, Conscientia.uer.xv.

Statutum, quòd inuetus dare damnum soluat decem solidos, intelligitur si fuit inuetus, & apprehensus. s. uer. Statuta de maleficijs.uer.cvij.

Statutum, quòd dans damnũ in uinea, soluat decem domino uineæ, si comprehendit dantem damnum in uinea propria. Gul.de Cu.in l.sed si hac.§.prostituta.de in ius uoc.& Alex. in l.Lucius.§.Lucius.de fideicommis.libert.

Stellionatus crimen, quia non est legitimatum, pœnã non habet legitimam, sed extraordinariam.l.tertia.§.pœna.de crimi.stel.& l.ij.eo.tit.

Stellionatus dicitur à stellio, uarij coloris animali, quod apparet tinctum oculis, ut cœlum stellis: cuius uarietatem deceptores imitantur, quia uariè agunt, unum faciendo, aliud simulando. secundum gloss.in l.ij.ff.eo.ti.in glo.unica. in uer. stellionatus.

Stellionatus iudicium non est famosum.l.ij.ff.eod.tit.

Stellionatus materiam uide in d.tit.de cri.stel.& in Spe.de accusatione.§.j.uer.uolẽs igitur. & s. uer. Pœna extraordinaria.per totum.

Sterilitas dicitur, secundum communem opin. agricolarum. Ioan. Andr. in additio. Specul.de loca. per c.propter sterilitatem.eod.titul. Sed Bartol.in l.licet.C. de loca.dicit, quòd quando soluta pensione ex fructibus recollectis supersunt modici fructus tantum, quòd læsio sit ultra dimidiam iusti precij, dicitur sterilitas.& tenet Bartol. in l.si uno.§.ubicunque.uer.sed dubitatur.ff.loca. sed dubitatur.ff.loca.sed in l.si merces.§.uis maior. eod.tit. in j.colu. in uer.pro declaratione præsentis.§.dicit, quòd quando nihil percipitur, dicitur sterilitas. Salic. in d. l. licet.ij.colum. uer. quæro, quando dicatur sterilitas.tenet contra Barto. & Ioan. And.dicens, quòd sterilitas est in fundo, quando non colligitur ultra semen, uel si ultra est quid modicum, ut non sit facienda æstimatio de eo. In uineis uerò & pratis, in quibus non ponitur semen, procedit opi.Ioan.And.ut stetur agricolis. Sed Bald.in d.l.licet.in j.col.in uerb. quæro, quando dicatur sterilitas.dicit sterilem fundum dici, quãdo non percipiuntur fructus pro dimidia soliti, & illo anno colonus debet respondere ut partiarius, non deductis expensis. per c. tua nos. de deci. Vbertas uerò dicitur, quando percipitur ultra regulariter solitũ, iudicis tamen arbitrio, secundum Salic.in d.l.licet.ubi per Bald. Dixi in tracta.de Gabel. ij.parte, xxv.q. Adde gl.in cap. propter sterilitatem. & ibidẽ per Panor.in ij.col.in fi.qui refert quatuor opi.& tãdẽ tenet opi.Barto.in d.l.licet.uide etiam per dom.And.Barb.in suo † consilio, incipiente, Scripsit propheta, &c. † Vide do. Pet. Phil.Corn.in consi. cxxviij. incip.Videtur.in litera R.V.Z. & in litera A.& B.la ij.in ij. parte.]

† Adde, quòd propter sterilitatem nulli licet uxorem dimittere, & aliam ducere propter fœcunditatem.ca.tantum.xxxij. q.vij.& dicitur Græcè στέρωσις.]

Sterile dicitur, quod uendi non potest.gl.in l. ob æs. C. de prędi. mino.in gl. j. ad finem.

Sterilis mulier dicitur post annos quinquaginta. suprà, Mulier.el j.uer.vj.

Sterilis matris filius dicitur legitimus, & succedit ei.d. l. si maior.& ibi Bartol.

Steriles res nõ sunt in consideratione, quando fit discussio bonorum. Bald. in auth. sed nouo iure.in ultimis uerbis. C.de act.& obliga.per l.si inutilis.C.ut in pos.leg.

Sterilis fundus ecclesiæ, uel minoris, debet alienari cum solennitatibus, sicut fertilis. Bald.in l.fi.§.non autẽ.C.de bo.quæ libe.per l.j.ff.de reb.eorum.

Sterilitas unius anni compensatur cum ubertate alterius anni.l.si uno.in princ.ff.loc.& ibi Alex.ubi limitat.& per Paul. de Castr.consi.liiij.incipiente, Quia exceptiones, in iiij. col. uer. sed hîc subnectitur. qui idem tenet in l. ex conducto.§. si uis.ff.loca.& per Bald.in l.licet.ix.& x.q.C.eod.tit. & in c. propter.eo.tit.

Sterilitas an faciat remitti pensionem.per Angel.in authen.de non alie.§.lex itaq;.ad fi.in uersicu.no.hîc tex.expressum, quòd non in emphyteuta, quem etiam uide in §.quia uerò.eo. tit. & s.Emphyteuta deteriorans.uer.iiij. & uer. Colonus. uer. lxiiij.cum multis sequentibus. Addo Bar.in l. ex conducto. §.fi.& in l.si uno.§.cùm quidam.ff. locati. & s. Emphyteuta. & uer. Colonus.omnino per Alex.consi.vj.ij.parte.

Sterilitatis tempore tenetur prælatus ad decimas, & taxam beneficij, si sentit ubertatem.glo.xij.q.ij.à nobis. Alex. in l. cotem.§.qui maximos.de publi.

Sterquilinium uenit in uẽditione fundi, uel domus, nisi sit ibi positũ causa uendẽdi, quia tunc emptori non cedit.l.fundi.§.fundo.ff.de act.emp.

Stigmata brachijs militum qualiter olim infligebantur. in Speculat. de procu. §. j. in xiiij.colum. uer. item, quòd est miles.

Stigmata in animalibus arguunt dominiũ.per Bar.in l. stigmata.in fi.C.de fabri.li. xj. & faciũt recognosci personas uiuas, uel mortuas: ut ibi no.& Alex.in l.cùm diuersis.ff.de relig.

Stillicidium demonstrat proprietatẽ soli in strata publica, scilicet quatenus se extendit. l. fi. §.fi.& ibi Bar.& Flo.de ser.ur.pręd.Bar.Cęp. in tracta.de serui.c.xxviij.ubi plenè uide de materia. & in c. seq. Quod uerum, secundum Bal. & Flo.in d.§.fi. & Bal. in consi. Statuto cauetur, quòd tenẽs arma, si est super area priuatorum, non si super uia publica: ut ibi per Bar.Cæpol.ix.q.

Stipendiarij sunt infames infamia facti. Alberic.de Rosate, in l.iij.§.lege Iulia. ff. de testi.

Stipendiarius potest esse testis. Albe.in d.l.iij.& Lan.in c.quoniam contra.uer.testes.uer.tertiò quęro, quid.de proba.nisi in causa criminali. Lanfr.ibi per c.testimonium.de testi.

Stipendiarij, qui sunt infames repelluntur à dignitatibus & honoribus.per l.ij. C. de dignita.lib. xij.c.inter dilectos. de exces.præla.Lanf.ubi s.

Stipendiario non potest deferri iuramentum in supplementũ probationis. s. Iuramentum in supplementum. uer. xiiij.in ij.col.in fi.ibi, item fallit in stipendiario.

Stipendiarij stantes in castris gaudent priuilegijs militum, licet recipiãt salarium. Cy. in l.j.in vj.q.& ibi per omnes doc. idem tenentes, quos refert do. Ias. May.in vij.col. C. de iur. & fac.igno.in l.fi.C.de testa.mil.Addo Io.And.in Spe.in tit. de procur.§.j.in xiiij.col.in uer.itẽ, quòd est miles. Io. And. & alios, in c.in nostra.de procu. cum alijs multis concor. allegatis per do.Ias.in d.l.j.in viij.col.

Stipendiarij sunt ciues loci, in quo merentur stipendia, donec ibi morantur. Bart.in l.filij.§.miles.ff.ad muni.

Stipendiarius captus in bello an debeat redimi per ducẽ belli. in Spec. de iudi.§.specialia uerò.in ij.col.in uer.illud autem quæritur.& seq. distinguit.

Stipendiario non debetur stipendium pro tempore captiuitatis.l.j.C.de re mi. lib. xij. & Bald.in l.fi.C. de condi.infer.& in Spe.de loca. §. postquam. in viij.col. ad fin.uersic. quid si faber.& s.in uer. Salarium.uer.lxxvij.

Stipendiario inobedienti an debeatur stipendium. Bald. in l. Nesennius.de excu.tu.quòd non. Et an infirmo. Bald.in l.fi. ad fi. C. de condi. infer.& s. Famulus.uer.iij. quòd non, nisi sanitati

Stillus quid sit ... 4. lib. 2. ...

ſanitati ſeruiant. Addo Bart. in l. operæ. ff. de uſufru. legat. & ſ. in uerbo, Salarium. in d. uer. lxxv.

10 Stipendiarius non poteſt equos tenere in paſcuis publicis. Bartol. in l. fi. C. de paſ. pub. li. xj. & Barthol. Cæp. de ſeruit. ruſtic. tit. de paſcuis. pe. col.

† Stipẽdiarij in bello licito licitẽ deprædant̃ pro uictu. † Fel. in cap. quoniam. de ſimo. in iij. col. in medio.]

Stipendium prædonibus non debetur. Bald. in l. ſi fideiuſſor. C. manda. quod intelligitur, quando bellum eſt illicitum. Alex. in l. fi. C. de capti.

Stipendiarijs debet dari habitatio per communitatem. l. ij. & ibi Bar. C. de metat. & epi. de lib. xij.

Stipendiarij debent facere monſtram ſecundum eorum conditionem, facto banno quòd miles compareat, ut miles, pedes ut pedes. & ſimil. Bartol. in l. ſi non ſortem. §. libertus. in viij. colum. in uer. & prædicta faciunt, quòd ſi ſtatutum. ff. de condi. indebi.

Stipendio ſuo debet quilibet eſſe contentus. in Specul. de ſalar. §. j. in iij. col. uer. ſi uerò.

Stipendium meretur qui præſtitit obſequium. eo. tit. §. ſequitur. in iij. col. uer. ſed pone. Item,

Stipendijs an fiat executio ſententiæ. in Spec. de execu. ſen. §. ſequitur. in ulti. col. in uer. quid ſi debitor. quòd non, per l. ſtipendia. C. de execu. rei iudi.

Stipendiarij de quo foro ſint. Bar. in tract. repreſſa. v. q. prin.

Stipendij materiam ſupple ſ. uerb. Salarium. & uerbo, Merces. per totum.

Stipes idem eſt quod ſtirps, & cõprehendit omnes de domo. Lau. in §. cæterùm. lxiiij. col. Inſti. de leg. agna. ſucceſ. Ang. in l. fin. C. de uerborum ſig.

Stipulatio fit per præcedentem interrogationem, & ſequentem reſponſionem. l. j. in prin. & ibi docto. ff. de uerbo. obliga. & Inſti. eod. tit. in prin. & Alexan. in rubr. de uer. ob. l. j. & ibi Bald. in j. no. C. de uſu. Quod uerũ, ſi ſequatur incontinenti: aliàs dicitur conſtitutum. Bald. in rub. C. de conſti. in penul. col. in uer. ſequitur uidere de forma. Item uerum, niſi partes proteſtentur, quòd uolunt eam ualere in uim pacti nudi. no. in l. iuriſgentium. §. quod ferè. & ibi Ang. & Alex. ff. de pactis.

Stipulatio dicitur à ſtipite. Inſti. de uerb. obli. in princ. Bald. in tractatu Schiſmatis. xij. col.

Stipulatio in contractu innominato habet eius naturam. Bartol. in l. cùm mota. C. de tranſact. Alexand. in rubr. ff. de uer. oblig. in fi. Bartol. in l. ij. in fi. C. de condi. ob cau. quòd muta tur natura eius.

† Stipulatio alteri facta de iure canonico ualet, & poteſt ex ea agi, quando uerba ſtipulationis diriguntur in perſonam ſtipulati: utputa, Promittis mihi, quòd ſeruabis arbitrium, uel quòd ſolues talem pœnam parti obſeruanti. nam cùm hoc caſu naſcitur naturalis obligatio: ut in l. j. ff. de pac. ratione illius poteſt agi de iure canonico: ut in c. j. de pac. ubi not. Abb. in c. dilecti. de arb.]

Stipulatio ut ualeat, potius inſpicit perſona ſtipulatoris quàm promiſſoris. l. multum. de uer. oblig.

Stipulatio in Calendis, uel ante Calendas, eodẽ modo intelligitur. l. eũ qui ita. & ibi Alex. de Imo. & doc. de uer. obli.

Stipulatio eſt cõtractus nominatus. Bart. in l. fi. in ſecunda col. ad fi. ff. de condi. ob cau. in tantum, quòd ubicunq; apparet inſtrumentum publicum continens ſtipulationem, dicitur contractus nominatus, & ſic contractus innominatus non eſt in uſu. Bartol. ubi ſ. & Alex. conſi. xxxix. in fi. iiij. parte. & in l. j. in fi. ff. de pactis.

Stipulatio quid ſit. in Spec. de emp. & uendi. §. j. in ij. colu. uer. primo autem quòd eſt conceptio uerborum, quibus is, qui interrogatur daturum, facturum' ue, quod interrogatus eſt, ſpondet. Addo tex. in l. v. §. ſtipulatio. ff. de uer. obli. & Inſti. eo. tit. in prin.

Stipulatio quomodo probetur per teſtes. j. uer. Teſtis deponit. uer. lxj.

Stipulatio probat præſentiam partium. Old. conſ. ccxvj. incipiente, Super eo.

10 Stipulatio nouans ſententiam habet executionem paratam, ſicut ſententia. l. minor. la pen. in princip. & ibi Bartol. ff. de mino.

Stipulatio tacita de dote habet locũ etiam in donatione propter nuptias. Bal. in l. ij. in uer. ulti. not. C. de bo. quæ lib.

Stipulatio per nuncium fieri non poteſt. Bald. in l. pe. j. col. in uerſ. quæro, queritur ſtipulatio. C. per quas perſo. no. acqui. & ibidem aſsignat rationem. Item nec per officialem fiſci ad commodum fiſci. Bal. in penult. colum. in uerſicul. quid de de his, qui ſunt officiales.

Stipulator pro ſe & ſuis hæredibus, ſucceſſoribus, non cõprehendit ſucceſſorem ſingularem. ſ. uer. Emphyteuſis ſtipulata. uer. xlix. & uer. Clauſula contractus. in uer. ſuos hæredes.

Stipulatio non eſt ꝓpriẽ contractus, ſed impropriẽ. lo. de Imo. & Ludo. & Alex. in l. ſtipulationum aliæ. in princip. de uerb. obl. & Alex. in l. j. ff. de pac. & in l. donationis. C. quod metus cau. & in l. Labeo. ij. de uerb. ſig. quòd ſtatutum de cõtractu non habet locum in ſtipulatione pœnali: ut ibi. & Bald. in l. ij. de iure emphy.

Stipulatio ſi ſit probanda, debet probari, quòd interrogatio præceſſerit, & reſponſio ſecuta fuerit incontinenti, quia nõ præſumitur. gloſ. in l. ſi unus. §. pactus. de pac. Quod uerum, ſecundum Bart. ibi niſi in ſcriptura ſit poſita. & tenet Alex. in l. nam & poſtea. §. j. ff. de iureiur. & in l. ſciendum. iiij. col. de uerbo. obli. ſed allegans factam ex interuallo debet probare. j. eo. uer. xcj.

Stipulari an poſsit ciuis pro ciuitate. ſ. Ciuis. uerſic. xij.

Stipulari an poſsit uaſallus pro domino. infrà, Vaſallus acquirit. uer. j.

Stipulatio aui pro nepotibus cõcipiendis poſt mortem ſuam an ualeat. ſ. uer. Auus. uerſic. xxij.

Stipulans alteri poteſt agere ex ſtipulatione, ſi ſua intereſt. l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipuler. de uerb. obliga. ubi ponit Alexand. formam libelli, ut fiat, ſicut ſtipulatio, Peto te condemnari, mihi ad dandum Titio: non autem, Peto te condemnari ad dandum Titio. etiamſi mea interſit, ſecundum Bal. in d. l. ſi cui legetur. §. j. de leg. j.

† Stipulatio facta alteri ualet, & tenet, quando intereſt ſtipulantis eã ualere: & ad hoc, ut quis alteri ſtipulari poſsit propter ſuum intereſſe, conſideratur intereſſe non ſolùm quod eſt in actu, ſed etiam quod eſt ſolum in potentia. l. ſtipulatiò iſta. §. ſi ſtipuler. & ibi domi. Iaſ. in j. & iij. not. ff. de uerborum oblig.]

10 Stipulatio pro altero reconualeſcit per intereſſe, ſuperueniens ei, cui facta fuit. Bar. & Alex. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. in fi. de uer. oblig. Bal. & Ang. in l. j. ff. de pactis.

Stipulatio pœnalis an nouet præcedentem obligationem. in l. prædia. & ibi Bartol. in iij. col. & doc. ff. de act. emp. & in l. ſi quis à ſocio. in princip. ff. pro ſocio. & in l. duo ſocietatem. & ibi Bartol. in prima quæſt. quòd non. eod. titul. & in l. ſi pacto quo pœnam. in iij. quæſt. & ibi Bald. in ſecunda colum. & ſecunda oppo. & docto. C. de pact. & ibi latẽ per do. Iaſ. May. in xv. colum. per totum. docto. & Alexand. in l. ita ſtipulatus. in princ. de uerb. obliga. quòd ſic. niſi cum iuramento, uel cum clauſula, Rato manente pacto: ut ibi in fin. Item niſi prima ſit ex cauſa oneroſa. lege, qui Romæ. §. Flauius. & ibi docto. de uerb. obliga.

Stipulatio de poſſeſsione tradenda, intelligitur ſcilicet uacua, id eſt, à nullo occupata. l. ratio. §. primo. & ibi Bar. in primo notabili. de act. emp. non tamen cum fructibus, niſi à tempore moræ. Bartol. in ij. nota.

Stipulans uxorẽ diuitem an agat contra eam ad intereſſe. Cy. in l. j. C. de ſpon. gl. in l. ij. ff. eo. tit. in uerbo, ſtipulari. Bar. in l. Titia de uerb. oblig. in prima colum. in uerſic. quæro, quòd ſi mea pecunialiter intereſt. quòd non.

Stipulatio cenſetur facta procuratorio nomine à ſtipulãte, aſſerente ſe procuratorem. Item,

Stipulatio ſequens intelligitur in dubio de illa quantitate, in qua præceſsit mutuum. Idem ſi quantitas exprimatur, ſed nõ ex cauſa: ut ſi promitto dare tibi centum, intelligitur ex cauſa mutui, uel alia, quæ præceſsit. Bartol. in l. triticum. in j. colum. in uerſicul. nota, quòd ſtipulatio. ff. de uerb. obli. & ibi per Alex.

Stipulatio de decem facta poſt mutuum de decem, an intelligatur de eiſdem decem, uel de alijs. Bartol. in dicta l. triticum. in prima colum. uerſicul. ſed quid ſi mutuauit. & in l. planẽ. §. ſi eadem. ad fin. ff. de legat. primo. & in l. cùm centum.

tum.ad fi.ff.de adi.le.quòd de alijs.& Alexand. plenius in d. l.triticum.

Stipulatio requirit quatuor, scilicet congruitatem personarũ, rei habilitatem, stipulantis utilitatẽ, & uerborum formam. gl.& Dy.& doc.in l.si stipuler.in prin.ff.de uer.ob.

Stipulatio non potest fieri alteri per alterum. l. stipulatio ista. §.alteri.ff.de uerbo.oblig.& §.alteri.Insti. de inuti. stip. & in Specul.de locato.§.vj.uersicul. cxlviij. & in Specul.de arbi. §.sequitur. uersi. sed pone. Quod uerum etiam per socium. s̃.Socius.uersic.lxxxix. Sed an per notarium.s̃.Notarij officium.uersi.ij.& xlv.nisi ad piam causam. Bald. & Raph. in l. illud.in j.colum.in ij.q. in uer. ego addo unum.C. de sacrosan.eccle.Ioan. de Por. & Raph. Cu. in d.§.alteri.gloss.fin.j. q.vij.quoties cordis oculus.& omnino per Alexand.in d. §. si stipuler.& §.fi.Quod uerum etiam absenti. Bald. in d. l. illud. j. colum. in dicto uer.ego addo unum. Item nisi per sacerdotes. s̃. Sacerdos. uer. xxxiiij. Item nisi per prælatum habentem iurisdictionem. Abb. in c. pastoralis.§. præterea. de offi.ordi.Item nisi pro præsente,secundum do. Alexand. in rubr.ff.de offi.eius. Item nisi in confessione sacramentali.s̃.Sacerdos.d. uer. xxxiiij.Item nisi de consuetudine. Flo. in l.si quis donaturus.de usufructu.Item nisi in iudicijs.l. in causæ.§.fin.de procu.& in l.fi.§.fi.& ibi Alexand.de iureiur. Alios complures casus, in quibus quis potest alteri stipulari.& ualet,uide per glo.magistram,in §.si quis alij. in uerbo, nihil agit. Instit. de inuti. stip. quæ enumerat septemdecim casus. † Vide per Felin.in proœ.Decre.in uersi. Gregorius. in v.col.in glo.in uer.seruus.& dom.Petr.Philipp. Corn. in consi.ij.incip.Visa per totum. & in consi. clxix. incip.Licet. in litera L.in j.parte.Et quòd notarius publicus posit alteri stipulari,uide per eum in consi.l.incipien. Videtur. in litera C.ea parte.& consi.ccxx.incip.Serie.in litera G.in ij.parte.& in consi.ccxj.incip.Quanquam.in prin.in iij.parte.]

Stipulari iudex alteri an posit.s̃.Iudicis potestas. uersi. clxix. Et an arbiter.s̃.Arbiter.uersic.clxxiiij. Sed an cum iuramento.j.eodem.uersic.lxiiij.

30 Stipulatio de euictione non committitur,nisi secuta sententia.l.utique.& ibi Bart.in ij. oppo.ff.de rei uen.& in l. atqui. §.cùm me.in j.no.& etiam ad fi.§.ff.de neg.gestis.

Sipulatio prima tollitur per secundam,si hoc agatur. l. si unus. §.pactus.& ibi Bar.in secundo nota.ff.de pactis.

Stipulatio plus operatur, quàm dominium. l. quamuis. & ibi Bald.in j.no.C.si cer.peta.

Stipulatio sola numeratione impletur,etiam sine translatione dominij. dicta l.quamuis. & ibi Bald.in secundo no.

Stipulatio est efficacior cõtractus,quàm sit in iure. Cy.& doct. Bald.in l.si ex precio.in prin.ff.si cer.peta.

Stipulatio,rem restitui à fure,ualet.Bald.in l.subtracto. in uer. ex hoc no.C.de fur.ubi etiã dicit, quòd ualet stipulatio,rem dari à fure:& exponitur dari,id est,restitui.& uide per Bart. & Alex.in l.scire.§.si à fure.in prin.ff.de uerb.ob.

Stipulatio pœnalis ad personam relata,non facit præsumi seruitutem personalem. l. cum fundo. & ibi. Bartol. de seruit. rustic.prædior.

Stipulatio per ciphras, etiam de partium consensu,non ualet. Insti.de uerbo.obli.§.sed hæc solẽnitas.not.in l.quæ extrinsecus.eod.tit.& in l.fundum.de leg.præstan.

Stipulatus pro alio præsumitur assumptus ut nudus minister. l.cùm quis.§.nuptura.de leg.iij.facit l.mãdato.la ij. in pri. & ibi Bar.ff.mand.quòd non præsumitur donatio in adhibito ad stipulandum pro alio.uide Bar.& Alex.in l.quæ dotis.so. ma.& in l.Paulus.per Bar.de iure dotium.

Stipulatio per alterum pro altero,ut ualeat,in casibus permissis:debet sic concipi,Promittis mihi,quòd dabis Titio: non sic,Promittis Titio.Alex.in l.j.ff.de pac.per glo. Insti. de inuti.stip.§.si quis alteri.in fi.& glo.in l.stipulatio ista.§.si quis insulam.de uerb. ob. & s̃. Pactum domini, & procuratoris. uer.ul.& no.in l.huiusmodi.in prin.de leg.j.& Alex.in l. stipulatio.§.alteri. & in §.si stipuler.

40 Stipulatio si fiat alteri, quæritur obligatio naturalis stipulanti,etiamsi eius nõ intersit.gl.docto.& Alex.in l.stipulatio.§.alteri.de uer. ob. & Alex.in l.j.ff.de pac. quod dicit uerum post alios,si stipulatio sit concepta per uerba, Promittis mihi,quòd dabis Titio : nõ si per uerba,Promittis Titio: quia est inutilis.Et subdit ibi,tunc agi posse de iure canonico per denunciationem Euangelicam.

Stipulatio dandi mihi quandocunq; uoluero, uel si uoluero, ualet.Bartol.& doc.in l.à Titio.§.fin.de uerbo.oblig. per l.si ita legatum. §. illi si uolet. de legat. primo. & Alex.in l.item quia.§.idem Iulianus.de pactis.

Stipulatio peccans in forma,ualet ut pactum.gl. in l.iuris gentium.§.sed cùm nulla.ff.de pac.Quod uerum, secundum Alex.ibi,nisi cõstet, q; partes uoluerint facere stipulationem: per l.j.§.j.ff.de uer.obli.& ibi per Alexan.in d.§.si quis ita. in prin.& in §.qui præsens.ubi dicit post Bal.in rub. de consti. pecu.ultima colum.in tractatu,de constituto,quòd stipulatio non ualet etiam ut pactum nudum, quando quis dicit, Promittis mihi quinq; per stipulationem: & ille respondet, se responsurum cras.Secus est,si cras promittat: sed secus,si interroget sine illo uerbo,per stipulationem:ut j.eod. uersi. xlvij.& lxxxvij.

Stipulatio sine causa non ualet.l.ij.ff.de excep.doli.Ias. in l. filiusfa.§.diui.col.j.ff.de leg.j.in secunda lectura.

Stipulatio pro Titio mortuo non ualet.l.eius,qui.& ibi Bar.in prin.ff.si cer.pe.

Stipulatio per quos fieri posit pro altero. per Bur. in princip. Decre.& s̃.eo.uer.xxiij.

Stipulatio procuratoris pro domino per uerba executiua in personam domini, an ualeat: uidelicet, Promittis domino meo.Angel.in l.quòd procurator ex re.de procur.Bartol.in l.stipula. §. si stipuler.de uerb.oblig. & Cardin. & Imo. in c. accedens. de præben. & per Alexan.in l. si procuratori. de uerb.oblig.

Stipulatio præsumitur ex causa onerosa. l. generaliter. ubi no. C. de non nu. pecu. & Ioann. de Por. in l. ita stipulatus. de uerb.oblig.

Stipulatio inualida ualet in uim nudi pacti,si non pręcedit debitum,quo præcedente,ualet in uim constituti.Bal.in rubr. C.de const.pec.in ulti. col. uer. sequitur uidere de forma.& Io.de Pra. in l. j. §. eum,qui.ff.eo.tit. & per gl.in l.iuris gentium.§.igitur nuda.de pac.& s̃.eo.uer.j.

Stipulatio uestiens pactum ita facit cõtractum priorem informari per pactum, sicut solum pactum. Casus sing. secundũ primam lect.in l.prædia.de act.empt.

Stipulatio liberi hominis non ualet,sed emptio sic,inter ignorantes.per glos.Insti.de inuti.stip.in prin.in uer.credebat.& in l.liberi hominis.& ibi gl.in uer.contrahitur.ff. de contrahen.emp.& in l.homo liber.de uer.oblig.

50 Stipulatio etiam sine causa, ualet etiã sub conditione. Bar. in l.hoc iure.§.Labeo.ff.de dona.ubi non loquitur ita clarè. & Bal.in l.generaliter.in iiij,oppo.C.de non nu.pecu.& ibi. in v.q.dicit,quòd causa requiritur, & debet specificari in libello, si petatur. Aliàs in processu debet probari.Addo Bar. in l. cùm ad præsens. ff. si cer. pet. qui dicit, quòd stipulatio conditionalis non requirit causam. & per domi. Hier. Tor. declarantem in l. demonstratio falsa. in ij. col, ff. de cond.& demonstrat. Vide Ioan.de Por.in l.à Titio.de uerb.ob.& ibi Io.& Alex. de Imol. qui tenet idem in l. si diuortio.eo. tit. & Pet. de Sun. in d. l. generaliter.Et q; causa requiratur, tenet gl.& doc.in l.si quis cùm aliter.de uerb.obl.& in l.ij.§. circa. & ibi Bar.de do.excep.Lanfr.in c.quoniam contra.uer. con fessio.ad fi.de proba.Sed facta sine causa operatur donationem,quæ ex pacto nudo,uel donatione sine causa,non pręsumitur.Bar.in l.nuda.in j.col.ad fi.uer.oppo.de.l. si quis.ff. de dona.Bald.in l.fi.in v.opp. C. si cer.pet.Vide per Bal.in l. ij.ad fi.C.de fideicom.& in Spe.de feu.§. quoniã. in iiij. col. in uer.quartò quæritur,quod non parit actionem.& per Alex.cons.xviij.iiij.parte,ualet tamen, cum causa præcedenti,licet non expressa in ea:ut j.eo.

† Stipulatio sine causa ad obligandum est inefficax. do. Petr. Philip.Cor.in cons.lxvij.incip.In hac,in litera D.in iiij.parte,ubi etiam,an præsumatur causa donationis.]

Stipulatio in cõtractu non impedit ortum actionis ex eo, nec cõtractum nouat.Bart.& Io.de Por.in d.l.si quis cùm aliter. in j. col. in fi. in uer. quæro circa secundum.Bartol.in l.duo societatem.ff.pro soc.quòd non præsumitur nouatio,quando stipulatio ponitur incontinenti.& Barto.in l. singularia. in v.col.in uers.assumamus ergo.ff.si cer. pe. ubi etiam dicit Bartol.

Bartol. quòd oritur duplex actio, scilicet ex contractu, & ex stipulatu. & §. Nouatio. uer. xxiij.

Stipulatio seruitutis præstandæ an contineat factum, uel donationem. in l. ij. §. ex his. de uerb. oblig. gl. & Bart. in l. sed si me putem. §. fi. in ulti. col. ff. de condi. inde. quod factum. & in l. stipulationes non diuiduntur. de uer. oblig.

Stipulatio filij an acquirat patri, & econtrà. doc. & Io. de Por. in l. quæcunque. de uer. ob. Bald. & Imo. in l. Caius. so. ma. & in l. quod dicitur. de uer. ob. & §. Pater contrahens. uer. xv. quòd uidetur stipulari sibijpsi. Sed uide in uer. xvij. ubi distinguitur.

Stipulatio serui acquirit domino. Item,

Stipulatio monachi acquirit monasterio. §. Monachus acquirit. uer. xxvj.

Stipulatio est facti. l. v. §. stipulatio. de uerb. ob. Ioan. de Por. in l. sciendum. eo. tit.

Stipulatio non præsumitur in promissionibus. suprà, Promitto. uer. ij.

Stipulatio conditionalis transit ad hæredes, licet secus sit in legato conditionali. Bart. in l. pecuniam. in j. col. ad fi. ff. si cer. peta. Insti. de uerb. obli. §. ex conditionali.

Stipulatio annua transit ad hæredes. l. si Stichum. §. stipulatio. contra gloss. & Bartol. & ibi per Alexand. de uerb. ob. sed secus in legato. l. in annalibus. ff. de leg. ij. De quo articulo uide plenius §. uer. Promissio. & ibi etiam uide an uideatur pro alimentis, pro quibus illa ad hæredes non transit: ut ibi per Alexand.

Stipulatio annua est transitoria ad hæredes stipulatoris. l. si Stichum. §. stipulatio. ff. de uer. obli. Limita, quando stipulatio annua esset facta ex causa, quæ non conueniret hæredibus stipulatoris: puta, ego promisi decem annua uni doctori, ut esset aduocatus meus in omnibus meis causis: nã ista stipulatio annua non transiret ad hæredes stipulatoris. Ita do. Ias. ibi. in iij. no.

60 Stipulatio ualet, Promittis omnes seruos tuos, & tu respondes: Promitto omnes, excepto uno. si exceptus est certus: aliàs uitiatur exceptio tantùm, secundum Bar. in l. j. §. pe. de uer. ob. Sed ibi Bald. Angel. & Alex. dicunt exceptionẽ non uitiari, quia intelligitur exceptus seu reseruatus melior: per gl. in l. si fuerit. de reb. dub. Vide omnino per Alexand. ubi §. post Lud. & Raph.

Stipulatio ualet, Promittis decem Calendis Aprilis: & respondes tu, Promitto decem Calendis Maij. Alex. contra Ludo. in l. j. §. fin. de uerborum obliga.

Stipulatio ut ualeat, intelligitur, scilicet de rebus promittẽtis, scilicet quoties in stipulationibus. de uerborũ obliga. Alex. in l. ita stipulatus. iiij. charta, eo. tit.

Stipulatio una ualida in contractu, ualidat alias inualidas. l. j. in prin. C. de rei uxo. act.

Stipulatio per alterum pro altero cum iuramento fieri potest, & ualet: quia potest stipulans agere contra iurantem, ut seruet, quod promisit cum iuramento. Bartol. in l. si quis pro eo. vj. membro, de fideius. But. & Imol. capitu. cùm contingat. de iure iur. & Alexand. in l. stipulatio. §. alteri. iij. colum. de uer. obl. Et ibi dicit non posse agere illum, cui alter stipulatus est.

Stipulatio procuratori suo fieri potest, & uidetur facta sibi domino. l. stipulatio. §. si quis insulam. de uerb. obli. Alex. in l. qui res. ff. de solu.

Stipulatio fundi, uel domus simpliciter, & in genere, quomodo intelligatur. doc. Bartol. & Alexand. in l. ita stipulatus. de uer. obli.

Stipulatio simpliciter facta præsumitur pro stipulante, non pro alio. Bar. in l. eius, qui. iiij. parte. j. oppo. si cer. pet. & Inst. de stip. ser. §. siue.

Stipulatio in fideiussione præsumitur facta per notariũ, quando aliter non constat: sed dicitur in contractu, Talis fideiussit pro tali. Cy. & Bald. in auth. si quando. in iij. no. in fi. C. de consti. pe. l. sciendum. per gl. & doc. & Alex. de uer. obli.

Stipulans rem suam, uel sibi debitam reddi Titio, uidetur constituere Titium procuratorem suum ad recipiendum rem. Bar. in l. j. in fi. prin. ff. de pactis.

70 Stipulatio patris pro filio, intelligitur pro filio, ut filio, non ut hærede. Bar. in l. quod dicitur. in pe. col. in uer. induco ad quæstionem. ff. de uerb. oblig. Vide Bald. in l. dos à patre. C. sol. ma. & §. uer. Dos lucrata. uer. j. Aliàs intelligitur ut hæredi. Bar. in d. l. quod dicitur. in pen. col. in uer. ij. quæro. per glo. in l. si tibi. §. si pactum. ubi omnino per Alex. de Imol. & in d. l. quod dicitur. ff. de pac. & per l. auus. de pa. dota. quod uerum est in dubio, scilicet quãdo aliud non est actum uerbis: ut ibi per Bar. in d. §. si pactus. ubi dicit, quòd si nominauit eum filiũ, uidetur stipulatus ut filio, non ut hæredi, aliàs ut hæredi: sed si nomine proprio uidetur stipulari, ut extraneo. Vide omnino §. uerbo, Pater contrahit. uersi. xxiij. cum seq. Et quid si pater stipulatur pro filia post mortem patris. Alex. ibid. & in l. quicunque. §. j. de uerb. oblig. Item si pater stipulatur aliter pro se, quàm pro filio, non uidetur stipulari pro filio, ut hærede. Alex. in l. Seia. cũ glo. de dona. cau. mor. & Bal. in c. j. an agna. uel fil.

Stipulatio insulam fieri sine certi loci expressione, non ualet. l. iij. §. si quis insulam. & ibi Bar. de eo quod cer. loco.

Stipulatio contrahitur, etiamsi præsens præsenti dat schedulam scriptam, licet uerba non interueniant. Barto. in l. Titius. in ij. oppo. ff. de consti. pecu. non per epistolam. ĵ. eod. uersic. xcviij.

Stipulatio cui potest opponi exceptio, est nulla. l. si dari. in fin. de uerbo. oblig.

Stipulatio rei turpis non ualet. de quo per doc. glo. Bart. Ioan. de Por. in l. generaliter. de uerb. oblig. & ibi Bar. dicit, quòd stipulatio cum causa turpi expressa non ualet, si cum tacita sic. & ibi per Alex. quòd si sit turpis ex parte utriusque, uel alterius tantùm.

Stipulatio an possit pro parte ualere, & pro parte non. in l. si duo. & ibi Io. de Por. de uer. oblig.

Stipulatio secunda inualida sicut interrumpit præscriptionem, ita purgat moram rei. tex. singu. secundum Io. de Por. & doc. Moder. in l. scire. §. fin. cum l. qui bis. ubi etiam dicit gl. & doc. de uerb. obli.

Stipulatio secunda nouat primam, si secunda fiat sub commemoratione primæ, ut si agatur ex secunda tantũ. & l. qui bis. tunc habet locum, quam ibi sic limitat Alex. de uerb. oblig. post Pe. de Bel. in l. qui usumfruc. eo. tit.

Stipulatio committitur statim, quòd cõstat conditionem impleri non posse: sed obstat exceptio, si ante diem agatur. l. in illa. & ibi Alex. & doc. & in l. si stipulatus sim mihi à Proculo. de uerbo. obliga. Quod limita, ut ibi per Alex. Adde Pau. & Alex. in l. si ita stipulatus. eo. tit. & §. uer. Interesse petitur. uer. liij. & seq.

Stipulatio est stricti iuris. l. quicquid astringendæ. de uer. obl.

Stipulatio qualiter sit interpretanda. doc. & Io. de Por. in l. stipulationum aliæ. §. stipulatio. de uerb. oblig.

80 Stipulatio facta sibi, & filijs, intelligitur ordine successiuo. l. operas. de ope. lib. Barto. in l. quod dicitur. in pen. col. uer. induco ad quæstionem. ff. de uerbo. obliga. & §. Emphyteusis stipulata. uer. xliiij. & uersi. 50. cum duob. seq. Addo Bart. in l. Gallus. §. quidam rectè. in ij. col. in uersi. quæro quid in contractibus. & ibidem latissimè per do. Alex. in vj. col. in uer. & inducit Bart. ff. de lib. & posthu. cum alijs concor. ibi per eũ assignatis. & per Bal. & do. Alex. in l. Caius. in ij. col. in uer. quod infert Bal. ad q. ff. sol. ma.

† Stipulatio pro se & filijs, an intelligat de filijs ut hæredibus, uel ut filijs. uide do. Pet. Phi. Cor. in consi. lxxxv. inci. Plura dubia. in litera S. iij. parte.]

Stipulatio an & quãdo operetur plus, quàm pactũ, & econtrà. gl. in l. certi. §. si nummos. si cer. pe. in gl. j. & in uer. tuos.

Stipulatio concepta per uerbum impersonale, ualet. l. fi. §. fin. ff. si cert. peta.

Stipulatio per uerba futuri temporis ualet, sed per uerba præsentis temporis non ualet, nisi in infinitiuis. glo. in l. v. §. stipulatio. de uerb. obli. Sed uide gl. Insti. de dona. §. aliæ. in gl. in uerbo, Manifestauerit.

Stipulatio inutilis ualidatur iuramento. l. cùm pater. §. filijs. de lega. ij.

Stipulatio ualet, etiamsi responsio fiat per interrogatum recedentem, & incontinenti reuertentem. l. j. §. qui præsens. & ibi doc. & Alex. de uer. obli. & §. uer. Recedere. uer. ult. Item ualet, etiamsi actus uerbalis impertinẽs intercedat. Pau. & Alex. ibi. & si intercedat cantilena. Ang. & Alex. ibi.

Stipulatio ualet non in uim stipulationis, quando interrogatus an promittat decem, respondet se reuersurũ cras, & cras respondens promittat. Bald. in tractatu de constituto. & in rubr. C. de consti. pecu. ult. col. Alex. in l. j. §. qui præsens. ff. de uer. obli. & s̃. Constitutum. quod ualet in uim pacti nudi, nisi in interrogatione dixerit, Promittis per stipulationem. ut ibi. & s̃. eo. uer. xlij.

Stipulatio an ualeat, Promittis mihi decem, aut quindecim: & pars respondeat, Promitto decem. Ioan. de Imo. & Alex. in l. j. si stipulanti. in fi. de uer. ob. & tex. & Alex. in l. inter stipulantem. §. si stipulante. eod. titul. quòd non, ubi secus dicitur in speciebus alternatiuè stipulatis cum responsione de una tantùm.

Stipulatio inualida cõualescit propter interesse superueniens stipulatori. l. existimo. & ibi Alex. de uerbo. oblig.

90 Stipulans alteri casu permisso an posit esse testis pro eo. Alex. consi. xiij. j. parte.

Stipulationem factam ex interuallo debet probare allegans, non qui dicit factam incontinenti. Bald. sing. in l. post dotem. sol. matr. per gloss. fin. in clem. fin. de rescriptis. Ioan. de Imo. & Alexand. in l. non solùm. §. sed ut probari. in addi. de ope. no. nun.

Stipulatio fieri potest de omnibus, de quibus potest fieri contractus. Ioan. de Imo. & Lud. & Alex. in l. v. in prin. de uerb. oblig. Vnde

Stipulatio, & contractus, differunt ut diuersa, secundum Lud. & Alex. ibi. ergo stipulatio non est contractus propriè, sed impropriè: ut ibi per Alex. quod statutum de contractibus non habet locum in stipulationibus, secundum eos.

Stipulatio quare requirat interrogationẽ præcedentem, & responsionem sequentẽ. Raph. & Pau. de Cast. & Alex. in rub. de uer. obli. dicunt ideo, ut animus magis deliberatus ad promittendum exprimatur: ut ibi plenè.

Stipulatio de aliqua muliere in uxorem, an ualeat. gl. & Bar. in l. si stipuler. de uerbo. obli. in prin. quòd non.

Stipulatio semel commissa an posit amplius cõmitti. Bart. in l. si sic stipulatus. la ij. in j. col. uer. reassume ergo. ff. de uerb. obli. distinguit.

Stipulatio uenditoris an transeat in emptorem. in l. damni. §. emptor. de dam. infec. & in l. fluminum. §. adijcitur. eo. tit. & s̃. uer. Pactum inter emptorem. uersi. xxix. distinguit.

Stipulatio probatur etiam per epistolam. l. ea, quæ. & ibi Bart. ff. de don. inter ui. & uxo. & Bart. in l. Titius. in ij. oppo. ff. de consti. pecu. sed nõ potest fieri per epistolam. Bar. ibi. nisi inter præsentes. s̃. eo. uersic. lxxij. & tenet Spe. de instru. edi. §. porrò. in v. col. uer. Donatio.

Stipulatio per notariũ debet sic concipi, Et promisit mihi notario stipulanti pro tali, &c. nõ autem sic. Et promisit tali. s̃. Notarij officium. uer. xlv.

† Stipulatio ratione erroris calculi remittitur. do. Pe. Phi. Cor. in consi. lx. incip. Quanquam. in litera A. iiij. parte.]

100 Stipulatio dotis in omnẽ casum restituendæ de iure communi intelligitur secundum cõsuetudinem, quæ seruat opi. Mar. Bal. in l. ij. uer. item nota, quòd opinio Marti. C. de bo. quæ lib. uide Bar. in l. si quis sic. sol. mat.

† Stipulans dotẽ sibi reddi, si mulier decedat sine liberis, & mulier liberos habeat, cuius erat dos. Alex. in l. si cùm dotem. in prin. col. xij. ff. so. matrim.]

Stipulatio sine consensu non ualet. l. j. §. conuentionis. & ibi Bar. in ij. no. ff. de pactis.

Stipulatio parit obligationem naturalem. Bartol. in d. §. conuentionis. ad finem.

Stipulatio super usuris ualet. l. j. & ibi Bar. in prin. C. de usur.

Stipulatio facta ab eo, cui acquireretur, si fieret ab altero, non ualet. l. sed & si quis. §. idem Iulianus. & ibi Bartol. in fi. ff. de usufruct.

Stipulatio nouans sententiam nõ habet executionem paratã, sicut sententia. l. ij. & ibi Bar. in ij. no. C. de excep. rei iudi.

Stipulatio solet poni per notarios in quolibet instrumento. Pau. de Cast. consi. ix. incipiente, Viso puncto suprascripto. in j. col. Bartol. l. ij. C. de condi. ob cau. & Alexand. in rubr. ff. de uer. oblig.

Stipulatio intelligitur secundum naturam contractus, cui apponitur. Pau. de Cast. con. ix. incipiente, Viso puncto suprascripto. Alex. in l. j. ff. de pac. & in l. post dotem. ij. char. solut. mat. ar. l. si stipulatus. in princip. de usuris. Et ideo dic secundum Bald. & Ang. ibi, quòd stipulatio simplex, uel impersonalis; ut, Promittis reddere, intelligitur scilicet mihi stipulanti. per l. stipulatio ista. §. sicut. & §. si quis. de uer. obli. nisi in dote: quia intelligitur scilicet mihi, uel filiæ. & Barto. in l. Caius. eo. tit. Item intelligitur scilicet mulieri, quam dotat extraneus stipulans sibi dotem reddi. Barto. Pau. de Cast. & Ludo. in d. l. Caius. contra Io. de Imo. & Raph. ibi. cum quibus transit Alex. ubi s̃.

† Stipulatio duplæ, an & quando, & qualiter locũ habeat. uide Bal. in consi. iiij. in j. parte.]

† Stipulatio quando cõmittitur, & qualiter, uide Bal. in consi. xxiij. j. parte.]

Stipulatio continet pactum, & si non ualet ut stipulatio, nõ ualet ut pactum, & non continet pactum, prout incidit in aliã speciem contractus. Bal. in l. non codicillum. in j. col. in uer. sed contra istam solutionem. C. de testa.

Stipulans dotẽ sibi, aut mulieri, uidetur donare mulieri, si ipso præmoriatur. s̃. uer. lxxxvj. Vide Bartol. in l. Caius. sol. mat. ubi loquitur de multiplici stipulatione dotis. & ibidem per do. Alex. Imo.

110 Stipulationis nouantis effectus potest consensu partiũ restringi. Bar. in l. in personam. §. j. circa medium. ff. de pactis.

Stipulatio præsumitur propter instrumentum. Barto. in l. si ex precio. C. si cer. pe. per l. j. C. de cõtrahen. & commit. stip. & Insti. de inuti. stip. §. si scriptum.

Stipulatio duplæ pro euictione committitur pro parte, quando euictio fit pro parte, & in totum, quando fit in totum, & non tota pro parte rei euictę. Io. de Imo. in c. si uenditori. xv. col. de contrahen. emp. & s̃. Euictio. uer. xxxij. & xlij.

Stipulans pro altero potest agere ex stipulatu, si sua interest. l. stipulatio ista. §. si stipuler. & ibi Bartol. in princip. ff. de uerb. obli.

Stipulatio pro se, & fratre suo, post mortẽ ipsius expirat in persona fratris, si filij supersint stipulatori. Bal. in l. cùm acutissimi. in ij. no. C. de fideicom. per l. tale. §. fi. ff. de pac. Vnde dispositio l. cùm acutissimi. habet locum etiam in contractu. Quod est singulare. & s̃. uer. Filius hæredis. uer. j.

Stipulari potest pater pro filio. s̃. uer. Pater cõtrahit. per discursum. & maximè uer. xl.

Stipulari potest etiam filius pro patre. s̃. Filius acquirit. uer. pe. & ulti.

Stipulatio descendentium pro ascendentibus non sapit donationem: secus econtrà. Bart. in l. quæ dotis. iij. col. sol. ma. & Alex. plenè in l. quæcunq;. in prin. de uer. ob.

Stipulatio quando dicatur continere certum, uel incertum. l. stipulationum. & in l. ubi aũt. per totam legem. de uer. ob.

Stipulatio ususfructus fundi continet incertũ. d. l. ubi. §. j. Itẽ,

120 Stipulatio fructuum & partus nasciturі, continet incertum. d. l. ubi. §. illud.

Stipulatio decem aureorũ, intelligitur de his quæ sunt in consuetudine, aliàs de uilioribus. d. l. stipulationum. uer. aurei. de uer. ob. & ibi. Alex.

Stipulatio uini optimi intelligitur de eo quod cõmuniter reputatur optimum in regione. Bart. & Alex. in d. l. stipulationum. ubi etiam Ang.

Stipulatio rei emptæ facta post moram, ualet, etiam ad petendum rem. l. si seruum. §. fi. & ibi Alexand. de uer. obli. & glos. in l. inter stipulantem. §. pen. eod. titul. & Bartol. in l. si rem. de nouatio.

Stipulatio alternatiua facit esse in obligatione, qđ minus est. l. si ita stipulatus. & ibi doct. & Alex. de uerb. oblig. Item extinguitur, si altera res fiat stipulatoris, non si una tantùm sit stipulata, & illa fiat stipulatoris. l. Stichum aut. & ibi. Alex. de uer. obliga.

Stipulatio sibi dari pro eo, quem ipse declarabit, ualet, etiamsi ipse moriatur, non facta declaratione, ut hæres eius agere posit, uel ipse, cùm nõ declarando alteri uideatur stipulasse pro se, uel hærede. Bald. sin. in l. j. in fin. de pact. & Alex. in l. stipulatio, si quis ita. de uer. ob.

Stipulatio incerta non ualet, nisi probabiliter ad certitudinẽ reduci posit. l. triticum. & ibi docto. & Alex. de uer. obli.

Stipulatio sequens, non expressa quantitate, intelligitur pro quanti-

quantitate, de qua præcesserat contractus, ut mutuũ datum à stipulante. no. gl. Bar. & doc. & Alex. in l. triticũ. ubi dicunt idem, si in stipulatione fuit expressa quantitas, non causa: quia intelligitur, scilicet ex causa pręcedenti, scilicet mutui. quod etiam tenet Alex. in l. à Titio. eo. tit.

Stipulatio operis fabricandi, non ualet, nisi cum expressione loci, & qualitatis operis. l. qui insulam. & ibi doc. & Alex. de uerb. oblig. & in l. ita stipulatus. in prin. eo. tit.

Stipulatio pro se, & hæredibus, intelligitur, s. pro hæreditarijs partibus. Bal. in l. pe. vij. col. C. de condi. inser.

Stipulatio pro se, & Titio, extenditur ad hæredem stipulantis, non Titij, de natura dictionis Sibi. Bald. in consi. cccxlix. in prima parte.

130 Stipulatio rei, quæ cedi non potest, facta per aliquem procuratorio nomine alterius, acquirit domino, etiam sine cessione. l. qui ita. §. uir. cum gl. ff. ad Treb. & Bart. in l. si quis ususfructus. in j. q. ff. de usufruc. leg.

Stipulatio per metum facta, non est ipso iure nulla. Bald. in §. item sacramenta. in pen. colu. in uer. denuò quæro. de pace iura. firman.

Stipulatio in causa damni infecti quomodo concipiatur. Bar. in l. fluminum. §. uitium. uer. quęro, quę erit forma huius stipulationis. ff. de dam. infecto.

Stipulatio monachi non habentis monasteriũ, non ualet. Bar. in l. quod seruus. in ulti. nota. ff. de stipu. ser.

Stipulatio pœnalis super dolo malo interposita, an cõprehendat etiam factum alienum. in l. stipulatio ista. §. si quis dolũ. & ibi Bar. de uer. obli. quòd non.

Stipulatio tacita habet locum in donatione propter nuptias, sicut in dote. Bald. in l. ij. in uer. ulti. no. C. de bo. quæ lib. & s̃. eo. uer. xj.

Stipulationi non liquidæ non præscribitur. Bal. in l. petens. iij. col. in uersic. quid dicendum. C. de pactis.

Stipulatio ficta non requirit solennitatem uerborum. l. prima. §. rei uxoriæ. per Bart. in ij. no. C. de rei uxo. actio.

Stipulatio fingitur in dote. d. l. j. §. j. & ibi Bar. de rei. uxo. ac.

Stipulatio requirit uerba partium, sed nõ uisum reciprocum: unde ualet, si murus est in medio, uel cortina. glo. fin. in uer. absentes. Inst. de inutil. stip. §. item uerborum. Bal. in apostillis, in l. fi. ff. de uer. obli. & Bar. Cæp. in sing. uer. xlvij.

140 Stipulatione non subauditur aliqua persona, nisi de qua nominatim est actum. in Spe. de arbi. §. sequitur. in viij. col. in uer. sed nũquid iste. & in ti. de treug. & pa. in fi. col. in uer. ar. contrà, quia pactum & stipulatio.

Stipulationes tot dicuntur esse, quot sunt capitula cõtractus, & quot sunt res. l. scire demus. in princip. ff. de uer. obli. cum ibi no. & Specul. ubi s̃. d. §. sequitur. in xviij. colum. in fi. uer. quid si plura. de instr. edi. §. uidendum restat. in pen. colum. uer. quid si produco instrumentum. & infrà eo. uer. clxix. & uer. clxxvj.

Stipulatio sine pœna in compromisso parit actionẽ ad interesse. eo. §. uer. sed quid si stipulatus.

Stipulatio partus Arethusæ, uel fructuum fundi, facit actionẽ non dari, nisi post partum editum, & fructus perceptionem. in Spe. de actore. xxvij. col. uersi. item excipitur cõtra actorem, quòd nimis maturè. Idem in legato. s̃. Legatum quando & ubi. uersi. xvj. & xx.

Stipulans sub conditione dicitur creditor etiam antè, quàm conditio existat. d. uer. item excipitur.

Stipulationem notarius potest recipere, pro eo, pro quo instrumentum recepit. in Spe. de cura. §. ut autem. uer. instrumentum. & uer. porrò.

Stipulatio annorum decem pura est. in Spe. de aduo. §. j. in ult. col. uer. in summa. Adde ti. de loca. §. vj. uer. xlj. & est una l. Stichũ. §. Sti. & ibi Bar. ff. de uer. obli. ubi per Alex. Quod limita secundum Bar. in l. si seruus communis Mæuij. §. fi. de stip. ser. Et debet præstari in principio anni, nisi certis casibus notatis per Bartol. & Alexand. in l. qui hoc anno. de uer. oblig.

Stipulatione quod promissum est, aliter petitur, quàm aliter promissum. in Spe. de sala. §. ij. post prin.

Stipulans an agat ex stipulatu, uel certi condictione, & quod sit melius. in Spe. de act. seu peti. §. sequitur. in iiij. colu. uer. quod autem dixi, distinguit.

Stipulatio pœnalis quando committatur. eo. §. in v. col. & uer. quando autem.

50 Stipulatio interpretari debet ut ualeat, & prosit. s̃. Interpretatio. uer. xxvij.

Stipulatio ante Calendas Martij, intelligitur, scilicet finitas. & ideo non potest agi die Calendarum. Bar. doct. & Alex. contra gl. in l. qui ante Calendas. de uerbo. oblig. & Bartol. in l. ij. §. creditum. ff. si cer. pet.

Stipulatio ante mensem Martij, quomodo intelligatur. s̃. uer. Promissio. uer. cxxxiiij.

Stipulatio rei propriæ non ualet, etiamsi in ea non dicatur dari. in l. scire. §. j. & ibi doc. Angel. & Alex. de uer. obli. nisi sub conditione l. si rem meam. eo. ti. Item, nisi ad restituendum. l. nemo. eo. tit.

Stipulatio intelligitur scilicet rem dari, nõ tradi, nisi de re propria. d. l. scire. §. j. & ibi Alex. post Lu. Pon. de uer. oblig.

Stipulatio licere uti frui, committitur etiam per controuersiam facti. Bartol. Angel. Pau. & Alex. in l. stipulatio. §. si quis ita. de uer. obli.

Stipulatio super alio contractu quid operetur. Bar. in l. singularia. j. char. si cer. pe. & in l. si quis cùm aliter. & in l. ita stipulatus. j. oppo. de uer. oblig. & in l. ij. in fi. C. de condi. ob cau. Et dic, quòd efficacius obligat. tex. fin. secundum Imo. in l. miles. §. decem de re iudi. & Alex. in l. stipulationes non diuiduntur. viij. col. de uer. obli.

Stipulatio, rem suam dari, differt à stipulatione, rem suam restitui. eo. §. in x. col. in princip. uersi. quid si ago contra te rei uendicatione.

Stipulationũ materiam ponit etiã Spe. de act. seu pe. §. postremo. in iij. col. in fi. uer. sequitur. ubi etiã loquitur de cautionibus. in uer. sequitur de cautionibus.

Stipulatio præsumitur ex causa allegata, licet non probata uirtute longi tẽporis elapsi. Bal. in l. solent. §. fi. de offi. proconsu. & leg. & Alex. consi. ciiij. iiij. parte: ubi etiam dicit, quòd stipulatio allegata præsumitur ex diuturnitate, secundum Bald. in d. §. fin.

160 Stipulatio egreditur personam, quando aliàs esset inutilis. l. si stipulatus. & ibi do. Alex. de uerb. oblig.

Stipulatio meri facti non acquirit actionem alteri, sed ipsi stipulanti, si tertius impediatur. Alex. in d. l. si stipulatus.

Stipulatio, Promittis mihi pro eo, quem declarabo, ualet: nec dicitur incerta. l. sciendum. C. de contra. & commit. stip. c. j. de feu. non ha. propri. naturam. Bald. in l. cùm post. §. gener. de iure do. Alexand. in l. ita stipulatus. la grande. xij. col. de uer. oblig.

Stipulatio incerta an & quando ualeat. in d. l. ita stipulatus. & ibi Alex. post Bar. & s̃. Incertitudo. uer. j. & ultimo.

Stipulatio pœnalis est nulla, si principalis sit nulla ratione incertitudinis. l. ita stipulatus. & ibi docto. & Alex. de uer. obl. Quid si est nulla principalis alia ratione. Bar. ibi. xij. oppo.

Stipulatio pœnalis inutilis nõ uitiat principalem. l. si ita stipulatus. ad fi. tit. de uerbo. oblig. & ibi Alex. & doc.

† Stipulatio pœnalis nouat pręcedentẽ. Bal. in con. cccclxxvj. in j. parte.]

Stipulatio si fiat alteri per alterum, potest fieri cessio, aliàs non competit actio. in Specul. de ces. act. §. consequẽter. in v. col. uer. si autem.

Stipulatio per iudices uel tabelliones qualiter pro alijs fiat, & quam actionem pariat alteri, pro quo fiat. in Specul. de pri. & secun. decret. §. iam de effectu. in xij. colum. in fi. uer. sed præmissis.

Stipulationes quæ obtineant uicem actionis, & an in eis interponatur secundum decretum. Speculat. de pri. & sec. decre. §. uidendum restat. in ij. col. in prin. uersi. sed nunquid in illis. quòd sic.

Stipulationes plurium rerum quãdoq; dicitur una stipulatio, propter conceptionem uerborum. in Spec. de reconuen. §. uidendum. in j. col. uersic. sed secundum.

170 Stipulatio prætoria an requirat iuramentum calumniæ. s̃. Iuramentum calumniæ. Et an in litem, ibidem. Caue, quia ibi non habetur hic uer.

Stipulatio non ualet, quando quis existens Romæ, stipulatur sibi dari decem Perusij, in eadem die. Item,

Stipulatio nõ ualet, quando quis interrogatur purè, & respon-sio reddi-

sio redditur sub conditione.uide in Specul.de posi.§.x.uer. sed pone.l ultimo.

Stipulari quis non potest pro extraneo.in Spe.de treu.& pa.in fi.col.uer.argumentum contrà,quia pactum stipulatio.

Stipulatio adhibita,quando pactum,uel transactio, non ualet, facit pœnam committi,si contrà fiat.in Spe.de pa. §. instrumentum.uer.& nota,quòd si à sententia.

Stipulatio per quæ uerba concipiatur.in Spec. de contrahen. emp.§.j.in xxiij.col.in fin.uersic. sed & si. ad fin.

Stipulationes an sint tot, quot anni, pro quibus est stipulata pensio,& an tot,quot sunt actiones.in Specul. de loca.§. vj. uersic.xj.& s̄.eodem.uer.cxlj.quòd sic.

Stipulationes non diuiduntur.in Spe.de feu.§. quoniam. uer. xxxiiij.& l.stipulationes nō diuiduntur.in prin.de uer.ob.

Stipulationis uerbum semper poni debet in promissionibus, ne dubitetur,an promissio ualeat,uel non.in Spec.de ob. & solu.§.j.in iij.col.uer.ad primum.

Stipulatio pro se,& fratre absente,non acquirit fratri sine cessione,scilicet ad exigendum,si tamen ei soluat debitor,liberatur.eo.§.in xij.col.ad fi.uer.pro precio.

180 Stipulatio Aquiliana nouat oēs præcedētes obligationes, & perimit,ipsaq; per acceptilationē perimitur.eod.§. in xv. col.uer.Aquiliana.sed non parit actionem.eod. tit. §. cæterùm notandum est.in prin.

Stipulationū multas actiones ponit Spe.eod.tit.§.iij.& iiij.

Stipulatio rem ratam haberi,quando committatur.gloss.sing. & Bar.in l.id,quod pauperibus.de episcopis & cleri.

Stipulatio annua continens aliquod perpetuum, dicitur unica: secus,si continet aliquid temporale.Bartol. & Alex. in l. si seruus.ij.de stip.ser.

Stipulari potest tutor pro populo, & curator pro minore, & syndicus pro uniuersitate, etiam conferendo uerba in personas principalium, uidelicet in his quæ pertinent ad eorum administrationem,non aliàs.gloss.& Alexan. post Bar. & doc.in l. stipulatio ista. §. si stipuler. de uer. ob. & gloss. & Bartol. in l. quoties.de admi. tut. & in l.in omnibus.prima. de præ.stip.& in l.multū. C. si quis alteri,uel sibi.& in l.ij.C. quando ex facto tu.& in l.j.per quas perso.no.acqui.& in l.j.de stip.ser.

Stipulatio per officialem publicum, uel per nuncium publicum,acquirit actionem utilem.Bart.& Alex.in l. si pupillus. ff. rem pu. sal. fo. Et quid de stipulatione facta per iudicem, uel notarium,ibi.& per Bald.in l.prima. §. huius. de iusti. & iure. & in authen. generaliter. C. de epis. & cler. & in viij.& x.col.& in l.postquam.C.de pact.& quod per Bald.in l. possessio.§.j.de acq. pos. & Imo.in c.j. de eo. qui mit.in poss.Et † quid si iudex sibi stipulatur, an acquirat partib. † Et Paris de Puteo in tract.Syndica.in uer.Fideiussor officialium.]

Stipulatio de non faciendo committitur contra hæredem facientem,licet ignorantem,nisi sit pupillus.l. cùm filius. §. in hac.& ibi doc. de uer. ob. ubi doc.& Alex. dicunt uerum in pupillo nō doli capace,aliàs idem. Quod dicit uerum Alex. si pupillus sciuit promissionem defuncti: tunc enim fuisset in dolo,aliàs secus.

Stipulatio quandoque parit actionem præsumptam,de qua in Spe.de censi.§.j.in prin.

Stipulatio uerborum contrahitur,utroq; loquente. in Spe. de spon.in j.col.in uer.secus.& l.j.in prin.ff.de uerb.obli.

* Stipulatio habens certam formam,inuito stipulatore immutari non potest.l.uero ꝓcuratori.ff.de solutio.Io.Crot.cons. cxj.nu.4.Æmilius Maria Manolessus.

Stipulationis materiā supple s̄.Actio ex stipulatu. & uer. Promissio.& uer.Pactū.per discursum.& in Spe.de act.seu peti. §.v.uer.sequitur.

Stirps intelligitur de descendentibus tantùm. l. si quis in suo. in prin. & ibi Bald. ff. de inoff.testa.ubi uide omnino.& Lau.de Fa.Insti.de legi.agna.suc.§. cęterùm. lxiij. col.Adde Bal.in l.peto.§.patre.de leg.ij.& ibi Ioan. de Imo. † quòd stirps,& stipes, idem est. † Et per Fran.de Are.in d.l. si quis in suo.]

Stola debet uti sacerdos infirmus, cùm sumit eucharistiā, s.in utroq; humero. xxiij.di. ecclesiastica.cū gl. Item sacerdos dum legit Euangelium,si sit consuetudo.Item diaconus.Glo.in d.c.ecclesiastica.

Strata definit esse statim,cùm intrat plateam.Bart.in l. fi. §. fi.de ser.ru.præd.

Stratarolus potest occidi impunè.l.j.& ij.C.quando lic.se sine iud.uin.& gl.xxiij.q.v.cùm homo.& ibi text.

Strata & uia,differunt.s̄.uer.Via.uer.j.ubi plenè de materia.

† Strena,uide textum in ca.legant episcopi.xxxviij. distinct.]

Srepitus iudicij quomodo intelligatur. in clem. sæpe.de uer.sig.Bartol.in extrauag.ad reprimendum.uer.sine strepitu.Old.in consi.cxv.incipiente,In iudicio est considerare.& s̄.in clausulis Rescriptorum. in uerbo,De plano,& sine figura.per totum.& Cardi. in cle. ij.q.xliij.de iudi.

† Studium dicitur à cupiditate lectionis. Archid. xvij. q.vj.in noua. † & dicitur Græcè σπουδή.]

Studium linguæ Græcæ,Hebraicæ,Arabicæ,& Chaldęæ, debet esse Romæ.cle.j.de magi.

Studere an liceat die festo.s̄.uer.Scholaris.uersic.xxxiij.

Studiorum causa, & dotis, æquiparantur. suprà,uer.Dos.el j. uer.lxxxiiij.

Studiū generale fit priuilegio papæ,uel Imperatoris, uel con- † suetudine.Cardin. in clem.ij.§.fi.de magi. † Et an præscriptione,uide Parid.de Puteo in tracta.de syndi.in j. col. post medium.uersi.testatur etiam.]

Studia generalia quæ sint.gl.& Card.in cle. dudum.§.ab olim. xv.q.& sequē.de sepul.& ibi loquitur de Paduano,& de Senensi.& tex.in cle.j.de magi.ubi gl.dicit,quòd

Studiū Romę fuit concessum ab Innoc.IIII. sed studiū Bononiæ à Theodosio Imperatore,anno Domini CCCCXXV. De Parisiensi,Oxoniensi,& Salamantino,quando incœperunt,Card.ibi.v.q.ubi uide.& in fin.de Paduano,quòd non est memoria in contrarium : & ideo dicitur generale. per d. gl.fin.& Bar.in procemio Digestorum.

† Studium Parisiense,& eius originē,uide per Benedictum in c.Raynutius.fo.5.col.ij.de test.]

Studio cui conceditur stare, intelliguntur concessa omnia, sine quibus stare non potest.in Spe.de actore.uer.itē excipit.

Studentiū materiā supple s̄.uer.Scholaris. per totū.ubi plenè.

Studiosè,id est,dolosè,& malitiosè. Ang.in auth.de defen. ciui.§.decreto.in fin.& in auth.de nup.§.si uerò ab initio.& in auth.ut exact.instan.§.fin.& in auth.de resti. in prin. in uer. nota hîc de significato.Bal.in auth.ad hæc.in prin.C. de Lali.tol. & in l. ex uerbis.ad finē.C.de do.inter ui. & uxo.Vide † Ang.Are.in Malefi.uer.dolosè,& appensatè. † Et per Feli. in c. ueniens. de simo. circa fi. & in c. præterea. post prin.in uer.in tex.ibi: studiosè.de testi.cogen.]

Stultus dicitur, qui eligit sibi malum,cùm potest eligere bonum.Insti.quod cum eo.§.sed erit. cum glo. j. Item is,qui malè agit.Bald.in l.j.j.col.in uersic.extra not.C. communia de legatis.]

† Adde,quòd stultitia est in factis dictisq; per ignoratiam re- † cti,ac boni erratio,secundum Lact.lib.ij.diui.Instit. † & dicitur Græcè μωρία,& μωρὸς,stultus.

Stultus nemo ꝓsumitur.l.fi.& ibi Bal.in iij.not.C.de hær.insti.

Stultus non succedit in feudum. Bald. in l. quoties.iij. colum. in uer.post hoc no. C.de su.& legi.

* Stultus melioris quàm prudens conditionis esse non debet. l.regula.ff.de iur.& facti ignor.l.Seruius.ff.qđ ui, aut clàm. c.eum qui.de præb.in vj.Hippo. Mars.consi.cccl xxv.Æmilius Maria Manolessus.

* Stultus,si in aliquem,ut eum interficiat,irruat, & ille eum se defendendo interficiat,nulla pœna mulctari potest.Bald.in l.j.col.xj.C.unde ui.Hipp.Mars.sing.cccl xxv.Æmilius Maria Manolessus.

Stultorum materiam supple s̄.uer.Furor.per totum.

Stuprum dicitur,cùm quis habet duas uxores.l. eū, qui duas.C.de adul.uel duas sponsas eodem tempore.glo.j.& doc.ibi.Item cum propria sponsa minore duodecim annorum.suprà,uer.Sponsa uer.ix.Item cùm uidua, uel cum uirgine,uel cùm una fœmina coit cum altera. Item si fœmina sit agens,& homo patiens.Item coitus contra naturam cum libera, non cum serua. l. inter liberas.ff.de adul. l.fœdissimam.cum gloss. j. & l.cùm uir. & ubiq; per doc. C. eod.titul.& Insti.de pub.iud.§.item lege Iulia. de adult.non autem cum meretrice. l. stuprum. j. responso. eod. titul.nec

cum

cum cōcubina, nec cum liberta sua. l. cum tabulis. §. quoniā. & ibi Bart. de his, quib. ut indig. Modos autem omnes peccandi contra naturam carnaliter, uide xxxij. q. vij. adulterij malum. & in c. omnes causationes. per gl. Nec cum proprijs manibus. j. eo. uer. xviij.

† Adde, quòd stuprum est illicita uirginum defloratio, sub parentum cura existentium, secundum be. Th. ij. ij. q. cliij. arg. j. & in c. lex illa. xxxvj. q. j. & dicitur Græcè διακόρευσις.]

Stuprās uxorē testatoris, pdit legatū. s̄. Legatarius. uer. cxxij.

Stuprans seruam alienā, tenetur domino seruæ actione iniuriarum, & actione serui corrupti, ad legem Aqui. ut l. inter liberas. ff. de adul. & potest extraordinariè puniri, ut ibi: & l. fi. de offi. præsi. gl. in uer. non possunt. & Salic. in l. serui. C. de adul. Idem in stuprante sclauā, uel famulam alicuius, ut pœna sit extraordinaria, & accusatio competat domino, nō autem sit publica. Ang. & Alex. in d. l. inter liberas.

Stupri accusatio intra quinquennium potest institui, si sine ui commissum sit: sed si per uim, in perpetuum fieri potest. l. marito. §. per quinquennium. & §. fin. ff. de adul. glo. Insti. de pub. iud. §. item in lege Iulia. de adul. in glo. in uer. cum relegatione. ad fin.

Stuprata per uim non est infamis, & accusari nō potest. Bal. in l. si qua. in j. col. in uer. quid ergo, si mater. C. ad Orfi.

Stuprata per uim potest concipere in utero, & filius sic conceptus, licet spurius, succedit matri. Bald. in l. si qua illustris. in d. uer. quid ergo, si mater. C. ad Orfi. Vnde ad cōceptionem non requiritur uoluptas, seu semen mulieris: quod etiam physici tenent.

Stupri pœna cum masculis de iure ciuili est decapitatio. l. cùm uir. C. de adul. Instit. de pub. iudi. §. item lege Iulia. de adul. & in authen. ne luxu. contra na. Idem si fœmina coit cum fœmina. l. fœdissimā. & ibi gl. prima. & Sali. de adul. Item cùm fœmina est agens. Ang. de Are. in tract. de Malefi. uer. adulter. uersi. quæro, quę est pœna stupri. Prędicta uera, si sit uiolentum: aliàs pœna est publicatio dimidiæ partis bonorum, si persona committens illud, est honesta: si uerò est uilis, pœna est relegatio. d. §. item lege Iulia. & Ang. Aret. ubi s̄. Item dicta pœna etiam locū habet in fœmina stuprata. glo. & Bar. in l. si adulterium cum incest. in prin. in ij. col. in uersi. sequitur tertia pars. ff. de adult. & Ang. Are. ubi s̄. uide Sali. in d. l. eum, qui. & in d. l. mulier. & gl. in d. l. inter liberas. in uer. nomine. Et dic uerum, si uoluntas mulieris præcesßit: secus, si præcesßit uoluntas uiri, licet sine ui stuprauerit: quia est pœna capitis. l. j. §. fina. de extraor. cri. & Bal. sing. in l. raptores. ad fi. uer. ult. no. C. de epis. & cle. Et intellige d. §. fi. quando quis uerbis blandis, precio, promißionibus, uel lenocinio mulierem subduxit, ut tunc præcesserit eius uoluntas, quæ etiam sine ui punitur pœna mortis, aliàs non, secundum d. Ang. Ferra. in addi. Adde Ang. Are. ubi s̄. quæ omnia bene nota.

Stuprum non est, peccare contra naturam proprijs manibus, sed sodomia. gl. xxxij. q. vij. flagitia. & c. omnes.

* Stuprans uirginem immaturam, non est capite plectendus, sed deportandus. l. si quis aliquid. §. nondum. ff. de pœnis. Guilie. Cune. in l. si quis non dicam rapere. ubi ita iudicatū refert. C. de episcop. & cleric. Signor. cons. ccxix. Dissentiūt Bal. in d. l. si quis non. Ioan. Fab. in §. item lex Iulia. Instit. de public. iudici. Gabriel Sara. in addi. ad Matth. sing. xcix. nu. 5. Æmilius Maria Manolessus.

Stuprans uirginem impuberem debet in exiliū mitti. l. si quis. §. qui nondum. ff. de pœ. Sed Bald. dicit esse decapitandum. in l. si quis non dicam rapere. ultima col. in uer. ex hoc concluditur. C. de epis. & cler. & per Ioan. And. in c. j. de despon. impube. in Nouel. in vj.

10 Stuprans uiduam, uel uirginem honestam, non tenetur pœna capitis, secundū do. Matthæ. Mathesi. in no. uer. 100.

Stupri pœna de iure canonico est, quod aut stupratam accipiat in uxorem, aut dotet, aut alio modo castigetur, iuxta distinctionem, de qua in capitulo primo, de adul. Addo suprà, uerb. Raptor. uersic. viij. & uersic. x. cum sequen. & Alexan. consil. cxxxv. j. parte.

Stupri materiam supple s̄. uerbo, Adulterium. per totum.

Stuprum non committit, qui ignoranter coit cum moniali. Bald. in c. j. quib. mod. feu. ami. el secundo, ad fi. in uer. item dicit. aliàs illa rubrica dicit de amissione feudi.

* Stuprum est contra naturam, & pœna mortis mulctandum, cùm fœmina est agens. Angel. in tract. Malefi. in uer. che hai adulterata la mia donna. nu. 53. Æmilius Maria Manolessus.

* Stuprans uirginem, uel uiduam honestè uiuentem, nulla ui adhibita, non est plectendus pœna mortis, sed tantùm pars eius bonorum est in fiscum redigenda. §. item lex Iulia, de adulterijs. Insti. de public. iudici. Mathes. singu. xcix. num. 1. Angel. Aret. in tract. Malefi. in uer. che hai adulterata la mia donna. nu. 53. Andr. Iserni. & Afflict. in consti. si quis rapere. iij. q. Gandi. in trac. Malefi. tit. de uarijs quæstio. Tho. Gram. uoto. iij. & xvij. Æmilius Maria Manolessus.

* Stuprans per uim uirginem, uel uiduam honestè uiuentem, capitis est pœna mulctandus. l. j. §. huic pœnæ. C. de raptor. uirgi. Matth. Mathesil. sing. xcix. l. fœdissimam. C. ad l. Iul. de adulter. l. j. §. fin. ff. de uari. & extraord. crimi. Bal. in l. raptores. C. de episco. & cler. Angel. in tract. Malefi. in uer. che hai adulterata. num. 53. & ibi Augusti. in addi. num. 56. Æmilius Maria Manolessus.

Sub pœna si quis promittat aliquid facere, tenetur ad alterum tantùm, quia accessoriè uenit pœna uigore uerbi, Sub. Bal. in l. j. vij. oppo. uersi. item pone, testator. C. de his, quæ pœ. nomi.

Sub, quomodo ponatur, no. in l. mathematicos. C. de epis. audien. & Fran. de Capi. listæ de Padua in l. j. ff. si cer. pet.

Subauditio est quadruplex, ut per Bald. in l. error. in prin. C. de test.

Subauditum in uno capitulo statuti, non censetur repetitum in alijs. Bald. & Alexand. in l. j. prin. quod quisque iu. & in l. fi. ui bono. rapto.

Subauditionis materiam supple s̄. uer. Interpretatio. per discursum.

Subdelegatus non potest exequi sententiam suam, quia delegans uidetur sibi executionem reseruare: secundum Hosti. Sed Innoc. contrà, quando totum à se abdicauit. quem uide in c. j. in j. col. in gloss. sua, in uer. ecclesiastica. & in c. si pro debilitate. in uer. item à subdelegato. de off. deleg. & Bal. tenet in Mar. uer. Subdelegatus. & s̄. uer. Delegans. in uer. v.

Subdelegati materiā supple s̄. uer. Delegatus. per discursum.

† Subdelegatio ad purificandas gratias in forma pauperū, respicit solummodo gratias subdeleganti commissas, non aūt committendas. Ita dom. de Rota decis. ccxlij. in nouis.]

† Subdelegare possunt executores literarum Apostolicarum nudum ministerium personis non in dignitate constitutis, de stilo palatij Romani, nisi assumeret partes iudiciales. Ita in Rota, decis. cccclxix. in nouis.]

* Subdelegatus delegati à principe eundem modum seruare debet, quem ipse delegatus. c. cùm in ueteri. ubi Abb. de elect. Ioan. Crot. consilio cxxiv. num. 23. Æmilius Maria Manolessus.

* Subdelegatus eius, cui ita à principe causa demandata est, ut eam cum sapientis consilio definiret, sapiētis & ipse consilium exquirere debet. c. cùm in ueteri. ubi Abb. de electi. Ioan. Crot. consilio cxxiv. num. 24. Æmilius Maria Manolessus.

Subdiaconus deponi non potest, nisi per tres episcopos, sicut diaconus. Host. doc. & Sicu. in c. non potest. in j. col. in uer. sed quæro, quia tex. de re iudi. in Spe. de accusatione. §. iiij. in uer. j. ubi Ioan. And. in addi. & ibidem Spe. ad fi. §.

Subdiaconus bigamus, uel ordinatus à non suo episcopo, non habet uocem in capitulo. s̄. Canonicus. uer. xliij. sed intra octodecim annos ordinatus subdiaconus canonicus an habeat uocem. ibidem.

Subditi qui dicantur. in cle. j. de foro compe. & ibi dicitur, quòd non dicitur subditus, qui sortitur forū, nisi domicilium habeat. † Adde Soci. in c. j. de fo. comp. col. j. uersic. prima declaratio. ubi latè.]

Subditus non dicitur hæres mercatoris. gloss. in cle. j. uer. subditos. de fo. comp.

† Dic, quòd subditus propriè dicitur ratione domicilij. gloss. est in cle. unica. in uerbo, subditos. de foro cōpe. uide Abb. in c. iij. de appe. & in c. nuper. in gloss. v. de sent. excom. in c. pen. de

pen.de fo.compe.& in ca.dilecti.de arbi.& in c.j.de fo.compe.ad fi.glo.in c.statutum.§.cùm uerò.de rescrip.lib.vj. Domi.in c.Romana.§.j.de sen. excom.lib.vj. Et de subditis uide Abb. in c. fin. de causa pos.& proprie.in c. nouit. de iudi. in c.proposuisti. & in c. fin. de foro compe. & dicitur Græcè ἀρχόμενος.]

Subditi pleno iure qui dicantur.s̄.uer.Ecclesia.uersic.cxxx.

Subditi iure propriè qui habent domicilium. d. gloss. & Alex. in l.pe.de iuris.om.iud.& Bald.in l.omnes. §. si uerò.de epi.& cle.& glos.in cle.j.de fo.compet.& Alex.in l. assumptio.§. † filius.ad municip. † Et per Feli.in c.fi.de foro compe.in xj. * col.& in ca.super.circa princip.ij.de sen.excom.] * Pau.de Cast.cons.lxxxix.uol.ij.Dec.con.dclxj.nu.6.Io.Ceph.cons. clxj.nu.9.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Subditi propriè non dicũtur forenses ratione delicti, nec comprehenduntur statuto de subditis. Abb. in c. nuper. ad fi. de sent.excom.& Car.in cle.j.§.j.v.q. de foro compe. ubi idem dicit ratione contractus,tenet utroq; casu quis sortiatur fo- † rum,sed ratione domicilij, ut s̄. proxi. † Vide Feli.in c. nuper.in prin.iij.col.uer.in ea gl.ibi.de sen.excom.]

* Subditi extra territorium contrahentes non cogũtur ad seruanda statuta ciuitatis suæ circa contractus.Fran.Are.cons. liv.col.ij.Ias.cons.xlviij.q.ij.uol.j.Io.Ceph.cons.clxx.nu.32. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Subditus delinquens extra diœcesim non punitur per statuta, uel constitutiones proprij diœcesani.Cardin.post gloss.ubi s̄.quæst.viij.

Subditi delinquentes in diœcesi aliena possunt puniri per episcopum in ea residentem.Card.ubi s̄.ix.q.& per Alex. cons. cxj.j. parte, quòd subditus delinquens extra territoriũ non punitur pœna statuti proprij domicilij.

Subditi non possunt trahi ultra duas dietas extra diœcesim. tex.gloss.& Cardin.in d.§.j.xij.q.sed expulsores longius: ut ibi.x.q.ubi plenius.

† Subditi episcoporum quemadmodum se habent ad archiepiscopum,ita se habent subditi archiepiscoporũ ad patriarcham. Sicut ergo archiepiscopus non se impedit de subditis episcoporum, nisi per appellationem, ut in c.pastoralis. de offic.ordi.ita nec patriarcha impedit se de subditis archiepiscoporum,nisi per appellationem,uel ab alio iure speciali.Abb.in c.duo.de offi.ordi.]

† Subiecti episcopi archiepiscopo dicũtur ipsius suffraganei: suffragantur enim sibi, & in consecratione, & in alijs. Abb. in c.quod sedes.de off.ord.in prin.& in c.pastoralis. in prin. eo.tit.ubi de istis subditis & subiectis.]

† Subditos acquirere sibi potest inferior longa consuetudine, & in parte certa diœcesis.glo.est sing.in d.c.pastoralis.& ibi Abb.in iij.col.Hosti.tenuit contrarium in c. cõtingit. de fo. compe.Sed primum tenet Abb.ar. c. auditis.& c. cùm olim. de præscrip.tenet Ioan.And.post Arch.in c.cùm episcopus. de offi.ord.lib.vj.]

† Subditi non debent onerari uenire ad congregationem,seu capitulum,pro libito superioris,sed temporibus consuetis. Abb.in c.his,quæ.de maio.& obed.]

† Subditus tenetur exhibere prælato suo,non solùm obedientiam,sed etiam reuerentiam,& honorificentiam:& quę differentia sit inter obedientiam,reuerentiam, & honorificentiam.Abb.in d.c.his,quæ.]

† Subditi sicut possunt compelli uenire ad synodum episcopalem,sic & episcopi compelli possunt, ut ueniãt ad cõciliũ prouinciale.xviij.dist.per totum.Et idem dicendum de concilio generali,quod facit papa:imò quilibet episcopus iurat in consecratione sua ire ad concilium personaliter, nisi fuerit impeditus canonico impedimẽto. ut in cap.ego N.de iureiu.Abb.in c.quod super his.de maiorita.& obed.]

† Subditi,etiam regulares non tenentur obedire eorum prælato, nisi in his, quæ ad eum pertinent. Si ergo præceptum esset contra Deum, uel excederet limites officij sui, non tenentur sibi obedire. De quo uide quod not.Inno. in c. ad aures.de tẽp.ord. facit xj.q.iij.c. qui resistit.& c.Iulianus.Abb. in c.cùm in ecclesijs.de maio.& obe.]

† Prælatus circa episcopum habet potestatem excommunicandi subditos.Abb.in d.c.cùm ecclesijs.& in c. cùm ab ecclesiarum.de of.or.& in capit.sicut.de simonia.]

Subditi,qui per certa tempora præstiterũt domino aliqua seruitia,an in futurum teneantur.Alex.consi.ciiij.iiij.parte.

10 Subditus emens partem castri à domino, habetur pro domino,quo ad subditos,non quo ad fratres uenditoris. Bald. in l.cùm ex oratione.& ibi Bartol.in lect. Nico. de Neap. ff. de excu.tuto.

Subditi non possunt puniri pendente lite de rebellione. Bald. in l.cùm aliquis.ad fi.C.de iure deli.

Subditi puniri possunt etiam de delictis extra territoriũ commissis.l.fi.& ibi Bal.C.de cõmer.& merca.auth. qua in prouincia.ubi de crim.agi opor.Ioan.de Cal.in tract.de sen.excommu.uer.consequenter quæro,quid de statuto.

Subditus an possit repeti per superiorẽ. uide j̄. Superior. uer. antep.quòd sic.

Subditus Romæ repertus potest ibi citari etiã realiter per suũ superiorem.Bal.Sicu.ad fin.uer.quærebat hîc Abb.& Phili. in c.meminimus. de appellatio. Idem in curia Imperatoris. doct.post glo.in c.fi.de foro compe.

Subditi ciuitatis non tenentur obedire uiolento inuasori, sed possunt propria authoritate resistere.Bald.in Marg.Subditi.uer. j. Allegat Innoc. in ca.literas.de rest.spo.ubi nihil dicit,sed debuit allegare in cap.in literis.in j.col.in fin.uer.sed quæro,quid facient subditi.eo.tit.

Subditi non tenentur obedire prælato uiolenter intruso. Flo. in l.seruitutes.xj.col.ff.de serui. Addo Innoc.ubi s̄.

Subditus non potest mouere litem superiori, nisi prius eum moneat,& requirat.gloss.in uer.non protinus.in l.iiij. C. de obseq.patro.præstan.

Subditus debet principaliter sicut dominus defendere causam subiectionis.doct.in ca.cùm super.de re iudica.

Subditi in fraudem collectarum non possunt cedere bonis. s̄. Cessio bonorum. uer. vj. per l.propter. & ibi Bartol.& Pet. de Sun.qui bo.ce.pos.

20 Subditi non possunt contrahere, nec statuere in præiudicium superioris. Bald. in l.debitorum. C. de pac. & ibidem do.Alex.in.j.notab.

Subditi,uel non,an præscribant contra Romanam ecclesiam. Bald. in l. ij. vj. q. in v. colum. C. de seru. quòd sic cum bona fide.

Subditus præsumitur qui paret mandatis,& facit quæ subditi faciunt.Innoc.in c.olim.el ij.in ult.col. uersi. item qui paret mandatis. de resti. spo. Item qui soluit censum, uel pensionem. c. j. & c. quanto. de censi.in c. recepimus. de priuil. & Bal.in l.solet.in §.fin.in ij.col.in fin.uers.econtrà finge.ff. de off.procon.& lega.

Subditi possunt cõtradicere domino alienanti castrum.Bal.in c.j.§.si quis.uer.adde dicit Hosti.in tit.quo tem.miles.

Subditi possunt esse testes pro domino, nisi dominus consueuerit subditos nolentes testificari pro eo opprimere. l. eos. & ibi dom.Bald.in ij.q.& Pet.de Sun.C.de testi. & intellige de subditis generali subiectione, ut subditi regis, uel ducis, & simi.non speciali,ut seruus. Bal. ibidem. & uide Bart.in l. idonei.ff.eod.tit.non econtrà.Flo.ibi per c.causam, quæ. de offic.dele.

* Subditi non præscribunt libertatem, nisi eis ut subditis ali- * quid dominus imperauerit, ijq; parêre recusauerint. Ab. in c.ad audientiam.col.pe.& ibi Feli.nu.25.de præsc.Io. Ceph. con.clxxvj.nu.8.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Subditi gerentes se pro liberis per centum annos sciente & & patiente domino, liberantur. Flo. in l. hoc autem. de ser. urb.prædio.

Subditi baronum non possunt grauari ultra solitum, licet barones grauentur à regibus ultra solitum. Flo. in l. si filia nuptura.ff.fami.erciscun.sed non seruatur in usu.

Subditi non tenentur obedire iniusto præcepto superioris, quod euidenter est iniustum:aliàs sic. cap. si quando. de rescrip. & ca. ad aures. de tempo.ordin.Ioan. de Ligna.in cle. quamuis.de foro comp.doc.in cle.j.de re iud. Host. & Ioan. And. in c. proposuit. de concess. præb. quòd non est parendum præcepto papæ, quod sapit hæresim. & Flo. in l. sed & loci.§.j.ff.fini.regun.

Subditi Imperatoris non sunt subditi papæ. gloss. & Cardi. in cle.j.§.cæterùm.in fi.de iureiu.

Subditi habentes iurisdictionem à domino, an possint punire domi-

dominum, uel eius familiam delinquentem. Card. in cle. j. q. iij. de reli. & uene. sanc.

30 Subditorum excessus debent prelati corrigere, nec possunt ab eis tolerari. s. Prelatus. uer. xix.

Subditorum animus conseruat iurisdictionem domino etiam ignoranti. s. Iurisdictio. uer. clxxvj.

Subditi iniustè molestati à domino possunt agere interdicto, Vti posidetis. Bal. in l. j. C. cōmunia de manu. Adde Bar. & Alex. in l. j. §. j. ff. uti pos.

Subditi parere debent præcepto ducis belli, aliàs tenentur pœna capitis. l. iij. §. in bello. ff. de re mili. Flori. in d. l. sed & loci. §. j.

Subditi non acquirunt dominis, sed sibi. Bal. in l. j. ult. col. uer. uenio ad ultimam regulam. C. per quas perso. no. acqui.

Subdita mulier non debet tripudiare cum domino suo, nec aliter ei consentire citra honestatem. Bal. in l. quod ex liberta. in fi. C. de ope. lib.

Subditorum perditio non nocet dominis. Bald. in l. j. v. col. C. de seruis fugi.

Subditi posidentur inuiti. l. malè agitur. C. de præscri. trigin. annor. Bald. in l. j. v. colum. uer. solue quod per furtum. C. de seruis fugiti.

Subditi prælatum criminosum ante sentētiam, an euitare posint. gl. in uer. recedere. & doc. in c. cùm nō liceat. de præscr. & ibi Panor. in ij. col. in uer. sed contra hanc gl. & in iij. col. uer. ego tamen hoc non puto, quòd non.

Subditus mandans delictum superiori, non tenetur de mandato. Bald. in l. j. C. de ser. fugi. iij. col. uer. & ideo in quadam inquisitione.

40 Subditorum malitia non debet domino nocere. Bal. in d. l. j. in prin. in ult. notab.

Subditi nō possunt recognoscere in superiorē alterum, quàm dominum uerum, in præiudicium ueri domini. Bald. in l. ij. in uer. sed nunquid ciuitas. C. de ope. libe. & in l. si domino. in iij. not. C. per quas perso. no. acqui. † Vide Feli. in c. auditis. de præscr. in prin. xiiij. col.]

Subditi non præscribunt obedientiam contra prælatū suum. c. cùm non liceat. de præscr.

Subditus non potest præscribere libertatem simpliciter, id est, ut non sit subditus domino suo: sed potest alteri seruire, & sic domino nocere, & contra eum præscribere. d. c. cùm non liceat. & ibi docto. in c. auditis. & ibi Innoc. in prin. eo. tit. & in c. cùm personę. de priui. in vj. & Rota in deci. ccxvj. item si decanus. & in decisi. cxxxiij. & Abb. in d. c. cùm non liceat. in pe. col. in uer. uenio ad tertiam.

Subditus potest allegare præscriptionem ex persona sui superioris: si sua interest, non mutare dominum. Io. Cal. & Sicu. in d. c. cùm non liceat. in pen. col. in uersi. uenio ad tertiam. per no. in c. auditis. eo. ti. & in c. fi. de ma. & obe. Item ex persona sua ad excludendum ius agentis, secundum Cal. Sicul. & do. Balio. de Peru. ibidem.

Subditus an posit excommunicari extra territorium. glo. quòd sic. ix. q. ij. episcopum. per c. si episcopus. xj. q. iij. & c. si quis presbyter. & c. qui uerò. Vide Innocen. in c. fin. in glo. sua, in uer. malam sententiam. de foro compe. & Host. in c. j. de rapto. & plenè per Ioan. de Ligna. in tract. de sen. excom. vij. char. uersic. consequenter quæritur, nunquid superior. Pau. de Cast. in l. fi. ff. de iurisdi. om. iudi. Adde no. in cle. j. de fo. compe. & gl. in c. nouit. de offi. delega. quòd sic. & Alex. in l. fi. de iurisdi. om. iudi.

Subditus citari potest extra territorium. nota. in c. Romana. §. contrahentes. de fo. comp. lib. vj.

Subditi non possunt se inuicem confœderari. Bald. in l. fi. ff. de colle. illici.

‡ Subditis an licitum sit interficere dominū eos iniustè opprimentem, uide Feli. in c. cùm nobis. de præscrip. in ij. col. uer. scias etiam. ibi, non omitto.]

* Subditus ratione originis, uel domicilij, si extra territorium bona posidet, statuto non ligatur, quo ad illa bona extra territorium sita. Barto. & Bald. in l. cunctos populos. in fi. v. q. C. de sum. tri. Io. Crot. cons. lvj. nu. 17. Æmilius Maria Manolessus.

Subditorum materiam supple ĩ. uer. Vasallus. uer. Superior. & ĩ. uerbo, Subiectio. per discursum.

Subgrunda. Scias quòd interdictum datur, an quis positū teneat aliquid in subgrunda, uel domo, uel cœnaculo, quod cadens nocere posit. in Spe. de iniu. & dam. da. §. sequitur. in viij. col. uer. ad hoc.

Subhastatio requiritur in uenditione pignoris. l. fi. C. de iure domi. impe. Quod uerum, secundum Bald. ibi in j. col. in uer. nota diuersitatem uerborum. etiamsi pactū fiat, quòd fieri posit sine ea, & sine citatione debitoris. & s. Pactum inter creditorem. uersi. xxiij.

Subhastatio pignoris requirit citationem debitoris. gl. & doc. in l. fi. in j. col. C. de iure domi. impe. & in l. iiij. C. de distrac. pig. & in l. si conuenerit. de pigno. act. docto. in l. ordo. C. de execu. rei iudi.

Subhastatio requiritur in alienatione rerum ecclesiæ, ciuitatis, & minoris. Ange. in auth. de ali. & emphy. §. hoc etiam. j. col. in uer. no. hîc, quòd res ecclesiæ subhastātur. col. ix. Bar. in l. in alio. pe. col. in fi. uer. deinde quæro. ff. de ali. & ci. le. & in l. ait prætor. §. hodie. de mi. l. si sine. §. j. eo. tit. in l. iij. C. de diuer. præd. ur. li. xj. Bal. contrà in auth. hoc ius porrectū. in ij. col. in uer. sed hîc quæritur. C. de sacrosan. eccle. Quod dicit uerum de iure ciuili: sed de iure canonico non reperitur cautum, quòd requiratur subhastatio in rebus ecclesiæ, & minorū. Addo ĩ. eo. uer. xviij. Vide Bal. in l. ordo. C. de exec. rei iud. Alex. in d. §. hodie. & in l. licitatio. de public.

Subhastatio cùm fit, an habens duas partes rei, præferatur habenti unam. Bald. in l. sancimus. in prin. in j. col. C. de dona. quòd sic.

Subhastatio ubi fiat, & per quantum tempus. Ange. in d. §. hoc etiam. in iij. col. in prin. uer. secundò nota modum.

Subhastationis forma ponitur in Spe. de cita. uer. cæterùm. & uer. si uerò. in §. iiij. in x. col. & de pri. & sec. decre. §. v. uersic. sed qualiter. & de emp. & uen. §. nunc dicendū. in ij. col. uer. hoc quoque. & ibi ponitur quid sit. Et de eius materia addo Bar. in l. licitatio. in prin. in ij. q. ff. de publi.

Subhastatio an & quando requiratur, antequam perueniatur ad secundum decretum. Bal. in l. ordo. in j. col. in uer. sed tu ulterius no. C. de execu. rei iudi. quòd sic, si sit rēs absentis, non si præsentis, nisi sit fiscus, minor, uel ecclesia.

Subhastatio facta non seruata forma statuti, est ipso iure nulla. Bal. in l. ordo. in ij. col. in uer. nota tamen, quòd si statuta. C. de execu. rei iudi.

Subhastatio rerum communis debet fieri præsente officiali communis. l. fin. & ibi Bald. C. noua uect. Alex. in l. licitatio. ff. de publi.

10 Subhastatio facta cum uno termino tantùm, ualet. Bar. in l. si tempora. iij. q. C. de fide instr. & iure hast. fis. lib. x. sed in fine dicit, non posse ante uiginti dies, & sic ante terminū taxatum dare rem subhastatam plus offerenti.

* Subhastatio leuis solennitas non est, ideo ubi requiritur, omitti non potest. Bal. in l. ordo. C. de execu. rei iud. Ias. consi. ccxxix. col. ij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Subhastatione facta, debet res tradi plus offerenti. Bart. in d. l. si tempora. ij. q. Quod uerum, præterquam in rebus ecclesiæ, quæ debent tradi offerenti iustum precium, licet alter plus obtulerit. gl. in c. hoc ius porrectum. x. q. ij. & ibi Archi. & Barth. Cæp. in tract. de contractu simul. in ij. præsump. & Lud. Pon. in sing. uer. Venditio. uer. scis, quòd res. † Et quid importent illa uerba, quæ ponuntur in subhastationibus, qui plus offerenti dabitur. uide Bal. in consi. cxcj. in iij. par.]

Subhastatio non probat iustum precium. Bar. in l. j. C. de præscrip. trigin. annor. Addo Ang. in l. sciendum. in repeti. ff. de uerbo. oblig. qui tenet contrarium, ubi dicit, quòd uenditio facta sub subhastatione, non potest rescindi prætextu, quòd fuerit facta citra dimidiā iusti precij. Allegat l. j. C. de præd. curi. lib. x. Sed uide do. Hierony. Tor. in d. l. sciēdum. in xvj. col. qui reprobat Ang.

Subhastatio requiritur in confiscatione bonorum in uenditione, quæ fit à fisco, iuxta l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscrip. Bald. in l. j. C. de hære. uel act. uend. in j. col. in uer. sed contra hoc oppo. in ij. col. in uersi. item non potest alienare. in fi.

Subhastatio tollit præscriptionem contra uendentem. in Spe. de cessio. act. §. j. in vj. col. uer. sed opponitur.

Subhastatio quando fit, si quid promittitur, censetur repeti-

tum in actu postea sequente, id est, in uenditione. Bart. in l. sciendum. §. dictum. ff. de ædi. actio.

Subhastatio non requiritur, quando hæres facto inuentario uendit. l. fin. §. & si præfatam. & ibi Bald. in j. notab. C. de iure deliberan.

Subhastatio requiritur in uenditione propter rerum collectas nō solutas, nisi sint mobilia. Bal. in l. j. ad fi. uer. sed nunquid subhastatio. C. si propter pub. pensit.

Subhastatio requiritur in uenditione rerum minoris, & uenditione, quæ fit per executorem testatoris. Bart. in d. l. alio. in vij. colum. in uer. deinde quæro. & Ang. in d. §. hoc etiam. in ij. colum. in uersic. nota hic, quòd res ecclesiæ. Sed Bald. in auth. hoc ius porrectum. dicit non esse necessarium, si bona fide fiat uenditio: ut dicit in ij. col. in fi. uer. sed hic quæritur. Vide Inno. in c. dudum. in gl. in uer. defensore. de reb. eccl. non alie. & s. eo. uer. iij.

Subhastatio semper requiritur, quando uenditur res absentis. l. ordo. C. de exec. rei iud. per l. fundus. & ibi Alex. ff. de rescin. uen. & in l. licitatio. de publica. per Alex.

20 Subhastatio non probatur per instrumentum uenditionis, in quo fit mentio de ea facta, quia fieri non potuit tempore instrumenti. gloss. & Barto. in l. j. C. de fide instru. & iure hast. fis. lib. x. & in l. sciendum. & ibi Alexand. x. colum. de uerbo. oblig.

Subhastatio requirit scripturam, & precij solutionem, de quo fides haberi non potest. Bart. in l. j. ad fi. in uer. sed nunquid in hac uenditione. C. de fide instr. & iure hast. fis. lib. x. Addo Bal. in l. contractus. in ij. col. in uer. secundam uerò opin. C. de fide instru.

Subhastatio quando fit, an primus offerens liberetur per oblationem factam à secundo, qui fugiat. Bart. quòd non, in l. licitatio. in prin. in j. q. ff. de publi. quem uide in d. l. si tempora. Sed Bal. contrà in consil. Quidam Titius de Arimino, &c. & Barth. Cæp. in sing. uer. xxvij.

Subhastatio an requiratur in locatione rei fiscalis, sicut in uenditione. gloss. in l. quamuis. in uer. prædij. C. de uendi. re. ci. lib. xj. & in l. iij. in glo. in uer. licitatio. C. de fun. patrimo. eo. lib. quòd non. * necessariam esse etiam, si ad modicum tempus locetur, tradit glo. in l. si tempora. C. de fide instr. & iure hast. fisca. lib. x. & sequitur Ias. consi. ccxxix. col. ij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Subhastatio est necessaria in locatione uectigalium fisci. l. penes. C. de uectigal. & commis. l. licitatio. in prin. ff. de publica. gloss. in l. j. C. de fide instrumen. & iure hast. fisca. libro x. Iason consil. ccxxix. col. ij. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Subhastatio uendens non potest habere fidem de precio. l. à diuo Pio. §. sed si emptor. de re iudi. & Barto. in l. j. ad fi. uer. quæro, nunquid procurator. C. de fide instrum. & iure hast. fis. lib. x. & in practi. Papien. in uer. per publicum nuncium. in tit. de execu. senten.

Subhastationis confessio factæ in testamento an probet, & quid si fit cum iuramento. uide Bald. in consil. ccccclxxv. in v. parte.

Subhastationis materiam uide in Specul. ubi s. & Bald. in d. l. ordo. & Barto. in d. l. licitatio. in prin. & in d. l. j. & in l. si tempora. s. allegata. & posui plenè in tracta. Gabel. ij. par. in vij. viij. ix. x. & xj. q.

Subiectio dicit plenitudinem potestatis. Bald. in c. j. de pa. iura. firman. in usib. feud. in j. col. ad fin. in uer. subiectus quæro.

† Subiectio probatur per impositionem & exactionē collectæ. Vide Feli. in c. cùm Bertoldus. col. xv. de re iudicata.]

Subiectionis libellus, & sententia, quomodo concipiantur. in Spe. de senten. §. sequitur. in iij. col. uer. item debet. cū uersi. seq. & tit. de offi. ord. & de ma. & obe. per totum.

Subditi, uel subiecti domini temporalis, uel spiritualis, possunt appellare pro eo. in Specu. de appel. §. j. ad fin. uer. item episcopus.

Subiectionis ecclesiarum nomine quomodo agatur. in Spec. de reb. dub. per totum.

† Adde, quòd istud uerbum Subijcit, importat, ut nihil aliud requiratur. Ita dixit glo. no. in c. statutum. in uerbo, Canonicis, de rescrip. lib. vj. Et illam gl. ad hoc allegauit do. Abb. in c. j. de postu. præla. & in c. cùm dilectus. de succes. ab intesta. & in c. fin. de sponsa duo. & in c. cùm locum. & in c. cùm apud. de sponsa. & in c. tuæ. eod. tit. & in c. j. de excep. & in c. ij. de ordi. cognit. & Roma. in l. cùm mulier. in xvij. col. in princip. ff. solu. matrimo. & Dom. in dicto uerbo, Canonicis, ubi dicit, quòd uerbum, Sufficit, non requirit assistentiam aliarum qualitatum, quàm expressarum, quo ad perfectiorem actionem actus. Et dicit illam gl. esse no. pro statutis, & priuilegijs, ubi uerbum tale poneretur. Sed soleo ponderare in cōtrarium gl. in c. consuluisti. de celeb. missa. quæ uidetur sentire contrariū. Sed dic illam procedere, nisi aliter à iure caueatur, & materia subiecta aliud suadeat.]

Subornatio est de falso exprimendo, uel uero tacendo, testis per aliquem facta informatio. iij. q. ix. puta. secundum Card. in cle. testibus. in prin. in iiij. not. de testib.

Subornationis materiam supple j. uer. Testium coactio. uer. v. & in uerbo, Testes deponunt. uer. cxvj.

Subreptio uitiat factum, etiamsi pars consentiat. Inno. in c. cùm olim. in gl. sua, in uer. non obstante. de re iudi. c. cùm olim. de cau. pos. & proprie. & c. ad audientiam. el ij. de rescrip.

* Subreptio, uel obreptio, gratiam non reddit inutilem, cùm planum est, eam omnino principem petētibus tributurum fuisse, cùm in c. postulasti. de rescri. Illust. Car. Præp. in c. oblatæ. col. fin. de appel. Pau. Cast. consi. xxx. col. iij. in extr. ij. dubit. uol. j. Ancha. cons. cxcv. Bella. con. xxiv. col. pe. Cald. con. ij. tit. de rescri. Rot. de rescri. deci. j. nu. 9. Ay. Crau. cons. ij. nu. 14. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

Subreptio non præsumitur in ordinario, id est, in episcopo, sicut in papa, uel legato: secundum Card. in cle. fi. ultima col. de offic. ordi.

* Subrepta gratia dici non potest, quia ea sunt omissa, de quibus princeps aut cogitauit in genere, aut cogitare potuit. Pau. Cast. consi. xxx. dub. ij. uol. j. l. qui iure militari. ff. de testa. mil. l. sicut certi. l. si cū uel in utero. C. de testa. mil. & ibi no. l. sub prætextu. & ibi not. doc. C. de transac. doc. in auth. ex causa. C. de lib. pręt. & in l. tres fratres. ff. de pact. Bar. in l. Aurelio. §. Caius. ff. de lib. leg. Cor. con. ccj. nu. 14. uol. ij. Ay. Crau. con. ij. nu. 15. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

Subreptionis materiam supple s. uer. Rescriptum impugnatur. per discursum.

Subrogare & submittere, sunt paria. l. uetus. & ibi Flo. de usufruc.

Subrogans alium loco sui, tenetur de mala administratione subrogati. l. ad similitudinem. & ibi Bald. in iij. notab. C. de epis. & cle. Insti. de cura. §. fi. l. ex facto. de neg. gest. facit l. decreto. de admin. tuto. & Bar. in l. neminem. C. de decu. lib. x. Alex. in l. ut certo. §. si duobus. ff. commoda.

Subrogari debet æquè idoneus, aliàs non ualet. l. agentes. C. de præpo. agen. in reb. lib. xij. & ibi Bar. ad fi. in uer. item aduerte. & j. eo. uer. antep.

† Subrogatus in litem, & ius quod competebat defuncto, censetur ad possessionem etiam subrogatus, licet expressè in subrogatione de ea mentio non sit facta. do. de Rota decis. lxiiij. in nouis.]

Subrogatio quæ fit à iure in loco alterius rei, quæ res haberi non potest, sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. Sicut ergo non ualet alienatio rei litigiosæ, ut in l. fin. C. de litigio. ita nec ualet alienatio rei æquiualentis, quæ in locum eius subrogatur: ut in c. ecclesia. ij. ut lite pen. & ibi Abb. facit quod not. in c. dilecto. de test. & in l. si eum. §. qui iniuriarum.

Subrogatum pignus loco alterius, non dicitur pignus, nisi habeat ortum à re, cuius loco subrogatur. l. fideiussor. §. Lucius. & ibi Bar. ff. de pigno.

Subrogatio fieri potest de persona ex causa necessitatis, quæ aliàs fieri nō posset. Bal. in l. cùm antiquitas. circa medium. C. de usufru. Addo Bald. in l. unica. in §. ne autem. in j. col. in fi. C. de cadu. tol. non tamē ut petat sequestrum, sicut posset uictor. Car. in cle. j. iiij. q. de sequest. pos.

Subrogatus loco mortui, pro quo fuit lata sententia per iudicem de morte ignorantem, gaudet beneficio. Bal. in l. j. §. in primo. in fi. C. de cadu. tol.

Subro-

Subrogatus in litem, & in ius alterius, scilicet defuncti, censetur etiam subrogatus ad possesionem. Rota in decisi.lxvij. subrogatus,&c.in nouis.

Subrogatus loco iudicis absentis dicitur habere ordinariam iurisdictionem.Bartol.in l.ne quicquam.§.ubi decretum.in penult.col.in uer.opp.& uidetur, quòd ista.ff.de of.procõs. & leg. & in l.j. iij.col. in uer.opp.hîc,quòd causæ.ff.de offic. eius,cui man.unde cognoscit de causis meri imperij.Bar.in l.j. ult.col. in uer.quæro,quid si non est delegatus. ff.de off. eius.& ibi plenius per Alex.

Subrogatus debet habere salarium eius, pro quo est subrogatus.Ang.in auth.ut cle.qui rece.col.v.in j.notab.

10 Subrogatus debet seruare terminum eius, pro quo est subrogatus.Bald.in l.certum.vij.col.uer.item dubitatur.C.unde cognati.l.si iudex.& ibi Bart.ff.de iud.Adde Bart.in l.j.§.hi,quibus.in uer.& per hoc alio anno.ff.de leg.iij.& p Alex. in l.j.§.j.ff.si quis test.liber.

Subrogatus debet remanere in officio, si moriatur principalis,pro quo est subrogatus.Flo.in l.uetus.de usufr.quod debet finire officium.facit l.quæsitum. secundum Dy. Ray. & doc. ibi. de tute. & l. si tutor Reipublicæ. §.j.de tut.& ratio. di.& quod not.in c.ne aliquid.de hære.in vj.

Subrogatus loco alterius reiecti potest ex causa reijci. Car. in cle.dudum.§.& si idem.ulti.q.de sepul.

Subrogare loco sui,non est nuncium mittere.Vnde

Subrogare prohibitus potest mittere nuncium. s̄.Prohibitus. el j. uer.v.

Subrogatus si quis sit loco arbitratoris, non potest appellari ab eius sententia.Alex.consi.xix.iiij.parte.

Subrogatus loco alterius debet esse idoneus, & talis, sicut is, pro quo est subrogatus: unde debet esse forensis, & doctor, sicut is, pro quo est subrogatus. Bald.in l.parabolani. C.de epis.& cler.& quod per Bart.in l.j.C.de præpo.agen.in reb. lib.xij.& in uersic.item aduerte.& s̄.eo.uersi.iij.& Alex.in l. stipulationes commodissimæ. de uerbo.obliga. & in l.j.§.j. ff.si quis test.liber.

* Subrogatum eiusdem naturæ est, cuius id, in cuius locum subrogatum est. l.Imperator.§.fin.ff.de leg.ij. Ioan.Cephal. consil.cclxxxj. nu.1.uol.ij. l.j. §.hæc actio.ff.si quis testa.lib. es.iussus est.l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio. c.ecclesia S.Mariæ. ut lit.pen. c.j. ut ecclesia.benefici. Andr.Tiraq.in tract.de iure primoge.nu 43.q.xl.l.si donatæ.§.j.ff.de dona.inter uir.& uxo.Io.Crot.cõsi.lxxvj.nu.13.consi.cxxiiij. nu.12. Æmilius Maria Manolessus.

† Subrogatus sapit naturam eius,in cuius locũ subrogatur, si ad eundem finem facta sit subrogatio : aliàs secus, secũdum Bart.in l.pater.in iiij.colum. uer.præterea.ff.de inoff.test.& hoc casu nõ habet locum regula. l.si eum. §.qui iniuriarum. ff.si quis caut.]

Subrogatus debet tenere locum eius, cuius loco subrogatur. l.antepenult.& ibi Barto.in fin.C.de proxi.sac.scrin.lib.xij. quod est uerum,etiamsi subrogatus erat inferioris ordinis: ut ibi.

† Subrogata actio in locũ alterius an sapiat naturam illius,uide Barto.in l.j.§.hæc actio.ff.si quis testa.lib.esse ius.fue. Et aduerte, quòd id, quod dicitur, quod actio subrogata sapit naturam eius, cuius loco subrogatur, debet intelligi de natura sua primordiali,non autem de ea, quæ superuenit ei ex casu, & accidentaliter. Ita dicit glo. in l.certi condictio. in prin. in glo. magna, in uerbo,ex omni causa.ad fin.ff.si cert. peta.quam Barto.ibi in ij.col. uer.quærit glo. summè commendat,& mandat multum notari: & dicit quòd fortè alibi in iure non habetur ita bene.Et istud uerbum illius glo.exclamat do.Ias.in §.fuerat.in ij.colum. uer.unum tamen non omitto.Insti.de actio.]

Subrogatus sapit naturam eius,cuius loco subrogatus est.no. in l.j. de rei uxo. actio. s̄. uerbo, Potestas cognoscit. uersicu.vij.

* Subrogatus in alicuius locum, eisdem fruitur priuilegijs, quibus ille, in cuius est locum subrogatus. l. decernimus. ubi Bar. C.de aquæduct.lib.xj.l.comperimus.ubi Bar.C.de prox.sacror.scri.lib.xij.l.maior. §.pen. ubi Bal.ff.de procur. And.Tiraq.in tract.de iure primogenior. q.xl. nu.43. & 110. Æmilius Maria Manolessus.

Subscriptio dicitur testimonium, quasi testificari uideatur,qui subscribit. l.fi. & ibi Bald.in ij. no.C.si cer.pet.& habet uim depositionis. Bal.in l.fi.v.opp. de edi.diui Adri.tollen.

Subscriptio erronea non nocet. l. Titius Seius. de rescin.uen. Vide l.fi.& ibi Bal.in j.no. C.plus uale.quod agitur. & ideo potest dici suspectum instrumẽtum etiam ab eo,qui se subscripsit in eo per errorem.Bar.in l.j.§.fi.in iij.col.in uer.quæro, quid si instrumentum est subscriptum. ff. quemadmodum test.aper.

Subscriptio testium defunctorum non probat. c. ij. de fide instrum.cum ibi not. gl.in c.inter dilectos.eo.tit. Barth.Cæp. in cau.clxxiij.& s̄.Scriptura.uer.lxxxiij.Addo istud procedere in scriptura priuata: secus, in publica, quia probat etiã mortuis testibus,ut ibidem.uer.xxij.

Subscriptio facta,tanquam à teste,uel notario,non nocet subscribenti : secus,si fiat tanquam à principali. l.Caius.de pig. actio.not.in l.si fideiussor.§.pater.& ibi Bar.de pig. Paul.de Cast.in l.emptor.§.Lucius.ff.de pact.& in l.si ita stipulatus. §.Chrysogonus.de uerbo.oblig.text. & Alex. & Bald.in l.si pater. C.de fideius.Bart.in l.sicut.§.non uidetur.in j.nota.ff. qui.mod.pig.sol.& in l.quæ dotis.in ulti.col.& pen.q.ff.sol. ma.ubi etiam per Alex. ad fi. Bart.in d.§.Lucius.in ij.nota. dicit nota.quod

Subscribens se scripturæ factæ per alium, sibi præiudicat, ac si totam scripsisset.ut ibi Bar.Sed

Subscriptio nõ nocet subscribenti,cùm non uideatur subscribere animo se obligandi, si subscriptio fiat ad probationem actus:secus,si fiat ad esse contractus.per d.l.fideiussor. §.pater.de pigno.Item,

Subscribens se scripturæ alterius manu scriptæ mandato suo, censetur totam scripsisse. d. l. si ita. §. Chrysogonus. & ibi Bartol.in penulti.colum. in fin. uersic.ultimò hic §.facit. & Ange. & Alexand. ibi.& docto.de uerbor.obliga.& Bald.in l.hac cõsultissima.& l.cùm antiquitas.C.qui testamenta facere poss.in ulti.col. facit l.fideiussor. §.j. in fin. de pignor.l. diuus.§.item senatus.de fal.& ibi Alexand. & Bald.in auth. contra qui. de non nume.pecu. & Alexand.consil.clxvij. ij. parte.Quod uerum,si prius scripturam legit.doct.ibi & per Alexand.in l.quæ dotis. ad fin. soluto matrimonio. & s̄.eo.

† uersicu.v. †Et per Franciscum Areti. in d.§.Chrysogonus. & in l.si per epistolam.de acquir.hæred.j.not. & omnino in

* d.l.cùm antiquitas.] * Ioan.etiam Cepha.consi.cclxxij.nu. 85.uol.ij.tract.subscribentes,scribere censeri.Æmilius Maria Manolessus.

Subscriptio obligat, si subscribens sciuit, & legit ea, quibus se subscribit,aliàs non. l.fi.& ibi Bal.in j.no. C.plus uale.quod agitur.Pau.de Cast.consil.ccclij. incip.De casu. & s̄.uer.Si-

† gillatio.uer.iiij.†Et per Fran.Are.loco s̄.allegato.]

Subscribens præsumitur consentire, & scienter facere, nisi contrarium probetur. Bartol.in d. l. sicut. §.non uidetur.in j.nota. uide in l. Caius.de pigno.actio. & in d. §.pater.& ibi Barto. in l.quæ dotis. in fi.colum. in pen.quæst.ff.solu.matrimo. quòd subscriptio facta ut à teste, non nocet:aliàs sic. & s̄.eo.uer.iiij.& omnino per Alex.consi.cxlvij. ij.par.& in d.§.Chrysogonus.& in l.si ita stipulatus.iij.col.de uerb.obl. & in d.l.quæ dotis.ad fi.Item,

† Subscribẽs literis alterius, de effectu subscriptionis. Hippo. in rub.C.de prob.col.lix.cum seq.]

Subscriptio, & suprascriptio, an idem operentur. Alexand. in d. consil.

10 Subscriptio si negetur, punitur negans, sicut negans propriam scripturam.s̄.uer.Negans.

Subscriptio habet executionem paratam uigore statuti, sicut tota scriptura.s̄.uer.Scriptura.uer.xc.

Subscriptio generalis non sufficit. Bald. & Alex. in l. quæ dotis.solu.matrimo. & Alex. in l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus.de uerb.obl. Pet.de Anch.consi.ccxxiiij. Prius de iuribus,&c.Pau.de Cast.consi.cccxliiij.contra Bar.in l.diuus.§. item senatus.de fal.

Subscriptio in charta uacua an obliget. Bald. in l. si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de uerb.oblig.& ibi Io.de Imo.& Alex. & per Ang.in l.sciendum. eo.tit. in xj.col. & quod per Bald. in auth.si quis in aliquo.C.de edendo,

Subſcriptio facta à tyranno in charta alba ſibi tranſmiſſa per populum obſeſſum, non ualet, cùm ſit metus inſtantis periculi, & ſic ceſſat uerus conſenſus, & quia totus contractus eſt in uoluntate unius partis tantùm, ſecundum Ang. in l. ſi qua per calumniam. de epiſc. & cleri. & in l. pacta. C. de pac. & in l. ſi procuratorem abſentem. & ibi Ioan. de Pra. de procur. qui refert Ang. ubi s̄.

Subſcriptio notarij in principio, uel in fine protocolli, authorizat omnia inſtrumenta præcedentia, uel ſequentia: arg. l. eo quod. & ibi doc. & Bald. in j. nota. C. ſi cer. peta. Sed Bar. in l. ſi quis. §. ſi initium. in lect. in j. col. in uer. & eodem modo de ſubſcriptione. ff. de eden. dicit ſubſcriptionem in fine non authorizare præcedentia, niſi expreſſè referat ſe ad præcedentia. Adde s̄. uerbo, Sigillum. uerſic. xj. & uerbo, Signum. uerſic. xv. Vide Alexand. in d. §. ſi initium. Et non dicitur leuis ſolennitas, ideo omiſſa uitiat. Alex. cõſi. lxxix. iiij. par. ult. col.

Subſcriptio in inſtrumẽto publico faciens mentionem de interlineatura inſtrumenti, an probet errorem, & an ſit neceſſaria. s̄. Notarij officium. uer. xlviij.

Subſcriptio tutoris authorantis non requiritur in authoratione. l. inter pupillos. & ibi Bar. in j. no. C. de autho. tuto.

Subſcriptio ſine ſigillo nihil prodeſt, & econtrà in teſtamẽtis. l. ad teſtium. §. ſi quis ex teſtibus. & ibi Bar. ff. de teſt.

Subſcriptio noua nõ requiritur in noua ſigillatione, ſed prima ſufficit. l. ſi teſtamentum. & ibi Bar. ff. de teſta.

20 Subſcriptio trahitur ad tempus ſigillationis. Barto. in d. l. ſi teſtamentum.

Subſcriptio trahit ad tempus ſuum, quicquid antè ſcriptũ eſt, & factum, etiam ſigillationem. Bar. in d. l. ſi teſtamentũ. uide ibi. & quod no. in l. tribunus. §. j. ff. de teſt. mil.

Subſcriptio trahit ad tempus ſuum depoſitionẽ teſtium ſubſcriptorum. Bal. in l. fi. v. opp. C. de edi. di. Adri. tollen.

Subſcriptionis tempus inſpicitur, & non tempus ſcripturæ. in qua fuerit poſtea facta ſubſcriptio. Pau. de Caſt. in l. hac conſultiſsima. in princip. C. qui teſtamenta facere poſſunt. & Alex. in l. diuus. §. item ſenatus. de fal. & ideo tẽpus ſubſcriptionis debet deduci, & probari, ſecũdum eos. & j̄. uer. Tempus. uer. lxiiij.

Subſcriptio teſtium in teſtamento fieri debet ſic, uidelicet: Ego Ioannes aſſero me fuiſſe præſentem teſtamento Titij ſubſcripto, & ideo propria manu ſubſcripſi, & ſigillaui. Bar. in l. ſingulos. ff. de teſta.

Subſcriptio trium teſtium poteſt probari per duos. Barto. in l. comparationes. j. col. iij. no. C. de fide inſtr.

Subſcriptio hæredis in inuentario requiritur, ſi ſciat ſcribere: aliàs debet alter pro eo ſubſcribere. Bal. in l. fi. §. cùm igitur. in j. col. in uer. item requiritur ſubſcriptio. C. de iure deli.

Subſcriptio, & ſignum notarij requiritur, ut contractus dicatur perfectus. Bart. in l. contractus. ij. col. uer. ſed quæro hîc, quando dicatur. C. de fide inſtr. ubi dicit uerum, niſi publicetur authoritate iudicis, ſecundum conſuetudinem.

Subſcriptio teſtium in inſtrumentis non requiritur. Paulus de Caſtro conſilio cccxxx. Caue, quia corruptè allegat hoc conſilium: ideo fortè uoluit allegare conſilium cxxxiij. incipit, Viſo puncto. ubi nullum uerbum de ſubſcriptione, & plenius per Alex. de Imol. in l. iuris gentium. §. quod ferè. ff. de pact. & j̄. & Abb. in c. cùm Ioannes. de fide inſtr. ubi dicit uerum, niſi contractus ſit in ſcriptis celebrandus. de quo in l. contractus. C. de fide inſtr.

Subſcriptio notarij archiui publici in copia inſtrumenti danda alicui ſufficit, licet teſtes captioni, uel tranſumpto non interfuerint. Barto. in rub. C. de fide inſtr. ij. col. in uer. quædam tamen ſunt.

30 Subſcriptio in ſcriptura propria non requiritur. l. cùm antiquitas. & ibi Bal. ad fi. uer. ultimò no. C. de teſti. & Bal. in l. cùm tabernam. §. idem quæſijt. in ij. no. ff. de pig. niſi in conſilio doctoris. s̄. uer. Conſilium ſapientis. uer. vij. Addo s̄. in uer. Apocha. uer. v. & s̄. uer. Scriptura. uer. xviij.

Subſcriptio theſaurarij in libro an ſufficiat. j̄. Theſaurarius. uerſic. j.

Subſcriptio teſtis an probet eius rogitum, id eſt, quòd fuerit rogatus. s̄. uer. Rogatio. uer. ix. & xix. & plenius per Alex. in l. ſciendum. pe. charta, de uer. oblig.

Subſcriptio facta à teſte, præſumitur facta de conſenſu partis, cuius actus geritur. Bald. ſing. in l. j. xj. col. C. de fide inſtr. & iure haſt. fiſ. lib. x. & Alex. ubi s̄. in antepe. col.

Subſcriptio etiam fœminarum ualet, quando ſtatutum requirit ſubſcriptionem duorum uirorum in aliqua ſcriptura. Alex. in l. j. ff. de uerb. ſignifi. contra Bal. in l. ſcripturas. in fi. C. qui pot. in pig. hab.

Subſcriptio, & inſcriptio, qualiter differant. Bartolus in l. ſi cui. in princip. ff. de accuſa. Et quandoque unum pro altero exponitur. cap. cùm Ioannes. & ibi. gloſſ. & Abb. de fide inſtrum.

Subſcriptionis ad pœnam talionis forma quæ ſit, uide in l. ſi cui. per Bar. ff. de accu. Cy. Ang. & Salic. in l. iij. C. qui accuſ. non poſſ.

Subſcriptio ad pœnam talionis omiſſa in cauſa principali, fieri poteſt etiam in cauſa appellationis. Bald. in l. per hanc. in vij. col. magna. in uer. quid de accuſatore. C. de temp. appel. & ibi Pet. de Sun. & non uitiat proceſſum. Bald. in l. ij. C. de fide inſtr. Alex. in l. ſi cui. de accuſa.

Subſcribens ſe ad pœnam talionis, puniendus eadem pœna, non punitur minori, licet ſit nobilis, & accuſatus ſit ignobilis: ſecus, ſi eſt puniẽdus eadem lege, quia tunc ſit diſtinctio inter nobilem & ignobilem. Bald. in l. ij. in fi. C. de fide inſtr. & in l. qui crimen. ij. q. C. qui accu. non poſ.

40 Subſcriptio facta domino habet uim mandati. l. etiã. & ibi Bald. C. quod cum eo.

Subſcriptioni propriæ manus ſtandum eſt. Bal. in tract. Schiſma. xviij. col.

Subſcribere ſe non debet doctor conſilio alterius non lecto. Bal. in l. fi. C. plus ual. quod agitur.

Subſcriptio non obligat eum, qui non accepit, nec ſtipulanti promiſit. l. mutuæ. C. ſi cer. pet.

Subſcriptio manu tertij facta de mandato obligat mandantem, qui neſcit ſcribere. Io. de Imo. & Sicu. in c. cùm inter. de re iud. in v. col. Adde in ſumma Alex. in l. diuus. §. item ſenatus. de fal.

Subſcripti debent eſſe teſtes in omni ultima uoluntate in ſcriptis confecta. l. fi. & ibi Bal. in ult. col. uer. nota ex glo. quòd mulier. C. de codicil. Et qualiter, in Spe. de inſtr. edi. §. ut autem. in ix. col. uer. illud. & præced.

Subſcriptio iudicis non habet uim ſentẽtiæ. Bal. in addi. Spec. de ſen. uer. ſubſcriptiones.

Subſcriptio teſtium in teſtamento ualidat, non probat teſtamentum. Bald. in addi. Spec. de inſtru. edi. in j. colum. in fin. in uer. etiam ſubſcriptione. Item facit præſumi eos fuiſſe rogatos, licet aliter non conſtet. l. Domitius. & ibi Barto. in j. col. in uer. quod ergo dicitur, de teſta. Sed limita, ut ibi Io. de Imo. & tũc debet eſſe in fine teſtamẽti, ut ibi & Alex. in l. iuris gentium. §. quod ferè. de pac. & Bal. de pace Conſtan. §. die lunæ.

Subſcriptio teſtatoris in teſtamento in ſcriptis qualis eſſe debeat. Bar. in l. j. §. inter filium. paulo poſt principium. uer. itẽ dicitur hîc. ff. de fal.

Subſcriptio qualis eſſe debeat. Bart. in l. diuus. §. item ſenatus. ff. de fal.

Subſcriptio ad pœnã talionis in uno crimine, extẽditur etiam ad alia. l. is, qui. C. de accu.

50 Subſcriptio ad pœnam talionis an requiratur in accuſatione de uiolentia. Bald. in l. momentaneæ. in fin. C. unde ui. quòd ſic.

Subſcriptio ad pœnam talionis, an requiratur in exceptione criminis. s̄. uer. Excipiens. uer. xlv. quòd ſic: nec habet locũ, quando agitur ciuiliter. Bal. in l. ij. C. de fide inſtr. per l. momentaneæ. & ibi Bal. & doct. C. unde ui. nec quando procedityr per uiam denunciationis, uel inquiſitionis. Bald. in l. qui crimen. j. col. C. qui accu. non poſ.

Subſcriptio ad pœnam talionis quando requiratur. s̄. uer. Accuſator. uer. iiij. cum quatuor ſeq. & uer. xiiij.

Subſcriptiones ponuntur in literis diuerſis ex cauſis. in Specul. de citatione. §. iam de citatione. in iij. colum. uer. literis igitur.

Subſcriptio notarij, uel teſtium quando ſit neceſſaria. in Spec. de inſtr. edi. §. inſtrumentum. in xiij. col. in fi. uer. item quod non eſt à tabellione.

Subſcri-

Subſcriptio notarij in ſententia qualiter fiat, & quid operetur. in Specul. de ſenten. §. ut autem. in viij. colum. uer. notarius.

Subſcriptio requiritur in libello. in Specul. de lib. concep. §. ad huius. uerſi. j.

Subſcriptio in electionibus prælatorum, quæ requiratur. in Spec. de elec. §. j. uer. in ſacris. & ſeq. ſuprà, Epiſcopus qualiter. uerſi. iiij.

Subſidium charitatiuum debetur papæ ex cauſis notatis per Oldr. in conſ. ciiij. incipiente, Circa præpoſitam quæſtionem. Item domino à uaſallis in caſibus neceſsitatis. Bald. in l. j. in fi. C. de ope. libe. Addo do. Iaſ. May. in l. admonendi. in clxiiij. col. ff. de iureiur. & Bald. in l. iubemus. prima, in j. not. C. de ſacroſan. eccle. Item epiſcopo à clero, quando epiſcopus non ſufficit ad ſumptus conſecrationis. Innoc. in c. j. paulo poſt principiũ, de ſta. mona. Bald. in l. ſi quis ad declinandam. §. in omnibus. iij. col. ubi refert Inn. in d. c. j. C. de epiſ. & cle. in c. ut præteritæ. de elec. c. ut conquerente. de offic. ord. c. cùm Apoſtolus. de cenſi. & ibi doctò.

Subſidium poteſt exigi etiam ab inuitis. Cardi. in cle. j. §. j. in j. q. de exceſ. præla.

Subſidium uitæ dicuntur alimenta. l. filia. & ibi Bald. C. de patria poteſta.

Subſidium charitatiuum poſſunt ex cauſa petere prælati inferiores epiſcopo ab eccleſijs ſibi ſubiectis. Car. in cle. j. §. j. in fi. de ſup. negli. præla.

Subſidium charitatiuum non poteſt exigi ab exemptis. cle. j. §. j. & ibi gl. & Car. de exceſ. præla.

Subſidium charitatiuum eſt arbitrarium, inquantum pro eo poſsit exigi. Cardin. ubi s. in iij. q. & clericus alleget cauſam eius iniuſtam, debet adiri archiepiſcopus, ut ibi q. ij. Quæ autem ſint iuſtę cauſæ, in d. §. j. iij. oppo. quòd pro eundo ad papam, uel Imperatorem, uel ſi ſit inops ſine culpa indigẽs, uel habet litem, uel ſi fecit ſumptus pro eccleſia, uide in d. c. cùm Apoſtolus. de cenſi.

Subſidium charitatiuum papa poteſt remittere. c. accedentes. de præſcrip.

Subſidium charitatiuum an præſcribatur. s. uer. Præſcriptio de quibus. uer. iiij. quòd non.

Subſtantia quandoque ponitur pro cauſa, quandoque pro conſenſu, quandoque pro forma, quandoque pro ſubſtantiali qualitate, quandoque pro ea re, ſine qua actus eſſe non poſſunt. Bald. in l. ſi ex precio. in fin. C. ſi certum petatur.

† Adde, quòd ſubſtãtia eſt res habens quidditatem, cui debetur eſſe per ſe, & non in alio, ſ. ſubiecto, ſecundum bea. Tho. j. parte Sum. q. iij. arti. v. & dicitur Græcè ὑπόςασις.]

† Subſtãtia. de hoc uerbo uide duo uerba per Frã. Are. in l. qui ſe patris. C. unde ui. lib. vj.]

Subſtantialia contractus non poſſunt tolli cõſuetudine. Glo. ſingu. in c. nõ putamus. de conſue. in vj. Alex. in l. de pupillo. §. qui nunciat. de ope. no. nuncia.

Subſtantialia contractus quę ſint. Bald. in l. ad exactionem. C. de dot. promiſ.

* Subſtantiale id dicitur, ſine quo id quod agitur, nec eſſe, nec uires obtinere poteſt. l. pacta conuenta. ff. de contrah. emp. Dec. in l. edita. nu. 4. C. de eden. Io. Cepha. con. clxxj. nu. 20. uol. ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

Subſtantialia iudicij quæ ſint. s. Iudicium. uer. xcvij. Abb. in c. cùm Ioannes. de re iud.

Subſtantia, ſolennitas, & ordo, qualiter differant. Alex. poſt Bar. in l. ſi is. in prin. de teſt.

Subſtantialia probationis ſunt quatuor, ſcilicet cauſa, conditio, modus, demonſtratio. Bald. & Imol. in l. Titia. j. colum. ff. ſolu. matrimo.

Subſtantialia contractus emptionis ſunt tria, ſcilicet res, precium, & conſenſus. l. hęc uenditio. §. j. & l. ij. l. quod ſæpe. §. j. & in l. in uendentis. ff. de contrahen. empt.

Subſtantialia contractus non poſſunt conferri in arbitrium contrahentis: ſed accidentalia ſic. l. ſi. C. de contrahen. emp. niſi ſecuta traditione. s. Contractus in arbitrium, ſed poteſt conferri in uolũtatem tertij. Io. de Imo. & Alex. in l. à Titio. §. ſi. de uerb. oblig.

Subſtituo, eſt uerbum, quod intelligitur, ſcilicet directo, l. recuſare. §. ſi Titius. & ibi Bartol. ff. ad Trebel. & in l. ſi arrogator. in prin. ff. de adop. Item ſubſtituo directò, eſt uerbum directum, quod nunquam obliquatur. Bald. in l. precibus. x. oppo. C. de impube. & ali. ſubſti. aliàs eſt commune. l. iam hoc iure. §. ſed ſi aliter. & ibi Barto. in ij. nota. ff. de uulg. & pupil. & Bald. in l. in teſtamento. ix. q. C. de teſta. mi. & Pau. de Caſt. in conſi. cxxxiiij. incipiente, Viſo puncto, & dubijs ſuprà ſcriptis. Item eſt directum, quando dicitur, Subſtituo hęredem. Bald. in d. l. precibus. ultima † col. in uer. ſecundò quæritur, ſi teſtator. † Et per Franc. Are. in l. ex facto. in j. no. de uulg. & pupil. & in l. nam hoc iure. & in l. centurio. in iij. col. in prin. eo. tit.]

Subſtitutio dicitur ſecunda inſtitutio. Bal. in rub. C. de impub. & ali. ſubſtit. in prin.

Subſtitutio dicitur propriè inſtitutio. l. ſi quis hæreditarium. §. ſi quis hæredem. de hære. inſti.

* Subſtitutio directa, eſt ſecunda inſtitutio. gl. & doc. in rub. ff. de uulg. Ioan. Cephal. conſi. ccxxxj. nu. 12. uol. ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

Subſtitutio etiam in mãdato fieri poteſt: ut, Conſtituo T. procuratorem. & ſi eſſe nolit, ſubſtituo B. ſecundum Barto. poſt gl. in addi. in rub. ff. de procu.

Subſtitutio in donatione cauſa mortis fieri poteſt. l. j. ff. de dona. cau. mor. l. ut hæredibus. & ibi Bart. in l. cùm pater. §. eorum. & ibi Bart. de lega. ij. l. iij. in prin. & ibi glo. & Barto. de lega. iij. l. j. §. ſin autem aliquid. C. de cadu. tollen. & ibi Bald. in ultimis uerbis dicit, quòd etiam nudo pacto fieri poteſt. Vide Bald. in §. ſin autem. C. de dona. in l. ſi quidem. in fi. C. de act. & oblig. Bar. in l. ſi Titius. ff. de hęre. inſti. & poteſt remitti per donantem, antequam ſit ei locus. Bart. in l. ſi quis. de ſer. expor. & in l. qui Romæ. §. Flauius. in uer. ulterius habetis hîc. ff. de uerb. oblig.

† Subſtitutio omiſſa apponi in teſtamento per notarium, per quot teſtes poſsit poſtea probari, uide Barba. in j. uol. conſ. xxix. col. ij. Decium conſi. cv.]

Subſtitutio quandoque fit per uerbum, Inſtituo. Item,

Subſtitutio quandoque importat inſtitutionem. gloſſ. ſingul.

† & Io. de Imol. in l. ſi plures. de uulgari & pupillari. † Contra no. do. Fran. Aret. in l. ſi quis mihi. §. ſi coram. in iiij. nota. de acquiren. hæred.]

Subſtitutio nõ tranſmittitur ante cõditionem exiſtentẽ. Bald. in l. j. x. q. uer. ſed nũquid ſubſtitutio. C. quãdo nõ pe. partes.

Subſtitutionis ius non tranſit ad hæredem ſubſtituti. l. ſi ex pluribus. ff. de ſuis & legi. & s. Fideicommiſſum tranſmittitur. uer. vij.

Subſtitutio dubia debet interpretari fauore piæ cauſę. Ang. in l. precibus. ij. col. C. de impu. & ali. ſubſti.

10 Subſtitutio non præſumitur omiſſa per errorem in teſtamento à teſtatore, licet ante teſtamentum dixerit uelle eam facere, & nõ fecit. Bar. & gl. in l. cùm proponebatur. uer. nota, quòd ſi teſtator. ff. de leg. ij.

Subſtitutionis ius non tranſit ad hæredes. j. Subſtitutio expirat. uer. antepe.

Subſtitutio an fiat per uerbum, Lego. Bal. in l. ſi. ult. col. in uer. ſecundò eſt caſus. C. fam. ercif. quòd ſic.

Subſtitutio non fit, niſi uerbis expreſsis: aliàs non ualet. Bald. in l. ſi. x. opp. C. de hær. inſti.

Subſtitutio eſt potentior, quàm ius accreſcendi. Bald. in auth. hoc amplius. penult. col. uer. quæro, quare ſubſtitutus. C. de fideicom. per l. pe. ff. de iniuſto teſta. & in l. ſi. j. col. uer. item determinatio ſua. C. de inſti. & ſubſti. & in l. quidam. in ij. col. uer. tertiò præmitto. C. de iure delib. & in l. fin. xxxiij. q. C. de hære. inſtit. Sed

Subſtitutio non impedit ius accreſcendi. Bar. in l. teſtamento. de impu. & alijs ſubſti.

Subſtitutioni an uideatur renunciare filia, quæ renũciat ſucceſsioni. Pau. de Caſt. conſi. cxxxvij. incip. Dubitatio uertitur de bonis. & s. Filia renuncians. uer. xv. quòd non.

Subſtitutiones quot dicuntur, ſi teſtator inſtituit filios, & nepotes ex alio filio. Pau. de Caſt. conſi. cclv. incip. Si bene cõſideretur. quòd ſunt duæ.

Subſtitutio unica, uel plures, quando dicantur, & ad quid cognoſcatur. Bal. in l. ſi frater. C. de fideicom.

Substitutio prægnans non continet nisi unam, & non plures, nisi inter fratres, uel pro anima. Bald. in l. si frater. in fin. C. de fideicom.

20 Substitutionis appellatione non uenit fideicommissaria. Pau. de Cast. in rub. C. de impu. & ali. substi.

Substitutionum materiam uide per Oldrad. consil. cxlj. incip. Thema tale est. Dominus G. & in sequenti, quod incipit, Factum tale est: testator habens uxorem. & j. & s. uerbo, Fideicommissum. per discursum. in practica Papi. in libello Substitutionis.

Substitutio qualiter fiat, uide infrà eod. & in uer. seq. & s. eod. per discursum.

Substitutio de uno ex filijs Titij nominando per hęredem, cui fiat, ualet. Io. And. in rub. de testa. in Spec. & ibi uide, quid si hæres non nominet aliquem.

Substitutio fit duobus modis, scilicet si hæres non erit, uel si hæres esse non poterit. Bald. in l. cùm proponas. in j. col. C. de hæred. insti.

Substitutio si filius meus hæres nõ erit ab intestato, ualet. Bar. post gl. contra Bar. in l. antequam. communia de succes.

Substitutio non fit nisi uerbis expressis. s. eod. uer. el j. uersicu. ij. & an per uerbum Lego, uel Instituo. s. eod. uersic. xij. quòd sic.

Substitutio uidetur facta de hospitali instituto post mortem uxoris hæredis ad uitã. Bal. in l. extraneum. in ij. col. in uer. ulterius quæro. C. de hære. insti. Item quando unus fit hæres ad pascha, alter post pascha. Bald. ibidem in j. col. in uer. item quæro, testator instituit Seium.

Substitutio præsumitur facta de eo, qui nominatus est posterius. Bal. in l. fi. iij. & xiiij. opp. C. de hære. insti.

Substitutio quibus fiat, & de quibus, uel non, uide j. eo. per totum.

Substitutio fieri potest pupillo. infrà, Substitutio pupillaris. per totum. Item furioso. j. uerbo, Substitutio exemplaria. uersic. j.

Substitutio fieri potest filio muto, & prodigo. Bald. in l. humanitatis. xj. col. uer. secundò quæro, an exẽplaria. & uer. sextò quæritur. C. de impub. & ali. substi. ubi etiam uide, & an fiat etiam posthumo.

Substitutio ex speciali mandato substituentis, etiam re integra, morte procuratoris non expirat: secus, si ab eo, ut à domino litis facta foret. ita fuit decisum in Ro. decis. ccccxiiij. in nouis.

Substitutio fieri potest filio per monachum, uel monialem, non per fratres mendicantes. Bald. in l. humanitatis. viij. q. in x. colum.

Substitutio filio fieri potest in legitima, scilicet de legitimo hærede, non de extraneo. Ioan. de Imo. post Bar. in l. j. §. fi. in ulti. quæstione. & ibidem per do. Alex. in j. colum. cum alijs per eum adductis. ff. de uulga. & pupil. doc. in l. cohæredi. §. cùm filiæ. eo. tit. in l. ex tribus. & ibi Bart. quod non potest fieri. C. de inoffic. testa. Vide Bald. in l. humanitatis. xv. col. quòd potest fieri directa, non fideicommissaria. Addo Bald. in l. cùm uirum. in iij. col. in uer. quæro, an substitutus. & in l. si arrogator. in iij. opp. ff. de adop.

† Substitutio facta alicui de restituendo, quando erit beneficiatus de tali, uidetur odiosa, & ideo restringenda. Dec. cõs. lxxx. col. fi. uer. sextò quæritur, talis.]

Substitutio sacerdoti, si sine filijs decesserit, an fieri possit. Bar. & Ang. in l. hæredibus. §. Titius. uer. facit ad q. ff. ad Trebel. quòd sic. Bald. in l. generaliter. §. j. C. de insti. & substi. Addo Pau. de Cast. in l. j. §. lex Falcidia. in lect. Paduana, & etiam in Bononiensi. & ibidem per do. Alex. in fi. ff. ad legem Falci. & do. Alex. post Ang. in l. si quis posthumos. in princ. in iij. col. in uer. subdit hic Ange. ff. de lib. & posthu. cum alijs concor. ibidem per eum signatis. Addo etiam Host. in Summa, tit. de succes. ab intesta. in uer. in summa.

Substitui potest filio putatiuo, licet institutio non ualeat. Bal. in l. si pater. in fi. C. de hære. insti. quòd sic.

Substitutio filiæ in dote an fieri possit. s. Filia hæres. uer. xxj.

Substitutio extraneo directo facta à milite, ualet: itẽ facta emãcipato directè. Bal. in l. milites. in j. col. in fi. C. de testa. mil.

10 Substitutio fieri potest donatario. s. uerbo, Institutio. la j. Caue, quia licet in discursu dicatur de substitutione, tamen non ponitur casus iste.

Substitui an possit spurius testatoris. suprà, Spurius. uersi. xxj. & Bartol. in l. ij. de his, qui sunt sui, uel ali. iur. quòd non. in ij. notabili.

Substitui an possit adoptiuus, in l. si arrogator. de adopti. Addo Ang. Imo. Alex. remissiuè, in l. ex facto. in x. col. uer. quid autem in adoptiuis. ff. de uulg. & pup. quòd sic.

Substitui an possit bastardus, uel naturalis tantùm. s. uer. Bastardus. in uer. xxxvij. quòd sic.

Substitui an possit bastardo, & an spurio. in l. si is, q. & ibi doc. de uulg. & pupil. & in l. ex facto. uer. igitur. per Ioan. de Por. de uulg. & pupil. & s. uer. Spurius. uersi. xxj. quòd sic, uulgariter & compendiosè.

Substitutio non potest fieri filio præterito, nisi filius approbet testamentum. Bal. in auth. ex causa. vij. col. in fi. in uer. nunc uenio ad illa uerba. C. de libe. præte. uide j. Substitutio pupillaris expressa. uer. xxxiiij.

† Substitutio quando fiat de filijs, & filiabus. Deci. consi. xv.]

Substitutio patri furioso per filium fieri nõ potest. doc. & Bar. in l. ex facto. iiij. col. uer. sed quęro, an patri furioso. ff. de uul. & pup. & ibi per do. Alex. in xj. col. & Bald. in l. humanitatis. in x. col. in ix. q. C. de impu. & ali. substi.

Substitutio interpretatur infrascriptis modis, ut j. dicetur, & in uer. seq.

Substitutio sibi, ad quem referatur. Corneus consilio cxxvj. col. ij. j. uol.

Substitutio, si sine liberis decesserit, intelligitur scilicet sine liberis uiuentibus tempore mortis. Bartol. in l. ex facto. §. si quis. el iij. ff. ad Trebel. & in l. ex facto. ij. colum. de uulga. & pupil. & in l. cùm auus. in prin. ff. de condi. & demonstra. & in l. hæredibus. in prin. ad Trebel. & j. Substitutio expirat. uersi. ij. & j. eod. uer. xxxiij. Addo glo. expressam in uer. absque liberis. in c. in præsentia. extrà, de proba. & ibi Panor. in vij. col. uer. uenio nunc.

Substitutio in dubio intelligitur facta per nomina appellatiua. Item,

Substitutio non extenditur ad hæredem hæredis. no. in l. qui plures. & ibi doc. cum l. seq. de uulga. & pupil. & j. Substitutio expirat. uer. xij.

* Substitutio facta alicui, si sine liberis decesserit, non censetur facta eius liberis: propterea si ille decesserit, liberis superstitibus, statim extinguitur, neque admittuntur substituti, si eius liberi, absque liberis è uita migrarint. l. j. C. de condi. insert. Barto. in l. centurio. ubi Crot. & Rip. nu. 68. ff. de uulg. Andr. Tiraq. in l. si unquam. nu. 153. C. de reuocand. donati. Maria. Soci. Nep. consil. vj. nu. 19. uol. j. Ay. Cra. consil. xcviij. num. 13. uol. j. Ioan. Cephal. consi. cclij. nu. 9. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Substitutio facta alicui, si sine liberis masculis decesserit, extinguitur statim, ut ille masculo filio superstite decesserit, etiamsi masculus ille absque liberis mortem cum uita commutarit. Caro. Rui. consi. xcij. uol. iij. Illust. Card. Paris. cons. lxxxix. uol. ij. Maria. Soci. Nep. con. vj. nu. 19. uol. j. Io. Ceph. con. cclij. nu. 10. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Substitutio facta uni, ad alium extendenda non est, ne ex uerisimili quidem mente testatoris. Ange. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ubi Rapha. Cuma. nu. 6. & Ias. nu. 2. ff. de lib. & posthu. And. Tiraq. in l. si unquam. in uerbo, Libertis. nu. 23. 33. & 49. C. de reuoc. dona. Rim. consil. ccxxiv. nu. 27. uol. j. Dec. cons. ccxj. con. ccxviij. nu. 9. con. ccclxxvij. Ay. Crau. consi. xcviij. nu. 13. uol. j. Ioan. Cepha. consi. cclij. nu. 6. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Substitutio de persona ad personam extenditur, sec. com. opi. si ita uoluisse testatorem aliquib. ex coniecturis perspici & colligi possit. Ias. in l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posth. Io. Crot. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ubi Garzi. Hispan. nu. 86. ff. de libe. & posthu. Pau. Cast. consi. ccclxliij. uol. j. Ias. con. cxlviij. col. iij. uol. j. con. cliv. uol. iv. Ben. Cap. con. xxiij. q. j. Cor. consi. cxlvj. uol. ij. Cassan. consi. lxviij. nu. 46. Illust. Car. Paris. cons. 50. nu. 60. con. lxvj. nu. 66. 68. uol. iij. Franc. Curt. min. con. cxxj. col. vij. Hieron. Grat. consi. v. uol. ij. Ay. Cra. cõ. clv. nu. 6. 7. uol. j. con. ccxxvj. nu. 16. uol. ij. Io. Cepha. con. cclij. nu. 21. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Substi-

Substitutio, si sine filijs decesserit, an intelligatur, & quid si filij sine filijs decesserint. Bart. in xv. col. uer. quæro ulterius. & Ioan. de Por. in l. centurio. iiij. q. iij. princi. de uulg. & pupil. & Barto. in l. codicillis. uersic. item hæc lex uidetur. ff. de usufr. lega. & in l. cùm auus. in iij. q. ff. de cōdi. & demon. quòd sic. & per Bart. in l. sed & si sic. ff. de lega. iij. Pau. de Cast. in l. ex facto. §. penulti. ad Treb. & in consi. xxxix. incip. Dubium facit, quia posito. & in consi. cxlvij. inci. Super secundo puncto. Bald. in l. ab eo. uersi. sed quid si testator. C. de fideicom. quem etiam uide in l. fi. xxv. q. C. de hære. inst. ubi tenet contrà: scilicet, quòd dicta conditio deficit in persona primi hæredis, licet hæres postea decedat sine filijs. Adde l. pater. §. xv. de leg. ij.

Substitutio facta si sine liberis decesserit, expirat liberis existētibus: nec habet locum, licet postea liberi moriantur. Deci. consi. lxiij. col. j. & ij. Quid si decesserit cum filio nato in figura matrimonij. Deci. consi. cliij.

Substitutio de filia, & filijs eius, intelligitur, quòd filij succedāt cum filia eorum matre. c. Raynutius. de testa. & Alexan. consi. lxxxiiij. iiij. par. & docto. in l. Gallus. §. quidam rectè. de lib. & posth. & sup. Institutio. uer. xxxiiij. & lxxxiij. & inf. eodem. uersic. xxvj. & per Alex. in l. quod dicitur. penul. col. de uerbo. oblig. Item,

Substitutio de Titio, & filijs, & hæredibus suis, intelligitur, quòd primò uocentur filij Titij, quàm hæredes extranei Titij mortui. Ioann. de Imol. in l. Gallus. §. etiamsi parente. de lib. & posthum. & Alexand. in l. quod dicitur. penult. col. de uerbor. oblig.

Substitutio facta hoc modo, Altero fratrum decedente sine filijs legitimis & naturalibus, hæreditas perueniat ad superstitem, & eius filios: & an intelligatur de filijs masculis. uide dom. Alexan. de Imo. in consi. cxxvij. in j. col. in j. pa. & in consi. xxxix. in j. col. ead. parte.

Substitutio de Titio, & hæredibus, intelligitur etiam de filiabus Titij hæredibus. & Alex. consi. cvj. prima parte.

Substitutio dubia intelligitur directa. infrà, Substitutio directa. uersicu. vij.

10 Substitutio in feudo, uidetur facta in uniuerso feudo. Bald. in l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de uulga. & pup.

Substitutio facta in re certa, trahitur ad uniuersum. Bald. & Imo. in l. cohęredi. §. fi. in pri. no. ff. de uul. & pup. & ibidē do. Alex. in j. no. simpliciter refert, & sequitur Bal. Contrarium probatur in l. cogi. §. generaliter. & ibi Dy. sing. ad Treb. & Angel. in l. j. §. j. de hær. inst. doc. in d. l. precibus. C. de impu. & ali. subst. Vide Bart. in d. l. centurio. in xv. col. in uer. quæro ulterius. & ibi Io. de Por.

Substitutio facta filiæ in re certa sibi relicta, qualiter ualeat. Bart. & Io. de Por. in d. l. centurio. in xv. col. in uer. & hoc nota ad q. & per Pau. de Cast. in consi. lxxix. incipiente, Viso dicto puncto, & dubijs. in iij. dubio.

† Substitutio facta generaliter de omnibus institutis, declaratur, ut instituti in certa parte prius ipsi in illa portione adinuicem uideātur substituti: ut in pulchro casu tradit Decius consi. clxxxvj. per totum.]

Substitutio de commissarijs qualiter ualeat. Bartol. & Ioan. de Por. in d. l. centurio. in viij. colum. in uersicu. sed quid si testator dicit.

Substitutio, si hæres esse non poterit, intelligitur, scilicet quomodocunque esse poterit. Barto. in l. iij. §. fin. ad fin. uer. ultimo habes. ff. de lib. & posthum. Bald. plenè in l. cùm proponas. in ij. not. & latius in ulti. colum. in uer. ultimò scias. C. de hære. insti.

Substitutio debet largè interpretari. Bart. in l. iij. C. de hęre. instit. in ult. col. in uer. ult. scias.

Substitutio de filijs filij, facta alteri filio, intelligitur scilicet de filijs natis uiuo filio hęrede, non de natis pòst. per Alexand. consi. xiij. iiij. par. Ioan. And. in addi. Spe. in rubr. de test. ubi etiam dicit, quòd

Substitutio facta de uno filio Titij nominādo per Titium, ualet, & si Titius non nominat aliquem, omnes filij Titij succedunt. Quod etiam tenet Alex. ubi s. & in consi. seq.

† Substitutio facta posthumo, ipso non nato expirat. Soci. j. uol. consi. lij. col. j. uersi. tertiò, hæc conclusio.]

Substitutio de Titio, & filijs, intelligitur scilicet de natis. Bart. in consi. Bonauentura condidit testamentum. & in cons. Alexand. de Imol. iiij. par. consi. xiiij. in ordine.

Substitutio proximiorum non intelligitur etiam de filijs ipsorum. Bald. in consi. Qui proximiores, &c. & Anto. de Prato ueteri, consi. Adsit Spiritus sancti gratia. post consi. xiij. Alex. iiij. par. sed de filijs sororis, & de sororibus. Alex. consi. lxxxviij. j. par. & s. uer. Proximus. uer. v.

20 Substitutio facta post ultimam institutionem uidetur facta omnibus institutis, & non refertur ad proximam tantùm. l. cohæredi. §. qui discretas. de uulg. & pup. & Alexand. consi. lxvj. ij. parte.

Substitutio in uno casu facta trahitur ad alium, de quo testator uerisimiliter cogitasset. l. Titius. §. Lucius. & ibi Bart. de lib. & posth. & Alexan. plenè consi. cxxx. ij. par. per Paul. de Cast. consi. ccxxxiiij. & inf. §. Substitutio uulgaris. el j. uersi. xxj. & Alexan. consi. j. prima par.

† Substitutio semel extincta non recōualescit. Deci. cō. xcv.]

Substitutio, si filius pupillus hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, quomodo intelligatur. Bal. in l. precibus. xij. col. in uer. unum etiā aduerte. C. de impu. & ali. subst. distinguit.

Substitutio, Si Deus aliquid faceret de eo, intelligitur, id est, si morietur. Bald. in rub. in ix. q. C. de po. Bart. in l. Publia. in prin. in ij. no. ff. eo. tit.

Substitutio de filio & nepote, intelligitur s. ordine successiuo. l. Gallus. §. quidam rectè. & ibi Bart. in ij. colum. in uer. quęrit glo. pone. ff. de lib. & posth.

Substitutio de Titio, & filijs, & hæredibus, intelligitur, s. ordine successiuo. Bar. in d. §. quidam. iij. col. in uer. quæro, quid si testator dicat. el iij. Vide omnino Alex. consi. xiij. & seq. in iiij. par. & consi. xiiij. & in l. quod dicitur. de uerb. oblig.

† Substitutio facta de filijs, & nepotibus ex fratre, an se extendat ad pronepotes ex filio fratris. uide do. Pet. Phi. Corn. in consi. cxlv. incip. Ex themate. per totum. in iij. par.]

Substitutio facta filio instituto si decesserit sine filijs, an uerbum Filijs, extendatur ad fœmininum, ita quòd nepos ex filio instituto excludat substitutum. uide do. Pet. Phi. Corn. consi. ccij. incip. Pluries. per totum. in iij. par.

Substitutio facta hæredi, si decesserit sine liberis masculis, habet locum, etiamsi decedat cum nepote ex filia: ut no. Fran. Crem. dicens hoc dictum nunquam tradendum obliuioni, not. xx. incip. Testator instituit, &c. Istud dictum fuit prius Mathe. no. cxxx. incip. Nota unum dictum singulare, &c.

Substitutio de familia, uel de liberis, intelligitur ordine successiuo. Ange. consi. xxxviij. & in consi. Anto. de Prat. quod est post consi. xiij. Alex. de Imol. iiij. parte, ij. col. Vide omnino. & ibi uide quid de institutione, & legato. & s. uer. Institutio. uer. xxxiiij. & per Alex. cō. xxiiij. iiij. par. & melius in l. quod dicitur. pe. col. de uerb. ob.

Substitutio, si sine filijs decesserit, intelligitur scilicet masculis, non fœminis, quando substitutio est facta de filio, non quando de extraneo: ut suprà, uer. Filiorum appellatione. uersic. viij. Item,

Substitutio filiorum facta à patre constituente filios, & relinquēte dotem filiabus, non intelligitur de filiabus filiorum, & sic de neptibus. ubi tenet And. Barbo. in consi. Spectabilis, &c. quod est pòst consi. xlvj. Alex. de Imo. iiij. par.

† Substitutio facta filijs, intelligitur ultimo morięti. inf. Substitutus. el j. uer. xxxij.]

30 Substitutio Titij, & hæredum, non intelligitur de patre hærede Titij, nec de alijs extraneis, sed de filijs tantùm. Bal. in c. j. de na. suc. feu. in j. col. in uersi. & hoc facit ad q. Barto. in l. Gallus. §. etiam. sup. alleg. in ulti. columna. in princip. uersi. ex hoc apparet solutio. & Bartolus in l. ex facto. §. fina. ad Trebellianum.

Substitutio illorum de genere, intelligitur s. de cōsanguineis, secundum Ang. in auth. de ince. nup. in prin. in ult. col. in fi. col. ij. & adde sup. uer. Genus. uersi. ix.

Substitutio, si nullus hæredum decedat sine filijs, intelligitur, id est, si aliquis. Bar. in consi. Vcciarellus, &c.

Substitutio, si aliquis hæredum decedat sine filijs, intelligitur scilicet siue uiuo, siue mortuo testatore. Bart. in d. consi. Vcciarellus, &c. per l. iij. de adi. le. & no. in l. si quis hæredem. C. de hære. insti. & sup. eodem. uer. ij. per Paul. de Castr. consi. xviij. inci. Quidam testator.

Substitutio, si sine filijs decedat, an intelligatur de monasterio. s. Monasterium succedit. uersi. iiij. x. & xxx.

Substitutio, si decesserit sine filijs, Titiũ instituit, & substituit, intelligitur, s. Titius institutus directo, & substitutus per fideicommissum. Bar. in l. recusare. l. Titius. ad Treb.

Substitutio uxori in uita institutæ facta intelligitur sub conditione, s. si substitutus superuiuet uxori. Paul. de Castr. consi. cccxcj. inci. Super primo quæsito respondeo. in ij. col.

Substitutio de uxore an intelligatur facta sub conditione uiduitatis. Pau. de Cast. con. cliij. inci. Super primo quæsito, inquantum quæritur, quòd sic.

Substitutio facta filio an uideatur facta etiam nepotibus. Pau. de Cast. consi. xvij. incipiente, In causa, quę uertitur per me. quòd sic.

* Substituti si sunt filij, nepotes substituti nõ cẽsentur. l. quod si nepotes. ff. de testam. tut. §. fi. Insti. qui testam. tut. dar. pos. l. iusta interpretatione. ubi Dy. ff. de uerb. sig. Bar. in l. libero rum. ff. eo. Franc. Accur. Cy. Bal. Ray. Foroli. And. Pisa. in l. Gallus. §. instituens. ff. de liber. & posth. Bal. in l. filium. not. ij. ff. de his qui sui, uel alie. in rep. l. in suis. col. fin. in l. Titius. in prin. ff. de lib. & posth. in l. maximum uitiũ. col. iiij. C. de lib. præt. in l. quisquis. col. j. C. ad Iuli. maiesta. gl. in l. filij appellatione. ff. de uerb. sig. in c. j. de bapt. in clem. Ancha. in c. j. de constitutio. Alber. in tract. Statut. ij. par. q. cvij. Signor. cõ. ccxlix. Bal. cõ. lxxvj. uol. iij. Lud. Roma. cõ. ccccxxxviij. Alex. consi. vj. uol. iiij. Deci. consi. xcv. nu. vj. Io. Ceph. consi. cxciv. nu. xij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Substitutio non est trahenda de casu ad casum. Lancel. Galiaul. in l. centurio. col. lxvj. ff. de uulga. Io. And. in addit. ad Spe. tit. de testam. §. j. Old. con. xxj. Abb. consi. cxl. uol. Soci. con. lxij. col. iij. con. lxiij. nu. xiiij. cõ. ciiij. nu. viij. con. cxvj. col. v. uol. iij. Lud. Gozad. con. xxj. nu. 8. con. lix. in princ. Io. Ant. Rub. Alex. con. xxviij. nu. j. con. cxx. col. iij. Maria. Soc. Nep. con. clxxvj. nu. 8. uol. ij. Ay. Cra. con. clxj. nu. 16. uol. j. Io. Ceph. consi. cclxix. nu. xj. uol. ij. Aemilius Maria Manol.

* Substitutio ex præsumpta mente testatoris trahitur de casu ad casum. Io. Ceph. consi. cclxix. nu. xiij. uol. ij Aemilius Maria Manolessus.

Substitutio facta per matrem filiæ, & eius marito suo genero sub conditione, si sine liberis decederent, an intelligatur de filijs communibus ex filio genero. Pau. con. cxcj. incip. Videtur dicendum, quòd dicti hæredes, quòd non, & sic an habeat locum, quando decedit gener cum hærede extraneo, quod sic. Caue tamen, quia loquitur, quãdo substitutio erat facta, si decederet sine hæredibus: quo casu uerificatur in extraneis: secus, si dixisset, sine filijs.

Substitutio facta filio, & posteris filij, si sine filijs decesserint, intelligitur q; primus hæres uideatur rogatus restituere: ut sic post omnes ex persona primi sit consideranda Trebellianica. Bald. in l. precib. C. de impu. & ali. substi. in ulti. col. in uer. conclusio est, quòd ultimus hæres.

Substitutio si neuter erit hæres, non habet locum, si alter tantùm sit hæres, & alter non, sed quando ambo non sunt. l. quamuis. C. de impu. & ali. subst. Bald. in l. j. in ulti. col. C. de condi. inser.

Substitutio fratribus, & sororibus, an habeat locum, quãdo sorores sunt hæredes in re certa. j. prox. uerbo, uer. iij. q; sic.

Substitutio expirat, ut infrà dicetur: & infrà, per totum.

Substitutio pupillaris quando expirat. j. Substitutio pupillaris. uer. viij. & in multis alijs uer.

Substitutio facta fratribus, & sororibus, an habeat locũ, quando sorores sunt hæredes in re certa, & fratres sunt hæredes uniuersales. Bald. in l. in testamento. vij. q. vij. col. C. de testa men. milit. quòd sic.

Substitutio corruit cum testamento non contratabulato, sed querelato. l. ex duobus. §. fi. cum gl. in uer. etiam. ff. de uulg. & pup. uide in l. si quis eum. §. j. & ibi Bar. eo. tit. Vide tex. & Bart. in l. Papinianus. §. sed nec impuberes. de inoff. test.

Substitutio, si decesserit sine filijs, expirat, si decesserit etiam cum uno filio tantùm. l. pater. de condi. & demonstratio. l. iussu. de uerbor. significa. Barto. in l. ex facto. §. j. in ij. colum. in uer. quæro, quid si aliquis. ff. ad Trebel. Bald. in l. j. & ibi no. C. de conditio. inser.

Substitutio pluribus posthumis facta expirat, licet unus tantũ posthumus sit natus, & non plures, quia substitutus non succedit. Io. Andr. in addi. Spec. de teste. §. j. uersic. iiij. & suprà, uer. Numerus. uersic. v.

Substitutio uni filio facta de alijs filijs superstitibus, uel eorũ liberis, intelligitur donec extat unus filius, excluduntur nepotes. Alex. consi. xxx. ij. parte. & sic an intelligatur ordine successiuo. quòd sic. intelligitur, etiamsi superstes filius sit ex alia uxore, & sic non utrinque coniunctus.

Substitutio non expirat morte instituti uiuo testatore. Alex.
* consi. clxj. ij. par. *contrariũ uidetur uelle tex. in l. lex Cornelia. ff. de uulg. sed respõdet And. Tiraq. in tract. de iure primoge. q. xl. num. clxxxj. illud esse, quia cùm in hostium potestate decesserit, & nulla bona reliquerit, hæredes nullos habere potuit, cùm eo iure filiusfamiliàs hæredem non haberet ab intestato, sed omnia eius bona patri deferrentur. l. ij. ff. de castr. peculi. Aemilius Maria Manolessus.

Substitutio de proximioribus non expirat morte unius cum filio, quia ad filium eius non transit, sed ad superstitem proximiorem: ut s. uer. Fideicommissum.

10 Substitutio an expiret per ingressum religionis. in Spec. de statu mo. uer. xv. Addo aliquid per do. Alex. in l. ex facto. §. j. in x. col. uer. quid autem in monasterio. ff. ad Treb. & Bar. in l. si ita quis. §. j. in j. col. in uer. Dy. inducit istam legem. ff. de leg. ij. Barto. in l. Statius. §. Cornelio. ff. de iure fis. quòd excluditur substitutus, & uide text. in l. sed hoc in præsenti. & ibi Ang. in auth. de sanct. epi. Addo etiam sup. Monasterium succedit. uer. iiij. & xxx.

Substitutio facta patrifa. expirat per existentiam filij. Bart. in l. j. ff. de uulg. & pup.

Substitutio non extenditur ad hęredem hæredis. l. qui plures. & l. seq. & ibi doc. de uulg. & pup. & s. Substitutio interpretatur. uer. iiij.

Substitutio adhuc pendet, quando institutus tacens moritur: quia non dicitur nolle esse hæres. Bald. in l. iij. in fi. C. de hæred. instit.

* Substitutio, si hæres non erit, extinguitur statim, ut hæres extitit. Soci. Nep. cons. lxxxiij. nu. vj. con. cij. nu. vj. uol. j. col. xiij. nu. vj. consi. lxxx. nu. vij. uol. ij. Ioan. Ceph. consi. cclxix. nu. xxj. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Substitutio, si hæres non erit, expirat, si erit hęres etiã pro parte. l. in conditionibus. §. fi. & ibi Bar. de condit. & demon.

Substitutio facta contemplatione infirmitatis, eo mortuo ex alia infirmitate expirat per cessionem primæ infirmitatis. l. alumnæ. §. fi. per Bart. de adi. lega.

Substitutio de extraneo potest reuocari in codicillis, si substituantur uenientes ab intestato. Bart. in l. hac consultissima. §. fi. in fi. C. de testa. & in l. militis. in prin. ff. de testa. mil. Sed Bal. aliter loquitur in d. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. in uersi. item scias, quòd Bar. Et

Substitutio rescinditur cum testamẽto. Bal. in l. humanitatis. vij. col. C. de impu. & ali. subst. uer. item si testamentum.

Substitutio in testamento continente præteritionem filij, corruit cum testamento. Bal. in auth. ex causa. in viij. col. in fin. uers. nunc uenio ad illa uerba. & in x. col. de lib. præte. Item.

Substitutio non transmittitur ad hæredes. Bal. plenè in l. quidam elogio. in ulti. char. in uer. modò quæritur, si cohæres. C. de iure deli. & in l. j. §. fin autem. in j. col. in fi. in uersic. denuò oppo. C. de cadu. tollend. & sup. Fideicommissum expirat. uer. xvj. Adde s. uer. Substitutio. la j. uer. xj.

20 Substitutio expirat morte substituti uiuo hærede. Bald. in l. iubemus. in prin. pe. col. ad Treb. uer. quartò quæritur. & s. Fideicommissum expiret. uer. xvj.

Substitutiones singulæ quando expirent. j. in uerbo, se. & supple s. uerbo, Fideicommissum expirat. per totum. & j. uerb. Substitutus. per discursum.

* Substitutione prima extincta, & secunda, quæ à prima pendet, extincta censetur. Alex. consi. xxiv. col. ij. consi. lix. col. pen. uol. iij. consi. cxxxix. uol. vj. Ias. con. ccxxviij. uol. ij. Soci. consi. cxvj. col. iij. uol. iij. Rui. consi. cliij. nu. v. uol. ij. Deci. con. ccxviij. nu. xiij. Io. Ceph. con. cclxviij. num. xiij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Substitutione prima extincta, & aliæ omnes, quæ ab ea pendent, extinctæ censentur. l. si mater. §. j. l. qui habebat. ff. de uulg.

de uulg. Alexan.consi.cxxxix.uol.vj.Rui.con. cliij.num.v. uol.ij.Rimin.con.xxix.num.x.con.cvj.num.2.con.clxxxij. nu.27.uol.j.Io.Ceph. con.xvij.nu.x.uol.j.consi. cclviij. nu. 6.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

Substitutio directa per quæ uerba fiat. Barto.in l. j.in princip.in iij.col.in uer.ulterius quæro, quibus uerbis fiat.ff.de uulg.& pupi. & Bald. in l.fi. in iiij. col. in uersi. nunc aliqua dicam de natura uerborum. C.de sacrosan.eccle. & dixi de singulis uerbis in locis suis. Adde sup.uer. Substitutio qualiter. per totum.& ī. eod.per discursum.& Bal.in rub.de imp.& ali.substi.Pau.de Cast.con.ccxlvij.incipit:Quòd dicta substitutio.

† Adde,quòd substitutio directa est illa,per quam substitutus capit hæreditatem sine facto alterius ex dispositione testatoris,ita quòd non oportet recurrere ad primum heredem: sed adeundo hæreditatem efficitur dominus:ut in l.cùm hęredes.ff.de acqui.posses.nec ex tali directa substitutione detrahitur quarta:ut in c.si pater.de test.lib. vj. indirecta obliqua,seu precaria est illa,per quam hæreditas capitur per manum primi hæredis,ex eo quia non succedat immediatè testatori : ideo primus hæres accipit quartam per Trebellianum propter onera, quæ subijt primus hæres, ne frustrà sit hæres,ut in l.penult. C.ad Treb. Abb.post glo.& doct. in ca. Rayn.de test.]

Substitutio directa, quæ nullo tempore potest ualere iure directo,ualet ut fideicommissaria.Bar.in l.uerbis,in j.col. uer. quæro quid si institutio.ff.de uulg. & pup. nisi in codicillis: ut ibi per Bart.post gl.in j.col.in fi.uer.pro declaratione huius gl.& ī.uer.proximo,& uer.vj.& xij.

Substitutio directa facta in codicillis an trahatur ad fideicommissariam humanitatis intuitu, ut potius ualeat, uide do. Petr.Phil.Corn.in consil.xliiij.incipiente,Videtur.in litera A.in iij.parte.

Substitutio directa obliquatur,id est, trahitur ad fideicommissariam, propter clausulam codicillarem. Bald. & Ioann. de Por.& in d.l.uerbis.& ibi Ioan.de Imol.& dom.Alex.in j.colum. in uer.hanc primã conclusionem. cum multis concor. ibidem per eum signatis.

Substitutio dicitur directa ex uerbis , uidelicet, si filius meus moritur in pupillari ætate,uel postea,quandocunque,bona mea uendantur per executores , & precium detur pauperibus.Barto.in l.fundi Trebatiani.in fi.col.uer.ultimò ista lex facit.ff.de usufru.leg.Addo,quòd contrarium uidetur tenere idem Bar.in quæst.sua, quæ incipit,Filium adultum. Addo etiam Bald.plenè in l.precibus.in antepe. col. in uer. sequens quæstio,& quotidiana.C.de impu.& ali.substi.

Substitutio dubia præsumitur directa.gl.sing. in uersi. uoluntatem.secundum doct. Bald.Angel.& Imol.qui dicunt non esse alibi.& Paul.de Castr.eam sequitur do. Alexan. ibidem in ultima columna,in prin.in d.l.uerbis. c. si pater. de testa. in vj.Bal.in l. precibus.xvj.col.& in xj. col.in uer. tertio hoc probat.& in l.fi.xj.opp.de hære.insti.Addo Bal.in l.fi. in ult. col.uer.illud certum.C.de sacrosan.eccle.

Substitutio directa uxori facta post mortem trahitur ad fideicommissariam: quia nũquam ualet iure directo. Io. de Imo. in d.l.uerbis.uide in l.hæreditas ex die.de hære.insti.

Substitutio directa importatur ex uerbis, Volo quòd bona mea post mortem hæredis restituantur Titio, quem substituo uulgariter & pupillariter.Bar.in l.quærebatur. in uer.item quæro.ff.de testa.mili.Ang.in reperto.uer.Verbum.

Substitutio directa importatur per prohibitionẽ testandi hæredi factam.Bal.in d.l.precibus.ix.col.de imp.& ali.sub.

Substitutio directa facta extraneo an trahatur ad fideicommissariam.Alex.consi.lxxxij.ij.parte.

10 Substitutio directa,uel fideicommissaria, præsumitur ex cõiecturis testatoris.Bar.in l.tractari.in ij.no.ff.de codi.

Substitutio directa debet fieri expresse, & palàm, & non per coniecturas,& clàm,sicut obliqua.Paul.de Cast.consi.lx.incip.Quanquam multa scripturę.in ij.col.in princ.per l.iubemus.C.de test.

Substitutio directa,& fideicommissaria,ualet directè,infra pupillarem ætatem,& post,ut fideicommissaria.Paul. de Cast. con.cxxxiiij.incip.Viso puncto,& dubijs suprascriptis.

Substitutio in residuo per uerbum Deueniat, non potest esse directa quia uerbum Deueniat, est adiectum rei particulari,id est,residuo bonorum,non uniuersitati.Bar.in l.cogi.in prin.ad fi.in uer.& per hoc semel.ff.ad Treb. Adde sup.uer. Deueniat.uer.j.Addo,ꝙ idem sequitur ibi Pau.de Cast.Sed Imo.ibi reprobat Bart.de quo ibi per domi. Alexan. in pen. col.in uer.item per istum textum.

Substitutio directa obliquatur post pupillarem ætatem.l.precibus.& ibi Bar.in vj.no.& doc.C.de impu.& ali.substi.

Substitutio directa an mutetur in effectu per uerba, si decesserit sine filijs.Bald. in d.l.precibus. in pen.col. in uer. tertio. glo.dicit,quòd sic.

Substitutio directa dicitur,quæ excludit Trebellianicã,quando facta est pleno iure,uel in solidũ, uel in omnibus bonis, uel liberè, uel in totũ, uel sine diminutione. per Bal. plenè in d.l.precibus. xiij. col.uer. procedo ulterius.per Barto.in authen.sed cùm testator.ad legem Fal.Ang.& Io. de Por. in l.centurio.de uulga.& pup.§.Falcidia prohibetur.uer.iiij.& ī.Trebellianica.uer.xiiij.& seq. & excludit matrem pupilli: ut ibi etiam per Bar.& Bald.

Substitutio pauperum facta pupillo morieti sine filijs dicitur directa,ut tantùm legitima ex persona filij detrahatur, non Trebellianica.Bal.in d.l.precibus.in antepe. col.in uer. sequens quæstio est quotidiana. & infrà, Trebellianica. uersicu.xviij.

Substitutio si sit directa, & obliqua, substitutus eligit. ī. uer. Substitutus.el j.uer.iiij.

Substitutio directa quandoq; fit per uerba merè obliqua: ut,si filius meus in furore decesserit, ego testator hæreditatem meam restituo Titio.Bal.in l.humanitatis.xij.col.uer.mirabile dicam.C.de imp.& ali.substi.

Substitutio directa & per fideicommissum, simul fieri potest. Bald.in l.fi.iij.col.uer. ex prædictis apparet. C. de codi. & §. eod.uer.ij.& seq.

Substitutio directa dicitur, quando uerba diriguntur ad substitutum:ut,Titium substituo. Sed fideicommissaria dirigitur ab instituto ad substitutum:ut, Grauo hæredem , quod restituat Titio.Bal.in l.eam quam.v.col.uer.modò procedo ulterius.C.de fideicom.

Substitutio fideicõmissaria,uel obliqua quomodo cõcipiatur.§.uer.proximo.uer.j.& quib.uerbis.per Bar.in l.centurio.in j.char.ff.de uulg. & pu. Bal. in l. fi.iiij.col.in uer. nunc aliqua. C.de sacrosan.eccle. & in rub. C.de impu.& per Pau.de Cast.con.cclvij.incip.Quòd dicta

† substitutio.& ī.e.per discursum. † Limita,ut per Ias.in l.pro hærede.§.cum filio.col.ij.in prin. ff. de uulg. & pup. quo ad eius substitutum pupillarem,uel legitimum hæredem.]

Substitutio fideicommissaria à filio pupillo in legitima fieri non potest.l.ex tribus.& ibi doc.C.de inof.test.gl.in l. quoniam in prioribus.uer.tollat.eo.tit.Bal. in d. l.humanitatis. in xj.col.in uer.decimò quæritur.

Substitutio fideicommissaria est, si filius sine filijs decesserit, secundum Old.con.xcix.incip.Factum tale est, quidam testator. Sed imò est directa,secundum Old.consi.cxxv.incipiente,In proposito themate.

Substitutio fideicommissaria non expirat per pubertatem. l.si frater.& ibi Bar.C.de fideicommis.

Substitutio fideicommissaria fieri potest uerbis affirmatiuis, & negatiuis.Bald.in l.fi.xij.opp.C.de hære.instit.

Substitutio obliqua an trahatur ad directam,& econtrà. Bar. in l.uerbis.de uul.& pup.in j.col.in j.& ij.q.quòd non.

† Substitutio facta per uerba obliqua etiã limitata intra tempus pupillaris ætatis, nunquam trahitur ad directum. Ia. in l.pro hærede.§.cùm filiæ.col.ij.ff.de uul.& pup.]

Substitutio obliqua in testamẽto militis trahitur ad directam. Bal.in l.milites.C.de test.mil.in ij.col.in princ.in uer. quartò,quia obliqua.

Substitutio fideicommissaria habet locum post aditam hæreditatem.l.ille.§.si testamento.ad Treb.

Substitutio fideicommissaria non est propriè substitutio, & non comprehenditur in statuto de substitutione. Paul. de Cast.& Alex.in rub.C.de impu.& ali.substi.Et ita etiam dixit in uoce.do.Ang.de Cast.in l.j.eod.tit.

Substitutio fideicommissaria non comprehenditur sub pupillari.Bal.in l.si frater.C.de fideicom.

Substitutio fideicommissaria & directa simul fieri potest. s. uerbo, Substitutio directa. uer. pen.

Substitutio facta puberi uerbis directis, nunquam potest ualere iure directo, sed uerba obliquantur. Paul. de Castr. consil. xviij. incip. Quidam testator habens.

Substitutio per uerbum commune fideicommissaria, si mater est in medio, an intelligatur semper fideicommissaria. Pau. de Cast. consi. cxxxiiij. quod incipit, Viso puncto. q. sic.

Substitutio obliquatur fauore piæ causæ. Bal. in l. extraneum. in ij. col. in uer. ulterius quæro. C. de hære. insti.

Substitutio fideicommissaria an expugnetur per querelam. j. uer. proxi. uer. xlj.

† Substitutio fideicōmissaria facta in codicillis, nō tollit speciales substitutiones in testamento factas. d. Pet. Phi. Cor. in consi. xliiij. incipien. Videtur. per totum. in iij. parte.]

Substitutionis fideicommissariæ materiam supple sup. uer. Fideicommissum. per totum.

* Substitutum fideicommissarium institutio declarat. Ol. cō. cvij. col. ij. Io. Ceph. cō. cclix. nu. 41. uol. ij. Aemil. Mar. Man.

* Substitutio fideicommissaria facta à testatore inter cohæredes, uidetur, cùm post mortem omnium hæredum, omnia bona sua ad aliquem peruenire uoluit. l. Titia Seio. §. Seia libertis. ubi Bar. & Doct. ff. de leg. ij. Ioan. Crot. consi. xiij. nu. xl. Aemilius Maria Manolessus.

* Substituti filij adinuicem his uerbis uidentur, si testator dixerit, & si omnes decesserint. Pau. Cast. in l. potest. ff. de uul. in l. pen. C. de impuber. & ali. substi. Com. tamē op. est in cōtrarium. Ang. & Io. Imol. in l. si pater impuberes. ff. de uulga. Io. Crot. con. lxij. nu. xv. Aemilius Maria Manolessus.

* Substitutio facta filijs filiorum, quos testator non instituit hæredes, sec. com. op. inutilis est. Bald. in l. ab eo. C. de fideicom. in l. sed si sic. per illum tex. ff. de leg. ij. Alexan. & Ias. in l. centurio. ff. de uulga. Io. Imol. in cap. Raynutius. in tracta. compendiosæ. de testamen. Ancha. con. cxxxvj. Alex. consi. cv. uol. j. consi. lxvj. uolum. ij. Franc. Curti. maior consi. lxiij. Aemilius Maria Manolessus.

* Substitutio fideicommissaria est onus à testatore, impositū ei, cui fit. l. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de uulg. l. ex tribus. C. de inoffi. testam. Io. Crot. consi. xxxv. nu. ij. consi. cxliij. num. j. Aemilius Maria Manolessus.

Substitutio uulgaris aliquando fit uerbis affirmatiuis. l. fin. & ibi Bart. in iij. col. & Bal. in ix. no. & in xij. oppos. C. de hæred. insti. l. si Titius. & ibi Barto. ff. eod. tit. & in l. j. iiij. colum. & in viij. q. uer. ulterius quæro, quibus uerbis. ff. de uulg. & pup. Item uerbis negatiuis: ut ibidem plenè per Barto.

Substitutio uulgaris expirat per aditionem hæreditatis. l. post aditam. C. de impu. & alijs substit. Bart. in l. j. xij. col. uer. expediti sumus. ff. de uulg. & pup. Item omnes substitutiones expirant per aditionem primi, quādo plures factæ sunt. Bal. ibid. Sed an aditione unius ex cohæredibus. Bar. ibidem in xiij. col. in uer. item quæro, utrum aditione. ubi distinguit. & Bal. in l. pen. C. eod. tit. in iij. col. in uer. dubitatur tamen adhuc. Item an expiret, si hæres aduersus aditionem est restitutus. Bar. ibi. uer. itē dubitatur, quid si adiuit: tenet quòd nō. Idem in legato, quod expirat per agnitionem primi legatarij. l. si legata. & ibi Bal. C. de leg. & ibi doct. & Alex. qui etiā quærit quid de substitutione fideicommissaria, de quo per Bart. in l. fideicommissum. de leg. j.

Substitutio uulgaris uel pupillaris, facta uentri continet aliam tacitā, scilicet si uenter non nascatur. gl. & Ang. in l. qui posthumus. in uer. prægnantem. ff. ad Sylla. gl. & doct. in l. pen. in uer. substitutus. ff. de uen. inspi. Barto. in d. l. j. in x. col. ad fi. uer. ulterius quæro, quid si substitutio. Bald. in l. fi. ij. col. C. de insti. & substit. in uer. quæro, quidam euidens. j. uerbo, Substitutus Titio. in uersi. xlj. & infrà, Substitutio pupillaris. uersic. xxviij.

Substitutio uulgaris expirat per agnitionem bonorum possessionis. Bart. in d. l. j. in xiiij. col. in uer. ulterius quæro, quid si filius. & in l. in conditionibus. §. si patronus. & ibi Ioan. de Pra. de condi. & demon. Contrarium notatur in l. iij. C. de impu. & ali. substitu.

Substitutio uulgaris expirat parte uolente adire, licet filius institutus recuset adire, quia non excludit patrem. l. fi. in prin. & ibi Bart. in j. q. C. de bo. quæ lib. & omnino per Bart. in ij. nō. & Bal. in l. cùm proponas. in j. col. in fi. uer. ex hoc Bart. infert. C. de hære. instit. & Bart. in l. j. vij. col. uer. sed dicetis uos, adhuc restat dubiū. ff. de uulg. & pup. Item sup. uer. Pater succedit. uer. iiij. & seq. & Ioā. de Imol. in d. l. j. iij. col. Sed ibi Ang. tenet contrarium. Vide in Spec. de sta. mona. uer. & caue. Sed Bal. in d. l. cùm proponas. dicit, quòd substitutus excluditur, nisi sit præsumptio, quòd testator dilexerit magis eum, quàm patrem instituit: uel nisi sit coniectura, quòd testator noluit patrem instituti succedere. Bal. in d. l. fi. j. col. in uer. quæro, quid si filius. C. de bo. quæ lib. uel nisi sit substitutus frater instituti. Bal. in d. l. cùm proponas. in ij. col. in uer. attēde tu. & ibi uide per do. Alex. in i. col. in uer. & istud inducitur. qui dicit, quòd opi. Bar. est communis, nisi in casibus notatis per Bart. & latius per eundem do. Alex. in l. j. in xv. col. in uer. iuxta prædicta quærit. ff. de uulg. & pup.

Substitutio uulgaris facta monacho expirat, monasterio uolēte adire, quia monasterium non excludit, licet aliàs monachus æquiparetur seruo. Bar. Cæpol. in c. Raynutius. de testa. Addo Bal. in l. cùm pponas. in iij. col. in uer. quæro, quid in monacho. C. de hæred. insti. & Bart. in l. j. in vj. col. in uer. quæro, quid si est institutus monachus. ubi per do. Alex. in xiiij. col. in uer. item in quantum Bar. hic. ff. de uulg. & pup. cum multis concor. ibidem per eum datis.

Substitutio uulgaris, Si hæres non erit, facta à testatore sciente qualitatem hæredis, intelligitur, scilicet, si hæres non erit, uel alium hæredem non fecerit. Bal. in l. cùm proponas. de hære. instit. in ij. no. & in l. fin. in prin. in j. col. in uer. quæro quid si filius. C. de bo. quæ lib. per l. si pater. ff. de hære. insti. & Insti. de uulg. & pupil. substi. in fi.

Substitutio uulgaris expressa tollit suitatem, non tacita. j. Suitas. uer. xiiij. & j. eo. uer. x.

Substitutio uulgaris in uno capite includit omnes casus qui possunt adaptari ad eam. Bal. in l. iij. in ulti. col. C. de hær. insti. uer. ultimò scias.

10 Substitutio uulgaris facit uoluntarium hæredem de necessario. Bart. in l. Cornelius. de hære. insti. & in l. j. vj. col. uersi. quintus effectus est. & ibi per do. Alex. in xxviij. col. Bar. in l. sed si plures. §. quos possunt. de uulg. & pupilla. & j. Suitas. uersic. xiij. Addo do. Alex. in l. si filius. in viij. col. in fi. ff. de libe. & posthu. Quod intellige in uulgari expressa, non autem in tacita, quia illa non facit de necessario uoluntarium. Ita Bart. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in iiij. col. in princ. uer. sed contra id opp. ff. de lib. & posthu.

† Substitutio uulgaris facta sub una conditione, non concipit aliam conditionalem, sed ea deficiente, deficit substitutio. Quod notandum ad limitationem §. & quid si tantum. l. Gallus. ff. de lib. & posth. do. Bart. Soci. in consi. ccxviij. incip. Cōsideratis. uer. pro hoc etiam adduco cum uer. seq. in ij. parte. ubi etiam, quid si fiat sub conditione necessaria ad actū, sed in casu, qui est de necessarijs ad substitutionē uulgarem, & quando non, ibi. in uersic. hanc etiam partem.]

Substitutio uulgaris dicitur, quando quis instituitur, & post mortem substituitur alter. Alex. consi. clxj. ij. parte.

Substitutio uulgaris potest fieri etiam in legitima, cùm non sit onus. not. in l. si posthumus. §. quod uulgo. & ibi Alexan. & l. seq. de libe. & posthu. & l. fi. C. de condi. insti.

Substitutio uulgaris à matre fieri potest. Bart. in l. si mater. de uulg. & pup.

Substitutio uulgaris quos effectus habeat. Bart. in l. j. iiij. q. prin. de uul. & pup. in vj. col. in uer. quartò principaliter. cū sex col. seq. ubi enumerat quinq; effectus. & ibidem latissimè per do. Alex. in iij. charta, cum quinque sequentibus.

Substitutio uulgaris in unum casum continet tacitam pupillarem etiam in alium casum. Bar. in d. l. j. xij. col. uer. item quæro, quid. per l. fi. cum gl. C. de inst. & substi. & ibi Bar. qui dicit uerum, nisi quando mater est in medio. & j. eo. uer. xix.

Substitutio uulgaris etiā ualet, si institutio non teneat in principio. l. iij. & ibi no. per doc. in §. fi. de libe. & posth. Sed Bal. in l. fi. ij. col. dicit, quòd ubi non est institutio, non est substitutio. uide j. eod. uer. xxix.

Substitutio uulgaris, & pupillaris, ualidatur per auth. ex causa. Bart. & doct. post glo. in l. j. §. fin. uer. ulterius oppo. ff. de uulgari & pupillari.

Substitutio uulgaris importatur per uerba,& alter alteri succedendo.Fran.de Rampo.in consi. In themate prædicto uidetur primo.

Substitutio uulgaris non expirat morte hæredis uiuo testatore.Pau.de Cast.consi.150.incipiente,Super primo dubio dicendum est.& per Bart.in l.si pater. la ij.ff. de uulg.& pupil. Item per Bartol. in l. Gallus.§.quidam.in j.colu. in uer.tertius modus est.ff.de lib.& posth.quod habet locũ.Idẽ dicas in tacita uulgari.j. eod.Substitutio uulgaris tacita.uer.xiiij.

20 Substitutio uulgaris etiam tacita an expiret morte hęredis unius,uiuo testatore.infrà, Substitutio uulgaris tacita. uer. xiiij.quòd non.

Substitutio uulgaris in unum casum, extenditur etiam ad omnes casus similes.l.Gallus.§.& quid si tantũ.& ibi per Bar. in j.no.ff.de lib.& post.no.in l.fin.& ibi Bart.uer.ex ista lect. no.& ibi per do.Alex.in j.col.C.de insti.& substi.& per Pau. de Castr. consi. ccxxxvij. incip. Dubitatio uertitur. & sup. † uer.xj.Substitutio interpretatur.uer.xxj. † Et do.Franc. de Are.in l.j.de uulg.& pup.in fi.v.col.]

Substitutio uulgaris an habeat locum per emancipationem. Bart.in d.§.& quid si tantum.iij.col.uersi.pręterea hic uidetur mirabilis.ubi facit duos casus.

Substitutio uulgaris,& per fideicommissum quomodo concipiatur.in Spec.de instru.edi.§.ut autem.in fi.colum.

Substitutio uulgaris expressa non continet tacitam pupillarem,stante statuto,ꝙ testamenta intelligantur ad literam, & non interpretentur.Bald.in l.precibus. in iiij. col. in uer. & nota,ꝙ in quibusdam locis.C.de impu. Pet. de Ancha. in c. j.ult.col.de const.in vj.Addo do. Alex.in l. ij. in prin. in xix. col.in uer.alius casus est.ff.de uul.& pup.

† Substitutio uulgaris expressa facta impuberi filio continet tacitã pupillarem,& pupillaris expressa continet uulgarem tacitam.quod no.limita,ut per do.Ias.in l.iam hoc iure.in ij. col.uer.tamen quia ex prædictis.ff.de uulg.& pup.]

Substitutio uulgaris etiam tacita,excludit ius accrescẽdi. Bal. in l.fi.xxxiij. q. C.de hæred.insti.& in l.fi.post gl.in j. col.C. de instit.& substit.uide in l.testamento.in j.oppo. C. de impub.& ali.subst.

Substitutio uulgaris fieri potest fratri minori sancti Francisci, spurio proprio deportato,& reo mortis,& incapaci,non autem fideicommissaria, nec pupillaris,nec exemplaria:sed cõpendiosa sic,quatenus continet uulgarem.Bald.in l.ij.C.de hæred.instit.

Substitutio uulgaris,si hæres non erit,quomodo intelligatur. doct.& Bart.in l.iij.in ij.no.C.de hære.insti.

Substitutio uulgaris non impedit transmissionem iuris deliberandi.Bal.in l.cum antiquioribus.ij.q.C.de iu.delib.

Substitutio uulgaris non præsupponit de necessitate præcedere institutionẽ.Bart.in l.si quis hæres instituatur.§. si legitimus.ff.de hære.insti.& in l.j.iiij.col.uer.& prius quæro,an sit necesse.& ibi per do.Alex. in ix.col.in uer. successiuè inquantum.Bart. ff.de uulg.& pup.

30 Substitutio uulgaris an possit fieri suo hæredi, eius institutione prætermissa.no.in l.Gallus.in princip. de lib. & posthum.Bal.in l.iij.C.de impu.& ali.substi.quòd sic.

Substitutio uulgaris non inducit institutionem. Bald. in l. iij. C.de impu.& ali.substitu.in uersic.nunquid autem.

Substitutio uulgaris excludit causam intestati. l.iij. & ibi Bal. C.de impub.Idem in pupillari.l.si testamento.eod.tit.& ibi etiam Bal.&do.Alexand.

Substitutio uulgaris habet locum,si hęres repudiat.d.l.iij. & ibi Barto.

Substitutio uulgaris facta duobus,non habet locũ,nisi in persona utriusque. l.quamuis. & ibi Barto. C. de impub. & ali. sub.in ij. no. & dicit esse singularem, & quod nescit alibi. & ibidem per do.Alex.in ult.col.

† Substitutio uulgaris facta ad unũ casum,non extenditur ad alium, quando agitur de excludenda persona, quæ ex præsumpta uoluntate defuncti sit magis dilecta:ut no. do. Iaso. in l.si mater.§.si filius. in ij.col. uersi. tertia no. conclusio. ff. de uulg.& pup.]

Substitutio uulgaris contenta in exemplaria trahitur ad omnia bona.Bald.in d. l. humanitatis.in iiij.col.in uer.septimò opponitur.

Substitutio uulgaris facta pluribus filijs non habet locũ,quando superest alter filiorum, sed demùm, omnibus mortuis. Bald.in l.penult.in ulti.col. de impub. & ali. substi. & in l. j. in ij.col.in uersi.ex his apparet ratio. de condi. inser. Paul. de Castr.consil.ccxxxvij.incipiente,Dubitatio uertitur de bonis.

Substitutio uulgaris in unum casum comprehensa sub compendiosa,an uideatur concepta in alium, scilicet si decesserit hæreditate non adita.Paul.de Cast.consi. ccxxxvij. incipiente,Dubitatio uertitur de bonis,quòd sic.

Substitutio in primum casum dicitur uulgaris, sed in secundum casum dicitur pupillaris,& compendiosa. Bald. in d.l. precibus.j.col.in iij.not.

Substitutio uulgaris & exemplaria quomodo differant. Bald. in d.l.humanitatis. iiij. col. in uer.septimò oppo. & xij. col. in uer.tertiò principaliter est uidendum.

† Substitutio uulgaris & fideicõmissaria, an cadant in relictis singularibus,prout in uniuersalibus,uide do.Pe.Phi. Corn. in consi.xxxij.incip.Licet. in litera C.in iiij.parte.]

40 Substitutio uulgaris non derogat iuri deliberandi.Bald.in d.l.humanitatis.iij.col. Caue,quia hoc non dicit ibi.

Substitutio uulgaris expugnatur per querelam.Bald.in d.l.humanitatis.in iiij.col.uer.tertiò oppo.si glo.est uera.& in vij. col. uer. decimò differt, quia substitutio. ubi secus dicit in pupillari,& in fideicommissaria,non in exẽplaria, quia contra eam datur querela.& uide ibi in iiij.col.

Substitutio uulgaris fit etiam per matrem ab intestato uenienti filio.Bal.in d.l.humanitatis.vij. col. uer. nonò differt. per l.si quis hæres instituatur.si legitimus.de hære.insti.

Substitutio uulgaris expirat,cùm primus hęres priuatur,& sic si hæres adiuerit,unde requirit priuationem primi hęredis. Bald.in d.l.humanitatis.xiiij.colum.uer.sextò oppo.corruptè allegat.

Substitutio uulgaris facta duobus,an expiret,si alter adit,& alter repudiat.Bald.in l.pe.iij.col. uer. dubitatur tamẽ adhuc. ubi distinguit.C.de impu.& ali.substi.

Substitutio uulgaris fit necessarijs.Bal.in l.quidam. in vij. col. in uersic.sed ulterius quæritur. C.de iure delib.

Substitutio uulgaris impedit suum hæredem,qui abstinuit, adire beneficio l.fi.C.de repu. hære.secundum Bal. ibi in ult. col.uersic.item quæro, quid si suus.

Substitutio uulgaris admittitur post priuationẽ hæredis non implentis.j.uerb.Substitutus uulgaris.uer.ij.

Substitutio uulgaris,Si hæres non erit:intelligitur.uel, Si hæres erit,& priuabitur.Bal.in auth.hoc amplius. iiij. col. uer. uenio ad secundam partem. C. de fideicom. Vnde

Substitutio uulgaris hoc casu non expirat per aditionem,quia hæres adiuit,& tamen fuit postea priuatus, & fit locus substituto per priuationem:quod nõ esset, si iam expirasset per aditionem.Bald.ibidem.

† Substitutio uulgaris quandoq; non comprehenditur in fideicommissaria.do.Pet.Phil.Cor.in consi.clxxxix.incip.In præsenti.per totum.in ij.parte.]

Substitutionis uulgaris materiam supple j. uer. Substitutus uulgaris,per totum.& j.proxi.per totum. & per Bart. in l. j. de uulg.& pup.

Substitutio uulgaris tacita non fit caduca cum pupillari expressa.Bald.in l.j. §. pro secundo. in j.col.uer. hanc gl.diligenter not.C.de cad.tol.

Substitutio uulgaris tacita non requirit aditionem. Bald. in l. quidam.vij.col.in uer.tertio casu non est dubium.C.de iure deli.& in d.§.pro secundo.in j.col. uer. item secundum Dy. tacita uulgaris.& in l.fin. C.de insti.& substit. in ult. colum. in uer.item quæritur,nunquid.

Substitutio uulgaris tacita uidetur repetita substituto. Bald. in l.quoties.la ij.in iij.q.C.de fideicom.

Substitutio uulgaris tacita non dicitur testamentum pupilli. Bal.in l.eam,quam.ulti.col.in princ.in uer. sed nunquid illa lex.C.de fideicom.

Substitutio tacita uulgaris contenta in expressa pupillari,non admittitur contra fratrem.Bart.in l.ij.in princ.in ix.colum. in uer.ulterius quæro,an tacita.de uulg.& pup.& in l. Scæuola.ad Treb. in j.colum. in uer. oppo. quando mater est in medio. sed contra matrem sic. ulti.gloss. in uer. prior. & ibi

Bart. ad fi. in uer. contra istud opp. & Bal. in j. col. in fi. uer. & ad euidentiam præmitte. & ibidem per do. Alex. ad fi. in l. fi. C. de insti. & substi. & per Bart. in l. j. xij. col. in uer. ulterius quæro, an tacita uulgaris. ff. de uulg. & pup. & tenet Old. cõ. xxx. incip. Quidam habens matrem. & j. eod. uer. vij.

Substitutio tacita uulgaris contenta sub pupillari expressa, non trahitur ad omnia bona pupilli. Bart. in l. Iulianus. in fi. prin. uer. ultimò dicunt. ff. de acqui. hære. Vide Bart. in l. ij. §. fi. & in l. j. xj. col. uer. item quæro, an tacita. de uulg. & pup. & ibidem uide do. Alex. in xxv. col. in fin. uersi. inquantum uerò circa quartum. Sed Bal. in l. fi. in fi. C. de insti. & substi. dicit eam trahi ad omnia bona patris & filij.

Substitutio tacita uulgaris admittitur etiam cõtra matrem testatoris. Bart. in l. j. xij. col. uer. ulterius quęro. de uul. & pup. & ibidem per dom. Alexand. in xxvj. col. in uer. quærit etiã Bart. hîc. cum alijs concor. ibidem per eum adductis. & s. eodem, uersic. v.

Substitutio partim tacita, & partim expressa, non admittitur contra matrem in causam tacitam. Barto. in d. l. j. in xij. col. uer. quintò quæro, quid de uulgari. & ibi latissimè per do. Alex. in xxvj. col. cum seq. in uer. quærit Bart. hîc.

Substitutio uulgaris tacita, comprehenditur sub expressa pupillari facta puberi, uel extraneo, nec uitiatur, licet non ualeat pupillaris. Bar. in d. l. j. ad fi. uersi. quęro ergo, quid si fiat. & ibidem, per do. Alexan. in pe. col. in uer. ult. Bart. hîc concludit, cum alijs ibidem per eum adductis. & Bald. in l. fi. C. de insti. & substi. in ult. col. in princip. in uer. itẽ quæritur, an substitutio pupillaris. An autem sub expressa pupillari facta puberi, comprehendatur fideicommissaria, uide Barto. in l. uerbis. in ij. colum. in uer. sed quęro, ponamus. ff. de uulg. & pupilla. quòd non. & infrà, Substitutio pupillaris expressa. uersic. xxv.

10 Substitutio tacita uulgaris non tollit suitatem. s. uer. Substitutio uulgaris. uer. viij. & uer. x. & j. Suitas. uer. xiij.

Substitutio tacita uulgaris an expiret, si pupillus moriatur. Bar. in l. neq; enim. §. fi. in fi. de testa. milit. distinguit. & Bar. in l. j. de uulg. & pup. in x. col. in uer. ulterius quæro, pupillus. & ibi do. Alex. in xxiiij. col. in uer. item inquantum Bar. quærit. cum alijs concor.

Substitutio tacita uulgaris nõ durat post pubertatem: imò expirat per superuenientem pupillo pubertatem. Bar. in l. Scęuola. in j. col. in uer. quæro, quanto tempore. ff. ad Treb. Sed Io. de Imo. tenet contrarium in l. in pupillari. de uul. & pup. per gl. in l. lex Cornelia. in fi. in uerbo, ad agna. eod. tit. Vide Bart. in l. j. ulti. col. in prin. in uer. quæro, quid si ille. & ibi latè per do. Alex. in ulti. char. in uer. item inquantum Bar. hîc concludit. & Bart. in l. uerbis. eo. tit. in ij. col. in uer. sed quæro, ponamus. & Imol. in l. qui habebat. de uul. & pup. ubi ad finem dicit eam non expirare, quando pupillaris est tempore limitata, secundum doct. communiter.

Substitutio tacita uulgaris contenta sub pupillari expressa, ualidatur per auth. ex causa, ut sic pupillus hæres saltem succedat ex ui tacitæ uulgaris, quia hæres esse uoluerit, licet aliàs non admitteretur propter annullatam Institutionẽ ex causa præteritionis, uel exhæredationis. Io. de Imo. fin. in l. j. ij. col. de uulg. & pup.

Substitutio uulgaris, etiam tacita, non expirat, si unus hæres moriatur, superstite testatore. Bar. in consi. Vcciarellus, &c. & Cy. in d. l. precibus. Vide Bart. in l. pater. ad fi. in uer. item per hanc legẽ. ff. de cap. & in l. j. in x. col. in uer. ulterius quęro, pupillus. ibidem per do. Alex. in xxiij. col. & Bar. in l. lex Cornelia. in ult. col. in uer. quæro, mortuo pupillo. & ibi aliquid per do. Alex. ad fi. ff. de uulg. & pup. & Bart. in l. Thais. §. Splendoforus. de fideicommis. lib. Idẽ in expressa. s. uer. Substitutio uulgaris. uer. xix. & seq.

Substitutio tacita uulgaris extinguitur per emancipationem pupilli, cui est facta substitutio pupillaris. Bart. in l. j. pe. col. uer. ulterius quæro. & ibidem latè per do. Alexan. in xx. col. uer. item inquantum Bart. hîc. in v. q. ff. de uul. & pup. & Bal. in l. fi. C. de insti. & substi. in ulti. col. in uer. ulterius quæritur. & in l. ex testamento. x. q. de test. mili. & Barto. in l. ij. in iiij. col. in uersi. præterea quæro. ff. de uulg. & pup. & j. eod. uer. Substitutio pupillaris expressa. uer. xxxj.

Substitutio uulgaris tacita per aditionem pupilli non potest confirmari. Bart. in l. j. viij. col. uersi. ulterius quæro. de uul. & pup. nec aditionem requirit. Bart. ibidem, in l. si pater. in ij. in uer. tacita uulgaris non expirat. & in l. lex Cornelia. in j. col. in uer. sed quæro, utrum ad bona. eod. tit. & in l. neque. §. fi. in uer. ulti. per istam legem. ff. de test. mil. per Bal. in l. fi. in ulti. col. in uer. item quæritur. C. de insti. & substit. & in l. quidam. in vj. col. in uer. item quæritur, quid operatur tacita uulgaris. C. de iure deliberan.

Substitutio tacita non continetur in expressa ex uoluntate testatoris probata per duos testes. Bald. in l. iiij. & in l. precibus. iij. colum. in uer. tertiò quæro. C. de impuber. & alijs substituendis.

Substitutio tacita uulgaris quando contineatur sub pupillari expressa. j. proxi. uerbo, uer. antepe.

Substitutio pupillaris expressa est fauor, sed fideicommissaria est grauamen. Bald. in l. precibus. in pen. col. in uer. porrò si diceres. C. de imp. & alijs substi.

Substitutio pupillaris est plenior, quàm fideicõmissaria. Bart. ibidẽ. in xij. col. uersi. tertia probatur per l. cohæredi. §. cùm filiæ. uer. nec fideicommisso. eod. tit. ff.

Substitutio pupillaris de certis bonis trahitur ad omnia bona undecunq; quæsita. Paul. de Cast. consi. vij. incip. Circa primum uidetur. & inf. eod. uer. xliiij.

Substitutio pupillaris fit, quando pupillus apponitur conditioni, ut si decedat in pupillari ætate, nõ quando apponitur demonstratiuè. ut, Substituo Titium pupillo meo. Bal. in d. l. precibus. ulti. col. in uer. item nota, quòd uerbũ pupillus.

Substitutio pupillo morienti sine filijs dicitur directa, etiã de pauperibus. s. Substitutio directa, uer. iiij.

† Substitutio pupillaris tanquã directa nõ potest fieri tacitè, sed uerbis expressis: secus, si fideicõmissaria. do. Bart. Soc. in cõ. ccxlix. inci. Materia. uer. sed præmissis. circa fi. in ij. par.]

† Substitutio pupillaris non habet locũ, nisi adeatur hæreditas. Soc. j. uolu. consi. xx. col. vj.]

† Substitutio pupillaris ad eius formã nõ requirit illa uerba, Et si filius meus hæres erit, & in pupillari ætate decesserit. Franc. Are. in l. moribus. in §. prius. in j. col. uer. nota tertiò. de uulg. & pup.]

Substitutio pupillaris, & exemplaria, quomodo differant. Bal. in l. humanitatis. vij. col. in uer. modò uideamus. C. de impub. & alijs substi. ubi in effectu ponit quatuordecim differentias, sex in potentijs, & octo in actibus. Addo etiã, quòd substitutio pupillaris habet similitudinem in decem cum exemplari, de quibus per Bald. in d. l. humanitatis. in xj. col. uer. uisis differentijs. & j. eod. uer. xiij. & j. uer. Substitutio exemplaria. uer. ix.

Substitutio pupillaris fit etiam exhęredato. Item etiam præterito: & non potest fieri, nisi ab uno, & in solidum. Bal. d. l. humanitatis. iij. col. in uer. uenio ad quintum notabile. ubi dicit secus in exemplaria. & ibi in ix. col. uersic. quarta differentia est, quia substitutio.

Substitutio pupillaris expirat, si pupillus habeat filios legitimos. Bald. in d. l. humanitatis. in x. col. uersi. quarta differentia est, quia liberi. quod dicit procedere secundum ius canonicum, non secundum ius ciuile.

Substitutio pupillaris non rumpitur, si nascatur frater pupilli, sed exemplaria sic, scilicet si nascatur frater furiosi, cui est facta substitutio. Bal. in d. l. humanitatis. in x. col. uer. quinta differentia. el ij.

10 Substitutio pupillaris admittitur contra matrem: secus, in exemplaria. Bald. ubi s. in x. col. uersic. sexta differentia est, quia pupillaris excludit.

Substitutio pupillaris nõ potest reuocari per pupillum, etiam si sit rex uel sapiens, ut Salomon. & Bald. ubi s. in x. col. uer. octaua differentia est, quia pupillus. & in xiij. col. uer. quartò quæritur, filius sui iuris.

Substitutio pupillaris non expirat, si pupillus uel posthumus non nascatur. Bald. ubi s. x. col. uer. octauò, in modo.

Substitutio pupillaris & exemplaria, in quib. sint similes. Bal. ubi s. in ix. col. uer. uisis differentijs. ubi ponit decem similitudines. & j. Substitutio exemplaria. uer. ix. & s. eo. uer.

Substitutio pupillaris an expiret morte pupilli uiuo testatore. Bald. ubi suprà, & Barto. in l. lex Cornelia. in j. col. in fin. uer. sed

uerſi.ſed quæro,utrum.ff.de uulg.& pupil.& in l.cùm patronus.de leg.ij.quòd ſic.& j.eo.in uer.liij.

Subſtitutio pupillaris ut ualeat, debet inſpici tempus mortis patris,an ſit pupillus.Bald.ubi s.in xj.col.uer.nonò, eſt ſimilitudo in inſpectione.

Subſtitutio pupillaris expirat per pubertatem, non fideicom. l.ſi fratres.& ibi Bal.C.de fideicom.

Subſtitutio pupillaris, & per fideicommiſſum, dicuntur tres, ſcilicet pupillaris expreſſa,uulgaris tacita, & fideicommiſſaria.Bald.in d.l.ſi frater.

Subſtitutio pupillaris,ſi deceſſerit ſine filijs,non eſt omni tempore fideicommiſſaria.Barto.in d.l.precibus. in ult.col.uer. quæro ergo,ſi teſtator.per c. ſi pater. de teſta. in vj. & ibi gl. ad fi.in gl.magna,in uer.fideicommiſsi.

Subſtitutio pupillaris in teſtamento non ſolenni, ad piam cauſam facta,an ualeat.Bart.in l.j.ij.q.iiij.C.de ſacroſan. eccl.in xij.col.quòd ſic.delarando tamen,ut ibi per eum.

20 Subſtitutio pupillaris, ſi deceſſerit in pupillari ætate, uel poſtea quandocunque, ualet ut pupillaris infra pupillarem ætatem, ſed pòſt ualet, ut fideicommiſſaria.gl. in uer. fideicõmiſsi.in fi.Bar.in d.l.precibus.ad fi.in pe.q.& ibi doc.

Subſtitutio,ſi ambo deceſſerint in pupillari ętate,& ſine filijs, bona diſtribuantur in fabricam eccleſiæ, ualet ut fideicommiſſaria poſt pupillarem ætatem.Pau. de Caſt. conſi. cxiiij. incip.Subſtitutio prædicta,facta Antonio.

Subſtitutio an ſit pupillaris, quæ facta eſt de pauperibus poſt mortem filij.Alex.conſi.xlv.j.parte.

Subſtitutio pupillaris non expirat, ſi teſtator fuit uſurarius, & non cauit de reſtituẽdis uſuris incertis: ſecus de certis, quo caſu teſtamentum non ualet.Pau.de Caſt.conſi.cxlix.incip. Super primo dubio dicendum eſt.

Subſtitutio pupillaris an expiret, ſi alter ex duob. pupillis fiat pubes uiuo teſtatore.Bal.in l. in teſtamento. vj. col. de teſt. mil.in viiij.q.quòd non. An ſi unus moritur pubes,alter pupillus.Bald.quòd non,in l.impuberum.Caue,quia uoluit allegare l.precibus.in iiij.col.in uer. quid ergo,ſi tempore. C. de impu.& ali.ſubſti.

Subſtitutio pupillaris facta puberi,non ualet etiam ut fideicõmiſſaria.Bar.in l.uerbis.in ult.col. in uer. ſed quæro, ponamus.ff.de uulg.& pup.Idem ut uulgaris.Bar.in l.j. in eo. tit. in uerſi.quęro ergo,quid ſi fiat. & ibi latè per do.Alex.in pe. col.s.Subſtitutio uulgaris tacita.uer.ix.

Subſtitutio pupillaris an corruat cũ teſtamento paterno.in l.ſi quis eum.§.j.& ibi gl.Bar.& doc.de uul.& pu.quòd ſic.

Subſtitutio pupillaris rumpitur cum teſtamento contra tabulas.Barto.in l.& ſi contra.in fi.de uulg. & pup. in uer. ult. ex l.duobus.

Subſtitutio pupillaris facta uentri continet tacitam, ſi uenter nõ naſcatur,id eſt,partus ex uentre. gl.& Ang.in l. qui poſthumus.in uer.prægnantem.ff.ad Sylla.glo.& doc. in l. pen. in uer.ſubſtitutus.ff.de uen.inſp.Bar.in l.j.xij.col.uer. ulterius quæro,quid ſi ſubſtitutio.de uulg.& pup.Bald.in l.fi.ij. col.C.de inſti.& ſubſti.uer. quæro, quidam decedens. & s. Subſtitutio uulgaris.uer.iij.

Subſtitutio pupillaris fieri poteſt in codicillis.gl.fin in l. ſi fundum per fideicommiſſum.§.fin.in uer.filij inſtituti.ff. de legat.j.uide no.in l.ij.C.de cod.& in l.ſi idem.ff.eod.tit.Et dic uerum,ſi ſubſtituãtur uenientes ab inteſtato,quia poteſt fieri de eis,& reuocari ſubſtitutio facta de extraneis. Bart. in l. militis.in princ.ff.de teſta.mil.& in §.ueteranus.ubi uide.& Bar.in l.hac conſultiſsima.§.ſi quis.uerſi.ult.ſcias.C.de teſt. Sed Bald. aliter in d. l. hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.j. col.in fi.uer.item ſcias,quòd Bart.

30 Subſtitutio pupillaris ualet hoc modo, Si filius hæres in pupillari ætate deceſſerit,talis ſit mihi hæres: quamuis ſubſtitutus pupilli & teſtatoris hæres dicatur. probatur in l. cùm quidam.& in l.precibus.C.de impu.Vide Bart.in l.ſi ita ſcriptum.§.qui filio.de bon.poſ.ſecundum tab.& Bart. in l.j.v. col.uer.quartò quæritur,quibus uerbis.ff.de uulg.& pupil. in l.j.xj.colu.uer.quartus eſt effectus. & in l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos.& ibi Bald.eod.tit.

Subſtitutio pupillaris expirat, ſi pupillus per dignitatem liberetur à patria poteſtate.Bart.in l.ij.iij.col.in fin.uer. quæro, quid ſi exeat de poteſtate.ff.de uul.& pup.& ibi per do. Alex. in x.col.in uer.ſubdebat Bart.Item,ſi emancipetur,ut etiam iure fideicommiſsi non ualeat.Barto.ibidem. in iiij. colu.in uer.præterea quæro.& ibi etiam do. Alexan.in x.col.in uer. quærit etiam Bart.hîc. Addo etiam Bart.in l. j. in pen.colu. in uer.ulterius quæro.& ibi latè per do.Alexan.in xxx. col. in eod.titul.& per Bald.in l.fi.C.de inſtit.& ſubſtitu. in ulti. col.in uer.ulterius quæritur.in l.teſtamento.x.q.de teſtam. mili. ubi loquitur de duobus pupillis inſtitutis, quibus eſt facta ſubſtitutio reciproca,quòd non expirat per emancipationem unius,contra Dy.& uide s.in uerbo,Subſtitutio uulgaris tacita.uer.xv.

Subſtitutio pupillaris an conſeruetur rupto teſtamento præteritione filij.uide do.Pet.Phil.Cor.in conſi.cxlvij.incip.In hac litera I.in tertia parte.

Subſtitutio pupillaris non ualet in teſtamento non ſolenni, niſi alter ex filijs ſit ſubſtitutus.Barto.in d.l.ij.iiij.col. uer. ſed quæro,quid ſi teſtamentum.& ibi per d.Alex.in xj.col.in fi. uer. vj.requiritur.cum alijs concor. per eum adductis. & in l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.C. de teſta.ad fi.& Pau. de Caſt.conſil.ccclj.

Subſtitutio pupillaris fieri poteſt etiam præterito,qui eſſet talis,qui teſtamentum non rumperet,ut nepos ex filio emancipato. Bart. in d. l. ij. iiij.colu.uer.quæro quid ſi ſit talis.& per Alex.ib. & in l.hac conſultiſsima.§. ex imperfecto.C.de teſt.ad fi.& Pau.de Caſt.conſi.ccclj.

Subſtitutio pupillaris fieri poteſt etiam præterito approbanti teſtamentum,& facta ualet.Barto.ubi ſup.in v.col.uer.item quæro,quid ſi filius.ubi dicit uerum,ſi approbet authoritate tutoris.& uide s.Subſtitutio quibus.uer.v.

Subſtitutio pupillaris facta à patre de turpi perſona, cui non eſt conceſſa adminiſtratio bonorum,non ualet. Bart. in d.l. ij.in v.col.in uerſi.dixit tamen pro ueritate. & l. cùm oportet.§.non autem.& in uer.per hoc dico.C.de bon.quæ libe. & per Alex.in d.l.ij.

Subſtitutio pupillaris quot & quibus modis finiatur. gl. unica in uer.item no.& Bart.in l.in pupillari.de uulg.& pupil.in j. col.in uerſi.tu uerò plenius dicas.

† Subſtitutio pupillaris tranſmittitur,quando eſt unita cũ iure accreſcendi.domi.Pet.Phil.Cor.in conſi.clviij.incip.Viſo. in litera E.in tertia parte.]

Subſtitutio pupillaris dicitur, etiamſi uerba teſtatoris annuãt contrarium:uidelicet,Et ſi in pupillari ætate deceſſerit,bona ipſius defuncti deueniant in talem.Bar.in l. ſi ita ſcriptũ. §.qui filio.de bo.poſſ.ſecundum ta.& in l.cùm quidam.& in l.precibus.de imp.& ali.ſub.pen.q.

Subſtitutio de filio teſtatoris per uerbum commune,ſi pupillus hæres moriatur in pupillari ætate, an excludat matrem, tanquam ſit directa.Pau.de Caſt.conſil.cccliiij.incipiente, Viſis omnibus punctis.in tertio dubio.quòd ſic.

Subſtitutio pupillaris non intelligitur remiſſa per diuiſionem inter fratres.Barto.in l.qui.Romæ.§. duo fratres.vij.q.& ibi Alex.pen.char.de uerb.oblig.& ibi etiam dicit eam non poſſe pacto etiam iurato remitti. contra Ang.ibi poſt Salic.in l. prima.C.de pactis.

40 Subſtitutio pupillaris à matre fieri non poteſt,q̃a nõ habet filium in poteſtate.Bar.in l.ſi mater.in fi.prin.ff.de uulga. & pup.ſed uulgaris ſic:ut j.eo.uerſi.xlv.

Subſtitutio pupillaris facta de tutore non expirat per eius excuſationem à tutela.l.amiciſsimos.in prin.ff.de excu. tu.ſecundum Bar.in l.poſt legatum.§.amittere. paulo poſt principium.uer.ſed quæro,an ille.ff.de his,quibus ut indig.

Subſtitutio pupillaris an ſit partim expreſſa, & partim tacita. Bar.in l.j.in prin.in v.col.uer. quærò,quotuplex eſt.de uul. & pup.ubi diſtinguit.

Subſtitutio pupillaris non ualet, hæreditate non adita. Bal. in l.humanitatis.vij.col.uer.ex his apparet.C.de impub.& ali. ſub.& in l.quidam.in v. col.in uerſi.modò reuoco in dubiũ. & etiam aliquid in v.oppoſi. C.de iure delib. per Bar.in l. ij. uer.octauò requiritur.in v.col.

Subſtitutio pupillaris expreſſa an trahatur ad omnia bona. Bart.in d.l.ij.col.uer.ſecundus effectus.& ibi do. Alexan.in xix.col.uer.item inquantum Barto.hîc.Bart. in l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos.eod. tit. diſtinguit.& ibi Bald. & tenet Barto.in l.ſi ita. §.qui filio.in fi.ff.de bo. poſſ.ſecundum tab.

& doc.moder.in l. j. de uulg. & pup. & sup. Substitutio uulgaris tacita.uer.vj.& sup.eo.uer.iij.

Substitutio pupillaris non potest fieri, nisi à patre, sed facta à matre filio spurio, obliquatur. Bart. in l. uerbis. in fi. col. uer. extra quæro. ff. de uulg. & pup. & s̃. eo. uer. xl. & uerbo, Substitutio uulgaris expressa. uersi. xliij. & gl. in l. si mater. eod. tit. & ibi per doc. quòd ualet ut uulgaris.

Substitutio pupillaris an expiret per ingressũ religionis. Bar. & Imo. in d. l. in pupillari. in ult. colum. in prin. in uer. quæro, quid si pupillus. de uulg. & pupil. quòd sic. non tamen totaliter. & ibi per do. Alex. in ij. col. uer. iuxta hoc quærit. Addo Imol. in c. Raynutius. de testamen. & Bart. in l. ij. in princip. iiij. col. uer. item quæro. ff. de uulg. & pup. Quid de alijs substitutionibus. uide in Spec. de sta. mo. uer. xv.

Substitutio pupillaris fieri dicitur pupillo furioso, non autem exemplaris, quia causa naturalis præualet accidentali. Bar. in l. qui habet. in princip. paulo post principium. ff. de tutel. & in l. ex facto. ubi uide in v. col. uer. sed quæro, iudex hoc. ff. de uulg. & pup.

Substitutio pupillaris in testamẽto corã duobus testibus inter liberos ualet, scilicet, si sit facta de liberis, nõ de extraneis. Pau. de Ca. cõsi. cccliiij. incip. Visis omnib. pũctis. & Bar. in l. ij. uer. septimò dixi. de uul. & pu. & Io. de Imo. in ca. Raynutius. de testa. & Sali. in l. si testamẽto. C. de impu. & alijs substi. & Alex. in l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. de testa.

Substitutio pupillaris conseruatur per authen. ex causa. C. de libe. præte. Barto. in l. j. §. fin. circa medium. ff. de uulg. & pupil. & in l. nam quod. §. si quis. ad Treb. & in l. filio præterito. in x. col. in prin. in uer. sextò est uidendum. ff. de iniusto test. & in l. iure. §. propter litem. de testa. tu. Bald. in d. authen. ex causa. in vj. colum. magna. in uersicul. nunc uenio ad illa uerba.

50 Substitutio pupillaris subiacet querelæ, quæ tamen rumpitur cum testamento paterno. l. Papinianus. §. sed nec impuberes. & ibi Bar. ff. de inoff. testa.

Substitutio pupillaris fieri non potest, nisi pupillo instituto, uel exhæredato. l. ij. in prin. de uulg. & pup. & ibi Bart. in iiij. col. uer. sextò dixi. tamen ualet facta nepoti pupillo præterito ex filio emãcipato instituto. Bar. fin. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in fine. de liber. & posthum. in l. ij. de uulgar. & pupil. Item,

Substitutio pupillaris fieri non potest pupillo in potestatem patris recasuro per mortem aui substituentis. gl. & Bart. in l. si pater. la iij. uersic. nota hanc legem. ff. de adopt. & Bar. in l. ij. in primo not. ff. de his, qui sunt sui uel ali. iur. per not. in l. ij. de uul. & pup. & ibi Bart. in iij. col. uer. quartò requiritur. & Bal. in d. l. humanitatis. ix. col. uersi. v. quia sicut.

Substitutio pupillaris expirat morte pupilli, uiuo testatore. Bart. in l. lex Cornelia. in j. col. uersi. sed quæro, utrum ad bona. ff. de uulg. & pupil. in l. cùm patronus. de leg. ij. & per dominum Mari. Soc. in consi. Prædicta substitutio, &c. Pau. de Cast. consi. cxlix. incipiente, Super primo dubio sciendum est. & tenet Ioan. And. in addi. Spec. de testa. in rub. pen. col. & suprà eod. uer. xiiij. Item & legatum morte legatarij uiuo testatore. l. si Augustæ. de leg. ij.

Substitutio pupillaris inutilis continet uulgarem, non fideicommissariam. Bald. in l. fi. j. col. uer. nota. argu. quòd pupillaris. C. de hære. insti.

Substitutio pupillaris intelligitur, si mater nõ impediat. l. fi. & ibi Bal. ij. col. in prin. uer. quartò est notanda hæc lex. C. de insti. & substi. & j̃. eod. uer. pen.

† Substitutio pupillaris qualiter excludat matrẽ, uide Pau. de Cast. in consi. ccclxxiiij secundũ ordinem meum, incip. Visis omnibus punctis. in ij. col. uersi. de tertio uerò quæsito. in j. uolu.]

Substitutio pupillaris an expiret morte unius pupilli tantùm de pluribus. inf. Substitutus. el j. uer. xxxij.

Substitutio pupillaris conseruatur, quando filia est ignorãter præterita, quæ ab intestato non poterat succedere. Alexan. consi. xlvij. ij. parte.

Substitutio facta filio, si in pupillari ętate decesserit, bona mea sint talis, an dicatur pupillaris, uel compendiosa. Alex. consil. xlvij. ij. parte.

Substitutio pupillaris fieri potest filio adoptiuo. l. si arrogator. ff. de adop. l. sed si plures. §. in arrogato. de adopt.

60 Substitutio pupillaris fieri non potest minori uigintiquinque annis prohibito testari per statutum. Bartol. in l. ij. in ij. col. in prin. in uer. secundò ego quæro. & ibi per do. Alex. in v. col. in uer. inquantũ uerò circa. cum alijs cõcor. ibi per eum assignatis. ff. de uulg. & pup.

Substitutio pupillaris facta extraneo innuit uulgarẽ, quando ab initio ualuit ut uulgaris. Bar. in l. ij. de uul. & pup. iij. col. in uer. nota ergo ex hac sol. & tenet Bald. in l. fi. in iiij. no. C. de hæred. insti. & ibi omnino per Alex. qui sin. loquitur. & per doc. in l. uerbo. de uulg. & pup.

Substitutio pupillaris facta militi in alterius potestate recasuro, non ualet. Bar. in d. l. ij. iij. col. in uersic. sed põne, quòd instituo militem. & Bald. in d. l. humanitatis. x. col. uersi. vij. sicut pupillaris.

Substitutio pupillaris an expiret, si pater pupillum unum offert monasterio. Bald. in l. in testamento. x. q. in fi. uer. idem ego puto. C. de testamen. mili. quòd sic.

Substitutio pupillaris ualet, octo concurrentibus: primò, q̃ fiat liberis: secundò, quòd fiat impuberi: tertiò, quòd sit in potestate: quartò, quòd sui iuris morte testatoris efficiatur: quintò, quòd non desinat esse in potestate ante mortem testatoris: sextò, quòd fiat testamentum: septimò, quòd impubes instituatur, uel exhæredetur: octauò, quòd hæreditas adeatur. Bar. in l. ij. in prin. ff. de uulg. & pup. j. col. in uersic. ij. quæro. Et ibi uide Fran. Are. post medium. iij. col.

Substitutio pupillaris fieri potest filio etiam legitimo tantùm, non aũt filio naturali tantùm. Item fieri potest etiam liberis ulterioris gradus natis, & nascituris. Bar. in d. l. ij. in prin. in j. col. in fi. uersi. quæro de quibus liberis. & ibi per do. Alex. in v. col. uer. secunda quæstio principalis est.

Substitutio pupillaris facta filio bastardo legitimato post mortem patris, ualet. Bal. in d. l. ij. iij. col. uer. itẽ quæro. ubi Imo. & Raph. idem tenent. & ibidem per dominum Alex. in vij. col. in uer. successiuè inquantum. Bar. cum alijs concor. ibidem per eum signatis.

Substitutio pupillaris facta ab extraneo continet tacitam uulgarem. Bal. in d. l. j. in fi. uersi. quæro ergo, quid si fiat. & ibidem per do. Alex. in uer. ult. Bart. hìc concludit. cum multis concor. ibi per eum adductis. & in l. ij. de uulgar. & pupil. & Bald. in l. fi. C. de institu. & substitu. in ult. col. in prin. uersi. item quæritur, an substitutio pupillaris. & s̃. in uerb. Substitutio uulgaris tacita. uer. ix.

Substitutio pupillaris à matre fieri non potest, etiamsi ex forma statuti pupillus reincidat in potestatem matris, mortuo patre: sed tunc tacita pupillaris non admittitur contra aliquem, nec continetur in expressa. Bald. in d. l. precibus. iiij. col. in uer. & nota, quòd in quibusdam locis.

Substitutionis pupillaris materiam supple infrà uerbo, Substitutus pupillaris. & j̃. proximè, per totum.

Substitutio pupillaris tacita non excludit auiã. Bart. in l. ij. in prin. in viij. col. uersic. ulterius quæro. de uulg. & pupil. & ibi per domi. Alex. in xxj. col. in uer. ulterius concludit hìc Bar. cum alijs concor. ibidem per eum signatis.

Substitutio pupillaris tacita non excludit patrem emancipatum. Barto. in d. l. ij. vj. colum. uersicul. sed circa hoc. & ibidem latè per domi. Alex. in xx. col. in uer. item inquantum dicit Barto.

† Substitutio tacita pupillaris comprehensa in uulgari, an excludat fratrem & matrem, uide do. Pe. Phili. Corn. in consi. ccxxvj. incip. Viso. in litera K. in iij. parte.]

Substitutio pupillaris tacita an excludat fratrem. Bar. in d. l. ij. viij. col. uersi. ulterius quæro, an tacita. quòd sic, cum aliquali distinctione. & ibi per do. Alex. in xxij. colu. in uerb. item inquantum Bart. hìc concludit.

Substitutio pupillaris partim tacita an esse possit. Bartol. in d. l. ij. v. col. in uersi. quæro, quotuplex. in fi. quòd sic.

Substitutio tacita pupillaris an contineatur in uulgari expressa, quando mater est in medio. Bar. in d. l. precibus. in j. colu. & ibi Bal. in ij. colum. in j. oppo. & Bar. in l. j. xj. colu. ff. eod. tit. uer. quæro, quid si mater. ubi distinguitur.

Substitutio tacita pupillaris non excludit matrem hodie, nisi constet de mente testatoris. Bart. in l. ij. in pen. colum. uers.

sed quid si testator. & ibi latissimè per domi. Ale. in xxv. col. in uer. item inquantum Bar. hîc concludit, quòd post mortem. & Bar. in l. j. xj. colu. uersi. quero, quid si mater. & in xij. colum. uersic. quintò quæro, quid. & in d. l. ij. uersic. ulterius quæritur. in vij. colu. & ibi in uersic. ulterius quæro, quærit quid de partim tacita. & Barto. in d. l. precibus. in ij. colum. in uersic. uel dic ad. l. Lucius. & ibi Bal. in iij. colum. in uer. circa secundum quero. Bald. in l. fi. in prin. in j. col. in uer. itē puto, quòd si per indicia. C. de bo. quę lib. & in l. in testamēto. in ij. colum. uer. oppo. ergo sic. C. de testa. milit. & per gl. in l. Lucius. in uersic. duplex. de uulg. & pup. & plenius sup.

† uerb. Mater succedit. uer. xxij. † Vide domi. Fran. Are. in l. ij. de uulgar. & pupil. & domi. Iaso. May. ibi in x. & xj. colu.] Vide omnino Soci. j. uolum. consi. xxiij. col. iiij. post princi. & col. seq.

Substitutio tacita pupillaris licet non excludat matrem, tamē ea repudiante succedit substitutus, & non legitimi. Bart. in l. centurio. ij. colum. de uulg. & pup. in uer. ex hoc sequitur magna utilitas. Adde Bald. in l. fi. in j. col. in fi. C. de instit. & substit. in uersi. tertiò est multum notandum.

Substitutio tacita pupillaris excludit hæredem matris, ad quē mater præmoriens pupillo non transmittit hoc priuilegiū. Bald. in l. fin. in j. colu. in fin. uersi. secundò, quia quod dicit. C. de institu. & substitu.

† Substitutio tacita pupillaris cōprehensa in uulgari, an excludat matrem, ubi cōcurrit cum pia causa. uide domi. Pe. Phil. Cor. in consi. cclxxvj. incip. Viso. in litera O. in iiij. parte.]

† Substitutio pupillaris tacita, licet nō admittatur contra matrem ex tacita mente defuncti, fallit, si causa pia fuerit substituta: ut not. Ang. in l. precibus. in ij. colu. uersic. idem credo, si pauperes Christi. C. de impub. sequitur domi. Decius in consi. clxxxij. in penul. col. in j. uol.]

Substitutio tacita pupillaris est quadruplex, scilicet præsumpta, probata, item quæ inest compendiosæ, item quæ inest breuiloquæ. Bald. in dicta l. precib. in viij. colu. in uersic. dixi ergo de duabus tacitis.

10 Substitutio tacita pupillaris non continetur in expressa uulgari, stāte statuto, quòd testamenta intelligantur, ut iacent, sine ulla interpretatione. Bal. in d. l. precibus. in v. colu. uers. & nota, quòd in quibusdam locis. Addo domi. Alex. in l. ij. in princ. in xix. colu. uer. alius casus est. ff. de uulg. & pup. & sup. Substitutio uulgaris. in uer. xxiiij.

Substitutio pupillaris tacita non admittitur contra aliquem, stante statuto, quòd filius mortuo patre reincidat in potestatem matris. Bald. in d. l. precibus. v. colum. in uersic. nota, quòd in quibusdam locis. & s. Substitutio pupillaris expressa. uer. pen.

Substitutio tacita pupillaris comprehensa in compendiosa, admittitur contra matrem fauore piæ causæ. c. si pater. de test. & s. Mater succedit. uer. xxij.

Substitutio compendiosa dicitur, quia sub compendio uerborum & temporum complectitur diuersa genera substitutionum. Bald. in l. precibus. viij. colu. uersic. modò ueniamus. & ibi Barto. in iij. col. uer. secundò quæritur, quare dicatur compendiosa. C. de impub. & ali. sub. & in l. centurio. in iij. colu. in uer. secundò quæro. ff. de uulga. & pupil.

* Substitutio compendiosa cōtinet etiam fideicommissariā. Bar. in l. Centurio. col. x. ff. de uulg. Io. Ceph. con. ccxcij. nu. vij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

† Substitutio compendiosa quibus uerbis prætendatur facta. Socin. consi. lxxvij. col. j. & consi. cxliiij. uol. j.]

Substitutio compendiosa, & breuiloqua, quomodo differant. Bald. in l. humanitatis. C. de impu. in xj. col. in uer. ex his apparere possunt.

Substitutio compendiosa fieri potest etiā cum limitatione certi temporis, uidelicet quandocunque decedat intra tale tēpus T. substituo. Bald. in d. l. precibus. viij. oppo.

Substitutio compendiosa admittitur contra matrem, si pupillus decedat in pupillari ætate. Bald. in d. l. precibus. ij. col. in uer. quintò nota. & in ix. oppo. in xviij. col. ubi etiam dicit, quòd postea obliquatur. Sed ad primum gl. est ibi in contrarium. & Bal. in xij. col. & j. eo. uer. xj. & seq.

Substitutio compendiosa, quæ omni tempore ualet fideicom. non est propriè compendiosa, sed est quartum genus per se. Bald. ubi s. in x. col. in uersic. iuxta hoc quæro.

* Substitutio cōpendiosa uerbis directis facta, ualet intra tēpora pubertatis, ut uulgaris, uel pupillaris, prout casus euenerit. l. centurio. ubi Bar. & Doct. l. uerbis ciuilib. l. in pupillari. ff. de uulg. Doc. in l. precib. C. de impub. Io. Cephal. con. ccxciiij. nu. lvj. uol. ij. Æmilius Maria Manoless.

Substitutio compendiosa continet uulgarem expressam. Bal. in d. l. precibus. in xij. colu. in uersic. & præmitto, quòd substitutio. & ibi dicit, an contineat tacitam pupillarem: & dicit, quòd sic. uide etiam per Alex. consi. j. j. parte.

Substitutio compendiosa per uerbum commune intra tempora pupillaris ætatis, est directa, etiamsi mater est in medio. Pau. de Cast. cōsi. clxxiiij. incipiente, Ne improprijs utamur uocabulis. & in consi. clxxxiij. incipit, Præsens consultatio. & ccxlvij. incip. Quod dicta substitutio.

Substitutio compendiosa per uerba directa intra pupillarem ætatem ualet directè, etiam contra matrem. Pau. de Cast. cōsi. cxxxiiij. incip. Viso puncto, & dubijs.

Substitutio cōpēdiosa in re certa trahitur ad uniuersum. uide omnino Bal. in d. l. precibus. ult. col. in uer. item quæritur.

† Substitutio cōpendiosa facta pupillis à patre, an sit omni tēpore fideicommissaria, an pupillaris, durante pupillari ætate. uide Pet. Phil. Cor. in consi. cxiij. incip. In hac. per totum. in iij. parte.]

* Substitutio cōpēdiosa facta impuberi uerbis obliquis, post pupillarem ætatem, ualet ut fideicommissaria. Bart. in l. centurio. ij. prin. q. & ibi alij. ff. de uul. Io. Ceph. cōsil. ccxxxj. nu. viij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Substitutio cōpendiosa facta impuberi uerbis communib. post pupillarē ætatem, ualet ut fideicōmissaria. Io. Ceph. cō. ccxxxj. nu. 8. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

10 Substitutio compendiosa post pubertatem an obliquetur. Bar. in d. l. precibus. in iij. col. in fi. in uersi. quæro, quis sit effectus. distinguit. Addo Bar. in l. centurio. in viij. col. in uers. secundò principaliter quæro. & ibidem latissimè per do. Alex. xxxij. colu. cum octo sequentibus. ff. de uulg. & pup. ubi plures ponuntur opiniones.

Substitutio compendiosa facta puberi per uerbum commune etiam cum clausula, si decesserit sine filijs, an comprehēdat pupillarem directam, si sit mater in medio. & pupillus decedat in pupillari ætate. Paul. de Cast. consi. cccxxxviij. incip. Primum dubium, de quo quæritur. quòd sic. licet referat opiniones contrarias.

Substitutio compendiosa facta pupillo uerbis ciuilibus directis, an transeat in fideicommissum, etiamsi mater est in medio. Pau. de Cast. in consi. cxxxiiij. incipiente, Viso puncto. quòd sic. & per Alexan. in l. extraneum. sup. de hæred. insti. quod eo decedente post pupillarem ætatem sine filijs expirat, in totum.

Substitutio, Quandocunque decesserit, talem substituo: quomodo ualeat. Bar. in d. l. precibus. iiij. col. in uersi. si uerò fiat ista substitutio. quòd ualet ueluti fideicommissaria.

Substitutio compēdiosa post tempora pubertatis trahitur ad omnia bona patris & filij. Bart. in d. l. centurio. in princ. in j. not. & ibi nota. & de uulg. & pupil.

Substitutio compendiosa fit per uerba, Quandocunq; decesserit. Bar. in d. l. centurio. in ij. chart. & ibi not. & in l. humanitatis. & Bald. in dicta l. precibus. in viij. colum. magna, in uersic. modò ueniamus.

Substitutio compendiosa facta reciprocè duobus impuberib. & uni puberi, hoc modo: Si quis eorum in pupillari ætate, uel postea quandocunque decederet sine liberis, substituo superstites: in nullius persona comprehendit pupillarē causa æqualitatis seruandæ. Richar. de Sali. in consi. In Dei nomine: quidam testator habens. & Alex. in l. in testamento. in fi. C. de testa. mili.

Substitutio compendiosa per uerba directa trahitur, ad fideicommissum, quando est clausula codicillaris. Ang. Ioan. de Por. & doct. post Bart. in l. uerbis ciuilibus. de uulg. & pup. Rapha. & Pau. de Cast. in l. si frater. C. de fideicom. Bald. & Rapha. in d. l. precibus. * Angel. Imo. Alexand. & alij, in d. l. uerbis ciuilibus. Ioan. Ceph. con. ccxxxj. num. 8. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

† Substitutio compēdiosa facta super expressione pupillaris ætatis, licet per uerba communia, uel directa comprehendit pupillarem.do.Pet.Phi.Corn.in consi.xl.incip.Circa.in litera A.in iij.parte.]

Substitutionis compendiosę materiam supple per Bar.in l.humanitatis.C.de impu.& in d.l.cēturio.per totum.& Bart.in d.l.precibus.in viij.col.in uer.modò ueniamus.

Substitutio exemplaris dicitur,quia fit furioso ad exēplum pupillaris, quæ fit pupillo. Bart. in j. not.& Bar.& doc.in d.l.humanitatis.x.colum.in fi. in uersi. ij.uideamus.& per Bart.in l.ex facto.de uulg.& pupil. in iij. col. in fine. uersic.uenio ad materiam substitutionis. Addo tex.in §.qua ratione.Insti.de pup.substi.

Substitutio exemplaris, & uulgaris, & pupillaris, quo modo differant.Bald.in d. l. humanitatis, in vij. colu.uer. qualiter exemplaria.cum seq.

Substitutio exemplaris fit adulto furioso.Bal.in dicta l.humanitatis.vij.col.uersi.vj.differt in qualitate.

Substitutio exemplaris fit his uerbis, uidelicet, Si filius meus in furore decesserit,T. substituo. Bald. ubi s̄. in vij. colu. in uersi.qualiter exemplaria differat.& xij.col.& seq.uersic. iij. principaliter est uidendum.

Substitutio exemplaris deficit,si furiosus habet filios sanę mētis.Bal.ubi s̄.in vij.col.in fin.uers. quarta differentia. el ij. & ult.col.uer.ult.principaliter quæro de ruptura.

Substitutio exemplaris non admittitur contra matrem furiosi,sed pupillaris sic.Bal. ubi s̄. uer. vj. differentia. el j. in viij. col.magna,in fi.& per Bar.in d.l.ex facto.xij. col. uersic.ult. quæro,utrum substitutio.

Substitutio exemplaris non fit per parentes infames,luxuriosos,& malæ uitæ.Bal.ubi s̄.in viij.colu.magna. uer.septima differentia est.

Substitutio exemplaris reuocari potest per furiosum, tempore dilucidi interualli,quo potest testari.Bal.ubi s̄.in viij.col. magna.uer.viij.differētia.& in uersi.quartò quæritur,filius. in xj.col.magna.

Substitutio exemplaris & pupillaris in quib. sint similes. Bal. ubi s̄.in x.col.uersi.uisis differentijs.ubi ponit decem similitudines.& suprà, Substitutio pupillaris expressa.uer.xiij.& infrà,per discursum.

10 Substitutio exemplaris uitiatur cancellatione instrumenti. Bal.ubi s̄.ix.col.uersic.item cancellato.

Substitutio exemplaris non expirat,si furiosus uiuo patre moriatur.Bal. ubi s̄.in viij.colu.magna.in fi.uer.octauo,in modo confirmationis.

Substitutio exemplaris ut ualeat, debet inspici, si furiosus sit tempore mortis testatoris.Bald.ubi s̄.in ix.col. magna. uer. ix.est similitudo.

Substituto exemplari dato à matre non potest dari cohæres, quando pater est substitutus.Bald.ibid.

Substitutio exemplaris confirmatur morte alterius tantùm, quando pater & mater ambo substituerūt filio furioso. Bal. ubi sup.in x.col.magna.uers.quartò quæritur,pater.

Substitutio exemplaris facta per patrem filio furioso, non rūpitur,si postea pater fiat furiosus.Bal. ubi sup. in x. col. magna.uer.sed quæritur,si furiosus.

Substitutio exemplaris fieri nō potest per fratrem fratri furioso,nec per uirum uxori furiosæ.Bal.ubi sup.in x.col.magna. in fi.uer.quæritur,an frater.

Substitutio exemplaris filio spurio furioso à patre fieri non potest,sed uulgaris sic.Bal.ubi sup.x.col. in fi.in uer. modò uideamus de personis.& Bal.in l.ij.C.de hær. insti. & sup.Substitutio uulgaris.uer.xxvj.

Substitutio exemplaris continet uulgarem.Bal.ubi sup. vj.oppo.in xj.col.Item,

Substitutio exemplaris muto & surdo à natiuitate facta rumpitur,si decapitetur.Bal.in d.l.humanitatis xj. col.uersic.iij. quæritur,si furiosus.

20 Substitutio exemplaris fieri potest ex causa filio furioso, q̄ ante furorem fecit testamentum, non sine causa superuenienti.Bal.ubi s̄.in xiiij.col.magna.uer.quartò quæritur.

Substitutio exemplaris fieri potest à matre filio prodigo, nisi prodigalitas sit simulata.Bald.in d.l. uersic. sextò quæritur. in xj.col.

Substitutio exemplaris fieri potest per patrem filio prodigo emancipato,nisi sit simulata prodigalitas.Bal.ubi sup.eo.

Substitutio exemplaris fieri potest filio furioso monacho. Bald.ubi suprà in xj.colum.uersicul.septimò quæritur.Sed Bald.contrà in l.ij.in fi.C.de hæred.instit.quod fratri minori sancti Francisci fieri non potest:ut suprà, Substitutio uulgaris.uer.xxvj.

Substitutio exemplaris non uariatur mutatione dementiæ, ut si fiat dementior.Bal.ubi suprà,xij.col. uersi. sed pone. & in ultima col.uersic.quartò quæritur.

Substitutio facta filio furioso, non facta mentione furoris, an dicatur exemplaris.Bal.ubi s̄.in xij.col. magna. in fi. uersic. secundò quæritur.qui dicit esse implicitam.

Substitutio exemplaris in codicillis fieri non potest,nec facta in testamento potest reuocari in codicillis.Bal.ubi s̄.xiij.colum.uersi.sed nunquid ista exemplaria.

Substitutio exemplaris fieri potest alio die, & loco, quàm institutio.Bal.ubi suprà,in iij.colum.magna.uer.sed nunquid exemplaria.

Substitutio exemplaris an possit fieri in re certa.Bald.ubi s̄.in xiij.col. magna. uer.iiij.principaliter quæro.distinguit.

Substitutio exemplaris perseuerat,licet uulgaris expiret. Bal. ubi sup.in pen.col.uersi.sed pone,furioso.

30 Substitutio exemplaris continet tacitam pupillarem.Bald. ubi sup.in pen.col.uer.tertiò. quæritur.

Substitutio exemplaris facta furioso expirat,si furiosus fiat p̄digus.Bal.in d.l.humanitatis.col.pe.uersi.quintò quæritur, quid si ex furioso.

Substitutio exemplaris an expiret, si filius furiosò nascatur, & moriatur.Bald.ubi suprà uer.secundò quæro. in ultim. col. distinguit.

Substitutio exēplaris nō fit phrenetico,licet similis sit furioso. Bal.in d.l.humanitatis.in fi.col.in uer. quintò quærit.Addo do.Alex.de Imo.in l.ex facto.in xxj.col.in uer.an aūt phrenetico.ff.de uulg.& pupil.

Substitutio exemplaris fit usurario furioso, non præstita cautione de restituendis usuris, & an pupillaris fiat pupillo usurario.Bald. in d. l. humanitatis. x. colum.uer.tertiò quæro. Quod dicit uerum in bonis substituendis tantùm, non in alijs.

Substitutio exemplaris an rumpatur per querelam. Bald. in d. l. humanitatis. in prima colum. in uersicul. item nota, quòd non.

Substitutio exemplaris expirat impedimento cessante & natiuitate filij.d.l.humanitatis.& ibi Bald.in princi. in uer. item no.el ij.& in xv.col. & l. ex facto. & ibi Bart.in ult.colu.ff.de uulg.& pupil.& j̄.eo.uer.antepe.& uer.præcedenti.

Substitutio exemplaris patri furioso per filium fieri nō potest. doc.& Bar.in d.l.ex facto. iiij. col. uersi.sed quæro,an patri, Bal.in d.l.humanitatis.x.col.in uer.nonò quæritur.

Substitutio exemplaris facta per matrem filio furioso euanescit per transitum matris ad secunda uota.Bart.in d.l.vj. colum.uer.quid si mater.& ibi per do.Alex.in xv. colu. in uer. quid autem,si prius.Sed Bald.cōtra in d. l. humanitatis. vij. col.uersi. nonò differt. Imò fieri nō potest per talem matrē: ut ibi per Bart.uer. quæro, utrum mater. & ibidem latè per eundem do. Alex. in xiij.col. in uer. quærit etiam Bart. hîc. Sed Bald.ubi s̄.tenet contrà.

Substitutio exemplaris fieri non potest filio furioso condemnato de crimine capitali,antequā esset factus furiosus, quia erat redditus intestabilis.Bart.ubi s̄.vij.col.uersic.v.requiritur.uide Bal.in d.l.humanitatis.xj.col.uer. tertiò quæritur, si furiosus.

40 Substitutio exemplaris tantùm potest fieri de liberis, & de fratribus.Bart.in d.l.ex facto.ix.col.uersi.quæro quis possit. & in d.l.humanitatis.in ult.opp.non de alijs: ut ibi. Nec de matre.ibidem.

Substitutiò exemplaris non potest fieri de patre, & matre substituentibus.Bart.in d.l.ex facto.xj.col.uersi. quæro, utrum pater.& ibi per do.Alex.in xxv. colu. uersi. an autem pater. Bal.in d.l.humanitatis.in x.col.in uer. tertiò quæritur, nunquid pater.

Substitutio exemplaris an trahatur ad omnia bona.Bar.in d.l. ex facto.xij.colum.uersic.secundus effectus.Bald.in d.l.humanita-

manitatis.xiij.colum.magna.in uer.quartò quęro.quòd ſic.

Subſtitutio exemplaris facta filio furioſo à patre, præfertur factæ à matre. Bal.in d.l.humanitatis.in ij.col.in uer.tertiò oppo.& in x.col.magna.in uer.quintò quęro.& p Bar.in d.l.ex facto.xij.colum.uer.ultim.quæro.el ij.non autem ſi ab auo, niſi mater ſit uilis perſona.Bald.ubi s̄.in x.colu. v. quæſt. & Bart.ubi s̄.xiij.col.uer. quæro, ſi auus. de quo uide latiſsimè per do.Alex.in d.l.ex facto. in xxv. colu.in uer. quid autem,ſi pater.

Subſtitutio exemplaris finita ceſsione furoris an reuiuiſcat, ſi furor iterum reuertatur.Bart.in d.l.ex facto.pe.col.uer. quęro, quid ſi furioſus.& Bal.in d.l.humanitatis.ult.col.uer.iiij. quæro.diſtinguit.

Subſtitutio exemplaris finitur ex defectu eius,cui eſt facta, ut quia commiſit delictum, uel ingreſſus eſt religionem. Bart. ubi s̄.in ult.col.in uer.ult.eſt uidẽdum. & ibidem per dominum.Alex.in ult.col.in uer.ult.quærit hîc Bart.

Subſtitutio exemplaris fit furioſo,ſicut mente capto.d.l.humanitatis.iuncta l.fi.de curat.furio.d.l.ex facto.uer. nam & ſi furioſo.Item,

Subſtitutio exemplaris non poteſt fieri ſpurio, nec fratri Minori,nec incapaci.Bal.in l.ij.in fi.C.de hęre.inſti.& s̄.eo.uer. xvij.& xxiij.& s̄. Subſtitutio uulgaris.uer.xxvj.

Subſtitutio exemplaris tacita continetur ſub expreſſa uulgari,facta filio furioſo.Bart.in d.l.ex facto.uer.quæro,utrum.in viij.col.Bal.in d. l. humanitatis. in xiiij.col.in uer.ſed pone, furioſi.

Subſtitutio tacita exemplaris an contineatur ſub expreſſa pupillari,facta pupillo furioſo.Bal.ubi s̄. in ix. col. uer. quæro, utrum in expreſſa.ubi diſtinguit.& Bald.in dicta l. humanitatis.in xiiij.col.in uerſi.ſed quæro.

Subſtitutio reciproca inter filios maſculos hęredes uniuerſales, & filiam hæredem,ex re certa nõ habet effectum in perſona hæredis, niſi ultimo loco. per Bal. plenè in l.in teſtamẽto.vj.& xij.q.C.de teſta. mil. & per Bar.in l.fi.in uerſi.iuxta hoc quæro.ff.ad Treb.

Subſtitutio reciproca de fratribus filijs regis habentis duo regna,non habet locum,ſi fratres iurauerunt non uenire contra diuiſionem certo modo factam inter eoſdem. Bald. in c. item ſacramenta.vj.col.uer.quęſtio fuit de facto in rege Aragonum.de pace iur.fir.

† Subſtitutio quando uideatur inuicem facta. Soc. conſilio ccxlix.col.vj.circa finem prin.uol.ij.]

Subſtitutio reciproca cõtinet etiam fideicommiſſariam. l. qui plures.& ibi doc.de uulg.& pupil.

† Subſtitutio reciproca an inſtitutionem importet, uide Frã. Are.in l.ſi pater impuberis.in j.col.de uulg.& pup.]

Subſtitutio reciproca fit per ſubſtitutionem factã ultimo morienti.Caſus eſt ſing.ſecundũ Bart.in l.Titia.§. Seia. de leg. ij.Pau. de Caſt.conſi.lx. incip. Quanquam multa ſcripta. & in conſil.ccclv.quod incipit,Duo uidenda,uide in l.uel ſingulis.& ibi Bar.de uulg.& pup.Bald.in l.ab eo.uer.pone ergo,quòd pater.C.de fideicõ.& omnino in conſi. quod eſt in quarta parte conſil.Alexand.de Imol.poſt conſil.xiij. & per Alexand.conſil.lxxxiiij. iiij. parte, ubi plenius. & in conſil. xcj.j.parte.

Subſtitutio reciproca ſub conditione,ſi ſine filijs deceſſerit,uidetur reuocata in codicillis, in quibus reuocatur conditio. Bart.in l.ſi quis ſeruum.circa medium.in uerſi. facit ad quæſtionem.ff.de condi.& demon.

Subſtitutio reciproca facta pupillo legitimo,& baſtardo nõ habet locũ in perſona baſtardi.Bal.in l.in teſtamen. ix.q. C.de teſt.mili.

Subſtitutio reciproca non tollit ius accreſcendi. l.in teſtamento.& ibi Bal.C.de impu.& ali.ſub.

Subſtitutio reciproca inter filios, non extenditur ad nepotes. Pau.de Caſt.cõſi.xxxix.inci.Dubium facit,quia poſito.per §.nos autem.cum gl.in auth.de reſti.fideicom.

† Subſtitutio reciproca filiorũ inſtitutorũ,ſi deceſſerint ſine filijs,uel filijs filiorũ,an cõprehendat neptes ex filio, quando filia b. reliquit certã rem,uel quãtitatẽ:uide do.Pe.Phi. Cor. in conſi.ccij.incip.Plures.in litera C.in iij.parte.]

† Subſtitutio facta inuicem,an comprehendat fideicõmiſſum. Deci.conſi.lxxxvj.]

Subſtitutio reciproca continet pupillarem,& excludit matrẽ. Pau.de Caſt.conſi.cclv.incipiente,Si bene conſideretur.

10 Subſtitutio reciproca nõ fit per uerba, ſi uterq;, uel omnes, uel ambo moriantur ſine filijs.Pau.de Caſt.conſi.lx.incipiẽte,Quanquam multa ſcriptura. Vide in d.conſi. in iiij.parte, poſt conſi.xiij. Alex.de Imo.& per Alex.conſi.lxxxiiij.

Subſtitutio reciproca de filijs teſtatoris,intelligitur de natis tẽpore teſtamenti,uel ſaltem tempore mortis.l.cùm ita.§.in fideicommiſſo.cum gl.de leg.ij. & Io. de Imo. in c.indicante. de teſta.& in d.conſi.ij.col.

Subſtitutio facta duobus poſt mortem omnium de quodã tertio, nõ inducit fideicommiſſum uel reciprocam ſubſtitutionem in perſonam inſtitutorum adinuicem.Ang.& Imo.in l. pater filium.§.fin.cum gl.ff.ad legem Falc.& in l. ſi pater. de uulg.& pup.& Alex.conſi.lxxxiiij.iiij.parte.

Subſtitutio facta ultimo morienti, intelligitur ſcilicet in parte ultimi morientis. Paul.de Caſtr. in l. ſi pater impuberis. de uulg.& pup.& Alex.conſi.lxxxiiij.iiij.parte.

Subſtitutio reciproca,Vos inuicem ſubſtituo : continet directas tantùm, ſcilicet uulgarem & pupillarem , & non trahitur ad fideicommiſſariam , niſi repugnet diſparitas perſonarum.Bar.in l.ij. C. de impub. & ali.ſub. & ibidem per domi. Alex.in ij.not. cum multis concor. adductis ibi per eum. & ibidem etiam limitat. Addo etiam Bald.in l. in teſtamento. in iij.q. C. de teſta.mili.

Subſtitutio reciproca inter filios nõ pręſumitur.Bal.in l.j.& ibi nota.C.de his,qui ante aper.ta.paulo poſt principium.

Subſtitutio reciproca,ſeu breuiloqua, & compendioſa, quomodo differant. Addo Bald. in l. humanitatis. in ij. colum. magna,in uer.ex his apparere poſſunt. C. de impuber.& ali. ſubſtitu.

† Subſtitutio reciproca regulariter cuius naturæ ſit,quãdo fit inter pupillos,& an teſtatore uolente,contineat & comprehendat etiam fideicommiſſariam,uide do.Bar.Soci.in conſi.ccxc.incip.Quoniam.per totum.in iij.parte.]

Subſtitutus Titio,& alijs naſcituris,ſi ſine filijs deceſſerint,an admittatur,ſi Titius ſolus deceſſerit ſine filijs,dato quòd alij non fuerint nati, an uerò requiratur,quòd alij naſcantur, & moriãtur.Pau. de Caſt. conſil. xiiij. incipiente, Viſis, & conſideratis , requiritur quòd alij naſcantur.

Subſtitutus in codicillis, quomodo ſuccedat cũ ſubſtitutis in teſtamento,& an iure directo.Pau.de Caſt.conſi.ccclvij.incipiente, Viſo teſtamento Iacobi. quòd non, ſed trahitur ad fideicommiſſariam.

Subſtitutus uxori præfertur etiam filijs communibus teſtatoris poſt natis ex uxore.Bald.in conſil.In Chriſti nomine, amen.duo puncta notabilia ſunt,&c.quod eſt mirabile. per l. cùm acutiſsimi.

† Subſtitutus alicui in caſum mortis, ſi illũ,cui erat ſubſtitutus,occidat,an ei ſuccedat.Bald.quòd non,ſuo conſil.50.in quarta parte.]

Subſtitutus eligit, quando ſubſtitutio eſt directa & obliqua. Bal.in d.l.precibus.pe.col.in uer.ſed quid ſi teſtator.

Subſtitutus à patre an præferatur ſubſtituto à matre filio furioſo,& in quibus bonis.Bald.in d.l.humanitatis.x. colum. in uer.quintò quæro,quòd ſic.Adde Bar.in l.ex facto.in xij. col.in uer. ult.quæro,pone. el ij. & ibidem latiſsimè per do. Alex.in xxxv.col.in uer.quid autem,ſi pater. & s̄. in uerbo, Subſtitutio exemplaris.uer.xliij.

Subſtitutus duobus filijs ſub conditione filiorum non extantium,quomodo ſuccedat,ſi unus decedat ſine filijs , & facit extraneum hæredem.Bal.in l.j.pen.& ult.col. C.de impub. & ali.ſubſt.quòd poteſt petere fideicommiſſum.

Subſtitutus poſt gradus, intelligitur ſcilicet omnibus gradib. Bald.in l.quidam.in fin.C.de iure delib.

Subſtitutus pendente conditione, non poteſt petere bonorum poſſeſsionem.l.j.& ibi Bal. C. de edi.di. Adriani.ubi dicit ſecus in hærede,per l. ſi ſub conditione. ff. de bo. poſ. ſecun. tab.

Subſtitutus filio exhæredato, non poteſt grauari , etiamſi exhæredato ſit factum legatum,niſi & ipſe exhæredatus ſit inſtitutus: quia tunc poteſt grauari.per Bald. in l. cùm quidã. C.de legatis.

Substitutus hæredi prohibito alienare, uidetur etiam prohibitus alienare. Bal. in l. quoties. la j. circa mediũ. C. de fideicõ. ubi etiam dicit utrumque posse reuocare alienationem.

Substitutus filio testatoris, & grauatus restituere alteri, debet restituere etiam filij legitimam, & Trebellianicam. Bald. in l. cùm uirum. iij. col. in uersi. quæro, an substitutus. C. de fideicom.

Substitutus post mortem hęredis non admittitur post bannũ. Bald. in l. cùm acutissimi. in ij. col. C. de fideicom.

* Substitutus si cõsenserit alienationi rei prohibitæ sui ipsius gratia alienari, alienationem reuocare non potest. l. cùm pater. §. libertis. ubi gl. & Bar. ff. de le. ij. Bar. in l. si fundum. per fideicommissum. col. j. ff. de leg. j. Ioan. Ceph. con. cclxxxij. nu. xxiij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Substitutus ratificans alienationem factam ab hærede, potest petere preciũ. Bal. in auth. res quæ. in fin. col. in uer. quæro, nunquid tenet alienatio. C. communia de legatis.

Substitutus sponte adiens, non detrahit Trebellianicam. Bal. in l. non iustam. in j. col. uer. item nota casum mirabilem. C. ad Trebel.

Substitutus non excluditur per conuentum sororum tertij ordinis sancti Francisci, sed per episcopum sic. Bal. in auth. nisi rogati. in fi. ad Treb. Addo, quòd nec frater Minor excludit substitutum. Bald. in l. cùm acutissimi. in ij. colum. uer. item nunquid frater Minor. C. de fideicom.

Substitutus an excludatur à filijs naturalibus. uide Fran. Aret. in l. moribus. circa fi. pen. colum. de uulg. & pup. & in l. generaliter. §. cùm autem. C. de insti. & subst.

Substitutus per tacitum fideicommissum, potest acceptare fideicommissum, & repudiare paternam. s. Substitutus pupillaris. uer. ix.

Substitutus, & filij sui simul ueniunt ad fideicommissum factũ de Titio, & filijs. s. uerbo, Substitutio interpretatur. uer. vj. vij. & xxv.

Substitutus dicitur institutus. no. in l. si à primo. secũdum Dy. & doc. & Ale. de uul. & pup. in l. ratione. §. quod uulgo. ad legem Falcidiam.

Substitutus ingresso testanti ante ingressum monasterij, & instituenti monasterium pro parte, & extraneum pro alia, succedit pro parte extranei tantùm. Bal. in auth. nisi rogati. ult. col. ad Treb. in uer. quæro, quid si ingrediens. Item,

20 Substitutus agit reuocatoria contra monasteriũ, quòd hæres est ingressus in ultimo uitæ spiritu, uel in senectute, in fraudem substituti. Bald. in d. auth. nisi rogati. ulti. col. uer. quæro, quid si rogatus.

Substitutus succedit, si hęres uiuo testatore moriat. Bar. in cõsil. Vcciarellus, &c. Pau. de Cast. consi. xix. incip. Quidã testator habẽs omnino. s. uer. Fideicõmissum expirat. uer. vij. & s. Substitutio interpretatur. in uer. xxxiij.

Substitutus si hæres moriatur sine progenie, excludit nepotem ex filio, uel filia, qui non dicitur de progenie. s. Progenies. uer. j.

Substitutus excludit cohæredem à parte cohæredis, non implentis uoluntatem defuncti. Ang. in auth. de hære. & Fal. §. si quis autem. in j. col. in uer. quæro, an si institutus. col. j.

Substitutus in contractu, an excludat monasterium. s. Monasterium succedit. uer. xxv.

Substitutus an admittatur, quando filius non potest adire de iure ciuili, sed de iure pręetorio. Bar. in d. l. j. xiiij. col. uer. ulterius quæro, quid si filius. de uul. & pup. & ibidẽ per do. Alex. in xxx. col. in uer. quærit etiam Bar. hîc. ubi distinguit.

Substitutus impedit transmissionem hæreditatis non aditę ad filios hęredis, sed non impedit transmissionem iuris delibe randi. Bal. in l. apud hostes. in j. col. in fi. uer. illud etiam perpendendum puto. C. de su. & leg. & in l. cùm proponas. C. hære. insti. in ij. col. in prin. in uer. hoc etiam infert ad aliud. Addo Bar. in l. j. in vj. col. in uer. item dubitatur. & ibi do. Alex. in xj. col. uer. in quantum uerò. Bar. de uul. & pup.

Substitutus excludit fiscũ ab hæreditate auferẽda hęredi incapaci, tanquã indigno, siue sit adita, siue nõ. Bar. in l. si sequẽs. ad Syllan. per gl. in l. recusare. §. si fisco. ad Treb. Caue, quia Bar. ubiq;. & do. Alex. tenet contrariũ, ꝙ imò substitutus nõ admittitur. Bar. in d. l. j. co. uer. itẽ quęro, quid si est hęres. de uul. & pup. & ibidẽ uide do. Ale. in xix. col. in uer. subsequẽter quærit hîc Bart. cum alijs concor. ibi dem per eum addictis. Bart. & Bal. in l. ij. C. de hæredibus institu.

Substitutus filiofa. in hæreditate ei relicta ab extraneo, an excludatur per patrem eius. Bald. in l. cùm non solum. in j. col. in uer. quæro, quid si filius. & ij. col. C. de bo. quę libe. in uer. & hîc procedunt duæ conclusiones. quòd sic.

Substitutus in usufructu post mortem uxoris usufructuarię relictæ sub conditione, si castè uixerit, & grauatæ restituere usumfructum post mortem suã, an succedat in usufructu statim, ꝙ uxor transeat ad secunda uota, an expectetur mors. uerbo, Vxor usufructuaria. uersic. ij. Ioan. And. in addi. Spe. de secun. nup. circa medium. quòd statim. Ludo. in l. si quis hęres. de acquirenda hæreditate. & ibidem per Pau. de Cast. Addo do. Alex. in l. mulier, quæ. ad fi. in uer. extra gloss. ultra doct. ff. ad Trebel. cum alijs concor. ibi per eum allegatis. & per eundem in l. Gallus. §. & quid si tantum. in vj. col. in uer. adde quod Io. An. ff. de liber. & posthu. ubi dicit se fuisse interrogatum. & quòd ita respõdit: & aliquid per eum in apostillis. Bart. in l. Paul. ff. ad Trebel.

30 Substitutus an succedat statim, cùm hæres repudiat. Bal. in l. j. v. colum. C. de pac. Puto quòd uoluerit allegare in vij. oppo. ubi ponit distinctionẽ: sed est alius casus. Et an filius ex filio. gl. & Bart. in l. si mater. §. si filius. paulo post principiũ. ff. de uulga. & pup. quòd non.

Substitutus præfertur hæredi repudianti successionem de iure ciuili, uolenti succedere de iure prætorio. Bar. in l. nec is. §. hæres. uer. quid si institutus. ff. de acqui. hęredi. gl. in l. suũ. in uer. hæredem. C. de iure delib.

Substitutus pluribus succedit post mortem omnium. l. codicillis. in prin. & ibi Bart. in iij. no. ff. de usufruct. leg. Sed cõtrarium. no. in l. Lucius. §. Caio. & ibi Bart. ff. ad Treb. quòd in partem tantùm succedit. & per Bald. in l. j. in ij. colum. & in uersicul. ex his apparet ratio trium legum. C. de condi. inser. sed imò uidetur substitutus ultimo morienti. l. penul. C. de impu. & ali. sub. l. quamuis. eodem titul. Bart. in l. hæredes mei. §. cùm ita. in iij. colum. in uersic. ut liqueat materia. ff. ad Trebell. l. pater filiam. §. duobus. ad legem Fal. ubi dicit requiri mortem omnium hæredum impuberum, quibus est facta substitutio. uide in l. Titia. §. Seia libertis. de leg. ij. per Bartol. quem uide etiam in l. quidam testamento. uersi. sed q̃d si testator. ff. de uul. & pup. ubi dicit uerum, nisi substitutus sit filius testatoris, qui succedit hæredi mortuo, exclusis cohæredibus. Sed uide omnino Angel. in l. ita tamen. §. si su spectam. ad Trebel. ubi dicit esse arduam quęstionem in pluribus pupillis inuicem substitutis habentibus substitutum. de quo per Barto. in d. §. cùm ita. in ultima colum. & ibidem latissimè per domi. Alexand. in xix. col. in uersicul. nunc dicendum est. & per eundem domi. Alexand. in consi. lxxxiiij. iiij. parte. & consi. xxxviij. j. parte. & per Paul. de Castr. consil. lx. incip. Quanquam multa scriptura. & ccxxxij. incipien. Dubitatio uertitur. Pau. de Ca. in d. l. pen. dicit, quòd si sint instituti hęredes, hoc modo: Si omnes decesserint sine filijs, talem substituo: intelliguntur inuicem substituti, ut sic substitutus non succedat altero ex his superstite: sed si substitutus esset coniunctus, admitteretur simul cum hærede ad partem primi decedentis. Quod est notandum. Vide Bald. ibi omnino, qui etiam dicit, quòd si primus moritur pubes, secundus impubes, substitutio non expirat. Vnde

* Substitutus omnibus decedentibus, uno decendente non admittitur. Io. Cepha. con. cclxxxiij. num. j. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Substitutus simpliciter descendentibus, ijs substitutus uidetur, quibus onus potuit imponi, cùm essent uocati, commodumque ex testamento accepissent, non alijs. l. ab eo. C. de fideicom. l. planè. la ij. §. fi. ff. de leg. j. Ioan. Cephal. con. cclxix. nu. xxxviij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Substituto præfertur coniunctus. d. l. quidam testamento. & ibi Bar. in uersic. sed quid si testator. qui dicit uerum ex uoluntate defuncti.

Substitutus pręsumitur is, qui nominatus est posterius. Bal. in l. fi. j. col. uer. nota arg. sumi. & in xiij. opp. C. de hær. instit.

Substitutus ultimo morienti quomodo succedat, si hęredes simul moriantur. in l. qui duos. de reb. dubi. & Bal. in l. si infanti. ij. q. de iure delibe.

Substitutus potest per procuratorem petere sibi fideicommissum restitui.gl.& Bar.in l.qui ita.§.j.in gl. in uersic. cogitur. ff.ad Treb. & in l.restituta. eo.tit. in prin. in pen.q.& ibi per do.Alex.in j.col.in uer.item no.Bar.in l. si mulier. §. ex asse. de iure do.& in l.si stipulatus ita fuerit.in prin.ff.de uer.obl. Addo Bal.in l.sancimus.in prin.in j.q.C.ad Trebel.

Substitutus nõ potest alienare ius fideicommissi,quod habet. in Spec.d.§.ex asse.in d.l.restituta.per Bar.ad Treb. & Bart. in d.l.si stipulatus.Bald. & Ang. in l. pen.in prin.in j.q.C.ad Treb.Fran.de Capi.listæ in l.j.iiij.regula.C.qui admit.

Substitutus monacho nolenti adire, excluditur per monasterium.§.Monachus succedit ut agnatus. uersic.pen.& in uer. Monasterium succedit.in uer.iiij. & §. Substitutio uulgaris. uersic.vj.

Substitutus filiofam. nolenti adire excluditur per patrem. §. Substitutio uulgaris.uer.v.

40 Substitutus an & quando præferatur fideicommissario, & econtrà.Bar.in d.l.j.vij.col.uersic.item dubitatur, quid si ille,qui repudiauit.& ibi Ang.& Alex.in xviij.col.in fi.in uer. item inquantum Bar.hîc quærit.ff.de uulg. & pup. & hi differunt.§.eo.uer.antepen. Item,

Substitutus posthumo succedit, si posthumus non nascatur. Bal.in l.fi.ij.col.uersi.quæro,quidam.C.de insti.& sub.Glo. & Ang.in l.qui posthumus.in gl.in uersic.prægnantem.ff.ad Syllan.& in l.pen.in uerb.Substitutus.ff.de uen.inspi. Bart. in l.j.x.col.uersic.ulterius quæro.de uul.& pup. Adde Paul. de Castr.consil.ccvij. incipien. Videndum est.& §.Substitutio uulgaris.uer.iij.& §.Substitutio pupillaris.uer.xxviij.

Substitutus tenetur ad onus iniunctum hæredi repudianti.l.j. §.pro secundo.& ibi Bal.in prin.C.de cadu.tol. contrarium no.in l.sub conditione.de hære.insti.

Substitutis omnibus filijs an excludatur per filiam fœminam. Paul. de Castr. consil. ccclix. Incip. Viso dicto testamento. quòd non.

Substitutus admittitur, quando hæres repudiat ex testamento,& adit ab intestato.l.filium.& ibi Bar.de acquir.hære.

Substitutus in codicillis pòst factis præfertur substituto in testamento prius facto.Bar.in l.hac consultissima.§. si quis autem.uersic.ultimò scias.C.de test.contra Bal. & Ang.in §.ex imperfecto.in uer.item scias.in eadẽ lege.Addo, quòd opin. Bar.sequitur Paul.& Fulg.qui dicit,quòd ita iudicaret,in d. §.si quis autem.& ibidẽ uide per do.Alex.in iiij. col.in uersi. ex gl.cum alijs concor.per eum signatis.

Substitutus ultimo instituto, uidetur substitutus omnibus.l. cohæredi.§.qui discretas.de uulg.& pupil.& Alexan.consil. lxvj.ij.parte.& omnino in consil.lxxxiiij.iiij.parte.

* Substitutus primo loco,& sic magis dilectus, cùm non pòtest admitti,minus admittetur secundo loco substitutus.Io. Ceph.consil.cclxix.nu.3.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Substitutus tertio loco an succedat, si primo substitutus non succedat.Alex.consil.j.j.parte,& §.

* Substitutus secundo loco alicui,eo casu uidetur uocatus,& substitutus,quo primo uocati, & substituti nõ succederent. l.si ut certo.§.si duobus uehiculum.ff.commod. l. quod contra.§.uni duo.ff.de regul.iur.Ioan.Ceph.consi.cclxix.nu.37. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Substitutus posthumo admittitur, etiamsi posthumus sit natus ex uentre secto.§.uerb.Natus.uersic.j.

Substitutus post mortem hæredis an succedat post ingressum hæredis in monasterium,& sic post mortem ciuilem.Bar.in l.Statius.§.fi.de iure fisci.& in l.cùm pater. §. hæreditatem. in ij. not. quòd non. sed debet expectari mors naturalis, nisi essent fratres mendicantes. ff. de leg. ij.& in lib. Minorica. Adde suprà uerbo, Monasterium succedit. uersic. xxx.

50 Substitutus filio an gaudeat priuilegio filij. Bald. in l.fi.ult. col.C.de ind.uidu.tol.in lect.antiqua.

† Substitutus an gaudeat priuilegio substituentis. uide Fran. Aret.in l.moribus.in §.prius.in ult.col.uer. ultimò scias. de uulg.& pupil.]

* Substituti iure proprio,& ex testatoris expressa uoluntate ueniunt.Ioan.Ceph.consil.cclxxxiij.nu.25.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Substitutus an sit citandus ad sententiam ferendam cõtra hæredem. Bartol.in l.in diem.in j.q.ff.de aqua plu.arcen.quòd non.Adde l.j.§.pe.de uen.inspi.

Substitutus tertio loco succedit instituto,si secundus substitutus moritur antequam institutus. Bar. & Ang.in l.quandiu. in §.is autem.in uersic.quæro iuxta prædicta.ff.de acquirenda hæreditate. Adde §.uerb.Fideicommissum expirat.& per Alex.consil.j.j.parte.Secus,si secundus substitutus moritur uiuo testatore,uel uiuo pupillo instituto, secundum Angel. sing.in d.l.quandiu.in fi.ubi dicit se sic consuluisse.Adde ibi Ioan.de Imol.& Moder. Sed contrarium probatur in l. qui habebat.de uulg. & pup. Item si primus substitutus moriatur uiuo testatore,an secundus succedat.Paul.de Castr.con. ccclij.incip.Præsens dubiũ.quòd sic.Et quid si hærede deliberante ibidem.

Substitutus sub duabus conditionibus alternatiuè iniunctis hæredi,succedit,nisi hæres impleat utranq;.l.generaliter.in prin.C.de insti.& substi.

Substitutus an succedat, quando hæres exbannitur, filijs relictis,in l.ex facto.§.ex facto.ad Treb.ubi Angel.quòd non.& ibi latè per do.Alex.in ij.not.Secus dicit Ang.sub dubio fortè, si filij essent concepti post bannitionem, de quo ibi per Imol.& do.Alex.

Substitutus in legato excluditur per filium legatarij.text. sing. in l.generaliter.in fi.uer.quæ omnia.C.de insti.& substi.

Substitutus per fideicommissum admittitur mortuo hærede, etiamsi hæreditas post mortẽ testatoris deuenit ad uenientes ab intestato.Bar.in l.peculium.§.fi.in fi.ff.de leg.ij.

Substituti omnes succedentes loco institutorum, tenentur ad legata relicta ab institutis. no.in l.licet Imperator.& ibi Bar. in iij.oppos.ff.de leg.j.& ibi latè p do. Alex.in iij.col.uer.nota,quòd legata.ubi refert limitationes.& Bart.in l.cùm pater.§.ab instituto.de leg.ij. & in l.debitor.§.j.&ij. eo.tit. per Bal.omnino in l.j.§.pro secundo.in iiij.& v.opp. C.de cadu. tol.& §.Substitutus uulgaris.uersi.iij.

Substitutus infanti per eius patrem emancipatum,non succedit excluso auo paterno.Bar.in l.uentre.ad fi.ff. de acquirenda hære.uersic.quæro,filius emancipatus.

Substitutus legatario quando simul & semel cum legatario admittatur,& an pòst.in l.quis seruum.§.certam. & ibi Bar.de leg.ij.

60 Substitutus potest admitti ad hæreditatem, etiam antequã hæres, id est, antequam ueniat dies adiecta institutioni.l.si mater.primo responso.& ibi gl.& doct.de uulg.& pup.

Substitutus patrifam.morienti excluditur per filium eius.Bart. in l.j.de uulg.& pup.& §.Substitutio expirat.uer.xj.

Substitutus potest propria authoritate capere fideicõmissum, si in substitutione sit uerbũ, liberè. Bart. in l.precibus.in pe. col.in fi.uer.uel quid,si dixit.C.de impu.& ali.sub.

Substitutus hæredi sub conditione,si decesserit hæres sine filijs, non debet probare, quòd hæres decesserit sine liberis, sed sufficit id allegare,nisi contrariũ probetur per aduersarium,id est, existentia liberorũ. Alex.consil.xxix.ij.parte.& Ang.post Bar.in l.ex facto.§.si quis.ff.ad Treb. & §. uer. Negatiua.uer.xiij.

Substitutus per fideicommissarium an habeat beneficium.l.fi. C.de edi.diui Adria. tol. Bald.ibi in x.col. in uersic.secundò quæritur.ubi distinguit,aut est adita hæreditas, aut non: ut ibi per eum.

Substitutus tacitè habet beneficiũ.d.l.fi.Bald.ibi.in x.col.uer. quæro,an tacitè substitutus.& sup. Fideicommissarius agit. uer.xxv.

Substitutus admittitur pro rata institutionis. l. qui plures.& l.seq.de uul.& pup.

Substitutus in feudo uidetur substitutus in uniuerso.§.Substitutio interpretatur.uer.x.

Substitutus debet in libello petere bona primi testatoris, non bona hæredis.no.in ca. Raynutius. & ibi doct.de testa.& in l.iij.& iiij.de peti.hęre.& in l.fi. C.famil.ercisc.

Substituto debet edi testamentũ,etiam cum institutione. Bar. in l.ut bonorum.ff.de bo.poss.secundum tab.

70 Substitutus an præferatur coniuncto in re legata. Bart.in l. re cõiuncti.de leg.ij.in ij.parte prin.in xv.col.in uer.iij.quæro,quòd sic.cum limitatione prin.notata per Bart.in l.ij.§.si duo.ff.de bo.pos.secundum tab.

Substitutus respectu certæ infirmitatis non succedit, si sit liberatus ab illa. Bar. in l. alumnæ. §. fi. de adi. leg.

Substitutorum materiam supple s. uerb. Fideicommissarius. & s. Substitutio. j. eo. per totum.

Substitutus uulgaris non tenetur conficere aliud inuentariũ, q̃ quod fecit minor hæres, qui adiuit, uel repudiauit. s. Fideicõmissarius cõuenitur. uer. vij.

Substitutus uulgaris admittitur post priuationem hæredis, nõ implentis uoluntatem defuncti intra annum, & præfertur cõiuncto. in auth. hoc amplius. iiij. col. per Bal. uer. uenio ad secundam partem. C. de fideicom. Item,

Substitutus uulgaris tenetur ad onus iniunctum hæredi. l. j. §. pro secundo. & ibi Bal. in uersic. quartò immediatè oppon. de cadu. tollé. in lect. antiq. uide Bal. in l. j. & ibi no. C. si quis omis. causa testa. & uide s. Substitutus Titio. uersic. lvj.

† Substitutus uulgaris non repræsentat institutum. do. Pet. Phil. Cor. in consil. xxxv. in litera G. la ij. in ij. parte.]

Substitutus uulgaris pupillo an dicat̃ succedere pupillo. Bart. in l. j. xj. col. uersic. quartus effectus. de uulga. & pup. quòd non, sed defuncto. Vide Bar. in l. iij. §. qui filio. de bo. poss. secundum tab. Et an admittatur ad bona testatoris. Bart. in l. lex Cornelia. de uulg. & pup. in j. col. in uersic. sed quæro, utrum ad bona pupilli. ubi refert plures opiniones.

Substitutus uulgaris, & per fideicommissum habet eligere ex quo capite ueniat. Bal. in addi. Spe. de instru. edit. in xij. col. uer. forma illa. & in l. precibus. pe. col. in prin. in uer. sed quid si testator. C. de impu. & ali. subst. Bar. in l. si Titio. de usufru. leg. & in l. recusare. §. Titius. ad Treb. sed non habet beneficium abstinendi, sed remanet suitas. Bal. in l. non iustam. in j. opp. C. ad Treb.

Substitutus uulgaris potest succedere de iure ciuili, & petere bonorum possessionem, secundum tabulas, licet hæres adierit, & post restitutionem in integrum repudiauerit. Bar. in l. ij. §. j. in uer. ult. §. iste. ff. de uulga. & pup. & ibi per do. Alex. ij. col. in uer. ex. gl. ponit hîc Bar. quæstionem.

Substitutus ex tacita uulgari excluditur per matrẽ pupilli cohæredem pupillo, habentem ius accrescendi. Bal. in l. fin. in prin. C. de insti. & subst.

Substitutus uulgaris an excludatur propter existentiã sui hæredis. Bart. in l. j. xiij. col. uer. dubitatur etiã. de uulg. & pup. quòd sic, si sit facta ex necessitate: secus, si ex uoluntaria. Et ista procedunt in uulgari expressa. Quid autem in uulgari tacita, an excludatur per existentiam sui hæredis, uide Bartol. ibidem. quòd non.

Substitutus uulgaris non habet beneficium, si quis omis. cau. test, j. Substitutus pupillaris. uer. xxvij.

10 Substitutus uulgaris excludit causam intestati. l. iij. & ibi Bal. C. de impu. & ali. substi.

Substitutus uulgaris admittitur, quando hæres non implet cõditionem. l. ij. & ibi Bal. C. de inst. & subs.

Substitutus uulgaris tenetur ad legata relicta per testatorem ab hærede repudiante in totum, nisi hæres repudiauerit accepta pecunia, quia tenetur uterq;. l. j. & ibi Bald. maximè in iij. col. C. si quis omis. cau. te. Adde s. eo. uer. iij. & s. Substitutus Titio. uer. lvj.

Substitutus uulgaris dans pecuniam hæredi repudianti, dicitur habere ex causa lucratiua. Bal. in d. l. j. pe. col. in uer. extrà quæritur.

Substitutus uulgaris filij an habeat annum indultum filio ad petendum bonorum possessionem. s. uerb. Annus. uer. xv. quòd non.

Substitutus uulgaris capit de manu sua, non de manu hęredis, & sic propria authoritate, quando hæreditas à nemine possidetur: sed fideicommissarius capit de manu hæredis. Paul. de Castr. in l. inter omnes. ff. qui satisd. cogan. ubi etiam uide per gl. & doct. quomodo intelligantur substitutus, & fideicommissarius.

Substitutus uulgaris non excludit hæredem instituti mortui ante aditam hæreditatem. Bald. in l. cùm proponas. in ij. col. C. de hære. instit.

† Substitutus uulgaris an consequatur legatũ caducatũ. uide do. Pet. Phil. Cor. in consil. xxx. in litera F. la ij. in ij. par.]

Substitutus pupillaris non instans, quòd tutor testamentarius bene gerat tutelam, non priuatur successione. Ang. in l. fi. §. personis. C. de admi. tut.

Substitutus pupillaris an succedat ex tacita uulgari, si pupillus moritur uiuo patre. Bar. in l. si pater. in fi. uersi. item per hanc legem. ff. de capti. & in l. j. ix. col. uer. ulterius quæro. de uulg. & pupil. quòd non. gl. in uerbo, relicto. & doct. in l. lex Cornelia. eo. tit. & s. in materia uulgaris. in uer. Substitutio uulgaris expressa. uer. xix. & seq. & in uerbo, Substitutio uulgaris tacita. uer. xiiij.

Substitutus pupillo non implens uoluntatem defuncti intra annum, monitus priuatur. Ang. in auth. de hære. & Falc. §. & hoc quidem. uersic. sed tunc quæritur. j. col. & Bald. in auth. hoc amplius. vj. q. in repe. C. de fideicom. Sed quid si pupillus obijt post priuationem, Bal. ibi in q. xxx.

Substitutus pupillaris allegans extitisse conditionem per mortem pupillaris, debet probare pupillum decessisse in pupillari ætate. Paul. de Castr. in l. ex facto. §. pen. ad Treb. ubi allegat Bar. in consil. Licet. Bal. contrà in alio consilio.

Substitutus pupillaris an debeat petere tutorem pupillo, sicut mater, ut non petens perdat successionem, extante matre. Bart. in l. ij. iiij. q. in v. col. ff. qui pet. tu. ubi distinguit. & in l. sciãt. in fi. C. de leg. hære. & j. Tutor petitur. uer. vj. ubi dicit, quòd perdit substitutionem directam, non fideicommissariam: & an intra annum, sicut mater. Paul. de Castr. consil. ccclxx.

Substituto pupillari debet placere id, quod placet pupillo. l. j. §. sed nonnullos. & ibi Bal. quem §. legit cum prin. legis. & doct. ff. de tut. & ratio. distrah.

Substitutus pupillaris potest repudiare hæreditatem paternam, & acceptare pupillarẽ. Bar. in l. ij. in j. q. ff. de his, quib. ut indig. ubi dicit, quòd tunc adeat ab intestato per l. Iulianus. de acquir. hæred. & l. cùm pater. §. Titio. de lega. ij. uide text. gloss. in uersic. admittantur. & doct. in l. quidam elogio. C. de iure delib. & in l. si filius, qui. in gloss. in uer. fratri. ff. de uul. & pup. & in l. patris & filij. per Bar. in l. sed si plures. §. filio. eo. tit.

† Substitutionẽ pupillarem cogitur inuitus etiam acceptare ille, qui acceptat hæreditatem paternam. l. quidam elogio. C. de iure deliber. Quod amplia, & limita, ut per do. Ias. in ij. nota.]

Substitutus pupillaris an possit repudiare paternam iam aditam, ne cogatur acceptare pupillarem. Paul. de Castr. post Bald. in d. l. quidam. & Ange. singulariter. in d. l. qui patri. de acq. hære. quòd non. Sed

Substitutus per fideicommissum tacitum potest acceptare fideicommissariam, & repudiare paternam, quando filij hæredis intelliguntur tacitè substituti. Bal. in l. j. ad fi. C. de cond. inser. in lect. antiq. per no. in l. Lucius. de hære. instit.

10 Substitutus pupillo compendiose quomodo succedat. Bal. in l. ex trib. j. col. in uer. tertiò quæro. C. de inoff. test.

Substitutus pluribus pupillis inuicem substitutis sub conditione, si omnes decesserint sine filijs: an succedat uni tantũ morienti post pupillarem ætatem sine filijs. s. uer. Substitutus. el j. uer. xxxij. quòd non.

Substitutus pupillaris grauatus restituere etiam paternã. Bal. in l. ita tamen. §. à patre. uer. quæro hîc cogitur. ff. ad Treb. q. sic. Sed Ang. ibi distinguit, de quo ibidem per do. Alex. in ij. col. in uersic. extrà quærit hîc Bart. cum alijs concor. ibi per eum signatis.

Substitutus pupillaris uentri, admittitur ex tacita uulgari, si uenter non nascatur. s. Substitutio pupillaris. uersic. xxvij. & s. Substitutio uulgaris. uersic. iij.

Substitutus pupillaris faciens inuentarium conuentus ad legata, an detrahat Falcidiam. Bar. in l. in ratione. §. quod uulgo. ij. q. j. v. col. ff. ad legem Falc. ubi distinguit.

Substitutus pupillaris debet in inuentario scribere omnia bona, quæ erant tempore mortis testatoris, non tempore mortis pupilli. Bart. in d. §. quod uulgo. in v. col. in uersi. quæro, quando substitutus.

Substitutus pupillaris repudiante matre pupilli excludit uenientes ab intestato, licet matrem non excluderet. Bart. in l. centurio. ij. col. uersic. ex hoc sequitur magna utilitas. ff. de uulg. & pup.

Substitutus pupillaris expressè excludit matrem etiam à legitima. l. precibus. & ibi Bar. in iij. not. & in uer. his præmissis.

& Bal.

& Bal.in iiij.not.Paul.& doct.C.de impu.& c.si paten de testa.in vj.Bar.in consil.Viso testamento Gentilis,&c. & Bar. in l.Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inoff.testa, & in l. centurio.in j.col.ff.de uul.& pu.ubi etiam doc.& Io.de Por. Vide omnino Bar.in l.ij.pen.col.in uer.secundò potest apparere.eo.tit. & in suo consil. Substitutio facta dicto impuberi.& Bal.in l.humanitatis.viij.col.in uer. sexta differentia est.C.de impu.ubi dicit,quòd hanc opi.sequitur totus mundus.De quo etiam.s.uer.Mater succedit.uer.xxij.Et limitatur,nisi substitutus sit spurius testatoris, qui matrem nō excludit.Barto.sing.in auth.nunc liberi.C.de natu.libe.Caue, quia Bart.non dicit, imò non legit illam auth.uide in pract. Pap.in libel.suspicionis.& j.eo.uer.xx.

† Substitutus pupillariter si dicat se debere admitti ex pupillari,& nō apparet,an institutus decesserit pupillus, uel adultus,in dubio præsumitur pro substituto, quòd decesserit pupillus.do.Barth.Soc.in con.lxxxix.incip.In causę.uer.præterea posito.circa fi.quod est singulare.]

Substitutus pupillariter tacitè non excludit matrem, nisi certis casibus.s.uer.Mater succedit.uer.xxij.

Substitutus pupillaris in testamento militis, an excludat matrem.s.uer.Miles.uer.xxxvj.& xxxviij.

20 Substitutus pupillaris frater pupilli excludit matrem, nisi sit legitimus.s.uer.Mater succedit.uersic.xxij.

Substitutus pupillaris potest dari tutor pupillo in testamento. Casus sing. in l.amicissimos. in princ.secundum Nicol. de Neap.in lect.Bart.ff.de excu.tut.ubi etiam dicit,quòd pupillus non est alendus apud substitutum,licet tutorem. Adde l.j.& ij.& ibi doct.C.ubi pu.edu.deb.

Substitutus pupillaris uiuo pupillo,non dicitur habere spem, & ideo non tenetur insinuare testamentum, sed substitutus per fideicōmissum sic.Bart. in l.is potest.in iij.col.in uer.sed circa hoc quæro.ff.de acquir.hære.

Substitutus substituti succedit pupillo mortuo, si substitutus pupilli immediatè decesserit,antequam pupillus. per Bart. & Ang.in l.quamdiu. l ultima.in ij.col.uer. quęro iuxta prędicta.ff.de acquir.hær.

Substitutus pupillaris potest grauari per testatorem in legitima,sed non pupillus : l. si fundum per fideicommissum. de leg.j.Bar.in l.Papinianus.§. si quis impuberi. de inoff. testa. & in l.ex tribus.C.eo.tit.& ibi Bal.in j.& ij.opp. quòd filius non potest grauari fideicommisso ultra legitimam,uel in bonis,quæ filius habet aliunde.l.cohæredi.§.cùm filiæ.de uul. & pup.secus in uenientibus ab intestato ipsi pupillo. Cy. in d.l.ex tribus.† Vide do.Pet.Phil.Cor.in consil. clviij. incip. Viso.in litera F.in iij.parte.]

Substitutus pupillaris per uerba communia agens petitione hæreditatis directo,& succumbens, non potest postea agere, ut fideicommissarius. Bald.in l.fi.j.col.C. de codi.in lect. antiq.

Substitutus pupillaris excludit matrem etiam à bonis prouenientibus pupillo à linea materna.l.sed si plures.§. ad substitutos.& ibi Bal.in fi.Ang.& Imol.de uulg. & pup. & ibi do. Alex.in ij.notab.

Substituto pupillari succurritur beneficio edicti, si quis omiss. cau.test.quando hæres,scilicet pupillus omittit.Secus uerò in substituto uulgari, qui non gaudet dicto beneficio. Bart. post gloss.in l.ait prætor.§.sed quod Papinianus.ff.de mino. in fine.

Substitutus pupillaris potest petere se immitti in possessionē ex beneficio l. fi.C. de edict. diui Adri.tol.Bart.ibi in xj.col. uer.quæro,utrum substituto.uide formam.

Substitutus pupillaris paciscens de non petendo cum ipso pupillo,uel si de hoc feratur laudum inter eos, an uideatur remittere ius substitutionis pupillaris. Paul. de Castr. consil. vij.incip. Circa primum uidetur dicendum.quòd non.

30 Substitutus duobus pupillis non succedit alteri eorum, altero superstite.l.pe.& ibi Bal.in prin.C.de impu.& alijs sub. & per Bal.l.j.C.de cond.inser.in ij.col.uer.ex his apparet.

Substitutus pupillaris non potest repudiare institutionem pupilli,etiamsi pupillus poterat. Bald.in l.quidā elogio.iij.col. C.de iure deliberā.in uer.nota quòd existentia sui hæredis.

Substitutus pupillaris potest repudiare ex institutione,& adire ex substitutione pupillari.Bal.in d.l.quidā elogio.v.opp.

Substitutus pupillaris, & pòst cohæres si decedit uiuo pupillo, admittitur hæres substituti cohæredis ad successionem pupilli.Bal.in d.l.quidam.in viij.col. uersi. modò quæritur. in l.j.§.fin autem.C.de cad.tol.uer. denuò oppo.per l.qui patri.de hær.inst.

Substitutus pupillaris tenetur non ex tacita repetitione ad legata,sed tenetur tanquam hæres pupilli.Bal. in l.quoties.la ij.in pen.q.C.de fideicom.

† Substituti quādo ambo sunt pupillariter,tam primus, quàm secundus, deficiente scilicet primo gradu, & secundus deficit,quia spes substitutionis pupillaris non transmittitur.do. Barth.Socin.in consil.lij.incip.Vt uerum.uersi.ad secundā. circa fi.uersi.in j.parte.]

Substitutus exemplariè à patre succedit, excluso substituto à matre.s.Substitutio exemplaria, uer.xliij.Et quid si ab auo.ibidem.

Substitutus reciprocè superuiuens duobus, cum quibus fuerunt omnes pariter instituti,& inuicem substituti,succedit secundo morienti ex ui fideicommissi,etiam in partem deuolutam ad secundum morientem per mortem primi.Bar.in l.pater.§.xv.uer.ista lex facit ad q. ff.de lega.iij.uide in l.Marcellus.§.quidam.& in l. Scæuola. ad Treb.per Bart.quem etiam uide in l.hæredes. §. cùm ita. in pen.col.in fi.in uer.ut liqueat materia. dic ut ibi Ang.eo. tit.& in l.si Titius.la ultima,de leg.iij.& in l.liberto.§.filium. de ann.leg.Ang.in l.cùm uirum.C.de fideicom. ubi Rapha. Fulg.tenet contrarium.

† Substitutus qui litem contestatus est, aliū substituere pōt: quia dominus litis factus est. Ita in Rota decis.cxxij.in nouis.& aliquid per Pet. & Cy. in l.nihil.de proc.C.& ibi Bal.& quæ ibidem dixi.]

† Substitutus ab eo,qui habuit mandatum à domino, censetur ab eodem domino constitutus,ideo post litem contestatam potest alium substituere.Ita decisum fuit in Rota,cxlvj. deci.in nouis.]

Subtilitas nimia causat quandoq; errorem.Bald.in l.ij. in ij.col.in iiij.q.C.de bo.po. contra tab. per l.si seruum.§.sequitur.de uerbo.oblig.

Subtilitas est euitanda.l.sancimus.per Bald. in princ.in ij.not. C.ad Treb.

Subtilitas nimia reprobatur.in Spec.de aduo.§.nunc de exordijs.in viij.col.uer.uel ita sunt nonnulli.& in Spe.de denuncia.§.ij.uer.Euangelica.l.si mulier.§.ex asse. cum glo. in uer. subtilitatem.ff.de iure dotium.

Subtilitas nimia est adhibenda,ne falsitas committatur. s.uer. Falsitas.uer.xxvij.

Subtilitas quandoq; est damnosa.in Spec. de recus. in j. parte. in §.fi.in x.col.uersic.item nunquid tres.

Subtilius cōsiderat quandoq; iudex imperitus, quàm peritus. in Spec.de arb.§.sequitur.xv.col.uer.item ex eo.

Subtiles sunt nonnulli,qui quandoq;, ne hebetes iudicentur, nimia subtilitate falluntur.in proœ.Spec.uer.cæterùm.

Succedat, est uerbum commune in substitutionibus. Bar.in l.centurio.ult.col.uer.quintò dubitatur.ff.de uul.& pup.Paul.de Castr.consil.cxxxiiij.incip.Viso puncto,& dubijs.

Succedat,uerbum commune trahitur ad fideicōmissum.Bart. in l.restituta.§.ad fi.ff.ad Treb. Sed

Succedat,in substitutionibus est uerbum directum, secūdum Bal.in l.precib.xiij.col.C.de impub.& ali.substi.

Succedens de iure prætorio potest dici hæres.s. uer. Hæres.el j.uer.xxvij.

* Succeditur ab intestato, cùm nullum extat testamentum.l. quandiu.la ij.ff.de acq.hær.l.antequā.C. com. de successio. Illustr.Card.Paris.consil.xxij.nu.72.uol.ij. Io.Ceph. consil. clxvj.nu.2.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Succedens per fideicommissum primo testatori, qui fideicommissum induxit,succedere uidetur.l.cohæredi.§.cùm filiæ.ff.de uulg.gl.& Bar.in l.j.col.ij.ubi Ias.col.pe.C.de pact. Fran.Rip.in l.in quartam.nu.135.ff. ad l.Falc. And. Tiraq.de retract.§.xj.gl.xj.nu.20.Soc.consil.vj.num.21.uol.iij.Carol. Rui.consil.xcviij.nu.16.uol.ij.Io.Ant.Rube.Alexan. consil. xxxvj.nu.j.Ioan.Ceph.consi.clxxxiij.nu.15.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Succedens in feudo ab eo tantùm,qui feudum acquisiuit,habere causam dicitur.And.Iser.in §.j.colum.iiij.ubi & Afflict. col.iv.Imperat.Lotha.in usibus.Feud.Ludo. Gozad.consil. iiij.nu.17.Illustr.Card.Parisi.consil.xxiij.nu.130.131.uol.j.Io. Ceph.consi.clxxxiij.nu.28.consil.ccxlv.nu.54.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Succedens in hæreditate,qua quis priuatur propter nõ impletam uoluntatem defuncti,tenetur ad idem & sub eadem poena.Bar.in l.recusare.§.si fisco.ad Treb.Caue,quia Bar. ibi dicit cõtrarium. Quod intellige,quando bona perueniunt ad illum propter culpam,uel defectum hæredis,secundum do. Alex.ibi post alios:uel secundum Rapha.ibi, quando testator eum grauasset:ut etiam ibidem per do. Alex.allegantem multas concordantias,& debet satisdare de implendo intra annum,& ideo nõ detrahit Falcidiam:auth. hoc amplius.& ibi doct.& Bal.in ult.col.de fideicom.in uer.& nota.

Succedens in ius alterius habet iustam causam ignorantiæ.l. qui in alterius.de reg.iur. Quod est uerum in reo, non in actore.ut ibi.Vide Bar.in l.cùm filius.§.in hac. in ij.colum.in * uersi.quæro,hæres succedens.ff.de uer.obl. * l.fi.ff.pro suo. c.cùm quis.de regu.iur.in vj.l. quod te. ff. si cer. pet. Corne. consil.cx.uol.j.Carol.Rui.consil.j.nu.4.uol.j.Io.Ceph.con. clxxx.nu.31.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

† Succedenti de iure speciali non cõpetunt ea,quæ competerent,si de iure communi succederet. Text. est in l.mulieri & Titio.& ibi Bar.dicit,quòd est solennis & sing. tex.ff.de con di.& demon.& similiter do.Ias.dicit illum text.esse solennẽ, in auth.quas actiones.in ij.col. uer. pro ista ratione Bart.C. de sac.san.eccles.]

Succedere non potest ab intestato prohibitus succedere per ius accrescendi,fauore aliorum legitimorũ:aliàs secus.Bal. post gl.in uer.militis.in l.j.in fi.C.de test.mil.

Succedere in ius alterius dicitur quis duobus modis: primò per priuationem,secundò per transmissionem. Bal.in l.ij.in iiij.opp.C.de lib.præte.

Succedens in bonis uacantibus nõ tenetur ultra uires, etiamsi inuentarium non confecit.Bal.in l.si infanti.v.oppo. & in l. fi.in prin.iiij.q.C.de iure delibe. Bar.in rub.ff. de acq.hære. in ij.col.in uer.& ex hoc apparet.

10 Succedendi ab intestato ius est inductum ex bono & ęquo. Bal.in l.certum.in j.no.C.unde cognati.

Succedens in ius alterius utitur iuribus eiusdem. in Spec. de testa.§.j.uersic. sed pone. Item debet eodem iure censeri, & eius naturam imitari.in Spe.de posi.§.iij.uer.& no.de feu.§. quoniam.uersic.xxiiij.& seq.

Succedendi iuri potest renunciari pacto.s̃. Pactum de non succedẽdo.uer.xx.cum multis sequen.usq; in finem.Addo tanto magis procedere, si tale pactum esset iuramento uallatũ: ut ibi uersi.v. Addo s̃.Renunciatio successionis.uer.j. & per discursum.

Succedendi ius in ecclesia cessat.in Spec.de sent.§.viij.

Succedere nolens ex testamẽto,uel ab intestato, qualiter agat. §.iij.uer.earum.&per totum §.

Succedit res loco precij quandoq;,& econtrà.s̃. Res.el j.uersi. xl.& uerb.Precium.lxvj.cum multis uer.seq.

Succedendi materiam supple ĩ.uer.prox.& s̃.uerb. Hæres.per totum.

Successio habet uim solutionis.Bart.ĩ l.si ei.§.is qui. de eui.& in l.si is, qui pro emptore. de usuca.& plenius in l. Vranius.in j.not.in iij. col.in uersic. ulterius contra prædicta.de fideiuss. Item per Bart.in l.si socer.in prin.j.oppo.sol.matr.& ĩ.prox.uer.xj.gl. Bar.& Alex. † in l.quæ dotis.sol.mat.& Alex.in l.hæres.§.fi.de fideiuss.† & dicitur Græcè διαδοχή.]

* Successionis uerbum causam intestati tantùm comprehendit.l.quædam.§.is autem.ff.de edend.nota.in l.iij. §. de illo. ff.pro socio. And.Tiraq.in tract.de iure primoge.q.xliij.nu. 8.Æmilius Maria Manolessus.

† Successiones omnes mundi sunt de iure positiuo.Benedic. in repeti.c.Raynutius.fol.55.col j de testa.]

Successio extinguit obligationẽ.d.l.si ei.§.si is, qui.& ibi Bart. Et quid in duobus reis,quorum unus succedat. Bart.in l.ex duobus.x.q.de duobus reis.distinguit. Et aliquid uide in d. l.Vranius.in iij.col.in uer.ulterius contra prædicta.

Successionis ordine successiuo materiã uide per Alexand.de Imol.in consil.xiij.& seq.iiij.parte. & s̃.Substitutio.& uerb. Emphyteusis.& uerb.Institutio.

Successio de iure speciali non trahitur ad bona alibi sita. Cyn. Bar.& Bal.in l.j.C.de sum.Tri.& fide catho. Pet. de Ancha. in c.canonũ statuta.& Io.Cald.in consil.Statuto Ferrariensi cauetur.& Alex.in consil.xcij.iiij.parte.

Successio iure fisci computatur inter regalia.Bart. Bal.& Ang. in l.j.C.de bo.uac.lib.x.per c.j.quæ sint regalia.

Successio ex codicillis dicitur quasi ex testamento, non ex testamento.gl.in l.fi.in uer.agnationis.C.de codi. Quod nota pro statuto.

Successio in emphyteusim fit secundum instrumentum, & inuestituram.Paul.de Castr.consil. cxxxviij. incip. Viso puncto suprascripto.

Successio ex testamento,uel ab intestato,an uideatur prohibita ei,qui est alienare prohibitus. s̃. uer. Prohibitus alienare. uer.vij.& lvij.& in uer.Prohibitio alienandi.uersi. antepen. & uer.Alienatio.uer.lxiij.

Successionis causa etiam cõtra testamentum est potentior in descendentibus,quàm in ascendentibus.l.pater.uer. filio.ff. de iniusto testamento.

* Successionis prima causa,est ex testamento, deinde ab intestato.l.quandiu.la ij.ff.de acq.hær.l.quandiu.ff.de reg.iur.l. antequam.C.com.de successio.l.ex testamento. ubi Dec.in prin.C.unde liber.l.hæres instituta.ubi Ias.ij.not.& Dec.iij. ac alij.C.de impu.Io.Ceph.consil.cclxxv.nu.1.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Successionis prima causa est filiorum.§.j.Instit. de hær.quæ ab intest.§.fi.auth.eo.Io.Ceph.consil.cclxxxiij.nu.4.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

10 Successionis prima est causa filiorum, siue ex testamento, siue ab intestato,siue per statutum,siue per contractum,siue per consuetudinem.Bald.in auth. in successione. in prin.C. de su.& legit.

Successio per capita,uel prò rata, uel pro uirilib9, intelligitur, ut quot sunt personæ,tot sint portiones. Bal.in auth.defuncto.in iij.col.ad finem.in uersic.modò quæro,dictat statutũ. C.ad Tertul. Sed successio in stirpes intelligit, ut quot sunt stirpes,tot sint portiones.ibidem.

Successionum iura actiua, uel passiua, non tolluntur minima capitis diminutione.Bald.in d.auth. defuncto. in ult. col.in uer.sequitur in tex.exclusa.

Successio in baronia dicitur successio in uniuersum, licet uni tantùm ex plurib.filijs relinqui possit.Bal. in auth. cessante. in ult.col.in prin.in uer.& nota, ꝗ successio.C.de legi.hære.

Successiones oẽs sunt de iure positiuo,uel de iure ciuili,suggerente naturali æquitate.Bal.in l.lege. in j. col.in fi.in uer.uel dic omnes successiones.C.de legi.hære.

Successio per contubernium debetur, id est, per matrimoniũ inter seruos:quia inuicem non succedunt.l.ancillæ. C.com munia de succes.& ibi Bal.

Successio creditoris debitori an habeat uim solutionis. Paul. de Castr.consil.ccclx.incip.Notandũ est ad euidentiã. ꝗ sic, nisi inter duos reos:quo casu distinguit.& s̃.eo.uer.j.& ij.

Successio intestati fit secundum statuta loci domicilij,non loci mortis.auth.omnes.& ibi Bal.in j.col. ad fi. uer.item.not. hîc expressum.C.communia de success.

Successio feudi an sit similis alijs successionibus. in Spec. de feu.§. quoniam.uer.xxv.quęritur.quòd non.

† Successio collegij artis,successio filiorũ apud hospitale expositorum:successio peregrinorum,successio captiuorum: successio furiosi,& dementis:uide de his Benedictum in repe.c.Raynutius.fol.135.col.ij.cum seq.de testa.

Successio fieri dicitur per legatum,sicut per hęreditatem.Fed. de Senis,con.ccxxij.& Abb.in c.cùm seculũ.de iure patro.

Successorium edictum est inuentum propter creditores, ne nimium petere differant.gl.& Bar.in rub.C. de succes.edict. in fin.& ibi per Bal.in prin.

Successorium edictum habet locum in feudo renunciato, nisi sit renunciatũ in manibus domini. Bald.in d.c.j.§.j.de natu. feu.Bal.in l.si in personam.circa medium. in uer.quęro,utrũ ex successorio edicto.C.de fideicom.

Successo-

Succeſſorium edictum tollitur per ius accreſcendi.ſ.Ius accreſcendi.uer.xlix.

Succeſſoriū edictum in ſucceſsione ex teſtamento, uel ab inteſtato,an habeat locum.Bar.in rub.C.de ſu.edi.in j.& ij.q.diſtinguit per Alex.in l.ſi quis poſthumos.§.ſi filium. de lib.& poſth.ubi plenè.& ibi quid in ſucceſsione ab inteſta. & tenet,quòd non,inter ſuos,ſed inter agnatos ſic,ſecundum cōmunem opi.in l.qui ſe patris.C.unde liberi.

Succeſſorium edictum hodie inter cognatos locum habet, & fiſcus excluditur.gl.in uer.defertur.& Bar.in l.poſt conſanguineos.in prin.ff.de ſuis,& legit.Bal.in l.ſi in perſonam.C. de fideicom.in uer.quæro,utrum ex ſucceſſorio. per §. placebit.Inſtit.de legi.agna.ſucceſſ.

Succeſſorium edictum non habet locum in iure dicendi nullum.Bald.in l.qui ſe patris.ij.col.in prin.in uer.quartò præmitto.C.unde liberi.per l.ſi quis exhæredato. in prin. de iniuſto teſta.Quod eſt uerum agendo:ſecus replicando, ut ibi no.& tenet Bar.in l.filio præterito.ff.de iniuſto rup.& Io.de Imol.in l.in ſuis.ff.de libe.& poſthu.ubi Bar.tenet ſimpliciter habere locum.& in l.ij.§.ſi emancipatus.C.de bo.poſ.cōtra tab.Vide Paul.de Caſtr.& Alex.de Imol.in l. ſi quis poſthumos.§.fin.in ij.col.in uerſi. nota ex eadem litera.de lib.& poſth.& ſ.eo.uer.pen.

Succeſſorium edictum in ſuis non habet locum.Barto.in l.j.§. ſciendum.& §.ſeq.de ſuis,& legi.ubi plenius.& per Bald. in d.l.qui ſe patris.ij.col.in princ.in uerſicu. quartò præmitto. Quod dicit uerū de iure ciuili:ſecus dicit de iure prætorio. † Et per Franc. Aret.in l. qui in aliena.§. interdum. de acquir. poſſ.in j.col.]

Succeſſorium edictum an habeat locum in querela inofficioſi teſtamenti.no.in l.ſi is,qui.& in l.pater filium. de inoff. teſt. Addo Baldū in d.l.qui ſe patris.in d.uerſi.quartò præmitto. quòd ſit de iure ciuili.& ibi aſsignat rationem.

Succeſſorium edictum in cōtra tab.& in querela locum habet. Bar.poſt gloſ.in l.iij.§.ſi quis filium.de bo.poſ. contra tab.& per Bal.in d.l.qui ſe patris.in d. uer. quartò præmitto. Ang. in l.j.ad fin.C.de ſucceſ. edi.tenet idem,dicens quòd in iure dicendi nullum non eſt neceſſarium,quia quando teſtamentum eſt nullum, omnes, quorum intereſt, poſſunt dicere de nullitate.Sed dic,ut ſ.eo.uerſi.v.ubi diſtinxi. Pro quo facit, quia nullitas teſtamenti poteſt etiam replicando proponi.l. ſuus.& ibi Bal.in j.col.in uer.item quod nullitas.C.de repu. hære. De his omnibus uide gl.Raph.& Paul.de Caſt.in rub. C.de ſuc. edi. per Bart.in l.ſi quis poſth.§.ſi filiū.in uer.opp. quòd ille nepos.& ibidem per Bal.in ult.col.in prin. uer. ſecundò quæritur.& ibi per dominum Alex. in v.col. in prin. in uerſi. quid autem in querela. cum multis concor. ibidem per eum ſignatis.& Bar.in l.ij.§.ſi emancipatus.de bon.poſ. contra tab.in uer.ult.finis huius §.& per do. Alex. in rub.de ſucceſ.edi.in ult.col.uer.ex.glo.& Alex.in l.Titia.in repe.& in addi.ad Bar.ff.de inoff.teſta.

† Succeſſorium edictum, & eius effectum,& quæ fuerit ratio inductiua.Bened.in repe.c.Raynutius. fol.66. col.j. cū ſeq. de teſta.]

Succeſſorium edictum habet locum in regno, etiam in infinitum.ſ.Regnum.uer.xiij.

Succeſſor in dubio intelligitur de uniuerſali,non de ſingulari.Bar.in l.pater.§.mater.in j.oppo.uerſi. alij dicunt.ff.de leg.iij.no.in l.quædā.§.is autē. & ibi doct.& Paul.de Caſtr.ff.de eden.& Flor.in l.arbores. §. quicquid.ff. de uſufr.Bal.in l.emptor.pen.col.in prin.uer. quid ſi inſtrumentum.C.loc.per d.§.is autem.Bal.in l.ij.j.opp. C. de pet. hæred.& do.Capra. in c.ſi pater.in fi.de teſta.in vj.Sed contrarium uidetur tenere Bald. & Flor. in l.cùm fundo.de ſer. ruſt.præd.& ſ.uer. Pactum inter emptorem.uer.pe. & uerb. Clauſula contractus.in uerſi.ſuos hæredes. & uerb. Emphyteuſis ſtipulatur.uerſi.xlix.& Alex.in l.ſtipulatio iſta.§.hi autem.de uerb.obl.& in l.quod dicitur. antepen. col.eo. tit. & in l.in conuentionalibus.de uerb.ſign.Addo Imol.in l.quod dicitur.in pe.col.in fi.ff.de uerb.obl.ubi dixit. Si quis acceperit rem in emphyteuſim pro ſe,& ſuis hęredibus,& ſucceſſoribus,intelligitur de hæredib.uniuerſalibus, qui ſint hæredes de iure ciuili,& de hæredib.uniuerſalibus, qui ſuccedant de iure prætorio,per do. Alex. in d.l. quædā.§.nihil.ff. de eden.in j.col. ubi ſingulariter limitat, niſi in diſpoſitione eſſet adiectū uerbum,Quibuſcunq; ſucceſſoribus : tunc cōprehendit ſingulares ſucceſſores, & ſic legatarios. Allegat Bal.in c.imperialē.in pen.col.uer.ſed quid ſi conceſſum.qui hoc dicit.† Alex.ij.uol.con.cxciij.col.j.& ij.Fel.in c.quia G. col.fi.de iud.Limita,quando dicitur pro hæredibus, & ſucceſſoribus:quia tunc uenit ſingularis ſucceſſor. Deci.conſi. cclxxxv.col.fi.in prin.]

* Succeſſor defuncti iure utitur.l.qui quadringēta. ff. ad S.C. Treb.l.Caius.ff.de manumiſſo.An.Tiraq.in tract. de iur.primigenior.q.xliij.nu.85. Æmilius Maria Manoleſſus.

Succeſſor uniuerſalis ſuccedit in lite, & cauſa. ſ. Inſtantia.uer. xxxiij.cum ſeq.& in uer.lxiij.& præced.

Succeſsionis appellatione nō uenit legatarius, niſi dictum ſit, Pro ſe,& ſucceſſoribus quibuſcunq;.Alex.de Imol.in l.quędam.§.nihil.de eden.Bal.in c.imperialem.pen.col.de prohi. feu.ali.per Fred.& Alex.de Imol.in l.quod dicitur.antepen. col.de uerb.obl.& in l.in conuentionalibus.de uerb.ſigni. † Vide latè Iaſ.in l.quedā.§.nihil intereſt.col.j.ff. de edendo.]

Succeſſoris appellatione uenit etiam ſingularis, quo ad excipiendum : non quo ad agendum.l.fi. de excep.rei iud.& l.etiam.de reg.iur.glo. Alex.in l.quædam.§. nihil.ff.de eden.& per Bar.in l.ſi tertius.§.ſi quis.de aqua plu.ar. & ibi Alex.Itē etiam legatarius.ſ.uer.Succeſsio.

Succeſſor nō dicit̄ eadē perſona,ſicut hæres cū defuncto . Bal. in c.j.pe.col.uer.tertiò no. qui ſuc.di.in uſi.feu.Sed Spec.cōtrariū tenet in tit.de ſent.§.vij. † Et ꝙ nō dicatur, uide Fran. Aret.in l.ſi ſub una.§.ſi quis unam.de uer.obl.in ij.col.]

Succeſſorem ſe putare, uel hæredem, idem eſt.l.item ueniunt. §.fi.& ibi Bar.ff.de pe.hæred.

Succeſſor an teneatur ad pœnam præceſſoris. Bart. in l.j.in ij. col.in uer. quæro,utrū dēt.ff.de priua.deli.diſtinguit. & in l. qui opus.de ope.no.nun.& ſ. Succeſſor in beneficio.uer.vij.

Succeſſoris ius reſoluitur reſoluto iure actoris. l. lex uectigalis.& ibi Bar.ff.de pig.& l.ſi res.qui.mo.pig.ſo.

Succeſſor uniuerſalis,uel ſingularis,an & quādo habeat actionem furti,& condictionem furtiuam. per Bal. & doct. in l.ſi abducta.in ult.col.uer. & conclude ex prædictis. C.de fur.& gl.in uer.condicere.& Bar.in l.ſed nec legatarius.in j.col.in uerſic.ſed quæro,& reuoco in dubium.ff.de condi.fur.Bar. in l.ſi dominium.in j. oppo.ff.de fur.

10 Succeſſor non tenetur ſtare contractui præceſſoris ſub conditione uel.Bal.in c.j.quid iur.ſi ſi.fue.inueſti. de feu. Caue, quia corruptè allegat.& ſ.Succeſſor ſingularis.uerſi.xxij. † Et per do.Soci.in conſil.xxxij.incip. Ex his, quæ ſuperius. uer.j.quia ſucceſſor.in j. parte.char.lxiiij.]

Succeſſor uniuerſalis bonorum poteſt ſemper cōueniri ad debita.Bar.in l.non intelligitur.§.cùm ex cauſa.ff. de iure fiſ.& plenius per Bal.in l.ij.C.ad legē Iul.de ui.& per Bar.& doct. in l.ſi marito.& ibi Dy.ſol.matr.

Succeſſor uidetur habere ratum factum defuncti, niſi ſucceſſerit facto inuētario:quia tunc ultra uires hæreditarias nō uidetur habere ratum,ſed uſq; ad uires ſic. Bar.in l.ſolutum.§. ſolutam.in j.col.in uer.ex primo dicto no.ff.de pig.actio.

Succeſſor iurat de calumnia,etiamſi præceſſor iurauit. gl.in c. ij.in uer.iuramentum.de iur.cal.in vj. Bal.in auth.principales.in ij.no.C.eo.tit.Addo Bal.in c.j.in j.col.in fi.uer. quid ſi poſſeſſor.ſi inter do.& ua.lis oriatur.

Succeſſor an uſucapiat.glo. & doct.in l. eum,qui.§.in hac.ff.de pub.in uer.nec proderit.& ſ.uerb. Mala fides. uer.xxxvij.& ſeq.quòd ſic, ī uniuerſali:ſecus in ſingulari ſucceſſore.Addo Bar.in l.Pompo.§.cū qs.& ibi pulchrè p Ale.ff.de acq.poſſ.

Succeſſor in ſocietate tenetur ſtare ſocio.Io.de Por.in l.ſi filio. §.fi.ſol.matr.per l.idemq;.§.ſi.ff.pro ſocio.

Succeſſor uniuerſalis tenetur ad omnia onera,ſed non ſingularis.l.fi.§.fin.cum gl. & Glo.in uer.obligatū.ff.de contrahen. emp.Vide Io.And.in Mer.in regula,non eſt in mora.

Succeſſor locatoris uidetur ratificare locationem recipiendo penſionē.Rota in deci.ccxxxvij.ex præmiſsis,&c. in nouis.

Succeſſor an afficiatur reſcripto impetrato contra præceſſorē. ſ.Reſcriptum.el j.uer.x.

Succeſſor non afficitur uitijs perſonalibus præceſſoris. in Sp. de ſta.mona.§.j. uer.lij. ubi loquitur de ſucceſsione, tamen non loquitur in hoc caſu.

Successor singularis nõ uenit appellatione successoris. s̄. uerbo proximo, in prin.

Successor singularis fisci tenetur stare colono. l. si. ff. de iure fis. doct. Lud. & Alex. in l. si filio. §. fi. so. ma. ubi secus dicit. Alex. cõtra Lud. in successore singulari ecclesiæ, ut nõ teneat. Itẽ,

Successor singularis tenetur stare colono, qui expensas utiles fecit, donec sibi reficiatur. l. colonus. de ui, & ui arma. Alex. in d. §. fi. Item quãdo uendens reseruat ius coloni. gl. & Bal. in l. emptorem. C. locati. cõtra Cy. & Salic. ibi secundũ Alex. in d. §. fi. Quid de marito. s̄. Maritus agit. uersi. xxviij.

Successor singularis bonę fidei habens titulum de authore malæ fidei, non præscribit contra ignorantem, nisi longissimo tẽpore. Bal. in l. fi. in ult. col. in prin. C. de præscr. lon. tempo. Adde s̄. uer. Mala fides. uer. xliij. & seq.

Successor singularis afficitur iure excipiendi, quod in eum transit. l. in hoc. §. si inter. & ibi Bart. ff. cõmuni diui. Item habet ius excipiendi. l. si tibi. §. pactum. & ibi Alex. in prin. de pact. & per Bartol. in l. si tertius. §. si prius. de aqua plu. arc. & Cano. in c. quia V. de iud. & Alex. in d. §. si prius. ubi idem dicit in iure recipiendi obligationem, & in iure defensionis, & retentionis: per l. iij. & ibi Bal. C. quod met. causa.

Successor singularis afficitur seruitute reali, sed non pœna. l. cùm fundo. & ibi Bald. de serui. rust. prædi. Adde s̄. Pactum inter emptorem. uersic. antepen. & pen.

Successor singularis non tenetur de ui turbatiua sui authoris. l. cùm à te. de ui, & ui ar. & s̄. Spoliatus. uersi. xv. Per. de Sun. in l. ui pulsos. C. unde ui.

Successor singularis afficitur pacto in rem, uel in personam. d. §. pactum. & ibj doct. & Alexan. & ideo promittens purgare riuum fundi mei, tenetur etiam fundo uendito per me alteri post promissionem. Bal. in l. fin. C. de contrahen. emp. Alex. in l. si tertius. §. si quis. de aqua plu. ar. Adde s̄. Pactum inter emptorem. uer. xxvj. cum alijs seq.

Successor singularis, ut donatarius, nõ potest expellere de domo inquilinum habentem hypothecã in domo, etiamsi domo indigeat donatarius, iuxta l. ædẽ. C. loca. secundũ Raph. & Alex. in l. si filio. §. fi. sol. matr. per l. qui fundum. ff. locati.

10 Successor singularis non tenetur stare colono. l. emptorem. C. locati. nisi habeat ius in re, id est, utile dominiũ, uel aliud ius: ut quia conduxit ad longum tempus, quia tunc non potest expelli à successore singulari. Alex. sing. in l. si filiofa. §. fi. sol. matr. Item si colonus, uel cõductor habeat hypothecam in re conducta, quia eam retineat, donec sibi restituatur pensio soluta, & soluatur interesse. Bar. & Alex. ibi. & Bart. in l. j. §. quod autẽ. de superfi. & in l. emptorem. C. loca. & in l. fundum. ff. eo. tit. Bal. in l. j. de fru. & lit. expen.

Successor singularis nõ obligatur ex contractu cõtinente obligationem contrahentis pro se, & suis hæredibus, & successoribus. Bal. in l. emptorẽ. C. locati. Alex. in l. si Titius. §. si quis. de aqua plu. arcenda.

Successor singularis offerens colono interesse suum, quod petere potest in re sibi hypothecata, potest eum expellere. Io. de Imol. Paul. de Castr. & Lud. & Alex. in l. si filio. §. fin. solu. matr. Sali. in l. si emptorem. C. loca. & in l. mancipia. C. de re. al. non alie. & in l. qui fundũ. ff. loca. & Io. de Imol. post Bart. in l. uectigalia. ad fi. ff. de publi.

* Successor singularis ut teneatur stare colono debet uenditor alienare, saluo iure conductoris. l. si merces. §. j. ff. locati. Io. Ceph. con. cclv. nu. 38. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Successor singularis ut teneatur stare colono, cautela est, quòd locator promittat non alienare in præiudicium conductoris, pro quo obliget rẽ specialiter. l. creditor. §. fi. de distract. pig. Alex. in d. l. si filio. §. fi. & Imol. in l. filius. §. diui. de leg. j.

Successor singularis in nihil succedit, in qđ non succedat uniuersalis, nisi aliud actum sit. Flor. in l. non utitur. ff. de usufru.

Successor singularis potest acceptare legatum factum authori suo, etiam sine consensu authoris. Flor. in l. si partem. §. si fundum. ff. quemad. ser. amit.

Successor singularis in re propria authoritate potest rem occupare ex ui pacti authoris. Bar. in l. creditores. in x. col. in uer. uideamus ergo, an istud ius exequendi. C. de pigno. & in l. fi. §. fi. ff. ut in pos. lega. aliàs non, secundum Bal. in l. si pater. in ij. not. C. de actio. empt.

Successor singularis emptoris nõ habet ius agendi de euictione, sicut emptor. Bal. sing. in l. j. in ij. col. in uer. quæro hîc, an singularis successor. C. de re. permuta. per l. si res, quam. de euictio. nisi nomen sit ei cessum, ut ibi Bal. in l. cùm successores. uer. sed hîc quæro. C. de euictio. & s̄. Emptor agit. uer. lxxxviij. & xcix.

Successor singularis habet ius soluendi aliud pro alio. l. si quando. §. hæres. & ibi Bar. in prin. ff. de leg. j. Item,

Successor singularis succedit in iure præsentandi. Bal. ibidem. Caue, quia Bal. non dicit hoc, sed dicit quòd singularis successor non potest conueniri.

20 Successor ex titulo singulari nõ confert. l. à patre. & ibi Bal. C. de collat.

Successor singularis necessarius tenetur stare colono. glo. in l. diuortio. sol. matr. & ibi doct. & aliàs non. Io. de Por. & Alex. in l. si filio. §. fina. & ibi per do. Ale. in ix. col. in uer. item prædicta regula fallit. ff. sol. matr. de quo per doct. & Bal. in l. emptorem. in ij. col. in uer. quæro, an emptor. & uers. quid in colono. C. locati. & Flor. in l. arbores. §. quicquid. de usufru. & s̄. Emptor conuentus. uersi. xxxv. & sequenti. Item emphyteuta. Bal. in l. j. C. de iure emphyt. in j. col. in uer. septimò, in retinendo. Addo Bal. in d. l. emptorem. in ij. col. uer. quid in colono, an uxor. Sali. & doct. ubi s̄. per l. si filio. §. fi. sol. matr. Sed an dominus emphyteusis finitæ. j̄. uerb. Successor in beneficio. per discursum. Quid in proprietario usufructus. s̄. * Proprietarius. * Ias. in d. l. diuortio. col. x. Ioan. Ceph. consil. ccliiij. nu. 1. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Successor singularis per iudicis sententiam tenetur stare colono. Bal. in c. quoniam frequenter. in ex. ut lit. non contest. Ias. in l. diuortio. col. x. ff. sol. matr. Io. Ceph. consil. ccliv. nu. 4. & num. 46. ubi declarat, quî hoc sit intelligendum. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Successor ex dispositione legis est necessarius: ex hominis, uoluntarius. Cyn. in l. emptorem. opp. j. ubi Angel. C. locati. Alber. in l. si filiofamiliàs. §. si uir. nu. 3. & ibi Imol. nume. 8. & Rom. nu. 18. ff. sol. matr. Io. Ceph. consil. ccliiij. nu. 24. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Successor singularis succedit in ius arbitrandi. Bal. in l. fin. v. q. C. de cõtrahen. emp. & in l. uoluntatis. C. de fideicom. in iij. col. in uer. pone testator.

Successor singularis an teneatur ad onera. s̄. Successor. el j. uer. xvj.

Successor singularis potest retinere rem propter impensas factas per præcessorem. l. in hoc iudicio. in prin. & ibi Bart. ff. communi diuidundo.

Successor singularis non tenetur sequi forum authoris sui: sed uniuersalis sic. l. hæres absens. in prin. de iud. & l. ij. & ibi Alexan. si ex no. cau. aga. Item,

Successor singularis tenetur stare colono partiario. Bald. in l. idemq;. §. fi. pro socio. & Alex. plenè in l. si filio. §. fi. sol. matr. ubi omnino.

Successor domino emphyteusis finitæ non tenetur stare colono emphyteutæ. Alex. in d. l. si filio. §. fi. Item,

Successor singularis fiscus non tenetur stare colono in bonis confiscatis. s̄. uer. Fiscus succedit. uer. vj.

Successor uniuersalis tenetur stare colono. doct. in d. l. si filiusfam. §. fi. nisi partiario. Bar. & Alex. ibi. ubi etiã Paul. de Cast. & Lud. contra Bald. in l. certi. C. locati. & in l. j. C. de fruct. & lit. expen. & s̄. eod. per discursum. Item nisi in casu l. si uno. §. fi. cum l. seq. ff. locati.

Successor usurarius tenetur stare colono. j̄. Vsurarius. uersic. pen. nõ usufructuarius. j̄. uer. Vsufructuari9 tenet. uer. xxiiij.

Successor in fructibus, ut emptor, debet stare conductori eorum, qui conduxerunt pro pluribus annis. Alex. sing. in d. l. si filio. §. fi. sol. matr. ubi dicit se sic consuluisse. Sed

Successor singularis non tenetur stare uenditioni fructuũ nõ traditorum emptori. Bal. in l. si merces. loca. Alex. in l. si filiofam. §. fi. sol. matr.

* Successor singularis conueniri non potest. l. si. ff. de contrah. empt. l. j. §. si hæres. ff. ad Treb. Io. Ceph. consil. clxij. num. 8. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Successor singularis in subsidium actione personali conueniri potest. gl. in l. j. §. fi. ff. ad Treb. Alexan. in d. l. j. §. si hæres. post prin. Ioan. Ceph. consil. clxij. nu. 28. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Successor in officio censetur recusatus ex recusatione præcessoris, quando dignitas est suspecta. s. Iudex suspectus. uer. j.

Successor in officio nuncij potest exequi commissionem factam præcessori sine noua commissione. Angel. in auth. ut nulli iudi. §. ad hæc. in uersi. & nota.

Successor potest declarare inquisitionem dubiam præcessoris. Bar. in l. inter stipulantem. §. si Stichum. in ult. col. uer. idem puto in iudice. de uerb. obli.

Successor potest reuocare decretum præcessoris. suprà, Decretum. el j. uer. cj.

Successor potest interpretari sententiam præcessoris. suprà, † Sententia interpretatur. uersi. viij. † Vide Feli. in c. cùm uenissent. circa medium. j. col. de iudic.]

Successores in prioratu populi an possint remunerare benefactorem Reipublicæ. Bart. in l. ambitiosa. ij. col. in uer. item quæro, dixi. ff. de decre. ab ordi. fa. quòd non. Item,

Successores in prioratu reuocant gesta præcessorum, nisi sint facta authoritate concilij. Bart. in l. ij. §. data. in fi. col. in uer. & prædicta sunt multùm notabilia. ff. de opt. leg.

Successor in officio recipiens libros à præcessore, tenetur facere quietationem de recepto. s. Officialis successor. uer. iiij.

Successor potest punire præcessorem. l. quamuis. per Nic. de Neap. ff. de reb. eorum. & ibi per Bald. qui dicit etiam, quòd potest corrigere errorem præcessoris.

10 Successor debet finire inchoata per præcessorem papam. lxiij. dist. Adrianus. & ibi glo. not.

Successor in officio an cognoscat de homicidio cœpto tempore præcessoris, scilicet per uulnerationem, & finito tempore suo, scilicet per mortem, stante statuto, quòd Potestas non possit cognoscere de homicidio commisso ante tempus sui officij. Dyn. & doct. in l. iurisperitos. §. j. de excu. tuto. ubi Nic. de Neap. in lect. Bart. in ij. col. in uer. item præstat argumentum, quòd sic. & s. Potestas cognoscit. uersi. vj.

Successor in officio non tenetur ad debita præcessoris. Bar. in l. prouidendum. C. de decur. lib. x.

Successor potest expedire omissa per præcessorem. l. consentaneum. & ibi Bar. in iij. col. uersic. oppo. ad tertiam partem. C. quomodo & quando iudex.

Successor in officio debet iterum citare. d. l. consentaneum. & ibi Bart. & docto. in d. iij. col. in uer. opp. ad tertiam partem. Contrarium tenet Ioan. And. in c. licet. de accus. secundum Alex. in l. proponebatur. de iud. quia dicitur idem officium, & ideo debet comparere citatus coram successore citantis in termino citationis, ut ibi.

Successor debet iudicare ex actis præcessoris. docto. in l. sed & si restituatur. §. ædium. de iud. Inn. & doc. in c. quoniam abbas. de of. deleg. in glo. sua prima, in uerbo, præfixum.

Successor in officio non habet arbitrium concessum præcessori. Bartol. in l. meminisse. in j. col. in uersic. & ualet ad q. ff. de off. procon. & leg.

Successor tenetur dare nouam dilationem parti, etiamsi habuit tres alias à præcessore. l. edictum. ff. de iud. nisi præcessori fuisset præclusa uia dandi plures. Ang. & doct. ibi.

Successoris in officio materiam supple suprà, Potestas cognoscit. uer. vj. & in uer. Potestas conuenitur. uer. vj. & uer. Officialis successor. per totum. & uer. Iudex. per diuersos uer.

Successor in beneficio, uel prælatura, potest exequi mãdatum papæ factum præcessori suo, nomine dignitatis mortuo, etiam re integra. Rota in dec. ccccxxxix. fuit determinatum. in nouis. & suprà, Commissio. uer. ij. & suprà, Executor testamenti quis. uer. viij.

† Successor in beneficio reassumit causam prædecessoris in eodem statu, in quo est. Feli. in c. quia V. de iudi. in fi.]

Successor in beneficio locato uidetur ratificare locationem, recipiendo pensionem. s. Successor. el j. uer. antepe.

Successor in episcopatu non ligatur constitutionibus præcessoris. Io. de Ligna. in tract. de sent. excom. in iiij. char.

Successor in prælatura non agit de iniuria illata præcessori. Bald. in l. fin. §. necessitate. j. col. uer. quærit Arch. C. de bonis, quæ lib.

Successor prælatus an debeat stare locationi præcessoris. suprà, Locatio. uer. xxxv. & xxij. & infrà eo. uersic. xviij. quòd non. & uer. x. & xxx. & gl. & Abb. in c. fi. ne præla. ui. su. quòd sic, si nomine ecclesiæ pecunia est uersa in utilitatem ecclesiæ, aliàs non.

Successor in papatu potest rescindere gesta præcessoris, quæ sunt contra statum ecclesiæ. Bald. in l. pen. & uer. nota pro præsenti schismate. C. de bo. quæ lib.

Successor prælati tenetur ad pœnam præcessoris sub nomine dignitatis, non proprio, id est, proprio delicto, nisi ad ecclesiam lucrum peruenerit. Bartol. in l. j. in ij. col. in uer. quæro, utrum detur. ff. de priua. delict. & suprà, Successor in dubio. uer. vij. & omnino per Alex. & Anto. de But. in c. j. §. quibus. de priuil.

Successor in prælatura succedit in ius litis, & causæ, etiam expresso proprio nomine motæ per præcessorem in libello, uel in procuratorio. Rota in deci. ccclxxx. ex hoc. in nouis. & suprà, uer. Mandatum finitur. uer. xvj. & uerb. Instantia. uersic. xlvj.

Successor in dignitate, succedit etiam in legato sub nomine dignitatis facto præcessori. l. quod principi. de legat. ij. nisi sit factum uicario episcopi. Bart. ibi. & suprà, Legatum ecclesiæ. uersic. xv. & latius in uerbo, Legatum incertæ personæ. uersic. ix.

10 Successor in canonia non tenetur stare locationi præcessoris. per glo. j. uer. statutum. & doc. in c. fin. ne præla. ui. su. gl. xij. q. ij. alienationis. ubi Archid. dicit uerũ, si fundus est fertilis: secus, si sterilis. & glo. in uer. tunc. in c. ad aures. de reb. eccle. non ali. & tenet Host. in c. nullus. eo. tit. Bald. in l. emptorem. j. q. C. locati. & in con. Quòd canonicus successor. Item per Alex. in l. si filio. §. fi. sol. matr.

Successor in ecclesia nõ tenetur habere ratam locationem sui præcessoris factam ad centum annos. Bald. in l. j. uer. consuetudo. in ult. col. in uersi. extrà quæro. qui feu. da. pos. Itẽ,

Successor in prælatura tenetur habere ratam infeudationem factam à præcessore. Arch. xx. q. ij. assessor. & Bald. in c. j. §. marchio. in ult. in uer. pone tex. qui feu. da. pos. Item,

Successor in regno tenetur stare infeudationi præcessoris. Bal. in d. c. j. ult. col. qui feu. da. pos. & not. in c. nouit. de iudi.

Successor in prælatura nõ tenetur de nouo infeudare rem ecclesiæ ex licentia per papam data præcessori. Bald. in d. cap. j. §. marchio. in ij. colum. in fin. uer. pone, concessum est per priuilegium.

Successor in prælatura non tenetur habere ratam, nec perficere inuestituram inceptam à præcessore. c. j. & ibi Bald. in j. col. ad fin. uer. secundò dicitur. qui succe. tene. feu. confir. in ij. tit. & idem in primo tit. in prin. & uer. nota, q successor.

Successor prælatus ligatur contractu præcessoris ad debitum, & ad forum, etiamsi fuit in eo renunciatum priuilegio fori. Bald. in d. c. j. qui suc. di. in j. col. in uer. Adde, quòd contractus prædecessoris.

Successor in ecclesia tenetur ratificare bene gesta præcessoris. Archi. xxv. q. ij. decessor. Bald. in d. c. j. in j. col. in fi. uer. & adde, q non. Sed tenetur reuocare gesta contra ecclesiam. Bal. in l. quæcunq;. C. de bo. quæ lib. in ij. col. in uer. scias tamen. † Et facit per Bal. in l. quamuis. de reb. eo.]

Successor in præbenda non ligatur ex contractu præcessoris. Bald. in d. c. j. qui suc. di. in j. col. uer. nota, quòd successor. & in l. ij. in j. col. ad fin, uer. & est simile. C. de li. præte. & Inn. in c. fi. ne præl. ui. su. Nec tenetur stare locationi. Bal. in c. j. qui in feu. suc. Io. de Por. in l. si filio. §. fi. sol. mat. Addo Bald. in l. emptorẽ. in ij. q. C. loca. & per gl. & Abb. in d. c. fi. ubi dicunt uerum, si locatio est facta nomine proprio, non si nomine ecclesiæ. uide ibi.

Successor prælatus non tenetur inuestire de feudo eueniente die illum, quem præcessor inuestiuit de feudo usque ad illum diem. Bal. in c. j. ij. col. in uer. reuoco in dubium, qui succe. tene. feu. confir.

20 Successor non tenetur stare contractui præcessoris conditionalis, uel in diem. Bald. in d. c. j. in iij. col. uer. & nota hîc argu. qui succe. tene. feu. confir.

Successor an teneatur stare infeudationi factæ per præcessorem nondum depositum, sed omnino deponendum à prælatura. Bald. in d. c. j. in iij. col. in uer. sed pone, quòd sic.

Successor prælatus potest habere ratum gestum nomine præcessoris. Bart. in l. si quis offerenti. §. si creditor. in j. not. ff. de sol. & in l. bonorũ. in fi. col. in pen. q. ff. rẽ ra. hab. & in regula,

ratum.lib.vj. Quod uerum, si fuit gestum nomine tanquam prælati, uel in dubio, non si tanquam priuatæ personæ: ut ibi. Secus tamẽ in successore canonici. Bar. ibidem, in ult. q.

Successor in canonia non tenetur ratificare gesta præcessoris. Bald. in Mar. uer. Dignitas. uer. j. Sed

Successor in prælatura tenetur ratificare gesta præcessoris, quia succedit in honore & onere. Bald. in d. uer. j. & adde s. eo. uer. xj. & seq.

Successor in ecclesia ligatur pacto præcessoris. no. in c. dilecti. & ibi doc. de foro compe. gl. in c. fi. in uer. antecessoribus. de pact. in vj. per c. j. de sol. per Bart. in Marg. uer. Prælatus. uer. ij. & s. eo. uer. xviij. & uer. Prælatus contrahit. uer. ult. & Oldrad. con. ccxlviij. incip. Quæritur, utrum mortuo episcopo. & j. eo. uer. antepen.

Successor abbatis non ligatur constitutione facta per præcessorem. Abb. in c. cùm ad monasterium. ij. q. de sta. mona.

Successor potest pro se inducere factum præcessoris. no. Card. in cle. j. §. cæterùm. de iureiur.

Successor non potest reuocare pensionem constitutam aduocato ecclesiæ pro patrocinio impenso. s. uer. Pensio. uer. xij.

Successor capiens prælatum, nõ relaxans quamprimùm commodè potest, incidit in excommunicationẽ. Card. in cle. j. §. potestas. de pœnis. & gl. fi. & doc. in c. aduersus. in fi. de immu. eccle.

30 Successor in ecclesia non tenetur stare locationi ad modicum tempus, nisi locatio facta fuerit cum utilitate ecclesiæ, & pecunia sit uersa. Car. in cle. j. §. fi. de reb. eccle. non alie. & in c. fi. & ibi doc. glo. & Car. ne præla. ui. su. & ibi Abb. Sicu.

Successor in ecclesia tenetur stare compromisso præcessoris. c. præsentata. & ibi doc. & Ioan. de Imo. de testa. Quod uerum, si est utile ecclesiæ, aliàs secus. in Spec. de arbit. §. finitur. in ij. col. in prin. uersi. quid si prælatus. Lanfran. in tract. de Arbi. vj. parte, in princ.

Successor prælati tenetur ad sumptus funeris, & infirmitatis præcessoris sui, quia ecclesia tenetur ad id onus, cum de bonis ecclesiæ debeat ali prælatus. xij. q. j. ille, qui. xvj. q. j. quoniam quicquid. in q. ubi clericos. facit l. uerb. uictus. de uer. sign. & no. in c. j. de sol. ubi Panor. dicit ita sæpe respondisse, de facto.

Successor in ecclesia non tenetur ad debita contracta per præcessorem, nisi pro utilitate ecclesiæ sint contracta. not. in ca. j. & ij. de sol. glo. in cap. fin. & in uerb. debitis. de offic. or. in vj. Ioan. de Imo. in l. si filio. §. fi. sol. matri. Sicu. in d. c. j. circa medium. de sol. Bald. in Marg. uer. Successor. & Bald. in l. secunda, in iiij. oppo. C. de libe. præte. Pau. de Cast. consilio liiij. incip. Quia exceptiones. & c. dilecti. de foro cõpeten. † & suprà eod. uersic. xxv. † Et per Fran. Are. in l. ciuitas. si cer. pet. & in uersic. circa quartam.]

Successor in ecclesia non tenetur stare conductori. Bald. in l. j. C. de iure emphyt. in j. col. in uer. septimò in retinendo. do cto. in l. filio. §. fi. & ibi omnino per do. Alex. ponentem multas limitationes ad hoc. ff. sol. matr. glo. & doc. in c. ad aures. in uer. tunc. de reb. eccl. non alie. in ca. fi. ne præla. uices suas. & suprà eo. uer. x. & xviij.

Successor in ecclesia non tenetur apprehendere possesionem bonorũ ecclesiæ. Bar. in l. cùm hæredes. in §. fi. ff. de acq. pos.

Successor in dignitate non succedit in tutelam, uel compromissum. Bal. in l. ij. §. sed & si quis. ij. col. uer. pone, quòd quidam. C. commu. de lega. Addo gl. ultimam in cle. fi. de proc. ad fin. & Spec. in tit. de arbi. §. finitur. in ij. col. in prin. in uer. quid si prælatus. Bal. in tit. qui succes. tene. feu. cõfir. in j. col. in uer. an autẽ compromissum. plenè per Bart. in l. qui liberis. §. j. in ij. col. uersic. ult. hanc legem induco. ff. de uulga. & pup. & ibidem per do. Alex. in iiij. col. in fin. in uer. extra gl. tetigit hîc Bart. cum multis concor. ibi per eum signatis. Et ista omnia loquuntur solùm in compromisso, non autem de tutela.

Successor in regno non succedit in tutelam, & compromissum factum in præcessorem. sup. §. proxi. uer. ult. & suprà, Compromissum finitur. uer. iij.

Successor in regno debet stare infeudationi factæ per præcessorem. nota. in ca. nouit. de iudi. Bald. in c. j. ulti. col. qui feu. da. pos. & suprà, in uerb. Successor in beneficio. uersic. xiij.
* Cy. Bal. & Pau. de Cast. in l. digna uox. C. de legi. Caro. Rui. con. vij. nu. 17. 31. uol. j. Io. Ceph. con. clxviij. nu. 19. con. ccxlj. nu. 44. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Successor in imperio, uel regno, non potest reuocare contractus præcessoris. no. in c. j. & ibi doct. de proba. Cy. & Bal. in l. digna. C. de legi. & Alex. consi. cxxiiij. j. parte.

Successor sequi debet uestigia præcessoris. cle. j. §. porrò. & ibi Car. de iureiur. & de iur. cal. c. j.

Successor ducis belli ligatur pactis præcessoris. doct. & Pe. de Su. in l. proponebatur. de iud.

* Successor non potest feudum adimere ei, cui antecessor concessit. §. j. & per tot. de feud. sine culp. nõ amit. in usib. feud. Soci. con. iiij. uol. iij. Carol. Rui. consi. vij. uol. j. Ioan. Ceph. con. clxviij. nu. 31. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Successor in regno potest reuocare donationes factas per præcessorem in enormem læsionem regni, non aliàs. Bal. in addi. Spec. de instru. edi. in ix. col. uer. quid si rex. & Spec. in §. nunc autem. in fin. col. in uer. quid si Imperator, uel rex. & Paul. de Cast. consi. lxxvj. quod incipit, Et frustrà. ubi etiam dicit, quòd & ipsemet donans potest reuocare. & suprà, Rex. uersi. lxxxvj.

Successor Imperatoris intelligitur exemptus à iuramento, sicut & ipsemet Imperator. Bal. in c. fin. ult. col. in prin. in uer. sed pone, quod iurauit. de prohi. feu. ali. per Federic. ubi dicit uerum, etiamsi in exemptione dictum sit de Imperatore nostri temporis.

Successor in dominio castri, uel iurisdictione, non tenetur stare colono. Bal. in l. si filio. §. fin. sol. matr.

Succumbere dicitur propriè, qui renunciat liti. Bald. in l. alia. in iij. colum. in uer. ult. no. C. de his, quibus ut indi. Item qui appellat, & nõ prosequitur, sed deserit appellationem. Sal. & Alex. qui uerum dicunt, etiam in statuto de succumbente: ut per eos in l. Polla. eod. tit. sed Alexan. contrà, in §. nihil commune. v. col. de acq. pos. quòd renuncians non dicitur succumbere.

Succumbentis materiam supple infrà uer. Victus. per totum.

Sudor est adhibendus ad uescendum panem. in Spec. in proœ. uer. sanè. ubi dicit, In sudore uultus tui uesce ris pane tuo.

Sufficientia alicuius probari potest per testes. s. uerb. Idoneus. uer. iij.

† Sufficit. De hoc uerbo uide Ab. in c. j. de postu. præl. & in c. cùm dilectus. de succes. ab intest. & in c. fi. de sponsa. duo. & in c. cùm locum. & in c. cùm apud. & in ca. tuæ fraternitati. de spon. quòd eius natura est, ut nihil aliud requiratur. Ita dixit glo. celebris in c. statutum. in princi. in uerb. canonicis. de rescrip. lib. vj. & ibi Domi. & adduco Lu. Ro. in l. cùm mulier. in xvj. col. in prin. ff. sol. mat. ubi allegat illam glo. Soleo tamen ponderare in contrarium. glo. in ca. consuluisti. de celeb. missa, quæ uidetur sentire contrarium, iuncto textu. Sed dico illam procedere, nisi à iure prouideatur, & materia subiecta aliud suadeat.]

† Adde, quòd sufficiens præbenda dicitur, quæ sufficit sibi, & suis. c. studeat. 50. dist. Et habens beneficium sufficiens, reputatur indignus ad aliud. c. super. de præb. c. conquerente. de cleric. non residen. glo. in c. cùm adeò. de rescrip. dicitur autem sufficientia Græcè ἱκανότης.]

Suffocans puerũ tenetur lege Cornelia de sicarijs. sup. Bart. in l. necare. ff. de lib. agno. Addo Panor. in c. sicut. el ij. de homic.

Sufficit, significat, ut nihil aliud requiratur ad substantiã. Abb. in c. cùm locum. & ibi no. de spon.

Suffraganeus episcopi debet esse episcopus. no. in c. j. in prin. de off. ord. in vj.

Suffraganei possunt eligere metropolitanum, si consuetudo sit. no. in c. nouit. in princ. per Arch. & docto. de iud. in c. bonæ. de postu.

Suffraganeus potest esse testis pro metropolitano. Abb. post gl. in c. j. ut lite non contest. sed non iudex, ut ibi.

Suffraganeus an sit recusabilis in causa metropolitani. in Spe. de deleg. §. viij. uer. item si est suffraganeus.

Suffraganeus quomodo conueniatur ab archiepiscopo pro iuribus eius. in Spe. de off. ord. & de maio. & obe. in j. col. uer. archiepiscopus. uer. xv. xxxij. & xxxvj.

Suffraganei materiam supple suprà, uer. Episcopus. per discursum. &

sum. & uerb. Metropolis. ubi de suffraganeo uerbum nullum.

Suffragium dicitur actus patrocinandi, & ipsum salarium pro patrocinio. Bald. in rubri. C. de † suffra. in ij. col. uer. tertiò quæro. † Adde Ioan. And. in c. ubi periculum. de electio. in vj. in not. & dicitur Græcè ψῆφος.]

Suffragium iudicis idem est, quod officium iudicis. in Spec. de adul. in ult. col. uer. item constitutio.

Suffragia mendicata non sunt quærenda. in proœ. Spec. in xj. col. in fin. uer. cæterùm. el ij.

Suffragij materiam supple s. uer. Salarium. per totum.

Suitas non confirmat legata. l. j. §. fi. per Bartol. ff. ut in pos. le. Vide Bart. in l. non est nouum. ff. de cond. inde.

Suitas confirmat tabulas pupillares, etiamsi hæres repudiet. Bald. in l. quidam. iij. col. uer. nota quòd existentia. & in vij. col. uer. circa quod no. C. de iure delib. l. si filius, qui patri. & ibi Bar. in pen. col. in fi. in uer. quædam sunt, in quibus. ff. de † uulg. & pup. † Et per Franc. Aret. in d. l. si filius, qui.]

Suitas confirmat tutelam sine aditione. Bart. in d. l. si filius, qui patri. in pen. col. in uersi. item confirmat.

† Suitas quid sit, & qualiter definietur, & an possit esse sine patria potestate: uide Decium, in l. qui se patris. col. j. & ij. C. unde liberi.]

Suitas operatur transmissionem hæreditatis ex pupillari, secundum Bar. in l. sed si plures. §. quos possum. de uul. & pup. & Bart. in l. ij. in fin. principij. ff. de uul. & pup. & do. Alex. in d. §. quos possum. in ij. no. cum multis concor. ibi per eum signatis.

Suitas facit transmitti hæreditatem non aditã. Bart. in l. uentre. in iij. col. in princ. in uersic. ex illa parte no. ff. de acquir. hære. Paul. de Cast. in consil. cxiiij. incipiente, Substitutio prædicta. in j. col. & C. de iure delib. l. iij. Addo Bart. in d. l. si filius qui patri. in pen. col. in uer. item ut operetur. & in l. si fratris. in ij. oppo. C. de iure deli. & ibidem per do. Alex. in ij. not. limitantem.

Suitas an habeatur pro aditione. Old. consi. xx. incip. Quidam † habens matrem, quòd sic. † Adde Are. in l. si fratris. C. de iure deli. ubi an faciat aliquem hæredem quando iure.]

Suitatis effectus multos uide per docto. in d. l. si filius, qui patri. & in l. Iulianus. de acq. hære.

Suitas non impedit substitutionem uulgarem. Bald. in l. si mater. §. si filius. in j. col. ff. de uul. & pup. contra glo. ibi.

Suitas elisa per abstentionem non transmittitur, aliàs sic. Bal. in l. defunctis. ad fi. C. de legi. hære.

10 Suitas tollitur per dationem cohæredis extranei. doc. Bar. in l. si fratris. ad fin. & ibi Bal. in ij. col. in uer. sed ulterius oppo. & etiam Pau. de Cas. & ibidem, per do. Alexan. in iij. no. cum alijs concor. ibi per eum adductis. C. de iure delib. l. si filius hæres. de lib. & posthu. Bal. in d. l. defunctis. per Bald. in l. pro hærede. §. Papinianus. in ij. col. in uer. secundò no. de acqui. hære. Paul. de Cast. cons. ccclij. incipiente, Postquam. Bart. & Alex. in l. si posthumos. §. j. de libe. & posthu. Bal. in l. post aditam. C. de impube. & alijs subst. Addo latissimè per dom. Alex. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. in iij. col. in uers. quartò not. cum quatuor seq. ff. ad Treb. ubi sustinet istam opin. & deinde ponit quatuor limitationes. † Et per Fran. Aret. in d. l. si fratris.]

† Suitas tollitur per dationem substituti uulgaris. Soci. j. uol. consi. xx. col. vj.]

Suitas tollitur per capitis diminutionem. l. j. §. capitis. & ibi Bart. ad Tertul.

* Suitas filij morte extinguitur. §. sui autem. in auth. de hære. qual. And. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. xl. nu. 217. Aemilius Maria Manolessus.

* Suitas nullo tempore potest præscribi. glo. in l. nemo. ff. de pro. legat. Bal. in l. j. C. quan. non peten. part. Lud. Rom. in l. quamdiu. la j. ante fi. in l. is qui putat. post prin. ff. de acq. hæred. And. Tiraq. in tracta. de iure primogenior. q. xxx. nu. 9. Æmilius Maria Manolessus.

Suitas tollitur per beneficium abstinendi. per doc. & Bar. in l. j. circa medium. C. si ut se ab hære. absti.

Suitatis primũ locum retinens rumpere potest testamentum, non alius. j. Testamentum nullum. uers. cj.

Suus se immiscere potest usque ad triginta annos, non post. Alex. in l. j. C. quando non pe. par. glo. doct. Bald. & Ang. in l. licet. C. de iure deli. & in l. filio præterito. de iniusto test.

Suitas tollitur per dationem substituti uulgaris expressam, nõ per tacitam comprehensam sub pupillari expressa. Barto. in l. Papinianus. §. quarta. in ulti. colum. in uer. nota, quòd existentia sui hæredis. ff. de inoff. testa. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. in iij. colu. in uer. sed contra. ff. de libe. & posthu. Adde Bartol. in l. si filius, qui patri. in iiij. colu. ad fin. in uers. ad primum dico. ff. de uulg. & pup. & in l. si posthumus. §. j. de lib. & posthu. & aliquid in l. si filius hæres. in ij. colum. in uers. ad id autem. eod. tit. & ibidem uide latissimè per dom. Alex. in viij. colum. cum septem seq. in uer. extra glo. prosequar latius. ubi ponit undecim limitationes. & Bal. in l. defunctis. de legit. hære. quòd suus tunc sit uoluntarius. & tenet Bald. in l. post aditam. in uersi. ulterius opp. C. de impub. & ali. substitution. & in l. humanitatis. vij. col. uersi. septima differentia. eod. titu. ubi etiam dicit, quòd non tollitur per exemplariam. Idem etiam tenet Bald. in l. fi. in ij. col. in uers. item quæro. C. de repu. hære. quem etiam uide in l. si fratris. in ij. colum. in uer. sed ulterius oppo. C. de iure delib. Et dic uerum, quando per repudiationem perimerentur legata: quia tunc non cessat suitas, cùm non uideatur tunc data licentia abstinendi, nisi cum causa. Bald. fin. in l. j. j. colum. in uer. modò contra istam legem opp. C. si quis omi. causa test. ubi uide omnino. Itẽ remanet suitas, quando substitutio est facta per fideicommissum, quia est clausula uulgariter pupillariter, & per fideicommissum. Bald. in l. non iustam. in j. col. in uer. ex hac so. no. C. ad Treb. Adde & uide multas fallentias, in quibus suitas non tollitur. per Alex. in d. l. si posthumos. §. j. Addo de hoc articulo do. Alex. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. in viij. col. in prin. in uer. iuxta prædicta quæritur. cum quatuor seq. ff. ad Treb. ubi concludit quòd sic, & postea refert etiam decem limitationes, quas ibi uide per eum.

Suitas, uel sui hæredis existentia, est quid intellectuale, per quod immiscetur in hæreditate per legem etiam ignorans. Bal. in l. apud hostes. C. de suis, & legi. in ij. col. uer. sed circa prædicta. Addo Bal. in l. quidam elogio. in vij. col. in uer. sed quid quæritur. C. de iure delib.

Suus, & necessarius excludit agnatos, nisi abstinuerit. Bal. in l. defunctis. C. de leg. hære.

Suus sub conditione institutus non dicitur necessarius. l. ex parte. & ibi Bart. ff. de acq. hære. Addo Bart. in l. si filius, qui patri. in iiij. col. in fi. uers. sed quid si eum. ff. de uulga. & pup. l. sub conditione. & ibi Alex. de lib. & posthu. ubi à contrario dicit secus in purè instituto.

Suus perpetuò adire potest, & transmittit ius adeundi. l. cum antiquioribus. & ibi Bar. C. de iure delib. j. col. in uer. tu uerò dicas clarius. & addo suprà eo. uer. v.

20 Sui mulieris, id est, descendentes ex ea. Bartol. post glo. in l. j. paulo post principium. C. de princ. dotium.

Sui hæredis existentia est triplex. Bald. in l. quidam. vj. colum. C. de iure delib. in uer. circa quod nota.

Suus transmittit hæreditatem non aditam ad quoscunq;. Soc. j. uol. consi. xx. col. vj.

Suitas non tollitur per ingressum in monasterium. Bal. & Ale. plenè in l. sub conditione. de lib. & posthu. & Ludo. in l. is † potest. de acquir. hæred. † Et ibi Fran. Aret.]

Suitatis iuri non potest expressè renunciari. Bald. in d. l. quidam. vij. col. uer. sed hîc quæritur.

Sui hæredis existentia non confirmat exhæredationem. Bald. in l. quidam. vij. col. in uersi. item an hæredis existentia.

Suitas habet locum etiam in adoptiuis, & in legitimatis. Bald. in l. eam, quam. ij. colum. in princ. uer. unde nota, quòd existentia. C. de fideicom.

Suus abstinens ab hæreditate potest intra triennium pœnitere, & adire. l. fi. C. de rep. hære. nisi habeat substitutum uulgarem. Bal. ibi in ij. col. uer. item quæro. iuncto uer. præcedenti. ubi etiam dicit non posse pœnitere, qui renunciauit legitimæ. uide Bart. ibi & in l. j. ij. opp. C. eo. tit.

Suus transmittit hæreditatem non aditam, etiam ad extraneũ. d. l. si fratris. & ibi Bart. circa fi. in uer. ego credo. & in l. j. §. in nouissimo. in j. col. in uer. quæro, nunquid illi. C. de cad. tol. &

tol. & in l.j. paulo post principium. C. de his, qui ante aper. tabu.

Suus filius non debet institui sub qualibet conditione: sed nepos sic, & alij ulteriores. Bald. in l. si pater. vj. opp. C. de insti. & subst. l. suus. in prin. de hær. inst. & per Bald. in l. Gallus. §. instituens. in j. opp. ff. de libe. & posthu.

Suus cùm morietur, non potest institui, sed extraneus sic. l. extraneum. & ibi Bald. in j. col. uer. tertia lectura est. C. de hære. insti.

30 Suus hæres impropriè dicitur quilibet hæres, sed propriè dicitur filius tantùm. Bart. in l. fi. de usufru. accresc.

Suus potest succedere de iure ciuili, omisso beneficio prætoris. l. suum. & ibi Bal. in prin. C. de iure delib.

† Sui qui dicantur in successionibus, & qui extranei, declarat Andreas Barb. in con. xxviij. incip. Clementissimi Dei, &c. in pen. col. uer. cùm ergo. in ij. uol.]

† Suorum, & suus, qualiter accipiatur, quando dicitur, pro se & suis, an intelligatur de liberis, an uerò pro hæredibus, in materia indifferenti intelligitur de hæredibus. Vide Deciũ consi. ccxvij. col. ij. ubi no.]

Suorũ appellatione qui ueniant. per Bart. in l. cum suæ. de leg. iij. & in Spec. de accusa. in §. iij. in prin. & an ecclesia. Bar. in l. si ita. §. ea lege. in ult. col. uer. uideamus, an dicat uerũ. ff. de uer. obli. quòd non. Item fratres, uel agnati, si desunt filij. Paul. de Cast. in con. ccclj. Item omnes factores in casu cle. causam. §. uerum. de elec. secundum Card. in j. q. Item sui dicuntur parentes, patroni, patronæ, & eorum liberi, frater, soror, socer, uxor, socrus, gener, nurus, uitricus, nouerca, & priuignus, non pupillus, furiosus, & fatuus, secundum Abb. in c. decætero. in fin. de testi. & hoc in materia accusandi de iniuria sua, uel suorum. Item amicus intimus uenit appellatione suorum. Bal. sing in l. j. xxij. colum. qui accu. non pos. ubi dicit uerum, etiam in materia accusandi de iniuria sua. & uide omnino per Alex. in l. j. in fin. de pub. iud. & in l. ij. ff. † de accus. † Et per Felin. in d. c. decæterò. in fin. & in c. cùm dilectus. circa fin. de accusa. & Franc. Areti. remissiuè in l. j. C. unde uir.]

Suus hæres matris non dicitur filius. Bal. in l. sicut certi. C. de test. mil. & in l. in suis. circa medium. ff. de lib. & posth.

Suus quæ profectitia habere possit extra peculium. per Bal. in l. emancipati. ult. col. uer. quartò quæro. C. de colla.

Suus an conferat suo, & an emancipato. suprà uerbo, Collatio bonorum. uer. xv. Bal. in d. l. si emancipati. in ulti. col. in uer. secundò quæro. & uer. quartò quæro. quòd sic.

Suus præsumitur adiuisse, non extraneus. Bald. in consi. Allegationes suprascriptæ. Ang. de Viso, in con. Tanta est scientia patris. & c. s̄. Filius hæres. uer. ix.

Suus habet beneficium abstinendi, etiam de iure ciuili. Bal. in l. j. j. col. C. de his, qui ante aper. tab. per tex. fin. in l. fi. §. si uerò postquam. uer. ex præsentis. C. de iure deli.

Suus repudians non transmittit etiã ad suos. Bal. in d. l. j. j. col. uer. nota quòd recusans. C. de his, qui ante aper. tabu.

Suus amouens rem hæreditariam, uel non ponens in inuentario, priuatur beneficio abstinendi. l. si seruus. §. amouisse. de acq. hær. secundum Pau. de Cast. in l. fi. §. licentia. el ij. C. de iure delib.

40 Suus non præscribit pro hærede. Bartol. in l. in suis. paulo post principiũ. uer. ex hoc dicto procedit. ff. de lib. & posth. l. j. & ibi Bar. C. de usuca. pro hærede.

Suus transmittit paternam hæreditatem aditam. Bart. in l. ij. §. si quis ex liberis. ad Tertul. & in l. si filius. de uulg. & pup. uidelicet ad matrem suam, id est, ipsius pupilli, nõ ad matrem testatoris, eius auiam. Baldus in l. apud hostes. in ij. colum. in princip. uersic. quid ergo, si superest mater. C. de suis, & legi.

Suus præteritus cum causa, uel sine, dicit testamentum nullum: sed emancipatus præteritus dicit nullum, si sine causa: cum causa uerò intra annum habet bonorum posses. contra tabu. Bald. in l. certum. pen. col. in uer. secundæ quæstioni. C. unde cogna. Bart. in l. filio præterito. de iniusto testa. Dy. in l. Gallus. de libe. & post. no. in §. exhæredatos. in auth. de hær. & Falcid.

Suus preteritus an prestet legata coniunctis personis. Bal. in l. certũ. pe. col. C. unde cogna. in uer. iuxta hoc queritur, ꝙ nõ.

Suus etiam per momentum transmittit non aditam, etiam in perpetuum. Bald. in l. apud postes. de su. & legi. in j. col. in uer. ex prædictis surgit talis conclusio.

Suus præsumitur hæres, & tenetur in dubio ad debita patris. Bald. sing. in d. l. apud hostes. in ij. col. in uersi. item sequetur, quòd per existentiam. & s̄. Filius hæres. uer. ix. per Car. in clem. j. ij. & viij. q. de homi. l. pupillus. §. fi. de uer. sig.

Suum dicitur etiam quod commune est: ut suprà, Meum. uer. vij. Item dicit dominium: l. nõ solùm. §. meum. de rei uendic. Bartol. in l. cùm res. in ij. col. in uer. quid dicemus. C. si res alie. pig. data sit. & Cardi. in clem. fi. de procura. Quod uerum propriè, quando potest, aliàs impropriè. Bart. in l. ij. in prin. ff. de manumis. & per Paul. de Cast. con- † silio xlv. incipit, Viso puncto. † Et quòd non semper denotet dominium, uide Phil. in c. peruenit. el j. de iureiuran. Et quòd denotat dominium, uide Soci. in consi. xcij. incip. Circa primum huius. uersi. ij. circa prin. in j. parte, char. clv. Et ꝙ non semper denotet dominium, uide etiam Felin. in ca. j. de spon. in v. col.]

Suum dicitur quod uendicari potest. l. Quintus. §. argento. & ibi Bart. in prin. ff. de auro & argen. lega. & in l. Quintus Mutius. in j. oppo. eo. tit. & in l. cum suæ. per Bartol. de leg. iij. in Spec. de loca. §. vj. uersi. cliij.

Suá bona, id est, testatoris, non hæredis. Bart. in l. cùm in testamento. ff. de auro & argen. lega. uer. item si testator. & in l. ex facto. in prin. ad Treb.

Sua ecclesia quæ dicatur. in Specu. de aduoc. §. j. in j. col. in fin. uer. item quòd est clericus. & Card. in cle. fi. de proc. in prin.

Sua domus dicitur, in qua quis habitat, uel filius, uel alumnus. Ang. in l. j. §. domini. ff. ad Sylla. & s̄. Domus. uer. lxix.

Suæ rei quilibet est moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mandati. Sed aliter notat Spec. de arbi. §. j. in pen. col. uersic. item nullo. Addo, quòd est uerum etiam in abutendo. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de pe. hær.

Suæ rei non est obligatio. Item,

Sua res non potest per alium obligari, ipso inscio. in Specu. de prim. & sec. decre. §. iam de effectu. in ij. col. in princ. uer. sed quæritur.

Suum non potest amplius fieri suum. Specu. in tit. de secundo decreto. §. uidendum. in vij. col. uersi. hoc quoque.

Sua cuiq; committere, iustum est, ut etiam de suis contrahere quilibet possit. in Spec. de feudis. §. quoniam. uersic. xix.

Sua res nemini potest debere seruitutem, uel usumfructum. in Spec. de loca. §. nunc aliqua. uer. xlv.

Sua terra intelligitur ratione iurisdictionis. clem. j. §. terra. & ibi Car. de pœnis.

Sum, es, est, indefinitè prolatum dicit originem. Bal. in addi. Spe. de legato. uer. uerbum Sum. Item est uerbum † substantiæ. Bald. in tracta. Schisma. xviij. † Item adde, quòd uerbum Est, necessitat. Feli. in c. j. de mu. peti.]

Summa, id est, breuis, uel prima, no. in l. summa. de statu homi. Addo gl. Inst. de iure perso. in prin. in uer. summa. Vnde summatim, uel

Summariè, id est, breuiter, uel primariè. Bart. in extraua. ad reprimendam. uer. summariè. in prin. & doct. & Cardi. in cle. sæpe. in ij. col. uer. summariè. de uerb. signi.

Summæ appellatione uenit tam res corporalis, quàm pecunia. Ioan. de Imo. in l. si uerò. §. fi. sol. mat.

Summaria dicitur causa centum aureorũ, & infra, secundum Bartol. in l. imperium. ult. col. uers. sextò est iurisdictio. ff. de iuris. om. iud.

Summaria cognitio dicitur, etiamsi requiritur probatio per testes, uel instrumenta. Paul. de Cast. consil. cccxxxiij. Caue, quia hoc apertè non dicit.

Summariè proceditur, id est, remotis solennitatibus iuris, sed receptis plenis probationibus, quando agitur de magno præiudicio, aliàs semiplenis. Bartol. in l. iudices. in j. oppo. C. de iud.

Summaria examinatio quomodo fiat. s̄. Examinatio. uersic. j.

Summariè quibus casibus procedatur. glo. ordi. in l. iij. §. sciendum. in uerbo, summatim. ff. ad exhiben. per Bar. in d. extrauag. ad reprimendam. uer. summariè. & in d. cle. sæpe. & s̄. uer. summariè. p totũ. & p Flo. in l. in lege. v. col. ad leg. Aqui. & s̄. uer. Cognitio. uers. j. cum duobus seq. & per discursum.

Summaria

Summaria petitio quæ sit.suprà, Petitio facta.uersic. penulti.

Summitto, in substitutionibus est uerbum directum, sed non ciuile.Bal.in l.humanitatis.xij.có. in uer.quartò principaliter quæro.C.de impub.& ali.subst.

* Sumptus sunt detrahendi, antequam fructus diuidantur. Bartol.consi.clxxxix.Andr.Tiraq.in trac.de Retract.§.v.gl. iiij.num.7.Ioan.Ceph.cons.clxxxij.num.6.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Supellectilia domus confiscatæ ueniunt in confiscatione domus. Baldus in l. cum ancillis in ij.col.C.de incest.nup.Bart.contra in l.fi.ff.de sup. leg. & suprà,Domus.uer.xxxvij. Vide Bald.in l.iij.in ij.col.uer.& prædicta faciunt ad quæstionem.C.de nau.fœno.

Supellectilium appellatione ueniunt molæ paratæ ad usum quotidianum,scilicet ad molẽdum fabas, & farra,& similia. Bart.in l.dolia.§.molas.de fun. instru. Item uasa crystallina. suprà,uer.Crystallum.uer.j.Sed an uestis:infrà, uer.Vestis. uer.iiij.quòd non.Item an equus,uel asinus:suprà,uer.Massaritiæ.uer.j.quòd non.Item non arma,nec libri, nec culcitra: in d.uer. Nec horiosum, seu horologium.s̄. Horologiũ. uer.j. Nec taceæ argenteæ. l. cùm quidam. de supellec.lega. uide l.iij.eo.tit.Item & candelabrum.l.iij.in fi.cum glo.eod. tit.Sed an uasa.s̄.Vas.uer.j.quòd sic.

Supellectilium materiam supple in tit.de supelle.leg. & suprà, uer.Massaritiæ.per totum.

Super, quandoque ponitur pro Prẹter.l.patronus.§.codicillus. de lega. iij. not. in l.j. C. communia de lega. Quandoque significat accessionem.Bart.in l.liberti.xij.col. C.de ope.lib.Quandoque pignoris constitutionem: ut lego alimenta super tali fundo.l.codicillis.§.instituto.ff.de lega.ij.Bald.in l.j.post glo.C.communia de leg.in j. colum. in uer. item nota hîc de dictione, Super.& in l. fundus, quẽ.ff. de an.lega.& ibi Bar.& Alex.in l.scriptum.§.si pacto.de pa-

† ctis.& in l.ad diem.de uer.oblig.† Et per Fran.Aret.in auth. sacramenta.C.si aduersus uendi.]

Super,non requirit quod in ipso actu fiat.Bartol.in auth.sacramenta.C.si aduer.uen.in ij.col. in uer.nota significationem istius uerbi,Super.

† Super,dictio importat obligationem realem.Ioan.Faber in l.si quis argentum.C.de dona. Et quando super fundo uenditur reditus,aut pẽsio, uide ibidem. & eundem in §. item Seruiana. in fine. Institu.de actio.Specul.in tit.de locato.§. nunc aliqua.uersic.lxxvj.& Hostien.in Summa], eodem titulo,§.fin.uersic.sed quid si dicat.Francisc. de Aretio consilio cv.]

Superficies cedit solo.l.fin.ff. de superfi. Quod uerum etiam solo pignorato. l. Paulus. §. domus. & ibi Bart.ff.de pig. Quod uerũ,si sumptus & melioramenta reficiat creditor possessori, qui superficiem imposuit, ut ibi.& l.etiam.qui poti.in pig.hab.

† Adde, quòd superficies est longitudo cum latitudine, sine profunditate,cuius extremitates sunt duæ lineæ. & dicitur Græcè ἐπιφάνεια.]

Superficiei contractus finitur cum superficie. Bald. in rub. C. de iure emphy.paulo post principium. in uer.cōtractus superficiarius est.& in l.j.eo.tit.in iiij.col.& Bart. & Alex. in l. j.ff.de superficiebus.

Superficies legari potest domino soli. l. si tibi homo. §. fin. de leg. j.

Superficiarius potest uendere commoditatem.Bal. post gl. in uer.is,qui res.in l.per diuersas.ij.col.C.mandati.

Superficiarius non perdit melioramenta, quæ tolli possunt. Bal.in rub.C.de iure emphy.paulo post principium.in uer. contractus emphyteuticus.Bart. in l.j.§.j. circa medium,in uer.sed dubitatur.ff.de superfi.& in l.colonus.locati. Caue, quia hoc non dicit, sed dicit ꝙ emphyteuta, qui non soluit pensionem, ita quod cadit, perdit melioramenta. Flo. in l. sed & si quid.in prin.de usufr.

Superficiarius dicitur procurator domini.Barto.Pau.de Cast. in l.ij.§.si ego.ubi etiam per Alex.de oper.no.nunc.

Superficiarius naturaliter dicitur possidere. glo. in l.ij. in uer. non ambigitur.C.de rei uen.Caue,quia de superficiario nō loquitur.Bar.in l.si duo.§.cæterùm.ff.uti pos. & s̄.Possessio apud.uer.iiij.in Spec.de locato.§.vj.uer.xlvj.

Superficiarius,qui conduxit à domino, an possit alteri locare superficiem.Bart.in l.j.§.quod autem.ad fi.ff.de superfi. ubi decidit idem esse, quod est in emphyteuta.& Bart. de Scarsis,in consil. Super his,quæ petuntur.

Superficiario cōpetit utilis actio in rem. l. superficiario. & ibi Bart.ff.de rei uen.in Spec.de posi.§.v. in ult.col.uer. in summa,& de causa pos.& propriet.in prin.in xiij. col.in uer.est & duodecimum interdictum.cum uer.seq.

10 Superficiarius potest nouum opus nunciare.Bartol. in l. in prouinciali.§. si ego.de ope.no. nuncia. quòd sic. & ibi per do.Alex.in j.no.& ibi casus,& doct.

Superficiarius nō tenetur ad pensionem,quando superficies in totum destruitur.Bartol.in d.l. damni.§.ei qui.ff.de dam. infec.nisi facto superficiarij destruatur:arg.l.sed cùm usufructuarius.de usufr.

Superficiarius an possit transigere de superficie.Bald.in c.j.de contro.inter uas.& alium de beneficio.in j.col. in fin.in uer. sed nunquid.ubi uidetur tenere,quòd non.

Superficiarius an propter melioramẽta teneatur ad maiorem pensionem.per Bart.de Scarsis,in dicto consi.& suprà,Emphyteuta expendens.uersic.viij.quòd non.

Superficiarius an possit cedere domino inuito. suprà,Emphy-

† teuta soluens.uer.xxxiij.& lvj.quòd non.† Sed arg. contrà, in l.si absente.& in l.cùm fructuarius.ff.de usufr. Addo Bar. in l.j.§.quòd autem. in uer. dicitur hîc.ff.de superficie.]

Superficiaria domus quæ dicatur,& cuius sit eius proprietas. in Spec.de loca.in prin.in ij.col.in uer.si uerò.

Superficiarius potest ius suum in alterum transferre, sine consensu domini.Spec.de loca.§.nunc aliqua.uersi.cxxv.

Superfluitas reprobatur, & punitur. in Spec. de proc. §.ut autem.in vj.col.uers.sed opponitur. de aduoca. §. nunc de exordijs. uersic. item abstineat. & in tit.de posi.§.vj.in princip.& not.in proœ.Gregoriano.& in

† clem.exiui.§.nos igitur.& ibi Card.de uerb.sig.† Et per do. Barth.Soci.in l.j.si cer.pet.nu.5.]

† Adde,quòd superfluitas cibi, & potus nocet animæ & corpori.cap.nihil enim.de consecra.distinc.ult. Et superfluitas temporaliũ,maximè in clericis,est arguenda.ca.sicut.xlvij. dist.Item in immoderata effusione uerborum.ca. sit rector. ante fi.xliij.dist.& dicitur Græcè περιοσότης.]

Superfluitas est resecanda.in Spec.de teste.§.iam de interrogatorijs.in j.col.in fi.uer. habita. Quod uerum in rebus diuinis,& religiosis.cle.exiui.§.quamuis. & ibi Card. de uerbo. signi.Item uerum,etiam in lege,in qua etiam syllaba nō debet esse superflua.glo.in l.j.ff.quod metus causa.& in c.solitæ.de maio.& obed.

* Superuacaneum nihil esse debet.l.si quando.ff.de leg.j.ca.si papa. de priuileg. Dec. in c. pastoralis. in princ.de appellatio.Carol.Rui.cons.lxviij.nu.8.9.uol.iiij.Ioan.Ceph.consi. clxxxiij.nu.70.cō.ccxlix.nu.3.uol.ij. Aemilius Maria Man.

Superfluam syllabam lex habere non debet, ut dicit glo. in l.j. ff.quod met.cau.uide s̄.in uer.Lex.ubi latius dixi.

Superfluum admittere securius est, quàm omittere necessarium.d.§.iam de interrogatorijs.in vij.col.uer.& nota.

* Superuacaneum non reijcimus,cùm noui est ei aliquid adiunctum.Carol.Rui.con.cxcij.nu.13.uol.ij.Ioan.Ceph.con. clxxj.nu.29.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

Superfluitas non uitiat. d. uer. & not. facit l. testamentum.C. de testa.

Superillustris quis dicatur. in Spec.de iurisd.om.iud. in j.& iij.col.uer.maximi. & uer. secundum canones.

Superior faciens aliquid contra aliquem de plenitudine potestatis,tenetur ad interesse.Bald.in c.ad hẹc.vij.col.post gl.ibi in uer.itẽ no. ex ista gl.de pace iur.fir.

* Superioris concessio ita est interpretanda etiam uerbis impropriè sumptis,ut alteri non fiat præiudicium.c. super eo. de offi.deleg.l.ij.§.meritò. §. si quis à principe.ff.ne quid in loco publ.Ioan.Crot.consi.cxiij.nume.13. Aemilius Maria Manolessus.

Superioritas non probatur eo, quòd quis consueuerit locare domum.Bart.in l.cùm quis.§.Seiam.in fi.ff.de leg.iij.

Superioris brachium imploratum debet concedi, nisi iniustè petatur.s̄.Brachium.

Superior

Superior potest prohibere, ne fiat collegium, & tollere iam factum. Innoc. in c. dilecta filia. in gl. sua j. de exces. præla. Bal. in Marg. uerbo, Superior. uer. fi.

Superior ex officio potest illicita prohibere. no. Car. in clem. j. de testibus.

Superior confirmando regulam uidetur dare licentiam abbati faciendi contra monachos ea, quę continentur in regula. Bal. ubi suprà, uer. vij. & Inno. in c. quanto. circa medium in glo. sua, in uerbo, à notione. de off. ord.

Superior potest denegare dispensationem. Baldus ubi suprà, uersic. j.

Superior potest mandare ad ipsum portare statuta corrigenda, & confirmanda. Bal. in l. j. ult. no. C. de monopol.

Superior adiri potest, cùm iudex recusat facere iustitiam, uel si negligit. s. Iudex negligens. uers. xviij. & omnino per Alexand. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de oper. noui nuncia. post Bartol. ibi.

10 Superioris authoritas in delictis non excusat. Car. in clem. j. de testi.

Superior non tenetur de facto subditorum, nisi eis præstiterit auxilium. Card. in clem. ij. iij. col. de re iudic.

Superior debet punire excessus subditorum, quos nec potest tolerare, nec in pœna dispensare. cle. ij. §. ult. cum glo. Card. de hære.

Superioris tolerantia excusat, & permittit, ut plenè & singulariter per Alex. consi. j. ulti. char. ij. parte.

Superioris est, arguere subditos delinquentes: cle. j. §. quòd si. & ibi Car. & gl. de pœnis. xxiij. q. iiij. forte.

Superioris appellatione uenit etiam pater. in l. ij. ff. de iusti. & iure. & Alex. in l. fi. qui sat. cog.

* Superioris auctoritas, etiamsi uires non habeat, bonam tamen fidem inducit. l. generaliter. ff. de noxali. l. fin. C. de ijs, qui à non domin. manu. Ioan. Crot. con. lxxxij. nu. 21. Aemilius Maria Manolessus.

Superiori non creditur de crimine subditi. vj. q. ij. placuit. & c. si tantùm. & Abb. Sicu. in c. si sacerdos. de off. ordi.

Superior potest præiudicare iuri priuatorum ex causa: per Alex. con. clxxxix. ij. par. & s. uer. Ciuitas. uersic. xciiij.

Superioris recursus ligat manus primi iudicis. Bald. in c. sancimus. quo tempore mil. & Alex. in §. arbitrorum. iiij. col. pro socio.

Superior agens pro subdito, censetur ut eius immediatus administrator. Car. in cle. j. in prin. de rescr.

20 Superioris authoritas uidetur excepta in iuramento. c. uenientes. de iureiur. Fed. de Sen. con. lxj. & s. Periurus. uer. vj.

Superior adiri debet, qui sententiam reformet, & iterum iudicet. Bar. in l. si ut proponis. la j. in j. col. in uersic. opp. & uidetur. C. quomodo & quando iudex. in l. j. in uer. modò aduerte. C. de sen. ex peri. reci.

Superior potest agere, & comparere pro se, & subditis. c. dilectis. & ibi doct. de appel. l. sancimus. & ibi Bart. in j. col. & j. q. in fi. C. de sacrosan. eccl. & suprà, uer. Episcopus circa iudicia. per diuersos uer. & j. eo. uer. xxix. & cle. j. §. fi. de iureiur. ubi idem dicit in ecclesia.

* Superiori parendum est. c. ij. de maio. & obed. l. ueluti. ff. de iusti. & iure. Bar. in authen. sacramenta puberum. col. ij. C. si aduer. uendi. Ioan. Ceph. consi. ccxij. nu. 10. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Superior potest agere contra subditos prætendentes libertatem. Inn. in c. abbate. de uerb. signi. & Bart. in l. si prius. vij. q. de oper. no. nunc. Alex. in l. si duo. in prin. ff. de iureiur.

Superior non potest punire subditum rebellem tempore litis pendentiæ, sed pòst sic. Bal. in l. cùm aliquis. in fin. C. de iure delib.

Superior, qui non facit iustitiam, potest deprædari. Baldus in auth. omnino. C. ne uxor pro mari. in j. col. qui allegat text. quem dicit meliorem de iure. in ca. j. in fin. de mi. uasal. qui contu. est.

Superioris factum, quod potest referri ad ius commune, non habetur pro dispensatione. Bald. in l. bonorum. in secundo no. C. qui admit. ubi idem dicit, si factũ eius sit temerarium.

Superior supremus dicitur imperator. l. j. & ibi Bal. circa principium. C. de bo. quæ lib.

* Superioris generalis approbatio non comprehendit ea, quę metu gesta sunt, quæq; facere non licuit. l. si pater. ff. de his quæ in fraud. credit. l. procurator. ff. de condi. indeb. Ioan. Crot. con. lvij. nu. 15. Æmilius Maria Manolessus.

* Superioris authoritas, quæ in contractu adhibenda est, non præsumitur ex lapsu x. uel xx. annor. Bal. in l. ij. C. de legiti. hære. Lud. Roma. in l. sciendum. ff. de uerb. oblig. Alex. con. xvij. uol. iiij. Ioan. Crot. consi. v. nu. 29. Æmilius Maria Manolessus.

Superior concedens immunitatem an præiudicet sibi, uel ciuitati. Bar. in l. ab omnibus. in prin. ff. de leg. j. Caue, quia nõ loquitur in istis terminis. Addo glo. in l. uacuatis. C. de decur. lib. x. & do. Ias. May. in l. uenia. ulti. col. C. de eden.

Superior potest agere pro subdito iniustè molestato per aliũ. c. licet causam. in fi. de proba. & suprà eo. uer. xxij. Item potest appellare pro iniuria subditi. suprà, Appellatio per quẽ. uersic. viij.

30 Superior potest repetere subditum iniustè detentum per alium, ut subeat onera. l. de iure. ad munici. & Inno. doct. in c. dilectus. in j. col. in glo. in uer. ciuitatis. & ibidem per Imo. de appel. glo. ordin. in uer. pertinent. in c. authoritate. de priui. in vj. cap. auditis. & ibi doc. de app. & debet libellum concipere contra possessorem. suprà, Libellus cui, & à quo. uer. xlij. & no. in l. j. §. per hanc. & ibi doc. & Bar. ff. de rei uendi. ubi Alex. secus esse dicit in fratre, uel pari. & suprà, uer. Agit. uersic. lxij.

Superior an agat pro iniuria illata subditis. per Inno. & Imo. in c. dilectus. in loco, de quo statim in uersi. proximo.

Superioris materiam supple suprà, uer. Iudex superior. & uer. Subditi. per totum.

Superuenire in iudicio post conclusum in causa uel post sententiam, sunt paria. Alex. in l. si mater. §. eandẽ. de excep. rei iud. & Ab. in c. pasto. de excep.

Supinum denotat actum, & tempus, in quo aliquid fit. Bar. in l. iij. §. minorem. in primo no. ff. de mino. † Et per Ias. May. in rubr. de æt. Instit. nu. 36.]

† Supinum an faciat conditionem. Barto. in l. j. ad fi. de condi. & demon. ꝙ non, nisi ratione alterius uerbi, cui adiungitur.

† Suppletio. Suppletur unũ ius per aliud. Abb. in c. super quæstionũ. de offi. dele. & in c. meminimus. de appell. gl. in c. fi. de Iudęis. gl. in c. j. & ibi Bal. de pręscrip. ubi inducit illam glo. ad quæstionem statuti. glo. in c. nullus. de iureiur. & in c. fraternitatem. liiij. dist.]

† Supplet maior regulariter negligentiam inferioris, nisi in casibus à iure expressis. Ab. in c. cùm in cunctis. in fi. de elec.]

† Suppletio ad quid refertur, quam ponit papa in rescriptis. Abb. in c. illa. de elec. & in c. inter dilectos. de fide instrum. dixi suprà, in uerb. Clausula, Supplentes omnem defectum. & uide Abb. in c. j. de transact. & ibidem an possit princeps supplere defectum contractus, & an alius præter principem possit. Abbas ibi.]

† Præter suppletionem, nec per rationis similitudinem, non debemus inducere legum correctionem. Abb. in c. ut debitus. de app. facit gl. sing. in c. cupientes. §. quòd si per uiginti. de elec. li. vj. ubi per suppletionem non debemus inducere iurium correctionem, sed potius euitare, ut dixit glo. in auth. ex testamento. C. de colla.]

† Supplementum legitimæ nunquam intelligitur remissum in generali renunciatione, nisi expressè dicatur. l. si quando. §. & generaliter. ubi Ias. col. ij. C. de inoffi. testa.]

Supplicatio quid sit, & quid differat à precibus, & à petitione. per Inn. in c. ex literis. in gl. sua, in uer. supplicauit. de resti. in inte. † & dicitur Græcè ἱκεσία.]

† Supplicatio est incerta, Peto quicquid est Perusij. Bal. in l. edita. xxiiij. col. C. de eden.

Supplicatio æquiparatur stipulationi in erroribus. gl. in l. si librarius. de reg. iur. Bal. in c. j. §. notandum, qui feu. da. pos. in ij. col. uer. & nota, quòd libellus.

Supplicatio porrigi potest etiam notario eius, ad quem supplicatur: auth. quæ supplicatio. & ibi Bald. in j. no. C. de preci. Impe. off. & ibidem per do. Ias. May. in ij. notab.

Supplicatio non nisi semel fieri potest: l. si quis. C. de preci. Impe. off. imò pluries. d. auth. quæ supplicatio. Primum tenet Spec. de suppli. §. differt. ad fin. uersi. item semel. & de appel. §. quoties. uer. pe. & infrà eo. uer. xx. Sed imò debet porrigi tantùm

tantùm ab his, quibus non licet appellare. Spe. de suppli. §. j. Ang. in reperto. uer. Vicarius. & datur loco tertiæ appellationis. in Spec. de appel. §. viij.

Supplicatio est prohibita omnibus casibus, quibus appellatio. Bart. & Bal. & doct. & Pet. de Sun. in l. j. C. ne lice. in una causa ter. prouo. & Bald. in l. fin. §. fin. in fin. C. de temp. app. Sed Bal. contrà in l. fi. C. de edi. di. Adri. tol. & ibidem per Pau. de Cast. & Ludo. in rub. de arbi. uer. sciendum tamen, quòd licet. Addo quòd primam partem tenet Cyn. in l. fin. C. ut lite pend. Inn. do. Anto. & communiter Canonistæ, in c. ex literis. de in integ. rest. post glo. & uer. supplicauit. Addo etiam dom. Ias. May. in auth. quæ supplicatio. in vj. col. C. de preci. † Impe. offe. cum alijs concor. ibidem per eum signatis. † Et Paris de Pu. in tracta. Syndi. in c. de off. syndici. in uer. an si statuto.]

* Supplicatio cùm est prohibita, etiam appellatio prohibita esse censetur. l. fi. ff. de app. l. quisquis. C. quorum app. no. recip. Ioan. Ceph. con. clij. nu. 3. uol. ij. Æmilius Maria Manol.

Supplicatio fieri potest, quando iudex grauat ante sententiam diffinitiuam, & appellari nõ potest, propter statutum. in authen. quæ supplicatio. ubi no. & in l. si quis. C. de precib. Impera. offer. & in pra. Papi. de interlocutoria. uerbo, nos B. c. ex literis. de restitu. in integ.

Supplicatio debet continere effectum instrumenti, non totum tenorem. l. fi. & ibi Bart. C. de preci. Imperat. offeren. & ibidem do. Iason May.

Supplicatio & appellatio, in quibus differant. glo. in uer. Supplicauit. & doc. in d. c. ex literis. Archi. ij. q. vj. anterioris. Iac. But. in d. auth. quæ supplicatio. in Spec. de supplic. §. differt autem supplicatio. per totum. & per Innoc. in d. c. ex literis. in uersic. supplicauit.

10 Supplicatio non suspendit processum. Bald. in l. j. C. ut lite pen. nec executionem. s. Executio. el j. uersic. lxxxviij. & in Spec. de supplica. §. differt. circa medium. in uer. itẽ si dicas.

Supplicatio debet porrigi principi, non inferiori, qui admittere non debet. l. j. & ibi gl. in uersic. quenquam. circa principium. C. senten. rescin. non pos. l. j. & fi. cum authen. ut li. pe. cap. ex literis. de resti. in integ.

Supplicatio contra ius non ualet, nisi causa dispensationis inserta. l. iij. & ibi Bal. C. de dispen.

Supplicatio pro remissione pœnæ non nocet. si nulla est condemnatio, uel minor sit, quàm in supplicatione narretur. Bal. in l. ij. in secundo nota. C. de erro. aduo.

Supplicatio ad episcopum à sententia uicarij fieri non potest, sicut nec appellatio. Archi. in c. Romana. in princ. de appel. in vj. nisi intelligatur supplicatio largè pro restitutione in integrum, quia potest, secundum Innoc. in gl. sua. in uer. supplicauit. & ibi Io. And. Gemi. & Sicu. in d. ca. ex literis. in iij. col. & Phil. in d. c. dilecti. ix. q. de appel.

Supplicatio principi an & quando, & de quibus fieri possit. Bar. in l. fi. C. ut lite penden. in Spec. de suppli. §. j. & ij.

Supplicari non potest contra sententiam, quę transiuit in rem iudicatam, sicut nec appellari. cap. cùm inter. & ibi glo. in uersic. constitutionis. & doct. de re iudi.

Supplicare post decem dies non licet, sicut nec appellare. in Spec. de appel. §. restat. in prin. & de suppli. §. iiij. in princip. Caue. quia imò dicit, quòd usque ad biennium, & bene.

Supplicatio sine impetratione non facit pœnam committi, quasi supplicans dicatur contrauenire, aliàs sic, secuta impetratione. Pau. de Cast. in l. si quis maior. C. de transac. ubi etiam dicit requiri, quòd supplicans, & impetrans usus sit rescripto. & Alex. in consi. xxxiiij. j. parte.

† Supplicatio falsa an uitiet rescriptum, & quando, & uide Bal. in consil. cccxlj. in v. parte.]

Supplicatio non censetur sublata per statutum, quod à tali sententia non possit appellari. per Alex. consi. lxix. iiij. parte.

20 Supplicatio licet detur contra res bis iudicatas, tamẽ non nisi semel tantùm datur. in Spec. de app. s. Quoties. uer. pe. & suprà eo. uer. v.

Supplicationis causam quis examinet. in Spec. de supplic. §. j. in uer. solus tamen princeps.

Supplicare quis possit, & qualiter. Item,

† Supplicanti incumbit onus probãdi narrata in supplicatione. Decius consi. clxxiij.]

Supplicatio ad quid extendatur. Item,

Supplicationis effectus quis sit. in §. iiij. & v. eo. tit.

Suprà, id est, præter. l. iij. §. ex conducto. §. seruus. ff. locati. l. iij. §. si quis. ad exhibendum. unde legatis decem supra dotem, uidetur etiam dos legata. Bart. in l. cùm ita. ff. de dot. præle.

† Suprà, quid denotet, uide Bald. in consi. clxxxij. in v. parte.]

Suprascripta refertur ad proximum pręcedens capitulum, nisi etiam ad alia commodè referri possit. Bar. in l. j. §. hoc edicto. ff. de postu.

Suprascriptio inter lineas reddit instrumentum suspectum. l. si unus. & ibi Bal. in ij. no. C. de testa.

Suprascriptio an obliget, sicut subscriptio in aliqua scriptura priuata. Alex. consi. cxlvij. ij. parte.

Surdus an ueniat appellatione infirmorum. suprà, uerb. Infirmus. uer. ult. quòd non.

Surdus an succedat in feudum. Bal. in c. decedenti. vij. colum. uer. & ideo à simili. qui feud. da. poss. & in c. j. an sur. uel mutus. & in ca. j. §. metus. episcopum uel abbatem. & in titu. de pac. Constan. §. libellariæ. ad fin. & in l. quoties. pe. col. uer. post hoc no. C. de su. & legi. quòd non. & s. Mutus. uer. x.

† Surdus non potest esse arbiter: ut est casus in l. sed & si in seruum. §. j. ff. de arbi. Quod intellige, ut pulchrè per Bapt. de sanct. Bla. in suo tracta. de Arbitro & arbitra. in xij. princi. q. Et quid de muto & surdo simul, an possit esse arbiter, uel arbitrator, uide latè per eundem, in xiij. prin. q. seq.]

Surdus nihil intelligens æquiparatur infanti. l. seruo inuito. §. si pupillus. ad Trebel.

Surdus potest ingredi religionem. Dy. in regula, ubi nõ uoce. in vj. Ang. in l. mutum. de acquir. hæred. non tamen mutus & surdus simul. Bald. in l. discretis. C. qui testa. fac. pos. ubi etiam dicit surdum & mutum simul non posse contrahere matrimonium. Addo s. in uer. mutus. uer. v. cum seq.

Surdus repertus de nocte post sonum campanæ, an teneatur ad pœnam statuti. Ang. & Ludoui. Pon. in l. si quis in graui. §. surdus. ad Syllan.

Surdus de iure communi quomodo testetur. in l. discretis. C. qui testa. fa. pos. & infrà, Testamentum à quibus. uersic. xv. Item aliter ex forma statuti. Bartol. in l. quæramus. in ulti. colum. in uersic. tertia regula est. ff. de testa. & in l. qui in potestate. §. surdus. † Et per Franciscum Aretinum in dicta l. discretis.]

Surdus miles testatur. Bal. in l. milites. in j. col. uer. iij. in muto, & surdo. C. de testa. mil. & per l. iure militari. ff. eod. Addo text. in §. quinimò. Institut. de testa. mil. gl. in §. item surdus. & ibi per Ang. Aret. Insti. quib. non est permi. fa. test.

Surdus non potest esse testis in his, quæ per sensum auditus percipiuntur. Hosti. in c. cùm ex literis. de consue. & Bald. in Marga. uer. Testis. ix. col. Vide in Spec. de teste. §. nunc tractandum. in vij. col. uersic. de. auditu. ubi etiam uide quid de surdastro. Addo domi. Alex. in l. j. in princi. in iij. col. in fi. ff. de uerb. oblig.

Surdus non potest dari tutor. l. j. §. mutus. & ibi Bart. de tutelis. ubi dicit uerum, etiamsi audiat ad motum labiorum.

Surditas superueniens extinguit tutelam. glo. in uer. surdum. & Bart. in d. §. mutus. Item,

10 Surdus tutor legitimus esse non potest, sicut nec testamentarius, nec datiuus. l. fin. §. fin. ff. de legi. tut.

Surditas probatur eo, quòd non audiebat ad uocem clamantis. Bart. in l. fi. de bo. posses. furio. infan. dela. in uer. idem dico in surdo.

Surdi fiunt omnes habitantes prope paradisum terrestrem, propter strepitum aquarum cadentium de eo altissimo. secundum Bal. in c. mutus. in princ. episcopum, uel Ab. Idem credo in armarolis Mediolanensibus.

Surdus, etiamsi intelligat ad motum labiorum, non potest stipulari. glo. Bart. & Alex. in l. j. in fin. prin. de uerb. obli. & ibi Pet. de Sun. Pau. de Cast. Imo. & Paul. & Bart. in l. j. §. fi. ff. de tutel. & Ant. de But. in c. cùm apud. de spon. Contrarium tenet Bart. in d. l. j. §. fi. de uerb. obli. sed ibi contrahentes intelligebant uerba interpretis loquentis, & sic alter, uocem alterius audiebat.

Surdi contractus ualet, si intelligebat ad motum labiorũ. Bar. & Alex. & doc. in l. j. §. si quis ita. de uerb. oblig.

Surdus occupans castrum debet istud in feudum habere, stante statuto, in feudum. Bald. & Sali. in l. cùm filiusfami. uiaticum. si cer. peta. per Bald. in l. eius, qui. prima col. si cer. peta. Alex. in l. filio, quem. de lib. & posthu.

Surditas ex præterito non præsumitur in præsenti. Bart. in d. l. fi. de bo. pos. furio. infan. de. in uersic. sed licet.

Surdus habetur pro absente, & sibi imputet, si faciat officium aduocationis, si non audit. l. j. §. propter. per Bar. ff. de postu.

Surdo debet dari curator, quando omnino caret intellectu: aliàs potest contrahere, nisi obligationem uerborum. Bar. in l. cui eorum. §. fi. ff. de postu. Item potest contrahere per nuncium, uel epistolam. ibidem.

Surdaster dicitur, qui minus bene audit. Addo tex. & docto. in §. item surdus. Insti. qui. non est permis. face. testamen.

† Surdus dicitur, qui omnino nõ audit: surdaster autẽ, qui tardè audit. Ang. in l. filiusfamiliàs. ff. de testamen.]

20 Surdus ex morbo aliquid audit. l. pe. & ibi Bald. C. qui testa. fac. pos.

Suscipe, importat ius dominij. Bart. in l. cùm mota. in ij. col. uer. ex his habes nota. C. de transactio.

† Suspensio est pœna quædam iure canonico inducta, de qua per Io. And. in cle. fi. de pœnis. † & dicitur Græcè κρέμασις.]

† Suspensio quid sit, de eius effectu, & qualiter differat à depositione, uide Decium in c. at si clerici. colu. iiij. in v. notabi. extrà. de iudicijs.]

Suspensio episcopi afficit etiam eius uicarium, quo ad iurisdictionem. glo. in uer. causa. & doct. in c. j. de offi. uica. lib. vj.

Suspensio statuti afficit etiam dependentia ab eo. Bald. in l. j. §. libertatibus. in fi. C. de cadu. tol.

Suspensio est temporalis: sed priuatio est perpetua. Bal. in authen. habita. vij. col. C. ne filius pro patre. in uer. sequitur in litera, si perpetuum. Addo Spec. in tit. de accusatione. §. secundo loco. in iij. colum. in uersi. item quæritur. † Sed quid in dubio, an intelligatur tẽporalis, uel perpetua, uide Imol. in cle. j. de rebus eccle. non alie. & per Felin. in ca. ex literis. de constit.]

Suspendi est aliud, quàm tolli. Flor. in l. in tradendis. §. interpositis. ff. communia prædio. Inno. in c. cùm inter. in glo. sua, in uerbo, licitum. de consue.

Suspendi potest prius statutum pœnale, quàm fiat reformatio contra statutum. Bart. in l. ij. C. si ser. expor. uen. Et uidetur suspendi, eo quòd sit contraria reformatio per habentes authoritatem suspendendi. Bald. in Marg. uer. Prælatus. Vide omnino Bald. in l. ij. C. ne fil. pro pat. Caue, quia fortè uoluit allegare in l. j. in j. colum. ad fi. eod. tit. & doc. in c. dilecto. de præben. & Barth. Cæp. de serui. rusti. tit. de uia. Adde suprà, Reformatio. uer. pe. Pau. de Cas. in l. continuus. §. cùm quis. de uerb. oblig.

Suspensio à beneficio operatur etiam circa ea, quæ consequitur à confirmatione, & collatione beneficij. Inn. & Hosti. in c. cùm dilectus. in gl. sua, in uerbo, suspensus. de consue. Bal. in Marg. Suspensio. uersic. vij.

Suspensio à beneficio quanto tempore duret. in c. cùm bonæ. de ætate, & quali.

Suspensio fieri non potest, nisi præcedat monitio, sicut interdictum, & excommunicatio. c. reprehensibilis. & ibi docto. de appel. Quod uerum, si feratur ab homine pro contumacia, ut ibi: secus, si propter crimen ad pœnam criminis, quia sine monitione ferri potest. Inn. fin. in c. j. in gl. sua. in uerbo, suspendere. de exces. præla. & in c. ad hoc quoniã. circa medium. in uer. item quia suspenditur. de app. probatur. in ca. tam literis. de testi. facit c. Romana. §. sed nec. de app. in vj.

10 Suspensionis forma quæ sit. in Specu. de sen. §. ut aut. in xiij. col. in uersic. iuxta. Forma uerò absolutionis ab ea, est, Absoluo, uel relaxo. Card. in clem. j. xxx. q. de decimis.

Suspensio à quibus fieri possit. in Spec. de accusatione. §. quarto loco.

Suspensio quandoque fit propter infamiam. in Spec. de inqui. §. nunc tractemus. in xiij. col. uer. quid si crimen. & de aboli. §. ij. in princ.

Suspensus, si celebrauit, quomodo contra eum formetur libellus. in Spec. de cle. excom. mi.

Suspensus per quem, & qualiter restituatur. in Speculat. de accusatione. §. ij. in iij. colum. in uer. circa quod.

Suspensus percipit fructus pro uictu tantùm, si non habet aliunde. suprà, Fructus beneficij. uer. iij.

Suspensi possunt cogi per episcopum ad officiandum in ecclesia. gl. & Card. in cle. ij. in fi. princ. de uita & hone. cleri.

Suspensio ab officio intelligitur, scilicet diuino. Card. in cle. j. §. j. viij. q. de rebus eccle. non ali. nisi dicatur expresim de officio administrationis: ut ibi per ca. ij. de solu. qui semper exprimitur, quando de eo est intelligendum.

Suspensio ab officio intelligitur etiam à beneficio. Cardi. in d. §. j. ix. q. Vide gl. & Card. in cle. cupientes. de pœnis. & cle. j. §. pe. per gl. & Car. de priuileg. ubi etiam dicit, quòd suspensio in dubio intelligitur scilicet ab officio.

Suspensio non requirit absolutionem, sed excommunicatio sic. Card. post gl. in cle. j. q. xxx. de decimis. sed sufficit, quòd iudex declaret esse satisfactum: ut ibi secundum Car. in cle. j. §. pe. de priuileg. dicit eam tolli per absolutionem tantùm, sed interdictum nõ tollitur satisfactione, nisi relaxetur. Car. in cle. j. §. ij. de pœnis.

20 Suspensio ad certum tempus finitur ipso iure post tempus: secus, si sit facta, donec satisfiat: quia tunc non finitur, nisi per sententiam super satisfactione. Inno. in c. cùm bonæ. de ætate & quali. & Alex. in l. fi. ff. de pœnis.

Suspensus pro graui culpa potest priuari beneficio, non pro leui. Card. in cle. j. §. pe. de priuil.

Suspensus in furcis an sit in ecclesia sepeliendus. s. uer. Sepultura. uer. xlv. quòd non.

Suspensus in furcis debet deponi de furcis cum licentia iudicis. glo. in cle. j. de pœniten. & remis. in glo. in uer. pœnitentiæ. & ibi Car. in fi. q.

Suspensionum multę sunt species. in cle. cupientes. de pœnis. per gl. magistram. in uerbo, suspensi.

Suspensus non potest esse testis, sicut nec excommunicatus. in Spec. de teste. §. j. in xij. colum. in fi. uer. quid de suspenso. ubi per Ioan. Andr. in addi. & not. in c. cùm olim. de accusa. ubi per doc.

Suspensus à beneficijs propter crimen liquidum quid differat à suspenso propter infamiam criminis. per Abb. anti. in ca. cùm decorem. de uita & hone. cleri. Bal. in Marg. uerbo, Suspensus. uer. fi.

Suspenso à beneficio an debeatur modica sustentatio, uide Feli. in c. Apostolicæ. in v. col. uer. modica sustentatio. in prima linea. de excep.

Suspensus à beneficijs ingerens se diuinis, fit irregularis. c. is, cui. de sent. excom. in vj. Adde. suprà, Irregularis. uer. xij. & Cardin. in cle. ij. ad fi. prin. de æta. & quali. & in cle. j. §. pe. de priui. & debet absolui, ut ibi, à papa. & in c. j. eo. tit. & li. doc. & Phil. in c. reprehensibilis. j. col. de appel. Sed quid de suspenso. à pontificalibus. Bald. in Marga. Suspensus. uersic. j. quòd non.

Suspensus à diuinis celebrans est irregularis. c. tanta. de exces. præla. non si ab officio. clem. fin. uer. quòd si de pœnis. & ibi Card. in fi.

Suspensus à collatione si conferat, non est irregularis. Car. in cle. j. §. si quis. de statu mona.

30 Suspensio simplex intelligitur perpetua, non ad tempus. Cardi. in d. §. si quis. in fi. sed ad tempus fieri potest. cle. ij. in prin. & ibi Car. de pœnis.

Suspensus si conferat doctoratum. per gl. & Cardi. in cle. j. §. j. iij. q. de magi.

Suspensus uiolans suspensionem, non fit irregularis. Cardi. in d. §. j. iiij. q.

Suspensio archidiaconi afficit eius officialem. Car. in cle. ij. in fi. de magi.

Suspensus potest agere, & cõueniri. c. à nobis. & ibi doctores, de exceptioni. & in c. intelleximus. per Archi. de iud.

Suspensus non potest conferre præbendas, nec exercere spiritualia. Bal. in d. uer. suspensus. uer. ij. Innoc. in c. tanta. in ij. col. in gl. sua, in uerbo, institutionem. de exces. præla. Item,

Suspensus à iudice donec pœniteat, uel satisfaciat, uidetur magis esse suspensus à Deo, quàm ab homine. & interim celebrans non est irregularis. Bald. ubi suprà, uer. iij. Inno. in c. si celebrat. in j. colu. in glo. sua, in uerbo, Irregularitatis. de cle. excom. mi. & j. eo. uer. antepe. & ultimo.

Suspenso

Suspenso interdicto non potest appellari, quia uiget, quo ad esse, non quo ad executionem esse. Bald. ubi s. uer. vj. Inn. in c. cùm inter. in gl. sua, in uer. licitum. de consue.

Suspensus potest eligere, & non eligi. Bald. ubi suprà, uer. viij. Inn. in c. cùm in cunctis. in ult. col. in glo. in uerbo, suspensionis. de elect. Quod est uerum in suspenso per sententiam legis, quia eligit, non per sententiam hominis. gl. no. in c. Apostolicæ. in uerbo, retardari. de excep. c. cùm dilectus. de consuet. uide per Card. in cle. ij. xviij. q. & seq. de æta, & quali. & ibi etiam dicit, quòd suspensus à uoce, & à pane, & uino, potest eligi, & eligere. Et per Felin. in d. c. Apostolicæ. in vj. col.

Suspensus à iure si celebrat, fit irregularis, non si ab homine. & omnino per Card. in cle. j. §. pe. de priui. Sed excommunicatus indistinctè fit irregularis. Innoc. in c. sicut. in glo. sua, in uerbo, suspendatis. de coha. cle. & mulie. Bal. ubi suprà, uer. ix. Sed aliter loquitur Inn. in c. fi. in j. col. in gl. sua, in uerbo, irregularitatis. de cleri. excom. ministran. & s. Excommunicatus spiritualium. uer. xvij. & xviij.

† Suspensus à beneficio simpliciter, non est suspensus à beneficio, quod est alius, nisi in duobus casib. Felin. remissiuè in c. postulasti. in ij. col. in uer. pœna diminutiua. in fi. uer. de foro compe.]

Suspensus ab ecclesia nō admittitur ad tractatus ecclesiæ. Bal. ubi suprà, uer. x. Inn. in c. Apostolicę. in glo. sua, in uer. amotione. de excep.

Suspensus à lege celebrans non est deponendus: secus, si ab homine, secundum Abb. anti. in c. ut clericorū. de ui. & hone. cler.

Suspicio est passio animi non elicientis firmiter aliquam conclusionem. Bald. in rubri. C. de proba. ij. col. in uer. suspicio uerò est. Vide Bald. in l. ea quidem. in j. colum. in uersic. & primò quidem est suspicio. C. de accus. † Quòd autē sit suspicio, uide remissiuè tamē Feli. in c. quanto. circa medium. j. col. de præsum.]

† Adde, quòd suspicio est triplex, scilicet temeraria, quæ semper repellitur. c. j. ij. q. j. c. canones. vj. q. j. Secunda uerisimilis, & inducit purgationem, cap. si quis de purga. cano. Tertia uiolenta, quę sufficit ad sententiam. cap. dixit Dominus. xxxij. q. j. & dicitur Græcè ὑποψία.]

Suspicio quot modis capiatur in iure. gl. in c. dixit Dominus. xxij. q. j. & quod per Bart. in l. admonendi. in iiij. col. in uer. hoc præmisso uidendum est, qualiter. ff. de iureiur.

Suspicio inducit inquisitionem. s. Inquisitio. uersic. iiij. Item purgationem. in Spec. de oblig. §. ij. uersic. illud.

* Suspicio sola falsi pro ueritate habetur in crimine falsi, nisi suspicio diluatur ueritatis demonstratione. l. iubemus. C. de probatio. Bal. in l. si ueritas. circa medium. C. eod. de probatio. Archidia. & Do. à S. Geminiano, in ca. in memoriam. xix. Do. Ioan. Anan. in rub. & cap. licet. colum. pen. de crim. fal. Alex. consi. lxxvij. col. pen. uol. j. Franc. Cur. maior cons. lxxiij. colum. penul. Iason consi. cxlviij. nume. 2. uolum. iiij. Æmilius Maria Manolessus.

* Suspectus uidetur, qui de se ipso exonerando, ut nostri dicunt, atque purgando agit. l. deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iure fisc. Paul. Cast. consi. cccj. dubi. ult. uol. j. Alex. consi. xliiij. colum. iij. uolum. ij. consi. xxviij. uolum. vj. consil. lxxj. colum. j. uol. vij. Aym. Crau. consi. cxxxij. nume. 16. uolum. j. Aemilius Maria Manolessus.

* Suspectum, & corruptum iudicem esse præpropera festinatio, qua in sententia ferenda usus est, indicat. l. ij. l. fin. C. de senten. ex breu. recitan. l. iiij. C. de accusatio. l. meminerint. C. unde ui. l. fin. C. si per uim, uel alio mod. cap. ecclesia S. Mariæ. de constitu. cap. nos in quemque. ij. q. j. Bar. in l. prolatam. C. de senten. Ay. Crau. consi. cxxxij. num. 12. uolum. j. Æmilius Maria Manolessus.

Suspicio de falsitate habetur prout dicit. s. uerbo, Falsitas.

Suspectus præsumitur, qui sponte facit, nisi probet contrariū. Bart. in l. uxori. §. j. in fin. ff. de fal. Item qui fugit. l. impuberibus. §. præterea. & ibi Bart. de suspec. tuto. Item ex mala conuersatione. Bar. in l. si plures. la j. in §. parēs. & §. quamuis. ff. de admin. tut. Item ex malis moribus non propter paupertatem. l. suspectum. & ibi Bart. ff. de suspec. tuto.

Suspicio cadit in consanguineis. l. humanitatis. & ibi Bald. C. de excusa. tuto. & not. in l. parentes. C. de testi.

Suspicio, quæ est in capite synodi, facit suspicionem, in tota synodo. Bald. in l. j. in ij. col. in prin. in uer. nota, quòd si caput. C. si rec. prouin.

Suspectus Reipublicę, uel domino potest mitti ad confinium. Ang. in auth. de restitutio. & ea, quæ pa. §. fin. circa medium, in uersic. nota pœnam statuti.

Suspicionis causa non allegata coram iudice, non potest allegari coram arbitro. in Spec. de recu. in j. parte. in §. effectus. in x. col. uersic. item quid si el ij. & ibi Bald. in addi. uersic. j. sed dicta causa debet allegari coram iudice, & probari coram arbitro: ut in prac. Pap. in libel. suspicionis. uer. rationibus & causis.

† Suspicionis causa debet allegari, & probari. Textus & gl. in l. item si suspectus. ff. de procu. nota in ca. secundò requiris. & in c. cùm speciali. de appel. Paul. pulchrè consil. xl. Ias. in l. cùm apertissimi. C. de iud. & allegans omnes suspectos, prę sumitur facere in fraudem. Iason ubi suprà, columna antepenultima.]

Suspicio contra iudicem an probetur iuramento. suprà, Recusatio. uer. v.

Suspicio contra debitorem debet probari per testes, & legitimè, non per iuramentum. Bald. in l. apertissimi. in v. quæst. C. de iud. & ibi Angel. & Alexand. in l. si fideiussor. §. fi. qui satis. cog. ubi omnino uide Ang. in l. si arbitro. qui satisd. cogan. ubi etiam dicit, se fecisse relaxari multos captos. & ibidem uide per dominum Alexand. in j. colum. cum alijs concor. ibi per eum allegatis, & tenet dominus Lanfran. in cap. quoniam contra. uersi. recusationes. de probatio. iij. colum. Addo Bald. in l. ij. in princip. ff. solu. matri. & Imol. Angel. & Ludo. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infec. & dominum Alexan. in l. si fideiussor. in §. fin. iiij. colum. & in fin. ff. qui satis. cog. Sed imò solum iuramentum sufficit, secundum Pau. de Cast. cons. ccclxxx. aduerte ad istud consilium, quia non inuenio in hoc numero. & dixi suprà, Debitor suspectus, uersic. iiij. Addo Angel. idem tenentem in l. nemo carcerem. C. de exac. trib. lib. x. & Imol. in l. iij. in fin. prin. ff. solu. matri.

† Suspectus quando debitor dicatur, uide Bal. in con. cclxviij. in iiij. parte.]

Suspectus dicitur, qui non possidet in loco, licet alibi possideat. suprà uerbo, Fideiussor idoneus. uer. j.

Suspectus non dicitur qui habet nomina debitorum. Bald. & Imol. in l. facere posse. & ibi per domi. Alex. in uli. col. uersic. item not. ff. solu. matr. Reliqua supple s. Debitor suspectus. uersic. xliiij. cum duobus sequen. & uerbo, Fideiussor idoneus. uer. xiij.

Suspectus non dicitur is, de quo dominus consueuit confidere. l. argentum. C. commodati.

Suspicio licet sit in delegante, non cessat iurisdictio delegati. Bart. in l. & quia. ulti. colum. in princip. uersic. quid si est excommunicatus. & in l. prætor. in j. no. ff. de iurisdi. om. iudi. & not. in c. is, qui. de procur. in vj.

Suspicio loci non tuti quomodo probetur. suprà, uerb. Locus tutus. uersi. ij. de qua materia dixi suprà, uer. Citatus. uersic. cxxxvij. & in xj. ultimis. uer. illius uerbi.

Suspectus nō dicitur, qui nihil facit proprio motu, sed ex mandato alterius. c. nouit. & ibi doc. & Bal. de appel.

Suspectus est contractus ex fructuum quantitate immoderata, respectu precij. Bal. in l. fin. C. de condi. inser.

20 Suspicio facit processum ualere contra suspectum, etiam tempore feriato. glo. in uer. rei seruandæ. & Bart. in l. ij. ff. de feri. & ibidem uide do. Alex. in ulti. col. Addo glo. in uer. fideiussionis. in l. fi. C. eod. tit. quæ uult, quòd debitor suspectus potest capi in die feriato in honorem Dei, nisi præstiterit fideiussionem in iudicio sisti.

Suspicionis causa debet probari. Paul. de Cast. consil. xl. & sequenti. & suprà, Causa suspicionis. uersic. ij. Addo Bald. in l. apertissimi. ulti. colum. de iudi. suprà eo. uers. x. & sequenti, ualet aliter, quàm per iuramentum. Alexand. in l. si fideius. sor. §. fi. qui satisdare cogantur.

† Suspicionis causas, per quas iudex potest ut suspectus recusare, uide Decium in c. postremo. de appel. Ias. in l. cùm apertissimi. C. de iud. Panor. in c. ij. ut lite non contestata.]

Suspicio contra testem resultat ex redditione causæ incredibilis.

bilis.Bal.in l.actor.in iij.col.magna.uersi.ex prędictis enim apparet.C.de proba.Item ex redditione causę suspectę.Bal. in l.solam.ad fin.in uer.ult.scias.C.de testi.

Suspectus non dicitur,licet non sit de consideratis.Bal.in addi.Spec.de requisi.consi.uer.sufficit quòd assessor.dummodò non sit de suspectis,ut ibi.& s.Consultor.uer.pen.

Suspicio an probet,& quomodo.in Spec.de noto.cri.§.ij.in ij. col.uer.secundo principali membro.& suprà,uer.Fama.per discursum.

Suspicio debet allegari ante litis contestationem. Ias.in l.cùm apertissimi.col.antepen.C.de iud.

Suspecti possunt repelli ab officio, etiam ex officio iudicis. s. Iudex ex officio.uer.lxxvij.Addo,quòd etiam potest repelli tutor suspectus officio iudicis:ut ibidem,in uer.lxv.

Suspectus potest per iudicem retineri, si de suspicione prius cognouit, etiam eo non citato. Car. Zab. in c. cùm non ab homine. de iud. & Alex. in l.iiij.§. si debitorem.de his,quæ in frau.credi.

Suspectus captus authoritate iudicis incompetentis, non potest dicere capturam nullam.Ludo. & Alex. in l.de pupillo. §.si quis riuos.ff.de ope.no.nunc.& Lud.in l.ij.ff.de iurisdi. om.iudi. uide per Alex. in l. ait.§.si debitorem.quæ in frau. credi.ubi dicit idem.

Suspectus de fuga potest citari per edictum.suprà, uer.Citatio per edictum.uer.xiij.

Suspicio uiolenta non repellit à testimonio.in Specu.de testi. §.j.uer.item,quòd est suspicio.

30 Suspicio non dicitur constare, nisi constet per iudicis pronunciam.Bar.in l.stipulatio.§.habet autem.in fi.de ope.no. nunciat.

Suspicio leuis non facit iuramentum deferri.Barto. in l.iij.§.si quis.in fi.ff.de mino.

Suspectus de collusione fienda per alium, potest interesse causæ pro suo interesse. l. si suspecta.in prin.de inoffi.testamen. nec tamen de causa suspicionis debet probare: & potest producere testes in causa,& appellare.Bar.ibi. & Innoc.in cap. cùm super.in ij.colum.in glo.sua,in uersi. ad monasterium. de re iudi.

Suspicio excluditur propter parem affectionem.l. non solùm. de ritu nup. Bald. in l. instrumenta. in fin.C.de probatio.in Spec.de teste.§.j.uersic.quid si testes.

Suspiciones causas decidunt.Bald.in l.uoluntatis. de fideicô. in ult.col.in princ.in uer.quæro, quid si statutum.

Suspicio habetur pro accusatione in crimine falsi. Bald. in l. si ueritas.in j.col.in uer.nota quædam singularia. C. de fideicom.per no.in l.iubemus.C.de proba.

Suspecti tutoris materiam posui infrà, uerb.Tutor suspectus. per totum.

Suspicio iudicis etiam notoria debet allegari,licet de loco nô tuto debeat allegari.Io.Andr.& doc. in c.ij. ut lite non contest. Pau. in cle. pastoralis. de re iudic.& in clem.quia contingit.de reli. do. contra glo. & Archid. ij.q.vj.quoties.el j. Ioan.de Imo.& Philip.in cap.ex parte.de appel.tenent contra d.glo. & Archid. Adde suprà, Notorium probatur. uersic. xvj.

† Suspicionis causæ quæ sint,uide remissiuè.Felin.in c.quanquam.circa medium.j.col.de offi.deleg.]

Suspicionis materiam uide plenius s. uer. Iudex suspectus. & uer.Exceptio suspicionis.& uer.Recusatio.per discursum.

* Suspicio fraudis,doli,& metus,cessat in renunciatione facta cum causæ cognitione,iudicis authoritate & decreto accedente.Bart.in l.frater à fratre.uersi.tertiò quæro.ff. de condic.indeb.Ioan.Imol.in l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad Treb.Ioan. Crot.con.cxx.nu.10.Aemilius Maria Manolessus.

Sutor pro una ueste nô potest accipere plus, quàm unum ducatum ex causa mercedis. Bart.in l.fortissimis.in fin.C.de mil.ueste.lib.xij.† Et per domi.Ias.May.Institu.de actio.§.tripli.nu.54.]

Sutor potest retinere uestem pro mercede sua. Bald.in l.fin.in secundo not.C.commo.& s.uerb.Scriptor.uer.iij.

Sua,suum. uide suprà uerbo, Suum. uersic. j. & per totum.ubi plenè.

Syllaba ponitur quandoque pro dictione, ut oratio non pereat:ut cùm dicitur in instrumento, Promitto decê sub pœna dup. quia intelligitur scilicet dupli. Bal. in l. uerbum,uolo.C.de fideicom. in uer.quæro, nunquid.

Syllaba non debet esse superflua, si fieri possit.l. j. ff.quod mecau.Pau.de Cast.consil.xlj.incipien. In causa capturæ.in iij. columna.

Sylua plantari non potest in loco, in quo seruitus debetur.l.si quando.§.cùm in domo.ff.si ser.uendi.

Syluæ usus quando acquiratur, & perdatur, & de eius materia Barth.Cæp.in tracta.de ser.rust.c.de monte.

Syluæ appellatione uenit solum, non tamen arborib. incisis. Pet.in l.si quis legauerit.de lega.j.Alex.in l.certo.de ser. rusti.præd.& infrà, Vinea.uer.v.

Synagoga Grecè dicitur,congregatio Latinè:& est locus,in quo Iudæi congregantur, quem Christiani dicunt ecclesiam, sed Saraceni mesquitas, secundum Abb.post glo.in c.Iudæis de Iudæis. Et per Io.And.in c.fundamenta.de elect.in vj.in Nouella.

Syncerè id est, cum bona fide. glo. in uerbo, syncerè. & doct.in c.sanctorum.de præscrip.

Syndicus dicitur,quia dicat simul causas singulorum de uniuersitate.gl.est in §.fi.in uerbo, uelit. Insti. de cura.& gl.in l.j.in §.quib.in uerbo,syndicum.ff.quod cuiusque uni.& in Spec.de his,qui ali.no.in iu.inter.uer. Syndicus.& ibi Ioan.And.in addi.& ibi Bal. in addi. uer. syndicus.ubi etiam dicit,quòd

Syndicus potest obligare singulares personas.Quare autê dicatur syndicus,uide Bal.in consi.xciij.in ij.parte.

Syndicus,& actor,quid differant.in Specul. ubi s. & ab actore ac uniuersitate.

Syndici munus est personale.in Spec.de syndicis.in princi.

Syndicus sustinet uices uniuersitatis,uel collegij.in Specu.de acto.uniuer.

Syndicus fungitur uice procuratoris.in Spec.de restit.in inte. §.quis autem.uer.prælatus.

Syndicus uniuersitatis, non dicitur syndicus singulorum. l. ij. & ibi Bar.ff.quod cuiusque uni.no.

Syndicus quis creari possit, uel non, uide infrà eodem. per totum.

Syndicus non potest creari etiam superior collegij excommunicatus.Bart.in l.actor. in iij.col.in uer.uideamus primum. ff.rem ratam haberi.

Syndicus inuitus creari potest,& cogitur.l.munerum.§.defensores.ff.de mun.& ho. Quod est uerum in syndico ciuitatis, non in syndico uniuersitatis.Iac.de Aret. in l.j. C.etiam per procura.Io.de Pra.in l.filius.§.inuitus.ff.de procurato.uide in Spec.de syndi.

Syndicus minor uiginti quinque annis esse non potest ad denunciandum maleficia. Bald. in l. j. paulo post principium. C.in quibus cau.in integ.resti.non est neces.Dy. in l.de pupillo.de ope.no.nunc.adeò quod minor non tenetur ad pœnam statuti,si denunciat.Bald.ubi s.idem tenet Bal.in l. exigendi.C.de procu.iij.col.in uersic.sed dubitari potest.arg.l. fi.de legi.tut.contra glo.in dicta l.de pupillo.sed omnes qui possunt accusare.Barto. in l.diuus.la ij.in ij.col.in uersic.secundò quæro.ff.de cu. re. Salic.in l. ea. qui accu.non pos.& Aret.in tracta.Malefi.uersic.ad denuncian.ij.quæstio. Item etiam infamis.Bald.in addi.Spec.de denun.uer.triplex. uide per Aret.ubi suprà,ij.col.& suprà,Denunciatio.uersic.v. Item etiam qui accusare non possunt. suprà, Denunciator. uersic.iij.

Syndicus esse potest etiam filiusfami.l.item eorum.§. actor.ff. quod cuiusque uniuer.nomi.

Syndicus à quibus sit creandus, uide infrà eodem, per totum.in Spec.de syndico.

Syndicus ciuitatis constitui debet uel per adunantiam totius populi,uel per concilium regens ciuitatem, uel ex consuetudine:ut qui iudex est, etiam sit syndicus, licet aliter non constituatur.Bart.post gl.in l.omnibus.ff.ad Treb. Sed dic, quòd glo.non est in l.omnibus.sed est in l.ita tamen.in uer. authorem immediatè sequitur.Sed Barto.in l.nulli.in j.col. in uersic.sequitur text.ff.quod cuiusque uni. no. dicit posse creari à concilio populi,& constitutio ualet,nisi aliud appareat.Item potest creari à Prioribus ciuitatis, per l. item eorum. §. j. eod. titu. & l. ij. ff.ad muni. Sed Bald. & Alexand. contrà,

contrà,in l.rescripto.§.fin.ff.de pact. de quo ibi per Bald.in l.neque. in fin.C. de procura.Ioan.de Imo.in l.omnibus.ad Treb.& in c.fi.de procura.post Ant.de But. & ĩ. Item potest creari à potestate ciuitatis.no. in l. cùm alicui. & ibi Bart.in j.nota.ff.de nego.gest.

Syndici constitutio sine authoritate superioris non ualet.Bar. in l.j.C.de seruis Reipub.& ĩ.eo.uer.vj. ubi aliter dicitur.

Syndicus acturus contra episcopum,uel Potestatem,non con stituitur cum authoritate episcopi,uel Potestatis: aliàs non agit contra eos, secundum Bart. in l.potest.ad fin.in uersic. uenio ad secundam partem.ff.de autho.tu. Sed quomodo creandus sit tunc,uide in c.edoceri.de rescrip.per Inn. in ij. col.in glo.in uerbo,omnino.& ibi gl.& doct.

† Syndicus potest dici actor,& econtrariò,& similiter procurator.De quo uide Angel.Aret.in §.fin.Institu.de curato. & ibi glo. etiam de diuersis nominibus talium administratorum.]

Syndicus etiam ab uno constitui potest, qui de tota uniuersitate remansit.l.sicut. §.in decurionibus. per gloss. in uerbo, uniuersitatis.& Bartol.in uersic.quęrit glo.ff.quod cuiusq;. uni. nomi.

Syndicus debet eligi per decuriones.l.procuratores. & ibi Bart.C.de decu.lib.x.& Bartol.in l.j.C.de irenarch.lib.x.& confirmari debet per Potestatem loci arg.l.ij.eodem titulo. l.j.& ibi Bart.C.de ser.Reip.Dy.in l.obligari.§.tutor.de author.tut.ubi Dyn.dicit uerum,etiam post electionem de eo factam.argum.l.ij.de iure fisc.lib.x.Sed an requiratur de necessitate dicti iudicis authoritas,uide Bald.in l.omnes.la ij. in ij.columna,in uersic.deinde nota.C.de epis.& cler.quòd non. & in Marga.uerb.Syndicus.in princip.Bart.in l.actor. iij.colum.in uersic.uideamus primum.ff. rem ra. hab. & no. in l.nulli.quod cuiusque uni.nomi.& in dicta l.j.de ser.Reipub. & in l. municipio. ut in pos. leg. ubi tenet quòd non. Item omnino per Baldum in addi. Spec. de syndico. uer. in syndicatu.& suprà uerbo, Decretum iudicis.uersic.xcvij.& per Bald.in l.nulli.in j.columna.in uersi.quintò requiritur. ff.quod cuiusque.uni.nomi.

Syndicus à capitulo constitui potest,etiam sine authoritate episcopi.Bald.in l.si ita.in fi.C.de ser.Reip.manu.

Syndicus cùm reuocatur, requiritur decretum decurionum, quamuis in constitutione non requiratur. Bart. post glo.in d.l.illud.aliàs est l.item eorũ.§. quid si actor.ff.quod cuiusque uni.nomi.

† Syndicus an possit cogi constituere procuratorem nomine uniuersitatis.Alex.in l.nulli.in addi.ff. quod cuiusque uniuer.nomi.& uide Spec.in tit.de syndico.colum.iij. uersi. illud uerò quęritur, arguit ad partes. uide ibi.& Alexand.ij. colum.consi.cxxxv.]

Syndicus ad agendum & defendendum potest cõstitui, etiam per priores ciuitatis.Angel.in l.omnibus.ad Trebel.

10 Syndicus debet de necessitate creari ad litem , ab uniuersitate.Bald.in l.ij.§.hoc etiam.uersic.quæro hîc.C.de iura.calum.Bart.in l.solent.in fi.de ali.& ciba.lega.per l.iiij.§.credi tori.de fideicom.lib.in Spec.de sententia.§.nunc uidendũ. uersic.quid si uniuersitas.

Syndicus pro uniuersitate debet constitui per decuriones cũ authoritate iudicis:sed pro ipsis tantùm,non requiritur authoritas iudicis.Bald.in l.si ita.ad fin.C.de seruis Reipu.ma nu.Bald.in l.si cautiones.iij.colum.C.qui accu.non pos.dicit syndicum uniuersitatis non creari sine decreto: sed syndicum collegij sic.& tenet Alexand.in l.actor.ff.rem ra.hab. Vide Felin.in c.edoceri.de rescrip.in uer.solus prælatus.Et an ualeat,si fiat cum decreto,& authoritate consulum eiusdem uniuersitatis,uide Bal.in consi.cclxxviij.in v.parte.

Syndicus ab uniuersitate an possit constitui.Bart.in l.actor.in iij.colum.in uersic.uideamus primum.ff.rem rat.hab.quòd sic:ut ibi plenè.& ibi Alexand.

Syndicus à minori parte collegij constitui non potest etiam cum cautione de rato.Bald. in addi. Spec.de syndi.uer.minor pars:sed debent interesse duæ partes.l.nulli.cum glo.in uerbo,partes.ff.quod cuiusque uniuer.no.& in Spec.de exce.§.iiij.uer.quid si post.Vide Ang.in d.l.nulli.quod factum à minori parte non potest ratificari.

Syndicus per conuentum creari potest,etiam sine authoritate prælati absentis, si conuentus habet administrationem, & bona distincta.š.uer. Conuentus fratrum.uer.j.

Syndicum cogitur creare uilla.ĩ.uer. Villa.uer.iij.

Syndicus ad denunciandum delicta, à quibus constituatur.š. Denunciator.uer.ij.& iij.

Syndicus ecclesiæ habet salarium,etiam pro tempore,quo ecclesia non litigabat.š.uer. Salarium. uersic. lxxxij.

Syndicus constitutus à capitulo cum uoluntate prælati, dicitur constitutus ab utroque.Inn.in c.j.ne sede uacante.Bald. in Marga.uer.Syndicus.in fi.

Syndicus potest creari etiam ab exiticijs ciuitatis.suprà,uerb. Exiticij. uer. iij.

20 Syndicus à collegio pręsente,non est constituendus de necessitate ad contrahendum , quia potest ipsemet contrahere.Bart.in l.j.§.fin autem.in fin.ff. ad Treb. & ibidem domi. Alex.in uer.item no.cum concor.ibi per eum signatis.

Syndicus qualiter, & ubi constituatur. uide ĩ. eod. & in Spec.de syndi. per totum.†Bal.in l.nulli.post gl.ff.quod cuiusque uniuer.nomi.dicit,quòd sex requiruntur:& si alterum deficiat,constitutio est nulla. Vide Ang.in l.& suum.§.fin.ff.de pactis.quia requiritur, quòd more con sueto conueniant.Et eundem in d.l.nulli. Et quòd requiritur consensus maioris partis duarum partium simul,& non successiuè:ut uoluit etiã Spec. in ti.de syndi.col.ij.uer.quid si unus. De materia creationis syndici,Ang.Aret.in §.fi.Insti.de curato. Adde Alex.consi.j.in iiij.uolum.quòd debent nomina singulorum sigillatim describi , & debet dicere no tarius, quòd duæ partes ex tribus interuenerunt: & debet instrumentum esse scriptum manu notarij communitatis, in paruis ciuitatibus , nomina singulorum sunt exprimenda,in alijs.Spec.in titu.de syndi.col.ij.Fel.in c. cùm omnes. col.antepe.de constit.]

Syndicus qualiter creetur à capitulo, uolente agere contra superiorem.Inn.in c.edoceri.in ij.col.in glo.in uerbo , omnino.de rescrip.& quod per Bartol.in l. actor.in iij.col.uer.uideamus primum.ff.rem ratam ha.& suprà, Syndicus à quibus.uer.iiij.Item,

Syndicus petitur creari ab eo,qui uult agere contra uniuersitatem.Bart.in l.j.C.de iure Reipub.lib.xj.Alex.in l.nulli.

Syndicus non probatur legitimè constitutus ex instrumento, in quo dicitur eum fuisse constitutum à concilio,uel capitulo,nisi dicatur, quòd à maiori parte de duabus coadunatis, secundum Alexan.consi.cxcvij.ij.parte. Nec si dicatur constitutus à canonicis.Alex.consi.vij.j.parte.Io.de Imo. in ca. quanto.de his,quæ fiunt à præla.

Syndicus debet creari cum speciali mandato,uel cum generali,& libera.Io.And.in c.præsentium.de testib.lib. vj. in Nouella.& Alex.in l.j.§.j.quod cuiusque uniuer.nomi.

Syndicus creatur conuocatis omnibus de collegio ad sonum campanæ, in loco solito, de mandato superioris.glo.in l.aliud.§.refertur.de reg.iur.Bar.in l.actuarios.C.de numerar. lib.xj.& in l. obseruare. de decur.Inn.in c.cùm ex iniuncto. de ope.no.nunc.Alexand.in l.nulli.quod cuiusque uniuer. nomi.

Syndici plures constituti intelliguntur in solidum, & quilibet præsumitur habere speciale mandatum.Bal. in tit.de pace Constan.§.in ciuitate.ij.col.&Alex.in l.j.§.j.quod cuiusque uniuer.no.ubi dicit uerum,etiam in his,quæ requirunt speciale mandatum.

Syndicus cùm creatur,an sint in instrumento ponenda nomina collegij.š.uer.Nomen.el j.uer.xxv.

Syndicus admittitur etiã cum generali mandato, etiam in casu,quo speciale requiratur.gl.in l.item.§.actor.in uerbo , de rato.ff.quod cuiusq; uniuer.no.Io.de Pra. in l. Pomponius. in prin.de procu.Bal.in l.præses.C.de transact.Alexan. in l. procurator cui.de procur.quia inest libera in generali.Bald. contrà,in §. damna.in tit.de pace Constan.ubi dicit,quòd

10 Syndicus uniuersitatis accusatæ non auditur pro ea, nisi habeat mandatum speciale. Baldus in titu. de pace Constan. §.damna.

Syndicus constitui potest ad lites,etiam futuras.Bald.in addi. Spec.de his,qui ali.no.in iu. interue.uer.j. Sed contrariũ est suprà,uer. Actor.uer.vij.

Syndicus debet probare se legitimè cõstitutum, si opponitur contra

contra ipsum. Bald. in addi. Specul. de syndi. uer. Exceptio, quòd syndicus.

Syndicus debet constitui à collegio collegialiter, non separatim à singulis. in Spec. de syndi. & ibi Bald. in addi. in princ.

Syndicus etiam in ecclesia creari potest. Bal. in l. ij. in j. col. uer. † quæro iuxta hoc. C. de sacrosan. eccl. † Vide Bal. in consilio cclxxviij. in v. parte.]

Syndici plures constituti intelliguntur in solidum, & quilibet præsumitur habere speciale mandatum. Bald. in tit. de pace Constan. §. in ciuitate. ij. col.

Syndicus an constituatur cum authoritate superioris. s̄. Syndicus à quibus. uer. iij. & uer. vj. & adde suprà uer. Decretū. el j. uer. lxxx. & xcvij. & s̄. in uerbo, Authoritas. uer. xxij.

Syndicus quomodo cōstituatur. per Bal. in l. omnis. C. de epis. & cler. & Bar. in l. j. ff. de albo scriben. ubi etiam ponit, an in instrumento syndicatus sit opus, quòd interserantur nomina illorum de consilio, & de forma instrumenti syndicatus.

† Syndicus si sit minus legitimus cōstitutus, uniuersitas soluēdo expensas in lite per eum factas, uidetur ratificare gesta. per Alex. consi. clxxv. uol. v.]

Syndicus contrahit, uel ministrat. j̄. per totum.

Syndicus generalis non potest uendere bona communis: quia requiritur speciale mandatum. Bal. in rub. C. de contrahen. emptio. iij. q. in fi.

Syndicus monasterij non potest repudiare legatum factū monasterio. Francisc. de Senis in consil. In quæstione, qua quęritur, &c.

Syndicus generalis non potest auferre emphyteusim uni, & dare alteri, nisi cum speciali mandato: nisi quando emphyteuta esset persona scandalosa: & maximè, si uelit tantū soluere unus, quantum alius. Bar. in l. cotem. §. agri. ff. de publi can. & ibi doc. moder.

Syndicus confitens se debere, id quod debet uniuersitas, an teneatur ut ipse, aut ut uniuersitas. Bald. in addi. Specul. de confessionibus. uer. syndicus. quòd non.

Syndicus recipiens canonē ab emphyteuta priuato iure suo, an præiudicet uniuersitati. in Spec. de loca. §. vj. uer. xxviij. & sequen. & ibi Bal. in addi. uersi. si prælatus.

Syndicus habens generale mandatum, etiam ad compromittendum, & cum libera non potest renunciare liti, & causæ, seu instantiæ. Alex. consi. xxij j. parte.

† Syndicus ad obligandum uniuersitatē, uel compromittendum, quomodo debeat habere mandatum, uide do. Pe. Phi. Corn. in con. cxlviij. incip. Viso. per totum. in j. parte.]

† Syndicus quando aliquid contrahit cū syndico altero, siue unius communitatis cum syndico alterius, & non apparet de mandato illorum, an ratificatio tacita uel expressa illarū communitatum sufficiat. Alex. v. uol. consil. cxxv. quòd sic. Et ibi uide in pulchro casu, ubi de exemplo tacitæ ratificationis.]

Syndicus recipiens mutuum pro uniuersitate, an eam obliget. Bar. in l. ciuitas. in j. col. ff. si cer. pet. quòd si habet speciale mandatum ad hoc, ipsam obligat: aliàs secus. & bona ciuitatis. in l. si is, qui. in prin. & ibi glo. & Bart. de pigno. & in l. si non sortem. §. qui filio. de condi. inde. quod obligat commune, uniuersitatem, quæ remanet obligata, etiam syndico reuocato. Alex. in d. l. ciuitas. in fi. post Bar. ibi dicit syndicum habentem speciale mandatum ad recipiendum mutuū obligare ciuitatem, per l. habebat. de institoria. & l. j. §. non autē. & seq. de exercitoria. Et subdit, si habet mandatum ad recipiendum mutuum in certam causam, sufficit eius cōfessio, quòd recepit, secundum Bald. Angel. Salic. & Alex. ibi. & Pau. de Cast. Et tale speciale mandatum habetur pro statuto, secundum eos, ibi. licet Bald. in l. j. C. ne fil. pro patre. & Pau. de Cast. ubi s̄ secundū Alex. dicunt prius esse fiendum statutū, quàm syndicus communis possit obligare singulares personas, & bona communis.

Syndicus potest stipulari uniuersitati, etiam conferendo uerba obligatiua in personam uniuersitatis. infrà, Stipulatio. uersic. clxxxiiij.

10 Syndicus recipiens mutuum, an obliget singulos de uniuersitate. j̄. uer. Vniuersitas. uer. xij.

Syndicus potest uendere res, de quibus non sit soluta collecta. s̄. uer. Collectæ priuilegia. uer. j.

Syndicus ad contrahendum non est de necessitate creandus à collegio præsente. s̄. uer. Syndicus à quibus. uer. ultimo.

Syndicus confitendo an præiudicet uniuersitati. s̄. uer. Confessio officialis. uer. ij. & in Spec. de actore ab uniuersitate.

† Syndicus uniuersitatis an possit obligare eos, qui tempore contractus non sint de ipsa uniuersitate. uide Bald. in consi. xlvij. in v. parte.]

† Syndicus an possit obligare omnes de uniuersitate, etiā qui non consentiunt. uide Bald. in consi. lxxxiij. in iiij. parte.]

† Syndici confessio in iudicio an præiudicet communitati: uide Deci. quòd sic, consi. xxj. col. j. uer. sed prædictis nō obstantib. Alex. ij. uol. consi. lxviij. col. ij.]

Syndicus an possit obligare bona ciuitatis. Bald. in l. j. C. ne filius pro patre. per doc. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. s̄. eo. uer. viij. ubi distinguitur.

Syndicus iurat non denunciare delictum. j̄. Syndicus denunciat. uersic. xiij.

Syndicus habens speciale mandatum potest iuramentum deferre. l. iusiurandū. §. defensor. & ibi Alex. de iureiur.

Syndicus monasterij, uel capituli, non potest iurare sine speciali mandato. Ioan. And. in c. præsentium. de testi. lib. vj. in Nouella, iiij. colum. nisi sit generalis ad omnes causas, quia tunc iurat super tota causa, & super expensis factis in causa: ut ibidem.

Syndicus debet iurare in animam uniuersitatis. Bald. in auth. ad hæc. ult. col. uer. ultimò quæritur. C. de usu. per d. c. præsentium. & j̄. eo. uer. pe.

Syndicus quilibet debet iurare in principio officij. Ang. in l. si uacantia. C. de bo. uac. li. x. Sed

Syndicus iurare non debet, cùm denunciat maleficium, secundum Bald. in addi. Spec. de accu. uer. syndici.

Syndicus iurat fidelitatem pro uniuersitate. Bald. in ca. j. quo tempo. mil. in ulti. col. & in c. j. §. fin. per quos fiat inuestit. Arch. xliij. dist. tibi domino.

Syndicus iurat de calumnia in animam suam. gl. in ca. metuentes. xvij. q. iiij. gl. in uerbo, iurantis. & doc. in c. in pertractandis. de iura. calum. doc. & Bald. in auth. principalis. C. eo. tit. Caue, quia non loquitur præcisè in syndico, sed in administratore. Bart. in l. ij. §. hoc etiam. in ij. q. & ibi Bal. in ij. no. C. eo. tit. quòd sic. & s̄. eo. uer. iiij. Item in Spec. de iura. calum. §. restat uidere. uer. quid si aliquod. & de actore ab uniuersitate. & Car. in cle. j. §. ij. de iureiur. Addo Bald. in l. ij. §. quod obseruari. in iij. col. uer. nunc ueniamus ad quęst. de iur. cal.

Syndicus an possit iurare respondere positionib. in c. præsentium. de testi. in vj. & ibi Inn. in c. j. in ult. col. in gl. in uerbo, syndico. quòd sic.

Syndicus cauet de rato, si nō constet de mandato: aliàs non. Bar. in l. actor. in ultima col. uer. hoc pręmisso. ff. rem ra. hab. & per Spec. de acto. ab uniuersita.

† Syndicus an possit renunciare appellationi in præiudiciū ecclesiæ, & an ecclesia ex hoc debeat restitui. Alex. con. cxv. uol. v. uide Aret. consi. cix. quòd declinatoriam omissam, restitutionis auxilio opponet.]

Syndicus agit, & tenetur causam incœptam perficere, si aduersarius malit cum eo litem prosequi. Bar. in l. fi. de app. & in l. ita autem. §. fi. de admi. tu. ubi etiam dicit eum non teneri, uolente uniuersitate.

Syndicus generalis ad agendum an admittatur, quando requiritur speciale mandatum. suprà, uer. Syndicus qualiter. uer. ix. quòd sic.

Syndicus an petat restitutionem in integrum pro uniuersitate. Bal. in l. j. uersi. secundò quæritur. C. etiam per procur. in integ. resti. nō est ne. quòd sic, si sit syndicus ciuitatis, castri, uel uillæ: secus, si sit syndicus alicuius collegij, quia non potest nisi habeat mandatum speciale: declarando tamen, ut ibi per eum.

Syndicus communis agit interdicto, ne quid fiat in loco publico. Bar. in l. j. §. fi. in fi. ff. ne quid in loco pub.

Syndicus communis agens quomodo concipiat uerba. Bald. in tit. de pace Constan. in §. in ciuitate. & in l. Polla. in ij. col. in uer. extrà quæro. & ibi Bart. in j. col. ad fin. in iij. oppo. C. de his, qui ut indig. Sed Bald. & Bart. licet aliquid dicant de syndico, tamen de hoc uerbum nullum. & Sali. in l. ij. C. qui accu. non pos.

Syndicus

Syndicus agens quomodo formet libellum.in Spec.de lib.cõcep.§.iij.uer.si uerò. Et quomodo,si cõuenitur. ibidem,uer. contra syndicum.Caue,quia de his uerbum nullum.
Syndico agẽti an obstet exceptio spolij facti ab aliquo de uniuersitate.in Specul.de peti.& pos.in prin.uer.item nunquid contra syndicum.quòd non.
Syndicus populi creatus cum authoritate Potestatis, non agit contra potestatem in causa populi.Bar.in l.pe.de autho.tu.
Syndicus an possit accusare syndicario nomine. Bart.in l.ij.§.fi.ad fi.in uer.ultimò quæro.ff.de accus.Sali.in l.ij.C.qui accus.non pos.Bal.in l.Polla.in ij.col.in uer.extrà quæro.C.de his,qui.ut indig.quòd nõ de grauioribus delictis: sed de his accusatam uniuersitatem defendit.Bal.ibidem.
Syndicus agens debet probare se legitimè constitutum,quando opponitur cõtra ipsum.s̄.uer.Syndicus qualiter. uer.xij.
† Syndicus an possit iurisdictionem prorogare,uel dicatur cõmunitas hoc facere, quando scit causam per syndicum agi. Panor.consil.lxj.]
Syndicus conuenitur, & citandus est, quando fit liber æstimi,uel catasti.Bart.in l.susceptores. la iij. C.de suscep.& arcar.lib.x.
Syndicus an sit citandus uel uniuersitas. s̄. Citatio de quibus. uer.xxiij.& j̄.uer.Vniuersitas.uer.xxj. quòd uniuersitas. Et an in absolutione inquisitè.s̄.Citatio de quibus.uer.xxiiij.
Syndicus citatus,& contumax, an præiudicet uniuersitati.gl. quæ incipit, pone in officiali. & Bart. in l.non potest.la ij.ff. de reg.iur.s̄.Contumacia syndici.uer.j.quòd non.
Syndicus ecclesię si pronuncietur non legitimus, ecclesia non restituitur in integrum. Bart. in l.licet.ult.col.uer. uenio ad secundam gl.C.de procur.& in l.Pomponius.§. rati.eod.tit. Sed ibi de syndico nihil dicit: solum enim loquitur in procuratore minoris,uel ecclesiæ: sed si falsus pronuncietur legitimus.j̄.eo.uer.vij.
Syndicus confessus debitum,an teneatur.Bal.in addit.Spe.de confessionib.uer.syndicus.quòd non. & in Spec. de actore ab uniuersitate.& s̄.Confessio officialis.uer.ij.
Syndicus non auditur pro uniuersitate accusata, nisi habeat mandatum speciale.s̄.Syndicus qualiter.uersi.x.
Syndicus non legitimus,si pronuncietur legitimus,& succumbat in causa, sententia contra eum lata non nocet uniuersitati.Bar.in d.l.licet.in ult.col.uers.uenio ad secundam gl.C. de procur.Dy.in l.ij.§.nisi fortè.quod fal.tu.autho.
Syndicus obligatus ex forma statuti pręsentare malefactorem sub pœna, nõ potest se excusare de impotentia, cùm debeat congregare populum pro auxilio. Salic. in l.fina. C.si quis Impera.maled.
Syndicus communis quomodo cõueniatur, ut doceat de mandato.Bar.in l.ciuitas.in ij.col.in fi.uersi. sed quæro practicã. ff.si cer.pet.
Syndicus communis potest in solidum conueniri,quia nõ habet beneficium,ne teneatur ultra quàm facere possit.Bar.in l.uerum.§.si cùm.ff.pro socio.
Syndicus an patiatur executionem sententiæ.in Spec.de confessionibus.§.iij.in fi.quòd sic.
Syndicus cùm conuenitur,quomodo formetur libellus.in Sp. de libel.concep.§.iij.uer.cõtra syndicum. Sed caue,quia de hoc nihil dicit ibi,ut dixi s̄.Syndicus agit.uer.vj.
Syndicus an contestetur litem.in Spec.de actore ab uniuer.& s̄.Litis contestatio per quos.uer.ix.quòd sic.
Syndicus reuocatur cum decreto decurionũ, licet sine eo constituatur.Bart.post gl.in l.illud.§.quòd si actor.quod cuius.uni.no.& per Bar.in l.actor.in pe.col.in uersi.sed iuxta prædicta.ff.rem ra.hab.
Syndicus reuocatus tenetur causam cœptam prosequi. s̄.uer. Syndicus agit.uer.j.
Syndici mandatũ an finiatur sicut ꝓcuratoris. in Spe. de acto. ab uniuer.&s̄.uer.Mandatum finitur.uer.xiiij.& distinguit.
Syndicus constitutus à quinq; prioribus habentibus arbitriũ re integra,desinit esse syndicus finito officio priorum,aliàs non.Bal.in l.mandatum.iiij.col.in uer.nunc uenio ad secundum.C.mandati. Adde s̄.Mandatum finitur.uer.xxxj.
Syndicus denunciat maleficium absq; eo quod satisdet. Bald.in c.j.§.porrò.quæ sit prima causa bene. amit.in iij.col.
Syndicus denunciãs maleficium compulsus à iudice, tenetur ad pœnam statuti tanquam non denuncians. Bart. in l.siue ingenua.la ij.§.quid ergo.ff.ad Tertull.
Syndicus non denuncians delictum ignoratũ, excusatur.doc. & Bal.in j.no.in l.genero.ff.de infami.& in l.j.§. occisorum. & ibi Ang.ad Sylla.& Bar.in §.hoc interdictum.in l.semper. ff. quod ui, aut clàm. & in l.diuus.la ij. in ult.col. in prin.in uer.ulterius circa legem nostram.ff.de cust.reo.Bald.in l.iij. in ij.col.C.de incest.nup. Aret.in tract.Malefi.uer.ad denunciam.in iij.coll.ix.col.Vide per Alex.in l.annus.de calum.& in l.damni.§.Sabinus.de dam.infect.in addi. Bal. in l.j.C.ad Mace.dicit eum excusari,si fecit inquisitionem diligentem, aliàs non, cùm præsumatur scire, ex quo tenetur inquirere diligẽter,nisi constet inuestigasse.Bart.in l.hæredem.de his, qui.ut indig. dicit non teneri eum, si non potuit certiorari, aliàs sic.Idem Bal.in l.fi.in ij.col.in prin.in uer. secundò ulterius quæritur.C.de testi.Vide Bart.&Bald.Sal.& Alex.post Ang.in l.si ideo.C.de his,qui.ut indig.& ibi omnino per do. Alex.cum infinitis concor. ibidem per eum signatis. & per Bal.in l.duob.§.fi.ff.de iureiur.per Bar.in l.annus.de calum. per Bald.in addi.Spec.de accus.uer.sed nunquid excusat.& s̄.denunciator.uer.xiiij.xvj.& xxiij. & j̄.uer.Terminus currit.uer.xx.Bal.in l.iij.in ij.col.C.de incest.nup. & dicit Ang. & Alex.in d.l.si ideo.quod debet cõgregare uniuersitatem, & requirere,& protestari in scriptis,& instrumentũ de prædictis ostendere iudici.Debet autem renunciare,postquam factum est manifestum,etiam post terminum. Ang. in l.necessarios.§.ubi quis.ad Sylla.Ray.in l.scire.§. cõsequens. de excu.tu.sed nõ præsumitur in mora.Bal.in l.j.in fi.C.de his, qui.ut indig.& tenet Alex.post Bar.in l.si ideo.
† Syndicus ut incidat in pœnam ob nõ denunciationem maleficij,debet probari,quòd habuit notitiã.do.Pet.Phil.Cor. in consil.100.incip.Consuluit.in litera B.j.parte.]
Syndicus non denuncians graccicaturam, uel leuem percussionem,non tenetur ad pœnam statuti,quod debeat denunciare percussiones,& maleficia.Bal.in l.si prædium. in j.col. uersi.quæro pro quibus rebus.C.de ædi.act.& in l.j.§.sciendum.de ædil.edict.Laur.de Fano in l.in quorum. xxvij.col. ff.de pigno.Aret.ubi s̄.uer.Percussiones.& s̄.uer.Graccicatura.uer.unico.
Syndicus non tenetur denunciare delictum leui culpa cõmissum.Flor.in l.si usufructus.§.cùm igitur.ff.de usufruct. Cy. in l.si quis non dicam.de episc.& cler.
Syndicus falsum denuncians,excusatur ex fama publica. Bar. in l.cùm quidã.§.quod dicitur.in ij.col.uer.& sic facit,quòd si accusaui.& ibi Ang.ff.de acq.hær.Bal.in addi.Spec. de accusatore.uersi.sed an fama publica.& Alex.post Bart.in l.Athaletus.de fal.aliàs tenet̃ pœna falsi.Bar.ubi s̄.in ij.col.uer. facit etiã.& in l.j.in j.no.C.de curiosis & stationar. lib.ij.ubi etiam dicit,quòd
Syndico denunciãti credi nõ debet, sed ulterius inquiri debet per iudicem.& uide Bar.in l.Athaletus.in ij.not.ff. de fal.& Ang.in l.si uacantia.C.de bon.uacan.lib.x.& Ang. Aret.ubi s̄.uer.ad denunciã.vij.col.in fi. Itẽ excusat̃, si denũciauit ad instigationẽ alterius.s̄.uer.Instigatio.uer.pe.& j̄.eo. uer.26.
Syndicus falsum denunciãs põt eadem sentẽtia cõdemnari de calũnia,in qua denũciat⁹ absoluit̃.s̄.uer. Accusator.uer.xx.
Syndicus denuncians delictum,si non probet, an teneatur de calumnia.Bar.in l.diuus.in iij.col.in uersi. quæro, utrum ille.ff.de cust.reo.quòd sic,nõ tamen pœna talionis, sed extra ordinem.Salic.in l.ea quidem.xij.q.qui accus.non pos.Ang. Aret.ubi s̄.vj.col.& s̄.Denunciator.uer.xx.
10 Syndicus debet denunciare delicta etiã impunibilia. s̄. uer. Denunciator.uer.x.
Syndico denuncianti an credatur.s̄.uerb.Denunciator. uersi. xxvj.quòd sic.
Syndicus nõ potest accusare de grauibus delictis. s̄.Syndicus agit.uer.pen.
Syndicus debet denunciare maleficiũ,etiamsi iurauit non denunciare.Bal.fin.in §.item sacramenta.ult.col.de pa.iur.fir.
Syndicus nõ tenetur,si quid per errorem omisit.ar.l.quamuis, & ibi Io.de Pra.de condi.& demon.Bal.in l.errores.in j.no. C.de aduo.uel si errauit in nomine loci,uel denunciati. Bal. ibi.& errorem corrigit.s̄.Denunciator.uer.xiiij.

Syndicus non denuncians intra terminum statuti, excusatur, si iudex interim inquisiuit, uel alius accusauit de eo delicto. Bart. in l. j. §. eleganter. ff. de lib. agno. & omnino per Bart. & Alexan. in l. qui sororem. de his, qui ut indig. Addo Bar. in l. diuus. in ult. col. uer. quæro, quid si talis. ff. de custo. re. Item addo, quòd si statutum dicit, quòd syndici debeant denunciare maleficia, nec apponit terminum, intelligitur incontinenti à tempore scientię: non tamen cogit denunciare præcipiti festinatione, sed inquisita ueritate. Bald. in l. iij. C. de secun. nup. in iij. col. in uer. in tex. ibi: mox cognitum.

Syndicus non denuncians intra tempus statuti, nō potest purgare moram. Ang. in l. & si post tres. si quis caut. in repe. & in repeti. l. si insulam. & ibi Alex. in pen. charta, de uerb. oblig. & s̄. Denunciator. uersi. xv.

Syndicus desistens incidit in Turpilianum. l. ab accusatione. §. nunciatores. & ibi Bar. & Alex. ff. ad Turpil.

Syndicus omittens denunciare unum ex pluribus delinquentibus, cadit in pœnam totam statuti. Bal. Sali. Paul. & Alex. in l. minoribus. C. de his, qui ut indi. Bar. in l. si cùm exhibuis sent. §. fi. de publi. & in l. fi. ff. de fica. & Bald. in l. ordinarij. C. de rei uen. in l. cùm omnibus. C. qui accu. nō pos. & in l. si familia. de iurisd. om. iu. & Alber. ij. parte Statutorū, q. xxxij. & q. clxxij. & per Bart. in §. Cato. x. opp. de uer. ob. cōtra Bal. in l. j. C. si plu. una sent.

Syndicus, cui promisit aliquis conseruare ipsum indemnem, si non denunciet, tenetur ad pœnam statuti, non obstante tali promissione inualida. Alex. in l. iurisgentium. §. si ob maleficiū. ff. de pact. post Bar. in l. si à reo. §. fi. de fideius. & Alex. qui dicit secus in promissione facta iudici. & Bar. in l. si quis uxori. §. si fugitiuū. de fur. & ibi Alex. qui ponit ibi de utraq;. Et quid si debetur pignus syndico pro indemnitate. Bal. in l. si constitit. de pœna iud. qui malè iud.

20 Syndicus non denuncians delictum, non tenetur, si non sit in dolo, uel in culpa per Bal. in l. si quis non dicam. pe. col. in prin. uer. nunquid ergo syndici. C. de episc. & cle.

Syndicus ad denunciandum maleficia, an esse possit infamis, & minor. s̄. uer. Syndicus quis. uer. pen. quòd non.

Syndicus non tenetur denunciare seipsum. arg. not. per Bald. in l. j. in fin. C. in qui. cau. in integ. restit. non est ne. Bart. in l. cùm quidam. §. quod dicitur. in fin. & ibidem uide do. Alex. in iij. col. in uer. unde facit secundum Bar. ff. de acq. hær. ubi dicit Bar. uerum, quando ipse non deliquit, licet fama publica sit in contrarium. & Aret. ubi s̄. ix. col. & s̄. uer. Hæres occisi. uer. viij. & ult. † Et per Fel. in c. sicut olim. de accus. ibi: utrum autem.]

Syndicus non denuncians tenetur ex quasi delicto. Flor. in l. item Mela. §. si plures. ad leg. Aquil.

Syndicorum unus soluens pœnam statuti propter non denunciatū crimē, nō repetit à socio, licet eum liberet. Flor. in d. §. si plures. ult. col. & Bal. in l. j. uer. quæro, pone. C. de cōd. fur.

Syndicus denuncians innocentem, uel non denuncians, quomodo puniatur. Ang. in l. si uacantia. uer. non euitant. de bo. uac. lib. x.

Syndicus debet denunciare delicta ad instigationem cuiuslibet, quia debet credere de facili. Bart. in l. Athaletus. in ij. no. ff. de fal. & ibi Alex.

Syndicus denuncians iniustè, excusatur, si ipse examinauit testes, qui sibi dixerunt maleficium esse commissum. Bal. in l. fi. ij. col. C. de testi. per gl. no. in l. si ea quæstio. C. de his, qui. ut indig. & Alex. in l. Athaletus. de falsis.

Syndicorum unus nō denuncians, excusatur à pœna, si socius denunciauit. Bald. in l. pen. iiij. col. magna. in fine. uersic. fuit quæstio inter duas. C. de condi. inser. quem etiam uide in l. ij. paulo post prin. ubi de cri. agi opor. & in addi. Spec. de accus. uer. quid si sunt duo.

Syndicus quando inquiritur, uel accusatur, quando denunciauit delictum, debet in libello poni locus, scilicet palatiū, ubi ius redditur. Bal. in l. j. circa medium. in uer. sed nunquid in istis delictis. C. de his, qui. ut indig. & in l. actor. in iiij. col. in uer. extrà quæro. C. de proba. & in addi. Spec. de libel. concep. uer. accuso Titium.

30 Syndicus accusatus, q̄ non denunciauit homicidium commissum tali tempore, tenetur ad pœnam, licet homicidium aliter non declaretur. Bal. in addi. Spec. de accusatore. uersi. sed nunquid ꝓcedit. Bal. in l. solā. in pen. col. in uer. de parte aūt inuisibili. C. de testa. dicit eūm teneri, dummodò probet homicidiū, licet non cōstet de nomine occisi, uel occisoris.

Syndicus non denuncians delictum nocte commissum, & sic ignotum, an excusetur propter noctem. Bald. in addi. Spec. de accusatore. uer. sed nūquid excusent tenebræ. Et an propter tumultū. Bald. ibidem in uer. sed nunquid excusat propter tumultum. quòd sic. & per eum in l. si ea. C. de his, qui. ut indig.

Syndicus debet denunciare delictum cum qualitatibus. Bald. in addi. Spec. de accusatore. uer. sed an syndicus teneatur. aliàs punitur, ut ibi. & Ang. & Raph. & Alex. in l. j. §. edenda. ff. de eden.

Syndicus denuncians non debet in libello ponere qualitates minuentes delictum, ut quòd sit leui culpa commissum: secus, si dicat culpa commissum, quia intelligitur de lata. Bal. in l. quæ fortuitis. vj. col. de pigno. act. Puto quòd uoluerit allegare in uer. sed dubitatur. sed de syndico uerbum nullū. Ideo addo Bal. in addi. Spec. in tit. de accusatore. in uer. fi.

Syndicus denuncians non tenetur iurare de calumnia. in Spe. de accusa. §. j. in uersic. hoc autem scias. & ibi in additionib. uer. syndici.

Syndici denunciātis materiam supple s̄. uerbo, Denunciator. per totum.

Syndicatores officialium electi per concilium populi, dicuntur delegati, nō ordinarij. Bart. in l. fi. in fi. C. ubi, & apud quem.

† Syndicandi arbitrium habentes non possunt absoluere Potestatem à syndicatu. uide Paridem de Puteo in suo tract. de Syndi. fol. 9. col. iij.]

Syndicatores nō possunt cognoscere, nisi de gestis pro officio tantùm, & in officio, non de commissis antè, uel alibi. Bald. in l. iij. in prin. uer. nota, quòd syndici. ff. nau. cau. sta.

† Syndicatores quando sunt plures, an unus possit emittere bannum cōtra officialem sine alio. Paris de Put. in suo tract. Syndic. fol. 9. col. j. uer. an si sint.]

Syndicatores an habeant merum & mistum imperium. Tanc. in sum. ti. de iurisdi. xj. q. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. in ij. col. in j. q. ff. de off. procon. & leg. quòd sic.

† Syndicatorum officium, & eorum potestatem, & de quibus possunt cognoscere, Paris de Put. tractat in suo trac. Syndic. fol. 8. col. iij. & seq.]

Syndicatores possunt inquirere, etiam fama non præcedente. Ang. in l. si uacantia. de bo. uac. lib. x. uersi. & hæc sunt.

Syndicatus officialium materiam supple s̄. uer. Iudex punitur. per totum, præsertim in uersi. xxxviij. & seq. & uersi. xliiij. & lxxj. & lxxiiij. & seq. & lxxxj. & cxxix. uer. cxxxix. & uerbo, Officialis syndicatur. per totum. & uer. Potestas syndicatur. per totum.

† Syndicatus quid importet, uide Bald. in l. j. in fi. de pign. act. ubi pro, idem importat quod propter.]

De litera T.

TAbellio. De hoc dixi plenè s̄. uer. Notarius. per totum. † & dicitur Græcè πινακογράφος.]

* Tabellio nondum in albo tabellionum descriptus, pestis tempore instrumenta conficere potest, sec. com. op. Ang. in l. cōficiuntur. §. codicilli. ff. de iur. codil. in l. si uacantia. col. x. de bonis uacant. lib. x. Alex. in l. fi. col. j. C. de testa. Fel. in c. quoniā contra. col. xxiiij. de proba. Hip. Marsi. in l. fi. nu. 63. ff. ad l. Corn. de sicar. in l. j. §. præterea. nu. 90. ff. de quæstio. Æmilius Maria Manolessus.

* Tabellio officio tabellionatus ob crimen spoliatus, creari à comite Palatino amplius tabellio, sec. com. opin. nō potest. l. ij. ubi glo. & Bal. C. de manum. uindic. c. gratum. ubi Bal. de postula. prælat. Bald. in c. at si clerici. col. iiij. de iudici. Pet. Gerar. sing. j. nu. 7. Æmilius Maria Manolessus.

* Tabellioni si merces est soluta, cùm confecit instrumentum, iterum etiam est soluenda, cùm instrumēti partes exemplū petūt, sec. com. op. gl. in l. fi. §. exēplaria. ubi Alex. C. de prin. agen. in

(Tabellio num possit conficere instrum extra territoriū eig qui ipsū creauit? v. Bozziū decis. 242. fran. Marcū decis. 489. Aluar. Valas. consulta. 9. Pau. cons. 226. vol. 2. et pro parte neg. facit l. 1. C. 25. lib. 4. recop.

agen.in re.lib.xij.Bart.Alex.& alij, in l.argentarius. in prin. ff.de eden. Hieron. Cagnol.in l.si librarius.nu.51.ff.de regul. iur. Lud.Rom.sing.dlxxxj.Dec.in c.j.col.iij.de probat.& in consil.dcxxiij.Æmilius Maria Manolessus.

* Tabellioni mercedem instrumenti crediti debitor soluere debet,cùm unusquisq; quod promisit, sua impensa dare debeat.l.quod nisi.ff.de oper.liber.Albe.in l.dissolutè.nu.3. C. de condic.ex leg.ubi tamen subiungit aliud communiter in usu esse.Aemilius Maria Manolessus.

* Tabellio duorum testium uicem obtinet,cùm & ut notari9, & ut testis fidem faciat.§.item uerborum.ubi no.Institut.de inutili.stipul.Bal.consil.ccclxxxiiij.uol.iij.Rol.à Val.consil. xxxviij.nu.27.& 35.uol.j.Æmilius Maria Manolessus.

† Tabelliones possunt creare principes non cognoscentes imperiũ.not.in c.cùm P.tabellio.de fide instr.& in c.cùm te.de re iud.& Bal.in l.infamem.ff.de pub.iud. & in l.hostes.ff. de captiuis.Abb.in c.post translationem.de off.deleg.in prin.]

† Pro tabellione præsumitur, quòd fideliter exercuit officiũ suum in actis, nec præsumitur aliter scripsisse depositiones testium,quàm ipsi dixerunt,licet sine testium præsentia eorum dicta recipiat.ut in c.ad audientiam.de præscript.& ibi Innoc.in c.post cessionem.de proba.& per Abb.in c.quoniam contra.de proba.facit tex.in l.donationib.C.de don.qđ facit ad quæstionem dominicalem, quam prosequitur Spe. in tit.de instru.edi.§.restat.uer. quid si dum attestationes.ꝑ publicatis attestationib.in causa ciuili, si testis dicat se nunquam illud deposuisse, creditur ei, si tabellio est suspect9,& testis sit multùm notabilis persona, secundum gl. & Cy.in l. si quis decurio.C.de fal.& Io. An.in c.cùm parati. de testi. si testi.si tamen contra testem agitur criminaliter de falso, & producatur dictum suum,& ipse negat illud dixisse, non creditur notario.Abb.dicto c.ad audientiam. de præscript. in j. col.uide s.in uer.Testis.&Abb.in c.cũ causam.in fi.de testi.]

† Tabellionis creati ex consuetudine scripturæ faciunt fidem etiam extra locum cõfecti instrumenti. Bar.in l.j.C.de sum. tri.& Rota decisi.cclxxxv. dummodo talia instrumenta sint intra territorium constituentium confecta, aliàs nõ probarent.not.doct.in c.cùm P.de fide instr.]

† Tabellio debet tria exemplaria facere:nam unum originale debet retinere pro se,& debet facere unam copiam actori,& aliam debet facere reo : & si dubitetur de aliquo exemplari, debet recurri ad originale, cui magis creditur:ut in c.uerũ. ix.dist.& in c.ieiunium.lxxxvij.dist.& in auth. si quis in aliquo documento.C.de eden.Quod est uerum, nisi originale reprobetur per testes,qui fuerunt pręsentes:ut in c.sacro.de sent.excom.secundum doct.in c.quoniá contrà. de proba.]

† Tabellionatus officium est uile,& tabellio dicitur seruus publicus:an clericus posit exercere hoc officium in causis ecclesiasticis & spiritualib9 coram iudice ecclesiastico: Abbas ibi.Et an clerici posint esse tabelliones papæ, episcoporũ, & archiepiscoporum:& an seruus posit esse tabellio:& clericus qui nõ est in sacris,an posit hoc officium exercere ; & quid si clericus in sacris non habet beneficium:& si clericus confecerit instrumentum,an ualeat.Abb.in d.c.sicut te.

Taberna non uenit appellatione domus habitationis.l.j. §.habitare.& ibi doct.& Flor.ff.de his, qui deie. uel effu.& per doct.in l.pleriq;.ff.de in ius uoc. Bar.in consi. Statuto cauetur, quòd pro maleficio, &c. & Paul. de Castr. consil.xliiij.incip.Viso puncto suprà scripto.& s. uerb. Domus.uer.x.

Tabernæ appellatione uenit omne utile ædificium ad habitandum.l.tabernæ.de uer.sign.Item uenit mercantia.l.cùm tabernam.ff.de pig.& ibi per Bart. in prin. & in l.cùm pater.§. mense.de leg.ij.

† Tabernam non debet intrare clericus. Abb.post Host.in c.si constiterit.de accus.& uide bonum tex.in c.clerici officia.in uerbo,tabernas euitent.de uita & honestate clerico.nec officiũ tabernariorum publicè & personaliter exercere debent. tex.est in cle.j.eo.tit. Et dicta est taberna à tabulis,quæ mercib.substernuntur: & propriè dicitur domus,in qua panis, uinum,& carnes coctæ uenduntur,secundum gl. in d.cle.j. uer.tabernariorum.]

Taberna dicitur locus,ubi uictualia certa uenduntur: propriè dicta à tabulis,quibus merces sternuntur,& de quibus erát olim domunculæ,in quibus uendebatur uinum & panis, & carnes coctæ.Archi.xliiij.dist. nulli.ubi etiam dicit de ergasterio,quòd dicatur ab erga,id est, opera,& sterion,id est,statio : & sic dicitur locus stans ad operandum, ut stationes,& apothecæ,secundum Archid.ibi. Sed uide s.uer.Ergasteria. uer.unico.ubi aliter.

Taberna sub domo est pars domus, si per domum est accessus ad eam,non aliter.Paul.de Castr.in dicto consil.xlj.

Tabernarij coguntur edere libros suos.Bal.in l.iij.in uer.idem ergo in similibus.C. de condi.ex lege. Addo omnino per d. Ias.May.in l.j.in iiij.col.in uers.item adde.C.de eden.ubi refert etiam Lud.in l.quantæ.ff.de publica.

Tabernarius & aduena,differunt. l. hæres. uer.quid dicemus. ff.de iud.

Tabernæ materiam supple s.uerb.Hospes.& uerb.Hospitium. per totum.

* Tabernariæ,& earum ancillæ,plerumq; meretrices.l.athletas.§.ait prætor.ff.de his qui not.infam.l.fi.C. si mancip.ita ueni.ne prostitua.facit l. quæ adulteriũ.C.ad l.Iul.de adulter. And.Tiraq.in trac.de Nobilit.c.xxxiiij.nu.44. Æmilius Maria Manolessus.

* Tabernarij & caupones uilissimæ personæ sunt.l.quæ adulterium.C.de adult.l.j. C.de natur.liber.l.humilem.C.de incest.nupt.c.j.de uit.& honest.cleric.in cle. c.nulli. dist.xliiij. M.T.C.in orat.pro Flac.And.Alciat.in tract. Præsum.reg.j. præsumpt.xlviij.nu.10.& in l.mercis. ff. de uerb.oblig.Petr. Rebuf.in auth.habita.in uerbo,& à uilissimis. C. ne filius ꝓ patre. And. Tiraq. in tract.de Nobilit.c.xvij. nu.7.c.xxxiiij. nu.44.Aym.Cra.consil.xiij. nu.2.uol.j.Rolan.à Val.consil. xxxiiij.num.5.uol.ij.Roffre.in libel.iuri.cano.tit.repelluntur aliq.ab accusa.propt.quæst. turp. Alber. in l. humilem.nu.3. C.de incest.nup.Æmilius Maria Manolessus.

* Tabernarij malos & facinorosos homines hospitio accipientes,si eos excludere non possunt, excusantur. Alber. in l.j.§.Labeo.num.1.ff.de incendi.rui.naufra. Æmilius Maria Manolessus.

* Tabernam obligans etiam omnes res, quæ in ea sunt, obligare uidetur.l.cùm tabernam.ubi Alber.num.1.ff.de pign.& hypoth.Æmilius Maria Manolessus.

* Tabernam uinariam clericis exercere non licet. c. nulli clerico.dist.xliiij.Æmilius Maria Manolessus.

Tabula an & quando cedat picturæ.Institut.de re.diui.§. item si quis in aliena.cum gl.in uerbo,cedere.

Tabulæ pupillares confirmantur per auth. ex causa. C. de lib. præter.Bar.in l.nam quod.§.si quis.ad Trebel.

Tabularum pupilli materiam uide s. uer. Substitutio pupillaris.per totum.

Tacca seu tagliola,quam Romani dicũt caracem,est edenda,quando altera pars eius est perdita.s.uer.Editio. uer.xiiij.

Tacens est pręsumptio uiolenta,& non probatio. Innoc. in c.non'ne.de præsumpt.Bald.in l.ij.§.pen.circa medium.C.de iura.cal.

† Tacere melius est,quàm malè & minus perfectè loqui.Glo. in cle.constitutionum.in uer.de nouo.in fi.de electio.]

† In re onerosa graui, debet interuenire consensus expressus, nec taciturnitas habetur pro consensu.Abbas in c.in causis. in ij. col. de elect. secus, in re leui, & maximè concupiscibili : ut ibi per eum.& Innoc. in c.in Genesi. eod.tit.& gloss. in regula, is, qui tacet. de reg. iur.lib. vj. & gloss.in c. sicut. de elect.eo.lib.]

† Si quis scit aliquem se gerere per procuratorem suum in iudicio,& non contradicit, facit sibi præiudicium: nam ex illa taciturnitate uidetur illam rem gerere ex uolũtate sua,quasi uelit,quòd uideatur dare sibi mandatum, uel præsumendũ est eum habere mandatũ.Abb.in c.ex parte decani.de præscript.in iij.col.& ibidem, si quis appellet pro me præsente, & non cõtradicente,an ualeat appellatio, & processus inde factus:& si procurator patitur aliquẽ gerere pro suo substituto,& non contradicit quid iuris.Abb.ibi.]

† Taciturnitas non prodest,ubi expressus consensus nihil operatur.no.gl.in l.j.C.ubi de cri.agi opor.& Io.And.in Mercu. in regula,scienti.de re.iur.lib.vj.ubi concludit,quòd exemptus citatus coram episcopo non excipiens, & tacens, sibi non præ-

non præiudicat, cùm etiam expressè non potest iurisdictionem prorogare sine licentia papæ. ut in c. cùm tempore. de arbitr. Abb. in c. dilectus. de præben. in iiij. col.

† Vbi ultra taciturnitatem interuenit aliquis actus positiuus, tunc tacens habetur pro consentiente. Ita no. Bart. in l. quo enim. ff. rem ra. ha. Et ex hoc infertur, quòd si scienter recipit literas alicuius, in quibus dicebatur, quòd eram debitor suus, neq; illicò reclamaui, uideor cõsentire. Ad hoc bonus text. in l. si filiusfa. ij. ff. ad Maced. & ibi per Bar. & Ang. pro literis cambij. & uide Bart. in l. Titius Seio. ff. de consti. pecu. ubi dixit illam legem facere ad hoc. & allegat dictã l. filiusfa. uide bonum text. & ibi do. Card. & alios in cle. j. de procur. Abb. in c. pen. de procur.]

* Taciturnitas etiam cum longi temporis patientia coniuncta non inducit consensum, in ijs, in quibus de magno præiudicio agitur. Bart. in l. cùm de in rem uerso. ff. de usur. Bal. in l. licet. q. j. ubi Paul. de Castr. & Cor. C. de iur. deliber. Imol. in l. recusari. ff. de acq. hær. Alex. in addi. ad Barba. in l. si maior. C. com. diuidun. And. Tiraq. in tract. de iur. primogen. quæstio. xxv. nu. 4. Æmilius Maria Manolessus.

* Tacens in sui præiudicium non uidetur fateri. l. qui patitur. ff. mandati. l. is qui tacet. ff. de regul. iur. Docto. in c. j. de iudici. Iac. Phil. Por. Imol. consil. xix. nu. 56. Aemil. Maria Man.

* Tacitum non debet inducere aliud tacitum. l. seruum filij. §. fi. ff. de leg. j. Iac. Phil. Port. Imol. consil. xliij. nu. 35. Æmilius Maria Manolessus.

* Tacitum, quod ex mente colligitur, expressum dici potest. Fel. in c. translata. de constituti. Fran. Curt. min. con. clix. col. fi. Laur. Sylua. con. xcv. nu. 16. uol. ij. Aemilius Maria Man.

* Tacitum plus non potest, quàm expressum. l. qui ad certum. ff. locati. Rolan. à Val. col. iij. nu. 43. uol. 2. Aemil. Maria Man.

* Tacitè quæ subintelliguntur, non adeò latè interpretanda sunt, ut expressa. Ias. in l. cùm quid. col. iij. ff. si cer. pet. Dec. in c. in præsentia. con. xij. de probat. Pau. Castr. con. cccxxxiij. col. iij. uol. j. Ay. Cra. con. xxxiiij. nu. 3. uol. j. Aem. Mar. Man.

* Tacita non sunt ita extendenda, ut expressa. Alex. & Dec. in l. j. §. j. ff. quod quisq; iur. Ias. in l. cùm quid. col. iij. ff. si cer. pet. Paul. de Castr. consil. cccxxxiiij. col. iij. uol. j. Ay. Cra. consil. cxxiij. nu. 12. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

* Tacitus actus non easdem uires habet, quas expressus ad inducendum aliquid aduersus iuris communis regulas. Bart. in l. si rem aliquam. ff. de acq. pos. Bal. in l. cùm filia. C. de iur. & fact. ignor. Ay. Cra. con. cc. nu. 8. uol. j. Aemil. Maria Man.

* Tacens, & celans crimẽ, quod alium commissurum esse scit, maiori interdum est pœna mulctandus, quàm si ipse id crimen commisisset. l. utrum. ubi gl. & Hipp. Marsil. nu. 3. ff. ad l. Pompei. de parri. Æmilius Maria Manolessus.

Tacens uidetur fateri ea crimina, de quib. non respondet, cùm de multis inquiritur contra eum. Bald. in l. si fine. ij. col. in fi. uer. item pone exemplum. C. de prob.

Taciturnitas in iudicio ad interrogationem iudicis inducit cõfessionem: sed ad interrogationem partis inducit negationem. gl. in l. certum. §. j. ff. de confes. doct. & Bald. in l. iij. in j. no. C. quando fiscus, uel priua. ubi dicit, quòd

Tacens uidetur negare, nisi præcedat monitio iudicis, quia tunc uidetur fateri: ut ibi uide in Spec. de posi. §. nonò tangendum. in ij. col. uer. item illud.

* Tacens ueritatem, falsi est pœna mulctandus. sec. com. op. c. quisquis metu. xj. q. iij. c. ne quis arbitratur. ubi gl. xxij. q. ij. Bar. & Bal. in l. presbyteri. C. de episc. & cle. in l. præscriptione. C. si contra ius uel utili. publ. Bar. in l. ea quæ. ff. de actio. emp. Bal. in l. nullũ. no. j. C. de testib. in §. j. si int. dom. & uas. Ang. in auth. de teste. Hip. Marsil. in rub. ff. ad l. Corn. de fals. nu. 8. in l. j. §. sed si quis. nu. 8. Æmilius Maria Manolessus.

† Tacere ueritatẽ in teste, æquipollet falsitati: sed non in alijs, ut dicit Fel. ĩ c. nõnulli. §. sunt & alij. col. xiiij. ĩ prin. de resc.]

Taciturnitas iudicis à quo, non respondentis ad petitionem apostolorum, habetur pro denegatione. s. Apostoli. uer. v.

Taciturnitas apud acta habet uim stipulationis. Bart. in l. cùm ostendimus. §. fi. ff. de fideicom. tut.

Taciturnitas per fraudem nocet in beneficijs curatis, uel non curatis. Bal. in addi. Spec. de rescript. præsen. uer. tacendi.

Taciturnitas fideiussoris an eum obliget. s. Fideiussor qualiter. uer. ix. quòd non.

* Taciturnitas ad alium obligandum nõ habet pro consen su. l. filiusfamiliàs. §. inuitus. ff. de procur. l. sicut. §. non uidetur. ff. qui. modis pignus uel hypot. solua. Hip. Marsil. in pract. §. aggredior. nu. 62. Æmilius Maria Manolessus.

* Taciturnitas apud acta uim stipulationis. Bart. in l. fin. ff. de prætor. stipul. in l. cùm quis decedens. in prin. ff. de uer. obl. Bal. in l. tale pactum. §. qui ꝓuocauit. col. vij. ff. de pact. Hip. Marsi. in rub. C. de probat. nu. 99. Æmilius Maria Mano less.

† Taciturnitas partis præsentis, & non contradicentis lau do, uel sententię, an tollat reclamationẽ. uide do. Pet. Phil. Cor. in consil. ij. incip. In hac. in litera O. in ij. parte.]

Taciturnitas eius, qui patitur se scribi executorem testamenti, nocet, ne excusetur. s. Executor quis. uersi. pen. Secus in ꝓcuratore. ibidem. Sed ibi non ponitur iste casus: ideo fortè uoluit allegare in uer. Executor quando. uersic. xxvj. ubi tamen nihil de procuratore. Vide primò per Io. And. in c. Ioannes ista. & Alex. in l. quæ dotis. ult. char. sol. matr.

Taciturnitas filij, quem pater facit monachum, habetur pro cõsensu. Bal. in l. fi. C. de adop. Addo Panor. in c. nónne. in ult. col. in prin. de præsum.

Taciturnitas patris diutina patientis filium possidere hæreditatem ei delatam, inducit ratihabitionem. Bal. post gl. in uer. ratam. in l. j. xiij. col. uer. quid si pater. C. qui admit.

Taciturnitas eius, qui si contradiceret, haberet ius reuocandi alienationem, nocet, si dolo facta est. Bal. in l. quoties. la j. in j. col. in uer. quæro, nunquid. C. de fideicom.

Taciturnitas non arguit consensum, quando tacens contradicendo non posset impedire actum geri. Bart. in l. quæ dotis. in pen. col. in uer. secundo casu, quando respicit. ff. sol. matr. ubi Alex. pen. char. & Bart. in l. Titia, la j. §. Lucia. post gl. de leg. j. Bal. in l. si fine. C. ad Vell. in ij. col. in uer. quartò quæro. Sal. in l. inuitus. C. de procur. not. in l. Caius. de pigno. actio. aliàs sic: ut ibi. & l. in delictis. in prin. de noxa. & Innoc. in c. ex parte. de rescrip. & Alex. in l. Lucius. sol. matr. † Et per do. Ias. May. Instit. de act. §. item Seruiana. nu. 55.]

Taciturnitas eius pro quo alius fideiubet, inducit mandatum. l. si fideiussor. & ibi Bal. C. man. nisi pro re turpi. ibidem.

Taciturnitas inducit mandatum ad agendum. s. uer. Mandatũ qualiter. uer. x. & seq.

Tacens non uidetur adire, ubi nulla reperitur gestio pro hærede. Bal. in l. si certis. in fi. C. de pact. quem etiã uide in l. cùm antiquioribus. in ij. col. C. de iure delib.

Taciturnitas dolosa uxoris in alienatione rerum suarum facta à uiro, nocet ei: secus, si tacuit propter reuerentiam. l. si fine. & ibi Bal. paulo post principium, in uer. quæro, quid si mulier. C. ad Velle. & Bar. in l. quæ dotis. ad fi. sol. matr. & Anto. in c. nónne. de præsump. & gl. in l. filius. §. inuitus. & ibi Bal. de procur. & Alex. in l. si cùm dotem. §. eo autem. pe. col. sol. matr. contra Abb. in d. c. nónne.

Taciturnitas filiæ habetur pro cõtradictione, quia ob reuerentiam patris præsumitur consensisse, & sibi non nocet, mortuo patre. Bal. fin. in l. j. ult. co. in prin. uer. j. quęstio est, pater. C. de bon. ma. per gloss. in l. j. §. quę onerandæ. ff. quarum re. actio non da. & Alex. in d. l. quæ dotis. post Bart. ibi & in l. si cùm dotem. §. eo aũt. pe. col. eo. tit. sed in casu c. j. de despon. impub. in vj. secus est: quia ibi filius tacens uidetur consentire patri, non obstante metu reuerentiali, secundum Alex. in d. l. quæ dotis. pe. charta, post Abb. contra Ant. de Butr. in c. nónne. de præsumpt. & Alex. post Ioan. de Imol. Paul. de Castr. & Lud. in l. Lucius. sol. matr. ubi Alex. contra omnes dicit uerum, etiamsi filio inferretur aliquod præiudicium extrinsecus. † Vide Fel. in d. c. nónne. in ij. fal.]

Taciturnitas uenditoris facit præsumi licẽtiam datam emptori de intrãdo propria authoritate possessionẽ. Paul. de Cast. l. ex stipulatione. de acq. pos.

20 Taciturnitas filij præteriti per auum quid operetur. s. uerb. Filius præteritus. uer. xxiij. & seq. & uer. xxvij.

Taciturnitas nocet, cùm quis patitur de re sua sententiam ferri inter alios. Innoc. in c. auditis. in j. col. in glo. j. in uer. abbatẽ. de præscript. in c. quamuis. in j. col. in gl. sua, in uer. actio. de re iud. secundum Bal. in Marg. uerb. Sententia. ult. col. Contrarium not. in l. sæpe. de re iud. ubi etiã per doct. & do. Alex. de Imol. & s. Res inter alios. uer. unico. & Bald. in l. si fine. in iiij. q. C. ad Velleia.

Tacitur-

Taciturnitas creditoris patientis sententiam ferri contra debitorem super re sibi pignorata, uel hypothecata, nocet sibi, nisi debitor colludat, uel nisi ex causa, quæ creditori præiudicare nō possit.l.præses.& ibi gl.uer.præscriptione. & Bal. C.de pign. Sed Bal.contrà dicit,in l.si fine. C. ad Vell.in iiij. q.in uersi.item fallit,cùm ego taceo.

Taciturnitas nocet,cùm quis patitur rem suam dari in pignus, tanquā alienam,id est,tanquam dantis:non si tanquam suā: quo casu non tenet datio.l.ij.& ibi Bal.C.si res ali.pig.da.sit. de quo in l.aliena.de pig.acti.& per Bar.in l.quę dotis.ff.sol. matr.in pen.col.in uer.secundo casu,quando respicit. & ibi Alex.pe.char. Adde s̄.uer.Res inter alios.uer.uno. Item nisi constet de consensu,uel dolo taceat.Bald.in l.si fine.in prin. C.ad Velle.glo.in l.fideiussor.§.j.in uer.manifestū. ff.de pig. & in l.Caius.de pign.act.in uer.obesse.ad fi.

Taciturnitas nocet,cùm quis scit, & patitur rem sibi obligatā alienari in ecclesiam,uel in pauperes:quia scientia sine contradictione habetur pro consensu fauore piæ causæ. Bald.in l.j. C.de remis.pig.Item in alijs,si consentit expressè, & non protestatur de iure suo.l.iij.§.j.& ibi Bart.ff. qui. mo.pig.sol. sed uidetur remittere pignus non debitum:ut ibi.& Bart.in l.quæ dotis.ff.sol.matr.vj.col.uer.secundo casu, quando respicit.& in l.ij.C.de remis.pig.nisi protestetur,uel nisi uenditio sit nulla.d.l.iij.§.j.& ibi Bar.& omnino per Alex.in l.iiij. ff.de pactis.

Taciturnitas unius ex pluribꝰ iudicibus, uel arbitris, an uitiet sententiam.s̄.uer. Sententia arbitri.uersi.xxv.

Taciturnitas cuiuslibet fideiussoris patiētis se scribi apud acta in fideiussorem,obligat eum. s̄. uer. Fideiussor qualiter.uer. viij.& seq.

Taciturnitas patris, quādo filius creatur decurio, habetur pro consensu.l.ij.in prin.ad municip.l.honores.de decur. Card. in cle.j.de procur.

Taciturnitas partium inducit renunciationem feriarū in utilitatem hominum inductarum.s̄.Feriæ hominum.uer.viij.

Taciturnitas non appellantis non nocet,quo ad interesse publicum:& idem,si exceptio excommunicationis opponitur etiam post terminum,licet ab eo non fuerit appellatum. gl. sing.secundum Card.in cle.j.xvj.q.de except.& s̄.Exceptio excommunicationis.uer.j.

30 Taciturnitas absentis nescij non est pro consensu. Io. An.in c.j.de despon.impu.in vj.in Nouella. nisi actui de facili potuisset contradicere.Bar.in l.in delictis.in prin.de noxa.Ale. in l.contrà dotis.in fi.ff.sol.matr.

Taciturnitas arguit hæresim, quando dicitur, usuras non esse peccatum:sicut est hæresis,quando id exprimatur. Card.in cle.j.§.fi.de usuris.

Taciturnitas legatarij in alienatione rei sibi legatæ nocet sibi in re, non in precio rei.l.si fundum per fideicommissum. & ibi Bar.in ij.col.in prin.ff.de leg.j. Sed quid in re per fideicō missum restituenda.gl. Bald.& doct.in l.cùm proponas.la j. C.de pactis.

Taciturnitas usq; ad mortem non reuocat, sed confirmat uoluntatem præcedentem.in Spec.de loca.§.vj.uer.xv.

Taciturnitas hæredis morientis non arguit uoluntatem, quia nō uidet̄ repudiare,nec adire.Bal.in l.iij.in fi.C.de hęr.insti.

Taciturnitas subditi in mandato domini sibi facto, non nocet, cùm metu & reuerentia præsumatur tacuisse,secundū Abb. sing.in c.non ne.in pe.col.de præsumpt.& Bar.in l.quæ dotis.in pe.col.in uersi.secūdo casu,quādo respicit.ff. sol.matr. & in l.j. §.quæ onerandæ.quarum rerum actio non da.Item,

* Tacens consentire uidetur in ijs, quę ad ipsius commodum tendunt:aliàs non.l.si quidē.ff.de exceptio.Bald.in l.Caius. ff.de excusa.tut.Angel.in l.si cùm dos.in prin.ff.de actio.rer. amot.in l.si ex pluribus.in fi.ff.de solutio. Alex. in l.iij. col.j. C.de repudian.hær.Illustr.& excell.I.V.C.& comes Palatinus Marcus Mantua sing.dxxx. Æmilius Maria Manoless.

* Taciturnitas partis præsentis in iudicialibus habetur pro consensu, eiq; præiudicat.c.ij.de accusati.in vj. Bar.in l.j.C. de dilatio.Ias.in l.patre furioso.num.27. ff. de his qui sui,uel alie.iur.sunt.Pet.Gerard.sing.xxxvj.nu.1.Aem.Maria Man.

Tacens habetur pro contradicente,quando ex contradictione expressa potest sibi damnum inferri,etiamsi per uerba generalia assentirent,secundum Abb. sing.in d.c. non ne.in pen. col.in fi.& no.in c.cùm uenissent.de insti.& in c.causam matrimonij. de off. deleg.& in c.cùm uirum.de regu.

Taciturnitas monasterij in transitu monachi ad aliud monasterium præiudicat ei,quo ad bona monachi.Bal.in l.si ut proponis.la j.C.de nup.Sed non decidit firmiter.

Taciturnitas eius,pro quo alius contrahit, habetur pro ratificatione,si contractus est utilis. Bar. post gl.in l.quo enim.in prin.ff.rem ra.ha.no.in l.si filius.ad Maced. Secus,si contractus cōtineat odium tacentis.per l.procurator.§.fina.ad exhib.& dicta l.quo enim.§.j.si uerò contractus est indifferēs, taciturnitas nihil operatur.l. Iulianus. §. si quis colludente. de action.empt.l.eum,qui.§.duob.de hæred.instit.Ita Bald. in l.si absentis.in ij.col.in prin. in uer. secundò quæritur.C. si cer.peta.

Taciturnitas legentis literas sibi præsentatas obligat. s̄. uer. Literæ.uer.xxix.cum sequenti.& s̄.in uer. Consensus.el j.uer. lv.cum his,quæ ibi addidi post authorem.

40 Tacens non uidetur authorare,quia uox requiritur.l.j.§.fi. & ibi Bar.ff.de autho.tut.& in l.quod dicimus.§.si duo.eod. tit.& Bal.in l.si fine.in ij.q.C.ad Velleian. Bal.in l.potuit.xj. quæst.C.de iure delib.quòd tutor authorando debet loqui, non consentiendo,quia sufficit tacere. Sed contrarium not. Bart.post gl.in l.etiam.de autho.tut.Dy.in regula,qui tacet. in vj.Vide in Spec.de curato.§.ut autem.uersi. sed nunquid sufficit.Gul.de Cu.in l.si pater.de adopt.& in l. fi.§.necessitate.de bon.quæ lib.Prima opi.communis est,secundū Bar. ubi s̄.Quod nota pro tutore, & patre, qui debent authorari uerbis,uel signis.Idem in iussu,secundum Bald.in d.l.si fine. in ij.q.Vide Bartol.in l.j.§.mutuus.ff. de tute. Pupillus uerò non debet loqui.Bart.in l.muto.in prin.eo.tit.Quid in iudice.s̄.Decretum.uer.xiiij.In actibus uerò facti uidetur tutor authorare tacendo.j̄.Tutor authoratur.uersi.ij. Nec sufficit dicere,Consentio.ibidem.

† Taciturnitas quando causatur ab ignorantia, habet locum tamen regula,Princeps nullo modo fuisset concessurus.nō autem illa regula,Princeps non ita de facili fuisset concessūrus.do.Barth.Soci.in consil.cxix.incip.Circa prin. uer.prętterea Eugenius.in fi.in ij.parte.]

Taciturnitas propinquorum,quorum consensus in contractibus minoris uel fœminæ requiritur per statutum, non habetur pro consensu.Ioan.Andr.in c.abbate.de electi. in vj.Bal. in l.si fine.in ij.quæsti.C.ad Velleian. Caue tamen,quia hoc non dicit expressè, sed potest elici, inquantum loquitur de solennitate actus. Quem etiam uide in l.quoties.vj.& viij.q. C.de fideicom.in lect.antiq.doct.& Pet. de Sun.in l.si absentis. C.si cert.peta.Bart.in l.j.in prin.uersi.& aduerte diligenter.& in §.fi.de autho.tut.contra Bald. in l.si constante.§.si uxor.ff.solu.matrim.l.si seruus.de dona.inter uir.& uxo.per Alex.in l.ij.§.si uoluntate.solut.matr.Adde s̄.uer.Præsentia. uer.xxvij.cum multis sequentibus.& uer.Statutum de contractib.uer.lvij.Secus in testamento. j̄.Testamentum à quibus.uer.xxviij.Et facit,quia quando consensus requiritur, intelligitur de expresso,non de tacito,secundum Car.in cle. sæpe.§.si tamen.de uer.sig.post gl.ibi. & s̄. Statutum de contractibus.in d.uer.lvij.& per Alex.in l.apud Iulianum.§.fin.

† ex quib.cau.in pos.ea.† Et per Fel.in c.nónne de præsum.]

* Taciturnitas sola eius,cuius consensu pro solennitate desideratur,nō habetur pro cōsensu. Bar. & Lud.Rom.in l.quæ dotis.nu.42.ff.sol.matr.Aemilius Maria Manolessus.

* Taciturnitas eius,cuius consensus pro solennitate desideratur,si accedat cursus longi temporis, pro consensu habetur. l.si filius.C.de petit.hære.l.qui in aliena.ff. de acq.hære.c.ea noscitur.de his quæ fiunt à pręlat.Lud.Rom.in l.quæ dotis. ff.solut.matr.num.42.& uidetur sec. eum text. in l.ij.§.fina. Æmilius Maria Manolessus.

Taciturnitas in malè gestis collegij habetur pro cōsensu,& tacens punitur, & peccat sicut expressè faciens, quia debuit consulere,ne fieret. Innoc.& Abb.singu. in ca.j. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.

Tacens in actu,ad quem approbandum, uel improbādum fuit citatus,habetur pro consentiente,si actus est sibi preiudicialis.Innoc.in c.j.de his,quæ fiunt à ma.parte cap.& Abb.in c. ij.de his,quæ fiunt à præla.sine cōsensu cap.& Alex.in l.quę dotis.pen.char.sol.matr.

Taciturnitas pro confessione non habetur.no.in c.ij.de postula.præla.Bald.in Marg.uerb.Taciturnitas.uer.j.& uer. Confessio.uersi.v.

Taciturnitas in rescriptis quando uitiet.§.uer. Rescriptum impugnatur.uersi.xxviij.xxx.& xxxiij. & ibi per discursum.& Bal.in addi.ad Spec.de rescript.præsenta.uer.tacendi.

† Vide Fel.amplè.in c.in nostra.col.vij.cum pluribus sequentibus.de rescript.]

Tacens uidetur consentire,quando agitur de suo damno,& de fauore minoris.l.cùm ostendimus.§.fin.de fideiuss. tut.Flor. in l.inuitum.de ser.ur.pręd.& Nicol.de Neap. in d.§.fi.Vide omnino Alex.in l.j.in prin.de uerb.oblig.

Taciturnitas domini quando uasallus alienat feudum, non habetur pro consensu,& ei non nocet. gl. & Bald.in c.j.de alie. feu.per Loth.Idem si simpliciter consentit.§.Vasallus alien. uersi.pen.

* Taciturnitas eius, cuius necessarius est consensus ad perficiendum contractum,quia de ipsius interesse agitur,si contradicendo actum impedire potuit,pro consensu habetur,si non potuit,nō habetur.l.fideiussor.§.pater Seij.ff.de pignori.l.Caius.ff.de pig.actio.l.sæpe.ff.de re iud.c.quamuis.eod. tit.Lud.Rom.in l.quæ dotis.ff.sol.matr. Æmil.Maria Man.

Taciturnitas domini,cuius res uenditur per alium, ipso sciente,nocet domino.Dy.in l.ij.§.uoluntate.& in l.quæ dotis.& ibi Bart.plenè.in pen.col.ff.sol.matr.& Bart.tenet in consil. Quidā sibi filios,&c.not.in l.Caius.de pig. actio. & per Bal. in l.quoties.la j.in j.col.uer.quæro nunquid.C.de fideicom. Si tamen dominus dicit,Consentio saluo iure precij:potest precium petere.Io.de Imol.in d.l.quæ dotis.Item si præsens taceat,uidetur facere eum procuratorem ad uendendum.l. mater.de rei uen.Vide glo.Alex.in l.si fine.in uerbo,consultum est.C.ad Vell.Idem in consentiente donationi rei suæ, quia uidetur donare.Bar.in d.l.quæ dotis.in ij.col.uer.opp. de l.si seruus.& in l.si fundum per fideicommissum.in fi. col. in antepen.q.ff.de leg.j.& ibi Alex.

Taciturnitas semper interpretatur contra tacentem.l. de ætate.§.qui tacuit.& ibi Bar.in prin.ff.de interrog.act.Bart.in l. seruus dotalis.uer.quæro, quid si mulier.ff.solu.matr.Vnde habetur pro confessione,uel negatione,prout incommodū concernit.ut Bar.in d.§.qui tacuit.Sed Flor.in l.inuitum.de ser.urb.præd.dicit,quòd quando agitur de præiudicio, semper tacens uidetur contradicere:nisi fauore Reipu. per l.ij. ad municip.Item nisi fauore pupilli, per l.cùm ostendimus. §.fi.de fideiuss.tu.Item nisi taceret in fraudē alterius.l. si fine. in fi.C.ad Vell.& §.eo.uer.lxj.Item non in odiosis. Sicu.in c. cura.de iure pa.in j.col.in fi.

* Taciturnitas si interrogatus à iudice taceat,& nihil respondeat,pro eo est,ac si aduersus se respondisset: hoc enim casu aduersus ipsum taciturnitas interpretanda est. l. de ætate.§. qui tacuit.ubi Raph.Ful.num.1.ff.de interrog.act. Æmilius Maria Manolessus.

50 Taciturnitas patientis alium de re ipsius testari,nocet.text. in l.sicut.§.uenditionis.ff.qui.mo.pig. sol. secundum Bal.in c.j.§.præterea.quib.mo.feu.ami.& in c.j.in prin.in ij. col. in prin. uersi.quid si patior.de prohi.feu.alien.per Loth.& in l. certum.in viij.col.in uer.est quintus casus.C.unde cog.& §. Cōsensus.el j.uersi.vj.Nec admittitur pœnitentia. secundū Bal.in l.senium.in uer.secundò quæro.ad fin.C.qui testa.fa. pos.Adde §.Legatum per quos.uer.xj.& §.Testamentū nullum.uer.lxxxviij.

Taciturnitas in alienatione,in qua quis adhibetur ut testis, puta in diuisione,non nocet.l.Titia.la j.§. Lucia. & ibi Bart.de leg.ij.Vide gl.in l.sicut.§.non uidetur.uer.manifestè. ff. qui. mo.pig.sol.

* Taciturnitas si ad eam & præsentia & sanguinis coniuncto accedat,nocet,& pro cōsensu habetur. l. seruus communis. ff.de dona.int.uir.& uxor.l.Procula.ff.de probat.Fran.Cur. in l.cùm proponas.nu.8.C.de transact.Æmil.Maria Man.

Taciturnitas inter affines inducit donationem.§. Donatio inter coniuges.uer.x.

* Taciturnitas inter propinquos arguit consensum, nō inter extraneos.l.si seru9 cōmunis.ff.de donatio. int.uir. & uxor. l.ij.§.uoluntatis.ff.sol.matr.l.quidā.ff.de euictio. Alber.in l. filiusfa.nu.4.ff.de procur.Aemilius Maria Manolessus.

Taciturnitas quando inducit ratihabitionem. §. Ratificatio. uer.xiiij.

Taciturnitas notarij scribentis sententiam,per quam pronunciatur instrumentum falsum confectum ab ipso notario,an præiudicet.§.Notarius falsarius.uer.lxxvj.

* Tacens,cùm de ipsius damno & præiudicio agitur,dissentire uidetur,non autem approbare acta. l. qui uas. §.uetare.ff. de fur.Pau.de Castr.in l.interdum.num.3.ff. rem rat. haberi. Aemilius Maria Manolessus.

Taciturnitas prælati est pro consensu,& obligat eum,ac si delinqueret ipse,cùm non corrigit delicta.Cardin.in clem.j.x. not.de uita & honesta.cle.xliiij.distin.sit rector.lxxxiij.dist. quid enim prodest.& c.cōsentire.Nec potest tolerare.§.Superior.uer.xij.

Taciturnitas an noceat, quando quis intrat possessionem rei alienę.Bar.in d.l.quę dotis.in ult.col.uer.quęro,quid si sum præsens.ff.sol.matr.ubi distinguit.

Taciturnitas eius contra quem fit statutum per inferiorem à principe,nocet.Innoc.in c.in nostra.in gl.in uer. statuto. de loca.Arch.dist.j.considerandum. Fede.de Senis consil.xvij. Ioan.An.in c.fi.in iiij. col. uer. secundò inducitur. de appel. in vj.in Nouella.

Taciturnitas nocet,cùm quis fingit non audire confessionem aduersarij.Bal.in l.suum.ad fi.C.de repud. hære. quia dissimulans habetur pro consentiente,& sibi nocet: ut ibi.& l.ij. & ibi Bart.in uer.ultimò not.C.de bo.quæ lib.& l.j.C.si res ali.pi.da.sit.l.si fine.ad Velle.Alex.in d.l.quæ dotis. pe.char.

* Tacens protestationi sibi factę,acquiescere uidetur.gloss.& doc.in l.si fideiussor.in uerbo,recusare.ubi Iacobi à S.Geor. ff.qui satisd.cog.Aemilius Maria Manolessus.

Tacens in iudicio,uidetur consentire.Bar.doct.& Pet.de Sun. in l.j.in uer.ultimò no.C.de rela.Raph.& Pe.de Sun.in l.iij. C.quomodo & quādo iudex.Lanfr.in tract.de arbit.j.parte, xj.col.Bar.in l.ne in arbitris.in uer.ultimò no.C.de arbit.Et ideo cauti practici dicūt,me pręsente & cōtradicente,secundū Barth.Cæpol.in cau.clxvij.regula est,&c. & omnino per Alex.in l.j.in prin.de uerb.oblig. Quod uerū,nisi in sentētia diffinitiua,uel interlocutoria,in qua præsens & tacēs nō uidetur cōsentire:sed pōt pòst appellare intra decē dies. Bart. in d.l.j.in d.uer.ultimò not.& Bal.in d.l.ne in arbitris.in ult. col.in uer. ulterius etiam nota.Si quis tamē appellat pro me præsente & tacente,mihi prodest.§.App.per quē. non tamē nocet mihi aditio per alium facta,me præsente.§.Aditio.

60 Taciturnitas est medium inter consensum & contradictionem.Dy.in regula,qui tacet.in vj.Bal.in l.quę dotis.sol.ma. & ibi Bart.in pen.col.in uer.& uerè loquendo. Lanfr. ubi §. Addo Panor.in c.non'ne.in ij. col. in uer. sed ut habetur. de præsumpt.Card.in cle.sæpe.§.fi.Sicul.post gl.de uer.sig.nisi in fauorabilibus,in quibus tacens habetur pro consentiente,ex quo agitur de sua tantùm utilitate. Inn. in c.in Genesi. de elec.secundum Card.ubi §.aliàs pro neutro habetur,nisi

† inueniat expressum.ut ibi per eum.†Et per Fel.in c.non'ne. de præsumpt.& uide do. Barth. Soci. in consil. clxvij.incip. Nō inutilis.uer.secundò probatur hoc.in fi.in ij.parte.quòd tacens neq; consentire,neq; contradicere dicitur.]

* Tacere,est medium inter consentire & dissentire.c.is qui.de regul.iur.in vj.Bart.& Doct.in l.quæ dotis. ff.sol.matr.Cor. consil.lxxxij.nu.1.uol.j.Aemilius Maria Manolessus.

Tacens in sui præiudicium nunquam uidetur consentire.gl.in l.Caius. de pig. acti.in uer.nō obesse.& §.melius dictum est, in uer.xlix.

Tacens sibi præiudicat,nisi protestetur contra actum, quia uidetur consentire.l.j.C.de fil.fam. quemad. pater. lib.x.l.iij.l. si in uenditione.& ibi Bart.qui.mo.pig.sol.& §.eo.uer.xxiij. & seq.& in uer. Consensus.el j.in uer.xx.

Taciturnitas socij,uel cohæredis,quando alter socius, uel cohæres uendit rem communem, obligat eum de euictione, sicut uenditorem.l.quidam ex parte. ff. de euict. gl.in l.cùm proponas.la j.in glo.j.C.de pact.quod dicit uerum,si preciū recepit.in l.si seruus.in fi.de dona.inter ui.& uxo.

Taciturnitas arbitri habetur pro acceptatione compromissi. §.Compromissum.el j.uer.xxix.Item Io.And.& Io.de Imol. in c.Quintauallis.de iureiur.dicunt contrà.& Alex.in l.quę dotis.ult.char.sol.matr.

Tacitur-

Taciturnitas non nocet filio, sed mēdacium sic.l.si filius.& ibi Bar.ff.de interrog.act.

Taciturnitas cum scientia habetur pro consensu.l. in sponsalibus.§.j.& ibi Bar.ff.de spon.l.si seruus.§.fi.de dona.inter ui. & uxo.s̄.uer.Scientia.uersi.xx.& sequenti. Hoc uerum in filia. ut ibi. secus in filio. glo.in l.Lucius.sol.mat. & ibi Io. de Imo.cōtra gl.in l.sed ea,quæ.ff.de spons.quæ dicit idē quod in filia. Dicit uerum Io.de Imo.si agitur solùm de probandis sponsalibus factum, secundum Bal.ibi & Alex.in d.§.in spōsalibus. & s̄.uerb. Matrimonium qualiter.uersi.j. Item habetur pro mandato, quo ad commodum patientis, non aliter. gl.& Bar.in l.j.ff.de neg.gest. Sed Inno.contrà,in c.ex parte decani.in gl.in uer.procuratorem. & ibi Panor.in pe.col. de rescrip.& suprà,Mandatum qualiter.uersi.ij.& x. & omnino per Alex.in consi.lxj.iiij.parte.

Tacens,& sciens rem suam præscribi,uidetur præscriptionem confirmare.ca.auditis. per glos.in uer. imponentes. & doc. de præscrip.

Tacens non habetur pro consentiente, quo ad excusationem alterius,nisi alia præsumptio accedat, ut consanguinitas:ut si coniunctus subripiat rem,quia dolus non præsumitur.Itē nec quo ad obligandum tacentem, nisi propter publicā administrationem.Item nisi propter præcedentem promissionem,uel concessionem. Item nisi propter literarū receptionem.Item nisi propter dominicam potestatē. Item nisi propter actus continuationem.Bald.in d.l.si fine.in iij. & iiij.q. ubi plenius.

Taciturnitas nocet in deceptionē alterius,si agitur de diminutione iuris realis sui.Item fauore libertatis.Bal.in d.l. si fine. in pen.col.in uer.secundo casu.ubi agitur.

70 Taciturnitas scientis solui censum de re sua per alium, præiudicat in dominio.sup.uerb.Dominium probatur.uers.iij. & s̄.uerb. Census.uersi.xvj.

Tacens in alienatione fiscali,& non protestans in subhastationibus,sibi imputet.Item,

Taciturnitas quo ad factum non reuocandum,habetur pro cōsensu.Bald.in d.l.si fine. ad Vellē.in iiij.quæst.in uer. itē fallit in aliena.

Taciturnitas superioris arguit cōsensum & mandatū, ut quod quis gerat se pro locumtenente suo. Gul. de Cu. in l. j.ff. de exerci. Alex.consi.j.ult.char.ij.parte.

Taciturnitas domini domus,in qua res deponitur ipso præsente,& tacente,non obligat ipsum ad rei custodiā:per l. si ego. §.fi.de iure dot. Io. And.in addi.Spe.in rub.de deposi.Cy.& Bald.in l.inuitus.C. de procur.& auth.habita ne fil.pro patre.& in l.certi.C.loca.& in d.l.si ego.& Alex.in l.quę dotis. ult.char.sol.mat.

Tacere melius est, quàm malè loqui.cle. constitutionem.cum † gl.de elec.iiij.q iiij.c.j.Alex.in l.si prętor.ff.de iudi. † Et per Felin.in ca.sunt & alij.de rescrip.col.xiij.]

† Tacere,asserere,& defendere,æquipollent. Card. in cle. j.§. porrò.de sum.trin.]

Taciturnitas uxoris in alienatione rei dotalis facta per uirum, sibi nocet ad uēdicandum rem.l.si fine.C. ad Velleia. Et idē si simpliciter consentit,non exprimendo emptori, quòd res sit dotalis.Io.de Imo.in l.cùm uir.ff.de usucap.Alex.con.xc. quarta parte.

Tacens in collatione beneficij,habetur pro acceptante,& cōsentiente.not.Card.in clemen.j.uersic.quem etiam.de consess.præb.

Taciturnitas nocet in casu ca. ex ore.de his,quæ fi.à maio.parte cap.ij.q.vij.pleriq; xxij.q.iiij.dicat.xxix.q.ij.si quis.xxvij. dist.cap.j.

Tacita acceptilatio beneficij uacantis qualiter inducatur.in d. uer.quem etiam.

80 Taciturnitas ad protestationem factam arguit consensum, & nocet: ut l.si fideiussor.in princ.& ibi plenè per Alex.qui satisd.cog.& Alex.consi. cvij. quarta parte.& s̄.Protestatio. uer. lxxxviij. cum duobus sequētibus.gl.xxij.dist.c.j. Alex. in l.quæ dotis.ult.char.sol.mat.

Taciturnitas in his, in quibus agitur de graui præiudicio, habetur pro conditione, non pro consensu.Inno.in cap.in Genesi.in j.col.in gl.sua,in uerb.Collatio.de elec.Ang.in l.inuitum.de serui.urba.prædi.

Tacere qui nescit,non imponat alijs silentium.Item,

Taciturnitas philosophis conuenit.in Spe. de aduoca.§.nunc de exordijs.in ix.col.uer.postmodum.

Tacens uidetur quandoq; consentire,quādoq; negare.in Spe. de posi.§.ix.uersic. utrum tamen. & de confes.§. postremo. uersi.si uerò.el j.

Taciturnitas pro consensu habetur in his, quæ me inuito fieri non possunt. in Spec. de elect. §.ij. in ij.colum. uersic. item nunquid.

Taciturnitas usq; ad mortem habet effectum confirmationis. in Spe.de loc.§.vj.uersi.150.

Tacitum quod præsumitur à lege,continetur in statuto, sicut expressum. Bal.in ult.col.in princ. uersic. item facit ad illam quæstionem.& Ang.post Bart.in l.j.in fi. principij.ff.de his,quæ in testa.delen.in l.j.§. sed ut plenius. C.de rei uxo.act.in l.ad probationem.la j.uersi.item no. C. de proba.& in l.eos.in princ.in ult.col.C.de appel.

Tacitum non uitiatur cum expresso, nisi sit par ratio. Bart.in l. j.§.j.in prin.ff.qui.mo. pig.sol.& in l si fideiussor. in prin.de legat.j. Item,nisi æquè sit principale cum expresso. Secus,si est accessio ad expressum.Bar.in l.item sic.§.si habet.in fi.ff. de serui.rust.præd.ubi plenè per Flo.

Tacitum quandoq; plus operatur, quàm expressum:ut in clerico qui expresse non potest renunciare foro. cap. si diligenti.de foro compe. sed tacitè sic.doc.ibi. scilicet contrahēdo, & delinquendo.cap.Romana.§.contrahentes.de foro compet.in vj.Item in prorogatione expressa requiritur episcopi sui licentia.c.significasti.eod.tit.non tacita.no.in ca. dilecti. & ibi per Innoc.in glos.sua.in uersic.prodesset.& doct. eod. titu.secundum Paul.de Castr.in l.j. ff. si quis in ius uoc. non ierit. Sed

Tacitum an operetur potentius,quàm expressum.l. qui ad certum.locati. Bal.in l.certi conditio. in princ.si cer.pet.Bal.in cap.fin.de iura.cal.per Bart.in consi. Bernardus.& in consi. A domino Cyno.

* Taciti & expressi idem est iudiciū. l. cùm quid.ff.si cert. petat.l.qui ad certū.ff.locat.Io. Ceph.consi.cclxxij.nu.87.uol. ij.eademq; uirtus.Aemilius Maria Manolessus.

Taciti & expressi non est idem iudicium.Io.de Imo. in l.ex diuerso.§.fi.sol.mat.& Alex.in l.generaliter.de uerb.oblig.

* Tacitum habetur pro expresso.l.cùm quid. ff.si cer.petat.Io. Ceph.con.clviij.nu.46.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tacitum an tantum operetur,quantū expressum.no.in l. cùm quid.& ibi gl.ij.& Bar.in l.ij.uer.ulterius dicitur hîc.& doc. ff.si cer.pet. & per Bar.& Alex. in l.quicquid adstringendæ. in j.col.in fi. uer.opp. de l. cùm quid. de uerb.oblig. ubi distinguitur. Et dic quòd sic in contractibus, qui celebrantur uerbis:quia non sufficit tacitè actum. Alexan.in l.j.de uerb. † oblig.sed aliter dicit in l.tertium.eod.tit. † Et per Feli.in ca. ex literis.de fide instru.& per Franc.Aret.in l.si plagæ.in fi.j. col.in uer.iij.de uerb.oblig.& in l.cùm quid.si cer.pet.]

† Taciti & expressi par est uirtus.l.cùm quid.ff.si cer.pet. Limita istam regulam septem modis, ut pulchrè per d. Ias. & ibi in prima lec.in ij.col.in iij.no.]

Tacitum dicitur id, quod magis intellectu percipitur, quàm quod sermone exprimitur. Bal.in l.fi.ij.col. in prin. in uersi. ad primum dico. C.de insti.& substi.

Tacitè fit quandoq; quod expressè fieri non potest:quandoq; econtrà. Spe.de lib.concep.§.utrum.uer.j.

Tacitè actum inter contrahētes habetur pro expresso.in Spec. de locato.§.iam dicendum.ante uer.si autem.

Talea captiuis imponi non potest,si gratis liberentur.Bal. in l.cùm non redemptum.C.de postli.reuer.

Talea soluta per patrem pro filio non imputatur ei in partem suā.s̄.uerb. Pœna criminalis.uersi.vij.cum seq. Bal. in auth. ex testamento.in pe.col.uer quartò quæritur de talea.C. de col.Addo latius s̄.uerb.Pater pro filio.uersi.xxxiij.

Taleæ, seu angariæ subditis imponi non possunt, nisi de consuetudine, uel ex pactis.Baldus in l.hi, quibus. C. de fideicom.liber.

Taleæ clericis an & quando imponantur. suprà uerbo, Collecta quibus.uersic.xx.cum sequen.& in Spec. de cle.coniug. in j. col.

Talea non potest imponi captiuis belli, nisi bellum sit iustum.

Bal.in l.nã & Seruius. de neg.gest.& Alex.in l.fi.ff.captiuis.

* Taleas uel tributa si quis patiatur pro re sua soluere,tanquã pro re propria,ei donare illam rem uidetur. sec. com.opi. & sic eius domin⁹ esse desinit.l.rura. ubi Bar. C.de omni agro desert.lib.x.Bar.in l.quæ quisq;.ff.de acquir.rer.do.Bald.in l.quidam in suo.ff.de condit.institu.in l.censualis.C. de donatio.Lud.Roma.consi.ccccj.Cor.con.cclxxxij.nu.5.uol.j. Aemilius Maria Manolessus.

* Talearum uel tributorum onus,pendente conditione fideicommissi,sec. com.opi. pertinet ad hæredem rogatum restituere hæreditatem,ad quem etiam fructus hæreditatis perueniunt. Ay.Cra.consi.ccxcv.num.3.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

Talio. An,& quando accusator teneatur pœna talionis. supra uerbo, Accusator. uersic. iij. cum quatuor sequentibus.& in Spec.de accusatione.§.j.in v.colum.uersic. porrò.el j.

Talionis pœna habet rationem etiam priuilegij.l.fi. & ibi Bal. C.ubi sena.uel claris.

Tamen, est dictio aduersatiua. Bal.in l.j.in princ.in j.col. in fi. ff.si quis ius di.non obtem.per l.quid tamē. de arbi.l.ita tamen.ad Treb.l.iam tamē.iudi.sol. Item est taxatiua.not.in d.l.j. † Et per Franc.Areti.in d.§.pupillus. de acquir.pos.]

Tam & quàm, quomodo ponantur.Bal.in l.pro hęrede.in prin. de acquir.hæred.in uersic. quæro,aliquis est protestatus. † Et per Franc.Aretin.in d.l. pro hærede.]

Tanquam, est nota improprietatis. Bartol. in l. omnes populi.vj.q.prin.ult.char.in prin. in uer. nota dictionem tanquam.ff.de iusti.& iure.Bal.in l.apud antiquos. circa mediū, in uer.circa hoc dic.C.de fur.per l.si pater.§.qui duos.de adop.& Bar.in l.si pater.§.fin.de adop. & per Alex.consi.xxix.iiij.parte. Vide Bal.plenius in l.prima. j.col.C.de hæred.instit. & in l.meminimus. in uer. nota dictionem tanquam.C.de legi.hære.per Bart.in l.j.ult.col. de offic. eius, cui man. est iurisdi. in uer. nota dictionem, tanquam.& in cap.solitę.de maio.& obe.& ibi glos.in uer. tanquam.Addo do.Alex.in l.pecuniam.ff.si cer.pet. & Bald. in authen.ex causa.in vj.oppo.C.de libe.pręte.Item est expressiua ueritatis. de exces.prælat.nimis. in princ.Item est nota similitudinis, ut lite non contest.quoniam. ad fi. secundum Car.in cle.j.in fi.de usuris. † Et per do.Soci.con.cvij. incip. Prosequendo ordinem.circa princ.iiij.col.uersi. xij. proba. ibi:non obstat aliud arg.in j.parte,charta xiij. & Fran. Aret. l.ij.C.ubi in rem actio.& in l.pecuniam.si cert.peta.]

Tantum inducit in se negatiuam : & testis deponens per uerbum,Tantum, habet præsumptionem contra se.Inno.in c.licet.de proba. & Bal.in Marga.uer. tātum. Vide Bald. in l.cùm mulier.xxiiij.col.ff.solu.matri. & Bart. in l.j.in princ.in prima colum.uersic.ex hoc sequitur.si quis ius di.non obtem. & suprà uersic ultimo, cum multis sequ. ubi plenè hæc dictio limitat & excludit. Card. in clemen.j. §.j.de sum.trin.& fide cat.& not.in ca. cùm ecclesia. de cau. pos.& propriet.

† De significatione uerbi. Tantum,uide Abb.in con.ij. in ult. col. & in ca. cùm ecclesia Sutrina.de cau.posses. & propriet. in ij.colum.ubi dicit, quòd dictio Tantum, est taxatiua, sonans respectu eorum,quibus annectitur,& excludens, & tacitè negans respectu aliorū. Verbi gratia dico, quòd ius eligendi spectat ad canonicos tantùm: respectu canonicorum ponit seu petit, sed respectu aliorum negat. Quod dicit notandum pro dictis testium. Vide gl.in l.rationes.super uerbo, quantitate.C.de proba. & in l.ob æs tantùm.C. de prædi.minor.& in l. Gallus. §.quid sunt.ff.de lib.& posthu. & in l.iuris ordinem.C.de iur.om.iu. Et dictio tantùm, tollit ius accrescendi. Ita pulchrè uoluit Bald. in l. certa ratione. C. quando prouo.non est neces.& in l.si arrogator. ff. de adop. ad hoc allegat l.Lucius.§.quę habebat.ff.ad Treb. in uerbo, duntaxat.& uoluit idem Bald.in l.j. C. de secun.nup.& in l. j.C.quando non pet. par. & in l. dominus testamento.§.per fideicommissum.ff.de usufruct. facit quod idem uoluit in c. P.& G.in ij.col.de offic. deleg.Angel.in l.nulla.ff. de legi. & Barb.in cons.suo incip. Sapientissimus. ubi plenè disputat, an testator possit prohibere ius accrescēdi: & taxatiua Tantùm, quid importet, & quando restringit, uel non impedit constitutionem,ad casum similem uel maiorem expresso,ui de Lud.Rom.consi.cccclxvj.incip. Omnipotentis Dei postulato suffragio,in proposito casu dicendum uidetur,&c.

Tapeta ueniunt appellatione supellectilium.l.de tapetis. ff.de supel.le.Bart.in l.argento.§. si quis.de aur.& arg.leg.sed non appellatione uestium. d.§.si quis.& ibi Bar. sed tex.contrà in d. l.uer.tapeta.

† Tarenus est genus monetę,& ualet duos Carlenos, qui sunt apud nos sex solidi Turonenses: quo genere utuntur Sicilienses:& dicitur,quia fiebat in Tarentina ciuitate,secundū Alberi.in Dictio.qui allegat text. in c. ad nostram. de empt. & uen.& Io.de Imo.ibidem.]

Taxatio expensarum factarum in prima instantia, potest fieri per iudicem à quo,etiam pendente appellatione à sententia : quia taxatio est declaratiò, non executio sententiæ.Rota in deci.cix.item nota,quòd ubi iudex.& Lapus in alleg.lxxij.in causa matrimoniali, &c. & doct. in cle. sæpe.de uerb.sig.

Taxatio beneficij consueta dicitur per quadraginta annos, & mutari non potest.Card. in cle.ij. vij.q. de decimis. ubi etiā dicit,quòd non mutatur,si crescant beneficij reditus.

Taxatio beneficij seruata per annos quadraginta, est seruanda perpetuò.Car.in d.cle.ij.vij.q.

Taxatio beneficij fit hoc modo,uidelicet,quia rector beneficij debet iurare, quantum fructuauit beneficium illo anno,nisi probari possit maior ualor.Car.in d.cle.ij.ix.q.

Taxatio iniuriæ qualiter fiat.in Spe.de iniur.§.j.in ult.col.uer. in hac.& uer.in summa.& in ult.col.uersi.si autem.

Taxationis expēsarum materiam posui suprà, uerb. Expensarum taxatio.per totum.

Taxare,& limitare,idem est.not.in cle.dudum.§.uerum. & ibi Card.de sepul.

† Taxare non debet iudex res amissas, seu expensas post iuramentum partis,sed ante.Abb.in ca.fi.quod metus causa.]

† Statutum est in ecclesia,ut nouiter receptus in canonicum, uel in monachum,teneatur certum quid soluere: quidam receptus sine aliqua exactione soluit : nunquid licitè recipiatur? dic quòd non : quia ex quo præcessit taxatio, illa oblatio uidetur facta uirtute illius taxationis. Abb.in c. dilectus filius.ij.in j.col.de simo.]

* Taxatiua dictio omnia excludit, præterquam ea cui iungitur.l.j.C.de patri.qui filios distraxe.l.ob æs.C.de prædi.minor.l.contractus.ff.de regul.iur.Bart.in l.j.in prin. ff.si quis ius dicenti non obtemp. Io.And. in addit.ad Spe.de allegati.& disputat.§.pro hoc.Cor.con.cclij.ante nu.2.uol.j.Aemilius Maria Manolessus.

* Taxatiua dictio alios casus similes nō excludit.l.ob æs.iūcta gl.ibi.C.de prædi.minor.Carol.Ruin.in rub.ff. de oper.noui nuncia.numero 22.23.Franc.Rip.in l. si constante. nume. 82.cum sequen.ff.sol.mat. Fran.Cur.maior con.lxxv. num. 14.Io.Ceph.consil.cclvij.nu.24.uol.ij.l.j.C.de bon.pos. sec. tab.Cor.consi.cclij.ante nume.2.uolum.j. Aemilius Maria Manolessus.

* Taxatiua tollit prouisionem, ut nostri dicunt, hominis,non autem legis: hinc si pater filio duntaxat legitimā relinquat, non prohibetur detrahere Trebellianicam , uel capere eam partem,quæ per ius accrescendi legis ei beneficio defertur. Ang.& Imo.in l.quoties.§.si duo.ff.de hære.insti. Imo.in l.j. §.si ex fundo.col.xxij.in l.hæreditas.col.viij.ff.de hære. instit.Ias.in l.si mora.colum.j.ff.sol.matr. Cor.in l.extraneum. col.ij.C.de hæred.insti.Ang.in §.hæred.Insti.eo.And.Barb. consil.lxxvj.col.iij.uol.iiij.Bertran.consi.clj.col.iiij.uol. iij. Ioan.Ceph.consi.cliij.nume.11. uolum.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tectum domus discooperiri non potest pro executione facienda.Bar.in l.nutu.§.fi.de legat.iij.

Tectum dicitur à tegēdo, & quod dicitur, & an de plumbo,& an de palea.per Barth.Cępol.de serui.urba.c.xlj.

Tegulæ cedunt in uēditione domus.l.granaria.§. tegulæ. de actio.empt.Quod uerum , etiamsi sunt plumbeæ.Barth. Cæpol.de serui.urba.c.xlj.

Tegulæ

Tegulę an mutuentur. Bar. in l. ij. §. mutui datio. in iiij. col. in fi. uer. quæro, utrum in alijs. quòd sic. ff. si cer. pet.

Tela si legetur, nõ continetur uestis texenda, sed stamen. l. uestimentum. de aur. & arg. legat.

Telum. de hoc Spec. ti. de aduo. §. iã nunc. in ij. col. in uer. cautus tamen. ubi alleg. uersum,

Heu patior telis uulnera facta meis.

Tela nocent leuius uisa uolare prius. Spe. eo. tit. §. consequenter. in j. col. uer. ad eius.

Telorum appellatione non ueniunt fustes, & lapides. s. uer. Fustes. uer. ij. & uer. Lapis. uer. v. Sed quid ueniat, no. in l. pen. in fi. ff. ad legem Iul. de ui publi. no. in l. is, qui cum telo. C. de sica. quòd quicquid ad nocendum aptum est.

Temeritas non sapit dolum, uel malitiam, sed fatuitatẽ. Io. And. in cap. j. de sen. excom. lib. vj. Ang. in l. eum, quem temerè. ff. de iud. item,

† Adde, quòd temeritas est defectus consilij, & species imprudentiæ, secundum beatũ Tho. ij. ij. q. xxxv. artic. xxv. & dicitur Græcè ἀβυλία.]

† Et per Ioan. And. in Nouella, in c. quia pleriq;. in prin. de offic. ord. in vj.]

Temeritas adscribitur culpæ, & non dolo. l. Iulianus. §. itẽ qui furem. cum glos. de act. emp. l. si alterius. & ibi Bart. C. si mi. se ma. dixerit.

Temeritas est audacia in malum. Card. in clemen. j. §. porrò. de sum. trin.

Temeritas reprobatur. d. §. porrò. xvij. quæst. iiij. si quis. & cle. j. de sepul.

Temerè asserere aliquid contra fidem, & temerè iudicare, sunt paria. Car. in d. §. porrò.

Temerariè quomodo intelligatur. glos. in cap. j. de senten. excom. in vj.

Temerarius dicitur, qui sine causa iusta sciẽter facit aliquid de prohibitis, uel præcepta negligit, cùm potest facere. Car. in cle. j. §. si quis. de statu mona.

Temerè litigasse dicitur, qui succumbit per trinam sentẽtiam. Car. in cle. j. de re iud. Et an criminaliter puniatur: per Bal. † post gl. in l. eum, quem. de iud. † Et uide Bal. in l. qui solidũ. §. etiam res. de lega. ij.]

Temerè litigans debet condemnari in expensis. l. eum, quem temerè. ff. de iud. & s. Expensarum condemnatio. uer. xxiiij. & Bal. in §. etiam res.

Templarij & hospitalarij sunt minus religiosi, quàm monachi. Innoc. in c. in nostra. in glos. sua, in uer. elegerit. de sepul. Bal. in Mar. uerb. Templarij.

Temporalia sunt de foro Imperatoris, spiritualia uerò de foro papę. Innoc. in ca. accedens. circa medium. de procur. Bal. in Marg. uerb. Temporalia.

Tempus non est modus tollendæ, uel inducendæ obligationis. l. obligationum ferè. §. placet. ff. de actio. & obliga. Spec. de cau. pos. & propriet. §. j. uersic. j. & de resti. spo. §. j. in iij. colum. ad fin. uersi. sed quomodo. de censi. in prin. uer. in repetitorio. nisi tempus triennij, per quod inducitur obligatio ad usuras minores: & sic excluditur obligatio ad maiores. Bal. in l. aduersus. in uersic. quæro, quanto tempore. C. de usur. Sed parit exceptionem. d. uer. in repetitorio. de censi.

Tempus est modus finiendi compromissum, uel potestatẽ simpliciter commissam. Bal. in l. si super rebus. iij. col. in uersic. secundò quæro. C. de contrahen. empt. per auth. ita. C. de tempo. appel.

Tempus non est modus faciendi testamentum, nec subuertendi illud. Bald. in l. sancimus. in j. not. C. de testa.

Tẽpus mortis testatoris debet inspici in qualitate filij, cui est facta substitutio. s. uerb. Substitutio pupillaris. uersi. xv.

Tẽpus mortis debet inspici in legatis. l. Lucius. de fun. instru. & ibi Bart. qui tenet idẽ in l. quidam. de uino, oleo triticoq; lega. Bald. in rubri. C. de uerb. signific. uersic. quartò quid significet. & Alexan. post Bartol. in l. ij. §. quando autem. de iure fisci. contra glos. & ibi per docto. in l. eum, qui. de condi. & demonstr.

Tempus aditionis subauditur in tẽpore mortis testatoris. Bal. in l. j. xij. q. C. de his, quæ pœ. no.

Tempus pro ueritate habetur. glos. in l. j. C. de serui. in glo. magna. Sed Bal. dicit uerum, si sit uestitum consuetudine. in l. j. v. col. in uersi. item glo. dicit alibi. C. de fideicom.

Tempus, in quod confertur, non in quo fit mandatum, inspicitur. Bal. in l. j. in j. q. C. de contrahen. empt. aliàs tempus facti mandati debet inspici. in Spec. de procur. §. j. in xiij. col. uer. sed pone, capitulum.

Tempora electionis currunt pendente compromisso. c. si compromissarius. de elec. glo. in cle. quandiu. de appel. in glos. in uerbo, compromissum.

10 Tempus aliud est cõtinuum, aliud utile, & quomodo. in gl. ordinaria. in cle. j. de resti. in integ. gl. in uersi. si minus.

Temporum diuisionem ponit Bal. in l. fi. in v. col. in uer. tertiò præmitto. C. de codi.

Tempora præscriptionis, etiam statutariæ, dicuntur continua in dubio. glo. in rub. ff. de diuers. & tempora. præscript. Pau. de Cast. consil. cccxcvj. incipiente, Visis, & ponderatis omnibus. & per Alexan. in dicta rubri. & per Bald. in l. ij. C. de ędi. actio.

Tempus ad soluẽdum dicitur decem dierum inter præsentes, sed inter absentes est arbitrariũ iudici. Bal. in rub. C. de consti. pecu. iij. q.

Tempus facilè labitur de memoria hominis. Bald. in l. cùm te. in ult. col. uersi. quæro, an ista minor ætas. C. de proba. alleg. Inno. in c. qualiter. de accu.

Tempus inest contractibus quandoq; expressè, quandoq; tacitè, scilicet infra quod uerisimiliter possit actus geri. Bal. in l. ij. C. cõmo. per l. continuus. §. cùm ita. de uerb. oblig.

Tempus in prima delegatione præfixũ integrum, intelligitur repetitum in secunda facta substituto, loco primi delegati. l. si iudex. cum gl. & ibi Bar. ff. de iudi. Bal. in l. certum. in vij. col. uer. item dubitatur. C. unde cog.

Temporis tractu non confirmatur, quod ab initio non ualuit. l. per fundum. per gl. & Bar. in uer. uno. gl. ff. de serui. ru. prædi. ubi dicit uerũ, nisi alio interueniente: de quo in regula, quod ab initio. Insti. de inuti. stip. §. j. & Dy. in regula, nõ † firmatur. in vj. † Adde, quòd ex diuturnitate temporis præsumitur, quòd interuenerit solennitas à statuto requisita. Decius consi. ccxxij. col. iiij.]

Tempus negligentiæ authoris coniungitur cum negligentia successoris. l. si quis tempus. ff. quemad. serui. amit.

Tempus delicti debet articulari, & probari in demonstratione loci: ut quod fuit uia, uel platea tempore delicti in ea cõmissi. Bar. in l. j. §. summa. de his, qui deie. uel effu.

20 Tempus pro tempore poni non potest, nisi ex necessitate. Bal. in l. fin. in v. col. uersi. tertiò præmitto. C. de condi. inde. l. j. & ibi Bar. in j. no. & in j. oppo. C. de leg.

Tempus in una parte testamenti appositum, an censetur repetitum in alia parte. in l. Titius. ff. de ope. liber.

Tempus non taxatum à lege, debet taxari arbitrio iudicis. gl. in l. si constante. §. pe. in uerbo, temporis. ff. sol. mat. l. j. §. ait prætor. & ibi Bar. in princ. ff. de iure delib. glo. in ca. j. in uer. propositum. de restit. spo. in vj. & in Spec. de instru. edi. §. iij. uer. nota etiam.

Tempus in dubio præsumitur perpetuum. l. sufficit. de condi. indeb.

* Tempus cùm præfinitum, præstitutum limitatumq; nõ est, perpetuum præsumitur. l. iurisperitos. in princ. ff. de excusa. tutor. gl. in l. sine præfinito. ff. de pœni. Bar. & Pau. Cast. in l. sufficit. ff. de condi. indeb. Ias. in §. curare. num. 46. Instit. de actioni. Ioan. Ceph. consi. ccxij. nu. 2. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tempus aditionis inspicitur in legato, sed in hæreditatis tempus delatæ. glo. in uer. secuta. in l. in summa. §. idem est, & si. de condi. indeb.

Tempus de momento ad momentum computatur, nisi in casibus, in quibus reperitur in iure aliter computari. Io. And. & doct. in cap. super eo. de appellatio. & uide gl. ord. in l. iij. §. minorem. in uersic. momentum. ff. de mino. Vide glos. in cap. statutum. de præben. in vj. Alexan. de Imo. post Bart. & Card. tenet idem in clemen. sicut. j. quæstio. de appel. Vide Bald. in l. eos. §. fin autem. C. de appel. & per Alex. con. lxxv. secunda parte. Barto. Bald. Ang. in l. j. ff. si quis cau. Ang. in l. huiusmodi. de uerb. oblig. ubi per Alex. in princ. quòd tempus citationis computatur de momento ad momentum: ut quando

Et q presumatur soluisse ex diuturnitate temporis v. soluisse

Temporalia ad agendũ sunt perpetua ad excipiendũ. l. pura. §. fin. de doli excep. Feli. Cole limitans ... aliquibus modis in c. si autem nº. 6. de rescrip.

quando citatur, ut compareat hinc ad decem dies: non autem, quando apponitur dictio Ex: ut ex die. s. uer. Ex. uersi. vj. Adde per Alex. in rub. de diuer. & tempo. præscrip. Item in tempore appellationis. ca. quod ad cõsultationem. de re iud. & ibi doc. Idem in tempore cõpromissi. Bal. in l. ij. §. sed † quia. in fin. C. eo. de leg. † Et per Feli. in ca. quod ad consultationem. in iiij. col. de re iud.]

Tempus reiterandorum terminorum præfixum in rescripto, per quod pars restituitur intra decem dies ad reiterandum terminos, intelligitur continuum. Rota in decis. ccxxviij. si mandetur.

Tempus ad querelam inofficiosi testamenti non currit minori, sed post annos uiginti quinq; unde potest intẽtari usq; ad xxx. annum. l. adolescentiæ. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. Item ab adita hæreditate. l. scimus. §. illud. & ibi Bar. C. de inoffic. testam.

Tempus consummati actus, non tempus inchoati, debet poni per notarium in instrumento: ut si ante mediam noctem incipit scribere testamentum, & post mediam perficit. Bal. in l. si quis eum. §. j. uersi. sed quam horam ponet tabellio. ff. de uul. & pup. & ibi omnino per Ioã. de Imo. qui adducit aliud argumentum. & ibidẽ Bal. allegat Inno. in c. consuluit. de offi. deleg. Sed ibi uide omnino do. Alex. in ij. col. in uer. iuxta hoc quærit. qui dicit, quòd dictum Inno. nihil facit.

Tempus ad faciendum aliquid, uel ad eundum ad aliquem locum, debet dari arbitrio boni uiri competens ad se præparandum ire, uel facere. l. ab hostibus. §. fin. ff. ex qui. cau. ma. Bal. in c. firmiter. in j. no. de prohib. feu. al. per Fede. & sic nõ includit diem cõponendi sarcinulas & recessus. & ibi Alex. in l. j. si quis caut.

† Tempus ad aliquid faciendũ intra annum mortis testatoris, quando incipiat. Roma. consi. ccccx.]

30 Tempus purgandi moram est arbitrarium in casu cle. causam. de elec. Car. ibi in prin. ij. no.

Tempus præsumitur contiuum, quando agitur de odio finiendo. Bal. in l. genero. ff. de infamibus. & Alex. in l. auus. de calumniato. Item,

Tempus iuris intelligitur cõtinuum. xxiij. dist. presbyter. uer. triennium. c. j. & ibi Io. And. de ui. & ho. cle. li. vj. ca. laudabile. cum gl. de frig. & malef. An. Barb. cõsi. quod est ult. in iiij. parte consil. Alex. de Imo. & omnino per Alex. in rubr. ff. de diuer. & tempora. præscrip.

Tempus intelligitur continuatum. Bal. in l. si cùm Hermes. C. loca. & s. Locatio. uer. 50.

Tempus de memoria facilè labitur. vij. q. ij. ca. fin. Innoc. in c. qualiter. ij. de accusa.

Tempus præteritum non continet præsens ex propria significatione. Bar. in l. si quis id, quod. §. serui. in j. col. in fi. in uers. uenio ad uer. quod si. ff. de iurisd. om. iudi.

Tempus soluẽdi canonem an currat ante adeptam possessionem. Pau. de Cast. consi. ccxvj. incip. Si non interesset. in fin. quòd non.

* Tempus, cuius in cõtrariũ memoria non extet, dicitur tempus ultra centum & uiginti annos. Ias. consi. ccviij. col. ij. in princ. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempus, cuius in contrarium memoria non extat, priuilegij uim obtinet. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiu. c. super quibusdam. §. præterea. de uerb. sig. ca. j. in extre. de præscrip. in vj. Fran. Cur. min. cõ. lxj. nu. 3. uol. j. And. Alci. con. iiij. nu. 6. Aemilius Maria Manolessus.

Tempus, in cuius contrarium memoria hominis non existit, dicitur centum anni. Cy. in l. ij. ix. q. C. de serui. & ibi Bald. But. in c. ueniens. de testi. Car. in c. si diligẽti. de foro comp. Barth. Cepol. de serui. urb[illegible]x. & s. uer. Memoria. uer. v. in Spe. de proba. §. j. in viij. co[illegible]er. quid si testes. & habet uim tituli. c. j. in fi. de præscrip. c. super quibusdam. §. præterea. de uerb. fig. Barth. Cæp. ubi s.

* Tempus antiquum dicitur tempus cẽtum annorum. l. cùm aliquis. C. de iur. delib. Io. Ceph. con. ccl. nu. 30. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempus 100. annorum legis, constitutionis, decreti ac priuilegij uires obtinet. c. super quibusdã. de uerb. sig. l. iiij. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidi. Bald. in tract. de præscriptio. ij. parte. iij. parte. princ. q. vj. Alex. consi. vij. uol. j. Afflic. Dec. ccliiij. nu. 4. Curt. min. con. clvij. nu. 11. Soci. con. lxxvj. uol. j. Illust. Car. Pari. con. cxiiij. nu. 2. uol. j. Io. Ceph. consi. clij. nu. 41. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tempus quod inspiciatur pro ualore contractus. Bal. in l. si rẽ meam. in uer. reassume ergo. ff. de uerb. oblig. in l. si sponsus. §. si uxor. & in §. maritus. de dona. inter ui. & uxo. quod tempus agendi. & ibi per Raph. doc. & Alex.

Tempus impositæ collectæ inspicitur, licet catastum crescat, uel decrescat. Bar. in d. l. id, quod. §. si pater. de consti. pecu.

40 Tempus delicti an tempus sententiæ inspiciatur, quando factum est nouũ statutum. per Bald. in l. propter. C. de adul. & not. in l. j. §. an bona. de iure fisc. Bart. in l. omnes populi. j. q. v. princ. in xvj. col. in uer. circa primum. ff. de iust. & iur. & in l. Titius. & ibi Bald. in uer. facit. ff. de test. mil. & Alex. in l. si seruum. in ij. oppo. ff. si ex noxa. causa agatur. Bald. in l. j. in j. col. in uer. unde distinguẽdum est. C. an seruus ex fac. suo. & in l. si qua. C. ad Tertul. uoluit allegare in uers. ultimò nota. qui parum facit. & in l. affinitatis. C. com. de suc. in j. opp. † & per Alex. in l. j. ff. de pœnis. † Et per do. Soci. in consi. 100. incip. in causa Baptistæ. circa fin. ij. colum. in j. parte, charta clxvj. & per Fel. in ca. significasti. de homi. & in ca. pueris. de senten. excom.]

Tempus iuramenti testis debet inspici. s. Testis deponit. uersi. xij. & sequen.

Tempus in libello criminali debet poni, non in ciuili, nisi agatur actione infamante. Bar. in l. j. in princ. iij. col. in uer. item est aduertendum. ff. de eden. & ibi plenius per Alex.

Tempus in libello ciuili non expressum, debet reo petente ad fundandum exceptionẽ præscriptionis declarari per actorem. Bald. sing. in l. edita. in repetitione Perusi. xviij. col. C. de eden. & Alex. in l. j. in princ. ff. eo. tit. in pen. col. & Bal. in l. instrumenta. C. de fideiuss. & s. uerb. Editio de quibus. uer. xxvj. & in uerb. Editio qualiter. uer. xix. & s. Item potest deduci impositio. & Alexã. in l. j. §. idem scribit. ff. depositi. ubi idem dicit de consuetudine omissa in libello. s. Consuetudo. el j. uersi. lxxxiiij.

Tempore uno & eodẽ dicuntur fuisse in studio, licet unus uenerit prius, quàm alter. Bartol. in l. quid ergo. §. quod ait. ff. de insa.

Tempore uno & eodem factum dicitur, quod fit antè uel post immediatè. l. j. & ibi Bal. in j. opp. & in ult. col. uer. extrà no. in gl. C. de ope. lib.

Tempus idem dicitur, & accipitur pro toto tempore, quod est necessarium, uel cohærens. Bal. in l. j. ulti. colum. in uersic. extrà not.

Temporis interuallum non præsumitur, quando agitur de uitiando actu. Bald. in l. j. ulti. colum. uersic. secundò not. C. de ope. lib.

Tempus absentiæ computatur pro seruitio. l. qui mittuntur. §. pen. ff. ex quib. cau. ma. Bald. in l. liberti. v. col. uer. dubitatur etiam, si conductus. ibi: & est ratio. C. de ope. lib.

Tempora utilia non currunt iudici excommunicato. Bald. in rubri. C. qui admit. vj. quæst. uer. item si iudex. Nec hæreditati iacenti. Bald. in rub. C. de suc. edic. in ij. col. in uer. in pœnas tamen.

50 Tempus magnum, uel paruũ, quod dicatur. gl. Bar. & Alex. in l. j. §. quod autem. in j. q. ff. de superfici. Bal. in l. quæcunq;. in j. q. C. de bo. quæ lib.

Tempus non modicũ dicitur quinq; anni. in Spec. de cau. pos. & propriet. in prin. uer. cæterum in positione actoris. Vide plenius per Car. in cle. j. §. fi. iiij. q. de rebus eccles. non alie. quod modicum dicitur infra decẽ annos in locationibus. & omnino per Alex. consil. xvj. in iiij. parte. in d. §. quod autem. & in l. si filio. §. fi. sol. mat.

† Tempus longũ capitur pro decẽnio. Soc. in con. xlvj. incip. Eleganter, & subtiliter. in viij. col. uer. sed difficultas uidetur. in iiij. uol. Et adde, quòd tẽpus reputatur breue, & longum secundum materiam subiectam: ut habetur in l. si ita quis. §. Seia. ff. de uerb. oblig. in l. ab hostibus. §. fi. ff. ex quib. cau. maio. & in rubro & nigro C. de præscrip. long. temp. ponit Iac. de S. Geor. in l. & si post tres. in j. no. ff. si quis cau.]

Tempus inducit præsumptionem tam in præstante, quàm in patiente. Bald. in l. j. vij. quæst. uersic. ex hoc infert Barto. C. qui admit.

Tempus pro tempore restaurari nō debet. s̄. Locator. uer. xxv.
Tempus melius probatur per scripturā, quàm per testes. Bal. in l. optimam. in ij. col. C. de contrahen. & cōmit. stipul.
Tempus pœnæ taxatum per sententiam an possit mutari per iudicem. Bal. in auth. interdicimus. C. de episc. & cle. uersic. ulti. hæres. ubi relatis pluribus opi. sequitur distinctionem Odofred. ibi.
* Tempus semel suppletum uel prorogatū, suppleri, aut prorogari amplius non potest. Bar. in l. properandum. §. sin autem. in extre. C. de iudici. Ias. consi. xxx. in extre. uol. j. l. j. §. si cui ita. ff. ut legat. nom. cau. Laur. Sylua. con. xxxiiij. nu. 8. uol. j. Aemilius Maria Manolessus.
Terminus soluendi canonem currit minori. glos. in uersic. noluissent. Bald. & Bar. in l. si tutoris. C. de admi. tutor.
Temporis appellatione in dubio uenit longum, id est, decennium. l. si non præfinito. & ibi gl. & Bar. ff. de pœnis. Bal. in l. j. in j. col. in uer. sed extrà opponitur. C. de postul. gl. in l. fi. ff. si ager uecti. in gl. in uerbo, ad tempus.
Tempus ignotum iudici qualiter probetur. Innoc. in ca. quid per nouale. in gl. in uer. memoria. de uerb. signifi.
Tempus statutum à canone mortua uoce interpellat, & habet uim uiuæ uocis. Innoc. in c. cùm à nobis. ult. col. in uer. sed si omnes. de elect. Bal. in Mar. uer. Tempus. uer. iij.
60 Tempus minus requiritur in amissione possessionis, quàm proprietatis. Inno. in c. querelam. in j. col. in gl. sua, in uer. de nouo. Bal. ubi s̄. uersi. iiij.
Tempus positum à contrahentibus est magis seruandum. Bal. in l. pen. C. de fideius. circa medium.
Tempus dationis in solutum debet inspici. l. pen. & ibi Bald. C. de solu.
Tempus perfecti, non initiati contractus, debet inspici. Bal. in l. si quis. §. sed si suo. de uul. & pup. & Alex. in l. diuus. de fal.
Tempus subscripti, uel sigillati, uel relicti testamenti debet inspici non tēpus scripti, uel conditi. l. tribunus. §. fi. ff. de test. mil. & Paul. de Castr. in l. hac consultissima. in princ. C. qui. test. fa. pos. & s̄. Subscriptio. uer. xxiiij. & Alex. in d. l. diuus.
Tempus cōmissi delicti, durante officio filij substituti in locū patris mortui commensuratur ab officio patris. Bar. in l. j. §. hi, quibus uer. dubitatur. ff. de lega. iij.
Tempus integrum debet præstari operario ad refectionem totius operis, cuius pars corruit. Bart. in l. Martius. in uer. sed dubitatur. ff. locati.
Tempus commissi delicti debet poni in libello, quando tempus alterat, uel aggrauat delictum. Bartol. in l. non solùm. §. sed ut probari. uer. pone, statutum. & ibi per Alex. cum multis cōcor. ibidem per eum adductis. ff. de ope. noui nunc. & Bar. in suo cons. Quæstio talis est, iure municipali, &c. & in l. libellorum. in iiij. col. in princ. uer. circa tempus quæro. ff. de accus. & per Bartho. Cæp. de serui. rust. tit. de pascu. v. q. Bal. in l. fi. & Lud. in §. sed ut probari. ubi dicit Raph. consuluisse, quòd si sit omissum in libello, non potest deduci in positione. & Alex. in l. j. §. idem. deposi. Bald. in l. fi. C. an seruus ex facto suo. & l. matrem. C. de proba. Sed Bald. aliter in l. si eum actum. de neg. gest. & per Alex. consi. xxx. & consi. lxv. iiij. parte. C. an seruus ex fac. suo. & in l. matrē. circa mediū. in uer. quid ergo dicemus. C. de proba. Item debet probari specificè. Bart. in d. §. sed ut probari. & in l. j. ff. de aleato. nec sufficit probari factum esse, nisi dicatur per testes tempus & locus, prout in libello continetur, secundum Bartol. in d. l. j. Idem in exceptionibus. Bald. in d. l. matrem. uer. quid ergo dicemus. in fin. & in l. ij. C. de peti. hęre. in ij. colum. in uersi. † ex hoc collige, an excipiens. † Vide do. Petr. Philip. Corn. in consil. 100. incip. In causa. in litera Con & Re. in secunda parte.] Item,
Tempus in statutō deductum, debet constare. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. de offic. proconsul. & leg. & Alex. con. lxxvj. quarta parte.
Tempus ad eligendum, uel præsentandum, nō currit, nisi à die scientiæ uacationis. Innocen. in cap. ne pro defectu. in glos. sua, in uer. impedimento. de elect. & Bald. in Mar. Tempus. uersic. v.
70 Tempus breue, & incōpetens dicitur id, quod ad id, quod conceditur, cum deliberatione fieri non potest. Inno. in ca. cùm in ueteri. ad fi. in glos. sua, in uer. non incompetenti. de elect. Bal. ubi s̄. uersi. vj. l. pen. C. de temp. in integ. resti. peti. l. j. C. de tem. appel.
† Tempus longum decem annorum, & aliquando trium. Vide Felin. in c. illud. col. iiij. de præsump.]
* Tempus xl. annorum antiquum dicitur. Alex. con. clxxxvij. nu. 12. uol. ij. Franc. Areti. consi. xlij. col. ij. Laur. Sylua. consi. lvij. nu. 11. uol. j. Aemilius Maria Manolessus.
* Tempus decennij, & etiam breuius, antiquum dici potest. Thom. Gram. dec. xxiiij. nu. 9. dec. lx. nu. 15. Laur. Sylua. cōs. lvij. nu. 12. uol. j. Aemilius Maria Manolessus.
* Tempus an sit antiquum, uel non, iudicis arbitrio utplurimum remittitur. Soci. consi. lxxxix. nu. 7. uolu. j. Carol. Rui. con. cxlj. nu. 18. uol. v. Laur. Sylua. con. lvij. nu. 11. uol. j. Aemilius Maria Manolessus.
Tempus currit etiam impedito in casu cap. iij. de iure pa. & ibi Abb. in j. col. & doc. scilicet quando patroni litigant inter se de iure patronatus: quia si lis intra tempus ad præsentandū datum non finiatur, propter quod ipsi non præsentant, post episcopus prouidet de rectore: ut ibi. & c. cùm propter. eodem titulo.
Tēpus, quod potest intelligi diuersimodè, debet intelligi de illo, de quo consuetum est: & ideo instrumentū decima die mensis factum, intelligitur secundum consuetudinē de decima die intrante, mense non exeunte: & reprobatur per testes etiam simpliciter deponētes, partem alteram alibi fuisse decima die mensis. Alex. in sing. in l. librarius. de reg. iur. & Bal. de pa. Constan. §. die Lunæ.
Tempus præsentati, non dati rescripti, debet inspici. Inno. in c. cùm à nobis. in gl. sua, in uer. reuocare. de elec. Bal. ubi sup. uer. ij. in Spec. de rescrip. præsenta. §. fin. uer. fi. per Archi. Io. And. & Geminia. in proœ. vj. lib. & per Bartol. in l. falsus. in viij. col. uer. scias tamen. C. de fur. Bar. in l. si duas. in fi. prin. in lec. Nic. de Neap. ff. de excu. tu. & suprà, uerb. Gratia. uers. ij. Quod uerum, quoad cursum instantiæ. ca. super eo. & ibi doc. & Phil. de app. & glos. in ca. de causis. in uer. certum. de offic. deleg. Item uerū, si fit dinumeratio temporis per dies, mensem, uel annum: secus, si aliter, ut quòd usque ad pascha causa finiatur: quo casu currit, etiamsi non præsentetur rescriptum. Ioan. And. doc. & Phil. in d. ca. super eo. Secus uerò, quoad alios effectus, scilicet quo ad uitiū subreptionis. c. si eo tempore. de rescrip. in vj. ca. eam te. de app. & Archi. in c. statutū. de rescript. in vj. Rota in decis. cxxij. nota, quòd ubi aliquis in anti. & Phil. ubi s̄. & Car. in cle. j. §. j. de iureiu. uide ibi. Sed quid in expectatiuis. sup. uerbo, Expectatiua. uersic. xj. Adde j̄. eo. uersi. 100. Vide Car. in cle. fi. in princ. de rescrip. & in cle. j. §. fi. ad fi. de præben. Et quòd tēpus datæ, per d. c. eam te. & c. ubi. eo. tit. in vj. & tenet in cle. j. ix. no. de censi. & Alex. in consi. xlj. iiij. parte.
* Tempus à lege præstitutum regulariter ignoranti non currit. l. quinquaginta. ff. de excus. tut. Bar. in l. genero. ff. de his qui notan. infam. Io. Crot. consi. cij. num. 5. Aemilius Maria Manolessus.
* Tempus omne à lege præfinitum dicitur esse continuum: & sic etiam impedito & ignoranti currit. gl. in rub. ff. de diuer. & tempo. præscriptio. Io. Crot. consi. lxxvij. nu. 21. Aemilius Maria Manolessus.
* Tempus continuum & impedito & ignoranti currit. glos. in rub. de diuer. & tempo. præscript. Phil. Perus. in ca. ex ratione. de appellatio. Io. Crot. consi. xxxj. nu. 4. Aemilius Maria Manolessus.
* Tempus quadriennij, intra quod in integrum restitutio petenda est, neq; impedito, neq; ignoranti currit, etiamsi centum anni præterijssent, sec. com. opi. Bal. in l. falsam. C. si ex fals. instru. Paul. Cast. in l. nō possunt. in l. fi. C. de dolo. Illust. Card. Zab. in c. j. q. xxv. de in integ. restit. in cle. Abb. in c. j. in extre. de præscrip. Alex. con. cxvj. uol. v. Io. Crot. consil. liiij. nu. 3. Aemilius Maria Manolessus.
* Tempus agnoscendi bonorum possessionem, est utile, & nō currit neq; impedito, neque ignoranti, etiamsi per mille annos eam non petierit. l. ij. l. fi. C. qui admit. l. fin. ff. qui ord. in bon. posses. serue. Io. Crot. consi. liiij. nu. 4. Aemilius Maria Manolessus.
* Tempus emptori ad soluendum precium præfinitum non currit, sec. com. op. nisi à die traditionis rei uēditæ. l. tali. in princ.

prin.ff.de iur.dotiũ.l.si cui legetur.§.j.ff.de le.j.ubi Bar.Bal. & alij.Bal.in l.j.C. de his quæ pœnæ nomi.Soc.in l.si in diẽ. in prin.ff.de condi.& demonst.Hieron.Gig.in addi.ad Deci.in ca.super eo.il ij.nu.11.de app.Io.Crot.con.xcv.num.2. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempus contractus inspiciendum est, cùm controuersia est de æstimatione rei in contractu deductæ, sec. com. opi. l. si uoluntate.C.de rescinden.uendi.c.dilecti.de emp.& uendi. Doct.in l.ij.C.de rescind.uendi.Io.Crot. consi.lxviij. nu. 6. Aemilius Maria Manolessus.

Tempora utilia non currunt ignoranti regulariter.not. in cap. quia diuersitatem. de conces. præben. & in ca. ne pro defectu.de elect.

Tempus modicum ad se præparandum in absentia computatur. Bartol.in l.ab hostibus. §. sed quod simpliciter.ij.col.in prin.in uer.ex hoc etiam debet dici.ff.ex quib.cau.maio.

Tempus, id est, annus unus.de consecratione, dist.iiij.omni tẽpore & glos.in ca.tenere.xxj.dist.& per Alex.in l. sine præfinito.de pœnis.

Tempora, id est, anni duo.

Tempus medium, id est, sex menses.l.usuræ. & ibi Bald. C. de usur.Idem in termino.j.Terminus intelligitur.uersi.j.

Tempus aditionis inspicitur in acquirenda hæreditate.l. non est.& ibi Bal.C.de iure delib.

† Tempus mortis, an tempus facti testamenti, attendatur pro capacitate, uel incapacitate hæredis, uide do.Pet.Phil.Cor. in consi.j.incip.Pro diuisione.in litera D.in consil.xciiij.incip.Circa.in litera E.in ij.parte.]

80 Tempus commissionis factæ, uel testamenti inspicitur, licet desinat esse talis.l.si quis hæredem.& ibi Bald. circa medium.C.de insti.& substi.

* Temporis cursus damnum inducens non currit ignoranti. l.quinquaginta.ubi gl.ff.de excus.tut.l.quinquaginta.C.eo. §.qui autem.uer.ex quo cognouerunt.Instit.eo.l. quidã decedens.§.j.ff.de administr.tuto. Quintil. Mandos. in reg. de annal.q.liij.nu.3.Lud.Rom.consi.ccxxviij.nu.2. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempus omne præsumitur, sec. com. opi.utile, quo ad hoc præsertim, ut contra ignorantem non incipiat currere.glo. in l.fi.ubi Bart.num.5.C.de tempore in integ.restit. Bart.& Angel.in l.genero. ff. de his, qui no.infa.Bald.in l.falsum.C. si ex falsi.instru. Abb.in ca.j.de præscrip.Quintil.Mandos.in reg.de annal.q.liij.nu.8.Alex.consi.j.nu.14.uolu.iiij.Carol. Rui.consi.liiij.nu.4.uol.v. Franc.Cur.min.con.cx.num.14. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempora præscriptionum currunt, sec.com.opin.etiam aduersus ignorantes: l.si partem.§.si per fundũ.ff.quemad. ser ui.amit.Quintil.Mandos.in reg.de annal.q. liij. nu. 13. Bald. consi.cccxxix.uol.v.Soc.consi.cviij.uol.iiij. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempus ad præsentãdum patronis etiam ignorantibus, sec. com.opi.currit à die uacationis beneficij. ca. ij. de supplen. negli.præla.ca.eam te.ubi Abb.de iur.patron. Cæsar. Lambert.in tract.de iur.patron.lib.ij.parte ij.q.j.artic.viij. Quintil.Mandos.in reg.de annal.q.liij.num.14. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempus constitutionis qui non seruauit, sec.com.opin.eius formã seruasse dici non potest.l.scire oportet.§. cõsequens. ff.de excu.tutor.Bal.in auth.quæ supplicatio.not.iij.ubi Salic.& alij, C.de preci.Imp.offer.Pau.Castr.in l.qui Romæ. §. Callimachus.in extre.ff.de uerb. oblig.Quintil. Mandos.in reg.de annal.q.lxj.nu.2.Franc.Cur.min.consi.clxvj.num.4. Aemilius Maria Manolessus.

* Tempus inuestituram petendi uasallo ius suum ignoranti, modò ignorantia supina non sit, non currit: sec.com.opi.gl. ij.& Doc.in §.j.quo tempo.miles inuestitur.Io.Crot.consi. lxxviij.nu.23.Aemilius Maria Manolessus.

Tempus implendi conditionem non currit ignoranti. Bal. in l.j.ix.q.C.de instit.& substit.

* Tempus cũ est de substantia alicuius actus, est omnino probandum.c.in præsentia.de probat.c.cùm Ioannes.§.ad hoc. de fide instr.c. nihilominus. iij. q.ix. Inno.S.P.in c. qualiter & quando. ante num.2. de accusa. Quintil. Mandos. in reg. xxxj.q.xiiij.nu.6.Aemilus Maria Manolessus.

Tempus debet scribi, quando actus potest uno tempore ualere, & alio non.ca.abbate.de re iud.in vj.Bald.in l. si quando. in pen.col.in uer.& ideo caueas.C.de testi.

Tempus quadrimestre in criminalibus non datur condemnatis.Bal.ubi s.uer.ix.in Marg.Tempus.post Inno.in ca.quærenti.de offic.deleg.in glo.in uer.quadrimestre. & ibidẽ per Panor.in j.col. Addo tex.in l.cum reis.C.de pœnis.& Ang. & ibidem omnino per do.Alexã.in l.debitoribus.in iiij. col ff.de re iudi.ubi ponit aliquas limitationes.

Tempus non currit ignoranti.j. Terminus currit.uersic.xx.cũ sequentibus.per discursum.

Tempora appellationis sunt continua, & includunt dies feriatos.l.ij.& ibi doc.C.de tempo. app. Bal.in addi.Spe.de app. uer.tempora.Sed quando currant, j. uerb. Terminus ad appellandum.uersi.ij.ubi plenè * Salic.& Pau.Cast.in l.j.C.de feri.Ioan.Ceph.consi.ccix.num.21.uolu.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Temporibus lapsis pars non auditur, & qui iurare, uel aliud facere intra tempus potest, postea non potest. l. fi.ff.de feri. l.accusatus.ubi gl.ff.ad l.Iuli.de adulter.l.Titia.ff.de accusatio.l.si ea.C.qui accus.non pos.c.j. de accus.Bald.in l.edita. col.iij.C.de eden.Io.Ceph.consi.cclxvj.nu.3.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tempus finiendæ appellationis extraiudicialis à futuro grauamine currit à die illati grauaminis, non à die appellationis.tex.fin.in cle.sicut.de appel.

Tempora appellationis quot sint, ponit Bar.in auth. sed lis.C. de temp.appel.

Tempus appellandi an currat minori.s.uer.Minor restituitur. uersi.iiij.& vj.cum sequen.& xlvj.& xlix.& lxxxiij.ubi restituitur ad appellandum.Addo, quòd restituitur intra decem dies, finita minori ætate: ut ibidem, in uersic.xliiij.

Tempus appellandi non currit, donec agitur de nullitate sententiæ prius mota.Bal.in l.contra.in fi.C.de inoffi.testa.

90 Tempori occurrere melius est, quàm post causam uulneratam remedium quærere.in Spec. de acto.in iiij.col. in fin. uer.quid si minor. Addo tex.in l.fi.& ibi Bald.in iij.no.C.in quibus cau.in integ.restit.non est neces.

Tempus datæ debet poni in literis, & instrumentis.in Spe.de procur.§.iij.in vij.col uer.sed quid si in mandato.

Tempus ablatum debet restitui, & integrari.l.si ita stipulatus. cum gl.seq.de uerb oblig.ubi Alex. dicit dictam legem limitare l. sed & si per prætorẽ.§. sed cùm fœminæ.& §.quoties. ex quibus cau.ma.& cle.j.de rest.in integ. Item dicit uerum etiam in eo, qui se arctauit in fine temporis. Bal. in l.j.C.de dila.Io.And.in regula, imputari. in vj.in Mercu.& l.ij. §. sed quod diximus.ex qui.cau.ma. Sed contrà infrà, Terminus. j.Item dicit uerum, quãdo restituitur in integrum tempus. glos.in c.si electio.de elec.in vj. Sed Ang.& Alex. ubi s. uer. extra opp. de auth.ei, qui.de temp.app.& ibi Cyn. & Bal.& Bar.in auth. item si appellatione.eod.tit. Io.And.in Spec.in rubr.de app.& doct.in c.ex ratione.eod.tit.

Tempus de quo est quæstio, debet specificè probari. Archid. iij.q.ix.nihilominus. Bar.in l.solet.§.sed ut probari.de ope. noui nunc.& Innoc.in ca.qualiter.de accusa.Abb.in c. cùm Ioannes.de fide instru.ij.col.

Temporis probatio fit probando extrema, scilicet principiũ, & finẽ eius. Alex.in l.solet.§. sed ut probari. in addi. de ope. noui nunc.

Tempus loquendi quandoque est, & quandoque tempus tacendi: quia

Tempus habent omnia. in Spec. de aduoc.§. hic dicendum.ij. col.uer.cùm autem.

Tempus sæpe non patitur deliberandi consilium. eod.titu.§. nunc de exordijs.in xij.col.uer.uel sic sæpe tempus. Sed necessarium est ad consultè faciendum.in titu.de requisi.consil.uer.quid si est statutum.

Tempus contractus inspicitur. in Spec.de compet.iudi.adi.in princ.in xx.col.uer.quid si debitor.uidelicet celebrati.

Temporis cursu sortitur quis forum, & fit ciuis.eod.§. uersi.j. & glos. in l. lex Cornelia. §. domum. in uer. domicilium. ff. de iniur.

100 Tempus in literis commissionis comprehensum computatur à tempore præsentationis factæ iudicibus. in Spe. de rescrip.

rescript.præsenta.§.ratione autem impetrantis.in ij.colum. uer.nunquid.Item,
Tempus circa literas Apostolicas quod debeat attendi.eod.ti. §.ratione autem causæ. uer. in summa. & per totum.& s̄.eo. uersic.lxxiij.
Tempus non multum intelligitur sex mensium.s̄.uerbo, Multitudo.uersic.xij.
Tempus modicum debet intelligi cum quodam temperamento. Item,
Temporis præsentis uerbum debet attendi. in Spec.de cita.§. sequitur.in xj.col.in fin.uersi.quid si non præfixeris. & uer. quid de illis. Addo Inno.in c.fi.in glos.sua, in uer.banni.quima.accus.pos.& doct.maximè do. Phil. de Peru. ita tenentē in ca.cùm parati.de appel.& per do.Alex.in l.j.§. nunciatio. xiiij.col.ff. de.ope.noui nunc.
Tempus causat obliuionem.s̄.uerb. Obliuio.uer.j.& pen.
Tempus ut probetur, qualiter fiant positiones.in Spec. de positio.§.v.uer.eadem quoq; doctrina.
Tempus initi contractus debet poni in instrumentis.s̄. Notarij officium.uer.xiiij.& uerbo, Dies.uersic.xxxiij.& xxxiiij. in uer.Instrumentum qualiter.uersi.xlvj.
Tempus certum si præfixum sit in commissione ad cognoscēdum & decidendum.in Spec.de remis.§.uidendum. in pen. colum.uer.in summa. & de senten.§.nunc dicendum. uer.il lud autem.
Tempora quæ currant, uel non, ecclesiæ, uel minori. in Spec. de restit.in integrū.§.ij.in x.& xj.col. uer. hoc autem.& uer. ut autem.
110 Tempora sunt distinguenda pro concordia iurium.in Spe. de expensis.§.iiij.in iij.col.in uer.in summa.
Tempus quantum sit ad terminandum causam delegatam. in Spec.de accus.§.vj.in princ.de offic.om.iudi. in §. deseruit. in vij.col.uer.quid si.
Tempus ad probādum seruitia qualiter allegetur.Spe.de causa pos.& propriet.§.ij.uer.hæc forma.
Tempus non inducit cōsuetudinem.in Spec.de propriet.§.iij.
Tempus seruitutis qualiter probetur.in Spec. de resti. spo.§.j. iij.col.uer.sed quomodo.
Temporibus diuersis factum non ualet, quod uno cōtextu fieri debet.in Spe.de his, quæ fi.à præla.si. cōsen.cap.in j.col.in uer.sed pone.& no.in l.j. in prin. de uerbō. oblig. & in l.hac consultissima.C.de testa.
Tempus litis contestationis quandoq; inspicitur, & quādoq; tempus sententiæ.Spec.ubi s̄.& de obl. & sol.§.sequitur uidere.in iiij.col.uer.ad huius autem.ubi plenè.
Tempus præsens ex præterito iudicatur. in Spec.de loca.§.vj. uersi.xxvij.Item,
Temporis mutatio an mutet obligationem. eod.§. uersic. ciij. quòd non.
Temporis diuturnitas quid faciat præsumi.in Spe.de feu.in §. nunc dicamus. & ante uer.si autem.s̄.uerb.Diu.uer.iij.
† Temporis uicinitas præsumptionem doli inducit. do.Petr. Phil.Corn.in consi.ccxlv.incipiente, Videtur.in litera M.in secunda parte.]
Tempus moræ, diei, contractus, conditionis, excommunicationis, sententiæ, litis contestatæ, contractus, & simil.quando inspiciatur. & in Spec.de obl. & sol.§. sequitur uidere.in iiij.col.uer.ad huiusmodi.& seq.
120 Tempus præsens an trahatur ad futurum.j̄.uerb. Verba.el
† j. uersi. xxix.& per discursum. † Vide do.Pet.Phil.Corn.in consi.xlix.incip.In præsenti.in litera A.in iij.parte.]
Tempus publicati contractus an inspiciatur in notario. Bart. in l.j.§.si seruus.de quæstio.glos.in c.ut officium.de hære.in vj.& per Bar.in l.uniuersa.C.de decur.lib.x.
Tēpus accessus, & moræ, & reuersionis, est pariter priuilegiatum.Abb.in c.quia diuersitatem.de conces.præben.
Temporis interuallum quando, & quid: & de eo suprà, Interuallum.per totum.
Tempus iniuriæ illatæ, & damni, inspici debet.in Spe.de iniuri.§.j.& ij.Item,
Temporis futuri tractus ad iudicem non pertinet. infrà, uerb. Tractus.uer.unico.
Temporis materiam supple infrà uerb. Terminus. & sup. uerbo, Dilatio.per totum.

Tenere merces in foro dicitur etiā, qui eas retinet in bancho, uel in manibus.Barto.& Flor.in l.qui sella.in princ.ff.de serui.rust.præd.Dixi in tract.de Gabel.
Tenor instrumēti perditi quomodo probetur. suprà uerbo, Instrumentum perditum.uersi.ij.
Tenor sententiæ probatur per testes.Bald.in l.fi.pen.col.C.de re iud.quod interfuerunt, & audierunt eam legi, & uiderūt. & tenet Innoc.in c.sicut.eod.tit. Sed possunt à iudice interrogari, quid audierunt.ibidem. & Innoc.in c.per tuas. in gl. sua, in uer.negligenter.de testibus.
Tenor instrumēti inualidi potest probari per testes. suprà, Instrumentum.el j.uersi.xij.
Tenor delegationis debet inseri in sententia delegati, & operatur, quod iudex sit certus de sua iurisdictione: & si sententia sit antiqua, præsumitur pro delegatione ex tenore sentētiæ.s̄.Compromissum in quos.uersi.v.
Tenor contractus potest probari per testes contra instrumentum.Bar.in l.generaliter.C.de non nu.pecu.
Tenor statuti debet seruari de facto, si non potest de iure. Bal. in l.j.in j.q.C.unde uir & uxor.
Tenor statuti perditi probatur per testes, qui dicant se illud audiuisse publicari.Bal.in l.j.§.fi.in fi.C.de cadu.tol.
Tenor testamenti perditi potest probari per duos testes, licet aliàs septem in testamento requirantur.Bald.& doc.in l.testium.in ij.col.uer.ulti.not.C.de testi.& j̄. Testamentū probatur.uersi.xix.& per gl.& Bart. in l.hæredes.in princ.circa medium.uer.pro intelligentia.ff.de testa.
* Tenor gratiæ amissæ testibus est probandus. Petr. Rebuf.in pract.tit.de signatur.gratiæ. num.10. Aemilius Maria Manolessus.
* Tenor inuestituræ, sec. com. opi.feudorum naturæ prorsus derogat, & uim contractus ostendit.§.j.de duo.fratr.à capita.inuesti.§.j.de fratri.de nou. benef.inuesti.§.j.ubi Bald.de feud.non haben.propr.natur.feudi.Bald.in §.denique.quæ fuer.prim.cau.benefi.amit.in l.fi.C.de suis, & legiti.in auth. cessante.C.de legiti.hære.Io.Crot.cons.lv.nu.10. Aemilius Maria Manolessus.
* Tenor priuilegij & facultas à principe concessa inspicienda est.c.porrò.c.recepimus.de priuilegi.Io.Crot.cons.lxx.nu. 5.consi.xc.num.1.consi.xciiij.nu.23.Aemilius Maria Man.
* Tenor instrumenti contractus diligenter est inspiciendus, cùm aliqua circa contractum oritur dubitatio.l.si fideiussores magistratuum.§.& pro Aurelio. ff. de fideiusso. l. si quis stipulatus.in princ.ubi Ias.nu.4.ff.de uerb.oblig. Aemilius Maria Manolessus.
Tentatio Dei non est facienda.in Spe.de accusatione.§. fi.uersi.sed quid si A.& in Euangelio, Non tentabis Dominum Deum tuum.
Tentanda prius sunt omnia. unde poeta:

Cuncta tentanda prius, sed immedicabile uulnus
Ense rescindendum est, ne pars syncera trahatur.

Tenuta, seu missio contra suspectū die feriata dari potest.glo.in uer.rei seruandæ. & Bart.in l.ij.& ibidem per do.Alex.ult.col.& in l.j.§. nunciatio.post Bar.de ope.no.nun.ff.de.ser. & s̄.uerb.Decretū primum.uersi.iij.ubi plenius.
Tenuta non reuocatur, quando missus est paratus docere de iure suo.Io.And.in Spe.de contuma.§.sequitur.uer.sed pone.& de pri.& sec.decre.§.restat.uersi. quid si ego ualens. & Alex.in l.eum, qui.de priuil.credi.
Tenuta an reuocetur die feriata.s̄.Missio.uersi.cxxxv.
Tenuta in bonis concedi potest pro expensis factis, & fiendis. Bar.in l.Fulcinius.§.si quis.el ij.ff.ex quib.cau.in pos.ea.
Tenuta contra colonum, domino non requisito, an concedatur.Bald.in l.ij.C.ubi in rem act.in iij.colum.in uersic.ulterius quæritur.
Tenuta quando reuocetur per contumacē.s̄.Decretrū primū. uer.v. & per Bal.in l.properandū.§.sin autē.in vij.col.C.de iudi.& s̄.uer.Missio. Et quando intra annū, & quando non. Alex.in l.si finita.§.Iulianus.viij.charta, de dam.infec.Addo Bal.in l.ij.in ulti.col.uer.ultimo quæritur.C.ubi in rē actio.
† Tenuta an per excommunicatum, seu bannitum reuocari possit, uide Felin.in cap.intelleximus. in fi. in uer.utrum autem.de iudi.]

Tenuta ex primo decreto cōtra proprietarium dari potest ex contumacia usufructuarij, non autem ex secundo decreto. Pau. de Cast. in l. iij. ff. si ex noxa. causa aga. Lud. Pon. in l. j. §. is uidetur. in iiij. col. & ibi Barto. in §. si procurator. ff. si quis ius di. non obtemp. Caue, quia Bar. non loquitur in usufructuario, nec proprietario, sed tantùm in procuratore, & tutore. Item,

Tenuta non reuocatur, nisi tertius nominatus comparens doceat de proprietate. l. ij. & ibi Bald. in sexto nota. C. ubi in rem actio.

Tenuta habet uim libelli. Bald. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. in ij. col. ff. de offic. procon. & lega.

10 Tenuta reuocatur satisdando de iudicio sisti. auth. ei, qui. in fi. C. de bonis autho. iudic. pos. l. si quis emptionis. §. sed & si quis. C. de præscript. tri. an. c. quoniam frequenter. §. sunt & alij. ut lite non contest. Addo s. in uerbo, Decretum primū. uer. v. Pau. de Cast. consil. xxxviij. uide omnino per Alex. in l. j. ff. de custo. re. per Bar. & Alex. in l. eum, qui. de priuil. credi. & per Bar. in l. si pecuniæ. §. j. ut in pos. leg. ubi ponit quomodo reuocetur tenuta. & s. Missio.

Tenuta reuocatur non refectis expensis, ubicunq; non potest imputari culpa. Bald. in l. de die. §. & planè. qui satisd. cogā. Alex. in l. si finita. §. Iulianus. ix. chart. de dam. infec.

Tenutā reuocari petit minor contumax, refectis expensis. Bar. in l. si finita. §. si fortè. de dam. infec. & ibi per Alexan. in l. de die. §. tutori. qui satis. cog. & s. uerb. Cōtumax punitur. uer. xxvij. & uer. Minor citatur. uer. v. & ultimo.

Tenutam reuocari petit absens ex iusta causa, non refectis expensis. Bal. & Alex. in d. §. tutor. & s. Absens. & Alex. in d. §. Iulianus. ix. char.

Tenuta concessa sine citatione possessoris speciali non ualet: & an reuocetur de facto, non citato eo, cui data est de facto. Item,

Tenuta concessa prius in bonis immobilibus, an ualeat. per Alex. in consi. v. ij. parte.

Tenuta ex causa iudicati non potest reuocari per comparationem, cum refectione expensarum, & satisdatione, sed soluēdo sic. l. properandū. §. sin autem reus. & ibi Bar. Bal. & doc. C. de iud. Alexā. in l. si finita. §. Iulianus. viij. charta, de dam. infec. & Bar. in l. consentaneum. pen. col. & seq. C. quomodo & quando iudex. & Bald. in authē. ei, qui. xj. colum. C. de bo. autho. iud. pos.

Tenutam qui reuocari petit acceptam pro debito alieno, debet probare rem esse suam. glo. in l. j. uerbo, restituuntur. C. de priuil. fisci. ubi Bar. dicit uerum, quando possidebatur ab eo, in cuius bonis est facta missio, id est, à debitore, aliàs secus: per l. ob maritorum. C. ne uxor pro mari. & Barto. in l. à diuo. §. si super. de re iudi. iij. col. in uer. quæro, cui incumbebat onus probandi.

Tenuta ex inordinato processu data potest retineri pro uero debito loco pignoris, si res ipsa erat prius hypothecata. Bal. singulariter in l. fundus: qui Lucij Titij. de rescin. uen. & Barthol. Cæpol. in sing. uersi. lxxxv.

† Istud dictū Bal. exclamat Franc. Cremo. dicens esse singulare in notabilib. suis, not. xcij. incip. Tenuta fuit, &c. & ita secundum eum, habebit locum hoc casu l. si non sortem. §. si centum. ff. de condi. indebi.]

* Tenuta non ritè data, id est, iuris ordine non seruato, si tamē iterum esset cōcedenda, quia ob ueram causam data est, sec. com. opi. reuocanda non est. Ang. Imo. & Alex. in l. si finita. in prin. de dam. infec. Doct. in rub. C. de Carbo. edic. Franc. Curt. mai. in l. si pacto, quo pœnā. nu. 8. C. de pac. Ias. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. col. iij. ff. de re iud. Bertachi. in tract. de Episc. in iij. parte, nu. 69. Negusa. in tract. de pignor. in ij. membr. iij. parte, nu. 32. Abb. consi. xxix. in extre. uol. ij. Soci. cons. cxiij. in extre. uol. iij. Carol. Rui. consi. xcj. col. fi. uol. v. Dec. in c. cùm cessante. in extre. de appel. con. cxcj. in extre. cō. cccclxix. nu. 18. Ay. Cra. cons. lxv. nu. 4. uol. j. Rolā. à Val. consi. v. nu. 6. uol. ij. com. tamen multi dissentiunt: Bal. in d. l. si pacto. ubi Lud. Gozad. not. ij. Ioan. Crot. in l. j. §. nunciatio. nume. 76. ff. de oper. noui nunci. Bald. consil. cccxxxij. uolum. iij. consil. cclvij. uolum. iiij. Carol. Rui. consil. xxiiij. colum. iiij. consil. xvij. nume. 7. uolum. v. Aemilius Maria Manolessus.

* Tenuta non ritè data, etiamsi iterum cōcedenda est, si tamē data est ob decretū obrepticiū, potest reuocari. Pet. Ancha. con. ccxcij. in extre. Rolan. à Val. con. v. nu. 19. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tenutā nō ritè data, ut quia sine citatione, si tamē rectè, id est, pro uero debito, de quo constat, non debet reuocari, ex quo esset de nouo danda. Angel. post glos. in uersic. liberetur. l. si finita. in princ. ff. de dam. infect. & ibidem Imol. & domi. Alexan. in iij. colum. in fi. cum alijs concor. ibidem per eum allegatis, ubi multa pulchra adducit in proposito. & Pau. de Cast. in consi. ccclxx. qui dicit debitorem non ritè captum, non esse relaxandum, si constat de debito, quia esset iterum capiendus. Caue, quia istud consilium nō inuenio. Idem tenet Ludo. Pont. post Ioan. de Imol. in d. l. si finita. licet aliter loquatur. Ioan. de Imo. in l. à diuo. §. in uenditione. de re iudic. & in cap. sicut nobis. de appell. Idem Paul. in d. l. si finita. dicit tenutam tunc posse annullari per iudicem: qui debet dicere, Reuoco: & quia denuò est concedenda, de nouo cōcedo, & confirmo. Sed ibi Ludo. Pont. tenet contrariū per dictum Bal. in l. fi. vij. opp. C. de edic. diui Adri. toll. qui dicit missionem primo reuocandam, & denuò reiterandā, si prima fuit inordinata. per cap. qualiter. de accusatio. & tenet Bal. in l. j. paulo post prin. C. ad Carbo. ubi plenius per Alexan. & l. fi. §. fi. uersi. & est ar. ff. quod met. cau. & Salic. in d. l. fin. C. de edic. diui Adri. toll. tenet cōtra Bal. Ego in practica semper seruaui opi. Angel. & Paul. de Cast. in d. consil. quod not. Addo do. Angel. Areti. in §. quadrupli. Instit. de actio. & do. Ias. May. in l. si pacto, quo pœnam. in ix. colum. in uers. tu ultra omnes. C. de pactis. cum alijs concor. per eum ibi adductis, maximè Bartol. in l. si expressim. in princ. ff. de app. Vide per Alex. in consi. v. ij. parte. & in l. minor. de euic. ubi † plenè. & in l. j. C. ad Carbo. † Vide per Bald. in consi. cclxij. in ij. parte.]

20 Tenuta confirmata pro maiori summa debet reuocari. Bal. in l. certi. §. quoniā. ff. si cer. pe. ubi refert Bar. sic consuluisse Lud. Pon. in l. j. §. pe. ff. de uerb. oblig.

Tenutam reuocari petens dicitur defensor: quod potest etiam excommunicatus. suprà uerbo, Excommunicatus agit. uersic. ij.

Tenuta pro debito inutili, uel falso, debet reuocari. per Paul. de Cast. con. ccclv. Aduerte etiam ad hoc consilium, quod non inuenio.

† Tenuta quæ de facto procedit, de facto est reuocanda: puta si est facta, cessante commissione. Bal. in con. cclvij. in quarta parte.]

Tenutæ materiam supple sup. uerb. Decretum primum. uerb. Missio. & uerbo, Missus. per totum. & uerbo, Contumax punitur. uersic. xxvij.

Theologi non considerant ius ciuile. Bal. in l. fin. in fin. princ. C. de iure delibe. ubi etiā dicit, quomo- † do ipsi accipiant uerbum Hæreditas. † Et est dignior cæteris scientijs, propter nobilitatem materiæ, certitudinem, & altiorem finem, secundum beat. Tho. j. parte. quæst. j. articu. v.]

Theologi cùm disputant, quare semper protestentur. Innoc. in c. ij. de summa tri.

† Theologia dicitur à θεὸς, quod est Deus, & λόγος, quod est sermo: quasi diuinus sermo. Car. in cle. j. in prin. de magi.]

Termini agrorum antiquiores præualent in causa finium regundorum. l. ij. & ibi Bal. C. fini. reg. nisi in cōtractu, uel priuilegio alij contineantur. l. j. & ibi Bal. eod. tit. & de eis creditur authori non habenti interesse. l. eos. & ibi Bald. ff. eodem titu. & melius infrà, Testes. qui. uersic. xiij. & uersic. xxxv.

Termini per iudicem, etiam sine licentia possunt infigi agris. l. hæc actio. §. iudici. & ibi Flo. ff. fini. regū. per Flo. in l. si irruptione. eod. tit. doc. in l. Castellanum. ff. de arbi.

† Terminus datus iudici per superiorem ad diffiniendū causam, si fuit præfixus de consensu utriusque partis, reputandus est peremptorius, & intra illum iudex sententiam ferre debet, non obstante contradictione partis, nisi nouum & incogitatum impedimentum interueniat, quare nequit probationes suas inducere. Innocen. & Abb. in ca. super eo. ij. de appel.]

† Terminus ad producẽdum iura partiũ, & ad acta processus, & ad audiendam sententiam, & sic ad diuersos effectus, potest per iudicem annullari, & statui: ut in ca. cùm olim. ij. de priu. Ex quo nota, quòd dies incertus potest præfigi ad audiendam sententiam: & hoc propter difficilem citationem ad singulos actus fiendam in curia ad remotas partes: ut in cap. tum ex literis. de in integ. restit. in fi. aliàs autem citatio debet esse certa regulariter: ut in l. qui aliter. §. quinimò. ff. quod ui, aut clàm. not. Petr. de Anch. in d. cap. cùm olim. in princ.]

Terminus reponi in loco unde amoti sunt, potest peti etiam post triginta annos, si possessio sit retenta usque ad locum, de quo termini fuerũt amoti. Cy. in l. fi. C. fi. regun. Flo. in l. j. in fi. ff. eod. tit.

Terminorum inspectio quando fit per iudicẽ, debet pars moneri, uel citari ad interessendum in loco. Bar. in l. qui bona. §. huic stipulationi. in j. col. in fin. uersi. sed an, quando. ff. de dam. infec.

Termini in uenditione an includantur. Bart. in l. semper in stipulationibus. de re. iur. Caue, quia loquitur in diuersis terminis. Bald. in l. à caligato. uer. exemplum de primo. C. de nupt. quòd sic.

Termini remoti pœna quæ sit, & cui applicetur. Abb. in c. ex literis. de proba. & per Cy. in l. j. C. de accusa. & glos. Instit. de public. iud. §. fi.

Terminos plures simul euellens, tenetur unica pœna, secundũ Alex. post Ang. in l. inficiando. §. infans. de furtis.

Terminorum quæstione mota debet iudex mittere agrimensorem ad locum. l. si quis. & ibi gl. dat formam. C. fi. reg.

Terminus terminans dicitur, quicquid est extra fines agri uenditi: sed terminus terminatus dicitur, quicquid est intra fines. Bal. in l. si fines. in fin. C. de euictio.

Termini antiqui non præsumuntur mutati, nisi probetur. l. in finalibus. & ibi Bal. ff. fini. reg.

Terminus cõfinium disiunctorũ si remoueatur, fit unio: sicut si apponitur, fit separatio coniunctorum. Old. Bal. & Flor. in l. si quis duas. §. fi. ff. communia prædi.

† Terminos mutantium pœna quę sit, uide Felin. in c. quia indicante. post medium. j. col. uer. & contra. de præscrip.]

Terminorum probatio qualiter fiat, & de materia eorum, uide s. uerb. Confines. uersi. vj. & pe. & ultimo, ubi plenius.

Terminus intelligitur, scilicet unius anni, unde duo termini intelligũtur duo anni, tres termini tres anni, & simil. l. iij. in fi. & ibi Bartol. in iiij. no. ff. de an. leg. & Alex. in l. si sine prẽfinito. de pœnis. Idẽ in tempore. sup. uer. Tempus. uerb. lxxvj. cum seq.

† Adde, quòd terminus propriè est signum, quo ager ab agro diuiditur: de quo facit mentionem Naso lib. Fastorum,

Omnis erit sine te litigiosus ager. & dicitur Græcè ὅρος.]

Termini lapsus habet uim pacti de non petendo. Bal. in l. j. C. quando di. leg. ce. in ult. col. in uer. extra opponitur.

Terminus à iudice datus habetur loco termini legalis. Innoc. in c. ex ratione. in j. col. in uer. item not. de app. Io. de Pra. in l. qui procuratorem. §. si quis omiserit. de procur.

Termino elapso fieri non potest, quod fieri debuit intra terminum. Bald. in l. j. j. col. in pen. no. C. qui admit. & sup. Positiõ quando. uersi. v. & seq.

Terminus iudicis quandoq; operatur contra terminum iuris, & quandoq; mitius agitur in termino iuris, quàm iudicis. Bal. in d. l. j. xxvj. opp. ix. col. in uer. ex hoc nota.

Terminus à iure non determinatus, intelligitur arbitrarius. s. uer. tempus. uersic. xxiij. & debet dari longior, uel breuior, secundum naturam eius, de quo agitur. no. Card. in cle. j. de decimis.

Termini assignatio ualet, ut ualere potest, ut sic si non ualet, quo ad omnia, ualet ut potest. Bal. & Phil. in ca. ex insinuatione. de appel.

Terminus iudicis regulatur ad terminum iuris breuiorẽ, & sic restringitur secundum ius cõmune. Bal. in l. in contractibus. in princ. in ij. not. in fi. C. de non num. c. pecu. per glo. in l. cùm post. C. quando actio de pecu.

Termini assignatio an fiat causa cognita. Card. & Io. And. in c. fi. qui ma. accusa. pos.

Termini assignatio dicitur interlocutoria, quando transit in rem iudicatam, nisi appelletur. de elec. c. cùm dilecti. de excep. c. significauerunt. Car. in cle. j. xvj. q. de except. ubi dicit. uerum, nisi quoad exceptionem excõmunicationis, cuius terminus nunquam transit in rem iudicatam, ideo potest ea opponi etiam post terminum: ut ibi per gl.

Terminus ad optãdum est unicus omnibus canonicis. supra, Canonicus. uersi. xvij.

Terminus ex causa tolli potest per iudicem. Bald. in l. à procedente. C. de dila. & in l. unius. §. cogniturum. ff. de quæstio. & Bal. in l. cum reis. C. de pœnis.

Termini omnes regulariter sunt arbitrarij. l. continuus. §. ij. de uerb. oblig. de elec. cupientes. in prin. in vj. & Car. in cle. j. in princ. de uita & hone. cle. ubi dicit maximè in his, qui dantur ad comparendum, & ad deliberandum.

Terminus legalis etiã assignatus per iudicem, dicitur legalis, non iudicialis. doct. & Petr. de Sun. in l. ij. in fin. C. de usur. rei iudi. post glo. & Bar. in l. iiij. §. si quis condemnatus. ff. de re iudi. & in l. iij. in pe. col. uersi. & hæc materia potest induci ad duas quæstiones. ff. de leg. j. & in l. si arrogator. in ulti. col. in uer. inducitur etiam in ar. ff. de adop. Addo Bar. in l. ij. ff. de re iud. ubi alij doc. & ibi Alex. in addi. & ibi Bal. quem etiam uide in l. eos. §. Apostolos. de app. ij. col.

Terminus iuris non perimitur per interlocutoriam iudicis, nisi bina iudicis monitio præcedat. Angel. in auth. de hære. & Fal. §. si quis autem. in j. col. ad fin. uersi. & ex his infero ad q. Addo Ang. Areti. in tracta. Malefic. in glo. in uer. necnon ad querelam. & per do. Ias. May. in l. ij. in v. col. C. de eden. cum alijs allegatis ibidem per eum. & j. Terminus ad opponendum. uersi. xviij.

Termini breuitas non uitiat actum bonæ fidei. l. insulam. §. in operis. & ibi Bar. ff. locati.

Termino durante, cui non sit renunciatum, debet quis expectari, ut faciat quod debet. Bal. in l. manifestissimi. in fi. prin. C. de furtis.

† Terminus datus à statuto, uel à iudice, an censeatur continuus, uel utilis: uide Bal. consi. lxxj. in tertia parte.]

Termini statutarij lapsus impedit processum. Bald. in l. fi. xiij. opp. uer. & nota. C. de edic. di. Adri. toll. & j. Tẽpus ad agendum. uersi. iiij.

Terminus potest per iudicem præfigi cũ interlocutoria, quòd eo lapso non audiatur. Bar. in l. Titia. in ult. col. uersi. quæro, utrum iudex. ff. de accu. nec tunc potest mora purgari. Bal. in auth. ad hæc pen. col. in fin. uersi. quæro si ego diffamo. C. de usur. Quod intellige, si iudex interloquatur post lapsum terminum, non ante, secundum Bal. in Mar. Terminus. uer. v. Sed Bar. in l. mancipiorum. in uersi. ultimo. not. ff. de opti. lega. dicit, quòd imò habet uim peremptorij. & Bald. ubi s. quem uide in c. j. iiij. col. de mil. uas. qui contu. est.

20 Terminus an restituatur in totum, uel in partem impedito. Bar. in l. ideo. in fi. de uerb. oblig. quam legit cum l. si ita stipulatus. & decidit, quòd in totum.

Termini assignatio facta absenti debet intimari. Bald. in l. ij. j. col. in uersi. item dum dicit ad notitiam. C. ubi in rem actio. & suprà, Dilatio peremptoria. uersi. iij. & j. eod. uersi. lviij. & Alex. in consi. xxxiiij. prima parte. Alex. in l. qui absenti. de acquir. pos.

Terminus denegatur, uel nõ datur arbitrio iudicis. Bal. in l. j. in iij, no. C. de dila.

Termini lapsus quomodo probetur. Bald. in auth. offeratur. pe. col. in fi. uer. & nota hanc literam. C. de lit. contest. quòd per inspectionem actorum.

Terminus ad pœnitendum non debet expectari, cùm cõstet, quòd quis nolit pœnitere. Hosti. & Io. And. in c. irrefragabili. de offic. ordi. & Bald. in c. j. in fin. in uer. dicit Host. quòd si quis. x. col. uersi. quæro, quando par citat parem. de mil. uas. qui contu. est.

Terminus de certa die, intelligitur de tota die. doc. & Bar. in l. liber homo. §. decem hodie. de uerb. oblig.

Terminus à die Lunæ usq; ad diem Iouis, includit diem Iouis non feriatam, aliàs secus. Bal. in l. à caligato. in fi. C. de nupt. quem uide in c. j. §. decidente. in viij. col. uer. extrà no. quòd in dilationibus. qui feu. da. pos. & in c. j. §. si quis de fluminibus. de contro. inuesti.

Terminus à iudice potest dari parti præsenti, absente altera.

suprà,

supra, Dilatio. el j. uersi. xxvj. & j. uer. eo. uer. xl.

Termini duo simul dari non possunt, nisi sint contigui: item nisi super diuersis capitulis. Bal. in addi. Spe. de dila. uer. una dilatione. & in tit. de appel. uer. dilationes. ubi dicit terminos non esse illudendos, & quòd unus cedit post alium, & non confunduntur. Item,

Terminus tutori non datur ad præsentandum pupillum in iudicio. Bald. in l. j. §. sufficit. in j. col. in fin. uer. quæro, si tutor. ff. de admi. tut.

Terminus quando sit peremptorius, uel non. uide sup. Dilatio peremptoria. per totum. & uer. Peremptorium. uersi. ix. & j. in singulis uersi.

Terminus iuris, &

Terminus hominis æquiparantur, quia in utroq;, nisi apostoli petantur, desertio appellationis inducitur. no. Car. in cle. ij. §. similiter. de appel. ubi etiam dicit, quòd

Terminus iuris censetur certus, quia ius certum est.

Terminus incertus dari potest, ut compareas intra octo dies. gl. & Car. in d. §. similiter. ij. q.

Termini fine qui se arctauit, sibi imputet. ca. consului. de offic. deleg. c. exceptionem. de excep. Car. in cle. sicut. iij. q. de appel. Sed contrarium tenet Alex. in l. & ideo. de uerbo. oblig. & sup. uerb. Tempus. uersic. xcij.

Termini lapsus non debet expectari, ut faciat, quando obligatus facere, respondit se non facturum. Io. And. in c. irrefragabili. de offic. ord. in Nouel. Bald. in c. j. iij. col. de mil. uas. qui contumax est. & Alex. in l. fi. de resti. in integ.

Termini lapsus an inducat aditionem, uel repudiationem. s. Hæres adit. uer. ix. & xxvij.

Terminus plurium annorum debet totus expectari. l. si cui legetur. in prin. & ibi Bar. de leg. j. & sic solutio fiet in fine cuiuslibet terminorum: ut ibi. & sup. Legatum annuum. uersi. xix. adde etiam in uerb. Legatum ubi. uer. xx. & xxvj.

Termini plures in una citatione an apponantur. in Spe. de cita. in §. uiso. in v. col. uersi. sed quid si res. & in §. iam de dilatione. in iij. col. in uer. sed præmissis.

40 Terminus statuti lapsus non interpellat pro homine. Bald. in l. fi. §. fi. iij. col. C. de iure dot.

Termini assignatio est actus iudicialis, & fieri non potest à iudice procedēte, nisi in summarijs, nec parte absente. in Spe. de dilatio. §. uidendum. in v. col. uer. sed cùm à procedente. & ibi Bal. uer. fin. & sup. eo. uer. xxviij.

Terminus ad accipiendum copiam actorum factorum partib. præsentibus non est dandus. Bal. in l. ij. C. de eden. ij. col. in uersi. ex ista secūda lectura nota. & ibi Bar. in ij. lect. in j. col. uer. ex quo not. & Alex. in l. j. §. j. ff. de eden.

Termini banni incidētes in tēpus successoris, sunt nulli. Bal. in addi. Sp. de arbi. in pe. col. in uer. nota, q termini bannorū.

Terminus habet uim interlocutoriæ. Bal. in addi. Spe. de procur. in iij. col. uersi. terminus habet. & de instru. edi. in ij. col. uer. iudex potest.

Terminus ad consultandum dominum non datur procuratori causæ appellationis. Bal. in addi. Spe. de procur. in iij. col. in fi. uer. procuratori. & s. Dilatio. el j. uer. pe. & ultimo.

Terminus potest dari super reconuentione procuratoris. Bal. in addi. Spe. de procur. in iiij. col. uer. super conuentione.

Terminus iuris non potest præueniri. Bal. in l. fi. in j. col. uersi. quæro, quid si dictum. C. qui admit.

Terminus iuris ad confessionē inuentarij non est propriè exceptio. Bald. in addi. Spe. de excep. in ij. col. in uer. exceptio non facti.

Terminus legalis, & conuentionalis duplicatur, si agitur ante diem. Bal. in addi. Spe. de plus peti. in fine.

50 Terminus iuris non est notificandus. Bald. in addi. Spec. de appel. in xxj. col. in fi. uer. terminus legalis.

Terminus lapsus ultra dimidiam, cedit ad culpam negligētis. Bal. ubi s. xxij. col. uer. in culpa.

Termini succedunt loco litis contestationis in causis, in quib. non contestatur lis: ut in executione sententiæ. Cy. in l. nihil. C. de procur. not. in c. j. de elect. in vj. Bal. in addi. Spe. de sententia. in xj. col. uersi. in casibus, in quibus.

Terminus iuri quærendo appositus, operatur idem, uel plus, quod renunciatio. Bal. in addi. Spe. de appel. in primis addi. uer. ratihabitio.

Terminus præfixus iudici, uidetur præfixus etiam partibus. Bal. ubi s. uer. in causa appellationis.

Termino elapso, nō potest fieri post terminum. Bart. in l. statuliberum. §. Stichum. de leg. ij. l. mancipiorum. de opt. lega. l. Titia. de accus. l. si ea. C. qui accus. non pos. c. cùm in tua. qui matri. accus. pos. Bal. in l. acceptam. xxj. q. de usur. & j. uerb. proximo. & in cle. constitutionem. §. j. vj. quæst. de elec. ubi etiam dicit, quòd

Termini assignatio est interlocutoria: dicit uerū, nisi quid de nouo oriatur, uel ad notitiā perueniat. Item nec positiones produci, & productis non est respondendum. Bal. in l. in cōtractibus. §. super. de non nu. pecu.

Termino bāni elapso, auditur quis re integra, si ab homine præfixus est, non si à iure. Inno. in c. cùm in tua. in gl. sua, in uer. banni. qui ma. accus. poss. l. eo. & ibi Bald. C. de remi. pign. & Bal. in Marga. terminus. uersi. v.

Terminus datus absenti debet intimari per procuratorē eius, & debet esse certus. Bald. in l. generaliter. §. his de præsentibus. in ij. no. C. de reb. credi. & s. uer. xxij. Et sufficit intimari ad domū. Bal. in addi. Spec. de posi. no. quòd terminus. Et currit ab intimatione. j. Terminus currit. uer. xlv. Adde sup. Dilatio. el j. uers. xxvj. & xxxix. & in uer. Dilatio peremptoria. uer. iij. & per Alex. consi. xxxiiij. j. parte.

Terminus reo non datur, quando actor est excommunicatus. Inno. in c. prudentiam. in v. col. magna, in fi. in gl. sua, in uer. uinculo excommunicationis. de officio delega. & Bald. in Marg. in uerbo, actor. uersi. fi.

60 Terminus assignari non potest, nisi à iudice. Inno. in c. cùm contingat. in ij. col. in glo. sua, in uer. postulata. de rescrip. & Bal. in Mar. uer. Terminus. uer. vj.

Terminus quis dicatur breuis, uel longus. in Spe. de cita. §. iij. circa princ.

Terminus ut circunducatur, quid requiratur. in Spec. de cōtu. §. j. iuxta principium.

Termini materiam supple s. Dilatio. & j. eo. per totum. & sup. Tempus. per discursum.

Terminus currit, uel non: ut j. eodem, per totum.

Terminus probatorius quando, & quib. currat. j. Terminus ad probandum. uer. xxvj.

Terminus an currat, donec de procuratorio disceptatur. sup. uerb. Instantia. el j. uer. ij.

Terminus ad appellandum, uel prosequendum, quando currat. j. Terminus ad appellandum. uer. ij.

Terminus statuti regulariter currit ignoranti. l. genero. & ibi doc. & Bar. in ij. col. uer. ultimò ista lex facit. ff. de infa. Quod uerum, nisi præfigatur à statuto episcoporum, marchionū, uel comitum. Bal. in l. id, quod pauperibus. iij. col. in uersic. tertiò quæro. de episc. & cle. & in rub. in iiij. col. in vj. q. & in l. j. C. qui admit. nec alius, nisi papa, uel Imperator potest facere, quòd talis terminus currat ignoranti. doc. & Compo. in c. capitulum sanctæ crucis. de rescrip. Item,

Terminus statuti ad cognoscendū de crimine currit à die sciētiæ. Paul. de Castr. consil. ccxxix. incipiente, Videtur, quòd ista accusatio. Item Alexan. in l. penult. ff. si quis test. lib. esse iuss. fuer.

Terminus continuus currit ignoranti. Bart. in d. l. genero. in j. not. de quo per Bald. in l. quandiu. uer. extra opponitur. C. qui admit.

Terminus ligans manus ordinario in conferendis beneficijs uacantibus, currit papæ ignoranti. Bald. in d. l. quandiu. per c. statutum. de præben. in vj.

Terminus utilis non currit ignoranti, uel impedito regulariter. no. in cap. quia diuersitatem. de concess. præben. gl. in ca. ij. eo. tit. in gl. in uer. intra sex menses. & in c. ne pro defectu. de elec. & ibi Inno. circa princ. in glos. in uer. tres menses. & Bald. in Marg. uer. Terminus. uersi. vij. & in d. c. licet. de sup. negli. præla. Quod uerum, quando ignorantia est probabilis, non aliàs. no. in l. pen. & ibi Bal. C. qui admit. Item currit in casu c. quoniam. de iure pa. secundū Abb. ibi in ij. col. in uer. ad hoc possunt adduci. & s. Tēpus. uer. lxxj. per Abb. in c. cùm propter. eod. tit. in j. no. in casu c. statutum. de præben. in vj. ubi glo. no.

10 Terminus currit à die scientiæ, quando lex notat culpā. Bal. in ca. fi. de prohi. feu. al. per Loth. in ij. not.

Terminus implendi conditionem non currit ignoranti. Bald. in l.j.ix.q.C.de insti.& substi.

† Terminus an currat ante ortum obligationis. uide do. Petr. Philip. Corne. in consil. cxxx. incip. Viso. in litera G. in tertia parte.]

Terminus compromissi currit à die acceptati compromissi.l. iij.§.tametsi.& l.si cùm dies. §. recepisse.de arbi. & in practi. Papi.de compro.uersi.intra duos menses. ubi idem dicit in delegato.per gl.in c.de causis.in uer.certum.de offic.deleg. & s̄.Compromissum.el j.uer.xxxiiij. Idem in arbitro tertio, qui currit à notificatione. in l.50.C.de excu.tu.

Terminus non currit tempore excõmunicationis iudici. Bal. in rubr.C.qui admit.vj.quæst.in uer.item si iudex fuit excõmunicatus.

Terminus ad accusandum non currit ignoráti.l. 50. & ibi.Bal. C.de excu.tu.

Terminus ad insinuandum non currit ignoranti. Bald. in d.l. quinquaginta.& in l. quandiu. ad finem.C. qui admit. & in l.si tutor.in uersi.sexto fallit.C.de peric. tut. Addo do.Alex. omnino in l.quandiu.ad fi.& Alex.in l.pen.ff.si quis testa.liber.& in d.l.quandiu.& Bal.in l. item ueniunt. §. cum ante. de peti.hære.& in l.pe.de peric.tut.& in ca. licet. de sup.negli. præla.

Terminus ad exequendum non currit ignoranti. suprà, Executor quando.uersi.xxvij.

Terminus quadriennij ad petendum restitutionem in integrũ currit à die læsionis, & sic à fine temporis, uel termini peremptorij elapsi.Car.in cle.j.xxiiij.q.de resti.in integ. non tamen currit ignoranti: ut ibi in q.xxv.ubi plenè.& Bald. in l. falsum.C.si ex fal.instru.& Alex.conf.lij.iiij.parte. Callimachus,&c.

Terminus sex mensium præfixus ordinario ad conferendum beneficium patrono negligente intra tempus præsentare: per c.ij.de concess.preben.&c.licet.de neg.præla.& Rota in deci.cclv.currit ei à die scientiæ. Abb. Sicu.in c.quia diuersitatem.de conces.præben.post Inno.in d.c.licet.

Terminus mensis præfixus papæ ad conferendũ beneficia uacantia in curia Romana, currit etiam ignoranti.tex.cum gl. no.in c.statutum.de præben.in vj.

20 Terminus statuti ad inquirendum, uel accusandum de crimine, currit etiam ignoranti.secundum Bal. in l.fi.C.de dolo.Ang.contra Bar.in l.ultima.ff.si quis testa.lib.& ibi Alex. plenè.& per Bar. in l.genero.in ij.col.in uer. ulterius ista lex facit.ff.de infami.& Fran. de Padua in l. quandiu.C. qui admit.& Ang.in auth.de san.epis.§.pe. Pau.de Cas.cõ.ccxxix. incipiente,Videtur,quòd ista accusatio.sequitur Bart.contra quem est cõmunis opi. & dixi s̄. uer. Statutum de maleficijs. uersi.xvij.ubi uide omnino.& per Alex.in l. annus.de cal.& in l. eum, qui.§. in popularibus. de iureiur. ubi dicit post Bal.ibi,quòd communis opi.est contra Bart.sed excusatur iudex à pœna.Ego in libello meo habeo apostillã Angel.& Bar.in d.l.pen.qui distinguit,quòd aut crimen soli læso est ignotum: & ibi currit terminus etiam ignoranti, Aut etiam alijs,quia de nocte,uel in tumultu: & non currit.Sed Bar.in l.j.C.de strato.lib.xij.dicit, quòd terminus ad inquirendum non currit iudici ignoranti maleficium: nec ad denunciandũ.& ibidem uide do. Alex.in addi.multa allegantem.& s̄.Syndicus denũciat.uer.iij. † Aduerte,quia in meo Bar.non inuenio addi.Alex.prout dicit hic firmè.]

Terminus statuti ad allibrandum bona in æstimo communis non currit ignoranti.Bal.& Franc.de Capi.listæ in d.l.quádiu.& ibidé do. Alex.ad fi.cum alijs ibidem per eũ allegatis.

Terminus non currit præsenti,absente aduersario. Bald. in l. quod si nolit.§.fi.uer.non fuit præsens.de ædil.edic.& Bald. in Marg.uer. Actor.uer.pen.

Terminus ad soluendum an currat ignoranti.infrà, Terminus ad soluendum.uersi.ult.

Terminus ad opponendum an currat ignoranti.infrà, Terminus ad opponendum.uersi.xiij.

Terminus quoad releuandum cedit ignoranti, non si agatur de pœna, uel præiudicio. Bald. in auth.cui relictum.iij.col. uersic.quæro,de quo anno. C.de indi. uid.tol.

Terminus iuris quando currat ignoranti. uide in uersi.præce. & ultra per Bal.in c.j.ij.col.in uer. quod post annum,quo tẽpore mil.& in l.j.& in d.l.quandiu.& ibi Alex. post Sali.qui ad Ang.in cõ.xxj.& doc.in rub.de sup.neg.præla.& in c.pastoralis.de except.doc.in l.licet.C.de iure delib. sed an quadriennium restitutionis in integrum.cle.j.xxv.q.eod.tit.

Terminus non currit dubitanti, nisi fuerit negligens in se certificando.Bal.in l.manifestissimi.in prin.in ult.col.in uer.ulterius no.in uer.fin auté.C.de fur.& quod no.in d.l.quádiu.

Terminus ad construendum capellam datus à testatore legatario, currit à die datæ ei pecuniæ per hæredem pro capellę fabrica, non antè, nisi fuisset in mora exigendi. Bal.& Io.de Por.in l.fideicommissum.in fi.ff.de legat.j.

Terminus currit impedito culpa sua. s̄. Impeditus. uersic.xiij. Vnde currit, si potuit obuiare impedimento: aliàs secus.l. quibus diebus.in princ.& ibi doct.de condi.& demon. non impedito facto aduersarij.Bald.in l.fi.C.de adul.

30 Terminus banni currit à die notificationis. Bar. in l. j.§.j.in j.no.ff.de requi.reis.

Terminus reo non currit, quando actor non potest agere.sup. Reus.uer.iij.

Terminus an currat minori.no.in l.fi. & ibi Bal. C.in qui. cau. in integ.re.non est ne.& plenius in c.j.§.j.in ij.col. uersic. ex his insurgit.quo tempore mil.quòd sic, sed restituitur in integrum.& s̄.uerb.Minor restituitur.uer.cix.& cxxij.

Terminus an currat pupillo.Bal.in c.j.§. porrò. in j.col.in uer. quæro,utrum episcopus.qualiter olim feu.pot.al. quòd nõ. Addo Bald.in d.c.j.§.j.in ij.colum.in uerb. Infantia. in titu. quo tempore miles.

Terminus rescripti ad percipiẽdum fructus, puta per bienniũ absentiæ,currit à die absentiæ,non à die præsentationis rescripti:unde habebit fructus anni tantùm,si per annum stetit ad præsentandum. Oldra.consi.lvj.incipiente,Iulius impetrauit.

Terminus decẽ dierum præfixus à testatore à die mortis, currit à die aditionis.Bald.in l.j.iij.col.C.de his,quæ pœ.nomi. Alex.consi.xxxv.iiij.parte. Item,

Terminus ad exequendum testamentum pręfixus per statutũ executoribus intra mensem à die mortis,intelligitur currere à die scientiæ. Alex.ubi s̄. Pet.de Anch. & Io.de Imo.in c. nos quidem.de test.& Bar.in l.genero.ff.de infa.& sup. Executor quando.uersi.xxviij.

Terminus datus actori, & reo simul, an currat reo opponenti contrarias exceptiones.Bal.in l.j.viij.col.C.de furtis.

Terminus à iudice præfixus currit scienti, non inscio. Bal.in l. j.si quis cau.& Alex.in l.pen.si quis test.lib.

Terminus sexaginta dierum ad accusandum iure mariti quan do currat. Salic.post gl.in l.iure.ij.q.C.de adul.

40 Termini ordinatio quando currat, patrono negligente. s̄. uerb.Patronus.el j.uer.xxviij.

Terminus ad insinuandum nõ currit minori.l.minorib. & ibi Bal.in fin.C.de do.an.nup. Et an ad inuentarij confectioné. sup.uerb.Inuentarium hæredi quando.uer.antepe.

Terminus ad faciẽdum comparere principalem, qui iuret, uel respondeat positionibus, potest præfigi procuratori.d.§.fi. & ibi Bar.& doc.

Terminus ad petendum,uel recipiendum apostolos,non currit,sed suspenditur per compromissum.sup.uerb. Compromissum.el j.uer.xij.xiij.& sequen.

Terminus reo datus,ut currat post terminum probatorium actoris, incipit post terminum renunciatum per actoré.Bal. in l.fi.in j.col.uer.quæro, quid si est dictum.C.qui admit.

Terminus absenti currit à die notitiæ. Bal.in addi. Spe. de appel.in xxxj.col.uer.terminus. Adde sup.Terminus.el j.uer. lvij.& uerb.Dilatio.el j.uers.xxvj.& xxxix.& in uerb, Dilatio peremptoria.uers.iij.Alex.in l.qui absenti. de acq.pos.& Bald.in l.j.ff.si quis cau.& in l.j.in fin.de temp.appel.j.q.j.in summa, & Alex.consi.xxxiiij.prima parte. & Bald.in l.si ea. pen.col.C.qui accu.non pos.

† Terminus duorum annorum proximè futurorũ an, & quan do incipiat currere.uide do. Pet.Phil.Corn.in cons.cclj.incip.Videtur.in princ.in iij.parte.]

Terminus hominis nõ currit, durante compromisso,sicut nec terminus iuris.tex.sing.in cle.quandiu.de appel.

Terminus ad comparendũ coram alio iudice ad uidendũ iuraméta testiũ, uel partis, potest per iudicem

dicem præfigi.l.generaliter.§.fi.& Bar.in j.no.C.de reb.cre. & infrà, Testis deponit.uersi.xij.

Termino ad comparendum præfixo an possit comparere ante terminum.s̃.Citatus.uersi.xlvj..

Terminus banni ad comparendũ potest prorogari.suprà,Bannum.uersi.lj.

Terminus ad comparendum coram iudice, ad quem fit remissio, dari debet, & potest per remittentẽ.Bal.in additio.Spe. de remissio. uer. nota quòd si ille. Et est perem ptorius . ibi Spe.in §.uidendum.circa princ.

Terminus ad repræsentandum aliquem in iudicio, quomodo intelligatur.Pau.de Cast.in con.clxix.incip.Videtur,quòd dictus Ioannes.

Terminus ad repræsentandum pupillum in iudicio, nõ debet dari.s̃.Terminus.el j.uersi.xxix.

Terminus ad comparendum currit à die scientiæ, & sic à die præsentatæ citationis,non antè.gl. sing.iij.quæst.v.ca.quisquis.& Franc.de Capi.listæ in l.quandiu.C.qui admit.Et dicitur peremptorius.suprà,Dilatio peremptoria.uersi.iiij.& uersic.xj. Et debet dari decem dierum absenti.l. consentaneum.& ibi Barto.in j.col.in fi.j. not.C.quomodo,& quando iudex.

Terminus ad comparendum, intelligitur scilicet usq; ad mediam noctem.s̃.Dilatio.el j.uersi.xxix.

Terminus ad comparendum quomodo intelligatur. Bald. in addition.Spe.de dilatio.uersi.habens octo dies.& j̃.Terminus ad opponendum.uersi.xix.

10 Terminus ad comparendum si labitur in disputatione procuratorij,non sibi imputet actor. Barto.in l.ij.§. non solùm. uersi.& ex hoc facit.ff.ad Tertul.

Terminus ad excusandum se, debet dari cõtumaci,priusquam condemnetur ad pœnam in citatione positam. Bart.in l.iij. ult.col.uer.sed quæro.ff.si quis in ius uoc.non ierit.& j̃.Terminus ad opponendum.uersi.xxj.

Terminus ad cõparendũ corã iudice appellationis, pręfigi potest per iudicẽ à quo.j̃. Terminus ad appellandũ.uer. viij.

Terminus ad comparendum est arbitrarius.s̃.eo.§.primo.

Terminus peremptorius potest dari etiam in prima citatione. not.Car.in cle.j.xv.not.de foro comp.

Terminus ad comparendum coram episcopo dari potest per iudicem laicum.Bar.in l.præses.circa medium.uer.pone ergo.C.de app.& j̃.Terminus ad probandum.uer.viij.

Terminus ad accusandum an currat ignoranti.s̃. Terminus currit.uerb.xx.quòd sic.

Terminus ad accusandum iure mariti quando currat. s̃. eod. Terminus currit.uersic.xxxix.

Terminus statuti ad accusandum, intelligitur etiam ad inquirendum.Bart.in l.querelam.in fi.& ibi etiam Salic.C.de fal. Io.de Pra.in l.filius.§.ueterani.de procur.

Terminus ad accusandum de morte defuncti debet dari hæredi per iudicem:quo elapso, hæres est in mora, & reputatur indignus.Bal.in l.j.in j.col.in uer.nota bene istam glo. C.de his,qui.ut indig.

Termino ad accusandum elapso, nõ debet audiri.j̃.Terminus ad agendum.uersi.iij.

Terminus ad accusandum potest statui per iudicem cum comminatione,quòd decæterò non audiatur. per Bal.in l.Titia. de accusa.& per Bal.in l. diffamari.C.de inge.ma.& Ioan.de Imo.in c.super eo.de appell.Et idem in termino ad probandum, secundum eos. Et de prædictis uide omnino Bar.in l. Titia.ad fi.& Bald.in l.si ea.C.qui accusa.& in l. minoribus. C.de his, qui.ut indig.Io.de Imo.in l.stipulationum aliæ.de uerb.oblig.& Ant.de But.in c.tua nobis.

Terminus ad inquirendum, uel denunciandum crimina,an currat ignoranti.sup.Terminus currit. uersi.xx.quòd sic.

Terminus ad denunciandum actori nominato in iudicio debet dari.Ang.in authẽ.ut om.obe.iu.prouin.in ij.col.in uer. uenio ad §.si uerò aliter.coll.v.doc.& Bal.in l.ij.in iiij.col.in uer.ex prædictis apparet.C.ubi in rem actio.& sup.Dilatio. el j.uer.xxiiij.& seq. ubi plenius.

Terminus ad agendum si sit elapsus, debet quis audiri, nisi iudex pronunciauerit, eum non esse amplius audiendum.Inno.in c.cùm in tua.in glo.sua.in uerbo, banni.qui ma.accus.pos.Ang.in l.quandiu.de acquir.hære.& per gl.in l.sed & si per prætorem. §. si dũ decreto.in uersi. decreto.ff.ex qui.cau.ma.Bar.in l.ij.in j.col. in uersi.sed circa hoc quæro.C.de eden. & in l. mancipiorum. in uer. ultimò ista lex facit.ff.de opti.leg.& Bal.& Abb. in c. quoniam. in princ.in vij.col.ut lite non contest.& Bal.in au th.ad hæc. pen.col.in uer.quæritur,si ego diffamo.C.de usur.& in ca.j. in vj.col.in uersi.sed quid dices. de milit. uas.qui contu. est. Ang.Are.Insti.de act.§.idem iuris.pe.char.& sup.Instrumẽtorum productio.uer.j.& uersi.xlj.Item nisi statutum dicat, quòd post terminum non audiatur.secundum Pau.de Cast. in consil.cxliiij.incipiente, Visis actis.ubi etiam dicit,quòd termini lapsus non tollit ius pœnitendi. Item nisi iudex hos monuerit ad agendum intra terminum. Ang.in auth.de hæred.& Falci.§.si quis autem.colla.j.in j.col.ad fin. uersi.& ex his infero ad q. & sup. Terminus.el j.uersic. xv. Sed quid in termino probatorio.infrà, Terminus ad probandum. uersi. vj.& xiiij. Quid de termino ad opponendum.j̃.uerb. Terminus ad opponendum. uersi.j.

Terminus ad agendum ciuiliter potest dari creditori per iudicẽ: quo elapso,amplius non auditur.l. si eo.C. de remis.pig. l.diffamari.C.de inge.ma.l.fin. & ibi Bar.C.de usur. pupil.l. j.C.ut nemo inuitus.Dy.in regula,indultum.in vj. Barto.in l.Papinianus.§.si quis.el j.in fin.ff.de inoffic.testa.ubi etiam dicit Bar. ibidem in uer.& ex hoc sequitur. per l.si ea.C.qui accu.non pos.

Terminus ad accusandũ criminaliter potest dari : quo elapso, non debet audiri. Bart.in l.secunda, in j.col.in uer.sed circa hoc quæro. C.de eden. Et à tali pronuncia potest appellari. dicta l.Titia.& ibi Bart.in prin.ult.col.in uer.quæro, utrum iudex.in fi.ff.de accu.

Termini statutarij lapsus impedit processũ.Bal. in l.fi. xiij.op. uer.& no.C.de edi.di.Adri.tol.& s̃.Terminus.el j.uer.xviij.

Termino ad producendum petitiones contra officiales elapso, non debet amplius admitti aliqua petitio contra eos. Quod nota pro syndicatu.uide per Bald.in l.nisi.in fin.ff.de tute.& ra.di.

Terminus ad reconueniendum potest assignari reo per iudicem.Bald.in Marg. uerb. Reconuentio.per l.omnium.cum glos.de proc.

Terminus ad agendum,intelligitur scilicet ad litem contestandam,nec sufficit agi,nisi lis contestetur intra terminũ. Ang. in l.si quis libertatem.ff.de peti.hære.

Terminus ad petendũ rem quandoq; statuitur à iudice. in Sp. de empt.& uen.§.nunc dicendum restat. in pe.col.in fi. uer. qualiter ego.

Terminus ad libellandum parti an possit per iudicem assignari.Pau.de Cast.consi.v.incipiente, Causa,quę uertitur in tertio dubio.quòd sic.

Terminus ad agendum creditori diffamanti potest præfigi iuxta l.diffamari.C.de inge.ma.de quo in Spec. de na. ex libero uentre.

† Terminus assignatus partibus per iudicem ad producendũ acta in reassumptione status causæ super tenuta, per plures annos prius agitata,an teneat.uide do.Pet.Phi.Cor. in con. ccxx.incip.Visis,per totum.in iiij.parte.]

Terminus ad opponendum, & defendendum si sit datus, etiam interlocutoria lata,quòd non audiatur postea,facit non audiri post terminum. Quod est uerum in eadem instantia. Secus uerò in causa appellationis. in Spe.de procur.§.primo, in xij.col.in fin.uersi.sed pone capitulum.& seq.

Terminus defensorius nõ debet dari reo reperto in fragranti crimine.Bal.in l.ut uim.de iust.& iu.Alex. in l.custodias. de pub.iudi.uide gl.in l.ictus.de infamibus.

Terminus ad opponendum aliam exceptionem contrariam, nõ currit,donec super alia iam opposita discutiatur, nisi temerè opposita sit prima.Bal.sing.in l.contra maiores.in fin. C.de inoffic.testamen.

Termini ad opponendũ materiã ponit Sp. in tit.de dila.§.j.ij. & iiij. de excep.§.ij.in ult.col.in uer.quid si termino. & uer. idem quoq;.& §.iij.in ij.col.uer.sed pone,datus est. & seq.

Terminus ad opponendum exceptionem non debet dari ei, qui habuit terminum ad deliberandũ,an uelit credere.Pau. de

de Cast.post Barto. in l.j. in prin. ff. de eden.& ibi Alexand. & j. §.ij. uersic.ulti. & ideo debet respondens opponere. ut ibidem.

Termino electionis peremptorio elapso,an quis audiatur opponens.Oldra.consil.iij.incip.Cum causa electionis. quod non.

Termino ad opponendum contra testes elapso, potest opponi excommunicatio.clem.j. & ibi Card. de except. & s̄.Exceptio excommunicationis.uersi.j. & in Spe.de excep. §.ij. in ulti.col.uer.idem quoq;.

Terminus ad opponendum licet elapsus sit, potest officium iudicis implorari, ut actori silētium imponatur, contra quē quasi exceptio competebat, licet in termino non fuerit opposita.Bal.in l.domum.in ult.col.C.de rei uend.

Termino ad opponendum exceptionem elapso,potest opponens,parte petente, declarare exceptiones: quia declarans nihil facit de nouo.Cardi.in clem.constitutionem. §.j.iij.q. de electio.

10 Termino ad opponendum elapso, non potest opponi, nisi exceptio de nouo sit orta,uel ad noticiam deducta.Cardin. ubi s̄.vj.q.per c.pastoralis. de except.quod probetur aliter, quàm per iuramentum.s̄. Exceptio peremptoria. & omnino per Alex. in l.admonēdi. de iureiur. & in l.si in suam.pe. char.de uerbor.oblig.

Terminus ad opponendum exceptiones dilatorias contra libellum, & ad respondendum libello, simul dari non debet. Card.sing.in clem.sæpe. §.& quia.q.vj. in fi.de uerbo.significa. ubi etiam dicit post glo. quòd nec dari potest simul ad ponendum & articulandum in causa summaria, partibus inuitis.

Terminus ad opponendum in causa principali, non nocet in causa appellationis. Idem in termino ad probandum. l.per hanc. & ibi doc. de tempo.appel. Innoc. in c. cùm uenisset. in glo. sua,in uerbo, Renunciatum. de test.& in c.cùm dilectus.in glo sua,in uerbo, Conclusum.extrà,de fide instru.& in Spec.de instru.edi. §. nunc dicamus.in prin. Bal.in auth. qui semel.uer.sed hic uenit dubitandum. C.de proba.in re. pe.& Pe.de Sun.in l.eos.§.si quid.C.de appel. Sed Bu.aliter loquitur in c.pastoralis. de excep.& s̄.Appellans.uers.cxlv. in ij.col.ibi.xxv.appellans.

Terminus ad opponendum exceptiones, currit etiam ignoranti. gl. sing. secundum do.Io.de Pra.in l.si procurator.§.si quis omiserit.ff.de procur.doct.& Pe.de Sun.in l.exceptionem.C.de proba.Sed Sali.contrà in l.ita demùm.C.de procur.& Io.de Pra.in l.Pōponius.§.rati.iij.col.ff.eo.ti. Sed dic non currere,si iuret se ignorasse,quòd exceptio sibi competierit, & quæ post terminum ad sui noticiam peruenerit.c. pastoralis.cum glo.in uerbo, Postmodum. de except.Io.de Pra.in d.§.si quis omiserit.ij.col.& Pe.de Sun.ubi s̄.

Terminus ad defendendum datus actori, intelligitur, id est, ad impugnandum reum.l.j.& ibi Bald.paulo post princ. C. de testi.

Terminus ad opponendum contra acta non debet dari ei, qui quotidie fuerit in iudicio,sed cōtumaci sic, cùm reuertitur. Bar.in l.ij.ij.lect. in j.col.ad fi. uer.ex quo noto,quòd quando.C.de eden.& s̄.Terminus.el j.uer.xlij.

Terminus ad opponendum contra personas testium dari debet ante publicatas attestationes.Inno.& Io.And.in c.præsentium. de testi. in vj.in Nouella. in iiij.col. sed in practica non seruatur.& Bal.in Marga.Testis.ix.col.post Innoc.in c. præsentium.eo.tit.

Terminus ad reprobandum testes actoris, currit à die productorum testium, non à fine termini dati ad producendum. Bal.in j.col. Paul.& Franc.de Capi.listæ in l.fi.C.qui admit. facit l.filia.§.alumno.ad Trebel.

Terminus ad excipiendum non expirat, nisi præcedat iudicis bina monitio. Ange.in auth.de hære.& Fal.§.si quis autem. in j.col.ad fin.in uersi.& ex his infero ad q.& s̄.Terminus.el j.uer.xv.& s̄.Terminus ad agendum.uer.j.

Terminus ad opponendum datus,quomodo opponatur.Bal. in addi.Spe.de dila.uer.habens octo. & s̄.Terminus ad opponendum.uer.ix.

20 Terminus ad excipiēdum,intelligitur scilicet de exceptionibus, quæ propriè excludant actionem, non de exceptionibus improprijs.Bal.in l.in rebus.in fi.col.in uer.& est utile scire.C.de iure dot.& Alex.in l.ij.de excep.

Terminus ad se defendendum debet dari contumaci prius, quàm declaretur incidisse in pœnam mādati. Bar.in l.ij.ult. col. uersi.sed quæro.ff.si quis in ius uoc.non ie. & s̄.Terminus ad comparendum.uer.xj.

Terminus ad excipiendum contra ineptum libellum nunquā currit.Bal.in l.edita.antep.col.C.de eden. & Alex.in l.si expressim.de appel.Sed hic in Capitolio urbis statutum aliter prouidet.& s̄.Exceptio quando.uer.xj.& cxiij.

Terminus ad opponēdum exceptiones dilatorias, non intelligitur datus ad opponendum exceptiones peremptorias, habentes uim diffinitiuarum.in Spec.de dila.in prin.in iiij. col.uersi.item quæritur.

Terminus ad excipiendum intelligitur peremptorius. Glo.in cle.j.in uerbo, Peremptorij.de excep.Bal.in l.consentaneū. iiij.col. in uersi.extra quæro, utrum terminus.C.quomodo & quando iudex.Ang.& Alex.in l.si.ff.de ferijs.

Terminus ad se excusandum à calumnia præsumpta, dari debet accusatori condemnādo de calumnia.Bart.in l.athletas. §.calumniator.uer.puto.tamen, quòd.ff.de infa.

Terminus ad excipiendum elapsus non includit exceptiones,quæ de nouo superuenerint. suprà, Exceptio quando. uersic.lxxix.

Terminus ad opponendum exceptiones peremptorias, & ad producendum omnia iura, habet uim conclusionis in causa,& eo elapso non potest obijci exceptio falsi.Card.sing.in cle.j.§.fi.ij.oppo.de excep.

Terminus ad opponēdum dilatorias datur reo ad instantiam actoris tantùm.Car.in cle.j.xiij.q.de excep.

Terminus ad opponendum exceptiones peremptorias dari potest peremptorius causa cognita, non aliter. Car.in cle.j. xiiij.q.de excep.

† Terminus ad opponendum exceptiones, an sit de substantia. uide Felin.in c.pastoralis. de excep. in vij.colum.uer.ex dictis ab extra gloss.& §.ubi etiam,an à principio,seu ex ordine dictus terminus assignari possit. ibi in uers.adde quia. circa princ.uer.ibi.item collige. Et an talis terminus obstet in causa appellationis, sicut in principali. in fi.d.col. uersic. dum subdit Abb.]

Terminus ad probandum, uel producendum, uel articulandum, seu ponendum, si detur, uide j. eo.per totum.& s̄.Dilatio.el j.uer.ij.iij.xxxv.& xxxvij.cum † seq.& per discursum. † Vide hanc materiam,an post terminum datum ad probandum possint produci testes. Felin.in c.licet causam.col.x.de probat.]

Terminus ad probandum non currit, si emergat aliquod dubium,donec illud discutitur.tex.sing.secundum Barto.in l. quamdiu.l ultima.uer.is autem qui.quem legit cum prin.in ij.col.in uer.quæro quomodo statuitur.ff.de acq.hær.Adde s̄.uer.Instātia.in prin.quod facit pro sententia,quam nuper tuli in causa dominæ Ludouicæ de Columna.

Terminus ad probandum in causa principali non obstat probationibus in causa appellationis.s̄.uer.Appellās.uer.cxlv.

Terminus probatorius in compromisso quis dicatur. s̄.Dies. uer.lxv.& lxvij.& s̄.Arbiter.uer.cxv.

Terminus ad producendum instrumentum edendum de loco,in quo nō debet fieri editio ad locum,in quo fieri debet, non est dandus.Pau.de Cast.in l.prætor.§.fi.ff.de eden.

Termino ad probandum,& probatum habendum, elapso, admittitur cōfessio partis.But.in c.licet causam. de proba.Idē tenet Bal.in auth.sed nouo. C.si cer.pe. & gl. in c.j.de cōfes. in vj.& Alex.in l.Publia.§.j.ff.deposi.sed non iuramētum.s̄. uer.Iuramentum quando.uer.x.

Terminus etiam maior quàm sit instantia causæ,debet dari ad producendum testes de loco remoto, cùm tunc non currat instantia.s̄.uer.Instantia.el j.uer.xvj.

Terminus ad probandum coram episcopo exceptionem oppositam coram laico,nō debet dari per laicum,sed ad cōparendum tantùm coram episcopo.Bart.in l.præses.C.de appel.circa medium.uersi.pone ergo. & s̄. Terminus ad comparendum.uer.ultimo.

Terminus ad capitulandum,intelligitur scilicet ad ponēdum, & articulandum. Sed

10 Terminus ad articulandum, non intelligitur ad ponendum.

Terminus ad ponendum, non intelligitur ad articulandum. Bal. in l. generaliter. §. sed iuramento. in j. col. ad fi. uer. item nota capitulum. C. de reb. credi.

Terminus ad probandum offensam currit ipso iure à die exceptionis admissæ. Rota in decis. ccxij. terminus, &c. in nouis. Item,

Termino ad producendum instrumenta elapso, produci non possunt. s̄. uer. Instrumentorum productio. uer. j. & xlj.

Termino probatorio elapso, testes de nouo reperti produci possunt, & quælibet probatio. Bald. in c. j. vij. colum. uer. sed quid dices. de mil. uas. qui contu. est. & idem in omni probatione postea reperta. Car. in cle. cōstitutionem. §. j. vij. q. de elect. & Alex. in l. j. ff. de excep. post Bal. in c. j. de mil. uas. qui contumax est. Quod uerum, si iuretur de nouo repertum. Bar. in l. mancipiorum. uer. ultimò ista lex facit ad q. ff. de opti. leg. quod etiam in instrumētis dicit uerum in l. admonendi. de iureiur. Bal. uerò in c. j. iiij. col. uer. sed aduerte. si inter do. & uas. lis or. dicit testes recipi posse etiā post terminum. Idem in exceptione superueniente post terminum. s̄. Exceptio quando. uer. lxxix.

Terminus ad producendum instrumētum de nouo repertum dari non debet. Alex. in l. admonendi. de iureiur. post Pau. de Cast. ibidem.

Terminus non currit reo impedito culpa actoris. Bald. in l. fin. C. de adulte.

Terminus ad probandum non datur, nisi petatur: sed quomodo. per Bal. in l. j. ad fi. de dila. Addo Bal. pulchrè in l. fi. in ij. col. in uer. iuxta hoc incidenter quæro. ff. de ferijs.

Terminus ad probandum debet prius dari actori, quàm reo: sed potest simul utrique dari, ut lites breuientur. Innocen. in c. prout. in glo. in uersic. aduocat. ad fin. de dolo & contu. Bald. in Marga. uer. Ordo. Vide Bald. in l. ij. C. ut intra cer. temp. & in l. frustra. in fin. uer. modò quæro. C. de proba. ubi dicit uerum in iudicio ordinario, sed in summarijs potest utriq; simul dari. Item & quando per didicita testificata excluditur defensio rei, quia idem est, ne sua probatio pereat, secundum Bald.

Terminus ad probandum, & probatum habendum, non currit, donec testes in remotis partibus existentes examinentur: ut in practica Papien. uer. forma productis instrumentis. uer. in termino.

20 Terminus ad producendum testes, dari potest per iudicem etiam ex officio, ut lis finiatur: non autem potest dari ad prosequendum, nec citari ex officio. Abb. Sicul. in c. finem. in prin. in j. not. de dolo & contuma. nisi iudex uideat perire instantiam: quia etiam ad sententiam facit citari ex officio. Sicu. in c. penult. ulti. col. uer. item no. iudi. & s̄. uer. Iudex ex officio. uer. cxxiiij.

Terminus ad probandum & reprobandum simul dari non potest: sed prius dandus est ad probandum, secundò ad reprobandum. Card. post glo. in clem. sæpe. §. & quia. xj. q. de uerbor. signifi.

Termino ad productionem testium dato elapso, non possunt articuli produci, & testes super eis, licet post terminum ad producendum instrumenta, produci possint instrumenta, si ius partis non sit læsum. Rota in deci. xxviij. item fuit dubitatum, &c. & Car. in cle. sæpe. §. & quia. q. xv. de uer. sig.

Terminus ad producendum omnia instrumēta non debet dari partibus à iudice certus, quia habent terminum iuris, scilicet usque ad conclusionem. Car. in d. §. & quia. xv. q.

Terminus ad probandum de titulo, an detur ante litis contestationem. gl. magna. & Bald. in l. cogi. in iiij. col. uer. sed hîc quæro. C. de pe. hær. quòd sic, parte petente.

Terminus ad iurandum debet dari. l. iusiurandum, & ad pecunias. in prin. de iureiuran. Bald. in c. j. §. fin. in j. col. uersic. sed nunquid est statuenda dilatio. si inter do. & uasal. lis or. Quod uerum ad se informandum de facto alterius, de quo debet iurare, non de facto proprio: ut ibi. & s̄. Iuramentum

† quando. uersi. x. † Declara ut per Ias. in l. iusiurandum, & ad pecunias. ff. de iureiur.

Terminus probatorius à iure statutus quando currat. Bald. in addi. Spe. de dila. uer. Terminus. el j.

Terminus ad probandum non requirit publicationē testium. Bal. ubi s̄. uer. Dilatio. el j. uer. xxv.

Terminus ad producendum instrumenta non intelligitur de testibus. s̄. Instrumentum. el j. uer. ij. Addo s̄. in uerbo, Dilatio. el j. uer. ij.

Termini probatorij, & non alij auferuntur, sed arctantur, quādo instantia est breuis. Bal. in addi. Spe. de dila. uer. ubi tempus. Inn. in c. de causis. paulo post principium. de off. deleg. Bald. in Marg. uer. Tempus. uer. viij.

30 Terminus ad probandū extra curiam, an possit dari in curia. s̄. Dilatio. el j. uer. xxiiij. Item,

Terminus ad producendum instrumenta etiam peremptorius, potest per iudicē breuiari, & mutari. l. j. §. fi. ff. de præto. stipu. Bald. in addi. Spe. de instru. edi. in ij. col. uer. iudex potest assignare.

Termini probatorij assignatio fit etiam sine libello. Bald. in l. diffamari. in fi. C. de inge. ma. id est, non dato libello in causa, quia neutra pars uelit esse actor ibidem. Item in episcopo ad probandum de iuribus suis. Bal. in l. ij. xiiij. q. in viij. col. C. de seruitu.

Terminus probatorius est communis utrique parti, etiamsi pars renunciet probationibus suis. Bald. in addi. Spe. de teste. in ulti. col. uer. si una. & plenius s̄. uer. Dilatio. el j. uersic. xvij. & seq. Et adde, quòd

Terminus probatorius communis utriq; parti non currit reo ad probandum exceptiones contrarias. gl. ordi. xiij. q. j. c. fi. nisi reus se adstrinxisset. Bald. in l. j. antepe. col. uersi. sed pone, reus. C. de fur.

Terminus probatorius actori & reo datur de consuetudine, & intra illum actor ꝓbat, & cognoscitur de iuribus suis. Ang. in l. j. §. per hanc. de rei uend. & in l. quoniam Alexandrum. C. de adult. Item,

Terminus ad probādum exceptionem impedientem litis ingressum, debet dari petēti statim quod opponit. s̄. Exceptio litis finitæ. uer. xv. Item ad probandum exceptionem solutionis. s̄. Exceptio solutionis. uer. iiij.

Terminus ad probādum exceptiones datus reo, currit etiam actori ad probandum replicationem directò cōtrariam: ut si cōtra præscriptionem replicatur de interruptione per nō possessionem certi tēporis, quo casu testes utrinq; sunt producendi simul: non autem post publicatos testes rei super exceptione præscriptionis, possunt recipi testes actoris super replicatione interruptionis. Secus tamē est, quando replicatio non est directò contraria. not. in c. illud. & ibi doct. & Bal. de Perusio. de præscript. & in cle. testibus. de testi.

Terminus reo datus ad probandum, ut currat post terminum actoris, currit post terminum etiam renunciatum. s̄. Terminus currit. uer. antepe.

Termino probatorio elapso non fiunt positiones. s̄. Positio quando. uer. v.

40 Terminus probatorius an suspēdatur compromisso. s̄. Cōpromissum. el j. uer. xv. & xvij. Item,

Terminus generalis ad probandum non prodest, si sit datus specialis ad probandū, & probatum nō fuit. Bal. in l. peremptorias. in ij. col. in prin. uer. quæro, iudex statuit. C. sen. rescin. non po. & s̄. Probatio quando. uer. xvij.

Terminus ad probandum potest à iudice præfigi cum cōminatione, quòd eo elapso non audiatur. Bal. in l. diffamari. C. de inge. ma. & Inno. in c. super eo. de appel. Alex. post Bar. in l. Titia. de accusa.

Terminus ad probandū non uerisimilia, non debet dari. Bald. in Marg. uer. Admissus. uer. vj. post Innoc. in c. quia. in glo. in uer. uerisimile. de præsumpt. Item,

Terminus nouus non est dandus, si iudex culpa sua testes non examinauit. Sed debet tempus supplere. Bal. in auth. qui semel. in fi. C. de proba.

Terminus ad producendum testes, intelligitur scilicet ad producendum, & faciendum iurare. Et dicitur satisfieri termino, si testes iurent: licet non deponāt. Secus, si terminus datur ad probandum, uel ad producendum, & faciendum eos examinari, uel ad probatum habendum. Spe. de test. §. qualiter autem. uer. is quoque, cui datus.

Termino ad articulandū elapso, auditur quis per restitutionē in integrum. Car. in cle. causam. §. intimatio. in fi. de elec.

Termi-

Terminus ad ponendum & articulandum simul, partibus inuitis dari non potest per iudicem in causa summaria. Cardin. post gl. in cle. sæpe. §. & quia. vj. q. de uerb. signi. sed debet prius dari ad ponendum: quo elapso, debet dari ad articulandum. ibi vij. q.

Terminus probatorius elapsus an sit reintegrãdus. s̃. Dilatio. el j. uer. lxxviij.

Termini probatorij assignatio uidetur reuocari ex eo, quòd iudex post terminũ admittat probationes. Bal. in l. peremptorias. ij. col. C. senten. rescin. non posse. & ibi Sali. & Alex. consi. lxv. iiij. parte.

50 Terminus ad probandum si expiret, & testes non examinentur culpa partis, sibi imputet, sed si culpa iudicis, tenetur iudex ad interesse. Car. in cle. ij. q. x. & in Spe. de teste. §. qualiter. uer. quid si quis. Bald. in auth. qui semel. in fi. C. de proba. dicit terminum impleri.

Terminus probatorius non currit actori absente reo, cùm actor fortè probaret per confessionẽ rei, si esset præsens. Bal. in Marg. uerbo, Actor. uer. penult. quod not. Bal. in l. quòd si nolit. §. fi. de ædil. edic.

Termino probatorio elapso non potest fieri probatio. s̃. Probatio quando. uer. xj.

Termino ad producendum testes elapso, qui producti non sunt propter exceptionem eis oppositam, produci nõ possunt. Innoc. in c. prudentiam. in v. col. magna, in glo. sua, in uer. Vinculo excommunicationis. in uer. & idem uidetur in iudicio. de offic. deleg. Quod uerum, si exceptiones erant ueræ, non si calumniosæ. Bald. in Marg. uer. Terminus. uer. iiij. Adde notata per Bar. in l. mancipiorum. in uersi. ultimò ista lex facit. ff. de opti. leg. & s̃. uer. Instantia. in prin. & uersi. xvj. nec die sequenti, parte absente non citata ad id. Rota in deci. clxxv. si testes.

Terminus probatorius intelligitur peremptorius, etiamsi nõ exprimatur. Bar. in l. fi. in prin. uersi. ex quo no. ff. de fer. Addo Bal. in addi. Spe. de dila. in uer. Terminus. el ij. & s̃. Dilatio peremptoria. uer. xj.

Termini probatorij materiam supple s̃. uer. Dilatio. el j. per discursum. & in uer. Probatio quãdo. uer. iij. & x. cum duobus sequen. & uer. xvj. & seq. & ult.

Terminus ad respondendum positionibus, & articulis dari debet. Archi. in c. fi. de iura. calum. in vj. Bal. in l. siquidem. ad fi. C. de exceptio. Dixi s̃. Positio de facto alieno. uer. ij.

Terminus ad deliberatè respondendum si præfigatur à iudice, non potest responsio uariari. gl. sing. in c. ex literis. in uerbo, Admonita. de diuor. Bal. in l. siquidem. ad fi. C. de exceptio. qui allegat d. glo.

Terminus ad deliberatè respondendum debet dari dubitanti respondere. glo. in d. c. ex literis. in uerbo, Admonita. Bald. in d. l. siquidem. in fi. in Spec. de posi. §. v. uer. oblatis. & uer. quid si. Archid. in c. fi. de iura. calum. in vj. l. iusiurandum, & ad pecunias. de iureiur. Bald. in auth. offeratur. in iij. no. in iiij. col. uer. uenio ad uerbum uiginti dierum. C. de lit. contest. & in l. manifestissimi. in prin. ult. col. uersi. sed quid si est datus terminus. C. de fur. Bartol. in l. ij. §. quod obseruari. in iiij. col. in uer. sed pro eius declaratione. C. de iura. calum. in l. Marcellus. §. iurare. rer. amo. ubi dicit uerum de facto alieno, non de suo. & Flor. in l. de ætate. §. Celsus. de inter. acti. & j. eo. uersi. vj.

Terminus ad deliberatè respondendum de præparatorijs iudiciorum, seu interrogationibus, debet dari. l. qui interrogatur. cum glo. in uer. incommodo. & Bar. de interroga. act. sed non actori. Bal. in addi. Spe. de præpa. iudi. in prin.

Termino dato ad respõdendum deliberatè, si quis respõdeat, potest allegare errorem: sed debet allegare in tempore cum causa erroris, non in genere. Bald. in l. error. penul. col. C. de iuris & facti ignoran.

Terminus ad deliberatè respondendum de facto proprio non debet dari, cùm præsumatur scire, secundum doc. Bart. in l. cùm falsum. ad fin. uer. facit in arg. & ibi Ang. ff. de acquiren. hære. & Bald. in l. magnam. in j. col. in uer. nota quem debere. C. de contra. & commit. stip. ubi dicit uerum, nisi factum proprium sit implicitum, uel antiquum. & tenet Bart. in l. ij. §. quòd obseruari. in iiij. colum. uersic. sed pro eius declaratione. C. de iuram. calum. & s̃. eod. uersic. iij. & uer. Ignorantia facti. uer. j. & Ang. in d. l. cùm falsum. Item uerum, nisi iudex uelit responderi per uerbum, Credo. gl. in c. quosdam. in uer. credo. de præsump. secundum Lud. Pon. uer. Responsio. uer. Respondere. in fi.

Terminus ad deliberatè respõndendum quid operetur, si respondetur per uerbum, Dubito. uel per uerbum, Nescio: s̃. uer. Dubito. uer. vj. & uer. Nescio. uer. j.

Termino ad respondendum elapso, cogitur quis præcisè respondere. Inno. & Abb. anti. in c. pastoralis. in gl. sua, in uer. Tempus. de excep. Bal. in Marg. uer. Terminus. uer. j.

Terminus ad deliberatè respondendum in criminalibus, an detur. Bald. in authen. offeratur. in iiij. colum. uersic. uenio ad uerbum uiginti dierum. C. de lit. contest. quòd non. Ad. de Cardin. in clem. ij. v. q. ut lite penden. non si fuit citatus cum tenore accusationis, uel inquisitionis. Sed glo. iij. q. ij. in summa. & in c. ij. de dila. tenẽt quòd non, secundum Alexand. in l. j. in prin. ff. de eden. qui dicit communiter teneri, quòd sic.

10 Terminus ad respõdendum positionibus præfixus à statuto, an uideatur etiam præfixus ad respõdendum interrogationibus. per Pau. de Cast. consil. ccxcix. incip. Ad primum quæsitum dicendum est. quòd non.

Terminus ad se recordandum debet dari testi aliàs examinato, ut extensè deponat, nisi sit suspectus. Bald. in l. fi. in fi. C. de testi. & in l. iuris. paulo post principium. eo. ti. & in l. fi. C. de re iudi. in j. col. in fi. Caue tamen, quia ibi nihil de termino dicitur.

Terminus deliberatorius debet dari regulariter citatis. ij. q. viij. per rescripta. Host. in Summa, de dila. c. j. uer. aliæ dilatoriæ. nisi citatio facta sit cum tenore libelli. Car. in clem. ij. v. q. ut lite pendente.

Terminus deliberatorius est de substantia iudicij, si petatur, ut si non detur, processus sit nullus. glo. not. xvij. q. iiij. uxor Felicis. & gl. in cle. sæpe. uer. necessario. de uerb. signif. Alex. in l. j. in prin. ff. de eden. Item,

Termino deliberatorio dato non sufficit, quòd reus comparens dicat, Deliberaui cõtendere, nisi etiam opponat exceptionem cõtra libellum: quia non debet habere terminum ad opponẽdum. Bar. doct. & Alex. in d. l. j. de eden. & s̃. Terminus ad opponendum. uer. v.

Terminus ad exhibendum acta debet dari in causa etiã summaria post publicationẽ processus. Cardin. post gloss. in clem. sæpe. §. & quia. ix. q. de uerbo. signifi. ubi dicit uerum, si probationes consistunt in testibus: sed si in instrumentis, dandus est post productionem articulorum: ut in textu.

Terminus ad allegandum in causis summarijs non datur. Bart. in extrauagan. ad reprimẽdum. uer. Figura. pen. col.

Terminus ad allegandum debet dari in partibus discordantibus, in puncto facto immittendo consiliũ sapientis. Bart. in l. ij. C. de rela.

Terminus ad allegandum non est de substantialibus iudicij, qui non datus non uitiat sententiam. Bart. in authen. iubemus. circa prin. C. de iudi. & in l. prolatam. in ult. col. in uer. quæro iuxta prædicta. C. de sen. & s̃. Sententia quando. uer. xxij. & xxix. & seq.

Terminus ad sententiam ferendam datus arbitro uel delegato, uidetur etiã datus partibus ad probandum. Bar. in l. admonendi. in iiij. col. uer. quæro primò, quando actor. ff. de iureiur. & in l si de meis. §. ex compromisso. in uer. sed contra prædicta. ff. de arbitr.

Terminus ad sentẽtiam audiendam pro certa die ante horam nonæ, intelligitur scilicet finitam: unde ualet sententia tali die, & hora. Bart. in consil. Pluries contingit. & plenius per Alex. in l. qui ante Calendas. de uer. oblig.

Termini ad sententiam materiam supple s̃. uerbo, Dilatio. el j. uersic. xxxiiij. & uerbo, Sententia quando. uer. iij. xvij. xxx. & sequen.

Terminus ad appellandum, & prosequendum, si detur, uide j. eod. per totum. & supple s̃. uer. Appellatio quando. uer. iiij. & ix.

Terminus ad appellãdum decem dierum, currit à die sententiæ la-

tiæ latæ, & scientiæ. in auth. hodie. cum gl. in uerbo, A' sententia. & docto. C. de appel. in l. iij. C. quomodo & quando iudex. in l. j. §. biduum. ff. quando appel. sit. in Spec. de appel. §. restat. in ij. colum. uersic. sed nunquid. el j. gl. in c. concertationi. in glo. j. in prin. eod. titu. in vj. & Rota in decisio. ccxxviij. si contra. in nouis. & in deci. lv. si fertur. & deci. xix. licet. clem. j. & ibi Card. v. no. de dolo & contuma. Quod intellige de scientia uera, non de præsumpta, quæ resultat ex citatione ad domum, quia tunc non sufficit, imò citatus ad domum licet præsumatur scire, potest appellare etiam post decem dies, secundum Rot. singul. in decisio. cclxiiij. item cùm iura. & Phili. in c. bonæ memoriæ. de appel. uer. octauò debet. ubi plenè loquitur, dicens idem, si est facta notificatio sententiæ ad domum, nisi præcesserit alia citatio ad sententiam, etiam factá ad domum. quod est sing. notan. & uide Bald. in l. j. in fin. C. ex quibus cau. maio. & in l. ab eo. quomodo & quando iudex. ubi Bald. idem dicit. & Alex. in l. j. §. fi. ff. quando appel. sit. & j. Sed ab interlocutoria quando currat. Pau. de Cast. consi. ccl. aduerte ad hoc consilium, quia non inuenio ibi. Item currit à die sententię & scientiæ. facta computatione de momento ad momentum, id est, à puncto diei, non à die latæ sententiæ & scientiæ. c. quod ad consultationem. & ibi docto. de re iudi. & c. concertationi. s. allega. & Cardin. in clemen. sicut. j. q. de appel. & d. auth. hodie. Cardin. in clem. causam. xviij. q. de elect. & clemen. j. de dolo & contuma. glo. in clem. sicut. in uerbo, A' die. eod. tit. in Specul. eod. titu. §. restat. in j. colum. in uersic. sed nunquid hoc tempus. & uers. sed nunquid dies. & no. ij. q. vj. anteriorum. Secus in termino ad prosequendum, in quo non computatur dies appellationis. glo. in d. clem. sicut. in uerbo, A' die. & Phil. in c. ex ratione. j. col. eod. tit. & Card. in d. cle. sicut. Item uerum, si appellans habuit copiam iudicis à quo, sed si non habuit, protestetur in publico: & tunc non currit. in Spec. in d. uersi. sed nunquid hoc tempus. & Phili. plenè in d. c. ex ratione. in prin. & in c. fi. uer. decimò quæritur. eod. tit. Item currit, etiamsi non habuit copiam sententiæ. Bald. in addi. Specu. eod. tit. in ulti. addi. in ij. col. uersic. tempus appellandi. contra Specu. ibi in §. restat. uersicu. sed nunquid hoc tempus. Sed idem Bald. in l. iij. in ulti. colum. in prin. uersi. sed nunquid præsumitur. & ibi Pet. de Sun. C. quomodo & quando iudex. dicunt terminum currere à die præsentati tenoris sententiæ ad domum, si abest in loco propinquo: alias secus. Tu potes dicere pro concordia opi. quòd prima opinio Bald. in addi. loquatur, quando uictus erat absens in loco remoto: secunda uerò, quando in propinquo. Bart. in l. non solùm. §. morte. in x. col. in uersi. circa primum, scilicet quando alicui. ibi: & ideo practica est. ff. de oper. no. nunc. tunc dicit requiri notificationem, per no. in clem. causam. de elec. Debet autem notificatio fieri in forma publica, ut in practica Papi. tit. de appel. à diffi. uer. coram uobis. & supple s. Notificatio. uer. ulti. Item si sententia est lata contra procuratorem, currit terminus statim etiam absente principali. l. j. §. fin. & ibi Bart. & Ang. ff. quando appel. sit. Specu. eod. titu. §. j. in ij. colum. uersi. cæterùm. & d. §. restat. uersic. j. in fin. & Innocen. in j. colum. magna, in fin. in gloss. sua, in uerbo, Sciens. & ibidem per Butr. ut lite non contesta. Angel. in consil. Tutor, &c. Innocen. in c. bonæ. in glo. in uer. uerisimilibus. de appel. Quod uerum, si procurator erat dominus litis, secundum Gemi. post Lapum, in c. ij. de confes. in vj. Rota in decisi. xxvj. item quòd appellatus in causa. & in decisio. cccxiij. & ex hoc insurrexit, &c. contra contumacem præsumptum dominum sententia lata non transit in rem iudicatam, nisi à tempore scientiæ: unde potest appellare intra decem dies post scientiam, secundum Innocen. & doc. in d. c. j. & Alex. in d. l. j. §. fi. quando app. sit. Item uerum, etiamsi citatio ad sententiam fuit facta ad domum, quia non præsumitur scire sententiam contra se latam. Ang. & Pe. de Sun. in l. j. C. de tempo. appel. nisi pòst sit notificata ad domum: ut s. & uide s. uer. Citatus. uers. xxvij. Item nisi ab omissa condemnatione expensarum super interlocutoria: quia fieri potest quandocunq; usque ad finem causæ, secundum Sicu. post Inno. in c. sæpe. in gl. sua, in uerbo, Terminum. in ulti. col. uer. ultimò quæritur. de appel. & in c. finem. in ult. charta. de dolo & contu.

Terminus ad appellandum, uel prosequendum non currit ignoranti, nisi ignorantia sit supina. Bald. in l. iiij. in ulti. no. C. de lib. causa.

Terminus ad prosequendum appellationem, an currat mero iure impedito facto iudicis, uel partis. Paul. de Cast. consil. xxj. incip. In causa desertionis. in ij. col. Addo Innoc. in c. ex ratione. circa medium. & ibi Panor. in ij. & iij. col. uer. secúdo casu. ubi concluditur, quòd non.

Terminus ad arripiendum iter datus appellanti quomodo intelligatur. Oldr. consi. lx. incip. Est tempus, quod datur.

Terminus ad appellandum, uel prosequendum an possit prorogari, uel minui per iudicem. s. Dilatio breuiatur. uersi. xv. circa fi. ibi, item nec dilatio data ad prosequendum.

Terminus ad prosequendum appellationem statui nó potest appellāti per iudicem à quo. & si statuatur, resoluitur in terminum comparendi coram iudice ad quem: Quia

Terminus comparendi coram iudice ad quem, & arripiendi iter, & faciendi fidem de præsentatione, debet statui appellanti per iudicem à quo. Barto. post glo. in l. præses. in uersi. quæro secundò, de quo tempore. & ibi Bald. in uersi. pone, iudex à quo. & etiam Petr. de Sun. C. de appel. & in l. iij. eo. tit. Innoc. in c. fi. in glo. sua, in uer. assignantes. de accu. & in Spec. eo. tit. de accusatione. §. sequitur. uer. hac forma. & est casus in c. j. de appel. in vj. uide in c. ex insinuatione. & in c. personas. eo. tit.

Terminus prosequendi appellationem statui potest per iudicem ad quem. in c. oblatæ. & ibi doc. de app. Vide Bal. in l. j. C. ut intra certú tempus. tex. & doct. in l. si ea. C. qui accusa. & Alex. post Bar. in d. l. Titia. de accu.

10 Terminus ad prosequendum potest præfigi sibijpsi per appellantem. c. sæpe. de appel. Item per iudicem à quo, quádo appellans sibi non præfixit. Sed

Terminus ad finiendum appellationem, non potest sibijpsi præfigi per appellantem. tex. singu. in c. ex insinuatione. secundum Phil. ibi de appel. & plenius s. uerbo, Appellans. uer. lvij. & seq.

Terminus fatalis non currit pendente iudicio super reuocatione attentatorum. Rota in decisi. ccij. item quòd fatalia. & Phi. in c. dilecti. iiij. q. de appel.

Terminus ad prosequédum appellationem intelligitur etiam ad finiendum. tex. glo. & Car. in cle. sicut. de appel. nec in eo computatur dies appellationis. gl. & Car. ibidem.

Terminus appellandi decem dierum non suspenditur per cópromissum. s. uer. Compromissum. uer. ij. & vj. & uer. Instátia appellationis.

Terminus ad finiendum appellationem intelligitur, id est, ad prosequendum. no. in d. c. ex insinuatione. & ibi doc. & Phi. & in cle. sicut. ubi ecótrà, eo. ti. Item si non ualet respectu finis, ualet respectu prosecutionis. Bald. ibidem. unde ualet, & ualere potest: ut ibidem.

Terminus fatalis an currat impedito prosequi. suprà uerbo, Appellationis fatalia. uersic. iij. & vj. cum sequen. Item currit post duos menses datos ad introducendum appellationem in consistorium principis. in authen. de iudicibus. §. appellationes. Quod uerum, secundum glo. ibi. & Zenze. & Cardin. in clem. sicut. de elec. quando à certis iudicibus appellatur.

Terminus ad appellandum an sit utilis, uel continuus. in Spe. de appel. §. restat. in j. col. in uersic. sed nunquid hoc tempus est utile.

Terminus ad appellandum currit restituto ad appellandum post restitutionem intra decem dies. Rota in decisi. ccccl j. si lata. in nouis.

Terminus ad prosequendum appellationem currit à die interpositæ appellationis, non expectata die ultima termini ad appellandum. Paulus de Castr. in l. fin. §. fina. C. qui admittan. pro quo facit gloss. in clemen. sicut. de appel. in uerbo, A' die. Lanfran. in cap. quoniam contra. uer. Appellatio. penult. colum. de proba. Sed contrarium not. l. ij. C. de tempo. appel. Primum tenet Oldr. consi. vj. Tempus datur, &c. Vide in Specu. eod. titu. §. qualiter. in v. col. uersic. secundò debet esse cautus. qui tenet contrà, & malè. Sed Alexand. in d. l. fi. dicit contra Pau. de Cast. eo, quia appellans in principio termini potest mutare & emendare appellationem, durante

rante tempore appellandi.per gl.sing.& Ange.in l.si quis libellos.C.de appel.

† Terminus ad prosequendam appellationem ut satisfiat, an sufficiat iter arripere.uide Fel.in c.personas.post prin.j.col. uer.circa terminum ad prosequendum.de appel.]

20 Terminus finiendæ appellationis à futuro grauamine,currit à die illati grauaminis, non à die appellationis. clementina,sicut.

Terminus petendi, uel recipiendi apostolos, suspenditur per compromissum.s̄.Compromissum.el j.uer.xv.

Terminus ad appellandum est triplex: scilicet, ad arripiendum iter,ad se repræsentandum, & ad causam determinandum: sed hic tertius terminus præfigitur à iure, non ab homine.Inn.in c.ex insinuatione.in gl.sua,in uer.legitimas.de appel.Bald.in Marg. in uer.Terminus.uer.iij.& s̄.in uerbo, Appellans.uer.lviij.& seq. Item,

Terminus ad se repræsentandum præfixus appellanti,non dicitur peremptorius,& fatalis,uel desertorius. Innoc.& Bal. ibidem.

Terminus appellationis non currit à die purgationis interlocutorię.Inn.in c.quod ad consultationem.in j.col.in gl.sua, in uer.recipiens.de re iud.Bal.ubi s̄.uer.xij.

Terminus ad appellandum, & prosequendum dicitur peremptorius.in Spe.de app.§.qualiter autem.uer.porrò.

Terminus ad appellandum & prosequendum appellationem, currit hęredi à die scientiæ suæ post aditam,licet defunctus sciuerit.l.fi.& ibi doct.C.si pen.appel.mors inter. Bal.in addit.Spec.de appel.uersic.nota,quòd hæredi. Quod uerum, siue defunctus appellauerit, siue non:secus,si eo deliberante,uel hæreditate iacente.Cy.& Bald.in uersic.illud tamen est notatu dignum.& Salic.d.l.fi. Item dicit Bald.ibidem in uer. item nota in termino nullitatis, qui non currit hæreditate iacente,uel hæredi,nisi à die scientiæ.Quod uerum,secundũ Sali. ibi,si causa nullitatis agitur incidenter cum appellatione. Secus,si principaliter,& seorsum.uide s̄.in uerbo,Appellatio deserta.in uersicu.xxxiiij. Et intellige,quòd hæres habet solum tẽpus, quod restabat defuncto, nõ plus. Bald in d.l.fi.in uer.sed hîc quæritur.& Philip.in c.ex ratione.ultima charta.de appel.

Terminus ad appellandum uel prosequendum appellationem,an prorogetur pacto uel compromisso.s̄.uer.Instantia appellationis.uersi.v. Et an per iudicem.in Spe.de appel.§. nunc breuiter.uer.illud autem scias, & s̄.Dilatio breuiatur. uer.xv.circa fi.ibi:item dilatio data ad prosequendum.& s̄. Compromissum.el j.uer.xv.

Terminus introducendæ appellationis, non finiendæ, potest consensu partium breuiari.Bal.in addi.Spe.de appel.in antepe.col.uer.constitutio episcopi.

Terminus appellandi non currit pendente nullitate prius mota.Bald.in l.contra maiores.ad fi.uersic.ecce aliam quæstionem,quidam principaliter.C.de inoffi.testam. ubi dicit uerum,si probabili causa fuit mota, alias secus. & Alex. in l. si expresśim,de appel.

Terminus ad soluendum datur decem dierum confesso. suprà, Debitor soluens. uersicu.lxxij.ubi plenè.

Terminus decem dierum, de quo in l.si debitori. de iudi.non habet locum in arbitro. Bald. in l.eos. C.de execu.rei iudi. & Alex.in l.si debitori. ubi idem dicit in termino, qui datur iudicatis ad soluendum. Item nec in fure, uel raptore conuicto.Bal.ibi j.col.

Terminus ad soluendum an admittat liquidationem in compensatione.s̄.Debitor soluens.uer.iij.

Terminus quatuor mensium ad soluẽdum iudicatum, ita datur ei, contra quem iuratum est, sicut condemnato per sententiam.Bald.in l.actori.C.de rebus credi. & Alexan.in l.ij. ff. de iureiuran. Item nec in reali. Bald.& Alex.in l.in fideicommis.de usur.gl.& Bar.in l.ij. C.de fruc.& lit.expen.gl.& Bart.in l.fi. C.de execu.rei iudi. An in deposito.s̄.Depositarius.uer.xlj.

Terminus ad soluendum quando non datur, nec datur ad liquidandum. Barto.in l.aufertur.§.qui compensationem. ff. de iure fisci.& Alex.consi.lxxiiij.cum duobus sequentibus, iiij.parte.

Terminus ad soluendum potest dari per arbitratorem. Barto. in l.ij. C.si à non competenti iudi.& Alex.in l.cum Aquiliana.de transac. Vide Bald.in l.fi.j.col. C.de execu.rei iudi.uide omnino Ang.in d.l.si debitori.

Terminus ad soluendum debet dari etiam reo dicenti se paratum soluere.Bald.in l.si debitori. ff.de iudi. & in l.si reus paratus.de procur.

Terminus quatuor mensium dari non debet condemnato appellanti,qui deseruit appellationem. s̄. Debitor soluẽs.uer. lxxij.Nec appellanti frustratoriè:ut ibidem.

Terminus ad soluendum precium in genere præfixus currit à die traditionis rei. Secus,si in specie,id est,ad certũ temp9, scilicet ad proximum pascha: quia statim currit sine præiudicio emptoris,secundum Bald.in rub. C.de contrah.emp. xxiij.q.ubi uide.& Bal.in l.si cui.in prin. in ult.col. uer.circa hoc quæro.ff.de leg.j.per l.tale.ff.de iure delib.

10 Terminus ad solutionem sortis impedit cursum usurarum. no.in l.lecta.ff.si cer.pe.Adde s̄.Dilatio.el j.uer.iij.

Terminus ad soluendum potest statui per procuratorem ad exigendum. Bal.in l.non abstulit. in uer.sed an procurator. C.de noua.

Terminus ad soluendum an interpellet pro homine. Bal. in c. j.§.non igitur.in fi.an ille, qui interfe.fra.do. sui. quòd non. & quod not.in l.magnam. C.de cõtrahen.& commit. stipulatio.& s̄.Dies.uer.lvij.& lxiij.

Terminus statuti ad soluendum decimam pro sententia incerta,uel generali,quando currat.Bald.in addi.Spec.de appel.in xix.col. uersi. dicit statutum, quòd reportans, quod à die taxationis expensarum,& à die declarationis in iudicio uniuersali.

Terminus ad soluẽdum pœnam currit à die sententiæ, quando fuit appellatum frustratoriè. Item quando appellatio sit deserta, adeò quod corporalis statim locum habet. Bald. in additio.Specul. de senten.xvj.colum.in fine. uersic.dicit statutum, quòd si condemnatus.l.ij. & ibi docto.& Petr.de Sun. C. de usu. rei iud. no. in l. quoniam. C. de appella. & gloss.in l.ij. in uer.executioni. C.de appel.& Alexand.consil.xxxv. iiij.parte. ubi uide omnino. Sed contrarium dicitur in practica Papi.de sen. in causa appel. uer.causis.ad fin. per l.j. nil no. app. pen. facit c.præterea requisisti. de appel. glo.in c.pastoralis. in uerbo,Executionem.eod.tit. & quod no.in l.furti.de infami.& in l.sciendum.§.pen.qui satisd.cogan.in l.si quis exhęredato.§.hi autem.de in iusto testamento. Adde s̄.uerbo, Pœna committitur. uer.lij. & uer.Pœna corporalis.uer.vij.& xj.

* Terminus emptori ad soluendum statutus,non incipit currere, nisi à die, quo res uendita ei tradita est. sec.op. l.tali.in prin.ubi Bar.& doc.ff.de iure dot.Fran.Aret.cons.xciiij. Io. Crot.consi.lxxij.nu.xv.Æmilius Maria Manolessus.

* Terminus emptori ad soluendum datus incipit currere à die contractus, cùm hæc uidetur fuisse uenditoris mens. l. fin. C.quæ res pignori obligari possunt.iuncta l.j. §.sic conueniet.ff.depositi.Io.Crot.consi.lxxij.nu.39. Æmilius Maria Manolessus.

* Terminum ad soluendum constitutum prorogans cum omnibus suis qualitatibus,& sic etiam cum pœnis in eo adiectis,prorogare,secun.com.op.uidetur.Bar.in l.j.§.& post operis.ff.de noui ope.nuncia. Bald.in l.j.q.j. C. de his, quæ pœn.nomi.in c.uenerabilem.col.pen.de electio.Paul.Cast. in l.lecta.ubi Alex.not.v.ff.si cer.pet. Pau.Cast.in l.insulam. §.j.in l.cùm in plures.§.lege.ff.locati. Fel.in c.præterea.col. x.de spõsal.Io.Crot.cõ.x.nu.9.Æmilius Maria Manolessus.

* Terminum, intra quem se soluturum iureiurando debitor promiserat, prorogans, cum suis omnibus qualitatibus, & per consequens cum iureiurando prorogasse uidetur. Bal. in c.uenerabilem.col.penult.de electio. Ioan.Crot.consi.x. nu.10. Æmilius Maria Manolessus.

* Terminum ad soluendum petens approbare, & ratum habere contractum uidetur, secun.com.opi.no.in l.si fundum per fideicommissum.ff.de leg.j.Bal.in l.mater.C.de rei uen. Pau.Cast.con.lxxvij.q.vj.uol.ij.Cor.cõ.iij.col.fi.cõs.cxliij. col.fi.uol.iij.cõ.ccxxxv.col.ij.uol.iiij. Ay.Cra.cõ.ccxxxvij. nu.3.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Terminus si ad soluendum constitutus est, & ante solutionem est

nem est facienda liquidatio, sec. com. opi. terminus non incipit currere, nisi post factam liquidationẽ. Fran. Aret. conſ. xciiij. col. fi. Cor. con. ccxliiij. col. ij. uol. j. Ay. Cra. con. ccxij. nu. 5. uol. ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Terminus datus ab arbitro ad ſoluendum, non incipit currere, niſi à die lati laudi, & ſcientiæ condemnati. l. iij. §. ſi hęres. ff. de ſtatuliber. Ioan. Anto. Rub. Alex. in l. uinũ. nu. 127. ff. ſi cer. peta. Aemilius Maria Manoleſſus.

Terminus ad deliberandum hæredi debet dari centum dierum, non minor. l. j. §. ait prętor. & ibi Bar. uerſi. quæro, quantum tempus. ff. de iure delib. & plenius s. uerbo, Dilatio breuiatur. uerſi. xiiij. in prin. & per Bar. in l. ſi quis ſuus. in j. col. in fi. uerſi. quæro, intra quantum tempus. eo. ti. Pau. de Caſt. in l. ſi curatoris. C. eo. tit. & s. Hæres deliberat. uer. iiij. & præcedenti.

† Terminus ad deliberandum interrogato de credulitate nõ datur. Felin. in c. quoſdam. circa prin. j. col. in uer. in gl. ij. de præſumptio.]

Terminus ad deliberandum dari non debet hæredi ad inſtantiam ſubſtituti, ſed creditoris ſic. Bar. in l. ſuus quoq;. §. ſed ſi filio. in ij. opp. ff. de hær. inſti. & j. eo. uer. antepe.

Terminus ad deliberandũ debet dari patri & filio ſimul, quando filiusfa. eſt inſtitutus hæres. Bar. in l. j. in prin. in uer. quęro, quid in filiofa. ff. de iure delib.

Terminus ad deliberandum debet dari monaſterio, non monacho inſtituto. Bar. in l. j. in prin. uerſi. quæro, quid in monacho. ff. de iure delibe.

Terminus ad deliberandum datur hæredi, non legatario. gl. & Bar. in l. j. §. fi. in j. q. ff. de iure delib.

Terminus ad deliberãdum debet dari etiam fideicommiſſario uniuerſali. Bar. in d. l. j. §. fi. uer. quid in fideicommiſſario.

Terminus ad deliberandum an reus uelit cedere, uel contendere, debet dari uiginti dierum, & minor ex cauſa. in auth. de exhiben. reis. §. illud quoque. & ibi Ange. in j. colum. & Bald. in auth. offeratur. in iiij. colum. in uerſi. ſed hîc quæro, nunquid iſte terminus. C. de lit. conteſt. & intra dictum terminum debet quis opponere exceptiones declinatorias, uel dilatorias: nec ſufficit dicere, Volo litigare. Bart. in l. j. in prin. in ij. no. ff. de edendo.

Terminus ad deliberandũ debet dari, quando fit mutatio, additio, uel correctio libelli. per Bal. in l. edita. xxxv. col. C. de eden. & s. Dilatio noua. uer. xxxiij. cum ſeq.

Terminus ad deliberandum debet dari hæredi filio uolenti agere. ff. de inofficioſo teſtamẽto, ad eius inſtantiam, & ſubſtituti. Bar. in l. quandiu. la ij. in j. col. uer. uenio ad ultimam gl. de acq. hær. ſed in l. ſuus. §. ſed ſi. in ij. oppo. de hære. inſti. tenet contrà in ſubſtituto. & s. eo. uer. ij.

Termini ad deliberandum ſunt arbitrarij. §. j. s. eod. uerſic. vj. & xiij.

Terminus ad deliberandum dari debet etiam iuraturo ad delationem partis. l. iuſiurandum. la ultima. in prin. & ibi doct. Bart. & Alex. ff. de iureiuran. ubi Bald. dicit uerum, etiam in teſte. Et idem in iuramento credulitatis. Bal. & Alex. ibi. & s. Iurans.

Terminus hæredi ad deliberandum ſtatui debet à iudice ad inſtantiam creditorum. Glo. docto. & Pau. de Caſtr. in rubr. C. de ſucceſ. edic. & in l. ſi quis inſtituatur. de hære. inſti. l. ſi curatoris. & ibi Bald. C. de iure deliberan. & Bar. in l. ſi conſtante. §. ſi exhæredato. in fin. ſolu. matrimo. ubi etiam dicit dari curatorem bonis, ſi dolo differt hæres adire, nec poteſt breuiari. s. Dilatio breuiatur. uer. xiiij. licet Bal. contrà in d. l. ſi curatoris. quo elapſo, an inducatur aditio, s. uer. Hæres adit. uer. xxvij.

Terminus ad adeundum hæredi poteſt præfigi à teſtatore. s. Hæres adit. uer. xiij. Addo, quòd

Terminus poteſt præfigi hæredi ad adeundum: quo elapſo, nõ poteſt amplius adire: ut s. Hæres adit. uer. ix.

Terminus ad eligẽdum debet dari nolenti eligere, cùm debet. Bal. in l. manifeſtiſsimi. in prin. in ulti. col. uer. quæro, quid ſi dominus. C. de furtis.

Terminus ad eligendum debet dari, ut eligat quis, an uelit cõtractum ſuum ualere, uel non. Bald. poſt gl. in uer. exercere. in l. ſi fundus. §. eleganter. ff. de lege commiſſoria.

Terminus ad eligendum non poteſt breuiari, uel prorogari per maiorem partem capituli. Oldra. conſil. cxxij. incip. Citato capitulo.

Terminus ordinario quando currat, patrono negligẽte. s. Patronus. el j. uer. xvj. & xxviij.

Terra dicitur idem quod patria. Bald. in l. ſi non ſpeciali. in ulti. colum. uerſic. & quod dixi in patria. C. de teſta. ubi ponit quomodo intelligatur ſtatutum, quòd homines de tali terra. & uide in c. cùm in partibus. de uer. ſigni. quòd etiam caſtrum dicitur, ſecundum Alex. conſi. xcv. In cauſa, ut lite. in iiij. parte.

† Adde, quòd terra eſt unum quatuor elementorum, ſiccum, frigidum, graue, & immobile, à Deo ex nõ ente ad eſſe prima die deductum, ſecundum Io. Damaſce. lib. ij. c. ix. & dicitur Græcè γῆ, γῆς.]

Terræ appellatione etiam caſtra, & uillæ ueniũt. c. cùm in partibus. de uerbo. ſigni. * Guid. Pap. ſing. dxxvj. Æmilius Maria Manoleſſus.

Terra tyranni non dicitur eius, & interdici non poteſt ob eius crimen. cle. j. §. terra. & ibi Car. ff. de pœnis.

Terra uicina dicitur confinis maris. Bal. in l. pe. in ult. no. C. de inſti. & ſubſti. Flo. in l. ſed & loci. §. fi. ff. fi. reg.

Terra quantum differt à Luna, & quantus ſit circuitus eius, ponit Plinius de Naturali hiſto. lib. j. Non declaro, quia non eſt materia iuris.

Terrenum dicitur, niſi ſit lapideum. Barto. & Alex. in l. j. de uia publica.

* Terra propriè eſt uniuerſitas locorum, ut regio, uel prouincia. l. ij. C. de off. præf. præt. Aphric. l. j. l. ij. l. iiij. ff. de off. præſid. gl. in l. pupillus. §. incola. ff. de uer. ſignif. Guid. Pap. ſing. dxxvj. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Terræ appellatione ſtrictè uenit ea, quæ aratur, colitur, & ſeritur. l. ij. §. pro limitaneis. C. de offic. præfec. præt. Aphric. Guid. Pap. ſing. dxxvj. Æmilius Maria Manoleſſus.

Terræmotus nocet conductori operarum, id eſt, domino ædificij, non operario. l. Martius. ff. locati.

Terræmotus fuit in regno Apuliæ anno Domini M. CCCC. LXI. quo multa oppida & domus corruerunt. Item fuit Florentiæ anno Domini M. CCCCLXX. die vj. Aprilis, hora xj. quo tempore aſsidebam Capitaneo. Item fuit in Marchia anno Domini M. CCCCLXXXVI. prima die Februarij. † Item fuit etiam in M. D II. quando ille Valentinus fuit contra illuſtriſsimum principem do. Guido. ducem Vrbini: nam etiam cœlum & terra abhorrebant talem, & tãtam iniquitatem & iniuſticiam. Item fuit etiam hîc Venetijs M. D VI.]

Territorium à terrendo dicitur. l. pupillus. §. territorium. de uerbo. ſignifi. & ibi Bart. Innoc. in c. cùm ad ſedem. in glo. in uer. pertinentijs. de reſti. ſpol. & in c. ubi. §. porrò. de elec. lib. vj. & ibidem uide glo. Ioan. And. in uer. territorio. & glo. in c. ut animarum. de conſti. in vj. in gl. in uer. territorium.

* Territorium à terra dicitur. l. pupillus. §. territorium. ff. de uerb. ſignifi. Guid. Papæ ſingul. dxxvj. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Territorio in principis loca quæ ei ſubſunt, eſſe dicuntur, ut Patauium in territorio Venetiarum. Cor. conſil. clj. col. j. uol. iij. Ay. Cra. con. cxxviij. nu. 2. uol. j. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Territorij appellatione non uenit ciuitas, neque econtrà. Bald. conſi. ccclvij. uol. v. M. Anto. Nat. con. cccxxxix. nu. 6. uol. ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Territorium eſt uniuerſitas agrorum intra fines cuiuſq; ciuitatis. l. pupillus. §. territorium. ff. de uer. ſigni. M. Ant. Nat. con. cccxxxix. nu. 1. uol. ij. Aemilius Maria Manoleſſus.

* Territoriũ cuilibet ciuitati, uel caſtro, ſec. cõ. op. ſtatuto, uel conſuetudine aſsignatur, quãuis de iure nihil aſsignatũ ſit. Inno. S. P. & alij, in c. cùm ad ſedem. de reſtit. ſpol. Io. And. & Domi. à S. Geminia. in c. ſi ciuitas. de ſen. excom. in vj. Abb. in c. ex literis. in extr. de iure patr. Bal. conſ. ccccxx. uol. j. M. Ant. Nat. con. cccxxxix. nu. 2. uol. ij. Æmilius Maria Manoleſ.

* Territoriũ Romę olim circum circa centũ millia paſſuũ patebât. l. j. §. cùm urbem. Bal. ff. de off. præfe. urb. M. Ant. Nat. conſi. cccxxxix. nu. 2. uol. ij. Aemilius Maria Manoleſſus.

Territo-

Territorij appellatione non ueniunt proprietates. Oldr.consi. clxxvj.incipiente, Factum tale est, in uertice.

Territorium probatur ex solutione census. s. Census uersi.ij.

Territorium debet custodiri tutum ab exigentibus pedagia & uectigalia. Bald. in c. conuenticulas. in ij. colum.uer. pone, quòd dominus territorij. de pace iur.fir.& suprà, Gabellarij quomodo.uer.ix.

* Territorium, diœcesis, & districtus, secun. com.opin. sunt synonyma, quo ad hoc, ut significent uniuersitatem agrorũ intra fines aliquos constitutam.cap.ne Romani.§.fanè. ubi illustrisi.Cardi.Zab.q.quinta.de electio.in clemen.glos. in capitul.ubi periculum.§.porrò.ubi Domi.à S.Gemin.de electio.in sexto.Illustrisi.Cardin.Zab.in cap.pastoralis.§.ut illud.oppo.prima.de re iudic.in Cle.Bald.in capit.primo,§. fina.quib.modis feud.amit.& consi.cccxxvj.quæst.ij. uolu. j.M. Anto.Nat. consil.cccxxxix.num.3.uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Territorij nomen strictius & angustius, sec. com. opin. est nomine districtus, uel diœcesis.Bartol.in l. j. §. cùm urbem. in princip. ff. de offic. præfe.urb.glos. Petr. Anchar.& Ioan. Imol. in capit. ne Romani.in uerbo, diœcesim. de electio.in cle.Bald.in capitu.licet causam.col.ij.de probatio.Ang.in l. fi.ff.de iur.om.iu.M.Anto.Nat.consi. ccccxxxix. nu. 4. uol. ij.Æmilius Maria Manolessus.

Territorium dicitur spacium terrę munitum iurisdictione: sed districtus dicitur spacium maris: uel aquæ munitum iurisdictione.Bald.in rubr.quæ sint rega.Item,

Territorij appellatione continetur etiam mare. no. in d. c.ubi. §.porrò.de elec.in vj.& Barth.Cęp.de serui.rusti.c. de mari. & Alex.in d. §. territorium.Item fortia, & districtus, uidelicet loci, qui possunt teri.s.Districtus.uer.ult.

Territorium emptũ per uniuersitatem qualiter diuidatur.Bal. in l.omnium.C.de uectig.& commi.

Territorium habet solus Imperator de iure communi, nõ rex, uel comes.Cardi.in cle.ij.§.illud.j.q.de re iudi.

Territorium, diœcesis, & districtus, pro eodem ponuntur. s. Districtus.uer.x.

Territorio quicquid additur, eodem iure censetur. no. in l. etiam.& Bal.C.de iure dot.& ideo bannitus de castro addito ciuitati, uidetur bannitus etiam de ciuitate. Bal. ibi & Alex. in l.si conuenerit.§.si nuda.de pig.act.

Territorium dicitur etiam iurisdictio in certas personas.Ioan. And.in c.cùm contingat.de foro compe. & Alexand.in d.§. territorium.

Territorium præsumitur esse illius, qui prior illud occupauit. Bald.in c.cùm causam.de proba. Alex. in l. rem, quæ nobis. pe.col.de acq.pos.

Territorij quæstio cui iudici pertineat, cùm dicitur commissum delictum in territorio.Inno.in c.super literis. in iij. col. in glo. sua, in uer.forsan.& uer.si quis autem conuenitur.de rescrip.quòd illi, coram quo conuenitur delinquens.

Territorium si uendatur, uide infrà, uerbo, Venditio comprehendit.uer.xxx.

Territorium habet intra iurisdictionem, nõ extra.l.fi.ff. de iur. om.iu.in Spe.de deleg.§.secundo.in ult.col.in prin. uer. sed secundum addo, quòd.

† Territorium unum si princeps, uel alius mihi concedit uniuersaliter, ex hoc uidetur mihi concedere iurisdictionem. Ita Bartol.in l.j.circa fi.ff.de iur.om.iu.& sequitur Iac.de san cto Geor.ibi in fi.

Territorij emptori non competit ius gabellarum, sicut uenditori, etiamsi emit cum omnibus iuribus eius, sed remanet apud uẽditorẽ, qui potest uti cãpanis in fundo, uel territorio constructis ad usum iuris gabellarum.Bal.in l.à procuratore.C.mandati.& s.Gabella quibus.uer.xx.

† Territorium alienum an probet securitatem, & saluum con ductum, sicut ecclesia.Barth.Soci.in l.j.nu.13.de acq.pos.]

Tertius, cuius non interest, non admittitur in iudicio.ij.q.vj.nõ solent.l.non solent.de appel. reci. nisi ad opponendum exceptionem excõmunicationis. De quo tamen dic ut s. uer. Exceptio excommunicationis.uersic. xxj. Item nisi ad opponendum aliam exceptionem pro minore.Bar.in l.ij.in fi. C.de neg.gest.& ibi est casus notabilis etiã in fœmina. Item si eius non interest, si tamen cõtra eum fuit processum contra iuris præcepta.Bald.in l.fi.C.de fideicom. lib. Alex. in l. à sententia.de appel.

† Tertius, quando admittatur in iudicio in prima instantia in appellatione ad impediendam executionem, & quid possit facere tertius, uide amplè Feli. in c.cùm super. post Abbatẽ ibi per totum cap.extrà, de re iudi.ubi plenissimè. Et quando tertius se opponit sententiæ, qualiter sit audiendus.Are. in c.ueniens.col.iiij.de testibus.]

Tertius pro interesse suo potest in iudicio comparere, & excipere.l.Titia.& ibi Bart.Alex.& doc.ad fi.uersi. ultimo uidetur.ff.solu.matr.l.si quis libertatem.& ibi Bart. in j. col. in fi. uer.ex quo dicto no.ff.de peti.hære.Et fœmina pro pupillo. Alex.ibi per l.ij.C.de neg.gest.

Tertius comparens in iudicio pro suo interesse facit differri iudicium.d.l.si quis libertatem.& ibi Bart. in ij. col. in prin. in uerbo, ex quo dicto nota.

Tertius etiam appellare potest à sentẽtia pro suo interesse. ca. cùm super.& ibi doc.& Innoc.in iij.col.in glo.sua, in uerbo, constiterit.de re iud.& Old.consi.ccliiij. incip. Contra prouisionem.& c.super eo.& ibi Sicu.de off. dele. & Car. in cle. † j.in prin.de causa poss.& proprie. † Et per Feli.in c.ueniẽs. de testi.in prin.ij.col.Et de materia etiam per Feli. in c. qualiter & quando.de accu.in vj.col.in medio.]

Tertius pro suo interesse potest appellare, etiamsi sua appellatio sit tertia à sententia, dum tamen ipse nõ appellauerit, sed litigator per dolum.Innoc.in dicto capitu.cùm super. in iij. col.in glo. sua, in uersic.constiterit.in uersi.nota, quòd cum tertia persona.& per Bart.omnino in l. à sententia. ff.de appel.& s.Appellatio quando & quoties.uersic.xxij.& in uerbo, Appellatio qualiter.uersic.xiiij.Quod uerum, si ignorauit causam agi: aliàs secus, secundũ Abb. in d.c. cùm super. † Et per Feli.in d.c.cùm super.]

Tertius pro interesse suo non auditur post sententiam, nisi in causa appellationis.Bal.in l.si parentes.in fi.C.de euicti.

Tertius potest impedire exactionem rei, quam legatarius petit ab hærede.Barto.in l.si quis seruum.§.certam.in fi. de lega.secundo.

Tertius appellans pro interesse suo, debet seruare tempora appellationis infra decem dies, & alia.c.cùm super.& ibi doc. de re iudi.Bar.in l.si perlusorio.§.j.ad fi.uer. tertiò est uidendum. & in l. à sententia. de app. & debet causam inserere. s. Appellatio à diffinitiua.uer.viij.

Tertij ius uidetur exceptum à iuramento.Bald.in l.nec patronus.in uer.sed quæritur cum opere.C.de oper.lib. per c.uenientes.de iureiur.

10 Tertius potest opponere contra instrumentũ exceptionis à statuto prohibitas.s.Exceptio contra instrumenta.uer.lij.

Tertius promittens pro alio, censetur ut fideiussor. s. Promitto.uer.xliiij.Addo melius s. in uerbo, Fideiussor quot modis.uer.xxv.& seq.

Tertius si protestetur fieri restitutionem rei, quam dicat esse suam, uide Bar.in l.si alienam.in ij.col.in uer.quæro, prædicta loquuntur.ff.sol.ma.& s.Exceptio dominij.uer.xiij.

Tertius appellãs pro interesse suo quomodo formet libellum. Innoc.& doc. in c.cùm super.de re iudi.

Tertius potest recusare iudicem.s.uerb.Recusatio.uer.xix.

Tertius contradictor non potest alteri committere uices suas. in Spe.de dele.§.sequitur.in iiij.col. in prin. uer.item potest suo condelegato.& ibi Bal.in uerb.Tertius.

Tertius quis dicatur.Item,

Tertius dici potest secundus, respectu secundi præcedentis. Bal.in rub.C.de secun.nup.

Tertius prosequẽs pro interesse suo repellitur, quando appellatio est nulliter interposita, & appellans succumbit.Car. in cle.constitutionem.§.sanè.de elec.in iiij.q.

Tertius non auditur pro interesse suo, si nec appellans nec appellatus prosequitur.Car.in d.cle.constitutionem.d.§.sanè, ix.q.Sed Alex.contrà, in l.à sententia.de app. ubi dicit posse tertium contradicere, quando appellans desistit ab appellatione.& Abbas in d.c.cùm super.

20 Tertius cõparens tanquam defensor alterius, pro interesse suo admittitur, non aliter.l.is, qui.& ibi docto.ff. de rei uen. l.solutionem ad iudiciũ.de sol.l.si inspecta. ff. de inoff.testa.

per Bal. in l. cùm seruum. in ij. col. in uersi. scias tamen, quòd lata. C. de ser. fugi.

Tertius si comparet pro suo interesse in iudicio ad defensionẽ alicuius, non requiritur noua litis contestatio. Innoc. in c. cùm super. in iij. col. in gl. sua, in uerbo, constiterit. de re iud. Item acta facta ualent ad sui præiudicium, secundum Inno. ibi per no. in l. iij. §. falsus. ff. rem ratam habe. Item,

Tertio prosequẽti an obstet ius reuocandi domum. Cardi. ubi s̃. xij. q. quòd non.

Tertius potest prosequi appellationem, sicut potest appellare, secundum Gul. de Cu. in l. eos. C. de appel. Sed Bal. contrà, in l. addictos. C. de epis. audi. & Alex. in l. non tantùm. de appellatio.

Tertius pro interesse suo comparens in causa non potest probare post terminum decursum principali. Innoc. & doc. in d. c. cùm super. de re iudi. & Alexand. in l. si perlusorio. §. j. ff. de appellatio.

Tertius si comparet ad causam pro interesse suo, quid possit facere, uel non. Ang. plenè in l. si suspecta. de inoffi. testa. Ioan. And. & doc. in c. cùm super. de re iudi. & Alexan. in l. à diuo. §. si super. de re iudi. & in l. ij. C. de negoc. gest. & in l. si perlusorio. de appell. Angel. & Imol. in l. à sententia. de appel. & infrà & suprà, Lanfran. in cap. quoniam cõtra. de proba. uer. Appellatio.

Tertius, etiam non habens interesse, admittitur pro interesse publico. Bald. in l. ubi pactum. penult. colum. C. de transac. Item fauore pupilli l. secunda. C. de nego. gest. Angel. Alex. in l. si perlusorio. de appella. §. j. & Alex. in l. à diuo. §. si super. de re iudicata.

Tertius cõparens pro interesse, potest opponere exceptiones competentes ex sua persona. Inno. in d. c. cùm super. in d. gl. sua, in uer. constiterit. & doc. & Pet. de Su. in l. si is, qui. de rei uendi. licet cõtrariũ no. in l. uenditor. in prin. & ibi per Bar. ff. de re iudi. s̃. Clericus declinat. uer. xxiiij. & j̃. Venditor de euictione. uer. xxxix. & j̃. eo. uer. ultimo. Item nec exceptionem competentem ex persona eius, quem defendit. Inn. in c. capitulum sanctæ crucis. in j. col. in gl. in uersic. eos. de rescrip. Sed Pet. de Su. contrà in d. l. si is, qui.

Tertio appellanti pro suo interesse non præiudicat renunciatio appellationis. s̃. uer. Appellans. uersic. lxix.

Tertius inhærens appellationi alterius debet ratificare intra tempora appellãdi, scilicet ipsam appellationẽ. Bal. in auth. hodie. ad fi. C. de app. Alex. in l. si perlusorio. §. j. ff. eo. tit.

30 Tertius cõparens pro suo interesse potest facere nouas positiones, & nouos testes producere in causa. gl. & doc. in dicta l. si suspecta. in prin. in gl. in uerbo, adesse. & ibi Bartol. & Petr. de Sun. in dicta l. si is qui. & Bal. in auth. nunc si hæres. paulo post prin. C. de litigio. ubi idem dicit de instrumẽtis. & tenet Bald. in l. principaliter. la ij. in uer. tu nota. C. de lib. cau. Spe. de teste. §. viij. uer. quid si à sentẽtia. docto. & Alex. in l. si perlusorio. de appel. Innoc. in dicto cap. cùm super. & plenius per Bartol. in l. si perlusorio. §. sed & agitur. in j. col. in fin. uersicu. secundò est uidendum. ff. de appel. Et an post terminum, & publicato processu. & per Bal. in l. si eo. uersic.
† ultimò uidendum restat. C. de remis. pigno. † Et per Feli. in cap. ueniens. de testi. in sexta col.]

Tertius si citetur pro suo interesse. per Bald. in l. si eo. C. de remis. pign.

Tertius si uocatur ad iudicium tanquã dominus, cùm sua principaliter intersit. l. secunda. C. ubi in rem actio.

Tertius si sponte comparet ad impediendum iudicium. in l. is, à quo fundus. & ibi docto. & Petr. de Sun. de rei uen.

Tertius superueniens non impedit executionem sententiæ latæ pro primo actore. Bar. in l. cùm idem. in j. not. de peti. hæredi. & s̃. Executio sententiæ. uersi. xxvij. xxxij. clxxj. & seq. & uersi. clxxvj. & per Bar. & doct. in l. à diuo. §. si super. de re iudi. Et addo Bar. in l. si perlusorio. §. j. in fi. ff. de appel. & Panor. in cap. ueniens. de testi. si cõstet de præsumpta calũnia, potest repelli à iudice, nõ obstante appellatione. gl. & Abb. Sicu. in ca. super. de offic. deleg. qui dicit uerum, etiamsi offerat se probaturum incontinenti.

Tertius in iudicio nominatus dicitur reus. c. quoniã frequenter. ut lite non cõtest. Bal. in c. fi. ij. col. uer. unde nominatus. de prohib. feu. alie. per Fred.

Tertius potest impedire restitutionẽ depositi. s̃. Depositum. uer. xxv. Vide Bartol. in l. si alienam. in ij. co. in uer. quæro, prædicta loquuntur. ff. sol. mat.

Tertius non potest prohibere salarium solui alicui, uel inquilino, ne restituat possessionem, scilicet extraiudicialiter. authen. sed iam cautum. C. deposi. Secus, si in iudicio pro suo interesse. Bald. ibi.

Tertius appellat pro condemnato ad mortem. s̃. Appellatio à sententia capitali. uer. j. & l. non tantùm. de appell. Quod est uerum, etiamsi beneficio d. l. sit renunciatum. per gl. in l. pactum inter hæredem. de pac. & Alexand. in d. l. non tantùm. Item uerum, nisi crimen sit notorium. Bald. in l. raptores. C. de epi. & cle. Alex. in l. nõ tantùm. ff. de app. Item uerũ etiam
† pro absente. Ang. & Alex. in d. l. non tantùm. † Et per Feli. in c. cùm super. de re iudi.]

Tertius socius nõ potest esse iudex inter duos consocios. Bar. in l. Iulianus. ff. de iudi.

40 Tertius comparens debet incontinenti, id est, arbitrio iudicis probare de interesse suo, secundum Abb. in capitu. ueniens. el ij. de testi. in iij. not. & latius in ij. col.

Tertio soluente pro debitore, an inducatur liberatio. in d. l. si is, à quo. & ibi docto. ff. de rei uendi. & in l. quoties. si fa. fur. fe. di. & s̃. Solutio à quibus. uersi. iiij. & viij. quòd sic.

Tertius si superueniat in iudicio, non sunt alterandi termini causę. Compo. in c. j. de elec. Ioan. de Por. in l. Paulus. in fi. ff. de procuratori.

Tertio comparenti non nocet confessio eius, quem defendit. Bart. in l. si perlusorio. §. j. in ij. colum. in uer. quæro, quid si ille primus. ff. de app.

Tertio comparenti in iudicio nocent attestationes per ipsum productæ in alio iudicio. Bar. in d. l. si perlusorio. §. primo, in ij. col. in uersi. quæro, utrum dicta testium.

Tertius potest excipere contra electum pro interesse publico, & appellare ab electione. Cardin. in clem. constitutionem. in fi. prin. de elec.

Tertius uolens potest exhibere instrumenta litigantibus, sed non cogitur. s̃. Editio à quo. uersi. pen. Item potest petere sibi exhiberi pro interesse suo sibi exhibito.

Tertius appellans pro interesse suo debet causam exprimere. Bar. & Alex. in l. j. §. fi. ff. de app. Inno. & doc. in c. cùm super.
† de re iud. & ibi Abbas Sicu. † Et per Feli. in d. c. cùm super. & in c. quod ad consultationem. in x. col.]

Tertius potest soluere pro condemnato corporaliter in subsidium etiam inuito. s̃. Solutio à quibus. uersi. v.

Tertius an impediat executionem banni. Bald. in rubr. C. de iure fisci.

50 Tertius defensor si obtinet in causa, an sententia prosit ei, quem defendit. Bar. in d. l. à sententia. in j. col. in uer. quæro, utrum sententia lata. & Bu. & doc. in d. c. cùm super. distinguit. & s̃. Sententiæ effectus. uer. lxxviij.

Tertius potest appellare etiam à sententia lata in causa appellationis. Bar. in l. à sententia. in fi. prin. ff. de appel.

Tertius potest pro interesse suo appellare à sententia lata contra alium, non obstante clausula, appellatione remota. Bart. in l. j. §. fi. uer. quæro, Imperator. iuncto uersic. sequenti. ff. à qui. appel. non licet. & not. in c. super eo. & ibi Sicu. de offi. deleg. ubi etiam dicit posse appellari propter tertiũ ab executione instrumẽti guarentigiati, licet per statutũ ab ea prohibeatur appellatio. & Andr. Barba. consi. Scripsit Ecclesiasticus. xiiij. col. quod est post consi. ciij. Alex. iiij. parte. & al-
† legat Ant. de But. in ca. ut debitus. de appel. † Et per Felin. in ca. ueniens. de testi.]

Tertius pro interesse suo non potest petere publicari testes in causa productos per alium, qui litigauit. c. constitutus. secundum communem lec. sing. de testi. & ibi doc.

Tertio an quæratur ius ex contractu aliorum. Alex. in l. sed si hac. §. constituta. & ibi Bal. & Ang. de in ius uo. & Bar. & do. & Alex. in l. qui Romæ. §. Flauius. de uerb. oblig.

Tertius, cui quis stipulatur, dicitur procurator ad exigendũ. l. si cùm Cornelius. de solut. secundum Bald. sing. in l. si cùm tuam pecuniam. C. de contra. & commit. stipula.

Tertius possidens rem creditoribus hypothecatam, præscribit per decem annos iuri hypothecæ. suprà, uer b. Hypothecaria. uer. iiij.

Tertius auditur etiam contra tres sententias conformes.doct. & Ioan.And.in d.c.cùm super.in clem.j.eo.tit.
Tertio scienti,& non defendenti,nocet sentẽtia.s̃. uer. Sententiæ effectus. uer.liiij.
Tertius si comparens pro suo interesse non admittatur, quæ sit forma appellationis suæ. in Spe. de appellatio.§.de offic. quoq;.uer.si autem.
60 Tertius citatus pro suo interesse, si uenit post terminũ admittitur in eo statu,in quo causam reperit.in Spe.de expen. §.nunc de expensis.in j.col.uersic.quid si talis.
Tertius appellans à sententia contra possessorem beneficij latã pro interesse suo, non potest impedire sequestrum. Rota in deci.cccxciij.si feratur.In nouis.
Tertius si sit clericus comparens pro suo interesse, habet priuilegium fori ex persona sua, secundum ueram & cõmunem opinionem:ut ĩ.Venditor de euictione.uer.xxxix.& s̃.Clericus declinat.uer.xxiiij.& s̃.eo.uer.xxvij.

Thesaurus arte magica repertus fisco debetur. gloss. in uer.arte.& Bar.in l.j.uer.quæro,quid si inueniatur per artem magicam.C.de thesau.lib.x.
Thesaurus casu repertus in fundo cedit emptori, nisi sit in pecunia:quia cedit uenditori.in l.à tutore. & ibi Bart. ff.de rei uen.De quo plenè in d.l.diuortio.§.si fundum.per gl.in uerbo,& in alieno.& doc.sol.mat.& in l.nunquam nuda.§.thesaurus.de acq.re.do.& Instit.de re.di.§.thesauros. j. & ibi gl. in uer.in suo.& in d.l.j.de thesau.lib. x. Et quid si reperiatur in fundo ecclesiæ.tex.sing.in d.§.thesauros. & gl. in d.l.j. in uerbo,in suis.& ibi Bar.in uer. quid si inueniatur in loco sacro. † Et per Bal.in l.item lapilli.in fin.de rerum diuis.]
Thesaurus repertus in re emphyteutica,cui cedat.in Spe.de loca.§.vj.uer.cxxxij.& glo.in d.l.j.in uerbo,in suis. quòd emphyteutæ pro dimidia,ut inuentori,secundum Io.And. ibi. & gl.in §.thesauros.in uerbo,in suo.Instit.de rerum diui.
Thesaurus repertus per colonum arantem, debet diuidi inter ipsum & dominum fundi.dicta l.prima,& ibi nota.
Thesaurus ecclesiæ dicitur abundantia meritorum sanctorum Dei.Cardi.in clem.j.§.fin.de reli.& uene.sanct.
Thesauri possessio àcquiritur ꝑ apprehensionẽ,non per inuentionẽ solam.l.iij.§.Neratius.& ibi doct.& Alex.de acq.pos.
Thesaurus pecuniæ repertus in nemore, non potest salua conscientia retineri: sed debet episcopo præsentari distribuendus inter pauperes, si dominus nõ reperiatur ad proclama. Bald.in d.l.j.ff.de rerum diui.Bart.& Alex.in l.rem,quæ nobis:pe. col.de acq.pos.melius in l.interdum.§.quod ex naufragio.eod.titu.& ibi Ioan. de Imo. & Hostien. in capi. cùm tu.de usuris.
Thesaurus si reperiatur per canem ad id doctum, cedit domino canis.Flo.in l.statuæ.ff.de usufruc.
Thesaurus est uetus quædam pecuniæ depositio, cuius non extat memoria, ut iam dominum non habeat, & fit inuentoris.d.l.nunquam.§.thesaurus.& gl.in §. thesauros. in glo. j.Instit.de re.diui. Vide gloss.& Alexand.in l.iij.§. Neratius. de acq.pos.
Thesauri inueniendi gratia non potest quis fodere in alieno fundo,inuito domino fundi.l.prima.C.de thesau.lib.x.
Thesauri habentis dominum,qui eum sub terra condiderit,fit furtum: quia tunc dicitur thesaurus, ex quo dominum habet.d.§.thesauros.

Thesaurarius fisci exigens à debitoribus fisci,non debet scribere in libro propria manu, sed debet facere scribi per notarium suum, ad id deputatum, aliàs tenetur fisco,priusquam debitores: quo non existente soluendo, tenentur iterum debitores in subsidium fisco. l.fisco.& ibi Bar.C.de conue.fis.debi.lib.x.
Thesaurarius exigens debet facere apocham de recepto debitoribus soluentibus.l.j.& ibi Bartol.in uer.secundò nota ex prin.legis.C.de apoch.pub.li.x.
Thesaurarij scriptura non obligat in futurum ad soluendum pro fisco.Cy.in consi.Rector ducatus.
Thesaurarius Marchiæ potest creari etiam à legato Marchiæ. Bar.in l.illud.C.de præsta.lib.x.
Thesaurarius si aufugiat cum pecunijs fisci, non est periculum debitorum, qui ei soluerunt. Bartol. in l. pro his. C. de transfu.lib.xj.
Thesaurariorum materiam uide in tit.C. de susce. & arca. lib. xij.& supple s̃.uerb.Bancherius.per totum.ubi plenius.

Testamentum dicitur testatio mentis,seu uoluntatis iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri uoluit.l.j.ff.de testa.& Insti.eo.ti.in prin. † & dicitur Græcè διαθήκη.]
* Testamentum,& lex easdem uires eandemq; habent potestatem.§.disponat.in auth.de nupti.l. seruus. hac lege. ff. de manumissio.l.si ita fuerit seruis duobus. in extr.ubi Bart.ff. de manũ.test. l. cùm quidam.uer. quemadmodum enim.C. de uer.sig.And.Tiraq.q.xl.nu.xcv.in trac. de iur. primogeniorum.Æmilius Maria Manolessus.
Testamenti factio debet esse libera ab omni coactione hominis,non legis.Bald. in l. humanitatis.x.col.C.de impu.& al. sub.ideo ualet etiam sine consensu requisito à statuto : ut in uer.Statutum de ultimis uoluntatibus. uer.lxxxviij.
† Hæres institutus in certa re in testamẽto,nõ dato alio cohærede, obtinet hæreditatem in totũ, & non potest quis decedere pro parte testatus,& pro parte intestatus.l.j.§. si ex fundo.ff.de hær. insti. & Instit. eo.tit.§.non autem.Nunquid in foro animæ habeat locum d.l.j. §. si ex fundo. uide Pet. de Anch.& Ioan.de Imol.in c.j.in fi.de testa.Io.Calde. post beatum Thomã in procœmio Gregoriano. Ioan. And. in c.ij. de usur.lib.vj.Abb.in c.ij. de test.]
† Fratres minores in iudicio petere possunt eis relicta in testamento.Abb.ibi.Pet.de Anch.& Io.de Imo. in ca. ij. de testa. Bart. in tractatu Minoricarum.& Io. de Ligna. etiam in tractatu Minoricarum.Gasp.de Cald.in tit. de testa. consi. suo xlvj.incip.An bona ingressi.Fede.de Senis consi.xij.Bal. in c.cùm causa.de re iud.& in auth.ingressi.C.de sac.san. eccl. in xj.col.in uer.iuxta hoc quæro.]
† Clericus beneficiatus,etiamsi careat administratione, licet de rebus proprijs testari possit ex suo beneficio perceptis, condere testamentum nequit.Abbas in d.cap. cùm esses. in repe.in xvj.colum.& ibidem,an ea, quæ acquisiuit clericus, postquã fuit promotus ad beneficia, efficiatur sua,ita quòd de ipsis testari possit.]
† Bona per clericum beneficiatum, & patrimonium habentem acquisita,in dubio intelliguntur acquisita de reditibus tam proprijs,quàm ecclesiæ, & ideo de illis testari non potest.Abb.ibi.]
† Si legatur res aliena scienter in testamento,an de iure canonico possit peti æstimatio illius rei. Abbas ibi.& in capit. filius.de testa. co. in authent. similiter. C. ad legem Falcid.in repe.glo.& docto.in l.cùm alienam.C.de legi.glo. & docto. in l.multum.ff.de uerbor. oblig.& in l.cùm seruus. §. cõster. & ibi per Alex.ff.de leg.primo,plenè per Bar.in d. cap.filius. unde Abb.in dicto.c.cùm esses.in repe.quòd legatum rei alienæ siue ignorãter, siue scienter factum de iure cano. non debetur,nec eius æstimatio.]
† Testamentum an ualeat, si aduocatus, qui propter infirmitatem nõ poterat loqui, nec scribere, sed religioso quodam sibi dicente,ut prouideret de anima sua, & quòd si bona sua uolebat dimittere pauperibus,aperiret librũ,si sanus mente aperuit librum,an ualeat talis dispositio.Bal.in l.j.C. de sac. sanct.ecclès.Pet.de Anch.& Ioan.de Imol.in c.ij.de testa. in vj.col.Abb.in rub.eo.tit.
Testamentũ dicitur hæredis institutio,nõ codicillus. l. nõ codicillum.& ibi Bal.in j.no.C.de testa.& ĩ.eo.uer.v.& xxxiij.
Testamentum constat ex quatuor substantialibus, scilicet forma,uel solennitate,persona testatoris,persona hæredis, uel legatariorum,& substantia,seu tenore testamenti.Bald. in l. milites.in prin.C.de testamen.mil.Bar.in l.neq;.§. deportati.in princip.ff.eo.tit.
Testamentum dicitur,in quo continetur hæredis institutio,etiamsi testator illud appellauit contractum,codicillum, uel donationem.l.testamentum.& ibi Bal.in j.no.C. de testa. & uide ĩ.in uer.Testamentum nullum.uer.xxij.
Testamentum consummatum dicitur executum.not. Cardin. in clemen.j.de testa.
Testamenta ad piam causam non subiacent legibus secularibus,& humanis.ca.cùm esses.& c.relatum. de testa. & Alex. plenè consi.lxxxvj.iiij.parte.& s̃. uer. Statutorum effectus. uer.xlj.& xlvij.

† Testa-

† Testamentum, in quo clericus instituitur, nõ uitiat defectus registrationis, uel alterius solennitatis requisitæ à statuto: secus in testamento ad pias causas. Ita tenet Feli. post alios, quos refert in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in xxxvij. colum. uer. quartus casus. de constitu.]

Testamentum an sit de iure gentiũ, uel ciuili. gl. in l. j. ff. de acqui. re. do. & Bar. in rub. ff. de acqui. hær. in l. interdum. & ibi Alex. de condi. inde. & quod est de iure gentium.

* Testamentũ est de iure gentium. l. si testamẽtum. ubi Raph. Fulg. & Lud. Roma. C. de testam. Bartol. in l. interdum. ff. de condi. indeb. Ioan. Crot. consil. lx. num. 26. Æmilius Maria Manolessus.

Testamentum unũ dicitur, & probatur, quando testes dicunt, quòd Titius fuit institutus hæres, & mox Caius. Dy. & Bal. in l. fructus. in prin. ff. solut. matrim. Idem si dicunt, & postea Caius, secundum Dy. & Bar. ibi prope fin. & uersicu. hoc inducit Dy. ad quæst. & interpretatur, quòd incõtinenti unus post alterum.

10 Testamenta duo dicuntur, quando pater facit unum testamentum pro se in scriptis, & nuncupatiuum pro filio. Bart. in l. patris & filij. j. colum. uer. quæro circa hanc legem. ff. de uul. & pup.

Testamenti loco est dispositio facta de bonis contemplatione mortis. gl. in l. quoties. in uer. diuidit. C. fami. ercisc. l. licet. C. de pac. Bal. in auth. si qua mulier. in vj. col. in uer. tertiò principaliter iuxta prædicta. C. de sac. san. eccl.

Testamentum trahitur ad mentem codicillorum, & econtrà. Bald. in l. Nesennius. ff. de excu. tut. per illum text. in uer. scrupulosa.

Testamentum habet præsumptionem pro se. Bald. in l. ij. in fi. C. de edi. di. Adri. tol. per l. post diuisionem. C. de iur. & fac. igno. & in Specul. de testa. §. j. in ulti. char. uer. quid ergo. ubi dicit pro eo interpretandum esse in dubio, & de instr. edi. §. nunc uerò aliqua. in xiij. col. uerb. quid si sunt plures.

Testamenti quæstio agi debet, ubi est maior pars hæreditatis. Bal. in l. ij. in j. no. C. quemadmo. testa. aper.

Testamenti factio duplex est, scilicet actiua, & passiua. l. filiofa. la j. & ibi Bar. ff. de testa.

Testamentum dubium potest declarari per testatorem. l. hæredes palam. §. j. & ibi doc. ff. de test. & per quẽ interpretetur. s. Interpretatio. uer. liiij cum seq. & per iudicem. Item,

Testamentum dici potest omnis ultima uoluntas. glo. in l. ij. in fi. C. de consti. pec. facit l. pe. & ibi Bal. in ult. col. uer. ex hoc no. C. communia de leg. & s. Statutum de ultimis uoluntatibus. uer. lxvij. & lxxx. no. in l. j. & ibi Bald. super gl. in uer. directo. ff. de testa. qui dicit saluari notarium dicentem, Talis condidit testamentum, licet non condiderit.

† Testamenti una pars ambigua declaratur per alteram. l. qui filiab. in prin. ubi Bar. & doc. ff. de leg. j.]

Testamentum debet interpretari secundum ius commune. l. quanquam. per Bal. in l. fi. C. de testa. mil. Item debet reduci ad ius commune, quoad potest. ibi. & j. eo. uer. xx.

Testamenti appellatione uenit ualidum, & solenne, non inualidum. l. j. §. j. ff. quemadmo. test. aper. sicut contractus inualidus non dicitur contractus. l. j. & ibi doc. C. de eunuch. Bal. in auth. ex causa. ult. col. in uer. extra quærunt quidam. C. de lib. prẽte. nisi impropriè. Ang. ibi & Bal. in l. si pater. j. q. in vj. col. in fi. uersi. item nullum testamentum. C. de insti. & substi. & in l. fi. §. in computatione. in fi. de iure delibe. Bart. in l. j. §. j. quod ui, aut clàm. Caue, quia fortè uoluit allegare in §. & parui. ubi habetur de materia proprij instrumenti: tamen de testamento uerbum nullum.

20 Testamenti uerba interpretanda ex forma statuti, sunt intelligenda secundum sensum iuris. Bald. in l. fi. x. colum. C. de hære. insti.

Testamentum potest pendere à uoluntate alterius confirmatoria, non dispositoria. Bal. in l. si pater. xj. oppo. ad finem. C. de insti. & substi. & j. Testamentum nullum. uer. xxviij.

Testamentum fauorabilius est, quàm causa intestati. l. Gallus. §. & quid si is. de libe. & posthu. Bal. in l. ij. in ij. col. uer. quartò quæro. C. de bon. pos. contra tabu.

Testamentũ quoddam dicitur in scriptis, de quo in l. hac consultissima. C. de testa. aliud nuncupatiuum, de quo in d. l. §. per nuncupationem.

Testamẽtum in scriptis dicitur priuata scriptura. l. ij. ff. quemadmod. test. aperi.

Testamentum dicitur duobus modis, scilicet strictè, prout habet ualidam institutionem: largè, prout habet inualidam. Bal. in auth. ex causa. vj. opp. de libe. præte.

Testamentum debitoris non impedit uenditionem pignoris fieri à creditore. Bal. in l. prædia. ult. col. in uer. sequit secunda pars principalis. C. de fideicom.

Testamentum non dicitur impugnari, licet filius petat legitimam. Bal. in l. cum lege. in iiij. no. C. de epis. & cle.

Testamentum diuersis nominibus nuncupari non nocet. in Spe. de arbi. §. sequitur. uer. econtrà.

Testamentum in scriptis præsumitur esse apud hæredem. l. si legatum. ff. de eden. nisi probet contrarium, saltem per iuramentum. Pau. de Cast. in l. publicati. in fi. C. de testam. & ibi Alex. plenius. non autem præsumitur esse apud legatarium, nisi tempore litis cõtestationis fuerit apud ipsum, & nisi habuerit ab hærede. Cy. & Pau. de Cast. in l. non ignorabit. C. ad exhiben. Item,

30 Testamentum non habet executionem paratam, sicut guarentigia. Alex. in l. in fraudem. §. j. de iure fisci.

Testamentum præsumitur uerum, etiam pendente quæstione falsi, mota contra ipsum. Bald. in l. iure nostro. §. propter alias. l. idem fiet. ff. de testa. tut.

Testamentum prius dicitur non à die conditi, sed quod prius sumit uires. Bal. in l. is, qui tres. in prin. de excu. tut.

Testamentum proprio modo accipitur pro institutione hæredis: sed largo modo pro testatione mentis. Bald. in l. ut in epistola. in j. colum. in uer. nec obstat, quod litera dicit. C. de fideicom.

Testamenta principum, uel dominorum, sunt tanquam lex uiua, & pro legibus seruanda. Bal. in l. precibus. xiij. opp. C. de impub. & al. sub. Idem in testamento priuati. in Spe. de testa. §. j. & §. disponat. in auth. de nup.

Testamentum uidetur approbari per hæredem legatarij petentem legatum. l. fin. §. fi. & ibi Bar. ff. de inoffi. testa.

Testamentum an possit assumere uires à tacita uulgari: uide Bartol. omnino in l. j. viij. colum. uer. ulterius quæro, an testamentum. & in uer. ulterius quæro, pupillus, &c. de uulgari & pupillari. Item,

Testamentum potest incipere à substitutione, si non ualet institutio. l. iij. §. fi. & ibi Bar. in prin. ff. de libe. & posthu. Bald. in l. j. in iij. q. C. de lib. præte. ubi filius præteritus in institutione, si sit substitutus, succedit ex fideicommisso, licet institutio non ualeat. Idem in legato nullo propter unum testamentum, quia ualet fideicommissum pium in eo factum coram duobus testibus. Bar. in l. fi. de his, quæ pro non scri. uide in l. si quis eum. §. j. & ibi Bar. in j. col. in uer. quero, utrum sit differẽtia. & in l. ex facto. §. Lucius. de uulg. & pup. Adde secundum Bal. in l. fin. ij. col. uer. quæro, quidam credens. C. de insti. & sub. quòd substitutus posthumo succedit, si posthumus non nascatur. Item à pupillari substitutione non potest incipere. Bald. in auth. ex causa. x. col. in uer. nunc uenio ad ista. uer. cætera. C. de lib. præte. Sed à uulgari sic. d. l. iij. §. fi. secundum Bal. in l. quidam elogio. in vij. col. in uer. modò quæritur, si cohæres. C. de iure delibe.

Testamentum quomodo sumat uires à secundo gradu. Bal. in d. l. j. in viij. col. in uer. secundus effectus est, quòd testamentum. ff. de uulga. & pup. ubi facit tria membra.

Testamentum præsumitur solenne, & ualidum, nisi contrariũ probetur. l. si scriptum. & ibi Bald. in princip. C. de probat. gloss. in uer. obtineas. & Bart. in l. si post diuisionem. in fine. C. de iur. & fact. igno.

40 Testamenti appellatione uenit etiam codicillus. s. Codicillus. uer. ij.

Testamentum si habeat admistam donationem, uel uenditionem, nunquid uitietur. per gl. & doc. in l. hæredis. §. fi. in uerbo, alienum. ff. de testa. & Bal. in l. cum antiquitas. in uer. hîc potest formari quæstio. C. eo. tit. quòd non.

Testamenti solennitas est duplex, scilicet in uoluntate, & in probatione. Prima debet probari per septem testes: secũda potest probari per duos. l. ij. & ibi Bald. j. col. in j. oppo. C. de bono. pos. secundum tabu.

Testamentum seruandum est, quatenus lex, & sua natura patitur, &

tur,& non ultra.l.cerdonem.ff.de oper.liber.Bald.in l.ea lege.C.de condi.ob causam.in ij.colum.in uersic. secundò ad idem, quòd non teneat.

Testamentum non uenit appellatione contractus, maximè statuto.Bal.post gl.in l.testamentum.in uer.extrà quæritur.C. de testa.Io.de Por.in l.seruum.§.eum,qui.de leg.j.

Testamenti appellatione uenit testamentũ in scriptis, non autem nuncupatiuum quæ nuper.C.de inoffi.testa.

Testamentum falsum pronunciatum uerum à iudice,debet haberi pro uero.Innoc.in cap.super literis.in ij. col. magna. in uer.sed quid si literæ falsæ.de rescriptis.non tamen loquitur præcisè in testamento,sed in quolibet instrumento.& in ca. causam,quæ inter R.qui fil.sint leg. Bal.in addi. Spe. de suc. ab inte.uersi.ij.& quod no.Bal.in Spe.de appel.uer. per diffinitiuam. ubi idem dicit in testamento nullo: per l. ij. §. si. quando prouo.non est ne.ut j.eod. in uerbo, Testamentum nullum.uersi.cxiiij.& cxv.

Testamentum omne præsumitur ultimum,nisi contrariũ probetur.Bal.in l.omnium.in fi.C.de testa.in uer.item nota.

Testamẽtorum obseruantia pertinet ad publicam utilitatem. l.ij.& ibi Bal.ad fi.uer.deinde no.tex.C.ut in pos.lega.

Testamentum patris continens substitutionem pupillarem,dicitur etiam testamentum filij.l.patris & filij. de uulga.& pupil.Sed an sit unum,uel plura,gloss.in uerb. per scripturam. & doct.ibi,præsertim Bart.in j.col. in uer. quæro circa hanc legem,quòd sunt duo.

50 Testamentum præsumitur perfectum.l.si is,qui.de testa.gl. in l.fideicommissa.§.si rem.de lega.iij.Allegat Ludo. in rub. de operis noui nun.penul.charta.

Testamẽtum sumit uires ab aditione.l.si alienum.§. extraneis. de hæred.instit.l.si seruus communis Mæuij.in fin. princip. de stip.seruo.Bald.in l.fin.ad fi.uersic.ultimò scias.C.si quis omis.causa testa.Sed Specul.de sta.reg.uersic.j.dicit,quòd à morte,non ante.

Testamentis, & ultimis uoluntatibus fauendum est in dubio. in Spe.de teste.§.j.uersic.quid de codicillis.

Testamenti benigna interpretatio fieri debet.in Speculat. de instrumen.editio.§.nunc uerò aliqua. in xiij. colum. uersic. quid si sunt plures.

Testamentum à quibus fiat,uel non,dicetur j.eo. per totum. & Inst. quibus non est permis. fa. test. per totum.& ibidem gloss. magistra. in §.fi. in uer.ex lege Cornelia. quæ enumerat septemdecim personas, quæ non possunt condere testamentum.& C.eo. tit. in Spec.eo. tit.§.j.& ij.de instru.edi.§. compendiosè. in j.char.ubi ponit sexdecim casus,in quibus testamentum est nullum ex persona testatoris.Addo Panor.in rubr.extrà,de testa.in j. & ij. colu. ubi enumerat octodecim, & deinde multùm pulchrè ibidem.in xiij.col.in princip.uer.sed nunc quæritur.quærit successiuè,nũquid tales personæ possint testari ad pias cau† sas:ut ibi per eum. † Et plenè per domi.Iaso.Mayn.in l.j.C. de sacr.san.eccle.in prin.ij.col.]

* Testamentum quilibet conficere posse præsumitur.Bald.in auth.omnes.C.commu.de succes.Ioan.Cephal. consi. cclvj. nu.9.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Testamentum concedere possunt etiam ignoti.Bal.in auth. omnes.C.com.de successio.Io.Ceph.consi.cclvj.nu. 8. uol. ij.Æmilius Maria Manolessus.

Testamentũ à minoribus an fieri possit.s̃. uer. Minor testatur. uersic.j.& per totum.ubi plenè.& s̃.Adultus.uer.x.

Testamentum à pupillo ad pias causas cum authoritate tutoris an fiat.s̃.uer.Pupillus.uersic.ix.quòd non.

Testamentum ab eunucho fieri potest. l. eunuchis. C. qui testam.fa.poss.

Testamentum fieri potest ab eo,qui seipsum occidat.l. ij. & ibi doc.C.qui testa.fa.pos.

Testamentum à Christiano an fieri possit apud Saracenos.j. Testamentum qualiter.uer.vij.in fi.

Testamentum fieri non potest à filijs bannitorum.Bal. in l.j.in vij.col.uer.scias autem.C.de hæred.instit.

Testamentum à fratre Minore sancti Francisci fieri nõ potest. s̃.uer.Fratres religiosi.uersic.xlv.Item,

* Testamentum nemini de rebus alienis conficere licet.l.conficiuntur.§.si post.ubi gloss. ff.de iur.codicil.authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccles. Ias. in rubr. C. qui testam. facere poss.Ioan.Ceph.cons.cclvj.num.13.uolum.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Testamentum cùm quæritur, an quis de suis uel alienis rebus confecerit,est inspiciendum tempus post eius mortem. Bar.in l.j.q.iij.& iiij.C.de sacrosanct.eccles.Deci.in authen. ingressi.not.iij.C.eo.Ioan.Cephal.consi.cclvj.nu.58.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testamentum fieri non potest ab eo, qui dubitat de statu suo. l.qui testamento.& l.de statu.ff.de testa. & ibi Bartol. Addo gloss.in §.fi.Insti.qui.non est permis. fa. test. & Pau. de Cast. consil. cciij. quod incipit, Ad primum quæsitum. nisi dubitet,an sit de ciuitate,uel comitatu.Bart. ibi. Item nisi sit miles.l.ex militari.§.miles.ff.de testa.mi.Bald.in l.milites. in j. col.in uer.secundò in dubitante.C.eo. tit. Item nisi ad piam causam,& in articulo mortis constitutus.Barto.in l.j.v.q. in vij. col. C.de sacrosanct. eccle.in repe.Addo Panor.in rubr. de testa.ad fi.

10 Testamentum à carcerato fieri potest.l.qui à latronibus. de testa.gloss.in l.pe.& ibi Bartol.ff.quod met.causa. etiam coram paucioribus septem testium.Bal.Ange.& Pau.de Cast. in l.fi.in j.colum.in uer.unde est arg.C.de testa.Adde s̃.uerbo,Carceratus.uersi.lxv.cum his,quę addidi post autorem, etiamsi sit carceratus perpetuò:ut j.eo.uersicu.xxxij. Addo tamen,quòd illi,qui sunt in carcere, & postea damnatur ad mortem,non possunt testari,secundum Bartol.in d.l. qui in carcerem.

† Testamentum condemnati ad mortem, etiam quo ad pias causas,non ualet,ut determinat Io. And.in addi. Spec.tit.de instru.edi.§.compendiosè. in addi.quæ incipit, quid de damnato.quem refert,& sequitur Pau.de Cas.in con.cccxxix. secundum ordinem meum, incip.Primum quęsitum habet. in fin.in primo uol.]

Testamentum facere potest Imperator, & papa.Bald. in l.cùm hæredes. C.qui testa.face.pos.

Testamentum ingressi religionem non ualet, si non relinquit parentibus legitimam.Bartol.in auth. si qua mulier. in pen. colu. in fi.in uer.sumus expediti.C. de sacrosanct. eccle.ubi per Bald.& Bartol.de eo.& per Angel. & gl. in auth. de monach.§.illud quoque.& s̃.uer.Ingressus.uer.vij.& uerb.Monachus testatur.uer.j.& pen. & in Specul. de statu monach. uersic.lij.& seq.

Testamentũ reuersi ab hostibus,uel restituti per principẽ, cõfirmatur sine expresione nouæ uoluntatis.Bar.post gl. in l. si quis filio.§.quatenus.de iniust.testa.

Testari non potest hæreticus. in auth. credentes. C. de hæret. Bal.in l.fi.in j.col.in uer.secunda cõclusio. C.si à non cõpe. iud.Nec reconualescit testamentum, si postea reuertatur ad fidem ueram.Dyn.& Bal.in l.j.§.si quis planè.de leg.iij. & j. Testamentum nullum.uer.xliiij.Addo gl.in l. si quæramus. ff.de testa.Panor.in rubrica,de testa.in ij. col. uer. duodecimò hæreticus. & circa fi. ubi ponit, an possit testari ad pias causas.& Panor.in cap.parochiano.de hæret.

Testari nõ potest mutus,& surdus simul, nisi ad piam causam, sed codicillari, & donare causa mortis, sic. l. discretis. & ibi Bal.C.qui testa. face. pos. Addo Panor.idem tenentem in d. rub.in iij.col.uersi.de surdo,uel muto. † Et per Fran. Aret. in l.Iulius.de testa.in d.l.discretis.]

Testari an possit obses,s̃.uer. Obses.uersic.ij.quòd non.

Testari non potest usurarius, nisi præstet cautionem de restituendis usuris. c. quanquam. de usur.lib.vj.no.in auth. credentes. C. de hære.Bartol.in consi.Existens,&c. Angel. in l. Gallus.§.j.& §.forsitan.de lib.& posth.Paul. de Castr.consi. ccclxxxij incipiente,Præfatum te.Bald.in l.falsus.iiij. colu. uersicu. alibi dicitur manifestum. C. de furt. & plenius in l. fina.in j.colum. ad fin. uersic. secunda conclusio. C. si à non compe. iudi. Quod est uerum, etiamsi desijt esse usurarius. Pau.de Cast.l.prætor.§.sed si dominus.ff. de eden. ubi nihil allegat.& tenet Bartol.in l.palàm.§. non solum. de ritu nup. & quod per Bart. in l. quid si fugitiuus.in prin. de ædi. edic. Item uerum,etiamsi sibi cautio remittatur.no.in d.ca. quanquam.& Bal.in l.pactũ inter hæredes. in secundo not. & ibi per Pau.de Cast.ff.de pac.& s̃.Cautio.el j.uer. x. Item uerũ, etiamsi habuit licentiam liberè testandi à papa. Bald. in l. si quando.

quando. in princ. in uer. & ex ista habetis. C. de inoffic. testa. Item uerum, si habet licentiam ab episcopo, nisi clàm faciat. Bal. in l. executorem. iiij. col. uerb. dubitatur, si quis fecit testamentũ. C. de execu. rei iudic. Item uerum in usurario manifesto. d. c. quanquam. & Bart. in l. ij. in prin. in j. col. in uer. ista lex facit ad quæst. ff. de furtis. & ibi Alexan. Item uerum, etiam ad pias causas. Bart. in l. j. vj. q. de sacrosan. eccle. in repe. in vij. colum. Adde Panor. in d. rub. in ult. col. Item etiam cum cautione præstita, si postea perseuerat palàm, nõ clàm. Bald. in d. l. executorem. vj. colu. uer. sed dubitatur. de quo per Iac. But. in con. Super facto nostrę quæstionis, &c. Item, & testes esse prohibentur in testamento usurarij. Bal. in l. ij. in iij. colum. in uer. præterea ista prohibitio. C. de bon. pos. contra tab. per c. quanquam. §. nullus. de usur. Item, nec confirmatur per cautionem pòst præstitam, secundum Bald. in l. j. §. filiusfam. ad fi. in uer. per istam theoricam. & ibi Cy. de lega. iij. & in l. ij. C. de bon. possess. contra tab. in ij. col. in uer. dubitatur de testamento. & per Bald. in l. certum. pen. col. in uer. item dubitatur. C. unde cognati. & in l. seruis. in uer. itẽ fallit. C. de leg. Sed Bartol. & Ioan. de Imol. tenet contrà, in l. filio. in ulti. colum. uer. ultimò quæro. ff. de iniusto testa. & ibi Bald. & Ang. in auth. de nup. §. primæ siquidem. & ipse Bal. in l. j. in ij. col. in uer. quęro, quid uult dicere. C. de ædil. acti: quem uide in d. l. executorem. in vj. col. uer. sed dubitatur. & in l. uniuersa. in j. col. in uer. & est ar. ad te. C. de preci. Imper. offe. & in l. ex libera. C. de su. & leg. & Bartol. in l. si filius. la ij. ff. de test. ubi se non firmat. & Nic. de Mata. in consi. Cùm in constitutione Grego. &c. Lau. de Fano in l. in quorum. xvij. col. de pign. doct. in d. c. quanquam. cõmunis opi. est pro testamento. & Cardi. in cle. j. xxiij. q. de sepul. Item si usurarius in testamento iussit caueri per procuratorem suũ specialiter constitutum, ad cauendum post mortem sufficit. Card. ibi. q. xxiij. non tamen ualet, si iussit restitui, sed non cauit. ibi. q. xxj. Item cõualescit, si dicta cautio post testamentum pręstatur in articulo mortis. Io. And. in d. c. quanquam. & Bald. in d. l. executorem. vij. col. uer. quid si fecit testamentum. Bar. in l. qui soluendo. ff. de hære. insti. Vide Bal. in d. l. ij. iij. col. uer. dubitatur de te. C. de bo. pos. contra tab. Item conualescit, si cautio præstetur ab hæredibus usurarij mortui. not. in d. c. quanquam. & doct. cõmuniter, ut s. licet Bal. contrà in l. si hæreditas. C. de testa. ma. Vide Bald. in addi. Specul. de testa. uersic. j. Sed quid de substitutione pupillari, uel exemplari facta pupillo usurario, non pręstita cautione: dic ualere, secundum Bald. in l. humanitatis. ulti. col. in uer. tertiò quæro. C. de impub. & al. sub. qui dicit uerum in bonis testatoris, non in alijs. Quid de donatione causa mortis. s. Donatio causa mortis. uer. xlvij. Addo omnino do. Alexan. in l. discretis. in j. col. C. qui test. fa. pos. & j. Vsurarius. uer. xlij. quòd sic. Quid de executoris creatione. j. Vsurarius. uer. lj. quòd sic.

Testandi priuilegium quomodo intelligatur. s. uerb. Priuilegium testandi. per totum. & uerbo, Licentia. uersicul. lxx. & lxxv. & in uersic. lxxxv. & xcix.

Testari potest, qui est testabilis tempore testamenti, & tempore mortis. l. j. §. exigit. & §. seq. cum gl. in uerb. tempore. ff. de bon. possess. secundum tab. Vide Bald. in l. ij. in ij. col. in uer. dubitatur. de te. C. de bon. possess. contra tabu. l. ij. & ibi Bartol. ff. de testa.

20 Testari non potest usurarius manifestus, id est, qui coram sacerdote, & testibus publicè fatetur se usurarium, & usuras mandat restitui, fortè tradens librum rationũ: non si extraiudicialiter confitetur coram testibus, & sacerdote, non tamen mandat usuras restitui. Angel. in consi. In causa prædicta est ratio. post gloss. in c. quanquã. de usuris. in vj. & Alex. in l. ij. ff. de furtis. Item,

Testari non potest usurarius manifestus tempore testamenti: secus, si antè fuit, sed pœnituit: uel si ante mortem fuit occultus usurarius, pòst uerò palàm detectus est: quia potest testari. d. cap. quanquam. & Alexand. in d. l. ij. & j. Vsurarius. uersic. xlij. & seq.

Testamentum factum per clericum ante habitam licẽtiam testandi, ualet, & comprehenditur in ea de testando concessa. s. uer. Licentia. uer. lxx.

Testamentum conditum antequam testator fieret usurarius, infirmatur, & non ualet. Cardin. in clem. j. iiij. q. de sepul.

Testamento usurarij testes interesse prohibentur. d. ca. quanquam. §. nullus. Bal. in l. ij. in iij. col. in uer. præterea ista prohibitio. C. de bo. pos. contra tab. & s. eo. uersi. xvij. circa medium. ibi: item testes esse, &c.

Testamentum usurarij nõ uitiatur, licet quis simpliciter confiteatur se usurarium. Bald. fin. in l. j. in ult. col. in uersi. remanet unum dubium. C. de confes. Sed in l. ij. iiij. col. in lec. anti. de fal. cau. adiec. leg. dicit non ualere testamentum.

Testamentũ usurarij non est exequendum per iudicem laicũ prohibitum ab episcopo, sicut nec testamentum, in quo incestuosus est hæres. Bal. in l. consulta. in j. q. C. de testa.

Testamentum usurarij, uel deportati, uel aliud à iure reprobatum, nullam parit obligationem, imò nec retentionem. Bal. in l. si ueritas. ad fin. C. de fideicom.

Testamentũ à muliere prohibita testari sine consensu propinquorũ fieri potest, proximis tacentibus. Bal. in l. ij. §. uoluntate. in j. col. in uer. & facit ad statutum. ff. sol. mat. Item,

Testamentum fieri potest à cõstituto in articulo mortis. j. Testamẽtum qualiter. uer. xxxiij. c. Raynutius. c. nos quidam. & c. indicante. de testam. ca. fin. de suc. ab intest. l. si pater. §. quidam. & ibi Ang. de fideicom. lib.

30 Testari nõ possunt subditi Romano Imperio. l. j. & ibi doct. & Bar. in j. col. in uer. ponitur etiam in diffinitione. ff. de testa. no. in l. iiij. & in l. qui in potestate. eo. tit. Quod uerum de iure communi, sed de usu sic. Sed non est eorum testamentum priuilegiatum, sicut Romanorum, & subditorum: quia ex eo in hæredem non transeunt omnia iura directa, nec hæres transmittit ius deliberandi, nec repræsentat personam defuncti. doc. d. l. j. Barth. Cæp. in rub. de testa. xix. col.

Testamentum à constituto in metu fieri non potest. j. uer. Testamentum nullum. uer. xlvij.

Testari potest aduena. in auth. omnes. C. communia de succes.

Testari potest quilibet, nisi prohibitus expressè.

Testabilis quilibet præsumitur. Bal. in d. auth. omnes. in ij. col. uer. nota, quòd omnes ignoti. in Spec. de testa. §. ij. & de instru. edi. §. compendiose. in j. col. uer. potest autem testari.

Testamentum non ualet factum à testatore habente linguam grossam ex infirmitate, uel qui loquelam amisit propterea non relictum. Bar. & Pau. de Cast. in l. iubemus. C. de test. & ibi per do. Alexan. in j. no. Addo Alexan. in l. quoniam indignum. ad fi. eo. tit. Ang. in l. discretis. C. qui testa. fa. pos. Bal. in tit. de pace Constan. §. uasalli. ij. col. in uer. extrà quæro. ubi uide omnino. Quod uerum, si nutu fiat etiam inter liberos. Bartol. Angel. & Pau. de Cast. in d. l. iubemus. & ibi do. Alex. in j. no. Ang. & Bald. ubi s. uide do. Alex. in d. l. discretis. in iij. col. in uer. & ex hoc dicto Ang. hic Pau. in l. hac consultissima. §. at cùm humana. de testa. Idem si testator est semimortuus, si tamen loquatur apertè. Bart. in d. l. iubemus. & do. Alex. in d. l. quoniam indignum. ad finem.

Testari an possit pupillus. s. uer. Pupillus. uersic. ix. quòd non.

Testari an possit cæcus. s. Cæcus. uer. vij. cum seq. & j. Testamentum qualiter. uersic. lxj. Addo melius in uersic. vij. cum seq. quòd sic, cum solennitate ibi requisita.

Testari an possit bannitus. s. uer. Bannitus testatur. uersic. j.

Testari non potest seruus pœnæ, id est, condemnatus ad mortem. s. uerb. Condemnatus. uersicul. lvj. & lviij. ubi plenè. Quod ibi deficit, supple hîc. & per Cardin. in clem. j. x. q. de pœni. & remiss. Et adde Bartol. in auth. sed hodie. C. de dona. inter uirum & uxorem. & Pau. de Cast. in l. ij. C. qui te. fa. pos. & ibi do. Alex. in ulti. col. uer. ultimò pondera. cum alijs ibidem per eum adductis. & Bartol. in l. qui in carcerem. in fi. ff. quod met. causa. & Spec. de instru. edi. §. compendiose. uer. xj. & per Ange. Are. in trac. Malefi. uer. caput à spatulis. Quod uerum, nisi sententia sit nulla. Bartol. in l. si quis filio. §. quod si quis. ff. de iniuf. test. & Alexand. in l. qui ultimo. de pac. Item uerum, nec quo ad legata, uel fideicommissa. Bart. in l. res. C. de do. inter uirum, & uxo. Item uerum, nisi sit condemnatus in contumacia. Bald. & Imo. in l. seruo legato. §. fi. de leg. j. & plenius suprà, uer. Condemnatus. uersicu. lviij. Item uerum, nisi sit appellatum à sententia: ut in d. uer. & tenet Alexand. post Bartol. in d. l. qui à latronibus. §. fin. in uersicul. ultimo gloss. ff. de testam. Item secus in condemnato ad perpetuum carcerem, quia potest testari. Ang. & Imo. in l. si

in l.si quis mihi bona.§.j.de acqui.hære.& Alexand.in l.ij.ff. de publ.iud.Item uerum, etiamsi condẽnatus euasit de manibus curiæ,uel quia fuit exemptus.Bart.in d.l. qui à latronibus.& ibi Alexand.plenè.Bald.in l.j. in iiij. col. in uer.sed iuxta prædicta. C. de sacrosanct. eccles. Item uerum, nisi sit condemnatus à iudice non suo. Bartol. in l. qui ultimo. in princip.& l.rei.§.eum.ff. de pœnis.Item uerũ,etiam ad pias causas,nisi pro restitutione malè ablatorum.Bald.in l.fin.in ij.colum.magna,in fin. uer. extrà quæro, utrum. C. si à non compe.Sed aduerte,quia non loquitur in testamẽto ad pias causas,sed simpliciter dicit, ipsos nõ posse testari.& in l.j.in iij.colum. in uer. reuertor ad primum. C. de sacrosanct. eccles.& ibi Bartol. iiij. q. per Bald. in titul. de pa. Constan.§. nos Romanorum.vj.colum.in uer.item in castris,seu in terris. Addo Panor.in rubr.de testam.in ultim.colum.Paul. de Castr.consi.lxxxvij.incipien.Primum quæsitum habet. ubi etiam ponit de testamento condemnati ad mortem, qui occidit bannitũ extra territorium, an ualeat, quo ad bona sita in territorio banniti,in quo statutum permittit impunè occidi.& tenet quòd non. Item non ualet tale testamentum,etiamsi per statutum approbetur, cùm statutum non possit facere testabilem eum, qui non est. Bald. in authen. defuncto.in fin.C.ad Tertul.Sed Bartol. contrà in l. si quæramus. in ultim. colum. in princip. uer. circa istam quæro. ff. de testa.dum loquitur de prodigo. Item irritatur, si post testatoris memoriam condemnatur. Bartol. in d.l. qui à latronibus.§.si quis.Sed si bona sunt per sententiam confiscata, an lite pendente post mortem ualeat testamentũ. gloss. & Bartol.in d.§.si quis.circa fin. in uer. plus dico. ff. de testa.quòd sic. Item uerum,nisi sit condemnatus ad membri mutilationem.s.uer.Mutilatio.uer.pen. Item uerum, etiamsi post restituatur: quia testamentum non conualescit.Bald.in consi. Cùm quidam Cicchus.& in l.seruis.circa fi.in uer. item fallit.C.de lega.ar.contrarium in l.j.§.filius.de lega.iij.& in l.si quis filio.§.quatenus. & ibi Bart. de iniu.testa.Item uerum, etiamsi in sententia sit reseruatum ius testandi.Bald. in titu. de pa.Constan.§.nos Romanorum.vj.colum.in uer.item in castris.Sed Barto.tenet contrà in l.si quis.in princip.§.fi. de leg.iij.& in l.j.in vj. colum. in iiij. q. C. de sacrosanct. eccles. quòd imò potest reseruari ius testandi. Pro quo est tex. & Bald.in l.& militib. C. de testa. milit. qui loquitur in milite condemnato de crimine militari: proditori uerò, & pacis fractori non potest reseruari factio testamenti. Bald. in d.l. & militibus.in iij.q.quod no.Item nec condẽnatus per sententiam,quæ adimat libertatem, quæ etiam facit eum insuccessibilem.in Specu.de exec.sen.§.j.uer.fi. Item nec ualet etiam factum ante inquisitionem formatam, secundum Angel.Aret.in trac.Maleficiorum. uer. caput à spatulis. & allegat Bartol.& Bald.qui non dicunt hoc.

40 Testari potest qui amisit manũ, uel aliud membrum. l. qui manus. ff. de testa. nisi sit truncatus membro ex causa, quæ priuaret testamenti factionem.Bartol.ibi. Addo Bald. in l.j. in repeti.in iij.col.in uersi.secundò quæritur.C.de sacr. san. eccle.ubi tenet,quòd talis potest testari ad pias causas.

Testari non potest tyrannus. Bald. in authentic. decernimus. ultim. colum. C. de sacrosanct. eccles. in uer. de testamento tyranni.

Testari potest furiosus ante furorem. suprà uerbo, Furiosus. uersic. vj. & lv.

Testari potuit mortuus in duello.Bald.in c.j.viij.col.uer.quæro,nunquid ille.de pace tenen.

Testari an possit feudatarius de feudo.suprà,Feudatarius.uersicu.lij.quòd non.Bal. in l. ij.C.commu. de lega. quòd non. per capitul.j.de suc. feud. Addo, quòd nec etiam pro anima potest disponere de feudo: ut suprà, Feudum.uersic. xv. tamen potest legari uni ex filijs,uel ipsi assignari:ut ibidem.in uersic.cxxxiij.

Testari an possit emphyteuta. s. Emphyteuta testatur. uer. j. quòd sic.

Testari an possit excommunicatus. suprà, uer. Excommunicatus testatur.uer.j.

Testari an possit filiusfa.s.uerb.Filius testatur. per totum.

Testari an possit filiafa.suprà,uer.Filia testatur. uersicu. j.cum duobus sequentibus.

Testari non potest dãnatus in metallum,nec conualescit testamentum,eo restituto.j.Testamentũ nullum.uer.cv.& seq.

50 Testari an possit captus in bello Imperatoris mortui post indictum bellum. Bald. in l. cùm cognatum.C. de inge.ma. ubi non clarè firmat.

Testari an possit hæreticus,uel schismaticus.Bal.in l. fin. j. colum.ad fin. uer.secunda conclusio est.C.si à non compe.iud. quòd non.

Testari potest infirmus corpore tantùm, non corpore & mente.l.ij.& l.in aduersa.de testa.l.senium.C.qui test.fa.pos.

Testari an possit infamis.s.uer.Infamis.uer.lxx.

Testari potest etiam grauatus alteri restituere. suprà, Grauatus.uer.xxviij.

Testari an possit filius banniti. suprà, Filius testatur.uersiculo ultimo.

Testamentum uxoris factum præcedentibus minis uiri,an ualeat.Barto.in l.fi.ad fi.ff.si quis al.test.probi. ubi tenet,quòd maritus priuatur tanquam indignus.Bal.in l.j.pe.col.in fin. in uer.item quæro,pone.C.eod.tit.

Testari non potest,qui non potest naturaliter obligari. Bal. in l.ij.in prin.C.commu.de lega.

† Testari potest etiam de rigore iuris quilibet habilis: ut no. do.Ias.in rub.C.qui test.fa.pos.ad fi.]

Testamenti factio cum conceditur alicui, intelligitur de legitima.in Specul.de loca.§.vj.uer.lxvij.& suprà,Licentia.uer. lxxxv.& xcix.

Testari an possit libertus,uel homo alterius. in Spec. de feu.§. quoniam.uersi.xix.de sta.mon.uersi.lij.& seq.quòd non.

60 Testari an possit seruus. suprà uerbo, Seruus. uersicu. lx. quòd non.

Testari an possit clericus.suprà,Clericus testatur. uersicu. j. & per totum.

Testari an possit episcopus.s.Episcopus circa res. uersicu. xv. & seq.& in Spe.de statu mona.uer.xxiij.quòd sic.

Testari an possit monachus.s.uerb.Monachus testatur. uer.ij. viij.& x.

Testari non potest,qui est in potestate alterius, etiã de uoluntate domini.in Spe.de statu mona.uer.iij.& seq.

Testamentum qualiter,& quando fiat.j. eo. per totũ. & j.uer.Testamẽtum probatur.per totum.& s.uer.Institutio.per discursum.

Testamenti formam uide in Speculat. de instrum. edi. §. xiij. in princip.

Testamentũ in scriptis fit hoc modo, quia testator offert illud propria manu,uel alterius scriptum,clausum, testibus rogatis,puberibus,& liberis,septẽ numero simul, & semel omnibus signandũ, & subscribendũ, qui sciãt se testamentũ subscribere, ipseq; ultimo loco subscribat, cuius tenor etiã incognitus testibus esse potest: sed si testator scribere nesciat, octauum testem adhibeat ad subscribendum pro eo: ut probatur in l.hac consultissima.in prin.C. de testa. & in Spe. de instru.edit.in §.compendiosè. in ij.char.

Testamentum nuncupatiuum fit coràm septem testibus rogatis,scientibus tenorem testamenti: ut j.dicetur,uer.vij.

Testamentum fieri debet cum institutione hæredis, aliàs non ualet.l.j.§.fi.de uulga.& pupil.per Bart. in l. cohæredi.§.fin. eodem tit.& j.eo.Testamentum nullum.uersic.xiij.

Testamentum non ualet cum septem testibus, quorum unus sit inhabilis,secũdũ Raph.in l.j.C.de testa. de quo per Alex. in l.si quis.§.cogentur.de eden.sed ualet cum octo testibus, quorum duo sunt inhabiles: quia habentur pro uno habili, secundum Ioan.de Imo.in l.qui testamẽto. in prin. de testa. & Alexand.in l.iij.de testi.& omnino per Alexand.in consi. xlvij.ij.parte.

Testamentum regulariter fieri debet cum septem testibus. d.l. hac consultissima.& ibi doc.C.de test.in §.per nuncupationem.Fallit in testamẽto inter filios,quia cum duabus etiam fœminis fieri potest. d. l. §. ex imperfecto. gloss. in authent. quod sine.eod.titul.& ibidem Bald.expressius in uer. quæro,nunquid inter liberos.l.si.C.fami. ercis. Alexand. consil. lxxxvj. iiij. parte. & Bald. in d. l. §. per nuncupationem. & Bartol.in d.l.§.ex imperfecto.in ea.l.ad finem.etiam non rogatis. Bald.in authent.quod sine.in uersic. quæro, nunquid sufficiant. Idem si sit una fœmina, & alter masculus,uel hermaphroditus.

maphroditus. Bald. in d. authen. quod sine. in d. uer. quæro, nunquid inter liberos. & Bartol. ubi s. Item uerum etiam in testamento matris. in Specul. de tuto. §. j. uer. quid si detur tutor. Item etiam sine testibus inter filios, si sit scriptū propria manu patris testantis. d. authen. quod sine. & per Bald. in l. fi. in penul. colum. in fin. in uer. quid de scriptura manu testatoris. C. de fideicom. & infrà eod. uersicu. xxxiij. Item uerum, etiamsi testamentum sit corrosum adeò, quòd in eo duo tantùm testes apparent, dummodo contineat institutionem. Bart. in l. militis. §. ueteranus. in fi. ff. de testam. mil. Item si unus filiorum institutorum sit legitimus, & alter naturalis, ualet cum duobus testibus à matre, non à patre. Bal. in l. si qua illustris. in j. colum. in fi. uer. quæro, habeo filium. C. ad Orfic. Item nec si instituatur bastardus: ut infrà, uer. Testamentum imperfectum. uersicu. xxij. ubi plenè. Item nec ualet, quo ad tutelam. glo. & Angel. in l. j. C. de testa. tu. in glo. j. in uer. item si det. uide glo. Bald. & Angel. in d. §. ex imperfecto. Item nec in filia, per statutū exclusa à sucessione, stante masculo, secundum Raph. Fulg. in d. l. §. per nuncupationē. sed ibi do. Ioan. Petr. reprobat. Item ualet etiam, quo ad substitutionem pupillarem factam de liberis. Barto. in l. ij. uersic. sextò dixi. de uulg. & pupil. Pau. de Cast. consi. cccliiij. incip. Visis omnibus punctis. Item quo ad permissionem prohibitorum. Bald. in d. §. per nuncupationem. Secus econtrà, scilicet in testamento filij inter parentes: quia cum duobus testibus non ualet institutio in eo facta per filium, secundū Placen. in Summa, de testa. Bald. in d. l. si qua illustris. in fi. col. uersic. sed filius naturalis. C. ad Orfic. & in addi. Spec. de instru. edi. in j. col. uersi. mater & pater. doc. in d. §. ex imperfecto. Rosel. in arbo. consan. lxxxj. col. Itē nisi ad piam causam, quia & in ea duo testes sufficiunt. ca. cùm esses. de testa. Bartol. in l. j. C. de sacrosanct. eccle. in lec. in j. col. ad fin. uer. aduerte. & in repe. j. q. vj. in prin. in xxj. col. in uersi. ad primum. & Bald. in l. eam, quam. in iiij. colu. in uer. Item de iure canonico. De fideicommisso no. in c. relatum. de testa. Pau. de Cast. consi. ccclxiij. incip. Super eo, quando quæritur. ubi dicit uerum, etiam in testamento pio scripto manu testatoris, cum duobus testibus, etiam non rogatis: & sufficiunt duo in fideicommisso pio, licet legatum, uel institutio, cui factum est fideicōmissum, non ualeat, quia prophana plures testes requirat. s. uer. Fideicommissum pium. uer. iij. facit l. ex facto. §. Lucius. de uulg. & pup. Dic uerum, si pia causa instituatur, non si laicus, & legata sint pia: quia non ualet cum solennitate piæ causæ. Ant. de But. in capit. quod clericis. de foro compe. Salic. in authen. cassa. lxxxix. colu. de sacrosanct. eccles. Alexand. consi. clxxvj. iij. colum. arg. contrà, per Bartol. in l. fi. ff. de his, quæ pro non scrip. ha. Vide Pau. de Cast. con. ccclx. Item de iure diuino ualet cum duobus testibus, per d. ca. cùm esses. secundum Bald. in l. fi. C. de testa. Item etiam de iure canonico, si alter ex testibus tribus sit parochialis sacerdos: per d. c. cùm esses. quia habet multos intellectus, secundum Bald. in addi. Spec. de instru. edi. in ix. colu. uer. tres testes. Vide omnino Alex. de Imo. in consi. lxxxvj. in iiij. parte. v. col. Sed uerior communis opin. est ibi, quòd testamentum ualeat coram duobus testibus, & parochiano, secundum doct. ibi & Alexan. consil. xlvij. & in consi. cxlvj. ubi tenet non ualere tale testamentum in terris ecclesię, ubi esset statutum, quòd ius ciuile pręferatur canonico. & consi. clxxvj. item nisi testamentum fiat à laborante in extremis omni casu. Bart. in d. l. j. iij. q. iij. princip. in x. col. & doc. & ibi Barba. in c. iudicante. de testa. Itē si fiat in peregrinatione, quia ualet coram duobus. Angel. in authen. de non alienan. §. quod autem. in fi. & in l. cōficiuntur. de testa. §. codicilli. Quidam tamen Papiensis modernus in l. ferinarios. de testam. mili. dicit sufficere duos testes. Addo Ang. in authen. omnes. C. communia de suc. & Pau. de Cast. in l. nutritoribus. eo. tit. & do. Alex. in l. fin. in ij. col. in fi. uer. dicit etiam sing. Angel. C. de testa. Item nisi quinque tantùm reperti sint testes. Pau. de Cast. post Bart. in d. l. fin. Item nisi tempore pestis, uel in carceribus tyranni, quia coram paucioribus septem testamentum fieri potest. Bal. Ang. Paul. & doc. in d. l. fi. & ibidem omnino uide do. Alexand. in j. colum. in uer. & ex his. cum alijs ibi per eum assignatis. Barto. in l. j. de bo. pos. ex testa. mil. & Ang. in d. §. quod autem. Hoc uerum, secundum Alexan. in d. l. fi. si testator est in loco pestilentiæ ex causa Reipublicæ: aliàs non procedit opin. Bald. & aliorum. Adde s. uer. Pestis. uersi. ultimo. Communis tamen est opin. quòd tempore pestis non ualeat testamentum coram paucioribus septem testibus, per l. conficiuntur. §. codicilli. de iure codic. secundum Angel. & ibi Raph. & Pau. de Cast. in d. l. fi. Et est de mente Bar. in d. l. j. & Ludo. Pon. in authen. similiter. in secundo speciali piæ causæ. ad legem Falc. & Alex. in consi. clxxvj. iij. col. ij. parte. & in d. l. fi. ubi plenius. & in con. lxx. in vij. col. ij. parte. ubi etiam dicit, fœminas etiam in numero debito non posse esse testes in testamento tempore pestis, uel in mari. Bald. in d. l. fi. in ij. colum. in uer. item nunquid. siue in scriptis, siue nuncupatiuū. Bartol. ibidem. Item si fiat in rure à rustico: quia quinque sufficiunt, etiam non rogati. d. l. fi. & ibi docto. per Bald. in auth. defunctum. in fi. C. ad Tertul. Quod uerum, etiam secundum consuetudinem. glo. Instit. de testa. §. fi. in glo. uer. testibus. Bartol. in l. conficiuntur. in j. q. ff. de iure cod. Sed Bald. contrà in d. l. fi. in j. col. ubi etiam uide Bar. Sed de hoc testamento etiā uide Barto. in l. qui testamento. §. fi. in iij. oppo. ff. de testa. Quid si fiat à ciue in rure, uide Bart. in d. l. conficiuntur. in prin. & in d. l. fi. uersi. circa hanc legem. ubi dicit non ualere. & in l. j. xj. col. in uer. ad prædictorum confirmationem. C. de sum. Tri. Sed Bal. & Raph. contrà in d. l. fi. in j. col. in uer. quæro, quid si testamētum. & ibidem uide do. Alex. in j. col. cùm æquius sit ualere. Sed quid, si plures haberi non potuerunt, & quomodo probetur, non potuisse plures haberi, dicit, quòd eo ipso, quòd dixit plures haberi non potuisse: sed tutius est, quòd notarius dicat, fuisse factam inquisitionem testium, & non potuisse haberi plures: ut per Bart. in d. l. conficiuntur. in antepen. q. Item nisi fiat testamentum coram iudice, uel principe: quia duo testes sufficiunt. Bald. in l. pacta nouissima. in princip. C. de pac. & in l. omnium. & ibi Bart. & doct. C. de testa. ubi dicitur ualere testamētum apud acta factum de iure ciuili, ubicunque ualeret de iure prætorio: nec tunc est necessaria bonorum possessio secundum tab. Bald. in l. certum. pen. col. in prin. in uer. & nota. C. unde cogna. Si tamen fiat alibi, sed in actis insinuatur, requirūtur septem testes, secundum Bald. in d. l. omnium. paulo post prin. Item si statutum dicit, in ultimis uolūtatibus sufficere duos testes, habet locum in testamento. Bald. in l. licet. in fi. C. de pac. Item & testamentum cęci inter liberos ualet coram duobus testibus. Bald. in l. hac consultissima. in j. col. licet ibi Ful. & Lud. Roma. dicant contrarium fore de iure uerius. De quo uide ibidem do. Alex. in pe. col. in uersi. extra gl. ubi respondet fundamento adducto per Ful. C. qui testa. fa. pos. & dixi s. uer. Statutum ult. uol. uer. c. ubi uide omnino, & adde hîc. Item & testamentum Christiani factum apud infideles coram duobus testibus ualet de iure gentium. Bald. in j. no. & Angel. Paul. de Castr. & doc. in l. ij. C. quemad. test. aper. & ibidem per do. Alex. in uer. iuxta prædicta. cum alijs ibidem per eum adductis. & per Bart. in l. qui à latronibus. in prin. uer. quæro, legatus. de testa. & Bald. in rub. C. de re. diui. vj. colum. in uer. & reuocabitur hoc anno in dubium. & in l. ius ciuile. in iij. colu. uer. & nota, quòd de facto. ff. de iust. & iur. & Barth. Cæpol. de serui. rust. titul. de portu. Item uerum, si cum filio sit institutus extraneus coram duobus testibus, quia ualet, quo ad filium, cui accrescet pars extranei. d. §. ex imperfecto. ij. respon. & l. fi. C. famil. ercis. ubi uide. & Alex. † consi. lxxxvj. iiij. parte, v. col. † Et per Franc. Aret. in l. j. C. de summa Trinitate.]

Testamentum ad piam causam factum ualet, etiamsi filio sit aliquid relictum iure legati. Barto. in l. j. ij. q. v. princip. de sacrosanct. ecclesi. & ibi Bald. uer. insuper quartò quæro. Petr. de Anchar. & Imol. in capitul. cùm esses. de testa. & Alexan. consi. lxxxvj. iiij. parte, antepe. col. Sed contrà j. Testamentum nullum.

Testamentum ad piam causam ualet, etiam cum testibus fœminis. s. uer. Fœmina. uer. ix.

† Testamentum ad pias causas an ualeat, quando testator dixit se uelle instituere hospitale, uoluit tamen quòd à notario conficeretur instrumentum: talis dispositio dicatur perfecta, adeò ꝙ si decedat antè, quàm recipiatur instrumentū, ualeat, uide omnino Decium consil. clix. per totum ubi allegat

legat consi. Oldradi in terminus, & plura notat.]

10 Testamentum tempore pestis, uel in rure, cum testibus fœminis factum, non ualet, licet cum numero sufficienti. Alex. consi. lxx.vj. col. & seq. in ij. parte.

Testamẽtum cum duobus testibus in terris Imperij an ualeat. Anto. de But. in cap. cùm esses. de testa. & omnino per Alex. consi. lxxxvj. iiij. parte.

Testamenti solennitas probatur per duos testes, quando legitimus confitetur testamentum sic factum esse, sed negat solennitatem interuenisse. Salic. singulariter in l. comparationes. j. col. C. de fide instru.

Testamentum in suburbijs ciuitatis fieri debet, & ualet secundum consuetudinem ciuitatis, licet extra ciuitatem sit alia consuetudo. Bal. in l. ij. C. quemad. testa. aper. ij. q.

Testamentum si contineat dispositionem bonorum per uerbum, Relinquo, uide s̃. uer. Institutio. uersic. j.

Testamẽtum ambasiatoris apud hostes debet fieri secundum consuetudinem patriæ suæ. Bartol. in l. qui à latronibus. in prin. in uer. quæro, legatus. ff. de testa. & per Alex. in l. si non speciali. C. eo. tit.

Testamentũ, in quo notarius nominat hæredem, & non testator, ualet. gl. in uer. quẽadmodũ. & doc. in l. iubemus. C. de testa. Bartol. in l. hæredes palàm. in fin. prin. ff. eo. tit. & ĩ. eo. uer. xxxix.

Testamentum, in quo testator iussit distribui omnia bona inter pauperes, an ualeat sine uerbo, Instituo. Bartol. in l. j. iiij. q. vj. prin. in xvij. col. C. de sacrosanct. eccles. ubi distinguit. & Pau. de Cast. con. cxlviij. quod incipit, Super primo quæsito. Et an per uerbum, Diuidantur bona. Alexand. in consil. cxxiij. j. parte.

Testamentum rebellis factum secundum consuetudinem rebellium, non ualet. Bald. in l. ij. C. quemadmod. testam. aper. in j. notab.

Testamentum an ualeat per uerba, Si filius hæres non erit, T. substituto. s̃. uer. Institutio. uer. liij. Addo melius s̃. uer. Filius hæres. uer. xix. & seq.

20 Testamentum religiosi debet fieri solenniter. Bald. in l. generali. in ij. no. C. de sac. san. eccle.

Testamentum debet legi testibus, aliàs non ualet. l. fideicommissa. § quoties. & ibi doc. de leg. iij. l. ex ea. ubi Bar. ff. de testa. & Paul. de Castr. consi. ccv. incip. Ad primum quæsitum uidetur dicendum. ubi omnino uide fin. pro intellectu d. §. quoties Quod uerum, nisi inter liberos. Bartol. in d. §. quoties. Sed Bald. in authen. quod sine. in j. col. uer. & ex prædictis determinatur quæstio. C. de testa. dicit schedulam testamenti repertam in libro notarij non ualere cum testibus, si de relectione testamenti non faciat mentionẽ, nisi cum clausula, Actũ, &c. per Bar. in l. si is, qui. de testa. & uide per Pau. de Cast. consi. cccliiij. incip. Visis omnibus punctis. in j. dubio. & Ant. Rosel. in arbo. cõsan. in lxxxj. col. itẽ nisi ad piam causam. Bartol. in l. testamento. de fideicom. liber. & Pau. de Cast. consi. ccclxiij. quod incipit, Super eo quod quæritur. Item uerum est in cõtractibus, qui in scriptis fieri debent, ut legi debeant, non his, qui scripturam non exigunt de necessitate, secundum Abb. Sic. in c. cùm P. tabellio. in iij. col. in uer. in facto etiam ad aliam q. de fi. instr. ubi omnino uide. & sic nec in testamento nuncupatiuo, in quo sufficit, quòd testator roget notarium & testes: & non est necessaria alia publicatio, secundum Abb. ibi. & Alex. consi. lxxiiij. j. parte.

Testamentum scriptum manu notarij scientis uolũtatem defuncti, licet non sit publicatum, ualet, si habet diem, & consulem, & alia necessaria: secus, si sit scriptum manu priuati. Bal. sin. in l. hac consultissima. in fi. C. qui. te. fa. pos.

Testamentum propria manu testatoris scribi potest, & publicari. per Bar. in l. seruus. ij. q. ff. de testa. in l. ij. in ij. col. in uer. quæro, an notarius. ff. de stip. seruo. & in l. non putauit. §. si quis sua. in fi. ff. de bon. pos. contra tab. & in l. fistulas. §. fundum. de contrah. emp. p Pau. de Cast. consi. cccliiij. quod incipit, Visis omnibus. Bal. in l. fi. in pe. col. in fi. in uer. quid de scriptura manu testatoris. C. de fideicõ. l. cùm antiquitas. C. de testa. l. ij. C. de his, qui test. sibi adscri. & Alex. in l. diuus. §. matri. de fal. Item in quodam folio, & in quodam libro: ut per Pau. consi. ccclxxxvj. incip. Præfatum testamentum. in ij. col. Itẽ etiamsi sit scriptũ à testibus infamibus. Bal. in c. j. circa medium. an remoueri deb. test. qui pa. esse desierũt. & sentit Bal. in l. j. in ij. col. uer. interdũ est nuncupatiuũ. C. de testa. Itẽ uerũ, etiamsi desit subscriptio manu testatoris. d. l. cùm antiquitas. §. cùm autẽ. & ibi Bar. & Bal. in uer. ultimo no. & doc. Item etiam sine testibus. s̃. eo. uer. vij. circa prin. Et an inter liberos sufficiat. Alex. consi. cxxiij. j. parte.

Testamentum debet scribi cum abbreuiaturis legibilibus, aliàs uitiatur. Bald. in authen. quod sine. in fin. C. de testa. & in l. si ueritas. in j. no. C. de fideicom. quòd breuitas scripturæ non uitiat.

Testamentum concipi potest etiam per uerba, Si filius meus morietur, talẽ instituo, & substituo directò, & per fideicommissum. Bald. in l. fi. iij. colum. in uer. ex præuictis apparet. C. de codicillis.

Testamentum potest etiam fieri præpostere, id est, præcedente substitutione, & sequente institutione. l. cùm in testamento. §. hæc uerba. de hæred. instit. Bar. in l. si ita quis. eo. tit.

Testamentum non debet fieri coram testibus excommunicatis, & inhabilibus, aliàs non ualet. Bald. in l. fin. in iij. col. in uer. præterea ista prohibitio. C. de bo. pos. cõtra tab. per l. ad testium. §. conditionem. ff. de testa.

Testamentum unum scribi potest in pluribus chartis. l. unum. ff. de testa. Addo tex. in §. sed unum testamentũ. Insti. de testa. l. j. §. siue autem. cum gl. de tab. exhi. Alex. in l. si quis. §. rationem. de edendo.

Testamenta plura coram eisdem testibus scribi possunt in eadem char. no. in l. patris & filij. & ibi Bar. in ult. col. uer. ultimò quæro. ff. de uul. & pu. & Bal. in l. licet. C. de pactis.

30 Testamentum de bonis feudalibus quomodo fiat. Bal. in c. j. ij. col. in fi. uer. quæro ergo, quo iure. de suc. feu. & ibi tex. no. & Barth. Cæp. in c. j. xix. concordant. de cogni. feu.

Testamentum in schedula an fieri possit. s̃. uer. Schedula. uer. j. cum duobus sequentibus.

Testamentum ualet de parte bonorum tantùm cum clausula, quòd plus petere non possit. Item ad piam causam: quo casu trahit ad se totum. Bar. in l. j. v. q. vj. prin. in xix. col. C. de sacrosan. eccle.

Testamentum in articulo mortis ualet, etiam sine solennitate iuris, & per quæcunq; uerba: ut l. quoniam indignum. C. de testa. & s̃. eo. Testamentum à quibus. uer. xxix.

Testamentum rustici cum solennitatibus requisitis tempore rusticitatis ualet, licet postea fiat ciuis. Bal. in l. si quis hæredem. circa medium. C. de insti. & substi. Item,

Testamentum sigillo episcopi sigillatũ non probat, nisi de consuetudine. Bal. in l. fi. in ulti. col. in uersi. quæro, quid si scriptura. C. de fideicom.

Testamentum in papyro ualet, sicut in membrana. l. quoniam indignum. & ibi Bal. in fi. C. de testa.

Testamentum factum tempore habili probat, etiam superueniente inhabilitate. l. j. §. si quis autem. de bon. pos. secundum tab. & per Bartol. in l. ij. ff. de testa. ĩ. Testamentum nullum. uer. lj.

Testamentum si fiat ante statutum nouum, dans nouam formam, an ualeat, si post statutum potuit mutari. s̃. uerbo, Statutum de ultimis uoluntatibus. uer. lxxxij.

† Testamentum clerici instituentis clericũ, ualet, non obstante defectu solennitatis requisitæ à statuto. secus, si institueret laicũ. Ita tenet Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in xxxvij. col. uersic. modò ex isto casu. de constitu.]

Testamentum ualet, etiamsi testator à notario interrogatus, an uelit talem esse hæredem, respondit quòd sic glo. in uer. quemadmodum. Bartol. uer. quærit glo. Bald. in j. colum. in fi. in uer. quæritur si notarius, uel alius. & doc. in l. iubemus. C. de testa. & ibidem per do. Alex. in ult. col. cum alijs concor. ibi per eum assignatis. in Spec. eo. tit. uer. quid si. in §. j. Bar. in l. hæredes palàm. in fi. prin. ff. eod. titul. & per Pau. de Cast. consi. ccclxvij. incip. Viso puncto, & allegationibus. ubi dicit illud non ualere, quando pręcessit aliud diuersum solenne testamentum: aliàs sic, si testator non erat multum grauatus, ita quòd poterat loqui. Quod uerum, si respõdeat uoce, non si nutu: ut ibi. & no. in l. hac cõsultissima. §. at cum humana. eo. tit. & ibi Bald. dicit ualere testamentum, si notarius legat, & interroget testatorem, an sic uelit, & ille respondeat quòd sic. & tenet Io. And. in addi. Spe. de testa. §. in primis.

primis.in iij.col.in uer.quid si is. ubi dicit sing. ualere institutionem nutu factá, quando testator aliàs dixerit eum uelle esse hæredem: ut contingit in uxore Bulgari. Vide Pau. de Cast.in d.§.at cùm.& Bal.in l.& in epistola.ante fi.in uer. modò quæro. C. de fideicom. ubi dicit institutionem nutu factam ualere in uim fideicommissi.& s̄.uer.Institutio. uer. xlviij.Item scias communem esse opi. secundum But. Ioan. de Imo.& Capram in c.cùm tibi. de testa. post Ioan. And. in addi.Spe.de testa.§.j.in addi.uer.Pileus:& Pau.de Cast.in l. serui electione.de leg.j. quòd non ualeat testamentum à laborante in extremis, respondente ad interrogationem alterius, an uelit T.esse hæredem, nisi ad pias causas, secundum But.ubi s̄.& Pau.de Cas.in l.hac.§.at cùm humana.C. de testa.Vide Abb.in d.c.cùm tibi.secundum Alex.in cons.xlvij. ij.parte dicit communem opi. esse, quòd ualeat. Idem dicit Alex.in l.iubemus.in fi.C.de test. Quid in donatione.s̄. uer. Donatio omnium bonorum.uersic.j.

40 Testamentum in scriptis si fiat etiam ut nuncupatiuum, ualet ut nuncupatiuum,& ut in scriptis. Cy.in l.hac consultissima.§.per nuncupationem.C.de testa.& Alex.in l. si stipuler.in fi.de uerb.obliga.Item,

Testamentum in scriptis si careat aliqua substantia requisitarum à iure ad illud, ualet ut nuncupatiuũ. Cy. ubi s̄. & Alex. in l.stipulatio hoc modo. viij.col.de uerb.oblig.

Testamenta duo dicũtur, quando uir & uxor simul testantur, & ideo morte unius testamentum alterius non confirmatur, licet in eadem charta sit scriptum utrumq;.Ioan.And. in Spe.de testa.§.j.uer.fuit quæstio.

Testamentum inter liberos intelligitur factum cum clausula, Omni meliori modo. s̄. clausula, Omni meliori modo. in clausulis Libellorũ.& in clausula, Valeat omni meliori modo: in clausulis Testamentorum.

Testamentum scribi potest per filium, & seruum, & per infamem, & per fœminam.l.j.§. inter filium. de falsi. & Alex. in l.diuus.§.matri.eo.tit.& s̄.uer. Fœmina.uer.v.

Testamentum uno contextu factum dicitur, etiamsi notarius intermediauerit: pro cera liquefaciẽda pro sigillis. gl. in uer. alienum.& Bartol.in l.hæredes palàm.§.fi.in j. q. de testam. Item testamentum fieri debet unico contextu. d. §. fi.& ibi Bar.in l.cùm antiquitas.& ibi Bal.in primo no.C.eo.tit. ubi singulariter per Alex.

Testamẽtum si scribatur manu hæredis.s̄. Notarius de quibus rogetur.uer.xxxviij.cum seq.

Testamentum an pro parte temporis fieri possit, ut Titius sit hæres, usque ad Pascha tantùm.Barto.in l.potest quis.& ibi tex.de hære.insti.Bald.in l.extraneum.in j.col. in fi.in uersi. modò quæro.C.eo.tit.qui tenet contra Bart. quòd sic.& ibi per do. Alex. in iij. col. uer. extra gl. quærit. Et subdit idem Bald.ibidem.in uer.item quæro, testator. & ibidem per do. Alex.in uer.quærit etiam hîc Bald. cum alijs concor.ibi per eum assignatis, quòd si unus instituatur hęres usq; ad annũ, & alter post annum institutus post annum uenit per fideicommissum.contra Bar.qui dicit ambos censeri purè institutos.Et ibi etiam uide per Bald.in ij.col.uersi.dubitatur de tali casu.& ibi latè per do.Alex.in vj. col. in fine. in uer.ultimò quæro.cum multis concor.ibid. per eũ signatis de uxore usufructuaria in uita,& alius sit hæres post eius mortem. de quo j̄.uer.Vxor usufructuaria.uer.iij.& j̄.uer.Testamentum nullum.uersi.xliij.

Testamentum principis etiam sine iuris solẽnitate ualet. Pau. de Cast.in l.si quis Imperatorem.contra glo.in uer. scribendi.ibi.C. qui testa.face. pos.

Testamentum sani statim mortui ad pias causas, non gaudet priuilegio.l.j.C.de sac.san.eccle.secundum Bar.ibi iiij.q.iij. prin.in ij.col.

50 Testamentum capit substantiam secundũ locum, in quo factum est,& ualet, seruata forma statuti, uel consuetudinis loci, ubi fit.Bal.in l.ij.in primo no.C. quemad.testa.aper.

Testamentum coram septem testibus factum Perusij, ex forma statuti Perusini, ualet, quo ad bona sita Perusij tantùm, non quo ad bona sita Florentiæ, ubi decem testes requiruntur in testamento: unde bona sita Florentiæ pertinent ad uenientes ab intestato.Bar.in l.si arrogator.pe.col.in lec. in uer. & ualet ad quæstionem.ff. de adopt.Io.de Ligna.in tract.de sen.excom. x. charta, uer.sed aliquando statutum est. Bal.in auth.defuncto.in ult.col.in uer.extrà quæro.C.ad Tertul.

Testamentum Veneti, qui potest testari, secundum specialem Venetorum consuetudinem, si est factum secundum formã iuris communis, subiacet in omnibus iuri communi,& non habet executionẽ paratã uigore statuti Veneti, sicut facta secũdum morẽ Venetorũ.Bal.in l.milites.j.q.in ij.col.in uers. & ex prædictis.C.de testa.mil.

Testamentum fieri potest à forensi, secundum cõsuetudinem loci, in quo fiat.Bart. in l.j.§.fi.de uen. inspi. & in l. cunctos. C.de summa Trini.& fide cath.Bal.in addi.Spe.de instr.edi. in ix.col.in fi.uer.consuetudo.Ray.in consi.Secundum consuetudinem.& tenet Bar.& doc.in l.Titius.§.Romæ. in lec. Nico.de Neap.ff.de excu.tu.& ibi Old.Cy.& Ray.not.in l.si non speciali.C.de testa.ubi Bart.dicit tale testamentũ ubiq; ualere. Sed Bal. ibi contrà post Iac.de Are.in ij. colu. in uer. item dixit Old.& ibidem per do. Alex.in j.col.& per Bar. in l.iij.in j.colum.in uer.quæro, an per statutum. ff. de testa. & in Specul.ubi s̄.§.compendiosè.uer.quid de consuetudine. Ioan.de Ligna.ubi s̄.in d.uers.ubi etiam dicit, an ualeat, quo ad bona alibi sita.& s̄.eo.uer.lj. Old.consi.cclvij.incip.Præsupposita consuetudine. dicit fieri debere secundum consuetudinem patriæ suæ.

Testamenti solennitas pacto, uel statuto minui nõ potest. Bar. in l.iij.in j.col.in uer.quæro, an per statutum.ff.de testa.Sed imò statuto, uel consuetudine potest.Bar.in l.fi. uer. itẽ hæc lex.& ibidẽ aliquid per do. Alex. in pe.col. in fi.in uer. item facit.ubi se remittit ad dicta per eum. d. l. si non speciali. C. de testa.ubi Rapha.contrà,& plenius per Abb.in c. sicut. de proba.ut quòd in testamento sufficiant duo testes.

Testamentum Græcè, & Latinè fieri potest. l. hac consultissima.§.fi.& ibi Bal.C.de testa.

Testamentum per interpretem fieri potest.Bal.in d.§.fin.

Testamentum incœptum, & non finitum, non ualet. j̄. Testamentum imperfectum.uer.xij.

Testamentum cum testibus inuitis, non ualet.l. qui testamento.§.fi.in fi.ff.de testamentis.

Testamẽtum inter liberos semper habere censetur clausulam codicillarem.gl.no.in l.cohæredi.§.cùm filij.de uulg.& pupil.uer.ualuit.& ibi Io.de Imo.& Alex.in l.fi.iij.col.C. de codicil. Ad idem gl.in l.filij.& ibi Raph.C.famil. ercis. & Ioan. de Imol.in cap.Raynutius.xxviij. col. de testa. facit l. fin. C. famil.ercis.

60 Testamenti forma, Si filius meus me uiuo decesserit, talem instituo: non ualet. Dyn. Ray. Bald.in iij.col.in uer.secundò opponitur.& doc.contra Bar.in l. Gallus.in prin.in ij. colu. in uer.puto tamen, quòd etiam.ff.de lib.& posthu.

Testamentum, in quo testes sunt iurati, non ualet. l. qui testamento.in fi.de testa.ergo fiat sine iuramento eorum.

Testamentum si sit factum cum uno notario, ex duobus à statuto requisitis, an ualeat, quo ad bona alibi sita. Bald. in authen.defuncto. in fin. col. in uer.extrà quæro. C. ad Tertul. quòd non.

Testamento si donatio, uel uenditio intermisceatur. gloss. in uerb.alienum.& doc.in l.hæredes palàm. §. fi. & ibi Bart.ff. de testa.& Bal.in l.cùm antiquitas.C.eo.tit. in uersi. hic potest formari quæstio.

Testamentum, in quo unus est hæres purè in solidum, & alter pro parte sub conditione, quomodo ualeat. Bald. in l.extraneum.la j.in ulti.col.in uer.adhuc dubitatur. C.de hære. insti.gl.in l.ij.ff.si pars hære.peta.

Testamentũ ualet, etiamsi testes fuerunt rogati post testamentum lectum incontinenti.Bal.in l.fi.ij.col. in uer. modò circa testes.C.de fideicom.

Testamentum sine præsentia coniunctorum à statuto requisita, non ualet.Bald.in d.l.fi.in ult.col.in uer.item si statutum dicat.C.de fideicom.

Testamentum interlineatum scriptum manibus diuersorum, non ualet.Franc.de Aret.in consil.In dubium reuocatur de testamento.

Testamentum Iudæi an possit scribi per notariũ Christianũ. Bal.in l.iudices.in fi.C.de sen.quòd nõ, nisi ille Iudęus sciat linguam illius idiomatis, ubi testamentum conficitur, & illa lingua utatur in testamento conficiendo.

Testamentum

Testamentum ualet, etiamsi dolo notarius aliquid omisit: sed debet suppleri per eum, antequam priuetur officio per iudicem. Bald. in l. ij. C. de fideicommiss. lib. in uer. extra quæritur.

70 Testamentum non potest scribi ex diuersis literis, & publicari non debet. Fran. Tigri. in consi. In quæstione, qua quæritur, utrum testamentum.

Testamentum qualiter extendatur de cõsilio sapientis. suprà, uer. clausula, Testamẽtum ualeat ad consilium sapientis. in clausulis Testamentorum. Bartol. in l. illa. in j. q. ff. de hære. insti. Bart. in l. captatorias. de testa. mili. in j. col. uer. quintò opponitur.

Testamentum debet facere mentionem, quòd testes sint rogati. s̃. uer. Rogati. uer. ix.

Testamentum manu priuati non publicatum non probat, nisi testes deponãt eius tenorem. Bal. in Marg. uer. Citatio. uer. xxxvij. per l. hac consultissima. §. j. C. de testa.

Testamenti cæci forma quæ sit. s̃. uer. Cæcus. uer. vij.

* Testamentum cæci ualet, etiamsi in eo ante hæredis institutionem legata sint relicta. §. ante hæredis. uers. sed quia inciuile. Insti. de legat. Bal. Pau. de Cast. Lud. Roma. & Alex. in l. hac consultissima. C. qui testa. fac. poss. Spe. in tit. de instru. editi. §. ut autem. uer. illud quoq;. Ias. in term. cons. xxvj. uol. j. Aliud tamen sentiunt Richa. Malum. Cy. Bar. Raph. Fulg. in d. l. hac consultissima. Ang. Are. in §. cæcus. Insti. qui. non est perm. fac. testa. in §. ante hæredis. Inst. de leg. Bar. Veron. in caut. cxxviij. Æmilius Maria Manolessus.

Testamentum non requirit præsentiam honorati, uel grauati, uel coniunctorum. l. non idcirco. & ibi Bar. C. de codicil.

Testamentum per uerba, Instituo T. in hæreditate mea: ualet, & intelligitur scilicet in bonis meis. Bar. in l. j. q. iiij. prin. in xij. col. C. de sac. san. eccle.

Testamentum furiosi an præsumatur factum tempore furoris. s̃. Furiosus. uer. xxxv.

Testamentum furtiuum, & surrepticium ualet. d. l. nõ idcirco. & ibi Bald.

Testamentum debet habere septem testes sine notario. l. hac consultissima. §. per nuncupationem. & ibi Bald. C. de testa. l. Domitius. ff. eod. titul. & suprà uer. Notarij fides. uer. lxv. Sed si habet sex, potest probari per eos & notarium. ibi. & Pau. Cast. consi. cij. incipi. Notandum est, quòd præfatum. in j. colum.

80 Testamento qui possunt esse testes. in Spec. de testi. §. j. uer. quid ergo. & alijs seq.

Testamentum quas solennitates circa testes, & alia requirat. in Spe. de instru. edi. §. compendiosè. in j. charta.

Testamentorum formæ plures ponuntur in Spe. eo. tit. §. compendiosè. uer. iij. ubi uide.

Testamentũ si fiat post codicillum debet facere mentionẽ de codicillo, & econtrà. eo. tit. §. uiso de impugnatione. in fi.

Testamentum imperfectum, uel nõ solẽne, si fiat, uide j. eo. per totum.

Testamentum dicitur imperfectum, si non relegatur testibus, & testatori. l. fideicommissa. §. quoties. de lega. iij. & s̃. uer. proxi. uer. xxj.

Testamentum non solenne non uenit appellatione testamenti. s̃. Testamentum. in prin. uer. xix.

Testamentum non solenne ualet odio mendacis grauati negantis relictum factum. l. fi. C. de fideicom. & suprà, Negans. uer. xxiij.

Testamentum non dicitur imperfectum, licet desit uerbum, Instituo: si sunt alia æquipollentia. s̃. Filius hæres. uer. xix. & xx. & uer. Institutio. uer. j.

Testamentũ non solenne ualet ut codicillus, si testator id exprimat. Pau. de Cast. in l. nemo potest. de lega. j. per l. fi. C. de codi. & Io. And. in addi. Spe. §. compendiosè. & Dy. in consi.

Testamentum imperfectum probat uoluntatem defuncti in fauorem coniunctæ personæ. l. in testamento. & ibi per Bart. ff. de fideicom. libertatibus. l. fi. ff. de reb. eo. & Bart. in l. ij. §. testamentum. quemad. test. ape. uidelicet quo ad legata, & fideicommissa tantùm. d. l. in testamento. Mat. Mathes. Inn. Idem in testamento irrito. d. l. Paulus. & ibi Bartol. de re. eo. Item fauore piæ causæ, Bar. in d. l. in testamento.

Testamentum non solẽne ualet ad retinendum legata, non ad petendum. gl. in uer. leges. & Bart. & doc. in l. nemo potest. de legat. j. & in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno. & in l. j. ff. de condi. inde. Bar. in d. l. Paulus. & in l. ij. §. testamentum. circa medium. ff. quemad. test. ape. non autem ad retinendum hæreditatem. s̃. Hæres. el j. uer. lxiij. & omnino Alex. consi. lxx. ij. parte. in vij. col.

Testamentum imperfectum probat naturalem obligationem. gl. & doc. ubi sup.

10 Testamentum non solenne habetur pro falso, quo ad pœnã notarij, non quo ad alia. Bar. in l. si post diuisionem. in j. opp. in fi. C. de iur. & fac. igno. & ibi per Bal. plenius.

Testamentum militis imperfectum nõ ualet. Bart. in l. Lucius. de testa. mi.

Testamentum imperfectum ratione mortis superuenientis non ualet. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa.

† Secus, si ratione solennitatis, ut quia non fuit lectum, uel non sunt, nisi duo testes. Dec. consil. clix. colum. j. ubi latè, cum seq.]

Testamentum primum tollitur per secundum, etiam non solenne, in quo sunt filij instituti. Barto. in l. militis. in princip. §. ueteranus. de testa. mi. & infrà, Testamentum reuocatur. uer. xiiij.

Testamentum non potest approbari per hæredem, quia tamẽ potest se obligare ad soluendum contenta in eo. Bar. in l. nõ dubium. in fi. de testa. & j̃. Testamẽtum nullum. uer. xxvj. & in uer. cxxiiij.

Testamentum non solenne non impedit ius accrescendi. Bal. in l. si post diuisionem. in ij. col. in uer. & ex hoc infertur. C. de iur. & fac. igno.

Testamentum præsumitur uerum, & solenne, nisi contrarium probetur. l. si post diuisionem. & ibi doc. & Bal. C. de iure. & fac. ign. Probatur autem contrarium, quando ex facie ipsius constat defectus, ut quia habebat numerum testium defectiuum, uel non rogatorum, uel simul. Item si nõ constat sic, debet aliter probari defectus latens, ut quòd testis, uel notarius erat infamis, uel aliter: ut ibi per Bal.

Testamentum principis non solenne ualet. s̃. Testamentum qualiter. uer. xlviij.

Testamentum defectiuum quando possit uiua uoce testium coadiuuari. Bal. in l. fi. in iij. col. in uer. quæro pone, quòd scriptura. C. de fideicom.

Testamentum imperfectũ ratione uoluntatis imperfectæ non ualet, etiam inter liberos. gl. in uer. futuros. in uer. item hoc fallit. & Bartol. in l. si is, qui. in j. col. uer. opp. de l. hac consultissima. ff. de testa. Bal. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. j. oppo. C. eo. tit. Item nec ad pias causas. Bald. in l. ex ea. in prin. ff. eo. tit. sed Bart. aliter loquitur in l. in testamento.

† C. de fideic. lib. † Et per Fran. Are. in d. l. si is, qui. & in l. furiosum. C. qui te. fa. pos.]

20 Testamentũ imperfectum ratione præteritionis non ualet inter filios. glo. in uerb. rumpetur. ubi Bartol. j. oppo. & docto. in l. si filius, qui in potestate. ff. de lib. & posthu. & doct. in l. si duobus. §. si prius. de bon. poss. contra tab. Et his modis limita d. §. ex imperfecto. ubi uide Bald. in l. j. & ij. oppo. Addo etiam aliquid per Bar. in l. si is, qui. in j. col. in uer. quid autem. & in fin. legis. ff. de hære. insti.

Testamentum non solenne operatur fideicommissum, id est, quia legitimi uidẽtur grauati restituere hæredi scripto. not. in l. quoties. C. fami. ercisc. secundum Bal. in l. fi. in j. col. uer. modò antequam ueniam. C. de codi. maximè si sit confirmatum codicillis. tex. no. in l. ij. §. fi. ff. de iure codi. & s̃. Hæreditas delata. uer. xlvj.

Testamentum non solenne, id est, coram duobus testibus, non ualet inter filios naturales tantùm. Bald. in d. l. §. ex imperfecto. in ij. col. in uer. quæro, quid in liberis naturalibus. & in l. fin. in j. col. C. fami. ercíscun. & in addi. Spe. de instru. edi. in iij. col. uer. mater, & pater. & in tit. de sta. mo. uer. sed an gressus. post Spe. ibi uersi. liij. & Bald. in l. si qua. in j. col. in fi. uer. quæro, habeo filium. ad Orsi. Lud. in l. j. §. prætor. liij. col. ff. de in ius uoc. & Fran. Tigri. in consi. Pater inter filios natu. Addo do. Alex. Imo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. in xxxij. col. in uer. per hoc etiam deciditur. ff. ad Treb. cum alijs ibidem per eum assignatis.

Testamentum propriè nõ dicitur uoluntas non solennis, etiã ad pias

ad pias causas. Bart. in l. j. pen. col. C. de sac. san. eccle. in uer. quarto quæro.

Testamentum an ualeat, quo ad legata pia, si testatorem testando pœnituit, & dixit factum haberi pro non facto. per Pau. de Cast. consi. ccij. incip. Ad primum uidetur respondendũ. in tertio dubio. quòd non.

* Testamentum in quo solennia iuris desunt, ualet in uim codicillorum, & ut fideicommissum, quo ad ea, quæ personis sanguinis uinculo, uel summo amore ac beneuolentia coniunctis relicta sunt, sec. com. opin. l. in testamento. ubi gl. ff. de fideicom. libert. glo. in l. eam quã. ubi Doc. C. de fideicõ. & præ alijs ibi Ias. col. vj. Bal. in l. si iure. C. de manumiss. testa. Andr. Barb. in l. cùm acutissimi. col. xj. C. de fideicõmiss. Alex. in l. cùm alienam. col. iij. ubi Iason C. de legat. Ias. in l. exigendi. no. iij. C. de procurat. in l. uerbis ciuilibus. nu. 16. ff. de uulg. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. nu. 20. ff. de legat. j. Pantal. Crem. in rep. l. ij. col. lxxj. C. de rescind. uend. Didac. Segur. in rep. Imperator. nu. 20. ff. ad Trebel. And. Tiraq. in repet. l. si unquam. uer. libertis. C. de reuocand. donatio. M. Ant. Nat. in repeti. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. q. xxvij. C. de testamen. Feli. in c. j. in extre. de testib. Mat. Mathes. sing. xlj. And. Alcia. in tracta. Præsump. lib. j. præsumpt. xxviij. And. Barba. in tract. de præstan. Card. in iij. q. pri. par. col. j. & consi. iij. col. v. uol. ij. Ioan. Ceph. consi. ccxciij. nu. 15. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testamentum non solenne an possit ratificari per eum, in cuius præiudicium factum est. Old. consi. ccxlvij. incipit, Præsupposita consuetudine. & s. eo. uersi. xiiij. quòd non.

Testamentum defectiuum potest suppleri per notarium, cuius dolo est omissum aliquid. Bald. in l. ij. C. de fideicomm. lib. in uer. extrà quæritur.

Testamentum non solenne ualidatur per triennalem præstationem legatorum, secundum quosdam. Sed Bald. contrà in l. si certis. iij. col. C. de pac. in uer. aduertatis, ego dico.

Testamentum imperfectum quando habeat locum. Bar. in l. iubemus. C. de testamentis.

Testamentum ex defectu solennitatis uitiatur. l. si unus. & ibi Bald. in prin. C. de testa.

30 Testamentum scriptum, sed non lectum, licet perfectum coram duobus testibus, habetur pro imperfecto, si testator dixit se nolle illud habere pro perfecto. Paul. de Castr. consil. cclxvj. incip. Visa dicta facti narratione.

Testamentum coram testibus inhabilibus confessum ualet, licet contra testes opponatur, & dicatur non solenne: sed negatum non ualet, cùm per testes non possit probari. l. j. & ibi Bald. in j. col. in fin. C. de testa.

Testamentum dicitur perfectum, quando tota uoluntas testatoris est completa, & declarata. Bart. in l. si is, qui. in j. col. in fin. in uer. quæro, quando dicatur. ff. de testa.

Testamentum dicitur perfectum, quando testator coram notario, & testibus rogatis declarauit uoluntatem suam de institutione, & legatis, quam tamen notarius tunc nõ scripsit, sed testator ei dixit, Non fare altero fina domane: quia potest notarius illud scribere, & publicare post cras. Alexand. consi. lxxiij. j. parte, & in consi. seq. sed primum consilium fuit Ant. de Pra. ueteri.

Testamentum scriptum usque ad institutionem hæredum exclusiuè, non ualet, licet testator dederit tunc notario schedulam continentem nomina hæredum ad scribendum secundum illam, & testamento aliter non lecto moriatur, cõsuluit Bal. ut refert Ang. in Reperto. uer. Testator.

Testamentum nullum quando sit, uel non, uide infrà eod. per totum. & s. uer. præ. c. per discursum. & supple suprà, uer. Filia præterita. & suprà, uer. Filius. & uer. Nullitas. & uer. Præteritio. & uer. Querela. per discursum.

Testamentum continens præteritionem filiæ substitutæ pupillo, an sit nullum. Oldr. consi. clxxj. incip. Thema tale est, Titius. quòd non.

Testamentum, in quo unus filius est præteritus, & alter institutus, uel pia causa, est nullum. Bar. in l. j. in v. q. prin. in xv. col. in uer. secundò quæro. C. de sacr. san. eccle.

Testamentum, in quo pia causa est hæres, & filius est præteritus, uel exhęredatus, rumpitur. l. Papinianus. §. si Imperator. & ibi Bartol. ff. de inoffi. test. & ibi gl. & in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cle. ubi glo. in uerb. simili modo. quæ dicit, Si quis uelit instituere ecclesiam, & filium exhæredare, alium quærat, quàm Augustinum. Bal. in l. ut in epistola. in j. col. in fi. C. de fideicom. dicit esse nullum. Idem si filio est relicta legitima, sed non titulo institutionis. Bar. in l. j. ij. q. v. prin. in xv. col. de sac. san. eccle. & ibi uide Bal. Alex. contrà in consi. lxxxvj. iiij. parte. Hoc uerum, etiamsi posthumus sit præteritus. Bar. in consi. Quidam condidit testamentum, & sibi hæredem instituit ecclesiam, &c.

Testamentum uno momento rumpitur, & non reparatur. Bal. in l. ij. in ij. no. C. de posth. hære. insti.

Testamentum ualet in uim fideicommissi, nascẽte posthumo. Pau. de Cast. in consi. lix. incip. Incipiendo à secũdo. & consi. lx. incip. Quoniam multa.

Testamentum ruptum potest confirmari per testatorem cum quinque testibus, & ualet ut codicillus. l. j. cum gl. in uer. iudicium. C. de codicil.

Testamentum non confirmatur morte posthumi præteriti uiuo testatore. Bart. in l. si hæreditas. §. qui filium. uer. nota tamen. ff. de testam. tu. contra no. in l. fin. de reg. Cato. & in l. posthumus. uer. idem de iniusto testa. Et hoc tenet Bald. ibi dicẽs secus esse, moriente filio nato pręterito. Vide omnino gl. in uer. non restitui. & ibi Bar. in prima opp. & Bald. in l. ij. C. de posthu. hære. insti. & uide Bal. in c. j. j. col. in uer. extra quæro. de suc. feu. & s. Posthumus. uer. xxxiiij. & per Bar. in l. si quis eum. §. si cum suo. in uersi. iuxta legem nostram. ff. de uul. & pup. & gl. fin. in l. omnium. in uerbo, testibus. C. de testa. quæ dicit ualere factum coram principe, etiam de iure ciuili, non aliter, nisi de iure prætorio. d. l. posthumus.

Testamentum continens præteritionem emancipati, est nullum ipso iure. gl. & Flo. in l. si extraneo. ff. de usufr. Sed contrà tenet glo. & doc. in l. emancipati. C. de colla. Caue, quia gl. solùm dicit, quòd emancipati non conferunt. & in l. si filius. de mino. & in auth. ex causa. & ibi Bald. v. col. in uer. secundò opponitur. C. de libe. præte.

10 Testamentum continens præteritionem filij in potestate, est ipso iure nullum. l. si ita scriptum. §. testamentum. & ibi doc. & Alexand. de lib. & posthu. & in l. si filius, qui in potestate. eo. tit.

Testamentum est nullum, in quo filius est institutus in re non extante. gloss. in l. iij. §. sed utrum. de mino. Bartol. in l. suus quoque. in princip. in ult. col. uer. quæro, quid si pater. ff. de hære. insti. Sed

Testamentum, in quo relinquitur filio res aliena titulo institutionis, ualet, cũ debeatur æstimatio. Bal. in l. scimus. in prin. in pe. col. in uer. extrà quærit Gul. C. de inoff. testa. & Bar. in d. l. suus. ubi uide in ult. col. in uer. item quæro.

Testamentum sine institutione hæredis est nullum. l. j. in fi. de uul. & pup. Bartol. in l. cohæredi. §. fi. eo. tit. l. proximè. ff. de his, quæ in test. delen.

Testamentum pronunciatum nullum contra hęredem, an obsit legatarijs. doc. & Pe. de Sun. in l. ij. C. de fide instru. & s. Res inter alios. uer. j.

Testamentum inualidum non ualet ut codicillus, sine clausula codicillari. l. si. & ibi Bal. paulo post prin. C. de codicil.

Testamentum etiam infamiam alicuius continens, ualet. l. iij. & ibi Bal. in secundo not. C. quemad. testa. ape.

Testamentum continens institutionem incapacis, puta fratrũ Minorum, est nullum, nisi habeat cohæredem, uel substitutum: quia incipit ualere in personam cohæredis, uel substituti. Bald. in authent. ingressi. in viij. colum. uer. circa primum pono unam conclusionem. de sacrosan. eccle. & Bart. in l. iij. de his, quæ pro non scrip. haben. Addo s. in uer. Hæreditas delata. uer. xxiij. & in uer. Fratres religiosi. uer. xxxvij.

Testamentum clerici continens præteritionem filij, uel parentum, non est nullum. Abb. in c. quia nos. de testa.

Testamentum nullum ex præteritione filij an patiatur bonorum possessionem contra tabulas. Alex. in l. posthumo. C. de bon. pos. contra tab.

20 Testamentum est nullum, in quo uerba non diriguntur ad filium, cui relinquitur, sed ad hæredem: ut, Relinquo bona mea Titio, & uolo quòd Titius hæres det filio meo ducentum. Casus est fin. secundum Bartol. in l. pater filium. §. fi. de lega. iij.

lega.iij. de quo Pau.de Caſt. facit feſtum in auth.unde ſi parens. C.de inoff.teſt.Tu adde caſum in l.ſi ſeruus.la iij.§.qui margaritam.de leg.j.

Teſtamentum per uerbum,Relinquo,an ualeat. ſ̃.uer.Inſtitutio.uerſi.j.

Teſtamentum quod ualere poteſt ut teſtamẽtum, ualet, etiam ſi teſtator dixerit, Volo ualere ut codicillum tantùm. doct. & Bal.in l.teſtamentum.in j.not. C.de teſta. & Pau.de Caſt. in l.nemo poteſt.de leg.j.per l.fi.C.de codicil. ubi doc.Bar. in ij.col.in uer.uenio ad q.& Bald.in viij.col.uer.extrà quęro. Sed Io.And.in addi.Spe.de inſtr.edi. §.compendioſè.& Dyn. in conſi. tenet ualere ut codicillum, ſicut uoluit teſtator.& addo ſ̃.Teſtamentum.el j.uer.v.

Teſtamentum ſcriptum manu duorum tabellionum, quorum alter eſt infamis, ualet, & habet robur ex perſona alterius nõ infamis. Bal.ſin.in l.Imperator. la j.in iiij.col.in fi.in uer. nota etiam,quòd ſi duo notarij. ff. de ſta.ho. per l. ſi quis ex argentarijs.§.ſed cùm omnes.ff.de edendo.

Teſtamẽtum an rumpatur agnatione poſthumi, ſi filius inſtitutus ingrediatur monaſterium. Bal. in auth. ſi qua mulier. iiij.q.in vij.col. C.de ſacroſ.eccl.quòd nõ.& in addi.Spe.de ſtatu mo.in iij.col.in prin.uer.an filio.

Teſtamentum nullum non dicitur teſtamentum. ſ̃.uer.Teſtamentum.el j.uer.xix.

Teſtamentum inualidum ratione conditionis impoſsibilis, poteſt per filium approbari.Barto.in l.j.ulti.col.in uer.item quæro.ff.de condi.inſti.per l.ſi quis teſtamenti.eo.tit.Idem ſi ſit nullum ratione præteritionis, non ſi ex defectu ſolennitatis probatoriæ. no. in l.non dubium. C.de teſtamen. & ibi Bart.in uer. & aduerte. & in l.filio præterito. in pen.col. ff.de iniuſto teſta.ſecundum Bald.in addi.Spe. de teſt. uerſic.j. Addo Bald.in l.ſi pater.in xj.oppo. C.de inſti.& ſubſti. ſub condi.fac.

Teſtamentum eſt nullum, in quo filio relinquatur res minor legitima ſua, cum prohibitione iuris accreſcendi. Bald.in l. quoties.in iiij.opp. C.de hære.inſti. Quod eſt mirabile,cùm uideatur dari querela ad ſupplementum. per l.ſcimus. §.repletionem. C.de inoff.teſta.

Teſtamentum poteſt pendere à uoluntate alterius confirmatiua,non à diſpoſitiua.Bald.in l.ſi pater. xij.oppo. in fi.C.de inſtit.& ſubſtit.

Teſtamentum nullum ratione pręteritionis,ſi in eo ſunt inſtituti alij filij, id eſt, fratres præteriti, uel alij,qui poſſunt ſuccedere ex imperfecto teſtamento, ut pia cauſa, uel alij, qui ex imperfecto teſtamento ſuccedere non poſſunt, an conualeſcat per approbationem præteriti ad commodum inſtitutorum. docto. & Bald.in l.ij.in ij.& iij.q. C.de bon.poſ. contra tabul. quòd ſic de iuris ciuilis æquitate: ſecus, de rigore.& per docto.in d.l.filio præterito. de iniuſt.teſta. & in Spec.de teſta. §.j. Sed an poſsit approbari per ſuum præteritum.Bal.in l.ſi pater.xj.& xij.opp. C.de inſti.& ſubſti. & ſ̃. eo.uer.lxxiiij.& lxxxij.

30 Teſtamentũ remanet ualidum, ſi cauſa querelæ decidatur tranſactione.l.ſi ſuſpecta.§.j.& ibi Bar.ff.de inoff.teſta.

Teſtamentum, in quo filius eſt præteritus,& inſtituti ſunt uenientes ab inteſtato, ualet de iure ciuili interim, donec pręteritus dicat nullum.Bart.in l.ſi duobus.§.fi.circa medium. in uer.ex hoc not.ff.de bo.poſ.contra tab.& per Bald.in l.ij. in ij.& iij.q.C.eo.tit.& ſ̃.eo.uer.xxix.

Teſtamẽtum pro parte reſcindi poteſt, alia parte ualida remanente.l.nam & ſi.§.fi.ff.de inoff.teſta.

Teſtamentum ſi rumpatur,uide Alex.conſi.clx.ij.parte.

Teſtamentum ruptum natiuitate poſthumi,non poteſt ꝓ parte ualere,& pro parte nõ: ſecus, quando rumpitur per querelam inofficioſi teſtamenti.Alex.in l.ſi poſthumus.in prin. de libe.& poſthu.

Teſtamentum, in quo filius eſt inſtitutus,non ut filius, ualet, ſecundum Bar.in l.j.§.ſi quis filium.ff.ad Carbo.

Teſtamentum reſcindi non poteſt conſenſu partium, niſi iudex pronunciet.Bar.in l.controuerſia.in j.col.in uerſi.nota ex hoc membro.ff.de tranſac.

Teſtamenta duo ſi reperiantur eadem die condita, & de prioritate non conſtat, neutrum ualet. l.j. §.j.& ibi per Barto.in j.q.ff.de bon.poſ.ſecundum tab. poſt glo.ordin.ibi. & Bart. in l.ſi duas. in prin.in lect.Nico.de Neapo.in ult.col. in uerſic.ultimò dicit glo. ff.de excu.tut. Tancre.in Summa, de iuriſdic.q.v. Ratio eſt,quia incertus eſt hæres, ex quo adeat hæreditatem: ſed tunc cautela eſt, quòd hæres adeat ex utroque, ſecundum Ang.ſingu.in l.eum,qui.in prin.ff.de acquir.hæred. Sed hoc procedit,ſi idem eſt hæres in utroque teſtamento,non ſi diuerſi: quo caſu neutrum ualet,ut ſ̃. Fallit, quando in altera eſt fiſcus hæres, quia fit interpretatio contra fiſcum: unde ipſum prius pręſumitur in ordine.Bar. in l.non puto.ff.de iure fiſ. Item fallit,quando in altero ſunt ſcripti hæredes conſanguinei teſtatoris: quòd quia præſumitur ultimum, præualet. no.in d.l.j. §. non autem. ſecundùm Ludo.Ponta.ſing.in l.j.penul.col. ff.in ius uoc.ut eant. Item fallit, quando in altero continetur ademptio ad alterum: quia illud præualet ex coniectura poſterioritatis, ſecundum Bald.& doct.in l.iij.C.de codi. Et de materia uide gl.in uer.legitimo.& doc.in l.fi.C.de edi.di.Adri.tol. Item ſi in altero continetur legatum de ducẽtis, & in altero de trecentis, debetur legatum de ducentis: ut probatur ſing. in l. Sempronius Proculo.de leg.ij.

* Teſtamenta duo ſi condita eodem die inueniantur, in quibus diuerſi ſint hæredes ſcripti, in neutroque ſcripti ſunt admittendi ad bona: ſed ſi in altero ſcripti in poſſeſsione bonorum eſſent,eſſent retinendi.gl.Oldra.Ray.Odofr.Cy. Io.Fab.Alber.Ang.Salic.Raph.Fulg.Paú.Caſt.Corne.Iaſ.& Deci.in l.fin.C.de edic.diui Adria. tol.glo. Azo,Hugo,Bar. Alb.in l.j. §.non autem. ff.de bon.poſ.ſecundum tab. Cy.in l.hac conſultiſsima.§.ſi quis autem.ubi Alber.num.9. C.de teſta.glo.in §.j.uer.firma eſt.ubi Ange.Areti.Inſti.de ademptio.legat. Nico.Neapo.in l.ſi duas.col.ij. ff.de excuſa.tuto. Bald.Ang.Imo.& Areti.in l.eum,qui duob.in prin. ff.de acquiren.hæred. Bald.in l.j. col.ij. C. quando prouoc.non eſt neceſ.in c.capitulum. col.j.de reſcript. Ancha.& Dominic. in c.duobus. de reſcript.in vj.Franciſ. Rip.in rep. cap.ſæpe. col.ij.de reſtitutio.ſpoliat. Guliel.Benedi.in rep. c.Raynutius.in uer.teſtamentum. il ij.nu.30.& ſequen. de teſtamen. Oldra.con.j.col.ij.Brixi.q.lvj.Bald.conſ.cccxc.uol.ij. And. Barb.conſi.50.col.j.uol.j.conſ.xxxv.uol.ij. Matthæ.Afflict. Dec.conſ.ccclxxxvij. And.Tiraq.in tract.de iure primogenior.xvij.q.opi.vj. nu.6. & opi.xj.nu.9. Io.Crot.conſi.xlvj. nu.7.Æmilius Maria Manoleſſus.

Teſtamentum, in quo filiæ ingredienti monaſterium relicta ſunt ducenta,rumpitur,ſi filia profiteatur religionem ſancti Franciſci.Bar.in l.commodiſsimè. in uer.& per hoc dicebá. ff.de libe.& poſthu.& ibidem latè per do.Alex.in j.col.in fi. in uer.& inducitur hæc lex.

Teſtamentum rumpitur natiuitate poſthumi,de quo non fuit cogitatum, & legata ex eo non conſeruantur: per auth. ex cauſa.Pau.de Caſt.poſt Bartol.in l.tale.§.fi.uer.ultimò nota iſtam legem.ff.de pactis.

40 Teſtamentum, quod non ſubiacet querelæ ex priuilegio, poteſt dici nullum, ratione ſolennitatis omiſſæ. Bal. in l.cũ lege.in ij.no.C.de epiſ.& cle.

Teſtamentum non dicitur impugnari per filium petentem legitimam.Bal.in d.l.cum lege.in iij.notab.

Teſtamentum de parte bonorum tantùm ualet cum clauſula, quòd plus non petat. Item ad piam cauſam, quæ trahit ad ſe totum.Bartol.in l.j.q.v.prin.in xix.colum.C.de ſacroſan.eccleſ.

Teſtamentum an ualeat, in quo uxor relinquitur uſuſructuaria, & poſt mortem eius inſtitutus eſt hæres. Pau. de Caſt. conſil.ccclxxxj. incip.Super primo quæſito.quòd ſic.& ſequen.& Bald.in repe.auth.hoc locum. in v.col.in uerſi.quidam in ſuo teſtamento.C.ſi ſecun.nup.muli. & Bal.in addi. Spec.qui fil.ſint legit.uer.ſi maritus.& in l.ſi ſeruus. §.fin. & ibi docto.de uulga.& pupil.Addo Bald.in l.extraneum.la j. in ij.col.uerſic.dubitatur de tali caſu.& ibi latiſsimè per do. Alex.Im.in vj.col.in fi.in uer.ultimò quæro. C.de hær.inſti. cum concor.ibi per eum datis.

Teſtamentum factum tempore habili, ſi ſuperuenit inhabilitas,& poſtea habilitas,ualet,& conualeſcit: ſed factum tempore habili, irritatur, ſi ſuperuenit inhabilitas: ut ſi Chriſtianus fiat Saracenus. not. in l.j. §.ſi quis. & ibi Dyn. Bald. & doct.de leg.iij.l.ſi quis exhæredato.§.irritũ. de iniuſt.teſt.

arg.contrà in l.is,cui.de testa.in l.j. §.si quis. de bon.pos.secundum tabulas. Addo s̄.Testamentum à quibus.uer.xiiij. cum his quæ ibi addidi post authorem.

Testamentum factum per intestabilem ex dispositione papæ non conualescit,licet ille restituatur. Bald.in d.l.j. §.si quis. de lega.ij.

Testamentum coram coniunctis, & amicis, non subiacet edicto,si quis aliquem testari prohi. Bald.in l.j.ij.col. uer.tamē ad tollēdum.C.eo.tit.& Bar.in l.fi.ff.eo.ti.in j.col. in uer.ad tollendum tamen dictam præsumptionem.

Testamentum metu factum, est nullum ipso iure. gl. fin.in l.ij. C.si quis ali.te.prohi.in uer.remoueri. secūdum Io.de Imo. † in l.j.ff.eo.tit.†Et ibi uide do.Fran.Arc.] Sed est similis glo. in l.j.in fin.in uer.non ualet.ff.de auth.tut.Sed Pau.de Cast. tenet cōtrà,in d.l.j.C.eo.tit. Prima opi.uerior est,quam tenet Ioan.de Ana.in d.l.j.ff.eod.tit.& And.Barba.& Bartho. Cæp.in rub.de testa.Sed qualis metus requiratur,uide Bal. in d.l.j. in ij.col. in uer.quæro, quæ coactio. Et adde s̄.Metus.uer.cxxv.Et quomodo probetur metu factum.Bar.in l. fi. ff.eod.tit.in ulti.col. uersi. quæro,qualiter probabitur.& Bald.in d.l.j.in pen.col.uer.sed quæro,qualiter probabitur. &uer. seq. scilicet si interrogatus testator, cur mutauit testamentū,respondit stringendo spatulas,non potuisse plus, & quod libenter mutaret testamentum,si posset:licet aliter non exprimat,à quo sit illatus metus.

Testamentum per uim illatam conditum an ualeat. Bal.in d.l. j. ubi etiā dicit,quod ius requiratur,& an per dolum. ibidē, in ultima col.in uer.extrà quæritur.ubi distinguit.& Bal.in l.si frater.C.qui testa.fa.poss.

Testamentum est nullum, quod continet legatum omnium bonorum, nisi institutionem etiam in uno nummo contineat.gl.in §.aliud quoque.in uer.præteritæ. in auth.ut cùm de appel.cog.

50 Testamentum per contratabulas expugnandum propter emancipati præteritionem, non est prius per sententiam rescindendum, cùm sola agnitio per contratabulas sufficiat. gl.fin.in l.fi.in uer.antequam. C.de cura.fu.secundum Ang. in l.ita tamē.§.quoties.& ibidem do.Alex.in ult.col. in uer. ult.dicit Ang.cum multis concor.ibidem per eum signatis. ff.ad Trebel.contra Iaco.Butr.in l.ij. C.de bon.possess.cōtra tab.adde j̄.eo.uer.lix.& uer.cxxviij.

Testamentum factum tempore habili ualet, etiamsi inhabilitas superueniat.l.j. §.si quis autem.de bo.pos.secundum tabul. Vide Bart.in l.ij.ff.de testa.& s̄.Testamentum qualiter. uersi.xxxvij.

Testamentum continens præteritionem filij, est nullum, non inserta causa,quia noluit institui,licet probetur,quòd filius dixit nolle institui: secus, si dixit, Nolo institui: & pater dixit,Exhæredo filium meum,quia non uult institui:quia ualet testamentum, & rumpi non potest. Si tamen filius ob iram, uel ob dolorem mortis patris dixit, Nolo institui, si prætereatur,testamentum potest rumpi.Bar.in l.si quando. §.generaliter.in uer.ultimò quærit gl. C.de inoffi.testa.uide gl.& Bal.in l.sancimus.§.cùm autem.eo.tit.

Testamentum clerici, an ualidetur per licentiam testandi sibi postea datam.doc. Ioan.de Pra.in l. hæc conditio.§.si sic.de condi.& demonstr.

Testamentum in pupillari ætate factum, an confirmetur per pubertatem.s̄.uer.Pupillus.uer.ix.

Testamentum filijfamil. non conualescit,cessante impedimēto.s̄.Filius testatur.uer.v.

Testamentum continens institutionem in uita tantùm, non facta mentione, ad quem uadat hæreditas post mortē hæredis,an ualeat. Pau.de Cast.cons.cciij.incipiente,Primum est uerum.quòd sic.

Testamētum nullū cum clausula codicillari,quomodo ualeat. Bar.in l.si iure. ad fi. ff.de leg.iij.& s̄.in clausulis Testamentorum.in uer. Clausula codicillaris.per totum.

Testamentum continens institutionem filiorum, intelligitur etiā de posthumo : unde nō rumpitur natiuitate posthumi. s̄.Posthumus.uer.xxix.

Testamentum continens præteritionem filij nati,ualet,nisi filiꝰ dicat nullū. gl.in l.is,qui.in prin. in uer.petierit.ff.de leg. præst.arg.cōtrà in l.ij.& iij. & ibi Pau.de Cast. C.de posthu. hære.insti.& ibi Bal.in l.ij.in ij.opp. dicit præteritionē cum consensu filij non uitiare testamentum. Vide Bald.in addi. Spec.de testa. in j.col. uer. si præteritus.& plenius per Bar. in l.filio præterito.penulti.col.de iniust.testa. Item est nullum ope exceptionis, non ipso iure. Bal. in l.si constat.paulo post prin.uer.item testamentum. C.de compen. Spec.de loca.§.vj.& vij. uer.itē ex causa præteritionis dicit esse nullum ipso iure,sed requiri,quòd opponatur.

60 Testamentum continens præteritionem posthumi,est nullum,etiamsi posthumus illud approbet. Bal.sing.in l.si cùm uel in utero. C.de testam.mili.in uer.ex hoc infero.& j̄.eod. uersic.lxxix.

Testamentum rumpitur per codicillos cōtinentes institutionem uenientium ab intestato.Bar.in l.ij.ff.de iniust.testa.in uer.quæro,quid si in codicillis.

Testamentum filij continens præteritionem patris,potest per eū approbari.Bar.in l.filio præterito.in pe.col.in fi.uer.quęro,quid in patre & ibi Bald.in ulti.col.uer.quęro,si pater.ff. de iniust.testa.& j̄.eo.uer.xcix.

Testamentum continens præteritionem posthumi, est nullum: nec conualescit, etiamsi testator uixit tantum post natiuitatem filij, quòd potuit illud mutare, & non mutauit. Bart.in consi.xcj.Quidam Lapus Vannis, &c. Adde consi. Alex.cxlij.ij.parte.

Testamentum aui continens præteritionem nepotis ex filio iestituto, & me mortuo, uiuo patre testatore non mutante testamentum, an ualeat uirtute clausulæ codicillaris. Alex. in d.consi.cxlij.& s̄.Nepos.

Testamentum minoris an rescindatur. s̄. Minor testatur. uersicu.iiij.

Testamentum potest rescindi hærede cōtumace ante litis cōtestationem.Bal.in l.qui repudiantis.§.cum contra.in j.col. uer.secundum istam gl.not.ff.de inoffi.test.

Testamentum uidetur approbari per hæredem contrahētem cum exhæredatis.l.si proponas.§.si hæreditatē.& ibi Bar.ff. de inoff.testa.Item per hæredem legatarij petentem legatū. l.fi.§.fi.& ibi Bar.eo.tit.

Testamentum continens præteritionem lineæ maternæ,conseruatur per clausulam codicillarem. Pau.de Cast.cōsi.cclj. incip.Circa primum quæsitum.

Testamentum continens præteritionem à matre, est nullum. Pau.de Cast.consi.ccccij.incip.Dictum testamentum.

70 Testamentum non rumpitur per præteritionem abortiui nati.l.ij.& ibi Bald.in j.no.C.de posthum.hæredib.instit. & in l.iiij.eo.tit.

Testamentum non rumpitur præteritione posthumi monstruosi.l.pe.& ibi Bal.eo.tit.

Testamentum potest dici nullum etiam per hæredem deliberantem.Bal.in l.suus.in iiij.not.C.de repu.hære.

Testamentum quod filius dixit nullum,non conualescit. Bal. in d.l.suus.in iiij.no.

Testamentum, in quo filius est à matre præteritus, uel emancipatus,est præteritus à patre,si approbetur, ualet. Bal.in l. si pater.xj.opp.C.de insti.& substi.& j̄.eo.uer.cxxv.

Testamentum ruptum natiuitate posthumi præteriti, nati uiuo testatore, licet sit inualidum, tamē fideicommissum uniuersale relictum conseruatur per clausulam codicillarem. Pau.de Cast.in l.j.C.de posthu.hære.insti.& dicit se sic consuluisse apud Bononiam.Item per auth.ex causa.secundum doct.& Bar.ibi.

Testamentum nullum ex præteritione posthumi, an, si uiuo testatore posthumus moriatur, conualescat ex clausula codicillari.Bald.in l.fi.pen.col.in uersi.sed quæro de tali quæstione. C.de codicil.quòd non. Pau.de Cast. in l.ij. & iij. C. de posthu.hær.insti.

Testamentū non rumpitur natiuitate posthumi in mense,quo certum sit non posse uiuere.Pau.de Cast.in d.l.ij.

Testamētum nullum ex aliqua causa an conualescat, cessante causa in uita testatoris. Pau.de Cast.in d.l.ij. & iij. per Bald. d.l.fi.in pe.col.& in l.eam,quam.xij.col. C.de fideicom.& j̄. eo.uer.lxxxj.& seq.

Testamentum nullum præteritione posthumi, uel nati, etiam ignorāter facta,nō reconualescit, etiamsi per filiū, uel posthumum ratificetur. Bald.in l.si cùm uel in utero.uer.ex hoc infero.

infero. C. de testa. mili. & in auth. ex causa. in ij. colum. C. de lib. præter. Barto. in l. cùm quis. in iiij. col. uersi. idem dico, si quis. C. de iuris & fac. igno. ubi uide. Sed Bal. contrà in Spe. de testa. uer. si præteritus. & ibi Spe. in §. j. uer. pone, Bertha. & s̄. eo. uer. lx.

80 Testamentum, quo sunt aliqui hæredes nominati, & aliqui non, qui sunt indigni, an ualeat. Bart. in l. si is, qui. in pe. q. ff. de testa. quòd non.

Testamentum continens præteritionem filij, remanet nullum, etiamsi illud approbauit filius uiuo patre, expressè, uel tacitè, & decessit. Bald. in l. scimus. §. cùm autem. in fi. C. de inoffic. testam.

Testamētum nullum propter præteritionem filij, non conualescit, si filius uiuo patre moriatur. l. si filius. de liber. & posthu. & ibi doct. & Alexand. Adde s̄. eo. uersic. lxxix. & lxxvj. & j̄. eo. uer. xcv. cum sequen. sed ad bonorum possessionem secundum tabulas deuenitur de necessitate. glo. in uersic. si uiuo. & Bart. in l. si quis eum. §. j. uersi. iuxta legem nostram. ff. de uulg. & pup.

Testamenti nullitas cùm proponitur, sufficit in libello petere hæreditatem ab institutis: qui si excipiant de testamento, replicet de nullitate, uel si petat ex officio declarari testamentum nullum, petat hæreditatem ab institutis. Bart. in l. filio præterito. in xiij. col. in fi. uer. quæro ex prædictis. ff. de iniusto test. & Bald. in l. suus. C. de repu. hær. in j. col. in uer. no. hîc duplicem modum agendi.

Testamentum ualidum à principio, & pòst ruptum, an conseruetur per dictam clausulam codicillarem. Bald. in l. fin. v. colum. in uersic. recipiamus ergo uerbum. C. de codicil. distinguit.

Testamentum à principio nullum, an conseruetur per dictam clausulam codicillarem. Bald. in d. l. fi. pe. col. uersi. sed quæro, nunquid. C. de codicil. distinguit. & s̄. in clausulis Testamentorum. in uer. Clausula codicillaris. per discursum. ubi de materia.

Testamentum, in quo pater reliquit filiæ ducenta iure institutionis: itē alia ducenta alteri filiæ, ualet: quia dictio Item, adiecta facit repeti clausulam iure institutionis, secundum Ang. de Periglis in l. j. in prin. ff. de publi. no. in l. in repetendis. de lega iij. ubi Bart. in iij. col. s̄. uer. Item. uer. unico. & j̄. uer. Vxor usufructuaria. uer. xiiij.

Testamentum uasalli approbatum per dominum, an confirmetur. Bal. in c. j. §. donare. in j. col. in uer. si dominus. qualiter olim feu. po. alie. quòd sic.

Testamentum de re aliena cum consensu domini factum, ualet. l. sicut. §. uenditionis. quibus mod. pign. sol. Bald. c. j. §. præterea. quibus mod. feu. ami. Addo eundem Bald. in c. j. uersic. demùm. de prohi. feu. ali. per Fede. Vide etiam Bald. in l. certum. in viij. col. C. unde cogna. Quod uerum, etiamsi dominum pœniteat consensisse. Bal. in l. senium. ij. q. C. qui testamen. facere poss. non sine consensu, etiam ad pias causas. c. filius. de testa. & Bart. in l. j. iiij. q. prin. in ij. col. C. de sacrosan. eccle.

* Testamentum est nullum, cùm hæreditas adita non est. l. si nemo. ff. de testa. tut. l. si nemo. ff. de reg. iur. §. j. Insti. de hær. quæ ab intesta. Ioan. Ceph. consi. cciij. nu. 7. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testamentum totum confirmatur per aditionem unius tantùm hæredis, licet alij cohæredes non adeant. l. si nominis. de testa. tu. l. testamento. de manu. test. l. ita liber. in fi. eo. tit. Quod uerum, nisi adiens sit hæres ex re certa cum clausula, Quòd plus petere non possit, & sic cum prohibitione iuris accrescendi, per no. per Bar. in l. ex facto. la grande. de hære. insti. Item si sit unicus hæres, & adeat. j̄. eo. uer. cxvij.

* Testamentum agnitione legati non confirmatur. l. si nemo. ff. de test. tu. l. eam, quam. C. de fideicom. Io. Crot. cōs. lxxix. nu. 9. Æmilius Maria Manolessus.

* Testamentum aditione heredis in re certa instituti nō confirmatur. l. si nemo. ff. de testa. tut. l. eam, quam. C. de fideicō. iuncta l. quoties. ff. de hęr. instit. Io. Crot. consi. lxxix. nu. 19. Æmilius Maria Manolessus.

90 Testamentum nullum non ualet in uim codicilli. l. ex testamento. & ibi Bal. C. de fideicom.

Testamentum est nullum, in quo posthuma est hæres instituta, & si intrabit monasterium, in ducenta tantùm. Bald. in l. si pater. in ij. col. in uer. iuxta hoc formo quæstionem. C. de insti. & substit.

Testamentum, in quo facta est substitutio, quomodo ualeat, posthumo nō nato, si est clausula codicillaris. Pau. de Cast. consi. ccxl.

Testamentum continens præteritionem legitimati an sit nullum. per Pau. de Castr. consil. ccxxij. quod incipit, Super puncto isto. in iiij. col. uer. cogitaui etiam. quòd sic. & consi. ccxxiiij. incipiente, Super eo, quod primo loco.

Testamentum matris continens pręteritionem filij, an sit nullum. s̄. uer. Præteritio. uer. v.

Testamētum ualet, in quo filius institutus sit in nuda proprietate bonorum, alteri uerò sit relictus usus fructus. s̄. Pater testatur. uer. xxv.

Testamentum agnatione arrogati, qui tenet locum posthumi, non rumpitur de æquitate prætoria. l. non putauit. §. si quis emancipatum. cum gl. de bo. pos. contra tab. secundū Ang. sing. in reperto. uer. Testamentum.

Testamētum an rescindatur in totum, uel usque ad legitimam per querelam inofficiosi testamenti, quod in totum. & s̄. Querela. uer. xiiij.

Testamentum ualet etiam continens relictum legitimæ cum onere. Bal. in l. si quis filium. in iiij. col. C. de inof. testa. & dicit ualere, si in eo relinquit pro dote.

Testamentum confirmatur per approbationem patris præteriti. Bar. in l. filio pręterito. in pe. col. in fi. uer. quęro, quid in patre. & ibi Bal. in ulti. col. in uer. quæro, si pater. ff. de iniusto testa. & s̄. eo. uer. lxij.

100 Testamentū continens exhæredationem filij ex causa falsa, an sit nullum ipso iure. Barto. in l. si posthumus. §. si paulo post princi. ff. de lib. & posth. quòd sic.

Testamentum non rumpitur, nisi per eum, qui tenet primum locum suitatis. l. si quis posthumos. §. si filium. & ibi doct. & Alex. de lib. & posth. in l. si quis filio. de iniust. testa.

Testamentum filij, cuius pater est apud hostes, an patre reuerso rumpatur. Barto. in l. is qui pro emptore. xviij. colum. de usucap.

Testamentum non rumpitur per emancipationem filij, nisi in casu l. Gallus. §. & quid si tantùm. de libe. & posthu. Bald. in l. fin. in ulti. colum. in prin. uersi. ulterius quæritur. C. de insti. & substit.

Testamētum factum ab inhabili nunquam conualescit. Item,

Testamentū damnati in metallum, & restituti, nunquam conualescit. Item,

Testamētum excommunicati factum secundum priuilegium iuris canonici, quo priuatus fuit testator, propter excommunicationem, conualescit, excōmunicato absoluto. Bald. in l. eam, quam. xj. col. magna, in fi. uersi. quæro, nunquid in eo. C. de fideicom.

Testamentum non conualescit per legitimationem spurij instituti. Bal. ubi s̄. in uer. ex his apparet. Item,

Testamentum aui licet eo non sint relicta alimenta nepoti ex filio uiuo inope, quæ tamen omnino possunt peti. Bald. in auth. res, quæ. ij. col. uersi. quæro, an teneor dotare. C. communia de lega.

Testamentum hæretici, uel rei mortis, non conualescit, licet postea restituatur. Bald. in l. seruis. circa fi. C. de leg. & in l. j. §. si quis. de lega. iij.

110 Testamentum irritatur, si memoria testatoris condemnetur. Barto. singu. in l. qui latronibus. §. si quis. uersi. domini, mihi non placet. ff. de testa. quod intellige, si bona confiscātur: ut ibi.

Testamentum, in quo filius emancipatus est hæres, & nepos ex eo est præteritus, ualet. Bart. contra glo. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in iiij. col. in uer. ad declarationem præsentis dubij. ff. de libe. & posth. & s̄. Nepos ex filio. uer. ij. sed est nullum, emancipato etiam præterito. Oldr. consi. cxxxviij. incip. Thema tale est. Durandus.

Testamentum filijfa. militis, uel doctoris de castrensibus, uel quasi, continens præteritionem patris, rumpitur per querelā. doc. & Bar. in l. si à milite. §. fi. uer. sed quæro, quid in querela. ff. de test. mil. & in auth. de testamento. C. ad Tertul. & in auth. ex causa. in viij. col. in fi. uersic. secundo casu, quando quæ

do quæris. C. de lib. præte. & in rubri. si quis à paren. fu. ma. post glo. ibi in uer. quæro, an sit uerum. & Bar. in l. pen. circa mediũ. eo. tit. per §. aliud quoq;. in auth. ut cùm de app. cog. & Ang. in rep. uer. filiofam.

Testamentum continens institutionem filij etiam quinque solidis, ualet. glo. & doct. in l. si quis priore. ff. ad Trebel. Sed aduerte, quia nihil dicit de quinque solidis, sed tantùm dicit quòd institutus in re certa excluditur à querela, secundum Bar. ibi: ideo tu adde glo. primam in §. aliud quoque. in authen. ut cùm de appel. cog. quæ uult, quòd sufficiat, quòd fuerit institutus in uno nummo ad ualiditatem testamẽti. & glo. in l. iij. §. sed utrum. ff. de mino. & Bald. in l. hac edictali. iij. col. in uersicu. hîc sunt plura consideranda. C. de secund. nup. j. cum clausula, & plus petere non possit. Bar. in consil. Mathiolus Gradioli, &c. Addo etiam suprà, Filius hæres. uersi. lxiij. & xc.

Testamentum falsum pronunciatum per iudicem esse uerum, debet haberi pro uero. Bald. in addi. Specu. de succes. ab intesta. uersic. secundò addo. s. in uer. Testamentum. el j. in uer. xlvj.

Testamentum nullum pronunciatum ualidum per sentẽtiam, habetur pro ualido. l. ij. §. fi. C. quando prouo. non est neces. Bald. in addi. Spec. de app. uer. per diffinitiuam. & s. eo. in d. uerbo, Testamentum. uer. xlvj.

Testamentum, in quo est hæres filius putatiuus, & alius cohęres, uel substitutus, ualet etiam respectu cohæredis, uel substituti. Bal. in l. si pater. C. de hær. insti. in fi.

Testamentum confirmatur per aditionem. l. si seruus Mæuij. in fi. de stipul. seruo. Bald. in l. omnium. in fi. C. de testamen. & in l. j. in j. colum. in uersic. quæro, quando nascantur. C. communia de lega. & in auth. ex causa. de libe. præte. xj. col. uer. dices tu, quòd hæc opinio Dy. & in l. quidam. ij. col. de iure delib. & s. eo. in uer. lxxxix. & Bal. in l. fi. ad fi. in uer. ultimò scias. C. si quis om. causa testa. per l. si alienum. §. extraneis. de hær. insti.

Testamentum an dicatur approbatum per executorem eius exequentem illud. s. Approbatio. uer. viij.

120 Testamentũ rumpitur per legitimatum post illud. s. Legitimatus. uer. xxiiij.

Testamentum aui continens præteritionem nepotis ex filio monacho, nõ potest rumpi, quia est factus monachus filius, licet liberetur à patria potestate, retinet ius prioris gradus. Bal. in auth. si qua mulier. pe. col. de sacros. eccl. & Alex. in l. ex causa. §. Papinianus. ff. de minori.

Testamentum falsum licet sit nullum ex causa præteritionis, uel alia, punitur ut falsum. Bar. in l. quid ergo. §. cùm autem. in fi. ff. de infa.

Testamentum inualidum potest confirmari coram quinq; testibus. Bal. post gl. in l. j. C. de codi.

Testamentum continens præteritionem filij est nullum, licet nepotes ex eo sint instituti. Pau. de Cast. consi. cccj. incipiẽte, Dictum testamentum sine dubio.

Testamentum nullum ratione præteritionis potest approbari, non autem solenne. Bal. in Spec. de teste. uer. j. & s. Testamentum imperfectum. uer. xiiij. & s. eo. uer. xxvj.

Testamẽtum matris continens præteritionem filij, ualet, filio approbãte. in Spe. de testa. uer. pone, Berta. & ibi Bald. uer. si præteritus. & s. eo. uer. lxxiiij.

Testamentum continens exhæredationem filij sine causa, ualet, donec impugnetur. gl. j. in uer. sed q̃d dices. & ibi Bar. in l. j. ij. col. in uer. quæro, quid si testamentum. ff. de testa.

Testamentum non confirmatur per ingressum monasterij, uel per confessionem, sicut per mortem, nisi monasterium non possit habere proprium in communi, nec in particulari. per Bart. in l. j. in iij. col. in uer. quæro, dicitur hîc. ff. de testa. & s. Professio. uer. xj.

Testamentum continens præteritionem posthumi, est nullum, statim quòd posthumus nascitur, nec requiritur sententia in iudicio contra tabulas. doc. & Bar. in l. filio præterito. in iiij. colum. in uer. secundò est uidendum. & ibidem Ange. ff. de iniust. testa. & in suo Reper. uer. Testamentum. l. j. de iniust. testa. & l. Lucius. de condi. & demonstra. & l. j. si tabu. testa. nul. exta. l. j. & ibi Bald. C. de posth. hær. insti. & in l. j. C. de condi. quod rumpitur agnatione posthumi. & Bartol. in l. ij. C. de bo. pos. contra tab. contra glo. ibi. & per glo. in l. ita tamen. §. quoties. ad Trebellia. quæ tamen non loquitur in posthumo, sed in emãcipato. Et adde s. eodem. uer. lx. lxxiiij. & seq. & in uer. lxxix. & lxxxij. & in uer. 50. & institutio tunc resoluitur in fideicommissum, quando in testamento est institutus extraneus, & postea natus est filius. Pau. de Cast. consi. lvj. & seq.

Testamẽto rescisso, legata soluuntur liberis & parentibus, sine sexus differentia. in Spe. de procu. §. j. uer. porrò.

Testamentum ex quibus causis dicatur irritum. in Spe. de tut. §. j. per totum.

130 Testamentum est nullum ex persona testatoris intestabilis, in sexdecim casibus, quos ponit Spe. de instr. edi. §. compendiosè. in prin. Addo Panor. in rubrica, de testa. in j. & ij. col. ubi enumerat octodecim casus. De quo uide s. Testamentum de quibus. uer. j.

Testamẽtum est nullum ex persona hæredis incapacis, uel legatarij, undecim casibus notatis per Spe. eo. §. compendiosè. in ij. charta, uer. secundò oppone.

Testamenti impugnatio fit etiam modis, de quibus in Spe. de iudi. §. j. in iij. col. uer. est etiam in posi. rei.

Testamentum rumpitur per ingressum religionis. uide omnino per Spec. de sta. mona. in j. char. & s. Ingressus. uer. iiij. & uer. Monachus testatur. uer. ij. & uer. viij.

Testamentum an rumpatur agnatione posthumi, uel capitis diminutione. in Spe. ubi s.

* Testamentum nullo iure rumpere potest, qui non succedit ab intestato. l. non est ambigẽdum. ff. de bon. posses. l. j. post princip. §. uocantur. §. penult. ubi Bart. q. iiij. l. si in adoptionem. l. illud. §. j. l. si post mortem. §. liberi. ff. de bo. pos. contra tabu. l. posthumus. in prin. & §. si quis ex his. ubi Bal. & Angel. ac alij, ff. de inoff. testam. l. si necem. §. si deportatus. ff. de bon. libert. l. ij. §. fi. ff. ad S. C. Tertyl. l. si quis filio exhæredato. in princip. ff. de iniust. rupt. & irrit. testa. l. maximum uitium. in prin. C. de liber. præter. §. item adoptiuos. Instit. de exhær. lib. Doct. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de libe. & posthu. Bal. in l. fi. C. de libe. præterit. And. Tiraq. in tract. de iure primogenior. q. xliij. num. 12. Alexand. consi. lvij. col. ij. uol. iiij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testamentum rumpit in totum, qui non succedit in totum. l. j. in extr. ff. si tabul. testa. And. Tiraq. liij. q. Æmilius Maria Manolessus.

Testamentum uitiatum, uel rasum, est suspectum, & non ualet. l. fi. & ibi doc. C. de edi. diui Adria. tol. nisi sit subscriptum à pluribus notarijs. gl. no. in l. si quis ex argentarijs. §. j. in uer. editionis. & ibi Ioan. de Pra. & Moder. ff. de eden.

Testamentum abbreuiatum ualet, si legi potest. Bart. in auth. quod sine. C. de testa.

Testamentum cancellatum si petatur publicari, & edi, publicetur cum interlineaturis, & facta mentione de eis. Barto. in l. ij. §. testamentum. ad fin. C. quemadmod. testa. aperi. & Ang. in Repertorio, uer. Testamentum. & s. Notarij officiũ. uersi. xlviij.

Testamenti rasi materiam supple s. uer. Radere. uer. viij. & seq. & s. uer. Missio. uersi. xlvij. & uer. Cancellatio. uersi. ix. xviij. xxj. xxiij. & xxv.

Testamentum aperitur post mortem testatoris. l. ij. ff. quemad. testa. aper. nisi testator uelit aperiri eo uiuo: quod potest. l. ij. & ibi Angel. & Pau. de Cast. C. eod. tit. & ibidem per do. Alexand. ad fi. uer. tangit Angel. hîc. & Barto. in d. l. ij. §. si dubitetur. in ij. col. in uersic. quæro, an aliquo casu. ff. eo. ti. Addo Bald. in l. ij. ad fin. C. de testamen.

Testamentum non apertum mortuis testibus, non probat. gl. sing. in uer. obsignentur. secundum doctrinam Bart. in uer. quæro, quid si testes. in d. l. ij. C. quemad. test. aper. Bart in l. ij. in prin. ff. eod. titu. dicit uerum in testamento in scriptis, quod corruit, si unus testis moritur antè, quàm publicetur, uel uiuo testatore, nisi eo uiuo facta fuerit recognitio subscriptionis, & sigilli à teste coram notario, & testibus, uel etiam tempore subscriptionis fuerit rogatus alius notarius de subscriptione illius, uel nisi uiuo testatore aperiatur: ut ibi. per Bar. & Bal. in addi. Spe. de instru. edi. uer. si decessit. & Barth.

& Barth. Cæp. in cau. xvij. & sequen. Adde no. per Bald. in l. ij. C. de fideicom.

Testamenti particula aperietur ei, cuius interest. l. j. & ibi Bal. C. quemad. test. aperi.

Testamentum debet aperiri in loco, in quo est minor pars hæreditatis. Bal. in l. ij. in j. q. eo. ti.

Testamentum apertum coram testibus, non dicitur publicatum: sed demûm, quádo receptis assertionibus testium publicatur per iudicem, & notarius publicus rogatur. Bald. in d. l. ij. ad fin.

Testamenti aperitio nō impeditur per appellationem factam, ne aperiatur, quia dilatio sit admittenda in apertura testamenti. s̄. Appellatione.

Testamenti aperiendi & publicandi materiam uide plenius in Spec. de instru. edi. §. ostenso. uer. in quibus. & uer. & nota. usque ad fi.

Testamentum probatur per instrumentum habens duos, uel tres testes. in Spe. de proba. §. uidendum. uersic. an testamentum. ubi uide. & j̄. eod. uersic. v. x. & xv.

† Testamētum perditum probatur per duos testes. Et de materia per Bened. in repet. c. Raynutius. in uerbo, Testamentum. j. fo. 187. col. j. de testa.]

Testamentum redditur suspectum etiam ex dicto unius testis. l. j. in fi. per gl. Bar. in ij. col. in uer. quando contradicunt instrumento. ff. quemad. testa. aperi. & j̄. Testes instrumentarij. uer. xj. & etiam in uer. xix. ubi plenè.

Testamentum probatū per testes, quòd fuit institutus Titius, & postea Caius, intelligitur scilicet incontinenti unus post alium. s̄. Testamentum. el j. uer. ix.

Testamentum nuncupatiuum, & legata in eo, possunt probari etiam per testes. Alex. consi. lxxiiij. j. parte.

Testamenti reuocatio probatur per tot testes, quot in testamento requiruntur, etiam ex forma statuti. Bal. in l. fi. C. de fideicom. Alex. in rubr. ff. de acquir. pos. j̄. Testamentum reuocatur. uer. xxij.

Testamentum solenne ualet, licet probatio deficiat. Bald. in d. l. fi. iij. col. C. de fideicom. uer. deinde nota. gl. Instit. de testa. §. testes. in gl. uer. signaretur.

Testamenti error an probetur per duos testes. Alexand. quòd non: sed per tot, quot in eo requiruntur. in consi. cxl. j. parte. & suprà, Error excludit consensum. uersic. vj. & per Alexand. qui tenet idē, & plenius in rubrica, ff. de acqui. pos. & glo. singul. in l. cùm proponeretur. de leg. ij. Card. & Imo. in c. relatū. j. de testa. Bald. in l. errore. C. de testa. & in c. si quis. si de inuestit. inter do. & uas. lis ori. & in l. fi. C. de eden. & in l. ij. de bo. pos. secundum tab.

† Testamentum factum tempore pestis ualet cum quinque testibus: ut latè concludit do. Phi. Dec. in consi. cclxxxiiij. incip. Viso puncto. in ij. uol. Adde Alex. in l. scriniarios. in ult. col. C. de testa. mili. ubi tenet ualere testamentū factum tempore pestis, etiam coram duobus testibus.]

Testamēti in scriptis error potest probari etiam per testes. Cy. in l. errore. C. de testa. & Ang. in l. quoties. in prin. ff. de hær. insti. Alex. in l. iuris gentium. §. quod ferè. de pactis.

Testamentum non probatur per scripturam simplicem manu notarij repertam in filza sua scripturarum etiam publicatum, si caret subscriptione ipsius notarij. Alexand. consil. clij. ij. parte.

10 Testamentum probatur per instrumentum uallatum debito numero testium, etiam uiua uoce nō deponentiū. Bald. in l. j. ix. q. C. de test. & per gl. primam, ad fi. & ibi Bar. in l. hæredes palàm. in prin. in j. col. in uer. uenio ad q. ff. eo. ti. & per Bar. in l. fi. in pen. col. uer. restat quærere. C. de fideicom. ubi etiam dicit, quòd probat reuocationem legatorum. Sed an probetur per instrumentū habens duos testes tantùm. Bar. ubi s̄. in j. col. in fi. in uer. quæro, & redeo ad primam q. glo. Adde s̄. Testamentum qualiter. uer. vij.

Testamentum probat, etiamsi in eius publicatione, uel pòst opponitur contra unum testem inhabilem in eo descriptū. Bald. in l. j. ad fi. C. de test.

Testamentum defectiuum quando possit uiua uoce testium coadiuuari. Bald. in l. fi. in j. col. in uer. sed quid si scriptura. C. de fideicom.

Testamentum probari potest quibuscunq; indicijs legitimè, id est, per duos testes probatis. glo. & doc. in l. fi. in uer. indicijs. C. famil. ercis.

Testamentum an probetur per scripturam notarij habentem subscriptionem duorum uel trium testium. glo. Institut. de testam. §. sed cùm aliquis. in uer. signatis. per glo. in uer. doceri potest. & doc. in l. ij. C. de bo. pos. secundum tab. quòd non.

† Testamenti instrumentum authenticum factum coram septem testibus, si perdatur probato casū amissionis, & tenore testamenti per duos testes, erit probatum testamentum. quod est no. secundū Bald. per illum tex. in l. testium. in ult. no. C. de testi. Vide do. Alex. in l. ij. in ult. col. uer. extra glo. adde. C. de bo. pos. secundum tab.]

Testamentum probatur per testes, licet non dent se in contestes: si tamen de tenore concordent. j̄. Testes instrumentarij. uersi. xj.

Testamentum an probetur per testes, qui non potuerunt uidere testatorē. j̄. Testes instrumētarij. uer. xxvij. quòd non, nisi dicant uidisse per rimulam.

Testamentum quot testibus probetur circa solennitatem, & quot circa uoluntatem. j̄. Testes quot. uer. xvij.

Testamenti solennitas, si non probetur per testes, an fiat res dubia, ut aditio impediatur ab intestato. Bal. in l. ij. C. de bo. pos. secundum tab. in ult. col. in prin. uersi. modò aduerte ad quandam gl. ubi concludit, quòd non.

Testamento si omittatur uerbum, Instituo, potest illud probari per duos testes. j̄. uer. Verba testatoris. uer. vij.

20 Testamentū probatur per duos testes uiua uoce deponentes, si sint alij septem subscripti in eod. Bald. in l. ij. uer. nota, quòd opinio Mar. C. de fideicom. & in Spe. de instru. edi. §. compendiosè. uer. quid si unus ex testibus. glo. j. & Bar. in l. hæredes palàm. in prin. in j. col. in fi. uer. quæro, & redeo ad primam q. ff. de testa. & per glo. in l. j. uer. doceri potest. C. de bon. pos. secundum tab. Idem si testamentum sit perditum. Bald. in l. testium. ulti. col. C. de testa. & Alex. in l. ij. §. diuus. de iure fisci. & in l. si unus. C. de testa.

Testamentum cum sex testibus non ualet, sed potest probari per eos, & notarium. Pau. de Cast. consil. cij. incip. Notandum est.

Testamentum non probatur per septem testes, quorum pars deponat de una parte testamenti, & altera pars de altera. nec si una pars deponat minus, quàm altera. Bald. in l. cùm antiquitas. uersic. secundò quæro. C. de testa. & ibi omninò per Alex. qui dicit uerum, nisi testes dicant se interfuisse toti testamēto, dum tamen sint cōcordes in eo, de quo est quæstio. quod not. & Lud. in consi. viij. incip. Visis ac procuratis actis, &c. & Alex. consi. clxxvij.

Testamentum negatum nō probatur per testes inhabiles, sed confessatum sic. l. j. & ibi Bal. in j. col. in fi. C. de testa.

Testamentorum probationem supple s̄. Testamentum qualiter. uer. vj. & s̄. Schedula. uer. ij & iij.

Testamentum insinuatur: ut in l. testamēta. in l. consulta. & in l. omnium. C. de test. de quo dic plenè s̄. Insinuatio de quibus. uer. xxiij.

Testamentum insinuandum ex forma statuti non debet insinuari per substitutū pupillarem uiuo pupillo, sed per substitutum fideicommissarium sic. Bar. in l. is potest. in iij. col. in fi. uer. hoc dixi iam pluries. ff. de acq. hær.

Testamentum factum apud acta ualet de iure ciuili, ubicunq; ualeret de iure prætorio. d. l. omnium. nec tunc requiritur bonorum possessio secundum tabulas. Bal. in l. certum. pe. col. in uer. nota, quòd testamentum. C. unde cognati.

Testamentum secundum insinuatum præualet primo etiam habenti clausulam derogatoriam. Bal. in l. sancimus. in ult. col. in uer. idem puto, si testamentum. de test.

Testamentorum insinuatio est meri imperij. in Spe. de iu. om. iud. uer. notandum.

Testamentum exhibetur, uel editur: ut j̄. eo. per totū. & supple s̄. uer. Editio. el j. uersic. v. & xlvj. & uer. Instrumentum editur. uer. xxiij.

Testamentum debet edi exhæredato, & legitimis, sine die & consule, de mandato iudicis. Bal. in l. iij. in uer. contrarium dico. C. quemad. testa. aper. in lectu. anti. Item,

Testa-

Testamentum integrum, & in particula, potest exhibere legatario cum substantialibus suis. Bald. in addi. Spec. de instru. edi. in xij. col. uer. integrum. & ibi per Spec. §. ostenso. uer. si autem.

Testamētum primum debet edi, non in totum lacerari, etiam iussu testatoris, sed cassari. Bar. in l. ij. §. testamentum. & §. & si plura. ff. quemad. test. ap.

Testamenti exhibitio fit officio iudicis. in Spe. de off. om. iudi. §. j. uer. item probatur quandoq; per actionem ex testamento, quandoque ex edicto de tabulis exhibendis. de instru. edi. §. uidendum restat. in ult. col. uer. hoc quoq;. & de testa. §. j. in j. charta. Bar. in l. fi. ff. de tab. exhib.

Testamētum ubi ponatur, pertinet ad officium iudicis decernere. eo. ti. §. vj. in prin.

Testamenta sunt communia, ideo inter hæredes & legatarios sunt exhibenda. in Specu. de instru. edi. §. uidendum restat. uer. ex præmissis.

Testamenti exhibitio cùm petitur, an requiratur libellus. in Spe. de libel. concep. §. nunc uidendum. post uersi. sed nunquid in querela.

Testamenti editio, uel codicilli, per quos peti possint, & qualiter. in Spe. de testa. §. j.

Testamentum etiam reuocatum debet edi. s. uer. Copia. uersi. xlj. & uerb. Notarius edit. uer. ij. cũ duob. sequen. uidelicet uer. vj. & vij. loquitur tamen in alijs casibus.

Testamentum edi debet filio præterito. per Bald. in l. fin. C. de eden. in vij. colum. uersic. secundò quæritur. ubi idem dicit in filio exhæredato. Addo Bald. in l. penult. C. quemad. testam. aperian.

Testamentum exhiberi debet cuicunque iuranti, sua interesse. Barto. in l. fin. ff. de tab. exhi. l. j. in prin. ff. quemadmod. testamen. aper. Item ad fundandum ius in testamēto. Bart. in l. fi. Item & quando est quæstio inter hæredem scriptum, & legitimos. ibidem.

Testamentum reuocatur modis incertis: ut j. eo. per discursum.

Testamentum coram principe, uel eius consensu factum, potest reuocari sine eius consensu. l. omnium. & ibi Bar. in iiij. no. C. de testa.

Testamentum etiam ad pias causas reuocatur per resurrectionem testatoris miraculosam: si fortè contingat, quod rarò est. Bar. in l. j. iiij. q. v. prin. xix. col. de sacrosan. eccl.

Testamētum incisum à testatore furioso non reuocatur. l. Lucius. & ibi Bar. ff. de iniu. test.

Testamētum primum cum clausula derogatoria secundi, non tollitur per secundum, non habēs clausulam derogatoriam primi, etiamsi in secundo sit clausula, quòd ad sensum sapiētis possit extendi, quia sapiens non potest eam addere. Bar. in l. illa institutio. ad fi. ff. de hær. insti.

† Testamentum secundum iuratum tollit primum, habens clausulam derogatoriam. Ita no. Bal. in l. sancimus. in ij. col. uer. querunt hîc do. C. de testa. sequitur do. Mart. Ant. Baue. in sua tracta. de uirtute iuramenti, in xlix. casu.]

Testamentum potest mutari, etiamsi in eo sit institutus princeps, uel Deus. l. si quis. & ibi Bald. qui testa. face. poss. Item uerum, etiamsi sit approbatum per principem. l. omnium. & ibi Bar. C. de testam.

Testamentum papæ, uel principis, potest ab eis mutari. l. cùm hæredes. & ibi Bal. qui testa. fa. pos.

Testamentum primum non reuocatur per secundum non solenne, etiam habens clausulam, Cassans omne aliud testamentum. Barto. in l. si iure. in ij. colum. uersic. quæro, dicit testator. ff. de lega. iij. Sed confirmatur secundum non solenne cum dicta clausula per aditionem uenientium ab intestato, & primum tollitur, dummodò in primo testamento solenni non sit clausula derogatoria, Cassans, &c. Bartol. ibi singul. Sed Bald. in l. sancimus. in uer. reuoco in dubium. C. de testa. circa princip. dicit contrarium: & subdit, quòd si testator dixit uelle mori intestatus, talis clausula operatur pro uenientibus ab intestato. & uide in l. miles. §. ueteranus. de testa. mili. & eundem Bart. ad hoc ultimum in d. l. si iure. in ij. col. in prin. uer. tu debes scire. Item per Alex. in l. si ita. §. regula. de lib. & posthu.

Testamētum primum reuocatur per secundum ipso iure. Bal. in l. fi. ult. col. uer. item cùm primum. C. de codicil. uide per Alex. consi. xxxvij. j. parte.

10 Testamentum secundum sine clausula derogatoria ad primum habens illam, confirmatur cursu decennij, habente uim dictæ clausulæ. Bald. not. in d. l. sancimus. Addo Bar. in d. l. si iure. in ij. col. in uersi. modò ad propositum. uide Alex. consi. cxxxiiij. j. parte.

Testamentum secundum præualet: quia tacitè habet clausulam, Cassans, &c. Bald. in l. fin. v. q. circa princip. C. de edic. diui Adria. toll.

Testamētum primum non reuocatur per secundum non perfectum. gl. in l. si is, qui. in uer. futuros. ff. de testa. & Card. in cle. j. xxvj. q. de test. quod no. in l. hac consultissima. §. si quis autem. & ibi Bal. C. de testa. & Oldr. cons. cxix. incip. Titius condidit testamentum. ubi dicit, quòd

Testamentum primum solenne non tollitur per secundum scriptum manu testatoris, & non lectum per notarium. secundum Oldr. ibi.

Testamentum primum reuocatur per secũdum non solenne, in quo sint instituti uenientes ab intestato, uel filij: quia reducitur res ad causam intestati. Bal. in l. eam, quam. vij. col. uer. extrà quæro. C. de fideicom. & Bart. in l. militis. §. ueteranus. de test. mili. & s. Testamētum imperfectum. uer. xiij. & in prin. dictæ legis. & Alex. post Bartol. in d. §. si quis. in fi. Hoc uerum, si in primo sit scriptus hæres extraneus. l. hac cōsultissima. §. si quis autem. C. de testa. siue etiam uenientes ab intestato, secundum Pau. de Cast. fin. in consi. ccclxij. per d. §. si quis autem. subaudiēdo ibi, maximè quod est singulare, quod etiam tenet Alex. in consi. clxvij. sed in d. §. si quis. re. pbat. & Rapha. in l. si filius, qui. de lib. & posthu. Sed Alex. ibi saluat dictum Pauli de Cast. quando secundũ esset magis fauorabile uenientibus ab intestato, quàm primum, in quo etiam ipsi essent scripti. & uide omnino Alex. in cōsi. lxxxv. iiij. parte. & in d. l. si filius. ubi plenè.

Testamentum primum solenne ualet, quo ad institutionem & legata: secus est in secundo non solenni. De quo per Bart. in d. l. si iure. in j. col. in uer. pro declaratione materiæ, per quã Bal. in addi. Spec. de instru. edi. in xj. col. uer. secũdum testamentum imperfectum, dicit, quòd

Testamentum secundum imperfectum tollit primum perfectum, quo ad legata. uide Bald. in d. l. hac consultissima. §. si quis. & Car. in cle. j. xxvj. q. de testa. ubi dicit ualere primũ, quo ad institutionem, non quo ad legata, quæ nuda uoluntate potuit testator tollere, & fideicommissa. sicq; secũdum imperfectum cœptum post decem annos operatur circa legata & fideicommissa in primo, per l. si iure.

Testamentum primum non solenne cum duobus testibus inter liberos, reuocatur per secundum inter extraneos, cum septem testibus, si testator dicat nolle primũ ualere, & aliud faciat solēniter. auth. hoc inter liberos. C. de testa. & in corpore de test. imperfe. §. & siquidem. & ibi Ang. col. viij. Sed si secundum est inter liberos, etiam non solenne, sicut primum, reuocatur primum, quia utrunq;, quo ad filios, est solenne, & perfectum, ideo inter eos ultimum præualet. Ang. ibidem post glo. Pro qua materia uide omnino per Alex. ibi, & in consi. lxxxvj. vj. col. iiij. parte.

Testamentum secundum in terris ecclesiæ factum coram duobus testibus & notario, præualet primo solenniori cum septem testibus condito, secundum Fede. de Sen. consil. ccxvij. Factum tale, quidam ueniens ad mortem, &c. Io. de Imol. in l. nemo potest. de leg. j. Ludo. Pon. in auth. similiter. ad legem Falcid. & Alexand. de Imo. consi. cxvij. ij. col. in ij. parte.

Testamentum secundum per testes probatũ præualet primo, in quo notarius confecit instrumentum. Alex. cons. lxxxvj. iiij. parte. ubi plenè.

20 Testamentum secundum coram septem testibus ualet, licet in primo fuerint adhibiti uiginti testes. Barto. in l. hæredes. §. si quis post. uer. quid ergo hic. de testa. & Pau. de Cast. con. ccclxij. Item secundũ ualet cum minori solennitate cōtra primum cum maiori solennitate factum, dum tamen secundum subsistat etiam iure speciali: per l. eius. §. fi. de testa. mili. & in l. ij. de iniusto testam. l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testam. in authen. de nupt. §. & siquidem. Alex. in con-

in consi.clxvij. An si præcessit. & consului hoc anno. & plenius per Alex. in d. §. si quis autem.

Testamentum primum habens clausulam derogatoriã, an tollatur per secundum eam non habens. Alex. consil. cxxxiiij. † prima parte: & in l. ij. de libe. & posthu. ubi plenè. † Et Bar. remisiuè in auth. de test. imperfectis. in fi.]

Testamenti error, uel reuocatio, requirit tot testes, quot testamentum. no. in l. cùm proponebatur. de leg. ij. Bald. in l. fin. C. de fideicom. in lect. antiq.

Testamentum continens institutionem extranei factam ante ingressum monasterij, non reuocatur per ingressum, sed remanet ualidum. per Bal. in auth. si qua mulier. in ij. col. uersi. modò ueniamus ad quęstiones. & ibi Bar. j. q. & j. col. uer. ueniamus ad q. & per Bal. in addi. Spe. de sta. mona. uer. an per ingressum. gl. in uerbo, uoluerit. uer. sed nunquid intrãdo. & Ang. in auth. de monach. §. illud quoque. circa mediũ. Io. de Por. in l. in pupillari. de uulg. & pupil. do. Iorda. tenet contra in l. si quis hæres institutus. de iniusto testamen. cùm, secundum eum, monasterium habeatur pro filio, cuius natiuitate rumpitur testamentum. Vide Butr. & doct. in cap. in præsentia. de proba. & per Bar. in l. j. iij. colu. in fin. in uer. & per hoc dico. ff. de testam. Sed quid, si in eo sit institutus filius: uide Bar. in d. auth. ij. q. in iij. col. in fi. Item,

Testamentum fratrum Prædicatorum non rumpitur per ingressum. Bal. in d. auth. iiij. col. uers. sed modò restat quęstio. & in addi. Spe. ubi sup. uersi. an per ingressum.

Testamentum primum reuocatur per secundum, si hæreditas adiri potest ex secundo de iure ciuili. Bar. in l. si quis eum. §. fi. uer. iuxta legem nostram. ff. de uulgar. & pup. & ibi gloss. & Imo. in l. cùm in secundo. de iniust. testa. & in l. si filius, qui in potestate. de libe. & posthu.

Testamentum an reuocetur natiuitate posthumi. sup. Testamentum nullum. uersi. lx. quòd sic. & uersi. cxxviij.

Testamentum tollitur per codicillos, in quibus instituatur uenientes ab intestato. Bar. in d. l. ij. de iniusto test. & uer. quæro, quid si in codicillis.

Testamentum debet mutari cum eadem solennitate, qua fuit conditum. l. hæredes palàm. §. j. & ibi doct. & Bart. in princ. de testam. Bar. in l. cùm proponebatur. uer. quæro per quot testes. ff. de legat. ij. per Bal. in l. fi. in pen. colu. in uers. & scias per quot testes. C. de fideicom. & in l. errore. in ij. q. C. de testa. & Alex. in rubr. ff. de acquir. posses. & in l. quemadmodũ. eod. tit. & in consil. cxl. prima parte.

Testamentum primum militis non reuocatur per secundum, si uult primum remanere, uel si nihil dicit. Bart. in l. militis. §. miles. el finale. de testam. milit.

Testamentum secundum apud acta insinuatum, præualet etiã habenti clausulam derogatoriam. Bal. in l. sancimus. C. de testam. in ult. colum. in uersic. idem puto, si testamentum. sup. Testamentum insinuatur. uersi. iiij.

Testamentum secundum cum derogatione primi, in quo testator dicit, quòd sibi pœnitere non liceret, ualet, non aliter. in uerbo ualebit. & Bar. quem uide omnino in l. si mihi, & tibi, §. in legatis. in uersi. ult. gl. quærit. ibi per do. Alex. in ij. colu. cum alijs concor. ibidem per eum signatis: ff. de legat. j. & p Bar. in l. si quis in principio testamẽti. in j. charta, ff. de legat. iij. & Alex. consi. vij. iiij. parte.

Testamentum primum cum clausula, Si contingat me mutare testamentum, ex nunc dono tibi hæreditatem meam: nõ ualet in pręiudicium secundi, secundũ doc. licet Bal. contrà in l. sancimus. in ul. col. uer. nũquid aũt testator. C. de testa. ubi secus dicit in legatis. & Bal. in c. j. §. j. in ij. col. in uer. extrà pono talẽ q. de feu. dat. in uic. leg. cõmis. & in l. cùm antiquitas. circa mediũ. qui tamẽ loquitur in terminis istis, C. de testa. uide Dyn. in regula, quod semel. in vj. & Bart. & Alex. in l. stipulatio hoc modo. in j. col. in uersi. per istam legem damno. ff. de uerbo. oblig. & in d. l. si quis in principio testamenti. in pen. col. in uersi. dicat ergo sic testator. & in l. cum duob: §. idem respondit. el j. & in l. ideo. ff. pro socio. & inf. eo. uer. lj. & per Alex. in l. j. §. si uir. de acqui. poss.

Testamentum non reuocatur per incapacitatem superuenientem testatori. suprà uerbo, Testamentum nullum. uer. li. & etiam uide in uer. xliij. & in uerbo, Testamentum qualiter. † uer. xxxvij. † Bened. in repe. c. Raynutius. fol. 159. colum. iiij. in princip. in extremis. de testam. Iason in l. sancimus. C. de testam.

Testamentum reuocatur coram tribus testibus, uel apud acta cum cursu decennij. doc. & Pau. de Cast. fin. in l. sancimus. in fi. C. de nup. & per Alex. in l. si ita. §. j. de libe. & posth.

Testamentum primum, in quo testator iurauit se non facturũ aliud, potest reuocari per secundum, non obstante iuramento. Bar. in d. l. si quis in principio testamenti. in ult. colum. in prin. in uer. quęro, quid si testator. & no. xiij. q. ij. ultima uoluntas. & ibi gl. & Cy. in l. j. C. de sacrosa. eccl. in Spe. de leg. §. nunc tractemus. uer. sed si legatur. Pau. de Cast. consil. lvij. incipiente, Dico, non obstante. consi. ccxiiij. quod maximè uerum est inter filios. Bal. in auth. hoc inter liberos. uer. quæro, quid si pater. C. de testa. Idem tenet Bar. in l. si quis in quilinos. §. fi. de lega. j. & Oldr. consi. cxxvij. quod incipit, Viso instrumento pacti. ubi dicit ualere, secundum Legistas, non secundum Canonistas. Bal. tenet idem in c. idẽ sacramenta. in ult. col. uer. quęritur non faciens testamentum, &c. de pa. iur. fir. licet contrarium teneat ipse Imo. in d. l. si quis. §. fina. & Imo. in c. cùm contingat. de iureiur. Pet. de Anch. in regula, ea, quæ. Vide Bald. in addi. Spe. de instru. edi. uer. an testamentum. & Bart. Cęp. in cau. cccviij. & in Spe. in d. tit. §. xij. uersi. tertiò oppo. in Spe. de instru. edi. §. compendiosè. uersic. quid si quis. & per Alexandr. in l. cum duobus. §. idem respondet. ff. pro socio. & in l. stipulatio hoc modo. de uerb. oblig. quòd ualet secundum, licet periurium committatur.

† Testamentum iuratum, scilicet quòd aliud testamentũ non faciet, an censeatur reuocatum per secundum, si fiat mentio de iuramento in secundo. Vide Paul. de Cast. in consil. ccvj. secundum ordinem meum, incip. In facto præsenti ponam. in fi. in j. uol. & latius in consi. cclxxxiiij. incip. In facto præsenti ponam. in j. col. uer. item constat. eo. uol. & ibi latè ponit de clausulis derogatorijs testamentorum. & per do. Ias. in l. si mihi, & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. & Paul. de Castr. in consil. cccxxxix. incip. Dico, non obstante iuramento. in j. col. uer. item si iuro, eo. uolu. j. ubi dicit esse communem determinationem doctorum, quòd si iuro testamentum nõ facere, possum nihilominus aliud facere. & tenet.]

Testamentum primum tollitur, si testator dixit coram septem testibus, se uelle intestatum decedere, & primum testamentum non ualere. per Alex. consi. ciiij. ij. parte. & omnino per Ale. in l. si ita. §. regula. de libe. & posth.

Testamentum secundum fieri potest, etiamsi primum sit factũ cum clausula, quod ualeat etiam iure donationis inter uiuos. suprà, uer. Clausula testamentorum. in clausula, Si contingat me mutare, &c. Item etiamsi in primo testamento sit clausula, Vendidi hæreditatem hæredi pro precio, quod recepi. ut ibidem.

Testamentum primum tollitur per secundum factum intra decem annos post primum, si in secundo tollatur clausula derogatoria posita in primo, & ei specificè derogetur, quòd non requiritur, si secũdum fiat post primũ post decẽ annos. Sali. in l. sancimus. C. de testa. & Alex. consi. vij. iiij. parte. & sup. Clausula derogatoria. uer. viij.

Testamento derogant codicilli etiam generales, in casu specialiter prouiso in testamẽto. l. libertis, quos. in prin. de ali. leg. & ibi Bar. & Alex. in l. j. §. j. de oper. no. nunc.

40 Testamentum primũ continens institutionem capacis, reuocatur per secundũ continens institutionem incapacis, cũ hæreditas fisco debeatur. l. cùm quidam. ff. de his, quibus ut indig.

Testamentum secũdum cum clausula reuocatoria cuiuslibet alterius testamenti, reuocat primum, habens clausulam derogatoriam secundi specialem, quãdo unicum tantũ pręcessit: sed si plura pręcesserint, debet in ultimo fieri specialiter mentio de clausula derogatoria, secundum magis communem opinion. doct. in l. si quis in principio. de leg. iij. & gloss. in l. si mihi. §. in legatis. de leg. j. Sed Angel. Imol. Raphael & Paul. de Castr. ut refert Alex. contra. in l. ij. de libe. & posthum. Bald. in l. humanum. C. de legi. & in authen. hoc inter liberos. de testament. & Ang. consi. cccxiij. Quidam d. Nanna. & Raphael in d. l. si quis, scilicet quòd non referat, an unum, an plura testamenta præcesserint. adde Alexan. in consi. cxxxiiij. j. parte.

Testamentum secundum continens præteritionem filij, & institutionem uenientium ab intestato, si filius præteritus uiuo testatore moriatur, tollit primum. l. si duobus. §. si prius. de bon. poss. contra tabu. uide text. gl. doc. & Alex. plenè in l. si filius. de libe. & posthu.

Testamentum primum reconualescit, si secundum incidatur. Bar. in l. pe. §. v. ff. de bo. pos. secūdum tab. circa prin. & in ij. col. in uer. ueniamus ad uersiculum, non secus.

Testamentum secundum cum clausula derogatoria primi ualet, licet in primo sit clausula derogatoria secundi cum conditione, si in secundo non ponatur oratio, Pater noster, &c. & in secundo testamento dicta oratio non ponatur. Bart. in consil. Punctus quæstionis talis est: quidam fecit testamentum. & Bald. in authen. hoc inter liberos. uersic. quid ergo, si in primo testamento. C. de testam. & in l. humanum. C. de legi. in ult. col. in prin. uer. & ut intelligas, pono duo exempla. Addo Bald. in l. omnes. in j. col. C. de præscri. trigin. an. Sed uide melius per Alexan. in consi. vij. & xlvj. iiij. par. ubi plenè ponit. de hoc firmat contrarium. & per Alex. in l. ij. de libe. & posthum.

Testamentum secundum ad pias causas coram duobus testibus, an tollat primum etiam ad pias causas coram septem testibus. Pau. de Cast. consi. ccclxv. quod incipit, Dubium facit. quòd sic. & Alex. consi. xlvij. & in l. hac consultissima. §. si qui. de testa.

Testamentum factum etiam per quadraginta annos ante mortem testatoris ualet, nec reuocatum præsumitur cursu tanti temporis, & testator pòst sit factus locupletior. Pau. de Castr. singu. in l. sancimus. de testa.

Testamentum non reuocatur per reconualescentiam testatoris. Bald. in l. fin. C. de posthu. hære. insti. Cyn. in l. fi. C. de dona. caus. mor. l. potest. & ibi Bar. ad fi. ff. de hære. insti. Pau. de Cast. in d. l. sancimus. nisi testator dixerit, Volo hoc testamētum ualere, si ex hac infirmitate decessero: quia tunc eo recōualescēte reuocatur. Bart. post gl. in d. l. pen. aduerte ad hoc. Item nisi sit factum ad pias causas in articulo mortis. Barto. in l. iij. quæst. iij. princ. in xj. col. C. de sacrosan. eccle. quod est mirabile. & est casus, in quo pia causa est deterioris conditionis, quàm profana.

Testamentum euntis ad sanctum Iacobum de Galitia, uel in aliam piam peregrinationem, non reuocatur per eius reuersionem à peregrinatione. Dy. & doc. in d. l. potest.

Testamentum primum cum clausula codicillari, an contineat fideicommissum ad fauorem hæredis ex secundo testamento. Bal. in l. fi. ult. col. in uer. sed pone, ꝙ testator. C. de codicil. ubi uidetur tenere, quòd sic: licet non se clarè firmet.

Testamentum, etiam reuocatum, debet edi. s. Copia. uer. xli.

50 Testamentum cum clausula, Si non ualet iure testamenti, ualeat iure donationis inter uiuos: potest reuocari per secūdum testamentum: & sic hæres ex primo non potest niti ex donatione. Bald. in l. ex testamento. uer. quæro, testator. C. de fideicom. s. eo. uersi. xxxij. & Alex. plenius in l. stipulatio hoc modo. prima col. de uer. obl. Bal. Ang. & Imo. in l. hæredes. §. fi. de testa.

Testamentum primum confirmatur per secundum: & quid operetur, & quomodo ualeat. in l. si posthumus. §. si paganus. de iniust. testa. & in l. qui ex liberis. §. testamento. de bonor. possess. secundum tab. & Alex. in l. iij. in prin. de acquir. poss. quod primum, licet sit factum nullum per secundum, operatur tamen secundum, ut de nouo inducat ualere primum in uim fideicommissi: quia hęres in secundo uidetur grauatus restituere hæredi scripto in primo: ut ibidem.

Testamentum non solenne inter filios an reuocetur per secundum solēne inter extraneos. Ang. in §. & si quidem. in auth. de testa. imperf. ꝙ sic, declarando tamen ut ibidem per eum. & ibi tex. & in auth. hoc inter liberos. C. de testa. Item per secundum non solenne inter filios. Ang. ubi s. & per Alex. cōsi. lxxxvj. iiij. parte.

Testamentum primum, in quo Titius est hæres institutus à testatore, credente Seium esse mortuum, reuocatur per secundum, in quo Seius reuersus instituitur, sed legata in primo rata manēt. l. fi. ff. de hæred. inst. nisi legata ipsa sint ampla, & quasi totam hæreditatem absorbeant. Barto. in l. demonstratio. §. quod autem. de condi. & demo. uoluit allegare in pen. col. uer. quid enim. Sed caue, quia parum cōfert in ꝓposito.

Testamentū primū non irritatur per secundū, in quo non fiat mētio de primo. in aut. hoc inter liberos. C. de testa. ubi Bal. in uer. quæro ultimo. dicit in secundo requiri clausulam derogatoriam, quando primum est utilius filio, aliàs non. Item uerum, siue testamentum utrumque sit scriptum per testatorem, siue per notarium cum septem testibus: quia distinguitur, ut s. secundum Bal. Adde s. eo. uer. xlj.

Testamentum reuocatur filij natiuitate. l. tale. §. fin. & ibi Bald. & Paul. de Castr. ff. de pac. & suprà, Testamentum nullum. uer. xxxix.

Testamentum primum multis annis conditum ante mortem, an reuocetur, si testator in articulo mortis dixit, Instituo nepotes. Pau. de Cast. conf. ccclxij. incipiente, Viso puncto, & allegationibus. quòd non.

Testamentum an & quando reuocetur per secundum. uide etiam in Spec. de instr. edi. §. compendiosè. uersic. tertiò oppono. & s. in clausulis Testamentorū, in uerbo, Clausula derogatoria. ꝑ totum. & omnino per Alex. consi. vij. iiij. parte. & in consi. lxxxvj. iiij. parte. & in consi. xxxvij. j. parte.

Testamentum solenne an tollatur per non solenne. in Spec. de testa. §. j. & s. uer. viij. quòd non.

60 Testamentum secundum pium, uel ad piam causam, licet non solenne, præualet primo testamento solenni. Bal. in l. si iure. de leg. iij. & sentit Bar. in l. in testamento. de testa. & in l. fideicommissa. §. primo, de legat. tertio. Ioan. de Imo. in l. si is, qui. ff. de testa. & in ca. quia ingredientibus. eod. tit. & Alex. consi. lxxxvj. iiij. parte.

Testamentum secundum coram duob. testib. factū post ingressum monasterij, præualet primo testamento facto antè cum septem testib. etiam ad causam profanam, & etiam sine cursu decē annorum. And. de Butrio in ca. in præsentia. uer. ex his deciditur. de proba. & Alex. consi. lxxxvj. iiij. parte.

Testamentum in scriptis factum non tollitur per aliud factum coram testib. si in primo sit institutus princeps. l. iubemus. C. de testa. Alex. in d. consi. lxxxvj. iiij. parte, aliàs secus: ut ibi per eum. & s. eo. uer. vj. & per discursum.

Testamentum primum solenne non reuocatur per secundum, in quo testator interrogatus, an uelit T. esse hæredem suum: respondit quòd sic. Pau. de Cast. fin. in consi. cccliiij.

Testator quilibet affectat habere hæredem. l. cùm quidā. & ibi Bal. C. de ne ser. hære. insti. Item,

Testatoris interest habere hæredē. Bal. in l. finali. C. eod. tit.

Testator potest blanditijs induci ad testandum. l. fi. & ibi Bart. in prin. ff. si quis ali. testa. prohi.

Testator nō potest facere, quòd hæres suus clericus conueniatur coram iudice laico. Bal. in l. ij. uer. quæro, si testator. C. ut in pos. lega.

Testator assignando bona pluribus, an dicatur testari, uel codicillari. gl. in uerbo, diuidit. & ibi Bal. in l. quoties. in j. col. uer. quæro, an testator. C. de hære. insti. distinguit.

† Adde, quòd si testator mandat distribui certa bona sua ad pias causas, secundum quod uidebitur executoribus suis, si isti executores elegerunt negocium priuilegiatum, utputa fabricam ecclesiæ, episcopus loci nō potest petere quartam bonorum: ut in c. fi. de test. & in c. ij. de sepul. nam illud, qđ fit per executores testamenti, uidetur factum per ipsum testatorem: unde perinde est, ac si ipse testator elegisset fabricā. no. in ca. in causis. de ele. & ibi per Abba. in l. unum ex familia. §. j. ff. de legat. ij. & ibi Bart. Et an possit executor legata ad aliquam piam causam in alios usus conuertere, & si executor non adimpleat, an possit illud exequi episcopus. uide Lap. alleg. lxxxvij.]

† Testator si mandat aliquid fieri intra certū tempus computandum à die mortis, debet intelligi, & suppleri à die scientiæ, & aditæ hæreditatis. Hoc probat textus in l. statuliber. §. si quis hæredi. ff. de statulib. facit tex. iuncta gl. in l. fi. §. fin autem dubius. C. de iure delibe. Abb. in d. c. nos quidem.]

† Testatoris uoluntas executioni mandanda est intra annū, qualiter hoc intelligi debeat. Abbas ibi.]

Testator potest facere, quòd legatario currat nulla præscriptio, uel annalis tantùm, non autem quòd nō currat minor, quàm centum annorum. Bald. in l. ij. in uer. sed nunquid potest. C. ut in pos. lega.

Testator potest mandare hæredi, quòd de solutione legatorũ conficiat instrumentum, aliàs iterum soluat: quo casu primo solutum potest repeti per condictionem indebiti. Bald. in d.l.j.in prin.

Testator potest remittere hypothecam competentem pro legato in bonis suis. Bart. & Bald. post gl. in d.l.ij.circa princ. uer. quærit hic glo. singularis. de leg. gl. in l.ij.eod.titul.ut in pos.leg.in uerbo, remitti.& Bald.in l.j.v.colu. in uersi. & facit ad quæstionem.C.de his, quæ pœn.no. & in l. nemo potest.in iij.col.uer. quæro, an testator.& ibi do. Alex.in v.col. in uersi.tangit etiam Bar.ff.de leg.j.Ad do j̄.eod.uer.xx.

Testator potest facere, quòd dominium sine possessione non transeat in legatarios.Bal.in d.l.ij.in uer.& per hanc glo. dico.C.ut in pos.lega.

10 Testator non potest prohibere hæredem suum testari.l.irritum.& ibi Bal.C.ad legem Falc.

Testator potest creare executores ad faciendum alium executorem ad pias causas.c.cùm tibi.de testa.Sed Bart.contrà in l.quidam.in iij.col.in uersi. quæro quid in executoribus. ff. de reb.dub.Io.And.in ca.j.de procu.in vj.& Bal.in l.captatorias.ij.quæstio.de testa.mili.

Testator potest mandare uendi, & reuendi rem.Bal.in l.fi.in fi. uer.si testator.C.de condi.inser.

Testatori an credatur de æstimatione bonorum suorum.Paul. de Cast.consi.ccclxviij.incipiente, Viso suprà scripto puncto.quòd non.

Testator confirmando codicillos, uel testamentum inualidũ, uidetur de nouo relinquere.gl.& Bal.in l.j.C.de codic.

Testator fingitur cogitare idem quod lex.Bal.in l.precib.xiiij. col.de impub.& ali.sub.& præsumitur uelle idem quod ius. Bal.in l.cùm patrem.in fi.C.de condi.inser.

† Testator potest disponere, quòd dominium rei legatæ non transeat in legatarium, nisi apprehensa possessione, secundum Bal.in l.ij.in princ.per gloss.ibi C.ut in pos.legat. Item potest testator facere, ne datio cohæredis extranei, uel datio uulgaris substituti, tollat existentiam sui hæredis. Item quòd legatum conditionale transmittatur. Item quòd tacita conditio impediat transmissionem legati, ut est text. singu.in l.in conditionibus primum locum.ff.de condi. & demonst.secundum Bal.in cap. Cumana.de elec. sequitur do. Ias.in l.testandi.ad fin.C.de testa.]

Testator uidetur relinquere ius, quod habet in re, licet ignoret illud.Bal.in l.fi.xxxij.q.C. de hære. insti. & Alexand.consil. ix.ij.parte.

Testator præsumitur uelle, quòd hæres adeat. Bald. in rubric. C.si quis omis.causa testa.j.col.in fi. uer. secundus, quando testator expressè.

Testator an uideatur ex obliuione omisisse substitutionem in testamento, quam se facturum dicit ante testamentum. sup. Substitutio.in prin.uersi.x.quòd non.

Testator an possit prohibere detrahi duas quartas.s̄.Filius grauatus.uer.xiiij.quòd sic.

10 Testator potest remittere hæredi cautionem, quam legatarijs præstare debet de iure.l.secunda.& ibi Barto.& Bald.in princip.& docto.C.ut in pos.lega.l.fi.C.de usufruct. Bart.in l.nemo potest.in j.colum.in fine.ff.de leg.j.etiamsi hæres sit dilapidator.gloss.in uerbo, instituisse.& doct. in d. l. penult. ut in poss. leg. sed tunc potest fieri sequestrum bonorum, & administratio interdici hæredi dilapidatori. Bald.in l. iubemus. in j. colum. uersicul. extrà quæro. C.ad Trebellian.& per eundem ibidem, ad fin.principij.in uersic. quæro, testator remisit.

Testatorem non fuisse aliter relicturum, probatur, probando quòd aliàs dixit contrarium, uel quãdo reliquit consanguineo: ut per Bar.in l.demonstratio.§.primo, in iiij.col.in uersicul. quartò quæro.ff.de condi.& demon.Item per indicia. Bal.in l.j.iij.co.de fal.cau.adiec.leg.

Testator præsumitur non reliquisse ei, cui reliquit ut filio, si sciuisset non esse filium.Bal.in l.si pater.C.de hær.instit.

Testator potest grauare hęredẽ, ꝙ recipiat fideiussores pauperes.Bal.in l.j.in ij.col.in uer.iuxta hoc reuoco.de usufruct.

Testator potest relinquere aliquid pro construenda ecclesia, uel capella.Ang.in auth.de eccl.tit.§.si quis ędificium.aliàs, ædificationem.

Testator non constituens executores in testamento, nõ potest prohibere episcopum esse executorem. Ang.eo.tit.§. si quis autem pro.in ij.no.

Testator non dicitur contrahere cum legatarijs, sed dicitur præstare causam quasi contractus.Bald.in c.j.ij.col. in prin. uer.extrà no.in tit.de suc.feu.per gl. in l. qui cum alio. ff. de reg.iur.

Testator reconualescens non potest conueniri ad legata pro usuris, uel malè ablatis.Bald.in Specul.de confessi.in ij.col. uersi. confessio testatoris. uer. xiiij.

Testator præsumitur uelle grauare hæredem, quanto minus potest.l.unum.§.si rem.de leg.j.l. apud Iulianũ. §. suo ex facto.eod.tit.

Testator non præsumitur uoluisse grauare hæredem duplici præstatione.l.Titia.§.qui inuita.& l.Mæuius.§.eum qui. de leg.ij.Bar.ibi in prin.l.in j.opp.

30 Testator non potest permittere extraneo stipulationem operarum à liberto manumittendo per hęredem iussu suo.gl. & Bal.in l.mater.C.de ope.lib.

Testatoris mandatum non parit actionem mãdati. l. at si quis. §.si cui.per Bar.ff.de relig.

Testator an possit prohibere legatum legatario ingredienti monasterium.Io. de Por. in l. stipulatio hoc modo.de uerb. oblig.

Testator relinquens alimenta non potest dare potestatẽ transigendi de eis.Pau.de Cast.in l.cùm hi.in prin. contra Guil. de Cuneo, ff.de transactio.

Testator potest facere, quòd conditio, quæ tacitè inest, suspendat legatum.Barto.in l.in conditionibus.§.j. de cõdi.& demon.& in l.iij.in ij.col.in uer.quæro, utrum testator.ff.de legat.j.

Testator præsumitur plus dilexisse institutum, quàm substitutum.l.Publius.§.Titia.& ibi Bar.de condi.& demõ.* l.si uiua matre.C.de bon.matern.Io.Ceph.consi. cclxxxiij. nu. ij. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Testator an possit prohibere quartã episcopalẽ, & an parochialem, s̄.uer. Quarta episcopalis.uer.pen.& ult.quòd non.

Testatori potest q̄s instare, uel suadere, ꝙ sibi relinquat, & non alteri. Card.in cle.j.§.primò oppo.de priuileg.

Testator ponens animam suam, & bona sua in manu Titij, uidetur relinquere ad piam causam. Bal.in Mar.Testator.& Innoc.in c.si tibi.de testã.

Testator præsumitur habuisse maiorem affectionem ad natos, * quàm ad nascituros.Bal.in l.Lucius.ff.de hære.insti. * l.qui filiabus.ubi doc.ff.de leg.j.Io.Ceph.con.cclxxxiij.nu. xxxj. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Item ad illum, cui plus reliquit, quàm ad alium, cui minus. Bal.in l.quoties.C.de hær.insti.

40 Testatoris uoluntas qualis præsumatur.j̄. uerbo, Volũtas. uer.xxxviij.& xliiij.

Testator fundans ecclesiam, uel altare, non potest disponere, quòd ius restituendi spectet ad prelatum inferiorem episcopo, secundum Abb.Siculum, in ca. nobis.de iure pat.& s̄.Patronus ecclesiæ.uersi.cxxxiij.

Testator iurans non mutare testamentum, potest mutare, & aliud facere: sed est periurius, nisi ex iusta causa mutet: ut ꝙ filius hæres in primo testamento moriatur. Salic.in l. sancimus.C.de testa. & Alex. plenè in l. stipulatio hoc modo. ij. col.de uerbo.oblig.

Testator potest remittere confectionem inuentarij.s̄.Inuentarium à quibus.uer.xxv.

Testator non potest remittere dolum futurum, sed præteritũ sic.s̄.uer.Dolus.el j.uer.xlvj.

* Testator magis uidetur diligere masculos, quàm fœminas in eodem gradu existentes.Io.Ceph.cõn.cclxxv.nu.iij.uol. ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Testator iuris cõmunis dispositionẽ imitari uoluisse præsumitur.Bar.in l. Gallus.§.j.ff.de lib.& posthu.in l. uxorẽ. §.testaměto. ff. de leg.iij.in l.hæredes mei.§.cũ ita.ff.ad Treb.in l.ut iurisiurãdi. §.si liberi.ff.de oper.liber.Dec.cõ.cclxxviij. nu.iiij.con.cccxcvij.nu.vj.Pau.Cast.cõn.clxiiij. col.j. uol.j. Ludo.Bolog.consi.lxij.col.ij.Io.Ceph. cõnsi. ccxv. nu. xvj. con.cclix.nu.xxxiij.con.cclij.nu.ij.con.cclxij.nu.iiij.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testator præsumitur suam dispositionē uelle intelligere, & mo dificare secundum iuris municipalis dispositionem. Alexā. consi. xiiij. iiij. parte. & Ioan. de Imo. in l. fi. ff. de condi. & demon. & j. Voluntas. uer. xliiij.

* Testator uerbis usus in propria & uera significatione præsumitur. l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de supell. legat. l. Nepos Proculo. ff. de uerb. sig. Io. Ceph. consi. cclix. nu. lxxvj. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testatoris mens conuenire cum uerborū proprietate præsumitur. l. j. §. is qui nauem. ff. de exercit. l. iij. §. hæc uerba. ff. de negoc. gestis. Bar. in l. omnes populi. iij. quæst. vj. quæst. j. ff. de iustit. & iur. in l. non dubium. colum. iij. C. de legibus. Ioan. Cephal. consil. cclxxvj. nume. xxvj. uolum. secundo. Æmilius Maria Manolessus.

* Testator uerbis usus præsumitur in ea significatione, quæ conuenit cum communi usu loquendi. l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg. iij. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fund. instruct. Io. Ceph. consi. cclxxvj. num. xxvij. uolu. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testator tradens legatario rem, quam ei legauit in testamento, præsumitur donare causa mortis. Bart. in l. ij. in pen. colu. in uersi. sed iuxta prædicta. C. de iure dotium.

Testator in fraudem legis non potest disponere. Bal. in l. testādi. C. de testa. per l. Seius & Augerius. ad legem Falc. & in l. qui testamentum. ff. de probatio.

† Testator non potest disponere, quòd leges in suo testamento locum habeant. Intellige uerum in legib. aliquid inducētibus pro forma, & solennitate. Bald. in l. ij. in princ. C. ut in possess. leg. do. Iason in l. testandi. uer. nota, quòd testator. C. de testa.]

* Testator amore, quo prosecutus est filium, & nepotem ex eo prosequi præsumitur. Bal. in l. cùm acutissimi. col. j. C. de fideic. Franc. Cur. mai. con. xliiij. nu. xix. Io. Ceph. cō. ccxciij. nu. xiij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testator, quòd filio relinquit, ad eius descendentes peruenire uelle præsumitur. l. j. C. de his, qui ante aper. tabul. Cor. con. ccxxx. col. iiij. uol. iij. Io. Ceph. cō. ccxciij. nu. xv. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testator cùm uocauit masculos ex secundogenito, multo magis præsumitur uoluisse uocare masculos ex primogenito. Carol. Rui. consi. clxviij. nu. xiij. uol. iij. Franc. Cur. min. con. xvj. col. iij. Io. Ceph. col. iiij. uol. ij. Io. Ceph. con. ccxciij. nu. xv. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testator pro parte intestatus, & pro parte testatus decedere an possit, dic quòd qui facit testamentum, & instituit in parte tantùm, & de alia non facit mentionem, uidetur uelle eum esse hæredem de toto, ac si esset institutio ad pias causas. Aut apparet uoluntas, quòd nolit eum habere totum: & procedit, quòd non potest pro parte esse testatus, & pro parte intestatus. l. si miles. de test. mil. Ideo etiam quando est institutus ex tertia parte, cùm hoc quòd amplius petere non possit, esset hæres pro illa parte tantùm, & plus non petet. Bart. in l. j. v. quæst. principa. in xix. col. C. de sacrosan. eccl. Addo Bar. in l. quoties. §. si duo. paulo post princ. ff. hæred. instituē. Et sic intellige l. ius nostrū. de reg. iur. Idem si quis testat in loco statuti coram septem testib. & habet bona etiā alibi, ubi requirūtur decem testes: nam tunc ualet testamentum, quo ad bona sita in loco statuti & testamenti, non quo ad alibi sita, quę pertinent ad uenietes ab intestato. Bar. in l. si arrogator. pen. col. uer. & ualet ad quæstionem. ff. de adopt. Bald. in authen. defuncto. ad fin. in uersi. extrà quæro. C. ad Tertull. Item potest ad piam causam: ut per Bar. omnino in l. primā, ult. col. de sacrosanc. eccle. & in quinta q. principali. & in ij. q. prin. Petr. de Anchar. & Imol. in ca. cùm esses. de testamentis. Bald. in l. prima. vij. q. princ. C. de sum. Trinita. & Alex. consi. lxxxvj. iiij. parte.

* Testator non dicitur decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, cùm pars bonorum transit in eum, cui fideicōmissum relictū est, pars apud eum, à quo est relictū, manet. Caro. Rui. con. liiij. nu. vij. uol. ij. Io. Ceph. con. ccxxxj. num. xiij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testator rem duob. legans, unicuiq; insolidum legasse præsumitur. gl. in l. j. §. fin. ff. de usufru. accrescē. Io. Ceph. consil. ccxliij. nu. x. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testator an possit obligare rem hæredis pro legato. suprà, Hypotheca. uer. lx.

50 Testator an possit facere, quòd actio ex testamento nō nascatur ante certam diem. Bald. in l. fi. §. sed quia nostra. in j. col. in lectu. antiq. C. communia de legatis.

Testator committens electionem executorum alicui, non potest ipse postea eos eligere. Ioan. An. in c. j. in fin. de procu. in vj. in Nouella.

Testator potest mandare actiones in testamento. Bal. in l. ex legato. ult. col. uer. ult. quæro. C. de lega.

Testator prouidendo in uno casu, non uidetur se restringere ad eum tantùm, nisi expressim se restringat. Bal. in l. fi. C. de posthu. hær. insti.

Testator cassans testamentum an uideatur uelle mori intestatus. Bal. in l. nostram. j. col. uer. modò reuocatur in dubium. C. de testa. ubi distinguit. & ibidem uide do. Alex. in ij. col. cum multis concor. per eum signatis.

Testator non potest facere, quòd actio personalis competat cōtra unum ex hæredibus insolidum. l. continuus. §. fi. & l. eū, qui. §. te, & Titium. de uer. ob.

† Testator legans fundum ecclesiæ, potest apponere onus, ut pro ipso soluantur collectæ consuetæ. Ita Pet. de Anch. consuluit, consi. ccxvij. secundum ordinem meum, inci. Dubiū facit in prædicta quæstione mutatio rei, &c. quem refert, & sequitur Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in xxxij. col. uer. sed retenta hac secunda opi. de consti.]

Testator potest breuiare annum executori testamenti sui, uel hæredi suo ad exequendum. Bal. in auth. hoc amplius. in j. opp. C. de fideic. in lect. antiq.

Testator non potest hæredem priuare propter inobedientiam tertij, etiam cohæredis. l. paterfa. testamento. de hær. inst.

Testator non potest extenuare Trebellianicam. Bal. in l. iubemus. in principi. in iij. no. C. ad Treb. Idem dicit, quòd non potest illam prohibere.

Testator an præsumatur scire uires patrimonij sui. Bar. in auth. sed cùm testator. C. ad legem Falcid. quòd non, si forma statuti sunt accatastanda. & Alexand. consi. ix. ij. parte. * l. quisquis. C. de rescin. uendi. Soci. in subscri. ad consil. Rui. xxvj. num. xxxj. uolu. iij. Ioan. Ceph. con. cxcj. num. vij. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testator non præsumitur uelle disponere de eo, de quo non potest. Maria. Soci. Nep. cō. lxxij. nu. xxxvj. lxxxv. uol. j. Ioā. Ceph. cō. cclxxij. nu. xxxvj. uol. ij. Æmilius Maria Manoles.

60 Testator non præsumitur legare rem hæredis, sed suā. Bal. in l. in testamento. in princ. C. ad legem Falc.

Testator præsumitur uelle leges habere locum in testamento suo, nisi constet de contraria uoluntate. Bal. in l. quidam. in fi. col. in uer. si autem non dixit. C. de iure delib.

Testator potest declarare testamentum dubium. l. hæredes. §. j. & ibi Bar. ff. de testa.

Testatoris assertio non potest mutare ueritatem rei. Bald. in auth. similiter. uer. quæro, quid si legatur consanguineo. C. ad legem Falc.

Testator infirmus præsumitur sanæ mentis, nisi constet cōtrarium ex uerbis, uel actibus: & in dubio debet stari iudicio medicorum. Bar. in l. ij. ad fi. ff. de testa. & probatur in l. obseruare. & ibi Nico. de Neap. de cura. fur.

Testator præsumitur usus uerbo, quod secundum consuetudinem patriæ aliquid importat: aliàs nō est uis in uerbis eius. l. fideicommissa. in prin. & ibi Bar. de leg. iij.

Testator præsumitur ignorare rem esse obligatam, quando pcurator habens generale mādatum, uel præcessor suus eam obligauit. Bal. in l. prædia. ij. col. in uer. modò quęro quomodo potest esse. C. de fideicom.

Testatoris præceptum nudum dicitur, scilicet de non alienando, quando non adit personam, cui res debeatur, si contrà fiat: qua adiecta, dicitur cum causa. Cy. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. Paul. de Cast. consil. ccxxxv. incipiente, Visis, & consideratis omnibus. in iij. col. Et dicitur fauorabile filijs: ideo ualet etiam infra legitimam, nec reijcitur tanquam onus. Paulus ibidem. & cum causa factum ualeat, aliàs non, dicto casu. Bald. in l. quoties. in j. colum. in uersic. quæro, quid est dictum cum causa. C. de fideicommiss. ubi etiam uide, quādo dicitur factum cum causa, uel sine causa.

ubi etiam Bartol.tenet,ut suprà.& infrà, uer. proximo.

† Sing.Testatoris præceptum factum hæredibus,quòd nunquam diuidant, non ualet: secus, si ad certum tempus. Ita not. determinat Paul. de Castr. in l. si non sortem. §. si centum.uer.item not.ff. de condi. indebi. sequitur dom.Franc. Curti.in consi.liij.in ij.col.uersi.& bene facit.& similiter sequitur do.Ias.in §.si centum.in ij.no.dicens esse passum quotidianum & utilem.]

† Testator si mandet alicui in conscientia declarare uoluntatem suam,& distribuere pro anima sua illud, quod ipse declarabit: & hodie dicit unum deliberatè: secundò coram uicario episcopi aliud: tertiò pœnitet secundæ declarationis: cui stabitur.Panor.consi.lij.quòd primæ.]

Testatoris præceptum sine causa non ualet.l.Lucius. in princ. & ibi Bart.de legat.iij. in l.pater.§. Iulianus.eod. titul.Paul. de Cast.consi.xciij.

Testatoris preceptum,etiam per iram factum,ualet.Bal.in l.in ipsius.paulo post prin.C.fa.ercisc.

70 Testatoris præceptum de non alienando factum minori, uel ecclesiæ,dicitur uestitum fauore ætatis, & ecclesiæ, non nudum.Bald.in d.l.quoties.in j.col. in uersi. item no. quòd præceptum.

† Testator sicut potest facere, quòd legatum conditionale nõ transmittatur, ita econtrà, quòd transmissibile non transmittatur,secundum Bald.in l.si pater.in ult.col. uer. quartò quæritur, an suus.C.de instit.& substi.& in l.unica.in ij.nota.C.ut actio.ab hẽre.& cõtra hẽre. Quinimò ex tacita uolũtate testatoris,quòd non transmissibile efficitur transmissibile.Ita Bal.in l.unica.C.de his,qui ante aper. ta. quẽ refert, & sequitur do.Ias.in l.testandi.ad fi.C.de testa.]

Testator uidetur sensisse in fine testamenti,quod sensit in principio.in Spe.de proba.§.j.uer.sed quæritur.el ij.

Testator põt grauare hæredẽ sub pœna.in Spe. de sen.§.ij.uer. sed nunquid iudex.nota.in l.j.C.de his,quæ pœnæ nom.

Testator potest prohibere alienationem.s̃.Prohibitio alienandi.uersi.ij.viij.xxiij.& xxv.cum duobus sequ. & per discursum. & in uerbo, Prohibitus alienare.per discursum.& uerbo,Alienatio.uersic.lxxiij.

Testiculi. Si quis habet unicũ,potest generare filios.nota.in l. Pomponius. §. spadonem. ff. de ædil.edict.Item potest militare.l.qui cum uno.in princ.de resti.mili.De materia adde s̃.uer. Spado.& uerbo,Castratus.& uer. Eunuchus. per totum.

Testimonium de auditu in possessorio à parte possidente rem spoliatam, ualet. domini de Rota, in decisi.cxvij.in nouis.Et quando ualeat testimoniũ de auditu,uide latè p Inn.in c.cùm causam.de testi. per Cy. & Bal.in l.testium.C.de testib.

† Testimonium unius sufficit, ubi non agitur de alterius prẽiudicio: puta quia dubitat, an aliquis fuerit baptizatus,uel ecclesia consecrata,uel an sint cõsanguinei ad effectum impediendi matrimoniũ cõtrahendũ.Abb.in d.c. licet uniuersis.in fi.& ibidem.l.Theopompus.ff.de dote præle.ubi testator uoluit ut staretur dicto unius ad declarandam uoluntatem ipsius testatoris,ita quòd nõ retractatur de alterius præiudicio.Vide gl.in c.nuper.de testi.& quod no.in c.sicut.de proba.per Spe.in ti.de teste.§.restat.in uer.hoc tamen fallit. ubi ponit quadraginta casus,in quibus creditur uni.]

† Testificari,seu deponere,an possit cæcus,& ille, qui fuit retro cortinam,uel tenuem parietem, habens uoces cõtrahentium notas super cõtractu, seu uerbis prolatis à tertio. Vide gl.iij.q.ix.testes.& gl.fin.de iure ciuili.in l.in summa.§. ideo Labeo.ff.de aqua plu.ar.& ibi per Bar.& per Cy. in l. testiũ. C.de testi.& per Cano.in c.ij.de consue.& uide gl.sing.de iure cano.secundum Ioan.de Imo.in d.§.præterea.& ibi Abb. Barba.refert ibi in contingentia facti se consuluisse.]

† Testificari,nec ualde deponere,nõ potest homo,in quacunque dignitate sit constitutus, ad plenam probationem sine iuramento:& idem dic de uiris religiosis, quantumcunque honestis & ualidis,ut eis non credatur ad plenum sine iuramento,etiam in fauorem ecclesiæ.ut est text.in c. nuper. de testi. Abbas in c.cùm olim.primo.de priuile.]

† Testificari potest prælatus,uel clericus pro ecclesia sua, uel legatarius in causa testamẽti,uel in causa hẽredis,seu socius communis pro socio,uel procurator,seu œconomus in causa domini sui,uel uenditor pro emptore,seu donans pro donatario,uel administrator pro re,quam administrat,quia est diffusa materia,& est utilis. uide plenè per docto.post Inno. in cap.super.de testi.& ibi Abb.]

Testis uenit appellatione instrumentorum, sed impropriè.s̃. uer. Instrumentum. el j. uer. ij. Item appellatione documentorum.c.peruenit.de testib.cog.

† Adde, quòd testes antiquitùs uocabantur superstites, eo, quia supra causarum statum proferebantur: nunc parte nominis ablata,testes uocantur.cap.fortis.de uerb.significa.& dicitur Græcè testis μάρτυς.]

Testes,& instrumenta,parem uim habent.l.in exercendis.& ibi docto.C.de fide instrum.& in Spec.de probatio.§.iij. nisi quando scriptura est de substantia contractus.ibidem.Item nisi in probatione facti antiqui.ibidem per doctor. & Bald. in l. tertia, circa medium. uersicul. item est hìc no. el ij. C. si mi.se ma.di.per l.prælegere.de acquiren.possess.Item nisi in probatione facti perplexi,& dubij.per l. emptor. §. Lucius. de pact. & doct. ubi suprà. & not.in l. optimam. de contrahen. & commit.stipu.& glo.& docto.in c. quoniam contra. de probat.& in Spec.de teste.§.iij.ubi etiam dicit quandoq; econtrà.Sed secundus casus,in quib. magis creditur instrumento.uide in Spec.de instrumen.edi.§.restat.iiij.col.uersi. sed si alij.& quid econtrà,& ibidem.Et dic,quòd ęquiparantur,quando ab eadem parte producuntur, non quando testes contradicunt instrumento,quia testes præualent.Abb. in c.cùm Ioannes.de fide instr.

Testi quanta fides adhibenda sit, uide in Spe. de teste. §. postquam.per totum.

Testium fidem confirmant instrumẽta,& præsumptiones.Sp. de disputa.& alle.§.nunc uidendum.post uersi.sed & si.

Testes requiruntur etiam in eo,quod fit publicè.s̃. uerbo, Publicum.uer.v.

Testes non requiruntur,ubi sola fides est electa.Bald.in l. fi.C. de fideic.

Testium appellatione propriè non uenit testis deponẽs de credulitate,uel de auditu,etiam in casu,quo probat testis auditu.gl.no.in l.ij.§.pen.de aqua plu.arc.& Ant.de Bu.in c.quoties.in fi.de testi.& Alex.in rub.ff.de iureiur.

Testium uerba sunt intelligenda secũdum communem usum loquendi.j.uer.Verba.in uer.iij.

Testes prius recipi debẽt illius,pro quo est maior prẽsumptio. Bal.in c.si duo.j.col.in fi.in uer.& nota.de pace tenenda.

Testium fides dependet ab arbitrio iudicis.s̃.Fides.uer.ix.

Testes habent uim scripturæ.l.testium.& ibi Bald. in iij.no.C. de testib.

Testimonium,& confessio,idem operatur, quo ad reuelandũ ab onere probandi.glo. in uerb o, perdidisse.ad finem.& ibi Bal.in l.si creditor.C.de pigno.action.

Testium copia minor est,quàm iudicium.in Spec. de deleg. §. viij.in fi.

Testium probatio est prima species probationis. in Specu. de probatio.§.iij.

Testium fides confirmatur per instrumẽta,& præsumptiones. in Spe.de disput.& alle.§.nunc uidendum.uer.fi.sed & si.

Testium nominatio debet fieri per producẽtem eos. sup. Nominatio. Caue, quia hoc non habetur ibi.

Testium nomina sunt edenda parti.Bal.in l.edita.xxxvij.colu. de edend.& s̃.uer.Nomen.uersi.xxvj.

Testium nomina debent exhiberi, dato termino ante aperturã testium ad opponendum contra personas testium.Inn.in c. præsentium. ad fin. in gl.sua, in uer. specificationem. de testi.lib.vj.Bal.in Marg. Testis.ix. col.sed ratione scandali uitandi possunt subticeri.c.fi.de hære.in vj. Abb.in c.cùm I.& A.de re iudi.

Testes si nõ nominentur inquisito petenti per iudicem inquirentem,potest appellari.in Spe.de app.§.ij.uer.cæterùm.

Testium productio potest fieri, etiam per iudicẽ ex officio super accusatione. s̃.Iudex maleficiorum.uersi.liij.& lx.

† Testis productus à parte sine citatione alia, non potest tanquam se ingerẽs,& suspectus recusari: quia precibus partis produceen-

producentis potuit induci.per do.de Ro.decis.xxxvj. Bart. in l.post legatum.ff.de his,quib.ut indig.Ant.de Butr.in ca. ij.de testi.& ibi Abb.& idem Abb.in c.j.eo.ti.facit quod uoluit Barto. in l.presbyter.C. de episcop. & cleric. & in l. sed interpellatur. ff. de arb.& in d.cap.j.ubi allegat text. in l. iij. §.item diuus.ff.de testi.Cardin.& Abb.in c.cùm in tua.& in c.ex parte.de spon.Barba.in c.j.de cri.fal.Bar.& alij,in l.quę omnia.ff.de proc.facit quod uoluit Hostiensis & docto.in c. legitima.de appellatio.lib.vj.& ibi per Domin. in ij.colu.in uer.noua causa est.]

† Testis secundò inductus super eodem, ad alium effectum potest dicere,Ego dico illa eadem,quæ dixi in prima depositione.Et hoc est cautum,ne notetur de contrarietate.& ui de Barto.in l.eos.ff. de fal. ubi dixit, quòd non reperit istam quęstionem tactam: & quòd iudice acquiescente, ualebit testimonium:sed iudex potest non admittere, ut audiat testé, & uideat qua constantia,seu trepidatione loquatur.arg.l.de minore. §. tormenta. ff. de quæst.& consuluit testi, ut faciat sibi exhiberi primam depositionem, uel protestetur in fine dispositionis,quòd nunc ita recordatur, sed uult per omnia dixisse ut primò: quia tunc melius recordatur: & sic per hác relationem euitabit uitium contrarietatis. Facit quod in simili no.Innocen.in c.cùm uenerabilis.de excep.Abb.in c. cùm in tua.de testi.in ij.col.]

Testes debent produci:aliàs si sponte uenit, non probat, licet sponte iurans admittatur.inf.testes deponunt. uer. xxxviij. & seq.& j.eo.uer.xxij.

Testes post terminum produci possunt die sequenti, parte citata,non aliter.s. Terminus ad probandum. uer. xxvij. ubi plenè.

Testes produci non possunt pendente causa à consilio sapientis.s.Consilium sapientis.uer.v.

Testes qualiter producantur, & quid producens exprimat. Item quoties:& de uno loco ad alium producuntur,& ad ꝓducendum quandoque datur restitutio in integrum.in Speculo,de teste.§.qualiter au[illegible].per totum.

Testes produci possunt etiam corã arbitris recusatorijs. in Sp. de recusa.§.effectus.in j.parte.in uer. item nunquid producere possunt.& in uer.item nunquid tres productiones.ubi etiam dicit ter posse produci,datis tribus dilationibus.

Testium productiones plures dicuntur, etiamsi omnes simul sunt in schedula scripti,uel nominati in uoce, sed in plurib. uicibus sunt examinati,uel iurati per interualla talia,ex quibus non posśit dici continuata productio.Bart.in auth. qui semel.j.q.C.de proba.

Testes cuius sumptibus ꝓducant[illegible]s.uerb. Expensæ in personam.uersi.xxxiiij.& in Spe.de [illegible]cu.§.fin.uer.in summa.

Testium productio fieri non potest super articulis impertinentibus.j.uer.Testes ante litis contestationem.uer.pen.

10 Testium productio ante,uel post terminum, an fieri posśit. s.uer.Probatio quando.uer.xj.cum seq.

Testium productioni si renunciet. s. uer. Conclusio in causa. uer.xj.& seq.per discursum.

Testium productio an posśit remitti.Bal.in c.j.ij.col.uer.extrà quæro.si inter do.& uasal.lis oria.

Testes an producantur post conclusum in causa. Ang.in §. sed hoc.in authen.ut cùm de appe.cogno.ubi non clarè firmat. Sed addo eundem in §. quia uerò.in vij.col. in uer.nunc est uidendũ.in auth.de testi.ubi uidetur sequi distinctioné Inno.in c.cùm uenissent.de testi.& inf. Testes post publicatũ. uer.j.Addo tamé, quòd instrumenta post conclusum in causa posśint produci de nouo reperta.Bar.in l.admonendi. in ij.col.in uer.& ex hac no.lec.ff.de iureiur. & ibidem copiosè uide per do.Ias.May.in aurea repeti.xlj.col.j.uersi. ex ista secunda nota.lectura sic declarata.

Testes non producuntur contra eum, qui non habet aduersarium.Bal.in Mar.Testis.iiij.col.

† Testes debent cognoscere perso[illegible] litigantium, à quibus, & contra quos producuntur, aliter non possunt congruè testificari.gl.menti tenenda, secundum Petr. de Ancha. ibi in capitu.cùm causam.el primo,in ij.col.uer.& tené menti. de testi.quod intellige,ut ibi per Panor.in viij.col.uer.in secundo casu.]

Testes producti contra unum non probant contra alium.Bal. dus in Mar.Testis.vj.colum.& suprà,Attestationes.uer.ult. Inn.in cap.constitutus.in glo.sua,in uerbo,aperire. de testi.

Testes examinati inter alias personas probant semiplenè, quã do iterum non possunt examinari pro tertio:aliàs sibi imputet tertius, qui non facit eos examinari pro se.Bart. in l. admonendi.x.q.de iureiuran.in uersic.item quæro.& Bald in l.ij.C.de eden.iiij.col.uer.aduertatis,uos debetis scire. But. in cap.fin.de iureiur.

Testis productus ab una parte,potest examinari pro altera super diuersis articulis,sumptib. partis: sed super eisdé debet dicere ueritatem pro utraq;. Bald.in l.nimis.C.de test.

Testes produci possunt super articulis, à quorum admisśione fuit appellatum,si iterum admisśi sunt, & non sit iterum appellatum.Rot.in deci.cccxcv.si auditor.in nouis.

Testes produci possunt per tutorem in causa, in qua pupillus contestatus est litem.Bal.in l.si quando.ix.q.C. de testi. sed an per patrem in causa filij.Bal.ibi.x.q.distinguit.

20 Testes ultramarini ut producantur, an sit danda dilatio.s. Dilatio noua.uer.xiiij.

Testes simul ab utraque parte produci possunt.Inno.in ca.proposuit.in prin.de cle.excom.mi.& Bal.in Marg.Testis. xiiij. col.Sed à qua prius.inf.uer.xxxviij.Item,

Testis debet produci,aliàs non ualet dictum suũ.Bal.in l.quoniam.paulo post princ.C.de testi.s.eo.uer.ij.

Testis productus, & iuratus in tota causa pro una parte debet examinari inuito producente,ad instantiam alterius partis. Inn.& doc.in c.pręsentium.in gl.sua.in uerb.protestatus.de testi.secundum Ludo.Pon.in fin.uersi.quæro,quidam.

† Testis simpliciter iuratus,intelligitur super tota causa iurare,secundum Ant.de Bu.& Imo.in c.de testibus.extrà,de testib. Et hoc, quia indefinita æquipollet uniuersali, quando est eadem ratio omnium in indefinita comprehensorum:ut laté per Bar.in l.si pluribus.ff.de leg.ij.]

Testem producens debet respondere interrogatus,an sit infamis testis.in Sp.de teste.§.iam de interrogatorijs.in ult.col. uer.quid si principalis.el j.

Testium trina productio fieri potest,non quarta,nisi cum quadam solennitate,quinta nullatenus.auth.at qui semel. & ibi doctor.& Bal.in penul.col.uer.sequitur secunda pars.C.de proba.ubi etiam dicunt dari quintã, si detur dilatio ad eam, non aliter.Sed in addit.Spe.de testé.in iij.col.uersi.ante aperturam.dicit etiam millies produci posse ante aperturam. ad do sup.in uerb.Dilatio noua.per discursum.

Testium quarta productio allegata impedimẽti causa,& q; paratus est iurare,peti debet.Bar.in d.authe.ij.q.& Inn.in c.significauerunt.in gl.sua.in uers.quartam.de testi.

Testes noui an producantur in causa appellationis.j.Testes in causa appellationis.uer.j.quòd sic.

† Testis non interrogatus de causa an poterit iteratò produci.posui j.in uer.Testes interrogantur.]

Testium productio si impediatur.s.uerb.Impediens. uer. viij.

Testes an capiatur pro debitis,uel repressalijs. j. uer. Testium coactio.uer.xij.quòd non.

30 Testes producti possunt renũciari per producenté ante examinationem, nec possunt reproduci per aduersariũ contra producentem.Bal.in l.edita.xxxvij.col.C.de edend.

Testes,qui non probarent,possunt produci, si faciant præsumptionem.Bal.in Mar.Testis.ij.col.

Testes recipiuntur ad informationé iudicis, non actoris. Bal. in addi.Spe.de lib.concep.in j.col.uer.Testes.

Testium productioni quãdo & quomodo renuncietur.in Spe. de teste.§.fi.per totum.

Testes, ne decipiant producentem promisśionib. cauendum est.Spe.de præparato.iudi.circa principiũ.uer.circa partes.

Testes in causa finium regundorum à quacunque parte producantur,probant pro utraque parte:secus uerò in causa conuentionis,& reconuentionis. in Spec.de iuramen.calum.§. nunc dicamus.uer.computatio.

Testiũ productio difficilior est,quàm confesśio partis. in Spe. depositi.§.ij.àd fi.

Testium productioni debet terminus dari.in Speculo de probationibus.in prin.

Testes à qua parte prius ꝓducantur.in dicto tit. de proba. §.j. uersi.decimò,utriusque testes. & uersic.sed ubi.

Testium

Testium productionis materiam supple in Specul. de teste.§.iij.per totum.

40 Testiū receptio dicitur actus iurisdictionalis: quia de personis eorum disputandum est, & interrogatoria eis facienda: sed cùm testes sunt approbati, & interrogatoria facta, dicitur actus nō iurisdictionalis, cùm mera examinatio restet. Spec.de delegat.§.ij.uer.sed nunquid.& Sicul.in c.cùm Bertoldus.in ij.col.uer.quartò soluit Inn. eleganter. de re iudi.

Testes nouiter reperti etiam post terminum produci possunt, si iuretur de nouo repertos esse. s. Terminus ad probandum.uersi.xiiij.

Testium citatio an requiratur.uide infrà eodem,per totum.& infrà uerbo, Testes deponunt.uer.xxviij.iunctis duobus uer.præcedentibus.

Testis productus parte præsente, & tacente, non est citandus de necessitate.Bald.in l.alia.C.de his, qui.ut indi.in ult. colum.in uer.item & reuocatur in dubium.& infrà,Testes deponunt.uersi.xxiij.

Testis etiam non citatus coram arbitro probat, secūdum Bal. in l.sed interpellatur.§.arbiter.ff.de arbi.

Testis an præsumatur citatus.But.in c. nomine. de testi. Lud. in l.j.iiij.col.quod quisque iur.& sup.Citatus.uer.100.

Testis non citatus non facit indicium. Bart. in l. maritus. in ij. col.in uer.quandoque testis non debet.ff.de quæstio. & suprà,Indicium.uer.xxiiij.

Testis priuilegiatus si citatus comparet, dicitur sponte uenire,& non probat.Bald.in l. alia.ad fin. uer. tu dic. C. de his, qui.ut indig. & in l.libertorum. C. de testibus ubi etiam dicit citatū pręsumi deponere inuitum.Sed Bal.in l.parentes. in ij.col.in uersi.sed nonne testis. C. eod.ti.dicit priuilegiatum cōparentem uideri consentire:& licet citetur, non dicitur inuitus,nisi allegata excusatione iudex compellat.sed Ant.de Canna,aliter in tractatu de Tormentis.q.xcvij.

Testium coactio fieri non potest pro die feriata. gl. in uersi.ortas.& doct.in l. omnes. in fi.C.de fer.gl.& Pau.in l.j.ff.eod.titu.

Testes tempore feriarum rusticarum cogi non possunt,etiam si sit eis renunciatum à partibus. in Specu. de fer. §. iij. uer. quid si renunciatum est.glo. in d.l. omnes. la ij.in uersic.ortus.ad fi.Pau.de Cast.in d.l.j.Bald.in l.omnes. in fin. & in l. fallaciter.uer. item collige argu. C. de aboli. & omnino per Alex.in l.j.in princip.ff.de fer.

Testes citati compelluntur multa indicta, & captis pignoribus, ad deponendum.Bald.& Ioann. de Prato, in l. quibus diebus.in princip.uersi.nota istud principium. ff. de condi. & demonstr.uide Innoc.in cap.j.in glo. in uersi. compellas. de testib.cog. non ad recognoscendum sigilla. infrà, Testes instrumentarij.uersi.v.

† Ad egregias personas non mittitur in causis criminalibus: sed omnes compelluntur uenire ad præsentiam iudicis. gl. est sing.in d.c.de testib. cog. secundum Rotā no.cccclxxxix. quod limita secundum tex.no.Abb.in c.ij. de iudi.li. vj. no. in c.cùm causam.j.de testi.& in l.iudices.cū authētica,apud eloquentissimum.ibi posita.C.de fide instr.Abb.ibi.in fin.]

† Testes ubi sunt extra prouinciam,non debent arctari ad ueniendum personaliter: sed iudex causæ debet scribere iudici testium, ut eos examinet, & attestationes clausas remittat, rescribendo quanta sit fides adhibenda testibus. Facit quod uoluit Inn. in d.c.quoniā contra. de probat. ubi dicit, quòd si examinator testium perpēdit eos uacillare,uel cum trepidatione loqui, uel aliter, habet eos suspectos, utile est ut hoc scribat in actis: sed quando examinator non debet ipse iudicare, sed alius examinator debet omnino hoc scribere.& uide per Inn.in d.cap.quoniam. Vtrum ex interuallo possit iudex scribere in actis uacillationem testium. Abbas,in cap.constitutus.de fideius.]

† Sacerdos si producitur in testem contra reum criminis, nunquid tenetur respondere de eo, quod scit ut deus.Abb. in cap.si sacerdos.de offic.ordi. & ibi inducit gloss. primam ad saluandum testem, quia dicit aliquid pro certo scire: & interrogatus de causa scientiæ, respondet, quia ille fuit sibi confessus. Sed certè hoc dictum non probatur in text. ibi, quod est contra do.Anto.]

† Milites,seu doctores,& alij in honore cōstituti, nō possunt compelli uenire ad iudicem ad testificandū, sed ad eos mitti debet iusiurandum. Quod intellige de honestate, non de necessitate. Quod nota pro intellectu l.ad egregias.ff.de iureiur.Abb.in c.significauit.de off.ordi.]

Testis latitans antequam iuret, potest mulctari, non autem tenetur de falso: sed post iuramentum tenetur de falso. Bald. in l.argentarius. §.fi.de eden. Sed ibi Alexan. dicit utroque casu teneri de falso, si acceptauit officium testificandi, nisi precio latitet.

† Testis iuramentum an possit per procuratorem præstari. Roma.suo sing.viij. Adde, quod in teste iuramētum est necessarium, etiam in religiosis, & prælatis. Deci.cōnsi.xcj. tamen tale iuramentum debet præstari apud acta. Decius cō. clxiiij.col.vj.in princip.]

† Adde, quòd testes possunt compelli ire ad curiam Romanā de longinquis partib. expensis tamen producentis, ut in c. statutum, prope fi.de rescrip.lib.vj.& iiij.q.iij. uēturis. legitur.& no.per Bar.& Bal.in l.quoniam.C.de testi.& ibi Sali. Abb.in d.c.cùm super.Et cōtra testem, uel alium absentem. datur bona practica procedendi,ut in eadem citationis litera,si non uenit in termino præfixo, fulminetur suspensio: & si intra alium terminum non uenerit in eadem litera præfixum,feratur excōmunicatio:& si non uenerit in tertio,comminetur depositionem. Abb.post Host.in d.c.cùm super. & uide ibi Bal.quando una citatione possunt fieri plures citationes; ubi dicit gl.esse singularem in d.c.cùm super.

Testis nolens testificari præsumitur subornatus ab aduersario. Bart.in l.j.§.j.ff.de fal. & tenetur parti ad interesse, si latitat. Angel.& Paul.de Castr.in l.argentarius.§.cùm autem.de eden.& ibidem per do.Alexan.in ij.col.in uer.item per istum text.decidit Angel.Bartho.Cæpo.in cap.j.de test.cog. uide omnino Bal.in l.presbyteri.ij.col.de episco. & cleri.Item tenetur de crimine stellionatus,non crimine falsi.Bal.ibi.Sed Innoc. in cap. j. de fal. dicit teneri de falso. Tu uide Bald. in Marga.Testis.xij.col.

Testis cogitur declarare dictum suum dubium.infrà,Testium repetitio.uer.ix.Et an iterum iuret.uide ibidem, uersicu.v. quòd non.

† Testis, quòd non potest constituere procuratorem ad deponendum, & iurandum pro ipso, nec ipse præsens potest deponere per scripturam:ut no. Zabarel.in c. testimonium eius,cui.in fi.de testi.]

Testes non possunt torqueri, nisi iudicia præcedant contra ipsos,& contra reum.Barto.in l.j.in fine princ.ff.de questio. & in l.ex libero.uer.pro eius declaratione. eod. tit. ubi plenius.nisi quando cogitur ad testimonium. d.l.j. §. si seruus. per Bart.& inf.Tortura.uer.x.Sed Bald.in l.milites.C.de aboli. dicit non requiri indicia, sed sufficeret uacillatio, uel uultus personæ,uel præsumptio,quòd sciat ueritatem.

Testis tortus sine indicijs nihil probat,gl.& Bart.in d.l.j. §. idē Cornelio.uer.item opponitur.

Testes nolentes respondere notario alterius iudicis misso ad eos examinandos, cogi non possunt,licet deponentes probent.Bal.in rubrica C.de controuersia inuestituræ. ult. col. uersi.sed pone iudex Mediolani.

10 Testis dicens se nescire,cogitur ueritatem iurare, & deponere:Bald.in c.j.§.cùm autem.in fi.de contro.inue.

† Testis deponens de tenore scripturæ,quando probet.Dec. consi. lxxxij. Adde, quòd in receptione testium requiritur citatio.Dec.in c.consuluit.in princ.de offi.delega.tamen citatio de consuetudine,& stylo curiæ requisita potest omitti.Deci.consi.clxiij.col.vj.]

Testis qui cogi non potest, si citatus compareat, nōn uidetur renunciare priuilegio suo.Bal.in l.ij.in uer.& est argu.C.de bo:auth.iudi.pos.quem Bald.uide in l.si quando.in j. col. in fin.uer.sed pone.& in l.parentes.uersic.sed nonne testis. C. de testibus.Item,

Testes producti ad locum alterius fori possunt conueniri pro debito antè contracto, nec pro repressalijs: sed in suo foro sic,ut de rure in ciuitate.l.ij.§.legatis.& ibi Bartol.in secundo notabili.ff.de iudi.

† Testis inductus super uno, an possit cogi ad deponendum super alio,uide distinctionem, quam ponit Car. Zabarel.in c.de testibus.de testi.]

Testes ut compareant tuti, sunt securandi à iudice. in Spec. de teste. §. qualiter autem. uer. debet quoque. per cap. hortamur. iij. quæst. ix.

Testes torqueri possunt, qui sunt inhabiles ex defectu famæ, uel status, ut criminalis, uel infamis: aliàs autem non, quia admittuntur in subsidium sine tortura. Alexan. fin. in l. ex libero. ff. de quæsti.

Testes duo, uel tres ex pluribus, torquendi sunt, & nõ alij. Bal. in l. data opera. xiiij. col. C. qui accusa. non pos. & Alex. in d. l. ex libero.

Testium coactio non potest fieri per delegatũ, nisi habeat specialem commissionem. Car. in cle. j. iiij. q. de offi. delega.

Testes extra prouinciam non sunt cogendi. not. per Abb. anti. & doc. in c. cùm olim. de testi. & c. statutum. de rescri. lib. vj.

Testes licet non compellantur in causa criminali, tamen possunt excommunicari impedientes, secundum Abb. antiq. in c. constitutus. de testib. & Bal. in Mar. uer. Testis. ij. col.

Testes an cogantur per arbitrum. s. uer. Arbiter. uer. cxxxiij. & inf. eo. uer. xvij. Addo Bal. in ca. j. in iij. col. in uer. appellatur. in tit. si de inuesti. inter do. & uasal. lis ori. quòd non. sed per Potestatem.

20 Testes priuilegiati si citati comparent. suprà, Testium citatio. uersi. si.

Testes grauati in termino habentur pro receptis in termino. Bal. in Spe. de sen. uer. pone. quòd post sententiam.

Testificari an cogatur auxiliator criminis. Inn. in cap. qualiter. el j. de accusa. in gl. sua. in uer. occultis.

† Testis iuramentum an sit de substantia, uel ordine. uide Felin. in cap. cùm dilecta. col. xiiij. in fi. cum princip. seq. extrà, de rescrip.]

Testes regulariter inuiti coguntur iurare, & deponere. l. Iulia. ff. de testib. Fallit in fœmina, quæ non cogitur ire ad iudicẽ, sed domi. Vide in c. mulieres. de iudi. in vj. ubi not. quòd si cogitur, non ualet eius attestatio: secus, si sponte iurat, & deponit, secundum Lanfr. in c. quoniam contra. uer. testes. iij. col. de proba. & s. uer. Mulier testis. uersi. v. Item in auditoribus Rotæ: ut in deci. Rotæ, xciiij. ad auditorem. in nouis. Sed Host. Ioan. Andr. & But. in c. significauit. de offi. ordi. dicunt uerum, quando ut pars, non quando ut testis est iuratus auditor, uel alia persona egregia, secundum Barth. Cæp. in c. j. de testib. co. quod no. ad l. ad egregias. ff. de iureiur. sed dicta lex procedit in ciuilibus causis tantùm. glo. & Barth. Cæp. in d. c. j. non in criminalibus, ut ibi. Item testes instrumenti coguntur uenire ad iudicium, si ueritas aliter haberi nõ potest. Barth. Cęp. in d. c. j. per l. inuiti. ff. de testib.

† Et per Feli. in c. cùm super. de testib.] Et prædicta procedũt. si testes sunt in territorio: aliàs committitur examinatio iudici forensi. s. Examinatio. uersic. xxxiiij. Bart. in l. cùm ab initio. in prima oppo. ff. quemadmo. test. aperi.

† Caute. ut quando producuntur testes, qui inuiti deponere non tenentur, ut producẽs faciat scribi in actis, quod uolentes testificantur, & deponunt: aliàs pręsumerentur deponere inuiti. Bartol. in authen. presbyteros. C. de episco. & cleric. Idem tenet Barto. in §. Deo amabiles. in fin. in authen. de sanct. episco. colla. ix. Sed contrarium tenet Bald. in d. authen. presbyteros. uide eum.]

Testis cogitur testificari in causa ciuili, nec excusatur, quòd potens sit is, contra quem producitur: & hoc quando cogi potest, aliàs non. Bald. cap. j. de testi. cog. Sed quid in criminali, no. in ca. dilectionem. eod. tit.

Testes compulsi uenire, & testificari, uel testificari tantùm, si compelli non potuerunt, non probant: sed coacti uenire, si sponte deponant, probant. Bald. in l. si quando. j. col. uersic. sed pone, quòd testes. C. de testib. & ibi Bart. col. j.

Testes inuiti ad testamentum non sunt adhibendi. l. qui testamento. §. fi. ff. de testamen.

† Testes ut uideat iurare, & examinare, si pars citetur, & non compareat, uidetur dedisse licentiam de recipiendo in absentia. Deci. consi. clxij. col. vj.]

Testes coguntur testificari per iudicem ordinarium, non per arbitrum. Alberi. de Rosa. & doct. in l. si quãdo. C. de testib. & in Spec. de offi. omn. iudi. §. de seruit. uer. post litem. & de recus. §. effectus. uer. sed quamuis. Quod uerum, pignoribus captis, ad instar nolentis satisdare. Instit. de satisda. tut. §. sciendum. uel mulcta indicta. l. j. §. quid ergo. ff. de uen. inspic. secundum Bald. & Ioannem de Prat. in l. quibus diebus. in princ. in uer. nota istud princ. ff. de condi. & demon. & s. eodem uer. iij. Cy. & Bal. in j. col. in fin. & Albe. Ang. & doc. in l. si quando. Item per ecclesiasticam censuram à iudice ecclesiastico. docto. ubi suprà. Lanfranc. in cap. quoniam contra. uer. Testis. uersi. sed pone, quòd. de proba. Item uerum, etiamsi est peregrinus. Albe. in d. l. si quãdo. & Galeot. in Marg. & Lanfr. ubi s. uer. aduerte, quòd. Non tamen possunt carcerari. d. l. si quando. & ibi doct. Lanfranc. ubi suprà. ubi dicunt uerum, nisi statutum permittat. Vnius autem remediorum electio tollit aliud, nisi illud non sufficiat. Lanfran. ibi. Item,

Testis cogitur, si producens iurat eum actui interfuisse. Bald. & Barth. Cæp. in rub. de testi. cog.

Testes torqueri possunt, qui uerisimiliter pręsumũtur scire ueritatem. inf. uer. Tortura. uer. xlj.

30 Testis inuita uxor contra uirum, & econtrà, nõ cogitur. Cy. in l. ij. C. de testi. & Abb. in c. in literis. ad fi. eo. tit. ubi dicit idem in genero contra socerũ, nisi in defectum probationũ.

Testes attinentes usque ad septimum gradum non coguntur testificari. gl. & Ang. in l. si fœmina. in gl. in uersi. iniuriã. C. ad Turpil. & in l. lege Iulia. ff. de testi. & ibi gl. in uerbo, Denuncietur. dicit uerum in ciuilibus, & criminalibus. & Ioan. de Imol. in capitul. dilectionum. de testi. cogen. & infrà eod. uersicu. xxxvj. nisi uelint. d. l. lege. & ibi Barto. & Lanfranc. ubi sup. v. charta. uer. aduerte, quòd. & debet scribi in actis, quòd uolentes deponant, secundum Bart. post Cy. in auth. presbyteros. in iij. no. C. de episc. & cleri. Item,

Testes, qui ob reuerentiam non admittuntur, ut filius contra patrem, & similes, etiam uolentes repelluntur. doc. ubi s. de quo per Bart. in l. in legibus. ff. de testib.

Testes priuilegiati ne cogantur, compelluntur, si ueritas aliter non potest haberi. Gul. de Suzar. in d. l. lege. But. & Imol. in d. c. dilectionum. Lanf. ubi sup. ad quos debet mitti iuramentum ad domum. Bart. post gl. in l. inuiti. ff. de testi. & suprà, Domestici. uersic. xxiij.

Tęstis clericus non cogitur testificari, nisi aliter ueritas haberi non possit. gl. in c. super eo. de testib. cog. Caue, quia fortè uoluit allegare de testib. sed ibi etiam nihil dicitur: solùm dicitur, an pater & mater possint pro filio testificari: & in c. statuẽdum. ij. q. vj. Host. in Summa, de testib. §. j. Gofr. in Summa, eo. tit. Io. de Imo. in d. c. dilectionum. Lanfr. ubi sup. uer. & nota, quòd inter istos. s. Excommunicatus testis. uersic. j. Quod uerum, etiam in episcopo, qui cogitur in defectum aliorũ, & ei soli creditur in foro seculari. Abb. in c. cùm nuncius. in fi. de testi. Veritatem uerò aliter haberi non posse, probare debet producens testes. But. Gemi. & Moder. in d. c. dilectionum. & Lanfranc. ubi s. Adde j. uerb. Testes qui. ibi, testis aduocatus. & est in uersic. 50.

Testificari an cogatur canonicus cõtra ecclesiã. s. Canonicus.

Testes in causa criminali an cogantur, sunt octo opiniones, de quibus in d. c. dilectionum. ubi Io. de Imol. recitat lõgam distinctionem Io. Calder. Sed conclusio est, quòd attenditur stylus, & cõsuetudo iudiciorum: ut ibi per Imo. in fi. & Lanfran. ubi sup. uer. in causa autem criminali.

Testis pro me iuratus potest contra me examinari, si nolim ego eum pro me examinari. suprà, Testium productio. uersicu. xxiij.

Testes senes, & infirmi, & personæ egregiæ, non coguntur uenire ad iudicium, sed iudex mittit ad eos notariũ actorum, uel ipse uadit. in Spe. de offi. omni. iudi. §. deseruit. uer. post litem. l. ad egregias. & ibi doct. de iureiuran. & suprà. & uide in Spec. de teste. §. iij.

Testibus, etiam coactis, expensæ debentur à producente. in Spe. de recusa. §. effectus. uer. sed quis.

40 Testes coguntur etiam per arbitros recusatorios. eod. §. uersi. sed nunquid coram. & seq.

Testes in causa usurarum coguntur. in Spec. de rescri. præsenta. §. ratione formæ. uer. circa materiam.

Testes contra suum dominum non torquentur. in Specul. de teste. §. iij.

Testes an cogantur, cùm agitur ad pœnam. in Spe. de notorio cri. §. fama. uer. quid si agenti.

Testes an cogantur, cùm crimen in modum exceptionis oppo nitur. Spec. de cri. in mo. excep. oppo. ad fin.

Testium compulsionem, & de materia plenè ponit Spe. de teste. §. de testium compulsione. ubi etiam uide qui se excusare possunt. & in tit. de testib. cog. per totum.

Testes quot, & quales requirátur, uide infrà eo. per totum. & in Specu. de teste. §. antepe. per totum.

† Testes uidentur admissi eo ipso, quòd recipiuntur, arg. no. in cap. sæpe. de uerb. sig. in cle. & ita per dominos de Rota, deci. cv. in nouis.]

† Testes etiam affuturi super articulis non admittendis, uel iam repulsis ex defectu materiæ, non debent recipi. Ita in Rota, deci. cccxxiij. in nouis.]

† Testes affuturi super articulis etiam impertinentibus forma, dummodo non peccent in materia, recipi possunt. Ita domini de Rota, decisi. cccxciij. in nouis.]

† Testes, affuturi recipi possunt per iudicem, etiam non cognito de grauamine. ita do. de Rota, decisi. lix. in antiq.]

† Testes non obstante publicatione testium non ritè facta, possunt super eisdem articulis produci. do. de Rota, decis. cccxij. in nouis.]

† Testis statim rediens post dictum suum, potest illud corrigere, si errauit: secus, si ex interuallo. do. de Rot. deci. ccxciij. in nouis. de quo per Inn. in c. præterea. de testib. cog.]

Testes omni exceptione maiores esse debent, id est, tales, contra quos nihil opponi possit. gl. in ca. j. in uerbo, Maiores. de consang. & affini. Insti. de inuti. stip. §. item uerborum. in uerbo, Idoneos. & Bart. in l. admonendi. de iureiur. & glo. Insti. de inuti. stip. Anto. de Butr. in c. fi. de iureiur. Alex. in consil. xviij. prima parte. & Abb. in cap. at si clerici. in xj. col. in uer. quæro unà cum gl. de iudi. ciui. in cap. j. Alexan. in cons. lxx. ij. parte. Adde Bald. in l. optimam. in ij. col. ibi maiores. C. de contrah. & commit. stipul.

† Adde no. practicam, quando reus facit oppositiones contra testes, quòd nō sunt omni exceptione maiores. per Pet. Gerar. sing. lxx. incipiente, tene menti in practica.]

Testis idoneus non dicitur, qui in defectum assumitur. Bald. in l. j. in j. col. in uer. item no. C. qui. & aduer. quos. unde fœmina per statutum habilitata in criminalibus non sufficit ad torturam, ut consuluit do. Catal. de Visso.

Testis infamis non dicitur omni exceptione maior. Abb. in c. testimonium. de testib.

Testes quot requirantur ad probandum inimicitiam, uel pacem. sup. Inimicitiam. uer. xxviij.

Testes quot requirantur in testamento. sup. Testamentū qualiter. uer. vij. & inf. eod. uer. xxxiiij.

Testes tot requiruntur ad probandum errorem testamenti, quot in testamento, uel pœnitentiam testatoris. l. cùm proponebatur. de lega. ij. Bald. in l. fin. in pen. col. in uer. & scias quot testes. C. de fideicommiss.

Testes duo probant mentem testatoris, quòd tacita pupillaris non contineatur in expressa. Baldus in l. quamuis. C. de impub.

* Testis unicus nō probat. l. ubi numerus. ff. de testib. l. iurisiurandi. in princ. C. de testib. Ioan. Ceph. con. ccxxv. nu. xxiij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testis unicus cum indicijs plenè probat. Barto. in l. j. §. idem Cornel. uer. ultimò uides hîc casum. ff. de quæstio. licet indicia non plenè probent. glo. in uerbo, Deficit. l. cùm probatio. ff. de probat.

10 Testis unus cum confessione absente parte probat plenè. Bart. l. admonendi. x. colum. de iusti. & iure.

* Testis unicus facit suspicionem. Io. Ceph. consi. cclxxxvij. nu. xvij. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis unicus facit præsumptionem. gl. in l. cùm probatio. ff. de probatio. in l. capite quinto. ff. ad l. Iuli. de adulteri. Io. Ceph. con. cclxxxvij. nu. 19. uol. ij. Æmilius Maria Manoless.

* Testis unicus facit semiplenā probationē. gl. in l. iij. §. j. ff. de testib. Bar. in l. admonendi. col. x. ff. de iureiur. Io. Ceph. cō. cclxxxvij. nu. xx. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

† Testis unius dictum facit præsumptionem non modicam: ideo sufficit ad torturam, ut est gl. not. in l. iij. C. ad legem Iuliā maie. Quod intellige, quādo deponit super facto: secus, si super iudicio. tunc enim non probat iudicium: ut uoluit glo. & Bart. in l. fin. C. fami. ercisc. & per eundem, in l. fi. C. de quæstio. & uide Bald. in c. præterea. de testi. quòd ubi testis deponit de ueritate actus: quia dicit uidisse Titium occidētem Sempronium, & furantem, & adminicula, & præsumptiones probantur per eum deponentem de ueritate actus, quòd deuenitur ad torturam: ut in d. l. fi. Si uerò deponit de indicio, quia dicit uidisse Titium habentem gladium: tunc non deuenitur ad torturam. & gl. in d. l. fi. C. famil. ercisc. alleg. Abb. in c. literas. de præsump. & in c. sicut. de sim. & Angel. in l. nō est uerisimile. ff. quod metus caus. facit quod uoluit Abb. in cap. tertio loco. de proba.]

† Testes tres, uel quatuor, deponentes super consanguinitate, & sic super affirmatiua, præferuntur pluribus in eodem iudicio deponentibus super non consanguinitate, & sic super negatiua: & an magis credatur duobus affirmantibus, quàm centum negantibus: & quomodo hoc dictum intelligatur, Abb. in d. c. cùm in tua. De quo ultimo uide Ang. in j. consti. Digestorum, in iij. col. & Abb. in c. bonæ memoriæ. j. in viij. col. de elect. & Bal. in c. ad nostram. de prob. doc. post gl. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbi. Nic. de Neap. in l. j. ff. de uē. inspi. ubi refert Machagnanū de Azoguidis, quòd glo. d. §. si plures. est uera, nisi negantes deponant de peritia artis suæ. Vel debet intelligi in testibus negantibus sensum: uel loquitur de negatiua non coarctata. l. lacus, & stagnum. §. j. ff. de acquiren. rer. domi. Sed illa regula habet locum in negatiua credulitatis, uel purgationis, secundum Abb. in d. cap. bonæ memoriæ.]

† Testis unus an faciat indicium sufficiens ad torturam. dic quòd sic, ut no. glo. in l. iij. C. ad legem Iul. maiesta. no. Bart. in d. l. maritus. ff. de quæst. illud enim procedit in teste integro. Secus uidetur in eo, qui aliqua exceptione repelli potest. Pro hoc test. secundum unam lecturam, quam sentit ibi gl. fin. ff. de quæsti. Abb. in c. j. de confes.]

† Testes erant in domo obscura, testator erat infirmus, uox testatoris erat nota testibus, fuit dubitatum, quid iuris, nunquid glo. d. §. idem Labeo. haberet locum in loco obscuro: consuluit quòd sic, per doctrinam Gofr. in d. cap. præterea. Vide de materia Hosti. in d. c. ij. & dicit Ioannes de Imo. in d. c. præterea. quòd gl. ibi contradicit gl. §. idem Labeo. sed ipse concordat, quòd illa procedit in contractibus. & gloss. d. cap. præterea. in re ardua, utputa in causa matrimoniali: quo casu non sufficit testimonium auditus, nisi concurrant adminicula alia cum fama.]

† Testis unus cum fama, & alijs adminiculis certis, facit sufficientem probationem in factis antiquis, de quibus non est memoria, & in delictis, quæ occultè fiunt. Ita dixit Ia. Bald. quem refert, & sequitur Hostien. & ibi Abb. in d. capit. præterea. in fin.]

Testes faciles faciliter mentiuntur. l. testium. & ibi Bald. in j. no. C. de testib.

Testibus uilibus uia præcludi debet. d. l. testium. & ibi Bald. in ij. no. nisi contra diffamatum de crimine. Bal. in c. j. §. iniuria. vij. col. uer. sed nunquid ex tali confessione. de pa. iur. firmā.

Testis unicus facit coniecturam. Bald. in c. sacramentum. in ij. col. de consu. recti feudi.

Testis unicus de causa non interrogatus, non facit semiplenā probationē, licet duo non interrogati faciant plenam. Bal. in d. c. sacramentum. in ij. col. in uersi. & unum scias.

Testis unus cū fama probat in possessorio. sup. Possessio probatur. uer. xlj. sed an in alijs. j. Testis deponit. uer. lxxx.

Testis debet esse non suspectus ad deierandum. c. in literis. ibi probatæ essent uitæ. de testi.

Testes duo probant solennitatem probationis testamenti, sed septem requiruntur ad probandum solennitatem uoluntatis. l. j. & ibi Bald. in prima oppo. paulo post princ. C. de bono. posses. secundum tabu. Vnde

Testes duo probant, quòd iure institutionis, & rogitum testium notarij, absolutionem ab excommunicatione, quòd testis non erat infamis, uel quòd testator non erat minor. Bald. in d. l. ij. in ij. col. & Alexand. ibi. qui etiam plenè loquitur in consil. xlvij. ij. parte. post Ioan. de Imo. in cap. cùm esses. de testa.

Testes duo non sufficiunt ad probandum, quē esse bonæ uitæ, & famæ,

& famæ, uel malæ. Ang. in auth. quomodo oportet episcopos. §. quarta. in uer. nota cùm lex, uel statutum.

20 Testes duo probant amicitiam. s. uer. Amicitia. uer. xj.

Testis unicus non probat mortem, nisi præsumptiuè. suprà, Mors. uersi. 50.

† Adde, quòd testem non repellit amicitia, quæ est ordinata generaliter, & charitatiua: sed tamen repellit amicitia effrenata, & inordinata: ut colligitur per doct. in c. quoties. de testi. & not. in l. latè. in §. amicos. de uerb. sign. & iij. q. v. c. ij. ui de Cy. in l. eos. C. de testi. & Io. And. in addi. Spe. in tit. de teste. in prin. Abb. in d. c. quoties.]

Testis unicus an faciat probationem semiplenam. s. uer. Probatio semiplena. uer. j. & xiij.

Testes quot requirátur ad probandum indicia. suprà, uer. Indicium. uersi. iij.

Testium copia minor habetur in rure, quàm in ciuitate. auth. sed nouo. & ibi Bald. in ult. no. C. si cert. pet. & in l. fi. paulo post prin. C. de testib.

Testis unicus an faciat indicium. sup. uer. Indicium. uer. xviij. Addo Bal. in c. sacramentum. in ij. col. in prin. de cõsue. rec. feu. quòd sic, si sit probatæ uitæ, & bonæ opinionis.

Testis etiam unicus probat uirtutem alicuius, si aliàs est idoneus. Bald. in c. j. §. porrò. in iij. col. quę sit pri. causa be. amit.

Testes in minori numero, quàm necessario, faciunt indicium. Bal. in l. cùm citra. in fin. C. de iure dotium.

Testes uiles, ut barri, an probent. suprà, uerb. Fama. uersi. xxv. ubi etiam uide, si sunt pares. & infrà, Viles. uersic. iij.

Testes priuatæ personæ pares numero præferuntur testibus fisci in causa fisci, & priuati. l. non puto. & ibi Dy. & Bart. ff. de iure fisci. Sed Ant. de But. cõtrà, in cap. in nostra. de testi. & Mathesi. in tractatu Opi.

* Testes maiores natu iunioribus & minoribus sunt præferendi. c. quoties. ubi Abb. no. iij. c. licet ex quadam. ubi glo. in uerbo, personæ. & Imo. col. ij. c. cùm in tua. de testib. ca. si quid uero. dist. lxxxvj. c. j. xxxv. q. vj. Archi. in c. Domino Sácto. dist. 50. in c. tanta. dist. lxxxvj. Bal. in c. j. de maior. & obedi. Ferdina. Loaz. in rub. ff. de iust. & iur. gl. Cy. Bar. Bal. Ange. Pau. Cast. Alex. Franc. Aret. & alij, in l. cùm quid. ff. si cer. pet. Bald. in l. fi. de fid. instru. in l. in albo. C. de decurio. lib. x. Lud. Roma. in l. si uerò. §. de uiro. fallen. liij. ff. sol. matr. Luc. Pen. in l. decurio. col. j. C. de decurio. lib. x. in l. fin. col. j. C. de tyro. lib. xij. Franc. Curt. maior in tracta. de Testibus, conclusio viij. Andr. Tiraq. in tracta. de iur. primogen. in præfatio. nu. 148. Spec. in tit. de teste. §. postquam. uer. porrò. Bal. consi. ccccxx. uol. j. Alex. consi. ccxxxvj. uol. vj. con. cxxvij. uolum. vij. Barto. Veron. consi. xxj. Andr. Barb. consi. xxiij. col. pen. uolum. j. consil. xx. col. iij. uol. ij. consi. lxiiij. col. ix. uolum. iij. Iaso. con. cxcij. col. ij. uol. ij. Dec. con. ccccxliij. nu. xxvj. Aemilius Maria Manolessus.*

* Testibus maioribus natu maior est in antiquis fides prętáda. Abb. in c. quoties. no. iij. de testib. Andr. Tiraq. in tracta. de iur. primog. in præfat. num. 150. Bald. in c. literas. de testibus. Aemilius Maria Manolessus.

* Testibus maioribus natu, maior quàm adolescentioribus est fides præstanda, cùm de probandis finibus agitur. Andr. Tiraq. in tract. de iur. primog. in præfat. nũ. 150. Bald. consi. ccccxlv. col. j. uol. v. Aemilius Maria Manolessus.

* Testibus maiorib. natu nõ est maior fides adhibenda quàm iuniorib. cùm de uisu deponunt. Feli. in c. quoties. no. iij. de testib. Spe. in tit. de teste. §. nunc tractandũ est. uer. hoc quoque notandum. Andr. Tiraq. in tracta. de iur. primogenio. in præf. nu. 149. Æmilius Maria Manolessus.

* Testibus iunioribus præstantib. dignitate & authoritate seniorib. maior quàm ipsis seniorib. est fides habenda. §. fin. in auth. de monach. Gul. Cune. Pau. Cas. & Ale. in l. cùm quid. ff. si cer. pet. Andr. Tiraq. in trac. de iure primoge. in præfat. num. 151. Aemilius Maria Manolessus.

* Testibus iuniorib. qui uirtute, morumq; probitate seniores uincunt, maior quàm ipsis seniorib. est fides habenda. §. fi. ubi Iac. Beluis. & Bal. in auth. de monac. Bald. Lud. Roma. & Alex. in l. cùm quid. ff. si cer. pet. And. Tiraq. in trac. de iure primogẽ. in præfati. nu. 152. Æmilius Maria Manolessus.

Testes pares pręualent iuri communi conformes, ut dicentes, quòd abbas possedit omnia iura episcopalia, præferuntur alijs dicentibus, quòd episcopus possedit episcopalia. Sed si omnes dicant, quòd abbas possedit iura episcopalia, & totidem, quòd episcopus possedit iura episcopalia, præferũtur, qui pro episcopo deponunt, sicut si dicerent abbatem, scilicet possedisse omnia iura, & episcopum omnia iura, secundum Inno. in ij. col. in glo. in uer. exemptionem. & ibi Io. de Imo. & Sicul. in c. auditis. in iiij. col. in fin. uer. ex prædictis infero ad aliam quæstionem. de præscri. ubi etiam dicunt, quòd si testes utrinque deponant, quòd uterq; possedit in solidum, non tenet probatio, & in dubio debet episcopus obtinere. Sed si quilibet probatur possidere, debet uterque obtinere. quod not. & Bald. in Marg. Testis. ix. col. & in authen. omnes. C. communia de suc. & infrà, Testis impugnatur. uersic. xciij.

Testis unicus an excuset à pręsumpta calumnia, est in arbitrio iudicis. Io. An. in c. dilecti. de elec. in Nouella. & Host. in c. finem. de dolo & contu. Bald. in Marg. uer. Arbiter. uer. fi. adde sup. uer. Accusator. uersi. j.

Testes duo, quòd Titius occidit Caium: & duo alij, quòd Seius occidit Caium, probãt contra Titium & Seium, nisi deponant de diuersis temporibus. Bart. in l. j. §. j. in fi. ff. de bo. pos. secundum tab.

Testes duo regulariter sufficiunt in omni negotio. l. ubi numerus. ff. de testi. c. in omni. de testib. c. nouit. de iudi. cap. cùm esses. & cap. relatum. de testa. ij. q. iiij. §. illud. & c. placuit. in Spec. de teste. §. restat de numero. in princip. Quod uerum de facto alieno, quia de proprio soli creditur, secũdum Pau. de Cast. consi. ccclxviij.

Testes septem requiruntur in testamento. sup. Testamentum qualiter. uer. vij.

Testes quinque requiruntur in codicillis. suprà, Codicillus. uer. xxxvj.

Testes quinque requirit donatio causa mortis. sup. Donatio causa mortis. uer. xviij.

Testis unicus sufficit in casibus certis, uidelicet si concurrunt alia adminicula: ut l. admonendi. de iureiu. l. in bonæ fidei. C. eo. tit. Item uni medico, si plures desint in loco. suprà, Medicus. uer. xxiij. & seq. Item in causis paruis, si testis est honesta persona. But. in c. ueniens. el j. de testib. Et addo do. Ias. May. in l. admonẽdi. in cliij. col. ff. de iureiuran. & dom. Ant. in c. j. de appel. Item quando testator mandat stari dicto unius. Bar. in l. Theopompus. circa princip. ff. de dote præle. Item in nuncio publico. sup. uer. Nuncius. uersicu. xvj. cum sequentibus. Item notario asserenti manu sua esse scriptum instrumentum, de quo dubitatur. suprà, uer. Notarij fides. uer. xlj. & per discursum. Item quando unicus tantùm reperitur. Bartol. in prima consti. Digestorum. Item uni reuelanti insidias factas papæ. xcix. distinct. si quis. vj. q. j. §. uerum. Item lęsio contra confessionem probatur per unum testem. suprà, Restitutio contra confessionem. uersic. v. Item unico experto ad probandum consuetudinem. Barto. in l. de quibus. ff. de legi. in rep. in iiij. q. prin. in xiij. col. Item in causis leuibus, ut in possessorio. Bart. in l. j. C. quor. bo. & in l. ij. §. fi. ubi in rem actio. & in §. tormenta. in ult. col. loquitur tamen solùm in causis breuioribus. ff. de quæsti. Vide Bart. contrarium uolẽtem in l. admonendi. in xliij. col. ad fin. ff. de iureiur. & ibidem per do. Ias. May. in rẽpe. in col. cliij. Item creditur uni testi de consensu partium. Alex. in l. j. §. fin. de uerb. obli. & in Spec. de teste. §. restat. & Bald. in l. bonæ fidei. pe. col. de re. credi. ubi limitat hoc dictum. & ibi Salic. xv. col. qui dicit uerum, quando partes conuenerunt stare eius dicto, non simpliciter consenserunt, quòd ille testificaretur. Item creditur uni electo de consensu partium, uel publico officiali. Alex. ubi sup. & Ant. & Abb. in ca. proposuisti. de proba. Item uni perito. sup. uer. Peritus. uer. iij. Item soli papæ. ut sup. uer. Papa. uersi. cclvij. Item cardinali. sup. uer. Cardinalis. uer. xxix. cum seq. Itẽ soli regi. sup. uer. Rex. uersi. xliij. Item soli episcopo in foro seculari. Abb. in ca. cùm nuncius. in fin. de testi. & in c. sicut. de proba. per text. fin. xj. q. j. quicunque. Item soli sacerdoti de pœnitentia peracta de peccato. Archi. 50. distinct. in cap. & ibi not. & Archid. ij. q. vij. ipsi. no. in cap. testimonium. de testi. Item Imperatori. sup. Imperator. uersic. cj. & sequen. Item de hoc articulo quando credatur uni testi, uide glo. in cap. nuper. de testibus. & Hostien. in

stien.in cap.licet.de testa.in Spec.eod.tit.§. restat de numero. uer. hoc tamen fallit. ubi ponit triginta casus, & ponit multos,in quibus unus solus plenè probat.& uide do.Ias.ubi sup.in col. cliij. cum quinque seq. ubi ponit undecim casus. Pet. de Su. in l. iurisiurandi. C. eod. titu. Item Ioannis Euangelistæ de concernentibus fidem.in cle.j. §. hoc est. &
† ibi Cardin.de sum.tri. † Et per Felin. in cap. ueniens. de testib.in vij.& viij.col.]

Testes quinque requiruntur loco probationis per instrumentum fiendæ,ex forma statuti,per l.testium.C.de testi.secundum Abb.singu.in cap.sicut.in fi.de proba.

Testi soli creditur de facto proprio,non alieno.Paul.de Castr. fin.consi.ccclxviij.pro quo est l.quæro.§.fi.ff.de ædi.edic. & Alexan.in l.ij.§.si absens.ff.si ex nox.cau.aga.& Pau.de Cas. in l.seruos.C.de testi.& Sali.in l.si quis decurio.iiij. opp. G. de fal.Sed Inno.contrà,in c.cùm dilectus.de accusa.& Bart. in consi.In quæstione proposita solet allegari,&c. secùdum Alex.quod creditur,quo ad præsumptioné tátùm, non quo ad probationem:& est uerũ, quòd creditur ei de facto proprio:contrarium etiam,si sit infamis, uel uilis persona.Pau. de Cast.& Alex.in d.§.si absens.

40 Testis unicus probat, si pars consensit in persona, & dicto eius: sed si in persona tantùm, probat semiplenè.Bal. in l.in bonæ fidei.iiij.colum.uer.sed dubitatur.ubi singulariter limitat.C.de re.cre.Addo omnino do.Ias.in d. l. admonendi. in colum. clviij. cum alijs concor. ibi per eum signatis. &
† Spec.ubi suprà,uer.hoc tamen.† Et per Felin.in c.ueniens. de testib.in vij.col.]Item,

* Testes plures necessarij sunt ad probandum instrumentum esse falsum,& aliud fuisse dictum,aliud scriptum.l.cum precibus.C.de probati.Barto.in l.j.§.si quis neget. num.10. ubi Angel. & Imol. ff.quemadmod. testa. aperiant. Imol. in cap.cùm Ioannes.num.xvij.xviij.de fide instrumen. Ioann. Cephal.consi.clxxix.num. xxvij.uolum.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testes omni exceptione maiores necessarij sunt ad probandum,instrumentum esse falsum. l.cum precibus. C. de probatio.Bart.in l.j.§.si quis neget.col.fi.ff.quemad.testa. aper. Imo.in c.cùm Ioánes.nu.xiiij.de fide instrum. Deci. in cap. tertio loco.nu.viij.de probatio.Alex.consi. xlij. col. vj. uol. iiij.Ioann.Cephal.consil. clxxix.nu.xxviij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testis unicus potest roborare instrumentum rasum.Bald.in l. si ueritas.in ij.not. C.de fideicom. Item probat uirtutem. j. Virtus.uersi.j.

Testi unico credendum esse, non potest fieri per rescriptum. sup.Rescriptum impugnatur.uer.lxj. Sed per statutum fieri potest,si testis sit magnæ dignitatis.xj.q.j.quicunque.secundum intellectum.Inn.in c.nuper.de testi.Item,

Testes duo semper requiruntur. Paul. de Castr. consil. ccciij. quod incipit,Iudex est.

† Testis unius dictum excusat accusatorem à pœna talionis. Hippo.de Marsil.singu.xlvij.incipien.In ore duorum.]

Testes contra episcopum quot requirátur. sup.Episcopus deponitur.uer.x.& seq.

Testes contra Cardinalem requiruntur septuaginta duo, etiam non idonei.ij.quæst.iiij.præsul.aliàs ij.q.v. per gl. ord. & doc.in cap.j.de schismaticis.in vj.uel duo tantùm idonei. j.q.iiij.nullam.uersi.sed hoc maximè de æquitate.Ioan. An. in c.licet uniuersi.de testi.Lud.Pó.in fin.uer. duo testes.sed contra papam duo sufficiunt.glo.in d.c.præsul.Abb.in cap. tertio loco.de proba.

Testes quot requirantur ad indicium nouæ uoluntatis testatoris.Bart.in l.j.§.j.in fi.uer. quæro, quot testes.de legat. iij. gl.in l. qui ex liberis.§.testamento.in uerbo,literis.ff.de bo. pos.secundum tabu.& in l.j.in uerbo,indicium.C.de codic. & in l.hæredes.§.sed si notam.& ibi Dy.ff.de testa.

Testes duo sufficiunt in relicto pio.suprà, Testamentum qualiter.uersi.vij.& uer.Legatum pium.uersic.xxxj.& lxvij.

Testes tres requiruntur in instrumento supra centum florenos,computato tamen notario. Bar.in authen.sed nouo.C. si cert.pet.

Testes tres in inuentario requiruntur.sup. uerbo, Inuétarium hæredis qualiter.uer.ij.& xix.

50 Testium multitudo potest per iudicem refrænari. c. significauit.de testi.Lanfran.in c.quoniam contra. uerbo, Testes. ix.char.uer.aduerte.de proba. l.j. §. quanquam. & ibi Alex. post Barto.ff.de test.Oldra. consi.cxlv.incipiente, Quæritur, si testes dicit esse in arbitrio iudicis, quem numerũ admittat.& per Spec.de offi.omn.iudi.§.deseruit.uersi.post litem.& §.potest.uer. in summa. & §. vij. in fin. & §. xj. & per Barto.in l.fi.ff.de feri.& in authen.qui semel.C.de proba. & in suo consi. & potest refrænari de iure ciuili, usque ad tres testes super quolibet articulo diuerso.l.quoties.& ibi Bart. C.de naufrag.lib.xj.& Alex.in d.§.quanquam.

Testibus dignioribus magis creditur etiam paucioribus. l. iij. in princi.& ibi Bart.& Alexan.ff.de testi.l.ob carmen.§.j. & ibi Bart.eod.titu.gl.in uer.præferenda.& Bald.in l.testium. xj.col.C.eod.tit.& omnino per gloss.iiij.q. iiij.§.in testibus. quod dicit uerum,si dignitas sit ualde magna: aliàs multitudo præualet.& infrà eod.uersi.lxxxv.& sup. uer.Numerus. uersi.vj.& antepen.& doct.in c.in nostra.eod.tit.&ibi Abb. in Specu.de disputa.& allega.§.iij. Addo Bald. in l.testium. in pen.col.in uersic. secundò dico fidem. C. de test.nisi pro accusato:quia prçualent testibus accusatoris etiam dignioribus:ut j.eod.uer.lx.& lxxx.

Testibus senioribus magis creditur,quàm iunioribus. gl.Bar. & doct.in l.cùm quid.ff.si cert.pet.ubi Alex.dicit uerum,nisi iuniores sint digniores.per §.ordinationem.in authen.de monac.& Alex.in l.ob carmen.§.j.de testi.

Testes duo sufficiunt,etiam contra hæreticum in causa hæresis.Car.in cle.j.§.pen.de hæreti.uel unus sufficit ad torturã. ibidem.non ad puniendum.Car.in cle.ij.§.j.ij.q.eod.tit.

Testis unicus cum iuramento an & quando probet, uel non. suprà,Iuramentum in supplemétum. uer. ix. per discursum. ubi plenè.

Testis unicus cum iuramento rei probat pactum de non petendo, licet actor probet per duos testes mutuum: quia utraq; probatio est compatibilis inuicé. Secus uerò, si essent incompatibiles,ut quòd mutuauerint,uel non.Cyn.in l.bonæ fidei.in fin.C.de reb.cred.& Bart.in l.j.in fi.princip. uer. ulterius hæc lex facit.ff.de uen.inspi.& Abb.in ca.in nostra. de testi.& per Bart.in l.admonendi.de iureiuran.

Testium fides dependet ab arbitrio iudicis.l.iij.§. ideoque diuus.& ibi Bart.ff.de testib. & Bart.in l. Lucius.in fine. & ibi Pau de Cast.de infa.Paul.de Cast. in l. admonendi. de iureiur.Bald.in l.non hoc.ulti.col.C.unde cog.Alex.in l.j. ff. de testib. Sed sit cautus iudex, ut faciat scribi in actis causam, quare non credat,ut sit nota iudici appellationis.Bar. ubi s. Adde Bal.in d.l.testium.in ij.col.in uer.ueniamus ad examinationem. Quod est uerum, etiam in testibus deponétibus contra instrumentum,secundum Bal.in l. in exercendis. C. de fide instr.& Alex.consilio xlij.quarta parte, post Inno. &
† Ioan.And.in c.cùm Ioannes.de fide instrum. † Vide omnino Francis.Curti.in suo tracta.de Testi.in xx.conclus.]

† Testes indignos an iudex ex officio repellere possit, uide Feli.in c. cùm I. & A. de re iudica. in iij. col. uer. colligi possunt,quorum quæ.]

Testium qualitatem debet iudex ex officio inuestigare. Bald. in l.j.§.si curatores.ff.de magi.conue.& suprà,Iudex ex officio.uer.lxxvij.

Testes debent esse tales, quibus lux ueritatis assistat, & fides syncera.in Spe.de off.omn.iud.§.postremo.uer.sextò quærendum est.

† Testis dictum generale restringitur secundum rationem. Soc.in consi. xlij. incip. In causa restitutionis.in ij. col.uer. postremò esset aduertendum.in primo uol.]

Testium qualitas ex personis est consideranda, scilicet quis melior,uel dignior.in Specu.de delega. uer. quæritur. l. ob carmen.ff.de testi.

60 Testes qui præferantur, si pro utraque parte pariter probent.in Specu.de teste.§.postquam.& de probat.§.j.in l. ob carmen.ff.de testibus. & suprà eodem uersicu. xxviij. & sequenti.Et dic singulare,secúdum Abb.in cap. cùm P. de accusat. quòd præualent testes accusati testibus totidem accusatoribus, etiam dignioribus: ut in cap. bonæ. de electi. per gl.lxxxj.dist.clerici. & melius per Abb.in cap.in nostra. de testib.& j.eod.uersi.lxxx.

Testes quot requirantur ad probandum solutum debitũ, quot per instrumentũ probari permissum est, & quot ad probandum solutionem debiti in scriptis apparentis. in Sp. de proba. §. uidendum. & sup. Probatio per testes. uer. xij.

Testis unicus cũ scriptura priuata, uel cum iuramento an probet. in Spe. de instru. edi. §. nunc dicendum. uer. licet autem. doct. & Bart. in l. admonendi. in xiij. col. uer. his præmissis quæro. ff. de iureiur. quòd sic.

Testes quot probent famam. sup. uer. Fama. uer. xiiij. cum multis sequentibus.

Testes quot probent notorium. suprà uerbo, Notorium probatur. uersic. j.

Testes quinque requiruntur in manumissione. sup. uerbo, Manumissio. uer. iij. & x.

Testis non rogatus, sed fortuitus quandoque probat. in Spec. de instru. edi. §. iij. uersi. sed nunquid in conficiendo. Sed uide sup. uerbo, Rogatio. uersi. xxv. cum seq.

Testis non debet esse uerbosus: aliàs præsumitur contra eum. in Spec. de teste. §. j. uer. item quòd est uerbosus.

Testes duo præualent pluribus iudicibus in testimonio non iuratis: aliàs secus. d. §. j. uersi. quid si sunt tres.

Testis unicus sufficit in consecratione, & baptismo, non in ordinatione. gl. de consecra. dist. iiij. placuit. & omnino suprà, Baptismus.

70 Testes quinque requiruntur ad probandum, quòd emphyteuta soluit canonem. Sali. l. ij. & viij. q. in fin. C. de iure emphy. & in l. testium. C. de testib.

Testes quatuordecim requiruntur ad probandum excellentiam alicuius. text. singu. in l. unicuique. C. de proxi. sa. sacri. lib. xij. Alexand. in l. cùm quid. si cert. pet.

Testes clerici sunt digniores secularibus. glo. lxx. distin. monachus. uer. examinari. Ange. in authen. de testi. §. j. But. in c. ij. de elec. Alex. in l. ob carmen. §. j. de testi.

Testi etiam unico creditur reuelanti conspirationem, uel crimen læsæ maiestatis, uel insidias principi factas. lxxix. dist. si quis papa. vj. q. j. §. uerũ. in Spe. de teste. §. restat. uer. xxvj. aliàs uer. hoc tamen fallit. Car. in cle. j. §. fin. ulti. q. de usuris. ubi idem dicit de hæresi, & simonia.

Testis unicus æquiualet mille testibus singularibus. Bald. in l. iurisiurandi. ij. col. C. de testi. & Alex. con. xviij. iiij. parte. & in Spe. de teste. §. nũc uidendum. uer. sin autem semiplenè. & idem tenet Ale. in consi. xx. iiij. parte.

† Testi uni quibus casibus credatur, uide Feli. in c. ueniens. in pe. col. uer. in gl. fi. de testi. & aliquid in ca. licet uniuersis. eo. tit. Et an Imperator possit facere, quòd uni soli credatur, uide per eum in c. super. uer. extra gl. de testi.]

Testes in causa matrimonij debent esse probatæ opinionis & uitæ. in c. licet. & in c. literis. de testi. c. j. de consan. & affi.

Testes si sunt pares præualent illi, cum quibus concurrit informatio facta iudici, etiam per unum alium testem non legitimè receptum. gl. & Bald. fin. in c. j. §. si duo. de pa. tenen. & Alexan. consi. xciij. iiij. parte.

Testis unicus probans se uidisse scribi scripturam priuatam, probat semiplenè. suprà, Scriptura. uersi. lviij.

Testes nobiles, uel uiles dicuntur ex arbitrio iudicis. Bald. in l. Gracchus. C. de adul. in princ. & Alexan. in l. more. de pac. & in l. iij. in princip. de testi. Adde Bal. in authen. sed cùm testator. C. ad legem Falcid.

Testem non oportet esse peritum in iure. gloss. Instit. de inuti. stip. §. si scriptum. & Alexand. in l. stipulatio. §. hoc quoque. de uerb. oblig.

80 Testes duo laici deponentes pro accusato, præferũtur duobus testibus clericis deponentibus pro accusatore. gl. sing. lxxxj. di. clerici. secundum Abb. in c. cùm P. de accusa. & in c. ij. in nostra. de testib. ubi sing. dicit habere locum, quando parum differunt, & quando sunt omnes recepti ante publicata & didicita testificata. ut s. eod. uer. lj. & lx.

Testes pauciores deponentes de possessione & titulo, præferuntur testibus de possessione sola, licet pluribus. glo. iiij. q. iij. si testes. in gl. mag. per c. licet. de proba. & ibi Abb. Sicu. Abb. post gl. in c. in nostra. de testi. ubi dicit uerum, si omnes deposuerunt in eadem causa, seu instantia, non si in alia, uel ad diuersum effectum. Item,

Testes duo possunt reprobare centum testes, deponendo scilicet super alio, uidelicet super inhabilitate ipsorum, secundum Abb. ibidem. Item,

Testes etiam super indirectis contrarijs plures, uel digniores præferuntur, non autem pares, quia priores præferuntur. Abb. fin. in d. c. in nostra.

Testes duo digni, & honesti præferuntur mille ribaldis uilibus. Abbas Sicu. in cap. in nostra. de testi. not. iiij. q. iij. si testes. & ibi gl. ordinaria. Item,

Testium multitudo præfertur testium dignitati, nisi dignitas sit ualde magna. d. cap. in nostra. & gl. not. in d. cap. si testes. §. j. & suprà, uer. Numerus. uer. antepe.

Testis nobilis præfertur ignobili. iiij. q. iij. §. testium fides. & ibi glo. not.

Testis unicus de infamia alicuius an præualeat communi opinioni contrariæ. Innoc. in cap. per inquisitionem. in fi. de elec. & in ca. qualiter & quando. de accusatio. & Bal. in l. Cassius. ff. de sena. Item quid si unus testis probat de ueritate, & alter de fama contraria. Inno. in ca. in tua. de spon. & Bal. in c. j. §. si duo. de pace tenen. Et quid si duo probant de fama contraria. Bald. in l. ij. in princip. de excu. tuto.

Testes inhabiles, uel non integri, admittuntur in subsidiũ, ne ueritas pereat, quando alij testes non habentur. Alex. in l. ex libero. ff. de quæsti.

† Testi inhabili an credatur, si est rogatus à partib. uide Bald. in l. si quis testibus. in ult. col. C. de testi. Et aduerte, quòd quando partes consentiunt in testem, non possunt aliquid contra eum opponere. Quod uerum, quando consentiunt in personam, & in dictum. Secus, si consentiunt in personam tantùm, quia tunc possunt opponere dicto. Ita no. dixit Bal. in l. in bonæ fidei. in pe. col. uer. sed dubitatur de uno. C. de rebus credi. Quod dictũ pro mirabili refert, & sequitur Fel. in c. ueniens. in pen. col. uer. tertiò inquantum. de testib. & Hipp. de Marsi. sing. xcij. inci. Licet testis.]

Testes duo an probent errorem testamenti. s. Testamentum probatur. uer. vij.

90 Testes inhabiles, & suspecti contra hæreticum inquisitum admittuntur. Item contra hæreticum accusatum. glo. no. & Gemi. in c. fidei fauorem. de hære. in vj. Sed ibi Archi. cõtrà, & Alex. in l. si constante. in princip. vij. col. sol. matri. ubi sequitur Archi. cum quo tenet Ludo. in authen. similiter. liij. col. C. ad legem Falcid. ut extensio non fiat ad causam accusationis: sicque in ea testes inhabiles & suspecti non admittantur, licet in inquisitione sic.

† Testes dicuntur suspecti, quando loquuntur uno & eodem sermone præmeditato. l. testium. §. ideoq; diuus. & ibi Bart. & doct. ff. de testi. Quod limita ut per do. Franc. Cur. in suo tracta. de Testibus, in xiiij. conclusione.]

Testes tot requiruntur in reuocatioue testamenti, quot in confectione: ut s. Testamentum probatur. uersic. v. xix. & seq. & testamentum reuocatur. uersicu. xxij. xxxiiij. & per discursum.

Testis papa solus esse potest in præiudicium alterius, nõ alius, etiam Cardinalis legatus. c. cùm à nobis. & ibi Abb. de testi. ubi etiam uide, an cardinalis possit esse testis.

Testes qui esse possint, uel non, & de exceptionibus contra personas testium, uide inf. eod. per totum. & adde s. uer. Exceptio contra testes. & per discursum. & plenius in Spe. de teste. §. j. per totum.

Testes esse possunt omnes in dubio, nisi reperiantur prohibiti. l. j. ff. de testi. Spec. eod. tit. §. nunc tractandum. uer. quid

† de mutuo. † Deci. consi. clxiij. col. iij. in fine, cum seq.]

† Si super contractu non habeo testes, nisi familiares meos, qui mecum sunt in seruitio, consilium est, ut eos expellam à seruitio, & postea potero eos producere in testes: satis enim est, quòd tempore testimonij non sunt mihi domestici. l. iij. §. j. ff. de testi. Cyn. in l. ij. C. eod. Spec. eod. tit. §. j. uer. quid si olim. Bart. in l. j. ff. de quæsti. ubi etiam quærit, quid econuersò, si tempore contractus aliquis non erat mihi domesticus, sed tempore testimonij est domesticus, cõcludit quòd admittitur, dummodo contingat sine facto meo. Abb. in d. cap. in literis. circa finem.]

Testis an possit esse pauper. suprà, uerb. Pauper. uersic. xiij.

* Testes pauperes, id est, qui nõ habent tantũ in bonis, quãti est id, de quo in iudicio cõtrouersia est, suspecti sunt. l. iij. ff. de testi-

de testibus.Ias.in l.si constante.nu.42.& ibi Rip. nu.32.33. ff. solut.matri.Caro.Rui.consi.clviij.num. xxvj.uol. v. Ioann. Cephal.consil.clxix.num.xij.uol.ij.Deci. consil.cv.col.iiij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testis potest esse pauper, si uir bonus sit.§.fi.Inst. de suspec. tut.gl.in l.iij.in princ.ff.de testib.Ioan.Ceph.consi. ccxxvij. nu.lxv.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

* Testis pauper neque bonæ neque malæ famæ potest esse, sed non est omni exceptione maior. Bald. in cap.si quis testium.de testib.Ioan.Cepha.consi.ccxxvij.num.lxix.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Testis non admittitur, qui principaliter pro se deponit: secus, si principaliter pro alio, & secundariò pro se.no. in l. dictantibus.C.de testa.& in l.qui in potestate.ff.eod.tit.quod not. ad l.omnibus.C.de testib.

Testis inhabilis admittitur, imò non uitiat, si numerarij sunt habiles.Inn.in ca.super.eod.uersi. sumitur etiam hîc arg. de appel.Bald.in Marg.Testis.xij.col.& in l. præscriptione.xij. col.in uer.quintò quæritur.C.si contra ius, uel uti. pu. & in addi.Specu.de teste.uer.nihil.& infrà, Testes instrumentarij.uersic.xix. Vide omnino Alexand.in l.si quis. §. cogitur. de eden.ubi etiam dicit, quando inhabilis cum idoneo probet.& infrà,Testium impugnatio.uersicu. lxxxij. & per Ale

† xand.consi.lvj.ij.parte. †Et per Felin.in cap.testimonium. ibi:secundò not.de testib.]

Testis falsus in una causa an repellatur in alia. suprà,Falsarius. uersicu.iij.

Testes super ætate probanda qui sint idonei, & qualiter deponant.s.Aetas.uersi.xxxv.& seq.&.xxxviij.cum seq.

Testes inhabiles repelluntur etiam officio iudicis. s. Iudex ex officio.uersi.lxxvij.

Testes omni exceptione maiores esse debent, id est, tales, contra quos nihil potest opponi.s.Testes quot,& quales.uer.ij.

10 Testes inhabiles in iudicio consensu partium admittuntur, nisi de commodo publico agatur.Ange.in auth.de testib. §. j.uer.no.istam gl.quæ apertè tenet.Adde suprà,uer. Consensus partium.uersi.j.& iiij.Quid in instrumētis. infrà, Testes instrumentarij.uer.xix.

† Testes inhabiles an possit iudex ex officio suo repellere, etiam parte non excipiēte,uide omnino Feli. in c. intimauit. in pen.col.uer.ulterius dicit hîc Innoc. de testib.Et quomodo intelligatur illa regula, quòd ubi testes idonei haberi nō possunt,admittūtur inhabiles,ut ueritas habeatur.uide Hippoly.de Marsil.singul.lxxiij.incipiente, Plures sunt.]

Testis consanguineus, uel famulus, uel alius, qui repelleretur, potest admitti de consensu partis.in Specu.de teste.§.j. uer. quid si aduersarius.& Ludo.in singu.uerbo, Testis.uersic.in

† materia repulsionis,&c. † Et per Felin. in cap. cùm obstat. de accusa.in iij.col.]

† Testis consanguineus,& affinis.uide Ias.in repeti. l.admonendi.col.lxxiij.ff.de iureiu.]

Testes dicuntur inhabiles, quibus quis potest imperare. gl.iij. q.iij.idonei.§.Testis.no.in c.in literis. de testib. Cy. & doct. in l.ij.C.eod.tit.

Testis in causa terminorum agri potest esse uenditor.sup.Termini agrorum.uer.j.& inf.eod.uer.xxxv.

Testes esse possunt illi de consilio in instrumento mandati,uel syndicatus:sed tutius est adhibere extraneos. Bal.in l.in tātum.§.uniuersitatis.ff.de rerū diui.ubi Bart.Sed caue, quia non ponunt istum casum.

Testis infamis an & quando admittatur.sup.Infamis.uer. xxx.

† cum xij.sequentibus. † De infami infamia facti, & quid in causa matrimoniali, Deci.consi.clxxiij.col.j.]

† Testis infamis infamia facti nō admittitur ad testimonium in causa matrimoniali.Iacobi.de san.Georg.in l. testium. in §. lege Iulia.in ulti. col. uer. addite, quòd testes. ff. de testib. Et ibi subdit, quòd non sufficit opponere contra testem in genere, quòd est criminosus, uel infamis, sed deueniendum est ad speciem, dicendò quòd est infamis ex tali causa. Item si opponitur sibi criminositas, debent crimina specificari cū insertione temporis, & loci. Ita not. Bald.in authen. si dicatur.in fi. C. de testi.]

Testis inhabilis si admittatur, potest appellari.suprà, Appellatio admissa appellatione.uer.v.

Testis idoneus in causa ciuili potest esse non idoneus in causa criminali, id est, eadem criminaliter mota. Bal.in l.si quis ad se fundum.in ij.col.in uer.itē no.quòd testes.C.ad l.Iuliam, de ui.Adde Bart.in l.prætor.la j.§.j.in pe.col.ff.ui bo.rap.

Testes ne dicantur suspecti, ne examinentur de consensu partium.Angel.post gloss.in authen. de tri. & se. §. & quod sæpe.in fin.col.iij.

Testes ipso iure non repelluntur, sed ope exceptionis, nisi pupillus & seruus.gl.& Ang.in authē.de testib. in §. sancimus. in uer.no.singulariter illam gl.

20 Testis inimicus an esse possit. suprà uerbo, Inimicus.uersi.

† xviij.cum tribus sequentibus.& uer.xxij. † Et quid si facto partis sit inimicus. Dec.consi.clxiij.col.vij.Fel.in c.cùm I.& A.col.iiij.de re iudi.]

* Testis inimicus esse nō potest, siue ipse, siue pars inimicitiæ causam dederit.Hippo.Marsil.in l.j. §.cùm quis.ff. de quæstio.num.xj.Aemilius Maria Manolessus.

* Testis esse potest aduersum me is, qui post litem exortam mea causa factus est inimicus meus, sec.com.opin.Barto. & alij, in l.j.§.cùm quis latrones.ff.de quæstio.Bal.in l.sed & si quis.§.illud.ff.si quis cautio.in l.ij.§.sed si agant.ff.de iudici. in authen.si dicatur.col.iij.C.de testib.Ludo.Roma. in l. semel mora.col.pen.ff.solut.matr.Felin.in cap.cùm inter priorem.col. xiij. de exceptio. Multi tamen cōtrarium sentiunt. gl.§.in l.athletæ.in §.dat remissionem.ff.de excus.tut.& ubi Bald.Innoc.S.P.in cap.cùm I.& A.de re iudicat.Anto.Butr. in cap.ueniens.il ij.de sponsali.Ant.But.Io.Imol.& Abb. in c.ut debitus.de appel.Hippo.Marsi.in l.j. §. cùm quis latrones.nu.xj.ff.de quæstio.Alexand.consi.xcix.uol.j.Aemilius Maria Manolessus.

* Inimicus utriusque partis, utraq; parte uolēte & consentiente, testis esse potest.Hip.Mars.in l.j.§. cùm quis latrones.nu. xij.ff.de quæstio. Æmilius Maria Manolessus.

Testis corruptus precio repellitur.l.iij.§.lege Iulia. ff. de test.l. j.in princip.de fal.nisi deponat contra corrumpentem.text. singu.& ibi Bald.in ij. col.in uersi. nota mirabile uerbum. si de feu.inter do.& uasal.lis ori.Item nisi generaliter accipiat pecuniam, ut faueat sibi in tali causa, secundum Specu. qui refert Hostien.sic tenuisse:ut dicit Lud.Pon.in singu. uersi. testes qui,&c. Vide de materia in Spe.de teste.§.j. uer.quòd accusatus.& uersicu. item opponitur testi, quòd recepit. & in l.si quis testibus.& ibi doc.& Bald. præsertim in ij. oppo. C. de testib. Item si recepit, ut diceret, uel non. d. uer. quòd

† accusatus. † Vide Fel.in c.j.in prin.de testi.& in c.sicut.in ij. col.uer.glo.pen.eod.tit.]

* Testis productus ab aliquo, si postea se eius gratia falsum dixisse fateatur pro eo, non probat. Abb.con.xvj.uol.ij.Carol. Rui.con.xv.nu.11.col.v.Io.Ceph.con.ccxxiij.nu.11. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis ꝓductus ab aliquo, si eius gratia se falsum dixisse pro testimonio fateatur, contra eum non probat. Abb. con.xvj. uol.ij.Caro.Rui.con.xv.nu.xj.uol.v.Io.Ceph. cō. ccxxxiij. nu.x.uol.ij.Tho.Gram.con.xlvj.nu.x. Aemil.Mar.Manol.

* Testi dicenti se ab aliquo fuisse corruptum, fides adhibenda non est.cap.sicut nobis.in extre.ubi doct.de testib. Felin.in c.cùm in tua.nu.vij.de testib.in c.licet causam.nu.66.67.de probatio.Specu.in tit.de probatio.§.uidendum restat. Carol.Rui.con.cxlvj.nu.iij.iiij.uol.v.Io.Cepha. con. ccxxxiij. num.j.uol.ij.Aemilius Maria Manolessus.

* Testi dicenti se falsum precib.& rogatu alterius deposuisse, credendum non est.Dec.con.clxxxix.num.vj.Tho. Gram. con.crim.xlvj.nu.xj.Io.Ceph.con.ccxxxiij.num.xiij.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis dicens se fuisse corruptum, est periurus. ca. sicut.ubi doct.de testib.Io.Ceph.con.ccxxxiij.nu.xxij.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Testis habilis tempore actus si fiat inhabilis sine culpa sua, probat, aliàs non. Azo in Summa, de testa.ad fi. Sed uide plenè ĩ.Testes deponunt.in j.col.uer.xiij.& per glo.& docto.in l.j.C.de testa.& per Alexan.in l.j.§.si seruus.& Bart. ibi in §. cùm quis.de quæstio.

Testis esse non potest substitutus pro eo, cuius loco est substitutus.Bart.in l.lege Iulia.ff.de testi.& Cyn.in l.iurisiurandi. C.eod.tit.

Testes ad probandum factum ad defensionem qui possunt esse. supra, Defensio. uersi. xv. cum quatuor uer. seq.

Testes ad probādum æstimationem rerum derobatarum qui esse possint. s. uer. Domestici. uer. xxiij. circa medium.

Testes domestici an, & quando admittantur. d. uer. Domestici. uer. xxiij. & uer. Familiares. uersi. x. cum duobus seq.

* Testis domesticus facit indicium. Hip. Mar. in l. j. §. ad quæstionem. nu. 30. ff. de quæstion. Io. Ceph. con. clxx. nu. 39. cō. clxxj. nu. 52. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis domesticus in causis criminalib. ut nostri appellant, ne indicium quidem facit. Bar. in l. fi. in extre. ff. de in lit. iuran. Hip. Marsi. sin. xcviij. Dec. con. clxxv. nu. vj. cō. clxxxix. nu. 15. Io. Ceph. con. clxxj. nu. 52. uol. ij. Æmil. Maria Manol.

Testes, etiam qui non probarent, si tamen facerent indicium, sunt recipiendi. Bal. in Marg. Testis. ij. col. post Inn. in c. præsentium. ad fi. uer. sed melius est dicere. & in c. ueniēs. in ult. col. in gl. sua, in uerbo, usus. de testib.

Testis an esse posit iudex ordinarius, uel delegatus. sup. uer. Iudici creditur. uer. vij. & xviij. quòd non. Et an delegatus. sup. uerbo, Delegatus. uersi. vij. quòd non. Et an arbiter. suprà uerbo, Arbiter. uersic. vj. quòd non.

Testis qui non admittitur pro aliquo, si deponat pro & cōtra, admittitur. Bald. in l. etiam. ult. col. uer. sed reuoco in dubium. C. de testi. & ibi Sali. & doc.

30 Testis etiam inhabilis, & non ritè, potest recipi ad informationem iudicis de fama alicuius. Bartol. in Mar. uer. Iudex. uersicu. j.

Testis criminosus admittitur, nisi exceptio criminis sit contra ipsum specificè opposita. Barto. & Alexand. in l. iij. §. lege Iulia. ff. de testi. Bald. in l. ij. q. C. de testa. not. in cap. iiij. de testi. in vj. & gloss. not. ij. q. vij. ipsi apostoli. & per Innoc. in capit. cùm P. Manconella. de accusat. De quo per Bald. in Marga. uer. Crimen. uer. fin. & Bald. in authent. si dicatur. ad fin. uersic. & adde, quòd ubi testi. C. de testib. & plenè in cap. testimonium. & ibi Abb. de testi. Item qui incidit semel in peccatum mortale, non potest esse testis in causa criminali, etiamsi sit emendatus. gl. ij. q. vij. ipsi Apostoli. & Abb. in d. c. testimonium. Et scias, quòd omne peccatum mortale repellit à testimonio: ut quando testis dicit se inimicum partis in fraudem, ut euitet onus testimonij: quo casu tanquam mendax peccat mortaliter: xxij. q. ij. ne. quis. & ca. j. de falsis. & tamen non repellitur. tex. fin. secundum Abb. in c. inquisitionis. de accusat. Sed an probet pro opponente. Bald. in Mar. Testis. viij. col. Vide per Innoc. in cap. præterea. paulo post princ. de testi. Archi. & Io. And. in c. præsentium. eo. tit. lib. vj. in Nouella. Adde sup. uer. Exceptio criminis. uer. v. viij. & seq. & uer. Exceptio qualiter. uersic. xix. & plenius in Spec. de teste. §. j. uer. item oppo. quòd est criminosus. cum seq. & seq. ubi etiam dicit admitti eum factum criminosum post testimonium, ut quòd testis criminosus repulsus non potest contra criminosum excipere. Item quòd fur, latro, adulter repelluntur à testimonio, & existēs in peccato mortali: de quibus omnibus uide ibi plenè. Item quòd olim fuit criminosus. eo. tit. & §. uer. item quòd olim. sed melius in uer. quid de portātibus. Et si opponatur cōtra eum, nō potest replicare de crimine contra opponentē. Abb. in c. testimoniū. de testi. Item potest probare se innocentem. Abb. ibi in fi.

† Testis de crimine damnatus in ciuili, & in criminali, quando admittatur, uide do. Pe. Phi. Cor. in con. xxj. incip. Circa. per totum. in tertia parte.]

Testium personæ non possunt infringi, si in productione eorum non fuit protestatum contra personas. sup. uer. Exceptio contra testes. uersi. xiiij.

Testis falsarius, contra quem pendet processus de falsitate, nō potest esse testis in alia causa. Bar. in l. Barbarius antepe. col. in repe. uer. imò uidetur, quòd sit omnino prohibitum. ff. de offi. præ. per no. in l. j. C. de reis postu. lib. x.

Testes uicini esse possunt, & præualent alijs. infrà, Testium impugnatio. uer. lxxv.

Testis uenditor esse potest pro emptore in causa euictionis, quando non tenetur de euictione, aliàs non. Barto. & Alex. in l. nullus. ff. de testib. & Bal. in l. omnibus. paulo post prin. C. de test. Sed Bar. ibi dicit, quòd indistinctè repellitur propter affectionem. Vide in Sp. de teste. §. j. uer. quid de uenditore.

Item in quæstione finium. s. Termini agrorum. uersi. j. & l. eos. & ibi gl. in uerbo, Fuerit. & doc. ff. fin. reg. ubi Bart. dicit hoc ibi non probari, sed solùm, quòd termini sunt figendi, prout olim dominus fundi designauerit tempore uenditionis: per quem autē probetur, eum sic uendidisse, & designasse, ibi non dicitur, secundum Bart. sed Bal. ibi dicit simpliciter credi uenditori in quæstionibus terminorum. & tenet Bald. in l. omnibus. in prin. C. de testa.

Testis clericus an esse posit. s. Clericus testis. uer. j. ij. & iij.

† Testes quatuor clerici, ualent sex laicos. Deci. consi. cix.]

† Testis an esse posit periurus. s. uerb. Periurus. uer. pe. † Et uide do. Pe. Phi. Cor. in consi. clvij. inci. De pluribus. in litera E. in iiij. parte. quòd non.]

* Testis periurus repellitur. c. testimonium. c. sicut nobis. ubi Feli. de testib. Feli. in c. licet causam. nu. 66. 67. de probatio. Hip. Mar. in pract. §. restat. nu. 15. Dec. con. clxxxix. nu. 10. Carol. Rui. con. clviij. nu. 4. uol. v. Ioan. Cephal. con. ccxiiij. nu. 29. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis periurus ne indicium quidem ad formandā inquisitionē facit. And. Alcia. de Præsump. li. ij. præsump. x. nu. 2. 3. Io. Ceph. cō. cciiij. nu. 30. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testi periuro ne in tormentis quidem ad formandā inquisitionē creditur. Rui. con. cxlvj. nu. 3. 4. 5. uol. v. Ioan. Cephal. consi. ccxxxiiij. nu. 1. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis periurus nūquam admittitur, nisi expressè de eo cautum sit. Abb. in c. per tuas. col. iij. de simonia. Io. Ceph. con. ccxxxiiij. nu. 2. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis periurus nec post emēdationē admittitur. gl. in c. per tuas. de simon. Dec. cō. clxxxix. nu. 10. Cra. cō. vj. nu. 16. uol. j. Ceph. con. ccxxxiiij. nu. 3. uol. ij. Æmilius Maria Manoles.

Testes esse possunt singuli de uniuersitate in causa uniuersitatis, quia deponunt ut singuli, non ut uniuersitas. Innoc. in capitul. insuper. de testibus. in gloss. in uer. instituantur. & ibi Abb. & in Specul. de teste. uersicu. primo. uersi. sed nunquid in causa uniuersitatis. & uersi. quid si omnes. & Abb. post gloss. in capitul. in literis. de testib. quod probant, licet sint domestici uniuersitatis. Quod uerum, si causa est proprietatis, & utilitatis: aliàs secus. l. sicut. quod cu. uni. nom. l. testatrix. §. j. ff. communia præd. Bal. in Marg. Testis. iij. col. & tenet Cyn. per Salicet. in l. parentes. C. de testib. per Alexandr. in consil. lxviij. secunda parte. & in consilio clxxj. Item nisi causa concernat commodum singulorum, ut causa molendini, & syluæ: secus, si de statuta, & simil. docto. in l. nullus. ff. de testib. & in l. omnibus. C. eod. titu. & in l. sed si hac. §. qui manumittitur. de in ius uocan. Abb. in d. capitul. insuper. dicit contrà, scilicet posse singulos testificari in causa syluæ: quia potest uniuersitas aliud de ea disponere: & sic singulis non potest utilitas obuenire. uide ibi omnino. Credo, quòd numerus suppleat, quod in fide deficit. gloss. in l. iij. §. numerus. ff. de testibus. Item uerum in his, quæ non possunt sciri, nisi per illos de uniuersitate. capitul. ueniens. el secundo. cum gloss. in uerbo, Per canonicos. de testibus. capitul. cùm dilecti filij. & ibi gloss. in uer. & si tres. de elect. l. ex consensu. C. de repud. Lanfranc. in capitul. quoniam contra. uer. Testis. uer. dubitatur ulterius. de probatio. Abb. in c. tertio loco. eod. titu. Bart. in l. in tantum. §. uniuersitatis. & ibide aliquid per Bald. ff. de rerum diuis. Item ad probandum errorem uniuersitatis. Bartol. in l. si librarius. in fin. de regul. iur. Item in constitutione syndici & alijs actibus uniuersitatis. Bartol. ibidem. & Bald. in d. §. uniuersitatis. Item in defectum aliorum testium. Specul. ubi suprà. & ibi Bald. uersi. in causa uniuersitatis. & Alexand. in l. in tantum. de rerum diuis. de quo per Abb. in capitul. tertio loco. de probat. & in cap. & si Christus. de iureiur. ubi uide. & per Abb. in d. capitul. insuper. ubi aliter. & idem tenet Specul. in d. uer. sed nunquid in causa. ubi Ioan. And. dicit, quòd probant cum alijs. & Alexan. in con. lxviij. ij. parte. † Et per Felin. in capit. insuper. de testib. in vj. fal.] Item nisi sentiant singuli commodum bursale: aliàs secus. Salice. & Bald. in l. parentes. in fin. C. de testi. ubi plenè. & sup. eod. circa principium. Item ubi de publica utilitate agitur, licet & priuatam contineat, quia non debet publica impediri ratione priuatæ. Bal. in l. j. §. cùm autem. uer. & est ar. C. de cadu. tol. Item eis semper diminuitur de fide: & tunc cum alijs idoneis admittuntur,

mittuntur, ex quo non repelluntur omnino. Bald. & Angel. & Alexand. in l. si quis ex argentarijs. §. j. de eden. & Alexan. consil. lxviij. ij. parte, pro arbitrio iudicis. Butr. & Abb. in c. cùm nuncius. de testib. uidelicet quádo non agitur de commodo singulorum principaliter, sed secundariò, ut ibi. & tenet Bald. in d. §. uniuersitatis. & Ioan. Andr. in addi. Specu. de teste. & Barthol. Cæpol. de sent. paſ. iiij. & vj. q. ubi plenè. Pro hoc omnino Bald. in l. si quis ex argẽtarijs. §. j. de eden. & ibi Alexand. Item non sunt integri, & omni exceptione maiores, etiam in casibus, in quibus admittuntur. Archi. xij. q. ij. in summa. Anto. de Butr. in d. capit. insuper. & Alexan. consi. xlij. iiij. parte. ubi tenet eos non admitti contra instrumentum. Vide Archid. ix. q. ij. super prudentia. quòd non sit legitima probatio per testes de uniuersitate. Et quid si ad testes spectat commodum per consequentiam. Alexand. in consi. clxxj. ij. parte. & consi. lxviij. ubi dicit eos non repelli. Et ponit exemplum in caligarijs, qui possunt deponere de consuetudine artis eorum, licet quilibet eorum possit quádoque incidere in litem ex eodem dubio, super quo deponant. Item ponit exemplum in consuetudine probanda contra quartam episcopalem, qua quilibet rectores ecclesiarum possint probare consuetudinem illam contra episcopum, secundum Ioan. And. in regula, sine possessione. pen. col. in Mercurialibus. Et adde, quòd clerici possunt esse testes pro ecclesia sua, etiam in his, quæ ipsi collegialiter fecerunt. ca. tertio loco. & ibi Abb. Sicul. de proba. his tamen præferuntur alij extra uniuersitatem. Odo. sing. in l. j. C. uti pos. Lud. de Interan. in consil. In Dei nomine amen, in accusatione prædicta, &c. & Abb. in d. c. insuper. & Alex. in d. con. lxviij. Sed an probent semiplenè, & an duo non sufficiant, Barth. Cæp. in d. vj. q. ubi s. Abb. in d. c. insuper. dicit duos non facere probationem plenam, & non sufficere, quia non sunt integri, & inducti per actorem: possunt etiam per reum induci: quia non debet actori licere, quod prohibetur reo. glo. in c. cùm nuncius. in uer. repellendi. de testi. per l. non debet. de reg. iur. Addo de hoc articulo an illi, qui sunt de uniuersitate possint esse testes in causa uniuersitatis, gl. in uer. imperari. in l. idonei. ff. de testi. & glo. in uer. testes. in §. cogitandum. in auth. de mona. & Bar. in l. sed si hac. §. qui manumittitur. & ibidem per do. Alex. cum alijs cócor. per eum signatis. ff. de in ius uoc. sed an in criminalibus. Abb. in d. c. insuper. † Et per Feli. in c. insuper. de testi. & uide Pari. de Pute. in trac. Syndic. in uer. uniuersi.]

Testis esse non potest socius criminis. ca. personas. de testib. l. fi. cum gloss. in uer. nemo tamen. C. de accu. Quod intellige pro socio suo, nec contra aduersarium socij in rixa: ut ibi. & Hostien. in Summa. de testi. §. quis possit. uer. item in causa communis criminis. per cap. ueniens. & cap. personas. eod. titu. cap. j. de confes. in vj. c. significasti. de adult. l. quoniam. C. de testi. in Specu. eod. titu. §. j. uer. item quod est socius criminis. iiij. q. iij. liberi. xv. q. iij. nemini. l. sicuti. C. de quæstio. Bald. in l. omnibus. in fin. de testi. quod nec pro, nec contrà. Sed adde latius in l. quoniam liberi. in uer. secúdo not. in eód titu. & Salic. in d. l. fi. dicit hoc probari per gl. iiij. in l. j. C. de cu. re. Sed intelligit uerum esse, si sit contra ipsum alia præsumptio, quàm inculpatio socij. aliàs non sufficit ad torturam: quia nominator de se confessus est criminosus, ergo non idoneus. Item & quia per suam confessionem apparet ipsum criminis participem: unde non facit indicium sola, secundum eum. Barto. in l. j. §. si seruus. el ij. eo. titu. ff. de quæstio. in l. qui accusare. uer. sed qualiter poterit opponi. ff. de acc. nisi in tribus casibus, quos ponit Spec. de accusatore. in princip. uer. item repellitur, qui fuit socius. Item uerum, nisi quo ad præsumptiones, & indicia. Inn. in c. quoniá. de testi. in gl. in uerbo, mulieres. Bal. in Mar. Testis. iij. col. Vide Bald. post gloss. & ibi Angel. in l. si filium. in uersic. item nota, quòd socius. C. de lib. cau. & in l. quoniam. in ij. not. C. de testib. ubi dicit uerum pro, uel contrà. & per Petrum de Perusio in tracta. de Societate, xj. parte, xiiij. quæst. Item quo ad inquirendum, non ad torquendum. Cy. in l. fi. C. de accu. Ange. in l. & si certus. ad Syllan. Innoc. in c. j. de confes. Ang. in l. ea quidem. viij. col. de accu. Bart. in l. non ideo. j. col. eo. tit. & per Alex. in l. repeti. §. j. de quæst. Sed imò ad torquendum in defectum aliorum. Paul. de Castr. consil. cxx. incipiente, Notandum est, quòd adulterium. in fin. ut s. uer. Cófessio in criminali. uer. xxxij. uide gl. no. ij. q. v. interrogatum. & Sali. in d. l. fi. dicit hoc probari per gl. iiij. in l. j. de cust. re. Sed intelligit uerum esse, si sit contra ipsum alia præsumptio, quàm inculpatio socij, aliàs non sufficit ad torturam: quia nominator de se confessus est criminosus, ergo non idoneus. Item & quia per suam confessionem apparet ipsum criminis participem: unde non facit indicium sola, secundum eum. Et tenet Alex. consi. cvj. iiij. parte. & in consi. præcedenti. ubi uide omnino per Vincen. Paliot. & per Bart. in l. repeti. de quæstio. Et quòd faciat indicium: suprà, Indicium. uersic. xxv. & uerbo, Inculpatio. uer. pe. Item potest in crimine simoniæ. gloss. in cap. j. de testib. in vj. gl. j. in princip. c. per tuas. de simo. & Host. ubi suprà, Petr. de Sun. in d. l. quoniam. Item potest in crimine conspirationis. Bal. in d. l. quoniam. in uer. quæro igitur. in Spe. de teste. §. j. uer. Item quòd est socius criminis. & Bald. ubi suprà. Sed aduerte, quia in opponendo debet adhiberi cautela, scilicet ne allegetur socius criminis: quia sic opponens fateretur crimẽ; & posset ex confessione condemnari. Sed intentetur delictum eius, & probetur, secundum Bald. ubi suprà, post glos. in d. l. si filium. & in Specu. de accusatore. uersic. item repellitur, qui fuit socius: ibi, caue tamen, &c. & in Spe. de excep. §. uiro. uer. qualiter. ubi uide. Item uerum etiam cum tortura. tenet Inno. in c. cùm P. de accu. † De socio criminis uide amplè Hippolytum in l. j. §. diuus Antoninus. colu. j. ff. de quæstio. Deci. consi. clxiij. col. iij. uer. iij. obijcitur. ubi allegat plura consilia, quòd socius criminis non est idoneus testis. uide Lauren. Calcan. in suo consi. cix. col. ij.]

40 Testis contra me potest esse accusatus de delicto à me ad cautelam, ut tanquam socius criminis repellatur. ubi Bart. in fi. damnat istam cautelam. l. j. §. cùm aliquis. de quæstio. & l. quoniam. C. de testib. Addo Bald. in auth. si dicatur. in ult. col. in princ. C. eo. & j. eod. uer. xliiij.

Testis esse non potest socius omnium bonorum, uel partis, si tamen habet interesse: aliàs sic. glo. in uer. participes. in uer. item nunquid. & ibi Bald. in uer. quæro, utrum in ciuili: & docto. in d. l. quoniam. & ibi dicit Bartol. socium præiudicare, quo ad qualequale præiudicium. & Lanfran. in cap. quoniá cótra. uer. testes. uer. an socius. de proba. & Pet. de Peru: ubi s. & s. Socius. omnino Ang. & Alexan. in l. si duo. si quis cau. Item potest esse, si est socius habitationis tantùm. Bald. & doc. in d. l. quoniá. Item & socius itineris, nisi ad animum suũ reuocauerit iniuriam socio illatá, de qua agitur. Bal. ibidem. & Pe. de Peru. ubi s. Item secus in socio seruitutis, uel rei cómunis indiuisibilis: secus, si res est diuisibilis, & lis est cum extraneo. Bal. in l. omnibus. in j. col. uer. exemplum de secundo. C. de testib. Et de materia. in Spe. eod. tit. §. j. uersi. sed nunquid socius. & Abb. in c. insuper. eod. titu. † Et per Feli. in c. super. de testi. in vj. col. in fin.]

Testis in causa propria quis esse non potest. l. omnibus. de testib. & ibi doct. l. nullus. ff. eo. Pau. de Cast. con. ccclxxj. incipiente, Visis actis, & actitatis. in fi. in Spe. de contu. §. sequitur. uer. porrò. & de pri. & secun. decre. §. restat uidere. uersi. sed qualiter. & de teste. §. j. uersi. item quod est testis in re, nisi in casu, de quo in cle. j. §. j. sanè ibi. Cardi. de foro compet. uidelicet quod creditur episcopo expulso, quòd non fuerit ausus citare expulsores, uel eos dolo fecisse, ne citarentur, quod cótra eos in nulla parte diœcesis propriè potest procedere, non quo ad alia: ut ibi per Card. q. ij. Et dicitur causa propria, si commodum uel incommodum habet nomine proprio: ij. q. vj. biduũ. uer. in propria. ff. quando ap. sit. l. ij. §. propria. gl. in c. cùm dilecti filij. in uer. & si tres. de elect. nisi de consensu partis. Bal. in l. fi. de fideicom.

Testis quis de facto suo, in quo habet interesse, esse nó potest: l. deferre. §. idem decreuerunt. de iure fisc. & ibi Bartol. in princip. Innocen. in cap. non sine. in gloss. sua, in uer. clerici: de arbitr. Bal. in Margar. Testis. iij. col. ubi dicit post Archi: & Ioan. Andr. in cap. Romana. de testib. in vj. quòd administrator potest esse testis de contractu suo. & suprà uerbo, Administrator. uersic. si tamen quis ad portandum deputatus probat, dicens se portasse. ut in practi. Papi. uersic. in facto proprio. in fin. Vide Paul. de Castr. in consil. clxj. incipiente, Ad bene examinandum. & hoc not. ad limitationem

Bartol. ad dictum §. idem decreuerunt. Adde suprà, Arbiter. uersicu. vj. Adde, & uide in cle. ij. §. ut illud. de re iudi. quod potest quis de facto suo testificari per negatiuam puram, non coarctatam: ut ibi in glo. Et quid si testis sentit commodum in consequentiam, uide suprà eod. Et dicitur de facto proprio deponere, quãdo ex eo potest resultare laus, uel uituperium. Specu. de teste. §. j. uersicu. sed pone, quòd administrator. & Anton. de Butr. in consil. Quæstio hæc uulgaris dubia habetur. & sequitur item in cap. ex literis. de transact. & in cap. cùm à nobis. & in cap. insuper. de testi. & Alexand. in d. l. deferre. Vide omnino Alexand. consil. lxxviij. j. parte. & in consi. clxxxiij. ij. parte. Et quid de creditore testis in causa debitoris. inf. eod.

* Testi de facto proprio, id est, de ijs quæ ipsemet egit, deponenti, plena est fides adhibenda. l. cùm probatio. ff. de probatio. Paul. Cast. in l. seruos. C. de testib. in l. quicunque. col. fi. C. de seruis fugitiu. Hipp. Marsi. in Pract. §. diligenter. nu. 131. Paul. Castr. consil. ccclxviij. Visis actis. uolum. j. Deci. consil. lvj. colum. ij. consil. cccxlij. colum. j. Ioann. Cephal. consil. clxxix. num. vij. con. ccxxv. num. iiij. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testi de facto suo deponenti, quacunque fulgeat dignitate, fides adhibenda non est. c. cùm à nobis. ubi doc. de testi. Io. Cepha. con. clxxxv. nu. 14. uol. ij. Æmilius Maria Manoless.

* Testis qui testimonio suo se purgare sibi cõsulere, uel, ut nostri dicunt, se exonerare nititur, non probat. Raph. Ful. con. clxxiiij. uol. ij. Alex. con. xix. col. vj. uol. iiij. Io. Cepha. consi. clxx. num. 4. uol. ij. Bart. in l. deferre. ff. de iur. fisci. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis deponens de ijs, quæ, ut nostri dicunt, ad exercitium suum spectant, quanquam agit de se exonerando, probat Cur. in trac. de Testib. conclu. xxxviij. Io. Ceph. con. clxxj. nu. 50. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Testis esse potest contra me is, quem percussi ad finem, ne testificaretur contra me. suprà, Inimicus. uer. xiiij. Bart. in l. j. §. cùm aliquis. in fine. ff. de quæstioni. Addo Bald. idem tenentem. in auth. si dicatur. in ulti. col. in princip. uersi. modò quæritur. C. de testi. & assignat rationem, ne mea calumnia mihi prosit. & Bart. in l. j. §. seruus. ff. eo. tit. de quæstioni. & † Bald. in l. sed & si quis. §. illud. ff. si quis cau. † Deci. consil. clxij. col. vij. in prin. uide addit. Bart. in loco hìc allegato.]

Testis idoneus nõ dicitur, qui timet deponere ueritatem. Bal. in l. eos. in fi. C. de testi.

Testis cæcus esse non potest regulariter in his, quæ per uisum percipiuntur. Hostien. in c. cùm ex literis. de consuet. Bal. in Mar. Testis. ix. col. nisi de his quæ uidit ante cæcitatem. Bar. in l. ad testium. §. j. in pe. q. ff. de testi. Reliquos casus uide s. uer. Cæcus. uer. vj. & plenè per Alex. in l. si non speciali. C. de † testi. † Et per Feli. in c. cùm causam. de testi. in col. x. & aliquid per Feli. in c. cùm nobis. de rescri. in medio. iij. col.]

Testis esse an possit surdus, & surdaster. suprà uerbo, Surdus. uersi. viij.

Testis etiam inhabilis esse potest, si rogetur. suprà uerbo, Rogare. uer. xxj.

Testis procurator esse non potest, si incœpit causam prosequi: aliàs sic. Innoc. in cap. insuper. in gloss. in uer. instituantur. de testi. cap. fin. cum gloss. in uer. fuerat. de testi. in vj. Barto. in l. deferre. §. j. de iure fisci. ubi uide. & per Bal. in addi. Spe. de testib. uer. procurator. Quod uerum pro, sed contra clientem sic. Barto. ubi suprà. Item nisi sit clericus procurator ecclesiæ: quia pro ea potest d. capit. insuper. & capit. cùm nuncius. de testib. Idem si non recepit mandatum. glos. in d. cap. fin. uer. fuerat. Item & in causa appellationis pro domino appellato. gloss. in d. capit. fin. in uer. in litem. Item contra dominum appellatum. Ioan. Andr. ibi in Nouella. Item clericus pro ecclesia, cuius contractum, uel negotium celebrauit. Archid. & Ioan. Andr. in d. capitul. fina. in Nouella. Item & in alia causa domini, in qua non sit procurator. d. l. deferre. etiam parte inuita. gl. in d. cap. fi. in uer. in testem. ad fi. Item & in eadẽ de consensu partis. d. gl. Item in eadem, si non sit dominus instantiæ, sed datus ad unum articulum tãtùm. Bal. in l. omnibus. in uer. exemplũ de tertio. C. de testi. Item nec si sit reuocatus, lite pendente. Rota in dec. cxxix. si procurator. in nouis. Lanf. in c. quoniã contra. uer. quartò quæro. de probat. & ideo cautela Bal. in d. l. dictatibus. in ij. col. uer. & ideo si procurator. C. de testib. non procedit, dicit quòd faciat se reuocari, ut admittatur ad testificandum in causa. Et hoc tenet But. referens Rotam in consilio, Videtur primò non admittendum, &c. Item nec procurator unius in alia causa simili pro alio. Et idem in aduocato. Rota in decisione ccclxxxiiij. Fuit dubitatum. in nouis. Item procurator ad negocia admittitur, nisi habeat commodum, uel incommodum in causa. gl. in c. fi. in uer. in litem. in uer. quid in procuratore. & ibidem per Inno. de testi. Vide Bald. in auth. sed nouo. ij. col. C. si cert. pet. qui dicit, quòd procurator numerans potest testificari pro domino: ut ibi. Sed uide Bart. in l. deferre. §. j. & Bal. qui tenet cõtrarium in l. omnibus. in uer. sed dubitatur de procuratore ad negotia. C. de testib. Adde, quod talis procurator æquiparatur proxenetæ. Bar. ubi s. & Bald. in d. l. omnibus. in d. uer. sed dubitatur. & s. Proxeneta. uer. vij. Et de materia uide glo. in uer. in executoribus. & Bar. in l. in mandatis. ff. de testib.

50 Testis aduocatus in causa esse potest pro clientulo suo. glo. & docto. in l. fin. in uersic. in executoribus. ff. de testi. Quod uerum, si nondum præstitit in causa patrocinium: aliàs sic: ut ibi. & in Specul. eod. titu. §. j. uersic. quid si aduocatus. nec in causa appellationis: ut ibi. & not. in cap. fin. ubi gloss. in uer. appellationis. eod. titu. in vj. Sed in alia causa sic indistinctè. docto. ubi suprà. Item cogitur: ut not. in d. l. fi. secundum Ioan. Andr. in addit. Specu. ubi suprà, qui dicit in d. l. fin. non probari, licet Specul. ad hoc eum alleget: sed probatur ibi, quòd pars, contra quam fuit aduocatus, petit eum in testem: & quod dicitur ibi cogi, procedit maximè duobus casibus, scilicet quando pars ei denunciat, ne officium aduocationis suscipiat, cùm intendit eum producere in testem: aliàs subtrahitur parti copia testium, quos aduersarius conduceret in testem, ideo cogitur. ut ibi. Secundò in subsidium, scilicet quando probatio aliter fieri non potest, secundum Ioan. Andr. ibi & Butr. in cap. cùm à nobis. de testi. Lanfranc. in cap. quoniam contrà. uer. testes. uer. tertiò quæro. de proba. Vide Barto. in d. l. deferre. §. j. & doct. in d. capitul. j. de teste. in vj. & Bald. in d. l. dictantibus. uersi. quatuor enim modis. C. de testa. & in l. omnibus. in uersi. exemplum de quarto. C. de testi. qui dicit simpliciter eum à testimonio repelli. Sed intellige ut suprà. Item nec esse potest in causis cons. Rota in deci. ccclxxxiiij. Fuit dubitatum. in nouis. sed in instrumento causæ, in qua patrocinatur sic. in Sp. ubi suprà, uer. sed & si quis in scriptis. ubi uide in cap. fin. de postulan. Sed Inno. in cap. ex literis. de transac. dicit aduocatum admitti in testem cum tortura in subsidium, secundum Alex. in l. ex libero. de quæstio. Alex. in l. deferre. de iure fi† sci. & Ioan. Andr. in regula, cùm quid. in Mercu. † Et per Feli. in d. c. cum iuribus. de testib. in v. col.]

Testis in testamento patris esse non potest filius incestuosus. s. Incestus. uer. vj.

Testis esse potest collator beneficij. sup. uer. Collatio beneficij. uersic. xij.

Testis an esse possit auxiliator criminosi, & an cogatur. per Inno. in c. qualiter. el picolo. de accu. in glo. sua, in uer. occultis distinguit. uide suprà eod. uer. xxxix.

Testis inhabilis cum alio teste dignissimo, admittitur. sup. uer. Infamis. uer. xlj.

Testes contra clericum esse non possunt corpore uitiati, qui promoueri ad sacra sint prohibiti. doc. fin. & Barto. in c. j. de except. allegat gl. in c. cùm causam. & in c. fi. de testi. & Inno. in c. cùm P. de accus. & sup. uer. Mancus. uer. ultimo.

Testis coniunctus pro coniuncto suspectus est. Barto. in l. aut affinitate. ff. de procura. de quo suprà, uer. Coniuncta persona. uersicu. xxxv. & xlij. & uer. Affinis. uer. xix. cum his, quæ ibi dixi post authorem. & uer. Frater testis. uer. j. & per totum. sup. Filius. uer. ij. iij. & ulti. & uersi. Parentes. uer. ix. & in uerbo, Pater testis. per totũ. & in uerbo, Consanguineus. uer. xj. cum seq.

Testis an esse possit cedens. suprà uerbo, Cedens actionem. uer. quinto.

Testis an esse possit correus. sup. Correus. uer. iiij. & Cy. in d. l. dictantibus. de testa.

Testis uir pro uxore, uel contra esse non potest, nisi in his, in quibus

quibus domestica fides nō est suspecta. Vide omnino Abb. in cap. in literis. de testib. ubi etiam dicit nō cogi, nisi in defectum. & uide per gloss. Bald. & docto. in l. parentes. & l. etiam. uer. idem in uxore. & in l. etiam. ad fi. uer. & adde gloss. quæ dicit. C. de testib. Barto. in l. uxori. in princip. ff. de fal. & in l. ij. §. si uir. ad Syllan. iij. q. ij. suspectos. in Spec. de teste. §. j. uersi. sed quid de uxore & uiro. Bald. & docto. in l. si cùm dotem. §. si maritus. solut. matr. Caue, quia Bald. hoc non dicit, sed solùm dicit, quòd uxor censetur una caro, & uoluntas cum marito: ideo dicitur suspecta in causa mariti. Ideo uide clarius per Ang. ibidem & etiam do. Alexand. in ulti. col. cum alijs concor. ibi per eum assignatis. Quod uerum, etiam in sponsa. docto. & Pet. de Sun. in d. l. etiam. & ibidem Bald. ad finem. uer. quid de sponsa. nisi in casu l. ij. C. quando, & quibus quarta pars de. Bald. in cap. uasallus. j. in fin. si de feud. fue. contro. uide iiij. q. ij. idonei. sed in testamento testis esse non potest. gloss. Instit. de testa. §. in testamentis.
† Et per Felin. in d. capitul. in his. de testa. in iiij. fal.] † Vxor fratris mei. Vide Alexand. primo uolum. consil. xviij. colum. ij.

60 Testis esse non potest compater, seu pater spiritualis, pro eo, quem leuauit de sacro fonte, uel tenuit ad chrisma, nec econtrà. Bal. & doc. in d. l. parentes. in ij. col. in uer. idem dico in patre regenerationis. Lanfran. in c. quoniam contra. uer. testes. xij. char. uer. uir & uxor. de proba. Sed contrariū tenet Bal. in l. j. C. qui accu. non pos. & in l. generaliter. in fi. ff. de in ius uoc. † Vide do. Pet. Philip. Corne. in consi. lxij. incip. Visa copia. in litera C. & seq. in iij. parte.]

* Testis non est integer compater. Alexand. consil. cxliij. col. fin. uol. ij. Ioan. Ceph. con. clxix. nu. xv. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Testis an esse possit nutritor. s. uer. Nutritor. uer. ulti. distinguit. Et quid in nutrice, uide ibi in uersic. pe.

Testis an sit concubina. s. uer. Concubina. uersi. ij. quòd sic. sed Bal. in l. etiam. ad fi. C. de testi. tenet contrarium.

Testis an sit mercenarius. s. uerb. Mercenarius. uersi. j.

Testis an sit birroarius. s. uer. Birroarius. uersi. iiij. quòd sic.

Testis an sit famulus. sup. uer. Famulus. uersi. xiiij. quòd non.

Testis an sit domesticus. s. uer. Domesticus. uer. xxiij. q non.

Testis an sit donator. sup. uerbo, Donator. uer. xvij. quòd non.

70 Testis an sit amicus. sup. uerbo, Amicus. uer. xxvj. & seq.

Testis an sit legatarius. sup. Legatarius. uersi. xvij. & uer. Fideicommissarius. el j. uer. v.

† Testis an sit proxeneta. s. uerb. Proxeneta. uersi. iiij. † Et uide do. Pet. Philip. Corne. in con. lxxxj. incipien. Visa. in litera A. in iij. parte. & in consi. lxiij. incipien. uide Bart. in lite. B. & L. in prima parte.]

† Testis an sit Iudæus. s. uer. Iudæus. uer. xxvj. & xlvij. † Et per Feli. in c. fidei. de testi.]

Testis an sit episcopus. sup. uerbo, Episcopus circa iudicia. uer. xvij. quòd sic.

Testis esse potest libertus contra patronum in causa pia. Bald. in l. j. xxj. col. de sacrosan. eccl.

Testis an sit socer pro genero. s. Socer. uersic. vj. quòd non.

Testis an sit furiosus. sup. uer. Furiosus. uer. viij. quòd non.

Testis dominus pro subdito esse non potest. Bartol. & Floria in l. idonei. ff. de testi. cap. causam, quæ. de off. deleg. Addo, quòd nec subditus potest esse testis prodomino. Bartol. in l. lege. ff. de testi.

Testis colonus esse non potest pro domino. gl. Instit. de testa. §. in testibus. in glo. in uer. in ea re. Alber. de Rosa. in l. etiam. C. de testi.

* Testis colonus non plenè probat. Aret. in c. insuper. in extre. de testib. Bar. con. cl. Raph. Fulg. cons. clxj. Alexan. cons. xxxij. colum. j. uolum. j. consi. lvij. num. 13. 14. uol. vij. Ioann. Cepha. consi. clxix. num. 13. uol. ij. Areti. consi. xiij. num. xv. Aemilius Maria Manolessus.

Testis pater an sit pro filio in testamento, uel alijs. suprà, Pater testis. per totum.

Testis conspirator esse potest ad probandum cōspirationem. Bal. in l. quoniam. uersi. quæro igitur. C. de testi. Item cōtra alios non contra eum, in quem conspirauit. & doc. in c. cùm I. & A. de re iudi. & sup. Conspirator. uer. ij.

80 Testis tutor in testamento esse potest, ut in causa pupilli, nō tamen agitata per ipsum, uel actorem suum, secundum Bal. post gl. j. & Bart. in l. qui testamento. in prin. in uer. quæro, quid si tutor. ff. de testa. Itē in causa status agitata per ipsum, non in alia. Bar. in l. iij. §. duæ causæ. in j. col. ad uer. item dicitur hic. ff. ad Carb. Lanfr. in cap. quoniam contra. uer. testes. uer. præterea quæro. de proba. & in Sp. de teste. §. j. uer. item quod est talis, cum quo.

Testis esse non potest habens causam consimilem suæ, si resultet sibi commodum in causa sua: quod arbitrio iudicis relinquitur. Io. de Imo. post Io. And. in cap. personas. de testi. & Lanfr. ubi sup. uer. de habente. Spe. eod. tit. §. j. uersi. item quod habet. etiamsi habeat tanquam procurator, uel aduocatus. Rota in decisione ccclxxxiiij. Fuit dubitatum. in nouis. sed contrà ĩ. eod. uer. xcj. & uer. pe.

Testis inuestitor esse non potest in causa feudi. Bal. in c. si duo. in j. col. uer. quæro ergo nunquid inuestitor. de pace tenen. An autem uasallus possit esse testis contra dominum in causa feudi, uide infrà eo. uer. xciij. quòd sic.

Testis inhabilis potest etiam ex officio iudicis repelli. s. Iudex ex officio. uersi. lxxxviij. & suprà eod. uer. lvij.

Testis existens in peccato mortali repellitur. sup. uer. Peccatum. uer. xix.

Testis an sit monachus. sup. uerbo, Monachus testis. uer. j.

Testis in criminalibus esse potest pupillus proximus pubertati. Item & non proximus in crimine læsæ maiestatis: aliàs facit indicium glo. in l. inuiti. la ij. in uerbo, Pupilli. ff. de testi. & sup. Pupillus. uersi. xxxj. cum seq. & uer. clvj. Sed an in ciuilibus. ibidem. & plenius in Spec. eo. tit. §. j. uer. item excipitur, quòd est impubes. Addo, quòd factus pubes posset testificari de his, quę uidit in pupillari ætate. Vide ibidem per Spe. in uer. sed nunquid factus pubes. glo. in §. sed neque. in uer. impubes. Insti. de testa. & ibidem uide Angel. Aret. in §. testes. Addo etiam glo. in uerbo, Contigerit. ad fi. in l. ad testium. §. j. ff. de testa. & ibidem per Bart. in uer. per hoc dicit
† gl. & ibi etiam uide Raph. Cuma. † Vide Alex. j. uol. consi. lxiij. & ij. uol. consi. clxxvj. Iac. de san. Geor. in l. in testimonium. ff. de testib.]

Testis in criminalibus esse non potest minor uiginti annis. in l. in testimonium. ff. de testi. uide Bald. in Spec. eod. tit. uer. impubes. & in l. ij. §. quod obseruari. de iura. calum. Caue, quia licet in j. colum. aliquid dicat de minore testificante, tamen non dicit hoc. Lanfranc. ubi suprà, uersicu. secundò quęro, an minor. per Alexan. con. lvj. ij. parte. & con. lxxviij. prima parte. Angel. in authen. de testi. in cap. sancimus. ubi non ponit istum casum. Quid autem, si aliter delictum non posset probari, nisi per minores, an tūc duo impuberes probent, quòd talis fecit delictum, uide solum Alberi. in d. l. in
† testimonium. quòd sic. † Item uide per do. Iaso. Mayn. in l j. circa fin. C. de sum. Trin. & fide cath.]

* Testis in causa criminali esse non potest, qui non potest accusare: & econtrà, qui potest accusare, & testis esse potest. l. qui cùm maior. §. j. in extre. ff. de bon. liber. c. decætero. ff. de testib. gl. in l. ij. in l. qui in iudicio. ff. de accusati. in c. Scęuola autem. iiij. q. ij. Bal. in l. j. xiiij. col. C. qui accu. non pos. And. Barb. in c. j. de accusat. Gand. in trac. Malefi. in rubr. qui accus. pos. col. iij. Hippo. Mar. consi. xlj. num. 3. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

Testis an sit abbas in causa monasterij. in Spe. de teste. §. j. uer. sed nūquid rector. & plenius s. uerb. Abbas. uer. lv. & in Sp. de iura. calum. §. iij. in uersi. quid si aliquod collegium.

Testis infans esse non potest. s. Infans. uersi. xlj. quòd non.

90 Testis leprosus esse potest. suprà, Lepra. uersi. iiij. quòd sic.

Testis esse non potest solicitator causæ. Rota in decisi. clxvij. in nouis: aliàs ccclxiij. solicitator. in nouis. nisi finita causa. But. in cap. super. & in cap. cùm à nobis. & ibi Abb. Sicu. de testib. Lanfranc. ubi suprà, uersic. nunquid solicitator. Butr. in capitul. cùm à nobis. eod. titu. Rota ubi suprà. aliàs est decisio iiij. & Ludo. in singu. uer. cùm quæritur, an solicitator. ubi ponit consilium do. Theodotij, & limitat uerum, nisi talis solicitator sit famulus procuratoris, qui de cōmissione procuratoris causam solicitet. & per Alex. consi. lxxvj. ij. parte, consil. lxxviij. prima parte. Sed domi. Gemi. in capit. Romana. de testib. tenet contrarium: & ita firmat Ioann. de Ana. in consil. quod autem supra conclusum. quod etiam

Ludo. inserit inter sing. sua, ubi suprà. Item repellitur etiam non salariatus. Rota, & doct. ubi s. & Ludo. in consi. Omnipotentis Dei postulato suffragio, proposita quæstio, &c. & Alex. in l. deferre. de iure fisci. ubi dicit idem quod in proxeneta, & quòd nō distinguitur, an habeat salarium, uel non, sed repellendum esse ob maximam affectionem.

† Et per Felin. in dicto capit. cùm à nobis. de testib. in fin.]

* Io. Abb. Imol. consi. cxxxv. col. ij. Dom. à S. Gemi. con. cxlij. col. ij. Dec. Tholos. dec. cciiij. Ay. Crau. con. ij. num. 5. uol. j. Aemilius Maria Manolessus.

† Testes, qui intra terminum datum iurauerunt dicere ueritatē, de rigore iuris post terminum examinari non possunt: sed de æquitate sic, si iudici uidebitur, & parti nō posit negligentia imputari. Ita in Rota, deci. ccccl v. in nouis.]

† Testes intra terminum iurati possunt post illud examinari, nisi terminus ad perfectam probationem faciendam fuerit assignatus. do. de Rota, in deci. lxxiij. in nouis.]

† Mediator alicuius cōtractus potest describi, ut testes in instrumento illius contractus: & sic proxeneta potest esse testis in instrumento, licet non posit testificari uoce uiua: ut not. in capit. j. de testib. lib. vj. & in authen. eod. tit. in §. quia in instrumento describitur de consensu utriusque partis: qua ratione posset esse testis uoce uiua: ut no. in iurib. præal legatis. Abb. in capit. ex literis. uide Salic. in l. ij. C. de testi. ubi idem tenet per l. si quis. C. eod.]

Testis esse non potest particeps litis. Bald. in l. dictantibus. in uer. quatuor enim modis. C. de testa.

Testis fideiussor an esse posit. sup. uerbo, Fideiussor. el j. uer. tertio, & quarto.

Testis esse potest uasallus contra dominum in causa feudi. Bal. in uer. quid de uasallo. docto. & Petr. de Sun. in l. libertorum. C. de testib. & in Specu. eod. titu. §. j. uersi. sed nunquid uasallus. tenet contrà. Flor. in l. idonei. de testib. Abb. in cap. insuper. in fin. de testib. Item pro eo, secundum Abb. in cap. accedens. j. ut lite non contest. † Et ibi per Feli. & in d. cap. insuper. circa fin.]

Testis libertus contra patronum non admittitur. d. l. libertorum. etiamsi patronus uelit. glo. in uer. aduersus. & doct. ibi. aliàs sic. & in Spec. eod. tit. §. j. uer. item quòd est libertus. nisi in causa pia. sup. eod.

Testis qui repellitur fauore partis, cōtra quam producitur, est idoneus parte uolente. in Spe. de teste. §. j. uer. quid si aduersarius. non si repellatur culpa sua, quia periurus uel infamis, & simul. Inno. in cap. intimauit. ad fi. de testi. per l. quos prohibet. de postulan. Vide Ang. in auth. de testi. in princip. iij. col. Ludo. in sing. uer. in materia repulsionis, &c. primo casu repellitur parte opponēte: secundo uerò ex officio iudicis. Butr. in cap. cùm dilectus. de consue. & suprà uerbo, Iudex ex officio. uersi. lxxvij.

Testis esse non potest adhærens appellationi. Rota in decisi. ccclxxxiij. Fuit dubitatum. in nouis.

Testes contra episcopum esse possunt quondam domestici, & familiares expulsi propter crimina eorum, uel carceratus ab eo, uel qui cum eo litigauit. Old. consi. clxv. incip. Quæritur, si testes.

Testis esse potest contra producentem is, qui productus fuit pro producente. licet infamis, uel periurus, nisi causa de nouo emerserit. l. si quis testibus. C. de testi. in Spec. de teste. §. sæpe. uer. quid si produxi testem infamem. ubi Ioan. And. in addi. incipiente, etiam illa. dicit uerum, etiamsi producens ignorauit non supinè impedimentum. Vide omnino Bal. in l. j. §. bestias. paulo post princ. ff. de postu. & sup. Productio. uer. xlj. cum seq. Sed contra dictum eius potest opponi indistinctè d. l. si quis. & ibi Bart. & non potest reprobari testis aliàs approbatus. j. Testium reprobatio. uer. x.

100 Testis esse non potest infamis, uel aliter inhabilis, contra quem in alia causa non sit oppositum. Spec. ubi sup. uersic. sed quid si produxi.

Testes accusati de falso probant, falsitate non probata, nisi accusans sit protestatus contrarium. Bart. post Gul. de Cu. in l. j. ff. de fal. Caue, quia Bart. ibi nihil dicit: melius facit illud, quod dicit Bar. in l. diuus. eo. tit.

Testis mutus an & quando esse posit. suprà uerbo, Mutus. uersic. xxv.

Testis potest esse cōtra me, qui iurauit pro me, licet non dispo fuerit. sup. Testium productio. uer. xxiij.

Testis an esse posit condemnatus ex causa famosa, pendente appellatione in dicta causa. Bald. in addi. Spec. de teste. uer. lata sententia. ubi remittit ad gloss. Iaco. & Gul. de Cu. in l. furti. §. j. ff. de infa.

Testis esse potest prælatus in causa ecclesiæ, in Sp. de deleg. §. superest uidere. uer. quid si prelatus. & s. Clericus testis. uer. iij. uer. Abbas. uer. lv. & uer. Episcopus circa iudicia. uer. xvij.

Testi potest opponi, quicquid potest iudici, sed minor causa repellit iudicem, quàm testem: quia facilius inueniūtur centū iudices, quā unus testis. in Sp. de leg. §. excipi potest. in fi.

Testis an esse posit is, à quo rem habui. in Spec. de procu. §. fi. ad fi. uer. in summa not. quòd sic. & suprà, Cedens actionem. uersic. v.

Testes esse possunt legatarij inuicem, non pro ipsis. suprà, Legatarius. uer. xvij. † Vide Feli. in c. insuper. in v. col. uer. secundò quæritur. de testi.]

Testes, qui pro alio non possunt testificari, dicuntur sui. s. Suitas. Caue, quia non est hic uer.

110 Testes super inquisitione qui, & quales sint. in Spec. de inquisi. §. j. & iij.

Testes in causa matrimonij qui posint esse, & an accusator. in Spec. qui matri. accus. pos. in prin. uer. in causa autem matrimoniali. quòd sic. † Deci. consi. clxiij. col. iij. cum sequen. ubi, an socij criminis, an pauperes, & similes: & de lusore. col. vij. ubi de blasphematore.]

Testes, de quibus admittendis est dubium, admitti saluis exceptionibus, cautius est quàm repelli. in Specu. de offic. omn. iud. §. postremo. uersi. tertiò dicendum est.

Testem esse inimicum, uel coniunctū, est plenè discutiendum. in Spec. eo. tit. §. eo. uer. eod.

Testis uirago esse potest, si sit bonæ famæ. in Spe. de teste. §. j. uer. sed quid de uxore.

Testis esse non potest, qui remotus est à dignitate propter turpitudinem suam. in Specu. eod. titu. §. j. uer. item excipitur, quòd est remotus.

Testis esse potest seruus reputatus liber. eodem §. j. uer. quid si tantum.

† Testis consanguineus, uel multum amicus, non est omni exceptione maior, nec facit semiplenam probationem: ut not. Bart. in l. admonendi. in viij. colum. uersi. uenio ad tertium. ff. de iureiuran. & sequitur Alexan. consi. xiij. incipien. Ex his, quæ in themate. in penul. col. uer. item non est integer testis. in primo uol.]

Testis esse nō potest ascripticius. eo. uer. quid de ascripticio.

Testis esse non potest statuliber, cùm pro seruo habeatur. eod. §. uer. quid de statuliberis.

Testis esse potest Christianus contra Iudæum. eod. §. uer. sed nunquid orthodoxus. c. Iudæi. & ibi Sicu. in j. no. eo. tit.

120 Testis esse potest contra me, etiam qui in alia causa contra me testificatus est, siue ciuili, siue criminali in d. §. j. uer. item quod in alia causa. Sed Inn. in c. cùm P. Manconella. de accusa. dicit contrà in causa criminali.

Testis esse potest etiam habens causam cum eo, contra quem producitur. eo. §. uer. item quòd habet causam. nisi causa sit criminalis, uel ciuilis omnium bonorum. But. & Abb. in c. j. de iudi. & Alex. in l. iij. de testi.

Testis esse potest, qui recepit pecuniam, ne parti faueret. eo. §. uersic. quid si recipit. uersic. quod accusatus.

Testis esse non potest delegans in causa delegata. in d. §. j. uer. quid si iudex. & sup. Delegans. uer. vij. & s. eo. uer. xxviij.

Testis esse potest impetratus in iudicem, & non erit iudex, ne testimonium pereat. eo. §. uer. quid si impetres. Item nec potest opponi contra personā eius per impetrantem. ibi. uersi. sed nunquid. & s. Iudici creditur. uer. ix. & si iurat ut testis, nihil scire, remanebit iudex. ibi. uer. quid si iudex.

Testis an esse posit uilis persona. j. uer. Vilis. uer. iij. & uerbo, Tortura. uer. lxxxiij.

Testis esse potest ignotus partibus litigantibus, nisi in inuentario. in Spe. eo. tit. §. j. uer. item quod non nouit. & uer. seq. & no. per doc. in c. cùm causam. eo. tit. & infrà, Testium impugnatio. uer. liiij. Ang. in auth. eod. tit. §. si uerò ignoti. in fi. quod potest, si non opponatur.

Testis

Testis esse non potest is, contra quem est uiolenta suspicio. eo. §. uer. item quod est contra eum.

Testis, contra quem opponitur crimen contingens causam ipsam, esse non potest. eo. §. uersi. item quod crimen.

Testis esse potest accusatus de aliquo crimine, uel pẽdente exceptione criminis cõtra eum, exceptis aliquibus criminib. no. in c. fi. eo. ti. Spe. ubi s̃. uer. item quod pendet.

130 Testis esse non potest cohabitans inimico. s̃. Inimicus. uer. xj. & xviij. cum multis sequentibus.

Testis homicida an esse posit. s̃. Homicida. uersic. vij.

Testis esse non potest concubinarius manifestus, nec incestuo sus. d. §. j. uer. item quòd est concubinarius. Addo Panor. in c. testimonium. de testibus.

Testis non potest esse laicus contra clericum in causa criminali. s̃. uerb. Laicus. uer. lvj. Spe. in d. §. j. uer. item ꝙ est laicus. & c. decætero. de testi. ubi Abbas Sicu. dicit uerum, nisi in loco sit unus clericus testis, ut in uilla: quia ne delictum sit impunitum, potest probari contra clericum etiam per laicos. Item uerum, nisi delictum sit notorium. Item nisi ad indiciũ ad torturã. Item nisi in causa criminali ciuiliter mota. Item nisi in priuatione beneficij, quæ est ciuilis. Item nisi in criminibus exceptis, secundum Abb. ibi. & in c. ex parte Adæ. ij. colu. de testi. & plenius per Innoc. in capit. cùm P. de accusa. ubi dicit, quòd contra laicos simoniacos admittitur ad testificandum, & accusandum indistinctè. Item & contra clericos malæ famæ, etiamsi ipse sit malæ famæ, maximè si agatur ciuiliter. † Vide Felin. in d. cap. decætero. per totum commentum.]

Testis esse non potest clericus contra laicũ in causa criminali, & coram iudice laico. in Spe. ubi s̃. d. §. j. uer. item ꝙ est clericus. & ibi Io. And. in addi. xj. q. iij. testimonium. Ab. in c. decætero. de testi. nisi de crimine ecclesiastico, q̃a potest accusare, & testificari clericus contra clericũ, per c. j. vj. q. j. Item dicit de crimine seculari, si nõ agatur ad pœnam sanguinis. Vide omnino per Inn. in c. cùm P. de accusatio.

Testis esse non potest, qui est malæ uitæ & famę. eo. §. uer. item quòd non est probatæ.

Testis esse potest quilibet olim hęreticus publicè pœnitens & emendatus. eo. §. quid de portantibus crucem.

Testis an esse posit, qui in dicto suo fuit mẽdax in aliquo. omnino in dicto §. j. uer. item quod aliquid de suo.

Testis esse non potest damnatus ob crimen famosum. l. ob carmen. in princ. ff. de testi. in Spec. d. §. j. uer. item quod fuit ob crimen.

Testis esse non potest accusator ipse super accusatione. eod. §. uer. item quod est ipse testis.

140 Testis esse non potest condemnatus de publico iudicio. d. §. j. uersi. item quod est publico. & uer. quòd est accusatus.

Testis esse non potest, qui in alijs est reus. eo. §. uer. item quod in alijs.

Testis repellitur, qui utrique parti propalat dictum suum, scilicet separatim cuilibet dicẽdo se scire, ut produceretur in testem. eo. §. uer. item quod falso. & ibi Io. And.

Testis esse non potest contra accusatum is, qui fuit ab eo liberatus. eo. §. uer. quòd accusatus.

Testis esse non potest carceratus. Item nec qui cum bestijs pugnauit, nec palàm quæstum faciens. eod. §. uer. ꝙ accusatus. Et de meretrice tenet Inn. in c. cùm P. de accusa.

Testis esse non potest dubius in fide catholica. gl. in ca. j. in fin. in uerbo, credendum. de hæret. & ibi docto.

Testis an sit usurarius. s̃. Vsurarius. uersi. xxxviij. ꝙ non.

Testis esse potest pupillus de his, quæ uidit in pupillari ætate. s̃. uer. Pupillus. uer. clvj.

Testes possunt esse simul clerici, & laici. cap. j. de proc. in vj. & Car. in cle. j. ij. opp. de ele.

Testes masculi præferuntur testibus fœminis, etiam in casib. in quibus fœminæ possunt esse testes. Abb. sing. in ca. forus. de uer. sig.

150 Testes esse possunt etiam ex diuersis nationibus à principali, ut Sclauus contra Italum, & simil. Abbas in d. ca. forus. de uer. sig.

Testis esse nõ potest solitus dicere mendacia, sed ei modica fides adhibetur. Abb. in c. testimonium. de testi.

Testis esse potest suffraganeus pro metropolitano. Abbas post gl. in c. accedens. j. ut lite non contest. non autẽ iudex: ut ibi.

Testis ut esse posit, iudex debet remoueri ab officio iudicãdi, ne pereat probatio. s̃. Iudici creditur. uersi. ix.

Testes esse possunt, qui non possunt esse iudices, ut subditus, & affinis. d. c. accedens. per gl. & Abb.

Testis infamis, uel uilis persona, potest esse testis de facto suo contra alium. Paul. de Castr. in l. ij. §. si absens. ff. si ex noxa. cau. aga. facit l. quæro. §. fin. de ædil. edict.

Testis esse potest fur, & meretrix contra clericum malæ famæ in causa criminali. Inn. in c. cùm P. de accusat.

Testes possunt esse omnes, qui possunt accusare, nisi qui accusat de iniuria sibi, uel suis illata, in qua causa non potest esse testis. Inn. in c. cùm P. de accu. per c. decætero. de testi.

Testes esse non possunt banniti in loco, de quo habent bannum, sed extra locum sic. Bal. in l. j. x. col. C. de hęr. insti. & in l. in exercendis. pen. col. C. de fide instru.

Testes duo inhabiles non coniunguntur, ut faciant saltem semiplenam probationem. Alex. con. cxxviij. ij. parte. ideo nõ est locus iuramento in supplementũ probationis: ut ibidẽ.

160 Testes contra usurarium in alijs casibus an esse posint illi, cum quibus usurarius fecit contractus usurarios. Alex. consi. clxxiij. secunda parte.

Testes non integri admittuntur pro eo, qui habet pro se præsumptionem ex re inter alios acta. Gul. de Cu. & Alex. in l. si duo. in prin. de iureiur.

Testes an officio iudicis repellantur. suprà, Iudex ex officio. uer. lxxvij.

Testis prohibitus pro me testificari, si producatur contra me, & probet pro me, probat. no. in l. si quis testibus. & in l. parẽtes. per Bal. C. de testib.

Testium prohibitioni pœnali non potest renunciari. l. libertorum. & ibi gl. & Bal. C. de testi. sed non pœnali. sic not. in l. ij. C. eo. tit. & Alex. in l. in legibus ff. eo. tit.

Testes esse non possunt illi de casata ad probandum iniuriam uni de illa casata. Bal. in l. j. ij. col. C. de rap. uirgi. & Alex. in l. lex Cornelia. in princip. ff. de iniur. & suprà uerbo, Iniuria. uersic. xxv. † Et per Felin. in cap. cùm oporteat. de accusat. in ij. col.]

Testis esse non potest cõfessor, etiamsi dicat se scire pro certo, quia sibi in confessione pœnitentiali quis reuelauit. no. in c. si sacerdos. & ibi Abb. Sicu. in prin. & in gl. j. de officio ordi.

Testis esse non potest superior de crimine subditi. sup. uer. Superior. uer. xvj.

Testis esse sacerdos confessor non cogitur contra eum, quem in confessione audiuit: & potest intrepidè respondere, se nihil scire. no. in c. omnis utriusque sexus. de pœn. & remissio. & in c. dilectus. de exces. præla. & Abb. ibi no. in c. sacerdos. de officio ordi. ubi secus dicit, quando scit non ut Deus, ut quando sibi reuelatum est in pœnitentia, & iurauit nõ ppalare, non tamen in confessione: ut per Inn. in ca. qualiter, & quando. de accusa. ideo nec debet reuelare episcopo, etiamsi dicat episcopus se recipere in confessione. Item nec etiam de præcepto papæ. Abb. in d. c. dilectus.

Testis esse potest paterfa. inter domesticos suos. s̃. uerbo, Domestici. uer. xxiij.

Testis nõ integer probat, & fit habilis, quando deponit de eo, quod de iure præsumitur. Guli. de Cu. sing. & Alexan. in l. si duo. in prin. ff. de iureiur.

Testis non idoneus tẽpore depositionis, si postea mutet cõditionem, & fiat habilis, & idoneus, an probet. Bal. in l. seruos. in fi. C. de testi. & in l. legis uirtus. de legibus. Item,

Testis excommunicatus post iuramentum, si absoluatur ante depositionem, an probet. Io. An. in regula, factum legitimè. in Mercuriali. in vj.

Testis si impetret in iudicẽ delegatũ, potest peti delegationem reuocare, nisi delegat⁹ iuret de causa nihil scire. s̃. Delegat⁹.

Testes non integri admittuntur in subsidium, ne ueritas occultetur. s̃. uer. proximo.

Testes de fama ad inquirendum examinati, an prosint ad condemnandum. Bal. in Spe. de sen. in fin.

Testis esse potest doctor in causa scholaris. Baldus in l. nemini. C. de aduoc. diuer. iudic. & Alexand. in l. deferre. de iure fisci.

† Testes examinati, parte non citata, non probant, nec faciunt indicium.

indicium.Deci.consi.liiij.col.j. Adde tamen, quòd si citata non compareat,uidetur dare licentiam ipsis iurandi,& examinandi in absentia.Deci.consi.clxiij.col.vj. Idem Deci. in ca.consuluit.in prin.de offi.deleg. Quid si procurator fuerit litem contestatus,& in examine testium principalis, & non procurator fuit citatus,an ualeat.Bal.in l.si quando.in vij.q. tenet,quòd non.& ibi Salic.sequitur in v.q.col.pe.uer.quęro quintò ab execu.cum una modificatione, nisi dominus compareat,quia tunc ualet: ut ibi per ipsum. Quod nota in practica,quia pluries habui tam in iudicando,quàm in consulendo.]

Testis examinari potest etiam qui sit in articulo mortis constitutus,si sit sanæ mentis.infrà uerbo, Testes ante litis contestationem.uersi.xiiij. Quod uerum, etiam sine iudicis commissione per notarium,ad instãtiam alicuius.ut ibidẽ: quo tamen casu facit præsumptionem Lud.Pon.in l.si uerò.§.de uiro.liiij.fallen.sol.ma.Alex.in l.hac cõsultissima.iiij.col.C. qui testa. fac. pos. & in l. hac consultissima. §. si quis autem. C.de testa.

Testis an esse possit, qui stipulatus est pro altero. Alex. consil. xiij.prima parte.

Testes esse possunt omnes clerici rectores ecclesiarum diœcesis contra episcopum in causa unius ex eis, contra quem episcopus petit decimas,scilicet ad probandum consuetudinem omnium ecclesiarũ diœcesis de non soluẽdo decimas, licet quilibet habeant, uel habituri sint causam consimilem cum episcopo, & sic in consequentiam sentiant commodũ ex attestatione sua, secundum Ioann. Andre. fin. in regula,pro possessore.in vj.in Mercurialibus.& Alex. cõsil.xxix. ij.parte.& sup.Consuetudo.el j.uer.cxxvj.& adde s̃.eo. uer. lxxxj.de habente consimilem.

† Testes post conclusionem possunt recipi super habilitatib. impetrãdis,& super recognitione sigillorum,& signorũ notariorum pro informatione iudicis de causa cognoscentis: de quo per tex.in cle.iudices.de officio delega. & ita fuit decisum in Rota,in nouis, deci.vj.]

180 Testis esse potest creditor in causa debitoris sui uirtute cũ alio,licet creditor habeat interesse in consequentiam, quia interest eius habere debitorem.Angel.post Iacob. Butr. in l. non solùm. §. quæritur.de procura. & Alex. consil. lxxviij. prima parte.

Testes parte citata adiurata, ꝓducti, iurare debẽt, non aliter.l.si quando. C. de testi.l.iudices.C.de fid.instru.l.generaliter.§. his de præsentibus.C.de reb.cre.& Bal.in l.publicati.j. col. C. de testi. & ꝑ Alex.in cõsi.clxxiij.ij.parte.& in l.item illa. de consti. pecu. & ibi Pau.de Cast.& Io.And.in d.c.in nomine.de testi.de teste in re pręsumitur.in prin.Quod uerum,scilicet peremptoriè.Bal.in d.l.si quando.ij.col. uersi. uenio ad materiã utilẽ. Sed Bar.contrà in l.consentaneũ.in ij.col.in fi.in uer. aduerte,& notabis.C.quomodo & quando iu.Abbas in d.c.in nomine.dicit unicã citationem sufficere. Item non possunt iurare neutra parte præsente.gl.in d.l.si quando.in uerbo, introducit. etiamsi pars fuit citata, quæ probet iusta de causa affuisse:ut ibi.& no.in c.in nomine.eo.tit.Lanfran.in c. quo

† niam cõtrà.uerb.Testes.iiij.col.de proba. † Et per Felin.in c.ij.de proba.in ij.col.] Examinari tamen possunt, parte nõ citata.gl.& Pau.in l.minimè.in gl.unica,circa prin.uer.item in testibus.ff.de legi.d.l.si quando.Bart.in l. Theopompus. de dote præle.in ij.col.in uersi.item quæro. loquitur tamen casu diuerso,uidelicet quando aliquis,cuius dicto statur, si dictum suum declarat, an debeant partes esse præsentes. & decidit,quòd non.Item parte citata,uel monita ad uidendũ iurare testes tali die,& loco.Sali.in §.his de præsentib. Item parte pręsente.d.gl.& Paul. qui dicit tũc partẽ dici didicisse testificata. Item nisi ante litis cõtestationẽ ad publicationẽ. gl.in l.laudabile.in uerbo,Absentibus.C.de aduo.di.iudicũ. Item nisi ꝓducantur parte præsente,uel parte præsente deponant.Rota in deci.ccclxxv. Fuit dubitatum. in nouis. Itẽ nisi testis sit mulier. Gul.de Cun. & Bar. in l.ad egregias. de iureiur.argu.contrà in l.ij. §.sin autem dignitas. C. de iuramen.calum.Item nisi super inquisitione.Host.& Io. And.in c.qualiter & quando.de accu.Item nisi super idoneitate personæ,cui est conferenda dignitas.Inno.de postu.pręla.in c. bonæ.& in c.dudum.de præsump.in ult.col.in prin. uer. itẽ dicemus,ꝙ etiam.Item super hæresi contra tyrannum.c.fi. de hæreti. in vj. Item nisi super fama, uel notorio ad confirmationem opinionis iudicis.Inno.in dicto cap. bonæ. & in ca.cùm in tua.in gl.in uersi.de plano.de spon.Bal.in l.qui testamento.§.contrarium.ff.de testa. Item nisi recipiantur ultima die termini præfixi ad iurandum.Ludo.post Bart. in l. qui ante Calendas.in ult.col.uer.quæro, datur terminus.ff. de uerb.oblig.Bar.in l.item illa.in j.col. uersi. & hoc est ualde notabile. ff. de consti.pecu.Bald.& Petr.de Sun. in d.l. si quando.in ij. col. uersi.iuxta hoc quæro. ubi etiã uide quid de hora.Et de his casibus uide Lud. in fin. in uer. regula est, quod ad receptionem,&c.Item nisi recipiantur super ꝓbatione casus fortuiti,uel mortis equi cõducti,in itinere mortui,secundum Alex. in l. cùm hi. §. transactiones. de transactio.per l.si quis nauicularius.C. de naufra. lib. xj. & s̃. uer. Mors.uer.lxxix.& uer.Ambasiator.uer.ij. Item nisi quando examinatur is,cuius dicto testator iussit stari, secundũ Bar. in l.Theopompus.de do.præle.secundũ Abb.contra in cap. secundo,de testi. Et idem si sit data iudici licentia recipiẽdi testes, absentib. partib. ut practicatur in causis criminalib. Bal.in d.l.si quando.ij.col.in d.uersi. iuxta hoc quæro. Item si duo procuratores cum clausula,quòd non sit melior conditio occupantis,potest alter citari, uel interesse iuramento testium,licet alter sit contestatus litem, nisi pars cõtradicat: aliàs secus.Bal.ibi in viij.q.de quo per Abb.Sicul.post Ioan. And.in d.c.in nomine.& Salic. in dicta l. si quando. sexta q. Et si extra territorium examinetur, potest pars moneri, ut uadat ad locũ examinis.l.iudices. & ibi Bald. in tertio nota. ubi etiam dicit,ꝙ pars non cogitur ire,& actus ualet.Et sufficit citatio de tutore, cuius authoritate pupillus est cõtestatus litem:quo casu etiam tutor potest producere testes.Bal. in dicta l.si quando.nona quæst.& ibi Salicet.vij. q. Item de patre,cuius authoritate filius est contestatus litem.Bal. ibidẽ,decima quæst.Item sufficit citatio per nuncium sine speciali mandato.Bald.ibi.xij.quæst. Innocen.in capitul. quoniam contra.in prima colum.in glo. in uer. citationes.& ibi Ioan.Andr.quos etiam refert Bald.in dicta xij. quæstion.de probatio.Item per proclama,si pars post litem contestatam non inuenitur.Bald.ibidem,xj.quæst.Adde suprà,uer.Examinatio.uersi.sexto.Item debet citari procurator factus dominus litis, non dominus. Bald. in dicta l. si quando. septima quæstio.& ibi Salice.in quinta quęstio.ubi dicit non ualere iuramenti delationem factam absente procuratore nõ citato,licet dominus fuerit citatus,& fuerit cõtumax:secus, si dominus comparuit,& consensit:per l.Paulus. ff. de procurat.& tenet Salic.in l.procuratoribus. ubi etiam per Bartol.C. de procurato.& per Bartol.in l. furioso. de re iudicat. & in l.mutari.ff.de procurato.& in l. prima.C. de sentent. & Abbas Sicul.in capitul.ij.penultim.colum.de testi.quem etiam uide in dicto capitul.in nomine.post Ioann. Andre. in Nouella.Bartol.ubi suprà,& tenet ualere,quando dominus sponte comparuit,& procurator non contradixit. & per Alexand.in dicta l.furioso.& per Bald.in l.fina. C. de sentent. ex peri.reci.

Testes non recipiuntur,nisi citatis omnib. quorum interest. in Spe.de dele.§.excipi potest.uer.sed si negatur.

† Testium examinatio quando ualeat, parte non citata, uide Hipp.de Marsi.sin.xxiiij inci.Clarum est in iure.& adde, & uide no.cautelam,quam posui in uersi.Nauta.]

Testes an repetantur parte citata. inf. Testium repetitio. uer. xxxj.

Testes quando ad cautelam recipiuntur, possunt recipi parte non citata.in Spe.de noto.cri.§.j.ultra medium.

Testes ad perpetuã rei memoriã an examinentur, parte citata. j̃.Testis ante litis contestationẽ.uer.xxij.quòd sic.

† Testium productio etiam ad hoc non citatorum in pręsentia partis facta,ualet,& tenet.per do.de Rota decis. ccclxxij. in nouis.]

† Testium productio facta in partis absentia, non die, ad quã pars citata fuit, sed sequenti, non ualet. do. de Rota deci. clxxij.in nouis.]

Testium instructio fieri potest per producentem, scilicet quo ad causam scientiæ redden-

reddendam,non quo ad factum.Bal.in l.j. C. qui accu. non pos.Lanfr.in c.quoniam contra.uer.testes.iij.charta, de proba.uer.ulterius est aduertendum,&c.

Testes non potest producens instruere,sed tamen quęritur de causa scientiæ,ut possit deliberare quid acturus sit.Item,

Testes instruens tenetur senatusconsulto Liboniano. in Spec. de aduo.§.utriusque. uer. item sit cautus, & seq. de crimine fal.uer.item super.Item,

Testes instruens ut falsum deponant, quomodo puniatur. s. Falsitas.uer.cxvij.

Testes corrumpens quomodo puniatur.sup.Corrumpês.uer. xj.quod præsumitur iniustam causam habere, & pari pœna punitur.in Spe.de teste.§.j.uersi.quid si is,qui.

Testis instructus à parte,uel aduocato nô probat. & fatuus est aduocatus loquens cum teste ante examinationem. in Spe. de teste.§.j.uer.item opponitur testi,quòd recepit.& de aduoca.§.utriusque.uer.j.item sit cautus.

Testes interrogantur quid sit mutuû, de quo deponunt, uidelicet ad informandum iudicem de intelligentia testis, non autem ad cauillationem partis.Bar.& docto.in l.j.in iiij.col.in prin. uer. sed dices tu contra.ff.si cer.pe.& Bald.in addi.Spec.de teste uer.si ago ex mutuo. Vide Bald. in simili in l.solam. ult. col. uersic.nunquid quando iudex.§.de testibus. & Bartol.in l. de ætate vj.colu. in uer.idem de similibus,si tu dicis.de mino.dum loquitur de colore.

Testes interrogari possunt de multis, quæ ueniunt in consequentiam,licet de omnibus non iurauerint expressè.Inn.in c.cûm super.in glo.sua prima,de confes. in vj. de quibus uide s.Iudex ex officio.uer.xxxviij.& Inno.ibi.

† Testis si non fuit interrogatus de causa,nec reddit causam, poterit producens iterum producere, cûm non sit quid sibi imputetur.Quod est signandum,secundum Card.Zab.in c. cûm causam.in ij.col.uer.ex his infertur.de testi.]

Testis moriens cûm examinatur ad perpetuam rei memoriã, non est super interrogatorijs examinandus.j.Testis ante litis contestationem.uersic.xiiij.

Testis super articulo de possessione non est interrogandus an possederit bona, uel mala fide,quia id est iuris, sed an possedit simpliciter. Bal.in l.iij.in fi.C.de condi.ex lege.

Testis interrogatus quid est possessio, si dicit Nescio, probat, dum tamen in causa scientiæ dicat,quòd uidit arare,fructus colligere,seminare,& simil.Bar.in l.de ætate. secûda quæst. princi.in viij.col.uersi.sed quid si simpliciter ff.de mino. & ibi per Alex.in suo consi.xcviij.iiij.parte.& Bald.in l.prima, ij.col.ff.si cer.pe.cûm dicit de probatione famæ. & Alexan. consi.xlv.ij.parte.& per Alex.in l.prima.si cer.pet.& in l.stipulatio ista.§.hoc quoque.de uerb. oblig. † Et per Felin. in c.cûm contingat.de rescrip.]

Testis super possessorio inductus an possit interrogari de petitorio.Bal.in l.momentaneæ.in uer.ult.gl.inducit.C.qui legi.perso.ubi distinguit.

Testis super consuetudine deponens,& interrogatus super interrogatorijs,dicens nil scire,nisi quantum dixit super articulo,non probat,si in interrogatorijs est illud,qd est consuetudo.Alex.consi.xlv.ij.parte.

† Singu.Testis interrogatus per iudicem, & pari ratione per illum,qui habet potestatem examinandi,hoc modo, Dicas quid scis super tali negocio: intelligitur etiam implicitè interrogatus de causa scientię, adeò quòd si aliter postea nô interrogatus non reddat causam ipsius scientiæ,talis sua testificatio non tenebit.Ita no.Bal.in c.cûm causam,quę inter archiepiscopum.in antepe.col.uer.sed pone,iudex interrogat.de testi.refert,& sequitur Felin.ibi in ij.col.uersic.& adde secundum.Bald.hîc similiter refert & sequitur pro ualde no.do.Ias.in l.cûm hi.§.uult igitur. in ij. col. uer. adde etiam prædictis. ff. de transact. sequitur Soci. in suis reg. & fallen. reg.xlj.inci.Testis dicti sui.]

Testis deponês factû de nocte nô probat, si interrogatus quid est nox,respôdeat se nescire.Bal.in l.j.ff.de his, qui sunt sui, uel ali.iur.& ibi Pet.de Anch.& Alex.in d.l.de ætate. de mino.ubi idê dicit, se interrogatus qd sit dies, uel qd est bona fama,de quib.deponit,respondet nescire.Adde no.per Abba.in c.cûm præsentia.de proba.& Alex.consi.98.iiij.parte.

† Testis debet deponere per seipsum,& per nunciû, uel epistolã.Benedic.in repet.c.Raynutius.fol.155.col.iiij.de testa.]

Testis deponens super fama probat,licet interrogatus quid sit fama,dicat se nescire.Bald.in l.j.si cer.peta.& Alex.ibi. & in d.l.de ætate.& in con.xcviij.j.parte.Adde Bal.in l.data.viij. col.& seq.C.qui accu.non pos.Item,

10 Testis potest interrogari,an sit attinês partis.Alex.post Bar. in l.Lucius.ff.de infami.& in l.si quis libertatê. de pe. hære.

Testis super fama non interrogatur quare sic opinatur.Sali. in l.ea quidem.x.quæst.C.de accusa.& Alex.in §. tormenta. in fine. de quæst.Item nec unde habuit ortum talis fama. Sali. & ibi Alex.in dicto §. & Salicet.in l. proprietatis.in fine. C. de probatio.

† Testis deponens de auditu quando probet plenè,& quando semiplenè.Deci.consi.lxxxij.col.secunda, & consil. xcj. Et an quando deponit de auditu ab eo, qui negocium fecit probet.Calcan.suo consi.cix.col.iij.]

Testis interrogari potest,an sit idoneus,uel amicus,uel inimicus,uel seruus,& simil.gl.in uer.postulationib.& Bart.in l.j. in j.q.ff.de asses.Angel.& Pet.de Su.in l.qui petitorio. de rei uend.Bal.& Sali.in auth.si quis dicatur. in j. col. magna, in fi.gl.uer.secundò collige.arg.C.de testi.addo Inn.in c.inquisitionis.in gl.in uer.asseruit.de accusa.

Testis an possit interrogari de turpitudine sua.Barto.in l.iij.in princip.circa medium.ff. de testi.& in l.decem.in ij. colum. in uersic.prædicta fallunt.ff.de uerbo.obligat. & in l. si duo. §.idem Iulianus.ad finem.ff.de iureiuran.& in cap.cûm causam.de testi.ibi.Innoc.& Alexand.in l.ij.j colu. ff. de iurisd. om.iudi.& in d.§.idem Iulianus.Innoc.in c.inquisitionis.in gl.sua,in uer.asseruit.de accu.in Spe.de teste.§. iam de interrogatorijs.uer.sed quid si testis.& ibi Bal.uersic. item quòd tenetur.Quòd si respondet côfitendo,uitiatur dictum eius, licet respondere non debuerit.c.j.& tenet gl.& doct. de excep.Bar.& Alexand.in dicto §.Iulianus. Vide Bald.in auth. si quis.in d.uersic.secundò collige.argum.C. de testib. & in Spec.eod.tit.§.j.uersi.quid si testis.ubi ponit, an sibi credatur.Inno.quòd non.in d.c.inquisitionis.† Et per Felin.in c. cûm causam.de testi.in col.xj.]

Testis interrogatus, an sit homicida,si respondet quòd sic, nô punitur de homicidio.inf.Testis punitur.uer.xij.

Testis interrogationibus partis aduersę non respondens,non probat.Bald.in l.ij.in j. col. in uer. sed hîc occurrit dubium. C.de eden.

Testis non tenetur respondere interrogatorijs cauillosis, puta an credat dicta per eum esse uera. do. Prosdoci. de comitib. de Padua,in c.in omni.de testibus.& Bar. Cæp.in cau.cliij. & seq.& s.uer. Credo.uer.iiij.

Testis non interrogatus super interrogatorijs partis debet repeti. j. Testes post publicatio. attestationum. uer. j. in iiij. col.circa fi.ibi, item si non fuit interrogatus, &c.

Testis depositio ualet, etiam sine interrogatorijs partis non factis.Io.And.in c.præsentiû.de testi.in vj.in Nouella. pe.col. sed debet à iudice interrogari de necessarijs.ut ibi.& Bal.in l.fi.pen. col. in fi.uer.quęro,qualiter debêt deponere testes. C. de re iudi. & Innocen. in c. per tuas. in gloss. sua, in uer. negligenter.de testibus.

Testis generaliter interrogatus generaliter deponens probat. Bar.in l.j.§.diuus.el iij.uersi.item facit.ff.de quæstio.

20 Testis non interrogatus de socijs criminis an probet. Bart. in d.§.diuus.quòd sic,declarando ut ibi per eum.

Testis suspectus potest interrogari de qualitate temporis, an erat serenum,uel nubilosum, & qualiter erat uestitus contrahens,uel delinquês.Ang.in auth.de testib.§. licet.in ulti. col.uer.ultimo opp.Bar.in l.ij.§.idem Labeo.post gloss.in j. col.uersi.ulterius opponitur.ff.de aqua plu.ar.no.in ca. cau sam.de testibus.Spec.eo.ti.§. iam de interrogatorijs.uer.itê de tempore. & ibi Bald. uersicul. testis debet interrogari. & gloss.iiij.quæst.iij.si testes.§. in testibus.Azo in Summa, de testibus.& tenet Alex. consi. lxxij. quarta parte,si non dicat uerum,non est periurus, nisi iurauerit dicere uerum, etiam super omnibus interrogationibus.Bal.in rubri. C.de côtro. inue.ij. col. in uersicul. si autem iurauit dicere ueritatem. Item potest interrogari de forma loquendi, & quo habitu contrahentes uestiti,& an sederent,uel starent. Alexand. in dicto

dicto consil.lxxij. post Spec.ubi suprà, uersicu.addo ad primum dictum.Innocent.in capit.cùm canon.el j. in glo. sua, † in uersic.tempore.de testi.† Per Felin.c.cùm causam.de testi.in xij.col.]

Testis interrogari potest de omni eo, propter quod potest repelli.Bal.in Spe.de testi.uer.testisdebet.

Testis potest sępius interrogari à iudice pro ueritate eruenda. xxxv.q.ix.graue.cum gl.

Testis iuramentum extendit se ad interrogatoria tantùm, quibus tenetur respondere, non ad alia.Bal.in l.testium.ix. col. uer.circa tertiam.C.de testi.& per Bald.l.in pen.in fin.C.de transact.Alex.in l. si quis libertatem. de pe.hære. quod non extenditur ad articulos impertinentes.& But.in c. cùm causam.xij.col.eo.ti.& p Bal.in l. peremptorias.ult.col.C.sent. rescin.nō pos.Alc. in l.ij.j.col. de iur.om.iud.ubi etiā ponit.

† Testis licet aliàs non teneatur reddere causam scientiæ nō interrogatus.l.solam.C.de testi.tamen in probatione negatiuè debet ultrò, non interrogatus reddere rationem, aliàs non probaret.Ita Bal.in l.cùm hi.§.nihil.ff. de transact.quia id, quod non est, non cadit in sensum, ideo oportet quòd assignet rationem, secundum Bal. ibi sequitur Francisc. Curt. in suo tractat.de testibus, in xxviij.conclusi.]

* Testis in causis capitis rationem reddere debet, etiamsi interrogatus de ratione non sit. Sali.in l.fi.nu.iij.C.de probat. gl.in l.prius.ff.ad S.C.Sylla.Dec.in c.at si clerici.consi.xvij. de iudi.Alex.con.xv.col.vj.uol.j.con.lxiij.col.j.uol. vij. Ias. con.lxij.col.ij.uol.j.Dec.con.xxxvij.col.iij.nu.vj.uer.similiter in criminal.Aym.Crau.con.ij.num.ij.uol.j. Soc.consil. xiij.col.iij.consi.lvj. col. penult.uolu.iiij.Hip.Mar.in princ. crim. §. diligenter. num. xxxj. Hip. Mar. sing. dcxxj. dlviij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testis in causis capitis pro reo deponens satis probat, etiāsi nullam reddat rationem.Bal.in l.solam.col.fi.C.de testibus. Ias.in §.item si quis.il ij.nu.xxix.Inst.de action. Hip. Marsil. sing.dclviij.Æmilius Maria Manolessus.

* Testis etiam ijs in causis, in quibus non de capite, sed de re familiari agitur, rationem, cur ita esse sciat, afferre & non interrogatus debet.Bal.in l.actor.nu.v. uer. item ex dictis. C. de proba.Angel.in l.j.ff.de his qui su.Alex. consi.lxv.col.iij. uer.unde dicimus.uol.j.Dec.consi.cj. uer. & ad confir. Ratioq; nō eadē cū dicto, sed ꝓbabilis & necessaria esse debet. Bar.in l.qui interrogatus.ff.de inter.act. Soci.consi.xlij.col. ij.uol.j.Bal.in l.solam.C.de testib.Ias.in l.j.ff. de offic. ꝓcur. Cæsa.Aym.Crau.V.C.consi.ij.nu.iij.& iiij.uol.j.aliàs fit suspectus.l.iij.§.ideoque.ff.de testibus.Bal.in d.l.actor. nu. v. Æmilius Maria Manolessus.

Testes quibus interrogatorijs respondere teneantur, de quo etiam per Alex.in l.si quis libertatem.de pet. hær. & in con. lxxij.iiij.parte dicit, quòd

Testis dicta ualent, etiam ultra capitula, & interrogatoria, si addiderint aliquid, licet notario fuerit commissa examinatio super capitulis & interrogatorijs limitatis.Inno. in ca. cùm Bertoldus.de re iudi.

† Testis an, & quando teneatur reddere causam dicti sui, uide pulchrè per Felin.in c.cùm causam. in ij. col.uer.j. conclusio.de testib.]

Testis super fornicatione clerici, uel alterius, interrogari non potest de nomine mulieris, nisi sit notoria fornicatio cum illa: secus, si occulta.Inno. & Abbas in capit.qualiter.j.de accusa.ubi etiā dicūt uerū, etiāsi iurauerit illud tenere secretū.

Testis interrogatorium non debet cōtinere nouum capitulū: ut si interrogetur super mutuo, non est interrogandus de solutione, uel redditione mutui.Io.And.in addi.Spe. de teste. §.vj.uer.interrogatorium.in j.addi.

Testes semper sunt interrogandi, ubi deponunt de noticia personarum.Bal.in auth.sed nouo.secunda col.in princ.uer. ad de tamen, quòd testes.C.si cer.peta.

30 Testes in causis spiritualibus interrogantur de credulitate, & de ueritate, sine iuramento.Bal.in Mar.Testis.j.col. ubi idem dicit in syndico. & tenet Inno. in c. præsentium. in ult. col.in gl.sua, in uerbo, à syndico. de test.in vj. & in ij. col. in gl.sua, in uerbo, in animas.

Testes debēt à iudice interrogari de causa scientię, aliàs iudex præsumit in dolo: sed si interrogatus non respondet, uel nō bene, non est necessariò interrogandus de circunstantijs necessarijs, ut de loco, tempore, & contestibus: aliàs sic. & si de prædictis non interrogentur, non sunt repetendi: secus, si non interrogentur de facto principali, uel de titulo præscriptionis, quia sunt repetendi.Inn.in c.per tuas.in glo. sua, in uersi.negligenter.de testibus. secundum Bal.in Marga.Testis.ij.col.ubi plenè.& in Spe.eo.tit.§. j. uer. sed quid si causam.& ibi Ioan.And.in addi.

Testis non interrogatus si quid dicat de se, uel alio, an sibi pręiudicet.Inno.in c.cùm super.in gl.j.ad fin. de confes. qui tamen uenit à longè.

Testis, qui causam reddidit, non debet iterum de causa interrogari, sed de circunstantijs scientiæ proximis, id est, de loco, tempore, præsentibus.Item de remotis, id est, de uestib. & simil.si uideatur suspectus.Innoc. in cap. cùm causam.el j. de testibus, in gl.in uer.tempore. Bald.in Marg.Testis.xviij. col.Lanfran.in c.quoniā cōtra.iij.char.in uer.testes de proba.Quod uerum, etiamsi statuto cauetur.Bald.ibi.

Testis dicitur interrogatus de causa sciētię per uerba, Quomodo scis, uel quare dicis.Bal.in l.solam.ult.col.C. de testib.

Testes sunt interrogandi, an deponant prece, uel precio, uel odio, nisi pares in causa feudi, qui præsumuntur deponere sine prece, uel precio, & simil.c.j.§.idcirco.& ibi Bal. de notis feudorum.

Testes interrogandi sunt de circunstantijs à iudice. in Spe. de off.om.iu.§.deseruit.uer.post litem.

Testis quomodo interrogetur, & quę sit forma.in Spe.de teste.§. iam de interrogatorijs.ubi plenè, præsertim in uer.habita.

Testes de quibus interrogentur super præscriptione tanti tēporis, quòd non sit memoria in contrarium.in Spe. de proba.§.j.in ult.charta, uersic.breuiter.

Testium interrogationes uide plenè in Spe.de teste. §. iam de interrogatorijs.per discursum.præsertim in uer.habita.& s. uer.Interrogationes.uer.vij.cum sex seq.& per discursum.

40 Testes examinati super articulis producentis, & super interrogatorijs partis aduersæ, dicuntur producti non ab eo, qui fecit interrogatoria, & ideo nō habebūt sumptus ab eo, sed à producente tantùm.Io.And.sing.in Spe.de teste.§.qualiter autem.uersi.testes autem.in princip.in addi.quæ incipit, Et in pręallegata decre.statutum.Quod nota contra iudices examinantes, qui uolunt sibi solui pro examinatione testium etiam à parte, quæ produxit interrogatoria.

Testis si non interrogatur de causa scientiæ, an iudex teneatur iure fori, uel poli.Abb.in c.cùm causa.de testi.s. Iudex punitur. & tunc examinatio non est sine suspicione. Iac. But. in iiij.q.talis.& Alex.in l.j.in prin.de ope.no.nun.

† Caute. Testis in his, in quibus debet reddere causam dicti sui, sit cautus: habeat examinatorem instructum, qui petat de causa, uel quòd testis sit instructus assignare causam. Ita docet Card.Zabarel.in cap.cùm causam.in ij.colum.uer.ex his infertur.de testi.

Testis non interrogatus de causa scientiæ per iudicem, quādo pars petijt eum de causa interrogari, non probat: sed potest iterum interrogari de causa scientiæ, secundum Io.Andr.in cap.cùm causam.de testi.post gl.ibi & Abba.ibidem, qui dicit testem probare, quando pars non petijt interrogari, & iudex non interrogauit, & deponit de perceptibilibus sensu corporis, uel modico discursu rationis. Quod not. & adde j.§.proximo.& omnino per Alex.in §.tormenta.quarta col. ff.de quæstionibus.

Testes sunt interrogandi super capitulis uulgarizatis de uerbo ad uerbum: s. Capitula.uersi.ij.

Testes debent deponere cum causa scientiæ, etiam non interrogati de his, quę sunt perceptibilia intellectu.cap.cùm causam.& ibi doct.& Inno.de testi.& omnino per Alex.in §.tormenta.iiij.col.de quæst.& in l.j.in princ.de oper.no.nun.& infrà §.proximo.

Testes deponunt,

& qualiter, uide infrà eod. & s. Examinatio. inf. Testium impugnatio.per totum.

Testes super fama qualiter deponant. s. Fama. uer.xiiij.cum multis seq.

† Testes ubi deponunt in actu perceptibili sensu uisus, & auditus, debēt deponere in redditione causę per utrumq; sensum:

ſum:& idem in reliquis ſenſibus,ſecundum Abba. in cap. ij. in prima col. de conſue.]

† Vbi quis habet deponere de actu inuiſibili, utputa ſuper ex preſsione uerborum,non eſt neceſſe, ꝙ teſtis deponat de ui ſu:unde ualet dictum teſtis, qui ſolùm audiuerit uerba,licet non uiderit perſonã,quod facit ad quęſtionem facti,de quo dam tabernario, qui ſubtraxerat ganeæ ſuæ furtiuè ſcyphũ ſuum argenteũ:de qua quæſtione uide Abb.in c.ij.in ij.col. de conſue.& Bar.poſt gl.in l.ij.§.idem Labeo.ff.de aqua plu. ar.facit quod no.in c.præterea.de teſti.ubi p Abb. & alios.]

† Teſtes deponentes de eorum facto proprio non probant. no.Io.And.in c.per inquiſitionẽ.de elect.in uer.nota, quòd teſtificari.Idem Ant.de But.in c.cùm dilecti.in uer.ſecundò oppono.de elec.ubi teſtis non poteſt deponere de facto pro prio,etiam negatiuo, quando de ipſo facto agitur ad cõmodũ,uel incõmodum teſtis.Item tenuit Inn.in c. cùm dilecti. de accu.Abb.in c.inſuper.& in c.cùm nuncius.de teſtib.]

† Teſtis quando primo dicit unum extra iudicium, & poſtea contra alium in iudicio,cui credatur,uel ſtetur.Abb.in con. liiij.in j.col.& in c.per tuas.in v.col.de proba.& in c. literas. de præſum.& in c.ultra tertiam.de teſti. & in c.ſicut.eodem tit.& in c.inquiſitionis.§.tertiæ.de accu.& in c.cùm tua. eo. tit.& ibi per dominum Anto.& per eundem Anto.in c.cùm cauſam,quæ.de teſti.& in d.c.literas.Bar. & Sali. in l. eos.ff. de fal.Ang.in conſi.incipi.Poſito conſtanti.Sal.in l.nullum. C.de teſti.& in authen. qui ſemel.C.de proba.in viij.q.& in auth.ſi dicat.C.de teſti.& in l.generaliter.C.de nõ nu.pecu. & in l.ſi quis decurio.C.de fal.& in l.qui falſa.ff.de teſti.Pet. de Anch.in cle.j.eo.ti.Bal.in d.l.nullũ.do.Ant.in c.cùm dile ctus.de relig.do.Io.de Ana.& ibi Barb.in c.j.de cri.fal.tex.& ibi Bal.in c.j.§.ſi enim domino.in tit.quid ſit inueſti. in uer. ſe nõ interfuiſſe.& uide tex.& ibi Bal.in c. ſuper uerbo,&ce lare.in tit.ſi de inueſti.inter do.& uaſal.lis oria. Bal.in conſi. inci.Licet aſſeſſores.facit quod uoluit Bar.in l.Labeo.§. idẽ Tubero.ff.de ſuppel.lega.

Teſtis per uerbum Credo,an probet. ſuprà, uer.Credo. uer. j. & uer.ſeq.

* Teſtis,iudicio ſuo ita eſſe,uel ſibi ita uideri deponens, non probat.Barto.in l. quid tamen.§.ſi arbiter.ff. de arbit.Alex. con.lxij.col.ij.cõ.lxxiiij.col.ij.uerſi.item iſte teſtis.con. cix. col.j.uol.iiij.Ay.Cra.con.vj.nu.cxxiiij.Æmilius Maria Manoleſſus.

† Teſtis deponẽs de credulitate, an probet,uide pulchrè Hippo.de Marſil.ſin.xix.inci.Tu ſcis.& ſing.clxxxij.

† Teſtis deponens per uerbum Credo, ſi aſsignat rationem concludentem per ſenſum corporis,plenè probat.Iaſ. in l.j. in prin.in ult.col.uer.tertiò moueor.ff.de iuſti.& iure.]

Teſtis ſup poſſeſsione quomodo deponat.ſup.uerb. Poſſeſsio probatur.uer.x.& xvj.& uerſi.xxxv.& per diſcurſum.

Teſtis debet deponere cũ iuramento.l.iuriſiurandi.& ibi doc. C.de teſti.& inf.eo.uer.xiij. cum ſeq. & debet iurans dicere ueritatem ad plenum.Bal.in c.j.in ij.col.uerſi.nota,quòd licet teſtis.ſi inter domi.& uaſ.lis oria.

Teſtis non præſumitur iuratus ex uerbis notarij, Talis iuratus : niſi conſtet ea die potuiſſe iurare.Frede. de Sen.conſil. ccviij.Quæritur, an do.Marg.& plenius ſ. in clauſulis Iudiciorum,in uerbo,Citatus iuratus. † Vide Hipp. in l.j.§. ſi quis dicatur.col.iij.ff.de quæſtio.]

Teſtis die feriata in honorem Dei, non poteſt iurare, ſed poteſt examinari.ſ.uer.Examinatio.uerſi.x.

Teſtis præſumitur iuratus ea die,qua depoſuit,niſi fuerit feriata.Bald.in l.fin.ult.col.uer.quæro, cauetur. C. de re iudicata.Item,

Teſtis præſumitur depoſuiſſe die iuramenti, ſi iurauerit intra terminum probatorium.in Spe.de teſta.§.ſed qualiter.

10 Teſtis iuratus intra terminum, non poteſt examinari poſt terminum de rigore iuris,ſed de æquitate,ſi iudici uideatur, & negligentia parti nõ imputetur.Rota in deciſi.cccclxviij. extra Rotam,&c. in nouis. Adde ſ. Iudex punitur.uerſicul. cxxxv. & uerbo, Examinatio. Et ſi declaret dictum ſuum, an iterum iuret.infrà,Teſtis repetitio.uerſicu.quinto, quòd non.

† Caute.Teſtiũ examinatio debet eſſe ſecreta partibus.l. nullum.& ibi doc.C.de teſti.Et ſi teſtes ſimul examinentur, nõ ualet examinatio:ut no.gl.j.in c.cùm cauſam.de teſtibus. & ibi Panor.in ſecunda col.uerſi. uenio ad gl. In cauſis tamen arduis cautela eſt,ſecundum doct.& Bal. in dicta l. nullum. in ſecunda col.uerſ.iiij.no.quòd fiat examinatio coram aliquibus teſtibus,qui iurent non reuelare:& hoc,ne examinator ſit ſuſpectus partibus.]

Teſtis an cogatur iurare die feriata.ſ. Teſtium coactio. uer. ij. quòd non.

Teſtis depoſitio trahitur ad diem iuramenti.no. in clemen.prima,de offic. deleg.gl.& Bart.in l.damni.§.Sabini.in ult.col. in prin.uerſi.Oldr.inducit iſtum §.ff.de dam.infect.& ibidẽ omnino per do. Alexandr. in apoſtillis. Bartol. cum multis concor.ibidem per eum ſignatis.Paul.de Caſtr.in l.fin.ff.de fer.Bald.in l.ſi quando. vj. quæſt. C. de teſti. & in authen. ſi quis.in fin.eod.titul.ubi dicitur, quòd eo ipſo, quod iurat, dicitur teſtificari, & tenet in cap. j. qui teſtes ſint neceſſarij. in uſi.feu.Barto. in l.ſi quando. C.de teſti.Quod uerum eſt, non quo ad probationem explicitam, ſed quo ad implicitã. Bal. in dicto cap. ubi etiam dicit illud uerum ratione ſolennitatis,non ratione ueritatis.Item uerum, niſi terminus ad probandum eſſet ſtatutus à lege,uel ſtatutis.Bald. in rubrica C.ſi ex fal.inſtrum.in fine.& Alexand.in l.damni.§.Sabini. de damno infecto in additio. Item uerum, niſi ſit præfixus terminus ad probandum , & probatum habendum: quia non ſufficit in termino iurare, niſi etiam examinetur. Pau.de Caſtro in dicta l.ſi.Ang.in l.Antiſtius.in fine princi. de acquiren.hæred.& Bal.in d.l.ſi quando.vj.quæſt.& in c. præſentium.cum gl.de teſti.Rot.in deciſ. lxxxvj. licet, &c. & Bal.in l.ij.ut lite pen.Alex.in l.damni. §.Sabini. de damn. infect.quo caſu debet notarius actoris ſcribere diem examinationis,ſicut diem iuramenti.Bal.ibidem. Sed Barto.in dicta l.ſi quando.in fine, dicit ſufficere ſcribi diem iuramenti, & ſic ſeruari in practica, cùm & ſufficiat iurare in termino. Sed intellige primo caſu, non in ſecundo, de quo loquitur Ange.& Paul.Item dicto caſu nõ requiritur publicatio proceſſus in termino, dummodo petatur in termino. in Specu. de dila.in prin.uerſi.ſed q.d ſi ĩ.& in Practica Papi.uerſi. ſunt

† quoque publicati.De his in Spe.de teſte.§.iij.†.Et per Fran. Aret. in dicta l.Antiſtius.]

Teſtis habilitas inſpicitur tempore iuramenti.l. j. & ibi Barto. in ſecunda oppo. C. de teſtamen.Aduerte, quia de iuramento nihil dicit,ſed tantùm dicit,quòd teſtis conditio debet inſpici, cùm examinatur.Adde l.ſi arbiter. C. de ſentent.l. ad teſtium.§.conditionem.de teſtam.Ang.conſ.primo,ubi dat practicam,ut articuletur, quòd teſtis erat domeſticus tempore iuramenti.Quod nota ſecundum Bal.in add.Spe.de teſte.uer.tempore iuramẽti.poſt Spe.ibi.§.j. uer. quid ſi teſtis erat. dicit requiri habilitatem etiam tempore depoſitionis. Vide Bal.in l.j.in ij.col.C.de teſta.& Bar.in d.§.conditionẽ. in ultima oppo.quòd tempore depoſitionis.& in l.iij.§.duę in prin.ult.col.ad Carbo.Azo in Summa,de teſti.ad fi.omnino per Alex.in l.j.§.ſi ſeruus.de quęſtio.per Bar.in l.j.§.cùm

† quis.eo.tit. † Et per Fran.Aret.in d.l.j.] † Adde Thom.Ferrar.cautela xv.ubi latè.]

Teſtis debet iurare in iudicio,non alibi:aliàs non probat.l. iij. §.Sabino.cum gl.unica. ff. de teſta. Quod uerum in manib. iudicis,non notarij, niſi cum commiſsione. ſ. Examinatio. uer.xix.& ſeq.& uer.Notarius ciuiliũ actorũ. uer.xx.& ſeq. poteſt tamen examinari extra iudicium.

† Teſtimonium non iuratum ad hoc, ut ualeat, non ſufficit, ꝙ pars non contradicat,ſed requiritur expreſſus conſenſus, ſecundũ Hoſt.in c.nup.de teſti. quẽ ſequitur Fel.ibi in fin.

Teſtis iurans non dicitur deponere.Bal.in c.j.j.col.uer.nota iſta duo.ſi inter do.& uaſal.lis ori.no.in l.ſi quando.de teſti.

Teſtis nõ dicitur iuraſſe,niſi iudex intelligat, & approbet eius iuramentum,ſaltem tacitè: non ſi reprobat, uel non intelligat.Bal.in l.ſi.j.col.ult.notab.C.de compenſa.

Teſtis debet iurare dicere ueritatem , non falſitatem. Bald. in c.primo.iij.col.uer.nota formam iuramenti.ſi inter do.& uaſal. lis oria.

Teſtis iurans dicere puram ueritatem,nihil poteſt addere, uel mutare ſponte.c.cùm dilectus.& ibi Inn.in gl.in uer. legati. ad finem.de accu.Bal.in Mar.Teſtis.x.col.ubi etiam dicit,ꝙ non probat deponẽdo per famam, nec per uerbum Credo. Bald.

Bald.ibidem.& Inn.in c.præsentium.in ult.col.in gl.in uer. à syndico.de testi.lib.vj.

Testes rogati an esse debeant.s.Rogatio.uer.xxvj.& seq.

20 Testes iurare debent super tota causa,non solum super articulis productis.not.in cap.per tuas.& ibi Innocen. in gloss. in uersi.capitulis.in uersi.item nota.& doct.de testi.in auth. sed iudex.C.de episcop.& cler.& ibi Bart.& Bal.in l.si duo. §.idem Iulianus.de iureiurand. & ibi Alexan.Bald. in Marga.Testis. nona col. Item præsumitur iurasse super articulis tantùm productis,non producendis. Ioan. de Imol. contra Butri.in capit.testibus.de testibus.secundum Lanfranc.ubi suprà,xj.charta,uersic.sed quid si testis. Alex. in dicto §. idē Iulian. † Et per Felin.in dicto c.de testi.circa fi.]

Testis deponens Titium possedisse pro suo,& tanquam suum, probat,si deducat aliquem titulum uerum, uel putatiuum. Ang.& Alex.post Bar.in l.j.ff.pro suo.

Testis deponens falsum extra articulum an puniatur. Bart. & Alex.in l.si quis legatum.in fine.ff.de falsis.

Testis debet deponere, & interrogari super tota causa, & pro utraque parte.dicta authenti.sed iudex.& ibi Bart.qui tenet in l.secunda,in prima colum.uersic.ex tertio not.collige.C. de eden. quòd iudex debet interrogare pro utraque parte. & in addit. Spec. de teste.ad finem,uersic. testis productus. j.eod.uersic.proxim.& xxiiij. s. Testis interrogatur. uersic. final.& omnino per Alex.in l.secunda,de iurisdi.omn,iudi. prima col.& infrà.

† Testis,qui impersonaliter deponit, non probat.Deci.consi. clxxiij.col.fi.uer.postremo.]

Testis non potest interrogari extra articulos, nisi iurauerit super tota causa.glo.in l.si quis.§.fin.in uer.admittat.ff. de peti.hære.Barto.in l.si quis legatum.in ultim.colum. ff. de fal. & in l.j.§.diuus.l ultimo.ff.de quæstio.& in l.si duo. §. idem Iulianus.ad fin.& ibi Bart.& Alexan. in secunda col. in uer. pro cuius declaratione quæro.& Bald.de iureiur. ubi Bald. dicit nihil esse dictum extra articulos, uel quòd non facit ad causam.Et dicitur extra articulos, quando dictum non confert ad declarationem facti.Bart.ibi. & ibidē per do.Alex.in vj.col.in fin.& etiam per do.Ias.May.cum alijs adductis per eos. † Et per Feli.in cap.de testibus.de testi.in iiij.col.& per Fran.Are.in l.si duo.§.idem Iulianus.de iureiuran.]Item,

Testis iuratus super fama publica nō probat, si deponit super ueritate facti:secus,si contra.Bal.sing.in l.non nudis. in fin. C.de probatio.

Testis super articulo de possessione iuratus non probat de ꝓprietate,nisi iurauerit super tota causa.Bar.in l.ij.in uer. ult. gl.tua hîc.in fi.C.qui legiti.perso.

† Testis inductus super uno,an possit cogi ad deponendum super alio. Car.Zabarella in c.testibus.in fin.de testi.]

Testis potest deponere in scriptis manu propria, & dare iudici,nisi iudex uelit inspicere qualitatem,& uultum. Barto.in in l.Theopompus.in ultim.col.uersic.quæro,an testis. ff. de do.præleg.Sed Bald.contrà,etiamsi prius iurauerit in iudicio. in l.in bonæ fidei.iij.colum.uersi.sequit̃ uidere de uoce mortua.C.de reb.cre.per l.iij.§.idem diuus.ff. de testi. & ibi Alexan.& Bald.in cap.j.eod.tit.tenet Ioan.And. post Spec. de testi.§.nunc tractandum.uer.quid de mutuo.in addi.quę incipit,Sciret.& no.in l.à diuo Pio.de re iud.& Bald.in l.iurisiurandi. in prima col. magna,in fin.uersic.sed hîc quæro, utrum testis. C.de testi. & Lanfranc. in ca. quoniam contra. uerbo,testis.ij.col.de proba. suprà uerbo, Mutus. uer. xxv.

† Et per Felin.in c.inquisitionis.§.tertiæ dubitationis.de accusa.in ij.col.]

Testis,quòd possedit T.decem annis,& plus, non probat, nisi de decem annis.Bart.in l.cùm filius.§.pater. uersic. ultimo, iste §.ff.de leg.secundo.quem etiam uide in l. cùm furti. uersic.quæro, quid si iuramento. ff. de in litem iuran. & in l. ab hostibus.§.sed quod simpliciter.in j.colum. in fin. & ibi per gloss.in uerbo, edixit. uer. & sic sume duo ar. ff. ex qui.cau. ma.Bart.in l.in actione.de fur. in fin. Caue, quia licet dicat aliquid de dictione Plus,tamē loquitur in alia materia. Bal. in l.si seruus.la ij.§.si ei.de leg.j.Sed Guli. de Cun.& Alexā. singul.in l.& si post tres.dicunt hoc uerum, nisi ex coniecturis aliquid constet,ut quia sit articulus,quòd possedit uiginti annis,& testis dicit, quòd possedit quindecim annis, & plus:quòd tunc dictio,Et plus, importat augmentum temporis.Item dicunt ibi Gul. & Alexand. quòd si testis loquatur alternatiuè,uidelicet,possedit decem annis,aut plus:nihil important uerba,aut plus,propter incertitudinem.Item dicit Bald.& Alex. ibidem, quòd si testis dicit, quòd Titius possedit decem annis, & pluribus, probat de annis duodecim,propter nomen,pluribus:non si dicit, decem annis, & plus:quia aduerbium plus,nil importat.Alexand.consi. xc. quarta parte, q͛ not.Et quid si dicit,quòd possedit pro decem annis,uel circa annos. suprà uerbo, Circa. & Alexand. in dicta.l.& si post tres.Sed Bartol.ipse in l. si quis in suo. in princip. C. de inoffic. testamen. ubi Bald. in prima colum. quòd dictio,& plus, intelligitur de modico, id est, de quarta parte temporis expressi. & Bald. post gloss. in l. & si post tres.ff.si quis cau.in repe.in ix.colum. uersi. ueniamus ad alium.Sed contrarium tenet Bal.in d.l.si quis in suo. in j. no. & l.si seruus.§.si ei.de leg.j. Addo Bart.in l. Celsus. ad fin. ff. de usucap.& Alexan.in dicta l.cùm furti.ad finem. cum con cor.ibi per eum signatis.& in dicta l.& si post tres. in secunda colum.uersic. & ista inducuntur.Item si dicit, rem ualere quindecim,& plus,intelligitur de quindecim tantùm.Bald. in l.secunda,penultima colum.uersic. sed circa hoc dubitatur.C.de rescind.uendi.ubi Salicet.in xv.colu.Addo ad hoc ultimum Imo. in cap. penult. ultim. charta, de emption. & uend.& sup.uerb. Plus.uersi.ij.Sal.ibi tenet contrà.& Alex. in l.& si post tres.& infrà,Testium impugnatio.uersic. lxvij. & do.Alexan.in dicta l.& si post tres.in ij.colum.uersi.Bald. etiam. † Et per Felin.in cap.pastoralis. de rescript. in uer.ratione unius.]

Testis præsumptiuè probat coitum carnalem: ut quia uidi solum cum sola nudos in secreto.c.pręterea.de testibus.

30 Testium dicta sunt scribenda extensè, & uno extenso non probant alij: si notarius scribat, Talis alter testis dixit, sicut primus.sup.Notarius actorum.uersi.xxvij.

Testes super sententia deponere debent, quòd interfuerunt ei latæ per talem iudicem,pro tali,contra talem, de tali re, nec requiritur,quòd dicant fuisse factam scripturam.Doctor.in capit.sicut.de re iudi.imò intelligitur, quòd iudex solenniter,& in scriptis tulerit eam, secundum Butri. & Ioan. de Imol.ibi.

Testes qualiter probent fundum esse decimalem talis ecclesię, quomodo merum imperium.in Spe.de inquisit.§.j. & iij. & sup.Imperium.uersi.xxxiiij.

Testis iuramentum intelligitur etiam super connexis, & dependentibus, & interrogatorijs necessarijs. Alexand. post Angel.in l.secunda.in princip.ff. de iurisdi. omn.iudi. & Innocent.in capit.cùm super. de confes. & in ca. inquisitionis. de accusa.& in cap.pastoralis.de excep.& Alex.in l.j.ff.si certum petatur.

Testis dicens Titium fecisse ad defensionem,probat etiam per uerbum, Credo.Bar.in consi. Vanutius Petri.& Alex. in l.secunda.§.item Labeo.de sup.leg.

Testes ad probandū,memoriam in contrarium nō extare, quo modo deponant.s.uer.Memoria.uer.v.cum duobus seq.

Testis debet citari.l.si quādo.C. de testi. Quod uerum est, etiā peremptoriè,ut mulctetur,non ut probet.Bald.ibi,ij.col.in uersi.uenio ad materiam utilem.

Testis citari nō debet,nec moneri, utraq; parte pręsente: secꝰ, altera absente.Bal.in l.alia.ad finē.C.de his, qui. ut indig. & s.Testiū citatio,uersi.secūdo.& Rota in decisi.cccxl. & Abbas in c.ij.de testi.Sed idem Bal.in c.j.§.porrò.iiij. col.in gl. magna.ibi,non coactis.quæ sit prima causa be.amit.dicit, ꝙ testis idoneus, etiam non citatus,probat,si monitus à iudice iurat partibus præsentibus,uel altera contumace. & Bal. in addit.Spec.de teste.uersic.testis etiam non citatus.ubi omnino uide. Idem si pars eum non citatum produxit,quo casu non dicitur sponte uenire.& probat Alex.consi. lxviij. secunda parte.& j.& per Salice. in l. si quando. ultima quæstione,de testibus.

Testis spōte ueniens est suspectus,licet sponte iurans, si sit productus,admittat.Bal.in auth.sed nouo.in secundo not. c. si cert.petat.ubi limitat gl.in l.post legatū.§. his uerò,in uersi. aiuuerunt.ff.de his, qui. ut indig. ut procedat in sponte ueniente,non in sponte iurante.quod nota. Vnde

Testis

Testis sponte ueniens pluries, præsumitur inimicus. gl. & Bar. in d. §. his uerò. ad finem. & Lanfr. in c. quoniam contra. uer. testes. ij. col. de proba. Vnde non probat, ut ibi per eos. & Bar. in l. quæ omnia. §. sed si aduersarius. in secundo, no. ff. de procur. & in l. libertorum. & ibi Bal. C. de testib. & Bald. in l. parentes. eo. tit. in ij. col. uer. sed non ne testis. & tenet Ang. in l. ij. §. diem. quemad. testa. ape. & Alex. post Bar. in l. j. ff. de fal. & Imol. in c. j. eo. tit. quòd de falso punitur. & s̄. uer. Inimicus. uersi. xxx. Secus, si producitur per partem, & cõstitutus in iudicio moneatur iurare, quia probat, secundum doctò. ubi s̄. Et uide Alex. qui tenet idem consil. lxix. ij. parte. & per Salic. plenius in l. si quando. in ult. q. de testi. & per Bart. in l. uxori. §. j. in j. no. ff. de fal. Bald. in l. presbyteri. de episcopis & cle. in ij. col. uer. sed secundum aliam expositionem reuoco in dubium. & in addit. Spec. de teste. uer. testis etiam. & per Bar. in l. lege Iulia. de testib. Item adde s̄. Testium citatio. uer. ij. Item sponte testificãs pro bannito dicitur opem præstare, & tenetur pœna statuti. Bart. in d. §. his uerò. ad finem. uer. quæro, utrum de hac materia. Adde omnino Bal. c. por-
† rò. quæ fuit prima causa bene. amit. † Et per Felin. in c. ij. de testib.]

40 Testis per sensum uisus probat, quòd sit lignum, quia uidit, uel quòd Titius numerauit decem, quia uidit. Bartol. in l. de ætate. in sexta col. uersi. item aduer. ff. de mino. Quod uerũ, etiamsi interrogatus quid sit lignum, dicat Nescio. Bal. in l. solam. ult. col. uer. item testis interrogatur. de testi. quē uide in l. data opera. x. col. uer. sed nunquid testis. C. qui accus. nõ pos. Idem si dicat, quòd argẽtum erat purum, quia uidit: uel quòd liber erat corruptus, quia uidit. Bart. in l. si quando. de auro & argen. leg. Item adde j̄. uer. Visus. uer. j. & per Sali. in l. testium. C. de testi.

Testis deponens de deposito certæ summulæ in sacculo, non probat, licet deponat uidisse deponi sacculum, nisi dicat uidisse numerari certam summam. Bart. in l. cùm seruus. ad finem. ff. de condit. & demonst.

Testis contra delentem instrumentum debet deponere tam de tenore instrumenti, quàm de deletione, siue interfuerit cõtractui, siue nõ, dummodo legerit. Flor. in l. in lege Aquilia. si deletum. j. col. ad legem Aquil. post Spec. in tit. de cri. fal. ad fi. uer. hoc etiam nota.

Testis errans in uno capitulo, probat in alijs. l. nec exemplum. C. de fal. Bal. in l. si ex falsis. in fi. C. de transact.

Testis dicens sic esse, nisi fallor: probat. l. j. & ibi Paul. de Castr. ff. de iusti. & iur. & ibi Bal. & Ang. & Alexan. in l. si arbiter. de arbitr. in leg. Publia. post Bart. depositi. leg. j. de origi. iuris.

Testis dicens, Scio, quia certus sum, non probat, nisi reddat aliam rationem. Bar. in l. si quis ita. ad finem. ff. de test. tute. & in l. fina. & ibi Alex. de off. procur. Cæsar. & in l. qui interrogatus. de peti. hær. & Bal. in l. solam. in ij. col. uersi. quæro de quibusdã. C. de testi. ubi idẽ dicit, si dicit, Scio quia scio. Itẽ Bal. in l. non omnium. de legi. & per Bar. in l. inter omnes. §. rectè. de fur. & Alex. in dicta l. qui interrogatus. Item nec dicens, quia indubitanter noui: secus, si pars sic dicat. Bald. in Marg. Iuramentum. uerbo, Iurare potest. Addo Ludo, Rom. idem tenentem in l. qui hæreditatem. ff. de acquirenda hæreditat. & ibidẽ per do. Alex. cum alijs adductis ibi per eum.
† Et per Franc. Aret. in d. l. qui interrogatus. ubi etiam, quid si dicat. Tetigi manibus: quod probat. & in §. quod obseruari. C. de iura. cal.]

Testis probat dicens, Opinor, quia uidi. s̄. uerb. Opinio. uer. ij.

Testis probat, si causa scientiæ præmittitur dicto: ut, Vidi percutere. Bald. in d. l. solam. vj. q. & Alex. in l. fi. ff. de officio procur. Cæs.

Testis dicens, Iudicio meo, an probet. Alexan. consil. cxlvij. ij. parte, & consil. xlij. iiij. parte, & consil. xcv. ea parte, & in consil. lxxiiij. j. parte. Angel. in l. sciendum. ij. col. de uer. ob. & in repet. & Bal. in l. de quibus. xx. col. de legi. in repe.

† Testis quando deponit per uerbum, Iudicio suo, & annectit rationem per sensum corporis, probat, secundum Alex. in consilio mihi ccxc. incip. Ponderatis his, de quibus fit mentio, & uisis actis, &c. in pen. col. uer. super tertio. in ij. uol. sequitur do. Ias. in l. j. in prin. in ult. col. uer. quartò moueor. ff. de iusti. & iure.]

Testis dicens, Non mihi uidetur: non probat. Bal. in l. data ope-
† ra. xviij. col. C. qui accus. non pos. † Et per Fel. in c. decætero. de homi.]

50 Testis si dicat Nescio. uide Bar. in l. de ætate. ff. de mino.

Testis dicens sic esse salua ueritate, non probat. Alex. in consil. lxiij. iiij. parte.

Testis dicens, Scio, quia fuit factum in cõspectu meo: probat. Bar. in l. per hanc. aliàs incipit, iubemus. prope finem. C. de eroga. milita. ann. lib. xij.

† Testis qui dicit se scire, quia fuit præsens, licet non dicat, quòd audiuerit, uel intellexerit, tamen probat: ut not. Bar. in l. j. §. fina. ff. de autho. tuto. sequitur dom. Ias. in rubr. C. de in ius uoc. in ij. col. uersi. hinc dicit not. cum concor. per eum allegatis.]

Testis dicens, Nihil scio, nisi quia uidi: probat. Bar. in l. conuenticula. v. col. uersi. modò uenio ad testes. C. de episcopis & cler.

Testis dicens, Scio, quia fui præsens, uel uidi. Bal. in l. conuenticula. in v. col. uer. item multo fortius. & in l. si nõ speciali. C. de testa. in ult. col. uersi. ultimò scias, qui tamen loquitur in alijs terminis, & in l. j. in ult. col. uer. adde hîc unum, iuncto etiam uers. & aduerte, quòd quando testis. C. de bon. pos. secundum tabu. & in l. testium. in iij. col. in uer. quæro igitur interrogatus. & in l. solam. in viij. q. de testi. Bart. in l. j. §. j. ff. de auth. tu. Ang. in auth. de instru. cau. & fide. §. j. in j. col. per illum text. in uer. præsentibus. & in auth. de tab. in prin. in j. col. in fine. per illum text. in uersi. nota istum tex. pro testib.
† Et per Fel. in c. cùm causam. de testi. circa. ij. viij. col. j̄. uersic. cvij. & per Fran. Aret. in l. hac cõsultissima. C. de testa. in fi.]

Testis dicens, Scio, quia ita est, non probat. Bal. in d. l. solam. in dicto uersi. quæro de quibusdam.

Testis dicens, Ita mihi uidetur, probat. l. j. ff. de excu. tu. Ang. in l. j. de iustit. & iure. doct. in clem. j. de iud. & per Alex. consil. cix. j. parte, & in consi. lxxiiij. j. parte. Vide Bar. in l. j. in prin. in j. q. ff. de uen. inspi. & in l. diui. §. in eadem. de lib. causa. & in l. quid tamen. §. si arbiter. in ij. no. ff. de arbitr. ubi dicit uerum, si deponat super artis peritia. Item & quando uerbum, Videtur, est iunctum cum aliquo sensu corporis: quo factũ deprehẽdatur: ut, Mihi uidetur, quòd Titius possederit decem annis: secundum Bar. in d. §. in eadem. Sed in hoc aliter in d. §. si arbiter. Item & quando additur uerbo, Videtur, causa sufficiens: ut, Mihi uidetur possedisse, quia uidi eum laborare. Pet. de Sun. in d. §. si arbiter. & allegat Bart. in tracta. de teste. & plenius per do. Alex. in consil. x. in ij. parte. & in d. §. si arbiter. & Ang. in l. sciendum. ij. col. de uerb. oblig.

Testes, quòd Titius se obligauit Seio, tamen non dicentes de causa, probant, si aliter constet de causa: quia præsumitur ex ea facta obligatio. Rota in decisi. cclxiij. si testis, &c. in antiquis.

Testis iuratus super causa principali, uidetur iuratus super accessorijs simul, super quibus esset inutilis depositio super principali. Innoc. in c. cùm super. in gl. sua prima, ad fi. uer. illud tamen non fatemur. de confes. & in c. pastoralis. in j. col. in uersi. omnes autẽ fatentur. de excep. & in c. inquisitionis. in gl. in uersi. se asserũt. in uer. sed quid, si dicat. de accus. Ang. & Paul. de Castr. in l. ij. ff. de iurisd. om. iud. & ibidem omnino per do. Alex. in j. no. ubi refert Innoc. tenere contrarium in c. per tuas. de testibus. & deinde refert Ang. concordantem. & per eundem Alex. in l. j. iiij. col. si certum pe. & Ang. post gl. in l. iam dubitari. de hær. inst.

Testes debent deponere de qualitate rei petitę, ut quòd equus sit stellatus in fronte, uel balsanus: aliàs non probant. Bal. in l. edita. ult. col. in lectura Perusina, in uer. de demonstratione dic. C. de eden. Io. An. in c. auditis. de præscript.

60 Testis an præsumatur usus uocabulo iuris, & qualiter eius dictum debet scribi per notarium. s̄. Notarij officiũ. uer. x.

Testis de stipulatione deponens probat, si dicit præcessisse interrogationem, & secutam responsionem incontinenti: nõ autem si simpliciter dicat de stipulatione, uel ad interrogationem promisit, nisi dicat, quòd incontinenti, secundum Paul. de Castr. in l. iuris gentium. §. quod ferè. & Bal. Ang. & Alex. in l. si unus. §. pactus. in fine. de pac. Bal. & doct. in l. j. j. col. in fin. uersi. tu dic. iunctis præcedentibus. C. de usur. ubi dicit uerum, si sit rusticus, uel fœmina: secus, si peritus. Sed ibi Bart. idem tenet in teste perito. Vide Bald. in l. sicut. pen. quæst.

quæst. C. de actio. & oblig. nihil tamen dicit de testibus. & Bar. post gl. in l. si unus. §. pactus. ix. col. in uersi. secundò nota, quòd illic. ff. de pact. & Bald. in l. solam. in pen. col. in uersi. item testis interrogatur de causa formali. C. de testi. Item si dicat, T. promisit Titio, uel promisit per stipulationem, non intelligitur probari per stipulationem. Bar. in l. j. C. de usur. & s. Promitto. uer. ij. & omnino Alexand. in l. sciendum. de uerb. oblig.

Testes possunt petere sibi exhiberi rem, uel personam, de qua debent testificari. s. Exhibitio. uer. v. Bart. in l. j. in prin. uer. tu dic dictum glos. & ibidem per do. Alex. in ult. col. in prin. & uer. nota ex ista gloss. cum alijs ibi per eum assignatis. ff. si ex noxa. causa ag. gl. in c. cùm causam, quæ inter archiepiscopum. de testa. & Bar. in l. iij. §. ideo. uer. ad unum tamē est aduertendum. ff. de testi. & in l. si cùm exhibuissent. in §. an autem. ad fi. uer. ultimò facit ad q. de publicanis. Bal. in l. fi. §. j. C. de iure delib. in sexta col. uer. ulterius no.

Testis dicens, Non recordor, an teneatur. j. Testium punitio. uersi. xiij.

Testis si deponat de accidenti ab extra, probat, cùm non teneatur scire materiā latentē: ut in moneta. s. Moneta. uer. xxviij.

Testis, quòd uena est sub fundo, & quod est pars fundi: nō probat, etiamsi dicit, quia uidi. Paul. de Castr. consil. clxxxj. inc. Visis allegationibus s. scriptis.

Testis non respondens articulis, an uideatur eos fateri. Bal. in c. si uasallus. el ij. si uas. ab ali. Puto quòd uoluerit allegare Bal. in c. uasallus. in j. col. uersi. nota ergo. in tit. si de feu. fue. contro. inter domi. & agna. ubi dicit, quòd ille, qui dicit, Dubito, non habetur pro confesso, nisi detur sibi terminus ad deliberatē respondendum. & no. in c. si post. de confes. in vj. Item quid si dicit, Nolo respondere. ibidem. & in l. de ætate. de inter. act.

Testis deponens pro una parte, quòd si interrogatus pro altera parte nolit respondere, dicitur dolosus, & nō probat. Bal. in l. ij. j. col. in uer. ex tertio no. collige. C. de eden.

Testis impropriè loquens nō probat, sed nō tenetur pœna falsi. Bar. in l. j. C. de usufr. doct. in l. testium. C. de testib.

Testis, quòd continuè quis possedit, probat, licet semper nō uiderit possidere. Doct. in l. j. ff. sol. matr. Bal. in j. constit. Cod. §. hæc quæ. ad fi. uersi. simile dicam in teste. Iac. de Aret. in l. j. §. j. de iti. actuq; pri. Bart. in l. Celsus. in ult. col. ff. de usur. in l. si quis ita. uer. quod facit ad q. & ibi uide Imol. ff. de cond. & demon. & Floria. in l. foramen. de ser. urb. præd. Innoc. in c. licet causam. in gl. sua, in uer. plures. de proba. Addo Bart. in l. j. §. quod autem. ff. de aqua quot. & æsti.

70 Testis probat dicens, Vidi potestatem continuè retinere famulos, licet quandoq; famuli iuerint extra territorium. Bar. in d. l. si quis ita. uer. facit etiam pro rectoribus.

Testis obscurè deponens interpretatur contra producentem. doct. & Bar. in l. inter stipulantem. §. j. in ij. col. in uersi. & ista lex facit ad q. ff. de uer. ob. & Bar. in l. filiusfam. la j. uer. & facit ad q. ff. de test. & in l. j. ad fin. uersic. ult. ualet ista lex. C. de usufr. & Bald. l. j. in j. col. in fin. C. de usuris. & in l. fi. ad fi. uer. quæro, hic testis. C. si minor se ma. di. & in ti. de pa. Const. §. die Lunæ. uer. item cùm testes sunt inducti. & in Mar. uerb. Testis. vj. & xiiij. col. Innoc. post gl. in c. in præsentia. ad fi. in gl. in uer. ueruntamen. de proba. Hosti. in c. cùm causam. de rescript. & Io. de Por. in l. fructus. sol. matr.

† Testis fides propter nimiam obscuritatem dicitur uacillare, ut dicit Bal. in l. unica. C. de emenda. Iustinia. Codi. Et hinc est, quòd uerbum testis ambiguum interpretatur contra ꝓducentem. c. in præsentia. de proba.]

Testes super negatiua quomodo deponant. s. Negatiua. uersi. ix. xxxv. cum seq. † Vide omnino Decium consil. clxxiij.]

Testis uacillans debet torqueri, nisi sit clericus. Bal. in l. presbyteri. de episcopis & cler. j. col. in j. not. cuius uacillatio debet scribi in actis. j. Vacillatio. uersi. vj.

Testis super dominio debet deponere super facto, non super iure. Bal. in addition. Spec. de teste. uersi. testis super dominio. Cyn. in l. cùm res. C. de proba. Nec probat dicens, Vidi Titium esse dominum. Bar. in l. j. C. de nau. Tyberinis. lib. xj. Angel. in auth. de testi. §. & licet. in j. col. uersi. unum tamen scias. Bal. in Marg. Testis. xvij. col. & Bart. in l. qui testamēto. §. fina. uer. ultimò. no. ff. de testa. & in l. j. iiij. col. in fi. uersi. itē opponi. ratio testis. ff. si cer. petat. & s. Dominium probatur. uer. viij. & xviij. Nec si dicit, quòd Titius possedit ut dominus. Paul. de Castr. consil. cccxxiij. incip. In causa decimali. Addo melius eundem in consil. clxxxj. quod incipit, Visis allegationibus. Sed probat dicens uidisse T. possidere pro domino. Ang. in d. §. & licet. Item dicēs, Vidi T. habere nauim, uel equum: intelligitur probare possessionem, nō dominiū. Bar. in d. l. j. C. de naut. Tyberinis. lib. xj. Vide melius s. uerb. Habere. uersi. iiij.

Testes, quorum unus probat numerationem, & alij confessionem de recepto, non sunt singulares, sed sibi inuicem adminiculantur. Bal. in rub. de controuers. inuest. in j. col. in uersi. si autem testes. & in l. pen. j. col. in lect. antiq. C. de conditio. infer. & in l. pecuniæ. uersic. unde quæritur, quid iuris. C. de solu. & tunc probant plus, quàm semiplenè, per c. cùm dilectus. de suc. ab inte. secundum Bal. in auth. rogati. circa medium uersi. quæro pone. C. de testi. & Paul. de Castr. consil. ccciij. quod incipit. Iudex est minister. in fin. & omnino per Bal. in l. j. j. col. uer. & ideo dicit papa, quòd unus testis. C. de confes. Vnde locus est iuramento in supplementum probationis. Bal. in dicta rubr. in uersi. si autem testis. Sed Bal. in l. si ex cautione. xij. quæst. de non nu. pecu. & in l. j. viij. q. & sequen. C. de testibus, tenet contrà, dicens esse singulares, si unus dicit de numeratione, alter de confessione. post Cyn. in l. ij. iiij. oppo. C. quæ sit lon. con. & Salic. in l. testium. in fi. C. de testi. Et de dicto Bal. in dicta rubric. tanquam de dicto nouo, aliàs satis miratus fuit do. Laur. Instit. tunc prætor Firmanus in causa, in qua ego doctor tunc nouellus patrocinabar. Vide Butr. in c. cùm oporteat. de accus. & Ludo. Pon. in consil. viij. Visis, ac procuratis actis. in pen. col. Card. in c. iij. de testib. Bar. in l. admonēdi. x. col. uer. quæro, quid si testis. ff. de iureiur. & Bald. in l. j. viij. col. uersi. item quia facit indicium. C. de fur. dicunt unum testem cum confessione legitimè probata plenè probare, per d. c. cùm dilectus. sed in d. auth. rogati. Bal. intelligit d. c. cùm dilectus. aliter, id est, ꝙ si unus probat confessionem, & alter numerationem, nō coniunguntur, quo ad plenam ꝓbationem, sed probant plus ꝙ semiplenè: ergo locus est iuramento prædicto. Et hoc tenet Alex. consil. xx. iiij. parte. Si uerò plures probant confessionem, & unus numerationem, unus est pro nihilo, sed probatio fit per plures probantes confessionem. Quod nota pro intellectu d. c. Et adde not. consilium Alex. iiij. parte, consil. xj. ubi ponit, quando probationes diuersarum specierū coniungantur. & consil. xviij. & consil. xx. iiij. parte. † Et per Fel. in c. cùm causam. de proba. in iij. col.]

† Testes singulares licet non probent, tamen si ex illis iudex in credulitatem deducatur, potest illis plenam fidem adhibere. Socin. ij. uol. consi. cx. col. antepen. in fi. ubi dicit, quòd iudices captiosi nolunt credere. Et uide etiam Deciū consi. clxiij. col. ij. Adde, quando testes singulares probēt, & quando non, Ias. in repet. l. admonendi. col. xcv. ff. de iureiur.]

Testis probat cadauer alicuius esse per signa, uel signata. C. de fabricen. per Bar. lib. xj. uel quia cognoscit caput illius l. cùm diuersi. & ibi Alex. de reli. & sump. fun.

Testes, quorum unus probat de uno indicio, & alter de alio, an coniungantur. Alex. consil. clxxix. ij. parte, & in consil. xviij. iiij. parte, & consil. xx. ubi plenè, quod indicia cōiungantur, si quodcunq; est plenè probatum, ut testis unus de ueritate, & duo de fama publica. & Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de edend. non si unus testis dicit de fama, & alter de ueritate.

Testis unus, & confessio, absente parte, plenè probant. s. Testes quot. uer. x.

Testes, quorum unus deponit de sensu uisus, alter de auditu, non sunt singulares, & probant super actu perceptibili cum sensu auditus. Bar. in l. ij. ff. quemad. testam. aper. Caue, quia illa lectura communiter nō habetur, prout dicit etiam j. Author ad aliud. in uersic. cvj. per gl. in c. de illis. iij. quæst. ix. c. fi. & ibi doc. de suc. ab intest. Ant. Rosel. in arbo. consan. j. eo. imò unus coadiuuat alterū. Bal. in l. pen. iiij. oppo. de condi. infer. in lect. antiq. Bald. contrà in l. si ex cautione. xij. quæst. C. de non nume. pecu. & Alex. consil. cxliij. ij. parte.

80 Testes, quorū unus deponit de uisu, & duo de fama, coadiuuant se inuicē. Bal. in rubrica, de controuersi. inuest. in j. col. uersic.

uersic.est ergo duplex singularitas. & faciunt præsumptionem,& alij probant,& alij non.Bald.in c.j.§.cùm autem.in ult.col.uersic.& nota, quòd dico præsumi de contro.inue. Adde Bar.in l.admonendi.x. col. uersi. uenio ad tertiam.de iureiur.quòd testis unicus cum fama publica plenè probat, scilicet quando fama facit semiplenam probationem.Bald. in addi.Spec.de præsumpt.uer.nota,quòd duæ imperfectę. dicit quòd in ciuilibus plenè, sed in criminalibus semiplenè. Sed an ad probandum matrimonium sufficiat unus de ueritate,& duo de fama.per Alex.consil.cxliij.ij.parte.Et intellige,si fama est probata plenè.Alex.consi.xj.iiij.parte:ubi omnino uide,quando testes coniungantur.& in consil.iij.& in consil.xviij.iiij.parte,& consil.xx.

Testis de uisu deponens, adminiculatur alteri de fama deponenti.Bal.in d.l.pen.iij.opp.j.col.in lect. antiq. C. de condi. inser.

Testes,quorum unus probat de cõfessione facta una die, alter de alia confessione facta alia die,probant.Paul.de Castr.no. in consil.ccciij.incipiente,Iudex est minister.quod est mirabile:sed fortè non uerum:quia c.fi.de succeßi.ab intesta.aliter intelligitur,ut s.

Testes duo probant coniecturam,utputa quòd testator uoluerit,tacitam non contineri in expressa substitutione.Bal.in l. quamuis.C.de impu.& ali.sub.

Testis super uiolenta pręsumptione debet dicere.Et ita credo. Io.And.in c.inquisitionis.de accus.

Testis probans confeßionem,nõ dicitur probare factum principale,uel si interrogatus de facto principali, dicit quòd interfuit confeßioni,non probat factum principale, sed confeßionem:unde super articulo,de mutuo non probat de cõfeßione.Ant.de Butr.in c.si sacerdos.de offic.ordi.s.uerbo, Agens.uer.iij.

Testibus de metu,uel ui deponentibus magis creditur, quàm deponentibus de uoluntate.Bal.in l.obseruare.§.proficisci. xiij.q.de off.procon.& lega.& in tractatu Schis. x.col. Lud. in rubr.de Arb.ix.col.

Testis de uisu deponens,licet probet in omni actu,tamen magis probat testis deponens per sensum appropriatum actui, de quo deponit,ut quia gustauit uinum dulce : magis enim ei creditur,quàm dicenti,quòd uidit,secundum Ant.Rosel. in tractatu de suc.ab intest.in j.col.Item in probationem matrimonij.j.uer.Visus.uersic.unico.

Testis de contestibus si non deponat.j.uer.Testes instrumentarij.uersic.xj.

* Testis nominans in contestes eos qui nihil sciunt, redditur maximè suspectus.Tho.Gram.consil.xxviij.nu.xxviij.con. xxxj.nu.8.Io.Ceph.consil.ccxxxiij.nu.24. uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

90 Testibus deponentibus de contestibus creditur, licet contestes negent se interfuisse. Bal.in l.hæredes palam. in prin. ult.col.in uer.extra nos uideamus.ff. de testi. Quod uerum, etiamsi unus tantùm sic dicat,& alter neget.Bald.in l.testiũ. iij.col.in uersic.modò hîc insurgit dubium. C.de testi. Item tenet Bart.in l.j.in §.tutor.ff.de author.tu.& per Bal.in l.iurisiur.in ult.col.C.eo.tit.& Lanfr.in c.quoniam contra.uer. testes.uerb.iuxta præmissa quæro.& uer.sed in præmisso.de probatio.& j.in uerbo,Testes instrumentarij.uersi.xj.& per Alex.consil.xlij.iiij.parte.& j.Testium reprobatio.uersi.antepen.& sequenti.Sed Bal.contrà,in c.cùm causam.v.col.de testi.& Alex.consil.lxxij.iiij.parte.ubi dicit non probare testem,si datus in cõtestem neget se interfuisse. † Et per Fran. Aret.in d.l.hæredes.in prin.in iij.col.]

Testis si deponat per dictionem taxatiuam, uide Bart. in l.j.in prin.in j.col.uersic.ex hoc sequitur. ff. si quis ius di.non ob. Inno.in c.licet.in ij.col.in gl.sua,in uerbo,plures.de proba.

* Testes singulares plenè non probant.Alex.consil.xiij.col.fi. uol.j.consil.xxj.col.j.uol.iiij.Io.Ceph.consil.cciij. nu.xxxj. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Testes singulares ne faciunt quidem indicium, ut nostri dicunt,ad torturã.Hip.Marsil.in l.j.§.idem Cornelio.in fi.in l. de minore.§. pluriũ.nu.96.ff.de quæstionib.& in pract.§.di ligẽter.nu.9. & 149. Fel.in c.cùm causam.col.pe.de ꝓbatio. Io.Ceph.con.cciv.nu.27.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Testes singulares non sufficiunt ad probandũ indicium remotum.Dec.in c.licet causam.nu.17. de probatio. Io.Ceph. consil.ccxxxiij.nu.xx.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Testes singulares non satis sunt ad probandum adminiculum,uel præsumptionem.Alex.consil.clx.col.pen.con.clxxj. col.ij.uol.v.Ioan. Ceph.con.ccxxxiij.nu.21.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testes singulares in tempore non probant. Carol.Rui.con. lxvij.nu.2.uol.j.consil.ix.nu.10.uol.ij. consil. xliiij. in extre. uol.iiij.Ioan.Ceph.consil.ccl.nu.37. uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testes singulares nõ probant excommunicationem : ut quòd T.percusserit clericum in manu:alter, quòd in capite.Bal.in l.testium.v.col.magna.uer.ij.modo,ut designet.in fi.uer.de testa.

Testis de ualore rei quomodo deponat.j.Valor.uersi.ij.& uer. xvj.& s.Precium.uer.xlvj.& lix.

Testes ijdem poßunt probare confeßionem, & famam publicam.Bald.in l. Gallus. §. ille casus. de lib. & posth.ij.col.per tex.ibi.& Alex.consil.xcvj.iiij.parte.

Testes si deponant de actu duobus sensibus perceptibili, reddendo causam scientię per unũ tantùm,an probent.doct.in c.ij.de consue.& in c.fi.de suc.ab intesta.Bal.in l.j.vij.col.de confes.& Io.de Imol.contra Ant.de Butr.in c.tam literis.de testi. ubi dicit, quòd testis non probat per causam auditus, quando actus,ut numeratio pecuniæ,potest percipi per sensum auditus,& per sensum uisus.& tenet Arch.xxij.q.v.hoc uidetur.& Alex.in l.quod meo.§.si uenditorem.de acq.pos.

Testes obscuri declarantur per articulum, uel confeßionem partis aduersæ.Abb.in c.cùm Ioannes.de fide instru.

† Testis quando repetitur ex officio iudicis,an debeat iterum iurare,& pars citari,uide Curtium in auth.hoc sacramentũ. col.j.in fi.C.de iuram.calum.]

Testes super cognitione personæ quomodo deponant. s.Recognitio.uer.viij.

Testis super furore qualiter deponere debeat,s. Furor.uer.pe.

† Et per Fel.in c.cùm causam.de testib.circa prin.iiij.col.]

Testis debet deponere de loco: nec sufficit, si non recordetur: secus,si de tempore non recordetur.Bal.in l.uerbum,Volo, in lectu.antiq.C. de fideicom. Aliàs autem de tempore debet deponere.gl.in uer.præstito firmiter. & doct.in l.testiũ. C.de testibus.& tenet Bal.in l.edi.v.col.C.de eden.quòd nõ probat non deponens de loco & tempore,si non interrogatur.aliàs secus.not.in l. solitam. C.de testa.Paul.de Castr.in consil.ccclxix.incip.Testes prædicti.dicit testem de tempore debere deponere,si aliàs non deponendo res esset dubia: imò si tempus est de substantia actus, non sufficit, si non recordetur de tempore.& Bal.in d.l.testium.in ult. col.uersic. quærit hîc Cyn.per gl.in l.ob carmen.§.fi.ff.eo.tit. & Abbas in c.cùm Ioannes.ij.col.de fide instru.Innoc.in c.qualiter & quando.ij.de accus.& s.Tempus. uersic.lxvij. Item quando locus est de substãtia.Doct.in l. testium. per dictã gl.& Bart. in l.j.in princ.ff.de aleato.ubi tenet, idem in tempore. & in Spe.tit.de teste.§.iam de interrogatorijs.uersi.item de tempore.ubi plenè de utroq;.& ibi Bal.uersic.testem. ubi ponit exemplum de præscriptione, in qua tempus est de neceßitate.Addo Bal.in l.Lucius.in ij.col.super gl.magna, ff.de infami.Adde omnino nota.per Bal.in Marg.uer.Testis.v.col. & scias, quòd testis debet melius recordari de loco, quàm de tempore.Bald.in dicto uersic.x.col.post Innoc.in c.qualiter & quando.el ij.in gloss.sua,in uerbo,fama.de accusa. & Alex.in l.si cui.§.idem Labeo.de aqua pluu.arcend.ubi plenè.Et si unus testis dicit de loco, alter non, sunt singulares, quando locus est de substantia:aliàs non.Bal.in d.l.testium. v.col.uersic.circa primas interrogationes. & Paul.de Castr. consi.xciiij.incipiente, Non sequendo.Et licet si unus testis de tempore non recordatus probet, ut suprà : tamen secus est,si omnes testes de tempore non recordantur, quia probant.Alex.ubi s.in addi.Spec. d. uersic. item de tempore.& doct.in c.ex tenore.& in c.cùm causam. de testi. Item super fama publica probant,licet de tempore non recordentur.in Spec.de inquisi.§.nunc uidendum . Potest autem iudex interrogare testem de tempore:Bart.in l.iij.§.ideoq;.in fi.ff.de testi.& no.in d.l.testium. Item si in dicto dicit testis de loco & tempore, sufficit, licet in causa scientiæ non deponat de illis,

illis, quia subauditur repetitio, ne uideatur falsus, uel uarius. Bar. no. in l. Labeo. in pen. col. uersi. sed quæro, quid si testis. ff. de sup. leg. Bald. in l. apud antiquos. uersic. & nota, quòd si testis. C. de furtis. & ī l. de quib. pe. col. in fi. uer. sed quid si dicit. ff. de legib. But. & Imol. in c. cùm tu. in fi. de testi. & Alex. consil. iij. iiij. parte. De die autem testis non est interrogandus. gl. in l. prius. in uerb. mandante. in fi. ff. ad Syllan. nisi sit suspectus. c. cùm causam. de testi. Moder. in d. l. prius. & Bar. post gl. in l. ij. §. idem Labeo. el j. in j. col. in uer. ulterius opp. ff. de aqua pluu. arcend. & ibi uide omnino do. Alex. in apostillis. Item nisi dies sit de substantia processus. Innoc. in d. c. qualiter. el ij. in gl. sua, in uer. famam. & Bal. in d. uer. testis. x. col. de quo s̄. uer. Dies. uer. xxx. & xxxj. & gl. iij. q. ix. nihilominus. in fi. & ibi Arch. ꝙ si sit quæstio de tempore, debet illud probari expressè: ut s̄. Abb. in c. cùm Ioannes. de fide instru. Prædicta locum habent etiam in criminali, per gl. in iij. q. ix. nihilominus. maximè quando delictum est factum in conspectu populi: quia dies à teste omissus non uitiat. Bald. in auth. qui semel. iij. col. uersic. item quòd dicit, quòd sufficit probare. C. quomodo, & quãdo iud. Et si in uno articulo non recordatur de die, & in altero deponit de die, non est fal† sarius. ĭ. Testium punitio. uer. lij. † Et per Fel. in c. ex tenore. de testib.]

100 Testis probat, si dicit de loco, & tempore cõtentis in inquisitione. Bar. in l. j. ff. de aleato. & ibi Alex. Sed Bal. contrà in l. si defensor. §. q interrogatus. & ibi Fulg. de interrogat. actio. & Bald. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. de iureiur. Ang. in l. si quãdo. j. C. de bo. uacan. lib. x. dicit quòd probat, nisi ex forma statuti debeant sigillatim deponere.

Testes, quorum unus dicit Titium mutuasse Seio, & alter dicit, Titium mutuasse Caio de mandato Seij, probant mutuũ factum Seio. s̄. uer. Mutuum. uersic. xvij.

Testes de uisu deponentes pręferuntur testib. de auditu. Alex. in l. quòd meo. §. si uenditorem, de acquirenda possessione.

Testes super dolo, uel culpa probanda, uel excludẽda, quomodo deponant. s̄. uer. Culpa lata. uers. j. ij. & seq. & uer. Dolus. el j. uer. lvij. Bal. in l. solam. in iiij. col. uer. item si uolo probare latam culpam. C. de testa.

Testis dicens, quòd uiolenter facit, non probat. ĭ. uer. Violentia. uer. xiij.

Testis uidens à longe, non probat: quia potest facilè falli uisus. Bar. in tractatu de Testibus. xxj. & xxij. c. maximè quia tunc non dicuntur rogati. Bal. in auth. rogati. uer. & ideo si testis dicit. C. de testi. Sed quid in instrumento. ĭ. uerbo, Venditio qualiter. uer. lvij.

Testes probant scientiam principis, si in rescripto deficit clausula, Ex certa scientia. per Bald. in c. j. ij. col. uer. & accidit de facto talis quæstio, per quos fiat inue. & s̄. clausula, Ex certa scientia. uer. ultimo, in clausulis Rescriptorum.

Testis dicens Seio, quia interfui: probat, etiam non dicens, Et audiui, uel uidi, quia præsens præsumitur sciens. l. testium. C. de testi. & ibi Bal. in iij. col. uersi. uenio ad secundum. quẽ etiam uide in l. si nõ speciali. in ult. col. C. de testi. & tenet in l. pendente. in ult. col. uersic. aduerte. C. de bo. possess. secundum tab. & in c. j. j. col. si inter do. & uas. de inuest. lis ori. & Bar. in l. j. §. fi. ff. de autho. tu. & Bal. in l. solam. viij. q. C. de testib. Secus uerò, si testis dicit factum pręsente Titio: quia nõ probat scientiam Titij: quia potuit esse præsens, & non intelligens, secundum Bal. in d. l. pendente. Adde Bar. in tract. de Teste. uerb. testis dicit se aliquid scire, quia fuit præsens. Alex. in l. diem. §. coram. de arbitr. & in suo consil. clxxix. ij. parte, ubi plenius. Et subdit, si fuit uocatus in testem, uideatur rogatus, præsens, & intelligens. uide per Alex. in l. j. xj. col. si cer. pet. Adde s̄. uer. Scientia. uer. xxxvij. cum duobus se. Sed contrà tenet in c. j. in fi. de contro. inter do. & uas. de feu. s̄. uer. Coram. uer j. & uer. Scientia. uer. ij. & iiij. Sed contrà tenet in c. j. in fi. uer. secundò quæro. de contro. inter do.
† & uas. de feu. † Et per Fel. in c. super eo. de testi. circa fi.]

Testis dicens, Recordor, quòd in tali donatione non fuit expressa causa: ꝓbat, licet dicat se nõ recordari, quis cõtractus fuerit ibi celebratus, & quæ uerba interuenerint, sed sufficit recordari de substãtiali. Bal. ĭ l. ij. post Cy. in fi. C. de do. ante nup. & Alex. in l. de ætate. de mino. uide Alex ĭ l. q̄d tñ. §. si arbiter. de arbi. & idẽ tenet in l. cùm antiquitas. ĭ fi. C. de testa.

Testis super societate quomodo deponat. Paul. de Castr. consi. cccxxxv. incipit, In causa quæ uertitur.

110 Testis non interrogatus in causa scientiæ, an probet possessionem. Bal. in rubr. de controuer. inue. in usib. feud. in pen. col. uersi. adde, si testis dicit. quòd sic.

Testes de adulterio quomodo deponãt. s̄. Adulteriũ. uer. xvij.

Testis non potest deponere de facto antiquissimo. Ang. in authen. hæc constitutio innouat consti. in fi. colla. viij.

Testis dicens super tertio articulo, Dico ut prædixi in priori articulo: intelligitur de priori in ordine, quando super primo & secundo uariè deposuit. Ang. in auth. ut lice. ma. & auiæ. §. quia uerò. el ij. in fi. colla. viij.

Testis si deponat Titium habere parum in bonis. s̄. Pauper. uer. ij. & iij.

Testis super incremento alluuionis quomodo deponat. Bart. in Tyberiade, j. lib. vij. char. uer. unde puto testem.

† Testium publicationi an requiratur citatio partis. Decius in c. consuluit. in prin. ex. de off. deleg.]

Testes per eadem uerba deponentes non probant, cùm pręsumantur præmeditasse sermonem, & subornari. l. iij. §. tu magis. & ibi Bar. in §. ideoq;. uer. nota, quòd si testes. ff. de testi. Bald. in tit. de pace Constan. §. hæc sunt nomina. in j. col. super uersic. item sacramenti. & in Spec. de teste. §. j. uer. item quòd testes. idem quod relinquitur arbitrio iudicis. Bal. in §. cordi. de emen. Iusti. Cod. & in l. testium. ij. col. uersi. uenio ad examinationem. C. de testi. Item uerum, si sunt personæ suspectæ: aliàs secus. Bal. in d. §. hæc sunt super dicto uersic. item sacramentũ, ad finem. Item uerum, nisi sint plures numero debito, ut tres, uel quatuor, quia probãt, etiam per eadem uerba. Iacob. But. & Alex. in d. l. iij. de testib. Item uerũ, nisi deponant de uerbis, ut ab alio prolatis, in quibus debẽt concordari ad corticem, aliàs sunt singulares. Ant. de But. & Sicul. in c. nihil. circa medium. uer. item adducitur text. de uerb. signi. & Ioan. Petr. in l. ij. C. de bo. po. secundum tab. & Bal. in c. ecclesia. el ij. de ele. Vnde, si dicitur, testatorem dixisse, Titium hæredem instituo: non sufficit probare uerba æquipollentia: puta, Titium facio hęredem. secundum But. & Abb. ubi s̄. in j. not. & Alex. consil. lxxix. ij. parte. Sed hoc limitari dicitur per But. in c. iij. de causa possess. & propriet. scilicet quando pars restrinxit se ad certa uerba, non aliter: ut coram me allegabat in causa facti solennis sui temporis doctor, domi. Maria. Socin. Senensis, tempore quo ibi assidebam primus collateralis tunc satis iuuenis magnifici com patris mei domi. Ioan. de Acetis Firmani, equitis prætoris Senẽsis, anno M. CCCCLXV. Quæ limitatio pulchra est, sed non recolo uidisse lecturam But. in d. c. iij. Sed d. Alex. in l. iij. §. ideoq;. de testi. allegat do. Ant. in d. c. iij. quod incipit, cum ecclesia. §. nos autem. ubi dicit aliter, uidelicet ut procedat primum dictum in c. nihil. quando agitur de probando uerba formalia, ut quia testes interrogarentur, quæ sunt formalia uerba testatoris: quia tunc oportet, quòd etiam in forma uerborum testatoris concordent. Quod nota, quia idem est, quando pars probatura restrinxit se ad certa uerba eadẽ ratione. Et facit dictum Bald. in dicto cap. bonæ. de elect. ꝙ si duo testes sunt, quorum unus super mutuo interrogatus, quid mutuauit Titius: respondeat, ꝙ duos solidos: & alter, ꝙ uigintiquatuor denarios, sunt singulares: non autẽ si ex se ipsi testes sic deponant: ut s̄. Equipollens. uersi. v. & Alex. ubi s̄. Item tenet ipse Alex. consil. xlvij. ij. parte: & in l. j. §. fi. in fin. de uerb. oblig. ubi idem tenet. & in l. quæ extrinsecus. eod. titu. & in consil. xcviij. j. parte. Aduerte tamen, quòd Matthæ. Mathesil. in c. cùm tu. de testi. dicit doctrinam But. in dicto c. nihil. esse nimis duram, & non seruari Bononiæ in practica, & contra eam est dictum Bart. in l. mutus. uersic. sed qualiter hoc probaretur. ff. de acqui. hære. quod satis est opponere effectum, licet non uerba. Idem tenet Bart. in l. ij. ff. quemad. testa. aper. per l. qui sententiam. C. de pœnis. cuius dictum multæ lecturæ non habent, ut dixi s̄. eo. uersicu. lxxix. & tenet Bald. in l. j. viij. q. C. de testa. dicens non requiri testes esse contestes in sensu proprio, sed in re, quam sensu percipiunt. Hinc dicit Bald. in l. ij. in pen. col. uer. hìc quæro. ff. de bo. pos. secundum tab. considerari singularitatem ex effectu rei, non ex modo sciendi. Et pro hoc est d. l. qui sententiam. & ibi Bal. & d. c. nihil. Nec dicuntur singulares, si deponant fa-

nant fa-

nant factum per æquipollentia uerba, secundū Bald. in rub. de contro. inue. j. col. etiamsi discordant in circumstantijs, id est, qualitatibus, secundum Alex. in l. ob carmen. §. j. ff. de testib. ubi uide omnino.

† Testes quomodo sustineantur, multa per Decium suo cons. clxiij. col. viij. & consil. cclxxij. Adde, quòd licet unus plus deponat, quàm alius, non tamen dicuntur contrarij. Deci. consil. clxiij. col. vj.]

Testes, quorum unus dicit de die Lunæ, & alter de die Martis, sunt singulares: non si unus dicit de die Lunæ, & alter de hora tertiarum: uel unus de domo Titij, alter de camera. Arch. sing. xiij. q. ix. nihilominus. & Spec. de teste. §. vj. uer. quid si unus testis.

Testes super communi usu loquendi probāt, dicendo quòd à decē annis citra audiuerint priuatas scripturas appellari instrumenta ab omnib. hominib. loquentib. de illis, & similia. Bar. in l. Labeo. in pen. col. in prin. in uer. circa communem usum loquendi. ff. de sup. lega. uel si dicit audiuisse à senibus loci. Bart. in l. si chorus. §. j. de leg. iij. & in d. l. Labeo. in fine. Nec debet dicere à quibus audiuit. Bald. in l. de quibus. in fi. col. in repe. ff. de legi. & But. in c. fi. in fine. de consue. uel dicendo, Scio quia publicè dicitur. Bal. in l. testium. in fi. C. de testi. contra. Bart. in d. l. Labeo. in pe. col. uer. & ideo si testis. Item dicendo, quia sic est communis consuetudo intelligenda. Bartol. in l. cùm de lanionis. §. asinam. in fin. ff. de fun. instru. & s̄. uerbo, Commune. uersic. v. & uerbo, Opinio. uersic. xlvj.

Testis super qualitate hominis probat: dicens, Scio esse bonū, uel simil. quia pluries eum expertus sum. Ang. in authen. de monach. §. j. uer. & hoc facit ad q. Item si dicit, quòd fuit tentus, & reputatus ut bonus. Ang. eo. tit. §. qui cogitandum. in uer. & sic facit iste text. Idem si dicit, Scio quia sum uicinus. Ang. in auth. de testi. §. sancimus. ad fin. uer. ex hoc ergo no. Bal. in l. conuenticula. in v. col. in uer. ex prædictis infero. C. de episc. & cle. Paul. de Castr. in l. si cer. pet. Idem si ait, Scio, quòd est bonæ uitæ. Ang. in auth. de san. episc. in prin. & §. si quis. el ix. in fin. col. ix. Sed duo non sufficiunt. Ang. in auth. quomodo oportet episcopos. §. quāta igitur. uer. nota, cùm lex, uel statutum. col. j. & s̄. Qualitas. uersi. xx.

120 Testis super amicitia probat: dicendo, quòd est idem uelle, & idem nolle inter tales. Ang. in auth. de monachis. §. cogitandum. ad finem. † Et per Fel. in c. cùm causam. de testib. circa prin. v. col.]

Testes quomodo probent mortem. s̄. uer. Mors. uersi. xij. cum uer. seq.

Testis non deponit de eo, quod non uidit, & sic de præteritis, ut quòd olim uinea tantum ualuerit, quæ nunc est terra culta. j̄. Valor. uer. xj.

Testes quomodo probent sententiam. s̄. uer. Tenor. uersi. ij.

Testes probant scripturam ex uisu. d. uer. Tenor. uersi. ij.

Testis dicens super articulo uera esse contenta in eo, non probat, nisi extensim scribatur dictum suum, ut seruat consuetudo, & statutum hîc Romę disponit, secundum Bal. in l. fi. §. in refutatorijs. ubi uide. uer. item nota, quòd breuitas. C. de appel. & in l. Lucius in ij. col. ff. de infa. Bart. contrà, in l. Labeo. in pe. col. ff. de sup. legata.

Testis deponens celeriter, & præcipitanter, est suspectus de mendacio. gl. v. q. v. §. sed aliud. secundum Lud. Pon. in sing. uer. testes deponētes. & Bal. post gl. in d. l. Lucius. in ij. col. ff. de infam. Ioan. Andr. in c. nihil. de uer. sig. in gl. j. per Spec. de teste. §. nunc tractandum. uer. cautione quoque. per Ioan. Andr. & sup. Notarius actorum. uer. xxxj. & Alex. in l. j. ff. de falsis.

† Testiū incertitudo an & quando uitiet, uide Hippo. in Rub. C. de proba. col. lxxiiij. Adde, quòd modica uarietas in testibus non uitiat. Dec. consil. clxiij. col. vj.]

Testis examinatus si se dicat falsum deposuisse, uide j̄. uer. Testium punitio. uer. lvj.

Testes coniunguntur ad probandum, Titium & Seium esse fratres: si duo probēt Titiū esse filium Bertæ, & alij duo Seium esse filium Bertæ: xxxv. q. vij. de parentela. Bal. in l. testium. iiij. col. magna. in fi. in uersi. eodem modo in parentela. C. de testib. Sed

Testes, quorum pars probat partem testamenti, alij alteram, non coniunguntur. s̄. uerb. Testamentum probatur. uersic. xxj. Item nec illi, quorum pars probat accessum ad mediam uiam, alij ad aliam mediam. Bald. in l. obseruare. in ult. col. uersic. sed pone, dicit statutum. C. quorum appel. non reci. Lud. Pon. in consil. lxxx. Visis, ac procuratis actis, &c. Item nec illi, quorum pars probat unum actum consuetudinis, & altera alium. Cyn. in l. ij. C. quæ sit lon. consue. Bal. in l. j. viij. q. C. de testi. Butr. in capitu. licet ex quadam. de testib. Lud. in d. consil. sed quid in fama. suprà, uerb. Fama. uersic. xviij. & seq. & Alex. in consi. xlv. ij. parte. & in consi. clxxj. ubi contra. uide ibi omnino. Item quid in cōfessione: suprà eodem, uersic. lxxv. & lxxxij. Item quid in possessione: suprà, Possessio probatur. uersicul. xxxix. Item quid in hæresi: infrà eod. uersic. cxxxviij. Item ad probandum uisum. Bal. in d. l. j. viij. q. Item ad probandum gradus consanguinitatis, non sufficit per duos unum gradum probari, & alterum per alios, sed per eosdem debet probari tota cōsanguinitas, & omnis gradus. Bald. in d. l. j. viij. q. & Innoc. in cap. series. in gloss. j. de testibus.

130 Testes præsumuntur contestes signa uerborum interpretatione potest. Innoc. in c. qualiter. ij. col. de accusa. & Bald. in l. j. C. de bo. pos. secundum tab. in l. de quibus. de legi. & in Specul. de inquisi. §. nunc tractemus. uer. super probatione.

Testes singulares super cōsuetudine præsumuntur contestes. Bal. in l. de quibus. ff. de legi. Alex. consil. xviij. iiij. parte.

Testes singulares non probant miracula alicuius sancti. s̄. uer. Miracula. uer. antepen.

Testes singulares an probent. uer. Iurisdictio. uersic. clxxxiiij.

Testes singulares super decimis an probent. gl. iij. q. ix. nihilominus. quòd non. & Alex. consil. iij. iiij. parte. Spec. de teste. §. vj. uer. quid si unus. Innoc. in c. qualiter. ij. de proba.

† Testium singularitas, quæ non est in facto principali, nō nocet. Dec. consil. clxiij.]

Testes super diuersis actibus probantes non coniunguntur ad integritatem actus. Ioan. Cal. & Butr. in c. ueniens. de testib. & Lud. Pon. in d. consil. in fi. De quo etiam uide in cap. præterea. de testi. & de proba. c. j. & s̄. in uer. Probatio inualida. uersic. xxj. Item,

Testes singulares quando coniungantur. per Abb. Sicul. in c. cùm causam. antepen. col. uersi. sed circa hoc quæro. de proba. & per glo. ordina. in c. nihilominus. iij. q. ix. & xxxv. q. vij. de parentela. Alex. consil. clxxvj. & plenius in consil. xj. iiij. parte. & s̄. uer. Fama. uer. xviij. & seq.

Testes debēt reddere bonam causam dictorū suorum, etiamsi statuto permittatur reddi posse malam causam. Bal. in l. si nō speciali. in ult. col. uer. ultimò scias. C. de testi.

Testis singularis non probat. gl. & doct. in c. cùm dilecti. in gl. ult. in fi. de accus. no. in l. testium. & ibi doct. & Bald. in v. col. uer. circa primas interrogationes. C. de testa. Addo pulchrè per do. Ias. May. in aurea repetit. l. admonendi. in col. clxxxj. cum seq. uer. item adde in quantum. Bart. concludit, ff. de iureiur. & sup. per totum. & infra, nisi contra hæreticum, quia unus ꝓbat hæresim super uno articulo, alter super alio. Bal. in l. actor. C. de proba. & in Marg. Testis. xiiij. col. Sed Anto. de But. contrà, in c. cùm opus. de accus. & Alex. consil. iij. iiij. parte. s̄. Hæresis. & per Salic. in l. testiū. C. de testi. Addo do. Ant. in c. cùm oporteat. de accu. in hoc tenentem contrariū. & Salic. in l. testium. C. de testi. & per do. Ias. in d. l. admonendi. in clxxxij. col. † Et per Fel. in c. licet. de testi. in fi. ij. col.]

† Testium singularitas, dummodo non sit in facto proprio, nō nocet. Dec. consil. clxiij. col. vj. Et qualiter minori supplet defectum idoneitatis. gl. est in uerbo, numerus. post fi. ff. de testib. l. iij. uide Alexan. consil. xvij. & dlxvj. ij. uol. & consil. cxlix. & lxxxviij. v. uol. Bald. & Ang. in l. si quis ex argentarijs. in prin. ff. de edendo. & per Bald. in l. ij. C. de bono. pos. sec. tab.]

Testis reddēs causam incredibilē, est suspectus. Bal. in l. actor. in iij. col. in fi. uer. ex prædictis enim apparet. C. de proba.

140 Testes super interesse singulari quomodo deponant. s̄. Interesse singulare. uer. vij.

Testes dicentes uidisse dictum Titium percutere, non probant Titij qualitatem, scilicet clericum, si in inquisitione dicitur, Titius clericus: ut s̄. uer. Inquisitus. uer. xvij.

Testes quomodo probent insultum. s. uer. Insultus. uer. v.

Testes super fructibus quomodo probent. s. Fructus. el j. uer. x. & in uer. Fructus percepti. uer. xij. ubi probatur iuramento quantitas fructuum. & in uer. Fructus percipiendi. uersic. v. ubi probatur ex coniecturis.

Testis sine ratione deponens, etiam nõ interrogatus de ea, uidetur ut pecus deponere, nõ ut homo. Bal. in l. edita. xxxvj. col. C. de eden.

Testis super articulo impertinenti examinatus non probat. s. Positio impertinens. uer. iij.

Testes simul nõ debent deponere, & examinari, licet simul iurare possint. gl. uni. & Paul. de Castr. in l. minimè. ff. de legi. & in Spec. de testi. §. nunc tractandum. uersi. sed pone, produxi plures. no. in c. ij. de testi. in c. quia propter. de elect. nisi in summarijs. s. Examinatio. uer. pen.

Testes probant dicendo sic fuisse conuentũ inter partes. Bald. in l. rebus. in fi. C. de re. permu.

Testis super colore probat per uisum: scilicet; Vidi quòd est albus, uel niger, etiamsi interrogatus, quid sit albedo, nesciat. Bart. in l. de ætate. vij. col. in uersic. item aduerte, quòd substantia rei. ff. de mino.

Testes super copula carnali quomodo probent. Bald. in Marg. Testis. xiij. col. & s. Copula carnalis. uersi. iij.

150 Testes super notorio quomodo deponant. s. Notoriũ probatur. uer. j. cum seq.

Testes actoris prius sunt recipiendi, quàm testes rei. Bal. in Sp. de proba. uersi. iij. & in Spec. uer. ego puto.

Testibus, si postea negent sic se dixisse, an credatur. s. uer. Notarij fides. uer. lxx.

Testis deponens nõ debet dicere esse factum iustè, uel iniustè. Spec. de proba. §. j. uersic. ultimò quæritur.

Testis deponens Titium occidisse cum gladio, uel cum lancea, non dicuntur singulares, ex quo omnes concludunt homicidium. Io. An. sing. in c. j. de pac. in vj. & Alex. in l. inter stipulantem. §. j. de uerb. oblig.

Testes deponentes de consanguinitate, debent probare gradus. Alex. consil. lxxxij. j. parte.

Testis referens se ad instrumẽtum, probat. Alex. in consil. lxvj. ij. parte.

Testes coniunguntur, quando unus probat de ueritate, & duo de fama. per Alex. consil. xj. iiij. parte. s. & in uer. lxxx. & omnino s. uerb. Probatio inualida. uer. pe. & s. uerb. Fama. uer. xxxv. & seq. & Alex. in consil. xx. iiij. parte.

Testis asserens factum probat, licet addat se cedere: quia ratio reddita uiuificat eius dictum. Bal. in Spec. de teste. uersi. testis asserentis. & in l. ij. §. quod obseruari. iij. col. in uer. super hoc no. C. de iura. cal. & s. Credo. uersi. viij. & Alex. in l. j. §. idem Labeo. de aqua plu. arcen.

Testis qualiter examinatur super quinq; sensibus corporis, uisu, auditu, gustu, odoratu, & tactu. in Specul. de teste. §. nunc tractãdũ. p totũ. & in Mar. Testis. xvj. col. ubi uide omnino.

160 Testes si non concordant in causis scientiæ, uide Innoc. in c. qualiter. el ij. in gl. sua, in uer. famam. de accus.

Testis debet loqui clarè, & intellectiuè, aliàs non ualet obscura depositio. Innoc. in c. cùm clamor. de testi. no. in c. cùm super. eo. tit. & in c. j. de sum. Trini. Bal. in Mar. Testis. v. col. in c. in præsentia. de proba. Bar. in l. filiusfam. la j. ff. de testa.

Testes pro tertio an probent. s. Testium productio. uersic. xvj. iuncto præced. & uer. Attestationes. uer. ult.

Testes pro utraq; parte an deponant. s. d. uer. Testium productio. uer. xvij. & uer. xxiij.

Testes de nocte possunt examinari. Inno. in c. consuluit. in ult. col. in glo. sua, in uer. gratiam. de off. deleg. & Bald. in Marg. uerbo, Testis. viij.

Testis probans, quòd tempore percusionis magister docebat discipulum, probat quòd animo docendi percusit, ut non teneatur ad pœnam. Bart. in consil. Visis testibus examinatis. s. uer. Magister. uersic. xxj. & seq.

Testes possunt deponere super articulis, à quorum admissione est appellatum, si secunda uice sint admissi, & non sit iterum appellatum. s. Testium productio. uer. xviij.

Testes uariarum linguarum possunt deponere, quilibet in lingua sua, & probant. Bal. in l. blanditus. C. de fideius.

Testis non idoneus, uel testimonium non idoneum, non conualescit, si pòst fiat idoneus. Bal. in l. seruos in fin. C. de testa. per gl. in auth. eo. tit. §. antepen. & quod per Innoc. in c. cùm causam. el j. eo. tit. & s. Infamis. uer. xlij.

Testis, quòd Titius præscripsit, quia uidi: nõ probat, nisi dicat eum possedisse. Bal. in l. solam. iij. q. C. de testi.

170 Testis nõ debet asserere, nisi quòd uidit, uel sensit, aliàs est falsarius. Innoc. in c. fraternitatis. in gl. sua j. in uer. capitula. in fi. de hære. & Bal. in Marg. Testis. xj. col. item debet testificari solum de ueritate sensata, organo sensus palpata. Innoc. in c. ex literis. de iureiur. Bal. ubi s.

Testis debet cum causa deponere in rei uendicatione, etiã non interrogatus, aliàs non probat. Item in c. cùm causam. in j. col. de testi. Bal. ubi s. xij. col. & sic in probatione dominij. & Paul. de Castr. consil. cclxxiij.

Testis qui omne dicit, nihil excipit: tamen quandoq; deponit super generibus singulorum, non super singulis generum. Innoc. in c. licet. in gl. sua, in uer. plures. de proba.

Testes super parentela non habent necesse deponere de stipite. Io. de Pla. Instit. de gradib. §. hactenus. sed debent esse cõcordes in gradu. s. Gradus. uer. pen.

Testes, quorum unus probat mutuũ unius solidi, & alter triũ quatrinorum, non dicuntur singulares. s. Mutuum. uer. xiij.

Testes super confinibus antiquis debent dicere, quòd non sit memoria in contrarium. Flor. in l. in finalibus. ff. fin. reg. & s. Confines. uer. v.

Testes possunt testificari de animo alicuius per uerba declarato. Bal. in tract. Schis. xij. col. aliàs non: quia soli Deo notus est. Innoc. in c. cùm super. in j. col. in gl. sua, in uer. reposcentibus. de renun. & Bal. in Marg. Testis. xvj. col. & Bart. in l. is, qui. §. diuus. in fi. ff. de tu. & cu. datis ab his.

Testis ultra interrogata deponens, est suspectus, & nõ probat. Innoc. in c. inquisitionis. & gl. sua, in uerbo, id facere. qui tamen non clarè dicit. de accus. Bald. ubi s. xiiij. col. in Marg. Vide Bar. in l. si quis legatum. in ult. col. ij. q. ff. de fal. & in l. j. §. diuus. el iij. ff. de quæstio. & in l. si duo. §. idem Iulian⁹. in ij. col. in uer. pro cuius declaratione. ff. de iureiur. Item,

Testis dicta extra articulos non ualent. in Spec. de proba. §. ij. & eo. uer. xxij. nisi super interrogatorijs necessarijs: ut plenè per Alex. in l. ij. j. col. de iur. om. iud. & s. eo. & in d. §. præcedenti. per Alex. in l. j. ff. si cer. pe. & in d. §. idem Iulianus.

Testes quomodo deponant super crimine instrumenti deleti, uel corrupti. in Spec. de cri. fal. uer. sed quid dicent.

180 Testis probans rei ueritatem super articulo de fama, non probat: secus econtrà. Bal. in l. non nudis. in fi. C. de proba. & Alex. in l. si quis libertatem. de peti. hæred.

Testis dictum refertur ad articulum. Bal. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. de iureiur. & Alex. in l. si defensori. §. j. ff. de interroga. actio.

Testes possunt examinari, etiamsi non producantur articuli. Bal. & Alex. in l. si duo. §. idem Iulianus. de iureiur.

Testes super cõsuetudine probanda qualiter deponant. Alex. consil. xlv. ij. parte: ubi omnino uide.

Testis super non usu legis, uel statuti, debet deponere, quòd nõ fuit in usu, etiam parte petente obseruari. Ioan. An. sing. in c. Ioãnes. de cler. cõiug. & omnino per Alex. in con. xlv. ij. par.

Testis dicens, Scio Titium occidisse Seium: non probat, si nõ reddit causam scientiæ per sensum uisus, etiam non interrogatus. Bal. sing. in c. j. in fi. de iure. cal. & Alex. in l. j. x. col. ff. si cer. pet. ubi post Bal. ubi s. dicit secus, si testis dicit uerum esse, quod Titius occidit Seium.

Testis dicens talem esse alteri obligatum, non probat. s. uerb. Obligato. el j. uer. xij.

Testis sufficit, si deponat eo modo, quod in dicto suo includat causa scientiæ. Bal. in Mar. Testis. xviij. col. & in l. data. in ix. col. uer. sed nunquid testis. C. qui accus. non pos. Innoc. in c. cũ causam. el j. in gl. sua, in uerbo, de causis. de testi. & Lanfr. in c. quoniam. uer. testes. iij. charta, de proba. Quod est uerum, etiãsi statuto caueat, testem interrogari de causa scientiæ. Bal. in d. uer. ubi: sed quæro ab extra. Item,

Testis, qui ex forma statuti potest deponere sine causa, nõ probat, si deponat cum mala causa. Bal. ubi s. uer. quid econtrà. Sed hoc statutum non ualet, sicut nec rescriptum. Bar. in l. si non speciali. in fi. col. in uer. & per hoc dico. C. de testi. etiam contra bannitum: ut ibi. Item,

Testis sine causa non probat de his quę oculo mentis, non corporis sensu percipiuntur, etiamsi de causa nõ interrogetur. Inn. in d. c. cùm causam. in gl. in uer. de causis. Abb. in c. consuluit. de app. & Bart. in trac. de testi. & Abb. in ca. cùm causam. de testi. & Pau. de Cast. con. cclxxiij. ubi dicit non probari dominium per testes sine causa deponentes, licet non interrogatos: sed de his, quæ sensu corporis percipiuntur, probat sine causa, si de ea non interrogetur, non si interrogatus causam non reddit. ibidem. Bart. & Bald. in d. l. solam. in j. col. uer. reuoco ergo hoc in dubium. ubi alij docto. Lanfr. ubi s. Bart. in l. cùm hi. §. uult igitur. in iij. no. ff. de transac. & ibi Bal. quem legit cum §. eam transactionem. uer. & hoc inducit gl. in l. furiosum. & ibi Pau. de Cast. & do. Alex. in ulti. col. uer. tangit hîc Bald. C. qui testa. fac. pos. & Paul. consilio clxxvij. & omnino per Alex. in §. tormenta. iiij. col. de quæstio. & in l. j. in prin. post glo. de ope. no. nun. Super notorio autem debet causam reddere, etiã non interrogatus, secundum Sicul. in c. consuluit. el j. in ij. no. de app. Item super miraculo. s. Miraculum. uer. ultimo. Item de fama. s. uerbo, Fama. uer. xxv. Sed super ualore. j. Valor. uer. xvj. Item an de † possessione. s. Possessio probatur. uer. xv. † Et per Felin. in d. c. cùm causam. de testib.]

190 Testem reddere causam ueram, uel præsumptiuam, sufficit. Bart. in l. j. in iiij. col. uersic. quæro. quid in teste. ff. si cert. pet. doc. in d. l. solã. & plenius in Spec. de teste. §. j. uer. item quòd interrogatus.

Testis dicto quandoque statur, non in ratione. Baldus in l. uis eius. ad fin. uersic. deinde uos uidetis. C. de probat.

Testes decem super fama probant, & sine causa scientiæ non pauciores. suprà, Fama. uer. xvj.

Testis debet causam reddere, quæ de plano procedat, & simplici uia. Bal. in l. conuenticula. pe. col. in fi. uer. post hæc no. de epi. & cle. cuius dictum causa restringit, & ampliat, ualidat, & annullat: & si non bona reddatur, potest emendari. Bal. ibi & Pet. de Sun. in d. l. solam.

Testis reddens causam scientiæ per authoritatem, non probat. Bar. in l. j. pe. col. ff. si cer. pe. in uer. iuxta prędicta quero.

Testis dictum regulatur à ratione reddita. l. ij. §. circa. de doli excep. l. cùm talis. ad fi. de condi. & demon. & secundum causam adaptatur. l. si is, qui. de acqui. posses. quæ causa non potest reddi ad non ens. l. si quis fundum. eod. tit. Bal. in Marg. Testis.

Testes etiam coram arbitratore debent causam dicti sui reddere interrogati, & saltem persuasiuam. Bal. & doc. in d. l. solam. in ult. col. in uer. ultimò scias. Quod uerum de his, quæ sensu corporis percipiuntur: in alijs autem non creditur eis sine ratione. Lanfr. in trac. de Arbi. vij. parte, q. xlij.

Testes non interrogati de causa scientiæ deponentes sine causa, non uitiant sententiam. Bald. & Pet. de Sun. in l. hæc sententia. la j. in ult. col. uer. sed quid si est probatum. C. de sent. quæ si. cer. quan. profer. Item non probant, si pars petijt. & iudex non interrogauit: aliàs secus, uidelicet si pars non petijt. suprà, uer. proximo.

Testis unus licet non interrogatus, non reddens causam scientię, nõ probat semiplenè, licet duo probent semiplenè. Bal. in c. sacramentum. in ij. col. in uer. & unum scias. de consu. rec. feu. Item nec interrogatus de causa, si causam non reddat, probet semiplenè. in Spec. de teste. §. j. uer. sed nunquid sufficit. facit glo. in l. Lucius. in uerbo, debeant. ff. de infa. secundum Ludo. in fin. uer. Testis. uer. dicit statutum. & per Bar. in l. de minore. §. tormenta. de quæst. & Alex. in d. cons. xxij. & in l. j. in prin. de oper. no. nunc.

Testem nisi iudex interroget de causa scientiæ, punitur ad interesse partis. suprà, uerb. Iudex punitur. uersic. xxiiij. & per Abb. in c. cùm causam. de testib.

200 Testimonium conscientiæ, etiam sine causa, per sensum corporis, ualet etiam super negatiua. Bald. in cap. j. §. fi. in j. col. uer. item nota quem posse producere. in titu. si de inue. inter. do. & uas. lis ori. in alijs uerò super negatiua debet reddere causam scientiæ, etiam non interrogatus. Bal. in l. cùm hi. §. j. de transac. & in l. ij. C. de rescin. uen. in repe. & sentit Bart. in consi. Clarissime. Bald. in l. iij. ad fi. C. de testi. & tenet Alex. in l. j. in fine principij. de ope. no. nunc.

Testis debet reddere causam scientiæ aliter, quã per uerbum, Credo. in Spe. de positi. §. vj. uer. hoc tamẽ. & s. Credo. uer. v.

Testis an præsumatur iurasse tactis scripturis. suprà, Iuramentum qualiter. uer. iiij.

Testis iurans potest petere terminum ad deliberandum, quid deponat. suprà, Iurans. uer. vij. & infrà, Terminus ad deliberandum. uer. xj.

Testis si de causa scientiæ non sit interrogatus à iudice, an teneatur iudex ad interesse in foro iudiciali, uel pœnitentię. Ab. plenè in c. cùm causam. de testi. & suprà, Iudex punitur.

Testis, Scio, quòd percepi sensu corporis: non probat. Bal. no. in l. testium. iij. q. C. de testi. & Alex. in l. j. x. col. ff. si cert. pet. Secus, si dicit, Sic fuit. Bald. post gl. no. in l. si paterfam. ff. de hære. insti. & Alex. ubi suprà, Vel si dicit, Scio. Alex. ibi post Bart. in l. qui bona. §. qui alieno. de dam. infec. ult. col.

Testis debet cum iuramento deponere in causa l. iurisiurandi. & ibi doc. C. de testi. & in Spec. eo. tit. §. sequitur de iuramento. ubi etiam ponit formã. & per Alex. cons. clxxix. ij. parte. & in §. nunc tractandum. in prin. Et intellige, quòd debet iurare prius, quàm deponere, uel pòst incontinẽti: ut per Bal. ibi. & in c. fraternitatis. cum glo. in fin. eo. tit. iij. q. ix. hortamur. & in Spec. eo. tit. §. sequitur de iuramento. in ulti. col. uer. quid si testis. ubi pro & contrà. Item uerum, nisi pars remittat iuramentum, uolens stare simplici dicto. gl. in uer. ualebit. uer. item nota secundum. & ibi Bart. in l. j. §. j. ff. de fer. & ibidem dom. Alex. in vj. col. ad fin. & Bar. in l. si quis legatam. in ulti. col. uer. quæro pro huius declara. ff. de fal. & in l. filius. in ij. col. uer. itẽ, an possit tunc. ff. de dona. & in l. quoties. in uer. ultim. no. C. de priuil. scho. li. xij. & in d. l. iurisiurandi. & ibi doc. & c. tuis. de testi. & per Feli. ibi. preterquam in causa matrimonij. in Specul. qui ma. accu. poss. Potest tamen iudex cogere ad iurandum testem, cui pars remiserit iuramentum. Alex. post Bald. in d. l. j. de fer. & in Specul. de teste. §. sequitur. uer. & no. Item nisi sint singulares, quibus non defertur iuramentum. Bald. in l. j. C. de confess. Caue, quia uoluit allegare in j. colu. sed nihil ad propositum. Item debet iurare, se dicere ueritatem, & sine falsitate, & pro utraque parte, & sine precio, commodo, odio, & quicquid de re nouerit, etiam non interrogatus. glo. in cap. nullam. ij. q. iiij. Item uerum, etiamsi sit religiosus. d. cap. tuis. & c. nuper. eo. tit. doc. & Pet. de Sun. in d. l. iurisiurandi. ubi dicit, ꝙ sine iuramento dictum eius facit præsumptionem. & in dicto c. nuper. Item facit informationem. glo. singu. secundum Bal. in cap. si duo. j. colum. super uer. producit. de pace ten. Item & sine iuramento, etiam duo non iurati non faciunt semiplenam probationem. Bartol. in l. admonendi. x. colum. & uer. pro declaratione huius probationis. ff. de iureiuran. nisi quando eorum dicta sunt scripta manu unius notarij anti qui defuncti, cuius acta non reperiantur, sicut dicitur in sententia antiqua. Inn. in c. cùm in iure. ad fin. de offi. delega. Et hoc uerum, quando parti non potest imputari, quare non fecit iurare testes: aliàs si potest imputari, nihil probant. Bartolus ubi suprà, in xij. colum. uer. quæro, quid si repeiuntur dicta. Item uerum etiam in causis summarijs. glo. in clem. sæpe. de uerb. sig. & ibi doct. & Zab. & Bald. in l. presbyteri. in ultima col. uer. quæro aliud. C. de epis. & cler. non tamen loquitur in summarijs. Item uerum, nisi in casu, quo sit permissum à statuto procedi sine iuris solennitate. suprà, in clausulis Rescriptorum, in uer. Sine solennitate. uer. iij. & uer. Solennitas. uersi. vij. Item uerum de ueritate, nõ de credulitate. gl. in rubr. ff. de iureiur. Item dictum iuramentum extenditur etiam ad connexa, & dependentia. Ang. & Pau. de Cast. in l. ij. ff. de iur. om. iud. Floria. in l. item sic. §. qui. de ser. rust. prædi. Inn. in c. cùm super. in gl. j. ad fin. in uer. illud tamen. de confess. & in c. pastoralis. el j. in j. col. uer. omnes autem. de excep. & in c. inquisitionis. in glo. in uer. infamia. uer. sed quid si dicat. de accu. Quod uerum, secundũ Flo. ubi s. quando iuramentum aliter non releuaret: aliàs secus, secundũ Inn. in c. per tuas. in gl. in uer. capitulis. in uer. item no. de testi. Item secus in episcopo: s. uer. Episcopus. Itẽ uerum in testibus artis peritis, qui de credulitate, ex artis peritia deponunt cum iuramento, ut obstetrix, & medicus. s. uer. Obstetrix. uersi. iij. Sed non potest iurare per procuratorem. s. Iuramentum quibus. uer. vj. An autẽ tale iuramentum possit delegari, uide Arch. in c. præsentiũ. de testi. in vj.

Sed qua forma iuretur, uide suprà, uer. Iuramentum qualiter. uer. xiij. Reliqua de iuramento testis, uide suprà eo. Sed egregij, & impediti ubi iurent. suprà, uer. Testium coactio. uer. xxxviij. Item non iurant die feriata. in Spec. de ferijs. §. ij. uer. quid si. Addo suprà, in uer. Examinatio. uer. x.

Testi post depositionem est relegendum dictum suum. Bal. in l. fi. plus uale. quod agi.

Testis aptè deponens super capitulis ineptis, probat. in Spec. de test. §. j. uer. quid ergo, si capitulatur. Paul. de Cast. in l. ij. ff. de asses.

Testis deponens, quòd Titius tantùm decem annis possedit, nil probat: quia à decem annis deponit super negatiua non coarctata, sed mera. Alexand. post Bart. in l. j. ff. si quis ius di. non obtemp.

Testium dicta qualiter scribantur. in Spec. de teste. §. nunc tractandum. uer. tabellio autem.

* Testis deponens de auditu, non probat. l. ij. ff. de aqua plu. arcen. l. testium. C. de testib. c. tam is. de testib. c. inquisitionis. de accusatio. c. in primis. ij. q. j. c. testes. iij. q. ix. glo. in §. hinc nobis. in auth. de hæredi. & Falci. Abb. in c. quoties. in c. tam literis. de testib. Areti. in c. licet ex quadam. de testib. Spec. in tit. de testib. §. j. Raph. Ful. con. clxxxiiij. Corn. con. lxxviij. uol. iij. Soci. con. xlvij. uol. iiij. Carol. Rui. cõ. clxxiij. num. 8. uol. iiij. con. vij. nu. 1. & 4. uol. v. Io. Cephal. consi. ccl. nu. 17. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testes deponentes de auditu, ne in antiquis quidem probant, nisi aliud adminiculum accedat. gl. in c. j. de præscript. in vj. Illust. Card. Host. Io. An. Abb. Imo. & Feli. in c. licet ex quadam. de testib. Illust. Card. Host. in c. cùm uobis. de præscrip. Spec. ti. de teste. §. j. col. xxj. Capici. dec. cxciij. Calcan. con. ix. Ias. con. lxv. col. iij. uol. iij. Corn. consi. lxxviij. col. iij. uol. iij. Caro. Rui. con. xxxiiij. nu. 11. uol. j. Io. Ceph. con. ccl. nu. 19. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testis de auditu inducit præsumptionem. Ias. in rubri. ff. de iureiur. colum. pe. Dec. in auth. si quis in aliquo. nu. 21. C. de eden. Io. Ceph. con. clxx. nu. 46. uol. ij. Æmilius Maria Man.

* Testis de auditu transfert onus contrarium probandi in aduersarium. Fel. in c. non literis. nu. 9. de testib. Dec. in l. j. nume. 18. ff. si cer. pet. Rom. sin. cccl. Deci. consi. dxcv. nu. 3. Ioã. Ceph. con. clxx. nu. 46. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testes de auditu deponentes, facilè prosternuntur. Ay. Cra. de antiq. temp. par. j. nu. 309. Io. Ceph. con. ccl. nu. 29. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testes de auditu deponentes debent esse graues, & bonæ opinionis ac famæ. c. licet ex quadã. de testib. Cor. cons. lxxviij. uol. iij. Soci. con. xlvij. uol. iiij. Deci. con. cccxxj. nu. 21. Ioan. Ceph. con. ccl. nu. 26. uol. ij.

* Testes de auditu deponentes debent esse omni exceptione maiores. Dec. in c. j. nu. 14. de appellatio. con. cv. nu. 4. Ioan. Ceph. con. ccl. nu. 27. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Testes de auditu deponentes debent deponere, se, antequã lis & controuersia esset orta, audiuisse. Bart. in extrauag. ad reprimendum. in uerbo, denunciationem. col. fi. Franc. Rip. in l. j. nu. 87. ff. si cer. pet. Abb. in c. licet ex quadam. de testib. Archi. in c. consanguineos. xxxv. q. vj. Deci. con. lxxxij. col. j. con. 595. nu. 1. Illus. Car. Pari. con. liij. nu. 11. uol. iiij. Ay. Cra. de antiq. tempo. pri. par. nu. 307. con. ccxij. nu. 12. uol. ij. Ioan. Ceph. con. ccl. nu. 28. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Testes de auditu debent deponere, se ita credere, ut audiuerunt. Abb. in c. licet ex quadam. col. j. de testib. Cor. con. lxij. col. vij. uol. j. cons. cxlvj. col. ij. uol. iij. Socin. con. xlvij. col. ij. uol. iiij. Io. Ceph. con. ccl. nu. 25. uol. ij. Æmilius Maria Man.

* Testes de auditu debent exponere à quib. audiuerint. Raph. Fulg. con. cxxxvj. Aret. con. lxxiij. Io. Ceph. con. ccl. num. 21. uol. ij. Dec. Tholos. deci. cccclxxix. Æmilius Maria Manol.

* Testes de auditu etiam non interrogati debent deponere à quib. audiuerint. M. Ant. Nat. con. clxx. nu. 5. uol. j. Io. Ceph. con. ccl. nu. 23. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testium repetitio

fit in casibus incertis.

Testes examinati ante inquisitionem formatam per iudicem maleficiorum pro informatione habenda, sunt repetendi, citato inquisito post inquisitionem, & responsionem negatiuam inquisiti. Ang. in l. si uacantia. uer. forma. de bo. ua. li. x. & Bal. in addi. Spec. de sent. uer. sententia condemnatoria. in fin. & in tit. de app. uer. egi contra Titium. & in Mar. uer. Testis. xiij. col. Inn. in c. ueritatis. in prin. in glo. in uer. audientiam. de do. & contu. Vide in Spec. de teste. uer. porrò. per Inn. in c. bonæ. el j. in ij. col. magna, in fi. in gl. in uerbo, teste. de elec.

Testis hodie examinatus, licet cras addat ad primum dictum, non dicitur uariare. glo. fin. in l. planè. §. si eadem res. in uer. offendatur. ff. de lega. j. & per Alex. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. de dam. infec.

Testes possunt repeti, perditis attestationibus, suprà, Attestationes. uer. xxv. & xxix.

Testis declarans dictum suum obscurè, non tenetur iterum iu † rare. † Adde Fran. Aret. in l. hæredes. §. j. de testa.] Baldus in authen. hodie. in princ. C. de iura. cal. & in l. fi. in ij. col. uersi. quæro, nunquid testes. Et addo Alex. Imol. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. in ultima colum. in uer. ulti. facit iste text. ff. de dam. infec. C. de testib. Bartol. in l. hæredes palàm. §. si quid post. & ibi omnino per do. Alex. in fi. ff. de testa. Nec requiritur partis citatio. Bald. ibi, & Alex. in l. ab executore. ff. de app. Sed contrarium probatur in l. qui bona. §. si quis stipulatus. de dam. infec. ubi per Alex.

Testis cùm repetitur, & examinatur super facto diuerso, debet iterum iurare. Inn. in c. fraternitatis. in j. col. in gl. in uer. receptis. & ibi no. de testi. & Bald. in Marg. uerb. Testis. vj. col. & Alexan. in d. §. si quis. Addo Bald. in d. l. fi. in d. uersic. quæro, nunquid testes.

Testis examinatus per unum iudicem in una causa, si examinatur iterum per alium in eadem causa inter easdem personas, debet iterum iurare. Bald. in l. fi. in uer. quæro, nunquid testes. qui certè non loquitur in istis terminis. C. de testi.

Testes unius testamenti, censentur repetiti in altero testamento, scripto in eadem charta, & in eadem die. Bald. in l. patris & filij. in ij. col. uersic. sed pone. & ibi Imo. ff. de uulg. & pup. ubi etiam dicit Imo. quòd & rogitus eorum censetur repetitus. Adde Bar. in l. si quis. §. si initium. in ulti. col. uer. quæro, quid in loco. ff. de edendo.

Testis cogitur per iudicem, parte, contra quam deposuit, petente, declarare dictum suum obscurum. gl. & Ang. in auth. de testib. §. quia uerò. in glo. in uer. habebit. Bart. in l. repeti. in princ. ff. de quæstio. Ioã. de Por. in l. inter stipulantem. §. j. de uer. obli. not. in l. hæredes palàm. §. j. de testa. Item nõ potest repeti, si culpa partis obscuræ deposuit. infrà, uerb. Testes post publica. uer. j. Et ad primum addo Bart. in trac. suo de ordi. iudi. in vij. col.

10 Testis examinatus si statim reuertitur, etiam sponte, debet recipi, ut declaret dictum suum, non ex interuallo. Barto. in d. l. repeti. & ibi Alex. & Bal. in Mar. Testis. xiij. col. & glo. in authen. de teste. §. quia uerò. Addo, & intelligo, si allegat iustam causam erroris, & correctionis, & hoc iudici uideatur: sed quando simpliciter dicit diuersa, nec dicit hoc facere animo corrigendi, tunc habetur ueluti testis uarians, ideo punitur. Ita Bar. in l. eos. circa prin. ff. de falsis.

Testis potest uariare à primo dicto incontinenti, non ex interuallo. Bartol. & Ioan. de Por. in l. quicquid. adstringendæ. in princ. in ulti. oppo. de uerb. obli. in c. præterea. de testi. cog. in gl. in uer. incontinenti. & in c. ex parte. el ij. in glo. in uer. interpretatione. de uerb. signifi. & Bartol. in d. l. repeti. & in c. cùm causam. de testib. Abb. in c. in nostra. de testi. glo. iiij. q. iij. si testes. in princi. Quando autem dicatur incontinenti corrigere dictum suum, dic quòd est, quando nondum dimissus est à iudice. Ita Bal. in l. lecta. ff. si cer. pet.

Testis deponens uno modo, potest pòst melius recordatus aliter deponere, & probat ante aperturam attestationum, & nisi sit locutus cum producente. glo. in c. præterea. de testi. cog. & in auth. de testi. §. illud. Inn. in c. cùm dilecti. in glo. in uerbo, ad inquisita. de accu. Bald. in l. presbyteri. j. colum. in uer. nota etiam ex hac lege. C. de episc. & cle. & no. in d. cap. præterea. de testib. cog. & in authen. qui semel. per Bald. C. de proba. & Alex. in l. eos. de fal. & in l. qui bona. §. si quis. de dam. infec. & in rubri. de contro. inue. in ij. col. in fin. uer. extrà nota, quòd testis. & in l. ambiguitates. in fi. de test. qui tamen loquitur in notario, nõ in teste. Bar. in l. si postulauerit. §. pe. de adulte. Ang. post glo. in auth. de testib. §. quia uerò. & maximè si primò dixit se bene recordari, quia pòst pòt dicere

melius recordari, & deponere. Alex. in dicta l. eos. de falsis. & in l. qui bona. §. si quis stipulatus. de dam. infec. Bald. in c. j in §. si enim dicendo. in j. col. super uer. nō reminisci. quid sit inue. & ibi singu. dicit etiam, quòd si testes corrupti dixerunt se non recordari, uel nescire, possunt alij recipi nō post publicationem processus, & didicita testificata. quod tenet Alexand. in §. hæc uox. de eden. & in l. j. antepenulti. colum. in uer. & nota, quòd interdum. C. de fur. ubi dicit uerum incontinenti. & in authent. at qui semel. in ij. columna, in uerbo, sequitur modò uidere. C. de proba. quod incontinenti sine reatu periurij potest se corrigere, & declarare, & addere. per glo. in cap. fina. de iureiuran. in uerbo, iusta causa. in fine. non ex interuallo, etiam de mandato iudicis. Item, quòd statim, & non ex interuallo possit, tenet Rota in decisio. ccxcvj. si testi. in nouis. Item si hodie dicit, Nescio, uel Non credo: potest cras dicere, Scio, uel Credo. Bald. in capit. notandum. de notis feu. & Alexand. in l. quid tamen. §. si arbiter. de uerbo. obliga. & in §. si quis. Nec dicitur uariare, qui die sequenti addit ad primum dictum. glo. in l. planè. §. si eadem. in uer. offendatur. ff. de lega. j. Adde ad materiam infrà, Testis post publica. uer. j. Addo ad hoc ultimū dictum Bald. & Cyn. in l. ij. §. quod obseruari. in xij. q. in fine. C. de iura. calum. Baldus in l. ... in ulti. colum. uer. quæro, nunquid. C. de confes. & Ludo. Roma. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. ff. de dam. infec. & ibidem omnino per domi. Alex. in j. colum. in fin. uersic. quid autem, si testis. cum alijs con- † cor. ibi per eum signatis. †Et per Fel. in c. per tuas. de testi.]

Testis si dicit unum sine tortura, & aliud cum tortura, statur ultimo dicto. Bart. in l. eos. ff. de falsis. & in l. si postulauerit. §. penult. & ibi Alexan. de adulte. & Bal. in l. iij. j. col. C. de adulte. † Vide per Soci. consi. ccliij. incip. In causa. do. Io. uer. circa prin. cum uersic. seq. in ij. parte. char. clj. & per Felin. in c. cùm in tua. de testi. circa fi.]

* Testis cùm aliud in tormentis, aliud extra tormenta dixit: id quod extra tormenta dixit, sequi debemus, si uerosimilius est. l. j. §. quæstioni. & ibi Bart. ff. de quæst. Aret. in c. cùm in tua. col. v. de testib. & con. lxj. in causa istorum. col. j. Dec. con. clxxv. nu. 8. uer. iij. responderi potest. con. clxxxix. nu. 12. uer. ij. respondetur. Bar. Socin. con. ccliij. col. ij. uol. ij. Ay. Cra. con. vj. nu. 49. Æmilius Maria Manolessus.

Testes non dicuntur uarij, licet in aliquo modo contradicant. Ant. But. post glo. in c. ij. de regula. per Alex. in l. eos. de falsis. & in l. in insulam. §. fructus. solu. matr.

Testis nedum potest declarare dictum suum obscurum. l. repeti. & ibi Bart. de quæstio. sed etiam cogitur declarare declarationem suam, secundum Alex. ibi per glo. sing. xxvj. q. vij. graue. quod tamen cap. non est ibi. & Bart. in l. si quis intentione. de iudi. & in l. inter stipulantem. in princ. de uerbor. obligatio.

* Testis si aliquid primò deposuerit, & ritè iurauerit, postea testimonium suum reuocauerit, primæ attestationi fides est præstanda. quod enim posteriori loco dixit, corruptus dixisse existimatur. §. quia uerò. in auth. de testib. c. sicut. de testib. Inn. in c. præterea. de testib. cog. & Abb. & alij doc. in c. cùm in tua. de testib. ubi Imo. col. fi. uer. sed forte. Petr. Anchar. con. ccxxviij. ad corrob. dub. iiij. Bald. consi. cj. quidam testes. col. j. in extr. uol. j. consil. ccccliij. præmittendum est in puncto. uol. iiij. Raph. Fulg. con. cxxxiiij. in q. col. ij. Alex. con. xciij. in causa & lite. col. pen. uol. v. & est com. sententia, teste Cor. con. xxvij. In præsenti consultatione. col. pen. uol. iij. Dec. consi. clxxv. col. antep. in extr. & consil. clxxxix. nu. 6. Ay. Cra. con. vj. nu. 5. uol. j. Roman. tamē consi. dv. in extr. huic testi ut periuro nullam esse fidem præstandam, conclu dit, quem authorem sequitur Cor. consi. cxcvij. col. fi. ij. uol. Aemilius Maria Manolessus.

Testis reuocans dictum suum, non probat: & ideo ad sententiam procedi non potest ex attestatione sua. Ant. de But. fin. in c. cùm in tua. de testi. per no. gl. in c. præterea. de testi. cog. & Angel. in consi. clxxxix. & Alex. consi. xcv. iiij. parte. & in consi. cix. ea. parte, infrà eo. uer. antepe.

Testis, qui in primo dicto dixit se non recordari de loco uel tempore, potest repetitus in secundo dicto dicere de loco uel tempore. Bar. & Ang. doc. & Alex. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. de dam. infec.

Testis non examinatus super interrogatorijs partis, potest repeti. j. Testis post public. attesta. uersic. j.

Testis inutiliter deponens, propter defectum solennitatis: id est, non ritè receptus, si repetatur, potest dicere, Dico prout aliàs dixi. Bartol. in l. legata inutiliter. in j. col. in uer. facit in arg. si testis. ubi Ang. & omnino do. Alex. in iij. col. uer. item inducitur iste text. cum concor. multis ibidem per eum signatis. ff. de leg. j. in l. eos. de fal. Item potest dicere, Volo uidere primum dictum meum, ne sim mihi contrarius. Barto. in l. eos. ul. col. in prin. in uer. quæro, pro declaratione testis. ff. de fal. Et potest hæc secunda examinatio fieri etiam post publicatas attestationes. Bart. & Paul. de Cast. in uer. incontinenti. in l. qui per salutem. in fi. & ibi do. Alex. ff. de iureiuran. per tex. cum gl. in uer. ritè receptis. in cle. testibus. de testi. Adde infrà, Testes in alio iudicio. uer. x. & per Alex. con. lvj. ij. parte. & ibi etiam dicit, quòd probat testis referens se † ad instrumentum. † Addo Franc. Aret. in l. hæredes. in j. col. de testa.]

20 Testis primo examinatus, qui non debet examinari, si repetatur, facit indicium. Ang. in l. j. §. occisorum. ff. ad Syllan.

Testes per syndicum recepti super denuncia non probant coram iudice, nisi repetantur. j. Testes in alio iudicio. uer. iij.

Testis etiam ex interuallo non potest repeti. glo. in c. præterea, de testib. cog. Quod uerum est, inspecta conditione personæ. Bart. in l. eos. in j. col. in uer. item opp. ad idem C. de fal. in d. glo. & melius per Bal. in auth. at qui semel. C. de proba. ij. col. in uer. sequitur modò uidere. & in l. quicquid adstringendæ. per Bart. in prin. in ult. opp. ff. de uerb. obliga. & per Pau. de Cast. consi. ccclxx. inci. De casu, quo quæritur. & j. Testis post pub. attesta. uersic. j. Et intellige ex interuallo, scilicet si locutus est cum partibus, secundum d. gl. in uerbo, incontinenti. & s. eo. uer. xj. Item per Alex. in l. eos. de falsis.

Testes non publicati possunt repeti incontinenti. c. cùm causam. in fin. cum glo. in uer. noluerint. de testib. & ibi per Sicul. in antepe. col. in fin.

† Testis obscurè deponens quando repetatur, ut declaret. j. Testes post publi. in uer. j. & Cardin. in cle. testibus. de testi. & Bart. & Alex. in l. repeti. ff. de quæstio.]

Testis potest repeti, ut reddat rationem sui dicti, etiam post aperturam. d. uer. Testes. post uer. j.

Testis primo dicto in iudicio statur, non secundo dicto. Odofre. de Perusio in consilio, In Christi nomine, amen: in præsenti puncto, &c. ubi etiam dicit stari ultimæ assertioni ualidæ, non extraiudiciali, uel inualidæ. per Ioan. And. in regula, non est. in Mercur. in vj. Vide in Specul. de teste. §. j. uer. quid si idem. & Card. in clem. ij. xj. q. eod. titu. & suprà, Falsarius. uersi. xvj. & Bart. & Alex. plenè in l. eos. de fal. Adde in- † frà uerbo, Testes in alio iudicio. uersic. ultimo. † Et per Fel. in c. sicut. de testib.]

Testes inquisitionis generalis sunt repetēdi in speciali. suprà, Inquisitio. uer. lv.

Testis si dicit, Dico, prout dixi in alia causa, non probat. infrà, Testis in alio iudicio. uer. x.

Testes non interrogati quando sint repetendi, uel non. suprà, Testes interrogantur. uer. xlj.

30 Testis an, & quando possit iterum examinari in eadem causa. Inno. in c. ueniens. el ij. gl. in uer. incidenti. & ibi per alios doc. de testi.

Testis potest repeti ad cautelam, etiam parte non citata. Inno. in c. bonæ. el j. in ij. col. magna, in fin. In glo. sua, in uerbo, testes. de elec. & Bal. in Marg. Testis. xiij. col.

Testes in causa repetuntur per iudicem ex officio. in Spec. de offi. om. iudi. §. deseruit, uer. post litis.

Testes coram arbitris recusatorijs producti possunt repeti coram iudice. in Speculat. de recusa. §. effectus. uer. item nunquid. el ij.

Testis nulliter examinatus potest repeti, etiam post publicatū processum. j. Testis post publica.

Testis non ritè receptus, uel publicatus, iterū producetur, non ut iterum examinetur, sed tantùm rititudo suppletur: id est, quòd fiat id, quod non ritè factum fuit. Car. in cle. testibus. de testi. j. col. Vnde

Testis excommunicatus scienter productus, non petito prius quòd absoluatur, iuxta cap. ueniens. ij. de testi. post publicationem

cationem absoluetur,& iterum producetur. Car. in d. clem. testibus. j. opp.

Testes ijdem nō possunt in eadem causa pluries produci. Car. in cle. ij. viij. q. de testi. nisi ex causa: ut ibidem.

Testis super bonitate, uel qualitate alicuius, probat: dicens, Scio esse talem, quia experimentaui. secundū Ang. in auth. de monach. §. j.

Testes nō examinati super articulis impertinentibus possunt examinari post publicatum processum: sed potest iudex etiam post factas probationes reijcere impertinentes. Card. fin. in cle. sæpe. §. & quia. vij. no. de uerb. sig.

40 Testis repetitus, si dicit se falsum deposuisse, cùm sit uarius, habetur pro nihilo, & nihil probat. Inn. in c. præterea. de testi. cogen. & Ant. de But. in c. cùm in tua. de testi. ult. col. & Angel. consi. clxxv. Quædam domina. & Alex. con. xix. iiij. parte. & consi. cxv. & con. cix. ea parte, & s. eo. uer. xvj.

* Testis sine causa iterum interrogatus: uel, ut nostri dicunt, repetitus non probat. l. produci. & ibi Flor. ff. de testib. l. fin. C. de testib. Raph. Ful. consil. cxxxiiij. in q. col. ij. Dec. consi. clxxv. nu. 8. uer. Et per hoc respondetur: Aemi. Mar. Manol.

Testis potest ex officio iudicis, etiam post conclusum in causa repeti, non solùm ad finem declarandi dictum suum obscurum, sed etiam ad finem fundandi intentionem partis producentis, secundum Ant. de But. sing. in c. j. iij. col. de iudi. & Alex. consi. xlij. iiij. parte, ad finem. Bal. in l. si accusatoribus. ult. col. de accusa.

Testes repetuntur, si redarguantur de falso. l. fi. & ibi Bal. C. de fide instru.

† Adde, quòd si dictum est ambiguum, potest iudex, si sibi uidebitur, facere per testem declarari. Bart. in l. si quis intentione dubia. ff. de iud. Abb. in d. c. cùm clamor. ubi hoc declarat in fi. & uide eundem. in c. cùm ad sedem. de resti. spol. ubi declarauit intellectum d. l. si quis intentione dubia. & uide Pet. de Ancha. & Io. de Ana. in c. cùm dilecti. de accu. cautela tamen est, secundum Host. in d. c. cùm clamor. ut ibi refert Abb. in fi. ut inquisitor examinet prius dicta testium, quàm illa publicet. & si uideat non probatum, uel per tales probatum, quòd sufficiat posse repelli non publicet, si sperat alios habere posse.

Testium publicatio non facta in causa principali, fieri potest in causa appellationis. j. Testes in alio iudicio. uer. v.

† Testium publicatio an sit de substantia, uide Felin. in c. cùm I. & A. de re iudi. in prin. ubi etiam ponit practicam in defferendis actis ad curiam, ut illa deferat sigillata iudicis sigillo, an inducatur uerisimilis notitia attestationum. ibi, §. circa prin. j. col. ibi: & ideo dicebam.]

Testium publicationem, & de ea uide in Spec. de teste. x. satis utiliter, &c. ubi ponit formam. Item Bal. in l. fi. in ij. col. uer. quæro, qualiter fiet ista publicatio. C. de re iud. & s. Publicatio processus. uer. vij. & per totum.

Testium publicatio nō requirit alios testes. suprà, uer. Publicatio processus. uer. x.

Testium publicatio fieri potest per alium notarium de mandato iudicis, si alius notarius est impeditus. Bald. in d. l. fi. in ij. col. uer. quæro si notarius.

Testium publicatio an fieri posit, si altera partium sine hærede moriatur. Bal. in d. l. fi. iij. col. in prin. uer. sed pone, quòd altera pars.

Testes non publicati, etiam semiplenè non probant. s. uerbo, Publicatio processus. uer. xiiij. per Bar. in l. solam. C. de testi.

Testes non ritè recepti non nocent, etiamsi partis consensu sint publicati. Bal. in auth. si quis in aliquo. j. col. in uer. iuxta primam rationē. C. de eden. & j. Testium impugnatio. uer. xlj. & s. Publicatio processus. uer. xxviij.

Testium apertura non nocet, ubi uariatur modus agendi. Bal. in Marg. Testis. j. col. sed sæpius induci possunt: ut ibi. ij. col. post Abb. anti. in c. ueniens. de testi.

Testes non publicantur ad instantiam tertij pro suo interesse. c. constitutus. secundum communem lect. de testi. Ludo. in fin. uer. tertius comparens.

Testes sunt publicandi per iudicem. in Spec. de of. om. iudi. §. deseruit. uer. post litem. & de teste. §. satis utiliter.

Testibus publicatis dari debet terminus ad opponendū, deinde terminus ad disputandum super dictis eorum. in Spe. de teste. §. ix.

Testium publicatio tam ex parte actoris, quàm rei, quando locum habeat, & quomodo fiat. in Spec. de instru. edi. §. o stenso. uer. in quibus. & seq.

Testium publicatio quandoque fit ipsi iudici, & non partibus. in Spec. de remis. in prin.

Testibus publicatis quid habeat facere producens, uidens se probasse, uel non. in Spec. de teste. §. satis utiliter.

Testes an publicentur perempta instantia. suprà uer. Attestationes. uer. ix.

Testium publicatio dicitur interlocutoria, quæ potest reuocari. suprà, Publicatio processus. uer. v.

† Testium publicatio an impediat productionem in appellatione, uide Feli. in c. fraternitatis. in j. col. in uer. in gl. in uer. nobis. de testi. & quid de iure ciuili, ubi etiam in quibus casibus publicatio non obstat. ibi: in ij. col. uer. primò igitur.]

† Testium publicatio in summario an impediat productionē eorundem, uel aliorum in plenario, uide Feli. in c. ueniens. el ij. in medio. vij. col. uer. in eadem gl. ibi: propter diuisum. de testibus.]

Testium impugnatio quo ad dicta, fit multis modis: ut infrà eo. per discursum. sed quo ad personas, dixi suprà, uer. Testes qui. & uer. Testes deponunt. per discursum. ubi etiam de impugnatione dictorum.

Testibus opponitur, quòd inter se sunt discordes, & non probant: sed sunt concordandi, quantum potest, non ut probent, sed ne de falso puniantur. Bal. sing. & Alex. doct. in l. ij. §. creditum. & ibidem per do. Alexan. in ij. col. in uer. an autem testes. cum concor. ibidem per eum signatis. ff. si cer. peta. & Bart. in l. insulam. §. fructus. & ibi Imola in j. oppo. uer. & hoc inducit Iacob. & ibi Imol. & aliquid per do. Alex. in uer. extra glo. ff. solu. matri. Ioan. And. in addi. Spec. de teste. §. iam de interroga. ibi: hinc autem. & in §. xij. per totum. & Bartol. in l. si finita. §. si ante hoc decretum. ad finem. ff. de dam. infec. Angel. in l. qui sententiam. C. de pœnis. Imola in l. inter pares. de re. iudic. Quod est uerum, quando sunt in numero pares: aliàs autem præualet maior pars. Bar. & Bal. in dicta l. ij. in §. creditum. in ulti. colum. & in l. Gallus. §. ille casus. ubi plenè in ulti. colum. uer. & istud facit in arg. & ibidem per do. Alex. in ix. colum. in principio. in uersi. item inquantum Bartol. ff. de libe. & posthu. & Bald. & Alexand. in d. §. fructus. in uer. & est ar. & Bald. in Margar. uer. Testis. post Innoc. in c. coram. de offi. dele. Sed Bart. allegat Innoc. in cap. cùm contingat. eod. titu. Imol. etiam Bald. in d. §. fructus. allegat Innoc. in cap. cùm contingat. & bene, quia hoc uult in j. colum. in glo. in uer. & post appella. & Flori. in l. ob carmen. §. j. de testi. post gl. & per Spec. de allegat. & disput. §. nunc uidendū. uer. sed si aduersarius. & omnino per Bald. in addi. Specul. de teste. uer. testes uariantes. & in tit. de pa. Constan. §. possessiones. in fi. nihil tamen loquitur de teste contra Bart. in l. qui ante Calendas. ff. de uerb. obliga. Abb. in c. in nostra. de testi. dicit reduci etiam inæquales numero. Idem Bald. in l. j. viij. q. C. de testi. dicit testes singulares esse repellendos, non concordandos. Sed intellige, ut suprà. Item uerum, quando deponunt de actu iterabili, non aliter, per no. in l. j. C. qui accu. non pos. & Bal. in Marg. Testis. j. colu. quem etiam uide in j. consti. Cod. §. quibus. in j. colum. uer. unum aduerte. & ibi per Bart. in uer. nota, quòd contrarietas. qui dicit discordiam testium iuuari debere per distinctionem. & est no. glo. de pœni. dist. j. periculosæ. & ibi tex. uide Bart. in l. inter stipulantem. §. j. in ij. colum. in uer. & ista lex facit ad q. & ibi Imo. & do. Alexand. in iiij. col. in uer. extrà glo. tetigit hic Bartol. cum infinitis concor. ibidem per eum signatis. ff. de uerbo. obliga. Item secus, si unus testis est in dicto uarius, quia tenetur de falso. l. eos. in fi. de fal. Et ad materiam addo Panor. in c. cùm tu. de testi. in ij. & iij. col. & per Alex. consil. cxliij. ij. parte. & in consil. cxcix. & consilio xix. iiij. parte. & consilio xlij. ea. parte. ubi omnino

† Et per Feli. in d. c. cùm tu.]

Testium singularitas ex diuersitate temporum facit eos contrarios, quando nō potest diuersimodè intelligi. no. in l. testium. C. de testi. & quod per Bar. in l. j. §. si quis neget. in iij. col. ff.

col.ff.quemad.test.ap.ff.de autho.tu.l.j.ff.solu.matri.l. insulam.§.fructus.ff.si cert.pet.l.j. Bald.in l. apud antiquos.in j. col. in uer. item nota illam uulgatam propositionem. C. de fur.sed excusat eos à præsumpta falsitate, si potest eorum dictum intelligi diuersimodè.Bal.ibidem,per cap. cùm tu. de testi.de pœni.dist.j.periculosè. Item uide Bald.in l.conuenticula.in iiij.col.uer.item est arg.à diuersitate. C.de episc. & cler.& uer.præced.

Testium dicta debent intelligi, ne sint contraria. d.c.cùm tu. de pœniten.dist.j.periculosè.cum glo. & Bart.in l.de ætate. ij.q.de minori.unde nõ est contrarietas inter Euangelistas, quòd Christus fuerit crucifixus hora tertia, secundũ unum, uel hora sexta, secundum alium : quia utraque opinio uera est. Nam Christus fuit crucifixus hora tertia, scilicet lingua, quando Iudæi dicebant Crucifige : & hora sexta, scilicet manualiter à militibus.d.c.periculosè.

† Testis si in dicto expressit certum tempus, & locum, si in ratione dicti postea simpliciter loquitur, intelligitur se referre ad tempus & locum expressum in dicto.Feli.in c.cùm tu. in v.col.uer.ulterius aduertendum.de testi.]

Testis dictum ut saluetur, sufficit aliquid esse uerum, uel non esse implicitè.gl.in uerbo,rationabili. & But. in recollectis, non in lectura,in c.si quando.de rescriptis.Item,

Testis unus si dicit Titium fuisse præsentem, & Titius negat, debet saluari,ut intelligatur de præsentia corporis:& qui dicit de non præsentia,intelligatur,scilicet animi:quia est possibile,quòd quis sit præsens,& non uideat.Bal.in l.testium. iij.col.uer.modò hic insurgit dubium.C.de testi.Bart.in l.j. §.fi.de auth.tu.

Testes,quorum unus deponit de loco, alter dicit se non recordari de loco,uel nihil dicit de loco,si locus est de substantia, actus sunt singulares,& non probant:aliàs sic.Bal.in d.l.testium. vj. colum. in uersic. secundo modo, ut designet partem.Item,

Testiũ dicta sunt potius concordanda, quàm cauillanda.Ang. in l.ij.ff.de iur.om.iud.Item,

Testium unus si dicit, quòd in domo, alter quòd iuxta domũ, an probent.Bart.in d.§.ille casus.in iij.col.uer. & istud facit in ar.& ibi per do. Alex.in ix. col. uer. in quantum tamẽ hîc Bart. & Bart. in l.si statu.de iniur.quòd sic:quia ponitur In, pro Iuxta. Item * eos probare censet etiam Bal.in l.de quib. ff.de legib.Iason consi.cxxij.in extre.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

10 Testium dicta sunt interpretanda in meliorem partem.Inn. in c.dudum.el ij.in v.colum. glo.in uer.electionis tempore. uersi.item in huiusmodi.de elec.& in c.causam.in gl. in uerbo,recipere. de rescri.& Bal.in Marg.Testis.vj.colum.& in titu.de pace Constan.§.die Lunæ.in j.col.in uersi.quæritur ergo.ubi etiam dicit idem in instrumento, quod saluari debet,si potest,à falsitate. Prædictis adde s̃. uerbo, Equaliter. uersi.ultimo,qui parum facit.& infrà,Testium punitio.uersic.xx.Non autem cauillosè sunt interpretanda.Baldus in l. ij.in princip.C.de tempo. app. & Alexand. consilio xlij.iiij. parte. & Bal.in l.de quibus.pen.col.ff.de legi. Alex.in l.j.xj. col.ff.si cert.peta. Item ut probet:ut ibi.& Bart.in l.Labeo. de sup.leg.

Testium dicta sunt interpretanda,ne sint captiosa.Ang.in l.ex militari.de test.mil.&Alex.in l.inter stipulantem.§.j.de uer. obl.†Et per Feli.in c.cùm tu.in v.col.]

Testes sunt reducendi ad concordiam secundũ interpretationẽ uerisimiliorẽ, attenta cõmuni accidentia facti.c.cùm tu. & ibi Io.An.& doc.de testi.& Ale.in d. l.inter stipulantẽ.§.j.

† Testes,quorum aliqui dicunt die Lunę fuisse factum homicidium,alij uerò alio die,an sint ad concordiam reducendi, quia die Lunæ mandatum fuit homicidium. uide Lud. Ro. singu.cccclxx.inci.Si testes aliqui, &c. Et adde, quòd quibuscunq; modis leges discordantes concordantur, eisdem modis possunt testes concordari,& interpretari.Felin.in c. cùm tu.in v.colum.uersi. quintò nota.de testi.Et ibi subdit, quòd sufficit,quòd testes concordent in dicto, licet discordent in causa dicti.

Testis manifestè contrarius nõ debet reduci ad concordiam. Bald.in l.datæ.xviij. col. C. qui accu.non pos.Alex. plenius consi.cxxxij.j.parte.

Testis uerba impropriantur pro concordia.l.ij. & ibi. Bart. C. de his,qui ex pub.ratio.lib.x.& Alex.in l.j.de ope.no.nunc.

Testis dicens factum præsente Titio, si postea interrogatus, quibus præsentibus, respondet, quòd nullis præsentibus, saluatur: & per Bart. quia intelligitur nullis,excepto Titio, ut j. Testium punitio.uersic.xlvij. Adde s̃.uer.v.

Testes utriusque partis discordes non sunt concordandi, sed unius partis tantùm.per Alex.post Bar.in l.ij.§.fin.ff. si cert. pet.& per gl. iiij.q.iij.si testes.in prin.& per Alex.in l.j.de oper.no.nunc.

Testes duo inter se contrarij non probant.Abb.post Io. Andr. in c.in nostra.de testi.& in addi.Spec.de teste.§.iã de interrogatorijs. in addi. in caute. &c.Fred. de Sen.consi. clxiij.& Ant. de But. in c. cùm tu.de testi.& Alexand.consil.xlij.iiij. parte, in fine. alter esset dignior in tantum, quòd prouocaret iudicem ad deferendum iuramentum, secundum Ioan. And.ubi suprà,do.Alex.in l.quod sępe.§.fi.in fin.ff.de contrahen.empt.& in l.inter stipulantem.§.j.de uerbo. oblig.& Abb.in d.cap.in nostra.de testi.

Testis uarius in suis dictis potest reduci ad concordiam,quando uarietas non habet contrarietatem expressam. Bart.in l. Labeo.de sup.leg.Ant.in c.cùm tu.de testi. & Alex. in l.j.de ope.nò.nunciat.

Testis si primò deponit uno modo, secunda uice alio modo, standum est primo dicto,non secundo.s̃.Falsitas.uer.cxiij.

20 Testis si dicit se uelle testificari contra ueritatẽ, an probet, si non constet aliter,quòd falsum deposuerit. Alex. consilio clxxix.ij.parte.

Testes non dicuntur contrarij,si unus deponit plus,quã alter. c. j. cum gl. & ibi Ant. de But.de offi. delega.& Alex.in l.ob carmen.§.j.ff.de testib.& Alex.consi.ccxiiij.ij.parte.& ideo dicit,quòd

Testes, quorum unus dicit Titium, Seium & Sempronium commisisse,&alter dicit Titium & Seium commisisse, probant,& nõ sunt singulares,uel contrarij.Alex.in d.con.214.

Testis dictum est interpretandum,ne sibi contradicat.Bart.in l.j.in princ.de ope.no. nunc. & Alexan.consi.xlij.ult.colum. iiij.parte.

Testis sibi contrarius nunquam est reducendus ad concordiam,saltẽ ut probet.glo.& But.& Abb.in c.in nostra.de testi.Bar.in l.eos.de fal.Iacob.Butr. in l.cùm de ætate,de proba.Butr.in c.cùm tu.de testi.uer.de primo.& Alex.in l.inter stipulantem.§.j. de uerbo.obliga. Alexand. consil. cxxxij.j. parte,& con.xlij.iiij.parte.& in l.j. de oper.no.nun.† Et per Felin.in c.cùm tu.de testi.circa prin.]

Testis non legitimè receptus,facit præualere testes ei conformes alijs numero paribus.gl.& Bald.in c.j.§.si duo.de pa.tenen.& Alex.consi.xciij.iiij.parte.

Testes contrarij sunt concordandi eisdem modis, quibus leges contrariæ.Io.de Imo.& Alex.in l. inter stipulantem.§.j. de uer.oblig.

Testis sibi contrarius an sit reducendus ad concordiam.Butr. Sicul.& doc.in c.cùm tu.in ij.co.uer.ex his habes.de testib. Bart.in l.j.in prin.in j.col.uer.per hoc potest sustineri.& ibi Alex.ff.de ope.no.nunc. & in l.j.ad fi.quòd sic.C.de usufru. Bald. in l. si defensor.§. qui interrogatus.ff.de interroga.ac. But.post glo.in c.in nostra.de testib.& ibi Abb.& in Specu. de no. cri. §. fama. in fi. Io. de Imo.in l.qui bona.§.si quis.& ibi do. Alex. in j. colum. ff. de dam. infec.& per Alex.consi. cxxxij.j.parte,& consi.xlij.iiij.parte,& s̃. & melius per Alexandrum in l.inter stipulantem.§.j. de uerbo.obliga.& per glo.iiij.q.iij.si testes.

Testis si referat se ad librum, uel ad scripturam suam, an probet.Pau.de Cast.& doct.in l. iubemus. de testib.in l.ueluti. de eden.Bart.in l.j. in vj.col.uer. iuxta prædicta quæro.ff.si cert. peta. quòd sic. Item si ad alienam,quia dicat de debito fuisse confectum instrumentum,licet non appareat.Bald.in l.j.circa prin. C. de fide instru. ubi etiam dicit,quod auth. si quis in aliquo.de eden. habet locũ, quando instrumentum loquitur de alio instrumento,non quando testes.

Testes debent simul omnes interesse facto:aliàs non probant. Bal.in l.j.in viij.q. C.de testa.per l.hac consultissima.eo.tit. Vnde

30 Testes, quorum pars deponit minus, quàm altera super

testa.

testamento, non probant etiam quod deponunt, quia nesciunt totum factum. Bald. in l. cùm antiquitas. in uer. quæro secundò. C. de testa. item

Testes dicentes, non recordari de tenore contractus, sed in eo non expressa taliter causa, de qua est controuersia, probant causam non fuisse expressam. Cyn. & Bald. fin. in l. ij. in fin. C. de dona. ante nuptias. & suprà.

Testis, quia interfuit tractatui, & non conclusioni actus, non probat. Bald. in cap. fin. in fin. de iura. calum. per glo. in l. eleganter. in prin. uer. idem de condi. inde. Item,

Testis non deponens totum factum, non probat. glo. sing. in uer. debeant. & doc. in l. Lucius. ff. de infa. Bald. in c. j. ij. col. super uerbo, ueritatem celare. si inter do. & uasa lis ori. facit c. cùm dilecti. de accusa. & in Spec. de teste. §. nunc tractandum. uer. quid ergo. Et ideo si non deponit de precio, non probat uenditionē. s̄. uer. Emptio. uer. xvj. Sed pòst inconti nenti potest factum plenius narrare. Bald. in auth. at qui semel. ij. col. uer. sequitur modò uidere. C. de proba.

Testes debent interesse toti testamento à principio ad fi. l. qui testamento. §. & ueteres. & ibi Bart. in prin. ff. de testa. l. hac consultissima. C. eo. tit.

Testes super accusatione possunt per iudicem produci ex officio. s̄. uerb. Iudex maleficiorum. uersic. lx. & uide etiam in uer. xiiij.

Testes non iurati non probant. s̄. uerb. Testes deponunt. uersic. ccvj.

Testis si deponat extra articulos. suprà dicto uerbo, Testes deponunt. uer. clxxviij.

Testis non debet examinari super articulo admisso, qui admitti non debuit. Bar. in l. si duo. §. idem Iulianus. in ult. colum. uer. quæro iuxta literam. ff. de iureiur. Sed examinatus probat, si est data copia parti, quæ non opposuit contrà: aliàs secus. Bart. ibi. de quo ibidem uide do. Alex. in vj. col.

40 Testis falsus in uno articulo, non probat in alijs, ratione unitatis iuramenti. no. in c. fraternitatis. de hære. & ibi doc. & Inno. in j. glo. qui tamen intelligit, quando falsitas tangeret substantiam negocij: aliàs secus. Bal. & Moder. in l. si ex falsis. in ulti. col. uer. sed quid in testibus. & ibidem per d. Alex. in ulti. col. in uer. inquantum tamen circa hoc. C. de transact. & Bal. in l. fi. iiij. opp. C. de edi. di. Adri. toll. gl. in c. si ad sacras. ix dist. doc. & Abb. in c. in nostra. de testib. & quod no. in l. pediculis. §. fi. de au. & arg. leg. Card. in cle. j. in fi. de testi. & Alex. in consil. xlv. iiij. parte. & in l. j. §. si quis simpliciter. de uer. obl. & per gl. iiij. q. iij. si testes. in prin. & per Alexand. consil. cxxxij. j. parte. Vide in Specul. de teste. §. j. & de instru. edi. §. instrumentum. in vj. col. uer. quid si aliquod. in l. his uerbis. §. si patre. de hęre. institu. Old. consi. xxxvij. incipiente, Ad primam quæstionem dicit eum non probare, etiamsi rescripto principis ualidetur dictum eius, quod non ualet. Tu dic non probare, si dixit falsum, etiam extra articulos, si iurauit super tota causa: aliàs secus. Bal. in rubrica. de contro. inuest. in ij. col. uer. extrà nota, secundum dominum Io. Pet. in d. l. si ex falsis.

† Testes non reprobantur falsitate, quæ non tangit negocium principale. Dec. consi. clxiij. col. vj.]

Testis si dubitat, non probat. suprà uerbo, Dubito. uer. xxxix.

Testis non ritè receptus non probat, etiam de consensu partiū. Inn. in c. significauit. in gl. j. in fi. de testi. & Fran. de Cap. listæ in l. procurator. viij. col. C. de eden. Quod uerū, etiam à cardinali. gl. in c. cùm olim. el j. in uers. quorundam. de priui. Bald. in auth. si quis. pe. col. C. de testi. per c. accedens. de accus. Item etiamsi pars publicationi consensit. Bal. in auth. si quis in aliquo. j. col. uer. iuxta primam rationem. de eden. Item nisi ad informandum iudicem de fama alicuius. suprà, Testes qui. uersic. xxx.

Testis infamis de facto non dicitur omni exceptione maior. Abb. in cap. testimonium. uer. nota bene. de testi.

Testis non integer non sufficit ad inquirendum. Abb. in d. c. testimonium. & in d. uer. no. bene. de testib. per c. qualiter. ij. de accu. & c. cùm in iuuentute. de præsump.

* Testes, ut nostri dicunt, uariantes, falsitatis suspicione non carent. Hip. Mar. in pract. §. diligenter. num. 75. And. Alci. in trac. pręsump. reg. ij. c. xxxj. nu. 2. Carol. Rui. cō. cl. nu. 9. uol. v. Ay. Cra. con. lxxv. nu. 30. uol. ij. Io. Ceph. consil. cclxxxvij. nume. 15. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Testes alternatiuè probantes duo copulatiuè deducta in libello, probant, quando quodlibet de per se sufficit. s̄. Probatio inualida. uer. xxiiij.

Testis de auditu facit aliqualem præsumptionē. Archi. xxij. q. v. hoc dicitur. Alex. in l. ij. §. idem Labeo. de aqua plu. arcen. sed nihil probat illa præsumptio: ut ibi.

Testis de auditu etiam in casu, quo probat, non dicitur propriè testis. s̄. uer. Testis. j. uer. vij.

Testis de auditu non probat. l. testium. C. de testi. Bal. in l. conuenticula. de epis. & cler. v. col. uersi. modò uenio ad quęstionem, ibi: si testis dicat. & plenius in Spec. de teste. §. nunc tractandum. uer. de auditu. & ibi ponit de sensibus omnibus, etiamsi dicit audiuisse ab antiquo homine. Bar. in l. j. vij. col. in uer. quædam est authoritas priuata. ff. si cert. pet. nisi concurrat fama publica. uel aliud adminiculum. Inn. in c. pręterea. in prin. in gl. in uerbo, quæritur. de testib. Bal. in Marga. Testis. xiiij. col. Item nisi in his, quæ percipiūtur sensu auditus. & doc. & Bar. in d. l. testium. uersic. quærit gl. & Bar. in l. diuus. uers. item no. ff. de test. mili. & in l. ij. §. idem Labeo. & ibi. Alexand. in j. colum. uer. ulterius uenio ad glo. & ibi docto. de aqua plu. ar. Iaco. de Aret. & Ray. in l. ij. §. eodem autem. ad Syllan. ubi. Rayn. dicit ualere testimonium, quod audiuit tales inuicem contrahentes, uel talia uerba dicentes, quorum uocem notam habuit. & Bal. in l. si non specia li. j. col. C. de testi. Item nisi in casu l. si arbiter. ff. de proba. Item nisi in possessorio, in quibus probant testes de auditu. Rota in decisi. xiij. xvj. & xij. quæ incipit, in possessorio. in nouis. & in cons. Tantà est scientia patris, &c. Item nisi in factis antiquis, sicut & fama. doct. in c. cùm causam. de testib. & in Spec. de proba. §. j. uersic. ultimò quæritur. Alex. ubi s̄. Item nisi super infamia. Bald. in l. j. viij. q. in fin. C. de testam. Item nisi super affinitate, uel consanguinitate, & testis sit grauis persona. xxxv. q. vj. de parentela. cum gloss. c. licet ex quadam. de testib. Lanfran. in c. quoniam contra. uer. testes. uer. & primò quæro. de proba. Alexan. consi. lxxxij. j. parte. Addo glo. in d. §. item Labeo. & ibi Bart. in ij. col. uersi. quæro, qualiter potest. qui propriè loquitur in parentela. Item de fama antiqua in causa matrimonij nata ante litem motā. Bald. in Marg. Testis. in fine. Idem dicit Lud. Pon. in singu. uer. Testis. uer. omni casu, &c. dicens semper in casibus prędictis debere dicere testem, quòd audiuit ante motam litē. Allegat Arch. non autem matrimonium. glo. xxxv. q. vj. de parentela. sed bene probatur illud per testes de auditu contracti matrimonij, id est, uerborum adhibitorum in contractu, non per testes de uisu. Alexan. consi. cxliij. ij. parte. Item nisi in præscriptione tanti temporis, quòd non sit memoria in contrarium. Spec. in d. uer. ultimò quæritur. Item nisi in instrumentis. Item ad probandum uoluntatem tacentis. Itē nisi ad probandum periurium. Item in memoria facti operis, seu aquæ pluuiæ arcendæ. Item in probatione copulæ carnalis: ut plenè in Spe. de teste. §. j. uer. testimonium autē de auditu. Item nisi super parentela. s̄. Consanguinitas. uer.

† xxxj. & omnino Archid. xxij. q. v. hoc uidetur. † Et per Fel. in c. tam literis. de testi.]

Testis de auditu licet non probet, transfert onus probandi cōtrarium in aduersarium, cùm faciat præsumptionem, secundum Lud. Pontanum in sing. uer. Testimonium de auditu. ubi allegat Arch. xxij. q. v. hoc uidetur. Addo Lud. in l. si uerò. §. de uiro. in ult. col. ff. solu. mat. † Et per Fel. in d. c. tam literis.]

Testis de auditu auditus non probat. Bald. in l. sancimus. C. de diuer. rescrip. & in l. in bonæ fidei. iiij. col. uer. dubitatur de exemplo. C. de rebus credi. & Pau. de Cast. in l. publicati. de testa. † Et per Fel. in d. c. tam literis.]

50 Testium idoneitas quo tempore requiratur. s̄. uerb. Testes deponunt. uer. xiij.

Testes super consanguinitate quomodo concludant. s̄. Consanguinitas. uer. xxxj.

Testis super ætate quomodo concludat. s̄. Etas. uersic. xxxv. xxxviij. xl. xliij. & seq.

Testis per sensum uisus quando probet. s̄. Testes deponunt. uer. lxxxj. iunctis duobus præced. uer. & in uer. xl. & seq.

Testis non probat, si non cognoscit delinquentem, nisi super fama

fama criminis deponat. Bal. in l. fi. uer. cùm igitur. in vj. col. in uersi. & nota, quòd aut probatio. C. de iure deli. Sed quid de instrumentarijs. infrà, Testes instrumentarij. uer. iij. & s. Testes qui. uersic. cxxvj.

Testis dicens, Scio, quia scio, uel certus sum: nõ probat. suprà, Testes deponunt. uer. xlv.

Testis dicens, Scio, quia credo: non probat. Bald. in l. conuenticula. in vj. col. uersi. ex prædictis infero. C. de epis. & cleri. & suprà, uerb. Credo. uer. v.

Testis dicens, Scio, quia sensi: non probat. Bald. in l. j. in fin. C. de bo. pos. secun. tab. in l. testium. iiij. col. uersi. tertiò quæritur. C. de testi.

Testis dicens, Scio, quia manibus tetigi: probat. Bart. in l. fi. in fi. C. de pericu. nomina. li. xj. & Bal. in l. non omniũ. in fi. ff. de legi. Sed Bal. contrà in l. solam. vij. q. C. de testi. nisi actus requirat sensum tactus. ut ibi. sed in l. testium. iiij. colu. in uer. tertiò quæritur. tenet, quòd non probat. Vide Bald. in l. fi. in ult. col. C. si ex fal. instru. & in l. diuus. in vj. no. & ibi Ange. ff. de testa. mili. & in l. j. in fi. prin. ff. de uer. obl. & Bald. in l. non omnium. ff. de legi. & in ca. cùm causam. & in cap. tam literis. de testi. Addo Bal. in c. cùm causam. in xj. col. de testi. ubi dicit, quòd si testis dicat, Vidi talem bene cantare: quòd nõ probat, quia cantus, & sonus non sunt sub prædicamento uisus, sed sub prædicamento auditus. † Et per Felin. in d. c. cùm causam. in fi. vij. col.]

Testibus in specie deponentibus magis creditur, quàm deponentibus in genere, etiam pluribus. Nico. de Neap. in l. turpia. de legi. & Alex. in l. ob carmen. §. j. de testi.

60 Testes singulares nõ probant, quando agitur de probatione rei, in qua tempus est de substantia, etiamsi uelint probare in genere. gl. in l. ob carmen. §. fi. C. de testi. ut si agitur de probanda possessione alicuius temporis certi, & limitati. & ibi secundum Alex. consi. iij. iiij. parte, & infrà.

† Testes quãdo recitant uerba formalia ab aliquo prolata, debent concordare etiam in uerborum cortice, aliàs dicuntur esse contrarij, & singulares. Ita dicit Anto. in c. nihil. de uer. signifi. Quod dictum refert, & sequitur, dicens esse singulare, And. Barba. in consi. iij. incipiente, Et quidem uiso puncto. in viij. col. uers. item isti duo testes. in ij. uol.]

Testes, quorum unus dicit, Titium occidisse Caium, & alter dicit, quòd Titius occidit Seium, nõ probant, Titium esse homicidam. Alex. in d. consi. iij. & Ant. de But. in c. cùm oporteat. de accusa.

Testium singularitas arguit dolum. Bal. in l. iurisiurandi. C. de testi. in ij. col. uer. deinde nota.

Testis etiam non iuratus facit informationem. Bal. in l. si duo. j. col. super uerbo, producit. de pace tenen.

Testes dicuntur contestes, licet uideant per rimulam, uel foramen, unus post alium incontinenti. Ioã. de Imo. in l. si pater captus. de uulga. & pupil. & doct. in l. hac consultissima. de testa. Bald. in d. l. testium. in fi. col. uersic. quæritur etiam. C. de testibus. & ibi per Salic. Angel. & Imol. in l. si quis. §. j. & ibi per do. Alexan. in ij. col. in uersic. nota tamen ex hac glo. cum alijs concor. ibidem per eum signatis. ff. de uulgari & pupillari. in l. quærebatur. ad finem. ff. de testa. mili. & Ioan. And. in Specul. de teste. §. vj. uer. quid si unus. Quod uerum est, etiam ad probandum adulterium. Bald. in d. l. testium. in fi. col. uersic quæritur etiam. ubi Cyn. & Salic. & glo. iij. q. ix. nihil. ubi uide omnino Bartol. in l. in operis. paulo post prin. uer. no. tamen. ff. loca. & s. Simul. uer. j. & seq.

Testes, quorum unus dicit de possessione decem annorum, alter de possessione octo annorum, nõ dicuntur contestes. Bald. Angelus, & Imola in l. ex facto. §. item quæro. de uulga. & pupilla. & ibi do. Alex. in ij. col. sed non loquuntur de possessione, sed solùm de probanda pupillari ætate. & Bald. in l. j. viij. q. circa medium. & in uer. quod autem dixit Arch. C. de testi. quòd sunt singulares. Archid. iij. q. ix. nihilominus. In contrarium allegat Io. And. & doc. in c. j. de arbi. lib. vj. in Nouella. uide in Spec. de teste. §. j. uer. quid si unus. Bal. in d. viij. q. vj. colum. dicit etiam, quòd si deponunt de initio possessionis probant: aliàs secus. Quod bene nota. & plenius tenet Alex. in l. j. §. si stipulanti. de uerb. obli. & ibi Imo. & in l. inter pares. de re iudic. Adde, quòd clausula Non adstringens se, &c. facit dici eos contestes. s. in clausulis Libellorum, in uerbo, Non adstringens. uer. penul. item in instrumentis. s. Instrumentum. j. Item,

Testes, quorum unus dicit ualere rem decẽ, alter quindecim, sunt singulares: ut infrà, Valor. uersic. ij.

Testis, quorum unus dicit, Titium possedisse per decẽ annos: & alter dicit, possedisse ferè decem annis, & plus, probant, & sunt contestes. Bal. in j. const. Digestorum. in iij. no. Item,

Testes testamenti si pars probat partem testamenti, & pars alteram, non probant. suprà, Testamentum probatur. uersic. xxj. Item,

Testes, quorum unus probat possessionem unius anni, & alter alterius anni, probant. Bart. in l. ob carmen. §. si testes. ff. de testi. Item quid si unus dicit percepisse decem corbes grani, alter quinque. Io. And. in c. qualiter & quando. in glo. hic potest. uer. & idem. de accu. Item suprà, Possessio probatur. uersic. xxj.]

70 Testes, quorum unus dicit de mutuo decem, alter de quindecim, non probant mutuum de uigintiquinq;. Io. de Imol. in d. l. ex facto. §. item quæro. & ibi do. Alex. in ij. col. uer. & utrum testes. cum alijs ibidem per eum signatis. Item quid in æstimatoribus. suprà, uer. Estimatores. uer. viij. † Et Fran. Aret. in §. item quæro.]

Testes, quorum unus dicit de debito in decem, alter in uiginti, alter in triginta, non probant. Io. Andr. in d. c. j. de arbi. in vj. in Nouella, quem allegat do. Alex. in d. uer. & utrum testes. Item omnino per Alexandrum consilio lxiiij. ij. parte. Item,

Testes, quorum unus dicit Titium condemnasse in decem, alter in quindecim, an probent iurisdictionem. Io. And. in d. c. qualiter & quando. de actio. in d. gl. & suprà uerb. Iurisdictio. uersic. clvj. de quibus omnibus uide Alex. consil. lxiiij. ij. parte. & per eum in l. j. §. si stipulanti. de uerb. obliga. & in consi. cxviij. j. parte.

Testes an & quòmodo probent tenorem instrumenti perditi. suprà, Instrumentum perditum. uer. ij.

Testis an possit uariare. s. Testium repetitio. uersi. xj.

Testis dicens, Scio, quia uicinus sum: probat præsumptiuè, cùm præsumatur scire de uicino, an sit pauper, uel bonæ famæ: & regulariter omnia in genere, non in specialibus, qui non sit notus uicinis. Bal. in l. conuenticula. v. col. in uersi. ex prædictis infero. C. de episc. & cler. in l. j. vj. col. in uer. & facit, quòd testis. C. de seruis fugitiuis. per Bart. in l. j. si cert. pet. & ibi Alex. ubi plenè ponit, in quibus credatur testimonio uicini. & subdit ibi in viij. col. post Bald. in l. ij. ult. char. C. de rescin. uen. quod in testamentis uicinus nõ plenè probat, sed facit indicium. Item subdit in xij. col. quod eius probatio dicitur præsumptiua, quæ facit mitius puniri, & contra eam admittitur probatio cõtraria. & s. uer. Probatio per præsumptionem. uer. penul. Et de teste uicino uide etiã per Ang. in auth. de hære. & Fal. §. hinc nobis. & in auth. de testi. in principio. sed in suo repertorio, uerb. Vicinum, dicit non probare, nisi reddat causam per sensum corporeum. Quod dictum destruit doctrinam Bald. & doc. ubi suprà. Pro com muni opinio. est l. si uicinus. C. de nup. Item præualent alijs. Baldus in Spec. de testibus. uer. uicinus. Item probat meretricium. s. uer. Meretrix. uersi. iij. sed non ualorem rei. Bald. in l. ij. ulti. col. in uer. & scias quòd æstimatio. C. de rescin. uen. Et si sit clausula, Præsentibus talibus testibus uicinis, præsumptio est, quòd cognoscant contrahentes. Bal. in l. fi. § j. vj. colu. in uer. & nota, quòd uicini. C. de iure delib. † Et per Fel. in c. cùm causam. de testi. in col. vj. & aliquid in cap. causam. de præscrip. circa medium vij. col. & Franc. Areti. in l. j. si cer. pet.]

Testes singulares contra usurarium an probent. j. uer. Vsurarius. uer. x.

Testes singulares non probant impedimentum. Alex. cons. iij. ult. col. iiij. parte.

Testes singulares super aliquo in genere probando, probant, ut quod quis possedit: non in specie, ut quod quis arauit. Inno. in c. qualiter & quando. ij. de accusa. in Spec. de teste. §. antepen. uersic. quid si plures. Alex. consi. iij. & cons. xciij. iiij. parte.

† Testes singulares si sunt ita nobiles, quòd iudicẽ adducant ad indubitatam fidem, iudex non debet curare de illa singularitate,

laritate,sed secundum eos debet iudicare:ut no.Hipp.Mar. sin.cxiiij.in ci.Vulgatum & tritum.]

Testis corruptus pecunia etiam ut dicat ueritatem, non probat.l.j.§.j.& ibi Bar.ff.de fal.Inn.in c.licet.de proba.in j.col. in glo.sua,in uersic. post sententiam. la j. qui tamen non ita clarè dicit:sed dicit, quòd non sufficit probare testes falsum dixisse,nisi probetur,quòd dixerint corrupti pecunia.doct. & Petr.de Sun.in l.uenales.quando prouo. non est necesse. Alexand.in d.l.j.Bartol.in l.diuus.de re iudi. Quod uerum, etiamsi pars sponte offert.Alex.in d.l.j.† Et per Felin.in d.c. licet.de proba.in v.col.]

Testes contrarij reddentes rationem suorum dictorum præualent alijs sine ratione deponentibus, licet de ea non interrogati.Bald.in l.presbyteri.ult.col.uer.iuxta prædicta quæro. C.de episc.& cle.Iaco.But.in q.questio talis est,quidam petijt à Titio,&c.

Testium examinatio an & quando possit committi, & cui.s. Examinatio.uer.xx.& xxxiiij.

Testis unus ualde idoneus supplet fidem alterius,non idonei. Bal.in l.ij.in ult.col.in princ.uer.sed quid si interrogatus.C. de bo.po.secundum tab.& in l.j.ij.col.in uer.quandoq; mutatur conditio testis. C.de testa.Iaco.But.& Ang.in l.si quis ex argentarijs.in prin.de eden.hoc dicit Bal.in d.l.si quis.in lect.antiqua.uerùm,si inhabilis est non omnino, ut infamis de facto,cui minus creditur,quia suppletur:secus, si omnino repellitur ut infamis de iure.& tenet Ang.ibi & Sali.in l. in bonæ fidei.xv.colum.de rebus credi.nec etiam testamentum cum septem testibus ualet, quorum unus sit omnino inhabilis.Raph.in l.j.C. de testa. sed tres testes amici pro amico probant.Iacob. Butr.in l.iij.ff.de testa.& ibi Alexand. & Ioan.de Imo.in l.qui testamento.de testa.facit glo.in l.iij. §.j.uer.numerus.de testi.Sed contrarium sentit Angel.consilio ccxxv.In Dei nomine, in facto proponitur, quòd Bellaflore.& ꝓbatur in c.in literis.de testi.ubi tres testes domestici non probant, sicut probarent duo integri, secundum Alexandrum ubi suprà,qui tandem distinguit.Bald.ubi suprà, uel dicit in dubio relinquendum esse arbitrio iudicis, inspecta qualitate testium.arg.l.iij.uer.ideóq;.de testi.Item adde Alexand.consi.xlij. ulti. col.iiij.parte.quòd tres amici probant. Vide Angel.consil.j.& infrà,Domesticus.uersicu. xxiij. ubi plenè.& Bartol.in l.ij.in princip. ff.de excusa.tut. Francis.de Cap.listæ de Padua, in consil.In causa uertente, & diu uersa.Bald.in d.l.si quis.§.quid enim.ad fin. uer. facit etiam §. noster ad q.Item suprà,Infamis.uersi.xlj.& Paul.de Cast.consil.ccclxij.ad fin.& per Alexand.consil.lvj.ij.parte. & suprà,Infamis.d.uer.xlj.& ibi omnino per Alex.& in con. ciij.iiij.parte.

Testis dictum non recipit adminiculum à confessione partis non contingente dictum testis. Bald.in d.l.ij.in j.col.ad fin. in uer.unde testes.C.de bo.po.secundum tab.

Testes non idonei plures numero debito probant,quia numerus supplet quod deficit fide.gl.est not. in l.iij.§.eisdem.uer. numerus. ff. de testi. de quo omnino per Alex. ibi, & Alex. in §.tormenta.ff.de quæstio.

Testis non integer probat, quando deponit de eo quod præsumitur de iure. Guli. de Cu. & Alex. in l.si duo.in princ.ff. de iureiuran.

Testis super mutuo probat per uerbũ,Commodauit, & econtrà.Bar.in l.ij.in fi.C.de his,qui ex pu.ratio.pec.ac.li.x.quia debet interpretari,ut probet.Bartol. in l. Labeo. de sup.leg. Alex.consi.xlij.iiij.parte.

Testis coram iudice iuratus non potest per alium examinari. s.uer.Examinatio.uer.xxix.

Testes non recipiuntur per priuatum,nec extra iudiciũ.Bald. in l.fi.v.opp.C.de edi.di.Adri.tol.

Testes super datione ob causam producti ad probandum de non causa,si de causa nõ recordantur,probant pro recipiente.Bal.in l.ij.ad fi.uer.restat unũ dictũ.C.de dona.ante nup.

90 Testis probat substantialia, licet de alijs non recordetur. Bald.ibidem,uer.modò quæritur.

Testis unus contra alium potest examinari, & facit indicium. Bar.in l.à sententia.ff.de appel.

Testes super uenditione nõ probant,nisi de precio deponant. s.Emptio.uer.xv.

Testes uiles an admittantur.s.Testis quis.uer.clv. & in uerbo, Testes quot.uer.xij.

Testes uerisimilius deponentes præferuntur.glo.ordin.in c.si testes.iiij.q.iij.& ibi text.no.& Bald.in l.testium.penult.colum.C.de testi.dicit Bald.in c.j.ij.colum.in uer.extrà no.de contro.inue.c.in nostra.de testi.& ibi Ab.no.in c.auditis.in ij.colum. in gl. super uer.exceptionem.de præscri.& ibi per doc.ubi Abb.Sicul.& infrà.Item suprà, uer.Probatio inualida.uer.xiiij.& Abb.fin.in c.cùm P.de accu.quòd testes accusati præualent,quia deponunt pro eo, pro quo est præsumptio, scilicet quòd sit bonus, & non deliquerit. & omnino per Alexand. consil. clxxix.in fin. in ij.parte.& Abb.ubi suprà.Adde suprà eo.& Alexand.in l.inter stipulantem.§.j.de uerborum obligation. & Abb. in dicto cap. in nostra. & suprà,uer.Testes quot.uer.lj.& lx.† Et per Felin.in cap.in nostra.de testib.]

Testi deponenti de facto non uerisimili non creditur.ca. præterea.& in c.literis.de testi.c.quia uerisimile.de præsum. ca. licet causam.de proba.l.ob carmen.de testi.l.non est uerisimile.ex quib.cau. ma. sed magis testi: pro quo est iuris præsumptio.suprà,Probatio inualida.uersic. xiiij. Item præualent,qui sunt conformes iuri communi.Inn.& Abbas in ca. auditis.de præscri.& Abb.in c.licet.de proba.

Testes deponentes,pro & contra producentem,probant in totum.Cardi.in cle.j. in fi. de testi. & s.Testium reprobatio.& Sali.in l.etiam.C.de testib.

Testes contrarij in aliquo modico, non dicuntur uarij.suprà, uer.Testium repetitio.uer.xiiij.

† Testium dicta non uitiat modica cõtrarietas, etiam non concordabilis:ut no.Ant.de But.in c.ij.in fi.de reg.Et idem si unus diceret plusquam alius,secundum Ant. de But.in c. ij.de offic.dele.in quibusdam lecturis refert,& sequitur Fel. in c.cùm tu.in v.col.uer.secundò no.de testib.]

Testes singulares probant iurisdictionem,ut quia unus deponit de uno actu, alter de alio. suprà,uerb.Iurisdictio.uersic. clxxxiiij.

Testes non dicuntur discordes,uel uarij, si concordant in facto principali,licet discordent in circunstantijs,uel qualitatibus.Alex.in l.ob carmen.§.j.de testib. per gl. in c. dudum. de conuer.coniuga. & in cap. cùm ecclesia. de causa poss.& propri.& Alex.consi.liij.j.parte.

100 Testes mariti præferũtur testibus uxoris,uidelicet in probanda potentia naturæ, quia deponunt de eo,quod est uerisimilius, scilicet uirũ esse uiripotentem. Inn. & doc.in c.j. in ultima col.in uersi.sic opponitur.de frigi.& male.non tamen loquitur de testibus. docto. & Abb. in cap. auditis. de præscrip.

Testes post cortinam probant.glo in l.ij.§.idem Labeo.in uer. audierint.uer.quid enim si paries. ff. de aqua plu.ar. Quod uerum in contractibus. infrà, Testes instrumentarij.in uer. xxvij.in Specu.de testib.§.j.uer. quid ergo si.& Alexand. de Neuo in consi.In causa prædicta: quod est post consi.Alex. de Imo.xliiij.in iij.parte.& Alexand.in d.§.item Labeo.Io. † And. in c. ex literis.de consue. † Et per Felin.in c.præterea. in fi. de testibus.]

Testis dicens nescire factum, & probans famam, non dicitur contrarius.infrà,Testium punitio.uer.xlj.

Testis si producatur absente parte, reseruatur ei ius opponendi.glo.in uerbo,absentibus.& Bald.in l.laudabile.C.de aduo.di.iudicio.

Testes ipso iure an repellantur. suprà, Testes qui. uersic.xix. quòd non.

Testis notarius,uel clericus magis probat, quàm alius. glo. & Ang.in auth.de testi.in §.sancimus.in glo.in uer.officij causam.iuncta gl. in uerbo, per dignitates. Bald. in authen. sed cùm testator. in ultima col. in princip. in uer. quæro, pone quòd.C.ad legem Falcid.

Testium examinatio an impediatur per exceptiones oppositas contra personas eorum.suprà,uerb.Exceptio contra testes.uer.j.quòd non.

Testis non probat,dicens,Dedit:sed nescio quare.Bald. in l.j. in j.col.ad fin.uersi.denuò quæro.C.de re.ali.non ali.nisi in mutuo.suprà,uer.Mutuum.uer.xxvij. Adde Bal.in l.ij.in fi. C.de dona.ante nup.

Testis

Testis debet esse notus iudici per inquisitionem antè factam à uicinis. Bart. in l. iij. §. j. uer. item quæro. ff. de testib.

Testis examinatus à iudice incompetenti non probat. Paul. de Cast. consi. lij. incip. In causa, quæ uertitur inter reuerendissimum. iiij. col.

110 Testes non possunt recipi pendente causa à consilio sapientis. suprà, uer. Consultor. uer. xxj. & uer. Consilium sapientis. uer. v. & xxv.

Testis negans sensum corporis, est singularis, non si negat actum. Bald. in l. in exercendis. ulti. col. uer. uenio ad secundum membrum. C. de fide instru. Inn. in c. cùm Ioannes. in glo. sua. in uer. inhabitares. eo. titu.

Testes pares hincinde in causa episcopi, & abbatis, qui præferantur. suprà, Testes quot. uer. xxx.

Testes super crimine non probant contra non infamatum de crimine illo. suprà, Infamia.

Testis singularis reddit iudicium temerarium. s. uer. Factum. uer. lxxv. Et si mille sint, semiplenè tantū probant. in Specu. de inquisi. §. nunc uidendum. uersi. si uerò sit aliud crimen. & ibi Bald. in additioni. uer. testes.

Testis super articulis ineptis nō potest bene probare, nec supplere defectum articulorum. Bal. in addi. Spec. de teste. uer. super articulis. post Spec. in uer. quid ergo, si capitula.

Testem singularem faciunt sex: persona, res, causa, tempus, locus & circunstantiæ, quando de eis est interrogandus. in Spec. de teste. §. iam de interrogatorijs. uer. quid si unus. & §. sæpe. testes. uer. nunc transeamus. & ibi Bald. uer. sex faciunt testem. & omnino per Ioā. de Imol. in l. inter pares. & ibi omnino do. Alex. in ulti. col. uer. tangit etiam Imo. cum multis concor. ibi per eum signatis. de re iud. Bal. in l. j. viij. q. C. de test. & Alex. consi. cxvj. j. parte.

† Testes singulares licet non probent, tamen si ex illis iudex in credulitatem deducitur, potest illis plenam fidem adhibere, licet iudices captiosi credere nolint. do. Barth. Socin. in consilio clxij. incip. In causa. uer. præterea etiam. circa fin. in ij. parte.

Testes si non examinentur culpa iudicis, debet tempus suppleri, nō dari noua dilatio. s. Terminus ad probandū. uer. xliiij.

Testibus affirmantibus magis creditur, quàm negantibus. l. diem. §. si plures. & ibi doc. & Bart. ff. de arbitr. Bald. in l. j. v. q. C. de testa. & in l. actor. in iij. col. magna, in fin. uer. item ex dictis Nic. C. de proba. ubi dicit rationē esse, quia causa affirmatiua credibilior est: & ideo affirmantibus sine ratione magis creditur, quàm negantibus. & Baldus in Specul. de teste. uer. testibus affirmātibus. & Spec. de proba. §. j. Quod uerum etiam in testibus instrumenti. infrà, Testes instrumentarij. uer. xix. Item uni affirmanti magis creditur, quàm duobus negantibus: Bart. in l. j. in princ. uer. ulterius not. ff. de uen. inspi. ubi etiam dicit in uer. ulterius hæc lex facit dictum unius negantis non lædere duos testes affirmantes: ideo magis creditur duobus, quòd equus est bulsus, quàm negantibus. Bald. in auth. omnes. ad finem. in uersic. quid in dubio facti. C. communia de suc. Prædicta regula est uera, nisi negantes asserant negatiuam per sensum: ut quòd Titius non est uiuus, quia uiderunt eum mori: tunc enim statur maiori numero, uel dignioribus. Bartol. Petr. de Su. & doc. in d. §. si plures. & in d. l. j. & Angel. in reperto. uer. testes. ubi ponit de testibus probantibus, quòd res ualet decem, & alijs, quòd non ualet decem, & distinguit. ut suprà, per d. l. j. Item nisi negatiua sit coarctata loco & tempore: quo casu æqualiter est eis credendum: ut in pract. Papi. titu. de excep. §. testes. uer. satagunt negatiuam. & docto. in d. §. si plures. Vide Bartol. omnino in l. hæredes palàm. in prin. in ult. col. uer. ultimo hæc lex facit. ff. de testa. & ideo probatio super negatiua non admittitur, quamdiu affirmatiua probari potest. Pau. de Cast. consi. lij. incipiente, In causa, quæ uertitur inter. Item de materia uidē per Innocen. in cap. quid per nouale. in glo. sua, in uerb. memoria. de uerbo. signif. & in c. super hoc. in j. col. in glo. in uer. reposcentibus. de renunc. & Bal. in c. j. ad fi. uer. item uidemus de litig. inter do. & uasal. de por. fratris. & in Mar. Testis. in xj. col. Et sciendum, quòd fauore liberationis à pœna præualet duo testes, etiam laici, negantes Titium occidisse Seium tali die, quia fuit cum eis per totam diem illam, duobus etiam clericis affirmantibus occidisse. & hoc, quia est coarctata, & de fauore agitur. glo. lxxxj. dist. clerici. & tenet Abb. in c. bonæ memoriæ. el j. in vj. col. in gl. secundum rerum naturam. de elec. & Bal. in l. data opera. pe. char. uer. & notandū est, quod dici solet. C. qui accu. non pos. quod bene no. Adde s. uerb. Obstetrices. uer. ij. & Abb. in c. cùm P. de acc. & debet reddere rationem, etiam non interrogatus: ut suprà, Testes deponunt. uer. clxxxix. cum multis seq.

Testes probantes negatiuam non coarctatam loco, & tempore, sunt suspecti de falso, tanquam temerariè asseuerantes. Inn. in c. cùm ecclesia. de causa pos. & proprieta. sed non tenentur de falso, nisi conuicti de dolo, aliàs tenentur de lata culpa: ut plenè per Alexand. in l. ij. in princip. quod quisque iuris.

120 Testis super negatiua coniuncta cum affirmatiua contraria probat, aliàs non, & est suspectus: ut quod Titius non possedit decem annis, sed Martinus possedit. Bald. in c. si quis per triginta. si de de feu. fue. contro. inter do. & agna. & Alex. in l. j. in prin. ff. si quis ius di. non obtem.

Testes de possessione titulata præferuntur testibus etiam pluribus, de possessione simplici: suprà, Testes quot. uer. lxxxj.

Testes non dicuntur singulares, si discordant in causa scientiæ, ut quia unus dicit de uisu, alter de auditu, si concordant in dicto, si tamē illud sit perceptibile per auditum: aliàs secus. Inn. in c. qualiter. el ij. in j. col. in gl. in uer. famam. de accu. iij. q. ix. de illis. in glo. in c. fin. in uer. solus testis. de suc. ab inte. Bart. in l. ij. quemad. tes. ape. Puto quòd uoluerit allegare in l. j. §. si quis neget. in iij. col. in uer. ad cuius declarationem. eo. tit. glo. in c. nihilominus. iij. q. ix. Ant. Rosel. in arbo. consang. j. col. Lanfr. in c. quoniam contra. uersi. testes. iiij. char. de proba. Item,

Testes dicuntur singulares, quorum dicta recipiunt separationem ex diuersitate factorum. Bal. in l. j. C. si unus ex plu. appella. ad fi. antè uer. quæro, utrum. & ibi no. & Bar. in l. ij. §. si dubitetur. quemad. tes. ape. Similiter uoluit allegare in d. uersi. ad cuius declarationem. & Bald. in l. apud antiquos. j. col. uer. item nota illam uulgatam. C. de furt. & in l. j. viij. q. de testa. & in l. ij. in ij. col. C. de bo. pos. secū. tab. & in l. actor. C. de proba. in iij. col. uer. scias tamen. cum uer. præce. quòd non sunt singulares, quando est ratio eadem, licet per diuersa media deducatur, ut dicitur in possessione. & uide Lanfr. ubi suprà, uer. generaliter. & per Bald. in l. de quibus: in repe. in ulti. char. ff. de legi. & in l. iuris. in ij. col. uer. deinde no. C. de testi. quòd si possunt adiuuari ex congrua uerborum interpretatione, non sunt singulares, sed si qua extrinsecus fiat suppletio pro concordia. Bald. in d. l. de quibus. in ultima char. & Lanfr. ubi suprà. Item testis unicus de ueritate tantum probat, quantum mille singulares. suprà, Testes quot. uersic. xxiiij.

† Testes singulares in quibus casibus probent, uide do. Barth. Socin. in consilio ccxcv. incipien. In causa. uer. postremo. in ij. parte.]

Testes quorum unus dicit uidisse pecuniam deponi, & alter dicit uidisse pecuniam numerari, sed non dicit causam quare, an probent. Paul. consil. ccxv. inci. In causa, quæ uertitur in curia. quòd sic. & suprà, uer. mutuum. uer. xxvij.

Testes singulares, si sunt personæ graues, & dignæ, probant. Pau. de Cast. fin. in l. admonendi. pen. col. de iureiur. ubi dicit, quòd multi proterui iudices habent hoc pro duro.

Testium singularium materiam uide omnino per Alexan. consilio clxxiiij. ij. parte. & consilio iij. iiij. parte. & consilio cxvj. j. parte.

Testium impugnatio fit multis modis, de quib. in Spec. de dispu. & alle. §. iij. in prin.

Testes singulares probant sacerdotium. s. uerb. Sacerdos. uer. xxiiij. Item,

130 Testium excommunicatio potest opponi, etiam post terminum datum ad opponendum contra testes. s. uerbo, Terminus ad opponendum. uer. vij.

Testibus oppositiones, & earum formam. uide in Spec. de teste. §. sæpe testes. per totum.

Testes debent esse concordes in gradu in causa criminali. Car. in cle. j. ad fi. de testi.

† Cautela ad euitandum, ne testes discordantes concordentur per

per multiplicationem actuum, est quòd fiat interrogatio de unitate actus. Felin. in cap. cùm tu. in iij. colum. uersi. modò istis diuersis. de testibus.]

Testis dicens se non interfuisse, si conuincatur à testibus, quòd interfuit, potest torqueri: uel si uolebat, uel si tentat corrum pere ueritatem. Bar. in l. ex libero. ff. de quæst.

Testes corrupti non possunt, etiam consensu partium, ualidari. Bal. in auth. qui semel. C. de testi. & Alex. in l. j. ff. de ferijs.

Testes ante litem contestatam regulariter non admittuntur. in cap. quoniam frequenter. & ibi doct. ut lite non contest. in Specul. de teste. §. nunc tractemus. ubi plenè. & de recu. §. v. de lite contest. §. quando autem. uersic. & nota. ubi ponit, quomodo intelligatur hæc regula. Nisi in casibus, in quibus de plano cognoscitur. Innoc. singu. in c. olim. in j. col. in glo. in uerbo, de plano. de accusa. Lanfran. in clemen. sæpe. uer. de plano. de uerbo. significat. Item nisi ad perpetuam rei memoriam. auth. si quis. & ibi docto. C. de testi. c. significauit. eodem titu. & infrà eodem tit. planè. uersic. proximo. & sequen. Item nisi in causis decimalib. usurarijs, & matrimonialibus. Innoc. in d. c. quoniam. in prin. in gl. sua, in uerbo, procedendum. ubi ponit etiam alias fallentias. & ibi Io. And. & doc. Alber. de Rosate in d. auth. si quis dicatur. & Angel. in auth. eod. tit. §. fin. Item nisi in causa restitutionis in integrum. Inno. in d. c. quoniam. in prin. in d. glo. in uer. procedendum. Ang. in l. fi. §. illud. de tempo. app. & in d. auth. de testib. §. fi. ij. col. uidelicet post tres menses contra contumacem. Inno. in c. accedens. el j. in gl. in uerbo, contestata. ut lite non contesta. & Bald. in Marg. testis. xvj. colum. ubi refert Hostien. tenere contrariũ ibi. Item nisi in causa appellationis. d. §. illud. & Inno. in d. c. quoniam. in princ. uer. item in causa appellationis. Item nisi de consensu partium. Bar. in l. quoties. C. de priuil. schol. lib. xij. Aduerte, quia nõ dicit hoc: sed dicit, quòd iuramentum testis potest remitti partium consensu. gl. in cap. cùm olim. de causa pos. & propriet. in uerbo, recusare. circa medium. uer. sed qualiter. secundum Pet. de Sun. in l. prolatam. C. de sen. Item nisi super exceptione emergente ante litis contestationem, in qua non contestatur lis: ideo testes lite nõ contestata recipiuntur. Ange. in d. §. fi. Alberi. de Ros. ubi suprà, Lanfran. in d. c. quoniam contrà. uerbo, testes. uer. circa præmissa quæro. de proba. Item nisi agatur de statu, & libertate ecclesię. c. cùm olim. de testi. Item nisi quando causa est merè spiritualis. & sine commodo alicuius. arg. xxij. q. ij. sanè. Adde Inn. in d. c. quoniã. in prin. Item nisi agatur officio iudicis. l. ij. C. de fruc. & lit. expen. l. iij. C. fi. regun. c. præterea. de sponsali. Item nisi reus absente accusatore producat testes. ca. causam. qui fil. sint legi. & c. interposita. de app. Item nisi in casu c. ad nostram. de iureiur. Item nisi in causa expensarum. l. sancimus. C. de iud. Ang. in d. §. fi. Item nisi in causa absolutionis à iuramento. Ang. ibidem, iiij. col. & Lanfr. ubi s. Item nisi ratione publicæ utilitatis. Ang. ibidem. Item nisi super inquisitione contra absentem. Ang. ibi. & gl. in c. qualiter & quando. el ij. in gl. magna, in uer. ad inquirendum. in uer. si uerò infamatus. de accusa. & in d. c. quoniam frequenter. in uer. regulariter uerum esse. Item nisi in causis criminalibus, quando procedi potest ad sententiam lite non contestata, aliàs non. Ang. in d. §. fi. iiij. col. Aliquos casus uide etiã per Bal. in Marg. uerbo, Casus. uer. iij. Item nisi in casibus, in quibus per legem, uel statutum lis non contestatur. Bald. in d. auth. & Alex. in l. in lege Aquil. si deletum. ad leg. Aquil. Item nisi in crimine læsæ maiestatis. in extrauag. ad reprimendum. uerbo, publicatione. per Bart. & per Alex. in l. iiij. §. prætor. de dam. infec.

† Caute. Testes an etiam super aliqua exceptione ad perpetuam rei memoriam examinari possint, & qua cautela utendum sit, quando talis exceptio non est probanda per testes, sed alio modo, uide Petr. Gerardũ singul. xcj. incip. Tu scis, quòd reus potest facere.]

Testes ad perpetuam rei memoriam ex parte actoris ante litis contestationem regulariter non possunt examinari. dicto c. quoniam frequenter. de quo plenè per Bartol. in dicta auth. si quis. in j. col. uer. quæro, an omni casu. & ibidem per Bald. in iiij. colum. in uer. modò sequitur. ij. quæst. & Bar. in l. fin. C. de usu. publ. & plenius per Moder. & Alexand. de Imo. in l. si finita. §. eleganter. in x. colum. uersi. sed dic, quòd Innoc. ff. de dam. infec. Fallit, quando actori non posset competere ius, uel exactio, nisi examinatis testibus: tamen in hærede ex testamento nuncupatiuo, qui, nisi prius probet se hæredem, nõ potest agere ad bonorum possessionem secundum tabu. uel petitione hæreditatis. l. j. de bono. poss. secundum tab. l. ij. quemadmo. testa. ape. Item & quia hæres, nisi sit certus, non potest adire. Bart. in l. de ætate. j. quæst. prin. de mino. quo facto auditur petens se mitti in possessionem bonorum. Bald. in l. fina. iij. q. C. de edi. di. Ari. & Bart. in d. auth. si quis. in j. colum. in fi. in uer. quandoq; ius agendi. C. de testibus. Item fallit, si testes actoris sint morituri, senes, uel absfuturi. l. in lege Aquilia, si deletum. & ibi Bartol. in ij. colum. uer. item oppo. quòd testes. & iij. colum. in fine. & Flo. ad legem Aqui. Inno. in cap. significauit. in princ. & ibi doct. de testibus. Bart. in l. mortis. la j. de dona. causa mor. Ang. in d. §. fin. Et intellige de senibus & infirmis arbitrio iudicis. Innoc. in d. c. quoniã frequenter. in j. col. in fi. in gl. sua, in uerbo, senex. & Bal. in d. auth. si quis. pe. col. uer. quæro, si iudex. & Alex. in l. in lege Aquilia. si deletum. ff. ad legẽ Aquiliam. Item si actor est creditor in diem, uel sub conditione. Bar. in d. auth. in j. col. uersi. quandoque non competit. Sed ibi Bal. contrà in iiij. col. in fin. & Pet. de Sun. Vide Ang. in d. §. fina. in ij. col. Item si testes, possent uerisimiliter fieri immemores. Bart. in l. iij. §. duæ causæ. in fi. ff. ad Carb. Item si in causa non contestatur lis de iure communi, uel municipali. Bald. in d. authen. si quis. ad fin. uersi. ulterius quæro. & in col. antepe. uer. secunda est, quòd licet regulariter.

Testes ad perpetuam rei memoriam ex parte rei indistinctè admittuntur ante litis contestationẽ, siue sint infirmi, siue nõ. l. fin. & ibi Bar. C. de usur. pu. & d. c. quoniam frequenter. & d. auth. si quis. & ibi doct. & Ang. in d. §. fi. qui tenet idem in l. purè. §. fin. de doli excepti. Quod uerum, actore differente petere. Bal. in d. l. fi. Item per eum, qui indistinctè potest uti ad agendum, & defendendum. Bart. in d. authen. in ij. col. in prin. uer. secundo casu principaliter. & ibidem Bal. in v. col. in uer. si uerò petuntur examinari. & Bartol. in d. l. in lege. in ult. col. in uer. secundo casu, quando. si tamen potest esse futurus tam actor, quàm reus, ut qui est in quasi possessione seruitutis, in qua potest esse reus per negatoriã, & actor per confessionem non potest petere testes examinari ad perpetuam memoriam. Inn. in d. c. significauit. de testib. Ang. in d. §. fin. Alex. in d. l. si finita. §. eleganter. de dam. infec.

Testes ad perpetuam memoriam in iudicijs duplicibus, scilicet familiæ erciscundæ, communi diuidundo, & finium regundorum, recipi possunt. Barto. & doc. in d. auth. si quis. in ij. col. & no. in c. Albericus. de testibus.

Testes ad perpetuam memoriam ex parte actoris examinantur, sed non publicantur, quando est in sua potestate agere ante probationem factam: aliàs etiam publicantur, ut si uelit adire, uel agere ex testamento. Sed ex parte rei examinantur, & publicantur. Bart. in d. l. de ætate. ij. col. in uer. secundo modo quæro de ætate. & in d. authent. si quis. in ij. col. & in d. l. in lege Aquilia. Vide Bald. in l. iij. §. contrarium. circa medium, in uersic. interdum potest deperire. ff. de contrario iud. tute. & Specul. de teste. §. nunc tractemus. in uer. in hoc autem. ubi reprobat docto. in eo. quod dicunt ex parte rei recipi, & publicari. uide Ang. in d. §. fi. & doct. in d. c. quoniã. infrà eodem, uersic. x.

Testibus ad perpetuam memoriam examinatis, si pronunciatur per iudicem esse fidem perpetuò adhibendam, in publicatione non potest contra eos, uel eorum dicta, & personas opponi, cùm causa agatur. suprà, Publicatio processus. uers. antepenultimo.

Testes super ultima uoluntate ad perpetuam memoriam sunt examinandi, etiam super articulis, & interrogatorijs. Bald. in l. publicati. iiij. q. de testam.

Testibus examinatis ad perpetuam memoriam sufficit interlocutoria, quòd redigantur in publicam formam. Bald. in d. l. publicati. v. q.

Testibus ad perpetuam memoriam publicatis, non possunt alij examinari super eisdem. Bald. in d. auth. si quis. vj. col.

10 Testes super testamento ad perpetuam rei memoriam examinati, an publicentur ad instantiam hæredis scripti, non possidentis,

posſidentis,& an legatarij.Bal.in l.publicati.vij.q.C.de teſta.diſtinguit.Item an uiuo teſtatore.Bald.ibidem in fi.x. q. quòd ſic. Item an citatione generaliter facta. Bald. ibi.vj.q. diſtinguit. & ſuprà, Publicatio proceſſus.uerſi.xxvij.& antepenultimò.

† Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, non publicati fidem faciunt.Felin. in c.cùm I.& A.de re iudi.poſt medium.ij.col.ibi:idem in teſtib.]

Teſtes ad perpetuam memoriam poſſunt ex officio mercenario,non nobili,ſi tendit ad condemnationem, uel æquipollens,recipi per iudicem inquirentem. Bal. in additio. Spec. de teſte.uerſic.an ex officio.poſt Spec.ibi.in §. nunc tractemus.uerſic.xxx.

Teſtes eſſe infirmos,uel ſenes,an non eſſe,poteſt cognoſci ſummatim per iudicē,à quo petitur examinatio ad perpetuam memoriam.Flor.in dicta l.in lege Aquili.& doct. & Petr. de Sun.in d.auth.ſi quis.& Specul. de off.om.iud.§.poſtremo. uerſic.tertiò uidendum ibi:item ſi teſtes recipiuntur.ubi etiam dicit eſſe ſecus,ſi opponitur eſſe inimicum,uel coniunctum,& ſimilia: quia debent plenè diſcuti. Item eſt in arbitrio iudicis,an ſint infirmi.Bald.in d.auth.ſi quis. in pe. col. in uer. quæro,ſi iudex recipit.& Alex.in d.l.in lege.Item nō debet probari eſſe morituros, cùm ſola ſuſpicio ſufficiat. Bart.in d.l.in lege.in ult.colum.in prin.uer. ſecundo no.ſed prius debet iudex interloqui,eſſe infirmos,& ſimilia, & eſſe examinandos.Bart.poſt gl.in uerbo,teſtes.ibidem.Et ſi fiat eorum receptio,non facta debita inquiſitione per iudicem, non ualet.Bal.in d.auth.pe.col.uerſi.quæro,ſi iudex, etiam à cardinali:ut ibi per c.accedens.de accuſatio.Et ſi recipiuntur tanquam ualetudinarij,cùm non ſint,ſufficit,ſi iudex ſic pronunciauit,facta inquiſitione.Bald.ibidem.& Alex.in d. l.in lege Aquilia.

Teſtes ad perpetuam memoriam etiam tempore feriato recipi poſſunt.glo.in uerbo,ætates.& Pau.de Caſt. in l.ij.ff. de fer. ubi etiam Bald.in ij.col.& do. Alexan. qui legit illam legem cum §.fi.l.j.in ij.col.

Teſtis in articulo mortis conſtitutus,ut examinetur ad perpetuam memoriam,debet iudex ire ad ipſum.Bal.in tit.de pace Conſtan.§. uaſalli. in ij. col. uer. extrà quæro. qui tamen non loquitur in terminis iſtis, ſed quærit ſolùm,an exiſtens in articulo mortis,poſsit examinari tanquam teſtis. Angel. in l.ſi uacantia.de bo.ua.lib.x.& Bar.in l.admonendi.in xij. colum.in uerſic. quid ſi dictum teſtis. ff. de iureiuran. Item debet tunc examinari ſine interrogatorijs. & breuiter Bal. ubi ſuprà.Prædicta uera, niſi laboret in extremis, quo caſu tanquam immemor non poteſt examinari. Bald. etiam ibi per Alex.in l.hac conſultiſsima.§.at humana.in princ.C.de teſta. niſi iudici aliter uideatur,qui arbitretur eum non eſſe extra mentem.Bald.in l.hac conſultiſsima.penult.col.uerſi. item eſt arg.quòd ille.C.qui teſt.fa.poſ.quòd non.quo caſu, id eſt,in articulo mortis pōt ſolus notarius examinare.Antonius de Butrio in c.fin.vj.col.de iureiuran.& Bar.in l.admonendi.xj.col.ff.eod. titu. & Alex.in d.l.in lege.& in l.hac conſultiſsima.iiij.col.C.qui te.fa.poſ.

Teſtis inimicus etiam in extremis laborans, etiam ſuſcepto corpore Chriſti,nō poteſt examinari ad perpetuam memoriam,& examinatus non probat:& ſi falſum dicit, reprobatur.Bald.in d.§.uaſalli.in ult.col.in uer.extrà quærò.

Teſtes ad perpetuam memoriā ſunt examinandi per iudicem rei futurum in cauſa mouenda contra ipſum per actorem. Bart. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum.iiij.col.uer.unum tamen puto aduertendum. ff. pro ſoc. & in l. cùm hi. §.tranſactiones.de tranſactio.& Alex.ubi ſuprà,niſi neceſsitas aliud diſponat.Angel.& Paul. de Caſt. ibi.argu. in l.quoties.C.de naufra.lib.xij.

Teſtium examinatio ad perpetuam memoriam non nocet tertio poſſeſſori.Dyn.in conſi.vj. Quæſtio talis eſt,&c. doctor. & Petr.de Sun.in dicta authent.ſi quis.in fin. & Flor. in d. l. in lege.Ioan.And.in cap.ſignificauit.de teſti. in gl. & in cap. Albericus.Spe.eo.tit.§.nunc tractemus.uerſ.ſed de his teſtibus. Bartol. in l. ſi mater.§. fin.de excep.rei iudi.Vnde examinati pro donatario, quòd res fuerit ſibi donata,non probant contra emptorem , cui poſt donationem donator uendidit.Bartolus ibidem in l.ſæpe. in fine. col. in penultima quæſtione. & ibi per dominum Alexandrum in ult.char in princ.in uer. quæro,an illis caſibus. cum concordan. ibidem per eum ſignatis.ff.de re iudi.& Bar.in l.ſi ſuperatus.ff. de pigno.

Teſtes ad perpetuam memoriam pro actore parte abſente intra annum recipi poſſunt,ſed pro reo etiam poſt annum,ſecundum And.de Iſer.in conſtitu.regni. tit.de probatio.decur.§.pars.Ad quod adde no.per Bartolum in l.j. C.de uſu. pub.& in l.pater.in fi.de doli excep. Caue,quia credo quòd uoluerit allegare in d. l. ſi mater. §. fin. ff. de exceptione rei iudicatæ.

Teſtes ad perpetuam rei memoriam poſſunt ex parte actoris examinari ex quadam conſequentia,quando reus facit examinari ſuos.Bald.not.in d.auth.ſi quis.ult.col.uerſi.quæro, quando reo permittitur.

20 Teſtes ad perpetuam memoriam in criminalibus examinari non poſſunt.Doc.& Bernar.in d. c. quoniam frequenter. & ibi Innoc.in j.col.in gl.uer.ciuiliter.& Hoſtien.& Sicu.in iiij.col.in fi.uerſic.quæro,quare tex.dicit.in Spec.de teſte.§. nunc tractemus.uer.pe.qui incipit,quid ſi criminaliter. Sed Vincen.contrà,ſecundum Ioan.And.in d. c. quoniā. quem ſequitur Nico.de Matta.in dicta auth.ſi quis.ſecundū Bald. in ij. colum. in uer. iuxta hoc quæro. Pro quo etiam uide Angel.in d.authen.de teſti.§.fi. Sed prima opi. uerior eſt ex parte accuſatoris, ſecunda ex parte accuſati procedit, qui fortè uelit ſe defendere & probare quod fecit ad ſui tutelā. Bald. in d.auth.ij. col. in d.uer.iuxta hoc quæro.& ſic tenet † Flor.in dicta l.in lege.† Et Bald.in l.in lege.ad legem Aquiliam.]

Teſtes ad perpetuam memoriam cùm examinantur, quia ſunt morituri,uel receſſuri, ſunt ſignandi, ſi uerò ob aliam cauſam,ſunt publicandi:quo ſecundo caſu etiam ſani & manſuri recipi poſſunt, quorum dicta ſunt durabiliora. Io. Andr. in addi. Specul.ubi ſuprà, uidelicet in dicto §. nunc tractemus.in uerſi. in hoc autem eſt differentia.in additione,quæ incipit,& huic contrario.& Flor.ubi s.in iij.col.

Teſtium examinatio ad perpetuam memoriam fieri debet,parte præſente,uel citata perſonaliter,non ad domum. Docto. & Bal.in d.authen. ſi quis. in iij. colum. in uerſic. modò ſequitur uidere de monitione.Flor.ubi ſuprà, in iij.col. doct. in l.iiij.§.ait prætor.& ibi Bartol.in iij.col. in fine. in uerſic. Dyn.inducit legem iſtam.& ibi Ang.& Imol. contradicentem Bart.ff. de dam. infec. ubi latiſsimè per dominum Alexandrum in vj. colum. cum ſequent. uerſic. quærit etiam Bartol. cùm multis concor.ibi per eum ſignatis.Angel. ubi ſuprà.Bal.in Specul. de cita. uer.quicquid dicat.uide Lanfran.in c.quoniam contra.uer.teſtes. uerſic.circa præmiſſa. de proba. Ioan. de Por. in l.ij. §. fina. ſolu. matrimo. Quod uerum,niſi periculum ſit in mora. doctor. ibi. ſed citari non debet pars potens, de qua timeatur. Ioannes Andreas in d. capit.quoniam frequenter. Nec pars abſens.d. c. quoniam. de quo ſuprà,uerb.Citatio ad domum.uerſic. xiij. quo caſu ualet citatio in forma,uidelicet,Compareas,ſi uis: capit. ſignificauit.de teſti.ſecundum Bald.in dicta authen. penult. colum. in uerſic. extrà quæro.Hoc uerum , niſi fiat examinatio extra locum per alium iudicem ſuper caſu fortuito; qui ibi contigerit,ut mors equi conducti.l.ſi quis nauicularius.de naufrag.lib.xj.ſecundum Alex.in l. cùm hi.§.tranſactiones. ff. de tranſactio. & in l. iiij. §. prætor.de dam.infec. ubi plenè.Item parte abſente ante litis conteſtationem poſſunt examinari ad publicationem. glo. in l. laudabilem. in uerbo,abſentibus.C. de aduo. diuer. iudiciorum.

Teſtes recipiuntur lite non conteſtata propter timorem obliuionis,ne propter moram uarient fidem:ut eſt text.in l.tertia. §. duæ.ff. ad Carb. quod æſtimabit iudex ex negocij & perſonæ qualitate. not. Ioannes Andreas, Anton. & Abbas in cap.fina.ut lite non conteſta.in iiij.col.ubi dicit,quòd ſatis poteſt timeri de obliuione ; cùm & propria facta homines ex longinquitate tradunt obliuioni : iuxta nota in d.§. duæ.& in c.ab excommunicato.de reſcrip.

† Teſtes ſi recipiantur contra præſidem tyrannum ad perpetuam rei memoriam, uel propter timorem mortis abſentiæ diuturnę,cui timetur denunciationē fieri,uel uocari,ſubuenit iudex ſic timenti:ar.c. ſi iuſtus metus.de app.& recipiat

testes quàm citius & cautius poterit, & diligens sustinebit uices rei, & testium examinationé, reseruando sibi exceptiones in personas & dicta testium. Abb. in c. fi. in §. j. ut lite non contest.]

Testes recipi non possunt ad perpetuam memoriam, quando reus offert se paratum tunc uelle subire iudicium. Angel. in authentica, de testibus. §. hic uerò. & Barthol. Cęp. in caute. clij. Quod dicunt uerum, post Innoc. cap. significauit. in glo. sua prima, nisi iudicium pendeat ex alieno arbitrio, non actoris tantùm. Item uerum, nisi reus se sic offerens, opponat exceptiones impedientes litis ingressum. Ang. ibi in iiij. columm. quòd dicit ibi sing. probari contra Innoc.

Testes super natalibus filij possunt ad perpetuam memoriam examinari ad instantiam parentum: & sufficit generale proclama de habentibus interesse. Bal. in l. neque natales. pen. col. uer. tertia scriptura est. C. de proba.

Testes super dominio rei ad perpetuam memoriam ad instantiam possessoris, an possint examinari. Bal. in d. auth. si quis. in ij. col. magna, ad fi. uer. sed hîc dubitaē de tali quęstione.

Testium examinatio ad perpetuam memoriā fieri debet, nec est lis contestanda, licet contradictor accedat. §. Litis contestatio in quibus causis. uersic. penul.

Testes ad perpetuam memoriam super fama publica non sunt examinandi. Baldus in dicta authen. ult. colum. in princi. in uer. quęro nunquid ista auth. & Alexand. in l. in lege. ad legem Aquil.

Testis, etiam unicus, ad perpetuam rei memoriam potest examinari. Bald. in d. ult. col. uer. sed pone, quòd quis non habet. & Alex. ubi s̄.

Testis ante litis contestationem examinatus nō facit indiciū. Bart. in l. maritus. in ij. col. in uersi. quandoq; testis non debet examinari. ff. de quæstioni. Idem si parte nō citata. ibidé.

Testes etiam absfuturi, non sunt recipiendi super articulis impertinentibus. Rota in deci. cccxxvj. super articulis. in nouis, nisi super impertinentibus, quoad formam, non quo ad materiam. Rota in deci. cccxcvij. si suspensio.

Testes quando ante litis contestationem recipi possunt, non requiritur libellus in causa. suprà, uer. Libellus necessarius. uer. pen.

Testes post publicatum processum attestationum nō possunt regulariter produci super eisdem, uel directò contrarijs articulis. c. fraternitatis. & c. intimauit. & ibi doc. de testibus. & plenè in Spec. de teste. §. satis utiliter. per totum. in auth. qui semel. & ibi doc. C. de proba. & in practica Papia. in titu. de excep. contra testes. uer. sunt quoque publica, &c. ubi plenè in auth. de testibus. §. quia uerò. & per Alexand. consi. lviij. ij. parte. & in consi. ccxij. ea. parte, & in
† consi. lxv. iiij. parte. † Et per Feli. in d. c. fraternitatis. ubi plenè.] Fallit primò in casibus, in quibus sententia nunquam transit in rem iudicatam. gl. in uerb. iuri contraria. & ibi doc. in c. series. de testi. & uide Bart. in l. produci. ff. de testi. ut in causa matrimonij, secundū d. glo. per c. causam matrimonij. de probat. Ang. in d. §. quia uerò. iij. col. uersic. ulterius opp. Lanfran. in cap. quoniam contra. uer. testes. de proba. uersi.
† uiso. † Et per Felin. in d. c. series.] Sed Spec. contrà de testa. §. satis. uersic. in causa autem matrimoniali. Item potest post didicita testificata inualida. Ang. in d. §. quia uerò. in iij. col. uer. item oppo. ad idem colum. vij. Io. Andr. in cle. testibus. de testi. in dicto cap. fraternitatis. Bart. in dicta authen. qui semel. in iiij. colum. Lanfran. in c. quoniam contra. uerb. testes. uersic. ulterius quæro. Dic etiam secundum Cardin. in clemen. testibus. iiij. quæst. quòd testes recepti in prima instantia perempta, non possunt recipi in alia: quia subest timor subornationis. Idem, si prima instantia perijt ob libellum ineptum. Et tenet in fin. d. cle. ubi secus dicit, si perijt, quia lis non fuerit contestata: quia idem, & alij possunt in alia recipi, secundum Landu. quod no. Item potest, si testificata publicata sunt didicita, non aliter. &c. ubi s̄. & glo. in c. constitutis. l ult. de testi. & in Spec. ubi s̄. uer. quod autem dixi. & uer. quid si publicata. & Barto. in con. Quæsitum est per dictum capitulū. & But. in dicto c. fraternitatis. & doct. in d. cle. & Alex. in d. consi. lxv. iij. colum. Item potest super articulis etiam ante publicationem datis, quando non fuerunt testes producti, licet articuli fuerint dati. Alex. in d. con sil. iij. col. & Anto. post Ioan. And. in dicto cap. fraternitatis. ix. colum. uersic. fallit septimò. & Abb. ibi v. col. uersic. xviij. fallit. Item potest, quando iudex testes admisit seu debuit productioni testium post publicationem processus, secundum Alex. singu. in dicto consil. lxv. penul. col. arg. deci. Rotæ: Item si post conclusum in causa, &c. viij. quæstio. suprà, uerb. Conclusio in causa. uersicu. xix. & Cardin. in clem. testibus. Item potest in causis summarijs, in quibus sine figura iudicij proceditur. Alex. in d. consi. uersic. quarto principaliter. Cardinalis in dicta clem. testibus. post Bart. in extrauag. uerbo, figura. Item post ipsam publicationem inualidam factam die feriata, uel parte non citata, nisi pars didicerit testificata. Barto. in d. auth. qui semel. iiij. col. uer. quæro, quid si publicatio. Rota in decisio. clxvj. non obstate. in nouis. & in decisi. cccxciij. si ad instantiam. in nouis. Item post publicationem processus, etiam de consensu partiū factam, non tamen didicitis testificatis. Bart. in d. auth. qui semel. in ulti. quæst. ubi Bal. in j. col. in fi. & Salic. in ij. col. & Ioā. And. in d. ca. fraternitatis. & in cle. testibus. Item si producens sit oblitus testificatorum didicitorum. Ang. in d. §. quod auté. j. col. uersi. ex hac tamē sol. doc. Bal. & Pet. de Su. in d. auth. in ij. col. argu. l. ueluti. de eden. Item propter casualem perditionem attestationū publicatorum. Bar. Bal. in ij. còl. in uer. sextò fallit. & doc. & Pet. de Su. in d. auth. qui semel. Inno. in c. constitutus. in glo. in uersi. causam. ad finem, de testibus. not. in c. fin. de proba. Quod uerum, obtenta restitutione in integrum ex clausula generali. Bal. in Marg. uerbo, Attestationes. uersi. fin. Item post conclusum in causa, dum tamen non sint didicita testificata. Ange. in d. §. quia uerò. j. colum. in iij. not. Item ex parte rei super exceptione opposita contra actorem non directò contrariam intentioni actoris. Ioannes Andreas in dicta clemen. testibus. & Ang. quem uide omnino in dicto §. quia uerò. ij. colum. & do. Balio. de Perusio in cap. illud. de præscrip. & dixi s̄. uerb. Terminus ad probandum. uersic. xxxvij. Item post sententiam ad liquidationem eius, si quando de corpore dubitaretur. Bald. in l. uoluntatis. ad fi. C. de fideicom. Item post conclusum in causa super inhabilitate impetrantis recipi possunt, & super recognitione sigillorum, signorum, & notariorum pro informatione iudicis. Rota in decisione vj. per eadem. in nouis. aliàs incipit, si post. Item ad reprobandum testes publicatos, quòd sint corrupti, & falsi. l. diuus. de re iud. Inno. in c. licet. in j. col. in glo. sua, uerbo, post sententiam. de proba. & ibi per Abb plenius, qui reprehendit Legistas, tenentes indistinctè admitti probationem in contrarium, scilicet contra primos testes publicatos: & malè, quia non admittitur, nisi allegetur nouus articulus, id est, corruptio. & dicit probari in cle. ij. de test. & ibi gl. no. & Car. in v. opp. qui dicit se tenuisse in d. c. licet. posse indirectè, nō directè probari falsitatem cum corruptione: quod est fortius. Vide etiam Ab. in d. c. licet. xj. col. ubi dicit, quòd debet utrumque probari, scilicet falsitas, & corruptio: aliàs probatio falsitatis directę nō prodesset, quia uideretur in fraudem capitulata corruptio, quod nota. & uide etiam Bar. in auth. qui semel. antepe. col. C. de probatio. qui tenet idé quod Abb. Sicu. quod directè potest probari contrarium, allegata falsitate cum corruptione. Io. And. in d. cle. Ang. in d. §. quia uerò. ij. col. uer. ulterius oppo. ad idem. l. si quis testibus. secundo responso. C. de testi. & ibi per Bal. plenè in fi. primæ col. in uers. secundò opp. dicitur hic. & Bald. in auth. si dicatur. ad finem. uersi. ultimò no. eod. tit. ubi dicit personas testium posse reprobari post publicatas attestationes. Vide per Bal. in additio. Specu. de execu. senten. uersic. sed quomodo possunt. & per Inno. in c. ex parte. in glo. sua, in uerbo, probaturum. de testibus. Bald. uerò in Marg. uerbo, Testis. j. colum. refert Abb. anti. in cap. series. tenuisse testes esse reprobandos ante publicationem. Sed dic ut suprà, uel quòd sint infames, uel aliter non idonei. per cap. cùm causam. de testibus. Accusari tamen possunt de falso post didicita testificata. Bal. in l. si quis testibus. in ultima colum. uersic. quæro, posito. Item ad reprobandū per indirectum dicta publicata tanquam falsa, ut quod tali die fuerit alibi, per capitu. cùm clamor. de testibus. in clemen. ij. eod. titu. Bart. plenius in dicta auth. qui semel. in d. uer. secundò opp. de proba. Angel. ubi s̄. in d. uersic. ulterius opp.

opp.ad idem.in quo tamē præferuntur testes plures,uel digniores,non pares. Abb.singul.in cap.in nostra.de testibus. Non tamen ad reprobandos testes suos, qui sibi semel placuerunt.doct. & Bart.in j.col. in fi.& Pet.de Sun.in d.auth. & si dicatur.de testibus.quem uide in l. fi.tertio notabili.eo. tit.Innoc.contrà in cap.licet.el ij.de testi. & Bald.in Marga. uerbo,Testis.ix.col.Item in causa,in qua ferri debet sententia ex consilio peritorum artis,quæ nunquam transit in rem iudicatā.Butr.& Imol.in c.proposuisti. de proba.Lanfr. ubi s̄.uersic.adde supradictis,quòd licet,&c.Item & instrumenta produci possunt.l.officium.& ibi doct.de rei uend.& Pet. de Sun.post gl.in d.auth. qui semel. Ang.in d.§.quia uerò.j. col.in uer.ex quo habes no.Bar.in l.diui.ff. de pœnis. Bal.in l.ij.in fi.col.uer.& idem dico in notario.C.de sent.& in addi. Specu.de appel.uersic.illud.& in l.j.iiij.q.C. de condi.inde. Item & testes instrumentarij super eisdem,uel omnino contrarijs articulis simul cum instrumento coadiuuante eos, cùm cesset timor subornationis.Butr.& Imol. sing.post glo. in uerbo,iuri contraria.in d.c.series. Lanfr. ubi s̄.uersi.aliud subiungo.& Pet.de Sun.in d.auth.qui semel.v.col. & in d.l. officium.& in l.peremptoria.in fin.C.sent.rescin.non posse. non sine instrumento super ijsdem.d.auth. qui semel. & ibi Bart.& in d.l.peremptorias.in ij.oppo.& Alex. in l.certi.§.si nummos.si cert.peta.Item quando simul & semel reprobat dictum testis ex eius persona: quia etiā post publicatas attestationes super contrarijs capitulis recipiuntur, ut si testis quindecim annorum probet, Titium possedisse quindecim annis:quo casu impugnando personam testis, impugnatur dictum Bart.in dicta auth.qui semel. in sexta colum. uersic. item quid requiratur.& Lanfr.ubi s̄.uersic.aduertas tamen. Item ad reprobandū super circunstantijs,super quibus primi deposuerunt non producti super eis. Bart. in dicta auth. penult.colum.uersic.ex prædictis apparet. Item in causa criminali potest iudex ex officio, absente accusatore, habitis nominibus testium ab ipso ante recessum.s̄.uerb. Iudex maleficiorum.uersic.lx.ubi plenè.Item minor restituitur in integrum ad producendum testes post publicationem attestationum. Bald. in j. col.in fine. uersic. quintò fallit. & ibi docto.& Petr.de Sun.in dicta authen.& Bald. in c.ij.in pen. col.uer.quæro,utrum post didicita.quid sit inuesti. & in Sp. de restit.in integrum.§.vj. uersic. quid si in causa. ubi idem dicit in causa ecclesiæ, si testes producti nihil probauerint, uel sine causa deposuerint. & Card. in clem. j. xvj. q.eodem tit.ubi dicit uerum,si constet læsio, & de subornatione non timeatur.Idem si primi testes sunt omnes reiecti propter crimen,uel propter excommunicationem : quia alij,uel ijdem cessante impedimento, possunt per restitutionem in integrum produci, secundum Card.in q.xvij. Quod uerum:si doceat se habuisse testes, quos non produxerit : & sic de læsione:aliàs secus. Angel.in dicto §. quia uerò. vj. col. uersic. prædicta omnia. Et uide Bart.in l.j.§.nunciatio.ult.col.uer. sed quid in muliere.de operis no.nuncia. & ibi Alex. & in l. minor xxv.annis.omissam.post glo.in uer.allegationem. ff. de minori.ubi tenet idem Bart.in l.petendæ. C.de tempori. in integr.restit.pe. in fine.& per Innoc.& doct. in c.auditis. in glo. sua,in uerbo,rationem.de restitu.in integ.& Paul.de Cast.in l.j.§.editiones.in fi.ff.de eden.& in l.ubi.& ibi Alex. eod. tit. ubi tenet contrarium Paul. & ibidem uide Bart. & etiam Bal.assignantem rationem. Tu tene primam partem, quæ communis est. Car. in cle.j.xiiij.q.de causa pos. & propri.contrariū tenet in cle.ij.de testi.q.xiij. & intellige,quòd etiam aduersarius potest idem,restituto minore,secundum Bart.in d.l.petendæ.in fin.& ibidem Bald.ad fin. & in uersi. item per hanc legem.& Bar. in d.§.nunciatio.in ult.col.uer. sed quid in muliere.ubi etiam per Alex. plenè. & ibi uide limitationes,quas posui s̄.uerb. Minor restituitur. uer. lxxxj. Item & mulier restituitur. Ad idem Bart. in d.§. nunciatio. in d.uersic.sed quid in muliere.& ibi do.Alex.in pen.col.ad fin.uer.tangit etiam.cum concor. ibidem per eum signatis. ubi etiam quid in rustico.& s̄.Rusticus. uersi. ult.Item ex ui consuetudinis,quæ ualet,possunt testes produci post publicatas attestationes. Ioan. And.in additio. Specu.de excep.§. dicto.But.in d.c.series. Lud.in sing.uersi.ualet consuetudo. Item in alia causa super eisdem,& inter easdem partes, ad diuersum finem,non si ad eundem coram ordinario: sed si coram arbitro est locus.l.fina.C.de testi. Bart. in l.ij. §.j. in ult. col.in prin.uersi.quæro,quid si ille.ff.ui bo. rap. & in extraua.ad reprimendum.uer.summariè. ubi etiam dicit idem in eadem instantia.Item ad confirmandum priorem probationem,possunt noui testes p̄duci in causa post publicatas attestationes,etiā super eisdem : ut si probaui per duos testes quòd emi tali die:& aduersarius probauit, quòd illa die fui alibi,possum alios testes producere ad confirmandum dicta priorum,& probare,quòd illa die fui præsens, & emi, & hoc cum iuramento calumniæ,secundum But.post Inno.sing.& Abb.in c.cùm clamor.de testi. & ibi Capra. ubi dicit etiam Abb. quòd mihi non debet imputari, quare nōn prius probaui,quia poterā cōfidere de mea propria probatione perfecta,licet infirmata per partem aduersam.Vide per Abb.in c. cùm in tua.& in c.ex tenore.de testi.& idem Salice. in auth. at qui semel.de proba.& in l.si.quis testib.C.de testi.Et ideo si per quinq; testes probauit testamentum in prima causa, possum producere alium in causa appellationis secundum Bald.in d.uer.casus talis est. Et ad idem facit dictum Baldi, in Spec.de appel.uersic.casus talis est,egi contra Titium. in fine.quòd si produxi duos testes,quorum unus probauit, alter nō,possum in causa appellationis alium tertium testem producere de iure ciuili,non canonico,super eisdem, ut plenè probet. Sed in hoc Abb. tenet cōtra in dicto c.cùm in tua. ante uersic.ultimò hîc quæro.& dicit Bald. ubi s̄.in fi. quòd dictum Innoc.in d.c.cùm clamor.procedit, si ex officio iudicis producantur testes:quia potest & debet iudex facere nō ad instantiam partis. Sed Abb. in d.c.cùm clamor. dicit Inn. dicere alia.uide ad literam Innoc. qui dicit etiam ad instantiam partis.Item si uariatur modus agēdi,licet testes producere post publicatas attestationes.d.c.cùm M.& ibi Abb.Itē ex rescripto principis cū clausula,Non obstante:uel,Ex certa scientia: Spec. de teste.§.satis utiliter.in uer. xviij.si principes.& ibi per Io.And.in addi.& ibidem in discursu illius §. uide per Spec.ponentem unum & uiginti casus, in quibus testes admittūtur post didicita testificata.auth.eo.tit.§. quia uerò.& d.auth.qui semel.& ibi per doct. Item si pars didicit testificāda à testibus,antequam examinentur, uel pòst. Bal. in d.auth.iij.col.in uer.sed reuocatur in dubium.& ibi Bart. iiij.col.uer.quæro,quid si aliquis. Ita si pars didicit testificata in exemplo,nō in originali.Bal.sing.in l. fi.ff.quemadmodū testa.ape.& Ang.in l.si duob.eo.tit. & Lud. Pon. in sing. uer.Testes publica.& s̄.uer.post didicita.Lanfr.ubi s̄.nisi copia sit manu eiusdem notarij.s̄.eo.uersic.iij.Item si sunt noui testes in his, quæ facerent semiplenam fidem, non plenam. Innoc.in c.cùm dilectus.de accusat. Caue, quia loquitur in diuersa materia.& Ang.in l.fina.C.de testi.& Lud.Pon.in dicto uersi.post didicita.Item si sunt publicati in iudicio possessorio,quia possunt in petitorio produci super eisdem,uel directo contrarijs. Rota in decisi. ccccxlij. Fuit dubitatum.in nouis.Item si producti sunt testes excōmunicati: uel inhabiles,datur restitutio ad producendū eosdem habilitatos, uel alios.Innoc.in c.auditis.in fine,de restit.in integ.secundum Lud.Pon.in rub.ff.de arbit.xiiij.col.uersi.item fallit,si dum. Item in probatione ex euidentia facti per inspectionem oculorum:s̄.uer.Probatio per oculos.uersic.ij.Item si est tertius comparens pro interesse suo:s̄.uer.Tertius.uersi.xxx. Item si testis obscurè deposuit, post aperturam incontinenti potest repeti,ut se declaret.Rota in decisi.ccxcvj.si testi.in nouis.Bart.in l.ij.§.appellata. si certum petatur. Card. in clem. testibus.de testi.Bal.in dicta auth.qui semel.in ij.col. in uer. sequit̄ modò uidere.Rota in decisione ccxcvj.si testi. in nouis.Bar.in l.ij.§.appellata.si certum petatur.Sed Bart.ibi nihil dicit.Puto,quòd uoluerit allegare in §.creditum.in fi.ea. l.doctor.& Bar.in l.quicquid adstringendæ.in ult. col.in ult. oppo.ff.de uerbor.oblig.Innoc.& doct.in c.cùm clamor. de testib.in uer.item & ibi uolunt.iuncto uersic. præce. sed dicas.Sed non iurat iterum:s̄.Testium repetitio.in uersi.v. Et dic uerū ex officio iudicis,non ad instantiā partis:sed iudex inuitus nō cogitur.p gl.in uer.presentiū.in auth. de testib.§. quoniā doct.& Pet.de Sun.in l.nō quicquid. de iud. Itē uerò, nisi obscuritas sit culpa partis,quæ fecit articulum obscurū. cap.in præsentia.de proba.Baldus in Marg.Testis. xiiij.col.

Item potest cogi declarare rationem suam.s̄.Testium repetitio.uersic.ix.Item potest repeti,ut reddat rationem sui dicti ad instantiam partis.gl. sing. in §. quia uerò.in gl.magna, in uersic.non habebit.in uersic.econtrà. Lanfran.in dicto c. quoniam contra.uerb.Testes.uersic.præterea aliud. & Inn. in dicto c.cùm clamor.Et intellige ad instantiam partis,contra quam sunt producti testes, non partis producentis. Bal. in dicta auth. qui semel.ij.col.in fine. uersic. sed dubitatur, utrum posit repeti. Item ad probandū exceptionē peremptoriam.Ang.& Petrus de Sun.in l.peremptorias. C.sententiam rescindi non posse. Quod uerum,si non sit directò contraria intentioni actoris, ut pacti de non petendo, uel solutionis, & similia : secus, si sit directò contraria.nota.in l.per hanc.de tempo.appellat. per Cynū in dicta auth. qui semel. & in dicta clem.testibus.& in practica Papien. uersic. saluis alijs exceptionibus.Sed an repetantur,ut destruant dictum suum,reddendo rationem infirmam:Bald.in d.auth.iij. col. in uersic.quid ergo,si reddat. Item si primi testes extra iudicium,& de conscientia deposuerunt, possunt alij reprobatorij recipi post didicita testificata.Bal.in auth. sed cùm testator.ij.col.in uer. quæro post decretum. C.ad legem Falcidiam.Item in causa restitutionis in integrum petitæ, si ætas non sit probata:quia potest iterum peti restitutio, & probari ætas.l.fina.& ibi Bart.C.si mi.se maio.dixe. Item si processus publicatio sit nimis accelerata per iudicem gratia, uel odio,ad impediendum aliorum testium productionem.Baldus,in dicta auth.j.col.in uersi.primò propter indiscretam. per glo.in dicta clem.testibus. Item si causa mutat effectum. Bal.ubi s̄.in uersi.vij.fallit.per c.ueniens.de testibus. Item si est productus testis excōmunicatus,non petito prius,quòd absoluatur ut debuit:per c.ueniens. de testibus. potest post publicationem iterum produci.Card.sing.in clem.ij.j.oppositione.de testibus.Item si receptio testium non ritè facta sit nulla, possunt iterum recipi : aliàs non. Cardinalis ubi s̄.v. quæstione. & ibi glossa, uersic. ritè. in fine. & Ioannes Andreas in additio.magna,tit.de testa.§.sæpe.& Salicetus plenè in l.si quis testibus.C.de testibus. & Abbas in c.ex tenore.de testibus.& Ioannes Andreas in addit. Spec. eod. tit. §. vj. uersic.item quæri debet.ubi uide omnino . Item possunt alij testes recipi super articulo,quòd res ualet quindecim, licet alij sint recepti,& publicati super articulo, quòd res ualet decem,secundum Alexandrum post Bart. in l. cùm furti. ff. de in lit.iurand.Item possunt repeti ex officio iudicis, etiā post cōclusum in causa, etiam ad fundandum intentionem producentis: suprà uerbo,Testium repetitio.uersic.penult.
† Et dominus Petrus Philip. Corne. in consil. cclxxiij. incip. Visa. in litera H. in tertia parte.] Item alij possunt recipi, quando testis corruptus dixit se nescire, uel non recordari, secundum Baldum in ca.j.§.j.quid sit inuesti. & Alexan.in l. ueluti.§.hæc uox.ff.de edendo.Item si testes sunt malè examinati.Baldus in c.ij.in ult.colum.in uersi. & idem ubicunque testes.quid sit inuest.& in d.auth.qui semel.in ij.colum. uersic. nonò fallit. & ibi Bart. ult. colum. in uersic. quæro, quid si prior examinatio. Item super præscriptione ad probandum titulum. per Ioan.Andr.in c.fraternitatis. x.quæst. de testibus.qui dicit uerum.& Flor.in l.seruitutis.ad finem. ff. de serui. quando primò fuit articulata possessio : secus,si fuit articulata præscriptio : quia in articulo præscriptionis comprehenditur titulus : ideo testes publicati postea de titulo nō deponunt:ut ibi. Vide omnino Ang.in auth.de testibus.§.quia uerò.vj.colum. in uersic. primo casu cùm includuntur.& Bart.in authent. qui semel. antepenult.colum.in princ.in uersic.exemplum,articulus dicebat. & gloss. xvj. q. iij. dilecto.& Angel.de Visso consi. Tanta est scientia patris. Item si quis fuit impeditus producere testes, quia post aperturam admittitur ipso iure,& sine noua dilatione. Innoc. in c.cùm uenisset.in gloss. sua, in uersic. renunciatum. de testi. Paul.de Castr.in l.oratione.ff.de fer. Quod uerum est in causa ciuili,non in criminali,in qua non concluditur.Bart.in d. authent.qui semel.in iij.col.in uersic.circa secundum.in fin. & ibi Pet.de Sun.& j.eod.uersic.dicetur in fin. illius col.ibi, item potest iudex ex officio,& c.per Alexan. consil.clxxj.ij. parte.Item si non sit interrogatus super interrogatorijs partis aduersæ, quia repeti potest etiam post aperturam. Ioan. Andreas in c.præsentium.de testi. lib.vj. in Nouella, ult.col. Bart.& Petr.de Sun.in dicta authent. qui semel.ad fin.uersi. quæro,quid si testes.per c.per tuas. de testibus.Bald.in l.fin. penult.colum.C. de re iudic. Aduerte, quia loquitur in alijs terminis.&in Spec.de teste.§. iam de interrogatorijs.uersic. item caute. & per Alex.consil. clxxj.ij.parte. Item si non sit perfectè, uel sufficienter examinatus culpa iudicis, ut postea officio iudicis repetatur. Bart. & Bald.in dicta authent. c.cùm clamor.de testi.& per Innoc.in c. per tuas. de testi.& Bald. in l.fin. C. de re iudic. & Bart.in l.iiij.§. hoc autem.de dam.infe.ubi dicit,quòd iudex ex officio id potest.Alber.de Rosa.in l.solá.C.de testi. & in l.prætor.§.nec.de eden. Ang. in d.§.quia uerò.in vj.col.in uersi. sed quæro,an testis posit repeti.Lanfr.ubi s̄.uersic.imò plus,secundum Alberic. Item si nō fuit interrogatus de circunstantijs, & substantialibus. Innoc.in c.per tuas.in gl.uersic.negligenter.eo.tit. & Bal.in Marga.Iudex.uersic.lxiiij.uel super causa scientię. Bald.ibidem,& Innoc. in dicto c.cùm clamor.in gl.in §.quia uerò.in auth.de testi.Alex.post Bal.in l.ueluti.§.hæc uox.de eden.& ibi Ang.qui dicunt secus,si culpa partis, qui non perfectè articulauit. & Bald. in cap.j.§.j. quid sit inuesti.& s̄.eod.in iij. col.circa finem. ibi : item uerum, nisi obscuritas, &c. Item potest iudex ex officio post conclusum in causa interrogare partes de ueritate in defectum probationis.Bald.in l.si accusatoribus.in ult.colum.uersi.item propter aliud.C.de accus. Item æstimatores admittuntur etiam post aperturam testium: s̄.uerb.Estimatores.uersic.vj. Item si post melius recordatur.s̄.Testium repetitio. uersic.xij. Item de consensu partium. Bart. in dicta authent. in ult.q. & ibi Bald. in j.col. in fin.uersic.quartò fallit.ubi etiam Salic. in ij. col. & s̄.eo.in j.col. Angel.in d. §. quia uerò. iiij. col. uersic. item oppo. ad idem.ad fin.uersic.Ioan. Andr. in dicta clementi. testibus. c. fraternitatis.& ibi Ioan.Andr.& doct.de testi.& melius in c. præsentata.eo.tit.secundum Alexan.& in l.j.ff.de fer. Item potest iudex ex officio inquirens de crimine quandoq; recipere testes ex officio,cùm in eo esset timor subornationis.d. c.cùm clamor.Bart.in l.iij.in prin.ff.de testi.& in l.ij.§.si publico.in vj.colum.in uersic.ulterius quęro,utrum.ff.de adulter.in l.j.§.fin.in j.colum.in uersic.secundò no.& in l.unius. §.qui cogniturum.in fine.ff.de quæstio. Bart. in dicta auth. qui semel.in ult.col.in uersic. quæro, nunquid in criminali. & ibi Bald.in j.colum.in uersic. tertiò fallit. ubi etiam Salic. in ij.col.uersic.item fallit quādo iudex procedit. & in Marg. Testis.ij.colum. ubi dicit uerum, non ad partis instantiam, id est,promotoris,qui fortè sit in causa. Bald. in addi. Spec. de inqui.uersic.antepen.& Ange.in d.§.quia uerò.iiij.col.& Innoc.in d.c.cùm clamor. & s̄.uersic. Iudex maleficiorum. uersic.lx.& Alexan.in dicto §.si publico.ubi plenè. & ibi dicit Alexan.secus esse,quando proceditur super accusatione. Bald.in authen.qui semel.circa finem.C. de probatio.& per Bald.in l.ea quidem.xv.col.de accus.& Ang.in l. si uacantia. post medium.de bon.uacan.lib.x.& per Bart. in l.iiij.§.hoc autem.de dam.infect.& ibi Alex.& Ioan.de Imol.post Bart. in l.inter accus.de publi.iud.&Ant.post Ioan.And.in c.qualiter,& quando.de accus. Item post conclusum in causa criminali,uel post renunciationem probationis. Bart. in dicta authent.qui semel.& in extrauag. ad reprimendum. uersic. neglexerit.& Alexan.in dicto §.si publico. Item super articulis non directè contrarijs ad probandum innocentiam. Abbas in capit.suborta.de re iud. Item uerum,si prima examinatio non sit ritè facta,ut quia die feriata,uel parte non citata:nam idem repeti possunt.clemētina fina.de testi.c.cùm causam.eod.tit.Bart.in dicta authentic.qui semel.in quarta col.in uersic.quæro,quid si publicatio.& ibi Bald.in secunda col. in uers. octauò fallit. & etiam ibi per Petr. de Su.ubi Salic.in ij.col.Ang.in d.§.quia uerò.v.col.uersi. item opponitur.Paul.de Castr.in l.qui per salutem.de iureiur. Sed intellige secundum gl.in d.cle.testibus. in uersi. ritè non dididicitis testificatis.& tenet Bart.ubi s̄.iiij.col.in d.uersic. quæro quid si.& Rot.in decisi.clxvj.nō obstante. in nouis.quod est notandum.Item super nouis articulis possunt ijdem,uel alij testes produci publicatis attestationibus. dicto capitu. fraternitatis.& Bartol.& docto.in d.auth.in j.col.ad fin.in j. contrario.& in v.col.in uersi.tertiò quæro. & Angel. in d.§. quia

quia uerò.v.col.uer.uiso,an possint testes. Item testes publicati coram arbitro,possunt reproduci coram iudice.Bart.in d.authen.ult.col.uer.quæro, an in alia instantia. & omnino per Alex.consil.lxv.iiij.parte.Addo Innoc. in c. constitutis. in gl.sua,in uer.aperire.de proba. Item super articulo omisso dolo,uel negligentia.c.per tuas.de testi.Lanfr.ubi s̄.uers. non est prętermittendum.& in Spec.eo.ti.§.nunc uidendū. uersic.illud autem.& Bar.in d.auth.ad fi.uersic.quæro,quid si testes productos.Non si culpa partis, quę non capitulauit perfectè.Bal.in c.j.§.j.quid sit inuesti.Alex.in l.ueluti.§.hæc uox.de eden.& not.in d.c. per tuas. Et defensio probata in causa prima per unum testem, potest in causa appellationis probari per alium testem.s̄.uer.Appellans. uersic. cxlv. in j. col.circa fi.ibi.xvj.&c.& uerb. Defensio. uersic. xviij. Adde, quòd testes super articulis impertinentibus non examinati,possunt examinari etiā post alios publicatos,non obstante publicatione.Car.in clem.sæpe.§.& quia.vij.no. de uerb. sign.non tamen post didicita testificata partis aduersæ.Bar. ubi s̄.in vj.col. uersic. quæro, utrum ad reprobationem.per glossam in corpore. Nec publicatis testibus ad perpetuam memoriam receptis. Addo Spec. in tit.de teste.§.satis utiliter.uer.xvij.si testes.Item nec post conclusum in causa repetuntur.Bal.ibi ad fi.uer.scias enim.nisi super habilitate:ut s̄. eo.uer.† Et an possint recipi,uer.super eisdem ultra directò contrarijs deductis,uide do.Pet.Phil.Cor.in consi.cclxxiij. incip.In causa.in litera D.in iij.parte.]

† Testes quandoq; post didicita testificata iterum examinari possunt.do.Pet.Phil.Cor.in consil.clxxiij.incip.In hac.in litera H.in iij.parte.]

Testes post sententiam in executione ad liquidationem sententiæ recipi possunt: puta quando de corpore dubitaretur.Bal.in l.uoluntatis.ad fi.C.de fideicom.Item in his,quæ post sententiam probari possunt.Bal.in auth.si quis.ad fi.C. de testa.

Testificata didicita dicuntur,si litigans uidit, legit, uel audiuit legi originale seriatim, & non per saltus: uel si libri testium sunt reperti apud eum.Bar.& do.in dicta auth. at qui semel. in v.col.uersic.uenio ad quartam.& ibi Bal.in pen.col.uersi. sed pone,quòd quis. Addo Ang.in d.§.quia uerò.in vj.col.in uer.nunc restat uidere.& Salice.in d. auth. qui semel.in ult. col.in vij.& viij.q.Io.And.in c.ultra tertiam.de testi. Non si sciuit à testibus quid deposuerint, uel uelint deponere: ut ibidem.Nec quando quis incepit legere,& nō perfecit.Bar. & Bald.ibidem.& Bal.in l.inciuile.uer.& no.in arg. ff.de legi.Pręsumitur autem in dubio totum legisse,qui legit unam regulam testamenti,uel instrumenti. Bald.in l.per hanc.vij. col.uersi.ormodò. C.de tempo.appel. Item nec quādo quis legit copiam sumptam ex originali attestationum:ut s̄.eod. uer.j.in iij.col.circa prin.ibi: item si pars didicit testificanda à testibus,&c.nisi copia sit manu eiusdē notarij. Io.de Imol. sing.in l.fi.ff.quemadmo.testa.ape.& s̄. Copia.uersi. viij. ubi melius. Item præsumitur didicisse apud eum, apud quem sunt attestationes originales,si sit homo solers. doct. in c.cō stitutus.de testi.† Et ibi uide per Fel.& in c.ultra tertiam.eo. tit.] Et per Alex.consil.lxv.iiij.parte.& in §.duo fratres.xiij. charta,de uerbo.oblig.& in consil.cij.j.parte. & s̄.uer. Scientia.Bar.& Bal.in d.auth. in d.c.v.col.in uer.uenio ad quartā. Ang.in d.§.quia uerò.vj.col.uer.nunc restat uidere.Paul.de Castr.consil.x.incipiente,Clarum est in iure.in ij.col. Item quando sunt examinati,parte præsente,& intelligente.Pau. de Cast.in l.minimè.ff.de leg.& Mathesil.in no.cccvij. Item si procurator,uel aduocatus legerit. Bar. in d.auth.uer.nota quòd didicit attestationes.& no.in d.§. quia uerò. non si discurrat.Ang.ibidem.& Lanfr.ubi s̄.uer.uiso de uno.& Bart. in d.auth.in d.v.col.uer.secundò si uiderit legi.

† Testes in causa matrimoniali possunt produci etiam post didicita testificata. Quod est uerum, si pars iurat illos testes, quos uult producere,nō subornasse, aliàs non admitteretur ad producendum dictos testes:ut not.Hippol.Marsil.singu. cxxviij.incip.Testes etiam produci possunt.]

Testes in causa appellationis an & quando producantur.j.uer. Testes in causa appellationis.per totum.

Testes ante publicationem possunt produci millies.s̄.Testium productio.uer.x xv.

Testium apertura nō nocet,ubi uariatur modus agendi. s̄.uer. Testium publicatio.uer.viij.

Testes noui possunt examinari super orientibus ex eodem facto,si primi non fuerunt interrogati.Bal.in Marg.uer. Articuli.uersic.j.

Testes supernumerarij repulsi sunt admittendi, si numerarij admissi nō ꝓbauerūt:sed hoc per beneficiū restitutionis in integrū ex clausula generali.Bal.in Mar. uer. Attestationes. uer.fi. Quod bene notāt causidici Capitolini,qui prohibentur examinare ultra septem testes super quolibet capitulo.

Testes super exceptione peremptoria an recipiantur post publicatas attestationes.in Spec.de excep.§.dicto uer.sed nunquid attesta.& seq.Addo Spec.in tit.de teste. §. satis utiliter. uer.xxj.quia publicatis.quòd sic.

Testes ad probandū,quòd de mense Augusto uua incipit maturescere, non possunt produci post publicatos testes, qui deposuerūt de tēpore,quo uua incipit maturescere,quando est articulatum tempus mensis August. Rota in deci.ij. ille qui obtinuit,&c.in deci.Bernar.de Bisigneto.

10 Testes non producti in causa principali,possunt produci in causa appellationis.Card.in cle.j.vj.q.de testi.

Testes si intra terminum non sunt examinati culpa producentis,qui non fecit eos grauari,nō possunt pòst produci: idem si facto iudicis,quia tenet iudex ad interesse.Car.ubi s̄.x.q.

Testes noui super nouis capitulis etiam dependentibus à primis,nō possunt produci post publicatas attestationes, quando primi testes iurauerunt dicere ueritatem super tota causa:secus,si simpliciter.Innoc.& And. de But.in c.fraternitatis.de testi.& Alex.in consil.lxj.ij.parte.

Testes noui an producantur in alia causa,uel instantia per successorem singularem,si pro parte accusatoris sui in alia causa fuerunt examinati, & publicati alij testes super eisdem capitulis.Alex.consil.lviij.ij.parte,ubi ponit,an Testium publicatio noceat successori singulari in alia instātia.

† Testes admittunt nō idonei,qn̄ ex natura negotij nō pōt haberi alia ꝓbatio.gl.in uerbo,& si tres.ibi:unde melius uidet. in c.cùm dilecti.de ele.quā signandā dicit Abb. ibi in vj.col. & ibidē,qn̄ testes iudicant idonei.facit in simili.l.cōsensu. & quod ibi no.gl. C.de repudijs.& c.ueniens.ij.de test. & Sali. in l.ea quidē.C.de accus.in lxx.col.& Io.And.in c.fi.de testi. lib.vj.& leg.& no.in c.fin.de test. cogen.& in c.per tuas.j.de simo.& uide Bar.in l.quidā relegatus.in fi.ff.de reb.dub.ubi per tex.d.c.cùm dilecti.dicit,quòd si plures officiales elegerunt Titium in potestatem,& nunc non constat,de quo Titio senserint, quia plures reperiuntur eiusdem nominis, & cognominis,quòd si saltem duo ex officialibus deponāt, de quo senserint,standum est illorum testimonio.]

† Testibus,nō testimonijs iudicandū est,id est,ꝙ simplici assertioni sine iuramēto nō est standū,ut in c.tua. de coha. cle. & mul.illud dictū intelligit de plena probatione, sed quandā pręsumptionē bene inducūt assertiones bonorū uirorū sine iuramento. Quod nota pro limitatione illius dicti,testib.& nō testimonijs iudicādū est.Abb.in d.c.cùm olim.in ij.col.]

† Testis si dicat se credere, per hoc non facit plenam fidem: quia credulitas differt à certa scientia. de quo per Bart.in l. admonendi.ff.de iureiur.Abb.in c.inquisitioni. de sent.excom.& in c.fi.de iureiur.]

† Attestationibus publicatis super eodē articulo, uel directo cōtrario,non possunt testes produci:ut in c. fraternitatis.de testi.& in cle.ij.eo.tit.Quod limita, nisi testes dicantur corrupti,& falsa dixisse: ut in c.licet. de prob.quo casu audiuntur,& no.gl.in d.cle.Item limita secundò, nisi directa cōtraria probatio ueniat ad cōfirmandam primam attestationē: ut no.in c.cùm clamor.de testi. Innoc. in c.ex tenore.eo.tit. Ant.& Pet.de Anch.in d.c.licet.& quæ ibidem dixi.]

† Credulitas,fides,& nescientia,habetur dupliciter. Primò in his,quæ sunt alicuius artis: & tunc, secundum Philosophū, scire est rem per causas cognoscere. l. scire. ff. de leg. l. si pater.ff.de hære.instit.& ibi not. Secundò in his, quæ sunt facti:ut in dispositione testium:& tunc illud dicimus scire, ad quod mouemur per sensum: & hæc scientia requiritur in teste,ut in l.testium.C.de testi.Nescientia est de eo,quod homo nescit,ita quòd nō habet aliquā credulitatē, seu fidē.Credulitas ergo,quæ est media,ex cōiecturis & uarijs articulis causatur.

causatur.no.Bart.in l.admonendi. ff.de iureiur.& ideo laudabilis est cõsuetudo, qua iurat testis dicere ueritatem, quã scit,uel credit,licet illud intelligatur tacitè ex larga significatione. Abb.in c.literas.de iur.cal.in v.col.]

† Testes utriusq; partis licet reducantur ad concordiam per multiplicitatem actus ante, inter testes unius, & cõfessionẽ alterius non fit concordia. Ratio est, quia confessio tantùm nocet confitenti, non autem prodest: quia non potest quid pro se confiteri,sed cõtra se sic:ut xiiij.q.iij.in prin. & in l.de ætate. ff. de interroga. actio. Abb. in d.c.cùm contingat.iij. col.post Innoc.]

† Attestationes, quæ non ualent culpa producentis testes, si continent unum articulum inseparabilem facientem pro utraq; parte,non potest aduersarius recipere pro se,quin recipiat contra se:quia cùm sit unicum factum, diuidi non potest.de censi.cùm olim.& ibi Innoc.Sed si attestationes continent diuersos articulos, & tunc attestationes annullentur in odiũ ꝓducẽtis tantũ.Abb.in c.fi.ut lite nõ cõtest.in §.j.]

† Testibus licitè datur pecunia ꝓ expensis fiendis in ueniendo,& redeundo. Abb.in c.j. de test. uide quod legitur & no. in l.quoniam liberi.C.de testi.& ibi per Bar.& Bal.& gl.in c. in primis.in uerbo,expẽdisse. ij.q.j. & not.in c.statutum.de rescript.lib.vj.in fi.& iiij.q.iij.uenturis.]

† Iuramentum simpliciter præstitum de non reuelando certum quid,non obligat,si iurans producitur in testẽ. Et quia non extenditur ad illum casum, si fuit simpliciter præstitũ, & si fuit cogitatum de hoc casu,fuit illicitũ:quia ad hoc non potest quis se obligare,cùm non sit in sua facultate:nam officium testificandi est publicum:ut no.in rub.de testi.cog.& per Innoc.in c.nihil.de elect.Ita concludit idem Innoc.in c. qualiter & quando.de accus.Abb.in d.c.fi.de testi.cogen.]

Testium reprobatio trina tantùm permittitur.c.ex tenore.de testib.Pet.de Sun.in l.j.C.de sent.quæ pro eo,quod inter.profe.Sed Ang. in auth. de testi. §. si dicatur. in fi. dicit etiam quartam reprobationem esse permissam, & non ultra,per not.in c.præsentata.de testib.Vide doct. in d. c. licet. in summarijs uerò, in quibus tractatur id,quod in alio iudicio uenit plenè examinandũ, nunquã admittit reprobatio,secundum Abb.in v.col.& ibi But.& Host. in c.ueniens.de testi.quos refert Lud.Pon.in sing.uer. testis. uerb. Reprobatio.ponens exemplum,quando petuntur alimenta per filium à patre,quæ causa est summaria, post quam petitionem uenit plenè examinanda quæstio filiationis. Item ponit exemplũ in tertio cõparẽte ꝓ suo interesse,& summatim ostendẽte de iure suo,quod pòst uenit plenè examinandum.Tu etiã uide Lanfr.in c.quoniã cõtra. uer. Testes. uer. adde præmissis in ista materia.de prob.Bal.& doc.ĩ l.si quis. in iij.col.in uersi.quæro,quot productiones.C.de testi.dicit binam reprobationem permitti.d.c.licet.

Testiũ ꝑsonę possunt reprobari post didicita testificata. Bal. in auth.si dicat.in fi.C.de testi. Sed an dicta, uide s̃.uer. proxi. uer.j.in j.col.circa mediũ.ibi:itẽ ad reprobãdum testes, &c. Bal.in d.auth.si dicatur.ad fi.in uer.sed quid de dictis.

Testes ne reprobentur,quid agendum sit.Innoc.in c.pręterea. in gl.in uer.incontinenti.de testi.cogen. Arch. & Io.And.in Nouella.in c.præsentium.de testi.lib.vj.

Testium reprobationis materiam uide in Spe.de teste.§. sæpe. per totum.& per Salic.plenè,in l.si quis testibus. C. de testi. & doct.in auth.at qui semel.C.de proba.

Testium reprobatio fieri potest etiam coram arbitris recusatorijs.in Spec.de recus.§.effectus. post uer. sed nunquid corã. Adde s̃.uerb.Arbiter.uer.xxix. & uerb.Falsarius.uer.viij.& per Spec.in tit.de teste.§.j.uer.quid de arbitro.

Testium reprobatio non uidetur commissa ei,cui sit commissa receptio,nisi sit expressum.in Spec.de teste. §. qualiter. uer. illud quoq; non est prætermittendum.

Testibus oppositę exceptiones quando examinentur.eo.§.iij. & s̃.Exceptio contra testes.uer.j.

Testium reprobandorum causa debet dari terminus. in Spec. de proba.in prin.

Testium personæ quando reprobentur. s̃.uer. Exceptio cõtra testes.per totum.

10 Testis approbatus non potest reprobari. Card. in cle.j.ad fi. de testi.cle.cùm uenerabilis.de excep.& s̃. Testes qui.uersi.

† xcix.in fi.† Et Fel.in d.c.cùm uenerabilis.in ult.col.]

Testis approbatus in uno dicto, non potest reprobari in alio. Car.ubi s̃.c.cùm olim.de censi.& c.præsentiũ.de testi.in vj.

Testium persona infringitur exceptionibus,si opponantur cõtra ante publicatas attestationes,non pòst.s̃.uerb.Exceptio contra testes.uer.xj.

Testium unus si negat se interfuisse,& alij deponunt quod interfuerit,potest torqueri.Bar.in l.ex libero.ff.de quæstio.

Testis,qui dicit Titium fuisse pręsentem,non reprobatur,licet Titius neget.Bal.in l.testiũ.iiij.col.C.de testi.& Bar.in l.j.ff. de auth.tut.Bal.Ang.& Imol.in l.hæredes palàm.in prin. de testa.in l.j.in fi.ff.de bon.pos.secundum tab.& Alex.in cons. xlij.ult.col.iiij.parte.& s̃.Testes deponunt. uer.xc. sed contra Alex.in consil.lxxij.ubi allegat Bald.in c. cùm causam.v. col.de testib.Adde Bar.in l.j.§.j.ff.quemad.testa.ape.

† Et per Fran.Aret.in d.l.hæredes palàm.]

Testes nõ possunt reprobare etiã centum testes,nõ deponẽdo super articulo cõtrario directo,sed super alio, ut super dignitate illorũ.Abbas Sicul.not.in c.in nostra. de testi.sed super indirecto articulo debent esse plures,uel digniores,non pares,ut ibidem.& Abb.in c.cùm Ioannes.de fide instrum.

Testium punitio an possit fieri per iudicẽ,coram quo testis falsum deposuit. s̃.uerb. Falsarius.uer.viij.ꝙ sic,per ordinarium,& delegatum.Et an per arbitrum. s̃.uer. Arbiter.uersi.xxx.quòd non.

Testes de falso non tenentur,si possunt concordari in dictis.s̃. Testium impugnatio.uer.ij.

Testis,contra quem opponitur de crimine,potest puniri extra ordinem,si crimen non concernat causam,super qua productus est:aliàs punitur pœna ordinaria.doct.in c.j. de excep. ubi uide Abb.in ult.col.

Testis falsarius in uno articulo causæ, repellitur in totũ. s̃. Testium impugnatio.uer.xxxix.

Testis periurus quando iurare non debet,non debet puniri de periurio.Addo Bal.in auth.decernimus.in fi.C.de arbit.

† Testis non iuratus an deponens falsum puniatur, uide do. Barth.Soci.in consil.clxxxv.incip.In facto.uer.tertiò habetur,cum uer.seq.in ij.parte.]

Testis latitans ne deponat,quomodo puniatur.s̃.uer.Testium coactio.uer.iiij.

Testis dicens,quòd Titius nihil habet in bonis, tenetur de falso,si habet emphyteusim.s̃.uer.Emphyteusis.el j.uer.xv.

Testes quorum unus dicit,omnes de capitulo interfuisse: & alter dicit,quòd nullus de capitulo interfuit, tenentur de falso,si aliqui interfuerunt.Bal.in l.j.v.col.uer. ut autem materia contrarietatis.C.de fur.

Testes falsi possunt accusari post didicita testificata. Bal. in l.si qs testib.in pe.col.in uer.quęro,posito ꝙ ciuiliter.C.de test.

10 Teste cõdemnato,dictũ eius habetur pro nõ dicto. no.in l.j. & ibi Cy.C.qui accus.non pos.Sal.in l.damus. C.de fal.

Testis falsus punitur pœna talionis.s̃.uerb. Falsarius.uersi.iiij. Bald.in l.presbyter.in ij.col.in uer.extra,quia materia.C.de episc.& cler.

† Testis,qui non est examinatus,sed latitat,ut ueritas non inueniatur,non est falsarius,sed dolosus:& sic non tenetur lege Cornelia,sed crimine stellionatus: ut not. Bald. in l.data opera.in vj.col.uer.his ad solatiũ interpositis. C. qui accus. Sequitur Fel.in c. dilectorum.in fi.de test.cog.]

Testis interrogatus,an sit homicida:respondens quòd sic,non potest puniri:quia de eo non agitur principaliter:secus,si dicit se falsum deposuisse.Bal.in l.presbyteri.iij. col.in uer.tertiò quæro.C.de episc.& cle. Vide Innoc. in c. cùm super. in gl.sua in uerbo,deponendum.de confes.

Testis dicens,Non recordor,non est in lata culpa,& non tenetur parti ad interesse.Bal.in l.presbyteri.in fi. C. de episc. & cler.nisi sit in dolo.ibidem.j.col.in uer.ex prædictis etiam dico.Sed an iterum examinetur post publicatum primum dictum suum.Bal.in c.ij.in j.col.in uersic.nota hîc expressum. quid sit inue.quòd sic.

Testis non dicitur falsum deponere, dicendo quòd uidit ducatos auri, si ducati erant de ære aurato, uel alchimia : quia de materia latenti non tenetur scire, sed de materia apparenti, & probat Bal.sing.in rubr.C.de fide instru.iiij.col. in uer.iuxta hoc quæritur.

Testis

Testis impropriè loquens, non punitur, sed non probat. Bar. in l. j. ad finem. in uer. ult. ualet. C. de usufruc. doct. in l. testium. C. de testib.

Testis dicens, quòd est frater, cùm sit nepos, uel econtrà, excusatur. Bar. in l. Lucius. §. quæsitum. de leg. iij. Item,

Testis nepos producentis negans se esse consanguineum, uel affinem, non tenetur de falso. Io. de Ricijs in consil. Continetur statuto communis Pistorij. Vide Iacob. But. in l. pe. C. de fal. sed nec ꝓbat. Bal. in l. si ex falsis. ul. col. in uer. sed quid in testib. C. de transa. & Innoc. in c. fraternitatis. de testi. qđ nota. & uide omnino Spec. de teste. §. j. uer. idem quod aliquid de suo.

Testes dicentes aliquid fuisse simul factum, non sunt falsarij, si cõstet eodẽ die factum unum prius, aliud pòst. Bar. sing. in l. in operis. in j. no. ff. locati. & s̄. uer. simul. ꝑ totũ. ubi omnino.

Testes, quorũ unus dicit filiũ institutũ æqualiter & filiã, nõ est falsus, quia intelligit æqualiter, id est, eodẽ tẽpore, si constet unum in plus, alterã in minus institutos. Bar. in l. si finita. §. si autẽ. ad fine. ff. de damn. infect. & s̄. Equaliter. uersi. fi. Addo bene facere s̄. Testium impugnatio. uersic. x.

20 Testis falsarij materiam supple s̄. uer. Falsitas. uersic. lxxiiij. cum duobus præce. & ciij. cum quatuor sequen. cum si. & in Spe. de teste. §. j. per discursum. præsertim in uersic. sed quid de delegato. & uer. quid de arbitro. & de similibus. & s̄. uer. Falsarius. per totum.

Testes inter se contrarij an teneantur de falso, & an unus est sibi contrarius. per Alex consil. clxxix. ij. parte, & in l. qui iurasse. §. fi. in fi. ff. de iureiur. post gl. Bal. ibi quòd nõ, quia nescitur quis eorum sit periurus. Vide etiam Bal. in l. testium. j. q. C. de testib. & ibi Sali. ij. q. & Bal. in l. præses. C. de sent.

Testis accelerans in deponendo, præsumitur falsum dicere. v. q. v. §. illud. & Alex. in l. j. ff. de fal.

Testis peritus in arte deponens falsum, & per uerbum Credo, punitur. s̄. uer. Peritus. uer. vij.

Testis falsarius in pluribus articulis causę tenetur unica pœna falsi ratione unitatis iuramẽti. Bart. in l. inficiando. §. infans. in ij. col. in fi. ff. de furt. Flor. in l. illud. §. si idem. ad leg. Aquil.

Testis tacens ueritatem quomodo puniatur. s̄. uerb. Falsarius. uersic. xvj.

Testis dolo non reddens causam sui dicti concludentem, cum possit, tenetur de falso ad interesse. Bal. in l. presbyteri. j. col. in uer. ex prædictis etiam apparet. C. de episcopis & cle. ubi dicit secus, si ex rusticitate. per glo. in l. Lucius. in uer. haberi debeant. de infam. sed si loquitur uersutè, & nõ dicit totum factum: uel si reddit causam per famam, & ipse uidit factum, tenetur, ut s̄. l. nullũ. & ibi Bal. in secundo notabi. C. de testi. Adde Bar. in l. ea, quæ. de contrahen. empt. ubi idem dicit, si obscurè deponit dolosè. Addo do. Ias. Maynum in l. præscriptione. in vj. col. C. si contra ius, uel utilita. publicam. & s̄. in uerb. Falsarius. uer. xvj.

Testis non iuratus quomodo teneatur de falso. s̄. uer. Falsitas. uersic. xcix.

Testis non est falsarius, quando examinatus in palatio Potestatis super articulo dixit, In palatio episcopi, & postea super eodem examinatus in palatio capitanei interrogatus de loco dixit, In hoc palatio. Bald. in l. j. vij. col. in lectu. noua, in uer. item opp. dicitur hîc. ff. de pecu. & in l. j. in princ. in j. col. in uersi. per hoc potest sustineri. & ibi do. Alex. in j. col. cum multis concor. ibidem per eum signatis. ff. de ope. no. nun.

† Testis non potest de falsitate puniri. nisi eius falsitas sit alicui nocitura. do. Barth. Soci. in consi. clxxxv. incip. In facto. uer. tamen contrarium est decidendum. in ij. parte.]

Testis errãs tenetur ad interesse propter culpam, sicut propter dolum. Bal. in l. presbyteri. in fi. C. de episc. & cler.

30 Testis tenetur de dolo, & lata culpa. l. ut ibi. & l. si quãdo. C. de testib. & in l. j. C. de discussorib. lib. x. & Paul. de Castr. in l. pe. C. de pact. Alex. in l. ij. ff. mandati.

Testis accusatus de falso, quia falsum deposuerit, licet neget omnia, & singula, & sic etiam se deposuisse, non incidit in falsum. Iac. But. in l. quod sæpe. ff. de contrahen. emp.

Testes non sunt falsarij, si unus dicit Titium esse fratrem patruelem, alter dicit esse consobrinum: quia fratris appellatione uenit uterq;. Bal. in c. j. in ij. col. in uer. ulterius not. ꝙ consobrini. de feu. mar. Sed caue, quia de testibus ita deponentibus nihil dicit. & Ant. Rosel. in arbore cõsangui. xlvij. col. Et quòd appellatiõe fratris ueniat patruelis, addo Imol. & do. Paul. de Cast. in l. si dotali. ff. soluto matr. ibidem dom. Alex. qui dicit se bis consuluisse de hoc in uno mense, quod nota pro testib.

† Testis tacens uerum, punitur de falso, sicut si falsum diceret. Ita firmat Bal. in c. fraternitatis. in fi. de testi. & Bar. in l. præscriptione. per illum text. in fin. C. si contra ius, uel uti publi. Istud tamen limita tripliciter: ut per Fel. in c. j. in j. col. uersic. utrum autem testis. C. de testibus cogen.]

† Adde tex. in c. cùm dilecti. ex. de accusationi.]

Testes, qui ex forma statuti non possunt reprobari, nõ possunt inquiri de falso. Bar. consil. A` domino Cino de Bononia.

Testi falsario in articulo mortis constituto an credatur dicenti se falsum deposuisse. Bald. quòd non. in l. generaliter. j. col. C. de non nume. pecun. in uersic. ultimò nota. Laur. de Fano in l. in quorum. ff. de pigno. capitu. sicut. de testibus. nisi aliter constet, ut ibi Paul. de Castr. in l. Seia. ff. ad Vellei. & Bal. in auth. si dicatur. C. de testib9. in ij. col. in uer. sed quid si testes. ubi assignat rationẽm. Addo Bart. in l. si quis in graui. §. si quis moriens. in fine. ff. ad Syllan. & ibi do. Alex. in apostillis. Aliam rationem ponit Bal. in c. uasalli. el j. uer. extrà quęro. in tit. de pace Constan. & Alex. in l. sciendum. de uer. obl. xij. col.

Testis inquisitus de falso, & condemnatus, non est infamis. s̄. Infamis. uer. xx.

Testis uolens celare ueritatem, non dicitur falsarius, nisi iurauerit. Bal. in c. j. ij. col. in uerbo, ueritatem celare. si inter dominum & uasal. lis ori. & in l. conuenticula. pen. col. de episc. & cler. Caue, quia licet ponat multa elegantia in materia testium, ibi tamen non dicit hoc: quem uide in Marga. Testis. xij. col. & plenius per Alex. in l. argẽtarius. §. final. de edend.

Testi corrupto ne dicat ueritatẽ, creditur. Bal. in d. c. j. ij. col. super uerbo, uel præmio. Intellige tamẽ in præiudicium eius, qui produxit.

Teste accusato de falso an sileat causa ciuilis. s̄. uer. Falsitas. uer. cxlv. quòd sic.

Testis falsarius non tenetur, si nulliter deposuit. d. uerb. Falsitas. uer. cxcix.

† Cau. Testis in parte uerus, & in parte falsus, an in totum reputetur falsus: uide Hipp. Marsil. sing. lxxvj. incip. Communis conclusio doctorũ. & adde Tho. Ferra. cautel. xxvj. inci. Licet condecens. ubi tradit notabilem cautelam ad euadendum testem falsarium à pœna falsi.]

Testis rusticus falsarius, uel sibi contrarius, non punitur. s̄. uer. Rusticus. uer. xxij.

40 Testis non dicitur contrarius, qui super articulo facti principalis dixit se nihil scire: & super articulo de fama dicit uera esse, cùm sit possibile famam esse, & quod ipse factum nesciat. in Spec. de no. crimi. §. fama. uer. fin. Ang. in auth. de testibus. §. & licet. in ij. col. uer. scias tamen, quòd si testis. Sali. in l. ea quidem. xij. q. de accus. ubi dicit cautius esse repeti, ut dictum declaret. uide Gand. tit. qui ad proba. famæ. Bald. in Spec. de sent. uer. sentẽtia. & de noto. crimi. uer. si testis. Bar. in l. de minore. §. tormenta. in vij. col. in fi. uer. quæro, quid si testis. ff. de quæstion. Lanfr. in c. quoniam contra. uer. testis. iiij. char. uer. plus dixit. de proba. & ĩ. eo. uer. xliij.

Testis non est falsarius, dicens esse communem opinionem omnium: quia intelligitur, scilicet prouidorum, & uicinorũ. Bal. in l. ij. ij. q. C. de test. Addo omnino sup. uer. Notarius de falso. uer. lxij. & seq.

Testis latitans, uel tacens uerum, uel deponens falsum, an & quomodo puniatur. omnino per Alexan. in l. argentarius. §. fi. de eden. & sup. eo. uer. vj. xxiij. & xxvj. & supra, uerb. Falsarius. uer. xvj.

Testis deponens falsum nulliter an puniatur. sup. uer. Falsitas. uersic. xcix.

Testis uacillans potest torqueri. Alex. consi. lxij. j. parte contra uacillans. † Et an, & quando testis torqueri possit, & quãdo non, & an probet, uide do. Barth. Soci. in consil. cclij. incip. In causa. uer. præterea ille testis. in ij. parte.]

Testis si in dicto suo deponit de loco, & tempore in causa scientiæ, nihil dicit de loco, & tempore, non dicitur falsus, uel cõtrarius, quia repetitio. sup. uer. Testes deponunt.

Testis

Testis dicens factum præsente Titio, si interrogatus de præsentibus dicit, quòd nullis præsentibus, non est falsus: quia intelligitur nullis præsentibus, excepto Titio. Alber. de Ros. & Alex. in l. iij. §. dato. ff. de iureiur. & Alexan. in l. stipulatio. §. hoc quoq;. de uerb. obl.

Testes illiterati tenentur de falso, si dicunt uidisse instrumentum, de cuius tenore deponũt. s. Instrumentum perditum. uersic. x.

Testis uacillantis materiam uide infrà uerbo, Vacillatio. per totum.

Testis quomodocunq; falsus debet puniri. l. falsum. C. si ex falsis instrumen.

50 Testis probans in prima causa, quòd res ualeat decem, & in causa appellationis, quòd ualet quindecim, non est contrarius, & non punitur. j. Testis in causa appellationis. uer. vj.

Testis de falso non tenetur, si super uno articulo dicit non recordari de die, & in altero articulo deponit de die. Bart. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. in prin. ff. de dam. infect. & ibi Ang. & do. Alex. in j. col. in uer. & facit iste tex. cum alijs concor. ibidem per eum signatis.

† Testis in parte uerus, & in parte falsus, in totum reputatur falsus. Quod limita ut per Hippo. de Marsi. sing. lxxvj. incip. Communis conclusio doctorum. Et quomodo intelligatur ista regula, quòd ubi testes idonei haberi nõ possunt, admittuntur inhabiles, ut ueritas habeatur, uide eundem singul. lxxxiij. incip. Plures sunt.]

Testis mendax in qualitate temporis, uel uestium, non est periurus. Bal. in rub. de contro. inue. in ij. col. in uersi. extrà not. quòd quædam, nisi iurauerit dicere ueritatem super omnibus interrogationibus: ut ibi. Quid si est in aliquo non speciali mendax. in Spec. de teste. §. j. uer. item quòd aliquid.

Testis non tenetur de falso, si aliter in iudicio deponat, quàm extra iudicium. s. uer. Falsitas. uer. ciij.

Testis, quòd Titius non possidet decem annis, quia non uidit, an sit falsus. s. Possessio probatur. uer. xxxviij. Caue, quia licet ibi sint plures uersic. tendentes ad hoc, qualiter testes probent possessionem, & in specie uer. xxxviij. ubi loquitur in teste deponente negatiuè, quòd Titius non possedit: tamen quòd sit falsarius, uerbum nullum.

Testi examinato dicenti se falsum deposuisse, non creditur, nisi constet aliter. c. sicut. de testib. Bart. in l. generaliter. in j. col. in uer. ultimò nota. C. de non nu. pen. Quod uerum, etiamsi id confiteatur in articulo mortis. Bar. in l. si quis in graui. §. j. ff. ad Sylla. & Bal. in auth. si dicatur. ij. col. uer. sed quid si testis. & ibi Salic. in ult. col. uer. quæro, testis. C. de testib. & in d. l. generaliter. in uersi. ultimò nota. & s. eo. uersic. xxxiiij.

Testis uarians in iudicio debet puniri: uel si dicit se nescire, postea uerò dicit se scire. Bal. in l. multum. in j. no. C. de test. Et dicitur uarius, qui non stat firmus in uno dicto: sed contrarius dicitur, qui tenaciter asserit: uacillans uerò dicitur, qui titubando diuersa asserit. no. in c. præterea. & ibi Innoc. in gl. in uerbo, incontinenti. in uer. & nota, quòd uarians. & doct. de testi. cog. & Bal. in Marg. uerb. Testis. uer. j. & in addi. Sp. uer. quando dicatur testis. ubi allegat ibi Spec. uer. & nota, quòd dicitur testis. & per Alexan. in l. eos. de fal. & in consil. † lxiij. j. parte. † Et per Parid. de Put. in tract. Synd. in uer. uiso de iudicijs.]

† Cau. Quando times de uariatione testis, & extra iudicium coram testibus ipsum interrogasti: & respondit se nihil scire, uel se tantum scire, cautela est, quòd tunc per aliquem bonum modum inducas ipsum iurare se tibi dixisse puram ueritatem, & nihil aliud scire, nisi prout tibi dixit: quia si postea in iudicio aliud dicet, primum dictum extraiudiciale iuratum præualebit secundo iudiciali. Ita no. Panor. in ca. per tuas. in fi. de proba. dicens, quòd hoc modo procederet opinio Bart. in l. eos. col. fi. uersic. ultimò noto bonum consiliũ. ff. de falsis. & Panor. in c. ij. in ij. col. uer. item nota, quòd nõ uitiatur. de capel. mona. quem refert & extollit Fel. in c. cùm in tua. in ult. col. uer. si tamen primum dictum. de testi.]

Testis accusatus de falso, quia dicat se aliter deposuisse, an condemnetur. Bal. in Sp. de instru. edi. uer. accusatus. & in tit. de teste. uer. si iudex. quòd non, nisi aliter constet, & s. Notarij fides. uer. lxx. & Card. in cle. j. §. pe. iij. q. de hære. & in c. sicut. de testib. & per Alex. consil. lxx. iiij. parte.

Testis falsus an puniatur, quando in eadem causa sunt producti ueri testes. Bal. in Spec. de execu. sententiæ, uer. sed pone, Titius. quòd sic.

Testis falsarij depositio non ualet, si nõ mutatur effectus facti, de quo agitur: aliàs secus. Bal. in Spec. de teste, uer. testis si.

60 Testi si opponitur exceptio falsitatis, quid fieri debeat. s. Exceptio falsi. uersi. xvij. cum duobus sequenti.

Testis falsarij absentis condemnatio non nocet producenti, etiam præsenti. Bald. in l. fi. ult. col. uer. quæro hîc, si tabellio. C. de fide instru.

Testis accusati de falso, attestationi accusator acquiescit, si non protestetur, cùm nõ probet. Gul. de Cun. in l. j. §. fi. ff. de feri.

Testis non potest deponere falsum per alium. Bar. in l. sed si unius. §. j. in j. col. in fi. uer. idem dico in falso testimonio. ff. de iniurijs.

Testes possunt puniri de falso, etiam per arbitros recusatorios. in Spec. de recus. §. effectus. uer. sed nunquid. & seq.

Testis de falso punitus repellitur ab accusando. in Spec. de accusatore. uer. item propter suspicionem.

Testis punitur etiam non corruptus pro sola receptione pecuniæ. in Spec. de teste. §. j. uer. sed quid si testi.

Testis uarians punitur de falso. Io. An. in data sexti libri. & Bal. in l. fi. iiij. q. de eden. & Alexan. in l. Imperator. de statu homi. Alex. post Bart. in l. eos. de falsis. ubi dicit uerum, nisi uariet super circunstantijs: ut per Spec. de teste. §. j. & Bald. in l. his uerbis. de hære. insti.

Testis recipiẽs pecuniã, ut deponat ueritatẽ, punitur de falso. l. j. per Bar. ff. de fal. quod nota, secundũ Alex. ibi per l. deuotũ. C. de remili. lib. xij. & Iac. de Belui. in auth. ut iud. sine quo. suf. §. j. etiamsi pars ei sponte offerat. & s. Testis impugnatur. uer. lxxix.

Testis sponte ueniens punitur de falso. Alex. post Bart. in d. l. j. de fal. & s. Testis impugnatur.

Testis promittens certum testificari, licet non receperit pecuniam, punitur. Bal. in l. data. xij. col. C. qui accus. non pos. & Alex. in d. l. j.

† Testis deponens falsum in id, quod nec parti aduersæ nocet, nec præiudicat, an teneatur de falso, uide do. Barth. Soci. in consil. clxxxv. incip. In acto. uer. circa prædictam. cum uer. seq. in ij. parte.]

Testes in alio

iudicio an probent. j. eo. per discursum. & s. Attestationes. uersi. xiiij. distinguit. & in Spec. de confessionib. §. nunc uidendum est. uer. quid de confessione. & de rescript. præsenta. §. ratione formæ. ad fi. de instr. edi. §. satis utiliter. uer. fi.

Testes recepti per honestas personas carentes iurisdictione, non probant coram iudice. Bal. in l. fi. in uer. ulterius quæritur. C. de testi. & quod dicit Bal. in l. testium. pe. col. in prin. in uer. sequitur enim rescriptum. C. eo. tit.

Testes recepti per syndicum super denuncia non probant coram iudice inquirente, nisi repetantur, sed prosunt syndico. Bal. in d. l. fi. d. uer. ulterius quæritur.

Testes coram executore literarum Apostolicarum probant coram alio iudice. Bal. in l. fi. C. de testib. uer. quæro, quid de testibus. in fi.

Testes in prima instantia non publicati possunt publicari in instantia appellationis. Bal. in tit. de pac. Constan. §. in causis. in ij. col. ad fi. super uerbo, uel à tempore. & Bal. in Spec. de appell. uer. an testes. & in l. prolatã. in ult. col. in uer. item ista gl. C. de sent. & j. Testes in causa appellationis. uer. ij.

Testes inquisitionis generalis non probant, nisi repetantur super speciali. s. uer. Inquisitioni. uersic. lv.

Testes unius instantiæ non publicati an probent in alia. Bart. in l. cum lite. in ij. col. in fine. ff. iud. sol. quòd non.

Testes in causa criminali perempta, an probent in alia iterum mota. Item,

Testes iurati parte præsente, & publicati parte contumace, an probẽt in alia instantia. Bar. in d. l. cum lite. in ult. col. in uer. iuxta præmissa quæro. & in uer. secundò quæro, ubi distinguit. & s. uer. Attestationes. uer. xxij. & uer. Acta. uer. viij.

10 Testis dicens, Dico, ut dixi in alio iudicio, non probat. sed dabitur ei terminus ad deliberatè deponendum. Bal. in l. iurisiurandi. in prin. & ibi omnino per Salic. in l. fina. C. eo. tit. & per Alex. consil. lxvj. ij. parte. C. de test. Vide Bar. in l. eos. in ult. col. in princ. uersi. quæro pro declaratione testis. ff. de fal. &

fal. & ibi per Alex. ad fi. quòd sic. Quod etiam tenet Ang. in l. legata inutiliter: & ibi Bart. in j. col. uersi. facit in ar. & ibidem omnino per do. Alex. in iij. col. uer. idem inducitur. cũ concor. ibi per eum signatis. ff. de leg. j. Sed Bal. contrà, ut s̃. tenet ibidem in l. fi. ad fi. uer. ulterius quæro. C. de test. quẽ etiam uide in l. fi. in ij. col. in princ. uer. modò pone. C. de re iud. & per Paul. de Cast. consil. ccvj. Adde s̃. Testium repetitio. uer. xix. Abb. in cap. cùm in tua. de testi. dicit quòd ualet, sed potest iudex non admittere, sed tunc testis faciat sibi legi primum dictum, aliàs protestetur, quòd uult dixisse ut in primo dicto. † Et per Fel. in dic. c. cùm in tua.]

Testes per arbitratorem recepti non prosunt ad probationem in forma iudicij, sed ad instructionem, nec debent publicari. Bal. in Marg. uer. Factum. uersi. xij. uide in l. fi. & ibi doct. & Bal. in uer. quæro, quid de testibus. C. de testi. & s̃. uerbo, Attestationes. uersi. ij.

Testis examinatus per iudicem incompetentem potest deponere contrarium coram iudice competẽte. Bal. in addi. Spe. de teste, uer. testis qui. post Spec. ibi uersi. quid si compertũ.

Testes super inquisitione recepti nõ possunt produci super accusatione, si aliquid aliud agatur. Inno. in cap. cùm in tua. in glos. in uersic. præferantur. de testibus. Bald. in Marga. Testis. xij. col.

Testes contra unum producti in una causa probant semiplenè contra alium in alia causa: ut s̃. uerbo, Attestationes. uersic. ult. & uer. Acta. uersi. xciij. & in Spec. de sen. §. nunc de effectu. uer. sed pone, duo.

Testis inhabilis, contra quem in una causa non est oppositum, potest repelli, si producatur in altera contra eundem. in Sp. de teste. §. sæpe. uer. quid si produxi.

Testes producti corã arbitris recusatorijs, possunt iterũ produci corã iudice. in Sp. de recu. §. affect⁹. uer. itẽ nũquid. & seq.

Testium dicta ualent, etiam post finitam instantiã, si sunt mortui: aliàs iterum possunt examinari. in Spec. de instru. edi. §. nunc uidendum est. uersi. fin.

Testes ijdem an produci possint in alia causa super eisdem articulis. Bar. in l. ij. §. j. in fi. ff. ui bo. rapt.

Testes uiui in alia instantia sunt iterum producendi. Bald. in ca. causam. el j. de testib. Alex. in l. cum lite. iudic. sol.

20 Testis si uariat in diuersis causis, & instantijs, uide Bal. in l. gesta. C. de re iudi.

Testis depositio facta in iudicio ualido, præualet factæ in iudicio inualido. gl. in c. cùm causa inter. de testi. & Spe. eod. tit. §. j. uer. quid si contractus. Alex. in l. eos. de fal.

Testes in causa appellationis noui produci possunt. gl. in uersic. productione. in uer. item nunquid. & doct. in auth. at qui semel. C. de proba. no. in l. per hanc. & ibi doc. C. de tempor. appell. & s̃. uerb. Appellans. uer. cxlv. Sed canonistæ cõtra super contrarijs de directo, scilicet per aduersarium. cle. testibus, de testi. & per Bar. in d. l. per hãc. in ult. col. in prin. uersi. quæro, utrum istæ nouæ. Vel super eisdem, scilicet ab eadem parte. ibidem. Super diuersis tamen sic, nisi prorsus extraneis. Item super nouis dependentibus à primis. not. in c. fraternitatis de testibus. Quod uerum, quando appellatur à sententia diffinitiua: secus, si ab interlocutoria, in qua noui non producũtur, cùm iustificentur ex primis actis. Ang. in auth. de testi. §. quia uerò. in iij. col. in fin. uersi. ultimò oppo. ad idem. & Lanfranc. in cap. quoniam contra. uer. testes. uersi. quæro, nunquid in cau. & sup. Appellatio ab interlocutoria. uersic. xxxviij. & seq. Vide Bart. in l. ij. §. j. in ultima col. in princ. uersi. quæro, quid si ille. ff. ui bo. rapto. & Bald. in Marg. Testis. xij. col. & in d. cle. & ibi doct.

Testes in causa appellationis produci possunt super capitulis in causa principali productis, si testes super eis non fuerint examinati. Item,

Testes super eodem articulo producti in causa principali non possunt in causa appellationis examinari super titulo deducto in eodem articulo per modum additionis, ut quia in articulo de possessione producta in prima causa non est facta mentio de titulo, & in causa appellationis in eodem articulo additur titulus. Ang. sing. in auth. de trien. & semi. §. illud. el ij. in j. col. in fi. & j̃. in uer. Titulus. uersi. xxvj.

Testes noui non admittuntur in causa appellationis, si primi iurauerũt super tota causa. Inno. in d. c. fraternitatis. in gl. in uerb. Nouus. in uer. & idem dicũt. & ibi uide doct. de testib.

Testes super eodem articulo produci possunt in causa appellationis, si iusta causa iudicem moueat, & præstito iuramẽto calumniæ per beneficium restitutionis in integrum. Innoc. sing. in c. cùm uenissent. in gl. sua, in uer. renunciatũ. in uers. credimus tamen. de testibus.

Testis super articulo ualoris rei de decem producto in causa prima, potest examinari in causa appellationis super articulo ualoris quindecim, quia sunt diuersi articuli, non contrarij. Bar. sing. in l. pe. in uer. & per hoc dico. ff. de in litẽ iuran. & ibidem Ang. & do. Alex. in uer. extra gl. cum cõcor. ibidẽ assignatis per c. testibus. de testibus. unde idem testis diuersa probans non dicitur sibi cõtrarius: ut ibi. quod no. Addo ultra do. Alex. & Bar. idem tenentem in l. fi. §. qui indiuisam. ad fin. & ibidem Pau. de Cast. ff. de leg. ij.

Testes in causa executionis per tertium opponentem produci possunt, si non interfuit primo iudicio. in Sp. de teste. §. satis utiliter. uer. quid si à sententia. & s̃. Tertius. uer. xxx.

Testis, qui in causa prima dixit se nihil scire, non potest in causa appellatiõis produci, sed noui testes sic: sed si aliquid deposuit in prima causa, impedit productionem aliorũ in appellatione, nisi beneficio restitutionis in integrum. Bald. in c. ij. in pe. col. in uer. quæro, utrum post didicita, quid sit in uest. ubi etiam uide, si dixit se nõ recordari, an possit repeti. & s̃. Testes post publicationem. uer. j.

Testis produci potest in causa appellationis ad perficiendam probationem non perfectam in causa principali. Bal. in addi. Spec. de appella. in vj. char. uer. casus talis est, egi contra Titium.

Testibus producendis si est renunciatum in prima causa generaliter, possunt produci in causa appellationis: secus, si est renunciatum testibus, & omnibus probationibus iuris & facti in causa producendis, nisi renuncians se restrinxisset ad certos articulos, quia tunc in alijs non noceret, uel specialiter in causa principali. Card. sing. in cle. ij. vij. q. de test. Adde s̃. uerb. Conclusio in causa. uersi. x.

Testes in causa appellationis possunt super eisdem ex officio iudicis recipi pro absente. Bal. in l. ampliorem. C. de appell. cuius dictum sequitur Alex. contra Lud. Pon. in l. quarta. §. hoc autem. de dam. infect. ubi plenè. & s̃. Testes post publicationem processus. uersi. j.

Testes instrumentarij an debeant esse rogati, & an præsumãtur esse rogati. sup. uer. Rogatio. uer. xxiiij. ꝙ sic.

Testes instrumentarij non repelluntur, licet post instrumentũ fiant inhabiles etiam facto eorum. Barto. in l. ad testium. §. j. circa mediũ. ff. de testi. & per Alex. & doc. in l. j. C. de testib.

Testes instrumentarij non debent de necessitate cognoscere contrahentes. glos. in uerb. cognoscant. & ibi do. & Paul. de Cast. & do Alex. in ult. col. in l. fi. §. fin autẽ dubius. C. de iure deli. & ibi per Bal. in §. j. in vj. col. uer. ulterius no. & Bart. in c. cùm igitur. in ulti. col. uersi. ulterius opp. aliàs secus, per gl. & doc. in l. iij. in prin. in glos. in uer. magis. & ibi doc. ff. de testi. Pet. de Sun. in rub. C. de prob. Bar. post glos. in d. l. iij. §. ideoq;. uer. aduerte. dicit, quòd inductus ad probandum aliquid, quod factum partis respicit, non est necesse, quòd partem cognoscat: secus, si ad probandum factum partis: & debent cognoscere tempore testimonij, non tempore contractus. Bar. in d. §. cùm igitur. ad fi. Itẽ debent cognoscere delinquentes, nisi super fama deponãt. Bal. in d. §. cùm igitur. vj. col. in uer. & nota, quòd aut probatio. & s̃. Testium impugnatio, uer. liiij. Et si sunt uicini, præsumuntur cognoscere. Bal. ubi sup. vj. col. uer. & nota, quòd uicini.

Testes instrumẽtarij inhabiles admittũtur consensu partium. gl. & Ang. in auth. de test. §. j. in uer. nota istam gl. Bal. in l. parentes. C. de testibus. & ibi Salic. & in l. ad testium. §. conditionẽ. j. col. uersi. secundo hoc sequitur. ff. de testi. & ibi doc. & Spe. de instru. edi. §. ix. & suprà, Testes qui esset. uersic. x. Alex. post gl. in l. inuiti. ff. eod. tit. quid in dubijs. suprà, Con † sensus partium. uer. iiij. † Vide Fel. in c. cùm inter. de excep. circa princ. v. col. ibi ad idem, ubi ponit cautelam, quòd uocentur ad actum testes affines, & propinqui.]

Testes instrumẽtarij non coguntur uenire ad iudicium ad recognoscendũ sigilla sua, licet cogantur uenire ad deponendum.

l.si quando.& ibi docto.de testi.iuncta l.si quis ex signatoribus.ff.quemadmodum testa.aper.

Testes unius testamenti censentur repetiti in altero scripto in eadem charta.sup.Testium repetitio.uersi.vij.

Testes non requiruntur in instrumentis celebratis in consilio publico.Bald.in Spe.de instru.edi. uer. quandoq; instrumẽtum. & ibi Spe.uersi.sed cùm in instrumẽtis. & uer.seq.Sed in emancipatione secus: suprà,Emancipatio.uersic.xv. Sed an in copijs.sup.uerb. Copia.uer.xix.quòd non.An in actis iudicij.sup.Acta.uersi.xxv.quòd non. & per Spe. de instru. edi.§.fi.& ibi Bal. uersic.nota, quòd in actis. Sed consiliarij possunt.sup.Testes qui.uersi.xiiij.

Testes testamenti in scriptis possunt sigillare etiam cum alieno annulo.sup.uerb.Sigillum.uersi.vij.

Testis contra instrumentum nõ probat sine causa sui dicti, de qua fuerit interrogatus.Bal.in l.presbyteri.ult.col.uer. nunquid ergo est ita.C.de episc.& cle.

10 Testes plures de eadem domo possunt esse in contractu,uel testamento.l.testium.in princ.ff.de testam.

Testes testamẽti concordes in tenore illius,probant, & dicuntur testes, licet unus non recordetur de altero, an interfuerit testamento.in Spec.de inquisi.§.nunc tractemus. uer.itẽ sufficit.& seq.Bal.in l.ij.ij.col.in fi.uer.sed quid si interrogatus.& ibi Pau.de Cast.C.de bo.pos.secundũ tab.& ibi Fran. de Capi.listę.& etiam do.Alex.in ult.col. Addo no.per doc. in l.testium.C.de testi. Et creditur, quòd tales interfuerint, licet illi negent.Bal.in l. hæredes palàm.in princ.in ult.col. uersic.extra nos uidemus.ff.de testa. & in d.l. testium.in iij. col.uersic.modò hic insurgit dubium. & suprà, in uerb. Testes deponunt.uersi.xc.

Testis unus contradicens instrumento,an faciat uacillare fidẽ instrumenti.posui sup.in uerb.Instrumentum reprobatur.

Testes super falsitate testamenti quomodo deponant. Bal.in l. j.in ult.col.in uersi.quæro extra.& ibi Pau.de Cast.C.de bo. pos.secundum tabu.distinguit.

Testes priuatæ scripturæ probant de uisu.Bal.in authẽ.si quis. circa mediũ.& in uer.ideo scias. C.qui po.in pig.hab. Lanf. in c.quoniam contra.in uer.instrumentum.de probat.

Testes instrumentarij debent scribi cum nomine, & cognomine ipsorum, aliàs non probant instrumentum. Alex.consil. clij.ij.parte.

Testium deponentium contra instrumentum fides dependet ab arbitrio iudicis.sup. uerb. Testes quot,& quales.uer.lvj.

Testes non sunt de substantia instrumenti, sed solùm adhibentur ad probandum. Alex.in l.in fraudem.§.neq;.de iure fisc. contra gl.in l.generali.C.de tab.lib.x.& Bal. in l. cõtractus. iiij.col.C.de fide instrumento. & suprà, uerb. Instrumẽtum qualiter.uersic.xxxiij.

Testes contra instrumentũ debent esse omni exceptione maiores.Bar.in l.j.§.si quis.quẽad.test. aper.Abb.in c. cùm Ioãnes.de fide instru.per l.optimam.C.de contrahen.& cõmit. stip.& Alex.consi.xlij.quarta parte. & consil.lxxiij.j. parte. in tantum, quòd etiam leuissima exceptio eos repellit. Bal. † in d.l. optimam unde uarij repelluntur. † Et per Felin.in d. c.cùm Ioannes.]

Testes duo sufficiunt ad addẽdum in instrumento defectiuo, sed ad reprobandum requiruntur plures quàm instrumentarij,uel totidẽ meliores. no. in c. cùm Ioãnes.ubi per Abb. de fide instru.Vide suprà, Instrumentum reprobatur. uersi. xij.ubi plenè.Ant.de But.in d.c. dicit plus credi duobus testibus deponentibus per instrumentum,quàm quinquaginta negantibus,si concurrat authoritas notarij.

Testes instrumentarij discordes ab instrumẽto an uitient: dic quòd si unus tantùm ex numerarijs contradicit,non reprobatur instrumentum.Ioan.Cal.& Ioan.de Imol.in cap.cùm Ioannes. de fide instrumen. Si uerò plures instrumẽtarij cõtradicunt,dicentes se non interfuisse instrumento,si sunt supernumerarij,non nocent:secus in duobus numerarijs tantùm. Idem si unus ex duobus numerarijs tantùm,ne sit contra quod primo dictum est,secundum Imol.Et prædicta uera,nisi probetur per alios istos fuisse præsentes. Nec dicuntur singulares, licet quilibet de per se dicat se non interfuisse contractui. Hæc Bartol.in l.j.§.fin.in ij. col.uersic. quandoque contradicunt. ff. quemadmodum testa. aper. Innoc. in d.cap.cùm Ioannes.dicit, quòd si duo descripti in instrumento dicunt se non interfuisse instrumento,non reprobãt instrumentum, quia sunt singulares. Quod ibi But. & Abb. dicunt uerum,nisi illi duo darent se pro testibus,ut quia dicant,quòd illa die non fuerunt in loco instrumenti,sed in alio, ubi simul ambo tota die steterunt. Et ita refert,& sequitur Alex.in consi.xlij.iiij.parte.Item si unus dicit non interfuisse instrumento,fit suspicio.glos.Barto.& doct.in d.§.fin. † Alex.in consi.lxxvij.j.parte. † Et per Felin.in d.cùm Ioannes.] Et ideo Pau.de Cast.in con.ccv.post Bar.in l.cùm tabulæ.ff.de bo. pos.secundum tabul. dicit supernumerarios discordes non uitiare, sed uno contradicente, instrumentũ non infringi, si alij numerarij concordent. Si uerò testes cõtradicunt, dicentes se interfuisse, sed aliter fuisse actum, reprobatur per duos,nisi coadiuuetur per alios instrumentarios tot,qui sufficiant in instrumento ipso, & uiua uoce deponant uerum instrumentum,ut codicillum.Bartol.ubi suprà.& Imol.& Cald.ubi suprà. & Abb.in cap.cùm Ioannes. de fide instru.post Innocen.ibi,& in cap.cùm à nobis.de testibus. & Bald.in l.hæc sententia.la j.in j.col.in fin. uersi.sed oppo.quod incerta. C.de senten.quæ sine cer.quanti.profe. quem uide omnino in l.in exercendis. ulti.colum.uersic. uenio ad secundum membrum. C. de fide instrũ. Bartol.uerò in l.hæredes palàm. in princ. in j.col. ad fin. uersic. ad rationem Azonis.ff.de testa.dicit duos testes probare contra instrumentum,quòd etiã mille alios testes descriptos habens, non probat. Quod intellige,ut suprà, nisi alij uiua uoce coadiuuent instrumentum:aliàs esset contra quod suprà dixi: Bartol. post glos. in dicta l.j.§. si quis. quemadmodum test. ape.dicit,quòd si unus ex numerarijs contradicit instrumẽto, uacillat eius instrumenti fides. & ibi probatur in textu. Et dicit ibi Bartol. esse uerum, non solùm in testamento, ut ibi,sed in omni instrumento.quod nota. Salice.in d.l.in exercendis.quarta quæst.Sed si testes non instrumentarij cõtradicunt instrumento,nihil est,si de loco & tempore instrumenti confecti non deponunt, quia potuerunt fieri diuersa instrumenta:ideo cùm de tempore non recordantur, fiat articulus de unitate actus,aliàs non concluditur cõtra instrumentum.per tex. & docto.in dicto cap. cùm Ioannes.secundum Bartol.in dicta l.j.§.si quis.ante fi.& Abbas in d.c.cùm Ioannes.& Bartol.in l.ij.C.de bon. posses. secundum tabul. Et ideo Abb.suprà dicit, quòd testes non deponẽtes de die, nõ uidentur deponere super illo cõtractu, uel facto, de quo apparet instrumentum,sed de alio,ut contrarietas euitetur. Et subdit post Innocen.in cap.qualiter,& quando, de accu. quòd si aliqui deponunt de die, uel certis personis,alij non recordantur, præsumitur quòd de eisdẽ deponant. Possunt autem testes probare contra instrumentum in eius tenore. Bartol. in l. generaliter. C.de non nu. pecu. Si autem testes instrumentarij dicunt se non recordari de contentis in instrumento, non reprobant illud. docto.ubi suprà.& glos.in d.l.j.§.si quis. in glos.j.Pau.de Castr.consi.ccvj.incipiẽ.Non multum uidetur. Si uerò testes extra instrumentum contradicũt,reprobatur illud, nisi per descriptos coadiuuetur uiua uoce:quod tamẽ erat arbitrio iudicis ex qualitate personarum,& notarij, & instrumẽtum sit sine uitio uisibili, & testes non sint uilissimi:quia tunc statur instrumento:aliàs secus. Ita Bald.in d.l.in exercendis. ulti.col. ubi uide Salic. pen.col.in uersic.quæro quintò,quia.& tenet Bartol.in d.§. si quis. in ulti. col. in uersic. & propter hoc dicitur, quidam. Quando autem instrumẽtum est antiquum, magis ei creditur,quàm testibus,quorum memoria labilis est.l. Celsus.de proba. iuncta l.peregrè.de acquiren.pos.& suprà, Obliuio. uersic.j.v.& sequen. Item si unus ex numerarijs contradicit,licet reddat suspectum,non tamen impeditur executio, si agitur de leui præiudicio, sicut ex apertura testamenti,uel uictoria super possessorio.l.ij. & fin.cum glos. C.de edi.diui Adri.tol. Secus,si de magno,ut in petitorio,& testis contradicit:secus,si dicit se non recordari.Ita Angel.in l.ij.§.fin. ff. quemad.testa.ape.Item si unus ex septem testibus testamenti dicit, se nõ recordari de tenore testamenti, non potest ex eo adiri hæreditas. per l.ij. C.de bon. pos. secundum tab.secundum Bald.in d.l. hæc sententia.in d.uer.sed opponitur, quòd incerta. Facit dictum Bartol. in d.§.fin. dum loquitur de

de uno teste, codicillo contradicente. Itẽ si testes dicunt notarium errasse, & quod ipsi non audiuerunt talia uerba, probant. Bald. in d.l. hæc sententia. in j. col. in fin. uer. quid si testes. Itẽ si testes interrogati de ratione non respondent, non reprobant instrumentum. aliàs secus. Bald. in l. presbyteri. in ult. col. in uer. iuxta prædicta quæro. C. de episc. & cle. Itẽ si duo dicant interfuisse instrumento, alij duo negent se interfuisse, instrumẽtum sumit uires ab illis affirmantibus, dicẽtibus se interfuisse, si sufficiát ad instrumentũ, & alij sunt supernumerarij. Bal. in d.l. in exercendis. in ulti. col. in uer. uenio ad secundum membrum. ubi dicit uerum, etiamsi illi duo non sint rogati. & tenet Bald. in l. hæredes palàm. in fin. princ. in uer. extra nos uidemus. ff. de testa. Idẽ si unus dicit de præsentia alterius negantis. Bal. in d.l. testium. in iij. col. in uersi. modò hic insurgit dubium. C. de testi. & per Bartol. in l.j. §. fin. de auth. tu. Et de hac materia uide plenè in Spec. de instru. edi. §. instrumentum ergo, &c. & suprà, uer. Instrumentũ reprobatur. per discursum. & tenet Bal. in l. hæredes palàm. in fi. princ. de testa. Et idem si unus dicit de præsentia alterius negantis. Bald. in d.l. testium. & per Bar. in l.j. §. fin. de autho. tu. & suprà, Testium reprobatio. uersic. pen. Et de hac materia uide plenè in Spec. de instru. edi. §. viij. & suprà, uerb. Instrumentum reprobatur per glos. ordi. iiij. q. iij. si testes. in prin. Sed an reprobent instrumentũ, qui dicunt partes fuisse absentes decima die intrante mense. Bald. in tit. de pace Constan. §. die Lunæ. ubi uidetur tenere quòd sic. Sed an literas sigillatas. j. eo. uersi. xxxiiij.

20 Testes instrumenti dicẽtes se nõ recordari de tenore eius, uel cõtractus, sed quod talis causa non fuit in eo expressa tẽpore contractus, probant causam illam, de qua fit cõtrouersia non fuisse expressam. Cy. fin. in l. si præsidi. in fi. C. de do. ante nup. Quod est mirum, ex quo de toto non deponunt, sed satis est quòd recordẽtur, & deponant de eo, de quo est quæstio. & Alex. in l. cùm antiquitas. in fi. C. de testamen. & suprà, Testes deponant.

† Testes instrumentarij ad reprobandum instrumẽtum satis est, quòd deponant, rem non fore gestam, prout instrumentum cantat, licet non recordentur, prout res fuerit gesta. do. Barth. Soc. in consi. clxxj. incip. Diu uer. multum etiam mihi. circa fin. in ij. parte.]

Testibus duobus pro instrumento deponentibus magis creditur, quàm pluribus contradicentibus: ut per Alexan. consi. lxxiij. j. parte. in princ. & in fin. post Anto. de Butr. in c. cùm. Ioannes. de fide instru.

Testes instrumẽtarij, & notarius rogatus de instrumẽto, produci possunt ad coadiuuandum fidem instrumẽti. cap. cùm de Ioannes. & ibi Abb. de fide instru. Adde cap. cùm à nobis. de testibus.

Testes concordes cũ instrumento solenni uituperato, uel non solenni, an dent robur instrumento. Bal. in l. fi. in iij. col. uer. sed quid si scriptura. C. de fideicommiss. quòd sic, & sup. Instrumentum cancellatum. uersic. xviij. nisi super possessorio: ut ibi.

Testes an sint examinandi, quando apparet scriptura. Bald. in l. fin. v. oppo. C. de edi. diui Adri. tol. distinguit.

Testium subscriptorum depositio trahitur diem subscriptionis. Bal. in l. fi. v. oppo. vij. col. C. de edi. diui Adri. tol.

Testes instrumenti numerarij non uitiantur, licet alij supernumerarij differant, uel discordent. Bald. in rubr. C. de contr. inue. in ulti. col. in addi. Spe. non clarè dicat. & in l. j. C. de quæst. & Bal. in addi. Spe. de teste. uer. nihil prodest.

Testes testamenti debent uidere testatorem. l. si non speciali. & ibi omnino doct. & Alex. C. de testa. ideo si cortina est in medio, non probant, nisi uiderint. Bartol. in l. ij. §. idem Labeo. j. col. uer. ulterius uenio. ff. de aqua plu. arc. ubi dicit secus in contractibus: ut ibi etiam per Alex. & Io. And. in cap. ex literis, de consue. post gl. in uerbo, audierint. quę dicit testes probare, licet cortina sit in medio. Item probant actum, qui percipiatur alio sensu, quàm uisus, secundum Angel. in auth. de hæredi. & Fal. §. hinc nobis. in ult. col. in princ. uers. secundò nota. Item uerum, quando testes habent notam uocem contrahẽtium. Ray. in d. §. idem Labeo. & plenè Alex. de Vero. in consil. In causa prædicta. post consil. xliiij. Alex. de Imo. in iiij. parte. & in d. §. idem Labeo. & Bal. in d. l. si nõ speciali. in j. col. & ibi Barto. qui dicit testem non probare, si non possit uidere testatorẽ: secus, si uideat per rimulam, uel cum difficultate. Sed in testamento non sufficit habere uocem notam. Bald. ibidem, & ibidem per do. Alex. in ij. col. in fin. in uersic. ulti. ex text. cum alijs concor. ibi per eum signatis, qui dicit secus in codicillis, & donatione causa mortis, secundũ Mathe. in not. cxxiij. & Alex. in §. idem Labeo.

Testes inhabiles in instrumento descripti, uel subscripti, possunt deponere ad confirmationem, nõ ad improbationem instrumenti. Bald. in l. j. iij. col. in uer. potest etiam dici. C. de testa. quia testes cõtra instrumẽtum debent esse omni, etiã leui exceptione maiores. Bar. in l. optimam. de contrahen. & commit. stipu. & Alex. consi. xlij. quarta parte.

Testes debent poni in principio instrumenti, nisi habeant necesse subscribere se in eo. Bal. tit. de pa. Cõstan. §. die Lunæ. super uerbo, in præsentia. sed in l. hac consultissima. j. col. in uer. nunc uenio ad alia. C. qui testa. fa. pos. dicit poni posse etiam in fi. uide Bal. in l. præposteri. ad fi. C. de test. & Alex. in l. si librarius. de reg. iur. & melius per Alex. in l. iurisgentium. §. si paciscar. de pac. & in §. quod ferè.

30 Testes præsumuntur fuisse præsentes, quando de numero eorũ sit mentio in instrumento. Ang. in auth. de tab. in prin.

Testes de tenore instrumenti perditi an probent. suprà, Instrumentum perditum. uersi. ij. quòd sic.

Testes instrumenti uidentur deponere eo ipso quod describũtur in eo. Bal. in c. ij. in j. col. super uer. firmatũ. quid sit inue.

Testium subscriptio in instrumentis non est necessaria. Paul. de Cast. consi. ccvj. incip. Non multum uidetur necessariũ, nisi contractus requirat scripturam. l. contractus. de fide instru. Abb. in c. cùm Ioannes. de fide instru. quem etiam uide in cap. j. eod. tit. nisi in testamento in scriptis. l. hac consultissima. C. de testa. in princ. in Spe. de instru. edi. §. instrumentum ergo. uer. item quod testes. & de utraq; per Alexá. in l. iuris gentium. §. quòd ferè. de pac.

Testes duo derogant literis sigillatis, secundum Abb. antiq. in c. cùm à nobis. de testi. Bal. in Marg. Testis. j. col.

Testis esse non potest in testamento patris filius incestuosus. sup. uerb. Incestus. uersi. vj.

Testes instrumentarij an cogantur uenire ad iudicium. sup. Testium coactio. uer. xix. ad fi. quòd sic, si aliter ueritas haberi non possit.

Testes testamenti inuiti esse non debent. suprà, Testium coaactio. uersic. xxiij.

Testes unius instrumẽti præcedẽtis censentur repetiti in alijs sequentibus, sicut dies, & consul. Bar. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. in lectura. in ult. col. in uersi. quæro quid in loco. & ibi per do. Alex. in ij. col. in uer. item inquãtum. Bar. ff. de eden. Bal. in l. patris, & filij. in prima col. in fin. uer. sed pone, quòd plura testamenta. & ibi per Imol. & do. Alexã. in ultima colum. in princ. in uer. extra glos. quærit. ff. de uulga. & pupill. ubi idem dicit in rogitu, ut censeatur repetitus. quod no.

Testium nomina qualiter scribantur in instrumento. in Spec. de instru. edi. §. j. qui incipit, breuiter. uer. post locum.

40 Testes extra instrumentum an possint coadiuuare instrumentum à testibus in eo descriptis reprobatum. Sali. in l. in exercendis. in repet. & in lect. de fide instru. & omnino per Alex. con. xlij. quarta parte, quòd sic, secundum Inno. & Io. An. & But. in c. cùm Ioannes. de fide instru.

† Testes si dicunt, Notarius errauit, quia non audiuimus hæc uerba, sed quædam alia, de quibus non recordamur: probãt negatiuam, sed non affirmatiuam, quid actum fuerit, satis quòd testes dicant rem non ita gestam, prout cantat instrumentũ, licet ignorent qualiter res fuerit gesta. quod est singulare. do. Bar. Soc. in consi. cclxxj. incip. Diu. uer. confirmo hoc. circa fi. ij. parte.]

Testes non possunt recipi contra instrumentum, cuius uigore lata est sententia. in Spec. de instru. edi. §. ix. uersic. sed eodẽ themate.

Testes contra inuentarium non admittantur. l. fi. C. arbi. tu. & gl. ord. iiij. q. iij. si testes. in princ. doc. post gl. & ibi Abb. in c. cùm Ioannes. de fide instru.

Testes instrumentarij esse possunt etiam domestici. sup. uerb. Domesticus. uersic. xxiij.

Tignum immissum arguit possessionē seruitutis. l. sicut. §. sed si quæratur. & ibi Bar. in prin. ff. si ser. uen.

Tignum immissum ultra debitum debet remoueri. l. si cùm. ff. si ser. uendi.

Tignum uitiosum uēdens tenetur ad interesse, si domus ruat. Bar. in l. j. iij. opp. in v. col. C. de senten. quæ pro eo, quod inter. profe.

Tigni iniuncti actio tollitur per actionem furti. & econtrà. gl. in l. in rem. §. tignū. in uerbo, descendit. ff. de rei uendi. & ibi Bar. quod idem tenet in l. ij. ff. de tig. iniunc.

Tigni appellatione uenit omnis materia apta ad ædificandū. l. tigni de uerbor. signifi. l. adeo. §. cum in suo. ff. de acquiren. re. domi.

Tignum alienum non debet auferri, si domus deformetur. gl. & doc. & Bar. in d. §. tignum. contra gl. in l. ij. de tig. iniun.

Tigni iniuncti titulus uel actio, habet locum in iniunctis perpetuò duraturis. l. sed addes. §. si usus. ff. locati. Pet. de Sun. in §. tignum.

Tignum alienū, si bona fide iniungatur, datur actio ad simplū: sed si mala fide, ad duplum. do. & Pet. de Sun. post. gl. in d. §. tignum. in uerb. habebit. & ibidem Bar.

Tignum fundo alieno iniunctum potest propria authoritate domini fundi amoueri. l. quemadmodum. §. si protectum. & ibi Flo. ad legem Aquil. l. si uitē. §. qui ad ianuā. & ibi Bart. ff. quod ui, aut clàm. Barto. in l. j. §. interdum. in ij. col. in fin. ff. uti possi. Barth. Cæp. de serui. urb. c. xxx.

10 Tigni seruitus uenditione domus, licet nō dicatur, quia uenit domus uti est. Bar. in l. binas. ad fi. ff. de ser. ur. prædi. & in l. quicquid. ff. communia prædiorum.

Tignum in domo iniunctum non potest uendicari per dominum. d. §. tignum. & ibi Bar.

Tignum iniunctum censetur immobile, sicut domus, & est cōmune pro diuiso utrique domino: sed separatū est mobile, & est cōmune pro indiuiso. Flo. in l. binas quis. de serui. urban. præd.

Tigna in muro quando possint per socium immitti. Barthol. Cæp. ubi suprà.

Tigno uno concesso uni, an possint plura immitti. Item,

Tigna immissa in loco publico per quem destruantur. Bartho. Cæp. ubi suprà.

Tignum iniungens parieti meo, qualiter conueniatur. in Spe. de propriet. §. j. uer. & nota.

Tignorum iniungendorum ius si uendatur, quomodo formetur instrumentum. in Spe. de emp. & uendi. & §. j. in vj. char. uer. ad hoc.

Tignum meum conuertens in suum ædificium, quomodo cōueniatur. in Spec. de ecclesi. edi. uer. & quia.

Tignum in parietem communem non potest immitti ultra dimidium parietis. l. inter me. & ibi Flor. de serui. ur. præ. nec usq; ad dimidium, sed minus sicut ibidem.

20 Tignum supra domum uicini extendi non potest ultra medium pedem. l. si quando. & ibi Flo. si ser. uen.

Tigni materiam supple suprà uerbo, Seruitus tigni. per totū. & in tit. de tig. iniunct. & in Spec. de consecr. ecclesi. uel alta. uer. & quòd.

Timor. De hoc plenè suprà, uerb. Metus. per totum.
† Adde, quòd timor est metus mali impendētis, secundum Cicer. in Tus. quæsti. & dicitur Græcè φόβος.]

† Timor mortis naturalis, dum quis est infirmus, non excusat: ut potest exemplificari in infirmo profitente religionem, ut in ca. sicut nobis. de regul. Idem de timore mortis actualis, ut naufragij, uel incendij, seu hostium, non excusat, nec inualidat actum: nam aliquādo Deus infert timorem, ut quis ad eum conuertatur: ut in c. non omnis. xj. q. ij. non metus est uiolentus, ut quia imminet periculū mortis, & tunc non ualet actus: ut in c. Abb. quod metus causa. Abb. in d. cap. sicut. de reg.

Tinctor pannorum debet restituere pānum tinctum à se lauatum. Bartol. in l. antepen. in fin. C. de muri-le. lib. xj.

Tinctor si tingat cum mala tinctura, tenetur ad interesse. Bart. in l. Baphij. ad fi. eod. tit. in uer. nota arg.

Titubatio testis diminuit ei fidē. in Spe. de teste. §. nunc tractandum. uersi. considerare.

Titubans pro ignorante habetur. eodem titulo, §. j. uersic. item quòd testis.

Titubatio, error & ignorantia, an differant. in Spe. de po. §. vij. uersi. duodecimò considerandum est.

Titulus quandoq; habetur pro non titulo. in Spec. de instru. edi. §. j. uersi. sciendum. ubi uide.

† Adde, quòd titulus multis modis sumitur: nam quandoque dicitur signum. Item omnis causa acquirēdi dominium, ut titulus pro emptore, pro donato. Itē titulus dicitur ipsa ecclesia, ut titulus sancti Pet. Itē clericalis. Item quilibet ordo ecclesiasticus, & quælibet dignitas, uel prælatio. gl. in c. dudū. el ij. de elec. in uer. intitulatā. & dicitur Grecè ἐπιγραφή.]

Titulus, id est, contractus, uel ius dominij translatiuum. glos. & Car. in cle. j. de censi. in princ.

Titulus, id est, dignitas. in cle. fi. §. j. in princ. de sen. excom. Itē capitur alijs modis in glo. in c. dudum. ij. de elec. & Alexan. in rubr. ff. si cer. pe.

† Titulus præsumitur quandoque sine actu, ut si præcessit contractus locationis: & tunc si steterit post annum, præsumitur cōtractus tacitè renouatus: ut in l. item quæritur. §. qui adimpleto. ff. loc. Et idem in simili no. Bart. in l. cùm de in rē uerso. ff. de usur. & not. in cap. fin. de causa pos. & propriet. & ibi Abb.]

† Titulus an præsumatur ex diutina præstatione census. not. in l. hoc iure. ff. de aqua quoti. & æsti. & in ca. j. de præscript. li. vj. & per Io. And. & alios. in c. peruenit. de censi. per Bart. in l. cùm de in rem uerso. ff. de usuris. per Abb. in cap. fin. de cau. pos. & propriet. concluditur, quòd solutio diutina census per tantū tempus, de cuius initio non est memoria, probat debitum, & censum. nam ex continuatione tanti temporis præsumitur debitum, & habet uim tituli, si nō allegetur cursus minoris temporis, non sufficit, si agitur de inducenda obligatione: ut in l. si certis annis. C. de pac. nam hoc casu debet allegare causam constituti, & adducere tempus ad probandum, seu præsumendum causam: ut in d. l. cùm de in rem uerso. Si autem agitur de liberatione inducēda, & si resistit ius commune, non sufficit: ut in l. competit. C. de præscript. triginta an. & in cap. j. de præscript. lib. vj. Si autem ius commune non resistit, & tunc secundum uarias naturas actiones acquiruntur tempore: ut in tit. de præscrip. per totum. Facit quod notatur in c. peruenit. & in c. omnis anima. de censi. & in c. accepimus. de priuilegijs.]

† Titulus coloratus, seu putatiuus, nō prodest ad præscriptionem complendam, ubi ius resistit, licet præscribens erret in iure, pro quo bonus text. in c. dudum. de decimis. Quod intellige, ubi est ius clarum: secus autem ubi probabiliter potest dubitari in intellectu iuris: nam tunc ualet præscriptio, licet erretur in uero intellectu: ut est tex. ualde no. in c. cùm dilectus. de consue. Abb. in cap. ad Apostolicæ. de donat. in uiti. colum.]

† Titulum sui beneficij nemo compellitur ostendere, & si factum est antiquum, & prælatus tacitè, uel expressè consensit diu eum possidere propter antiquitatem facti admittitur probatio per iuramentum possidentis. arg. in l. si arbiter. ff. de proba. no. in c. j. de præsumpt. Est tamen sciendum, quòd non sufficit talis probatio iuramentalis, concurrente antiquitate facti, si ius commune esset contra possidentem, ut quia possidet duo beneficia incompatibilia, est minor, uel incapax. Facit in ar. c. ordinarij. de offi. ordi. lib. vj. & etiamsi factum est antiquum, & superior eum tanquam beneficiatū tolerauit, non compellitur iurare, nisi ius commune faciat contra eum. Si uerò factum est recens, & superior non consentit tacitè uel expressè, bene potest compellere beneficiatum ad faciendum plenam fidem de titulo: ar. in c. iij. de insti. facit ij. q. j. legi. & quod no. Inno. in c. super his. de acu. & Fed. de Senis cō. xcviij. Abb. & doc. in c. licet Heli. de simo.]

† Titulum ostendere non potest compelli subditus, qui diu toleratus fuit à prælato suo in beneficio suo, licet possit assumere in se onus probandi defectum tituli: arg. in c. dilecto. de præben. no. Io. And. in c. j. de reg. iur. li. vj. Hosti. in c. licet Heli. de simo. & in c. ordinarij. de offic. ord. li vj. no. Inno. in c. illud de præsump. & d. Car. in c. requisiti. de testa. & Arch. in c. nemo. de conse. dist. j. Abb. in d. c. dilecto. in ij. col.]

† Titulos uarios potest quis consequi super eodem beneficio, & ratione

& ratione aliorū se defendere. Quod intellige se defendendo: secus, agendo, & petendo confirmationē. Et ideo si dubitas de collatione tua, impetres secundā: quia per hoc non inducitur renunciatio primæ: imò poteris uti utraq; ad defensionem tuam. Facit quod no. Ioan. And. in cap. cùm personæ. de priuil. lib. vj. super glos. Ita consuluit Pau. de Liazaris per text. qui non reperitur alibi. in cap. post electionem. de conces. præbend. & ibi Abb. & uide eundem Abb. in cap. cùm olim. ij. in glos. in uerb. de gratia. de priuil. ubi singulariter not. ex glos. iuncto tex. ibi, quòd impetrans secundum priuilegium exemptionis etiam ab alio superiore, nō uidetur renunciari priori priuilegio super eodem obtento, imò potest ex utroq;, priuilegio se defendente. arg. ca. nullus pluribus. de regu. iur. lib. vj. Simile no. in cap. post electionem. quòd clericus dubitans de ualiditate sui tituli, non uidetur renunciare, impetrando aliū titulum ab alio superiore: imò cautum est hoc facere, ubi dubitatur de ualiditate primi tituli. Non tamen potest ex utroq; agere: quia ex diuersis titulis non potest acquiri dominium: ut in ca. inter dilectos. de fide instrumen. in l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. commo. & in cap. ut quis duas. de elec. lib. vj. tamen potest se defendere: quia reus potest uti pluribus defensionibus, etiam contrarijs, dūmodo successiuè: ut in d. regula, nullus. & no. in c. cùm uenerabilis. de religiosis domibus. & Abb. in c. nā siue. de arbit.]

† Titulus iniustus causam tribuit pręscribendi. Istud probant domini de Rot. decisi. cccclxxiij. in nouis.]

Titulus non probatur ex instrumēto donationis, uel alio, quo dicitur, ꝙ Titius donauit omne ius, quod habet in re: quia intelligitur scilicet, si quod habet: unde nisi aliter de iure autoris constet, non sufficit ad præscriptionē. sup. uerbo, Dominium probatur. uersic. xvj.

Titulus in præscriptionibus non probatur, per l. cùm de in rē uerso. de usuris. secundum Bald. in l. j. v. col. in uersi. quæro, nunquid possidentes. C. de fideicom.

Titulus in præscriptione regulariter requiritur. l. præscriptione. & ibi doct. C. qui. lon. temp. præscript. no. Instit. de usucap. in prin. Quod uerum in præscriptione rei ecclesiasticæ. c. si diligenti. de præscrip. Bald. in Marga. Titulus. uersic. fin. Pau. de Cast. in l. seruitutes. de serui. Barthol. Cæpol. de serui. urba. c. xx. Itē etiam in præscriptione superficiei, uel emphyteusis. Flo. in l. seruitutes. xij. col. ff. de serui. Item in pręscriptione dominij, uel quasi. Host. in c. fi. de consuet. & Bal. in Mar. uer. Titulus. uersi. ij. Item in pręscriptione seruitutis personalis, non realis: ut infrà eodemmet uer. Item in præscriptione iurium incorporalium, cum bona fide de iure canonico. ca. si diligenti. & ibi doct. de foro cōpe. nisi per quadraginta annos. Pau. de Cast. consi. v. incip. Causa, quæ uertitur coram domino uicario. in ultimo dubio, & infrà. Item quando præsumptio est contra possidentem, uel pręscribētem. c. j. de præscrip. in vj. Item in præscriptione triennij. gl. xvj. q. iij. in summa. ff. de usucap. l. ij. Item in pręscriptione rerum corporalium temporalium decem uel uiginti annorū. l. si quis. de præscrip. trig. an. & in l. Celsus de usucap. l. fin. de lon. temp. præscrip. Quod uerum etiam contra clericum in rebus patrimonialibus, non in ecclesiasticis, in quibus præscriptio quadraginta annorum requiritur, quia in patrimonialibus nō est priuilegiatus. xvj. q. iiij. possessiones. per gl. & in cap. quanquam. de censi. in vj. in glos. in uerb. ipsarum. But. & Sicu. in cap. si diligenti. in pen. col. in fin. in uersi. ultimò quæritur hîc. & ibidē Imo. de præscrip. Item in præscriptione, in qua ius commune non resistit potestati possidendi, sed potestati habēdi: ut quòd unus episcopus habeat ius in diœcesi alterius. glos. & doct. in d. cap. si diligenti. in glos. magna. in uer. iustus titulus. circa finem. Vide glos. in cap. j. eod. titu. in vj. in glos. magna, in uer. titulum. Fallit tamen in certis casibus, in quibus nō requiritur titulus, scilicet in præscriptione longissimi temporis. doc. in ca. de quarta. de pręscript. & Paul. de Cast. consi. clv. incipien. Circa præsentem casum notandum est. & l. si quis emptionis. de præscript. trig. annorū. & tenet Alexand. in l. Celsus. de usucap. Item in præscriptione libertatis. Bartol. in l. si ædes. in princ. in j. no. ff. de serui. urba. præd. & per glos. in l. fin. in uerb. credidit. ff. quemad. ad ser. amit. Item nisi in præscriptione consuetudinis. sup. uerb. Præscriptio qualiter. uersi. xxxiiij. Item nisi in pręscriptione usus aquæ decennali. l. si quis diuturno. si ser. uend. Itē nisi in præscriptione seruitutis realis: secus in personali. Bal. in l. ij. in j. col. uer. sed contra istud opp. C. de serui. & aqua. Flor. in d. l. seruitutes. ult. col. & in d. l. si quis diuturno. ubi etiam per Bar. quem etiam uide in l. fin. ij. opp. ff. quemad. ser. amit. & in l. j. de mor. infe. Item fallit in præscriptione statuti. Bald. in l. iij. C. qui. long. temp. præscript. non obijcitur. licet in ea requiratur bona fides: ut suprà, uer. Bona fides. uersic. xxxj. & uerb. Præscriptio quomodo. uersic. xiiij. & Alex. in l. Celsus. de usucap. Item in seruitute uiæ. suprà, uerb. Seruitus uiæ. uersic. iij. Item in præscriptione tanti temporis, in cuius contrarium memoria non existat, qui non debet de necessitate allegari, cùm præsumatur. Innoc. in cap. si diligenti. in ulti. col. ad fin. de præscript. & Bald. in Marga. uerb. allegans. uersic. iij. & suprà. Itē in præscriptione iurisdictionis. Bald. in l. j. xij. colum. C. de eman. liber. & Bal. in l. fi. C. ne de statu defunct. & Alex. in l. si quis diuturno. si serui. uen. Item quando ius nō resistit possidenti, quia bona fides sufficit. c. illud. de pręscript. l. si quis. de pręscrip. triginta annorum.

Titulus superueniens possessori lite pendente an prosit ei, ne conueniatur petitione hæreditatis. Barto. in l. cogi. in ij. col. in uer. quæro, quid si titulus. & ibi Bal. in ij. col. in uer. iuxta hoc quæro. C. de peti. hære. quòd sic, quando titulus superuenisset ab eo, qui petitur, est. Ang. in l. si is qui bona. de acq. hære. Item,

Titulus quæsitus possessori à uero domino prodest ei, ne conueniatur Publiciana, uel petitione hæreditatis. Bal. in l. per diuersas. ij. col. super uerbo, rerum apud se constitutarum. C. mandati ubi etiam dicit non dici simulatum. de quo sup. Petitio hæreditatis. uersic. xix.

Titulus allegari potest post litis contestationem, refectis tamē expensis, quando de titulo interrogatus ante litem contestatam, noluit respondere. Bald. in d. l. cogi. iiij. col. in uersic. sed ulterius quæro. & suprà, Expensarum condemnatio. uersic. xxvj.

10 Titulus solus sine possessione non tribuit interesse probabile: unde non est citandus in acceptione tenutæ de re is, qui habet solum titulum. Bal. sing. in l. manifestissimi. in princ. in j. col. ad fi. uer. attende, quia sæpe. C. de furtis.

Titulus pro suo non competit ei, qui non possidet domini cogitatione. l. apud antiquos. C. de furt. Bal. in l. ancillæ. in iij. col. in vj. opp. C. de fur.

Titulus lucratiuus sufficit ad Publicianam. l. eum, qui. §. sed & si quis. & ibi Bart. ff. de Publicia. Item ad præscriptionem. l. super longi. & ibi Bal. in ij. no. C. de longi temp. præscrip.

† Titulus lucratiuus an habeatur pro non titulo de iure canonico. uide Fel. in c. si diligenti. de præscript. in fi. ult. col.]

Titulus, etiam ignoratus, sufficit ad præscriptionem. Bar in l. ij. §. si sub conditione. in fi. ff. pro emp. contrà tenet Bal. in l. j. C. per quas perso. & Alex. in l. naturaliter. de usucap.

Titulus donationis quia de iure non præsumitur, si allegetur, non probatur per quasi possessionem diutinam. Bald. in l. fin. C. ne de statu defun. Alexan. in d. l. cùm de in rem uerso. de usur.

Titulus præsumitur ex patientia, & præstatione diutina. Bald. in cap. j. §. fin. in ulti. colum. uersic. item nota ex patientia. si inter do. & uas. lis ori. quem etiā uide in l. si certis. in iiij. col. in uersic. uenio ad quæstionem. C. de pac. sed in l. si maior. in uer. iuxta hanc legem. & ibi Bartol. C. communi diui. dicūt quòd non. Vide plenius per Bartol. in l. cùm de in rem uerso. & ibi Alexan. ff. de usuris. in iij. colum. in uersi. ueniamus ad tertium. & per Pau. de Cast. consi. cccij. incipien. In causa spectabilium uirorum. sed præsumitur in seruitutibus realibus, & personalibus. Bald. post glos. in d. l. cùm de in rē uerso. iij. col. in uersic. ueniamus ad tertium passum. ubi etiam uide quid in decimis. de quo in ca. j. de præscript. in vj. quòd titulus præsumitur ex præscriptione tanti temporis, quòd non sit memoria in contrarium. & not. in cap. super quibusdam. de uerbor. signifi. & Bartho. Cæpol. de serui. urb. pręd. cap. xix. Seruitus constituitur. uer. vij. Et quòd in seruitutibus pręsumatur titulus ex usu longi temporis, tenet Bar. in l. j. §. denique. el ij. in ij. colum. in uersic. item opp. & uidetur, quòd

quòd seruitus.ff.de aqua plu. arcen. quem etiam uide in d.l. si maior.& in d.l.cùm de in rem uerso.in iij.col.in d.uer.ueniamus ad tertium. & in sua q.quædam mulier habens amplum patrimonium,&c. & Bal.in l.si filius. C.de peti. hære. Adde omnino Archi.xviij.q.ij.c.fi.& s̄. uer. Præstatio.uersi. j.& v.& per discursum,quòd titulus constituti allegati præsumitur ex præstatione per certos annos facta.& Alex.con. ciiij.iiij.parte.

Titulus putatiuus licet non prosit ad pręscriptionem,quando ius resistit,licet pręscribens erret in iure. gl.in c. Apostolicę. de dona.c.dudum.j.de decimis. hoc uerum, quando ius est clarũ, non quãdo probabiliter dubitatur in intellectu eius: quia tunc ualet præscriptio, licet erretur in intellectu uero, ca.cùm dilectus.de consuet.Ant.in d.c.Apostolicæ.Alex.in l.Celsus.de usucap.

Titulus, etiam putatiuus, qui etiamsi esset uerus, sufficeret ad trãslationem dominij, sufficit ad præscriptionem.d.l. super longi.& Bar.in l.proprietatis.C.de proba.doct.post.gl.in c. si diligenti.de præscript.Vnde inducit Publicianam.l.eum, qui.in princ.& ibi Barto.de Public.& Alexan. in l.j. ff. quorum bonorum.

Titulus,& possessio tradita bona fide, ex causa ipsius tituli requiritur ad Publicianam.l.eum, qui.§.fi.& ibi Bar. ff.de Public.Bar.in l.cùm sol.in ult.col. ff. de usucap.docto.in l.cùm ut.C.de acqui.pos.

Titulus beneficij solus sine possessione transfert ius, nisi in beneficio per papam collato,non confectis literis papæ prouisus, non habet administrationem.Car.in cle.ij.§.j.viij.q.de æta.& qua.& s̄. Dominium transfertur.uersi.lxviij. contra. s̄.Possessio ecclesiæ.uer.v. Et facit,quia beneficium dicitur assecutum, etiam ex sola impetratione literarum, propter quod debet fieri mẽtio de eo in impetratione secundi, aliàs non ualet:quia dicitur impetratio obreptitia,si dicitur non esse assecutum beneficium, cùm de beneficio literas impetrauerit. Cardin.singul.in clemen.ij.xij.quæst.de officio ordinarij.

Titulus beneficij per procuratorem specialem statim quæritur domino absenti, sed per negotiorum gestorem non,nisi ratificatione secuta. Abb. Sicul.in ca. accedens.de præben. uide c.si tibi absenti.eod.tit.in vj.

Titulus in præscriptione consuetudinis non requiritur.not.in c.j.de rescrip.in vj.in Nouella. Bal.de pace Constan. uer.ab antiquo.Bal. Ang.& Alex.in l.de quibus.de legi.& s̄. Consuetudo inducitur. uersi.xiij. Alex.in consi.ciiij.iiij.parte.

30 Titulus procuratus prodest ad finem repellendi actorem. Bart.in l.fine.§.si duobus.de public. Alex.in l.ij.§. quod diximus.si quis cau.

Titulus cessionis in quacunq; parte instrumenti poni potest. Bald.in l.ij.paulo post princ.uer.deinde no.C.ne liceat pot. quem uide in l.per diuersas.vij.q.C.manda. Sed Bartol.in l. j.in iij.col.in uer. & secundum hanc tertiam lectu.not.C.de acti.& obl.dicit, quòd debet poni in principio, nisi quando creditor cedit fideiussori, uel correo, & similia:quia in qualibet parte poni sufficit. Quod etiam tenet indistinctè. in d. l.per diuersas.in j.colum.in fin.uersi.quæro,quomodo præsumatur.

Titulus inuestiturę debet ostendi per uasallum in causa feudi. ca.j.§.cum domino.&.ibi Bald.super uerbo,nescire. de notis feudorum.

Titulus an & quando sit ostendendus.s̄.uerb. Possessor cum titulo.uer.x.& xij.

Titulus non deductus in prima causa, si deducatur in causa appellationis in eodem articulo possessionis, non potest probari per testes. Ang.in auth.de tri.& se.§.illud quoq;.el ij.in j.col.in fi.& s̄.Testes in causa appellationis.uer.iij.

Titulus allegatus ante litis contestationem debet probari, si pars aduersa petat dari terminum ad probandum.Bald.in l. cogi.in pen.colum.in uersic.sed hìc quæro.C.de peti.hære. distinguit.

Titulus inualidus an cõfirmetur ex longa pręstatione.Bart. † in l.cùm de in rem uerso. ij.col.de usuris distinguit. † Vide Felin.in cap. de quarta. de præscript. in pen. colum. statim post medium.]

† Titulus ualidus,uel inualidus, an & quãdo excuset à fructibus,uide Fel.in c.de quarta.ix.col.de præscript.in uersic.secunda restrictio:ibi,item quando.]

Titulus præsumitur,licet non probetur,quando quis opponit descriptionem, & probat cursum temporis, & allegat titulum.gl.est xvj.quæst.iij.dilectio.Gul.de Cu.in l. si quis emptionis.C.de præscript.triginta an.& ibi Cyn. ij.quęst.& in consi. Tanta est scientia patris, &c.& sup.uerb.Emancipatio.uersic.xxvj.& sup.uer,Exceptio.uersic.antepen.& uerbo,Licentia.uersic.lxxvij.& uerb. Possessor.el j.uersic. xiiij. & uer.Filius in potestate. uer.ij.sup.uer.Seruitus constituitur.uersic.vij.ubi plenè. Et est uerum,etiam in præscriptione, secundum dictam glos. quæ etiã dicit posse probare per iuramentum,titulum,& bonam fidem,quando quis probauit possessionem sufficientem ad præscriptionem.Item uerum in priuilegio, quia sufficit allegare illud, & probare usum eius: per Alex.consi.lviij.& præcedenti.iiij.parte.Item uerum, si probetur possessio ex illa causa, & titulo allegato. sup.Seruitus constituitur.in d.uer.vij.

† Titulus potest multiplicari ad cautelam in eodẽ beneficio. Clausulam cum limitationibus ponit Feli. in cap.in nostra. col.iij.de rescript.]

Titulus singularis non præsumitur, nisi probetur per allegantem,etiam filiũ.Bald.in l.siue possidetis.in iij.no.C.de probationibus.

Titulus in legato ante aditam hęreditatem in effectu neutrius est,id est,nec hæredis, nec legatarij, sed post aditam est legatarij. Bald.in l.j.pen.col.in uer.modò quæro, nunquid in relegata.C.de usuris,& fruc.lega.

40 Titulus pro suo,generalis sufficit in præscriptione accessoriorũ,ut fructus.Bald.in l.j.ij.col.in prin.in uer.& no.quòd est priuilegium.C.de usur.& fruct.leg.

Titulus non requiritur in bonæ fidei possessore, præscribente fructus extantes.Bald.in d.l.j.in ij.col. in princ. in d. uer. & nota, quòd est.

Titulus debet probari per scripturam, non per testes. Bald.in l.fi.xv.opp.uer. potest autem probari.& in viij.q. & ibi Bar. in fi.C.de edi.diui Adri.tol.ubi uide.

Tituli prioritas facit præsumptionem in possessorio. Bal.in l.j. in uer.& sic no.C.de edi.diui Adri.tol.

Titulus lucratiuus dicitur in beneficio ecclesiastico, uel præbenda, etiam data pecunia acquisitis.Bar.in l.j.§.fi.ff.si quis omissa causa te.aliàs est in l.ij.quæ incipit,licet.in j.opp.

Titulus iustus in prælatura causatur ex sola canonica institutione.Inno.in cap.si quando.in gl.in uerb.canonica.de offi. deleg.Addo Ang.in l.non nudo.C.de eman.lib.

Titulus iustus in præscriptionibus dicitur, qui habetur à non uero domino,si tamen præscribens crediderit tradentẽ esse dominum.gl.no.in c.si diligenti.in glo.magna,in uerb.titulus.de pręscrip. Sed Ang.in l.cùm longi.C. de præscrip.lon. tempo.dicit esse iustum, qui procedit à bonæ fidei authore. Itẽ dicitur iustus,id est uerus,& qui tendat ad dominij translationẽ,& cesset sciẽtia rei alienę. de usuca.l.iusto.& l.apud. de fur. Item omnis, quem prætor tuetur,etiam cum alienæ rei scientia. de noxa.l.& generaliter. Bal.in consi. Considerandum est,&c.Item qui causatur à bona fide. Card. in cle.j. §.j.ult.q.de rebus ecclesi.non alie.

Titulus beneficij probãdus est probabiliter in causa spolij . de restit.spo.ca.in literis.& c.ex transmissa.ut lite pen.c.j.in vj. & Car.in cle.ij.x.q.de iudi.

Titulus beneficij potest sequestrari.s̄. Sequestrum.uer.lxv.

† Titulus an allegari possit, & ad ipsius probationem diuturnitas temporis induci,uide Fel.in c.de quarta.de præscript. circa fi.pen.col.in uer.considera duo.& in ca.causam.col.ij. post medium uer.puto sustentabilem.eod.tit.]

Titulus an & quando præsumatur ex diuturnitate temporis. Bar.in q.quædam mulier habens amplum,&c. ad fin.& per gl.xvj.q.iij.electio.xij.dist.illa.

50 Titulus ex scientia, & longa patientia, nõ pręsumitur.l.nulla.C.de rei uend.& Alex.consi.lxxxiiij.iiij.parte.

Titulus in præscriptione nõ est de necessitate allegandus specificè,quia sufficit allegare præscriptionem. Innoc.in c.fraternitatis.de testi.& Abb.Sicul.in c.fi.ix.col.uer. sed quęro. de pręscrip.ubi tenet idem in bona fide.

Titulus à iure pręsumptus sufficit in cessione. Dy. in l. frater. de

papa toleraret de facto non resistendo, non inducitur dispẽsatio. Et sic intellige text. in d. cap. cùm iamdudum, ita Panor. in cap. nisi esset. in ulti. col. de præbend. & dicitur Græcè καρτερία.]

Tomentum quod dicatur, & si sit lana. in l. si cui. §. lanæ. el ij. & ibi gl. uerb. Tomẽtum. ff. de leg. iij. † Et dicitur Græcè γνάφαλον.]

Tonsura an prosit post impetrationẽ beneficij ecclesiastici. Bald. in addi. Spe. de act. seu peti. uer. fi. ubi se remittit ad Spe. in §. sequitur.

Tonsura quare, & qualis esse debeat. gl. sing. in cle. ij. uer. idem. de uita & hone. cler. & sup. Clericus. el j. uersi. ij. & uerb. Corona. uersi. v. & ult. † Et per Feli. in c. cõtingit. de senten. excom. remisiuè.]

Tonsuram nisi clericus habeat, impunè percutitur. suprà, Clericus. el j. uer. xv. & uide in uersi. xvj.

Tonsura, & primi ordines à proprio prælato sunt requirendi, sicuti sacri ordines. c. cùm inter. de re iud. & c. abbate. in fin. de priuileg. in vj.

Tonsura dicitur ordo. Card. in cle. ij. §. j. de sepul. & sup. uerbo, Ordinare. uersi. xv.

Torcular uenit appellatione ædium. Bartho. Cæpol. de serui. tit. de igne.

Tortura & suspicio, uel metus torturæ, æquiparãtur. Bal. in l. interpositas. circa fin. in uersi. item adde. C. de transac. & sic pariter probentur: ut ibi. & Alex. in l. j. §. diuus. ff. de quæstio.

* Nihilq; interest, utrum reus in tormentis, aut tormentorum metu crimen cõfiteatur. Bal. in l. nouissimè. in prin. ff. quod fals. tut. aut. Ang. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acqui. here. Innoc. S. P. c. relatum. quod met. cau. in c. causam matrimonij. de offic. deleg. Ang. Aret. in tracta. Malefic. uer. fama publica. Hippo. Marsi. in pract. §. expedita. nu. 2. Aemilius Maria Manolessus.

* Tormentis subijci reus non debet, cùm eius probationes firmiores, aut pares, aut etiam aliquantulum infirmiores sunt fisci aut accusatoris probationibus. Alex. con. xxx. pater ueritatis. dub. ij. uol. vij. Ay. Crau. consi. vj. nu. 39. uol. j. Aemilius Maria Manolessus.

† Torqueri non debet minor quatuordecim annis, licet ueritas ab eo ferula, uel corrigia haberi non possit, & elici. ut in l. j. §. impuberes. ff. ad Syllanianum. & in l. ex libero. §. j. ff. de quæstio. Item senes decrepitæ ætatis non debent torqueri: ut in l. iij. ff. ad Syllania. Item mulier prægnans: ut in l. prægnantis. ff. de pœnis. Abbas in d. cap. cùm in contemplatione. in fi. Et de materia uide Ioan. de Ana. in cap. si constiterit. de accusa. & in ca. cùm causa. de rapto. & in c. si constiterit. de accus. & in c. j. de sortileg. & in c. j. de delict. puero. & in c. j. de cleri. percus.]

† Tortura nõ debet esse ita seuera in clericis, sicut & in laicis: unde nõ debent supponi equuleis, uel funiculis, sed uirgis, seu corrigiatis. pro hoc bonus text. xxxiij. q. v. c. j. in fi. Abb. in d. c. cùm in contemplatione. de reg. iur.]

Tortura potest inferri pro reperiẽdis rebus fisci perditis. Bal. in l. j. in iij. col. uersic. item quod in causa fisci. C. de hære. uel actio. uen.

Tortura in iudicio, & loco publico debet fieri. Bartol. in l. si ea quæstio. in fi. C. de his, qui. ut indig.

Torqueri potest testis uacillans, scilicet quando unum dicit in iudicio, & aliud extra iudiciũ, etiam sine indicio. Alex. consi. lxiij. j. parte. & Ant. de But. in c. cùm in tua. de testibus.

Tortura probatur per indicia, uel coniecturas. Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cler. in j. col. uer. adde tamen unũ. & per Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. in iiij. col. ff. de ope. no. nun. Alex. in l. pen. ff. de fer. dicit, quòd de principali reo criminis non, sed de teste sic. Pau. de Lea. in c. grauis. ad fin. de deposito.

† Tortura probatur à communiter accidentibus: ut no. Hipp. de Mar. sin. j.]

Tortura etiam die feriata in honorem Dei permittitur pro crimine enormi. l. iij. & ibi Bald. in uer. deinde not. C. de episc. aud. & domi. Iason Mayn. in l. j. in j. colum. in fin. C. de preci. Impe. offe.

Torqueri clericus non potest, nisi sit diffamatus de crimine, licet alia sint indicia. sup. uerb. Indicium. Pro quorum declaratione uide Fel. in c. uniuersitati. de sen. excom.]

Tortura post publicatas attestationes permittitur, si iudici uideatur. Barto. in l. unius. in §. reus. ff. de quęstio. Sed an ante, Bald. in l. milites. C. de quæstio. Vide Alex. post Barto. in l. si quis adulterium. de adulterijs.

Tortura in principio non est habenda. Bart. in l. j. in princ. in j. no. ff. de quæstio.

10 Torqueri non debet testis, qui non cogitur testificari. Bart. in l. j. §. si seruus. ff. de quæstio. Adde suprà, Testium coactio. uersic. vij.

Torquens scienter decurionem, præsumitur fecisse in contumeliam. Sali. in l. decuriones. C. de quæst. Et punitur pœna capitis, nisi pro crimine læsæ maiestatis ibidem. Quod uerum etiam in eo, qui fuit decurio. l. nihil. & ibi Bald. C. de quæstio.

Tortura permissa est in delictis atrocioribus. l. edictum. & ibi Bar. ff. de quæstio. & pro qualibet iniuria personali. quæ dicitur grauis. Bar. in l. non solùm. §. si mandato. in ij. col. ff. de iniur. nihil tamen dicit, de tortura. Bald. in l. j. C. de quæstio. dicit, quòd in omnibus criminalibus mundi habet locum, nisi in exceptuatis.

Tortura in leuibus delictis est prohibita, sicut damnum datũ, ire de nocte cum armis, & similia. Bart. in d. §. si mandato. in ij. col. uersi. tu uerò dic clarius. & in l. leuia. de accusa. Caue, quia Bartol. in istis locis solùm dicit ista fore delicta leuia: de tortura autem uerbum nullum. & do. Anto. de Canna. in tracta. de quęsti. tertio membro princ. in princ. Item,

Tortura in causis ciuilibus non permittitur. l. etiam liberi. & l. diuus. in princ. & ibi Bartol. ff. de quæstio. Angel. Aretin. in Maleficijs, uer. fama. Quod uerum de libero: secus, de seruo in subsidium. ibidem. Item uerum, nisi aliter ueritas haberi non possit. l. fin. & ibi Alexand. in princ. ff. de quæstio. Item nisi pro delicto quis conueniatur ciuiliter. Bald. & Phil. in ca. dilectis. de appell. Item nisi causa ciuilis habeat crimen annexum. cap. j. & ibi docto. de deposi. Item in causa falsi ciuiliter mota. l. sicut. & ibi Bald. C. de fal. Ita Alexan. in d. l. diuus. † Et Paris de Put. in tract. Syndic. in uer. an in causa pecuniaria in materia Torturæ.]

Tortura in subsidium permittitur, quando alia dubitatio deficit. d. l. edictum. & ibi Bar. & Bald. in l. j. ad fi. in uersi. ultimò, hæc lex. in l. fi. C. de iura. calumniæ. & Ang. Aret. ubi sup. in materia torturæ, quæst. ij.

† Tortura est grauior utriusque manus, uel pedis abscisione. Tex. in auth. ut nulli iudic. §. quia uerò. col. ix.]

Torquẽdus potest appellare. l. ij. ff. de appell. recip. & s. Appellatio à tortura. uer. j. Bal. in Spe. de appel. uersi. tortus. l. ij. de episc. audi. per Bal. in j. col. in fi. in uer. modò quæro, pone.

Tortura ante litis contestationem non est permissa. Bar. in l. si quis. in princ. ff. de adulte.

Tortura ex uno indicio indubitato potest inferri. sup. uerbo, Indicium. uersi. vj.

Tortura allegata præsumitur, nisi contrariũ probetur, unde si confessus crimen dicat se fuisse tortũ, licet non probet, non potest condemnari, nisi ratificauerit apud acta, cùm in officialibus præsumitur illatio metus. Bald. sing. in consil. tres sunt casus, &c. & sequitur Pet. de Anch. in quodam consilio suo, in quo recitat de uerbo ad uerbum dictum consilium Bald. quod bene not. & Bald. in l. nouissimè. ff. quod fal. tut. au. & per Cyn. in l. ij. quod me. cau. & Alexan. in l. j. §. diuus. de quæstio. † Vide Hippo. in l. j. §. diuus Seuerus. col. j. ff. de quæstio.]

20 Tortura fieri potest ex cõiecturis, & ex dicto fœminæ, & socij criminis. sup. uerb. Indicium. uersi. xxv.

Tortura datur ex indicijs etiam in minoribus, quàm sit probatio semiplena. Pau. de Castr. in l. ij. §. j. & ibi. d. Alex. in ij. col. ad fi. allegat d. glo. quam dicit singularem, & mẽti tenendã. si ex noxa. causa aga. per gl. in l. cùm probatio. ff. de proba. in uer. deficit. Addo Bart. in l. fi. in ij. col. in uersic. ueniamus ad indicia. ff. de quæstio.

Tortura ex fama sola quando permittatur. s. Fama. uers. xxxix.

Torqueri potest officialis pro barataria ex solo iuramento. suprà uerbo, Officialis conuenitur. uersi. vij.

Torqueri quis potest ex solo iuramẽto damnum passi in casibus,

bus,in quibus standum est eius iuramento ex forma statuti. Bar. in l. de periurio. in fi. ff. de in litem iuran. & ibid. Alex. in fin. Ang. Aret. in Maleficijs. uer. quod fama. Et ad ueritatẽ huius dicti addo Bart. in l. maritus. in j. col. in fi. in uer. ulterius quæritur. ff. de quæstio.

Torqueri potest quis ex trepidatione, & balbucinatione. Bart. in l. de minore. §. tormenta. in princ. ff. de quæstio. in Spec. de teste. §. nunc tractandum. uer. cõsiderare. etiam sine alijs nouis indicijs. infrà eod. uersi. lxxxiij. & in uersi. lxx.

* Torquendus sit aliquis, uel non, est in iudicis arbitrio tanquã uiri boni, non mali. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. Ang. in l. fi. C. de quæstio. Hippo. Mar. in pract. §. expedita. nu. 85. Careri. in pract. Crimi. in princ. num. 186. Ioan. Ceph. consil. clxiij. num. 11. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tortura ex quibus indicijs permittatur, uide etiã Bal. in l. cõgruit. de offi. præsi. Caue, quia ibi de tortura uerbũ nullum. & in l. j. de sum. tri. in vj. col. magna. in v. op. ibi: sed plenior. Sed addo latius s. uerb. Indicium. uersic. lxvj.

† Tortura quomodo probetur, uide latè & notabiliter Hipp. in l. j. §. diuus Seuerus. col. j. uersic. uiso de hac quæstione. ff. de quæstionibus.]

Torturæ testium non est citandus aduocatus. suprà, Aduocatus. uersic. v.

Tortura si fuit leuis. per Bal. in l. ij. C. quorum appel. non reci.

Tortura fieri, uel sumi debet palàm, & coram personis honestis, non in secreto: aliàs dicitur metu illata. Bald. in l. legis uirtus. ff. de legi. & Alex. in l. j. §. diuus. ff. de quæstio.

30 Torturæ materiam uide per Io. And. in c. cùm in cõtemplatione. in vj. de reg. iur. in Mercur. in c. j. in gl. de deposi.

Tortura sine indicijs facit pręsumi uiolentiam in iudice. infrà, uerb. Violentia. uersic. xvij.

Tortura illicita non uitiat processum postea factum. gloss. & Bald. in l. j. in fin. C. de quæstio. Alexan. in l. quæstionis. ff. de quæstion.

Tortura ad inquirendum, ut reperiatur quis occiderit hominem repertum mortuum. Bal. in ca. j. in ij. col. in uersi. si quis occisus est. qui. mod. feu. amit.

Torqueri non debet is, pro quo est præsumptio innocentiæ, ut quia fuit absens tempore criminis. Angel. in l. j. §. fin. ff. ad Syllanianum.

Torqueri potest etiam conuictus de crimine quod prodest, ut confessus, & conuictus non appellet. Bal. in l. j. in fi. in uersi. ultimo hæc lex. in fin. C. de iura. ca. & Alex. in l. unius §. j. de quæstio. Ergo sentit, quòd conuictus tantùm, licet non confiteatur delictum, potest condemnari. De quo uidi multos practicantes dubitare: quibus ego respondi posse per dictã doctrinam Bal. & probatur in l. qui sentẽtiam. C. de pœnis. sed in l. & si certus. ad Syllan. secundum Alex. ubi sup. reprobat dictam cautelam.

Tortus ex grauibus indicijs, & cõfessus, non appellat sicut cõuictus & confessus: secus, si ex leuibus indicijs. secundum Bald. no. in l. fi. in ij. col. in uer. & adde circa materiam. C. de proba. quòd no.

Torturæ contumax ad eam citatus habetur pro confesso. Bar. in l. quæstio. la ij. in uer. circa istam lecturam. ff. de quæstio.

Torqueri non potest excusatus ab offenso in articulo mortis. sup. Excusatio. uersic. xj. & uer. Inculpatio. uersic. j. & ij. Sed an inculpatus. ibidem. uersi. iij. quòd non.

Torturæ species dicitur etiam denegatio uictus. l. item apud Labeonem. §. quæstionem. & ibi glos. & Ray. de For. de iniur. facit l. necare. ff. de li. agno. Vnde iudex malè facit, cùm alimenta denegat carcerato, qui non possit torqueri. Barto. in l. j. §. diuus. el ij. in uersi. idem si esset in carcere. ff. de quæstio. facit l. ij. §. si quis autem. de ui, & ui arma. Ang. in l. nemo carcerem. in princ. C. de exac. trib. li. x. & Angel. Areti. ubi suprà ij. colum.

40 Torqueri cum ferula debent pueri. glos. in uerbo, Seruos. & Bartol. in l. j. oppo. & Bald. in l. fin. in uersic. ulterius not. C. de his, qui ut indig. & doc. & Ang. in l. j. §. fi. ff. eod. titu. & est text. in d. l. j. §. impuberes. Quod uerũ est, ut ueritas sciatur, non ut condemnetur. Barto. in l. ex libero. §. de minore. de quæstio. & Bald in l. fin. ubi etiam dicit secus in infante. infrà uersi. lij.

Torqueri debet primò in dubio is, à quo iudex magis sperat ueritatem elicere. Item is, qui est magis suspectus. Item cæteris paribus, qui est debilioris naturæ. Bart. in l. j. in princ. in uersic. ulterius dicitur hîc. ff. de quæstio. Item filius in conspectu patris. arg. l. isti quidẽ. quod me. cau. Etiã pro patre. suprà, Filius banniti. uersi. pen. Item fœmina, postea masculus, tanquam debilior, & timidior eo. l. filio. C. de inoffic. testa. & l. deferre. & in prin. de iure fisci. Ita Dy. in tract. de quęstio. uer. quo ordine. Sed arg. contrà, quia uulnera grauiora sustinet fœmina, quàm masculus: gl. in l. nihil. in uer. grauia. ff. de adult. Pet. de Anch. consi. cclxxxv. Sed prudentis iudicis arbitrio hoc relinquo. Itẽ prius dominus rei furatæ. Bar. in l. j. ff. de offic. præfe. uigi. Caue, quia hoc non dicit, sed dicit, quòd quando furtum fieret de nocte, quòd custodes possunt torqueri, ut indicẽt fures. Item uicinus proximior, seu suspectior, torqueri debet prior, non alij, licet omnes terreri possint. Bal. in l. j. paulo post princ. C. loca. & Bartol. in d. l. dominus. §. horreorum. ad fi. in uersi. ultimò no. ff. eod. tit. & in l. si. ita. ad fin. de fun. instru. ubi tamen nihil dicit de tortura, sed solùm dicit, quòd furtũ præsumitur fieri à uicinis. & suprà, Indicia. uersic. xliiij. Addo Bart. in l. fin. in ij. colum. uersic. ueniamus ad indicia. ff. de quæstio. Addo etiam istud procedere attenta qualitate personarũ, si uicini essent personæ bonæ famæ, non poterunt torqueri. Ita Bald. in rubr. C. deposi. Itẽ prius iuuenis, quàm senex, cùm præsumatur minus constans. Oldr. in tract. de quęstio. iij. q. facit l. j. in prin. & l. ex libero. §. j. de quæstio. Item is, qui nouit prius ueritatem. Bar. in l. quoties. uersic. uenio ad secundam partem. C. de naufrag. li. xj.

Torqueri non possunt domestici pro domestico. Bart. in l. j. in princ. de quæstio. & s. Domesticus. uersi. xvij.

Torqueri potest sine indicijs nouis is, qui confessus est crimẽ spõte, si postea neget: quia cogitur per torturã perseuerare. Bal. in l. in bonę fidei. uersi. itẽ quæritur. C. de rebus credi. & Alex. in l. unius. §. reus. ff. de quæstio.

Tortura testiũ non fit seruata forma l. custodias. de public. iud. Alex. in l. unius. §. iudex. de quæstio.

Tortus non confessus debet absolui, licet contra eum sint uaria indicia. Salic. sing. in l. ea quidem. in repeti. C. de accus. & in l. si quis adulterij. C. de adult. & in l. quisquis. C. ad legem Iul. maiest. & Alex. in l. unius. §. reus. ff. de quæstio.

Tortus semel non debet iterum torqueri sine nouis indicijs. Bartol. in l. unius in §. reus. in princ. ff. de quæstio. Salice. in l. ij. in fin. C. de custo. reo. Dy. in tract. de quæstio. uer. quid si aliquis fuit semel tortus. Angel. Areti. ubi suprà, iij. quæst. & Bal. in l. milites. C. de quæstio. & omnino per Alex. in consi. clxxix. ij. parte. & in l. j. §. diuus. ad fin. ff. de quęstio. Sed hæc intellige, si sit tortus tantùm, quod iudici uideantur purgata indicia: aliàs enim etiam bis potest torqueri. Et hoc sentit Bald. in c. iniuria. viij. col. uer. quæro, utrum semel tortus. de pace iur. fir. dum dicit, quòd tortus semel, uel bis, nõ debet iterum torqueri sine nouis indicijs: imò si ultra bis torqueat, puniatur pœna capitis: ut dicit Bal. in l. decuriones. C. de quæstio. & in l. j. circa medium. C. de priua. carcer. & Ang. Aret. ubi suprà. quinimò cautius est, ꝙ torqueatur bis, quàm semel acrius, cùm tortus leuiter nõ possit mori in tortura tã facilè, sicut acriter, ut sæpius occurrit de facto: quinetiam iterata tortura plus terret, & plus dolet: sicq; facilius, & securius elicitur ueritas, ut docet experientia. Et hac practica sapienter utitur dominus Matthæus Ponta. Lud. Pon. consors iudex maleficiorum expertus, rectus, & doctus. Et dicit uerũ, nisi ut manifestet socios criminis, & mandatorẽ. infrà eod. uersi. lxix.

Torquere iudex non tenetur, nisi petat is, cuius interest, nec in syndicatu tanquam negligens tenetur, si non torsit. Bald. in l. iudices. iij. col. uersi. quæro, utrum iudex. de pa. iura. fir. per glos. in l. cùm seruum. C. de ser. fugi. Puto, quòd uoluerit allegare in l. quicunq;. in uer. interrogatione. eodem tit. Quod dictum mihi non placet, cùm iudex inquirit de officio, & inquirere tenetur ex forma statuti: tunc enim tanquã negligens teneretur. De quo sup. uer. Iudex negligens. uer. iij. Sed Bal. dictũ teneo, cùm per uiam accusationis procedi tur, quo casu etiã tortura pmittitur, ut ĩ. dicetur, uersi. lxxiij. Sed tunc non debet torqueri iudex, nisi petens iuret se non

habere

habere alias probationes. Bald. in l. j. C. de iura. calum. per l. edictum. ff. de quæstio. & Alex. in l. j. eo. tit. & s̄.

Tortura locum habet, etiam quando per accusationem de crimine proceditur. in Spec. de accusatione. §. j. uer accusati. & per totum. & no. in l. j. C. de quæstio. sed tunc non, nisi petente eo, cuius interest, debet torqueri reus. Bald. in c. j. §. iudices. de pace iura. fir. & Alex. in l. fi. ff. de quæstio.

Torqueri quis non potest sine indicijs præcedentibus. iij. q. vj. non solent. sup. Indicia. uersic. xiiij. liiij. & lxvj. nisi in tribus casibus, no. per gl. xij. q. j. quæstionum. Quæ autē indicia sufficiant ad torturam, uide in dicto uer. Indicium. uersic. vj. & xiiij. † Adde do. Feli. in c. at si clerici. in j. col. in uer. septimò limita. de iudi. quòd confessio rei facta in tormentis, nullis præcedentibus indicijs, uel non legitimis, nunquam nocet, etiamsi millies ratificaretur.]

50 Torqueri quis sine indicijs non potest, etiam à iudice habēte arbitrium. Pau. de Leaza. in c. grauis. de deposito. ult. col. Alex. in l. filius. de dona.

Tortura sine indicijs habita non iustificatur ex indicijs superuenientibus. gl. in uerb. absente. & Bar. in l. maritus. in j. col. ad fi. uer. item soluit gl. ff. de quæstio. Ideo cautela est, quòd iudex faciat apparere in actis indicia, antequam torqueat: ut tradit domi. Ang. Aret. ubi suprà, uersi. quintò iudex torsit. Sed an confessio in tortura, nō præcedentibus indicijs, conualescat eis superuenientibus. Bal. sing. in l. fin. C. de accus. quòd non. & Petr. de Sun. in l. j. in fin. C. de confes. Et an per ratificationem confessionis. Alex. consi. clxxix. ij. parte. † Adde do. Pet. Phil. Cor. in consi. cxxxiiij. incip. In causa. in litera D. in quarta parte. & in consi. xx. in litera C. ad fi. uer. in iij. parte.]

† Caute. Ad torturam potest poni reus præcedentibus indicijs contra eam: quod tamen fallit in clerico. nam contra clericum procedi non potest ad torturam, existentibus contra eum quibuscunq; indicijs, nisi ipse clericus aliàs sit infamis. De quo uide suprà, quæ posui in uerb. Clericus delinquit. Et adde Cæpol. caute. ccxxxvj. incipiē. si quis timet. ubi ponit cautelam, quòd timens poni ad torturā, prius appellet, antequā ponatur ad torturam. Et uide aliam notabilem cautelam ad euadendum à tortura confessum extraiudicialiter se commisisse tale delictum, per Tho. Ferra. cau. xxvj. incip. Nā si quis extraiudicialiter. Et adde Pet. de Gerar. sin. lxvij. incip. Scire debes.]

Torqueri possunt omnes, nisi iure except. l. unius. §. j. & l. ex libero. de quæstio. Excepti autem sunt minores quatuordecim annis, qui ferula tantùm corripiuntur: ut s̄. eo. uersi. xl. Item decuriones, & alij dignitate fruentes, milites, & doctores. & similes. l. milites. & l. diuo Marco. C. de quæsti. & Bal. in l. decuriones. C. eo. ti. ubi dicit, quòd iudex torquens eos debet decapitari. quod tamen non procedit in militibus nostri temporis. Cyn. in l. j. C. ad legem Iuli. maiest. & in l. milites. & ibi Angel. uersic. quæ personæ. ad fin. C. de quæstio. Areti. ubi suprà vj. quæst. Adde, quòd contrarium uoluit Salice. quòd imò milites nostri temporis non possint torqueri. in l. j. & ibi uide do. Ias. in viij. col. in uersic. unum tamen not. C. de iuris & fac. igno. & Bartol. in l. milites. C. de quæstio. & do. Alexand. in l. centurio. in ix. colum. ff. de uulga. & pupil. Nec ualet consuetudo, quòd torqueantur priuilegiati. l. omnes iudices. & ibi Bartol. C. de decur. li. x. & suprà, Consuetudo quando ualet. uersic. 100. Addo do. Ias. May. in † l. de quibus. in xl. col. ff. de legi. † Et do. Pari. de Put. in tracta. Syndi. in uer. officialis possit. in ult. col.] Item senex decrepitus. l. iij. §. ignoscitur. ad Syllania. secundum Ang. Are. ubi suprà, Item fœmina prægnans. suprà, Mulier prægnans. uersic. v. Addo, quòd nec intra quadraginta dies, postquam peperit, torqueri possit: ut ibidem in uersic. ix. Item aduocati. Bar. in l. j. C. de aduo. diuer. iudiciorum. Et prædicta uera, nisi pro crimine læsæ maiestatis. l. minores. in princ. & l. ex libero. §. j. de quæstio. l. proditores. de re mili. Item pro hæresi. Angel. Areti. ubi suprà. Addo l. fallaciter. C. de aboli. & uide not. in l. j. C. de quæstio.

Tortura an dicitur terror ex uultu terribili iudicis. Bar. in tractatu de quæstio. & Alex. in l. j. §. diuus. de quæstio. & suprà uerb. Metus. & Bal. in l. ij. C. quorum appel. non recip.

Tortus, & confessus potest interrogari de socijs criminis, si iudici rationabile uideatur. Flo. in l. inde Neratius. §. idem Iulianus. ad legem Aquil. de quo per Cyn. & doc. in l. fin. C. de accus. in l. repeti. §. is, qui. & ibi per Barto. ff. de quæstio. & ibi per Alex. & Ang. in l. si filium. in gl. C. de liber. causa. Salic. in l. fi. C. de accus. Sed Alex. ubi suprà, distinguit, quòd seruus tortus potest interrogari de socijs. l. quicquam. C. de ser. fugi. & l. j. ff. de quæstio. Item liber pro criminibus, quæ sine socijs non cōmittuntur, ut crimen læsæ maiestatis, & falsæ monetæ. Item pro salute communi. Item pro assassino.

Tortura si fiat per officialem de mandato Potestatis iniustè, ui de Flor. in l. liber homo. ad legem Aquil.

Tortura fieri debet cum moderamine. l. de mino. §. tormenta. de quæstio. Quod intellige arbitrio iudicis, qui debet considerare qualitatem hominis, an sit debilis, uel non: & criminis qualitatem, an sit leue, uel graue. l. iij. §. fi. in prin. & l. j. §. impubes. ad Syllan. Dy. in trac. de quæstio. uer. qualiter debeat inquisitio. & Ang. Aret. ubi sup. vij. q. Addo Bar. ad hoc in l. quæstionis. la j. ff. de quæstio. & Bal. in l. j. v. q. C. de confes. ubi ponit, quę sit moderata tortura.

Tortus si moriatur in tortura, iudex nō tenetur de sicarijs. Bar. in l. quæstionis. la j. ff. de quęsti. Cyn. in l. Gracchus. uer. ultimò inducitur hæc lex. & ibi Sali. C. de adulte. Quod uerū secūdū eos, si præcedant indicia. & in actis constet: quia tunc facit lege. permittēte: ergo tenetur l. sed an. in princ. de neg. gest. Bal. in l. milites. C. de quæstio, quòd iudex iterum torquens sine indicijs tenetur ut homicida morte torti. Et intellige uerum, si iudex non sit egressus terminos torturæ. Cy. in d. l. Gracchus. in d. uersi. ultimò inducitur. addo Bart. in l. quæstionis. la j. ff. de quæstio. & in tractatu suo de quæstio. Præsumitur autem, quòd moderatè fecerit. l. Mæuius. §. Caia. de euic. Ang. in d. l. Gracchus. in noua lec. Bartol. in l. in lege Cornelia. de sica. tenet iudicem teneri de sicarijs, si sine indicijs torqueat, & modum excedat. & Angel. Are. ubi ubi sup. viij. q. Vide omnino Flor. in l. qui occidit. in prin. ad legem Aquil. & Gaspar Cal. in cap. j. de deposi. Vide de materia Bar. in l. lex Cornelia. de sica. Ang. in l. iij. ff. de adult. & per Bal. in l. j. C. de emen. ser. Et scias, quòd iudex tenetur ad pœnam extraordinariam citra mortem, uel ad pœnam corporalem, si tortus moritur in tortura, nisi cōstet de dolo expresso iudicis, secundum do. Ziliolum in consi. Pone, quòd iudex excesit. & do. Ang. Ferrari. in addi. ad Angel. Are. ubi suprà, ibi: Tu de hac materia adde dicta, &c. Et dicit idem in medico, cuius culpa perit infirmus. Et probatur dicta theorica ex notatis per Bartol. in l. fi. ff. de adult. in q. de bannito occiso. Sed tu uide Gandi. in Maleficijs, in rub. de quæstionibus & tormen. in quæst. quæ confessio dicatur facta metu tormentorum. & Angel. in l. lege. de uia pub. Et Cataldi. de Visso in tractatu Syndic. quæstio. clxiiij. ccv. & sequ. Et adde Bald. in rubric. C. de pœna iud. qui ma. iudi. in j. colum. uersic. quæro qualiter. in ca. iudices. de pa. iur. fir. quod bene notent practicantes. Caue, quia Bald. ibi solùm dicit, quòd iudex non potest torquere aliquem, nisi ad instātiam eius, cuius interest: sed si moritur, & tortura fuerit iniusta, tenetur iudex simili pœna. Alexand. in l. j. in princ. ff. quod quis. iuris. Item actione iniuriarum. suprà, Iudex punitur. punitur. uersic. xviij. Et uide Bald. in l. j. ij. colum. C. de pœna iud. qui malè iudic. & in l. quæstionis. ff. de quæstio. & in l. decuriones. C. eodem tit. & Salic. in l. fin. de pœna iud. qui † malè iud. † per Felin. in c. ad corrigendos. in medio. iij. col. de accusa.]

Torturæ an possit interesse aduocatus clientis torquendi sup. Aduocatus. uersi. iiij.

Tortura minoris fieri potest etiā sine curatore, quia iudex supplet. Bal. in c. item sacramenta. in iiij. col. uersi. quartò quæro. de pa. iura. fir. qui tamen nō loquitur clarè. Ideo ego addo Panor. in c. ex parte. de confes. in iij. col. qui tenet idem, intelligendo ut ibi per eum.

60 Tortus testis, qui torqueri non debuit, facit indicium. Bal. in l. fi. C. de accus. & s̄. uerbo, Indicium. uersic. xxxv. & xlj. & Alex. post Bar. in l. maritus. de quæstio.

Tortura dicitur ieiunatio. gl. & Car. in cle. j. §. ij. de hæret. Item nuditas. ibidem. & s̄. eod. uersi. xxxix.

Tortus iniustè fugiens de carceribus, an puniatur. Alex. consi. cxliiij. ij. parte.

Tormentum

Tormentum dicitur id, per quod corpus cruciatur quomodocunq;. l.item apud. §. quæstionem. & §. quamuis. ff. de iniur. l.j. §. quæstionis. ad Syllan. gl. in cle. j. de ui. & ho. cle.

A Tortura nõ est inchoandum. gl. & Bal. in l. nullum. C. de infamibus. gl. xv. q. v. presbyter. §. fin. & §. quoniam. & Alex. in l.j. in princ. ff. de quæstio.

Tortura moderata quæ dicatur. Bald. in l.j. v. col. de confes. & sup. eod. uersic. lvj.

† Tortura quando posit sæpe, & sæpius repeti, uide omnino Hipp. Marsi. sing. ciij. incip. Varietas in teste.]

Tormenta propriè quæ dicantur. Bal. in l.j. C. de custo. reo. & in l.j. C. de his, qui ad lib. perue. non pos. Item,

Tormentũ dicitur carcer. Bald. in d. l.j. C. de his, qui ad lib. perue. non pos. Bal. in l. falsus. in fi. de furt. & in l.j. ne ex delicto defunc. & Cy. in l. ij. quod met. causa. Item compedes fortes. l.j. & ibi Bald. de cust. reo. & sup. Carcer.

Tortura debet differri, si petatur copia indiciorum ad purgationem eorũ, aliàs iudex tenetur. Alexã. in l. fi. ff. de quæstio. & in consi. xlj. ij. parte, ubi plenè de indicijs, & de tortura. & omnino sup. uerb. Indicia. uersi. xxxviij. & Bartol. in trac. de quæstio. & doc. in cap. grauis. de deposito.

70 Torquendi consuetudo probatur per famam. suprà uerbo, Fama. uersi. xcj.

Torqueri potest iterum sine nouis indicijs, ut manifestet mandatorem, uel socios criminis. Ang. & doc. in l. & si certus. Ad Syllanianum. Item,

Torqueri potest iterum sine nouis indicijs trepidans uel balbucinans. Bartol. in l. de minore. §. plurimum. in princ. ff. de quæstio. ubi ponit cautelã, quòd omnia redigantur in actis. & Ang. Aret. ubi sup. ix. q. & ego semper practicaui. Adde suprà eod. uer. xxv.

Tortura adhibetur propter difficultatem probationum in criminibus occultis. Bald. in pe. col. in fi. uer. octauò nota. in l. quicunq;. C. de seruis fug. & tunc debet iudex esse facilis ad torturam. Bal. in l. iij. de epis. audi. & Alex. in l. fin. ff. de quæstionibus.

Tortura prò ueritate inuenienda non infamat etiam de facto. l. nullam. & ibi Bar. C. de infami.

Tortura in pœnam mortis dari potest per sententiam iudicis. Flo. in l. qui occidit. ad leg. Aquil. per l. aut damnũ. §. hostes. uer. ea quidem. de pœnis.

Torturæ quis se sponte non potest subijcere. Flor. in l. liber homo. ad leg. Aquil. contra gl. in l. interdum. §. qui furẽ. in uers. damnato. & ibi per Bar. paulo post princ. quam dicit mirabilem. de fur. qui tenet contra gl. & ibi Alex. & doct. in l. pe.

† C. de condi. ob. cau. & Bald. & Ang. in l. alia. §. j. sol. mat. † Et Paris de Put. in trac. Syndic. in uersi. quæro de una notabili quæstione, in materia torturæ.]

Torqueri quis non potest contra accusandum. Bar. in l. si quis. in princ. de adult.

Torqueri quis potest sine indicijs in casu l. prius. ad Syllan. secundum But. ibi. non aliàs. in Spe. de proba. §. uidẽdum restat. uersi. ultimò no. & suprà, Indicium.

Torqueri potest familia hospitis pro furto. suprà uerbo, Familia. uersic. xj.

Tortura in executione sentẽtiæ potest adhiberi, ut constet de persona. & de delicto. Bal. in l. uoluntatis. ulti. col. in uersi. & econtrà pœna intelligitur. C. de fideicom.

10 Tortus non dicitur, quem iudex spoliauit, ut torturæ eum exhiberet, & si cõfiteatur crimen, non dicitur confessio extorta metu torturę. Nic. de Neap. in l. nouissimè. ff. quod fal. tu. auth. Salic. contra in l. ij. C. de cu. reo. Addo suprà, Cõfessio in tortura. uer. vij. Bal. in l. interpositas. ad fi. C. de trãsac. & Alex. de Neuo in con. In causa prędicta, &c. quod est post consil. xliiij. Alex. de Imo. in iiij. parte. per textum in d. l. nouissimè. & ibi Dy. quòd paria sunt, quòd quis compellatur per minas, uel uerbera, uel quòd timeat compelli: quia tortura præsumitur. sup. eod. uersi. j.

Tortura non potest adhiberi, nisi constet prius delictum esse commissum: & ideo iudex prius redigat in actis querelam, & testes, & omnia, per quæ cõstet de delicto. l.j. §. item illud. & ibi Bar. ff. ad Syllan. Ang. Areti. ubi sup. uersi. duodecimò sis bene cautus. facit quod no. Bart. in simili. in l. hoc autem. §. j. paulo post princ. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & in l. multum, in ij. col. in uer. item facit, pone. ff. de condi. & demon.

Torqueri possunt custodes propter furtum nocturnũ. suprà, Custos. uersi. vij.

Tortura an uitiet cõfessionem, s. Confessio in tortura. uersic. j.

Torqueri possunt testes. s. uerb. Testium coactio. uersi. vj. nisi sint clerici, licet ipsi puniantur de falsitate. l. presbyteri. & ibi Bal. in j. not. C. de epis. & cle. Bar. in l. ex libero. in princ. uersi. circa hoc. ff. de quæstio. Item uerum, etiam nobiles, & dignitate pollentes, si uacillent. not. in l. nullum. C. de testibus. Item uerũ, etiamsi sunt diuites, & bonæ famæ, & tamẽ uacillant. l. ex libero. in princ. de quæstio. Item uerum, si cõuincantur de mendacio, quia dicant se non interfuisse negotio, & constet interfuisse. l. unius. §. testes. eod. tit. aliàs §. iudex. & ibi Bar. in princ. Item uiles, & ignoti, qui non, nisi cũ tortura admittuntur. Azo in Summa, C. de testi. & secundũ quosdam in auth. eod. tit. §. si uerò ignoti. & §. si uerò huiusmodi. cum glos. Sed Bartol. dicit uerum, si tentauerunt corrumpere ueritatem: uel si uacillant, uel si mendaces sint, uel si sponte se offerant. Bart. in d. l. ex libero. & in l.j. §. idẽ Cornelio. uer. item oppo. eod. tit. ubi dicit uerum cum indicijs: aliàs ex dictis eorum in tortura non potest quis torqueri. Bald. uerò in auth. si dicatur. in ulti. col. in uersi. tertio casu. C. de testi. dicit uiles non posse testificari in causa graui. nisi cum tortura. Bald. in l. milites. C. de quæstio. dicit testes torqueri sine indicijs, dum tamen sit uilis persona, uel uacillet, uel præsumatur scire ueritatem. Quod ultimum tenet Bal. post gloss. in l. iij. C. de adulte. & Alexand. in l. minor. §. tormenta. ulti. colum. ff. de quęstio. Non autem torquentur testes non idonei, qui in subsidium admittuntur, nisi sint inhabiles ex fame, uel status defectu, & nisi sit aduocatus. suprà, uerbo, Testium coactio. uersi. vij. nec ultra tres torqueri possunt: ut ibidem.

Tortura ex dicto unius testis inhabilis haberi non potest: quia non examinandus, si examinetur, non facit indicium. Bart. in l.j. §. diuus. el j. & §. Antoninus. & in l. diuus. §. ex quib. & in l. maritus. in j. colum. ad fin. ff. de quæstio. ubi dicit & indicium facit testis inimicus, qui examinari nõ debuit. de quo sup. uerb. Indicium. uersic. xlj. Petr. de Sun. in l. quoniam. C. de testi. Nec si sit receptus post terminum, facit indicium. Bal. in l. ij. pen. col. uer. ulterius xiij. quero. C. de episc. audi. Adde suprà, Indicium. uersic. xxxv.

Torqueri testis non debet, nisi prius examinentur omnes exceptiones contra ipsum, ne torqueatur sine causa. Bar. in l.j. §. si quis dicatur. de quæstio.

Tortus nõ debet interrogari in tortura nominatim de aliquo. glos. in uersic. mandante. & Bartol. in l. prius. ad Syllan. Sed qualiter sit interrogandus, uide Bart. in l.j. §. qui quæstionẽ. in princ. ff. de quæstio. ubi etiam uide qualiter interrogẽtur testes in tortura. Practica est, secundum eum, quòd interrogentur generaliter, ne fortè specificè interrogatus confiteatur crimen, quod non commisit. & tenet Alexan. in d. §. qui quæstionem.

Torti confessio qualiter scribatur. in Spec. de accusatio. uersi. accusati autem. & seq.

Torqueri non potest deportatus. l. diuus. §. fin. & ibi Bart. quẽ etiam uide in l. ex libero. in princ. de quæsti.

90 Torqueri quis non debet prius, quàm per iudicem simpliciter interrogetur. not. in l.j. §. officio. per doctores, & Bald. in princ. ff. de tute. & ratio. distr.

Tortura fieri petitur officio iudicis. d. §. officio. & ibi Bal. paulo post principium.

Torqueri possunt serui per dominos. l. si ea. & ibi Bald. C. de his, qui ut indig.

Torqueri potest coniunctus pro coniuncto contra pariter cõiunctum. suprà, Coniuncta persona. uersi. xxxv.

Tortus non repertus culpabilis debet absolui, sed in actis debet annotari, purgata esse indicia per torturã. l. fi. & ibi Bart. in j. col. ubi dicit, quòd sic faciebat. ff. de quæstio. & ita facio obseruari per iudices Capitolij.

Torquendus an posit petere copiam indiciorum. sup. uerbo, Indicia. uersi. xxxviij. quòd sic.

Tortus statim potest puniri per iudicem, si constet ei eum deliquisse. Bald. in l.j. v. oppo. in uer. & aduerte, quòd si iudex. C. ne ex delic. defunc. aliàs autẽ debet expectari ratificatio

post

post diem & noctem.suprà uerb.Confesio in tortura. uers. viij.& Confesio in criminalibus.uersi.xliiij.

Tortura est meri imperij, & pertinet ad iudicem, non ad priuatos.Bal.in l.si ea.C.de his,quib. ut indig.Bal.in l.fi.ff.de condi.ob causam.per l.defensores.C.de defen. ciui. & in authé. de testi.§.j.Vnde non potest fieri per pedaneos,ut uicarij castrorum.Et uide Barto.in l.iij.de iurisd.om.iudi.in v. col.in uersi.quarto est imperium paruum.

Torqueri non possunt serui contra dominum.Spec.de proba. §.uidendum restat.uer.ult.nota.

Torqueri quis potest ex præsumptionibus.in Sp.de presump. §.ij.uer.sed pone,P

100 Torqueri an posit is, quem solus iudex uidit delinquere, si alia indicia desint. in Sp.de senten.§. qualiter.in uer. item debet fieri secundum allegata.

Torture qualiter quis exponatur,supple ut in Sp.de accu.uer. Accusati.& suprà, uerb.Indicia per discursum.& uerb.Confesio in tortura. per totum.in uerbo,Confesio spontanea. uersi.j.& iij.

Tortura non habet locum in notorijs. suprà, uerb.Notorij effectus.uersic.v.

Tortura adhibita in casu non permisso,non uitiat reliquũ processum, licet uitiet illum actum. Bald.in l.milites.in fi. C.de questioni.in l.j.in fi.eod.tit.

† Tortura barbarica esse non debet. Fel.in c.cùm nõ ab homine.in fin.v.col.de iud.]

Torqueri an posit quis ex uera, & infallibili scientia iudicis, deficienribus alijs indicijs. Bal.in l.ampliorem.C.de appel.

Totus dicit totalitatem circa eandem rem.glo.j. Instit. pro soc.circa princ.Barto.in l. si unus.§.pactus.ij.col.in uer.no.qui allegat d.gl. ff.de pactis.

† Adde, q totum est,cui nihil deest.& dicitur Grecè ὅλον.]

Totus,ta,tum,in legato rei communis,facit totam rem deberi, sicut dictio omnis. Bar.in l.serui electione.§.fin. in uer.item quæro.& ibi per do.Alex.in j.col.in uersi.tertiò limita.cum multis concor. ibidem per eum signatis. Limitat tamen ibi Ang. nisi testator dixisset, totam rem meam: quia tũc uidetur se restringere ad portionem suam.ff.de leg.j.

Totus,ta,tum, in legato non excludit Trebellianicã,uel Falci. Pau. de Cast.in cons.clj.quod incipit,in causa,quę uertitur. & s.Falcidiæ prohibitio. uersi. pen.& j. Trebellianica.uersi. xiiij. & sequen.

Totam rem petere uidetur,qui rem simpliciter petit.sup.Petere.uersic.xvj.

Totum, quo ad totum habet idem iuris, quod habet pars,quo ad partem.l. quæ de tota.de rei uendi.& in Spe.de arbi.§.finitur.uersic.quid si prælatus.

Totum habet idẽ iuris, quod pars, & econtrà. in Spec. de procur.§.v.uersi.sed nunquid uidetur.

Totum nõ potest petere, cui pars tantùm concessa est.in Spec. de loca.§.nunc aliqua.uersi.lxix.

* Totum qui dicit, nihil excludit.l. Iulianus.ff.de leg.iij. Dec. in l.omnia. ff.si cert.pet. Io. Ceph.consil.ccxxviij.num. 44. uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

Tractatus duplex est permissus.l.si quis seruo.C. de fur. & ibi Pau. de Cast.in princ.Ioan.de Pra.in l.si procuratorem.pen.col.de procur.

Tractatus faciendi ordinatio, uel cogitatio, an puniatur.in l.si amici.de adulte.

Tractatus in actibus habetur pro facto.not. Card.in cle.ij.viij. not.de re iud.

Tractatus si per statutum puniatur, non requiritur consummatio delicti tractati.Abb. in c.tua nuper.de his, quæ fi.à præl. Alex.in l.utrum.de parricid.

Tractatus in alienatione rerum ecclesiasticarum non præsumitur.c.j.de reb.eccle.nõ ali.in vj. Sed uide ibi doc.& plenius. per Abb.in c.ea noscitur.de his,quæ fiũt à prela.& per Lud. in l.sciendum.iiij.char.de uerb.oblig.

Tractatus de occidendo Titium probatus, licet cõclusio facta non fuerit, facit præsumi Titium occisum esse ex ipso tractatu.Bal.in l.multum.in ij.col.in uer.unde dico in simili.C. si quis al.uel si.& punitur, ut in c.j.de homi.in vj. & per Bar. in l.& si amici.de adulte.

Tractatus contra Rempublicam per statutum punitus,intelligitur etiam de eo, qui separatim pluries factus est.Bald.in l. aduersus.in j.col.uer.& si est arg.C.de furtis.

Tractatus in territorio facit puniri pro delicto cõsummato extra territorium.Bal.in l.ij.C.de eunuchis.

Tractatus pœna non confunditur cum pœna delicti ex interuallo cõsummati.Bal.in d.l.aduersus.in d.uers. & sic est arg. Ang.in l.nunquam.de priua.delictis.

10 Tractatum de occidendo non reuelans an puniatur.facit l. tale.§.j.& §.qui prouocauit.de pac.Ego putatem, quòd si essemus in tractatu criminis læsæ maiestatis, quod punitur per l.quisquis.ubi.doc.C. ad legem Iul. maie.uel in alijs casibus,quando fieret tractatus alicuius, qui me habet in subditum: ut si seruus scit tractatum mortis domini, uel filius scit tractatum mortis patris, uel uasallus domini sui, tunc dicerẽ istos scientes tractatus, & non reuelantes, puniri:in alijs autem casibus,quòd non punitur sola scientia tractatus.Ita Barto.in l.utrum.ff.ad legem Pomp.de parri. & uide no.per Io.And.in c.Petrus.de homi.

Tractatum in uno iudicio, non potest in dubium refricari in alio nota.in l.qui Romæ.§.duo fratres.de uerborum obliggationem.

Tractare requirit uerum factum, non uerba.l.quidam cùm filium.de uerb.oblig.Bal.in l.ij.in fi.C.de ope.liber.

Tractatus requiritur in alienatiõe rei ecclesię collegiatæ: aliàs non.Bald.in rubr.C.de rescin.uend.uer.quædam autem de substantia. & plenius per Alex.consi.xvj.iiij.parte.

Tractatum interuenisse in alienatione rei ecclesiæ, non probatur per instrumentũ,in quo dicitur, Habito tractatu de alienando.Fred.de Sen.consi.cxxxviij. Concesio facta nũcio, &c. Sed debet fieri instrumẽtum per se de illo. Pau.de Cast. con.xc.& in Sp. de loca.§.sequitur.uer.& scias.& sup. uerb. Instrumentum probat.uer.lxxiij.& Alex. in d.consi.xvj.ubi

† plenè. † Et per Feli.in cap.sicut.de re iudi. ad fin.xiij.col.in uersi. tamen tractatus non præsumitur.]

Tractus futuri temporis in odiosis non spectat ad iudicẽ, sed in fauorabilibus sic.Inno.in c.auditis.in glossa,in uerbo,& facies.de procur.Bal.in Marg.Tractus.uers. ij.Item & in seruitutibus, & annuis præstationibus.in Spe. de deci.uersi. sed ei.& Card.in cle.ij.xx.q.de iudi. & in cle.j. §.nos.de iureiur. Et de hoc uide Flor. in l. in lege Aquilia. si deletũ.iij.col. ad legem Aquil. & Bart.in l.j.§.socius.de usu. & in l. non quemadmodum. in princ. & ibi not. ff. de iudic. Bal.in l.j.iij.col.in uersi. xv. probatur.C.ut actio.ab hære.& contra hære.& in l.j.xv.col.in uersi.vj. cõtra hanc legem.C. de fideicõmis. & in l. cùm Archimedoram. in princ. C. ut in pos.leg.& per Alex.in l.ubi autem.§.qui fortè.de uerb. obli. † Et per do.Ias.May.remisiuè tamen.Instit.de act. §.præiudiciales.nu.50.]

Tractu temporis non confirmatur inualidum.suprà,Tempus. uersic.xvij.

Traditio est merum factum, sed continet etiam donationem.Bart. in l. certi condictio.uer.hoc expedito.ff.si cer.pe. Item est facti,non iuris.l.consil.§.fin.de curato.furio.

Traditio possesionis fit quandoq; per reseruationem usufructus.l.quisquis.C.de donatio.

Traditio in incorporalibus fit per concesionem. Bal.in l.fi.C. quando fisc.uel priuatus.

Traditio dicitur,quando quis confitetur habuisse,& recepisse. Bart.in l.Papinianus.de dona.inter uir.& uxo.

Traditio an dicatur, cùm quis uendit rem alienam possessori. Bal.in l.alienum.in uers.reuoco in dubium. C. de fur. quòd non,si res nullo modo ad me spectabat. no.in l.quædam.de rei uendi.

Traditio ualidat donationem.sup. uerbo. Donatio.el j.uersic. xxxiij.& xlj.

Traditio ualidat uenditionem sine certo precio. Io.de Por.in l.sciendum.de uerb.oblig.

Traditio uera possesionis uacuæ an probetur per instrumentum.suprà uerbo,Instrumentum probat.uersic. xxix. &uerbo, Possesio transfertur. uersic.xxvj. Addo suprà in uerbo, Clausulæ contractus. in uerbo, Vendit, tradit, & concedit. quod non.

Traditio debet fieri de possesione uacua. l. ratio. §. j. & ibi Bar.

Barto.in j.no.ff.de actio.emp.& j.Vacua.uersic.j.Addo melius s.Possesio uacua.uer.antepe. & in uerbo, Obligatus. uersic.xxj.

10 Tradere quis præcisè cogitur rem, quam habet. Barto. in l.j. §.j.circa prin. ff.de æstimato.l.j.de act.empt. & s.Obligatio oritur.uer.vij.

Tradere fictè dicitur, quando quis constituit se nomine alterius possidere: sed possesio tunc dicitur uera, & domino quæritur uera, etiam per procuratorem. Barto. in l.ab emptione.in fin.ff.de pac. Item uera dicitur per dictam constitutionem in facie fundi. Barto.in l.ij.in uer.tu dic. C. de acquir.posses.

Traditio ante perfectionem cõtractus facta, spe futuræ causæ, transfert dominium. Bal.in l.contractus. ij.q. in v.col.C.de fide instru.per l.si quasi.ff.de pigno.act. Et sufficit ad usucapionem propter titulum, pro suo.Bal.ibidem.

Traditio in dubio fit animo transferendi dominium, si præcedat contractus habilis ad dominij translationem.Bar.in l.j. in iij.no.ff.pro dote.& l.dotis.ff.de iure dot. Aliàs causa custodiæ dicitur facta. Bart.in l.si constante.in xx.col.ij.q.iiij. prin.ff.solu.matri.

Traditio instrumẽti habet uim traditionis rei. gl.Bar. & Alex. in l.ab emptione.de pactis.& per Bal.in l.j.ad fi. C.de dona. & ibi tex.& per Alex.in l.iij.de acqui.pos.

Traditio instrumenti habet uim cessionis. Bald. in l. fin. C. quando fis.uel priua. & no. in l.j. C. de dolo. Vide omnino Alexand. post Barto. in l. ij. ff. de pac. & Imo. post Butr. in cap. ecclesia Romana. ut lite non contesta. quòd simplex traditio instrumenti non inducit donationem rei contentæ in eo.sed expressa donatio instrumenti sic. Vide Bald.& docto.in l.Mæuia. solu.matrimo.& omnino Alex.in l.iij.de acquir.posses.

Traditio instrumenti emptionis facta per emptorem uenditori, uel instrumenti cessionis facta cedenti per cessionarium, non arguit rescisionem contractus, secundum Bart. in d.c.ecclesia.& Alex.in d.l.ij.

Traditio inducitur per signationem arborum, uel animalium uenditorum.Bal.in rub.C.de peri.& commo.rei uen.j.q.

* Traditio & quasi traditio easdem uires habet. §. interdum. Insti.de rer.diuisio.Ioan.Cepha.consi.cclxxij. nu.117.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Traditio ficta idem efficit quod uera.l.quod meo. ubi Fran. Are.num.4.ff.de acqui.pos.§.interdum.Insti.de rer.diuisio. Bar.in l.ab emptione.col.fi.ff.de pact.Io.Ceph.cõs.clxxxvj. nu.8.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Traditio ficta transfert dominium in ecclesiam. Bart.in l.cùm falsa.uer.fallit in ecclesia.C.de iur.& fac.igno.

Traditio an præsumatur, uel sit probanda per præscribentem. Bart.in l.Celsus.in iij.col.in fin.uer. procedo & quæro.ff.de usuca.distinguit.

20 Tradi debet res, de qua est mota lis à duobus contra possessorem ei, qui prius uincit in causa, qui tamen debet cauere de restituendo alteri, si obtinebit. l. is, à quo. de rei uendica.

Traditio an præsumatur, si uxor mortuo uiro habitet in domo sibi donata per uirum, in qua cum uiro uiuo habitauit. Pau. de Castr. consil. ciij. incipiente, Dicta donatio sine dubio. quòd non.

Traditio propriè, uel impropriè qualiter accipiatur.in Spe.de emp.& uendi.§.j.uer.tradere.& uer.sed & si plures.

Traditio præsumitur ex causa depositi.uide Fran.de Cap.listę, & doc.in l.cùm quid.ff.si cer.pet. & ibi Alex.doc. & Cy.in l. incendium.si cer.pet.Pau.de Cast.consi.ccxij.

* Tradi ex causa donationis rei emphyteutica sine domini consensu non potest, sec.com.opi.Imo.Ias.& alij, in l.si domus.§.fin.ff.de leg.j.Ias.in l.fi.col.xx.C.de iure emphy.Car. Rui.consi.cxliij.nu.10.uol.j.Ioan.Ceph.con.ccxxiij.nu.44. uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Traditio possessionis non probatur per instrumentum.l.prædia.& ibi doc.& Alex.plenè.ff.de acqui.pos.l.ij. C.eod.tit.& Alex.consi.x.iiij.parte. & s.Possesio probatur. uersi.xxxij. Et quid in corporalibus, per Anto.in cap.fi.xiiij.col.de causa posses. & propriet. Bald.in l.non idcirco. de fide instru.& in l.j.C.de suffrag.

Tradere promittens an teneatur ad translationem dominij. j. Venditor tenetur.uer.lxxxviij.& uer.Promissio.uer.ix.

Tradere, non dare tenetur uenditor speciei. j. Venditor tenetur.uer.xxxiij.

Traditio non dicitur facta, quando possesio est euicta.l.ratio. in prin.& ibi glo.& Bar.de act.emp.& Alex.in l.creditores. in fi.de uerbo.obli.

Tradere ponitur quandoq; pro dare.l.si pecuniam.§.si seruus. & ibi gl.& Alex.ff.de condi.ob causam.

Traditio non requirit causam in corporalibus, puta in seruitutibus. Bald.in §.si quis de manso. de contro.inuest. Alex. in l.à Titio.de uerb.oblig.

30 Traditio nuda, id est, sine causa, non transfert dominium, si fiat per uerbũ, Trado: secus, si per uerbum, Do. Pe.& doc.& Alex.in l.si fundum.de uer.obl.& Alex.in l.à Titio.eo.ti.

Traditio sine causa præsumitur donatio.Bal.in l.ij.C.de dona. ante nup. Alex.in l.j.ff.de doli except. ubi dicit uerũ, si qualitas personarum patiatur.per gl.ibi & Bal.

Traditio habet locum in corporalibus, sed quasi traditio in incorporalibus. Spec.ubi s.in quibus incorporalibus sufficit cesio: ut ibi.uer.item nota, quòd dominium.

Traditio possesionis facta procuratori emptoris à domino rei, sufficit ad dominij translationem.Spe.ibidem.

Traditio præsumitur facta possessori titulum habenti. in Spe. de loca.§.nunc aliqua.uer.lviij.

Traditio licet non requiratur ad translationem dominij in ecclesiam, tamen hoc priuilegium non habet locum in quasi dominio.Spe.ubi s.

Traditione non facta non datur actio in rem, sed facta traditione duobus pro indiuiso non requiritur noua traditio in parte accrescente. eod.§.uersic.lxx.nisi in ecclesia: ut j.eod. uersi.penulti.

Traditione efficitur res eius, cui traditur. in Spec.de succes.ab intesta.uer.pe.

Traditio licet non sit facta ecclesiæ, tamen ei datur rei uendicatio pro rebus donatis.in Spe.de sta.monach.uer.xlvj.

Traditionis materiã supple s.uer.Possesio transfertur.& uer. Dominium transit.per discursum.

* Traditio ad transferendum dominium necessaria est. l. traditionibus. C.de pact. §.per translationẽ.Insti.de rer.diuisi. Io.Crot.consi.xxxiiij.nu.19.Æmilius Maria Manolessus.

* Tradita emptori res uidetur, per locationẽ, si uenditor eam ab emptore conduxerit, eiusdemq; momenti est hæc traditio, cuius simplex.Pau.Cast.in l.sicut.§.j.ff.locati. Alex.cõs. cxx. uol.v. Io.Crot.consi.lxxij.nu.40. Æmilius Maria Manolessus.

Trahere, est inuitum ducere.l.j. & ibi Bart. ad fi. uer.nota ad statutum.C.de agric.& censi.lib.xj.& Bald.in † l.si quando.j.col.super uer.iterũ retrahe.C.de testi. † Et per Feli.in c.dilecti filij.de excep.in fi.j.col.]

Trahere ad iudicium dicitur per litis contestationem non per solam citationem.Bald.in auth.habita.pe.col.uer.sequitur. uer.qui uero.C.ne fil.pro pa.

Transactio dicitur contractus semilucratiuus. Bald.in l.contractus.j.col.uersi.secundò nota. C.de fide instru. Sed non donatio. Bald. in l.suus.in ij.col.in uer. sextò nota.C.de repu.hære.ubi dicit uerum, nisi sit fraudulenta.& j.& per Alex.in l.si quis.de reg.iur.

Trãsactio dicitur cõtractus innominatus.Bal.in rub.C.de rer. permu. uer.sed quæritur transactio.gl.in l.si intra.in uer.nõ habet. ff. de pac. & in l.siue apud acta. in uer.ex pacto.& ibi Bart.in viij.col.in uer. quæro secundò, utrum.& Bal.in ulti. col.in uer.quærit hîc Bart. C.de transac.& per Bal.in l.quãuis.j.oppo.eo.tit.Bar.in l.ij.de iureiur.& uide do.Alex.in d. l.siue apud.in ult.col. uer.item quærit Bart.& l.Aristo.C.de † dona.† Adde Fran.Aret.in l.j.de iureiur.]

Transactio quãdo dicatur alienatio.s.uer. Alienatio.uer.lxiij.

Transactio per dictionem Si, an sit contractus innominatus. Bar.in l.siue apud. C.de transac. in viij.col.in uer. quæritur, quid si transactio, ubi distinguit, sequendo Guliel.

Transactio non est contractus liberatiuus, sed ultrò citroque obligatorius.Bar.in l.si causa.C.de transact.

Transactio dicitur impropriè contractus. glo. in uer. transactionum. Bald.in j.col.in fin.in uersi.quid enim, si statutum dicit.

dicit.& doc.in l.contractus.C.de fide instru. Sed regulatur secundum naturam contractuum.Bar.in l.Lucius.§.fi.ff.ad Trebel.& doc.Moder.in l.si quis,cùm aliter.de uerb.obli.& Ant.de Pra.in consi.Paucis utar,&c.

Transactio non reducitur ad arbitrium boni uiri.Bald.in l.fin. §.sed & si quis.j.col.uersi.item nota,quòd licet. C.communia de lega.

Transactio scienter facta super falsitate, uidetur donatio. Bal. in l.si ueritas.uer.quæro,nunquid ex falso.C.de fideicom.

Transactionis instrumentum debet edi creditoribus hæreditarijs de mandato iudicis. Bar.in l.controuersia. ad fin.uer. quæro,utrum creditores.ff.de transactio.

Transactio non præsumitur,nisi probetur. Bald.in l.fi. in fi.C. de condi.indebi.

Transactioni pœna adiecta an exigatur.per Alex.consi.xlvj. & in consi.præced.in iiij.parte.

Transactio intelligitur esse de processu iudicij. Inn. in c. super literis.de rescript. secundum Bald.in Marg.uer.Transactio. uer.fi.facit l.tale.§.j.ff.de pac.sicut compromissum. Bal.in l. si iudex.in fi.in j.lectu.ff.de his,qui sunt sui,uel alieni iuris.

Transactio quid sit.in Spec.de pac. & transac. uer.Transactio. quòd est super re dubia conuentio.

† Transactio,pactum,& priuilegium,differunt. do.Pet.Phili. Cor.in consi.lxxij.in litera L.in iiij.parte.]

Transactionis appellatione in statuto comprehenditur laudum.Io.de Imo.in c.si quando.de off.delega.& s. Laudum. uersic.xiiij.

Transactio qualiter & quádo fiat.in Spec.eo.tit.& j.eo. per totum.

Transactio sine scriptura fieri potest. Bar.in l.cùm te. & ibi casus C. de transac.l. siue. & ibi Bald.in prin. & in ij.no. & ibi Bar.in j.no.eo.tit.

† Transactio an possit interuenire in criminibus. tex. & doc. in l.transigere.C.de transac. Abb. & doc.in c.j. de collu. detegē.Et habeas hanc regulam affirmatiuam,quòd ubicunque uenit imponenda pœna sanguinis, licitum est transigere. Fallit in crimine adulterij. Ratio regulæ est,quia licitum est quocunque modo redimere sanguinem suum. Ratio fallentiæ in adulterio,est frequentia delicti, & in odium eius,unde adulterium prohibeatur, & ne ita frequentetē, fuit sancitum, ut non liceat super eo transigere. Secunda regula est, quòd in omni causa, ubi non uenit imponenda pœna sanguinis,non est licitum transigere.Fallit in crimine falsi. Ratio regulæ est,ne crimina remaneant impunita. l.ita uulneratus.ff.ad legem Aquil.c.ut famæ.de sen.excom.Ratio exceptionis est, quia cōdemnatus de falso, est quasi mortuus, cùm multi homines detestentur hoc crimen, & nulla fides illi amplius adhibetur. Vnde tenent multi, quod sequitur Bar. in d.l.trāsigere. quòd in crimine falsi potest indistinctè transigi,quæcunque pœna ueniat imponenda,prædicta ratione.Abb.in d.c.j.de collu.detegen.in iij.col.

† Transactio potest interuenire in lite, & licitus est recessus à lite per transactionem : ut in c.super eo. de transact.& in l. j. ff.eo. fallit in actione famosa,ut est actio furti: ut in l.furti. ff.de his,qui not.infa. Fallit,nisi sit talis causa, quæ non dependeat à libera uoluntate litigantium. Et sub hoc membro potest comprehendi causa matrimonialis:ut in c.fin.de transact.Item alia causa spiritualis, in qua non potest interuenire transactio strictè sumpta: ut in c.super eo.de transac. Item si causa est popularis, nō licet transigere, nisi deferendo iuramentum : ut in l.eum,qui. §.in popularibus.ff. de iureiur.Abb.in c.j.in ij.col.de collu.detegen.]

† Transactio potest interuenire coram iudice delegato. nam papa committendo causam alicui,non auferet potestatem partibus,quin possint transigere : nam iudex non debet ad aliud laborare, quàm ut partes ad concordiam reducat : ut in c.fi.de transac. xc.distin.per totum. & in l.j. ff.de no.ope. nun.Ita dixit Petr.de Ancha. & do.Abb.in d.c.contingit. & do.Car.remittit se ad d.c.decęterò.eo.tit. Ego adduco causam in c.fi.de maio.& obe. ubi fuerunt dati iudices delegati,& transactio fuit facta corā eis,& ipsi executi sunt.& uide tex.in c.si quádo.de of.deleg.& Vincen. & Pe.de Anch.hoc tenent. Adde Bald.in l.tale pactum. §.fi.ff de pac.ubi dicit, quòd transactio facta corā iudice est de actis ipsius iudicis, & sic trāsactio, quæ fit corā iudice delegato, habetur perindè,ac si esset sua determinatio. & illū tex.in d. c. fi. de maio. & obe.allegauit ibi Pe.de Anch.& quæ ibidem dixi.]

Transactio etiam nudo pacto fieri potest.d.l.siue. & ibi Bar.& Bald.in ij.nota.

Trāsactio generalis restringitē ad causam,de qua est lis.j.Trāsactio super quibus.uer.v.

Transactio per acceptilationē super iudicato fieri non potest. Bar.post gl.in l.si causa.in uer.quærit gl.C.de transac.

Transactio si non ualet ut trāsactio,non ualet ut pactū. l. suus. & ibi Bart. C.de repu.hære. & Bart.in d.l.si causa.circa medium.nisi fiat cum clausula, Deuenerūt ad hanc transactionem, pactum, & cōuentionem: quia ualet omni modo,quo potest.Bald.ibi.

† Cautela. Transactio quando fit, cautius est quòd dicatur, Dimittens,uel relaxans: quàm dicatur, Dans, seu tradens : quia dans seu tradens, tenetur de euictione, non autem dimittens seu relaxans. Textus est aureus, & no. secundum communem intellectum in l. si pro fundo. C.de transact.ut refert,& sequitur do. Fran.Crem.sin.cxxx.incip.Volo dare cautelam,&c.dicens,quòd hanc cautelam tradit Bal. uasallo trāsigenti super feudū, in c.imperialem.in prin.de prohi. feud.alie.per Fede.in usi.feu.

Transactio super rebus nō seruabilibus ualet sine decreto iudicis,aliàs secus.l.j.per gl.in uer.ueteris.& Bar.in ij.opp.C. si aduer.transac.

Transactio facta cogente iudice non ualet. auth.ut litig. iur.§. j.& ibi Ang. colla. ix.

Transactio cum iuramento,saltem ualet ut pactum. Bar. in l.si quis maior.in j.colum.in fin.uer.ulterius no. C. de trāsac. ubi Bald.in uersi.item dico, quòd iuramentum non approbat,nec reprobat.

10 Transactio fieri potest etiam die feriata in honorem Dei. l. dies festos.C.de fer.Pe.de Sun.in l.si feriatis. de arbi.

Transactio potest fieri etiam ante litis contestationem. Bald. in l.causas. C. de transac. Sed caue, quia nihil dicit de hoc, sed solum ponit quæ sit differentia inter litem, causam & controuersiam.

Transactio super sententia potest fieri intra tempora appellādi.l.eleganter. §.j.de condi.indebi. non tamen impedit appellationē interponi. But. in c. Romana. & in c. ex ratione. de appel.& ibi Ang.de Cast. refert,& sequitur. & per Bal.in auth.si tamen.C.de temp.appel.

Transactio de magna lite pro modico nō requirit insinuationem,sicut donatio. Bal. in l.si mulier. ff. de cōdi.ob causam. Ang.in repertorio,uer.Transactio.

Transactio sine causa expressa ualet.l.si maiores.& ibi Bart.C. de transactio.

Transactio fieri potest, etiamsi ad alteram partium nihil perueniat.l.si super.& ibi Bar. C.de transactio.

Transactio pro modico,& sine causa fieri non potest.l.Lucius. §.fi.de admini.tut.

Transactio de nocte fieri potest.l.non minorem.& ibi doct. C. de transactio.

Transactio cum dolo,non ualet.l.in summa.de condi.inde. & ibi Bar.ij.opp. qui tenet idem in l.eum, qui.ff.de inoff.testa. & doc.& Bal.in l.sub prætextu.la j.in j.col.C.de trāsac. Nec ex metu iusto facta ualet.l.interpositas.& ibi Bar.eo.ti.

Transactio erronea ualet.l.j.& ibi Bar.circa medium.uer.quęro,quid de transactione.C.de erro.calc.Sed an rescindatur. j.uer.Transactio rescinditur.uer.iij.

Transactio super quibus, & per quos fieri potest, uel non, uide j.eo.per totum. & in Spec.eo.tit. per totum.

Transactio super lite futura fieri potest metu litis futuræ. l. ij. & ibi Bar.C.de transac.

Transactio inter olim tutorem, & pupillum factum maiorem, maximè cum iuramento fieri potest.l.tutores.§.ab eo. & ibi Bar.de admini.tut.

† Transactio negocij pupilli an ualeat,uide do.Pet.Phil.Cor. in consi.ccliij.in litera O.in iij.parte.

† Transigi non potest super re iudicata. l. si causa cognita. C. de transac. Quod limita quinque modis,ut per Iacob.de sancto Georgio ibi,in ul.no.]

Transa-

Transactio super mutuo ecclesię facto ualet, nisi tempore mutui fuisset factum post pactum de transigendo in futurum. Bal. in auth. hoc ius porrectũ. in pe. col. uer. sed pone, quòd super isto dubio. C. de sacrosf. eccle.

Transactio specialis super petitione generali non nocet, nisi in specificatis. l. age. & ibi Bar. C. de transac.

Transactio super lite facit neutram partium dici uictam, uel uictorem. no. in l. fi. mandati.

Transactio super alimentis futuris non ualet, sed super præteritis sic. l. de alimentis. C. de transac. l. cùm hi. ff. eo. tit. Nec ualet dicto casu, etiam cum iuramento. Bald. in d. l. cùm hi. in prin. licet contrarium dicatur in l. si quis pro eo. ubi uide de fideiuss. in fine prin. in uersic. decimò prohibemus. Imò etiam non potest renunciari. d. l. cùm hi. etiam cum iuramento. Barto. ibi. qui etiam dicit, quòd nec ualet adiectio pœnæ: ualet tamen pro alimento, etiam sine decreto iudicis, si postea confirmetur: aliàs decretum requirit Bald. in l. quæcunque. in j. colum. in fi. de bo. quæ libe. d. l. cùm hi. §. si prætor. & ibi Bart. Et de materia uide in Spec. qui fil. sint legit. uer. sed quæritur. & uersic. secus autem. Addo de hoc an possit transigi cum iuramento super alimentis, Ful. & do. Iasonem in l. de alimentis. C. de transac.

Transactio super tutela an extendatur ad dolum tutoris. Bal. in l. actionem. in ulti. col. uer. secundò quæritur. C. de trãsactio. quòd sic.

Transactio super administratione præsumitur facta bona fide per administratorem, quando de debito plenè non constat, quia super liquido non ualeret, tanquam dolosa. Bald. in l. præses. in ij. no. C. de transac.

10 Transigens pręsumitur in bona fide, secundum statum causæ. Bal. in c. j. in fine. de controuer. inter ua. & alium.

Transactio non porrigitur ad iura superuenientia, nisi remittatur quicquid debet, & debebit. l. qui cum tutoribus. §. fi. per Bar. ff. de transactio.

Transactio per prælatum de re ecclesiæ per alterum possessa, an ualeat. s. uer. Prælatus. Caue, quia ibi nullum uerbum de transactione: fortè uoluit allegare in uerbo, Prælatus agit. uer. pen. dum facit mentionem de lite.

Transactio super sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, fieri non potest. l. si causa. & ibi Bald. C. de transactio. l. post rem. ff. eod. tit. & ibi doc. & l. eleganter. in prin. & ibi Alex. ff. de condi. indebi. ubi idem dicit de compromisso in arbitratorem. Quod uerum, nisi in eo addatur clausula, Non obstante sentẽtia. Alex. in d. l. si quis post. & s. Compromissum de quibus. uer. xvj. Item,

Transactio super sententia, quæ potest rescindi per restitutionem in integrum, non ualet. Ange. & Alex. in l. eleganter. in prin. de condi. indebi. & per Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram. de uerb. obli.

Transactio super causa spirituali fieri non potest. Bar. & Bald. in l. fi. uer. ulterius quæro. C. eod. ti. & in c. decætero. & in c. statuimus. extrà eo. ti. Vnde

Transactio super monachatione non ualet. Barto. in d. l. fi. ubi idem dicit super conuersione.

Transactio super matrimonio ualet ad ualiditatem eius, non contra illud. Bar. & Bal. in d. l. fi. uer. ulterius quæritur, quid in causa. per c. licet. de re iudi.

Transactio super causa status, ualet. Bald. in d. l. fi. in j. col. uer. quæro, uideo.

Transactio, ut aliquid præstetur nomine usurariæ quæstionis, non ualet. Inn. in c. grauis. in c. fi. de depo.

* Transigi potest in præiudicium tertij, modò bona fide, non dolo malo transigatur. l. fi. ff. de transactio. l. cùm hæreditas ex fideicommissi. ff. ad Trebel. l. ante restitutam. ubi Imo. ff. de solutio. Ioan. Cephal. cõsi. ccxxviij. nu. 15. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

20 Transactio de fideicommisso inter fratres cohæredes fieri non potest, quia nõ præsumũtur scire scripta in testamẽto. Bar. & doc. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in ij. char. ff. de uer. obli. Bar. in l. eius, qui. in vj. col. in fi. uer. quintò nota, & nũquam obliuiscaris. ff. si cer. peta.

Transactio super delicto fieri potest, & habet uim confessionis. l. transigere. & ibi doc. C. de transac. ubi per Bart. in discursu. & gl. in l. si duo. ff. de iureiuran. in l. quoniam. ff. de infami. & ibi Bart. & in Spec. de aboli. §. j. in fi. Sed de iure canonico nõ ualet. gl. in c. j. in uer. gratiam. de collu. detegenda. ij. q. vij. in omnibus. Archid. v. q. ij. si primates. secundum Ludo. Pont. in singu. uersic. quæro, utrum. l. transigere, &c. Item non habet uim confessionis, quando transigit de prosequenda lite coram tali iudice super tali crimine. c. quamuis. de electio. in vj. secundum Ang. in reperto. uer. Transa-
† ctio. † Et per Aret. in d. l. transigere.]

Transactio super falsitate ualet. d. l. transigere. & ibi doct. & l. Polla. C. de his, qui. ut indig. Non tamen super adulterio, ut ibi. & per Bald. ibi in j. col. in tribus locis, præsertim in ij. not. & doc. maximè de iure canonico. Paul. de Cast. consi. cxx. incipiente, Notandum, quòd adulterium. uide glo. in auth. ut lic. mat. & aui. §. fin. uersic. amicabili. Sed regulariter ualet de criminibus, pro quibus pœna sit sanguinis. d. l. transigere. & ibi doct. Sed an pro priuatis delictis. & ibi per glo. in uer. publicis. Bald. in vj. colum. in uer. quæro, quid in priuatis criminibus. ubi distinguit. & doc. & Barto. in iiij.
† col. in uersic. quæro, quid in priuatis. † Et per Aretin. in d. l. transigere.]

Transactio per mandatorem falsitatis fieri nõ potest, sicut per falsarium. Bal. in d. l. ult. col. in uer. ult. dicitur hoc post Bart. ad fi. in uer. quæro, hîc dicit.

† Transigi an possit super beneficijs. Pe. de Ancha. in c. statuimus. in ij. col. uer. secundò quæro, de transact.]

Transactio de crimine non impedit inquiri de eo, secundum formam statuti. Bart. & Bal. ubi s. sed impedit accusari, adeò quòd potest opponi exceptio. Bar. in l. accusationis. in fi. C. quod metus causa.

Transactio super furtis prohibita per statutum, intelligitur de pœna, non de restitutione rei. Bald. in l. iuris. §. si paciscar. ff. de pactis.

† Cautela. Transactio an ualeat super deponentibus ex testamento, uel ex codicillis, non uisis uerbis testamenti, uel codicillorum, & an sit bona cautela, quòd in instrumento transactionis dicatur, Inspectis, cognitisque uerbis testamenti, uel codicillorum. Vide do. Ias. post alios ibi per eum relatos in l. de his. in ij. col. in ij. not. & in ulti. col. circa fi. ff. de transact.]

Transactio de crimine capitali ualet. d. l. transigere. Barto. in l. si maritus. §. si negauerit. in j. colum. ff. de adulte. Et cùm dicitur non ualere. Dyn. dicit uerum, si delictum sit in faciendo, non si in omittendo. l. diuus. & ibi Dy. ad Syllan. & in l. j. §. usqueadeò. de iniur. Cyn. in d. l. transigere. penulti. q. Vide Bar. in d. l. diuus. in uersic. item aduerte. Ange. ubi s. & j. eo. uersic. xxxiij.

Transactio de lite mota per calumniam, est nulla ipso iure. l. in summa. in prin. de condi. indebi. & Alex. in l. si quis cùm aliter. de uerb. oblig.

* Transactio ut ratione calumniæ nulla sit, necesse est calumniam euidentem esse. l. in summa. ubi Ias. nu. 3. ff. de condi. indebi. Sali. in l. ij. nu. 2. in l. sub prętextu. nu. 5. in l. nec intentio. in extre. C. de transactio. Ioan. Ceph. cons. cx. nu. 67. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Transactio non ualet de prohibitis alienari. no. per Alex. in l. nulli. de transac. & no. in l. j. si aduersus. de trãsactio. s. Alienatio. uer. lxiij.

* Transigi bona fide à uasallo de feudo potest, absque domini consensu. §. si uasallus de suo. ubi Bald. si de feu. fue. contro. int. domin. & agnat. §. j. de cõtrou. int. uasal. & alium de benefi. in usi. feu. Ias. in l. fi. C. de iure emphy. Fran. Cur. min. in trac. feu. iiij. parte princi. q. vij. nu. 96. Ioan. Cephal. consi. clij. nu. 92. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Transactio fieri non potest, etiam de eo, de quo est casus legis, cùm sit dubitabile. per l. ancillæ. C. de furt. & quod ibi per Bal. & Alex. in l. post rem. in prin. de transac.

30 Transactio super certis non ualet ut transactio, sed quasi. Angel. & Ioan. de Pra. in l. j. ff. de transactio. per l. à diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudicata. Nec etiam ualet ut pactum: gloss. & Barto. in d. l. j. ad finem. Sed an de consensu partium. & per Barto. in l. quid tamen. de arbi. & quod per Barto. in l. si de certa. C. de transact. & Alexand. post Bar. in d. l. quid tamen. nisi cum iuramento. j. eo. & s. Iuramenti effectus. uer. lxxj.

Transactio super tutela non ualet. Ludo. in sing. in uer. Tutela. Adde s. eo. uer. viij.

Transactio non porrigitur ad codicillos postea repertos. l. Imperatores. §. j. & ibi Bart. ff. de transactio. l. non est ferendus. & ibi Bar. eo. ti.

Transactio cum hærede putatiuo facta, non porrigitur ad uerũ hæredẽ. l. Imperatores. §. debitor. & ibi Bar. in prin. eo. ti.

Transactio generalis restringitur ad causam, de qua litigatur. l. si decerta. & ibi doc. & Bald. in prin. & in iij. opp. C. de trãsact. & Alex. in §. duo fratres. v. charta. de uerbo. obl. sed non ad ignorata: ut ibi. & l. qui cum tutoribus. ff. eod. tit. nisi expressè dicatur in instrumento. Bar. in d. l. si de certa. in ij. col. in uer. quæro ulterius. l. cùm Aquiliana. & ibi Bar. in j. col. ff. eo. tit. & s. eo. uer. proxi. & uer. 50. Vide per do. Alex. in cõsi.
† xj. ij. parte. † Et per Io. And. in Nouella, in c. j. de iureiu. in vj. & per Fran. Are. in d. l. si de certa.]

Transactio generalis comprehendit omnia, quæ possunt uenire in actione proposita. l. sub prætextu. la ij. & ibi Bart. in prin. C. de transac.

Transactio super instrumento confessionato, uel guarentigiato, non ualet, nisi reuocetur in dubium ex aliqua causa. Bar. in l. si causa. C. eo. ti.

Transactio super adulterio clerici recepta pecunia, an sit licita. Pau. de Cast. consil. cxx. incip. Notandum, quòd adulterium. quòd non.

Transactio super querela inofficiosi testamenti ualet, & confirmat testamentum, ex quo legata debentur. l. si suspecta. §. quamuis. & ibi Bar. ff. de inoff. testa.

Transactio super feudo fieri potest per uasallos, dummodò sine dolo, & præiudicio domini. Bal. in c. j. vj. col. in uer. quæro, an uasallus. de prohi. feu. ali. per Fede.

40 Transactio de certis ualet, si renuncietur sententiæ, per quam res est effecta certa, uel si interponatur iuramentum, uel si dicatur per partes, quòd ueniant ad transactionem, ad pactum, & ad conuentionem, quia tunc ualet ut ualere potest. Pau. de Cast. in l. post rem. ff. de transac.

Transactio de testamẽto, non uiso nõ ualet. l. de his. & ibi doct. & Bar. ff. de transact. & Bar. in l. j. in fi. princi. aliàs est in §. ratio. ff. quemadmo. testa. aperi. nisi tenor fuerit probatus per testes, uel notarium. Pau. de Cast. ibi in fine. Item nisi cum iuramento, secundum Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in antepenult. charta, de uerb. obli. cum suo consil. xj. ij. lib. Itẽ nisi transigens sciat tenorem testamenti, licet illud non uiderit. Bar. in d. l. de his. in uer. quæro extra glo. in l. scyphi. de opt. lega. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. iiij. q. de uerb. obli. & in l. sub prætextu. la ij. in j. col. uersic. oppo. ad idem. C. de transac. Item nisi aliàs illud legerit, licet non tempore trãsactionis. Bart. post gl. in d. l. de his. Item nisi cum clausula, Inspectis, & cognitis uerbis testamenti. Bar. ibi in fi. j. col. & in d. l. sub prætextu. la ij. Secus in sententia, ut ibi per Pau. de Cast. sed Alex. in d. §. duo fratres. refert Ang. cõsuluisse secus esse, si facta sit à muliere cum dicta clausula. uide ibi omnino. Et subdit ibidem in laudo super contentis in testamento non uiso, ut non ualeat. & s. Laudum. uersic. ix. Item uerum, etiamsi renuncietur. d. l. de his. Bar. ibidem. uer. præterea ista lex. Sed an sufficiat esse uisam unam particulam testamenti tantùm, Pau. de Cast. in l. non est ferendus. eod. tit. Vnde non ualet in decem, quæ tantùm sibi relicta putauerit, cùm essent quindecim. glo. & Barto. in d. l. de his. paulo
† post princ. in uer. hoc præmisso quærit gl. † Et do. Pet. Phili. Cor. in consil. cxxxv. incip. De pluribus. in prin. & in litera A. & sequenti.]

Transactio propriè dicitur super lite, & sic super dubijs, & est stricti iuris: sed quasi transactio, ut compromissum, est indifferenter bonæ fidei, & stricti iuris, secundũ naturam cõtractus. Bal. in l. sub prætextu. la j. in j. col. ad fi. uer. sed cõtra istam solutionem. C. de transact.

† Transactio inter dominum & seruum sicut nõ ualet, ita nec transactio celebrata inter abbatem & monachum: quia abbas non potest monacho obligari. Ita dicit Panor. in c. præterea. el ij. in fi. de transac. & sequitur Iacob. de sancto Geor. in l. interpositas. uer. addite, quòd quemadmodũ. C. eo. ti.]

Transactio super successione facienda alicui, non ualet. l. licet. C. de pac. Alex. in l. cùm Aquilia. de transactio. Ange. cõnsi. lxv. In nomine Domini, uiso compromisso. ubi idem dicit de laudo.

Transactio inter uiduam & hæredes uiri facta, prætextu relictorum factorum uxori in testamento non uiso, non ualet, si postea in testamento nihil fuisset uxori relictum. Pau. de Cast. in l. de his. de transac. Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. xiij. charta, de uerb. oblig. ubi dicit uerum, etiamsi constet aliquid fuisse relictum, si tamen non uidit hæres uerba testamenti.

Transactio cum muliere dolo inducta, non ualet. Feder. consi. cxcix. quæritur, an domina. & Alex. ubi s. xiij. charta.

Transactio in dubio præsumitur facta super toto, nisi comprehendat etiam pœnam. Bald. sing. in l. terminato. in prin. de fru. & lit. expen. & doct. & Alexand. in l. ij. si quis cau. ubi etiam dicunt, quòd fieri etiam potest super sorte, reseruato iure ad pœnam.

Transactio super principali extenditur etiam ad pœnam. not. in l. ij. in princip. & ibi per glo. in uer. transactum. & doc. ff. si quis cau. & ibidem per do. Alex. in j. not. cum concor. ibi per eum signatis. nisi fiat super sorte, non super contractu. Bald. sing. in l. terminato. in prin. de fruc. & lit. expen. Alex. in l. fi. de eo, quod certo loco.

Transactio super decimis futuris fieri nõ potest, sed super præteritis sic. gl. in c. fi. in uer. secutum. de rerum permu. & in c. possessiones. in gl. j. de reb. eccle. nõ alie. Io. de Imo. in l. cùm mulier. ij. col. ubi Bal. sensit contrarium. ff. sol. ma. Quod intellige cùm debitore: nam inter duas ecclesias non tenet. c. statuimus. de transac. nisi cum authoritate papæ. Car. in cle. ij. xix. q. de iudi. & in c. exhibitæ. de rer. permu. uide omnino Car. in cle. j. v. q. de decimis.

Transactio ualet, si do tibi fundum, de quo est quæstio mihi tecum, & tu das mihi decem, & facio tibi quietationem generalem: quia non fit trãsactio super illo incognito, sed occasione transactionis deuenitur ad generalem quietationem. Item,

50 Transactio de omni lite, quæ esse potest inter partes, non refertur, nisi ad ea, de quibus est actum. Bart. in l. cùm Aquiliana. in j. col. per l. cùm Aquiliana. de transactio. & in l. si de certa. C. eo. ti. Secus, si occasione unius litis fit quietatio generalis, quia ualet. Bart. ibi. quẽ etiam uide in l. qui cum tutoribus. §. fi. eo. ti.

† Cautela, ut si uis liberari generaliter, facias transactionem multùm generalem, & nõ parcas in uerbis: utputa, dicitur quòd partes uenerunt ad trãsactionem, compositionem, & conuentionẽ, & cõuenerunt, & transegerũt super omnibus actionibus, & super omnibus rebus cognitis, cõpetẽtibus, & incognitis, tam in hac re, quàm in qualibet alia. Panor. in c. j. col. fi. de transact. & And. Barba. consi. xj. incip. Præclarè scripsit, &c. in iij. col. uer. item respondeo. in ij. uol.]

Transactio super re dubia ualet, nisi lis fingatur. l. cùm hi. §. sed cùm lis. de transac. & ibi Bar.

Transactio de eo, quod est certum deberi, licet sit incertum quantum debeatur, ualet. Paul. de Castr. consil. lxxiiij. incipiente, Visis in compromisso. ubi plenè. & per glo. & doc. in l. j. ff. de transactio.

Transactio super lite iusta, uel iniusta, ualet. l. ij. & ibi Bald. in j. no. C. de transac.

Transactio super sententia intra tempora appellandi fieri potest. s. Transactio qualiter. uer. xij.

Transactio de rebus ecclesiæ prohibitis alienari sine certa solennitate non ualet, tanquam in fraudem alienationis. Bar. in l. j. uer. nota bene hanc gl. C. si aduer. transac.

Transactio super contractu usurario ualet, nisi probetur simulatio. Inno. in c. grauis. in gl. sua, in uerbo, pacisci. el ij. de deposi. Bald. in l. cùm allegas. iij. oppo. uer. sed quæritur. C. de usur. & per Bald. in Marg. uer. Transactio. in prin. & Alex. in consi. xcj. ij. parte. ubi idem dicit de compromisso. & s. Cõpromissum de quibus. uer. xxxvj.

† Transigi super quibus criminibus possit, uide glo. in c. j. in uer. gratiam. de collus. detegen. Feli. in rubr. de treuga & pace. col. j.]

Transactio in dubio an censeatur facta super toto. no. in l. j. ff. qua. rerum actio non datur.

Transactio per episcopum super incertis malè ablatis, an fieri possit.

posſit.Pau.de Liaza.in cle.j.de præſcript. Bald.non decidit in l.poſt deciſionem.in ij.q.C.de fur.

Tranſactio de aliqua cauſa ſimpliciter facta, intelligitur etiam de expenſis factis.in Spe.de expen.§.fi.uer.porrò.

Tranſactionis effectus quis ſit, uide ſ.eo. & ſ.uerbo, Exceptio tranſactionis.per totum.

* Tranſactio, & ſententia æquiparantur. l. non minorem. C. de tranſac.Ioan.Ceph.conſ.ccxxviij.nu.24.uol.ij.Æmilius Maria Manoleſſus.

* Tranſactio rei iudicatæ æquiparatur.l.ij.ff.de iureiur. Ioan. Cepha.conſi.ccx.nu.61.uol.ij.Æmilius Maria Manoleſſus.

Tranſactio illicita non impedit ſequens iudicium. in Spec.de reſcrip.præſenta.§.iiij.uer.item ſi quid.

Tranſactio facta poſt ſententiam impedit executionem ſententiæ.in Spe.de execu.ſen.§.poſtremò.uer.xij.ſi obijcitur.

Tranſactionis exceptio admittitur poſt litem conteſtatam. in Spe.de excep.§.iij.uer.ſed pone, quòd in cauſa app.& ſeq.

Tranſactio generalis ad quid extendatur. ſ.eo. §. præced.uer. ſicu.xxxiiij.

Tranſactio in iudicio nõ finit inſtantiam, probatur in l.admonendi. & ibi per doc. de iureiur.& in l. eleganter. de condi. indeb.& in Spe.de deleg.§.j.

Trãſactio impedit accuſationem fieri de crimine, etiã de quo nõ poteſt trãſigi. Alex.in l.ſi maritus.§.ſi negauerit. de adul. & per Bal.in l.accuſationis.C.de accuſa.

Tranſactio cum iuramento etiam ſuper liquidis, ualet in uim pacti.ſ.uer.Iuramenti effectus.uer.lxxj.

Trãſactio inter fratres cũ remiſſione reuproca iurium omniũ, quæ habent, & habere ſperant, non tollit alteri ius ſuccedendi in partem alterius non implentis uoluntatem teſtatoris intra annũ. Bart. in l.qui cum tutoribus. uer.& ex hoc ſemel conſului.ff.de tranſac.& in l.qui Romę.§.duo fratres. j.col.uer.& hoc facit ad q.ff.de uer.oblig.

10 Trãſactio de cauſa excuſat iudicem à pœna ſtatuti adſtringentis eum ad cauſæ expeditionem intra menſem. Bald. in l.fi.ff.famil.ercis.& in c.j.de mu.petit. & Phi.in c.ex ratione. in fi.de appel.

Tranſactio in cauſa appellationis facta, operatur renunciationem illius inſtantiæ: quæ ſi non ſeruetur, prima ſentẽtia remanet firma.Bar.poſt gl.in l.tale.§.qui prouocauit. in j.col. in uer.ſecundũ iſtam gl.habes unum mirabile.ff.de pac. ubi dicit uerum, ſi fuit facta ſub ea conditione, non aliter.

Tranſactioni ſi partes renuncient, ad primam inſtantiam redeunt.l.ſi diuerſa.& ibi Bar.C.de tranſac.

Tranſactio tribuit titulum poſsidendi rem, quæ datur ex ea. Barto. in l.ſi pro fundo. in uerſic.tertiò habes notare. C. de tranſactio.

Trãſactio ſuper querela quid operetur.ſ.§.proxi.uer.xxxviij.

Tranſactio non facit pignora data ob obſeruantiam liberari à primæua obligatione.l.fin.& ibi Barto. quib.mod. pig.ta. contrahi.

Tranſactio ſuper Aquiliana ſtipulatione, nouante ſentẽtiam, an habeat executionem paratam, ſicut ſententia nouata. gl. & doct. in l.eleganter. §. ſi poſt rem. in uer.iudicatam. ff. de condi.indeb.

Tranſactio non inducit aditionem, niſi fiat tanquã ab hærede. Bart.in l.Imperatores.§.debitor.in fi.de tranſac.ubi dicit, ꝙ in dubio præſumitur fieri ex propria negatione.

Tranſactio per cedentem an noceat ceſsionario.Barto.in l.facta.§.ſi hæres.in j.col.in ſing.in fi.in uerſi.quæro, utrum pactum.ff.ad Trebellia. ubi diſtinguendo ſe remittit ad ibi dicta per eum ad aliud propoſitũ. not.in l.fi. §.Titius. de condictio.indebiti.in l.fi.ff.de pac. Adde ſ. in uerbo, Exceptio. el j.uerſi.xl.

Tranſactio non nocet tertio.doc.in c.quamuis.de re iudic.

20 Tranſactio facit debitũ de indebito.l.ij. C.de condi.indeb. Pau.de Caſt.conſi.lxxij.incip.Viſo puncto ſuprà ſcripto.

Tranſactio nõ admittit pœnitẽtiam.l.quamuis.C.de tranſac.

Tranſactio impedit petitionem reſidui, ſed non receptionem partis.l.poſt deciſionem.& ibi Bal.in prin.C.de furtis.

Tranſactio non probat, niſi nota parti.Bal.in Mar.uer.Tranſactio.uerſi.ij.

Tranſactio reſcindit, ſi eſt ſimulata: ſed nec ualet.Bal.in l.j.iij.opp.C.plus ual.quod agi.

* Tranſactio iuſto metu facta reſcinditur, aliàs non. l. interpoſitas.C.de tranſactio.Ioan.Ceph.conſ.ccxcv.nu.2.uol.ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Tranſactionem ad reſcindendam ſufficit minor metus, metu mortis, & corporis cruciatus.Barto.& Bald.in l.interpoſitas. C. de tranſactionibus. Bart.in l.j. §.quæ onerandæ. ff. quarũ rer.actio non det.gl.& Doc.in c.cùm dilectus. de his quæ met.cau.fiunt.Io.Ceph.conſi.ccxcv.nu.6.uol.ij.Æmilius Maria Manoleſſus.

* Tranſactio ob preces facta non poteſt dici metu facta.auth. quę ſupplicatio.C.de precibus Imperat.offer.Æmilius Maria Manoleſſus.

* Tranſactio infamiæ metu facta, iudicis officio eſt, ſecũdum com.opin.reſcindenda.Bar.& alij, in l.interpoſitas.col.j. C. de tranſac.in l.metum.la ij.l.ſi fœnerator. §.fin.ff.quod met. cauſ.Abb.in c.cùm dilectus.col.ij.& iij.de his quæ met.cau. fiunt.Barb.conſi.xxx.col.ij.uol.iij.Ioan.Ceph.conſi.ccxcv. nu.10.uol.ij.Æmilius Maria Manoleſſus.

* Tranſactio ob minas ſuperioris facta, iudicis officio eſt reſcindenda. Barto.in l.interpoſitas. col.j. C.de tranſactio. in l.metum. la ij. ff.quod met.cau. Abb. in c.cùm dilectus.col. iij.de his quæ met.cau.fi.Io.Ceph.conſi.ccxcv.nu.11.uol.ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

Tranſactio dolo, uel metu facta, non ualet. ſ.Tranſactio qualiter.uer.pen.

* Tranſactio ob grauem, & enormen (ut noſtri appellant) læſionem, ſec.com.opi.reſcindi non poteſt beneficio l.ij.C.de reſcin.uen. glo.in c.cùm cauſa.de emp.& uendi. Bal.in rub. extrà, de tranſac. nu.7.in l.j.nu.2.in l.iij.§.j.ff.de trãſac.in l.j. nu.4.C.de pac.in l.fi.nu.3.C.de contrahen.empt.in l.fin.§.j. nu.4.C.commu.de lega.in l.ordo.nu.5.C.de excep.rei iud. in d.l.ij.nu.3.ubi Sali.nu.6.7. C.de reſcind.uendi. Alex.in l. ſi quis cùm aliter.nu.8.ubi Iaſ.nu.13. ff.de uerb.obl. Iaſon in l.in ſumma. num.5. ff.de condi.indebi.in l.fratris. nu.1. in l. quamuis.nu.2.ubi Alciat.num.7.C.de tranſactio. Alexand. col.xlij.num.11.uol.j. conſi.cxix.nu.11.uol.vij. Franc.Curti. mai.conſi.xliiij.nu.48.conſi.lxvj.nu.ccxij.Dec.conſ.ccxvj. num.3.Carol.Rui.conſi.cxxxij.nu.3.uol.j. Illuſtriſſ.Cardin. Pariſi. conſi. xcvj. num.61. uol.j. Specu.titu. de emptio. & uendi.§.nunc dicendum eſt.nu.14. Io.And.in addi.ad Spe. tit.de arbit.§.j.nu.3.Afflict.deciſ.ccxx.nu.3. Æmilius Maria Manoleſſus.

Tranſactio non reſcinditur propter enormen læſionem. gloſſ. in l.Lucius. §.fin. in uer.poſſe. ff. ad Trebellia. Bald.in l.fin. ij.oppo. C.de contrahen.emp. Lanfran.in tractatu de Arbitro, j.parte, v.col. Sed pro alia opinione eſt doctrina Barto. docto. & dominus meus Petrus de Sun.in l. ij. in ij.colum. uerſic.quæro, utrum. C.de reſcinden.uend.quòd poteſt reſcindi beneficio illius legis. de quo in Specu. de emptio. & uendi.§.nunc dicendum.uerſic.quid de tranſactione.& per Barto.in d. §.fin.& in l.ſi quis cùm aliter.in ij.colum.uerſic. quæro, quid ſi in contractu tranſactionis.ff.de uerbor. obligatio. & ibi Ange. Imo. & Ludoui. & domi. Alexand. in iij. colum.in uerſic.iuxta hoc quærit. cum alijs concor. ibi per eum allegatis: qui tamen tenet aliam opi. quam tenet contra Innocen. Ioan. Andr. & Petr. de Anchar. in c.cùm cauſam. de emptio. & uenditio. & alij, de quibus ibidem per eum. Baldus in d.l.ij. viij.oppo. dicit reſcindi, ſi fraus ceſſauit. Alexand. in d. l. ſi quis cùm aliter. poſt Barto. refert ibi Ange. Ludouic.& Imol. & Ange. in d. l. ij. & Imol. in cap. Quintauallis. xvj.charta, de iureiuran. Cardin. & Abbas in cap. cùm cauſam. de emptio. & uenditio. tenere cum opi. Barto. Sed ipſe Alexand. tenet contrà: quæ opinio fuit gloſ. Innocen. Ioan. & Petr. de Ancha. in dicto capit. cùm cauſam. & Specul. de emptio. & uenditio. §. nunc uidendum. uerſic.quid de tranſactione. Bald.in l.ordo. C.de exceptio. rei iudica. & in l.iij. §.j. ff.de tranſactio. & ibi glo.& Bald.in l.fin.§.j. C. communia de lega. & in l.j. C.de pact. ij.colum. & ultra doct.allegat alia iura, quæ probant contra opi. Bartol.uide ibi.† Vide dominum Petr.Phil.Cor.in conſ.xxvij. incip.Primo. per totum.uſque ad literam G.in iiij.parte.Et an reſcindatur propter læſionem dimidiæ iuſti precij, uide per eum in conſ.clxvj.incip. Circa.in litera Q.in j.parte.]

* Transferre in alium nemo poteſt, quod nõ habet.l.traditio. ff.de

ff. de acquir. rer. domi. l. nemo potest. ff. de reg. iur. Io. Ceph. con. cclxiij. nu. 6. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Transactio super litis euentu non patitur allegationem læsionis. §. Remittere. uer. xix.

Transactio prætextu falsi iuraméti necessarij retractatur, sicut sententiæ. gl. nota. in l. si ex falsis. C. de transac. Alex. in l. admonendi. iiij. col. ff. de iureiur.

Transactio an reducatur ad arbitrium boni uiri. §. Transactio. in prin. uer. vij. quòd non.

Transactione non seruata, salua est prima actio. l. siue apud. & ibi Bart. in iij. nota. & in j. opposi. & docto. C. de transactio. ubi ponit Barto. remedia contra non seruantem illam, siue actor, siue reus sit. & in l. ubi pactum. eodem titu. per Barto. in j. colum.

Transactio uitiatur, etiamsi unus nummus non soluatur: quia debet solui tota quantitas in ea deducta. Floria. sing. in l. res bona. ff. de contrahen. emp.

Transactio ex falsis testibus ualet, sed rescinditur. glo. in uer. præcipimus. & Bart. in l. ex falsis. in j. col. in uer. circa legem nostram. C. de transactio.

10 Transactio prætextu falsi instrumenti in uno articulo tantùm, quomodo rescindatur. gl. in uer. præcipimus. & doc. in d. l. si ex falsis. & ibi Bar. in ij. col. uer. quæritur, quid si trāsactio. Io. de Imo. in l. debitoribus. de re iud.

Transactio nō rescinditur per protestationem. l. si maior. & ibi Bal. C. de transact.

Transactio sine causa non rescinditur. l. si maiores. & ibi docto. eod. tit.

Transactio ex falsis instrumentis facta, rescinditur. l. si ex falsis. & ibi docto. & Bald. in j. not. C. de transactio. etiamsi sit iurata: ut ibi per Bart. in prin. Sed quo iure. Bart. ibidem. Et uide omnino per Bald. in Spec. de instru. edi. uersic. ratione partis. Item prętextu instrumenti nouiter reperti. l. sub prętextu. C. de transactio. ubi dicitur uerum, si dolo celatū fuit. & uide ibi casus fallentiæ in gloss.

† Transactio inter communitates lata super confinibus an prætextu instrumentorum nouiter repertorum in archiuo communitatis rescindatur, saltem per restitutionem in integrum ex capite ignorantiæ. Vide domi. Petrum Philipp. Corn. in consil. clvj. incipiente, Cùm in causa. per totum. in iij. parte.]

Transactio ratione euictionis rescinditur. l. si pro fundo. & ibi Bald. in j. opposi. & docto. C. de transactio. Quod est uerum, secundum dominum Petr. Philip. de Perusio, ibi, si data est alia res, quàm ea, de qua erat lis: aliàs secus. Item debetur euictio ab eo, qui tradidit, non ab eo, qui dimittit transigendo. d. l. si pro fundo, secundum Bald. in c. imperialem. in vij. col. in uersic. caueat tamen uasallus. de prohib. feu. ali. per Feder.

† Transactio an, & quando rescindi posit, uide do. Pet. Phili. Cor. in consi. cxlvij. inci. In hac. in litera F. in ij parte.]

Transductio sola non probat sponsalia. l. quæsitum. & ibi Bart. ff. de sponsa. uide in c. j. eo. tit. in vj. Sed

Transductio sponsæ probat matrimonium, si est facta in forma nuptiali, & sponsa sit nubilis. l. cui fuerit. & ibi gloss. in uerbo, deducta. & docto. de condi. & demonstra. aliàs secus. l. hæc conditio. la j. circa medium. eod. tit. & ibi Ioan. de Prat. in fine. & Ange. in l. j. de quæstio. uide l. nuptias. & ibi

† Alex. de reg. iuris. † Et Bald. in l. inter eos. de dona. inter uirum & uxorem.]

Transductio non est de substantia matrimonij: ut ibidem.

Transductionis materiam supple §. uerbo, Sponsa. uersic. v. & sequen. & uerbo, Matrimonij probatio. uersic. viij. uers. xiij. cum duobus seq.

Transfiguratio permittitur, cùm fit in honoré Dei. not. in c. cùm decorem. & ibi per gl. in uer. laruarum. & doc. & Sicu. de ui. & hon. cle. Quod nota pro spectaculis, quæ fiunt in ecclesijs, cum mimis, mascaris, & personis transfiguratis. adde l. mimæ. C. de episc. aud.

Transfuga potest impunè occidi. l. iij. ff. de sica. & Bart. in l. omnes populi. iij. q. prin. ix. col. ff. de iusticia & iure.

Transfuga captus post consummatum delictum fugæ decapitandus est, non antè: sed tunc mitius punitur. Bal. in l. iij. in j. oppo. C. de seruis fugiti.

Transgredi leges potest iudex ex causa. auth. hodie. C. de iudi. & Innocen. in c. j. in glo. sua, in uerbo, suo. de consti. Bald. in c. iniuria. in prin. de pace iura. fir. Addo Bald. in l. j. in ij. not. C. de precib. Imperat. offer. & ibidem omnino per do. Ias. May. in j. no. cum concord. ibidem per eum signatis. Addo ultra eum Bald. in l. j. in fin. C. de iura. calum. Item limito, ut per Bald. Salic. & do. Ias. May.

† in authen. hodie. C. de iudic. † Adde Francisc. Aretin. in rubric. C. qui admitti. & Salice. in l. si quis. §. hi autem. de iniusto testamen. & adde Felin. in c. cùm non liceat. de pręscrip. ij. col. in uer. ad quod. & Bald. in l. ius pluribus. de iusti. & iure. & in prin. & in l. obseruare. §. proficisci. de offic. procons. iiij. col. uer. vj.]

Transgressor consuetudinis punitur, sicut transgressor legis scriptæ. Bal. in l. j. C. quæ sit lon. consue. in ij. col. in prin.

Transgressiones ne fiant, cauendum est. cle. j. §. ne igitur. & ibi Card. de cele. miss.

Trāslatio iudicij de procuratore in dominū fieri potest. l. tam ex contractibus. & ibi Bar. ff. de iudi.

Translatio cùm fit de tempore ad tempus, extrema debent esse habilia. l. scire. ex quibus caus. ma. Idem quando fit de de persona ad personam. l. si seruus. §. quanquam. & ibi Bar. de interrog. act.

† Transferre est uerbum commune. Fran. Are. in l. cùm ex filio. de uulg. & pup.]

Transferre se potest quis in aliam materiam, qui nescit ad propositum respondere. in Spe. de aduo. §. iam non uidendum. uer. uerum.

Translationis episcopi libellus quomodo formetur, si fiat indebitè. in Spe. de transla. per totum.

Trāsferre in alium nemo potest plus iuris, quàm ipse habeat.

† in Spec. de proprie. in prin. uersi. cæterùm. in posses. rei. † Et Dy. in reg. nemo potest. de reg. iur. in vj. & do. Soci. in consi. clxvj. incip. In causa communitatis castri montis nigri. uer. secūdo, hæc cōclusio. in ij. parte. char. xxx. & in cōsi. cxciiij. incip. Substantialiter & eleganter absoluta. uer. primo, quia dictus episcopus. in d. parte, char. lxxix.]

Translatio dominij quibus modis fiat. §. Dominium transfertur. per discursum. & in Spe. de emp. & uend. §. j.

Translatio dominij quibus modis impediatur. Bart. in l. filius. §. diui. de leg. j. & §. Dominium transfertur. per discursum.

Translationis episcoporum materiam uide extrà, de transla. & vij. q. j. mutationes. quæ non potest esse notoria. in Spec. de noto. crimi. §. viij.

Transitus per fundum alienum non permittitur. l. per agrum. C. de seruitu. & ibi doct. Quod uerum, nisi iure seruitutis ibi. item nisi in casibus notatis per glo. j. dist. omnes.

Transire per agrum alienum fas est, non ius. Flor. in l. diuus. de seruitu. rusti. prædio. per c. j. j. dist. De qua materia uide ibi per gl. & Barth. Cæp. de serui. rust. c. j.

Transiens per fundum alienum potest accusari de turbata possessione. Bar. in consi. Quidam accusatus. & j. Turbatio. uersic. v.

Transitus per fundū alienum cōcessus debet fieri sine damno, ne fructus lædantur. Bal. & Floria. in l. qui sella. in prin. ff. de seruitu. rusti. prædior.

Transitus potest exercitui denegari, nō obstante pacto, si precium pro uictualibus non offerat. Ange. in l. uenditor. §. si constat. ff. commu. prædio.

Transiens per fundum alienum cum pecudibus, quando uia publica est destructa, non tenetur ad pœnam statuti, nisi damnum det. Bal. in d. l. per agrum. C. de serui. & aqua. Flor. in l. si locus. §. cùm uia. ff. quemadmo. ser. amit. ubi etiā dicit, quòd si simpliciter est permissus ingressus, punitur, qui bestias ducit, si damnificat.

Transiens cum equo meo per ciuitatem, potest ibi conueniri. §. Forensis conuenitur. uer. xxix.

Transire debet exercitus per territorium per locum minus damnosum. Flo. in l. si cui. de seruitu. & in l. si mihi. de seruit. rusti. prædi. aliàs potest impunè offendi, quia se inciuiliter habet. Flori. ibidem. & dicit, quòd tempore suo fuit de facto

Bono-

Bononiæ.& uide Bartho.Cæp.de seruit.urb.cap.xxiij.& de serui.rust.cap.j.

Transit res cum onere suo.in Spe.de feu.§.quando.uer.xxx.

10 Transiens ad ordinem Benedi.potest assumi ad ecclesiā curatam.Cardi.ubi s̄.ij.q.ubi plenè.

Transitus ad aliam religionem dicitur fieri per professionem in ea.clem.j.per Card.de regular.ubi etiam uide, quid si fiat de licentia papæ: & quod sufficit licentia superioris sui immediati,ut ibi.

Transitus ad religionem strictiorem fieri potest,etiam licentia petita,licet non obtenta. cap. licet.de regul. Cardi. in clem. eodem titul.ij.opp.& si non sit petita,uel dubitatur, cogitur redire: ut ibidem.

Transeūtes ad aliam regulam à quibus officijs prohibeantur. gl.& Cardi.in clem.j.§.j.de regula.

Transiens per uiam publicā potest impunè accipere herbam pro equo pascendo intus in fundo,prope uiam, quantū potest extendere brachiū. Casus singularis in §.fina.de pac.tenend.& ibi Andr.de Iser. Iacob. Aluaro. & Barthol. Cæpol. de serui.pascu.iiij.q.prin.

* Transire licet exuli,uel,ut nūc dicitur, bandito,per locum, unde est bannitus, ac ibi in hospitio etiam comedere. Bart. Pau.de Cast.Alex.& alij,in l.cętera.§.sed & si quis.ff. de leg. j. Anchar.& Imo.in c.j.de clericis non residenti.Alex.consi. lxxv.Visa inquisitione.uol.iiij.Hip.Mar.con.cxxxvj.uol. ij. Io.Ceph.cons.cciiij.nu.xiij.xiiij.uol. ij. Nellus in trac. Bannit.j.par.ij.temp.q.lviij.Anch.con.lxxiiij.Hip.Mar. in prac. §.aggredior.nu.xlij.Æmilius Maria Manolessus.

Transuersales an ueniāt appellatione filiorum.s̄. uer. Filiorum appellatione.uer.x. quòd sic, usq; ad quartum gradum.

Transuersales quomodo succedāt. in auth. cessante. & in auth. post fratres.& ibi Bald. C.de legi.hær.

Transuersalium unus si renunciat, eius pars accrescit alijs in pari gradu,si extant: aliàs sequentibus.l. meminimus. & ibi Bald.eod.titul.

Transuersalium materiam supple s̄.uerbo,Agnati. uer. Frater. & uer. Nepos.& uersic. Amita.per discursum.

Transsumptum iudicis authoritate factum probat. in Spe.de aduo.§.utriusq;.uer.item sit cautus.non aliter,nisi ostendatur originale, uel nisi tenor eius probetur.in titul.de instr.edi. §. xj. uer. item quod non est.Et ad primum,quòd transsumptum authoritate faciat fidem, addo Bart. idem tenentem in auth.si quis in aliquo.in j.col. quem ibi omnes sequuntur.C.de eden.& ibidem uide per do.Ias.in viij.col.

Transsumpti materiam supple s̄.uer.Instrumētum. & uer. Notarij officium.per discursum.

Transmissio est triplex, scilicet iuris deliberādi. Itē ex titulo de his,qui ante test. aper. tab. Item ex iure suitatis.Bald.in l.iij.in ij. colum. in uer. item aduerte.C.de hær.instit.

Transmissio hæreditatis non aditę impeditur per substitutionem uulgarem.Bal.in d.l.iij.in d. uersi. item aduerte. & in l. apud hostes.in j. col. uer. illud etiam perpendendum. C.de suis & legiti.sed transmissio iuris deliberandi:ut ibidem.

Transmissio,non impeditur per cohæredem extraneum. Bal. in l.iij.in d.uer.item aduerte.C.de hær. inst. & in l.j.in j. col. in uersic.nota datione cohęredis extranei.C.de his,qui ante apert.tab.

Transmissio non impeditur per ius accrescendi. Bal. in d. l.iij. in ij.col.in fi.uer.tertia est transmissio.

Transmissio an impediri possit per testatorem.s̄.uer.Testator. Caue,quia ibi nihil dicitur de transmissione.

Transmissio per sacerdotem non impeditur. s̄. uer. Sacerdos. uer.xxiij.

Transmissio fit etiam gradibus præposteratis.Bald.in l.j. ad fi. uer. quæro,nunquid transmissio.C.de his,q ante apert.tab.

Transmissio nō habet locū,quādo superest persona, in qua est maior ratio,& fauor succedēdi, quàm psona, in quā faciēda est transmissio.Bal.sin.in d.l.j.in ij.col.& in l.ij.in j. col. post Cy.C.ad Orfic.& Bar.in l.si ex pluribus.de suis,& legi.

Transmissio est fortior,quàm ius accrescendi.Bal.in d.l. j. in j. col.in uer.ex hoc sequitur.

Transmittere est merus fauor.Bal. in l. si fratris.in j.col.uer. ad hoc inducit Bar.rationem.C.de iure deliberan.

Transmissio iuris deliberandi nō rumpitur propter furorem, uel phrenesim superuenientem hæredi scienti.Bal.in l.si infanti.de iure delib.ult.col.in uer.octauò quæritur.

Transmissionis species quot sunt. Bald. in l. cum antiquioribus.C.de iure delib.in viij.q.

Transmitti nō potest,qđ cedi non potest,nec ius ętatis.Bal.in d.l.cum antiquioribus.pe.col.in prin.in uer.ij.& sic ius.

Transmissibilia nō sunt cessibilia,sed cōtra sic.not.in l.ex pluri b.de admi.tuto.Alex.in l.si stipulatus.in prin.de uer.obli.

Transmissio non fit à præmoriente,stantibus in testamēto uerbis, Quisquis mihi hæres erit, sit hæres filio meo. Bald.in l. quidam.in fi.C.de iure deliberan.

† Transmissio an & quando,ut qualitas inhærens personę,ad quam si cōsideratur,& non persona transmittentis,uide do. Barth.Socin.in consi.ccxcvj.incipien.In præsenti.uer.j.per ea,quæ ibi: item portio.in ij.parte.]

Transmissionis materiam supple s̄.uerbo,Hæreditas transmittitur.per totū.& uer.Hæres occisi.uers.j.& uer. Filius transmittit.per totum.

Trebellianica dicitur quarta pars hæreditatis, quam hæres grauatus alteri restituere lucratur beneficio senatusconsulti Trebelliani. Insti. ad Treb. in prin.& l.j.ff.eo.tit.

Trebellianica an ueniat appellatione Falcidiæ.s̄.uer. Falcidia. el j.uer.xiij.quòd sic.

* Trebellianicæ appellatione non uenit Falcidia,etiam largè: secus ecōtrà.l.pater filiam.in prin.ff.ad Trebel.gl.in l. quod de bonis.§.fructus.ff.ad legem Falcid.in auth. unde & si parens.C.de inoff.test.Ange.in l.iubemus.C.ad Treb.Io. Cephal.cons.cliij.nu.64.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Trebellianica in nuda proprietate assignari non potest. Ange. in auth.de trien.& semis.§.prohibemus.

Trebellianica naturaliter tantùm debetur.per Bal.& Bar. post glo. in l. cùm quis.in ij.colum. in fi.uer.extra glo. quæro. C. de iuris & fac.igno.

Trebellianica potest deduci in una re data filio in peculiū profecticiū. l. filium quem.& ibi Bart.in l.iij. uer. ex qua habes istud singulare.C.fa.ercis. Addo Bart.in l.iubemus. in j. col. C.ad Treb.

† Trebellianica, & legitima,an detrahantur de donatione,uide Bal.quòd sic.iij.uol.cons.ccclxxvij.& v.uol.cons. ccclij. tamen Iason in l. post mortem. dicit quòd coactus de restituendo per contractum non trahit Trebellianicam.]

Trebellianica in re alienata imputatur hæredi eius odio.l.Marcellus.§.res,quæ. ff. ad Trebellia. Bald.in l.ij. in uer. quæro, quid de quarta.C.ad leg.Fal.

Trebellianica contra uoluntatem defuncti detrahitur. Pau.de Cast.cons.cxxv.incipiente,Dubia,de quibus quæritur.in j. col.in fi. * etiā hodie,quanquā potest prohiberi. Io. Ceph. con.cliij.nu.lxxiiij.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Trebellianicæ non imputatur dos,sed legitima sic.Bal. in l. iubemus.ij.col.uer.pone exemplum in filiā. C.ad Treb.

Trebellianica est causa lucratiua. Bald. in dicta l. iubemus. in prin.in ij.col.& in l.quanquam.C.ad legem Fal.

10 Trebellianica cōsideratur ex persona primi hæredis, quando institutus est filius,& posteri eius sub conditione liberorum,& hospitale est substitutū.Bal. in l. precibus.ult. col.in uer.conclusio est, q primus hæres.C.de impu.& ali.substi.

Trebellianica,quā hæres coactus restituens perdit,cedit fideicommissario,non legatarijs.l.ij.& ibi Bar.in fi.ad Trebellia.

Trebellianica detrahitur post legitimam. s̄. uerbo, Legitima. uer.lxxxvij.

Trebellianica an uideatur prohibita cùm Falcidia. s̄. Falcidiæ prohibitio.uer.j.

* Trebellianicæ onus imponi non potest. Ioan. Ceph. consi. clxxxix.nu.vj.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

Trebellianica tacitè uidetur prohibita à testatore,mandante restitui omnia bona sua.Ang.& doc.& Io.de Por.in l.centurio.de uulg.& pup.& Bald. in l. si quis ad declinandam. iiij. col.uer.deinde per istum §.C.de epi.& cle.& in l. precibus. xv.col.uer.procedo ulterius.C.de impube. & alijs substi. & s̄.Falcidiæ prohibitio.uer.iiij.

Trebellianica potest prohiberi per testatorem. Bartol. in auth. sed cùm testator. in j. colum. C. ad legem Falc. ubi per Bald. in j. colum. uersi. item nunquid testator. & docto. Et idem tenet Bartol. & doctor. in l. Marcellus. in v. colum. in uer. secunda quæstio est. ff. ad Trebel. & Bald. in l. filium quem. in xj. colum. uersicu. demùm quæro. C. fami. ercifcund. & text. in l. iubemus. in princip. & ibi Bald. in iij. nota. tenet quòd non potest prohiberi, nec extenuari, sed in ij. colum. in uers. illud. nequaquam dicit posse de iure nouissimo. & per Bal. in l. si ut allegas. ad legem Falcid. ubi dicit, quòd non potest illam prohibere. Ang. contrà in repertorio, uer. Trebellianicam. per dictá l. si ut allegas. quem etiam uide in authent. de hære. & Falcid. §. si uerò expressim. in ij. colum. uersi. item quæro, an testator. & omnino per Paul. de Castr. consi. clxv. incipiente, Visa facti narratione. & per Alex. consi. lxiij. prima parte, ubi plenè, quòd sic, etiá in filijs primi gradus, contra Bal. in dicta l. iubemus. Indubitanter autem potest prohiberi, quando duæ quartæ ueniunt detrahendæ. Bald. in auth. res, quæ. ult. col. in lec. anti. C. cõmu. de lega. Vide Bal. in d. l. iubemus. in lec. no. Addo gloss. in §. sed quia stipulationes. Instit. de fideicom. hære. & ibi Angel. Aret. quod sic. † Imo. in l. j. §. ad municipium. ff. ad legem Falc. † Vide Ias. & omnes. in dicta l. Marcellus. Aret. consi. xxxvij. Alex. consi. lxvij. uol. j. & consi. v. iij. uol. Benedic. in repe. c. Raynutius. de testa. col. clj. Picus in repet. l. in quartam. col. cxij. ff. ad legem Falc. Dec. consi. cxviij. col. ij. ubi dicit rationem, quòd in liberis primi gradus non potest detrahi.]

* Trebellianica hodie secun. com. opin. à testatore prohiberi potest. authen. sed cùm testator. C. ad l. Falci. ubi Odofr. Iacob. Pet. Cyn. Bald. Salicet. & alij glos. in §. sed quia stipulationes. uer. liceat. ubi Bald. Angel. Porti. & Ias. in additio. ad Porti. Insti. de fideicom. hæred. Azo in Sum. in auth. de hær. & Falcid. colum. ij. Bartol. Angel. Raph. Cuma. in l. Marcellus. ff. ad Trebel. Paul. de Castr. in l. qui quadringenta. colu. iij. ff. ad Trebel. Bald. in l. filium quem habentem. colum. xj. ubi Mathesilan. colum. j. C. famil. ercifcund. Iason in rubric. ff. ad Trebel. ubi Socin. in extrem. Ias. in dicta l. Marcellus. §. quod aut. col. v. ubi Claud. Seysel. Massilien. episco. col. secunda. & Socin. Bald. consi. xciiij. uolum. secundo, consil. clxx. uolum. quinto. Rapha. Cuma. consil. xxv. col. iij. Paul. de Cast. consi. ix. col. final. uolum. secundo. Signorol. consi. xxxv. col. fina. Alexand. consi. lxvij. colum. j. & ij. uolum. j. colum. v. in extrem. uolu. iij. consi. xxix. col. j. uol. v. Cassan. consi. lxiij. col. xvj. Aretin. consi. xxxvij. colum. fina. Bened. Capr. consi. xxxvj. nu. ij. Iason consi. lxxxix. colu. iij. uolum. primo. Guid. Pap. decis. lj. consi. cxxij. consil. cxl. Carol. Rui. consil. clxiij. col. vj. consi. clxix. in extrem. consi. clxxiij. col. fina. uolum. ij. consi. cxlvij. colum. j. consi. cxlviij. colum. j. consi. cxlix. colu. j. & seq. uolum. iij. Deci. consi. lxxxj. col. ij. consi. cclvij. in extre. Illustr. Cardi. Parisi. consi. xxj. colu. iiij. uolu. ij. Ioan. Ant. Rube. Alex. consi. ij. col. vj. Maria. Socin. Nep. consi. cxxxj. num. 8. uolum. j. Bertrand. consi. xcvj. col. j. uol. j. consi. xlvij. col. pe. consi. clviij. col. vj. consi. ccv. col. fi. uol. iij. Ioan. Ceph. consi. clxxxviij. num. xxij. cons. cclxiij. num. xxxiiij. uol. ij. Dura. de arte testandi, ti. de substit. caut. xxxj. Contrarium tamen sensit gl. in d. auth. sed cùm testator. Io. Imo. in d. §. quod autem. & Lud. Ro. in repetit. auth. similiter. C. ad leg. Falcid. Æmilius Maria Manolessus.

* Trebellianica primi gradus liberis, secun. com. opin. prohiberi non potest. l. iubemus. ubi Bald. col. j. Salic. col. iij. Cor. colu. j. C. ad Treb. Bald. Salic. & Paul. de Castr. in authent. sed cùm testator. C. ad legem Falcid. Ludou. Roma. & Iason in l. Marcellus. col. viij. ff. ad Trebel. Francisc. Rip. in l. nemo potest. num. lij. in l. filiusfamiliâs. §. diui. num. xxx. ff. de leg. j. Hierony. Cagnol. in l. Papinianus. §. meminisse. num. x. ff. de inoffic. testamen. Rapha. Cuma. cons. xxxv. Ludo. Roma. consi. cc. cõsi. ccvj. Alexand. consi. v. in extr. uol. iij. Guid. Pap. dec. lj. consi. cxl. consi. cxciiij. Iason consi. cxlvj. num. vj. uolum. iiij. Andr. Barbat. in capit. Raynutius. de testamen. Deci. consi. lxxxj. nu. iij. consi. ccxviij. col. ij. consi. cccclxxx. col. pen. Carol. Rui. consi. lix. col. ij. consi. clxiij. colu. v. uolu. ij. consi. lxxj. col. iij. consi. lxxx. colu. fi. uolu. iij. Lud. Gozad. consi. xlviij. colu. fi. consi. lxxxj. colu. iij. consi. xciij. col. iiij. consi. ciiij. colum. pe. Fran. Cur. min. consi. liiij. colu. v. uolu. primo, cons. clx. col. fi. uol. ij. Illust. Card. Paris. con. j. col. iiij. col. j. cons. xvj. col. xj. cons. xxxvj. col. iiij. & v. uol. ij. cõs. xvij. nu. xxxij. cons. xxx. col. iij. uol. ij. Io. Ant. Rube. Alex. cons. c. in extre. cons. ciiij. nu. j. cons. cxliij. nu. vj. Maria. Socin. Nep. cons. cxxxj. col. ij. con. cxxxij. nu. j. cons. cxxxvj. nu. vij. con. cxxxvij. nu. vij. uol. j. Marcus Mantua con. ciij. Neuiza. col. j. Io. Ceph. cons. clxxxviij. nu. xxiij. cons. clxxxix. nu. ix. uol. ij. Dura. de art. testam. tit. v. caut. xxxj. uol. iiij. Cõtrariam opi. complures tenent: Dyn. Rayner. Alber. Raph. Cum. & Imo. in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebel. Bal. in l. quoniá in prioribus. C. de inoff. testa. Nico. Neap. in l. creditor. eo. tit. Cyn. in d. l. iubemus. Raph. Cuma. in l. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de uulg. in l. fideicõmissaria. in prin. ff. ad Trebel. Alex. & Soci. in l. Marcellus. ff. ad Trebel. Pau. de Cast. in l. quod de bonis. §. fructus. ff. ad leg. Falcidiam. in l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Treb. Alex. & Vincent. Hercula. in l. debitor. ff. ad l. Falci. Ias. in l. filium quem habenté. col. v. C. famil. ercifcund. Fabi. de Sancto Sabi. in rep. auth. nouissima. q. xxiiij. C. de inoff. testa. Io. Crot. in cá. Raynutius. de testam. Pau. Pic. in l. in quartam. nu. cclxxij. cum seq. ff. ad l. Falc. Bald. con. cccxl. uol. iij. Ang. cons. cxxv. Alex. cons. lxvij. uol. j. cons. xxix. uol. v. Raph. Cum. cons. xxv. col. ij. con. lij. col. ij. Lud. Rom. con. cxiij. Dec. cons. cccclxxx. nu. xiij. Corn. con. xxij. col. iij. uol. ij. Fran. Curti. min. cons. cxx. num. xij. uol. ij. Card. Rui. cons. cxix. nu. v. cons. cxlix. nu. ij. uol. iij. Illust. Cardi. Paris. cons. xvij. nu. xviij. uol. ij. cõ. liij. nu. lij. uol. iij. Io. Anto. Rub. Alex. con. xliij. nu. xij. cons. clviij. nu. j. ubi hanc affirmat esse commu. Corset. in tracta. de Trebel. col. iiij. Io. Ceph. cons. cliij. nu. lxvij. uol. ij. Alex. cons. ccl. uol. vj. Franc. Cur. mai. con. lj. Concordando has duas com. opin. inter se, ut uidentur, contrarias dicunt. Dec. Cors. Alex. Pau. de Cast. Cephal. & alij, priorem habere locum, cùm una tantùm quarta detrahitur, secundam, cùm duo. Æmilius Maria Manolessus.

* Trebellianica, cùm à testatore prohibita est, scientibus, & non contradicentibus, immò tacitè assentientibus liberis primi gradus, non possunt ij Trebellianicam detrahere, sec. com. opin. Ancha. consi. clj. col. iiij. Signor. consi. lxxx. colu. ij. Bald. consil. cccclxxiiij. in extrem. uolum. iiij. Curti. consilio xxj. num. iij. Ioan. Cephal. consil. cliij. num. lxxiij. uolu. ij. contrariam tamen opinionem tenet Francisc. Curti. mai. consil. lxxv. Dec. consil. cclvij. post num. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Trebellianica ab hæredibus, etiamsi filij testatoris sint, detrahi non potest, cùm non fecerunt indicem, uulgo inuentarium appellant, bonorum defuncti, secun. com. opin. Cy. in authent. sed cùm testator. quæst. viij. C. ad leg. Falcid. & ibi Bald. colum. j. ac Salic. Bald. in l. cùm tale. §. primo. ff. de conditio. & demonstrat. Gul. Petr. à Bel. Pert. Alb. Rapha. Fulg. in dicta authentic. sed cùm testator. Roma. in authent. similiter. C. ad leg. Falcid. Oldr. consilio cxxxiiij. Rapha. Cuma. consilio cxlj. Rapha. Fulg. consil. xlj. consil. lxxxvij. colum. ij. consil. xcvj. Andr. Barba. consilio xlvj. uolum. iij. Bartol. consil. ccxxxvij. Corne. consil. ccciij. uolum. primo, consilio xxij. uolum. secundo, consil. clxviij. uolum. tertio. Dec. consilio ccxxxvj. numer. x. cum seq. consilio cccclxxx. consilio ccccxcv. Illustris. Cardinal. Parisi. consilio cxxvj. numer. xxxvij. uolum. primo, consilio xvij. numer. xxxiij. xxxiiij. consilio liij. numer. lij. uolum. tertio. Hierony. Grat. consilio xij. consilio xxj. consilio lxxvij. uolum. ij. Ioan. Cephal. consil. cliij. num. lxxij. uolum. ij. Aret. in §. extraneis. Institut. de hæred. instit. Contrariam tamen opin. tenent multi. Iac. Beluis. & Bartol. in d. authent. sed cùm testator. Bartol. & Alexand. in l. Marcellus. colum. fina. ff. ad Trebel. Ioan. Andr. in additio. ad Specul. titul. de instrumen. editio. §. dicto. Bal. consilio ccxxix. uolum. tertio, consilio cccliiij. uolum. v. Alexand. consilio lxvij. colum. viij. uolu. iiij. consi. xxj. uolum. v. Corn. consi. clxxx. uolu. iiij. Guid. Pap. decisi. liij. Ioan. Anto. Rub. Alexand. consi. xliij. nu. ix. & hanc sec. opin. com. esse, tradunt Alexan. & Corn. sed errant, ut uidetis. Æmilius Maria Manolessus.

Trebellianica detrahitur de parte tantùm subiecta fideicommisso. Bald. in dicta l. iubemus. ij. col.

Trebellianicá perdit hęres grauatus fideicõmisso in codicillis, si codicillos deleuit dolo malo. l. si quis cũ falso. §. j. ff. de falsis. pro-

ſis. propter quod nunc de facto conſulo, quòd perdat Trebellianicá filius grauatus in teſtamento patris de reſtituendo, qui teſtamentum impugnauit, allegando illud eſſe reuocatum per aliud ultimum teſtamentũ non continens fideicommiſſum, quod ultimum probauit per falſos teſtes, & ſuccubuit. & probatur in l. Paulus. ad Trebel. la j. & Bar. in l. raptum. de his, qui ut indign. & l. beneficio. ad leg. Fal.

Trebellianica de fideicommiſſo pio non poteſt detrahi. Barto. Angel. & doctor. in l. Marcellus. in iij. colu. uerſicu. ultimo, quia hic text. dicit. & ibi per domi. Alexand. in ij. colum. in uerſic. ſucceſsiuè quæſiuit Bartol. cum infinitis concor. per eum ibidem ſignatis. ff. ad Trebel. Bald. in l. ut in epiſtola. in prima col. in uerſi. & nota, quòd ſi. Innoc. C. de fideicom. & in l. ſi quis ad declinandá. j. col. in fi. uer. ego dico, quòd ſiue perſonæ. C. de epiſ. & cleri. Cyn. & doct. in dicta authen. ſed cùm teſtator. Bal. in Spe. de inſtru. edi. uerſi. in relictis. Angel. in authen. de hæred. & Fal. §. ſi uerò. in iiij. col. in uer. ſed tunc quæritur. Oldra. conſi. ccxlvij. incipiente, Præſuppoſita conſuetudine. & Paul. de Caſtr. conſil. cxiiij. incipiente, Subſtitutio prædicta. niſi filius ſit hæres grauatus fideicommiſſo. cap. ſi pater. de teſtam. in ſexto. Bald. in Marga. uerbo, Filius. Sed contrà tenet ipſe Bald. etiam in filio, in authent. ſimiliter. C. ad legem Falcid. in uerſic. modò quæro. & in l. precibus. xv. colu. uerſic. ſequens quæſtio. C. de impu. quòd ſubſtitutio pauperum facta pupillo eſt directa, & Trebellianica non detrahit, ſed legitima tantùm ex perſona filij. Idem in l. id, quod pauperibus. xvij. q. de epiſc. & cle. quòd Trebellianica detrahitur de fideicommiſſo pauperibus facto. Bar. in authen. ſed in eadem. C. ad legem Falcid. dicit ceſſare Trebellianicam. Vide omnino Pau. de Caſt. conſi. cclj. incipiente, Circa primum quæſitum, & in conſi. cxxxiiij. incip. Viſo puncto, & dubijs. in fi. in quo tene filium grauatũ fideicommiſſo pio detrahere legitimam, non Falcidiam, nec Trebellianicam. Vide in Spe. de inſtr. edi. §. xij. uer. tertiò oppo. ubi

† ponit, quibus caſib. ceſſet Trebellianica. † Vide do. Franc. Aret. in l. j. §. ſubſtituere. in prin. ulti. col. de uulg. & pupil. & do. Barth. Soci. in conſi. lxxvij. incipi. In præſenti conſultatione. circa fin. iiij. colum. in j. parte, char. cxxxiij. & in conſi. cxliiij. incip. Diligenter conſiderata. circa fi. ij. col. uſq; ad fi. conſi. & in conſi. cxvj. incip. Non poteſt negari. uer. poſtremo etiam, in d. parte, charta clxxxvj. & tangit Franc. Aret. in l. cum filio. de leg. j. in iiij. no.] Sed

Trebellianica an detrahatur de fideicommiſſo facto hoſpitali cõſtructo ſine authoritate epiſcopi. Pa. de Ca. con. ccxcviij. incipiente, Præſuppoſita pro uera opinione. quòd ſic.

20 Trebellianica etiam in foro cõſcientiæ poteſt detrahi. Bal. in l. cũ quis. ij. col. in uer. ſextò ꝓbatur. C. de iur. & fac. igno.

Trebellianica detrahitur per primum hæredem grauatum, nõ per ſecundum, uel tertium, niſi primus non detraxerit animo donandi ſecundo. l. j. §. inde Neratius. ff. ad Trebellian. Vide Angel. in d. §. ſi uerò expreſsim. vj. colu. uer. circa tertium. & tenet Bald. in l. cùm uirum. de fideicom. in iij. col. in uer. quæro, an ſubſtitutus.

Trebellianicam detrahit etiam hæres hæredis. l. quanquam. & ibi Bal. C. ad leg. Falcidiam.

† Trebellianicá an poſsit detrahere grauatus reſtituere quicquid ſupererit de hæreditate. Alex. quòd ſic in l. nam quod. quam legit cũ l. apud Iulianũ. §. non omnis. col. antepe. ff. ad Trebellian.]

Trebellianica poteſt detrahi de legitima reſtituenda legitimis per fideicommiſſum. Caſus ſing. in l. ſi fundum. §. fi. de leg. j. Io. de Imo. in l. j. in fi. de uul. & pup.

Trebellianica, & Falcidia detrahuntur, filia in certa quantitate inſtituta, & grauata, mortua ſine liberis. Bar. in l. cohæredi. §. quæ ita. ad fi. ff. de uul. & pup.

Trebellianicam non detrahit pater à filio. ſuprà, Pater ſuccedit. uer. vj.

Trebellianicá an deducat filius ſub cõditione grauat9. ſ. Filius grauatus. uer. xv. & uide ibidẽ per diſcurſum de materia.

Trebellianicam non perdit hæres, etiam non confecto inuen-

† tario. ſ. uer. Hæres inuentariũ. uer. iiij. † De hoc uide Cor. j. uol. conſi. ccciij. col. ij. cum pluribus ſequentibus.]

† Trebellianica non perditur per non confectionem inuentarij, ut doctores tenent cõmuniter, ſecundum Paul. de Caſtr. in conſi. cclxvj. ſecundum ordinem meũ incip. In quæſtione, quæ uertitur. in j. uol. col. j. uerſ. tertiò quæro.

Trebellianica de una re tãtùm nõ detrahitur, ſed de omnibus, etiam de aliena, pro rata. Bal. in authent. res quæ. in princip. C. com. de lega. in lectu. antiq. per l. iij. & l. linea. ff. ad legem Falcid. & per Bald. in l. ſecunda. C. eo. tit. ad legem Falcid. & Bar. in l. in quarta. in vj. col. uer. quartò quæro. ff. eodẽ ti. niſi teſtator eam aſsignauerit in una re tantùm. Itẽ niſi certa res donata erat filio in peculium. Item niſi ſit facta donatio ſimpliciter filio in poteſtate. Itẽ niſi certa res donata ſit filio ex neceſsitate. Bal. in l. iubemus. j. col. ad Treb. Vide gloſſ. in c. Raynaldus, de teſta. Addo Bald. in l. filium quem. in xij. col. uer. ulterius quæritur. C. fa. erciſ.

Trebellianica locum habet in teſtamento militis hodie inuentario confecto. Cyn. & doctor. in l. teſtamento. C. ad legem Falcid. Ang. in reperto. uer. Trebellianica.

30 Trebellianicam perdit hæres negans fideicõmiſſum. ſ. Hæres grauatus. uer. xxxvj.

Trebellianica ceſſat in caſibus, in quibus Falcidia. dicta l. Marcellus. in prin. & ibi Bart. in ſecundo nota.

Trebellianica detrahitur per hæredẽ uniuerſalem, non per hæredem in re certa. ſ. Hæres ex re certa. uer. xiij.

Trebellianica poteſt diminui per ſtatutũ, ſicut legitima. Ioan. And. in addi. Spe. in rubr. de ſuc. ab inteſt.

Trebellianica quomodo detrahatur per grauatum reſtituere deductis legatis. in dicta l. Marcellus. §. primo.

Trebellianicá nõ detrahit hæres grauatus reſtituere hęreditatẽ, quę obuenerat teſtatori. per Bar. in l. cogi. §. ſed & ſi. eo. ti.

Trebellianica an detrahatur, ſi dictũ eſt in fideicõmiſſo, quicquid ex hæreditate remanebit. Bar. in l. Titius. uerſi. quæro circa iſtam legem. ff. ad Trebel. quòd ſic. Addo in uerbo, Hæres grauatus. uer. xcj.

Trebellianica de rebus alienari prohibitis nõ detrahitur. Bal. ſin. in auth. ſed in eadẽ re. C. ad leg. Falc. quæ loquitur in Falcidia. Sed Bal. eam extendit ad Trebellianicam: & aliàs conſului. Addo Ang. in §. ſi uerò expreſsim. in v. col. in uer. item

† ceſſat Falcidia, ſi teſtator. † Quid ſi dicatur, quòd ſubſtituit in omnibus bonis, an uideatur prohibita Trebellianica, uide Socinum, quòd non: j. uol. conſi. xiiij. col. fi. uide Alex. in l. centurio. con. xlviij. ff. de uulgari & pupillari ſubſtitu.]

Trebellianicam non detrahit hæres inſtitutus gratia alterius, cui debet reſtituere. Bal. in l. poſt mortẽ. C. de fideic. in iiij. col. uer. unum ualde eſt notandum. & in l. iubemus. v. col. uer. quartò quærit. C. ad Treb. & Cy. in add. in l. in fideicommiſsi. §. cùm Pollidius. de uſuris.

Trebellianicæ materiá ſupple ſ. uerb. Falcidia. per diſcurſum. & uer. Hæres grauatus. uer. x. xxxvj. cũ ſeq. & uer. Hęres detrahit. per totum. & uer. Grauatus. uer. xxviij. & uer. Filius grauatus. uer. j. & ſeq. & per totum.

Treuga dicitur pax, Ioan. And. in addi. Spec. de treuga & pa. & glo. in uer. paciſcantur. & doc. in l. conuentionũ. & ibi Alex. in ij. col. in uer. Item facit iſte tex. cum multis cõcor. ibidem per eum ſignatis. ff. de pac. & omnino per Abb. Siculum in ca. nouit. iij. colum. de iudi. ſed arg. contrà.

† Et iſta uide per Feli. in rub. de treuga & pace. & in c. ſignificauit. de Iudæis.] quia

† Adde quòd treuga eſt ſecuritas præſtita rebus & perſonis, diſcordia nondum finita. c. illi. xxiiij. q. ulti. & dicitur Græcè ἐκεχειρία.]

Treuga magis accedit guerræ, quàm paci. Bald. in tit. de pace Conſtan. §. uaſalli, qui tempore. in prin. unde interrumpit præſcriptionem, ſicut guerra. de quo ſuprà uerſic. Præſcriptio interrumpitur. uer. j. in prima col. circa principium. ibi, item per treugam, &c.

Treuga non ſufficit, ubi pax requiritur: utputa ad diminutionem pœnæ ex forma ſtatuti. Ang. & Pau. de Caſt. in d. l. conuentionum. & ibidem do. Alexan. in ij. col. ipſos referentes.

† Et per Feli. in c. nouit. de iud. & in d. c. ſignificauit.]

Treugam facere an iudex cogat Alexand. in l. æquiſsimum. de uſufruct. in apoſt.

Treugam facere an poſsit capitaneus belli. ſ. Capitaneus. uer. vij. quòd ſic: non autem pacem. ut ibi.

Treuga ex noua cauſa, nõ poteſt rumpi impunè. licet pax poſſit. ſ. uer. Pax rũpitur. uer. xx. Et ideo ſecũdo offendens incidit in

dit in pœnam treugæ, tanquam eam ruperit, quamuis alter prior ruperit, ut ibi. & Alexan. plenè in l. semel mora. soluto matrimo. & in l. qui seruum. de uerb. oblig. Antô. de But. in c. peruenit. de iureiur.

* Fœdus, uel inducias, si alter fregerit, impunè alter frangere nõ potest. Vincent. Hispa. & Abb. in c. j. de treug. & pac. Io. An. Ant. But. & alij, in l. iij. de iureiu. Bal. in proœ. Decr. Gregor. col. ij. & in rub. de treug. & pac. & in c. dudũ. il ij. de ele. Arch. in c. illi. xxxiiij. q. iij. Io. And. in addi. ad Spe. in rub. de treug. & pac. in prin. Ang. & Imo. in l. si ex legati causa. ff. de uer. ob. Ang. Raph. Cu. & Pau. Cast. in l. qui seruũ. ff. de uer. ob. Ias. con. clxx. nu. 5. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Treuga finita requiritur diffidatio. suprà uerbo, Diffidatio. uer. iiij. Item,

Treuga finita non inducit bellum, sed probat guerram præcessisse. Barto. in l. legata. in princip. uers. ij. inducitur. ff. de adimen. legatis.

Treuga excusat debitorem nõ accedentem ad soluendũ, sicut guerra. §. uasalli. & ibi Bal. quia accedit guerræ.

Treugas seruari, pertinet ad officium iudicis. in Spec. de off. omnium iudi. §. ij. in prin.

Treuga, & bellum inter priuatos an sit. Cardi. & Io. de Imo. in c. j. de treu. & pace.

Treugæ materiam supple in Spe. de treu. & pace. per totum.

Trepidatio. Vide suprà uerbo, Vultus. uersic. penultimo.

Tria dicuntur multa. no. in l. licet Imperator. & ibi Ioan. de Por. de leg. j. Insti. de liberti. §. multis. Bal. in l. hac consultissima. C. qui te. fa. pos. in fi.

Tribunal maius est præferẽdũ. l. cõtumacia. §. qui ad maius. de re iud. in Spe. de ele. §. nũc nobis. in pri.

Tribunal est ordinarij, consistorium uerò est principis. Car. in † cle. ij. §. notorium. de re iud. † & dicitur Græcè βῆμα, ατῷ.]

† Cautela, hi, qui certũ tribunal non habent, utputa est in practica ut legati, & arbitri à principio assumãt, & deputẽt sibi certum locum, quo electo, omnes citationes intelligentur relatę ad illum locum, secundum Bar. per illum tex. in l. si ut proponis. præses. uer. quæro, an citatione. ubi etiam Pau. de Cast. C. quomodo, & quando iud.]

Tribunal an mutari possit per iudicem. suprà, uerb. Sententia ubi. uer. ij.

Tributoria. Vide de ea in Spe. de ob. & solu. §. pręnotãdum. uersi. porrò. & ff. de tributo. per totũ. & s̃. Actio tributoria. per totum.

Tributum dicitur, quod semper est certum, & uniforme: sed collecta est, quæ uariatur ex æstimo communis. s̃. uer. Collecta. el j. uer. j. & per quem soluatur. s̃. uer. Possessor conuenitur. uer. viij. & in Spe. de loca. §. nunc aliqua. uersic. ccxxvij.

† Adde, quòd tributum est, quod principi tribuitur pro generali regimine. Vectigal uerò quod tribuitur pro reparatione, secundum beatum Tho. super epistol. ad Rom. xiij. & dicitur Gręcè τέλος.]

Tributum debet præstari imperatori etiam ab ecclesia. xj. q. j. si tributum. & habet obligata prædia etiam ecclesiæ, ut ibi in † tex. & gl. † Et per Feli. in c. meminimus. in prin. iij. col.]

Tributum Cæsari etiam Christus soluit, & solui præcepit. xj. q. j. magnum.

Tributum est signum subiectionis. glo. xj. q. j. magnum. & glo. xxiij. q. ult. tributũ. c. omnis. de censi. & s̃. Census. uer. ij.

Tributum primum statuit Imperator Augustus. Arch. in d. c. magnum.

Tributum & uectigal, quomodo differant. Arch. xxiij. q. ulti. si † in morte. †, Et per Felin. in c. ad euidentiam. de præscript. in vj. vij. col.]

Tributum regi debetur. xj. q. j. si tributum. glos. in c. generali. in uer. regalia. de elec. in vj.

Tributum an debeat ferri ad locum extraneum. s̃. Ciuitas. uer. xvj. quòd non.

Tributum dicitur, quod annuatim datur regibus. Bar. in l. placet. C. de sacrosan. eccl.

Tributorum causa potest agi etiam tempore feriato. in Spe. de fer. §. ij. in ult. col. uer. item quid de causa. ubi dicit etiam, decimas esse tributa animarum egentium.

Tributorum pręstatio ne confundatur, curandũ est. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. uer. lxxj. quæritur.

Tributum totũ an debeat solui, si fundus tributarius pro parte pereat. eod. §. uersic. cxxxv. quæritur, quòd sic.

* Tributa possessores soluere debent. Afflict. decisi. cclij. num. iij. Ioan. Cephal. consi. ccxc. num. iij. uolu. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Tributa rebus in ecclesiam translatis imponi non possunt, nondum translatis, possunt ita ut sint soluenda, etiamsi fuerint in ecclesiam translatæ. Guli. Cune. Iaco. Butrig. & Bar. in l. placet. C. de sacrosanct. eccles. Barto. in auth. item nulla. C. de episco. & cleric. in l. fi. C. de exacto. tribut. lib. x. in l. j. in extre. C. de muner. & honor. eod. lib. x. in l. rescripto. §. sciendum. ff. de muner. & hono. Innoc. P. M. in c. postulasti. de fo. compet. Archidi. Petr. Anchar. Io. Imo. Domi. S. Geminian. in c. j. de immunit. ecclesia. in vj. Archid. & Ioan. And. in c. j. de censibus. in vj. Henric. Boich, & Abb. in c. j. de censibus. Illust. Cardinal. Zab. & Abb. in c. non minus. de immun. ecclesiar. Abb. in cap. quod clericis. col. pe. de for. compet. Bar. consi. xviij. Bald. consi. cclxxx. uolum. ij. Calderi. consi. viij. de constitutio. col. ij. de censibus. Angel. consi. xxiiij. Petr. Ancha. consi. ccxiiij. consi. ccciij. Socin. consi. lxxxj. colum. fin. uol. j. cons. xij. uol. iij. Andr. Tiraq. in tract. de iur. primoge. q. xliij. nu. ix. Æmilius Maria Manolessus.

Tributi materiam supple s̃. Collecta. per discursum.

Triclinium locus est habẽs tres cameras, uel tribus clauib. clausus, uel habẽs tres lectos, & in quo dormiatur. gl. in l. si certæ. §. si de me. in gl. j. ff. commodati.

Trinitas. Vide de ea in ti. de summa Trin. & fide catho. & in Spe. eo. ti. de qua pertinent ad Theologos.

† Et significat trinitatis nomen unitatem essentiæ, in recto, & numerum personarũ in obliquo, quo ad etymologiam: sed quo ad significationem, est econuerso, secundum beatum Tho. j. parte, q. xxxj. art. j. dicitur Græcè τριάς.]

* Tristia quæ euenire possunt consideranda non sunt. l. inter stipulãtem. §. sacram. ff. de uer. ob. §. j. Insti. de inutil. stipula. Andr. Tiraq. in tra. de iur. primog. q. lxxv. num. iiij. Æmilius Maria Manolessus.

Triticaria actio quæ sit, & de ea uide suprà in uerbo, Actio triticaria. per totum. & in Spec. de oblig. & solu. §. iiij.

Triticum dicitur omne, quod terra teritur. no. in l. triticum. de uerborũ ob. & ibi Bar. & doc. & Alex. Adde s̃. Bal. uer. ij. & uerb. Frumentum. uer. j.

Tumultus sedandi causa multa fiunt. in Specul. de sequest. pos. & fru. uer. sed nũquid. & s̃. uer. Sequestrum. uer. xviij. & xxxiij.

Tumultus popularis timor excusat. in Spec. de posi. §. ij. uer. si autem in positionibus actoris.

Tunc, significat tempus extremũ. in Spe. de instr. edi. §. uidendum restat. uersi. quid si uelis. uide in l. huiusmodi. & ibi Io. de Por. de uerborum obligat. & in l. si ita stipulatus. in princ. eod. tit. & in l. iiij. §. primo. ff. de condict. & demonstra. & in l. tutorib. de testa. tute. & in l. in substitutione. in prima oppo. ff. de uulg. & pup. & ibi do. Alex. in ij. no. Archi. lxiij. dist. ego. Bal. & Pet. de Sun. in l. ex illo. C. de appel. & in auth. contra rogatus. in j. col. C. ad Trebel. & in l. lecta. † ff. si certum pet. & s̃. uerbo, Et tunc. uersic. j. & ij. † Et Fran. Are. in d. l. in substitutione. & do. Petr. Philip. Corn. in consi. lxxvij. incipien. Licet. in litera O. in iiij. parte. & Franc. Are. in l. si quis hæres. de acqui. hær. ad fin.]

Turba constat ex decem hominibus. l. prætor. in princip. & ibi Bartol. la ij. ff. ui bon. rapt. & ibi Alexand. non de duobus, uel quatuor: sed rixa inter duos tantùm fit. in Spe. de rapto. uersic. uerum. & s̃. Rixa. Caue, quia ibi de hoc † nihil. Sed gens ex quatuor: s̃. uer. Gens. uers. primo. † & dicitur Græcè πλῆθος.]

Turbam adunans, & damnum inferens, quomodo conueniatur. Spe. ubi s̃.

Turbare officium diuinum expectat pœnam capitis de iure ciuili. l. si quis in hoc genus. & in authen. ibi posita. C. de epi. & cler. Sed de iure canonico potest sine excommunicatione de ecclesia deijci. glo. in c. dilectis. in uer. perturbare. de app. & ibi per doc.

† Tur-

† Turbare. Turbãtes diuinum officium in ecclesia possunt de ea expelli, sicut facientes tumultum in iudicio. de quo uide bonum text. in capitu. in loco. v. q. iij. & inijciens manum in clericum, seu religiosum turbantem diuina officia, excommunicatus non est, etiamsi commotus hoc fecerit. Commotio ergo ex iusta causa non operatur uinculum excommunicationis, ubi subest iusta causa manus inijciendi. Abb. in c. ueniens. de senten. excom.]

† Iudex delegatus potest iurisdictionem suam exercere non solùm contra partes, sed etiam cõtra quoscunq; suam iurisdictionem turbantes. Abb. in c. j. de off. deleg. post Inn. facit quod uoluit Inn. in c. dilectus. de pœnis.]

Turbare aliquem in possessione dicitur maleficium. Bald. in l. cunctis. in j. col. uer. aduerte, quod gl. dicit. C. fin. regun. ubi dicit uerũ, si fiat dolo, & sine causa iusta, non aliter: ut si possedit author turbitans. & ĩ. dicetur. quod no. pro statuto de maleficijs. & Alexand. in l. iniuriam. §. fi. ff. de iniur. Item dicitur delictum. l. si quis. §. si tutores. quod ui, aut clàm. Cy. in l. j. C. uti pos.

Turbationis modus declarari debet, si petatur. Salic. in l. ab Anastasio. in fi. C. mandati.

Turbari dicitur dominus per prohibitionẽ factam, etiam negotiorũ gestori. Bal. in q. accusatus de ui turbatiua. xvj. col. But. in c. cùm uenissent. de rest. spol. & Alex. in l. si seruum. §. non uideamus. de uerbor. oblig. Item si ei pensio non soluatur. per glo. Bal. & Ang. in l. malè agitur. de præscr. trig. anno. Et an si soluat alteri, quàm domino. Bal. in l. cũ nemo. C. de acquir. pos. Et an si non restituatur possessio. Bal. & Ang. in d. l. malè agitur. & per Bald. in l. si quis in tantam. iiij. & viij. col. C. unde ui. & s̃. Spoliatus. uer. xiiij. xxj. & xxxv.

† Turbare, uerbum est significatiuum actus facti. Vide Iason. in l. si prius. col. vj. ff. de oper. noui nunciat. Et paria sunt, se contendere possidere, & turbare. Vide Ias. in dicta l. si prius. col. vij. in princip.]

Turbare dicitur quis alium in possessione per simplicem introitum. l. iniuriam. §. fina. de iniu. & prima distin. ca. primo. Quod uerum, etiamsi intranti possessio non quæratur. Cyn. in l. prima. C. uti pos. Bartol. in l. j. §. interdictum. in iij. col. ff. eo. nisi ad delictũ turbationis requiratur acquisitio possessionis in turbante. Barto. in consi. Quidam accusatus. in fin. Item per arationem, & seminationem, & fructuũ collectionem. Bartol. in dicto consil. Quidam accusatus de turbata possessione. Item per asportationem fructuum. Bal. in l. post sententiam. in ultima columna, in principio uersicu. porrò si ego possideo. C. de senten. & Alexand. in l. colonus. de ui, & ui ar. Quod dixi de introitu, intellige uerum, nisi intrans protestetur, quòd non intrat animo occupandi possessionẽ de nouo, sed animo cõtinuandi, quia sic dicitur turbare tũc. Floria. singu. in l. quicquid. ff. communia præd. Et ita debet limitari. dicta l. iniuriarum. in fi. Item uerum, si intret inuito possessore: aliàs secus. Bald. in consi. Sciendum est ad euidentiã, &c. in principio, ubi uide omnino. Itẽ quãdo quis occupat possessionem uacantem cum protestatione, non dicitur turbare. Bald. in l. j. vj. colum. uersic. unde no. C. uti poss. Item per prohibitionem utendi factam utenti fit turbatio. l. sicuti. §. Aristo. & ibi gloss. in uersicu. uti pos. & Flor. ff. si seruitus uend. glos. in l. j. Bald. in dicto consilio, in principio. & in alio suo consi. incipiente, Præmittendum est, quid sit turbatio, & cæt. Quod uerum, etiamsi prohibitio fiat colono. Ludou. de Interanne in consil. In Dei nomine, amen: in accusatione prędicta, &c. & Bald. in dicto consilio, Sciendum. per l. uim facit. de ui, & ui arma. & l. si duo. §. item uideamus. in fi. uti poss. Item per resistentiam. Bald. in l. j. uer. item turbatio. C. de testi. & Alex. in l. amplius rem ratam habe. per l. extat. quod metus cau. Item uendendo rem alienam, & tradendo emptori possessionem. glo. & Bartol. in l. si duo. j. col. in fi. in uersi. quærit glo. pone præalle. Item asserendo habere seruitutem in re alienata. gl. & Bar. in d. l. si duo. in prin. j. q. & in l. ij. §. fi. ff. de actio. empti. & in l. Mæuius. §. fundo. in ult. col. uer. sed an uideatur tradere. de leg. ij. Item turbando in seruitute fundi, dicitur turbare in fundo. Bar. in l. sicut. §. Aristo. in uer. turbatur enim. ff. si ser. uen. ubi gloss. in uerbo possidetis, dicit pro ea dari interdictum, uti poss. Item per quamcunq; molestiam & impedimentum fit turbatio. Insti. de interdic. §. retinendo. Bart. in consil. Quidam accusatus. de turbata possessione. Cyn. in l. prima. C. uti pos. Item per uenditionem carnium, uel uini, in loco uni concesso ad uendendum. not. in cap. significante. & ibi docto. de appel. & ibi Phil. in ij. col. pro quo datur interdictum, uti possidetis. per cap. licet causam. de probatio. facit lex, si quis diuturno. & l. sicuti. §. Aristo. ff. si ser. uendi. Itẽ fit turbatio litigando in causa possessionis in incorporalibus. Sed aliter uidetur dicere Bal. in l. ordinarij. in v. col. uersi. deinde quæro. C. de rei uendi. Item negando, quòd aduersarius non possideat, scilicet in iudicio, cùm respondet accusationi de ui turbatiua. Bart. sing. in l. si prius. v. opp. ff. de oper. noui nũcia. & in l. si duo. §. hoc interdictũ. el ij. ff. uti pos. & uide in l. j. §. hoc autẽ. eod. tit. Lapus in allega. xlv. Innoc. in dicto c. licet causam. super gl. sua, in uersic. plures. in Spe. de rest. spo. §. nunc dicamus. post prin. & Bal. in q. Accusatus de ui turbatiua. & in Spe. de loca. §. vj. uersi. lxv. & ibi Bal. uer. si emphyteuta: quod emphyteuta negans domino possessionem dicitur turbare. & tenet Flor. in l. loci. §. sciendum. ff. si ser. uen. ubi uide. & ĩ. eo. uer. proximo. Et facit, qđ dicũt Io. An. & Ant. in c. suborta. de re iud. & Alex. in l. j. §. siue aũt de ui, & ui arma. dum dicũt sufficere agenti recuperandæ interdicto ad obtinendum, si probet, quòd possedit, & aduersarius contradicit, licet non probet de spoliatione, ut ibi. & infrà. Quod uerum, si negans aduersarium possidere, asserat se possidere, non si simpliciter neget. Bald. fin. in l. ordinarij. in v. col. uer. deinde quæritur, ago contra te, &c. C. de rei uen. & in l. non ab re. in uer. no. quòd alieno nomine. C. unde ui. dũ dicit fieri turbationem, quando quis asserit se possidere. Ideo Inno. in c. ij. in j. col. magna, de in integ. resti. Flor. in l. j. §. traditio. ff. de seruitu. urban. prę. dicit non dari interdictum, uti possidetis, contra turbantem non asserentem se possidere. Et ita hoc annò iudicaui hîc in Capitolio. & est gl. in c. cùm dilectus. in uer. petitorio. de causa pos. & propriet. quam reprobat Ludou. de Interanne in dicto consi. & per Alex. in dicta l. si prius.

† Vide omnino Ias. in dicta l. si prius. col. vj. in prin. ubi refert Bertachi. hîc. ff. de noui oper. nunciat. & ibi Panormi. fol. 9. uers. ex ista exclusione Bar. & in cap. ubi allegat plura consilia Alex. quando etiã agitur de pœna criminali. Et uide Ias. in l. si prius. col. vj. post medium.] Item uerum est, si agitur ciuiliter: secus, si criminaliter: quia turbatio debet aliter probari, quàm per negationem, secundum Rapha. Cuma. & Io. de Por. sing. in l. si prius. præallegata. & consuluit collegium Florentinũ, cõtradicente domino Christophoro de Castellione, secundũ Raph. Ego autem in practica semper solitus sum dicere, q̃ talis negatio cũ assertione inducat turbationẽ ex tunc, non ut ex nũc, id est, quod talis turbatio non sit deducta in libello, si sit facta post libelli porrectionẽ, & sic non sit punibilis uigore libelli eam non cõtinentis, sed oporteat deduci de nouo, ut puniatur, aliàs sententia non esset cõformis libello: arg. l. ut fundus. com. diuidun. & s̃. uerbo, Sententia qualiter. uer. xiij. & ĩ. eo. uersi. xxiij. & seq. de quo per Alex. ibi. & ĩ. uer. Turbationis modus qui est. in xxiiij. uersi. istius §. Sed cõtrà, quia si intentatur turbatio de mense Aprilis, & probatur de mense Maij, debet sequi cõdemnatio, secundum Bal. singu. in Marga. uer. Testis. vj. col. post Innoc. in cap. cùm ad sedem. circa finem. de rest. spo. Quod dictum est durum, sed non reperitur illud. quod etiam tenet Nel. in tractatu, de testi. penul. charta. Item saltem potest condẽnari, ne turbet decęterò: ut ĩ. eod. uer. cxxiiij.

Turbatio fit per negationẽ cum assertione: ut s̃. in incorporalibus. Lapus in allegatione xlv. aliàs lxv.

Turbare non dicitur, qui extra iudicium inter amicos dicit ad se spectare ius prohibendi, quia nihilominus potest possessor uti iure suo. Innoc. in cap. secundo, de in integ. resti. in ij. col. magna, ad fi. in uersi. sed quid si episcopus. Flor. in l. j. §. traditio. de serui. rust. præd.

Turbatur quis in possessione rei, etiamsi est extra rem. l. j. cum gl. & Bal. C. ubi de possessio. aga. Alex. in l. si de fundo. ff. de ui, & ui arma.

Turbari quis non debet etiam uigore rescripti, uel sententiæ, parte non citata. l. fi. & ibi Bar. C. si per uim, uel alio modo.

10 Turbare, & inuadere, differũt. Pau. de Cast. consi. cc. xxviij. incipiente, In causa Sfortij.

Turbatio

Turbatio quib. modis fiat. Pau. de Cast. in dicto consil. & sup. eod. uersi. v. † Et Bald. in consi. ccccxlvj. in iij. parte.]

† Turbare quis dicitur possessionem, si intrat possessionẽ tanquam rem suam. do. Pe. Phi. Cor. in consi. xciiij. inci. Viso. in litera K. in iij. parte.]

Turbatur impunè emphyteuta per dominum. Bar. in l. ij. in ij. col. uer. quæro, an dominus. C. de iure emphyteuti. & s̄. eo. uer. xxviij.

Turbatio simul contra plures punitur unica pœna, si statutum puniat actum, prout infertur personæ; sed pluribus pœnis punitur, si statutum punit actum, prout respicit rem. Barto. singul. in l. prima. §. si ad plures. uer. per hoc reducamus in practica. ff. de sepul. uio.

Turbatio an dicatur fieri per colonum. s̄. uer. Colonus. uers. xcij. & uer. Operarius. uer. xviij.

Turbationi potest resisti de facto. Bar. in l. j. §. hoc interdicto. j. col. in fi. ff. de iti. actuq; pri. per l. j. §. uim ui. ff. de ui, & ui arma. Quod uerum, si turbatus possidet: aliàs non. ibidem.

Turbans, & non expellens, incidit in pœnam ducentarum librarum, stante statuto, quòd turbans & expellens de possessione soluat libras ducẽtas pro pœna, & possessionem restituat. Bald. in l. mancipia. in fin. in uer. extra no. C. de ser. fug. & plenius s̄. Statutum de maleficijs. uer. lxij.

Turbatus accusans, quòd Titius ipsum turbauit, succũbit probando, quòd fecit ipsum turbari per alium. Bal. in c. iniuria. ult. col. uer. pone, accuso te. de pace iura. fir. & melius per Alex. in l. sed si unius. ff. de iniurijs.

Turbatio fit etiam per inductionẽ laboratorum in possessionem alterius. per gloss. in l. quicunque. C. de seruis fugiti. & in l. liber homo. ad leg. Aquil. Alexand. in l. rem. §. tignum. de rei uend.

Turbatus agens interdicto, uti possidetis, non dicitur meticulosus. Alex. in l. j. §. in operis. de operis noui nunciatione.

20 Turbans statum principalem punitur pœna statuti, nõ autem qui in consequentiam alterius delicti. Bald. in l. j. ff. de iusti. & iure. & Alex. in l. quis. de iure fisci.

Turbare dicitur etiam possessor alieno nomine negans se possidere. Bal. in l. non ab re. C. unde ui. Alex. in l. si prius. ij. charta, de oper. noui nunc.

† Turbare non dicitur, qui non habet animum turbandi. Bal. in consi. ccccxxxvj. in v. par. & in consi. cxlviij. in j. parte.]

Turbari dicitur etiam iniustus possessor. Bald. in l. ij. x. q. C. de seruitu. ubi hoc clarè non dicit,

Turbationis libellus debet cõtinere, quòd turbatus possidet, & quòd turbans eum inquietat, quem petat cogi, ut à molestia desinat, & decæterò nõ molestet, & qđ in interesse condemnetur pro molestia iam illata. Bart. in l. j. §. interdictum. in ij. col. in fi. in uer. ulti. quæro. ff. uti pos. Item debet continere locũ, & tempus turbationis, quando criminaliter agitur, non ciuiliter. Item modum turbandi. Bart. ibidem, in iij. col. uer. circa ista examinemus. cũ uer. sequenti. & ibi Alex. & Inno. in c. licet causam. de proba. Bal. in l. ordinarij. de rei uendi. Et quod dixi de modo, tenet etiam Inn. in c. licet causam. in gl. in uer. plures. de ꝓba. Bal. in l. ab Anastasio. in fin. C. mand. ubi dicit uerum, si accusatus petat. Item subscriptionem ad talionem, si agitur criminaliter, non si ciuiliter. Bal. in l. momentaneæ. C. unde ui. ad fin. uersi. quæro, nunquid. Et adde s̄. uer. Libellus in interdictis. uer. iiij. viij. xiij. & seq. & in uer. xxj. & xxiij. Quod dixi de loco, intellige etiã de loco loci, quia si in quarta parte fundi sit facta turbatio, debet specificari. Bal. in l. ubi. C. ubi de posses. ag. Quod dicitur de tempore, adde s̄. Libellus in interdictis. & Alex. in dicto §. interdictum.

Turbationis modus intentatus debet probari, non alius: quia causa substantialis intentata debet probari. Bartol. in l. prima. ff. de eden. in tertia colum. in uersicu. tertiò dicit gloss. Ioan. de Imo. in l. Titia. soluto matrimo. Innocen. in c. ex parte. in gloss. in uerbo, occasione. de priui. quia agens ex certa causa non obtinet, licet probet consimilem. c. abbate. cum gloss. de re iudi. in vj. Bart. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in ij. col. ff. de uerbor. oblig. quod facit ad id, quod dixi s̄. eo. uer. iij. ad finem. ibi: ego autem practica. & Alexand. in l. si prius. ij. charta, de ope. no. nunc. Quod uerum, quando arguitur dolus rei: aliàs non. Alex. ibi post Bar. in l. j. §. interdictum. iij. col. uti possidet. Bald. in l. ordinarij. vj. col. de rei uen. & in l. ab Anastasio. in fi. mandati. & in l. edita. vij. col. uer. circa tertium. de eden.

Turbatus accusans debet probare, quòd ipse possidebat tempore turbationis, & tempore litis contestationis. per Bar. & Ale. in l. j. §. fi. in ulti. col. in uer. ex prædictis habes. ff. uti pos. nisi probetur possessio anterior. Albe. de Rosa. sing. in l. siue possidetis. C. de pro. ubi etiam per Bald. in j. col. in fi. & in l. si minorem. in §. quæro ulterius. C. de in integ. resti. Et si turbans probet se possidere, debet turbatus probare, quòd ille clàm possederit: quòd probat probando possessionẽ suam anteriorem. d. c. licet. nisi secundus possessor, id est, turbans probet se possedisse, sciente primo possessore. l. clàm possidere. in princip. & §. j. de acqui. pos. l. j. §. Aristo. de aqua quo. & æsti. Angel. Aret. Insti. de act. §. quadrupli. Innocen. in d. c. licet. in glo. j. uersic. plures. ubi etiam dicit scientiam probari per coniecturas, & quòd debet sciens contradicere alteri possidenti: aliàs sibi præiudicat. Vide Bar. & Alex. omnino in l. j. §. fi. in uer. ex prædictis habes. ff. uti pos. & Bal. in Specul. de posi. uer. sed pono, quòd tu expulisti. & Ludo. de Intranne in d. consi. & per doc. & Bartol. in l. naturaliter. §. nihil. de acqui. pos. & in d. l. j. C. uti pos. Instit. de interdic. §. hodie. Et adde Alexan. consi. cxxxij. j. parte, ubi tenet sufficere probari de possessione anteriori: quia ex ea præsumitur allegata possessio tempore spolij, secundum But. in cap. cùm ad sedem. de restitu. spo. & Rota in deci. item si probetur aliquem tenuisse.

Turbatio si non probatur, satis est, quòd actor probet de iure suo: quia reus debet condemnari, ne turbet actorem controuersia, per quam dicitur turbare. Speculat. sing. de actio. seu peti. §. super. uersi. sed nunquid. & quod per Innoc. Ioan. And. & Abb. in c. suborta. in ij. no. de re iudica. ubi loquuntur in incorporalibus. adde s̄. eodẽ, uersi. xxiiij. & Lapus in allegatio. xlv.

Turbationis accusatio an cõpetat clerico. Bar. post gl. in l. j. §. hoc interdictum. uti possid. distinguit.

Turbari an possit usufructuarius, uel emphyteuta. Bar. in l. j. §. quod ait. in ij. col. in fi. uer. sed hic dubitandum est. ff. uti pos. quòd sic. & s̄. eo. uersic. xij. Quid autem in uasallo, uide Bar. in d. §. quod ait. in iij. col. uers. & ex hoc dico, qđ in feudatario. quòd sic.

Turbatus, & turbans si pariter probent de possessione, debet absolui accusatus. per l. Sabinus. communi diui. & gl. in cap. in nostræ. de testi. Vide Bart. in l. si duo. ij. col. uti pos. in uer. circa prin. huius legis. Ludo. de Interanne in d. consi. Pet. de Sun. in l. j. ad fin. C. de interdictis. & per Alex. consi. lxxx. ij. parte. & in d. l. si duo. ubi uide, quid si turbans probat de antiquiori possessione: & ibi etiam ponit quomodo intelligatur statutum de turbata possessione, & de testibus in causa turbatæ possessionis.

30 Turbans potest incõtinenti deijci, sed ex interuallo potest turbari. s̄. uer. Incontinenti. uer. v.

Turbationis modus debet probari per testes, aliàs turbatio non rectè probatur. Bald. in q. accusatus de ui turbatiua. antepen. colu. & Alex. in l. colonus. de ui, & ui ar. & s̄. eod. uer. xxiij. & seq.

Turbatus in quasi possessione iuris eligendi agere potest interdicto, uti possidetis. Bal. in l. ij. C. de serui. Bar. & Alex. in l. j. § huius autem. ff. uti pos.

Turbatio filij non nocet patri, nisi mandauerit, uel ratificauerit. Bal. in l. momentaneæ. in j. oppo. C. unde ui.

Turbatus simul in pluribus rebus potest simul eodem libello experiri de omnibus. l. cuiuscunque. in principio. per Flo. de usufruct.

Turbans dicens in libello quod consueuit uti tali seruitute, uidetur deducere omne ius suum, scilicet possessionis, & proprietatis. Innocen. in cap. cùm ecclesi. in j. colu. in glo. in uer. consueuit. de causa pos. & proprie. Flor. in l. j. §. traditio. de ser. rusti. præ. ubi dicit esse secus, dicendo, ꝙ ad ipsum pertinet de iure, & de consuetudine, quia petitorium tantùm deducitur.

Turbans potest ex officio iudicis, etiamsi non petatur expressè, condemnari ad relaxandum rem, in qua turbauit. ar. no. per Innocen. in c. in præsentia. in j. colu. de probat. & quod

no. j. q.

no.j.q.iiij. quia præsulatus. & per Iac. de Are. in l. si seruus. quod cum eo.

Turbato in iuribus suis datur interdictũ uti posidetis. l. sanè. & ibi Bar. ff. de iniur. aliàs est in l. iniuriarum. la grande. §. si quis. eo. tit.

Turbationis iudicio non agit creditor missus ex primo decreto. Bartol. in l. iij. §. fi. in fi. uer. quæro, an missus in personali. ff. de aqui. pos. quia non posidet. & s̄. Interdictum, uti posidetis. uer. v. & antepenul. Sed missus ex alia causa sic. Imò etiam iussus mitti, nõ tamen missus. suprà, uerþ. Missus. uersiculo xx.

Turbatus in quasi possessione seruitutis, agit interdicto, uti posidetis, si seruitus habet causam continuam: aliàs secus. p Bart. post gl. in l. sicut. §. Aristo. uer. uenio ad fin. ff. si serui. uendi. & s̄. Interdictum, uti posidetis. uer. viij.

40 Turbans alium in possessione sita in territorio turbantis, potest conueniri coram iudice turbantis. Bald. in l. ij. C. de interdict.

Turbans non potest accusari lege Iulia de ui publica, uel priuata, sed criminaliter actione iniuriarum. l. iniuriarũ. §. fin. de iniur. & ibi Bartol. & Alexander. & ibi Angel. qui tenet idem in l. cùm filius. §. si stipulatus. & ibi Ioan. de Imol. de uerbo. obliga. Bal. in q. accusatus de ui turbatiua. & Lud. de Interanne in d. consil. ubi dicit uerum, maximè si statutum criminaliter puniat turbationem. & probatur in l. qui pendentem. de actio. emp. & in l. item apud. §. si quis bona. & ibi Bartol. in l. iniuriarum. §. quæ iure. de iniurijs. Bartol. in l. extat. in ij. colum. in duobus locis. ff. quod met. cau. Flo. in l. loci. §. si quis. si ser. uend. & in l. si precario. ff. cõmu. præd.

Turbatus debet probare turbantem fuisse in dolo, quando statutum puniens turbationem loquitur in personã, nõ quando in rem. Bartol. sing. in l. j. §. j. in fi. si quis testa. lib. de quo per Pau. de Cast. in consi. lxxxviij. Sed hanc doctrinam damnat do. Fran. de Baldi. in con. Reuerẽde domine, in q. illa, &c. practicantes autem sequuntur Bar. & Alex. in l. iustè. de acqui. pos. † Vide do. Petr. Phil. Corn. in consi. xciiij. incip. Viso. in prin. in iij. parte.]

Turbatus non habet aliquod ius criminale sibi proditum, nisi actionem iniuriarum, ut s̄. eo. uers. xlj. sed ciuile sic, id est, interdictum unde ui, & uti posidetis. uide ubi s̄. & per gl. in l. cùm filius. §. j. in uerbo, neuter. ff. de uer. ob.

Turbatus si cùm primum potest, quod est in arbitrio iudicis, non agit cõtra turbantem, solo animo uidetur perdere possessionem, & nõ habet interdictum, uti posidetis, nisi fuisset impeditus ex causa iusta, ut quia fuit infirm⁹ uel absens, uel iudicem non habuit. Innoc. fin. in c. ij. in j. gl. in j. col. magna. de restit. in integ. & Flo. in l. loci. §. sciendũ. ff. si ser. uen. quod nota perpetuò.

† Turbatæ possessionis pœna an teneâtur operarij, uide Bal. in consi. cccclxiij. in iij. parte.]

Turbationis materiã supple s̄. uer. Accusatus. uersi. vj. & uerbo, Interdicta. maximè in uerbo, Interdictũ uti posidetis. & in uer. Interdictum retinendæ. per totũ. & plenè per Bal. in d. q. accusatus de ui turbatiua, &c.

Turpilianum habet locum in cessante, non in repulso. no. in l. is, qui. C. de accusa. de cuius materia uide in ti. ad Turpil. & in Spe. de aboli. §. ij. & s̄. uer. Accusator. uer. lxvj. Et quæ sit pœna, Io. And. in Spe. de accu. §. v. tractandum.

Turpitudo quando uitiat stipulationem, uel pactum. in l. generaliter. & ibi docto. & Ioan. de Por. de uerb. oblig. † Et dicitur Græcè αἶσχρος.]

Turpitudo an probetur per agentem condictione ob turpem causam. Bar. in l. si ob turpẽ. in j. col. ad fi. in uer. quæro, quis debet probare. ff. de cõdi. ob tur. causam. ubi distinguit tex. cum gl. in l. ij. in uerbo, potest. C. quod me. cau.

Turpitudo promissionis purgatur per spontaneam solutionem. d. l. ij. & ibi doc. & in l. si ob turpem. & ibi Alex. de condi. ob tur. causam.

Turpis persona an fiat per infamiam facti. Pau. de Cas. consilio lxij. incipiente, Ad primum uidetur, dictas sorores. in ij. col. quod sic.

Turpis causa hincinde facit conditionem actoris deteriorem. Spe. de arbit. §. sequitur de quibusdam. uer. quid si post.

* Turpitudinem suam detegere nemo potest, sed suum commodum & aliorum præiudicium. l. alias. ubi Bartol. ff. de iureiur. l. si creditorib. C. de ser. pig. dat. manumis. Alex. in l. si. nu. 4. ubi Dec. nu. 6. C. de eden. Aret. §. j. nu. 4. Insti. per quas perso. Ioan. Ceph. consi. ccij. num. 16. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Turpitudinem propriam allegare quando licet. suprà, uer. Allegans. uer. lxvij.

Turris ecclesiæ potest fortificari tempore guerræ ad perpetuam utilitatem. Cyn. Bald. & doc. in l. ij. in uer. doc. inducunt hoc in ar. C. de sum. Trinita. & fide cath. & Flo. in l. seruitutes. §. fi. ff. de seruit.

† Turris quid sit, & quid cõtineatur appellatione turris, uide Bal. in consi. cxxv. in iij. parte.]

Turris communis homicidæ cum altero non est diruenda, propter partem socij insontis, licet bona homicidæ sint diruenda ex forma statuti. Bald. in l. & si seuerior. ad fi. in uer. extrà inducit Pet. C. de infamibus. Sed Bar. contra in l. cùm alicuius. in fi. in uer. induxi hãc legem semel. ff. de neg. gest. quem uide in l. Atteius ait. §. de eo opere. in j. col. uersi. hoc facit ad q. & ibi Alexan. ff. de aqua plu. ar. & in l. si finita. §. ex hoc. in uer. iste §. induitur. ff. de dam. infect. do. Pet. de Vbal. in tractatu Societatis, viij. parte, xxiiij. q. Ang. Are. in Maleficijs. uers. bona publicamus. iiij. col. cum Bal. tenet Flo. in l. si de cõmuni. ad fi. ff. si ser. uen. & adde omnino no. per Bal. in c. præterea ducatus. iiij. col. in uer. quæro, si duo fratres. de prohi. feu. ali. per Fede. Sed si diruatur, debet solui æstimatio partis socio. Bald. in l. ij. C. quibus cau. serui pro præmi. lib. ac. & Alex. ubi s̄.

Turris communis potest diuidi per solaria. Bal. in auth. excipitur. in j. col. ad fi. uer. & no. quod Bar. C. de bo. quæ lib.

Turris promissa domino in guerra non debet dari contra promittentem habentem guerram cum domino. Bal. in l. inquisitio. C. de solut. per Bartol. in l. j. in ultim. colu. ff. de senato.

† Vide do. Barthol. Socin. in l. frater à fratre. de condi. inde. no. xviij.]

Turris constructa per emphyteutam an cedat solo. in Spec. de loc. §. nũc aliqua. uer. clx. queritur, sed quid. & s̄. Edificium. uer. vj. quòd non: sed potest tolli inuito domino.

Turris communis si diuidatur per solaria, datur rei uendicatio inferiori, non superiori. Alexand. in l. Atteius. de aqua plu. arcen.

Tutela est officium necessarium. l. fi. in prin. & ibi Bart. C. de admi. tuto. Item est officium uirile. l. tutela. & ibi Bar. ff. de tute. Item munus est publicum authoritate, sed utilitate priuatum. in Spe. de appella. §. ij. uer. septimò non appellatur.

† Adde, q̃ tutela est triplex, uidelicet testamentaria, legitima, & datiua. c. generaliter. xvj. q. j. & dicitur Græcè ἀσφάλεια.]

Tutela & fideicommissaria æquiparantur. per glo. in uersic. ad alium. & Bar. in d. l. tutela.

† Cautelam pro eo, qui uult se à tutela, uel cura excusare, posui s̄. in uer. Excusatio.]

Tutela dicitur actus fori uolũtarius. Bal. in l. precibus. vij. col. uer. est autem tutela. C. de impu. & ali. substi.

Tutela est magis honor, quàm onus. Bald. in l. cùm quidam. in ij. opp. C. de uer. signi. sed in l. meminimus. in fi. C. de leg. hęre. dicit esse onus, facit l. tria onera. de execu. tuto.

Tutelæ non præscribitur longo tempore. l. neque. C. qui. lon. temp. præscrip. non obst.

Tutor est loco patris, sed non potest cogere pupillum ad contrahendum matrimoniũ. in Spe. de sponsal. §. j. uer. ar. tamẽ contra.

† Et hoc idem tenet domi. Bartho. Soci. in consi. lxj. incipien. In præsenti. circa fi. v. colum. in j. parte. & dicitur Græcè ἐπίτροπος.]

Tutoris uice fungitur prælatus, & defensor. in Spe. de resti. in integ. §. ij. uer. Prælatus.

Tutor peccat, si pupillum decipit. in Specu. de exce. §. iiij. ante uer. postremo.

Tutoris dolus, cõtumacia, uel negligentia, an noceat pupillo. in Spe. de execu. sen. §. iij. uer. sed pone litem.

Tutor dicitur habere plenum, & liberum mandatum. Bartol. in l. neq;. in fi. C. de procu.

Tutor æquiparatur procuratori. l. neque. & ibi Bartol. ad fi. in uer. item nota. C. de procur.

Tutor repræsentat pupillũ, sicut officialis uniuersitatẽ. Bal. in l. etiam. in j. col. ad fi. uer. extra no. C. de fideicom.

Tutor potest pupillam maritare, cui uult, nisi fuerit maritata alteri per patrem. l. si pater. C. de sponsa. ubi dicitur uerum, etiam per uerba de futuro, nisi primus sponsus sit effectus ribaldus: ut ibi no. & ibi Baldus in uer. sed pone, pater. Item & precium recipere potest. l. siue. per glo. de negoc. gest. Sed intellige cum consensu eius. l. si puellæ. & ibi Bartol. ff. de sponsalibus.

Tutor appellatione procuratoris an ueniat. §. Procurator. el j. uer. lxj. quòd sic.

10 Tutoris salariũ est aduenticiũ. Bal. in l. cùm oportet. de bo. quæ lib. pen. col. in prin. uer. de tertio genere peculij. & debet illud habere. §. Salarium. uer. vj. & uer. lxxxix. & seq.

Tutor, & pater legitimus administrator bonorũ filij, quid differant. Bar. in consi. In q. qua quæritur, &c.

† Tutor quando possit compromittere de rebus pupilli immobilibus, & an de iure, de facto, & qualiter, uide Dec. con. xxxix. col. j. in fi. cum principio.]

Tutor habetur pro extraneo in his, quæ non sunt de administratione. l. si quis. §. j. uer. tutor. & ibi Bar. iudi. sol.

Tutor, & clericus, æquiparantur. gl. in c. qualiter. & quando. el ij. in gl. in uer. reddere rationem. de accu.

Tutor non possidet. §. Possessio. apud quos. uer. ij.

Tutor aliquando datur causa notitiæ, id est, ut instruat administratorem, uel eum suspectum facit remoueri: aliàs tenetur. l. j. & ibi Bar. C. de pericu. tu.

Tutor nõ dicitur ex sola administratione. l. j. in princip. de eo, qui pro tuto. gloss. in l. siue. §. si mater. el ij. in uer. legitimę. ff. ad Tertul.

Tutor an probetur ex eo, quòd in sententia sit nominatus tutor à iudice. in Specul. de proba. §. uidendum restat. uer. sed pone, iudex. quòd non.

Tutor dicitur is, cui competit diffinitio tutelæ. l. j. §. j. per Bart. ff. de tute.

Tutor debet esse diligens in rebus pupilli, sicut in proprijs. l. à tutoribus. de admi. tu.

Tutor debet agnoscere bonam fidem, & tueri bonam, & non malam causam pupilli, & in iudicio debet ueritatem fateri, etiamsi sit dãnosa pupillo. l. quoties. §. sin autem. & ibi Bart. ff. de admi. tu.

Tutor an teneatur dare pecuniam pupilli sub usuris. uide Decium, quòd non. consi. clxxviij. in fi.

Tutor potest reuocare pupillum à religione, sicut pater filium intra annum & diem, si non fuit præsens ingressui. gloss. no. xx. q. ij. de his.

† Tutor licet regulariter à se ipso nõ possit emere, licet sit deputatus ad distrahẽdum, ut in l. nõ licet. & in l. si emptione. ff. de contrahen. empti. sed si tutor hoc facit palàm, & cessante fraude, hoc poterit: ut in l. pupillus. de authoritate tuto. Abb. in c. cùm in iure peritus. de elec. optimè facit l. si mandauero. §. si tibi. ff. mandati. ubi est casus, quòd si mandem, ut cui uelles dares, & tu retinuisti pro te, teneris mandati. Et illum tex. fecit singularem Roman. in singularibus suis. Facit quod uoluit Bald. in l. is, cui. C. de fur. ubi si dedi pecuniam, ut dares cui uelles, poteris non donare tibi. & allegat d. l. si mandauero. §. si tibi. & refert, & sequitur do. An. Barb. in repe. l. sciendum. in viij. col. ff. de uerb. ob. Limitarem dictum §. si tibi. nisi palàm, & cessante fraude hoc faceret. arg. d. l. pupillus.]

† Tutela testamentaria dicitur illa, quæ defertur per patrem in testamento. quædã est quasi testamentaria, seu testamentaria confirmata: utputa si pater in testamento dedit tutorem filio iam emancipato, sed nõ existenti in potestate sua: puta quia erat filius naturalis tãtùm: ista enim dicitur quasi testamentaria confirmata: quia tali filio in potestate nõ existenti, non potest pater tutorẽ dare, sed datus per eum confirmatur per superiorem: & ideo appellatur modo prædicto. de quo tamen plenius dicendum est in rubr. de confir. tuto. seu cura. ff. & C. Quædam tutela dicitur legitima, ut illa, quæ defertur proximiori: ut Insti. de legi. agna. tute. §. j. & dicitur legitima, ut illa, quæ defertur à lege. Quædam est tutela datiua, quæ sic nuncupatur, quia datur à iudice in defectum aliarum tutelarum. Et istæ tutelæ deferuntur successiuè secundum ordinem suprà scriptum. Nam testamentaria pura præfertur omnibus alijs: ideo quandiu spes est de testamentaria, puta quòd pater dedit sub conditione, non fit transitus ad legitimam: ut in l. si quis sub conditione. ff. de testa. tute. & ibi plenissimè examinatur per glo. & Bart. Pro hac materia uide in authẽtica, matri & auiæ. C. quando mul. tute. off. fun. po. In defectum uerò testamentariæ succedit secunda, scilicet quasi testamentaria. Tertiò in defectũ utriusque succedit legitima: in cuius defectũ succedit postmodum datiua. hoc enim probatur ex ordine rubricarum iuris ciuilis. Ita concludit Abb. in d. ca. ex parte. ij.]

† Tutrix non poterat esse mulier de iure communi tempore Digestorum, poterat tamen impetrare à iudice speciali beneficio. l. fi. ff. de cur. bo. dan. postmodum de iure Codicis fuit ampliata hæc facultas. C. quando mul. tute. offi. fun. potest. nouissimè de iure Authenticorum fuit statutum, ut liceret matri & auiæ agnoscere tutelam filiorum seu nepotum, ita ut præferantur legitimis, seu datiuis: ut in d. authen. matri & auiæ. tamen ut ante omnia duo obseruentur: primo, ut renunciet secundis nuptijs, secundò, ut renunciet beneficio Velleiani. ut in d. auth. matri & auiæ. Abb. post gl. in d. c. ex parte. in ij. col.]

† Tutorem si mater non petierit dari filio confestim intra annũ, cùm poterit, priuatur iure succedendi ipsi pupillo, si decesserit in pupillari ætate: secus, si decesserit factus pubes. Idem est in quolibet alio, qui posset succedere impuberi ab intestato: ut in l. ij. §. confestim. ff. ad Tertulli. & in l. matres. C. eo. tit. & in l. sciant. C. de legi. hæredi. & uide bonum tex. Instit. ad Tertul. in fi. Abb. in d. ca. ex parte. circa fin.]

Tutor petitur dari pupillo etiam per consanguineos eius. C. qui pe. tu. & Dyn. in l. ij. ff. de tutelis.

Tutor petitus à matre pupilli transeũte ad secunda uota, præfertur legitimis, si est idoneus. gl. in uerb. in ciuitatem. ad fi. & Bar. in l. si quis sub cõditione. in ulti. col. in prin. uer. quæro, dixi quando mater. ff. de testa. tu. Bal. in l. omnẽ. in ij. col. in prin. uer. quæro, an datiuus. C. ad Tertul. Bald. in l. j. C. si cõtra ma. uo. tu. da. fit. no. in auth. sacramentum. C. quando mul. tu. & ibi Bar. in ij. col. uer. quæro, an iudex.

Tutor petitus à legitimis pupilli præfertur petito à matre non idoneo. Bal. in l. precibus. vj. col. in uer. & scias, quòd matri. C. de impu. & alijs substi. gl. in l. ij. §. uidendum. in uerbo, admitti. ff. ad Tertul.

Tutor remotus nõ potest alium tutorem petere. l. ante. §. qualitercunq;. & ibi Bar. ff. qui pe. tuto.

Tutor non potest peti pupillo per litigaturũ cum eo, sed debet denunciari legitimis: quibus negligentibus, ad iudicẽ est recurrendum. l. diuus. §. si quidem. & ibi Bar. ff. qui pe. tuto.

Tutor peti debet etiam à legitimis pupilli, aliàs perdunt successionem. l. sciant. C. de leg. hære. sed non legatum. Bal. ibi. in j. q. & ultimo loco succedit fiscus. Bal. ibi. in ij. q. Et hoc uerum intra annum post annum matri datum. Bart. in l. nepotibus. C. qui. pe. tu.

Tutor petitus, & datus cõtra uoluntatem matris, remouetur. l. j. C. si contra ma. uo. tu. da. fit.

Tutor si non petatur à matre secundo nubente, quis præferatur. ĩ. uerbo, Tutor legitimus. uersic. xv.

Tutor petitus à matre non idoneus, non est omnino dandus à iudice. §. Mater succedit. uer. cvij.

10 Tutor intra quãtum tempus sit petendus à matre. §. Mater succedit. uer. xxvj. statim quod potest petere. & uide in uer. lij. & lxxj. & lxxxix. & xciij.

Tutor enim per procuratorem potest peti. l. cùm à matribus. & ibi Bar. & Bal. C. qui pe. tuto.

Tutor nulliter datus, potest petere alium dari. ĩ. Tutor excusatur. uer. xv.

Tutoris petitio debet facere mentionem de matre pupilli: aliàs no ualet datio. Bar. in l. tutor. in ij. col. in uersi. uenio ad q. gl. in fi. q. ff. de tut. & cura. da. ab his. per l. quod dicitur. C. qui. da. tut. po. ubi etiam dicit, an mater sit citãda. & in auth. matri. C. quando mu. tu. offi. fun. po.

Tutor alius cùm petitur, debet dici causa quare primus tutor repel-

repellitur.per Bartol.in l.tutor.in d.uer.l.uenio ad q.ad fi.ff. de tu.& cu.da.ab his.

Tutor non est petendus de necessitate per secundum legitimum,excluso primo propter negligentiam. Bart. post gl.in l.ij.iij.q.iij.col.ff.qui pe.tuto.no.in l.nepotibus.C.eo.tit. & in l.sciant. C.de legi.hære.

Tutor petitus à matre non debet cōfirmari per iudicem ex inquisitione.Bart.in l.credendum.in fin.ff.qui pe.tu.

Tutoris petitio per officium iudicis non requirit litis cōtestanem.s.Litis contestatio in quibus.uer.lxiij.

Tutor peti debet à matre, & agnatis. suprà, uer. Mater succedit.uersic.ij.& per discursum,præsertim in uer.xciij.

Tutor etiam nemine petente,dari potest ex officio iudicis. j. §.proxi.uer.iij.

Tutor à quibus detur, uide infrà eodem, per totum.

Tutoris datio ualet, etiam quo ad bona alibi sita. l. propter litem.de excu.tuto.l.magis puto.§.illud.de re.eorum. Bar. in l.pupillo.de tuto.& cu.da.ab his.Ant. Rosel. in arbore consan.cix.col.Bar.in l.si curatores.C.de excu.tu.dicit posse dari, ut eius administratio porrigatur ad bona alibi sita. Vide Bartol.in l.j.ubi pe.tu.& in l.j.in vij.q.prin.C. de sum. Trin. Sed contrarium no.in l.non solum.§.qui testamento.de excu.tu.& in d.l.propter.§. licet.& ibi Bar.in lec. Nic. de Neapo.quem legit cum §.præcedenti, qui incipit,qui se. ad fi. in uer.ad primum tamē.quod intelligitur datus, etiam quo ad alibi sita,licet expresse dari nō possit.uide l.ij.& l.testamento.C.de excusat.tut.

Tutor datur à prioribus populi,iudice absente.l.ubi absunt,& ibi Bar.de tu.& cu.da.ab his.Bar.in l.ij.iiij.no.ff.ad muni. & potest dari etiam iudex.j.Tutor quis.uer.vij.

Tutor debet dari à iudice originis.Item à iudice loci,in quo sit maior pars fortunarum pupilli : sed si ubi pariter sint bona, uterq; iudex dabit.glo.in uer.facultates.& Bar.in l. j. C. ubi pet.tut.per l.pupillo.& ibi Bartol.de tu.& cu.da. ab his. Vide Bald.in l.j.ij.col.uer.& ideo fuit dubium. C. de iurisd. omnium iudicum.

Tutor dari potest uerbo tantùm extra territorium. infrà, Tutor qualiter.uer.vj.

Tutor à testatore extraneo,uel patre an possit dari.j.Tutor testamentarius.uer.xl.

Tutor dari potest à uice gerente.Bar.in l.j.in j.oppo.ff.de tu.& cu.da.ab his.

Tutor hodie dari potest à iudicibus ciuitatum. Bartol. in d.l.j. in uersic.quero,tutores.& sic magistratibus municipalibus. Insti.de auth.tu.§.sed neq;.Bart.in l.j.§. magistratibus. in fi. ff.de magi.conue.& ibi Nico.de Neap.

Tutor pupillo clerico dari debet à iudice ecclesiastico. Bart.in d.l.j.circa medium.in uer. nota, quòd oportet.ubi idem dicit in curatore.

10 Tutoris datio pertinet ad maiorem iudicem,& delegari nō potest habenti iurisdictionem.l.mutuo.§.tutoris.ff.de tute. & l.ius dandi. & l. nec mandante.in prin. de tut. & cu. da.ab his.& Insti.de Attil.tu.§.sed hoc uidetur.glo.in uer.tutores. & docto.in l.j.ubi Bartol.in iij.colum.in fin. uer. item quæro.ff.de iu.om.iud.ubi uide Spe.dicit posse delegari,licet sit misti imperij.eo.tit. uer. sed quæ. & uer.causarum.& uer.ex præmissis.uide doc.& Alex.in l.j.ff.de iur.om.iudi. ubi etiā dicit idem de curatore.

Tutor de cōsensu partium dari potest per alium iudicem, cùm prorogari possit iurisdictio dandi tutorem.Bald.in l.j.j. col. uer.an sit idem in dando tutore.C.de emanci.liber. in repetitione.

Tutor à quibus dari possit.in Specul.de tu.§. generaliter. uer. fi. & de cura. §.j. & fi.de instru. edi.§. nunc uero aliqua.uer. cæterùm.& seq.

Tutores dari possunt ex officio iudicis,etiā nemine petēte.no. in l.j.& ibi Alex.& doc.de iur.om.iudi. ubi etiam dicit in curatore idem.Vide Bart. in l. hoc autem.in prin.ff.ex quibus cau.in poss.ea.& in l.iiij.§.hoc autem.iij.col. & in iiij. oppo. de damno infecto.

Tutor quibus detur,uide j.eo.per totum

Tutor non datur filijs bannitorū. Bal. in l.j.ix.col.uer.item quia licet amittant iura.C.de hære. instit.Sed curator datur.ibidem.nisi sit bannitus pro crimine, cuius pœna sit deportatio de iure cōmuni.Bal.ibi.uide Bal. in auth.incestus.uer. pone, quidā condēnatus. C. de incest. nup.nisi mater.& s.uer.Mater tutrix.uer.xxxv.& xlix.

Tutor non datur habenti tutorem. l. si sub conditione. §. j. de test.tu.& l.si sororis.C.qui da.tu.pos.in Spe.de tu.§.generaliter.uer.itē quòd habenti.ubi ponit sex fallentias,nisi quando tutor primus sit creditor,uel debitor pupilli, durante tutela,quæ ideo non cessat,sed datur adiunctus,seu contutor. Ang.in auth.ut hi,qui perhi.obli.res mi.in prin.& Bar.in l.si impuberi. uer. ultimò not. ff. de tu.& cu.da. ab his.& s. uer. Creditor minoris.uer.vij.& ix.

Tutor ad litem datur pupillo.gl.in uerbo, perseuerare. in l.curatorē.de tu.& cu.da.ab his.Azo in Summa,qui pe.tu. Ang. in l.j.C.eo.tit.Sed litigaturo cū tutore datur curator. s. uer. Curator pupillo.uer.ij.& ix. Vide in ti.C.de in lit.dan.tu. in l.j.& per totum . quòd litigaturo cum tutore assistit contutor,qui si non sit,datur curator.

Tutor habenti tutorem datur,scilicet ad bona alibi sita. l. propter litem.& ibi.Bar.in §.qui se.in uer.ad primū. in lec. Nic. de Neap. ff. de excu.tut. Item in casu l. Lucius.§.cum testamento. de admi. tu. Item ad actum soluendi tutori, qui sibi soluere non potest: sed facta solutione cessat datus,& prima tutela conuenitur.Bar.in l.si impuberi.in uer. ultimò no. ff. de tuto.& cur.da.ab his.Et ita superioribus diebus feci seruari hîc in Capitolio. Item quando unus ex testamentarijs moritur,uel bānitur,quia eius loco alius datur,licet sit contutor testamētarius.l.si sub cōditione.§. planè. de testa. tut. Item,nisi cùm mater tutrix uult secundo nubere.Bal.in l. omnem.j.colum.uersi.deinde not.C.ad Tertul.Specul.ubi s. † Et uide Bal.in d.§.qui se.]

Tutor muto potest dari.l.muto.in prin.& ibi Barto.de tute.

Tutor spurio non potest dari in testamento patris.gl.& Bar.in l.j.in ij.quæst.ff.de testa.tut.sed naturali tantùm sic, si confirmetur.Bar.ibi.in j.q.per l.fin.C.de confir.tu.& ibi Bar.

Tutor filiofa.habituro litem cū patre de statu suo, dandus est. Bar.in l.si impuberi,circa mediū.uer.ex quo nota. ff. de tut. & cu.da.ab his.aliàs non.Alex.in l.bonorū.qui admitti. per gl.in l.si.§.fin autem.in ij.char.C.de bo.quæ libe.

Tutor absenti,& inuito dari potest inuitus,& absens.l.illud. & ibi Bar.de tu.& cu.da.ab his.Bald.in l.ij.in iij.no. C. de neg. gest.quod datur, licet pupillus non uadat ad iudicem. & s. Pupillus.uer.lxij.

10 Tutor an possit dari extraneo in testamento. j. Tutor testamentarius.uer.xlij.

Tutor filio adoptiuo dari potest in testamento patris.Bar.in l. naturali.§.j.in uer.sed aduertendum.ff.de confir.tu.

Tutor regi potest constitui. l. j. C. de tu. illu. perso. & ibi uide qualiter.

Tutoris datio ut pupillo,cùm non sit,non ualet.Bar.in l. Seiæ. in princip.ff.de tu.& cu. da. ab his. secus in curatore prodigi: ut ibi in uers.quādoq; datur curator.& s.Curator prodigo.uer.iiij.

Tutor datur pupillo.in Spe.de his,qui alie. no. uer. tutor. & in tit.de tute.per totum.

Tutor quis detur.in Spe.de tut.§.fin.per discursum.

Tutorem habenti datur quandoque curator. s. uer. Curator pupillo.uer. ix. Sed quæ sit forma. in Specul. de tu.§ fi. uer. in hoc autem dubio. & ibidem uide in uer. item quòd habenti. ubi ponit sex casus, in quibus habenti tutorem datur curator.

Tutor quando detur,uide infrà eodem.

Tutor etiam die feriata in honorē Dei dari potest. Barto.in l.nec mandante.§.dari.de tu.& cu.da.ab his. Addo tex. & Bald.in l.ij. ff. de feri.Bald. in l. actus.in j.q.& ibi.no. C.eo.& in Spe.eo.ti.§.sequitur uidere.uer.porrò.& ibi uide an moueri possit,quod gerat dicta die, sicut curator ad litē. l.qui habet.§.pe.de tute.

Tutor qualiter detur,uide j.eo. per totum.

Tutela ualet, etiamsi iudex dicit, Do T. proximiorem agnatum tutorem filio : quia exponitur, id est, datum declaro: quia erat legitimus tutor. Bartol. in l.j. uer. hoc facit ad q.& ibi Bald.in j.colum.in uer. ex hoc colligit Bartol. C.de negoc.gest.

Tutor cùm datur, debet promittere utilia facere, aliàs non ualet tutela. Itẽ & inutilia prętermittere. Bal. in cõs. Quæritur, an curator, &c. & in l. legitimos. in fi. principij. ff. de legi. tu. & Barto. in l. fin. §. omnem. C. de admi. tut. & sic intelligitur se generaliter ad defensionem obligare. Bar. in l. prætor ait. §. j. de oper. noui nun. Idem si promittit bene & legaliter gerere. Bartol. in l. tutoris. ff. de admi. tut. ubi dicit, quòd hodie debet expressè promittere, indefensum pupillum non relinquere. per l. fin. §. defensionem. C. eo. ti. & ibi Bar. & j̃. Tutor agit. uer. xxvj. & Alexand. consi. cxxix. j. parte. & Bartol. in l. prætor. in prin. de oper. noui nuncia. ubi Alex. Et prædicta cum iuramento. auth. ut hi, qui perhi. ob. §. fi. & ibi Ang. in j. not. Sed quid si contrà facit: j̃. Tutor contrahit. uersic. xx. & gl. in cle. quia contingit. de relig. domi.

Tutor ad unum articulum dari potest. Bar. in l. si certarũ. de testa. tu. & in l. si hæreditas. in prin. in prima oppo. & in l. si nemo. uersi. secundo, quòd dabitur procurator. eo. tit.

† Tutoris datio an ualeat hoc modo, quòd omnes simul administrent, & unus sine altero, nec duo sine tertio possint. uide Bal. in consi. cccij. in ij. parte.]

Tutoris datio incerta non ualet, etiãsi uenit certificanda ex futuro euentu. l. tutor incertus. de testa. tu. Bar. in l. quidam. in prin. in ij. col. in fi. uer. tertiò quæro. de reb. dub.

Tutor extra territorium datur uerbotenus, & debet scribi ad iudicem loci, cui subest tutor. Bartol. in l. diuus. de tut. & cura. da. ab his.

Tutor in certis bonis sitis in certa uilla, non potest dari, sed bonis sitis in certa prouincia, uel ciuitate sic. Bartol. in l. certarum. ff. de testa. tut.

Tutor regi qualiter constituat. in l. j. C. de tuto. & cura. illu. pso.

Tutor sub conditione dari non potest à iudice, sed à testatore sic. gl. j. magna, in prin. & Bartol. in l. quem dicis. C. de testa. tut. Addo tex. cum gl. in uerbo, tutorẽ. in §. ad certum. Insti. qui test. dari tuto. poss. & Spe. in ti. de tute. in fi. uer. item excipitur. Quæ autem sit ratio diuersitatis, uide gl. in d. l. quem dicis. & ibidem Bar. in pe. q.

Tutoris datio fit sine litis contestatione. s̃. Litis contestatio in quibus. uer. lvj.

Tutor cùm datur, quid debet facere iudex. in Spe. de tu. §. v.

Tutor quomodo cõstituatur, & quæ sit forma. in Spe. de actore ab uniuersi. & in ti. de iu. §. ij. uer. sequitur nunc uidere.

Tutelæ legitimæ instrumentum qualiter fiat, & qualiter iudex interponat decretum. in Spe. de tuto. §. ij. uer. instrumẽtum autem tutelæ.

Tutelæ datiuæ instrumentum qualiter fiat. eo. ti. §. iij. uer. in datiua autem.

Tutelæ anomalæ forma quæ sit. eo. tit. §. iiij. uer. huius tutelæ.

Tutor dari nõ potest pupillo, nisi citatis eius propinquis. Bart. in l. scire. §. fi. ff. de tu. & cur. da. ab his. Alex. in l. is, cui. in fi. de uerb. oblig. & s̃. Consanguinei.

Tutor quis esse possit, uel non. j̃. eo. & j̃. §. Tutor excusatur. per totum.

Tutela denegatur ei, qui cum fisco se miscuit per contractum. l. in confirmando. & seq. & ibi Bar. in iij. no. ff. de confir. tut. Vide gl. in l. j. C. ne tut. uel cu. uectigalia condu.

Tutor idoneus dicitur, qui à principio fuit idoneus, licet fiat pauper. Bal. in l. si mulier. uer. ex qua collige duo arg. C. de iure dot. Item arbitrio iudicis. Bal. ibi.

Tutor esse potest gabellarius. j̃. Tutor contrahit. uers. iij.

Tutor esse non cogitur conductor prædij. Nic. de Neapo. in l. spadonem. §. qui uectigalia. in lect. Bar. ff. de excu. tut.

Tutor incertus dari non potest. s̃. §. proximo. uer. iiij.

Tutor esse non potest minor uigintiquinque annis, sed factus maior potest tutelam ante delatam gerere. s̃. uer. Minor tutoris. uer. j.

Tutor dari potest etiam iudex à prioribus ciuitatis. l. decreto. & ibi Bar. ff. qui pe. tu.

† Tutor an antianus esse possit. uide Bald. in consilio cccx. in quarta parte.]

Tutor esse an possit creditor pupilli. suprà, Creditor minoris. uer. vij. cum seq.

Tutor esse an possit debitor pupilli. suprà, Debitor pupilli. uer. primo.

Tutor iurãs se credere esse creditorem pupilli, repellitur à tutelà. Angel. in auth. ut hi, qui perhi. obliga. res mi. in prin. in ij. no. colla. vj.

Tutor debet esse tantum diues, quantum pupillus. l. ij. §. idoneos. & ibi Bart. ff. ad Tertul. & no. in l. paupertas. de excus. tu. quo casu dicit ibi Bar. quòd potest administrare, etiamsi non præstet fideiussorem. Sed Bar. in l. si quis inter. §. j. eo. ti. dicit fin. quòd si est pauper, & datur ex inquisitione, nec reperit fideiussorẽ, datur sibi adiunctus, cum quo administret. Caue ad ista duo nota. Bar. quia nihil dicit. Si tamen prętet fideiussorem, potest solus administrare, nec datur sibi adiunctus. & est glo. in d. l. paupertas. in uerbo, imparem. Sunt tamen plures dandi tutores, qui inter omnes sint diuites, ut pupillus. glo. ibidem. & doc. Adde suprà uerb. Curator pupillo. uer. viij.

Tutor forensis an detur. in l. etiam. & ibi Bart. ff. de tute. quòd sic in testamento. & s̃. uer. Forensis conuenitur. uer. xxiiij.

Tutor esse non potest, qui possidet res pupilli. gl. j. in uer. item quid si rem minoris. & Bart. in auth. minoris. in j. col. in fin. in uer. item quæro. C. qui da. tu. pos. Sed glo. contra in l. j. C. de in lit. dand. Sed caue, quia illa gloss. ponit casum econtrà: quia prę supponit pupillum possidere rem tutoris: quo casu tutor per hoc non desinit esse tutor. Vide Ang. in auth. ut hi, qui obli. perhi. res mino. in prin. in iij. col. uer. quęro, an possidens. ubi simul ponit utrumq; casum, & quãdo tutor possidet, & quando pupillus.

Tutor esse potest filiusfa. s̃. Filius tutor. uer. vj. & seq.

Tutor esse non potest, qui nec curator. gl. & Bartol. in auth. minoris. iij. col. uer. uenio ad seq. gl. C. qui da. tut. pos.

Tutrix etiam mater dari potest filijs banniti. Item filijs bastardis. s̃. uerbo, Mater tutrix. Et ibi an possit dari filijs deportati. uer. vij. & xxx.

Tutor esse non potest, qui litigat cum pupillo. Bart. in l. iure. aliàs est l. idem fiet. §. cùm autem. de testa. tut. l. si ut. C. de excu. tut. & j̃. §. proximo, uer. xiiij.

Tutor magnus dominus, uel rex dari potest, quia dicitur, tutor honorarius, id est, datus ob honorem, ut pupillus habeatur in maiori reuerentia: sed talis non administrat. Bar. in l. iure nostro. §. j. de testa. tutel. l. quod si fortè. §. sunt quidam. & ibi Bar. in j. q. ff. de solutio. quem §. legit in l. uero procuratori. eo. tit.

Tutor, etiam inuitus & absens dari potest. l. illud. & ibi Bar. de tu. & cu. da. ab his. & in Spe. de tu. §. v. uers. quid si plures. & de instr. edi. §. xiiij. uer. hoc etiam. sed debet ei intra mensem intimari datio. j̃. Tutor datiuus. uer. xviij.

Tutor dari potest etiam unus ex decurionibus ab ipsis, absente magistratu. l. ubi absunt. & ibi Bar. de tu. & cu. da. ab his. & in Spe. de iure patro. uer. sed nunquid. el j.

Tutor forensis dari non potest. s̃. uer. Forensis conuenitur. uer. xiiij. Quod intellige à iudice: sed in testamento bene potest dari: ut ibi. & s̃. uersi. xiij.

Tutor, uel curator dari potest is, de cuius statu lis pendet. l. j. & ibi Bar. C. qui da. tu. pos.

Tutor testamentarius quis esse potest, uel non. in Spe. de tu. §. si tutor. per totũ. Et quis legitimus in §. si uerò dicit. Et quis datiuus. in §. siue autem. tutor.

Tutori obstant uiginti exceptiones, uel circa, per quas constat quis esse potest, uel non: ut in Spec. eo. tit. §. fi. adde etiam alios casus in §. j. eo. tit. per totum.

Tutor idem esse potest, & executor testamenti. in Spec. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. sed pone, quædam.

Tutor an esse possit conuersus. in Specul. de sta. mon. §. ij. uer. xxxvj. & seq. de tuto. §. fi. uer. quid de conuersis, quòd non, si sunt professi, & uestiti: aliàs sic.

Tutores dari possunt impetrantes tutelam à papa. in Spec. de curato. in prin. quid de his.

Tutor an esse possit uitricus. j̃. uer. Vitricus. uer. j. quòd sic.

Tutrix esse non potest fœmina. l. j. C. quãdo mu. tu. off. fun. potest. nisi mater & auia. in auth. matri & auiæ. eo. tit.

Tutor clericus an dari possit. s̃. uer. Clericus.

Tutor locis uicinis accipi potest, quando idoneus in loco non reperitur. l. diuus. ff. de tu. & cu. da. ab his.

Tutor esse non potest socius bonorum pupilli, sed socius in re certa sic: de qua tamen re certa non sit habenda lis magna inter eos. Bar. no. in auth. minoris. C. qui da. tu. po. & s̃. uer. Socius.

Socius. Quod nota pro fratre maiore habente bona cōmunia cum pupillo, ut non possit esse tutor fratris: in quo multi de nostris errantes, quotidie contrariū cōsulunt. † Vide Bal. de fratre. in l. & post. de transf. in fin. j. col. uer. sed pone.]

Tutor clericus an esse possit. s̄. uer. Clericus tutor.

† Tutor clerici an laicus legitimus esse possit. uide Bald. in consi. xlv. in iij. parte.]

Tutor excusatur, ut j̄. & s̄. §. proxi. per totum.

Tutela filiæ emancipatæ numeratur in numero tutelarū, excusante ab onere tutelæ. l. si quis inter. de excu. tu.

Tutor suscepta tutela quibus casibus possit se excusare. in l. uerum. §. ex facto. cum gl. in uer. deponere. ff. de mino. in l. post susceptam. de excu. tu. & j̄. uer. Tutela finitur. uer. v. & per discursum. aliàs non. l. tutores. ibi Bartol. & Bald. C. si ex fal. alleg. tu. da. sit.

Tutor confitens se creditorem, uel debitorem pupilli, ut se excuset, non excusatur. Bar. in l. athletæ. §. amplius. in lec. Nic. de Neap. ff. de excu. tut.

Tutor qui se rescripsit, non excusatur. infrà, Tutor testamentarius. uer. vij.

Tutor debet se excusare intra quinquaginta dies. l. scire. §. j. de excu. tut. & ibi Nic. de Neap. in lec. Bar. & Bar. in l. ij. §. confestim. ad Tertul. & in Spec. de excep. §. ij. uer. cæterùm. & de appel. §. ij. uer. vij. Addo tex. in §. qui autem. & ibi glo. in uer. intra. Insti. de excu. tu.

Tutor non cogitur esse conductor prædij. s̄. proxi. §. uer. v.

Tutor excusans se à tutela, perdit legatum. l. pe. in fi. C. de legi. l. etiamsi patris. & ibi. Bar. de leg. j. l. qui tutelam. in princ. & ibi Bartol. ff. de test. tu. & j̄. eod. uer. xviij. cum præce. l. amicissimos. in princip. & ibi Bald. ff. de excu. tut. non substitutione pu. ut ibi. addo Bar. in l. Nesennius. ff. de excu. tu. & in lec. Nico. de Neapo. & ibi Bald. † Vide Ro. in consil. ccvij. * Rui. consi. xxxviij. Viso testamento. nu. 2. consi. xlix. quantum. nu. 1. uol. ij. intellige, si legatū reliquerat, ut tutelæ onus susciperet: si enim omnino relicturus erat, secus esset, & ita in terminis respondit Rui. d. consi. xxxviij. nu. 3. d. consi. xlix. nu. 4. omnino autem uidetur relicturus, si uel cōiunctę personæ legauit. fac. l. tutor. §. quæ tutorib. ff. de excu. tut. c. requisiti. de testam. glo. in c. fi. de testam. in vj. uel uxori. l. cùm alienam. C. de leg. Ang. consi. clxvj. præsertim cùm eam & ad secunda nota transeuntem, quo casu tutelam deponeret, & si agnouisset. Bar. in auth. matri & auiæ. C. quā mul. tut. off. fun. po. & in l. si sub conditione. ff. de testam. tut. legatum obtinere uoluit. & ita respondit Io. Crot. con. cxlviij. Æmilius Maria Manolessus.

Tutor inuitus non cogitur, si fideiussorem non reperit. l. si in tres. §. Imperator. de excu. tu. Bal. in l. j. ad finē. C. quod cum eo. & Bartho. Cæpol. in caute. xxxiij.

10 Tutor consentiens confirmationi suæ, non potest se excusare. l. Caius. per Bar. in lec. Nic. de Neap. de excu. tu. Nic. de Neap. in l. scire. §. oportet. el j. in lec. Bar. eo. ti. & in l. iurisperitos. §. patronus. eo. tit.

Tutor excusatus non tenetur de periculo. l. si tutor. C. de excu. tuto.

Tutoris excusati loco datur alter. l. potuit. & l. licet. C. in qui cau. tut. haben. tu. da.

Tutor inutiliter datus nō habet necesse se excusare. j̄. §. proximo. uer. xxvij.

Tutor litigans de maiori parte bonorum cum pupillo, excusatur à tutela. l. si ut allegas. C. de excu. tut. Addo glo. in §. item propter litem. Insti. de excu. tu.

Tutor si uult se excusare à tutela etiam suscepta, sit cautus, ut doceat se nō legitimè datum ex aliqua causa, & petat alium dari, & liberatur. Bartol. singul. in l. tutores. §. qui se. quem legit cum §. curator. in uersi. ultim. no. ff. de admi. tu. uel doceat fuisse erratum in datione sui, quia non tenet. l. tutor. si fuerit petitus. de tu. & cu. da. ab his. Bartol. tenet in authent. matri & auiæ. in iij. col. uer. quæro, quid si mater. C. quando mul. tu. off. fun. po.

Tutor acceptans legatum cogitur ad tutelam. Bartol. in l. Nesennius. in prin. in uer. extrà quæro. in lec. Nico. de Neapo. ff. de excu. tut.

Tutor non perdit legatū, quando nō stat per ipsum, quin tutelam suscipiat. l. cùm filius. §. non iure. & ibi Bar. de leg. ij.

Tutor appellans à datione tutelæ, si succumbat, an perdat legatum. s̄. uer. Legatarius. uer. viij.

Tutor, qui non excusatur, cogi potest sine libello, & ordine iudicijs. Bart. in l. j. in prin. ij. q. ff. de admi. tu.

20 Tutor potest se excusare sine libello. suprà, Libellus necessarius. uersic. xxxvij. & lxxiiij. Addo idem esse in petitione tutoris, in qua libellus non requiritur: ut ibidem. uer. iij. xliiij. & liij.

Tutor malè excusatus cogitur ad tutelā officio iudicis. in Spe. de offic. om. iud. §. ij. uersic. item agitur.

Tutor qualiter se excuset à tutela. in Spe. de tutore. §. ij.

Tutor excusatur, si habet tres alias tutelas, uel unam magnam, quæ æquipollet tribus. in Spe. de test. §. satis utiliter. uer. illud autem. & l. tria. ff. de excu. tu. l. si is, qui tres. eo. tit.

Tutor excusatur propter ætatem senilem annorum septuaginta. l. ij. ff. de excu. tut. l. j. C. qui æta. lib. x. & l. fi. eo. ti. li. x.

Tutor testamentarius se iustè excusans, auditur. in Spe. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. cæterùm. & seq.

Tutor excusatur à tutela numero liberorū. ut l. j. C. qui nume. liberorum. Et intellige de legitimis. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. uersi. lxviij. Et intellige de numero trium liberorum in urbe Romana, in Italia quatuor, in prouincijs quinq;. d. l. j. li. x. & Insti. de excu. tu. in prin.

Tutor testamentarius dari potest in testamento etiam imperfecto inter liberos, nō aliter: id est, quia unus filiorum detur tutor alteri filio. Barto. in l. si quis à patre. ff. de confir. tu. & in l. ij. post gl. C. eo. ti. Bal. & doc. post gl. in uer. liberos. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. in ulti. q. C. de testa. Angel. contrà in filijs. in auth. de testa. imperfect. in ij. col. in uer. ultimò ergo quero. col. viij. per Bal. in d. ultima q. & gl. j. uer. item si det tutorem. doc. & Ang. in l. j. C. de test. tut. Bart. in l. peto. §. mater. de le. ij. nisi confirmetur. Bald. in d. §. ex imperfecto. in d. ulti. q. scilicet quando est extraneus, cui nec relictum debetur: secus, si filius. & Bar. in l. impuberi. in iij. no. ff. de admi. tut.

Tutela in codicillis non potest dari. Bald. in l. emancipati. pe. colu. in uer. ex quo nota, quòd uerbum. C. de col. nisi testamento confirmetur. Bald. in l. Nesennius. de excu. tu. & in l. fi. & ibi gl. in uerb. permanerent. ff. de testa. tu. gl. Insti. de tute. §. permissum. in uer. testamento. Ang. post gl. j. in l. j. C. de testa. tute. † An & quando dari possit, uide do. Bar. Soci. in consi. cclxxxiiij. incip. Eleganter. uer. secundò respondeo. in ij. parte, ubi etiam, an tutor datus in testamento perdat, & alter in codicillis reuocatus uidetur, & quid si sint duo dati in testamento, & unus in codicillis sit approbatus, an alius reprobari censeatur.]

Tutela conseruatur per auth. ex causa. C. de lib. præte. doc. & Bal. ibi in x. col. in uer. sed contra prædicta. per Bart. in l. j. §. fi. circa med. uer. alij uerò. & ibi d. Alex. in iiij. col. ff. de uul. & pup. & in l. iure. §. fi. ff. de testa. tu. in uer. nota etiam. ut nec confirmanda sit, secundū Bal. ibi in ix. col. in d. auth. ex causa. sed Imò. post Bal. in iij. q. & Bar. in d. l. j. dicit non ualere, licet legata conseruentur.

Tutela confirmatur per aditionem. gl. in uersi. ualent. & Bart. in l. si nemo. de testa. tut. in j. q. & Instit. de Attil. tut. §. item si purè. Sed quando pupillus est hæres, confirmatur per existentiam suitatis, nisi pupillo sit facta substitutio: quia tunc debet dari curator, uel etiam tutor ad adeundum. Bartol. ibi in d. j. q. & in l. quem dicis. in pe. q. C. de testa. tut. & in l. si filius, qui patri. in ij. col. ad fi. in uer. nota secundum hoc. ff. de uul. & pup. & in l. Iulianus. in prin. in j. opp. ff. de acqui. hær. Bal. in l. j. in uer. ex his apparet. C. si ut se ab hæred. absti. & j̄. Tutor adit. uersi. ij.

Tutela testamentaria an faciat cessare legitimam, & datiuam, & econtrà. Bar. in l. si quis sub conditione. de testa. tu. in ij. & iij. col. distinguit. & per Alex. consi. cxl. j. parte.

Tutela testamentaria matris, & auiæ, dicitur uoluntaria, quia non cogitur: sed aliæ dicuntur necessariæ, scilicet quæ testamento deferuntur. Bart. in d. l. si quis sub. v. col. uer. quæro, an mater & auia. & in auth. matri. in ij. col. ad fin. uer. quæro, an mater & auia. C. quando mu. tu. offi. fungi pos.

Tutorem se quis in testamento scribere non potest. Bald. in l. iudices. in j. colum. in fi. C. de fide instru. & s̄. uer. Notarius de quibus rogetur. uer. xxiij. Sed si se scribat, non excusatur.

Bartol. in l. non putauit. §. si quis sua. in princip. ff. de bono. possess. contra tabu. quòd non.

Tutor testamentarius, & legitimus differunt nomine, non re. Bald. in l. precibus. xv. col. in uer. sequens q. C. de impu. & ali. substi. Item,

Tutor testamnntarius, legitimus, & datiuus, æquiparantur. gl. in l. tutores. in uer. personarum. in fi. C. de admi. tut.

10 Tutor testamentarius excusans se, perdit legatum. s. §. proxi. uer. viij.

* Tutor testamento datus: si enim si maximè uellet, non posset, esset tutor: ut quia minor uel miles potest consequi legatum sibi in testamento relictum. l. ab administratione. C. de legat. Bar. in l. pen. C. eo. Lud. Rom. consi. ccxxxv. quod primum. in prin. Io. Crot. consi. cxlviij. nu. 9. l. cùm filius. §. non uidetur. l. pe. & ibi no. glo. ff. de leg. ij. & in l. post legatum. §. admittere. ff. de his qui. ut indig. Ang. consi. clxvj. uer. quartus. Æmilius Maria Manolessus.

* Tutoribus cùm testamento sit legatum relictum, ij tantùm qui tutelam gesserint, integrum legatũ accipient. l. si ita fuerit. ff. de ma. testa. Bald. in l. si plures. colu. v. ff. de cond. inser. Dec. Tholo. dec. ccxciiij. Æmilius Maria Manolessus.

† Tutor testamentarius, quandiu superest legitimus, ad tutelam non admittitur: tamen si semel tutela ad testamentariũ est deuoluta, deinde excusatus sit legitimus semel exclusus, sublato etiam impedimento testamentarij, amplius nõ admittatur. do. Bart. Socin. in consi. lxiiij. uer. incipit. In causa. uer. præterea. circa fi. in j. parte.]

Tutor faciens sibi relinqui in testamento aliquam rem, quam testator erat relicturus filio pupillo, punitur in duplũ. Bart. post glo. in l. Titio. ad fi. uer. ultim. contrarium inducit. ff. ad municip. & per glo. in l. Lucius. §. Sempronia. in uerbo, actionem. ff. de leg. ij. quæ tamen loquitur in alio proposito. & in l. quicquid. in uer. non quęsierint. in uer. sed quid. & ibi doc. C. arbi. tu. ubi Ang. & gl. in l. pupillorum. in glos. in uer. amissæ. C. de admi. tut.

Tutor grauari non potest à testatore, nisi honoretur. l. Thais. §. ij. de fideicomm. li. gloss. in l. cùm etiam. C. de re. cre. & ibi Bald. in ij. q.

Tutor testamentarius cogitur causatiuè, non præcise ad educationẽ pupilli. Ray. & Nic. de Nea. in l. j. §. quamuis. in lec. Bar. ff. ubi pupil. edu. deb.

Tutor testamentarius potest allegari suspectus. l. etiam. C. de suspe. tutor.

Tutor testamentarius potest sibimet tradere, & possessionem capere propria authoritate, nõ datiuus, nec legitimus. Bal. in l. cùm ipse. in ij. col. in uer. demùm reuocatur in dubium. C. de contrahen. emp. l. fistulas. §. fundum. & ibi Bar. ff. eo. ti.

Tutor testamentarius non solenniter datus, debet peti confirmari per iudicem ab agnatis. s. uer. Agnatus. uer. xxv. Item & ipse debet petere, aliàs tenetur. l. credendum. in princ. & Bart. in l. si minores. in iij. col. j. q. ff. qui pe. tut. Et talis præfertur legitimis, & matri. Alex. consi. cxl. j. parte.

Tutor primus non uidetur reuocatus per dationem secundi tutoris in testamento eodem. no. in l. ij. C. de testa. tut. Lud. in fin. uer. Vicarius. uer. uacabat unum officium.

Tutor debet certificari per personam, quę uiderit testamentũ, uel aliter uerisimiliter sciat, uel scire præsumatur, uel per ostensionẽ testamenti. Bart. in l. quidam. §. fi. ff. de admi. tu.

Tutor in testamento ingressi in monasterium an possit dari. in Spe. de sta. mo. §. ij. uersi. lvj. quòd sic. de æquitate.

20 Tutor datus posthumis in testamento, intelligitur datus etiam posthumo nato post testamentum, uiuo patre. l. si quis ita. §. fi. de testa. tu. Alex. in rub. ff. de libe. & posthu.

Tutor testamẽtarius liberatus à testatore, an teneat̃ ad restitutionẽ reliquorũ. Pau. de Cast. consi. ccclxxij. inci. Ad primũ quæsitũ respondetur. ꝙ sic. & s. Liberatio legata. uer. xix.

Tutoris testamẽtarij datio si nõ ualet, ualẽt legata ab eo facta, quia debent̃ à pupillo. l. peto. §. mater. & ibi Bar. de legat. ij.

Tutor testamentarius potest dari sub conditione, nõ datiuus. s. Tutor qualiter. uer. ix.

Tutor testamẽtarius potest se excusare. s. uer. prox. uer. iij. & v.

Tutor testamentarius non tenetur actione tutelæ, nisi administrauerit: aliàs sic, etiamsi est inutiliter datus. l. j. & ibi Barto. C. de test. tute. & no. in l. scire. §. fi. de excu. tu.

Tutor testamentarius an teneatur de neglectis. in l. si tibi pater. & ibi glo. in uer. neglectis. C. de test. tu. in l. quicquid. arbi. tute. & in l. ob fœnus. ff. de adm. tu. quòd sic. & j. Tutor tenetur. uer. xij.

Tutor inutiliter datus in testamento, nisi confirmetur, non habet necesse se excusare. l. j. & ibi Bar. & doc. C. de confir. tut. & donec confirmetur, potest administrare, si petijt confirmari. Bartol. in l. qui à patre. ad fi. ff. de confir. tut. & j. eo. uer. xxxix. & Ang. in l. si ut proponis. C. de confir. tut.

Tutor testamentarius datus filio bastardo, debet confirmari. l. fi. & ibi Bal. C. de confir. tut. & ibi Bar. & Ang. & Bar. in l. j. in j. q. ff. de testa. tute. & s. Tutor quibus. uer. vij.

Tutor inutiliter datus non tenetur, si alter sit legitimè datus. l. tutores. §. curator. & ibi Bartol. in uer. ult. no. ff. de admi. tut. Item liberatur à tutela, si faciat alium dari tutorem. d. l. §. qui se. & ibi Barto. quem legit cum §. curator. & s. §. proxi. uer. xv.

Tutor inutiliter datus, & confirmatus, an dicatur testamentarius, uel datiuus, & an præferatur legitimo. Bartol. in l. j. in ij. q. & ibi Bald. in uer. quærit hîc glo. C. de confir. tu. Bar. l. j. in q. ij. & in uer. sed quæro, utrũ talis. ff. eo. tit. & in l. j. in prin. in lec. noua, in uer. uenio ad primam partẽ. ff. de pecu. quod præfertur legitimo. & per Alex. consi. cxl. j. parte. & dicitur testamẽtarius. Bal. in l. Nesennius. de excu. tu. & Bart. in rubrica, de eo, per quem fac. erit. de quo per gl. Inst. de tut. §. fi. in uerbo, emancipato. Sed quòd sit datiuus, tenet Bart. in l. iure. §. propter. in fi. ff. de testa. tute. & in d. l. j. ij. q. ff. de confir. tut. Addo gl. in l. j. in gl. j. in uerb. item, an tutor. & ibi Bar. ad fi. C. de confirma. tut.

Tutoris confirmatio debet peti à pupillo. Angel. in l. ij. in prin. C. de confir. tuto.

Tutor in testamento datus usq; ad uiginti annos, intelligitur, quòd sit tutor usq; ad quatuordecim annos, & curator ab inde s. Angel. in d. l. ij. & no. in l. pater Seuerinam. §. conditionum. de condi. & demon.

Tutor à matre datus an concurrat cũ tutore dato à patre. Ang. in l. fi. C. de confir. tut. quòd sic, si simul fuerint dati: secus, si pater primò dedisset, per regulam, quia habenti tutorem, tutor dari non potest.

Tutor remotus culpa sua, perdit legatum. j. Tutor suspectus. uer. xxiiij.

Tutor per auiam in testamento dari potest, sicut per matrem, sed confirmari debet. l. iij. in prin. & ibi Bar. uer. quęro, quid in auia. ff. de testa. tute.

† Tutor testamentarius solus præfertur matri, & auiæ, in tutela. do. Pet. Phi. Cor. in consi. cx. in litera D. in iij. parte.]

Tutor in testamẽto datus, quod falsum dicitur, debet interim confirmari, cùm interim pro testamento præsumatur. Bart. in l. iure. §. propter. ff. de testa. tute.

Tutor à patre minore uigintiquinq; annis, in testamento dari potest. Bartol. in l. quæro. §. Lucius. de testa. tut. & in l. ij. §. quamuis. in j. no. ff. de admi. tut.

Tutor in testamento non solenni datus, licet non petat se confirmari, si non gerat tutelam, non tenetur. Bar. in l. qui à patre. in j. q. ff. de confir. tu. & in l. impuberi. paulo post princi. ff. de admini. tuto. l. j. & ij. C. de confir. tu. & j. Tutor datiuus. uersic. xij.

Tutor petens se confirmari, potest administrare etiam, donec iudex ex negligẽtia differat cõfirmare. Bart. in d. l. q. à patre. in fi. & Ang. in l. si ut proponis. C. eo. ti. & s. eo. uer. xxvij.

40 Tutor dari potest in testamento ab extraneo instituente pupillum, seu debet confirmari. l. si patronus. & ibi Bartol. ff. de confir. tut. & in l. naturali. §. si quæratur. in ult. q. eo. tit. & j. uer. xlij.

Tutor in testamẽto patris datus quãdo debeat cõfirmari. Bar. in d. l. naturali. §. si quærat̃. ad fi. Itẽ an in testamento matris: ibidem in antepe. q. & l. j. C. eo. ti. quòd sic, si instituit.

Tutor in testamento extranei datus, quando debeat confirmari. Bart. in d. l. naturali. §. si quæratur. in ulti. q. quòd sic cum inquisitione, si instituit pupillum: aliàs non.

Tutor testamentarius, qui mutauit mores in peius, non debet confirmari. l. in confirmando. & ibi Bar. de confir. tut. l. si plures. §. quamuis. & ibi Bar. ff. de admi. tut.

Tutor testamentarius debitor testatoris, si de tutela fecit compromissum

promissum cum pupillo, finita tutela, & condemnatus, an teneatur ad debitum primum. in Spec. de arbit. §. excipitur. uer. sed pone, T.

Tutelæ testamentariæ formam uide in Spec. de tut. §. j. uel instrumentum autem. ubi de ea.

Tutor datiuus datur, quando mater tutrix secũdo nubit: sed si mater nũquam fuit tutrix, locus est legitimis. Bart. post gl. in uer. à tutela. in auth. sacramentum. in j. col. in uer. sed quæro. C. quando mul. tu. offi. fun. po. Ang. in auth. matri & auiæ. eo. tit. per Bar. plenè in l. si quis sub conditione. viij. col. in uer. quæro, matre exclusa. ff. de test. tut. & in d. auth. matri. in ulti. col. & j. §. proxi. uer. xv.

Tutor datiuus datur, donec mater minor fiat maior. s. uer. Mater tutrix. uer. xxiiij.

Tutor datiuus confirmatus an præferatur legitimo. Bald. in auth. eisdem. in ij. col. in uer. sed pone, quòd ista mater. C. de secun. nup. & in auth. sacramentum. super gl. in uer. à tutela. quæ incipit, sed ad quos. ubi distinguit. C. quando mul. tut. offi. fun. po. Bar. in l. j. in prin. uer. uenio ad primam partem. in lec. noua. ff. de pecul.

Tutor datus in locum absentis. Item honorarius, uel datiuus, debet facere inuentarium. Bart. in l. tutor, qui repertoriũ. in prin. in j. col. in uer. quærit gl. an tutor. ff. de admi. tut.

Tutor datiuus non potest sibi tradere. s. §. proxi. uer. xv.

Tutor datiuus petitus à matre præfertur legitimo. Bald. in l. omnem. in j. col. in fi. uersi. quæro, an datiuus. C. ad Tert. sed Spec. de tuto. §. nunc. uer. quid si mater. dicit quòd si est aui, præfertur auia petito à matre.

Tutor datiuus datus pro testamentario mortuo, uel excusato ad tempus, an desinat esse tutor morte alterius testamentarij. gl. in l. si tutor. §. si duobus. in gl. in uer. impuberis. uer. itẽ quid si duo. & ibi Bart. in lec. Nico. de Nea. in uer. quærit gl. el ij. ff. de tut. & ratio. distr. quòd non.

† Tutore mortuo, ex pluribus testamentarijs deficiente, an alius per iudicem dandus sit. uide do. Barth. Soci. in consil. cxciij. incip. Circa primum. in prin. usque ad uer. circa secũdam q. in ij. parte.]

Tutor debet dari sequens proximior in gradu, quando proximior est minor, qui datiuus cessat, cùm proximior in gradu factus est maior. Bart. in d. §. si duobus. in lec. Nic. de Nea. in uer. quærit gl. el j. & ibi gl. in uer. impuberis. per l. nõ solùm. ibi allegatam.

Tutor datiuus datur, qui soluat tutori, & desinit esse facta solutione. Bar. in l. impuberi. in uer. ultimò nota. ff. de tuto. & cur. da. ab his.

10 Tutor datiuus datur, donec testamentarius minor fiat maior, & tunc cessat. Bald. in Spec. de tut. uer. si tutor. & s. Mater tutrix. uer. xxiiij.

Tutor datus à iudice si malè gerat, tenetur iudex in subsidiũ. j. Tutor tenetur. in uer. xxiiij. & in Spec. de iudi. §. ij. ubi idem dicit, si eum dare differat.

Tutor inutiliter datus debet petere se confirmari. Bart. in l. tutores. §. curatores. el ij. in fi. ff. de admi. tut. per l. qui à patre. & ibi Bar. in j. q. ff. de confir. tut. & in l. impuberi. paulo post prin. ff. de admi. tut. & s. Tutor testamentarius. uer. xvj. Et si non gerit, uel non petit se confirmari, non tenetur: secus, si sponte gerit. Bart. in d. l. impuberi. paulo post prin. in l. j. C. de testa. tut. & in d. l. qui à patre. in j. q. & s. §. ꝓxi. uer. xxxix.

Tutor datus à iudice, ignorante matre pupilli, an sit tutor. gl. j. & doc. in l. tutor si pętitus. de tut. & cur. da. ab his. Bar. in authen. matri. ult. col. in uersi. quæro, quid si datur. C. quando mu. tu. offi. fun. po. ubi dicit, quòd nõ tenet datio, matre insciа: sed ualet, si fuit citata, & in mora.

Tutor datus ex inquisitione, an sit confirmandus. Bar. in l. naturali. §. si quæratur. in ij. opp. ff. de cõfir. tut. quòd sic. Et debet fieri inquisitio de ꝑsona, id est, de moribus: & super hoc debet prius pronunciari, & decretum interponi. Bar. ibi.

Tutor datiuus potest dari loco unius ex pluribus testamentarijs mortui, uel banniti. l. si sub conditione. §. planè. de testa. tu. & hoc casu tutor datur habenti tutorem.

Tutor per inquisitionem dicitur datus citatis citandis. Bald. in l. omnem. in j. col. in fi. uer. quæro, an datiuus. C. ad Tertul. & non probatur datus per inquisitionem ex uerbis instrumẽti, Iudex uidens T. esse idoneum, &c. ibidem. ubi dicit probari idoneum ex his. Vnde

Tutor quando datur ex inquisitione, sunt requirendi amici, & coniuncti pupilli. Bald. ibi. & Bar. in l. scire. §. fi. de tuto. & cura. da. ab his.

Tutoris datio debet intimari per iudicem tutori intra triginta dies. l. fi. & ibi glo. in uer. à magistratibus. & Bart. de tuto. & cura. da. ab his.

Tutor datiuus sub conditione dari non potest. s. Tutor qualiter. uersi. ix.

20 Tutor datiuus præfertur testamentario inutiliter dato nõ confirmato. l. si ut proponis. & ibi Bar. C. de confir. tu.

Tutelæ datiuæ forma est. in Spe. de tute. §. iij. uer. datiua autẽ.

Tutor datiuus cessat ꝓpter legitimũ. no. in l. si tutor. §. si duobus. de tut. & ratio. distr.

Tutor dari potest etiam tempore feriato, in honorem Dei. l. ij. & ibi doc. & Alex. de ferijs.

† Tutori datiuo an legitimo locus sit, matre existẽte minore, quæ speratur effici maior, & an auus maternus sit in tutela præferendus auiæ, & an tutor à patre petitus sit dandus à iudice. uide do. Pe. Phil. Cor. in cõsi. cclxxxiiij. incip. In pręsentia. per totum. in iij. parte.]

Tutor legitimus dicitur etiam mater. s. uer. Mater tutrix. uer. xlij. sed quis dicatur. in Spec. de tu. §. si uerò dicit. in prin. & in uer. & ut scias.

Tutelæ legitimæ locus est, si mater nolit. s. §. proxi. Tutor datiuus. uer. j.

* Tutela uel cura proximioribus defertur. l. si plures. ff. de legiti. tut. §. fi. Insti. de capit. dimi. Io. Ceph. cõn. cclxvij. nu. 22. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Tutela deuoluit ad cognatos, deficiẽtibus agnatis. Bart. in §. j. in pri. uer. quęro, quid de iure antiquo. & in l. fi. ff. de legi. tu. & dicit legitima. Bal. in l. frater. in uer. aduerte ergo. C. eo. ti.

Tutela legitima competit etiam filijs adoptiuis. Bar. in d. l. j. in prin. uer. quæro, an filijs adoptiuis. Item emancipatis. Bart. in l. ij. eod. tit. l. frater. & ibi Bar. C. eod. tit. quòd etiam fratri emancipato.

Tutor legitimus cùm datur à iudice per uerba, Do in tutorẽ, intelligitur, id est, declaro. s. Tutor qualiter. uer. ij.

Tutelæ deferuntur ad similitudinem successionum. Bald. in l. meminimus. in uer. ultimò dicit. C. de leg. hære.

Tutela etiam ad proauiam deuoluitur. Bal. in l. si quis sub conditione. v. col. uer. quæro, quid in proauia. ff. de testa. & in l. cui eorum. §. j. de postu. ubi dicit se ita consuluisse.

Tutela datur potius matri, quàm patri naturali tantùm: alias patri legitimo & naturali. Bart. in d. l. si quis. v. col. in uersic. quæro, quid si est pater & mater. s. Mater tutrix. uer. xxix.

Tutore legitimo mortuo, cui deferat tutela, & quid si datiuo. Bar. in d. l. si quis. ij. col. & seq. & in l. tutela. in fi. de tut. quòd ad filium tutoris, tanquam proximiorem agnatum.

10 Tutela, sicut successio, defertur agnatis, & cognatis eodem gradu coniunctis, ut proximior hodie pręferatur. Bar. in l. j. C. de legi. tut.

Tutela legitima quotuplex sit. Barto. in l. frater. in uer. aduerte ergo, quòd quintuplex. C. de legi. tu.

Tutela, cui deferatur, quando debitor, uel creditor pupilli datus est tutor. Bart. in auth. minoris. in ult. col. uer. ult. extra gl. C. qui da. tu. pos. ubi distinguit.

Tutoribus legitimis & datiuis præfertur mater & auia. s. Mater tutrix. uer. liij.

Tutor legitimus non potest sibi tradere. s. Tutor testamentarius. uer. xv.

Tutor legitimus an præferatur datiuo, quando mater pupilli secundo nupsit, non petito tutore. Ange. in auth. de nup. §. sin autẽ tutelam. in fi. & omnino per Bar. in auth. sacramentum. in j. col. uersi. sed quæro. C. quando mu. tu. offi. fun. po. qui tenet, quòd sic. & s. §. proxi. uer. j.

Tutor datiuus duorum pupillorum, quorum unus sit factus pubes, & tutor fratris impuberis desijt esse tutor, & potest cõueniri, durante impubertate alterius: secus, si sit testamẽtarius. Casus sin. & ibi glo. & doc. in l. si tutor. §. si duobus. in gl. in uerbo, impuberis. ff. de tut. & ratio. distr. Adde j. Tutela finitur. uersic. xiij. Item tutelæ iudicium non differtur, sed datur contra tutorem duorum, quorum alter fiat pubes. l. tutores. §. tutelæ. & ibi gl. ff. de admi. tut. quę dicit uerum in

datiuo, non in testamentario. per d. §. si duobus. Adde l. iij. & ibi Bar. C. de testa. tu. cum gl. quæ dicit idem.

Tutor legitimus non debet administrare, nisi habeat à iudice licentiam administrandi. l. legitimos. & ibi Bar. in j. col. in fi. ff. de leg. tut. l. fi. C. arb. tu. Bar. in l. cui prin. ff. de postu. Ang. in l. j. C. ubi pet. tu. in auth. sicut. C. de leg. tut. sed non potest administrare bona sita extra territorium uirtute talis licentiæ. Ange. in d. l. j. in fi. Quod intellige, ut per Bart. in d. l. legitimos. in ij. colum. uersic. secundo ex hoc concludo. Item caueat, nisi iuret utilia facere & defendere. Bart. in d. l. legitimos. in ij. col. ad fi. uer. tertium quod requiritur. ubi etiam in fine dicit, licet prędicta non accedant, ualent gesta ad cōmodum pupilli. & s̄. Tutor qualiter. uersi. iij. & j̄. uer. Tutor administrat. uer. xiij.

Tutores legitimi in pari gradu quomodo teneantur. j̄. uer. Tutores plures. uer. xij.

Tutor legitimus non petens tutorem, non priuatur successione, secundum Dy. Sed Bar. contrà in l. ij. in j. col. in ij. opp. ff. qui pe. tu. Item punitur, si fecit inuentarium, & non administrauit. Bar. in j. col. in fi. uer. item aduerte.

20 Tutor legitimus nō habet locum, nisi mater prius declaret se nolle tutelam. Bar. in l. matres. C. ad Tertul.

Tutelæ legitimæ formam in Spe. de tuto. §. ij. uer. instrumentū autem tutelæ.

Tutor legitimus an præferatur petito à matre. s̄. Mater secundo nubit. uersi. vj. & Bald. in l. omnem. ad Tertul. & Bald. in auth. sacramentum. C. quando mulier tut. offi. fun. po. quòd non, nisi iudici uideatur.

Tutor legitimus facit cessare datiuum. l. si tutor. §. si duobus. ff. de tut. & ratio. distr.

Tutor anormalus, uel extraordinarius dicit mater, & auia: de qua tutela ponit Spec. plenè in tit. de tut. §. nunc dicēdum. per totum. & s̄. uer. Mater tutrix. uer. xlij. ubi imò

† mater dicitur tutrix legitima. † Vide do. Pe. Phi. Cor. in cōs. clxxv. in litera G. in iij. parte.]

Tutelæ anormalæ formam uide in d. §. iiij. ubi in prin. dicit dici anormalam, quia testamentaria non est legitima, nec datiua. uide ibi plenè. Addo Bar. in l. j. in j. q. C. de test. tute. ubi de ista anormala remittit ad dicenda per eum. in auth. matri & auiæ. C. quando mu. tu. offi. fun. po.

Tutor falsus si contrahat, non tenet contractus ipso iure in præiudicium pupilli, sed in præiudicium contrahentium sic. Nic. de Neap. in l. j. quod fal. tuto. autho.

Tutoris falsi gesta ualent, si fuit per iudicem legitimatus, licet inuentarium non fecerit. infrà, Tutor inuentarium. uersic. v. l. ij. §. idem Pomponius. & ibi Bart. in prin. ff. quod fal. tuto. autho.

Tutorum authoritas, quorum alter est falsus, ualet. s̄. uer. Authoritas. uer. xxxix.

Tutoris falsi exceptio potest opponi post litem contestatam. Bar. in d. l. ij. §. idem Pomponius. in uer. item habes.

Tutor falsus qualiter conueniatur actione protutelæ. in Spec. de iudi. §. ij. uer. sequitur nunc uidere.

Tutor, falsus credens se tutorem, qualiter repetat quod expendit pro pupillo actione contraria protutelæ. in d. §. ij. uersi. sequitur nunc uidere.

Tutor falsus credens se tutorem, cùm non sit, uel sciens se esse, sed fingens non esse, qualiter cōueniatur. in d. §. ij. in d. uer. sequitur nunc uidere. & ibi uide formas libellorum.

Tutor suspectus & remotus, non tenetur de periculo pòst cōtingente. l. decreto. & ibi Bar. in prin. ff. de suspe. tuto.

Tutor suspectus an possit accusari, uel defendi per procuratorem. s̄. uer. Procurator à quibus. uer. xx. & xxiij. quòd non.

Tutor contumax potest remoueri officio iudicis, & sine nouo processu, ut suspectus. l. iij. & ibi Bar. in iij. no. & Bald. in iiij. no. C. de procu. Nic. de Nea. in l. fi. in lec. Bar. in uer. & istam legem induces. ff. ubi pu. edu. deb. quòd etiam potest puniri extraordinariè, uide l. impuberibus. §. fi. & ibi Bar. uer. ultimò no. ff. de suspec. tut.

Tutor consanguineus pupilli non remouetur ut suspectus, ne infametur, sed dabitur adiunctus. l. si tutor ab alio. de suspe. tut. l. eum quem. C. eo. tit. glo. in l. fi. in fi. C. arbit. tutelę. Bar. in l. quod si fortè. §. sunt quidam. ad fin. quem legit in l. uero procuratori. ff. de sol. & in d. l. si tutor. ad fin. uersi. quæro, an huic tutori. ubi etiā dicit, quòd administratio sibi non interdicitur statim: secus, si esset remouendus. & tenet Ludo. in l. j. penulti. colum. ff. in ius uocati ut eant. imò ipso iure. Bald. in d. l. eum. Alexan. in l. super. de solu. Item datur ei curator: d. l. eum. & ibi Bart. Nec potest cōueniri durante tutela tūc. gl. & Bart. in l. si tutor. §. si tutori. in uer. nota ex ista gl. in lec. Nic. de Nea. ff. de tut. & ratio. distr. & per Petr. de Anch. in c. omnipotentis. de accu.

Tutor remouetur ut suspectus, si nōn patitur contutorem administrare. j̄. Tutores plures. uer. vj.

Tutor suspectus etiam contumax, & absens, remoueri potest, quando ciuiliter tantùm est mota quęstio, scilicet ad remotionem. l. non solùm. §. fi. & ibi Bar. in ij. no. ff. de procur.

Tutor etiam pro leuissima culpa potest remoueri. l. iij. in fi. de suspe. tu. Bal. in l. quæ fortuitis. viij. col. uer. sed dubitatur de tutore. C. de pig. act.

Tutor suspectus etiam officio iudicis sine accusatore, potest remoueri. s̄. Iudex ex officio. uersi. lxv. nec tunc est infamis. Bar. post gl. & Ray. in l. tutor. §. præterea. uer. quæro, an isto casu. ff. de suspe. tut. per doc. in l. iij. C. de proc. ubi Bar. in iij. no. & Bal. in iiij. & s̄. eo. uer. iij.

† Tutor potest remoueri ut suspectus ex quacunque causa, quæ iudici uidebitur iusta. do. Pet. Phi. Cor. in consi. clxxv. In litera B. in iij. parte.]

Tutor suspicionis causa durante, non potest exigere, licet administratio non sit interdicta. in Spec. de tut. §. generaliter. uer. si autem. nec potest gerere. l. eum. C. de suspe. tut.

10 Tutor nolēs defendere pupillum, potest remoueri, nō prælatus. in Spe. de reo. uer. item tutor.

Tutor faciens se accusari ut suspectum, ut euitet onus tutelæ, punitur. Bal. in l. quamuis. uer. item facit contra tutores. C. de decur. lib. x. ubi sentit, quòd publicantur bona.

Tutor testamentarius potest allegari suspectus. l. etiam. C. de suspe. tut. & ibi doctores.

Tutor suspectus potest à quolibet accusari. l. pietatis. C. de suspe. tut. & in Spec. de instr. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. quid si executor. & de iudi. §. ij. uer. sequitur nunc uidere.

Tutor pauper non debet ut suspectus remoueri, sed debet ei dari adiunctus, seu curator. l. pietatis. & ibi Bart. C. de suspe. tut. Quod uerum, nisi satisdet. l. fin. C. de cur. fur. & s̄. in uer. Adiunctus. uer. fi.

Tutor datus contra uotum matris pupilli, remouetur. l. j. C. si contra ma. uolunta. tut. detur.

Tutor sumptꝰ factos in causa suspecti repetit à pupillo, & eos sibi in ratione computat. l. j. §. si pupillus. per Nic. de Nea. in lec. Bart. ff. de tut. & ratio. distr.

Tutor remotus à tutela propter culpam, quando sit infamis. l. tutor. §. fin. & ibi Bar. de suspe. tut. sed propter dolum fit in-

† famis. l. fi. & ibi Bar. ff. eo. tit. † Et per Ioan. And. in c. propter. de elec. in vj. in Nouella. & do. Pet. Phil. Cor. in consi. clxxv. in litera D. in iij. parte.]

Tutor committens dolum ante tutelam, uel extra, uel in alia tutela, non priuatur tutela. l. tutor. §. nunc uideamus. & ibi Bar. ff. de suspe. tut. uel in tutela, si dolus nōn sit manifestus, uel nisi in confectione inuentarij. Bar. in l. j. §. item solent. in j. col. in uer. iuxta hoc quæro. ff. de offi. præfec. urb.

Tutoris suspecti remoti loco datur alter tutor. l. potuit. & l. licet. C. in quib. cau. habe. tu. tutor da. & in Spe. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. quid si executor.

20 Tutoris suspecti cognitio potest delegari. l. cognitio. in prī. & ibi Bar. de offi. eius, cui man. est iuris.

Tutor suspectus remotus potest allegare se remotum propter suspicionem, ut excuset se ab actione tutelæ. Bart. in l. iusiurandum. §. procurator. in antepe. col. in uer. Pe. de Bellaper. aliter respondeat. ff. de iureiur. per l. pe. de suspe. tut.

Tutor sponte se ingerés administrationi, suspectus est. l. scire. §. cum reliquis. & ibi Bar. de tut. & cu. da. ab his.

Tutor suspectus debet accusari, durante tutela, non pòst. l. j. & ibi Bar. C. de suspe. tut.

Tutor remotus ut suspectus ex culpa sua, perdit commodum ex testamento. l. quid autem, si se. in fi. de excu. tut. Sed si excusat se, perdit legatum, non substitutionem pupillarem. l. amicissimos. in prin. & ibi Bald. eo. tit.

Tutor

Tutor suspectus remouetur sine libello. s̄. Libellus necessarius.uersi.iij.xliiij.& liij.ut scripsi s̄.in uer.Tutor excusatur. uersic.xx.

Tutor est suspectus,si nō facit inuentarium. l.fi.in fi. & ibi Bar. C.arbi.tut.remoueri potest,ut ibi,nisi sit coniunctus pupillo.l.si tutor.de suspe.tut.& gl.in d.l.fi.& sup.

Tutor suspectus potest remoueri, & de causa suspicionis cognosci tam per iudicem causarum ciuilium,quàm criminalium.Bar.in l.j.§.item solent. in j.col.in fi. uer.sed an cognitio suspecti.ff.de offic.præfec.urbis.

Tutor testamentarius potest allegari suspectus. s̄.Tutor testamentarius.uer.xiiij.

Tutor an sit suspectus iudex ex officio suo inquirit.in Spec.de off.om.iud.§.j.uer.iudicis officium.

30 [Tutor accusatus pro suspecto,non agit ut tutor, licet administratio non sit ei interdicta. in Spe.de actore. uer.itē quod est tutor.Item,

Tutor accusari potest,durante officio.in Spe.de accusato.uer. item nec maior.

Tutor si suspectus est,qualiter accusetur per pupillum. in Spe. de iudi.§.ij.uer.sequitur nunc uidere.

† Tutor suspectus ex quibus causis, & suspicionibus remoueatur,uide do.Pet.Phil.Cor.in consi.cxcviij. incip.Quanquam.in litera B.& seq.j.parte.]

Tutores plures si sunt,uni datur administratio,si alij sunt impediti.l.legitimos.§.in legitimis. ff.de leg.tute.Et quid si unus moritur.Bal.in l.cùm magistrat⁹. C. quādo prouo.non est necesse.& uide quid si discordant.

Tutor sciens se tutorem, tenetur de negligentia alterius ignorantis,qui non sit soluendo.l.& si scisses.C.de admi.tut.

Tutor contutori potest committere uices suas, & eum constituere procuratorem ad administrandum. Bald. in l.qui pupillæ.in fi.C.de nego.gest.l.si procuratorem.& ibi Alex.§.si tutores.ff.mandati.& Insti.de satis.tut.in §.sed & si ex te.scilicet nomine pupilli,non suo.Bald.ubi s̄.& per Alex ñ.post Bart.in l.j.§.si plures.de exercito. Et adde Bar.in l.si procurator.ij.col.ff.de cōdi.indebi. Item possunt sibi inuicem cōcedere administrationem. Bart. in l.cui. in fi.principij.ff.de post.& Alex.in d.§.si tutores.

Tutor de una prouincia non tenetur pro alio contutore alibi administrante. l.ad eos. C.de peric.tu.l.ij.C.si unus ex pluribus tuto.

Tutorum unus potest pupillum insolidum defendere.l.j.& ibi Bar.C.si ex pluribus tutor.

Tutor debet contutorem admittere ad administrationē, aliàs remouetur ut suspectus.l.actus. & ibi Bart.in fi. ff. de admi. tut. & Bar.in l.j.in prin.in uer.sed quæro.eo.tit.

Tutor contutori non tenetur reddere rationē, durante tutela. d.l.actus.& ibi Bar.& per Io.And.in addi.Spec.de loca.§.vj. uer.xlvij.in addi.mag.& de acto.uer.item tutor.

Tutor contutori debet notificare quod pertineat ad administrationem.l.Titium.§.tutores.& ibi Barto. in fin. ff. de administra.tuto.

Tutores dolo gerentes, habent beneficium diuisionis, sed nō cessionis.Nico.de Neap.in l.j.§.nunc tractemus.in ij.col.in uersic.quærit glo.& aduerte in lec. Bar.ff.de tut.& ratio.distra. Addo glo.in uer.tertium.in l.j.& ibi Bar.in ij.colum.in uer.uideamus nunc de beneficio diuisionis. & etiam Bald. in ij.col.in uer.quęro,quatuor per ordinem. & omnino per do.Ias.May.in viij.col.cum duabus sequentibus.in uer.circa tertium & quartum. ubi solus mirabiliter tenet contra communem sententiam. C.de transac.

10 Tutor qui gesit tutelam, debet prius cōueniri, quàm contutor,qui non gesit. Bart.in l.si ut certo. §.si duobus.commo.vj.col.in uersi.tu dic,quòd imò est bona.Nico.de Neap. in l.j.§.usqueadeò.in lec.Barto.ff.de tut.& ratio.distra.quia qui non gesit,tenetur in subsidium.Bald.in l.j.ad fi.uer.demùm quæritur. C.de transac.per l.ij. C.de admi.tut.& j̄.eo. uer.xxviij.& seq.

Tutor cōtutoris fideiussor esse potest.l.Romanus.& ibi omnino per Bar.ff.de tut.& cur.da.ab his.

Tutores legitimi ambo in pari gradu tenentur, si uterque negligit tutelam:sed si unus gerat,alter excusatur. Bart. in l.ij. ij.q.in iij.col.ff.qui pe.tu.

Tutor pro contutore idoneo non tenetur.l.j.& ibi Bart. C. de diuiden.tute.

Tutor cogitur satisdare ad instantiam contutoris. j̄. Tutor cauet.uersi.xij.

Tutor unus si confitetur, & alter neget. s̄. Confessio tutoris. uer.ultimo.

Tutorum plurium quilibet, an possit unus sine altero agere & administrare. in Spec. de procur. §. ratione quoque constituentis.uer.quid si duo. & in Spec.de tuto.§.generaliter. uer.fi.& de instru.edi. §.nunc uerò aliqua.uer.sed nunquid. quòd sic.

Tutores omnes potest pupillus conuenire coram eodem iudice, licet sint diuersis iudicibus subditi, non coram diuersis,eis inuitis:sed quomodo tunc fieri debet.in Spec.de cōpe.iudi.adi.in prin.uer.xlvj.si plures.

Tutores plures iurant de calumnia,uel unus tantùm. in Spec. de iura.calum.§.restat uidere.in prin.

Tutela pro parte unius mortui, non accrescit contutori superstiti : sed datur alius loco mortui, nisi à testatore fuerint dati cum clausula, Quòd si non omnes,&c. in Specu.de instru.edi. §. nunc uerò aliqua. uer.quid si sunt plures. & uer. quid si alter.

20 Tutor unus si cœpit,& impeditur,potest alter perficere. in Spe.de instru.edi.§.nunc uerò aliqua.uer.sed nunquid.

Tutores si inuicem concurrant, neuter alterum impedit. d.§. xiiij.uer.si episcopus.

Tutor habenti tutorem dari non potest. s̄. Tutor quibus. uersicu.iij.& v.

Tutores omnes sicut insolidum potuerunt administrare. l. si plures.la j.in prin.& ibi Bart.de admini.tut. & Bald.in l.j.§. si duo.depo.ita possunt in solidum conueniri. Bart.in d.§.si duo.depo.per l.penul.de cu.bo.dan. Vide Bar.in l.j.§.nunc tractemus.in lec.Nico.de Neap.in ij.col.in uer.ultimò circa istum §.ff.de tu.& ratio.distr.in l.diui. ff. de admi.tut. & in l. tutores.§.curatores.el ij. eod.tit.& plenius in l.j. in j.col. C. de transac. ubi etiam uide quæ beneficia habent in j.col.in uer.& hîc aduerte.& ibidem Bal.in ij.col. in uer.pro intelligentia prædictorum.& s̄.eo.uer.ix.

† Tutores an,& quādo teneantur insolidum, uide do. Barth. Soci.in consi.cclxxxiij.incip.Eleganter.uer.secundo,quòd licet.ibi:sed istis non obstantibus.in ij.parte.]

Tutores plures dandi sunt pupillo, qui inter omnes sint diuites ut pupillus,si unus tantùm sit pauper.suprà,Tutor quis. uersic.xij.

Tutores,& curatores plures tenentur omnes una actione. gl. & Barto.in l.si ex duobus.in lec.Nico.de Neapo.ff.de tut. & ratio.distra.

Tutorum unus si satisdet,præfertur alteri. infrà, Tutor cauet. uersic.ix.

Tutor causa noticiæ datur quandoque, qui informet alios. j̄. Tutor.el ij.uer.xv.

Tutor non gerens tutelam tenetur pro ratione tutelę,sicut gerens.l.ij. C.de legi.tu.aliàs est authen.sicut.

Tutor gerens tenetur insolidum pro gestis : sed pro neglectis tenentur omnes pro rata.l.tutores.§.in eum.& ibi Barto.ff. de admini.tut.

30 Tutorum uno mortuo,& dato alio loco eius,si moriatur alter,an finiatur tutela datiui.s̄.Tutor datiuus.uer.vij.

Tutores plures debent simul reddere rationem. j̄. Tutor reddit.uer.xj.

Tutores possunt inter se diuidere administrationem, non ius tutelæ.Abb.Sicu.in c.querimonia.in j.col.in fi.uer.similem tutoribus.de iure pat.per l.inter tutores.de admi.tu. Quod uerum,etiam uno uolente.Bar.in l.si plures.la j.§.fin.eo.tit. Effectus est,quia pro debito unius tutoris,potest contra alterum obijci cōpensatio.d.l.inter tutores. & Alex.con.xcij. in fi.in iiij.parte.

Tutor un⁹ si sit falsus,sufficit authoritas alterius. s̄. uerbo, Authoritas.uer.xxxix.

Tutor debet requirere consilium contutoris, cui non sit denegata administratio. l.Titiū.in prin. & ibi Bart.paulo post prin.ff.de admi.tut.

Tutor contutori non tenetur ostendere inuentarium, quod ipse fecit.Bar.in l.actus.in j.no.ff.de admi.tut.

Tutor

Tutor unus si non sit legitimè datus, alter sic, non tenetur. s. Tutor testamentarius. uer. xxix.

Tutor datus à matre, an concurrat cum dato à patre. Ang. in l. fin. C. de confir. tu. quòd sic. intelligendo ut scripsi s. in uer. Tutor testamentarius. uersi. xxxiij.

Tutor debet defendere pupillum contra contutorem. l. j. C. de in lit. dan. tut. aliàs datur curator ad litē: ut ibi. s. uerbo, Curator pupillo. uer. ij.

Tutores plures simul an compellantur ad tutelam. glo. in l. sed & milites. §. quæsitum. in uersic. accipiunt. ff. de excu. tu. ubi Bar. in lec. Nic. de Neap. quòd non.

40 Tutor potest emere à pupillo cum authoritate contutoris. l. pupillus. §. fi. ubi per Bart. plenè uer. ultimo, pro declaratione. ff. de autho. tut. & j. Tutor contrahit. uer. x.

Tutores omnes possunt simul agere, nisi reus petat, quòd unus tantùm agat. Bar. in l. decreto. §. si duobus. uer. quæro, si sunt plures. ff. de admini. tut. quia

Tutores insolidum intelliguntur habere officium. Bar. in d. §. si duobus. per l. inter tutores. eo. ti.

Tutor agit & defendit, & accusat: ut infrà eodem. per totum.

Tutor accusans testamentum de falso ad instantiam matris pupilli, excusatur à præsumpta calumnia, & à pœna Turpiliani. Ange. in l. si uacantia. vij. char. uersic. quæro, ubicunque. C. de bo. uacan. lib. x. Sed Bald. in l. Polla. in ultimo no. C. de his, qui. ut indig. dicit eam accusantem de falso nomine pupilli, teneri de calumnia nomine proprio. & ibi Bal. in ij. col. in uer. ulterius oppo. dicit uerum, si sit in euidenti calumnia.

Tutor tenetur iurare, quando ueritas potest esse sibi nota, sicut pupillo. l. quoties. la j. §. si tutor. per Bar. de noxa. de quo in l. uideamus. in prin. cum glo. in uer. admittendum. ff. de in litem iu. Et debet iurare uerum, etiamsi sit contra pupillum. Bart. in l. quoties. §. sicut. in iij. no. ff. de admi. tut. & in l. tutor. §. non est. circa prin. eo. ti.

Tutor an faciat pacē pro pupillo. s. uer. Pax à quibus. uer. xvij. quòd sic.

Tutor potest dicere testamētum nullum nomine pupilli præteriti. l. j. C. de ord. iud.

Tutor potest exigere à seipso debitum naturaliter tantùm, ad quod tenetur pupillo, si fuit contractū ex tutela, nō si antè. Barto. in l. ita autem. §. debitor. & in l. quoties. §. item si temporali. in j. q. ff. de admi. tut. cùm gl.

Tutor non potest à pupillo exigere debitum sibi. Barto. in d. §. item si temporalia. in ij. quæst. & ibi per glo. & in d. l. §. sicut autem. per gl. & Bar. ubi tex. Sed Bar. in l. impuberi. de tuto. & curato. da. ab his. dicit esse dandum alium tutorem ad actum soluendi, qui cessat facta solutione. Caue, quia non dicit hoc: sed simpliciter dicit, quòd tutor potest dari ad unum articulum. Addo gl. in l. non licet. in uerbo, ex officio. & l. fistulas. §. fundum. in uer. possessionem. ff. de cōtrahen. empt. & Bal. in d. l. impuberi. quòd tutor potest sibi soluere de pecunia pupilli.

Tutor non exigens à seipso, tanquam suspectus remouetur. l. nisi. C. de admini. tut.

Tutor promittit defendere, & tenetur. suprà, Tutor qualiter. uersic. iij.

10 Tutor non exigens debitum pupilli, quia plus expenderet in exigendo, non tenetur. Idem si ideo non facit inuentarium. j. uer. Tutor inuentarium. uer. ij.

20 Tutor tenetur appellare, & prosequi in causa iusta: aliàs tenetur ad interesse. l. si bona. & ibi doc. C. de admi. tut. Secus in causa iniusta. l. non est ignotum. eo. ti. & j. uer. xxvj.

Tutor an agat, uel conueniatur pro antè gestis, finita tutela. j. uer. Tutela finitur. uer. xxv.

Tutor qualiter agat contra eum, qui pupillam suam duxit in uxorem. in Specul. de sponsa. §. sequitur uidere. uersicu. si autem.

Tutor non potest accusare de maioribus delictis tutorio nomine. Bald. in l. Polla. paulo post medium. in uer. extrà quæro. C. de his, qui. ut indig. uide Bar. in l. ij. §. pupillus. uer. extra gl. quæro. ff. de accusa. & in l. diuus. ad Turpil.

Tutor accusans de falso, debet dicere, Accuso, quia tutor: & nō tutorio nomine. Bal. in d. l. Polla. j. col. & j. oppo.

† Caute. Tutor quando accusat aliquem, cautela est, ut dicat in accusatione, Talis tutor accusat: nec adijciat, Tutorio nomine: ut docet Bart. in l. ij. C. qui accusa. non pos. & in l. ij. §. pupillus. uer. extra gl. quæro. ff. de accusa.]

Tutor debet agere, & conueniri tutorio nomine. per Bart. in l. j. §. sufficit. in j. col. ff. de admi. tut. Et si agat prima uice tutorio nomine, sufficit pro tota causa. glo. in l. si procurator. qui satisd. cog. Caue, quia illa lex non est: forte uoluit allegare ff. si quis caut. in l. fi. uel pe. maximè si in libello sit clausula, Agens, & agere intendens tutorio nomine. Bart. in l. ita stipulatus. §. Chrysogonus. in penult. col. in fi. uer. ultimò hic §. facit. ff. de uerb. oblig. qui tamen loquitur in procuratore, non autem in tutore. quem etiam uide in l. j. §. nunciatio. ij. col. in uersi. quæro, quid si procurator. & ibi Pau. de Cast. de oper. noui nuncia.

Tutor debet facere tanquam tutor, quod facturus est. l. si quis. §. j. & ibi Bar. in uer. sed & si tutor. ff. iud. solui.

Tutor nō defendens pupillum, potest remoueri. s. uerbo, Tutor suspectus. uer. x.

Tutor defendens non tenetur cauere. infrà, Tutor cauet. uersicu. v.

Tutor iurat in litem pro pupillo: hoc modo uidelicet, Si essem conditionis, cuius est pupillus, & loco eius, non uellem carere tali re pro tanto. Bart. in l. uideamus. in pe. oppo. in uer. erit ergo. ff. de in lit. iuran. sed ibi uide melius per Alex.

20 Tutor cogitur iurare de calumnia pro pupillo, sed non in litem, nec de ueritate, nisi possit æquè ut pupillus ueritatem scire. Bart. in d. l. uideamus. in prin. in iij. oppo. Item nisi cùm dubitatur de relicto facto ab ipso tutore per patrem pupilli. l. cùm etiam. & ibi Bald. uersi. deinde uos uidetis. C. de reb. cre. & in Spec. de iura. calum. §. restat uidere. uer. sed cùm pupillus. de acto. ab uniuer. uer. actor. ubi etiam dicit, quòd si est litem contestatus, interrogatur, & eius confessioni statur. Sed Alex. in l. iusiurandū. §. pupillus. de iureiur. dicit tutorem cogi ad iurandum. d. l. cùm etiam. & in d. l. uideamus. per gl. & per Alex.

Tutor debet esse præsens, quando pupillus in iudicio respondet de mandato iudicis. Bart. in l. certum. §. in pupillo. ad fi. ff. de confes.

Tutor præcisè cogi potest per iudicem defendere pupillum. Barto. in l. eum, qui. in ij. no. & ibi etiam per Bald. in ij. no. & ibidem per do. Alex. in iij. no. in uer. tutor autem. & ibi limitat. C. de procura. aliàs potest remoueri. l. sancimus. la fi. in prin. C. de admi. tut.

Tutor in causa status mota contra pupillum, potest pro defensione plus expēdere, quàm sint facultates pupilli. l. quid ergo. in prin. & ibi Nico. de Neapo. in lec. Bar. ff. de contrar. iud. tutelæ.

Tutor finita tutela an prosequatur litem cœptam. j. Tutela finitur. uer. xvj.

Tutor promittens defendere pupillum, intelligitur scilicet in causa bona, & iusta. Bald. in addi. ad Spec. de reo. uersi. item si tutor. Non in causa iniusta, & desperata: quam si agat, tenetur ad interesse, nisi bonam fidem agnouerit. in Specu. de aduo. §. utriusque. uer. item etiam caueat. & s. in uer. Tutor qualiter. uer. iij.

Tutor ꝓmittens defendere pupillū sine ulla cunctatione, debet etiam promittere rem pupilli saluā fore. l. fi. §. defensionē. C. de admi. tu. & debet promittere in dicta forma: ut ibi. Bar. in l. j. ff. de tu. & ratio. distr. & s. Tutor qualiter. uer. iij.

Tutor non dicitur defendere pupillum in iudicio, nisi faciat ea, quæ quilibet seipsum defendens faceret, ut soluere salarium aduocato, & procuratori, & notario. l. generaliter. & ibi Bar. ff. de admi. tut.

Tutores omnes an simul agant. s. §. proxi. uer. xvj.

Tutor non potest petere terminum ad præsentandum pupillum in iudicio, quando citatur ad litem. Bar. in l. j. §. sufficit. in j. col. in fi. in uersi. quæro, si tutor. ff. de admi. tut.

30 Tutor iurat de calumnia pro pupillo, quomodocunq; agitetur iudicium. Bar. post gl. in d. l. j. §. sufficit. in ij. col. in uer. quæro, quis iurabit de calumnia.

Tutor accusatus suspectus, uel finita tutela, non agit ut tutor. in Spe. de actore. uer. item quòd est tutor.

Tutor sine causa iusta recusans iurare, an habeatur ꝓ confesso. Alex.

Alex. in l.uideamus. in prin. ff. de in lit.iur. quòd sic. secundum Pau.de Cast.ibi.

Tutor potest comparere in iudicio agitato per pupillum authoritate sua, sed non cogitur: unde citari nō potest, nec pupillus tunc dicitur contumax. Bart. in l.j. §.sufficit. in ij.col. in uer.item quæro. ff. de admi.tut.Item,

Tutor non est citandus ad iudicium prius cœptum per pupillum cum authoritate tutoris. Bar. in d.§.sufficit.uer.quæro, quid si pupillus. aliàs autem tutor citandus est, non pupillus. Bar. in l.ij.de condi.fur.

Tutor agens pro pupillo nō requirit patris cōsensum. in Spec. de acto.uer.sed nunquid tutor. & uer.breuiter. s̄. uer. Consensus patris.uer.xxiiij.

Tutor finita tutela quomodo agat. j̄. Tutela finitur.uer.xvj.

Tutor agens debet ante litis contestationem exhibere mandatum. in Spec.de procur. §.fi.uer.an autē tutor. & de acto. uersi.item contra prælatum. de instru.edi.§.nunc dicamus. uer.sed quid econtrà.

Tutor debet defendere pupillum cōtra quemcunque, etiamsi fuit aduocatus ante pro aduersario. in Spe.de aduo.§.j. uer. sed nunquid clericus. & §.nūc tractemus. uer. sed nunquid priusquam.

Tutor debet pupillum instruere, ut sciat respondere in iudicio, aliàs tenetur ad interesse. Spe.eo.ti. §.utriusque.uer.sed nunquid clientulum.

40 Tutor debet reconuentum pupillum defendere. Spec. de instru.edi.§.nunc uerò aliqua.uer.sed nunc quid istæ.

Tutor cōdemnatus nomine suo debet appellare nomine suo. in Spe.de appel.§.j.uer.sed pone curator.

Tutor agit actione contraria tutelæ contra pupillum etiā durante tutela. in Spe.de iudi.§.ij.post uer.sequitur nunc.

Tutor qualiter petat alimenta decerni pupillo. in Spec.qui fil. sint legi.uer.pupillus uerò.

Tutoris contumacia, quam pupillus sciuit, an faciat pupillum excommunicari. in Spe.de contu.§.fi. uer.sed nunquid minor.ubi distinguit. & s̄.uerbo, Cōtumacia tutoris. uer.unico.non tamen ibi ponit in specie hunc casum.

Tutor tenetur, & cōuenitur de calumnia, si accusat de falso. s̄.Tutor agit.uer.ij.

Tutor negligens, uel temerè litigans, debet cōdemnari in expensis.l.non est ignotum.& ibi Bar.& doc.C.de admini.tu. & s̄.Pupillus.uer.lxxv.

Tutor deponens pecuniam pupilli in bancho fidato, non tenetur, si banchū fallit. doc.& Pe.de Sun.in l.si à bonę fid.de rei uen. Vide l.si res.de admi.tu.

* Tutor tenetur eorum nomine, quæ à contutore facta sunt, etiamsi liberatio uerbis ei amplissimis esset relicta, in doloque esse uidetur, pupilli pecunias ad eum tutorem mittendo, qui soluendo non est. l.quid si minor. §.restitutio. & ibi no. ff. de minor. l.si uerò non remunerandi. §.si adolescens. ff. mandati.l.si quis cùm sciret. ff. de usuca.pro empt. l.seruus.ff.quod ui, aut clàm. Riminal.in termi.consi.cccix. uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Tutor ignorans se tutorem, nullo modo tenetur de neglectis: sciens uerò sic, si gerens non est soluendo.l.& si scisses.C.de admini.tut.l.si tutor.& ibi Bar.C.de peri.tut.

Tutor tenetur de actione tutelæ, etiamsi nihil consensit. l.qui tutor.ff.de admi.tut.

Tutor promittens scienter indebitum pro pupillo, tenetur tam propter dolū, quàm quia uidetur donare. Bar.in l.cùm post.§.j.in j.col.ad fin.in uer.uenio ad quartam particulam. ff.de admi.tut.

Tutor non tenetur reficere domum, in qua plus expenderet. Bar.in l.mediterraneæ. C.de anno.& trib.li.x.

Tutor non tenetur de casu fortuito. l.negocium. & ibi glo. in uer.speciali.& doc.C.de neg.gest.quæ tamen gl.& doc.non loquūtur in tutore, sed in negociorum gestore.l.si res. & ibi Bar.ff.de admi.tu. Quod uerum, si res fuerint perditæ in loco uerisimiliter tuto, aliàs tenetur propter culpam. Bart.ibi per l.si res. C.de pericu.tu. non tamē de leuissima culpa tenetur, licet possit remoueri.Bald.in l.quæ fortuitis.viij.col. uer.sed dubitatur de tutore.C.de pign.act. De qua materia uide per Bar.ibidem. & Nic.de Neap. in l.cùm ostendimus. §.j.ff.de fideiuss.tu.& in l.j.eo.tit. & glo.& Bald.in l.j. §.hanc actionem.in lec.Nico.de Neap.ff.de tute.& ratio.distr. & in l.curatores.in ult.col.in ulti.q.C.de neg.gest. scilicet an hęres tutoris teneatur de culpa. Et quod non teneatur de leui, est not.text.in l.j.C.de hære.tut. & Alexand.in l.quod Nerua.ulti.col.deposi.Sed quòd de leuissima non teneatur, no. in l.quicquid. C.de arbi.tu. & in l. proponebatur. ff. de magistr.conuen.& per Bald.& Bart.in l.tutor, qui.§.competit. de administra.tuto. & in l.quod Nerua. in rep.in xvj. col.in uersicu.decimò quæro. ff.depo.contra gloss.in §.suspectus. in uersicu.ob culpam. Instit.de suspec.tut. uide in l.quidam decedens.in prin.ff.de admini.tuto. Item nec is, qui pro tutore statuitur.Bald.ubi s̄. Item in emendo.j̄.§.proxi.uersic. xxiij. Addo unum, quòd si testator daret tutores in testamento, & disponeret, quòd non possint cogi ad redditionē tutelæ, imò remittit omne, in quo reperirentur debitores ratione malæ administrationis tutelæ, quòd tūc si malè administrauerint, non obstantibus uerbis testatoris, potuerunt cogi ad redditionem rationis tutelæ. Ita Salic.singu.in l.cum necessitate. C. de fideicō. ubi allegat d.l. quidam decedens.in prin. Quod dictum exclamat & sequitur do.Ias. May.in l.in actione.in ulti.col.C.de transac.

Tutor non exigens debitum pupilli quando non teneatur. s̄. uer.Tutor agit.uer.xj.

10 Tutor retinens pecuniam pupilli, ut soluat creditoribus, non tenetur ad pœnam statuti, quòd tutor ponat pecuniam pupilli in bancho ad lucrum. Ioan.Petr. de Peru. in l. qui negocia. de nego. gest. Petr.de Sun. in l. si nauis. de rei uend. Nec tenetur ad interesse pupillo.argum.no. per Abb. in c.conquestus. circa medium, dum loquitur in uiduis.de usur. Sed hodie, quia usuræ sunt prohibitæ, non tenetur dare pecunias ad lucrum usurarium. Cyn. in authen. nouissimè. C. de administra.tut. & Petr.de Sun. in d.l.si nauis: sed ad lucrum licitum sic: aliàs tenetur ad interesse lucri cessantis.Bar.in l.diuus.ad legem Falcid. quem etiam uide in l.tutor secundum. §.j.de admi.tu. Bald.in l.j. ad fi. uersi.deinde uenio. C.de condi.indeb. Petr.de Sun.ubi s̄.per Bald.in l.si patruus.in j.col.C.communia utriusq.iud. & j̄.uersi.xliiij. & Abb.ubi s̄.uel ad usuras pupillares.in tit.de usu.pupil.secūdum Ioan.de Pra.in l.qui proprio. §.procurator.de procur. Vide Bart.in l.tutor, qui.§.si deponi.de admini.tut.Paul.de Cast.consil.cxlj. incip.Ad bene examinandum. in v.dubio. Sed quomodo æstimetur dictum interesse, dicitur j̄.eo.uer. xliiij.& per Abb.ubi s̄.Item debet emere prędia pro eo.l.tutor, qui.§.si post.& ibi Bart.in j.no.ff.de admi.tut. & in l.Titium.§.altero.in j.col.eo.tit.

Tutori potest opponi compensatio, durante tutela, licet non possit conueniri. Barto. in l. inter tutores. in j. colum. ff.de administr.tu.

Tutor tenetur de neglectis.l.quicquid. C.arbit.tut. & l.in quo erit.ff.locati. Vide Bar.in l.non quasi.§.illud.ad fi.ff.rem pu. sal.fo.An pro non gestis teneatur. quòd sic.

† Tutor negligens in petendo, si tenetur, punitur, & eo maximè, quando scienter, & ex industria.do.Barth.Soci.in consi. cliij.incip.Pulchra.uer.tertiò quia.cū uer.seq.in ij.parte.]

Tutor non tenetur, si quid fecit de consensu matris pupilli. glo.in l.Polla. in uer.pupillo.in uer.uel tertiò. C.de his, qui ut indig. uel de consensu propinquorum eius. Bald. ibi. in iij. oppo. quia non præsumitur in dolo, nec culpa. & Pau. de Cast. consil.ccclxxij. incipiente, Ad primum quæsitum respondetur. Bartho.Cæpol. in caute.lij. Bald. in l. transactionem.C. de transactio. post Bar. ibi.& in l.frater.de condict.indebi.in ult.charta, uer.tertiò quæro. Ludoui.in l.j.§. fuit.ad Trebel.

Tutor producēs falsos testes in causa pupilli, an puniatur.Pau. de Cast.in l.Polla.præal.& s̄.Statuta de maleficijs. uer.lviij. quòd sic, si statutum imponat pœnam pecuniariam: secus, si imponeret pœnam amissionis causæ, ut ibi.

Tutor non tenetur de damno contingente sine culpa sua. l. si sine.§.Modestinus.el j.& ibi Bar.de admi.tut.

Tutor tenetur etiam de his, quæ bona fide percipi potuerunt. l.si sine. §. Modestinus. el ij.præal. aliàs incipit, tutorem. & ibi Bart.dicit non requiri probationem, quòd percepit fructus: sed sufficit, quòd percipere potuit.

Tutor non conficiens librum rationum, tenetur ad interesse proban-

probandum iuramento. l.j. §. officio. & ibi docto. de tut. & ratio. distr.

Tutor pluries cum eodem contrahens debitore, est in culpa, & nisi exigat, tenetur. Bart. in l. apud eos. in prin. C. de debi. ciui. lib. xj.

Tutor miscens fructus corruptos cum sanis, non tenetur. l.j. & ibi Bar. in j. no. C. de condi. in pu. hor. lib. x. Item,

20 Tutor debet prius uendere fructus ueteres, quàm nouos: aliàs tenetur. Bar. in d. l.j. Adde j̄. Tutor alienat. uer. xvij.

Tutor pro debitis pupilli nō patitur executionē in bonis suis, nisi per calumniam nō uendat de bonis pupilli in fraudem creditorum: quia tunc mulctatur pignoribus captis, nō pro mensura debiti. l.j. & ibi Bal. C. quando fis. uel priua.

Tutor absens, & sciens, tenetur, si non gerat tutelam. l. tutor. C. de admini. tut.

Tutor non implens cōditionem pupillo utilem, tenetur. l. pupillorum. C. de admi. tu.

Tutor prius conuenitur, quàm magistratus. Nicol. de Neap. in l.j. §. usqueadeò. paulo post princ. in lec. Nico. de Neap. ff. de tu. & ratio. distr. quia in subsidium tenetur iudex pro tutore dato per ipsum: ut ibi. & no. in l. Lucius. §. testamēto. de admi. tu. & in l.j. & ibi Bar. C. de magi. conue. & in Spe. de iud. §. ij. uer. sequitur nunc uidere de actione tutelæ.

Tutor non tenetur de eo, quod fecit ut tutor, nisi proprio nomine se obligauerit. l. si non subscripsisti. & l. cùm quædam. C. de admi. tu.

Tutor non tenetur soluere legata pro pupillo. gl. in uer. uideātur. & Bar. in l. cùm etiam. in j. q. C. de rebus credi.

Tutor non conuenitur nisi finita tutela. infrà, Tutela finitur. uersic. xxv.

Tutor tenetur actione furti. l. idē est. ff. ꝓ socio. l.j. §. in tutela. & ibi Bar. in j. col. in lect. Nico. de Neap. ff. de tut. & ratio. di. & in Spe. de iudi. §. ij. uer. porrò tutores.

Tutor tenetur ad æstimationem fructuum consumptorum. Bar. in l. diuortio. §. ob donationes. ad fi. ff. sol. ma.

Tutori licitum est instare, quòd testator relinquat potius sibi, quàm pupillo. cle. j. §. j. j. opp. per Car. de priuilegijs. per gl. & Cy. in l. quicquid. C. arbi. tut.

Tutor non collocans pecunias pupilli in prædijs, tenetur ad usuras. Abb. in c. conquestus. in fi. de usur. & j̄. uerbo, Vsuræ. uersic. lxxvj.

Tutor probans bona subtracta, an excusetur, & quomodo ꝓbet amissionem bonorum. Alex. consi. xlv. j. parte.

Tutor non tenetur de damno contingente in pignore. l. Titiū. §. Lucius. & ibi Bar. ff. de admi. tut.

Tutor stuprans pupillā quomodo puniatur. s̄. Stuprū. uersi. x. Caue, quia de tutore uerbum nullum: solùm dicit, quòd stuprans impuberem debet mitti in exilium.

Tutor debet alere pupillum. l.j. C. de ali. & pu. præstan. Quod uerum secundum facultatē bonorum. l. sumptus. & ibi doc. & Bal. C. de admi. tu. l. si quis. de libe. agno. l. idemque. §. Labeo. ff. mandati. facit l. iij. ff. ubi pu. edu. de. & omnino j̄. §. ij. uer. iij. & in Spe. qui fil. sint legi. uer. itē pupillus. iuncto uer. præcedenti, qui incipit, item est alēdus. & repetit quicquid pro eo expēdit. l. à tutela. de contrar. iudi. tu. sed faciat ei taxare sumptus per iudicem. j̄. §. ij. uer. iij. item expensas magnas probare debet: paruas uerò cum iuramēto. Ang. in d. l. sumptus. Vide Bart. in l.j. §. officio. in j. col. in lec. Nicol. de Neapo. ff. de tut. & ratio. distr. l. ij. C. de admi. tut. Sed an matrem & sororem pupilli alere debeat. j̄. §. iij. uer. xxvij.

Tutor exigēs indebitum tenetur restituere pupillo. gl. & Bar. in l. tutor secundum. §. in soluendis. uersi. quærit, quid si indebitum. ff. de admi. tut.

Tutor tenetur de administratione post tutelam cōtinuatiuè. j̄. uer. Tutela finitur. uer. xxvj.

Tutor exercens usuras cum pecunia pupilli, tenetur de suo ad restitutionem usurarum. Cy. in auth. nouissimè. C. de admi. tu. & plenius per Alex. in l. iij. §. si procurator. quod quisque iur. post Pau. de Cast. ibi. & idem dicit in curatore: nec tenetur exigere usuras pro pupillo. ibidem.

Tutor nō exigens debita, tenetur pupillo. l. si tutor. & ibi Bar. ff. de admini. tut. l. qui negociationem. §. pupillo. & ibi Bart. eo. ti. l. chirographis. in prin. eo. tit. Item,

Tutor tenetur de dolo & lata culpa in exigendo. l. ij. & ibi Bar. C. arbi. tu. & in alijs. Nico. de Neap. in l. j. ff. de fideiuss. tu. per l. j. C. de hære. insti. Addo s̄. eo. uer. viij.

Tutor recipiens pecuniam ut gerat tutelam, tenetur cōdictione ob turpem causam ad restituendum, sed non priuatur tutela. Bar. post gl. in uerbo, datis. in l. in eos. ff. de tutel.

Tutor, qui agere non potuit, non tenetur de periculo nominū debitoris. l. tutores. in prin. & ibi Bart. de admi. tu.

Tutor pauper de negligentia punitur in corpus. l. ob fœnus. & ibi Bar. de admi. tu.

Tutor tenetur ad interesse lucri cessantis secundum æstimationem mercatoris, qui minus pro lucro dedisset, non qui plus, si non posuit pecuniam pupilli ad lucrum honestum. l. tutor, qui repertorium. §. si post depositionem. ff. de admi. tut. & Ludo. Pon. consuluit, ut refert singu. uer. Tutor tenetur. & adde s̄. eo. uersi. x. Et si posuit suam, non excusatur, si non posuit pecuniam pupilli, quia non inuenerit mercatorem. l. tutor secundum. §. j. eo. ti. & Ludo. in sing. uer. Tutor non est audiendus. Item,

Tutor non tenetur negociari cum pecunia pupilli, nisi sit iussus à testatore: sed debet ex ea emere prædia. Barto. in l. Titium. §. altero. in ij. col. uer. tertio casu. ff. de admi. tut. & Bal. in l. si patruus. in j. col. C. com. utri. iud. & §. eo. uer. x.

† Cautela notabilis ad excusationem tutoris, quando facit aliquem actum dubium pro pupillo, de quo dubitat, ne postea ipse, uel hæredes eius teneantur, quod faciat illud cum consilio coniunctorum pupilli, & hoc faciat scribere in instrumento: nam ratione consilij attinentium præsumitur à tutore abesse dolus & culpa. quod est notatu dignum, secūdum Bald. in l. Polla. in iij. oppo. C. de his, quib. ut indig. Et hanc cautelam sequitur Pau. de Cast. ibi in colum. fin. uersi. interdum est talis. & do. Alexád. ibi. in fi. & Pet. Gerar. sing. lvij. inci. Qualiter tutores. & uide not. cautelam in fauorem tutorum ad exonerandum eos, quod amplius molestari nō possint à minoribus, finita tutela, per Cæpol. cautel. ccxix. incipiente, Tutores semper desiderant.]

Tutor debet meli⁹ curare res pupilli quàm suas. per d. l. tutor secundum. §. j. nisi res sua sit preciosior, uel par: quo casu locus est gratificationi. glo. & Bar. in l. si ut certo. uer. proinde. secundum Lud. in fin. ubi s̄. Sed

Tutor excusatur propter parem curam rerum pupilli, & suarum, & talem, qualem patremfamiliàs decet. l. administratione. & l. à tutoribus. in prin. & ibi Bart. de administra. tut. l. in rebus. ff. commodati. & Ludo. ubi s̄. uide glo. in d. uer. proinde. Sed Bart. in l. tutor. la ij. §. non est. de administ. tut. dicit eum posse præferre propriam utilitatem utilitati pupilli. & j̄. §. ij. uer. ij.

Tutor committens alteri custodiam rerum pupilli, tenetur de perditis. Paul. de Cast. consil. cxlj. incipien. Ad bene examinandum.

Tutor tenetur etiam pro bonis futuris, sed datus ad bona futura non tenetur pro primis bonis. l. quoties. §. constat. de administ. tut.

50 Tutor potest conueniri sine consensu patris, uel alieno. in Spec. de acto. uer. breuiter. & seq.

Tutor ad alimenta pupilli qualiter conueniatur. in Spe. qui filij sint legit. in uer. pupillus uerò. ubi ponitur forma libelli.

† Tutor ad quid teneatur, & de quibus reddere rationem, & quæ requirantur in redditione rationis, uide Chassan. in commen. consuetu. Burgund. fol. 239. col. ij. cum seq.]

Tutor non conuenitur, nisi finita tutela. j̄. uer. Tutela finitur. uersic. xv.

Tutor contrahit. ut j̄. per totum.

Tutor potest emere cum pecunia pupilli sine decreto iudicis. Bar. in l. potest. in ij. col. in uersic. quæro, utrum. ff. de autho. tut. per l. cùm autem. C. de admi. tut.

Tutor potest transigere de re dubia. l. Imperatores. & ibi Bart. ff. de pac. ubi solùm loquitur in administratore, non autem in specie in tutore. Bald. in l. quoties. la j. in j. colum. in uersi. an ille. C. de fideicom. in l. præses. in j. col. uer. uenio ad q. C. de transac. nisi pro modico, & sine causa. l. Lucius. la ij. §. fin. & ibi Barto. de admi. tut. Item nisi lis fingatur. l. cùm hi. §. sed cùm lis. & ibi Barto. ff. de transac. Item cùm promittit. s̄. uer. Compromissum per quos. uer. xj.

Tutor

Tutor non poteſt conducere gabellas, uel uectigalia: ſed gabellarius poteſt dari tutor. l. ſpadonem. §. qui uectigalia. & ibi Bar. in lec. Nic. de Neap. ff. de excu. tut. & C. ne tut. uel cura. uectig. conducat.

Tutor debet emere libros pupillo ſtudenti. Bal. in auth. ex teſtamento. iiij. col. uer. quintum capitulum. C. de colla. Sed an det magiſtro. j. §. ij. uer. vij.

Tutor debet ſtare pacto, etiam contra ſe, quod fecit cũ creditoribus pupilli. l. cùm hæreditas. & ibi Bart. ff. de admi. tu.

Tutor contrahẽs ſimpliciter uidetur contrahere nomine ſuo, non pupilli, niſi contrahat ſuper re pupilli. l. ſi creditor. C. ſi tutor, uel cura. inter. per Bart. & Bal. in l. poſt dotem. ſol. ma. & in l. fi. ſi quis caut. Secus, ſi in contractu dicitur, Talis tutor, &c. l. cũ poſt §. j. de admi. tut. l. fi. ff. de inſtito. Car. in cle. fi. iiij. q. de procu. Alex. in §. Chryſogonus. de uerb. ob. & per Bar. in l. iiij. in prin. ff. de re iud. ubi non loquitur in iſtis terminis, ſed quærit, an executio condemnationis expenſarũ fiat in tutores. & in l. j. §. nunciatio. in ij. colu. ff. de oper. no. nun. & in l. poſt mortem. §. j. in prin. & in fi. ff. quãdo ex facto tuto. & in l. tutor, qui. in eo. tit. & prac. Papi. uerb. Simõ procurator. in fin. Item l. qui negociationem. & ibi Bart. in prin. & in l. Titium. §. præfectus. & ibi Bart. quod ſuo nomine. de admi. tut. Sed ſi facit quod iuſsit teſtator, uidetur facere nomine pupilli. d. l. qui negociationem. & ibi Bar. & debet facere tanquam tutor, quod facere debet. ſup. uer. Tutor agit. uer. xvij. Et quid in procuratore. ſuprà, uer. Procurator agit. uerſic. iij. cum tribus ſe q.

Tutor ſi facit de re pupilli, quod debet, licet ſuo nomine, ad cõmodum pupilli facere præſumitur. l. Lucius. §. tutorẽ. & ibi Bar. C. de adminiſtra. tuto. & in l. Titium. §. altero. eod. tit. in j. col. uerſi. præfectus. eod. tit.

Tutor poteſt emere cum pacto de retrouendendo, & ſine decreto. j. Tutor alienat. uer. x.

10 Tutor an emat à pupillo cum authoritate contutoris, & palàm. Bar. in l. pupillus. §. fi. uerſi. ult. ꝑ declaratione. ff. de autho. tutor. & in l. tutores. & ibi Bar. eo. tit. & in l. cùm ipſe. & ibi gl. in uerb. prohibetur. & doc. C. de contrahen. emp. & in l. ſi in emptione. §. fi. & ibi gl. in uerbo, non poteſt. ff. eod. tit. ꝙ ſic. Ludo. Pon. in l. j. §. fuit. ad Treb. ꝙ ſic pro precio iuſto, dum tamen cõtractus ſit utilis, uel neceſſarius pupillo: quo caſu tutor in bona fide præſumitur. Bal. in dicta l. cùm ipſe. in princip. & ibi Bart. uide gl. in l. neque. in uerbo, interueniente: quæ tamen parum facit in propoſito. C. de procura. Sed ſi non ſit contutor, decretum iudicis ſufficit. per gl. in l. ſi furioſi. in uerbo, moderatione. C. de nuptijs. ſecũdũ Lud. ſingu. in uerbo, adminiſtrans bona.

Tutor contrahens an teneatur creditoribus finita tutela. j. Tutela finitur. uerſi. xvj. & xxxvij. quòd non.

Tutor cum qua ſolennitate contrahat. ſ. uer. Contractus tutoris. uer. iij. ubi plenè.

Tutor nõ poteſt obligare pupillum ad pœnam. Bal. in l. pactũ curatoris. uer. quæro in iſta lege. C. de pactis.

Tutor an poſsit facere pacem pro pupillo. ſ. uerb. Pax à quib. uer. xvij. quòd ſic. ſine pœnæ obligatione: aliàs non.

Tutor accumulans plures ſummas eidem debitori per uarios contractus, eſt in culpa. ſ. Tutor tenetur. uer. xviij.

Tutor contrahens cum conſilio matris pupilli, uel propinquorum, non tenetur. ſ. uerbo proxi. uerſic. xiij.

Tutor an poſsit emere à ſe ipſo. Bar. in l. ſeruus communis. la j. in ij. col. in uer. iuxta hoc quæro. ff. de ſtipu. ſer. quòd non. & in l. pupillus. §. fi. uer. ult. prò declaratione. ff. de autho. tut. ubi diſtinguit. Addo Bal. in l. cùm ipſe. in prin. & in j. oppo. C. de contrahen. empt.

Tutor poteſt ſibi tradere. Bar. in d. l. ſeruus. in ij. col. in uerſic. item quæro. & in l. fiſtulas. §. fundum. & ibi Bar. de contrah. emptiõ. Bal. in l. cùm ipſe. uer. demùm reuocatur in dubiũ. C. eo. ti. Sed an poſsit ſibi ſoluere. ſ. §. ij. in uerſi. vij. ꝙ non. & gl. in l. non licet. de contrahen. emp. in uerſi. ex officio.

Tutor contrahens cum conſenſu propinquorum pupilli, non tenetur. ſ. §. proxi. uer. xiij.

20 Tutor de dolo tenet ex contractu ſuo. l. Iulianus. §. ſed cũ de facto. & ibi Bar. de act. emp. Addo, ſ. Tutor tenetur. uer. viij.

Tutoris contractus, qui iurauit utilia facere, nõ ualet, niſi cum forma iuris, & decreto iudicis: ſed ipſe periurus eſt. Bal. in c. j. §. ſi uerò. in ult. colum. ibi: ceſſatio infringentium. de feud. guar.

Tutor promittens ſe obligare ut tutor, debet probare ſe tutorem. ſup. uer. Promittens. uer. xxvij.

Tutor in emendo tenetur de dolo, & lata culpa. in l. tutor. qui. §. cõpetit. & ibi Bar. de admin. tuto. & de leui in caſu. l. quicquid. arbit. tut. adde ſ. §. proxi. uer. viij.

Tutor debet ſtipulari nomine pupilli, non pupillo. Barto. in l. quoties. in prin. uer. quæro, quando tutor. ff. de admi. tut. Itẽ poteſt cõferre uerba ſtipulationis in pupillũ, & acquirit ei, etiam ſine ceſsione. not. Alex. in l. ſi pecuniã. ſi cer. pe. & in l. ſtipulatio. §. ſi ſtipuler. de uer. ob. ubi plenè poſt gl. Et idem dicit in ſyndico, & curatore minoris, & curatore militis. Et dicit uerum, quando ſtipulatur circa adminiſtrationem.

Tutor debet emere prædia pro pupillo, aliàs tenetur ad intereſſe. ſ. §. proxi. uer. xlij.

Tutor à pupillo poteſt mutuum recipere. l. quoties. §. non tantum. & l. non exiſtimo. & ibi Bar. ff. de admi. tu. ubi dicit uerum palàm, & bona fide.

Tutor emens nomine ſuo, non præſumitur emiſſe de pecunia pupilli. l. Titium. §. altero. & ibi Dy. & Bartol. in j. col. in fin. ff. de admi. tu. Vide Pau. de Caſtr. conſi. cclxxiiij. inci. In caſu ſuprà ſcripto.

Tutor an præſumatur facere nomine proprio. Bar. in d. §. altero. in ij. col. uer. tertio caſu. quòd ſic.

Tutor adminiſtrat, uide j. eo. per totum.

† Tutor antequã adminiſtrare poſsit quę requirant, uide do. Pe. Ph. Cor. in conſi. clxiiij. in litera D. in 4. parte.]

Tutor an debeat præferre propriam utilitatem utilitati pupilli. in l. uideamus. in princ. per glo. in uerbo, alicui compẽdij. & docto. maximè Bart. in quarta opp. de in litem iuran. & in l. tut. la ij. §. j. ff. de admi. tu. & ſup. §. ij. uer. xlvij. quòd non, ſed debet præferre utilitatem pupilli. Quod eſt uerum, ubi agitur de periculo rerum: ſecus ubi agitur de periculo animæ, ſecundum Bart. in d. iiij. oppo. & ibi do. Alex. in ij. col. & Bar. in d. l. tutor ſecundum. §. j.

Tutor ſit cautus, ut faciat ſibi taxare expenſas pro pupillo per iudicem. uide l. plerumque. de alimen. pup. præ. & ſibi imputet, ſi plus expendat ſine cauſa. Ang. in l. ſumptus. C. de admi. tuto. per l. à tutoribus. ff. eod. tit.

Tutor poteſt exercere iuriſdictionẽ nomine pupilli regis. Bar. in l. quidã conſulebat. in iij. col. uer. quæro, pone. ff. de re iud. cum alijs concor. ibidem ſignatis per do. Alex. in ult. col.

Tutor poteſt facere librum rationum, cui creditur. Bart. in l. iudices. in uer. ſed hîc quæro. C. de fid. inſtru. de quo plenius ſup. uer. Liber tutoris. uer. ij.

Tutor adminiſtrãs id, quod eſt de adminiſtratione alterius, habetur pro non tutore. Nic. de. Ne. in l. j. quod fal. tut. autho.

Tutor poteſt alteri cõmittere adminiſtrationem. j. uer. Tutor ſubſtituit. uer. ij.

Tutoris mora in recipiendo debitum, impedit curſum uſurarum. l. ſi parte. & ibi Bal. C. de uſuris.

10 Tutor quando uadit extra territorium pro negocijs pupilli, debet habere uiaticum. l. j. §. ſi pupillus. uer. item tutor. & ibi Bar. in lec. Nic. de Neap. ff. de tut. & ratio. diſt. & Bar. in l. à tutoribus. §. principalibus. ff. de admi. tut. Item expenſas. Bart. ibi in lect. Nico. de Neapoli, Bar. in l. à tutoribus. §. officium. de admi. tu. & infrà.

Tutor an adminiſtret bona alibi ſita: ſ. Tutor à quib. uer. ij.

Tutor abſens ſi non gerit, tenetur. l. tutor. C. de admini. tut.

Tutor pauper an adminiſtret. ſuprà, Tutor quis. uer. iij.

* Tutor pupilli bona adminiſtrare non poteſt, niſi prius hoc ei iudex permiſerit. l. iij. §. final. ff. de adminiſtr. tutor. Aret. in princip. de legitim. agn. tutel. in Inſtitutio. colum. ſecunda. Ioan. Cephal. conſil. ccxlviij. num. xxvij. uolum. ſecũdo. Æmilius Maria Manoleſſus.

Tutor non poteſt adminiſtrare, niſi prius ſatiſdet, & niſi iuret, ſe bene & utiliter geſturum, & niſi promittat defendere, & niſi iudex decernat ei adminiſtrationem, & niſi faciat inuentarium: ut infrà, Tutor inuentarium. uerſicul. xxj. Bartol. in l. prima. ff. rem pup. ſal. fore. & in l. prima, in princip. in prima colum. & in l. mũtõ. §. primo. in fine de tute. ubi ſolum dicit, quòd, antequam ſatiſdet, eſt tutor, licet differatur adminiſtratio. & in l. legitimos. in prima quæſtione.

& per discursum totius legis.ff.de legi.tu.per Paul.de Castr. consi. cccl. & Car.in cle. ij. §.illi.q.vj.de reli.do.nisi testator permiserit ei administrare.Bar.in d.l.legitimos.in j.col. uer. quæro, utrum. Et nisi talis promissio sit in tutela, non ualet.Bar.in l.fin.§.omnem.C.de admini.tut.& s. Tutor qualiter.uersic.iij.& plenius in Spe.de tu.§.generaliter.uersi.hoc autem notandum.Et quid potest ante confectum inuentarium.j.Tutor inuentarium.uer.vij.

Tutor non dicitur ex sola administratione.suprà,Tutor est loco.uer. xvj.

Tutor non præsumitur ditatus de bonis administratis, sed ex propria industria.l.si defunctus.& ibi doct. & Bart. C. arbi. tut.Bar.in l.cùm oporteat.in prin.ij.col.uer.quæro, quid iuris.& ibi Bal.in iij.col.in uer. quæro, quid in administratione.ibi: unde in tutore dicimus. C. de bo.lib.& Fran. Cre.in consi.Præfatos tutores.in fi.quod est post cõsilium lj. Alex. iiij.parte.Sed contrarium uidetur dicere Bal. post gl. in l. etiam.C. de dona. inter uir.& uxor.Sed caue, quia de tutore uerbum nullum:solùm enim loquitur in officiali.

Tutor legitimus quando administret. suprà, Tutor legitimus. uer. xvij.

Tutor sumpta administratione non potest se excusare. s. Tutor excusatur.uer.v.

Tutor non administrat,nisi sibi sit decreta administratio. l. tutores.& ibi Bar.de autho.tuto.& s.uersic.xiij.

20 Tutor administrans si habitat cum pupillo in domo pupilli,ut melius uacet negocijs pupilli, non tenet ei soluere pensionem domus.doc.& Bal.in l.j.§.si pupillus.Caue, quia uoluit allegare in §.sed si minus.in fi.ff.de tut. & ratio. di. Item debet stare cum eo,& instituere.Bal.ibi,uidelicet in d.§.sed si minus.sed non cogitur.l.non est exigendus.de tute.

Tutor non tenetur alere pupillum inopem de suo.l.iij.§. fin.& ibi doc.ff.ubi pu.edu.deb.& Nic.de Neap.in l.athletæ.§.tutela.in lect.Bart.ff.de excus.tut. Et si alit, repetit ab eo facto locuplete:ut ibidem.Addo de utroque Nic.de Neap. in lec. Bar.in d.l.iij.§.j.in ultima quæstion.ff.ubi pup.edu.deb.

Tutor inops debet ali à pupillo,si aliter non potest administrare tutelam:aliàs secus.l.iij.§.j.& ibi Bar.in ult.q.in lect. Nic. de Neap.ff.ubi pup.edu.deb. & Nic.de Neap.in l.j. §. si pupillus.in uer.quærit gloss.in lect.Nic. de Neap. de tut. & ratio.distra.

Tutori præstanda est cautio idonea de indemnitate.Bald.in l. si tutelæ.ff.de tute. & ratio.distr.

Tutor tenetur facere quicquid diligens paterfa.l.tutoribus.in prin.& ibi Bar.de admini.tut.

Tutor si negociatur cum pecunia pupilli, & perdat, uel lucratur.in l.Titium.§.altero.de admini. tutor. per Bart.

Tutor unius regionis potest soluere creditori pupilli alterius regionis.l.Titium.§.fina.& ibi Bar.de admi.tut.

Tutor honorarius non administrat. s. Tutor quis. uersic.xix.

Tutor potest administrare res tempore perituras antequam satisdet.l.final.& ibi Bartol.C.de tuto.qui satis non dedit.

Tutor debet agnoscere bonam fidem.l. quoties. §. sicut. & ibi Bar.in ij.no.ff.de admi.tu.

Tutor cogitur administrare.l.j.in prin.& ibi Bar.ff. de admini. tut.ubi in j.q.dicit uerum,captis pignoribus,& mulcta indicta.De quo in l.iij.per doc.post gl.in uer.cogetur.C.de procur.Quod intellige officio iudicis.in Spe..de offic. om. iudi. §.primo.uer.item agitur.& Bart.in d.l.j.in princip.uersicul. quæro,quo iure.

30 Tutor inuasor non nocet pupillo, nisi inuaserit eius consensu.gloss.in uerb.rerum.in uer.septimò de abbate.& Bar. & doc.in l. si quis in tantam. in iiij. col. uer. quæro, quid de abbate.C.unde ui.

Tutor administrat per actorem, non per procuratorem. l. j. & ibi Bar. C. de tu.& cura.dat.ab his.

Tutor non legitimus nihil facere potest.Bart.in l. Barbarius. x.col.uer.sed quid dicemus.ibi:secus in tutoribus.ff.de off. præt.per l.qui neque.de reb.eorum.Quod dicit uerum,siue in iudicio,siue extrà,in præiudicium domini.

Tutor dicitur habere legitimam administrationem. in Speculo,de instru.edi.§.nunc uerò aliqua. uer.sed pone quædam. & seq.

Tutor authoritate propria potest recipere res pupilli & administrare,si confecit inuentarium,non antè.in Spec. ubi sup. uer.post cæterùm.

Tutor pupilli patroni an possit præsentare. s. Patron9. uer. xij.

Tutoris factum non nocet pupillo ad impediendum pœnam committi pro pupillo.no.in l.qui Romæ. §. cohæredes. ubi Alexander de uerborum obligatio. Et quid per Bar. & doc. in l.cùm filius.§.in hac eod.tit.

Tutor alienat uel,non,uide j.eod.per totum.

Tutor potest rem pupilli uenditam iustè retinere pro precio nõ soluto.l. Tutor rerũ. & ibi Bar.de admi.tut.quod uerum dicit ibi, si ipse de suo satisfecit pupillo in precio.

Tutor sine decreto iudicis potest delegare pecuniam pupilli,si pupillo expedit.Bar.in l.potest.uer. quæro, utrum tutor. ff. de autho.tut.

† Tutores,& curatores sicut non possunt alienare res minorum immobiles sine decreto,ita nec transigere.gl. est, & ibi Bar.& doct.in l.j.C.si aduer.transact. Quod intellige, ut per dom.Ias.in l.ij.in j.col.uersi.nota ex secunda parte.ff. de off. eius,cui man.est iurisd.]

Tutor alienare non potest contra prohibitionem testatoris. l. * tutelam.C.de adminis. tuto. * l.ij. C. de usucap. pro empt. Æmilius Maria Manolessus.

Tutor transigit.s.uer.Tutor contrahit.uer.iij.

Tutor uendens rem pupilli,tenetur de euictione,quam etiam debet promittere:& ei non imputatur,propter consuetudinem uenditionum,quę sine ea non fiat.Io.de Pra.post Ang. & gl.in l.mutus.§.is,qui.de procur.

Tutor non potest testari de bonis pupilli.l.si tutor. & ibi Bald. C,de neces.ser.hær.insti.

* Tutor in præiudicium pupilli donare non potest. Paulus Castr.consi.cccxlij.uol.j.Io.Ceph.con.cxcij.num. ij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Tutor si matrem,quę bona pupilli administrauit, liberauit, rationibus non redditis, uidetur ei donasse, liberatio quę non ualet.Æmilius Maria Manolessus.

Tutor potest donare magistro pupilli,& alia facere, quæ ratio iusta permittit. glo. in l.contra iuris.§.fi.in uerbo,habere.in prin.ff.de pac.l.cùm plures.§.cùm tutor.& ibi Bar.ff. de admi.tu.l.iij.& ibi doc.ubi pu.edu.debe.l.j.§.j.de tute.& ratio. di. Item debet emere libros.s. Tutor contrahit.uer.v.

Tutor debet dare pupillo ad bibendum uinum nouum post Nouembrem, ut minus expendat. l. iubemus. de erog. mil. anno.lib.xij.

Tutor potest emere pro pupillo cum pacto de retrouendendo:& tunc tenetur reuendere, & decretum non requiritur. Io.And.sing in.Specu.de pact.Paul.de Castr.in l.fin autem. eodem tit.

Tutor potest facere compromissum.sup.uer. Compromissum per quos.uer.v.& xj.

Tutor potest remittere partem debiti debitori pupilli simul cum alijs creditoribus. l. sed si plures. uer. necnon. ubi per Paul.de Castr.ff.de pactis.

Tutor solus debitum totum remittere non potest. l. tutor. ff. de pac.nisi non liquidum.l.contra iuris.§.fin. eod. tit. Adde l.pactum curatoris.C.eo.tit.& Spe.de instru.edi.§. nunc uerò aliqua.uer.de illo. † Adde do. Pet.Phi.Cor.in cons.xliiij. inci.Licet.in litera D.in iiij.parte.]

Tutor non potest cedere actionem pupilli.l.restituta.§. pupillus.& ibi Bar.in uer.ult.no.ff. ad Tre. & ibidem latè per do. Alex.in j.no.cum infinitis concor. ibidem per eum signatis. & Bar.in l.nouare.pupillus.ff.de nouat.Addo Bar. in l. põt. uer.quæro,utrum tutor.ff.de autho.tut.

Tutor uendens pro minori precio authoritate publica,non tenetur.l.fi.secundũ Bar.C.de magist.conue.id est, pro quanto est æstimata per iudicẽ,uel in catasto publico. Bar.in iiij. no.& Bal.in vj.no.& Ang.ibi.

Tutor ex causa potest donare fructus bonorum pupilli. l. cùm in plures.in fi.de admi.tu.Bal.in j.constit. C.iij.col.in uer. secundò probatur, quia. Ioan. de Por. in l. si uerò negocium. so.ma.aliàs non.Bal.in l.j.ad fi.de acceptil.

Tutor debet alienare prius fructus ueteres, quàm nouos.s.Tutor tenetur.uer.xx.

Tutor potest alienare molendina, & zardena malaranciorum, quia

quia mobilia censentur, per no. per Ange. in l. non solùm. de peri. hære. & s. uer. Molendinum. uer. xxxviij.

Tutor cogitur uendere bona pupilli, ut soluat debita, uel authorari pupillo. Bald. in l. sub prætextu. in j. q. C. de hæredita. actio. Sed an cum subhastationibus. s. Subhastatio. uersi. iij. & xviij.

20 Tutor si sit contumax in iurando, nocet pupillo. s. uer. Contumacia tutoris. uer. ult.

Tutor non potest deferre iuramentum, nisi bona fide. l. tutor. in princip. de iureiur. unde non potest deferre ei qui probationes non habet, quia esset in mala fide. Alexand. in l. iurisiurandi. eodem titu. Sed an restituatur per pupillum aduersus iuramentum delatum à tutore propter probationes pupillo superuenientes. suprà uerbo, Restitutio contra iuramentum. uer. ij.

Tutor potest delegare debitorem pupilli creditori eiusdem. l. pupilli. ff. de solut.

Tutor potest locare rem pupilli. Ang. in auth. de non alie. §. neque illud. col. ij.

Tutor quomodo, & qualiter alienet bona pupilli: & an ut emat boues pro laboritio. sup. Bona minoris. uer. vj. & sic.

Tutor potest uẽdere pignora, si prius moneat debitorẽ pupilli, qui cesset soluere. l. debitorib. & ibi Bar. C. de admini. tut.

Tutor solus potest restituere fideicõmissum à pupillo relictũ. suprà, Fideicommissum à quibus. uersic. iiij.

Tutor alienando non transfert iustum titulum possesionis. l. non omni. & ibi Bar. C. de admi. tu.

Tutor pro debito suo non potest pignorare rem pupilli. l. iij. & ibi Bal. & Bar. C. si res ali. pig. da. sit. nisi pupillus factus maior approbet. l. si in rẽ. & ibi Bar. eo. ti. Sed pro mutuo cõuerso in utilitatem pupilli sic. gl. in uer. obligare. & ibi Bar. in l. si is, qui. in prin. ff. de pigno. & d. l. si in rem. & ibi Bar.

† Singu. Tutor dicitur contrahere cum pupillo palàm, & bona fide, quando facit contractum coram coniunctis, & amicis, uel coram iudice. Ita no. dicit Bart. in l. frater à fratre, in antep. col. uersi. tertiò quæro, quid de contractu. ff. de cõdic. indebi. Refert, & sequitur Alexand. in l. transactionem. in fine. C. de transacti. Illud dictũ similiter refert, & sequitur do. Iaf. dicens esse singulare, & ualde notandum, in l. pacta nouissima. in iij. col. uer. quartò facit. C. de pact. Adde cautelã, quam posui sup. in uer. Tutor tenetur.]

Tutor potest uendere fructus sine decreto iudicis. l. si. §. fi. & ibi Bar. ad fi. uer. nota, quòd tutor. ubi etiam Bar. C. de admi. tu. nec tenetur eos reseruare ad tempus caristiæ, nec portare uenales extra locum, sed debet in loco uendere pro communi precio: ut ibi per Bal. & etiam per Bar. in fi. Sed si differat uendere uinum, quod postea acescat, tenetur ad interesse. Bald. in l. si res. C. de peri. tut. Adde s. Tutor administrat. uer. xxvij. & antepe.

30 Tutor non potest donare. l. Lucius. §. fi. & ibi Bart. de admi. tut. nisi magistro pupilli. s. eo. uer. viij. Item nisi sorori in nuptijs, si sine dedecore aliter fieri non possit. Barto. in l. tutor secundum. §. fin. eod. tit. Item nisi pro bono pacis, & concordiæ. Alex. in l. contra iuris. §. si filius. de pac. post Inn. in c. grã di. de sup. negli. prælat.

Tutor potest expendere pro nuptijs pupillæ. l. curator. & ibi Barto. de admini. tuto. Sed an pro coniunctis pupilli, in d. l. tutor secundum. §. fin. Et ibi dicitur, quòd sic pro matre, & sorore pauperibus. Caue, quia de matre nihil dicit. & l. j. §. j. & ibi Nico. de Neapo. in lectu. Bart. ff. de tut. & ratio. di. Addo Bal. in d. l. j. in fin. princip.

Tutor parum negligens, uel festinus in uendendo, nõ tenetur. l. tutor, qui. §. si tutor. de admi. tut.

Tutor non potest promittere stare simplici dicto aduersarij. s. uer. Promissio. uer. lvij.

Tutor alienans bona pupilli, quæ non potest alienare, punitur extra ordinem. l. in eos. & ibi Bart. ff. de tute.

Tutor potest alienare pecuniam pupilli sine decreto, sicut bona mobilia. l. lex, quæ tutores. C. de admi. tut. nisi sit destinata ad emptionem prædiorum. sup. uerbo, Pecunia, uer. j.

Tutor potest restituere usuras, uel eas remittere pro exoneranda cõscientia patris pupilli defuncti. Bal. in l. etiã. uer. quæro, nunquid tutor. C. de fideicommis. per glo. in l. præses. in uer. non sinet. C. de transac.

Tutor potest alienare ex permissione testatoris, sicut executor testamenti. Nic. de Nea. in l. j. in prin. ff. de rebus eorum.

Tutor possessionem pupilli potest alienare. Nic. de Neap. in l. magis puto. in prin. de rebus eorum.

Tutor sine pupillo non potest cedere actionem. in Spe. de ces. act. §. j. uer. item quæritur. & addo sup. eod. uer. xiiij.

40 Tutor qualiter faciat uenditionem rei pupillaris. Specu. de emp. & uend. §. nunc dicendum. uersi. si igitur tutor.

Tutor licet alienare non possit sine decreto rem minoris, potest tamen rem propriam pignori obligare pro alienatione rei minoris. l. & si is. C. de prædi. mino. & Alex. in consi. liiij. quarta parte.

Tutor ex causa potest alienare res pupilli contra prohibitionem testatoris patris pupilli. l. quidam. §. usqueadeò. de admi. tut.

Tutor adit pro pupillo, aliàs abstinens tenetur in iudicio tutelæ. l. tutelæ. ff. locati.

Tutor specialiter constitui non debet ad adeundũ, sed sufficit generalis tutor, uel curator. l. cùm in una. §. tutor. de appel. Quod uerum, secundùm Bart. in l. si nemo. in iij. quæst. ff. de test. tut. quando pupillo hæredi non est datus substitutus: quia tunc sufficit testamentarius, licet hæreditas non sit adita. Bart. in l. impuberi. de tu. & cu. da. ab his. dicit dari posse ad adeundum hæreditatem. Vide l. si hæreditas. in princip. & l. certarum. de testam. tut. & ibi Bart. an tutor ad unum actum dari potest. sed non cogitur facere inuentarium. sup. Inuentarium tutoris quando. uer. ultimò adde. sup. Tutor testamentarius. uer. iiij.

† Tutor non potest adire hæreditatem, nisi quando pupillus est infans. do. Pet. Phil. Cor. in consi. xiij. incip. In causa. in litera G. in ij. parte.]

Tutor creditor pupilli an solus agnoscat bonorum possessionem pro eo. Bald. in l. bonorum. in ij. col. in uer. sextò quæritur. C. qui admit. ubi distinguit.

Tutor solus potest agnoscere bonorum possessionem, sed non potest adire hæreditatem pro pupillo. l. bonorum. & ibi Bart. præall. in prin. Bart. in l. pupillus. la j. in ulti. q. ff. de acquir. hæred. glo. in uer. pupillus. & Bald. in l. potuit. de iure deliber. & ibi dicit, quòd adire dicitur pupillus apprehendens bona cum tutore.

Tutor an potest repudiare hæreditatem. s. Hæreditas repudiatur. uer. xxxij. quòd non.

Tutor uidetur adire, cùm capit possessionem bonorũ pro infante, licet non loquatur. Bal. in d. l. potuit. xj. q.

Tutor gerens se pro hærede, sciente pupillo, uidetur adire pro eo. Paul. de Cast. in d. l. potuit.

Tutor negligens in adeundo tenetur hæredibus pupilli ad interesse. Bal. in l. si infanti. vj. q. C. de iure deli. l. tutelæ. ff. loca.

Tutor non potest repudiare legatum factum pupillo, etiã non agnitum. l. magis. §. fundum. ff. de rebus eorum. Bal. in l. contra iuris. §. si curator. ff. de pac. ubi idẽ dicit in prælato, secundũ Barth. Cæp. in fin. uer. cxxx. sed de tutore nihil dicit Bal.

Tutor substituit contutorem ad administrandum. s. Tutores plures. uer. iij.

Tutor potest matri pupilli committere administrationem tutulę, & conseruari indemnis ab ea. l. si mater. & ibi Bald. in j. & ij. no. C. ad Velle.

Tutor si actorem facit, habet locũ inter eos actio mãdati. Bart. in l. ex facto. in ij. no. ff. de neg. gest. per l. decreto. de adm. tu.

Tutor quando cõstituat actorem, & quomodo. Bart. in l. actor. in j. colum. in uer. uenio ad quæstionem. ff. rem ra. hab. & sup. Actor. uersic. xlvj. Et potest ad iudicia, & negocia, si pupillus est absens, uel infans. Bartol. in l. decreto. in princip. ff. de adminisi. tut. Item etiamsi nulla sit necessitas. Barto. ibidem. Vel si est impeditus in cura propriæ familię. ibidem. Addo, quòd talis actor, ubi esset datus de consensu pupilli, non posset indistinctè reuocari per solum tutorem, sed cum distinctione, de qua per Bart. d. l. actor. in penul. col. uer. sed iuxta prædicta. & s. uerbo, Actor. uer. xxiiij. & infrà proxi. eod. uer. ult.

Tutor hodie cõstituit procuratorem, etiamsi sit mulier tutrix. per l. neque. & ibi Bart. C. de procu. secundum Bart. in l. qui aliena. §. quanquam. de nego. gestis. & suprà, Procurator à quibus. uersi. xx. cum sequent.

Tutori habenti substitutum non potest solui, quia desijt esse tutor. Bar. in l. q. si fortè. §. quid ergo. uer. ulterius nota. quem §. legit cum l. uero procuratori. ff. de solu.

Tutor solus an reuocet actorem, quem creauit cum consensu pupilli. Bart. in l. illud. aliàs est in l. item eorum. §. quod si actor. quod cuiuf. uni. nom. & in l. actor. in pe. col. in uer. sed iuxta prædicta. ff. rem ra. ha. quòd sic, si habeat: aliàs secus. & dixi sup. uer. iiij.

Tutor succedit pupillo post fiscũ. l. nutritoribus. & ibi Bal. C. commu. de succes. per Bal. in l. si qua. in j. col. in fi. uer. quæro quis succedat. C. ad Orficia. & in l. certum. v. col. in uersic. item quæritur cum tutore. C. unde cogna. ubi etiã dicit non dari bonorum possessionem ad bona pupilli. Bar. tenet contra gl. in d. l. nutritoribus. quæ gl. est in l. quæ tutela. de reg. iur. & Ant. Ros. in arbo. consan. xcij. col. Alexan. in consi. xcij. iiij. parte, sentit per d. gl. & Dy. ibi & Alex. in d. l. quæ tutela. & illam gl. tenet Bal. in l. si quis à filio. §. eius. de iniusto test. ubi etiam dicit illam posse intelligi in simplici nutritore, non in eo, qui fuit tutor. per Bal. in l. cùm in eo. de pac. & in l. fi. v. col. C. unde legiti.

Tutor accipiens pupillam in uxorem, non potest ei succedere ex testamento, in l. fi. de leg j. Secus econtrà: ut ibi.

Tutor si facit sibi relinqui in testamento aliquid. s. Tutor testamentarius. uer. xj.

Tutor cauet de iudicio sisti, si non possidet immobilia: nõ autem iudicatum solui. gl. in uersi. edicti. & Paul. de Cast. in l. filius. & ibidem do. Alex. in ult. col. in prin. ff. qui satis. cog. & in l. sciendum. §. tutor. eo. tit. Adde Bart. in l. tutores. uersi. quæro, an tutores. ff. de confir. tu. Quod uerum, si litigat per se: secus, si per procuratorem, tunc satisdat etiam de iudicato soluendo. Pau. & Alex. in dicta l. filiusfa.

Tutor obligatus liberare fideiussorem, licet non possit liberare, durante tutela, tamen debet cauere se curaturum, quod fideiussor non molestabitur. Bal. in l. usufructu. in ulti. colu. in uersic. item in lege nostra. ubi Imo. ff. solut. mat. nec ad id tenetur durante tutela. doct. & Alexand. in l. Lucius. ff. mandati. & Bald. in l. si pro ea. C. eod. titul. & sup. fideiussor tutoris. uer. iij.

Tutor de cui9 officio dubitatur, debet cauere de rato. l. uulgo. & ibi Bar. in prin. & in ij. q. ff. de admi. tu. Ang. in auth. ut hi, q. perhi. obli. res mi. §. fin. uer. ulti. no. col. vj. & Bald. in Specul. de actor. uer. tutor. de quo ibi dicit: secus, si non fecit inuentarium, ut cautio rati non sufficiat. & in Spec. uer. breuiter. & in Spec. de satisd. §. uiso. uer. sed quis recipiet. † Et per Dyn. in consil. xxv.]

Tutor non reperiens fideiussorem, non cogitur. s. Tutor excusatur. uer. ix.

Tutor defendens pupillum, non tenetur satisdare, sed potest obligare bona pupilli, etiam immobilia. l. fi. §. defensionem. & ibi Bar. C. de admi. tut.

Tutor debet cauere, antequam administret. s. Tutor administrat. uer. xiij.

Tutor testamentarius non tenetur cauere sed datiuus, & legitimus. l. j. & l. in dubium. C. de tut. qui sat. non de. l. fi. §. defensionem. per Bart. in l. tutores. C. de admi. tut. Bart. in l. j. in j. q. ff. rem pupil. sal. fore.

Tutor promittens extrahere fideiussorem suum de damno, liberatur præstando alium æquè idoneum animo nouandi. Bal. in l. quanquam. in ij. col. in uer. modò ego quæro. C. de sent. quæ sine cer. quan. profer.

Tutor satisdans præfertur alijs non satisdantibus. l. non omnium. C. de tut. qui sat. non ded.

10 Tutor impetrat ius deliberandi, antequam caueat. l. fi. de tu. qui satis non ded. Bal. in l. si infanti. iij. q. C. de iure delib.

Tutor non satisdans remouetur. l. secunda. C. de tut. qui satisd. non ded.

Tutor cogitur cauere ad instantiam contutoris non extranei. l. si nemo. in princip. de test. tut. & per Paul. de Castr. consil. xlvj. inci. Videtur dicendum, quòd dictus Christophorus. in j. col.

Tutor si fuit in iudicio non præstita satisdatione. in Spec. de actore, uer. sed quid si minor.

Tutorem non cauisse, potest excipi post litem contestatam. in Specul. de except. §. dicto. uer. quid si post litem. el ij.

Tutorem cauisse, an probetur ex uerbis sententiæ. in Spec. de proba §. uidendum. uer. sed pone.

Tutor non tenetur cauere pupillo de implenda uoluntate defuncti. in Specul. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. quid si hæres.

Tutor si non cauit rem pupilli saluam fore, sententia non nocet pupillo. s. Sententia contra minorem. uer. ult.

Tutor cauens iurare, debet facere utilia, & inutilia prætermittere, & rationes reddere. gl. in cle. quia contingit. §. illi. de re li. do. & in Specul. de tutore. j. colum. & sup. Tutor qualiter. uer. iij.

Tutor ex satisdatione rem pupilli saluam fore, uel eius fideiussor, quomodo conueniatur. in Spe. de pign. §. j. uersic. cõtra fideiussorem autem. & de iudi. §. ij. uer. sequitur nũc uidere.

Tutor inuentarium cõficit, etiamsi est excommunicatus. s. uerb. Excommunicatus procurator. uer. v.

* Tutor indicem, quod inuentarium nostri appellant, bonorum pupilli conficere debet. l. tutor qui repertorium. ubi doct. ff. de admi. tut. Io. Ceph. cons. ccxlviij. nu. xxviij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Tutor non tenetur facere inuentarium, quãdo plus pro eo expenderet, quàm sint facultates pupilli. Bart. in l. mediterraneæ. C. de ann. & tri. li. x. Sed Io. And. tenet contrariũ in addi. Spe. de acto. ab uni. uer. puberes. in fi. Idem si non reficit domum dirutam, in qua plus expenderet. Bar. ubi s. Itẽ quãdo est consuetudo. Item quando expediret, non sciri secreta patrimonij pupillaris: ut s. Inuentarium à quib. uer. xxix.

Tutor datiuus, & honorarius, & datus loco absentis, debet facere inuentarium. s. Tutor datiuus. uer. iiij.

Tutor negligens in inuentarij confectione, an eo cõfecto post tempus audiatur agẽs. Bar. in l. tutor. qui repertorum. j. col. in fi. uer. sed quæro. ff. de admin. tu. quòd sic.

Tutoris gesta ualent, qui non fecit inuentarium, si fuit legitimatus per iudicem, secundum doct. Perusi. in consi. In Christi nomine, amẽ: uiso dicto puncto, & narratis in eo, &c. Adde Bar. in l. legitimos. in fi. prin. ff. de legi. tut.

Tutor cui, & qualiter reddat inuentarium. s. uer. Copia. uer. ij. cum seq. & uerb. Inuentarium editur. uers. pen. & ult.

Tutor ante confectum inuentarium potest facere omnia, quæ dilationem non recipiunt. Item omnia, quę præambula sunt necessaria ad inuentarium. Item omnia, quę possunt prodesse pupillo, & non obesse. Bar. in l. tutor, qui repertorium. ad fi. prin. uer. uenio ad ultimam particulam. ff. de admi. tut. & in l. j. in ij. col. in prin. ff. de tut. quod potest uendere res tempore perituras.

Tutor contutori non tenetur ostendere inuentarium suum. Bar. in l. actus. in j. no. ff. de admi. tu.

Tutor ante confectum inuentarium non potest administrare. l. fi. §. fi. & ibi Bar. C. arbi. tu. Ang. in l. tutores. C. de admi. tu. per l. tutor, qui repertorium. ff. eo. ti. Bar. in l. j. §. item solent. in j. colu. uer. iuxta hoc quæro. ff. de offic. præfe. urb. Addo Bar. in l. tutor, qui repertorium. in prin. in j. col. ff. de admin. tu. in Spe. de tut. §. si autem. uer. & nota. nisi testator remiserit confectionẽ inuentarij. no. in d. §. fin. Item nisi utilia: ut sup. eo. uer. ij. Sed qui si sit cœptũ. s. Inuentariũ tutoris. uer. vij. & in uer. Inuentarium tutoris quando. uer. ultimo. † Et domi. Pet. Phil. Corn. in consi. ccxxxviij. in litera O. in quarta parte.

Tutor debet facere inuentarium post aditam hæreditatem. s. uer. Inuentarium tutoris quando. uer. v.

Tutores scienter omittentes ponere aliquid de bonis pupilli in inuentario, puniuntur exordinariè, & possunt à tutela remoueri. Bar. in l. in eos. de tute. Addo Bar. in l. j. §. item solẽt. in prin. ff. de offi. præfe. urb. & ibi Bal. ubi dicit etiam, quòd sunt criminaliter puniendi. allegat d. l. in eos. Sed quòd debeant remoueri, tenet contrarium. Addo etiam Bar. in d. l. tutor, qui repertorium. in prin. in iij. col. uer. quęro, quid si tutor inuentario. Quæ autem res debeant poni in inuentario, uide Bar. ibidẽ in ij. col. in uersi. quęro, quę res. Addo tamẽ, q. si tutor in inuẽtario omisisset opponere unã rẽ minimã ignoratẽr, ualet inuentariũ, & nõ punit: secus, si sciẽter. Ita Bar. in d. §. itẽ solẽt. in ij. col. in prin. uer. itẽ pone, q. tutor. & s. in uer. Inuentarium tutoris qualiter. uer. iiij.

Tutor, & quilibet, qui tenetur conficere inuentarium, & codicem

cem rationum non conficientes: ad quid teneantur, & quid contra eos agi poterit. do. Bar. Soc. in con. clix. incip. In præsenti. uer. j. quia & in consi. clxxx. incip. Memini. uer. confirmatur etiã cum seq. & in consi. ccxiij. incip. Cùm in præsenti. uersi. cùm ergo dictus. cum uer. seq. in ij. parte.

Tutor ante confectum inuentarium nõ potest authorari. Bal. in Spe. de tuto. uers. si tutor non fecit.

Tutor si non fecit inuentarium, non legitimat personam suam per cautionem rati. s. §. proxi. uers. iij.

Tutor nõ faciens inuentarium, potest ut suspectus remoueri. l. fin. & ibi Bar. C. arbi. tu. Adde s. eo. uer. xj.

Tutor si non facit inuentarium, præsumitur in dolo, sed si facit, omittit aliquid: secus, nisi probetur. Bar. in l. j. §. item solent. uer. iuxta hoc quæro. ff. de offi. præfe. urb. nec potest administrare confecto inuentario non legitimè, uel si quid omiserit in eo. Bar. ibidem. & adde s. eo. uer. xj.

Tutor cui est remissa confectio inuentarij, ad quid teneatur. Pau. de Castr. consil. cccv. Caue, quia hoc consilium non inuenio: fortè uoluit allegare in cons. ccclxxiiij. quod incipit, Ad primum quæsitum.

Tutor si fuit in iudicio, inuentario non confecto. in Spe. de actore. uer. sed quid si minor.

Tutor si solum facit inuentarium. in Spec. de act. seu peti. §. sequitur. uer. & nota.

Tutorem non fecisse inuentarium, potest opponi post litem contestatam. in Spe. de exception. §. dicto. uersi. quid si post litem contestatam. el ij.

20 Tutorem fecisse inuentarium an probetur ex uerbis sententiæ. in Spe. de proba. §. uidendum. uer. sed pone.

Tutor confecto inuentario, potest propria authoritate administrare, non ante: s. uer. Tutor administrat. uer. xiij.

Tutor, si non fecit inuentariũ, contra eum iuratur in litem, tanquam contra dolosum. s. Iuramentum in litem. uer. v.

Tutori potest remitti confectio inuentarij. sup. uerbo, Inuentarium à quibus. uer. xxix.

Tutoris inuẽtarij materiam dictis hoc addo. s. uer. Inuentariũ tutoris quando. & Inuentarium tutoris qualiter. & Inuentarij editio qualiter. per totum.

Tutor authoratur uerbo, non taciturnitate. s. uer. Tacere. uer. xl. & uer. Authoritas. uer. xliiij. & xlvj.

* Tutoris authoritas necessaria est ad confirmandum cum pupillo societatem cum eius patre contractam. Bald. in l. si patruus. colum. fin. C. com. utriu. iudici. in l. mandatum. oppo. iij. C. mandati. Iason in l. j. num. vj. C. qui testam. fac. pos. Bartol. in tract. de duobus fratri. colum. iiij. Alexand. consi. xlix. uol. j. consi. cxxxij. uol. v. consi. clx. uolum. ij. Dec. con. cccclxj. consi. dxlviij. Io. Ceph. consi. ccxlviij. num. j. uolu. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Tutor tacens in actibus facti, ut quòd pupillus prosequatur societatem à patre initam, uidetur authorare. Bar. in l. gerit. in fi. de acquir. hære. Bald. in l. mandatum. ij. col. in prin. uersic. alij dicunt. C. mandati.

Tutor furiosus authorando habetur pro non tutore. l. nec mãdante. de tu. & cura. da ab his. secundum Nico. de Napo. in l. j. quod fal. tut. autho.

Tutor potest authorare etiam parte non petente. l. etiam & ibi Bar. ff. de autho. tuto.

Tutoris authoritas quando requiratur. s. uerbo, Authoritas. ubi de materia. in uer. iij. cum nouem uersi. sequen. & in uersi. xxxv. cum multis seq. per discursum.

Tutor authorans in contestatione litis, dicitur fieri dominus litis. gloss. in l. si ideo. de euic. Bald. in l. si quando. ix. quæst. & ibi Pet. de Su. C. de testi. ergo tunc citari potest ad iuramenta testium, & potest producere testes in causa pupilli. Bald. ibi.

Tutoris defectum iudex supplet. suprà, Iudex supplet. uersic. xxxiij.

Tutor authorans in actu nullo tenetur ad interesse. l. j. in prin. per doc. & Bar. de tu. & ratio. distra. in lect. Nico. de Neapo. in uer. item quærit glo.

Tutor nõ potest authorare donationem, nisi quæ procedat de conscientia legis. Bart. in dicta l. j. in princip. in d. lect. Nico. de Neap. in uersi. item quærit gl.

10 Tutoris authoritati renunciari non potest. Bald. in l. primo. paulo post princip. C. unde uir & uxor.

Tutor etiam à pupillo requisitus potest authorari ei contrahẽti. Dy. in l. ij. ff. de tutel. l. ij. & iij. de autho. tut.

Tutor an authoretur pupillo donanti sibi causa mortis. suprà, Authoritas. uer. lxix.

Tutor cogitur uendere, uel authorari, pupillo uendenti pro satisfaciendo creditoribus. Bald. in l. sub prętextu. paulo post prin. uer. modò reuoco. C. de hære. actio.

Tutor an authoretur per epistolam. suprà, Authoritas. uersic. xlvij. quòd non. & in uersi. liij. Et an semel tantùm in tota causa. ibidem. uer. xxxvj. quòd non. & in Specul. de actore. uer. sed nunquid tutor. & uer. sed nunquid sufficit. ubi de utroque.

Tutor excommunicatus non potest authorari pupillo contrahenti per c. ad probandum. de re iudi. & cap. consulti. de procura. secundum Angel. in reper. uerb. Excommunicatus. & suprà, Excommunicatus procurator. uer. primo, & antepenult.

Tutor tenetur de dolo, si authoretur pupillo contrahenti, uel si ipse contrahit. l. Iulianus. §. si de facto. & ibi Barto. C. de act. empti.

† Tutor quando & in quibus potest sibi ipsi authorari, & quãdo non, uide do. Bar. Soci. in consi. clx. incipien. In præsenti. uersi. sed auertendum. cum uer. sequenti. in ij. parte. & uide do. Pet. Phi. Cor. in consilio lxx. incipien. Placet. in litera B. in tertia parte.]

* Tutor in rem suam author pupillo esse non potest. l. j. in extre. ubi Bar. ff. de aut. tutor. l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Tre. gl. & Bal. in l. si furiosi. C. de nupt. Bal. in l. bonorum. la ij. C. qui adm. & not. in c. si una. de rebus eccle. non alien. in clemen. Æmilius Maria Manolessus.

* Tutor non in contractibus tantùm, in quibus ipse solus obligat, potest author esse sibijpsi, ut tradiderunt Bal. in l. cùm ipse. C. de cont. emptio. Ioan. Imol. & Lud. Rom. in l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebel. sed etiam in contractibus ultrò citroque obligatorijs eiusmodi est contractus societatis, sec. com. opi. cùm palàm, & bona fide cùm pupillo contrahit. l. non existimo. ff. de adminis. tut. l. cùm ipse. ubi gl. & Salic. C. de contr. empt. Cy. in l. seniũ. C. qui testam. facere pos. Bart. in l. si in emptione. §. fi. ff. de cont. emptio, ubi est gl. Soci. cõ. clx. num. xiiij. cum seq. uol. ij. Corn. consi. j. uolum. j. Ioã. Cephal. consi. ccxlviij. num. vj. uolum. ij. dissentiunt tamen Deci. consi. xxj. Andr. Alc. Præsumpt. reg. j. cap. xxvij. Æmilius Maria Manolessus.

Tutor non authoratur pupillo restituenti sibi fideicõmissum. s. uer. Pupillus. uer xxxvij. & s. Authoritas. uer. xlvj.

Tutoris authoritas requiritur in hypotheca bonorum pupilli. s. uerbo, Authoritas. uersic. xlj. Item decretum iudicis, nisi in tacita. s. Decretum iudicis. uer. vj.

Tutorũ unus si est falsus, sufficit authoritas alterius. s. uerbo, Authoritas. uer. xxxix.

20 Tutor non authoratur patri suo, & pupillo simul contrahẽtibus. l. quod dicimus. §. si pater. & ibi Bar. de auth. tu.

Tutor in authorando nõ debet se subscribere. l. inter pupillos. & ibi Bar. de autho. tuto.

Tutor debet authorari in actu, qui agitur à pupillo, non à tertio, ut creditore pupilli: nec in actu, qui est quædam priuatio, ut non compareret in iudicio. Bal. in l. fi. circa medium. uer. sed tu subtilius. C. si propter pub. pensi.

Tutor cogit authorari in iudicio, nõ in contractu. Bal. in l. fi. §. necessitate. ij. col. in uer. & ex hoc no. C. de bo. quæ libe.

Tutor non potest authorari non facto inuentario. sup. §. proxi. uer. xij.

Tutor non authoratur pupillo contrahenti pro alio. Bald. in l. j. x. q. C. si ser. extero.

Tutor non tenetur authorari pupillo in contractu damnoso. l. si tutor. & ibi Bar. in j. oppo. ff. de auth. tu. aliàs tenetur ad interesse. l. si ad pupillum. & ibi Bar. eo. tit.

Tutor impeditus excusatur, si nõ authorauit. l. tutor q. & ibi Bar. de autho. tuto.

Tutor non administrans non tenetur authorari. Bar. in l. si tutor. in ij. oppo. ff. de auth. tuto. & ibi ponit quando cogatur authorari.

Tutor potest citari, ut interrogetur, an uelit authorari, uel susci-

pere iudiciū pro pupillo. Bar. in l. j. §. sufficit. in j. col. in uer. quæro contra quem. ff. de admi. tut.

30 Tutoris unius authoritas sufficit. l. j. C. de auth. præſ. & sup. uer. Authoritas. uer. xxxv.

Tutoris authoritas facit minorem in iudicio haberi pro maiore. in Spe. de actore. uer. sed quid si dubitatur, & seq.

Tutoris authoritas requiritur, cùm pupillus agit uel conuenitur. in Spe. de reo. uersi. item non potest. & seq. de iur. calum. §. restat uidere. uer. sed cùm pupillus.

Tutor reddit rationem, cùm est in dolo, uel est furatus, uel si retinet res pupilli, licet sit liberandus. l. cùm necessitatem. & ibi Bal. de fideicom. & ibidem uide Salice. ponentem unam singularem decisionem, quòd tutor tenetur reddere rationē, licet testator remisisset in testamento, quā exclamat pro singulari domin. Iason May. in l. actionem. in ult. col. C. de transact. & quam posui s. in uerb. Tutor tenet. uer. viij. post authorem.

Tutor contutori non tenetur redere rationem. l. actus. & ibi Bar. de admi. tut.

Tutor timens conueniri pro ratione tutelę, imploret officium iudicis, ut ponantur arbitri reuisores. docto. & Pet. de Sun. in l. uix certis. ff. de iudic.

Tutor in redditione rationis sibi imputat in ratione tutelæ, quod expēdit in alimentis matris, uel sororis pupilli pauperū. l. j. & ibi Bar. in lect. Nic. de Neap. ff. de tut. & ratio. distr.

† Tutoris liberatio à redditione rationis quid importet, uide amplè consi. Deci. clxxviij.]

Tutor in redditione rationis probet, quòd tot & tales supellectiles potuerunt in tanto tempore cōsumi, & liberatur. Bar. in l. iij. paulo post medium. uer. sic dico in tutoribus. C. de murileg. lib. xj.

Tutor reddens rationē, si quid de bonis pupilli supprimit, præsumitur habuisse animum prædandi. Barto. in l. si pupilli. §. sed & si qs. in fin. ff. de nego. gestis. per l. sed uel. §. perinde. ad Macedo. Item tunc tenetur, & non potest agere, nisi quatenus pupillus sit locupletior. Bar. ubi s.

Tutor debet restituere pupillo, & eum ponere in possessionē omnium bonorum in inuentario descriptorum. Bar. in consi. Cicholus.

Tutor non reddens rationem, tenetur de falso. l. j. §. tutores. & ibi Bar. ff. de falsis.

Tutor in ratione computat sumptus factos pupillo. s. uer. Tutor tenetur. uer. xxxv. & s. Tutor administrat. uer. ij. Et an castaneas, & similia. Ang. in l. sumptus. C. de admi. tu. & gl. in l. si quis. §. si mater. in uer. affectu. ff. de libe. agnos.

10 Tutor reddens rationem debet edere librum. s. uer. Liber tutorum. uer. iiij.

Tutores omnes simul debent reddere rationem, non unus ꝓ parte, uidelicet plenè, & bona fide. Bal. in l. pe. vij. col. uer. item pone aliud exemplum. C. de condi. inser.

Tutor debet reddere rationem tutelæ agnatis pupilli defuncti hæredibus eius ab intestato. l. si pater. & ibi Bald. C. com. de succes.

Tutor si reddit rationem, qualiter instrumentum concipiatur. in Spec. de tuto. §. iij. & de iudi. §. ij. uer. sequitur nunc uidere. Et qualiter sententia super ea. in tit. de sententia. §. ut autem. uer. item qualiter.

Tutor si non est soluendo reliqua, restituitur in integrum minor. s. uer. Minor restituitur. uer. xlvij.

Tutelæ redditio qualiter petatur, & de actione tutelæ plenè in Spec. de iudi. §. ij. uer. sequitur nunc uidere. & s. Actio tutelæ. uer. j. per totum.

* Tutor post xxx. uel xl. annos ad tutelæ rationem reddendam compelli non potest: not. in l. maximè. ff. de administr. tutor. & l. si pupillus in ext. & ibi gloss. in uer. tempore. ff. e. l. tutores. C. arb. tut. l. omnes. l. sicut. l. notissimi. C. de longi temporis præscr. Ang. consi. lv. Gulielmus. Bald. con. ccciij. uolum. iij. Anchar. consil. ccciij. Iacobus Philip. Port. Imol. consil. cxlvij. numer. lxxxj Rol. à Val. consil. xlix. num. xv. Æmilius Maria Manolessus.

Tutoris dicto an sit standum in reddenda ratione ex dispositione testatoris: & quid si ei testator legat omne id, in quo tenebitur pupillo pro administratione tutelæ. Alexan. consil. liiij. ij. parte. Adde consi. iam Francisc. Cremo, quod est post consilium Alexand. lj. iiij. parte, ubi etiam ponit, an

* Tutoris rationibus fides est præstanda, etiamsi codex rationū alterius sit manu conscriptus, & de grandi pecunia controuersia sit, si aliquot rationes in codicem relatæ, uel tabulis publicis, uel aliorum mercatorū rationibus confirment. Pau. Cast. consi. ccc. j. ad bene examinandum. nu. iij. uer. nec obstat. uol. j. Ang. Aret. in §. actionum. Instit. de actio. Alex. Neu. consil. xxxix. potest enim quis per alium facere, quod & per seipsum. l. autē. §. gessisset. ff. de admin. tutor. l. qui per alium. ff. de reg. iur. c. potest. de re. iur. in vj. & ut tabulę, quas in aliquib. falsas esse, planum est, & in alijs falsæ præsumuntur. c. fraternitatis. ubi Inn. de hære. ita & quæ ueræ in aliquibus demonstrātur. & in alijs ueræ existimantur, cùm cōtrariorum sit eadem disciplina. l. & si contra. ff. de uulg. l. fi. ff. de leg. iij. cum sim. Æmilius Maria Manolessus.

Tutori an possit remitti dolus futurus, & tenet quòd non, sed præteritus sic. & s. Dolus. uer. xlvj.

Tutori aut actori quid si legata est liberatio rationis, & nihilominus in assumendo tutelam promisit reddere rationem, an sibi præiudicauerit. Alexand. v. uol. consi. clxiiij. incipiē, Præsuppono.

Tutor tenetur reddere reliqua, etiamsi testator ei remiserit redditionem rationum. Fran. Cremon. in dicto consi. Præfatos tutores, &c. Bart. in fin. in l. dominus. §. seruus. de pecu. leg. sup. Ratio. uersi. xiiij.

Tutori si legatur ratio administrationis non reddendæ, seu liberatio à redditione. Alex. consi. xlv. j. parte. & s. Legatum debitori. uer. x.

† Tutor non sufficienter reddens rationem administrationis, iterum reddi debet, & potest, & ex quibus causis & modis potest dici non sufficiēter, & legitimè reddita, uide Bar. Socin. in consi. clix. incip. In præsenti. uersic. primo. quia dicta ratio. in ij. parte.]

Tutor probans bona pupilli fuisse subtracta, an liberetur, & quomodo probet consumptionem bonorum. Alexan. consi. xlv. j. parte.

Tutela finitur pubertate adueniente in masculo, finita ætate quatuordecim annorum, & in fœmina duodecim annorum. Instit. quibus mod. tu. fi. in princ. l. fi. C. quando tu. uel cu. esse desi. nisi in rege, secundum Old. consi. lij. incip. Quæstio est talis, An tutela regis. Item nisi statutum aliter disponat. Bal. in l. iij. ad fi. C. ad Tertul.

Tutela finitur mutatione morum in peius. l. in confirmando. & ibi Bar. ff. de confir. tuto.

Tutela finitur morte tutoris. l. nisi finita. §. finitur. de tu. & ratio dist. & Instit. qui. mo. tut. fin. §. simili modo. gl. & Bar. in l. furti. §. illud. ff. de infamibus.

Tutela ad hæredem nō transit. l. tutela. & ibi Bar. ff. de tute. sed danda est filio tutoris mortui tanquam proximiori. Bartol. ibidem. & infrà eod. uersi. vj.

Tutela non finitur sacerdotio, uel superueniente dignitate. Angel. in l. ad agnatos. C. de suis, & legi. in noua lect. Vide omnino Bartol. in l. legitimos. §. fin. ff. de legi. tut. & in Specu. de tute. §. generaliter. uersicul. item opponitur contra tutorem, quod est episcopus. ibi: quid si eam. no. lxxxvj. dist. peruenit. & in authent. presbyteros. in fin. C. de episcop. & cleri. & suprà, Clericus artifex. uer. xj. Sed an per ingressum in religionem. in Specul. de statu mona. uersic. xxxiiij. ibi: item quid econtrà. ubi remittit addicta in titulo de tuto. §. generaliter.

Tutela regi concessa non transit ad successorem regni. Bald. in l. fi. §. sed & si quid. ij. col. uer. pone, quòd quidam. C. com. de lega.

Tutela non finitur aspectu. l. fi. C. quando tu. uel cu. esse desi.

Tutela finitur uoluntate pupilli. l. ij. C. quando tu. uel curator. esse desi.

Tutela finitur per transitū matris ad secundas nuptias. s. uerb. Mater secundo nubit. uersicul. iij. & vj. & xiij. Addo, quòd etiam finitur contrahendo secunda sponsalia. ut ibi uer. v.

10 Tutela quando dicitur uacare de iure, uel de facto. Bart. in l. tutor. in ult. col. uer. quæro quid si pupillus. ff. de tu. & cura. da. ab his. ubi tangit quodque membrum.

Tutela

Tutela finitur per dationem curatoris.l.à tutoribus.§.officiū.& ibi Bart.ff.de admi.tut.

Tutela finita renouata non dicitur, licet quid remaneat in tutela,finito tempore.l.ij.§.j.uer. quòd si finita.de eo, qui pro tut.Bar.in l.item quæritur.§.fi.ij.col.uer.ex hoc dico,quòd in officijs.ff.locati.

Tutela duorum pupillorum non finitur,si alter fiat pubes. l. fi.& ibi Bart.C.de test.tu.nisi sit testamentarius.s̄. Tutor legitimus.uersi.xvj.

Tutela non uitiatur ob inuentarium non ritè factum. sup. Tutor inuentarium.uer.xv.

Tutela non finitur relegatione tutoris, sed tutori dandus est coadiutor.Ang.in rub.C.in quib.cau.habenti tu.tu. da.non debet.Bart.in l.fine hærede.§.fin.uersi.quæro, an exbannitus.ff.de admini.tut.ubi uide.

Tutela finita impedit negotia gerenda,non inchoata perficiēda,quæ potest olim tutor prosequi. Bald. in l. tutori.in uersicu.oppon.quòd officium tutoris. C. de neg. gest. in l.j. C. ut causæ post pub.tu.adsit.Ioan.de Pra.in l.j.ff.de procur.& Barto.in l.ita autem. §. fin. ff. de admini. tut. maximè si pars uelit potius litigare cum eo, quàm cum curatore. Bal. ibi & in simili,in l.fin.§.fin.uersic.Dy.per hunc.ff.de app. Vide in Spec.de actore.uersicu. item quòd tutor.ubi ponit, an agat uel conueniatur finita tutela.& in titu. de reo. uersicu. item non potest.De quo etiam in l.Titius.de constit.pecu. Bart. in l.j.§.nunciatio. in secunda col. ff. de ope. no. nun. & in l. post mortem.in prin.ff.quando ex facto tut.Ioan.de Pra. in † l.procurator.qui pro euictione.de procu.† Vide de materia Ange.Aret.in l.negotiorum.§.fin.ff.de appel.& relatio.& in l.tutor.& in l.fin.§.fi.illo eod.tit.]

Tutela finitur per bannitionem tutoris, & tutor bannitus tenetur actione tutelæ.l.j.§.si tutori.& ibi Ray. de For.& doc. de tut.& ratio.distra.facit l. quod si fortè.§.j.de sol.secūdum Iaco.de Aret.in l.fine hærede.§. fi.& ibi Ray. & Bart. in uer. quæro,an exbannitus. ff.de admi.tut.& l. si quis sub conditione.de test. tut. Quod uerum, si bannitio, uel exilium sit perpetuum,non si ad tempus: quia curator tunc datur.l.tutor petitus.§.fi.& ibi Bart.iuncta l.planè. & ibi Bart. in lect. Nico.de Neapo.ff.de excu.tut.Item uerum,si bona sunt confiscata.Bart.in d.§.fin.& in l.si tutor.prima.§.si tutori.in lec. Nico.de Neapo.ff.de tut.& ratio.distr.

Tutelæ quæstio non compromittitur.sup.Compromissum de quibus.uer.xlj.

Tutela non præscribitur longo tempore.l.neq;. quib. non ob. longi tempo.præscrip.

20 Tutela finitur surditate,uel alio impedimento corporis superueniente.glo.& Bar.in l.j.§.mutus.in j.q.ff.de tute. Item morbo perpetuo tutoris.Bart.in l.post susceptam. in princ. in lectu.Nico.de Neapo.ff.de excu.tut.

Tutela non finitur furore tutoris.l.fi.in princip. & ibi Bald. C. de admini.tuto.

Tutela non finitur propter inopiam tutori superuenientem. Bal.in l.mulier.C.de iure dotium.

Tutelam an perdat tutor acceptans cessionem contra pupillum.gloss.in authen.minoris.C.quando muli.tut.offic.sentit quòd non.

Tutela non finitur,si tutor efficiatur debitor, uel creditor pupilli,sed datur ei adiunctus.sup.Tutor uer.iij.& iiij.

Tutor non potest conueniri,nisi tutela finita.l.aduersus.& l.rationes.& ibi Bart.C.de admini. tuto.l.nisi finita. §.fin. ff. de tut.& ratio.di.& ibi Bart.in lect.Nico. de Neapo.& doct. in l.j.in prin.iud.sol.& in l.iij.§.sed & si contutor.eo.tit. Quod uerum, etiamsi est suspectus, & habet adiunctum.sup. Tutor suspectus. uer.iiij.Secus in curatore.Bar.in d.l.nisi.in §.fin.in lect.Nic.de Neap.& l.cum curatore.de admi tut. & ibi.Bar.& in l.de pupillo.§.si quis ipsi.de ope.no.nun. ubi loquitur de curatore furiosi:sed potest ei compensatio obijci. suprà,uerb.Compensatio.uer.lxxviij.

Tutor tenetur de gestis finita tutela continuatis. l.tutor. & ibi Bart.C.arbi.tut.uide l.si tutor post.de tu.& ratio.dist.

Tutor finita tutela non potest dari curator inuitus eidem. l.curator.C.de excu.tut.

Tutela datiui an finiatur morte alterius testamentarij.sup.uer. Tutor datiuus.uer.vij.

Tutela datiui loco minoris proximioris cessat, eo facto maiore.sup.Tutor datiuus.uer.x.sicut datus loco matris.sup. Mater tutrix.uer.xxiiij.

30 Tutor litem cœptam non debet deserere, sed prosequi debet litem finita tutela.l.fi.in prin.& ibi doct.C.de admini.tuto.& in Spec.de actore.uer.itē quod tutor.& l.j. C.ut etiam post pub.tu.adsit. Sed uerum est,nisi instrumenta reddiderit,& rationem.l.ita.§.post completum.de administra. tut.l. tutor.de appellatio.

Tutor non potest petere executionem sententiæ latæ,finita tutela,ipso prosequente.l.tutores.§.tutores.& ibi Bart.de administra.tut.

Tutor finita tutela priusquam reddat rationem: debet causam exequi. Nico. de Neap.l.j. ff. de fideius.tu. per l. ita autem. §. completa.de admi.tut.

Tutoris fideiussor nō tenetur de gestis, finita tutela.sup.Fideiussor tutoris.uersi.j.l.Lucius.§.Paulus.de admi.tut.

Tutela datiua finitur superueniente legitima, etiam in personam alterius de duobus pupillis. l. si tutor. §. si duobus. de tute.& ratio distr.

Tutor finita tutela debet monere puberem ad petendum sibi curatorem:sed excusatur,si ipse pubes nō petat.l.ita.§.si tutor.& ibi gl.in uer.admonuerit.& Bart.de admini.tut.

Tutor finita tutela non potest conueniri nomine pupilli. c. ex parte.el ij.& ibi doc.de appel.

Tutor finito officio non agit ut tutor. in Spec. de actore uer. item quòd est tutor.Item,

Tutor finito officio non agit actione directa ex contractu suo quæsita,potest tamen puberi agenti assistere pro inchoatis. Spec.ibidem.

Tutela an finiatur morte unius contutoris. sup. Tutores plures.uer.xxx.& melius in uer.Tutor datiuus.uer.vij.

Tutela quibus modis finiatur,ponit Specu.in tit.de tut.§.fi.in ultima char.& Instit.qui.mo.tu.fini.per totum.

Tutus debet esse locus, ad quem quis citatur. s̄.uerb. Citatus in decem ultimis uersiculis. & uersicu. Locus tutus. per totum. & in uerb.Locus iudicij.uersic.j.

Tutus exceptione non dicitur habere interesse.l.j.§.si reus.de eo,per quem fac.erit.

Tutus exceptione rei iudicatæ soluens non repetit.l.iudex.& ibi Bart.ff.de condi.indeb.

Tutus exceptione ne teneatur ultra,quàm possit soluens,non repetit.l.quod nomine.& l.seq.& ibi Bart.de condi. indebi.

Tutus præscriptione similis est soluenti.Bar.in l. si pupillus.in ij.col.uer.uenio ad ultimum responsum.ff.de admi.tut.

Tutus præscriptione,saluus est in conscientia pro pręscriptis. s̄.uer.Præscriptio.el j.uer. xvj.

Tutissimus dicitur is, cōtra quem restitutio in integrum non competit.glo.in l.ait prætor. §. permittitur. de mino. Alex. in l.cùm filius.§.in hac.de uerb.obl.

Tutum locum non eligens.ad rei custodiā,est in culpa.in Spe. de loca.§ postquam.uersi.quid si locaui.

Tuum non est, quòd tibi debetur, & ideo uendicare non potes. in Specu. de deci. uer. attende igitur.

Tuum non est,quod probo esse alterius.in Spe.de ser. non ordi.uer.sed & serui.in poss.rei.

Tuum quod scis non esse, debes putare ad alium pertinere. l. fi.C.unde ui.

Tui materiam supple sup.uerb.Meum.per totum.

Tyrannus dicitur à tyro Græcè,Latinè fortis,uel angustia.Bart.in tracta.de tyranno.j.q. princip. & dicitur reus perduellionis. Bald. in l. decernimus. in fin. de sac.sanct.eccle. Apud antiquos tamen quandoque in unam partem accipiebatur.unde uersus:

Pars mihi pacis erit,dextram tetigisse tyranni.

† Si ciuitas habens electionem rectoris,& per tyrannum cōpulsa eligit rectorem,non ualet electio.Ita dicit Bart. in tractatu de Tyranno:unde sententię latæ ab illo rectore essent nullæ. Pro quo bene facit l. ij. ff. de iudic. ubi requiritur liber consensus in transferenda, seu proroganda iurisdictione. Abb.in c.licet de euitanda.de ele.in x.colum. ubi infert, ꝙ si tyrannus iuit ad ciuitatem liberā cum exercitu magno.

& propter timorem exercitus ciuitatis eligit tyrannum in dominum, transferendo in illum omnem iurisdictionē, non ualet quod tali timore agitur, & per consequens non ualebunt gesta à tali tyranno. & firmat Bart. in tractat. de Tyranno. facit quod no. in l. decernimus. C. de sacrosan. eccl. Abb. in d. c. licet. in x. col. & uide Abb. in cap. abbas. in j. col. quod metus causa. nisi preces & rogamina tyranni inducant iustum metum. & an cle. illa de baptis. habeat locum in tyranno. gl. & ibi Abb. & subdit Abb. quod secundum Grego. tyrannus est, qui in Repu. non iure principatur. Et Philosophus quinto Politicorum ait, Cùm princeps tendat ad bonum cōmune, tyrannus ad propriū, ergo non est princeps.]

† Tyrannus quis, & unde dicatur, uide Socin. j. uolum. con. xxij. col. j.]

Tyrannus dicitur, qui uult usurpare, quod est proprium principis: & debet decapitari. Bal. in l. sacri. C. de diuer. rescrip. Item dicitur officialis per metum electus ad iurisdictionem. Bal. in tractatu Schismatis. iiij. col. in uer. non enim quod dicit electio. Item etiam lex priuata. Bal. in l. j. ad fi. uer. item si tibi promisi. C. de cond. ob turpem cau. Itē & populus quandoque. Bar. in l. si qua pœna. in fi. de his, qui sunt sui, uel alie. iur. Aduerte, quia Bar. nihil dicit in proposito. Considera, si fortè uoluisset allegare ibi Bal. in ij. col. dum dicit, quòd statutum conditum, quòd pater teneatur assignare legitimam pro delicto filij, est iniquū, sicut aliàs dicit quod sapit tyrannidem, in l. lex Cornelia. in ij. col. in prin. ff. de uulg. & pupil. Item dicitur, ut per Bart. in d. tra. ij. q. prin. & in ult. q. ubi ponit modos probandi, quem esse tyrannum. Item an dicatur etiā officialis, qui per metū facit se reformari in officio. Bar. ubi su. xij. q. in princ. ubi etiam loquitur de tyranno uelato. Sed tyrannus manifestus quis dicatur, Bart. ibi. in vj. q. & j. eodem uersic. antepe. Item dicitur, qui in Republica non iure dominatur. gl. in cle. j. de baptis. quæ bene loquitur de tyranno. † Adde Pari. de Put. in tractatu, de Synd. in ca. de regibus in uersic. rex autem. cum seq.]

Tyrannus non potest testari. suprà, Testamentum à quibus. uersic. lj.

Tyrannus non præscribit sibi dominium ciuitatis. not. in l. eū, qui. C. de decur. lib. x. Bal. in auth. decernimus. in j. col. ad fi. in uer. quæro, nunquid. C. de sacrosan. eccle. Sed Car. in cle. j. §. terra. iiij. q. de pœnis. dicit, quòd si ciuitas tacito consensu diu tyrannum passa est, uidetur approbasse. Quod dicit uerum, si potuit resistere illi: aliàs secus, si fortè tenuit ibi armatos. uide Cardin. in d. cle. j. §. ciuitas. ij. q.

† Tyrannidis tempore gesta sunt reuocanda, adueniente iusto principe. Deci. consi. cxcj. col. iij.]

Tyrannidis tempore gesta sunt cassanda, cùm cessat tyrannis. Bart. & Bal. in d. auth. in j. no. & Bart. in d. tract. vij. q. Quod uerum, siue in statutis à tyranno factis, siue à populo obtentu tyranni: non si facta sunt à populo ad bonum populi, ut quod delicta puniantur, & similia. Bal. ubi su. in ij. col. in uer. quæro hîc pro intellectu. Item uerum in processibus contra aliquem obtētu tyrāni, non in alijs. Bal. ibidem, in ij. col. in uer. uenio ad secundum. ubi dicit idem in sententijs pro tyranno latis. Item uerum in contractibus cum eo initis, si sit dolus, & læsio. Item & in testamento. Bald. ibidem, uersicu. uenio ad tertium. Item in electionibus, quando minor pars capituli est loco tyranni: secus, si maior, & omnes intrinseci elegerunt. Bald. ibi. ad fi. uer. uenio ad quartum: sed eum uide melius in Mar. Tyrānus. post Inn. in c. cùm ex iniuncto. in glo. sua, in uerbo, Reuocatis. de ope. no. nun. † Et adde Pe. Phi. Cor. in consil. cxxvij. incip. Primo. in litera H. la ij. in secunda parte.] Sed

Tyrannidis iustæ tempore gesta an ualeant. Barto. ubi s. xj. q. prin. distinguit. ubi de processibus contra exiticios. ꝙ non ualeant contra intrinsecos sic.

Tyrannus habens iustum titulum, non potest submittere ciuitatem suam. uide Bar. ubi s. d. xj. q.

Tyrannus unica tātùm citatione uocari debet. Bal. in c. j. in ij. col. in prin. in uer. sed dubitatur. de mili. uas. qui contu. est. post Io. An. in c. non minus. de immu. eccle. in Nouella.

Tyrannorum quot sunt species. Bart. in d. tractatu, ij. q.

10 Tyrannus occupans locum, cui iurisdictio adhæret, si exerceat iurisdictionem in loco, dicitur eam retinere, ut contra locum ipsum non currat præscriptio: sed si locus non habet iurisdictionem, sed ea utatur tyrannus, non acquirat eam loco, cui præscriptio non seruit. Bart. in l. qui fundum. queād. ser. amit.

Tyranni patientia non tribuit alteri ius præscribendi, contra ciuitatem suā. Bart. in l. j. ad fi. in uersi. & per hoc si quædam ciuitas. C. de serui. Flo. in l. seruitutes. xvij. col. ff. eod. tit.

Tyrannus si non habet legitimum dominium, non committitur in eum crimen læsæ maiestatis. Cardin. in cle. ij. viij. q. de re iudica.

Tyranni crimine non potest terra sua interdici. Card. in cle. j. §. terra. de pœnis.

Tyranni filius naturalis tātùm potest matri succedere tam ab intestato, quàm ex testamento. Bal. in l. eam, quam. ix. col. in uersic. & scias, quòd in istis spurijs. C. de fideicom.

Tyranni metus excusat, ne mulier de adulterio cum eo cōmisso accusetur. Bal. fin. in d. ix. col. & in d. uersi. & scias. ubi etiā dicit præsumi, quòd metu fecerit.

Tyrannus an possit esse in una uicinia tantùm. Barto. ubi s. iij. q. item an in una domo. Bar. ibi. in iiij. q.

Tyrannus ciuitatis quotuplex sit. Bar. ibi. v. q.

Tyranno soluens debitor ciuitatis an liberetur. Bart. ibi. vij. q. ibi: quandoque tyrannus non cōtrahit. & ibi in fine ponit, an liberetur soluens officialibus eius.

Tyranni proclama facit iustum metum subditis. Bart. in d. vij. q. ulti. colum.

20 Tyrannus habens iustum titulū, dicitur manifestus ex parte exercitij, quando malè tractat subditos. Bar. ibi. viij. q.

Tyranni decem sunt proprietates, uel officia. Bart. in d. viij. q.

Tyrannus manifestus habens iustum titulū, debet deponi per superiorem. Bart. ubi s. ix. q. ubi etiam ponit alias pœnas.

Tyranni possunt per papam, uel Imperatorem creari uicarij in terris suis, causa liberandi populos à tyrannide, quæ aliter non possit deprimi. Bart. ubi s. x. q.

Tyranni materiam supple, ut per Bar. in d. tractatu, de tyrāno.

De litera V.

VAcare beneficium ecclesiasticum si contingat, & quomodo. suprà uerbo, Beneficium. uersicu. vij. xj. xij. xiiij. xxiiij. & seq. xxix. lj. lxix. lxxv. lxxxiiij. xcij. & seq. & xcvij. & uer. Capitulū. per discursum. uerb. Episcopus circa spiritualia. uer. lxxviij. & uer. Collatio benefi. uersi. iij. & per discursum. † Adde, quòd ecclesia dicitur uacāre, quandiu non est prouisum de prælato. Roma. consi. cccl. col. j.]

† Adde, quòd uacationis uerbum simpliciter prolatum omnem modum uacationis includit. gloss. in uerb. Vacationibus. in capit. cupientes. de electio. in vj. & dicitur Græcè σχολή.]

† Adde, quòd uacuum est locus priuatus corpore, secundum Aristot. lib. iiij. Physi. & dicitur Græcè κενόν.]

† Vacare. hoc uerbum uerificari potest tam in iure, quàm in facto: ideo in literis beneficialibus, quæ sunt ambitiosæ, oportet quòd uerba narratiua uerificentur omni modo, quo uerificari possunt, tam in iure, quàm in facto. Abbas in c. cum nostris. in ij. col. de concef. præben.]

† Vacare nunquam dicuntur bona beneficiorum, cùm Christus dicatur esse Dominus: unde bona dicuntur matrimoniū Iesu Christi. c. non ex eo. de elec. lib. vj. Præterea ipsum beneficiū dicitur possidere particularia bona ipsius. ut not. Innoc. in c. in literis. de resti. spo. & in c. cùm super. de causa pos. & proprieta. & gl. in cap. causa Carpensis. de uerbor. signific. & facit text. iuncta glo. xxiij. quæst. iiij. in cap. quid ergo. Abb. in c. dudum. ij. in viij. col. de ele.

Vacare uerbum quid, uide Felin. in capit. in nostra. de rescript. in xxxvij. col.

Vacare quando, & quot modis dicatur, uide Felin. remissiuè in c. j. de præscript. ante medium. j. col. in uer. de materia.

Vacantium bonorum quæstio non est summaria. sup. uerbo, Cognitio. uersi. xj.

Vacantis

Vacantis possessionis materiam uide sup. uer. Possessio uacās. per totum.

Vacantium bonorum materiam uide sup. uerb. Bona uacantia. per totum.

Vacantis hæreditatis materiam uide sup. Hæreditas uacans. per totum.

Vacare non debet ecclesia cathedralis ultra tres mēses. in Spe. de elect. §. j. uer. sacris.

Vacationis beneficij scientia an præsumatur. suprà, uer. Scientia. uersic. xj.

Vacare non dicuntur possessiones ecclesiæ uacantis. in Spec. de peti. & pos. §. j. uer. sed pone.

10 Vacante sede episcopali iurisdictio residet apud capitulum, in Specu. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. item circa legitimos.

† Vacante sede an, & quando capitulū possit causas ipsius sedis agitare. uide Flo. per regulam, ampliationem & limitationem in c. edoceri. col. vj. in fi. cum seq. de rescriptis.]

Vacanti ecclesiæ non currit præscriptio. Sed

Vacanti hæreditati currit præscriptio. in Specu. de præscript. uer. item nota, quòd licet contra ecclesiam.

Vacante sede Apostolica, an camerarius, & auditores, mareschallus, & alij officiales possunt officia exercere. in Spec. de offic. ordi. in prin. uer. quid de auditoribus. quòd sic.

Vacanti ecclesiæ an detur procurator. in Spec. de procuratore. §. ij. uersi. utrum ecclesiæ. ubi simpliciter se remittit ad nota. in c. j. ne sede uacante.

Vacante sede an agat syndicus à prælato cōstitutus, uel alius per capitulū cōstituatur. in Sp. de syndi. uer. quid si aliqui.

Vacantis ecclesiæ subiectę nomine an possit episcopus agere. in Spec. de actore. uersi. item episcopus.

† Vacare dicitur ecclesia, si episcopus creatus à papa nōdum habuit literas suæ promotionis: & quid si habuit literas, sed nondum eas præsentauit. uide Feli. in cap. j. post prin. j. col. de præscrip.]

Vacantis sedis materiam supple in tit. ne sede uacante.

Vacca prægnante pignorata etiam partus uenit in pignore. l. j. & ibi Bald. C. de partu pigno.

Vacca si datur ad pascendum alteri, est domini, sed fructus est communis domino & pastori. Bald. in l. cum duobus. §. si in coeunda. ff. pro socio. & domi. Pet. Philip. de Peru. in l. si pascenda. C. de pact. in repe.

Vacca petita simpliciter, an fiat condemnatio etiam ad uitulum. in Spec. de expensis. §. iij. in prin. ibi, illud enim uerum est, quòd non: sed debet peti.

Vacillatio in teste uitiat eius testimonium. l. iij. §. tu magis. ff. de testi. & sup. Testis impugnatio. uers. xlviij. & in uerbo, Testis repetitio. uer. x. Item facit eum de falso puniri. glo. est iiij. quæst. iiij. qui falsas. & Alexand. in l. eos. de fal. & ibi per Bar.

Vacillatio est indicium ad torturam. s̄. uer. Indicium. Caue, quia in specie non est hic casus: ideo addo d. Alex. in terminis in consi. lxiij. incipiente, Breuiter omissis. Et per Fel. in c. quoniam contra. de proba. in pe. col. circa fi.

Vacillatio in notario punitur, sicut in teste. Bald. in l. scripturę. in ij. col. in uer. nota hîc exemplum. C. de fide instru.

Vacillans potest torqueri etiam per delegatum principis. Bal. in c. j. iij. col. in uer. sed an delegatus. si inter do. & ua. lis ori. Addo Bal. in l. presbyteri. in ij. no. C. de epis. & cleri.

Vacillans coram arbitro debet torqueri per iudicem. Ange. in authen. de testi. §. si uerò ignoti. in secundo notab.

Vacillatio testis debet scribi in actis per notarium. Innocen. & Lanfranc. in cap. quoniam contra. in gloss. sua, in uer. instrumentorum. de proba. Bald. in l. presbyteri. j. colum. in ij. no. C. de episcop. & cleric. & in Marga. uerbo, Testis. vij. colum. Bartol. in l. de quæstione. §. tormenta. in princi. in uer. & ex hoc dicit Inno. ff. de quæstio. & in l. iij. in fin. princip. & in §. ideoque. in prin. ff. de testib. Quod uerum de commissione iudicis. aliàs per scripturam non probatur. Ange. sing. in §. & hoc insuper. in penul. colum. in uersi. eodem modo, si tabellio. in auth. ut sponsa. largi. & ita soleo practicare. Item uerum, uiuente, & intelligente ipso uacillante. Et si scribatur de mandato iudicis, licet notarius nesciat, an sit uacillatio, uel non probatur. Bald. in l. nullum. j. col. uer. sed quæro hîc. C. de testi. Io. And. in d. c. quoniam cōtra. in Nouella, de proba. & per Feli. in c. quoniam contra. de proba. in xxvj. colum. uersic. quæro. & in c. cùm uenisset. de testi. post prin. in uer. in tex. ibi: secundum tenorem.

Vacillare dicitur, qui unum dicit in iudicio, & aliud extra. Alex. consi. xliij. j. parte.

Vacua possessio quę dicatur: & de ea uide s̄. uer. Possessio uacua. per totum. ubi plenè.

† **Vacua** possessio intelligitur, id est, nō possessa legatorum, seu fideicōmissorum, uel nomine ueutris: ad hoc enim pertinet uacui appellatio. De quo uide quod legitur, & not. in l. ij. §. uacua. ff. de actio. empt. Abb. in cap. cùm Ioann. eremita. in v. colum. de fide instrumen. & ibi Ioan. de Imol. quæritur, an dicetur tradi uacuà possessio rei uenditæ, si tradatur res, quæ alteri debet aliquod reale seruitium. Barto. dixit not. quòd sic, in l. Mæuius. §. fundo. ff. de legat. ij. per ea, quę habentur in dicta l. ij. §. uacua. ff. de actio. emp. iur cta l. quod ad seruitutes. ff. de euict. sed non dicitur libera possessio: ideo notarij ponunt in instrumento, quòd uenditor promittit darę rem uenditam, uacuam, liberam, & expeditam, aliàs committeretur stipulatio de euictione, si alius euinceret seruitutem. Et quādo dicatur tradita, uacua possessio. adde Ange. in l. si quis uacuam. ff. de uerbor. oblig. & ibi Alexan. de Imo. & Bar. in dicta l. ij. §. j. ff. de actio. emp. & in l. iij. §. j. eod. tit. & glos. in l. non idcirco. C. de fide instrumen. & in l. improba. in gloss. j. C. de acquiren. posses. & in l. fin. in uerbo, uacuam. C. unde ui. Et possessio interdum dicitur plena, interdum semiplena, interdum uacua. Et hoc ultimum contingit tribus modis. Ita dixit gloss. Institu. de usu cap. §. quod autem. in uersicu. uacantis. cum duobus sequentibus. quæ gloss. non est alibi, secundum Angel. in l. si me in uacuam. ff. de acquiren. pos. & per Bart. de hac materia, ubi omnino uide in d. l. Mæuius. §. fundo. ad fin. ff. de lega. ij. ubi etiam tangit de possessione uacua & libera. & per Bal. in l. fi. C. de pact. inter emp. & uen. per eundem. in l. si plures. in ij. col. C. de cond. inser. ubi tangit de eo, qui promisit tradere plenam possessionem per Pau. de Liaza. in cle. gratiæ. de rescript. ubi dicit pacificam dici illam possessionem, cui nulla infertur molestia. argu. c. licet episcopus. de præben. lib. vj.]

Vagabundus dicitur, qui non habet domū propriam, uel conductam. gloss. in l. iiij. §. prætor ait. ff. de damn. infect. Angel. & Petr. de Sun. in l. hæres absens. §. j. ff. de iudi. quam gloss. sequitur Barto. in l. j. in fin. & ibi Bald. in secunda column. in uersicu. tamen in uagabundo. C. ubi de cri. agi opor. ubi dicit eum dici, qui non habet propriam habitationem. Sed contra eam tenet. Barto. in l. j. C. de tyronibus. lib. xij. Item & qui uagatur per orbem. l. j. & ibi Bart. C. de colo. Thracensibus. lib. xj. Ange. in dicto §. j. Item qui non stat firmus in certo loco. l. j. & ibi Barto. C. de tyronibus. Item qui terras deserit. l. quisquis. per Barto. C. de agri. & censi. lib. xj. Item qui sunt de ciuitate submersa, & inhabitata, uel aratrum passa, secundum Ange. in d. §. j. Item qui sunt de ciuitate ab hostib. capta, ut hodie sunt pauci miseri, qui ab Hydrunto à Teucris occupato hoc anno euaserunt, secundum Barto. in l. eius. §. Celsus. ad fin. ff. ad municip. Et de his in Specu. de compe. iudi. adi. in princip. in ultima charta, uersicu. sed quid si debitor. & sequen. & de rescri. præsenta. uersi. quid si uagatur. in §. ratione autem causæ. Et per Felin. in cap. si. de foro compe.

* Vagabundus uagans modò huc, modò illuc saltem infamia facti est infamis, nec testis esse potest. Carol. Rui. cōs. xxxvj. in ext. uol. iiij. Aemilius Maria Manolessus.

Vagabundus quis dicatur, tangit gloss. in l. eius. qui. §. final. ff. ad municipa. clarius tangit gloss. quam sequitur Bartol. in l. iiij. §. prætor. ff. de damn. infect. quæ dicit uagabundum illum, qui non habet domicilium certum, uel habitationem, quod not. & idem Bartol. in l. j. C. ubi de cri. agi oporter. Specul. tamen. & Ioan. Andre. in Specu. de compe. iudi. adi. §. j. sub uersic. xl. ubi ponunt plures quæstiones de hac materia, uidentur uelle hoc procedere secundum aliquos, nisi uagabundus præstet cautionem de redeundo ad locū domicilij. Et est dictum Accursij in l. hæres absens. ff. de iudi. in princ. glo. magnæ. argu. l. j. §. pen. ff. eod. quod debet intelligi de eligendo sibi domicilium de

lium de nouo, uel de redeundo ad locum, ubi prius habet domicilium: nam si haberet domicilium, non diceretur uagabundus. Vnde propriè dicitur quis uagabundus, quando non habet habitationem firmam in aliquo loco: & uagabundus potest conueniri ubicunque: ut in auth. ut nulli iudicum. §. si quis uerò. & de eo potest intelligi illa authoritas, Vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Abb. in c. ultimo, in xj. colum. de foro comp. ibi, secundò potest intelligi. Adde Ioan. Cal. post Hostien. & ibi etiam per Ioan. de Ana. in c. j. in j. colum. de rapto. ubi dicunt, quòd uagabundi possunt puniri ubi reperiuntur, non attento, quòd ibi deliquerint, uel non, iuxta no. in c. fin. de foro compe. & allegant gl. & doct. in d. l. hæres absens. & Barto. in d. l. iiij. ad fin. ff. de damno infec. & Specu. in titu. de compe. iudi. §. j. in uersic. quid si. & uersicul. sequenti, quòd ille dicitur uagabundus, qui per mundum uagatur, non habens certam habitationem. Ita dicit sentire Innocen. in cap. fina. de eo, qui mit. in posses. causa rei ser. facit etiam quod not. in clem. causam de ele. & uide Bald. post Thomam de Formaglinis. Angel. & Salic. in d. l. hæres absens. & do. Car. in d. c. j. de rap. Adde etiam, quòd si beneficiatus est uagabundus, & tandiu absit, ut dubitetur an uiuat, & an mortuus sit, beneficium eius poterit alteri conferri. Gloss. est singularis, & alibi non reperta. in ca. non oportet. secundo. de consecra. di. ultima. quam magnifaciũt ibi scribentes. & in cap. ex tua. de cleri. non resid. & uide celebrem text. in l. quod nisi. §. ex prouincia. ff. de oper. liber. ubi libertus non tenetur insequi patronum uagabundum ad præstandum operas. & ibi Nicol. de Neapo. inducit ad uasallum, qui tenetur seruire domino: sed si incipit uagari per mundum, non tenetur. Et uide quod uoluit idem Nico. de Neapo. in l. item illa. ff. de consti. pecu. ubi dicit, quòd debitor non tenetur inuenire creditorem uagabundum, & soluere ei debitum, licet aliàs secus. Facit, quod no. Abb. post alios doctores in c. significante. de pig. & adduco gl. in c. cùm tu. de usur. quam gl. magnifecit do. An. Barbar. ibi. quòd licet usurarius teneatur præstare usuras illi, à quo extorsit, illud est uerũ, si nouit ubi habitat: secus, si ignoratur ubi sit creditor, puta quia uagaretur per mundum: quia tunc nõ tenetur inquirendo uagari. Et adduco gl. in cap. unaquæque. xiij. q. ij. quæ dicit, quòd uxor non tenetur sequi uirum uagabundũ, quam glo facit singularem Ioan. de Imol. in rub. ff. solut. matri. licet per errorem allegauerit gloss. in cap. Ebron. ea. caus. & q. Ego allego aliam in cap. de illis. de spon. & in cap. si quis necessitate ineuitabili. xxxiiij. q. ij. & in cap. j. de coniugi. lepro. & in c. j. qui matri. accu. non pos. Limitarem omnes has gloss. nisi scienter mulier duxisset in uirum aliquem histrionem, qui solet uagari: quo casu tenebitur sequi uirum. Ita dixit gloss. in dicto cap. unaquæque. & in d. cap. si quis. Et uide quod uoluit Barto. in l. Mæuia. §. uxorem. ff. de an. lega. & Scribentes in d. rubrica, & Ioan. de Imo. in d. l. si cùm dotem. §. si maritus. ff. solut. matrimon. Et adduco Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. uersi. clxiij. ubi dicit, quòd si emphyteuta cœpit uagari per mundum, & ignoratur ubi sit, & an uiuus, uel mortuus sit, nullis relictis filijs, aut nepotibus, dimisit tamen procuratorem, ut solueret pensionem ecclesiæ. modò ecclesia noluit accipere censum à procuratore propter dubium mortis: procurator autem uult stare in possessione, donec certificatus sit morte, dubitatur, utrum ecclesia posit sibi rem uendicare. Et concludit, quòd debet priuari emphyteusi. Adde Bald. in authent. qui rem. in fin. C. de sacr. sanct. eccles. & ibi per Raph. Fulgo. & per domi. Andr. Barbat. in repetitione rubri. C. qui admitti. in lxvj. colum. & in capit. cùm tu. de usur. & per dominum Iasonem Maynum Mediolanen. in repetitio. l. ij. in uersicu. xxxiiij. quæro. in xxxvij. colum. C. de iure emphyt. Hunc passum per uiam dubij publicè Bononiæ disputaui, & argumentatus sum ad partes, subnectens ueram conclusionem, & incipit illud dubium, Verum emphyteuta uadens uagando per mundum, &c. ad quod dubium me remitto: ubi ultra alios hunc articulum bene enucleaui.

Vagabundus ubi sit sepeliendus. Car. in cle. dudum. §. uerum. xx. q. de sepul. xiij. q. j. ecclesias.

Vagabundus miles potest puniri per principem. l. nemo. & ibi Bar. C. de re mili. lib. xij.

* Vagans huc, & illuc, spoliari ecclesia potest. c. ex tuæ. & per tot. de clericis non residenti. Alciat. Clar. con. xxvj. num. 4. Aemilius Maria Manolessus.

Vagabundus debitor potest ubicunque conueniri. gl. Bart. in d. l. hæres absens. §. proinde. in ulti. col. uer. quæro, quid si debitor. & ibi Ang. & doc. Bal. in l. cùm longi. in j. colum. C. de long. tempo. præscript. & in l. j. ij. colum. in uer. tamen in uagabundo. C. ubi de cri. agi oportet. ubi dicit uerum esse, nisi uelit satisdare de stãdo iuri in proprio domicilio. & per Bal. in additio. Spe. de compe. iudi. adi. uer. de uagabundo, † & Alexand. in l. alio. ff. de eo, quod certo loco. † Et per Feli. * in c. fina. de foro compet. * l. j. ubi Cyn. C. ubi de crimi. agi oportet. l. j. C. ubi quis de cur. uel cohort. no. in l. ciues. C. de incolis. lib. x. Carol. Rui. consi. xviij. num. 3. uol. v. Aemilius Maria Manolessus.

Vagabundus pro delicto potest ubique conueniri. Barto. & doct. in d. l. j. ad fi. C. ubi de cri. agi opor. in Spec. ubi sup. uidelicet in d. uers. sed quid si debitor. cum seq. & ibidem Bal. in d. uer. de uagabundo. Ideo Bart. in d. l. hæres. §. proinde. in ult. colum. in uer. quæro, quid si debitor. dicit, quòd multi ribaldi suspendũtur in ciuitatibus, quod non habet alibi forum. per glo. ibi.

Vagabundus debet citari ad domũ, quam reliquit. Bald. in l. ut perfectius. in j. col. super glo. in uerbo, Domicilium. C. de anna excep. & per Spec. de compe. iudi. adi. in princip. uer. sed quid si debitor uagatur. per Cardin. in cle. causam. §. j. de elect. Ange. in d. l. hæres. §. j. iiij. col. dicit ubique posse citari, ne creditores fraudentur, secundum Spec. Vide Inno. in c. si aduersarius. ad fi. in gl. in uerb. domi. de eo, qui mit. in pos. & in Spe. de accus. §. j. uersi. sed nunquid sufficit.

Vagabundum uirum debet uxor sequi, nisi ignorans eum uagari ceperit in uirũ: quia tũc non debet eum sequi, nisi de facili posit. Bal. in l. pe. C. de op. lib. Bar. in l. Mæuia. §. uxor. in ij. q. ff. de annu. lega. uide xiij. q. ij. unaquæque, aliàs est cap. Ebron. in §. unaquæque. & cap. j. qui matri. accu. pos. Addo Bald. Ange. & Imo. in l. si cùm dotem. §. si maritus. & ibidem do. Alex. in ij. col. in princ. ff. solu. matr. cum alijs concor. ibi per eum signatis.

Vagabundus de quo loco esse censeatur. Spec. ubi s. de compe. iudic. adi.

Valere debet ut potest quod agitur, si non ualet ut agitur. in Spec. de deleg. §. restat uidere. uer. quid si causa. & de confes. §. nunc uidendũ. uer. sed nunquid. & uersi. in summa. Addo plenè nota. per Moder. in l. j. §. si stipulanti mihi decem. ff. de uerb. oblig.

† Vide plenè per Feli. in c. cùm super. de offi. delega. in iij. col. & per Franc. Aret. in l. debitor. de pig. actio.]

Valeat ut actus, & non pereat, fieri debet interpretatio. Spec. in d. §. nunc uidendum. & d. uer.

Valere potest aliquid uolente eo, cuius fauore non ualet. in Spec. de loca. §. nunc aliqua. uer. xiij.

Valere quod aliàs potest, non ualet, si fiat animo, ne ualeat. in Spec. de teste. §. j. uer. quid si quis.

Valisia in hospitio reposita sigillata cũ cera, quod sigillũ facilè rumpitur, si rumpatur, & tabernarius sit homo bonæ famæ, damnum est domini, seu hospitantis: quo casu per testes debet probare, non per iuramentum, quæ res erant in ea reconditæ. Sed si cõstet ex facto hominis esse fractum sigillum, & ualisiam, statur iuramento damnum passi non effrænato, nisi dominus ualisiæ susceperit in se custodiam eius, ut quia posuit eam in camera sibi consignata, & clauem apud se retinuerit, uel famulos custodes in camera dimiserit, secundum Baldum in rubrica C. deposi. in princip. Item Bald. in l. prima, secunda columin. in uersic. & nota ex primo. C. loca. dicit tabernarium teneri, si promisit res futuras saluas in loco, nisi probaret uim sibi illatam. Vnde dat cautelam hospitibus, ut dicant hospitanti tabernario, an res eorum sint saluæ: quia eo respondente, quòd sic, ipse tenebitur, nisi probet uim. Quinimò, secundum Bal. ibi, potest tabernarius homo bonæ famæ excusare culpã suam iuramẽto: & tunc non tenetur. Sed ipse Bald. in l. certi. in secunda opposi. C. eodem titulo, dicit tabernarium non teneri, si ignorauit ualisiam reponi in hospitio: sed si sciuit ualisiam, non ta-

non tamen res in ea reclusas, & posuit in loco condecenti, similiter tenetur: secus, si in loco non condecenti, ut in introitu hospitij, quia non tenetur, nisi dominus dixerit ei, quòd curam haberet de ualisia sua: tunc enim tenetur tabernarius: ut ibi per Bald. Bartol. uerò in l. prima, in §. primo, ff. furt. aduer. naut. caup. sta. in j. colum. in uersi. quæro, quid si hospes dicit, quòd si ualisa fuit data tabernario dissigillata, recurritur ad præsumptiones: & si constat de delicto, statur iuramento damnum passi, secundum Rof. Barto. tamen ibi dicit esse aliter legitimè probandum: & possunt tunc torqueri famuli tabernæ. Si uerò data fuit sigillata, & reddita sigillata, tabernarius non tenetur: ut ibi, sed si redditur dissigillata, statur iuramento domini. Bart. in l. in actionibus. ult. col. uer. ex hoc dicit Inn. ff. de in litem iur. & ibidē Paul. de Cast. & dom. Alexan. in x. colum. cum alijs concor. per eum signatis. & ibi etiam omnino per do. Iaso. May. & Barto. in l. j. §. si cista. ff. depo. & ibi per Alexand. & in l. j. fur aduersus nau. Innoc. in c. fin. in princip. quod met. cau. & in pract. Papi. in libello reali. uersic. & in centum flore. pro damno. ulti. colum. Sed de hac materia uide omnino s. uerb. Hospes. uer. vij. Et quomodo formetur libellus ad res ipsas. Barto. in d. §. si cista, iuramento uerò damnum passi non creditur, si res non assignauit cauponi dicenti se perdidisse certas res. Card. in cle. j. §. sanè. de statu mona. uel si non manifestauit res hospiti, secundum Card. ubi sup. † Et per Franc. Aret. in l. qui accusare. C. de eden. in fi. & in d. l. in actionib. & do. Ias. May. Insti. de actio. in §. item Seruiana. num. xxxij. & num. xxxiij.]

Vallis quæ dicatur. Bart. in tractatu Tyberiadis. primo lib. iiij. char. uersi. uallis uerò dicitur.

Valor rei iustus dicitur, qui probatur per communem æstimationem. Bal. in l. ij. ult. col. in uer. sed hîc occurrit. c. de rescind. uend.

Valor rei non probatur per testes, quorum unus deponit rem ualere decem, alter quindecim, quia sunt singulares, cùm unus de decem uideatur deponere taxatiuè. Bart. in l. fi. §. qui indiuisam. in fin. de leg. ij. Sed Bal. in l. ij. ult. col. dicit, quòd ei, qui de minori dicit, credendum est, nec est periurus, qui iurat ualere decem, si ualet xv. & suprà, uer. Iurans. uersic. xxv. Adde sup. uer. Numerus. uersi. vj. & Bart. Angel. & Alexand. in l. cùm furti. de in lit. iuran. † Vide Fran. Aret. in l. ex facto. §. iterum quæro. de uul. & pup. in ij. col. & quod do mi. Ias. May. Inst. de act. §. plus. nu. 7.]

Valor bonorum an probetur per assertionem testatoris. per Paul. de Cast. c onsi. ccclxxv.

Valoris probati mutatio non præsumitur intra decēnium, sed post sic: & ideo debet probari per allegātem illum post longum tempus. doc. in l. j. C. de rei uxo. actio. & Bald. in l. j. ult. col. uer. quæro, nunquid. C. de senten. quæ sine certa quantitate proferuntur. & Alex. in consi. cxxxij. j. par.

Valorem rei propriè quis præsumitur scire. suprà, uerb. Scire. uersicu. xiij.

Valor rei de decem probatus in causa principali potest probari de quindecim in causa appellationis per eosdem testes. Bart. in l. cùm furti. ad fi. in uersic. per hanc legem potest terminari q. ff. de in litem iuran. uel per alios: ut ibi etiam per dom. Alexand. Imol.

Valor rei quando agitur de euictione ex empto, inspicitur tēpore quo euincitur: secus, si de euictione ex stipulatu. l. Titius. prima. & ibi Bar. in ij. no. ff. de act. empti.

Valor fructuum communis debet inspici, non quantum contingit eos ualere. not. in l. si ea lege. secundum Bal. in ij. not. C. de usuris.

Valor probatur ex qualitate rei, & quantitate redituum. l. si quos. & ibi doct. & Bart. C. de rescin. uend. & Bald. post glo. in l. ij. ult. char. in uer. circa primum habetis. eod. tit. l. si fundum per fideicommiss. in princ. de leg. j. Alex. consi. xc. iiij. par. per Abb. in c. cùm causa. de testi.

10 Valor non probatur ex eo, quòd factis subhastationibus nō reperitur plùs. Bart. in d. l. si quos.

Valor rei probatur per uicinos dicentes, quòd omnes communiter emerent pro tanto, non quod ipsi emerent. Bald. in d. l. ij. antepe. & ult. col. de rescin. uend. & Bart. in l. filius. §. si quid alicui. ad fin. ff. de leg. j. Sed Bal. contrà in l. fi. in fi. C. de iure do. impe. Et dic uersi, nisi multi essent, id est, decem, uel circa: ut in practica Papi. uer. in centū floren. x. col. Sed Bar. contrà in l. ij. in ult. col. C. de rescin. uen. Item si dicūt testes, quod res tantum ualuit per annum antè, arbitrio tamē iudicis. Bald. ibidem. non autem probatur, quòd non sit uisum à teste, ut quod uinea tantum ualuit olim, quæ nunc est terra solida. Bal. ibi, in penul. col. in uersi. & si æstimatores.

* Valor, ut nostri dicunt, fundi, probatur tabulis, quibus planum fit, quāti eo in loco ille fundus uel similes, fuerint empti & uenditi. gl. in l. ij. ubi Bart. C. de rescind. uend. Bart. in l. si seruus. la ij. col. j. ff. de cond. furti. Io. Ceph. con. cclxj. nu. 16. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Valor rei non probatur per instrumenta à ueditionum pluries factarum diuersis precijs, & diuersis temporibus. Bald. in l. j. ult. col. in uersi. quero, nunquid per instrumenta. C. de senten. quæ pro eo, quod inter. profe. & ibi per Petr. de Sun. & in d. l. ij. pen. col. ubi Bal. in uer. denuò quæro.

Valor non probatur, quòd res certa die ualuit decem, nisi dicat testis, & ante, & post. l. precia. §. j. & ibi Barto. in uer. quæro, qualiter. ff. ad legem Falcid. Ange. in l. lege. §. corpora. eodem titu. & in pract. Papi. uer. & in centum floren. in x. col. ubi plenè. quòd uerum, elapso decennio: ut s. eod. uersi. iiij. & uersic. xj.

Valor rei potest æstimari arbitrio iudicis, quando in iudicio nō est probatus per partes. Bar. in l. si quod ex Pamphila. ad fi. ff. de lega. ij. & Bald. in d. l. ij. ulti. char. uersi. circa primum. ubi etiam dicit, quòd iudex potest facere eligi æstimatores. quod etiam tenet Bart. ibi, in ult. col.

Valor rei an probetur per æstimum communis. suprà, uer. Res ualet. uersi. unico. quòd sic.

Valor rei probatur per testes, etiam sine ratione deponentes etiam non interrogatos, quando res est talis, cuius ualor etiam grossis cognitus est hominibus, ut frumentum. Bal. in l. solam. in ij. col. in uersi. quæro, nunquid. C. de testib. quem etiam uide in l. j. vj. colum. uersi. quæro, quomodo probetur. C. de sent. quæ pro eo, quod inter. profer. ubi loquitur de interesse. † Adde, quòd si res uendita fuerit sub gratia reachati, & testes deponant, rem tantum ualere, etiam absque faciendo mentionem, quòd uendita esset sub reachato, non est probatus ualor. Deci. consilio clxvij. colum. ij. uersi. secundò quæritur, ex quo est uendita cum onere redimendi, dicitur minus ualere.]

Valor probatur ex eo, quòd socius uelit pro tanto emere. Bar. in l. ad officium. C. communi diuidundo.

Valor probatur secundum tempus præsens, non præteritum. Bart. in l. cùm emptor. §. fi. de dam. infect. & in l. non intelligitur. §. diui. ff. de iure fisc. & Bal. in d. l. ij. pen. col. in uersi. & si æstimatores.

Valor non probatur per testes dicentes, quòd res fuit parentū suorum, & quòd ipse emeret pro tanto. Bal. in d. l. ij. antepe. col. in uer. circa primum habetis.

Valor an probetur ex eo, quòd Titius uoluit emere pro decē. Bal. in d. l. ij. pen. col. quòd sic. & Benedi. Capra in c. cùm Io. de fide instr. ubi Abb. dicit quòd sic, præsumptiuè tamen.

Valor rei furatæ debet poni in libello: aliàs æstimatio uilis fieri debet. Barto. in l. Pedius. §. diuus. de incen. rui. & in l. aut facta. §. quantitas. ff. de pœnis. & Alex. in d. §. diuus. & Lud. Pon. in l. si quis id, quod. & in l. magistratibus. de iurisdic. omnium iudi. Sufficit tamen in processu probare ualorem, licet in libello non fuerit positus, si agens iuret à principio ignorasse. Bart. in l. j. §. si quis argentum. ff. depositi.

Valor beneficij debet exprimi in literis. s. uer. Rescriptum impugnatur. uer. xxxv.

† Valor beneficij an sit exprimendus in impetrationibus, uide latè & pulchrè per Feli. in c. ad aures. de rescript.]

† Valor beneficij cōsideratur detractis oneribus, & ideo clericus, qui soluit pensionem pro beneficio, nōn tenetur ad decimam papalem, uel ad charitatiuum subsidium, nisi pro rata beneficij, detracta pensione. Deci. consi. clvj. per totum. ubi plura.]

Valoris materiam supple sup. uer. Precium. per discursum. & uerbo, Res ualet. uer. unico.]

Vanitas improbatur. clem. secunda, de magi. & de pur. cano. inter. Ecclesiastes cap. primo: Vanitas uanitatum,

† tatum, & omnia uanitas. † Et dicitur Græcè ματαιότης.]

Variatio admittitur quolibet anno in obligationib. annuis alternatiuè conceptis. l. si sterilis. §. qui domum. & ibi Bart. de acti. empti.

Variatio circa locũ fieri non potest. l. si cui, & ibi Bar. de seruit.

Variatio non impeditur per diuisionem. Flor. in l. seruitus. §. j. uer. cæterùm. ff. quemadmo. seruitutes amittan.

Variatio circa prorsus diuersa admittitur, non circa idem, uel connexa. Flor. post Dy. in l. si cui. in fin. de serui. & Bald. in l. quidam. iiij. oppo. C. de iure deli. Vide Bald. in l. si quis ius. C. de re. cre. & Bart. in l. de rebus. ff. rerum amo. & Dy. in re-† gula, mutare consilium. in vj. † Et uide Feli. in c. præsentata. de testi. in j. col. uer. quid autem. & in c. olim. de re iud. circa medium. iij. col. ubi quod in papa, clericis, & principalibus est prohibita. & Franc. Are. in l. eum, qui. §. cùm purè. in ulti. col. post medium. de uerbor. obliga.]

* Variatio, ut nostri dicunt, in instrumento falsitatis suspicione non caret. Io. Ceph. con. cclxxxvij. num. 14. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Variatio in electionibus an permittatur. in l. si fundus. §. elegãter. de lege commis. gloss. in l. in causæ. uersi. recusabit. ff. de procurat. Dy. in regula, quod semel. in vj. no. in l. fi. §. planè. de eo, per quem fac. erit. gloss. & docto. in l. quicquid. ubi Barto. in ult. oppo. ff. de uerbor. oblig. Bal. in auth. habita. in ix. col. uersic. tertiò dubitatur. C. ne fil. pro pa. & in l. fin. in ij. col. uersic. quæro, nunquid eligens. C. de testi. gl. in c. bonæ. el ij. in uerb. diffidere. ad fin. de postu. præla. & in c. cùm inter canonicos. in uersic. subscriptum. & in cap. publicato. in uerbo, Variare. de elec. Io. And. in c. cõtinebatur. de his quæ fi. à præla. Bar. in l. nonnunquam. ff. de colla. bo. l. si sterilis. §. fin. de actio. emp. l. fi. in fin. de diuor. & in l. generaliter. de non nume. pecu. & in l. contra maiores. C. de inoff. test. & in l. Papinianus. §. præscribere. ff. eod. tit. & sup. in uerb. Canonicus. uer. cj. & in uerbo, Capitulum. uer. lxxx. quòd non. Adde, quòd superior eligens absentem potest uariare ante acceptationem: sed secus, si eligit officialis deputatus ad eligendum. s. uerbo Electionis effectus. uer. xj.

Variatio in electione Imperatoris admittitur, scilicet recedendo ab eo, in quem non consensit maior pars, & nominando alium, sicut fit in electione papæ. in ca. licet. de elect. no. in c. uenerabilem. & ibi Abb. eo. tit.

† Variare dicitur, qui primò dicit aliquid, deinde cõtrarium, nulla assignata causa uariationis, contradicere dicitur, qui semel dicit duo incompassibilia, ut se interfuisse contractui, & se ea die fuisse alibi in loco incompassibili. Vacillare uerò dicitur, qui dubitando & tremendo loquitur, & qui uariè loquitur: ut dicit Innoc. in cap. præterea. in fin. de testib. cogen. & horum testimonium non ualet: imò puniuntur. l. nullum. C. de testi.]

Variatio non est permissa habenti electionẽ ex ultima uoluntate. l. huiusmodi. §. Stichum. & ibi Bald. de leg. j. l. statuliberum. §. Stichum. & ibi Barto. in ulti. no. ff. de leg. ij. Secus in † contractibus. l. si quis stipulatus. de uerb. obl. † Et per Fran. Are. in l. serui electione. de leg. j.]

Variatio in electione, quæ trahit secum executionem nõ permittitur. l. apud Aufidium. & ibi Bar. de optio. leg. not. in l. si † is, cui. de legat. secundo. † Et per Franc. Are. in d. l. serui.]

Variatio non admittitur in casu l. fi. C. de testi. Bald. ibidem ij. col. in uersi. quæro, nunquid eligens.

10 Varians circa reuocationem procuratoris obligatur ex contractibus eius, quia habetur pro non reuocato. text. fin. in l. sed si pupillus. §. pe. uer. sed si alias. ff. de instito.

Variari non potest circa reuocationem actus. Bald. in l. j. ulti. col. in prin. in uer. quartus est, si quis. C. de furtis.

Variare non potest appellans, qui iudicem eligit. sup. uerb. Iudex appellationis. uer. 50.

Variatio reprobatur in eadem instantia, sed in diuersis, secus: in diuersis personis, nõ in eisdem, si in prima succubuit. Bar. in l. Papinianus. §. sed nec impuberi. in j. col. in fi. uersi. doc. dicunt aliter. ff. de inoff. testa. Adde s. Allegans. uer. ij.

Variari non potest, qui declarauit uelle uti testamento producto. suprà, uer. Productio. uer. xxij.

Variari non licet circa declarationem. Bartol. in l. fin. iij. col. uersi. ex prædictis apparet. C. de codi. & ibi etiam uide Bar. in ulti. col. uer. secunda uerò clausula. & in l. serui electione. ad finem principij. & in l. huiusmodi. §. Stichum. de leg. j. Angel. in l. quod iussit. de re iudi. ubi dicit uerum, si ius declarandi competat parti: non si iudici. Et sequitur Phil. in c. cùm cessante. x. limitatione, de appell. & est gloss. in l. quicquid. ff. de uerbor. oblig.

Variare potest patronus laicus, nõ clericus. s. uerb. Patronus. uersic. xlvij.

Variatio in teste reprobatur. suprà uerbo, Testis impugnatio. uersi. xlviij. & in uer. Testis repetitio. uer. xj.

† Variatio maximè in teste, est maximæ importantiæ: de quo uide Hippo. Marsi. sing. ciij. incip. Varietas in teste.]

Variatio est indicium ad torturam. suprà uerbo, Indicium. Caue, quia hic casus de uariatione non est ibi: ut etiam dixi suprà uerbo, Vacillatio. uer. ij.

Varietas reprobatur. in Spe. de arbi. §. sequitur. uers. quid si cõpromissum. cle. j. & ibi Car. de renun. ubi etiam gl. & dicit ibi Car. uerum tam in laicis, quàm in ecclesiasticis.

20 Variatio est mutatio causa deuiandi à ueritate. Card. ubi s. secundo notab.

Variatio est mulieris proprium: ut, *Varium, & mutabile semper Fœmina*. Car. ibi de uer. si. forus. xxij. q. vij. c. sed illud.

Varietas animorũ sæpe sequitur iuxta diuersitatem corporũ. in Spec. de actore. §. ad præsentis.

Variatio in electione actionis non permittitur. in Spec. de actio. seu peti. §. sequitur. uer. sed si quis.

Variatio actionis an requirat nouam instantiam. Bald. in l. curatoris. in ij. col. C. de neg. gest.

Varietas habet contra se præsumptionem. in Spec. de rela. §. ij. uer. sed pone.

Variare an liceat. Spe. arguit pro & contrà, in titu. de inquisi. §. nunc tractemus. uersi. ultimò quæritur.

† Vas uenit appellatione supellectilium. l. prima. uer. uasa. & l. uasa. de supell. leg. † & dicitur Græcè σκεῦος.]

Vasorũ appellatione ueniunt uasa etiam magna, & dolia. Bart. in l. uinum. §. illud. de uino legato.

Vas aquarium, id est, quo datur aqua ad abluendum manus, uenit appellatione escæ: sed non uas potorium, quo aqua, uel uinum retinetur ad potãdum, quod uenit appellatione potorij. l. in argento. §. fi. & ibi Bar. ff. de auro & arg. leg.

Vasis legatis quid comprehendatur. in l. hæres meus. §. cui. de leg. tertio. & Barto. in l. uinum. §. illud. de uino, tritico, & oleo legato.

Vas auri, uel argenti resolutum, & refectum non est idem. l. qui usumfructum. de usufru. Alex. in l. inter stipulantem. §. sacram. de uer. sig.

Vasa uinaria an cedant in uenditione uini. l. si cui. §. si uinum, de uino, tritico, & oleo legato. & ibi Bar. quòd non. Et an in legato uini. in l. fina. in princip. & ibi glo. in uersi. amphoris. & Bart. eod. tit. distinguit.

Vasa sacra non possunt alienari, uel pignorari, nisi pro redemptione captiuorum. l. sancimus. & ibi Bart. in ij. col. in uersi. quæro, dicitur hîc. C. de sacrosan. eccle. Item pro alimentis pauperum. Bart. post gl. ibi in ij. col. uer. nũquid pro alimentis. quod facit pro rege Ferdinando, qui nunc destruit calices, & cruces regni sui pro bello contra Turcas.

Vas fœtidum facilè corrumpit uinum. de pœniten. distin. iij. siue autem quis. uersic. uase. & ibi glo.

Vas fœtidum si commodetur scienter pro uino, uel oleo, tenetur commodans actione commodati ad interesse, non si ignoranter. sed si uendatur, etiam ignoranter, uel locetur, tenetur. glo. in uerbo, sciens. Bart. in l. in rebus. §. penult. in ij. opposi. ff. commo. l. sed addes. §. j. locati. l. tenetur. §. sed si uas. ff. de actio. empti. & ibi Barto. in uersic. quæro ad quid teneatur.

Vasallus quis nõ dicitur ex eo, quòd consueuit aliquem appellare in dominum. Barto. in l. cùm quis. §. Seiam. de leg. iij

* Vasallus propriè ille est, qui ad ea quæ traduntur. in §. j. de forma fidelitat. in usi. feud. tenetur. Ioan. Cepha. con. clj. nu. 10. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

† Vasallus continetur appellatione suorũ. Bald. in l. talem. §. sed si unus. de hær. insti.]

Vasalli

Vaſalli ratione curiæ dicuntur perpetui uaſalli, habitantes in curia. Bal. in l. ſi plures. in ij. col. uerſi. ſed nunquid uendita curia. C. de cond. inſer. & ueniunt in uenditione curiæ. Bal. ibi in ij. col. in d. uerſic. ſed nunquid uendita curia.

Vaſallus uniuerſitatis, uel plurium, non dicitur uaſallus ſingulorum. Bart. poſt gl. in l. ij. quod cu. uniuerſ. nomi.

Vaſallus an dicatur ceſsionarius perſonalium actionum domini. Bald. in ca. j. §. quid ergo. uer. extrà quæro. de inue. de re ali. quòd non.

Vaſallus dicitur habere utile dominium in feudo. cap. j. de inue. de re. alie. facta. cap. j. §. præterea. de cap. Cor. Flo. in l. iij. ff. de ſerui.

Vaſalli uxor non eſt uaſalla. Bald. in Spec. de feu. uerſi. licet. & ibi Spe. §. quoniam. uer. uigeſimò quæritur.

Vaſallus an præſumatur quis ex præſtatione longi ſeruitij. infrà, Vaſallagium. uer. ij.

Vaſallus dicitur ſubditus domini ratione rei, non ratione domicilij. cle. ij. §. denique. & ibi Card. de re iudica.

Vaſallus non poteſt facere inſtrumentum in præiudicium ſuę libertatis. Bald. in l. ſi quam. paulo poſt prin. in uer. nota hâc legem. C. de ope. liber.

10 Vaſalli ſibi inuicem eſſe non poſſunt. in Spec. de feud. §. ij. uer. xxiiij. quæritur.

Vaſallus uaſalli mei non dicitur uaſallus meus. Bar. in l. ſi quis à liberis. §. ſi quis. de liber. agno. & in l. de acceſsionibus. ff. de diuer. & tempo. præſcri. ubi de uaſallo nihil dicit. & in l. Claudius. in ult. columna, uerſicu. ſecundo caſu, quando eſt pugna. ff. qui po. in pig. ha. & Bald. in l. j. ij. colum. uer quæro, teſtator. C. communia de lega. † Et per Felin. in cap. quæ in eccleſiarum. de cōſti. in xxiiij. col. & ſeq. ſuper gl. in uerb. in feudum. & in c. cæterùm. in fi. de iudic.]

Vaſalli non ueniunt appellatione caſtri, & econtrà. Bal. in c. in generali. in uerſ. quæro, nunquid. ſi de feu. fue. contro. inter do. & agna. & in c. j. de capita. qui curi. uendi. in ix. col. uer. item Old. quærit.

Vaſallus quis eſſe poteſt uaſalli diuerſis reſpectibus. Flo. in l. fundus. ff. de ſer. ruſt. præ.

Vaſallorum libertas non poteſt pœna conſtringi. Bald. in l. liberti. in ult. col. in uer. item no. C. de ope. libe. per l. j. §. quæ onerandæ. qua. re. act. non de. & in l. ſi ita. de ope. liber.

Vaſallus eccleſiæ dicitur coniuncta perſona eccleſię, & poteſt pro ea fideiubere, etiamſi non eſt idoneus. in Spe. de ſatiſd. §. dicto. uerſi. quid ergo. el ij.

Vaſallus iurat fidelitatem domino intra annum. ſ. uerb. Inueſtitura. Voluit allegare uerſic. ix. Sed caue, quia ſolùm dicitur, ꝙ inueſtitura debet peti intra annū: de fidelitate autem uerbum nullum. De hoc ſ. Feudatarius. & uerbo, Fidelitas. ubi ſupple de materia, per totum.

Vaſalli iuramentum durat cum eius uita. not. Card. in cle. j. §. fi. de iureiur.

Vaſallus an debeat iurare de non alienanda. Bald. in rubr. de feu. alie. poſt gl. quòd non, niſi ſit ſuſpectus.

Vaſallus iurans fidelitatem domino poteſt pœnitere. Bald. in prælu. feu. vj. col. uer. uel pone, quòd uaſallus. quem etiā uide in vij. col. & per Bart. in l. is, cum quo. de aqua pluuia arcen. in Spec. de feu. §. quoniam. uerſi. xxviij.

Vaſallus iurat per procuratorem. ſ. uer. Fidelitas. uerſi. j.

Vaſallus an iterum iuret fidelitatem ſucceſſori. Bald. in c. j. in j. col. in uerſi. pone, iuraui. quo tempo. mil. quòd ſic.

Vaſallus an cogatur iurare fidelitatem alteri, quàm domino. Alex. plenè in l. ſi non ſortem. §. libertus. de cond. inde. & ĩ. §. ij. uer. xxxiij.

Vaſallus debet iurare fidelitatem emptori iurium feudalium, non emptori uaſallorum. Bal. in l. j. ij. col. uerſi. quæro, teſtator. C. com. de lega. uide Bald. in c. j. de capi. qui cu. uen.

Vaſallus quæ, & quot iurare debet. in Spe. de feu. in §. quoniā. in ult. col. in princ. uer. & nota, quòd uaſalli.

* Vaſallus præ cæteris iurat, ſe ſemper dominum in dominū habiturum, nec quicquam commiſſurum ob quod ſuo ille iure priuetur. §. j. & tit. de noua form. fidelit. in uſib. Mat. Afflict. deciſ. cclxv. nu. 41. 86. 104. Io. Ceph. con. ccxlj. num. 14. uolum. ij. Aemilius Maria Manoleſſus.

10 Vaſallus non iurans fidelitatem in feudo minimo, non priuatur feudo: aliàs ſecus. Bald. in c. j. §. eſt & alia. in prin. quæ ſit prima cauſa beneſi. amit. Lau. de Fano in l. in quorum. xxvij. col. de pig.

Vaſallus renouaturus fidelitatem, debet ire ad domū domini. Bal. in l. ſi. in j. col. ad fi. in uer. modò quæro. C. de cōd. inſer.

Vaſallus an debeat iurare ſingulis hæredibus domini. ſ. uerb. Feudatarius. uerſi. lxxiij. quòd ſic. nec domino domini ſui. Bal. in l. j. j. col. de leg. ij. in uer. quæro teſtator. nec pro feudo conſtituto pro annuo cenſu. ſ. Iuramentum fidelitatis. uerſ. ix. Addo, quòd

Vaſalli hæres tenetur iterum iurare fidelitatē domino, ut ſup. in uer. Feudatarius. uer lxxv.

Vaſallus inueſtitur: ut ĩ. ſupple ſ. uerb. Inueſtitura. per diſcurſum.

Vaſallus maior quatuordecim annis nō petens inueſtituram intra annum & diem, reſtituitur in integrum maſculus, uel fœmina. ſ. Feudatarius. uerſic. lxxxix. Addo ſ. uerb. Inueſtitura. uerſi. ix. & ſeq.

Vaſallus ſiue agat, ſiue conueniatur, cogitur edere inueſtituram, & nominare dominum in iudicio. c. j. §. cum domino. & ibi Bal. in uer. nota. ergo, quòd uaſallus. de notis feu.

Vaſallus non petens inueſtituram tempore guerræ, & dominum non iuuans, non perdit feudum. de pace Conſtan. §. uaſalli. el ij. & ibi Bald.

† Vaſallus an cogatur oſtendere inueſtituram domino. Dec. conſ. lxj. col. j. & ij. uer. non obſtat.]

* Vaſallo iniuriam facere dicitur dominus, cùm ei inueſtituram concedere recuſat. l. j. §. permittitur. ubi Bart. ff. de aq. quotid. & æſti. Maria. Soci. Nep. conſi. cix. nu. 15. uol. ij. Ioan. Ceph. conſi. ccxli. nu. 15. uol. ij. Æmilius Maria Manoleſſus.

* Vaſallo cùm dominus inueſtiturā concedere recuſauit, poteſt uaſallus ipſe, ut dominus iure ſuo priuetur, poſtulare. gl. in c. j. §. fi. per quos fiat inueſ. in uſi. ubi Bal. & alij om. Iulius Clar. in ſuis recep. opinio. §. feudum. q. xlviij. Guid. Pap. dec. clxviij. & dec. cccxv. nu. j. Deci. Delph. dec. ccclxviij. nu. 18. Io. Ceph. cō. ccxlj. nu. 28. uol. ij. Aemilius Maria Manoleſ.

Vaſallus ſeruit, uel non: ut intrà eod. per totum.

Vaſallus tenetur iuuare dominum contra ſeipſum, ſi ipſe habet cauſam iniuſtā, non ſi iuſtam. Bal. in c. j. in fi. de prohi. feu. ali. per Fede. Item contra filium, uel uxorem, qñ iurauit ſeruire domino contra omnē perſonā mundi, excepto ſe ipſo. Bald. ibidem. quem uide de utroque dicto poſt glo. in cap. j. §. fi. in uerſic. quærit gloſſ. hîc finitur lex Cor. & in l. inquiſitio. C. de ſol. ubi dicit, quòd non tenetur ei commodare turrim in guerra contra ſe ipſum. Vide plenius per Alex. in l. frater à fratre. de condi. indebi. & l. ſi mancipia. §. ſi ſciente. de pig. & ſ. uer. Promitto. uerſi. lxij. † Et per Franc. Are. in l. quidam cùm. de uerbor. oblig. iiij. col. circa medium.]

† Adde, quòd uaſallus tenetur iuuare dominum, licet dominus uaſallum non iuuerit. Et eſt ratio, quia uaſallus tenetur per iuramentum, ſed dominus non tenetur uaſallo, niſi per urbanitatē tantùm: ut l. creditores. & in l. ancillæ. C. de pig. not. doct. in cap. breui. de iureiur. Ego adduco bonum text. in contrarium c. j. in uerſic. dominus uerò. de forma fideli. & ibi Bald. dicit, quòd ille §. ſeu uerſi. eſt notabiliſsimus, & ſanctum ius continens: nam ibi apertè probatur, quòd in quibuſcunque uaſallus fidelis debet eſſe domino, in eiſdem debet dominus fidem uaſallo, alioquin dominus iudicabitur malefidus. Item uaſallus eum poteſt diffidare: quia debet perdere proprietatem feudi. Et hoc eſt mirū, ſecundum eum: nam tale eſt, quale ſi diceremus, quòd proprietas conſolidetur uſufructui. Et ſubdit ibi Bald. Notent ualde hunc §. domini, quia terribilis eſt eis. Faciat etiam ſingulare dictum Innoc. in c. mandatum. de reſcrip. quòd ille, qui uenit contra ſcriptum, non debet uti eo. Referunt Bal. & Sali. in l. cùm proponas. C. de pac. facit etiam l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. & glo. in l. ſi non fuerit. ff. de iureiur. & quod uoluit Bald. in authentica, dos data. C. de dona. ante nup. & bonus text. in ca. eſto ſubiectus. xcv. diſtinct. ibi: cur te habeam in principem, cùm me non habeas in ſenatorem. Non obſtat iuramentum, quia debet intelligi ciuiliter, & ſecundum naturam contractus, ſuper quo apponitur. l. fin. C. de non nume. pecu. Item uidetur præſtitum in dubio, ſecundū ſanctiones ciuiles, & canonicas. cap. ad noſtram. el ij. de iureiur.

reiur.Item uidetur præstitum sub intelligendo,& dominus idem faciat quod uelit à uasallo fieri. Vnde si dominus non seruat ea,quæ tenetur præstare uasallo, crederem uasallum non teneri ad præstandum ei, quod de iure cautum est. argu.optimum eorum,quæ not.Bart. in l.cùm pater. §. libertis. ff.de legatis ij. & Abb. in c. quemadmodum. de iureiur. Bal.in c.sicut.el iij.eod.titu.& Pet.de Ancha. in c.intelleximus.in viij.seu ix. oppo.de adul.Hoc tamen cogitabis:quia hoc puto uerum,quicquid dixerint doct. in d.c. breui. nam iuramentum habet in se nonnullas tacitas conditiones: ut not.glo.in d.c.quemadmodum.

Vasallus uasalli non tenetur seruire domino domini sui. Bald. in l.j.ij.col.in uer.quæro,testator.C.communia de leg. quē uide in c.j.§.rursus. in ult. col. in uersi. quærit hîc glo. & de contro. inue. & in ca.similiter. super uerbo,seruire. de lege Conra.in usi.feudo.

Vasallus an desinat à seruitio belli pro uno momento temporis.Bald.in c.j.j.col.in uer.sed pone,quòd uasallus. qui. mo feu.amit.quòd sic.

Vasallus grauiter uulneratus in bello, potest impunè recedere. Barto. post Dynum in l. si quis in graui. in princip. ad Syllanianum.

Vasallus dimittens dominum uulneratum ad mortem in bello,excusatur.Bart.in d.l.si quis in graui.Sed idem si ignoret sic uulneratum.Bald.in cap.j.j.col.uersi. pone, quòd uasallus.quib.mod.feu.amit.

† Vasallus fugiens à terra domini, an possit propria authoritate capi ab ipso domino.Paris de Put.in trac. de Syndi.fol. 6.col.ij.in fi.]

Vasallus qui cœpit dominum iuuare in bello,cùm non sit obligatus,an impunè recedat.Bal.post gl.in d.c.j. iij.col.in uers. secundò quærit gl.quòd sic,nisi alius fuisset iturus cum domino,& non iuit propter uasallum.Adde j. Vasallus priuatur.uersic.xxxvij.& fi.

Vasallus inhabilis non tenetur dominum iuuare in bello.Bal. in d.cap.j.iij.colum.in uersicu.tertiò quæritur.ubi dicit uerum,nisi acclamationibus.

Vasallus recedens domino inconsulto, non uidetur feudo renunciare,imò cogitur redire ad dominum uolentem. Bald. in prælu.feu.viij.col.in uer.illud sciendum est.

10 Vasallus duorum dominorum simul bellantium debet cum pecunia seruire utrique domino:sed cum persona debet seruire antiquiori domino in feudo:tamen legio debet seruire uni tantùm.Bald.in l.j.§.ne autem.in ult. col.in uers. habeo duo feuda.C.de cadu.tol.quem uide in addi. Spec. de feud. uersic.quem tenetur.& ibi Spec.in §.quoniam.uersic.xij.& xv.& Bald.in c.præterea ducatus.ult.col.de prohi. feu. alie. per Fede.& per Bald.in authen.hoc amplius.ij.col.in uer. item regnum est quid perfectum.C.de fideicommis.& Alex. in l.si filio.§.fi.ff.sol.mat.

Vasallus potest remitti ad dominum, ut seruiat ei. Bald. in l. cùm Archimedoram.in ij. col.in uersic. sed nunquid uasallus.C.ut in pos.leg.

Vasallus præsumitur metu præstasse domino seruitia indebita.Ioan. And. in cap.j. in j. colum.in fin.uersic.ponit exemplum.de præscriptio.in vj.in Nouella.Bal.in tit.de pa. Constan.§.item.in societatem.ij.col. † Adde,quòd licet uasallus non præstans fidelitatem domino priuetur feudo, fallit tamen,si feudum sit exiguum. Casum & exemplum ponit Ro. suo singul.cxviij.incip.Qui habes.]

Vasallus per centum annos non seruiens domino, sed gerens se pro libero,domino sciente,& patiente,liberatur. Flo. in l. hoc autem. de ser.urba. prædiorum, nisi interim casus non occurrat,in quo fuerit necessitas seruiendi.Bar.in l.in filijs. C.de dec.li.x.in l.cùm scimus.in uer.ex hoc §.sumitur optimum argu.C.de agri.& censi.lib.xj. secus, si per triginta annos.Flo.in l.si quis alia.§.fina.quemadm.ser.amit.

Vasallus ut seruiat, debet præferre uitam suam uitæ domini sui.c.ij.de feu.sine cul.amit.& in cap.j.& ibi Bald. iiij. col. in uer.quintò quæritur.quib.mo.feu.amit.argu.contrà in l. ij. §.hoc autem.& ibi Ray.ff.ad Syllan.

Vasallus debet alere dominum.Dy.& Bart.in l.alimenta. in §. Imperatoris.uersi.quærit Dyn. ff.de liber. agno. & in Spec. qui fil.sint legi.Addo Bald.in l.j.§.sed scimus.uersi.sed nunquid.C.de Lati. libert. tollenda. † Et per Franc.Are. in l.si quis non.de acquir.hæred.]

Vasallus debet opere,& sermone tractare dominum ut dominum.Bald.in l.ij.in fin.C.de oper.liber.

Vasallus habēs feudum liberum an teneatur dare pecunias in subsidium.Bald. in c.j. in princ.in ulti. col. in uer. alia quæstio formatur.de capi.qui cu.uen.quòd non.

Vasalli tenētur dominis ad collectas pro dote filię.Itē ad sumptus in transitu Imperatoris.Item ex alijs causis:ut per Spe. de feud.§.quoniam.penulti. colum. & ibi Ioan. Andr. & Alexand.consil.xxxv.ij.parte.Vide per Oldr.consi.ccxxxiiij. Factum tale est,quidam miles.& Bald.in l.cùm multa.C.de bo.quæ libe.

Vasallus non tenetur domino bannito,uel rebelli, uel infami, uel excommunicato,uel damnato de publico crimine,prę stare seruitia.Bald.in cap.j.iiij.col.in uer. modò uenio ad gl. in tit.hîc fi.lex Conr.Ioan.And.in c.pia. de except. lib.vj. in Nouella.penult.colum.in princ.uer.dicit etiam,quòd licet, imò durante excommunicatione,est ipso facto liberatus ab omni iuramento fidelitatis.Flo.in l.si usufructus.in princip. de usufru.Ioan.And.in c.ueritatis.de iureiur.sed eo absoluto tenetur.Bald.in c.j.§.fi.post gl.in j.col.in fin.in uersi.ultimò ponit unum dictum.per quos fiat inuesti. † Et per Fel. in c.inter alia.de senten.excom.in fi.]

20 Vasallus non tenetur se offerre domino, nisi sciat ei magnū periculum imminere,& nisi à domino sibi denuncietur imminere periculum.Bald.in cap.licet.ad finem uersic. & nota,secundum Iacob.de Bel. si de feud. fue. contro. inter dominum & agna.

Vasallus non tenetur dominum iuuare in bello notoriè iniusto,nisi ad eius defensionem.Bald.in c.j.ij.col. in uersi. nota ergo,cùm quæritur,hîc fi.lex Cor.& Bald. post gl. in ca.j. ij. col.in uersi. hîc est quædam no. glo. quibus modis feudum amit.Bart.in l.si quis in graui.§.si maritus.ad Syllan.Ang.in l.excusantur.§.si quis.eo.tit.

Vasallus debet iuuari à domino,etiam iniustè,intantum quod non debet tradi per dominum inimico,etiāsi fecit mille delicta.Bal.in c.conuenticulas.in princ.in v.no.de pa.iur.fir.

Vasallus uadens ad seruitia domini, si derobetur, non recuperat à domino.Bal.in c.j.in fi.uer.extra quæro,an agna.uel fi.

Vasallus renuncians feudo,non tenetur domino præstare seruitia perpetua,sed dominum offendere non potest.Bal.in l. j.ix.col.uer.quædam est infinitas locandi.C.de sen.quę pro eo,quod inter.profe.Car.in cle.ij.§. deniq;. vij.q. de re iud. † Et Bal.in l.cum usufructu.de usuf.]

Vasallus an renunciet feudo.in cap.quæ in ecclesiarū.de constitu.& ibi Card.in cle.ij. §. denique.vj. q. de re iudi. & sup. Feudatarius.uersic.xxxij.

† Vide latè Feli.in d. c. quæ in ecclesiarum. iij. col. uer. in ea. gl.ibi.l.interdum.charta xxx.& Dy.in consi.xlviij.]

Vasallus debet sequi dominum sumptibus suis.in Spe. de feu. §.quoniam.uer.xxij.& seq.per Bal.in l.liberti.in iiij.colum. mag.uer.dubitatur,si est.& in l.penul. in fin. col. C. de ope. lib.Caue tamen,quia in d. uer.dubitatur, nihil dicit, cuius sumptibus sequi debeat. & in c. j. ad finem princip. in uer. alia quæstio formatur.de capi.qui cu. uen. ubi dicit uerum, nisi ad longum iter.& in c.ad hæc.penult.col.in prin.in uer. & est argumentum.de pa.iur.fir.& Bar. in l. Mæuia. §.fin.in iiij.q.ff.de annu.leg.& per Bald. in l. quoniam. C. ad legem Iul.de ui.& Inno.in c.sicut.iij.de iureiur.sed elegit an uadat, uel soluat,si fructus non sufficiunt.d.c.ad hæc.& ibi Bald.in uer.pro solutione huius dicti.& per Oldr.in cons.ccxxxiiij. Factum tale est.quidam miles.& Lud.in l.recusare.§. si quis alio.ff.ad Treb.

Vasallus cogi potest præcise ad præstandum operas. Flor. in l. sed sicuti. §.quoniam. ff. de usufru. non autem ad precium, nisi pro operis præteritis.Bald.in l.j.ad fin.uersic.ultimò sume arg.C.de ope.liber.

Vasallus uasalli subest domino principali,puta regi,& ideo nō potest esse contra dominum domini, sed cōtra tertium debet potius iuuare dominum suum immediatum,quàm mediatum.Bal.in Spe.de feu.uer.uasallus uasalli.

Vasallus quando potest recusare præceptum tyranni. Bar.in l. pen.in ij.col.uer.idem dico,si metus.ff.de cōdi. ob tur.cau.

30 Vasal-

30 Vasalli tenentur domino ad subsidium charitatiuum in casu necessitatis. Bald. in l. j. in fi. C. de op. libert.
Vasallus unius domini non cogitur iurare fidelitatem alteri, quia nõ tenetur seruire alteri, quã domino. gl. doc. & Alex. in l. si non sortem. §. libertus. de condi. indeb. Bart. in l. ij. in prin. in iiij. col. in uersi. & prædicta sunt argumentum. & ibidem Bald. in fi. & Bald. in l. usufructu. in iij. colum. in princ. uersi. eorũ autem quæ sunt inseparabilia. ff. sol. matr. sed cogitur alteri seruire, domino iubente. per l. si libertus artem. de oper. libe. Bal. in l. j. in fin. C. eodem tit. Item,
Vasallus non tenetur iuuare dominum domini sui. argu. l. si quis à liberis. §. si quis à libertis. de lib. agn. secundum docto. & Iord. ibi. & Bald. in cap. j. j. col. qui. mod. feu. amit. uoluit allegare in uersic. hîc est quædam. Sed caue, quia loquitur de ipso domino.
Vasallus tenetur iuuare dominum domini sui ad mandatum domini sui. Bart. in c. ad hæc. vij. colum. in uersic. & est argumentum hîc, quòd uasallus. de pa. iura. fir. de quo in c. fin. de controuer. sed Bald. in d. c. ad hæc. in d. viij. col. in uersi. Sed dic, quòd hic dicit esse speciale in uasallo regis, quando uadit pro suscipienda corona, uel quando comitatur regem, quia cogitur uasallus ire cum domino suo uasallo regis. & s. eod. uer. xxviij.
Vasallus tenetur ad seruitia domino, etiam pendente causa euictionis. Bal. in c. j. ad fi. in uer. & an euictione pendente. de inue. de re. alie. fa. quia fructus percipit ibi.
Vasallus liberatus iussu testatoris non cogitur ad seruitia, sed uolens postea hæredi præstare. Bal. in l. ij. circa medium. uersic. sed pone, pater meus. C. de ope. libert.
Vasalli domini hæretici si absoluantur per papam à fidelitate, non tenentur seruire domino. c. fin. de hære. & c. ueritatis. de dolo. Car. in cle. ij. §. denique. vij. q. de re iudi.
Vasallus non potest cogi per dominum ad collectas, & angarias. Bal. in l. cùm multa. ad fin. C. de bon. quæ lib. & s. Collecta quibus. uersi. xiiij. & j. Vasallus conuenitur. uer. xiiij.
Vasallus potest seruire per substitutum æquè idoneum, & domino acceptabilem. Bald. in c. firmiter. in iij. not. de prohib. feud. ali. per Frede. ubi idẽ dicit, si dominus acceptauit subditum non acceptabilem. De quo per Bal. in l. quisquis. circa princip. in uers. super hoc collige. C. de episcop. & cleri. quòd impubes potest, sed non cogitur seruire per substitutum, nisi loci, uel curiæ sit specialis consuetudo: aliàs secus. & per Bald. in c. j. §. si quis de manso. de contro. inue. & suprà, uer. Feudatarius. uer. x.
Vasallus non tenetur iuuare dominum in bello, nisi in casibus expressis, in usibus feudorum, uel ex pacto feudi, uel ex consuetudine loci. Inn. in c. sicut. el fin. in j. col. in glo. sua, in uer. iniustè. de iureiur. & Bald. in Marg. uer. Vasallus. & Oldr. in con. ccxxxiij. incipiente, Factum tale est: quidam miles.
40 Vasallus non tenetur domino extra materiam feudi. Car. in clem. ij. §. denique. vij. col. de re iud.
Vasallus non succurrẽs domino insultato ab inimicis suis, perdit omnem gratiam. Bal. in l. ij. C. de infan. expo.
Vasallus unus nõ defendens dominum, an priuetur, si socius suus seruiuit domino. j. Vasallus priuatur. uer. fi. quòd non.
Vasallus seruire coactus ultra debitum, qualiter agit contra dominum. in Specu. de censi. §. nunc dicendum. uer. sæpe. & sequen.

Vasallus acquirit.

Vasallus in stipulando pro domino non acquirit domino. sicut nec alius extraneus. Barto. in l. ita stipulatus. §. Chrysogonus. in j. opposi. ff. de uerborum obligatio. Bald. in l. j. ultima col. uersi. uenio ad ultimam regulam. C. per quas perso nobis acquir.
Vasallus non potest facere instrumentum in præiudicium suę libertatis. Bald. in l. si quam. paulo post princ. in uer. & nota. C. de ope. libe.

Vasallus præiudicat domino, uel non: & an sibi, & suis. j. eod. per totum.

Vasallus delinquendo præiudicat descendentibus, non transuersalibus. Paul. de Cast. consi. clv. incipiente, Circa præsentem causam. & j. Vasallus priuatur. uer. v.
Vasallus non potest constituere seruitutem in præiudicium domin. Bal. in c. j. §. quid ergo. in primo not. de inue. de re. alie. fac. & in l. & in prouinciali. C. de serui.
Vasallus non potest facere conditionem domini deteriorem, sed meliorem. not. in c. ij. de re iudi. in vj. Flo. in l. æquissimũ. §. fructuarius. de usufructu. & not. in c. j. §. ex contrario. in fi. de inuestitura de re. ali. facta.
Vasallus non potest prorogare iurisdictionem sine consensu domini. sup. Prorogatio iurisdictionis. uersi. lix.
Vasallus non potest ex molendino domini, quod habet in feudum, aquam deducere in prædium suum, ad præiudicium domini. Bal. in c. j. §. si quis de manso. v. col. uersi. posset ergo dubitari. de cõtro. inue. & per Bar. in l. j. §. sed & si. ff. de aqua plu. arcen. ubi tamen nihil de uasallo dicit.
Vasallus potest esse testis contra dominum. s. uerbo, Testes qui. uersic. xciiij.
Vasallus non præscribit contra dominum ius aquæductus in prædium suum. Bal. in d. §. si quis. vj. colum. uer. pone, quòd uasallus.
Vasallus si negat ius domino, non cognoscit dominus, sed ordinarius. de iudic. cæterùm. Card. in clem. ij. §. denique. vij. q. de re iudi.

Vasallus alienat. uide j. eod. per totum.

† Vasallus an possit alium de feudo inuestire. Vide Fel. in c. quæ in ecclesiarum. col. xxviij. de constitu.]
Vasallo alienante, ad quem reuertatur feudum. sup. Feudum. uersi. xcvij. cum sequen.
Vasallus alienans cum iure, quod habet in re feudali, licet postea remittat fidelitatem emptori, non priuatur feudo. Bal. in cap. similiter. paulo post princip. uersic. quid ergo, si uasallus. de lege Corn.
Vasallus, qui concessit feudum alteri, potest renunciare domino in præiudicium eius, cui concessit. Bal. in cap. j. in ij. col. in uer. & nota mirabile. de alie. feu. paterni.
Vasallus potest infeudare cuilibet extraneo. sup. Feudum. uersicu. clxij.
Vasallus ideo prohibetur alienare sine domino, quia dominus non tenetur recipere alium uasallum, quam qui sibi placet. cap. j. de lege Conra. Paul. de Castr. consi. cxxxix. incip. Dubium facit circa primum. in fine.
† Vasallus sicut potest alienare feudum nouum cum consensu domini in præiudicium filiorum, ita cum consensu domini potest feudum nouum relinquere uni ex filijs: ut per do. Ias. in l. ij. in ulti. col. uersic. unum tamen ex ista quæstione. C. de iure emphy. & ibi declarat, quod dicatur feudum nouum, & quod antiquum.]
Vasallus uendens feudum, licet uenditio non teneat, tenetur ad interesse emptori bonæ fidei, nolenti precium repetere. Bal. in c. j. in prin. in ult. col. in uersi. quærit glo. quid si bonæ fidei. de prohib. feudi alie. per Feder.
Vasallus priuatur feudo pro ea parte tantùm, quam alienauit. Bal. in c. j. §. j. vj. col. in uersic. tertia conclusio. de suc. feud. quem uide in c. j. §. si uerò. uel in totũ. qualiter olim feu. po. ali. & in c. j. §. callidis. in j. col. in uer. quærit glo. nunquid ratione partis. de prohi. feu. ali. Lauren. in l. in quorũ. de pign. & in c. j. de uas. qui contra consti. Loth. Ray. in l. si quis in graui. §. si quis ita. ad Syllan.
Vasallus uendens sub conditione, si dominus, & agnati consenserint, non priuatur feudo. Bal. in c. j. §. j. in vij. col. in uer. sed hîc quæro unum. de suc. feu. Et quid si cum clausula, Si & in quantum. Bal. ibidem. in vij. col. in uer. sed pone, quòd uendidit. quòd non.
10 Vasallus an teneatur iurare de non alienando. Bal. in rubr. de alie. feu. quòd sic, si est suspectus: aliàs non.
Vasallus habens feudum cum pacto incrementi, potest alteri infeudare sub eodem pacto. Bal. in c. j. §. rursus. in j. col. in fi. uersi. nota hîc duo. de contro. inuest.
Vasallus cum uasallo non potest uendere, nisi uterque habeat feudum ab Imperatore. Bal. in l. j. iij. col. in uer. quæro, nunquid uasallus. de prohi. feu. ali. per Fede. Sed Bal. contra in l. uoluntas. in ij. col. uer. pone, concessum est mihi feudum. C. de fideicommiss.
† Vasallus an possit disponere de feudo per uiam ultimæ uoluntatis, uel alias. Socin. j. uol. consi. xix. col. iij.]
Vasallus an possit diuidere. j. uer. Vasallus agit. uersic. iij. q. sic.

Vasallus potest locare domum feudalem. Bald. in prælu. feud. xvj. col. in secunda diuisione feudorum, nisi ad longum tempus etiam cum pacto, quod dominium non transeat. Bal. in c. j. iij. col. uer. quæro, nunquid uasallus. de prohib. feu. ali. Item potest ad modicum tempus cum clausula ad renouandum. Bald. in l. uoluntas. ij. col. uer. idem puto, & si ad renouandum. C. de fideicom.

Vasallus potest uendere fructus feudi ad modicum tempus. Bal. in d. l. uoluntas. in ij. col. in prin. in uer. illud certum est.

Vasallus potest uendere feudum, ut soluat æs alienum, si dominus nolit emere pro se, nec consentire uenditioni. Bald. in d. l. uoluntas. in ij. col. in prin. in uer. sed quid si uasallus.

Vasallus alienans priuatur ipso iure. Bald. in c. j. §. aut si libellario. in ij. col. in fi. uer. tertius casus. qui. mo. feu. amit. Quod uerum, si est facta traditio: aliàs contra eum requiritur sententia. Bal. in c. j. §. callidis. in ij. col. in fi. in uer. quærit gl. generaliter. de prohi. feu. ali. non autem contra emptorem. in Spec. de feu. §. quoniam. uer. xliiij. quæritur, quid si homo, & Bal. in conclu. feu. ij. de prohi. feu. ali. per Fede. † Declara domino uolente, aliàs non. Vide Decium suo consi. clxxxv. uersi. ulterius reuocatur in dubium.]

Vasallus uendens feudum iure proprio emptori scienti rem esse feudalem, tenetur de euictione ad pœnam etiam promissam. gl. & doct. in c. imperialem. de prohi. feu. ali. per Fed. & Alexan. consi. xc. iiij. parte.

Vasallus potest ex causa necessitatis alienare. Bal. in c. j. §. aut si libellario. in iij. col. uer. sed nunquid est. qui. mo. feu. amit. ubi dicit uerum habita parabola à domino, ne uideatur eum contemnere. Addo Spe. in tit. de feu. §. quoniam. uer. xix.

* Vasallus, si se feudum non alienaturum promiserit, ne in casibus quidem iure cõmuni permissis alienare poterit. Bald. in §. præterea. de prohi. feu. alie. per Frid. Franc. Rip. in l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 87. ff. de uerb. obli. Fran. Curti. mi. in trac. feu. iiij. part. princ. nu. 84. Io. Ceph. con. cxcix. nu. 17. con. cclvij. nu. 80. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

20 Vasallus potest legare sibi ipsi. Bal. in c. j. iij. co. in fi. in uer. extra quæro. de suc. feu. & quod uidetur p hoc relicta libertas.

Vasallus potest de fundo feudali facere legatum annuum pro anima. Bal. in cap. j. in ultima colum. uer. quæro uasallus. ff. de succes. feud.

Vasallus an possit transigere super feudo. Bal. in l. quoties. C. de fideicom. in j. col. in uer. an ille, qui non potest alienare. quòd non, nisi ipse ab alio fuerit prouocatus.

† Cautela notabilis traditur uasallo transigenti super feudo: ut s. in uer. Transactio qualiter & quando.]

Vasallus uẽdens non cogitur præcise ad tradendum, nisi cum consensu domini uendiderit. Bal. in c. si facta. in j. col. in uer. & not. quod ego loquor. si de feu. fue. contro.

Vasallus domini excommunicati non potest uẽdere feudum. Bal. in c. j. iiij. col. uer. modò uenio ad gl. notabilissimam. in tit. hic fi. lex. Conra. sed uasallus banniti sic. Bal. ibi post glo.

Vasallus an cõpromittat de feudo. suprà, Compromissum per quos. uer. xviij. quòd sic in sui præiudicium, non domini.

Vasalli possunt inuicem permutare. in Specu. de feud. §. quoniam. uer. xxxj.

Vasallus an possit uendere bona sua libera. in Spe. eod. tit. uersic. xix. quæritur, quòd non, nisi in casu necessitatis. no. in l. fi. si q̃d in frau. patro. & in l. nõ usq;. si quis à parẽ. fue. manu.

Vasallus habens licentiam uendendi, cuilibet amico suo, potest uendere etiam inimico suo, non autem inimico sui domini. Bald. in c. j. iiij. colum. in fin. uersic. quæro, pone quòd dominus. de prohi. feu. ali. per Fede.

Vasallus alienans domino nõ requisito, licet pòst recipiat rem alienatam, priuatur ipso iure. Barto. & docto. in l. j. §. si rem. ff. depo. & in l. sequitur. §. item Labeo. in fi. ff. de usucap. Angel. in l. si à me. ff. ad legem Falcid. & ibi etiam uide Barto. & omnino d. Alexand. Imol. cum multis concor. ibi per eum signatis, & etiam duobus modis limitantem Innoc. & Abb. anti. in cap. ij. de feud. & Bald. in Marga. uerb. Vasallus. & in cap. j. ij. col. uer. quæro, quid si uasallus. de prohibit. feud. alie. per Federi. ubi dicit uasallum priuari, nisi esset priuãdus per sententiam: quo casu ante sententiam posset recuperare feudum alienatum, & purgare moram ad euitandum sententiã. Addo etiam Bar. in l. si quis libellos. ad fi. C. de appel.

† Vasallus an si domino bãnito uel excommunicato feudum sine consensu domini alienet, excusetur, uide Feli. in c. quæ in ecclesiarum. xxxij. col. circa medium. de consti.]

30 Vasallus an possit locare cum uasallo partem feudi sine consensu domini. Bal. in l. uoluntas. ij. col. in prin. in uer. quæritur de duobus. C. de fideicõ. q̃ non, si de nouo acquisiuerũt.

Vasallus an possit in diuisione retinere sibi totum feudum, & dare socio allodium. Bal. ibidem in uer. eo. tit. quòd non.

Vasallus si inscio domino alienet, an currat præscriptio. s. Præscriptio contra quos. uersic. xix. Addo latius s. in uerb. Feudum. uer. lxiij. & seq.

Vasallus an possit prælegare feudum. Old. consi. ccxxxvj. inci. Perlectis, & diligenter. quòd non.

† Vasallus an si legat feudum ecclesiæ, dominus feudi eum inuestire teneatur: uide Fel. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. in xxiij. col. in uer. & adde Bald.]

Vasallo alienanti dominus sciens tacens uidetur consentire. gl. & Bal. in c. j. in j. col. ad fi. uer. quæro, nunquid patientia. de prohi. feu. ali. per Loth. Idem si simpliciter consentiat, nõ exprimendo, q̃ res sit feudalis, quia sibi præiudicat. Andr. de Iser. in c. imperialem. de prohi. feu. alie. per Fede. & Alex. consi. xc. iiij. parte. Item consentiens præiudicat sibi, quo ad rem, & precium. Bal. & Imo. in l. dotalem. sol. ma. Cyn. in l. fi. C. de iure emphy. Alex. in l. quæ dotis. solut. mat.

* Vasallus de feudo trãsigere potest. §. j. de cont. inter uasal. & alium. de benefi. in us. feud. §. si uasallus. si de feu. fue. contr. int. dom. & agn. uasal. Bald. & alij, in §. j. de contro. inuest. Iacob. à S. Georg. in suo tract. feud. uerbo. & cum pacto. de nõ alienando. col. iij. Alex. consi. xlj. uol. vj. Io. Ceph. consi. clv. nu. vij. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Vasallus tunc demùm de feudo transigere potest, cùm res est dubia, aliàs non ualeret transactio. Bal. in §. imperialem. in prin. nu. xvij. de proh. feud. aliena. per Frid. in usib. Franc. Aretin. consi. xiiij. num. xiiij. Ioan. Ceph. consi. clv. nu. xxxv. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Vasallus ne cum consensu quidem domini potest, secun. comm. opinio. præiudicare liberis in feu. nouo, quod pro se, suisque liberis accepit. Iacob. à S. Georg. in sua inuestitura. uersicu. & cum pacto. num. secundo. Alexand. consil. cvj. & sequent. uolum. quarto. Francisc. Curtius mai. consilio xxv. Ioann. Cephal. consilio clij. num. xiiij. uolum. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Vasallus in feudo antiquo filij præiudicare non potest. Ioan. Crot. l. qui Romæ. §. duo fratres. numer. lxviij. ff. de uerborum obligationibus. Alexand. consi. viij. num. xv. uolum. consi. cv. num. viij. uolum. iiij. Mari. Socin Nep. consil. lxxiiij. num. iij. & xij. uol. j. consi. lxxij. nu. xvij. consi. clx. nu. xlv. uol. ij. Ioan. Cephal. consi. cclxxij. nu. xxxj. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Vasallus an testetur de feudo. s. uer. Feudum. uersi. cxxxij.

Vasallorum alienatio passiuè an, & quando fiat. j. eod. per totum.

Vasalli possunt uendi alteri non duriori domino. no. Bald. in l. j. vij. colum. uer. uasalli tamen. C. de seruis fugitiuis. & in cap. præterea ducatus. §. insuper etiam. in uersic. nota, quòd dominus. de prohib. feu. alie. per Fede. ubi dicit dominum non posse ius eorum alteri concedere, nisi cum uniuersitate, dummodo uasalli duriorem seruitutem non sint passuri, & per Bal. in capit. j. & ibi not. de capi. qui cu. uen. & in Spe. de feu. uersi. xxix. & doc. in l. inuitus. de fideicom. liber. & s. uer. Dominus. uer. j.

Vasalli non possunt inuiti alienari per regem Frãcorum. Host. in c. dilecti. de maio. & obed. Bal. in cap. in generali. si de feu. feu. cõtro. Alexan. in l. prohibere. §. planè. quod ui aut clàm.

† Et per Felin. d. c. dilecti.]

Vasalli non ueniunt in generali uenditione castri, nisi expressim dicatur. Bald. in l. in testamento. uersic. & nota. C. ad legem Falcid. & per Bald. in cap. in generali. in fi. si de feu. fue. controuer. ubi dicit uerum, nisi qualitas uenditoris & emptoris aliud suaderet. Vide Bald. in cap. j. de capi. qui cur. uend. Idem probatur in tit. de pace Constan. §. inuestiturã. & ibi Bald.

Vasalli non tenentur stare emptori castri, sed remanent uasalli uenditoris. Bal. in d. l. in testamento. in uersi. & nota.

Vasalli præscribuntur.Bal.in l.j.C.de ser.fugi.vij.col.in uer.uasalli tamen.
Vasalli dicũtur esse in bonis,& diuidi possunt inter dominos. Bald.in l.liberti.ultim.col.uer.quæro,an uasalli.C.de ope.liber.licet secus sit in libertis:ut ibi.uide in Spe.de feu.§.quoniam.uersi.xxx.& sequen.Item,
Vasalli diuidi nõ possunt,nec alienari sine gleba.Bal. in l. pen. j.col.in fin.uer.item & ius uasallorum.C.de condi.inser.ubi etiam dicit uasallagium esse diuiduum.
Vasalli possunt uendicari cum causa. Barto. in l.j. §. per hanc. el j.in uersi.idem dico de istis uasallis.ff.de rei uen.
10 Vasalli non possunt pignorari à creditorib.domini.Ange.in auth.ut non fi.pigno. sed eius bona sic, tanquam tacite hypothecata,secundum Car.in cle.ij.§.deniq;.vj. q. de re iudi.
Vasalli possunt capi ex primo decreto pro debito domini. Itẽ & secundo decreto in solutum accipi.Bal.in l.liberti. in fin. C.de oper.liber.& per Bald.in l.ob causas.C.de actio.& oblig.ubi dicit,quòd
Vasallus pro debito domini capi non potest,nisi dominus nihil habeat,ut l.pro hærede.§.si quid.de acqui.pos.
Vasalli pro censu domini capi possunt,seruato ordine.l.à diuo Pio.de re iudi.Bal.in l.liberti.in fi.uer.quid de uasallo.
Vasallus agit contra dominum,etiam sine uenia. j.uerb.Venia. Caue,quia de hoc nihil dicit.
Vasallus plus debito grauatus à domino,implorat officium iudicis.s.uer.Officium iudicis.uersi.cvij.
Vasallus potest prouocare, & prouocari ad diuisionem feudi, & diuidere feudum sibi commune cũ altero.Bald.in c.j.iiij. col.uersi.quæro,an uasallus. de prohi. feu. alie. per Fred. & Bald.in l.si familiæ.C.famil.ercis.in ij. col.in uersi. sed iuxta prædicta quæritur.
† Vasalli unius prouocatio an sufficiat in diuisione bonorum feudalium,an omnes conuasalli debeant conuenire,& concordare,uide Hippoly.de Marsil.singul.ix. incipiente, Nemo cogitur.]
Vasallus non potest contra dominum agere ad feudum recuperatum per dominũ à possessore,qui illud præscripsit contra uasallum.Bald.in c.j.§.fi.iij.col.in fi.uersi. quæro, pone, quidã tertius.de prohi.feu.alie.per Frede. Addo Ioan. And. in addi.Specu.in tit.de feu.super rub.circa ij.col.per Panor. in c.ad audientiam.de præscri.& aliquid per do.Ias.May. in præludijs feu.in xxxiij.col.
Vasallus non potest agere actione furti contra dominum, si in libello exprimatur actio furti:aliàs sic.Bal. in c.fi.iij.col. eo. tit. † Et Feli.in c.cæterùm.de iudi.ad fi.iiij.col.]
Vasallus qualiter agat contra dominum. in Spec. de offi. ordi. & de maio. & obe. de censi. §. nunc dicendum. uer. sæpe & seq.& s.Officium iudicis.uer.cvij.
Vasallus cadens à possessione,quomodo agat contra dominũ pro ea.Bal.in c.si facta.in ij.col.uersi.extra quæro.si de feud. fue contro.in c.fi.de prohi.feu.alie.per Fred. Sed non reperio Bal.hoc dicere: est bene uerum quod ibidem in iiij. col. in fi.uer.pone, cùm uasallus quærit, si dominus exigit à uasallo seruitia non debita, quod remedium intentabit, dicit quod officium iudicis.per do.Ias.ubi suprà,in xxxiij.col.
Vasallus si sit iniuriatus à domino,an pro ea agat. in Specu.de iniur.in prin.uer.quid si fiat uasallo.quòd sic,si ob eius contemptum fiat.
Vasallus conuenitur ad collectas. suprà uerbo, Collecta quibus.uersi.cxj.Addo in contrarium facere id, quod dicit Bald.in l.cùm multa.in fin.C.de bo. quæ lib.& j. eod.uer.xiiij.& s.Vasallus seruit.uersi.xxxvij.
Vasallus confitens se uasallum, tenetur facere domino instrumentũ recognitionis:sed si negat,feudum perdit.c.uasallus feu.si de feu.fue.cõtro.Bal.in l.sicut.la iij.in fi. C. de lib.cau.
Vasallus finito feudo statim cogitur restituere: nec habet tempus, quod datur iudicatis. Bal. in c.j. ult. col. de contro. inter do.& fidelem.
Vasallus potest ad diuisionem prouocari.s.§.proxi.uer.iij.
Vasallus tenetur alere dominum.Bart. in l. alimenta. de liber. agno.& in Specu.qui filij sint legi.Addo suprà,Vasallus seruit.uer.xv.
Vasallo potest dominus præcipere sub debito fidelitatis, quo ad naturam feudi concernentia.Car.in cle.ij.§. denique. vj. q.de re iudicata.
Vasallus tenetur præcisè,si pœniteat inuestituræ.Bal.in cap.j. iij.col.super uersi.cogitur dominus. de contro. inuest. & in c.j.in §.j.in tit.de noua for.fide.ubi plenius.
Vasallus portans ad domum domini canonem,an teneatur de periculo contingente in itinere ex casu fortuito. Bal. in l. fi. ult.col.uersi.quæro, utrum idem quod in seruis. C. de condi.inser.in lect.antiqua.
Vasalli an conueniãtur pro debitis domini.s.§.ij.uer.antepen. cum sequen.
10 Vasallus finito feudo tenetur soluere æstimationem animalium, quæ habuit in feudum simul cum fundo, si mortua sunt.Bal.in c.ij.in fi.de cogni.feudi.
Vasallus finito feudo non tenetur restituere domino pœnas sibi applicatas,durante feudo.Bal.in c.j.§.econtrariò.de inuesti.de re.alie.fac. Caue,quia de pœna nihil dicit.
Vasallus an teneatur domino ad subsidium pecuniarium. s. §. Tutor seruit. uer.xiij.Et an subsidium charitatiuum.s.Subsidium.uer.j.& s.Tutor seruit. uer. xxx. Item ad dotandum filiam domini.in Spec.de feu.§.ij.ultima charta.
Vasallus ostendere cogitur inuestituram domino. s.in uerbo, Inuestitura.uersi.xvj.& uer.Dominus.uer.lxj.
Vasallus non cogitur per dominum ad collectas, & angarias. Bal.in l.cùm multa.in fi.C.de bo. quæ lib. & suprà, Vasallus seruit.uersi.xxvij.
Vasallus renouaturus feudum debet ire ad domum domini. Bald.in l. fi.in j.col.ad fi.uers.modò quæro generaliter.C.de conditio.inser.
Vasallus si sit contumax,qualiter fiat missio cõtra eum.in Spe. de pri.& secun.decre.§.j.restat uidere. uer. & idẽ in uasallo.
Vasallus conuentus an liberetur nominando dominum in iudicio.eo.§.uersi.sed nunquid est idem.
Vasallus ad seruitia præstanda domino qualiter conueniatur. in Spe.de offi.ord.& de maio.& obe.uer.& eodem modo.
Vasallus an debeat sequi dominum in bello.suprà,Vasallus seruit.uersi.xxvj.quòd sic,& suis sumptibus.
Vasallus priuatur. Vide j.eod.per totum.
Vasallus condemnatus ad mortem,si restituatur ad gratiam,an recuperet feudum. Bald.in c.j.ult.col.uersi.pone,rex Francorum.hîc finitur lex Conra. quòd sic,si erat apertum regi,non si alij.
Vasallus potest probare dominum esse mortuum propter malas medelas,non quòd uulnus esset mortale.Bal.in ca. item qui dominũ.uer. quærit Pe. quæ sit prima causa bene. amit.
Vasallus carcerans fratrem suum,tanquam sit parricida, priuatur feudo.Bald.in cap.j.§.denique.in j.col.in fi.uer. sed nunquid dicitur parricida.eod.tit.
† Vasallus accusans dominum criminaliter, quãdo priuetur feudo.Ioan.Lup.in repet. in rubric. de dona. inter uirum & uxo.col.cxciiij.Et ibi,an uasallus fideiubens pro eo, qui accusauit dominum,priuetur.]
Vasallus delinquens præiudicat descendentibus,non agnatis. Paul.de Castr.con.clv. incipiente,Circa præsentem casum. & suprà,Vasallus præiudicat.uersic.ij.
Vasallus fideiubens pro inimico domini, non priuatur feudo. Bal.in cap.j.§.porrò.in ij. col. super glo.magna,in uer.nota, quòd ille.quæ sit prima causa bene.amit.
† Vasallus negans rem esse feudalem, an & quãdo feudũ perdat.uide Fel.in c.cæterùm.ad fi.v.col.uer.negans.de iudic.]
Vasallus negans feudum domino pro parte, an priuetur toto feudo.in c.uasallus.el j.& ibi Bal.in j.col.in uersi.quæro,dicitur hîc. si de feu. fue. contro. inter do. & uasal. quòd non. Addo no.s.in uerbo,Vasallus alienat.uer.viij.
† Vasallus si cessaret à solutione eius, quod debet, etiam per mille annos, non tamen posset expelli à feudo. Ita tenet Io. de Imo.in c.ij.extrà, de feu. uolens quod l.ij. C. de iure emphy.non habeat locum in feudo.Item tenet Io. Faber in d. l. ij.in ulti.col.& ponit Ias.ibi.in xiiij. col. uer. quartò quæro, quid in feudo.]
Vasallus factus clericus,uel monachus,uel canonicus regularis, perdit feudum.capit. primo. §. qui clericus. & ibi Bald. uersic. item perditur feudum. si de feu. fue. contro. Idem si impetrauit beneficium,licet nondum obtinuerit. gl. & Bal. ibi in

ibi in uersic. item si impetrauit. & in l. quisquis, paulo post princip. in uersic. nunquid ergo is. C. de episco. & cleri. non tamen, si solos primos ordines suscepit. Bald. ibi. & in cap. j. post gloss. circa medium uer. quæritur hic gl. de benefi. fœmi.

† Et per Feli. in c. in præsentia. de proba. in col. xxij.]

† Vasallus occidens seipsum, an priuetur feudo. Ioan. Lup. in repet. de dona. inter uir. & uxo. col. cxciiij. uer. sed casus.]

Vasallus non tenetur expellere uxorem suam, quæ offenderit dominum, sed filium sic. Bal. in ca. insuper. j. col. in uersi. sed nunquid uir. de prohibi. feu. alie. per Fred.

10 Vasallus nisi sit subditus, non potest committere crimen lęsæ maiestatis. suprà uerbo, Maiestas. uersic. vj.

Vasallus plurium dominorum delinquens in unum ex dominis, priuatur feudo pro parte illius tantùm. cap. j. de uasall. qui contra consti. Loth. feu. alie. doct. & Alexan. in l. cómunis. ff. de in ius uocando.

Vasallus effectus furiosus potest ciuiliter puniri pro antè commissis culpis, non criminaliter. Idem in phrenetico. Bald. in c. j. circa fi. uer. item extra quæro. an ille, qui interfe. fra. do. sui. & Alex. in l. congruit. de off. præsidis.

Vasallus exbannitus perdit feudum. Bald. in d. c. j. in j. col. in fi. in uersi. unde dicit Odofredus.

Vasallus insultans dominum ignoranter, non perdit feudum. Bal. in c. j. j. col. uer. pone, quòd uasallus. quibus mo. feud. amit. sed non loquitur in istis terminis, sed loquitur quando ignoranter dimisit dominum uulneratum mortalirer. uide Alex. in l. idem apud. §. si quis. de iniur.

Vasallus an possit dimittere dominum in bello, maximè uulneratum. s. uer. Vasallus seruit. uer. vj.

Vasallus conuictus de mendacio, priuatur feudo. Bald. in c. j. §. item si uasallus. in ij. col. in uer. opponitur, & uidetur. de contro. inuest.

Vasallus reuelans secreta domini, priuatur feudo. cap. j. quib. mod. feud. amit. & Bald. in §. credentia. in uer. sed quę dicantur. de pa. Con.

† Vasallus si non petijt inuestituram, an cedat ipso iure, an uerò mediante sententia. uide Bal. in consi. cclxvj. in j. parte.]

Vasallus incidens instrumentum inuestiturę, uidetur transferre possessionem domino. Bal. in prælu. feu. xj. colum. in uer. & ex glo. illius legis. per glo. in l. ab emptione. ff. de pac. & sup. Possessio transfertur. uer. lj.

Vasallus turpiter tangens uxorem domini, uel adulterās eam, uel suadens ei adulterium, uel auxilium præstans, priuatur feudo: nō autem si turpiter alloquatur eam. Et idem in concubina domini. Bald. in cap. j. vij. col. & seq. in uersi. sequuntur alij tres casus. cum uer. seq. in tit. quib. mod. feud. amit. Quod uerum, si sciuit eam esse uxorem domini, non si ignorauit. gl. in d. c. j. & tenet Alex. in l. itē apud. §. si quis. de iniu.

20 Vasallus cùm accusatur à domino, procedit libellus sine loco & tempore, nisi petatur poni. Bald. ubi suprà, vij. col. in uersi. quæro, cùm ciuiliter.

Vasallus quib. causis priuatur feudo, quia deliquit in dominū, eisdem priuatur dominus, si delinquat in uasallum. Bald. in cap. j. vj. col. in uer. & nota, quòd in his casibus. quib. mod. feu. amit. per §. item qui. in glo. in cap. j. quæ sit prima causa bene. amit.

Vasallus potest feudo priuari ex omnibus causis, ex quibus posset filius exhæredari, uel ex quibus donatio posset reuocari. Bal. in d. c. j. viij. col. in uersi. & nota in hac materia, qui. mod. feu. amit. & in l. solo. C. de lib. causa, non propter leuē inobedientiam: ut ibidem.

Vasallus priuatur feudo, si carnaliter cognouit filiam domini, uel neptem ex filio, uel nurum domini, uel sororem domini in domo domini, d. cap. j. & ibi Bald. uer. uel si cum filia. qui. mo. feu. amit.

Vasallus contrahens parentelā cum inimico domini, uel cum eo, qui speratur inimicus, priuatur feudo. Bald. in d. c. j. ulti. col. in prin. uer. modò est hic quædam glo.

† Vasallus si facit amicitiam cum inimicis domini, perdit feudum. Ita decidit gl. formalis in l. j. §. cùm patronus. in glo. in uerb. cum inimicis. ff. de offic. præfect. urb. & sequitur And. Barb. in consi. xj. incip. Illud afferam. in ix. colum. uersic. modò in casu nostro. in ij. uol.]

Vasallus delinquens in personā domini, priuatur feudo, quod ad dominum reuertitur: sed si extra personā domini, reuertitur ad agnatos. suprà, uer. Feudum. uersic. xcij. iuncto uersic. præcedenti. & uersic. cxxj.

Vasallus stuprans uiduam olim uxorem domini sui, non perdit feudum. Bal. in cap. j. §. si quis miles. super uerb. domino uiuente. de feu. sine cul. non amit.

Vasallus inuadens rem propria authoritate, priuatur, per l. si quis in tantam. C. unde ui. secundum Bald. in c. si duo. super uer. beneficio careat. in uers. secundo modo fit. de pa. tenen. ubi dicit uerum, nisi inuadat rem à se possessam, & quam alter sibi paulo antè inuasit.

Vasalla concubina domini non desinit esse uasalla. Bal. in l. libera. C. de libe. causa.

Vasallus, qui feudum præscripsit, an possit cadere ab eo. Bal. in l. fi. uersic. sed nunquid. C. de libe. causa. quòd sic.

30 Vasallus frangens fidem domino, priuatur dominio utili feudi, sicut dominus non seruans fidem uasallo priuatur directo dominio, quod applicatur uasallo, secundum Paul. de Cast. & Alex. in l. sed si hac. in prin. ff. de in ius uoc. & est tex. in cap. domino. si de feud. fue. contro. inter dom. & agna. in cap. j. qualiter do. proprie. pri. iuncto cap. j. ad fin. de forma fideli. Quod limita, secundum Bald. in dicto cap. j. qualiter do. propri. pri.

Vasallus non priuatur feudo ipso iure, sed per sententiam. c. fi. quo tempore miles. glo. in c. j. qui. mo. feud. amit. & Alex. in consi. cxxiiij. j. par.

Vasallus si delinquit, & soluit pœnam in territorio alterius, uide Bal. in l. j. ij. colum. C. si à non compe. iudi.

Vasallus non potest propria authoritate domini de facto expelli à domino, nisi dominus habeat iurisdictionem, & si dubitat expelli, adeat superiorem, qui domino suo mandet, ne ipsum molestet, nisi prius discusso iure utriusque, & hoc cū clausula, Et si senserit se grauatum, &c. Bal. in cap. ad hæc. in fin. col. in uersi. quæritur, an dominus. in titu. de pac. iur. fir.

† Vide Bal. in consi. cccxxiij. in ij. parte.]

† Vasallus habens castrum in fundum, si malè tractat burgenses castri, dominus potest eū monere, quòd eos tractet modo debito & consueto, aliàs potest ei auferre castrum. Quod est menti tenendum, secundum Bal. in c. j. publici latrones. de pace tenenda. Vide do. Iaso. in auth. qui rem. in ij. col. in ij. no. C. de sacrosan. eccle.]

Vasallus duorum dominorum emens partem unius, uel succedens uni, desinit esse uasallus, si pars feudi poterat uendi, uel transmitti ad hæredes, aliàs non. Bar. post Dy. in l. Caius. de iure patro. Sed Nico. de Neapo. tenet contra in l. cùm ex oratione. in princip. in lect. Nico. de Neapo. circa medium. ff. de excu. tutorum.

Vasallus non priuatur feudo, licet iudex feudi commodū adiudicauerit creditori uasallo pro debito uasalli, quia inuitus passus est iudicium. Bal. sing. in c. j. iiij. col. in uersic. puto tamen, quòd licet. de prohi. feu. alie. per Fede.

Vasallus non iuuans patrem domini sui, priuatur feudo. Ang. in l. ij. §. si pater. ff. ad Syllan.

Vasallus priuatur feudo, quando metu salutis propriæ dimisit dominum in periculo. Ange. in l. ij. §. occisorum. ad Syllan. Quod uerum, si dominus sit conquestus de eo, aliàs non. Angel. in l. excusatur. §. j. eod. titu. & per Bal. in cap. j. in iiij. colum. in fin. in uersic. quintò quæritur. quib. mod. feud. amit. & sup. Vasallus seruit. uer. vj. & xiiij. Addo sup. Feudatarius. uer. iij. Item,

Vasallus offendens dominum, si dominus non conqueritur, non potest per hæredem domini priuari feudo. Ray. de For. in l. ij. §. fin. ad Syllan. not. in l. imperialem. §. insuper. de prohib. feud alie. per Feder. & in l. omnimodo. C. de inoff. testam.

Vasallus recognoscens feudum ab alio, quàm à uero domino, potest priuari feudo. cap. si diligenti. de præscriptio. Doct. & Abb. in cap. cùm olim. in viij. col. uersicu. sicut dicimus in uasallo. de re iudicata.

40 Vasallus cogitans offendere dominum, nō punitur, si non offendit: secus, si sit domino insidiatus. cap. si uoluerit. & ibi Bald. de ca. qui cur. uen. Sed uide Bald. in c. j. in j. col. in uersi. nota, quòd punitur. de prohib. feud. alie per Lotha. ubi dicit uerum, si quid cogitat per uiam delicti: secus si per uiam contractus.

contractus. Sed punitur ex sola adminatione contra dominum. l. item apud. §. si quis pulsatus. de iniur.

Vasallus offendens filium domini, priuatur feudo. Bar. in l. prima. §. domini. el secundo. ff. ad Syllan.

Vasallus non defendens dominum non priuatur feudo, etiam parte sua, si côuasallus defendit. Bal. in c. j. v. col. in uer. quid si sunt duo. quib. mod. feud. amitta. per l. si is, qui. de libe. leg. Sed ibidem uide in quadam additio. teneri contrarium. Vide Bal. in c. j. §. præterea ducatus. pen. col. uer. pone, comes decessit. de prohi. feud. ali. per Feder.

*Vasallus in ius dominum sine uenia uocans, est feudo priuádus. §. j. de milit. uasal. qui cont. est. Sp. in tit. de feudis. §. quoniam. uersi. xvij. Afflict. decis. cclxv. nu. xxxvj. Io. Ceph. con. ccxlj. nu. xiij. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

*Vasallus si mœnia castri destrui patiatur, feudo potest priuari. Io. And. in c. ad Apostolicæ. de re iudic. in vj. Paul. Cast. & alij. in auth. qui rem. C. de sacrosan. eccle. Barto. in l. elegan-ter. in fin. ff. de pignor. actio. Luc. Penna in l. fundi. C. de locat. præd. ciui. lib. x. Fran. Curti. min. in tract. de feud. iiij. par. principa. nu. xliiij. Mat. Afflict. dec. cclxv. num. lxxij. Carol. Rui. consi. lviij. nu. iiij. uol. j. Io. Ceph. consi. ccxlj. nu. xj. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

*Vasallus si feudum alicui pignori obligauerit, eiq; tradiderit, feudum amittit. Io. Clar. in su. recep. senten. q. xxxv. Io. Cep. consi. ccxlj. nu. xvj. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

*Vasallus etiamsi feudo abutatur, nisi tamen id omnino dissipet, uel pro maiori parte dilapidet, feudo spoliandus nô est: Iuli. Clar. in su. recept. opi. §. feudum. q. lvj. Io. Ceph. consil. ccxlj. nu. cix. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

*Vasallum feudû amisisse, dominus in uita dicere debet, aliàs culpam ei remisisse uidetur. Carol. Rui. con. x. nu. iiij. consi. cxxviij. nu. viij. con. clix. nu. xij. consi. clxviij. nu. xx. uol. j. Io. Cep. con. clij. nu. xcix. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

*Vasallus à Principe, etiamsi Imp. esset, ne de plenitudine quidem potestatis feudo sine causa priuari potest. §. j. de feud. si ne culp. non amit. Pau. Cast. in l. digna uox. C. de legib. Ioan. Crot. in l. omnes populi. col. xxj. ff. de iusti. & iur. Iuli. Clar. in recept. opi. §. feudû. q. lix. Ias. con. xciij. col. ij. uol. iij. Dec. con. lj. nu. xj. con. cccxxxvj. nu. v. con. cccvij. nu. xvij. consil. dlxxx. nu j. Io. Ant. Rub. Alex. con. l. nu. vij. cô. cxxxviij. col. j. Illust. Car. Par. con. xj. nu. liij. uol. j. Alb. Brun. cô. xij. col. vj. Ay. Cra. in tract. de antiq. temp. par. j. nu. xvij. & con. cxxxv. uol. j. Io. Cep. con. ccxlj. nu. 38. uol. ij. Æmil. Maria Manoless.

Vasallagium Italicè, id est, homagium Gallicè. in Spe. de feud. §. quoniam. uersic. quid autem. ubi etiam dicit, quod prouinciales uocant nobiles feudatarios, plebeios uerò uasallos. Et de materia supple sup. uerb. Feudatarius. uersic. xcv.

Vasallagium non probatur per solutionem canonis decennalem. Barto. in l. litibus. in j. colu. ad fin. in uersic. ex hac litera probatur. C. de agricol. & censi. lib. xj. quem etiam uide in l. cùm de in rem uerso. ad fin. in uersic. & eodem modo apparet. ff. de usuris. & in Specul. de feud. §. quoniam. uer. tertiò quæritur. Et dic uerum, nisi per annum possederit, & præstiterit seruitia. Bald. in l. j. in j. colum. in uersic. quid ergo. & melius in iiij. col. in uer. pone, ego tanquam. C. de fideicommiss. Et de hoc suprà, Feudatarius. uersic. vij.

Vbertas quando dicatur. s. uerbo, Sterilitas. uersi. j.
Vbertas unius anni compensatur cum sterilitate alterius anni. l. si uno. in principio. ff. loca. Addo Paulum de Cast. in consili. liiij. incipiente, Quia exceptiones. in iiij. col. in fine uersic. sed hîc subnectitur.

Vbi, importat conditionem. l. si ita scriptum. §. finali. & ibi Bart. de lega. ij. sed ibi loquitur de dictione, Nisi. & Bart. in l. j. v. col. in uer. tertiò quæro. ff. de condi. & demon. ubi similiter loquitur de dictione Nisi. per Bal. in l. iij. in pen. col. in uersi. sequitur de prædicamento, ubi. C. de proba. & Oldr. in consi. xlviij. quod incipit, Consueuit dubitari.

Vbicunque, diminutionem importat. Bal. in l. Lucius. de seru. rusti. prædi. Caue, quia loquitur de dictione quandoquè.

Ve, copulat. l. si post tres. ff. si quis cau. † Et do. Francis. Aret. in l. possideri. in j. colum. de acquir. pos. & in l. quod meo. eod. tit. & in l. si eius. in j. not. de uerb. oblig. ubi, quod significat idem quod aut. Ego addo textû, & ibi Alex. in l. si cùm dotem. §. item si pater. ff. so. ma. & ibi, quod etiam capitur copulatiuè.

Vectura, de ea loquitur text. in l. operæ enim. ff. de ope. liber.

Vectigal est octaua pars eius, quod uehitur, fisco debita. l. uniuersi. l. à legatis. & l. ex præstatione. C. de uectigal. & com. l. ij. C. de eunuchis. glo. & docto. in l. j. §. hic titulus. de publica. Sali. in l. uectigalia. C. eodem tit. Azo in Summa, eodem titul. gloss. in l. eum, qui uectigalia. de uerbo. signi. & dixi in tract. de Gabellis, in præludijs. Item quandoque uectigal dicitur pensio fundi. l. ex uectigali. & ibi gl. in uer. Vectigal. de pign.

Vectigal primus induxit C. Caligula, secundum Suetoni. in uita Caligulæ, uers. ex gerulorum diurnis. † Adde, quòd uectigal, seu pedagium, nedum clericus, sed etiam omnes extranei licitè defraudant, seu non soluunt, si non est legitimè impositum: sed ciues, qui communi consensu sibi imposuerunt, non licitè fraudant: quia in eorum præiudicium bene potuerunt hoc statuere, secundum Bar. in l. uectigalia. ff. de public. Abb. in d. c. innouamus. & in proœ. Grego. & in c. j. de const. Adde Bald. in l. ueluti. ff. de iust. & iur. ubi dicit, quod si per tyrannidem gabellæ sunt impositæ, licet eas fraudare. Dixi s. in v. Gabella. Et dicitur Græcè τέλος.]

Vectigal retinens si sit contumax, quomodo contra eum procedatur. in Spec. de primo & secundo decre. §. restat uidere. uer. & idem iuris.

Vectigaliû côductor si impediatur, qualiter agat. in Sp. de causa pos. & proprie. §. priuata. uer. xj. de loco publico.

Vectigalis fundus non debet diuidi, ne confundatur præstatio uectigalis. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. uer. lxxij. quæritur.

Vectigalis fundus potest pignorari. in Spec. de pig. in princ. in ult. col. uer. sed nunquid.

Vectigalis materiam supple s. uer. Gabella. per totum. & dixi plenius per nouem partes principales in meo tractatu Gabellarum.

Vehiculum uenit appellatione supellectilis. l. ij. C. de supellect. leg. De uehiculo loquitur tex. in l. si ut certo. §. si duobus. ff. commo.

Vel, ponitur inter diuersa in substâtia, & similia in qualitate. Bal. in l. filiæ. in j. oppo. C. de colla. Car. in cle. ij. ij. q. de ætate & quali. & per Car. in cle. j. de iud.

Vel, quandoque ponitur pro Et, scilicet quando ponitur inter contrahentem, & hæredem. c. j. & ibi Bal. in j. col. in uer. nota, quòd non refert. de eo, qui sibi, & hæredibus suis. & Car. in clemen. j. xxv. quæs. post glo. de reb. ecclesiæ non alie. per l. supra iter. §. officium. de aqua plu. arcen. & l. quodcunque. §. si ita. de uerb. oblig. & c. cùm omnes. & ibi Cardi. de constitu. Item in priuilegijs, ut Titio, uel hæredibus. Bal. ibi. Item inter personas honoratas, non si inter grauatas. Barto. in l. ille, aut ille, in princi. ff. de leg. iij. Quandoque ponitur conditionaliter, ut soluat decem, uel amputetur manus. Flor. in l. si uia. de seruit. rusti. prædiorum. Quandoque ponitur pro id est, uidelicet inter genus & speciem, & constat de mente proferentis Bartol. in l. ubi. in princip. uersic. & ex hoc not. C. de transact. l. secunda. ibi, quadrupedem, uel pecudem. & ibi gloss. & Bart. ad legem Aquil. Alex. consil. lxxvij. iij. parte, & in l. secunda. §. si publico. de adul. & per Bald. in l. ij. C. eo. De qua materia uide in l. si ita quis stipuletur. & ibi Io. de Por. de uerbo. obli. Bartol. in l. si quis ita. in uer. ad eius declarationem. ff. de auro & argen. leg. & in l. Lucius. ij. ff. de hæred. institu. Bald. in l. fi. C. de uerb. sig. Caue, quia nullum uerbum de hoc. fortè uoluit allegare in l. pen. ubi ponit multa de disiunctiua, Seu. no. in l. ubi. C. de transact. in l. ij. in princip. ad legem Aquil. Ang. de Perig. in l. j. §. j. de publica. Item posita iuxta unam qualitatem stat electiuè, & nô alteratiuè. Io. And. & Gemin. post gl. in c. decet. de immu. eccle. & uide gl. in c. eos. xxxj. dist. † Per Felin. in c. inter cæteras. de rescrip. in vij. col.]

Velo leuato quomodo intelligatur, uide s. in clausulis Rescriptorum, in clausula, Velo leuato.

Velocitas ingerit causam ad nocendum, & cuncta præcipitat. in Spec. de aduocatis. §. v. uer. cum auté. † Et dicitur Græcè ταχύτης.]

Velum fœmina concedere non poteſt moniali. xx. q. ij. ſtatuimus. & cap. uidua. per gl. xx. q. j.

† Adde, quòd uelum eſt duplex. Primum dicitur conuerſionis, quod poteſt ipſamet uidua ſibi imponere. Secũdum eſt conſecrationis, quod ſolis uirginibus conceditur. gl. in c. uidua. de regul. in uer. impoſuerit. & dicitur Græcè κατακπέτασμα.]

Velut dicit fictionem, contra quam non admittitur probatio in contrarium. Bald. in l. penult. circa finem. C. de interdict. matri. inter tu. & pup.

Vena lapidea, uel ferrea, non poteſt in fundo alieno cauari, domino inuito. l. uenditor. §. ſi conſtat. ff. cõmu. prædi. Quod uerum, ſi præiudicat ſibi: aliàs ſecus, ſi fiſco expediat. gl. in l. quoſdã. C. de metallar. lib. xj. in uerſi. marmora. Pau. de Caſtr. conſi. v. incipiente, Cauſa, quæ uertitur. in ultimo dubio. & clxxix. incipiente, Fundamentum præfati domini. uel ſecundum Paul. ibi uerum eſt in uena lapicidina, nõ in uena ſaxorum, quia precioſior eſt, & utilior, ut cauari poſsit. Vide etiam Pau. in conſi. clxxx. incipit, In cauſa mota per Gaſparem. ubi dicit differre uenam ſaxorum, & lapicidinam, & in dicto conſil. clxxv. Et dic uerum, ſi fiſco ſoluat decimam, & decimam domino fundi. dicta l. iij. de metalla.

Vena unica dicitur, etiamſi ſit ſub pluribus fundis continuata, & communis eſt omnibus dominis fundorum. in d. conſil. clxxx. inci. In cauſa mota.

Vena aquæ in fundo eſt domini fundi. Alber. de Roſa. in l. forma. §. ſalinæ. de cenſi. Barth. Cæp. in l. inter publica. §. publica. de uerbo. ſignifi. Pau. de Caſtr. conſi. v. inci. In cauſa, quæ uertitur. in ultimo dubio.

Vena aquæ in fundo proprio poteſt fodi, & intercipi, ne fluat ad uicinum fundum. in d. conſi. v. per l. fluminum. §. fin. cum l. ſequ. de dam. infect. Barth. Cæpo. de ſerui. urb. caut. lxxx. & tit. de aquæductu. niſi fiat ad æmulationem uicini. Alex. in conſilio clxxiij. ij. parte. Alexand. contrà in l. pen. de aqua plu. arcen. Ang. in l. cum eo. de ſerui. urba. præd. per l. j. §. denique. de aqua plu. arcen. & Alexand. conſil. clxxiij. iij. par. præallegato.

Vena reperta quomodo probetur eſſe fundi, uel ſub fundo. Paul. de Caſtr. conſi. clxxxj. quod incipit, Viſis allegationibus ſuprà ſcriptis.

Venam cauari in fundo alieno, qua actione prohibeatur. Paul. de Caſtro in conſilio clxxix. incipit, Fundamentum præfati, & ſequen. quod incipit, In cauſa mota.

Vena reperta in fundo communi per unum ſocium, an ſit communis. Pau. conſi. xcvj. incipiente, Viſis allegationibus ſup. ſcriptis. ego Pau. in ult. col. quòd ſic, inquantum dicit, quòd non ſit inuentoris.

Venator in fundo alieno uenari poteſt, etiam inuito domino. l. diuus. & ibi Flor. de ſeru. ruſt. præd. Barth. Cæp. de ſer. ruſti. ti. de aucupatione.

† Venari an & quando liceat, uide Benedi. in repe. c. Raynutius. fol. 139. col. iiij. ubi a'le.]

† Venatio eſt multiplex. Quædam eſt hominum oppreſsiua: illa prohibetur indiſtinctè omnibus clericis: quia non debent pugnare, etiam contra infideles: ut in c. ex multa. de uoto. Laicis uerò licitum eſt in caſu, in quo mouet iuſtum bellum, ut in c. ſicut. & quod ibi plenè no. de iureiur. & xxiij. q. viij. c. reprehenſibile. & c. communi timore. Quædam eſt uenatio adulatoria, ſicut faciunt hiſtriones, qui uerbis adulatorijs capiunt homines, ſicut in uenatione capiũtur beſtiæ: & illa eſt illicita omnibus: xj. q. iij. ne quid dictis. iuribus allegatis in glo. imò peccatum eſt, dare aliquid iſtis adulatoribus & hiſtrionibus: ut in cap. qui uenatoribus. lxxxvj. diſtin. & ibi eſt bona gloſſa de hac materia. Alia eſt uenatio arenaria, id eſt, quæ ſolet fieri in arena ubi homines pugnabant cum animalibus feris & indomitis: & iſta uenatio indiſtinctè clericis prohibetur. Quædam eſt uenatio ſaltuoſa, & clamoſa, puta quæ fit cum canibus, & iſta ſecundum gl. licet laicis etiá, cauſa uoluptatis. Et idẽ uidet uelle Io. Andr. ibi allegat Inſti. de re. diuiſio. §. feræ. & ff. de acqui. re. do. l. naturalem. cum ſimilibus. niſi tempore Quadrageſimali, uel alijs præcipuis feſtiuitatibus. Sed gloſſa uidetur contrariari in d. capitul. qui uenatoribus. quæ dicit, quòd illa clamoſa non eſt licita laicis, niſi ex neceſsitate, puta pro carnibus uel pellibus habendis. Et pro illa opi. facit text. in cap. Eſau. lxxxvj. diſtinct. ubi dicitur, quòd Eſau erat uenator, quia peccator. Et non legitur, quòd aliquis uenator fuerit ſanctus, dum exercet uenationẽ. Vnde diſtingue, quòd aut laicus deditus eſt uenationi: & tunc illicita eſt, ex quo fit ad uoluptatem tantùm. Aut raró, & tunc procedat glo. in d. c. j. Aut laici faciunt pro precio uenantes in arena, & non licet: imò tales efficiuntur infames: l. j. §. idem ſenatus. ff. de poſtu. Sed ſi faciunt gratia uirtutis oſtentandæ, tunc ei licita eſt uenatio talis. Alia eſt uenatio, quæ fit cauſa neceſsitatis, uel recreationis: & iſta licet etiam clericis, dummodo clamoſam uenationem euitent. glo. & Abb. in d. c. j. de clerico uenatore. ubi etiam ſubdit, quòd quædam eſt uenatio, quæ fit cum rete, ſeu laqueo, uel piſcãdo: & licita eſt clericis, dummodo frequenter non inſiſtant. Vide gl. in c. Eſau. lxxxvj. diſt. quæ dicit quare magis conceditur piſcatio, quàm uenatio.]

† Venatio eſt prohibita clericis cauſa uagandi: ſecus ergo, ſi faciunt cauſa neceſsitatis: quia, ut dicit Hoſtien. habent reditum utplurimùm in uenatione, ſicut in regno Franciæ: tunc enim intendunt utilitatibus eccleſiarum, & non uagationibus, maximè ſi familia eis deeſt. Idem uidetur, quando faciunt cauſa neceſsitatis propter infirmitatem præcedentem, & raró. facit c. j. xxxiiij. diſt. ubi ille epiſcopus redarguitur, qui erat deditus uagationi & uenationi. Secus ergo ſi non deditus, ſed rariſsimè propter cauſas prædictas. Abb. in c. j. in fi. de cle. uena.

Venatio eſt duplex, ſcilicet arenaria & ſaltuoſa, ut per Car. in cle. j. §. porrò. de ſtatu monach. ubi etiam uide, an ſit permiſſa clericis, uel laicis, uel monachis. & gl. ordinaria lxxxvj. diſtinct. qui uenatoribus.

Venatio dicitur ars nequiſsima. lxxxvj. diſt. qui uenatoribus.

Venatio prohibita eſt tempore Quadrageſimæ, & diebus ieiuniorum. gl. lxxxvj. diſt. qui uenatoribus.

† Venationem prohibere an poſsint domini terrarum. Et plura de uenatione uide per Benedict. in repet. ca. Raynutius. fol. 142. col. latè conſi. cxcvij.

Venatoris clerici materiam uide in titul. de cleri. uenato. per totum.

Vendere eſt facti, non iuris. l. conſilio. §. final. & ibi glo. in uerb. facti. ff. de cura. furi. † Et dicitur Græcè πολέω.]

Vendere fructus, idem eſt quod locare fructus ad modicũ tempus. cle. j. §. fi. & ibi Io. de Imo. de reb. eccle. non alien. & hoc caſu uenditio æquiparatur locationi. Car. ibi.

Vendere propriè nõ dicit, qui cõſenſit uenditioni rei propriæ. Bald. in l. ij. xx. q. C. de reſcin. uend. l. aliud eſt uendere. cum gl. de reg. iuris.

† Vendere uerbum an & quando comprehendat ſpeciem alienationis, in qua preciũ interuenit, uide Fel. in c. prælatorum. in iij. col. in fi. uerſi. no. ſecundũ do. Abb. de accu. & uide do. Pe. Phil. Cor. in conſi. cclvij. in litera K. in iiij. parte.]

Venditio eſt uerbum generale. Barto. in l. fin. §. in computatione. in ij. col. in fin. uer. uel pone. C. de iure delib. & comprehendit omnem contractum, per quem fiat dominij tranſlatio. Bart. in l. ſicut. §. uenditionis. quib. mod. pig. ſol. Bal. in l. ſciendũ. §. emptorẽ. de ædil. edic. & Pau. de Caſt. cõ. xvj. inci. Dubitatur, nunquid hoſpitale. per l. ſtatuliber à cæteris. §. Quintus. de ſtatulib. Io. And. in Spec. de emptio. & uendi. §. & nunc dicendũ. uerſi. ſed pone, niſi agatur de pœna uenditionis, etiamſi aliàs de fauore tractetur. Pau. ibi. & Iacob. de Bel. in §. quia uerò. in authent. de non alie. Vide Bal. in cap. j. ult. col. in uerſic. & nota. de alien. feu. & in capitul. j. ultimo colum. in uerſi. v. & in ultimo not. de contro. inter do. & empto. & in c. j. in §. j. in uer. nota in iſta gl. per quos fi. inueſtit. & in l. fin. in uerſic. tertiò quæritur. C. de reb. alien. non alie. gloſſ. & Bald. in uerſic. non potuerunt. Bar. in l. ij. C. pro emptore. & ibi Bal. in j. q. per Paul. de Caſt. conſil. clxxvj. incipit, Super primo uidetur. in princip. & ſup. Prohibitio alienandi. uerſic. xxxj. Et quòd uenditione prohibita, intelligatur prohibita etiam locatio ad longum tempus, per quam transfertur utile dominium, niſi in caſu l. fi. C. de prædi. cur. lib. xj. ſecundum Bald. in authent. ei, qui. ult. char. de bo. autho. iud. poſſ. & Alexand. conſil. j. iiij. parte. Item donationem.

nem.l.uoluntas.& ibi Bald.in ij.col. in uersicul.modo restat quærere.C.de fideicom.ubi dicit uerum in fauoralibus,non in odiosis,per l.si quis fundum.ff.de contrahen. emptio.ubi contrarium probatur,& tenet Bald.post gloss.in d. l. ij. & idem Bartol. C. pro empt.ubi formaliter dicit, quòd prohibita uenditione, dicitur prohibita donatio. Vide omnino text.Abb.in capit.primo.de his,quæ fi.à præla.sine consen. cap.& suprà,Prohibitus alienare.uersi.xlij.Sed an permutatio.sup.uers.Permutatio.uersi.iij.& vj.quòd sic.Item dationem in solutum.§. uer.Datio.uer. iiij. Item omnem contractum onerosum.Bar. in l.per diuersas. ij. col.in uer. quæro, quid si pro parte.C.mandati.& in l.fi.ff.de cond. ob causam. Et de his plenè dixi in tra.de gabel.iij.par.octauæ principalis.in rub.de gabellis cōtractuum.& Alex.consi.j.iiij. parte. & in l.insulam.de præscri.uer.sed non fictam uenditionem, quia non dicitur uēditio.Bart.in l.filios.C.de reuo.his,quæ in frau.cred.per l.emptor.de aqua plu.arcen.]

† Adde, quòd uenditionis uerbum extenditur ad omnem alienationem:& sic prohibitus uendere, prohibetur permutare,& donare,no.Abb.in fin.in ca. ex parte.de postul.Vide in l.statuliberi.in fi.ff.de statuliber.& per Legistas in l. sancimus.C.de reb.ecclesiæ non alie.Hoc procedit, nisi in dispositione fieret mentio, seu commemoratio precij: quia tunc intelligitur strictè de contractu uenditionis: ut est text. no. in l.ultima.C.de prædi.decurio.sine decre. non alien. lib. x. Abb.in d.c.ex parte.de postul.in fi.& uide eundem in c.j. in j.not.de his,quæ fi.à præla.sine consen.ca.& in c.fi.de accu. in ult.no.& in c.causæ.de empt.& uend.in v.col.& in c.j. de furtis.& uide glos. in l.ij.C.de usucap.pro empt.& nota per Bart.per illum tex. in l.fin.C.de prædijs curi.sine decre.non alie.lib.x.& Bar.in l.filiusfamil.§.diui.ff.de lega.j. & no.in l. uoluntas.C.de fideicom.Bal.in c.j.ad fi.in tit.de aliena.feu. glo.& Barto.in l.fin.C.de iure emphyt.gloss.& docto.in l.ij. C.ne rei domi.uel tempo.plenè per Ioan. de Imol.in ca.potuit.in viij.col.super iij.gloss.de loc.plenè per Bald.in capit. j.ad fin.in tit.de controuer.inter domi.& empt. feu. per docto.in l.statuliber.§.fi.& in l.j. ff. de contrahend. empt. & in l.j.C.de rerum permu.per Ioan.de Ana.in d.c.fi.& Bal. in d. l.ij. C.de usucap.pro empto.& ibi Salic. qui remittit ad not. per se in d.l.uoluntas.per Cyn.in l.fina.in vj.oppo. C.in quibus cau. in integ. restitutio non est necessa. & per omnes in auth.res,quæ.C.communia de leg.

Vendere carnes plus,quàm ualeant,non debet quis:& si ecclesia uult uendere rem suam, & repererit aliquid plus, quàm ualeat communiter, non debet illud ultra recipere. Et hoc tenet gl.not.x.q.ij.hoc ius.& sequitur Host.in ca.j.de empti. & uendi.Solu.Lauren.contra primum dictum placet. Abb. ubi ex ignorantia quis uult præstare ultra debitum ualorē: nam ecclesia non debet adhibere fraudem in contractu: ut in capit. per tuas.de donatio.Secus uidetur,si sciens uerum precium, offert aliquid ultrà: nam tunc nulla est deceptio. argumen.regulæ scienti.de reg.iur.lib.vj.& l.cùm donationes.C.de transact.Et ideo dicit Calde.in c. nauiganti. de usur.pacem contrahentem, qui alium decipit in precio, licet citra dimidiam iusti precij.& ideo dicit canon,Difficile esse inter ementem & uendentem non interuenire peccatum. de pœniten.distinctio.v.qualitas.lxxxviij. distinctio. eijciens.Abb.in c.j.de empt.& uendi.

Res tantum ualet quantum communiter uendi potest: ut in l. precia rerum.ff.ad legem Falc.& in ca.cùm causam. de testi. & debet res uendi quantum ualet in mercato.Bonus tex. & ibi Abb.in c.j.de empt.& uendi.Ego adduco casum peregrinum,& expressum secundum unam lecturam, quam sequit ibi Bar.in l.septem.C.de eroga.mili.anno.lib. xij. ꝙ quantū ualeat frumentum,uel aliæ res,nunquam debet inspici, nisi in loco publici fori,& quanto ibi uēdi potuisset: unde si res potest uendi multo plus,uel multo minus alibi, sed nō in foro,debemus locum fori inspicere: & sic considerare debes æstimationem secundum locum publici fori. Vide quæ dixi in singularibus meis in uerb. Venditio.

† Episcopus potest punire illos, qui commiscent farinam fabarum, uel aliquam aliam indebitam misturam cereræ uenali.Ita dicit Abb. antiquus magistrum suum consuluisse in facto.per tex.in d.c.j.de emptio.& uendi. quod Ab.Modernus ibi credit uerissimum, non solum ratione illius cap. sed etiam quia de quolibet crimine notorio: ubi deprehēditur negligentia iudicis secularis, iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicos:& maximè quia in tali crimine notorio comprehenditur negligentia iudicis secularis. ut no.in ca.nouit.de iudi.Abb.in d.c.j.]

† Episcopus habet iurisdictionem nedum respectu transeuntium,& peregrinorum, sed etiam respectu habitātium in loco:nam uersatur in loco causa pia, ut pauperes non uexentur, nec compellantur emere necessaria ultra debitum. Et hoc uidetur approbare etiam ius ciuile: ut est tex.secūdum lecturam,quam sequitur ibi.Bald.in l.unica.C. de episc. audi. unde episcopus poterit compescere illos, qui exponent uenalia uictualia, ut non uendant ultra iustum preciū.Abb. in d.c.j.in fin.]

Vendere fructus dicitur arrendare, uel ad firmam dare. §. uer. Arrendare.uer.unico.

Venditio fructuum ad tempus æquiparatur locationi. clemē. j.& ibi Cardina.§.fi.ij.q.de re.eccle.non alien.

Venditio rei minoris non potest delegari.no.Alex.post glo.in l.mandata.de offi.eius, cui man.est iurisdi.& per gl. & Alex. in l.ob æs.de prædi.mi.

Venditio potest probari per testes, & instrumēta simul, etiam stante statuto,quòd uenditio non possit probari per testes. §.Statutum de contractibus.uersic.cxxj.

Venditio pro precio uiliori dicitur donatio solum, quatenus est supra dimidiam iusti precij. Bald. in rubr.de contrahen. empt.xij.q.

Vendere nolle, & non iusto precio uelle uendere, paria sunt. l. non dubium.§.fi.& ibi Bar.de leg.iij.

Venditionis appellatione uenit uenditio nulla ex defectu solennitatis.Bal.in l.ij.in j.col.in uer.ex prædictis uidet. C.de episc.audien. Sed an donatio.§.uer.Donatio.el j.uer.lxix.

Vēditio appellatione permutationis an ueniat.§.Permutatio. uer.vj.quòd sic.& uer.vj.quòd est similis uenditioni.

Venditio quæcunque præsumitur facta ex causa necessitatis. l.rem legatam.de adi.lega.

Venditionis appellatione uenit cessio.in Spe.de cessi.act. §.j. uer.item quæritur.

Vēditio quomodo differat à datione in solutū.in Sp.de primo & secundo decreto.§.nūc dicamus.uer. illud autem. & seq.

Venditionem quando faciat æstimatio.in Spec.de loca.§. iam dicendum restat. uersic. ad euidentiam.& §.uer. Estimatio. uer.xlix.cum duobus uersic.sequentibus.

20 Venditio resultat, quando in cessione fit mentio precij. in Spe.de cess.acti. §. ij.in ij.col.uer.item secundum Goffre.

Vendi intelligitur quod traditur æstimatum.Spe.in tit. de loca.§.nunc aliqua.uersi.extrà quæritur.

Venditio qualiter fiat, uide j.eo.per totum.

Venditio requirit precium & cōsensum, aliàs non ualet.Item & rem.De precio probatur in l.ij.de contrahen.emptio.Adde tex.in §.precium.Instit.de emp. & uend. & in l. empti. C. eod. tit. De consensu probatur in l.j.in fin. ff.eod.tit.de act.emp.De re probatur in l.nec emptio.eo.tit.

* Venditio non fit sine precio.§.preciū.Inst.de emp.& uen.Io. Ceph.con.clix.nu.xxv.uol.ij.Æmilius Maria Manolessus.

* Venditio non consistit, nisi uoluntate emptoris & uenditoris fuerit cōtracta.l.sicut.C.de act.& obl.Ioan.Cephal.consil. clix. numer. xxvj. uolum. ij. Æmilius Maria Manolessus.

Venditio etiam pro uno nummo,fieri potest. gl. & Bart. in l. si quis ante.in ij.oppo.ff.de acquir.pos.loquitur tamen in locatione:de quo ibi latè per domi.Alexan.in v. col.cum seq. l.si quis conduxerit.ff.locati.Bart.in l.non ideo.C.de hæredi.institu.Bald.in l.usufructu.in iij.col. ad fi. in uer.ulterius no.ff.so.ma.doct.in l.res bona.de contrahen.emp. l. uenditor.C.de rescin.uen.& ibi Bald.nisi sit uoluntaria: ut ibi. & Alex.in l.sciendum.v.col.de uerb.oblig.

Venditio pro iusto precio non ualet, nisi exprimatur certum. l.fi.ff.de cōtrahen.empti.nisi in causa.l.si fundus.§.fi.de pig. & quod nota.in l.j.& ij.C.de pac.pig.

Venditio pro precio incerto certificato per relationē ad aliud, ualet. Alex.contra Bart.in l.à diuo.§.si pignora. de re iud.& Alex.in l.j.ff.de contrahen.emptio.

Venditio

Venditio facta pro precio declarando, dicit conditionalis. do. Pet. Phi. Cor. in consi. cx. incip. Latè per totum. in iij. parte.

Venditio pro quanto emimus in concordia, ualet, secuta cōcordia in precio, alias non: sed potest iudex adiri, ut arbitretur, facta traditione rei. Bal. in l. fi. j q. C. de contrahen. emptio.

Venditio collata in uoluntatem partis, quo ad precium, non ualet. l. in uendentis. C. de contrahen. empt. & ibi Bald. plenè in j. col. in uersic. primò quæro. l. quod sępe. §. j. & ibi Bar. & l. si res. & in l. hæc uenditio. ff. eodem tit. sed secuta traditione potest agi actione præscriptis uerbis ad preciū declarandum, & declaratum soluēdum. Alex. de Imo. ubi s̄. Io. de Por. in l. sciendum. de uerb. obl. & j̄. uerb. proximo.

Venditio collata in arbitrium tertij, tertio mortuo ante declarationem, non ualet, si sit facta in contractu: secus, si in testamento. Bal. in l. fi. §. sed & si quis. iiij. col. uer. opp. & uidetur, quòd si declarator. C. communia de legatis.

Venditio fieri potest pro precio declarando per tertium. Bald. in c. j. de feu. da. in uic. leg. commis. Alex. in l. si fundus. §. potest. de pigno.

10 Venditio collata in uoluntate tertij, ualet: ut uēdo tibi, si Titius uoluerit. s̄. uerb. Conditio. el j. uersi. xx.

Venditio quando dicatur perfecta. gl. in l. necessariò. in §. si ita. in uerb. perfecta. ff. de pericul. & commo. rei uend. & in Spe cul. de loca. §. vj. uer. xciij & xcv. ubi dicit, quòd facta traditione. & j̄.

Venditio debet fieri cum specificatione rei per fines. l. quod sę pe. §. fin. ff. de contrahen. empt. nisi constet de re aliter. Bart. in l. libellorum. in ij. col. uersi. secundò quæro, hic dicitur. ff. de accu. Addo text. & Bar. in l. cùm seruo. §. j. ff. de contrahē. empt. & s̄. Confinia. uer. xj. Addo Bar. melius in l. demonstratio falsa. in prin. in vij. q. ff. de cond. & demon. Et bene facit quod uolūt Bal. Imol. Pau. de Cast. domi. Alex. in l. iij. in iij. col. uer. secundò colligitur. ff. de leg. j.

Venditio fundi, reseruato iure coloni, fieri potest, sed non operatur, si non sit colonus. s̄. Reseruatio. uer. vj.

Venditio castri cum pertinentijs quomodo intelligat, si fines non sunt specificati. Bal. in l. si fines. C. de euictio.

Venditio facta non solenniter nō ualet, ut posit res à possessore uendicari. l. pe. & ibi Bal. in prin. C. si uen. pig. agatur.

Venditio in testamento fieri potest. gl. in lege, hæredes. §. fin. in uerb. alienum. & ibi Bart. ff. de testa. Flo. in l. lege. §. si quis testamentum. ad legem Aquiliam.

Venditio rerum minoris, etiam cum decreto iudicis facta pro minori precio, rescinditur per restitutionem in integrum. l. ij. & ibi gl. in uerb. præsidis. & docto. & Bal. in j. no. C. de fideiuss. mino. Addo text. in l. si quidem. C. de prædi. mino. & Panor. in ca. cùm causa. de empt. & uen. Addo, quòd est singulare, si statutū permittat minorem posse alienari sine consensu, & authoritate alicuius, & fuerit læsus, adhuc petet restitutionem in integrum. Ita Bal. in l. j. ad fi. C. si de mo. poss. fue. appella. Et mouetur per gl. fin. ibidem.

Venditio per minorem facta sine decreto iudicis authoritate tutoris, non ualet. in d. l. ij. per glo. uide l. ob æs. C. de prædi. mino. Item uenditio rei minoris, cum qua solennitate fiat. in Spe. de procu. §. j. uersi. quid ergo. & seq.

Venditio rei minoris cum qua solennitate fiat. in Spe. de procu. §. j. uer. quid ergò, & seq.

20 Venditio rei minoris nō ualet, etiamsi procurator impetrauit decretum super ea, & fecit fidem, quod res est aliena: sed tutius est facere per se. in Spe. de procu. §. j. uer. quid ergo.

Venditio facta per creditorem minoris, non requirit solennitatem, quæ alias de iure requiritur, quando minor alienat. Bar. in l. Papinianus. §. sed nec impuberis. in ij. col. in uersic. oppo. qui facit aliquid. ff. de inoffic. test. per l. si pupillorum. §. j. ff. de rebus eorum.

Venditio rerum stabilium pupilli debet fieri ex causa urgenti. l. magis. §. ne passim. ff. de reb. eorum. Item requirit, quòd debita aliunde solui non possint. d. l. §. in primis. Item quòd hoc liqueat iudici per discussionē bonorū. ea. l. §. ne tamē. Item quòd uendatur res minus damnosa. ea. l. uersicul. item prætor. ibi: nec plus. Item quod res magna pro paruo debito uendatur. ff. de mino. l. sed si fine. §. quæsitum. & l. fin. C. de fide instrumen. & iure hast fisc. li. x. & l. j. eodem tit. Item quòd tutor authoretur. l. quæcunque. §. fin. de reb. eorum. Item & decretum iudex interponat. l. j. si pupillorum. §. prætor. eodem titul. & l. cùm lex. de fideiuss. l. cùm hi. §. causa. & §. si prætor. de transactio. Item subhastatio. sup. uerb. Subhastatio. uersicu. xviij. Addo, quòd prędictę solutiones sunt ita necessariæ ad uenditionem rei immobilis minoris, adeò quòd Ang. de Are. in §. admonendi. Insti. quib. alie. licet, uel non, dixit quòd duodecim copulatiuè requiruntur: quæ omnia, si non interuenerint, nō ualet alienatio. & dicit, quòd uidit multos errare. quod bene nota.

Venditio rei mobilis consistentis numero, pondere, uel mensura pro precio maiori, ad tempus fieri non potest, alias est usuraria. docto. in cap. consuluit. de usur. Quod uerum, si est solitus fœnerari, & res erat ad tempus plus ualitura, & res tēpore contractus non erat uenalis, secūdum Ludo. Pon. sin. in consil. Omnipotentis Dei postulato suffragio. In primis sciendū est, quod uenditio. Secus, si in fundo. Bal. in rubri. C. de usu. ij. col. in uer. secundò quæro. Vide Pau. de Castr. cōnsil. ccclxxxiiij. quod incipit, Ad primum quæsitum respondetur. Et quid si forma non seruatur, ibidem. Addo, quòd pulchrè dixit Panor. in cap. ad nostram. in j. col. de empt. & uen. quòd tales uendentes carius ad terminum si faciāt testamētum, non ualebit. Et dicit se ita consuluisse.

Venditio fundi non dicitur perfecta, nisi facta mensuratione. l. si in uenditione. §. in libro. de peri. & commo. rei uend. & ibi Bart. quem etiam uide in l. cùm conuenit. C. eodem titu. nisi quo ad effectum translationis dominij. Ang. & Salic. in l. ij. C. de peric. & commo. rei uen. & Alex. in l. quod sæpe. §. j. de contrahen. emp.

Venditio non dicitur, quando datur liber pro decem: sed dicitur cōtractus innominatus, Do ut des: quia de natura uenditionis non est, quòd uēditor obligetur ad dandum, sed ad tradendū. Bal. in l. ex empto. in prin. in uer. item ex eo, quod hac lege. ff. de act. emp. Addo Bar. in l. fi. in j. col. & prima opp. ff. de condicti. ob cau. & ibi uide omnino do. Ias. Mayn.

Venditio pignoris dati cum pacto de non uendendo, non ualet. j̄. Venditio de quibus. uer. xiij.

Venditio rerum fisc aliū simpliciter uidetur fieri sub pacto additionis in diem. l. Lucius. §. fi. & ibi Bar. in prin. ff. ad munic. l. si tempora. C. de fide instr. lib. x.

Venditio in emphyteusim an sit uēditio. Bal. in rub. C. de iure emphyteu. in uersi. idem si dicerem. quòd non.

Venditio fundi ad usum fieri potest, & dicitur libera. Bal. in dicta rubri. in prima quæstio. in fi. uer. sed si dicerem.

30 Venditio pro quanto emit testator, non ualet, si testatori fuerit donata, non uendita res. l. si quis fundum. de contrahenda empt.

† Venditio facta pro precio declarando per nomina in cōtractu, an sit nulla, uno, uel altero ipsorum mortuo, non facta declaratione per ipsos, etiam si res fuit tradita per constitutionem precarij dom. Pet. Philip. Cor. in consi. cx. incip. Licet. per totum. in j. parte.]

Venditio non dicitur promissio de uendendo. s̄. Promissio. uer. xcix.

Venditio ad subhastationem non potest fieri cum fide de precio, sed precij numerationem requirit. s̄. Subhastatio. uersi. pen. & ibi uide, an requirat scripturam. uersi. xix. quòd sic. & quando fiat. ibidem. uersi. iij. cum alijs uer.

Venditio uini quando est in uegete fieri potest: sed an dicatur ad mensuram. Bal. l. sicut periculū. in uer. sed dicit. C. de act. emp. quòd non. & j̄. Venditio comprehendit. uer. xxviij.

Venditio pro modico precio dicit contractus lucratiuus. l. apud Celsum. §. sed cùm in legitima. & seq. de doli exceptio. Bar. in l. sed si leges. §. fi. pen. col. in uer. secundo casu, quando possidet. ff. de peti. hære.

Venditio pro minori precio, ut pro decem, si ualet res uiginti, fieri potest cum pacto, quòd nisi precium decem soluatur ad annum teneatur soluere uiginti, & supplere iustum precium, nec dicitur usuraria. Bal. in c. j. in ij. col. in uer. ex hoc infero. qualiter do. priue. propriet.

Venditio fructuum ad longum tempus an dicatur alienatio. Bartol. in l. codicillis. §. instituto. in secūda quæst. ff. de leg. ij. quòd non.

Venditio per fratres prædicatores fieri potest sine solennitate iuris. Bald. in authen. si qua mulier. in iiij. colum. C. de sacrosan. ec-

fan.eccl.& in auth.hoc porrectum.v.col.uer.addo post omnia.eo.ti. Idem tenet in c.cùm causa.de re iudicata.

Venditio dotis,uel donationis propter nuptias cum iuramento ualet, nisi præcedat iuramentum de non uendendo. Bal. in Spec.de empt.& uenditio. uersic. quando alienatur. Addo gl.in c.licet.de iureiur.in vj.

Venditio fieri potest cum pacto de non alienando. l. Stichus. la ij.& ibi Bart.de manu.testa.in l.si creditor. §. j. de distrac. pig.in l.filius.§. diui.pe. col.in uersic. est alius casus, scilicet quando quis de leg.j.& in l.qui absentis.§.si quis possessionem.uersi.est ergo modus.ff.de acquiren. possessio.Barthol Cæpo.in caut.lxiiij.

40 Venditio non fit per uerba, Vis uẽdere? Volo.Ang.in auth. de nupt.in prin. Sed tenet contra gl.in l.in uendentis. in gl. magna,in uersi.sed quid si dicam.& ibi Bal.in vj.& vij. q. C. de contrah.emptio.Adde inf.uersi.lj.

† Venditio an censeat celebrata per ista uerba, Volume tu uẽdere el tuo thelaio. uendens respondit quòd sic. & che ne uolume cccc.fiorini.aboli.c.per forma. & uendens respondit,tu me hai inteso.Vide do.Pet.Phili. Cor.in consi.cxxiij. incip.Videtur.per totum.in iij.parte.]

Venditio fundi ad mensuram fieri dicitur, quando preciũ pro numero mensuræ constituitur,nõ si dicitur, Vendo pro uiginti fundum,qui constat de decem iugeribus terræ.Bar.in l.Iulianus.§.si Titius.de actio.emp.Et intelligitur de mensura, quæ uiget in loco contractus.Ang.in auth.de colla.& alleg.c.in fi.prin.& Bart. in l.semper in stipulationibus. uersi. pone,Florentiæ.ff.de regulis iuris.ubi de uenditione panni ad mensuram brachij,uel cannæ.

Venditio cum fide de precio in casibus, quibus haberi non potest fides:ut si fiat à procuratore fisci,uel ecclesiæ,uel executore testamenti,ualet,licet dominium nõ transeat,nisi soluto precio.Bal.in l.cùm uendente.in fi.C.ubi causę fisca. & in l.inciuile.in iij.q.de rei uendi.

Venditio rei ecclesiasticæ etiam solẽniter fieri non potest per procuratorem laicum,etiam specialem.s̃.Laicus.uer.liij.

Venditio pro decem, & pro quanto plus Titius arbitrabitur, an ualeat,Titio non arbitrante. Bal. in l. fi. in secunda colu. in uersic.sed dabitur de tali casu.C.de contrahend. emptio. Quòd si certum precium excedit dimidiam totius precij, ualet:aliàs secus.Item,

Venditio pro decem,& si res apparebit esse emphyteutica,minuatur precium arbitrio Titij,fieri potest: & Titio non arbitrante,recurritur ad arbitrium boni uiri.Bald.in d.l.fi.in secũda col.in uersi.sed hìc occurrit dubium.& Bar.in l.si quis arbitratu.in ij.col.in uersic. formo tibi unam q. ff. de uerbo. obli.† Vide domi.Barth.Soci.in consi.xliiij.incip.In præsenti.uer.postremo,circa medium.in j.parte.]

Venditio procuratori duorum pro Titio aut Seio,prout procurator emens declarauerit,ualet.Bald.in l. in ementis. iiij. quæstio.C.de contrahen.emptio.

Venditio cum retentione dominij fieri nõ potest, nisi cùm utile dominium uenditur.Bal.in rub. C.de contrah.emp.xj. q.

Venditio fieri potest cum pacto,quòd dominium nõ transeat, nisi precio totaliter soluto: quo casu nõ est necessaria noua retraditio,precio non soluto.Bal.ibi.in xiij.q.

Venditio rei sitæ firmi, facta per minorem Asculanum, cuius iudicis decreto fiat.Bal.in l.j.uer.sed hìc quærit Iac.C.de cõtrahend.emp. quòd uterq; iudex interponet decretũ. Ang. in l.j.C.ubi pe.tu.& s̃.Decretum.el j.uer.xij.

Venditio ualet,etiamsi ubi & quãdo confertur in arbitrio emptoris. Item ualet pro quanto precio emptor uẽdidit alteri. Bal.in l.in ementis.iij.q.C.de contrahen.empt.

50 Venditio ualet per uerba, Vis emere pro decem? Volo.Bal. in dicta l.v.quęstio.Item per uerba, Vẽdo,si uis? Emo, si uis. Bald.ibi.vij.quæstio.non per uerba, Velles emere? Vellem. Bald.ibi.vj.quæstio.ubi etiam per gloss.& Angel.in authen. de nupt.in prin.Secus per uerba, Volui emere.Bal.ibi.in d. vj.quæst.ubi uide.

Venditio obscura interpretatur contra uenditorem. l. cùm in lege.uersi.si non id appareat.ff.de contrahen.empt.

Venditio rei ecclesiasticæ non legitimè facta ualet, si ecclesia uult ei stare non aliàs.Innocen.& Abb.in capitu.j.in princ. de his,quæ fi.à præla.sine consen.cap.uel si multum expedit sic fieri: quia quod expedit, debet placere.ff. de nego. gest. l. Pompon.de in diem addict.l.sed si proponat.de trãsa.l.cùm hi.§.causa.l.ij.de offic.eius.Bal.in Mar. uer. Venditio.Idem in minore,secundum Abb.in d.c.j.ubi uide,prope fi.

Venditio feudi saluo consensu domini,etiam cum protestatione,non ualet.Bald.in l.j.xvj.q.in ult. col. in princ. C.de his, quæ pœ.nom.Et de materia s̃.Feudum.uer.liiij. & Emphyteuta alienat.uer.ij.ubi latè de hoc.

Venditio collata in uoluntatem partis, non reconciliatur per uoluntatem superuenientem. Bald. in d. l. in ementis.ad finem.de contrahen.empt.

Venditio iussu testatoris facienda per hæredem, pro quanto arbitrabitur Titius, debet fieri pro, quanto arbitratur bonus uir,Titio non arbitrante.Bald.in l.fi.iij.oppo.C.de contrahen.empt.

Venditio non probatur per instrumentum, in quo non cõstat de certo precio. Cyn.in l.fin.ultima.quęst.C. de contrahen. & committ.stipula.Bald.in l.j.in uersic.denuò quæro.C.de re.ali.non alien. aliàs Barto. in l.admonendi.in viij.colum. uersi.pone,quòd in libro notarij.& in l.si duo.§. Marcellus. & ibi Alexan. ff. de iureiurand.Ludoui.in singu.uersi.Venditio.uersic. quæro, utrum per instrumentum. & Alexand. in rub.ff.de contrahend.emptio.& in l.quod sæpe.§.fin.eodem tit.& consi.xvij.j.par. Sed an per testes.s̃.uer. Testium impugnatio.uer.xcij.quod non addo.s̃.Emptio.uer.xvj.

Venditio rei ecclesiasticę an fiat plus offerenti.s̃. Subhastatio. uersi.xj.quòd sic.

Venditio plurium rerum pro uno precio fieri potest,& dicitur unica.l.& si uno.& ibi Bar.ff.de act.empt.Ang.in l.cùm eiusdem.de ædil.edict.

Vendenda tradi potest res alteri pro certo precio,pro qua,uel eius precio datur actio æstimatoria contra recipientem. l. j. in prin.& ibi Bar.ff.de æstimato.actione.

60 Venditio propter tributa non soluta requirit quinque. gl. in l.j.in uerb.uili precio.C.de præscri. xxx. anno. uide l.fin. C.sine censu,uel reli.

Venditionis instrumentum ualidum fieri non potest sine precio expresso.Iaco. de Ra.Cyn. & Pet.in l.j.C.de contrahen. & committen.stipula. & Alex.in l.quod sæpe.§.fi.ff.de contrahen.emptio.

Venditio si fiat cum stipulatione,ualet utroque modo.Alexã. in l.si stipuler.de uerb.obli.post Bar.ibi.

Venditio fieri potest per nuncium uel epistolam absenti,& dicitur facta in loco,ubi est emptor.Bal.in l.multum.C.si quis alteri,uel sibi.& Alex.in l.si ut proponitur.ff.de fideiuss.

Venditio bonorum debitoris contumacis qualiter & quando fiat.in Specul. de primo.& secundo decre.§.nunc dicamus. uer.illud autem.& seq.

Venditio rerum ex causa iudicati qualiter fiat. in Spe. de execu.sentent.§.sequitur uidere.uersic.qualiter autem.

Venditionis instrumentum qualiter fiat.sup.Instrumentũ qualiter.uersi.xvj. Qualiter autem debeat fieri instrumentũ uẽditionis rei pupillaris,uide Spe.in tit.de emp.& uend.§.iiij. uer.si igitur tutor.& su.Instrumentorum formæ.uer.xv.

Venditio quando fiat,uel non.infrà eodem, per totum.

Vendere quis cogitur ecclesiæ,uel fisco,quando eorum interest emere.Flo.post Gul.de Cu.in l.si quis sepulchrum.ff.de relig.Flor.in l.ij.§.locus.eodem ti. Ang. in l. j.in fin.ff. solu.ma.& Gul.in l.decernimus.C.de episc.& cle. Io.de Lig.in c.ad Apostolicæ.de dona. Bartho. Cæp. de seruitu.urba.c.de sepulchro.Addo text.solennem in c.j. de rerum permuta.& ibidem Panor.

Vendere quis cogitur, uel emere in casu singulari. l. Iulianus. §.idem Celsus.de actio. empt. Barto. & Bald. in l. serui electione.§.j.de leg.j.& Bal.in l.j.ij. opp.C.de peri.& cõmo.rei uend.Adde per Alexan.in l.annonam.de extraord.cri. † An & quando in quibus casibus uendere uel emere quis cogatur, uide. Felin.in capit.fin.de Iudæis.post princ.uers.nota, quòd si unus.& do.Pet.Phil. Corn.in consi.clj.incip. In hac in prin. in iij.parte.]

Vendere an teneatur uicinus uicino uiam per fundum suum. s̃.uer. Vicinus.uer.ij.

Vendere uicinus uicino non tenetur potius, quàm extraneo, etiamsi fiat pactum. l. nemo. in fine. ff. de pact. & Bartol. in l.ij.in

l.ij.in uersic.nota,quòd pro utilitate.C.de debi.ciui.lib.xj. nisi statuto disponatur contrarium.Bart.ibi.& Bald.in l.dudum.in uer.tu expone. C. de contrahen.emption. ubi dicit ualere statutum, de quo uide ibi omnino per Salic. in j.colum.ad finem uersicu.quæro post hanc legem.& per Innoc. in cap.constitutus. de restitut. in integrum. Sed mihi uidetur durum, cùm si non potest hoc fieri per pactum. d. l. nemo.ergo nec per statutum. per gloss. in rubr. C. de decr.decur.lib.x.& sup.Statutum super quib.uer. xliij.& sequ.& in uer.Statutum de contractibus.uer.cxxiij.& uer.cxxxj.& sequen.ubi plenè.Addo,quòd hoc beneficium competens uicino ex forma statuti non potest cedi. Cy. in l. ad officium. C.communi diuid.Alex.in l.post dotem.penult.col.sol.ma. Addo Bart. ad hoc,quòd statutum tale non ualet. in l. iij.C. de prædi.nauic.lib.xj.Vide Felin.in cap.j.de Iudæ.& Sarac. circa medium.

Vendere quis cogitur consorti, uel coniuncto potius, quàm extraneo,etiam plus iusto precio offerenti.l. ad officium. & ibi Bald. super uerb. uilius. C. communi diuid. & Salice.in dicta l.dudum.in dicto uersic. quæro post hanc legem. Sed Bald.in l.ij.in fi.colum.uersicu. sed hîc occurrit dubium. C. de rescind. uendit. dicit uerum,si consors offerat precium, quantum extraneus offerat, licet iniustum, dum tamen in offerente extraneo dolus absit,& probatur in l.j.ff.de priuile.credi. ubi coniunctus præfertur extraneo licitatori pignoris.& Lud.in l.j.ij.colum.ff.in ius uo. ut eant. ubi ponit priuilegia cõiunctionis.& plenius per Alex.in l.qui Romæ. §.cohæredes.de uerbo.obliga.& ibi docto. post Bart. & per Ioan.And.in addi.Spe.de empt.& uen.§.pen.uersic.sed pone.in addi.magna.in fin.Adde tamen l.dudum.quòd non solùm proximis,& consortibus,sed etiam alijs uendendi liberum est arbitrium.& ibi Bald. in iij. nota. Et facit, quia socius fisci uolens emere,præfertur extraneo.Bald.in l.ij.uer. tu autem no.C.de communi rerum ali.Item tale ius coniuncto competens competit contra quemcunque emptorem, etiamsi per mille manus res iuit,& uẽdicetur ab ultimo emptore.argumen.gloss.in l.ij.in gloss.magna,in uersicul.item quid si iste emptor.C.de rescind.uendi.l.minor. in princ.de euict.l.in causæ.in fi.de mino.Et solebat dicere in uoce domi.meus Io.de Pra.in l.qui proprio.§.item quæritur.de ꝑcu.Sed dictum ius cedi non potest alteri.Bal.in d. l. ad officium.in fin.Sed Paul.de Castr.consi.xlvj.incipien. Videtur dicendum, quòd dictus Christophorus tenet contrarium, quando non esset aliquis de consortoria,uel agnatione, cui fieret præiudicium,& debet coniunctus uendicans emptori offerre precium rei, & melioramẽta per eum facta medio tempore. s̄. uerb. Expensæ in rem.uersic.lviij. ubi plenè.Et adde hoc dictum infrà, uerb. Vicinus. Item an uendicet,si fictè & nulliter sit uendita. infrà, Vicinus. uersicul. xxxvij.

† Vide per Franc.Aret. in l.qui Romæ. §. cohæredes. de uerbo.obliga.]

Venditio pignoris quando fiat post tempus datum iudicatis. Bar.in l.fin.uersi.quæro,intra quantum tempus.C.de execu. rei iudi. Addo Barto.in l.à diuo Pio.§.in uenditione.ad fin. uer.quæro,quanto tempore.ff.de re iudi.ubi Ange.& Imol. & ibidem do.Alexand.in vij.colum.in uersi.quærit gloss.Et ista procedunt in pignore iudiciali.Quid autem sit in pignore conuentionali,post quantum tempus poterit uendi.uide tex.in l.uetustissimam.C.de iure do. impetran. do. Alexan. in l.debitoribus.in ij.colu.uer.quid autem in pignore.ff. de re iud.ubi Ang.& Imo.Addo etiam.gl.in uerb.certus.in §.j. quibus ali.licet,uel non.

Venditio per iracundiam facta in præiudicium coniunctorũ, non ualet,nisi perseuerata.Bart. in l. quicquid calore. de regu.iur. Addo, quòd fallit in contractu facto ad pias causas. tex.xvj.quæst.iiij.in cap.sunt qui opes.& Ludoui. in singularibus suis, in sing.501.

Venditio frumenti, uel uictualium, ut fiat pro certo precio, non potest per statutum disponi. suprà, Statuta super quibus.uersic.xlviij.& lix.Bald.in l.j.de monopolijs.& j̄. uerb. Victualia.uer.ij.

10 Venditio pignoris,absente debitore an fieri possit. Bal.in l. si cum militaribus.C.de resti.mili.in ij.oppo.quòd sic.

Venditio rerum hæreditariarum non fit intra tempus deliberandi.textus & Bart.in l.Aristo.§.si maiori.& in l.ait prætor.de iure deli.& in l.si quis instituatur.§.fin.de hæredi.institu.nisi causa cognita,scilicet per hæredem: sed si est datus curator bonis,ipse,uel alius potest sine decreto iudicis, sed ex causa res tempore perituras:sed si pupillus deliberat, nõ potest curator bonis datus alienare,etiam res perituras,nisi causa cognita.Ita Bar.in d.l.ait prætor.

Vendere certo precio, etiam uiliori, cogi possunt mercatores tẽpore caristiæ ex forma statuti.s̄. uerb. Ciuitas. uer xxxvj. Et adde l.negociatores.& ibi Bar.C.de episc.aud.domi.Ias. May.in l.j.ij.col.ff.de legi. cum concor.& cõfirmationibus ibidem signatis.

† Cautelã ad uendendum domum seu terram alteri, quàm uicino,stante statuto, prout est Florentię,quòd res non possit alienari, nisi consorti, seu uicino habenti domum, seu terram contiguum,tradit Petr.Gerar.singu.xxvj.incip.Tu habes textum.]

Vendi non potest pignus, si debitor petat à iudice calculatorem ad liquidandum debitum.Bart.in l.creditor. la fi.uersi. quæro,quid possit facere debitor.ff.de distr.pig.Itẽ si offeratur debitum.s̄.Obligatio.uersic. xij. & xxxvj. cum duobus seq.sed facta per dominum ante ratificationem pignoris,rei suæ non impeditur per ratificationem.Bar.fin.in l. aliena in fine principij. ff. de pig. actio. Item fieri non potest per executores testamenti,si hæres offert soluere legatarijs.Bart.in l.alio.in penultima colu.in uersic. quæro, hæres requisitus. ff.de ali.legatis.

Venditio non potest fieri in ludo à ludente alteri socio ludi, sed extraneo sic.Barto.in l.si quis cùm sciret pro emptore.l. fi.de aleator.

Venditio rerum in quibus sit facta missio, fieri potest reo latitante,& post tempus missionis, & liquidato debito. Bartol. in l. Fulcinius. §. cùm hoc edictum. in uersicul. quæro, quot requirantur. ff. ex quibus cau. in pos. ea. Et intellige, quòd latitauerit tempore primi & secundi decreti. Barto.in l.ait.§.deinde.ff.ex quibus cau.maio.in integ. quem uide in §.Iulianus.de dam.infec.Addo Bar.in d.l.Fulcinius.§. quid autem.uersic.quæro,nunquid.uide glo.in uersic.possideri. Bart.& docto.in l.ignorare.circa medium. C.de restitu. mili.& in Spec.de primo & secundo decre.§.iuxta propositionis.uer.sequitur uidere.Sed quomodo rescindatur. Bartol. in dicta l. §. si quis possederit. Sed si fiat à iudice, non latitante reo,est nulla ipso iure.in Specul.de primo & ij. decre. §.iam de effectu. uer. sed quid si iudex. & §. nunc dicamus. uer. illud autem.

Venditio facta per fiscum ante confiscationem conualescit. Bald.in l.ij. uer. tu autem no. C. de communium rerum ali. per l.si à Titio.de rei uendi.

Vendere quis cogitur rem suam, quam habet uenalem apud alium,si sibi preciũ offert.gl.& Bar. in l.non enim.ff.rem rahab. Caue, quia illa lex ibi non habet. Fortè uoluit allegare in l.duo enim.eodem titu.ubi etiam nihil dicit.Vide Franc. Aretin.in l.si seruus communis.in j.colum.uersic. ult.no.de uul.& pupil.

Vendere cogitur hæres,etiã ante aditionẽ pro adulto sepeliẽdo,scilicet officio iudicis.l.qui erat.& ibi Bar.ff.fa.ercis.

Vendere cogitur forensis per statutum.suprà, Forensis prohibitus.uer.ij.

20 Vendere quis an cogatur per Barto. in l. Imperatores.sup. ad legem Iul.de anno. Cyn.in l.ij.C.de episco. audi.in l. nec emere. C. de iure deli. in l. alieno. §. si quis. de fideicom. liber.Bart.in l.non dubium.§.final.de leg.iij.& in l. j. §. cura. de offic.præfect.urb.& in l.annonam.ff. de extraord. cri. & in l.j. C. de Lati.liber. toll.& suprà eodem, uersicul.ij.& vj. Tu fac regulam,quòd nemo cogitur uendere.d. l. nec emere.& l.inuitum.C.de contrahen.emp. Fallit in aliquibus casibus,quos reperies in dictis legibus.& gl.in d.l.nec emere. & gloss.in d.l. inuitum. Adde, quòd fallit in principe. Casus est in c.j. de rerum permu. de quo uide ibi docto. Addo aliũ per Bart.in l.ij.uer.not. quòd pro utilitate. C. de debi. ciui. li.xj.Addo etiã do.Alex.in l.quod ad pręsens.in addi.Bart. C. de murilegu.li.xj.& j̄.Vicinus.uer.xix.† Et per Feli.in c.j.de Iud.& Sarace.in j.col.ibi.ult.no.per Fran.Are.in l.seruus cõmunis.de uulg.& pup.& ꝑ Paride de Put. in trac. Syndica. in uerbo,

in uerbo,iudicijs.& do. Pet.Phil. Cor. in consil.clj.incip.In hac.in prin.in iij.parte.& Franc. Aret.in l.non est. C.de iure delib.]

Venditio à quibus fiat,uide j.eo.per totum.
Venditio an fiat à compulsis uendere.s.proxi. uersic.ultimo.

Venditio rei alienæ præsente domino an fieri possit à non domino.s.Tacere.uer.xlviij.quòd sic.Et adde secundum Io.de Imol.in l.quæ dotis.sol.matr.quod ualet ad præiudiciū domini,nisi dominus dicat, Consentio saluo iure precij. Vide gl.in l.si fine.in uerbo,cōsultū est.C.ad Velle.& in l.rem alienam.in uer. ipsius. ff.de contrah.emp.& potest ratificari per dominum in subsidium,ut cōsequatur precium. l. mater. C. de rei uend.Secus,si uendatur res mihi debita.Bar.in l.uenditor ex hæreditate.in iij.no.ff.de hære.uel actio.uend.

Venditio facta per patrem filio spurio,nō ualet.l.j.§. siue itaq;. & ibi Bar.C.de natu.li.contra gl.in l.qui testamentum.ff.de proba.Sed Bal.in d.l.j.dicit uerum, si confiteatur pater precium recepisse.Valet autem cum precij uera numeratione: præsumitur enim fraus ex confessione precij recepti. Bald. ibidem,super uerbo,emptioni ficticiæ. Bald.in l.si is qui ex bonis.in uersi.quæro hîc,sicut spurius.ff.de uulga. & pupil. dicit ualere uenditionem, & omnem cōtractum onerosum, non lucratiuum.Sed ibi Bart.in uersi.tertiò quæro.dicit nō ualere etiam ab eo factam, cui pater uendidit. De quo omnino uide ibidem do.Alex.in vj.col.in uersi. iuxta hoc quærit Bar.cum multis concor. ibi per eum signatis. Vide s.Cōtractus emptionis.uersic.viij.Item per Spe. de suc.ab intest. uersi.quid si pater.& uersi.quid si inter se.q fraus præsumit.

Venditio facta filio per patrē ualet,si soluitur pecunia filij non aduenticia,in qua pater habeat usumfructū.Bart.in l.si quis pro eo.§.item si filius.in ij. col.uer. Idem dico.in contractu. ff.de fideius.Addo Bar.in l.frater à fratre.in xxiij.col.uer.tertiò quæro.ff.de condi.indebi.

Venditio inter uirum, & uxorem, uel inter personas prohibitas contrahere inuicem,tanquam simulata non ualet.Bal.in l.si donationes.C.de contrah.emptio.

Venditio à minore quomodo fieri debeat.s.§.ij.uersi.xvij.

Venditio rerum communium uenalium ab uno sociorū,præsumitur facta de consensu alterius.s.uer. Socius.uer.lxxxij.

Venditio rei uxoris hypothecatæ creditori,etiam cum consensu uxoris,fieri non potest à creditore, sed potest rescindi per uxorem,uel hæredes eius,etiam precio non restituto.Bald. in l.si sciens.C.ad Velleian.

10 Venditio facta per uirum cum sigillo uxoris non nocet uxori ignoranti,quid sigillauerit.l.ij.&ibi Bal.C.de re.ali.nō ali.

Venditio rei alienæ tanquam de re aliena, uidetur facta nomine alieno Bar.in l.in familiæ.C. famil.ercisc.& l.mater.& ibi Bal.in ult.col.uer.ultimò quæritur.C.de rei uend.

Venditio bonorum debet fieri per curatorem bonis datum ad instantiam creditorum,non per creditores, nisi debitore latitante.Bar.in l.si quis instituatur.§.& ideo.uersic.tertiò modo legit.ff.de hære.instit.

Venditio per non dominum an confirmetur ex iure superuenienti sibi.Bar.in l.cùm uir.de usuca.in penul.col. quòd sic. Bal.in l.cùm à matre.iij.col.uersic.ex prædictis. tex.& gl.C. de rei uendi.ubi plenius.

Venditio eiusdem rei si fiat à pluribus insolidum, quomodo intelligatur.Bal.in addi.Spec.de emp.& uendi.uer.quando plures.dicit uerbum insolidum referri ad promissiones, nō ad dationem,quę nō potest fieri per plures insolidum:ut ibi post Spec.in §.j.uer.sed si plures.

Venditio pignorum fieri potest per creditorem,non obstante diuisione facta inter hæredes debitoris.l.arbiter.& ibi Bart. ff.de distr.pign.

Venditio fieri potest per executores testamenti,& obligat hæredem de euictione,nisi hæres offerat. Bart. in l.alio.in pen. col.in uersi.quæro,hæres requisitus.ff.de ali.lega.

Venditio feudi an fiat per fratrem castratum uni fratri in præiudicium aliorum fratrum.Bal.in c.ij.uersic.ego fui interrogatus.per quos.fi.inue.quòd sic.

Venditio rei subiectæ fideicommisso an fiat ab hærede.s.Alienatio.uer.liij.& lvij.cum duobus seq. & imputatur hæredi in debito sibi à defuncto.l.pen.& ibi Bar.ad Trebel.

Venditio rei dotalis an fiat à marito. s.uer. Dos alienari.uersi. xxxvj. Et an ualidetur iuramento uxoris.in c.cùm contingat.de iureiurando.quòd sic. Et an iuramento uiri. Bal. in l. si prædium.in ij.col.in uersi. quæro de iure canonico.quòd non.C.de iure dotium.

20 Vendi nō potest pignus liberatū per creditorem uxori debitoris.l.creditor.& ibi Bar.C.de dona.inter uirū & uxorē.

Venditio per procuratorem facta de re uendita per dominum ignorāter,an possit ratificari per dominum.Bar.in l.indebitum.§.j.in j.q.ff.rem ratam habe.quòd nō.& quòd ratihabitio nihil operatur.

Venditio rerum donatarum uxori fieri potest ab uxore.l.si donatæ.de dona.inter uirum & uxo. Bal. in l.ij.uer.ex.opp.C. de usuca.pro emptore.

Venditio feudi,emphyteusis,superficiei,ususfructus,fieri potest,quo ad commoditatem à feudatario, & similibus.Bald. post gl.in l.per diuersas. in ij. col. super.uer.& ibi rerum. C. mandati.

Venditio rei ecclesiæ per procuratorem laicum fieri non potest.s.uer. Laicus.uer.liij.

Venditio pignoris facta per creditorem, dicitur facta per debitorem dominum.Bal.in l.j.in ij.col. & prima oppo. C. si ser. extero.

Venditio non ualet sine consensu eius, ad quem res est reuersura.l.in diem.& ibi Bar.ff.de aqua plu.arcen.

Venditionē impediens domino tenetur actione de dolo, uel in factum.l.rem quandam.& ibi Bar.ff.de dolo.

Venditio superficiei facta à domino, putante se esse superficiarium,cùm esset proprietarius,non ualet.Bald. in rubr. C.de contrah.emp.xiiij.q.

Venditio rei communis ab uno ex socijs an fieri possit. s. Socius.uersi.lxxxij. Addo s.uerb.Alienatio.uers.lij.quòd non, eo inuito,in eius fraudem.

30 Venditio rei hypothecatę per uirum uxori pro dote facta ab uxore de cōsensu uiri,an ualeat.Lud.Pon.in consil.In Christi nomine,amen:hæc uenditio,&c.

Venditio à solo prælato facta an ualeat.Inno.in c.cùm causam. in gl.in uer.sententiam.de re iud.& s. Alienatio.uer.xliiij.& xlv.quòd sic, si precium sit uersum in utilitatem ecclesiæ.& uide ibi.& s.Prælatus alienat.uer.j.& ij.

Venditio rerum minoris non potest delegari.l.ij. & ibi Bar.de off.eius,cui man.est iurisd.

Venditio à furioso fieri non potest.l.ij.& ibi Bar.C. de contrahen.emp.

Vendere non omnes possunt.in Spec.de teste.§.nunc tractandum.uer.quid ergo. Vide in Spec.de loca.§. nūc aliqua.uer. xciij.quæritur.

Venditio per procuratorem fieri potest.in Spec.de cess. actio. §.j.uer.item quæritur.

Vendere cogitur pauper, qui domum non potest reficere. s. Pauper.uer.xxj.

Vendere etiam potest ecclesia,& permutare. in Spe. de loca.§. nunc aliqua.uersic.cxx.quæritur.

Vēditio si fiat ab infirmo medico suo.i Sp.de magi.uer.porrò.

Venditio de quibus rebus fiat,uel non.j.eo.per totum.
Vendere se potest quis pati ad precium participandum.in Spec.de resti.in integr.§. qualiter autem. uersic. quid si quis.& in Spe.de natis ex lib.uen.uer.sciendum: Etsi maior sit,non restituitur in integrū.in Spe. de resti.in integ. §.ij.post prin.& in d.uersi. quid si quis.

Vendi possunt bona debitoris latitantis.s.§.ij.uersic.xv.

Vendi multa non possunt, quæ permutantur: sed regulariter contrà.in Spec.de rerum permu.in prin.uersi.finali.

Vendi non potest mihi res prius alteri obligata.in Spec.de sol. §.j.uer.sed pone,T.& seq.& uersi. quid si uendidi.l.j.C.rem alie.ge.ubi dicitur quòd sic,sed transit cū onere hypothecæ.

Vendi potest res sacra ignoranti.l.& liberi.ff.de contrah.emp. nō scienti.l.liber.eo.tit.ubi etiam de libero homine idem dicitur,& punitur uendens reliquias sanctorum Dei. Bal.in l. nemo martyres.in j.q.C.de sacrosan.eccles.

* Vendita si plura,uel in emphyteusim data plura simul sunt, si quo ad unam rem,non ualet cōtractus, quia est aliqua res, quæ neque uendi,neque in emphyteusim dari potest,ualet, quoad alia.gloss.in c.querelam. in uersic. potest.ubi Abb. & Ioan.

Venditio

Venditio fundi comprehendit totum, etiam maiorem quàm dixerit uenditor, dicens esse uiginti iugerum, cùm sit uigintiquinq;. Old. consil. cxcvj. incipiente, In concessione cuiusdam. & omnino per Alex. cōsil. viij. in prin. iiij. parte, ubi plenè de uenditione ad mensuram, uel numerū iugerū. Adde omnino ĵ. Venditor. el j. uer. x. Oldr. ubi s̄. dicit inspici uerba, ut si incipit à demōstratione per numerum iugerum, uel per mēsuram: ut, Vendo tibi fundum decem iugerum intra tales fines: & tantum, non plus debetur, quàm mensura decem iugerum. Secus, si incipit à finibus: ut, Vendo tibi fundum intra tales fines, qui est decem iugerum: quia tūc quicquid etiā plus est intra fines, debetur, ut ibi. & sequitur Alex. in l. Iulianus. §. si Titius. de actio. emp. Et an tunc debeat precium augeri, uide Bald. in rubr. C. de contrahen. emptio. in xxij. quæstio. ubi distinguit.

Venditio pecuniarum montis, seu præstitorum, ut dicunt Veneti, comprehendit etiam pagas nondum exactas. Flo. sing. in l. Proculus. ff. de usufr.

Venditio fundi usq; ad talem uineam, an comprehendat uineam, uel non, inspicitur qualitas uineæ, & quantitas precij, an uerisimiliter includatur cū fundo. Bar. in l. semper in stipulationibus. in uersic. pone, uendo. ff. de reg. iur. & in l. meminisse. ad fi. in uer. & pro declaratione. ff. de off. procon. & le. & Barth. Cæpol. de serui. urb. c. xxx. v. q. Item,

Venditio fundi usq; ad sepem, comprehendit sepem. Sed

Venditio fundi usq; ad uiam, non comprehendit uiam. Bald. in l. à caligato. C. de nup. Adde Bal. in auth. hoc amplius. ult. colum. uersic. modò accidit. C. de fideicom. Quòd emphyteusis usq; ad uineam magnam non includit uineam, adde Bald. in l. j. ij. col. in prin. uer. quæro, nunquid. C. qui testa. fa. pos. & infrà, uerb. Vsq;. uersic. j. & Bart. in l. semper. de uerb. oblig.

Venditio pro decem florenis, de quibus intelligatur, debet inspici qualitas rei uenditæ. Bar. in d. l. semper. in prin. & s̄. Florenus. uersic. fi. & Alex. in consil. xxv. iiij. parte.

Venditio domus comprehendit medietatem parietis communis. Bar. in l. si is, qui duas. ff. de seruitu. lega.

Venditio fundi cum omnibus iuribus, non comprehendit ius exigendi pedagium in eo, & iurisdictionem. Bald. in l. à procuratore. in prin. C. manda. & ibi Alex. qui plenius loquitur in l. iij. in prin. de acquir. pos. post Bart. & Ioan. de Imol. & ibi Alex. in l. quædam. de acquir. re. do. & in l. inter eos. eod. tit. ubi etiam uide, an comprehendat iurisdictionem. & s̄. Castrum. uer. xv. & uerb. Iurisdictio. uer. lxxxj.

Venditio fructuum certi fundi, uel horti, intelligitur de primis fructibus. Bal. in l. diuortio. sol. matr. & Alex. consil. xv. iiij. parte. & s̄. Fructus futuri. uer. j.

20 Venditio intelligitur de omni iure, quod habet uenditor in re. ĵ. Venditor. in prin. uer. v.

Venditio castri comprehendit etiam ius pascendi in territorio uicino competens uenditori. s̄. Ius pascendi. uer. unico.

Venditio reditus reseruati patrono non comprehendit ius patronatus. s̄. Patronus. el j. uersic. cxxx.

Venditio capitis castri comprehendit totum castrum. per Bal. in c. ad hoc. de pace iur. fir. & qđ no. xiij. q. ij. c. Ecclesiastico.

Venditio fundi laboratiui, & arborati iuxta flumen, cōprehendit etiam berletam, id est, terram iuxta alueum fluminis, buscosam, uel syluestrem, quam nos Picentes appellamus rotam. Alex. consil. cxx. ij. parte.

Venditio domus cum columbaria, comprehendit columbos in ea perpetuò existentes, & mansuros, aliàs non. docto. & Alex. in l. funes. ff. de actio. empt.

Venditio fundi nō comprehendit sepulchrum in eo situm, ad quod sit iter publicum: secus, si priuatum. l. si mercedem. §. j. de actio. emp. Innoc. in c. ex literis. de iure pa. Alex. in l. iij. in prin. pen. col. de acquir. pos.

Venditio fundi comprehēdit etiam seruitutem habentem causam continuam, si contrahentes sciebant. l. j. in fi. ff. de actio. emp. l. quod conclaue. de dam. infect. non aliam. l. in uendendo. de cōtrahen. emptio. Bart. in l. j. uer. tu autem clarius dic. ff. de ser. lega.

Venditio uini quantum est in uegete, an dicatur ad mēsuram. Bald. in l. sicut periculum. in uer. sed quid si dixi. C. de actio. emp. quòd non. & s̄. Venditio qualiter. uer. xxxij.

Venditio curiæ comprehendit etiā uasallos ratione curiæ. Bal. in l. si plures. C. de cōdi. inser. ij. col. uer. sed nūquid uendita.

30 Venditio castri territorij, comprehendit etiam iurisdictionalia. s̄. uer. Castrum. uer. xv.

Venditio arboris non comprehendit solum. Bal. in rubr. C. de contrahen. emptio. in fi. & ualet idem, nisi donec in ea sit arbor. ĵ. Vitis. uer. ij. & uer. Vinea. uer. v.

Venditio fundi excepta arbore, an teneat, si arbor siccatur, & pullulat. gl. in l. obligationum ferè. §. placet. in uerbo, in tradendo. ff. de action. & obligatio. distinguendo præsupponit ualere. & s̄. Arbor. uersic. viij.

Venditio equæ an comprehendat pullum. s̄. Partus. uer. xxvj.

Venditio obscura interpretatur contra uenditorem. l. cùm in lege. uer. si non id apparet. de contrahen. emp. facit l. ueteribus. ff. de pactis.

Venditio cum pacto non expellendi habitantes in domo uendita, non intelligitur de habitantibus gratis. l. si mercedem. §. fi. & ibi Bar. ff. de action. emp.

Venditio saluo iure coloni, nō intelligitur de seipso. s̄. uer. Reseruatio. uer. vj.

Venditio fundi an comprehēdat ecclesiam, & ius patronatus. s̄. uerb. Ius patronatus. uer. xij. quòd sic, in uenditione generali bonorum. & uide ibidem uer: xiiij. & seq. & uer. xxvj.

Venditio rescinditur contrario cōsensu emptoris & uenditoris.

l. ab emptione. ff. de pact. C. quando lice. ab empt. disc. nisi sit precarium. in ea gl. & Bar. in d. l. ab emptione. in ij. col. & Bal. in l. j. in j. col. in uer. sed quæro. C. quando liceat ab emp. disc. quo casu non agitur actione ex uendito, sed rei uendicatione, uel utili, secundum gl. & Bar. ubi s̄.

Venditio potest dissolui, quando pactum dans causam uenditioni non seruatur. l. cùm te. C. de pactis inter emp. & uend. Bar. in l. fi. in ult. col. ff. de condit. ob causam.

Venditio cum læsione citra dimidiam iusti precij facta à maiore, præsumitur erronea. s̄. uer. Venditor. sed facta à minore, rustico, uel muliere, nō ualet. in Spec. de emp. & uen. §. nunc dicendum restat. uer. sed non'ne. & ibi Ioan. And. & Ioan. de Por. in l. si quis cùm aliter. de uerb. oblig.

Venditio cùm rescinditur, an precium restituatur. s̄. Precium. uer. viij. quòd sic.

Venditio facta ab hærede grauato uendere simpliciter, retractari potest beneficio l. ij. C. de rescin. uendi. Bal. in l. Imperator. §. si centū. in fi. ff. de lega. ij. Secus, si fuit grauatus uendere pro certo precio minori citra dimidiam iusti precij. docto. Moder. Bald. & Ang. in l. si fideiussor. §. meminisse. in prin. ff. de lega. j. Lud. in l. si quis cùm aliter. de uerbo. oblig. Alex. & Pet. de Sun. in d. l. ij. quod limitat Rapha. Cuma. in d. §. meminisse. esse uerum, nisi testator errasset in precio, credens ipsum precium, per ipsum expressum esse uerum: quia tunc haberet locum beneficium. d. l. ij. Quam limitationem salua, ut per domi. Hieron. Tort. in d. §. meminisse. in iij. col. & dicitur perfecta, legatario offerente precium, & petente sibi uendi. Dy. & Bart. in d. §. meminisse. in prin. & ibi Bald. in uer. super isto §. ubi Bart. etiam dicit dominium translatū ex tunc. & Bart. in l. uxorem. §. agri plagam. circa medium. ff. de lega. iij. & s̄. uerb. Dominium transfertur. uersic. xxv. & xxviij.

Venditio frumenti ante reformationem conditam de precio eius uiliori facta pro maiori precio rescinditur. s̄. Mercator. uersic. xl.

Venditio rei unius ecclesiæ pro re alterius ecclesiæ à rectore utriusq; ecclesiæ non potest ab eo retractari propter errorē. Bart. post gl. in l. j. in uersic. ulterius gl. C. ne fisc. rem, quam uend. lib. x.

† Venditio facta ecclesiæ uel ciuitati, an possit solo consensu resolui absq; contraria traditione, uide do. Ias. in l. fin. in iij. not. C. de sacrosanctis ecclesijs.]

Venditio cùm læsione citra, uel ultra dimidiam iusti precij, facta cum decreto iudicis, non potest rescindi. Bar. in l. j. in iij. not. C. de prædi. cu. lib. x. Paul. de Castr. in l. ij. C. de rescind. uen. Sed ibi Io. de Imol. & Moder. & Pet. de Sūn. tenet contrà. & probatur in l. si quidem. C. de prædi. mi. ubi uenditio minoris ex decreto facta rescinditur. Et idem in uenditione rei ecclesiasticæ, per c. cùm dilecti. & c. cùm causa. de empt. & uendi.

& uendi.quę rescinditur,licet facta cum decreto.xij.q.ij.abbatibus.& Alex.post Ioan.de Imol.& Ludo. Pon.in l.si quis cùm aliter.de uerborum oblig. & Bart.in l.j.C. de præscrip. trig.an.Ioan.de Imol.in l.precia.ad legem Falc. & Abb. in c. cùm causam.de emption.& uen.contra Bar.ubi s. & Angel. consil.cxxxvj.Tutor uxori.& Bal. & Ang. in d.l.j. & Abbas in c.cùm dilecti.de emp.& uend.

† Venditio facta per testatorem & filium, & si per omnes fuit iuratum seruare omnia in testamento côtenta, an posit per filium rescindi in totum, dicentem dictam uenditionem esse factam ultra dimidiam iusti precij.uide do.Pet. Phil.Cor. in consil.ccv.incip.Eleganter.per totum.in iiij.parte.]

Venditio non rescinditur,licet quis uelit reddere duplū.l.non est.& ibi Bal.C.de rescin.uen.

10 Venditio omnium bonorum, uel maioris partis pro modico precio reuocatur per superueniētiam filiorum, sicut donatio.per l.unquā.C.de reuo.dona. Bal.in l.j.in iij.no.uersi. adde,quòd etiam lex.C.de pac.

Venditio facta post protestationem,quòd nō intendit uendere,non rescinditur tanquam meticulosa.Bart.in l.qui in aliena.§.Celsus.ad fi.& ibi Bal. in uer.item per hunc §. & etiam Ang.ff.de acqui.hære.& Fran.de Capi. listæ in l. pacta nouissima.C.de pactis.

Venditio prohibita per statutum non ualet, etiamsi statutum non annullet eam.Bart.in l.quod ait.ff.de diuor.& in l.prætor.in principio.de operis noui nunciatione.

Venditio omnium bonorum facta à debitore, præsumitur in fraudem creditorum,& retractatur.l.omnes.§.Lucius.&ibi Bar.in ij.no.ff.de his,quæ in frau.credi.

Venditio pro minori precio facta per prælatum, uel alium,nō conualescit,si emptor suppleat iustum precium. Bald.in c.j. in fi.uer.ex.no.qui suc.dare teneātur.per gl.in uerbo, possessionem.in l.pe.C.si ex uen.pig.agatur.

Venditio pignoris facta per creditorem non solenniter in fraudem debitoris,an ualeat,si emptor sit paratus supplere iustū precium.glo.in l.pe.in uer. Possessionem. C.si uen.pig aga. secundum Bal.ubi s.

Venditio fundi dotalis facta per uirum,an posit per ipsum reuocari. gl. quæ incipit, maximè. quòd non.& Bart.in l.cùm uir.in iiij.col.in uersic.quæro,utrum uir.ff.de usuca.reprobat gl.& tenet quòd sic,per aliam gl.in l.j.§.cùm lex.C.de rei uxo.acti.& s.Maritus alienat.uer.vij.

Venditio pignoris pro modico precio rescinditur. Bart.in l.fi. in fi.ff.de appel.reci.l.si residuum.& l.quandiu. C. de distra. pigno.l.pen.de rescin.uend.

Venditio facta à fisco propter collectas non solutas, reuocari non potest à creditoribus debitoris,habentibus hypothecā in fundo uendito,nec ab ipso debitore etiam offerente soluere collectas.l.j.& ibi Bal.in prin.C.si propter pub.pen.potest tamen reuocari citato emptore, qui posidet. si sit facta sine solennitate.l.ij.& fi.ubi Bal.eo. tit. solennitas autem requisita ponitur per gl.in l.j.in uerbo,uili precio.C.de præsc. trig.annorum.

Venditio cùm pacto,quòd nisi precium certa die soluatur, res sit inempta,non rescinditur, si minima pars solutioni deficiat.gl.in l.res bona fide.in uersic. non debet. ff. de contrah. empt.Sed Bald.allegat eam in contrarium in rubr. C.eo.tit. in x.quæst.& bene,quia licet gl.ponat ibi casum in dicto exemplo,tamen recedit,sicq; firmat opinionem contrariam.

20 Venditio plurium rerum simul facta rescinditur in totum propter uitium unius rei tantùm:l.cum eiusdem.& l.ędiles. §.cùm autem.ff.de ædil.edic.& Alexan.in l.j.§.pen.de uerb. oblig.

Venditio rei ecclesiæ etiam pro minus, quàm sit dimidia iusti precij,tenet ipso iure.cap.cùm dilecti. & ibi Abb.de emp.& uend.

Venditio ex ira facta in præiudicium consanguineorum, non ualet,nisi perseuerata.s.Ira.uer.xj.

Venditio rei ecclesiasticæ non rescinditur,si ecclesia uelit stare illis.s.uer.Venditio qualiter.uer.liij.

Venditio facta duobus de eadem re,pręsumitur prius facta ei, qui prius precium numerauit. Bal. in c.si facta.in j.col.in fine.in uer.nec unū omitto.si de feu.fue.contro. & s.Emptor primus.uer.antepen.

† Vendita si res fuerit minus in mensura,uel plus,quàm fuerit dictū,quid iuris.Vide quod decidit Bart.in proposito.in l.si fundum.§.si libertus.ff.de lega.j.Panor.in ult.col. ex.de donatio.Alex.consil.cxx.in iij.col.uol.ij.& consil.lxxiij. col.ij. uol.iij.& plenius consil.viij.in iiij.uol.per totum.Fel.in c.significantem.in ij.col.in fine.de rescript. Paul. in l.si conuenit.C.de péric.& commo.rei uend.Alex.iij.uol.con.cxxvij. ubi quando datur pro tanto, quanta est, expresso numero iornatarum,censetur facta uenditio respectu corporis. Bal. in rubr.C.de contrah.emp.in fi.pen.col. Lancelot. in l.omnes populi.col.j.de iustit.& iure.Paul.consil.ccclxxvij.Soc. in l.demonstratio.in prin.ij.col.ff.de condit. & demonstr.& consil.ult.in nouis.ubi omnino u de Paul. consil. ccclxxvij. Cor.iij.uol.consil.lix.Socin.j.uol.consil.xcviij.]

Venditio cum læsione citra,uel ultra dimidiam iusti precij, rescinditur beneficio l.ij. C. de resc.in.uend. Quod est uerum, si sit facta à domino,uel procuratore speciali, non si à generali:tunc enim dolosa esset nulla,sed sine dolo facta rescinditur,ex læsione in vj.parte.nisi precium suppleretur. Bart.in l.si societatem.§.arbitrorū.in vij. col. in uer. quæro quæ dicatur parua.ff.pro socio.per l.unde si Neruæ. ff.pro socio.& tenet Paul.de Castr.& Pet.de Sun.in d.l.ij. Sed Lud.Pon.in l.si quis cùm aliter.ff.de uerborum obligationi.dicit uenditionem factā à procuratore generali rescindi demùm, si contineat læsionem in dimidia iusti precij:nec sufficit secundū eum læsio,in sexta parte,per l.si uoluntate.C.de rescin.uendi.& c.cùm dilecti.c.ad nostram.de emptio. & uend. facit l. qui fundum.§.procurator. ff. pro empto. uide domi.meum Pet.de Sun.in d.l.ij.ij.col.& Lud.& Alex.in d. l. si quis cum. & Butr.& Imol.in cap.Quintauallis.de iureiur. & Imol.in l. si quis arbitratu.de uerborum obligatio. & Abb.in cap.cùm causam.de emp.& uend.& Alex.in d.l.si quis arbitratu.Item nisi uenditio sit facta cum decreto iudicis.s.eod. uersic.viij. Item nisi sit uenditio facta ecclesiæ per aliam ecclesiam,cùm cesset præsumptio fraudis, cùm nolit una ecclesia decipere alteram.gl.x.q.ij.hoc ius porrectum.Sed hanc opi.reprobāt doct.Bald.in d.l.ij.xiij.quæstion.& Paul.de Castr.& Pet.de Sun.in iij.col.per c.cùm dilecti.& c.cùm causam.de emptio. & uend.Item nisi sit facta cum pacto, quòd restituto precio intra annum uenditor posit rem recuperare, & intra annū non restituerit,quia pòst non potest uti beneficio. dicta l.ij. secundum Bald.in rubr.de usuc.& Ludo.in repe.d.l.si quis. sed ibi.in viij.q.& Paul.de Castr.& Pet.de Sun.contrà.Item nisi uenditio fiat pro certo precio iussu testatoris.s.eo.uersi. v.Item nisi res sit capta pro executione sententiæ, & data in solutum creditori.l.à diuo.§.si pignora.cum gloss. de re iud. Bald.in l.ordo.C.de execu.rei iud. in j.col. uer. modò quæro.Alex.& Lud.in d.l.si quis cùm aliter.& Pet.de Sun.in d.l. ij.iiij.col.Alexan.in d.l.si quis.tenet opin.Bald.contra Old. consil.xxxvj. Ad primam quæstionem,&c. & contra Ioan. Andr.in Spec.de iudi.§.sequitur.in addi. sequitur in fi.Item nisi facta sit cum publica subhastatione. Ang.in l.sciendum. de uerbo.oblig.per not.in l.precia.ad legem Falcid.sed Bar. contrà,l.j.C.de præscript.trig. ann. quem sequitur Paul.de Castr.in l.si quos.& ibi casus.C.de rescind. uend. & Petr.de Sun.in d.l.ij.iiij.col.C.de rescin.uen. Vnde Flo. in l.si seruū. ff.ad legem Aquil.de quo plenius per Alexand.in d.l. si quis cùm aliter.qui tenet contra Paul.de Castr.in l.precia rerum. ad legem Falc.ut non cesset remedium dictæ l.ij.etiamsi statutum sit,quòd res subhastetur,& detur plus offerenti.Item nisi fiat scienter,quia imputatur uenditori. in Spec. de emptio.& uend.§.nunc dicendum.el ij. uer. quid si aliquis.per l.j.in fi.de actio.empt.& Bart.in d.l.ij.in iij.col.in uersi.quæro,si dictum est.& ibi Bald.in iiij.q.& Pet. de Sun.& Flor.in d.l.si seruum.& Bald.in Spec. de empt. & uend. uer. an lex. facit l.quæritur.§.fi.de ædil.edict.& l.domū.§.quomodo.de contrahen.emptio. & Alex. consil. cxxvij.ij.parte.nisi sit facta minori,uel mulieri,licet scienti non certiorato de beneficio.d.l.ij. Sed idem est in eis certioratis.Bald.in d.l.iiij.q. ubi idem dicit in rustico,in quo Salic.ibi vij.q.tenet contrarium, ut etiam rusticus scienter uendens pro minori precio,& sciens se lædi,non habeat beneficiū d.l.ij.& tenet Alexander in consil. cxxvij. ij. parte. ubi uide. Sed si sit per ecclesiam, uel alium administratorem scienter, etiam ei datur beneficium

beneficium d.l.ij. Bald.ibi.in xiiij. q. quod nota.Item nisi sit facta de re incerta,ut de iactu retis.l. nec emptio. de cōtrah. emptio.l.cum hæreditate.de hæred.uel act. uend. l. emptorem.& l.si actum.de actio.empt.Lud.ubi s.Pet.de Sun.in d. l.ij.v.col.Item nisi pòst cesset uitiū, ut sic incipiat esse maioris precij.l.habitationum.in prin.cum gl.j.ff.de peri. & commo.rei uen.Pet.de Sun.ubi s.Item nisi sit facta per filiumfa. minorem præpositum mercantijs,uel apothecę per patrem. l.cum mandato.ff.de mino.cum gl.in uer.beneficium. Item nisi uendantur fructus futuri. Ioan.Andr.in Spec. de usu.in rubr.Paul.de Castr.consil.xix. Item nisi post uenditionem res melioretur.Ang.in auth.de non alie.§.pe. sed Bald.in d. l.ij.xix.q.dicit posse uenditorem restituere precium operarum,& sumptus.per text.sing.in l.intra. §. uendentibus. de mino.Item d.l.ij.habet locum,si in re uendita reperiatur thesaurus latens.Lud.in d.l.si quis.& Pet. de Sun. in d.l.ij.per l. à tutore.de rei uen. Item nō habet locum, quando uendens renunciauit beneficio.d.l.ij.expressè,non generaliter,uidelicet omnibus beneficijs.Bald.v.q.& in iiij.q.& Pet.de Sun. xj.col.ubi concludit post Bald. ualere expressam renunciationem beneficij.d.l.ij. etiamsi uenditor ignorauerit uerum precium rei. Quod etiam tenet ibi Paul. de Castr. sed etiam tacitè potest renunciari, secundum Bald.in iiij.q. ubi etiam dicit minorem, rusticum,& mulierem esse certiorandos de beneficio.d.l.j.aliàs non nocet eis renunciatio.Item nec habet locū,quando fit uenditio cum clausula, Venditor sciens uerum precium rei,& dictam rem plus ualere,& se decipi ultra dimidiam,quia non potest rescindi, etiamsi aliter nō renuncietur.in Spe.de emp.§.nunc dicendum restat. el ij.uer. quid si aliquis scienter.Bart.in iij.col. uer.quæro, quid si dictum est.& Bal.in d.l.ij.in vij.q.facit l.uenditor. C. eo. tit. & tenet Pet.de Sun.ibi.ij.char.ubi etiam dicit, per talem clausulam probari scientiam.& tenet Bald. in d.l.ij. vij.q. & in l. mater.in ij.col.in fi.uer.quid ergo,si tabellio. C.de rei uend. Lud.ubi s.& in l.si dari.de uerb.obl.& Card. in cle.j.§.fi.vij. q.de reb. eccles.non alie.Itē nec si fit clausula,Et si quid plus ualet,quantumcunq; sit precium,donat emptori. Secus uerò,si dicitur, Si quid plus ualet, donat. Bart.in d. uer.quæro, quid si dictū est.& Bal.in vij.q.Paul.de Castr.& Pet.de Sun. ibi Ioan.de Por.& Alex.post Bart.in d.l.si quis cùm aliter.in ij.col.in uer.quæro,dicitur in instrumento. & ibi Lud.Pon. Alex.ibi dicit per dictam clausulam non tolli remedium d.l. ij.si uenditor errauit in ualore rei,secundum Bar.ibi.& in d. l.ij.& ibi Bald.& in l.cùm filius.§.pater.de lega.ij. & Petr.de Anch.& Imol.in d.c.cū causa.& in d.c.cùm cōtingat.xxxvj. char.& Bart.in l.si tibi decem.de pa.Sed uide Alex.ubi s.An autem tūc requiratur insinuatio.s.uer. Donatio insinuatur. uer.xxxvj.Sed Bald.aliter loquitur post Bart.in l.per diuersas.iij.q.C.mandati.ubi dicit sufficere etiam in cessione tam de iure,quàm de consuetudine clausulam,Et si quid plus ualet,donat.Bal.& Alex.in l.& si post tres.si quis cau.dicunt,ꝙ si dicitur,& illud plus, quod ualet dono, intelligitur de modico,& arbitrio boni uiri. Item rescinditur beneficio d.l.ij. etiamsi in ea sit stipulatio animo nouandi. doct.in d.l.ij. ubi Sali. & Alex.& doct.post Bar.in l.si quis cùm aliter.de uerb. obl.& But.in c.cùm causa.de emp.& uend.Item d.l.ij.habet locum,etiamsi uenditio fiat à non domino.Bald.ibi.xviij.q. Item rescinditur à non domino,si uendidit cum cōsensu domini,nō à domino,qui non dicitur uendere propriè consentiendo uenditioni.Bald. ibi.xx.q.Item habet locum etiamsi uenditor fuit supinus. & negligens: quia ignorauit iustum precium rei.l.quisquis.& ibi Bal.C.de rescin.uen. Item non habet locum d.l.ij. cùm uenditur pro decem res, quæ ualet uiginti,cum pacto,quòd nisi soluantur decem, ad pascha soluantur uiginti.Bal.in c.j.in ij.col.in uersi.pone, ꝙ res.qualiter feu.proprie.priue.& tenet Alex. in d.l.si quis cùm aliter. Item nec si iurat non contrauenire,si est maior: minor uerò potest iurare quatuor modis. Primò,simpliciter non uenire contra contractum: quo casu iuramentum facit eum maiorem,iuxta glo.in auth. sacramenta. in uer.contractibus.C.si aduer.uen.nec tunc tollitur beneficium d.l.ij. secundū Bal. ibi uidelicet.in d.l.ij.in ix.q.Secundò non uenire contra rationem minoris ætatis:& idem: sed tollitur ei beneficiū restitutionis in integ.Bart.in d.auth.sacraméta pube.in ij.col. in uer.quæro,an hæc lex.& Bart.in d.l.ij.in ij.col. in fin.uer. quæro,quid si minor.& ibidem Pet.de Sun.cōtra Dy.& per doct.in c.ij.de pact.in vj. Tertiò,non contrauenire ratione maioris ætatis,uel alia ratione quacunq;:& tunc tollitur beneficium d.l.ij. Quartò,si iurat expressè non uti beneficio d. l.ij.& idem,quia tollitur secundum Bar.& doct. ibi in d.uer. quæro,quid si minor.ubi etiam per Bal. in ix.q. ubi etiam dicit,quòd factus maior ratificans,non perdit beneficium d.l. ij.& quòd iurans non uenire contra uenditionem continentem læsionem re ipsa,id est,ultra dimidiam iusti,non audiatur ad beneficiū d.l.ij.tenet gl.ibi.& gl. & doct. & Abb.in c. pe.de empt.& uend.& Alex.in l.stipulatio hoc modo.v.col. de uerb.oblig.Item habet locum d.l.ij. etiamsi emptor alteri uendat:quia primo uenditori datur beneficium d.l.ij.cōtra secundum emptorē possessorem. Bart. in d.l.ij. in iij.col. in uersi.quæro,quid si emptor.& ibi Bal.in xiij.q.& in Spec. ubi s.uersi.item quid si emptor. iij. col. Sed Bald.ibi.in xiij. q.uer. mihi autem uidetur, dicit uerum, si secunda emptio laborat eodem morbo, ut tunc detur actio utilis contra secundum emptorem. Item contra possessorem ex titulo lucratiuo nullo, nō ex oneroso iusto. Item habet locū,etiamsi emptor sciuit dolū emptoris, & se lædi. per gl.in l.quisquis. C.de rescin.uen.secundū do.meum Io.de Por.in d.l.si quis, cùm aliter. Item habet locum in contractu prodigi,furiosi, dementis,uel phrenetici,etiam iuramento uallato.Bal.in d. l.ij.x.q. Item habet locum pro illo pluri,ultra dimidiū iusti precij,etiam in foro conscientiæ,non pro alio. Bal. in auth. ad hæc.pen.col.uersic.insuper quæritur. C.de usuris.Innoc. in c.quia pleriq;.in j.col.mag.in fin.in uer.sed quid dices.de immu.eccles.Item nisi res pereat penes emptorem casu fortuito.doct.& Pet.de Sun.in d.l.ij.& ibidem Bar.in iij.col.in uer.quæro,quid si emptor.Item si emptor hypothecauit creditori suo rem emptam: quæ si postea restituatur uenditori, beneficio d.l.ij.censetur restituta,saluo iure hypothecę.Bar. in l.si res.ff.qui.mo.pig. sol. & in l.iiij.§. sed & Marcellus.de in diem addic.& in l.in diem.in ij.col.in prin.uersi.sed quid si.ff.de aqua plu.arcen.Sed Bal.Paul.& Pet.de Sun. in d.l.ij. tenet contrarium,quod censeatur resolutum pignus, ut ibi tenet Bal.in xiij.q.in uer.iuxta hoc quæritur. Item si emptor sit læsus ultra dimidiam iusti precij, uenditor debet recipere rem,& restituere totum precium,uel saltem restituet illud plus,& retinebit rem pro iusto precio tantùm. Bal. in d.l.ij. xvj.q.& ibi doct.& Bar.in j.col.in fi.uer. quæro secūdo.post gl.in uer.iudicis.in uersi.Item habet locum. Item si fiat uenditio plurium rerū simul,& in una sit læsio, rescinditur,quo ad illa tantùm.Bal.in l.cùm quidam.§.præterea.in ij.col. super uerbo,pro singulis.C. de iure do.sed an rescindatur uenditio rerum mobilium.gl.& doct.in d.l.ij.in gl.in uersi.iudicis.in fi.ubi Bar.in fi.qui distinguit. Et an habeat locum d.l. ij.in alijs contractibus.doct.ibi.præsertim Bal.in iij.q.quòd sic in omnibus contractibus bonæ fidei,& dixi in locis suis, ubi cadit,communiter tenēt quòd sic,secundum Alex.in d. l.si quis cùm aliter.Et licet emptor renunciet beneficio d.l. non tamen uidetur renunciare uenditor. Bal.in c.j.in ij.col. in uer.quid si renunciat.qualiter do.propri.priue.per l.iubemus.C.ad Velleia.& l.si unus.§.& in summa,de pac. Itē non habet locum d.l.ij. quando læsio cōtinetur ex uitio rei, quo casu agitur quanto minoris,ac etiamsi sit infra dimidiā iusti precij.Ioan.Andr. in Spec. de emp. & uend.§.vj.in addi.op. libellum.Item d.l.habet locum etiam in uenditione fructuū ad certum tempus,in qua inspicitur pro læsione, quantum uerisimiliter potuisset fundus fructuare. Card.in cle.j.§.fin. iij.q.de reb.eccles.non alie.

Venditio cum læsione ultra dimidiam iusti precij,non præsumitur dolo facta.gl.in l.item si precio.§. fi.in uerbo, circunscribere.uer.sed nunquid.ff.de locato. & Bart. in l.quisquis. C.de rescin.uend.

Venditio cum læsionē ultra dimidiā iusti precij,in emptore dicitur,si emat pro sexdecim rem ualentē decē: in uenditore aūt si uendit ꝓ quatuor rem ualentē decē, secundū Bal.post gl.in uerbo,iudicis.in uersic.sed quæ est hæc dimidia.in d.l. ij.xvij.q.Et ibi doct.& dicit læsio, ultra uel citra, etiā in uno nummo.Bal.ibi.xij.q.& Alex.in l. & si post tres. si quis cau. & per Alex.consi.xc.iiij.parte.ubi ponit,quomodo probet,

rem esse uenditam minus dimidia iusti precij, & per Abb. in c. cùm dilecti. de emptio. & uend. quod in emptore est exemplum, qd res ualoris decem ematur ultra uiginti, uenditio si petatur rescindi ratione precij, inspicitur æstimatio secundum locum, ubi res uendita debet tradi, ut si uenditum sit uinum de Marchia, in Marchia tradendum Ferrariæ. Cy. in repeti. l. uinum. ff. si cer. pet. secundum Alex. ibi in l. j. j. col.

† Venditio bonorũ hospitalis per institorem facta sine interuentu prioris quomodo rescindatur, uide do. Pet. Phil. Cor. in consil. ccviij. incip. Circa. per totum. in j. parte.]

Vendita res non præsumitur minoris precij facta, nisi probet. Cy. & Iac. de Aret. in auth. sed quamuis. C. de rei uxo. actio.

Venditio si continet læsionem uenditoris, est in potestate emptoris, supplere iustum precium, uel rem restituere. d. l. ij. secundo responso. & ibi doct. Quod uerum est, si emptor dolo careat: nam si sit in dolo, cogitur præcisè rem restituere. l. pe. cum gl. in uer. possessionẽ. C. si uen. pi. ag. Quod est uerum, etiam pro modica lęsione, etiam infra dimidiam iusti precij. l. dolus. C. de rescin. uen. & Pet. de Sun. in d. l. ij. xiij. col.

Venditio continens læsionem etiam in uno nummo ultra dimidiam iusti precij rescinditur. per d. l. ij. secundum Bald. in xij. q. in uer. sed nunquid. uide l. res bona. & ibi gloss. in uerbo, non debet. & Flor. de contrahenda emptione.

Venditio ne rescindatur, debet suppleri iustum precium: non autem usq; ad dimidiam iusti. doct. in d. l. ij. & ibi Bald. q. xij. in prin. per text. ibi. quod deest iusto precio, quæ suppletio precij durat etiam post sententiam, & tempore executionis. Bal. ibi. xj. q. & ibi Paul. de Castr. & Pet. de Sun. Et intelligit iustum precium secundum tempus contractus initi. l. si uoluntate. & ibi Bar. & Bal. eo. tit.

Venditionis rescindendæ ex causa læsionis in precio, libellus debet cõcludere rem restitui, sed precium debet offerri, sententia uerò debet esse condemnatoria ad rem cum potestate supplendi preciũ, si emptor id malit. Bald. in d. l. ij. xj. q. sed etiã in processu potest precium offerri, secundũ Bal. ibi. xv. q. Quod nota pro practica. & s̄. Libellorũ formæ. uer. cxxvj. & omnino per doct. & Abb. in c. cùm dilecti. de emp. & uen.

Venditio simulata, uel ficta, non dicitur uenditio. s̄. uerb. Venditio. in prin. uersi. iiij. in fi.

Venditio facta à solito fœnerari, si non est soluendo, præsumit usuraria. no. in l. cùm uir. de iure do. secundum Lud. in sing. uerb. Venditor.

Venditio simulata inter personas contrahere prohibitas præsumitur, & non ualet. Bal. in l. si donationes C. de cõtrahen. emptione.

Venditio ad terminũ pro precio cariori, dicitur usuraria. Paul. de Castr. consil. ccclxxxv. incip. Ad primum quæsitum. doc. in c. consuluit. de usur. in rebus mobilibus, nõ in stabilibus. Bal. in rub. C. de usuris. ij. col. in uer. secũdò quæritur. Addo Lud. Rom. in consil. suo. incipiente, In primis sciendum est, quòd uenditio. Addo etiã, quòd talis uendens carius ad terminum, condens testamentum, est ipso iure nullum. Ita sin. Panor. in c. ad nostram. in j. col. de emp. & uend.

Venditio facta clerico de re, de qua timebatur lis, præsumitur simulata, nisi aliter probetur, licet aliter persona uideatur suspecta Dy. consil. xxj. Io. And. in Sp. de ces. actio. uer. & not.

Venditio simulata habetur pro nõ facta. l. imaginaria. de regu. iur. l. nuda. de contrah. emp. Paul. de Castr. consil. vij.

Venditio cum cõfessione de precio recepto, præsumitur simulata, ut dicatur potius donatio in fraudem gabellæ, quæ maior est pro donatione, quàm pro uenditione ex forma statuti. Bal. fin. in l. cùm in uenditione. de contrah. emp. ubi tenet solui gabellam pro donatione, non pro uenditione.

Venditio simulata non præsumitur, licet præcesserit, tractatus de pignore, sed potius præsumitur erronea. Ioan. de Imol. in l. quoties. §. tantundẽ. de uerb. oblig. contra Ang. in l. si quis. cùm aliter. de uerb. obl. ubi Alex. Ioan. de Imol. qui tenet cõtrarium, & malè. ibi.

Venditio simulata non nocet creditoribus. l. si non uerum. & ibi Bar. C. de dona. inter ui. & uxo.

10 Venditio simulata dicitur, quãdo à principio fuit actum, qd esset simulata: uide Bar. in suo eleganti consil. quod incipit. Petrus Nicolæ. Et addo Paul. de Castr. in consil. cxvj. incip. Viso puncto suprascripto. Pet. de Anch. in consil. cxxvij. in incipiente, Ad corroborationem prædictorum.

Venditio uera si fiat in fraudem usurarum an fructus extenuẽt preciũ. Bal. in l. j. ad fi. C. de pig. act. quòd, sic. licet dicat fore tutius, tenere quòd aut sunt cõsumpti, aut non. & s̄. uer. Fructus computantur. uer. xx. de qua uenditione not. in c. in ciuitate. de usuris.

† Venditio simulata quomodo, & qualiter probet, uide Fel. in c. si cautio. de fide instr. circa prin. xvij. col. uer. & modum.]

Venditionis simulatæ materiã supple s̄. Simulatio. & uer. Contractus simulatus. per totum.

Venditor rei suæ, dicẽs rem esse ecclesiæ, an uideatur donare ecclesiæ. in Spec. de loc. §. nũc aliqua. uer. lxxiij. quęritur. quòd non, nisi probaret, quòd talis uendens gerebat negotia ecclesiæ.

Venditor promittẽs defendere, intelligitur scilicet, de iure nõ de facto. s̄. uer. Promittens. uer. liij.

Venditor uidetur uendere iure proprio & libero, si emptor nõ sciat qualitatem rei: aliàs uidetur uendere ius, quod in re habet. Bal. in rub. C. de cõtrah. emp. vj. q. ubi idẽ dicit in quolibet cõtractu nõ lucratiuo. Secus dicit in legato, ut semper uideatur testator legasse ius, quod habet in re. Vide in l. quod in rerum. §. j. & ibi Bar. de leg. j. & in l. si domus. §. j. in uer. tertiũ membrũ est. eo. tit. in l. uxor. C. de lega. Sed argu. contrà, quia testator scienter legans rem alienã, non uidetur legare ius, qd habet in re, sed æstimatio debet: ut no. in l. cũ alienã. C. de lega. Cogita. adde l. si arborẽ. §. hæc lex. & ibi Flor. ff. de serui. urba. præd. qd ĩ dubio uẽditio rei intelligit fieri libera.

Venditor potest cedere emptori omnem actionem sibi competentem pro tuitione rei. Bart. in l. per diuersas. pen. col. uer. decimoquintò quæritur. C. mandati.

Vendens quicquid iuris habet in re, non tenet de euictione. l. qd si in uenditione. cũ trib9 legib. sequentib. ff. de hære. uel act. uen. sed tenet ad restitutionẽ precij, si uenditor sciuit se nullũ ius habuisse in re. per l. hoc aũt. eo. tit. Ang. & Imo. in l. si sic. §. j. de lega. j. & Alex. in l. locus. de acq. posses. ubi plenè. Adde etiã Bar. in l. emptor. ff. pro emptore. quòd si uendo tibi quicquid iuris habeo in tali fundo, non acquirit tibi possessio, nec etiã usucapiẽdi cõditio: secus, si tunc trado totũ fundum: ut per do. Alex. ubi s̄. & j̄. Venditor rei alienæ. uer. pen.

Vendens omnes possessiones, quas habet in tali castro, non uidetur uendere iurisdictionem, quam habet in castro, si eam habet ratione personæ: secus si ratione possessionum. Bal. in c. j. ult. col. in prin. uer. alia quæstio formatur. de capi. qui cu. uendid.

Venditor non præsumitur dominus, nisi probetur. Bald. in l. fi. C. de asser. tol. per illum tex. in uer. uenditor ostendat. & debet probare rem esse suã. l. j. & ibi Bald. de bo. mater. in j. col. per illum textum in uerbo, docere.

Venditor si decipit, & decipiatur, fit compensatio, si fuit ignorans, & unica fuit uenditio. l. si duorũ. & ibi Bar. ff. de actio. empti.

Venditor debet probare uenditionem ante litis cõtestationẽ: aliàs succumbit. Bal. in l. j. in ult. col. in uer. sed pone, ego. C. si plu. una sent. fue. condem.

10 Vendens fundum ad mensuram debet preciũ defalcare pro rata, qua deficit mensura. l. qui libertatis. §. fi. de euict. Paul. de Castr. consil. ccclxviij. incip. In causa, quæ uertitur. uide l. ij. in prin. & ibi Bar. in l. si seruum. §. si modus. de act. empt. quod tenetur. Sed quid si plus sit in mensura. Bal. in rub. C. de contrahen. emp. in xxij. q. distinguit. Item quid si uendit duos, sed unus desit, alter abundet in mensura, an teneatur defalcare preciũ. Bal. in l. sicut. in fi. C. de act. emp. quòd nõ. & text. not. in l. si duorum. ff. eo. tit. quem text. dicit Bal. in d. l. sicut. non esse alibi. Adde omnino s̄. uer. Venditio comprehendit. uer. xj. Vide do. Pet. Phil. Cor. in consil. lix. incip. Licet. per totum. in iiij. parte.

Venditor potest retinere rem loco pignoris pro precio. l. Iulianus. §. offerri. de acti. empt. etiam stante statuto, quòd nulla exceptio possit opponi. gl. & Bal. in l. si traditio. ij. q. C. eo. tit. Alex. in l. si duos. §. si quis. de iureiur. & d. §. offerri. & in l. j. §. & parui. quod ui, aut clàm. Addo hoc procedere, etiamsi deficeret unus nummus. Ita Bal. in l. fi. in uer. sed reuocatur in dubium. C. commodati.

Vendens arma hostibus, dicitur hostis & proditor. §. Proditor. uer. j.

Vendens omnia bona præsentia, & futura, & precariò possidens, non uidetur possidere futura. Bald. in rubr. C. de contrahen. emp. xxj. q.

Venditor debet nominatim excipere, uel seruare seruitutem rei uenditæ, non generaliter. l. quicquid. & ibi Bart. ff. communia prædiorum.

Vendens scholas debet incidere arbores, quæ crescentes non impediant usum earum, & lumen; aliàs tenetur ad pœnam contractus. Flo. in l. Proculus. §. fi. de usufru.

Vendens iurisdictionem dicitur ea uti, licet emptor non utatur. l. non utitur. per Flo. de usufru.

Vendens castrum, reseruata sibi una domo, non potest de domo facere turrim, uel arcem inuito emptore castri, quia debet tradere liberè & tutè. Bald. in l. fin. in uer. sed pone, quidam nobilis. C. de pac. inter empto. & uen. Bart. in l. ratio. §. j. in j. no. ff. de act. empt nec potest reseruare sibi arcem, uel turrem. & per Alex. post Bar. ibidem.

Venditor liberatur cedendo actionem domino rei contra emptorem. l. si fundus. §. seruum. & ibi Ray. Bart. in pen. col. ad fi. uer. tertio oppo. quòd uenditor. & do. ff. si cert. pet. Item liberatur cedendo actionem emptori, si rem tradidit alteri, quàm emptori, credens se iustè tradere. Bal. ibidem.

Venditor debet promittere emptori habere licere. l. ex empto. §. ex empto. & ibi. Bar. in j. no. ff. de act. empti.

20 Vendens rem simpliciter, intelligitur uendere directum dominium, si illud habet: aliàs ius quod habet in re. Bald. in l. qui tabernam. de contrahen. emp. Bald. plenè in rubr. C. eo. tit. vj. q.

† Venditor fundi si dicat fundũ liberũ ab omnibus decimis, intelligitur de decimis extraordinarijs, non autem de ordinarijs. Ita singu. dicit Bal. in l. fistulas. §. fi. in fi. ff. de contrah. emptio. Quod dictum pro ualde notabi. refert & sequitur Franc. Cre. no. cvij. incip. Vendidi tibi fundum, &c. dicens se lucratum fuisse tres ducatos.]

Venditor an possit unum fideiussorem dare loco primi uolentis eximi de obligatione. Bal. in l. si pater. in prin. C. de colla. arguit ad partes, & tandem uidetur tenere, quòd non.

Venditor an præferatur creditoribus in re. infrà, Vẽditor agit. uer. vj. & vij.

Venditor antequam tradat, retinet plenum dominium, & dicitur dominus pleno iure. l. qui prædium. per Bal. C. de distractio. pigno. l. cùm res. per Bald. in penul. col. C. de probatio. l. si ancillam. & ibi Bald. in j. nota. C. de actio. empt. nisi uendiderit ecclesiæ, quæ statim quæsiuit dominium, etiam precio non soluto. Bald. ubi suprà, uer. sed quid per l. fin. & ibi Bald. iij. colum. de sacrosan. eccl. & suprà, Dominium transfertur. uer. xxij. & infrà, §. proximo. uersic. v. Item uerum, etiamsi uendat hæreditatem. l. qui tibi. C. de hæredi. uendi.

Venditor potest retinere rem uenditam, uel propria authoritate recipere possessionem rei traditæ emptori, propter precium non solutum, uel postea propria authoritate resistere emptori, ne capiat possessionem, licet dederit ei licentiã occupandi propria authoritate. Angel. no. in l. hæres cùm debebat. ff. ad Trebel.

Vendens ex necessitate, non tenetur promittere pro euictione duplam. l. qui erat. & ibi Bart. ff. fam. ercisc.

Vẽditor promittens dare fideiussores de euictione, debet dare subditos nõ forenses. §. Fideiussor de euictione. in uer. pe.

Venditor præsumitur uendidisse iuridicè, nisi contrariũ probetur. l. j. & ibi Bal. in j. no. C. de reb. ali. non alie.

Vendens potest amouere omnia, nisi pristina facies mutetur. l. sine hærede. §. interpositio. in fin. & ibi Bartol. in fin. ff. de admi. tu.

Vendens fundum potest ei constituere seruitutem à fundo, quem sibi retinet, uel potest constituere seruitutem imponere. l. si quis duas. in prin. & ibi Flo. ff. communia prædio.

30 Venditor præsumitur habuisse fidem de precio. l. quod uendidi. & ibi Alex. ff. de contrahen. emptio. Ludoui. Pon. post Bal. in l. si cùm dotem. §. fi. ff. solu. matr. & per Alexan. consi. xcij. j. parte. & in dicto §. fin. ad fin. nisi in rebus, pro quibus consueuit precium solui, & in rebus, quæ uenduntur in nundinis, & nisi sit coniectura, quòd noluerit habere fidem de eo. Item nec pro animalibus uenditis personis incognitis, & recessuris. Bal. in l. si non donationis. C. de contrahen. empti. & per Bart. in rub. eo. tit. xx. q. & ibi doct. in l. qui bona. §. de illo. de dam. infect. l. cùm te. C. de pact. inter empt. & uen. & per gl. in §. uenditæ. in uer. emptoris. Instit. de rerum diui. & in l. inciuile. & ibi Bald. paulo post principium. C. de rei uen. l. iij. & ibi Bartol. ff. de pign. actio. ubi dicit, quòd de precio. quod quis statim se putat recepturum, non dicitur habita fides. Item nec quando quis decipitur. Bald. ibi. Et quando potest haberi fides de precio. suprà, uerbo, Fides. uersic. xv.

Venditor de recognitione precij qualiter conficiat instrumentum. in Spec. de solu. §. j. uersic. si uerò debitum.

Vendens uinum potest uendere alteri post moram primi emptoris in mensurando. Bald. sing. in l. j. §. licet. de pericu. & commo. rei uendi. Item potest illud fundere. in Spec. de actore. uersi. item quod uult. & uide in fi. de loca. §. iam dicendum. uer. si ad euidentiam.

Vendens in fraudem fisci potest reuocare uenditionem. per Bart. in l. iusiurandum. §. procurator. in pen. col. in uer. quidam uendidit possessionem. ff. de iureiur.

Venditoris exceptiones transeunt in emptorem, nõ actiones. Alex. post Bart. in l. in creditore. de euic. per Bart. in l. iij. C. quod met. cau. & in l. si tertium. de aqua plu. arcen.

Venditor hæreditatis, uel actionis. §. eodem. per totum.

Venditor hæreditatis repetit ab emptore id, quod prius soluit pro legatis, uel pro debitis hæreditatis. Alex. contra Pau. de Cast. in l. ij. C. de legatis.

Venditor actionis potest habere fidem de precio. Bald. in l. per diuersas. xiij. q. mandati.

Venditor hæreditatis tenetur ad legata, sed recuperat ab emptore. l. ij. & ibi Bald. C. de leg. nisi in casu legis ij. C. de pac. Item nisi sit fiscus, qui uendat. l. j. C. de hære. uel actio. uend. Item nisi non confecerit inuentarium. Sali. & Alex. in d. l. ij.

Venditor hæreditatis retinet dominium usque ad traditionẽ. l. qui tibi. & ibi Bald. in j. not. C. de hær. uend. & §. §. proxi. uersic. xxiij.

Venditor hæreditatis non tenetur de euictione rerum particularium, nisi ex pacto, nec ad sumptus litis. l. j. & ibi Bald. C. de euictio.

Venditor hæreditatis tenetur transferre in hæredem omnia iura. Bald. in l. fi. §. j. C. de iure delibe. vj. col. uersic. item quæritur, an fideiussor.

Venditor hæreditatis non est tutus exceptione aduersus creditores hæreditatis. l. ij. C. de hære. uend.

† Vendita hæreditate, hæreditatis iura transeunt sine cessione. domi. Signo. de Homo. in consi. clxxv.]

Venditæ hæreditatis materiam uide tit. de hære. uel act. uen.

Venditor animalium si uendat cùm omnibus uitijs, magagnis, & supprosis, tenetur de illis, quæ sciuit, & non manifestauit. docto. & Angel. & Alex. in l. si quis cùm aliter. & ibi per do. Alex. in ult. col. in uer. ult. tene menti. cum concordan. ibi signatis per eum. de uerbo. obligatio. Paul. de Cast. in l. pacisci. ff. de pac. & ibidem Angel. de Perigl. in l. Imperatores. de publica. Ioã. And. in Spec. de emp. & uendi. §. nunc uidendum. el ij. uer. quid si uendens. facit l. j. §. j. & ibi Bartol. ff. de actio. empti. & l. Iulianus. §. sed cùm uenditor. eo. tit. ubi dicitur eum teneri de uitio, quod sciuit, & tacuit, etiamsi fecit pactum, quòd non teneatur. Vide in Specul. de loca. §. iam dicendum. & in dicto §. suprà, uerb. quid si uendens not. Addo Panorm. in cap. iniustum. de rerum permu.

Vendens animal, tenetur redhibitoria actione, etiamsi cum multis defectibus, quos non habebat, expressit illud quod habebat, secundum Alex. post Ang. in d. l. si quis cùm aliter. in Spec. & in d. uer. quid si uendens.

Venditor recipiens equum tanquam morbosum ab emptore, uidetur fateri casum redhibitionis, & tenetur restituere precium. Bar. in l. quòd si nolit. §. in factum. per tex. de ędi. edic.

Vendens equum debet tradere cum omnibus ornamentis, cum quibus eum ostendit. suprà, uerb. Frenum. uersi. j. Addo suprà, Emptor animalium. uersic. iij.

Venditor equi mittens illum ad emptorem per nuncium, tenetur de periculo contingente in itinere, ut quia reprehen

datur, ut aiunt. suprà, uerb. Emptor animalium. uersic. iiij.
Vendens equum calcitrosum, quomodo teneatur. s. Equus. uersic. j.
Venditores animalium quilibet insolidum tenentur redhibitoria. Bald. in l. si prædium. in iiij. col. in uer. sed pone, ego emi. C. de ædil. actio.
Vendens gallum habentem annulum in corpore, repetit annulum. suprà, uerb. Annulus. uersic. ij. & suprà, Venditio comprehendit. uer. ij.
Venditoris animalium materiam supple suprà, uerb. Animal. uer. Emptor animalium. per totum. & in tit. de ædil. act. & de ædil. edic.
Venditor rei alienæ scienter potest tradere sine uitio furti. Bal. post gl. in l. alienum seruum. in uersi. modò quæro. C. de fur. & Alexan. in l. item si res. de ali. iudi. mu. cau.
Vendens rem alienam præscriptam ab emptore tenetur domino ad precium. l. j. & ibi Bald. in ij. not. C. de re ali. non alie.
Vendens rem alienam, liberatur cedendo actionem domino contra emptorem. suprà. §. iij. uer. xviij.
Vendens rem alienā scienter, tenetur furti, sicut emens. Alex. in l. rem alienam. ff. de contrahen. empt. l. si liberam. C. quod cum eo.
Vendens rem alienam præsumitur in bona fide, si possidet. & sic ignorans facere sicut emens. Bald. in c. j. §. inuestitura. in ulti. col. uer. quid in uendente. iuncto uer. præcedenti. in ti. de noua for. fide. not. in l. cùm alienam. C. de lega. Idem in permutante. Bal. ubi s. in ulti. col. uer. extra nota, quòd licet.
Vendens rem alienam præsumitur fur, si cōtrectatio facta est. Bar. & Bal. in l. alienum. C. de furtis.
Vendens rem alienam possidenti non dicitur tradere. Bald. in d. l. alienum. in uer. reuoco in dubium.
Vendens rem, quam credit suam, emptori possidenti, non tenetur de euictione, donec plenè constet: secus, si tradat possidenti. l. si pro fundo. C. de transact. contra glo. in l. ex diuerso. de rei uen. ubi uide. Sed Ange. in reperto. uer. Vendens. dicit l. si pro fundo. habere locum in transactione tantùm.
Vendens rem alienam pro uiliori precio quomodo teneatur domino ad precium. Bal. in l. si mater. in v. col. in uer. deinde quæro. C. de rei uen. distinguit.
Vendens rem ut alienā, uidetur uendere nomine alieno. Bart. in d. l. mater. in ulti. col. in uer. quæro, dicitur hîc. & ibi Bald. in ult. col. in uer. ultimò quæritur. l. in familiæ. & ibi Bart. C. fami. ercisc.
Vendens nomine alieno rem alienam, an possit habere fidem de precio. Cyn. in l. inciuile. C. de rei uen. Bart. in l. à diuo. §. sed si emptor. in j. col. in fi. uers. quæro, an ille, qui uendit. & ibi uide do. Alex. in v. col. uer. extra glo. quærit Bart. ff. de re iudi. & in l. si procurator. §. si ab eo. de iure fisc. Et an transferat dominium tunc. Bartol. ubi s. uidelicet in d. §. sed si emptor. in d. uer. quæro, an ille. ibi: nec potest. quòd non. Et ad primum effectum, concluditur, quòd non in procuratore speciali: secus in generali. Et ita tenet expressè Bal. in d. l. inciuile. in uers. tertiò quæritur. Addo etiam Bald. in l. si non donationis. C. de contrahen. empti. Panor. in c. ij. de preca. Limita nisi cōsuetudo esset uendendi, habita fide de precio, secundum do. Alex. in d. uers. extra quærit Bar. Alias limitationes uide per Angel. Areti. in §. uenditæ. Institu. de rerum diuis.
† Singu. Dolus uendentis scienter rem alienam, facit quòd non liberetur tradendo rem, sed debet eam facere accipientis, licet aliàs sufficeret traditio. Tex. est qui non est alibi, secundū Ray. de For. in l. seruus, quem. §. fi. prout refert ibidē Bal. in anti. lec. dicens menti tenendum. ff. de acti. empti.]
Vendens scienter rem furtiuam à tertio possessam, tenetur actione personali ad tradendum. Bald. in l. j. in uer. quæro, quid si quis. C. de usucap. pro emptore.
Venditor non præsumitur dominus, nisi probetur. suprà, Venditor. el j. uersi. vij.
Vendens rem ratione possessionis debet præstare emptori, se esse in possessione potiorem. Sed
Vendens rem iure creditoris, debet præstare se esse potiorem alijs creditoribus in hypotheca. l. si emptionem. §. rei. & ibi Bar. ff. de contrahen. emptio.
Vendens ut emphyteuta, tenetur præstare se esse emphyteutam, aliàs tenetur de euictione. Bart. l. si rem aliquam. in iij. col. in prin. uer. habui in hac ciuitate hanc q. ff. de acqui. pos. & in l. si quis domum. §. j. in uer. ultimò nota. ff. locati.
Vendens rem alienam scienter, tenetur propter dolum actione ex empto, etiam antè, quàm res euincatur. s. Emptor agit. uer. lxxvj.
Vendens scienti emptori rem alienam, nō tenetur de euictione, nec ad precij restitutionem, sed tenetur ad interesse propter rem non defensam. Bart. in l. uenditores. §. j. q. ff. de uerb. obli. & suprà, Emptor agit. uer. lj. & omnino per Alex. in cō. lv. iiij. parte. ubi dicit uenditorem scientem teneri ad interesse emptori, etiam scienti. Et quòd interesse singulare est, probandum per testes, adde consilium xc. Alex. iiij. parte.
† Et per Fran. Aret. in l. qui uniuersas. §. possessionem. de acquiren. possess. per do. Pet. Philip. Cor. in cons. lxxiij. incip. Quamuis. in litera C. in iiij. parte. & in consil. clxx. incipi. Quia. in litera D. ea. parte.]
Vendens ut procurator alterius transfert dominium, & tenetur de euictione, nisi doceat de mandato. Bald. in l. j. in j. col. in fi. uers. unde hæc lex probat, quod uendens. C. cred. euic. pig. non deb. ubi etiam dicit, quòd si protestetur se uelle dominum obligare se, non debet docere de mandato.
20 Vendens ut procurator alterius potest promittere pœnam & fideiussorē de euictione præstare. Flor. in l. item sic. §. qui habet. de serui. rustic. prędio. l. bene à Zenone. C. de quadri. pręscri.
Vendens rem alienam an præsumatur uendere ut alienam, uel ut propriam. Bar. & Bal. in l. mater. C. de rei uen. tex. no. in l. si quis domum. §. fi. de actio. empti.
Vendens quicquid iuris habet in re, sciens se nullum ius habere, propter dolum tenetur ad damna, & interesse, & precij restitutionem. l. cùm hæreditatem. cum l. sequen. de hær. uel actio. uen. quo casu non transfert usucapiendi conditionē. Ang. in l. si sic. §. si mihi. de legat. j. & in Spec. de loca. §. nunc aliqua. uer. liij. & uer. lxvj. Sed si fuit ignorans, tenetur solùm ad precij restitutionem. Iaco. But. in l. j. C. de euic. ubi Ang. tenet contrariū. per l. si iactum. de acti. empt. Ad quod facit quod not. Ang. in d. §. si mihi. & Specul. ubi s. Sed uide melius per Alex. in l. locus. de acqui. pos. & suprà eo. uersi. j.
† Et do. Signo. de Homo. in consi. lxxxij.]
Vendens rem alienam postea sibi legatam, an possit repudiare legatum in præiudicium emptoris. Bal. in l. ij. ad fi. in lectu. anti. C. communia de legatis.
Venditor agit ad precium, etiam ante traditionem rei, sed obstat ei exceptio rei non traditæ. l. qui pendente. de act. empt. glo. in l. Iulianus. §. offerri. in uerbo, potest. eo. tit. Sicut econtrà emptor agit ad rem, etiam precio non soluto, sed repellitur exceptione precij non soluti. d. §. offerri. Bal. in l. si traditio. iij. q. eo. tit. in Spec. de actore. uer. item repellitur uenditor. & uer. item impediuntur. & de seque. pos. in fin.
* Venditor precium petens, uenditionem approbare censetur. §. precium. Inst. de emp. & uend. Io. Ceph. consil. ccxxij. nu. 18. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.
* Venditor cùm emptor est in mora precium soluendi, sua ipsius ac propria auctoritate rem uenditam recuperare potest. l. iij. ubi Bar. & alij. C. de pignor. Neguf. in tract. de pign. & hyp. iiij. par. pri. nu. 8. Carol. Rui. con. clij. num. 6. uol. iiij. Ay. Cra. con. iiij. nu. 12. uol. j. Ioan. Ceph. con. cclxxij. nu. 65. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.
* Venditor qui precium non accepit, pro certa annua pensione, rem uenditam emptori locare potest. l. sicut. §. fin. cum l. seq. ubi Bar. Pau. Cas. & alij. ff. locati. Io. Ceph. con. ccxc. nu. 5. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.
Venditor, qui rem petijt, potest etiam tempore sententiæ implorare officium iudicis super interesse. Bald. in d. l. si traditio. j. col. in uers. secundò quæritur.
Venditor non potest petere precium, quando euictio imminet tempore contractus. l. si prædium. C. de euic. ubi Bald. dicit, quòd debet cautatiuè cauere emptori, aliàs sibi precium non debetur. & Bald. in l. non idcirco. in uer. quæro hîc, pone. C. de contrahen. empti.
Venditor repetit collectas, quas soluit post uenditionem. Bal. in l. ij.

in l.ij.C.pro socio.& in l.si negocium.C. de nego. gest. & in l.ea.conditione.C.de rescin.uen.

Venditor, qui habuit fidem, non potest rem uendicare precio non soluto, aliàs sic.Bal.in rub.C.de contrahen. empt.xx.q. & in l.j.C.de act.empt.ubi dicit idem: & addit uerum, si ipse erat dominus: sed non dominus, cui competebat Publiciana, non potest eam nunc proponere: quia translata est in emptorem per uenditorem, per l.de precio. de Publici. Sed ad primum est arg.contra in l.cùm te.de pac.inter empto.& uen.ubi singulariter probatur, quòd dominium transit statim in uenditorem, si emptor pro parte sua non implet.uide in §.uenditæ.Insti.de re.di. & Bal. in l.si non donationis.C. de contrahen.empt.

Venditor fructuum pro quatuor annis non præfertur in eis collectis alijs creditoribus emptoris.Car.in cle.j.§.fin.iij.q. de reb.eccle.non ali.

Venditor habens fidem de precio non præfertur in re uendita alijs creditoribus, quibus prefertur, si fidem non habuisset.Bal.in l.fi.in fi.C.commo.per l.quidam. de in rem uerso. l.si uentri.§.in bonis.de priui. cre. & probatur in l.creditor. la j.si cer.pet.& in l.procuratoris.§.sed si dedi. de tributo.in l.& quia.C.de pig.in l.quod uendidi. C.de contrahen. emp. in l.iij.ff.de pigno.actio.in l.Iulianus.§.offerri.de actio.emp. Instit. de rerum di. §. uenditæ. in l. hæreditatis.de hære.uel acti.uen.doct.Bart.in l.quod quis.de priui.cre. & Bart. Bal. Ang.Ludo.Pon.& Moder.in l.si cùm dotem.§. fi. & ibidem do.Alex.in pe.col.in uer.postremo.Bart.ff.soluto matr.Angel.in auth.ut exact.instan.dotis.§.j.colla.vij.Bartho.Cæp. in caute.cccxxvij.Si uendo tibi,&c.& do.Ber.in con.In nomine Domini amen, an uenditor scriniorum, &c. ubi uide per docto. ubi s.& per Bald.in l.pro debito.in ij.q.C.de bo. autho.iud.pos.& in l.eum, cui.C.de actio.& oblig.

Vendens merces uni, qui uendat eas alteri, non præfertur in illis alienatis secundo emptori pro precio sibi nõ soluto.Itẽ,

Venditor non prefertur habenti dotem in bonis emptoris, secundum do.Ber.in d.con.per l.si cùm dotem.§.fi.uer.nisi in his.sol.mat.

10 Venditor an petat fieri compromissum inter se & euincentem sibi coniunctum.s.Compromissum per quos. uersi.xx.

Vendens cum pacto, ne edificetur, agit ad interesse contra edificantem.gl.in l.fi.in uerbo, permanere.C.de pac.inter emp. & uen.uel ad demolitionem. s. uer. Pactum inter emptorẽ. uersi.iij.& seq.

Venditor potest agere ex sententia contra emptorem ad rem, si in iudicio redhibitoriæ condemnatus est uenditor ad recipiendum rem, & restituendum precium.Bal. in l. fin.in ij. col.in uersi.sed pone, lata est sententia.C.de ædil.act.

Venditor recipiens partem precij, si postea recipit residuum, tenetur reddere fructus perceptos pro rata partis precij iam sibi soluti.Bart.in l.Iulianus.§.offerri.in uer.sed quero. ff.de actio.emp.Bald.in l.si tradidit.xj.q.C.eo.tit.s.Emptor lucratur.uersic.x.& uer.Fructus rei emp.uer.j.& Alex. in d. §.offerri.

Venditor potest petere, si sua intersit cautionem rati ab eo, qui pro absente emptore denunciat litem motam, si mandatum non ostendit.Barto. in l.qui absentem.in ij.col.in uersic.uel dic extra glo.ff.de procur.

Venditor fructuum an deducat expensas de fructibus. Bald. in l.j.in ij.col.in uersi.pone, rusticus.quòd non.C.de fruc.& lit.expen.ubi in iij.col.in uersi.pone duo quærit.Quid in illo qui donat omnes fructus, qui sunt in tali agro, an fructus deducit.Et concludit, quòd non. & suprà, Fructus computantur.uersic.viij.

Venditor non potest allegare contractum suum simulatum.s. Contrahens.uersi.xxxviij.ad fi.

Venditor si cecidit à possessione rei uendite, precio non recepto, non agit hypothecaria ad rem. Bald.in l.fi.in fi.C.commo.ubi dicit uerum, si habuit fidem de precio. & in l. eum, cui.C.de act.& oblig.

Venditor liberatur interitu speciei, & tamen agit ad precium. l.fi.& ibi Bal.in prin.C.de peri.& commo.rei uend.

Venditor petens precium post terminum non potest uti pacto recuperandæ rei facto, si intra terminum precium non soluatur.Bal. in l. commissoriæ.C.de pac.inter emp.& uen.

20 Venditor cum pacto de reuendendo ad certum tempus quando petit sibi reuendi, non tenetur offerre precium. Io. And.in Spec.de emp.& uend.

Vendens in fraudem fisci an possit reuocare uenditionẽ.Bart. in l.iusiurandum.§.procurator.in pe. col. uer. quidam uendit possessionem.ff.de iureiuran. distinguit. & ibi Angel. & Alexan.& Bar.in l.post contractum.de dona.ubi etiam doc. & Bart.in l.filios.de reuo.his, quæ in frau.cre.& Bal. in con. Petrus Nicolæ.Bald.in l. confitearis.C. de reuo.do.& Paul. de Cast.in l.contra legem.ff.de lega.

Venditor repetit sumptus factos in re uendita. l. Iulianus. §. præterea.& ibi Bar.ff.de act.empt.

Venditor licet primò egerit ad rem restituendam propter precium non solutum, potest pœnitendo agere ad preciũ.Pau. de Cast.post Gul.de Cu. contra Ang. in l.ab emptio.de pac.

Venditor agit pro damno dato sibi in re uendita ante uenditionem.Bal.in l.Iulianus.§. qui fundum. de acti. empti. nisi emptori cesserit ius contra quemcunq;.arg. l. eleganter. in prin.& ibi Bart. de pig.act.

Venditor cum pacto de reuendendo potest petere sibi reuendi etiam à secundo emptore, qui emit à primo emptore obligato retrouendere.Paul.de Cast.no. in l.si cùm uenderet.ff. de pig. actio.& plenius per Alex.consi.x. j.parte. ubi dicunt uerum, siue uenditor obtulerit precium, id est, emptori an uenditionem alteri factam, siue post. Et ibi etiam uide quid si uenditor consensit uenditioni factæ per emptorem alteri.

Venditor uendicans rem debet restituere precium. l. prædiorum.& ibi Bart.C.de prædi.mi. & l. neuter. & l. non solùm. eo.tit.

Vendens cum pacto de reuendendo, si nolit reemere, potest eius heres petere reuendi sibi.gl.in uerbo, parato.& ibi Bal. in l.ij.C. de pact. inter empt. & uend. in uer.quæro, si uenditor.

Vendens ui, uel metu, potest uendicare rem, restituto precio.l. si ui, uel metu.& ibi doct.& Bar.in prin.C.quod me.cau.nisi uendiderit per metum sibi illatum per officialem, quia nõ tenetur precium restituere.l.si per impressionem.& ibi Bar. eo.tit.

Vendens pro iusto precio non declarato, agit actione prescriptis uerbis, uel ex æquitate.l.quoties.ff.de præscriptis uer. Azo & Bald.in l.contractus.iij.col.in uer.modò hic quæro. C.de fide instru.& s.Actio præscript.uerbis.

30 Venditor agens ex uendito, antequam uendat, uel tradat, repellitur.in Spec.de act.uer.item repellitur uenditor.

Venditori agenti ad precium, & obtinenti in causa, an possit in executione sententiæ opponi exceptio rei non traditæ. in Spec.de excep.§.dicto de dilatorijs. uers.sed pone, petij. & suprà, Exceptio quando.uersi.lxxxviij.quòd sic.

Venditor quid faciat, quando emptor non uult recipere rem emptã.in Spec.de locato.§.iam dicendũ.uer. ad euidentiã.

Venditor tenetur subire iudicium, quando uendit rem litigiosam.l.ij.& fi. C.de litigio.Ang.in auth.eo.tit.§.j.colla.viij.

* Venditor si in se iudicium assumat, non idcirco forum mutatur.l.uenditor.ff.de iudici.l.j.in extr.ubi Pet.à Bel.Pert.& Cy.C.ubi in rem actio.Ioã.Ceph.consi.clxviij.nu.16.uol.ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Venditor etiamsi ualde potens sit, si iudicium subire uelit, ab aduersario recusari non potest, modò mutare nolit iudicium, sed ea agere, quæ reus agere deberet, eiusq; uices gerere.Pet.Cyn & alij, in l.j.C.ubi in rem actio.Bar.Pau.Cast. & alij, in l.liberto.§.fi.ff.de nego.gest.Bart.in l.si actor.col.j. & sequ.in l.non solùm.col.ij.ff.de procura. in l.solutionem. col.j.ff.de solutio.Io.Ceph.con.clxviij.nu.23. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Venditor conuentus ad rem potest condemnari, si non opposuit exceptionem precij nõ soluti: sed si opponat, & emptor non offerat, debet absolui.Bal.in l.j.ad finem.C.de his, quæ sub modo.

Venditor promittens uicino non edificare, an teneatur, si emptor ædificet.s.uer.Pactum inter emptorem.uersic.xxix. & in uerbo, Pactum extenditur.uersic.xvj.

Venditor promittens reficere damna & expensas, tenetur, etiamsi habuit iustam causam litigandi, uel iurauerit de calumnia.

calumnia. Ang. in auth. de iudi. §. oportet. circa medium, in uer. nota istam glo.

Venditor tenetur facere emptori instrumentum uenditionis, secundum consuetudinem loci. Bart. in l. ex ea. in prin. in ij. lectu. ff. de uerb. obli. Bald. in l. instrumenta. in j. col. in uers. quæro, quidam uendidit. C. de fideicom. l. sicut datam. per glossam in uerbo, potest. C. de liber. causa. & ibi doct. & cogitur præcisè. Bald. in l. plures. in uersi. item nota, quòd ille. C. de fide instrum. non tamen loquitur in uenditore, sed in debitore soluente. Sed si non facit, non tenetur redhibitoria. Bald. in l. fi. in iij. col. in uer. scias etiam, quòd aliquid. C. de
† ædi. actio. † Et do. Pet. Phil. Cor. in cons. cxx. incip. Licet. in litera C. in iiij. parte.]

Venditor debet in instrumento se obligare indistinctè, & specificè ad omnia, quæ sunt de natura contractus. l. emptor. & ibi Bald. C. de act. empt. Pau. de Cast. consi. 50. incipien. Visis omnibus. quæ in puncto.

Venditor uini tenetur de periculo ante mensurationem, non post. l. ij. & ibi Bal. in prin. C. de peri. & commo. rei uen. l. j. ff. eo. tit. per Bald. in l. sicut. paulo post prin. C. de act. empt. per Bar. in consil. Factum tale est, Petrus uendidit. sed quid faciat, si nolit emptor recipere. s. uer. Vēditor. el j. uer. xxxij.
† Caute. Vini uenditi ad mensuram ante mensurationem periculum est uenditoris. l. ij. C. de peri. & commo. rei uendi. & l. quod sæpe. §. in his. ff. de contrahen. empt. Quod limita, nisi possessio rei uenditæ ad mensuram tradita sit emptori: quia tunc per traditionem transit dominium: ut l. traditionibus. C. de pact. & ideo periculum pertinet ad emptorem. Ita concludit Ang. in d. l. ij. in primo not. Vnde admonet ibi uenditorem, ut sit cautus, si periculum euitare uelit, quòd faciat rem mensurari, & quòd rei uenditæ tradat possessionē. Refert, & sequitur do. Phil. Decius in cons. clxxix. incipien. Viso eleganti. consi. iij. ij. col. uersic. quibus tamen. in primo uolumine.]

Venditor an teneatur ad decimas præteriti temporis. glo. in c. tua. el ij. in uer. sic & nobis. de deci. docto. in l. Imperatores. de public. quod decima sequitur possessorem. & s. Decimæ. uer. lx. & sequen. & s. Emptor conuentus. uer. xcix.

Venditor uini tenetur de periculo post moram in tradendo, scilicet quanti plurimi fuit à tempore moræ. in Spec. de fru. & interesse. §. commune. uer. hoc autem. & §. uiso. uer. in summa. ubi uide.

10 Venditor an teneatur ad interesse affectionis emptori. Spe. in d. §. commune. uers. hoc autem. & d. §. uiso. in prin.

Venditor promittens emptori pro sui cautela conuertere precium in emptionem prædiorū, intelligitur scilicet in loco in quo uēdat, & ꝓmittat, nō extra locū: & ita tenet ꝓmissio.

Venditor auferens fructus lacus uenditos per ipsum emptorem, tenetur emptori ad interesse. Alex. in l. prohibere. §. planè. quod ui, aut clàm.

Vendens rem quam possedit sine titulo, potest à domino conueniri per actionem de alienatione iudicij mutandi causa facta, ex quo dominus non potest agere contra emptorem Publiciana propter titulum, secundum Alex. singu. in l. siue. §. duobus. de public. & Bart. in l. iij. §. opus. de alie. iud. mut. caus. fac. & suprà, uer. Possessor sine titulo. uer. penul.

Venditor non tenetur de casu fortuito contingente in re uendita, nec tenetur, si res sibi auferatur per uim, nisi culpa sua auferatur. l. si ea res. in prin. & ibi Bart. ff. de actio. empt. & in l. si merces. §. culpæ. locati. ubi dicit, quòd

Venditor tenetur de derobatione facta ab inimico suo, nō ab inimico emptoris. Bar. in l. si per imprudentiam. de euict.

Venditor tenetur ostendere emptori instrumenta, per quæ doceatur de iure suo in re empta, cùm emptori expedit. l. Titius hæres. & ibi Bart. ff. de act. emp. & in l. creditor. in prin. eo. tit. sed non tenetur dare, sed cauere de dando, cùm opus erit. Bar. in l. quæsitum. §. Papinianus. in uer. sed quæritur. ff. de fund. instr. & Io. de Imo. in l. ij. sol. mat. quia potest sibi prouidere per testes. Bald. in l. sicut. la iij. C. de li. causa. dicit contra, si confiteretur.

Venditores eiusdem rei, si omnes tanquam socij uendiderunt, coguntur litigare per procuratorem ab uno eorum constituto contra emptorem agentem redhibitoria. Bald. in l. fi. in iiij. col. in uersi. sed pone econtrà. C. de ædi. act.

Venditor an teneatur restituere emptori pensiones rei nondum traditæ. Baldus in l. si traditio. in fin. C. de acti. empt quòd sic.

Venditor ad quot, & quæ teneatur emptori. Bald. in l. iij. C. de peric. & commo. rei uendi. quòd ad sex, de quibus ibidem per eum seriatim.

20 Venditor, qui non soluit gabellam, propter quod ex forma statuti non potest agere ad precium, an conuentus ad rem excipiat de precio non soluto. s. uer. Gabella contractuum. uer. xij. Nec cogitur tradere rem. ibidem.

Vendens rem hæreditatis grauati fideicommisso, tenetur fideicommissario, si est soluendo, aliàs tenetur emptor. l. planè. la ij. §. j. & ibi Bart. de lega. j.

Venditor tenetur ad precium emptori, si res uendita sit confiscata ex delicto uenditoris, non autem ad duplum interesse, nisi in instrumento sit clausula, Et promisit duplum nomine euictionis: etiamsi res ipsa esset publicata. Bartol. in l. necessariò. de pericu. & commo. rei uen. l. & hæc distinctio. §. si uendideris. & ibi Bar. ff. locati.

Venditor condemnatus ad interesse, liberatur prestando rem in causa appellationis. Bart. post glo. in l. j. in iiij. col. in uer. quærit glo. quid si. ff. de act. empt.

Venditor non tenetur præstare, quòd seruus uenditus non sit futurus fur. l. Iulianus. §. j. de act. emp. sed ne sit obligatus ꝓ furtis præteritis sic. l. ex empto. §. etiamsi. & Bart. eo. tit.

Venditor, etiam non possidens, tenetur ad collectas in subsidium. s. Collecta quibus. uersi. liiij. & lix. cum seq. ubi dicitur contrarium, quod imò possessor debet soluere collectā.

Vendens ecclesiæ tenetur ad collectas, nisi emptor se obliget. s. d. uerbo, Collecta quibus. uer. xvij. & uer. xxxviij. & seq.

Venditor offerens rem emptori post litem contestatam, debet absolui, si offert non deterioratam, & nisi extra iudicium. Bal. in l. si traditio. vj. q. C. de act. emp. Quod uerum, etiamsi lis est contestata super interesse. ibi. in vij. q. Item uerum, etiamsi emptor agat ad pœnam. Bald. ibi in viij. q. ubi etiam dicit quòd.

Venditor offerens interesse, liberatur, si non potest rem tradere: aliàs secus.

Venditor non potest conueniri pendente lite cum emptore, sed finita sic. l. si creditores. §. creditore. de peculio.

30 Venditor conuentus ex iuramento suo, qui iurauit se uendidisse rem Titio, potest excipere de precio non soluto soluendo. Alex. post Bart. in l. si duo. §. si quis. de iureiur.

Venditor tenetur restituere fructus pro rata precij recepti. s. Venditor agit. uer. xiij.

Vendens rem pro precio maiori, uel cariori, quàm ualeat, tenetur in foro conscientiæ, nō in foro iudicij, etiam ecclesiæ. Ant. de But. in c. pen. de empt. & uendi. & Tho. de Aqui. no. ij. ij. q. lxxvij. ar. j. Alex. in l. item si precio. §. j. ff. locat. facit gl. xij. q. ij. hoc ius. quæ loquitur de prælato scienter uendente pro maiori precio emptori ignoranti. Quod etiam tenet Imol. in c. placuit. de empt. & uendi.

Venditor speciei non tenetur dare, sed tradere. Bartol. & Alex. in l. ex empto. in prin. ff. de actio. empti. & no. in l. si rem tradi. & in l. in conuentionalibus. de uerb. oblig. glo. & Ioan. de Imol. in l. si à substituto. §. fi. de leg. j. & in l. si domus. §. de euic. de leg. j. & in Spec. de primo & secundo decre. §. x. uer. sed nunquid in actione. & Alex. in l. ij. §. j. si cer. pet.

Venditor duarum rerum simul pro unico precio, tenetur redhibitoria pro utraque, etiamsi una tantùm sit uitiosa. Bal. in l. fi. in j. col. in fi. uersi. sed pone duas res. C. de ædi. act. l. cum eiusdem. ff. de ædil. edic. Car. in cle. in plerisque. de electio.

Venditor licet non teneatur redhibitoria, quia res non sit uitiosa, si tamen rem recepit, quia emptor non sit contentus de ea, tenetur precium reddere. Bald. in d. l. fi. in ij. colum. in princip. in uersic. sed pone, quòd res.

Venditor tenetur colere fundum, antequam tradat eum emptori, si non obtulit fundum, nec est in potestate emptoris colere: secus, si sit, ut quia uenditor precario possidet pro emptore, uel dedit ei licentiam capiendi possessionem. sed si obtulit, potest negligere culturam. Bald. in l. si traditio. ix. q. C. de act. empt. Item,

Venditor non potest deserere custodiam castri uenditi nō traditi. Bal. in d. ix. q. in fi. per l. uenditor domus. ff. eo. tit.

Venditor

Venditor tenetur ad fructus rei non traditæ uberiores, quàm emptor percepisset, si sunt petiti ut fructus, non si tanquam interesse: quo casu libellus non concludit, nisi quatenus actor emptor fuisset percepturus. Baldus in d.l. si traditio.x. quæstio. C. de actio. empt. Idem tenet Alexan. in l. si seruum. §. Stichum. de uerb. oblig. Item,

Venditor non tenetur de uitio rei manifesto, etiamsi emptorē non certiorauit. Bal. in l. j. in j. col. in fin. in uer. quæro, quid si emptor. C. de ædil. act. ubi etiā ponit in ij. col. in uer. quæro, quid si uēditor, an teneatur de uitio, quod sciuit ipse, sed emptor supinè ignorauit. & concludit quòd non. & quod no. in l. j. §. j. ff. eo. tit. quòd non.

Vendens librum falsum, & corruptū, tenetur. s. Emptor agit. uersic. lxiiij.

40 Venditor conuentus redhibitoria, tenetur ad precium, & ad id, quod soluit pro gabella de contractu: & si nolit restituere precium, tenetur ad duplum. Et dicitur nolle restituere, si se non præparat ad reddendum. Bald. in d.l. fi. in ij. col. in uer. sed nunquid redhibitione facta. iuncto uer. sed pone, lata est sententia. & Ang. in l. debet. ff. de ædi. edicto.

Venditor non tenetur tradere emptori, nisi toto precio soluto. l. Iulianus. §. offerri. & ibi Bar. ff. de act. emp. & Bald. in l. fundum. §. qui fundum. de contrahen. emp. & in l. fin. in uer. sed reuocatur in dubium. C. commodato. per l. hæreditatis. de hære. uen. ubi dicit, quòd etiam pro uno nummo potest illam retinere.

Vendens tignum uitiosum, tenetur ad interesse. s. Tignum. uer. iij.

Venditor pœnitens quomodo teneatur emptori. gl. & doc. in l. j. in fi. ff. de acti. empt.

† Venditor præsumitur scire defectus, seu qualitates rei morbosæ. do. Pet. Philip. Corn. in consi. lxxx. incip. Visa. in litera B. in iij. parte.]

Venditor sciens uitium rei, tenetur emptori ad interesse. l. Iulianus. in prin. & in §. si uenditor. & l. j. §. j. & ibi Bar. in ij. no. ff. de acti. empt. gl. in l. aliter. in gl. unica. ff. de contrah. empt. Quod intellige etiam de interesse extra rem. Sed si ignorauit, tenetur ad interesse, quanto minoris. in d. l. Iulianus. in prin. & ibi Bart. prope fin. in uer. uenio ad finem. ubi etiam uide glo. in uerbo, interfuit. Sed etiam ignorans regulariter tenetur, nisi in tribus casibus. Vide ibi per Bart. in ij. colum. in uer. uenio ad glo. magnam. & j. eo. uer. lvj. Pau. de Cast. & Alex. in d. l. Iulianus. in pri. dicunt eum scientē teneri actione, quanti minoris.

Vendens tenetur declarare rem per duos fines. l. quod sæpe. §. fi. l. cum seruo. §. fi. cum gl. in uerbo, superuacuam. ff. de contrahend. emptio. l. forma. de censi. Bar. in l. cùm pater. §. fi. de legat. ij. & s. Confines. uersic. j. & xj.

Venditor si promittat de facto suo, tenetur etiam ex persona eius, cui succesit. Bart. in l. si seruus. in prin. in j. oppo. ff. de condi. furtiua.

Venditor nolens tradere, liberatur dando arrhā duplicatam. in Spec. de arbi. §. sequitur de quibusdam. uersi. quid si sit. el ij. & s. Arrha. uer. iij. & xvij. Sed qualiter conueniatur ad arras. in Spec. de solu. §. fi. in fine.

Venditor portans monstram grani, uel uini, ad certum locum, & ibi uendat certam quantitatem, non tenetur ibi tradere, nisi actum sit. in Spec. de compe. iudi. adi. §. j. uersic. quid si rusticus.

50 Venditor tenetur tradere, non dare. in Spec. de primo & secundo decre. §. uidendū restat. uer. sed nunquid. in actione.

Vendens seruum, uel filium alienum, ignorante domino, qualiter accusetur. in Spec. de accusatione. §. ij. post princ.

Venditor negans se uendidisse, an conuentus & conuictus opponat exceptionem precij non soluti. Bal. in l. per hanc. C. de tempo. appel. in iiij. col.

Venditor possidens precario nomine emptoris, non tenetur actione ex uendito, sed rei uendicatione. Alex. post gl. Bart. & doct. in l. ab emptione. de pac. ubi dicit uerum, si possidebat tempore constituti.

Venditor incipit teneri ad fructus statim, re non tradita, recepto precio, sicut emptor tenetur ad usuras, si precium non soluat re accepta. l. Iulianus. §. ex uendito. de act. emp. glo. in l. uinum. in uerbo, petitum esset. ff. si cer. pet. l. curabit. C. de actio. emp. d. l. Iulian9. §. si fructib. & Bar. in l. fi. §. fi. de iur. fis. Sed an teneatur ad omnes, quos percepit, licet pauciores percepisset emptor. Bart. in l. ratio. §. si emptor. de act. emp. Item tenetur ad usuras precij recepti. no. in c. conquestus. de usuris. & in d. l. Iulianus. §. ibidem. & Alex. consi. lij. Callimachus. iiij. parte.

Vendens decem corbes uini, uel grani in genere, tenetur dare, non tradere, licet regulariter teneatur uenditor ex natura contractus tradere, & non dare. Bar. in l. ex empto. in princ. in ij. no. ff. de act. empt.

Venditor decipiens emptorem scienter, tenetur de dolo: sed si ignoranter, tenetur actione in factum ad interesse. do. in l. si quis cùm aliter. & Io. de Por. in l. si id, quod aurum. de uerb. oblig. in l. stipulatio ista. §. si quis dolum. eo. tit. in l. quoties. de præscri. uer. & in l. si sterilis. §. quamuis. de act. emp. in l. si fine. §. in stipulatione. rem rat. habe.

Venditor rei pereuntis ad quid teneatur emptori. glo. in d. l. uenditor. la grande. de hære. uel actio. uend.

Vendens tenetur tradere rem liberam. l. cùm uenderes. de cōtrahen. emp. Io. de Por. in l. stipulatio ista. de uerb. obliga. & Bald. in l. fin. in uer. sed pone, quidam nobilis. C. de pac. inter emp. & uend. Et nisi det liberam, non debet habere precium: & ideo sit cautus emptor pauper, ut excipiat, quòd res est obligata pro dote, uel alijs creditoribus. Bald. in l. iij. in uer. & nota tu pauper. C. de euic. Et in dubio uidetur uendere rem liberam. l. ex prædijs. & ibi Bald. circa mediū. uer. quæritur, utrum uendens. C. de euic. & Barth. Cæp. de ser. rust. c. j. Adde l. quoniam. & ibi Bald. C. de compensa. quod tenetur tradere liberam à seruitutibus, & à creditoribus: secus in fundo dotali. Bald. in l. ex conuentione. C. de pac. & Alex. in l. binas. de ser. rusti. prædio.

Venditor promittens habere licere emptori, tenetur conseruare rem liberam à seruitute. Ioan. de Por. & doct. in d. l. stipulatio ista.

60 Venditor non tenetur de interitu rei, nisi fuerit in mora tradendi, & agit ad precium, etiam re perempta. l. cùm emptor. de rescin. uen. l. fin. & ibi Bald. in prin. C. de pericul. & commo. rei uenditæ.

Vendens quando teneatur ad interesse propter uitium rei. gl. in l. in rebus. §. pen. in uerbo sciens. ff. commo. & suprà, uer. Vas. in uer. fi. & j. eo. uersi. lxxv. & xcj.

Venditor præcisè cogitur restituere, quando precariò possidet pro emptore. suprà uerb. Precarium. uer. xliij.

Venditor lucratus pœnam ex compromisso facto ante traditionem, non tenetur eam restituere emptori. Bald. in l. j. j. q. C. de pericu. & commo. rei uendi.

Venditor qui obtinuit in redhibitoria, potest conueniri actione quanto minoris. Bald. in l. fin. in iij. col. uersic. sed pone, egi redhibitoria. C. de ædi. actio.

Vendens debitori non potest conueniri à creditore debitoris. l. eum, cui. & ibi Bart. C. de actio. & obli.

Venditor quando teneatur reddere precium emptori. in l. siue in libertatem. & ibi glo. & Bal. C. de euic. & suprà, uer. Precium. uersic. viij. & xvij. cum sequenti.

Venditor non tradens, uel malè tradens, quomodo teneatur. glo. ord. in uer. interfuit. & Bart. in l. Iulianus. in princ. in ij. col. de act. empt. & in l. j. & ibi Bart. in j. col. in uersic. primo quæro, si uenditor. ubi ponit practicam, & modum libellandi. eo. tit. & suprà eo. uer. lvj. lviij. & lxj.

Vendens ad tempus pro precio cariori, an teneatur ad pœnas. c. quanquam. de usuris. in vj. Pau. de Cast. consil. ccclxxxiiij. incipien. Ad primum quæsitum. quòd non.

Vendens rem suam ementi cum pecunia ecclesiæ, tenetur de furto statim, quod recipit pecuniam ecclesiæ, nisi prælatus ecclesiæ sciat. Bald. in l. etiam. in fi. C. de fideicom.

70 Vendens uas uini cum castanea, uel ficu pro maiori precio, quàm sit taxatum à statuto pro uase uini, tanquam in fraudem statuti punitur. Bart. in l. ab Anastasio. quam legit cum l. per diuersas. in ulti. colum. in uersi. item facit ad quæst. C. mand. Addo Bald. in l. non dubium. in vj. col. in uersi. ex hoc infertur. C. de legibus.

Venditor obligatus ad genus, non liberatur cedendo actionē. Ludou. Pon. & Paul. de Cast. in l. cùm fundus. §. j. & ibi Alexand. ff. si cert. peta. per glo. sing. in l. si quis uxori. §. apud Labeonem.

Labeonem.ff.de fur.& Bal.in l.falsus.pen.col.C.eo.titulo.

Vendens fundũ cum pacto de reuendendo, tenetur stare colono emptoris posito in fundo ante reuenditionẽ. l.j. ad fi.C. de iure fis.lib.x.& Alex.in l. si filio.§.fi.sol.mat.ubi etiã Rap.

Vendens rem duobus, tenetur de falso, si tradat.l.qui duobus. & ibi Bar.ff.de fal.s̄.Falsitas.uer.cix. Adde s̄. Emptor prius. uersic. j. quæ lex non habet locum in pignore. Vnde pignorans rem duobus, non tenetur de falso, sed crimine stellionatus.Bar.in l.si quis in pignore.ff. de pigno.actio.& ibi ponit rationem. & Bald. in c.imperialem.in ij.col. de prohi.feudi aliena.per Federi.& Alex.in d.l.qui duobus.Item nec habet locum in uenditore uini: quia potest uendere alteri, si primus est in mora capiendi uinum.s̄.Venditor.el primo.uers. antepenul.nec in concedente fundum duobus. Bald.in c. si quis fecerit.quo tempore miles.& Alex.ubi s̄. Item uerum, nisi primus emptor cessabat in solutione precij. Bald. in l. quoties. de rei uendi. & Alex. ubi suprà. item limita secundum Ang.& Imol.in l.à diuo.§.si post.de re iud.& in §.sed si emptor.Et quid de creditore bis exigente.Bald.in l.j. C. de condictio.indebi.& omnes.s̄.uerbo, Falsitas.uers.cix. † Vide do. Iason. May. Institut.de actioni.§. item si quis.numero 116. ubi ponit singularem limitationem ad dictam l.quoties.]

† Caute.Si quis promisit uendere rem alicui, & ita iurauit, an alteri uenditor uendere possit, & tradere: uide Petr. Gerardum sing. xcviij. incip. Nota, quòd singulariter. & ibi uide notabilem cautelam, quòd uenditor alteri quàm primo emptori uendere nõ possit. Adde Pau.de Cast. in cõ.cccxxxix. secundum ordinem meum, incip. Dico non obstante iuramento. in j. uol. in fin. ubi tenet, quòd si iuro non uendere rem meam, si postea uendam, ualet uenditio, secundũ Inno. in c.dilecto.in gl.quæ incip.no.si aliqua.de præben.]

Venditor tenetur de facto emptoris.Bart.in l.fi.ad fi.in uersic. formatur una quæstio.ff.de oper.no.nun.

Venditor tradens rem alteri obligatam, quomodo teneatur. suprà uerbo, Emptor agit.uersic.lxij.& seq.& in uersic. cxc. & sequ.

Venditor licet non dicat non deberi seruitutem in re uendita, & paciscatur nolle teneri de seruitute, tenetur, si ipse fuit sciens.l.j.§.j.& ibi Bar.in ij.no.ff.de act.empt.

Venditor tenetur luere pignus quod uendit, & tradere liberum creditoribus, sicut à seruitutibus. l. quoniam liberum. & ibi Bal.C.de compensa. Item sibi petenti precium opponitur compensatio de debito, etiam postea contracto: ut d. l.& ibi Bald.

Venditor possidens nomine emptoris, non potest conueniri ad tradendum: & sic actione ex empto & uendito, sed rei uendicatione, uel uti possidetis, interdicto. suprà, Emptor agit.uersic.viij.

Venditor minor si asserat minores collectas impositas profundo, tenetur emptori ad interesse.l.si minor.& ibi Bald.C.de acti.empti.

Venditor non tradens in termino, tenetur ad interesse ualoris, ut quia familia fame perijt. Item ad interesse pudoris, ut quia non potuit emptor facere conuiuiũ propter quod habuit magnam uerecundiam.l.cùm uenditorem. & ibi Bald. C.de acti.empt.

Venditor suspectus cogitur tradere, etiam sine precio, dumtamen preciũ deponatur.Io.de Pra.in l.si reus.in fi.de procur.

80 Venditor punitur pœna imposita emptori, cùm sit correlatiua.l.j.& ibi Bar.C.de cupres.lib.xj. Addo Bart.in l.fin.ff.de acceptil.& Panor.in c.j.de locato.

Venditor an teneatur emere aditum rei uenditæ aditum non habenti. Ange.in l.seruum filij.l.filij.§.si duos.de lega.j.not. in l.j.ff.de seruit.lega.

Vendens tenetur cedere iura emptori, quæ habet in re.l. in creditore.& ibi Bar.ff.de euic.l. quod sæpe.§.res. ff. de contrahend.empt.Bal.in Spec.de empti.& uen.in prin.

Vendens uinum, uel similia, non tenetur portare ad domum emptoris, nisi promiserit.Spec.eod.tit. §.sciendum.uer.fin. Bar.& Gul.post glo.in l.item illa.ad fin.uer. & ex hoc apparet.ff.de consti.pecu.ubi dicit Bar. quòd si est uenditum uinum in specie, uel genere subalterno, id est, decem salmę talis dolij, debet ferri ad domũ emptoris sumptibus emptoris: secus, si in genere.uide Bald.in Spec.ubi suprà, uersi.nota quòd ille, qui. Item nisi sit consuetudo, ut est Paduæ. de quo suprà, uerb. Consuetudo.el j.uersic.liij.

Venditor non manifestans seruitutem debitam rei suę uenditæ, tenetur ad interesse emptori ea non utenti, & sic damnificato ex præscriptione. l. in uendendo. ij. responso.de contra.empt.l.j.§.j.& ibi Bar. in ij.no.de act.empt.& omnino per Barth.Cæpo.de ser.rust.c.j.

Venditor tenetur ad interesse conductori, uel colono expulso per emptorem: quia sibi imputet quare uendens non reseruauit ius habitationis coloni.l.qui fundum.& l.si merces.§. j.loca.Alex.in l.si filio.§.fi.ff.solu.matri.

Venditor obligatus ad tradendum rem, liberatur soluens interesse.l.j.de actio.empt.l.si traditio.& ibi Bal.j.q.C.eod.tit. nisi sit obligatus ex guarentigia. Item nisi precario nomine emptoris possideat: quia cogitur pręcise tradere: suprà, uer. Precarium.uer.xliij.Item nisi habeat facultatem rei tradendę.Bald.in c.si facta.paulo post princ.in uer.idem in uenditione. si de feu. fue. contro. & in l. contractus.j.q.C. de fide instr.per glo.Insti.de contrahen.empt.§. precium.in uerbo, tradatur.in uer.sed nunquid.Bart.in l.j.in prin.in iiij.col.in uer.item quæro, utrum. ff. de act.empt.& in l.stipulationes non diuiduntur.in viij.q.prin.in uer. ad tertium uenio. de uerb. obli.ubi plenius per Alexan.in ulti.charta.Et est communis opi. secundum Abb. in c. cùm Ioannes. de fide instru. Quod uerum, si est dominus, quo casu debet dare. Sed si nõ est dominus, quo casu debet tradere, tenetur ad interesse, nisi tradat.Bal.not.in d.l.contractus. in d.j. q. Item nisi sit condemnatus per sententiam iudicis.Bartol.& do.meus Pet.de Su.in l.qui restituere.circa princ.ff.de rei uen.& Bal. in d.l.si traditio.j.q.Sed si dolo, uel culpa, etiam leui, desijt possidere, cogitur præstare æstimationem quanti emptor iurauerit.d.l.qui restituere: at si leuissima culpa, uel casu fortuito, ad nihil tenetur.l.quod sæpe.de contrahen.empt.& s̄. eo.doc.& Pet.de Su.post glo.in d.l.contractus.Et de his uide Bal.in repe. l. Aemilius.in vj. col. in uers.ego cogitabam defendere.glo. de minorib.ubi ponit quibus casibus uenditor cogatur præcisè ad tradendum. & ponit quatuor casus. & in Spec.de loca.§.postquam. uer. uerum. & suprà uerbo, Debitor ad factum.uersi.j.& plenius per Abb. in c. cùm Ioannes.de fide instru.Sed quibus casibus non audiatur uenditor uolens tradere rem æquè idoneam emptori, est glo.in l.si quis domum.in princ.ff.locati.

Venditor tenetur quanti plurimi res fuit à tempore moræ, & quo loco plurimi res fuerit. l. ratio. §. si per uenditorem. & ibi Bart.in princ.ff.de actio.empti.

90 Venditor faciens rem deteriorem, antequam tradat, tenetur l.tenetur.§.si locum.& ibi Bart.de act.empt.

Vendens uas uitiosum, tenetur ad interesse, etiamsi ignorauit uitium.suprà, uer. Vas.uer.penul.

Vendens conuentus ad rem potest condemnari ad interesse ex officio iudicis: quia interesse succedit propter morã post litem contestatam.Bart.in l.j.iij.col.& in l.exempto.§.exempto.in iij.no.ff.de act.empt.

Venditor morosus in tradendo tenetur ad interesse circa rem, non extra: ut si potuisset emptor negociari, & lucrari.l.si sterilis.§.cùm per uenditorem.& ibi Bar.ff.de act.empt.

Venditor non aperiens emptori qualitatem rei, est in dolo, & tenetur l. fi.& ibi Bald.in j.col.in uersi.nota, quòd creditor. C.de litig.l.j.§.uenditor.& ibi Bart.in ij.no. in fin. ff. de act. empti.

Venditor si dixit rem nemini obligatam, cùm esset obligata, tenetur crimine falsi, secundum Barto. in l.qui duobus.& expressius in l.si à debitore.ff.de falsis.& ibi limitat, nisi uenditor luat, id est, satisfaciat ante sententiam: quia tunc fidem implet. Et sequitur Bal.in c.cùm Ioannes. de fide instru.allegando l.j. C. de dolo. Et similiter sequitur Felin.in d.c. cùm Ioannes.in ix.col.

Venditor non tenetur emptori ad sumptus, quos emptor possit recuperare ab euincente.l.Titius. la j.& ibi Bar.eo.tit.

Venditor ad quid teneatur, supple infrà eo.per totum.

Venditor de euictione an, & quando teneatur: infrà eodem.& supple s̄. Emptor agit.per discursum.& s̄.Euictio. per totum.

*Venditor

* Venditor de euictione tenetur. l. si prædium. C. de euicti. l. Titius. §. fi. ff. de act. emp. Ioan. Ceph. con. cclxj. nu. 36. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Venditor ad defensionem, & de euictione tenetur. l. si plus. §. mota. ff. de euictio. Bar. in l. petitor. in ext. ff. de liber. legat. in l. uenditores. post prin. ff. de uerb. obliga. in l. j. C. de euictio. Io. Ceph. consi. clxviij. num. 14. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

* Venditor non tenetur de euictione, nisi litem ei denunciauerit emptor. l. emptor. C. de euictio. l. j. C. de per. & com. rei uend. l. j. C. ubi in rem act. l. qui concubinã. §. si hẹres. in ext. ff. de leg. iij. c. fin. ubi Doc. de empt. & uend. Io. Ceph. consil. clxviij. nu. 15. uol. ij. Aemilius Maria Manolessus.

Venditor nõ tenetur de euictione rei, quam donauit emptor, si donatario sit euicta, nisi in uenditione sit clausula, Cessit actionem, uel fecit procuratorem in rem suam. Bartol. in l. si pro re. §. si pro euictione. in uersic. quæro, quid si rem. ff. de euictionib. & est tex. in l. Iulianus. §. si fundũ. de actio empt. quod tenetur de euictione. licet res postea perueniat ad emptorem ex causa lucratiua.

Venditor conuentus ab emptore, non potest dicere se nõ fuisse dominum rei, quam uendidit sicut dominus. gl. & Bart. & Bald. & doct. in l. cùm res. C. de procu. Alex. in l. commodare. ff. commodati.

Venditor promittens duplum, non tenetur ad sumptus litis. §. uer. Emptor agit. uer. xx. & xxvij. & in uer. lx.

Venditor licet de euictione non tenetur, quia sibi emptor non denunciauit litem motam, tamen tenetur ad interesse, quia nõ tradidit rem liberam prout promisit, si res erat hypothecata alteri, & per hypothecam sit ablata emptori: ut tenet singu. Iaco. Butr. in l. si tibi. C. de euic. & plenius suprà, Emptor agit. uersic. xlij.

Venditor potest in se iudiciũ suscipere cauendo de restituenda possessione, non tamen animo nouandi pro emptore, etiam actore inuito in causa euictionis. Bald. in Spec. de defensore. in prin. & Bar. in consi. Agitur contra Ciolum, &c. Cy. & Ray. post glo. in l. si mandato meo. §. j. ff. mandati. Sed glo. in uerbo, possidentem. & Bart. contrà in l. j. circa princ. in uer. circa hanc legem quærit glo. C. ubi in rem actio. & Pet. de Sun. in l. uenditor. de iudi. & j. eo. uer. xvj.

Venditor promittens de euictione pro suo facto tantùm, tenetur etiam pro facto sui authoris. Bart. in l. si seruus. in ij. oppo. ff. de condi. fur. & ibi Alex. Ludo. Pon. & Moder. in l. stipulatio ista. in princ. ff. de uerb. oblig. Bal. in c. j. ad fi. uersic. pone, aliquis concessit. qui suc. te. Quod uerum est de authore uniuersali, nõ singulari. per gl. no. in l. si cùm fundum. ad fi. de uerb. sig. & Barth. Cæp. in sing. uersi. xxix.

Venditor iuris patronatus tenetur de euictione tã possessionis, quàm proprietatis. Bal. in l. j. in fin. C. de pericu. & commo. rei uen.

Venditor pro suo interesse potest assistere liti euictionis, & probationes inducere ante sententiam, non post, nisi à sententia fuerit appellatum: quia potest in causa appellationis comparere. l. si parentes. & ibi Bald. C. de euict. etiamsi non sit uocatus: ut ibidem.

Venditor quando debeat præstare fideiussorem de euictione. §. Fideiussor de euictione. uer. ix. & pen.

Venditor non tenetur de euictione illicito emptori, etiamsi sit stipulatus de euictione. l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. xj. Bal. in c. j. §. ad hoc. j. col. in fi. uer. item quia uenditor. in tit. de pace iura. fir. in usi. feu.

Venditor tenetur ad sumptus litis euictionis, etiam non promissos. Bart. in l. qui absentem. in ij. col. uer. oppo. de l. uenditores. ff. de procu. & §. Emptor agit. uer. lx.

Venditor obligatus defendere de iure, & de facto, tenetur de euictione emptori ui expulso. l. fin. C. de act. emp. & ibi uide Bal. & Sal. post Cy. gl. & Bart. in l. factũ. §. nõ uidetur. de reg. iur. Bartol. in l. stipulatio ista. in princ. in iij. col. in uer. quæro, aliquis uendens. ff. de uerb. oblig. Iaco. But. in con. Quæstio proponitur in his terminis, &c. Bald. in l. non solùm. §. si status. de procura. & in l. j. in lectu. antiqua, ff. de euictio. Io. de Imo. post Pet. de Ancha. in c. fin. pen. charta, de emp. & uend. & infrà. Adde suprà, in Clausula, Defendere de iure, & de facto. in Clausulis contractuum. Addo Ange. omnino in consi. suo clxxiij. quod incipit, In Christi nomine, pręmittendum. & do. Alex. in d. l. stipulatio ista, habere. in princ. in v. col. cum alijs concord. ibidem per eum signatis.

Venditor tenetur de euictione, etiamsi uenditio incepit à traditione tam rei, quàm precij. Bal. in l. j. in ij. col. in fin. uersic. restat quærere unum. C. de iure dotium.

Venditor fundi dati in dotem euicti, an teneatur suscipere iudicium euictionis pro marito. Bald. in d. l. j. in ulti. col. uer. extrà quæro. per l. si res, quam. de euic. quod sic.

Venditor tenetur suscipere in se iudicium euictionis, nõn tamen animo nouandi. l. uenditor. de iudi. Bart. in l. pater. in prin. in prima oppo. ff. de dote præleg. l. si plus. §. mota. ff. de euic. Ang. & Io. de Pra. in l. qui absentem. de procur. uide gl. in l. j. C. ubi in rem actio. in glo. in uer. possidentem. sed debet assistere defensioni, tanquam procurator in rem suam. docto. in l. solutionem ad iudicium. de sol. & in d. l. j. per l. si mandato meo. §. j. mandati. Potest tamen euincens uelle potius litigare cum emptore, si sua intersit. Ang. sing. in l. sed si lege. §. pe. de peti. hære. & suprà eo. uer. vj.

Venditor euicta possessione rei tantùm, & non dominio, tenetur quasi re nõn tradita, non quasi re euicta. Barto. in l. ratio. in prin. de actio. emp. & in l. uenditores. de uerbo. oblig. Vide per Bald. in l. j. C. de pericu. & commo. rei uendi. ad fi. † in uer. quartò quæro. quod non. † Et per Franc. Aret. in l. si rem. insti. de acqui. pos.] Vnde

Venditor tenetur ad sumptus litis euicta proprietate, non possessione tantùm, ut ibidem, nisi sit promissum pro euictione utriusque, secundum Bart. ubi §. uidelicet in d. l. uenditores. & Bald. in d. l. j. in fi. in uer. quartò quæro.

Venditor promittens de euictione pro se, & hæredibus tantùm, non tenetur de euictione extraneorum: aliàs sic. l. emptorem. §. qui autem. & ibi Bar. ff. de act. empt.

20 Venditor tenetur defendere in causa euictionis motæ etiã per uiam exceptionis. Bar. in l. qui absentem. in j. col. in uer. & nota ex hac gl. ff. de procur.

Venditor fructuum ad quatuor annos, si non patitur colligi fructus, tenetur ad interesse. Card. in clem. j. §. fi. iij. q. de reb. eccle. non alie.

Vendens contra prohibitionem legis potest uendicare rem, sed tenetur de euictione, & ad pœnam, quam promisit. gl. in l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. xj. & Alex. consi. xc. iiij. parte.

Venditor præsens sententiæ latæ contra emptorem in causa euictionis, tenetur appellare. §. uer. Emptor agit. uer. cviij.

† Venditor qui promisit se uelle teneri ex suo facto, & dato tantũ, an teneatur ex facto sui authoris, uide doc. per Franc. Crem. not. xxxj. incip. Sæpe istud quotidie contingit. & no. clvij. incip. Vnus socius.]

Venditor tenetur de euictione, si ab inimico suo emptor expellatur. Bal. in l. fin. C. de actio. emp. Quod uerum, secundum Lud. & Alex. in l. stipulatio ista. in prin. iiij. col. de uerb. obli. si inimicitia erat orta ante uenditionem, non si post. quod etiam tenet Salic. in d. l. fi.

Venditor non tenetur re euicta per sententiã iniustam, licet promiserit emptorem defendere de iure, & de facto. Bald. & Salic. in d. l. fi. l. si per imprudentiam. & ibi Bart. de euicti. & Barto. in l. si exceptione. de fideiusso. & Alex. ibi plenè, & in d. l. stipulatio ista. in princ. post Bart. ibi. & Ange. in consilio clxxiij. & seq.

Venditor, cui non sit denunciata lis mota de euictione conuentus, de euictione non tenetur, si uult ostendere, quod si sibi fuisset denunciata lis mota, ostendisset de iure suo: sed si non allegat hoc, & de iure suo nõ docet, tenetur de euictione, non obstante exceptione denunciationis omissæ. Io. de Imo. sing. in c. fi. de emp. & uen. & Alexan. in l. non solùm. §. morte. ulti. col. de ope. no. nunc.

Venditor non tenetur de euictione, etiamsi procurator denunciauit sibi litem motam. nisi tunc ostenderit mandatum. Bartol. in l. qui absentem. in j. colum. in uer. tertiò nõ. ff. de procu.

Venditor nõ tenetur ad sumptus litis, pendente causa euictionis. glo. in uersi. quasi puram. in fi. & Bald. in l. cum testamento. C. de ina. testa. Adde Alex. in l. exceptione. de fideiu.

Venditor comparens in causa euictionis, debet cauere iudicatum

tum solui. in Specul. de satisda. §. expedito. uer. sed nunquid uenditor. & Bart. in l. iij. §. fin. ff. de alie. iudi. mu. causa fa. ubi Bald. aliter contrarium not. in l. qui absentem. & ibi Ioan. de Pra. de procura.

30 Vendens ut procurator, tenetur de euictione, nec potest ipse euincere: quia sibi obstat exceptio. l. seruum. & ibi Bar. ff. mandati. l. uendicantem. de euictio.

Venditor in casibus, in quibus non tenetur de euictione, tenetur de dolo, si in dolo est. l. emptorem. §. idemque. & ibi Bar. ff. de actio. empt.

Venditor promittens subire iudicium in causa euictionis, cogitur præcisè. Bald. post Cy. in l. ij. in iij. oppo. C. de hæred. uel act. uen. Bal. cōtrà in l. j. in ult. col. C. de peric. & commo. rei uen. p glo. in l. emptorē. §. j. de act. emp. Sed dicitur, quòd ponat casum totum econtrà, ideo bene inspiciatur.

Venditor tenetur emptori de euictione, si res sit alteri secundo emptori euicta, licet ex pacto emptor postea uendens de euictione non teneatur. s̄. uer. Exemptor agit. uersi. xlj.

Venditor tenetur de euictione, si euincatur quicquid est intra fines rei uenditæ. l. si fines. & ibi Bal. C. de euic. l. æde sacra. §. j. de contrahen. emptio.

Venditor non tenetur de euictione rei mortuæ ante euictionem. l. si si quis seruum. & ibi Bald. C. de euictio.

Venditor nō tenetur de euictione ante solutum sibi precium. l. ex empto. in prin. & ibi Bart. in iij. no. ff. de actio. emp. & s̄. Emptor agit. uer. cxiij. & seq.

Venditor sciens litem motam emptori, debet requiri ad defendendum, aliàs non tenetur de euictione. Bart. & Alexan. in l. non solùm. §. morte. de oper. no. nunc. ubi tamen Alexan. distinguit, secundum Bal. & Sali. in l. j. C. de pericu. & commo. rei uend. quòd aut uenditor sciuit ab emptore denunciante litem motam: & non procedit opi. Bar. ubi suprà. Aut ab alio: & tunc procedit. Sed uide ibi latè per eum, qui multa allegat. & ibi etiam per Ludo. Pontanum.

Venditor sciens litem de euictione motam emptori, an sit certiorandus ab eo. per Bald. omnino in l. si cùm quæstio. C. de euic. & plenius s̄. uer. Emptor conuentus. uer. lxxxiiij. quòd sic. per Bald. in cap. j. in j. col. in uersi. sed ego quæro. si uasal. ab alio de feu. fue. interpel. in Spec. de emp. & uend. §. fi. uer. penulti. & ibi Bald. in addi. uer. uenditori. qui est uersic. fin. † Et per Franc. Aret. in l. cùm ex causa. de uerb. oblig. j. col.]

Venditor clericus defendens emptorem in causa euictionis, declinat forum laici, & trahit ad forum suum ecclesiasticum partem, id est, euincentem, licet laicum, secundum Ang. in l. uenditor. & ibi Pet. de Sun. ff. de iudi. & Ioan. de Imo. in l. nō solùm. §. quod uulgo. de usucap. contra Ang. ibi, secundum Ange. Aret. qui refert, & dicit sic seruari de consuetudine, in §. actionum. vij. charta. de actio. & idem tenet Spec. dicens d. l. uenditor. non habere locum in clerico, per c. si diligenti. de foro competen. De quo in Specul. de primo & secundo decreto. §. restat. uersic. quid si dominus clericus. & per Bàl. in l. emptori. C. de euic. & per glo. nota. xvj. q. j. clericum nullus. ubi Archidia. dicit posse in curia seculari defendere cum licentia episcopi. Et ita teneas, licet Bald. contrà in l. j. circa princip. uersic. & facit ad quæstio. C. ubi in rem actio. & in dicta l. emptori. & Ioan. de Imola in cap. quoniam frequenter. ut lite non contest. & Lanfran. in tracta. de arbi. vij. parte, xlvij. quæst. Adde s̄. Emptor agit. uersic. lxxxviij. & Alex. in d. l. uenditor. quem etiam uide in l. procurator. rem ratam haberi. † Et per Bald. in l. sed etiam. de procur. & in dicta l. uenditor de iudi.]

40 Venditor an patiatur executionem sententiæ latæ in causa euictionis contra emptorem. suprà, Executio sententiæ. uersic. xciij.

Venditor quando teneatur de euictione, quibus casibus possit uenire contra uenditionem. no. in l. fi. C. de euictioni.

Venditor condemnatus ad tradendum potest uirtute sententiæ cogi ad cauendum de euictione. s̄. Cautio. el j. uer. xxix.

Venditori præsenti in iudicio litis motæ de cautione non debet fieri denunciatio litis motæ. glo. singul. in l. si dictum. §. si præsente. de euict. secundum Bald. in l. fin. §. j. C. de usuris rei iudica. & in l. libera. C. de sententijs.

Venditor an teneatur de euictione, si emptor non comparuit ad sententiam. s̄. Emptor agit. uer. lxj. quòd non. & uer. xciij. Bar. in l. si ancillam. ff. pro socio. l. j. C. de pericu. & commo. rei uendi. Alex. in l. uenditores. de uerb. oblig.

Venditor tenetur defendere emptorem, quando conuenitur de euictione, & quando agitur contra tertium possessorem. l. qui absentem. & ibi Ioan. de Pra. vij. col. de procu.

Venditor fiscus quomodo teneatur de euictione. s̄. Fiscus conuenitur. uer. xix. Addo s̄. in uerbo, Emptor agit. uersi. lxxxv. & s̄. Euictio. uer. xj. & sequen.

Venditor tenetur de euictione demùm lata sententia contra emptorem, non antè. & l. non tamen. & l. si dictum. de euictio. & suprà, Emptor agit. uer. xxxij. ubi plenius. Item facta executione sententiæ. ibidem. Et intellige de sententia lata à iudice competente, nō alia, etiam prorogato, nec arbitro. Bart. post gl. in uerbo, id feci. in l. si dictum. §. si compromisero. de euictionib. Adde s̄. Euictio. in uersi. xlvij. & sequen.

Venditor non tenetur pro secunda euictione, sed pro prima tantùm. Ideo potest uti cautela, ut faciat rem euinci ab uno, qui succumbat: quia si iterum per alium euincatur, & obtineat, non tenetur uenditor. Cy. in l. cùm alienam. C. de lega. qui loquitur de hærede, ut semel de euictione teneatur legatario, quando de iure tenetur. argu. l. fideicommissa. §. si quis decem. de lega. iij. nisi constet de fraude. Cyn. ibi. & Ioan. de Por. in l. si domus. §. de euictione. de leg. j.

Venditor sciens rem posse euinci, tenetur actione ex uendito, etiamsi paciscatur nolle teneri emptori inscio. l. tenetur. §. fin. & ibi Bartol. de actio. emp. Bart. in l. j. §. j. in secundo not. eod. tit. Item tenetur, si euincit ipse, uel hęres suus, uel si fuit in dolo. Item tenetur precium restituere. Bartol. in l. emptorem. §. qui autem. de acti. empti. Adde s̄. Pactum inter emptorem & uenditorem. uer. xx. & seq.

Venditor non tenetur de euictione, quando emptori absenti res fuit euicta. l. emptor. & ibi Ang. & doct. C. de euictio.

Venditor tenetur se obligare de euictione. l. j. de rer. permu. l. ex empt. §. fi. de act. emp. l. ij. de euictio. l. quòd si nolit. §. qui assidua. de ædil. edi. glo. in l. fi. in fi. in uerbo, non liberalis. ff. de condi. ob causam. uidelicet simplici obligatione. in authen. de fideiuss. §. illud. in prin. nisi in casibus notatis per gl. in d. l. ij. in uerbo, dupli. Item in simplum tantùm, id est, solum interesse emptoris, nisi cùm uenditur res preciosa, uel nisi consuetudo aliter se habeat. d. §. qui assidua. & l. emptor. de euictio. Item per stipulationem, & cum hypotheca bonorum, quando consueuerunt fieri instrumenta de uenditionibus. Pau. de Cast. in con. 50. incip. Visis omnibus. in prin. Et si nolit, condemnatur ad cauendum, uel ad duplum. d. l. ij. per glo. in uerbo, dupli. & Bart.

Venditor euictione secuta habet electionem restituendi rem, uel interesse emptori. Bart. in l. si insulam. iij. oppo. secundæ partis prin. ff. de uerb. oblig. per l. si fideiussor. de doli exceptio. & suprà, Euictio. uer. xliiij.

Vendens ex necessitate non tenetur promittere duplam pro euictione. l. qui errat. & ibi Bart. ff. fam. ercis.

Venditor non tenetur de euictione, quando emptor deliquit circa rem. glo. & doc. in l. si hominem. aliàs incipit, Iulianus scribit, si hominem. ff. de rei uendicatio. Nec quando euincitur facto suo. Bart. in l. fundum. de euictio. & suprà, Emptor agit. uer. xij. Nec quando cecidit emptor sua culpa à possessione. Bald. in l. si controuersia. in uersi. glo. quærit hîc. C. de euictionibus.

Venditor, qui tradidit, & cauit de euictione, re euicta non potest conueniri prima actione, sed ex stipulatu de euictione. s̄. Euictio. uer. xxv.

Venditor debet requiri, ut assistat causæ euictionis. Bart. in l. j. C. de pericu. & commo. rei uendi.

Venditor tenetur defendere emptorem in causa euictionis: sed an emptor possit omittere aliquas exceptiones dilatorias sine consensu uenditoris. in Spec. de actio. seu peti. §. in anterioribus. uersi. sed & si conueneris. quòd sic.

Vendicat, id est, agit. not. in l. j. secundum unam lec. C. ad Carbo. uel secundum aliam, ponitur pro retinet, secundum Ang. in reperto. uerbo, uerbū Vendicat.

Vendicans quando restituat precium. Bart. in l. j. in ulti. oppo. C. de præscrip. xxx. anno.

Vendicari potest pars incerta, si actor probabiliter ignorauit. l. quæ de tota. §. incertæ. ff. de rei uendi.

Vendicantis

Vendicantis materiam supple suprà, uer. Agens. uers. xix. xxij. xxxj. xlvij. & xlviij. & per discursum.

Venenatio est crimen occultum. l. cùm fratrem. C. de his, quibus ut indig. & ibi Bald. in primo nota. & sapit proditionem: ut ibi. & Bald. in l. nemo. in ij. col. in uersi. simile est in beneficio. C. de sum. tri.

* Veneno interficiens hominem, eum proditoriè occidere dicitur. Bald. in l. nemo clericus. C. de sum. trinit. Hip. Mars. in rub. ff. ad l. Cornel. de sicar. nu. 5. And. Barb. consi. lxx. col. xj. uol. iiij. Alex. cons. cxlv. col. iij. uol. vij. Aemilius Maria Man.

Venenare plus est, quàm gladio necare. l. j. C. de mal. & math.
* gl. in §. ead. l. Insti. de public. iudici. Hip. Mars. in rub. ff. ad l. Corne. de sicari. nu. 4. Æmilius Maria Manolessus.

Veneficus non uenit appellatione homicidæ. Sali. in d. l. j.

Venenum malum uendi, uel emi non potest. l. quod sæpe. §. ueneni. de contrahen. emptio.

* Venenum temerè uendens, id est, uel malis, uel ijs, quos, an boni uel mali sint, ignorat, tenetur pœna legis Corneliæ de sicar. iij. l. eiusdem. §. alios. C. ubi Bart. Hip. Mar. & alij, ff. ad l. Corne. de sicari. Æmilius Maria Manolessus.

Veneno mortuus cognoscitur ex liuoribus in toto corpore, & spumis ore fluentibus: & si cremetur corpus, cor illæsum remanet à ueneno præseruatum. Sueto. in Caligula. in princi.

† Et uide quod per Pari. de Puteo in tractatu Syndi. in uerbo, Tortura licet.]

* Venenum ad uenenandum aliquem faciens uel alicui uenenum dans, mortis est pœna mulctandus. l. j. §. præterea. ubi Hip. Mars. in prin. l. iij. in prin. ubi idem Marsil. ff. ad l. Corn. de sicari. Æmilius Maria Manolessus.

* Venenum qui, ut alteri daret, parauit, etiamsi non dederit, eadem tamen pœna est mulctandus, qua si dedisset. l. j. C. de malef. & math. l. j. in extr. ubi Bar. ff. ad l. Pomp. de parri. l. iij. in princ. ff. ad l. Cor. de sicar. Cæpol. co. final. Angel. Aret. in tract. Malefic. in uerb. & ex interuallo. nu. 18. ubi Arimine. in addi. Sali. in d. l. j. Illustris. Car. Par. cons. clxvij. nu. 1. uol. iiij.

† Venenum præbens, stante statuto, quòd capite puniatur, tamen intelligendum erit sequuto homicidio. Barthol. Cæp. consi. ult. Ad hoc Bart. in l. j. §. diuus. ad leg. Corn. de sicar. Dec. in l. j. §. fi. ff. quod quisq; iur. & Felin. in c. j. de præsum. Cæterùm Senatus Mediolanensis ad mortem condemnauit concubinam, quæ uenenum in ferculis dederat concubinario suo, licet homicidium nō fuerit sequutum, ut Boss. ait tit. de homicid. nu. xiij.]

Venenans aliquem punitur, etiam morte non secuta, quia fortè ueneno occursum sit medicamentis. Bart. fin. in l. j. in fin. ff. de parricid. & in l. eiusdem. §. adiectio. ff. de sic. & Ange. in l. j. C. de mal. & math. qui format quæstionem in mente uenenum causa occidendi, nunquid puniatur. ubi Sali. sequitur Bar. & Io. Fabrum Institu. de pub. iudi. §. alia. Sed Ange. aliter loquitur in l. j. §. sit iniuria. de uar. crimi. & tenet Ang. Aret. in maleficijs. uer. mortuus. ult. col. Sed Bal. consuluit eum puniri pœna extraordinaria, in consil. Stephanus, &c. ubi non allegat dictā l. j. nec ad eam respondet, nisi statutum loquatur de occidente ferro, uel ueneno: quia actus cōsummatus requiritur. Bar. in l. j. §. diuus. ff. de sica. Ange. in l. & si certus. ad Syllan. Bal. in l. si quis, non dicam. iij. col. in uersi. iuxta hoc incidenter. C. de epis. & cle. Hodie uerò quia consuetudo generalis Italiæ est, quòd l. is, qui cum telo. C. de sic. non habeat locum, etiam nullo stante statuto, ut s. non tenetur de sicarijs pro attentione ueneni, uel homicidij, secundū Spec. de accusatione. §. primo. uer. sed pone, primo. Ang. in l. j. §. hęc autem uerba. quod quisque iur. Sal. in l. j. C. de sica. tenet contra Barto. in d. l. j. & Moderni in rubri. & etiam Sali. in l. fi. de pa. qui fil. di. Alex. in d. l. j. de parricid. & ita pluries anno superiori iudicaui in maleficijs Capitolij hîc Romæ. † Et per Fel. in c. j. de præsump. in v. fallen.] † Vide consi. Alex. consi. cxxvij. iij. uol. de quadam muliere confessa dedisse uenenum marito suo, faciendo bullire aquam cum uiuo argento. Et ibi multa bona Ioan. de Ana. in rubri. de his, qui fil. occid. in ij. col. facit duo membra in hac materia: unum, quia non occidit, quia non potuit: aliud, emit ea de causa uenenum, sed non occidit maritum, licet potuerit.

Venenatus si sit paterfami. qualiter fiat inquisitio contra familiam. in Spec. de inquisi. §. nunc tractemus. uersi. porrò.

Venenatio qualiter probetur. Pau. de Cast. consi. cxcvilj. incipiente, Visa inquisitione.

Veneni appellatione uenit quicquid adhibitum mutat naturam eius, cui adhibitum est, siue bonum, siue malum sit: unde & medicamenta uenenum dicuntur. l. qui uenenum. ff. de uerb. signifi. l. quod sæpe. §. ueneni. de contrah. emptio.

Venenari si quis se facit, uide Bal. in l. ij. C. qui testa. fa. po.

Veneti dicuntur de populo Romano. Bart. in l. hostes. de captiuis. nec recognoscunt superiorem ex pręscriptione. Bart. ibi. & Bald. in l. j. ff. de rerum diuisi. & sunt domini maris Adriatici, & litorum eius, scilicet in genere, non in speciei: quia litora sunt ciuitatum adiacentiū litori. Bald. in l. penul. C. de condi. inser. Vide Bartol. in l. quo minus. ij. q. de fluminibus. & in l. sene. ff. de iniur. & Salic. in l. iij. C. de nau. fœno. & per Barthol. Cæpol. in l. eum, qui uectigal. de uerbo. signifi. & in tracta. de serui. rust. tit. de mari. & suprà, Ciuitas. uersic. xij.

* Veneti non cognoscunt superiorem. Bartol. in l. hostis. ff. de captiu. & postlimi. reuer. Bald. in rubri. ff. de rer. diuisio. col. iij. Ias. in l. j. C. de sum. trinit. Carol. Rui. consi. lxvj. uolu. iij. Iaco. Phil. Portius Imo. consil. cvj. nume. 18. Aemilius Maria Manolessus.

† Veneti quare sint exempti ab imperio Romano, uide dom. Iaso. May. in l. cunctos. de sum. trin. num. 15. & nume. 14. & in eiusdem l. repe. num. 9.]

* Venetiarū illustrisśima Resp. noua Roma appellatur. Raph. Fulgo. consi. lxij. Iacob. Phil. Portius Imo. consil. cvj. nu. 96. Aemilius Maria Manolessus.

Venia dicitur quando parcitur ignoranti. l. planè. & ibi Bartolus in lectu. Nicol. de Neapo. ff. de excusatio. tuto.

† Adde, quòd uenia est debitæ pœnæ remissio, secundum Senec. lib. de Clem. & dicitur Græcè συγγνώμη.]

Venia ætatis concessa tollit beneficium restitutionis in integrum. l. j. & ibi Bart. C. de his, qui ue. æta. impe.

Venia ætatis à solo Imperatore conceditur, non à statuto, nec à senatoribus, uel populo. Bartol. in l. non ambigitur. & ibi omnino per doct. Alex. post Barto. circa medium. ff. de legibus. & in l. omnes populi. iij. quæstione tertiæ principi. in uersic. si uerò fierent in causis maioribus. ff. de iustitia, & iure. Bald. in l. j. paulo post princ. C. de iure aure. annul.

Venia non datur non pœnitenti. xxiiij. q. ij. legatur. & Dantes Aldeche absoluere non se po chi non se pente, &c. & ideo. † Et per Felin. in cap. Apostolicæ. de except. in fin. penul. col.]

Venia mortuis non prodest, quia non possunt pœnitere. Bald. in l. seruis. ad fi. C. de legat. Quod uerum inuenia culpę, non in uenia pœnæ. glo. est iiij. distin. denique.

Veniæ facilitas tribuit incentiuum delinquendi. in Specular. de aduoc. §. consequenter. in fin. facit l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis.

Venia quando interpretatur, non requiritur partis citatio. s. Citatio requiritur. uersic. vij. & uersic. Monachus agit. uersic. xvij.

Venia per monachum acturum contra abbatem debet impetrari. d. uer. Monachus agit. uersic. xiij. Alex. in l. generaliter. de in ius uoc.

Veniam contra fiscum acturus an debeat petere. s. Fiscus conuenitur. uersic. ix. quod sic.

10 Veniā à quibus personis sit impetranda. in titu. ff. de in ius uoc. & C. eo. per totum. & j. & Alex. ubi s.

Veniam debet filius impetrare, etiam acturus officio iudicis contra partem. gl. in l. cogi. §. si pater. in uerbo, Obsequium. ff. ad Treb. & Alex. in l. adoptiuum. in fi. de in ius uoc. Bald. in l. quamuis. in j. col. in uersic. modò quæro. C. de fideicommis. dicit idem, quando agit contra patrem prodigum, ut priuetur administratione, non autem quando filius tutor agit contra patrem. Bald. in l. fi. §. necessitate. iij. col. in uer. modò quæro unà cum gl. C. de bo. quæ lib.

Venia debet impetrari, quando agitur contra clericū, uel contra doctorem. glo. in l. generaliter. in uersic. possumus. & ibi domi. Alexan. in ulti. col. cum alijs concor. ibidem signatis per eum. & in l. generaliter. eod. tit. & Bart. in l. si libertus. ff. de in ius uocand.

Venia non est de substantialibus iudicij, & ideo non impetrata non reddit processum nullum. Bart. in l. fi. in iij. quæstione. & ibi uide per do. Iaſ. May. in uerſi. hinc dubitat. Bart. C. de in ius uo. Sed Bar. in l. quamuis. uerſic. ultimò dicit Gul. ff. eod. tit. dicit, quòd reddit proceſſum nullum contra contumacem non opponentem. quod not. Vide Alexan. conſil. clxj. ij. parte. qui dicit ualere proceſſum. Sed quid ſi offeratur pœna. Alex. in l. fi. C. de in ius uoc.

Venia non petita, poteſt uxor agere contra maritum. Alex. in l. generaliter, in fi. C. de in ius uocan.

Veniam debet petere filius uulgo quæſitus acturus contra matrem, ſed non inceſtuoſus acturus contra patrem. Alex. in l. ij. ff. de in ius uoc.

Venia debet peti, quando quis eſt acturus contra ſocerũ, contra patrem defenſorem ciuitatis, Rempublicam, Imperatorem, papam, fiſcum, propriam patriam, dominũ, abbatem, non contra uitricum, nouercam, patronum eccleſiæ, parochialem presbyterum, doctorem uel magiſtrum: ut plenè per Alex. in l. generaliter. ff. de in ius uoc.

Veniam petens non dicitur confiteri crimen. glo. ſing. in c. exquiſita. de homicid. Alex. in l. j. in prin. de ope. no. nunc.

Venientes ab inteſtato ueniunt appellatione hæredis in teſtamento, in quo unus tantùm eſt hæres. ſ. uer. Hęres. el j. uer. xxvj.

Venientes ab inteſtato proximiores habentur pro inſtitutis, quando teſtator alium per errorem inſtituit. Bald. in l. eam, quam. in prin. uer. coniecturalis eſt. C. de fideicom.

Venientes ab inteſtato excludunt ſubſtitutum, cui debent reſtituere retenta legitima, & Trebellianica, quando teſtator inſtituit pupillum, cui ſubſtituit Titium, quandocunq; deceſſerit pupillus. glo. in uerſi. fideicommiſsi. & Bald. in l. precibus. x. col. magna. uer. modò reuocemus in dubium. C. de impub. & ali. ſubſti.

Venientes ab inteſtato ipſi pupillo poſſunt grauari fideicommiſſo, licet pupillus non poſſet. Bartol. in l. Papinianus. §. ſi quis impuberi. de inofficio. teſta. Cyn. in l. j. de uulgar. & pupil. Cyn. in l. ex tribus. C. de inoffi. teſta.

Veniens ab inteſtato præfertur ſubſtituto. Bald. in l. iij. j. opp. C. de impub. & in l. precib. x. col. in uer. modò reuocemus. ſed excluditur per ſubſtitutum pupillarem. l. ſi teſtamento. & ibi. Bald. eod. tit.

Venientes ab inteſtato ſuccedunt in bonis ſitis extra territorium loci, in quo eſt ſtatutum de teſtando coram ſeptem teſtibus, ſi alibi, ubi ſunt bona, eſt ſtatutum de teſtando coram decem teſtibus, & ſic eſt caſus, in quo quis decedit pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. Bart. in l. ſi arrogator. penul. colum. in fin. uerſic. & ualet. ad q. in ciuitate, &c. ff. de adop.

Venientes ab inteſtato an teneãtur ad legata coniunctis perſonis facta in teſtamento inualida. Bald. in l. certum. pe. col. in uer. iuxta hoc queritur. C. unde cogna. quòd non, niſi fuerint repetita. & infrà eo. uerſic. xvij. & tenetur, ſi teſtamentum habet clauſulam codicillarem. Bart. in l. ſi iure. de lega. iij. & in l. per ea. §. j. de teſta. & Alex. conſi. xliij. ij. parte.

Venientes ab inteſtato habent remedium principis contra teſtamentum adulti dolo factum. Bald. in l. ſi frater. qui teſta. face. poſ.

Venientes ab inteſtato poſſunt proponere nullitatem teſtamenti. Pau. de Caſt. con. ccclxxxiiij. incip. Ad primum quęſitum reſpondetur. in ultimo dubio.

10 Venientes ab inteſtato tenentur ad legata ex teſtamento inualido iurato, quia iuramentũ habet clauſulã, Omni meliori modo. l. cùm pater. §. filijs. & ibi Bar. de lega. ij.

Venientes ab inteſtato uidentur inſtituti, quando teſtator reuocat teſtamentum, dicens uelle mori inteſtatus. Bart. in l. ſi iure. in j. col. in fi. in uerſ. tu debes ſcire. ff. de legat. iij.

Venientes ab inteſtato de iure ciuili, auferunt dotem datam ſpuriæ teſtatoris, non autem de iure canonico. Bar. in l. Męuius. §. duobus. in xv. col. in uer. ſed dices, quòd prædicta ſunt. ff. de lega. ij.

Venientes ab inteſtato uidentur tacitè ſubſtituti, quando hæres eſt prohibitus teſtari. l. qui filium. in prin. & ibi Barto. ad Treb. Adde Bald. in l. precibus. x. col. uerſic. quinto, quia uideo. C. de impu. & ali. ſubſti.

Veniens ab inteſtato aliquando præfertur ſubſtituto ex uoluntate defuncti. Bar. in l. quidam teſtamento. in fi. ff. de uulg. & pup. per l. ſi quis ita hæres. de hære. inſti.

Venientes ab inteſtato poſſunt inſtitui in codicillis, & primũ teſtamentum reuocatur. Bart. in l. nunc autem. in q. ff. de iniuſt. teſta. & per Bartol. in l. hac conſultiſsima. §. ſi quis autẽ. in fi. de teſta. & in l. militis codicil. in princi. & §. ueteranus, de teſt. mili.

Venientes ab inteſtato non uidentur ſubſtituti uxori inſtitutę ad uitam in teſtamento, habente clauſulam codicillarem. ſuprà, Clauſula codicillaris. uerſic. xxxv. in clauſulis Teſtamentorum. & infrà, Vxor hæres. uerſi. iij.

Venientes ab inteſtato uidentur grauati reſtituere ſubſtituto poſt mortem hæredis grauati. Bart. in l. peculium. §. fin. in fi. ff. de legat. ij. l. recuſare. §. meminiſſe. & ibi Bart. ad Treb. in l. iiij. uer. item contra. ff. de nouatio. in l. cùm pater. §. ab inſtituto. ff. de leg. ij. Bald. in l. multum. in iij. col. magna, in fin. uerſic. ſimile dico in teſtamento. C. ſi quis alteri, uel ſibi. & quod per Bart. in l. fundum. in uerſ. item pone. teſtator. ff. de act. emp. & uide omnino ſ. uerbo, Clauſula codicillaris. uer. iiij. in clauſulis Teſtamentorum.

Venientes ab inteſtato tenentur ad relicta ab inſtituto ex ui tacitæ repetitionis. tex. ſing. ſecundum Bal. in l. eam, quam. ij. col. in uerſic. item nota regulam. C. de fideicom.

Venientes ab inteſtato non ſuccedunt, quando teſtamentum rumpitur: quia non dicitur propriè inteſtatus de communi uſu loquendi, ſed quando non eſt factum teſtamentũ. Bart. in l. j. in prin. uer. item quæro. ff. de ſuis & legi.

20 Venientes ab inteſtato uidentur ſuccedere tacito iudicio teſtatoris, ſi poteſt probari contrarium, quando teſtamentum nullum factũ eſt. Bal. poſt gl. in l. conficiuntur. in princ. in ſecundo no. ff. de iure codi. & Alex. conſi. xiiij. iiij. parte.]

Venientiũ ab inteſtato materiam ſupple ſuprà, uer. Agnatus. & uer. Legitimus. & uer. Hæredes ab inteſtato. per totum.

Veniſſe non dicitur, qui ante uenit terminum. Bald. in l. j. C. qui admi. nec qui non ſtetit. ſuprà, uer. Citatus. uerſ. xliij. & xlvj. & in uerſi. lxxv. & ſequen.

Veniſſe denuò dicitur, qui reuertitur poſt quinquenniũ. Ludoui. Bolog. in conſilio, quod eſt ante conſilium xlvij. Alexand. in iiij. parte. † Et per Ioan. And. in c. ſi quis. de procu. in vj.]

Venter mulieris prægnantis, etiam extraneus, mittitur in poſſeſsionem bonorum. l. extraneo. & ibi Bart. ff. de uen. in poſſeſ. mit.

Venter non poteſt exhæredari, quia non poteſt committere cauſas ingratitudinis. l. ſi quis in ſuo. C. de inoffi. teſt. Bar. in l. j. §. toties. uerſic. hoc præmiſſo. ff. de uent. in poſ. mit. l. maximum. & Bal. in auth. ex cauſa. de libe. præte. ij. col. uerſic. quartò præmitte. & l. ſi poſthumus. in prin. ff. de libe. & poſt hu. non tamen clarè hoc dicit ibi.

Ventris appellatione ueniunt etiam plures poſthumi. Oldr. conſi. ccxj.

Venter per quot mulieres debet inſpici. in Spec. de teſte. §. reſtat de numero. uerſic. item in purgatione. ibi: item tres obſtetrices. quòd per tres, & quòd duæ tantùm probant prægnantiam. per l. j. ff. de uen. inſpic. uel quinq;, quando ſe prægnantem confitetur: quia ſe ſponte ingerens facit ſuſpectã. Spec. & Ioan. And. ibidem, per d. l. j.

Ventris nomine miſsio in poſſeſsionem quare & quomodo fiat. ſ. Miſsio. uer. clij. & clx. & ſeq.

Ventus eſt neceſſarius ad triturandum granum, & ideo non poteſt area uicini impediri à parte uenti flantis. l. fi. & ibi Bal. C. de ſerui. & aqua.

† Adde, quòd uentus eſt magna multitudo exhalationis calidæ, & ſiccæ motæ lateraliter ſuper terram ad multam diſtantiá, ſecundũ Ariſt. lib. iij. Meteoro. & dicitur Gręcè πνεῦμα.]

Verberare, an ſit crimen publicum. Bart. in l. lege Iulia. in tertio no. ff. ad legem Iul. de ui pub. quòd non, niſi in tribus caſibus ibi per eum notatis.

Verberatur quandoque Iudæus, uel alius, qui non poteſt cogi à iudice, cùm citatus non uult comparere. in Spec. de actore. uerſi. item quòd uult.

Verbera ſequuntur quandoque poſt uerba. in Specul. de præſump. §. ſpecies. uer. ſed pone.

Verberatur

Verberatur quis quandoque in defectum pœnæ pecuniariæ: in Spec. de restitu. in integ. §. ij. uersi. hoc autem. el ij. Addo tex. & Bart. in l. fin. ff. de in ius uoc. & Bart. in l. imperium. in ulti. col. ff. de iurisd. om. iudi.

* Verba, quæ naturaliter & ciuiliter intelligi, & interpretari possunt, naturaliter interpretanda sunt. l. fin. ubi Bald. ff. de his qui ueni. ætat. l. ex ea parte. §. insulam. ubi Bar. ff. de uerb. oblig. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iur. fisci. not. in l. fideicommissum. ff. de condi. & demonst. glo. in c. susceptum. de rescrip. in vj. in cap. placuit. il ij. in uerbo, mortuus. xvj. q. j. c. maior. xxxiiij. q. j. c. quoties. de testib. l. si pater. §. fi. & l. seq. ff. de adoptio. l. eum qui. in princi. ff. de interd. & releg. l. semper. in princip. ff. de iur. immuni. l. j. C. de impo. luc. descrip. lib. x. And. Barb. in rep. l. cùm acutissimi. col. xlviij. C. de fideicommis. Iacob. à S. Georgi. in l. j. col. ij. C. ne lice. poten. Ioan. Bap. de sancto Seu. in rep. l. omnes populi. in q. Bart. an statuta recipiant interpretationem declaratiuam. q. xix. ff. de iusti. & iur. Soci. in l. procurator. C. de eden. Feli. in rub. de maiorit. & obedien. col. pen. in c. super eo. il ij. col. pen. de testib. Deci. in c. cùm omnes. lectur. ij. not. v. de constitutio. Cirier. in trac. primogenitur. li. j. q. ij. And. Tiraq. in Tract. de iur. primogenior. q. j. nu. 10. q. xl. nu. 134. q. lxxxiiij. nu. 6. Alexan. consi. cxxiij. col. j. uol. j. consi. iiij. col. j. uol. iiij. And. Barbat. consi. x. col. fin. consil. xviij. col. iiij. consil. xxx. col. j. uol. ij. Iason consi. ccxv. col. ij. uol. ij. Dec. cons. cccxliij. col. iiij. Ioan. Crot. inter consilia Ioan. Anto. Rubei. Alexan. consi. xxxix. Aemilius Maria Manolessus.

Verbum potest intelligi propriè, & impropriè, diuerso respectu. glo. j. & doct. in l. j. C. de usufru. in cap. Raynaldus. in uerbo, legauit. de testa. & in c. capitulum. in fin. gl. in uerbo, relaxetis. circa mediū. de rescrip. & in Spec. de dispu. & alleg. §. iiij. uersic. uel dictio. Exempla sunt per Alex. in con. xlij. iiij. parte. quia quandoque ponitur, uendidit, id est, locauit. Bar. in l. cotem. §. qui maximos. in j. col. uer. secundò quæro. ff. de publi. & in l. j. in j. col. in fi. in uersic. quæro, in quo differt. C. de iure emphy. & in q. publicanus. no. in l. si tibi pecuniam. & ibi Bar. in j. no. si certum petatur. Item ponitur actor pro syndico: & ecótrà. Bar. in l. j. §. j. quod cu. uni. no. & ibi Alex. & in l. neque. in j. col. in uer. ulterius opponitur. C. de procura. Addo textum & Bart. in l. insulam. ff. de præscri. uer. & ibidē uide do. Ias. May. & doct. in c. cùm post. de elec. Item curator pro tutore. c. j. cum glo. in uer. curatores. de oblig. ad ratioci. Item uerba in iuramentis impropriantur quandoque. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. & ibi Bar. ff. de iureiu. Item uerba libelli. Bar. in d. §. item si iurauero. & in l. si olei. in fine. C. loca. & in l. j. in ult. col. in uer. ultimò hæc lex. C. de usufru. & in l. minor. §. si seruus. de euic. Bal. in rub. C. de iure emphyt. in fin. in uersi. secundò quæro. & in l. ij. de formulis. Pau. de Cas. in d. l. prima. & in consil. vij. incipiente, Circa primum uidetur dicendū in secundo dubio. Io. de Imo. in c. cùm Bertoldus. de re iudi. & in c. cùm ad sedē. de rest. spo. & ideo libellus de dominio, uel proprietate, uerificatur etiam in utili: ut per Alex. plenè in l. j. ff. si ager uect. & in con. lxxvij. iiij. parte. & suprà, Possessio. el j. in prin. & Alex. in l. sed & si possessori. §. itē si iurauero. de iureiuran. item libellus appellationis, dico sententiam iniustā, uidelicet quamuis sit nulla. gloss. Paul. de Castr. & Alex. in l. cùm seruus. de cond. ob causam. Item si dicit, Peto sententiam nullam rescindi: intelligitur, id est, nullam declarari. s. Libellus appellationis. uersicu. xiiij. Item uerbum dare, contra furem exponitur, id est, restituere. Bal. in l. subtracto. uersi. ex hoc not. C. de furt. Item quandoq; in instrumentis ponitur pro tradere, in Spec. de emp. & uen. §. j. uer. prima autem glo. & Bar. in l. si à substituto. §. j. de lega. j. Bar. in l. si stipulatus. in ij. no. & ibi Flo. ff. de usur. Bart. in l. exempto. in fi. principij. ff. de act. emp. & in l. fi. j. col. in uer. contra hoc opp. ff. de cond. ob causam. Item uerbum reddere, quandoq; ponitur pro dare. Bal. in l. cùm etiam. in ij. notab. C. de reb. credi. & in addi. Spec. de emp. & uen. uer. uerbum dari. Item uerbum Tradere, pro dare. suprà, uer. Traditio. uersic. xxviij. Item mutuauit, ponitur pro commodauit, & ecótrà in attestationibus. l. fi. & ibi Bar. in uersic. ultimò nota. C. de his, qui ex publi. ratio. li. x. Item locatio pro cōductione accipitur. gl. in uers. conduxisti. Cy. & Bartol. in l. ij. C. de loca. Item locauit ad emphyteusim, pro concessit. Ioan. Andr. in addi. Spec. de loca. §. v. in prin. Item hæres pro bonorū possessore. Bald. in l. j. C. unde lib. Item uendidit, pro permutauit. Bald. in l. j. in j. col. in uer. item nota, quòd uerbum. C. de rer. permu. Item uers. uendidit in contractu locati, non mutat naturam contractus locati, quia est uerbum generale ad omnes contractus. Bal. in l. ij. C. commo. Alex. in l. insulam. de præscrip. uerb. Et quid si dicitur, Do tibi fundum in pignus pro decem cum pacto, quòd lucreris fructus, & mihi non liceat unquam luere. Alexan. post gl. in l. qui Romæ. in princ. de uerbor. obligat. uide l. cùm precario. ff. de precar. & per Bartol. in l. ubi. de dona. cau. mor. Item uerbum adiuit uoluntate patris, exponitur, id est, iussu patris: ut j. uersi. xj. Item in libello seruitutis. dico mihi deberi seruitutē, exponitur, id est, fundo meo. Bart. in l. j. in prin. in uersi. & ideo iste libellus. ff. si ser. uen. Item uerba testamenti impropriantur, ne uoluntas pereat. Flo. in l. & puto. fami. erc. & l. Titia. prima. §. Lucius. el j. & ibi glo. & Bart. in uersic. per istum §. dixi. ff. de lega. ij. l. fi. & ibi Bart. de posthu. hære. inst. Vnde Falcinia pro Falcidia. Bal. in l. Imperator. la j. in ij. col. ad fin. ff. de statu homin. Addo do. Iaso. May. in auth. nouissima. in xvj. col. C. de inoffi. testa. Item iure restitutionis, id est, iure institutionis. Bald. in l. si cùm ante. C. de do. ante nup. per gl. in l. fin. C. de fideius. & Alex. in l. j. §. j. quod cuiusque uni. nomine. Addo etiam do. Ias. ubi s. uers. quid autem, si grossus. Item institutio in hereditate intelligitur, id est, in bonis, cùm hæreditas non sit uiuentis. Barto. in l. j. iiij. q. in xij. col. in uer. ad primū, an hærede. C. de sacrosan. eccle. Idem est in donatione hæreditatis. Bart. post glo. in uerb. hæreditati. in l. quæsitum. §. si seruus. de lega. j. Item tutor in testamento datus usq; ad uiginti annos, intelligitur, id est, curator post annos quatuordecim. Angel. in l. ij. C. de confir. tu. Idem in uerbis sententiæ, quia impropriantur. glo. & Bald. in d. l. & puto. §. j. Bald. in l. cùm uirum. in ij. col. in uersi. deinde nota. C. de fideicommis. & in d. l. si cùm ante. Bart. in l. j. j. oppo. de negot. gest. C. & in l. non solùm. §. sin autem. de bo. quæ lib. & in l. ij. si serui. uendi. quam legit pro prima. in prin. in uer. & per hoc dicebam. Alex. consi. lxxvij. iiij. parte. & in l. j. §. si quis ita. de uerb. oblig. † Et per Felin. in c. si quis. de offic. le. circa medium. ij. col. & in c. auditis. de præscrip. circa prin.] Item si testator dicit, Constituo te dilapidatorem meum ad exequendum testamentum, intelligitur constituere executorem. Bald. in l. id, quod pauperibus. in princ. de episcop. & cleric. Alexand. in l. j. quod cuiusque uni. no. & plenius in consi. xlij. iiij. parte. Addo Innoc. in c. petito. de procu. & omnino do. Alexand. in dicta l. in primo no. C. de nego. gest. † cum alijs concor. ad hoc ultimum per eum signatis. † & dicitur Græcè λόγος.]

Verba prolata ab homine grosso, uel rudi debent intelligi grosso modo. Innocen. in c. cùm clamor. in fin. de testi. Bald. in l. mancipia. in fine. C. de seru. fugiti. per l. si cùm ante. per Cy. de dona. ante nup. & in c. primo. iiij. col. in uersic. in contrarium arguitur. de suc. feud. & in authen. sed nouo. ij. col. in uersic. quæro etiam qualiter. C. de seru. fugiti. nisi in literali sermone sint redacta per aliquem peritum, uel notarium. Bart. in l. si quis filiabus. in uersic. puto tamen. ff. de testa. tute. & Bald. in l. lege. in ij. col. super glo. quæ incipit, sed quando. C. de leg. hære. quod secundum uulgus. & Alex. in consi. xlij. iiij. parte. ubi omnino. & consil. lxxxij. j. parte. Sed Bal. in l. captatorias. in ij. col. ante uersic. unum scias. C. de testa. mili. dicit quod grossus modus loquendi debet in aptiorem partem interpretari. Vide Barto. in l. necessarias. §. si annua. in j. colum. ad fin. ff. de pigno. act. & in l. stipulatio ista. §. hoc quoque. de uerbo. oblig. Item,

Verba testium sunt intelligenda secundum communē usum loquendi, & uulgari modo. Bald. in tit. de pace Constan. §. positiones. facit l. cùm de lanionis. §. asinam. de fund. instru. l. librorum. §. quod tamen Cassius. de lega. iij. Ioan. de Imol. in l. ij. j. col. ff. de duobus reis. l. Labeo. de sup. lega. l. sciendū §. illud. de ædil. edi. c. ex literis. de spon. Alexand. consilio lxxxij. j. parte. & de ope. no. nunc. in l. j. j. col. per glo. in l. stipulatio ista. §. hoc quoque. de uerb. oblig. & glo. & doct. in l. j. C. de usu. & habitat. & in l. quòd si nepotes. de testa. tu. Alexan. in l. post dotem. penultima charta, soluto matrimonio. Et

† Et per Felin. in c. cùm clamor. de testi.]

Verba inepta, & obscura, sunt intelligenda eo modo, quo sapientes intelligerent, ut solebat dicere Bald. per l. fideiussores. §. pro Aurelio. de fideiuss. & Bald. in c. cùm quidam. C. de impub. & ali. substi.

Verba literalia debent intelligi secundum artem literalem, uel secundum grossum modum intelligendi literaliter. Bald. in d. l. lege. in ij. col. in quæstione, quæ incipit, sed quando.

† Verba in dubio an accipiantur pro iure seruitutis, an pro dominio. Deci. consi. xlj. per totum. ubi plenè.

Verbum robaria, debet intelligi secundum uulgus. Bald. in d auth. sed nouo iure. iij. col. uer. quæro etiam qualiter.

Verba filiorum, uel liberorum, & similia debent intelligi, pro ut de iure, nō secundum communem usum loquendi: nam præsumitur notarius posuisse illa secundum mentem testantis, uel contrahentis: sed cautius est, quòd notarius scribat in uulgari ea, quæ in Latinum non bene redigi possunt. Bart. in d. l. si quis filiabus. in fin. & in d. l. stipulatio. §. hoc quoque. & Ioan. de Imo. in c. cùm tibi. in fi. de testa. uide Inn. in d. c. cùm clamor. ad finem. Adde, quòd in uerbis consuetudo dominatur. Aul. Gellius lib. ij. c. xxiiij. & li. xj. c. xiij.

Verba sunt intelligenda cum effectu. l. j. §. ij. quod quisque iur. in Spec. de appel. §. de officio quoque. uersic. penul. & glo. & Card. in cle. j. de decimis.

† Verba in omni materia impropriantur, ut aliquid operentur. Soci. iiij. uol. consi. ij. col. fi.

Verba sunt intelligenda sano modo. Paul. de Castr. consil. suo cxiij. incipien. Substitutio prædicta facta Antonio. in ij. col. in princ. l. j. in fi. ad municip. l. iij. §. non frustra. de iure fis. l. si quando. de leg. j.

Verbum geminatum relatum ad personam, inducit electionē de industria personæ. Bald. in c. fi. de offic. deleg. per l. balista. ad Treb. quem ibi sequuntur Imo. Panor. in fi. principij. Addo quod do. And. Barb. ibidem hoc reprobat. Sed uide Ias. May. in d. l. j. in prin. in xij. col. ubi sustinet dictum Baldi, & illud fortificat.

10 Verba generalia non sufficiunt, quando mentio specialis fieri debet. suprà uerbo, Generalis. uer. xlij.

Verba generalia etiam in beneficijs restringuntur, ne comprehendant odiosos. l. Titius. §. Lucius. el secundo. & ibi Bart. ff. de lega. ij.

Verba sunt interpretanda eo modo, quo possunt. l. stipulatio ista habere. §. hi, qui. & seq. de uerb. oblig.

† Verba testatoris debent intelligi secundum quod de iure intelliguntur. Deci. latè consi. clv. col. ij. circa finem.

Verba generalia restringuntur ad habilitatem. l. ut gradatim. §. j. de mu. & hono. l. j. cum glo. de sacrosanct. eccle. l. j. §. j. de consti. pe. ubi Pau. de Cast. infert ad quæstionē ut ibi. l. alio. & ibi Alex. de eo, quod certo lo. nisi sint prolata ad prorogationem iuris iam constituti. Bald. in l. momentaneæ. secundo no. C. qui legi. perso. Itē intelliguntur de similibus specialiter expressis. l. fin. §. cui dulcia. de uino, tri. & oleo lega. & quod per Barto. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cau. & in c. qui ad agendum. de procur. in vj. & in cons. Quia per suprà scriptos. quod est ante consilium lix. Alex. iiij. parte. & in cōs. Capio primum quæsitum. in fi. & s̄. Generalis. uer. xxxiiij. Item nisi fauore Reipublicæ. l. iij. §. utrū. & ibi Ray. & Bart. ad Syllan. Et de hoc articulo uide multa exempla per Alexand. in l. eleganter. §. qui reprobos. de pign. actio. Item,

Verba prægnantia, seu generalia, comprehendunt etiam maiora expressis, in quibus sit maior ratio. gl. in clem. j. de re iudi. & glo. in clem. ne Romani. de elec. & in clem. j. de iudic. & in l. cùm pœna. de arbi. & Alexand. in d. §. qui reprobos. Addo etiā istud procedere, nisi talia uerba generalia disponerent circa actū iam concessum de præterito, tunc non restringuntur, sed extenduntur etiā ad inhabilitatem. gl. est in l. j. §. nunciatio. in uer. omnibus. & ibi Bart. in iij. col. uer. uenio ad quędam. & ibi alij doct. ff. de ope. no. nunc.

Verba generalia accessoriè posita ad suum principale restringuntur. l. prædijs. in prin. de leg. iij.

Verba futuri temporis restringuntur ad tempus mortis. l. ij. & ibi Bart. in prin. ff. de auro & arg. legato.

Verba sunt aptanda potius ad intellectum ualidū, & personis, de quibus loquitur, secundum earum conditionem. Bal. in l. quoties. in ij. col. in uer. quæro, si pater. C. de hære. insti.

* Verba de quibus dubitatur, quo nam modo sint intelligenda, ex antecedentibus, & subsequentib. declaranda sunt. l. fi. §. cū dulcia. ff. de uino, trit. oleoque leg. Ab. con. xxxvij. uol. j. Ias. con. cxxvij. uol. iiij. Æmilius Maria Manolessus.

Verba quæ non possunt interpretari à proximis, interpretantur à remotis. Bal. in l. fi. j. col. uer. no. quòd uerba. C. de hære. institu.

Verba directa sunt, quæ modi imperatiui in uerbis, sed in nominibus quæ sunt nominatiui, uel uocatiui casus. Bart. in l. quoniam indignum. in uer. item no. quòd uerba. C. de testa.

Verba quæ non possunt intelligi per prius, intelliguntur per posterius. l. fi. & ibi. Bald. in j. colum. uer. no. uerba, quæ non possunt. C. de hære. insti.

20 Verbum emissum uolat irreuocabiliter. Bald. in l. quidam elogio. in ij. col. in uer. tertio casu. C. de iure deliber. Specul. de aduo. §. iiij. ante medium.

Verba etiam pręcisa, interpretātur secundum qualitatem rei, super qua conferuntur. l. iij. §. si quis hæredi. de statulibe. l. si in diem. in prin. & ibi Bart. de cond. & demon. Bal. in l. j. iij. col. C. de his, quæ pœ. nomi. Alex. consi. xxxv. iiij. parte. Io. de Imol. & Pet. de Ancha. in c. nos quidem. de testa. Exemplum est, si testator mandat sub pœna fieri intra decem dies à die mortis intelligitur etiam aditæ hæreditatis. Item terminus statuti episcopi ad exequendū testamentū intra mensem, à die mortis intelligitur, & scientiæ, secundū doc. ubi s̄.

Verba dubia non declarata non operantur. Bald. in l. potuit. vj. q. in fi. C. de iure deliberandi.

Verba futuri temporis indicatiui modi quomodo ponātur. in l. doli. §. hæc actio. de ser. cor. Bartol. in l. j. §. ij. quod quisque iuris.

Verba conditionalia, Si gesseris negocia mea: non important mandatum. Bart. in l. si pupilli. §. uideamus. in fi. de neg. gest.

Verbum aptum importare præteritum, & futurum tempus, ut Habuerit, uel Fuerit, & similia, interpretatur in futurum in ultimis uoluntatibus. glo. Bart. & Ioan. de Pra. & docto. in l. cùm tale. §. penul. in glo. uer. dixerunt. ff. de conditi. & demonstratio. Paul. de Cast. in l. cùm lex. de legi. Bart. in l. hoc articulo. in j. colum. & j. oppo. ff. de hæredi. insti. & in l. solemus. de condi. & demon. & in l. si ita. in j. colum. in fi. in uer. & pro declaranda lege ista. ff. de auro & argen. lega. & in l. talis. in §. fi. in j. colum. in ij. oppo. de lega. j. Et ideo legatum filiæ, quæ fuerit uidua, debetur pro uiduitate futura. Bartol. in d. l. hoc articulo. in j. colum. uersic. & ista sunt utilia. & ibidem uide Paul. de Cast. tenentem contra Bart. Addo Paul. de Cast. in l. j. C. de indi. uidui tollen. Sed uerbum præteriti temporis iunctum cum futuro, ut subiectum erit, uel minus præteritum, quàm futurum significat. Aul. Gel. lib. xvj. cap. xvij. Idem in statutis, quæ respiciunt futura, in c. ij. de constitu. lib. vj. ubi uide Bartol. in l. omnes populi. iij. quæstio. vj. principalis. xxiij. colum. in uersic. pono aliud in statuto. ubi etiam dicit idem de uerbo præteriti temporis. & per Bartol. in l. illicitas. in princip. ff. de offic. præsid. & in l. centurio. vj. colum. de uulga. & pupil. Sed uerbum præsentis temporis iunctum cum aduerbio, importat futurum. s̄. uerbo, Aduerbium. uer. ij.

Verba apta ad præteritum, & futurum tempus interpretantur in causam mitiorem. Ant. de But. in cap. si diligenti. de foro compe. & Alex. in l. Imperator. ff. de iure fis.

Verba præsentis temporis an trahantur ad futurum. Bald. in l. fi. vj. col. uer. recipiamus ergo uerbum præsentis. C. de codicillis. ubi distinguit.

Verba dubia intelliguntur secundum intentionem agentis. Bart. & doc. in c. si de beneficio. de conces. præben.

30 Verba libelli largo modo intelliguntur, & continent non solùm expressa, sed etiam pertinentia expressis. Bal. in Marga. uer. Verbum. uersic. iiij. allegat Innoc. in c. licet. de præben. qui nihil dicit.

Verba omissa subaudiuntur, ne dispositio uitietur. l. errore. & ibi Bal. circa prin. C. de testa.

Verba indefinitè & generaliter prolata, intelliguntur cū quodam temperamēto, scilicet arbitrio boni uiri. Flo. in l. si cui. ff. de serui. & l. si seruus uetitus. de leg. j.

Verba indefinitè prolata debet intelligi in casu possibili. Flor. in l.eum debere.de ser.urba.præ.

Verba si non conueniunt,non habet locum dispositio.Bal.in l.j.iij.col.in uer.iiij.oppon.C.si quis omis.causa te. per l.si seruum.§.non dixit.de acquir.hær.

† Verba licet accipi debeat in proprio significatu, nec ab ipsis recedendum sit in dubio.l.j.§.si is,qui nauem. uersi. in re igitur.ff.de exercito.l.non aliter.ff.de lega.iij. tamen causa honestatis conseruandę fit extensio ad improprium casum, seu significatum.gl.& ibi Ang.& Alex.in l.quiq; litigandi. §.parentes.el j.ff.de in ius uoc.]

† Verba cuiuscunq; dispositionis sunt amplianda, & restringenda,secundum mentem disponentis, quæ quidem mens colligitur ex ratione expressa in dispositione. no. in regula fi.de regu.iur.lib.vj.Idem si mens nō esset expressa, dummodo rationabiliter posset coiecturari,& indubitanter,quæ potius mouent disponentem:ut in c.ij.requiris.de appel. & ibi Abb.in prin.facit capi.intelligentia. de uerborum significa. Bar.in l.qui habebat.ff.de reb.du.gl. & doct.in c.quanto.de priuil. Adde,quòd ubi ratio legis est amplior dicto.Et dispositio legis extenditur ad terminos rationis legis. gl. est singularis secundum dom.Card.in cle.j.in uerbo,eligatur.de ele. l.regula.in uerbo, initium constitutionis. demonstrat. ff. de iur.& fac.igno.& ibi Bar.& Bald.l.cùm pater.§. dulcissimis. ff.de leg.ij.l.pater filium.§.fundum.de leg.iij.Abb.in c.sicut. de testib.& in c.fi.de rescript.in c.pe.de immu.ecclef. in cap. fi.in prin.x.col.de iureiur.in cap.j.in viij. col. de re iud.in c. de uxore.de sepul.in ij.col.in c.ecclesia.& in c. quia pleriq;. circa fi.de immu.ecclef.in c.suggestum.in c. proposuit. in c. per tuas.de appel.in c.inquisitionis.in iiij. col. de accus.ubi ratio specialis restringit dispositionem generalem. & in c.fi. §.cæterùm.de ele.Gemi.in c.frequens. de resti. spo.in v.col. & in c.eum,qui.de præb.lib.vj.

Verba,Loco creditoris, uel similia, dicunt improprietatem.l. interdum.§. qui tutelam. de furt. l. qui fundum.§.si tutor.ff. pro emptore.Institu.de bo.posses.§.quos autem. l.mercis.la ultima.de uerbo.sig.Alex.in l.j.ff.si cer.pet.

Verbum significat dispositionem.Innoc.in c.quoniam.de officio ordi.Puto quòd uoluerit allegare in ultimis uerbis. Bal. in Marg. Verbum. uersi.j.

Verbum præteriti temporis est canon latæ sententiæ. Innoc. in c.j.de officio ordina.Bal.ubi s̄.uer.ij.no.in l.amissione.§. j.de cap.dimi.

Verbum futuri temporis intelligitur scilicet per sententiam,& ministeriū iudicis.not.in l.iubemus.§.œconomus. & ibi gl. in uerbo,priuetur.doct.& Bal.in §.sanè.in ij.col.in uersic.v. quærit glo. C. de sacrosan.eccles.& in l.criminali.de iurisdi. om.iud.Bart.in l.Mæuius.§. duobus. in ult.col.in prin.ff.de leg.ij.& in l.extat.in ult.col.in uersic.præterea hic dicitur.ff. quod met.causa.nisi à testatore proferatur.Bal.in l.j.in fi.C. de his,quæ pœn.no.in lectu.antiqua. Item nisi cum aduerbio Mox,uel ilicò,uel funditùs,& similibus : quia intelligitur ipso iure.gl.in auth.dę incest.nup.in prin.in gl.quę incipit,sed nunquid.& ibi Ang.Addo Ang.in §.si uerò expectet. in auth.de nup.& gl.in l.decernimus.de sacrosan.eccle.& in l.j.§.si pecunia.depo. Item nisi in uerbis, Cassetur,& irritetur,simul iunctis:quia intelligitur,ipso iure.Bal.sing.de pace Constant. §. priuilegia. in fin. Adde s̄. uer. clausula. uer. contumax pro confesso.uersi.xxv.Item nisi in uersic. Cadat à iure suo : quia intelligitur scilicet non per sententiam, sed ipso iure.s̄.uer.Cadat.uersi.viij.Sali.in l.ij.in iij. col.de iure emphyt.per l.fi.C.de loca.& omnino uide per Alex.in l.Imperator.ff.de iure fis.& ibi etiam dicit, quòd uerbum habeatur pro condemnato,intelligitur scilicet per sententiam:nō quando dicitur,Condemnamus in tempore præsenti.Quid de uer.priuatus sit.ibidem.& j̄.eo.

Verba partis non acceptata per partem aduersam, nō prosunt parti.s̄.uer.Confessio.el ij.uersic.xciij.& lxxxj. & in uerbo, Confessio debitoris.uer.vj.

40 Verba in spiritualibus,& beneficialibus pręualent rei iudicatæ.Innocen.in c.constitutus.in gl.in uer.irritum.de rescr. & Bal.ubi s̄.uersic.fina.

Verba concepta in personam comprehendunt mandantem, non autem scripta in rem.l.j.de eo, per quem factum est.s̄. uerbo,Mandans.uer.xxviij.

Verbum indifferens debet intelligi in potiori significato,& sic per prius,non per posterius. Bart.in l.j.circa medium.C.de suc.edi.& gl.in cle.fi.de censi. quòd restitutio intelligitur de plenaria.

Verba futuri temporis non disponunt. Bart.in l.cùm iudex.in fi.C.de sen.per l.Titia cum testamento.de leg.ij.in prin.Bal. in l.uerbum Volo.paulo post principium. C.de fideicom. & plenius in l.si creditores.eod.tit.in uersic.oppo.quòd uerba de futuro.

Verba restringunt uerba quandoq;, licet mens regulariter restringat uerba.Bal.in l.cum Aquiliana.in fi.ff.de transact.

Verba cassum,& inutile intelliguntur scilicet ipso iure.l.nō dubium.& ibi Bal.C.de legi.in j.col.& Alex.in l.Imperator de iure fisci.

Verba,Si nō dederit,uel si non fecerit,intelligūtur,id est,si fuerit in mora dandi,uel faciendi.l.si duo.§.fin.& ibi Bart.ff.de consti.pecu.

Verba præteriti,uel plusquamperfecti, uel præteriti imperfecti subiunctiui modi uel optatiui, trahuntur ad futurum. Bart.in l.si debitor.in iij. not. ff. de contrahen.empt.& in l.j. vij.quæst.de iu.codicil.per l.si ita quis.§. Seia.de uerborum obligatio.& l.Stichum.& l.inter creditorem.ff.de fideius.& Bart.in l.inter uestem.de auro & argen. lega. Caue: quia ibi nihil dicit:fortè uoluit allegare in l.si ita esset. in pe. col.uer. pro declaratione.eod.tit.ubi solùm loquitur de uerbo præsentis temporis:ubi etiam in j.col.& in l. qui Romæ.§. Augerius.de uerborum oblig.& in l.cùm quidam. de auro & arg. lega.& in l.centesimis.§.fi.de uerb.obl. Vnde uerbum Constitisset,exponitur pro constabit, quandò in præteritum nō potest uerificari.d.§. Augerius. & ibi Alexā. quem omnino uide in l.cùm stipulamur. eod.tit.ubi post Paul.de Castr.infert ad q.de uer.restaret: de qua s̄.uerb. Legatum generale. uer.x.Bald.in l.si.in pen.col.in fi.in uer. deinde recipiamus. † C.de codi.† Et per Fel.in c.ad hæc.de rescript.]

Verba præteriti,uel præsentis temporis, non trahuntur ad futurum.l.fi.de libe.lega.l.si ita.de au.& argen.lega.& ibi Bart. in j.col.in uersic.& pro declaranda lege ista,l.quidam. de iure codi.Bart.in l.talis scriptura.§. fin.in j.colum.in ij. oppo. ff.de leg.j.Bart.in l.Mela.§.j.de ali.leg. & l.si ita scripsisset.& † & ibi Bart.de leg.ij.† Et per Fran. Are.& do.Iason May.in d. l.talis scriptura.]

Verbum præsentis temporis resoluitur in præteritum perfectum, & plusquam perfectum in pœnalibus. l. cedere. uer. subsecare,id est,subsecuisse.iuncta gl.ibi:sed certè pretor.ff. arbo.fur.cæ.Vnde statutum de incidente habet locum,si arbor sit incisa in totum:quia in statuto requiritur actus perfectus,ut s̄. Sed arg.contrà in d.l.in prin. dum dicit, quòd cedere dicitur etiam qui ferit animo cedendi. & uide j̄.de uerbo ad uerbum,in uer. Verba statutorum.uers.iij.

50 Verba sunt ponenda cum ministerio,& non inaniter.de priuileg.c.in his.eod.tit.in vj.c.si papa. cle.exiui.§.cùm autem. & ibi Card.de uer.sig.

Verbum futuri indicatiui,& futuri subiunctiui.differt.l.si quis stipulatus.& ibi doct.& Alex.de uerb.obl.

Verbum accipiendi,uerificat,siue acceperit, siue per eum non stet,siue per eum stare non fingatur. Bart.in l.iij.§.j.in j.not. ff.de adi.legat.

Verba simpliciter prolata intelligūtur prima uice.l.cùm pater. §.patri centū.de leg.ij.l.boues.§.hoc sermone.de uer.signif. & omnino per Alexan. consil.xv. iiij. parte,ubi ponit multa exempla.

Verba generalia comprehendunt præterita,non futura.Bar.in l.Paulo.§.j.in prin.ff.de leg.iij. unde relicta sub conditione, non ueniunt appellatione relictorum purè:ut ibidem.

Verba ad declarationem emissa, nō inducunt diminutionem. l.nomen.§.fi.& ibi Bart.de leg.iij. facit l.quæsitum. §.pen.& ibi Bart.de fun.instructo.ubi si testator legat mihi fundum, hæres tenetur mihi dare instrumentum emptionis fundi.

Verbum,Cùm petiero,est conditionale.l.Titia hæredi.de conditio.& demon.& impletur,quomodocunq; petatur, etiam extra iudicium.s̄.uerbo,Peto.uersi.iiij.

Verba generalia & obscura declarantur per præcedentia clara.l.Titius.§. Lucius.el ij.& ibi Bar.& l.legatorum.§.fi.& ibi

Bar. de leg. ij. l. si seruus plurium. §. fi. & l. cum filiabus. de leg. j. & l. qui non militabat. §. Lucius. de hære. instit.

Verba obliqua adiecta certæ rei, uel quantitati, non trahuntur ad uniuersitatem bonorũ. Bar. in l. cogi. in prin. in tertio no. ff. ad Treb. & s̃. uer. Relinquo. ubi non ponitur hic uer.

Verba derogatoria in iudicialibus non ualet. Bald. in l. clari. in fi. C. de fideicommis. per cle. gratiosè. de rescrip.

60 Verbo suo debet quis acquiescere. l. generaliter. & ibi Bald. in j. col. uersi. item not. C. de non nume. pecu.

Verba derogatoria impediunt actum ualere. Bal. in l. clari. uer. no. quòd uerba. C. de fideicom.

Verba conditionalia negatiua non disponunt. Bal. in l. iij. uer. nunquid autem. C. de impu. & ali. substitu.

Verba non curamus, si constet de mente. l. quoniam indignũ. & ibi Bal. in uer. item no. el j. C. de testa. & in l. ij. in j. col. uer. no. quod ubi. C. communia de lega. in Spec. de instru. edi. §. nunc aliqua. uer. pone, testator.

Verbum dicitur duobus modis. Bal. in l. j. §. his itaq; in j. col. ad fi. C. de cadu. tol.

Verbum sacerdotis non debet esse irritũ: & ideo aut est sacrũ, aut sacrilegium. Sicu. in c. cùm autem. de iure patro.

Verba superflua sacerdotis in baptismo nõ uitiant illum. s̃. Baptismus. uer. xxxiij.

Verba debent intelligi secundum ordinem debitum. Bald. in l. cum antiquioribus. antepen. col. in uer. tertio sic uerba. C. de iure delib.

† Verba, quæ non possunt intelligi propriè, an intelligant largè & impropriè, & an uitient actum, & quid in cõtractibus: quid in sententia: quid in instrumentis notariorum, & quid in ultimis uoluntatib. do. Ias. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. in iij. no. ff. de iureiur. & Ias. plenè in l. si tibi pecuniam. in j. no. ff. si cer. peta.]

Verba intelliguntur secundum naturam eius, super quo proferuntur. Bar. in l. j. in j. opp. C. de neg. gest. & sic secundũ subiectam materiam; ut ibi. & l. si uno. in prin. ff. locati.

† Verba relata ad personam debent intelligi secundum qualitatem personæ, ad quam referũtur. l. stipulatio ista. & ibi pulchrè Ias. in vj. nota. ff. de uerb. oblig.]

Verba improprianturex cõmuni usu loquendi. Bald. in l. cùm uirum. in ult. col. in prin. uer. & scias, quòd quandoq;. C. de fideicom.

70 Verba actiuè & passiuè significant, & utroq; modo propriè. l. filiusfam. la j. & ibi Bar. in j. not. ff. de testa.

Verba ciuilia directa trahuntur ad uacuam possessionem. Bal. in l. fi. viij. q. C. de hære. instit.

Verborum significatio propria, & impropria quomodo cognoscatur. Bart. in l. omnes populi. iij. q. vj. principali. in xxiiij. col. in uer. igitur uideamus. ff. de iusti. & iure.

Verba generalia, uel captiosa non prosunt fallenti. l. j. in fin. de action. empt. Bald. in l. j. in j. col. in fi. in secunda oppo. C. de ædil. actio.

Verba clara nõ patiuntur interpretationem. l. cõtinuus. §. cum ita. de uerb. obl. l. ille aut ille. §. cùm in uerbis. de legatis. iij.

Verbis claris non est addendum, uel minuendum. Bal. in l. maximum. in ij. col. in uersi. item facit ad aliam quæstionem. C. de lib. præte. l. j. C. de no. Cod. confir. c. Raynutius. de testa.

Verborum multiplicatio necessariò non mutat rei substantiã. in Spec. de arbitr. §. sequitur de quibusdam. uer. econtrà.

Verba debent aliquid operari. l. si quando. de leg. j. in Spec. de arbitr. §. sequitur de quibusdam. uer. sed quid si actum est. & §. ij. uersic. quid si in compromisso. de petitio. & poss. in prin. uersic. quid si is. Addo Bar. in l. iiij. §. prætor ait. ff. de damn. infect. cum simi. Quod est uerum, quando uerba, si intelligerentur eo modo, quo exprimunt, resultaret contrarius intellectus iuri communi. Gemi. in c. si papa. de priuil. in vj. Alex. consil. xxxiij. j. parte.

Verbis non est imponenda lex, sed rebus. in Spec. de procur. §. ut autem. ante uer. uerum.

Verbosus repellitur ab officio aduocationis. Et contra uerbosum multa uide in Spec. de aduoca. §. j. uer. item quòd est nimium uerbosus.

80 Verbis generalibus, & duplicibus loqui cautela est. Item,

Verbis inanibus captiones insurgunt.

Verborum multitudo est euitanda. eo. tit. uersi. iiij. usq; ad medium. & §. consequenter. uersic. item cautus sit.

Verbis alterius creditur. Spec. ibidem. & s̃. Credo. uer. vj.

Verbis blandis utendum est, quia his homines flectuntur. eod. tit. §. v. uer. auidè.

Verborum adminicula non requiruntur ad ueritatem illuminandam. Item,

Verbis prosperari non debet quis curare, sed moribus.

Verborum folia non continent Euangelium, sed radix ueritatis. Item,

Verbis præfertur sententia, sicut anima corpori. Item,

Verba talia aures indicant, qualia foris audiunt. in Spe. de litis contesta. §. j. uers. ex præmissis. de aduocato. §. nunc de exordijs. uersic. aduocatus ergo. Item,

90 Verba instituta sunt ideo, ut per ea quisq; proferat cogitationes suas in notitiam alterius, non ut se fallant. Vnde

Verborum color non debet attendi, sed ueritas consistens in contemplatione sermonis. Item,

Verba pro uerbis reportantur: sed quandoq; res pro uerbis. Item,

Verba comparantur uentis, nubibus, & imbribus. Item,

Verborum uires non sunt curandæ: quia ueritas quandoq; fallitur, dum uerborum proprietas attenditur. Item,

Verborum fastus pictoratus est euitandus, & simplicitati innitendum est ueritatis amicæ. eo. tit. §. nunc de exordijs. uersi. aduocatus ergo. cum sex colum. seq.

Verba ligant homines, taurorũ cornua funes. eo. tit. §. utriusq;. ad fi. uersic. item debet legere. & gl. Instit. de obligatio. in gl. ij. in uer. iuris uinculum.

Verbosus habet contra se præsumptionem. in Spec. de teste. §. j. uer. item quòd est uerbosus.

Verbum uideri non potest, sed audiri: licet secundum Aristotelem, uoces sint aliæ albæ, aliæ nigræ. in Spec. de teste. §. nunc tractandum est. uersic. de auditu.

Verba transposita idem significant. in Spec. de actio. seu peti. §. sequitur. uer. cæterùm si tu. aduocate.

100 Verborum breuis mutatio mutat effectum. Ideo,

Verborum ordo inspicitur. in Spec. de excep. & replica. §. uiso quando exceptiones. in prin.

Verba quandoq; desunt, sed sententia locum habet. in Spe. de interro. quæ fi. in iud. §. nunc de interroga. uer. & nota.

Verbum habens duos significatus refertur ad unum, qui colligatur ex præcedentibus. gl. ij. in c. recolentes. de statu mona.

Verba debent intelligi sub modo, nisi quãdo causa de se necessitatem importat, ut promissio pro dote Bar. in l. cùm mota. in j. col. in uer. pro huius ergo declaratione. C. de transact.

Verba sunt ciuiliter intelligenda. l. si cui. de seruitu. & ibi Alex. Idem in testamentis. j. §. seq. uersic. xx.

Verba quæ possunt intelligi naturaliter, & ciuiliter, debent intelligi naturaliter, ut uerbum, Mors. l. fi. C. de his, qui ue. æta. gl. in c. suspectum. de rescript. in vj. gl. xv. q. ij. placuit. Alex. consil. iiij. iiij. parte.

Verbi uis quandoq; facit probationem. in Spec. de lit. contest. §. j. uer. quid si reus.

Verbum demonstratiuè prolatum, non assertiuè, non probat. in Spec. de posi. §. vij. uer. xj.

Verba non immutant ius. in Spec. de instru. edi. §. instrumentum ergo. uersic. quid si à contrahentibus.

Verba sunt intelligenda secundum communem usum. in Spe. qui filij sint legi. uer. quid si quis ita.

Verba testatoris sunt attendenda, nec ab eis est recedendum, nisi constet de mente contraria. l. non aliter. §. cùm in uerbis. ff. de leg. iij. in Spec. de instru. edi. §. restat uidere. uer. quid si in aliquo.

Verba testatoris minus spectantur in fideicõmissis, quàm uoluntas. Sp. eo. tit. §. nunc uerò aliqua. uers. pone, procurator.

Verba æquipollentia institutioni important eam inter liberos tantùm. gl. in l. quoties. in gl. j. C. familiæ ercisc. & s̃. Institutio. uer. j.

Verba generalia referuntur ad tẽpus testamenti. l. fi. §. qui indi uisam. & ibi Bar. in prin. ff. de legat. ij.

Verba, Cùm in suam tutelam uenerit, quid importet. in l. cùm filio. & ibi Bar. ff. de leg. iij. q. tempus pubertatis significant.

Verba testatoris intelliguntur secundum conditionem personæ, ad quã dirigunt. l. plenum. §. equitij. & ibi Bart. de usu & habi. &

habi.& s̄.uer. Conditio.el j.uersi.lxxij. Item secundum mentem statuti. Alex.consil.xiiij.iiij.parte.

Verbum institutionis omissum in testamẽto nuncupatiuo potest ꝓbari per duos testes: sed omissum in testamento in scriptis, non potest probari per testes, sicut nec uerbum, Condemno, in sententia. Bald.in l.errore. C.de testa.ult.col.uer. quærit hîc Nicol.iun cto uer.sed quid erit in sententia.

10 Verba directa uel obliqua in substitutionib.quæ sint, dixi s̄. in uer.ubi cadit de singulis : ut in uer. Deueniat.in uer. Restituat.in uerbo, Substituo. per discursum. & similibus, de quibus per Bal.in l.fi.in pen.col.in uersi.nunc aliqua dicam de natura uerborũ.C.de sacrosan. eccles. Bart.in l.centurio. ult.charta.in uersi. quintò & ultimò principaliter est uidendum.ff.de uul.& pupil.

Verba intelligi debent prout testator putauit. l. quo loco.§. si iam mortuo.de hære.insti.& ibi Bart.

Verba directa in codicillis trahuntur ad fideicõmissum.l.cùm quis.§.Sciam.& ibi Bar.de lega.iij.Vide Bar.in l.uerbis.in j. col.in fi.in uer.pro declaratione huius gl.ff.de uul.& pupil.

Verba directa unius substitutionis trahũtur ad aliam directã. Bar.in d.l.uerbis.post gl.ibi ad fi.in uersic.sed quæro, utrum uerba.per l.fi.C.de hære.insti.

Verba, Si Deus aliud faceret de filio meo, intelliguntur, id est, si filius moreret. l. Publia.in prin.& ibi Bart.in uer.item no. ff.depo.

Verbum dubium testamenti potest declarari in qualibet parte testamenti.Bart.in l.qui filiabus.in princip.in j. not.ff.de lega.primo.

Verba adulatoria ad grauatum directa non disponunt.l.generali.in prin.de usufr.lega.

Verba simpliciter prolata, censentur ad legatarium directa. l. iij.§.j.de adimen.lega.

Verba generalia referũtur ad tempus testamenti. l. fin.§.j.de leg.ij.

Verba in testamentis debent aliquid operari. l. si quando. de leg.j.etiamsi minima sint.Bal.in rubr.C.de contrahen.emp. † in iij.col.in ix.q.Alex.consil.lxvj.iiij.parte. † Per Fran.Aret. in l.j.de acquir.hære.in pen.col.]

Verba præceptiua ad grauatum directa, inducunt fideicommissi petitionem.l.peto.in prin.& ibi Bart. in prin. ff.de leg. ij.uide l.miles.§.pro parte.eo.tit. & l. cùm pater.§.donationes.eo.tit.

Verba testatoris, Se nesun de mei filioli more : intelliguntur secundum mentem eius, id est, si aliquis. Bart. in consil.Vcciarellus, &c.

20 Verba testatoris sunt ciuiliter intelligenda. l. cùm antiquitas.C. de usufru.& ibi Bal.& Bal.in rub.C.si cert.pet.in fi.& Alex.in l.si cui.de seruitu.post Bart.ibi.

Verbum obliquum trahitur ad directum ex dispositione testatoris.l.quærebatur.& ibi per Bar. paulo post prin. in uersic. nota, quòd uerba.ff.de testa.mili.

Verba testamenti si sunt dubia, debet inspici causa legandi.l. uxorem.in prin.de leg. iij.

Verbum præsentis temporis restringitur ad tempus testamenti.l.uxorem.§.testamento. de lega.iij. Idem in uerbo futuri temporis propter fraudem hæredis.l.nomen.§.j.eo.tit.

Verba testatoris dubia declarantur per hæredem, etiamsi agitur de lucro tertij perdendo, non si de damno uitando. Bar. in l.si quis à filio.§.j.in j.oppo.ff.de leg.j.

Verbum, In his, in testamentis quid significet. Bart.in l.si quis seruum.§.v.in ij.col.in fi.in uer.quæro, aliquis testator. ff.de leg.ij.

Verba deprecatiua in legatis disponunt, non in tutelis. Bar.in l.j.in j.no. ff. de confir. tu. per Bald.in l.ij.in prin.com.de legatis.

Verbum, Si uolet, facit de necessario uoluntariũ. Bar.in l.Cornelius.de hære.insti.

Verba enunciatiua testatoris an disponant. j̄. Verba enunciatiua.uer.vj.xxij.& xxv.

* Verba testatoris ita interpretanda sunt, ut non sint inutilia: sed ut aliquid efficiant, & hac de causa à uerborum est etiam proprietate recedendum.l. si quando. in prin. ff. de leg.j.l.j. in extre.ff.ad municipal.gl.in cap. solitæ. de maior.& obed. Bald.in rub.C.de contrahen.emptio.quæst.ix.l.qui concubinam.§.qui hortos.ubi gl.fi.ff.de leg.iij.Bar.in l.his uerbis. §.j.ff.de leg.iij.Aret.in l.huiusmodi.ff.de uerb.oblig.l.hæredibus.§.fin.ff.ad Treb.c.si ciuitas. de sent.excom.in vj.Abb. in c.fi.in extre.de præben.gl.fi.in c.quanquam.de usucap.in vj.Ias.col.ij.& iij.in consil.clxxiij.uol.ij.Ioan.Crot.consil.ij. nu.7.Æmilius Maria Manolessus.

* Verba testatoris declarantis se uelle bona sua perpetuò in familia manere, absq; dubio fideicommissum inducunt.§.fi. Institu.de sing.reb.per fideicom.relict.l.ij.C. commu.de legat. Fran. Aret. & Soci. in l. qui Romæ. §. cohæredes.ff.de uerb.obliga.Ioan.Crot. consil.xlvij.nu.20. consil.lij.nu.10. Æmilius Maria Manolessus.

* Verbum, Sui à testatore prolatum, ad descendẽtes tantùm, & in ipsius potestate existentes refertur.§. sui.Insti.de hære. quali.& diffe.l.in suis.ff.de liber.& posthum.Io.Crot.consil. iiij.nu.8.Æmilius Maria Manolessus.

* Verba, Sine filijs à testatore in testamento apposita, interdũ restringuntur ad solos masculos, cùm aliàs plus iuris testator concessisse uideretur neptibus, quàm filiabus. Io.Crot. consil.j.nu.28.Æmilius Maria Manolessus.

* Verba, Si quis filiorum meorum sine filijs decesserit, substituo superstites, non comprehendunt filiam in re certa institutam.Bar.in l.fi.ff.ad Treb.& consil.liiij. Ioan.Crot.consil. j.nu.37.Æmilius Maria Manolessus.

* Verba, Si sine filijs decesserit, non cõprehendunt filias, neq; excluditur substitutus, etiamsi hæres filias susceperit, cùm testator in alijs partibus testamenti magis filios, quàm filias dilexit.Raph.Fulg.in l.j.C.de cõdit.insert. & consil.xxxviij. Soci.in l.cùm auus.ff.de conditio. & demonstr.consil.xl.inter consil.Curti.Andr.Barb.consil.lij.inter consil.Alex.uol. iiij.Fran.Curt.maio.consil.lj. Ioan.Crot.consil.j.nu.41. Æmilius Maria Manolessus.

* Verba testatoris ad ea solùm, de quibus ipse sensit & cogitauit, referenda sunt.l.si quis ita.§.pen.ff.de testam.tute. Ioan. Crot.consil.xvij.nu.34.Æmilius Maria Manolessus.

Verba contrahentium debent aliquid operari. in Spec. de emp. & uen. §.j.uersi.sed quid si in instrumento.ubi ponit de uerbis, promisit se facturum, & curaturum: de quibus s̄.uer. Promittere.uersi.xxij. & uersic.ult.etiamsi sint minima.Bald.in rubr. C.de contrahen.emp.in iij.col.in ix. q. ubi dicit non intelligi superuacuo posita uerba contractus, & statutorũ.& Alex. consil.lxvj.iiij.parte.

† Verba notarij censentur uerba contrahentium.Deci.consi. clxxxv.col.iiij.in fine.]

Verbum speciale derogat generali ex tacita uoluntate contrahentium.Bar.in l.sed si.ff.pro socio.

Verba contrahentium debent intelligi propriè, ut immediatè referantur ad aliquid.Bar.in l.ea.§.de illo.in fi.ff.pro socio.

† Verba contrahentiũ recipiunt interpretationem, & declarationem secundum iuris & statutorum dispositionem, & secundum loci cõsuetudinẽ. Soci.j.uol.cõ.xix.col.ij. in fine.]

Verba in matrimonio cõtrahendo an requirantur. s̄. Matrimonium qualiter.uer.ij.& uer.Mutus. uer.v. & per Bar.in l.nuptias.de reg.iur.& Ang.in l.cõsensu.C.de repu.Addo gl.in l. cùm notissimi.in prin.in uer.solam conuentionẽ. C.de præscript.trig.anno.quòd sic.

Verba contractus nõ trahuntur ad ultimam uoluntatem.Bart. in l.Titius.§.Romæ.ad finem.in lectio. Nicol.de Neap.ff.de excu.tut.

Verba contrahentium grosso modo prolata, grosso modo sunt intelligenda.s̄.uer. Verbum.el j.uer.ij.

Verba contrahentium impropriantur, ut actus ualeat.l.si insulam. de præscript. uerb. capit. constitutus. de reli. domi.l.si una. in princip. locati.l. si olei. C. eod.titu Alexand.consil. xlij.iiij.parte.ubi plenè.& suprà, uerbo, Verba.j. in princ.& Alexand.in l.si tibi.si cert.peta.ubi not.Et ideo, Verbum uoluntas in instrumento aditionis filij, est pro iussu. s̄.Voluntas.uer.xj.† Et per Fran.Aret.in l.qui absenti.de acquir.pos. & in l.si libet.ij.parte.]

Verba, Sic fecit, quia sic uoluit, uel sibi placuit, an habeãtur loco causæ. Bal.in l.pactum.xvij.q. C.de colla.

Verba exceptiua in contractu emptionis quid operentur.Bar, in l.fundum.de act.emp.

† Verbum nullū debet esse sine effectu aliquid operādi. Deci. consil.cccviij.col.iij.in fine.]

10 Verba notarij in contractibus præsumuntē prolata à partib. Bal.in l.j.in ult.col.in uer.secundo casu, quādo. C.de priuil. dotis.

Verba communia in contractibus censentur obliqua. Bal.in l. j.C.de pac.inter emp.& uend.

Verba contractus sonantia seruitutem simpliciter, intelliguntur de seruitute actiua,non de passiua. Flor. in l. si arborem. §.hæc lex.de seruitu.urba.prædi.

Verba, Sicut in tali instrumento continetur,non sunt uerba exempli,sed narratoria,& non probant. Bald. in Marg.uerb. Verbum.uer.v.

Verba contra naturam contractus trahunt rem de natura sua. l.quæritur.aliàs l.Lucius.& ibi Flor.de serui.rust.præd.

Verba dubia uel obscura in uno capitulo contractus,uel rescripti,possunt declarari per sequentia.Bart.in l.utrum. de peti. hæredi.Facit §.hoc tamen.Insti.ad legem Aquil. l. quemadmodum.ff.eo.tit.& j̄.Verba rescriptorum.uer.j.

Verba potius deseruiunt naturæ contractus,quàm natura uerbis: unde quis contractus sit, inspicitur natura, non uerba. Bal.in l.ij.C.commo.uide l.cùm precario.de precario.Bart. in l.ubi.de dona.causa mor.& Alex.post gl.in l.qui Romę.in prin.de uerb.oblig.

Verba constituti referuntur ad promittentem. Barto. in l.eum qui.§.Iulianus.in fin.ff.de constitu. pecun. Item ad eum,cui fit.d.l.eum qui.§.fina.& ibi Bart.

Verba contractus debent referri ad personam procuratoris, non domini.Bar.in d.§.fi.in j.notabili.

Verba accipiuntur secundum naturam contractus,& secundū subiectam materiam.l.si uno.in prin.& ibi Bar. locati. Bald. in rubr. C.de contrahen.emptio.ix.quæstio. Bar. in authen. ingressi.ij.quæst.in uer.illud teneas.C. de sacrosan. eccles.l. damni infecti quidam.de dam.infect.Innoc.in ca.ex literis. in gl.in uerbo,non excepto.de iure patro.Addo Bal.in l.j.in j.oppo.C.de neg.gest.l.si stipulatus.in prin. de usuris. capit. constitutus.de reli.domi. Alexand. consil. xxxiiij.iiij.parte. & Anto.de Butr. in cap.fin.de restit.spo.& s̄.uerb.Cautio.el j.uer.xxxj.

† Verba sunt accipienda secundum subiectā materiam.l. stipulatio ista.& ibi Ias.in v.no.ff.de uerb.oblig.& dicit Bald.in l. data opera.in ix.col.uersic. habere quandoque probatur.C. qui accus. non pos. allegando Aristotelem in j. Ethicorum, quòd tunc perfectè enunciamus,cùm secundum subiectam materiam loquimur.]

20 Verba commendatoria rei animo decipiendi emptorem pariunt actionem præscriptis uerbis.suprà, uerbo, Commenda.uersic.x.

Verba contractus interpretanda sunt secundum mentem contrahentium.Bal.in l.fi.C.quæ res pigno.

Verba contractus referuntur ad tempus contractus. l. Rutilia Polla.& ibi Bar.de contrahenda emptione.

Verba contractus sunt intelligenda ciuiliter.l.si cui.per Bar.ff. de serui.Addo Panor.in c.ex literis.el j.de sponsa.

Verba mandati intelliguntur uerè,nō fictè.Bal.in l.non abstulit.in fi.C.de nouatio.

Verba recommendatoria non obligant.s̄.uerb.Recommendatio.uer.ij.

Verba directa & obliqua reperiuntur in contractibus,sicut in testamentis,sed non differunt.Bal.in l.j.in iij.col.in uersicu. item quæritur.C.de leg.& ibi Bar.

Verba contractus non restringuntur.Bal.in l.uoluntatis.in ij. col.in fin.in uersic.item non debent.C.de fideicommis.Sed an uerba rescripti,ibidē,in iij.col.in prin.in uersic.item non debet.quod nota.

Verba dubia interpretantur contra se obligantē.l.fi. & ibi Bal. in ult.col.super uer.effuso sermone. C. de dot. promi. Contrarium nota.in l.ueteribus.de pac.ubi gl.ordi.

Verba futuri temporis requiruntur in stipulationibus ad obligandū.Bal.in l.ex his.ad finē.in uer.itē sicut. C.de testa.mil.

30 Verba cōtractus dicuntur forma. Bal.in l.fi.in ij.col.in prin. in uersi.ex hoc dicitur talis.C.de su.& legi.

Verba enunciatiua contractus probant. j̄.§. Verba enunciatiua.uer.iij.

Verba contractus discordantia, sunt concordanda, quantum possunt.Bart.in l.fi.in fi.C.de condi.inde. non tamen loquitur ita clarè.

Verba contrahentium sunt interpretanda secundum dispositionē statuti.Bar.in l.ut iurisiurandi.§. si liberi. uersi.sed isto casu. de ope.libe. & in l.hæredes mei. §. cùm ita. ad Tre. & Alex.consil.lx.iiij.parte. & consil.ciij. & Vinc. Palio.consil. quod est ante consi.xlvj.Alex.de Imol.iiij. parte.Item secundum ius commune.Bar.ubi s̄.dum dicit quòd stipulatio emphy.pro se,& filijs masculis, & fœminis, intelligitur scilicet

† simul.per l.maximū uitium.C.de libe.præte. † Et per Fran. Aret.in l.interesse.de acquir.posses.]

Verba generalia nō sunt appiciatoria doct.in c.cùm uenissent. de insti.& Alex.in l.ita stipulatus.iij.col.de uerb.obl. Item,

Verba generalia prolata in modum liberalitatis,non obligantē: ut dicendo, Omnia mea bona sunt tua. Card. & Io.de Imol. in c.cùm uenissent.xviij.col. & Alex. ubi s̄. Secus in uerbis, Promitto quicquid uolueris.Sed text.ibi.& Alex.in ca.cum iuramento.de homi.cum gl.& doct. Quod uerum,quando deliberatè proferūtur,ut ibi:aliàs non.d. c.cùm uenisset.secundum Alex.ubi s̄.Item,

Verba generalia responsiua, Volo tibi dare non solùm librum, sed quicquid uis:ad interrogationem, Vis mihi dare librum, nō obligant.Card.& Io.de Imol.& Abb.& text.no.in c.cùm uenissent.de insti.& Lud.in rub.de arbi.& Alex.in l.ita stipulatus.in prin.ij.col.de uerb.oblig. Idem si quis dicat, Facias de bonis,uel de reditibus meis ad placitum tuum, quia nihil est.d.c.cùm uenissent.& ibi doct.& Abb.

Verba præteriti temporis, Vendidit,tradidit,referunt ad præsens tempus contractus.nota.in l.fi. C.de apo.publi.lib.x.in l.placuit. C.de colla.fun.patri.in l.si ex cautione.de non nume.pecu.in l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de uerb.obli. gl.in l.lecta.si certum pe.per Bar.in l.post dotem.vj.col.uer. ego hoc credo uerum.ff.sol.matr.qui allegat gl. in d.l.lecta. in prin.

* Verba antecedentia cōtractus, & in principio apposita,inspicienda nō sunt,sed postrema tantùm, & ultima.l.si uoluntas. C. de rescind. uendit. Ioan. Crot. consil. xcviij.nume.3. Æmilius Maria Manolessus.

* Verba contrahentium mentem declarant. c.Marcion.j.q.j. l.Labeo.ff.de suppel.leg.Goffred.in sum.de priuil.Dec.consil.cccclxvj.nu.16. Iac.Phil.Por.Imol.consil.v.nu.20. consil. vj.nu.46.Æmilius Maria Manolessus.

* Verba dubia in stipulationibus cōditionalibus ex contrahentium mente interpretanda sunt.l.obligationum substantia.ff.de actio.& oblig.l. in conuentionalibus. ff. de actio. & oblig.Por.Imol.consil.v.nu.21. Æmilius Maria Manolessus.

* Verba omnia contractuum aliquid efficere debent,& ne syllaba quidem debet esse ociosa. Bal.in rubr. C.de contrahen. emp.q.xix.Ang.in l.ædem.C.locat.Iac.Phil. Por.Imol.consil.100.nu.7.Æmilius Maria Manolessus.

Verba statutorum,uel legis præcedētia, declarant sequentia.l.utrum.uer.& puto.de peti.hær. Paul. de Castr. consil.cxij. incipiente, Super primo dubio. & uerba unius statuti,uel legis,intelliguntur secundū aliam legem, uel statutum: ut ibi.& l.non est nouum. cum seq.ff.de legi.l.j.§. & parui.& ibi gl.& Bar.quod ui,aut clàm.l. ita pudor. & ibi gl. & Bar. C.de adult.

Verba præteriti temporis in statuto:ut si quis intrauerit, & similia,requirunt actum perfectū. Flor. in l.arboribus.§.idem tractat.de usufru.& s̄.uerb.Statuta de maleficijs. uer. lxxix. & seq. Item,

Verbum præsentis temporis pœnale resoluitur in præteritum perfectum,& plusquamperfectum.l.cedere. uersic.subsecare,id est,subsecuisse.iuncta gloss.ibi: si certè prætor.ff.arbo. fur.cæ. Quod facit ut statutum de incidente arborem,intelligatur, si arbor sit in totum incisa. Argumen. contra, in d.l. in prin.dum dicit,quòd cædere dicitur etiam qui ferit animo incidendi. Vide s̄. de uerbo ad uerbum, in uerbo, Verbum.j.uer.50.

Verba statuti licet non seruentur, sufficit seruari mentem & rationem.Bar.in l.contra.uer.sed quid.in statuto.ff.de legi.

Verba legis & statuti,æquiparantur. Bald. in l.maximum. in j. col.in uersi.secundus punctus est.C.de libe.præte.

Verba statuti apta pręterito,& futuro resoluuntur,in futurum. s̄.uer.Verba.j.uer.xxvij.

Verba statuti generalia nō referuntur ad impossibilia statuentibus,id est,ad ea,quæ non sunt de eorū iurisdictione.Bald. in l.fi.§.in computatione.in fi.C.de iure deli.

Verba statuti sunt propriè intelligenda.s̄. Statuta interpretantur.uer.j.& uer.lviij.& lxij.

Verba statuti apta ad sensum iuris,& ad communem usum loquendi,intelligūtur secundum communem usum.Bar.post gl.in l.stipulatio ista.§.hæc quoq; stipulatio. ad fi. ff. de uerborum obl. quem etiam uide in l.librorum. §. quod tamen Cassius.in fi.ff.de leg.iij. Vide Alex. consil.v.iiij. parte. & in consil.lxvj.quod secundum intellectum peritorum, & non idiotarum.per Bar.in c.j.de succes.feu. unde non grosso modo:ut ibi per Alex.in rubr.de ope.no.nunc.

Verba legis intelliguntur secundum propriam significationē, non secundum communem usum loquendi.Bar.in l.ita uulneratus.uer.item nota,q̄ uerba legis.ff.ad legem Aquil.

10 Verba legis negatiua licet ad iudicē relata, producūt actionem,& exceptionem: sed affirmatiua producunt officium iudicis.Bar.in l.metum.§.sed quòd prætor. uersic.item nota,quòd uerba legis.ff.quod metus causa.

Verba statuti adeò sunt attendenda, quòd ab eis non est recedendum.Bart.in l.quod constitutum. de testa. mili.in Spec. de requisi.consil.uersic. quid si est. Quod uerum,etiamsi cesset.Paul.de Castr.consil.cxxiiij.incip.Super primo quæsito licet.Sed Bar.in l.seruo si testator.de leg.j. dicit magis attendi effectum,quàm uerba.Vide gloss.in clem.j.in fi.in uerbo, quacunq; forma.de supplen.ne.præ.& s̄.uerb.Mens.uersic. iij.& xj.

Verbis statuti cessantibus,cessat eius dispositio.l.iiij.§.prætor. & ibi omnino per Alex.de dam. infect. ubi dicit uerum, nisi resultaret absurdum.& j̄.Statutorum effectus.uer.cxxxv.& per Alex.in l.j.§.ueteres.de acquir.pos.

Verba iuris non sunt calumnianda, sed sanè intelligenda. in Spec.de arbit.§.sequitur de quibusdam. uersic. item quæritur,an strictè.

Verba enunciatiua legis,uel statuti,non disponūt.gl.in l.j.C. quando nō pe.par.Ioan.And.in c.inter dilectos.de præben. Barth.Cæpol.in rub.de testa.vj.col.

Verba statuti debent aliquid operari.l.j.ff.ad municip. Bald.in rub.C.qui accus.non pos.l.si quando.de legat.j.& in rub.C. de contrahen.emp.ix.q.& Alex.consil.lxvj.iiij.parte, & in l. si conuenerit.§.si nuda.de pig.act. & Bart.in l.iiij.§. prætor. de dam.infecto.

Verba statutorum sunt intelligenda cum effectu.l.j.§.j.& ibi Ang.& Alex.ff.quod quisq; iur. Vnde statutum de capiente bannitum,habet locum in capiente cum effectu, id est, retinente captum,non capiente.& relaxante. Alexand.in dicto §.j.& ibi Ang.qui tenet idem in l.si Barsatoram.C.de fideius.

Verba statuti exorbitantis,& correctorij, sunt intelligenda secundum communem usum loquendi. c.ex literis. de spon. Bar.in l.Labeo.de supel.leg.Alex.in l.j.§.remouet.de postu.

† Adde Fran.in l.j.de acq.pos.post medium.viij.col.]

Verba statuti impropriantur secundum subiectam materiam. Bar.in l.Quintus.§.argento.de au.& argen.leg. & Alex.consil.v.iiij.parte.

Verba iudicis prolata, causa non cognita, non infamant.l.ob hæc uerba.& ibi Barto. ff.de infamibus.

Verba iudicis in tutela, Dedit T. in tutorem, intelliguntur, id est,declarauit,quia erat legitimus.Bar.in l.j.in j.oppo. & ibi Bal.in j.col.in uersic.ex hoc colligit Bart.& ibidem uide do. Alex.in primo not. cum alijs concordan. ibi per eum signatis.C.de nego.gest.

Verba iudicis an probent gesta partium.s̄.clausula,Viso libello.& in clausula,Viso mandato.in clausulis Sententiarum.

Verba sententiæ impropriantur.ut ualeat sententia, quæ aliàs non ualeret.s̄.uer.Verba.el j.in uer.j.

Verba sententiæ, qua declaratur uersum in proprios usus, intelliguntur quòd duret uersum tempore mortis eius. Bart. in l.Lucius.la ij.in prin.de leg.ij.

Verba sententiæ dicuntur uerba iudicis, non notarij. Bald. in Spec.de instr.edi.uer.non dicitur.

Verba sententię sunt strictè intelligenda. Bar.in l.si expressim. in ij.col.ad fi.uersic.uidetur mihi dicendum. ff.de appel.per l.j.C.si plu.una sent.l.si à te. de excep. rei iud.l. diui. de libe. causa.gloss.in l.& puto.ff.fam il.ercisc.per Bal.in l.j.C.de nego.gest.

Verba sententiæ dubia intelliguntur secundum mentem iudicis.Bal.in l.j.in j.oppo.C.de neg.gest.& Innoc. in c.petitio. † de procur. Et an disponat.j̄.§.ij.uer. xij. † Et do. Fran.de Aret.in l.Pomponius.l.si iussu.de acquir.poss.]

Verba sententiæ sunt, Condemno, uel Absoluo. s̄.Sententia qualiter.uer.iij.ubi plenè.

Verbum Condemno, omissum per errorem notarij, non potest probari.per testes.Bal.in l.errore.ad fi.in uer.sed quid erit in sententia. C.de testa.

Verbum iudicis prolatum ante diffinitiuā, si faciat ad causam, dicitur interlocutoria.s̄.uer.Interlocutoria.el j.uer.j.

Verba rescriptorum dubia in uno capitulo,possunt in alio declarari.Bar.in l.utrum.in princ.ff.de peti.hære.& s̄.Verba contrahentium.uer.xv.

Verba gratiarum extenduntur,ut habeant maiorem effectum, quàm possunt.Rota in deci.cccclij. fuit dubitatū.in nouis.

Verba,Nisi feceritis,in rescripto sunt extensiua.in Spec. de appel.§.qualiter autem.& uersic.item quod faciat.

Verba rescriptorū multiplicia posui s̄. in clausulis Rescriptorum.per totum.

Verba enunciatiua rescriptorum an probent. j̄. proxi. uersic. xxviij.

Verba enunciatiua pro dote probant saltem semiplenè,& plenè cum iuramento uxoris.Bar.sing.in consil.xxxiij.incipiente,Factum sic se habet,Titius & Seius.ubi etiā dicit, quòd plenè. & l.ij. cum gl. C.de do.promis.Addo do.Ant.in c.fi. de iureiur. & Paul. de Castr.in consil. suo lxxxij.incip. Ius de Belanis. do.Iason May.in aurea repetit.l.admonendi.in col.cxxj.ff.de iureiur. † & Alex.in l.ex hac.de dona. † Decius consi.cxxxv. qd' probant Hippo.in rubr.C.de proba.col.lij.in fine. Idem consil. ccxiij.circa finem.]

Verba enunciatiua prolata per modum modi disponūt. l.cùm eorum.C.de sent.Item per modum causæ. l. cùm tabernam. §.idem quæsijt.& ibi Bart.in uer. sed pro declaratione.ff.de pigno.& per Alex.consil.xlvj.j.parte.

Verba enunciatiua in contractibus probant.nota.in l.optimā. C.de contrah.& commit.stip.Quod uerum super eo,in quo partes possunt sibi liberè nocere,non aliàs.Bart.in l.si fortè. in uer.ult.hæc lex facit in ar.ff.de castren.pecu.Item uerum, quo ad ipsos contrahentes:ut ibi tenet Alex.in l.rem alienā. de pig.act.quem tamen omnino uide in l.si donatione.C.de colla.& s̄.Instrumentū probat.uer.liiij.ut si dicitur in cōtra- † ctu,Titius mercator,&c. † Limita,quādo talia uerba enunciatiua sunt necessaria ad actum, de quo agitur: aliàs secus. Decius consil.cxviij.col.ij.in fine.]

Verba enunciatiua futuri euentus non disponunt. l. Iulianus. §.ex his.& ibi Bar.de leg.iij.& in l.pater.§.fundū.& in l.Pam- † philo.in prin.de leg.iij. † Secus de pręterito. Deci.cōsil.clix. in prin.maximè ad pias causas.]

Verba enunciatiua statutorum,uel legis,non disponūt. s̄.Verba statutorum.uersic.xv.

Verba enunciatiua in testamentis ad piam causam disponunt. Casus singularis,secundum Card.in c.indicante.de testam. Bar.in l.j.ij.q.vj.principalis.in xxj.col.de sac.san.eccles.Sed doct.& Ioan.de Ana.contrà,in d.c.ubi uide.

Verba negatiua enunciatiua inducūt reuocationem donationis causa mortis. glo.in l.uerba.in uerbo,non perstringunt. C.de testa.

Verba enunciatiua instrumenti an probentur per instrumentum.Bar.in l.sciendum.in ij.col.in uersic. sed contra hoc facit.ff.de uerb.obl.Bald.in autb. si quis.in ij. col. uersic.iuxta hoc quæro.C.de eden.quòd non.

Verba enunciatiua principis disponunt. in clement.j. cum gl. in uerbo,narramus.de probatio.not.in l.epistola. de pactis. Bald.in prelu.feu.xiij.colum.in uersic.idem dicit,quòd uerba l.j.§.cùm urbem.& ibi Bart.in prin.ff. de off.præfe.urb.c. quod autem.xxv.q.ij. Vide Decium consil. clij. col. pen. de uerbis assertiuis papæ.

10 Verba enunciatiua in cõtractibus disponũt inter easdẽ personas. Bart. in l. sciendũ. in ij. col. in uer. sed contra hoc facit. ff. de uerb. obl. & in l. j. circa medium. C. de fide instr. & iure hast. fis. li. x. & in l. Publia. §. fi. in prin. ff. depo. ubi dicit, quòd in cõtractibus inducũt probationem, nõ obligationẽ, ut ibi no. & ibi per Alex. Bal. tenet idem in l. ex his. in ij. col. in uer. item opp. ꝙ uerba enunciatiua. C. de testa. mili. ubi dicit secus, si sunt directa ad honoratũ. Et tenet quod s. idem Alex. in l. rem alienam. de pig. act. & in l. ex hac. de donatio.

Verba enunciatiua ad grauatum directa in testamento disponunt. l. Pamphilo. in prin. & ibi Bart. de leg. iij. Sed uide Bal. in l. j. in j. col. C. de fal. causa adie. lega. & in l. ex his. in ij. col. in uer. item scias rationem, ubi assignat rationẽ. C. de testa. mili. & in l. Titia cùm testamento. in prin. & ibi Bart. de legatis. ij.

Verba enunciatiua per modum causæ finalis in sentẽtia disponunt. l. si quis rem. de excep. rei iud. & in practica Papien. de sententia diffinitiua. uersi. relaxandum. & plenius per Alex. consil. xlvj. j. parte & in d. leg. ex hac. & in l. si socer. §. Lucius. post doc. solu. matr.

Verba enunciatiua post litem cõtestatam probant plenè. Bart. in l. ex hac. in fi. de dona.

Verba enunciatiua non inducunt amissionẽ possessionis. Bal. in l. cùm falsum. in fi. C. de iur. & fac. igno.

Verba narratiua in supplicatione porrecta principi, plenè probant. l. ne satis. rem ratam habe. Lud. in sing. uerb. Verba narratiua.

Verba enunciatiua gemina probant. Bart. in l. cùm scimus. in j. col. super uerbo, sin autem scriptura. & ibi Ang. C. de agri. & censi. lib. xj. uide in l. si pacto. in fi. de pa. in uerbo, narramus. C. de probatio. Paul. de Castr. in consil. cxxxv. incipiente, Notandum est. Et ad primum de uerbis geminatis, addo Panor. in c. si cautio. in fi. de fide instrum. & in c. per tuas. in ix. col. de arb. per do. Alex. in l. ex his. C. de testa. mili. cum alijs ibi per eum signatis.

† Verba enunciatiua de antiquo probãt. Ias. in l. cùm aliquis. C. de iure delib. & Decius consil. clij. col. pen.]

Verba enunciatiua, Titius hæres Seij fecit A. procuratorem: ꝓbant. Bar. in l. gerit. de acquir. hęred. in iiij. col. in uer. idem si constituit procuratorem. & Alex. ubi s.

Verba enunciatiua emissa propter aliud non habent uim confessionis irreuocabilis. l. qui familiæ. & ibi Bar. ff. fam. ercisc.

Verba enunciatiua, quæ nõ possunt prodesse, non debent obesse. Bal. in c. fi. j. col. in uersic. quæro, si de possessione feudi. de prohi. feu. ali. per Fre. allegat Innoc. in c. ex parte abbatissæ. de priuile. qui nihil dicit.

Verbis enunciatiuis standum est, si promissio sequatur. l. si societatis. & ibi Bal. C. pro socio.

Verba enunciatiua per modum conditionis prolata inducunt exceptionem. l. pe. & ibi Bar. ff. de colla. dot.

Verba enunciatiua conditionaliter prolata non disponunt. l. ex facto. C. de hæredi. institu. Quod uerum est in testamento, non ab intestato. l. si quis ita. §. Lucius. de hæredi. institu. Quod uerum tam directò, quàm per obliquum, quando nullo tempore ualuerunt iure directò uerba directa, aliàs disponunt per obliquum, per l. filiusfamiliâs. §. cùm quis. de leg. j. Sic dicit Ang. in Reperto. uerb. Verba. Item uerum, nisi dispositio aliter sortiretur effectum. leg. Proculus. & ibi Bart. ff. de usufru.

Verba enunciatiua inter uiuos non disponunt, sed declaratiua, uel confirmatiua sic. Bal. in l. eam, quam. x. col. in uer. cõsidera, quædam sunt uerba. C. de fideicom.

Verba enunciatiua de futuro emissa propter aliud, uel de præterito sine expressione rei, non disponũt. l. Titia. la j. in prin. de leg. ij. & ibi Bar. Secus, si res, species, uel quantitas fuisset expressa, quia disponunt, etiam emissa propter aliud. gl. ibi. in uerbo, legasse. & uide Bart. in l. ex hac scriptura. in ij. col. in uersic. sed contra prædicta uidetur. ff. de dona. & Ang. in reper. uerb. Verba.

† Verba enunciatiua propter aliud emissa, licet nõ disponãt, iuxta plenè no. in l. ex his uerbis. C. de testa. mili. non tamen fallit, si sunt iurata. Ita dicit Angel. ibi. quem sequitur domi. Mar. Anton. Baue. in suo tracta. de uirtute iuramenti, in ix. casu.]

Verba enunciatiua testatoris in codicillis posita inducunt dispositionem omissorum in testamento per errorem. l. cùm proponebatur. de leg. ij. Quod uerum de gestis in testamento, non extra. de quo per Bart. ibi. & l. Aurelius. §. testamẽto. & ibi Bar. ff. de libe. lega.

Verba enunciatiua futuri euentus ad grauatum directa, inducunt fideicommissum. no. in l. unum. §. fin. de leg. ij. Secus, si ad honoratum. l. generalis. de usufru. lega. Item secus, si sunt præceptiua, uel dispositiua cuicunq; directa, quia inducunt fideicommissi petitionem. s. uer. Testatoris. uer. xviij.

Verba enunciatiua extra iudicium ad liberandum, præsente parte, probant. Bar. in l. tale. in prin. ad fi. ff. de pactis.

Verba narratiua in rescriptis non probant. c. si papa. de priuil. in vj. Bal. in l. non epistolis. C. de probatio. in prin. & Car. in clem. fi. §. fi. de sent. excommu. ubi dicitur, non dari titulum alicui, ex nominatione facta per papam, qui aliquem nominet canonicum, uel archidiaconum Firmanum, cùm non sit. uide ibi plenè, & melius quàm alibi. Subdit ibi, quòd si princeps scribat alicui ut uniuersitati, tribuit ei ius uniuersitatis: & idem si admittat eius syndicum. De quo per Innoc. in c. cùm ab ecclesiarum. de off. ord. Adde etiam Card. Zaba. in cle. j. de prob.

Verba enunciatiua de præsenti negatiuè prolata non disponunt. Bal. in l. qui se patris. iij. col. uers. dici potest, quod aut. C. unde liberi.

Verba enunciatiua quæ dicantur. Bal. in l. j. in j. col. in uersi. ultimò allegatur. C. de fal. causa adie. leg. Item quid est dictum uerbum enunciatiua. uide ibidem Bald. in ij. col. in uersic. quæro, quid est dictum.

Verba enunciatiua actus extranei, qui geri non potuit tempore contractus emissa per modum confessionis ab eo, qui potest donare, nullis meritis præcedentibus, probant: sed si nõ potest donare liberè, requiritur probatio meritorum. Bal. in l. si donatione. j. col. in uersic. sed contra hoc opp. C. de colla. & Bart. in l. si fortè circa fin. in uer. & per hoc dico in q. ff. de castren. peculio.

Verba enunciatiua erronea non disponunt, etiam fauore piæ causæ. l. cùm testamentum. & ibi Bart. in princ. C. de iuris & fac. igno.

Verba iactatoria non disponunt, nisi testes ad ea sint adhibiti. l. fi. & ibi Bart. ff. de testa. cùm l. Pamphilo. §. propositum, de leg. iij.

Verba enunciatiua in dictis & attestationib. testium, non probant. do. Ias. in l. ex his. in pe. col. uer. item no. C. de testa. mil.

Verba enunciatiua excipientis nõ disponunt, nec cùm falsam causam continent. Bal. in l. ex his. ult. colum. in uersic. extra scias rationem. C. de testa. mili.

Verba enunciatiua in odiosis minus operantur, quàm in fauorabilibus. Bal. in l. ij. in fi. C. de neces. ser. hære. instit.

Verba enunciatiua testatoris soli hæredi nocent. l. j. & ibi Bart. C. arbit. tut.

Verba enunciatiua simpliciter prolata propter se disponunt. l. ex hac. de dona. nisi per imperitiam tertij proferantur. l. uerba. C. de testa. sed prolata principaliter propter aliud in uim modi disponũt. l. fi. C. de his, quæ sub modo. Secus, si in uim conditionis. l. ex facto. de hæredi. instit. Sed prolata in modum demonstrationis non disponunt in testamento pagani ex his, & ibi Bald. in prin. C. de testa. mili. nisi in casu l. si hæreditas. §. fi. de testa. tu. Item nisi fauore militiæ, & libertatis. d. l. ex his. & l. Lucius. §. j. ff. eo. tit. & tenet. Bald. in l. milites. in ij. col. in princ. in uersic. v. quia uerba enunciatiua. C. eo. tit.

Verbis narratiuis quãdo uideatur fundata intentio papæ. Car. in cle. j. x. q. de proba.

Verba enunciatiua iurata disponunt, & probant. Bald. in d. l. ex his. in j. col. ad fi. uer. item oppo. quòd distinguatur.

40 Verba enunciatiua quæ non disponunt ad actionẽ, disponunt ad exceptionem. l. emptor. §. ancillam. & ibi plenè per Alex. post Bar. ff. de rei uend. no. in l. si socer. §. Lucius. & ibi Bart. in j. colum. in uersic. ex hac gloss. not. ff. solut. matrimo. Et sic debet intelligi l. tale. de pac. secundum Angel. in d. l. uerba.

Verba enunciatiua an & quando probent, supple per Bart. in l. qui uolebat. de hæred. instit. in l. gerit. in iij. & iiij. col. cum sequen.

sequen.ff.de acquir. hære.in l.Lucius.§.filiam.per totum.ff. ad Trebel.Bal.in l.optimam.in j.colum.super uerbo, narratiuis. & in ij.col.in uersic. quæro, dicitur hîc.C.de contrah. & cõmit.stipul.in l.j.in j.colum.C.de fal.causa.Bal.in l. cùm aliquis. in ij. col. in uersic.tertio casu, quando aliquis. & ibi Angel.C.de iure deli.& in auth. si quis in aliquo. in ij.col.in uersic.iuxta hoc quæro.C.de eden.& Angel.in l.j.C. de con ue.fisc.deb.lib.x.in lectu. & per Bald. in l.uerba. C. de testa. & ibi aliquid per do. Alexan.Imo.& Bartol.in l.non epistolis.C.de probat.& in pract.Papi.de sententia dif.uersic. uisa litis cõtest. Addo do.Alex. allegantẽ multas remissiones in d.l.ex his.C.de test.mili.& Bal.in prælu.feu.v.chart.uer.circa hoc dubitatur.& per Alex.in d.l. emptor. §.ancilla.de rei uen.& per eundem. in l.ex hac.de dona.ubi uide multa exẽ † pla. † Et aliquid per Fel. in ca.cùm in iuris.de offi.dele.in v. colum.& per domi. Soci.in consil. ccxiij. incip. In præsenti consultatione.uersic. secundò conclu. circa fin. in ij. parte, charta.lxxxviij.ubi dicit, quòd quando uerba enunciatiua emissa,etiam propter aliud, ubicunq; proferũtur intra præsentes,inducunt præsumptionem,seu probationem,donec probetur contrarium: secus, quando emittuntur à partibus scientibus super actu,in quo partes possunt sibi præiudicare:quia tunc non admittitur probatio in contrarium.& Frácisc.Aretin.in l. ex his uerbis.C.de test.mili. ubi multa accumulaui.]

Verbalia actiuè, & passiuè significant, & utroq; modo propriè.l.filiusfamil.la j.& ibi Barto.in j.not.ff. de test.Vide Bar.in l.ij.in ult.col. in uersi.circa secundã partem.ff.de duob. re. & in prima constit. Digestorum.iij. col. in uersic.aduerte, quia ex hoc uidetur. & docto.in rubri.C. de eden.

Verecundia consensum impedit,sicut timor.Bal.in tracta.de Schisma.xiiij.col.

Verecundia obligat ad faciendum, uel ad omittendum, sicut obligatio ciuilis.l.pecuniæ.& ibi Bar.ad fi.in uer.ulti.no. ff. de ali.& cib.leg.

† Adde,quòd uerecundia est timor neglectionis, uel dedecoris,secundum Arist.li.iiij.Ethic.& dicitur Græcè αἰδώς.]

Verecundia non est, seruare pacta.l. Quintus. & ibi Bartol.ff. mandati.

Veritas omnis uincit.viij.dist.consuetudo. glos. in uersic. iniuriarũ.in fi.& Host.in ca.in audientia.de senté. excom.Fre.de Sen. consi.xiiij. Et de ueritate uide quæ dixi in apostil.ad Bal.in l.scire. de legi.& Bal.in l.libertini. de statu homi.]

Veritati omnia cedunt.viij.dist.ueritati,de fri.& mal. fraternitatis.Fre.consi.cclxiij.

Veritas à ueritate etiam per ipsum Deum remoueri non potest.Bal.in l.ex his.in fi.C.de testa.mili.

Veritas præualet simulationi.l.j.& ibi Bal.in ij.not.C.plus ua. quod agi. item fictioni.Bal. in l.iij.in ij.col. in uer.& confirmatur,quia expressa.C.de hære.instit.Quod uerum, quando tendunt ad eundẽ finem, non si ad diuersum.l.filio.& ibi Bar.in prin.ff.de libe.& posthu. quia fictio prǽualet.l.si quis posthumos.§.j.uersi.diuersum.eod.tit. Item uerum in spiritualibus.j.eod.uersi.xij.

Veritas,& fictio æquiparantur.Bar.in l.licet.§.idem.iiij.col.in uersi.& si tu dicis,ueritas,& fictio.ff.de procur.

Veritas est mater iustitiæ.Bal.in l.libertini.de statu homi.

Veritas quid sit.in auth. de fide instru.in princ. Archi.in c.j.de sen.excom.in vj.& de conse.dist.ij.corpus.

† Veritatem esse triplicẽ,& alia elegantia dicta, uide per Alex. iiij.uol.consi.lvj.in prin.]

Veritas in delictis magis inspicitur, quàm similitudo. Bal.in l. j.in vij.col.uer.lxxx.in furto attenditur.C.de ser.fugi.

Veritas in delictis potius,quàm opinio inspicitur.per Bald.in l.si quis seruo.in j.col.C.de furt. Idem in excommunicationibus.Bar.in l.Barbarius.xj.col.in uersic.sed quid de sentẽtijs spiritualibus.ff.de offi.præto.Archi.xj.quæstio.iij. sententia.& infrà.

10 Veritas est semper iuuanda, nec probationibus restringenda.Inno.in c. quod ad consultationem.in j.col.in fi. in gl. in uer.iudicare.de re iud.Bal.in Marg.Veritas.

Veritas debet esse sincera, & non inuoluta. de senten. excom. c.à nobis.el ij.Car.in cle.j.§.porrò.de sum.tri.

Veritas est triplex.ut per Card.in cle.j.de immu.eccles.

Veritas præualet cõmuni opinioni, & errori in spiritualibus. Card.in cle.ij.§.j.v.quę.de pœniten.& remis.ubi concludit, quòd indulgentijs non gaudet,qui offert,credens indulgẽtias esse offerentibus, licet sic etiam sit opinio communis.

Veritas per se ipsam uenit in publicam notionẽ.ca.j.§. primo, de Schisma.in vj.

Veritas,an opinio in delictis præualeat.Bar.& Alexan.in l.diuus.de sica.Bald.in l.si quis seruo.C.de furt.Io. And. in reg. † cùm quis.in Merc.in vj. † Et per Franc.Aret.in l.is.qui.circa princ.j. colum. de acquiren.hæred. in l. qui se pupillum. eodem titu.]

Veritas si est notoria, non potest in contrarium allegari.Bald. in l.Imperator.la j.in ij.col.uer.sed nunquid poterit.ff.de statu homi.

Veritas plus ualet,quàm opinio.Bal.in l.ij.C.de inge. manu.

Veritas amanda est, & colenda. Bald.in tract. Schisma.j.col.l. cùm ita.de condi.& demon.

Veritas melius aperitur per plures testes, quàm per pauciores.l.fin.& ibi Bal.in ij.colum.in uersic.no. quòd ueritas.C. de fideicom.

Veritas reperitur per inuestigationem.xxxviij.q.viij.occidit.

Veritas demonstrata non debet aliter demonstrari.l.cùm tale. §.falsam.de condi.& demon.l.j.in fi.de dote præleg.

Veritati iura fauent.l.j.C.quando Impera.inter pu. & uidu.

Veritatis inueniendæ causa omnia iura prodita sunt. reg.possessori.in vj.c.ruditatem.xxx.quæstio.v.doct.in c.literas.de restit.spo.

Veritas non uitiatur erroribus gestorũ. Bald.in l.j.in §.solent. in j.col.in fi.uersi. item nota, quòd contra.ff.de offi.præfec. ur.in Spec.de dispu.& alleg.§.porrò.uer.pen.

Veritas sæpius cõfirmata magis splendescit.xxxv. quæstio.ix. graue.xxx.quæst.v.nec illud.in fi. & ca.iudicantem. in Spe. de aduo.§.iij.uersi.porrò.& de dispu.& alleg.§.porrò. uersi. pen.& §.satis clarè.in princ.

Veritas manifesta præualet opinioni, quando nullus lęditur: aliàs secus.Io. And.in regula,quod ob gratiã.in vj.in Mercuria.Paul.de Castr. consil.xxxv.incipiente, licet ista sit quæstio.in j.colum.in fin. De hoc per Card. in clemen.j.§.j. xiij. q.de reg.Et per Franc.Aret.in l.is est.circa princ.j.col.de acquir.hæred.

Veritas perfectissima reuelatur per ampliores homines. Spe. ubi suprà.

Veritas reperitur melius quærendo,opponendo,& disputando.Spec.ibidem.& uersic.præceden.Innoc. in c. uenerabilem.in gl.in uer.impetrare.de excep.

Veritas rerum latere non potest.in Spec.eod. tit.§.iiij. in prin.

30 Veritas ne pereat,& occultetur,curare debet iudex.in Spe. de teste.§.qualiter autem.uersic.deinde.

Veritatem celare, peccatum est in ciuilibus, secus in criminalibus: ideo testes primo casu coguntur,non in secundo,nisi constet de dolo manifesto.eo.§.uersi.& nota. sed in §.de testium compulsione.uersic.quid si quis. dicit simpliciter esse peccatum,ueritatem celare.Et per Fel.in c.causam.de testa. & in c.nihil.de præscript.in iij.col.

Veritas opprimitur,cùm non defensatur.in Spec. de sala.§.sequitur de aduocatorum.in princ.

Veritatem curare debemus potius, quàm disputare de apicibus iuris.in Spe.de act.seu peti.§.utrum.uer.porrò.

Veritatem negare,nulli prodest,sed nocet:cùm negans pœnis subijciatur multiplicibus. in Spec. de posi. §. ix.uersic.item not. el j.

Veritatis loco est res iudicata. in Spec. de senten. §. ut autem. uer.& nota.

Veritatis non dicendæ iuramentum non ualet. in Spec.de inquisi.§.nunc tractemus.uersi.quid si ante.

Verisimilitudo maior tollit minorem.Bald.in l. siue. ad fi.in uersi.item nota.C.de probat. Contra eam non admittitur probatio,nisi causa cognita.ca. quanto.de pręsumptio.in Spe.de proba.§.nunc dicendum. post prin.Abb.in c. quia uerisimile.de præsump.facit c.filij. de hære.in vj.Et pręfertur uni testi.Arch.vij.q.j.pontifices. Et plenè per Fel.in ca.auditis.de præscrip. in xiij.col.

† Verisimile si est, quòd statuêtes idê statuissent, si fuissent interrogati, habetur ac si statutum esset. Gl. est in l. tale pactû. §. fin. ff. de pact. quam allegat ad hoc pro sing. domi. Ial. in l. si extraneus. in iiij. nota. ff. de condi. ob cau. Adde quod Panor. in ca. quia uerisimile. in ulti. not. de præsump. per illum tex. dicit, quòd contra testes deponentes contra uerisimile est præsumptio falsitatis, ideo non faciunt fidem, nisi sint tales, de quibus nô est uerisimile, quòd debeant deierare, uel nisi habeant aliquam præsumptionem secum, puta famam, uel quid simile.]

Verisimile quod non est, non habet imaginem falsitatis. Bald. in l. j. C. de seruis fugi.

† Verisimile quando aliquid non est, si in eo quis fundat suam intentionem, tunc requiruntur efficaciores probationes. Decius consi. clxxvij. col. j. post princ.

Verò, est dictio aduersatiua, quæ coniunctionem inducit in eadem oratione. Bar. in l. Lucius. §. quæ habebat. ff. ad Treb.

Versum in utilitatem, probatur coniecturis. argu. l. fin. de ali. pu. prȩstan. l. fi. de pig. C. & l. si uentri. in fin. de priuileg. cre. l. ciuitas. & ibi per Barto. in ult. col. in uersi. sed qualiter probatur. & Bal. si cer. peta. Bal. in auth. hoc ius porrectum in pen. col. C. de sacrosan. eccles. & in c. j. in iij. col. in uersi. quęrit Iaco. de Bel. qui feu. da. poss. in usi feu. ubi uide modos probandi uersum esse, & per quê. & suprà, Creditor ecclesiæ. uersic. j. & pen.

Versum in utilitatê ecclesiæ non dicitur, quia sint empti equi, & uestes fulgidæ. Car. in cle. j. vij. no. de re. eccles. nô ali. Sed si sint reparata molendina, uel domus ecclesiæ corruentis, uel si sint soluta debita grauia, uel si empta prædia utilia uicina. Car. ibi v. no. & ibi xxx. q.

Verso in rem pupilli, & ecclesiæ, an requiratur, sicut in rem ciuitatis. Bal. in l. ei, qui. C. quod cum eo. & gl. in l. si pupilli. §. item si. de nego. gestis.

Versum esse ut probetur, non sufficit confessio prælati, quod sit uersum, nisi legitimè doceatur. Car. in d. cle. j. xxx. quæst. scilicet per testes, uel instrumenta.

Versum non dicitur, nisi duret uersum. Bar. in l. Lucius. la j. ff. de leg. ij. l. si pro parte. §. uersum. & ibi Bart. ff. de in rem uerso. in Spe. de loca. §. vj. uersi. cxxx. Sed aliter loquitur Card. in cle. j. xxx. q. de reb. eccles. non alie. & in c. quod quibusdâ. de fideius.

Versum in utilitatem ecclesiæ, licet in libello non dicatur, tamen ualet super mutuo: quia libellus de mutuo, intelligitur de ualido. s̄. uerb. Mutuum. uersi. xxxj. & xlij.

Versum nô prȩsumitur, nisi probetur. l. si quis seruo. & ibi Bal. in j. col. C. quòd cum eo.

Versum in rem actio ponitur in Spec. de sol. §. prænotandum. uer. uerum, si ex contractu. Et de materia supple in titu. de in rem uerso. & C. quod cum eo. & s̄. Mutuum. uersi. xxiiij. & xxxj. & in uers. liiij. lxv. lxviij. & lxx. cum duobus sequen. & uersic. pen.

Vertatur, est uerbum obliquû in substitutionibus. Bald. in l. j. C. de pac. inter emp. & uen.

Vespasianus post excidia Hierosolymorû multum detulit regali prosapiæ Dauid. de quo plenius sup. in uerbo, Dauid.

Vestes & uestimenta non differunt. l. uestis. in princ. de auro & arg. leg † Et uidetur dictio Græca ἐσθὴς.]

Vestis uel uestimentum idem est quod detextum, licet non sit defectum, id est, si non sit consummatû, quod in tela est nôdum pertextum, uel detextum, id est nondû à tela incisum. tex. & gl. j. in l. uestimentum. eod. tit.

Vestimenta dicûtur lanea, uel linea, uel sericea, uel bombycina. dicta l. uestis. §. j. Item alia sunt uirilia, alia puerilia, alia muliebria. ea. l. §. ij. ubi de singulis uide. Item alia sunt communia, id est, apta uiris & mulieribus: alia familiarica, id est, quibus familia utitur. dicta l. usq; ad fin. Item sunt pellicea. d. §. fin.

Vestis non uenit appellatione supellectilium. l. si quis in fundi uocabulo. §. j. de leg. j. Bartol. in l. argento. §. si quis. de auro & argen. lega. tenet, quòd sic, ex côsuetudine in dubio. Sed contrarium probatur in l. qui uestem. ff. de sup. leg. ubi dicitur, quòd nec econtrà.

Vestis appellatione nô uenit supellex. d. l. qui uestem. Nec argentum. d. l. si quis in fundi. uer. uel quod est stultius.

Vestis appellatione massaritiarum non uenit. dicta l. si quis. §. j. & ibi Ang. & doct.

Vestis appellatione non uenit uestis noua. s̄. Legatum uestis. uersic. iij.

Vestimenta ueniunt appellatione alimentorum. Barto. in l. in his. §. seruus uxoris. in j. col. in uersi. secunda opinio. ff. solu. ma. gl. in c. episcopus. x. q. ij. & melius s̄. uerb. Alimenta. uer. xxxiiij. etiam post annum 50. uerbo, uictus. de uerb. signifi. Item appellatione mercis. l. j. §. ait prætor. nau. cau. sta.

Vestis appellatione etiam culcitrę ueniunt. l. argento. §. culcitræ. ff. de auro & arg. leg. Itê ceruicalia. d. l. uer. ceruicalia.

Vestimentorum appellatione non ueniunt expensæ, studij, librorum, & doctrinæ. Flo. in l. sed & si quid. §. mancipiorum. ff. de usufru.

Vestimenta famulo an debeantur. s̄. Famulus. uersi. xxj.

Vestis appellatione ueniunt tapeta, quæ sterni solent uel inijci. l. argento. uer. Tapeta. de auro & arg. lega. sed ibi Bar. in §. si quis. dederit. tenet contra. & s̄. Tapeta. uersi. j.

Veste diuisata, uel partita, non debet uti clericus, nisi ex causa rationabili, puta timoris, uel scandali. Card. post gl. & tex. in cle. ij. de ui. & ho. cle. & in c. clerici. eod. tit. etiamsi sit coniugatus. Car. ibidem. Item nisi in domo: ut ibi. Item & publicè in festo socij, militari, uel doctorali, uel uxorali. Card. ibi. iij. q. ubi omnino uide.

Vestis partita, uel uirgata, quomodò dicatur. glos. & Card. in d. clemen. ij.

Vestes nimis sordidæ & nimis preciosæ, sunt prohibitæ clericis, & monachis, sed mediæ permissæ, & tendentes potius ad uilitatê. xlj. dist. c. j. & ij. de pœni. dist. j. principiû. Card. in cle. ij. ij. q. de ui. & ho. cler. Clerici quibus utantur. in c. clerici. de ui. & ho. cle. & quibus monachi. in d. cle. ij. ij. q. Vtraq; debet esse talaris. xxiij. dist. ca. pe. gl. in d. cle. §. dignitatem.

Vestis scaccata an sit permissa clericis. Car. in d. cle. ij. §. fin.

Veste rubea, uel uiridi utens clericus, nô uidetur recedere ab habitu clericali, ex consuetudine patriæ: ut in Catalonia. Car. in cle. fi. §. fi. de ui. & ho. cle.

Vestium mutatio permissa est causa festiuitatis, uel loci: ut plenè & singulariter per Card. in d. cle. ij. iij. q.

Vestimenta condemnati ad mortem confiscatione bonorum sunt iudicijs, qui eum condemnauit. Alex. in l. diuus. per illum tex. ff. de bo. dam.

Vestes festiuæ factæ per patrê uxori filij, & sic nurui computâtur filio in legitima in bonis. Alex. consi. xxx. iiij. parte.

Vestis Adæ fuit pellicea. de pœni. dist. j. Adam. & Archidi. 50. distinctio. in capite.

Vestes prohibitæ portari per statutum, non possunt portari, etiamsi sint facta ante conditum statutû. suprà, Mulier punitur. uersic. v.

Vestimenta sacra, ut casula, planeta, & similia, non sunt cômodanda laicis ad ornatum nuptiarum. de consec. dist. j. ad nuptiarum. Item nec ea possunt fieri de uestibus profanis. glo. ibi. in c. uestimenta. & Car. in cle. j. de cele. mis. ubi dicit non seruari in usu.

Vestimentorum appellatione uenit etiâ pannus pro ueste paratus, non autem uenalis. d. l. uestimentum. & ibi Bar.

Vestis muliebris appellatione uenit uestis, siue infantilis, siue uirginalis, siue puellaris. d. l. argento. §. muliebri. de auro & argento legato.

Vestis appellatione ueniunt pedules, id est, calzarij, seu calcearij, quibus calceantur pedes, ut scarpæ, caligæ, & similes. Itê fascię crinales, id est, panni ad caput lauandum. Item impilia, id est, panni ad caput tergendum apti. d. l. argento. uersic. fasciè. de auro & argen. legat. & Card. in clemen. ij. v. q. de uita & ho. cle. ubi dicit uerum in legato, non in pœnalibus, in quibus inspicitur usus loquendi communis, secundum quem caligæ non continentur nomine uestis.

Vestes uxoris si non sunt ultra reditum dotis, non ueniunt in fideicommisso post mortem uxoris institutæ in uita: aliàs sic. Bal. in auth. res, quæ. ult. col. in princ. uersi. sed quid si uir. C. communia de leg.

Vestes ancillæ ueniunt in legato ancillæ: l. tunc inutile. & ibi Bar. ff. de pecu. legato.

Vestes muliebres præsumũtur esse uxoris, licet de dominio nõ probet uxor, quamuis alia beneficia uxoris præsumantur es se uiri possidentis, nisi uxor probet de dominio. Bal fin. in l. ij. circa medium. uer. reuoco in dubium. C. ne uxor pro ma. Adde s. uer. Bona uxoris. uersi. viij.

Vestimenta debent præstari alimentario, quando eis eget, nõ aliàs, nisi aliter sit dispositum. Bar. in l. fi. in uer. sed dices tu. ff. de li. agno. arg. contrà, per Bald. in l. j. C. de fideicom. in ij. col. in princ. in uer. pone, quòd testator. ubi tenet, quòd singulo anno uestes debent renouari.

Vestes uxoris festiuæ, & preciosæ soluto matrimonio restitui debent hæredi uiri, non quotidianæ, & uiles. Bart. in consil. quæritur, an uestes. & in l. ex animo. & in l. si mulier. §. si uir. de dona. inter uirum. & in l. in his. & ibi Alex. §. seruus uxoris. in j. col. in fi. in uer. tertia opinio est. ff. sol. mat. ubi Bal. in ij. col. in uer. item prędictis adde dici contrarium in festiuis. Vide ibi Lud. & Modern. & Io. de Imo. & per Bart. post glos. in uerbo. expressum est. in l. si usufructus. §. fi. ad legem Falc. & per Bald. in l. cùm te. C. de dona. ante nup. in ij. colum. in uersic. modò statutum quæritur. & quod habetur in l. id uestimentum. de pecu. Addo Bartol. in l. j. §. nec castrense. in v. col. in uersic. circa secundum de uestibus. ff. de colla. bono. Aliquid in l. si ut certo. §. interdum. ff. eo. Bald. in authen. ex testamento. in vj. col. in uersic. duodecimum capitulum est. cum sequen. C. de colla. uide omnino per do. Alex. in l. si is, qui quadringenta. §. si dos. in ij. col. in prin. in uersi. & inducitur hæc glos. ff. ad legem Falc. cum multis concor. ibidem per eum signatis. Vide etiam per eundem domi. Alexan. in † d. §. seruus. cum alijs cõcor. per eũ ad hoc datis. † Vide Bal. in consil. xcij. in ij. parte. Vide de materia Alex. in l. si is, qui quadringenta. §. dos legata. ff. ad legem Falc. Et ibi de uestibus nuptialibus, mortuo uiro. De quo etiam in decisi. Thomæ cccxxxvj.]

Vestes lugubres debentur etiam famulis magnorum uirorum defunctorum, non uilium. l. si ex re. §. illud. secundum Alex. de Imo. de stipu. seruo.

Vestes lugubres debentur uxori uiduæ ab hęredibus uiri. Angel. singu. in l. si usus fructus. §. dos legata. ad legem Falcidiã. & per Inno. in c. peruenit. de emptio. & uen. secundu m Bal. in Marga. uerb. Maritus. uersic. ij. & in l. fin. C. de bo. mater. qui tenet idem. & Alexan. in l. si ex re. §. j. de stipul. ser. Caue, quia Innoc. & Bal. nihil dicunt de uestibus, sed solùm dicũt, quòd si uxor remanet uidua, debet ali ab hæredibus mariti, donec stat in uiduitate, si nõ habet aliũde unde possit se alere. posset ergo ex hoc inferri, quòd etiã habebit uestes, cùm appellatione alimentorum ueniant uestes: sed restituit, si secundo nubit. Bal. in consi. Sicut uxor debet, &c. Et quod dixi eas deberi, intellige, nisi cõsuetudo aliud disponat, secundum Alex. ubi s. Addo Ioã. de Imol. aliter loquentem in d. §. seruus. & omnino per do. Alex. in d. §. si dos. quem legit in l. si is, qui quadringenta. in ult. col. in uer. quid autem de uestimentis. cum alijs concor. ibidem per eum signatis.

Vestes quotidianæ inuectæ in domum conductam, non sunt obligatæ pro pensione. s. Bona inuecta. uersic. j. Nec pro gabella. s. Gabella pro rebus inanimatis. uersi. iij.

† Vestes quotidianæ & festiuæ fratrũ qualiter sint diuidendę, & æstimandæ. uide Paul. de Castr. in consi. ccclvij. secundũ ordinem meum incip. Ad primum uidetur. in j. uolu. col. ij. uersi. circa secundum.]

Vestes donatæ uxori per uirum in uita, si excedunt fructus dotis, possunt reuocari in morte uiri, aliàs non. Ang. in l. sicut. C. de dona. inter ui. Adde Bar. in l. pen. in §. seruus in j. col. ff. solu. matri.

Vestimenta sunt de rebus, quæ seruando seruari non possunt. l. lex, quæ tutores. in fi. & ibi Ang. C. de admi. tu.

Vestis famuli quanti precij esse debeat. Bar. in l. fortissimis. C. de mili. ueste. lib. xij.

Vestimenta fieri debent secundum introitus, & reditus. l. iij. & ibi Bar. in §. j. in lec. Nico. de Nea. in uersi. hunc text. allegat. ff. ubi pu. edu. de. loquitur tamen solùm de alimentis.

40 Vestis legata potest abuti per legatariũ, & locari, licet usufructus eius tantũ sit legatus. l. sed & si quid. §. & si uestimentorum. & ibi Flo. ff. de usufruct.

Vestes debentur secundum ordinem dignitatum, ut meliores debeantur monacho, quàm conuerso. Flo. in l. sed & si quid. §. mancipiorum. ff. de usufru. Item,

Vestes fieri debent secundũ dignitatem: aliàs est incõdecens, quòd quis utatur uestes incondecenti sibi. d. §. mancipiorũ. & ibi Flo. in Spec. de aduo. §. sequitur uidere. & in princ. ubi ponit quales habere debent aduocati.

Vestimenta ecclesiastica benedicuntur, uel consecrantur per episcopum in diœcesi. de conse. dist. j. uestimenta. & fieri nõ possunt de uestibus profanis. gl. ibi. & Card. in cle. j. de cele. missa. ubi dicit nõn seruari pro consuetudine. Cum dicta gl. concordat Archi. in c. ad nuptiarum. ea. dist. Sed an si de planeta fiat stola, uel dalmatica, sit iterum benedicenda. Archi. in d. c. uestimenta.

Vestimenta nurus facta à socero imputantur in partem filij, cuius est uxor, quantum nunc ualent, non quanti fuerint empta. Bald. in tract. de duob. fra. & Alex. in l. & qui. §. si quis. ff. de mu. & ho. nisi magna dignitas faciat præsumi contrariũ, id est, donationem. & ibi per Alex.

Veste militari debet uti miles, dum est in exercitio militiæ. gl. xxiij. dist. ecclesiastica. Ioã. And. in c. ut quisquis. de ui. & ho. cle. refert Lud. in sing. uer. testis. uer. quibus uestibus.

Vestes sacræ non possunt alienari, nisi ob redemptionem captiuorũ. l. sancimus. & ibi Bar. in princ. C. de sacrosan. eccle. Item nisi pro alimentis pauperum. gl. in uerbo, animas hominum. & Bar. ibi in ij. col. in uer. nunquid pro alimentis.

Vestiri debent milites in Septembri, & in April. suprà, Miles. uersic. lxxv.

Vestes faciunt præsumi pro aliquo, uel contra aliquem. in Sp. de aduocatis. §. sequitur uidere. uersi. talis enim.

Vestis cùm petitur, quid debeat in libello exprimi. in Spec. de libel. concep. §. iuxta propositionis. uersi. sed & si uestis.

Vestis mutata facit impunem iniuriam. in Sp. de iniur. in prin. uer. utrum. & gl. in l. si ignorans. in uer. contemnit. ff. locati. & in l. item apud. §. si quis uirginẽ. de iniur. Et ibi uide Bart. inferentem ad quæstionem de clerico incedente in habitu laicali, quòd nõ tenetur. De quo uide tex. in c. in audientia. & ibi gl. in uersi. iniuriarum. de sen. excom.

Vestium materiam supple s. uerb. Legatum uestium. per totũ.

Vetare dicitur, qui non consentit. l. qui uas. §. uetare. & ibi Bar. ff. de fur.

Vetus dicitur respectu noui. glos. in uerbo. nouum & Bart. in l. cùm quid. in j. col. & j. opp. & in l. uinum. ff. si cer. pe. & in l. ex usu. & in l. seq. de ui. tri. & oleo leg. Adde s. Nouitas. uersic. iij.

Vetus dicitur post annum. l. uetus. de ui. tri. & oleo legã.

Vetustas dicitur, quando non est memoria in contrarium Bal. in rubri. C. quæ sit long. consuet. paulo post princ. in uersic. uel certè.

Via differt à strata. Strata enim dicitur, quòd ex lapidib. strata uel silicata sit: uia uerò sine lapidibus est: ut statutum de una non habeat locum in altera. Bar. in l. j. ff. de uia pu. & † in l. absit. C. de pri. do. Ang. lib. xj. † & dicitur Græcè ὁδὸς.] Vide de his Cępollam in tract. de seruit. rust. præd. in rub. de serui. ubi latè.

Via uicinalis quæ sit, uide Bal. in consi. cccclxxxv. in v. parte.

Via publica non uenit appellatione fluminis publici, & econtrà. l. fi. & ibi Flor. de serui. rust. præd. sed pone super flumine sic. s. Flumen. uersi. j. cum seq.

† Via an ueniat in dispositione cũ re in cõtractibus, & ultimis uoluntatibus. uide do. Pet. Phil. Cor. in consi. ccxij. incipiẽ. Permittendum. in litera F. in iij. parte.]

Via publica non dicitur, postquàm intrat plateam publicã uel alium locum publicum. l. fi. §. fi. per Bar. & Flo. de ser. ru. prędio. & Bart. in l. fi. ff. de loc. & iti. pub. Bar. Cæpol. de ser. rust. tit. de uia. Sed dicitur etiam logia publica in materia statuti. Flo. in l. j. de his, qui deie. uel effu.

Viæ appellatione an ueniant fossata iuxta uiam. suprà, Fossata. uersic. iiij.

Via uidetur legata per alium fundum, etiam alteri legatum, si usufructus legatur certi fundi, & aliunde nõ sit uia pro usufructuario. l. seruũ filij. §. fi. & ibi doct. & Bar. de leg. j. l. damnas. §. qui duos. & ibi Dy. de usufruct. leg.

Via non uenit in legato proprietatis fundi. Bal. in l. j. in ij. col. in uer. sunt alia duo brocarda. C. si rec. prouin. Sed Bart. aliter

ter loquitur in d.l.seruum.§.fin.& in l.j.in j.col.uersi.quæro, quando legatur.ff.de serui.lega. Vide glo. in l.iij.§.si loci. in uer.adimendo.ff.de adi.leg.Bart.in l.prædia.§. pen.in j.q.ff. de fund. instru.quod non cedit legato fundi,& cum eo non mensuratur.

Via destructa debet refici nō ex publico,sed à dominis domorum iuxta uiam sitarū. Bar.in l.per Bithyniam.C.de immu. nemi.conce.lib.x.l.ædiles.§. studeant.ff.de loco pu. fru.& si quid in ea.nisi dominus non sit soluendo : quia tūc onus incumbit alijs uicinis,secundum Lud. Pon.in sing.uerb.Via. uersi.nota ꝙ uiam,&c.per gl.in l.fi.§.fi.de uia publi.& iti.publi.Item non inquilinus,seu cōductor tenetur, nisi domino domus cessante:quia conductor tenetur sumptibus pensionis.d.l.ædiles.§.studeāt.& ibi Bar.in iij.no.& Flo. in l.si pendentes.§.si quid cloacarij. de usufru.ubi etiam dicit, ꝙ repetit à domino,si fortè pensionem non retinet apud se.Idem si gratis habitat,ut tenet Bar.in d.l. ædiles.in iij.no. in mundatione momentanea,non in perpetua,uide ibi.& nota.

Via quam elegisti,tibi pateat.l.si mulier.§.fi.ff.quod me.cau.

Via malitijs non est aperienda.l.ij.& ibi Barto. in ij.nota.C.de indic.ui.tol.

Via publica non potest probari per testes, qui dicant se iuisse, & ire per eam continuè.l.j.§.j.uer. publicæ.de his, qui deie. uel effu.& Mathes.in no.suis,uersi.xcij.ibi:nota unū.& Bar. Cæp.de ser.uiæ.vij.q.Ratio est,quia habent interesse in causa.& Alex.in l.j.de locis,& itine.pu.& in l.j.de uia pu.ubi dicit non probari eo, quòd testes dicant per eam tum esse per longum tempus à populo.

Via publica non dicitur, quia per eam publicè eatur.Bar. in d. l.j.§.j.in ij.no.ff.de his,qui deie.

Via per fundum uicini nō debetur,etiamsi aliunde, nō sit uia. Bal.in d.l.cùm talis.C. de serui.l.per agrum. & ibi Bal. eodē ti. nisi ematur precio per locum minus damnosum arbitrio iudicis.quo casu cogitur quis uēdere. l. si quis sepulchrum. in princ.de relig.Pau.de Cast.in l.si locus.§.fin.quemad.ser. amit.Vide Bar.in l.j.in uer.quæro,quando legatur.ff.de serui.leg.& in l.ij.in princ.in iiij.col.in fin.uer.secundo casu.ff. sol.mat.Item adde sup.Seruitus uiæ.uersi.xj.

Via uicino debita per fundum,debetur per locum minus damnosum domino fundi.s̄. Seruitus uiæ.uersi.xj.

Viam facere per alienum agrum,fas est,non ius.j.dist.c.j. Flor. in l.diuus.de ser.rust.prædi.

Via publica si sit destructa,potest haberi transitus per fundum uicinum impunè, si ex publico soluatur precium uiæ domino fundi.l.si locus.§.fin.& ibi Bal. in apostillis. & Flor. quēadmo.ser. amit.Bart. Cæpol.de ser.ur.c.xxiiij.no.in d.l.per agrum.& ibi Bald.in princ.dicit, quòd ager debet reduci in formam uię propter utilitatem publicam.per d.§.fi. Et si uia publica reficiatur, debet tolli uia de fundo meo. per l.martius.in fi.cum gl.de acqui.re.domi. Nec habet locum pœna statuti cōtra transeuntes per fundum alienum,si publica est destructa. Bal.in d.l.per agrū. & s̄. Transitus.uer.vj.& Alex. in l.j.de itine.actuq; priua.

Via publica adeò est communis, quòd licet transeuntibus colligere herbam pro equo,quatenus potest iuxta uiam protēdere brachiū.text.fin.in c.fi.de pa.ten. & Bar.Cæp.de serui. pas.iiij.q.Addo sup.uerb.Transitus.uer.ulti.

Via pręsumitur distinguere territoria.l.iiij.fi.regun.& ideo impedit ius præsentandi.Bal.in tract.protomissos.

Via debetur domui per fundū legatum coniunctum domui.l. testatrix.& ibi Flo.ff.de serui.

Viæ publicæ & priuatæ,quæ dicantur.l.ij.§.prætor.& §.uiam. ff.ne quid in lo.pub. quod publica dicitur ea, cuius solū est publicum:aliàs dicitur priuata. Vicinalis uerò est,ad quā faciēdā uicini de proprio contribuunt,uel quę in uicos ducit. d.l.§.uicinales.

Via concessa clerico per fundū, uidetur concessa eius ecclesiæ. Bar. in l.ij.prope finem.ff.de re.dub.

Via quomodo mensuretur.s̄.uerb. Dieta.uer.ij.& uer. Distantia.uer.j.& uer.Spacium.uer.j.remissiuè.

Via magis usitata debet inspici. Alex con.xxj.iiij.parte.

Viæ publicę sunt regalia principis.c.j.& ibi Bal.in j.col.in uer. item uiæ publicæ,quæ sint regalia.

Viarum usus est publicus, sicut litoris, & fluminis in tantum, quòd quilibet potest in eis facere,quicquid uult,sine incōmodo alterius.l.fluminum.in princ.de dam.infecto.

Via iuxta domum est de domo, quatenus se protendunt stillicidia.s̄.uerbo,Stillicidium.uer.unico.

Via legata debetur ad electionem hæredis sine captione legatarij.l.si uia.& ibi Bar.de ser.rust.præd.

Via si probanda est,uel platea, debet restringi ad tempus delicti,scilicet,quòd tūc erat uia,uel platea. Bar.in l.j.§.summa. ad fi.de his qui deie.uel effu.

Via debet purgari à uicinis habentibus domos iuxta eam. l.ij. & ibi Bar.& doc.de uia publi.etiam conductas, ut ibidem.

Via purgari dicitur,quando in totum tollitur lutum, nō quando ponitur iuxta uiā.l.ij. §. purgari.de uia publ. & per Alex. in l.ij.eodem titul.& quod not.in l.ij.C. de immun.ne. conceden. lib.x.

Via communis inter duas ciuitates ad usum plaustrorum, nō potest diuidi, quia diuisa non potest seruire ad dictū usum. Bald.in l.pen.iiij.col.magna.in fin.in uer. fuit quæstio inter duas communitates.C.de condi.inser. Item distinguit territoria.& facit prædia uicina utrinq; censeri de territorio loci,cui uiciniora sunt.Bal.ibidem.

Via publica iustè occupatur fauore religionis. Bald.in consil. ccvj.in j.parte.

Via debetur rei legatæ,uel uenditæ, cum introitibus,& exitibus,usq; in uiam publicam, non aliter. Bar.& Flo.in l.binas ædes.de ser.urb.prædio.in l.in uēdendo.de cōtrahen.empt. & per Bar.in l.j.in uersi.quæro, quando legatur.ff. de ser.lega.& in l.uia.§.fi.de ser.rust. præd. ubi dicit secus in ultimis uoluntatibus.Vide Bart.Cæp.de ser.urb. cap. xxxviij.Item nisi in uia ad sepulchrum.Barto.in d.l.j.in fi.per l.qui sepulchrum.de relig.

Via legata non debetur, nisi legatarius sit dominus fundi dominantis tempore mortis testatoris.l.ij.& ibi Bartol.de serui.legat.

Via uenit in legato arboris.gl.in uer.cogitasse.in fin. Bartol.& doct.in l.si fundum.§.qui fundum.de leg.j.

Via per fundum uicini debita, & semel constituta per certum locum, mutari non potest.ar.l.si per fundum. cum ibi nota. per Bar.de aqua quotidia.& æstiua.Sed Bart.in l.si cui.in fi. ff.de ser.dicit uerū, uolente eo, cui debetur:sed uolente eo, qui eam debet,potest sine in commodo prędij dominantis, per l.ij.§.pen.de relig.& tenet Bar. Cæp.de ser.urb.ca.xxiij. de ser.rust.ca.j.quod no.

Via pro termino fundi uenditi assignata, non uenit in uenditione.Bal.in l.à caligato.circa fi.in uer.exemplum de secundo.C.de nuptijs.

Via debita emphyteutæ per certum locum, si destruatur ui fluminis,uel aliter,debetur per alium locū.Flo.in l.ij.ff.de usufruct.post Spec.de loca.§.nunc aliqua.uersi.cxxx.& de cau. pos.& propriet.in princ.uer. est & aliud.

Via publica potest constitui,& destrui per ciuitatem, sicut per principē.l.prætor.§.uiam.& ibi Bar. ff.ne quid in lo.public.

Via nimis lata potest ex causa restringi.l.j.& ibi Bar.de uia public.& ab omnibus uicinis æqualiter occupari.Bar.ibi.

Via publica si populus non utatur,non perditur.l.uia publica. de uia publi.itinereq; pub.

Via debet refici per uicinos, si is,qui eam destruxit, est non soluendo pro refectione.Bar.in l.fi.de uia public.

40 Via uicinalis non potest claudi, nec occupari.l.ij.§.uicinalis.ff.ne quid in loco publico.Bart.Cæp.de ser.urb.ca.lxxv. & de serui.rust.tit.de uia.ubi uide.

† Via uicinalis,cui præscribi possit, & in ea licitè ædificari,nō obstante statuto uiæ, debeantur disgombrari, uide Bald. in consi.xliiij.in v.parte.]

Viarum una sublata, remanet altera. Bald.in l.j.in princ.C. de su.& legi.

Via publica non debet cum fundo uendito mensurari,nec cedit fundo.Bal.in rub.C.de contrahen.empti.iiij.q.& s̄.eod. uer.xxiij.& ibi uide quid de ripis,& fossis.

Via nisi reseruetur in diuisione,non debetur.s̄. Diuisio.uersic. cxxxiiij.& seq.

Via recta debet esse latitudinis octo pedum: sed per anfractus debet esse sexdecim pedum, ne currus obuij se impediant inuicem.l.uiæ latitudo.& ibi docto. & Flor.de ser.urb.præ.

sed

ſed poteſt breuior & latior conſtitui. l. uia.eod.tit. Addo gl. in uerbo,continet.in §.uia.Inſtit.de ſer.ruſt.prædi.

Via publica ſi ſit effecta anguſtior, uel decliuior, uel clauſa,ita quòd uſus impediatur, poteſt officium iudicis implorari à domino domus uicinæ.Et idem,ſi in ea proijciantur ſtercora,uel morticinia, uel impediatur ut tranſiri nequeat.in Sp. de offi.om.iud.§.j.uer.item imploratur.el ij.

Viam publicam refici impediens, uel in agrũ uicini inuiti immittens,uel deteriorans, propter ædificium ſuum, uel in ea impediens,ne fiat tranſitus,uel currus ducatur,qualiter cõueniatur.in Spe.de cau. poſ. & propriet.in uerſi.ſciendũ eſt igitur.uſq; ad finem.

Viæ ius habens, debet eam reficere.eod.tit.in prin.

Via publica, ut fiat cloaca,cuius licentia requiratur. eod.tit.in princ.uer.ſed nunquid licet.

Via debet eſſe tuta tranſeuntibus, ut prætor debeat proſpicere,ne quid mali eis contingat.in Sp.de iniur.§.j.uer.ad hoc.

Viæ materiam ſupple ſup.uer. Seruitus uiæ.per totum.

Viaticum debetur tutori eunti pro negotijs, pupilli.l.j. §. ſi pupillus. ibi.& uiatica. quem notat Bald. & ibi Bartol.in lectu.Nicol. de Neapo.ff.de tu.& ratio.di.& ſuprà, Tutor adminiſtrat.uerſic.vij. Adde Bartol.in l.à tutoribus.§.principalibus.ff.de admini. tuto. † Et dicitur Græcè ἐφόδιον.]

Viator ſepeliri debet in eccleſia cathedrali. ſuprà uerbo, Peregrini.uerſi.iij.

Viatori credendum eſt de his, quæ pertinent ad eius officium. in Spe.de proba.§.iij.uerſi.hoc quoq;.

† Viatores omnes dicimur.Bal.in l.licet.§.in factũ. nau.cau.]

Vicarius dicitur, qui cognoſcit pro eodem tribunali cũ domino principali,licet differat in aliquib. not. in cap.Romana.de appell.in vj.& ibi Ioan. And.in Nouella. in iij.gloſ.

Vicarius habet iuriſdictionem ordinariam, & interponit decreta uoluntaria & cõtentioſa. Bal.in Marg.uerb. Vicarius. uerſi.ij. Allegat Inno.in c. G. perpetuus.de offic.delega.qui nihil dicit. & Bal.in Mar.uer. Vicarius.uer.ij.niſi foranites, qui habet delegatum. Car.in cle.ij.& iiij.q.de reſcriptis.

† Vicaria perpetua poteſt uniri menſe epiſcopi,uel abbatis:& tunc tranſit in temporalem, quoniam ad nutum poſsidentis menſe inſtituitur rector, & beneficium mẽſale cenſetur. Ita in Rota deci.cclxxiij.in nouis.]

† Vicarius, ſeu uicem alterius gerens, ſic debet honorari in loco,& in ſeſsione, & in alijs,ſicut is, cuius uices gerit. notat Hoſt.in procemio Summæ ſuæ: & eſt caſus unicus in c.præcipimus.xciij.diſt.quem text. reputauit ſingularem Roma. in ſuis ſingularibus,in litera V. in uerbo, Vice rector.Faciũt no.per Alex. de Imo.in rub.de offic.eius,cui mandata eſt iuriſd.in viij.col.Abb.in c.ſanè.ij.& in c.cùm olim.de offi. deleg.& Barba. in d.c.ſanè.faciunt not.in d.ca. grandi: & quæ ibi dixi in repe.de ſup.neg.præla.lib.vj.]

† Vicarius, etiam perpetuus, nõ debet habere omnes fructus eccleſiæ, ſed tantùm congruentem portionem. Et appellatur uicarius,& non rector, quia cura,ſaltem habitu, pertinet ad rectorem principalem, & ad iſtum uicarium ſolum pertinet exercitium. De quo dic ut no.in cle.illa.de offic. uica.& aliquid per gl.in ca.expoſuiſti.de præben.Abb.in d.c.extirpandæ.§. qui uerò.eod.tit.& in ca. de monachis.in ij.col.de præben.facit quod no.in c. paſtoralis.de priuileg.]

† Vicarium eccleſiæ debet ſibi ſtatuere epiſcopus propter impedimentum rectoris.no.Io.And.in c.cùm ex eo.de elect.li. vj.in Nouella.& uide bonam gloſ. xxj.q. ij. præcipimus. & tex.in c.extirpandæ.in §.qui uerò.de præben.& glo.in cle.j. de exceſ.præla.Vnde concludas, quòd aut impedimentum eſt perpetuum, ut quia habet eccleſiam curatam annexam præbendæ eccleſiæ cathedralis, & tunc debet inſtitui ibi uicarius perpetuus, cum conſenſu epiſcopi. De quo dic ut in d.§.qui uerò. Aut impedimentum eſt temporale:ſi extra tẽpus modicum, puta ad unam, uel duas ſeptimanas. & tunc ipſe per ſe poteſt ibi inſtituere uicariũ temporalem. Ad hoc quod no.in d.c.præcipimus. Aut impedimentum eſt magis longum: & tunc debet facere cum conſenſu epiſcopi: ut in d.c.cùm ex eo.& quod ibi not.facit c.peruenitur. de appell. Abb.in c.iij.ne prælati ui.ſuas.]

† Epiſcopus in duobus caſibus dat iuriſdictionem ordinariã. Primus eſt, quando conſtituit officialem generalem in perpetuum,uel ad tempus, prout ſibi placet, qui appellatur uicarius,uel uicedominus: nã uicarius generalis epiſcopi habet iuriſdictionem ordinariam:ut no.in c.ſuam. de offic.uica.& in c.pe.eo.tit.lib.vj.& in c.perlectos.xxv. diſt. Abb. in c.ij.in gl.ij.in fi.poſt Hoſt.ne prælati ui.ſuas.& in c.quoniam abbas.in viij.col.de offic.delega.]

† Vicariorum eccleſiæ quidam ſunt perpetui, quidam temporales. Perpetui dicũtur hi,qui inſtituuntur ſecundũ ea, quæ habentur in c.extirpandæ.in §. qui uerò.de præben. & uide bonam glo.in c.ex parte. j.de offic.deleg. Temporales uerò dicuntur hi, qui inſtituuntur ad tempus: utputa, ſi rector eccleſiæ temporaliter inſtitutus poſuit in loco ſuo unũ. Et de iſtis temporalibus habetur in c.peruenit.ij.de appel. & in c. cùm ex eo.de ele.li.vj. & ibi per Io. And. & Abb.in c.G.perpetuus.de fide inſtr.& in c. extirpandę.§.qui uerò.de præb. Nunquid rector eccleſiæ poſsit ad libitum ponere uicariũ temporalem in eccleſia ſua, an uerò ſit requirendus conſenſus epiſcopi. Abb.in c.poſtulaſti.de reſcrip. & in d.c.G.perpetuus.Et de iſto temporali uicario dic, quòd cũ ſit temporalis, non dicitur beneficium habere, nec etiam habere titulum in eccleſia,ſed perpetuò ſic,ut habetur in cle.illa. de offic.uica.& in c.poſtulaſti.de reſcrip.quod c. non habet locũ in uicario epiſcopi:quia ille non eſt uicarius perpetuus eccleſiæ, ſed eſt uicarius temporalis epiſcopi, & poteſt remoueri ad uoluntatem epiſcopi:ut not. in cle. & ſi principalis. In uerbo,electione.de reſcrip.& in cle.fi. de procur. & Abb. in d.c.G.perpetuus.& tene menti illas gl. Idem dicit,ut non comprehendatur,quo ad diſpoſitionem.c.de multa.de preben.ut ibi no.per Inno. & uide ibi Abb. ita cõcludit Abb.in d.c.poſtulaſti.de reſcri.& in d.c.G.perpetuus.de fide inſtr.]

Vicarius abſentis, uel mortui, dicitur habere iuriſdictionem ordinariam,nõ delegatam.Bart.in l.ne quicquam.§. ubi decretũ.in ſecunda lectura,in v.col.uer. item fallit ratione abſentię.ff.de offi.procõſu.& leg.& in l.j.iij.col.in prin.in uer. opp.& differtur etiam.ff.de offic.eius,cui man.eſt iuriſd.

Vicarius epiſcopi dicitur ordinarius, non delegatus.c.ij.& ibi gl.in uer.officiali.& doct.de conſue.in vj.& in c.licet.de uerbò,officialem.de offi.uica.in vj.gloſ.xxv.diſt.perlectis.& in cle.ij.de reſcript. Quod uerũ,ſi eſt generalis in tota diœceſi, aliàs non,ſecundum Alex.in rub.de offi.eius.& in l.& quia. ante fi.de iur.om.iudi.

Vicarius,& delegatus differunt.Sed in quo.Barto.in l.j.in §.fi. ad fin.in uer.ſed quæro.ff.quis, & à quo app.& omnino per Alex.in rubr.ff.de offic.eius.& in l.prætor. in fi.de iuriſdict. om.iudi. Item uicegerens,& delegatus.Bar.in l.ij.C.de offi. eius,qui ui.alte.ge.& ſ. Delegatus.el j.uer.j.

Vicarius epiſcopi delegatus ſi deſinat eſſe uicarius, finitur delegatio. Car.in cle.ij.v.q.de reſcrip. & ſ. Delegatio.el j.uerſi. xxviij.& xlix.

† Adde,quòd uicarius epiſcopi in temporalibus & ſpiritualibus non poteſt, ſi in ſua cõmiſsione ſpecialiter hoc non habeat,alium in ſpiritualibus facere uicariũ generalem, ſecundum do.de Rot. deciſi.cccLxxviij.in nouis. Et pro hoc bene facit dictum An.de Butr.in c.G.perpetuus.de fide inſtru.Et Bal.in c.fi.de offic.delega. Do. de ſancto Geminia.in ca.Romana.de offic.uica.in vj.]

Vicariorum epiſcopi quis dicatur principalis. Car. ubi ſuprà, iij.quæſt.

Vicariorum delegatorum quis pręferatur. Car.ubi ſup.iiij.q.

Vicario ſi fiat commiſsio ſub nomine proprio. Car. ubi ſuprà, vj. quæſt.

10 Vicarius papæ non ſubdelegat caſu,ubi ſuprà,ij.q.

Vicarius inferioris à papa non poteſt conſtituere ſibi uicariũ. c.clericos.de offi.uica.Car.ubi ſ.

Vicarius papæ dicitur habere ordinariam iuriſdictionẽ. Card. ubi ſuprà.j.quæſtio.per c.pen.de offi.uicar.

Vicarius epiſcopi habentis duas diœceſes conſtitutus in una, cenſetur & in altera.Car.ubi ſuprà,ij.q.

† Vicarius epiſcopi habentis generale mandatum, poteſt inſtituere ad præſentationem patroni,nec requiritur ſpeciale ſed conferre beneficium non poteſt, ſine ſpeciali mandato. Deci.conſi.cxxj.col.ij.in princ.]

Vicarius Potestatis non potest ferre sententias corporales sine potestate, nisi eo absente. l. ij. cū gl. in uerbo, actitare. & Bart. C. de offic. eius, qui ui. alte. ge. Bart. in l. obseruare. in prin. uer. item nota ex l. seq. de offic. procon. & leg. ubi etiam dicit, quod

Vicarius officialis principis potest omnia, præterquam membri mutilationem.

Vicarius an possit creari per rectorem ciuitatis. Bar. in d. l. obseruare. in j. col. in fi. distinguit.

Vicarius generalis potest expedire omnes causas infra sanguinē. Bal. in auth. & omnino. iij. col. magna, in fi. uer. iuxta hoc etiam quæritur. C. ne uxor pro ma. per l. suggerente. de offi. eius, qui ui. alte. ge. Vnde

Vicarius generalis potest concedere repressalias. Bal. ibi.

Vicarius, uel

20 Vicegerens, uel

Vice rector substitutus à suo superiore immediato, cuius uicē gerit, non gaudet eius priuilegijs: secus, si à superiore superioris sui. Bar. & Alex. in l. filius. de lega. l. uicarius. eod. tit. & in l. j. §. hi, quibus de leg. iij. Sed an sibi substituat alium, uide suprà, uerb. Locum tenens. uersi. vj. & Bar. in d. §. quibus. qui distinguit, ut suprà proxi. & omnino per Alex. in rub. ff. de offic. eius. & ī. Nec est pariter honorandus. suprà, uer. Locum tenens. uersic. xj.

Vicarius potest omnia, quæ potest is, cuius uices gerit. Arch. in c. fi. de offi. uica. in vj. Item potest expedire causam suo superiori commissam, si sit constitutus nō ab eo, sed à superiore illius. suprà, uer. Commissio uersi. v.

Vicarius quilibet potest reuocari ad libitū superioris, etiā episcopi. Bald. in l. solet. §. sicut. ff. de offi. procon. & lega. Geminia. in c. j. de offi. uica. in vj. Phil. de Franc. in c. ut nostrum. de appel. & no. in cle. ij. de rescrip.

Vicarij gesta ante reuocationem ualent. Bald. in d. §. sicut. post Innoc. in c. intimasti. de appel.

Vicarius primus uidetur reuocatus per constitutionem secundi Io. And. in c. sua. de offi. uica. doct. in c. j. eod. tit. in vj. facit l. si quis cùm procurator. §. fi. cum l. sequen. de procur. c. non iniustè. eod. tit. arg. contrà, de tutore. l. ij. C. de testa. tu. Item de legato papæ c. uolentes. de offic. leg. glos. xxv. q. ij. in Galliarum. in Spe. de leg. §. finitur. uer. in summa. secundū Lud. in fin. uer. uacabat unum officium. Adde s. Procurator reuocatur. uersi. xxx.

Vicarius licet sit ordinarius, non potest alium uicarium substituere, nisi ex causa probabili & necessaria. Hosti. in ca. clericos. de offi. uica. Bald. in Marg. uer. Vicarius. Adde s. Locum tenens. uer. vj. & gl. in c. j. eod. tit. in vj. & in cle. j. de regularibus. per. gl. uel suspenso. † Bal. in l. aliquando in j. col. uer. tertiò quæritur. de offic. procon.]

Vicarius constitutus cum iuramento de non reuocando, potest reuocari. Inno. & Io. And. in c. dilecto. super gl. in uer. statutum. de præben. Pau. de Cast. consi. lviij. incip. Venerabilis uir, & clarissime domine, in iij. dubio.]

† Vicarius quando possit constitui in beneficio. Vide Deciū in c. peruenit. in iij. not. de appel.]

Vicarij, & domini sui, idem est tribunal: ideo domino excommunicato, uel suspenso, uicarij officium cōquiescit. in Spec. de deleg. §. restat uidere. uer. quid si super. no. in c. j. de offic. uicar. in vj. & ibi glo. in uerbo, ipsius. ubi Archi. dicit contrà in delegato. Lud. Pon. in fin. uer. excommunicatus.

Vicarius est spectabilis, & de medijs iudicibus. in Spe. de iuris. om. iud. uer. medij.

30 Vicarius sine authoritate episcopi constitui nō potest in ecclesia. Item,

Vicarias duas, uel ecclesiam & unā uicariam, quis habere non potest curatam. in Spe. de offic. uica. in iij. parte.

Vicegerens potest dare tutorem. Barto. in j. opp. ff. de tu. & cu. da. ab his.

Vicario episcopi delegato non obstat exceptio excommunicationis, quæ obstat episcopo. Cardi. in clemen. ij. vij. quęst. de rescript.

Vicarius episcopi an possit esse conseruator. Card. de rescrip. in clemen. ij. xxj. q.

Vicarij foranei officium non dependet ab officiali principali. Car. ubi s. xxiij. q.

Vicarius papę non cognoscit inter subditos titulis cardinaliū. Car. in cle. ij. §. irritum. vij. q. de elec.

Vicarius episcopi est perpetuus, item & temporalis. Card. in cle. j. de offic. uica. ubi plenè de speciebus uicariorum.

Vicarius an committat monacho officium confitendi in quadragesima. Car. in cle. j. xv. q. de offic. uicarij.

Vicarij an eligantur per Potestates ciuitatum, per do. Alex. in rub. ff. de offi. eius.

40 Vicario episcopi mortui iurisdictio expirat morte episcopi. s. uer. Iurisdictio. uer. clx.

Vicarius ordinis Minorū sancti Francisci creatur à papa. Car. in cle. exiui. §. pe. de uerb. signi.

Vicarius dicitur habere curam animarum. in ca. super eod. de præben. in vj. in gl. in uerbo, annexæ.

Vicarius episcopi nō potest perficere causas etiam inchoatas, si mors episcopi superueniat: qa eius iurisdictio finitur morte episcopi. in Spec. de offi. ord. §. j. uer. quid de auditoribus. & clarius in titu. de iudi. ordi. & de auditoribus, in uer. not. quòd uicarius. & Bald. in Spec. de offic. ordi. uersic. nota, ꝙ uicarius. in j. uolu. & Arch. in c. j. in fi. de offic. uica. lib. vj.

† Et per Bal. in l. aliquando. in j. col. in uersi. decimò quæritur. de offi. procon.]

Vicarius episcopi, etiam generalis non potest conferre beneficia. c. cùm generali. de offic. uica. in vj. & Card. in cle. ij. iij. q. in fi. de procur. sed potest instituere præsentatum à patrono ecclesiæ idoneum. c. ex frequentibus. de inst. secundū Lud. Pon. in sing. uer. fundatores. per Card. in cle. j. de offic. uica. quęst. xvij. & xviij.

Vicarius episcopi potest mittere in possessionem hæreditatis procuratorem episcopi, ut eam distribuat. Bal. in l. si quis ad declinandam. iij. col. uersic. sed iuxta prædicta quæro. C. de epis. & cle.

Vicarius archiepiscopi non habet iurisdictionem in suffraganeum episcopi. c. j. §. fin. de offic. ordi. in vj. ubi dicitur uerū, si archiepiscopus sit in prouincia, aliàs sic.

Vicarius episcopi debet habere expensas ab episcopo. gl. in c. si episcopus. in gl. j. de offic. ord. in vj. & ibi doc.

Vicarius episcopi non habet priuilegium episcopi de non appellando à sententia sua. doct. & Petr. de Sun. post Bar. in l. à proconsulibus. C. de app.

Vicarius episcopi generalis non cognoscit de crimine, nisi habeat mandatum speciale. Bart. in l. j. §. cùm urbem. in ij. col. uer. item allegatur. ff. de offic. præfe. urb. Item uerum, ut puniat: sed potest, ut refert glo. in c. ij. de offic. uica. in vj. Caue, quia gl. j. dicit solum, quòd non potest punire excessus subditorum. Et uerum, quòd gl. ultima postea dicit, quòd si haberet mandatum speciale, uel etiam generale ad omnia, &c. quòd tunc possit omnia, quæ potest episcopus. Facit quod notat Ioan. And. post Innoc. in glo. sua, in uerbo proponi & Host. in ca. ad nostram. el ij. de iureiur. & in c. laicus. de foro compe. & Rot. in deci. lxix. in nouis.

† Vicarius perpetuus in aliqua ecclesia, & de eius materia uide Felin. in c. G. perpetuus. col. j. & ij extrà, de fide instru. & in c. postulasti. col. j. & ij. de rescrip. & Rom. cclvj.]

50 Vicarius episcopi dicitur habere eandem iurisdictionem cum episcopo, licet sit maius imperium episcopi: & si causam delegat, episcopus potest prohibere, ne de causa iudicet. Bar. in l. iudicium soluitur. uer. uenio ad secundam partem. ff. de iud.

Vicarius episcopi non succedit in legato facto suo præcessori sub nomine dignitatis. Bar. in l. qđ principi. in fi. de legatis, secundo.

Vicariorum episcopi sententias contrarias potest episcopus confirmare eam, quam uult. Bal. in c. dilecti. l ultimo. in ult. col. in prin. uer. item si duo sunt uicarij. & ibi Phil. xv. quæst. de appell.

Vicarius episcopi non potest dispēsare cum clerico adultero. Pau. de Cast. consi. cxvij.

Vicarius habens authoritatem componendi pœnas, non potest cōponere, quādo pœna est à iure taxata, nec in delictis grauibus. Pau. de Cast. in d. consi. cxx. incipiente, Notandū, quod adulterium.

Vicarij episcopi intrusi sententia an ualeat. sup. Sententia nulla. uersi. xxx. quòd non.

Vicarius

Vicarius episcopi non potest esse laicus. suprà, Laicus. uer. ix. † Vide Fel. in c. decernimus. de iud. in ij. col. paulo ante uer. fallit primò.]

Vicarius papæ in terris ecclesiæ, ut dominus Camerinensis, Malatestæ, & similes, & est loco præfecti prætorio, non potest cum Iudæo facere capitula de usuris, nec potest facere in præiudicium subditorum. Pau. de Cast. consi. cl. incipiente, Visis, & ponderatis omnibus.

Vicarij gesta dicuntur gesta episcopi. gl. in cap. j. in uerbo, episcopos. de capel. mo. in vj.

Vicarij & principis idem iuris est. Card. in clemen. j. & ibi glo. de offic. uica.

60 Vicarius non gaudet priuilegijs domini. de lega. l. si filius decurio. Car. in cle. j. v. oppo. de offic. uica. & suprà eodem. uersic. xxj.

Vicarius dicitur, qui uices alterius gerit, & ministrat, non sua uice, sed alterius. Card. in cle. j. ij. q.

Vicarius an, & quando dicatur habere curam animarum. Car. in d. cle. j. ix. q. gl. in c. super eod. de præben. in vj.

Vicaria perpetua sub nomine officij cōprehenditur. in d. q. ix.

Vicarius perpetuus an cōstituatur de consensu patroni, uel solius episcopi. Car. ubi sup. quæstio. xij. Et an remoueatur sine patrono. ibi. xiij. q.

Vicarius perpetuus potest substituere: ut ibi. xj. q.

Vicarius temporalis an habeatur sine licentia episcopi. ibi. xiiij. quæst.

Vicarius pro ecclesia Romana in aliquo loco habet ius superioris. Bar. & Alex. in l. ij. §. solent. ff. quando app. sit.

Vicarius episcopi si delinquit, tenetur episcopus, nisi certificatus purgauerit. Rota in deci. cclxxxij. si uicarius. in nouis.

Vicarius episcopi non potest alium substituere generalem uicariū, nisi habeat in mādato speciali. Rota in deci. ccclxxxj. fuit dubitatum. in nouis. & omnino per Card. in cle. j. xix. q. de offic. uica. ubi dicit idem, nisi sit consuetudo contraria.

70 Vicarius episcopi primus ignorans constitutionem secundi, an conferat beneficia. suprà uerbo, Collatio. uersi. lvij. & sic. & Collatio ualebit. suprà, uerb. Gesta. uersic. xxiij. & fi. & uerb. Reuocatio. uersi. v.

Vicarius episcopi potest consentire in collatione ecclesiæ uacātis pro episcopo absente in remotis. Archi. lxiij. dist. Reatina ecclesia per c. ex frequentibus. de insti. Sed contrarium probatur in c. j. in fi. ne se. ua. in vj. Fede. de Senis cō. cclviij. & Lud. Pon. in sing. uers. ex antiqua, & lōga. & uide omnino Ludo. in l. j. iiij. col. uersic. sed nunquid in casu. ff. quod quisque iuris.

Vicarius episcopi potest eligere sibi tribunal, etiam in ecclesia, de consuetudine. no. in c. qua fronte. & ibi Phil. de appel.

Vicarius episcopi non cognoscit de causa delegata episcopo, nec econtrà, quando causa est delegata uicario sub nomine proprio, & dignitatis: secus, si sub nomine proprio, & dignitatis tantùm. Inno. in c. eam te. circa medium. & est super gl. sua, in uer. de capitulo. de rescrip. Vide doct. in c. quoniā abbas. de offic. deleg. & in c. statutum. in prin. & ibi glo. in uerbo, canonicis. de rescrip. in vj. & in Spec. de deleg. §. fin. uer. quid si causa. Phil. in c. dilecti. v. q. de app.

Vicarius regulariter est adeundus. de inst. c. iij. de regu. c. ij. de fer. c. j. de offi. uica. c. ij.

Vicarius episcopi restituit in integrum aduersus suam sententiam. §. Restitutio in integrum à quibus. uersi. viij.

Vicarius episcopi potest trahi ad iudicium ad locum uicinum diœcesi suæ. doc. post Io. And. in c. statutum. §. cùm uerò. de rescrip. in vj. & Ang. in Reperto. uerb. Vicarius.

Vicarius episcopi cognoscit de causa beneficiali ciuiliter mota: non si agitur ad priuationem. Ioan. Andr. in cap. ij. de offic. ui. in vj. Sed ibi Lapus contrà, ut non cognoscat de institutione facta per episcopum sine mandato speciali. xxj. dist. inferior. & ibi Archi. facit cap. dudum. §. nos igitur. de præbend. in vj. Ioan. And. post Innoc. & Hostiē. in cap. super eo. de offi. deleg. & in c. decæterò. de re iudi. & Ang. suprà, in d. uer. Vicarius.

Vicarius episcopi cognoscit de nullitate sententiæ episcopi. Bald. in c. dilecti. l. ultimo. & ibi Phil. xj. quæstio. de app. Sed an de iniquitate. ibidem, quòd sic.

Vicarius episcopi si sententiam ferat, an appelletur ad episcopum. suprà, Appellatio ad iudicem competentē. uersi. xxiij. quòd non.

80 Vicarius specialis censetur delegatus episcopi. not. in ca. ij. de consue. & Phil. in c. dilecti. iij. q. de app.

Vicarius episcopi audit causas ordinariè: sed contrà abbatem non potest inquirere de crimine. in Spe. de inquisi. §. j. uersi. quid de officialibus.

Vicarius cognoscit de matrimonio carnali, & spirituali. ca. pe. in fi. de rest. in integ. ubi s.

Vicarius archiepiscopi cognoscit de appellationibus interpositis ad archiepiscopū. c. dilecti. & c. dilectis. & ibi per doct. de appell. Item in uicario episcopi, ut ibi. & tenet Phil. in d. c. dilecti. ij. q.

Vicarius episcopi absentis in remotis cognoscit de suspicione delegati episcopi sui: nō si episcopus est præsens, uel absens de prope. Ioan. And. & doct. in c. si contra unum. de offi. deleg. in vj.

Vicarij prouincialis potestas mensuratur ex eius cōmissione. Car. in cle. j. xvj. q. de offic. uica.

Vicarij episcopi potestas quæ sit. Card. ubi s. xvij. q. & sequen. ubi omnino.

Vicarius episcopi commissarius ad cognitionem causarum an cognoscat de criminalibus. Car. ubi s. q. xvij. & s. uerb. Causa. el j. uersi. xvij.

Vicarius intra annum debet promoueri ad sacerdotium. Car. in d. c. j. q. xxiiij.

Vicaria an permittatur in ecclesia non parochiali. per Car. ubi sup. quæst. ultima.

90 Vicarius perpetuus subiacet dispositioni de rectore curato. Car. in cle. j. xxv. q. de offic. uica.

Vicarius perpetuus potest eligi, etiā qui est in minoribus. Car. ubi s. pen. quæst.

Vicarij positi in monasterijs non tenentur ad onera temporalia. Car. no. in cle. j. de censi.

Vicarius episcopi recusati pro suspecto est suspectus, non ecōtrà. sup. uerbo, Iudex suspectus. uersic. j. in iij. col. ibi: item si iudex est uicarius.

† Vicariorum genera quæ, & quot sint, uide Fel. in c. postulasti. in princ. de rescrip.]

Vicarij materiam supple s. uerbo, Locum tenens. per totum.

Vicecancellarius papæ olim dictus est cācellarius, & est maior post papam. Card. in cle. ij. §. eo ipso. iiij. q. de elec.

† Vicecancellarius papæ expedit literas de iustitia. Felin. in c. cùm dilecta. circa princ. de rescrip. & in rub. de rescrip. in ultima colum.]

Vicecomes quis sit, uel esse possit, & quomodo constituatur, & de eo uide in Spe. de uicecomite. per totum. ubi dicit, quòd

Vicecomes est is, cui dominus castri committit uices suas, seu executionem iurisdictionis in castro: nec potest esse clericus. & ibi etiam uide formam constitutionis.

Vicedominus propriè dicitur, qui præest iuribus episcopalibus, uel rebus: lxxxix. dist. uolumus. & seq. & Spe. in tit. de uicedomino. Et an differat ab œconomo. in ti. de his, qui. ali. no. uer. œconomus. quòd sic: quia propriè uicedominus præest reb. episcopalibus, œconomus rebus canonicorum.

Vicinus locus, & uicinum tempus dicitur ex arbitrio iudicis. Bal. in Spe. de expen. uer. quis locus. & infrà uer. vij. † Et dicitur Græcè γείτων.]

† Ex uicinitate præsumitur notitia facti loci uicini: & tanto quis subtilius præsumitur scire factum alterius, quanto uicinior est. Ex quo infertur, quòd si testis deponens de facto uicini, interrogatus de causa scientiæ, respōdet, quia fuit uicinus, probat, quia cōcludit præsumptiuè præsumptione iuris De quo per Bar. in l. j. ff. si cer. pe. Abb. in d. c. quosdā. Ad de tex. & qđ ibi no. in l. si uicinis. C. de nup. Bal. in l. cōneticula. C. de epi. & cle. & in l. j. C. de collu. detegen. & in c. j. §. tres. de pace tenē. & Mod. in d. l. j. si cer. pe. & uide Abb. in c. cùm dilectus. in princ. de purga. cano. Facit simile, quod habetur in cap. cùm olim de consuetu. & in l. iiij. § si tam uicinum. ff. de dam. infect. & in l. diuus. ff. de uto. & cura. da. ab his. & l. pro locis. in arg. C. de anno. & tribu. lib. x. Facit lex, à diuo

M 4

Et quis uicinus dicitur ille qui maiori parte anni in aliquo loco comorat
tradit Auenda. de māda. regū. c. p. c. 3. nº. 5. in fine ex l. cum de lanionis ff. Sabino ff. de fundo instru. sequitur Acebedo in l. 1. ttº 3. lib. 7. recop. nº. 2. Burgos ...

à diuo Pio.§.in uenditione.ff.de re iud.ubi an aliquis posſideat bona immobilia recurritur ad locum ubi habitat, & quod uoluit ibi Bar.& quod ipse uoluit in l.decem.ff.de uerbor.oblig.& in l.in illa.ff.eodem per totum.Et limita ſecundum Pet.de Anchara. ubi quis probaret abſentiam uel infirmitatem: quia tunc excuſaretur, ſi ignoraret facta in uicino loco.c.cùm in tua.qui matri. accuſ.poſ.Bart.in l.is poteſt. ff. de acq.hære.facit l.planè.ff.de excuſa. tut. & l.fi.ff.de decre. ab ordi.fac.Quod intellige,quádo infirmitas eſt grauis.arg. l.j.§.perinde ſi leuis.& l.ob quæ uitia. ff. de ædil. edict. & l. quæſitum.ff.de re iud.& c.ſi tempus.xviij.diſt.Et de uicinis uide Bald.in l.fi. C.de his.qui.ut ind:g.& glo. in c.felicis. de pœ.lib.vj.& pulchrè dixit Bald.in d.l.ſi tertius.in addi. Statuto cauetur, quòd offendens aliquem iuxta domum ſuam per tot pedes,puniatur tanta pœna, an tale ſtatutum habeat locum, ſi aliquis offendit aliquem iuxta domum ſuam à parte poſteriori ipſius domus.Et arguit,quòd ſic,per c.ſtatutũ. §.j.de reſcript.lib.vj.tamen contrariũ determinat: quia tale ſtatutum eſt pœnale, ideo debet reſtringi de offenſa facta in anteriori parte domus.argu.l.cùm in diuerſis. ff. de relig. & ſumpt.fune.Nec obſtat d.c.ſtatutũ.§.j. quia non loquitur in pœnalibus. & limita hoc, niſi communis modus loquendi aliter ſe haberet.capiendo uicinum,ar.l. cùm de lanionis.§. aſinam molendinariam.ff.de fundo inſtru. ſecundum.Bart. in l.ſi tertius.Sed cùm uoces aliæ ſint altæ,alię ſint baſſæ, de quibus intelligatur,dic de communibus, ſecũdum Bar.ibi. arg.l.j.§.ripa.ff.de fluminibus.Et quid de habitantib. in domo conducta,an dicantur uicini,dic quòd ſic,ratione perſonarũ,ſed non ratione domorũ. Sed Bar.in d.l.ſi tertius. Sed quid ſi teſtis dixit,ſcio,quia conſanguineus.dicit Bar.in d.l. j.ff.ſi cert.pet.ꝙ ualet.Pro quo facit d.l. ſi uicinis. Sufficit enim,ꝙ teſtis deponat præſumptiuè,uel ueroſimiliter.l.omnes.§.Lucius.ff.de his,quæ in frau.credi. Adde Bald.in l.teſtium.ad fi.in uer.quæro. C.de teſt.ubi dixit,ꝙ probatur ætas,ſi teſtis dicat, Scio quia conſanguineus: ſecũdum Nico. de Matarel.ibi,quia ex qualitate perſonę præſumitur ſciẽtia de neceſsitate iuris:ut in l.de tutela.C.de in integ.reſti.mi.

Vicinus fundus dicitur,qui coheret ad unguem, nõ ſi ſit uia in medio.l.iiij §.hoc iudicium.ff.fi.reg.& ibi Bar.& Bal. in ſuo tractatu de iure protomiſios. ubi dicit ſtatutum,quòd uicinus præferatur in emendo, non habere locum, ſi uia publica ſit in medio. Sed Barth. Cæp.tenet contrarium in ti.de ripa.quem etiam uide in tit.de uia.xx.q. ubi etiam dicit ſecus in riuo,& idem in flumine uide ibi. Addo Bar.in l.ſi tertius. in iij.opp.ff.de aqua plu.arcen.

Vicinus locus dicitur quandoq; per centum milliaria. gloſ.in l.iiij.§.ſi tam uicinum. & ibi Bartol.in uerſic. quærit gloſ.ff. de dam. infecto. ubi Iaco. & Bartol.& Alex.poſt Moder. dicunt eſſe in arbitrio iudicis ex qualitate perſonæ, loci, & facti.Vide omnino Barthol.Cæpol. de ſerui.ru.ti. de mari. & Bartol.in tracta.Tyberiadis,poſt princ. & ſuprà eod.uerſi.j.

Vicinus locus dicitur, qui diſtat per duas dietas.Bartol.in d.§. ſi tam uicinum. in uerſic. quærit gloſ. per cap. præſenti. de præben.in vj.& c.nonnulli.de reſcript.& Barthol.Cæpol.d. ti.de mari.

Vicinus locus dicitur,in quo poteſt audiri uox clamãtis. Bart. & ibi Alexan.in l.ſi tertius.in princ.in j.colum. in uerſi.quæro uſq; ad quem locum.ff.de aqua plu.arcen.l.j.§.hoc autem ſenatus.& ibi Bartol. in princ.& Lud.Pon.ff.ad Syl.l.fin. & ibi Bart. & Bal.C.de his, qui. ut indig.& ibi uide per domi. Alexan.in primo no. niſi conſuetudo loci aliter habeat.Bar. in d.l.ſi tertius.in d. uerſic. quæro,uſque ad quem locum.& per Alexan.conſil.xxj.iiij.parte. Et intellige de uoce cõmuni,non de alta,uel baſſa nimis.Bartol.ibidem.Item intellige de uoce emiſſa tempore non uentoſo, ut ibidem. Addo etiã Bald.in l.ſi uicinis ſcientibus.ad fin.C.de nupt. Petr.de Ancha.in cap.canonum ſtatuta.in uer.ulterius.quia in ſtatutis. de conſtit.

Vicini dicuntur etiam habitantes in domo conducta, quando agitur de iure, uel qualitate perſonatus, non quádo de iure domus,uel fundi. Bar. in d.l ſi tertius.j.col.uerſi.item quæro, an habitantes.

Vicini dicuntur ex poſsibilitate conuerſandi ſimul: unde non dicitur uicinus, qui habet domum coniunctam, ſi introitus domorum ſunt in diuerſis locis, & uijs: nec qui tenetur carceratus in domo,cùm non poſsit conuerſari cũ uicinis. Bal. poſt Bar. in d.l.ſi tertius.in j.col.in fi. uerſi. item pone,quòd aliquis quem Bart.etiam uide in l. ſi quis in graui.§. ſurdus. ad Syllan. Item dicuntur, qui uerſimiliter ſcire potuerunt arbitrio iudicis.Bal.in l.ſi uicinis.C.de nup.ad fin.

Vicini proximiores, de quibus loquitur ſtatutum, dicuntur, qui ſunt habiles ad actum ſtatuti,non inhabiles,ut infantes, & furioſi.Bartol. in d.l.ſi tertius.in ij.col.in uerſic.uidimus, qui dicuntur.

† Adde, quòd uicini dicũtur hi, qui ſunt de diuerſa patria, nõ multum ab inuicem diſtantes. Et dicit Bar.in l.ſi tertius uicinus. ff. de aqua plu.arcen. quòd ille dicitur uicinus,qui alta uoce clamando poteſt audiri. Quod intellige de uicinis eiuſdem loci. Et poteſt dici uicinus à uico, quia ſunt eiuſdẽ uici,ſeu ſtratę.Secus, ubi tractatur de uicinitate reſpectu locorum. nam tunc poſſunt dici uicini, ſi non multum eorum loca diſtant ab inuicem.in ca. quoſdam.de præſumpt.& ibi Abb.in ca. ſed & continuò.de pœ.diſt.j.Et quis ſit locus uicinus.Alex.conſi.lxvij.in princ.ulti.col.in iij. uolumine, & uide doct.ibi Abb.in c.ſuper ſpec.in fin. de priuileg. quæ loca dicantur uicina.]

Vicini poſſunt interpretari ſigna muti. Bar. in l.mutũ. in prin. circa medium.ff.de acquir.hære.

10 Vicinus permittens uicino facere pontem,uel molendinũ, non poteſt agere ad demoliendum. Bald.& Flo.in l.ij.ff. cõ. prædi.& Ang. ibi in l.ſi precario.& s̃.Conceſsio.uer.xlj.ubi uidetur contra. Idem ſi patitur ædificari in ſui præiudiciũ. glo.in l.Mæuiana.C.de ędi.priua.

Vicinus poteſt facere portã domus, quatenus ſtillicidia protẽduntur inuito uicino.l.fin. & ibi Bartol.& Flor.de ſerui.urba.præd.

Vicini debent ſibi inuicem facere bonam uicinantiam.l.Imperatores.& ibi Flo.de ſer.ruſt.prædi.

Vicini fluminis poſſunt capere aquam ad irrigãdum fundos, ſi ſine iniuria uicini faciant. d.l. Imperatores.& ibi Flor.ff.ſi quadru.pau.fe.dica.

Vicinus non poteſt ſuprà tectum, uel aream uicini facere aliquid,etiam quod protendatur per medium pedem:ſed ſi facit, cogitur remouere.l.ſi quando. & ibi Flor.ſi ſer.uen.non tamen poteſt illud tolli propria authoritate prohibentis. l. quemadmodum.§.ſi per tectum.ff.ad legem Aquiliam.Nec poteſt aliquid facere iuxta parietem uicini in eius præiudicium.s̃.uerb.Cacatorium.uer.j.& uerb. Caminus.uerſi.j.& uerb.Aquarolum.uerſic.j.& ij.Barthol.Cæpol.de ſer.urb.c. lxvij.& ſequen.

Vicinus præſumitur ſcire de uicino.ſuprà uerbo,Teſtis deponit.uerſic.cxix.& uerb.Ignorantia facti.uerſic.j.uidelicet an ſit bonus, uel nobilis, & ſimilia. Ang.in authen. de teſti.§.j. in fin. Item non per ueritatem ex ſenſibus corporis, ſed ex fama,& uehementi opinione, ſecundum Alexã.in l.j.x. col. ff.ſi cer.peta.

† Et per Franc.Are.in l.is poteſt.de acquir.hæred.in vij.col. & do.Pet.Cor.in conſi.clvj.incip. Cùm in cauſa.in litera D.in iij.parte.] † Vide Io.Lup.in repe.ca.per ueſtras. col. xxviij. de dona.inter uirum & uxorem.]

Vicini præſumuntur cognoſcere, & ſcire. Vnde ſufficit in inſtrumento dicere,Præſentibus teſtibus uicinis. Bald. in l.j. §.cùm igitur.in vj.colum.uerſic. & nota, quòd uicini.C. de iure delib.

Vicinus claudẽs pullos uicini in domo ſua,tenetur furti. Bart. in l.qui ea.in ij.opp.ff.de fur.dicit tamẽ quod admittitur pœnitentia,ſi reſtituantur.Flo.in l.Quintus.ad legem Aquil.

Vicini tenentur contribuere ad refectionẽ domus dirutæ timore incendij.Bal. in conſi.Punctus quæſtionis talis eſt, Quidam habens domum,&c.& melius ſup.Domus.uerſ.xxxij. Quod uerum,niſi domus ſit clerici.Iaco.de Are.in conſ. Statutum eſt in ciuitate Bononiæ,quòd ſi cui,&c.

Vicinus non cogitur uendere uicino de iure communi. Bart. in l.ij.C.de debito.ciui.lib.xj.& uide ſuprà, Venditio quando.uerſic.iiij.

* Vicinus ſi cætera paria ſint, eſt cogendus, ut uicino potius uendat, quã alij l.quicunq;.C.de om.agr.deſert.lib. xj. Guliel.Cun.in l.j.ff.de priuil.credit.Fabian. de mont. in tractã. ſuo.

suo, de empt. & uend. iij. q. j. q. xx. num. 41. Aemilius Maria Manolessus.

20 Vicinus præsumitur dedisse damnum, & furtum. suprà, uer. Damnum. uer. xx. & uerbo, Furtũ. uer. xxxviij Et debet torqueri proximior, & magis suspectus, licet omnes terreri possint. Bald. in l. j. in princ. in ij. oppo. C. loca. & suprà, Tortura. uer. xlij. cum additione, & limitatione, quam ibi posui post authorem. & l. dominus horreorum. in princ. & ibi Alexã. ff. locati. & per Bar. in l. j. ad fi. ff. furti aduer. nau.

Vicini proximiores tenentur denunciare maleficia, si statutũ dicit, quòd uicini denuncient. Bald. in l. fi. in uer. facit ad statutum. C. de cepti.

Vicinos fundos interest acquirere etiam precio iniusto. l. si cui fundus. in fin. de leg. ij. Quod not. pro tutore emente cariori precio.

Vicini si ex forma statuti intelliguntur distantes per unũ millitare, fieri debet mensuratio per directum. Bart. in l. j. in fin. si quis cau.

Vicinus, ante cuius domum reperitur homo mortuus, est suspectus de homicidio. suprà uerb. Indicium. uersi. xliiij. nisi occisus habeat alium capitalem inimicũ. Inno. c. cùm oporteat. in ult. col. in gl. in uerbo, inimicos. cum ibi no. de accu. ubi dicit hoc esse in arbitrio iudicis.

Vicinus tenetur exigere murum domus suæ inclinatũ uersus domũ uicini, petente uicino. l. si cùm meus. & l. si quæstio. si ser. uen. Bartho. Cæp. de ser. urb. c. lix. & ĩ. eod. uer. xxxix.

Vicinus non potest in domo sua exercere artem fœtidam, uicinis inuitis. l. ij. §. item ait, si ædem. ff. ne quid in loco public. Bartho. Cæpo. de ser. urb. c. xlviij. & ti. de aere.

Vicinus testis quando probet, uel non. Alex. post Bart. in l. j. ff. si cer. pe. & suprà, Testium impugnatio. uersi. lxxv.

Vicinus non potest ædificare in solo suo iuxta areã uicini, quæ fit ad triturandum granum, ne per ędificiũ impediatur usus areæ, quia uentus retineatur. l. fi. §. fi. & ibi Bar. & Bald. C. de serui. & Pet. de Vbal. in tract. de Societ. vj. parte, vj. q. Quod est uerum, secundum Bal. ibi, si area in alio loco fieri nõ possit. Item uerum, si uentus non possit uenire, nisi ab ea parte, à qua ædificetur: ut ibi per Bar. & Bald. Bartho. Cæp. de ser. urba. cap. xxv. cap. xxvij. & cap. xxix. Et ibi dic uerum, nisi pactum sit in contrarium. & suprà uerbo, Aedificium. uersic. xxiiij.

Vicinus an & quando ędificet inuito uicino, & quod spacium intermittat. s̃. uerb. Edificium. uersic. lij.

30 Vicinus non potest retinere meretricẽ in domo, inuitis uicinis. Gul. de Cu. in l. ij. C. de sum. trin. & Barth. Cæp. de ser. pasc. vj. quæst.

Vicinus potest aquam profluentem ex fundo uel tecto uicini in curtem, uel fundũ suum retinere, & depellere, ne sibi noceat. Paul. de Cast. in l. quoties. la j. de ser. & Bartho. Cæp. de ser. urb. c. xij. c. xlvj. c. lxvij. & seq.

Vicinus potest domũ suam altiare usq; ad cœlum, etiamsi noceat luminibus uicini, dummodo eius domum non tangat. l. altius. C. de ser. & ibi doct. & Pau. de Cast. consi. v. incipiente, Causa, quæ uertitur. in ult. dubio. in v. col. Ang. in l. qui luminibus. de ser. urb. prædio. Itẽ nisi faciat causa nocendi uicino: quod deprehenditur, si altiando sibi nullam commoditatẽ afferret. Pau. de Cast. in l. cùm in eo. de ser. urba. pręd. arg. l. j. §. deniq; de qua plu. arcen. & Barthol. Cæp. de ser. urba. consi. xxxix. & plenius per Alexã. consil. clxxiij. ij. parte. qui tenet cum Pau. de Cast. & Alex. ubi s̃. dicit esse eligendũ arbitrum, id est, architectum unum, si plures haberi nõ possunt. Ang. tamen tenet contrarium in d. l. cùm in eo. Sed ibi Bar. dicit, quòd potest obscurare lumen uicini, nisi seruitus altius non tollendi sit constituta. casus est ibi. Quia seruituti renunciare non uidetur is, cui dicta seruitus debetur, si ipse fenestras suas obscuret. Flor. sing. in l. hoc autem. de ser. urb. prædio. Et de animo nocendi, uide s̃. Animus.

Vicinus si ex forma statuti habeat ius emendi rem uicini, uide suprà, uerb. Venditio quando. uersi. iij.

† Vicini qui sint iudicandi, ut comprehendatur in statuto disponente, quòd quis teneatur uendere uicino. uide do. Pet. Phil. Corn. in consi. xxix. incipiente, In præsenti. per totum. in iij. parte.]

Vicinis potius, quàm alijs, incumbunt onera faciendi aliquid in loco. Bar. in l. quicunq;. la ij. C. de omni agro deser. lib. xj.

Vicini non possunt ire ad fontem aquæ situm in fundo uicini, domino inuito. Alberi. de Rosa. in l. forma. §. salinæ de censi. Barth. Cæp. in l. inter publica. §. publica. de uerb. sig. uide l. si quis diuturno. si ser. uen.

Vicini possunt resistere impunè officialibus iniustè exequentibus contra uicinum. Bar. in l. prohibitum. in iij. no. C. de iure fisc. lib. x. Et ibidem uide omnino dom. Alex. in apostillis allegantem infinitas notas ad hoc.

Vicinus an possit uendicare rem alteri uenditam nulliter, & simulatè uigore statuti. Paul. de Castr. consil. cccxviij. incip. In causa mota per dominam Dorotheam. in quinta colum. quòd sic.

Vicinus socius in re communi cũ altero an possit offerre preciũ, & uẽdicare ab emptore uigore statuti. Pau. cõ. cccxliiij. incip. In hoc passu duo sunt, quòd sic.

Vicinus, cuius domus minatur ruinam, cogitur officio iudicis reficere murum, non autem cogitur cauere uicino dubitanti transire per uiam propter periculum ruinæ imminentis. Bart. in l. illicita. §. ne potentiores. in prima col. in uersic. & scias, quòd quandoq;. ff. de officio præsidis.

40 Vicinus habens fundum trium iugerum non tributarium, si tenetur uendere uicino ex forma statuti, si emat alium fundum tributarium uicinum suo, non compellitur uẽdere uicino habenti maiorem fundum. Io. And. in Spec. de emp. & uen. §. restat. in addi. coniungam, &c. & Alex. in l. si conuenerit. §. si nuda. de pig. actio.

Vicini tenentur purgare uiam ante domos ipsorum, etiam eõductas. s̃. uerb. Via. uersi. xxviij.

Vicinitas parit incommodum quandoq;. glo. & Car. in cle. j. §. terra. de pœnis.

Vicinus ecclesiæ potens si facit sibi concedi in emphyteusim rem ecclesiæ per metum, quomodo puniatur. Ang. in auth. de non alienando. §. his solis.

Vicinus habens priuilegium ędificandi in loco publico à principe, non potest obscurare lumina uicini. l. ij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. Quod nota pro habentibus licentiam à communitate faciendi pontem super uia publica. & tenet Bartho. Cæp. de ser. urb. consi. xxxix.

Vicini tenentur contribuere ad refectionem putei. Bart. in cõ. Quædam conuicinia. Dyn. in l. Imperator. §. si centum. delega. j. Iac. de Are. in l. prætor. §. hoc edicto. de dam. infect. Bal. & Flor. in l. cùm fructuarius paratus. de usufruct. ubi Bal. nihil in specie dicit de puteo, nisi quod allegat Spe. in d. uersi. item pone. Bal. & Moder. in l. iiij. §. actor. de re iudi. Barthol. Cæp. de ser. urb. cap. xlvij. & in Spe. de censi. §. j. uersic. item pone, quòd uicinia. Quod uerum, etiamsi uelit unus renunciare usui aquæ. s̃. uerb. Seruitus aquæ. uersic. ix. Et in simili per Bald. in l. pe. in fin. de condi. inser. & tenet Car. in cle. j. in prin. x. not. de exces. præla. & in c. j. de ecclef. ædi. & omnino per Alex. in l. is, cum quo. de aqua plu. arcen.

Vicini habent se ut socij, & inter eos contrahitur societas. in Spec. de iudi. §. ij. uer. dicitur enim.

Vicini iustè timent sibi, cùm domus uicini incenditur. s̃. Incendium. uoluit allegare uer. iiij. sed loquitur alio casu.

Vicissitudo, id est, mutatio, uel alternatio. c. querimonia. & ibi Sicul. de iure patro.

Vincere debet in causa, qui melius probat, & iustiorẽ causam fouet. Bald. in l. fin. v. col. uersic. viij. no. C. de edi. diui Adri. tol.

Victus propriè non dicitur, qui ad causam nõ admittitur. Bal. in l. Polla. in j. colum. uersic. quæro, an pars. C. de his, quibus ut indig.

Victus tenetur ad expensas. s̃. uerb. Expensarum condemnatio. uers. xix. sed non ad superfluas. Nico. de Neap. ff. in l. j. in uer. ex quo no. in lect. Nico. de Neap. ff. ubi pup. edu. deb.

Victor per sententiam iniustam non obtinet. Bar. in l. qui testamento. in §. j. in lect. Nico. de Neap. ff. de excu. tu.

Victus potest in alio iudicio se fundare in cõtrario eius, quod allegauit in primo iudicio: ut plenè per Alex. in l. qui Romę. §. Seia. de uerb. ob.

Victor an possit dicere sententiam nullam. s̃. Sententia nulla. uer. xcvij. & in uerb. Sententia retractatur. uer. lij.

Victor non dicitur renunciare sententię, cui nõ acquiescit, sed innouat.

innouat. supra, Sententia tractatur. uersic. ij.

Victus non præsumitur habuisse iustam causam litigandi. glo. in §. oportet. in uerbo, solo. in auth. de iudi. Bald. in l. properandum. §. sin autem alterutra. in j. col. uersi. in dubio autem. C. de iudi. & in auth. post iusiurandum. eod. tit. aliàs incipit, Nouo iure. Et ita est in lectura Baldi & Bar.

† Victus in causa appellationis an debeat condemnari in expensis ambarum instantiarum, dato quòd obtinuerit in causa principali. Tholo. deci. ccxxij.]

Victus in causa reductionis ad arbitrium boni uiri ex iusta causa petitæ, non tenetur ad pœnam compromissi. suprà, Pœna compromissi. uersi. xxxvij.

Vincens uincentem alium, an uincat uictum à uicto à se. Bart. plene in l. Claudius. in ij. col. in uersic. uenio ad ultimam gl. ff. qui po. in pig. ha. distinguit.

Victoria finalis causæ dicitur per ultimam sententiam in petitorio, uel possessorio de per se agitatis, uel super utroque simul. Car. post gl. in cle. j. in fi. princ. de seque. poss.

Victoria hæredis putatiui prodest uero hæredi. l. si hæres. & ibi Bar. ff. fami. ercis.

Victor an propria authoritate intret possessionem rei, de qua lis fuit. s. uerb. Possessio occupatur. uersi. pen. quòd non.

Victus qui promisit reficere expensas, tenetur ad iustas tantùm. Ang. post gl. in §. oportet. in ij. col. uersic. illud tamē no. in authē. de iudi. etiamsi iustè litigauit: ut suprà, uer. Expensarum condemnatio. uersi. xix.

Victoria per unam uiam difficilior est, quàm per plures. in Sp. de aduo. §. consequenter. in uer. & quidem.

Victualia possunt denegari transeuntibus, si preciū non offerant. l. uenditor. §. si constat. per Ang. communia prædio.

† Victualia quolibet anno taxari debent, ut debito precio uēdantur pro tuitione status populi terrarum, & populorum. Ita est textus, & ibi Iaco. Aluaro. in c. j. §. post natale. de pace tenen. & eius uiolat.]

* Annona, id est, ea, quę ad uiuendum necessaria sunt, ut iusto precio uendantur, curare prætor debet, omnibusq; iustum precium præficere. l. j. §. cura carnis. ubi Bar. ff. de offi. præf. urb. l. munerum. §. item ipsi. ff. de muner. & honor. Cy. in l. j. C. de epis. audien. Fabia. de mont. in tracta. de emp. & uend. quæst. iij. princ. quæst. xviij. nume. 39. Aemilius Maria Manolessus.

Victualia quis non cogitur uendere etiam iusto precio, si non habet ultra quàm sibi sint necessaria: aliàs sic. l. j. §. cura. de offic. præfe. ur. And. de Iser. in constitu. regni. Lud. in sing. uer. quis non cogitur. & suprà, Venditio quando. uersic. viij. & uerb. Ciuitas. uer. xxxvj. & suprà, in uerb. Statuta super quibus. uersic. xlviij.

Victualia an possint emi, ut carius uendantur ad tempus. Siculus in c. j. ne cle. uel mo. & suprà, Emptor fructuum. uer. pen. quòd non, & dicitur usurarius, ut ibi. uer. j.

Vitricus potest esse tutor priuigni, sed nō potest eum alere apud se. glos. j. in uer. proponis. & doct. in l. iij. C. de contra. iud. tu. & ibi tex. Bar. & Bald. facit l. j. & ibi glos. in uerbo, uitricum. C. ubi pu. edu. de. l. nōnunquā. & ibi Bar. de adop. Bald. in addi. Spec. de tuto. uer. uitricus. & ibidem Spec. §. nunc dicendum. uersi. uerum tamen. Quod uerū ad petitionem matris pupilli, si sit idoneus arbitrio boni uiri, aliàs non: sed cautius est, quòd alium petat, ne teneatur mater, quæ præsumitur in bona fide. Bald. in l. precibus. vij. col. in uersi. quid ergo, si petijt. C. de impu. & alijs substit. & in l. mater. & ibi Bar. C. de inter. ma. inter. tu. & pu. Sed glo. in d. l. j. in uerbo, uitricum. dicit quòd potest dari à patre, non à iudice, & sic in testamento, non post, id est, postquam est uitricus, & sic intelligitur d. l. iij. C. de cōtra. iudi. tute. & l. nōnunquam. secundum Ang. in §. eiusdem. in authen. de nup. col. iiij. uide Bal. in l. omnem. in ij. col. in fi. in uersi. sed nunquid ista nubens. C. ad Tertul.

Vitricus expendens pro priuignis, repetit, si constet animo re petendi modis, quos ponit Bar. in l. si paterno. & ibi Bal. in uer. quæro, utrum. C. de negotijs gestis. & ibidem uide dominum Alex.

Vitricus potest uocari in ius sine uenia. doct. & Alex. in l. generaliter. ff. de in ius uocan.

Vitricus non succedit priuigno ab intestato, nec econtrà. l. in uitrico. & ibi Bar. & Bal. C. communia de succes.

Vitricus non tenetur alere priuignos, nec domi retinere. Bal. in d. l. si paterno. in ultimo notabili.

Vitricus percipiens fructus ex rebus priuigni, tenetur restituere. l. si propter. & ibi Bal. C. de compensa.

Vitricus tenetur in subsidium pupillo pro ratione tutelæ non reddita per matrem eius, antequā secundo nuberet. Et ideo sit cautus, uolens accipere uiduam in uxorem, ut faciat eam prius reddere rationē tutelæ, l. si mater. & ibi Bal. C. in quibus cau. pignus ta. contrahatur.

Videtur, significat fictionem. Bar. in l. si is, qui pro empto re. in vj. col. in fin. ff. de usucap. & in l. licet. §. idē. iiij. col. in uer. præterea posito. ff. de pec. & in l. naturaliter. in princ. ff. de acquir. possess. l. si duo. de acquirē. hæredi. & in l. nemo. & ibi glos. & Bar. de restit. in integ. Bald. in l. in testamento. ij. col. & in ij. oppo. C. de test. mili. & in l. sororem. in fi. C. de his, qui. ut indi. l. iij. §. ex contrario. de acquir. poss. & ibi doc. & in l. qui actionem. de re. iur. † Et quando sit ueritatis expressiuum, uide do. Ias. May. Instit. de acti. §. præiudiciales. num. 22. & do. Bartho. Soci. in l. j. §. ex contrario. nu. 2. de acquir. posses. & in l. generali. Quid autem denotat, uide do. Soci. in consi. cxlix. incip. In causa Ambrosij. uersi. secundò quia. in j. parte, char. cxxv. & in con. xcij. inci. Circa prin. huius uersic. circa dubitationem. circa fi. in 100. parte, char. clv. & in consi. 100. incip. In causa Baptistę. circa prin. iij. col. in j parte. char. clxvij. & per Felin. in c. decætero. in princ. de homi. & in ca. ut famæ. de senten. excom. & do. Franc. Areti. in l. iij. §. ex cōtrario. ante medium j. col. de acquir. poss. & in l. naturaliter. eod. tit. in princ. & do. Pet. Phil. Corn. in consi. cccv. incip. In hac. in litera P. & S. & do. Franc. Areti. in l. seruum filij. de leg. j. & in l. in bonæ fidei. C. de pact. & in l. quoties. C. ubi senato. & in l. j. si cer. pe.]

† Verbum Videtur, inducit fictionem, & est uerbum fictum. l. non uidetur. ff. de acquir. pos. & l. non uidetur. ff. de regu. iu. & uoluit Abb. in c. mulieres. in iij. col. de sentē. excom. Item per uerbum uidetur, respondetur de iure. Ita uoluit Abb. in c. ij. de coniug. seruo. & in c. j. de iudi. & in cap. decætero. de homi. ubi dicit, quòd per uerbum Credo, respondetur de iure: & tantum est dicere, non uidetur, quantum nō est. Quod dicit facere pro teste dicente, non uidetur. & Bart. in l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbi. no. quid ualeat dictum testis, si deponat per uerbum, uidetur. Et adduco Ioā. And. & Io. de Imo. in c. præterea requisisti. de app. ubi dixerunt consultationi satisfieri, si respondeatur per uerbū, uidetur, ut ibi patet. de sen. excom. perpendimus. Et idem, si per uerbū, Credimus, uel Credo, eo. tit. nuper uoluit Ant. de But. in c. ij. de postu. uel si dicant, Non occurrit ratio, quòd non sit sic dicēdum. facit de testi. spo. item cùm quis. & idē in similibus, de quibus per Io. And. & Imo. in d. ca. præterea. Quod nota pro uerbis, quæ apponuntur quotidie in consilijs. Et de uerbo Credo, uide tex. in cap. si duobus. de appel. & c. ad nostram. el iiij. de iureiu. Item per uerbum, Existimo, respondetur de iure. l. si quis fumo. §. fi. ff. ad legem Aquil. Item uerbum Decerno, est iuris noui introductoriū. c. decernimus. & ibi do. Car. Abb. & alij, de iudi. & Abb. in ca. j. de eo, qui mit. in poss. & in cle. generale. de ęta. & quali. & in cle. ij. de app. & in cle. per liberas. de præben. & uide Gemi. in c. cū qui. de præben. lib. vj. & ibi etiam de uerbo Censeo, de quo uide glos. in cle. cùm ei, quem. de concess. præben. & do. Car. in c. j. de confess. Abb. in cle. generalem. de æta. & quali. & cle. j. post gl. de cōcess. præben Item uerbum Statuimus, est iuris noui introductorium. gl. est in c. ut litigantes. de offi. ord. li. vj. & gl. in cle. fi. in uerbo, statuimus. de rescri. per Gemi. in c. pe. de re iudi. li. vj. ubi dixit, quòd per uerbum Statuo, profertur sentētia. c. in his. de uerbo. sig. & uide gl. pe. & ibi Gemi. in c. unico. de cle. non resi. lib. vj. & doct. in c. decernimus. de iudic. Et uerbum Statuo, quandoq; importat consilium, & non præceptum: & hoc quando materia non est necessaria. tex. iuncta glo. in uer. statuimus. in ca. super quæstionum. §. uerum. de offic. deleg. Et de uerbo, Statuo, & innouo, Abb. in d. c. decernimus. de uerbo Sentimus, & non occurrit, uide Abb. in c. ij. de mu peti. Et uerbū Sancimus, inducit ius nouū. Abb. in c. cùm nobis. de prescrip. in v. col. Idē dicas de uerb. Puto. l. j. §.

l.j.§.iubet.in uerbo,ego quoq; puto.ff.de colla.bò.]

Videtur in testificatione an probet. sup. uerb. Testis deponit. † uersi.xlix. † Vide per Fel.in ca. decæterò. de homi.in prin.] Et an in sententia,in l.quid tamen.§.primo. & ibi Bart. in ij. no.ff.de arbi.quòd sic.glos.in uerbo, reportauerunt.& Bal. in l. etiam. C. mandati. Et de sententia addo Angel. in l. si quis filio exhæredato.§.irritum.ff.de iniu.testa.& per dom. Hierony.Tor.in l.j.in decima col.ff.de re iud.

Videbitur,intelligitur scilicet arbitrio boni uiri. Bar. in l.si sic. in prin.in j.q.ff.de lega.j.& in l.creditor.§.Lucius.in j. no.ff. mandati. Addo de hoc uerbo, Visum tibi fuerit,Bald. in tit. de pa.Constan.in uer.in animam nostram.in tit.de pa. Con stan.quòd imò sunt uerba uoluntatis,& non arbitrij . per d. l.Lucius.de quo uide do. Ant.& Imol.in c.j.de iudi.tenētes primam opi.& uide omnino do. Alex.in d.l.si sit. in prin. ij. col.in uersi.quid de his uerbis.

Videre dicitur, qui percipit effectum rei. Bald.in l.falsus. iij. col.in iiij.oppo.C.de fur. per §.manifestè. Instit. de obliga. ex delict.

Videre dicitur quis, etiam per oculum intellectus.l. itē apud. d.§.pen.& ibi Alex.de iniur.

Videlicet, est dictio restrictiua. l. cùm quidā. §.j.de usu. Bar.in l.j.ff.ad legem Aquil. & in c.statutum. † el ij.de hæreticis.in vj.& ibi Gemi. † Et per Franc. Aret.in l. si fundum.ff.mandati.& Bal.in l.inæqualibus.de su.instit.& per Fran.Are.in l.cùm uendente.C.ubi cau.fiscales.]

Vidua dicitur etiam, quæ nunquam uirum habuit. Bar.in l.j.ad fi.C. quādo impera. inter tu.& pu.Item etiam facto diuortio.l.mulieri.ff.de dona. inter uir.& uxo.arg.con trà in authenti. quomodo oportet epi. §.j. Item ea,cuius uir mortuus est.xxxiiij.dist.uidua. Quod uerum secundum cō munem usum loquendi, scilicet si eam cognouit carnaliter, non aliàs.d.c.uidua.secundum Abb.in cap.ex tenore.in fin. de foro compet.Sed propriè dicitur,quæ nunquam habuit, nec habet uirum: à ui uocabuli, à ui,quod est sine,secūdum Abb.Glos.tamen aliter loquitur in d.l.j. in uer. uiduas.quia propriè & strictè dicitur, quæ uirum non habet,sed habuit. Sed impropriè dicitur quælibet uirum non habens. Vide l. malum.§.uidua.ff.de uerbor.significa.Item quæ habet uirū inutilem sibi, uel absentem. glos.not.in l.fin.in uersic.orbitates.C.de plagia. & ibi clarius per Bald. & Alexan.in l.ele ganter.§.qui reprobos.de pigno.actio. ubi idem dicit de pa tre,qui dicitur orbatus filijs, etiamsi habet filium inutilem, † per text. & glos.in d.l.fin. † Et per Feli.in c.significantibus. de offic.deleg.]

Vidua retinet forum uiri mortui, & eius priuilegia.l.fœminæ. & ibi Bart.ff.de senato.Barto.in l.fin.in j.col.in fin. uersi.sed quid si est effecta uidua.C.de uerb.signi.& in l.j.in j. colum. in uersic.item nota, quòd mulier.C.de mul. & in quo loco. & in l.fin.§.pe. ad muni.& in l.filij.§.uidua. eodem titulo. & l.semper.§.immunitati. de iure immu. & in l.fin. C. de bon. ma.& in l.fin. C.de incolis.lib.x.l.fin.& ibi Bartol.in uer.no. istum text.C.de priuil.schola.lib.xij.Cyn.in l.ij. C.de epi.& cler. Bald.in l.uoluntas.j. col.uersi.dicit Longobarda.C.de fideicom.Quod uerum in fauoribus, non in odijs,nisi in cō tractu dotis, in quo semper inspicitur consuetudo fori uiri. l.exigere.ff.de iudi.Et recuperat priuilegia casatę patris.infrà,uerb.Virgo.uersi.pen.

Vidua retinet dignitatem,quam habebat uiuente uiro. gl.in c. ex parte.de fo.comp.in gl.mag.in uer.nō obstantibus.ad fi. † Et ibi uide per Fel.plenè,& do.Bene.de Vadis Forosempro niensem in consil.suo iij.]

Vidua dicitur esse in matrimonio primi uiri.l.fi.de bon.mat.& Bald.in l.uoluntas.C.de fideicommis.in j.col.in uersic.dicit Longobarda.

Vidua retinet nobilitatem ex casata uiri. Bart.in l.fi.in j.col.in fi.uersic.sed quid si est effecta.C.de uerb.signifi.etiamsi ex se erat ignobilis.quia nubēdo uiro nobili fit nobilis.d.l.fœminæ.& Bartol.in d.l.fi.in j.col.in uer. quæro popularis.& per Alex.in l.filij.§.uidua.ad muni.

Vidua potest mortuo uiro bannito reuerti ad ciuitatem, non obstante statuto de uxoribus bannitorū expellendis. Bart. in l.Titia.uer.usuras.de leg.ij.Bal.in d.l.uoluntas.ij. colum. uer.dicit Iacob.de Are.& in l.fin.in ij.no.C.qui.ad libe.per-ue.nō licet.& in l.cùm acutissimi. in ij.col. in uer. nota illud statutum.C.de fideicom.

Vidua non potest testari de dote, etiam ad piam causam,stante statuto,quòd uxor non testetur.s.uer.Dos.sol.matrimonio. uersic. ij. & uersic. statutum de ultimis uoluntatibus. uersic.xc.

Vidua inops,etiam indotata, debet ali de bonis quondam uiri.Pau.de Cast.consi.cxxij.incipiente,Reuocatur in dubiū. Bal.in l.fi.C.de bo.mater.

Vidua tentans monachum de matrimonio quomodo puniatur.Bald.in l.si quis non dicam rapere.ult.col. uersi. ultimo extra glos.C.de epi.& cle.quia puniatur pœna illius legis, si scienter tentet.

10 Vidua potest ponere pecuniam in bancho ad lucrum. Abbas Sicul.in c.conquestus.de usuris.circa medium,in uersi. idem puto in istis uiduis.

Viduitatis conditio reijcitur.l.ij.& ibi Bart.in j.no.C.de indi. ui.tol.quod uerum est in uirgine, non in alia iam nupta.authen.cui relictum.& ibi. Bar.eod.tit.& uide l. sed si hoc.§.fi. de condi.& demon.

Viduitas non stat in lachrymis,& in habitu: quia

Vidua nō tenetur induere se ueste lugubri, nec plorare in morte, uel funere uiri.l.decreto. & ibi Bald. in primo not.C. de infā. Sed Bald.in ca.j.in iij.col.in uersic. dicit lex.quo tempo.mil. dicit eam teneri statim indui, quòd scit mortem uiri, & finito anno à die mortis, non à die scientiæ potest dimittere.

† Vidua si nubat,cuius sint panni nigri uiduales, uide Bald.in consi.ccccclxxv:ij.in v.parte.]

Vidua pariens intra nouem menses à morte uiri,punitur, sicut secundo nupta intra annum luctus.auth. eisdem. & ibi Bal. in princ. C.de secun.nup.

Vidua emens incontinenti post mortem uiri præsumitur emere de pecunijs uiri,non si ex interuallo. Angel in consil.Mulier solu.matri.emit,&c.Alber.de Ros.in l.etiam.C. de dona inter uir.& uxo.Barthol.Cæpol.in fin. uersic.iiij.& Alexan. in d.l.etiam. & Angel. in consil. cxlj. & consil.lxxxij.Perfectis hi ,&c.

Vidua propter adulterium perdit dotem.Paul.de Castr.consi. cxxij.incipit, Reuocatur in dubium.& in l.sororē.& ibi do. Alex.in j.col.ad fin.in uersi.item facit,secundum eum.C.de his,qui.ut indig.ubi reprobat hoc dictū.& per Pau.de Cast. in l.fideicommissum.post gl.C.de fideicom.& per Bart.in l. pe.C.de adul.& in l.j.in uer.ulterius no. ff.de his, qui.ut indig.Sed caue,quia Bar.loquitur in alijs terminis.

† Adde, quòd uidua,si postquam assumpsit tutelam filiorum, incontinenter uiuat, perdit tutelam, si ad secundas nuptias transierit.De quo est glos.not.quam sequitur Bar. in authē. sacramentum.in uer.contractus. C.quando mulier tute. offic.fun.po.Per quod potest inferri, quòd easdē pœnas,quas patitur uidua transiens ad secūdas nuptias intra tempus luctus,easdem pati debet,si incōtinenter uiuat,quia ratio nuptiarum prohibitiua intra tale tempus fortius uendicat sibi locū,quando est incontinens,ne plus habeat luxuria, quàm castitas.Facit quod no.per glo.& Bar.in l.fideicōmissum.C. de fideicō.ubi nota,quòd si uidua incontinenter uiuat, perdit legatum sibi à marito relictum, & aufertur sibi tanquam ab indigna ex præsumpta uoluntate testatoris, & reuocatur legatū.Quod maximè procedit, si incontinenter uixit tempore mariti,ipso marito ignorante. no.gl.in l.sororem.C. de his,qui.ut indig.Abb.in c.uxoratus.de conuer.coniug.Ego adduco Pet.de Anch.in c.petistis. de priuileg.ubi si testator reliquit uxorē usufructuariam, quamdiu castè uixerit, si primo anno uiuit castè, secundò non, tertio redit ad castitatē, ingrediendo fortè religionem, quod non reassumit legatū. quia stuprum committendo perdit:ut no.in d.l.sororem.& in d.l.fideicommissum.faciunt optimè not. in l.fin.C.de indi.uidui tol.& dicitur Græcè χήρα.]

Viduæ debentur uestes lugubres.sup. uerb. Vestis.uer.xxxiij. cum his,quæ ibi addidi post authorē,ubi de materia.

Viduæ dicuntur personæ miserabiles. suprà uerbo, Miserabiles.uersic.ij.

Vidualis uita dicitur non transire ad secunda uota.Bal.in l de creto.in ij.not.C.de infami.

20 Vidua

20 Vidua pauper potest trahere secularem ad forum ecclesiasticum, non si est diues. probatur in c. significantibus.& ibi Abb. Sicu. in prin. extrà, de offic. deleg. & in c. super quibusdam. in j. col. in fi. uer. no. in §. cùm autem. de uerb. signi. ubi idẽ dicitur in pupillo. Caue. quia nihil in specie dicit de pupillo, nec uidua, sed simpliciter dicit, quòd miserabiles personæ sunt sub protectione ecclesię. Vide per Abb. in c. licet. de foro compe. Et dicit uerum, si uidua, & pupillus sint pauperes: quia tũc dicuntur miserabiles habitu, & actu: nec tũc requiritur negligentia iudicis laici. Secus, si habitu tãtùm, id est, quia sint uidua, & pupillus diuites: quo casu oppressi idem possunt data negligentia unius tantùm iudicis laici: quæ tamen requiritur in omnib. iudicibus laicis, si alijs personis laicis, non miserabilibus fiat iniuria: sed si tales uocantur in ius corã laico, nõ possunt declinare forum eius. Abb. in d. c. significantibus. post Innoc. in j. col. ibi, qui idem dicit in peregrinis.

Vidua post annum luctus est alenda ab hæredibus uiri, si dos ei non restituatur: uidelicet donec sit uidua. Ang. post Cyn. in l. diuortio. in princ. solut. matri. & Richar. Mal. in l. fi. C. de bon. ma. per l. Titia. solut. mat. quod uerum, nisi dos esset in pecunia, quia tunc esset lucrum: quod non licet, nisi mulier esset solita dare pecuniam ad lucrum. Ioan. de Imo. in d. l. diuortio. post Ioan. And. & Innoc. in c. salubriter. de usuris. Itẽ nisi habeat unde aliunde se alat: quia nõ debet ali, licet dos sit in pecunia. Bald. in authen. ei qui. C. de bo. author. iudic. pos. dicit, quòd semper debet ali, donec ei dos, etiam in pecunia, non restituatur. Sed Ang. in d. l. Titia. dicit, quòd possunt peti usuræ pro alimentis, si uxor nõ habet unde se alat, secundum Alexan. quem uide in l. at qui natura. §. non tantùm. ff. de neg. gest. & plenius in con. xxvj. iiij. parte. & cons. lxj. ij. parte.

† Vidua tenetur post mortem mariti sui patefacere hæredib. mariti bona cum iuramento. gl. in l. j. in uerbo, iurat. C. quãdo, & quibus. lib. xj.]

Vidua debet ali ab hæredibus uiri intra annum luctus de dote sua. l. j. §. exactio. & ibi Bar. & §. cùm autem. & ibi per Salic. C. de rei uxori. act. Ang. in Repert. uer. Vxor. & per Bal. in l. j. in ij. col. C. de lega. Barto. in l. diuortio. in princ. in j. col. in uersi. secundò quærit gl. ff. sol. mat. Idem etiam addit, quòd interim debet operari in domo ad commodum hæredum, quando uir eam in domo non reliquit alimentariam: aliàs sibi, & non hæredibus, operatur. Quod etiã tenet in l. Caio. §. Imperator. in fin. de ali. & ciba. legat. & in l. libertis. la prima. §. Lucius. in fine. eodem titulo. ubi uide. & tenet Sali. in d. §. exactio. Abb. in c. salubriter. in ij. col. in uer. & faciũt hęc ad quæstionem. de usuris. tenet quòd uxor debet ali ab hærede uiri, etiam intra annum datum ad restitutionem dotis, si ea non habet aliunde unde uiuat: quo casu dicit ualere statutum, quòd aliquid annuum soluatur ei pro alimẽtis: aliàs non. post Ioan. Cal. in clemẽ. j. de usuris. Sed Alexan. consil. ij. iiij. parte, tenet, quòd etiamquando, sunt ei legata alimenta, debet operari in seruitijs hæredum, secundum qualitatẽ personæ suę, & infrà. Et de dicto statuto uide sup. Statuta super quibus. uersi. xviij. & ĩ. uerb. Vsura. uersic. xlj. Item Bartol. in d. l. diuortio. in ij. col. in uersi. sed tunc quid fiet. dicit, quòd si est domina, quæ operatur, & habitet extra domum uiri, debet ali ab hærede, deducto quatenus esset operata intra annum. Sed si esset magna domina, quæ manuales operas non consueuit exercere, debet ali, etiamsi non operetur. Et uide omnino per Bart. in l. si constante. in princ. pen. col. in uersi. sextò quæro. ff. solu. mat. Ang. in d. §. cùm autem. dicit, quòd uiduæ debet statim dos reddi, uel ali extra domũ intra annum luctus de dote, nec ipsa tenetur operari hæredibus, quando est formosa: ut si moretur in domo, sit suspicio honestatis. Et tenet Bar. in d. §. Lucius. & consi. suo, Ioannes habuit quãdam suam uxorem. ubi dicit uxori intra annum deberi alimenta, etiam extra domum, quando est suspicio honestatis, aliàs non. Vide etiam ĩ. eod. uer. lxvij. & Bal. in d. l. j. in ij. col. uersi. sed dubitabatur. C. de lega. dicit, quòd non debet uidua in domo filare, nec texere pro hærede: sed debet præstare operas obsequiales, scilicet facere lectũ, coquinam, portare aquam, & similia. Ad quas operas posse cogi, tenet Flo. in l. sed sicuti. §. quoniam. ff. de usur. Etsi fructus dotis sunt plusquam alimenta, cedunt hæredibus uiri: quia si sunt minus, supplere debent hæredes. Bar. in d. l. diuortio. in ij. col. in uersic. quæro, quid si hæredes. & s̃. uerb. Fructus dotis. uersic. xij. ubi plenius de hoc. Et sciendum, secundum Bal. in Marg. uerb. Maritus. uersi. ij. quòd uidua debet ali ab hæredibus uiri, si operetur in domo, uel si est prægnans, & post partum per quadraginta dies, per gl. in l. prægnantem. ff. de pœnis. Adde gl. in l. sicut. in uerbo, debet. ff. de ope. lib. & Bal. in l. fi. in fi. C. de bo. mater. qui dicit eam esse alendam de fructibus suæ dotis, uel si non habet aliunde, ab hæredibus uiri. Et quòd intra annũ est substentanda de dote, Spe. in tit. qui fi. sint legi. §. nunc dicamus. uer. sed nunquid. el j. & seq. Bald. in addi. uer. uxor. dicit, quòd etiam indotata debet ali, dum tamen operetur pro hæredibus etiam extra domũ, si in domo malè tractatur. Quod est notandum. Sed recepta dote nõ erit alenda. Bar. in l. amplius. in ult. col. in uer. quęro pro declaratiõe. ff. rẽ ra. ha. Bal. cõtrà in d. l. j. in iij. col. in uer. extra quęritur. C. de leg. & s̃. Alimenta. uersi. xxxviij.

Vidua, cui sunt legata alimenta in domo uiri, an possit dotem repetere. Pau. de Cast. con. ccxlix. incip. Suprascriptus egregius. quòd sic.

† Vidua quo iure petat alimenta, uide Bald. in consil. cix. in v. parte.]

Vidua an accuset de morte mariti. Barto. in l. ij. ff. de accus. in j. col. in uer. quæro, utrum mulier. quòd sic.

Vidua, cui uir reliquit habitationem in domo, dicitur possidere domum. Bar. in l. si duo. §. cæterùm. ff. uti pos.

Vidua operata in domo hæredum uiri intra annum luctus, potest petere tertiam partem centesimæ usuræ pro dote. Ang. in §. & quia parum. circa medium. uersi. per hoc dico. in authen. de nup.

Vidua debet seruare honorem uiro, donec tenet uiduitatem, authen. cui relictum. & ibi Bald. in j. colum. C. de indic. uid. tollenda.

Vidua potest fieri monialis, sed non consecratur ut uirgo. c. uidua. & ibi doct. & Abb. in j. no. de reg. & tũc perdit dignitatẽ quæsitam ex persona uiri. Alexã. in l. filij. §. uidua. ad muni. per gl. xxij. quæstio. ij. scripsit.

Vidua est alenda de bonis uiri mortui non emphyteuticis. Itẽ nec de fructibus legitimæ, sed deducta legitima cùm fructibus eius. Itẽ deducto ære alieno, quando ei uir legauit alimenta in domo. Alexan. consil. iij. ulti. colum. iiij. parte, ubi etiam dicit, quòd proprietas bonorum uendi nõ debet pro ea alimentanda.

Vidua non potest petere annuam quãtitatem sibi promissam pro alimentis, dote non restituta. Petrus de Anchar. consil. cxxxviij. In quęstione, quæ uertitur inter nobilem dominã, &c. & Alexan. consil. lxj. ij. parte. & consi. xxvj. iiij. parte. ubi plenè loquitur etiam de legato dicto modo facto, & pro dicta causa. Secus in statuto. sup. uerbo, Statuta super quibus. uersic. xviij.

Vidua qualiter petat pensionem domorum, uel fundorum. suprà, Pensio. uersic. xiij.

Viduarũ causę nõ pertinent ad ecclesiam immediatè. in Spec. de comp. iu. adi. §. j. uer. sed pone, clericus.

Vidua debet habere res relictas sibi à uiro æstimatas ab eo, licet ualeant plus, uel minus. Bar. in l. si fundum. §. si libertus. in fin. ff. de lega. j.

Vidua potest petere alimenta sibi non præstita: etiam post dotem receptam. sup. uerb. Alimenta. uersi. xxxviij.

Vidua, cui uir reliquit habitationem simpliciter, cogitur habitare ubi uult hæres, etiam extra domum testatoris. s̃. Legatum uxori. uersi. x. & uer. Habitare. uersi. xxxvj.

Vidua, cui uir legauit lectum, quid debeat habere. sup. uerbo, Lectum. uer. ulti.

Vidua, cui uir legauit omnia, quæ sunt in domo, non debet habere frumentum uenale, nec alia bona uenalia, nec merces. l. generali. §. uxori. & ibi Bart. in uer. item no. ff. de usufruct. leg. & Bart. in l. nam quod liquidè. §. j. de pen. lega. ubi dicit esse cautius, quòd dicatur etiam uenale. Vide Bart. in l. pediculis. §. item cùm quæreretur. ff. de aur. & arg. leg. sed debet habere aliud frumentum nõ uenale, sed quod reperitur tempore mortis testatoris. Bar. in l. quidam. de ui. tri. & oleo leg. etiamsi sit consumptũ id, quod erat tẽpore testamẽti, & aliud

aliud sit reconditum post.Bar.in l.seruus.§.qui quinq;.uer. ulti.Iac.de Aret.ff.de leg.j.

Vidua usufructuaria bonorum uiri quid debeat habere. s̃. Vxor usufructuaria.uer.xxiij.

Vidua legataria potest petere legatum à uero hærede uiri, non obstante pacto de non petendo facto cum fratre uiri, quem credebat esse hæredem. Bald.in l.si actionem.in j.no. C.de pactis.

40 Vidua debet habere alimenta sibi legata, etiamsi habet aliunde.Bald.in l.de alimentis.in ij.no.C.de transac.& s̃.Legatum alimentorum.uer.ulti.& x. Item & habitationem. s̃. Habitatio.uer.xxiij.& seq.

Vidua, cui uir reliquit castrum sub conditione, si nupserit, debet habere castrum, si nupsit post annum luctus, etiamsi extant filij ex primo matrimonio, non si intra annum. Bald.in l.j.C.de secun.nup.iij.col.in uer.sed pone, prior maritus.

† Vidua quæ ex testamento mariti debet alimentari, si non petijt per certum tempus, non potest amplius petere, nisi alimenta deberentur iure actionis. Felin. in c.ex parte.in fi. de accusa.]

Vidua hæres uiri grauata fideicõmisso debet restituere, etiãsi moriatur cum filijs cõmunibus. Bal. in consi.In Christi nomine, amen: duo puncta, &c.

Vidua hæres in uita sua, & grauata restituere pauperibus arbitrio executorum, non potest ante mortem restituere, nec executores possunt de uoluntate ipsius.Bald.in l.post mortem. in pen.col. in uersic.sed pone, testator. iuncto uer.seq. C. de fideicom. ubi idem dicit, etiam si testator restitutionem promiserit uxori, & executoribus: sed bene potest eligere pauperes maritandas in uita sua. Bald. ibi. uide l. cùm pater.§.à filia.de leg.ij.

Vidua hæres sub conditione monachationis perdit hæreditatem, si monachatur, & exeat de monasterio. Bald. in l.si quis hæredem. uer.item facit ad quæstionem. C. de institu. & substitu.

Vidua nõ debet restituere hæredibus uiri mantilia, & alia extra dotem portata ad domum uiri. s̃.Cunctium.uer.ij.& iij. Et an iocalia.s̃.Iocalia.uersi.ij.Et an annulos. s̃.Annuli.uer. ulti.Et an uestes.s̃.Vestis.uer.xxxj.

Vidua, cui uir reliquit alimenta in testamento, & in codicillis usumfructum, an debeat habere usumfructũ. Pau. de Cast. consi.cccxc.incipiente, Quod uxor quondam.quòd sic.

† Vidua bis nubens amittit legatum, si dictum fuit in testamento, Si castè uixerit.& do.Feli.in c.si cautio. de fide instr. in ix.col.statim post medium.ibi.& hinc est.]

Vidua nubens intra annum luctus, etiam hodie perdit relicta sibi facta à uiro, per l.j. C. de secun.nupt. & ibi uide Bald. in iij.col. in uer.sed pone, prior maritus. in distinctione quam facit. Bald.tenet in consil. In Christi nomine, amen: Super eo, quod quæritur, an mulier, quæ nupserit secundo uiro intra annum luctus, &c.& maximè, stante statuto, quòd ius ciuile præferatur iuri canonico, sicut est Firmi, secundum Ang.in consi.In Dei nomine, amen: omnes pœnæ, quę mulieri impinguntur. & do. Iac.de Centijs de Visso, in consil. Catarinus, &c. Angel.de Guidonibus de Perusio, in consil. Catarinus de Firmo, &c.& idem Cyn.& Pet.& Iaco.in d.l.j. uide tex.& Bald.in authen.cui relictum.iiij.colum. in uersi. deinde quæro. C.de indic.uid.tol. Sed canonistæ communiter, cõtra quod omnes pœnæ dictę legis j.hodie sunt correctæ: ut refert do. Alex.de Vincent.in c.fi.de secun.nup. & Feder.de Sen.in consil.xxxvj.incip.Casus talis est: maritus uxori suæ.ubi concludit uiduam non priuari usufructu sibi relicto à uiro, per transitum ad secunda uota intra annum luctus.Adde s̃.uerbo, Legatum uxori.uersi.j. & uerbo, Mulier secundo nubens.uer.iij.cum seq. Addo Bar.in l.liberorum.in prin.ff.de infa.

Vidua hæres uiri si instituat hæredem spurium testatoris, pręsumitur fraus, & succedit fiscus. Bar.in cõs.Cechus de Spoleto.& ibi ponit, quòd cogitur respondere positioni, an fuerit tacitè rogata uiro restituere spurio. Secus, si rogata restituere, cui sibi uidebit, restituit spurio: quia potest. Bart.in l. Lucius.§.in testamento.uer.circa ultimũ quæro.ff.de leg.j.

Vidua pro dote sua potest retinere bona mariti defuncti. Cy. in l.si cùm tibi.C.qui po.in pig.hab. Bald.in l.fi.C.de priuil. dot.& in l.j.ff.sol.ma. Caue, quia Bal.in istis locis nihil dicit de retentione, sed solùm dicit, quòd præfertur in bonis mariti alijs creditoribus.l.si cui.& ibi Bald. paulo post prin.super uerbo, dotis.C.de nõ nu.pec. Quod uerum, scilicet permissu iudicis, uel pacto, uel si sine uitio res uacua peruenerit ad eam.per l.Titia.de sol. Bal.ubi s̃.uidelicet in d.l.si cui. Item nisi sint subdita fideicommisso, quia pro dote cõfessata non possunt retineri, uel alienari. Ang.fin.in auth.de restit. & ea.quæ pa. in prin. in ij.col. in uer. item nota. quod dicit iam.& s̃.uer.Bona fideicommissarij.uer.xij.& seq.

50 Vidua potest uēdere pro dote sua domũ uiri, etiam ad hospitalis fabricam relictam. Bal.in l.j.ad fi.uer.modò quæritur.C.si aduer.uen.pigno.

Vidua potest remanere in possessione domus uiri defuncti pro dote rehabenda.Bald.in l.pignoris.in uer.sed quæro. C.de pigno.actio.Anto.de Prato ueteri consi.Pulchrè respondit. quod est post consi.cvj.Alex.de Imol.iiij.parte. Addo Bald. in l.cui.per illum text.in uerbo, dotis. C. de non nume.pec. & s̃.eo.uer.xlix.

Vidua non potest grauari à uiro in legato dotis restituendæ sibi. l.iij.§.mulier dotem. de do.præle. l.iij.§.si rem.de leg.iij. Pau.de Cast.consi.cxiij.incip.Substitutio facta fuit.

Vidua facit dari curatorem hæreditati uiri defuncti, pendente conditione, ut consequatur dotem, cùm interim hæres non posit conueniri.Bar.in l.si marito.§.cùm pater.in fi. ff. solu.matrimo.

Vidua hæres in uita & grauata restituere post mortem, dicitur hæres interim insolidum. Bald.in Spec.de instru.edi. uersi. si duo.

Vidua, quæ de iure non potuit esse uxor, non potest hæres institui.in l.fi.de leg.j. in l.ij.§.fi.de his, quib.ut indig. Bar.in l. miles.§.mulier.de test.mil.

Vidua legataria uiri omnium, quæ sunt in camera, non debet habere ea, quæ ipsa dolosè immisit in cameram causa impinguandi legatum, inscio testatore.l.cùm ita.in prin. & ibi Bart.de leg.ij.

Vidua legataria cameræ debet habere non domum, sed res ad cameram paratas, etiam extra domum existentes. s̃.Camera.uersi.j.

Vidua legataria si stabit in domo uiri, intelligitur scilicet uidualiter.Bal.in l.uoluntatis.in ij.col.in prin. uer.item quæro exemplum.C.de fideicom. Sed caue, quia non loquitur propriè in istis terminis.

† Vidua mater an propter stuprum priuetur successione filij, uide Bal.in consi.ccxcix.in iij.parte.]

Vidua quid repetat pro dote, quando uir inter uiuos cõfessus est recepisse decem, & in testamento confessus est recepisse quindecim. Paul.de Cast.consil.cxxx.incip.Primo quæro, cùm maritus.quòd decem.

60 Vidua remanens in domo locata uiro uiuenti, tenetur ad pensionem locatori, nisi remanserit cum hæredibus uiri iure familiaritatis.Bald.in l.contractus.C.locati.& l.in suis.§. & sic.de condi.indebi.

Vidua an posit hæres institui à uiro, si statutum loci uiri permittit, & statutum loci uxoris prohibet. s̃. uer. Maritus testatur.uersi.j.

Vidua an faciat eleemosynas de bonis uiri. s̃. Eleemosyna. uer.xiij.quòd sic moderatè.

Vidua hæres mariti adeundo non confundit actionem dotis, sed & dotem potest repetere.Bald.in l.cùm ipse. ad fi. C. de contrahen.empt. Caue, quia nihil dicit de aditione, sed solùm quærit, an uxor pro dote sua posit sibi solui de rebus pupilli authoritate propria: ubi dicit, quòd sic de rebus, quæ seruando seruari non possunt: aliàs secus. & in l.debitori. C. de pactis. uoluit allegare in ij.colum.uersic.ultimò circa. sed non loquitur isto casu. & suprà, Creditor hæres. uersic.ix. & sequen. ubi etiam in specie non ponit hunc casum.Pau.de Cast.in l.sed si damnum.de pec.dicit, quòd statim adeundo præsumitur separasse dotem suam à bonis uiri, & deducit dotem etiam non facto inuentario, per Pau.de Cast.in l.ab omnibus.§.fi.de leg.j.

Vidua repetit dotem sibi legatam à uiro, licet instrumentum dotis non habeat.s̃.Legatum dotis.uer.lxj.

Vidua legataria certæ quantitatis pecuniæ, & fructuum certi fundi,

fundi, petere debet pecuniam tempore, quo fructus fundi percipiuntur, & debentur. Bart. in l. si legatarius. §. cùm ita. de leg. iij.

† Vidua an dicatur uxor banniti, uide Felin. in c. significantibus. in fi. j. col. de offi. delega.]

Vidua quando dicatur caste uiuere. suprà uerbo, Casta. uersic. ij. & iij.

† Vidua inhonestam uitam seruans, non gaudebit priuilegijs concessis uiduis. Feli. in c. significātibus. in prin. ij. col. de offi. delega.]

Vidua legataria alimentorum in domo uiri relicta, potest petere alimenta sibi præstari extra domum, quando est formosa, & suspicio sit de hæredibus uiri inhonestis. Bald. in l. j. in ij. col. in uer. sed dubitabatur. C. de legi. & in auth. hoc locum. in ulti. colum. in uersicu. modò hoc quærit Richar. C. si secundo nu. mul. & in l. si ea. C. de condi. inser. & Barto. in consi. Quidam sibi filios. & in alio consi. Ioannes habuit, &c. & idem Barto. in l. libertis. la j. §. Lucius. de ali. le. & in l. si constante. penulti. col. in uersic. sextò quæro. ff. solu. matrimo. & in l. Caio. §. j. in uer. not. in ult. uer. ff. de ali. le. & in l. diuortio. in j. colum. in fi. in uersicu. quæro, quid si mulier non uult stare. ff. solu. matrimo. & in Spec. qui filij sint legiti. uersicu. quid si dixit in testamento. Angel. in l. j. §. cùm autem. C. de rei uxo. actio. & s. eod. uersi. xxij. Item & quando hæres est rixosus, cum quo uidua quietè non possit uiuere. per l. si conuenerit. & ibi Barto. pro socio. l. Caio. §. Imperator. & ibi Bar. in uersi. not. in ult. uer. ff. de ali. le. & Bald. ubi suprà. Item si constet per hæredem. Bald. in d. l. si ea. Vide de materia per Bald. in l. in annalibus. in uersic. item extra quæritur. C. de lega. & per Alexand. in consil. iij. iiij. parte. ubi dicit, quòd legatum alimentorum præstandorum uxori in domo testatoris uidetur factum in fauorem hæredum, quia etiam minus grauis alimentatio. dicta l. Caio. §. finali. & ibi Barto. in fin. & in l. illis. de conditio. & demonstratio. & in d. consil. Quidam sibi filios. & quòd tunc uxor debet operari hæredibus, secundum qualitatem personæ suæ, & quòd ei non habitanti in domo non debentur alimenta. Quod intellige, nisi ut suprà, & quod debet apertè & specificè probari culpa, & rixositas: ut in d. consi. ubi plenè. & in consi. 100. j. parte. quod est idem.

Viduam stetisse cum filijs, probatur eo, quòd bibit & comedit in domo cum eis. Bald. in l. j. in ij. col. in uer. secundò dubitatur. C. de legatis.

Vidua non perdit legatum alimentorum factum sibi sub conditione, si non petat dotem, quando hæres uiri sponte dotem restituit ipsi. suprà uerbo, Legatum alimentorum. uersicu. xvij.

70 Vidua, quam testator uir in domo iussit tractandam esse, ut in uita uiri consueuit, non debet habere uestes pulchras, sed lugubres. Bald. in d. l. j. in iij. colum. uer. item quæritur, pater mandauit. uide in l. uxori. §. fi. de auro & arg. lega. per Bart. post Dyn. in l. librorum. §. fi. de leg. iij. ubi dicit, quòd si legat lectum uxori, uenit culcitra de serico, & omnia alia ornamenta.

Vidua perdit legatum, & potest expelli de domo uiri, si secundo nubat, & uirum ducat ad domum primi uiri. Bal. in d. l. j. ad fi. in uer. ultimò quæritur.

Vidua debet habere legatum alimentorum, etiam post mortē hæredis, cum quo iussa est habitare. d. l. j. & l. Caio. §. j. & ibi Bar. in prin. ff. de adi. leg.

Viduæ, cui uir legauit habitationem in domo sua, debetur habitatio in domo loci testatoris ad electionem hæredis, quando plures domos habet testator. s. uerbo, Habitatio. uersic. xxxvj.

Vidua inops succedit marito etiam indotata, in quarta parte bonorum. authen. præterea. C. unde uir & uxor. etiamsi uir erat usurarius, uel prodigus, uel aliter intestabilis. Bald. ibi in j. col. uersic. modò quæro, quid si maritus. Item uerum, etiamsi testatus est, & filios instituit, uel extraneum. Item etiamsi superstitibus ascendentibus, & transuersalibus. Bal. ibi in uersi. quid ergo. cum seq.

Vidua dicitur de familia, quando domum regit. Bald. in l. j. iiij. q. C. quando non pe. par. & Alex. in l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de uerb. signifi.

Vidua luxuriosa subiacet pœnis inductis contra secundo nubentes. s. uer. Pœna extenditur. uer. ix.

† Vidua impudica desinit esse de domicilio uiri, & omnia priuilegia uoluntatis perdit. Feli. in c. pastoralis. in iij. col. uer. uidua etiam. de iudi.]

Vidua succedit uiro, & econtrà. j. Vxor hæres. uer. xiiij.

Vidua executrix testamēti mariti non perdit officiū ex trāsitu ad secunda uota. Bart. in l. à filio. in j. q. ff. de adi. leg. Bald. in auth. eiusdem. in fi. C. de secun. nup.

Vidua, cui uir habitationem domus reliquit, an petat pensionem, si hæres domum locauit alteri. per Pau. de Cast. consi. ccxxxix. incipiente, Viso testamento Ambrosij. in ij. dubio. quòd non.

80 Vidua, cui uir legauit res emptas, & paratas pro ea, debet habere utramque. Bar. in l. ea tamen. de leg. iij.

Vidua legataria dotis potest agere ad dotē etiam cōtra unum hæredem insolidum. Casus singularis secundum Bar. l. cùm ab uno. de leg. ij.

Vidua legataria rerum paratarum ad usum eius non habebit res paratas ad usum communē sibi & uiro. l. legatis uxori. & ibi Bart. de leg. ij. l. hoc legatum. & ibi Bart. de leg. iij. & in l. Quintus. de auro & arg. leg. nec res paratas ad commodandum alijs. l. cùm in testamento. & ibi Bart. in prin. eo. tit. de auro & argen. lega.

Vidua legataria sclauę debet habere aliam sclauam, si infirmetur sclaua sibi data. Pau. de Cast. singu. in l. si à substituto. §. j. de lega. j.

Vidua portans de domo uiri uestes in dorso, & annulos in digitis, non tenetur pœna statuti de asportante bona de domo uiri. Ange. in l. si quis dederit. §. j. de acquir. hære. sed tenetur actione furti pro rebus uiri contrectatis. j. Vxor conuenitur. uer. iij.

Viduæ debentur cibaria relicta sibi à uiro dietim. Bal. in l. j. in j. col. super uerbo, mēstrua. C. de fideicom. & in l. fi. C. de indic. uidu. tol. Caue, quia licet ibi dicat, quòd mulier debet habere alimenta, tamen quòd dietim, nullum uerbum.

Vidua alimentorum legataria substituta filio cum extraneo, an mortuo filio succedens in fideicommissum perdat legatum. Bar. in l. licet Imperator. in ij. col. in uer. tertium exemplum. & ibi Ang. in fi. de leg. j. distinguit. & Pau. de Cast. cōs. vij. incip. Circa primum uidetur dicendum.

Vidua remittens legata sibi facta, an uideatur remittere etiam legatum dotis. Pau. cons. ccxlij. incip. Primò uidendum est, quòd non.

Vidua dicitur cum hærede morari, quando non stat per eam, sed per hæredē. Bar. in l. si quis ita. in fi. ff. de cōdi. & demon. Bal. in l. j. in ij. col. in uer. secundò dubitatur. C. de lega.

† Vidua quæ dicatur, uide Feli. in c. significantibus. in fi. j. col. de offi. delegati. quòd non pro statutis disponētibus, quòd in causis uiduarum procedatur de æquitate.]

Viduæ materiam supple s. uer. Legatum dotis. & Legatū uxori. & j. uerbo, Vxor secundo nubit. & in uer. Vxor hæres. & in uerbo, Vxor usufructuaria. per totum. & s. uerbo, Mulier secundo nubens. & uer. Mulier hæres. per discursum.

Vigilia Epiphaniæ celebratur, quantum ad officium, non quo ad ieiunium. Io. And. in c. ueniens. de renuncia.

† Adde, quòd uigilia est solutio & remissio sensus, secundum Arist. lib. de sensu & sensa. Et dicitur Græcè ἀγρυπνία.]

Villa dicitur, quæ non est muris circundata. Bart. post glo. in l. si hæres. §. uicis. de legat. j. addo s. in uerbo, Ciuitas. uer. xcix. & uenit appellatione terræ. c. cùm in partibus. de uerbo. signi. † & dicitur Græcè χωρίον.]

Villa dicitur pars ciuitatis. Ang. in auth. quib. mo. na. effic. sui. §. si quis. el ij. uer. nota singulariter istum text.

† Villa quid sit, uide do. Pet. Phil. Cor. in consil. cclx. incipiente, Viso. in litera M. in iij. parte.]

Villa debet creare syndicum ad denunciandum crimina. Bal. in Spec. de accusatore. uer. sed quid si uilla. Quod uerum, si habet uicarium, uel iudicem, aliàs non potest. s. Syndicus à quibus. uersi. xvj.

Villa non dicitur habere Rempublicam. glo. in l. respublica. in gl. j. in fi. C. ex quibus cau. maio. Ang. de Perig. gl. in l. quantæ. de publica.

Villa quæ ex forma statuti tenetur pro damno dato, quando & quomodo teneatur. s̄. uerbo, Damnum. uer. xl. & liij. nec tunc tenetur ex sententia sola lata contra malefactoré. Bar. in l. in delictis. in prin. de noxa.

Villa an teneatur pro delicto commisso in territorio suo. Bart. in l. ne quid. in j. colum. in uersic. item quæro de uilla. ff. de incen. rui. nauf. ubi ponit distinctionem trimembrem. Bal. in l. fi. in ultimis uerbis. C. de captiuis. & in l. si quis non dicam. ij. col. in uersi. & ideo iuxta prædicta. C. de epis. & cler. Ange. in auth. ut nul. iud. §. quoniam uerò. circa medium. in uer. & hoc apparet. Flor. in l. in lege. §. quoties. ad leg. Aquil. Adde s̄. in uerbo, Damnum. uer. lxvij.

Villa non potest habere consuetudinem contrariam consuetudini ciuitatis. Bald. in l. j. in j. col. C. quæ sit long. consue. s̄. uerbo, Oppidum. uers. ult.

Villa tenetur ad collectas impositas ciuitati, cui subsunt. Bart. in l. sed & reprobari. §. fi. in ij. col. in uer. quęrit gl. in lec. Nic. de Neap. ff. de excu. tut. & s̄. Collecta quibus. uer. ix.

Villa exempta à collectis, nisi à collectis imponẽdis pro aquęductu, an teneatur ad collectam impositam pro stipendiarijs, & postea deputatam pro aquęductu. Bald. in l. conuenticulas. in fi. de pace iura. fir. dicit, quòd si est nouus modus, seu noua obligatio, immunitas perseuerat: sed si est noua obligatio, & nouus modus, tunc secus.

80 Villa obligata per statutum capere malefactorem sub pœna, excusatur, si non capit eum, qui erat potentior ipsa uilla. Bald. in l. & ideo. in fi. C. de his qui. ut indig. Bart. in l. j. in §. occisorum. ij. no. ff. ad Syl. no. in c. fi. de pœnis. in vj. nisi potuerit implorare officium, uel auxilium superioris. Salic. in l. ij. C. de his, qui latro. Item nec tenetur, quando delinquens in confinibus euasit extra territorium. Bart. & Ange. in d. §. occisorum. & in l. in delictis. in princip. de noxa. Item nec quando delictum fuit occultum, uel de nocte factum. Barto. ibidem. & Bald. in l. si quis non dicam. ij. colum. uer. & ideo iuxta prædicta. C. de episc. & cler. Alberi. de Rosa. in opere Statu. in ij. parte. in q. lxxxiij. quæ incipit, item uerò si consules. Alexand. in l. ne quid. de incen. rui. naufr. Item nec quando delictum erat impunibile, ut si quis occidit bannitum, qui potuit impunè occidi ex forma statuti. Ray. & Barto. in l. si quis in graui. §. si maritus. ad Sylla. Item nec si malefactor est clericus. Bald. in l. cùm non ab homine. de iudi. Item nec si castrum, uel uilla erat clausa, & claues erant apud officialem, adeò quod exire nõ poterant uillarij contra malefactorem. Bart. in l. si quis. §. subuenitur. & sentit in d. l. in delictis. in prin. Item tenetur, si finxerit se contra malefactorem clamando, uel sonando ad rumorem. Bart. in l. j. §. excusatur. & ibi Ray. ad Sylla. Item non tenentur, qui fuerũt absentes. Ray. in d. l. ij. §. si qs in uilla. & Bar. in d. l. in delictis. in prin. & solutio pœnæ facta per unum, liberat alios. Bald. in l. j. in ij. q. C. de cond. fur. & Flo. in l. item. §. si plures. ad legem Aquil. & tenetur ad unicam pœnam, si malefactores fuerũt simul plures. Ang. de Periglis in l. j. §. si plures. in l. si cùm exhibuissent. & ibi Alex. ff. de publica. & per Bal. in l. j. C. si plu. una sent. j. col.

† Villa exhibendo malefactores liberatur. Bal. in con. ccxxx. in j. parte.]

Villæ possunt puniri saluo iure superioris, sine eius authoritate. Innoc. in c. dilecti. in j. col. in gl. j. in uerbo, unum corpus. de exces. præla. & Bald. in l. ij. C. communia de lega. Caue, quia licet in ij. not. aliquid dicat de unione, tamen loquitur in diuersa materia.

Villæ præsumuntur esse de diœcesi ciuitatis, cui subsunt. Bal. in l. nulli. iij. col. uersic. deinde no. in uersic. quòd si te. C. de episco. & cleri.

Villa tota ex uno delicto bannito habetur pro uno bannito, & ideo liberatur soluendo decem, stante statuto, quòd bannitus soluens decem liberetur à banno. Alex. in l. si cùm exhibuissent. §. si plures. de publi.

Villa potest uendicare massarios suos obligatos ad onera. Bar. in l. j. §. per hanc. el j. ff. de rei uendi.

Villa an habeat merum imperium. Barto. in l. j. in ij. col. in uer. est tertia uniuersitas, quòd non. ff. de dam. infec. & in extrauagan. ad reprimendum. uer. Lombardiæ. Ang. Aret. in l. illud. la ij. de appella.

Villa unita alteri uillæ grauatæ ære alieno, potest petere separationem, ne teneatur ad æs alienũ, aliàs tenetur. Bar. in l. j. §. cohæredem. ad leg. Fal. & ibi uide do. Alex. in ij. col. in uer. Bart. inducit istum tex. cum infinitis concor. ibidẽ per eum signatis. Adde eundem do. Alex. alias concordantias allegantem in l. j. vij. col. in uer. & iuxta illam q. ff. de leg. j.

Villa de nouo quæsita non tenetur ad debita ante contracta per ciuitatem, cui subest. Ange. in Reperto. uerbo, Vnio. uide s̄. Collecta quibus. uer. lxxvij. cum seq.

Villa non includitur in pœna statuti, si intra terminum statuti alius accusauit, uel inquisiuit de crimine, quod uilla teneбatur denunciare. Bar. in l. j. §. eleganter. ff. de lib. agn.

Villa debet habere fines suos, ex quibus debet declarari in cõtractibus & libellis. Flo. in l. sed & loci. §. si uerò uia. ff. fi. reg. per l. pen. & ibi Bal. C. de insti. & substi.

Villa obligata Titio mundare fossata, tenetur etiam particulari successori ad idem. Bald. in l. fi. de contrahen. empt. & in l. si sic. §. si quis ita. de lega. j. ubi Io. de Por. tenet cõtra. Adde l. Pomponius scribit, si frumentum. §. fi. de rei uendi. & s̄. Pactũ. uer. xxxj. & s̄. Obligatus. uersi. lxij. & Alex. in l. si Titius. §. j. de aqua plu. arcen.

Villæ materiam supple s̄. uerbo, Castrum. uer. j. ij. & ix. & uerbo, Comitatiui. per totum.

Viles personæ dicũtur leno, filius lenonis, & alij malis moribus imbuti. l. humilem. & ibi Bal. C. de incest. nupt. Item nuncij. Bald. in l. si ut proponis. in ij. q. C. de execu. rei iudi. per l. si. ff. de iud. Item artifices facientes uiles artes. Bar. in l. ex libero. ff. de quæst. Itẽ bastardi, & illegitimi. per d. l. humilem. secundum Alex. consi. xlix. iiij. parte. Item qui committit graue scelus, ut homicidium. Bal. in auth. si dicatur. in ult. col. uer. tertio casu, cùm tale. C. de testi. per l. j. C. ubi sena. uel clarissi. non autem pauperes. Bal. in d. l. humilem. Ange. in l. j. C. de nat. libe. in lectura Perusina. Item ingrati. Bal. in l. fratres. C. de inoffi. testa.

Viles causæ quæ dicantur. in Spe. de libel. concep. §. nunc uidendum est. uer. iij. si causa sit uilis. ubi dicit, quòd libellum non requirunt. s̄. Causa breuis. per totum.

Vilis persona potest esse testis contra nimis diffamatum. Bal. in c. j. §. iniuria. vj. colum. in uersic. sed nunquid ex tali confessione. de pace iur. fir. Innocen. in c. cùm I. & A. de re iudi. & suprà, Fama. uersi. xxxix. Item cum tortura. s̄. uerbo, Tortura. uer. lxxxiiij. non aliàs. l. ob carmen. §. j. ff. de test. & Speco. tit. §. j. uersi. item quòd est arenarius. & per Bar. in l. ex libero. ff. de quæstio. Ange. in auth. de test. §. si uerò ignoti. & ibi casus.

Vilis testis quis dicatur, est in arbitrio iudicis. s̄. Testes quot. uersi. lxxviij.

Vilis persona non admittitur sine mandato etiá cum cautione de rato. not. in l. cùm Cornelius. de solut.

Viles personæ quandoque propter personarum penuriam admittuntur ad dignitates. Barto. in l. j. in princip. in uersic. no. quod propter penuriam. in lec. Nico. de Neap. ff. de excusa. tuto.

Vilissimæ artes dicuntur illorum, qui custodiunt porcos, & qui uendunt sal, & oleum. Ita Bart. post gl. in l. ne quis. C. de dignitatibus. lib. xij.

Vindicta permissa ex forma statuti, prout in ciuitate Senarum, non potest alteri committi, & demandari. Bald. in c. j. §. j. j. col. in uersi. & hoc facit ad statutum. de pace iura. fir. & in l. iij. in fi. C. communi diuid. per l. cùm fundum. §. fi. de ui & ui ar. & Bal. in l. accusationis. C. quod metus causa. & in l. ut uim. de iusticia & iure. & in l. j. C. unde ui. in repetitio. licet contrarium dixerit in l. Grachus. C. de adul. Pet. de Anch. in c. canonũ statuta. ad fi. de constitu. Alex. & Pau. de Cast. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. solu. matri. & Lud. in l. iij. §. si maritus. ad Syllan. & in l. j. in fin. de ope. no. nuncia. & Alex. in l. non solùm. §. si mãdato. de iniur. & in d. §. fi. ubi plenius. & in l. cùm fundũ. de ui & ui ar. & per Bal. in l. ij. xviij. col. C. de seruitu. An uindicta per alium sit permissa: potest tamen is, cui permittitur, conuocatis amicis, eam sumere impunè. Paul. de Cast. in l. refectionis. com. prædio. & Barth. Cæp. de ser. ur. c. xxiij. ubi dicit statutum sic intelligi: & si statutũ permittat cõpetentẽ uindictam, tenetur de excessu, si percussus à solo percu-

percutiatur cum multitudine amicorũ, tenetur de excessu. † Bald. in l. si familia. ff. de iurisdi. om. iud. † Et per Fran. Are. in l. si seruus. circa fi. de uerb. oblig.]

Vindicta si à statuto permittatur, intelligitur usq; ad quartum gradum. Bal. in l. abdicatio. C. de pat. potesta.

Vindicta non est desideranda. xxiij. q. v. de occidendis.

Vindicta nihil est grauius. iij. q. v. quia suspecti.

Vindicta de iniuria illata suis, an & quando permittatur. gl. in c. j. §. hoc autem. qui feud. da. poss.

Vindicta quandoque sumitur in bonam partem, & in dubio sic debet interpretari. l. j. & ibi glo. doct. & Alex. C. de his, qui ut indig.

Vindicta non est permissa de iure communi. s. uerbo, Defensio, uersi. xlj. cum sequen. l. scientiam. §. qui cùm aliter. & ibi Floria. ad legem Aquil. sed potest permitti à statuto. Bald. in l. is penes. C. depo. & s. eo. uersi. j. & ij. & Alex. in l. j. §. usque. ff. de iniur.

Vindicta finitur morte. Bald. in l. fi. vj. q. C. de iure delib. per l. cùm emancipati. §. j. de colla. bon.

Vindicta quando dicatur omissa. per Bar. in l. j. in j. oppo. C. de his, quib. ut indig. & quando permissa, & licita. ibidem per doct. & Alex.

Vindicare se quis non potest sine iudice, nisi in casibus. in Specul. de acto. in vij. charta, in fin. uersi. item qui uult. & de offic. om. iud. §. potest. in prin. in tit. de accusatore. uersic. sed pone obli.

Vindictæ officia possunt exerceri bono animo. in Spec. de sen. excom. in prin. uer. item nota.

Vindicanti se quando prouocatur, ignoscitur. in Spe. de cri. in mod. excep. oppo. uer. sed quæro.

Vinea dicitur ea, quæ de præsenti est, non quæ olim fuit. Bald. in auth. hoc amplius. ad fi. in uer. item dixi. C. de fideicom. Sed an pastinum, s. uerbo, Pastinum. uer. j.

Vinea si plantetur per clericum. suprà, Clericus acquirit. uersic. ultimo.

Vinea debet omni anno coli, aliàs siccatur in perpetuum. Bal. in auth. qui rem. in ij. no. C. de sacrosan. eccle.

Vineę seruitus durat etiam in solo, sublatis uitibus. l. certo generi. & ibi doct. de serui. rust. prædio.

Vineæ appellatione uenit solùm, non superficies uitium, seu tirsorum. Bart. Bal. & Flor. in l. certo generi. in prin. ff. de ser. rusti. prædio. & in l. si quis legauerit. de lega. j. & Alex. in d. l. certo generi. ubi dicit uerũ, si tempore legati est sibi uinea, non aliàs, per d. l. si quis. & ibi Pau. de Cast. uide Io. And. in Spe. de loc. §. j. post prin. in addi. ibi. & s. Sylua. uer. ult. Item uerũ, donec ibi est uinea non eradicata. ibidem. & s. Arbor. uer. xiij. Sed dictæ leges sunt contra Ange. in l. si nulla. C. de acqui. pos. & in d. consi. Alex. xix. iiij. parte, quòd

Vinea non comprehendit solum.

Vinea uetus debet per colonum propagari, aliàs non fit ei remissio mercedis. l. si uno. §. cùm quidam. uersic. item alio. ff. locati.

Vinea desiccata non tenetur ad solutionem census, uel collectæ. l. forma. §. j. & ibi Bar. in prin. ff. de censi.

† Vinea non dicitur, ubi nõ sunt uites, uel ex qua fructus non percipiuntur. Bald. in consi. ccccxiij. in v. parte, in fi. consilij.]

Vineæ arbores sunt communes, sicut uinea colono. s. Fructus arborum. uer. j.

Vinum. Eius appellatione non uenit acetum. suprà uerbo, Acetum. uersi. j. Nec dolia magna, uel affixa in penu, sed uasa uinaria sic. l. si cui. §. uinum. ff. de uino legato. Nec aquatitium. s. uerbo, Aquatitium. uersi. j. Nec oleum in materia gabellarum. Bald. in l. j. in ij. colum. in fin. C. quæ sit longa consue. Addo Bald. in l. quod non ratione. ff. de legib.
† Et dicitur Græcè οἶνος.]

† Vinum bibentes sine aqua, an peccẽt mortaliter. Abb. in c. à crapula. de uita & honesta. clericorum.]

† In uino est luxuria. Io. And. & Abb. in d. c. à crapula. & uide tex. & ibi doc. in c. & si Christus. in uerbo, Modico uino. de iureiuran.]

† Vinũ non bibens nõ potest promoueri ad sacerdotium. uide gl. ij. q. vij. ipsi Apostoli. nam nõ sufficeret, quòd ipse polliceretur se sumpturum sacramẽtum: quia ex quo solet notabiliter abhorrere, uinum posset emittere, seu euomere sacramentum. arg. in c. si quis per negligentiam. cum c. seq. de conse. dist. j. Abb. in c. ex parte. de cele. missa.]

† Per assumptionem uini quis desinit esse ieiunus, quòd est propter reuerentiam tanti sacramenti: nam ieiunium abstinentiæ non rumpitur per potum ante uel post cibum sumptum, uel per assumptionem medicinæ: ut no. Inn. in rubr. de obser. ieiu. Abb. in d. c. ex parte. & in d. rubrica.]

Vinum uetus dicitur anni prioris. l. uetus. ff. de uino le. doc. & Bar. in l. cùm quid. in j. opp. & in l. uinum. in pe. col. ff. si cert. peta. & ibi per Alex. & doc.

Vinum legatum debetur, quod est in patrimonio, aliàs emi debet. in l. si cui. in prin. & ibi Barto. & l. quidam. de ui. tri. oleoque lega.

Vinum legatum debet legatarius portare ad domum suam, nõ hæres. l. si damnatus. per Bar. eo. tit.

Vinum in amphoris legatum quomodo debeatur. l. fi. in prin. & ibi gl. & Bar. in uer. quæro. eo. tit.

Vinum uetus pro musto an dari possit. Barto. in l. cùm quid. in j. col. in uersic. ex his apparet. in ij. oppo. ff. si cert. peta. quòd sic, si reddatur melius nouum. & ibi Alex. in prin. quòd nõ, nisi actum esset, quòd redderetur tali tempore, quo uetus in loco non reperiretur.

Vini optimi appellatione in contractibus uenit uinum, quod est optimum in regione ex communi usu. Bar. Ang. & Alex. in l. stipulationum. ff. de uerb. obli.

Vinũ dicitur fructus industrialis. Bart. in l. ex diuerso. in j. col. in uer. sed dubitatur de quibusdam. ff. de rei uen.

Vino prohibito portari extra districtum intelligitur etiã prohibitum portari in barleto causa gustus. Bald. & Salic. in l. j. C. quæ res expor. po. Addo do. Alex. in l. quæsitum. §. illud fortasse. in addi. Bar. ff. de leg. iij. do. Ias. May. in l. non dubiũ. xviij. col. C. de legib.

Vini uenditi periculum cuius sit. in l. si periculum. C. de act. emp. l. j. & ibi Sali. in ij. no. quod est emptoris post eius moram. C. de pericu. & commo. rei uen. & s. uer. Venditor. el j. uer. antepe. & uerbo, Emptor fructuum. uer. xviij.

Vini uenditi traditio fit per assignationem clauis penus. d. l. ij. & ibi Sali. in ij. not.

Vinum si emptor non accepit tempore constituto, potest diffundi. s. uerbo, Venditor. el j. uer. pe. & in Spe. de loca. §. iam dicendum restat. uersi. ad euidentiam.

Vinum si tradatur emptori, tenetur uenditor quanti plurimi fuit à mora. in Spec. de fru. & interesse. §. commune. uer. hoc autem. el j.

Vinum mutuatũ si petatur. in Spec. de solu. §. sequitur uidere. uer. sed quo iure.

Violatio ecclesiæ afficit etiam eius cœmiterium, tanquã connexum. Arch. xvij. q. iiij. si quis.

Violatio ecclesiæ tollitur per reconciliationem cum aqua benedicta: ut per Archi. in d. c. si quis.

Violatio ecclesię non consecratæ non est sacrilegium. c. si quis tertio. xvij. q. iiij. per Archi.

Violentia quadruplex est, scilicet expulsiua, turbatiua, inquietatiua, ablatiua. Bart. post gl. in l. extat. in ij. col. in prin. in uer. expeditis glo. ubi pulchrè enumerat quinque species uiolentiarum. ff. quod metus causa. & in l. si quis in tantam. in j. col. in uersic. oppon. dicitur hîc, quòd quis priuatur. C. unde ui. Institu. de usuca. §. quod autem. l. sequitur. §. autem. ff. eodem. gloss. in l. Pomponius. §. cùm quis. & ibi per do. Ias. Alex. in x. col. in uersi. ulterius pro expeditione gl. ff. de acqui. posses. & gl. in uer. persecutionẽ. & in l. j. C. quod met. causa. & de singulis ĩ eo. per discursum.
† & dicitur Græcè βία.]

† Violentia quando dicatur publica, uel priuata, uide do. Pe. Phi. Corn. in consi. clxxv. incipiente, Licet. in litera I. & seq. in iij. parte.]

† Verbum, Violenter, uerificatur tam in significatione actiua, quàm in significatione passiua: & ideo si testes deponunt, quòd Titius cognouit Semproniam uiolẽter, & non probant, quòd Titius intulerit uiolentiam mulieri, quia illud uerbum Violenter, potest uerificari actiuè & passiuè, & probatio est interpretanda contra probantem. c. in præsentia. de proba. Hoc uoluit Barto. in l. ij. ff. de duo. reis. Et idem

idem uoluit Bart. in l.filiusfami. la j. ff. de test. ubi idem uoluit. & idem in l.si uxor. §.si quis uxorem. in fi. de adul. Hanc partem tenet Abb. in c.dudum. el ij. de elec. in xvj. col. Sed reperio Barba. in c.quia. de iudi. dicentem, quod cōtra Bart. facit ibi tex. & c.ut famæ. in uer. uiolenter. de sent. excom. & c.cùm pridem. in uerbo, Violēter. de pact. & c.præsen. xx. q. iij. ubi illud uerbum capitur in significatione actiua: & licet capi posset in significatione passiua, nihilominus attēdi debet natura subiecta, & illud, quod est uerisimile. de præsumptio. c.quia uerisimile. l.non est uerisimile. ff. quod met. cau. sa. nam illud quod non est uerisimile, est quædam falsitatis imago: ut uoluit Bald. in l.j. aliàs in l.si fugitiui. C. de seruis fugi. facit l.si ita quis. uersic. quod nemo sanus diceret. ff. de euic. licet enim mulier possit inferre uim masculo, ut eam cognoscat carnaliter, ut uoluit glos. singularis l.j. C. de rapt. uirg. nihilominus istud non est uerisimile, nisi probetur: quia dictum testis debet intelligi secundum cōmunem modum loquendi. ut uoluit Innoc. in c.cùm clamor. de testi. & Barto. in l. stipulatio ista. §.hi quoque. ff. de uerbor. obliga. & iste uidetur esse communis modus loquendi, & maximè intelligenti. & per tex. præallegatos. ergo Barto. non bene loquitur. Et iudicio suo, non debet iudex repetere testes, ut declarent illud uerbum, Violenter: ut dixit Ang. in d.l.ij. non bene. quia satis recepit declarationem, secundum eum, à communi usu loquendi, & etiam ad dispositionem iuris, per præallegatos tex. Sed iudicio meo, non est recedendum ab opinione Barto. quia ubi uerbum Est, est æquiuocum, & testes simpliciter deponunt, interpretatio fit cōtra producentem testes. tex. est, qui non potest cauillari, in c.in præsentia. de proba. ij. In dubio debemus capere uiam, ut excludatur delictum. Ita dixit Bart. in l.non solùm. §.sed ut probari. ff. de no. oper. nun. & Innocen. in c.dudum. ij. de electio. facit l.merito. ff. pro socio. & c.dudum. de præsumptio. Non obstat de communi usu loquendi: quia illud est uerum, nisi agatur ad effectum pœnæ imponendæ: quia tūc benigniorem partem sequi debemus, ut pœna euitetur per prædicta iura.

Violentiæ diffinitio punitur. in l.j. ff. quod metus causa.

Violentia est iniuria mista, personalis, & realis: aliàs est personalis. Bald. in l. manifestissimi. in prin. in j. col. in uer. & sic no. C. de fur.

Violentia est uitium personale, nō reale. no. in l.fi. C. unde ui. & sic afficit tantùm personam, cui infertur. Ange. in Reper. uer. Violentia.

Violentia dicitur etiam, quando est facta collecta hominum, licet sine impetu. Bar. in l.j. in fi. principij. ff. ad legem Iul. de ui publi.

Violentia dicitur casus fortuitus. l.si ea. de actio. emp. iuncta l. j. in fi. de admi. re. ad ci. perti. Quod est uerū, quādo indifferenter omnibus est illata, non si ad iniuriam priuati. Bart. in l.in his. in prin. in ij. opp. ff. solu. matri.

Violentia corpori, non animæ infertur. Lud. in fin. uer. Violētia. per c.quod autem. xxij. q. v. Sed

Violentia illata corpori, dicitur ablatiua, & expulsiua: sed illata animo dicitur compulsiua. Paul. de Castr. consil. ccclxxx. incip. Visa inquisitione.

Violenter actiuè, & passiuè ponitur. Bar. in l.ij. in fi. col. in uer. circa secundam partem. & ibi Alex. omnino. ff. de duo. reis. & in l.filiusfami. la j. ff. de testa. quem etiā uide in l.si ita scriptum. la j. ff. de manu. testa. & in l.si uxor. §.pe. uer. ult. uolo uos scire. ff. de adulte. & Alex. in l.j. ff. de acquir. pos. Ang. in l.cùm res. C. ui bo. rapto. nisi consuetudo intelligat actiuè tantùm. Alex. ubi s. Et per Fran. Areti. in l.ij. in j. col.

10 Violentiæ uitium desinit, quando res reuertitur ad eum, cui fuit ablata licet non dominum Ang. ubi s. Vide Bart. in l.sequitur. §.sed & si fundum. ad fi. ff. de usuca. Item si reuertitur ad dominum, purgatur omne uitium. §.aliquando. Instit. de usuca.

Violentia in statuto, quomodo intelligatur. s. Statuta de maleficijs. uer. xliij. & xliiij. & lxx.

Violentia illata per filium, uel seruum, non nocet patri, uel domino, nisi mandauerit, uel ratificet. Bald. in l. momentaneæ. in j. opp. in uer. exemplum possidebas. C. unde ui.

Violentia probata per testes præualet uoluntati spontaneæ probatæ per mille testes. Bald. in tractatu Schismatis. in viij. colum. in uer. sequitur in litera nudæ lectionis. Addo, quod fuit dictum Innocen. in c.super hoc. de renun. Bald. in l.nec quicquam. §.proficisci. ff. de offi. procon. & leg. Ang. in l.j. & fi. in prin. ff. quod metus causa. do. Ias. May. in l.interpositas. in iiij. col. C. de transac.

Violentia ad domum pro uiolanda muliere an dicatur cōpulsiua, uel ablatiua. Pau. de Cast. consil. ccclxxx. quod incipit, Visa inquisitione, quod neutra, sed attētatio uiolentiæ: ubi etiam dicit quid de furto.

Violatores ecclesiarum sunt ipso iure excōmunicati. glo. xvij. q. iiij. omnes. de sen. excom. conquesti. Car. in cle. ij. in prin. de censi. in xiij. nota. Item tenētur crimine læsæ maiestatis. l.ij. C. de his, qui ad eccle. cōfu. & tenētur capitali pœna. eo. tit. l.fi. per Hostien. in Summa, de immu. eccle. Car. in cle. j. de pœni. & remis.

Violatores iurium grauiter peccant. s. Lex. uer. xcvij.

Violentia præsumitur in iudice torquente sine indicijs. l. quæstionis. & ibi Alex. ff. de quæstio.

Violētia probari potest per instrumentū. Ioan. And. in c.cùm ad sedem. de restitu. spol. Quod uerum, si instrumentum sit confectum de uoluntate utriusque partis. aliàs nō. Io. And. in c.quod directò. de reg. iur. in Mercur. & Alexan. in l.senatus. in prin. ff. ad Turpil.

Violentia, & actus uiolentiæ, differunt. Pau. in d.consi.

20 Violentia cum armis dicitur delictum immane, non leue. gl. in l.iij. ff. de ui & ui ar. & Alex. in l.leuia. de accusa.

Violentia, & metus differunt. l.j. & ibi Bar. quod metus causa. s. Metus. uer. cv.

Violentia expulsiua impedit præscriptionem, non compulsiua. gl. magna in uerbo, quoque. & Bart. in l.iij. in ulti. col. in uer. item opponitur res furtiua. C. quod met. causa.

Violentia non cessat, per copulam carnalem, quando fœmina fuit per uim detenta in coitu. Vincen. in c.consultationi. de spon. doc. post gl. in c.consanguinei. de re iudi.

Violētia in beneficio ecclesiastico punitur priuationis pœna. c.eum qui. de præben. in vj.

Violare muros urbis Romæ, est pœna capitis. l.fin. ff. de re. di. sed in alijs ciuitatibus pœna est arbitraria. Bar. ibi circa medium. in uer. iuxta hoc quæro.

Violentia obligat, si inferatur ab eo, qui de uiolentia, non tenetur ex pacto, uel ab eius familia, non si ab extraneo. l.qui insulam. §.fi. ff. locati.

Violentus tenetur de interitu rei, licet moram purgauerit offerendo rem domino. l.subtracto. & ibi Bal. C. de furtis.

Violentus possessor spoliatus agit. Bald. in l.manifestissimi. in prin. in j. col. in uer. & sic no. C. de fur.

Violentia illata debitori non liberat eum à creditore. l.si te. & ibi Bal. C. de iure deliberan.

Violentia non præsumitur ex dignitate. l. ad inuidiam. & ibi Bar. & Alex. C. quod met. cau. & in l.si donationis. eo. tit.

Violentia expulsiua habet locum solùm in re immobili, uel in his, quæ erant in illa re, & non habet consensum expulsi: sed turbatiua habet locum etiam in re mobili, contra quem subuenitur per interdictum, uti possidetis, uel utrobi, & pro ea nō est prodita accusatio criminalis, nisi iniuriarum, uel ciuilis, nec habet consensum partis. Inquietatiua uerò fit per ædificantem, contra quam datur interdictum, quod ui, aut clàm, & potest habere consensum partis. Ablatiua in rebus mobilibus solùm locum habet, nec habet consensum partis, contra quam est productum remedium ui bonorum raptorum. & accusatio. l.Iul. de ui. Compulsiua est, quando per uim quis cogitur consentire: de quo in ti. ff. quod metus causa. Ita Bart. in d.l.extat. in ij. col. per totum. ff. quod met. cau. uide in Spec. de rapt. in prin. ubi de remedio contra auferentem mobilia.

† Violentia expulsiua an inducat priuationē expellentis à iure suo, uide do. Pe. Phil. Cor. in consi. clxxij. incip. Visa. in litera D. in iij. parte.]

Violentia per lapsum temporis longi præsumitur conuersa in consensum. in Spe. de præsum. §. species. uer. necessaria.

Violator interdicti est ipso iure suspensus. c.tātā. de exces. prela. Item irregularis, secundum Card. in cle. j. in prin. de sent. excommu. Et quomodo fiat uiolatio, s. Interdictum ecclesiasticum

siasticum. uersi. xlj. Alias pœnas uide s. uer. Interdictum ecclesiasticum. per discursum.
Violentiæ materiam supple j. uer. Vis. per totum.
Vir dicitur adultus, sicut corrupta dicitur mulier. glo. in l. cùm quis. §. codicillis. in uer. uiro. ff. de legat. iij. Item uir ponitur pro marito. l. j. cum glo. in uersicu. item quidam. C. de dignita. lib. xij. l. j. C. unde uir & uxor. Quod est uerum, cum adiectione fœminæ: aliàs pro adulto ponitur. Barto. in d. §. codicillis. ad fi. uer. secundò no. & in l. seruus. de lega. iij. Item dicitur uir post uigintiquinque annos. l. j. & ibi Bar. in prin. ff. de mino.
Vir dicitur, quòd uires maiores habeat, quàm fœmina contra libidinem. Archi. xxxiij. q. iiij. uir. in prin.
Vir dicitur quatuor modis. de pœni. distinct. ij. dum sanctam. per Archid.
Virorum appellatione continentur etiam pueri. Bar. in d. l. seruus, nō fœminæ: ut ibi. & l. scripturas. ad fi. C. qui po. in pig. hab. Bar. in l. j. ff. de legi. & Alex. in l. j. ff. de uerb. signi.
Viri cōditio est melior, quàm fœminæ, in triginta septem casibus, sed in undecim casibus est deterior, & in duodecim est æqualis. in Spe. de procu. §. j. uer. regulariter. & seq.
Vir bonus dicitur, qui facit alteri id quod uellet sibi fieri: Bal. in l. j. circa medium. C. de solu.
Vir bonus dicitur iudex. s. uer. Bonus. uer. iiij.
Viri, id est, mariti, materiam uide s. uerbo, Maritus. & j. Vxor. per totum.
Virago dicitur uxor, quæ uirum non timet, imò de facili uirum uerberat: quasi se agens ut uir. in Specu. de teste. §. j. uer. sed quid de uxore.
Virago potest esse testis in causa uiri, si sit bonæ famæ. Specul. ubi suprà.
Virgo dicitur, quæ uirum non cognouit, sed mulier, quæ corrupta est. s. Mulier. el j. uersic. j. & illud, Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco. † & dicitur Græcè παρθένος.]
Virgo censeri debet etiam mulier arcta, cognita carnaliter, nisi reperiatur prægnans: quia semen emissum extra claustra pudoris, pòst reintrauit claustra, ut fuit in Francia, secūdum Car. in cle. j. x[illegible]q. de consangui. & affini. & in c. fraternitati. de eo, qui cogno. consan. uxo. suæ.
† Virgo Maria mater fuit Christi Dei. cle. fi. §. j. de pœn.]
† Virgo Maria an fuerit concepta in peccato originali, uide pulchrè quæ posui s. in uerbo, Maria: & ibi etiā cōcluditur, quòd duas habuit sorores uterinas, scilicet sanctā Mariam Iacobi, & sanctam Mariam Salomæ.]
Virginitas uxoris ꝓbatur per inspectionem linteaminis sanguinolenti. gl. no. & sing. xxxiij. q. v. hæc imago. & Alex. in l. item apud. §. si quis uirginem. de iniur.
Virgo non dicitur corrupta, nisi mente consenserit. xxxij. q. v. c. reuerà. & c. sequen. per totum. ubi ponitur exemplum de Lucretia.
Virgo nolens nubere, ut casta uiuat Deo, gaudet priuilegijs nuptarum. Bald. in l. imperialis. ij. col. super uerbo, sed si tales. C. de nup.
Virgo uiolata non habet laureolam, quæ debetur uirginibus intactis. gl. xxxij. q. v. in prin. & in c. si Paul9. & in c. illud. ea. causa. q. ij. & c. si Paulus. arg. contrà eadem causa. c. j. uide gl. in c. causam matrimonij. in uer. priuilegio. & ibidē uide Panormi. in ij. col. de proba. & in c. illę. ea. q. & per sanc. Tho. de Aquino, & Richar. iiij. Sententiarum, dist. xlix.
Virginis uiolator nondum maturæ debet in exilium mitti, de iure communi. l. si quis. §. qui nondū. ff. de pœnis. Sed Bald. in l. si quis non dicā. in ulti. col. in uer. & ex hoc cōcluditur. C. de epis. & cleri. dicit esse decapitandum.
Virginitatem perdere non potest pupilla stuprata, sed adulta sic irrecuperabiliter. Bal. in d. l. si quis. ad fi. Item,
Virginitas corrupta non potest restitui. Salice. in l. j. C. de raptu uirgi.
† Virginitas per signa probatur: quod no. quia facit, ꝙ accusatus de adulterio debet absolui, si signa uirginitatis appareant in puella. Feli. in c. causam. in j. col. uer. iiij. de proba.]
Virgo etiam per uim corrupta non potest consecrari. xxxij. q. v. de pudicitia. glo. in d. c. causam matrimonij. in uer. priuilegio.
Virgo cognita carnaliter per tyrannum, uel regem, suum dominum, præsumitur uim uel metum passa, & accusari non potest: imò potest filium ex eo conceptum, licet naturalem instituere. Bal. sing. in l. eam, quam. in vj. col. in uer. & scias, quòd in istis spurijs. C. de fideicom.
Virgo gaudet priuilegijs casatæ patris, quæ nupta perdit: & gaudet priuilegijs casatæ uiri, & recuperat priuilegia casatæ patris. Barto. in l. quoties. C. de priuile. schola. lib. xij. & s. Vidua. uer. ij.
Virginitas replet paradisum, & sola potest animas præsentare Deo, & est principium aliarum uirtutum. gl. in d. c. causam. in fi. in uer. priuilegio. & ibi uide Panor. in ij. col. in fi. in uer. ult. gl. quærit. per Feli. in d. c. causam.
Virtus etiam per unū testem idoneum probari potest. Bal. in c. j. §. porrò. j. col. quę sit prima causa bene. ami. in usi. feu. Caue, quia hoc non dicit: sed in penulti. col. uer. dicunt quidam. dicit, quòd ueritas potest probari per unum idoneum, nō autem dicit de uirtute. † Plura de uirtute uide per Benedictum in repet. c. Raynutius. fol. j. col. iij. & ibi in addi. in uerbo, Virtus. & fol. seq. col. iij.]
† Adde, ꝙ uirtus est habitus electiuus, in medioctitate consistens, quo ad nos, ratione terminata, ut sapiens terminaret, secundum Aristo. li. ij. Ethico. Et dicitur Græcè ἀρετή.]
Virtus unita fortior est. de treug. & pa. c. j. in fi.
Virtutis gradus uide de pœniten. dist. ij. §. hoc quoque.
Virtuosus debet esse humilis, ad euitandas insidias improborum animorum. Car. in cle. j. in fi. & ibi gl. de reli. domib.
Virtus quid sit, & eius dictio, per glo. & Cardi. in clem. fi. §. vj. de hæreti.
Virtus etiam per famam probari potest. Bald. in l. prouidendum. C. de postu. & Alexand. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio.
Virtus est præmianda. cle. cupientes. & ibi Cardin. in prin. de pœnis. in gl. xij. q. ij. ecclesiasticis. & in Psalmo: Beati qui faciunt iusticiam omni tempore. Et idem: Beatus uir, qui timet dominum: & similia.
Virtus quem non inducit, pœnæ timor inducit. d. cle. cupientes. de pœnis. de elect. cùm in cūctis. c. clerici. & gl. in c. irrefragabili. de offi. ordi. unde uersus:

Oderunt peccare boni uirtutis amore:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ. in d. glos.

Virtus non dicitur sine fide, & charitate, secūdum theologos. gl. xxviij. q. j. omnes. in fi.
Virtus quandoque ponitur pro fortitudine. d. gl. per l. quibus. de aleato.
Virtus apparens quandoq; apud Deum, nō est uirtus: & uitia se sępe mentiuntur esse uirtutes. in Spe. de elect. §. nunc nobis dictum. in prin.
† Virtus laudata crescit. unde Ouidius lib. de Ponto:

Excitat auditor studium, laudataq; uirtus
Crescit: & immensum gloria calcar habet.]

† Vide quid per Bal. in l. Barbarius. in j. col. uer. iiij. sed in fine. de offi. præto.]
† Virtutes an insint nobis à natura. uide Feli. in c. dudum. circa fi. iiij. col. in uer. & pro hoc. de præsump.]
Vis non est sine dolo: sed dolus est sine ui. l. ij. §. doli. ui bo. rapto. † & dicitur Græcè βία.]
Vis ablatiua nō requirit collectam hominū: sed uis expulsiua sic. Bar. in l. j. ad fi. principij. ff. ad leg. Iul. de ui priuata.
Vis ui repelli potest. l. j. cum gl. j. C. unde ui. l. ut uim. de iusti. & iure. l. j. §. uim. de ui & ui ar. l. scientiam. §. qui cùm aliter. ad legem Aquil. in Spec. de resti. spol. sed cum moderamine: ut s. uerbo, Defensio. uer. xlj. & seq. xliiij. & uer. 50. Item uerū, si uis facto inferatur, nō si uerbis. in Spe. de accusatore. uer. quid si te uocaui latronem.
Vis priuata sine armis est crimen priuatum. gl. in l. j. de ui pri. sed cum armis est publicum. l. j. de pub. iu. & d. gl. & Bald. in l. si seuerior. in pe. col. ad fi. uer. vj. iuxta prædicta quæritur. C. de infa.
Vis intelligitur tam priuata, quàm publica, secūdum propriū significatum, sed intelligitur in mitiorem partem in dubio. l. si præses. de pœn. Alex. in l. uiro. sol. ma.
Vim facere dicitur, qui facit contra prohibitionē posidentis. l. j. §. si quis. & ibi Bar. quod ui, aut clàm,

Vis

Vis quot modis accipiatur. Bartol. in l. j. in ij. colum. in uer. pro cuius declaratione. ff. de tute. Addo s. in uerbo, Violentia. uer. j. & xxxj.
Vis quibus modis inferatur. in l. extat. quod met. cau. in l. pen. de ui priuata.
Vires pactorũ ponit gl. & Bar. in l. si unus. §. pactus ne peteret. in iiij. col. in uer. pro huius ergo declaratione. ff. de pactis.
Vis turbatiua, & inquietatiua eodem libello potest deduci. in Spe. de act. seu peti. §. utrum. uersic. tertij dicunt.
Vim turbatiuã si contumax inferat, quomodo cõsulatur turbato. in Spe. de contu. §. sequitur uidere. uersi. sed pone, Titius.
Vis inquietatiuæ ratione quandoq; ad pœnam agitur. Item,
Vis ne fiat ei, qui potior est in possessione, uetabit iudex. in Spe. de peti. & pos. in prin. uer. sed nunquid intentanti. & in uer. in summa.
Vis priuatæ, uel publicæ libellus quomodo formet. in Spe. de lib. concep. §. iam nunc uidendum. uersi. sed cùm de his.
Vim inferens quomodo conueniat. in Spe. quod metus causa.
Vis expulsiuæ ratione qualiter agatur. in Spe. de resti. spo.
Vim facere non dicitur creditor occupans pignus, propria authoritate ex pacto: aliàs sic, cui impunè potest resisti. in Spec. de pigno. §. j. in princip. uersi. illud etiam. & s. Pactus inter debi. & credi. uersi. xviij.
Vis materiam supple suprà, uer. Violentia. & uer. Turbatio. per totum.

Visitator potest relaxare iuramenta de non dicenda ueritate. Specul. de inquisitio. §. nunc tractemus. uer. quid si ante.
Visitator, & intercessor, differunt, & qui sint, & de eorum officio, in Specul. de leg. §. j. uer. quis autem dicatur uisitator. lxxj. dist. obitum. & c. Catanensis. lxxj. dist. fraternitate. vij. q. j. constitutum.
Visitator ecclesiæ uacanti per quem detur. in Spe. de procu. §. ij. uer. utrum ecclesiæ uacanti. & tit. ne sede uacãte. in ij. col.
Visitator est episcopus ecclesiarũ subditarum uacantium. eo. tit. ne sede uacan. in ij. col.
Visitator non debet recipere aliquod munus etiam oblatum. c. j. §. procurationis. in vj.
Visitatio licet per papam cõmittatur ordinario, nõ tollit remedium iuris. in Spe. de inquisi. §. j. uer. item quod est sibi.
Visitatores qualiter, & de quibus inquirent. eo. titul. quando autem. uer. licet. & uersi. ut autem. Et debet incipere à monitione, non à coertione. cle. ij. §. j. & ibi per Cardin. de statu monach.
Visitatio monialium exemptarum & secularium canonicorum, debet fieri annuatim per prælatos. cle. ij. in prin. & ibi gl. & ibi Card. de statu mo.
Visitatio monasterij Cistercienscium fit per abbatem eorum. Card. in cle. j. in prin. viij. q.
Visitator non debet ducere canes uenaticos. cle. ij. & ibi Car. de censi.
Visitatio monasterij exempti fit etiam per ordinarium. Cardi. ubi s. vij. q.
Visitatoris officiales nihil exigere possunt à uisitatis. no. Car. cle. ij. in prin. de censi.
Visitator non potest conuenire pro annuo censu loco procurationis, & uisitationem omittere. Card. d. cle. ij. xiiij. no.
Visitator quot equos possit ducere, & quas epulas habere. no. in c. cum apostolis. de censi.
Visitator non rumpat portas monasteriorum. cle. ij. & ibi Car. de cens. aliàs sunt excommunicati: ut ibi. xvij. q. iiij. omnes. de senten. excommun. conquesti.
Visitatio ad capitulum sede uacante, non pertinet. Cardin. in d. cle. ij. q. iiij.
Visitatio monialium pertinet ad ordinarios. Car. no. in dicta clem. ij. v. no. ubi dicit uerum, etiam de exemptis.
Visitator coercet moniales excommunicando, suspendendo, interdicendo locum capituli, & stallũ chori, & carcerando intra septa monasterij. gl. & Car. in d. cle. §. j. uel p disciplinã regulæ, ut ibi. non tamen deponendo.
Visitator specialis certo loco datus, excludit uisitatorem generalem. Bald. in c. j. in prin. in iiij. colum. uersic. dicit tamen Iaco. de Are. quòd si uisitatio. qui feu. da. pos. Quod uerum, si est datus ad postulationem subditorum, non si proprio motu. Bald. in authen. habita. vij. colum. uer. modò sequitur uersi. uerum. C. ne fil. pro patre.
20 Visitator an habet iurisdictionem ordinariam. Inno. in c. in singulis. in j. col. in gl. sua, in uersi. denuncient. de statu mona. quòd sic in cognoscendo & inquirendo.
† Visitator datus ad corrigendũ an possit priuare beneficio, uide Felin. in c. dilectus. la j. in j. colum. uersi. inquantũ pulchrè. de rescrip.]
† Visitator datus à papa, & datus ab inferiore, an differant, & in quibus. Feli. in cap. dilectus. col. ij. de rescrip.]
Visitatores si non admittant à monialibus, uel monachis, uide Car. in cle. ij. §. j. vj. q. in oppo. de statu mona.
Visitator non procedit contra abbatissam, uel monialem non legitimè institutam. Car. ubi s. vij. q.
Visitatores quot personas secum ducere possint. in d. cle. ij. §. illas. & ibi Card. Item possunt etiam ducere seculares: ut ibi per gl. in §. pe. & Car. Et si ducant plures, possunt reijci propria authoritate monialium. ibidem.
Visitator impeditus debet monere impedientes, saltem semel, etiam generaliter. d. cle. fi. §. fi. cum gl. & Card.
Visitantes non uiolent priuilegia religiosorum. no. Car. in cle. ij. in prin. de censi.
Visitans ecclesiam sæpius eadem die, gaudet indulgentia pro singulis uisitationibus. Cardi. in cle. j. §. j. de priuilegijs. & uide Capram in c. indulgentiæ. de pœni. & re. in vj. G. F.
Visitatio diœcesis fieri debet per episcopũ. capit. si episcopus. de off. ordi. in vj. & ibi gl. j. & doct. scilicet semel tãtùm annuatim. x. quæstio. j. decernimus. uidelicet semel tãtùm, nisi ex causa, quia potest iterari. cle. ij. in prin. & ibi Card. & gl. in prin. x. quæst. de statu mona. Sed an facta in fine anni possit fieri pro alio anno, in principio anni. Ioan. And. in cap. in singulis. eo. tit. & gl. ubi s. & ibi Card. q. v. quòd non.
Visitandi iuri renũciari non potest, sed procuratio debita propter uisitationem sic. Innoc. in cap. cùm ex officij. in j. col. in gl. in uer. præscribi. de præscr. Flo. in l. Labeo. quemad. ser. amit. Car. in cle. j. de censi. j. oppo.
Visitator non substituit alium loco sui. Bart. in l. j. §. ne autem. in ij. colum. in princip. uersicu. quidam sunt actus. C. de cadu. tol. Sed contrarium dicitur. x. q. j. decernimus. Addo gl. in capitu. j. de offic. ordi. in vj. in uersi. per alium. quæ distinguit. Addo etiam tex. in cap. inter dilectos. & ibidẽ Panor. in ij. no. de offi. or. in antiquis. Card. in clem. j. vj. q. de statu mona. & in v. q.
Visitationis ordo tenendus per Archiepiscopum ponitur in c. j. de censi. in vj.
Visitanti debetur procuratio in uictualibus, non in pecunia. c. j. §. procurationes. de censi. in vj.
Visitatio dicitur militatio. d. c. cùm ex officij.
Visitatio fieri potest per archiepiscopum, etiamsi episcopus nõ sit negligens. c. j. & fi. de censi. in vj. doc. in d. ca. cùm ex officij. Et prefertur archiepiscopus episcopo in uisitãdo: ut ibi. & Host. in c. ad aures. de tempo. ordi.
Visitatio ne fiat, & contra procuratorem subditi non præscribũt, etiam per tantum tempus, quòd nõ sit memoria in contrarium. dict. capit. cùm ex officij. sed bene potest præscribi ius uisitandi ab eo, cui non competit, ut ibi, etiamsi præscribens sit subditus episcopi: ut ibi. sed tunc non intelligitur præscriptum ius recipiendi procurationem pro uisitatione. gl. in regula, odia. lib. vj.

Visus est sensus cõmunior: qui potest ad reliquos adaptari in attestationibus. gloss. iij. quæstio. ix. testes. Cyn. & Bartol. in l. testium. in iij. colum. magna, ad fi. in uersicu. secundò quæro, quid de testibus. & ibi per alios docto. C. de testi. & in l. j. de uerborum oblig. & ibi Alexand. in l. j. si cer. pe. & Bartol. in l. si Titio. in princip. de leg. ij. & in suo tractatu de testi. uersicu. testis dixit, quia uidit. & per docto. in capitu. cùm causam. de testi. Angel. in §. hinc nobis. in ij. col. in fin. in authen. de hæredi. & Fal. Anto. Rosel. in arbo. consangui. j. colum. Quod uerum, nisi ad sensum gustus. Bald. in d. l. testium. iiij. colum. in d. uersicu. secundò quæro. Sed cõtrà tenet Spe. eod. tit. §. j. uersi. item quòd non prohibet. & ibi Io. And. & Ang. in l. qui testamento. in fin. de testa. & docto. in cap. cùm causam. Item nisi in his, quæ percipiuntur intellectu. Vnde non probat qui dicit; Vidi Titium esse domi-

dominum. suprà uer. Testes deponunt. uersic. lxxiiij. Item nisi in probatione contracti matrimonij: quia testis debet dicere, quòd audiuit uerba contrahentium, & nō, quòd uidit contractū matrimonij. Alex. consi. xliij. iiij. parte. Et per Fran. Are. in l. statu. §. v. de testa.

Vita hominum regulariter nō excedit centum annos. l. fin. C. de sacr. sanct. eccle. & Cardi. in cle. j. de rebus eccl. nón alie. & in Spe. de probatio. §. j. uersi. quid si testes. l. an usufructus. in fine. de usufruc. sed quandoq; lōgior fuit, ut legitur de abbate Cosma, qui uixit anis centum, & xx. in auth. de mona. §. si uerò intra. lxxxiiij. dist. c. fi. & plenius per Plin. lib. vij. c. xlviij. Plures tamen hodie moriuntur infra annos quinquaginta. Car. ubi s. per l. j. † C. qui æta. lib. x. † Vide domi. Pet. Phil. Cor. in consi. cccxlj. quod incip. Quod dicit. in litera N. in j. parte.]

Vita allegata debet probari, cùm non præsumatur ex præterito. Bald. in cap. ex tenore. de testi. & Bar. in l. si quidem. in j. quæst. C. solu. matrimo. licet præsumatur quis uiuere posse ad centum annos. per gloss. primam, & Bar. in l. ij. §. si dubitatur. in princip. ff. quemad. testa. aper. Gul. de Cug. in l. omnibus. ex quibus cau. maior. in d. l. & s. uerbo, Pater. el j. uer. vij.

Vita breuis, ars uerò longa: & ideo quælibet scientia uult totū hominem. Bal. in l. si duobus. in prin. in ij. col. in prin. uer. pone, testator dixit. C. communia de lega.

Vita actiua præfertur contemplatiuæ, & magis meretur, licet tutior sit contemplatiua. ij. q. vij. sancta quippe. cum glos. de renun. capit. nisi. in fin. Vide de his in capit. diuersis. de cler. coniuga. & in c. licet. de regu.

Viuere quando quis dicatur. s. uer. Natus. uer. ix. & xix. & uerbo, Mors. uer. lvij.

Viterbium ciuitas dicta est, quasi uita inermium ueteranorum, quibus bene merentibus, & honesta militia missis locus ille quietus, ac inter balneas ad curandas ægritudines, Romæq; proximus, ut ab his, si opus esset, consilium haberetur, designabatur.

Vites an sint arbores. suprà uerbo, Arbor. uer. ij. Vite legata uenit etiam solum, donec ibi sit uitis, non auté ea eradicata. Pe. in l. si quis legauerit. de legat. j. & Alex. in l. certo. de serui. rustic. prędio. & per gl. no. in l. si fundum. §. qui fundum. de leg. j. Idem in uinea, uel sylua: ut ibi per Alexand. & s. Arbor. uersicul. xiij. sed cogita, quia dicta iura sunt contra.

Vitium litigiosi non est reale. l. j. C. de pręscri. long. temp. l. uitia. C. de acquir. posses. Bart. in l. Pomponius. §. cùm quis. in ulti. colum. in uersicu. quæro, utrum uitium litigiosi. & ibi do. Alexand. in ultim. colum. in uersicu. quærit Bartol. ff. eodem titul. nisi in re fisci, pupilli, & dotali, in quibus dicitur quasi reale. l. bonę fidei. de acquirend. rerum domi. adde Bar. in d. §. cùm quis. in ultima quæst. & ibi etiá per d. Alex. in ulti. q.

Vitium, & morbus, qualiter differant. Aul. Gel. lib. iiij. c. ij. ubi etiam dicit quæ sint redhibitoria.

Vitiorum uia præcludi, non aperiri debet. l. ij. in fi. C. de indi. uidu. tol. l. j. si aduer. uen. de iureiuran. cap. si uerò. & in ca. cùm contingat. c. j. in fi. ut ecclesia. benefic. cle. fi. & ibi Car. de elect.

Vitium naturale dicitur, quod frequenter fit, & uulgo contingit. Bart. in l. fluminum. §. hæc stipulatio. de damno infecto. ut si locus est palustris, uel arenosus, ut ibi. Casus uerò fortuitus est, qui semel tantùm accidit: ut ibi.

Vitium litigiosi transit in successorem singularem. l. cùm uir. de usucap. & suprà, Litigiosi. uersicul. viij. ubi dicit contrarium.

Vitij litigiosi materiam supple suprà, Litigiosi. per totum.

Vitium reale afficit singularem successorem: personale uerò uniuersalem tantùm. d. l. uitia. & ibi Barto. Sed hodie secus: quia personale nocet etiam singulari successori. Bar. in l. j. in fi. C. de long. temp. præscri. per §. rursus. in auth. ut spon. lar. & s. Litigiosi. uer. ix.

Vitium extrinsecum non officit testamento. l. non idcirco. & ibi Bal. C. de testa.

Vitium prælati nō nocet successori in præscriptione. s. uerbo, Præscriptio quo tempore. uersic. xvij.

Vitium patris an noceat filio. s. Delictum. uer. xxj. & xxij.

Vitia animi sunt gulositas, & melancholia. l. interdum. & ibi Ang. de ædil. edic.

Vitiati corpore an succedant in feudum. Bald. in c. decedenti. vij. col. in uersic. deinde nota. & clarius ibi in additio. quæ incipit, & ideo à simili. qui feu. da. pos. & s. Feudum. uersicu. clxix. cum duobus seq. quòd non.

Vitiati corpore an promoueantur ad sacra. in titul. de corpo. uitia. per totum. ubi distinguitur secundū qualitatem uitij.

Vitium euidens est, quod se oculis exhibet. l. quæritur. §. fi. de ædil. edic. facit c. si forte. de electio. in vj. uel quando ex locutione de facili posset fieri certum, ex qua cognoscitur cordis secretū. Archi. in d. ca. si fortè etiam. ubi idem dicitur de defectu scientiæ. Adde s. uerbo, Euidens. uer. j.

Vix, id est, nullo modo. Bar. in l. si iure. paulo post princip. ff. de legat. iij. & est dictio diminutiua. Bal. in l. fin. xv. opp. in uers. idem debent asserere. C. de edi. diui Adri. tol. uide in † l. impuberē. de fal. & in l. si plures. de uulg. & pupil. † Et per Franc. Aret. in l. tutor. ad Velleia. in ij. no. Item ponitur pro non do. Pet. Phil. Corn. in cons. cxcj. incip. Satis. in litera A. & B. in iiij. parte.]

Vix fit, tamen fit. de cogna. spiri. c. ij. in vj. Cardin. in clem. j. §. j. de usuris.

Vltio, id est, defensio. l. deuotum. & ibi Bart. C. de meta. lib. xij. quod nota pro soluendo libello.

Vltionis materiam uide s. uerbo, Vindicta. per totum.

Vlpianus Iurisconsultus fuit de colonia Tyriorum, ut dicit ipse in l. j. in princip. ff. de censi. Paulus uerò fuit Paduanus, ut testatur eius statua in palatio Potestatis supra ostium.

Vltima uoluntas est de iure ciuili, & acquisitio ex ipsa. Bal. in l. j. in fi. C. de hær. insti.

Vltima uoluntas, & sententia æquiparantur, sicut & dispositio legis. doc. & Io. de Por. in l. centesimis. de uerb. obli.

Vltima uoluntas etiam sine scriptura procedit. Bald. in l. generali. in ult. no. C. de sac. san. eccle.

Vltima uoluntas nō debet pendere ab arbitrio alieno. l. illa institutio. cum gl. j. de hæred. institu. no. in l. j. ff. eod. titu.

Vltima uoluntas potest transire in speciem contractus. l. ubi. de don. causa mort. & in l. sicut. C. de act. & oblig. l. in commodati. §. sicut. ff. commoda. uide Bartol. in l. si quis in principio testamenti. in penul. colum. uer. unde alij dicūt, quòd stando. ff. de legat. iij. in l. cùm quis. §. codicillis. in j. colum. eod. titul.

Vltimæ uoluntatis appellatione uenit testamētum. suprà, Testamentum. el j. uersicu. xvij. & per Bald. in l. licet. in fin. C. de pa. Item codicillus etiá in statuto. supra, Codicillus. uers. iij. & x. Non aūt donatio causa mortis. s. uerb. Donatio causa mortis. uer. vj. Cardi. contrà in cle. j. de test. ubi etiam dicit, quod uenit etiam dispositio facta tempore sanitatis, si sit morte confirmata.

Vltimæ uoluntati fauendum est. Bartol. & Alex. in l. cùm hi. de transac. in prin. l. si pars. de inoffi. testamen. c. fi. de iud. l. Gallus. §. si is. & ibi Bal. de libe. & posthum. Io. And. in cap. Ioannes. de testa. & s. Interpretatio. uer. xxxviij.

Vltima uoluntas gratiosa non debet restringi. Bald. in l. uoluntas. iij. col. in princip. uer. no. quòd uoluntas. C. de fideicommiss.

Vltima uoluntas ad piam causam non subiacet solennitati statutorum. Bald. in l. generali. in j. q. C. de sacrosanct. eccles. Paul. de Castr. consilio cccxxxviij. quod incipit, Primum dubium, de quo ualet etiam sine scriptura. Bald. ibi in ultim. nota.

10 Vltima uoluntas non solennis in coniunctam personá in legatis & fideicommissis tantùm ualet. in l. in testamento. la ij. de fideicommis. lib. Item inter filios l. hac. §. imperfecto. C. de testa.

Vltimæ uoluntatis materiam supple s. uer. Testamentum. & j. Voluntas. per discursum.

Vltimi anni tempus, in quod confertur certum quid, debet esse completum. l. si cui legetur. in principio. ff. de lega. j. ubi per Bar. in j. nota. & in j. col. in fin. uersicu. quæro, an dies ultimus. & s. Annus. uer. xxj.

Vltimus dicitur is, qui est post omnes. Item is, post quē nemo est. l. ex

est.l.ex duobus.in prin.& ibi per Bar.de uulg.& pupil.l. qui duos.& ibi per Bart.in prin.ff.de rebus dub.

Vltima an restringant præcedentia.Old.in consi.viij.incipiente,Quidam paterfami.quod sic.

Vltimus soluens,quod alij soluerunt repetit.l.cum duobus.& ibi Bar.de condi.indebi.

† Vltima derogant prioribus.l.pacta nouissima.& ibi domi. Ias.in ij.nota.C.de pactis.Istud limita pluribus notabilibus modis,ut per dom.Mar.Ant.Baue.in suo tracta.de uirtute iuramenti.in xxxij.casu.]

Vltimo uerbo standum est.per Bal.in l.quidã.in ij.col.in uer.tertio casu.C.de iure deliber.& in tractatũ Schismatis,pen. † col.& s̄.uer.Imo.uer.j. † Franc.& Par.de Pu.in tracta.Syndica.in uer.an si iudex in sententia.]

Vltimo dictum uidetur dictum in principio,medio,& fine. Bald.in l.j.in j.colum.uersi.item quando post omnes.C.de libe.præte.

Vltima mora nocet.in Spe.de spon.§.postremo.uer.j.& s̄.Mora.el j.uer.ij.& xxxix.

Vltimo loco dicta melius mandantur memoriæ.in Spe.de disputa.& alle.§.post hoc autem.in fi.

Vltra includit,ut si ultra dolia legatur uinum,uidentur legata etiam dolia.Bartol.in l.cùm ita.in ulti.q.ff.de dote prælе.l.si ultra.C.de fideicom.c.Raynutius.uer.ultra dotẽ.de testa.& ibi Gof.& doc.in l.si sic.de leg.iij.gloss.in cle.j.in uerbo,facere.de usur.Bald.in authent.ad hoc.in ij.colum.in uer.sed dubitatur.C.eod.titul.& de eo uide Bald.in c.j.§.j.in j.col.ad fi.uer.item collige uoluntatem.de duo.fra.de nouo bene.inue.ubi omnino,quia format pulchram quæstionem.& per Bartol.in l.Celsus.in ulti.colum.in uersi.dicebat tamen Gofr.ff.de usuca.& Innoc.& Panor.in c.literę.in ultima col.ad fi.de dila.& in Spec.de disput.& alle.§.iiij.Pau.de Cast.consi.cxj.incip.Super primo quæsito.ubi dicit quòd est dictio repetitiua.

Vltra excludit maiorem summam,non minorem,nisi quando certa quantitas,uel numerus limitatur:quia excluditur minus,sicut maius.Card.no.in cle.ij.de magi.

Vnà id est,simul,est dictio ualde coniunctiua.Bal.in l.fi.in j.col.C.de impube.& ali.substi.& in l.j.§.his itaq;.in j.col.C.de cadu.tol.

Vncia pro mensura,est trium digitorum.Flo.in l.uiæ.de seruit.rustic.prædior.sed pro pondere est duodecima pars libræ.

Vnctio extrema,de ea.in cle.j.in prin.de priuil.& in tit.de extr.unctio.p Lãdu.Et est iterabilis.Car.ibi.ix.q.& in prin.& no.de transac.ueniens.& de secun.nup.c.iij.

Vnctio extrema fit per sacerdotem cum oleo infirmorum,uel chrismatis in oculis,naribus,& auribus:& non datur nisi postulanti,& infirmo morituro,ad delendum uenialia.Car.in dicta cle.j.ix.q.& seq.Et de eadem uide ibi per Cardin.x. † quæstione. † Sed nunquid cõcedat morituris ex maleficio,uide Felin.in c.ad abolendam.in fi.j.colum.de hæreticis.quòd non.]

† Vnctio extrema an fit cõcedenda morituris pro delicto.Feli.in c.ad abolendam.col.ij.in fine.de hære.dicit quòd non.]

Vnde significat causam intrinsecam.Pau.de Cast.consi.xlj.incipiẽte,Visis actis,& actitatis.in j.col.Et denotat,quòd per præcedentia mouetur ad subsequẽtia.§.si quis in aliena.Insti.de re.di.& c.constitutionem.de regu.in vj.

Vnguentum dicitur,quo ungimur,uel ad sanitatem,uel ad uoluptatẽ.l.in argento.§.unguentis.de auro & arg.lega.ubi tex.ponit multa nomina unguentorum.

Vnguentum si quis emat ad luxuriandum,uide in Spe.de sol.§.prænotandum igitur.uers.uerum in positi.actoris.

† Vnanimiter. Factũ à maiori parte capituli,seu collegij,aliquibus cõtradicentibus,potest dici unanimiter factum.Ita colligit dominus Anto.in cap.ad aures,quod metus causa.Sed Abb.ibi dicit totum oppositum esse colligendũ:ibi enim dicitur,quòd uno excepto,electio fuit unanimiter celebrata.Nam si uerbum Vnanimiter,uerificaretur in maiori parte collegij,frustrà fuisset dictum,uno excepto.Et quòd hoc uerbũ Vnanimiter,importet,quod nemine discrepante,probat tex.in cap.bonæ memoriæ.ij.in uerbo,Vnanimiter.& ibi Abb.in primo no.de postu.præla.iuncto uerbo,nec nocebat.Idem probatur in capitu.& si unanimiter.eod.titul.& ibi Abb.in primo no.hoc etiam probat etymologia uocabuli:nam unanimiter dicitur,quasi unius animi.Non ergo possunt dici electores fuisse unanimes,si eorũ aliquis fuit discors à sententia communi.Ad idem adduco capit.cùm dilecti.de electio.& tex.in capit.tertiò loco de probatio.& domi.Barb.in cap.cùm ecclesia Sutrina.& ibi Abb.de causa pos.& proprie.ubi idẽ tenet,& dicit esse hoc notandum pro eo,quod solet dici in collegio,quòd fuit unanimiter approbatus.Idem uoluit Abb.in cap.licet.de offic.leg.in primo not.Idem dic de uerbo,Concorditer:ut not.gloss.in c.ne Romani.de elec.& in capi.cupientes.eodem titul.lib.vj.Abb.in præal.locis.& in capitu.non potest.de re iud.Ioan.de Imo.& do.Anto.in capit.j.de maio.& obe.Bald.in cap.licet.de electio.ubi uidetur dicere contrarium.Adde Ludouic.Roma.consi.cccxij.in iiij.dubio.ibi:quo ad quartũ.ubi dicit gloss.in j.capitu.cupientẽs.§.ad hæc.in uersicul.concorditer.esse ueriorem,quod Concorditer importat quod nemine discrepãte.Pro qua allegat tex.optimum in capi.in causis.de elec.uel papa,hæc scilicet concorditer,uel maioris partis consensu,ut diuersa ponit,licet aliud uoluerit gloss.in d.capitu.cùm non potest.& uide Alexand.de uerbo,Concorditer.ubi concor.gloss.in consi.ccxxvij.incip.In causa & lite uertente inter Francischinam.in j.col.in ij.uol.do.Domi.in d.c.ad hæc.gl.in cle.ne Romani.in uerbo,concorditer.de elec.& ibi Abb.in apostil.Sed iudicio meo,dictum do.Ant.est uerissimum:quia licet de natura huius uerbi,Vnanimiter,sit,quòd actus fiat,nemine discrepante,tamen propter materiam subiectam id dicitur unanimiter factum,quod fiat à maiori parte collegij,licet aliqui contradicant:nam papa in d.capitu.ad aures.dicit,electionem celebratam unanimiter,& tamẽ unus contradicebat.Nam si papa stetisset in ꝓprio termino unanimiter,non posset dici electio unanimiter facta,uno excepto:& ideo expressit ad denotandum uim uerbi,quę in casu nostro non attenditur,cùm electio facta à maiori parte capituli ualet.in ca.Genesi.c.ecclesia.ij.de elec.c.j.de his,quæ fi.à ma.parte capituli.Vnde distinguerem sic.Aut huiusmodi uerbum exprimitur à lege,& tunc id,quod fit à maiori parte,ualet.l.quod maior.ff.ad municipalem.nisi esset talis casus,qui requireret omnes,nemine discrepante,per id,qđ habetur in authen.de defen.ciui.§.fi.in uerbo,nemine reluctante.unde in hoc attenditur materia subiecta,ar.l.si uno.ff.locati.Aut exprimitur à statuto:& tunc actus debet fieri,nemine discrepante:quia tunc attenditur uis uerbi.& statuta propriè debent intelligi.l.constitutionibus.ff.ad munici.l.iij.§.hæc autem uerba.ff.de negoc.gest.l.quicquid adstringendæ.ff.de uer.ob.c.in nostra.de iniurijs.Vnde breuiter cõclude,quòd de natura uerbi,Vnanimiter,est,quòd actus fiat,nemine discrepante,nisi materia subiecta aliud requirat.Et uide Abb.de uerbo,Concorditer.in d.c.licet.de elec.& in c.cùm uobis.eo.ti.in j.col.& in c.j.in fi.de maio.& obe.& in c.in singulis.de statu mo.

* Vnicus actus,etiamsi maximè,ut nostri dicũt,notorius sit,consuetudinem tamen inducere non potest.l.iij.C.de episcopal.audi.Bartol.in l.de quibus.ff.de legibus.Andr.Tiraq.in tracta.de iure primogenior.q.xxxviij.nu.2.Æmilius Maria Manolessus.

† Vnio fit per remotionẽ terminorũ.Bal.& Flo.in l.si quis duas.§.fi.ff.cõmunia pręd. † & dicit Gręce ἕνωσις.]

† Vnio facta de capellis spectantib.ad pręsentationem unius,an comprehendat capellas spectantes ad præsentationem eius,& alterius.Socin.quòd non,consi.x.in iij.uolum.per totum.]

† Vnio facta per rescriptũ subrepticium an sit ipso iure nulla,uel annullanda.Vide Fel.in c.postulasti.col.vij.de rescrip.]

Vnio prædiorum non extinguit seruitutem.s̄.Seruitus perditur.uersi.xiiij.

Vnio duorum monasteriorum fieri non potest.s̄.Monasteriũ.el j.uer.xxxvj.

Vnio non ualet,nisi uniens sciuerit naturam unitorum,quod præsumitur in episcopo,non papa,& legato.Car.in clem.j.ix.q.de elect.

† Adde,

Vnitorũ una est natura Ange cons. 147.

Vnio ecclesiae ... dis fit ... in c. ne sed ... prima. l. 4. ... ubi Gregor. ... n.o 7. eadẽ p...

† Adde, quòd unio ex falsa causa facta, seruata iuris forma, ualet, licet ueniat reuocanda. ar. c. dudum. de reb. eccl. nō alie. & ita decisum est in Rota. deci. lix. in nouis.]

Vnio beneficiorum fieri non potest per inferiorem episcopo, etiam exemptum. de exces. præla. sicut unire. de priuile. pastoralis. Cardi. in clemen. j. ij. q. de supplen. negli. præla. Nec per abbatem. Barto. in cle. fi. v. q. de re. eccle. non alie. nisi de consuetudine propter præscriptionem. Car. ibi. q. vj. in qua requiritur titulus, uel tantum tempus, quòd non sit memoria in contrarium. Card. in cle. j. §. ad hoc. de statu mona. ibidem de præscriptione potestatis uniendi, tenet Abb. in d. c. sicut unire. de exces. præla. & uide Card. in cle. j. §. ad hæc. de statu mona.

Vnio, & donatio differunt. no. Card. in clem. ij. de rebus eccle. non alie.

Vnio de consensu abbatis fieri debet. per gl. & Cardi. in cle. j. §. ad hæc. de statu mona.

Vniri potest ecclesia parochialis præbendæ, uel alteri dignitati. c. extirpandæ. §. qui uerò. & ibi Abb. de præben.

Vnio ex quot fiat. gl. in c. j. de elec.

10 Vnio exemptorum debet fieri per papam. Car. in cle. j. §. ad hæc. de statu mona.

Vnio ecclesiæ exemptæ fieri potest per episcopum. Car. ubi s.

Vnio per legatum de latere potest fieri. Item per capitulū, sede uacante. Card. ubi s. & Abb. in d. c. sicut.

Vnio ecclesiarum fit per episcopū cum consensu capituli, non sine. c. pastoralis. in fi. de dona. & Abb. in d. c. sicut unire.

Vnio beneficiorū deuolutorum ad papā propter negligētiam episcopi, fieri potest per episcopum. Abb. in d. c. sicut unire.

Vnionis materiam, & eius dissolutionis materiam, uide per Alex. consi. lxij. iiij. parte. & omnino per Abb. in d. c. sicut.

Vnio ecclesiarum ex falsa causa, seruata forma iuris, ualet: sed reuocanda uenit. Rota in decisi. lxij. unio. in nouis.

Vnio nō facta impedit permutationem beneficij. s. Beneficiū. uer. lxxxiij. Caue tamen, quia de unione uerbū nullum. Sed de unione uide in uers. cvj. sed loquitur in alio casu.

Vnio ecclesiarū pertinet ad diœcesanum. c. sicut unire. de exces. præla. sed unio episcopatuum pertinet ad papam, ut ibi clem. fi. & ibi Card. in prin. de reb. eccle. non alie. & requirit consensum capituli, ibidem. uel collegij, cuius ecclesia unitur: ut ibidem per Car. Item consensus prælati, cuius ecclesia: ut ibidem. in iij. oppo. Item uerum, etiam non uocato rectore ecclesiæ: ut ibi in tex. Et si fiat de ecclesia alterius diœcesis, præiudicat diœcesano, si fiat per episcopum, non si per papam uel legatum. Cardi. post gloss. ibi. iij. q. Et fieri potest de ecclesia, & præbenda etiam ecclesiæ cathedralis: ut ibi. iiij. q. Item potest fieri & de beneficio reseruato per papam, nisi papa utatur reseruatione, quia cōferat. ibi. q. ix. & Abb. in c. sicut unire. in fin. ubi omnino uide. Item intelligitur facta etiam de capellis ecclesiæ unitæ: ut q. xiij. Item requirit consensum patroni: ut ibi. q. ulti. Item non ualet unio per episcopū facta. capit. uel mensæ suæ, etiam cum consensu capituli, etiam de consuetudine. ibi. in §. j. & Abb. Sic. in d. cap. sicut unire. ubi dicit fieri posse per legatum, non per episcopum. Item capitulum habet curam ecclesiæ curatæ sibi unitæ. Car. ibi. in v. q.

Vnio ecclesiarū debet fieri ex causa utilitatis, uel necessitatis euidentis. Old. consi. cclxj. incip. In unione requiritur.

20 Vnio ecclesiarum non facit patronum unius, esse alterius, cuius non erat prius. in Spe. de iure pa. in fin.

† Vnio duarum capellarum non potest fieri sine consensu patronorum. Card. in clemen. fi. xiiij. quæst. de reb. eccle. non alie. Socin. in consi. j. col. ij. in iij. uol. Deci. consi. clxxiiij. col. fin. ubi etiam de permutatione. De unione ecclesiarū Decius consi. cclxxv. per totum.

Vnio duarum actionum facit retineri quod melius fuerit. de utraq;. in Spe. de cle. coniu. uer. quid si clericus.

Vnio quot modis fiat. per Inn. in c. j. in prin. ne sede uacan.

Vniuersitas est nomen iuris, non personarum. Inno. in c. grauem. in gl. in uer. consiliarios. de senten. excommu. Bal. in Marg. uer. Vniuersitas. uer. iiij. Addo † Bar. in l. aut facta. §. fi. in j. col. ff. de pœnis. † Et Bal. in l. si municeps. quod cuius. uni.]

† Vniuersitas quando est obligata, & non est soluendo, potest singulis imponi collecta. Ita uoluit Abb. in cap. cum omnes. de constitu. in iiij. col. Allegat gl. no. in l. j. ff. quod cuius. uniuer. no. & Bartol. in l. iiij. ff. de re iudi. & uide eundem Abb. in c. cùm dilecta. in gl. fi. ibi in eadem gl. soluent singuli, non quasi singuli. de rescr.]

† Vniuersitas si non habet iura regalia, quia habet dominium supra se, non potest disponere de rebus singulorum, unde si millesies uellet maior pars scholarium, non potest obligare unum scholarem, uel disponere de re sua, ut not. gloss. in l. ij. C. quæ sit lon. consue. & aliquid per Innocen. in ca. ex parte. de cōsue. nisi uniuersitas esset obligata, & esset soluendo, ut proximè dictum est: quia poterit imponi collecta singulis. Abb. in d. c. cùm omnes. in iiij. col.]

† Quot de Vniuersitate debeant interuenire, ad hoc, ut actus ualeat, conclusio Legistarum & Canonistarum est, ut interueniant duę partes uniuersitatis: ut in l. nulli. ff. quod cuius. uniuer. in l. nominationum. C. de decu. lib. x. & ex his duabus partibus debet ad minus consentire maior pars. & sic debet intelligi l. quod maior. ff. ad municip. & c. j. de his, quę fiunt à ma. par. capitu. hoc sentit gl. in l. aliud refertur. ff. de re. iur. & gl. in d. l. nulli. & Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & Inn. in c. ij. de no. ope. nunciat. tex. & ibi Abb. in c. ecclesia uestra. in ij. col. de elec. & per Abb. in c. Cumana. in gl. in uer. ad maiorem partem. eo. tit. probatur ratione. duę partes repræsentant totam uniuersitatem, dictis legibus, nulli. & nominationum. ergo sufficit maior pars istarum duarum partium. Limitarem primò non habere locum, ubi tractaretur de reformatione alicuius officialis in ciuitate: quia tunc non esset sufficiens maior pars, sed est opus, quòd omnes in unum consentiant. Iste est casus singularis, secundū omnes in auth. de defen. ciui. §. & si quidem. ibi, dum dicit, cōmuni consensu, & nullo reluctante. Et illum tex. allegauit Roma. in repe. rubricæ, de arbi. in xiiij. colum. & Ang. de Peru. in l. maiorem. ff. de pac. & Io. And. in c. cùm olim. de testi. & ibi do. And. Barb. quod nota pro cōfirmatione rectoris, seu alterius officialis, & uide And. Barb. in c. fi. de iudi. in xiiij. col. ubi dicit, quòd quis potest confirmari in officio per biennium, dummodo fiat nemine discrepante illorum, ad quos spectat. Et dicit esse casum in d. §. si quidem. aliàs si. & refert Angel. in d. l. maiorem. & infert id, quod superius dixi de rectore. Quod intellige procedere de iure communi: secus, si aliter disponeretur, per statuta, ut hîc Bononiæ: nam uocatus ad uniuersitatem scholarium ad uidendum statuta, reperi statutum disponens, quòd sufficit maior pars uniuersitatis. Et adde ad hoc Roma. in singularibus suis no. dclxxiij. Limitarem secundo, quòd non ualet, quod fit à maiori parte, ubi tractaretur de reuocatione libertatis in seruitutem. Tex. est singularis, secundum Angel. ibi. & Ray. de Forliuio prius. in l. si quis. §. quoties. ff. qui. & à qui. manu. libe. non fi. Tu uide Roma. in repe. rubricæ, de arbi. in xiiij. col. in fi. ubi allegauit illum tex. pro singulari. Ego adduco glo. quòd uolunt ibi scribentes in capitu. cùm olim. de testi. ubi de hoc uide ea quæ habentur in d. c. cùm omnes. Limitarem tertio non habere locū, ubi maior pars uellet aliquid statuere contra illud, quod iam semel omnes ordinassent. Ita elegāter dixit Inn. in c. humilis. de maio. & obe. Refert & sequitur Roma. in repe. rubr. ff. de arbi. in xv. col. Et facit pro ratione, iudicio meo, c. omnis res. de regu. iur. l. nihil tam naturale. ff. e. l. Stichum, aut Pamphilum. §. naturalis. ff. de solutio. Limitarem quartò, nisi alij uellent statuere contra ius, ut dixit idem Inno. in capitu. cùm omnes. de constitu. Refert & sequitur Roma. in d. repe. in xv. colum. remittit se ad Bal. referentem hæc duo proximè dicta in l. fin. C. de autho. prǣstan. Et de hac materia per eundem. Bald. in l. j. ff. de offic. procon su. Limitarem quintò, & dicerem regulam procedere, ubi maior pars in collegio fuerit: secus, si maior pars ratificauerit extra collegiū illud, quod minor dixit. Iste est textus singularis in capit. in causis. de electio. quem ad hoc allegauit Bald. in l. per fundum. ff. de ser. rusti. prædi. refert Roma. in d. sua repe. in xv. colum. Limitarem sextò, quòd in delictis, quòd illud, quod fit à maiori parte, non censetur factum ab omnibus, imò maior pars uenit punienda duntaxat, minor uerò pars, quæ contradixit, non inuoluitur peccato aliorū, nec pœna peccati: ut satis colligitur in c. gratum. de postu. præla.

præla. Et uide ad hoc Inno. in c. de his, quæ fi. à ma. par. cap. ubi no. dicit hoc procedere, quando minor pars expressè contradicit: secus, si tacet. nam tunc inuoluitur peccato, & pœna peccati una expressè consentientibus. Quod dictum singulariter no. Et potest esse ratio, quia ex quo quis uocatur ad uniuersitatem, debet aut consentire, aut contradicere. Vnde cùm teneatur loqui, seu consulere affirmatiuè, uel negatiuè, tacendo habetur pro consentiente in suum præiudicium. ar. c. j. & ibi Abb. de post. præla. & in c. ij. de confessis. in vj. & melius in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interroga. actio. Et intellige prædicta procedere, quando pœna apponenda concernit singulos: tunc enim pauciores contradicentes non puniuntur. Sed dubium est, quando ex delicto uenit pœna imponenda concernens ipsam uniuersitatem, utputa maior pars uniuersitatis alicuius ciuitatis commisit rebellionem contra principem, minor uerò pars in consilio contradicit, nihilominus maior pars rebellauit totam ciuitatem, nunquid debeat puniri tota ciuitas, cùm non possit tamen sine discrimine minoris partis, quæ nō consensit. De qua quæstione uide per Innocen. in capitu. grauem. de senten. excommun. & plenius per Bart. in l. aut facta. ff. de pœ. per docto. in c. dilectus. ij. de simo. & aliquid per Bar. in tractatu de Tyranno. Vnum tamen tene menti, quòd non dicitur uniuersitas, seu ciuitas aliquid facere, nisi illud, collegialiter factū fuerit. Vnde si maior pars huius ciuitatis faceret aliquem insultum, uel rebellionem, non debet dici, quòd ciuitas fecerit, ex quo nō fuit illud collegialiter deliberatum. Ita dixit gloss. no. & bene in l. sicut. ff. quod cuius. uniuer. no. sequitur Bartol. in d. l. aut facta. Facit quod not. gl. in ca. j. de re. eccle. non alie. & Abb. in capitu. gratum. in ij. colum. de postu. præla. Ego adduco Ioan. And. Pet. de Ancha. & domi. Anto. in capit. peristis. de priuileg. ubi quærūt, utrum, si non omnes, sed aliqui hospitalarij uiolant interdictum in fauorem omnium latum, an habeat locum quod ibi dicitur? Dicunt quòd non, sed quando maiores de ordine uiolent, uel illi, qui præsunt loco. argumen. notatorum in cap. consulti. de procu. Limitarem septimò prædictam regulam, nisi uniuersitas scholarium disponeret alium, qui non esset de uniuersitate, reddere uocem: quia tunc si unus tantùm in uniuersitate cōtradiceret, ne ille admitteretur, redderet actum nullum. Hoc est dictum singulare Compostellani, quem refert & sequitur Ioan. And. in ca. scriptum. de elec. in Nouella, refert Roma. no. xlvj. incip. Quia heri fecistis cōsiliarios, &c. Facit ad prædicta, quòd uoluit Domi. in c. præsentium. in uerbo, conuentum. in x. col. de testi. lib. vj. Et quomodo intelligatur maior pars, an respectu numeri, an respectu dignitatis. uide Bar. in l. si uni. ff. de re iudi. Io. And. Ant. & Io. de Imo. & Abb. in c. quia propter. de elect. & Abb. in c. prudentiam. de offi. deleg. Et ad regulam adde Ang. in l. exactores. C. de suscepto. præposi. & arcar. lib. x. dum tex. dicit, omnium. & gl. dicit quòd sufficit cōsensus maioris partis, per d. l. quod maior. quod secundum eum facit ad quæstionem, Plures sunt electi fideicommissarij in testamento, in quo apponitur, quòd illud, quod fuerit factū per omnes, obtineat firmitatem, certè ualebit, si fuerit factum per maiorem partem, sicut per omnes. Item facit ad quæstionem, Compromissum fuit in plures, ut illud, quod iudicatum fuerit per illos, ualeat, & debeat obseruari: certè illud, quod fuerit iudicatum, obseruabitur, & debet obseruari, si per maiorem partem fuerit iudicatum, secundum Ang. & ibi, ego adduco gl. in cap. pen. de reg. iur. lib. vj. quæ hoc dicit.]

† Vniuersitas largo modo potest procuratorē constituere etiam de iure ciuili: quia licet ꝓcurator propriè sumptus dicatur ille, qui constituitur à uero domino: ut in l. j. ff. de procura. tamen uniuersitas habetur loco domini propriè, & strictè uniuersitas secundum leges non constituit procuratorem. ut in l. j. & in l. item eorum. ff. quod cuius. uni. no. Et dicitur syndicus, quando cōstituitur ad omnes causas uniuersitatis. dicit l. promouet. Sed de iure canonico nō curamus de diuersitate uocabulorum: ut in c. petitio. de procur. Abb. in d. c. quia in causis. de procura.]

Vniuersitatis nomine ueniunt masculi, & fœminæ. Bald. in l. quicunque. iiij. colum. in uersicu. item nomine uniuersitatis. C. de ser. fugitiuis. Itē clerici. Oldr. consi. xxxij. incipiente, Quæstio est, utrum sacerdos. Sed Inn. aliter dicit in c. dilecta. ad fi. de exces. præla.

Vniuersitas ut singuli, est quid materiale, & habet corpus tangibile. Vniuersitas uerò uniuersalis est nomen, non corpus, sed quid intellectuale. Item alia est corporum consimilium, & parium, ut monachorum, in qua cadit excommunicatio: alia est disparium, ut ciuitatis, in qua nō cadit excommunicatio, uel pœna corporalis, uel similis morti, sed interdicti sententia, quæ ferri potest pro alieno delicto. Vniuersitas autem ciuiliter punitur, & cogitur ad collectas. Item ad damna, ad quæ etiam innocentes tenentur, qui tamen repetunt à culpabilibus. Innoc. in d. ca. grauem. in glos. in uersic. consiliarios. & per gl. ff. quod cuiusque uni. no. l. j. §. quibus. in uersi. syndicum. sic Bald. in Marg. ubi s. uer. fi. Adde j. eo. uer. x. sed Bartol. in l. aut facta. §. fi. in j. col. ff. de pœnis. dicit, quòd omnes contribuunt.

Vniuersitas non debet condemnari pro peccato unius hominis certi, uel incerti. Bald. in Speculat. de senten. in xvij. colum. uersicu. pro peccato. in l. Polla. in j. colum. ad fi. uersicu. extrà quæro. C. de his, qui. ut indi. Bartol. in l. sed si hac. §. qui manumittitur. de in ius uo. & in l. aut facta. in §. fi. in pe. q. ff. de pœnis. in l. sicut. post glo. in fine principij. ff. quod cu. uni. no. & in l. j. ult. col. in uersicu. ultimò facit ista gl. ff. quod quisque iur.

Vniuersitas indefensa cogitur per iudicē constituere sibi syndicum. Bald. in addi. Spec. in titu. de accusatore. uersicu. sed quid si uilla. Quod uerum est ex officio. Bald. in l. fin. circa medium. in uersicul. unde dicit ibi Iaco. C. de testam. manu. Bartol. in l. ergo. §. creditoribus. ff. de fideicom. lib. & in l. solent. ad fi. uersi. item facit. ff. de ali. leg. Bald. in l. ij. §. hoc etiā. uersic. quæro hîc, an uniuersitas. C. de iur. cal. in Spe. de senten. §. nūc uidendum. uersi. quid si uniuersitas. Item uerum, si habet officialem suum: aliàs non potest. Bal. in l. omnes. la j. ad fin. prin. uers. deinde no. C. de episcopis & clericis. & Alex. in d. §. creditoribus.

† Vniuersitas non habet iurisdictionem, ut uilla seu castrum recognoscens ciuitatem superiorem, licet posset sibi facere legem, seu statutum super rebus suis, non tamen potest apponere pœnam: quia pœnæ appositio deriuatur à iurisdictione. xxxiij. q. ij. §. in hoc. & l. fin. de iur. om. iud. potest tamen talis uniuersitas se per pactum obligare ad pœnam: ut uult Bartol. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure. & Innocen. in c. cùm accessissent. de constit. & Ioan. And. in cap. cùm omnes. eod. titul. Abb. in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. Adde Petr. de Ancha. in c. licet causam. de proba. ubi dicit, quòd uillæ & castra non habent iurisdictionem. Allegat no. in capit. Rodulphus. de rescriptis. & hoc de iure communi, secundum eum. Secus de statuto, consuetudine, & priuilegio. Sed contra eum uidetur casus in l. ij. C. de fun. limitrophis. lib. xj. in uerbo, castrorum territoria. quem text. intelligerem secundum distinctionem Bartol. in l. j. ff. de dam. infect.]

† Vniuersitas habens iurisdictionem, & de facto superiorem recognoscens, potest omnia constituere, quæ potest princeps. not. Bartol. in l. infamem. ff. de publi. iudic. & in l. j. ff. de aqua plu. ar. Abb. in d. capitu. quę in ecclesiarum. de consti. in ij. col. Innoc. in cap. cùm P. tabellio. de fide instru. Bart. in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. Bald. in capit. cùm uenissent. de eo, qui mit. in pos. causa rei seruandę. Facit quod uoluit Bald. in c. j. in §. fi. in tit. de pace iur. fir. in usibus feudorum. ubi tex. excipit personā Imperatoris in quolibet iuramento, non præstito per inferiorem. Bal. ibi dicit, quòd eodem modo est excepta persona regis. & And. de Iser. in c. j. in iij. col. in tit. qui feu. dare poss. in usibus feudorum. quòd dispositio l. cùm multa. C. de bon. quæ lib. cōcepta in culmine imperiali extenditur ad culmen regium. Bal. in l. fi. C. de dona. inter uir. & uxo. quòd dispositio illius legis loquens de Imperatore erga Imperatricem, habet locum in rege donante, siue regina. Aliter tamen locutus est Bald. in l. si quis maior. C. de transac. & in l. ij. C. de serui. Vide domi. Barbat. in cap. licet ex suscepto. de foro compe. Adde etiam Abb. in capit. pastoralis. de offi. dele.]

† Si in aliqua dispositione dicatur, Antiani, uel domini sexdecim hoc fecerunt, an intelligatur collegialiter, uel singulariter. Et

riter. Et uidetur singulariter, & nõ collegialiter, per id, quod uoluit Spe. in tit. de syndico. §. fi. ubi uoluit, quòd si reperiatur in aliquo instrumento, quod canonici ita fecerũt, quod non intelligitur capitulariter. Hanc partẽ tenent Old. Laudensis consi. cccxv. ubi dixit, quòd si in aliquo reperitur, scriptum, canonicos ita disposuisse, quòd non uidetur, quòd capitulariter illud disposuerint. Hanc partem tenuerunt Scribentes in c. quanto. de his, quæ fi. à præla. sine consen. capituli. Et adduco quod pulchrè uoluit Io. And. in c. requisisti. de testa. ubi per ea, quæ ibi dicta sunt, dixit, quod si testator asscripsit legatum canonicis, quòd non intelligitur, quòd capitulariter eis reliquerit: & ideo tale legatum non tenetur communicare ecclesiæ. Et ibi uideas Abb. & adduco eundẽ Abb. in ca. ij. in gloss. pe. de coniug. lepro. ubi refert Gaspar. Cald. ponentem unũ uerbum satis no. Old. dicentem, ꝙ aut dispositio concipitur per nomina collectiua: & tunc indefinita æquipollet uniuersali. Exemplum, si dicitur Capitulum aliquid fecisse: perinde est enim, ac si fuisset dictum, Omnes de capitulo. Ad hoc cap. sanctæ crucis. de rescript. Aut concipitur ꝑ nomina singularia: utputa, Canonici talis ecclesiæ hoc fecerunt: & tunc non æquipollet uniuersali: imò uerificatur in duob. canonicis: quia pluralis locutio uerificatur in duobus, ut in regula, pluralis. de reg. iu. lib. vj. & in l. ubi numerus. ff. de testi. canonizata. iiij. q. iij. ubi nũquam. quod facit ad instrumenta procurationum. Si tamẽ dicitur, quòd canonici talis ecclesiæ fecerunt talem procuratorem: certè non probat, quòd capitulum fecerit ratione prædicta. pro quo uide not. in ca. unico. de syndico. & in l. fi. ff. de albo scriben. In contrarium adducitur tex. in c. si canonici. cõiuncta doctrina Lapi, & Domi. de sancto Gemi. ibi. de off. ord. li. vj. & c. ad decimas. de resti. spo. lib. vj. & ibi per Lap. & Domi. ubi utrobiq; per illos duos tex. dicunt confundi doctrinam Spe. & Oldr. ꝙ ubi uerbum Canonici, exprimitur in aliquo actu, intelligitur, quòd capitulariter & collegialiter interuenerint. & adduco d. Abbatẽ in c. tertio loco. de probatio. in uerbo, fratres. ubi dixit, quòd illi fratres, seu monachi stabãt collegialiter. Et adduco dom. Barba. in c. cũm omnes. in uerbo, canonici. de consti. & in c. quæ in ecclesiarum. in uerbo, ciues Triuisini. & in repetitio. c. cũm M. Ferrarien. de consti. & in c. cùm ecclesia Sutrina. de causa poss. & propriet. & in c. tertio loco. de probatio. in xiiij. col. ubi secutus est doctrinam Lapi, & Domi. in præallegatis locis. Soleo pro concordia dicere, quòd aut sumus in actu, qui solet fieri capitulariter & collegialiter: & tunc illud uerbũ, canonici, seu antiani, intelligitur capitulariter & collegialiter. & ita procedunt iura præallegata in d. capit. si canonici. d. capit. ad decimas. d. cap. cùm omnes. cum alijs similibus, aut actus solet fieri singulariter, & per singulos: & tunc tale uerbum debet intelligi singulariter, & ita procedat doctrina Spe. & Oldr. Io. And. & Abb. in præallegatis locis, ꝙ indefinita tali casu nõ æquipollet uniuersali, ex quo exprimitur per uerba singularia, & non collectiua: ut sentit Abb. in d. capi. ij. de coniug. lepro. Item indefinita non æquipollet uniuersali in teste. Ita singulariter dixit Abb. in ca. auditis. in v. col. de præscrip. & consuluit. Alex. de Imo. consi. ccx. incip. Visis acutissimis. in j. uol. Consiliorum. Et ratio est, quia testis necessariò, & non præsumptiuè deponere debet. c. in præsentia de proba.]

† Vniuersitas non potest agere per literas impetratas à procuratore, in cuius constitutione interueniunt excommunicati, secundum gloss. in dicto ca. fi. in glo. fi. ibi. & in fin. gloss. Sed dic secundum Innoc. quòd aut agitur nomine uniuersitatis: & tunc non obstat exceptio excommunicationis aliquorum de uniuersitate. Aut agitur nomine illorum, qui sunt excommunicati: & tunc obstat exceptio. Abb. in d. c. fi. in ultim. colum. In syndicatu uniuersitatis debent exprimi nomina singulorũ de uniuersitate, ut appareat, an interfuerunt duæ partes uniuersitatis: quia aliàs non ualeret constitutio: ut in l. nulli. & in l. planè. ff. quod cuiusque uniuer. no. Abb. in dicto capitu. fin. in fin. & plenius in capitu. unico. de syndico. uersicu. ulti. quæro hîc. ubi generaliter tangit, an in gerendis per uniuersitatem sint in instrumento exprimenda nomina singulorum. & uide Bal. in l. j. ff. de magistr. conuen. & in c. iij. loco. de proba. & in l. nulli. ff. quod cuiusque uniuer. nomi. & quod no. in capi. quanto. de his, quæ fiunt à præla. sine consensu capituli.]

† Vnus solus de uniuersitate potest impetrare literas pro uniuersitate, tanquam coniuncta persona: & iuxta loquentia de personis coniunctis, uerificantur etiam in coniunctione ciuili. Ita sensit glos. in d. c. fi. de procur. contrarium tenuit Archi. in c. statutum. §. cùm autem. de rescrip. li. vj. & idem sentit Io. And. Ab. in d. c. fi. remittit se ad plenius dicta per eum in §. nonnulli. de rescrip. & in c. ij. de postu.]

Vniuersitas accusata respondet per syndicum. Bald. in Specul. de pace Constan. §. damna. in uersicul. & ideo nos uidemus. & in l. Polla. circa medium. in uersic. extra quæro, quid erit. C. de his, qui. ut indig. & in Spec. de accusatore. uer. sed nunquid potes. & Alex. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœnis. & Bald. in l. ij. ff. de accusa.

Vniuersitati non acquiritur per homines illius. suprà, uer. Ciuitas. uer. cxiij.

Vniuersitatis negotia sunt tractanda per eam simul, congregatam, non per singulos. Innocen. in c. auditis. in fin. de procu. Caue, quia ibi nihil dicit. est uerum, quod in cap. petitio. in princip. eod. titul. aliquid dicit de uniuersitate, tamen non ponit istum casum. Bar. in Mar. uer. Negotia. uer. j. per Alex. in l. suum. §. hodie. de pactis. & j.

Vniuersitatis singuli an compellantur ad præceptum factum uniuersitati. no. in c. eã te. de rescrip. bene. xx. de postu. præla. per Ioan. And. per Innocent. in capit. Romana. §. uniuersitas. de senten. excom. Bart. & Alex. plenius in l. sicut. quod cuius. uni. no.

10 Vniuersitatis singuli conueniri non possunt pro debitis eius. l. sicut. in prin. & §. j. & ibi Bartol. circa prin. in uer. nota diligenter. & ibi Alex. ff. quod cu. uni. no. gloss. & Bartol. in l. j. in princip. in ultima colum. in uersic. ultimò facit ista glos. ff. quod quisque iur. & per Spe. de censi. §. ij. uer. quid si uniuersitas. Vide Bartol. & Imo. in l. potest. in fin. de autho. tuto. & Innocen. in capit. humilis. de maio. & obe. & per Innocent. in c. tanta. de exces. præla. nisi syndicus habens ad hoc mandatum speciale, obligauerit uniuersitatem, & singulares personas & bona, aliàs non, nisi hi tantùm qui syndicum constituerunt, quia tenentur ex proprio mandato. Si tamen uniuersitas constituens syndicum habebat potestatem legis condendæ, non aliter. Bartol. in d. l. sicut. in princ. in j. q. & in l. iij. §. si actor. in ij. col. in uersic. sed pone, iuncto uer. unde aduerte. ff. de re iudi. in l. ciuitas. in j. colu. ff. si certum pet. & ibi per Alexand. & Bartol. in l. ij. & ibi Angel. C. de dona. in Augu. aliàs est l. penul. C. de dona. inter uirum & uxo. & quod per Bald. in l. j. in prima colum. in uersicul. modò in ista lege aliqua dicam. C. ne fi. pro patre. Addo Bar. in l. pen. C. de dona. inter uir. & uxorem. Bald. in l. prima. §. quòd si nemo. in j. colum. in fin. uersicu. sed iuxta hoc quæro. ff. quod cuiusque uniuer. & omnino do. Alexand. in d. l. iiij. in prin. in vij. colum. in uer. postremò quærit Bartol. ff. de re iudi. cum multis alijs concord. ibidem per eum signatis. Sed an pro delicto eius. suprà uerbo, Quilibet. uersicul. ultim. Et an posit iurisdictio, uel bannum in singulos exerceri, Innoc. in c. dilectus. de cap. mo. in Spe. de iuris. om. iudi. in fi. Flo. in l. seruitutes. in fi. la ij. de seruitu. Et quid si aliqui sunt exempti. Innoc. in c. certificari. de sepul. & in cap. grauem. de sen. excom.

Vniuersitas scholarium potest habere rectorem. Bart. in l. fi. C. de iurisdi. om. iudi. ad fi. uer. quærit glo.

Vniuersitas excommunicata an constituat syndicum. Bart. in l. actor. in tertia colum. in uersicu. uideamus primum. dum dicit. ff. rem ra. hab. Caue, quia loquitur in casu econtrà, uidelicet an uniuersitas constituat syndicum excommunicatum. & tenet quòd non.

Vniuersitas potest pignorari, etiamsi sit in ea ius patronatus ecclesiæ. c. cùm Bertoldus. de re iudi.

Vniuersitas an constituat syndicum sine authoritate iudicis. s. uerbo, Syndicus à quibus. uersicu. xj. quòd non. Sed quæ & quomodo, ibi. & in Spe. de acto. ab uniuers.

Vniuersitas constituit actorem in rem suam cum decreto iudicis, sicut priuata persona procuratorem. l. item eorum: aliàs est in l. illud. §. actor. & ibi Bald. ff. quod cuius. uni. nomine.

Vniuersitas

Vniuersitas, de qua est his inter duos dominos, est citanda ad causam. Bal. in l. ij. C. de lib. causa. per l. sæpe. de re iudicata.

Vniuersitas an constituatur in dolo, uel cōtumacia, si syndicus citatus non comparet. gloss. quæ incipit, pone in officiali. & Bar. in l. nō potest. de reg. iur. quòd sic in his, quæ per eū fieri possunt. aliàs secus.

Vniuersitas quælibet Deo dicata, est priuilegiata sicut minor. Bal. in l. quoties. la ij. in ult. q. C. de fideicom.

Vniuersitatis punitio non liberat singulos. Ioan. Andr. in c. fi. de pœnis. in vj. & Alex. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœnis. Item,

Vniuersitas potest teneri, & non singuli. Alex. in d. §. fi.

Vniuersitas citari debet, non solùm syndicus, sed etiam præsidentes. l. municipibus. de conditio. & demon. Barto. in l. fin. quod cu. uni. no. Quod uerū personaliter ad locum residentiæ eorum, non ad domus singulorum. Bald. in authen. sed cùm testator. in j. colum. in fin. C. ad legem Fal. & in Marg. uer. Citatio. uersicu. xxxij. quem etiam uide in cap. j. in vij. colum. in uersic. an uniuersitas. de mil. uasal. qui contumax est. in l. etiam. iiij. colu. in uer. item possunt facere suum procuratorem. in fi. C. de execu. rei iudi. Io. And. in c. super eo. de conces. præben. gl. in l. non potest. quę, incipit pone in officiali. ff. de regu. iur. & ibi Barto. & Alex. & per Archi. xliiij. dist. comessationes. & s̄. uerbo, Citatio de quibus personis. in uer. xxiij. per Host. in c. bonæ. de elec. & per Car. in c. cùm ex iniuncto. de ope. no. nun. Et an per campanā. in c. in causis. de elec. per Card.

† Vniuersitas qualiter citet. Bar. in l. j. C. de iure Reipub. li. xj. & in l. non potest dolo carere. ff. de regu. iur. gl. in cap. si centum. de concess. præben. lib. vj.]

Vniuersitas magna, quæ regitur per syndicum & præsidentes, æquiparatur minori, & læsa restituitur in integrum, nō parua, quæ per se regitur. s̄. Restitutio quibus. uer. xl.

† Vniuersitas an possit delinquere, & an in casibus, in quibus deliquit propriè, uel impropriè possit puniri. Pe. de Anchalatè, & pulchrè in ca. dilectus. el ij. in ij. colu. uer. sed dominus. de simo.]

Vniuersitas non potest puniri pœna corporali, sed pecuniaria. Inn. in c. grauem. in glo. sua, in uerbo, consiliarios. de senten. excommu. Bartol. in l. aut facta. §. fi. in ij. colum. in fi. in uer. hoc præmisso quæro, an uniuersitas. ff. de pœnis. Bald. in l. Polla. in uer. extrà quęro, quid erit de syndico. C. de his, qui. ut indig. gloss. in uer. multitudo. & doc. in c. sanè. de temp. ordi. & omnino per Oldr. in consilio lxiij. incip. Hic agitur de duobus. Vnde Lucanus. Quicquid multis peccatur, inultum est. Adde per Alexand. in l. ij. ff. de uerb. oblig. sed hi solùm qui peccant, punientur. Bartol. ubi suprà, in iij. col. in uersicul. ulterius quæro. & Innocent. in capit. dilectus. in gloss. sua, in uer. abbatibus. de simo. Bald. in Marg. uer. uniuersitatis. uer. j. Sed an unus pro delicto alterius puniatur, uide xxiij. q. iiij. si habes. cum gloss. Specul. tit. de accus. uer. sed nunquid potes. dicit eā posse de crimine accusari, & puniri omnes, si constet deliquisse. & ibi uide usque ad fi. an puniantur delinquentes tantùm. Sed an ob delictum administratorum. Oldr. quòd non. in consilio lxv. incipien. an ex delicto administratorum. & in Speculat. de accu. in fi. Ar-
† chi. xxv. q. ij. ita nos. † Et per Feli. in cap. grauem. de sentent. excommun.]

Vniuersitatis bona an possint capi pro condemnatione unius ab uniuersitate. Bal. in l. etiam. C. de exec. rei iudi.

Vniuersitas restituitur in integrum propter pupillos, & minores, qui in ea sunt. Bal. in l. j. C. etiam per procur. causam resti. in integ. & in l. Respublica. C. ex quib. cau. ma. & in Spe. de resti. in integ. §. j. uer. porrò. & seq. & ibi Ioan. And. in addi. & Pau. de Cast. consilio cccxiij. & Alexand. consilio ciij. iiij. parte.

Vniuersitas non potest congregari, nisi adsint duæ partes de tribus, ad minus. no. in l. nulli. & ibi glo. quod cuiusque uniuer. no. Vide plenius per Alexan. in l. suum. §. hodie. de pact. & omnino per Abb. in cap. j. de his, quæ fi. à maio. parte capitul. & in consilio xcv. iiij. parte. & in l. nominationum. C. de decu. lib. x. Bartol. in l. fi. de prædi. cur. lib. xj. & s̄. Concilium. uer. iiij.

Vniuersitas non potest interdici, nec excommunicari pro delicto unius, uel plurium: tamen si excommunicatur, timendum est. Flo. in l. usufructuarius uenari. de usufru.

Vniuersitas quare non excommunicetur: & si excommunicatur, an singuli de ea sint excommunicati. in c. Romana. §. in uniuersitate. de senten. excommun. in vj. & in Speculat. de senten. excommun. uer. item no. ubi tenet non excommunicari, quia non habet animam. & per glos. vij. q. j. sicut uica. Et an qui postea nati sunt, uel qui positi sunt loco mortuorum. Bartol. in l. quod in rerum. §. fin. in ultim. q. ff. de leg. j. & in l. inter stipulantem. §. sacram. ad fi. ff. de uer. ob. Angel. in l. grege. de leg. j. Innocen. in c. grauem. in glos. in uer. consiliarios. de senten. excom. & suprà, Excommunicatio. uersi. xxx. quòd sic.

Vniuersitas dicitur eadem, licet loco mortuorum alij sint positi. d. l. quod in rerum. §. fi. & ibi Bar. in ult. q. adde l. proponebatur. de iudi. in Spe. de actore ab uniuersi.

Vniuersitas non facilè congregatur. l. ij. §. deinde quia difficile. ff. de orig. iuris.

Vniuersitas iurat per præsidentes ei. l. municipibus de condi. & demonstr. l. qui municipes. ad municipa. l. aliud. §. refertur. de reg. iur. Bal. & gl. in uer. uel plurima parte. in l. ij. §. hoc etiam. in uer. quęro, quomodo intelligatur. C. de iur. cal. ubi loquitur de iuramento calumniæ, & in animam constituentis. s̄. Syndicus iurat. uer. iiij.

Vniuersitas emens quomodo diuidat territorium emptum. & s̄. Territorium. uer. vij.

† Cautela, quòd in rebus arduis, & ponderosis inseratur sigillum uniuersitatis in instrumēto, quia præsumptio est, quòd uniuersitas legitimè actum explicauerit, nisi probetur contrarium: ut no. Panormi. in cap. unico. col. fi. uer. & no. bene hoc dictum de syndico.]

Vniuersitas facere dicitur quod maior pars eius facit. l. aliud. §. refertur. cum gloss. de reg. iur. l. quod maior. ad municip. & sic ipsa tenetur, non autem qui præsentes non fuerunt: ut per Bartol. in d. l. quod maior. in princip. & ibid. omnino uide per do. Alex. Imol. in apostillis ponentem duodecim limitationes ad hoc. Nec factum minoris partis nocet uniuersitati, ut ibi. & tenet Alex. consi. xcv. iiij. parte. Nec dicitur fecisse uniuersitas ex eo, quòd instrumentum dicat eam fecisse, quia potuerunt duo ex ea fecisse. per Alexand. sing. consi. cxcvij. secunda parte. & s̄. Concilium.

Vniuersitatis notarius non gaudet priuilegijs eius, & singulorum. Bald. in l. scriniarios. in uer. item nota per hanc legem. C. de testa. mili.

Vniuersitas corporum, & iurium, non uendicatur. l. uendicatio. & ibi Bar. ff. de rei uendi. ut peculiū, sed uniuersitas corporum tantùm sic, ut grex. Bart. ibi.

Vniuersitas dicitur fecisse, si constet, quòd communicato consilio, & pulsata campana fecerunt homines ex ea. s̄. Pœna
† cōmittitur. uersi. xxxiij. † Et per Franc. Aret. in l. j. §. municeps. de acqui. pos. & Felin. in c. dilectus. el ij. in medio. j. col. in uer. in ea. gloss. in fi. Imo. & Petr. Phil. Corn. in consi. ccxl. iiij. parte.]

Vniuersitas rerum potest pignorari. l. grege. in princip. & ibi Bartol. de pigno.

Vniuersitas pupillo similis est. l. nihil. ad muni. l. Rempub. C. de iure Reipub. l. Respublica. C. ex quibus cau. ma. Bart. in l. j. §. fi. paulo post princip. uer. opp. ad primum. ff. quod cuius. uni. no. & in l. nulli. in j. col. in ij. no. eodem tit. nisi quia uen-
† di potest, ut ibi, uidelicet in d. uersic. oppo. ad primū. † Vide j̄. eod. uer. lxxv.]

Vniuersitas in defensa patitur primum & secūdum decretum. l. j. §. quòd si nemo. & ibi Bar. in prin. ff. qđ cuius. uni. no. & Bar. in l. si finita. §. Iulianus. viij. col. de dam. infec.

† Actus gestus ab Vniuersitate, in quo fuerint aliq inhabiles, etiamsi sint præsidentes, non inficitur propter interessentiam illorum inhabilium: ualet ergo actus gestus collegialiter ab habilibus, & inhabilibus, & substinetur actus propter habiles. quod alibi iudicio Abb. non ita bene probatur, sicut in c. fi. de procur. secundum Abb. ibi fallit in tribus casib. Primus, est quando isti inhabiles maximè præsidentes sunt expresi in ipsa dispositione actus. Secundus casus, quando actus fuit gestus ab uniuersitate, inhabilibus interponentibus authoritatem, tanquam maioribus, & principalioribus. Tertius casus, quando uniuersitas scienter admisit

misit inhabiles ad agendum actum simul cum eis. Et intellige de ea inhabilitate, quam habiles remittere & purgare nō poterant, ut est uitium excommunicationis. Secus autem si defectus potuisset purgari, & remitti per habiles: quia tūc admittendo uidentur eos habilitare. Et iste est casus proprius. c. cùm Vintoniensis. de elec. Abb. in d. c. fi. in ij. col. & in d. c. cùm Vintoniensis.]

† Vniuersitatis duæ partes debent ad minus cōueniri in actibus uniuersitatis: ut in l. nulli. ff. quod cuiusq; uni. no. Et ex his duabus partibus debet ad minus cōsentire maior pars. Sic intelligitur l. quod maior. ff. ad munici. & hoc sentit glo. in l. aliud. §. refertur. ff. de re. iur. gloss. in d. l. nulli. & Bartol. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & Innoc. in c. ij. de ope. no. nunc. Si tamen plures, quàm duæ partes cōuenirent, requiritur maior pars cōuenientium. Abb. in ca. cùm omnes. de consti. in viij. col.]

Vniuersitas defendi potest, sicut quilibet priuatus. l. j. §. quòd si nemo. in fin. & ibi Bar. in fi. ff. quod cuius. uni. nomi.

Vniuersitatis bona capi non possunt pro debito unius de ea inopis. gloss. & Bartol. in l. sicut. in princip. in pen. q. ff. quod cuius. uni. nomi.

Vniuersitate dissoluta, bona eius possunt per quemlibet occupari, tanquam communia. & in Specul. de execu. sen. §. iij. uersicul. sed & si. & seq. s. uer. Bona. §. j. uersicu. lxxij. ubi plenius. l. j. de colle. illi. & Alexand. consilio xlij. iiij. parte. & omnino per Innocen. in ca. dilecta. de exces. præla. Et quid de ecclesia. Bald. in d. l. sicut. in princip. in uersicu. quærit gloss. & in Speculat. de execu. sen. §. sequitur uidere uersicu. item quid si uniuersitas. suprà uerb. Bona. el j. uer. lxxij. ubi plenius. Addo Barto. in l. fi. in pe. col. in uersic. quæro, quid fiet. ff. de colle. illic.

Vniuersitas potest conueniri, sicut agere. l. sicut. in princip. & ibi Bartol.

Vniuersitas potest inferre metū, & tenetur actione, quod metus causa. l. metum. §. animaduertendum. & ibi Bartol. quod metus causa.

† Vniuersitatem etiam comprehendit lex loquens, uel statutū loquens per dictionem, Si quis. Ita tenet do. Ias. in l. si quis maior. in ij. colum. uer. tertio. circa text. C. de transactio. reprobata doctrina Bald. in l. omnes populi. ff. de iusticia & iure.]

Vniuersitas non potest committere dolum faciliter. l. sed ex dolo. §. sed an municeps. ff. de dolo. sed cum difficultate sic. Bart. ibi. d. §. animaduertendum. uidelicet per rectores decuriones, & conciliū coadunatū: ut ibi. & gl. in d. §. animaduertendum. in uer. Collegium. & s. Pœna cōmittitur. uersic. xxxiij. & s. eo. uer. xxxvj.

Vniuersitas agit pro iniuria illata uni ex ea. Old. consi. lxvj. incipien. An pro iniuria.

Vniuersitas, & collegia faciunt statuta sua uniuersaliter, non separatim in forma singulorum. Innocen. in ca. cùm omnes. in gloss. in uer. coæqualis. de consti. & Bal. in Marg. Vniuersitas. uer. j.

Vniuersitas pro pluribus malefactoribus simul non captis, tenetur ad unam pœnam tantùm statuti. Bartol. in l. si in rixa. in ij. colum. uer. & per hoc possumus determinare q. ff. de sicarijs.

Vniuersitas habens rectorem non potest condere statuta sine consensu illius: alias sic. Compo. in dicto cap. cùm omnes. Item si habet rectorem inhabilem. Bald. ubi s. uersic. ij. per l. j. §. fuit quæsitum. ad Trebel.

Vniuersitas non facit procuratorem, sed syndicum uel actorem. l. j. §. j. & l. item eorū. §. j. & ij. quod cu. uni. no. Sed quòd compareat per procuratorem, tenet Bald. ubi s. uer. vij. post Innoc. in c. dilectus. el ij. in glo. in uer. abbatibus. de simo. & in c. grauem. in gl. in uer. cōsiliarios. de sen. excom. l. tam collatoribus. in fi. de re. mili.

Vniuersitates plures an esse possint in uno loco. Inn. in c. cùm ab ecclesiarum. de offi. ordi. in j. gl. in uer. prælatis. in j. colu. quòd non. ubi etiam dicit, quod

Vniuersitas unius ciuitatis non potest se diuidere in plures. Vnde exiticij non faciunt per se uniuersitatem, sed intrinseci sic, qui possident territorium, & retinent iurisdictionem. Vnde exiticij non possunt subijcere ciuitatem, uel obligare eam ad æmulationem, quæ etiam uera collegia reddit illicita. l. ij. de fun. limitro. Ita Bal. in Marg. Vniuersitas. uer. vj.

Vniuersitas an possit exercere usuras. suprà uerbo, Vsura. uer. cxxx. quòd sic.

Vniuersitatis pars potest arcam facere, & statuta, & syndicum. s. Exiticij. uer. ij. & Flor. in l. testatrix. §. fi. si ser. uendi.

Vniuersitas si emat pascua. s. Pascua. uer. pen.

Vniuersitas non potest aliquem relegare. Bal. in l. j. in vj. in uer. item probatur uniuersitas. C. de eman. liberor.

Vniuersitas potest consistere etiam in uno remanente. l. si grege. & ibi Bart. de leg. j. l. Neratius. de uerborum sig. s. uerbo, Collegium. uer. j. & tunc an unus constituat syndicum. per gl. & Bar. in d. §. in decurionibus.

Vniuersitas contumax an possit deponi, & priuari priuilegijs. Bal. in c. j. de mil. uas. qui contu. est doc. in c. grauem. de senten. excommun.

Vniuersitas quando facit syndicum ad respondendum inquisitioni, uel accusationi de crimine, non requiritur expressio nomiuum delinquentium in mandato. Alex. in l. aut facta. §. fi. de pœnis.

60 Vniuersitas condemnata pro uno delicto, habetur pro uno condemnato, uel damnato. s. uer. Villa. uer. xiij.

Vniuersitas contumax non dicitur, antequam congregari potuerit. Alex. in l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis.

Vniuersitas appellatione personæ an ueniat. suprà, uer. Persona. uer. iiij.

Vniuersitas uenit sub uerbo, quicunq;. ut s. uer. Inquisitio. uer. lxij. & uer. Quicunq;. uer. unico.

Vniuersitas potest obligare singulares personas, nō tamen infantes, nec furiosos. Bal. in l. ij. in iij. col. uer. quæro, nunquid per pactum. C. quæ sit longa consuetudo.

Vniuersitas, ut fideiubeat pro alio, debet facere syndicum ad fideiubendum, & obligandum eam, & singulares personas. Bald. in l. ij. iij. colum. in d. uer. quæro, nunquid per pactum. C. quæ sit long. consue.

Vniuersitas dicitur possidere per syndum uel administrantes. Bar. in l. j. §. fi. de acqui. pos.

Vniuersitas potest priuilegio renunciare. Bald. in auth. habita. vij. col. in uersi. nota, quòd uniuersitas. C. ne fil. pro pa.

Vniuersitas coram quo iudice conueniatur. Bal. in d. auth. habita. xj. col. uer. & primò quæro de iudice.

Vniuersitas non potest esse sine capite, uel superiore, & si interdicatur sibi per papam electio sui prælati, non dicitur interim uniuersitas. Bal. ubi s. in xij. col. in uer. ij. quæritur.

Vniuersitas scholarium quare sit approbata. Bald. in d. auth. in xij. col. in uer. tertiò quæritur.

† Vniuersitas scholariū an possit per statuta sua litigare. doc. uide Pet. de Ancha. in c. cùm dilectus. in pe. col. in iiij. q. de consuetu.]

Vniuersitas pro suspecta non potest recusari. c. licet. ex suscepto. de foro compe.

Vniuersitas an constituat ordinarium. in Spe. de offic. ordi. §. j. uer. item uniuersitas. quòd sic. & lex dat iurisdictionem.

Vniuersitas litigat per syndicum, uel procuratorē in causa tam ciuili, quàm criminali. Item,

Vniuersitas ciuitatis. uel castri, uel ecclesiæ æquiparantur. in Spe. de procurat. §. j. uersic. sed præcedens.

† Vniuersitas æquiparatur pupillo. do. Petr. Philipp. Corn. in consilio clxxxix. in litera C. in iij. parte. ubi etiam, quòd uniuersitas castrorum comparatur Reipublicæ. & uide suprà eo. uer. xxxviij.]

Vniuersitas quandoque dissoluitur, & reintegratur. in Speculat. de acto. ab uni. consti. ubi etiam dicit tunc stare naturam eius.

Vniuersitatis actor non cauet iudicatum solui, quia dicitur uicedominus, & eam repræsentat. in Speculat. de satisda. §. expedito. uer. actor.

Vniuersitatis nomine quibus agere liceat. in Spe. de instr. edi. §. nunc uerò aliqua. uersic. sed nonne cuilibet.

Vniuersitas patitur executionem sententiæ latæ contra syndicum. Item,

Vniuersitas si non habet bona. quilibet ex ea tenetur cōtribuere. in Spec. de executione sententiæ. §. sequitur uidere. uer. quid si uniuersitas.

† Vniuersitas

† Vniuersitas non possidet, neq; pscribit, licet singuli de uniuersitate fuerint in actu possidendi, scilicet in deliberatione uniuersitatis solenniter cõgregata. do. Pet. Phil. Cor. in con. xlvj. incip. In causa. per totum. in iij. parte.]

Vniuersitatis actor reconuentus tenetur defendere, non satisdare. in Spec. de instru. edi. §. nunc uero aliqua. uer. sed nunquid iste.

80 Vniuersitas facile præsumitur lædi, quia quod communiter habetur, communiter negligitur. Item,

Vniuersitas quælibet iudicem facit. Item,

Vniuersitatis actor sine mandato speciali petit restitutionem in integrum. in Spe. de restitutio. in inte. §. secundo. uersi. ad doctrinam autem huius. & seq.

Vniuersitate petente quandoq; cõmittitur inquisitio. in Spec. de inquisitio. §. j. uersi. hoc etiam scias.

Vniuersitas iuris. & facti. in Specul. de causa pos. & proprie. in prin. in uer. aliæ sunt.

Vniuersitas quomodo agat contra clericos exercentes secularia. in Spe. de cle. coniuga.

Vniuersitati multa cedunt, quæ de per se nõ transirent. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. uer. cxiij.

Vniuersitas qualiter consentiat, & an singuli separatim, uel omnes congregatim. glo. & do. in c. cùm omnes. de constit. & in c. j. de reb. eccle. non alie. in vj. Bal. in auth. hoc ius porrectum. de sacrosan. eccle. & in l. non ambigitur. & ibi Ang. de legi. Bald. in Spe. de instr. edi. ult. char. & omnino per Alex. in l. suum. §. hodie. ff. de pac. & per Bal. in l. j. v. q. de offi. consul. & per Bar. in l. omnes populi. ij. q. prin. de iust. & iure. & s. Consensus. el j. uer. xciij. & Alex. con. xlij. iiij. parte. quòd si singuli de per se donant, non ualet donatio.

Vniuersitas facere dicitur, quod priores uel antiani faciũt, seu consiliarij. Bal. de pace Constan. §. uniuersitatis. & Alex. in l. aut facta. §. fi. de pœnis.

90 Vniuersitas quandoq; incidit in edictum, & dolum cõmittit. in Spe. de dona. uer. quid si aliquis. el ij.

Vniuersitas non delinquit, & non punitur, nec excommunicatur, quia non habet animam. in Spe. de sen. excom. uer. item nota. & s. eo. uer. xxviij.

Vniuersalis est falsa, cuius aliqua particularis est falsa: unde tota potest negari ratione partis falsæ. in Specu. de posi. §. vij. uer. xj. considerandum est.

Vniuersales actiones quæ sint, & quomodo procedatur in eis.

Vniuersalia iudicia, & generalia, an differant. in Spec. de actio. seu peti. §. ij. uer. sed & si uis.

Vnum magnum præualet plurib. paruis. l. si is, qui. §. fi. de excus. tut.

Vnus expedit facilius res, quàm plures. Bartol. in l. si plures. §. quamuis. in fi. ff. de admi. tut.

Vnus non est numerus, sed principium numeri. glo. in l. si quis ante. de acqui. pos. Bald. in l. j. in j. col. in uersi. oppo. ista conditio. C. de conditio. inser. l. fi. ad Trebel. Cyn. in l. non ideo. de hære. insti.

Vnitas non capit diuisionem. in Spec. de arbi. §. sequitur. uer. quid ergo. el ij.

Vnum factum reputatur, quòd fit uno impetu, uel contextu. in Spe. de contuma. §. nunc dicamus. uer. sed pone, iudex.

Vna dicitur sententia, si plures una prolatione ferantur. Item,

Vna stipulatio dicitur, si plures fiant simul continuatiuè. in Spe. de reconuen. §. uidendum. uer. quasi. una sententia.

Vnum maleficium est, si plures uno impetu quis ictus fecit. in
† Spe. de sen. §. ij. uer. sed pone in statuto. † Et per Bald. in l. si familia. de iurisd. om. iudi.]

Vnica clamatio non sufficit ad inquirendũ. in Spe. de inquisi. §. j. uer. item quod tantum.

Vnica interpellatio dicitur, licet plures simul incõtinenti fiat, nisi per interuallum unius diei. in Specu. de app. §. iij. uer. & debent peti.

Vnius iure censentur plures loco unius succedentes. in Spec. de feu. §. quoniam. uer. nonò quæritur.

Vocabulum à diffinitione habet propriam significationem. Bartol. in l. j. §. ex qua. de tutelis. Sed in l. j. de testam. dicit, quòd magis sumit à diffinitione, quàm ab allusione.

Vocabula dispositiua quæ sint. in cle. ij. de elec.

† Vocabula sunt intelligenda, secundum quod uulgus intelligit. Bal. in consi. cccxxxv. in j. parte.]

Vocabulorum significationes sunt inuentæ per uulgus. Bald. in l. maximum. ij. col. uer. præterea. cui non competit. C. de lib. præte.

Vocatio legitima dicitur, quæ fit proprio ore superioris, uel quando mittitur nuncius, epistola, uel procurator. Bald. in c. ad hæc. pe. col. uer. quæro quæ sit uocatio legitima. de pa. iura. fir.

Vocatio per campanam non sufficit. Bald. in Marg. uer. Vocatio. Host. in c. in causis. de ele. & s. Citatio per campanam. uer. j. & ij. Contrarium nõ. in cle. ij. in prin. & ibi Car. post gl. de sen. excom. & ibi in iij. oppo.

Vocati ad eligendum possunt de benignitate expectari. Bald. ubi s. post Abb. anti. in c. cùm nobis. de elec.

Vocari in ius, qui non possint. in Speculat. de actore. uer. item repellitur. & de accu. uer. item omnis. in titul. de reo. per totum.

Vocandi non uocati faciunt actum non ualere. in Spe. de contuma. §. nunc dicamus. uer. sed pone.

Vocationis materiam uide s. uerbo, Citatio. per totum.

Volo, non est uerbum directum, nec obliquum, nisi secundum naturam uerbi, cui adijcitur. per Bart. in l. cùm quis. §. Seiam. de leg. iij. & in l. apud Aufidium. de opti. leg. Sed in l. quoniam. C. de testam. in j. not. dicit esse directum. Sed uide do. Alex. ibi declarantem qualiter Bartol. intelligi debeat. Bald. ibi dicit, quòd est uerbum precarium. Sed an trahatur ad fideicommissum. Bartol. in l. illud. §. tractari. ff. de codi. quòd sic, si apponatur cum institutione directa.

† Et quid denotet, uide do. Pet. Phil. Cor. in consi. cclij. incip. Primo. in litera L. in iij. parte. ubi quòd denotat præcisam uoluntatem.]

Volumus, est uerbum inducens præceptum. cle. j. §. uolumus. & ibi Card. de fo. compe. gl. in cle. j. de offic. uic. & ibi Card. & est inductiuum noui iuris. glos. & Card. in cle. j. de re. permu. & clè. j. in fi. & ibi Card. & glo. de censi. & tenet Card. in clè. exiui. §. demùm. de uer. sig.

Volo, prolatum à testatore, disponit, si erat in actu testandi, ut quia ad id uocauerit testes. l. Pamphilo. §. propositum. & ibi Bar. de leg. iij. Bar. in l. gerit. in iiij. col. uer. quæro, quid si con uocatis. & ibi Ang. ff. de acqui. hære. Sed caue, quia propriè loquitur in hærede, qui dicebat, Sitis testes, quòd uolo adire hæreditatem: non autem loquitur in testatore. Ideo addo Bartol. in d. l. serui. in principio, in ulti. col. quòd sic, per dictum §. propositum. & ibidem Bald. & Cyn. idem tenent. Sed Ang. Imo. Pau. de Cast. & domi. Alex. ibi tenent contra Bar. in ultimis uoluntatibus. Et idem tenet do. Ias. Mayn. in l. j. in ix. colu. in uer. iste est pulcher & subtilis passus. C. de sum. Trin. & fide cath. ubi mirabiliter respondet ad tex. in d. §. propositum. ut ibi per eum. Item uerum, si aliud cõcurrat, scilicet interrogatio præcedens, an uelit relinquere talis secundum Alexan. sing. in l. ij. §. si quis ita. de uer. ob. Item uerum, etiam in cõtractibus habentibus dependentiam de futuro, non in his, quæ incontinenti debent perfici. l. serui electione. in prin. & ibi doc. & Bartol. in ij. col. in uer. pro cuius declaratione. & ibi omnino uide do. Alex. in ij. col. in prin. cum infinitis concor. ibi per eum signatis, ff. de leg. j. l. in ementis. de contrahen. emp. Vide Bartol. in l. j. in ij. colu. in prin. in uer. huius gratia est sciẽdũ. & ibi Bal. in iij. co. in uer. tertiò oppo. & omnino ibidem per do. Ias. May. in vj. col. cũ quatuor seq. in uer. tertiò pondera tex. ubi poteris uidere, quid in contractibus, quid in iudicijs, & quid in ultimis uoluntatibus. C. de sum. trini. & Bald. in d. l. in ementis. v. q. & ibi uide gl. & Bal. in l. uerbum, uolo. C. de fideicom. & Bart.
† in l. j. in principio. ff. manda. † Et per Franc. Aret. in d. l. j. de sum. Trin. & per d. Pet. Phil. Cor. in consi. cxxix. incip. Visis. in litera F. in iij. parte, ubi an, & quando inducat dispositionem. & Fran. Are. in l. petit. in ij. col. de acqui. hære. & Bal. in l. fideicommissa. §. quanquam. de lega. iij.]

Volo talem in uxorem, intelligitur tunc contrahere matrimonium: secus, si dixit, Volo contrahere cum tali: nisi præcesserit tractatus de cõtrahendo. Cardi. in clem. j. xx. q. de consang. & affi.

Volo absoluere, non inducit absolutionem. s. uer. Absolutio.

Velle quis dicitur, quod de iure potest. Bald. in c.j.j. colum. de iura. calum.

Voluerit, in personam tertij collatum in contractibus importat arbitrium boni uiri. gl. in l. pe. ff. de arbi. Cyn. & Bald. in l. iij. C. de dotis promis. & Bald. in l. fi. C. de contrahen. emp. Alex. sing. in l. centesimis. §. fi. de uerb. obl. ubi tenet post Io. de Imo. in l. fi. de pretor. stipul. & Bal. in l. fi. C. de contrahen. empti. dicit hoc uerum, quando dolus abest: nam aliàs importat liberam uoluntatem, si agitur de damno uitando, & collatum est in arbitrium, uel uoluntatem tertij. Idem dicit, si agitur de lucro captando. Sed si est collatum in uoluntatē partis, intelligitur scilicet arbitrio boni uiri.

Volo, importat electionem, cùm quis dicit: Volo talem rem: secus, si dicit, Volo eligere Bart. in l. apud Aufidium. de opti. leg. Vide Bald. in c.j. ij. col. in princip. qui tamen loquitur in diuersa materia. de mil. uas. qui contu. est. & per Car. in cle. j. xx. q. de consan. & affi.

Volo, est cõtrarium uerbi nolo. Bar. in l. iam dubitari. in ij. not. ff. de hær. insti. no. in l. qui se patris. C. unde liber.

10 Volo, nolo, simul prolata, quid importent. Bal. in l. quidam elogio. ij. col. in uer. quid ergo, si sic dicat. C. de iur. deli. & s̄. uer. Imò. uersi. j.

Volam, & uoluero, quomodo ponitur. Bald. in l. uerbum. C. de fideicom. gl. & doc. in l. hæc uenditio. in princip. in uer. obstrictus. ff. de contrahen. emp. & in l. centesimis, §. fi. aliàs l. si ita stipulatus. §. fi. de uerbo. oblig.

Voluerit offendere, id est, uolũtariè offenderit in statuto. Bar. in l. fi. in uer. & ualet ad statuta. ff. de rerum diui.

Velle, & iubere, uel

Volo, & iubeo, idem sunt in ultimis uoluntatibus. Bald. in l. ij. in j. col. in uer. item nota, quòd in ultima uoluntate. C. communia de leg. gl. in l. quòd si ab initio. si cer. pe.

Velle & nolle, habent medium, scilicet non nolle. Bald. in d. l. uerbum, uolo. Quod est mirabile, quia non nolle exponitur, id est uelle, cum duæ negationes affirment. suprà, uer. Negatiua. uer. iij.

Voluntas imperat. Bald. in l. cùm quidam. C. de necess. ser. hære. insti.

† Adde, quòd uoluntas est appetitus boni cum ratione, secundum Aristo. lib. j. Rhetor. & habetur in §. j. xv. q. j. Et dicitur Græcè θέλημα.]

Voluntas una ad se trahit aliam. Bald. in l. j. ij. q. C. qui admitti. l. illud. & l. nec is. §. hæres. de acqui. hære.

† Voluntas, mens, & animus delinquentis attēditur in distinguendo maleficio: unde si quis accipit rem alterius, non intendens furari, an committat furtum propter intentionem, quá habet. no. in c. cùm dilecti. de accus. & in l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. Ad idem quod habetur in l. uerum. & in l. qui iniuriæ. & in l. qui ea mente. ff. eo. Abb. in c. cum uoluntate. de sen. excom.

Voluntas ex cõsuetudine præsumitur. l. Titianus. ff. quod cum eo. Bal. in rub. C. de instito. ad fi. in uer. secundò quæro. & in l. ij. C. ad Maced. & l. Macedoniani. in fi. eod. titu. & s̄. eo. uer. xxxix. & xliiij.

† Voluntas alicuius declaratur ex uerbis prolatis. Soci. plenè in j. uol. consi. vij. col. j. in fine.]

Voluntas nuda, id est, sine præsentia partis. gl. & Bar. in l. Pomponius. iiij. col. de neg. gest.

Voluntaria confessio dicitur etiam in tortura. s̄. Confessio in tortura. uer. ix. & seq.

Volens quid significet. Bar. in l. certi. §. fi. circa mediũ. uer. item opponitur, & uidetur. ff. si cer. pe. distinguit.

Voluntas sola sufficit ad obligandum Deo. l. si quis rem. §. uoto. de pollicita. Host. & Gof. in Summa, de uoto. Tho. de Aquino ij. ij. q. lxviij. Bart. in l. gerit. j. col. in uer. probo per rationem. ff. de acqui. hære.

* Volũtatis quæ ab initio sunt, ex pòst facto sunt necessitatis. c. licet. de uoto. l. in cõmodato. §. sicut. ff. cõmoda. l. sicut. C. de actio. & oblig. Bar. in l. si pecuniam. in princ. colu. iij. ff. de cond. ob causam. Ias. cons. cxlv. col. j. uol. j. Ay. Cra. con. ccvj. nu. 11. uol. ij. Æmilius Maria Manolessus.

† Volũtas an & quando habeatur pro facto, uide latè per Felin. in c. j. de præsump. in ij. col.]

Voluntas morte finitur. l. locatio. & ibi Bart. loca. & in l. centesimis. in §. fi. in ij. col. in uersic. ultimò formo hîc unam quæstionem. ff. de uerb. oblig. Cyn. in l. fi. & ibidem uide Bald. in vj. q. C. de cõtrahen. emp. Flo. in l. iiij. in prin. de serui, Archi. & doct. in c. si gratiose. de rescrip. & in Spe. de loca. §. vj. uer. quid si dominus. & seq. ubi etiam dicit, quòd finitur per reuocationem. De quo per Alex. in d. l. centesimis. §. fin. aliàs l. seq. de uerb. obli. & in l. post dotem. soluto matri.

Voluntas tacita dicitur, quæ ex ordine interpretatur, non expressa. Bald. in l. cùm uirũ. in iij. col. uer. deinde in hac quæstione. C. de fideicom.

10 Voluntas papæ, uel Imperatoris est pro ratione, uel pro lege. cle. ij. & ibi Car. in prin. de appel. & Insti. de iure na. §. sed quod principi. cle. j. & ibi Card. de immu. eccle. gloss. in cle. fi. de senten. excommun. ix. q. iij. cuncta. & c. per principalem. & ideo papa nuda uoluntate tollit ius positiuum. d. cle. j. & ibi Card.

† Voluntas principis, aut papæ, in dubio semper præsumitur fuisse talis, qualis de iure esse debet. Ita Bal. in l. ex facto. in prin. in tertio no. & ibi Alex. ff. de uul. & pup. & sequitur do. Iason ibi in quarto notabi. & in l. fi. in vj. col. uer. circa rescriptu. n. ff. de consti. prin.]

Voluntas sola facit baptismum, quando aqua haberi non potest, scilicet quo ad remissionem peccatorum, etiam originalis, non quo ad contrahendum matrimonium cum Christiana, nec quo ad percipiendos sacros ordines. xxviij. q. j. caue in glo.

Voluntas pro iussu ponitur in instrumento aditionis filij, quæ iussum patris requirit, & in instrumento patet, quòd uoluntate patris adiuit. Bart. & Pau. de Cast. & Ang. in l. is, qui hæres. §. neq; filius. de acqui. hæred. & Alex. in l. post dotem. iij. char. solut. matri.

* Voluntas testatoris omnibus dominatur. l. ex facto proponebatur. §. rerum. l. in conditionibus primum. ff. de conditio. & demonstr. And. Tiraq. in trac. de iure primogenior. q. liij. nu. 19. Æmilius Maria Manolessus.

Voluntas tacita testatoris, quòd tacita pupillaris excludat matrem, ex quibus deprehendatur. suprà uer. Mater succedit. uer. xxij.

Voluntas testatoris seruanda est. l. in conditionibus. de condi. & demon. l. nemo potest. & ibi Bartol. in j. oppo. ff. de lega. j. l. j. de testi. nisi sit inepta. l. seruo. §. nuptias. de lega. j. Itē nisi contra legem, ut quia domus destruatur. l. filius. §. ædes. eo. titu. d. l. nemo potest. l. si quis. la ij. & ibi Bart. de condi. & demonst. Imò etiam contra legem. Cardin. in clem. ij. iiij. q. de relig. do. Item nisi in casu l. at si quis. §. quid ergo. de relig. Item si expediat pupillo non seruari, quia non est seruanda l. in confirmando. & ibi Bartol. in iiij. not. ff. de confir. tu. l. quidam. §. usqueadeò. de adm. tu. & l. j. C. ubi pu. edu. de. l. ij. ff. eo. tit. ut quod conficiat inuentariũ, etiamsi testator prohibuit, uel quod alius detur tutor, si testamētarius mutauit mores in peius: ut per Bartol. in d. l. in confirmando. in iiij. no. & Barto. in l. si plures. la j. §. quamuis. ff. de admi. tut. Item etiā contra constitutionem episcopi. qua dicitur, quòd panni cum funere portati ad ecclesiam sint ecclesiæ: quia potest testator eos legare altari in ecclesia. Card. in clem. ij. in prin. viij. q. de relig. domibus.

Voluntas testatoris tacita à contrario sensu sumpta, reuocatur per tacitam uoluntatem l. fi. in prin. de lega. ij.

Voluntas testatoris nõ uitiatur ex falsa Latinitate. s̄. Falsa grāmatica. uer. iiij.

Voluntas mutari præsumitur in concedente propter mutationem morum eius, cui conceditur. Bar. in l. in confirmando. in j. no. ff. de confir. tu.

Voluntas præsumitur durare, nisi mutata probetur. l. fideicommissa. §. si rem. de lega. iij. & ibi Bartol. ubi dicit legatario incumbere onus probandi. & sentit Bart. in l. siue possidetis. C. de proba. Bald. in l. j. C. de colla. l. Lucius. in fi. de lega. j. quod per hæredē debet probari mutatio. & l. eum, qui. de proba.

† & l. fideicommissa. §. si rem. de leg. iij. † Et per Fran. Are. in l. j. de acq. poss. circa fi. xj. col. & per do. Barth. Soci. in consil. cxxxj. circa princip. iij. colum. in j. parte. & per do. Pet. Phil. Corn. in consi. lvj. ij. parte, in litera G. & in l. gerit. in ult. col. de acquir. hære.]

Voluntas hominis est ambulatoria usq; ad mortem. l. cùm hic status.

ſtatus.§.j.ff.de dona.inter uirum.l. quòd ſi iterum.de adi.le. Inſti.eo.ti.de adi.leg.per gl.in rub.l.ſi quis.in prin.de leg.iij. in Spe.de arbi.§.ſequitur de quibuſdam.in penul.char.uerſ. ſed nunquid uerbum.Addo bonum tex.in l.j.C.de ſacr.ſan. † eccleſ. † Et Dyn.in reg.lege. de regul.iur.iij.col.]

20 Voluntatis coniectura non ſufficit ad fideicõmiſſum. Bal. in l.cùm uirum.in ult.colu. uer. item nota conſiderari.C.de fideicommiſſ.

Voluntas eſt deliberatio animi intelligentis, & acceptantis id, quod uult: uel, eſt animi motus ſine coactione. Bald. in l. in ementis.iij.col.magna, in uer. modò uenio ad quæſtiones. C.de contrahen.emptio.

Voluntas iudicis à ſtatuto requiſita intelligitur de regulata à iure. Bart.in extraua.ad reprimendũ.uer. uidebitur.Item in his, quæ non poſſunt ordinari, niſi ſecundũ æquitatem, uel de iure, importat arbitrium boni uiri. Cy.& Bal.in l.ij.C.de do.promiſ.& in l.pe.iij.col.uer.quæro ergo, ſi in cõpromiſſo.C de arbi.& in l fi.ij.oppo. C. de contrahen. emptio. per Bald.Quod uerũ, niſi ſit uerbũ Libera. Bar.in l.ſi ſic.in prin. in ult.q.ff.de leg.j.& in l.j.de lega.ij.in j.col.in uer. ex his no. ubi dicit, quòd per uerbum, Si uoluerit, non importatur libera uoluntas, ſicut nec per uerbum, Arbitratus fuerit. Addo, quòd ſi dicatur, Facias pro arbitrio tuæ uoluntatis: dicit quòd etiam importat arbitrium boni uiri. Textus eſt in ca. nimis parua.de exceſſ.prælat.& in Spe. do.Alex.in d.l.ſi ſic. in iij.col.in uer.quid de his uerbis.ff.de leg.j.

Voluntas ultima poteſt mutari tacitè, & expreſſè.l.in ipſius.& ibi Bar.C.fam.erciſ.

† Voluntas teſtatoris dubia poteſt probari, & declarari per aliam ſuam ſcripturam priuatam. Textus eſt in l.alimenta.§.j. & ibi Bar.ad hoc not.ff.de alimẽ.leg.do.Iaſ.in l.qui filiabus. in prin. in j.col.uer vj.adde. ff.de lega.j. Adde do.Iaſ.in l.in cõuentionalibus. in prin.ad fi. ff.de uerb.obl.quòd ubicũq; de uoluntate contrahentiũ apparet quamuis uerba ſint ambigua, ſemper præferri debet intẽtio Et adde Pau.de Caſ.in l.ſi in uenditione.in ultimis uerbis.ff.communia prædio.]

Voluntas pia non ſolennis, & de iure ciuili, non dicitur teſtamentum propriè.Bar.in l.j.pe.col.in uerſ. quartò quæro. C. de ſacroſan.eccle.

Voluntas probatur etiam per teſtamentum imperfectum. l. fi. de reb.eorum Bart. in l.ij.§. teſtamentum.circa medium.ff. quemadmo.teſta.ape.

Voluntas an ſit pro cauſa in contractibus. Bald. in l. pactum. xvij q.C.de colla.

Voluntas, & poteſtas requiruntur ad actum faciendum, ſecundum philoſophum.& no.in c.cùm ſuper abbatia.uer. poſſet & uolet.de offi. dele. & in l. ſi filio.C.de dona.ante nup.l. omne uerbum.& ibi Bal.C.communia de leg.l.multum. C. ſi quis alteri, uel ſibi.Abb.in c.ſi ſacerdos.de offi.deleg.

Voluntas tacita reuocatoria legati debet ſolenniter probari. Bar.in l.hæredes palàm.§.j.in j.col.in j.q.ff.de teſta.

Voluntatem alicuius ſequens, uidetur mandatum eius ſequi. l.fi.& ibi Bal.C.de exercito.

30 Voluntas teſtatoris eſt implenda, ubi eſt maior pars hęreditatis.Bal.in l.ſi nõ ſpeciali. in j.col.in fi.C. de teſta.ubi uide. C.ubi de hær.agi oportet.& s̃. Hæres implere debet. Caue, quia licet multa ponantur de implenda uoluntate teſtatoris, tamen hic caſus non eſt.

Voluntas cadit in ſapiente, non in mente capto.Bal.in l. humanitatis.iij.col.ſuper iiij.no.C.de impu.& ali.ſubſti.

Voluntas facto declaratur.l.reprehendenda.& ibi do.C.de inſti.& ſubſti.Itẽ uerbis, modo, & forma.Bal.in l. nõ codicillũ. in ij.col.in prin.uerſi.extrà nota ex hac lege.C.de teſta.

Voluntas adeundi etiam in ultima uoluntate poteſt oſtendi. Bal.in l.ſi auia.in j.no.C.de iure delib.

Voluntas ſola, etiam ſine facto, ſufficit ad adeundũ.gl.in l.pro hærede.in prin. in uer.animo.ff.de acquir. hære.l. potuit.in uer.actus.C.de iure deli.facit Inſti.de hære quali.& dif. §.fi. aliàs pe.& l.ſi auia.pręal.Bar.in l.gerit.in ij.col.ff. de acquir. hær.& in q.debitor in diem, &c.& Ang.in d.l.potuit.ubi dicit, quòd ſola animi deſtinatio ſufficit. p d. l. ſi auia.Sed Bal. in l. potuit.in prin.dicit requiri operas, uel uerba cũ uoluntate. Adde s̃.uer. Aditio uer.lxix.& uer. Hęres adit.uer.xxij. Communis opinio eſt, ſecundum Bal.in d.l. potuit. vj. opp.

quòd actus requiritur.& in d.l.ſi auia.interuenit actus, quia teſtando adiuit. Idem tenet in l.cum antiquioribus. in j. col. in uer.his pręmiſsis collige notabilia.C.de iure delib.quòd aditio non fit ſine animo, & actu.

Voluntas poſterior ſeruatur, niſi prima ſit derogatoria.l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.de leg.j.& in l.ſi quis.in pr n.de leg. iij. l.clari.C.de fideicom.& s̃.in clauſulis.el iij. in uer. Derogatoria.uerſi.vij.cum ſeq.

Voluntas imperfecta probat uoluntatem. l. in teſtamento. de fideicom.lib.l.fi.de re.eorum.Bart.in l.gerit.v.col.in uer.circa ſecundum ſpeciale ff.de acqui.hæred.

Voluntas imperfecta, id eſt, non ſolennis, inter liberos uoluntas eſt.l.hac.§.ex imperfecto.C. de teſta. & s̃ Teſtamentum qualiter.uer.vij.Addo etiam in uer. Teſtamentum imperfe† ctũ.uer.xviij.& ſequen.†Et per Franc.Aret.in c. ſi is, qui. de teſt.]

Voluntas teſtatoris dubia interpretari debet ex uſu eius. gl.& doct.in l.legata. §.fi.in u r.uoluntatẽ.ff.de ſupell.leg.l.ſi ſeruus.§.fi.ff.de leg.j. l.præd js.§.Titio.& ibi Bar.de lega.iij.& Bartol. in d.l. præd:js.§.qui domum. ad fi.ubi dicit ſecus in uoluntate uenditoris.& tenent Barto.in l.alimenta.in prin. & ibi no. de ali. le. ubi etiam dicit interpretari ex ſcriptura teſtatoris. & gloſſ. in l. qui concubinam.§.ij. uer.in tabulis. ff.de leg.iij.& in l. à filio. §. fi. de ali. le. & in l. Neſennius. de neg.geſt.Item,

Volũtas teſtatoris probatur eo, quod quis fecit ſecundũ conſuetudinem eius.Bar.in l.nomẽ.§.filio.de leg. iij. Adde Bar. in l.cùm de lanionis.§.aſinam.de fun.inſtru.

† Voluntates hominum uarię ſunt. do.Petr.Phil.Cor.in conſ. incip:In præſenti.in litera C.in iiij.parte.]

† Voluntas in mente retenta nihil operatur.do.Bartho.Soci. in conſi cxxxj.incip.In præſenti.circa prin.iij. col. & Franc. Are.in l.Titia §.iterum reſpondit.el j.de uerb.obl.in fi. & in l.pro hærede.de acqui.hære.in prin.j.col.& in l.cùm quid.ſi cer.pe.& in l.filio.ibi. in fi.C.de iure delib.& do.Barth.Soc. in d.l.cùm quid.nu.46.]

40 Voluntas ſpontanea probari non poteſt probato metu.Innoc.fin.& Io.And.Io de Imo.Abb.& doc.in c.ſuper hoc. de renunciatio.& s̃.uerbo, Metus.

Voluntas teſtatoris probatur ex coniecturis. l. decet. in prin. de leg.j.Item,

* Voluntas teſtatoris non ex eadem tantum, ſed ex alijs etiam ſcripturis probatur.l.alimenta.§.j.ubi Bart. ff. de alimen.legat.Iaſon conſi.lxxxvij.col.vij.in princip.uol.iiij. Æmilius Maria Manoleſſus.

Volũtas teſtatoris quot & quibus modis probetur.Bart.in l.ij. v.q.prin.de uulga.& pupilla.& Alex.con.lxxxj.iiij.parte.

Voluntas teſtatoris debet interpretari, ut ſeruetur æqualitas inter filios.s̃.uer. Æqualitas.uer.iij.

Voluntas teſtatoris præſumitur eſſe talis, qualis eſſe debet de iure. Alex. conſi.ciij.iiij.parte. Bald. in l j.C.de impu.& ali. ſubſti.& in l.j.C.de ſac.ſan.eccle.Io.de Imo.in l. ſi. de condi. & demon.& Pe.de Anch.in c.j. xiiij. q. prin. de conſti.& Alex.conſ.xlvij.ea.iiij.parte.& plenius per And.Barb. in con. Spectabitur, &c. xiiij. col. quod eſt poſt conſi.xlvj.Alex.de Imo.iiij.parte.ubi idem dicit, quòd præſumitur uoluiſſe teſtator id, quod conſuetudo, uel ſtatutum loci ſui diſponit.& Dyn.Barto & Angel.in l.hæredes mei.§.cùm ita.ad Trebel. Idem in uoluntate contrahentium.s̃.uerbo, Contrahentes. uerſicu.xxxiij.

Voluntas non poteſt mutari quatuor rationibus, ſcilicet propter obligationem contractã.l.ſicut.C.de actio. & oblig.Itẽ propter ius quæſitum parti.l.ſi.de pact.Item propter rei cõſummationem.puta per litis conteſtationẽ.Item ſi ſit executio facta.Bal.in l.ſi cùm dotem.§.ſi patri.quia Bal.tantùm loquitur in iure quæſito propter ceſsionem.

Voluntas teſtatoris tollit ſuſpicionem fraudis. l. qui autem. ſi quis omiſ.cauſa teſta.Bartol. in auth. matri. C. quando mutu.of.fun.po.

† Voluntatis mutationem plura impedientia uide per Socin. j.uol.conſi.cxiiij.col.fi.]

Voluntas teſtatoris potius, quàm uerba debent inſpici.l.pater Seuerinam.de condi.& demon.l. in conditionibus. eo. titu. Bar.in l.ſi ita ſcriptum.in prin. ff. de lib.& poſth & s̃. Mens.

uer.ij.& s. Verba testatoris.uer.j.& Bald. in l.cùm uirum. in iij.col.in uer.deinde nota.C.de fideicom.Item,

Voluntas contrahentium potius, quàm uerba debet inspici.l. fi.& ibi Bar.in ij.no.C.quæ res pig.ob.pos.

* Voluntas testatoris in fideicommissarijs substitutionibus inspicienda potius est, quàm uerba.l.cùm proponebatur.ff. de leg.ij.l.iij.§.conditio.ff.de adimen.legat.l.Publius.§. fin. ff.de cōditi.& demonst.l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Treb. l.iij.C.de lib.præter.l.cùm quæstio.in extre.C. de leg.l.cùm uirum.C.de fideicom.c.intelligentia.c.in his. de uerb. sign. Iason consi.cciij.col.iij.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Voluntatis etiam ex præsumptionib.& coniecturis sumptæ maior in fideicommissarijs substitutionibus ratio est haben da, quàm uerbor.l.cùm uirum.C.de fideicommis.l. Lucius. ubi gloss.ff.de hæred.instituen.l. filiusfamiliàs. §. cùm quis. ff.de leg.j.l.cū pponebatur.ff.de leg. ij. Oldra. cons. cclxix. Iason.cons. cciij.col.iij. uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Voluntas coacta uoluntas est.l.si mulier. §. si metu. el ij.& ibi Alexand.post Bartol.& doc.ff.quod met.cau. Quod uerum, quando agitur de proprio, non de alieno negotio. Bald.in l. ij.§.sed & si quis.in fi.colu. in uer. quid si populus. C. communia de leg. Sed an in matrimonio, s. Matrimonium qualiter.uers.vj. Quòd nō: non tamen dicitur sponte facta. Alexand.ubi s. † Et do Pet.Phi.Cor.in consi.ccxlij.in litera A. in iij. parte.].

50 Voluntas dubia testatoris importat institutionem inter liberos tantùm.gl.in uer.diuidit.& Bal.in l.quoties.in j. q. C. famil.erci.& Bald.in l.captatorias.ij.col. in prin. in uer. item circa relicta filij.de testa. mili. quod relictum filio per uerba communia intelligitur iure institutionis. & s. uerb. Institutio.uersi.xxxv.& xlviij.

Voluntas libera quæ dicatur.s.uer.Libera.uersic.x.

Voluntas tacita prodest.in Spec.de teste.§.j. uer. sed nunquid orthodoxus.

Voluntas secreta cordis in facie legitur.in Specul.de peti. sen. circa medium.

Voluntatem declarari uerbis, uel factis, nihil refert. in Spe. de suc.ab intest.uer.pone, quidam.

Voluntas nostra, si non accedat in his quę accidunt, nō est imputandum nobis.in Spe.de iniu. §. sequitur uidere. uer. sed pone, inimicus.

† Voluntas ultima quę dicatur, uide do.Pet.Phil.Cor. in con. ccxxxij.incip. Viso.in litera F.in iiij.parte.]

Volūtatis materiā supple s.uer. Vltima.per totū. & uer. Mens. per totum.

Votum de non comedendo carnes in sexta feria seruandum est, etiamsi ea die contingat natalis Domini nostri Iesu Christi.c. fi. de obser. ieiu. ubi dicitur licere carnes comedere ea die propter festum, licet qui abstinent nō reprehendantur.

† Adde, quòd uotum est propositi supererogantis promissio Deo facta propter bonum finem, ex deliberatione firmata, secundum Richar.in iiij.Sent.dist.xxxviij.arti.iij.propterea dicebat dominus Ioan. Gerson in regu.mora. quòd religiosus quamuis peccet grauissimè fornicando, tamen non est uoti fractor: quia antea fuit semper obligatus non mœchari. Et dicitur Græcè εὐχή.]

† Votum efficaciter obligat uouētem, licet ab aliquo uotum non fuerit receptum. Et est ratio, quia uotum fit Deo, qui ubiq; est præsens, & semper intelligitur recipere uotum: ut in c.ex parte.& ibi Abbas de censi.]

† Votum abstinentiæ, ut ieiunium, non obligat uxorem marito inuito: quinimò etiamsi maritus consensisset, potest postea reuocare, licet peccet reuocando: quia uxor de iure diuino & humano tenetur parère marito: ut in c.manifestum. & in c.uoluit.xxxiij.q.v.Abbas in cap. charissimus. de conuer.coniu.]

† Votum continentiæ si emisit uxor, ualet in sui præiudiciū: ut in c.placet.de conuer.coniu. non tamen in præiudicium mariti. Sed si simpliciter uouit, & maritus cōsensit, siue perpetuò, siue ad tempus, potest ipse exigere debitū, licet peccet: ut in c.charissimus.de conuer.coniu. Sed si uouit uterq; continentiam, compellitur illam seruare, nec tunc uxor debet debitū reddere: ut in c. quod Deo pari. xxiij.q.v. Vnum tamen nota, quòd si post uotum continentiæ uiri & uxoris proles nascatur, est illegitima: quia quo ad debitum carnis, non erat matrimonium inter eos.no. gl. in c.ministri. lxxx. dist.no.Innoc.in c.dudum.de cōuer.coniu.Idem, & fortius, si uxor uouit continentiam, marito religionem intrante, uel ad sacros ordines promoto: quia si de nouo nascatur, soboles est illegitima. Ita concludit Abbas in d.c.charissimus.]

† Votum emissum ingrediendi religionem, uel alium pium actum faciendi cum mentis turbatione, seu alienatione, uel cum furore, seu iracundiæ calore, non obligat apud Deum: quia Deus uoluntarium, non coactum militem sibi eligit: ut in c.non est.xv.q.j.Facit qđ in simili no.in c.sicut. de iureiu. ubi iuramentum calore iracundiæ extortum non ualet. Facit optimus tex.in l.ij.ff.ad legē Iul. maiest. Simile dicimus, quòd confessio calore iracundiæ emanata non præiudicat. gl.est singularis in c.ex literis. de diuor. nisi detur perseuerantia: ut ibi no.gl.& Abb.in d.c.dudum.]

† Votum ubi impeditur aliquo facto intrinseco, non obligatur uouens ad implendum, etiam impedimēto cessante. Ita dixit Abbas in c. quidam. de conuer. coniu. ubi dicit illum tex.facere ad quęstionem, nunquid filiusfa. teneatur exequi uotum, post quam fuit liberatus à patria potestate, si est tale, quòd non potuit sine consensu patris emitti.& facit ille tex. quòd non. Contrarium tenet Innoc.in c.scripturæ.de uoto. & ibi plenè per Abb.]

† Votum si quis fecit ante ingressum religionis, non potest illud post ingressum exequi: ut not. in c. monachis. xx. q. iiij. Quod intellige in uoto religioni non consono: nam si prius uouisset dicere psalterium, uel quid simile, nō puto hoc tolli per ingressum religionis. Et sic limitaretur tex. d.c.scripturæ. nam quemadmodū post ingressum uoto possunt se obligare ad hoc, ita & uotum emissum ante ingressum, ex quo est compassibile cum religione, non tollitur per ingressum. Pro hoc c.j.d.c.scripturæ.in iij.colum.de uoto.]

† Votum peregrinationis non potest emittere clericus secularis sine consensu episcopi sui, sed uotum continentiæ, seu religionis sic. ad hoc c. duo sunt. xix. q. ij. de episcopo. Dic quòd nec uotum peregrinationis, nec religionis potest emittere sine licentia superioris: ut in c.licet.de regula. Fallit in uoto ultramarino: ut in c.magnæ.de uoto. Idem dicendū in abbate, ut sine consensu episcopi hic uota nō possit emittere, uel sine licētia sui superioris.xviij.q.ij. c. abbates. Abb. in d.c.scripturæ.in fine.]

† In uoto dispensare possunt episcopi, & superiores, non autem prælati inferiores. Hoc probat text. in c. j. iuncta suprascriptione.de uoto.& ibi Inno. Pro quo facit, quod ipsemet no.in c.ij. de eo, qui fur.or.rece.ubi ponit unam regulam, dicens nullum prælatum citra episcopum posse dispensare in aliquo casu, nisi in casibus in iure expressis. Quam regulam sequuntur doct.in c.fi. de postula. præla. Vide tex. in cle. ij. de priuil.ubi probatur notabiliter, quòd prælatus citra episcopum non potest absoluere à sententia excommunicationis à canone promulgata, nisi in casibus à iure expressis. Abb.in d.c.j.in ij.col.de uoto.]

† Votum nunquid possint emittere uxores pro subsidio terræ sanctæ sine consensu uirorum. Host.concludit, quòd uotum ualet sine consensu mariti, sed nō debet mulier exequi sine licentia ipsius mariti, si est iuuenis, & suspecta de incontinentia.ar. in c. cùm sis. de conuer. coniu. Sed si est mulier senex, potens ad ducendum bellatores, tunc compellitur exequi uotum. ar. d. c. ex multa. & in ca.præcedenti. in fin. quod satis placet Abb.in d.cap.ex multa.in ij.col.]

Votum abstinentiæ factū ab uxore sine uiro, non obligat eam. gl.xvij.q.j.sunt quidam.xxxiij.q.v. manifestum. Item nec factū à monacho sine abbate.d.glo.& in c.monacho.xx.q.iiij. Item nec à seruo sine domino.d.gl.

Voti fractio est peccatum mortale, si fuit factum deliberatè. alias non.gl.xvij.q.j.in summa.

Votum de seruiendo monasterio in perpetuum, ualet. Inno.in c.inter dilectos.circa medium.uer.sed oppones ergo. de donatio.& s. Obligatio personalis.uer.ultimo.

Votum alij unitum non mutat naturam suam. Innoc. in ca. secundo.in gloss. in uerbo, Terminus.de reli. do.Bal.in Marg. uer. Votum.in prin.

Votum in melius commutari potest, sicut iuramentum. Bald. in d. uersi. ij. allegat Innoc. in d. c. ij. de relig. domib. ubi hoc clarè non dicit.

Votum non solenne non intelligitur ratificari. Bal. ubi s. in fi.

Votum castitatis non excusat uxorem uolentem uti uestibus nigris, inuito marito. s. Vxor. el j. uer. xliiij.

Votum qui implet, minus meretur, quàm qui idem sponte facit: quia in necessitatibus nemo est liberalis. glo. no. in c. fi. in uerbo, uoluerit. de obser. ieiu. xxxix. q. v. qui sint. Sed glo. sing. tenet contrà, in cle. j. §. singularis. de reliq. & uen. san. & ibi Cardi.

16 Votum dissoluitur per ingressum religionis. c. scripturæ. de uoto. & s. eo. uer. iiij. Item per cōtractum matrimonij, accedente uoluntate uiri & uxoris. xxiij. q. ulti. noluit. c. mulier. c. quod Deo. & c. manifestum.

Votum non obligat filiumfami. sine consensu patris de iure ciuili: secus de iure can. s. uerbo, Filius obligatur. uersic. iij. gl. xvij. q. j. c. j. quæ etiam dicit idem in seruo, & in uxore, & in monacho. Addo Ludo. in singulari ccccxc. ubi assignat tres urgentes rationes. Addo etiam Panor. in c. scripturę. de uoto. & ibi uide Innoc.

Vota infirmorum an obligent. xvij. q. j. per totum.

Votum ab uno factum pro alio, non obligat illum, pro quo factum est. xx. q. j. quicquam. & Card. in cle. j. §. ad hæc. C. de sum. tri. ubi dicit secus in baptismo.

Votum continentiæ potest papa ex causa dissoluere. Car. post Innoc. in c. cùm ad monasterium. de statu monach. & Card. in cle. ij. vij q. de æta. & quali. & in cle. ij. §. j. iij. no. & viij. q. de pœ. & remis. & in c. j. de uoto.

Votum eundi ad sanctum Iacobum, uel Hierusalem, rectè impletur, etiamsi non semper in itinere habeat mentem eundi pro uoto ad sanctum Iacobum, uel Hierusalem: licet secus sit in clerico dicente officium, quia semper debet habere cor ad Deum: ut per Card. in cle. j. in prin. q. j. de celeb. missarum.

Votum de dando ad frumentum annuatim certæ ecclesiæ, non expressa quantitate frumenti, non obligat. Goffre. in c. ex parte. de decimis. Sed Archidiaco. j. q. j. sunt nonnulli. tenet cōtrà, ut possit agi, quòd declaretur arbitrio boni uiri. Alex. in l. ita stipulatus. de uerb. oblig. iij. col. & s. Incertitudo. uer. j. & vij.

Votum dicendi officium uirginis quotidie factum à clerico, uel monacho obligatis ad officium longum, debet impleri, etiamsi monachus promoueatur ad ecclesiam secularem. Card. in cle. fi. in fi. de cele. missa.

Votum an transferat dominium in ecclesiam sine traditione. s. uer. Dominium transfertur. uer. xxij.

Votum factum ad impulsum alienum, nō obligat, sed proprio impulsu sic. xvij. q. iiij. sunt qui opes. per gl.

20 Votum à quo, & qua actione petatur. Bar. post glo. in l. ij. in fi. ff. de pollicita.

Votum qui rumpit, dignus est diuino supplicio. xvij. quæst. j. Ananias.

Votum non inducitur, nisi per uerba emissa non enunciatiuè, sed solenniter, & deliberatè. Bar. in l. gerit. de acqui. hæredi. iiij. col. in uer. & quid dixi, si illa uerba.

Votum clericandi factum ante delictum excusat à pœna delicti eum, qui factus est clericus post delictum. Bal. in l. j. in fi. C. an ser. ex fac. suo.

Votum pro sanitate recuperanda an obliget. Hostien. & doct. in c. scripturæ. de uoto. ubi Innocen. ut in gloss. sua, in uerbo, religionis. & ibi Panor. in j. colum. in fi. ubi etiam quærunt, nūquid restituta sanitate possit compelli ad uoti executionem. Innoc. quòd sic. Vide latius per Panor. & doct. in c. sicut tenor. de regul. xvij. q. j. per totum. & in Spec. de monach. uersi. xxij.

Votum de non contrahendo matrimonium, uel de seruanda castitate, ualet. in capi. iij. qui cle. uel uouen. Barto. in l. adigere. §. fina. de iure patro. & plenius in capit. rursus. qui cle. uel uouen.

Votum de ieiunando certis diebus an sit seruandum, si pòst intrat religionem, in qua illis diebus non ieiunatur. gl. in c. si uerè. xvj. q. j. sed quid si aliquis, &c. Vide Abb. in c. ex parte. de censi.

Votum de intrando religionem si nō seruetur, quomodo agatur contra eum. in Spe. de reg. uer. eodem etiam modo.

Votum de dando aliquid ecclesiæ, obligat, licet tempore uoti clericus ecclesię, uel rector eius erat absens. Abb. no. in c. ex parte. de censib.

Votum generale obligat. Vide omnino Abb. in c. ex parte. de censibus.

30 Votum testatoris hæres non implens quomodo conueniatur. in Spe. de uoto.

Votum solenne dicitur, quando interuenit susceptio ordinis sacri, uel uestis sacræ, uel cùm profitetur in manu abbatis, uel monachi, uel abbatissæ, coram testibus. Sed uotum simplex dicitur sine his, uel aliquo prædictorum, licet coram testibus. glo. est ordi. in c. rursus. in uerbo, apud Deum. qui cle. uel uouen. Primum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. Secundum impedit contrahendum: quasi dicat, non debet quis contrahere post latum uotum. tamen si contrahit, tenet. per c. consuluit. eo. ti. & c. meminimus. cum si. eo. tit. & in Spe. de iureiur. ad fin. in uer. in summa nota.

Votum de intrando religionem simpliciter, intelligitur de approbata. Ioan. And. in c. ex parte. de censi.

Voti materiam supple in tit. de uoto.

Vox est nuncius cordis. Baldus in tractatu Schismatis. xij. colum.

Vox communis & fama præfertur dictis aliquorum, etiam affirmantium. Inn. in c. inquisitionis. in gl. in uer. infamatum. de accu. Bal. in Marg. uer. uxor. uer. j.

Vox publica præiudicat priuatæ. glo. in l. testamento. in uersi. igitur. in fi. ff. de hær. insti. Bal. in l. quicunque. C. de ser. fug. ult. col. in uersi. item nota, quòd ius fisci.

Vox electi an augeat numerum eligentium. Hostien. in c. fi. de elec. & in c. cùm in iure. de offic. deleg.

Vox in electione datur tripliciter, scilicet de iure, & de facto, scilicet quando à personis idoneis. De facto tantùm, quādo à personis suspensis, uel interdictis. Item nec de iure, nec de facto, quando à personis omnino inhabilibus. gl. & doct. in c. ut circa. in gl. in uerbo, eligentium. de elect. in vj.

Voce priuatus non potest esse procurator alterius ad dandum uocem. Car. in cle. ij. q. xj. de æta. & quali.

Vox est fructus beneficij. & gl. in c. cùm uenisset. de resti. in integr. Car. in cle. ij. q. ulti. de æta. & quali.

Voces in collegio an dentur separatim à singulis, uel congregatim. s. uer. Vniuersitas. uer. lxxxviij.

Voci uiuæ cum iuramēto plus creditur, quàm mortuæ: id est, scripturæ priuatæ. in authen. de instru. cau. & fide. §. sed & si quis. uer. si uerò tale quid. ibi: nos æstimamus, &c. Alex. cōs. cix. iiij. parte.

10 Vox an communicetur non collegiato. s. Collegium. el j. uersic. xlj.

Vox fœminæ minus ualet, quàm masculi. Bal. in c. j. §. hoc autem. el ij. quem legit cum §. decedēte. in viij. col. qui feu. da. po. Flo. in l. per fundum. de serui. rust. prædi.

Vox per literas dari non potest. c. si quis iusto. de elec. in vj.

Vox in electionibus est indiuidua. Bal. in l. si plures. in prin. in uer. item electio. C. de condi. inser. Quod uerum, etiamsi unus habet uocem suam, & alterius: quia nō potest dare uni unam, & alteri alteram. Alex. in l. si conuenerit. §. si nuda. de pigno. actio. per c. si quis iusto. de electio. in vj.

Voce priuari possunt absentes, qui uolunt interesse electioni. Bal. in l. j. ulti. col. uer. duodecimæ, & ultimæ. C. quando nō pe par. per c. ex literis. de consti.

Voces absentium accrescunt præsentibus. Bal. ubi s.

Voces duas an & quando quis habeat. in cap. cùm olim. & ibi doc. de re iudi.

† Voces an possint diuidi p eū, qui habet duas: unā ex se, aliā ex persona alterius. uide Feli. in c. quamuis. de offi. deleg.]

† Voces non soluunt propriam speciem actus. uide Bald. in consi. cxx. in iij. parte.]

† Vocem meretur, an tradatur. uide Bald. in consi. ccccxlv. in v. parte.]

Vox uideri non potest, sed audiri: licet, secūdum Aristotelem, aliqua sit uox alba, aliqua nigra. in Spe. de teste. §. nunc tractandum. uer. de auditu.

Vox uiua præfertur mortæ. in Spec. de proba. §. uidendum restat. uer. sed pone.

Vox unius uox nullius. in Spe. de iur. dela. uer. igitur. l. iurisiurandi. C. de testib. nisi in denunciatione Euangelica. Bald. ibi in ij. col. in uer. tertia autem denunciatio. Itē nisi quando uni testi creditur. s̄. Testes quot. uersic. xxxvij. Vide Bart. in consi. In Christi nomine, amen: tres articuli.

20 Vox iudicis non omnis habet uim rei iudicatæ. in Spec. de appel. §. restat uidere. uer. sed quid dices.

Vox ad eligendū potest delegari. c. scriptum. de electio. Quod uerum ab impeditis iusto impedimento, uel à non impeditis, si præses antè consentiat.: aliàs secus. ibi. & c. si quis iusto. in vj. eod. tit. & Phil. in c. constitutus. de appel. quo casu uoces non possunt diuidi. d. c. si quis. & Alex. in l. si conuenerit. §. si nuda. de pigno. act. Item uerum, scilicet ubi de collegio, non extraneis, nisi de consensu aliorum. d. c. si quis. §. j. Phili. ibidem. Item uerum in omni actu capitulari. Ioan. And. in regula, quod alicui. in vj. Item uerum in omni uniuersitate. Phili. & Sicu. ubi s̄. Item nec uni de collegio, in casu cle. j. & ibi Car. post gl. de regu.

Vocis publicæ materiam supple s̄. uerbo, Fama. uersic. j. & per discursum.

Vrbs intelligitur, scilicet Roma per excellentiam. Instit. de iure nau. §. ius autem. nisi addatur uerbū Sacra, quia intelligitur de Hierusalem. Bald. in l. ij. C. de nau. fœno. Primum etiam probatur in cle. ij. & ibi Card. de re iudi. in cle. j. in prin. de iureiur. & c. felicis. §. fi. & ibi doct. de pœnis. in vj.

† & Alex. in l. ij. de uer. signi. † Et dicitur Græcè ἄστυ.]

Vrbis appellatione uenit comitatus, non districtus. Bar. in l. j. §. cùm urbem. in iij. no ff. de offi. præfec. urb. Item & suburbia. l. urbis. in prin. & ibi Bar. & doc. de uerb. sig non tamen castra & uillę. l. nā quod liquidæ. §. fi. de pen. leg. Bar. in l. sed & reprobari. §. fi. in ij. col. in uer. sed certum est, quòd appellatione urbis. in lectu. Nico. de Neap. ff. de excu. tut.

Vrbis præfectus cognoscit intra centum miliaria ab urbe. in Spe. de iurisdi. om. iudi. uer. magni.

Vrbe maior est orbis: in Spe. de rescrip. præsen. §. ratione autē causæ. uer. quid si uagatur.

Vrbe compulsum qui se dicit, habet contra se præsumptionē. in Spe. de proba. §. uidendum restat. uer. ultimò nota.

Vrbis materiam supple s̄ uer. Ciuitas. per totum.

Vsque, si ponitur super numero, uel super personis, includit, ue quādo est mens proferentis, secundū quam includit, & excludit: sed in dubijs si fauor est, includit: aliàs excludit, nisi mens offendatur. Bal. in auth. hoc amplius. ultima col. in uer. nota de dictione, usque. C. de fideicom. Itē in dilationibus includit semper. Bal. in c. j. §. decedente. ult. col. in uer. extra nota. qui feu. da. pos. Quandoq; autē includit. in Spe. de dispu. & alle. §. post hoc. in uer. item dictio, usque. & de accusatio. §. sequitur uidere. uer. cæterùm. Quandoque excludit. in Spe. de cita. §. j. uer. Item excipitur quòd citatio. & §. iij. uer. item not. Sed uide glo. & doc. in l. j. ff. de pigno. act. Sed caue, quia ibi gl. & doc. non loquūtur de dictione Vsque, sed de dictione Præter. in l. patronus. §. Sempronio. & ibi Bart. latissimè ff. de lega. iij. in l. à caligato. per Bald. & doct. C. de nup. Bar. in l. semper in stipulationibus. de reg. iur. l. id est, usq;. ubi gl. & Bar. qui eā legit in l. si oleū. §. merito. ff. de dolo. l. quidam in testamento. de leg. ij. Bar. in l. meminisse. in uer. & pro declaratione. ff. de offic. proconf. Bal. in auth. hoc amplius. ult. col. in uer. nota de dictione Vsque. C. de fideicom. & in c. j. §. si quis de manso. vij. col. in uersi. quæro de fluminibus, utrum ueniant. de contro. inue. & in addi. Spe. de cita. uer. aliud est citare. & de dila. in prin. & ibi Sp. §. j. uer. sed pone. Ita Ang. in auth. ut ab illustri. col. v. glo. & Ray. in l. filiusfa. §. j. in uer. usque. ff. de leg. j. Archid. in c. si gratiose. de rescript. in vj. gl. in c. j. in uer. usque. de ordin. ab episcop. & Geminianus in c. statutum. de præbendis. in iiij. colum. in uersic. inducit etiam. lib. vj. & Oldrad. consil. xlix. incipiente, Consueuit dubitari. Addo do. Alexand. in l. j. §. nunciationi. in xij. colum. in uer. quærit etiam. Ioan. de Imo. ff. de oper. no. nuncia. & eundem in d. l. patronus. §. Sempronio. post Bar. cum concor. ibi per eum signatis. Bald. in l. ex facto. in §. item quæro. & ibi uide do. Alex.

† in ij. col. ff. de uulg. & pupil. † Et plenè per do. Soci. in consi. xxv. incip. Domi. Fran. syndicus. uersic. quare assumo. cum uer. seq. in j. parte. char. xlvij. & per Felin. in c. quod ad consultationem. de re iudi. circa princip. ij col. & per Fran. Are. in l. eum, qui certarum. in prin. de uerb. obli. & Bal. in l. meminisse. de offic. procon. & Fran. Aret. in l. quicunque. C. de procu. & Fran. de Cur. in tract. suo Feud. in iij. parte succes. transuersalium.

Vsucapio est adiectio, uel acquisitio dominij per continuationem temporis longè diffiniti. l. iij. ff. de usucapionib.

† Adde, quòd usucapio est nomen generale: comprehendit enim latè sumpto uocabulo, præscriptionem, ut probatur ff. de usuca. iuncto rubro cum nigro: ut ff. de diuer. & temp. pręscrip. per totum. sed propriè & strictè, usucapio est in rebus mobilibus, & se mouentibus: pręscriptio uerò in rebus immobilibus & iuribus incorporalibus: ut Instit. de usuca. & longi temp. præscrip. in j. rubri. & uide ibi glo. quæ est in uer. usucapiantur & dixit Bart. in l. seruitutes. ij. ff. de seruit. quòd olim nomen usucapionis comprehendebat usucapionem, & præscriptionē: ut in l. ij. & in l. eum, qui. de usuca. sed postea Iustinianus usucapionem attribuit rebus mobilibus, & præscriptionem rebus immobilibus: ut in l. unica. C. de usucap. trāsferen. & in usucapione sufficit triennium. ut ibi. & latius no. xvj. q. iij. in summa. Et an usucapio habeat locum contra ecclesiam, uide Dyn. in regula, possessor. de reg. iur. lib. vj. Abb. in rubr. de præscrip. remittit se ad dicta per c. j. de in integrum restitutione.

Vsucapio triennalis currit etiam contra ignorantem. Bal. in l. cùm longi. in ij. col. in prin. in uer. & adde, quòd sicut usucapio. C. de longi temp. præscri.

Vsucapio inualida etiam quo ad fructus non proficit. Bal. in l. ij. C. si quis igno. rem mi.

Vsucapio in re litigiosa an pcedat. Ang. in auth. de liti. iij. col. in uer. erat & tertius effectus. col. viij. quòd non.

Vsucapio currit contra hæreditatem iacentem. s̄. Præscriptio contra quos. uer. x.

Vsucapio contra prohibitum alienare, non currit. s̄. Prohibitus alienare. uer. iij.

Vsucapi po est res alteri hypothecata. l. usucapio. & ibi Bald. C. de pigno.

Vsucapiendi cōditio transfertur per traditionem factā à non domino. l. clauibus. & ibi Bar. de contrahen. emp.

Vsucapiens uidetur habere ex titulo præcedēti. l. si extraneus. & ibi Bar. de dona. inter uirum.

10 Vsucapionis exceptio in re mobili cēsetur opposita per exceptionem longæ præscriptionis. Bald. in l. j. ix. col. uer. tu dic, quòd aliquando. C. de ser. fugi.

Vsucapio non impeditur, licet possesio non sit uacua. Bart. in l. misso. ff. pro emptore.

Vsucapio interrumpitur per missionem in possessionem causa rei seruandę. Bar. sing. in l. Cellus. in iiij. col. in uer. sed pone, quòd aliquis. ff. de usuca.

Vsucapio cœpta ante prohibitionem alienandi non interpellatur per prohibitionem sequentem. Bal. fin. in l. j. in fi. C. de long. temp. præscrip.

Vsucapio triennij sufficit ad impediendum sequestrum. cle. j. & ibi Car. de sequest. pos.

Vsucapi non potest indebitum scienter receptum. s̄. Præscriptio de quibus. uer. lj.

Vsucapio quomodo habeat locum in contractu innominato. per Bal. in l. j. C. pro donat.

Vsucapi potest res, quæ possidetur per uiam expulsiuam. nisi prius ad dominum reuertatur in l. si partem. in fi. & ibi doc. & Bar. C. pro emp. l. certè. §. fi. de preca. l. fi. ui bo. rapt. Et intellige dominum, id est, uim passum, licet non dominū, qui tamen possidebat. in d. §. fi. & ibi Bar.

Vsucapi non potest res pupilli. l. bonæ fidei. ff. de acqui. re. do. Bar. in l. etiam. la ij. in j. opp. ff. de mino.

Vsucapio per hæreditatem iacentem inchoari non potest, sed potest incœpta perfici. l. cœptam. & l. fin. cum glo. de usuca. & s̄. Hæreditas iacens. uersic. xj. Item usucapio incipit currere contra hæreditatem iacentem, non præscriptio longi, uel longissimi temporis, quæ tātùm cœpta perficitur. Ang. fin. in §. seruus. in l. sed si in conditione. de hær. insti. & Alex. in l. si

in l.si constante.§.j.sol.ma. Adde s. Prescriptio contra quos. uersic.x.

20 Vsucapio rei mobilis finitur triēnio. Insti.de usuca.in prin. Sed an quo ad fructus. Bar.in l.iij.in ul.col.uer.nota hoc ad multa.C.quod met.cau.quod sic.

Vsucapio completa per hæredem putatiuum non prodest uero hæredi. Item completa per hæredem scriptum non prodest uenienti ab intestato rupto testamento. Ang.sing.in l. & non tantùm.§.j.in fin. & ibi glo.in uersic.ab hærede. ff.de peti.hære.

Vsucapio contra ecclesiam in rebus mobilibus perficitur triennio. glo. in auth. quas actiones. in uer.durantibus. C. de sac.san.eccle.& in auth.de eccle.tit.§.pro temporalibus. Innocen.& doc.in c.j.in uer.minoris.de resti.in integ.Host.in Summa, de præscri. §.j. uer.quidam. Dyn.in regula,possessor.in vj.Imo.& doc.in c.illud.de præscri. contra Host.in d. c.j. Vide in Spec.de resti.in integ.§.ij.uer.ut autem.& Cardi.in cle.j.xij.q.eo.ti. ubi dicit eam currere & restitutionem dari.& Car.in cle.j.viij.nota. de sequest.pos.& fruc. De hac materia addo,quòd licet supradicti doct. teneant,quòd etiā de iure canonico hodie contra ecclesiam currat usucapio in rebus mobilibus triennio, tamen contrarium tenet glo. xvj.q.iij. in §.quas actiones. & Host.in c.j. de resti.in integ. & ibidem Inn. & Panor. de quo uide per Ias.May.in d.auth. quas actiones.in xxij.col.

Vsucapio non impeditur per scientiam rei alienæ superuenientem.l.j.de usucap.transfor. Bart.in l.ancillæ.in ult.col. uer.contra prædicta oppo. C. de fur.ubi dicit uerum,nisi in partu ancillæ.

Vsucapio in re contingente alicui per errorē in diuisione non currit.l.cùm solis.& ibi Bar.in prin.ff.de usucap.

Vsucapio in re legata contra legatarium,uel fideicommissariū non currit.l.fi.§.pe.& ibi doc.C.communia de lega.

Vsucapio sine possessione nō procedit. in Spe.de pri.& secun. decre. §.iam de effectu.uer.sed nunquid iste. & Car.in cle.j. viij.no.de sequest.pos.ubi etiam dicit requiri titulum bonæ fidei. Addo tex.in l.sine possessione.ff.de usucap.& in regula,sine possessione.de reg.iur.lib.vj.

Vsucapio requirit bonam fidem, & continuationem triennij. in Spe.de excep.§.iiij.uer.est ergo.& de proprie.§.ij.& Car. ubi s. & quòd res careat uitio,& perfectio triennij usque ad ultimam diem,saltem incœptam.

Vsucapio si fiat contra absentem ex causa necessaria, uel utili, quomodo ei subueniatur.in Spec.de resti.in integ.§.j.quod per restitutionem in integrum.

Vsucapione quæritur dominium de iure ciuili. Spec. ubi s. & de proprie.§.j.in uer.nunc dicendum restat.

30 Vsucapta res quomodo petatur. in Spec. de proprie. §.j. in uer.nunc dicendum.

Vsucapi si non potest res, potest per Publicianam peti. in d.§. j.uer.nunc restat.

Vsucapionis materiam supple in tit.de usuca. & s. Prescriptio. per totum.

Vsura dicitur, quicquid accedit sorti. c. plerique. & seq. xiiij.q.iij. glo.in l.rogasti.§.si tibi.in uer.conditio. in fi.ff.si cert.peta. Quod est uerum, si ab initio præcessit conuentio. Pau. de Cast.consil.lxxiiij. incipien. Visis compromisso,laudo.in pen.col.in prin.& Cardin.in clemen.j.vij.q. de usuris. in §.fin. Item dicitur lucrum ex mutuo debitum pacto, uel exactum. Vel dicitur lucrum sorti accedens pacto,uel intentione corrupta. Paul.de Castr.consil.xix.incipien. Præsens dubium.j.col.& d. consi.lxxiiij. incip.Visis compromisso. & Abb.in c.conquestus.de usuris.per c.dilectus. de simo.j.q.ij. sicut. Vel dicitur, quòd percipitur ex mutuo facto pacto,ne restituatur,nisi soluta usura.docto. & Paul.de Cast.in l.item quia.ff.de pac. Item dicitur precium temporis, uel dilationis.glo.in l.in fraudem. §.fiscalibus. in uersic.comparandam.ff.de iure fis. Ioan.de Pra.in l.qui procurator.de procura. Item uerum, etiamsi ultra sortem recipiatur esculentum,uel poculentum.Alex.in cōsi.cj.iiij.parte.per c.j.ij.& iij.xiiij.q.iij.ubi plenè. † Et per Fran.Are.in l. cunctos.C.de sum.tri.]

† Decius consi.xxix. col.ij. quartò etiam. De usura, & qualiter sit prohibita,& quomodo,non potest super eam dispēsari. uide pulchrum consilium Anto.de Prato,inter consilia Alex.iiij.uol.consi.xlix.per totum. Et ibi quando pœna adiecta in cōtractu censeatur in fraudem usurarum. & dicitur Græcè τόκος.]

quare usura sit prohibita, et sit permissū locare domū et recipere pensiones v.e optimū tx. inc. eiici ens 88. d.e

Vsura dicitur prauitas.cle.j.& ibi Car.in prin.de usu.

Vsuræ dicuntur naturales accessiones,sicut pensiones. glo.& Alex.in l.qui se.de condi.ob causam.

† Vsurarius si præstitit cautionem, & fecit postmodum testamentum, deinde continuauit uitium usuræ, sed non manifestæ,nunquid ualeat testamētum.Fred.in consi.suo vij.ubi plenè examinat,& tandem cōsuluit,quòd non: quia ex quo continuauit,non uidetur postmodum destitisse: arg.de pœ. dist.j.c.diuortium. Circa hanc decisionē potest instari: quia ex quo annullatur testamentum manifesti usurarij,& in ueritate iste postea non fuit manifestus, non uidetur testamētum annullari debere.ar.eorum,quæ no. per glo.in cle.j.de uita & hon. cle. & xxxiij.q.v.notificasti.& maximè cùm ista sit pœna,debet restringi.Abb.in d.c.quia in omnibus. in iij. col. uide plenè per Io.de Imo.post alios in cle.unica. eo.tit. ad fi.& Do.de san.Gemi.in c.quanquam.eo.tit.ad fi.& uide Bar.in l.filiusfa.ij.de test.& in l.unica. C. de preci.Imp.offe. & in l.filio præterito.ff.de iniust.rup.& ir.testam. ubi ponit quæstionem de usurario, qui fecit testamentum, & postea dedit cautionem,ut testamentum non confirmetur.]

† Vsurarius contractus præsumitur, si interuenit precium de retrouendendo pro modico precio. no. Ioan.And. in c. illo uos.de pigno. & gl.in c.conquestus. de usur. nam ex modicitate precij præsumitur qualitas contractus: ut est gl.in l.j. ff. de superficiebus. & in l.cùm hi. ff.de transac. Abb.in d.c. ad nostram.in iij.col.]

† Vsurarius præsumitur contractus, si pactum sit de retrouendendo certo tempore elapso pro modico precio. Et iste est proprius casus c.illo uos. de pignor. & oritur hæc præsumptio ex pacto inito contra naturam contractus; nam illud, quod res ualuit ultra primum precium, præsumitur extortum, causa usuræ. Abbas in d. c. ad nostram. in iiij.colum.]

† Si quis petebat mutuum offerendo bonorum suorum hypothecā,& alter dixit,Nolo mutuare,sed paratus sum emere,licet ex hac sola inquisitione non præsumatur usurarius, si tamen uenditio sequatur pro illa pecunia, quam petebat mutuo, tunc modicitas precij cum uoluntate præsumpta, quæ colligitur ex prima requisitione,præsumitur,quòd cōtractus sit fœneraticius, qui in dubio procederet, quandocunque fuit appositū pactum de retrouendendo, sola enim modicitas precij non est sufficiens argumentum doli, sed oportet quòd concurrant aliæ præsumptiones. Abb.in d.c. ad nostram.circa fi.]

† Vsurarius si emit aliquam,rem illam immediatè locauit uēditori, ita quòd uenditor remansit in possessione, cōstituta certa pensione annuatim ipsi emptori,præsumitur talis cōtractus usurarius: ut tenet Pet.de Anch.in c.illo uos.de pig. ubi fundat se per l.sicut.§.superuacuum.ff.qui.mod.pig.uel hyp.sol. quod intelligit uerum Abb.in d.c.illo uos. duobus concurrentibus, scilicet quòd emptor aliàs erat usurarius, & uēditor sub uelamine pensionis remansit in possessione rei uenditæ: nam illa pensio uidetur cōstituta pro mercede pecuniæ: & de facili præsumendum est contra usurariū, qui sæpe tales contractus conficit simulatos, & hoc maximè interueniente iuramento. Iuramentum enim receptū ab usurario facit magnam præsumptionem contra eum. arg. c.super hoc. de renuncia. Sed ubi emptor nō est usurarius, præsumitur simulatus in præiudicium tertij creditoris, ex quo uenditor remāsit in possessione rei uenditæ: sed ille qui uēdidit nō potest ex solo illo dicere cōtractum simulatum: ut legitur & no.in d.§.superuacuum. Abb.in d.c.illo uos.]

† Vsuras committere non licet etiam pro opere: quia quando per refectionem datur causa usuræ committendæ.tex.& ibi Abb.in c.super eo. de usur.& ibidem distingue per eum, an ille tex. intelligatur in mutuante uel recipiente, & an in mutuante semper sit peccatum. Et quid in recipiente, uide eum ibi.& in c.cùm in ecclesiæ corpore.de simo. Et cōclude secundum eum, post Hostien.quòd in mutuante semper est peccatum, in recipiente uerò, aut capit pro opere illicito, & idem:

& idem: aut pro opere suo pio, aut pro opere indifferenti: & tunc aut ille erat paratus alias mutuare, & recipiens non peccat, quia non inducit illum ad peccandum, sed potius obsecrat, ut præeligatur, uel ut succurrat cum illis: an libenter uellet habere mutuum sine usuris. Si autem ille non erat alias solitus mutuare sub usuris, tunc non est licitum eum inducere, quia daret causam delicto. Et ita potest intelligi tex. d.c. super eo. secundum secundam lecturam. Si tamen non mutuando incurreret ille maius peccatum, quàm sit peccatum usuræ: puta si pauperes morientur fame, uel omissione alicuius boni, magna sunt pericula prouentura, & reperitur diues, his periculis obuiatur, & nolit, quòd potest sibi persuadere, ut mutuet ad usuram: quia hoc minus malum est, quàm euentus tot periculorum: puta si diues haberet granum tempore necessitatis. Hanc opi. tenet Innocen. in c. super eo. & ibi Petr. de Anchar. & Ioan. Cal. ubi dicit, quòd hanc opi. tenet beatus Thomas ij. ij. q. lxxviij. artic. ult. tamen do. Anto. in d.c. super eo. dicit, quòd quicquid dicat Thomas, tex. ille multùm repugnat dictæ opinioni. Primum dictum plus placet Abbati, per c. si quod uerius. xxxiij. q. ij. ubi Ang. minus peccatum. & hęc opinio uidetur satis æqua: nam cùm iste sit cõstitutus in maiori peccato, non mutuando, de duobus malis minus est eligendũ. c. duo mala. xiij. dist. Nec obstat hoc casu tex. d.c. super eo. quia ille tex. procedit, quando aliquis non esset constitutus inter duo mala, nec uenirent tot mala pericula, & omnino illud non faciens magis peccaret.]

† Vsuræ an possint repeti coram iudice seculari. Abb. in c. cùm sit generale. de foro compe. & in c. post miserabilem. in j. notabili. de usur. & in c. ad nostram. de iureiur. el ij. & uide gl. in cle. illa, dispendiosam. super uer. usuris. de iudi. Archi. in c. quid dicam. xiiij. q. iiij. Lapum allegatio. lvj. & lxx. Feder. de Sen. consi. xcvj. per Ioan. Mo. Cardi. & alios, in c. j. de usuris. in vj. Pau. de Liaza. & do. Card. in cle. j. de usur. Petr. de Anch. & Car. & Imo. in cle. dispendiosam. super uer. usuris. Ioan. Cal. in tit. de foro compe. consi. iij. & Lau. de Rodulphis in tract. de Vsuris, q. ccxxvj. & Bar. in l. ij. ff. de iurisd. om. iud. in l. omni innouatione. C. de sacrosan. eccles. in l. Titia. ff. solu. matrimo. & in l. quoties. C. de iudi. & ibi per Bald. & Salice. & per Bald. in l. eos. C. de usuris. & in auth. ei, qui iurat. C. de bo. auth. iudi. possi. doct. & ibi Ro. in d. l. Titia. Bald. in cap. j. de usur. in vj. & in auth. ad hæc. C. de usur. & in l. j. ff. de oper. liber. Salice. in d. l. eos. §. fin. Ioan. de Ligna. in d. clem. j. de usuris. domi. Anto. de Butr. & Barb. in d. cap. cùm sit generale. Ioan. de Ana. & doct. in d. c. post miserabilem. Et magis communis conclusio est ista, quòd aut est quæstio facti: utputa, an soluerit, uel ne: & tunc iudex secularis poterit cognoscere. Aut est quæstio iuris: utputa, an contractus sit usurarius: & tunc iudex ecclesiasticus debet cognoscere. Et ad prædicta uide glo. in cap. j. de offic. ord. & in d. cap. cùm sit generale. & in c. de causis. de offic. delega. & glo. in cap. ex literis. de iureiur. in ulti. glo. & x. q. j. in summa. & vj. q. iij. c. j. & glo. in d. cle. dispendiosam. super uer. usuris.]

Vsura non est, dare pecuniam ad merces emendas ad cõmune lucrum, nisi fiat pactum, quòd sors sit salua. gl. est in c. plerique. xiiij. q. iij. & Sali. in auth. ad hæc. xiiij. q. de usuris. & Io. Cal. in repe. c. nauiganti. eo. tit. & Lau. de Rodul. in tract. de Vsuris. q. ix. & Bal. in l. j. x. q. C. pro socio. & ibi Sali. & Alex. in l. Iulianus. §. offerri. in fi. de act. emp.

Vsura res dicitur. iiij. dist. sicut hi. in prin. Archid. lxxxviij. dist. eijciens.

Vsuræ debentur etiam sine mora, uidelicet quando pecunia sit in proprios usus conuersa. l. idemque. §. ij. ff. mandati. & l. quamuis. in fin. de pigno. actio. & Alexand. in l. mora. ff. de usuris.

Vsuras soluens non peccat, sed recipiens sic. gl. & doc. in c. debitores. de iureiur.

Vsura dicitur pœna. l. qui sine. & ibi Bart. in ij. no. ff. de negoc. gest. l. lecta. & ibi Alexand. si cer. pet. Sed differunt, quia potest deberi absque mora ex sola stipulatione: pœna uerò nõ sine mora, uel delicto. Item usura debetur per annos, uel menses: pœna uerò semel tantùm. Bart. ibi in uersi. secundò quæro. uide l. lecta. & ibi Alex. si certum peta. ibi per Ang. & Alex. qui dicunt, quòd statutum de pœna habet locum in usura. & per Bar. in l. cùm stipulati. de uerb. oblig. & Alex. in l. v. §. fi. in fi. eo. tit.

Vsura est rapina, & furtum. Bal. in l. cùm oportet. in prin. in ij. col. in prin. in uer. modò quæro, quid si ex pecunia. C. de bo. quę lib. & æquiparantur. in Spe. de fer. §. ij. uer. quid de causa usurarum. xiiij. q. iiij. si quis usuram.

10 Vsuræ non possunt peti propter retardatam solutionem, sed damna sic. Bald. in l. si pro mutua. C. si certum petatur. & in l. j. in iiij. col. in uersi. deinde pono hanc distinctionem. C. de sum. trini. & fide catho. Cardi. in clem. j. §. fi. vij. & viij. q. de usuris. quòd possunt recipi pro damno uitando, maximè à solito mercari.

Vsuræ in condictione indebiti non ueniunt propter moram, etiam lite contestata. gl. in uer. usuras. & Bal. in l. j. in ult. col. in uer. deinde uenio ad illud. C. de condi. indeb.

Vsuræ debentur ex pacto iurato, etiam de iure canonico, nisi iuramentum relaxetur. c. debitores. de iureiur. Bald. in l. pactum. in j. col. itẽ nisi relaxetur. C. de colla. ubi dicit eas posse repeti. Vide Bald. in l. eos. §. super. in ult. q. C. de usuris. & tenet Bar. in l. fi. in fi. C. de non nu. pecu.

Vsuræ debitę ab uno, compensantur cum fructibus debitis ab alio. l. minor. la v. §. prædia. & ibi Bar. ff. de mino.

Vsura non dicitur dare pecunias ad cambium. s. uerbo, Cambium. uersi. j.

Vsura est recipere decem pro octo ad annum. Bal. in rub. C. de consti. pecu. ij. q.

Vsurarum promissio non præsumitur ex earum præstatione, nec ex tempore. l. creditor. & ibi Bal. C. de usuris. nisi in dote. j. eo. uer. xxv.

Vsura, quam oblatam creditor habet pro recepta, & eam donat debitori, dicitur restituta, non donata, unde non potest repeti per debitorem. Bald. in l. fi. C. de usuris.

Vsuræ in casibus, quibus concessæ sunt, quos uide per Sicu. in c. conquestus. in j. col. de usuris. & doc. in c. salubriter. eo. tit. possunt peti usq; ad tertiam centesimæ. Ang. in auth. de nuptijs. §. & quia parũ. in j. no. glo. xiiij. q. iij. in summa. & Host. in Summa, de usuris.

Vsuræ futuri temporis an peti possint. doc. & Ang. & Barto. & Alex. in l. ubi autem. §. qui sortem. in j. q. ff. de uer. obli. quòd non. l. j. C. de sen. quæ sine cer. quanti. profe. quòd sic, si cum sorte petuntur, non si sine. uide ibi per do. Alex. j.

20 Vsuræ in foro seculari repeti possunt per condictionem ob turpem causam. Bald. in l. eos. §. super. in fi. C. de usur. Et per condictionem indebiti. ut j. eo. uer. liij. & lxix.

Vsura est ex pecunia, non ex domo, uel fundo: quia pecunia non est, nisi ad emendum disposita. Item quia ex locatione fundi, uel domus recipitur fundus, scilicet habitationis, & frugum: ideo licitum est pro illo fructu percipere pecuniam, & sic alium fructum. Item & quia domus, uel fundus ex aratione, uel habitatione ueterascit, non autem pecunia mutuata, secundum Archidiaco. singulariter in c. eijciens. lxxxviij. distin.

Vsurarij si multi sunt, & sine scandalo coerceri non possunt, sunt permittẽdi. Archi. xxxj. q. j. hac ratione. Alex. pe. consi. ij. parte. & in consi. cvij.

Vsura est prohibita, & non concessa de iure canonico, & ratione mali euitandi. Ioan. Andr. in regula, peccatum. in vj. in Mercu.

Vsura permittitur in compensationem ususfructus, quando res erat fructum allatura. Bald. in l. hac edictali. §. his illud. in iij. col. super uer. pro usufructu. C. de secun. nup.

Vsuræ dotis per longum tempus præstitæ præsumuntur promissæ, si allegetur promissio, non aliter. Bal. in Spe. de resti. spol. uer. qui longo. Adde s. Præstatio. uer. antepe.

† Vsurarum crimen dicitur ecclesiasticum. Dec. consil. clxx. colum. iij.]

Vsurarum præstatio triennalis pro dote confirmat legatũ dotis in testamento inualido. Bart. in l. cùm de in rem uerso. j. col. uer. & idem dicerem hic. ff. de usur.

Vsura, quæ præstatur pro interesse propter moram, uel ꝑ fructibus, est licita, etiam de iure canonico. gl. in l. ij. in uer. tradita est. C. de usuris. uide Barto. in l. uideamus. §. j. de usuris. Bal. in auth. ad hæc. ij. col. C. eo. ti.

Vsuræ ueniunt in legato debiti.l.Aurelius.§.fi.de lib.lega.

Vsuræ peti non possunt, nisi sint promissæ per stipulationem. l.j. & l.quamuis. C. de usuris. glo.in l.si tibi.de pac. non autem per pactum nudum, etiam incontinenti: ut ibi.nisi in cõtractibus bonæ fidei, in quibus ueniunt etiam pacto nudo incõtinenti apposito.l.qui negocia.& ibi Bar.in uer.tertiò habes.ff.mãdati. gl.in l.Titi⁹. in uer.nõ deberi.ff.de præscri.uerb. † Et per Fran. Are.in l.Quintus. ff.depositi.& in l.actione. eo.tit.] Item nisi ciuitatibus deberentur. l. etiam. de usuris.gl.ubi s̄.quæ est ordinaria.& no.j̄.eo.uer.ciiij.

30 Vsuræ debitæ ex officio iudicis mercenario propter moram possunt peti etiam futuræ decursuræ usq; ad sententiã. Sed si iure actionis: & tunc futuræ peti possunt, si actor fecit quicquid potuit, ut sortem exigeret. Alex.post Ang.in l.ubi autem.§.qui sortem.de uer.obli.

Vsurarum cursus impeditur, si debitor deponat rem debitam apud idoneum opinione iudicis iusta.l.acceptam. C.de usuris. sed si deponat sine iudice apud aliquem communi opinione bonũ, qui aufugiat, liberator debitor.Io.de Imo. Pau. de Cast.& Alex.in l.si cùm dotem.§.j.ff.solu.mat.

Vsurarum cursus impeditur oblatione sortis. l. constat. C. de usuris.

Vsura pacto nudo promissa, & soluta, non potest repeti, sicut nec pœna.gl.in l.seruus.in uer.posit.ff.de ser.expor.Bal.in l.quamuis.la j.& ibi not.C.de usuris.

Vsuras remissas usurario an episcopus extorqueat. s̄. Episcopus circa res.uer.xcix.quòd sic.

Vsuræ post longum tempus uidentur remissæ. l.cùm quidam. §.j.ff.de usuris.Bal.in consi.Titius promisit,&c.

Vsuræ sunt prohibitæ, ne ob earum dulcedinem deseratur agrorum cultura.no.per doc.& Innoc. in rubrica. & ibi uide Panor.& doc.in c.j.de usuris.Host.eod.tit.c.ij. Bald. in rub. C.eo.tit.in j.col. in uer.sed hîc quæritur.& Flo.in rub.ff.eo. Adde aliam rationem per Bal.in l.ij.§.mutuum.si cert.peta. Item ne uendatur tempus, quod est commune omnium, non eius tantùm.Item in c.in ciuitate.in gl.in uer.ex forma. la ij.de usuris.Bald.in rub.C.eo.ti.in d.uer.sed hîc quęritur. Item ut euitentur rapinæ.Bart.in l.j.in iij.col.in uer.quintò opponitur.C.de sum.tri.& fide cath. Plures rationes ponit Card.in clem.j.iij.q.de usuris.Item ne debitores efficiantur pauperes secundum doc. ubi s̄. & Anto.de Pra.consil.Pau † cis utar,&c. quod est post consi.xlv. Alex.in iiij. parte. † Et per Fran. Are.in l.cunctos.C.de sum.tri.& fide catho. & per do.Pe.Phi.Cor.in consi.lx.incip.Ad euidentiam.in litera F. & in cõsi.clxvj. incip.Videtur. in litera A.& G.in iiij.parte. & in consi.xix. incip.Videtur. per totum. in iij.parte. & per do.Maria.Soci.in consil.ij. incip.Sequendo ordinem.uersi. circa tertiam q.circa prin.in j.parte.]

† Vsuræ omni iure sunt prohibitæ. Dec.consi. xxxix. col.ij. uer.quarto etiã.ubi dicit, quòd in omni actu & contractu.]

Vsuræ non debentur pro rata, cui potest obijci compensatio. l.eius.& ibi Bal.C.de solu.

Vsuræ non infliguntur propter moram non soluendi. l. cùm quidam.§.si pupillus.& ibi Bar.de usuris.

Vsuræ sunt odiosæ.Bar.ibidem,in fi.

40 Vsuræ quando tacitè inducantur à statuto. in Spe. de usuris.& Fran.Por.de duo.fra.j.parte,q.xxiiij.

Vsuræ per statutum permitti, & taxari possunt ad decem pro centenario.Bar.in l.in lege.la iij.ff.ad legem Falcidiam. Sed Bald.in auth.& omnino.iij.col.in uer.sed pone, dicit statutum.C.ne uxor pro marito.dicit posse usque ad duos denarios pro libra. & per Alexand.consil.ccxix. Tu dic contrarium esse uerius, ut nec etiam in uno nummo permitti possint. x.dist. non liceat, cum glo. Bald.in auth.ad hæc. ij.col. in uer.sed dubitatur. C. de usur.& in l.j.iiij.colum. in uer.& quia de usuris est mentio. C. de sum.trini. & in l. cùm allegas.in iij.col. C.de usuris. probatur in cle.j. cum glo.in uer. facere.eo.tit. & ibi Cardi.q.xxj. nisi per papam: ut j̄.eo.uer. xlv. Addo Bald.in l.Gallus.§.ille casus.in v.col.in uer.item argumentum dicitur hic. ff.de libe.& posthu. Imò non ualet lex permittens usuras. Bald.in rubri. C. de usuris,& fru. leg.in fi.& Ange.in Reperto.uer.Vsuræ.Pau.de Cast.consi. cxlj. incip.Ad bene examinandum. in v.dubio. Item nisi ꝓ dote. Sicu.in c.salubriter.in ij.col. in uersi.& faciunt hæc ad quæstionem.extrà, de usuris. Card.in clem.j.eo.tit.& tenet Alex.consi.lij. Callimachus.iiij.parte.& Alex.in l.si quis sit. † de ædil.edic.& Bald.in l.fi.C.de iure dotium.† Et per Fran. in d.l.j.C.de sum.trini.& per do.Petr.Phi.Cor.in consi.xix. incip.Videtur. in litera K. in iij. parte. Imò statuentes sunt excommunicati: ut per eum in consi.ccxxv. incip.De pluribus.in litera A.in ij.parte. Et an ꝓ dote. uide do.Ias.May. Instit.de actio.§.fuerat.nu.19]

Vsurarum sententia per statutum non ualidatur. Bald. in §. similiter. in j.colum. in uersic. sed nunquid populus. de controuer.inuest.

Vsuræ etiam scienter solutæ repetuntur, quando sors est soluta indebitè ignoranter.l.si non sortem. §.j.de condi.inde.& ibi doc.& Alex.& gl.in c.peruenit. C.de fideiuss. Pe.de Sun. in l.j.C.eo.tit. & Bart.in d.§.j. & ibi Alex.& in l.j.ff.eo.tit.& j̄.eo.uersi.liij.

Vsuræ possunt remitti, & restitui per tutorem, & executorem testamenti. Bald. in l.etiam. in uersic. quæro, nunquid tutor. C. de fideicom. per glo. in l.præses. in uer. non sinet. C.de transact.

Vsuras exercere Iudæis, quare toleret ecclesia: & an quilibet dominus possit eas concedere Iudęis, & iudex cogat ad solutionem earum. Pau.de Cast.consil.ccclxxxj. incip.Quædam communitas non uenit. & Alex.consi.j.& ij.& cvij. & j̄.eo.uer.50.& s̄.Papa.uer.cxxx.Addo Pe.de Ancha.in consil. ccxxxv. quod incipit, Christianissime & illustrissime princeps.& do.Alex.in consi.cxliij.quod incipit, Circa primum dubium. de quo latè per do.Ias.May.in l.j. xvj.col. cũ seq.uer.secundò quæro. C.de sum.trini.& fide cath. ubi refert istos omnes consuluisse, quòd domini possunt concedere Iudęis usuras exercere,& ipse tenet contrarium. Addo etiam gl.in l.in eos.§.in traiectitijs.in uer.consuetudinis. & ibi Bald.eam no.C.de usuris.uide etiam do.Alex.consi.lviij. † quod incipit, Quoniam in quæstione ꝓposita.† Et per Feli. in c.quia.de Iudæis & Sarace.]

Vsuræ permittuntur derobato non ualenti aliter recuperare, scilicet usque ad damni refectionem. doc. in cle.j. de usuris. & consuluit do.Io.de Pra.

Vsura non committitur sine mutuo. Card.in cle.j.ix.q.de usu. quem uide in §.fi.vij.q.

Vsurarium pactum etiam incontinenti non ualet. s̄. Pactum usurarium.uer.antepe.& seq.

Vsurarum cursus non impeditur per litem super sorte. l. cùm stipulati.& ibi doc.de uerb.obl. Quod uerum est, etiamsi lis pẽdeat in causa appellationis.Alex.ibi. per l.fi. ff.de re iudi. & per l.negociorum.in prin.ff.de appel.

50 Vsuræ permitti, uel tolerari an possint per papam. Alexan. consi. j. ij.parte. & s̄.uer.Papa. uersic.cxxx. & in consi.cvij. ea.parte.per Alexand.& s̄.eo.uersic.xlv. Contrarium, quòd non, tenet Anto. de Prato ueteri, in consi. Paucis utar, &c. quod est post consilium xlv. Alex.de Imo.iiij.parte.Item super usuris papa non potest dispensare.c.super eo.& ibi doc. de usuris. & in d.consi.j.col. & sequen. & no. x. dist. non li† cet.cum glo.†Vide per do.Ias.May.in l.j.in x.col.C.de sum. tri.& fide cath.ubi plenè.Et an aliquo casu possint peti. per Feli.in d.c.quia.]

Vsuræ an tolerari possint Hebræis per dominum temporalem.Alex.in d.consi.j.& ij.& cvij.ij.parte.quòd sic, de licentia papæ.Sed Alex.de Vicen.contrà in consi.In casu, in quo requisitus fui,&c.in v.dubio.ubi plenè.& per Alex.de Imo. in consi.ccix.ij.parte. Adde tex.& gl.x.dist.non licet.& per Alex.consi.lvij.j.parte.

Vsuræ restituuntur pauperibus loci, non eis, à quibus sunt extortæ, in casu scilicet, quando quis mutuat uicinis, ut uadant ad furnum, uel molendinum suum: quod est usurariũ, scilicet lucrum, quod ab eis, scilicet accedentibus ad furnũ accipit. Io.Cal. in c.fin.de usu. Pe.de Vbal.in trac.de Socie. iiij.parte prin.ix.col.

Vsuræ solutæ possunt repeti.Inn.in c.cùm tu.in gl.in uer.promulgatam. de usuris. uidelicet per condictionem indebiti, non autem per crimen stellionatus. Bal.in l.improbum. C. de infamibus. circa medium. Item uerum, si scienter solutæ sint.gl.in c.peruenit.de fideiuss.Item uerum, si simul cũ sorte solutæ sunt. Secus uerò, si sine sorte ex liberalitate, uel ne uexetur

uexetur super sorte. Pau. de Cast. & Alex. in l. si non sortem. §. j. de condi. indeb.

† Vsuræ alteri solutæ per creditorem an debeant ei reseruari per debitorē morosum, uide do. Pe. Phi. Cor. in consi. cxlvj. incip. Videtur. in litera F. in iiij. parte.]

Vsuras soluens potest in subsidium uendicare rem ex usuris emptam. §. Res empta. uer. xv.

Vsuræ qualiter petantur. doc. in l. j. C. de iudi.

Vsuræ non debentur, etiamsi testator in testamento, uel iudex in sententia præstari iussit. Bald. in l. j. iij. q. C. de his, quæ pœ. no. & in d. l. xj. q. in lectu. antiqua. Sed caue, quia Bald. in d. q. iij. uult expressè contrarium, quòd imò testator possit in testamento suo usuras inducere. Addo Bald. in l. cùm allegas. in pen. col. in viij. & ix. oppo. C. de usuris. & Pau. de Cast. in l. j. C. de sum. Tri. Addo, quòd contrarium, & melius tenet Bar. in l. ij. ad fin. ff. de his, quæ pœ. nomi. & in l. iij. §. fi. ff. de annu. lega. de quo latè per do. Ias. May. in d. l. j. in xiiij. col. in uersi. ultra eorum dicta. cum alijs concor. ibi per eum signatis. Cui addo Ang. Areti. idem tenentem in §. fin. Instit. de lega.

Vsuræ quæsitæ per filium ex pecunia patris, quæruntur patri, & sic debent fratribus communicari. Glo. in uer. ex eius substantia. Bart. in j. col. in uer. quæro, quid si pater. & Bald. in l. cùm oportet. in j. col. in fi. uer. modò quæro. de bo. quæ liber. ubi Bald. dicit patrem improbè petere, si petit ad usuras. Secus, si petit ut inuentum in peculio filij. & per Barto. in tractatu de duob. fratrib. & in l. quod seruus. & ibi Rapha. Cuma. de acquiren. posses. & ibidem omnino per do. Alexand. in uer. extra glo. quærit. & idem Alex. plenè ibi. & per Barto. & doct. ubi etiam tenet, posse filium præuenire in restituendo eis, à quibus extorsit. xivj. dist. sicut nec hic Bart. cum multis concord. ibidem per eum signatis. & omnino per Bartho. Cæpol. in caute. cxxx. & sequen. & adde §. uer. Lucrum filij. uer. ult. & Fran. Por. de duob. fratri. j. parte, penulti. char. Addo Bal. in l. j. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iur. Item addo Ang. de Are. in §. j. Insti. per quas perso. nobis acquir. & per eundem Ang. in §. j. Inst. de his, qui sunt sui iuris.

† Et per Dyn. in consi. xij. & do. Fran. Are. in l. quod seruus. de acquir. pos. in j. col.]

Vsuræ solutæ per fideiussorem pro principali possunt repeti. Bal. in l. j. iiij. col. C. de sum. tri. in uer. deinde pono hanc distinctionem.

Vsurarum repetitio si permittatur à statuto, intelligitur de iustis & moderatis. Ang. in auth. de iudi. §. oportet. in ij. col. in uer. dicit statutum Perusij.

60 Vsuræ in actione pignoraticia post moram peti possunt. l. quamuis. §. fi. & ibi Bar. ff. de pig. act.

Vsuræ an petantur sorte soluta, uel censeantur remissæ per receptionem sortis. Et quid si fiat protestatio, quòd sit saluum ius ad eas. Bar. in l. fi. de eo, quòd cert. loc. in pe. & ult. col. & ibi omnino uide do. Ias. May. in ult. char. quòd non. not. in l. iiij. C. depos. Bal. & Alex. in l. si marito. §. fi. sol. ma.

Vsurarum præstatio facit præsumi stipulationem sortis. Bart. in l. cùm de in rem uerso. ulti. col. in uersic. item præsumitur stipulatio sortis. ff. de usuris.

Vsurarum ratio habetur in actione negociorum gestorū. l. at qui. §. pen. & ibi Bart. ff. de neg. gest. & in l. litis. §. j. & in l. qui sine. eo. ti. quod uerum, etiam in contraria. in Spe. de iudi. §. generalia. uer. porrò.

Vsura non est uendere merces ualentes decem pro duodecim ad terminum, si dubium est, quantum potest ualere in illo termino. c. in ciuitate. de usuris. Sed si longè cariori precio, quàm nunc ualeat, uendatur, usura est. c. consuluit. de usuris. non c. quicunque. xiiij. q. iiij. Item est usura, si tempore contractus erat uenditurus, & uendidit carius: secus, si non fuerat uenditurus. c. nauiganti. de usuris.

Vsurarum quantitas quomodo probetur per repetētem. Pau. de Cast. consi. clvj. incip. Visis & ponderatis.

Vsuris iuramentum fauens non obligat, & potest propria authoritate contrauenire. cle. j. & ibi Card. de usuris.

Vsurarum repetitionem impediens punitur, sicut fauens exactionibus earum. d. cle. j. & ibi Car. Quod uerum, etiāsi impedit eam in foro seculari. Car. ibi. q. xvij. ubi ponit causam & q. sequen.

Vsurarum odio parificantur statuere, scribere, & dictare in fauorem usurarum. cle. j. & ibi Car. de usuris. idem & non obuiare statutis, cùm possit. ibidem.

Vsurarum repetitio fieri potest in foro seculari. Car. in d. cle. j. xviij. q. de usuris. ubi uide omnino. & Pau. de Castr. & Alex. in l. si non sortem. in prin. de condi. inde. ubi dicunt de consuetudine non repeti, nisi in curia episcopi. Vide etiā Card. in §. fin. xv. q. & seq. ubi loquitur de usura dotis repetenda à marito, qui non debet audiri, petens se remitti ad iudicem laicum. Dic quòd si laicus fatetur se usuras recepisse, potest in foro laici conueniri, aliàs non. Alex. & Pau. in d. §. si quis post. & Bal. in l. eos. §. j. C. de usuris. & per Fede. consi. ccxlij. & plenius per Alex. ubi §.

70 Vsurarum repetitio an possit impediri per pactum. Cardi. ubi §. xx. q.

Vsura non committitur sine praua intentione. Abb. in c. conquestus. de usuris. & §. eo. uer. j. unde si gratis datur sine praua intentione, non est usura: ut ibidem.

Vsura in dubio non est interpretanda. Abb. in d. c. conquestus. & in c. in ciuitate. eo. tit. & §. uer. Contractus usurarius. uersic. x.

Vsuras tutor & curator restituere debet de suo, non institor, nisi in subsidiū. Idem in proxeneta. Alex. post Pau. de Cast. in l. j. §. si procurator. quod quisque iuris.

Vsuras exigens alieno nomine, tenetur ipse, & eius hæres restituere. Pau. de Cast. cons. ccclxxxij. incip. In causa arbitrali. & §. Factor. uer. j. & omnino per Alex. in l. iij. §. si procurator. quod quisque iuris.

Vsuras à filio perceptas tenetur pater sciens restituere. Bald. in l. cùm oportet. ij. col. in uer. Item contra patrem facit. C. de bo. quæ libe. per c. sicut. xlvj. dist. cum glo. & Alex. in l. iij. §. si procurator. quod quisque iuris.

Vsuræ pupillares hodie non possunt peti. Barto. in l. tutor, qui repertorium. §. fin. de admi. tu. Pau. de Cast. consi. cxlj. quod incipit, Ad bene examinandum. in v. dubio. Sed Abb. in c. conquestus. ad fi. de usuris, tenet cōtrarium, dicens per tex. in d. §. fin. si deponit, quòd tutor tenetur ad usuras, si pecunias pupilli non collocet in prædijs emendis.

Vsuræ cedunt sorti non solutæ, sed repetuntur per condictionem indebiti solutæ post solutam sortem. l. indebitas. & ibi Bal. C. de usuris.

Vsuræ non præsumuntur solutæ scienter, nec soluens debitor præsumitur liberalis in eis. Bal. in d. l. indebitas.

Vsura supra interesse nō est permissa, sed pœna sic. Bal. in auth. ad hæc. ij. col. uersi. sed quid in usura. iuncto uer. seq. ubi etiā assignat rationem diuersitatis. C. de usuris.

80 Vsurarum computatio fieri debet in fine anni. l. usuræ. & ibi Bal. C. de usuris.

Vsuræ non possunt peti finito iudicio super sorte principali. l. in bonæ fidei. & ibi Bal. C. de usuris.

Vsuræ precij non soluti licet debeantur, tamen non debentur pro precio ex promissione de uendendo. §. Emptor tenetur. uersi. cvj.

Vsurarum lucrum consistens in re cōsumptibili non est restituendum, aliàs sic, etiam cum fructibus rei: sed Car. in cle. j. q. ij. de usuris. & Tho. de Aquino. ij. q. lxxviij. arti. iij.

Vsura non dicitur habitatio domus pignoratæ. §. uerbo, Habitatio. uer. xlvj.

Vsuræ ueniunt in actione pro socio, post moram ueram uel fictam contra socium, & hæredem socij. l. socium. in prin. & ibi Bar. ff. pro socio.

Vsurarum lucrum inter socios nō communicatur. §. Lucrum sociorum. uer. vij.

Vsura debita ab emptore percipiente fructus, est permissa etiā de iure canonico. glo. & Bald. in l. Iulianus. §. idem Papinianus. in glo. in uer. excedit. ff. de actio. emp. gl. in l. curabit. in uer. ratio. C. eo. tit. Bar. in l. at qui. §. penul. ff. de nego. gest. & glo. in uer. de feudo. in c. conquestus. de usuris. & ibi Abb. & gl. & §. eo. uer. xc.

Vsura an dicatur lucrū societatis, in qua socius ponit pecuniā. Bal. in l. j. v. col. in uer. illud certum est. C. de sum. trin.

Vsuræ pro pecunia pro pupillo accepta solutæ debentur tutori à pupillo. Bal. in l. ob negocium. C. de neg. gest. & quod ipse dicit in l. ij. C. de usuris.

90 Vsura

90 Vſura loco intereſſe permittitur in contractu uenditionis. in l.uſufruct9. & in l.curabit.C.de act.emp.gl.Bar.& doc.in l.Iulianus.§.ex uendito.in uerb.ſit.& §.ibidem.in uer. excedit.ff.eod. tit. Vide Paul.de Caſtr.conſil.xix.incip.Præſens dubium uidetur determinari.& ſup. eodem uer. lxxxvij. & Abb.in c.conqueſtus.de uſuris & in l.ſi ſocium, qui in eo.ꝓ ſocio.in l.ij.C.de uſuris. & Alex.conſil.lij.Callimachus.iiij. parte.quod debentur etiam à uenditore non tradente rem, ſi precium recepit.per not.in d.ca. conqueſtus. & per Alex. † in l.inſulam.§.uſuras.ſolu.matri.† Decius conſi.xxxix.col. ij.ubi allegat plures.]

Vſura non currit intra tempus datum ad ſoluendum ſortem.l. lecta.ſi certum petatur.

Vſura precij non ſoluti repetendi,poteſt peti.l.Lucius Titius. de act.empt.

Vſuræ reſtitui debent pauperibus loci, in quo extortæ ſunt, ſi non cōparent,qui eas ſoluerūt.Fede.de Sen.conſi.xxxij.inci.Nunquid ille,qui extorſit.Io.And.in c. cùm tu. de uſuris. Pau.de Caſt.& ibi Alex.in l. prætor. §. ſed ſi dominus. de eden.& in ſuo conſi.cxlix.inci.Super primo dubio ſciendum eſt.in ultimo dubio.ubi uide.Sed Ang.in repert.uer. Vſurę. dicit poſſe reſtitui pauperibus cuiuſq; loci, quia iura loquūtur indiſtinctè.facit xij.q.j.ex his.& Petr. de Peru. in conſil. Adde s̄. Executoris teſtamenti poteſtas.uerſic.50. & uerb. Legatum incertæ perſonę. uerſicul.xxxvj.& ſuprà eod.uer. ſic. lij. & uide infrà eodem uerſic. cxlviij. & per Angel.in q. Aſtenſis miles.

Vſurarum pactum non ueſtitur cohærentia contractus ſtricti iuris.l.quamuis.C.de uſuris.niſi ſit ſimilis contractui bonæ fidei.gl.in l.Titius.in uerbo,non deberi.ff.de præſcrip. uerbis.Ludo.in fin.uer. Vſura per pactum nudum.

Vſuræ etiam pro alendis pauperibus non ſunt permiſſæ. c. ſuper eo.de uſuris.& in regu.peccatū.in vj.in Mercu. & Alex. conſi.xxvj.quarta parte.Nec pro redemptione captiui.Ant. de Pra.ueteri,in cōſilio,Paucis utar.ij.col.quod eſt poſt cōſi.xlv.Alex.de Imol.iiij.parte.

Vſurarijs non poteſt legari à teſtatore. ſuprà, Legatum creditori.

Vſurarum promiſsio ualidatur, ſi poſtea fiat earum ſolutio liberalis,& non repetuntur.Bal.in l.pen.ff.de condi.ob turp. cau.& Alex.in l.ſi non ſortem.§.j.de condi.inde.Item ſi poſt promiſsionem donentur, quia poſſunt peti ex donatione, nō ex promiſsione.gl.in regula,peccatum.in vj. & ibi Dyn. & Hoſt.in Summa,de uſuris.§.quæ pœna.uer. quid ſi fœnerator.Feder.de Sen.conſi.xviij.& conſi.xxij.& Abb.& Petr. de Anch.in c.cùm tu.de uſuris.Io.Cal.conſi.x.tit. de uſuris. Bal.in l.conſtitutionibus.C.de uſuris.

Vſura eſt,emere pro minori precio,& tenere ut uendatur pluri.xiiij.q.iiij.quicunque.& plenius per Abb.in c.j.j.col.in ij. no.extrà,ne cle.uel mona.& Card.in cle.j.xij.q.de uſuris.

Vſura eſt,uendere plus iuſto precio rem mobilem,nō ſtabilem ad credentiam,id eſt,ad tempus.c.conſuluit. & ibi doc. de uſuris.& Bal.in rub.C.eo.tit.in ij.col.in uer.ſecundò quęritur.Alex.in l.item ſi precio.§.j.ff.loca.& ſup.uer.Venditor tenetur.uerſi.lxviij.Addo Lud.Roma.in ſuo conſi.incipiente,In primis ſciendum eſt,quòd uenditio.

100 Vſura eſt,emere fructus uiliori precio ante tempus.c. nauiganti.& ibi doc.& in c.conqueſtus.per gl.in uer.de feudo.& doct. de uſuris.Bald.ubi s̄.iij.q.xiiij.q.iiij.quicunque.Adde Pau.de Caſt.con.xix.inci.Præſens dubium.in j.col.

Vſuræ non ueniūt, niſi ex pecunia,non ex ſpecie,niſi illa in pecuniam redigatur per uenditionem.l. in fideicommiſsi. §. ſi auro.& l.cùm quidam.in fi.ff.de uſuris.Cōtrarium no. xiiij. q.ij.c.pen.& fi.xiiij.q.iiij.nullus.§.ſi pecuniam.

Vſuræ uidentur remiſſæ,quando ſors remittitur.l.Aurelius.§. legatum.& ibi Bart.de liber.leg.l.non ſolùm.in princ.& l.fi. §.fin.eod.tit.

Vſuræ in contractu mandati ueniunt.l.idemque.in prin.& ibi Bart.mandati.

Vſuræ debentur à tempore moræ in contractibus bonæ fidei. Bartol.in l.Lucius.in iij.no.ff. depo. ubi etiam dicit eas deberi nuda conuentione. l. lecta. & ibi docto. & Bart. in iiij. col.in princip.uer.oppo.dicitur hic.ff.ſi cer.pet.l. Publia. §. j.& ibi Bartol.ff.depo.Nic.de Neapo.in l.j.in princ.in j.col. in fin.in uerſic.quærit ergo Dyn.in lect.Bartol.ff. de eo,qui pro tuto.ſed in contractibus ſtricti iuris ex ſtipulatu.Nic.de † Neap.ibi.& ſup.eod.uerſic.xviij.† Vide do.Barth.Socin.in conſi.clxxiiij.inci.Pro facto.uer.ſed ad hoc reſpondetur. in ſecunda parte.]

Vſuræ ueniunt in depoſito pecuniæ numeratæ à tempore moræ.l.die ſponſaliorum.§.qui pecuniam.& ibi Bar.depo.l. ij. & ibi Bal.C.eod.tit.non autem in depoſito ſpeciei. Bart.ibi per l.in fideicommiſsi.§.fi.ff.de uſuris.

Vſuraria uenditio quando præſumatur.s̄.Venditio. & uerbo, Contractus uſurarius.per diſcurſum.

Vſuræ contra omnes nō currunt ex mora unius cohæredum, non ſoluentis partem ſuam ſortis. Raph.Cuma.& ibi Alex. in l.v.§.fin.de uer.ob.

Vſuræ ueræ ſolutæ uſurario poſſunt repeti, aut aliter acceptilari.Ang.& Alex.in l. marito.§.ſi pater.ſol.mat.

Vſuræ ſolutæ per uſurarium alteri uſurario non poſſunt repeti,niſi prius reſtituat ipſe eis,à quib. extorſit. c. quia fruſtrà. de uſuris.uide in c.Michael.eo.tit.Lapus in allega.lv.Ludo. in ſing.uer.dicit.c.quia fruſtra.

110 Vſura eſt permiſſa in caſu,uidelicet cùm quis accipit pecuniam ſub uſuris, & cùm pòſt non indigeat illis, rogatus alteri eas mutuat promittenti ſe ſoluturum uſuras pro ipſo. Io.Cal.in c.fi.de uſuris.Archi.xiiij. q. iij.uſuras. Ludo.Pon. in fin.uer.ſcholaris recepit.

† Vſura an committatur,ſi uenduntur domus, prædia,& ſimilia,& interim emptor rei utilitatē percipiat.uide do. Barth. Soci.in conſi.clxxvj.inci.Præſens.uer.quinto, eadem concluſio.cum uer.ſeq.in ij. parte.]

Vſura petitur tribus modis,ſcilicet ut ſors, & eſt permiſſa. Itē ut intereſſe,& in contractibus bonæ fidei permiſſa eſt.ſecus in ſtricti iuris, ſecundum quoſdam. Vel dic, quòd in omnibus.l.ſocium.ff.pro ſocio.l.j. C.de ſum.Tri.Item ut uſura: & prohibita eſt.Itē eſt permiſſa,ſi petitur ut intereſſe damni emergentis,non ſi ut intereſſe lucri ceſſantis, niſi in ſolito negociari.per l.iij.in fin.de eo,quod cer.lo.Ita Bal.in Mar.uer. Vſura.uer.ij.Et de hoc ultimo addo Panor.in c.conqueſtus. de uſuris.poſt gl.& do.Ant.ibi.& Card.in cle.j.§.fi.viij.q.de uſuris.& contra.& Abb. in c.conqueſtus.de uſuris. & ſuprà eod.uer.xc.

Vſuræ an peti poſsint loco intereſſe.Inn.in c.ſacro.in iij.col.in gl.in uer.ad intereſſe.de ſentē. excom. & omnino per Alex. conſi.cxx.ij.parte.& ſup.uer.xc. & uerſic. ſtatim proxi.& in Specu.de uſuris.in uer.porrò. quòd ſic in multis contractibus:ſed in contractibus bonæ fidei ratione damni uitandi, & maximè ab eo, qui ſolitus eſt mercari, & lucrari. Card.in cle.j.§.fi.viij.q.de uſuris.

Vſuræ ſicut loco pœnæ opponuntur. l. qui ſine. ff. de negoc. geſt.ſic pœna loco uſurarum.Bart. ibi per l. cùm proponas. C.de uſuris.& l.Iulianus.§.Pomponius.de act.emp.

Vſurarum petitio eſt improba.Bal.in l.cùm oportet.iij.col.de bo.quæ lib.

Vſuras permittens rex, uel ſuperior Iudæis, & ideo tributum ab illis recipiens,eſt excommunicatus.Car.in cle.j.xv.q.de uſuris.quia non poteſt.xj.diſ.non licet.

Vſura mentalis an ſit reſtituenda.Car.ubi s̄. q. xxiiij. & in §.fi. xv.q.quòd ſic iure poli,nō fori.Et ibi dicit poſt Laud. quòd petatur contra hæredem per uiam ſupplicationis gratioſæ, ſi ad hæredem peruenit:aliàs ſufficit pœnitere de ſola mente corrupta.arg.de ſimo.c.fi.

Vſuras ſoluens non peccat,ſi non ſit cauſa inducendi uſurariū ad fœnerandum,quia aliàs erat fœneraturus. Car.in d.cle.j. q.xxix.& ī.Vſurarius.uerſic.xiij.& s̄.eo.uer.vij.

Vſuræ an uideantur remiſſæ per compromiſſum factum, ſecuto laudo,& emologato.Alexan.quòd ſic,conſi. xcj. ij. parte. & ibi uide an ſit locus denunciationi Euangelicæ,& an executio laudi prædicta poſsit impediri per iudicem eccleſiaſticum.d.conſi.

Vſurarum dominium nō tranſit in uſurarium iure diuino.Bal. in l.cùm oportet.iij.col.uer.item non ſequitur,debeo.C. de bo.quæ lib.

120 Vſura in ſortem conuerti non poteſt.l.fin.& ibi Bald.C.de uſuris.niſi ſoluta ſit creditori, qui eam mutuet iterum ut ſortem:ut ibidem.

Vsuras solutas pro precio accepto sub usuris per emptorem, & soluto uenditori potest emptor repetere à uenditore nõ tradente rem. Bald. fin. in l. ij. ad fi. C. de usuris. per l. Lucius. de act. empt.

Vsura pensionis peti potest, sicut precij. Bald. in d. l. ij. in fin.

Vsuras repetit creditor à debitore, quas creditor soluit accipiens sub usuris, quas non soluisset, si debitor soluisset sibi debitum. Bal. in l. ij. ad fi. C. de usuris. ubi dicit uerum, si debitor tenet sibi ex contractu bonæ fidei, non si stricti iuris. Addo Panor. in terminis in c. j. ad fin. uer. & pone exemplum. de usuris. ubi idem dicit esse in fideiussore, qui necessariò habuit soluere creditori, & recepit sub usuris, quia poterit illas repetere. De quo per Io. And. in regula, damnum. de reg. iur. lib. vj. in Mercurialibus.

† Vsuras aliquando debitor simpliciter iurat soluere, aliquando iurat soluere, & non repetere: & de utroq; casu de remedijs competentibus debitori, uide late & pulchrè per Feli. in c. j. in iij. col. uersi. in gl. j. de iureiur.]

Vsurarum causa an cognoscatur per iudicem secularem. s. Iudex secularis. uer. iij. & xxv. quòd non principaliter, sed incidenter sic.

Vsurariam pecuniam exercere non licet. Bal. contra Archi. in rub. C. de usuris, & fruct. lega.

Vsuræ legatorum sunt permissæ, si petantur in recompensationem indemnitatis, non si pro pœna. Bal. in d. rub.

Vsuras dicens nõ esse peccatum, est hæreticus. cle. j. de usuris. nisi ioco, uel lapsu linguæ: ut ibi per Cardinal. in princip. & in v. q. & xxij. q. ij. qui ait. quo casu pœna est extraordinaria. Card. ubi suprà. Item nisi sit Iudæus. gl. ibi. & Card. in §. fin. q. xix. & per quatuor rationes usura est peccatum, de quib. per Ioan. Andr. in Mercur. in regula, peccatum. in vj. & per Ant. de Pra. in consi. Paucis utar. quod est post cõsilium xlv. Alex. de Imo. in iiij. parte. Adde Bal. in authent. ad hæc. in ij. col. ubi dicit formaliter, quòd tenentes usuram, etiam in uno nummo, esse licitam, sapiunt hæresim. C. de usuris. & Bald. in l. j. in iiij. col. in uer. & quia de usuris. C. de sum. Tri. & fide cath.

Vsura prohibita ultra duos denarios ex forma statuti non uidetur permitti intra duos. gl. in d. cle. in uer. facere. Bald. in authen. ad hęc. ij. col. in uerb. sed dubitatur. C. eo. ti. Addo Bal. in l. Gallus §. ille casus. in v. col. in uer. item argumentum, dicit hic. ff. de lib. & posth. & uide de Ias. May. in l. in actione. in v. col. in fin. C. de transact. ubi facit mentionem de illa gloss. & allegat. Bald. in l. eum, qui. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cau. & Card. ubi s. q. xxj.

Vsurarum restitutio potest interdici usurario propter hæresim, quando est hæreticus, & usurarius. Ioã. Mo. in c. accusatus. de hæreti. Bald. in c. ad hæc. in ij. col. in fin. uersi. quando quis est hæreticus. de pa. iur. fir.

130 Vsuræ sunt prohibitæ, etiam ciuitatibus, & uniuersitatib. sicut priuatis personis. cap. conquestus. & ibi docto. de usuris. ubi Alanus arguit contra ciuitates Italiæ, facientes usuras. & Vincen. in ca. Michael. eod. tit. & Ray. in Summa, eo. tit. penult. col. uer. quid de communi. Dicitur autem usuraria communitas, & singuli ciues eius regentes illam, si exerceat usuras, uel si recipit fructus de pignore, & non computat in sortem. Card. in cle. j. v. q. de usuris.

Vsuræ causa damni uitandi sunt permissæ: ut mutuare cõmunitati, ne ipse soluat collectas. s. Mutuans. uersi. j.

Vsura non dicitur, si uenditur res pro minori precio cum pacto, quòd nisi soluatur precium ad certum tempus, suppleatur iustum precium. Bal. in c. j. in ij. col. in uersi. ex hoc infero. qualiter do. propri. priue.

Vsurarum solutio facta usurario non præsumitur, nisi probetur per repetentem usuras, licet sit probata consuetudo usurarij, quòd non faciat finem, nisi receptis usuris. Bald. singu. in l. prima. C. de probat. uide Bald. & Salice. in l. interpositas. C. de transact. Archid. & docto. in capit. quanquam. §. j. de usuris. in vj. Paulus de Liaz. in q. contra instrumentum debiti, &c. in ij. dubio. & Cardina. in consil. vj. & in consil. ccciiij. incip. In causa, quæ uertitur coram domino uicario. per Paul. de Cast.

Vsura prouenit ex re. glo. in rubr. ff. de usuris. l. procurator ex re. ff. de procu. Sed imò propter rem. l. usura. de uerbo. signi. † Effectus est, quia in extraiudicialibus requiritur cessio, quã do prouenit ex re: aliàs secus. Angel. in Reperto. uerb. Vsura. Vide Alexandrũ in d. l. quod procurator. qui dicit idem in pensione.

Vsura quare sit peccatum in usufructu pecuniæ, & non in fructu domus, uel fundi locati. Card. in clemen. j. iiij. q. de usuris. & per Io. And. in regu. peccatum. in Mercur.

Vsura non est, emere fructus ad uitam. Card. in cle. j. x. q.

Vsura non est, mutuare granum uetus pro rehabendo nouũ, nisi fiat animo recipiendi melius. Card. ubi sup. q. x.

Vsura non est, mutuare pecuniam argenteam pro recipienda aurea, nisi fiat animo lucrandi in æstimatione. Cardinal. ubi sup. xj. q.

Vsuram promittere dicitur, qui promittit aliquid annuũ creditori pro discretione pecuniarum mutuatarũ, not. in c. nauiganti. & c. consuluit. & in c. in ciuitate. de usuris. xiiij. q. iij. c. j. in §. plerique. & Alex. in consi. lxj. ij. parte.

140 Vsuras etiam ecclesia non debet exercere. Abb. post. gl. in c. conquestus. de usuris.

Vsuras uidua põt exercere, ponẽdo pecunias in bãcho, & pcipiendo ex ea aliquod honestum lucrum. per c. uestras. de dote post diuor. restitu. & Abb. in c. constitutus. de usuris.

Vsuræ debentur minori ex solo tempore tardæ solutionis, etiam sine interpellatione, durante minori ætate. no. in l. Titia. §. usuras. de leg. ij.

Vsurarius non dicitur contractus annuæ pensionis promissæ ad uitam pro certo precio. Oldr. consi. ccvj. incip. Vniuersis præsentes literas.

Vsuræ illicitæ peti non possunt, etiam de datis pignoribus. l. precij. & ibi Bald. C. mandati.

Vsura in frumento non potest permitti. l. cùm nõ. C. de usuris.

Vsuræ usurarum peti non possunt. l. fin. C. de usuris. nisi superior de licentia papæ concesserit Hebræo exercere usuras. Alex. consi. cvj. ij. parte.

† Vsuras dantes uel recipientes non sunt excommunicati de iure. do. Petr. Phil. Cor. in consi. ccxxxv. incip. De pluribus. in prin. ij. parte.]

Vsurarũ obligatio tollitur cum principali. l. eos. C. de usuris.

Vsuræ debent restitui pauperibus, ubi non sunt personę, à quibus sunt exortæ, nec earum hæredes. cap. cùm tu. de usuris. & Pau. de Cast. consil. cxlvj. uel si sunt, sed incertæ. Hosti. & Io. And. & doct. ibi. Vel si sunt, sed uagãtur, & longa esset expensa in mittendo. doc. post gl. ibidem. Vel quãdo is qui eas soluit, nõ repetit. Io. And. in c. ij. eo. ti. in vj. in Nouella. & adde s. eo. uer. lij. & xciij.

Vsuræ debent restitui per ipsum usurarium. d. c. cùm tu. & c. sicut. §. eos. de homi. xiiij. q. v. c. pe. Inn. in c. quia pleriq;. paulo post princip. de immu. eccle. facit j. quęst. j. non est. uel per episcopum loci in subsidium. no. in c. ij. de usuris. in vj. & ibi Archi. & Io. And. in Nouel. & Host. in d. c. cùm tu. Sed Paul. de Cast. in cons. cxlix. quod incipit, Super primo dubio sciẽdum est. allegat Io. And. in c. fi. de testa. in Nouel. dicẽs fuisse opi. Archi. quòd usurarius restituat per se, uel executores. Sed dicit Host. tenere contrarium, scilicet quòd episcopus restituet. Tu intellige in subsidium. Vide Angel. in Repert. uer. Vsura.

150 Vsuræ dotis soluendæ marito pro onerib. matrimonij debentur ei etiam de iure canonico. ca. salubriter. de usuris. & Bart. in l. insulã. §. usuras. in ij. q. & ibi uide do. Alex. in j. col. in uer. item quærit Bar. qui refert tres opiniones. ff. sol. mat. Pau. de Cast. con. cxxvj. inci. Viso dicto libello. Quod uerũ, si uir sustinet onera, non aliter. dicto §. usuras. per Bar. & Alex. qui idem tenent in l. pater. in prin. ff. de doli except. & in con. Franciscus habuit. Item uerum, etiam soluto matrimonio. Marcus de Peru. in cõsi. Christi nomine inuocato: Viso dicto puncto, pręmitto, &c. Addo de hac materia Ludo. latè in consi. cccccxvij. quod incipit, In causa propositæ consultationis. in secundo dubio. Pet. de Ancha. in consil. cxxxix. quod incipit, In quæstio. quæ uertitur inter nobilem. & do. Alex. in consi. cciij. quod incipit, Viso processu causæ uertẽtis. ubi etiam dicit non requiri interpellationẽ, quando dos est promissa à patre: secus, si ab extraneo. De quo in l. de diuisione. ff. so. mat. & ibi Bar. in l. fi. §. fi. C. de dot. promis. & j. eodem uersicul. clij. † Vide do. Bartho. Socin. in consilio clxxvj.

clxxvj.incip.Presens.uer.secundò confirmo.cum uersi.seq. in ij.parte.]

Vsuræ dotis promissæ uiro, an petantur dote soluta.s̄.Maritus agit.uer.xxj.

Vsurę dotis restituendæ uxori soluto matrimonio non debentur.docto.& Sicu.in dicto capit.salubriter.in ult.col.in uer. sed circa intellectũ.& Bart.in l.at qui natura.§.pe.ff. de neg. gest.& suprà, Fructus pignoris.uersic.iij. & octauo. Vide in l.j.§.exactio.C.de rei uxo.actio. quòd pro dote non restituta debentur usuræ post annũ:& ideo fructus dotis post mortem uiri debent computari in sortem:ut ibi. & Cardinal. in clemen.j.vj.q.de usuris. Et si repetantur à marito, qui percepit se remitti ad iudicem laicum, non auditur. Cardin.in clement.j.§.fi.xvj.q.de usuris. Idem dicit ibi de usuris decimarum retentarum. Et nota secundum Abb. Sicu.ubi s̄. quòd si à principio datus est terminus simpliciter ad dotem soluendam, non interueniente pignore, licet postea tradatur pignus, non potest maritus aliquid consequi, quia posset uxorem sine dote ducere à principio, debet de suo alere. Ita potest eam ducere cum termino ad dotem soluendam. Sed si à principio datur pignus, potest licitè recipere, & lucrari fructus ex eo, per dictum cap. salubriter. Item potest à principio licitè pacisci de percipiendo aliquid annuatim, donec dos soluatur, si maritus sit homo solitus mercari. quod nota, & omnino uide per Alex.in d.§.usuras.

Vsuræ pro alimentis ex causa dotis debentur.d.c.salubriter.nisi per decem annos petitæ non sint usuræ, nec dos: quia uidentur remissæ. s̄. uerb. Maritus agit.uersic.iij. & per Alex. in consil.lij. Callimachus,&c.iiij. parte.qui contrarium tenet, & ibi respondet ad l.uir usuras. de dona. inter uir.& uxo.de quo per eum in l.quæ doti. solut. mat. Item debentur post biennium à die ductionis, non antè: quia pòst contrahitur mora irregularis. Bald.in d.consi. Titius. in princ. per d.l.fi.§.præterea.C.de iure do.gl.& doct.in l.de diuisione.in uer.constitutum est.ff.so.ma.& ibi Bar.an requiratur interpellatio. Barto.in d.l.fi.§.fi.dicit, ꝙ ipsa tenetur statim, quod promisit dotem, & maritus cœpit illam alimentare: sed extraneus post biennium.& ibi per Bal.in ij.col.in prin.in uersic.aduerte, hîc est considerandum.& etiam uide in ult. col. in princ.in uer. sed hoc reuoco in dubium.& suprà, uer.Dos promissa. uersic. xxij. & xxix. cum duobus seq. & per Alex. consi.xlvij.iiij.parte.& in l.si marito.§.fi.solu. mat. Item debentur usuræ pro rata alimentorum præstitorum uxori per uirum.l.creditor.§.si inter.& ibi Bart.ff.mandati.

Vsura non est, si statuto cauetur, quòd pro dote non restituta mulieri debeantur decem pro centenario quolibet anno, secundum Cardin.sing.in clement.prima, vj.quæst.de usuris. contra Math. reprobantem statutum Capitolij urbis Romæ, & Paduæ. Sed Cardin. consuluit contra Math. pro dictis statutis. & per Alex.in l. si finita.§. Iulianus. xj. char.de damno infecto.

Vsura ut possit excedere sortem, cautela colligitur ex dictis Bar.& Alex.in l.qui res.§.qui stipulatus.de solu.

Vsuræ decimarum detentarum sunt licitæ.not.in c.j.& c.conquestus.de usuris.xiiij.q.iij.in summa.Car.in cle.j. §. fi. xvj. q.de usuris.ubi dicit eas peti in foro ecclesiastico.

Vsuræ dotis promissæ marito non sunt permissæ cessionario mariti, qui uendidit, & cessit actionem de dote. Bal. sing. in rub.C.de usuris.iiij.q.Fede.de Senis consi.cxj.Item quærit, an coloni.docto.Moderni in c.quanquam.in fi.de usuris.in sexto.Alex.in l.insulam.§.usuras.so.matri.

Vsuræ dotis promissæ de iure canonico per c.salubriter.de usuris, debentur uiro, si sunt reducibiles ad onera matrimonij, id est, quia non multum illa excedant: aliàs secus. Alex. in d.§. usuras.post Bal.sing.in l.fi.§.præterea.C. de iure dot. Adde s̄.uer.Fructus dotis.uer.vij.

† Vsuræ dotis loco alimentorum nõ possunt in pacto deduci. do.Pet.Phil.Cor.in consi.xliiij.in litera C.& D.in ij.parte.]

Vsuræ dotis an debeãtur, uide post annũ luctus.s̄.uer. Vidua. uer. xxj. Nec ualet promissio pro alimentis propter dotem non restitutam.s̄.uer.Promissio.uer. xciij. Nec legatum. s̄. uer.Legatum uxori.uer.xxv.

* Vsura non est, si quis uendat rem maioris, quàm nunc sit dilata solutione in id tempus, quo quanti futura sit, ignoratur. c.in ciuitate.& ibi doct.& Abb.in prin.& iiij.notab. c. fin. & ibi doct.& Abb.iiij.& vj.not. de usur. Clariss.Maria. Socin. nep.consi.lxxxiij.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

* Vsura non est, si frumentum, uel oleum in herba, ut uulgo dicitur, minoris uendatur, quàm est frumentum in horreis. Io.Ana.in cap.in ciuitate.de usur. Laur. in tract. de Vsur. q. xlv.Mar.Socin.nep.uir cl.consi. lxxxiij. uolum. j. Æmilius Maria Manolessus.

160 Vsurarum causa est summaria, scilicet cùm petuntur, uel cùm petetur ea compensari.cle.j.& ibi gl.& Cardin. q. xxxj. de iudi.cùm agitur de usuris simpliciter, & de plano. glossa & Card.in cle.j. §. j. de usuris. Vel si agitur, quòd non compẽsetur: ut in dote.in c.salubriter.de usuris.ibi.q.xxxij.post gl.& in q. xxxvj. Idem opponitur contra contractum exceptio usurarum, & petatur pronunciari contractum usurarium per iudicem ecclesiasticum. Car.ibi. quæst.xxxiij. Sed uide in quæstione xxxvj. in fine. non tamen si causa usurarum uertatur coram iudice laico: ut ibi.q.xxiiij. Item est usuraria, si opponitur contra testamentum usurarij, uel de sepultura eius, uel si fideiussor repetit usuras solutas pro debitore, uel quòd compensentur in sortem, uel si petitur relaxatio iuramenti contractus: ut ibi.q.xxxvj.

Vsurarum crimen quare sit ecclesiasticum. Card. in c. cùm sit. de foro competenti.

Vsuræ à Saracenis possunt recipi, & ab hostibus, contra quos licitè pugnamus. Card.in cle.j.§.fin.xj.q.de usuris. Item à Iudæis: ut ibi.& in q.xiij.ubi plenè.& dicit uerum, nisi in clericis: ut ibi.& in quæst.xij.

Vsurarum contractum probandi modus non potest tradi à statuto laicorum: ut s̄.Statuta super quibus.uersi.lxxix.

Vsuræ dotis non debentur creditori mutuanti marito pro dote, in cuius locum uir ponat pecuniam sibi mutuatam. Bal. in rub.de usuris.iiij.q.

† Vsura hodie utroque iure prohibita est. do. Maria. Soci. in consi.ij.incipiente, Sequendo ordinem.uer.circa tertiã quęstionem.circa prin.in j.parte.]

Vsuræ sunt prohibitæ de iure ciuili.in authent.de eccle.ti. §. j. ubi Imperator mandat seruari regulas sanctorum quatuor conciliorum, uidelicet concilij Nicæni, per quod usurę prohibentur. Idem probatur in l. j. C. de sum.Trin.ubi dicitur, sacras leges non dedignari sacros canones imitari. & in authent. ad hæc.C.de usur.in Spec.de act.seu peti. §. sequitur. uidere.uersic.sed quandoque.& plenius per Card.d.cle.j.ij. q.eod.tit.

Vsuræ sunt prohibitæ de iure canonico. extrà, de usur. per totum. nisi in casibus notatis in c.conquestus. & c. salubriter. e.tit.& s̄.eo.per discursum.& s̄.uer. Creditor recipiens.uer. xlviij.& d.uer.sed quandoque.gl.in cle.j.& ibi Card. eo.tit.

† Item iure diuino ibidem in gl.& c.super eo.de usur. † Et do. Pet.Phil.Cor.in con.lxxj.inci. Ad euidentiam, in litera F.& in consi.cxlvj.incipi. Videtur.in litera A.G.in iiij.parte.]

Vsuræ sunt prohibitæ, etiam in Testamento ueteri, & sic de iure diuino: c.quia in omni.de usur.Ezech.xviij.c.Deut.xxiij. c. ibi: Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam tuã. & omnino in consili.Anton.de Prat.post consi.xvj.Alexan. in quarta parte. Quod uerum, etiam Iudæis: ut ibi.& not.in clem.prima, de usuris. Ioan.Andr. in dicto cap.conquestus. in Nouel.& Cardi.ibi q.xv.in princ.& in quæst.xix.in c.fin. & in §.j.q.viij.ubi post gloss.dicit, quòd illa cle.habet locum etiam in Iudæis indirectè. Sed pro eis est xiiij.q.iiij. ab illo exige usuras, cui meritò nocere desideras. Sed hoc intellige de hoste ad hostẽ iustum.nõ aliter. Vide in Spe.in proœ.sup uerb. Senas habent alas. & dicto uersicul. sed quandoque. & omnino per Alex.in consi.j.secunda parte.ubi an sit de iure diuino, uel positiuo.& gloss.& Card.in clemen.j.eod. tit. Et an per papam permitti, & tolerari possint: & tenet quòd sic. Car.in clem.j.§.fin.xvij. q. de usuris. tenet ꝙ non potest eas permittere indistinctè. Pro intellectu dicti c.ab illo. uide Card.in d.§.fi.q.xix.quasi dicat, Sicut nulli debes nocere, ita à nullo usuras debes exigere.& gl.in d.c. ab illo.

Vsurę sunt prohibitę in Testamento nouo, Lucę vij.c. Mutuũ dantes, nihil inde sperantes.

† Vsura est, contra legem naturæ. do. Pet.Phil. Cor.in consil. clvj.in litera C.in iij.parte.]

Vsurarum causa potest agi etiam tempore feriato. in Spec. de fer. §. sequitur uidere. uersi. quid de causa usurarum.

170 Vsuræ restitui debent per hæredem usurarij ex promissio ne de restituendo facta per usurarium sacerdoti, uel ex præcepto ipsius testatoris facto tutori. in Spe. de instrum. edi. §. nunc uerò aliqua. uer. item pone, cùm quidam. & seq.

Vsuræ centesimæ petuntur ex sentẽtia iudicati. in Spe. de exe cu. sen. §. j. uer. sed dices.

Vsurarum causa qualem libellũ requirat, & positiones. in Spe. de usur. in prin.

Vsuræ petuntur officio iudicis in contractibus bonæ fidei, & in legatis. in Sp. de off. om. iud. §. ij. uer. item imploratur pro fructibus rei meæ. & in §. deseruit. in prin.

Vsuræ qua actione petantur. in Spe. de act. seu peti. §. sequitur uidere. uer. sed quandoq;. & omnino per Alex. in l. si cùm do tem. §. sin autem in sæuissimo. sol. ma. & in l. iiij. C. deposi.

Vsurarius dicitur, etiam qui desijt fœnerari. Bar. in l. quis sit fugitiuus. in princi. ff. de ædi. edicto. & in l. palàm. in prin. & §. non solùm. & ibi Bart. de ritu nupt. & in l. si. in l. Iulia. §. item nihil. eod. tit. Bart. in l. prætor. §. etiam. de eden. ubi dicit, quòd ligatur constitutione de usurario. Bartol. contrà in rubri. C. de usuris. in j. col. ad fin. in uer. secundò quæro.

† Vsurarius similis est ueniuolo ligni. Bal. in consi. ccccliх. in iij. parte. ubi etiam, quòd est sicut scorpio.]

† Vsurarius an teneatur expensis suis remittere usuras ad locum, ubi extorsit. Dic quòd aut usurarius recessit de loco, ubi extorsit usuras: & tunc cùm sit malæ fidei, tenet expensis suis remittere ad locum, ubi extorsit. Aut illi, à quibus usuræ fuerunt extortæ, recesserunt: & tũc procedit gl. in uers. non superstitib. in si. d. c. cùm tu. ut expensis illorum mittatur. Similis distinctio fit in re legata: ut in l. cũ eos. ff. de leg. j. Quod intellige, nisi reperiatur aliquis fidelis, qui uelit gratis deferre usuras ad personas, à quibus fuerunt extortæ. ar. in cap. significante. de pig. Abb. in dicto cap. cùm tu. in gl. in uer. si superstitibus.]

† Vsurarius si cessit bonis, tenetur ad restitutionem in integrum, nec habebitur ratio, ne egeat. Quod intellige in foro pœnitentiali. Vnde licet in foro contentioso debeat haberi ratio, ne egeat post cessionem bonorum, ut not. in ca. secundo, de pigno. tamen secus in foro pœnitentiali. Abbas in ca. cùm tu. in tertia col.]

† Testator si in testamento disposuit, quòd usuræ publicę extortæ à personis quibusdam per suum hæredem restituant. Bald. in ca. pręsentia. de proba. decidit, quòd non. refert domi. And. Barb. & uide Abb. in c. cùm dilectus. circa fi. de succes. ab in testa. & in c. quia in omnibus. de usur. facit gl. in ca. sanè. ij. xxiiij. q. ij. quod non sufficit rationem usurarum inueniri in scrinio alicuius, ut possit excommunicari, si non est manifestus. Sequitur illam gl. do. Ant. & ibi etiam Pe. de Ancha. in c. cùm in diœcesi de usur. Vide Abb. in cap. ad nostrã. ij. in v. col. in uer. an autem post illa uerba testatoris posita in tex. ibi, uel similia, probetur testatorẽ fuisse usurariũ. Dic quòd non, cùm simpliciter non se usurarium dicit. De quo uide no. per Fre. de Senis cõsi. lxij. arg. in l. si nõ designa ta. C. de fal. cau. adie. lega. & in c. si papa. de priui. lib. vj.]

† Verus ualor rei attenditur secundum tempus emptionis & uenditionis: ut in c. cùm dilecti. de emptio. & uend. in l. secunda. C. de rescin. uend. hoc uerum, nisi dubium sit, an tem pore solutionis precij res sit minus, uel plus ualitura: ut d. c. in ciuitate. & uenditor non erat aliàs uẽditurus tempore cõ tractus pro ualore tunc currente. Istis enim duob. concurrẽ tibus, ut habetur in d. c. in ciuitate. iuncto c. fin. eod. tit. non attenditur ualor existens tempore contractus. Quod est sin gulariter notandum pro limitatione dicti ca. cùm dilecti. & dictæ l. secundæ, ad hoc ut euitetur usura. Abb. in d. c. in ciui tate. in ij. notab.]

† Tredecim casus, in quibus usura non committitur à recipiente aliquid ultra sortem, enumerat Abb. post gl. in d. capit. conquestus. ubi gloss. tantùm enumerauit sex: & hoc habito respectu ad interesse, quod non solùm consistit in damno habito, sed etiam in lucro cessante: ut si uenditor erat solitus mercari: unde si habuisset precium in termino constituto, fortè lucratus fuisset in mercimonio. Item passus est damnũ in alio: quia ille emptor percipit fructus, quos uenditor percepisset, si rem habuisset. Idem putat in uiduis, quę solent ponere pecuniam in banchis, & aliquod lucrum consequi ex honesto matrimonio: ut in capit. per nostras. & ibi plenè per Abba. de hoc ultimo, de dote post diuor. restit. Et istæ rationes concludunt idem esse in mutuante: ut si debitor non soluit in termino, possit haberi post terminum re spectus ad lucrum cessans, dummodo sit talis persona, quæ uerisimiliter iustè fuisset lucrata. Et habebit æstimare hoc iudex. Ad hoc uide text. in l. tertia in fine. ff. de eo, quod cer. lo. ubi dicitur, quòd in hoc interesse habebitur ratio lucri cessantis. Idem not. Innocentius in capit. sacro. de senten. excommun. idem gloss. in l. curabit. C. de actio. empti. Facit quod not. in l. Iulianus. in §. offerri. ff. eod. Ita consuluit Pet. de Ancha. prout refert Abb. in d. capi. conquestus. quod dicit esse tenendum perpetuò menti, ut sic etiam de iure cano nico possit peti aliquid ultra sortem interesse, non solùm damni contingentis, sed etiam lucri cessantis. Et hoc idem uoluit Abb. in c. P. & G. in prin. de off. deleg. & in ca. dilecti. de foro compe.]

† Licet defunctus decesserit in peccato usurarum, ut quia nõ restituit, nec mandauit restitui usuras tacitè, uel expressè, nihilominus hæres eius compelli debet ad ipsas usuras restituendas: & sic conuenitur hæres ex delicto defuncti, licet non appareat defunctum pœnituisse. Et hoc ideo potest intelligi, quia ipsa bona peruenerunt ad hæredem: uel quia iste hæres non conuenitur præcisè ex delicto defuncti: sed ex contractu, uel quasi gesto cum defuncto. Indebitè enim recepit usuras. De quo habetur in c. Michael. de usur. & not. in c. ult. de sepultur. & in c. in literis. de rapto. Abb. in ca. tua nos. in prin. de usuris.]

Vsurarius non dicitur, qui exercet actum usurarium, qui tamẽ communiter non reputetur usurarius, ut euitet pœnam fori. Bar. in d. l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem.

Vsurarius est etiam, qui sine pacto habẽdi usuras mutuat, si habet intentionem corruptam, & spem recipiendi præmij, & sciat certè se recepturum: quia tenetur in foro conscientiæ ad restitutionem. docto. in c. consuluit. de usur. Bal. in rubr. C. eo. tit. in ij. col. in uer. quærenda ergo fuit aliqua. Paul. de Cast. consi. lxxiiij. incipien. Visis compromisso. gl. in ca. tua. in uer. culpabiles. de simo. dum dicit, quòd sola intentio facit simoniacum, sicut usurarium. Vnde

Vsurarius tenetur ad restitutionem usurarum, etiam mẽtaliũ. Bal. ubi s. & sup. uerb. Vsura. uersi. j.

Vsurarius tenetur restituere in foro conscientiæ, si dissipat omnia bona, ne teneat ad restitutionem. ar. l. etiam. §. fi. ff. sol. mat. ubi Bar. ad fi. dicit esse standum opinioni Theologorũ. & ibi Ang. similiter se remittit ad Theologos. & Io. de Imol. qui dicit, ꝙ in foro ciuili debet carcerari, ut soluat: sed in foro conscientiæ punitur de non restitutis, & de dolo in dissipando. ibidem etiam uide do. Alexan. in ult. col. in uer. ult. in quantum Bart. nisi contritionem habeat. j. eo. uer. xlv. & ibi Alex. Adde Pet. de Anch. in regula, peccatum. in vj.

Vsurarius est, qui pœnam in contractibus ponit. Quod intelli ge, quo ad infringendam promissionem pœnæ, non quo ad alios effectus, utputa quòd non possit testari: quia si non exigit pœnam contractus, non est necessaria cautio. l. j. §. si debitori. ff. ut leg. no. caueat. secundum Ang. in Repert. uer. Vsurarius.

Vsurarius pręsumitur, qui per tres annos exercuit usuras. Bal. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si certum peta. facit l. quicunque. C. de apo. pu. lib. x. Sed Angel. contrà. ubi s.

Vsurarius probatur esse quis per modos, de quibus suprà, Cõtractus usurarius. per discursum. & per argumenta, ut j. eo in uer. sequenti.

Vsurarius non probatur ex consuetudine fœnerandi, & nisi constet, quòd Titius soluerit eis usuras. Cyn. & Bald. in l. j. uersi. quærit hìc Iaco. C. de proba. gl. in uer. alioquin. & Ioa. And. in Nouel. in c. quanquam. de usuris. in vj. Lud. Pon. in cõsi. Omnipotentis Dei postulato suffragio, in primis sciendum est, &c. Sed aliter uidetur tenere Io. And. in c. ex literis. de iureiur. secundum Lud. in fin. uer. quidam repetit, &c. Item per Alex. in l. ij. ff. de furtis.

10 Vsurarius probatur ex eo, quòd plures deponant se pro mu

tuo

tuo soluisse usuras, etiamsi aliter non probent mutuū. Fran. de Cap. listæ in l. ij. C. de bo. possess. secun. tab. & in l. j. C. de test. & Bald. in Marg. uer. Testis. vj. col. & Card. in clem. j. §. j. iij. q. de usuris. ubi etiam dicit, quòd per proxenetas. Item per iuramentum. per gl. in c. quoniam. §. quod si super. ut lite non contest. ubi per Car. Item summatim. Car. in d. iij. q. Et potest episcopus monere omnes sub pœna excommunicationis, quòd ueniant ad deponendum contra talem, an sit usurarius. Cardi. ubi sup. iij. quæst. Sed an in alijs causis. s̄. Testes qui. uer. clxj. Sed Bal. in l. dictantibus. circa medium. in uer. item facit ad aliam q. C. de testa. dicit uerum, si testes renuncient commodo, id est, repetitioni usurarum. & in l. j. C. eo. tit. in viij. q. ubi dicit probari per eos etiam singulares, scilicet quo ad infamiam, nō quo ad repetitionem. Vide Fede. de Senis consi. lxj. Io. Cal. in cons. in tit. de teste. And. de Iser. in consi. Vsurariorū. Io. And. in c. ex literis. de iureiur. & omnino Alex. cons. iij. iiij. parte. & in l. ob carmen. §. j. de testi. & con. clxxiij. ij. parte. & But. in c. cùm oporteat. de accusa. & Fede. de Senis consi. lxiiij. cùm procurator. in fin. quòd non probant testes singulares cōtra usurariū, si unus dicit, quòd recepit usuras à Titio, & alter dicit, quòd à Seio. Bald. in c. j. ij. col. uersi. quæro de quibusdam pactis. de feud. da. in uicē legis commisso. & Butr. in d. c. cùm oporteat. & Alex. in dicto con. clxxiiij. ij. parte. & omnino per Lud. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de oper. noui nun. Item per coniecturas. Ang. in l. sed & si quis. §. fina. si quis cau. & Card. in cle. j. ij. q. eod. tit. Sed quibus. ibi iij. quæst. & plenius per Alex. in l. ij. ff. de furt. & Ioan. de Por. in l. licet. de lega. j. in c. cùm in diœcesi. & ibi docto. de usur.

* Vsurarium, aut fœneratorem aliquem esse, probant testes, qui pecuniam ab ipso se ad usuram accepisse deponūt, cùm principaliter in iudicio non de ipsorum commodis, sed alia de re agitur. Bald. consi. ccccv. Ego Angel. uolu. primo, consil. ccclxj. uerba Bartol. in extre. uolum. quinto. Abb. consil. cxiij. colum. iiij. uer. nec obst. si dicatur. uolum. ij. Cald. consil. vj. titul. de testibus: quamuis fidem eorum uerbis proprij commodi spes abrogare uidetur. Bal. in l. dictantibus. C. de testamen. Anchar. consilio clxxxix. tribus de causis. col. ij. uersic. sed in quæstio. xj. Aretin. consil. lxxij. Factum super quo. col. ij. uersic. pro cuius. Alexand. consil. lxxij. col. iiij. consil. cvij. col. ij. uolum. j. Iason consil. lxxxvij. colu. iij. uolum. iij. Aym. Crauet. consilio vj. num. cij. uolum. primo. Æmilius Maria Manolessus.

*Vsurarius nemo haberi, nec ut fœnerator pœna affici potest, si apud homines uulgo fiant ij contractus, quorum nomine ipse in iudicium uocatur. Bart. in l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. & ibi Alexand. ff. de ædil. edict. & in l. pignus. C. de pign. Bald. in l. incendium. & authent. sed nouo iure. C. si cert. petat. in l. cùm allegas. C. de usur. Ang. & Imol. in l. stipulatio ista. §. alteri. de uerborum oblig̃at. Bald. in l. prima, tertia quæst. C. de his quæ pœn. no. Iason in l. prima. col. antepenult. quarta quæstio. C. de sum. Trin. & fide cathol. Oldr. consi. ccvij. Vniuersis. in extre. Abb. consil. xv. col. j. in extre. uer. q̃d ultra. uol. j. Cald. con. iiij. ext. de usur. Ias. con. lxxviij. col. iij. circa med. uol. iij. consi. cliij. in extr. uolum. iiij. Dec. consil. clxx. colum. penultim. in extre. Mar. Socin. Nep. illustrissimus. I. C. consilio lxxxiij. num. xxj. uolum. secundo. Aym. Crau. consil. vj. numer. ciij. consil. cxlv. numer. xij. uol. j. Io. Crot. in tract. de Testibus, num. cclxxxvj. Æmilius Maria Manolessus.

Vsurarius manifestus probatur per testes. Bal. in l. scripturas. in ij. col. in uer. & est hic arg. C. qui po. in pig. hab.

Vsurarius cui sit remissio usurarū, etiā in foro conscientię liberatur. doc. in regula, peccatū. in vj. sed cogit ab episcopo restituere usuras, ut dentur pauperib. Lud. in sing. uer. cōmunis conclusio est. & s̄. Episcopus circa res. uer. xcix.

Vsurarius in foro conscientiæ potest retinere usuras sibi solutas scienter, tanquam donatas. gl. in c. peruenit. in uerbo, indemnem. de fideiuss. Sed Bald. contrà in l. constitutionibus. ad fin. in uer. sed quero. C. de usur. quia est annexum delictū recipientis. Pro quo addo facere quod dictum est in uer. ꝓximè præcedenti.

† Vsurarius mentalis tenetur in foro conscientiæ restituere quicquid ex mutuo consecutus est, licet nullum pactum expressè præcesserit, sed solùm sola affectio mutuantis, ut quia aliàs non erat mutuaturus, nisi habuisset illam spem consequendi aliquam utilitatem: secus in simoniaco mentali. gl. in c. fin. ubi Panormit. de simo. Et quæ sit ratio diuersitatis, quare magis teneatur reddere in foro conscientiæ usurari9, quàm simoniacus. uide Pet. de Ancha. & Panor. ibi circa fi. post Host. De isto articulo, an usurarius mentalis teneatur ad restitutionem, uide Petr. de Ancha. & ibi gl. in c. cōsuluit. uer. quæro ergo. de usu.]

Vsurarij pro ciuibus habiti ex forma statuti non gaudent beneficijs repressaliarum ciuibus indultarum à statuto. Bal. in auth. & omnino. iiij. col. in uersi. sed pone, dicit statutum. C. ne uxor pro marito.

Vsurarius petens exequi contractum iuratum, debet cauere de restituendo, si probetur usurarius. Bald. in l. ij. in j. no. C. de usuris. & fru. lega.

Vsurarius confessus in testamento se extorsisse usuras à Titio, & promittens restituere, non potest post confessionem reconualescens reuocare: quinimò hæres potest conueniri. Bald. in l. generaliter. x. quæstio. de non numerat. pecuni. & ibi Cyn. & per Alex. in l. fi. ff. de sol. quòd potest eas retinere. per l. si pater. de iure do. Addo Barto. in l. cùm quis decedens. §. codicillis. in j. col. in uer. hæc faciunt ad q. ff. de leg. iij. qui tenet contrarium, nisi interuenisset iuramentum. Addo Panor. in capit. fina. de succes. ab intestato. pe. col. in uer. sed circa prædicta. ubi tenet cum Bar. & ibidem uide do. Anto. de But. & Bar. in l. Lucius. §. quisquis. l. ult. ff. de leg. ij. Vide etiam Bal. in l. j. in ij. col. in uersic. quidam confessus fuit. & in iiij. col. uer. sed quid dices. C. de fal. cau. adiec. lega.

† Vsurarius manifestus quis dicat̃, uide Bal. in con. ccccl xxv. in iij. parte. Vide j. col. uer. ij.]

Vsurarius manifestus dicitur, qui pronunciatus est publicè ꝑ episcopum. Ang. in consi. Ex causa prædicta est ratio, &c. & Alex. in l. ij. ff. de fur. ubi etiam dicit, quòd

Vsurarius potest publicari per episcopum, quando est conuictus testibus, uel confessus coram episcopo, uel quando cōtra ipsum sunt argumenta notabilia cum fama: aliàs non dicitur manifestus, licet episcopus ipsum pronūciasset, prædictis non concurrentibus, secundum Alex. in d. l. ij.

Vsurarius potest ex officio iudicis inquiri per iudicem. Car. in clem. j. §. j. in fi. de usuris. & s̄. Inquisitio. uer. xxxj.

20 Vsurarij fautores, uel locatores domorum, & receptatores in terris proprijs puniuntur. clem. j. §. j. per glo. de usur. & in c. j. eod. tit. li. vj.

Vsurarius etiam facta restitutione tenetur pœnitere, sicut raptor, & fur: secus in debitore ex mutuo, uel alio contractu licito. Car. post gl. in cle. j. §. fi. xiiij. q. de usuris.

Vsurarij libris si credendum sit, ex forma statuti, uide s̄. Liber mercatorum. uer. xj.

Vsurarius per statutum potest excludi ab agendo post decem annos. sup. Statutum de iudic. uer. clviij.

Vsurario non possunt fieri pacta, uel capitula de usuris per superiorem. sup. Pactum uniuersitatis. uersi. j. & Pau. de Castr. consi. cl. quod incipit, Visis & ponderatis.

Vsurarius extorquens instrumentū de duplo, qualiter puniat̃. Bal. in l. j. paulo post prin. C. de plus peti. in prin.

Vsurarius potest dare cautionem de restituendis usuris coram honestis personis, quando stat per episcopum, sacerdotem, uel notarium, quin eam recipiant, uel inter fideles, ubi nō sit episcopus, uel sacerdos. Bal. in l. executorem. iiij. col. uersi. unum non admitto. C. de executi. rei iudica. Sed an cum fideiussore. Bal. ibi in vij. col. uers. sed quomodo. intelligi debet, quòd sic.

Vsurarius inquisitus à iudice potest etiā conueniri ad restitutionem usurarum. Bal. in l. edita. xxxv. col. de edendo.

Vsurarius sepultus in ecclesia, non potest exhumari, quia post mortem non punitur, nisi esset sepultus contra interdictum ecclesiæ. Bald. in l. principaliter. la j. C. de liber. causa. Vide Io. And. & doc. in c. quanquam. de usuris. in vj. Abb. in c. nuper. de statu mo. dicit esse exhumandum, si potest sine scandalo. & per Card. in cle. j. xix. q. de sepul. & q. xxx. post gl. & ibi, quòd exhumandus est.

Vsurarius fingit̃ nunquā fœnerasse, si restituit usuras. Bal. in l. j. in ij. col. in uer. quæro, quid uult dicere. C. de ædi. actio.

30 Vsurarius manifestus dicitur, uel qui notus est omnibus, uel maiori parti hominum pro usurario, uel apud acta fatetur se usurarium. Bald. in l. unica. in §. similique modo. ad finem. C. de Lati. liber. tol. in l. falsus. iiij. colum. in uersic. aduerte, sicut reus. C. de fur. in l. j. vj. colum. in uersic. septimò quæro. de sacrosan. eccle. Bartol. in l. ij. in j. colum. uer. quæro, quis dicatur manifestus usurarius. ff. de fur. in ca. primo. & in ij. & ibi doc. de usuris. in vj. gl. in clem. eos. in fi. uer. manifestos. & ibi uide Io. de Imol. in v. col. in fin. de sepult. Item qui coram notario etiam extraiudicialiter fatetur se usurarium. But. in c. uestra. xxj. colum. de coha. cle. & mulie. glo. in c. quanquam. in uer. manifesti. Addo etiam glo. in c. j. in uerbo, manifestos. eod. tit. de usuris. in vj. & plenius per Alexã. in l. ij. de fur. & Ang. in consi. In causa prædicta. Item qui est publicus, & qui ex libris suis potest conueniri de extorsione usurarum, non qui confitetur coram sacerdote, quem sic facit iudicem suum, secundũ Car. in d. cle. eos. xix. q. quia talis confessio non facit notorium, nisi cum testibus fiat, secũdum Io. de Lignano. Item si conuincatur argumentis, & fama publica, uel qui conuincitur modo tradito per constitutiones synodales. Item si mutuat palàm, uel in camera, etiã semel, si publicè facit. Card. ibidem. ubi omnino. Et quòd sola fama cum argumentis sufficit ad infringendum eius testamentũ, uel ad priuandum eum ecclesiastica sepultura: ut ibidem. Item sufficit etiam post mortem probari fuisse usurarium, ut dicatur retrò, id est, in uita manifestus usurarius. ibi
† dem, & per Alex. ubi s. † Et per Felin. in c. auditis. de præscrip. in ult. col. & uide s. eod. uersi.]

† Vsurarius manifestus quis dicatur, declarat Pet. de Anch. in c. quia in omnib. in ij. col. uer. quis autem dicatur. de usur.]

Vsurarij liber probat cõtra ipsum, nõ pro ipso, nisi pars aduersa petat edi sibi librum. Car. in cle. j. §. j. xxj. q. de usur.

Vsurarij hæres an præsumatur habere libros. s. uer. Hæres usurarij. uer. vj. Item debet edere libros. gl. & Card. in clem. j. §. j. de usuris. nisi probet amisisse, uel nisi iuret non confecisse, secundum Card. ibi post gl. Vnde

Vsurarius potest iurare non confecisse libros.

Vsurarius ad collectas tenetur. sup. Collecta quib. uer. cxxx. Sed an pro bonis alibi sitis in loco originis teneatur. Bald. in l. etiam. ultim. col. in uer. & nota, quòd si fœnerator. C. de execu. rei iudi. quòd non.

Vsurarius non alienat bona, nisi saluũ sit ius hypothecæ pro restitutione usurarum. Bal. in l. executorem. j. col. in uer. ex illa ergo gl. no. C. de execu. rei iudi.

Vsurarij puniuntur etiam per inquisitorem hæreticorum. sup.
† Inquisitor. uer. xxj. † Vide Socin. ij. uol. consi. lxvij. & ibidẽ an contra usurarium possit inquiri: & an possit inquiri contra ipsum, ut criminaliter puniatur ultra resolutionem, uide late Decium, quòd non, consil. clxx. per totum. ubi plura de [illegible]rat in hac materia.]

Vsurarius, etiam non manifestus, nõn potest esse testis in testamento. Bald. in l. j. vij. q. C. de testa. no. in cap. quanquam. de usur. in vj.

Vsurarius retinens pignora post terminum pactorum, an petat usuras decursas post terminum. Pau. de Cast. con. ccxiiij. incip. Si dicta pignora. quòd sic.

Vsurarium mortuum qui portat ad ecclesiam, qui fodit sepulturam pro eo, qui comitatur ad funus, qui sepulturam recipit, & clerici comitantes, & celebrantes funus, an sint excõmunicati. glo. arguit. pro & contrà, & in cle. eos. uer. sepelire. de sepul. & ibi uide Io. de Imol. in vij. col. ibidẽ uide Car. Flo. in xxv. q. dicit, quòd sic. & idem dicit de prælato patiente scienter sepeliri.

40 Vsurarius recipiẽs scienter rem furtiuã in pignus, tenet furti. ff. de condi. inde. l. seruus. l. eos. & ibi Bal. C. de furtis.

Vsurarius potest donare causa mortis. Paulus de Castr. consi. ccclxxxiij. inci. Ad primum quæsitum respondetur. & Bal. in d. l. executorem. in iij. col. in uer. modò uidi dubitari, uel inter uiuos: ut ibi.

† Vsurarius est tutus in foro conscientiæ, si per sententiam arbitramentalem liberatus fuit ab usuris præteritis. Ita tenet Iaco. de san. Georg. in ij. lect. in l. Imperatores. circa fin. ff. de transact. Vide Pe. de Anch. in c. tuas. in ij. no. de usur. & in c. cùm tu. pe. col. uersi. sextò quæro. eo. ti. & Fre. de Senis consil. mihi xviij. incip. Quæstio talis est. & consil. xxij. incipi. An usurario.]

Vsurarius an possit testari. suprà uer. Testamentum à quibus. uer. xvij. quòd non.

Vsurarius est in mora restituendi usuras. per Bal. in l. executorem. ij. col. de execu. rei iudi.

Vsurarius tenetur edere librum. sup. Editio. el j. uer. xj. & xxv. Item & quamlibet eius scripturam. Car. in cle. j. §. j. v. oppo. de usur. Quod uerum, etiamsi desijt fœnerari. Bar. & Pau. de Cast. in l. prætor. §. is etiam. ff. de eden. & per cle. j. §. cęterùm. de usuris. Addo Bar. in l. quis sit fugitiuus. in prin. ff. de ædil. edi. & do. Alex. in d. §. is etiam. in j. no. cum concor. per. Car. in §. j. sed non præcisè, quia nõ debet perquiri in eius domo & scrinio. gl. sing. & Car. in cle. j. §. j. vij. q. de usuris. si restituit usuras, tenetur edere. Bal. in rub. C. de usuris. ij. q. & Alex. in
† d. l. prætor. §. is etiam. de edend. † Et Franc. Aret. in l. j. circa fi. j. col. C. de eden.]

Vsurarius est infamis de facto, non ipso iure, & non potest esse testis. l. improbum. & ibi Bal. paulo post princip. C. de infami. & Bald. in l. qui accusare. in prima colum. in uer. aduertatis. C. de eden. & in l. j. C. de testa. vij. q. ubi dicit uerum, etiã si non sit manifestus, & in testamento. De quo etiam s. eod. uer. xxx. Item uerum etiam restitutis usuris. Bald. in d. l. improbum. uersi. restat ergo. & in rubr. C. de usur. in j. col. in fi. in uer. quæro. uide Ludo. in l. admonendi. ff. de iureiuran.
† Et per Franc. Aret. in d. l. improbum.]

Vsurarij testamento testes esse prohibentur. sup. uerb. Testamentùm à quibus. uer. xvij.

Vsurarius non potest querelare testamentum patris, etiã turpi persona instituta. Bal. in dicta l. improbum. in uersic. item nullus fœnerator. C. de infamibus.

Vsurarius non est habilis ad consentiendũ minori contrahenti, si statutum requirat consensum propinquorum. s. Statutum de contractibus. uersic. lvij. circa prin. ibi: item q dixi de inhabilibus. Addo Bal. in d. l. improbum. ad fi.

Vsurarius institutus hæres, tanquam turpis persona potest excludi per fratrem testatoris. Bald. in d. l. improbum. in uer. item si fœnerator.

50 Vsurarius potest in testamento constituere executorem, si omnia bona sunt restituenda. Pau. de Cast. consi. cclxxxvj. incipiente, Præfatum testamentum. Bald. in l. nulli. ij. col. in uersi. sed iuxta hoc quæritur. C. de episco. & cle. sed non loquitur præcisè in istis terminis.

Vsurarius an probetur ex præcepto ei facto de restituendis usuris, quas constabit extorsisse. Pau. de Cast. con. ccclxxxvj. incipiente, Clarum uidetur, quòd dictus. in j. col. in fi. quod non allegat Fred. de Senis in suo consi. lxij.

Vsurarius si cauit de restituendis usuris, sepelitur, secundum Cardi. in cle. j. xx. q. de sepul. Item si non cauit, iussit tamen restitui usuras: ut ibi. q. xxj. quo tamen casu non testatur, ut ibidem. Et est uerum, etiamsi cauit eius procurator specialis, ut ibi. quęstio. xxij. Item uerum, etiamsi cauit procurator post mortem. ibi. q. xxiij.

Vsurarius ut sepeliat, sit cautus parochianus, ut ei suadeat restitutionem usurarum, uel cautionem idoneam, & ei nõ credat de quantitate usurarum, si est incerta, sed faciat caueri p quanto est uerisimile extorsisse. Car. in d. cle. j. q. xx.

Vsurarij dicuntur singuli ciues de regimine, quando ciuitas exercet usuras. s. §. Vsura. uersi. cxxx.

Vsurarij uxor, & familia potest uiuere, & ali de bonis usurarij, si non habet aliunde. Car. in cle. j. viij. q. de usuris.

Vsurarius non præsumit recepisse usuras, nisi probetur. Bald. post Cy. in l. j. C. de proba. & Alex. in l. ij. ff. de furtis.

Vsurarius mandans restitui usuras, non probat usurarius esse, nisi conuincatur. Fred. de Senis consil. lxij. & Alex. in l. ij. in fi. ff. de fur.

Vsurarius non potest usuras solutas alteri usurario repetere, quia sibi obstat exceptio, quòd est usurarius. c. quia frustrà. de usuris. Quod uerum, si opponatur exceptio coram delegato, non coram ordinario. Lapus in allega. lv. & Alex. contra Ludo. in l. uiro. solu. mat.

Vsurarius per quem iudicem puniat. s. uerbo, Iudex secularis.
† uersi. iij. & xv. † Vide Dec. consi. clxx. per totum.]

60 Vsurarius tenetur restituere usuras, quas recepit, uel confessus

fessus est recepisse, non quas remisit. Bal. Ange. & Imo. in l. si marito. §. si pater. ff. sol. mat.

Vsurarius interpellatus restituere usuras post cautionem præstitam non soluens, habetur perinde, ac si eam non præstitisset. Bald. in auth. cui relictum. in lect. antiq. C. de indi. uidu. tol. in iij. col.

Vsurarius in foro conscientiæ non tenetur ultra quàm facere possit pro restitutione usurarum. glo. in uer. in facultatibus. & ibi Abb. & doct. in c. cùm tu. de usuris. no. in regula, peccatum. in vj. Ang. in l. j. §. hæc stipulatio. iij. colum. si cui plus, quàm per legem Fal. Nec hæres eius. Angel. ibi. & s̄. Hæres usurarij. uer. j. Adde s̄. eo. uer. v. idem in raptore, secundum † Card. in cle. j. §. fin. xiiij. q. j. opposi. de usuris. † Vide Deciũ consi. clxx. col. ij.]

Vsurarius forensis tenetur ad collectas personales, & onera. l. fin. §. qui fœnus. ff. de mune. & hono. Barto. in l. cùm neque. C. de incolis. lib. x. & in l. j. in v. col. uer. sed quæro cui possit imponi. ibi, fallit tamen. C. de mul. & in quo loco. lib. x. Bal. in l. etiam. in vj. col. in uersi. & nota, quòd si fœnerator. C. de execu. rei iudi. & sup. uerbo, Collecta quibus. uersi. cxxx. & sup. eodem uer. xxxv.

Vsurarius non habens equum, debet emere, ut præstet fisco, si fiat statutum, quòd omnes præstent equum fisco in guerra: licet alij non habentes non teneantur emere. Bar. in l. munerum. §. patrimonium. uer. sed quæro. ff. de mune. & hono.

Vsurarius si relinquat omnia bona pro restitutione usurarum, & centum pro alimentis pauperum. per Dy. & Ang. in l. doli clausula. de uer. ob. & in l. si post. ad legem Fal.

Vsurarius post ingressum in monasterium non potest dispone re de restituendis usuris. Bal. in auth. si qua mulier. in j. col. in uer. secunda conclusio est. C. de sacros. eccle.

Vsurarius dicitur, qui emit fundum ad certum tempus. Bal. in rub. C. de usuris. in fi.

Vsurarij hæres tenetur ex facto defuncti, & in eodẽ foro. Bald. in auth. ad hæc. vij. col. in uer. sed quid dicemus. de hęre. ibi: sicut hæres usurarij. C. de usur. per c. quanquam. eod. tit. in vj. & ibidem uide gl. in uerbo, mandauerit.

Vsurarius non potest retinere de sorte pro expensis factis in recolligendo instrumentum notario. Bald. in l. eos. §. super. in quinto no. C. de usuris.

70 Vsurarius semper studet fraudibus, & sæpe apponit in fraudem nomen alterius. d. §. super. & ibi Bal. in vij. notabili.

Vsurarius quomodo probetur. per Barto. in l. ij. in j. col. in uer. quæro, quis dicatur manifestus. ff. de fur. per doct. in c. cùm in diœcesi. de usur. & sup. eo. uer. xxx. & in uer. x. cum præcedenti. & seq. in l. cùm allegas. C. eo. tit. Card. in cle. j. §. j. ij. q. dicit, ꝙ per argumenta. Sed quibus argumentis, & modis. ibi. iij. q. & per Alex. in l. ij. de furtis.

Vsurarius contumax potest excommunicari, & punitur pœna iuris. in Spe. de rescrip. præsenta. §. ratione formæ. uer. nunc circa. & seq.

Vsurarij manifesti crimen dicitur notorium facti interpolati. in Spe. de noto. crimi. §. iam de notorio. uer. notorium facti.

Vsurpare accipitur in malam partem. clem. j. in prin. & ibi Car. de deci. & Arch. in c. generali. de electio. Et differt à detinere. ibi. q. xxiiij. & j̄. post uerb. Vsusfructuarius. in uerbo, Vsurpatio. uer. ij.

Vsus quotidianus in causis approbãdus est. in Specu. de aduoca. §. nunc de exordijs. uer. aduocatus igitur.

Vsus seruitutis si habeatur, & non ius seruitutis, competit officium iudicis. l. de usu. & ibi Bart. & Alex. ff. de uar. & extraordi. cogni. & sup. Seruitus constituitur. uer. xiij.

Vsus, & ars docuit, quod sapit omnis homo. in iiij. parte. Spec. in princip. Vnde & illud, Vsus cuncta docet. & suprà, Experientia. uer. ult.

Vsus causa, & pro usu datur confessoria, & negatoria. in Spec. de causa pos. & proprieta. §. sequitur uidere. uer. si uerò agis super personali.

Vsus longæuus seruandus est. vj. dist. mos antiquus. C. de ueteri iure enucle. l. j. §. sed si quę. cle. sæpe. §. & quia. & ibi Car. de uerb. sig.

Vsus an sit usufructus. j̄. §. ij. uer. viij. in l. per seruum. de usu & habita.

Vsus communis loquendi inducitur cursu longi temporis. Bart. in l. Labeo. in ij. col. in uer. quæro ergo, dum dico communem. ff. de sup. lega. & in l. j. pe. col. ad fi. in uer. ex his ergo apparet. C. de digni. lib. xij.

Vsus communis loquendi non dicitur propria significatio. l. cùm de lanionis. §. asinam. & ibi Bart. de fundo instru. & in l. Labeo. de sup. leg. in ij. col. in uer. præterea populus. & in l. j. circa medium. in uer. communis enim usus. ff. de su. & legi.

† Vsus cõmunis loquendi est attendendus. do. Pet. Phi. Cor. in consi. lxxviij. incipiente, Quia. in litera C. in ij. parte.]

Vsus communis loquendi qualiter probetur. Fel. in prooemio Decretal. col. vj. ubi latè.

Vsus communis loquendi præualet cuilibet cõstitutioni. Bar. in l. talis scriptura. in ij. col. in uersi. licet prædicta de iure. ff. de lega. j. per l. librorum. §. quod autem Cassius. de leg. iij. & l. Labeo. de sup. legat. & Bar. in l. omnes populi. iij. q. vj. prin. ad fi. ff. de iusti. & iure.

10 Vsus communis loquẽdi habet locũ in statutis dubijs. Bar. ubi sup. & sup. uer. Verbum statutorum. uersi. ix. nisi alio statuto disponantur statuta propriè intelligi. Bart. in d. §. asinam. Vide Barto. in l. j. in princip. circa medium. ff. de suis, & legi. Sed contrarium tenet in l. si quid earum. de lega. iij. & in rubr. de ope. no. nun. in ij. col. in uer. sed circa unum. ad fi. uer. & in l. j. §. potestatis. ad fin. in uer. in statuto uerò licet debeamus. ff. de pecu. Et habet locum in statutis, quando ligabat tempore statuti conditi. Bart. & doct. in rubr. de oper. † noui nuncia. & Alexand. in l. v. in prin. de uerb. oblig. † Et Fran. Are. in l. j. si cer. peta. & quod ibidem habetur per do. Benedictum de Vadis de Forosempronij, in suis apostillis: quibus adde Iaso. May. in rubr. de no. ope. nun. nu. 21.]

Vsus loquendi non potest alterare propriam uocabuli significationem. l. ij. de usufruct. earum re. quæ usu consu. Bart. in l. liberorum. de uerborum signific.

Vsus loquendi, utendi, & intelligendi quomodo probetur. s̄. Testis deponit. uersi. cxviij.

Vsus domus legatus quomodo intelligatur. s̄. uer. Legatũ fundi uel domus. per discursum, præsertim in uer. l. & seq.

Vsu balnei legato uidentur legata omnia necessaria ad balneũ. l. patronus. uersi. fin. & ibi Bart. de leg. iij.

Vsus pro parte haberi non potest. Bar. in l. si ut certo. §. si duobus. ij. uersic. ad primum dictum oppo. ff. commo. & l. usus pars. de usu & habi. ubi dicitur secus in usufructu.

Vsus per testes singulares probatur. Bald. in l. j. viij. q. circa medium. uersi. in contrarium, quòd isti testes. C. de testa.

Vsus iurisdictionis in quo consistat. suprà, Iurisdictio. per multos uersi.

Vsus, uel ususfructus, non est lite pendente impediendus. l. cuiuscunque. §. si fundus. & ibi Flo. de usufruct.

Vsuarius præfertur usufructuario. l. si alij. de usufructu: per Floria.

Vsuarius an dicatur possidere. Bal. in l. j. in uersi. item in usufructuario, & usuario. C. communia. de usuca. quòd sic.

Vsuarius non potest locare alteri. Instit. de usu & habita. in §. in eodem quoq; fundo. Alex. in l. more. de iurisdi. omnium iudi. & in l. locare. & ibi Pau. de Castr. de loca. nec potest dominum uolentem colere fundum prohibere. l. fundi. §. fin. de usu & habita.

Vsuarius tenetur ad refectionem domus, in qua solus habet totũ usum: aliàs tenetur dominus. l. si domus. de usu & habita.

Vsuarius non potest uendere fructus, nisi sint in loco remoto, uti non possit, nisi uendat. Flor. in l. arboribus. in fi. princip. ff. de usufru.

Vsuarius tenetur stare colono. l. si habita. §. fi. de usu & habita. Alex. in l. si filio. §. fi. sol. ma. ubi secus dicit in usufructuario.

Vsuarij materiam supple in tit. de usu & habita. & inf. proxi. per discursum.

Vsusfructus est ius utendi fruendi rebus alienis, salua rerum substantia. l. j. ff. de usufru. & Instit. de usufru. in prin.

Vsusfructus est ius in corpore, quod petit cum corpore. l. ij. ff. de usufru.

Vsusfructus est pars dominij pleni, quod dicitur ex proprietate & usufructu. l. iiij. & ibi Bart. ff. eod. tit. & Barto. in l. iiij. de seruitu. in princ. in ij. col. in uer. item quia usufructus. & in

Spe. de procu. §. ratione quoque constituentis. uer. & nota. & seq. Vide Barto. in l. Mæuius. §. fundo. in j. col. in uersi. uenio ad secundam partem. ff. de leg. ij. & in l. qui usumfructũ. post gl. & doct. in j. col. in fin. in uersi. ulti. pro declaratione istius gl. ff. de uerb. obl. & de excep. rei iudi. l. mater. §. si quis inter. de uerb. sign. l. rectè dicimus. gl. in l. non quocunque. §. fundus. in uer. aberit. ff. de leg. j. quod obtinet uicẽ dominij. Et an sit pars fundi. ubi s. Vide etiam Barto. in auth. hoc locum. in iij. col. uersi. circa quod dico. C. si muli. secun. nup. & ideo quod non potest alienari, non potest in eo usufructus constitui. j. §. j. uersi. ij.

Vsusfructus dicitur fundi integralis, non quotatiua. Barto. & doct. & Alex. in l. qui usumfructum. de uerb. obl. & gl. in l. rectè dicimus. de uerb. sign.

Vsusfructus dicitur quid incertum. l. ubi autem. §. fundi. ff. de uerb. obl. & ibi Alex.

Vsusfructus alius est causalis, qui cohæret dominio: alius est formalis, qui apud alium est per modum seruitutis. per doc. & Bal. in l. usufructu. in j. col. in uersi. quartò præmitte. ff. sol. mat. & in l. si fundi. de cõdi. inde. post gl. in uer. fundi. & Flo. in rubr. ff. de usufru. & Barth. Cæp. de serui. rust. c. de usufructu. & no. in l. si ita stipulatus. §. Titius. ubi Alexand. de uerbor. oblig.

Vsusfructus appellatione uenit omnis commoditas rei. l. usufructu. §. item si fundi. ff. de usufru. Flo. in d. rubri. post Cyn. in rub. C. eod. tit. Bartho. Cæp. in d. tit. de usufru. Item simplex usus, quatenus personæ indiget. Flo. ubi s. gl. in l. & puto. in §. j. aliàs est l. Iulianus. in uerbo, communicari. ff. fami. ercis. Item uenit dominium. Flor. ubi suprà, & in l. Proculus. eod. tit. ubi dicit dominium uideri cõcessum, concesso usufructu castri. Item proprietas in casu d. l. Proculus.

Vsusfructus in actione personali dicitur interesse. Bald. in l. j. in ij. col. in uer. quæro quid est usufructus. C. de bo. mater.

Vsusfructus intelligitur deducto ære alieno. no. in l. usufructu bonorum. ad legem Falcid. & in l. fi. de usufruc. lega. in l. cùm emancipati. §. j. de colla. bono.

10 Vsusfructus æstimatur minus, quàm proprietas. Angel. in auth. de nup. §. si uerò solum. & per glo. magnam, in uer. earundem. & Barto. in l. si quis in tantam. in ulti. col. in uersic. quærit glo. quid si. C. unde ui. & in l. j. §. si usufructus. & ibi Angel. & doct. & do. Alex. in secundo no. post glo. & Bart. in l. hereditatum. in prin. ff. ad legem Falcid. & in l. omnium. in prin. ff. de usufru. ubi gl. dicit, quòd quandoque plus.

† Vsusfructus, & proprietas, per quæ uerba denotentur, per quæ uerba non, uide do. Mari. Soci. in con. x. incipien. Quàuis. uersi. j. qui ex uerbis. cum uer. seq. in j. parte.]

Vsusfructus nauis dicitur in nauigando, licet insit periculum. l. arboribus. §. nauis. de usufru.

Vsusfructus columbariæ est, occidere columbos, dum tamen in eodem numero finito usufructu domino restituatur. Itẽ,

Vsusfructus piscinæ, uel uenarij est, capere pisces, uel feras inclusas, dum tamen in eodẽ numero restituatur domino, finito usufructu. l. usufructuariũ uenari. & ibi Flo. ff. de usufr.

Vsusfructus habitationis quomodo intelligatur. Bald. in l. cùm antiquitas. in primo not. C. de usufru. quod tantum uenit habitatio: & sic intelligitur, id est, ius habitandi. & facit text. in l. si habitatio. uersic. sed si sic. de usu & habita. ubi usufructus domus causa habitandi relictus intelligitur. l. habitatio.

Vsusfructus perceptio insolidum non cõpetit pluribus. Bart. in l. fi. in fi. ff. uti poss.

Vsusfructus dicitur diuiduus. l. j. §. si usufructus. & ibi Bart. in primo no. & do. Alex. in primo no. ff. ad legem Fal. l. usufructus. la ij. in princ. & ibi Bart. de usufruc. ubi dicitur uerum, siue ab initio, siue pòst. l. usus pars. ff. de usu & habi. in Spec. de feu. §. quoniam. uers. xxxiiij.

Vsusfructus possidetur naturaliter tantùm, & fructus non cedunt usufructuario, nisi sint à solo separati per eum, uel aliũ. j. Vsufructuarius possidet. uersi. unico.

Vsusfructus, & fructus, differunt, & non sunt idem propriè. Ang. in l. hactenus. de usufru. Vide tex. sing. & no. in l. per seruum. §. usufructus. de usu & habita. cum l. seq.

Vsusfructus inter immobilia bona computatur. no. in l. corruptionẽ. C. de usufr. Ang. in Reperto. uerbo, Vsusfructus.

30 Vsusfructus paterni materiã uide s. uer. Pater usufructuarius. per totum.

Vsusfructus restitutio qualiter petatur. in Spec. de rest. spolia. in prin. uersi. si uerò sit usufructuarius. & j. uerbo, Vsufructuarius agit. uersi. xv. & xix.

Vsusfructus bonorum aduenticiorũ confertur fratribus, quia fuisset quæsitus patri, si uixisset. Sali. & Alex. in l. ut nemini. C. de colla. Cy. & Rapha. in l. si emancipati. eod. tit. & Bar. in l. potest. ulti. col. ff. de colla. doct. & Alexand. in l. si emancipati. de colla.

† Vsusfructus, quem pater habet in bonis filij, an perdatur, si filius efficiatur clericus. Vide Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter uirum & uxo. col. lxxix. sed circa.]

Vsusfructus per confessoriã petitur. in Spe. de offi. om. iudi. §. deseruit. uersi. quid si libellus ineptus. de cau. posses. & proprieta. §. sequitur uidere. uersi. si uerò agis super personali.

Vsusfructus, & proprietatis causa, non est permista. in Spe. de act. seu peti. §. sequitur uidere. uersi. sed quid si legauit.

Vsusfructus in re propria non habetur. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. uersi. xlv.

† Vsusfructus, & proprietas per quæ uerba denotentur, & per quæ non. Maria. Soci. in consi. x. in ij. col. uersic. circa secundam quæstionem. in j. uol.]

† Vsusfructus formalis non uenit appellatione bonorum stabilium. domi. Pet. Phil. Cor. in consi. cxlvij. incipiẽte, Omisso. in litera B. in iiij. parte.]

Vsusfructus constituitur ex tempore, & ad tempus. l. cùm usufructus. de usufru. lega. Bart. in l. iiij. in prin. in ij. col. in uersi. itẽ quia usufructus. ff. de serui.

Vsusfructus non potest constitui in fundo ecclesiæ prohibito alienari. Card. in cle. j. §. j. ij. q. de reb. eccl. non alie.

Vsusfructus reseruatio in donatione facit transferri dominiũ. l. quisquis. C. de dona. l. si quis. uer. si uerò usumfructum. eo. tit. & suprà, Dominium transfertur. uersi. lxxj. in Spe. de cõfessoribus. §. iij. uersi. quid si confiteor tuam. in Spec. de offi. ordi. in prin. uer. prætermisis. & ibi Io. And. in addi. incipiẽte, in horum uerborum.

Vsusfructus precario nomine concedentis possessus, an dicatur constitutus. Bar. in l. quod meo. in prin. in iij. col. in uersi. quid si alicui concedo. ff. de acqui. pos. quòd sic. Addo do. Anto. idem tenentem in c. fi. in xiiij. col. de cau. pos. & proprie. & in c. cùm uenissent. de restitu. spol.

Vsusfructus rei, in qua plus expenditur, quàm percipiatur de fructu, constitui potest. l. statuæ. §. licet. de usufru.

Vsusfructus in re inutili constitui potest. l. usufructuarius nouum. per Flo. de usufr.

Vsusfructus constitutus, uel legatus, uidetur omni die constitui, uel legari. Flo. in l. j. §. interdum. de usufr. accresc.

Vsusfructus omnium bonorum constitui potest. l. omnium. de usufru.

Vsusfructus pro se, & hæredibus an possit stipulari. Bart. in l. cõtinuus. §. fi. in ij. col. uers. sed quid si stipuletur. ff. de uerb. obli. quòd sic. non tamen transmittitur ad hæredes, nisi expressè actum fuerit.

† Vsusfructus stipulatus pro se, & heredibus, habet locum in hærede, & non in alijs. do. Pet. Phili. Cor. in consi. cliiij. incipiente, Licet. in litera B. in j. parte.]

10 Vsusfructus præscribitur longo tempore, licet habeat causam discontinuam. gloss. & Bart. in l. iusto. §. non mutat. in uer. quæro, utrũ ius usufructus. ff. de usucap. Sicu. in c. cùm nõ liceat. vj. col. in prin. in uer. quartus casus in usufructuario. de præscrip. Vide Bar. in l. iij. §. ex cõtrario. in j. col. in fi. ff. de acquirend. posses. Sed Bald. in l. fi. in ij. col. super uerbo, ueluti usufructus. ubi text. C. de long. tempo. præscrip. dicitur præscribi spacio centum annorum. Quod uerum, sine titulo: aliàs procedit opi. gloss. Vide Angel. in Repertor. uerbo, Vsusfructus. & Bald. in l. corruptionẽ. ad fi. uer. quæro, ista lex. C. de usufruct. & Paul. de Castr. consi. v. incipiente, Causa, quæ uertitur coram. quod cum titulo præscribitur, ut suprà, per decem, uel uiginti annos, quia habet causam continuam, ex quo animo retinetur tale ius. per Barto. in l. si ego. §. j. de publica.

Vsusfructus non propriè constituitur in pecunia, & alijs rebus, quæ usu consumũtur. in Sp. de offi. om. iudi. §. deseruit. uersi.

uerſi. quid ſi libellus ineptus. quo caſu debetur proprietas, nec tranſit dominium incontinenti. Bartol. in l. j. §. ſi decem, quæ. ff. ut lega. no. ca. ubi etiam ponit formam libelli. Addo text. in §. conſtituitur. Inſtit. de uſufr. ubi dat formam conſtituendi quaſi uſumfructum, mediante cautione.

Vſusfructus qualiter conſtituatur. in Spec. de pigno. §. j. uer. porrò uſufructuarius, & ſeq. & poteſt grauari fideicommiſſo, cùm conſtituitur. l. iij. §. fi. & ibi Bart. de legatis tertio.

Vſusfructus conſtituitur etiam in teſtamento: ut infrà, proximo uerſi. iij. & ſup. Legatum uſusfructus. per totum. & j. in uerbo proximo, per totum.

† Singu. Vſumfructum ſibi reſeruans in re donata, uidetur ipſam rem tradere: ut eſt caſus ſingularis, ſecundum omnes, in l. quiſquis. C. de dona. ut per Andre. Barba. in conſi. xj. incipiente, Illud deducam. in iiij. col. uer. cùm ergo. in iiij. uol. Et facit ſecundum eum, text. ſimilis in l. ſi quis argentum. §. ſed ſi quidē. C. de dona. Et ibi ſubdit, quòd eo ipſo, quòd in pignus accepi rem meam, uideor rem illam tradere. Allegat gloſſ. quam dicit multùm ſingularem in l. j. §. fin. ff. de rebus eo.]

Vſusfructus pro ſe, & hęredibus eſt diuerſus: & ideo noua cautio per hæredem debet præſtari. Bald. in l. j. §. exceptio. in j. col. uerſi. ſed quid ſi concedo. C. de caducis tollendis. & per Bartol. in l. indebiti. §. ſed ſi nummi. in ij. col. ff. de condictio. indebi. Sed caue, quia loquitur in alia materia. Paulus de Caſtro in l. apud Iulianum. de lega. j. & Alex. in l. ſtipulatio. §. ſi quis ita. de uerb. oblig.

Vſusfructus legatur in dubio cum fundo. l. uxor. & ibi Bald. C. de legatis.

† Vſufructuariam uxorem ſi teſtator reliquit, quamdiu caſtè uixerit, ſi primo anno uiuit caſtè, ſecundo non, tertio redit ad caſtitatem, ingrediendo fortè religionem, an reaſſumat legatum, uidetur quòd ſic: quia iſtæ dictiones, Donec, quoad, & quamdiu, ſunt ſuſpenſiuæ, & habent temporis reuolutionem, & intercapedinem, & non inducunt conditionem perpetuò extinctiuā: ut in l. Titius. ff. de excu. tut. Hoc uoluit Ioan. de Imo. in cle. illa. in prin. de uita & hone. cle. ubi dicit, quòd dictio Quandiu, eſt alicuius actus cōditio extinctiua, ſed reſuſcitatiua, quo ad eſſentiam, & effectum rei. facit text. in c. petiſtis. de priuile. in uerbo, Quamdiu. Contrarium determinat ibi Pe. de Anch. per no. in l. ſi ſorore. C. de his, qui. ut indig. & in l. fideicommiſ. C. de fideicom. & uide no. in l. fi. C. de indic. ui. tol. dixi ſ. in uerb. Vxor.]

† Vſusfructus domus ſi relinquitur, ſi poſtea comburatur, an durabit uſusfructus areæ: dic quòd non, niſi relictus fuiſſet uſusfructus omnium bonorum. l. quoties. §. fi. ff. de uſufruc. Sed utrum ad uſumfructuarium omniū bonorum ſpectet ſoluere æs alienum, & legata à teſtatore relicta, an uerò ad proprietarium: uide Barto. in l. fi. ff. de uſufruct. lega. & ibi plenè per Alexan. in apoſt. ſuis. do. Barba. in c. fi. de pign. dicit ſe uidiſſe dubitari de facto, & conſuluit contra Bartol. & remittit ſe ad titulum, de teſta.]

† Vſufructuariam uxorē maritus reliquit ſimpliciter, ſeu cū alterius uerbi adiunctione, licet habeat liberos, intelligitur tamen de ipſo uſu propriè. Ita dixit Bald. in l. ſi pater. C. de uſufru. & in l. fi. C. de indi. uid. tol. Non obſtat, ſecundum eū, quod not. in l. j. C. ſi ſecun. nup. mul. & in authen. ibi poſita: quia ibi teſtator pluribus alijs uerbis uſus eſt, ex quorū adiectione interpretantur relicta alimenta. Præterea erat ibi uniuerſale relictum. in d. l. ſi pater. in rebus certis, ſuper quibus uide Dy. & Bar. in l. Titia cum teſtamento. §. fi. ff. de leg. ij. Adde Alexan. conſi. lxj. per totum. in iij. uol. & in conſil. lvij. in eo. uolu. ubi ponit latè de importantia illorum uerborum, Relinquo uxorem meam dominam & maſſariam. & uide eundem in conſi. lxvj. per totum. & uide Roma. conſi. cxviij. ubi concludit, quòd legatum factum uxori, ut ſit domina, & uſufructuaria omniū bonorum, intelligitur, ut filijs uiuētibus habeat ſolùm alimenta. & incip. illud conſilium, Quo ad primum, quo quæritur, cuius uirtutis ſint uerba legati. & uide Franc. Are. conſi. xl. & lxxiiij. & uide Ang. Peruſi. in conſ. cxiiij. circa medium. & in conſi. xcvj.

Vſusfructus legatus duobus alternis annis, debetur ſecūdum ordinem nominationis. l. quoties. de uſufr. in Spec. de loca. §. vj. uerſi. xlj.

Vſusfructus poſt mortem uſufructuarij relictus tertio, debetur etiam ante mortem uſufructuarij primi contrauenientis. Ioan. And. in Spe. de ſecun. nup. ſuper rub. uer. ſecundò teſtator. Pau. de Caſt. in l. mulier, quæ. ad Treb. & in l. ſi mater. C. de inſti. & ſubſti. & per Ludo. Pon. in l. ſi quis hæres. de acqui. hære. & per Bart. in repeti. auth. hoc locum. in v. colum. in uer. quidam in ſuo teſtamēto. C. ſi ſecundo nup. mu[illegible]. Addo pulchram quæſtionem in propoſito, per Bald. in l. ambiguitatem. in j. colum. uer. ſed quæro. C. de uſufruc. de qua

† uide infrà, Vſusfructus finitur. uerſi. v. † Et Fran. Are. in d. l. ſi quis hæres.]

Vſusfructus pecuniæ ſi relinquatur, uide ſuprà, §. proximo, uerſic. xj.

Vſusfructus legatus filio ſtudenti, an portetur ad locum ſtudij ſumptibus hæredis. Flo. in l. ij. de uſufru. Ange. in fin. in authen. de inceſt. nup. in prin. Puto, ꝙ uoluerit allegare in uer. nota filios, dū uult, quòd filius debeat alere patrē exulem: quaſi uelit, quòd debeat portare ad locum exilij. Sed ego addo Bar. in terminis in l. ſed & ſi ſuſceperit. §. j. in fi. ff. de iudi. quòd ſic. uide j. Vſusfructus finitur. uerſic. xxiij.

Vſusfructus monacho relictus an quæratur ſibi, uel monaſterio. per Inn. in c. in præſentia. in ij. col. in gl. in uerbo, minor. de proba. & doc. in c. cùm ad monaſterium. de ſtatu mona. Addo gloſſ. magnam in uerbo, dedicant. uerſic. item quid ſi ingreſſus. in authen. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccleſ. quòd acquirit monaſterio, donec uiuit monachus. Iſta tamen non eſt principalis quæſtio formata hîc: quia iſta præſupoponit iam monachum tempore, quo fuit relictus uſusfructus. & glo. in authen. ingreſſi. præſupponit, quòd haberet uſumfructum ante ingreſſum. De qua quæſtione uide ibi Bart. in ulti. col. in uerſi. quæro, quid ſi ingreſſus. & ibidem per do. Iaſ. in xxiiij. col. in uer. circa tertiam. Addo Spe. in tit. de ſtatu mona. in uerſic. xlvij. Et an duret poſt mortem monachi, uide Bald. in l. quicquid. in j. q. C. de bo. mater. quòd non, niſi fuiſſet relictus contemplatione monaſterij. & uide infrà, Vſusfructus finitur. uerſi. vij.

Vſusfructus in codicillis relictus uxori an debeatur, ſi in teſtamento ſunt relicta alimenta. Paul. de Caſtr. conſil. cccxc. incipiente, Quod uxor quondam. quòd ſic.

Vſufructu relicto hæredi, & proprietate legatario, intelligitur de primo hærede, ne perpetuò proprietas ſit ſine eo, & inane ſit legatum. l. antiquitas. C. de uſufru.

Vſusfructus emphyteuſis poteſt cōcedi, uel legari per emphyteutam, etiam ſine cōſenſu domini. Bal. in l. j. in prin. ff. quib. mo. uſusfru. amit. & Alex. in conſi. cxx. in fi. in j. parte.

10 Vſusfructus relictus capellæ in eccleſia fratrum, an debeatur fratribus. Paul. de Caſtr. conſi. ccxliiij. incipien. Super primo quæſito reſpondeo, quòd non.

Vſusfructus omnium bonorum poteſt legari, niſi excedat dodrantem. l. omnium. & ibi gl. & doct. ff. de uſufr.

Vſusfructus fundi legatus uni, ſi proprietas legatur alteri, debetur utrique pro dimidia. l. ſi alij. de uſufr. lega. & l. ſi tibi decem. ff. de uſufru. earum rerum. Bald. in l. cùm quęſtio. de lega. Secus in adiudicatione fundi & uſusfructus facta diuerſis perſonis. Bal. in l. fi. in uer. unum no. C. communi diu. Vide Soc. iiij. uol. conſi. j. & iij. in fine.

† Vſufructu legato cum hoc, quòd non poſſit proprietas alienari, an intelligatur etiā legata proprietas: uide Franci. Cremo. no. xxvij. incipiente, Maritus legauit.]

Vſusfructus relictus filioſa. an quæratur patri. Bald. in l. ſi filiola ij. in uer. quæro, quid in uſufructu. ff. de dona. cauſa mortis. & ibi cuius intuitu uideatur relictus: quòd ſi filius moriatur ante patrem, uidetur relictus intuitu patris: ſecus, ſi eſt econtrà: & ſic pendet ex futuro euentu.

Vſusfructus legatus quotānis, uidetur legatus ſingulis annis. l. defuncta. §. fi. cum gl. in uer, relictum. ff. de uſufr.

Vſusfructus debitus alteri cedit cum legato fundi, & præſtari debet ab hærede. l. Mæuius. §. fundo. de legatis ij.

Vſusfructus ſubrogatus in locum annui legati tranſit in eius naturam. l. generali. §. hæredis. de uſufru. legato.

Vſusfructus legatus durat centum annis, etiamſi ſit legatus uniuerſitati. l. ſi uſusfructus municipibus. de uſufr. leg. Barth. Cæpol. de ſerui. ruſti. tit. de uſufr.

Vſusfructus omniū bonorū legatus uxori, debetur ei pro rata, etiam

etiam in bonis alteri legatis. l. Sempronio. & ibi Bartol. in princi. de usufr. lega. Paul. de Castr. consi. cv. incipien. Viso dicto puncto. & consilio ccxlj. quod incipit, Præfati Vanucius. ubi uide contra Bal. in l. quoties. in uer. & prædicta faciunt ad quæstionem. C. famil. ercisc. Item debetur uxori, de ducta legitima filij testatoris. j. uerbo, Vxor usufructuaria. † uersi. iiij. † Vide Socin. iiij. uol. j. consi. q. ij.]

Vsusfructus fundi si legetur duobus, & alteri proprietas, & legatarius unus illius moriatur, an accrescat socio, uel reuertatur ad proprietatem. Paul. de Cast. consi. cxj. incipien. Super primo quęsito. in iiij. dubio. quod accrescit ad legatariũ, cùm in usufructu habeat locum ius accrescendi: ut j. uerbo proximo. uersi. xv.

Vsusfructus legati materiam supple sup. uerb. Legatum usufructus. & uer. Vsusfructus finitur. & §. sequen. & j. Vxor usufructuaria. per totum.

† Adde, quòd si testator dixit, Vsumfructum bonorum meorũ relinquo uxori meæ, si castè uixerit. Demùm uxor, mortuo testante, transit ad secunda uota: quæritur, nunquid debeat habere usumfructum. Abb. in cap. ut clericorum mores. de uita & hone. cler. determinat quòd sic, quia dicitur castè uiuere: & ideo cautela est, secundum eum, adijcere, si castè uixerit, & uitam uidualem seruauerit: per id, quod no. in l. j. C. si secun. nup. Idem uoluit Abbas in c. quod à te. de cleri. coniu. & in cle. ex eo. de sen. excom. Hoc uoluit Bart. in l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Treb. Et pro opi. ipsorum uidetur text. ualde no. & alibi non ita expressus. in ca. Nicena. xxxj. di. ibi: castitatem dicens esse, cum propria coniuge concubitũ. De hac quæstione uide plenè do. Alex. de Imol. in d. §. cùm proponeretur. in iiij. col. in uer. nota, quòd mulier dicitur pudicè & castè uiuere: ubi plenè disputat hunc passum. & opinionem Bart. tenuerunt Ray. & Oldra. uide ibi per eum. Tamen iudicio meo, opi. Bart. Abb. & sequaciũ uidetur uerior, per d. c. Nicæna. & ideo cauti aduocati & tabelliones debent certiorare testatorem, ut addat, Et uitam uidualem seruauerit, pro euitandis opinio. doct. Quod intellige, nisi de uoluntate testatoris, uel de communi usu loquendi aliud appareat. Item uerba in dubio debent intelligi ciuiliter. l. si cui. ff. de serui. Sed alia opinio uidetur æquior: quia non est uerisimile, quòd testator ita uoluerit. Facit pro opi. Bart. tex. in auth. de non eligen. secundo nuben. §. cùm igitur. & opi. Bart. secutus est Richard. Malumbra. Iacob. de Are. & Ray. de For. uide Petrum de Anchar. & Innoc. in d. c. quod à te. ubi tenuit contra Bar. & idem Ang. in §. cum proponeretur. & in d. §. cùm igitur. & in disputatione sua, inci. Testator fundum reliquit mulieri. Vnde concluderem in practica esse sequendam opi. Bart.

Vsusfructus alienatur à patre in filium proprietarium. suprà, Pater usufructuarius. uersi. liiij. & uersic. penult.

Vsusfructus non potest separari à proprietate per usufructuarium emptorem proprietatis. l. si tibi fundum. ff. quib. mod. usufructus amit.

Vsusfructus pignoratus uni potest alteri pignorari per creditorem. l. j. & ibi Bal. in uersi. quæro, an sicut habens. C. si pig. pign. da. sit. & Alex. in l. si is, qui. §. j. de pignori. ubi etiam uide, an in dubio intelligatur uendi, & obligari.

Vsusfructus potest uendi in casu permisso. Bald. d. l. j. uer. quęro, an sicut habens.

Vsusfructus pignoris an possit uendi per creditorem. Bald. ibi, quòd sic.

Vsusfructus bonorum ecclesię potest alienari ad tempus cum pacto, quòd eo finito reuertatur ad ecclesiam res ipsa, & tantundem. l. iubemus. la ij. §. fin. & ibi Barto. C. de sacrosan. eccles.

Vsusfructus potest pignorari, & uendi per usufructuarium, uidelicet commoditas eius. Item & per proprietarium. l. si is, qui. §. an usufructus. & ibi Bar. & Alex. ff. de pig. Flo. in l. arboribus. §. usufructuarius. de usufru. in Spe. de pign. in prin. in ulti. col. uersi. sed nunquid usufructus.

† Vsusfructus cedi non potest alteri. Barto. in l. si quis usufructus. in j. q. ff. de usufruc. leg. Vide Bal. in con. ccclxxxiiij. in iiij. parte.]

Vsusfructus formalis, quem quis habet in re aliena, non potest legari alteri per usufructuarium. l. quod in rerum. §. j. de lega. j.

Vsusfructus an ueniat in fideicommissum. Bald. l. cùm uirum, v. q. in lect. antiq. C. de fideicom.

Vsusfructus uendi potest, etiam ut ad proprietarium non reuertatur. Bald. in l. j. C. si pignus pigno. da. sit. Alex. in l. si is, qui. §. iura. in fi. ff. de pigno.

Vsusfructus alienationis materiam supple j. uerbo, Vsufructuarius alienat. per totum.

Vsusfructus finitur morte usufructuarij, & ad hæredes non transit. Instit. de usufruct. §. finitur. l. quicquid. & ibi Bal. C. de bo. mater. quòd pater in usufructu non habet hæredem, nisi quando quæsitus est pro se, & hæredibus. Bal. in l. j. §. excepto. in uer. sed quid si concedo. C. de cadu. tol. Secus in emphyteusi. glo. in l. indebiti. §. fin. in uerbo, cùm te. in fi. ff. de condi. indebi. & s. uer. Emphyteusis stipulata. uersi. j. cum seq.

Vsusfructus an corruat cum domo, ut ea refecta nõ debeatur. Bart. & Ioan. de Por. in l. inter stipulantem. §. sacram. in pe. col. in fi. uersi. uenio ad uer. & nauis. ff. de uerbo. obliga. & l. si cui. de usufr. quod corruit, si in totum res corruit, alias nõ: gl. ibi. Addo Bal. in auth. excipitur. in j. col. in uersi. quæro, utrum usufructus. C. de bo. quæ lib.

Vsusfructus finitur per alienationem proprietatis, usufructuario consentiente. l. apud Celsum. §. quęsitum. de doli excep. l. si fundum à me. quib. mo. usufru. amit. no. in l. fi. §. fi. ff. de contrahen. emp. quod emptor nõ tenetur stare usufructuario. uide in l. ij. C. de usu. Addo tex. in §. item finitur. Insti. de usufru. Et an per alienationem in alium. Bart. in l. si usufructus. §. debitorem. de nouatio. & Bart. & Bald. in l. res, quorum. C. de iure dot. & Bald. in l. j. C. si pig. pigno. da. sit.

Vsusfructus legatus ciuitati finitur duobus modis: si ciuitas destruatur: secundò, si ciues recedant, & deserant animo non redeundi. gl. in uer. ei do. & Bart. in l. in singulos. la ij. ff. de annu. lega.

Vsusfructus in quinquennium relictus alicui non redit ad proprietatem, uel substitutum, nisi finito quinquẽnio, licet antè moriatur usufructuarius, sed interim ad eius hæredes transmittitur. l. uxori usumfructum. de usufr. leg. Sed Bald. dubitat in l. ambiguitatem. in j. col. in uer. sed quæro. arguit ad partes, & deinde relinquit cogitandum. C. de usufr. & ibi Sali. qui tenet, quòd statim substitutus habet. & tenet Bartho. Cæpol. in sing. uer. cxij. Vide Ioan. Andr. in Spec. de loca. §. vj. uer. cxlv. dum tenet contra Spe. in emphyteusi stipulata pro se, filijs & nepotib. in quadraginta annos, si nepotes desint antequadraginta annos. Addo do. Alex. in l. Seius Saturninus. in pe. col. ad fi. in uer. & ad istã quæstionẽ uide. ff. ad Treb. ubi facit mentionẽ de Bal. in d. l. ambiguitatem. & postea allegat in contrarium d. l. uxori. cui nititur responde re, ut ibi per eum. Addo etiam Barto. in auth. hoc locum. in v. colum. in uer. quidam in suo testamento. C. si muli. secun. nup. & suprà, Vsusfructus legatur. in uersic. iij. † Et uide Franc. Aret. referentem Bald. in d. l. ambiguitatẽ. in l. si quis hæres. de acqui. hæred. in fi. j. colum.]

Vsusfructus extinctus per consolidationem proprietatis, ut est textus in §. item finitur. Insti. de usufructu. reuiuiscit, rescissa consolidatione. Bald. in l. si maritus. ad fi. C. de inoffic. testa. Bart. Cæpol. in singu. uersic. liiij.

Vsusfructus non finitur per ingressum in monasterium: sed debetur ingresso usque ad mortem naturalem, pòst ad proprietatem redit. Bartol. in auth. ingressi. in fi. col. uersic. quæro, quid si ingressus. & ibi glo. & Bald. vij. col. vij. q. de sacrosan. eccle. & per Bald. in auth. excipitur in uersi. quærit glo. nunquid, si pater. C. de bo. quæ libe. & in l. ij. & ibi no. de bo. mater. & in l. fi. C. de usufruc. Sed caue, quia de monasterio uerbum nullum. l. uxori usumfructum. de usufr. lega. & in Spe. de statu monach. uersic. xlvij. & suprà uerbo, Pater usufructuarius. uersic. xliiij. suprà, Vsusfructus legatur. in uersi. vj. Vide Bald. in c. si clericatus. ad fi. de feu. controuer. Item nec precarium, nec liuellum. Bald. in d. c. si clericus.

Vsusfructus patri debitum nõ finitur morte filij ante patrem. Bal. sing. in l. si quis in fine. C. ad Tertul. & melius suprà uerbo, Pater usufructuarius. uersic. xlvj.

Vsusfructus extinctus uoluntate usufructuarij nunquam reuiuiscit:

uiuiscit: secus, si sine eius uoluntate. Bar. in l. sicut. §. superuacuum. in ij. col. uers. uenio ad secundum dictum. ff. quibus mo. pi. uel hypo. sol. Et sic debet intelligi l. sicut in annos. & l. repeti. quib. mod. usustru. amit.

Vsusfructus simpliciter relictus uxori, perditur per transitum ad secundas nuptias. j. Vxor usufructuaria. uers. ij. in auth. de nup. §. si uero solum. & ibi Ang. Bal. in l. fœminæ. in prin. C. de secun. nup.

Vsusfructus perditur mutatione formæ, restituitur autē cum forma. l. si in area. per Flo. de usufructu. Vnde

Vsusfructus finitur mutatione rei, ut ibi: uel super ædificatione. l. repeti. §. fi. quibus mo. usufr. ami. Cy. in l. ij. C. de rei uendi. & Alex. in l. iij. §. Labeo. de acq. pos. Vide glos. in l. cùm oportet. §. non autem. in uerbo, Mobiles. C. de bo. quæ libe. & Bald. in authen. excipitur. in j. col. in uer. quæro, utrum ususfructus. & Flo. in l. qui usumfructum. de usufruc. quod

Vsusfructus patri debitus finitur mutatione rei: sed nouus incipit in re ipsa, mutata forma: ut ibi. quod nota.

Vsusfructus, & eius locatio finitur, si usufructuarius locans ad tempus moriatur intra tempus. l. si quis domū. §. j. ff. locati.

Vsufructu finito locus est iuri accrescendi. Spe. de instru. edi. §. nunc uerò aliqua. uersi. quid si sunt. & s̄. Ius accrescendi. ubi plenius. uersi. xiij. lxvij. & xcj.

Vsusfructus finitur decennio per non usum. l. sicut. C. de serui. Alex. in l. stipulatio ista. §. si quis ita. de uerbo. oblig.

Vsufructu finito non potest expelli usufructuarius, sed debet conueniri negatoria, uel ex cautione de restituendo rem. gl. no. in c. licet. ij. de præben. in sexto.

Vsusfructus certorum bonorum donatus inter uiuos Titio, non est in patrimonio donantis tempore mortis, si Titius uiuat: & ideo non uenit in relicto usufructus omnium bonorum: sed mortuo Titio reuertitur ad hęredem, nec accrescit alteri usufructuario superuiuenti. Exemplum: si quis donet matri usumfructum certorum bonorum, deinde relinquat matri & uxori usumfructum omnium bonorum, & hęredem faciat alium, & moriatur primò ipse, deinde mater, certè usufructus bonorum datus ei in uita, reuertitur ad hęredem: sed pars usufructus aliorum bonorum accrescit uxori. Flo. singu. in l. quoties. §. uniuersorum. de usufru. ubi dicit sic consuluisse apud Mutinam.

Vsusfructus non uenit in publicatione proprietatis ob delictum domini. Bal. in c. j. §. rursus. in ij. col. in uer. pone ergo, quidam. de controuer. inuest.

20 Vsusfructus finitur morte conductoris. Casus singularis, secundum Bal. in l. si domina. in ij. oppo. C. de usufr. Sed an morte locantis. Bald. ibi in fi. distinguit.

† Adde Fran. Cremo. singula. clxx. incipiente, Locaui tibi usumfructum, &c. Et quid si usufructuarius acquirat proprietatem, quę alteri debebatur sub conditione, an debebit amplius habere usumfructum. dic quòd non: ut cōcludit idem Fran. Cre. sing. lvij. incipi. Testator legauit tibi, &c.]

Vsusfructus relictus tibi, donec filius meus steterit in furore, an finiatur morte furiosi. Bal. in l. ambiguitatem. C. de usufr. in ij. col. in uer. demùm uenio ad §. quod nō secus dicit Bal. si filius resipisceret: quia tūc finitur. & ibi assignat rationem diuersitatis.

Vsusfructus pro se, & hæredibus, intelligitur pro primo hærede tantùm. l. antiquitas. & ibi Bal. in prin. C. de usufru. & in l. in annalibus. paulo post princ. C. de lega. & in l. fi. v. oppo. C. de hære. instit.

Vsusfructus bannitione legatarij non finitur, sed debet ad eū portari per hæredem ad confines loci, de quo est bannitus usufructuarius. Ange. in authen. de incest. nup. in prin. Caue, quia hoc non dicit, sed solùm dicit, prout illam declaraui s̄. in uerbo, Vsusfructus legatur. uer. v. & Flor. in l. an usufructus. ff. de usufr. per Bal. in l. corruptionem. C. eod. tit. in ult. col. uer. quæro hic, nunquid per bannum.

Vsusfructus an finiatur morte unius ex legatarijs eius. suprà, Vsusfructus legatur. uersi. penult.

Vsusfructus constitutus per contractum, non potest adimi in testamento. authen. hoc locum. & ibi Bal. secundo responso, in j. col. C. si secundo nup. mul.

Vsusfructus stipulatus per aliquem procuratorio nomine Titij, quæritur, & finitur in personam domini, sine cessione ei facta per procuratorem. Bart. in l. si quis usumfructum. in j. q. ff. de usufru. lega. & in l. qui ita. §. etiam. ad fi. ff. ad Trebel.

Vsusfructus constituendi spes finitur morte, ut ad hæredem non transeat habentis illum in spe. l. Sempronius. de usufr. lega. l. qui usumfructum. uer. hoc ita. de usufru. Lud. in sing. uer. quæro, utrum spes, &c. & Bartho. Cæpol. de serui. rust. tit. de usufru.

Vsusfructus finitur per uim illatam ab usufructuario. per l. si quis in tantam. C. unde ui. applicatur uim passo, non proprietario. Bart. ibi in ult. col. in uer. quærit glo. quid si post. gl. in uerbo earundem rerum. in uersi. iiij. si alius.

† Vsufructus si est legatus, an finiatur, si usufructuarius ingreditur religionem. Maria. Soci. pulchrè in consi. lx. in iij. col. uersi. circa sextam quæstionem. in j. uolu.]

Vsusfructus non finitur morte proprietarij, sed usufructuarij. l. si patri. & ibi Bar. C. de usufr. Quod uerū, siue in testamento, siue in contractu sit constitutus. Bartol. ibi. in j. not.

30 Vsusfructus legatus etiam uniuersitati, finitur cursu centum annorum. suprà uerbo, Vsusfructus. uersic. xvij.

Vsusfructus quomodo finiatur. in Spe. de pigno. §. sequitur uidere. §. porrò. & in tit. qui mo. usufr. amit.

Vsufructu finito, quid petat usufructuarius. j. uerbo, Vsufructuarius agit. uersi. xv.

Vsufructuarius dicitur quocunque modo habeat usumfructum. l. si ita. uersic. eaque omnia. de usu, & habi. uel utile dominium, ut emphyteuta, & simil. Paul. de Castr. in l. j. ff. ad Tre. in princ. & Cępol. de serui. titu. de usufru.

Vsufructuarius dicitur dominus ratione præeminentiæ. suprà uerbo, Dominus. uersi. cxxxj. gl. in l. non quocunque. §. fundum. in uer. si aberit. ff. de leg. j. Flor. in rubr. de usufruct. in fin. Item uerum, etiamsi est prohibitus alienare. j. Vxor usufructuaria. uersi. xxxij.

Vsufructuarius an ueniat appellatione domini. s̄. uerbo, Do-
† minus. uersic. cxxxj. † Et an sit, quære s̄. Dominus. Vide Ias. May. Instit. de acti. §. æque. num. 50. uel in fru. de no. ope. nuncia. num. 17.]

Vsufructuarius grauatus altius non tollere, dicitur proprietarius. l. Proculus. & ibi Bald. de usufr. & j. Vxor usufructuaria. uersi. vij.

Vsufructuarius non tenetur stare colono. Card. in cle. j. §. fi. ij. quæstione. de rebus eccles. non alie. sed non potest deijci per emptorem rei: ut ibidem.

Vsufructuarius habet totam commoditatem. Cyn. in ru. C. de usufruct. & Bartho. Cæpol. de serui. tit. de usufruct.

Vsufructuarius habet ius in re. in Spe. de iud. §. sequitur uidere. in ult. col. in posi. actoris.

Vsufructuarius rei ad uitā dicitur interim dominus proprietatis. glo. & Bart. in l. Titia. la j. §. Titia. in j. col. & j. q. ff. de le. ij. uide in l. donationes. §. species & ibi Bart. de dona.

Vsufructuarius, & emphyteuta æquiparantur. glo. in l. j. in uer. emphyteuticarius. C. de iure emphy. per Fl. in l. j. §. denique. de usufru. Itē maritus in magna expensa. Bal. in l. per diuersas. vj. q. C. mandati. Adde s̄. in uerbo, Emphyteuta. el j. uersicu. j. & ij.

Vsufructuarius dicitur procurator legitimus domini. l. j. §. fin. & ibi doct. & Paul. de Castr. de ope. noui nun. Barto. in l. de die. §. quidam. uer. simile dicimus in fructuario. ff. qui satis. cog. ubi etiam dicit, quòd non præiudicat domino litigando sic, & creditori in pignore. suprà uerbo, Creditor in pignore. uersi. j. & ideo Pau. de Castr. in l. ij. §. fi. de serui. Alex. in d. l. j. §. fi. quòd dicitur procur. ut prosit, non ut noceat.

10 Vsufructuario expulso an dominus uideatur expulsus. Bar. in l. iiij. §. fi. in uersi. quæro, an deiecto. ff. de ui, & ui arma. quòd non. Idem tenet Bart. in l. j. §. non autem. in fi. eo. tit. & in l. peregrè. §. fi. in penul. q. ff. de acqui. pos. & ibi uide per domi. Alex. in ij. col. in prin. in uer. decimus casus est. & glo. ff. usufr. quemadmo. ca. l. j. in §. fi. in uer. usucapione. Addo gl. magnā in l. si quis in tātam. in uer. earundē. uer. super ultimo quæro. quæ tenet contrariū. Sed Bart. ibidē. in ulti. col. reprobat. Vide etiam gl. in l. si de fundo. ff. de ui, & ui arma.

Vsufructuarius dicitur abbas. in Sp. de arbi. §. sequitur de quibusdam. uersi. sed nunquid abbas. & de sala. §. iiij. uersi. quid si monachum.

Vsufru-

Vsufructuarius agit contra quemlibet impedientem ad remouendum impedimentum, etiamsi sit dominus, qui impediat. l. Proculus. §. fi. & ibi Floria. de usufr.

† Vsufructuarius omnium bonorum an habeat exercitium omnium actionum hæreditariarũ, ita quòd exigere possit, uide domi. Barth. Soc. in con. cxxxj. incip. In præsenti. circa prin. vij. col. in j. parte.]

Vsufructuarius non habet confessoriam directam pro seruitute uendicanda. l. j. ff. si usus fructus pet. nec utilem. Bal. Ang. & Alexand. in l. j. §. fi. de ope. no. nuncia.

Vsufructuarius agit confessoria pro usufructu, etiamsi non cauit. Bal. in l. ij. ad fi. in uersi. extrà quæro. C. communia. de lega. ubi etiam dicit eum lucrari fructus post moram, etiam cautione non præstita. & suprà, Vsusfructus. el j. uersicu. antepenulti.

Vusufructuarius si expellatur, agit, & non dominus. Bart. post gl. in l. si quis in tantam. in ulti. col. in uer. quæro, quid si est expulsus. in fi. C. unde ui. Item,

Vsufructuarius potest turbari à quocunque. & habet interdictum uti possidetis contra quoscunque, etiam contra dominum. Flor. in l. sicut. §. Aristo. si serui. uen. contra Bar. in l. naturaliter. in prin. de acqui. possess. Item potest agere interdicto, uti possidetis, quia possidet naturaliter. Barto. in l. j. in prin. in ulti. col. in penul. q. ff. eo.

Vsufructuarius si expellatur, an dominus uideatur expulsus. suprà §. proximo. uersi. penul. quòd non.

Vsufructuario debetur laudemium omnium bonorum cẽsualiũ. Old. con. xxiiij. incipien. Quod, domine usufructuarie.

Vsufructuarius non uendicat, nisi ius usus fructus. Bart. in l. ei. qui. de serui. per l. uti frui. si usus fruct. pet.

Vsufructuarius non petit usumfructum sibi legatum, nisi post aditam hæreditatem, & præstitam cautionem de utendo arbitrio boni uiri. Bald. in l. filius à patre. in princi. in ij. col. in uer. ego dico. quòd si glo. est uera. ff. de liber. & posthu. & in l. si quis instituatur. in ij. no. ff. de hæredi. insti. Bal. in l. hæreditas ex die. in ij. col. in uersi. quæro, hic testator. ibidem Angel. eodem tit. & quod per Bald. in Specu. de instru. edi. uersi. si duo sint. Bart. in l. si homo. in j. q. ff. de usucap. & plenius ponit in repeti. authen. hoc locum. in j. col. in uersi. & pro discussione primæ q. C. si secundo nup. mul. & Angel. plenè in Reperto. uerbo, Vsufructuarius. & j. Vxor usufructuaria. uersic. v.

10 Vsufructuarius an agat actione furti. suprà uerbo, Actio furti. uer. xij. quòd sic, etiam contra dominum. l. creditoris. §. j. cum gl. de fur. scilicet post aditam. l. si homo. de usucapi. sed antè agit de expilata hæreditate. l. ij. de cri. expi. hære.

Vsufructuarius petit cautionem damni infecti. l. usufructu legato. de usufruct.

Vsufructuarius non potest petere pecuniam hæredi solutam, nisi prius caueat de fruendo arbitrio boni uiri: nec sufficit, quòd in processu offerat. in Spe. de satisda. §. fin. ad fi. per l. si rem. de pig. actio.

Vsufructuarius tenetur in scriptis redigere qualitates rerum, in quibus est habiturus usumfructũ, quando cauet de fruendo arbitrio boni uiri: & sic inuentarium debet facere cauendo. Textus est in l. j. §. cauere. uers. rectè. ff. usufructus quemadmo. caue. cum gl. quæ dicit, scribendas esse rerum æstimationes. & est tex. not. & in l. si tibi. in fi. de usufru. earum rerum, quæ usu consu. & Spe. tenet de pigno. §. ij. uersi. porrò.

Vsufructuarius proprio nomine non potest nunciare nouum opus, sed procuratorio nomine domini nunciat extraneo, non domino. l. j. §. fi. & ibi doc. & Alex. de ope. no. nunc.

Vsufructuarius finito usufructu repetit melioramenta, & expensas magnas, non paruas. Bal. & Bart. in l. eum, ad quẽ. C. de usufru. & per Bart. in l. cotem. §. qui maximos. in vj. col. in uers. sextò quæro. ff. de publica. Flor. in l. sed & si quid. in prin. de usufruct. l. hactenus. eodem tit. Dy. in l. quæro. de usufr. leg. Rapha. Cuma. in l. proprietarius. & in l. damni. §. ij. & ibi Bar. in ij. col. in uersi. oppo. quod ad. ff. de damno infecto. & infrà, Vsufructuarius conuenitur. uersi. vj. glo. in l. sed & addes. §. si inquilinus. el j. in uersi. liceat. ff. loca. quod affixa non tollit, alia sic. & per Io. de Por. in l. domos. de lega. j. & ibi Rapha. Cuma. dicit eum repetere sumptus demùm usufructu finito, & non antè, secundum Alexan. in l. cotem. §. qui maximos. in fi. de public.

Vsufructuarius emens proprietatem casu, quo euincitur ab eo per coniunctos uenditoris habentes ius præsentandi ex forma statuti, an recuperet usumfructũ extinctũ per consolidationẽ. Bal. in l. si maritus. uersi. modò quæro. C. de inoffi. testa. distinguit.

Vsufructuarius expensas pro fructibus percipiendis factas repetit, si finiatur usufructus, antequam fructus percipiat. per Bald. in l. si pater. in fi. C. de usufru. sed & tenetur pro rata ad expensas pro colligendis fructibus. l. generali. §. Lucius. de usufru. legato.

Vsufructuarius agit ad seruitutem, sicut dominus. l. j. §. Pomponius. ff. si serui. uen. Item potest ire per fundum domini, per quem ibat dominus non iure seruitutis. d. l. §. rectè.

Vsufructuarius qualiter petat restitutionem usus fructus. in Spec. de resti. spo. in princ. uersi. si uerò. & suprà, Vsusfructus. el j. uersi. xxij.

20 Vsufructuarius qualiter agat contra impedientem. in Specul. de causa possess. & proprieta. §. sequitur uidere. uersi. sed quæritur. Adde Bald. in rubri. C. de usufruct. quod actione iniuriarum. per l. qui pendentem. in princip. & ibi Alexand. de actio empt.

Vsufructuarius pater agit. s. uerbo, Pater usufructuarius. uersi. xxxix. Addo melius in uerbo, pater agit. uer. xxx.

Vsufructuarius si agat contra turbantem, quomodo procedatur contra contumacem. Spec. de primo & secundo decreto. §. restat uidere. uersic. quid si agatur.

Vsufructuarius finito usufructu petit sibi restitui fructus, & interesse. in Spe. de peti. & possess. in prin. uersi. sed si spoliasti.

Vsufructuarius conuenitur, ut alat seruos, & illi sibi acquirunt. in Spec. de sala. §. postremo. uersi. quid si monachum.

Vsufructuarius finito usufructu quomodo cõueniatur. s. uer. Vsufructus finitur. uersi. xvij.

Vsufructuarius si est contumax, quomodo procedatur contra eum, & qualiter fiat missio. in Spe. de primo & secundo decreto. §. restat uidere. uer. quid si reus.

Vsufructuarius conuentus an liberetur, nominando dominũ in iudicio. eo. §. uer. sed nunquid est idem. & Bal. in l. ij. in ij. col. uersi. tertiò quæro. C. ubi in rem actio. distinguit.

Vsufructuarius tenetur reddere fructus à tempore finiti usus fructus. in Spe. de loca. §. vj. uersi. decimò quęritur. l. si pater. & ibi Bar. C. de usufruc.

Vsufructuarius non tenetur suis sumptibus reficere domum dirutam, sed sumptibus domini, etiam magnis. Bartol. in l. Nesennius. in ij. col. in uersic. quædam expensæ fiunt. ff. de nego. gest. per l. inter fructuarium. & l. damni. §. ei, cuius. & ibi Barto. in ij. col. uersic. oppo. quod ad fructuarium. & in l. quamuis. de damno infecto. & Bart. in l. ij. in ij. col. in princ. uer. simile uides in usufructuario. C. de nego. gest. quem uide in l. cotem. §. qui maximos. in xj. col. in uer. sextò quæro. ff. de publica. & Bal. in l. eum. C. de usufru. & in authen. excipitur. in penult. quęstio. C. de bonis, quæ lib. ubi dicit, quòd ad magnos sumptus nõ tenetur, sed ad modicos arbitrio iudicis. l. hactenus. uer. modica. cum glo. in uerbo, pertinet. ff. de usufruc. & in Spec. de loca. §. postquam. uer. sed quęritur. suprà, Vsufructuarius agit. uer. xv.

Vsufructuarius tenetur ad refectionem rei, sicut lucrum habet ex ea. l. usufructu legato. in fi. ff. de usufruc. l. cùm fructuarius. §. j. eo. tit. l. si domus. de usu & habi. gl. in l. ex conducto. in uerbo, debere. ff. loca. & Bal. in l. j. in ij. col. in prin. uer. simile in fructuario. C. de neg. gest. Barth. Cæp. de serui. urb. c. lj. xviij. q. uide l. hactenus. de usufr. Car. in cle. ij. in prin. vj. no. de relig. do. ubi idem dicit de clerico obligato reficere domos ecclesiæ dirutas. Item,

Vsufructuarius si non reficit, potest propria authoritate prohibere. Bald. & doct. in l. quamuis. ff. de damno infecto. & Alex. in l. usufructus. §. hactenus. de usuf. & Alex. in l. prætor. §. Celsus. de damno infecto. & ibi Bart. & doctores.

Vsufructuarius uestium non tenetur de deterioratione, & ideo liberatur eius fideiussor, si restituantur etiam attritæ. l. si usufructus mihi. de usufru. earum rerum. in §. penul.

10 Vsufructuarius non tenetur stare colono. l. arbores. §. quicquid. de

quid.de usufruc.& Alexand.in l.si filio.§.fi.sol.matri.

Vsufructuarius inuasor incidit in pœnam l. si quis in tantam. C.unde ui.glo. magna in uer.earundem.uer.quartò,si alius. & Bart.ibi in ult.q.& s. Vsufructus finitur.uer.xxviij.

Vsufructuarius tenetur reficere sumptus agriculturæ hæredi, qui eos fecit,nō quos fecit testator, ex quo ipse habet etiam fructus pendentes.Flo.in l.si pendentes.in princ. ff. de usufruct.& ibi notatur.

Vsufructuarius tenetur de facto suorum, sicut de suo. text. & Flor.in l.cùm fructuarius paratus.in fine.de usufr. & c. cùm ad sedem.de resti.spolia.

Vsufructuarius tenetur ad onera collectarum pro re,seu ad tributa.l.hactenus.in princ.uersi.quoniam.& alia onera agnoscit.& l.arbores.§.fi.secundum unam lect.glo.in uerbo,consueuit.& l.si pēdentes.§.si quid cloacarij.ibi,& fisco functionos præstare.ff.de usufru.l.generali.§.fin.cum glo.in uerbo, præstandam. ff.de usufru.lega.quę dicit, quòd tanto minus percipiet usufructuarius,licet fiscus hæredem conueniat.& l.quæro cum gl.in uerbo,Pertinet.eodem tit.Quod uerum, si habet titulum lucratiuum,ut legatarius: nō, si onerosum, ut emptor,secundum Flo.fin.in in l.usufructu legato. quam legem legit simul cum l.hactenus.de usufr.licet tex.ibi simpliciter loquatur.Item uerum,nisi cedat usufructu.l.cùm usufructuarius paratus.& ibi Flo.eodem tit. quod Bart. ibi dicit uerū,quando onus est reale, non quādo est personale.& l.si absente.eodem tit. Item nisi onus ęquiualeat usufructui. s.uerbo,Collecta quibus.uersic.xcj.Bartol.in d.l.quæro.dicit eum non teneri ad onera debita, pro habendo iure fructuum percipiendorum,sed ad ea,quæ imponuntur pro fructibus,uel prædio,uel personæ pro prædio.Tu uide pro materia per Bart.in l.fi.de usufru.leg.& Pau.de Cast. consi.cxj. incip. Super primo quæsito dicendum uidetur. & in consil. ccclxxxix. incipiente, In causa, quæ uertitur Bononiæ. &

† Io.de Prat.in l. si quis ita.de condi.& demon.† Vide Bal.in consi.ccxxxvij.in quinta parte,& in consi. ccclxxvij. in ter-

* tia parte.] * Item And.Tiraq.in tracta.de iur. primogenior. q.lxxiiij.nu.4.ubi eum ad tributa,siue,ut nostri dicunt,collectas teneri,concludit.Aemilius Maria Manolessus.

* Vsufructuarius subire cogitur impensas temporales, non perpetuas. l. hactenus.l.si pendentes. §. si quid cloacarij. ff. de usufru. Andr. Tiraq. in tracta.de iure primogenior.quæ. lxxiiij.num.2. Æmilius Maria Manolessus.

Vsufructuarius tenetur ad sumptus pro uia.d. §. si quid cloacarij.ibi:sed & si quid.Item ad alimenta re ïcta.d.l.hactenus.Itē ad sumptus cloacæ,uel aquæductus.d.§.si quid cloacarij.

Vsufructuarius tenetur pro tempore futuro ad onus gabellæ,& collectæ,non pro præterito.sup. Hæres.in l. apud Iulianum.de lega.j.& ibi gl.in uer.Salarium.& doc.Item,

Vsufructuarius omnium bonorum tenetur ad annua legata. leg. non solùm. §. sin autem legata. & ibi Bald. C. de bon. quæ liber.facit.l.meritum. §. fina.ad legem Falcid. Flor.in l. quoniam.& l.hactenus.de usufruct. Sed Barto.in l.fin.in ulti.quæst.de usufr.legato.dicit eum non teneri.ad legata.

Vsufructuario debet solui census,non proprietario.l.arbores. §.fi.secūdum aliā lec.gl.in uerb. Cōsueuit.& ibi Flo.de usuf.

Vsufructuarius potest compelli ad culturam fundi:aliàs tenetur,& dicitur in leui culpa,si non colat.nota.in l.item si fundi.& ibi Flor.ff.de usufru.Vnde

Vsufructuarius tenetur de culpa leui,ut ibi, non de leuissima. Flor.in l.cùm fructuarius paratus.in fi.de usufr.

Vsufructuarius omnium bonorum tenetur ad debita hæreditaria.Bart.in l.fin.in pen.quæst. ff. de usufru.lega.uide l.fi. §. si autem legata.de bon.quæ libe.& Mathesi.v. no. sed communis opinio est contra Bartol.in d. l. secundum Alex. in l.

† usufru.ad legem Falc.& in l.si filius. §.fi.sol.mat. † Vide do. Bartho.Socin.in con. cxxxj. incipien.In præsenti.circa fin. iij.col.in iiij.parte.]

Vsufructuarius tenetur pro rata ad sumptus pro fructibus colligendis.l.generali.§.Lucius.de usufr.legato.

Vsufructuarius castri an restituat pœnas. sup. Pœna applicatur.uer.ix.distinguit.

Vsufructuarius non tenetur stare colono, nisi expressum sit, uel pensiones reseruare domino.l.arbores.in princip. de usufru. Vide Bald. in l.j.penulti.colum.in uersic.pone, maritus.C.de fru.& li.expen.& infrà, Vxor usufructuaria. uer. xij.& suprà,uer.x.

Vsufructuarius non tenetur de periculo contingente in fruendo ad usum destinatum.l.arboribus.§.nauis.de usufru.

Vsufructuarius tenetur actione furti.l.si usufructus legatus. §. j.de usufru.

Vsufructuarius non conuenitur ad seruitutem. l.fi.§.fin. ff. de serui.& l.si fortè.§.hæc actio.si ser.uen. nisi prohibeant eum uti illa:quo casu potest conueniri.gl.in d.§.fi.

Vsufructuarius emens proprietatem an restituat rem coniuncto,uel uicino uenditoris,uigore statuti pro eodem precio. Pau.de Cast.con.ccclxxxix.incipiente,Videtur dicendum, dictam dominam.quòd non.

Vsufructuarius fruitur.j.eod.per totum.

Vsufructuarius debet nouas arbores ponere loco demortuarum.l.agri.de usufru. nisi ui uentorum euulsæ sint.l.arbores.in princip.eod. tit. & ibi glo. in uerbo,substitui.

Vsufructuarius debet nouos pisces, & noua animalia ponere in piscina,& uiuario,si occidit de his,quæ habuit à proprietario,ut non reddat deteriora.l.usufructuarium uenari. & ibi.Flo.eo.& ibi uide quomodo utatur columbaria.

Vsufructuarius an locet.j. Vsufructuarius alienat.uer.iij.

Vsufructuarius potest colligere uuas agrestes. & immaturas pro agresto.l.si absente.§.fin.per Flo.ff.de usufru. Item alios fructus immaturos.text.ibi.& Bald.in l.si pater. C.de usufr. Quod uerum,si sua intersit,non aliter. l.ex sylua. & ibi Flor. eodem titu.Et quid si finitur usus fructus,antequam fructus maturentur.Bald.in d.l.si pater.in uersi.sed hîc ponamus.& gl.in d.l.pe.in uer.colono.ff.de usufru.leg.quę dicit eum teneri,si colligat immaturos,ne dominus habeat maturos.per l.hæc distinctio.§.cùm fundus locati.

Vsufructuarius potest hortum facere in area, quæ remanet domo dirupta.Flo.in l.si cui.de usufr.

Vsufructuarius facit suum,quod aucupatur,uel uenatur. l.usufructuarium uenari.& ibi Flo.eod.tit.

Vsufructuarius serui non potest alterare artificium serui, nisi sit inhabilis ad deputatum.Flo.in l.sed & si quid.§.mācipiorum.de usufru.Item potest eum castigare, & curare, ne malus fiat: & omnia debet facere, quæ quilibet diligens faceret.Flo.ibi.per l.& cùm fructuarius.in prin.eo.tit.

Vsufructuarius uestimentorum potest eis uti,& locare.l.sed & si quid.§.& si uestimentorum.de usufru.& ibi Flo.

Vsufructuarius bonorum debet habere usumfructum etiam in nominibus debitorum.l.j.& ibi doct. C.de usufruc. Item in fructu protocollorum.Bart.& doct.in l.diuortio. §.si uir. in ulti.q.ff.solu.matri.& ibi uide do.Alex.in iij.col.in uers.item Bart.& per hunc text.& Paul.de Castr.qui tenet contra Bart.Addo etiam Bald.& Imo.in d.l.diuortio. §. si fundum. Addo etiam Angel.& Fulgo.in l.quædam.§.nihil.ff.de edendo.& ibi per Bart.& do.Alex.in ult.col.in uer. extra gl. tetigit hîc Bart.cum alijs concor. ibidem per eum signatis. & j. in uerbo, Vxor usufructuaria.uer.x.

Vsufructuario fundi debentur etiam instrumēta fundi. l. item si fundi.§.seminarios.de usufr.in uersi.instrumēti. Item boues aratorij.Angel.& Flo.ibi.& in l.sed & si quid.§.proprietatis.eo.tit.Bal.in l.ij.C.de uer.sig.

Vsufructuarius potest uti re ad usum destinatum,etiamsi periculum immineat inuito proprietario: nec tenetur de periculo contingente.l.arboribus. §.nauis.ff.de usufru.

Vsufructuarius non potest incidere arbores fructiferas, uel amœnitatis causa satas,ut pinus,& buxus,& similes.l.æquissimum.§.fructuarius.& ibi Flor.de usufru.Item,

Vsufructuarius non potest hortos arare, ut plus fructent. Flo. in d.§.fructuarius.ubi no.Vide Bart.Cæp.de ser. rust. tit.de monte.iiij.& viij.q.

Vsufructuarius potest quærere uenas auri, uel lapicidinas in fundo.d.l.§.inde quæsitum est.& ibi Flor.

Vsufructuarius domus non potest in ea exercere artem fœtidam,ut pelliparium,nec stillare pinguedinem pro candelis. d.l.§.si tamen.& ibi Flo.de usufr.

Vsufructuarius ad quos usus non utatur.sup.Conductor.uersic.lxxxviij.facit gl.de usu & habi.in l.non aliter.

Vsufructuarius non potest tollere ędificium à se factum finito usufru-

usufructu.l.sed & si quid.eod. titul. in princ. & ibi Flor. Nec potest murum quem fecit destruere. Flor.in l.ij. eod. tit. sed Flo.in l.j.§.j.de ser.rust. prædi. dicit propria authoritate posse demoliri murum in solo factum. Adde s. Aedificium.uer. viij.& seq.xl.& xlvij.

Vsufructuarius possidens sciente & patiente proprietario, facit fructus suos, etiã antequã caueat de utẽdo arbitrio boni uiri.per Bar.in l.uxori.la j.in prin.uer.quæro,an usufructuarius.ff.de usufr.leg.& in l.si homo.in uer.quæro, quid si ante satisdationem.ff.de usuc.& in l.hac edictali.§.j.in iij.nota. & ibi Sali.de secun.nup.per Bal.in l.j.in ulti. col. uer. sed an usufructuarius. C.de usufr.per gl.in uerbo,non habendum. & Pe.de Su.in l.ex diuerso.de rei uendi.& ibi per doc.

Vsufructuarius facit fructus suos à solo separatos, non alios. l. si fur.& ibi Bart.ff.de usufr.

Vsufructuarius lucratur fructus, non inspecto pro quota parte anni uixerit.l.defuncta.& ibi Bart.de usufr.

Vsufructuarius tollere altius domum non potest. l. æquissimum.§.item Nerua.& ibi Flo.eo.tit.

Vsufructuario cedit augmentum rei.l.item si fundi. §. hinc uicinus.de usufr.

Vsufructuarius inuito domino non potest meliorare rem. l. usufructuarius.eo.tit.& ibi Flo.

Vsufructuarius potest prohibere dominum piscari, & uenari in fundo.Flo.in l.item si fundi.§.aucupiorum. de usufruc. sed non custodem à domino cõstitutum.l.si ita. §.dominus. de usu & habi.

Vsufructuarius potest facere in uinea bitumen, seu torcularia, uel uascam more Romano.Flor.in d.l. æquissimum. §. si tamen ibi:nisi quod ad fructum,&c.ubi bonus textus.

Vsufructuarius potest inuito domino ornare rem usufructuariam.d.l.æquissimum.§.sed si ædium.& ibi Flo. Item potest arma sua depingere:ut ibi per Ang.& Flo.

Vsufructuarius domus non potest mutare aditum posteriorem.Flor.in d.§.sed si ædium.& omnino per Bar.Cæpol.de serui.urb.c.xlij.

Vsufructuarius debet fundum colere. l. non posse.& l. item si fundi.§.seminarios.de usuf.Contrarium probatur in l. fundi Trebatiani.de usu.lega.& j.uersi.ulti.Nec potest prohibere dominum uolentem colere fundum.l.fundi.de usu, & habi.ubi loquitur,de usurario.in §.fi.

Vsufructuarius debet dimittere agrũ seminatũ, finito usufructu.d.§.seminarios.ubi no.in c.si tua ad fi.de rescrip.in vj.

Vsufructuarius non potest stipulari seruitutem domino.s.Seruitus constituitur.uersi. xlvj.sed potest ire per fundum, per quem ibat dominus non iure seruitutis. l.j. §. rectè. si serui. uendi.

Vsufructuarius potest propria authoritate capere fructus.Flo. in l.j.ff.de usufru.nota.in l.fundi Trebatiani.& ibi Bart. in j. col.in uersic.sed quæro circa hoc.ff.de usufru. lega. & in authen:.hoc locum.in iiij. colum. in fin. uersicu. si autem reliquit uxorem dominam. C. si secundò nu. mulier. & ideo non tenetur de ui turbatiua. Vide gloss.& Barto. in l. si quis in tantam.in v.colum.C.unde ui. Adde j. Vxor usufructuaria.uersi.xx.

Vsufructuarius non potest inuito domino cõstruere roccham de nouo in loco usufructus.Flo.in l. vj. de usufru. l. usufructuarius nouum.& ibi Flo.C.eod.tit.facit l.repeti.§.rei.& §. sin autem. quibus modis usufr.ami. Nec casam nisi pro fructibus conseruandis.l.si areç.& ibi Flo.eod.tit.Sed an possit dominus inuito fructuario.Flo.in d.l.vj.

Vsufructuarius molendini non potest inuito domino,detrahere clusam uel murum ex eo,etiamsi uelit meliorata reponere.Flo.in l.hactenus.§.Cassius.de usufru.probatur in l. usufructuarius nouum.eo.tit.Cy.in l.ius autem.de iust.& iure.

Vsufructuarius domus non potest in ea ducere ganeas seu meretrices.in l.non aliter.cum glo.in uerbo,honestæ.ff. de usu & ha.& Barto. Cæpo.de seruitut. tit.de usu. Adde s. in uerbo,Conductor.uer.lxxxj.

Vsufructuarius cum non possit tollere fundum quem debet hæres colere, per l.fundi. Trebatiani. de usufru. legat. tenetur nisi protestetur uelle colere gratia sui iuris conseruandi,& utendi,non autem causa possessionis acquirendç. Bal. in l.j.§.excepto.in j.colum.in uersic.quæro nunquid dictus legatarius.C.de cadu. tol. Adde s. & j. Vxor usufructuaria. uersic.xxij.

Vsufructuarius cauet de utendo,& fruendo arbitrio boni uiri. l.j. C.de usufruct. & in tit. usufru.quemadmo.caue.de qua plene s.uerbo,Cautio usufructuarij.uer.ij.& vj.& per discursum. & s. Vsufructuarius agit. uersic. ix. & in Spec. de pigno. §. sequitur uidere. uer. porrò.& de satisda.§.j.

† Caute. Vsufructuarius licet teneatur præstare cautionem de utendo arbitrio boni uiri.l.j.ff.de usufru.quemadmo.caue.hoc non habet locum in eo, qui donasset sua bona reseruato sibi usufructu:ut notat Socin.in l.omnes.ff.de exce. & Philip.Corn.in consi. cclxvij. incip.In hac consultatione uidetur. in iiij.uolum. & Decius in con. cclxv.incipien.In instrumento. in ult.col.in ij. uol. Adde cautelam,quam tradit pro usufructuario Cæp.In cau. lxxiij.incipien. Vsufructuarius tenetur regulariter cauere,&c.]

Vsufructuarius faciens contra cautionem præstitam uidetur non cauisse.auth.cui relictum.& ibi Bal.in ij. col.magna, in fi.uer.deinde uides,quòd qui facit.C.de indi.ui.tol.

† Vsufructuarius an & quãdo teneatur cauere restituere rem finito usufructu.uide domi.Pe.Phi.Corn.in consi.cclxx.incip.Rescripto.in litera A.in iij.parte.]

† Vsufructuarius regulariter satisdare tenetur. do. Pet. Phil. Cor.in con.ccxxvij.incipien.In hac litera A.in iiij.parte.]

Vsufructuario non potest cautio remitti à testatore,sed potest hæres grauari de recipiendo fideiussorem inopem ab eo. Bald.in l.j.C.de usufruct.& in l.si pro ea.C. manda. Alexan. in l.tribus.de usufruc.earum rerum.

Vsufructuario non ualente cauere, optio est hæredis. Bald. in dicta authen. cui relictum. in ij.col. uer. sed quid de eo, qui non potest cauere. & tunc debet habere tertiam partem usuræ centesimæ, non autem usumfructum.in authen. de nup. §.si uerò usufructus.& ibi Ang.uide Bal. in l. usufructu cõstituto.in j.col.in uersic.secundò quæritur.& ibi Barto. in j. col.in uersic.pro declaratione legis nostræ.C.de usufr. Bar. Cæpol.in cau.cliij.Barto. in d. l.usufructu constituto. dicit ꝙ si est in mala fide,ut quia petitam cautionem non præstitit,non facit suos:aliàs sic.

Vsufructuarius an lucretur fructus,antequam caueat.s. §. proxi.uersi.xix.

Vsufructuarius debet cauere sicut qui non possidet.j. §.proxi. uer.unico,ad finem.

Vsufructuarius cogitur cauere ab hærede etiam iusso non molestare usufructuarium. docto.& Ange. in l. quod de bonis. §.fi.ad Trebel.

Vsufructuaria uxor an caueat.j.Vsufructuaria.uer.v.& xvj.

Vsufructuarius possidet rem naturaliter tantùm. l. naturaliter. in princip. de acquiren. possess.& ibi docto.& Barto.& do. Alexan. in j. & ij.colum. & Barto. in l.si fur.in j.not. ff.de usufruct. & in l.j.in fi. princip.in uersic.quæro extra gloss.ff.de acquiren. posses. & per Bart.in l.si quis.cum glo. in uerbo, tradatur. C. de dona. & ibi dicitur per retentionem usufructus transferri possessionem ciuilem in donatarium:ergo naturalis remanet donanti,& sic usufructuario.& in l.j.§.interdictum.& in l.idem est. §.unde ui.in ult.q. ff.de ui,& ui ar.& in l.si quis in tãtam. C. unde ui.in v.colum.in uersic. quæro, an habeat locum. Sed ius usufructus naturaliter & ciuiliter docto. ubi suprà, & gloss.& Bartol.in l.si plures. §.deiectum. in gloss. quæ incipit,Qui est quasi possessor.ff.de ui.& ui.ar.& in l. ait prætor. §.is autem.in uersic. item debemus considerare. ff. ex quib. cau.ma.Spec.de loc.§.j. uersic. illud & de emptio. & uendi. §.j.uersi.j.ad euidentiam.& de loca. §.vj. uersic.xlvj.Barto. d.§.is autem dicit eum dici quasi possessorem iuris,respectu dominij. Sed in l.si ego.§.si de usufruct.ff. de Publicia. dicit usumfructum possideri animo. per l.j. C. unde ui. sed in l. sciendum.in princip.& ibi Bart.in ij.colum.in fin. ff. qui satis.cog. dicitur usufructuarium non dici possessorem. & ibi omnino per Alexand.in §.possessor. & ideo debet satisdare, sicut alij non possidentes:quod etiam tenet Flor. in l. iij. de usufru.& domi.Alexand.in d.l.sciendum.in ij.col.in uersic. quartò fallit.Addo gl.in l.neque.in uerbo,munit.C. de usufruct.Et dicit uerum, nisi usufructuarius sit magni usufructus,ut

ctus,ut non ſit ſuſpicio fugæ,ſecundũ Ant.in d.l.ſciendũ. in princ.& Alex. ubi ſ. & quia poſsidet,non poteſt expelli per emptorem rei. Car.in cle.j.§.fi.ij.q.de rebus eccl.non alie.

† Vſufructuarius uerè poſsidet naturaliter rem,in qua habet uſumfructum.l.naturaliter.in princi.ff. de acquiren. poſſeſ. & adde quòd licet tex.ibi utatur uerbo, Videtur,dum dicit, Naturaliter poſsidere uidetur: tamen illud uerbum, Videtur,ibi importat propriè ueritatem.Et ad hoc no. illum tex. Areti.ibi.& Bald.in rubr.extrà,de præſcrip.in ij. col. uerſic. dicet aliquis.& do.Iaſ.in d.l.naturaliter.in prin.in j.no.

Vſufructuarius alenat,uel uẽdit fructus.l.arboribus.§.uſufructuarius.& Flo.in princip.d.l.ff.de uſufruc.Bart.in l.j.in j.col.ad fin.in uerſic.ſimile in uſufructuario.C.de peti.bo. ſublat.lib. x. Item poteſt locare, uel concedere alteri rem fruendam,ut ibi.& Inſtit.de uſu.& habita. in fin. princip. Item poteſt obligare uſumfructum. Flor.in d.§.uſufructuarius.per l.is,qui. §. uſusfructus. & ibi Barto.de pigno. Secus in uſuario.l.vij. de uſu & habita. & ſ. Vſuarius.uer.v. Et intellige.quòd poteſt locare rem ad ſimile exercitium,uel ad ſolitum, ad quod utebatur dominus. l. ſi pendentes.§.j.& ibi Flo.ff.de uſufru.Item poteſt uti artificio ſerui uſufructuarij.dicta l.j.§.ſi ſerui.

† Vſufructuarius non poteſt locare rem ultra tempus, quo durat eius uſusfructus:unde ſi proprietas reintegratur cum uſufructu,& dominus non tenetur ſtare colono,ut ſit illi cõtra ius locationis.domi.Mari. Soc.in conſi. xxxij. incip. Ex his. uer.circa ſecundam quæſtionem. circa fi.in j.parte.]

Vſufructuarius non poteſt facere incidere dominum in pœnam.d.l.ſi pendentes.§.fi.& ibi Flo. nec tunc dicitur uti arbitrio boni uiri:ut ibi.

Vſufructuarius ueſtium poteſt locare alteri. ſup. Vſufructuarius fruitur.uer.iiij.& ix.

Vſufructuarius uendens ius ſuum non perdit uſumfructum: ſecus,ſi uendat uſumfructum.Inſti.qui. mo.uſufruc.amit.§. finitur.Bald.in l.uoluntas. C. de fideicommiſsis. Sed caue, quia ibi non loquitur de uſufructuario, ſed tantùm de emphyteuta,& feudatario, an poſsint uendere, uel locare iura ſua,ut ibi per eum.Bart.in l.j. in d. uer.ſimile in uſufructuario.C.de peti.bon.ſubla.lib.x.

Vſufructuarius non poteſt legare rem, in qua habet uſumfructum.l.uxore.C.de le.Sed Bal.in l.ab eo.in ij.col.uerſi. quæro, an habens uſumfructum. C. de fideicommiſ. ſentit contrarium,dum dicit, quòd grauando non poteſt grauare legatarium,niſi tradat, ut in uita legatarius percipiat commodum, ſed legando ſimpliciter, uidetur legare tantum ius, quod habet in re,id eſt uſumfructum,ſecundum gloſ.in d.l. uxor. in uerb. non potuit: quod legatum eſt inutile: quia poſt mortem ſuam nihil remanet, ſicque neutrum comprehendit:ut ibi per gl. Idem ſi legat uſumfructum, nec poſtea proprietatem acquirat, quia inutile eſt legatum. l. quod in rerum.§.j.de lega.j.ſed ſimpliciter legat rem, ſciens ſe habere tantùm uſumfructum; uidetur uelle legare rem, & non ius ſuum,ut ſentit Barto.in l.ſi domus. §. de euictione. in ij. col.ad fi.ff.de lega.j.& ibi.Io.de Por. quod uidetur contra d. gloſſ.uide ibi per doc.

Vſufructuarius non poteſt uendere proprietatem, ſed poteſt domino uendenti conſentire.gl.in uerb.ſeruabitur.& Bart. in l.ſi fundus.§.j.in uerb.quæro,qui ſunt iſti.ff.de pigno.per l.nihil intereſt. C. de uſufruct. & tunc perdit uſumfructum. ſ.Vſusfructus.§.fi.uer.iij.

Vſufructuarius poteſt uendere commoditatem fruẽdi etiam domino non requiſito.l.neceſſario.§.fin.de pericul.& commo.rei uend.Lau.de Fano.in l.in quorum.de pignor. v. col. Bald. poſt gloſſ. in uerſic. is, qui res. in l. per diuerſas. in ij. col.C.manda.l.arboribus. §.uſufructuario. de uſufr. Barto. in l.intereſt.C.de uſufruc.ubi ſecus dicit de iure utendi.Vide Inſtit.de uſufr.§.finitur.& Barto.in l.j. in j. colum. ad fin. in uerſic.ſimile in uſufructuario.C.de peti bon.ſubla. lib. x. Item poteſt donare,uel precariò concedere alteri.dicto §.uſufructuarius.

Vſufructuarius non poteſt præiudicare domino ignoranti litigando.Bar.in d.l.de die.§.quidam.uerſi.ſimile dicimus in fructuario.ff.qui ſatiſd.cogan.per l.hoc amplius. de damno infec.& l.ſi noxale.de noxali.

Vſufructuarius nõ poteſt conſtituere ſeruitutem in re in præiudicium domini.l.uſufructuarius nouum.riuum.l.ſed & ſi quid.§. fi.& ibi Flo. ff. de uſufr.nec poteſt ſtipulari ſeruitutẽ domino.l.iij.§.ſed cùm fructuarius.de iti.actuque priua.

Vſufructuarius prohibitus alienare fit proprietarius.l.Proculus.& ibi Flo.de uſufru.

Vſufructuarius pignerat.ſup.Vſusfructus alienatur. l. vij. ubi de materia.

Vſurpatio eſt uſucapionis interruptio, uel frequens uſus.l.ij.ff.de uſucap.

Vſurpare ſumitur in malam partem, & differunt uſurpare & detinere. Card.in cle.j.in prin.& in xiij.q.de decimis.

Vt, eſt dictio modalis.in rubr.C.de his,quæ ſub modo.Bar. in l.j. in viij.colum. in uerſic.ulterius quæro. ff.de condi.& demon.Addo Barto.in l.quibus diebus. §. Termilius. in j.colum. eod. tit. Vide Bald.in authen. cui relictum. ulti. col.in uerſi.ſed quid ſi teſtator.C.de indi.uidu.tol.& in l. cũ alijs.ad fin.C.de ſecun.nup. Quandoque ponitur pro ſicut, quandoque pro quod. Barto.in l.fi.in j. col. ad fin.in uerſic. pro declaratione huius legis.ff.de eo,quod cer. loco. quandoq; ponitur in uim cauſæ.cle.ij.& ibi Zaba.de æta. & qualitate.Vide Felin.in c.cùm Ioannes.de fide inſtru.

Vt,in reſcripto dicit,neceſsitatem.& in Spe.de diſpu.& allegatio.§.fi.uer.ſed nunquid iudex.

Vt quomodo ponatur,uide in Spe.eod.tit.§.fi.uerſic.ſeptimo, nunquid iudex.

Vtens falſis teſtibus,uel inſtrumẽtis, an, & quando puniatur pœna falſi.ſ.uerbo,Falſitas.uer.cxxxix.

Vti malè ſubſtantia ſua quis dicatur.ſ.Pauper.uerſi.iij.

Vti eſt facti.Barto.in l.certi condictio. §. fin. prope finem. ff. ſi cert.pet.

Vti re ſua bene,& non malè,intereſt Reipublicæ.in Spe. de actore.§.ſed nunquid filius.

Vti quomodo ponatur.Bar.in l.quibus diebus.§. fin.in ij. col. uer.quid de dictione,Vti.ff.de condit.& demon.

Vtens falſo inſtrumento, præſumitur feciſſe illud fieri. ſuprà, Falſitas.uerſic.lxiij.

Vterque, eſt dictio collectiua.l.pen. C. de impub. & alijs ſubſti. Item eſt diſtributiua. l. ſi apud utrumq;. C.de appel.& gloſſ.j.& doct.ibi. & Bald.in l.ſi duas.in ij.colum. ſuper uer.utramque.ff.de excuſa.tut.Vide gl. in l. quidam cùm filium.in uerbo, utroq; caſu. ff. de uerborum oblig.l.creditor.§.duobus.ff.mandati.Bald.in l.ancillæ.in iiij. no.C.de fur.& per gloſſ.& Alexan.plenius in l.reſcriptum. §.ſi pacto.ff.de pact. & per do. Franc.Aret. in l.iij. §. ex contrario.in iij.col.in princip.de acquir.poſſ.remiſsiuè.in l.qui duos.de uulg.& pupil.& in l.ancillæ.C.de furtis.& Bald. in l.ſi ita.de iniu.teſta.]

Vtile per inutile non uitiatur.l.j.§.pe.& ibi Bart. in j. oppo. & docto.de uerbor.oblig. & l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.ij.reſpon.C.de teſta.l.fi.C.fami.erci.& l.certi.§ quoniam. in iij. nota. & ibi uide Bald. qui ponit decem caſus,in quibus utile per inutile uitiatur. ff.ſi certum petat. & uide in l.ſeruum filij.§.antepenult.per Barto.de lega. j. & in l.qui teſtamento.de lega.ij.& ibi glo. & l.ſi ita ſtipulatus. ad fi.tit.& ibi Alex.de uerb.oblig.& Barto.in l.ſi ſponſus.§.generaliter de don. inter uirum & ux. ubi dicit uerum, ſi ſunt ſeparabilia aliàs ſecus.& ibi uide glo.magnam, in uerſi. impediri.& Barto.in l.fi.de iuriſ.om.iudi. & Cardin. in clem.j. §.eadem.de ſupplen.negli.præla. & in clem.j. de decimis & per Alexan.in l.ſtipulatio hoc modo. de uerbor.oblig. † Et per Ioan.And.in c. ad confirmationem.de elect.in vj. & per Franc.Aret.in l.continuus.§.illud.in j.colum. de uerbo.oblig.]Item uerum,ſi conſtet de ueritate.Bald.in l.ij. prope fi. in uerſic.item utile per inutile.C.de fal.cauſa adiect. lega.uide l.ſi pro mutua.& ibi Bald. ff. ſi cert. pet. & l. cùm allegas. & ibi Bald.in ulti.colum.uerſ.ulti.oppo.C.de uſu. l. ab Anaſtaſio.& ibi Bald.in ij.nota.C.mandati.in Spec.de arbi. §.ij. de teſte.§.j.uer.ſed quid ſi cauſam.de primo & ſecun.decre. §.ſequitur.uerſic.ſed quid ſi opponatur de ſententia. §.iuxta uer.ſed quid ſi negotium.& uerſicu.ſed ſi cauſa.in regula, utile.& ibi Dyn.in vj.Floria.in l.proprium communia prædio.Addo Canoniſtas in capit.cùm ſuper.de offic. deleg. & glo.in l. pecuniæ fœnebris.in princip.in uer. non tenere.ff. de uſu.

de usu. Addo aliàs concor. quas allegat do. Alexand. in d. §. pen. in j. col. ff. de uer. oblig. Ioan. And. in addi. ma. in fin. in Spec. de act. seu pe. dam. dicit, quòd uerba superflua non uitiant baptismum, nec libellum. Adde sup. Compromissum de quibus. ibi. Compromissum super pluribus. in uersi. xxv. Quid in emptione fundi pro se, & Titio? Respondeo, ualet pro se tantum in totum. l. fundus ille. de contrahen. emptio. Quid de locatione ad nouem annos, an ualeat ad triennium tantùm? sup. Locatio. uersi. xxxij. Quid in consecratione hostiarum? s. uer. Cõsecratio. uer. vj. Quid in missione? s. uer. Missio. uer. xlvj. Et multa exẽpla uide per Ale. in d. l. j. §. pe. de uerb. oblig. Item quid in donatione omnium bonorum, præsentium & futurorum, an ualeat in præsentibus tãtùm. suprà, Donatio omnium bonorum. uersic. ij. Quid in stipulatione pro se, & socio? suprà, Socius. uersic. lxxxix. Quid in conditione impossibili? suprà, Conditio. el primo. per discursum. præsertim in uersic. xxxv. cum multis seq. & in uer. xlij. Quid in sententia? s. uerb. Sententia. in diuersis uersic. per discursum. & maximè. in uerbo, Sententia nulla. & in uerb. Sententiæ plures. uer. x.

Vtilitas propria est præferenda extraneæ priuatæ. per glo. in uerb. compendij. & doct. in l. uideamus. §. j. de in li. iuran. & in l. tutor. de admi. tuto. & in l. præses. in uerb. proximum. C. de seruitu. Sed

Vtilitas publica præfertur priuatæ. l. j. §. fi. & ibi Bar. C. de cad. tol. & l. j. & ibi docto. ff. sol. ma. & ibi Barto. in vj. col. in uer. cùm enim quæritur, utrum publica utilitas. text. & docto. in authen. res quæ. C. communia de lega. Quod uerum, etiamsi includat in se priuatam. in Spec. de feud. §. quoniam. uersic. xvj.

Vtilitas Reipublicæ iuuanda est interpretatione. l. hoc modo. in fi. de condi. & demonst.

Vtilitas ponitur pro interesse. l. pe. ff. si quis cau.

Vtilitas publica dicitur pluribus modis. Barto. in d. l. j. vj. col. uer. tu uerò pro intellectu. ff. so. ma.

† Vtilitas publica an præferatur priuatæ, & quot modis capiatur publica & priuata utilitas. Pet. de Ancha. latè in c. bonæ. el j. uer. ultimò esset hic. de postu. præla.]

Vtilitas communis præfertur fisco, & Cæsari. l. j. §. cùm autem. C. communia de legatis.

Vtilitas propria malis artib. procurãda non est, sed bonis. Bal. in l. j. in fi. C. si quis ali. test. prohi.

Vtilitatis publicæ causa inductis non potest renunciari. l. ij. §. sed quia ueremur. & ibi Bart. C. de iur. cal. Addo Bar. in l. pe. in ij. col. in prin. & ibi per omnes. C. de pactis.

Vtilitas ecclesiæ, uel pupilli in contractu non præsumitur, forma non seruata. Bald. in l. quæcunque. in ij. col. in princ. in uer. scias tamen. C. de bo. quæ lib.

Vtiliter gestum dicitur negotium, si probetur esse utile domino, non gestori, uel ipsi rei: uel si est utile cõmuniter omnibus, nisi dominus probet sibi utile non fuisse. Bart. in l. Pomponius. §. is autem. in j. no. ff. de neg. gest.

Vtilitatis publicæ ratione fit, quod aliàs non fieret. in Spe. de dispu. & alleg. §. satis clarè. uer. & breuiter.

† Vtilitas publica an in omnibus uideatur excepta. An. Barb. consil. xliij. incipien. Præclarè. in xv. colum. uer. & si quispiam. in j. uolum.]

Vtilitatis publicæ est, ne delicta remaneant impunita. l. congruit. de offic. præsi. in Spec. iij. parte. in princip.

Vtile edictum est, cùm uerba deficiunt, sed sententia remanet. in Spe. de loca. §. j. in prin.

Vtilitas publica non debet uacillare prætextu clericalis priuilegij. in Spe. de cle. coniug. uersic. quid si clericus.

† Vtilitas priuata magna præfertur paruæ utilitati publicæ. l. ij. §. sunt autem qui putant. ff. ne quid in flu. publi. Decius in consi. ccxliiij. in iij. col. uer. cùm ergo. in ij. uol.]

Vtilitatem qui habet ex aliqua persona, debet eius onus sumere. in Spec. de feu. §. quoniam. uer. xx.

Vtilitas est augenda propter dignitatem. in Spec. de statu mona. uer. xxiij.

Vua uenit appellatione fructus. sup. Fructus. el primo. uer sicu. xxxvj. & dicitur industrialis fructus. ibi. §. iij.

Vua aliena potest impunè comedi, non asportari. suprà, Fructus. el j. uersic. xxv. de conse. distin. v. discipulos.

Vulgo conceptus dicitur is, cuius mater se exponit omnibus cognoscendam carnaliter. Bal. in l. si qua illustris. circa finem. in uersi. ultimò nota. C. ad Orfic. Sed si certis mensibus stet cum uno, & certis cum alio mater, dicitur spurius ex ea natus. Bald. ibi. Adde tex. cum gl. in uerb. Vulgo. aliter loquentem. in §. itaque. Insti. de nuptijs.

Vulgo quæsitus dicitur ciuis loci, in quo expositus est ad hospitale. Bart. in l. j. ff. ad municip. & s. Exponens. uer. iiij.

Vulgo conceptus non potest legitimari per principem, neq per subsequens matrimonium. Bald. in l. si qua illustris. in j. col. in uersic. & nota, quòd primi. C. ad Orfic.

Vulgo conceptis succedit uxor ultimo loco, aliàs tutor. Bald. in d. l. si qua illustris. in j. colum. in fin. in uersic. quæro, quis succedat.

Vulgo quæsitorum materiam uide s. Spurius. & uerbo, Bastardus. per discursum.

Vulnus dicitur scissio cutis. Item tumefactio. l. si seruus. §. rupisse. per Flor. ad legem Aquiliam. Vide omnino sup. uerbo, Percutere. uer. j. cum duobus seq.

† Si aliquis uulnerauit non lethaliter, & apparet tamẽ, quòd uulneratus ex percussione sua non potuit aufugere, unde percussus fuit occisus à parochianis, nunquid uulnerãs teneatur. Hosti. tenet quòd sic. quia præstitit causam homicidio. Ad hoc cap. decæterò. de homi. cum quo doc. communiter transeunt. Sed tu uide Abb. in d. cap. significasti. in fi. ibi extra glo.]

† Vulnus, uel percussio uniuscuiusque per se cõsideratũ, uel considerata, si non sufficiebat ad mortem, sed omnes simul iuncti mortem inflixerunt, an omnes teneantur, tenuit Innoc. in d. cap. significasti. quòd quilibet tenetur de occiso. facit xxiij. quæstio. ulti. cap. fin. & idem sequitur Bart. in l. fi. ff. de sica. Vide tamen gloss. in l. item Mela. §. si plures. ff. ad legem Aquiliam. Abb. in d. c. significasti. in fin.]

† Si plures percusserint unum lethaliter, & ignoretur quis, an omnes teneantur de occiso. uide bonam gl. in c. cupientes. in §. cæterùm. in uerbo, qui culpabiles. de elect. lib. vj. text. & docto. in l. Mela. in §. si plures. ff. ad legem Aqui. Vide plenè per domi. Alexand. de Imo. consi. xv. incip. Viso processu inquisitionis formatæ per Potestatem Parmæ. in primo uolum. consiliorum. gloss. & Barto. in l. si in rixa. ff. de sicar. Bald. in l. qui seruo. §. fi. de fur. & in l. non ideo minus. in antepen. q. in uersicu. sed iuxta hoc uenit. C. de accu. per Ang. in l. reos. in princip. ff. de duo. reis. & in d. l. si in rixa. Bartol. Bald. & Angel. in l. ita uulneratus. ff. ad legem Aquiliam. facit quod not. Dy. in regula, in obscuris. in fin. de reg. iur. & quod not. doct. in l. quoniam multa. C. ad legem Iuli. de ui publica. & uide bonum tex. xxiij. q. viij. si quatuor. & c. significasti. ij. de homi. Specu. in tit. de homi. §. j. uersicu. sed pone quatuor. Bald. in l. si certus sit percussor. cum l. sequen. ff. ad Sylla. quem text. allegauit. Bald. in l. j. §. hæc uerba. & ibi etiã no. Bald. ff. quod quisque iur. no. Barto. in l. damni. §. Sabini ff. de damno infect. & Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cleri. & in c. j. §. iniuria. de pa. iur. fir. & in l. data. C. qui accu. non pos. & in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. Old. in d. l. si in rixa. Pet. de Anchar. in consi. suo. cvj. incip. In Christi nomine. nos Bartholomæus de Saliceto. & uide Goffre. in summa, de homi. circa finem. in uersic. quid si plures rixati fuerint, & unus occisus fuerit, nescitur tamen à quo, uel ex cuius uulnere, nunquid omnes iudicabuntur homicidæ. uide ibi per eum, & per alios in præallegatis locis. & in l. j. §. fin. ff. de his, qui deie. uel effude. & uide glo. in cap. nolite. in uerbo, Triticum. xj. q. iij.]

† Pro simplici uulnere, seu percussione, nõ debet clericus deponi, sed si assumat percussionem in consuetudinem, tunc deponendus est quia cum sit inhumanus, & ferus, non debet in mansuetudine clericatus permanere. Quod intellige in his, qui sunt multùm faciles in percutiendo: utputa pro minimis uerbis sibi non placitis procedãt ad uerbera. Abb. in c. j. de cle. percus.]

† Decedens multo tempore, puta post octo menses à tempore inflicti uulneris, non præsumitur decessisse ex uulnerè. Quod intellige, quando percussus uisus est conualuisse: ut sensit gloss. in l. j. C. de emẽda. seruo. Secus esset, ubi semper in deterius processit, & tandem defunctus est: unde potest

satis hoc relinqui arbitrio iudicis. Abb. in c. ij. de cle. percussso. facit quod no. in c. continebatur. de homi. ubi etiam decedens post octo dies præsumitur decessisse ex uulnere facit etiam c. presbyterum. eo. tit.]

Vulneris appellatione non uenit percussio. s. Percutere. uer. iij. nec paruum uulnus. s. uersic. Gracciatura. uersic. unico. ubi etiam ponitur, quæ sit pœna eius.

Vulnus non est, si quis percutiat aliquem cum spada cum sanguine. Old. consi. lv. corruptè allegatur tamen. refert domi. Ang. ferè in addi. ad Ang. Areti. in maleficijs. uersic. percussit. in j. addi. de quo satis dubito. per ea, quæ dixi. s. uer. Percutere. uersi. antepe.

Vulnus atrox dicitur, respectu magnitudinis, uel loci in corpore læsi: ut si oculus. l. uulneris. de iniur.

Vulnus dicitur grauior offensa. s. uerbo, Offendere. uer v.

Vulnus an sit mortale, consulendus est medicus. nota. in ca. significasti. de homici. & tenet domi. Anto. de Accepto. de Firmo, qui per triennium fuit dominus ciuitatis Firmanæ coætaneus domini Baldi, uir singularis, in l. septimo mense. de statu ho. quem refert Ang. de Peru. in Reperto. uer. uulnus. Ego autem cùm essem prætor Phani, reperi ibi lecturā suā super Digesto ueteri, manu sua correctā, quā dono dederat papę Bonifacio. De hoc dixi s. uer. Medicus. uer. xxiij. & seq.

Vulnus mortale quod dicatur. Bal. in c. j. qui. mo. feu. ami.

Vulnus mortale si sit illatum ab uno, & aliud ab alio, ex quo ipsorum dicatur mortuus uulneratus. Bal. in cap. j. qui. mod. feud. ami. & in l. j. in fin. C. de nundinis. quod ex mortali: ut etiā tenet Alex. in l. damni. §. Sabini. de dam. infect. in addi.

† & uide Dyn. in con. xlj. Sed quid si in corpore mortuo apparet solùm unū uulnus mortale, & scitur ꝓ certo, ꝙ fuit illatū à certis personis, sed nescit à quo earū, an omnes debeāt cōdēnari: an oēs absolui: uide Feli. in c. significasti. ad finē. iij. col. de homi. ubi etiā si oēs percusserunt, an omnes teneant.

Vulnerās testatorē, nō dicit indignus hęreditate. Bal. in l. hæreditas. la ij. in ult. col. in uer. x. quęro. C. de his, quib. ut indig.

Vulnera eidē plura illata eodē tēpore an puniant per diuersos iudices. Bal. in c. j. in ult. col. in uer. in ul. exēplo. de cōtro uer. feu. apud pares ter. ꝙ nō, sed per eū, q præuenit de uno.

Vulnera grauiora sustinet fœmina, quàm masculus. gl. in l. nihil. uerbo, grauia. ff. de adul. Petr. de Ancha. consi. cclxxv.

Vulnerans tenetur de uulnere, si est maior pœna, quā de morte ex forma statuti. Bal. in l. quicunque. in prima col. magna, in fi. in uer. sed hîc potest quæri de tali q. C. de ser. fugi.

Vulnerans cadauer hominis non tenetur de uulnere. Bal. in l. sororem. C. de his, qui. ut indig.

Vulnerans non tenetur de occiso, si per imperitiam medicorū uulnus sit factum mortale. Bal. in l. quòd si nolit. §. si mancipium. de ædil. edi. Vide plenius suprà, uerb. Mors. uersicul. cxxj. & potest probare mortē secutam propter malam medelam, non quòd uulnus fuerit mortale. Bald. in c. j. §. item quod. quæ sit pri. causa bene. amit.† Ad quā materiā uide latè per do. Soci. in consi. clxxix. incip. In aspectu. per totū. in ij. parte, char. xlix. & per Feli. in c. presbyterum. de homi.]

Vulnerans primò mortaliter, si alius secundò uulnerat, & occidat, non tenetur de occiso. Ange. in l. item Mela. §. Celsus scribit. ad legem Aquil. per tex. ibi. fin. & Bar. in l. si in rixa. in iiij. col. ff. de sicar. Ego dico esse similem tex. in l. huic. §. si ser

† uus. ad legem Aquil.† Vide Felin. in ca. decætero. in medio. de homi.] Idem tenet Bal. in c. j. v. col. in uer. sed quid est, qd dicitur. quib. mod. feud. amit.

Vulneratus ad mortē dicit, q nullo modo, uel de facili nō pōt euadere. Bal. in d. c. j. prima col. in uer. quæro, quis dicatur.

* Vulneratus, quem homines à Petro uulneratum existimabant, si animam agens Petrū excusauerit, eumq; eius criminis affinem non esse pronunciauerit, subijci tormētis Petrꝰ non pōt, etiamsi satis idonea aduersus eum essent indicia. Bal. in l. j. in extr. C. com. de legat. & ibi prope fi. Ias. idem Ias. in l. de die. in princ. colum. fin. ff. qui satisd. cog. Alex. consil. xxiiij. col. iiij. uolum. ij. Bart. & Angel. in l. inter omnes. §. si rectè. ff. de fur. Bartol. in l. transigere. col. iiij. C. de transact. Bal. in l. falsus. op. iij. C. de furt. l. Paulus. §. j. ff. de bon. lib. Alex. consil. cxxiiij. col. ij. in extr. uolum. vj. consil. xxx. in extre. uolum. vij. Aym. Crau. consil. vj. numer. lxiij. uolum. j. Æmilius Maria Manolessus.

Vulnerans tenetur ad expensas medicinæ uulnerato. in Spec. de iniur. §. sequitur. uer. sed nūquid. el j. & ibi Bal. in uer. j. &

Vulnerans aliquem ad domum sine insultu, quo statuto puniatur, si unum ponit pœnam decem pro insultu ad domum, & aliud uiginti pro uulnere. Bal. in l. iij. in ij. col. ad fin. uer. sed pone, quòd statuto. C. de ince. nuptijs.

Vulnerās inquisitus de homicidio, antequam mors sequatur, potest condemnari, si mors pendente lite sequatur. sup. uer. Inquisitus. uersic. xxxiiij. & per Barto. in l. damni. §. Sabini. in ij. col. ad fin. in uer. quæro, nunquid si agitur. ff. de damno infecto. & in l. ita uulneratus. ad fi. ad legem Aqui. qui tamē non loquitur in istis proprijs terminis, quia loquitur, quando qs uulnerat aliquē taliter, quòd certū sit, ex illo uulnere mori, an ante mortē possit de homicidio accusari: de quo ui de Bar. in d. §. Sabi. in ij. col. uer. quid si est uulneratus. ꝙ sic.

Vulnerans mortal. uenit appellatione occidentis in statuto, licet mors sequatur ex interuallo. Bald. in l. j. in fin. C. de nund. Vide Bar. in d. §. Sabini. & in d. l. ita uulneratus. & Flo. in l. ait. ad legem Aquil. & Spe. de fideiu. §. j. uer. sed pone tu. Adde s. Fideiussor in criminalibus. uer. iij.

Vulnerans non potest condemnari de morte non secuta, licet certum sit uulneratum non euasurum. Bal. in c. iniuria. pen. col. de pace iur. fir. & in ca. j. j. col. quib. mo. feud. amit. Bald. cōtrà, in l. si rem. §. fi. in fi. de pigno. act. & s. uerb. Inquisitus. uersic. xxxiiij. & sup. eo. uer. xix.

Vulnerās animo occidēdi, tenet de uulnere, non de morte: sed pōt alterari pœna in plus. Sali. in l. is q cū telo. C. de sicarijs.

Vulnerās absolutus de uulnere, an possit accusari de morte secuta. Spe. de accusatore. uersi. quid si uulnerasti Pos.

Vulnerans in uno territorio, & occidens in alio, potest in utroque puniri. Bal. in ca. j. §. iniuria. in fi. de pac. iur. fir. & Cyn. & Ray. in l. j. C. ubi de crimine agi oportet. dicit, ꝙ in loco uulneris. & Alex. in l. & si amici. de adult.

Vulnerans, cum quo est actū de uulnere, potest, morte secuta, contra uulneratum conueniri de occiso. in Spec. de accusatore uer. sed pone.

Vulnerans gladio, præsumitur animo occidendi. eod. uer. & s. Occidere. uer. pen.

Vulnerās si sit cōuētus ciuiliter, ad impēsas medelarū, uel ęstimationē operarū potest, cōueniri criminaliter de morte. sed una actione pendente, non datur altera. Item,

Vulnerans si sit accusatus de uulnere, & petitum ipsum puniri, dicitur criminaliter actum, ut uideatur petitum de lege Cornelia condemnari. Spe. ubi s.

Vulnerans aliquem pluries uno impetu, & occidens, an teneatur de occiso. in Spe. de contuma. §. nunc dicamus. uersi. itē si quis pluries. quod tantùm de occiso.

Vulnerantis fideiussor an teneatur de morte secuta. s. Fideiussor in criminalibus. uer. iij. quòd sic.

Vulneris materiam supple s. uer. Percutere. per discursum. & uer. Qualitas. uersi. vij. & uerbo, Mors. in uer. cxviij. cum tribus sequen. & uersi. Occidere. per totum.

Vulpis capiendæ cura nostra debet esse pręcipua, inter alias. in Spe. de aduo. §. vij. uersi. item habeat.

Vultus potentis terribilis inducit iustum metum. s. uer. Metus. uer. cxx.

Vultus terribilis est ostendendus nocenti, non innocenti, nisi ad eruendā ueritatem. Bal. in ca. iniuria. in vij. col. uersi. quęro, utrum semel tortus. de pace iura. fir.

Vultus testis est inspiciendus à iudice, ut sciat, an pallescat, uel erubescat ꝓ ueritatis indagine. l. iij. §. tu magis. ff. de testib. & in Sp. de teste. §. nūc tractādū. uer. cōsiderare. unde illud:

Heu quàm difficile est, crimen non prodere uultu:
Vultus talis erit, qualia mente gerit.

in Spe. de aduo. §. hic dicendum. uer. item non rideat.

Vxor dicitur, quasi usum uiri. Pau. de Cast. consi. cxxiiij. incipiente, Super primo quęsito. Addo Sali. in l. cum re. C. de dona. ante nup. & unica unicę uiro debet esse. Card. in clem. j. v. oppos. de renun.

† Adde, quòd uxor dicitur mulier, postquam contraxit per uerba de præsenti, licet nondum consummauerit. & hoc in fauorabilibus: secus in odiosis. l. non sicut. C. de bonis, quæ liberis. & dicitur Græcè γυνή. & dicitur ab ungendo, quasi unxor: fuit enim ueterum mos Romanorū, ut nouæ nuptæ

mariti domum intrantes axungia, id est, adipe suilla postes ungerent.]

Vxor dicitur de familia uiri. l. quicunque. C. de re mili. lib. xij. xxx. q. v. hęc imago. & ideo corrigi potest. s. uerbo, Maritus. el j. uer. xxj. Et domestica persona. uer. j. gl. unic. & Bald. in l. etiam. ad fi. in uersi. & addo gl. C. de testib.

† Vxor clerici coniugati potest constituere procuratorem ad agendum, & defendendum pro suo marito detento. domi. de Rota decisi. cciij. in nouis. per Inno. & Host. in cap. ex parte decani. de rescript.]

† Vxor non tenetur sequi uirum uagabundum, nisi tempore contractus matrimonij eum esse talem sciebat: quia tunc uidetur approbare mores suos. no. gl. in c. unaquæque. xiij. q. ij. & in c. si quis ineuitabili. xxxiiij. q. ij. Ab. in c. j. de coniug. lepro. & dixi sup. in uerbo, Vagabundus.]

† Coniuges ultra debitum carnis tenentur, & obligantur sibi ad mutua obsequia: & sic tenetur maritus ministrare uxori, & seruitia necessaria impendere, sicut ipsa tenetur marito: ut c. j. de coniug. lepro. & ibi Abb. & per eundem in c. literas. de res. spo.]

† Vxor authoritate propria potest à cõsortio mariti declinare, si maritus spiritualiter fornicetur, id est, labatur in hæresim, nec compellitur per ecclesiam redire ad maritum perseuerantem in infidelitatis errore: ut in cap. de illa. de diuor. & ibi Abb.]

† Vxor potest constante matrimonio repetere dotem, si maritus uergat ad inopiam, & etiam donationem propter nuptias, cùm omnes subijciantur oneribus matrimonij: ut in c. per uestras. de donatio. inter uirum & uxorem. & ibi Abb. & no. in l. si cùm dotem. ff. solu. matri.]

† Vxor potest facere eleemosynã, si alia bona habet quàm dotalia. De dotalibus autem eleemosynam facere non potest, nisi marito consentiente tacitè, uel expressè. no. Abb. in c. si quis. de fur. & Hosti. in Summa, de pœniten. & remissio. §. quibus. uer. quid de agentibus pœnitẽtiam. De rebus enim alienis licita eleemosyna non fit. j. q. j. non est putanda. & c. quod Deo. xxxiij. q. v.]

† Vxor potest de bonis mariti facere eleemosynam moderatè, secundum consuetudinem domus. not. Barto. in l. j. ff. re. amota. & facit l. uel uniuersorum. ff. de pigno. actio. & l. j. ff. quod cum eo. quæ iura concludunt, quòd potest facere eleemosynam pro anima mariti, & etiam potest pro anima propria, uiro tamen permittente, ut no. Bartol. in l. si sponsus. §. concessa. ff. de dona. inter uirum & uxo. & est gl. in ca. manifestum. xxxiij. q. v. & no. Barbat. in cap. cęterùm. de do. Distingue per Abb. in cap. iij. de furt. Hostien. in Summa, de pœni. & remis. in §. quib. quòd aut uxor ultra dotem habet alia bona: & tunc de eis potest facere eleemosynam: quia de illis maritus non potest se intromittere, contradicente uxore. l. hac lege. C. de pact. conuen. inter uirũ & uxorem. l. maritus. C. de procu. Aut non habet alia bona ultra dotẽ, & tunc cõtradicẽte marito, nõ potest facere eleemosynã: quia dominium rei dotalis pertinet ad maritum, constante matrimonio. l. doce. C. de reruend. Sed si maritus non cõtradicit, potest facere eleemosynam, conformãdo conscientiam ad uoluntatem mariti: quasi dicat, quòd faciat illam, quam præsumit maritum uelle, & non aliam. Et est ratio, quia de reb. alienis quis licitè non facit eleemosynam: ut in d. c. nõ est putanda. Et pro prædictis uide tex. expressum cum glo. in d. c. quod Deo. & uide Abb. in cle. ij. de censi. in fi.]

† Vxor non potest dimitti à uiro, quando in hæresim labit, licet sit cõtumeliosa creatori suo. ar. xxviij. q. j. si infidelis. sed etiamsi uitæ uiri insidietur. xxxij. q. v. quicquid mulieri. potest tamen uir eam corrigere, ligare in carcere, affligere, & castigare. xxxiij. q. ij. c. placuit. nam licet uir non debeat uxorem uerberibus afficere, quæ aliena debet esse ab ingenuis: C. de repu. l. consensu. §. j. tamen ex magna causa potest: ut in d. c. quemadmodum. de iureiu. & nisi leuia sint. ff. ad legẽ Aquil. l. pręceptoris. & xxiij. q. v. prodest seueritas. alioquin puniendus est uir, qui sine causa uel enormiter hoc facit. C. de repu. auth. sed nouo iure. & auth. sed hodie. no. Hostiẽ. & Abb. in d. c. quemadmodum. in fi. de iureiur.]

† Si quis suspicatur, quòd uxor sua sit in domo alicuius, tunc potest petere à iudice, ut quæratur domus illius: secus in alijs rebus, quæ nõ possunt committere fraudem: tunc enim iudex non debet facere quæri domum alterius. quia periculosum est, ut paterfamiliâs habeat pandere suum patrimonium alij, arg. in l. ij. C. quando quarta pars debea. & in l. ij. C. de aliment. pupil. præstan. nisi esset uehemens suspicio, quòd esset in domo illius. ar. in l. ij. ff. de quæ. Abb. in c. qui cum fure. in fi. de furtis.]

† Vxorẽ dicitur maritus spoliare eo ipso, quòd sine iudicio ecclesiæ à se sine causa remouetur. Idem si sponte recessit, & nolens redire non admittitur. not. gl. in capit. significasti. de diuor. & in c. intelleximus. de adul. & in cap. literas. de resti. spo. no. Inno. in c. ueniens. de regula, Abb. in c. ex conquestione. in prin. de rest. spo.]

† Vxor est subdita uiro, quãtum ad ordinem reddendi debitum: quia non habet potestatem sui corporis. c. non debet. de consang. & affin. Item quantum ad alia obsequia, puta custodiendo res mariti lauare caput, & pedes, & comestiones parare, & similia. not. Ioan. And. in c. literas. de resti. spo. & in c. hæc imago. xxxiij. q. v. ubi dicitur, quòd mulier est penè famula uiri. Item est subdita, quantum ad operandum marito, & compellitur ad operandum causatiuè, subtrahendo sibi alimenta non præcisè, si non habuit dotem. no. in l. sicut patronus. ff. de oper. liber. Secus, si habuit dotem sufficientem, ut in l. si cùm dotem. §. sin autem. ff. so. mat. Item si mulier est nobilis, non tenetur ad obsequia, de quibus suprà, ut est text. in simili. in l. interdum. ff. de ope. lib. no. Abb. in d. c. literas. in pe. col.]

† Vxor cogi͂ redire ad maritum etiam præcisè, realiter capiẽdo eam per familiam, & ducendo ad domum uiri: nam ubi quis obligatur ad factum ex iuris dispositione, non succedit obligatio ad interesse, imò potest quis præcisè compelli ad factum. ut plenè not. in l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de uerbo. obli. Sed ista obligatio procedit à iure non solùm humano, sed etiã diuino. Ita concludit Abb. in d. c. literas. in fi.]

Vxor est socia domus uiri. l. aduersus. C. de cri. expil. hær. uide licet tam diuinæ, quàm humanæ. l. j. rer. amo. & in Spec. de feu. §. quoniam. uer. xx.

† Vxor nõ debet dimitti à uiro sine iudicio ecclesiæ: & quæ sit ratio. gloss. & ibi Petr. de Ancha. in c. duo pueri. in fin. de desponsa. impube. & adde, quòd si excommunicatus in excommunicatione, & contumacia perseuerat, uxor eius nolens secum cohabitare, potest repetere dotem. Alexan. in consil. lxxviij. incipiẽte, Viso, & diligẽter. in j. col. uer. ij. fortificat. in v. uolum.]

Vxor & uir sunt eadem caro, & unum corpus. de biga. c. debitum iiij. q. ij. idonei. Io. And. in Spec. de teste. §. j. uer. sed qd de uxore. doct. & Bald. post glo. in uerbo, participem. in l. si cùm dotem. §. si maritus. ad fi. so. ma.

† Vxor si nõ elegit sibi sepulturã, an sepeliri debeat cum uiro: & quid si plures uiros habuit. Pet. de Ancha. in c. de uxore. in j. col. uer. quæro hîc. de sepul. & Iacobi. de san. Georg. in l. cùm quædam puella. circa fi. ff. de iurisdi. om. iudi.]

Vxoris loco, uel pro uxore, an sit habenda ea, quæ retinetur in domo. in Spec. de success. ab intest. uer. an nati. non decidit, sed simpliciter arguit ad partes.

Vxor an sit in potestate uiri, uel patris. s. Filia nupta. uer. j. & Bal. in c. j. ij. colu. in uer. quæro, utrum uxor an ma. succe. in feud. quod patris, nisi quo ad debitum carnis. Addo Imo. & domi. Alex. in l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iudicat. cum cõcor. ibi per eum signatis.

Vxorationis quæstio non est summaria, sed de ea debet plenè cognosci. l. j. §. si ea. per Bart. de uent. in pos. mit.

Vxor an dicatur coniuncta personã. s. uerbo. Coniuncta. uer. lxxj. imò æquiparantur. Bald. in l. fi. in ij. col. in fi. uer. idem dico, si legetur. de indict. uid. tol.

Vxor an dicatur affinis. s. uer. Affinis. uer. xxij. quòd non.

10 Vxor expulsa de domo uiri sine causa iusta, lucrat quartam partẽ bonorum eius. in auth. quib. mo. na. effi. leg. §. quoniã. uer. & illam quidem. cum gl. & Bal. in c. j. §. fi. in uerbo, quartę. de inuesti. de reb. alie. fa. Vide in l. fi. C. de repu. quæ quarta non excedat centum libras auri. Bal. ubi s.

Vxor hæretici perdit dotem, si sciuit eum esse hæreticum. sup. uer. Hæreticus, uers. xxiij.

Vxor quo ad dignitatem, cedit uiro. Bal. in l. fi. ad fin. uer. item si mater. C. de seruis fugitiuis.

Vxor ignobilis nupta uiro nobili fit nobilis. l. fœminæ. & ibi Bart. de sena. & in l. fi. in prima col. in fin. uer. quæro popularis. C. de uerb. signific. non contra, quia uir non nobilitatur ab uxore. l. mulieres. C. de digni. lib. xij. l. mulieres. C. de incol. lib. x. & Bald. in l. j. C. de in ius uocan. Addo Barto. idem tenentem in d. l. fin. in ij. colum. in uer. tertiò dubitatur. C. de uerbo. signifi.

Vxor non potest uti habitu uiduali, uiuente marito, eo inuito, etiam facto uoto castitatis. xxxiij. q. v. quod Deo pari. Lud. Pon. in sing. uer. quæro, coniuges.

Vxor semper intelligitur esse in timore uiri. Innoc. in c. per latum. in gl. in uerbo, ratum. quod metus causa. Bald. in Margarita. uer. Votum. in fi.

† Vxor incidens sibi comam, seu capillos, propter deuotionem, marito inuito, est ipso iure excommunicata. Lud. Ro. sing. mihi dxciij. incip. Est nunc Florentiæ.]

Vxor fugiens potest propria authoritate capi à uiro. Bal. in l. j. circa prin. C. ubi quis de curi. uel cohorta.

Vxor est domina rerum sibi donatarum propter nuptias, sicut uir dotis, constante matrimonio. Ang. in auth. ut immobil. ante nuptias. in fin. l. j. & ibi Bal. in fin. C. de bo. quæ libe. ubi idem dicit de lucris nuptialibus, & quod in his patri quæritur ususfructus. De hoc uide Ioan. Lup. in repeti. rub. de do na. inter uirum & uxorem. col. xxxj. uer. unum circa istas dubitationes.

Vxor sortitur conditionem uiri, sicut forum. Ang. in auth. qui. mò. na. effi. sui. §. quod uerò. el ij. & j. eo. uer. xlj.

Vxor dicitur etiam non transducta ad domum uiri. Io. And. in Summa quarti lib. in princip. Sicul. in capitul. tertiò loco. in iij. col. in uersic ultra alios quæro de sump. Barthol. Cæpol. in l. Marcellus. xij. colum. de uerborum signi. Bal. in l. non sine. in j. q. C. de bon. quæ libe. ubi dicit uerum, nisi exprimatur de carnaliter copulata. Vide Bald. in l. Deo. in iij. colum. in uersic. sed iuxta hoc pone. C. de epi. & cle. docto. l. si ante. & ibi dom. Alex. & Paul. de Castr. cum alijs concor. ibidem per eum signatis ad fin. ff. solu. matrimo. Addo Panormi. in ca. ex publico. in ulti. colum. de conuer. coniug. Et ultra do. Alex. addo latè Sali. in l. cùm te. C. de do. ante nup. latissimè per Ang. Are. in §. fuerat. in xxv. col. uer. quæro de quæstione quotidiana. Institu. de actio. & Pau. de Cast. consi. cxxiiij. incip. Super primo quæsito. Vide Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter uirum & uxo. colu. cx j. & seq. ubi latè ponit effectus transductionis ad domum uiri.

20 Vxor debet præstare uiro operas obsequiales, nõ industriales. Bald. in authentic. ex testamento. vj. col. uersi. ul. x. C. de colla. ubi sic intelligit. l. sicut. C. de ope. lib. & inf. eodem. uer sicul. xxxix. & xxvij. Item tenetur acquirere uiro ex operis artificialibus. Bald. in l. fin. C. de libe. exhib. & plenius in l. si uxorem. in ij. col. in uersi. denuò quæro. C. de condi. inser. & in l. j. C. de bon. quæ liber. & in cap. j. §. decedenti. vj. colu. in uersic. & nota, quòd in feudis qui feu. dar. non poss. quòd non tenetur ex illis acquirere uiro, sed tamen potest, & acquirit, nisi habeat animum nõ acquirendi uiro, sed sibi secũdum Bal. ibi, qui allegat Bart. & Bald. in Marg. uersic. Vxor. uer. pe. & Pet. de Peru. in tract. Societatis. iiij. parte. in fin. l. j. & ibi Bald. C. de bon. quæ libe. Addo Bartol. in l. iij. C. de fi. instrum. & iure ha. fi. lib. x. & Bartol. in tract. de duo. fra. in ij. col. uersic. quartò quæro. & melius per Anto. de Pra. ueteri, in consi. Verè crudelis. quod est post consilium cix. Alex. de Imol. iiij. parte. & ibi etiam dicit, quòd acquirit sibi ex lactatione, habita ratione expensarum uiri factarum pro lacte ha† bendo. † An acquisita per uxorem ex operis suis sint ipsius, an uiri, uide Ioan. Lup. in repetitio. rubr. de dona. inter uirũ & uxorem. colum. lxxxij. uer. non enim. ubi distinguit inter operas obsequiales, uel officiales, & operas artificiales: seu industriales.]

Vxorẽ fuisse dotatã à uiro, quomodo probetur. Paul. de Castr. consi. clxxiiij. incip. Viso casu, & allegationibus.

Vxor uiro debet restitui cum cautione, ne offendatur, uel si sit suspicio offensionis, recludatur in monasterio, uel commendetur alicui probæ mulieri, usque ad finem litis. c. ex transmissa. de resti. spo.

Vxor militis absens cum uiro restituitur interim, sicut uir. l. j. C. de uxo. mil.

Vxor quæ breui tempore reuertitur, non dicitur diuertisse. l. quòd à quocunque. §. fi. de reg. iur.

Vxor an debeat alere uirum, & an ali. s. Maritus ali. s. uer. & in uerbo, Maritus alere. uer. j. & per totum. quòd sic.

† Vxor an teneatur alere uirum pauperem. Pet. de Ancha. in c. per uestras. in ij. col. uer. an autem. de don. inter uirum & uxorem.]

Vxor fugiens potest repeti interdicto de liberis exhibendis. l. fi. & ibi Bal. C. de libe exhibi.

Vxoris bona an præsumantur sua. uel uiri. s. Bona uxoris. uer. v. & in uer. Bona dotalia. uer. iiij.

Vxor acquirit sibi proprietatem patri usumfructum, in aliunde quæsitis sibi, sed uiro ex operis. l. j. & ibi Bal. C. de bo. quæ libe. & s. eo. tit. uer. xx.

† Vxor quando, & in quibus contrahere possit sine marito. Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter uirum & uxorem. col. cixj. uer. operatur alium & sextum.]

Vxor uasalli non est uasalla. Bal. in Spe. de feu. uersic. licet. el ij. ij. & ibi Spe. in §. quoniam. uer. uigesimò quæritur.

30 Vxor potest sequestrari. Bal. in Spe. de sequest. pos. uersi. j. & ibidem in Spe. ad fin. in uer. & no.

Vxor militis non computatur in numero militum. Bar. in l. ad ministrantes. de excu. tut. Quod nota contra castellanos tenentes uxorem pro una paga.

Vxor non contradicens uiro ingredienti religionem, uidetur consentire fauore religionis. Bal in l. iubemus. §. seruos. C. de episc. & cler. Potest autem contradicere. s. Matrimoniũ soluitur. uer. v.

Vxor non tenetur iurare fidelitatem uiro, nec econtrà. Bal. in c. j. in j. col. qualiter. de uasal. iura fide. domi.

Vxor etiamsi fugit culpa sua à uiro, potest petere cautionem de non offendendo ab eo, nisi sit nimium sæuus: sed ea non obstante potest leuiter corrigi. Abb. in c. ex transmissa. in j. no. de resti. spo.

Vxor an teneatur sequi uirum uagabundum. suprà uer. Vagabundus. uer. pe.

Vxor peperisse dicitur, etiamsi mortua est, & ex uentre suo secto puer extrahatur. Sali. & Alex. in l. fin. C. de posthu hæredib. institu.

Vxoris appellatione an ueniat prima, uel etiam secunda. Alex. consi. clxx. ij. parte.

Vxor an possit esse testis in causa uiri, & econtrà. sup. Testes qui. uer. lix. quòd non.

Vxor tenetur cohabitare cum uiro excommunicato. c. inter alia. de sen. excom. Io. de Imo. in l. si constante. in prin. in viij. col. solu. mat. Host. in Summa, de sen. excom. §. fin. uer. Lex. Io. And. in Spec. de do. inter uirum. §. fin. uersic. quid si uir. ubi etiam per Spec. & ibi uide, an tunc repetat dotem. & infrà eod. uer. liij.

Vxor mortua cuius expensis sepeliatur. s. Expensæ. el j. uer. ix.

† Vxor quãdo possit stare in iudicio sine marito, & super quibus bonis, & de quibus possit experiri sine marito, uide Io. Lupum in repeti. rub. de don. inter uirum & uxorem. colu. clxiij. in prin.]

Vxor sortitur forum uiri. l. penult. de iur. om. iu. in Spe. de feu. §. quoniam. uersicu. xx. Item retinet forum originis suæ, in quo loco potest acquirere, non obstante statuto, quòd forensis non acquirat. Bart. in l fin. §. pen. in j. col. ad fin. ff. ad munic. De quo per Paul. de Cast. consi. cxcvj. incipiente, Posset quis dicere. Vide omnino per Alexandr. in d. l. pœn. §. j. sed gloss. in l. origine. C. de muni. li. x. dicit, quòd mutat domicilium propriæ originis, intantum sequitur forum uiri. Et hæc omnia dicit Bald. in d. l. penultim. in princip. in j. colum. in uersi. sed quæro ulterius. † Item adde Socin. consi. xij. Incip. Quoniam in præsentiarum. uersic. & non solùm clericus. circa medium. in prima parte, charta xvij. & consil. xxxvj. incip. Rectè ac maturè. uersicul. cùm ergo. circa fin. in d. parte, charta lxxj. & consil. ccxxvij. incip. Præsens consultatio pulchra. uer. & quibus suppositis. in fin. in ij. parte. char. ciij. & per Felin. in ca. dilectus. el ij. de rescri. in medio. penul. col. & in ca. j. de sponsa. in princ. pe. col.] Sed an teneatur ad onera patrimonialia in loco originis. Pau. in d. consi. quòd sic. im-

propria

propriè tamen fit ciuis ciuitatis uiri.l.fin.§. idem respondit. & ibi Bart.in j.col.uer.quæro,utrum uxor.ff.ad muni. gl. in l.ciues.in uerbo,allectio.C.de incol.li.x.& in l.j.C.de mul. & in quo loco.lib.xij.Item,

Vxor efficitur de casata uiri, nec gaudet priuilegijs concessis casatæ patris,cùm uirgines,& uiduæ filię gaudeant,non nuptæ.Barto.in l.quoties. circa medium.in uersic.nota sing.istum text.de priui.scho.lib.xij.& suprà,Vidua.uersic.ij.Sed gaudet priuilegijs uiri, cuius radijs illustratur, etiam uiro mortuo : sed ea perdit, cùm secundo nubit.l. fœminæ.& ibi Bartol.C.de sena.& Spec.de feu.§.quoniam.uersic.xx. Et si est nobilis,& uir ignobilis, debet puniri ut ignobilis uigore statuti.Bal.in dicta l.fœminæ.

† Vxor an efficiatur ciuis ciuitatis mariti,an solũ incola: & an desinat esse ciuis ciuitatis, unde traxit originem.Pet.de Ancha.in c.fi.in pe.col.uer. v. quæro.de paroch.]

Vxor iniustè uerberata à uiro potest aufugere, & petere se ali extra domum,non si sua culpa.Bald.in l.j.in ij.col.in uer.tertiò dubitatur.C.de lega.Rayn.in l.Caio.§.imperator. de ali. leg.† Et aliquid per Felin.in c.illud.de præsump.]

Vxorem alienam detinens ignoranter,uel desponsans,nõ punitur pœna statuti.Bal.in l.quocunque.in penul.col. in uer. item facit ad statutum.C.de seruis fugiti.

Vxor non est domina rei dotalis, sed uir. gloss. in l. iij. §. sed utrum.de mino.l.doce.C.de rei uen.& Instit. qui.ali. non lic. in princ.licet arg.contrà, in l.in rebus. C.de iure do. & in d. §.sed utrum.uer.ergo.& suprà,uer.Dos.uer.xj.& xviij. glo. quæ incipit,maximè.& Bart.in l.cùm uir.de usucap.in pen. col.in uer.quæro, utrum uir. Vnde non uendicat: ut ibi. & in Spec.de loca.in prin.uer illud.Et dos est mulieris,quamuis sit in bonis uiri.l.quamuis.C.de iure dotium.

Vxor non potest repudiare uirum sodomitam. suprà, Sodomia.uer.ij.

Vxoris appellatione uenit etiam sponsa.suprà uerbo, Sponsa. uer.viij.

Vxor uasalli offendens dominum, non potest expelli à uiro. Bald.in c.insuper.in j.col. in uer. sed nunquid uir. de prohi. feu.ali.per Federicum.

Vxor significat ecclesiam, & uir Christum, qui nunquam dimittit ecclesiam.Bal.in Mar.uer.Vxor.in prin.post Inno. in c.debitum.de biga.

Vxor præsumitur,quæ publicè uocatur uxor,& pro tali reputatur,scilicet quo ad prolem legitimam præsumendam. ubi de matrimonio non est quæstio inter eos. Innocent. in capitul.ex parte.in glossa sua, in uersicul. ut pote nullo. de restitut.spo.Bald.ubi suprà uersic.iij.& per Bartol. & Alexan. in l.si uxor.§.sed si ea.de adulte.& uide Angel.in l. prima.de questio. in cap.illud.de præsumptionib.& in l.non ignorat. iiij. colum. C. qui accusa. & l. si eius.eodem titul. & Bartol. in l.concubinam.cum glossa.ff.de concubi. & suprà Matrimonij probatio.uersicul.xj.in Spec.qui fil.sint legi.uer.si uerò.& seq.

Vxor laici potest leuiter castigari, sed uxor clerici potest & in compedibus poni.c. quemadmodum. de iureiur.per gl. ij. xxxiij.q.ij.placuit.& sup.Maritus.el j.uersic.xxj.& omnino per Alex.consi.xcvj.quarta parte.

Vxoris & uiri cõsuetudo est indiuidua.l.j.de ritu nu.& in Spe. qui fil.sint legi.uer.nunc dicamus.

Vxor cogitur stare in domo uiri.l.ij. de lib. exhib.in Spec. qui fil.sint legi. uersic. nunc dicamus. præalleg. ubi dicit, quòd nec debet se absentare sine uiri licentia.Quod uerum,etiam si est excommunicatus.sup.eo.uer.xxxix.

Vxor soluto matrimonio non potest propria authoritate ingredi possessionem fundi dotalis,licet in eam sit re translatum dominum per mortem.l. dotis solut. matri. secundum Salice.in l.ij.iiij.q.in fin.C.de iure.emphy.

† Singula. Vxor habitans post mortem mariti in domo conducta per maritum,tenetur ad pensionem competentem taxadam officio iudicis pro tempore, quo ipsa habitauit post mortem mariti, nisi stet iure familiaritatis cum hæredibus mariti.Ita nota.determinat Bald.in l.contractus.C.loca. Et hanc decisionem Baldi sequitur domi.Iason dicens esse singula.not.in l.in summa.§.in frumento. ff. de condicti. indebiti.& quando uxor dicatur bona mariti iure familiaritatis possidere,uide Soci.in consi.cxxxj.incip. In præsenti consultatione.in ij.col.in primo uol.]

Vxor sequitur ultimum uirum, quo ad sepulturam.glossa nõ. xiij.quæst.ij.unaquęque.Alexand.in l.pe.in prin.de iurisdi. omnium iudi.

Vxor indigna quæ dicatur.l.si rogatus.de man.uin. per Bal.in l.iij.C.de nuptijs.

Vxor non obligatur uoto continentiæ sine consensu uiri. glo. xvij.quæst.j.capit.primo.uide xxxij.quæstio.ij.quod Deo. Cardin. qui aliter loquitur in cle.j.§.fin. de reli. do. quod potest promittere continentiam in domo uiri,sed non solẽniter:& si sit ingressa monasterium, & maritus postea cõsensit,ipsa non exit.gl.xxxiij.q.v.mulier.

Vxores duas accipiens,& habens simul, & semel, est infamis, & tenetur pœna stupri, non pœna capitis. l. eum, qui duas. & ibi Salic.C.de adult.& Angel.Aretin.in maleficijs.uersic. adulterato.uersicul.& aduertas no. in l. ij. & ibi Salice. post Bald. C.de incest.nupt.Sed de iure canonico uxori sunt incidendi capilli,& panni.xxxij.quæstio.j.de benedicto.cum gloss.Sed Antoni.de But.cõsuluit teneri pœna capitis eum, qui ignobilis accipit duas uxores nobiles, non aliter. Idem si quis habeat unam sponsam, & unam uxorem, uel duas sponsas.glossa in uerbo, uxores. & doct.in dicta l. eum qui. nota.in l. j. in fin. & ibi Alexand. ff. de infamibus. ubi uide omnino.Addo idem esse in habente duas concubinas, quia efficitur infamis.gloss.est in §.final.in authentic.quibus modis nat.effic.sui.quam allegat,& sequitur Bal.in d.l. ij. C. de incest.nupt.

Vxoris curator generalis non potest dari uir,sed specialis. suprà uerb. Curator quis.uer.xiij.& uer.Maritus,administrat. uer.v.& viij.

60 Vxorem petens prior de duobus,an prior obtineat.in Spe. de inciden.quæst.uer.uidimus.ibi: itẽ prior, quòd primus.

Vxor præsumitur carnaliter cognita à uiro, cum quo diu permansit.in Spe.de præsump.§.ij.uers.uiolenta.

Vxor fornicans potest dimitti.c. quemadmodum. de iureiur. & in Spec.de dispu.& allega.§.post hoc.uersi.& generaliter. el ij.xxxiij.q.ij.si quod uerius.ubi dicitur,quòd dimitti, nõ occidi debet.

Vxoris & uiri quandoque contrahitur quasi societas.in Spec. de iudi.§.ij.uer.dicitur enim.

Vxoris dignitas minuitur quandoque per uirum.Item,

Vxor,& uir non iudicantur ad imparia,sed una est lex eorum. in Specul. de feud. §. quoniam.uer.uigesimò quæritur. nisi quo ad pœnam adulterij.in Specul. de adult.in uersic.item uir & uxor.

† Vxor licet non possit accusare maritum de adulterio, propter retentionem concubinæ,dato quòd illa concubina haberet maritum:potest tamen uxor compellere maritum ad dimittendum concubinam per iudicem ecclesiasticum,sub pœna excommunicationis:ut capit.si concubinæ. de sentẽ. excommun.gl.in c.Romana.in uerbo, Offensa.de senten.ex com.in vj.Et an iudex secularis possit compellere maritum ad dimittendum cõcubinam.uide Ias.in l.ex ea parte.§.mulier.uer.item adde.ff.de uer.oblig.]

Vxor hæretici si cum alio contrahat, an repetatur ab eo,postea ad fidem reuerso.in Spec.de conuer.coniu.in uer.is autem.quòd sic.

Vxor qualiter instruatur à uiro,& quid si expellatur,& quid si repetatur ab eo,& de multis quæstionib.inter eos.in Sp. de sponsa.& matri.§.iij.iiij.& v.per totum.

Vxoris prægnantis partũ uir suspicans ne sit suum,agnoscere non cogitur.in Spe. qui fi.sint legi.uers.habet etiam.

Vxor facto repudio intra triginta dies,debet dicere se pręgnãtẽ, aliàs non audit,nisi ex causa.in Spe.eo.tit.uer.si uerò.

Vxor debet seruire uiro.cùm sit eius famula.Item,

70 Vxor est quasi domina bonorum uiri uiuentis: quo mortuo est soluta à lege uiri.Item,

Vxor non debet pernoctare extra domum uiri,pro suspicione uitanda.Item,

Vxoris & uiri unica est domus,& familia, & usus promiscuus. Spe.ubi s.uer.nunc dicamus.

† Vxor an possit dimittere uirum Sodomitã.Andr.Barb.pulchrè in consi.lxiiij.incip.Scribitur in primo uol.in iij. colu. uer.

uer.capio primum casum. Adde Pet. de Anch. in c. maritus. de adult. in fi. & Card. Zabarel. ibi uer. quæro, nunquid propter uitium Sodomiticum.]

Vxorem occidens, uel in eam machinans mortem, non potest cum alia contrahere matrimonium: & econtrà. in Spec. de diuor. in prin.

Vxor qualiter castigetur à uiro. xxxiij. q. ij. placuit. & s̄. Maritus. el j. uer. xxj.

† Vxores expulsorum propter partialitatem non possunt repetere dotem. Pet. de Anch. in c. per uestras. in iij. col. uersic. aduertendum. de dona. inter uirum & uxorem. Vide quod circa hoc not. Bald. in l. si cùm dotem. §. si maritus. in prin. ff. solut. matri.]

Vxor adultera quomodo puniatur, & quomodo uir. in Sp. de adul. in prin. ubi ponitur forma libellorũ. & in uer. sed nunquid econtrà. & s̄. uer. Adulter. uer. vij. & ix. ubi supple, quod hîc deficit in materia adulterij.

Vxorem adulterans inuentus à uiro post tres monitiones, potest occidi, sed inuentus alioqui potest capi, & duci ad iudicem. in Spec. de actore. uer. item quod uult. & de præsump. §. ij. uer. Violenta. & uide l. Gracchus. C. de adul.

Vxor adultera accusata ciuiliter à uiro, perdit dotem, nõ si criminaliter. per Sali. & doct. post gloss. in auth. sed hodie. C. de adulte. & s̄. Maritus adulteræ. uersi. ij. & xvij.

Vxor adultera punitur pœna statuti de adulterio, scilicet pecuniaria, ne acrius puniatur ipsa, quàm adulter: puniretur autẽ acrius de iure communi. per auth. sed hodie. C. de adul. quã adulter, qui de iure communi acrius punitur. per l. quamuis. eo. tit. ut s̄. Statutorum extensio. uer. lxxxiij. ubi plenè.

Vxor adultera potest dimitti. s̄. §. proxi. uersic. lxij. non occidi. xxxiij. q. ij. si quod.

Vxor adultera poterat occidi, secundum Aulum Gellium, lib. ix. c. xxiij. & l. Gracchus. C. de adulte. & non habet locũ pœna legis Corneliæ de sicarijs. s̄. Maritus adulteræ. uer. pe. & uerb. Maritus occidens. uer. xj.

Vxor adultera perdit dotẽ. not. in l. cùm mulier uiri. & ibi uide gl. j. ff. solut. matr. l. si dotem. C. de iure do. l. libertatẽ. C. de adult. nisi uir tolerauerit. docto. ibi. & dixi s̄. uerbo, Adulter. uersic. xxxviij. Et adde Specul. de dote post diuor. restitu. §. formatis. uersic. quid si maritus. & ibi Bald. uer. an hæredes. Sed cui applicetur. s̄. uerb. Dos confiscat. uersic. iiij. & uerb. Maritus adulteræ. uersi. vij. & est uerum, etiamsi sit uxor putatiua. doct. in c. plerunq;. de dona. inter uir. & uxo. contra gl. in l. cõsensu. C. de repu. Paul. de Castr. consil. cclxij. Addo idem esse in uidua, quæ propter stuprum perdit dotem. s̄. in uer. Vidua. uer. xvij.

Vxor de adulterio molestata ab alio, potest ei dare bona uerba, & facere, quòd maritus eum in domo reperiat, & sic tractatum duplicem facere. Paul. de Castr. in l. si quis seruo. C. de furtis.

Vxor cõdemnata de adulterio ad thori separationem, non repetit dotem, licet postea probet matrimonium non tenuisse propter consanguinitatem. gl. ord. in c. plerunq;. in uersi. nõ ualebit. ff. de dona. inter ui. & uxo.

Vxor banniti debet alere uirum bannitum. Bart. in l. si constante. v. q. in v. col. ff. sol. matr. Bal. in Spec. de dona. inter uirum. uersi. penult.

Vxor banniti mortui potest redire ad ciuitatem. s̄. uer. Vidua. uersic. vj.

Vxor excommunicati debet habitare cum uiro. c. inter alia. de sent. excommu. Alex. in l. si constante. iiij. char. solu. matr. Et non potest dotem repetere ab eo. per Alex. ibi. & in Spec. de dona. inter uirum. §. fina. uer. quid si uir.

Vxor banniti potest dotem repetere. l. j. & ibi Bart. C. de repu. sed ibi Ang. contrà. Vide Bart. in l. si constante. v. quæst. primæ partis prin. in v. col. ff. solut. matr. & ibi Ioan. de Imol. & doct. & do. Alex. in xvj. col. in uer. item inquantum Bart. hîc. in v. col. cum alijs concor. ibidem per eum datis. & Ioan. An. in Spec. de dote post di. restit. §. fi. uersi. quid si uir est bannitus. in addi. quæ incipit, quia hîc de bannito. & Alexan. post Ioan. de Imol. in l. si cùm dotem. §. si maritus. sol. matr. But. in cap. per uestras. de dona. inter uirum & uxo. quod potest. & Alex. in d. l. si constante.

Vxor banniti qui potest impunè offendi, non potest impunè adulterari. Bal. in l. fi. j. col. ad fi. in uersi. & ideo si cauetur statuto. C. si contra ius uel uti. publ. arg. contrà ex no. per Bart. in l. uerum. circa medium. in uer. secundò facit, quod si. ff. de fur. & s̄. Pax rumpitur. uer. viij.

Vxor banniti gaudet priuilegijs uiduę, quia pro uidua est, cùm habeat uirum inutilem. gloss. in l. fin. in uer. orbitates. C. de plagia.

Vxoris banniti materiam supple s̄. uer. Bannitus. el j. uer. x. & xxj. xxxiij. & 50.

Vxor contrahit & acquirit. j̄. eo. per totum.

Vxor non acquirit uiro, sed sibi, uel patri suo ex operis. Ant. de Pra. ueteri, consil. Verè crudelis. quod est post consil. cix. Alex. iiij. parte, ubi plenè ponit, ad quas operas teneatur uxor uiro. & s̄. eo. §. j. uer. xx.

Vxor potest dare in feudum marito suo castra sua. Bal. in prælu. feu. vj. col.

Vxor prohibita se obligare pro uiro ex forma statuti, nõ potest renunciare hypothecæ pro eo. Bald. in l. Mæuia. solut. matr. uoluit allegare. in §. sed nullum uerbum de statuto, nec de hypotheca.

Vxor cõsentiens marito alienanti bona sua, an petat precium. Bald. in l. mater. vj. col. in uer. ista quæstio occurrit quotidie. C. de rei uend. quod sic, si fuerit facta protestatio, quod esset sibi ius saluum petendi precium, aliàs secus.

Vxor pro dote sua potest uendere bona uiri subiecta, fideicommisso, uel legata alteri. Bald. in l. j. C. debit. uen. pig. impe. non pos.

Vxor consentiens uiro alienanti res suas, & iurans se participare precium, quatenus repetat ab hæredib. uiri. Bal. in d. l. mater. vj. col. in uersi. sed hîc quæro.

Vxor emens de pecunia uiri acquirit sibi, sed debet restituere pecuniam uiro. l. & si de tuo. & ibi Bart. C. de dona. inter ui. & uxo. l. j. & ibi Bal. C. si quis alteri. Bart. in l. iij. de fide instr. & iure hastæ fis. ad fi. lib. x. Bal. uerò in l. cùm oportet. iij. col. in uersic. quæro, nunquid sit aliquod remedium. C. de bon. quæ lib. dat cautelã animæ periculosam, scilicet quòd uxor accipiat palàm pecuniam à consanguineo, & emat. deinde clàm restituat ei. Et quid si emat nomine suo, & uiri, cum pecunia uiri. glo. j. quæ incipit, arg. contrà in l. uxor marito. ff. eo. tit. de dona. inter ui. & uxo. quæ tamen dicit expressè, ꝙ tantum nomine suo emerat. per Bal. in l. si ut proponis. v. q. C. de rei uen. adde s̄. Res empta. uer. vj.

Vxor an acquirat uiro ex operis suis. s̄. Vxor. la j. uer. xx.

Vxori potest uir donare causa mortis. s̄. uerbo, Donatio causa mortis. uer. xxxiiij.

Vxor potest uendere res sibi donatas. Bald. in l. j. in uer. extra opp. C. de usuc. pro empto. & probatur in l. si donatæ. ff. de dona. inter uirum & uxorem.

† Vxor cùm donat rem mariti, eo cõsentiente, uidet resultare duplex donatio: una uiri, per quam uidetur donare uxori: altera uxoris extraneo. do. Barth. Soci. in consil. clxxxix. inci. Viso. uer. ad tertiam & ultimam. in ij. parte.]

Vxor potest contrahere societatem cũ uiro. Bal. in d. l. si uxorẽ. ij. col. in uer. denuò quæro. C. de condi. inser.

Vxor potest obligari uiro ex deposito. Bal. in d. l. si uxorem. pe. col. in uer. extrà quæritur. per l. fi. ut in pos. leg.

Vxor donataria inter uiuos sine traditione, nõ potest propria authoritate capere possessionẽ mortuo uiro. Paul. de Castr. consil. ciiij.

Vxor uendens rem uiri sibi obligatam pro dote, non potest cõtrauenire. j̄. §. j. uer. 50.

Vxor si simul cum uiro uendat, & precium recepisse confiteantur ambo. s̄. uer. Precium. uer. xxvj.

Vxor an possit alienare dotem de consensu uiri. s̄. Dos alienatur. uer. xxxvj.

Vxor potest cedere actionem de dote, constante matrimonio in casu inopiæ. Bal. in auth. quod locum. ix. q. C. de colla.

Vxor, cuius pecunia mutuatur, nõ habet nomen debitoris sibi obligatum. l. si maritus. & ibi Bal. C. de distra. pig.

Vxor nõ põt se obligare ꝓ uiro, sed ꝓ se, uel ꝓ alio, si cũ uiro, si renunciet beneficio Velleiani. Bal. in Spe. de obli. & sol. uer. uxor nõ põt. & præsumit obligata pro uiro, si in eodẽ instrumẽto est obligata cum eo. Bal. ibi in Spe. in §. j. uer. sed pone, uir. & uer. sed quæritur, & seq. not. in l. Sæia. ff. ad Velleia.

† Vxor an possit se obligare pro excõmunicatione uiri, & an cum iuramento. uide Bal. in consi. v. in v. parte.]

† Vxor pro marito, & maritus pro uxore, ex quo nõ obligatur de iure cõmuni, an obligetur ex forma statuti, uide do. Maria. Soci. in con. xxxj. incip. Prosequendo. uer. circa tertiam quæstionem, circa finem, cum uer. seq. in j. parte.]

† Vxor interdicit pro marito efficaciter cũ iuramento. Ita consuluit Pau. de Cast. in consi. mihi viij. incip. In causa, quę uertitur coram domino. in ij. uo. & sequitur do. Mar. Anto. Bauę. in suo tract. de uirtute iuramenti. xliiij. casu.]

Vxor non potest fideiubere pro uiro, sed uir pro uxore sic. Bal. in l. iij. in ultimis uerbis. C. ne uxor pro mari. & suprà, Mulier contrahens. uer. iij.

Vxor pro uiro fideiubens, & renuncians beneficio Velleiani cum iuramento, an obligetur. Pau. de Cast. cons. ccxvij. Caue, quia corruptè allegat.

Vxor conducens prædium sola, uel cum uiro, obligatur, nisi constet, quòd quæsito colore fecerit. l. si aduersarius. C. ad Velleianum.

Vxor præsumitur lucrari honestè, & de bonis uiri, ne præsumatur turpis quæstus. Bartol. in l. cùm oportet. in prin. in ij. colum. in uersicu. quandoque præsumitur. el primo. C. de bon. quæ libe. l. Quintus. de dona. inter uirum & uxor. & ibi glo. in uer. æstimari. & Bald. in l. si uxorem. in ij. colum. in fi. uersicu. utrum illud quod possidet. C. de condi. inser. & in Spec. de actore. uersic. sed quid si dubitatur. & de loca. §. vj. uersicu. lxxvj. ideo acquirit uiro, nisi doceat quod aliunde quæsierit. l. etiamsi uxoris. C. de dona. inter uir. & uxor. ut si habuit pecuniam à consanguineo. Bald. in l. cùm oportet. in prin. pe. col. in uer. quæro, nunquid sit aliquod remediũ. & ibi glo. in uerbo, ex eius substantia. Et dicit Bal. in iiij. col. in uersic. insuper quæro, quòd ex bonis uiri uel soceri præsumitur quæsiuisse, etiamsi commisit adulteriũ, scilicet in quę sitis ante adulterium, & post matrimonium: secus, si post. Et idem dicit in concubina, in d. iiij. colum. in uersic. idem puto dicendum. sed si fuit negociatrix, præsumitur quæsiuisse ex negociatione. Bald. in iiij. colum. in uersic. sed quæritur. Addo Bald. expressius in d. l. si uxorem. in ij. colum. in uers. cæterùm si uxor. Quid de uidua acquirente. s. uerbo, Vidua. in uersic. xv. & sibi acquirit. Anto. de Pra. ueteri, consil. Verè crudelis. in iiij. parte consi. Alexan. Adde suprà, uerb. Bona uxoris. uersic. antepe. Item nisi contrahat cum alio, & uir interueniat in contractu, quia non præsumitur de bonis uiri. Alexan. consil. xxij. in iiij. parte. & Salic. in l. si mater. de rei uen. & Alex. in l. quod ait. de diuortijs.

Vxor an præiudicet sibi consentiendo uiro alienanti dotem. s. uerbo, Dos alienari. uer. xxxvj. Bart. in l. ij. §. fin. paulo post prin. ff. solu. mat. quòd sic, mortuo patre. & in Spec. de empt. & uen. §. tertio loco. uer. uerum, si res.

Vxor an det eleemosynas de bonis uiri. suprà, uer. Eleemosyna. uer. xiij. quòd sic moderatè.

Vxor commodat res uiri non prohibentis. in l. si constante. §. si uxor. sol. mat. & Flo. in l. pe. ad legem Aquil. & per Bart. in l. j. rerum amo. & Alex. in d. l. si constante. §. si maritus.

Vxor consentiens uiro alienanti, præsentibus consanguineis ipsius uxoris, nõ præsumitur cõsentire per metũ. suprà uer. Cõsanguineus. uer. xviij. aliàs sic: sed consensus sibi non nocet, nisi uersetur in dolo. l. si sine. & ibi per Bald. paulo post prin. C. ad Velleia. ubi Bal. dicit præsumi consentire ob reuerentiam. per glo. in l. j. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. actio non de. & potest filius hæres matris uendicare rem ab emptore. l. si sciens. & ibi Bal. C. ad Velleia. Et præsumitur metu consensisse, si aliàs fuerit uerberata à uiro, ut consentiret. Bart. in l. si ob turpem. in ij. col. in fi. in uersic. exemplum de metu. ff. de condict. ob turp. cau. & Innoc. in c. prælatum. in gl. in uer. perlatum. quod me. causa. & in cap. cùm matrimonium. de offi. leg. uide no. in Spec. de empt. & uend. §. tertio

† loco. †Vide do. Ias. May. Instit. de act. in §. quadrupli. nu. 65. ubi quid si uxor consentit marito alienanti rem ipsius uxoris, quia non audet contradicere nimia reuerentia, uel metu mariti, an per hoc sibi præiudicet: & quid si maritus percusserit multùm bene uxorem suam, quia nolebat consentire cuidam instrumento, postea ex interuallo uxor consensit: uide ibidem. nu. 66.]

Vxor habens cambium, id est, rem æquiualentem suæ alienatæ per uirum, obligatur ex consensu suo. in alienatione rei suæ permutatæ cum uiro. Bald. in auth. si qua mulier. in ij. col. in uersi. quæro, nunquid ista auth. C. ad Velleia. Item,

Vxor permutans rem dotalẽ cum uiro, habet obligatam rem pro dote, sicut dotem. Bald. in d. auth. in ij. col. in uer. dubitatur tamen.

Vxor non potest alienare rem sibi datam pro dote à uiro uergente ad inopiam. Salic. in l. ubi adhuc. ij. q. C. de iure dotiũ.

Vxor non potest commodare res mariti, nisi eas quas maritus solitus sit commodare. not. in l. si constante. §. si maritus. & ibi Alex. ff. solu. matri.

Vxor contrahendo, uel delinquendo, an pręiudicet uiro in dote. no. per Inn. in c. per uestras. de dona. inter uir. & uxor.

Vxor non potest consentire uiro alienanti dotem, nisi alienet ex necessitate, uel ob utilitatem uxoris. Bart. in l. fundum filiæ. de iure do. uide l. si prædium. C. eo. tit.

Vxor potest alienare bona uiri sibi hypothecata pro dote, licet per eum sint relicta ad pias causas. Bald. in l. ij. in fin. C. si ad uer. uend. pigno.

Vxor non habet priuilegium in contractu suspecto de fraude, in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt.

Vxor confirmando uenditionem rei suæ factam per uirũ, perdit dominium. l. mater. & ibi doct. C. de rei uend. uide plenius in Spec. de emp. & uend. §. iij. per totum.

Vxor ex solo pacto acquirit uiro, & econtrà. in Spec. de loca. §. nunc aliqua. uersi. clxxix.

Vxoris consensus circa obligationẽ à uiro factam quomodo scribatur. in Spec. de obli. & solu. §. j. ad fi. primi instrumenti.

Vxor emens simul cum uiro non præsumitur emere de pecunia uiri. Alex. in l. quod ait. per tex. ibi. ff. de diuor. & in cons. xxij. iiij. parte. & Sali. in l. si mater. C. de rei uend.

Vxor agit officio iudicis pro licentia sibi danda à uiro, cuius sententiam timeat. in Spec. de off. omni. iudi. §. j. uer. item uxor timens.

Vxor contra uirum constante matrimonio, non potest agere actione famosa: & econtrà. in Specul. de actore. §. j. uer. item quod propter. & uer. item uir. ubi etiã dicit certo casu posse uxorem accusare uirũ, & lucrari partẽ bonorũ eius à fisco.

Vxor potest petere se reassumi à uiro, uel se tractari maritali affectione: & quibus personis tales causæ committantur. in Spec. de rescripti præsenta. §. ratione formæ. in uer. item si uxor. & seq.

Vxore agente contra uirum in casu inopiæ, quomodo contra contumacem procedatur. in Specul. de primo & secun. decre. §. restat uidere. in ulti. char. uersic. quid si uxor. & Bar. in l. si constante. xj. q. tertiæ princ. in xix. col. ff solu. matri. quòd missio fit in possessionem: & qualiter tunc agat contra eum ad bona sibi danda pro dote. eo. ti. §. nunc dicamus. uer. item si uir.

Vxore uirũ repetente, si excipitur de parentela inter eos, quid fiet. in Spec. de inciden. q. §. j. uer. uidimus. & potest repelli exceptione excommunicationis. in Spec. de peti. & poss. §. quoniam. uersic. sed & in causis. Item si tunc ante omnia petat se restitui ad torum, & non admittatur, potest appellare. in Spec. de appella. §. de officio. in ulti. charta, uer. item si uir.

Vxor uendicare uolens aliquem in uirum, qualiter agat. in Spec. qui fil. sint legi. uer. si uerò. in fi.

Vxor intra quod tempus repetat dotem. eo. tit. uersic. nunc dicamus. & s. Dos restituta. uer. ij. cum seq.

Vxor accusat de morte mariti. per Bart. in l. ij. in princ. in j. colum. ff. de accu. non de alia iniuria citra mortem. s. uer. Iniuria. el j. uer. vij.

Vxor potest agere possessorio, etiamsi uir impetrauit literas super petitorio. Inn. in c. ex conquestione. circa prin. in gl. in uerb. & post. in uer. item no. de resti. spo.

Vxor dans dotem, uel augens, constante matrimonio, an possit agere ad donationẽ propter nuptias, uel ad eius augmentum. Ang. in authen. de æquali. dotis. §. j. iij. col. uer. quæro, uxor. col. vij. quòd sic.

Vxor soluto matrimonio an petat sibi donationem propter nuptias constitui. Angel. ubi suprà, in uersic. sed tunc quæro. quòd non.

Vxor

Vxor agit ad precium rei suæ, uel uiri sibi hypothecatæ, & uenditæ. s. uerb. Precium. uer. lxxviij.

Vxor cùm non sit domina fundi dotalis, sed uir, nõ agit rei uendicatione ad illũ. l. doce. C. de rei uen. gl. & Bar. in l. cùm uir. in pe. col. in uer. quæro, utrum uir. ff. de usucap.

Vxor dans fundum in dotem, cum pacto restituendi, quandocunq; soluatur certa æstimatio, repetit fructus pro rata æstimationis solutæ. Bal. in l. si traditio. xj. q. C. de act. emp.

Vxor agit contra uirum, etiam uenia non petita. s. Venia. uersi. xiiij.

Vxor non potest agere constante matrimonio ad rem dotalem alienatam per uirum. gl. Institu. quibus ali. licet. in prin. not. in l. doce. C. de rei uendi. secundũ lect. Bal. & in c. cùm cõtingat. de iureiur. ubi per But. & doct. Bar. in l. si æstimatis. solu. matr. Bald. in l. si prædiũ. & ibi Cy. ij. q. C. de iure do. & Alex. consil. xc. iiij. parte. nec unquam, si dolo tacuit. l. si sine. ad Velleia. secundum Alex. in d. consil. ubi etiam dicit idem, si simpliciter cõsensit, nec expresit rem esse dotalem. Ioan. de Imol. in l. cùm uir. ff. de usucap.

Vxor petens reuocari tenutam in bonis cõcessam pro debitis uiri, dicens esse sua, debet probare esse sua, si ea uir posidebat. l. ij. & ibi Bal. in uer. reuoco in dubiũ. & doct. C. ne uxor pro marito. post gl. in uerbo, occupare. & Bart. ubi dicit etiã id probari posse per scripturam priuatam. Item dicit uerum, nisi ex qualitate rerum aliter præsumatur, ut uestes muliebres, & similia, quia præsumitur domina, licet alter nõ probet. uide Bar. in l. is, cui. §. bonorum. ut in pos. legat.

Vxor soluto matrimonio an agat ad dotem contra possessorẽ, quando uir egit, & succubuit. Bald. in l. doce. in uer. quæro, circa hanc legem. C. de rei uen. quòd nõ, nisi maritus per dolum succubuisset.

Vxor repetit dotem à uiro uergente ad inopiam. s. Dos constante matrimonio. uer. viij. & xj. etiamsi uir uelit præstare fideiussorem pro ea. s. Maritus uergens. uer. j.

Vxor repetens dotem an obtineat producendo solum instrumentum quietationis dotis. suprà uerbo, Instrumentum. el j. uer. ix.

Vxor an repetat dotem confessatam ante promisionem. per Bal. in l. legem. in j. col. in uersic. iuxta hoc pendet. C. de pac. quòd sic, declarando ut ibi per eum. & s. uer. Confesio mariti. uer. xviij. & seq.

Vxor an repetat fructus dotis, sicut dotẽ, soluto matrimonio. in l. fructus. C. de pact. conuen. quòd sic. Et an computet sibi fructus in dotẽ. s. uerb. Fructus dotis. uer. xij. & xvij. quòd sic. & Bar. in l. mulier. §. cum proponeret. uer. sed quæro, mulier. ff. ad Trebel. Et an computet sibi in dotem fructus bonorum uiri relictorum sibi ad usumfructum. Paul. de Castr. consil. cccl xxxviij. quod incipit, In causa, quę uertitur. ꝙ nõ.

Vxor an repetat cunctium, seu arredum. s. Cunctium. uer. ij.

Vxori repetenti dotẽ an obstet exceptio dominij, quando dedit rem alienam. in l. si alienam. & ibi Bar. & doct. solu. matr. qui ponunt longam distinctionem.

Vxor debet cauere uiro restituẽti sibi dotem de indemnitate. l. cùm mulier. la ij. & ibi Bar. ff. sol. matr.

Vxor contra creditores uiri producens duo instrumenta dotalia, scilicet unum factum tempore nuptiarum, aliud longè pòst, non obtinet, nisi ex primo, cùm illa dos præsumatur uera, altera uerò ficta, quæ non potest peti. Io. And. in Spec. de dona. inter uirum & uxo. §. fi. uer. quid si uir. pe. col.

Vxor qua actione petat bona paraphernalia, so. mat. in l. si ego. §. dotis. sol. matr.

Vxor dotem repetens an cogatur recipere eandem rem dotalem æstimatam, non deterioratam. Bal. in l. quoties. in uersi. sequitur tertia gl. C. de iure do. ubi facit tres casus. & s. uerb. Maritus conuenitur. uer. xxj. & xxxij.

Vxor qua actione repetat precium rei datæ in dotem æstimatæ. gl. & Bal. in l. cùm dotem. in uersic. modò gl. quęrit. C. de iure dotium, quòd non.

Vxor stipulata sibi dotẽ in omnẽ casum soluti matrimonij, potest eam repetere à uiro uergente ad inopiam. Bald. in l. ubi adhuc. v. col. in uer. iuxta hoc sequitur. C. de iure dot. Vide Bar. in l. si cõstante. v. q. secundæ prin. in xj. col. ff. sol. matr. & in l. si quis. eo. tit. ubi tenet contrarium. & s. Dos constante matrimonio. uer. viij. & xj.

30 Vxori agenti hypothecaria, constante matrimonio, contra possessores bonorum uiri uergẽtis, an posit offerri pignus pro dote à possessore. Bald. in auth. quod locum. v. q. C. de colla. quod etiam tenet ibi. Alex. in l. si cõstante. vj. char. ubi Bald. Ang. & Imol. Paul. de Castr. & Lud. contra Bart. ibi. & cõtra Ioan. And. in tit. de donatio. inter uir. & uxor. in addi. Spec. §. fi. uersic. sed cùm mulier. & contra Bal. in d. l. ubi. iij. col. C. de iure doti. & cõtra Bal. & Ang. in l. j. ad fi. ff. sol. matr. & Paul. de Castr. in l. ij. eo. tit. & j. §. prox. Potest autẽ agi contra eos iure discusso. l. ubi. & ibi gl. j. magna. & Bal. præalleg. in vij. col. magna, in uer. sed statim succedit alia quæstio. & Bart. & Alexan. contra Lud. in d. l. si cõstante. v. charta, quòd potest opponi exceptio discusionis, quæ fieri debet de uiro priusquam uxor agat contra tertium possessorem bonorum uiri.

Vxor quibus casibus agat ad donationem propter nuptias. in l. permissa. & ibi Bal. C. de dona. ante nup. uidelicet in trib.

Vxor potest uirum cogere ad donationem propter nuptias. Bal. in auth. dos data. C. de dona. ante nuptias. & ibidẽ uide quo iure agat.

Vxor an posit agere contra emptores mercium pro dote sua recuperanda. Bal. in l. ubi adhuc. vj. col. uer. sed pone, maritus. C. de iure do. quòd si postquam cœpit uti malè, alienauit, tunc uxor potest agere contra emptores: aliàs secus.

Vxor potest petere dotem in dimidia fundi preciosioris ex bonis uiri. Bal. in auth. hoc nisi debitor. C. de solu.

Vxor repetens dotem an posit reconueniri ciuiliter de adulterio. Bal. in auth. & consequenter. iij. col. in uer. quæro, nunquid uxor. C. de sent. quòd sic.

Vxor repetens uirum à monasterio, an repetat etiam bona. in Spec. de sta. mo. uer. xliiij.

Vxor clerici constituit procuratorem pro marito. Rota in decisi. ccvj. uxor. in nouis.

Vxor accusare potest uirũ de adulterio, sed cum subscriptione ad pœnam talionis. Ita tenet Spec. tit. de adult. & s. uerb. Maritus adulter. uer. ult.

Vxor repetit dotem à uiro, etiamsi sciuit eum esse in opem, & malè uti substantia sua. Bart. in l. si constante. vj. quæst. primæ partis. & ibi Alexan. plenius in iiij. charta, soluto matrimonio. & Bart. in l. si is, à quo. §. fi. ut in poss. doct. in c. per uestras. de dona. inter uir. Bald. in authen. quod locum. de colla. Vide Ioan. Andr. in Spec. de donati. inter uirum & uxorem. §. fina. uersic. quid si mulier. & per Bald. in l. ubi. C. de iure dot. & in d. l. si cõstante. ubi etiam Lud. & Ang. & Ioan. de Imola.

Vxor repetit dotem à uiro uergẽte, etiam inuito patre, qui nõ posset iterum dotare. Bart. & Alex. in l. si constante. vj. chart. sol. matr. Bal. Ang. Rapha. & doct. ibi. & Bal. in l. ubi. C. de iure do. & Bar. in l. Imperator. ad Treb. per no. per gloss. in l. ij. uer. cæterùm. sol. matr. & s. Filia agit. uer. x.

Vxor nõ cedit actionem dotis, quando uir uergit ad inopiam. Bal. in l. j. ult. col. C. de priuil. dotium.

Vxor repetit dotem, constante matrimonio, à uiro facto paupere, etiam sine culpa sua. Bal. in l. ubi adhuc. iiij. oppo. C. de iure dotium. Bal. Ang. Imol. & Alex. post Paul. de Castr. in l. si cùm dotem. §. si maritus. sol. matr. & Bart. in l. si constante. eod. tit.

Vxor etiam minor quindecim annis potest dotem repetere à uiro uergente, nõ obstante exceptione ætatis. doct. & Alex. contra Bart. in d. l. si constante. vj. char. Ioan. de Imol. in l. j. ij. col. eo. tit. Lud. in l. ij. §. quòd si in patris. eo. tit. contra Bald. in auth. quòd locum. de colla. viij. q. per c. j. de iudi. in vj. & s. Filia agit. uer. xx.

Vxor dotem repetit, etiamsi uir stipulatus est eam, casu quo præmoriatur cum liberis. l. quamuis. C. de pact. conuen.

Vxor non tenetur reddere dotem uiro facto locupleti. s. Maritus uergens. uer. iiij. Et adde Bar. in l. pluribus. §. fin. in j. col. in uer. induco ad q. ff. de uerb. oblig. Addo Bald. in l. ubi adhuc. in viij. col. in uersic. formatur alia quęstio. C. de iure do. & ibi. uide gloss. pen. in uerbo, abutatur. quòd nõ. Bart. in l. si constante. col. fi. uer. nonò quæro. ff. sol. mat. & ibi per dom. Alex. in ult. col. in prin. cum alijs concor. ibidem ad hoc per eum signatis.

Vxor repetit dotem à uiro uergẽte ad inopiam cum libello, &

ordine iudicij. Bart. in l. si constante. vj. q. iij. prin. in xij. col. ff. sol. matr. sed debet probare inopiam uiri. Bald. in l. ij. paulo post medium. uersic. & caue, ne erres. C. communi diuid. & quòd sit manifestũ eum uergere. l. in rebus. §. fi. & ibi Bar. C. de iure dot. & do. Alex. in d. l. si cõstante. iiij. char. Item repetit etiam, patre inuito, uel absente. Ang. in auth. de æqua. do. §. fin. in j. col. per illum text. in uersic. si maior. & per Bart. ubi s. in j. & ij. q. primæ principalis. Item etiamsi dotans sit stipulatus sibi reddi soluto matrimonio. s. uerbo, Maritus uergens. Addo s. in uerbo, Maritus uergens. uersic. ix. Item repetit etiam à socero uergente. Bar. ibi. vij. q. item ab extraneo obligato ad dotis restitutionem si uergat. Bart. ibi. ix. q. sed qua actione Bart. ibi. j. q. iij. prin. Reliqua de materia uide s. Dos, constante matrimonio. & uerbo, Maritus uergit. per totum. & s. eo Item si pendente lite moriatur uir, nõ est noua lis inchoanda contra hæredes uiri, sed instantia cœpta est prosequenda. Bart. in l. post finitam. paulo post prin. ff. de suspe. tut.

Vxori dotem petenti non opponitur compensatio: potest tamen uxor retinere, & compensare. Bar. in l. si filiotam. la j. in prin. ff. sol. matr.

Vxor si repetit dotem ab hæredibus uiri, facit dari curatorem hæreditati iacenti, cùm interim hæres non cõueniatur. Bar. in l. si marito. §. cùm pater. sol. matr.

Vxor non potest uenire contra uenditionem à se factam de rebus uiri sibi hypothecatis pro dote. Lud. Porsta. in consil. In Christi nomine, amen: hæc uenditio, &c. & s. Vxor contrah t. uer. xv.

50 Vxor an repetat dotem à uiro bannito. Ioan. And. in Spec. de dote post diuor. resti. §. fin. uersic. quid si uir. in addi. quæ incip. quia hic de bannito. ubi uidetur concludere, quòd de iure Codicis & Authenticorum possit. & s. Maritus uergit. in uersic. pen. quòd sic.

Vxor potest petere alimenta sibi non præstita in matrimonio, etiam eo soluto, simul cum dote. s. Alimenta. uersic. xxxviij. & per Bart. in consil. Quidam sibi.

Vxor dotem repetens obtinet probando, quod uir diuidendo hæreditatem cum fratribus extraxit dotem, ante partem, licet non probet dotem alter datam. per no. in l. si filia. §. hoc amplius. famil. ercis. & consuit Bar. secundum do. meum Io. de Pra. in l. quibus. §. qui dotalem. de condi. & demon.

Vxori repetenti dotem sibi legatam an opponatur compensatio de rebus amotis, uel donatis. s. Compẽsatio. uer. xxxvj. quòd non, si dos consistat in specie: secus, si in quantitate.

Vxor repetẽs dotem debet probare numerationem. l. iij. & ibi Bal. in j. no. C. de fal. causa adie. lega. uel cõfessionem. s. Confessio mariti. uer. xix.

Vxoris agentis materiam supple j. §. prox. & s. uerb. Vidua. per discursum.

Vxor hypothecam habet in bonis uiri pro dote. l. assiduis. C. qui poti. in pig. habẽ. etiam tacitam. s. uerb. Hypotheca. uersic. xviij. cum multis sequentibus. & xxx. & xlv. cum duobus sequentibus. & in uersic. 50. lxj. & lxxxj. cum sequenti: ubi de materia. & s. Bona mariti. uersic. j. & per totum. & uerbo, Dos. el j. uersic. xxxvij.

Vxor habet hypothecam in bonis uiri, etiã pro augmento dotis. in auth. de æqual. dot. §. j. & ibi Ang. in prin. Quod uerũ, nisi in instrumẽto dicatur, quòd uxor dedit in augmentum dotis: tunc enim nõ habet hypothecam, nisi de eo uerè constet, uel per confessionem creditoris. Ang. ibi. in ult. col. uer. sed quæro, quid si creditores. Adde s. uer. Bona mariti. uersi. vij. & uerb. Augmentum. uer. x. & uer. Hypotheca. uer. xlvij. Adde s. Dos. el j. uer. xl.

† Vxor in tantũ habet tacitè hypothecata bona uiri, quòd eo mortuo, sua propria authoritate, absq; aliqua iudicis scientia, in detentatione domus, quam cum marito uiuente iure familiaritatis inhabitabat, remanere potest, & eam pro dote sua propria authoritate possidere. do. Ias. May. Instit. de act. §. item Seruiana. nu. 72.]

Vxor non p͡refertur creditori de cuius pecunia res fuit empta. Ang. in auth. de æqua. do. §. his cõsequenter. in prin. col. vij. ubi uide quibus creditoribus mariti non præferatur. & per Bar. in l. in rebus. in prin. C. de iure dotium.

Vxor etiam secundo nupta est priuilegiata, in dote nondum recepta ab hæredibus primi uiri. Bart. in l. j. iij. q. in viij. col. ff. sol. matr.

Vxor uigore hypothecæ agit ad precium rei alienatæ per uirum. s. Precium. uer. lxxviij.

Vxor fisco in hypotheca non præfertur: sed qui prior est tempore, potior est in iure. Paul. de Castr. consil. cccxcv. incip. Quanquam multa copiosè. Sed Bald. contrà in l. dotis. C. de iure dot. Addo gl. in l. assiduis. in uersic. licet anteriores. C. qui po. in pigno. ha.

Vxor prohibita obligari non potest renunciare hypothecæ. s. §. ij. uer. iij.

Vxor potest agere hypothecaria ad feudum, uel emphyteusim mariti uergentis ad inopiam: ut consequatur dotem. Bar. & doct. in l. si cõstante. iij. q. iij. prin. & ibi Alex. vj. char. sol. mat. ubi secundum Lud. & doct. tenet contra Bar. in feudo. Item ad merces etiam uenales. Bart. ibi. & Alex. ibidem. & Bal. in l. ubi adhuc. xv. q. Itẽ ad supellectilia, & alia bona mariti. Bar. ibi. sed Alex. contrà in vij. charta.

Vxor potest soluto matrimonio retinere sibi in solutum pro dote bona mariti, quæ eo uiuo in casu inopię accepit per hypothecam. Bar. in d. l. si constante. vj. q. ij. partis. & ibi Alex. vij. charta.

Vxor agens hypothecaria ad bona uiri uergentis ad inopiam, utitur ea pro quantitate dotis tantùm. s. uerbo, Hypothecaria. uersic. vij.

Vxor etiam sterilis, est priuilegiata in dote. s. uerbo, Dos. el j. uersic. xliij.

Vxor an habeat hypothecã in bonis obligatis uiro. gl. & doct. in d. l. assiduis. quòd sic. Addo Bar. in l. pater. ad fi. ff. de dote præle. Addo s. in uer. Hypotheca. uer. xxvj.

Vxor habet hypothecam in bonis uiri, etiamsi matrimoniũ de iure non teneat, sed de facto. Ang. in §. his cõsequenter. uide gl. in l. fi. in uer. anteriores. ad fi. in uersic. item quæro, an hoc idem. C. qui po. in pig. ha.

Vxor habet hypothecam pro alimentis. s. uerbo, Bona mariti. uersic. j. & ij.

Vxor an habeat hypothecam etiam in mercibus uiri, & contra emptores earum. Bal. in l. ubi adhuc. vj. col. uer. sed pone, maritus erat mercator. C. de iure do. quòd sic, si postquam cœpit malè uti, alienauit merces: alias secus, ut s. Vxor agit. uer. xxxiiij.

Vxor præfertur in rebus per ipsam datis in dotẽ creditoribus, etiam anterioribus. l. assiduis. & ibi Bar. & doct. non in alijs, quia prior præfertur. C. qui po. in pig. ha.

Vxor cuius pecunia mutuatur, nõ habet nomen debitoris obligatum. l. si maritus. & ibi Bal. C. de dist. pignor.

Vxor an habeat hypothecam pro donatione propter nuptias. s. Hypotheca. uer. xviij. quòd non. & Bal. in d. l. ubi. pen. col. in uersic. item quæro. nam lex nostra. C. de iure dotium.

Vxor uigore hypothecæ non agit, nisi facta discussione. s. Discussio. uer. xij. in j. col. in prin. ibi: decimoquarto.

† Vxor an & quando hypothecaria agere possit ad merces uenales mariti, uide Iason. May. Instit. de act. in §. item Seruiana. nu. 51.]

Vxor agens hypothecaria contra possessorem rerum, uiri, cui alienanti non consensit, an repellatur exceptione cedendarum actionum. Bal. in Spec. de renun. uersic. si uxor. & ibidẽ per Spe. in viij. col. in uer. sed pone, emi. ubi uidetur inclinare, quòd sic & j. eo. uer. xxiij.

Vxor ui hypothecæ potest defendere bona uiri confiscata, ne deuastentur, & detrahere prius dotem, & donationes uiro factas. l. si quis posthac. C. de bo. proscript. & per Bal. in Sp. de dona. uer. quid si certa domus. sed uide in authen. ut nul. iud. §. fi.

Vxor habet hypothecã in bonis, etiam pro alimentis sibi relictis intra annũ luctus, sicut pro dote. Bart. in l. si cùm dotem. §. fin autem. sol. matr. uersic. quæro, nunquid bona mariti. & in tracta. Alimentorum. Addo Spe. in tit. de dote post diuor. resti. in §. fin. uersic. sed nunquid bona uiri. & Paul. de Castr. in consi. viij. quod incipit, Ad primum responde. ubi limitat cum multis cõcordantijs signatis per do. Alex. in d. §. fin autem in ij. col. in fi. uersi. postremo. ubi idem dicit pro alimentis in uita uiri sibi debitis ob dotem.

Vxor occupans bona uiri pro dote iure hypothecæ,non tenetur ea restituere creditoribus uiri, etiam offerentibus quantitatem dotis, si uelint sibi cedi iura cum priuilegio prælationis.Ioan.de Imol.in l.j.vij.col.& ibi Bal.& in l.si constante.& ibi Ang.& Paul.de Castr.ff. sol.matr.& in l.si cum tibi. C.qui pot.in pig.ha.& s̄.eo.uer.xx.& Ioan.And. in addi.Sp. de dona.inter uirum & uxo.§.fi.uer. sed cùm mulier.ubi dicit uerum,cõstante matrimonio, si uxor occupauit,uiro uergente ad inopiam:secus,sol.matr.Bart.ubi s̄.& Ioan.de Pra. in l.si constante.& ibi per Alex.in vj.char.& s̄.§.proxi.uersi. xxxj.

Vxor potest renunciare hypothecę ad beneficium creditorum uiri.auth.si qua mulier.C.ad Velleia.Bar.& doct. & Imol.in l.Mæuia.§.fi.sol.matr.

Vxor habet hypothecam in bonis uiri minoris.s̄.Bona mariti. uer.ij.nisi sit persona indigna.Cyn.in l. fi. C.de legi.tu.Io.de Por.in l.si constante.pen.col.sol.matr.

Vxor habet hypothecam etiam in feudo, & emphyteusi uiri p̄ dote.Ioan.And.in Spec.de loc.§.nunc aliqua.uersi.cxc.Sed contrarium probat textus in c.quamuis.in fi.de inue.de re. alie.fa.in usi.feudo. Addo Bart.tenentem primam opi. in l.si constante.in iij.q.iij.prin. ff. sol. matr.& ibidem. Lud.Rom. qui tenet contra Bar.& do. Alex.in xx.col.

Vxor præfertur in re sibi hypothecata licet relicta ad pias causas.Bal.in l.ij.in fi.C.si aduer.uen.pig.

Vxor non habet priuilegium in contractu suspecto de fraude. s̄.§.ij.uer.xxxv.

Vxor minor petit restitutionem in integrum cõtra pactum lucri dotalis,non contra statutum de d.lucro.l.j. & ibi Bald.in ij.col.no.C.si aduer.dotem.

Vxor conuenitur rei uendicatione,nõ crimine expilatæ hæreditatis.l. quamuis. & ibi Bald.C.de fur.l.uxor.ff.de cri.expil. hære. ubi uide.& in tit.re.amota.

Vxor furans uiro certas res, uidetur liberata, si uir in testamento confiteatur,nihil esse de suo apud uxorem.gl.& Bart.in l. Titia.§.Caius.ad fi.ff.de lega.ij.ubi dicit Bar. non posse probari contrarium per hæredem, si testator iurauit. per auth. quod obtinet.C.de proba.

Vxor furãs uiro in rem alienam,tenetur furti in subsidium domino rei,non aliter. Casus sing.secundum Bald. in l.manifestissimi.in fi.C.de fur.Item hæredi de re uiri.in l.iij.re.amo. Aret.in suo tracta.de Malefic.uer.uestem.in fi.

Vxor faciens occidi uirum,perdit dotem.not.in l. pen.§. Seia. ff.de adi.lega.

Vxor tenetur hæredibus uiri actione negotiorum gestorum de gestis,constante matrimonio.l.hæres.& ibi Bar.ff.de nego.gestis.

Vxor de furto leui criminaliter puniri non potest,sed pro magno sic,licet maritus nõ agat contra eam.no.in l.j.& ibi Bar. in uersic.ultimò quęro.ff.rerum amota.& Bar. in l.respicien dum.§.famosos.ff.de pœnis.

Vxor non tenetur ad dotem,nisi uir donet sibi propter nuptias.in Spec.de dona.inter uirum.uersic.quid ergo. & ibi Bal. uersic.j.

Vxor,quæ inuito marito partum abigit, ne procreetur, potest quandocunq; accusari,nulla præscriptione obstante. s̄.uer. Paratus.uer.xviij.

Vxoris hæres an debeat stare colono uiri.s̄.uerb. Hæres uxoris.uersic.ij.

10 Vxor tenetur stare colono fundi dotalis sibi restituti.l.filio. §.fi.& ibi Bart.& do.Alex.in primo no. cum alijs concor.ibi per eum signatis.ff.sol.mat.Bal.in l.fina.§.cumq;.de rei uxo. actio.Sed an præcisè.Alex.in d.§.fina.

Vxori soluenti æstimationem cedi debet actio,nisi desierit possidere.Bar.post gl.in l.si propter.in prin.in j.q.ff.rer.amo.Vide Dyn.in regula,pro possessore.iij.q. in vj.Sed non est præstanda cautio de euictione.Bart.ibi post Dyn.ubi suprà,in j. quæstione.

Vxor si promittat magnam dotem uiro,& eum fallat,uide l.iij. & ibi Bald.C.de don.ante nup.Etsi sit inops,nõ tenetur,nisi quatenus facere potest.l.ex diuerso.& ibi Bart. solu.matr.& Alex.in l.si donaturus.§.j.de condi. ob causam. ubi etiam dicit idem in patre mulieris.

Vxor furans uiro,non perdit dotem.Bal.in l.j.§.sed nec retentio.uer.& nota.quòd licet.C.de rei uxo.actione.

† Vxor si furatur uiro aliqua bona,illud furtum reputatur esse casus fortuitus:quia maritus uerisimiliter debebat de uxore confidere.Ita glo.in l.cùm duobus.§.damna.in uer.surreptum.ff.pro socio.quam dicit ualde not. & perpetuò not. Iacobi.de sancto Geor.in l.manifestissimi.§. sed cùm in secundam.in fi.C.de furtis.]

Vxor capiens possessionem rei dotalis propria authoritate, punitur. l. dotis actio. C. solut.matrim. gloss.j.& doct.in l.si mulier.§.rerum. ff. rerum amo.nisi maritus precariò.possidebat.Bald.in l.licet.in ult.oppo.C.de seruo pig.da. ma.uel si possessio uacabat.Bald.ibidem. Vide Bald. in l.pignoris. uersic.sed quæro.C.de pigno.actio. & s̄. uerbo, Vidua.uersicu.clix.

Vxor tenetur indicare bona mariti emptoribus, ut subhastentur.Bald.in l.ordo.in ij.col.in uersic. quæro, nunquid uxor. C.de execu.rei iud.

Vxor petens dotem,an reconueniatur de adulterio. s̄.§.ij.uer. xxxvj.quòd sic.

Vxor debet citari ad domum uiri. Bald. in l. ab eo. in ult.colũ. uersi.nota,quòd quoddã domicilium. C.quomodo & quando iudex.sed non potest in ea capi.l.j.§. si uir. & ibi doct. ad Syllanianum.

Vxor an teneatur uiro de euictione rei dotalis.in l.quamuis.ff. de iure dotium.& in l.j.C.eo.tit.quòd sic, si fuit data inæstimata,& euictio promissa.

Vxor an teneat ad onera patrimonialia in foro originis. Paul. de Castr.consil.cxcvj.incip.Posset quis dicere, quòd sic.

20 Vxor confessa recepisse dotem soluto matrimonio, potest excipere de non numerata pecunia intra uiginti dies tantũ. Paul.de Castr.& Pet.de Sun.post gl.in l.in contractibus.C. de non numerata pecunia.

Vxor tenetur de damno dato in re uiri ad emendationẽ.l.pen. & ibi Flor.& in §.si maritus.ad legem Aquil.

Vxor non tenetur pro debitis uiri.l.j.& per totum. C. ne uxor pro ma.& in Spec.de feu.§.quoniam.uer.xx. & s̄. Bona uxoris.uer.pen.

† Vxor inhabitans post mortem mariti in domo, quæ ipsi marito suo locata fuerat,an & quãdo ad pensionem competentem taxandam officio iudicis teneatur,& quando non,uide do.Ias.May.Instit.de act.in §.actionum.nu.189.]

† Vxor si remanet in domo uiri uiduata,an præsumat remansisse,& retinuisse res mobiles prætextu hypothecę,quam habet in bonis mariti. Alex.in consil.cxxvij.incip. Pulchrè respondit.in j.col.uer.facit etiam.in iiij.uol.]

Vxor non tenetur pro delictis uiri:& econtrà.in Spec. de actore.§.item quod propter.& d.uer.xx. c.ex literis. de pig. & s̄. Bona dotalia.uersic.iij.

Vxore conuenta à uiro an obstet exceptio spolij.in Spe.de petit.& posses.in prin.uersic.quid si ago.quòd non.

Vxor dotat se in dubio de omnibus bonis. s̄.uerbo,Mulier. el j.uersi.xxvij.Adde omnino notata per Bal.in l.nulla.in j.col.uersic.secundò quæro.& in uersic.sed pone.C.de iure do.& in l.fin.circa mediũ. in uer. sed quid si tradidit.C. de senten.quæ sine cer.quanti.profe. Adde gloss.in l.mulier bona.in uer.sua.ff.de iure dot. quod in dubio uidetur se maritare sine dote. Sed uide Bald. ubi s̄.Addo Bart. in l. quod autem. ff. de iure dot. Limito esse uera prædicta, si maritus erat dignus tanta dote:secus,si fuisset indignus. Ita Bald.in d.l.fi.uersic.secundò quæro.& per do. Hieron. Tor. in l.j.ff. sol.matr.qui dicit se aliàs consuluisse de facto. per Alex.in l. pen.§.uxor.sol.matr.

Vxor promittens pro dote dimidiam partem bonorum suorum,an possit dare æstimationem eorum. Bald. in d.l.nulla. in j.col.ad fi.in uer.modò insurgit quædam alia quæstio.ubi arguit ad partes,& non decidit.

Vxor minor an possit dare in dotem omnia bona sua. Bald.in d.l.nulla.in pen.q.quòd sic,interueniente decreto, & iuramento.doct.& Io.de Por.in l.si constan.pen.col.solut.matr. Adde s̄.Bona uxoris.uersic.vij.quòd sic,etiam sine decreto. & in uerbo,Bona immobilia.uersic.ij.

Vxor pro dote promissa non tenetur, nisi quatenus facere potest.s̄.proxi.uersic.xij.

Vxor possidet domum, in qua uir reliquit habitatione. Bar. in l. si duo. §. cæterùm. ff. uti pos.

Vxor posidens bona uiri hypothecata pro dote impedit eorũ confiscationem: aliàs secus. not. in l. si marito. & ibi doct. & Alex. sol. matr. & ibi Ang.

Vxor dicitur posidere fundum suum, licet ad ipsum nunquã accedat ipsa, sed uir. Bar. in l. qui iure. de acq. poss.

Vxor non dicitur posidere fundum dotalem, sed uir. per Bar. plenè in l. Pomponius. §. in dotem. in prin. & ibi not. de acq. pos. & ibi est gl. in l. iij. §. genera. eo. tit. & gl. in l. sciendum. §. si fundum. in uer. intelligatur. ff. qui satisd. cog. nisi ad effectum, ne cogatur satisdare: ut ibi. & adde Instit. de rerum diuis. §. per traditionem.

Vxor posidens præsumitur domina rerum, quas posidet, nõ si posidet uir. gl. in uer. occupatę. Bart. & Bald. in j. col. in fi. uer. reuoco in dubium. & doct. in l. ij. ne uxor pro ma.

Vxor posidere potest bona uiri pro dote sua. l. si cui. & ibi Bal. paulo post prin. C. de non num. pec. & s̃. uerb. Vidua. uersic. xlix.

† Vxor, & uir, si pariter probant se inhabitasse domum, quilibet intelligitur pro dimidia possedisse. do. Barth. Socin. in consil. cxxxviij. incip. Iustissime. uer. præterea licet. in j. par.

Vxor secundo nubit iure permittente: ut c. fi. cum gl. in uer. infamiæ. & doct. Inn. & Io. And. & alij, de secun. nup. & in ti. eo. in §. secundũ Apostolũ, Mortuo uiro, mulier nubat in Domino. c. fina. & pen. de secund. nup. vij. q. j. sicut. Adde glo. & Bart. in l. liberorum. ff. de infa. Bar. in l. j. C. de sec. nup. & ibi Bal. iij. col. uer. primò quæro.

Vxor secundo nupta antequam dotem recipiat ab hæredibus primi uiri, est priuilegiata in dote. Bart. in l. j. iij. q. ff. soluto matrimonio.

Vxor secundo nubens non potest dare in dotem plusquam habeat unus filiorum primi matrimonij. Ang. post gl. uersi. homines. in auth. de nup. §. quia uerò. in j. col. quem etiam uide in §. de augmentis. eo. tit. & s̃. Mulier secundo nubens. uersi. ij. & uersic. xj.

Vxor secundo nubens non perdit donaria sibi facta à consanguineis uiri. Lud. Pon. in con. ccccliij. aliàs, cccclxiij. Barth. Cæpol. in sing. uer. lxxvj.

Vxor secundo nupta nõ potest plus relinquere secundo uiro, quàm uni ex filijs primi matrimonij. in l. hac edictali. §. si uerò plus. C. de secun. nup.

Vxor secundo nubẽs, uel tertio, an dicatur castè uiuere. s̃. uer. Statutum. uersi. ij. & uerb. Legatũ uxori. uersic. v. Adde Bal. in l. decreto. in ij. no. C. de infami. & in l. Deo. in iij. col. uersi. iuxta prædicta quæritur. C. de episc. & cle.

† Vxor Alexandri occidit nutricem suam, quæ sibi secundas nuptias suadebat, ut refert Hier. contra Iouinianum. refert Io. And. in c. pen. super gl. j. de secun. nup.]

Vxor secundo nubens nupta perdit domicilium primi uiri, & acquirit aliud secundi uiri. Alex. in l. pen. de iurisd. omnium iudicum.

Vxor uiri absentis, de cuius morte uel uita dubitatur, non potest secundo nubere, quandiu est incerta. c. in præsentia. & ibi doctor. de sponsa Io. Cal. in Summa Decre. xxxiiij. causa. Sed si uerisimiliter mors præsumitur, excusatur secundo nubens, etiam uiro reuertente: ad quem nisi redeat, statim notatur. xxxiiij. q. j. cùm per bellicam. & gl. in uer. uiuentib. in d. c. in præsentia. Sed si matrimonio contracto dubitetur de morte, non exigat debitum à secundo uiro, ei tamen petenti reddat: & cùm certificatur de uita, recedat à secundo. c. dominus noster. de secun. nupt. Sic dicit gl. in d. c. in præsentia. in uer. certum nunciũ. quæ subdit, quòd si uir iuit ad bellum, uel aliò, debet uxor mittere nuncium, si potest: aliàs expectet, donec certificetur de morte. Vide doct. & ibi in authen. hodie. C. de repu. & in auth. de nupt. §. si uerò incertũ. in gl. in uersi. quinquennium. & in auth. ut lic. ma. & auiæ. §. quod autem. Addo gl. notabilem in uerb. præsumatur. in c. quoniam frequenter. ut lite non contestata.

† Vxor transiens ad secunda uota an perdat legatum factum sibi à marito: uide do. Pet. Phil. Cor. consil. xxj. incip. Videtur in litera D. la ij. in j. parte. Et quid si transeat ad ea uota intra tempora luctus, uide per eum in consil. xxxviij. incip. Quod dicta. per totum. in iiij. parte.]

† Cautelam notabilem pro uxore secundo nubente posui s̃. in uer. Mater secundo nubens.]

Vxor secundo nubens perdit legatum alimentorum factum à primo uiro, etiamsi uelit stare cum filijs. Bald. in l. j. in fin. C. de legat. & in l. j. C. ubi pu. edu. de. sed non perdit quod habuit à primo uiro ex titulo oneroso. Bald. in l. donationem. in fi. C. de secun. nup. Item perdit lucra statuti, uel consuetudinis, quo ad proprietatem, extantibus filijs primi matrimonij. Bal. in auth. ex testamento. in ult. col. in prin. uer. sed statim iuxta prædicta. eo. tit. Sed an usumfructum. j̃. Vxor usufructuaria. uersic. ij. quod sic intellige, quando diceret, si honestè & castè uixerit.

Vxor secundo nupta intra annum luctus priuatur etiam usufructu fundi sibi relicti à primo uiro purè, uel sub conditione. l. j. & ibi Bal. in j. col. C. de secun. nup. Sed Fed. de Se. contrà in consil. xxxvj. incip. Casus talis est, maritus. & Alex. de Vincen. in c. fin. eo. tit. in j. col. Item non debet habere legatum de uiginti factum sibi sub conditione, si nubat, sed habebit illud nubendo post annum. Bal. in d. l. j. iij. col. in uer.

† sed pone, prior maritus. † Et an tunc dicatur usufructuaria ex uoluntate testatoris, stante statuto, quòd uxore transeunte ad secunda uota expiret usufructus, uide do. Pet. Philip. Cor. in consil. cxxx. incip. Multitudo. in litera C. la ij. in iij. parte.]

Vxor secundo nupta intra annũ, an perdat legata in testamento primi uiri facta. s̃. uer. Vidua. uer. xlvij. quòd sic.

Vxor potest nubere alteri post sententiam diuortij. & an possit dotem à primo uiro repetere. per Paul. de Castr. consil. cclvij. incip. Videtur dicendum, quòd sic.

Vxor secundo nupta perdit omnia bona sibi relicta, à primo uiro, excepto usufructu. l. fœminæ. & ibi Bald. in j. col. & in uer. quæro quis est sensus. C. de secu. nup. & in auth. de nup. §. si uerò expectet. & §. si uerò solum. & ibi Ang. & in §. hinc nobis, & in auth. hoc locum. & ibi Bart. in prin. in lectura C. si secũdo nup. mulier, nisi à testatore sit dictum quod etiam usumfructum perdat, si secundo nubat: nec sufficit dicere, si honestè uixerit. Bar. ibi. & in l. mulier quę. §. cùm proponeret. ff. ad Trebel. Ang. tamẽ, & Paul. de Cast. ibidem, & do. Alex. de Imol. iij. col. uersic. item not. dicunt etiam usufructu priuari. De quo latissimè ibi per do. Alex. cui addo Ang. tenentem primam partem. in §. cùm igitur. in auth. de non elig. sec. nup. declarando tamen, ut ibi per eum. Vide Io. And. in Spe. de secun. nup. in rubr. non tamen perdit usumfructum sibi relictum, si secundo nubit, & filios nõ habet. d. l. fœminæ. secundum Alex. consil. cxj. ij. parte.

Vxoris secundo nubentis materiam supple s̃. uer. Mater secundo nubens. uer. Mulier secundo nubens. uer. Legatum uxori. per discursum. & uer. Vidua. per discursum.

Vxor testatur, etiamsi uir lucretur partem dotis ex forma statuti: ut s̃. uerb. Statutum de ultimis uoluntatibus. uer. lxxj. & etiam uide in uer. lxxij. Adde s̃. uerb. Filia testatur. uer. ij.

Vxor potest eligere sibi sepulturam alibi, quàm uir. Abb. in c. ad Apostolicæ. de don.

Vxor alitur à uiro, ut plenè s̃. uer. Maritus alere. uer. j. & per totum. & s̃. Vxor. el j. uer. xxv.

Vxor alenda est in domo uiri absentis, non in aliena, uiro inuito, cum nec foris posit pernoctare. l. dotis causa. de iure do. l. ux r. C. de repu. Angel. in reperto. uerb. Vxor. ubi allegat multas rationes. Secus, si non stetit per eam, quin in domo uiri aleretur. per Bart. in l. libertis, quos. §. j. ante fin. de ali. & ciba. leg.

Vxor diues alere debet uirum inopem. in Spec. qui fi. sint legi. §. j. uersic. sed quid si mulier. ar. in l. si cùm dotem. §. sin autẽ. & ibi Bar. in ij. q. & doct. & ibi Bal. in §. si maritus. in ij. col. in uer. econtrà quæro. ff. sol. matr. Bart. in tract. alimentorum. in fi. & arg. in auth. præterea. C. unde uir & uxor. & Bart. in l. si constante. in fin. prin. sol. matr. ubi idem dicit de filijs eius ex primo matrimonio. Adde s̃. Marit9 ali. uer. j. Addo, quòd uxor tenetur alere etiam maritũ inopem de bonis parapher nalibus. Ita do. Alex. in d. §. sin autem. in iij. col. in uer. utrum autem econtrà. cum concor. ad hoc per eum signatis.

† Vide Bal. in consil. cccclxxxiij. in v. parte.]

† Vxor tenetur alere uirum agentem, etiamsi sit bannitus uel excom-

excommunicatus. Ita tenet Card. Alex. post alios, quos refert ibi in c. per uestras. circa fi. de dona. inter uir. & uxor.]

Vxor alimentaria ex testamento, & substituta filijs, an mortuis filijs perdat alimenta. s. uer. Vidua. uer. lxxij. quòd non.

† Vxor in quibus casibus sit alenda per uirum, uide do. Petr. Phil. Cor. in consi. cxlv. incipiente, In hac. in litera E. F. & se. in ij. parte.]

† Vxor an sit alenda à marito sine dote, uide do. Pet. Phi. Cor. in consi. ccxl. incip. In præsenti. in litera A. in iiij. parte.]

Vxoris uiduæ alendæ materiam uide s. uer. Vidua. uer. viij. & latè in uer. xxij. & uer. Legatum uxori. uersic. j. xvij. & xxiiij. cum seq. & s. Alimenta. uer. x. xxj. & xxxvij. cum quinq; seq.

Vxor habet hypothecam tacitam etiam pro alimentis. s. Hypotheca. uer. xxj.

Vxor hæres uel legataria quomodo, & quando succedat, & consequatur legatum, uide j. eo. per totum. & supple suprà, uer. Maritus testatur. per totum. uer. Legatum uxori. & Legatum uestium. per discursum. & Legatum alimentorum. & uer. Vidua. per discursum. ubi plenius. & j. §. proxi. & s. Vxor secundo nubit. † Vide pulchrum casum per Decium consi. cclxxviij. per totum. & nota duas conclusiones communes. Prima, quòd si testator instituat hæredes, siue extraneos, siue filios, & uxorem relinquat dominam, dominatricem, & massariam, quòd per hoc non censetur habere uxor tantam præeminentiam, quam habebat uiuente marito. Secunda conclusio, quòd si leget uxori suæ usumfructum, herede extraneo instituto, habebit totum usumfructum: filio uerò instituto habebit tantùm alimenta. Istas duas conclusiones firmat Pau. Pic. in repe. §. Titia. l. Titia. col. xij. cum pluribus seq. ff. de leg. ij. Et quid in terminis primæ conclusionis, an ipsa uxor habeat alimenta tantùm, an uerò usumfructum, uide ibi col. xxij. uersic. sed pulchrum. De materia latè per Soc. iiij. uol. cons. j. ij. & iij. quod quando apparet de mente testatoris, debet habere plenum usumfructum, etiam institutis filijs.

Vxor an sit hæres, cùm est relicta gubernatrix. j. §. proxi. uersic. xviij.

Vxor heres instituta ad uitam suam non uidetur grauata fideicommisso ad restituendũ uenientibus ab intestato ex clausula codicillari posita in testamento. Alex. contrà, in l. certi iuris. C. de testa. mili.

Vxor prohibita per statutum institui hæres, potest indirectè institui, quòd hæres alienet sine licentia uxoris, priuetur hæreditate, & applicetur uxori. Alexan. cons. lvij. ij. parte. Item prohibita acquirere legatum propter existentiam agnatorum, potest legatum petere agnatis mortuis. Alex. consilio xxviij. iiij. parte.

Vxor succedit uiro in quartam partem bonorum, si sit inops per authen. preterea. C. unde uir & uxor. nisi habeat patrem diuitem: quo casu non potest dici inops filia. Raph. Ful. & Alex. in l. in suis. de lib. & post.

Vxor inops indotata quomodo succedat uiro. suprà, Vidua. uer. lxxiiij.

Vxor potest legatum capere propria authoritate. s. Legatarius. uersic. j. in fin.

Vxor expulsa à uiro sine causa, quid lucretur. s. eo. §. j. uer. x.

Vxor succedit uiro bastardo. Bald. in l. si qua. in j. col. in fi. uer. quæro quis succedat. C. ad Orfi.

Vxor legataria lecti quid consequetur. suprà, Lectum. uersi. ij. & ultimo.

Vxor an lucretur quartam partem emphyteusis uiri, stante statuto, quòd lucretur quartam in bonis uiri. Alex. de Vicen. in c. potuit. iiij. q. uer. sed pone quod statutum. de locato.

Vxor non potest hæres institui à marito, si statutum ciuitatis uiri prohibet, & statutum uxoris permittit. suprà, uer. Maritus testatur. uer. j.

Vxoris hæredis in uita uestes an ueniant in fideicommisso. s. uerbo, Vestis. uers. xxvj.

Vxoris hæres grauata restituere cui uidebitur ei, potest restituere spurio testatoris. Bar. in l. Lucius. §. testamento. uer. circa ultimum quæro. ff. de lega. j.

Vxor, & uir succedunt sibi inuicem iure pretorio ab intestato: & ideo debent intra annum petere bonorũ possessionem, nõ post. l. certũ. per Bal. in ult. col. in uer. vj. q. & doc. C. unde cogna. Quod uerum, si succedunt per unde uir & uxor: secus si ex condictione. authen. præterea. C. eo. tit. quia tunc succedunt de iure ciuili: & ideo in illa quarta admittuntur usque ad triginta annos, secundum Ros. in arbore consan. lxxxvj. col. Item non habet locum inter eos successio, si secundas nuptias alter superstes ineat. l. j. & l. fœminæ. de secun. nupt. Rosel. ubi suprà, col. xc. Et intellige de coniugibus ueris nõ deputatiuis. no. in d. l. j. Alex. in l. si cùm dotem. §. fi. sol. matr. Sed an ex testamento habeat locum successio inter eos putatiuos. gl. in l. uxori maritus. & ibi no. de usufru. legato.

Vxor non succedit uiro in feudo, & emphyteusi per unde uir & uxor, uel econtrà. doc. & Lud. Pon. in l. j. & ibi do. Alex. in ulti. col. in uer. successiuè intelligas. C. unde uir, & uxor. & in c. si maritus succe. uxor. Addo aliquid per do. Alexan. in auth. præterea. in fi. eo. tit. C. unde uir & uxor.

Vxor succedit uiro per unde uir & uxor, deficientibus alijs propinquis eius. l. j. C. unde uir & uxor. non tamen extante nutritore, uel tutore, secundum Dyn. Sed doct. contrà, per l. nutritoribus. C. communia de succes. Et de successione uxoris & uiri tenet Spe. in ti. qui fi. sint le. uer. quid, si quis ita.

Vxor usufructuaria, domina, & massaria in testamento uiri si relinquatur, uide j. eo. per discursum. & in Spec. qui fil. sint legi. uersi. si quis ita. ubi plenè.

Vxor si usufructuaria relinquatur in bonis uiri, dum castè uixerit, & grauata post mortem suam in usumfructum, statim quod secundo nubit, debetur usufructus substituto, non expectata morte eius. plenius suprà, uer. Legatum usufructus. uer. xxiij. & uer. Vsusfructus legatur. uer. iij. & uide in uerb. Vsusfructus finitur. uersic. v. & suprà in uerbo, Legatum uxori. uer. xij. † Et Franc. Aret. in l. si quis hæres. de acq. hære. in medio. j. col.]

* Vxor, cui uir usumfructum omnium bonorum legauit, uti fruiq; potest etiam frumento, oleo, uino, & alijs fructibus à uiro perceptis, & domi reconditis. l. j. C. de usufr. no. in l. omnium. la ij. ff. eo. in l. uxori. la ult. ff. de usuf. leg. Alex. consi. lv. col. ij. in ext. uer. in legato enim generali. uol. iij. Ay. Cra. consi. ccc. nu. 5. Non tamen est domina illorum fructuũ, sed usufructuaria, ut & aliorum bonorum. & de ijs potest mortem suã restituendis, cauere debet. §. constituitur. auth. inst. de usufr. l. j. & per tot. ff. de usuf. ear. rer. quæ us. con. Bal. cõn. cccxxxvij. Pastucius. uol. v. Cor. cons. clxxxvij. col. ij. uol. ij. Crau. d. cons. ccc. Aemilius Maria Manolessus.

Vxor si relinquatur usufructuaria ad uitam, & post eius mortem alteri relinquatur hæreditas: an ualeat testamentum. Paul. de Cast. con. cccxcj. incip. Super primo quæsito. quòd sic. & suprà, Testamentum qualiter. uersi. xlvj. in fi. & omnino per Alex. post Bal. & Salic. in l. extraneũ. C. de hære. inst. quòd sic. & uxor tunc habet usumfructum in uita, licet heredităs non sit adita: quia heres nõ potest adire, nisi post mortem uxoris. & j. eo. uers. xxj.

Vxor usufructuaria in bonis habet usumfructum, etiam in rebus alteri legatis. suprà, Legatum usufructus. uersic. xxv. & uer. Vsusfructus legatur. uersic. antepen.

Vxor usufructuaria debet uiro mortuo offerre hæredi cautionem de utendo & fruendo arbitrio boni uiri corã notario, & testibus, præsente fideiussore: aliàs non habet usumfructum. Bal. in l. j. ultimo notabili. C. de usufru. Quod uerum, nisi ipsa possideat bona, sciente & patiente proprietario: quo casu facit fructus suos, aliàs secus: Bal. in l. uxori usufructus. uersic. quæro, an usufructuarius. ff. de usufr. le. Vide etiam Bart. in l. hac edictali. §. j. in ij. no. C. de secun. nupt. Adde suprà, Cautio per usufructuarium. uer. vj. & j. eo. uer. xvj.

† Et hoc est, quia testator non potest hanc cautionem remittere. l. siue. C. ut in pos. leg.]

† Vxor relicta usufructuaria & domina omnium bonorum in uita tantùm, institutis per testatorem pauperibus Christi, an censeatur heres, uel usufructuaria. uide do. Pet. Phi. Cor. in consi. clxxx. incipiente, Multitudo. in litera A. & B. la ij. in iiij. parte.]

* Vxor domina & usufructuaria uiri testamento relicta, nullo alio hærede instituto, hæres proculdubiò est. l. his uerbis. & ibi gl. Bal. Imol. & Alex. ff. de hær. instit. Bal. Salic. & Ias. in l. extraneum. C. de her. instituen. Port. Imo. consilio clxxviij. Æmilius Maria Manolessus.

Vxor usufructuaria si contrahat cum hærede uiri, ut retineat certa bona, donec sibi dos restituatur, an dicatur usuraria. Paul. de Cast. consil. ccclxxxvj. incipiente, Visis, & ponderatis omnibus. quòd non.

Vxor usufructuaria sub conditione ne alienet, dicitur proprietaria. Bald. in l. Proculus. in princi. ff. de usufru. Lud. consil. ccvj. qui tenet contrarium in l. donationes. §. species. ff. de dona. Sed cum Bald. tenet Alex. in l. si constante. in princ. in ij. colum. solu. matr. per d. l. Proculus. ubi adiectio oneris de altius non tollendo domum facta usufructuario importat proprietatis legatum.

Vxor usufructuaria per codicillos an perdat alimenta ex testamento. Paul. de Cast. consil. cccxc. incipiente, Vxor quondam. quòd non.

Vxor usufructuaria donec castè uixerit, perdit legatum committendo stuprum, licet postea castè uiuat. Bald. & doct. in * l. Titius. in prin. ff. de excu. tut.* & quod percepit restituere debet. l. sororem. de his quib. ut ind. Mar. Mant. sing. dxc. Æmilius Maria Manolessus.

10 Vxor usufructuaria non habet reditus protocollorum. Bar. in l. diuortio. §. si uir. in ulti. q. ff. solu. matri. Addo Bald. in d. l. §. si fundum. in primo nota. ibidem per Innoc. no. in l. fructus. solu. matri. & per Bal. in l. j. pen. col. in uersic. quæro, an uxor. C. de fruc. & lit. expen. & quod per Bar. in l. quædam. §. nihil. in uersic. sed super hoc quæro. ff. de edend. & suprà, Fructus. §. j. uer. xxiij.

Vxor usufructuaria habet reditum gabellarum emptarum à uiro. Bal. in l. j. in ij. not. C. de usufruc.

* Vxor, cui uir omnium bonorum usumfructum reliquit, nominibus debitorum uti non potest. Bar. co. l. Gilius Pet. Ias. in l. à diuo Pio. §. in uéditione. ff. de re iud. Bal. cõ. cccxxiij. Andreas. uol. iij. Aym. Cra. con. ccc. nu. 8. nomina enim nec bonorum mobilium, nec immobiliũ appellatione ueniunt. l. quam Tuberonis. §. pe. ff. de pec. d. l. à diuo Pio. §. in uenditione. & ibi Ias. iiij. not. ff. de re iud. Alex. con. ix. col. fi. consi. xlv. col. iiij. con. lij. col. ij. circa medium. uol. j. Æmilius Maria Manolessus.

Vxor usufructuaria an debeat stare colono uiri. Bald. in l. j. pen. col. uer. pone, maritus. C. de fruc. & lit. expen. Adde l. arbores. ff. de usufruc. quòd non. suprà, Vsufructuarius con * uenitur. uersi. xxiiij.* Alex. con. cxxij. nu. 8. uol. v. Aemilius Maria Manolessus.

Vxor hæres sub conditione uiduitatis præstat cautionem Mutianam, sed usufructuaria non. Bald. in l. fi. in j. col. C. de * indic. uidui. tol.* auth. cui relictum. C. de ind. uidui. tol. M. Ant. Nat. con. ccccclix. nu. 15. Æmilius Maria Manolessus.

Vxor domina, & massaria relicta, si castè uixerit, & cui sunt relictæ uestes, uel aliud simpliciter, an intelligatur habere legatum simplex sub eadem conditione. s̄. uer. Legatum uxori. uer. xxxij. quòd non. & uer. Item. uer. unico. & Angel. de Perig. in l. j. ff. de publica. quòd non. & omnino per Bart. in l. ij. in penul. colum. uer. sed quid si testator. de uulg. & pupil. & Pau. de Cast. consi. lxxj. incipiente, Viso puncto suprà scripto. & quod per Bart. in l. si quis. §. si initium. ij. q. ff. de eden. Addo Bart. in l. in repetendis. in iij. col. in uer. item aduerte, quòd ubicunq;. ff. de leg. iij. & Bald. in l. fin. ad fi. C. de indic. † uidui. tol. † Adde Picum in §. Titia. l. Titia. colum. xlj. uersic. & ex istis. ff. de legatis. ij.]

* Vxor cui uir usumfructum reliquit, donec castè & honestè uixerit, ad secundas nuptias transeundo retinet usumfructum, cùm secundo nubens nihil inhonestum turpeq; amittat. authen. hoc locum. C. si mul. sec. nupt. §. si uerò solum usumfructum. in auth. de nupt. c. Nicæna Synodus. xxxj. d. l. mulier. §. cũ proponeretur. & ibi Bar. & doc. ff. ad S. C. Treb. Ab. in c. quod ad te. de cler. coniu. in c. ut clericorum. de ui. & hon. cle. Fran. Aret. con. xl. præsupponitur. col. pe. Hippo. Mars. sin. cccclxxvij. quo in loco aliud sentit. si ad tertia, uel quarta uota transiret. auctores sequitur Ang. in §. hoc ideo. in auth. quom. opor. ep. Alex. in d. l. mulier. d. §. cùm proponeretur. Felin. in c. si cautio. col. xiij. uer. & tum est. de fid. instrum. Aemilius Maria Manolessus.

Vxor usufructuaria donec sit uidua, & dotem non repetat, perdit usumfructum, cedendo actionem de dote alteri. Bartol. in auth. hoc locum. in repeti. in fin. col. in uersi. ultimò uenio ad q. C. si secun. nup. mul. & ibi omn ino. & per Alex. in l. amplius. rem rat. haberi.

* Vxor omnium bonorum usumfructum à uiro in testamento obtinuit, si quasdam res occulerit, uel suppresserit, usufructum funditùs amittit. l. hæreditatem. §. fi. ff. ad leg. Falc. Bal. in l. fraus. ff. de legib. Iason in l. sub prætextu. la ij. col. ij. C. de transa. & in l. non dubium. col. x. C. de legib. & in l. nemo potest. in ext. ff. de leg. j. Paul. Cast. in auth. qui rem. & ibi Ias. ij. not. C. de sacros. eccle. & in l. nemo potest. in ext. ff. de leg. j. Ay. Crau. consi. ccc. nu. 1. Æmilius Maria Manolessus.

† Vxorem si maritus reliquit dominam, massariam, & usufructuariam, donec castè & honestè uixerit, & uitam uidualem seruauerit, consequitur legatum, si efficiatur monacha. Item not. determinat. Bald. in l. Deo nobis. in ulti. col. uer. iuxta prædicta quæritur. C. de epis. & cle. sequitur pro no. Franc. Crem. in notabilibus suis, no. cxlij. inci. Maritus.]

Vxor usufructuaria debet cauere de utendo arbitrio boni uiri, etiamsi hæres est grauatus eam nõ molestare. doc. & Ang. in l. quod de bonis. §. frater & ibi do. Alex. in uersic. & inducit per Ray. hic. ff. ad leg. Falc. l. j. & ibi Bal. in ult. col. in prin. C. de usufru.

Vxor usufructuaria ancillæ habet quicquid ea lucratur ex artificio. l. si pendentes. §. si dominus. uersic. si serui. & ibi Flo. ff. de usufru.

Vxor domina, & gubernatrix relicta, an uideatur hæres instituta. Pau. de Cast. con. ccj. inci. Ad primum breuiter respondeo, quòd non: sed potius usufructuaria.

Vxor gubernatrix filiorum relicta, an mortuis filijs habeat usumfructum, uel alimenta tantùm. Paul. de Cast. con. cccvij. incipiente, Considerandum est, quòd filij. in ij. dubio. quòd usumfructum.

20 Vxor usufructuaria capit alimenta à se, non de manu hæredis. Bar. in auth. hoc locum. in repeti. v. col. in uersi. si autem reliquit uxorem. C. si secundo nupse. muli. argu. l. fundi Trebatiani. in fin. cum glo. in uer. differentiam. & ibi Bartol. in j. col. in uer. sed quæro circa hoc. de usufructu leg. & Flo. in l. j. ff. de usufru. Item,

Vxor usufructuaria ad uitam habens hæredem post mortem sibi datum à testatore, potest de facto propria authoritate usumfructum capere, uel officio iudicis, licet hęreditas non sit adita. Bald. in l. extraneum. in ij. col. in uersi. dubitatur de tali casu. C. de hære. insti. Pau. de Cast. consil. cccxcj. incip. Super primo quæsito. & seq. & ibidem per Alex. plenius in d. l. extraneum. ff. eo. uer. iij.

Vxor usufructuaria potest propria authoritate fundos colere, si antè protestetur se facere causa sui iuris utendi, non si causa possessionis adipiscendæ. Bald. sing. in l. j. §. excepto. in uersic. quęro, nunquid dictus legatarius. C. de cad. tol. uide l. fundi Trebatiani. de usufru. leg. & s̄. uerb. Vsufructuarius fruitur. uersic. ultimo.

Vxor domina, & usufructuaria, superstitibus filijs communibus, debet habere solum uictum, & uestitum: sed illis mortuis, habet totum usumfructum. Bart. in j. col. Bal. in fi. j. col. Imo. & Ioan. de Por. in l. & si contra. ff. de uulg. & pup. & ibi† dem uide † Do. Fran. Areti. ante medium. iiij. col.] do. Alex. in viij. col. uer. & ista inducit hîc Bart. ad q. Bald. in l. fi. in iij. col. uersi. si autem testator omnia. C. de indic. uid. tol. Bar. in cõ. Petrus Magioli, &c. & in con. Nico. instituit. & in l. Titia. §. fin. in j. col. uer. quærit Dy. & in ulti. col. uer. quæro, pone quòd filius. ff. de lega. ij. ubi omnino uide, quia dicit, quòd à substituto uulgari debet habere usumfructum, sed à substituto pupillari alimenta tantùm, nisi sint uerba, dum castè uixerit: quia tunc habet usumfructum. Adde Bart. in l. sicut in annos. in princ. ff. ex qui. cau. usus fru. amit. quòd mortuo filio debetur uxori usus fructus à substituto. & Barth. Cęp. de serui. ti. de usufru. de quo in Spec. qui fil. sint leg. in uer. quid si quis ita dixit. & j̄. eo. uer. xxv. & per Alex. consi. xl. j. parte. & omnino per Alex. con. xxij. ij. parte. & j̄. & con. xxviij. iiij. parte. Itẽ si concubina, uel mater, uel soror sit relicta usufructuaria, domina, uel massaria, ut habeat usumfructũ, nõ extãtibus filijs, aliàs alimenta tantũ. Bal. in l. fi. in ij. col. in fi. uer. idẽ dico, si legetur concubinæ. Addo Bal. loquentẽ idẽ esse in sorore, & nuru, in auth. hoc locũ. in ij. col. C. si mulier secundo nups. Quid in nouerca, uide Bart. in d. l. Titia. §. fina. ad fi.

* ad fi.* Bal.Imol.Raph.Cum.in l.Titia.§.fi.ff.de lega.ij.Ang. consi.cix.Quidam patronus.Iason con.xliiij.nu.6.uer. circa aliud.uol.j.Capra.consi.lxxij.nu.11.Æmilius Maria Manolessus.

† Vxor relicta domina,& usufructuaria omniũ bonorum mobilium & immobilium,an & quando habeat potestatem eligendi dominium,uel usumfructum,uide do.Barth.Soci. in consi.ccx.inci.Satis:per totum.in ij.parte.]

Vxore usufructuaria in uita relicta,habet hæres proprietatem nudam, etiamsi fuit institutus post mortem uxoris. Bald. Imol.& doc.in l.si seruus.§.fin. & ibi dom. Alex. ad fin.ff.de uulg.& pup.Bald.in Spec.qui fil.sint leg.uersi. si maritus. & plenius per Bartol.in d.auth.hoc locum.in j.col.cum tribus seq.Pau.in d.consi.ccclxj.incip.Super primo quęsito.& seq. incip.Visis dubijs probatis.dicit Bar. in d.auth.quòd est electio uxoris,an uelit usumfructum,uel dominium tantùm in uita.& per Alex.consi.cxlj.ij.parte,ubi omnino uide. Adde Bald.Salic.& Alex.in l.extraneum.C.de hære.inst.& s.

† Vxori si testator legat usumfructum, & mandat, quòd eam non molestet,aliàs perdat hæreditatẽ,& non dicit ad quem perueniat,quod debet peruenire ad substitutum uulgarem, si ipsum habet,uel si non habet,tunc ad cohæredem:ut not. Bart.in l.uxorem.§.hæres.ff.de leg.iij.sequitur Pau.de Cast. in consil.ccxxj.secundum ordinem meum,incipien. Antequam ueniam ad dicta.in ij.col.uer.sed & tertio.in ij.uol.]

Vxor domina, & massaria, relicta à uiro,si sint filij, habet alimenta tantùm,aliàs usumfructum: ut s.eod. uersic. xxiij.& in auth.hoc locum.& ibi Bart.in lectura.& doct. post glo.in uerb.derogari.C.si secun.nup.muli.ubi Bald.in ulti.colum. uer.sed pone, quòd non habet locum consuetudo.dicitur uerum, si filij sint ex eodem matrimonio, non aliter. Et idem Pau.de Cast.in consi.cxj. incip.Super primo quæsito dicendum.& ccccxc.incip. Quod uxor quondam. ubi ponit quid si attinentes sunt instituti, uel collaterales, & quid si filij, & quid si extranei. & per Barthol.Cępol.in d.tit.de usufructu. in ser.rusti. Et intellige de toto usufructu, deducta Falcidia de fructibus.Bal.in l.fin.de indi.uiduita.tol.in lectu.anti.& Bar. in d.authen.hoc locum.iiij.col.in uersic.ad secundum. Addo Bart.in d.l.Titia.§.fin.in ij.col. in uersi. secundò aduerte.& suprà,Falcidia detrahitur.uersic.ij.

Vxor domina, & usufructuaria, quando filius, & extraneus sunt hæredes,debet habere pro parte filij alimenta tantùm, & pro parte extranei hæredis tantùm usumfructum. Bal.in d.l.fin.in penult.colum.Bar.in d.l.Titia.§.fin.penul.colum. in uersic.quæro,pone, quòd testator. Sed aliter loquitur in d.consi.Pet.Ang.uerò tenet idem in Reperto.Verbum.uer. Verba illa.

Vxor domina,& usufructuaria certi fundi, uel rei, habet indistinctè totum usumfructum eius. Bald. in Spec. qui fil. sint leg.uer.si maritus.quem etiam uide in d.l.fin.in pe.col.uers. si uerò testator declarauit.& in d. auth. hoc locum. in ij.col. in princ.in uer.modò sequitur quarta opinio. & ibi Bart. in iiij.col.uersic.ad secundum ergo. & in d. l.Titia. in ij. col.in uer. secundò aduerte. & per Cyn. in l.j. C. si secundo nupt.

† muli.† Dy.in consi.iij.]

Vxor usufructuaria relicta in testamento uiri, in quo filius sit hæres,si filius moriatur uiuo testatore, debet habere usumfructum totum,non alimenta tantùm.Alexan.consil.xlij.ij. parte. Adde in consi.xxviij.iiij.parte.

Vxori debetur usufructus in bonis uiri mortui,deducta legitima filij testatoris. Alexan.consi.xxviij. iiij.parte.per l.uxori meæ.cum gl.& doct.de usufruc.leg. & no.in authent.nouissima. C. de inoffic. testa. & Bartol. in consi. Titius fecit testamentum.

30 Vxor si sit usufructuaria ad uitam, & filius testatoris sit hæres post mortem uxoris, filius etiam statim petet legitimã, non expectata morte uxoris: quia de ea requiritur grauamen etiam temporis.Io.Andr.in addi. Specul. de pignor.& Alex in l.extraneum. C.de hæred.insti.

Vxor domina domus relicta intelligitur, id est,patrimonij, & instituto filio,uel alio descendente,habet eo uiuo usum patrimonij. Idem eo mortuo, si non sit substitutus, alius uerò si sit pupillaris. Si uerò sit substitutus extraneus,habebit plenum usumfructum, secundũ Bart. Sed contrariũ tenet Bal. quem uide in l.uoluntatis.ij.col.in uer.item pone exemplũ. C.de fideicom.& per Alex.consi.xl.j.parte.

Vxor domina, & massaria, uel domina, & dominatrix relicta, non habet dominium,sed quandam præeminentiam, sicut in uita uiri. Bart.in d.l.Titia.§.fi.in uersi,quæro,quid si dixerit testator.sed in l.si Titio.in fi.ff.de usufru.lega.dicit, quòd dicta uerba important plenum dominium,uel usumfructũ. Quod tamen intellige,ut per Bar.in d.§.fin.& suprà eo.& in l.species.de auro & argen.legat.quod domina,& usufructuaria non impeditur habere dominium.

Vxor domina, uel uxor massaria solum relicta, habere debet alimenta tantùm.Bal.in d.l.fi.lij.col.uer.quid si testator dixit.C.de indi.uidu.tol.

† Vxor relicta domina,& massaria his uerbis,uidelicet, Lassa la sua molie donna,& massaria: quid importent hæc uerba, uide do.Pet.Philip.Corn.in con.cxij.incipien.Quanquam. in princip.& in consil.clxxx.incipiente,Circa.in litera A.in ij.parte.]

† Vxor relicta domina usufructuaria cum facultate alienandi, si sibi placuerit, an teneatur satisdare proprietario: & quid importent dicta uerba,uide do.Per.Phil.Cor.in consi. clxxiij. incipien. Circa. per totum. in iij. parte. Et nunquid tunc possit aliqua de dictis bonis ad pias causas in prejudicium hæredis institutæ legare,uide per eum in consil.lxiiij. incip.In casu.per totum.in iiij.parte.],

Vxor,cui est relicta habitatio cum filijs,habebit etiam alimenta.Bald.in dicta l.fin.iij.colum.in uersic.sed quid si testator.

* Fran.Crem.sing.lxv.M.Ant.Nat.consi.ccclxxix.nu.9.uol.ij. Æmilius Maria Manolessus.

Vxor usufructuaria non habebit totum usumfructum, sed pro parte bonorum:per l.si alij.de usufru.lega. secundum Bald. in d.l.fi.penul.col.in uersic. si autem testator omnia ista.iuncto uersic. caue tibi. quod est not. & pauci aduertunt, & est pulchra limitatio ad supradicta, quando uxor habet usumfructum.& suprà, Vsusfructus legatur.uersic. xij. & antepe.

† Vide de isto dicto Baldum Picum omnino in l. Titia. §. Titia.ff.de lega.ij.col.xix.uersic.uenio modò. Vide Socin.iiij. uol.consi.j.in ij.q.]

Vxor si relinquat domina,uel massaria,uel usufructuaria,quo modo intelligatur, ultra prędictos casus etiam uide Bart.in consi.Odoardus quondam Nerij.& Bald. in consi. In Christi nomine,amen:Mater relicta domina.& Ang.in consil.In Christi nomine,amen:Punctus, super quo consilium quæritur,talis est,Quidam Petrus Vannis, & Fran. de Spello in consilio,Quidam Bartolutius.

† Vxor domina massaria,& usufructuaria, institutis filijs, uel hæredibus,quid debeat habere,uide do. Pet. Phil. Corn.in consi.lxxvij.incip.Circa.in litera A.in ij.parte.]

Vxoris usufructuariæ materiam supple suprà uerbo,Legatum usufructus.per discursum,præsertim in uersic.xiij.& xv.& uer.Vsufructuarius.per discursum.

De litera X.

Xerxes rex fuit filius Darij, natus post regnum patri quæsitum,& declaratus rex per patruum,non obstante, quòd Arthemenes frater esset natus, priusquã pater esset rex, habuit exercitum contra Græcos de regno suo, Persarum scilicet, septingenta millia pugnatorum,& ex auxiliatoribus,trecenta millia:naues uerò decies mille, fusus turpiter occubuit,secundum Iustinum lib.ij.pe.charta.

De litera Z.

Zacchæus restituit rapta in quadruplum.xij. quæstio. ij. cùm deuotissimam.

Zacchęus plurima debere restitui docuit, quàm ablata. xxvj.q.vj. affectum. c.non sanè.xiij.quæst.v.

† Zebedæus

† **Zebedæus** fuit pater sanctorum Apostolorum Iacobi maioris, & Ioannis Euangelistæ, quorum mater fuit sancta Maria Salomæ, ut deprehenditur ex Matthæi xx. quæ ab Origene & Chrysostomo uerè pacifica est appellata: & etiam fuit soror uterina beatæ Mariæ uirginis, & sic filia beatæ Annę. Et ista est communis sententia ecclesiæ sanctorum, atq; doctorum. & adde, quòd ea persona, quæ in Euangelijs exprimitur per ly Salome est mulier, & non masculus: & quoties in Euangelijs dicitur Salome, subauditur Maria, ut dicatur Maria Iacobi, & Salomæ, id est, Maria Iacobi, & Maria Salomæ, sic dicta à patre Saloma, ut p do. Sylue. de Prierio in sua aurea Rosa super Matthæū: & istud est etiam de mente Hugonis Cardinalis super Matthæum xx. insinuantis Iacobum & Ioannem esse consanguineos Christi, secundum carnem: & hoc etiam dignoscitur ex Petro Comestore, historię Scholasticę scriptore, de petitione filiorum Zebedæi, in capit. quod incipit, & assumens. Nec cures de quæstione uocabulorum, quæ pertinacibus est relinquenda, ut dicit glossa, ff. soluto matrimo. super rubric. & Specul. in tit. de aduocato. §. nunc de exordijs. in vj. col. uersic. uel sic, si disputat de uiribus. Item uocabulorum significationes uulgus adinuenit. Vnde dicunt Grammatici,

Quod ignoramus, iuxta uulgare ponamus:

ut refert Bald. in l. maximum uitium. in ij. col. uersic. præterea. C. de liberis præteri. & facit. nam sacra scriptura nō subijcitur regulis grammaticalibus. ca. indignum. xxxviij. dist. uide omnino quæ posui suprà in uerbo, Maria.]

† Zelo Dei comeditur, qui quælibet praua, quæ uiderit, corrigere satagit: si nequit, tolerat, & gemit, ut dicit Ioan. And. in cap. relinqui. de custo. eucha. uerbo, alij dicunt. quem refert Pet. de Anch. ibi in tertio not.]

† Adde, quòd zelus, est Græca dictio, & est amor, beatitudo, æmulatio, iusta ira, & felicitas: quandoque ponitur pro inuidia. c. neque exemplum. xc. dist. quandoq; pro seueritate. c. hi qui. xxvij. q. j. Et zelus indiscretus reprobatur. c. non in perpetuum. xxxiiij. q. iij.]

Zona non uenit appellatione pannorum. Bart. in l. diuus. in ij. not. ff. de bon. dam.

† Adde, quòd zonas aureas & argenteas clerici deferre non debent. c. clerici. de uita & honesta. cler.]

Zoroastres in Perside reperit artem magicam sex millibus annorum ante mortem Platonis: is de ea arte uicies centum millia uersuum condidit, referens præceptorem suum in ea Agonacem fuisse, qui fuit quinq; millibus annorum ante bellum Troianum. Alij tamen dicunt fuisse alium Zoroastrem, Proconnesium. Hæc Plinius lib. xxx. in princ. quod not. ad materiam l. primæ. C. de malefic. & mathe. de qua. xxvj. q. v. per totum. & suprà, uer. Incantatores. & uerbo, Magici. per totum.

FINIS QVINTI ET VLTIMI TOMI Repertorij Ioannis Bertachini.

BASILEAE,

APVD AMBROSIVM ET AVRELIVM FROBENIOS FRATRES.

M D LXXIII. *Mense Martio.*

FRO BEN.

Repertoriũ Bertachini. t

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm